KONGERIKET NORGES

135.

STORTINGS FORHANDLINGER

1990–91

8. DEL

INNEHOLDENDE

I. FORHANDLINGER I ODELSTINGET

II. FORHANDLINGER I LAGTINGET

CENTRALTRYKKERIET GRAFISK SERVICE AS, BÆRUM 1991

STORTINGSTIDENDE

INNEHOLDENDE

135. STORTINGS FORHANDLINGER

1990–91

I

FORHANDLINGER I ODELSTINGET

(Talerregisteret til Stortingstidende finnes i 9. del, seksjon 3)

CENTRALTRYKKERIET GRAFISK SERVICE AS, BÆRUM 1991

R328
S
1990-91,
8,
ex1

RANA BIBLIOTEK

Stortingstidende

inneholdende

135. Stortings forhandlinger 1990–1991

Forhandlinger i Odelstinget

År 1990, mandag den 1. oktober kl. 13.35 trådte Odelstinget sammen.

Første representant for Aust-Agder fylke, Brit Jørgensen, tok ordet og uttalte:

Jeg vil anmode det forrige odelstings visepresident, Tora Aasland Houg, om å lede forhandlingene inntil videre.

Tora Aasland Houg (fra salen): Hvis ingen har noe å innvende, skal jeg etterkomme anmodningen.

Tora Aasland Houg inntok deretter presidentplassen.

Presidenten: Den fungerende president vil anmode sekretæren fra forrige odelsting, Berit Brørby Larsen, om midlertidig å fungere som sekretær.

Valg av presidenter og sekretærer

Presidenten: Odelstinget skal foreta valg av presidenter og sekretærer. Ifølge vanlig praksis skal valg av president og visepresident foregå ved skriftlig votering.

Presidenten ber om forslag på president i Odelstinget.

Gunnar Berge: Jeg tillater meg å foreslå Inger Lise Gjørv.

Presidenten: Inger Lise Gjørv er foreslått valgt som Odelstingets president. Andre forslag er ikke framkommet. Det foretas skriftlig votering.

Valget hadde dette resultat:

Til president ble valgt Inger Lise Gjørv med 110 stemmer. Tora Aasland Houg fikk 1 stemme. 5 stemmesedler var blanke. 1 stemmeseddel var ikke gyldig.

Presidenten: Presidenten ber så om forslag på visepresident i Odelstinget.

Kjellbjørg Lunde: Eg vil gjere framlegg om Tora Aasland Houg.

Presidenten: Tora Aasland Houg er foreslått som Odelstingets visepresident. Andre forslag er ikke framkommet. Det foretas skriftlig avstemning.

Valget hadde dette resultat:

Til visepresident ble valgt Tora Aasland Houg med 113 stemmer. 4 stemmesedler var blanke.

Presidenten: Det skal så velges sekretær. Presidenten ber om forslag.

Gunnar Berge: Jeg tillater meg å foreslå Berit Brørby Larsen.

Presidenten: Berit Brørby Larsen er foreslått som Odelstingets sekretær. Andre forslag er ikke framkommet. Det voteres på vanlig måte.

Votering:

Gunnar Berges forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det skal så velges visesekretær. Presidenten ber om forslag.

Kjellbjørg Lunde: Eg vil foreslå Eilef A. Meland.

Presidenten: Eilef A. Meland er foreslått som Odelstingets visesekretær. Andre forslag er ikke framkommet.

Votering:

Kjellbjørg Lundes forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det skal så velges første og annen varapresident i Odelstinget. Presidenten ber om forslag til første varapresident.

Gunnar Berge: Jeg tillater meg å foreslå Tom Thoresen.

Presidenten: Tom Thoresen er foreslått. Andre forslag er ikke framkommet.

Votering:

Gunnar Berges forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten ber om forslag til annen varapresident:

Anne Enger Lahnstein: Jeg tillater meg å foreslå Leiv Blakset.

Presidenten: Leiv Blakset er foreslått. Andre forslag er ikke framkommet.

Votering:

Anne Enger Lahnsteins forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det skal så velges varasekretær. Presidenten ber om forslag.

Anne Enger Lahnstein: Jeg tillater meg å foreslå Gudmund Restad.

Presidenten: Gudmund Restad er foreslått. Andre forslag er ikke framkommet.

Votering:

Anne Enger Lahnsteins forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Med dette har Odelstinget konstituert seg, og det vil bli sendt melding til Stortinget og Lagtinget om dette.

Møtet hevet kl. 13.50.

Møte fredag den 12. oktober kl. 11.50

President: Tom Thoresen

Dagsorden (nr. 1):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) m.v. (innkreving av bøter) (Innst. O. nr. 1, jf. Ot.prp. nr. 75 for 1989—90)
2. Referat

Statsråd Else Bugge Fougner overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) m.v. (innkreving av bøter) (Innst. O. nr. 1, jf. Ot.prp. nr. 75 for 1989—90)

Marie Brenden: Da saksordføreren, Ragnhild Barland, er i Lagtinget, skal jeg få lov å knytte noen få merknader til saken.

Det er foreslått forandring i to lover på grunn av store restanser i namssektoren. Et forslag til tvangsfullbyrdelseslov er ute på høring, og disse to forslagene er for så vidt en foregripelse for å kunne bedre situasjonen.

Forslaget til endring i dekningsloven gjelder trekk i lønn. Det foreslås å omformulere dekningsloven slik at lønnstrekk kan iverksettes dersom skyldneren ikke kan godtgjøre om han evner å betale. Hovedregelen blir dermed at lønnstrekk skal kunne foretas på linje med andre utlegg. Men det understrekes både fra departementet og komiteen at lønnstrekk ikke skal skje dersom skyldneren gjør det som er mulig for å betale gjelda, og naturligvis at det ikke kan foretas lønnstrekk hvis det ikke er nok penger igjen å klare seg for for vedkommende.

Den andre loven det er foreslått forandringer i, er tvangsfullbyrdelsesloven. Det går på identifikasjon av den som skal saksøkes. Til nå har navn og adresse vært nok. Det ble foreslått at fødselsnummer skulle følge saken. Her har jo Stortinget tidligere sagt at en skal begrense adgangen til å oppgi fødselsnummer, og komiteen har da i samråd med departementet nedtonet det til fødselsår og dato, slik at fødselsnummer ikke blir brukt.

Det foreligger en enstemmig innstilling, og jeg anbefaler Odelstinget å slutte seg til den.

Statsråd Else Bugge Fougner: Jeg er glad for at det er enighet om at både praktiske og prinsipielle grunner taler for å gi Innkrevingssentralen i Mo utvidede oppgaver og myndighet til bøteinnkreving. Dette innebærer en ytterligere rasjonalisering, men like viktig er virkningen en effektiv inndrivning vil ha for holdningen til rett og rettshåndhevelse.

Komiteen har nevnt én mulig konsekvens av at innkrevingen effektiviseres: Namsmannen vil få et merarbeid når flere saker sendes til tvangsinnfordring. Det sies at namsmannsapparatet ikke bør få noen stor tilleggsbelastning. Jeg nevner dette både fordi jeg ikke frykter noen problemer, og fordi jeg gjerne vil orientere om at situasjonen snart er helt tilfredsstillende for store deler av namsmannsapparatet.

For det første betyr nettopp forslaget om lønnstrekkadgang ved Sentralen i Mo at svært mange saker ikke behøver sendes til den lokale namsmann, byfogd eller lensmann. For det andre, som komiteen nevner, har edb-innføringen ved lensmannskontorene en meget gunstig effekt på avviklingen av namsmannssakene, slik at dagens til dels lange saksbehandlingstid kan reduseres. For det tredje, selv om det ikke foreligger tall for inneværende år, er det klare indikasjoner på at antall nye saker for namsmennene er for nedadgående — ja til dels sterkt nedadgående. Det er selvfølgelig en gledelig utvikling fordi det også letter presset på denne utsatte etaten.

I tillegg vil jeg benytte anledningen til å orientere om at en meget omfattende og planmessig innsats fra departementet og byfogdembetene medfører en rask bedring i saksbehandlingstiden for disse embetene. I løpet av inneværende år vil samtlige byfogdembeter ha oppnådd en tilfredsstillende saksbehandlingstid i utleggs- og andre namsmannssaker. For Oslos vedkommende vil målet være nådd ut i 1991. Byfogdembetene dekker ca. en fjerdedel av alle namssakene, og lensmannsetaten har ansvaret for de resterende tre fjerdedelene. Aksjonen namsmann i byfogdembetene har derfor ingen liten effekt i det samlede bildet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (innkreving av bøter, erstatning m.v.) og lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. (begjæring om fullbyrdelse av bøter).

I

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 55 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:
Det samme gjelder for tjenestemenn ved Statens Innkrevingssentral.

§ 455 tredje ledd skal lyde:
Bøter og andre pengekrav til fordel for statskassen skal søkes inndrevet gjennom Statens Innkrevingssentral, jf. § 456. Det samme gjelder erstatning og andre pengekrav som er tilkjent en fornærmet eller en annen skadelidt i en offentlig straffesak, dersom den berettigete ønsker det.

§ 456 skal lyde:
Bøter og andre pengekrav som er tilkjent i en offentlig straffesak, innkreves av Statens Innkrevingssentral.

Innkrevingssentralen og politiet kan tillate at kravene blir betalt avdragsvis. Dette gjelder også erstatning og andre pengekrav som er tilkjent en fornærmet eller en annen skadelidt i en offentlig straffesak, når den berettigete samtykker.

Innkrevingssentralen kan inndrive bøter og erstatning som nevnt i andre ledd ved trekk i lønn eller andre liknende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2—7. Slike trekkpålegg får prioritet foran andre trekkpålegg etter dekningsloven § 2—7 hos samme skyldner, bortsett fra trekk for underholdsbidrag for det tidsrommet lønnen eller ytelsen gjelder. Trekkpålegg for erstatning har prioritet foran trekkpålegg for bot.

Blir kravene ikke dekket, kan Innkrevingssentralen begjære utlegg hos namsmyndighetene. Bot som ikke betales eller lar seg inndrive ved lønnstrekk eller annen tvangsfullbyrding, skal fullbyrdes ved soning av den subsidiære fengselsstraffen. Vedtak om soning treffes av politiet.

II

I lov av 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. gjøres følgende endring:

§ 24 tredje ledd skal lyde:
Vedtaksmyndighet etter § 1 og myndighet til å sette fram begjæring etter § 2 kan også overlates til Statens Innkrevingssentral.

III

Loven settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Referat

1. (1) Stortingets presidentskap melder at Stortinget har konstituert seg og valgt embetsmenn.
2. (2) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har konstituert seg og valgt embetsmenn.
   Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
3. (3) Skatteopplegget for 1991 — Lovendringer (Ot.prp. nr. 1 for 1990—91)
   Enst.: Sendes finanskomiteen.
4. (4) Lov om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering (Ot.prp. nr. 73 for 1989—90)
   Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen.
5. (5) Forslag fra stortingsrepresentantene Lisbeth Holand, Jan Erik Fåne, Grete Knudsen, Trond Jensrud og Kristin Halvorsen om lov om registrert partnerskap (Dokument nr. (8:50 for 1989—90)
   Enst.: Sendes justiskomiteen.
6. (6) Lov om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v. (Ot.prp. nr. 2 for 1990—91)
7. (7) Lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover (Ot.prp. nr. 3 for 1990—91)
   Enst.: Nr. 6 og 7 sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 11.55.

Møte mandag den 22. oktober kl. 11.10

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 2):

1. Innstilling frå kyrkje- og undervisningskomiteen om TV 2. Lov om reklame i kringkasting m.v. (Innst. O. nr. 2, jf. Ot.prp. nr. 55 for 1989—90)
2. Referat

Statsråd Eleonore Bjartveit overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Tora Aasland Houg vil framsette et privat lovforslag.

Tora Aasland Houg: Jeg vil få lov å sette fram forslag til lov om endring i lov av 30. juni 1954 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter — utgifter til legehjelp og medisiner.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling frå kyrkje- og undervisningskomiteen om TV 2. Lov om reklame i kringkasting m.v. (Innst. O. nr. 2, jf. Ot.prp. nr. 55 for 1989—90)

Presidenten: Etter ønske fra kirke- og undervisningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 4 timer og 5 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 90 minutter, Høyre 50 minutter, Fremskrittspartiet 30 minutter, Sosialistisk Venstreparti 25 minutter, Kristelig Folkeparti 20 minutter, Senterpartiet 20 minutter og Aune-lista 10 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis adgang til replikkordskifte på inntil 10 minutter etter innleggene fra hovedtalerne for hvert parti og fra de parlamentariske ledere samt etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Enn videre foreslås at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Leiv Blakset: Først vil eg få uttrykke glede over at det no ser ut til at vi kan få til eit TV2 i Noreg. Denne saka har vore drøfta i mange år utan at det har vorte semje om ei plattform for ein ny fjernsynskanal. No har vi klart å få til ei brei politisk semje, noko vi i Senterpartiet ser på som svært gledeleg.

Det at eit breitt stortingsfleirtal har samla seg om fundamentet for TV2, er viktig. Etableringa av denne nye uavhengige fjernsynskanalen er ei stor nasjonal og kulturpolitisk oppgåve, og etter mi meining vil det vere best om det er brei semje omkring retningslinene. Også ein framtidig konsesjonær vil vere best tent med konsesjonsvilkår som ligg fast, og som det er semje om uavhengig av den partipolitiske strukturen i konsesjonsperioden.

Eg er svært glad for at det under komiteen si handsaming av dette spørsmålet har vore vist stor vilje til å kome fram til felles merknader. Som saksordførar vil eg streke under at alle som høyrer til det store fleirtalet i komiteen, har lagt for dagen vilje til å løyse denne saka i staden for å stå fast på tidlegare standpunkt og haldningar.

Det at vi fram til no har gjort fleire forsøk på å skipe eit TV2 utan å lukkast, har sjølvsagt samanheng med at det har vore sprikande meiningar om kva for rolle TV2 skal spele, kva for rolle NRK skal ha, og kva slags inntektsgrunnnlag TV2 skal få.

Vidare har mediesituasjonen endra seg mykje dei siste åra. Talet på utanlandske kanalar har auka sterkt, og vi er difor under ein kontinuerleg påverknad gjennom eit programtilbod vi ikkje har innverknad på, og som i stor grad er kommersielt og kulturelt forflatande.

Vi har òg kome i den situasjonen at norske firma plasserer reklameordrar i utanlandske fjernsynsselskap som sender program til store delar av landet vårt. Dermed forsvinn mykje av reklamemidlane frå norske selskap ut av landet. Desse midlane bør heller leggjast i å byggje ut ein kvalitativt god norsk kanal. Det er det vi prøver å få til no.

Det at vi kan demme opp for reklamelekkasjen, kan òg ha positiv verknad for sysselsetjinga, ikkje minst fordi ein ny norsk kanal vil krevje auka satsing innan programproduksjon o.a. Det er òg eit viktig moment i ei tid med stor arbeidsløyse.

Fleirtalet i komiteen er samd om at TV2 må etablerast og drivast med basis i ei konsesjonsordning som er heimla i kringkastingslova, og at konsesjonstida må vere ti år. Det gjev departementet høve til å vurdere om konsesjonærane held seg til konsesjonsreglane, og er eit viktig verkemiddel for å få det TV2 vi ønskjer.

Fleirtalet går også inn for at TV2 skal organiserast som eit aksjeselskap, og at øvre grense for eigardelane skal vere 20 pst. Vidare meiner fleirtalet at eventuelle utanlandske eigardelar samla skal vere maksimum 20 pst.

Når det gjeld programprofilen, meiner fleirtalet i komiteen at det er rett at rammene må fastleggast gjennom konsesjonsvilkåra. Somme stiller spørsmål om kva rett Stortinget har

til å stille slike krav til kvalitet, profil, reklameinnslag osb. Til det vil eg seie at Stortinget kan stille krav fordi TV2 får konkurransefordelar. I og med at TV2-selskapet får høve til å nytte det distribusjonsnettet som alt eksisterer, blir det billegare å starte ein slik kanal, og TV2-selskapet får òg einerett på det.

Av dei vilkåra fleirtalet i komiteen meiner det er rett å sette, vil eg spesielt nemne at minst 50 pst. av programma skal vere norskproduserte, og at denne målsettinga må vere nådd innan åtte—ni år. Dette er svært viktig for at TV2 verkeleg skal vere ei motvekt mot alle dei utanlandske kanalane vi har fått — og kjem til å få — her i landet.

Ein annan føresetnad er at TV2 bør baserast på prinsippet om allmennkringkasting, slik at TV2 kan verte ein kanal for så vel smale som breie sjåargrupper. Eg ser det som heilt naturleg at TV2 kjøper inn program frå både NRK sine distriktskontor og frå lokale produksjonsmiljø — også i samiske distrikt. Gjennom dette oppnår ein fleire ting. Ein får avspegla breidda i norsk kulturliv, ein kan skape rom for auka produksjon og dermed auka aktivitet og sysselsetting rundt om i landet, ein gjev kanalen ein god distriktsprofil, og ein får også fram breidda i den norske språkkulturen.

Når det gjeld språkbruken i TV2, vil fleirtalet i komiteen ikkje tilrå talfesta kvotar for målformene. Men her vil eg peike på at dersom TV2 skal verte ein kanal for alle sjåargrupper i Noreg, er det sjølvsagt at programverksemda må avspegle breidda i den norske språkkulturen. Her tenkjer eg på bruken av bokmål, nynorsk, samisk og ulike dialektar. Her må selskapet ta rimelege og rettvise omsyn ved innkjøp av program og tilsetting av medarbeidarar.

Skal TV2 bli det eg og mange ønskjer, trengst det ikkje at selskapet sjølv har nokon stor eigenproduksjon av program, men at program i størst mogeleg grad vert kjøpte inn. TV2 må likevel ha ein sjølvstendig nyhenderedaksjon, noko komiteen ser på som særs viktig. Det er av stor verdi at vi i Noreg får fleire framstillingar og ulike vinklingar av nyhenda.

For å finansiere TV2 er det ikkje aktuelt å bruke offentlege midlar, korkje når det gjeld investeringar eller drift. Alle i komiteen går no inn for at TV2 skal vere finansiert med reklame og ei eventuell ordning med betalings-TV. Det er nokre nyansar i synet på finansieringa, noko som truleg vil kome fram i denne debatten.

For at lokalfjernsynsselskapa skal verte programleverandørar til TV2, er det viktig at dei får økonomi til å byggje seg opp til å klare det. Fleirtalet i komiteen meiner difor at lokalfjernsynsselskapa snarast råd må få høve til å sende reklame for å sikre seg rimelege inntekter.

Komiteen har slutta seg til forslaget i proposisjonen om å avvikle ordninga med vidaresending av satellittsendingar, som nokre lokalfjernsynsselskap no har høve til. I proposisjonen og i innstillinga er dette omtala som utanlandske satellittsendingar. Eg finn det difor rett å presisere at ikkje berre utanlandske satellittsendingar, men all vidaresending av satellittkanalar over lokalfjernsynsstasjonane sine sendenett bør avviklast i løpet av ein viss periode. Men her vil eg vise til at fleirtalet i komiteen peikar på at rammevilkåra for lokalfjernsynsselskapa må vere slik at dei kan oppfylle intensjonane om auka programproduksjon lokalt og samstundes vere stoffleverandørar til TV2.

I debatten om TV2 har det vore reist tvil om det er økonomisk grunnlag for ein ny TV-kanal basert på sal av reklame. Men det har òg kome signal om at fleire er interesserte i å søkje konsesjon, og det skulle tyde på at opplegget er bra. Med dei rammene komiteen har sett, trur eg at TV2 skal verte liv laga.

For at TV2 ikkje skal verte ein kanal som fullstendig vert dominert av reklame, der reklame stadig bryt av programma og der reklamen tek ein stor del av sendetida, er det naudsynt at Stortinget set nokre grenser. Dei grensene fleirtalet i komiteen har sett, trur eg er gode nok både for å sikre inntektsgrunnlaget og for å sikre at reklamedominansen ikkje skal trekkje ned det kvalitative nivået i kanalen.

Eit fleirtal i komiteen — alle utan Framstegspartiet — har i innstillinga sagt at det bør settast ei øvre grense for samla dagleg reklamevolum, avgrensa til 20—30 minutt, fordi ein reknar med 4—5 timar sending pr. dag som rimeleg. Men fleirtalet har peika på at dersom den daglege sendetida vert utvida etter ei tid, bør den øvre grensa for dagleg reklamevolum sjåast i samanheng med den totale sendetida.

I dette ligg sjølvsagt at regelen om reklamen sin prosentvise del av sendingane er det som skal avgjere kor mykje reklame som kan tillatast. Reklameinnslag skal samla ikkje overstige 10 pst. av selskapet si daglege sendetid.

Fleirtalet har opna for at det kan sendast reklame i naturlege pausar t.d. i idrettsprogram eller i andre uvanleg lange sendeflater. Dette må ikkje føre til at programmet kan leggast opp slik at det i einskilde timar kan bli altfor mykje reklame.

Fleirtalet i komiteen er samd om at det

ikkje må tillatast meir enn 15 pst. reklame pr. time.

Elles er det viktig å streke under at innhaldet i reklamesendingane må vere i samsvar med norske lover, og at det vert laga særreglar for reklamesendingar som rettar seg mot born og unge. Fleirtalet i komiteen støttar forslaget om at det ikkje skal sendast reklameinnslag som særleg rettar seg mot born.

I diskusjonen om TV2 har tilhøvet til NRK vorte teke fram. Med TV2 får vi ein kanal som kan vere eit alternativ til NRK, og det ser eg som svært viktig. Særleg i samband med nyhendesendingar er det verdfullt at ein får høve til å presentere stoffet frå to sjølvstendige redaksjonar.

Eg ønskjer meg to seriøse fjernsynskanalar som både skal konkurrere og samarbeide til felles beste og til beste for sjåarane. Samarbeidet kan vere ei viss samordning om sendeskjema, t.d. for å unngå at nyhende vert sende samstundes i begge kanalane, og eit positivt samarbeid for å nytte ut kapasitet og kompetanse.

I og med etableringa av TV2 vil NRK få konkurranse, og det er nyttig. Men Stortinget har òg ansvar for at NRK skal ha arbeidstilhøve som framleis gjer det mogleg å vere ein kvalitetskanal. NRK sin situasjon, både med omsyn til økonomiske og tekniske løysingar, vil Stortinget ved ulike høve kome tilbake til.

Eg vil her streke under at NRK og TV2 vil få kvar si finansieringskjelde, og at det difor ikkje vert konkurranse med omsyn til det.

Fleirtalet i komiteen har ikkje funne det rett å tillegge Kringkastingsrådet oppgåver som råd for TV2-selskapet. Fleirtalet meiner at kvar kanal, NRK og TV2, skal ha kvart sitt råd, og at det bør opprettast eit felles tilsynsutval som får tillagt oppgåver i saker som vedkjem begge kanalane. Det kan t.d. gjelde visse samordningstiltak på det tekniske og praktiske planet mellom to sjølvstendige selskap. Dersom det krev endring av gjeldande lov, ber eg departementet kome tilbake til dette.

I proposisjonen er spørsmålet reist om i kva grad dagspressa vil tape reklameinntekter på grunn av skipinga av TV2. Komiteen har drøfta dette spørsmålet. Eg vil vise til det fleirtalet i komiteen har sagt i innstillinga. Eg vil streke under at det er viktig å halde oppe ei differensiert dagspresse og mangfaldet i pressestrukturen. Dette er elles spørsmål som Stortinget vil debattere i samband med handsaming av St.meld. nr. 12 om pressestøtta og i dei årlege budsjetta.

Det at vi no i næraste framtid kan få skipa eit TV2, vil bety eit stort og godt løft for norsk kultur. Hovudmålsetjinga med TV2 er at denne kanalen skal verte eit norsk alternativ, ei motvekt til den stadig aukande straumen av utanlandske kommersielle program.

Det store innslaget av norskproduserte program vil vere med på å formidle vårt kulturelle mangfald og ta vare på og styrkje både nasjonale og lokale kulturverdiar. Det norske samfunnet er sett saman av små og store lokale miljø, og det er ved å fange opp det ein kan finne i ulike delar av landet, ein fremjar både sjølvstende og mangfald. Gjennom eit TV2 som skal ha 50 pst. norske program, og som skal kjøpe desse programma frå NRK sine distriktskontor og frå andre lokale programprodusentar, kan vi klare å få fram mangfaldet i det norske samfunnet. Dette er svært positivt.

Eg vil vise til det fleirtalet i komiteen har sagt i innstillinga om dei nye bruksområda for fjernsynet som medium, der ledig kapasitet i systemet kan nyttast til kunnskaps- og forskingsformidling. Dette kan føre til større spreiing av viktig informasjon og kompetanse.

Eg vil be departementet ha dette i tankane når dei endelege konsesjonsreglane for TV2 skal utformast.

Så til lokaliseringsspørsmålet. Det bør ikkje bli noko stort tema i dag, då Stortinget skal drøfte dette seinare. Eg vil berre kome inn på prinsippielle sider ved det. Departementet seier i proposisjonen at hovudsetet for TV2 bør lokaliserast utanfor Oslo. I diskusjonen om lokaliseringa, både i komiteen, utanfor dette huset og i media, kjem ulike syn fram. Mi grunngjeving for å meine at Stortinget skal ta standpunkt til dette, kan summerast opp slik: I og med at det nye selskapet får einerett som konsesjonshavar, gjev dette fordelar, m.a. ved å få nytte det eksisterande sendenettet. Dette gjev Stortinget rett til å stille vilkår, som nemnt før. Eg meiner at med same rett som Stortinget stiller krav til reklameform, til reklamemengd, til programprofil osv, har det same Stortinget rett til å stille krav til lokaliseringsstad.

Eg ser dette som ei viktig nasjonal kulturpolitisk sak. Det er langt frå rett å late marknadskreftene åleine få bestemme utviklinga innan kultursektoren. Korleis ville dette landet vårt sett ut med den spreidde busetnaden og dei store avstandane vi har, dersom vi ikkje skulle lagt andre kriterium til grunn? Svaret trur eg gjev seg sjølv. Å lokalisere kulturinstitusjonar til ulike delar av landet, har det til no vore stor grad av semje om. Eg vonar at dette held fram. Sjølve stadvalet kjem eg tilbake til under debatten om dette i Stortinget.

Så vil eg ta opp det forslaget som er omdelt, der eg står som forslagsstillar på vegner av komiteen sitt fleirtal — alle utanom Framstegspartiet — om endringar i komiteen sitt utkast til vedtak.

Presidenten: Blakset har tatt opp det forslag han nå refererte til. Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig vis.

Presidenten vil nå, før debatten går videre, si at presidenten innrømmet saksordfører en mulighet for også å si noe om lokaliseringen siden også saksordføreren understreket at dette var rent prinsipielt og nærmest i tilknytning til loven vi nå behandler. Men presidenten vil understreke at vi i dag har møte i en av Stortingets avdelinger, og at Stortinget senere skal behandle lokaliseringsspørsmålet. Presidenten vil derfor gjøre det helt klart at denne innrømmelsen ikke vil bli normgivende for resten av debatten, og regner med at debattantene aksepterer nettopp dette.

Det blir replikkordskifte.

Theo Koritzinsky: Først en varm tilslutning til presidentens definering av hva som er dagens tema, nemlig selve lovforslaget og de prinsipielle målsettingene og vilkårene for opprettelse av TV2 som har sammenheng med lovsaken i dette Odelstinget.

Så har jeg lyst til å si at jeg syns saksordfører Leiv Blakset har gjort en solid jobb som saksordfører.

Blakset var i sitt innlegg innom NRKs lisensinntekter. Han minte oss om at vi som stortingsrepresentanter kan komme tilbake til NRKs lisensinntekter. Det er jeg enig med Blakset i, og jeg syns vi skal gjøre det straks, altså nå.

NRK koster norske lisensbetalere ca. 3 kr pr. døgn. Det er mye bra radio og TV for pengene. Komiteens flertall har vært opptatt av, og der har også Senterpartiet vært med, at NRK — og nå siterer jeg fra innstillingen

> «må få garanti for at det i framtida får inntektene frå lisens- og apparatavgifter uavkorta».

Nå har Regjeringen i statsbudsjettet nettopp avkortet NRKs lisensinntekter ved at det i statsbudsjettet for neste år bare er avsatt 20 kroners økning i lisensen til NRKs ordinære virksomhet. Det er en reell nedgang.

I innstillingen sier flertallet videre på side 9 at «NRK sitt inntektsgrunnlag framleis må sikrast,» og det sier også at en eventuelt får vurdere styrkingstiltak for NRK. Mener Blakset at Regjeringens forslag om 20 kroners økning i lisensen er i samsvar med de formuleringene Senterpartiet her har vært med på?

Leiv Blakset: Senterpartiet har hatt ei positiv haldning til NRK, og har ved ulike høve meint at distriktskontora må få høg prioritet for å kunne bygge seg ut til eige behov, men også for å vere programleverandørar til TV2.

I dag diskuterer vi TV2, og budsjettet skal vi diskutere seinare. Eg vil ikkje gå inn i debatten om budsjettet i dag, den debatten har vi ikkje starta på i komiteen, så det får vi komme tilbake til når så langt lir.

Men eg står fast ved dei formuleringane eg er med på i fleirtalet i komiteen.

Ulf Guttormsen: La meg først i likhet med representanten Koritzinsky få lov å slutte meg til presidentens anmodning om at vi ikke blander lokaliseringsspørsmålet inn i denne debatten.

Saksordfører Leiv Blakset kom tidlig i sitt innlegg inn på og bemerket ganske klart at det er vist en stor vilje til felles merknader i forbindelse med denne saken. Og det er riktig. Det har bl.a. ført til at Senterpartiet er med på en generell styrking av NRK. Senterpartiet er også positivt til å følge opp med tiltak overfor NRK etter at TV2 er kommet i drift. Men Senterpartiet er av en eller annen merkelig grunn ikke villig til å støtte Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti hva angår styrking av NRKs distriktskontorer, slik at seerne kan få flere kvalitetsprogrammer fra hele landet.

Jeg vil spørre representanten Blakset: Ser han ikke verdien av å få styrket NRKs distriktskontorer bl.a. med tanke på økt lokalt engasjement og mangfold?

Og for det andre: Hvorfor vil ikke Senterpartiet være med på Arbeiderpartiets og SVs understreking av å styrke NRKs distriktskontorer?

Leiv Blakset: Dette spørsmålet overlappar ein god del det første spørsmålet som vart stilt.

Eg har lyst til å seie at vi i dei felles komitemerknadene har snakka om to ting når det gjeld styrking — at også kravet til ressursutnytting og effektivitet skal gjelde. Dette må vi sjå i ein samanheng.

Som Guttormsen understreka, har Senterpartiet hatt den haldninga at det er viktig at distriktskontora kan byggast ut. Men det må gjerast ved hjelp av to ting: Det vert i dag stilt krav til alle ledd i samfunnet om at ein skal gå nøye igjennom ressursbruken sin, ein skal gjere ting betre — sjølv det beste skal kunne gjerast betre — og når det er gjort, må ein også vurdere tilføring av midlar, av kapital.

Eg har sagt at vi er villige til å drøfte dette. Men det er ikkje budsjettet vi diskuterer i

dag, og eg meiner at vi må handtere desse to tinga kvar for seg. Det ligg ei viljeserklæring i det som fleirtalet i komiteen har sagt, og som eg har vore med på, og den viljeserklæringa tykkjer eg er forholdsvis sterkt formulert.

Finn Thoresen: Saksordføreren, Blakset, kom tidlig inn på at dette er en viktig kulturpolitisk sak, og det skal jeg være enig med ham i.

Ganske tidlig i behandlingen av saken, før vi fikk et avbrudd og en utsettelse, gikk samtlige av de borgerlige regjeringspartiene med Blakset som saksordfører inn for et produkt — TV2 — som de mente var det beste for landet. Så fikk vi en pause hvor noen tenkte seg om. Så møttes vi igjen, og resultatet ble da at sosialistene fikk lov til å være med på dette. Vi fikk den forklaringen på dette at det var så viktig at man kom frem til størst mulig felles oppslutning om et resultat.

Jeg må da spørre representanten Blakset om det skal bli en vanlig regel i Senterpartiet å tilstrebe et flertallsopplegg i en komite, og at det skal gå foran landets ve og vel — for jeg går ut fra at det var det Senterpartiet opprinnelig gikk inn for. Spørsmålet blir da om det samme forholdet f.eks. skal gjøre seg gjeldende i EF-saken.

Leiv Blakset: Det er stor forskjell på ulike saker.

Spørsmålet som Finn Thoresen reiste, var om det å få fram eit breiast mogleg forlik skal verte ein vanleg regel i Senterpartiet. Eg ser på denne saka som ganske spesiell. Vi veit alle kor lang tid det har vore diskutert i denne salen og i det politiske miljøet å få i gang ein reklamefinansiert TV-kanal eller eit TV2, utan at ein har lukkast med dette. Det har vore ulike oppfatningar og ulike meiningar om korleis dette skal løysast, og meiningane har til dels stått nokså steilt imot kvarandre.

Eg sa i innlegget mitt at det er to grunnar til at eg såg det som viktig å få ei brei semje. Den eine er at dette er ei kulturpolitisk sak som gjeld det ganske land på mange ulike sektorar — kultur, språk, historie osv. Derfor var det viktig at det vart breiast mogleg semje om korleis dette skulle løysast. Den andre grunnen er den parlamentariske situasjonen som vi har i dag, der vi ikkje har fleirtalsregjering. Vi kan lett sjå at det kan kome eit skifte, og ein konsesjonær ville ikkje vere tent med at eventuelle slike ting skulle kunne vere med og endre på dei rammene og dei konsesjonsvilkåra som var lagde. Eg ville, om eg var interessent i dette, sjå det slik at di breiare fleirtal det er bak dei rammene som vert lagde, di sikrare er ein på at ein skal kunne kome fram.

Til slutt vil eg understreke at det er forskjell på saker, og denne saka ser eg det som spesielt viktig at det er fleirtal for.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er brukt opp, og vi går tilbake til den ordinære talerliste.

Kjell Borgen: Sist Stortinget behandlet en utvidelse av fjernsynstilbudet i Norge, var våren 1989. Den debatten kom som følge av St.meld. nr. 44 for 1987—88, Om utviding av fjernsynstilbodet i Noreg. Den gangen ble det slått fast at det ikke var grunnlag for noen slik utvidelse, men det ble også gitt uttrykk for at en eventuell ny fjernsynskanal burde samle et bredest mulig flertall i Stortinget. Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen uttrykte det slik i Innst. S. nr. 187 for 1988—89:

> «Desse medlemane meiner at etablering av ein ny sjølvstendig fjernsynskanal og innføring av reklame i det noverande NRK Fjernsynet er såpass omfattande reformer at det bør vera brei semje om dei i Stortinget. Desse medlemane konstaterer at det ikkje finst noko fleirtal i Stortinget for ei slik løysing nå og finn derfor heller ikkje grunn til å ta opp framlegg om ein ny sjølvstendig NRK-kanal eller om reklamefinansiering i dagens NRK-Fjernsynet.»

Videre sa komitemedlemmene fra Arbeiderpartiet:

> «Desse medlemane meiner at spørsmålet om ein eventuell ny norsk sjølvstendig fjernsynskanal (TV2) bør takast opp til ny vurdering i neste stortingsperiode med sikte på eventuell oppstarting i 1994—95.»

Spørsmålet om reklamefinansiert fjernsyn ble diskutert i Stortinget i forbindelse med Dokument nr. 8:2 for 1989—90. Stortingsbehandlingen av dette forslaget viste at det var ønskelig at spørsmålet om innføring av reklame i fjernsyn ikke ble sett på isolert som lokalfjernsyn, men ble vurdert i en videre, nasjonal sammenheng. Stortinget bad i denne forbindelsen departementet komme raskt tilbake med en slik vurdering.

Bakgrunnen for Stortingets uttrykte ønske var at en stadig større andel av næringslivets reklamemidler ble kanalisert ut av landet til internasjonale TV-kanaler. Samtidig gav den teknologiske utvikling grunnlag og muligheter for en bedre spredning og dekningsgrad enn bare kort tid forut. For å kunne utnytte de begrensede nasjonale ressurser til fordel for norske seere og norsk næringsliv bad Stortinget om en raskest mulig vurdering av mulighetene for å kunne gi et slikt tilbud. Den 27. april i år fikk vi odelstingsproposisjonen. I løpet av snaue halvannen måned så ikke ko-

miteen seg i stand til å gi lovforslaget en forsvarlig behandling som kunne gi grunnlag for en bredest mulig parlamentarisk basis.

I ettertid vil nok også de fleste være enig i den utsettelsen som ble valgt. Det ville etter min oppfatning være utenkelig at en konsesjonær ville ta sjansen på å søke om og investere i en konsesjon over ti år med et flertall som kom i stand ved en subsidiær stemmegivning fra en gruppe i Stortinget som dømmer hele opplegget nord og ned.

Jeg vil også berømme saksordføreren for det gode og brede samarbeid han har lagt opp til, og også for den forståelse han har vist for at alle grupperinger skulle få tilgang til den informasjon de måtte føle behov for. Dette viser at med litt smidighet og forståelse er det mulig å løse saker som i utgangspunktet kan virke kompliserte og uløselige. Jeg har heller ingen vanskeligheter med å slutte meg til den framstillingen saksordføreren gav her i dag.

Å diskutere seg fram til en ny riksdekkende sjølstendig og reklamefinansiert modell for en fjernsynskanal uten samtidig å ha andre medier for øye, er for meg ganske utenkelig. På denne bakgrunn er det derfor grunn til å merke seg komiteflertallets merknader om en samlet mediedebatt. Den etersendte informasjon og det trykte ord så vel som de trykte nyheter utfyller hverandre og danner i dagens samfunn viktige kunnskapskilder. Og mediene representerer ikke bare kunnskapsformidling og nyhetskilder. I høyeste grad er de også kulturbærere av høy klasse. Derfor må vi i framtida kreve at mediedebattene også avspeiler denne sammenhengen. Det beste ville etter min mening være om alle mediene ble samlet under samme departement. Det er også dette synet som kommer til uttrykk i komiteinnstillingen, der det heter at flertallet «finn det naturleg at mediepolitiske spørsmål vert drøfta i samanheng».

I Danmark ser en nå om dagen at reklame i fjernsyn innvirker på dagspressens inntektsgrunnlag. Komiteflertallet har vært særlig oppmerksom på de problemer som kan komme i den sammenheng. Dagspressen utgjør en viktig nyhets- og informasjonsspreder. Samtidig sprer den viktig kunnskap om samfunnsendringer, internasjonale spørsmål og kulturbegivenheter. Norsk skole ville vært enda vanskeligere stilt når det gjelder å formidle kunnskap om verdensbegivenheter og samfunnsreformer, om vi ikke hadde hatt en mangfoldig pressestruktur. Det å formidle ulike syn på samfunnsutviklingen er en av pressens viktigste oppgaver. Derfor er det nødvendig å gi pressen og det trykte ord et inntektsgrunnlag i framtida som opprettholder mangfold i pressestrukturen. I de årlige budsjettbehandlingene er dette et tilbakevendende spørsmål, og derfor er det grunn til å merke seg den viljeserklæring som framgår av innstillingen.

Samtidig som det er viktig å opprettholde mangfoldet i pressestrukturen, må en understreke betydningen av å ha en høy kvalitet og et rikt mangfold i den allmennkringkasteren vi alle kjenner, NRK.

I alle land komiteen besøkte under sine studieturer, understreket en allmennkringkasterens viktighet. Det er også klart at en må se oppbyggingen av TV2 i sammenheng med NRKs arbeidsvilkår og inntektsgrunnlag. Etter min mening ville det være fullstendig meningsløst og faktisk et norsk særfenomen om vi ved innføring av et reklamefinansiert TV2 skulle svekke allmennkringkasterens utviklings- og utbyggingsmuligheter for, som noen hevder, å skape bedre konkurranseforhold for det nye selskapet. Det viktigste er å gi allmennkringkasteren NRK muligheter for å opprettholde og videreutvikle sine høye kvaliteter og gi dem muligheter for et enda rikere og mer variert programtilbud. Vi vil kunne bidra til dette ved å sikre NRKs inntektsgrunnlag og ved å gi større armslag for nye utbyggingsoppgaver.

La meg i denne sammenhengen nevne utbygging av distriktsfjernsyn og nye sendemuligheter ved at NRK kan sende parallelle programmer. Dette vil bidra til at nye landsdeler blir trukket med i programutvikling, kulturliv, produksjonsmiljøer — kort sagt: lokal kreativitet vil gis bedre grobunn.

Sunn konkurranse kan være bra. Men det et nytt TV2-selskap i framtida vil være avhengig av for å lykkes, er at vi får et konstruktivt samarbeid og ikke minst en samordning med NRK. Det gjelder programvalg, sendetider, produksjon og kompetanse. I et land med vel 4 millioner mennesker er det riktigere å se på hvilken måte ressursene best kan benyttes, enn å lage konkurransemiljøer som kan ende opp med å ødelegge for hverandre, og eventuelt bidra til en kulturell forflatning.

Derfor blir det en oppgave for det nye selskapet å etterleve de krav som settes gjennom konsesjonsvilkårene. I den pågående mediedebatten er det flere som har pekt på at målene er satt for høyt, og at kvalitetskravene til en ny TV2-kanal blir det vanskelig å etterleve. Det er allmennkringkasterens innhold og programvalg som har vært malen for den nye kanalen. Det skal være en egen nyhetsredaksjon og en stor andel norskproduserte programmer i den nye kanalen. Dertil skal reklameinnslagene oppfylle etiske og ideelle krav. For å ivareta bestemte gruppers interesser og hensyn peker komiteflertallet på at for-

brukerombudet og barneombudet må få et spesielt ansvar ved regelutforming og regeloppfølging. Jeg er glad for at flere potensielle konsesjonærer har uttrykt vilje til å følge disse intensjonene ved oppbyggingen av den nye kanalen.

Jeg vil ellers nok en gang presisere, slik som saksordføreren nettopp gjorde, at kanalene NRK og TV2 må ha hvert sitt programråd. Det vil bety at dagens kringkastingsråd fortsetter med de arbeidsoppgaver og det mandat det er gitt. Det ville være helt unaturlig om to konkurrerende kanaler skulle ha felles råd for drøfting av strategi og økonomi. Om nødvendig bør departementet opprette et eget programråd for TV2. Til å drøfte fellesoppgaver, samordning og samarbeid bør det opprettes et eget felles tilsynsutvalg.

Når det gjelder distribusjon, er det NRK som eier nettet ved at de årlig yter Televerket investerings- og vedlikeholdsmidler. Om det i framtida blir endringer i dette opplegget, forutsetter jeg at NRK blir holdt økonomisk skadesløs. Imidlertid, slik dagens ordning fungerer, er det få grunner som taler for endringer. Det nye TV2 forutsettes å få gå inn i det jordbundne nettet. Det er dette som vil gi kanalen et fortrinn framfor mange av de øvrige kanalene. Jeg forutsetter at dette vil skje på vanlige forretningsmessige kriterier, og at leieavtaler med Televerket gjenspeiler de faktiske kostnadene.

Samfunnet vårt står overfor store utfordringer hva angår økonomisk planlegging, ressursutnytting og kulturell utvikling. Dette vil sette store krav til økt formidling av kunnskap med høy kvalitet. Det dreier seg om så vel utdannings- som etterutdanningsbehov. Med økt internasjonalisering vil ikke minst de mediene som knyttes til etersendinger, få store utfordringer på dette området. Her er det tale om så vel konkurranse som samarbeid.

Helt til slutt: Jeg er glad for at presidenten presiserte at lokaliseringsdebatten skal være i Stortinget senere. Den kommer den 30. oktober.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Harald Ellefsen: Selv om det naturligvis er rosverdig at Arbeiderpartiet har foretatt nok en kursendring i mediepolitikken og nå aksepterer et uavhengig og reklamefinansiert TV2, hvilket de har programforpliktet seg til å gå imot, synes jeg at det innlegg Kjell Borgen holdt her i dag, på mange måter var gjennomsyret av den grunnholdningen som har preget Arbeiderpartiets mediepolitikk hele tiden — gjennomsyret av frykt, faresignaler og problemer i tilknytning til de nye muligheter som bør åpne seg ved et TV2. Mange stiller vel seg selv spørsmålet: Hvor solid fundert er det det slakt av nok en hellig ku som Arbeiderpartiet nå tilsynelatende har foretatt? Hvor sikker kan man være på at Arbeiderpartiet gjennom den innstillingen de nå har vært med på, har forlatt programønsket om en utvikling med et TV2 under innflytelse av NRK? Har man nå forpliktet seg og garantert for at partiet kommer til å støtte opp om utviklingen av et uavhengig og slagkraftig TV2? For å konkretisere det ytterligere: Det er lagt en rekke premisser for den nye kanal både når det gjelder reklamens omfang, plassering, krav til norske programinnslag, dekningsprosent osv. Hvis det nå skulle vise seg, som mange frykter, at alle disse strenge krav ikke lar seg forene med utviklingen av en økonomisk sterk og slagkraftig og uavhengig TV-kanal, vil da Borgen være villig til å se nærmere på disse strenge konsesjonsvilkår og være villig til å stille seg åpen for en oppmyking av disse? Altså: Er det uavhengighet som er viktigst, eller er det NRK-hensynet som er viktigst?

Kjell Borgen: Jeg blir stadig mer overrasket over en rekke av Høyres talere. De har tydeligvis ikke oppdaget den sammenheng det bør være i mediepolitikken mellom de ulike medienes innflytelse på hverandre.

Det er ingen hemmelighet — går jeg ut fra — at det vi har sluttet oss til i denne innstillingen, foreligger som skriftlig materiale, og Ellefsen kan i likhet med alle andre representanter der lese vilkårene. Jeg fant det lite formålstjenlig å stå her og lese opp innstillingen, der det framgår at Arbeiderpartiet har gitt sin tilslutning til en rekke ting, og der vi har fått inn en rekke vilkår som tidligere ikke stod der. Dersom hr. Ellefsen er uenig i noen av de restriksjonene som er lagt inn fra Regjeringens side og nå etter komitebehandlingen, bør han ta opp det med sin egen gruppe og i tilfelle formulere det i egne merknader. Jeg ser det ikke som særlig hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt å føre en hypotetisk debatt om hva som måtte komme til å skje med TV2. Det vil tiden vise. For meg er det vesentlig at også den norske allmennkringkasting skal ha levelige vilkår. Den skal ikke forflates fordi TV2 skal ha bedre konkurransevilkår.

Gunnar Prestegård: Jeg vil først gi min tilslutning til det representanten Borgen sa i sitt innlegg om at det at vi har nådd fram til en så stor grad av enighet i komiteen, er veldig verdifullt. Dette er til nasjonens beste. Jeg synes derfor det er veldig hyggelig. Det har i denne

forbindelse vært vurdert i media hvem som er seierherre. Det synes jeg er aldeles uinteressant. Det kan kanskje være noe interessant for mediefolk, men for folk flest er det resultatet som teller.

I den senere tids debatt har det vært reist spørsmål om begrunnelsen for og nødvendigheten av TV2. Det skal jeg få lov til å komme tilbake til litt senere. Når det gjelder begrunnelsen, har en vært inne på dette med en egen nyhetsredaksjon, og representanten Borgen gir sin tilslutning til dette. Jeg har lyst til å utfordre ham til å utdype dette. Er det en innrømmelse av at NRKs nyhetsdekning trenger et alternativ eller en ny vri?

Kjell Borgen: Det kunne selvfølgelig vært veldig spennende å få en større debatt også omkring hvordan man skal vinkle nyheter. Det som imidlertid er det spennende her, er nettopp at det er noen som legger hovedvekt på at vi skal ha en alternativ, ny og frisk nyhetsdekning gjennom en egen nyhetsredaksjon.

Også Arbeiderpartiet har vært opptatt av akkurat det å kunne få vinklet ting, og Harald Ellefsen pekte nettopp i en replikk på Arbeiderpartiets program, der vi sier at det kan være behov for å få bygd opp flere nyhetsredaksjoner.

Jeg er ikke så overbevist om at nyhetene blir noe særlig annerledes, for de tror jeg vil være de samme. Men det kan bli litt interessant å se på hvilken måte mediene dekker nyhetene ut fra ulike vinklinger, ut fra hvordan man går inn i problemstillingene. Det kan bli det interessante ved den eventuelle nye nyhetsredaksjonen.

Finn Thoresen: Jeg har stor forståelse for at Arbeiderpartiets fremste talsmann i kulturspørsmål støtter opp om NRK — det skulle nå bare mangle, NRK har jo vært Arbeiderpartiets basun i årevis — og at man i en innstilling om en ny TV-kanal, TV2, også sørger for at arbeiderpressen får den nødvendige oppfølging. Det skulle nesten bare mangle at ikke disse sakene var blitt tatt vare på av Arbeiderpartiets talsmann.

Jeg er imidlertid litt spent på hva som nå vil skje. Slik som undertegnede ser det, vil det ikke bli like god romslighet i økonomien i denne nye kanalen, og det er et stort spørsmål hvor lenge den vil henge sammen når de premissene som ligger i proposisjonen, skal opprettholdes. Derfor er mitt spørsmål til representanten fra Arbeiderpartiet, Kjell Borgen: Hva vil skje hvis det nå viser seg at et TV2 ikke lar seg gjennomføre økonomisk? Jeg sier hvis, og det er mulig at dette ikke er noe problem for representanten Borgen. Hvilken løsning vil hr. Borgen i tilfelle velge? Skal det nye TV2 gå inn i NRK, eller vil han sørge for at det skaffes til veie midler som gjør at TV2 kan fortsette, og skal det da i tilfelle skrives ut skatt eller innkreves lisens til dette selskapet?

Kjell Borgen: Jeg skal la første del av innlegget til Finn Thoresen ligge i første omgang.

Dette må være en forunderlig dag for de som nå representerer eventuelle potensielle konsesjonssøknader i forbindelse med TV2, for så langt i denne debatten har faktisk de fleste av de som har hatt replikk, iallfall til meg, nærmest gitt uttrykk for at dette er noe dårlige greier, så dette kommer til å gå nedenom og hjem — og det faktisk før noen har fått sjansen til eventuelt å søke om konsesjon. Dette står i grell kontrast til en del av de gledesutbrudd som bl.a. har vært å lese om i avisene de siste dagene, fra alle de som nå setter sin forhåpning nettopp til det å kunne få anledning til å søke konsesjon på de vilkår som er trukket opp i innstillingen. Jeg synes at man burde kunne forvente at representantene nå istedenfor å la seg falle sammen i krampegråt over at dette ser så elendig ut, gav uttrykk for i hvert fall en viss forventning og spenning, og så får vi heller se på hvordan konsesjonsrunden blir behandlet når departementet har gått ut og utlyst konsesjon.

Så helt til slutt: Jeg har ikke følt noe behov — og Arbeiderpartiet har heller aldri hatt noe behov — for å ha noen til å utbasunere vårt budskap. Jeg vet at det er andre her i salen som egentlig heller ikke trenger noen andre til å utbasunere for seg, fordi de snakker til de grader så høyt og i så store bokstaver at det er vanskelig å unnlate å merke det.

Presidenten: Replikkordskiftet er slutt, og vi går tilbake til den ordinære talerliste.

Hallgrim Berg: Det gjennomslaget som Høgre har fått for sin mediepolitikk med dagens innstilling om ein ny landsdekkjande fjernsynskanal, er eit vitnemål om verdien av å halda fast ved langsiktige mål i politikken. På punkt etter punkt — føremål, finansiering, organisering — fell innstillinga saman med våre mangeårige programformuleringar.

I dag er det liten grunn til å hovera mot eit arbeidarparti som i årevis viste stor fantasi for å unngå eit uavhengig og frittståande TV. Partimedlemene i fagkomiteen i Stortinget bør tvert om få ros for at dei sidan førre TV2-runden brått er blitt positivt innstilte til at den nye kanalen verkeleg skal koma i gang — «snarast råd», som det heiter. Ja, samtlege sosialistar i nemnda har jamvel fått slik omsut

for den nye kanalen at dei vil han skal ha «gode oppstartingsvilkår», som det står, og jamvel meiner det er «uheldig dersom TV2 skulle få svak innteningsevne». Verda kan enno gå framover!

Dagens innstilling er viktig og banebrytande for publikum, produsentar og dei norske mediemiljøa på ei lang rekkje område:

— Publikum får ein ny riksdekkjande fjernsynskanal utan at lisensen eller dei offentlege utgiftene aukar. Ikkje minst er det viktig at me får alternativ dekning av nyhende, nye tema, nye vinklingar, nye kommentarar, andre tolkingar.
— Dagens lovendring inneber òg i prinsippet at no kan det opnast også for alternativ nasjonal radiodekning.
— Nye finansieringsformer blir innførte for å styrkja desentraliserte private kringkastingstilbod.
— Lokal-TV får endeleg tryggare økonomi gjennom reklamefinansiering.
— Avgifta på utanlandsk satellittformidla betalingsfjernsyn fell bort.
— Ordninga med reklamefinansiering av nærkringkasting blir gjord permanent.
— Den såkalla Bakke-skatten, dvs. kravet om at nærradioane skal betala 16 pst. av bruttoinntektene frå reklamesalet, blir redusert til 5 pst.

Det er såleis svært mange som har grunn til å gleda seg i dag!

Høgre er glad for den breie tilslutninga regjeringsopplegget for eit TV2 og dei andre nemnde reformene har fått. Etter kvart som nemnda skaffa seg stadig større innsyn i desse spørsmåla både heime og ute, vart det klart at opplegget for kanalen var så realistisk frå den politiske leiinga si side og så godt gjennomtenkt i embetsverket at proposisjonen måtte få oppslutning i all hovudsak.

Høgre er òg nøgd med at nemnda så klårt peikar på samanhengen det vil vera mellom god økonomi og kvaliteten i det programtilbodet som skal sendast.

Dette er kjernepunktet. Godt fjernsyn kostar pengar.

Difor er det særs gledeleg at kyrkje- og undervisningsnemnda har innsett dette og gjort ein god del i innstillinga for å styrkja inntektsgrunnlaget i det nye selskapet utover det som proposisjonen gjer framlegg om. For det første er taket på reklamevolumet på 20—30 minuttar pr. dag erstatta med ein meir handterleg generell regel om 10 pst. av samla sendetid, samstundes som nemnda minner om europeisk standard på 15 pst. Det tyder at eit sendeskjema på t.d. 6 timar pr. dag vil kunna ha 36 minuttar reklame, 8 timar pr. dag vil kunna ha 48 minuttar osv., og ordna slik at ein relativt stor del av reklamen kan sendast til einskilde tider og i intervall som er særleg interessante for annonsørane.

For det andre opnar nemnda for at annonsørane kan få kjøpa reklameinnslag også inne i program når det ligg naturleg til rette for det, t.d. på dramatiske nullpunkt, «dramatic low ebb», som det visst heiter, t.d. i pausar i idrettstevlingar og sportssendingar og i lengre sendeflater elles. Departementet får fullmakt til å arbeida ut nærare reglar om plassering av reklameinnslag.

Frå Høgre si side går me ut frå at dette blir gjort med romsemd og velvilje då departementet utan tvil har merka seg den grunnhaldninga som har kome til uttrykk frå heile nemnda, i retning liberalisering for at TV2-selskapet skal vera liv laga og satsa på ein kvalitativ programprofil.

For det tredje vil annonsørar, investorar og konsesjonærar setja pris på at norsk tekst i reklameinnslag og vignettar ikkje skal vera eit absolutt krav, men eit mål.

Høgre har under tvil slutta seg til fleirtalet på punktet om at det ikkje skal finnast reklame innåt barneprogram. Sjølvsagt må det visast særleg varsemd overfor born, men eg vonar at departementet ikkje lagar reglar som er så vidt bastante at dei kan bli parodiske. Reklame for oppbyggeleg litteratur, medlemskap i 4H eller i speidaren kan umogeleg vera skadeleg, like lite som reklame for vitaminrik frukostblanding.

Plusseffekten av dei opningane som nemnda trass i alt har gjeve, vil i alle fall truleg bli åttesifra, kanskje nisifra i kronesum pr. år. Og det er slett ikkje verst. Det vil i alle fall langt overstiga ein eventuell meirkostnad ved å leggja hovudsetet for kanalen utanfor Austlandet.

Når sant skal seiast, er det norske TV2 gjeve betre vilkår enn det danske TV2 fekk. Det norske TV2 vil heller ikkje bli hefta med åtte dyre regionselskap på utgiftssida, som i dag er meir som ein klamp om foten på det danske TV2. Regionselskapa er særs dyre og lagar program som mest ingen vil sjå, trass i at dei sluker mest ein tredel av det danske TV2-budsjettet.

Dessutan legg Stortinget ikkje opp til samanblanding av lisens og reklame som i Danmark, men reine og klåre liner i finansieringa. Det viktigaste vår komite truleg har lært etter å ha studert media i fleire år i fleire land, er at den beste fjernsynspakka for publikum blir det når statsselskapet og alternative private selskap har kvar si trygge finansiering — det eine med lisens, det andre med reklame. Det er òg viktig at dei konkurrerer, er organiserte uavhengig av kvarandre og suverene i sine

eigne programopplegg. Då kan dei nemleg tevla om publikum ut frå kvalitet på programsida i staden for å kappspringe etter dei same pengane og dermed overgå kvarandre i å satsa på einfelte program, såkalla sukker og såpe.

Eg vil no ta opp dei urimeleg store skilnadene i fjernsynstilbodet som det hittil har vore mellom sentrale strok og distrikta i landet vårt. Eit TV2 vil bøta på noko av dette mishøvet. Men like fullt vil store område med spreidd busetnad ha like dårleg allmenn fjernsynsdekning som før. Utkantane må enno lenge greia seg med NRK, bygdekinoen og Europa-toppen i videoleige. Den siste tredelen av folket vårt bur slik til at dei enno ikkje på ei viss tid vil kunna nåast av TV2, og ein endå større del av folket vil heller aldri verta nådd av kabeldekning.

Difor vil eg nytta høvet her i dag til å slå eit slag for at også distrikta skal kunna få betre dekning gjennom etersendingar i fjernsyn. Skal me halda oppe målet om likestilling og likeverdig tilgjenge til kulturgodane i alle delar av landet, må også folk i dei områda av landet som bur ukringt til når det gjeld fjernsyn, tilgodesjåast. Det kan best skje ved at styresmaktene viser stor lempe overfor dei lokale selskapa som vil dekkja større naturlege område via eter. La meg ta Telemark fylke som illustrasjon på kva eg meiner. Vest-Telemark er lite folkesett, men dekkjer eit stort naturleg samanhengande område, både kommunikasjonsmessig, kulturgeografisk og økonomisk. I slike område med historiske og kulturelle tradisjonar, som følgjer gamle grenser for fogderi, prosti, handelsdistrikt osv., burde lokal-TV ha særleg interessante oppgåver å fylla. Ein kan utan vidare slå fast at fylket eller fylkes-TV er lite interessant i samanlikning. Det er noko av det dei har fått merka i Danmark. Det vil aldri kunna bli ein identitetsskapande faktor på same vis som lokal-TV. Andre høvelege inndelingar i dette fylket er Midt-Telemark, Grenland osv.

Eit anna problem vil eg òg ta opp. Rjukan er relativt tett folkesett, men har så høge fjell rundt seg at jamvel kabelformidling frå parabolnedtak er umogleg. Slike stader er det mange av rundt i landet vårt. Skal lokal-TV fylla intensjonane og bli ein kulturell og økonomisk vekstfaktor rundt i landet, bør difor naudsynt regelverk gjennomgåast på nytt. Eg veit at statsråden er velviljug overfor lokal-TV og prinsippet om likeverdig tilbod i Distrikts-Noreg, og ber henne stadfesta at lover og regelverk seinare vil bli vurderte med sikte på at vilkåra generelt og spesielt blir lagde opp for å fremja slike kulturpolitiske målsetjingar.

Også når det gjeld lokal-TV i sentrale strok, t.d. i Oslo, er det fleire problemstillingar som ventar på løysing. Det breie fleirtalet i komiten peikar korrekt på problemet som oppstår når fleire selskap blir tvinga til å opptre på same kanal, der selskap som vil driva aktiv programverksemd, kan risikera å bli skuva til sides av eit fleirtal som har til dels sterkt forskjellige motiv for å halda vedkomande vekk frå eteren og fyller sendetida med tekstplakatar. Dette bør det bli ein slutt på.

Eg ber òg statsråden ta initiativ til å betra sendemoglegheitene for lokale selskap, både i dagens situasjon og framover, slik ei samstemt nemnd har peika på i innstillinga.

TV2 vil bli ein spennande tilvekst i norsk medie- og kulturproduksjon. Noreg heng etter i audiovisuell kompetanse i vid forstand, og me er blant dei siste siviliserte landa til å skapa ein meir mangfaldig mediesituasjon, dvs. å la nasjonale informasjonsmonopol bli supplerte med ein politikk for breiare deltaking og utfalding.

Det er all grunn til å ønskja det nye TV2 hell og lukke i sine viktige oppgåver. Men eg trur me gjer klokt i å måtta rekna med både tid og tålmod før sendeselskapet kjem opp i den dekningsgraden, det programtilbodet, den kvaliteten og den norskdomsgraden Stortinget ventar og ønskjer.

TV2 vil ha langt under ein halvdel av budsjettet til NRK-fjernsynet. Det tyder at TV2 i utgangspunktet må bruka pengane sine dobbelt så godt som NRK. Ingen vil likevel krevja at TV2 skal nå opp til ein standard på alle område på t.d. tre år, som NRK har brukt 30 år på å koma fram til. Selskapet treng altså tid i tillegg til pengar.

Sjølv om det i dag er TV2 me drøftar og skal setja på vatnet, og trass i at me kjem attende til NRK i budsjettet og årsmeldingsdebatten, vil eg likevel seia eit par ord om hopehavet mellom TV2 og NRK.

Det norske samfunnet vil få mest att for pengane dersom dei to selskapa legg seg i selen og utnyttar sine talent og ressursar maksimalt. Ideelt sett bør me såleis sikta mot ei nokolunde jamvekt i sjåaroppslutning når ein vurderer spørsmål om programprofil, totaløkonomi, rammevilkår osv. i dei to selskapa. Med den høgste sjåaroppslutninga i verda må sjølvsagt NRK som riksmonopol bu seg på noko mindre sjåarprosentar for ein del av sendingane sine. Men NRK blir ikkje mindre viktig og mindre verd av den grunn.

Det store fleirtalet i nemnda — frå Høgre til SV — skriv at me er budde på å vurdera eventuelle styrkingstiltak for NRK. Det får me vurdera når TV2 er kome skikkeleg i gjenge, og elles etter korleis mediesituasjonen heime og ute utviklar seg.

Ingen i Høgre vil ta livet av NRK, men då må heller ingen andre prøva seg med beinkrok eller strupetak på TV2 i fødselen. Begge skal sikrast.

Etter mitt syn er uttrykket «å sikre inntektsgrunnlaget for NRK» ikkje einstydande med å vilja skru NRK-lisensen til vers med den prosenten som styret for institusjonen alltid ber om kvart einaste år. Utan omstilling, produktivitet og effektivisering dreg ein berre uløyste problem og svære stabar med seg vidare. Sveriges Radio har nyleg slanka organisasjonen sin med 900 årsverk. Det ville svara til 300—400 her hos oss. Det er ein fordel å kunna bli så pass lett på foten at ein kan reagera fleksibelt i dagens nye konkurransesituasjon, seier sjefen der borte. Dette er også noko å tenkja på for vår eigen kringkastingssjef. Men det krev handlingsvilje og -evne innetter i eigen organisasjon, kanskje meir det enn å koma med negative truslar overfor publikum og Stortinget i tilfelle NRK ikkje får eit lisenspåslag som er to—tre gonger høgare enn det Regjeringa går inn for.

Noreg er ein liten fjernsynsnasjon i eit stort land. Kompetanse og kapasitet er avgrensa og har ikkje fått utvikla seg godt nok. Det er eit overordna kulturpolitisk mål å laga fleire og betre fjernsynsprogram på norsk med dei ressursane som er tilgjengelege i landet, dvs. det mannskapet, den teknikken og den økonomien me totalt sett rår over. Den store reforma som ligg i innføring av TV2, vil vonleg vera det beste tildrivet for at me skal kunna nå viktige mediepolitiske mål gjennom ei meir fornuftig organisering og betre utvikling av ressursane enn hittil.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Magnar Sætre: Jeg merket meg at representanten Berg ikke nevnte noe om pressestøtten i sitt innlegg. Men Høyre og representanten Berg har jo vært med på merknader som innebærer at de sier ja til en differensiert presse og sikrer mangfoldet i pressestrukturen. Som saksordfører for pressestøtten ble jeg veldig glad da jeg leste dette, men jeg ble litt forvirret da jeg leste VG den 13. oktober, hvor Hallgrim Berg skriver:

> «Einskilde gode viljesytringar er nedfelt på papiret (verdien av ei differensiert dagspresse, sikring av inntektsgrunnlaget i NRK), men den som les innstillinga vil finne null operative bindingar.»

Mitt spørsmål til Hallgrim Berg blir da: Står Hallgrim Berg og Høyre for de merknadene de har vært med på, og som jeg refererer til?

Hallgrim Berg: Ja, det er klart Høgre står for dei merknadane me har vore med på og skrive under på i komiteinnstillinga. Det er klart at alle må sjå verdien av å ha ei differensiert presse i landet, og det står også lenger ned at me synest det er viktig at det blir gjeve økonomisk gode vilkår — altså rammevilkår — for at pressa skal kunna tena desse målsetjingane. Men å leggja opp til ein større pressestøttedebatt i dag, synest eg er heilt unaturleg, og derfor ville eg heller ikkje bruka noko av tida mi — dei 15 minuttane eg var tildelt — på det spørsmålet. For sjølv om det er svært viktig, kjem saka snart tilbake til Stortinget til prinsipiell vurdering. Elles skriv også komiteen at me i samband med dei årlege budsjetthandsamingane i Stortinget vedrørande pressestøtta også vil ha rikeleg høve til å kommentera desse spørsmåla.

Me veit at svært mange er opptekne av konsekvensen for pressa dersom me t.d. får reklame i lokal-TV. Her kan ein trøysta seg med at det ikkje er eintydige resultat i dei forskjellige land at innføring av reklame-TV nødvendigvis fører til pressedød. Finland har hatt reklame i 32 år og kan ikkje påvisa nokon samanheng mellom det og pressedød. Sverige har ikkje hatt TV-reklame i det heile, men der har det då visseleg vore pressedød. Så eg trur talsmenn frå alle parti som er opptatt av dette spørsmålet, ikkje skal engsta seg for mykje. Eg trur det er leverom for både aviser og lokale fjernsynsselskap rundt om i landet. Det har i alle fall vore slik i andre land, og då kan det vel gå an i dette landet også.

Theo Koritzinsky: Det er klart det er en sammenheng mellom reklameinntekter for TV og avisenes reklameinntekter. Vi kan diskutere hvor stor den sammenhengen er. Men det er selvfølgelig ikke slik at når det innføres et reklame-TV, har aviser sjanse til å få større reklameinntekter. Det er åpenbart sannsynlig at de risikerer å få mindre reklameinntekter, men utslagene vil variere fra land til land.

Jeg bad først og fremst om ordet fordi Hallgrim Berg beklaget at Høyre nærmest var blitt presset av flertallet til å være med på forbud mot reklame rettet mot barn. Det er jo det også Regjeringen foreslår, og som heldigvis også komiteflertallet går inn for. Det skal ikke tillates reklameinnslag rett før og rett etter barneprogrammer.

Så sier hr. Berg at han ikke kan se noen skade ved at f.eks. 4H sender reklame for medlemskap i 4H rett før eller rett etter et barneprogram. Jeg synes denne uttalelsen fra Hallgrim Berg viser hvor lite han skjønner om hva slags organisasjoner og produkter som vil ha råd til å reklamere i reklame-TV. 4H, eller for den saks skyld reklame for

munnharper eller bunadsøm, vil ikke ha nubbesjanse med de priser som vil kreves av annonsører i et reklame-TV, og det burde Hallgrim Berg forstå.

Det er derfor det er så viktig at det nye TV2, etter SVs syn, ikke alene blir avhengig av inntekter fra annonsører. Avhengighet betyr nemlig avmakt. Derfor er jeg glad for at et flertall åpner opp for en kombinasjon av reklameinntekter og betalings-TV. Det flertallet er også Høyre med på.

Hallgrim Berg: Eg registrerte ikkje noko spørsmål frå representanten Koritzinsky, men eg kjenner meg så opplagt i dag at eg gjerne vil seia litt likevel.

Eg vil også takka Theo Koritzinsky som representant for SV for at han nettopp såg samanhengen mellom reklameinntekter og konsekvensane for pressa den gongen han var med på å sikra fleirtal mot at NRK skulle få reklame. Då ville me nemleg ha opplevd det same som skjedde i Nederland, at innføring av reklame med eitt slag over natta i eit fullt utbygt medium som når så å seia 100 pst. av husstandane, førte til pressedød over ein låg sko landet rundt. Denne rosen skal Koritzinsky ha i dag.

Det er ikkje rett som han sa, at Høgre i komiteen er blitt bortimot pressa til å vera med på forbod mot reklame i tilknyting til barneprogram. Eg brukte vel i innlegget mitt uttrykket «under tvil». Eg trur nok at det skal bli så mange gråsoner for dei som skal arbeida ut regelverket i departementet, kanskje med hjelp og støtte frå barneombodet, at dei vil koma svært til stuss med å få til eit regelverk som er operativt, tenleg og godt nok på dette området. Ein kan jo tenkja seg at det sit ungar oppe og ser familieprogram der det blir avertert for Corn Flakes. Og det et jo både unge og eldre. Det kan gå på mange andre avgrensingssnitt, som så å seia blir umogleg å handheva. Det var derfor eg sa at ein bør satsa på å få til eit praktikabelt regelverk her og ikkje noko som kan verka så bastant at det nærast blir parodisk.

Presidenten: Presidenten vil anmerke at hvis noen av Odelstingets medlemmer tror at en replikk nødvendigvis må inneholde et spørsmål, er det en feiloppfatning.

Trond Jensrud: Jeg har først lyst til å bemerke til Hallgrim Berg at det Høyre under tvil har gått med på når det gjelder reklame for barn, er utarbeidet av den politiske ledelsen i det departementet som Hallgrim Berg mente hadde gjort en god jobb, og som tilhører den samme regjering som partiet Hallgrim Berg tilhører. Så det er rart at Høyre har vært så i tvil når det står i proposisjonen.

Jeg har lyst til å komme litt tilbake til det som representanten Sætre spurte om når det gjelder pressestøtten. De opplysningene som vi har fått i komiteen, og som jeg går ut fra at også representanten Berg har fått, går på at det i Danmark har vært nødvendig å se sammenhengen mellom pressen og den TV-reklamen som har vært innført. Å peke på Finland synes jeg er litt søkt, for i Finland er det ikke noen avisstruktur som kan sammenliknes med den norske. Det er 30 år siden det skjedde en forandring i pressestrukturen i Finland, så en kan på en måte ikke bruke det som et dekkpunkt for ikke å skulle ta det så nøye. Jeg følte at representanten Berg på en måte prøvde å unnskylde seg for den merknaden som han har vært med på i komiteen, om at pressestøtten skal sikres — at pressen skal sikres inntekter, som det vel står i proposisjonen — og som saksordfører Blakset, som tilhører et av de andre regjeringspartiene, nettopp fant grunn til å understreke.

Hallgrim Berg: Eg vil berre heilt kort gjenta det eg trudde eg hadde sagt ganske tydeleg i svaret på den første replikken, at me gjerne vil vera med på formuleringar som går på at me skal ha eit differensiert og mangfaldig pressemønster her i landet, og det står me på. Men me meiner ikkje det er naturleg at dette spørsmålet, like så lite som ein lokaliseringsdebatt kjem i tilknyting til denne debatten om innføring av TV2. Det kan vera spørsmål på ei lang rekkje område, men det er ikkje naturleg å ta dei opp i denne debatten, der me først og fremst skal diskutera vilkåra for å sjøsetja den skuta som heiter TV2. Me får ta tinga i rekkjefølgje og orden og no konsentrera oss om korleis me skal skapa det best moglege grunnlaget for den nye kanalen, og så får me koma tilbake til eventuelle problem etter kvart som dei melder seg.

Presidenten: Vi går tilbake til den ordinære talerlisten.

Jan Simonsen: Om formyndermennesket skrev Jens Bjørnebo følgende, og jeg har tillatt meg å lese det opp for en tidligere president uten å få påtale, så jeg tør gjenta det nå når det absolutt er relevant:

> «Formyndermennesket ligger under for sin drift på samme måten som alkoholikeren for alkohol, den narkomane for droger og lystløgneren for sin fantasi.
>
> Men blant disse harmløse brødre, som stort sett bare plager seg selv og sine nærmeste, rager formyndermennesket opp som

Trykt 31/10 1990

(Simonsen)

en svøpe og en landeplage, en pest blant mennesker.»

Det TV2-opplegget som Regjeringen har foreslått, og som i hovedsak har fått støtte fra samtlige partier fra SV til Høyre, oser av formynderi.

Stortingets kompakte majoritet sørger gjennom dette forslaget for at den norske befolkningen i noen få måneder — inntil TV2 går konkurs — vil få tilbud om et nytt navlebeskuende og sidrumpet norsk nisselue-TV. Og skulle det ikke gå konkurs, men tvert imot bli en suksess, ja da vil det ene og alene skyldes at konsesjonæren fornuftig nok gir blaffen i politikernes ønsker om programprofil når konsesjonen først er gitt og sendingene i gang, for ingen politiker tør jo dra inn en konsesjon og begrunne det med at TV-selskapet sender for populære programmer.

Komiteflertallet — den kompakte sosialistiske majoritet, fra Jan P. Syses parti til Erik Solheims parti, den nye hellige alliansen av norske formyndere — skisserer i innstillingen opp en mediepolitikk for 1990-årene som elegant skyver til side de mest elementære kravene vi burde stille til næringsfrihet og ytringsfrihet.

Etter flertallets syn skal det riktignok åpnes for at departementet, altså politikerne, skal kunne gi tillatelse til privat kringkasting. Men opplegget er jo at det kun skal gis tillatelse til ett eneste privat kringkastingsselskap. I flere land i Øst-Europa ville sannsynligvis befolkningen sett på et slikt forslag som et reaksjonært tilbakeskritt til et gammelt samfunnssystem som tiden har løpt forbi.

Allerede i 1814 var norske politikere kommet lenger enn dette. De grunnlovsfedrene som henger på veggen bak her, var opptatt av å sikre innbyggerne rett til å drive fri næringsutøvelse uten statlige forbud, og av å sikre ytringsfrihet i tale og skrift. TV-apparatet hadde de jo ikke hørt om. Men hadde det eksistert TV-apparater i 1814, ville det vel neppe vært tvil om at våre demokratiske forgjengere på veggen her ville ha sikret ytringsfriheten også i dette mediet. For ingen kan vel påstå noe annet enn at det bare er tekniske forskjeller mellom å videreformidle et budskap gjennom aviser, tidsskrifter, TV og radio.

Likevel knesetter stortingsflertallet av gammelsosialistiske formyndere det prinsipp at det kun skal gis én tillatelse til å drive privat riksdekkende eter-TV i Norge. Alle andre enn denne ene konsesjonæren skal forbys. Det er flertallets syn på ytringsfrihet i Norge i 1990.

For å gjøre det lettere for den nye kringkastingsmonopolisten å overleve til tross for alle politiske føringer og reguleringer, går flertallet — som jeg vil minne presidenten om består av alle partier fra Høyre til SV — inn for å fjerne allerede eksisterende kringkastingstilbud.

I dag har fire større lokal-TV-selskap lovhjemmel til å videreformidle reklamefinansierte satellittsendinger fra utenlanske TV-selskap. Det har gitt lokal-TV-selskapene inntekter, og det har først og fremst sikret seerne et ekstra tilbud.

I stedet for å sikre adgang for samtlige lokal-TV-selskap i landet til å videreformidle hvilke som helst reklamefinansierte program fra norske og utenlandske TV-selskap, slik Fremskrittspartiet foreslår, ønsker flertallet å forby denne videreformidlingen totalt.

Det er ikke mindre enn sjokkerende at samtlige norske partier fra Høyre til SV så suverent kan tilsidesette det som burde vært betraktet som en elementær menneskerett. Igjen må jeg innrømme at jeg føler meg hensatt til Øst-Europa før de demokratiske omveltningene.

Vi kunne vel kanskje ha ventet noe slikt av Sosialistisk Venstreparti, som til tross for glasuren fremdeles avslører seg som en levende marxistisk museumsgjenstand, men av Høyre? — det er nesten for utrolig!

Regjeringens opplegg, som flertallet støtter, er altså at man kun skal gi én tillatelse. Det betyr selvsagt at politikerne må velge hvilken konsesjonærgruppe de vil gi tillatelsen til. Både i proposisjonen og i innstillingen fra stortingsflertallet legges det en rekke krav og føringer til det fremtidige TV2-selskapet, i tillegg til alle forbudene og restriksjonene. De er for så vidt listet opp av andre talere, men jeg skal bare ta det veldig raskt:

TV-selskapet vil måtte forplikte seg til å sende programmer av interesse for så vel smale som brede seergrupper. Det må ha egne nyhetssendinger. Nyhetssendingene skal legge særlig vekt på å gi et nyhetsbilde fra hele landet. TV-selskapet skal være en hjelp til å formidle det kulturelle mangfoldet i landet vårt. Det skal ta vare på og styrke lokale og nasjonale kulturverdier, men åpne for varierte utenlandske kulturimpulser.

Flertallet mener at det er nødvendig at sendingene avspeiler norsk virkelighet, natur, kultur, organisasjons- og næringsliv. Programvirksomheten skal gjenspeile bredden i norsk språkkultur. TV2 skal være en del av det nasjonale vernet mot påvirkning utenfra. Og dersom det nye selskapet ikke makter å sende 50 pst. norskproduserte program, vel, så er det ifølge flertallet viktig at dette kompenseres ved å sende nordiske program.

Som vi ser: Dette skal virkelig bli et navlebeskuende og sidrompet norsk nisselue-TV. Som også Dagbladet har observert og skriver

på lederplass, skal det være mer likt NRK enn NRK selv.

Regjeringen sier i sin proposisjon at de allerede eksisterende nordiske kanalene som i dag er særlig attraktive for norske annonsører, ikke representerer noe reelt, seriøst alternativ til NRKs fjernsynskanal, og at man derfor ikke uten videre kan basere TV2 på noen av de allerede eksisterende private kanalene.

Så kan man jo spørre seg: Hvorfor er disse kanalene i dag attraktive for annonsørene? Det er selvsagt fordi de er dyktige. De sender program som folk vil se, og derfor får de annonsører. De er annerledes enn NRK, men de er altså rett og slett for dyktige for norske politikere.

Det ligger i føringene både fra Regjeringen og stortingsflertallet at man for å få konsesjon til å drive privat TV i Norge må kunne dokumentere at man er i stand til og villig til å sende dårligere program enn NRK.

Etter å ha gjennomgått alle disse kravene til programprofilen for det nye selskapet, må man nesten spørre seg hva et slikt TV-selskap i det hele tatt skal med en egen redaksjon. Det mest naturlige hadde jo vært at man lot Stortingets kirke- og undervisningskomite, minus Fremskrittspartiets representanter, utgjøre redaksjonen. Den eneste grunnen til at det ikke blir foreslått av flertallet, er sannsynligvis at komitemedlemmene ikke ønsker å bli tvangsflyttet til Bergen.

Når representantene for den kompakte majoritet begrunner de mange bindingene, reguleringene, påbudene og restriksjonene som det nye monopolistiske private TV-selskapet, NRKs eneggede tvillingbror, skal underlegges, gjøres det slik saksordfører Leiv Blakset gjorde i sitt innlegg: Man sier at det nye selskapet av politikerne blir gitt en fordel som monopolist. Følgelig er det naturlig at politikerne til gjengjeld for denne sjenerøsiteten stiller visse krav til selskapet. Man begrunner med andre ord et overgrep mot ytringsfriheten med et annet overgrep mot ytringsfriheten, og dermed blir det, sett i relasjon til de menneskerettighetene man her tramper under føttene, dobbelt så ille.

Både Aftenposten og Dagbladet har, i likhet med Fremskrittspartiet, vært kritiske til den nye TV2-modellen, men de har mer vært opptatt av at de mange restriksjonene på både programinnhold og reklame vil gjøre det vanskelig for det nye selskapet å overleve, og mindre opptatt av prinsippene ved den formen for formynderi som stortingsflertallet legger opp til. Dagbladet fremhever riktignok at stortingsflertallet tydelig dokumenterer at de ikke ønsker media som får utvikle seg fritt.

La oss nå gjøre et tankeeksperiment, som jeg synes er svært relevant. La oss tenke oss at flertallets synspunkter på ytringsfrihet via kringkasting ble overført til avisene, til presselosjen her. Da ville flertallet ha foreslått følgende:

I Norge skal det bare være tillatt med to riksdekkende aviser. Alle andre aviser skal kun distribueres innenfor et avgrenset geografisk område. Av disse to riksdekkende avisene skal den ene være eid av staten, men redigeres fritt. Den andre avisen skal være eid av private og detaljstyres av politikere. Dagbladet, VG, Vårt Land, Nationen og de andre avisene kan søke om å få konsesjon, men da må de kunne dokumentere at de vil følge politikernes krav. Konsesjonsavisen skal konkurrere med den statseide avisen og må derfor være mest mulig lik den statseide avisen. Helst bør den være dårligere. Redaksjonen skal ligge i Mo i Rana. Den skal være forpliktet til å skrive artikler for så vel smale som brede lesergrupper. Det betyr at det minst må være en andakt hver søndag, og selvsagt ingen pin up-bilder. Artiklene må gjenspeile bredden i norsk virkelighet, natur, kultur, organisasjons- og næringsliv. Annonsemengden må ikke overskride 10 pst. av avissidene. Søndager skal det være forbud mot annonser av hensyn til helligdagsfreden. Og annonsene må selvsagt ikke plasseres i nærheten av artikkelstoff eller tegneserier som er rettet mot barn.

En fantastisk reform — ikke sant? Men beskrivelsen er faktisk helt parallell med flertallets opplegg for TV2. Forskjellen er bare at vi i dag har et mangfold av aviser, men kun én kringkastingsstasjon som sender via eter.

Befolkningen har vent seg til valgfrihet, mangfold og ytringsfrihet når det gjelder det trykte ord, som en selvfølge, men ikke via kringkasting. Derfor ville ingen politikere, uansett hvor autoritært sinnelag de måtte ha, tørre å foreslå en tilsvarende avismodell. Men sammenlikningen burde illustrere hvor langt flertallet har beveget seg på ville veier, i retning Moskva, mil etter mil fra et demokrati, og kanskje har man også passert Moskva og er på vei mot Peking.

Det er ikke lett å finne noe positivt å si om flertallets opplegg. Det må i så fall være at flertallet, i likhet med Fremskrittspartiet, påpeker behovet for å utdanne flere TV-produsenter og lydteknikere og å styrke de skolene som i dag gir utdannelse innen disse retningene, hvilket i dag er Gjøvik Ingeniørhøgskole, mediaingeniørlinjen ved Høgskolesenteret i Rogaland og Norsk Lydskole i Oslo.

Selve lovteksten er nesten akseptabel. Det åpnes for reklame i lokal-TV, og nærradioavgiften blir redusert til 5 pst. Fremskrittspartiet

har kjempet for å tillate privat kringkasting med reklame helt siden frihetskjempen Anders Lange stiftet partiet i 1973. 17 år etter følger altså de andre partiene etter. Det er aldri for sent!

Det er ikke lovteksten som er ille, men den måten flertallet vil praktisere loven på. Fordi dette gjelder så sentrale ting for vårt demokrati som næringsfrihet og ytringsfrihet, er det eneste akseptable demokratiske opplegget det som Fremskrittspartiet foreslår:

Alle som vil, må få adgang til å sende radio- og TV-program. Den eneste akseptable begrunnelsen for en innskrenkning av en slik selvfølgelig rettighet, må være av teknisk karakter — at det ikke er tilstrekkelig med ledige frekvenser til alle søkere. Men i en slik hypotetisk situasjon bør frekvensene auksjoneres bort etter vanlige markedsøkonomiske prinsipper.

Det må selvsagt være adgang til reklamefinansiering. Så lenge reklamen er innenfor gjeldende norsk lov, ser jeg ikke noe behov for reguleringer av reklamens innhold, form, lengde eller hyppighet. I et fritt marked vil dette regulere seg selv etter seernes ønske, for ingen TV-stasjon som er avhengig av høyt seertall for å få annonsører, kan tillate seg å bruke reklame på en måte som får seerne til å skru over til en konkurrerende kanal. Derfor trengs det ingen regler.

At også reklame dreier seg om ytringsfrihet, nemlig retten til å formidle et subjektivt budskap om et produkt, på samme måte som politikerne formidler et subjektivt budskap om sine partier, er det vel antakeligvis håpløst å få flertallet til å innse.

Fremskrittspartiets opplegg er presentert over flere sider i innstillingen fra komiteen og kan oppsummeres i følgende budskap til politikerne: Hold fingrene fra fatet, og la markedet bestemme! I praksis betyr det at forbrukerne — seerne — får styringsretten. Men det er selvsagt for mye forlangt at et slikt syn skal få oppslutning blant maktglade formynderpolitikere i Det norske storting.

Jeg skal til slutt få ta opp de forslagene som Fremskrittspartiet har framsatt, og som står i innstillingen.

Tom Thoresen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Jan Simonsen har tatt opp de forslag han selv refererte til.

Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Ulf Guttormsen: Representanten Simonsen har i kjent fremskrittspartistil gitt oss en innføring i partiets mediepolitikk, hvor hovedbudskapet er hensynet til næringsfriheten og ikke til mennesket.

Fremskrittspartiets representant hevder at av hensyn til næringsfriheten og for å gi de norske private kringkastingsselskapene best mulige rammebetingelser mener Fremskrittspartiet det ikke bør legges restriksjoner på reklamens innhold, form og omfang utover det som allerede har hjemmel i annen lovgivning. Samtidig minner Fremskrittspartiets medlemmer om at de er imot flere av disse allerede eksisterende lovreguleringer.

Videre gjør Fremskrittspartiet oppmerksom på at det store flertall av norske forbrukere ønsker at reklamen skal sendes i blokker mellom programmene og ikke bryte inn i dem. Så sier Fremskrittspartiet at selv om 82 pst. av forbrukerne ønsker reklamen i blokker, kan ikke det benyttes som argument for et lovregulert forbud mot «breaks» — som det heter på godt norsk. Ifølge Fremskrittspartiet vil norske seere «sannsynligvis gradvis tilpasse seg større bruk av denne metoden, som for annonsører og TV-selskaper på sikt vil gi den beste inntjeningsevnen».

Så kommer det jeg synes er enda verre:

> «En tilsvarende argumentasjon kan gjøres gjeldende mot forslaget om å forby reklame i tilknytning til barneprogram . . .»

Ja, klarere og enklere kan det vel egentlig ikke sies. Under mottoet «Nei til lovregulering og detaljstyring» skal 82 pst. av norske fjernsynsseere påtvinges reklameinnslag de ikke ønsker. Og det som er aller verst, er at Fremskrittspartiet er beredt til å ta i bruk den samme metoden overfor barn. Jeg må spørre til slutt: Hva slags frihet er det Fremskrittspartiet ønsker å framstille i forhold til dette resonnementet?

Jan Simonsen: Først sier representanten Guttormsen at Fremskrittspartiet satser på næringsfrihet og ikke på mennesker. Da vil jeg spørre: Hvem er det som bruker næringsfriheten i Norge? Hvem er det som har tenkt å drive med privat kringkasting? Hvem er det som driver med lokale TV-selskap? Hvem er det som driver med radio? Hvem er det som driver butikkene på hjørnet? Hvem er det som utnytter næringsfriheten i Norge? Jo, det er nettopp mennesker.

Ellers finner jeg det jo gledelig at han har referert en god del synspunkter fra min komiteinnstilling som jeg selv ikke rakk å liste opp. Som sosialist har han selvsagt ikke forstått noe særlig om hvordan forbruket, det frie markedet, styrer, når han mener vi må ha forbud fordi et flertall av forbrukerne — altså et slags flertallsdiktatur — ikke ønsker reklame i programmene, og da må det forbys.

Nei, hvis vi lar markedet regulere dette, vil TV-selskapene redusere reklamen midt inne i programmene. De vil ikke reklamere i programmene hvis seerne ikke aksepterer det. Til slutt vil de finne fram til den balansen som det store flertall av seerne aksepterer. Slik styrer markedet, og det er den mest demokratiske styringen.

Theo Koritzinsky (komiteens leder): Komitekollega Simonsen anklaget forrige replikant for ikke å ha forstått noe som sosialist. Jeg synes det er verre ikke å forstå noe som helst. Det er særlig på ett punkt jeg synes representanten Simonsen ikke forstår noe særlig. Han kan jo leksa si, og når folk kan leksa si i den grad utenat og har hatt samme lekse i 10—15—20 år, er det veldig lite spennende å stille spørsmål. Så jeg skal ikke stille spørsmål, jeg skal bare fortelle Simonsen det viktigste av det han ikke skjønner. Det er at uansett om vi har en økonomisk maktstyring av medie- og kulturlivet, eller vi har en byråkratstyring eller en folkevalgt politikerstyring, dreier det seg om styring uansett. For i medieverdenen er det knapphet på ressurser, knapphet på spalteplass, knapphet på tekniske sendemuligheter og knapphet på tid. Når vi fordeler goder og byrder i en verden av knapphet, driver vi politikk, enten det er økonomiske maktorganer som gjør det, folkevalgte organer, byråkrater eller hvem det nå enn er. Det er derfor dette fullstendig abstrakte, liberalistiske frihetsbegrepet til Simonsen blir så uforstandig.

Så har jeg lyst til å minne Simonsen om noe han har glemt. Det er at det viktigste eksempel på økonomisk styring av noen norsk mediebedrift var da Fremskrittspartiets nestleder Hroar Hansen gjorde rent bord i Morgenbladet overfor journalistene, slik at samtlige sa opp fordi de selvfølgelig ikke fant seg i, ikke kunne finne seg i en økonomisk overkjøring fra avisens eier. Det fremste eksempel på partipolitisk forsøk på overformynderi er når Fremskrittspartiets leder Carl I. Hagen hvert eneste år i den grad går detaljert til verks som en slags sensor overfor NRKs programvirksomhet — trass i at han selv vel er den politiker som i størst grad har klippekort i NRK.

Jan Simonsen: Etter det jeg har forstått har representanten Koritzinsky en slags lærerbakgrunn, og det er vel det som gjør at han opplever seg som en slags sensor og snakker om hva jeg ikke har forstått. Men jeg tror faktisk vi har forstått dette begge to, nemlig at det dreier seg om hvem som skal styre. Skal seerne styre hvilke program de vil se, hvilke kanaler som skal overleve, eller skal politikerne styre hvilke program folk skal se — program som de kanskje ikke har lyst til å se — hvilke kanaler som skal overleve, gjennom de føringene som er lagt inn i flertallets komitemerknader? Det er egentlig det valget står om — forbruker- og seerdemokrati eller politisk maktutøvelse.

Hallgrim Berg: Det er to ting eg reagerer på. Eg reagerer når representanten Simonsen gjer dette til ei sak om ytringsfridomen og at Høgre og dei andre partia står for eit konsekvent åtak på ytrings- og næringsfridomen. I denne komitehandsaminga sluttar me oss til forslaget frå Regjeringa, som går ut på å byggja opp nye miljø, la fleire få delta, styrkja økonomien i lokal-TV og i andre media og få fram ein landsdekkjande konkurrent til NRK-monopolet. Eg trudde dette måtte sjåast på som utvikling i den retninga representanten Simonsen ønskjer seg.

Det andre eg reagerer på, er Framstegspartiet si arbeidsform. Når dei skal gå laus på ei stor, vanskeleg sak, er det lett å hoppe bukk over dei praktiske realitetane og å få til operative løysingar, og heller dra på cruisetur med vimpelen vaiande i vinden, og dermed melda seg ut av ordskiftet. Dermed kan dei heller ikkje påverka lovparagrafar, regelverk og dei praktiske vilkåra som i dette tilfellet eit nytt selskap skal måtta arbeida under. Eg skulle setja pris på for ettertida, anten det gjeld TV2, OL eller andre store saker me har oppe — me vil sikkert koma bort i store saker framover óg — at Framstegspartiet sine representantar i staden for å melda seg ut og dra på utflukt til sjøs eller til skogs, heller er med på å gje drahjelp, i dette tilfellet i retning liberalisering av regelverket for reklame t.d. Det hadde vore eit handslag til konsesjonæren. Men Framstegspartiet har dessverre fått den uvanen at dei melder seg ut.

Jan Simonsen: Ingen skal vel kunne påstå at Fremskrittspartiet ikke har forsøkt å gi skikkelig drahjelp til Regjeringens TV2-proposisjon. Vi gikk tidlig ut og sa at vi subsidiært kunne stemme for Regjeringens forslag til ny lovtekst, og det er jo den det gjelder å få vedtatt her i stortingssalen. Det betydde i praksis at det var helt unødvendig for Høyre og regjeringspartiene å samarbeide med Arbeiderpartiet for å få sitt forslag igjennom. Likevel valgte altså regjeringspartiene å gå i bås med Arbeiderpartiet. Det burde etter hvert begynne å bli et tankekors for representanten Berg og andre Høyre-representanter at man stadig har enstemmige innstillinger fra Stortinget

hvor Høyre og Arbeiderpartiet henger sammen som eneggede tvillinger. Det skjedde i OL-saken, det skjer nå i TV2-saken. Samtidig flykter velgerne fra Høyre. Har aldri noen Høyre-representant tenkt den tanke at når to partier blir så like at velgerne ikke klarer å se forskjell på partiene, vil velgerne stemme på det partiet som har den dyktigste lederen?

Presidenten: På bakgrunn av hr. Simonsens rimelig korte svar vil presidenten gi anledning til én replikk til, avgrenset til 1 minutt.

Gunnar Prestegård: Jeg sier mange takk for det.

Simonsen ironiserer en del over formyndermennesket. Hans parti er jo det samme parti som roper på lovregler og politiinnsats når det gjelder misbruk av mennesker, og det forstår vi godt. Men forstår ikke representanten Simonsen også nødvendigheten av reguleringer i mediebildet, det som går på påvirkning av menneskets sinn, ikke minst barn og unge? Jeg er redd han fornekter noe av den realitet vi lever i, hvor de frie krefter nettopp her slippes løs på en slik måte at resultatet blir programmer som ødelegger mennesket og menneskesinnet. Derfor vil jeg spørre hr. Simonsen: Er han ikke redd for denne utviklingen når markedets frie krefter skal dirigere programpolitikken?

Jan Simonsen: Jeg vil minne representanten Prestegård om at vi i norsk straffelov har paragrafer som forbyr å vise grov vold på TV og film, og vi har paragrafer som regulerer pornografi. Det er først og fremst foreldrene til de ungdommer og barn som har TV-apparat hjemme i stuen, som bør sørge for å lære barna hvilke program de bør se og ikke bør se. Alle TV-apparater har dessuten en nei-knapp. Jeg trodde også Kristelig Folkeparti mente at oppdragelsen av barn og unge først og fremst skulle være et ansvar for foreldrene.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme, og vi går tilbake til den ordinære talerlisten.

Theo Koritzinsky (komiteens leder): Har TV betydd større fare for ensretting, slik Orwell spådde, eller har det heller betydd større fare for en slags frakobling i forhold til virkeligheten? Er det de totalitære, ensrettende muligheter som er mest å frykte i dag, eller er det frakoblingen, det at vi kanskje blir «underholdt til døde» — slik Neil Postman formulerer det? Hvis en ser på fjernsynet i de land som har den mest liberalistiske mediepolitikk, bl.a. USA, tror jeg en trygt kan si at det er det overfladiske, det lettvinte, det rent underholdningsmessige tidsfordriv som er den største faren.

Det som er felles både for USA og for Vest-Europa, Øst-Europa og andre land hvor det er fjernsyn, er at noen styrer, noen bestemmer. Det er ikke slik som Fremskrittspartiet tror, at det er seerne eller forbrukerne i et slags sosialt, kulturelt eller maktmessig vakuum. Hvilke amerikanske seere har bestemt at nesten alt det de får servert på TV, er så overfladisk, ja faktisk så likt, så preget av enfold og ikke mangfold? Det er neppe bestemt av amerikanske TV-seere, men det er bestemt av dem som produserer programmer, og som stort sett er avhengig av en ren reklamefinansiering, en reklamefinansiering som alltid vil ha en tendens til å styre selve programprofilen i fjernsynet. Det er derfor ikke spørsmål om hvorvidt fjernsynsutviklingen skal styres eller ikke — for noen styrer den: kapitalsterke produsenter, kapitalsterke annonsører, byråkrater eller folkevalgte politikere. Spørsmålet er hvilke av disse aktørene som skal legge rammebetingelsene for fjernsynspolitikken i et land. Og det er altså slik at fordi vi i Norge lever i et folkestyre, og fordi det ikke er noen grunn til at det folkestyret skal holde seg unna kultur- og mediepolitikken, er det helt rimelig at Stortinget legger rammene for utbygging av TV2. Det er desto mer rimelig fordi TV2 får anledning til å bruke deler av det sendernettet som allerede eksisterer, bl.a. gjennom offentlige investeringer og opplegg.

Partiene bør derfor — det er demokratisk ikke bare legitimt, men også viktig — ha synspunkter på hva målsettingen skal være med fjernsyn. Det betyr ikke at partiene trenger å ha én målsetting. Tvert imot, de fleste av oss ønsker mer mangfold for seerne gjennom norsk fjernsyn, ønsker at flere kan komme til orde, ønsker distriktsmessig, kulturell, språklig, politisk og religiøst mangfold både i NRK og gjennom den nye TV2-kanalen. Men det mangfoldet kommer ikke av seg selv, det mangfoldet må sikres bl.a. gjennom konsesjonsbestemmelser og gjennom en trygg, god og realistisk finansiering. Innholdet i dette mangfoldet bør dreie seg om en tilkobling mer enn en avkobling i forhold til virkeligheten. Vi bør både i NRK og i TV2 få nyheter, aktualitets- og dokumentarprogrammer, drama, musikk, sport og det som kalles ren underholdning. Vi må få programtyper som betyr en tilkobling til oss selv, til egne drømmer, muligheter, verdier, følelser, opplevelser, men også til verden omkring oss — slik at vi mer engasjeres av TV enn sløves, slik at vi mer opp-

lyses av TV enn fordummes. For å få til det er det viktig at politikere understreker kvalitetskravet både for NRK og TV2.

Det er ikke nødvendigvis slik at det er en motsetning mellom kvalitet i programinnhold og kvantitet i seertilslutning. Det er mange eksempler på at noen av de beste, mest spennende dramaseriene i både norsk og nordisk TV-produksjon har hatt en meget høy kvalitet og har hatt svært høye seertall. Det gjelder den danske «Matador»-serien, det gjelder — hvis vi tar et eksempel fra det øvrige Europa — den tyske «Heimat»-serien, og det gjelder NRKs dramatisering for en del år tilbake av Sigurd Evensmos romaner fra norsk mellomkrigs- og krigstid.

Det er også viktig i åra framover at norsk TV2-politikk har en nasjonal forankring. Hvorfor er det viktig? Jo, TV2 blir så avhengig av dels utenlandske kapitalsterke annonsører og produsenter at et lite land med 4 millioner innbyggere og et lite språksamfunn er nødt til, fordi ingen andre gjør det, å legge vekt på ikke bare å verne, men å styrke norsk språk og norsk kultur. Det er bare vi i Norge, vi 4 millioner, som kan gjøre det. Og vi er bare én promille av verdens befolkning.

Det jeg nå sier, betyr ikke at vi først og fremst gjennom utbyggingen av norsk fjernsynspolitikk skal drive med kulturelt heimevern. Det betyr at vi skal være bevisst vår egenart historisk, kulturelt og språklig. Men vi skal åpent møte andres egenart også ved at TV2 sender utenlandskproduserte programmer. Selvfølgelig skal de det. Det er likevel riktig med den målsettingen som nå Stortinget har lagt vekt på, 50 pst. norskproduserte programmer i løpet av senest en åtte-niårsperiode i den første konsesjonstida.

Det blir viktig å se mediepolitikk i sammenheng i åra framover. Pressestøtten bør administrativt plasseres i Kulturdepartementet og bør i Stortinget overføres som et ansvar for Stortingets kulturkomite, altså den som i dag kalles kirke- og undervisningskomiteen. Vi bør i Stortinget få en årlig medie- og kulturpolitisk redegjørelse fra kulturstatsråden som gjør at vi kan se NRK, TV2, nærradio, lokal-TV, pressestøtte og skriftkulturpolitikk i sammenheng. Dette forslaget utelukker selvfølgelig ikke at vi med jevne mellomrom kan få medie- og kulturmeldinger — grundige, tunge stortingsmeldinger — om disse områdene. Men slike meldinger blir ofte nettopp for tunge, og behandlingen i Stortinget tar for lang tid. Derfor trenger vi en mer ajourført årlig debatt om den samlede kultur- og mediepolitikk etter en redegjørelse fra kulturstatsråden, slik vi i dag har med finanspolitiske redegjørelser, utenrikspolitiske redegjørelser og miljøpolitiske redegjørelser fra Regjeringens side.

Så noen ord om forholdet mellom finansiering og programprofil:

Regjeringen og kirke- og undervisningskomiteen har prøvd å styre innholdet i det nye TV2 ved å si en masse sympatisk, høyverdig og vakkert om ønsket programinnhold. Komiteen har stort sett brukt de samme ordene som Regjeringen har brukt, ord som vil gå igjen i konsesjonsbestemmelsene. Det er klart det ligger viktige styringsredskaper i disse ordene. Men de er så runde, så vage — det er så mange ukontroversielle honnørord — at de kan tolkes svært forskjellig og svært sprikende. Jeg er i hvert fall temmelig sikker på at selve finansieringsmodellen vil virke vel så styrende, vel så bestemmende for programinnholdet som de vakre, positivt ladede honnørordene som både regjering og storting bruker om det forventede programinnhold i TV2.

Her har vi også erfaringer fra andre land om at en finansieringsordning bak en radiostasjon eller en TV-stasjon ikke er en ren teknisk, økonomisk nøytral ordning i forhold til programinnhold.

En svensk professor i medieforskning ved Göteborgs universitet, Karl Erik Gustafsson, sier dette veldig klart i Svenska Dagbladet 28. august i år:

> «Ingen finansieringsmetod är neutral, all form av finansiering påverkar programutbudet, enligt professor Gustavsson.»

Det ligger i den rene reklame-TVs natur at annonsørene primært vil være interessert i å knytte reklamen til programmer eller til kanaler som når flest mulig seere. Jeg gjentar: Det å nå flest mulig seere betyr ikke nødvendigvis dårlig kvalitet, men det kan bety det. Derfor er det SVs primære standpunkt at vi ikke vil ta sjansen på et TV2 som utelukkende baserer seg på reklameinntekter. Dels stiller vi oss — i likhet med mange andre — tvilende til om det lar seg gjøre å etablere 500—600 millioner norske reklamekroner for å finansiere et TV2 i årene framover.

Men dels er vi også opptatt av om det er riktig å fullfinansiere et TV2 med reklamepenger. Vil ikke dette gjøre TV2- programskaperne og programledelsen så avhengig av reklameinntekter at det gir reklameprodusentene og annonsørene for stor makt? Avhengighet gir avmakt. Det er de med pengene som i stor grad kan diktere betingelsene.

Så kan en altså innvende mot dette resonnementet at her har regjering og storting lagt inn begrensninger for hvordan reklamen kan styre programinnholdet, ved at det i konsesjonsvilkårene er stilt krav til programmer som skal avspeile norsk virkelighet, norsk

språk, norske distrikter — det er krav om 50 pst. egenproduksjon osv. Jeg er klar over de føringene. Men føringene er vage. Og særlig Fremskrittspartiet og Høyre snakker varmt for at det kan bli nødvendig, ja endog ønskelig, å liberalisere konsesjonsreglene fra Stortingets side i årene framover. Dette gjør at SV er imot en såkalt ren reklamefinansiering.

Vi er glad for at Regjeringen selv åpner for det som for oss er en slags subsidiær løsning, nemlig en kombinasjon av reklamefinansiering og betalings-TV. Vi foreslår derfor at TV2 finansieres ved en kombinasjon av abonnementsavgift og reklameinntekter. Det vil kunne bety en utgift for abonnentene på — rundt regnet — mellom 2 og 5 kr pr. døgn pr. husstand, altså langt mindre enn det en vanlig dagsavis koster i løssalg.

Dette er i prinsippet en ordning som Regjeringen åpner for ved at det i odelstingsproposisjonen på side 12 skrives om at reklame, eventuelt kombinert med andre betalingsformer, framstår som den eneste realistiske finansieringsform.

Også kirke- og undervisningkomiteen åpner for en slik kombinert finansiering. Det sies i innstillingen på side 5 at TV2-systemet skal få inntektene fra reklame og en eventuell betalings-TV-ordning.

Jeg er opptatt av at Regjeringen vurderer dette seriøst, fordi jeg er redd for de føringer som ligger i en ren reklamefinansiering, føringer som jeg tror kan være svært uheldige.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Siden presidenten ikke var til stede under hele innlegget, vil presidenten spørre om Theo Koritzinsky har tatt opp noe forslag.

Theo Koritzinsky (fra salen): Jeg kan godt ta opp det forslaget som ligger i innstillingen med en gang.

Presidenten: Presidenten ville foretrekke det.

Theo Koritzinsky: Da er det gjort.

Presidenten: Da er det forslag som det nå er referert til, tatt opp, og det vil bli behandlet på vanlig måte.

Det blir replikkordskifte.

Hallgrim Berg: Representanten Theo Koritzinsky er ein framståande representant for den norske venstresida med evne til analytisk tenking og overraskande nyanseringar. Han har m.a. snudd partiet sitt frå å sky reklamepengar som pesten til å vilja ta slike pengar i bruk i «det godes tjeneste», som det heiter. Me veit at omgrepet kommersialisme har vore eit fy-ord på venstresida i alle år, men Koritzinsky skil mellom kommersialisme som mål og kommersiell finansiering som middel til å lyfta fram verdifulle tiltak, f.eks. ein ny fjernsynskanal.

Då vil eg spørja han prinsipielt etter denne nyorienteringa: Har private pengar no endeleg blitt like mykje verdt og fått likeverd med offentlege pengar i finansieringa av norsk kulturliv reint generelt?

Tidlegare vart det, i alle fall frå venstresida, framstilt slik at når ein film vart vist på kino i det norske kinosystemet ein eller annan stad, då var den filmen ledd i norsk kulturpolitikk. Når den same filmen, nøyaktig same utgåva, blir leigd ut som video, er det straks kommersiell spekulasjon. Men kjem den same filmen ti år etterpå som reprise i NRK, er det plutseleg blitt kulturpolitikk att. Det andre spørsmålet er då: Er representanten Koritzinsky samd med meg i at filmen — det at filmen er tilgjengeleg, og at filmen er god — er hovudsaka?

Theo Koritzinsky: Ja, jeg er enig med Hallgrim Berg i at det viktigste ved en film er om den er god eller dårlig. Nå er film best på kino. Det tror jeg også Berg er enig med meg i. Men at også film med fordel kan vises på TV — hvis alternativet er ikke å få vist den i det hele tatt — er greit for meg.

Så spurte han om jeg synes private penger er like mye verdt som offentlige penger. Det er et spørsmål med mange bunner eller tolkningsmuligheter. Det er mulig å svare ja på det spørsmålet, at private hundre millioner har samme verdi som offentlige hundre millioner.

Men hvis han stiller dette spørsmålet som en verdikonservativ, går jeg ut fra at han har sans for følgende svar: Poenget ved offentlige penger er at de er bevilget av offentlige, folkevalgte organer i et demokrati, f.eks. som det norske. Som jeg sa i en tidligere replikk til Fremskrittspartiet, er noe av poenget ved et demokrati at folket skal styre, basert på at vi politikere har presentert velgerne ulike alternativer også i kulturpolitikken gjennom våre programmer. For å realisere enkelte verdier — enten de er verdikonservative eller de er verdisosialistiske — er det demokratisk sett et poeng at det er folkevalgte organer som styrer med disse pengene, og at det ikke er tilfeldige sponsorer eller andre kapitalsterke bedriftsledere eller direktører som sponser eller reklamefinansierer ut fra eget forgodtbefinnende.

Jan Simonsen: Representanten Hallgrim Berg sa forleden i en pressekonferanse at den komitemerknaden som SV står sammen med Høyre om, er selve laurbærkransen for Høyres mediepolitikk.

Deler representanten Theo Koritzinsky denne karakteristikken av de merknadene han står sammen med Høyre om?

Theo Koritzinsky: Jeg synes det er helt greit at Høyre gir seg selv laurbærkranser, men som regel har jeg problemer med å godta representanten Hallgrim Bergs ros av sitt eget parti — og ros av seg selv.

Finn Thoresen: Hr. president! Den som derimot aldri roser seg selv, er representanten Koritzinsky. Han har tvert imot for vane å fortelle hvor dumme alle andre er. Han startet i dag med hvor dum Hallgrim Berg er, og fortsatte med hvor dum representanten Simonsen er. Jeg forstår selvfølgelig at han har behov for å markere sin intelligens og sin koblingsevne i alle sammenhenger. Og intelligent er han faktisk også, han er jo ganske gløgg — men jeg synes han skal holde opp med det dum-pratet som han praktiserer her.

Det jeg egentlig tok ordet for, hr. president, var å ta fatt i dette med hvem som skal styre. Vi har et politisk styrt NRK, som jeg personlig stort sett er fornøyd med. Jeg synes de gjør det stadig bedre, og de ivaretar en god del av vår kulturarv på en meget seriøs måte. Men det vi ber om, er faktisk et annerledes TV. Vi har ikke ønsket en blåkopi av NRK, men vi vil ha andre eiere inn i bildet. Det er ikke mer komplisert enn det.

Så vender Koritzinsky stadig tilbake til dette spørsmålet om folkestyre. Da må jeg minne om at det fantes ikke mer folkestyre — og mer detaljert folkestyre — enn det som var i DDR, og som man nå er ferdig med. Det fantes ikke land i Europa som hadde flere politiske utvalg enn nettopp DDR. Men det ble da ikke noe bedre av det! Jeg er klar over hvordan det blir når man har sett inn i solen som sosialist og fått evnen til å styre og rå over alt. Men det finnes altså muligheter for at alminnelige mennesker i et marked får lov til å velge, selv om man kanskje ikke er så intelligent som Koritzinsky og jeg. Kanskje folk selv kan få et fritt valg. Det er et like så godt styringsinstrument som et politikerstyrt TV.

Og nå må jeg spørre Koritzinsky: Tror han at f.eks. et reklamestyrt kulturprogram med «Peer Gynt», med Mor Aase med Hydro-reklame på T-skjorta, vil være det som kommer?

Presidenten: Før presidenten gir Theo Koritzinsky anledning til å svare på denne replikken, må presidenten få presisere tre ting. Det ene er at presidenten mener at Odelstinget er helt uegnet til å avgjøre hvem av representantene som eventuelt er dumme. Dessuten er det helt fjernt fra forretningsordenens ånd å tillate noe slikt. For det andre vil presidenten presisere at en replikk skal være en replikk til den taler som nettopp har hatt ordet i et innlegg, og ikke til andres replikker. For det tredje vil presidenten si at presidenten har den regel at når presidenten for andre gang av samme representant blir tiltalt som «hr. president», så protesterer presidenten på det.

Theo Koritzinsky: Hr. president! — (Munterhet) — President! Representanten Finn Thoresen spurte meg om jeg trodde at et helkommersielt, altså et rent reklamefinansiert TV2 ville sende «Peer Gynt» med logoen til Norsk Hydro på Mor Aases bryst. Det tror jeg ikke.

Jeg var litt forbauset over Finn Thoresens språkbruk når han snakket om «folkestyre» i Øst-Tyskland. Jeg har ikke hørt noen i denne salen gå god for at det skulle ha vært folkestyre i Øst-Tyskland under det faktiske ettpartisystem som rådde der. Når jeg har brukt ord som folkestyre og demokrati, regnet jeg det som en selvfølge at alle i denne salen med det ikke mente et ettpartidiktatur, ikke mente mangel på forutsetninger for politisk mangfold, slik det var i Øst-Tyskland, men at de mente et flerpartisystem med full ytrings- og organisasjonsfrihet. Med andre ord: Det er en kjempekløft mellom den TV2-modell et flertall i denne salen nå legger opp til, og den ensrettende mediepolitikk som — ikke folkestyret, men ettpartidiktaturet i Øst-Tyskland — stod for. Derfor er det også at Fremskrittspartiets anklage mot flertallet om at vi nærmest står for en totalitær eller autoritær eller eneveldig TV2-modell, blir så helt urimelig.

Presidenten: Dermed er dette replikkordskiftet avsluttet.

Gunnar Prestegård: Jeg vil gjøre et forsøk på å komme hjem igjen fra Øst-Tyskland og til norsk TV2-debatt.

Det er dem som i dette land bevisst velger å leve uten TV. Både for sin egen del og for barnas del mener de at det er det beste, og det kan hende de har noe rett i det; det er ikke sikkert de har gått glipp av så veldig mye verdifullt. Det er også en god del mennesker som hevder at vi ikke trenger noe TV2. I Kristelig Folkeparti har det vært restriktive holdninger til å prioritere denne saken. Man ville heller bruke midler på t.eks. eldreomsorg og familiepolitikk. Vi trenger ikke noe TV2, like lite som vi trenger noen ny P3 i NRK, vil mange hevde.

Det representanten Koritzinsky var inne på om Neil Postmans litteratur og produksjoner fra USA, kan kanskje styrke noe av denne tvil, og det kan være grunn til forståelse for de synspunktene som der er kommet fram.

Men det avgjørende er at TV2 skal finansieres ved reklameinntekter og ikke skattepenger eller lisens. Store beløp innen reklamebransjen sendes nå ut av landet. Disse kan hentes inn igjen og ved siden av nye reklameinntekter være med og finansiere et fremtidig TV2. Det blir spennende å se om reklameinntektene blir store nok til å kunne fylle de forventningene vi har. I Danmark har man ganske gode resultater å vise til.

Når det gjelder TV2s innhold, er det meningen at TV2 skal styrke oss i det norske mediebildet. Det er en stor oppgave å hindre mye av den utenlandske medieflommen som ikke holder kvalitetsmessige mål. Markedskreftene må ikke få bestemme TV2s profil og kvalitetsnivå. Her er vel ikke akkurat stedet til å vurdere de utenlandske kanalers innhold; men jeg tror vi må finne vår egen profil i TV2.

Når Kristelig Folkeparti går inn for en ny kanal, skyldes det troen på kvalitet. Derfor sier vi også i innstillingen at vi vil bygge på våre nasjonale kulturverdier. Vi har tro på at såkalte smale program vil ha sin plass og kunne slå igjennom. Her er det store utfordringer til et fantasifullt journalistisk arbeid og engasjement. Men det er ikke alltid sammenheng mellom seeroppslutning og kvalitet; det må vi være klar over i den diskusjon vi nå er midt inne i. Kanskje det til tider kan være tvert imot.

Vår nasjonale kulturarv bygger på medmenneskelig respekt, en kristen verdiforankring og nasjonale aktiviteter og tradisjoner slik vi har bevart dem i mange ulike miljøer utover hele landet. Ved siden av dette fortrinn vil vi kunne seire i kampen ved at minst 50 pst. skal være norskprodusert. Det gir språklig nærhet og fortrinn i forhold til utenlandske sendinger. Ved bruk av lokalfjernsyn og NRKs distriktskontorer vil seerne kunne oppleve nærhet gjennom dette medium.

Vi kan ikke, som fremskrittspartirepresentanten Simonsen var inne på, basere vår fremtidige utbygging av TV2 på av-knappen. Vi må heller ikke la markedet bestemme vår kvalitetsvurdering og våre kvalitetsholdninger, slik Fremskrittspartiet går inn for. Der er det meget stor avstand mellom Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, og den avstanden er det godt og nødvendig at vi får fram klart og tydelig. Seernes ønsker kan aldri diktere vår kvalitetsholdning og våre kvalitetsvurderinger.

Så til TV2 og NRK. Det har vært et argument i de siste års mediedebatter at NRK trenger konkurranse og et alternativ. Det tror jeg er rett. En så gammel og veletablert institusjon står i fare for å stivne og eldes. Derfor er det ganske sikkert mulig med effektivisering og bedre ressursutnyttelse. Alle kan vi skjerpe oss — det har vi sett i andre deler av samfunnslivet også — i trangere økonomiske tider. En får mer ut av hver krone. Kanskje ikke minst i helse- og sosialsektoren har det vært et argument og en erfaring.

Vi har også i de siste tider sett nye og friske utspill fra NRKs side som er meget lovende og skaper en fornyet forventning. Effektivisering, større fantasi i programvirksomheten og større bredde i nyhetsdekningen blir nødvendig i NRK når TV2 kommer, det vil sikkert også institusjonens representanter se som en positiv utfordring.

Vi i Kristelig Folkeparti mener at NRK må styrkes og ikke svekkes i dagens konkurransesituasjon. Vi har i alle år følt et nært forhold til denne institusjonen, det utføres et meget godt arbeid i NRK, og jeg har personlig meget stor tro på institusjonens muligheter. Det er et vekstpotensial der som vi politikere skal støtte og gi rom for. NRK er en kultur- og verdiformidler av største verdi. Det er ikke i motsetning til et TV2, men det skal være konkurranse og samspill, som er mulig i medieverdenen. Derfor ser vi i Kristelig Folkeparti NRK og TV2 i et helhetsperspektiv ut fra nasjonale interesser.

Noen ord om TV2 og lokalfjernsyn. Vi vil gjerne at TV2 skal være en inspirasjonskilde for lokale fjernsynsselskap og mediesentre. Disse blir programleverandører til TV2. Derfor har vi også i innstillingen gått inn for å redusere avgiften på reklameinntektene som skal fordeles gjennom Nærkringkastingsnemnda fra 16 til 5 pst.

Hvis TV2 skal fungere etter intensjonene, så blir ikke stedsplasseringen så viktig. Derfor er vi takknemlig for presidentens avgrensing av debatten i dag, da blir det ikke stedet som blir hovedsak, men innhold og det som går på mediepolitikk mer direkte.

Mitt inntrykk er at flere av interessentene undervurderer nettopp betydningen av desentralisert fjernsynsproduksjon. Hovedsaken blir egentlig ikke stedet hvor hovedredaksjonen skal være. Man stirrer seg blind på denne siden av saken og glemmer de øvrige muligheter. Her vil vi oppfordre til å våkne opp og satse friskt, uansett hvor TV2 blir lokalisert. Her er det rom for skapende innsats for mange interessenter. Det har også vært framme tidligere i debatten hvordan de lokale fjernsynsselskaper ser med spenning på utviklingen av et framtidig TV2.

I den nye mediepolitikken er det viktig at hele Norge gis muligheter til å spille med i TV2 gjennom lokalfjernsynsselskapene. Derfor må regionene gis gode arbeidsvilkår både når det gjelder betal-TV-ordninger og reklamefinansiering. De lokale TV-selskapene vil kunne bli en verdifull tilvekst i mediebildet. Men vi må da sørge for og arbeide sammen for at det gis gode inntektsmuligheter som setter dem i stand til det.

For oss i Kristelig Folkeparti er det også naturlig å tenke på mulighetene for de mange ideelle organisasjoner av ulike slag: speiderbevegelsen, idrettsorganisasjoner og de kristelige samfunn av frikirkelig og statskirkelig karakter. De burde være med fra kampstart og ikke komme inn på banen i ekstraomgangene. Skal en makte å ta opp utfordringene, er det veldig viktig med felles innsats, og at mindre grupperinger slår seg sammen til større interessefellesskap. Hvis det er mulig, burde enhver konsesjonær ha sin egen frekvens. Sendemulighetene må utnyttes slik at flest mulig interessenter kommer best mulig med.

Når det gjelder TV2 og reklame, kommer vi sikkert til å oppleve en del spenninger omkring reklamen. Dens innhold må klart begrenses. Vi vil ikke ha reklame for livstruende og livsødeleggende tilbud. Vi vil heller ikke ha reklame som er rettet mot barn.

Når vi i Kristelig Folkeparti har et restriktivt syn på reklame, skyldes det både reklamens innhold, som kan være av negativ karakter, og dens kjøpepresspåvirkning. En viss puritansk holdning er ikke skadelig i dagens forbrukersamfunn med høyt utviklet kravmentalitet.

Men reklamen kan også ha sin positive verdi. Vi ser at det kan være godt med reklame for ulike gode artikler og varer som kan markedsføres på en sympatisk måte. Altså kan reklameinnslagene være positive og nyttige.

Så noen ord om TV2 og undervisning. Det er også en mulighet i et fremtidig TV2 å styrke undervisningssiden innen det norske mediebildet.

NRK har sitt eget kringkastingsråd, og det bør opprettholdes i dets binding til NRK. TV2 trenger et lignende råd. Og så trengs det et felles råd over disse to kanaler — fordi NRK og TV2 er et felles anliggende med nasjonal interesse — som kan ta seg av praktiske, tekniske, men også prinsipielle spørsmål.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Ingeborg Botnen: Representanten Prestegård la stor vekt på å se TV2 og NRK i et helhetsperspektiv, og på at NRK må styrkes og ikke svekkes i dagens konkurransesituasjon. Det forundrer meg derfor at Kristelig Folkeparti ikke kunne stå sammen med Arbeiderpartiet og SV om å styrke NRKs distriktssendinger, slik at seerne kan få flere kvalitetssendinger fra hele landet, som Arbeiderpartiet og SV går inn for i den innstillingen vi behandler.

Saksordføreren gav tidligere i debatten uttrykk for at hans positive uttalelser angående styrking av NRK var en viljeserklæring, og selvfølgelig skal vi ikke ta budsjettet opp til behandling i dag. Men jeg vil spørre representanten Prestegård om hvor sterkt han mener innstillingens formuleringer forplikter.

Det har vært stor enighet under behandlingen av denne saken om at det er viktig å se mediepolitiske spørsmål i sammenheng, og at vilkårene for trykte medier er en mediepolitisk sak. Det er lagt stor vekt på at det er viktig å holde oppe en differensiert dagspresse, særlig ut fra demokratiske hensyn, og at dagspressen derfor må ha økonomiske betingelser slik at man kan holde oppe en pressestruktur som er hensiktsmessig.

Det som foreligger fra et departement som ikke bestyres av Prestegårds parti, ser slik ut at dette ikke vil være mulig. Jeg håper at representanten Prestegård kan bekrefte at han har ment alvor med de uttalelsene som ligger i innstillingen.

Gunnar Prestegård: Vi i Kristelig Folkeparti burde selvsagt mene alvor med alle våre uttalelser, skriftlige som muntlige. Det håper jeg vi fortsatt kan stå på.

Uten at jeg er spesialist på kortspill, tror jeg at man ikke skal blande kortene for mye. Jeg har en aning om at det som ble tatt opp fra representanten Botnens side, kommer til å ha økonomiske, budsjettmessige sider ved seg. Derfor vil jeg ikke gå inn på det nå. Vi får ta en ting av gangen og holde det fra hverandre.

Vi mener det vi sier om distriktskontorene i NRK, og at vi skal komme tilbake til det. Vi har ikke sagt hva det betyr i lisensøkning. Vi har sparket ballen ut, og i første omgang vil vi si: mer fart på NRK, mer effektivitet. Så får vi drøfte det andre i neste omgang.

Likedan med dagspressen: Vi står på det vi har sagt. Men hva det betyr når det gjelder økonomi, får vi ta når vi kommer dit. Vi får ta en ting av gangen på en ryddig måte.

Trond Jensrud: For det første er det klart at Gunnar Prestegård har lite greie på kortspill når han kaller det å blande kortene ikke å skulle se sammenhengen mellom gode viljeserklæringer om NRK-lisens og pressestøtte og de budsjettmessige konsekvensene vi skal behandle om få uker i Stortinget.

Jeg har lyst til å komme inn på noe som Hallgrim Berg brukte en del av sitt innlegg på tidligere, nemlig reklame overfor barn, og spørre om Prestegård er enig eller uenig i at det er liten vits med spesielle restriksjoner når det gjelder reklame overfor barn. Vil representanten Prestegård si seg enig i reservasjonene fra Berg, eller vil han ta avstand fra dem og derved stå klart på det som i hvert fall jeg har forstått det var enighet om i komiteen da innstillingen ble skrevet?

Jeg har også lyst til å følge opp litt det Ingeborg Botnen var inne på når det gjelder pressestøtte. Hallgrim Berg sa i en artikkel i VG den 13. oktober i år, som noen har vært inne på tidligere her, at det stort sett bare var gode viljeserklæringer som stod på papiret, og at det ikke var noe å lese i innstillingen som var bindende. Han sa det faktisk så sterkt som at man «vil finne null operative bindingar».

Er representanten Prestegård enig med Berg i det, eller mener han at den innstillingen som kirke- og undervisningskomiteen har lagt fram, skal være mest mulig bindene?

Gunnar Prestegård: Det ble mange spørsmål, og jeg skal svare så kort jeg kan på dem.

Representanten Jensrud kan sikkert kortspill bedre enn jeg, og jeg har i og for seg ikke interesse av å lære så mye om det heller.

Nå holder vi på med TV2. Så tar vi budsjettet og budsjettets konsekvenser og innvirkninger på de ulike kapitler når den tid kommer. Det synes jeg er ryddig og greit.

Når det gjelder restriksjoner i reklame overfor barn, står jeg på det som er sagt i innstillingen. Det er klart jeg ville fått store vanskeligheter hvis det var noen som ville reklamere for en barnebibel som skulle komme på markedet, men vi står på det vi har skrevet, og vi forholder oss til det også når det gjelder framtidige retningslinjer for reklame.

Vi står også på det som er sagt i innstillingen om pressestøtten, og jeg har ikke noe å føye til det.

Theo Koritzinsky: Kristelig Folkeparti er opptatt av mange verdispørsmål, et av dem er antall kristendomstimer i skolen. Hvis jeg på vegne av SV hadde vært med Kristelig Folkeparti på en merknad som sa at kristendomstimene i grunnskolen måtte sikres eller at de måtte være uavkortet, ville jeg ha brukt de samme ordene som Prestegård er med på å bruke i TV2-innstillingen, nemlig at lisensinntektene til NRK må sikres, og de må gå uavkortet til NRK.

Når da Kulturdepartementet i år foreslår nettopp en avkorting og nettopp en ikke-sikring ved at lisensøkningen til neste år for NRKs vanlige programvirksomhet blir 20 kr, betyr jo det at Prestegård og Kristelig Folkeparti må være med på å øke lisensinntektene til NRK, for med den nåværende reelle nedskjæring i kroneverdi er det ikke sikring som skjer. Lisensen går ikke uavkortet til NRK. Den blir tvert imot avkortet.

Jeg krever ikke noe svar på dette. Jeg må bare konstatere at når Prestegård med rette understreker hvor viktig det er at vi alle holder ord, må det han har vært med på i denne innstillingen, bety at han ikke kan godta den avkorting og ikke-sikring av NRKs lisensinntekter som ligger i statsbudsjettet.

Gunnar Prestegård: Representanten Koritzinsky sa at jeg ikke trengte å svare. Kanskje han heller ikke ønsket at jeg skulle svare — hva vet jeg om det. Men jeg hadde lyst til å svare likevel, og når det gis en mulighet, skal man jo ikke la den gå fra seg. Jeg skal gjøre det kort.

Når det gjelder dette med å sikre inntektene for NRK, er det jo andre måter å gjøre det på enn ved å se på kroneverdien. De kan også sikres gjennom effektiviseringsgevinst. De kan også sikres ved at institusjonen utbygges ikke bare ved hjelp av kroner, men ved at det blir stilt forventninger om større effektivitet for hver krone.

Ellers vil vi også vurdere spørsmålet om 20 kr er tilstrekkelig. Det mener jeg også hører hjemme i den fremtidige budsjettdebatt, og da går vi til det på bakgrunn av de ord som er sagt.

Presidenten: Det er noe tid igjen etter tre replikker, så presidenten vil også gi Finn Thoresen muligheten for en kort replikk på inntil 1 minutt.

Finn Thoresen: Representanten Kierkegaard, jeg mener Prestegård, har vel en viss erfaring i skriftens ord, og han lot falle en bemerkning tidligere. Han sa at vi i Kristelig Folkeparti er ikke lik Fremskrittspartiet, som sier det er nok å trykke på knappen og stenge av. Vi vil ha dirigering av hvordan dette skal foregå. Og da har jeg bare et kort spørsmål til hr. Prestegård: Hvor står det i hans bibel at under påbud, forbud og makt skal en føre folket til Paradis?

Gunnar Prestegård: Så vidt jeg husker, har representanten Thoresen også tidligere titulert meg som Kierkegaard, og nå er det festet opp i hans begrepsverden. Men det er stor avstand fra Kierkegaard til meg.

Jeg skal prøve å svare litt på dette. Det som

vi i Kristelig Folkeparti reagerer mest på når det gjelder Fremskrittspartiets mediepolitikk, er at markedet selv skal bestemme kvaliteten. Alt skal slippes inn fritt, utvunget og uten begrensninger. Det kunne finnes mange bibelsteder som går på det. Om det så leder til Paradis, skal jeg ikke uttale meg om her. Men regulering, myndighet og styring er en konsekvens av det vi som barn har lært om syndefallet og dets realitet i denne verden. Dagens situasjon stadfester jo denne realistiske holdning.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Magnar Sætre: Som saksordfører for pressestøtten i Stortinget var det med spenning jeg leste TV2-meldingen. Hva med pressens vilkår når en gikk inn for reklame både på riks- og lokal-TV? Jeg leste at en intervjuundersøkelse blant norske annonsører viste at et flertall av dem mente at overføringene til TV-reklame først og fremst ville bli tatt fra dagspressen.

Videre slås det fast at det er dårlig økonomi i store deler av norsk dagspresse. Halvparten av avisene går med underskudd etter pressestøtten i 1989. Det står faktisk også:

> «Det gjøres mange og store anstrengelser for å rette opp dagspressens økonomi, men det synes mindre sannsynlig at alle avisene kan overleve i 90-årene.»

I Ot.prp. nr. 55 sier Regjeringen at dersom vi setter opp 500 mill. kr som regneeksempel, vil anslagsvis 125 mill. kr komme fra henholdsvis avisene, ukepressen og direkte reklame. Et flertall av annonsørene regner med en annen fordeling som vil gi avisene forholdsvis større tap.

Det legges med andre ord uten videre opp til en rasering av den norske presse — uten en kommentar. Det gjøres ikke noe forsøk på en konsekvensanalyse, langt mindre forslag til hvordan en skal løse de problemer dagspressen vil komme opp i.

Det burde kunne forventes at en norsk kulturminister til en viss grad også hadde oppmerksomheten vendt mot en av Norges viktigste kulturfaktorer, pressen. Jeg er klar over at pressestøtten sorterer under et annet departement, men likevel.

Jeg er derfor glad for at komiteen legger for dagen et større helhetssyn og tar opp problemene.

Flertallet, alle utenom Fremskrittspartiet, understreker betydningen av å opprettholde en differensiert presse, og at pressen må ha økonomiske vilkår slik at en kan opprettholde det mønster en har i dag, og sikre mangfoldet.

Det samme flertallet er altså klar over at innføring av reklame i TV2 vil få negative virkninger for dagspressen, og mener en må gjøre noe for å rette opp disse. Komiteen er tydeligvis klar over at redusert pressestøtte pluss reklamefinansierte medier er lik pressedød.

Når komiteflertallet, inkludert Høyre, går inn for opprettholdelsen av en differensiert presse, gleder det meg. Tidligere har en jo sett et klart skille her mellom Høyre og Fremskrittspartiet på den ene siden og sentrumspartiene, Arbeiderpartiet og SV på den andre siden. Høyre har jo helt siden Senterpartiet v/Borten-regjeringen fikk pressestøtten innført i 1969, forsøkt å redusere og avskaffe pressetøtten. Den viljeserklæring som de her har avgitt, tyder på at også Høyre nå har innsett den betydning det norske pressemønsteret har for norsk samfunnsdebatt og dermed for demokratiet.

Høyre har innsett at avisen er det viktigste forum for lokal debatt, og at den ikke kan erstattes verken av TV eller nærradio. Det er anslått at norske aviser til sammen publiserer mellom 1 500 og 2 000 innlegg fra personer, grupper og organisasjoner. Betydningen av det lokale alternativet er viktig. Aviser er både en demokratisak og en kultursak.

Alle i denne sal — det er ikke så mange her nå — vet at det er et stort kommersielt marked for underholdning i vårt land. Et flertall av fjernsynskanalene vi får inn via kabel og satellitt, er underholdningskanaler.

VG er Norges mestselgende avis. Se og Hør er Norges mestselgende ukeblad. Er samfunnet tjent med at alle konkurranseutsatte aviser omskaper seg til VG-er og Se og Hør-er for å klare seg i konkurransen?

Ved å forverre pressens vilkår oppfordrer en i virkeligheten de konkurranseutsatte avisene til å se hen til de som har salgssuksess — og prøve å gjøre likedan. Norske aviser bruker ressurser på å bringe nyttig informasjon og fri debatt, noe som ikke er den helt store salgsvaren, men som ikke desto mindre er både ønskelig og nødvendig samfunnsmessig sett.

Ifølge de opplysninger som Landslaget for lokalaviser og Norske Avisers Landsforbund har kommet med, vil en nå i første omgang stå foran en avvikling av omkring 50—60 aviser. Flere aviser vil følge etter. Mange av avisene har selvsagt ikke noen betydning utover den kommunen de utgis i, men de er ikke uvesentlige for det. Mens andre, som inntil videre er avhengig av pressestøtten, er aviser som virkelig er med på å sikre bredden i norsk politisk debatt. Innflytelsen en avis har, er ikke avhengig av størrelsen og økonomien.

Klassekampen har på mange måter vært en

norsk foregangsavis i kritisk journalistikk. Nationen er en viktig forutsetning for presentasjon av og debatt om Senterpartiets politikk. Arbeiderbladet og A-pressen er avgjørende for å sikre debatt og bredere nyhetsformidling, spesielt i storbyene. Vårt Land og Dagen er de eneste aviser som har et kristent utgangspunkt. Et samfunn etter våre idealer trenger et bredt avismønster. Monopolaviser blir lett restriktive.

Jeg er glad for de positive signalene som er kommet i innstillingen fra komiteen og i debatten her i dag. Komiteens flertall henviser ytterligere pressestøttebehandling til behandlingen av St.meld. nr. 12 og budsjettet. Jeg regner med at den gode viljen fra flertallet vil bli fulgt opp også i behandlingen av disse dokumenter.

Til slutt: Komiteens flertall peker på at det trykte ord er en del av mediebildet, og at en derfor må se dette i sammenheng. Det er i klartekst et ønske fra flertallet om å samle mediepolitiske spørsmål i ett departement, noe jeg synes er fornuftig.

Anders Aune: Prosessen fram til en avklaring av TV2-spørsmålet har vært lang — mange vil kanskje si for lang. Men desto mer gledelig er det at kirke- og undervisningskomiteen nå har samlet seg om en innstilling. Det er ingen tvil om at den internasjonale medieutvikling har plassert oss i en tvangssituasjon: Norske reklamekroner går ut av landet til produksjon av TV-programmer som ikke innebærer noen kulturell utvikling i vårt land. Flertallets innstilling, som innebærer en alternativ norsk TV-kanal finansiert ved reklame, er derfor viktig for å sikre at norsk fjernsyn også i framtida kan konkurrere om norske seere. Reklame er nødvendig for å drive en ny fjernsynskanal uavhengig av offentlige midler. Jeg er enig i flertallets premisser for reklamesendingene i en slik kanal.

For å sikre et bredt kompromiss i kirke- og undervisningskomiteen har det nok vært nødvendig for de fleste partier å gi og ta. Jeg vil derfor understreke at et norsk TV2 ikke må bli så bundet opp i kompromisser og direktiver at kanalen blir vanskelig å drive for konsesjonæren. Uavhengighet er stikkordet for en ny TV-kanal: uavhengig av offentlig finansiering, uavhengig nyhetsformidling og uavhengig av NRK. En slik uavhengighet er en forutsetning for at vi skal få to konkurrerende TV-kanaler, noe som er utgangspunktet for en TV2-debatt med sikte på å sikre økt produksjon av norsk kvalitets-TV.

Hovedpoenget med en ny norsk TV-kanal er at den skal avspeile norsk kultur og norsk virkelighet, som sakens ordfører understreket så sterkt tidligere her i dag. Det viktigste for å sikre dette er at kanalen blir et ledd i det allerede eksisterende kringkastingsmiljø i landet. I tillegg vil dette ha vesentlig betydning for økonomien i en ny TV-kanal. Jeg vil derfor legge spesiell vekt på komiteens merknader om at TV2 kan kjøpe programmer som er produsert av NRKs distriktskontorer, enten av NRK eller av frittstående produsenter som leier utstyr og lokaliteter. Komiteens flertall ser det som en oppgave for TV2 å være med på å styrke lokale og regionale produksjonsmiljøer for film og fjernsyn rundt om i landet, også i samiske distrikter, som det uttrykkelig er sagt. Med min geografiske tilhørighet vil jeg gjerne si at dette er en meget viktig side ved denne saken. Men jeg håper at dette ikke bare blir en papiruttalelse, et fromt ønske som ikke blir oppfylt. Dette punkt må det etter min oppfatning legges særlig vekt på i konsesjonsvilkårene.

Selv om det ligger i komiteinnstillingen at en ny fjernsynskanal skal være uavhengig, vil det være av stor betydning om kanalen kan dra veksler på den menneskelige og tekniske kapasitet som ligger i NRK lokalt. NRKs lokale fjernsynsmiljø har vært under utbygging og bidrar i dag til et mangfold i norsk fjernsyn. Flere private og uavhengige filmmiljøer er etablert og kan være en ressurs for en ny norsk TV-kanal sammen med både NRK og lokale fjernsynsselskaper. Uten at en ny norsk kanal avspeiler norsk språk og kultur, er det ingen grunn til å etablere en ny TV-kanal. Det er ingen grunn til å etablere en ny norsk TV-kanal som bare skal konkurrere på premissene til utenlandske satellittkanaler.

Avslutningsvis vil jeg slutte meg til representanten Hallgrim Bergs uttalelser i sitt innlegg, der han framhever behovet for et likeverdig fjernsynstilbud over hele landet, på bakgrunn av at deler av landet ikke kan ta imot sendinger fra det nye TV2. Berg anmodet departementet om å sikre at lokale selskaper kan dekke deler av landet via etersendinger. For min del vil jeg anmode departementet om å vurdere tiltak som gjør nye fjernsynstilbud tilgjengelige for hele landet.

Marie Brenden: Jeg vet ikke om jeg skal våge å si det, men jeg er faktisk glad i å se på TV! Det er jo ikke vanlig å si det.

Harald Hårfagre samlet Norge til ett rike for ca.1 000 år siden, men på grunn av vanskelige geografiske forhold kan en vel si at denne samlingen ikke var fullført før Norsk rikskringkasting avløste vardene — først gjennom radio og lyden, men senere også visuelt.

Diskusjonen om en ny TV-kanal er også en NRK-sak og en diskusjon om NRK. Vi har

hatt en forholdsvis lang diskusjon, der flere varianter har vært på kartet.

Det er også snakk om en holdning til NRK. Jeg kan ikke huske annet enn at etableringen av P1 og P2 var forholdsvis uproblematisk, bortsett fra diskusjonen om lokaliseringen. Men jeg synes at det her i salen ofte er en paranoid redsel for NRK. Benevnelser som «statsselskap» og «nasjonal monopolinformasjon» gir signaler om en undertone av motarbeidelse av NRK.

Når det er snakk om mangfold i eteren, må en jo se på mangfoldet i dag. Jeg blir da egentlig litt skremt når Fremskrittspartiet sier at markedet selv må være med og styre kvaliteten på det vi skal se. Jeg synes ikke kvaliteten der i dag er særlig høy. De som utgir seg for å være opptatt av vår kultur og bevaringen av den, bør kunne se fordelene ved at NRK når ut til hele landet. Også dette er et spørsmål om å ta vare på vår kultur.

Vi har hatt TV1 i 30 år. Jeg er en av de etter hvert få som har bare én kanal — det gjør det mindre problematisk når en skal se på de programmene som finnes. Sist lørdagskveld prøvde jeg å se på det mimreprogrammet som ble sendt, ut fra de signaler som ofte kommer om vridning hit og dit. Det jeg egentlig kjente sterkt, var samtidighet i opplevelse og samhørighet, fordi jeg visste folk rundt omkring i hele Norge satt og så på samme program som jeg. Det er felles opplevelser TV har gitt oss rundt om i landet. Felles informasjon er også en styrke. Vi vet at de samme informasjoner, de samme nyheter går ut til alle på samme tid. Samtidig setter det også i gang en prosess når det gjelder å samtale med andre om det en har sett på TV.

Nå blir det sagt at TV2 skal være en positiv konkurrent til NRK. Men det betyr at NRK må få muligheter til å utvikle seg. Hallgrim Berg var opptatt av at vi ikke måtte sette beinkrok for TV2 i oppstartingen. Men jeg er like opptatt av at vi ikke skal sette beinkrok for NRK. Det sies i innstillingen at alle er opptatt av at NRK skal få utviklingsmuligheter. Utviklingsmuligheter betyr ganske enkelt inntekter — rammebetingelser, med et enda finere ord. Det betyr at vi må styrke NRK, og lisensinntektene er vesentlige i den sammenheng. Men da må det ikke, som foreslått for neste år, legges en tilleggsskatt på lisensen som gjør at folk for det første får motvilje mot å betale lisensen til NRK og dernest mot det formålet pengene er tenkt til, nemlig OL. Det blir negativt for både NRK og OL.

Det blir også lagt vekt på at distriktskontorene skal være leverandører til det nye TV2, men da er forutsetningen at distriktskontorene må få økonomi til å klare dette. Jeg kan ikke skjønne at de kan sette i gang med produksjon av programmer og prøve å selge dem til TV2 hvis de ikke har muligheter for å konkurrere. Jeg tror også det kan bli konkurranse om medarbeidere. Det er mulig at TV2 kan få fortrinn i så måte.

Jeg er helt enig i at utgiftene i forbindelse med en ny TV-kanal ikke skal belastes det offentlige. Det ville vel være meningsløst å diskutere oppbyggingen av en kanal som skulle være en del av NRK, selv om jeg egentlig hadde ønsket en slik kanal.

Når det er snakk om få inn privat kapital på bortimot 2 milliarder kr for å kunne dekke hele landet, stiller jeg spørsmålstegn ved om det i det hele tatt er mulig å nå ut til hele landet. Med et beregnet oppsamlet underskudd på vel 600 mill. kr etter noen år må en i hvert fall være forsiktig med å ta konsesjoner vekk fra dem som får det, for det vil bety konkurs, og en konkurs er noe som stadig rammer det offentlige.

Reklame har jeg et avslappet forhold til. Da jeg så på cupfinalen i går, kunne jeg ikke unngå å se den reklamen som NRK må betale for å vise. Jeg er opptatt av at vi skal skjerme barn og ungdom mot reklame, slik som det sies i innstillingen, og av at reklamen blir sendt i blokker og ikke forstyrrer programmer. Dette må reguleres gjennom forskrifter som ikke må lempes på allerede før de er satt i kraft.

Jeg vil avslutte med å si at et TV2 ikke må bygges opp på bekostning av NRK. Det vil være et tap for vår nasjon, det vil være et tap for vår kultur og hindre oss i å bevare vår kultur som en motvekt mot det som flommer inn over store deler av Fjernsyns-Norge.

Siri Frost Sterri: Etter å ha hørt på de siste representantene fra Arbeiderpartiet, stusser jeg litt med hensyn til hva hva vi egentlig debatterer her i dag. Jeg sikter til Magnar Sætre, som valgte å bruke 10 minutter til å snakke om pressestøtten, og nå senest Marie Brenden, som brukte sine 10 minutter på et eneste forsvar for NRK. Jeg må si at det ikke lover bra for det jeg trodde var forpliktende viljeserklæringer fra et bredt flertall i komiteen for å få løst en av 1980-årenes virkelig politiske gjengangere både i og utenfor Stortinget, nemlig spørsmålet om å opprette en ny riksdekkende TV-kanal.

Ulike regjeringer har tidligere forsøkt seg på løsningsmodeller uten å ha lykkes; til det har partienes syn og holdninger til et nytt TV2 vært for sprikende og for kompromissløse.

Heller ikke Syse-regjeringen har hatt det beste utgangspunkt for å få til et politisk

gjennombrudd for en løsning i saken. Landsmøtevedtak i enkelte partier satte bom for videre handling og krevde nye runder for å komme videre.

For Høyre har utgangspunktet vært et annet. Helt avgjørende for Høyre har det vært at en ny riksdekkende kanal skal være et selvstendig og uavhengig konkurrerende alternativ til den statlige NRK-kanalen vi har hatt gjennom 30 år — konkurrerende fordi vi ser ytringsfrihet og mangfold som viktige demokratiske grunnelementer. Gjennom konkurranse om kvalitet i bredde og mangfold vil opprettelsen av en ny TV-kanal være både viktig og riktig.

Mange vil hevde at kanalen burde ha kommet mye tidligere, og jeg er enig i det. Med den nærmest eksplosive utvikling på medieområdet gjennom 1980-årene som har gjort det mulig for mange norske TV-seere å få inn et mylder av utenlandske stasjoner på skjermen i sin egen stue ved hjelp av enkle tekniske hjelpemidler, er det mange i dag som spør seg om vi virkelig trenger en ny kanal. Og hadde spørsmålet i dag kun dreid seg om å ta inn en ny kanal, ville jeg langt på vei vært enig med dem som stiller dette spørsmålet.

Det er imidlertid ikke det saken dreier seg om. Og la meg først understreke at slett ikke alle deler av landet har fått oppleve denne medierevolusjonen. I store deler av landet er NRK-kanalen den eneste seerne får inn på sine TV-skjermer. Men la meg også ha sagt at programtilbudet i NRK er både godt og variert og holder i det store og hele høy kvalitet. Dette er det viktig å ta vare på. Ved å opprette en ny, konkurrerende kanal til NRK må vi ikke kaste vrak på det som er bygd opp gjennom 30 år i NRK. Å skulle erstatte NRK av en ny kanal som i deler av landet ville få samme monopolstilling i eteren som NRK til nå har hatt, ville være meningsløst og ressursødende og helt i strid med Høyres mål og intensjoner i denne saken.

Derfor har Høyre hele tiden lagt til grunn at NRKs drift fortsatt skal være sikret økonomisk gjennom sin enerett på lisens- og apparatavgifter. Men for å oppnå det mangfold og den konkurranse Høyre ønsker i eteren, vil hovedutfordringen bestå i å skaffe et tilstrekkelig økonomisk grunnlag for oppbygging og utvikling av den nye riksdekkende kanalen.

Alle partier er i utgangspunktet enige om at bruk av offentlige midler på dette ikke kan være riktig, verken på kort eller lang sikt. Samtidig er partiene enige om å sikre det økonomiske grunnlaget for begge kanalene på en slik måte at den konkurransen og det mangfoldet vi ønsker å fremme, skal skje for å bedre kvaliteten og bredden i det totale programtilbudet til beste for norske seere. Komiteen avviser derfor, som Regjeringen, å legge opp til ordninger som istedenfor kan skape konkurranse om de økonomiske midlene.

På en slik bakgrunn fremstår som eneste realistiske alternativ, slik jeg og, heldigvis, flertallet i komiteen ser det, at den nye kanalen skal være et privateid aksjeselskap, og basert på reklameinntekter og eventuelt en ordning med betalings-TV. Regjeringen har foreslått en bred eierstruktur med en øvre grense for eierandelene på 20 pst. For at den nye TV-kanalen skal forbli norsk, foreslår Regjeringen videre at utenlandske eierandeler samlet må avgrenses til 20 pst.

Jeg er glad for at et bredt flertall i komiteen slutter opp om dette. De reaksjonene komiteen har mottatt fra ulike interessegrupper, tyder på at dette også aksepteres i markedet og ikke vil skape unødige hindringer for å få investorgrupper til å gå inn med tilstrekkelig kapital til oppbygging av den nye kanalen.

Samtidig er det klart at når det nå åpnes for reklameinnslag i en ny riksdekkende TV-kanal, må det settes klare regler for både hvordan reklamen presenteres, omfanget av reklamen og innholdet i reklamen. Også her har Regjeringen lagt fram grundig gjennomarbeidede forslag om å sende reklamen i hovedsak i blokker mellom programmene, om at reklamen ikke skal utgjøre mer enn 10 pst. av total sendetid, og at reklame rettet mot barn eller sendt i tilknytning til barneprogram, ikke skal tillates.

Flertallet deler Regjeringens syn også i disse spørsmål, men har samtidig understreket at det regelverket som blir utarbeidet, bør kunne justeres underveis etter hvert som en høster erfaring med dette. Ikke minst erfaringer fra våre naboland bør tilsi at det kan bli nødvendig.

Regjeringen har i sitt forslag lagt til grunn at TV2-administrasjonen og nyhetsavdelingen skal plasseres utenfor Oslo. Jeg ser mange gode grunner for dette så vel kulturpolitisk som mediepolitisk. Men en videre begrunnelse for dette vil jeg komme nærmere tilbake til når Stortinget behandler lokaliseringsspørsmålet i neste uke.

Jeg vil allikevel minne om at komiteen forutsetter en TV2-organisasjon basert på en ganske slank administrasjon med liten egenproduksjon av programmer utover egen nyhets- og aktualitetsavdeling. En kan derfor neppe vente seg en etablering à la Marienlyst i Bergen, Trondheim, Kristiansand eller hvor det nye kanalsenteret vil bli etablert. Et TV2 basert på innkjøp av programmer fra frittstående produsenter og produksjonsmiljøer for film og fjernsyn i ulike deler av landet vil gi

positive ringvirkninger og skape grunnlag for nye arbeidsplasser i ulike deler av landet.

Jeg finner også grunn til å understreke at Odelstinget nå i dag ved behandlingen av lovgrunnlaget for et TV2, legger grunnlaget for opprettelse av et TV2. Vi oppretter ikke et TV2. Hvis TV2-planene skal bli realisert, er Stortinget avhengig av at private investorer søker konsesjon på grunnlag av det lov- og regelverk som blir fastsatt. Og de vil måtte stille med nødvendig risikokapital. Jeg vil derfor oppfordre statsråden til å sette fortgang i utarbeidelsen av regelverk og utlysning av konsesjon. Saken har tatt mange år før den nå har fått sin politiske avklaring. Det har imidlertid blitt svært klart under innspurten i komitearbeidet at det nå begynner å haste med etablering hvis et norsk TV2 overhodet skal kunne hevde seg i en kamp om seergrupper.

Til slutt: Jeg vil ikke utrope noen vinnere eller tapere når TV2-saken nå ser ut til å finne sin endelige løsning. Partiene har hatt svært ulike utgangspunkt og holdninger i denne saken. Jeg er imidlertid glad for det brede flertall som nå står bak komiteens innstilling. Det tjener partiene til ære at det i siste runde av saken har vært vist stor vilje til kompromiss for å finne en best mulig løsning. Jeg kan for Høyres del uttrykke tilfredshet med en løsning som vi kan slutte helhjertet opp om, og det gleder meg desto mer at de øvrige partier som danner grunnlaget for dette brede kompromisset, gir uttrykk for det samme på vegne av sine partier. Det kan tyde på at vi sammen har lagt et godt grunnlag for en ny riksdekkende TV-kanal som alle vil være opptatt av skal vise seg levedyktig.

Presidenten: Til åpningen av dette innlegg vil presidenten bemerke at presidenten mener det er en sammenheng mellom vurderinger av og erfaringer fra NRK og virkningen for dagspressen og denne sak, og kommer altså til å gi en slik ramme for den videre debatt.

Ulf Guttormsen: I de senere årene, og ikke minst i det siste året, er det mange som har stilt spørsmål ved om vi trenger mer fjernsyn her i landet. Ser ikke folk nok fjernsyn? Til det er å si at folk ser fjernsyn uansett hva vi i denne salen mener. Spørsmålet blir derfor hva vi ønsker folk skal se.

Vi må derfor ha et bredt tilbud av allmennfjernsyn, med samfunnsansvar og et bredt programtilbud. Det har vært hevdet at det er umulig å lage et bredt allmennfjernsyn med reklame som inntektskilde. Med det forslaget vi har til behandling i dag, er det min oppfatning at grunnlaget i hvert fall skulle være lagt for å få det til. Det gjenstår selvsagt å se om det lykkes.

I en verden med stadig sterkere internasjonalisering er det viktig at Norge styrker sin kompetanse på det audiovisuelle området. I de senere årene, og ikke minst i dag, har vi også sett hvordan norske bedrifter plasserer reklame i utenlandske fjernsynsselskaper som når store deler av landet vårt. Denne utviklingen vil bare forsterke seg i tiden som kommer. Det er derfor både riktig og nødvendig av nasjonaløkonomiske hensyn å få stoppet denne utviklingen.

Etableringen av et reklamefinansiert TV2 i Norge vil kunne demme opp for denne reklamelekkasjen, til nytte for norsk fjernsynsproduksjon og næringsliv. Utbygging av TV2 og NRK Fjernsynet må etter vår oppfatning ses i sammenheng. Det er behov for at NRK får etablert sendermuligheter for lengre film- og dramaprogrammer, dokumentarstoff, sport o.l. Selv om vi nå legger forholdene til rette for et frittstående TV2 basert på reklameinntekter, som skal konkurrere med NRK, vil det være både riktig og nødvendig å sikre NRKs inntektsgrunnlag og utviklingsmuligheter. Komiteens flertall har funnet det nødvendig å presisere det.

Det er også gledelig å kunne konstatere at alle unntatt Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det er en oppgave for TV2 å være med på å styrke lokale og regionale produksjonsmiljøer for film og fjernsyn rundt om i landet, også, som andre har nevnt, i samiske distrikter. Det er lagt opp til at lokale produsenter kan være programprodusenter av lokalt stoff og distriktsstoff til TV2. Flertallet ser det også som naturlig at TV2 kan kjøpe program som er produsert ved NRKs distriktskontorer. Av den grunn bør NRKs distriktskontorer styrkes, slik at seerne kan få flere kvalitetsprogrammer fra hele landet. Det vil derfor være behov for å styrke NRKs lisensinntekter.

Så noen ord om mulighetene for at TV2 kommer på lufta. Før ferien i år ble det fullt oppstyr blant regjeringspartiene fordi Arbeiderpartiet og SV ville ha lengre tid på seg for å gi saken en grundig behandling. Oppslagene i media var mange og store. I store overskrifter kunne vi lese at Høyre og Senterpartiet var i full TV2-krig, og at Høyre og Kristelig Folkeparti satte Senterpartiet i klemme. Ja, regjeringssamarbeidet knaket i sammenføyningene også på det tidspunktet. Andre dommedagsprofeter forkynte at hele TV2-saken stod i fare for å gå i vasken dersom Stortinget ikke behandlet saken med en gang.

Nå skulle det vise seg at utsettelsen ikke

Trykt 31/10 1990

(Guttormsen)

ble den tragedien som enkelte spådde. Tvert imot har utsettelsen tjent saken. Vi har nå til behandling en innstilling som bærer preg av stor politisk enighet på en rekke områder. Jeg vil i den forbindelse nevne at det er bred enighet om at NRKs inntektsgrunnlag skal sikres. Videre er det enighet om styrkingstiltak for NRK etter at TV2 er kommet i drift. Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har også understreket spesielt at NRKs distriktskontor må styrkes. Nye arbeidsplasser vil også utvikle seg i kjølvannet av en ny TV2-kanal innenfor den audiovisuelle vekstnæringen. Videre er det alminnelig enighet om at en med dette tiltaket vil styrke ytringsfriheten på sendersiden. Og sist, men ikke minst har flertallet også understreket hvor viktig det er å holde oppe en differensiert dagspresse.

Når dette har vært mulig, er det fordi regjeringspartiene til syvende og sist innså det meningsløse i å presse gjennom en behandling av denne saken før en hadde gitt saken en grundig behandling i komiteen. Utsettelsen av denne saken har derfor vist at det var mulig å komme fram til et bredt forlik. Det tjener først og fremst selve saken og ikke minst konsesjonærene som skal utvikle TV2 i de ti årene konsesjonen skal gjelde.

Det forslaget som er til behandling i dag, vil være et godt grunnlag for oppbygging og utvikling av et TV2, til beste for landet og seerne. Det er heller ikke noe i dag som tyder på at interessen for å få konsesjon har avtatt. Tvert imot er det mitt inntrykk at interessen for å starte opp et TV2 aldri har vært så stor som i dag. Vi håper det lykkes. Bare tiden og historien vil vise oss det.

Som nevnt tidligere, har det nå etter mange år med utredninger og debatt om mediepolitikken, lykkes å få til en innstilling som et nesten samlet storting står bak. Unntaket denne gangen, i likhet med i svært mange andre saker, er Fremskrittspartiet. Det er i denne saken argumentert for og lagt fram forslag som i sin form og konsekvens vil føre til en fjernsynskanal hvor næringsfriheten og de kapitalistiske interessene skal legge premissene for en ny TV2-kanal. Samtidig sier Fremskrittspartiet at begrunnelsen for dette er at de ønsker et fritt samfunn med markedsøkonomi og et fritt næringsliv. Ja, Fremskrittspartiet står så langt fra de øvrige partiene i denne saken at det ikke har vært hensiktsmessig å delta i felles merknader med andre komitemedlemmer. De står med andre ord helt alene, og det er etter min oppfatning bra. På den måten vil det også være langt enklere for folk flest å se hvilken mediepolitikk Fremskrittspartiet står for.

Finn Thoresen: Ja, jeg er glad for at jeg kan få lov til å gi uttrykk for hva Fremskrittspartiet står for. Vi hadde håpet at denne nye kanalen kunne blitt et alternativ — et annerledes alternativ — til et monopolisert, politikerstyrt TV. Vi får dessverre ikke oppleve det, vi får en elendig blåkopi av det eksisterende. Det vi nettopp hørte en av representantene nevne, at dette skulle være et uavhengig og frittstående TV, kan neppe bli tilfellet med de pålegg om samarbeid med NRK som foreligger i proposisjonen. Ikke nok med det, men det ser jo faktisk ut til at det også skal legges til samme hus, så har man ikke vært husmenn før, blir man det iallfall hvis det flyttes til et visst sted.

Når det gjelder forståelsen for betydningen av et annerledes TV, er jeg for så vidt glad for at vi står alene om det. Vi har tro på at enkeltmennesker med initiativ, fantasi og pågangsmot med et tilbud i et marked ville gi et bedre resultat enn detaljpålagt programregulering. Ikke nok med at det skal gis pålegg om hva slags programmer som skal sendes, og når, men man vil faktisk gå så langt som til å ha ule- og pipetoner når reklamen skal inn og ut. Så langt ned går de. Og jeg må spørre: Hva er årsaken til det? Er det for at saksordføreren skulle ha anledning til med stoppeklokka å kontrollere når reklamen begynner og slutter? Det er helt meningsløst hvor langt man går i retning av å dirigere hvilke programmer det norske folk tåler å se.

Jeg er overbevist om at vi i dette samfunnet, som i alle andre frie samfunn i Europa hvor de har hatt TV- og radiokanaler som ikke har vært politikerstyrt, nettopp er de som har sørget for — i tillegg til at det har blitt eksportert bibler til Øst-Europa — at vi har fått et annerledes Europa. Disse frie, selvstendige sendinger har sendt et budskap som folk har oppfattet.

Vi har beklageligvis ingen garanti for at vi får noen som helst ny TV-kanal. Og hadde jeg visst resultatet som foreligger i dag, ville jeg mene at vi klarer oss utmerket godt med de kanalene vi har. Det er mer enn nok programmer for folk. Det er mer enn nok med et NRK.

Man har også lagt opp til en økonomi slik, med de begrensningene som er lagt i innstillingen hva gjelder f.eks. antall minutter pr. dag i reklame og hvor den skal plasseres etc., at det er raskt å regne ut at det koster ca. 80 mill. kr i ekstrautgifter hvis man skal drive. Det er et cirkatall, men ca. 80 mill. kr koster det faktisk bare for det man er pålagt før man kan få starte opp. Og det vil gå minst to år før man er i stand til å lage gode programmer.

Vi i Fremskrittspartiet hadde iallfall håpet, fordi vi setter pris på lokale TV-stasjoner, at

dette selskapet kunne hente noe fra disse private, små lokale TV-stasjoner rundt om i landet som nå er i gang. Her lager man et nytt kartell i innstillingen. Der står det faktisk at et samarbeid mellom NRK og TV2 vil være positivt, «m.a. for å utnytta kapasitet og kompetanse og for å unngå prisdrivande konkurranse gjennom innkjøpssamarbeid». De skal altså simpelthen rotte seg sammen på forhånd for å bli enige om hvor lite de skal betale. Dette er direkte ulovlig. Her blir en på toppen av det hele påtvunget et kartell for å gjøre det ganske umulig for dem som kan tenke seg å utarbeide programmer og konkurrere om NRK. Dette er ikke konkurranse. Forutsetningen er at NRK kan samarbeide med dem om produksjonen, og da skal det på forhånd gjøres så vanskelig at de ikke engang skal få inntekter — verken fra reklame eller noe annet.

Dette har disse partiene gått inn for, de som har skrytt av at de skal hjelpe de lokale TV-stasjonene. Det er iallfall en ren bløff. Det er faktisk lagt til rette for at det skal bli to monopoler som skal dirigere hvordan dette skal fungere. Det skal bli interessant å se hvem som tør gå inn og søke om konsesjon her. Jeg holdt på å si at enten må de mangle et eller annet på det mentale plan, eller så må de mangle noe annet. For det er iallfall ikke økonomisk forsvarlig.

Det bedrøvelige er at det ikke engang er programmessig forsvarlig. Dette samarbeidet vil, slik det er lagt opp her, si at denne nye kanalen skal kjøpe de programmene NRK ikke gidder å sende. Slik ser det ut hvis man leser innstillingen skikkelig. Og den eneste som har fått noe utbytte av det arbeidet som komiteen her har gjort, er NRK. Det synes jeg er greit nok, jeg synes det er bra at vi får en kanal i Norge som har økonomi til å levere gode programmer. Men da skal man ikke late som om dette er en ny, konkurrerende kanal til den vi har, for det kommer den aldri til å bli.

Vi kunne ha fått et skikkelig opplegg i Norge hvis disse lokale stasjonene kunne hentet økonomi fra reklamen. Vi har en geografi som tilsier at vi skulle hatt frie, selvstendige lokalsendinger rundt omkring i Norge, drevet av de som driver dem i dag. Da hadde vi fått et alternativ. Da hadde vi fått det alternativet vi etterlyser. Og hvis vi også kunne tillate de som driver med TV her i Oslo i dag, å drive på den måten de gjør, hadde vi fått en allsidighet.

Det papiret som ligger på bordet i dag — som Fremskrittspartiet heldigvis ikke har vært med på — kommer nettopp til å sementere den bedrøvelige situasjonen vi har i dag, og ikke føre til det man sier det skal føre til, nemlig åpenhet, kreativitet og effektivitet, slik at folk får lyst til å følge med. Og de unge, initiativrike menneskene som har trodd at de skal få oppgaver, få anledning til å utfolde sitt talent, få lov til å gi bidrag i kulturell sammenheng og være distriktenes pådriver når det gjelder kultursamarbeid, de får dessverre ikke slippe til, fordi man har laget to monopoler — et statsdrevet og et politisk dirigert. Det er det beklagelige, og vi synes det er virkelig trist, fordi vi hadde trodd at vi nå skulle få et ungt, initiativrikt, spenstig og skikkelig TV2. Det får vi dessverre ikke.

Ingeborg Botnen: Gjennom behandlingen i kirke- og undervisningskomiteen har denne saken fått en løsning som har bred tilslutning. Det er i seg selv viktig, ja jeg vil si en betingelse når vi omsider skal gi grønt lys for en ny, norsk TV-kanal, privat- og reklamefinansiert. De som skal drive et slikt foretak, må vite at det er bred enighet om grunnlaget. Det er klart hvilke krav Stortinget stiller til den nye TV-kanalen, og det gir også konsesjonæren en nødvendig trygghet. Som en liten nasjon og et lite språksamfunn må vi være opptatt av å styrke og ta vare på vår egen kultur på alle områder. Den sterke internasjonaliseringen vi opplever, fører med seg et behov for å styrke vår egen identitet. Vi skal ta vare på nisselua, men vi må ikke trekke den nedover øynene.

I store deler av landet kan det tas inn et mangfold av TV-stasjoner uten at programutvalget nødvendigvis er mangfoldig. Mange av oss har fryktet at friheten til å velge blant et utall TV-stasjoner vil være et valg mellom såpeoperaer som «Dallas» og «Dynastiet». Dette øker behovet for et bredere tilbud også av norske programmer. Undersøkelser viser f.eks. at de som har adgang til mange stasjoner, etter hvert helst ser de lokale sendinger dersom de har adgang til det. Behovet for norske sendinger på et bredt felt er derfor til stede.

Det er også slik at norske foretak annonserer i utenlandske kommersielle kanaler uten at dette kommer norske forhold og norsk kultur til gode. Fra komiteens side understrekes det at det er viktig å utvikle aktive produksjonsmiljø for film, video og fjernsyn og å skape muligheter og oppgaver for norske kunstnere og kulturarbeidere. Men det er også viktig at vi nå passer oss, slik at vi ikke kaster barnet ut med badevannet.

NRKs stilling må derfor sikres. Det er en forutsetning for Arbeiderpartiet og en basis for enigheten bak innstillingen. Dette er også slått fast i innstillingen, der alle, utenom Fremskrittspartiet, mener at NRK fremdeles

skal ha vilkår som gjør det mulig å holde oppe høy kvalitet og mangfold. Dette flertallet i komiteen ber departementet følge nøye med i NRKs framtidige situasjon og eventuelt vurdere styrkingstiltak. Dersom NRKs distriktskontorer skal være programleverandører av lokalstoff og distriktsstoff til TV2, slik det er forutsatt, trengs en styrking av økonomien.

Det klare skillet når det gjelder finansiering av TV2 og NRK som foreslås, der NRK fortsatt skal finansieres ved lisens og TV2 gjennom reklameinntekter, medfører et ansvar fra myndighetenes side for å gi NRK muligheten til å fylle de oppgaver det har som allmennfjernsyn. Et krav om effektiv ressursutnyttelse er en selvfølge. Men det i seg selv kan ikke skape tilstrekkelig grunnlag for den styrking av distriktskontorene, f.eks., som bør følge av utbyggingen av TV2.

For Arbeiderpartiet er det viktig å se mediepolitikken som en helhet. Når det åpnes for reklamefinansiert TV i Norge, kan en ikke lukke øynene for de konsekvenser dette kan ha for andre medier. Når mange har hatt store betenkeligheter med reklame i norsk TV, har det selvfølgelig sammenheng med pressens utsatte stilling.

En variert dagspresse, og ikke minst en variert lokalpresse, er av stor betydning. Det er grunn til å frykte at dagspressen vil komme til å miste betydelige annonseinntekter, noe som igjen kan få store konsekvenser og føre til at enkelte aviser må gå inn hvis ikke mottiltak settes inn.

Pressestøtten må ses som det den er — et nødvendig bidrag til informasjonsfrihet, kulturelt mangfold og demokrati. Pressestøtte er ikke næringsstøtte. En oppdatering av analysene i utredningen «Reklameinntekter i TV2» av 3. september i år gir en del holdepunkter for hva som kan forventes. TV-reklamen vil få en omsetningsøkning i 1990 som tilsvarer en tre—firedobling av omsetningen i 1989, dvs. 150 mill. — 200 mill. kr. Satsing på TV-reklame vil øke klart i 1991, selv uten TV2. Veksten i TV-reklamen vil i hovedsak bli finansiert ved omfordeling av reklamebudsjettene. Dagspressen og ukepressen blir taperne. Det antas at det først og fremst er nr. 2-avisene som kommer i klemme, og innføring av lokal-TV vil kunne redusere avisenes annonseinntekter. Jeg er derfor meget tilfreds med at komiteen, utenom Fremskrittspartiet, vektlegger dette spørsmålet sterkt. Vilkårene for trykte medier blir sett på som en mediepolitisk sak, og flertallet finner det naturlig at mediepolitiske spørsmål blir drøftet i sammenheng.

Flertallet i komiteen understreker også at det er viktig å opprettholde en differensiert dagspresse, og at pressen må ha slike økonomiske vilkår at mangfoldet i pressestrukturen kan opprettholdes. Dette ønsket kan ikke oppfylles ved de forslagene som ligger i årets budsjettforslag. Men dette vil bli behandlet senere. For øvrig har representanten Sætre gått grundig inn på disse spørsmålene.

Det stilles i proposisjonen strenge krav til et TV2. Mange mener at disse kravene vil gjøre det vanskelig å skaffe nok reklame, uten at en går så langt som Fremskrittspartiet, som vil overlate til markedet å styre alt. Jeg mener det er riktig å stille strenge krav. Kanalen skal være alternativ og motvekt til rent kommersielle programmer. Det er også viktig at den snarest mulig blir riksdekkende. Jeg vil minne om at bare ca. en tredjedel av norske seere har adgang til annet enn NRK-programmer, og føler at mye av debatten går langt over hodene deres. Og når ressurser skal satses, må det være et selvsagt krav at det skal være tilbud til alle. Det må også finnes måter å ta hensyn til de 3 pst. på som heller ikke kan ta inn satellittsendinger uten videre.

At reklame i hovedsak skal sendes i blokker mellom programmene og ikke avbryte midt inne i et program, er et krav jeg tror det er stor enighet om blant norske seere. Reklame bør likevel kunne sendes i idrettsprogram eller andre spesielt lange program. At reklame ikke skal bryte inn i f.eks. film- og teaterforestillinger eller andre åndsverkbaserte program, er viktig. Vi kan ellers snart være henvist til programmer som er laget med henblikk på pause hvert 20. minutt, og som er innrettet etter det.

Vurderingen av tilgangen på reklame er optimistisk. Men også TV2 vil stå overfor problemet med hvordan reklamen påvirker programmene.

Såkalt smale programmer blir henvist til billige tider, om de i det hele tatt vil finnes. I Danmark ble det gitt uttrykk for at høy seeroppslutning er nødvendig for å få solgt reklametid. Dersom reklamemarkedet ble strammere, kunne det i Danmark bli nødvendig å endre både måten reklamen ble sendt på, og andre regler, ble det gitt uttrykk for da komiteen var på besøk der.

Under våre besøk hos forskjellige reklamefinansierte TV-selskaper ble det lagt sterk vekt på at konkurransen førte til bedre programmer. Paradoksalt er det derfor at verken TV4 i Sverige eller dansk TV2 sender barneprogrammer. På dette området fikk de statlige TV-selskaper sterk ros for de utmerkede barneprogrammene som de laget. Den rosen kan vi også for Norges vedkommende slutte oss til. Jeg tror det er viktig at vi er våkne og sikrer oss at iallfall NRKs barneprogram ikke svek-

kes. Det er vel ellers ikke urimelig med en mistanke om at vurderingene har visse tilknytninger til reklamefinansieringen.

Norsk TV2 vil ikke få adgang til å sende reklame i forbindelse med Barne-TV eller reklameinnslag som er særlig rettet mot barn. Også reklame rettet mot unge må vurderes spesielt. I arbeidet med tilfredsstillende regelverk for reklamen i forhold til barn og unge må Barneombudet og Forbrukerombudet tas med på råd. Det er også grunn til å minne om den usynliggjøring av kvinner som fremdeles er vanlig i norske media. Den nye TV2-stasjonen har nå sjansen til å satse på kvinner som arbeidstakere i mediebedriften så vel som til å tegne et riktig bilde av kvinner i dagens samfunn.

Det er en krevende programprofil som er satt som betingelse for konsesjon for TV2, og det er ingen selvfølge heller at en konsesjonær får konsesjon fortsatt dersom kravene ikke oppfylles. Men det er også viktig at konsesjonæren har en trygghet for at han kan fortsette dersom kravene er oppfylt.

Til slutt vil jeg gi en honnør til så vel saksordføreren som Arbeiderpartiets talsmann, Kjell Borgen, for det samarbeidet som har lagt grunnlag for det brede kompromisset som denne innstillingen er.

Presidenten: Siden neste taler har en taletid på inntil 10 minutter, er det grunn til å tro at vi med det innlegget vil gå utover den reglementsmessige tid. Presidenten ber om fullmakt til å kunne gjøre det, og anser den som gitt.

Tore A. Liltved: Det er mange som har sagt at de i dag er glad for at en er kommet dit at en nå skal få et uavhengig TV2 på luften, og det kan jeg slutte meg til. Men det er noe underlig å høre en del av den argumentasjonen som nå blir brukt. Det er slik at nærmest alle omfavner dette TV2, og det fremstilles som om forholdet bestandig har vært at en har ønsket et uavhengig TV2. Men det er langt fra tilfellet.

Høyre har sammen med Fremskrittspartiet i lang tid vært de eneste som har ønsket et frittstående, reklamefinansiert TV2. Arbeiderpartiet har alltid vært svært villig til å ha en differensiert presse, og det synes jeg er ganske interessant og riktig. Men samtidig har de vært veldig redd for å åpne for et uavhengig TV på grunn av at de har følt en sterk tilknytning til monopolet NRK. Dette bør være et lite minneord om den rollen som Arbeiderpartiet har spilt. De har vel sett på NRK som et maktinstrument. Det er noe også påfølgende NRK-sjefer fra Arbeiderpartiet vitner om.

Vel, det var fortid. Fremtiden er mulighetenes. Det er klart at de mulighetene skal vi gripe, og ingen ting er bedre enn at vi griper dem sammen. Jeg tror at et alternativt TV, et uavhengig TV, også er noe som demokratiet tjener på. En bør alltid ha alternativer i et demokratisk samfunn, slik at påstander og oppslag kan komme til uttrykk, og også kan bli korrigert i et annet medium med samme styrke. Det er vel slik vi har ønsket å ha det her i landet, at vi skal ha ytringsfrihet.

Jeg må også få lov til å si at når Fremskrittspartiet klarer å lage sammenligninger mellom Norge og totalitære stater som DDR og også Sovjet før glasnost og perestrojka, så er det mer morsomt enn virkelighetsnært. Jeg håper at de som hører på, forstår at dette ikke er særlig gode sammenligninger. Vi har demokrati i Norge, og folk får lov å komme til orde i radio, presse, og også nå i lokal-TV, og i stor grad i TV, så jeg tror ikke akkurat at disse sammenligningene har så veldig mye for seg.

Ellers vil jeg også si at det gjelder å gi et frittstående TV2 gode rammevilkår. Det er litt morsomt å høre på representanter fra Arbeiderpartiet når de er så veldig engstelige for at reklame i TV vil gi bindinger, mens de samtidig er veldig engstelige for at annonse- og reklamemengden i andre medier, særlig avisene, skal bli svekket. Det er en engstelse som egentlig ikke har noen begrunnelse i de faktiske forhold.

Hr. Borgen sa at i Danmark har dette fått negative utslag for pressen. Men da komiteen var på reise i de nordiske land, ble det alle vegne sagt at nedgangen i annonsemengden i avisene ikke hadde sammenheng med reklame i TV. Det er andre årsaker til den, bl.a. at det er mindre gode økonomiske tider, og dette har da hatt påvirkning på annonsemengden. I Danmark er det også gratisaviser, som etter hvert har tatt mye av annonsemarkedet, og de er også blitt såpass gode at de faktisk er blitt reelle konkurrenter til andre aviser. Jeg tror derfor vi skal legge oss disse ordene på sinne, slik at vi ikke overdriver og tror at dette behøver å bli negativt. En kan like godt gå til Finland. Der vil en se at det er blitt en økning i annonsemengden, og en kan bruke det som et argument. Men det er greit at en er observant og følger utviklingen nøye. Det er jo slik at vi alle ønsker en fri, uavhengig og mangfoldig presse.

Når det gjelder hvor mye reklame som skal tillates i et frittstående TV, er det sagt i innstillingen. En sier også at en skal vurdere om en skal utvide muligheten for reklame dersom sendetiden blir utvidet. Her vil jeg si at det

også er viktig å huske at det er sammenheng mellom de mulighetene et frittstående TV2 har til å kjøpe kvalitetsprogrammer, og den inntjeningsevnen vi gir det. Vi kan ikke på den ene siden prøve å strupe TV2 på inntektssiden og samtidig kreve at de skal bruke veldig mye penger på innkjøpssiden. Det må være sammenheng i de krav en stiller, og de betingelser en gir.

Det er også mange gode produksjonsmiljøer utenfor NRK TV. De har vokst fram etter hvert og i stadig større grad blitt leverandører til NRK TV. Disse produksjonsmiljøene har blitt ganske profesjonelle, de er effektive og produserer ofte til en lav pris. Det som er interessant, er at et TV2 i tillegg til NRK TV vil utvide mulighetene for disse miljøene til å utvikle seg, til å bli bedre og til å produsere flere norske programmer. Det er da også et ønske fra en samlet komite at så skal skje. Konkurranse mellom disse produksjonsmiljøene vil selvsagt være bra. Det vil utvikle en effektiv produksjon, samtidig som en vil få priser som er gunstige for publikum.

Vi sier også litt i innstillingen om skolering og behov for utdannelse. Det er klart at dette er ganske viktig hvis vi ønsker å oppnå de mål vi har satt oss om gode og kvalitative TV-tilbud. Til kulturministeren kan en vel si at departementet bør være oppmerksom på dette, og at det må tilrettelegge mulighetene for en utdannelse som kan føre til en forbedring av de miljøene vi har, og til at vi kan få nye medarbeidere i TV.

Det blir også sagt litt om et mål som kanskje ligger noe utenfor det som er vanlig å tenke på når det gjelder TV. Det er nordisk samarbeid. Vi har fått en stasjon som heter TV3. Den har sendt gode programmer og også belyst en del forhold i Norden. Når det gjelder vårt ønske om å få flere nordiske programmer også i NRK TV og TV2, er det på grunn av at Norden er spesiell i europeisk sammenheng — og kanskje også i en større sammenheng. Vi har veldig sterke bånd: Vi har felles tradisjoner, og vi har språk som står så nær hverandre at vi kan gjøre oss forstått over landegrensene. Kanskje ikke minst det siste er viktig for å få den tilknytning mellom de nordiske land som vi ønsker. Det blir nå sagt at svenske og danske ungdommer ikke lenger forstår hverandre som før — de må av og til snakke til hverandre på engelsk. Det er en utvikling som etter hvert vil føre våre nasjoner fra hverandre. Jeg håper vi får se at begge våre TV-selskap — etter hvert — vil legge vekt på å bidra til at det nordiske fellesskapet blir opprettholdt og utviklet i en større og mer internasjonal verden.

Presidenten: Den reglementsmessige tid for formiddagsmøtet er dermed omme. Presidenten foreslår at man avbryter møtet og fortsetter behandlingen av dagens kart i kveldsmøtet kl. 18.

Møtet hevet kl. 15.05.

Møte mandag den 22. oktober kl. 18

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden:

Fortsatt behandling av sak nr. 1 på formiddagens kart (nr. 2):

Innstilling frå kyrkje- og undervisningskomiteen om TV 2. Lov om reklame i kringkasting m.v. (Innst. O. nr. 2, jf. Ot.prp. nr. 55 for 1989—90)

Presidenten: Ulf Guttormsen får ordet utenom tur for å sette fram et forslag.

Ulf Guttormsen: På grunn av en ren misforståelse glemte jeg å ta opp forslag nr. 5, som står på side 18 i innstillingen og går ut på at hovedsetet for TV2 legges til Trondheim. Hermed er forslaget tatt opp.

Presidenten: Presidenten kan forsikre at ingen skade er skjedd. Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Inger Dag Steen: Det er sikkert flere representanter enn jeg som er klar over at Uruguay-runden skal avsluttes med GATT-møtet i Brussel i desember, hvor rammeavtalen for handelen med tjenester skal vedtas.

For meg er det et paradoks at den debatt vi akkurat nå fører i denne sal, og de vedtak vi kommer til å gjøre, kan bli torpedert i desembermøtet fordi et norsk TV2 med 50 pst. norskproduserte programmer vil være klart i strid med frihandelsavtalen. Da er det ikke bare importerte skadegjørere på epler og pærer som vil være en realitet, men også skadegjørere på vårt språk, vår kultur og vår kreativitet. Dette kan skje fordi GATTs fundament er at alle produsenter av tjenester skal behandles likt, uten hensyn til nasjonalitet. Ifølge den rammeavtalen som kan bli vedtatt i Brussel-møtet i desember, vil et vedtak om 50 pst. norskproduserte programmer i et fremtidig TV2 åpenbart ikke bli godtatt.

Det store spørsmålet er om Norge vil få unntak fra avtalen. Slik det nå ser ut, vil GATT-forhandlingene bli et gi og ta. Som det står i Nationen i dag, kan det føre til at Norge må være villig til f.eks. å sette forhandlingene om landbruket opp mot ideelle ønsker om handel med tjenester. Da er vi inne i en ond sirkel, hvor Norge kan risikere å bli stilt i en kryssposisjon mellom landbruksinteresser og vern om kulturelle institusjoner og verdier.

Flere EF-land og den nordiske gruppen i GATT-forhandlingene har ytret ønske om at det skal være mulig å avsette en kvote i nasjonale TV-kanaler for nasjonalt produserte programmer. Dette har dessverre USA og Japan motsatt seg på det sterkeste. En må tro at disse lands standpunkter vil veie tungt, for å si det mildt.

Det vi i dag diskuterer, er mer enn en ny TV2-kanal. Det handler om vår mulighet til å opprettholde vår kulturelle egenart. Derfor er 50 pst. norskproduserte programmer så viktig å holde fast ved.

Fjernsynet i USA har aldri hatt en tradisjon med allmennfjernsyn. Amerikanerne har heller aldri hatt tradisjon for kulturpolitikk eller undervisningspolitikk. Det som har regulert fjernsynspolitikken, har vært «den sterkestes rett» — eller for å si det på amerikansk: «Survival of the fittest».

Hva har så skjedd med TV2 i Danmark? Kanalen skulle jo være med og styrke dansk kultur. Resultatet er heller det motsatte, fordi TV2 kjøper billige utenlandske produksjoner istedenfor danske. Så det har ikke blitt en vitamininnsprøyting til mindre TV-produsenter utenfor København.

Dette kunne skje fordi det ved innføring av reklamefinansiert TV2 ble foretatt ukentlige seerundersøkelser for å finne ut hvilke programmer som var attraktive å annonsere i. Få seere var det samme som fiasko. Så begynte man å gå bort fra ideen om allmennfjernsyn med bred programflate som kommer alle seergrupper til gode, der ikke seertallet for hvert program er avgjørende.

Dette understreker det SV har sagt hele tiden, at det er viktig med et skikkelig finansieringsgrunnlag for TV2. Det er et mål at norsk TV2 skal virke stimulerende på produksjonsmiljøet i distriktene, og jeg er glad for at komiteen vektlegger økte ressurser til NRKs distriktskontorer.

Det er også allment akseptert og forstått at det er menneskets kreativitet, tanke og skaperkraft som har skapt vårt samfunn og våre verdier. Ut fra en slik erkjennelse har samfunnet et stort ansvar for at det kreative arbeidet som i første omgang har vondt for å greie seg på egen hånd, ikke går tapt i framtida. Jeg vil igjen minne denne forsamling om hva Mauno Koivisto har sagt:

«Kultur er en vesentlig del av et lands forsvar. Uten kultur har vi lite å forsvare.»

De målsettinger som flertallet er enige om, håper jeg vil bli en realitet, for de er riktige og viktige, og vi får håpe at de kan målbæres også etter desembermøtet i Brussel.

Statsråd Eleonore Bjartveit: Dette er en viktig dag for norsk mediepolitikk. Fem år er gått siden Bore-utvalget i 1985 la fram sin utredning om TV2, fem år med diskusjoner der

ulike oppfatninger om organiseringen av et TV2 har stått mot hverandre. Det er derfor med meget stor tilfredshet jeg registrerer at nettopp denne regjeringens forslag har resultert i et bredt forlik i TV2-saken. Det vil nå kunne etableres en ny norsk riksdekkende fjernsynskanal, finansiert med reklame — en kanal der programvirksomheten hovedsakelig skal baseres på kjøp av program fra uavhengige produsenter rundt om i landet, og der hovedsenteret skal plasseres utenfor Oslo. At denne modellen får bred politisk oppslutning, er av stor betydning for et vedtak med så omfattende politiske, økonomiske og kulturelle konsekvenser. Et vedtak om TV2 med tverrpolitisk tilslutning vil også være svært viktig for de aktuelle interessenter.

Denne tverrpolitiske enighet vil gjøre det mulig å etablere en TV2-kanal med en klar distriktsprofil ved at programvirksomheten hovedsakelig baseres på kjøp av program fra uavhengige produsenter rundt om i landet, og ved at kanalens hovedsenter blir utenfor Oslo. Slik vil kanalen bli et reelt alternativ både til de utenlandske kanalene og til NRK.

Tilbudet på utenlandske satellittformidlede fjernsynskanaler har økt betydelig de siste årene. Dersom det skal bli mulig å bevare den norske kulturelle egenarten i en slik situasjon, er det vesentlig at attraktive nasjonale alternativ etableres — alternativ som forankrer sin programvirksomhet i norsk samfunns- og kulturliv, og som fremfor alt benytter det norske språket og den nasjonale referanserammen dette er basert på.

For at TV2 skal få en slik funksjon, må hoveddelen av programmene ha norsk forankring. Det kan imidlertid ikke ventes at de norske produksjonsmiljøene er rustet for produksjon av kvalitetsprogram av det nødvendige omfang fra det tidspunkt TV2 starter sine sendinger. Denne målsettingen vil det derfor måtte arbeides mot på noe sikt.

Internasjonalt er audiovisuell produksjon en næring i betydelig vekst. For skapende og utøvende kunstnere som opererer innenfor de store språkområdene, og da i særlig grad de engelskspråklige, representerer fjernsynet store muligheter for bruk og vid spredning av deres kunstverk og prestasjoner. For norske kunstnere blir mulighetene som følge av internasjonaliseringen mer begrensede. Norske kunstnere og kulturarbeidere trenger derfor nettopp de utfordringene og oppgavene en ny fjernsynskanal vil medføre.

TV2 skal være basert på prinsippet om allmennfjernsyn. Dette gir kanalen et særlig kulturelt ansvar for å vektlegge norsk programproduksjon og norsk språk, og for å være attraktiv for så vel brede som smale seergrupper. TV2 vil kunne fungere som en kulturell motvekt mot det stadig mer dominerende utenlandske tilbudet, og vil kunne sikre reelt mangfold og valgmulighet for publikum.

Komiteen ber departementet vurdere å opprette et organ som kan ha en tilsynsfunksjon over NRK og TV2. Dette reiser svært viktige prinsipielle problem, særlig med hensyn til omfanget av denne tilsynsfunksjonen. Departementet vil komme tilbake til spørsmålet etter Stortingets behandling av saken.

Det selskap som får konsesjon til etablering og drift av TV2, vil måtte finne tekniske løsninger som sikrer at kanalen når fram til en størst mulig del av befolkningen, og til en pris som er akseptabel for seerne. Som for utbyggingen av NRKs sendernett vil denne målsettingen imidlertid måtte være noe langsiktig.

Når det gjelder spørsmål vedrørende administrasjonen av sendernettet, vil departementet måtte vurdere dette i tilknytning til etableringen av TV2-selskapet.

Med hensyn til utbygging av sendernett for TV2 mener flertallet i komiteen at Televerket må sikres grunnlag for låneopptak og utbygging, slik at TV2 kan leie kapasitet. Dessuten reiser flertallet spørsmål om NRKs sendernett bør overføres til Televerket. Til det siste vil jeg si at en slik eventuell overføring reiser innfløkte spørsmål både politisk, juridisk og økonomisk, og disse er ikke behandlet.

Jeg har ingen merknader til at Televerket tar på seg oppgaven som entreprenør for en teknisk utbygging og drift av TV2. Finansieringen må imidlertid være TV2-konsesjonærens ansvar. Televerket og dermed Televerkets kunder — i hovedsak telefonabonnentene — kan ikke stå for økonomisk risiko for utbygging og drift av sendernettet for TV2.

I proposisjonen har departementet foreslått at reklameinnslagene skal plasseres i blokker mellom programmene, og at det ikke skal tillates sendt reklameinnslag inne i program. Komiteflertallet ønsker imidlertid å tillate reklame i visse typer program, f.eks. idrettsprogram eller andre uvanlig lange sendeflater.

I henhold til internasjonalt regelverk bør reklame bare forekomme i pauser dersom den enkelte fullendte del av programmet varer i 20 minutter eller mer, og det bør ikke kunne reklameres inne i nyhets- og aktualitetsprogram, dokumentarprogram eller religiøse program.

Komiteen ønsker ikke reklame i åndsverkbaserte program. Jeg er enig i dette. Det bør f.eks. ikke kunne sendes reklame i pauser i fiksjonsbaserte serier, teater- og konsertoverføringer eller andre program der utdrag av slike utgjør en viktig del av innholdet.

Komiteen slutter seg til departementets for-

slag om 10 pst. reklamemengde og en øvre grense på 20 til 30 minutter pr. døgn, men legger til at den øvre grensen for reklamevolum må utvides avhengig av sendetimetallet TV2-kanalen til enhver tid har. I henhold til internasjonalt regelverk bør det være en maksimumsgrense for sending av reklame pr. time.

Det vil, som foreslått i proposisjonen, ikke kunne aksepteres at reklame rettes mot barn eller sendes i tilknytning til barneprogram. Departementet vil i samråd med Barneombudet og Forbrukerombudet utarbeide særskilte aktsomhetsregler i forhold til barn og ungdom.

Komiteen slutter seg til departementets forslag om at konsesjon bør gis for en periode på ti år. Fornying av konsesjon etter denne perioden vil være det normale dersom forutsetningene i konsesjonsvilkårene er innfridd. Komiteen mener imidlertid at det må utarbeides regler som gjør det mulig å inndra konsesjonen i perioden. Jeg vil legge til grunn at slik inndragning kan skje dersom selskapet har gjort seg skyldig i gjentatte, grove brudd på bestemmelsene.

TV2-kanalen bør komme i drift så raskt som mulig. Normal prosedyre med hensyn til høringsfrister etc. vil imidlertid måtte følges ved fastsetting av konsesjonsvilkår og forskrifter.

Departementet mener at lokalfjernsynsselskapene bør bli viktige programleverandører til TV2-selskapet, og at lokale produksjonsmiljø må gis vekstvilkår og økonomisk grunnlag for å kunne produsere program. Et flertall i komiteen har sluttet seg til dette. Lokalfjernsynsselskapene bør derfor så snart som mulig gis anledning til å finansiere driften ved salg av reklametid. Dette kan imidlertid ikke skje før forskriftene har vært på høring, og loven er trådt i kraft — sannsynligvis ved årsskiftet.

Komiteen peker på at sendemulighetene for lokal-TV må bedres for å sikre at konsesjonærer som vil sende lokalproduserte program, gis tilgang til nettene. Før en tar stilling til en eventuell utviding av kapasiteten, mener departementet at dagens sendetidsfordeling må vurderes nærmere. Hensikten med lokal-TV-virksomhet er formidling av lokalt programmateriale. Det må derfor legges betydelig vekt på at konsesjonærer som vil sende lokalproduserte program, får adgang til nettene.

For øvrig har jeg merket meg anmodningene som er kommet fram under debatten. Vi vil i departementet holde høyt tempo også i den videre behandling av TV2-saken, slik at kunngjøring om konsesjonssøknad vil skje meget raskt. Men detaljerte bestemmelser som må fastsettes i forskrifter og konsesjonsvilkår, må sendes på høring. Høringsfristen vil være seks uker, slik at disse detaljer ikke vil være kjent når kunngjøring skjer.

Med den innstilling som foreligger fra komiteen, er departementets forslag i proposisjonen fulgt opp i det alt vesentlige. Det er å håpe at det nå i løpet av kort tid kan etableres en TV2-kanal som både i programinnhold og geografisk dekning innebærer et rikere og mer omfattende fjernsynstilbud her i landet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Ingeborg Botnen: Det er tydeligvis enighet mellom statsråden og komiteflertallet om reklamen og hvordan den skal være i TV2. Men noen av oss har likevel noen bekymringer. Under komiteens besøk hos forskjellige reklamefinansierte TV-selskaper i høst ble det lagt veldig vekt på konkurransen, som var så bra, bortsett fra når det gjaldt barneprogrammer, som jeg nevnte i mitt innlegg tidligere. Barneprogrammer ville de ikke lage — der var de offentlige TV-selskaper det beste. Dette innrømmet de hadde sammenheng med reklamefinansieringen.

Det er en vanlig erfaring at reklamen bidrar til å presse programprofilen. Det gjelder både plassering av program, plassering av reklame og selvfølgelig programmenes innhold. I Danmark, som har programvirksomheten helt atskilt fra reklameselskapet, er det likevel klart at dersom reklamemarkedet blir strammere, kan både restriksjoner og regler komme på gli.

Tidligere i dag spurte representanten Harald Ellefsen i en replikk Kjell Borgen om hva han ville gjøre dersom «alle disse strenge krav ikke lar seg forene» — om Borgen da ville være villig til å lempe på kravene. Jeg vil spørre statsråden om hva hun vil gjøre dersom alle strenge krav ikke lar seg forene. Vil departementet da være på gli i kravene som stilles f.eks. til reklamens plass og plassering? Fra Høyre-representanten gikk det klart fram at hans syn var iallfall at det helt avgjørende var å beholde en såkalt uavhengig kanal.

Statsråd Eleonore Bjartveit: Som jeg sa i mitt innlegg, er vi opptatt av at vi skal ha barneprogram, og at vi skal skjerme for reklame i nær tilslutning til disse — vi skal ikke ha reklame som påvirker barn og unge. Det ble sagt at alle disse strenge krav kanskje ikke lar seg forene. Vi må prøve på å få krav som lar seg forene. Når det gjelder barneprogram, er vi i departementet helt innstilt på at vi skal følge opp det vi selv har skrevet i vår proposisjon. Vi har ikke tenkt å gi oss på det.

Theo Koritzinsky: En del av denne debatten har dreid seg om rammebetingelsene for TV2 sett i sammenheng med de framtidige rammebetingelser for NRK.

Regjeringen skriver i sin egen proposisjon på side 8:

«Det er en forutsetning for departementets forslag til etablering av TV 2 i privat regi at rammebetingelsene for Norsk rikskringkasting og NRKs distriktskontor ikke skal forringes.»

Komiteflertallet har fulgt opp dette ved at en bl.a. skriver at NRK-systemet må få garanti for at det i framtida får inntektene fra lisens- og apparatavgifter uavkortet.

Det heter også fra flertallet at NRKs inntektsgrunnlag fremdeles må sikres.

Problemet oppstår når man sammenligner disse formuleringene med forslaget i statsbudsjettet om en lisensøkning på 110 kr, hvorav hele 90 kr skal gå til OL. Det er en OL-skatt på 90 kr som altså kalles en NRK-lisens, mens den egentlige økningen av selve NRK-lisensen dreier seg om 20 kr for neste år.

Jeg vil spørre statsråden om disse 20 kr virkelig representerer en like god rammebetingelse for NRK som den NRK har i dag. Det er faktisk en nedskjæring i NRKs lisensinntekter med bare 20 kr pluss pr. år, hvis en tar prisstigningen med.

Statsråd Eleonore Bjartveit: Representanten Koritzinsky har tatt dette med lisensøkning opp flere ganger tidligere i debatten, og flere representanter har svart ham at det kommer vi tilbake til under budsjettbehandlingen. Jeg vil gjerne fastholde det samme; vi diskuterer ikke budsjett her. Vi fastholder at NRK skal være et godt alternativ med gode arbeidsvilkår ved siden av. Den lisensøkningen som er foreslått, kompenserer ikke helt for prisøkningen, men vi tror fortsatt at det er mulig å drive meget godt innenfor disse rammer, og at det er mulig ved effektivitet å få et vedvarende meget godt NRK. Men selve budsjettdiskusjonen foreslår jeg at vi utsetter til vi skal behandle budsjettet.

Kjell Borgen: Statsråden burde kanskje ha sagt at hvis man tar hensyn til prisstigningen, er ikke 20 kr egentlig noe særlig å snakke om i forhold til det å øke budsjettet i hvert fall.

Jeg syns det er veldig bra at statsråden påpeker nødvendigheten av at også TV2 kan få bruke lokale programleverandører. Det er én ting som har slått meg her når jeg har lest hva det står i proposisjonen, og ikke minst når vi ser det i sammenheng med det som er skrevet av flertallet i komiteen. Vi skriver følgende:

«Fleirtalet ser det som naturleg at TV 2 kan kjøpe program som er produserte ved NRK sine distriktskontor . . .»

Det samme står faktisk også i proposisjonen. Følgende er da et tankekors for meg: Når det ikke fins produksjonsmiljøer ved NRKs distriktskontorer, hvordan har da statsråden tenkt å gå fram for at det skal være mulig for NRK å være programleverandører til TV2 — som jeg syns er en helt riktig linje, og som jeg slutter meg helt til? Hvordan skal vi kunne bygge ut distriktsfjernsyn og øke produksjonsmuligheter ved NRKs distriktskontorer? Jeg har lyst til å få en utdyping på dette punktet av statsråden, for jeg tror det er flere enn jeg som er opptatt av akkurat den delen. Da behøver vi ikke å koble budsjettet inn, for det kan jo være andre muligheter statsråden har for å kunne gi svar på det. Men om hun også kan koble inn hele inntektsgrunnlaget for NRK, er det bare en fordel.

Statsråd Eleonore Bjartveit: Vi står så avgjort fast ved det vi har sagt i vår egen proposisjon. Når det gjelder dette med distriktskontorene og muligheten for at de skal kunne selge distriktsprogram, tror jeg at det kanskje er lurt å vise til at vi vil komme tilbake med en egen sak om nettopp dette med distriktskontorene. Der er det rimelig at vi diskuterer dette i detaljer. Men vi har avgjort som mål at distriktskontorene skal bli i stand til å produsere.

Presidenten: Theo Koritzinsky har bedt om en replikk til, og hvis han er fornøyd med å få 1 minutt, skal han få det.

Theo Koritzinsky: Takk, president!

Statsråden sa at departementet står fast ved de formuleringer som er brukt. Det skulle jo bare mangle. Men departementet sitter litt fast i sitt eget verbale klister her. For har en sagt at rammebetingelsene for NRK ikke skal forringes, går det jo ikke an samtidig å stå fast ved et statsbudsjett hvor de økonomiske rammebetingelsene faktisk svekkes. Det går ikke an, som mellompartiene gjør i denne innstillingen, å være med på formuleringer om at inntektsgrunnlaget skal sikres, og at en om nødvendig skal se på muligheten for å styrke inntektsgrunnlaget, og samtidig gå god for 20 kr økning i den ordinære lisensen.

Jeg vil også gjerne spørre statsråden om hva slags juridisk hjemmel det er i forhold til kringkastingsloven for denne ekstraordinære OL-skatten på 90 kr.

Presidenten: Statsråd Bjartveit får også 1 minutt.

Eleonore Bjartveit: Jeg vil fortsatt ikke la meg lokke ut på budsjettbehandling av representanten Koritzinsky. Vi skal komme tilbake til dette med NRK og lisensen under budsjettbehandlingen. Vi skal også når vi behandler spørsmålet om OL og de juridiske hjemler, komme tilbake til dette under budsjettbehandlingen. Det hører ikke med i debatten i dag.

Trond Jensrud: Jeg har først lyst til å komme med noen betraktninger om debatten i formiddagsmøtet i dag. Jeg syns det var underlig å oppleve at representanter fra regjeringspartiene i salen brukte det meste av taletida si til å frigjøre seg fra innstillingen, og dermed vel også frigjorde seg fra proposisjonen som er lagt fram av deres egen regjering. Det ble sådd tvil om de egentlig mente at inntektsgrunnlaget for pressen skulle opprettholdes. Det kom forskjellige signaler fra saksordfører Blakset og fra Høyres talere. Det ble også sådd tvil om inntektsgrunnlaget til NRK og lisensen. Jeg syns heller ikke de svar som statsråd Bjartveit gav på replikkene nå rett før jeg fikk ordet, var særlig betryggende.

Jeg tror det er et dårlig signal å gi at en i statsbudsjettet har et opplegg som er forskjellig fra det vi i dag inviteres til å vedta.

Hallgrim Berg brukte tid på å så tvil om hvorvidt det egentlig var noen vits med de restriksjonene som gjaldt reklame overfor barn, og tok på den måten avstand fra både innstilling og proposisjon.

Harald Ellefsen var vel den representanten som gikk lengst i å ta avstand fra det som det er lagt opp til. Han sådde tvil om det i det hele tatt kunne bli noe TV2, om det var mulig å drive TV2 ut fra de retningslinjene som blir gitt. Det lignet mye på argumentasjonen fra Fremskrittspartiet, som har gått på at det er umulig å drive en reklamefinansiert TV2-kanal samtidig som det er restriksjoner på det. Det forundrer meg at Høyre begynner å så tvil om det allerede før det er vedtatt.

Det ville vel vært naturlig at alle representantene fra regjeringspartiene i dag hadde vært enig i den modellen som Regjeringen stort sett har fått gjennomslag for i innstillingen fra kirke- og undervisningskomiteen.

Fremskrittspartiet har vært mest opptatt av Øst-Europa og ikke TV2, så jeg skal ikke bruke noe tid på å kommentere det.

Jeg vil komme litt inn på hvorfor Arbeiderpartiet er med på et kompromiss og med på en helhetlig innstilling, sjøl om vi ikke har fått gjennomslag for alle våre synspunkter og godt kunne tenkt oss en del ting annerledes, noe Kjell Borgen var inne på i sitt hovedinnlegg i dag. Vi har sett behovet for at TV2 må ha et stabilt flertall bak seg i Stortinget. Skal noen tore å søke om konsesjon, må de vite at forholdene er stabile. Og det er avhengig av at det er et bredt flertall i Stortinget som står bak, og at det ikke er slik at regjeringspartiene må støtte seg på Fremskrittspartiet, som har gitt uttrykk for at de egentlig ikke tror at den modellen vi i dag presenterer, er særlig liv laga.

Vi har også fått hele komiteen, med unntak av Fremskrittspartiet, med på at det er viktig å opprettholde en differensiert presse. Det står i innstillingen, og jeg siterer:

> «Fleirtallet meiner at pressa må ha slike økonomiske vilkår at ein vil kunne halde oppe mangfaldet i pressestrukturen.»

I dette ligger det en helt klar forpliktelse. Det er ikke slik som det er blitt hevdet, at dette bare er å betrakte som løse ord som står i en innstilling. Det er bindende. Det er derfor synd at det ikke er mulig å få representanter fra regjeringspartiene til å si klart at de virkelig mener det som står der. Det har kommet ganske vage formuleringer.

Likeledes har vi fått gjennomslag for at NRK skal få inntektene fra lisens- og apparatavgift, for på den måten å sikre NRK et inntektsgrunnlag som gjør at de er konkurransedyktige og har mulighet til å drive på en forsvarlig måte.

Det vi derimot kunne tenkt oss, og som vi mener ville vært avgjørende viktig for at NRKs distriktskontorer skal kunne bidra med program og selge program til TV2-kanalen, var at NRKs distriktskontorer ble styrket. Det ville vært et skikkelig håndslag ikke bare til NRK, men også til de som skal drive TV2-kanalen, ved at også profesjonelle folk kunne selge programinnslag, i tillegg til alle de andre forskjellige produsenter av film og TV rundt omkring i landet som også skal bidra til et nytt TV2.

Jeg har også lyst til å si noen ord om lokal-TV, fordi vi hadde en debatt tidligere i år om et forslag om å tillate reklame i lokal-TV. Den gangen ble det hevdet spesielt fra Fremskrittspartiet at Arbeiderpartiet antakeligvis var imot reklame i lokal-TV. Vi har i denne innstillingen åpnet for det som en inntektskilde for lokal-TV i tillegg til de inntektsmulighetene lokal-TV i dag har. Det som er viktig, er at vi i den samme innstillingen understreker behovet for at pressen må sikres et inntektsgrunnlag, slik at det i tillegg til et lokalt nærradiomangfold og et nær-TV-mangfold også blir mulig å opprettholde et lokalt avismangfold.

Når det gjelder reklame, er det viktige prinsipper som er nedfelt både i proposisjonen og i innstillingen, som går på restriksjoner over-

for reklame. Det er mer alminnelige restriksjoner som går på at det ikke skal reklameres for alkohol, tobakk, medisiner og andre ting, men det er også begrensninger med hensyn til når reklamen skal kunne sendes, og i reklamevolumet. Det er viktig at en ved plassering av reklamen ikke skal avbryte programmene, men bruke naturlige pauser, f.eks. i sportssendinger og lignende.

Det er også viktig å ha spesielt understreket at det må stilles restriktive krav til reklame overfor barn og i tilknytning til barneprogrammer. Det er nemlig ikke slik at det er reklame for ideelle organisasjoner som vil bli sendt foran Barne-TV, men reklame for leketøy og slike ting, og det er det vi er redd for. Vi er ikke redd for reklame for Speideren eller 4H, men vi er redd for reklame for lekedokker i forkant av programmer som er rettet mot barn, nettopp fordi barn har vanskeligere for å skille mellom hva som er redaksjonelt stoff, og hva som er reklame.

Jeg er derfor glad for den restriktive linjen som vi finner i proposisjonen — og som jeg dermed går ut fra at departementet er enig i — og også for det som blir understreket i innstillingen.

Det jeg tror vil være oppgaven nå, er å understreke at det i innstillingen er enighet om hovedtrekkene for TV2, sørge for å få dette fram, og ikke skape et bilde av at det er uenighet om hvorvidt folk egentlig mener det de har vært med på i innstillingen. Det siste vil være et helt feilaktig signal å gi overfor dem som skal søke konsesjon. Nå må vi vise at vi har kommet fram til noe som vi tror kan bli et bra TV2, og sørge for at det kan komme i drift så fort som mulig.

Tom Thoresen hadde her overtatt presidentplassen.

Arne Alsåker Spilde: Tilrettelegging for eit TV2 i Norge har hatt ein lang og trang fødsel, etter at Høgre for fleire år sidan tok til orde for eit fritt og uavhengig TV2 finansiert med reklame.

Etter vårt syn var det fleire gode grunnar for ein slik strategi. For det første ville det vera sunt for heile mediepolitikken å få ein reell norsk konkurrent til NRK.

For det andre visste me at satellittoverførte sendingar ville fløyma over oss med varierande kvalitet og reklame, og at med omsyn til norsk språk og kultur ville det vera nødvendig å styrkja norsk produksjon og sending.

For det tredje ville norsk næringsliv kunna få eit konkurransehandikap dersom reklame berre kunne kjøpast ved utanlandske TV-selskap.

Og for det fjerde er det slik at store delar av Norge av forskjellige grunnar ikkje ville kunna ta inn satellittoverførte program. Heller ikkje er det aktuelt med kabel-TV i store delar av landet. Så for store delar av det norske folket var situasjonen den at dersom det skulle verta noko anna å sjå på skjermen enn NRK-program, så måtte det verta eit nytt, riksdekkjande TV2.

Eg er derfor glad for at det endeleg har lukkast å få eit fleirtal bak ein modell som i hovudsak imøtekjem desse omsyna.

Eg finn det likevel nødvendig å understreka at moglegheitene for å byggja opp eit TV2 som skal fylla alle krav til kvalitet, kunna fremja norsk språk og kultur, ikkje må ha så mange gjerder rundt seg at desse oppgåvene vert umoglege å gjennomføra. Det verkar som om det enno er noko angstprega neglebiting i høve til det å tena pengar via reklame. Å setja eit tak på 10 pst. reklameinnslag av total sendetid og samstundes avgrensa reklamesendingane til 20—30 minuttar vil kunna hindra utvida sendetid. No tek rett nok fleirtalet atterhald der, og det er eg glad for. Men etter mitt syn er dette eit unødvendig gjerde. Eg trur det ville ha vore ein fordel å ha bygt på Europarådet sin fjernsynskonvensjon om ei grense på 15 pst. reklameinnslag i høve til sendetid frå starten av, og elles halda på dei konsesjonskrava fleirtalet går inn for.

Det ville vera ein kulturpolitisk tragedie dersom debatten om prosentar og minuttar skulle føra til at TV2 samla sett skulle verta eit dårlegare medium enn nødvendig. Og det kan lett skje. Det er inga enkel oppgåve å byggja opp ein ny TV-kanal som skal verta i stand til å fylla alle dei målsetjingane fleirtalet har trekt opp, og som eg er einig i.

Til slutt vil eg også få understreka at TV2 må verta landsdekkjande så snart som mogleg, og at det må spegla av norsk kultur og norsk mangfald. Det vert derfor ei viktig oppgåve å styrkja utdanninga og stimulera til auka programskaping. Som eit ledd i dette bør både NRKs distriktskontor og private TV-selskap kunna styrkja sine aktivitetar. Dette bør kunna skje m.a. ved ei omfordeling av NRK sitt driftsbudsjett, med andre ord ei noko anna vektlegging av totalinnsatsen i retning av distriktskontora. Og dei private TV-selskapa får styrkt sitt inntektsgrunnlag gjennom reglar for drift og reklameinntekter.

Lokaliseringsdebatt skal me ikkje ha i dag. Men like fullt er det ingen tvil om at lokaliseringa av TV2 vil verka inn på moglegheitene for dette mediet til å fylla dei kulturpolitiske oppgåvene og til å kunna verta ein reell konkurrent til NRK.

Med desse merknadane vil eg gje honnør til

fleirtalet i kyrkje- og undervisningsnemnda for den avklaringa som me trass i alt har fått gjennom denne innstillinga. Me går ei meir spennande mediepolitisk tid i møte.

Eg vil avvisa Jensrud si problemstilling, at Høgre tek avstand frå innstillinga. Tvert imot gav hovudtalsmann Hallgrim Berg — på same måten som eg — uttrykk for glede over at det no er eit breitt fleirtal bak ein modell. No er det likevel slik at ting kan endra seg, og det kan henda at ein må endra visse sider av konsesjonsreglane dersom det skulle visa seg at dette vil vera nødvendig for at TV2 skal verta det stortingsfleirtalet ønskjer.

Eirin Faldet: En reklamefinansiert, frittstående og privateid TV-kanal vil stå overfor store utfordringer. Den skal på den ene side være en alternativ allmennkringkaster og på den annen side dekke de krav reklamebransjen og næringslivet vil stille for å betale inn nok reklamepenger for at konsesjonsvilkårene skal bli oppfylt. Ingen lett oppgave, sier mange, og jeg er redd for at det er med rette.

Det er reklameinntektene som skal danne grunnlaget for lønnsomme investeringer. Men samtidig må også reklamen underlegges klare regler hva angår innhold og form. Jeg har særlig merket meg at det i innstillingen settes krav om at reklame rettet mot barn ikke blir tillatt. Dette er en riktig understreking. Barn er mer utsatt enn andre aldersgrupper. De er særlig sårbare. Barn lever seg inn i det som skjer på fjernsynet, på en helt annen måte enn voksne. De skjelner ikke mellom virkelighet og fantasi. De har vanskeligheter med å skjelne objektiv informasjon og bevisst påvirkning. Derfor er forbudet nødvendig og riktig. Jeg er også glad for at Barneombudet vil få spille en viktig rolle i utformingen av reklamereglene. Spesielt mot ungdom kan reklameinnslagene virke som kjøpepress. Barneombudet og Forbrukerombudet har her en felles oppgave i å utforme riktige etiske og objektive reklameregler.

Like viktig som det er å ha regler for utformingen av reklamen, er det å se etter at de etterleves. Her vil ombudene ha en viktig rolle å fylle. Det samme gjelder for øvrig tilsynsutvalget og programområdet for den nye kanalen.

I proposisjonen heter det at lokale produksjonsmiljøer og NRKs distriktsorganisasjon skal være programleverandører for den nye TV-kanalen. Jeg er enig i det, og jeg går ut fra at det i denne formuleringen ligger at NRK gis muligheter for å bygge ut fjernsynsproduksjonen ved distriktskontorene sine. I dag er jo forholdet at det er de færreste distriktskontorene som har denne muligheten. For at distriktskontorene skal kunne være programleverandører, må de også ha produksjonsutstyr. Dette innebærer at inntektsgrunnlaget til NRK må økes slik at dette blir mulig. Det ligger mange muligheter for å skape enda større bredde i norsk kulturliv ved å styrke fjernsynsproduksjonen ved NRKs distriktskontorer. Bredden i norsk allmennkultur vil vokse, det vil gi inspirasjon til de mange lokale og regionale kulturbærere.

Også for TV2 vil en slik utbygging ha fordeler. Det vil inspirere lokale produksjonsmiljøer, og det vil gi grobunn for nye tiltak og arbeidsmuligheter. Og ikke minst det siste er det behov for i disse dager.

Jeg vil heller ikke unnlate å nevne den betydning fjernsynet vil ha for informasjon og kunnskapsformidling. Verden er under stadig forandring. Gamle grenser, det være seg både landegrenser og ideologiske skiller, viskes ut. I en slik sammenheng vil et høyutviklet, kvalitetsbevisst fjernsyn spille en avgjørende rolle. NRK har løst disse oppgavene meget tilfredsstillende til i dag.

En ny TV-kanal må ikke føre til en svekkelse av denne høye kvaliteten, snarere til en skjerpelse. Derfor er det viktig at NRK tilføres de nødvendige midler.

En variert og mangfoldig presse er det viktig å beholde. Lokalavisene er identitetsskapere. Derfor må pressestøtten holdes på et så høyt nivå i åra framover at avisenes livsgrunnlag og økonomiske fundament fører norsk pressestruktur videre.

Eventuelt bortfall av annonseinntekter på grunn av reklame i fjernsyn må kompenseres gjennom pressestøtten. Jeg håper statsråden merker seg dette.

Presidenten: Hallgrim Berg har bedt om ordet utenfor tur for å sette fram et forslag.

Hallgrim Berg: Eg bad om ordet for å ta opp det framlegget frå Høgre som er referert på side 16 i innstillinga. Eg gjer det på denne måten fordi eg ikkje rakk å ta det opp i mitt hovudinnlegg tidlegare i dag. Det er framlegg nr. 1, slik det står referert i innstillinga.

Presidenten: Hallgrim Berg har tatt opp det forslag han selv refererte til.

Vi går tilbake til talerlisten.

Anne Enger Lahnstein: Først vil jeg slå fast at Norge er og skal være en kulturnasjon. Når jeg finner grunn til å nevne dette selvsagte, er det fordi jeg av og til føler en viss bekymring og uro. Vi begår en feil hvis vi tar for gitt de kvaliteter vi har i vårt samfunn. Vi er nødt til å spørre: I hvilken grad er vi i stand til å iva-

reta vår egen kultur og sikre gode vekstvilkår for vår mangfoldige og egenartede kultur?

Kultur er noe vi forvalter og skaper, ikke bare noe vi konsumerer og forbruker. Siktemålet med kulturpolitikken må være å gi det enkelte menneske et rikere liv, mulighet til opplevelse og egenaktivitet. Kulturen skal gi oss identitet og ryggrad som folk til å makte utfordringene til å takle livet.

De raske endringer som vi nå ser i vårt samfunn, ikke minst på bakgrunn av internasjonaliseringen generelt, gjør det viktig å styrke følelsen av fellesskap og utdype identitet og egenart. At vi er sikre på egen kulturell forankring, er jo nettopp en viktig forutsetning for det som må være målet for oss, nemlig at impulsene utenfra kan være til gjensidig berikelse og styrke, og for å forhindre at nettopp inntrykkene utenfra skaper rotløshet og kulturell forvirring. Det er ikke minst bombardementene fra media, fra de ulike kanalene, som vi nå står overfor på godt og vondt. Norge er et lite språk- og kultursamfunn, og det gjør at vi er ekstra sårbare.

Det er i denne situasjonen vi nå ønsker å si ja til et TV2 i Norge i tillegg til NRK. TV2 bør derfor først og fremst være en kraftig kulturpolitisk satsing, et virkemiddel til å styrke norsk kultur.

Jeg har registrert at det er en god del uro omkring vilkårene som er stilt fra politisk hold. Det er klart man kan raljere over politikere, men jeg har tro på den modellen som her er valgt. Den uroen som vi opplevde i vår, da vi fant ut at det var nødvendig å bruke litt mer tid på denne innstillingen, viste seg å være uberettiget. Det var fornuftig at vi brukte den tiden vi trengte på å komme fram til en innstilling — den vi i dag diskuterer — som er basert på en bred politisk enighet. Det gir en soliditet som er helt nødvendig som et fundament i det videre arbeidet. Jeg vil også benytte anledningen til å gi honnør til dem som har bidratt til prosessen her i Stortinget.

Vi gir nå klarsignal for et fritt og frittstående reklamefinansiert TV2. Det er naturlig i en slik situasjon at søkelyset også rettes mot NRK. På den ene siden får NRK nå en sunn og nødvendig konkurranse, på den andre siden har komiteen lagt opp til samspill, samordning og samarbeid. Jeg tror det er en fornuftig bruk av ressurser og krefter.

Jeg vil også gjerne understreke at det er viktig for Senterpartiet at den økte konkurransen ikke fører til en svekkelse av NRK, men snarere tvert imot også innebærer en styrking av NRK.

Senterpartiet har i sitt program lagt særlig vekt på distriktskontorene og understreket betydningen av at de bør få en friere administrativ og økonomisk stilling. Dette er viktig også fordi man i den innstillingen vi diskuterer i dag, har lagt opp til at distriktskontorene kan spille en viss rolle i forbindelse med programutviklingen for et TV2.

La meg avslutningsvis nevne den differensierte dagspressen. Det er ikke tvil om at utviklingen av et reklamefinansiert riks- og lokal-TV vil kunne bli en utfordring og et økonomisk problem når det gjelder presse-støtten og lokalavisene. Disse representerer et viktig kulturpolitisk mangfold og er viktige i den demokratiske prosessen. Fra Senterpartiets side vil vi følge utviklingen veldig nøye. Vi er tilfreds med at også en samlet komite, bortsett fra Fremskrittspartiet, peker på dette i sin innstilling.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Kjell Borgen: Jeg er glad for at det samspill og samarbeid som må være til stede, ble understreket så klart i representanten Lahnsteins innlegg.

Jeg er også glad for at det ble presisert så nøye nødvendigheten av å gi rom for en mangfoldighet og av å bevare den pressestrukturen vi har.

Jeg vil be representanten Lahnstein om også å utdype noe nærmere det som gjelder distriktskontorene. I samsvar med hva statsråden sa i et tidligere replikkordskifte, vil vi nå — så vidt jeg forstod — om ikke altfor lenge få en melding som gir grunnlag for å diskutere distriktskontorene.

Jeg går ut fra at også representanten Lahnstein ser det slik at det er nødvendig om NRKs distriktskontorer skal bli en viktig programleverandør for bl.a. TV2, at man får en snarlig utbygging. Inntektsgrunnlaget for NRK må sikres, slik som komiteen sier, og man må nødvendigvis ikke vente til etter at TV2 har gått på lufta. Det er viktig at man står beredt til være en aktiv programleverandør fra den dag TV2 skal ut.

Anne Enger Lahnstein: Nå har jeg sittet og hørt på denne debatten i dag, og det Kjell Borgen nå tok opp, er jo et kjent og kjært tema.

Jeg vil også, i likhet med de andre fra regjeringspartiene, vise til at når det gjelder budsjettbehandling, får vi vente med den til budsjettbehandlingen kommer, og ta tingene i tur og orden. Men det er klart at når jeg i mitt innlegg fant grunn til å legge vekt på dette

som gjelder distriktskontorene i NRK, er det nettopp ut fra erkjennelsen av at hvis vi skal få det samspillet og den samordningen som det er lagt opp til i denne innstillingen, må vi sette distriktskontorene i stand til å kunne utvikle seg på en slik måte at de kan levere programmer til TV2. Dette er jo en spennende modell, og jeg har tro på at en kan få mer ut av en slik samordning enn det man ville fått med to helt atskilte kanaler som ikke kan samarbeide i det hele tatt.

Så var det pressestøtten. Vi har jo i Senterpartiet en god tradisjon for å sikre en mangfoldig presse rundt omkring i landet. Det er klart at pressestøtten er utsatt på mange måter, og vi vil se på hvordan vi kan bruke ressursene på en mest egnet og hensiktsmessig måte. Men for oss er det et sentralt mål å opprettholde en differensiert presse i hele landet.

Trond Jensrud: Jeg vil først si at jeg er glad for at Senterpartiets parlamentariske leder nå understreker at de vil stå på det som står i innstillingen om å opprettholde inntektsgrunnlaget for pressen, og stå på at pressestøtten skal være på det nivå som vi kjenner i dag.

Jeg har så lyst til å spørre representanten Enger Lahnstein om hun er enig i at det er uheldig at representanter fra regjeringspartiene — og da spesielt fra Høyre — nå stiller seg tvilende til hvorvidt den modellen som er lagt fram, er mulig å gjennomføre, og om hun er enig med Hallgrim Berg, Høyres mediepolitiske talsmann, som var ute i VG for noen dager siden — like etter at innstillingen var klar — og sa at det som stod bl.a. om pressestøtte, bare var ord på et papir og hadde veldig lite forpliktende i seg. Er representanten Enger Lahnstein enig i at det er uheldig å uttale seg på en slik måte om en ny TV-kanal som ennå ikke er startet?

Anne Enger Lahnstein: Jeg kan ikke unnlate å legge merke til at representanter for Arbeiderpartiet nå prøver å binde meg til de tall og vurderinger som Arbeiderpartiet antakelig kommer fram til i forbindelse med budsjettdebatten framover. Det vil jeg jo ta avstand fra. Men det er klart at vi står på det vi har sagt i denne innstillingen, og som jeg har funnet grunn til å understreke, både når det gjelder distriktskontorene i NRK og pressestøtten, så det får vi derfor komme tilbake til.

Så fikk jeg også et merkelig spørsmål om hva jeg synes om Høyres representanter. Jeg må si at jeg synes godt om Høyres representanter — det er klart. Jeg synes ikke det er noen grunn til å stresse at det her av og til kommer fram noen nyanser i syn. Tvert imot, når vi har greid å arbeide oss fram til et bredt kompromiss, vil det alltid være slik at man kommer ut med noe ulike nyanser. Jeg tror at fordelen og verdien av et bredt kompromiss er så betydelig at vi heller får tåle at det er noen nyanser som kommer fram.

Jeg fikk visst også et spørsmål om en eller annen uttalelse var uheldig. Jeg vil si at det er uheldig om man stresser et kompromiss til de grader at man ikke erkjenner at et bredt kompromiss må være skjørt, og at en da må gi åpning for at det kommer fram noen nyanser. Jeg tror allikevel at det grunnlaget som er lagt i innstillingen, er et solid fundament foi det videre arbeidet i departementet.

Presidenten: Vi går tilbake til ordinær talerliste.

Reiulf Steen: Det er ganske nylig i USA kommet en meget omfattende biografi over kanskje den fremste fjernsynsjournalist som noensinne har levd, Ed Murrow. I denne biografien berettes det meget spennende om hvordan Ed Murrow i løpet av et halvtimes program en sen søndags kveld uskadeliggjorde kanskje den største fare det amerikanske demokrati har vært utsatt for — i hvert fall etter den andre verdenskrigen — nemlig Wisconsin-senatoren Joseph McCarty.

De fleste vil — ikke minst i ettertid — kunne være enige om at slik Ed Murrow brukte fjernsynet i dette program, tjente fjernsynet den gode sak. Det var et avgjørende middel til å fjerne en kreftbyll på det amerikanske demokrati. Men den enorme effekt av 30 minutters formidling av effektfulle og sterktvirkende bilder gir likevel grunnlag for refleksjon og ettertanke omkring fjernsynets makt — og ikke alltid makt for å fremme demokrati, ytringsfrihet, mangfold, kulturbevissthet, men makt som også kan stilles i totalitære og destruktive krefters tjeneste.

Nå har heldigvis erfaringen vist at totalitære regimer virker helt ute av stand til å lage gode fjernsynsprogram. Det kunne man registrere i Sovjetunionen før glasnost, og det kunne man registrere i de tidligere kommunistiske land i Øst-Europa og i Sentral-Europa før omveltningene i fjor. Der formidlet fjernsynet stort sett bilder av de totalitære herskere eller disse herskeres tjenere når de møtte opp på flyplasser for å ønske velkommen eller si adjø til offisielle gjester — ikke særlig attraktive program og følgelig heller ikke program med særlig påvirkningskraft.

En annen erfaring som vi har høstet i løpet av de år vi har hatt fjernsyn, er at én makt sannsynligvis har større innflytelse på fjern-

synsprogrammenes utforming enn noen andre, større innflytelse enn hva f.eks. de har som betaler reklamefinansieringen, og det er seerfrekvensen. Seer- og lytterfrekvensens terror er utvilsomt den sterkeste påvirkningskraft når det gjelder utvalg av program som formidles over fjernsynskanalene. En finansiering som er knyttet til seerfrekvens, vil det selvsagt derfor være større grunn til å frykte blir påvirket enn et lisensfinansiert og statseid kringkastingsselskap. Men vi vet av egen erfaring, og jeg tror at det vil kunne bekreftes av alle som arbeider i Norsk rikskringkasting, at heller ikke et lisensfinansiert og statseid TV-selskap er frigjort fra denne påvirkningen.

Det aller vanskeligste en derfor vil bli stilt overfor i fremtiden, er å finne balansen mellom kvalitet og popularitet, og dessuten å ta hensyn til det man kan kalle de små smaksgrupper. For å klare det er vi nødt til i Norge fortsatt å ha en meget sterk Norsk rikskringkasting. Det er bare ved at vi har en sterk Norsk rikskringkasting som sikres det økonomiske grunnlag for å lage kvalitetsprogram og også å kunne ta hensyn til balanse og til de små smaksgrupper, at vi kan greie å opprettholde balansen mellom kvalitet og popularitet.

Jeg vil bare til slutt gi uttrykk for — og det var nærmest derfor jeg forlangte ordet i denne debatten — at vi nå har diskutert denne saken i Stortinget i ti år. I mellomtiden har det skjedd ganske mye, og i løpet av de nærmeste år vil det komme til å skje enda mer. Før vi får nye fjernsynsapparater etter 1995, hvor vi kan lagre program som vi kan velge fra en meny, håper jeg at vi i Stortinget er kommet å jour med i hvert fall den utviklingen og dermed har oppfattet at det tross alt ikke er teknologien, men det program som formidles, som til syvende og sist er det viktigste når vi diskuterer fjernsyn.

Astrid Marie Nistad: Endeleg — som representanten Steen sa — debatterer Stortinget eit spørsmål som har vore tema i mange år, eit spørsmål som blir sett ulikt på alt etter om ein bur i distrikta eller i Oslo-gryta. Eg har det håp at debatten her i dag vil gje oss avklaringar og løysingar som sjåarane i heile landet er tente med.

Ot.prp. nr. 55 ber diverre lite preg av visjonar om ein framtidig TV2-kanal i høve til distrikta. Her er ikkje mange vurderingar om bruk av dei ressursane som ligg i Distrikts-Noreg. Odelstingsproposisjonen vitnar mest om kommersielle marknadsvurderingar i staden for vurderingar om korleis vi kan utvikle verdiar og kulturelle tradisjonar og heve våre verdinormer som nasjon. Det tykkjest som det er lite grobotn for slike verdiar, trass i at det partiet som har ansvar for dette området, elles minner oss om verdiar som tru og moral.

NRK sin plan om tolv regionar med distriktsfjernsyn er ikkje liv laga når auken av fjernsynslisensen skal nyttast til utbygging av OL-Lillehammer i 1994. I innstillinga frå Arbeidarpartiet og SV står det følgjande:

«NRKs distriktskontorer bør også styrkes slik at seerne kan få flere kvalitetsprogrammer fra hele landet. På denne bakgrunn vil dette flertallet i forbindelse med statsbudsjettet for 1991 komme tilbake til behovet for å styrke NRKs lisensinntekter.»

Dette finn vi ikkje mykje att av i årets statsbudsjett frå den borgarlege Regjeringa. Lysebu-erklæringa frå i fjor er ikkje mykje stressa på dette området, for då sa Regjeringa følgjande:

«Mediepolitikken må bygges på mangfold, kvalitet, valgfrihet og et bredere informasjonstilbud.»

I staden legg Regjeringa opp til at NRK skal bli eit inkassobyrå. Kvifor ikkje legge dette til likningskontora, for alle skal jo betale skatt etter det nye skatteforliket?

OL-skatten kan ikkje NRK leve med. Distrikts-Noreg kan heller ikkje leve med den. På meg verkar forslaget både utspekulert og litt vanvittig — dei svakaste mot dei sterke. Vert dette resultatet, går distriktsfjernsynet fløyten og råkar dei delane av landet som frå før er lite å sjå til på fjernsynet. Det betyr nedbygging av fjernsynsressursane på NRK sine distriktskontor. Likevel vert det i TV2-proposisjonen rekna med at distriktskontora skal kunne levere program til den nye kanalen. Skal distriktskontora makte det, må OL-skatten gjerast om til bruk for distriktsfjernsyn.

Kvifor distriktsfjernsyn? Jau: At det vil bli NRKs viktigaste konkurranseføremon i eit virvar av kanalar, er ein ting, men for meg er det viktigare at dette er den einaste sjansen distrikta har for å få kome med i mediebiletet.

Dersom NRK Fjernsynet skal kunne vere den allmennkringkastinga alle ynskjer, med alle dei krav det set, treng fjernsynet meir ressursar. Media — og særleg fjernsynet — si rolle er svært viktig. Det kan vere avgjerande for ei sak ute i distrikta at den vert teken opp på fjernsyn. Men også journalistar er som folk flest, dei ser og oppfattar verda ulikt alt etter kvar vi har sentrum i verda vår. Difor er det overlag viktig at t.d. Sogn og Fjordane vert sett innanfrå og ikkje utanfrå.

Det er viktig å få ein fjernsynskanal og eit distriktsfjernsyn som dekker vårt lands ulike karakter frå landsende til landsende, få fram næringsliv, kultur, livsmiljø, vanskar og veremåte i eit så viktig medium som fjernsynet er.

Skal ein makte dette, må ein få eit økonomisk grunnlag som tillet det.

Ingvald Godal: Mange spør: Kva skal me no med TV2? Har me ikkje nok medium her i landet med dagsavisar, fylkesavisar og lokalavisar, P1, P2 og distriktssendingane, norsk og svensk fjernsyn, SKY, CNN, EUROSPORT, kabel-TV, lokal-TV osb ? Folk er då vel nok passiviserte utan at me skal pøse på med endå meir? Kanskje det. Likevel er dette etter mitt syn ein dag for glede. Eg trur på mangfald og konkurranse på like vilkår også på medieområdet, og det har me ikkje i dag.

NRK — og miljøet på Marienlyst — er ein svært mektig gigant i det norske mediebiletet, med alle monopolets svake sider. Dei fleste treng eit minstemål av konkurranse for å yte sitt beste, NRK ikkje unnateke. Me treng òg mangfald. Marienlyst har utvikla sitt miljø, sin sjargong og sine verdinormer som sjølvsagt pregar alt frå val av underhaldning, kva slags idrettsaktivitetar som skal synast, kva nyhende som skal blåsast opp, osb. Den aktuelle samfunnsdebatten vert i dag i urovekkande stor grad bestemt av kva saker folka i NRK finn det for godt å slå opp, eller ikkje slå opp. Meiningsdanninga i samfunnet vårt vert i alvorleg grad bestemt av kva oppfatningar NRK bestemmer seg for å køyre på med daglege drypp eller sleggeslag, så òg med kven som skal haussast opp — eller kven som skal hengjast ut.

Eg trur det er sunt at den store makta som ligg i dette, no vert spreidd på fleire miljø, og eg trur det er sunt at det vert fleire norske miljø. Det styrkjer norsk kultur og norsk eigenart, og mangfaldet i norsk opinion — som kanskje ikkje er så mangfaldig når det kjem til stykket, som me ofte likar å tru.

Eg er glad for at allergien mot reklame i fjernsynet no er kurert i dei fleste miljøa. Det tok sanneleg si tid. Det ville ikkje ha vore rett å bygge TV2 for offentlege midlar. Det er gledeleg at det endeleg har vorte fullt gjennomslag for Høgres syn i denne saka: eit TV2 i Noreg uavhengig av NRK, finansiert utanom dei offentlege budsjetta.

Til slutt eit lite hjartesukk frå ei fjellbygd: Det er stor interesse for å få bygt ut lokal-TV rundt om i landet, som fleire har vore inne på i denne debatten. Eg vonar at statsråden snarast råd vil koma med framlegg til tekniske og juridiske løysingar som gjer at alle strok av landet kan bli mest mogleg likestilte på dette området. Difor må det opnast for at lokale TV-selskap får høve til å sende fjernsyn på eter også i spreiddbygde strok. Min region, Vest-Telemark, kan aldri koma inn på noko kabelnett. Difor er det også ei kulturell rettferdssak å sleppe til etersendingar der.

Ranja Hauglid: At vi endelig har fått en forholdsvis bred tverrpolitisk enighet om et TV2-opplegg, gir, sett i sammenheng med de føringene som er lagt inn, en bra plattform for å få et TV2 på bena.

Ut fra en helhetlig medie- og kulturpolitisk vinkel er det nok riktig å gjøre det slik som det legges opp i innstillingen: en slags konkurrerende samarbeidskanal til NRK. Saksordføreren sa da også i sitt innlegg at hovedhensikten må være å få et norsk tilbud som et alternativ til de utenlandske kanalene, og det har han selvfølgelig helt rett i. Men hvor store er mulighetene for at en annen hovedhensikt — som hele tiden har vært der når det gjelder TV2 — blir oppfylt, nemlig at vi får et alternativt riksdekkende tilbud til de store delene av landet som fortsatt har bare en kanal, nemlig NRK?

Skal en være realistisk, blir det trolig en ganske tung forpliktelse for et TV2 å dekke hele landet allerede fra starten av, samtidig som kvalitetskravene som settes, skal oppfylles. Jeg synes derfor det er viktig å understreke at hovedansvaret for et landsdekkende tilbud nok fortsatt vil ligge hos det lisensfinansierte NRK — jeg tenker også på mulighetene de har for å sende parallelt.

Men det var veldig skuffende å høre Senterpartiets saksordfører i replikkvekslingen i dag. Også han dekker seg bak at dette ikke er noen budsjettbehandling, men sier at han er med på en sterk «viljeserklæring» når det gjelder styrking av NRKs distriktskontor.

Det har vært gitt så mange villighetserklæringer i så måte fra denne talerstolen, og ved alle korsveier jeg har opplevd gjennom alle år her i huset, har Stortinget lovet ekspansjon i NRKs distriktsutbygging. Resultatet ser vi, det bare strammes til mer og mer. Distriktsprofilen, enten det gjelder NRK, et eventuelt TV2 eller for så vidt NRK som programleverandør, er for meg det viktigste i denne saken. Derfor synes jeg det er ganske urovekkende når saksordføreren fra Senterpartiet og statsråden fra Kristelig Folkeparti faktisk nekter å diskutere de økonomiske rammebetingelsene i denne debatten. Da er det bare å konstatere at vi faktisk ikke vet om det er et flertall i denne salen for å gi NRK og distriktene det økonomiske armslaget de trenger for å møte den utfordringen vi samtidig pålegger dem. I så måte synes jeg OL-lisensen var en ganske kraftig nesestyver, og ingen burde være forbauset over at det ble tatt opp i denne debatten.

Men med i et samlet mediebilde hører også

Trykt 31/10 1990

(Hauglid)

lokal-TV. At de nå får større muligheter til produksjon og dermed også til programleveranser til TV2 i og med at de får reklameinntekter, er én side av saken. Men det er ett poeng som jeg ikke har oppfattet har vært fremme i debatten i dag, og det er at det er flertall for at vi over en tid skal avvikle den særloven som de fire lokalfjernsynsselskapene har hatt. Jeg tror at det i en overgangsperiode bør gis like vilkår for alle, også for dem som ikke er blant de fire, slik at de lokale TV-stasjonene som ikke omfattes av særloven, også får mulighet til å bygge seg opp mot et TV2. Jeg går ut fra at det ligger i kortene at overgangstida er over den dagen TV2 går på lufta.

Til slutt vil jeg nevne et utspill som kom i høst fra det såkalte Norges-nettet for TV2 — et utspill som jeg synes virker ganske interessant. De tilbyr sine sendere som et interimsnett for TV2. Utenom NRK er det vel de som har det største seernettet her i landet, i hvert fall når det gjelder nordnorske sendere, og også nedover Vestlandet. I så måte synes jeg dette er ganske interessant.

Kirsten H. Leschbrandt: Jeg vil uttrykke glede over at vi nå virkelig kommer i gang med TV2. Ja, det er nesten ikke til å tro, så lenge som denne saken har versert.

Jeg syns flertallsinnstillingen bærer preg av mye godt arbeid. TV2 skal bli en kvalitetskanal i konkurranse med NRK. Dette tror jeg vil styrke begge kanalene. Et frittstående, riksdekkende TV2 finansiert med reklamemidler og med en en viss distriktsprofil vil gi norske TV-seere et tilbud som lenge har vært savnet. For vi skal huske på at det fortsatt er mange mennesker i vårt land som bare har glede av alle kanalene gjennom annonseringen i dagsavisene.

Større valgfrihet, mangfold og ytringsfrihet imøteses med spenning. I motsetning til Fremskrittspartiet kan jeg vanskelig se at det at loven trekker opp visse rammer for virksomheten, skulle hindre mangfoldet. Jeg vil si: Tvert imot! All virksomhet trenger et rammeverk å forholde seg til, så også med TV2. Men rammeverket må være til å leve med, både for leverandør og for kunde.

Lokalfjernsyn vil bli programleverandør til TV2. En reduksjon av avgiften for nærradio og lokalfjernsyn — den såkalte Bakke-skatten — fra 16 pst. til 5 pst. bør også fremheves med positive fortegn.

Jeg syns det har vært en god debatt i dag, og komiteen fortjener ros for sitt samlende arbeid. Jeg syns også det er bra at flertallet har fulgt opp Regjeringens syn med hensyn til at TV2s administrasjon skal plasseres utenfor Oslo. Vi som kommer fra Distrikts-Norge, ser fram til å motta sendinger formidlet fra distriktet.

Dernest vil jeg kort tilkjennegi sterk tilslutning til at et privat selskap som skal drives på vanlige forretningsmessige vilkår, får anledning til å delta i beslutningsprosessen om hvor administrasjonen skal plasseres.

Når forslag om lokalisering til både Trondheim og Bergen er framsatt, finner jeg det riktig å ta opp forslaget som er innlevert og utdelt til representantene på vegne av Agderbenken, med unntak av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Hovedsetet for TV2 legges til Kristiansand S.»

På grunn av dette med vararepresentanter er det en mindre korreksjon som går ut på at forslaget er fremsatt på vegne av Brit Jørgensen, Helga Haugen, Geir Hagen, Tore A. Liltved og meg selv. Jon Lilletun og Aud Blattmann er medlemmer av Lagtinget og faller da rent formelt ut i denne omgang.

Jeg vet at vi ikke skal ha noen lokaliseringsdebatt i dag, og vil derfor bare kort begrunne forslaget:

Distriktspolitikk er kjernen i TV2-saken. Da velger man en liten eller mellomstor by til administrasjonssted — en by som ikke ligner altfor mye på Oslo.

Nå mener Høyre at konsesjonssøkerne bør være med og bestemme hvor utenfor Oslo, og håper selvfølgelig på flertall for dette forslaget. Men om Høyres primære forslag faller, så står Sørlandet for tur når det gjelder tildeling av et større nasjonalt tilbud.

Til slutt: Sørlandet er et herlig ferieparadis. Men landsdelen kan ikke leve av sol, sommer og skjærgård. Det er en utbredt oppfatning i Agder at det tror man her i hovedstaden — dessverre.

Presidenten: Kirsten H. Leschbrandt har fremsatt det forslag som hun selv har referert.

Carl I. Hagen: Dette er en debatt som minner meg litt om diverse flyplassdebatter som har vært ført opp igjennom årene i dette hus. Det som kjennetegner alle flyplassdebattene, er at det som man her har blitt enig om og vedtatt, ikke er blitt satt ut i livet. Slik som flertallet har trukket opp detaljerte betingelser for dem som prøver å søke om tillatelse til å få drive fjernsynssendinger til hele landet, minner det om det samme — jeg tror ikke det blir noe av! Jeg tror ikke det er noen som vil satse hundrevis av millioner kroner, med de rammevilkår og detaljerte betingelser som er satt opp her. Så det er mulig at man ganske enkelt har kastet bort tiden.

Man har i hvert fall kastet bort ti år, for hadde Odelstinget og Stortinget for ti år siden ganske enkelt holdt fingrene fra fatet og ikke blandet seg bort i det, bare sagt at det er i orden, at det som er teknisk mulig, skal være lov innenfor de ordinære rammevilkår som er fastsatt i norsk straffelov, så hadde vi kanskje hatt et mangfold i eteren. Vi hadde kanskje allerede hatt utviklet en kanal som dekket mesteparten av landet. Men med de betingelser som nå er satt opp, er jeg veldig spent på hvem som vil søke om tillatelse. Erfaringene fra TV4, hvor de store næringslivsinteresser i Sverige har satt i gang med å lage ytterligere en kanal som er beregnet først og fremst på dem som ikke er interessert i å se programmet for å slappe av, men kanskje for å lære eller få andre opplevelser i «smale» programmer, de har snart tapt mesteparten av pengene sine. De har, så vidt jeg husker, 2—3 pst. av seerne etter å ha holdt på en måneds tid. Når det da uttales fra denne talerstol at det er en forutsetning at den nye kanalen må sende minst mulig av de programmer folk er interessert i å se, kan man ikke forvente noen særlig suksess.

Det er etter min oppfatning én mulighet for at det kan bli utviklet en TV2-kanal, eller en kanal ved siden av NRK, og det er at de stasjoner som allerede er i gang og har vist at de duger, får anledning til videreutvikling. Istedenfor å legge nye hindringer i veien kan man fjerne dem som allerede er der, slik at f.eks. TVNorge kan samarbeide med de mindre, lokale fjernsynsstasjoner og lage noe à la den uavhengige TV-kanalen i England, med en blanding av riksdekkende og lokale og regionale programmer. Da kan man utnytte ønsket om reklame både for merkevaresalget som gjelder hele landet, og for salg av forskjellige varer regionalt og lokalt, med forretningsstanden som potensielle reklamekunder. Men vi tror ikke at den foreslåtte kanalen kommer i gang.

Jeg har også lyst til å si at det er fantastisk å ha en debatt som denne. Vi har vært vitne til en revolusjon i Øst-Europa. Der roper de nettopp på konkurranse i media, i informasjonsflommen, og de erklærer at nå skal det bli tillatt å gjøre ting som har vært forbudt. Så vidt jeg kan skjønne, er komiteflertallets hensikt at man nå skal begynne å vurdere om man skal forby ting som for øyeblikket er tillatt. Som vår hovedtalsmann, Jan Simonsen, var inne på: Skulle man sammenligne dette med situasjonen for det trykte ord, for avisene, ville det si at man får tilstander som medfører at det er Norge ved siden av Albania som er mest tilbakeliggende når det gjelder ytringsfrihet og næringsfrihet.

Jeg synes det er ganske fantastisk. Jeg forventer at utlandet vil begynne å se hen til Norge — når man ikke lenger har Øst-Europa å vise til, må man finne andre steder — som et land der sosialistisk tenkning fortsatt legger en demper på mangt. Er det slik å forstå at det flertallet egentlig ønsker, er at dersom noen av de som f.eks. nå sender programmer via eteren, fortsetter med dette, skal man sette politiet på dem, og med køller og våpen stoppe den aktiviteten som foregår? Det som ligger i flertallets merknader, er jo at noe som i dag foregår, skal stoppes. Jeg synes det er leit at vi står alene om vårt forslag.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ruth K. Kleppe: Jeg er mer optimistisk enn Hagen, men det skal det jo ikke mye til. Jeg tror vi trenger et TV2, og jeg tror vi får det. En av de viktigste forutsetningene for at et demokrati skal fungere, er faktisk at man har adgang til bred og nøytral informasjon, og at det er plass for flere meninger enn akkurat Hagens.

Vi har det i dagspressen. Nå kan vi også få det i det medium som gir størst påvirkning, nemlig fjernsynet. Men skal denne kanalen bli et reelt alternativ til NRK, er det viktig at den lokaliseres utenfor Oslo, slik det er foreslått. Det er på tide at vi fjerner oss fra den ensretting i nyhets- og programvalg som et monopol alltid vil representere.

Det er også nødvendig, som det er påpekt, at utdanningen av programmedarbeidere legges til våre høyere læresteder. Faren for innavl og for at man fortsetter i den gamle tralten er for stor når brukerne selv skal utdanne sine medarbeidere. Bare for at det skal være nevnt, har Universitetet i Bergen, som den første høyere læreinstitusjon, opprettet grunnfag i fjernsynsproduksjon. Man har satset sterkt på denne utdanningen og har moderne produksjonsutstyr.

I England har man lenge drevet med høyere utdanning via fjernsyn, i «The Open University». I mer beskjeden målestokk er dette igjen prøvd i Bergen, hvor man har gitt grunnfagsundervisning via lokalfjernsyn. For øvrig gjorde man samme erfaring begge steder: Det er langt flere som følger programmene enn de som er registrert som studenter. Det betyr at publikum vil ha noe mer enn videoshow og sport. Og vi bør også utnytte denne muligheten, som kan få stor betydning, særlig for videre- og etterutdanning.

Forskningsformidling er et annet felt som en ny kanal med fordel burde engasjere seg i, og da bør det offentlige være med og finansie-

re, for NRK utmerker seg ikke nettopp med saklig informasjon på dette feltet. Jeg skal ta ett eksempel som også viser hvorfor vi virkelig trenger et alternativ til dagens TV-tilbud. For ca. ett år siden opplyste man i Søndagsrevyen at nå var Bioteknologiutvalget ferdig med sin innstilling, og den skulle legges frem. I seg selv er dette en nøytral informasjon. Men vridningen ble grotesk da man så hvilke bilder som fulgte. Man viste nemlig en sekvens fra filmen «A little shop of horrors», hvor en kvinne holder på å bli spist av en kjempemessig kjøttetende plante.

Bio- og genteknologi er et felt hvor det alminnelige kunnskapsnivået er svært lavt hos de aller fleste. Derfor er den informasjon som kommer fra NRK, viktig, men det er forskjell på nøytral informasjon og misjonering for egne meninger. Da heter det «påvirkning», ikke «informasjon». Når vi så vet at den samme medarbeideren har hatt 24 programmer om bioteknologi, er det ikke bare snakk om monopol, men et eksempel på monopol i monopolet.

Jeg har i korthet prøvd å peke på noen av de argumenter som for meg er viktige for en rask etablering av en alternativ fjernsynskanal.

Leiv Blakset: Eg kom ikkje til orde i replikkordskiftet etter representanten Jan Simonsen sitt innlegg tidlegare i dag. Eg hadde hatt veldig god lyst til å ta ein replikk på det. Eg skal ikkje no gjere det direkte, men eg må få lov å kome med nokre få kommentarar. Representanten Simonsen gav oss ei solid lekse om liberalisme og marknadskrefter i innlegget sitt. Eg vil seie det slik at eg føler at dette ligg veldig langt frå dei mekanismane som eg meiner skal til for å få ei god samfunnsutvikling. Eg vil presisere at dersom vi ønskjer eit samfunn der alle delar av landet vert tekne omsyn til, slik eg tenkjer meg det, kan eg som medlem av Senterpartiet ikkje godta dei påstandane representanten Simonsen sette fram.

Elles vil eg også seie, som det har vore sagt tidlegare, at Fremskrittspartiet eigentleg melde seg ut av den diskusjonen som gjekk føre seg i komiteen. Dersom dei ville prøve å påverke utviklinga, burde dei iallfall ha vore med på å finne fram til formuleringar som ein kunne verte samd om.

Så vil eg gjerne, så langt tida tillèt det, føreta ei lita oppsummering av det som har gått føre seg. Eg reknar med at eg kanskje kan kome igjen med eit nytt 3-minuttsinnlegg. Eg er samd med dei som seier det har vore ein god debatt på mange vis. Eg vil konstatere at proposisjonen som departementet har lagt fram, er veldig god. Det er svært lite som har vorte endra i høve til den, og det skulle vitne om at det som vart framlagt, var gjennomtenkt. Det har vore ein stor grad av semje om hovudtrekka omkring TV2. Eg har merka meg at det har vorte prøvd å lage ein del motsetnader i forsamlinga her, men ingen har distansert seg frå dei fellesmerknadene som ligg føre, og dette lover godt for den framtidige behandlinga i departementet.

Det har vore snakka om vage formuleringar og positivt lada honnørord. Eg trur iallfall at det som står i innstillinga og i proposisjonen også for den del, og det som er sagt i denne debatten, vil danne eit godt grunnlag for departementet til å kome fram til konsesjonsføresegner som vil gje køyrereglar som vil vere tilpassa dei realitetane som eksisterer.

Så nokre ord i samband med eit innlegg som Finn Thoresen heldt. Det må vere ein del mistydingar ute og går her, og eg har lyst til å oppklare desse. Eg trur det var representanten Thoresen som sa at vi har meir enn nok med TV-tilbod. Eg vil minne om at...

Presidenten: Tiden er ute.

Leiv Blakset: Ja vel, eg vil melde meg på talarlista igjen.

Presidenten: Presidenten er enig med taleren i at det kan være like greit å melde seg på talerlisten igjen. Det hørtes ut som taleren kunne ha behov for et 3-minuttersinnlegg til. Det er flere talere som nå har meldt seg, så det går godt inn i rekken.

Theo Koritzinsky: Sosialistisk Venstreparti har markert i komiteinnstillingen at vi primært går imot både sponsing og reklame som finansiering for radio og TV. Vår utfordring har vært å ta utgangspunkt i at det faktisk i dag er sponsing og reklame i flere av de fjernsynskanaler som norske seere mottar. Subsidiært har vi derfor gått inn på en diskusjon og arbeidet i komiteen for å understreke at det burde være mulig med en finansiering som kombinerer abonnements-TV med en begrenset, regulert reklameinntekt. Det er dette som ligger i SVs forslag, som skal oversendes Stortinget. Forslaget lyder slik:

«Stortinget ber Regjeringen utlyse konsesjon for TV2 med hel eller delvis finansiering ved abonnementsavgift slik at TV2-selskapet koder sendingene for dekoding mot betaling hos abonnentene. Betalingen forutsettes helt eller delvis å dekke de forventede reklameinntekter for TV2 slik at abonnementsavgiften blir på ca. 2—5 kr pr. husstand pr. døgn.»

Det åpnes i Regjeringens forslag og komi-

teens flertallsinnstilling for at betalings-TV eller abonnements-TV delvis kan nyttes som finansiering for TV2. Fordelen ved det er at TV2-selskapet da ikke blir fullstendig avhengig av reklameinntekter. Avhengighet av reklameinntekter betyr avmakt i forhold til reklamekapital, en avmakt som kan bety at sterke økonomiske interesser både i TV-selskapet og blant annonsørene i for stor grad kan komme til å styre programprofilen vekk fra de kvalitetskrav som er understreket fra kirke- og undervisningskomiteens side. Poenget ved TV2 kan ikke være at vi skal få enda mer TV-innhold av typen lettbent, overflatisk masseunderholdning, men at vi skal få mer kvalitetspreget mangfold i eteren, ikke mer enfold.

Så en stemmeforklaring. Når SV derfor nå subsidiært anbefales å stemme for flertallsinnstillingen når det gjelder lov om reklame i TV2, understreker jeg, slik vi også har gjort i innstillingen, at dette er en subsidiær stemmegivning fra SVs side i forhold til vårt primære standpunkt, nemlig et rent abonnementsfinansiert TV2.

Jan Simonsen: Representanten Ruth Kleppe klarte ikke helt å skli unna den lokaliseringsdebatten vi skal ha i Stortinget neste uke. Jeg har ikke tenkt å følge opp i hennes fotspor. Jeg vil bare kort bemerke at det interessante med representanten Kleppes innlegg og Høyres forslag om tvungen lokalisering utenfor Oslo, er at Høyre dermed fraviker den næringsfriheten som partiet i tidligere år snakket så varmt om. Man vil forby en privat bedrift å etablere seg i den byen hvor bedriften selv ønsker etablering. Det føyer seg inn i rekken av autoritære synspunkter som Høyres representanter har gitt uttrykk for i denne debatten og i komiteinnstillingen, og som også er grunnen til at Fremskrittspartiet ikke kunne være med på flertallets komitemerknader. Hadde Fremskrittspartiet vært med på merknadene, ville vi ikke lenger stått fram som et parti som forsvarer demokrati og ytringsfrihet, men devaluert oss selv til et sosialistisk parti slik Høyre har gjort.

Til slutt en kort stemmeforklaring. Jeg lovte i et avisintervju tidligere i sommer å gi subsidiær støtte til Regjeringens lovforslag, dersom det uheldige skulle skje at Fremskrittspartiets alternativ skulle bli nedstemt. Det var for å rydde av veien enhver tvil om at vi i Norge ville få en lov som tillater reklame i TV, og for å gjøre det lettere for de borgerlige regjeringspartiene å unngå forhandlinger med Arbeiderpartiet. Nå har de allikevel valgt å samarbeide med Arbeiderpartiet. Like fullt er det klart at selve lovteksten er en bedring i forhold til dagens lovgivning. Jeg vil derfor anbefale Fremskrittspartiets representanter først å stemme for Fremskrittspartiets eget forslag, for deretter subsidiært å stemme for flertallsinnstillingen, slik jeg selv lovte tidligere i sommer.

Leiv Blakset: Litt tilbake til det som Finn Thoresen var inne på. Dersom eg oppfatta Thoresen riktig, så meinte han at det som var sagt frå komiteen si side om samarbeid mellom NRK og TV2, skulle vere eit fullstendig integrert samarbeid på alle plan. Det har aldri vore sagt, og det har aldri vore tenkt frå komiteen si side. Det er eit samarbeid på det praktiske planet som kan gje visse fordelar, men som ikkje skal redusere det konkurranseelementet som ligg der. På denne måten trur eg vi kan få ei betre ressursutnytting og ein del praktiske løysingar. Eg har tillit til at departementet i utforminga av reglane finn den balansen som skal til akkurat på det punktet.

Kort til Ranja Hauglid, som var skuffa over saksordføraren og Senterpartiet. I dag diskuterer vi TV2, kyrkje- og undervisningskomiteen har ikkje starta handsaminga av budsjettet. Eg tykkjer ikkje nokon kan forlange at vi skal diskutere budsjettspørsmål når dei ikkje er handsama i det heile. Dette kjem vi tilbake til seinare.

Så ei stemmeforklaring. Forslag nummer 6, som er omdelt på representantane sine plassar, der eg står som forslagsstillar på vegner av komiteen sitt fleirtall, alle utan Framstegspartiet, er sett fram på grunn av ein feil i den teksten som står i innstillinga. Den rette teksten står i forslaget. Det gjeld § 4, og dei orda som er nye, er understreka. Ordet «hovedsakelig» skal inn i lovteksten. Og det er eit nytt andre ledd som òg er understreka:

«Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om plassering av reklameinnslag.»

Det er dette som er det riktige forslaget, for at det skal være samsvar mellom innstillinga og lova.

I II skal det stå:

«I lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting, skal alle foreslåtte endringer i § 12 *utgå.*»

Eg ber da samtlege representantar om å stemme for desse forslaga.

Så vidt eg har oppfatta er det kanskje ikkje mi oppgåve å foreslå punkt B oversendt til Stortinget, men i alle fall er det hermed gjort.

Finn Thoresen: Det var nok ingen mistyding fra min side når jeg har oppfattet det slik at NRK har fått en meget sterk innvirkning på dette nye TV2. Det er noe jeg fastholder, spesielt etter at jeg nå i salen har opplevd at re-

presentanten Borgen fra Arbeiderpartiet har fått med en ekstra, tyngre medvirkning av NRK, en ytterligere konkurransevridning til fordel for NRK, ved at han har fått statsråden til å gå med på at vi skal få en ekstra melding spesielt for å få NRK inn på banen for å lage programmer — en konkurransevridning slik at de mindre, lokale TV-selskapene helst ikke bør få slippe til i det hele tatt. Det er fantastisk — jeg vil gratulere Arbeiderpartiets representanter med det.

Statsråd Eleonore Bjartveit: Bare en korreksjon. Jeg har ikke sagt at vi skal komme med noen melding. Det jeg har sagt, er at når det gjelder distriktskontorene skal vi komme tilbake til saken. Det vil antakelig bli i forbindelse med årsmeldingen for NRK.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det fremsatt i alt syv forslag. Det er forslag nr. 1, fra Hallgrim Berg på vegne av Høyre. Det er forslag nr. 2 og 3, fra Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet. Det er forslag nr. 4, fra Theo Koritzinsky på vegne av SV. Det er forslag nr. 5, som er forslag fra Ulf Guttormsen og subsidiært forslag fra Siri Frost Sterri. Det er forslag nr. 7, fra Kirsten H. Leschbrandt på vegne av Geir Hagen, Helga Haugen, Brit Jørgensen, Tore A. Liltved og seg selv. Dette forslaget er av representanten Leschbrandt rettet når det gjelder forslagsstillerne.

Forslagene nr. 1, 2, 3, 4 og 5 er inntatt i innstillingen på sidene 16—18. Forslag nr. 7 er omdelt på representantenes plasser i salen.

Dessuten foreligger et omdelt forslag nr. 6 fra sakens ordfører Leiv Blakset på vegne av komiteens flertall, som presidenten vil redegjøre nærmere for under voteringen.

Forslagene nr. 1, 3, 4, 5 og 7 blir under henvisning til forretningsordenens § 30 fjerde ledd å oversende til Stortinget.

Forslag nr. 1 lyder:

«I samsvar med framlegg frå Regjeringa vert kanalsenteret for TV2 lagt utanfor Oslo. Konsesjonærane avgjer i samråd med departementet kva for alternativ som er mest tenleg som lokaliseringsstad.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Private TV-selskap bestemmer selv hvor de ønsker å lokalisere sine virksomheter.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utlyse konsesjon for TV2 med hel eller delvis finansiering ved abonnementsavgift slik at TV2-selskapet koder sendingene for dekoding mot betaling hos abonnentene. Betalingen forutsettes helt eller delvis å dekke de forventede reklameinntekter for TV2 slik at abonnementsavgiften blir på ca. 2—5 kr pr. husstand pr. døgn.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Hovedsetet for TV2 legges til Trondheim.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Hovedsetet for TV2 legges til Kristiansand S.»

Den samme oversendelse til Stortinget gjelder komiteens forslag til vedtak, bokstav B:

B

Hovedsetet for TV2 legges til Bergen.

Presidenten vil foreslå at voteringen legges opp slik: Det voteres først over forslag nr. 2, fremsatt av Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet:

«I

Lov om reklame i kringkasting m.v.

§ 1 Virkeområde

Loven regulerer reklame i kringkastingssendinger som drives med konsesjon etter § 1 nr. 4 i lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting eller lov 27. november 1987 nr. 71 om nærkringkasting.

§ 2 Definisjoner

Med reklame forstås enhver form for markedsføring av en vare eller en tjeneste mot betaling eller annen form for godtgjøring.

§ 3 Begrensninger

Reklame er tillatt i sendingene fra alle kringkastingsselskap, med unntak av Norsk rikskringkastings sendinger. Betalingsfjernsynsselskap har adgang til å viderformidle satellittsendinger med reklame.

Innholdet i reklamen må ikke stride mot norsk lov.

II

I lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting gjøres følgende endringer:

§ 1 nr. 4 skal lyde.

Kongen kan gi tillatelse til å drive kringkasting. Så lenge det finnes ledige frekvenser skal samtlige søknader innvilges. Dersom antall søkere i et konsesjonsområde overskrider de tekniske mulighetene for frekvenstildeling, skal frekvensene auksjoneres ut.

§ 15 skal lyde:

1: Klagenemnda prøver om program i norske kringkastingssendinger har behandlet noen utilbørlig og om det har krenket privatlivets fred. Den prøver om kringkastingsselskapets avgjørelse i sak om

beriktigelse av uriktige opplysninger er i samsvar med god skikk.

2: Nemnda kan bare foreta prøving etter klage. Klageren må godtgjøre at programmet eller avgjørelsen om beriktigelse direkte vedrører klageren.

§ 16 skal lyde:

1: Klage over program må være framsatt for kringkastingsselskapet innen to måneder etter at programmet er sendt. Klagenemnda kan i særlige tilfelle behandle en klage selv om fristen ikke er holdt. Ved beregning av fristen gjelder forvaltningslovens § 30 tilsvarende.

2: Kringkastingsselskapet skal behandle klagen og sende den med sin uttalelse til klagenemnda dersom ikke kringkastingsselskapet gir klageren medhold fullt ut. Dersom klagen er kommet fram etter fristen i nr. 1, skal kringkastingsselskapet sende klagen til nemnda med uttalelse om den bør tas under behandling. Meddelelsen sendes klageren.

3: Kringkastingsselskapet skal såvidt mulig oppbevare programmene til klagefristen er ute eller til klagen er avgjort av nemnda. Programmet skal også oppbevares dersom det blir gitt melding om at det vil bli reist søksmål.

§ 20 skal lyde:

1: Nemndas avgjørelse og eventuell dissens skal grunngis.

2: Nemndas avgjørelse er ikke bindende for klageren.

3: Avgjørelsen og begrunnelsen med eventuell dissens skal meddeles partene. Nemnda bestemmer om avgjørelsen og begrunnelsen, eventuelt også dissens, skal offentliggjøres i sending fra kringkastingsselskapet.

4: Nemndas avgjørelse kan ikke påklages etter forvaltningsloven.

III

I lov av 27. november 1987 nr. 71 om nærkringkasting gjøres følgende endringer:

§ 8 oppheves.

Nåværende § 9 blir ny § 8.

Følgende bestemmelser i lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting gis tilsvarende anvendelse:

§ 3 og §§ 26—28.

Nåværende § 10 og § 11 blir henholdsvis ny § 9 og § 10.

IV

I lov av 10. juni 1988 nr. 46 om kabelsendinger gjøres følgende endring:

§ 2 — Rett til formidling, fjerde ledd, skal lyde:

Reglane om Klagenemnda for kringkastingsprogram i kringkastingslova kap. 4 og i lov om nærkringkasting § 8 gjeld for sendingar frå norske sendeselskap.

V

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.»

Dersom dette forslaget faller, vil presidenten la votere over innstillingens enkelte paragrafer under I—V. — Ingen har ytret seg mot dette, og slik vil det bli gått frem.

Votering:

Jan Simonsens forslag ble med 78 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.54.02)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

A

lov

om reklame i kringkasting m.v.

I

§ 1 Virkeområde

Loven regulerer reklame i kringkastingssending som drives med konsesjon etter § 1 nr. 4 i lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting eller lov 27. november 1987 nr. 71 om nærkringkasting.

§ 2 Definisjoner

Med reklame forstås enhver form for markedsføring av en vare eller en tjeneste mot betaling eller annen form for godtgjøring.

Med selskapet forstås den som har konsesjon som nevnt i § 1.

§ 3 Varighet, innhold

Reklameinnslagene skal samlet ikke overstige 10 pst. av selskapets daglige sendetid. Kongen kan gjøre unntak fra denne bestemmelse for sending av tekstplakater i lokalfjernsyn.

Det kan ikke sendes reklameinnslag i tilknytning til barneprogram eller reklameinnslag som er særlig rettet mot barn.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om utsending av, innholdet i, omfanget av og tilsynet med reklamesendinger.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 4 Særregler om reklame i fjernsynssending
Reklameinnslagene skal sendes i blokker mellom programmene, og skal klart atskilles fra den ordinære programvirksomhet ved et særskilt lyd- og bildesignal.

Presidenten: Sakens ordfører, Leiv Blakset, har på vegne av et flertall i komiteen, alle unntatt Fremskrittspartiet, tatt opp forslag om endret ordlyd i paragrafen i forhold til det som står i innstillingen. Det er en del av forslag nr. 6, som er omdelt. Forslaget lyder:

«§ 4 Særregler om reklame i fjernsynssending, skal lyde:

Reklameinnslagene skal *hovedsakelig* sendes i blokker mellom programmene, og skal klart atskilles fra den ordinære programvirksomhet ved et særskilt lyd- og bildesignal.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om plassering av reklameinnslag.»

§ 4 i den refererte form er opptatt.

Votering:

Leiv Blaksets forslag — komiteens rettede innstilling — bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 5 Særregler om reklame i nærkringkasting
Fem pst. av inntektene fra reklamesendinger skal overføres Nærkringkastingsnemnda for nasjonal fordeling.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om fordeling av inntekter fra reklamesendinger.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II

I lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting gjøres følgende endringer:

§ 1 nr. 4 skal lyde:
Kongen kan gi løyve til å drive kringkasting. Det kan settes vilkår for tildeling av løyve.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 12 skal lyde:
1. Kringkastingsrådet skal drøfte og uttale seg om hovedlinjene for programvirksomheten i Norsk rikskringkasting *og TV2.*
2. Kringkastingsrådet skal uttale seg i de programsaker som kringkastingssjefen forelegger for det, eller som Kringkastingsrådet finner grunn til å ta opp.
3. Styret og kringkastingssjefen *i Norsk rikskringkasting* kan innhente Kringkastingsrådets uttalelse i administrative og økonomiske saker.
4. Kongen kan gi instruks for Kringkastingsrådet.

Presidenten: Sakens ordfører, Leiv Blakset, har her på vegne av et flertall i komiteen, alle unntatt Fremskrittspartiet tatt opp følgende forslag:

«I lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting, skal alle foreslåtte endringer i § 12 *utgå.*»

Votering over denne paragraf vil etter dette bortfalle.

Videre var innstillet:

§ 15 skal lyde:
1. Klagenemnda prøver om *program i norske kringkastingssendinger* har behandlet noen utilbørlig og om det har krenket privatlivets fred. Den prøver om *kringkastingsselskapets* avgjørelse i sak om beriktigelse av uriktige opplysninger er i samsvar med god skikk.
2. Nemnda kan bare foreta prøving etter klage. Klageren må godtgjøre at programmet eller avgjørelsen om beriktigelse direkte vedrører klageren.

§ 16 skal lyde:
1. Klage over program må være framsatt for *kringkastingsselskapet* innen to måneder etter at programmet er sendt. Klagenemnda kan i særlige tilfelle behandle en klage selv om fristen ikke er holdt. Ved beregning av fristen gjelder forvaltningslovens § 30 tilsvarende.
2. *Kringkastingsselskapet* skal behandle klagen og sende den med sin uttalelse til klagenemnda dersom ikke *kringkastingsselskapet* gir klageren medhold fullt ut. Dersom klagen er kommet fram etter fristen i nr. 1, skal *kringkastingsselskapet* sende klagen til nemnda med uttalelse om den bør tas under behandling. Meddelelse sendes klageren.
3. *Kringkastingsselskapet* skal såvidt mulig oppbevare programmene til klagefristen er

ute eller til klagen er avgjort av nemnda. Programmet skal også oppbevares dersom det blir gitt melding om at det vil bli reist søksmål.

§ 20 skal lyde:

1. Nemndas avgjørelse og eventuell dissens skal grunngis.
2. Nemndas avgjørelse er ikke bindende for klageren.
3. Avgjørelsen og begrunnelsen med eventuell dissens skal meddeles partene. Nemnda bestemmer om avgjørelsen eller begrunnelsen, eventuelt om også dissens skal offentliggjøres i sending fra *kringkastingsselskapet.*
4. Nemndas avgjørelse kan ikke påklages etter forvaltningsloven.

III

I lov 27. november 1987 nr. 71 om nærkringkasting gjøres følgende endringer:

§ 8 oppheves:

Nåværende § 9 blir ny § 8 og skal lyde:

Følgende bestemmelser i lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting gis tilsvarende anvendelse:

§§ 3 og 26—28.

Nåværende §§ 10 og 11 blir nye §§ 9 og 10.

IV

I lov 10. juni 1988 nr. 46 om kabelsendingar gjøres følgende endring:

§ 2. Rett til formidling, fjerde ledd, skal lyde:

Reglane om Klagenemnda for kringkastingsprogram i kringkastingslova kap. 4 og i lov om nærkringkasting *§ 8* gjeld for sendingar frå norske seṇdeselskap.

V

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Referat

1. (10) Lov om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg (Ot. prp. nr. 4 for 1990—91)

   Enst.: Sendes energi- og industrikomiteen.
2. (11) Lov om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 on Norges Postsparebank, lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank, lov av 25. mars 1977 nr. 14 om Den Norske Industribank A/S, endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og endringer i visse andre lover. (Omdannelse av visse statsbanker) (Ot.prp. nr. 5 for 1990—91)

   Enst.: Sendes finanskomiteen.

Møtet hevet kl. 20.

Trykt 1/11 1990

Møte tirsdag den 30. oktober kl. 10.10

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 3):

1. Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om samisk språk. Lov om endringer i lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven), lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (Innst. O. nr. 3, jf. Ot.prp. nr. 60 for 1989—90)
2. Referat

Statsråd Eleonore Bjartveit overbrakte 3 kgl. proposisjoner:

1. Om lov om endring i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank (Ot.prp. nr. 6 for 1990—91)
2. Om lov om endringer i domstolloven m.m. (advokatlovgivningen m.m.) (Ot.prp. nr. 7 for 1990—91)
3. Om lov om endring i lov av 24. oktober 1946 om barnetrygd (Ot.prp. nr. 8 for 1990—91)

Presidenten: Proposisjonene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Representanten John Alvheim vil fremsette et privat lovforslag.

John Alvheim: Sammen med representanten Inger-Marie Ytterhorn og på vegne av Fremskrittspartiet tillater jeg meg å legge frem et lovforslag om endring av nåværende barnevernslov.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Også representanten Oscar D. Hillgaar vil fremsette et privat lovforslag.

Oscar D. Hillgaar: Jeg har den ære å fremlegge forslag om opphevelse av lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom — konsesjonsloven.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

På bakgrunn av den foreliggende politiske situasjon og de endringer av ukeprogrammet som Stortinget allerede har foretatt, vil presidenten foreslå at de saker som er oppført på dagens kart, utsettes for å føres opp på et nytt kart senere. — Det anses bifalt.

Møtet hevet kl. 10.15.

Møte tirsdag den 20. november kl. 12.45

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 4):

1. Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om samisk språk. Lov om endringer i lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven), lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (Innst. O. nr. 3, jf. Ot.prp. nr. 60 for 1989—90)
2. Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Simonsen og Jan Erik Fåne om opphevelse av lov av 12. juni 1981 nr. 68 om forbud mot profesjonell boksing (Innst. O. nr. 4, jf. Dokument nr. 8:45 for 1989—90)
3. Referat

Statsråd Gudmund Hernes overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om samisk språk. Lov om endringer i lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven), lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (Innst. O. nr. 3, jf. Ot.prp. nr. 60 for 1989—90)

Presidenten: Etter ønske fra kirke- og undervisningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 50 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Fremskrittspartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis adgang til replikkordskifte på inntil 10 minutter etter innlegg av hovedtalerne fra hvert parti og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Enn videre foreslås at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Ulf Guttormsen (ordfører for saken): Utviklingen av samisk språk er helt vesentlig for å styrke det samiske folks identitet og selvfølelse. Språket er menneskenes viktigste uttrykksmiddel og kommunikasjonsmedium og en sentral identitetsskapende faktor. Språket er dermed selve grunnlaget for eksistens og utvikling av den levende kultur. Bruken av det samiske språket er i tilbakegang. Dette truer selve den samiske kulturens eksistens. En viktig årsak til tilbakegangen er manglende muligheter til å bruke språket i offentlig sammenheng. Komiteen understreker derfor at lovforslaget bygger på det grunnsynet at samisk og norsk språk er likeverdige og skal være likestilte språk.

Komiteen peker videre på at de samiske organisasjonene i Norge i lang tid har gått inn for en samisk språklov. En lovfesting av språkregler vil derfor innebære en sterk støtte til den samiske kulturen og en markering av norske myndigheters nasjonale og internasjonale ansvar for den samiske folkegruppen i Norge.

Komiteen har merket seg at språklige minoriteter i flere andre europeiske land har et bedre rettsvern enn tilfellet er for samene i Norge. En lovfestet rett for samer til å bruke sitt språk i offisielle sammenhenger er derfor i samsvar med utviklingen i andre land.

Komiteen er enig med departementet i at mulighetene for bruk at samisk i offentlig sammenheng er et viktig grunnlag for den samiske identitetsforankring og samtidig en forutsetning for den videre utvikling av samisk språk. Komiteen er derfor av den oppfatning at lovforslaget representerer et ytterligere tiltak til vern og utvikling av samisk språk og kultur i tråd med Grunnlovens § 110 a, som angir den overordnede målsetting for norsk samepolitikk.

Komiteen ser den nye loven som et stort fremskritt for samisk språk og kultur. Det vil ta noe tid før loven vil kunne etterleves på alle virkeområder og saksfelt. Komiteen mener derfor at man må gå skrittvis fram i takt med tilgjengelige lærerkrefter og læremidler, kommunal økonomi, tolketjeneste m.m.

Så noen synspunkter og merknader når det gjelder spørsmålet om lovregulering og de enkelte paragrafer:

Komiteen har merket seg at flere høringsinstanser gikk imot departementets proposisjonsutkast om å lovfeste at man med samisk språk skulle mene nordsamisk dersom ikke annet ble foreslått.

Komiteen peker i denne forbindelse på at noe av det viktigste med denne lovendringen er å styrke det samiske språks status. Det vil derfor være for snevert å definere samisk språk som nordsamisk. Det er komiteens oppfatning at nord-, sør-, lule- og østsamisk er likeverdige samiske språk, og at det må være naturlig at nordsamisk brukes som språk i forvaltningsområdet. Ved bruk av samisk utenfor forvaltningsområdet vil det etter komiteens oppfatning være naturlig at språk-

bruken og språkopplæringen fortrinnsvis knyttes til det språk som er mest utbredt i vedkommende område.

Når det gjelder spørsmålet om oppretting av forvaltningsområdet for samisk språk, har komiteen merket seg at det er et gammelt krav. Når det gjelder hvilke kommuner som skal være med i forvaltningsområdet, legger komiteen vekt på at situasjonen for samisk kultur og språk er kritisk. Komiteen er enig med departementet i at den viktigste basis for samisk identitet og kulturutfoldelse er de forvaltningsområder der de samiske tradisjoner ennå står sterkt. Komiteen slutter seg derfor til departementets forslag om å etablere et forvaltningsområde for samisk språk.

Komiteen slutter seg også til departementets vurderinger hva angår kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Tana og Porsanger. Komiteen er kjent med at Samekulturutvalget ser det samiske språket som mer truet i Kåfjord enn i Indre Finnmark, til tross for at det historisk sett har en solid forankring i bygda. Den videre utvikling for det samiske språket vil i denne kommunen være svært avhengig av de styrkings- og rehabiliteringstiltak som settes inn. Komiteen peker derfor på at det er viktig og nødvendig å heve språkets offisielle status, både for språkutviklingen generelt og for å unngå en ytterligere nedtoning av samisk identitet i området. Komiteen foreslår derfor at Kåfjord inngår i forvaltningsområdet for samisk språk.

Komiteen er videre enig med departementet i at en utvidelse av forvaltningsområdet bør vurderes når reglene har virket en stund.

Når det gjelder spørsmålet om rett til utdanningspermisjon, er det en delt oppfatning i komiteen. Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at departementet har begrenset permisjonsretten til å gjelde tilsatte i offentlige organ i forvaltningsområdet. Flertallet er imidlertid av den oppfatning at permisjonsretten også må gjelde offentlige organer utenfor forvaltningsområdet når organet har behov for slik kunnskap. Flertallet mener at dette er nødvendig for å ivareta den sør-, lule- og østsamiske språkutviklingen. Flertallet mener dette vil bidra til å avhjelpe mangelen på samiskspråklig personell utenfor forvaltningsområdet, noe som i dag er et problem for den samiskspråklige forvaltning. Flertallet fremmer derfor forslag om at rett til utdanningspermisjon også må gjelde utenfor forvaltningsområdet.

Så noen ord om grunnskolelovens § 40 nr. 7: Komiteen peker her på at Stortinget ved behandling av St.prp. nr. 103 for 1986—87, Finnmark som egen utdanningsregion og virkemidler for skoleverket i Nord-Norge m.v., sluttet seg til at grunnskoleloven vurderes på nytt i forbindelse med lovregler om samisk språk. Komiteen understreker behovet for en endring av grunnskoleloven slik at resultatet blir et ytterligere tiltak til vern og utvikling av samisk språk og kultur. Komiteen har merket seg Samekulturutvalgets forslag til endring av grunnskolelovens § 40 nr. 7 og at utvalgets mindretall foreslo mindre omfattende endringer i loven på dette punkt.

Det er svært delte meninger om hvor raskt man skal gå til verks når det gjelder lovfestet pålegg om bruk av samisk i grunnskolen. Som det vil fremgå av departementets proposisjonsutkast, har flertallets forslag møtt sterk motstand også fra samisk hold, og departementet finner det riktig å foreslå en mindre omfattende regel enn den flertallet har lagt fram.

Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, vil i likhet med departementet dele utvalgets syn på at forslaget om samisk som obligatorisk fag kan ses som en konsekvens av etablering av samiske språkområder. Imidlertid er det komiteens oppfatning at tiden ikke er inne for en slik radikal omlegging av lovens bestemmelse på dette punkt, og at det er riktig å gå noe skrittvis fram. Ut fra en helhetsvurdering vil derfor flertallet støtte departementets vurderinger og synspunkter hva angår denne lovendringen. Flertallet forutsetter imidlertid at bestemmelsen blir gjenstand for ny vurdering når en har hatt anledning til å høste erfaring med gjeldende lovbestemmelse.

Når det gjelder de økonomiske og administrative forhold, er komiteen enig med departementet i at det totale omfanget av de administrative og økonomiske konsekvensene av forslagene er meget vanskelige å beregne. Komiteen har merket seg at de sannsynlige økonomiske konsekvensene av lovforslaget for kommunene, fylkeskommunen og statlige organer beløper seg til ca. 13,7 mill. kr, eksklusiv Kåfjord og Troms fylkeskommune. Komiteen er av den oppfatning at merutgiftene som følge av at Kåfjord kommune og Troms fylkeskommune foreslås tatt med i forvaltningsområdet, dekkes på samme måte som i de øvrige foreslåtte kommuner og fylkeskommuner.

Komiteen slutter seg for øvrig til departementets vurderinger og synspunkter hva angår økonomiske og administrative konsekvenser. Med mindre det er anført i merknadene, slutter komiteen seg til proposisjonen.

Til slutt vil jeg få ta opp komiteens forslag, som er inntatt på sidene 7, 8 og 9 i innstillingen.

Presidenten: Representanten Guttormsen har tatt opp det forslag han har referert til, og som er innstillingen fra komiteen.

Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Siri Frost Sterri: Innstillingen viser bred enighet i Stortinget om denne reformen, som for alvor kan bety slutten på den språklige diskriminering samisk har vært utsatt for gjennom tidene. Derfor bør dette være en gledens dag ikke bare for de samisktalende, men for hele det norske samfunnet. Men på ett punkt skiller altså komiteen lag, og det er desto mer overraskende fordi det ikke dreier seg om prinsipiell uenighet, men om en uenighet av praktisk art. Og det gjelder spørsmålet om rett til utdanningspermisjon for offentlig ansatte.

Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Fremskrittspartiet har valgt å følge departementets tilråding om foreløpig å avgrense denne retten til de seks kommunene som loven vil omfatte. Arbeiderpartiet vil altså allerede nå gjøre denne retten til utdanningspermisjon med lønn for å studere samisk automatisk for offentlige tjenestemenn i hele landet. Og det bringer meg over til dette spørsmålet til Guttormsen: Hvilke opplysninger er det han og Arbeiderpartiet sitter inne med, som departementet på dette tidspunkt ikke er i stand til å gi komiteen, om konsekvensen av å innføre en slik automatisk rett til permisjon i hele landet? Kan Guttormsen og Arbeiderpartiet allerede nå, før loven er vedtatt og har tatt til å virke, legge fram hvilke konsekvenser dette vil medføre økonomisk og praktisk? Det vi har bedt om, er at departementet vurderer dette noe nærmere og om nødvendig kommer tilbake til Stortinget når spørsmålet er grundig utredet ut fra behov, omfang og økonomi.

Ulf Guttormsen: Representanten Siri Frost Sterri sa at det var en uenighet av praktisk art. Jeg kan ikke slutte meg til det. Det er nok noe langt viktigere enn som så. Etter vår oppfatning er dette en bestemmelse som i sin form og konsekvens vil kunne bidra til å videreutvikle også de andre språklige dialekter innenfor det samiske området. Det vil være av stor betydning at man nå snarest mulig åpner adgang for opplæring i organer utenfor området, slik jeg nevnte innledningsvis.

Til spørsmålet om de økonomiske og praktiske konsekvenser: Ingen i komiteen — heller ikke jeg — har tilskrevet departementet hva angår den saken. Og når jeg ikke har gjort det, skyldes det kort og godt at jeg har hatt samtaler med Sametingets president og sametingsrådet, der man muntlig har gitt uttrykk for at dette ikke vil kunne få de helt store konsekvensene. De antydet et opplæringsbehov i størrelsesorden 10—15 eller 20 personer — altså en permisjonsrett for 10—15 eller 20 personer utenfor forvaltningsområdet i løpet av ett år. Det er det det bygger på.

Reidar Johansen: Jeg registrerte med glede at Guttormsen gikk spesielt inn på spørsmålet om å gi permisjonsrett også utover de såkalte forvaltningsområdene som er nevnt i språkloven. Det er bra og godt at Arbeiderpartiet vil gjøre det. Men det behovet han refererer til — de økonomiske konsekvenser som vil komme på bordet på et eller annet tidspunkt — må dekkes. Jeg forventer at man i budsjettsammenheng vil følge opp dette behovet, og jeg håper Guttormsen vil gi respons her.

Ulf Guttormsen: Jeg kan bare svare bekreftende på det siste. Etter min oppfatning vil det være en helt naturlig konsekvens av det vedtaket Odelstinget forhåpentligvis gjør i dag, at man følger opp også økonomisk etter hvert som man får kartlagt nødvendigheten av en videre opplæring utenfor de forvaltningsområdene vi nå snakker om.

Siri Frost Sterri: Jeg har merket meg at Guttormsen i et forsøk på å svare på mine spørsmål mente det var mer enn uenighet av praktisk art. Det kan jeg ikke være enig i. Det er ikke uenighet i komiteen om prinsippet om at det skal gis tjenestefri for opplæring i samisk. Uenigheten går på tempoet i å gjennomføre dette. De borgerlige partier anbefaler at man nå starter med å la denne retten gjelde selve virkeområdet for loven. Det vil også herr Guttormsen kunne lese av de borgerlige partiers merknader til denne saken. Så la meg slå fast: Vi er ikke uenige om prinsippet. Men jeg har et spørsmål som oppfølging til representanten Guttormsen fordi han viste til at han for sin del bygde på et muntlig svar han hadde fått fra lederen av Sametinget, som opplyste at dette kunne gjelde ca. 20 stillinger pr. år. Betyr det at også representanten Guttormsen mener at det er arbeidsgiverens, med andre ord vedkommende offentlige instans' behov som må legges til grunn når det gjelder å gi permisjoner utover det som vil være selve virkeområdet for loven?

Ulf Guttormsen: Når det gjelder det siste er jeg av den oppfatning at det må være det enkelte organ som på et fritt grunnlag vurderer behovet for opplæring av vedkommende person. Hvis jeg forstod representanten Siri Frost Sterri riktig, snakket hun som om en skulle

ansette folk. Det er ikke det det er snakk om. Det er her snakk om å gi permisjon med lønn til en eller flere personer i et bestemt organ hvor behovet for å kunne kommunisere på samisk er til stede. Det er det behovet som overfor meg ble anslått til 15—20 personer.

Til slutt vil jeg gjerne ha sagt at det etter min oppfatning er en forskjell på Arbeiderpartiets og SVs standpunkt og Høyres standpunkt i denne saken. Forskjellen er etter min oppfatning at dette for Høyre er mer et økonomisk spørsmål enn det er for oss. Vi har lagt avgjørende vekt på det som er selve saken, nemlig å styrke det samiske språk og det samiske språks kultur og videre eksistens. I en slik sammenheng må vi være villig til å si ja til opplæring utenfor forvaltningsområdet, når vi vet at vi i hvert fall ikke står overfor de helt — skal vi si — gedigne utgifter i forhold til opplæring.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er ute.

Hallgrim Berg: Den offisielle haldninga til samisk språk har i det siste hundreåret gradvis skifta frå open motarbeiding til neglisjering, frå passiv tolerering over til grunnlovsvern — og til sist aktive tiltak for vern og utvikling.

Når ein no gjennom språklege reformtiltak vil styrkja samisk språk og kultur i offentleg samanheng, t.d. innanfor administrasjon, rettsstell, helse- og sosialsektoren, skule- og utdanningssektoren, vil det nok for mange nordmenn kjennast som eit forsøk på å retta opp att «alle feil ifrå i går». Det er alltid eit spørsmål om kor langt ein skal gå lovvegen for å tena ei sak. Eg trur departementet har funne ein modus vivendi. Den nye lova burde inntil vidare vera tenleg. Det er nok av utfordringar og oppgåver å ta fatt i for å oppfylla intensjonane i praksis. Men tvillaust vil lovfesting av visse språklege rettar saman med eit aktivt språkrøktsarbeid vera med på å lyfta sjølve statusen og prestisjen til samisk språk både i og utanfor forvaltningsområdet, slik at lova blir eit middel til å styrkja og utvikla samisk språk og identitet.

Gjennom innsatsen frå Norsk kulturråd, Norsk språkråd, NRK, ein del departement og samiske organisasjonar har samisk kunst, litteratur og teater, handverk, musikk osv. fått eit tydeleg oppsving etter ny sjølvransaking og sterkare samhald mellom urfolket — ein klar internasjonal trend på 1970- og 1980-talet. I Noreg har den kunstnarlege oppbløminga på samisk kulturgrunn i det siste vore særleg imponerande. På denne måten har det samiske språkmiljøet fått eit sterkare grunnlag til å kunna møta føresetnadene i ei lov om offentleg bruk av samisk. Samisk vilje og norsk lov i samspel med offentleg satsing og nye næringstiltak burde såleis kunna gje rom for ein viss optimisme for samisk språk og kultur utover 1990-talet og inn mot eit nytt hundreår. Ikkje minst vil Sametinget kunna spela ei viktig rolle i den vitaliseringa av samisk identitet som no går føre seg.

Samtidig som kyrkje- og undervisningsnemnda meiner at ein må gå stegvis fram og at det vil ta noko tid før lova kan etterlevast på alle verkeområde og saksfelt, er det òg viktig å framheva dei positive verknadene som lova vil kunna få både for den einskilde, for samegruppene og for storsamfunnet. I tillegg til at det er rett i seg sjølv å styrkja samisk språk, kultur og individuelle rettar, har forskinga for lengst slått fast at det å vera tospråkleg ikkje er eit handikap, men eit stort pluss for den einskilde. Det å tenkja og ha øvd seg i alternative strukturar og vokabular alt frå barnsbein av, gjer ikkje tileigninga av framandspråk nr. 2 og 3 vanskelegare, men heller lettare. Det er også eit moment i desse Europa-tider som har relevans for det evige ordskiftet om ein bør ha opplæring i både norsk hovudmål og sidemål.

Det å ta vare på samisk språk og kultur er i dag eit nasjonalt ansvar. Det dreiar seg også om heilt spesielle verdiar. Samisk språk er t.d., ved sidan av sorbisk i det tidlegare DDR, det einaste levande språket i Europa som har verbaldualis, slik ein fann det i attisk/gresk. Det har grammatikalske finessar, ein ordrikdom for naturfenomen og eit utruleg system for avleiingar og endingar etter ordstammer som gjer mogleg spontane, språklege nyskapingar. Setningar som på norsk er aldri så lange, kan framførast i eitt ord. Difor er det ikkje berre menneskelege, etniske og allmennkulturelle grunnar til å verna samisk språk, men òg sterke lingvistiske grunnar. Ein må ikkje gløyma at samisk er ein del av den europeiske pluralismen, og at også Noreg har eit ansvar for å gjera Europa fargerikt.

Til sist eit viktig ord om minoritetane innanfor minoriteten, dvs. sør- og lulesamane. Dei vil fordi dei er så få, alltid ha særlege problem med å nå fram med sine ønskjemål og sine rettar. For desse er det særleg viktig å få høyra program på sine eigne språk i NRK. Kyrkje- og undervisningsnemnda streka i 1988 under kor viktig det er at sendingar på sør- og lulesamisk blir styrkte med eigne medarbeidarar, og at sendingane kjem til faste tider.

Det planlagte kulturelle samiske senteret i Tysfjord er ei gamal sak som no bør koma vidare mot realisering. Det bør difor sjåast på

ikkje berre med velvilje eller som ei form for almisse, men som ei naturleg oppfølging av offentleg ansvar overfor ei forsømt folkegruppe.

Til slutt vil eg ta opp det framlegget frå Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet som er tatt inn i innstillinga på side 7.

Presidenten: Representanten Hallgrim Berg har tatt opp det forslaget han selv refererte til.

Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Reidar Johansen: Representanten Berg var svært opptatt av å beholde og styrke pluralismen og koblet dette til den samiske språkloven. Nå er det ikke slik at det bare er i språklovens såkalte forvaltningsområde det bor samisk befolkning som har behov for å bruke og utvikle sitt språk og også kunne ta permisjon for å utvikle sitt forhold til språket ytterligere. Konsekvensen av språkloven er helt klar, man bidrar ytterligere til en statusheving av både språk, egenoppfatning og kultur. Og da synes jeg det er merkelig at den borgerlige fraksjonen ikke vil åpne adgang for samisk talendes, også utenfor det såkalte forvaltningsområdet, rett til utdanningspermisjon. Det strider sterkt imot det Hallgrim Berg selv snakket om, nemlig pluralismen. Denne pluralismen må ikke bare gjelde i det såkalte forvaltningsområdet, men i områder hvor folk av samisk herkomst befinner seg. Det finnes mange andre sentrale samiske strøk i landet enn det såkalte forvaltningsområdet. Det kan nevnes i fleng Tysfjord, Røros og Fosen. Det er beklagelig at flertallet ikke vil åpne for ytterligere rett til permisjon.

Hallgrim Berg: Eg skal svara særs stutt på dette. Eg trur ikkje det er nokon i salen som eigentleg er usamd i det representanten Johansen sa om at ein sjølvsagt aller helst burde ha sett heile landet under eitt med ein gong. Men som komiteen har sagt i innstillinga, må ein gå noko stegvis fram. Det er nok av oppgåver å ta fatt på for å gjennomføra lova innafor forvaltningsområdet òg. Det gjeld læremiddel, lærerkrefter, tolketeneste osv. Eg trur alt me har av samiske ressursar i det norske samfunnet, langt på veg vil bli oppbrukte dersom lova skal gjennomførast i forvaltningsområdet så fort det lèt seg gjera.

Me har ikkje sett inn nokon prinsipiell motstand mot å la dette omfatta også andre. Men som representanten Frost Sterri sa i stad, må det først og fremst vera arbeidsgjevarane, dei forskjellige offentlege instansar som det her er snakk om, som må definera behovet.

Men la oss no få denne store dagen overstått. La lova få verka ein stund, og la oss halda spørsmålet om utdanningspermisjon varmt, slik at me eventuelt kan koma attende til det. Det trur eg også statsråden er innstilt på.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Jan Simonsen: Begrunnelsen for Fremskrittspartiets forslag i denne saken står trykt i innstillingen, så jeg skal ikke bruke tid på å gjenta den her. Jeg skal kun nøye meg med å ta opp vårt forslag til § 40 a, tredje ledd, annet punktum. Forslaget lyder:

«Dersom det er minst ti elevar med samisk talemåte ved ein skole, kan dei krevje opplæring i samisk.»

Fremskrittspartiet stiller med andre ord noe strengere krav til antall elever før det iverksettes et tilbud som koster penger, enn flertallet gjør.

I tillegg vil jeg be presidenten være oppmerksom på at Fremskrittspartiets representanter vil bli anbefalt å stemme imot ny § 40 a, punkt 2., som lyder:

«Kommunestyret kan etter fråsegn frå skolestyret gjere vedtak om at born med samisk talemål skal ha opplæring i samisk i alle ni år og at dei som har norsk som talemål skal ha samisk som fag.»

Dette stemmer Fremskrittspartiet imot fordi det innebærer et betydelig element av tvang.

I tillegg vil Fremskrittspartiets representanter bli anbefalt å stemme for forslaget i innstillingen fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Simonsen har tatt opp det forslag han selv refererte. Presidenten har merket seg Fremskrittspartiets ønske når det gjelder avstemning i § 40 a.

Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Hallgrim Berg: Den breie semja i kyrkje- og undervisningsnemnda i denne saka, som er streka under av mange, er gledeleg. Det er semje i det alt vesentlege både når det gjeld grunnleggjande resonnement, konkrete standpunkt og målsetjingar.

Men eg synest forslaget som Framstegspartiet set fram, er ganske kraftig kost. Dei har nemleg som eit krav at det skal vera minst ti elevar med samisk talemål ved ein skule før dei kan krevja opplæring i samisk. Alle dei andre partia set grensa ved tre elevar. Og når me kjenner til busetnadstilhøva for desse fol-

kegruppene, seier det seg sjølv at det i svært mange tilfelle er særs vanskeleg å kunne nå opp i ti elevar. Framstegspartiet sin høge terskel gjer jo då den språklege retten til mange samiske born heilt illusorisk.

Har representanten Simonsen tenkt over det? Er han tilhengar av språleg rett på papiret, men ikkje i praksis? Eg meiner at framlegget frå Framstegspartiet ville føra til eit tilbakesteg i likeverds- og likestillingspolitikken dersom det skulle få fleirtal. Eg meiner at det må vera nok med tre elevar for å få opplæring i samisk, når det er nok med ein utlending for å få opplæring i sitt morsmål her i landet.

Jan Simonsen: Jeg kan ikke se noen prinsipiell forskjell mellom å sette grensen ved tre, fire, fem eller ti elever. Dersom man hadde hatt et klart prinsipielt standpunkt her, måtte man sagt at dette var en rettighet for alle med samisk bakgrunn. Det skulle således være nok med en enkelt elev med samisk bakgrunn ved en skole i Oslo eller andre steder, så hadde denne eleven krav på opplæring i samisk.

Verken flertallet eller noen andre partier i komiteen har ønsket å sette en grense ved én elev. Og da ser jeg ingen prinsipiell forskjell mellom flertallsforslaget og Fremskrittspartiets forslag. Fremskrittspartiets forslag vil spare inn noe mer penger i de større byene i landet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Theo Koritzinsky (komiteens leder): Dette er en historisk merkedag for det samiske språk og samisk kulturutvikling. Det har vært mange slike merkedager i dette hundreåret, men flere av dem har vært negative. Flere av dem har vært merkesteiner som har stått som symboler på undertrykking av samenes språklige og kulturelle rettigheter. Det har heldigvis de siste årene, ikke minst takket være de samiske organisasjonenes egeninnsats, blitt en større forståelse for de tradisjoner, de verdier og de utviklingsmuligheter som den samiske kulturen har, og også større forståelse i det norske storsamfunnet for at dette er tradisjoner, verdier og utviklingsmuligheter som vi alle bør ta vare på og oppmuntre.

Jeg vil gjerne berømme saksordføreren for å ha gjort en god jobb med denne saka. Jeg synes også at departementets forslag er både ryddig og perspektivrikt som dokument til Stortinget.

Det er særlig på tre punkter komiteen går noe lenger enn departementet. Det gjelder for det første det avsnittet der komiteen mener det er for snevert å definere samisk språk som «nord-samisk.» Komiteen sier at

> «nord-, sør-, lule- og øst-samisk er likeverdige samiske språk. Komiteen mener det må være naturlig at nord-samisk brukes som språk i forvaltningsområdet.
>
> Når det gjelder bruk av samisk utenfor forvaltningsområdet, vil det være naturlig at språkbruken og språkopplæringen fortrinnsvis knyttes til det språk som er mest utbredt i vedkommende område.»

Dette synes jeg er en viktig understreking av pluralismen også innenfor samisk språkkultur.

For det andre er det viktig at komiteen foretrekker å bruke begrepet «forvaltningsområde for samisk språk» istedenfor «kjerneområde.» Her følger vi opp et forslag fra Sametinget.

For det tredje foreslår komiteen at Kåfjord inngår i forvaltningsområdet for samisk språk.

Nå er ikke dette en merkedag som betyr slutten på Stortingets behandling av samisk språk og kulturutvikling. Vi får heldigvis flere utfordringer i tida som kommer, og jeg vil særlig peke på tre viktige utfordringer som ligger i statsbudsjettet.

Jeg mener at den beste måten stortingsflertallet kan følge opp denne merkedagen på, er gjennom økte bevilgninger i statsbudsjettet til Samisk utdanningsråd, som trenger flere stillinger, flere ressurser, for å kunne gjøre sin viktige jobb. For det andre at vi får et stortingsflertall for å opprette et lule-samisk kultursenter. Representanten Hallgrim Berg fra Høyre var inne på verdien av å få til et slikt senter. I og med regjeringsskiftet har Kulturdepartementet foreslått opprettelse av et slikt senter, og representanten Hallgrim Berg kan nå, i motsetning til under den forrige regjering, faktisk stemme for opprettelsen av et slikt senter ut fra den nye regjeringens forslag.

For det tredje vil jeg understreke betydningen av å videreutvikle sameteatret Beaivvas. Det har nå en fast status, det fikk det gjennom statsbudsjettet i fjor, men det står fortsatt på en ymse-post under teaterkapitlet. Det synes jeg er en uverdig plassering. Jeg mener at sameteatret bør opp på regionteaternivå både bevilgningsmessig og ved at det får status som et regionteater.

Jeg nevner dette med Samisk utdanningsråd, et lulesamisk kultursenter og samisk teater fordi det er viktig at samekulturen har tunge, solide kulturinstitusjoner som kan være redskaper for videreutvikling av samisk språk og kultur, og vi har sjansen til å støtte disse institusjonene over statsbudsjettet, hvis vi vil.

Britt Harkestad: Dei forslaga til nye lovreglar som vi i dag behandlar, tar sikte på å auka moglegheitene for å kunna bruka samisk språk i kontakten med offentlege organ. Lovforslaga tar vidare sikte på å betra grunnlaget for samisk identitetsforankring og språkleg utvikling.

Etter Kristeleg Folkeparti sitt syn er dette viktige tiltak, fordi utviklinga av det samiske språket er heilt vesentleg for å styrkja det samiske folket sin identitet og sjølvkjensle. Innan alle kulturområde veit vi at språket spelar ei svært sentral rolle i utviklinga av den levande kulturen.

Når vi kan registrera at det samiske språket er i tilbakegang, er det også eit signal om at den samiske kulturen er trua. Eg trur det er ein rett analyse at tilbakegangen for det samiske språket har å gjera med manglande moglegheiter til å bruka språket i offentleg samanheng. Det er dette vi no ønskjer å gjera noko med, og eg vil understreka det grunnsynet som ligg bak lovforslaget, nemleg at samisk og norsk språk er likeverdige og skal vera likestilte språk.

I ei sak som gjeld ein minoritets rettar, er det positivt at det frå dei dominerande partia og frå storsamfunnet si side er brei forståing for behovet for å sikra minoritetane sine rettar. Ei slik brei forståing avspeglar seg òg i komiteinnstillinga vi i dag behandlar, sjølv om det er enkelte dissensar.

Denne positive grunnhaldninga meiner eg også burde vera sjølvsagt m.a. på bakgrunn av den relativt nye § 110 a. i Grunnlova som vart vedteken i april 1988. Der vert det, som kjent, slege fast:

> «Det paaligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv.»

Eg vil for min del streka under at komiteen er samrøystes i spørsmålet om lovregulering, om oppretting av eit forvaltningsområde for samisk språk, om retten til svar på samisk og i spørsmålet om bruk av samisk i rettsstellet. Når det gjeld rett til utdaningspermisjon for tilsette i offentlege organ, er det likevel ein viss dissens om kven denne permisjonsretten skal gjelda. Eg viser her til merknadene frå Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet i komiteinnstillinga. Kristeleg Folkeparti vil støtta departementet sitt forslag om at retten til permisjon skal gjelda for tilsette i lokale eller regionale organ i forvaltningsområdet.

Framstegspartiet har som kjent ein del avvikande synspunkt som i realiteten avgrenser retten for samisktalande når det gjeld opplæring i samisk i skulen. Eg vil ikkje gå nærare inn på desse forslaga, men berre peika på at det vil vera noko for stivbeint om ein skal krevja at det minst er ti elevar med samisk talemål ved ein skule, før skulen vert pålagt å gje undervisning til desse elevane i samisk språk.

Med desse merknadene vil vi frå Kristeleg Folkeparti si side slutta oss til forslaga om endringar i samelova, lova om grunnskulen og lova om domstolane, slik Kristeleg Folkeparti òg har varsla i komiteinnstillinga.

Leiv Blakset: Det er ei viktig lov vi diskuterer i dag, fordi denne lova vil kunne opne for perspektiv av stor verdi for samisk språk og følgjeleg samisk kultur. Bruken av samisk språk er no på veg attende, og dette trugar sjølve eksistensen for den samiske kulturen. Dette lovforslaget vil kunne rette på dette. Eg vil streke under at lovforslaget åleine ikkje er nok til å skape ny giv for samisk språk og samisk kultur. Det lyt vere nokså stor grad av positive haldningar hjå alle dei som skal nytte ut dei moglegheitene som ligg i denne lova, om resultatet skal verte godt.

Lova saman med ressursar og ei positiv haldning hjå alle som på ulike forvaltningsnivå kjem til å ha noko med gjennomføringa av intensjonane i lova å gjere, er faktorar som i eit konstruktivt samspel vil gje resultat.

Det er viktig å streke under at lovforslaget byggjer på det grunnsynet at samisk og norsk språk er likeverdige og bør vere jamstelte språk. Eg finn grunn til å streke under at lovforslaget er i samsvar med den internasjonale utviklinga om sterkare vern av minoritetsspråk.

Eg tykkjer òg det er viktig å minne om at dette lovforslaget bygger på Samekulturutvalet sine utgreiingar om desse spørsmåla, og at det har vore gjennomført ei rekkje høyringar.

Det seier seg sjølv at det kan dukke opp ulike framlegg til løysingar av så omfattande spørsmål som denne saka reiser, men eg tykkjer departementet har funne fram til rimeleg gode løysingar på desse viktige spørsmåla. Kanskje syner det seg, etter at lova har fungert ei viss tid og vorte prøvd ut i praksis, at det må gjerast visse endringar. Stortinget vil visseleg vere open for det.

I handsaminga i komiteen har ein samla komite gått inn for å ta med Kåfjord kommune i Troms i det samiske språkområdet, i tillegg til dei kommunane frå Finnmark som departementet gjorde framlegg om skulle utgjere dette området. Komiteen var i det aktuelle området i haust og kom fram til at det var rett å ta Kåfjord med, av di det samiske språket tykkjest å vere meir truga i denne kommunen enn i indre Finnmark.

Elles har komiteen delt seg i synet på rett til utdanningspermisjon. Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og SV, vil utvide retten til permisjon for utdaning til òg å gjelde utanfor forvaltningsområdet når organet det gjeld, finn at det er trong for slik kunnskap som er omtala i proposisjonen.

Mindretalet i komiteen, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet, er samde med departementet i at retten til permisjon skal gjelde tilsette i lokale eller regionale organ innan forvaltningsområdet. Eg ser for meg at dette kan verte ei mellombels løysing.

Eg vil seie meg svært lei for at det i denne store og viktige saka i så stor grad har vorte fokusert på akkurat denne dissensen, m.a. gjennom innslag i TV og andre medium, og ved svært mange oppmodingar direkte om dette. I denne saka er det, som eg har prøvd å få fram innleiingsvis, så mange og viktige positive element at desse burde fått hovudmerksemda, men i staden har denne dissensen fått stor merksemd.

Det har vore stilt spørsmål om ikkje mindretalet i komiteen har forståing for problema i dette området. Dette er ei feil problemstilling. Eg vil påstå at eg føler at dette ikkje er spørsmål som eg har vore med på å skubbe under teppet.

Eg vil ikkje svare for andre, men for meg sjølv, og ta fram nokre moment som eg tykkjer er avgjerande. Eg har ikkje fått vite kva for konsekvensar, korkje språklege, administrative eller økonomiske, dette fleirtalsforslaget inneber. Eg ønskjer å vite kva eg er med på.

Dette er ei stor og omfattande sak eller reform. Det kan vere klokt å gå stegvis fram, noko ein samla komite òg uttalar i innstillinga når det gjeld gjennomføringa av denne reformen. Er det her gjort noko som kan kallast feil eller forsøming, må Stortinget kome tilbake til dette når ulike konsekvensar er kartlagde. Eg vil be statsråden og departementet merke seg dette, følgje med i utviklinga og eventuelt kome tilbake med nye forslag, om det skulle syne seg å vere rett.

Elles har eg stor tiltru til at dersom dette spørsmålet om rett til utdaningspermisjon utanfor forvaltningsområdet skulle dukke opp, vil det bli vist romsleg skjønn frå vedkomande etat eller institusjon når det gjeld søknader om permisjon.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Ulf Guttormsen: Flere av representantene som har hatt ordet nå, det gjelder spesielt talerne fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, har vært opptatt av dette med utdanningspermisjon utenfor forvaltningsområdet. Jeg må si det overrasker meg litt at man for det første tar det opp på den måten man gjør, og ikke minst den måten man forsøker å vinkle det på. Man kan nærmest få inntrykk av at det er Arbeiderpartiets og SVs representanter som har gjort seg skyldig i et eller annet galt ettersom vi har tillatt oss å fremme forslag om dette. Jeg vil bare spørre representanten Blakset — og det gjelder for øvrig også de andre som har tatt dette opp: Når har f.eks. representanten Blakset tatt opp denne saken med saksordføreren eller andre i komiteen? Når har man bedt om å få belyst dette problemet vis-à-vis departementet? Jeg har ikke hørt et eneste spørsmål om det. Og jeg vil bare gjenta: Jeg tror dette mer har hatt sin bakgrunn i den forrige regjerings budsjett. Det var mer økonomiske vurderinger som lå til grunn, enn det at man var så forferdelig opptatt av konsekvensene, for de økonomiske konsekvensene kunne neppe ha skapt det totale kaos i den forrige regjeringens budsjett. Her snakkes det tross alt bare om kanskje noen hundre tusen kroner i løpet av et år, eller i verste fall 1 million kr.

Leiv Blakset: No etterlyste Guttormsen haldningar også hos Høgre og Kristeleg Folkeparti. Eg skal svare på eigne og partiet mitt sine vegner slik eg har opplevd utviklinga i denne saka. Det gjeld retten til utdaningspermisjon utanfor forvaltningsområdet. Så vidt eg oppfatta representanten Guttormsen, skulda han oss for å ha gitt saka ei vinkling som på ein måte skulle gjere Arbeidarpartiet til ein slags syndebukk, og tatt opp saka på ein heilt spesiell måte — at Arbeidarpartiet og SV har «gjort seg skyldig i ett eller annet galt», var vel det uttrykket Guttormsen brukte.

Så var det spørsmål om når eg har bedt om opplysningar omkring dette spørsmålet. I mitt første innlegg sa eg at det var først etter at denne saka var ferdigbehandla i komiteen, at mediamerksemda har vorte svært stor. Eg hadde få førespurnader utanfrå om dette spørsmålet før komiteen hadde levert si innstilling, så fokuseringa på dette problemet har vakse sterkt etter som saka har gått sin gang. Dersom det hadde vore så sterk fokusering på dette spørsmålet under behandlinga i komiteen frå media si side, frå aviser, gjennom brev som vi har fått inn og frå direkte personlege førespurnader, ville nok dette spørsmålet ha vorte fokusert mykje meir og mykje tydelegare i komiteen.

Det vart stilt spørsmål i komiteen om kva konsekvensen av dette ville bli, men ingen

kunne gje meg eit svar på det. Derfor har eg den haldinga som eg har gitt uttrykk for. Men eg vil streke under at her som på andre område må ein vere open. Har det skjedd noko som bør rettast opp, er mi oppmoding at departementet følgjer med og kjem tilbake med forslag for eventuelt å gjere noko med dette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Statsråd Åse Kleveland: Å lære sitt eget språk er å lære å tenke. Å lære sitt eget språk er en forutsetning for å forstå seg selv, men det er også en forutsetning for å forstå andre. Derfor er det å kunne lære og bruke sitt eget språk selve forutsetningen for å lære seg selv å kjenne, få tilgang til årtuseners erfaringer og til slektens lange lære.

Derfor er dette en så viktig dag, først og fremst for det samiske, men også for det norske folk, og enda et vendepunkt i den offentlige samepolitikkens historie. Det er et bevis på at Norge lever opp til de forpliktelser man har i egenskap av å være pådriver i det internasjonale arbeidet for urbefolkningenes rettigheter. Det gjelder urbefolkningenes rett til å bevare kultur og språk så vel som sikring av livsgrunnlag og mulighet for politisk deltakelse. I dette arbeidet har FN og ILO så vel som norske myndigheter hatt et nært og fruktbart samarbeid med samene.

Med de foreslåtte lovreglene og endringsforslagene fra komiteen vil den rettslige status for det samiske språket i Norge bli hevet til et nivå som ingen lignende minoritetsspråk i Europa har i dag. Lovreglene vil være et viktig virkemiddel for å sikre at språket kan benyttes i flest mulig sammenhenger, og ikke minst at språket kan utvikles videre.

Lovforslaget inneholder regler om at samisk og norsk er likeverdige språk som skal likestilles etter nærmere regler. Dette likeverds- og likestillingsprinsippet skal være et mål for all offentlig tjeneste — kommunal, fylkeskommunal og statlig.

Ifølge forslaget skal det gjelde særlige regler for bruk av samisk i de kommunene som vil utgjøre et forvaltningsområde for samisk språk. Proposisjonen foreslår fem kommuner i Finnmark, mens en enstemmig komite foreslår at også Kåfjord i Troms skal inngå i ordningen. I proposisjonen ble Kåfjord nevnt som en kommune det ville være naturlig å vurdere når man hadde erfaringer fra Finnmark, fordi kunnskapene i samisk er noe svakere her. En utvidelse av området i tråd med komiteens flertall vil forhåpentligvis likevel ikke by på uoverstigelige problemer. Jeg vil understreke at etablering av et forvaltningsområde bør gi positive ringvirkninger for samisk språk også utenfor dette området.

Jeg vil gjerne få benytte anledningen til å kommentere flertallets merknader til den foreslåtte regel om rett til permisjon for å lære samisk. Forslaget omfatter alle regionale og lokale offentlige organer som har hele eller deler av forvaltningsområdet som sitt tjenesteområde, uansett om de er plassert innenfor området eller ei. Permisjonsregelen i proposisjonen har derfor en langt større rekkevidde enn det komiteflertallet forutsetter. Jeg konstaterer at komite-flertallets forslag til § 3—7 innebærer en landsomfattende permisjonsregel.

Jeg ser det som meget viktig at det opprettes et samisk språkråd og er glad for komiteens enstemmige tilslutning til dette. Rådets årsmelding vil avspeiles i den årlige stortingsmelding om Sametingets virksomhet, hvilket vil gi Stortinget anledning til regelmessige drøftinger om tiltak som kan bevare og styrke det samiske språk.

De økonomiske konsekvenser ble i proposisjonen beregnet til ca. 13,8 mill. kr. Inkludert merkostnader ved å innlemme Kåfjord får man en totalkostnad på 16,8 mill. kr pr. år. Den usikkerhet som knytter seg til interessen for ordningen, vil nødvendigvis prege dette anslaget. Regjeringen ønsker imidlertid å revurdere de økonomiske og administrative konsekvenser etter to—tre års praksis.

Kulturdepartementet går nå i gang med å utarbeide forskrifter til de nye reglene i sameloven. Det er i dag ikke mulig for meg å angi ikrafttredelsesdato. Det er likevel min forhåpning at dette vil skje i løpet av annet halvår av 1991.

Det vil nødvendigvis ta noe tid å bygge opp den nødvendige kompetanse i samisk språk. Jeg slutter meg imidlertid fullt ut til komiteens synspunkt om at innkjøringsperioden bør være så kort som mulig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Hallgrim Berg: Det er ei problemstilling som ikkje har vore tatt opp her enno, som er noko spesiell og som eg veit uroar ein del, og som difor bør kommenterast og avklarast. Det gjeld ny § 40 i grunnskulelova, om samisk opplæring skal vera obligatorisk eller ikkje for alle i området.

Departementet gjer framlegg om at born med samisk talemål skal ha opplæring i alle ni åra. Det er greitt. Men kva med dei som har norsk som talemål? Skal dei ha den same typen opplæring? I lovframlegget til § 40 står det at dei skal ha samisk som fag, men i de-

partementskommentaren til paragrafen står det at alle skal ha samisk, men «i ulik grad». Dette tykkjest uklart. Er det mogleg for statsråden å utdjupa dette punktet? Vil dette punktet om samisk fagopplæring for norsktalande kunna tøyast så langt at ein risikerer at nøkkelpersonell ikkje vil slå seg ned i dei seks kommunane det gjeld? Det er vel i så fall ikkje tilsikta. Eg er klar over at dette punktet vil bli vurdert ulikt i dei seks kommunane, då lova i si visdom legg avgjerda om obligatorisk språkopplæring til det enkelte kommunestyret etter tilråding frå skulestyret. Slik sett opnar lova for fleksibilitet og verkar balansert på dette punktet. Men det er altså ein del uklare forhold som ein kanskje burde få avklart. Eg er ikkje sikker på om det er utdanningsministeren eller kulturministeren som er rette vedkomande i denne saka — det er vel helst utdanningsministeren?

Presidenten: Dette er et replikkordskifte etter kulturministerens innlegg, så i tilfelle utdanningsministeren har noe å tilføye, må han tegne seg på talerlisten.

Ønsker statsråd Kleveland å svare på replikken?

Statsråd Åse Kleveland: Jeg henviser til det svar som utdanningsminister Hernes vil gi senere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Anders Aune: Samisk kultur er en berikelse for landet vårt, og det hersker stor enighet om at den bør styrkes, bl.a. ved den språkloven vi behandler her i dag. Men om det vil være tilstrekkelig for å bevare den samiske kulturen og det samiske språk på lang sikt, kan det naturligvis stilles spørsmål om, så sterk som påvirkningen utenfra er i dag.

Samisk som skriftspråk er av ny dato. Jeg har sett hevdet at bare ca. 20 pst. av befolkningen i de mest utpregede samekommuner i Finnmark kan lese og skrive samisk. Det henger sammen med at samisk har vært et talespråk og ikke et skriftspråk. Det vil derfor ta lang tid før samisk blir brukt og forstått på linje med norsk også i de samiske kommuner.

Praktiseringen av loven vil føre til en ganske merkbar større treghet i forvaltningsorganenes virksomhet. Oversettelse og tolking tar tid — lang tid. Dette i tillegg til den treghet en har ellers i forvaltningen, kan etter hvert som erfaring blir høstet, føre til at mange ser seg bedre tjent med å bruke norsk. Det kan bli slik at det fortrinnsvis blir idealister som av ideologiske grunner bruker samisk overfor myndigheter som bare behersker norsk. Myndighetene bør følge godt med, slik at Stortinget kan drøfte disse erfaringene når meldingene fra Sametinget kommer til behandling. De skal jo omhandle disse spørsmål.

Gjennomføring av språkloven vil kreve personellmessige og økonomiske ressurser som ingen på det nåværende tidspunkt har oversikt over. Det må sterkt understrekes at kommuner, fylkeskommuner og statlige organer over statsbudsjettet må få bevilget de penger som behøves. Å styrke samisk kultur har en nasjonal dimensjon, det er en nasjonal oppgave. Dersom den oppfatningen får festne seg at gjennomføringen går på bekostning av andre oppgaver i lokalsamfunnet, kommer språkloven raskt i vanry. Det er ikke fritt for at mange i Finnmark er redd for en slik utvikling.

Lovforslagets bestemmelse om at kommunene skal kunne tvinge norske foreldre til å la sine barn bli undervist i samisk, kan jeg ikke være enig i, så lite som de får bruk for samisk språk i det praktiske liv. Slik vil iallfall svært mange norske foreldre se det. Denne bestemmelsen vil jeg stemme imot — om presidenten gir meg anledning til det — det gjelder de tolv siste ord i § 40 a, punkt 2. Det at norske foreldre kan settes under tvang i et slikt spørsmål, kan få alvorlige negative følger for tilgangen på kvalifisert arbeidskraft i dette området. Representanten Berg var også inne på dette spørsmålet ganske nylig. Det er ikke et uviktig spørsmål. Nå er det sannsynlig at kommunene vil avholde seg fra å gjøre slike uheldige tvangsvedtak. Jeg har egentlig den tiltro til kommunene at de vil avholde seg fra det, men da behøver en jo heller ikke etablere denne lovhjemmelen.

Svein Ludvigsen: Sameloven og opprettelsen av Sametinget var milepæler i samkvemmet mellom storsamfunnet og samene som minoritetsgruppe. Det må ikke få føre til større avstand, men bidra til økt forståelse, gjensidig interesse og deltakelse i både det norske og det samiske.

Dessverre synes enkelte å ønske det motsatte ved å nøre opp under motsetninger i stedet for likeverdet i det norske samfunn. Ingen er tjent med en utvikling henimot en stat i staten. Fornorskningen i skolen for noen år siden må bære ansvaret for tilbakegangen i bruken av det samiske språket som nå faktisk rokker ved den samiske kulturen.

I et slikt perspektiv er forslaget om å sidestille norsk og samisk som likeverdige språk i spesielle områder helt nødvendig. Å åpne for bruk av samisk der hvor dette språket er i daglig bruk, i kontakt med forskjellige offent-

lige organer, vil bidra til en sikring av rettighetene til dem som i dag har samisk som sitt hovedspråk, og i tillegg bidra til styrking og videreutvikling av samisk for dem som ønsker å bruke det mer aktivt.

På den annen side må man respektere de som ikke ønsker å bli påtvunget et språk de ikke vil ha. I rettferdighetens navn må man ikke gjenta en urettferdighet — med motsatt fortegn — ved å nedvurdere norsk og påtvinge samisk. Det er vel kjent at forslaget om en samisk språklov har vakt sterke reaksjoner i mange kommuner.

Porsanger var etter hva jeg forstår sterkt splittet i sitt syn på denne saken, og kommunestyrets vedtak ble gjort med 16 mot 9 stemmer. Enkelte påstår at dette står i sterk strid med folkemeningen i kommunen, og at de er redd vedtaket om at Porsanger skal være med i det samiske kjerneområdet, vil splitte lokalbefolkningen. Underskriftskampanjer samlet 850 underskrifter mot språkloven i en kommune hvor 189 personer var manntallsført ved sametingsvalget, og hvor bare 124 stemte.

Det vil være trist og til lite gagn for det samiske språket dersom vedtaket vi her gjør, splitter og skaper nye skiller mellom samisktalende og norsktalende.

Dette tilsier også at komiteens merknader må tillegges vekt når den sier at man må regne med at det vil ta en tid før loven vil kunne etterleves på alle virkeområder og saksfelt. Det er etter min mening helt nødvendig at man i gjennomføringen av loven går skrittvis fram og tar den nødvendige tid til hjelp. Det ideelle i lovens bokstav og ånd kan lett drukne i mangel av tolketjeneste, i mangel av tilgjengelige lærerkrefter og læremidler, og på grunn av den kommunale økonomien. Om kommunene i forvaltningsområdet skal kunne utvikle tilbudene i tråd med lovens intensjon, må de også gjøres økonomisk i stand til det, enten det nå blir ved rammebevilgninger eller øremerkede tilskudd.

Jeg vil også sterkt understreke at retten til utdanningspermisjon må basere seg på at arbeidsgiveren definerer behovet, og at ordningen med bindingstid etter endt permisjon må beholdes.

Jeg er særdeles tilfreds med at komiteen foreslår at Kåfjord skal inngå i forvaltningsområdet. Det er i samsvar med kommunens og Troms fylkeskommunes egne ønsker.

Samekulturutvalget påpeker ganske riktig at det samiske språket er sterkt truet i Kåfjord, hvor det historisk har dype røtter i samisk grunn. Den samiske identitet i Kåfjord er truet, og det er derfor nødvendig å inkludere Kåfjord.

Det er nemlig ikke et holdbart argument slik departementet hevder, at forvaltningsområdet må være geografisk sammenhengende, eller at Troms ikke i samme grad som Finnmark har erfaring og kompetanse i behandling av samiske spørsmål.

Det er rett at det vises noe tilbakeholdenhet når det gjelder endring av grunnskolelovens § 40. Den formulering som er valgt, ivaretar på en balansert måte retten til opplæring i eller på samisk både i barne- og ungdomsskolen. Samtidig ligger det både en nødvendig begrensning og lokal styringsrett i det at kommunestyrene kan avgjøre spørsmålet om barn med samisk eller norsk talemål skal ha undervisning i samisk og i hvilket omfang.

Iverksettelsen av loven og tempoet i gjennomføringen stiller også krav til økt innsats for utdannelse av lærere, tolker og oversettere i samiske språk. Lærestedene i Alta, Kautokeino og Tromsø peker seg her klart ut, akkurat som en i annen sammenheng har sagt at Alta og Kautokeino skal tillegges et hovedansvar både hva angår forskning og utvikling innenfor samiske spørsmål.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Inger Pedersen: La meg først få replisere til foregående taler at jeg i det lovforslaget som i dag ligger på bordet, ikke kan se et eneste tegn på at norsk språk vil bli tilsidesatt til fordel for samisk. I det landet vi alle er borgere av, blir vi jo stadig påvirket til å lære norsk — jeg holdt på å si enten vi vil eller ikke — og jeg tror ikke det er noen sjanse for at samisk skal få en sånn dominerende plass som han gav uttrykk for.

«Hvorfor har samisk overlevd?», var tittelen på en kronikk i avisen Nordlys tidligere i denne måneden. Ja, det er faktisk litt av en gåte — ikke bare hvorfor, men også hvordan samisk språk har overlevd, spesielt i områder utenfor Finnmark. Jeg tror at denne loven kommer i grevens tid. Men jeg er betenkt over at retten til å bruke samisk i offentlig sammenheng bare gjelder i seks kommuner i den aller nordligste delen av landet. I loven er samisk i virkeligheten definert som nordsamisk, mens det jo finnes tre hovedgrupper av samisk i tillegg til nordsamisk, og disse samiske dialektene er, så vidt jeg vet, så forskjellige fra hverandre at det kan være problematisk for folk å forstå hverandre uten videre.

Lulesamisk og sør- og østsamisk har vært enda sterkere utsatt for fornorskningspresset enn nordsamisk. De som har strevd for å holde disse samiske dialektene i live, har nok ofte følt at de arbeider med ryggen mot veg-

gen. Likevel har de klart det. I fjordarmene i Tysfjord og til en viss grad også i Ballangen, Hamarøy og Sørfold er det fortsatt lulesamiske samfunn, og en stor del av barna fra samiske hjem i disse områdene behersker norsk dårlig når de begynner på skolen. Derfor er jeg redd for at loven slik den foreligger i dag, ikke går langt nok. Særlig er jeg betenkt over at retten til permisjon for å lære seg samisk for ansatte i offentlige organer bare skal gjelde for fem kommuner i Finnmark og Kåfjord i Troms.

La meg i forbifarten si at jeg er glad for at komiteen fant å ville gå inn for at også Kåfjord skulle innlemmes i forvaltningsområdet, men jeg er skuffet over at ikke hele komiteen kan slutte seg til Arbeiderpartiets og SVs forslag om at folk i offentlige organer også utenfor forvaltningsområdet har rett til permisjon for å lære seg samisk. Det er behov for slik kunnskap også i områder utenfor forvaltningsområdet. Det er det ingen tvil om hvis samisk språk skal kunne bestå og utvikle seg også utenfor det nordsamiske området. Jeg vil derfor så sterkt jeg kan, støtte flertallsinnstillingen fra komiteen, og spesielt vil jeg oppfordre Senterpartiets medlemmer til å stemme for. Det er jo dette partiet som gjør krav på å være distriktenes parti, så hvorfor ikke vise det i praksis?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Tillat meg noen korte merknader ved avslutningen av denne debatten.

Det var et overmåte viktig prinsipp Stortinget slo fast for et par år tilbake da man grunnlovsfestet det norske samfunnets ansvar overfor den samiske befolkning, i samsvar med formålsparagrafen i sameloven, og på denne måten slo fast det ansvar som det norske samfunnet har overfor samisk språk, kultur og samfunnsliv. Et av de aller vesentligste elementene i det å bevare den samiske kultur og identitet er nettopp det å bevare og videreutvikle det samiske språk, gi det utviklingsmuligheter og gi det et rettsvern. La meg få understreke at det er et meget aktivt språk vi her snakker om. Det er det aktive språk mellom befolkningen i det samiske kjerneområde, det er samiske barns første språk, det er slik at deler av den samiske befolkning faktisk bare behersker det ene språket. Jeg synes derfor det er et vesentlig prinsipp når Stortinget i dag gjennom denne språkloven slår fast at man likestiller samisk og norsk og etablerer et kjerneområde for det samiske språket.

Skal denne loven ha et reelt innhold, er det overmåte viktig at man følger den opp gjennom tiltak innenfor utdanningsinstitusjoner slik at de gir en bedre opplæring i og på samisk, at man bruker samisk aktivt i administrasjonen, at man gir en reell mulighet til å likestille det samiske og det norske språk, og at man også følger opp bevilgningsmessig slik at det ikke er økonomiske begrensninger i forhold til den reelle likestillingen i det samiske kjerneområde.

Jeg vil derfor slutte meg til den flertallsinnstilling som i dag er lagt fram, og understreke den prinsipielle betydning som ligger i at man etablerer en særskilt samisk språklov, den erkjennelse som ligger i denne loven av den norske stats ansvar overfor den samiske befolkning, og oppfølgingen av grunnlovsfestingen, og at man på denne måten gir et vesentlig bidrag til å styrke og utvikle den samiske kultur og identitet.

Ingrid I. Willoch: Når vi vedtar en lov, er det lovens ord som har autoritet. Det er ordlyden som vil ha gjennomslagskraft i rettssalene i årene etter, og det er ordlyden som vil være veiledende for en fylkesmann som skal drive legitimitetskontroll overfor en kommune. Derfor er jeg i likhet med representanten Aune meget bekymret over siste del av punkt 2 i § 40 a. Han bad om å få lov til å stemme mot 12 ord. Det virkelige antallet er 13, men vår realitet er den samme. For hva står det ikke i denne paragrafen — hva er ikke lovens ord? Jo, det står at et kommunestyre kan tvinge alle norsktalende barn, barn som har norsk som morsmål, til på et hvilket som helst tidspunkt i løpet av sine ni års skolegang å ha samisk som fag. Det er det som står der, og det er det man blir nødt til å rette seg etter.

Vi vet at i disse kommunene er en stor del av befolkningen norsktalende. Vi vet også at de har noe man kan kalle «norske gjestearbeidere», kvalifisert arbeidskraft, som oppholder seg i disse kommunene en del år, og vi har innført i Stortinget en rekke ordninger nettopp for å oppmuntre til det for at kommunene skal få tilstrekkelig dekning av slik arbeidskraft. Men — og det var jo også representanten Hallgrim Bergs spørsmål — vil ikke dette motvirkes av at vi vil oppleve at deres barn i de årene de er bosatt der, tvinges til å måtte lære samisk på skolen?

Jeg syns dette er en ytterst uheldig tilføyelse til denne loven. Jeg tror den er forholdsvis tvilsom i forhold til rettigheter som barn har generelt i forbindelse med sin skolegang. Jeg vil derfor, i likhet med representanten Aune, be om at voteringen legges opp slik at siste del av punkt 2 i § 40 a, blir votert over særskilt.

Presidenten: Presidenten har merket seg dette forslaget til avstemning, og vil gjøre re-

presentanten oppmerksom på at Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot hele punkt 2 i denne paragrafen.

Presidenten skal legge opp avstemningen slik at de syn som er kommet til uttrykk her, skal få vise seg også i voteringen.

Statsråd Gudmund Hernes: Jeg er glad for at representanten Berg tok opp dette spørsmålet, og at det også er fulgt opp av andre representanter etterpå. Jeg tror det kan være grunn til å rydde av veien både den uklarhet og den uro som her måtte være skapt.

Det som er poenget med hele loven, er at samisk språk og kultur i de angjeldende områder skal sidestilles med norsk. Det betyr selvsagt at en må ha en romslighet i utforming og opplegg som innebærer at elever med norsk som morsmål kan ha sin hovedforankring i norsk, slik samiske elever får det i sitt språk. Det betyr også at samisk som fag for norsktalende elever får et innhold og et omfang som utformes i Mønsterplanen. Det innebærer ikke nødvendigvis at de f.eks. skal ha undervisning i samisk på alle trinn.

Jeg tror lovteksten med denne presisering og det som også er kommet fram her i debatten, skulle fjerne grunnen til uroen på dette punktet.

Hallgrim Berg: Eg bad om ordet til sjølve voteringa. Det gjeld dei mindretalsframlegga som er tekne inn på side 7 i innstillinga. Der er det eit framlegg frå Framstegspartiet som Høgre vil røysta mot.

Så er det framlegg nr. 1, som er eit fellesframlegg frå Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet. Når eg nemner dette spesielt no som ei påminning, er det fordi det i kyrkje- og undervisningskomiteen er fleirtal frå Arbeidarpartiet og SV. Dette framlegget burde normalt ha vore innstillinga, ut frå fleirtalssituasjonen i salen. Eg seier dette for at det skal vera klårt at dette mindretalsframlegget burde få fleirtal i voteringa dersom alle på borgarleg side passar på å røysta som dei skal.

Ingrid I. Willoch: Jeg bad om ordet til en replikk til statsråd Hernes, for å få en avklaring. Selv med høreapparatet på var det veldig vanskelig å oppfatte hva som ble sagt av statsråden. Men jeg forstod det slik at Hernes bekreftet det som faktisk står i lovforslaget, at et kommunestyre kan pålegge barn som har norsk som morsmål, obligatorisk undervisning i samisk, selv om deres foreldre vet at opphold i kommunen vil bli forholdsvis kortvarig, og ikke ønsker at de skal pålegges en slik undervisning.

For sikkerhets skyld ber jeg statsråden bekrefte at min forståelse er riktig. Hvis den er det, vil jeg fastholde mitt ønske om å stemme imot denne delen av loven.

Statsråd Gudmund Hernes: Slik jeg har forstått denne paragrafen, er det tale om innholdet i et fag. Da vil det være et spørsmål om hvordan Mønsterplanen utformes. Det jeg også la til, var at omfanget og innholdet er noe som må kunne presiseres i tråd med Mønsterplanens intensjoner. Jeg vil også gå ut fra at en da må ta hensyn til de situasjoner hvor en kan komme opp i vanskeligheter av den art som representanten Willoch her var inne på.

Ingrid I. Willoch: Statsråd Hernes har selv forfattet og utgitt en rekke lover i samlinger, og skulle derfor ha god greie på hvor viktig det er å få med den korrekte ordlyd og forståelse av hva en lov handler om. Det denne loven handler om, er ikke det faglige innhold i timene, og hva som eventuelt kan stå i en mønsterplan om hva de skal omhandle. Det handler om et kommunestyre har rett til ved tvang å påby at en del barn som ikke har samisk som morsmål, skal ha obligatorisk opplæring i faget. Det er det paragrafen handler om, ikke det faglige innhold i de timene man har blitt påbudt å ha.

Harald Ellefsen: Det var statsråd Hernes' noe uklare og jeg vil si ulne innlegg som også fikk meg til å ta ordet. Jeg vil gjøre oppmerksom på at det som står i punkt 2 i forslaget til § 40 a i den lov Odelstinget nå innbys til å vedta, er:

> «Kommunestyret kan etter fråsegn frå skolestyret gjere vedtak om at born med samisk talemål skal ha opplæring i samisk i alle ni år og at dei som har norsk som talemål skal ha samisk som fag.»

— «Skal ha samisk som fag», og kommunestyret kan «gjere vedtak» om det.

Nå forstod jeg det slik at statsråd Hernes egentlig ikke er noe særlig lykkelig over denne lovteksten, siden han sier at det kan dreie seg om å ha undervisning omkring samiske spørsmål, og at departementet vil kunne sende ut fråsegner, så vidt jeg skjønner, som eventuelt skal gjøre denne lovbestemmelsen illusorisk. Men jeg er enig med representanten Ingrid I. Willoch i at slik går det ikke an å håndtere en lov. Odelstinget innbys jo nå til å gjøre et lovvedtak hvor det står at kommunestyret kan «gjere vedtak». Når statsråden åpenbart ikke kan slutte seg til realiteten i det lovvedtak som Odelstinget nå innbys til å gjøre, og har helt andre oppfatninger om loven

enn det som står i forslaget til lovtekst, må det være helt uakseptabelt og helt uforsvarlig av Odelstinget å fatte et slikt vedtak. Jeg slutter meg iallfall fullt og helt til de synspunkter som representanten Ingrid I. Willoch og representanten Anders Aune her har gitt uttrykk for. Jeg mener det er helt åpenbart at Odelstinget i dag ikke kan fatte noe slikt vedtak som man her innbys til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Foruten innstillingen foreligger to forslag som begge er inntatt i innstillingen på side 7. Det er forslag nr. 1, fra Hallgrim Berg på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet og det er forslag nr. 2, fra Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet. Dessuten er det gitt uttrykk for at flere representanter ønsker å stemme mot den siste delen av punkt 2 i § 40 a. Fremskrittspartiet har allerede i innstillingen annonsert at de vil stemme mot hele punkt 2 i § 40 a. Presidenten vil komme tilbake til dette under voteringen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i sameloven av 12. juni 1987 nr. 56, grunnskoleloven av 13. juni 1969 nr. 24 og domstolloven av 13. august 1915 nr. 5.

I

I lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) skal følgende bestemmelser lyde:

§ 1—5. Samisk språk

Samisk og norsk er likeverdige språk. De skal være likestilte språk etter bestemmelsene i kapittel 3.

Kapittel 3. Samisk språk

§ 3—1. Definisjoner

I dette kapitlet skal følgende definisjoner gjelde:

1. Med forvaltningsområdet for samisk språk menes kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord.

2. Med offentlig organ menes ethvert organ for stat eller kommune.

3. Med lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet menes ethvert kommunalt, fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som omfatter en kommune eller en del av en kommune i forvaltningsområdet for samisk språk.

4. Med regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet menes ethvert fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som helt eller delvis omfatter flere av kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk, men som likevel ikke er landsomfattende.

§ 3—2. Oversettelse av regler. Kunngjøringer og skjema

Lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkning, skal oversettes til samisk.

Kunngjøringer fra offentlige organ som særlig retter seg mot hele eller deler av befolkningen i forvaltningsområdet, skal skje både på samisk og norsk.

Skjema til bruk overfor et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet skal foreligge både på samisk og norsk. Kongen gir nærmere regler om iverksetting av denne bestemmelsen.

§ 3—3. Rett til svar på samisk

Den som henvender seg på samisk til et lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til svar på samisk. Dette gjelder likevel ikke ved muntlige henvendelser til tjenestemenn som utfører oppdrag utenfor organets kontor.

Den som henvender seg skriftlig på samisk til et regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til skriftlig svar på samisk. Kongen kan i særlige tilfeller gjøre unntak for bestemte regionale offentlige organ.

§ 3—4. Utvidet rett til bruk av samisk i rettsvesenet

For domstoler med embetskrets som helt eller delvis omfatter forvaltningsområdet, gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. *Enhver har rett til å inngi prosesskrifter med bilag, skriftlige bevis eller andre skriftlige henvendelser på samisk. Skal domstolen formidle henvendelsen til en motpart, sørger den for oversettelse til norsk. Oversettelse kan unnlates dersom motparten samtykker.*
2. *Enhver har rett til å henvende seg muntlig til domstolen på samisk dersom rettergangslovgivningen gir adgang til muntlig istedenfor skriftlig henvendelse. Har domstolen plikt til å nedtegne henvendelsen, kan den som fremmer henvendelsen, kreve at nedtegnelsen skjer på samisk. Et slikt krav bryter ingen frist. Nr. 1 andre og tredje punktum tilsvarende.*
3. *Enhver har rett til å tale samisk i rettsmøter. Skal noen som ikke kan samisk del-*

ta i forhandlingene, brukes en tolk som retten har oppnevnt eller godkjent.

4. *Når en part begjærer det, kan rettens formann bestemme at forhandlingsspråket skal være samisk. Nr. 3 andre punktum gjelder tilsvarende.*
5. *Er forhandlingsspråket samisk, kan rettens formann bestemme at også rettsboken skal føres på samisk. Domstolen sørger for oversettelse til norsk.*
6. *Domstolen sørger for at rettsbøker som er skrevet på norsk, oversettes til samisk når en part krever det. Et slikt krav bryter ingen frist.*

For politi og påtalemyndighet med tjenestekrets som helt eller delvis omfatter forvaltningsområdet, gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. *Enhver har rett til å tale samisk i avhør på organets kontor.*
2. *Enhver har rett til å bruke samisk ved muntlig anmeldelse og rettsmiddelerklæring.*

For fengselsvesenets anstalter i Troms og Finnmark gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. *§ 3—5 gjelder tilsvarende for innsatte.*
2. *Innsatte har rett til å bruke samisk overfor hverandre og overfor sine pårørende.*
3. *Innsatte har rett til å bruke samisk ved muntlig rettsmiddelerklæring til fengselsmyndigheten.*

§ 3—5. Utvidet rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren

Den som ønsker å bruke samisk for å ivareta egne interesser overfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner i forvaltningsområdet, har rett til å bli betjent på samisk.

§ 3—6. Individuelle kirkelige tjenester

Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3—7. Rett til utdanningspermisjon.

Tilsatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap. Retten kan gjøres avhengig av at den tilsatte forplikter seg til å arbeide for organet en viss tid etter utdanningen. Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av disse bestemmelsene.

Presidenten: Til denne paragrafens 1. punktum foreligger et alternativt forslag , nr. 1, fremsatt av Hallgrim Berg på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

«I sameloven skal § 3—7. Rett til utdanningspermisjon, 1. ledd, 1. punktum, lyde:

Tilsatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ *i forvaltningsområdet* har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 3—7 første punktum og Hallgrim Bergs forslag bifaltes forslaget med 45 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.18.54)

Presidenten: Det voteres så over paragrafens annet og tredje punktum.

Votering:

Komiteens innstilling til § 3—7 annet og tredje punktum bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3—8. Rett til opplæring i samisk

Enhver har rett til opplæring i samisk. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne bestemmelsen.

For opplæring i og på samisk i grunnskolen og den videregående skolen gjelder reglene i og i medhold av grunnskoleloven og lov om videregående opplæring.

§ 3—9. Samisk i den kommunale forvaltning

Kommunestyret kan bestemme at samisk skal være likestilt med norsk i hele eller deler av den kommunale forvaltning.

§ 3—10. Utvidelse av bestemmelsenes virkeområde

Kongen kan fastsette at bestemmelsene i dette kapitlet som er begrenset til lokale eller regionale offentlige organ i forvaltningsområdet, helt eller delvis også skal gjelde for andre offentlige organ eller for private rettssubjekt når de treffer vedtak på vegne av stat eller kommune.

Trykt 27/11 1990

§ 3—11. Klage

Dersom et offentlig organ ikke følger bestemmelsene i dette kapitlet, kan den som saken direkte gjelder, klage til det organet som er nærmest overordnet det organet klagen angår. Fylkesmannen er klageinstans når klagen angår kommunale eller fylkeskommunale organ.

Også landsomfattende samiske organisasjoner og landsomfattende offentlige organer med oppgaver av særlig betydning for hele eller deler av den samiske befolkningen, har klagerett i slike saker. Det samme gjelder i saker hvor ingen enkeltperson er særskilt berørt.

§ 3—12. Samisk språkråd

Det opprettes et Samisk språkråd. Sametinget oppnevner rådets medlemmer og fastsetter hvem som skal være rådets leder og nestleder.

Kongen gir nærmere regler om rådets sammensetning, organisasjon, funksjonstid, oppgaver m.v.

Nåværende kapittel 3 blir nytt kapittel 4.

Nåværende §§ 3—1 og 3—2 blir nye §§ 4—1 og 4—2.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II

I lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen gjøres følgende endringer:

§ 40 nr. 7 blir opphevet. Paragrafens nr. 8 blir ny nr. 7.

§ 40 a (ny) skal lyde:

§ 40 a. Samisk i opplæringa.

1. Born i samiske distrikt har rett til å få opplæring i eller på samisk. Frå og med sjuande klassesteget er det elevane sjølve som tek avgjerd.

Elevar med opplæring i eller på samisk blir fritekne for opplæring i ei av dei norske målformene på 8. og 9. klassesteg.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 40 a:

2. Kommunestyret kan etter fråsegn frå skolestyret gjere vedtak om at born med samisk talemål skal ha opplæring i samisk i alle ni år og at dei som har norsk som talemål skal ha samisk som fag.

Presidenten: Fremskrittspartiet har i innstillingen annonsert at de vil stemme mot hele punktet, og representanten Anders Aune og representanten Ingrid I. Willoch med flere har annonsert i debatten at de vil stemme mot de siste 13 ordene. Det vil da si at det vil stå punktum etter «år» i 3. linje, og at resten av setningen går ut.

Presidenten foreslår at Odelstinget først voterer over å ta ut de siste 13 ordene, og deretter for og imot innstillingen. — Ingen innvendinger er kommet til denne framgangsmåten.

Votering:

1. Forslaget om å ta ut de siste 13 ordene ble med 58 mot 27 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 14.21.17)
2. Komiteens innstilling til punkt 2 bifaltes med 73 mot 13 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 14.21.59)

Videre var innstillet under § 40 a:

3. Opplæring i eller på samisk kan òg bli gitt til elevar med samisk bakgrunn utanom samiske distrikt. Dersom det er minst tre elevar med samisk talemål ved ein skole, kan dei krevje opplæring i samisk.

Presidenten: Presidenten lar her først votere over første punktum.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til annet punktum under punkt 3 foreligger et forslag, nr. 2, fremsatt av Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet:

«I grunnskoleloven skal ny § 40 a. Samisk i opplæringa, 3. ledd, 2. punktum, lyde:

Dersom det er minst *ti* elevar med samisk talemål ved ein skole, kan dei krevje opplæring i samisk.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og Jan Simonsens forslag bifaltes innstillingen med 73 mot 11 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 14.22.49)

Videre var innstillet:

III

I lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal ny § 136 a lyde:

Om utvidet rett til bruk av samisk i rettsvesenet gjelder sameloven § 3—4.

IV

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Simonsen og Jan Erik Fåne om opphevelse av lov av 12. juni 1981 nr. 68 om forbud mot profesjonell boksing (Innst. O. nr. 4, jf. Dokument nr. 8:45 for 1989—90)

Presidenten: Etter ønske fra kirke- og undervisningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 50 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Fremskrittspartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis adgang til replikkordskifte på inntil 10 minutter etter innlegg av hovedtalerne fra hvert parti og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Enn videre foreslås at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. — Det anses bifalt.

Trond Jensrud (ordfører for saken): Vi behandler i dag en innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om forslag om opphevelse av loven om forbud mot profesjonell boksing.

Komiteens flertall, dvs. medlemmene fra SV, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet, går inn for å opprettholde loven i dagens form og dermed avvise forslaget fra representantene Simonsen og Fåne.

Flertallets hovedbegrunnelse for å avvise forslaget er at vi ikke kan se at det er noe som har forandret seg siden loven ble innført i 1981, som tilsier at man skal oppheve eller forandre loven. Det er ikke skjedd noen forandringer innen profesjonell boksing som skulle tilsi at det er noe mer forsvarlig nå enn da loven ble innført.

Når Odelstinget nå behandler et forslag om å oppheve loven om forbud mot profesjonell boksing, er det andre gang siden loven ble innført i 1981. Sist var i 1985, da to Høyrerepresentanter foreslo å endre loven. Den gang var det vanskelig å finne noen annen begrunnelse for å endre loven enn at Norge hadde fått en europamester i profesjonell tungvektsboksing.

Det er også i dag vanskelig å se at det er kommet til andre, tungtveiende argumenter siden loven ble innført i 1981. Verdt å merke seg er at også denne gangen blir forslaget fremmet i tilknytning til at Norge har fått en mester i profesjonell boksing. Forskjellen er at denne gangen dreier det seg om en verdensmester og ingen europamester.

Komiteens mindretall viser i sine merknader til at Norges Bokseforbund har forandret mening i den siste tiden, og nå går inn for å tillate profesjonell boksing. Så vidt jeg kan skjønne, er heller ikke det noe som kan forandre grunnlaget for loven, spesielt ikke når Norges Idrettsforbund er av den oppfatning at forbudet bør opprettholdes.

Det som for meg er det viktigste når vi diskuterer om profesjonell boksing skal tillates eller ei, er hvorvidt man kan ivareta strenge nok medisinske sikkerhetsbestemmelser som hindrer at man utsetter utøverne for fare. Jeg tenker da på noe som tilsvarer de strenge regler som finnes for amatørboksing. Det er lite som tyder på at man er i nærheten av de strenge reglene innen internasjonal profesjonell boksing. Det er ikke blitt noe strengere medisinsk kontroll eller kommet andre sikkerhetsmessige bestemmelser som taler for noen opphevelse av forbudet mot proffboksing.

Det blir ofte vist til at det i dag er nordmenn som driver profesjonell boksing i utlandet, selv om det er forbud mot det i Norge. Dette blir framsatt som et argument for at vi i Norge skal oppheve forbudet og forandre lovverket. Til det vil jeg si at jeg ikke kan skjønne at vi skal forandre norske lover og regler ut fra hva nordmenn bedriver i utlandet. Jeg

er redd for at det da ville være ganske mange lover som Odelstinget måtte komme til å forandre.

Jeg vil til slutt knytte noen kommentarer til det subsidiære forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet om å gi dispensasjon fra loven for enkeltarrangementer. Det forslaget innebærer at alle som deltar i konkurranser, oppvisning eller treningskamp i profesjonell boksing, skal kunne gis dispensasjon. I praksis betyr det at det skal kunne gis dispensasjon i alle de tilfeller som loven er ment å gjelde for.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Jan Simonsen: Umiddelbart etter at undertegnede satte fram dette forslaget om å fjerne forbudet mot profesjonell boksing i Norge — for øvrig før Magne Havnå ble verdensmester — gikk representanten Jensrud ut i Verdens Gang og sa at han støttet mitt forslag fordi dette forbudet hadde et islett av formynderi.

Nå støtter han plutselig forbudet likevel og sier at det ikke har skjedd noe nytt siden 1985, til tross for at Norges Bokseforbund har skiftet standpunkt og nå mener at det er mulig å lage et forsvarlig regelverk rundt profesjonell boksing, slik man har i andre land, eksempelvis i Danmark. Er det da slik å forstå at representanten Jensrud nå plutselig er blitt formynder, og hva er det som får representanten Jensrud til å mene at han er bedre egnet enn Magne Havnå til å vurdere skadevirkningene av profesjonell boksing?

Trond Jensrud: Jeg tror at verken jeg eller Magne Havnå er de som skal vurdere hva som er medisinsk forsvarlig, og hva som er de riktige bestemmelsene når det gjelder hva som skal tillates av så vel profesjonell boksing som andre ting vi har forbud mot i Norge. Det er riktig at Norges Bokseforbund har støttet det forslaget som er framsatt av Fremskrittspartiets representanter om å oppheve loven, i motsetning til den holdning det har hatt tidligere. Men Norges Idrettsforbund er av den motsatte oppfatning, og jeg synes det er vanskelig å skulle tillegge Bokseforbundets holdning veldig stor vekt når det er forskjellige oppfatninger innen idrettsbevegelsen, og når hovedorganisasjonen er av en annen oppfatning.

Så til at jeg — som representanten Simonsen uttrykte det — gikk ut i VG og tok avstand fra forslaget ut fra en formynderholdning. Det har jeg ikke gjort. Jeg har overfor VG kommentert forslaget ut fra at jeg ble spurt om hva jeg mente om det — i likhet med at noen andre, mer eller mindre tilfeldig valgte representanter på Stortinget ble spurt hva de mente om det. Umiddelbart svarte jeg vel da at forbudet kanskje ikke var noe vi nødvendigvis behøvde å opprettholde. Men jeg har sett nøyere igjennom denne saken og har også sett nøyere igjennom hva de som bør ha greie på dette, sier, og hva som finnes av regler i internasjonal profesjonell boksing, og jeg må si jeg er litt sjokkert over det som er kommet fram om hvordan profesjonell boksing utøves internasjonalt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk, og replikkordskiftet er avsluttet.

John G. Bernander: Jeg er en ivrig leser av Thorbjørn Egner, så jeg kan jo minne representanten Jensrud om politimester Bastians ord: «Først tenke, så skrive.» Det kunne kanskje være nyttig for noen hver av oss i mange sammenhenger.

Komiteens ordfører for denne saken redegjorde ikke i noen særlig grad for forskjellen mellom flertallets og mindretallets standpunkt, men det skulle være rimelig klart: Komiteens flertall har overfor Odelstinget innstillet på at forslaget om opphevelse av lov av 12. juni 1981 nr. 68 avvises, mens mindretallet — komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet — dissenterer og anbefaler at forslaget om opphevelse av forbudet mot profesjonell boksing vedtas.

La meg for min egen del først erkjenne at denne odelstingsbehandlingen av lov om forbud mot profesjonell boksing, enten loven måtte bli opphevet eller ei, neppe vil være den sak som er av størst samfunnsmessig betydning i vår valgperiode. Saken er imidlertid uten tvil av vesentlig betydning for utøverne selv, og kanskje også for utviklingen av denne idrettsgren.

Saken har også en del sider som er av ganske klar prinsipiell karakter og bør være av prinsipiell interesse for oss som lovgivere. Først og fremst må vi stille oss spørsmålet om hvor langt vår inngripen i den private sfære bør gå, og så må vi stille spørsmål med hensyn til den avgrensning som lovgiver valgte i 1981 ut fra kriteriet om utøvelsen drives profesjonelt, med det for øye å tjene penger, eller bare ut fra en amatørinteresse.

Jeg erkjenner uten videre at boksing kan være en farlig sport, og denne representanten ville sannsynligvis utsette seg for ganske betydelig fare hvis han gikk i ringen — i motsetning til min kollega Simonsen, som har startet treningsøkter i Stortingets kjeller. Det statistiske materiale som komiteens flertall har støttet seg på, viser også at de innberettede skader i den profesjonelle utøvelse av spor-

ten er av mer alvorlig karakter enn skadene hos amatørutøvere. Det spørsmål vi da må stille oss, er: Er erkjennelsen av faremomentet i seg selv nok til å begrunne opprettholdelse av et lovforbud? Jeg mener nei, og Høyre trakk for sin del den samme konklusjon ved å gå imot innføring av lovforbudet i 1981. Sakens ordfører under odelstingsbehandlingen den gang, representanten Georg Apenes, sa bl.a:

«Skaderisikoen er stor. Det er antakelig en kjensgjerning, men ikke noe som er eksklusivt for profesjonell boksing».

Og videre sa representanten Apenes:

«Det er altså tale om en kvantitativ forskjell, ingen kvalitativ».

Slik ser også jeg det. Jeg vil legge til at det avgjørende må være at deltakerne selv, med kunnskap om de farer de utsetter seg for, frivillig deltar og tar risikoen for eventuelle følger av aktiviteten. Dette må gjelde enten sporten drives på amatørbasis eller med det formål å tjene penger. Jeg vil også vise til det forhold som ble nevnt i replikkordvekslingen, nemlig at Bokseforbundet nå støtter en opphevelse av lovforbudet. Dette standpunkt har forbundet inntatt etter en vurdering av de muligheter som foreligger for utarbeidelse av strenge nasjonale regler med hensyn til hvorledes spillereglene for utøvelse av sporten her hjemme utvikles. Det er forresten et standpunkt man nasjonalt har inntatt i Danmark når det gjelder utøvelse av sporten der.

Boksing er jo ikke den eneste idrettsgren som medfører klare faremomenter for utøveren. Fjellklatring, hanggliding, motorsport og en rekke andre idrettsgrener kan lett karakteriseres som farlige, uten at det i denne sal er utvist noen aktivitet for å få dem forbudt. For helhetens skyld vil jeg vise til lov om forbud mot fallskjermhopping m.v., som Stortinget vedtok i sesjonen 1986—87. Komiteen sluttet seg den gang til departementets begrunnelse for forbudet, som lød slik:

«Alt i alt er departementet derfor kommet til at hensynet til fri utfoldelse her må vike. Vi har da lagt avgjørende vekt på den vesentlige fare som redningsmannskapene utsettes for ved redning i forbindelse med ulykker.»

Mitt poeng er at i tilfellet med forbud mot fallskjermhopping fra fjellvegger er det hensynet til andre som har vært utslagsgivende, og ikke hensynet til utøverne selv. Tilsvarende hensyn som taler for å begrense den frie utfoldelse finnes ikke i forhold til proffboksing. Jeg er fristet til å tro at det må være selve den profesjonelle idrettsutøvelse man her vil til livs — altså en eller annen form for moralsk begrunnelse som måtte finnes i det forhold at utøveren velger å drive sin idrett med basis i det å tjene penger. Hvis det er begrunnelsen, vil jeg si at den er ikke god nok.

Jeg vil også vise til at NRK har opphevet sitt selvpålagte påbud om ikke å vise boksing i TV. Det kunne også vært gjort gjeldende for profesjonell boksing, ettersom forbudet kun gjelder — etter lovens § 1 — boksing her i riket. Mitt hovedpoeng er at hundretusener av norske kabel-TV-seere — og også NRK-TV-seere hvis NRK finner det mediemessig interessant å vise — kan få se profesjonell boksing. Samtidig skal vi altså opprettholde et forbud som ville sette utøveren og arrangøren i fengsel dersom utøveren hadde valgt å foreta den samme utøvelse av sin sport for noen håndfuller tilskuere i et treningslokale hjemme i Norge. Dette er legislativt slett begrunnet, og vi går inn for en opphevelse av loven.

Presidenten (etter å ha brukt klubben flere ganger mot slutten av innlegget): Presidenten minner om at taletiden er 5 minutter.

Det blir replikkordskifte, så representanten får sannsynligvis anledning til å komme tilbake.

Grethe G. Fossum: «Først tenke, så skrive», sa politimester Bastian, og så skal ting settes ut i praksis. Det er klart en kan se dette som rent lovmakeri, eller prinsipielt, eller hva en vil. Men det en ikke kan se bort fra, er at profesjonell boksing har enorm skadevirkning både på det fysiske og det psykiske plan.

Det John Bernander sa i sitt innlegg, gikk kun på skadefrekvensen og en sammenligning mellom boksing og andre idretter. Det jeg har lyst å spørre representanten om, er: Hva med den skaden det gjør å være forbilde for barn f.eks.? Hvordan ville vi like å ha en hel del små boksere rundt omkring som slår løs på hverandre uten å vite hvilken skadevirkning det har på hodet, uten å ha trening, uten å ha trening for å ta imot slagene? Synes han ikke at det er farlig?

John G. Bernander: Først til den innkorting av taletiden som ble meg til del. Det gjorde at jeg gikk noe snublende gjennom innlegget. Jeg håper at tiden ikke går nå, for jeg var gitt en taletid på 10 minutter til mitt innlegg, men klokken ble satt på 5 minutter, og da ble det noe vanskelig å gå inn på alle detaljer og også det som ble tatt opp av replikanten.

Jeg vil for min egen del legge til at jeg ikke ønsker å komme i den situasjon at jeg skal følge mine to sønner til boksetrening. Den slags sport er jeg i motsetning til Jan Simonsen ingen stor forsvarer eller tilhenger av, eller tilskuer til the noble art of self-defence,

som boksing ellers kalles. Mitt poeng er ganske enkelt at de faremomenter vi finner i boksing, ikke er større enn faremomentene i andre idrettsgrener som det kan være naturlig å sammenligne med, og dermed heller ikke begrunner et lovmessig forbud. Jeg viser f.eks. til motorsport, hvor hovedpoenget er at utøverne på en innelukket bane skal kjøre fortest mulig og komme først i mål. Hvis en tar det i rollebildesammenheng, er det vel heller ikke noe mål at barna skal kjøre fortest mulig med olabilene, eller for den saks skyld når de blir ungdommer, med motoriserte kjøretøy. Det er akkurat de samme betenkeligheter med rollemønster som vil gjøre seg gjeldende her. Nettopp derfor er det så viktig at vi får utøvelsen inn i former og regelverk som faktisk kan virke pedagogisk slik at dette er tillatt innenfor en boksering, innenfor en lukket bane, og etter klare spilleregler fastsatt nettopp av hensyn til sikkerheten for de utøvere som ønsker å ta en slik risiko, og for den saks skyld sikkerheten for tilskuere til denne typen virksomhet, f.eks. motorsport. Det er viktig at det er spilleregler, det er viktig at det er etiske regler som definerer dette. Selv tilbake ved boksingens opprinnelse var boksing akseptert som en av de første olympiske grener omkring år 680 før Kristus, men under klare etiske spilleregler. Den ene etiske spilleregel de den gang hadde, var at hvis man skulle være så uheldig at den tapende part avgikk ved døden, ble seierherren fratatt seieren, for det var ikke det som var hensikten med sporten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk, og replikkordskiftet er omme.

Presidenten gjør representanten oppmerksom på at presidenten hadde fått beskjed om at representanten var tildelt en taletid på 5 minutter, så et eller annet sted er det her en kommunikasjonssvikt, men presidenten hadde sitt på det tørre.

Jan Simonsen: Jeg må innrømme at jeg er skuffet over de holdningene som komiteflertallet gir uttrykk for i denne saken. Jeg ser det som et slag midt i ansiktet på en av våre fineste idrettsmenn.

Siden 1981 har Norge hatt forbud mot profesjonelle boksekamper. I denne perioden har vi likevel fostret både en europamester og en verdensmester i profesjonell boksing. Hele det idrettsinteresserte Norge har hatt anledning til å juble over bedriftene til slike flotte idrettsungdommer som Steffen Tangstad og Magne Havnå. Derfor er det også lettere tragikomisk at de ville blitt behandlet som småkriminelle dersom de hadde utøvd sin idrett i Norge mot betaling. Her i landet har vi altså en lov som sier:

> «Den som forsettlig deltar i konkurranse, oppvisning eller treningskamp i profesjonell boksing her i riket, straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder.»

En ting er at det gjør Norge til latter blant bokseinteressert publikum i hele verden at vår verdensmester blir betraktet som en forbryter dersom han deltar i profesjonelle boksekamper i Norge. Langt alvorligere er det at denne loven ganske enkelt er et godt utslag av formynderi og barnepikementalitet. Og overfor Magne Havnå er det direkte smålig å forby han å bokse sine kamper i Norge, slik han så gjerne kunne tenke seg å gjøre.

Profesjonelle toppidrettsmenn som Magne Havnå er selvfølgelig voksne mennesker som er i stand til å ta vare på seg selv. De trenger ingen politikere som overformyndere. Det praktiske resultat av forbudet er kun at Havnå må bokse sine kamper i Danmark eller andre land som har friere regler enn de det er mulig å lage i Norge, og det må være minst like farlig. Man oppnår ikke å beskytte voksne norske idrettsutøvere mot seg selv — slik sosialistenes målsetting tydeligvis er. Man oppnår kun å gjøre livet surere for norske idrettsmenn og for et stort bokseinteressert publikum i Norge.

Derfor er dette forbudet ikke noe annet enn et helt usedvanlig smålig utslag av formynderi fra maktglade politikere som liker å bestemme over andre mennesker. Derfor er jeg også oppriktig skuffet over at Arbeiderpartiet fremdeles henger igjen i en gammel, reaksjonær sosialistisk forbudspolitikk og fremdeles har sirup under fotsålene.

Tiden burde nå være inne — også for Arbeiderpartiets politikere — til å se mindre fordomsfullt på boksesporten. Ikke minst burde det bety noe for Arbeiderpartiet at Norges Bokseforbund — som i sin tid var pådrivere for forbudet — nå har skiftet mening, og er tilhengere av å fjerne lovforbudet fordi de mener at det i dag er mulig med et nasjonalt regelverk som er tilfredsstillende. I Danmark som vi vet tillater profesjonell boksing, har man et betryggende nasjonalt regelverk som alle som bokser kamper på dansk jord, må rette seg etter. Et liknende lovverk ville det være mulig å lage også for Norge. Men selv dette har ikke fått sosialistene til å bevege seg en centimeter fra sin eldgamle sosialistiske forbudslinje. Argumentene går ut på at man ikke liker boksing, at det kan være farlig, at det ikke er noe å se på, at det er fælt at folk skal slå på hverandre, o.l.

Vi mennesker er forskjellige. Vi har våre sympatier og antipatier. Noen liker boksing

som idrett, andre liker danseoppvisninger. Forskjellen mellom demokratiske politikere og sosialistiske politikere er at sosialister vil forby det meste av det de personlig ikke liker, mens vi andre faktisk mener at vi må respektere at noen setter pris på ting vi selv ikke setter pris på — og at det derfor må være tillatt.

Den endelige og totale konsekvensen av sosialistenes argumentasjon for å forby profesjonelle boksekamper er selvsagt å brenne bøker som politikerne ikke liker på grunn av innholdet, som de mener er skadelig, eller til syvende og sist forbud mot politiske partier som de misliker. Derfor vrenger det seg i hele sjelen min når jeg hører Arbeiderpartiets forbudspolitikere på denne talerstolen forsvare det formynderske forbudet mot profesjonell boksing.

Jeg vil til slutt ta opp forslaget i innstillingen fra Høyre og Fremskrittspartiet, og signalisere at dersom det skulle bli nedstemt, vil jeg komme tilbake til det subsidiære forslaget som er referert i innstillingen.

Presidenten: Representanten Jan Simonsen har tatt opp det forslag han selv har referert til.

Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Ingeborg Botnen: Det vrenger seg i hele sjelen til representanten Simonsen. Tatt i betraktning denne dramatiske situasjon, må jeg jo si at representanten likevel virker i stand til å gå flere runder.

Det virker som representanten Simonsen mener at motstanderne av å tillate proffboksing først og fremst er ute etter de to norske proffbokserne som har gått til topps innen denne sporten. Det er selvfølgelig ikke slik. Stortinget har tidligere forbudt proffboksing i Norge, og Norges Idrettsforbund er enig. Dette er selvsagt ikke bare av hensyn til den enkelte utøver, men det er på grunn av en holdningspåvirkning vi ikke ønsker, og en aksept vi ikke ønsker av denne kommersialiserte proffutøvelsen.

Proffboksing har ført til mange dødsfall. I mange tilfeller er resultatet varige skader. Proffboksing er brutal. Georg Apenes, som var mot forbud mot proffboksing i 1981, uttalte likevel i debatten at vi har å gjøre med

«en form for sport der skade faktisk ikke er utilsiktet uhell».

Jeg kan ikke se at det forhold at nordmenn i andre land kan delta i aktiviteter som er forbudt i Norge, gir noen grunn til å endre norske lover, som representanten Simonsen ønsker. Heller burde vi søke å påvirke opinionen utenfor landets grenser. Men med de sterke pengeinteressene som er inne i dette bildet, ser ikke jeg det som særlig realistisk.

Jan Simonsen: Nei, det kan vel godt være som representanten Botnen sa, at det ikke er Magne Havnå og Steffen Tangstad og andre norske toppidrettsmenn man er ute etter å ramme. Men det er jo likevel de som i dag utøver denne idretten, man først og fremst rammer, og kanskje ett eller to mulige talenter som i fremtiden kan tenke seg å bli profesjonelle boksere. Det er de man tvinger ut av landet — til land som har et regelverk som antakeligvis er mer liberalt enn det er mulig å lage i Norge — for at de skal kunne utøve sin idrett.

Det er slik at de forskjellige nasjonene og også de forskjellige delstatene i USA har ulike forskrifter og regler som begrenser utøvelsen av profesjonell boksing. Vi er i Norge i stand til og har mulighet til å lage langt strengere regelverk enn det man har i mange av de land hvor Magne Havnå og Steffen Tangstad og andre norske boksere nå er nødt til å utøve sin idrett hvis ikke de skal legge boksehanskene på hyllen.

Theo Koritzinsky: Hva gjorde jeg? Moret jeg meg, eller ble jeg litt forskrekket da jeg hørte Jan Simonsens innlegg? Jeg er ikke helt sikker, men det er jo ganske sterkt det han kommer med.

Jeg noterte en del av kraftsalvene hans, og det jeg kort får ut av det han sa, er altså at flertallet med «sirup under fotsålene» gir et slag i ansiktet på en av våre fremste idrettsmenn, slik at vi blir til latter i hele verden, slik at Simonsens egen sjel vrenger seg av dette smålige utslag av formynderi, hvis logiske forlengelse er bokbål fra flertallet.

Så sier Simonsen at noen liker boksing, og noen liker dansing. Jeg vil spørre Simonsen om han ser noen prinsipiell forskjell mellom proffdansing og proffboksing når det gjelder holdning, når det gjelder rollemodeller for f.eks. barn og ungdom.

Jan Simonsen: Både boksere og dansere er jo avhengig av et godt fotarbeid, så for så vidt finnes det mange likheter. Ellers synes jeg ikke det er opp til oss politikere å gi uttrykk for hvilken idrettsgren vi synes er sympatisk, hvilken vi ikke synes er like sympatisk. Det får være opp til utøverne og det norske publikum å avgjøre hvilke interesser de har, og derfor kan heller ikke vi som politikere gripe inn og innføre forbud mot idretter man misliker, og tillate idretter man liker, uten at vi får et samfunn som er fullt av forbud og re-

gelverk, og som er et surt og lite kjekt samfunn å leve i.

Det er mulig at representanten Koritzinsky ble forskrekket over at jeg brukte sterke uttrykk om sosialister. Nå representerer jo han et parti som er en slags levende marxistisk historielegende, og som sådan forbauser det meg ikke at han ble forskrekket over Fremskrittspartiets liberale synspunkter. Men jeg tror på et samfunn hvor folk får lov til å gjøre som de vil og ha stor grad av individuell frihet, og jeg ser ingen grunn til at vi som stortingsrepresentanter skal sette oss på en slags pidestall hvor vi ser ned på folk og tror at vi vet bedre hva som er bra for dem, enn det de vet selv.

Tom Thoresen: Jeg antar at når denne saken er brakt inn for Odelstinget, er forventningene at Odelstinget skal vurdere saken seriøst. La gå med at det er delte oppfatninger om profesjonell boksing i Norge. Jeg tilhører dem som mener det er galt. Isolert sett for idretten spiller det neppe stor rolle, men det er galt etter min oppfatning å tillate en idrett i Norge som har som hensikt å øve skade på andre mennesker mot betaling.

Det som forskrekker meg mer imidlertid, er representanten Simonsens overføringer fra et slikt standpunkt til å omtale autodaféer og sosialister med bred penn. Hvis vi fortsatt skal ta Simonsen seriøst i denne debatten, tror jeg han gjør klokt i å unngå allusjoner eller andre hentydninger til regimer ingen i denne sal vil identifisere seg med. Tvert om tilhører et forbud mot profesjonell boksing for meg — og jeg tror for de fleste andre som vil betegne seg som sosialister i denne sal — den samme politiske kultur som har som forbud å undertrykke andre menneskers meninger eller fri kunstnerisk utfoldelse.

Jan Simonsen: Det er ikke så mye å si til representanten Thoresen. Hans argumentasjonslinje er identisk med representanten Koritzinskys og de andre som har hatt replikker. Men jeg tillater meg likevel, enten han måtte like det eller mislike det, å hevde at det er en linje som går ut på at hvis man forbyr alle de ting man ikke liker at andre mennesker gjør, selv om det ikke skader noen, ender man til slutt opp i et totalitært samfunn, fordi det er summen av antall forbud som bestemmer hvor fritt vi skal ha det i Norge.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er ute.

Klokken nærmer seg nå 15.00. Presidenten har grunn til å anta at det neppe er stort mer enn ca. 30 minutter igjen av debatten om denne sak, og vil foreslå for Odelstinget at møtet fortsetter inntil dagens kart er ferdigbehandlet. Er det noen som har innvendinger mot dette? — Det ser ikke ut til å være det, og Odelstinget fortsetter da sine forhandlinger inntil dagens kart er ferdigbehandlet.

Theo Koritzinsky: Jeg skal være kort, fordi flertallets holdning er gitt og begrunnet, og fordi innvendingene fra Fremskrittspartiet mot flertallet i sin ekstremisme umulig kan ha noen som helst påvirkning overfor stortingsrepresentanter i Odelstinget som hører denne debatten.

Når Norges Idrettsforbund står for den samme såkalte formynderiholdning, det er Fremskrittspartiets uttrykk, som flertallet i kirke- og undervisningskomiteen, føler jeg meg ganske trygg på at vår linje er en vel avveid og ansvarlig linje — også overfor Idretts-Norge.

Det er flere eksempler på at lovgivere må trekke opp grenser for enkeltmenneskers handlingsfrihet. Det er ikke bare i denne saken vi støter på den utfordringen. Og det er klart det ofte er et dilemma mellom denne type av reguleringer eller restriksjoner — eller formynderi, som gjerne Fremskrittspartiet kaller det — og det enkelte menneskets rett til individuell utfoldelse.

Det som jeg syns er litt sørgelig med representanten Jan Simonsen, er at han ikke oftere ser det dilemmaet, men så ekstremt, så ytterliggående taler for den uhemmete frihet for enkeltindividet. Problemet med en slik uhemmet frihet er jo at det så veldig ofte vil gå ut over noen. Det vil gå ut over noen verdier, noen holdninger, men det kan også konkret gå ut over noen i skadelig forstand. Det var jo derfor Stortinget i sin tid vedtok reguleringer og dels forbud når det gjaldt fallskjermhopping — fordi vi innser vårt ansvar som folkevalgte for av og til å regulere den enkeltes frihet, fordi den enkeltes frihet kan gå ut over andres sikkerhet og frihet eller kan gå ut over det verdi- og holdningsgrunnlag som vi legger vekt på i dette samfunnet.

Med disse ordene vil jeg anbefale SVs medlemmer i Odelstinget å stemme for flertallsinnstillingen — en anmodning jeg for øvrig anser som helt unødvendig, fordi argumentene for å være enig med Norges Idrettsforbund her er såpass entydige.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Jan Simonsen: Siden representanten Koritzinsky snakket om den uhemmede frihet som

Fremskrittspartiet skulle gå inn for, vil jeg stille ham et spørsmål.

Danskene har laget forskrifter for profesjonell boksing. Det heter der at offentlige boksekamper må ifølge politivedtektene ikke finne sted uten politiets tillatelse, og at den bare kan gis dersom man følger et visst regelverk hvor det bl.a. heter at kampen skal overværes av en lege hvis forskrifter og påbud skal etterkommes, at det skal gis nærmere regler om stevnelegens plikter av sunnhetsstyret, at kampen ikke må finne sted med mindre det for hver bokser fremlegges en startbok, som det er et stort regelverk for å kunne få. I kamper mellom profesjonelle boksere må det høyst bokses 12 omganger à 3 minutter med 1 minutts pause mellom hver omgang. Det stilles krav til utstyr som bokserne skal ha, det stilles krav om at man ikke kan være profesjonell bokser med mindre man har fylt 21 år, og en hel rekke andre krav.

Jeg vil da spørre: Mener representanten Koritzinsky at dette er et utslag av uhemmet frihet, eller er han villig til å innrømme at dette dreier seg om profesjonell boksing under et regelverk?

Theo Koritzinsky: De nylig innførte danske regler for proffboksing er nettopp reguleringer av proffboksingens frihet til å ødelegge hverandre som utøvere. Men Simonsens problem er altså at han snakker som om han er den eneste i denne salen, ved siden av de øvrige representanter fra Fremskrittspartiet, som i enhver sammenheng vil understreke at politikere og lovgivere ikke har noen rett til å innskrenke den enkeltes frihet. Det er representanten Simonsen selv som kjører dette fram som et rendyrket prinsipielt standpunkt.

Når han nå henviser til de danske reglene, viser også det at Fremskrittspartiet — trolig av taktiske grunner — ser betydningen av nettopp restriksjoner og reguleringer av den såkalte fri profesjonelle boksing. Også Simonsen blir dermed på veg mot en eller annen form for reguleringsiver fra politikere, en veg som Simonsen stadig påstår har sitt logiske sluttpunkt i bokbål.

Ser ikke representanten Simonsen selv hvor ulogisk hans argumentasjon er når han på den ene siden framstiller seg som en prinsipiell purist på den menneskelige frihets vegne, og på den annen side når det er opportunt, henviser til faktiske reguleringer som i en viss grad kan bidra til å humanisere proffboksingen?

John G. Bernander: Representanten Koritzinsky leder oss inn i en ganske artig prinsipiell debatt, nemlig: Hvor skal grensen for lovgivers myndighetsutøvelse gå? Og det var noe av den jeg forsøkte å trekke opp i mitt hovedinnlegg ved å referere til der hvor jeg aksepterer at grensen går, nemlig der hvor denne typen aktivitet i betydelig grad representerer et faremoment for andre, eksempelvis det som skjedde ved det forbud mot fallskjermhopping fra fjellvegg som ble innført i tidsrommet 1986—87.

Men hvis vi først skal gi lover som begrenser den enkeltes frihet, skulle vi altså gjøre det 1. for å beskytte andre, som Koritzinsky var enig i, eller 2. for å beskytte verdier og holdninger, som representanten beskrev det. Hva er altså forskjellen, og hvilken verdi er det som skal beskyttes når avgrensningskriteriet i dette tilfellet legges på om sporten utøves profesjonelt eller i såkalt amatørskap? Og hvor går skillet mellom den profesjonelle utøver og den rene amatør? Det skillet er heller ikke lett å finne i moderne norsk idrett. Det kunne være litt interessant å se hvordan denne avgrensningen da kommer fram.

Altså: Hvilket verdisyn og hvilken holdning er det en vil beskytte? Er det den verdien at ikke noen bør tjene penger på sin idrett, så bør det sies rett ut, eller er det verdien i de holdninger at ikke noen skal klaske til hverandre på en idrettsarena enten det skjer for å tjene penger eller ei? Da var det jo i så fall boksingen som burde vært forbudt.

Theo Koritzinsky: Det er klart at som sosialist foretrekker jeg lagidrett. Folk samarbeider og er ikke altfor opptatt av hvem som vinner og hvem som får hvor mange poeng. Men jeg har sans for atskillig andre idretter også, og boksing kan sikkert være en interessant og utviklende idrett for andre — under forsvarlig medisinsk kontroll. Jeg er enig med Bernander i at det også er idrettsskader i svært mange idretter, bl.a. i fotball.

Men i profesjonell boksing er det kanskje mer enn i noen annen profesjonell idrettsgren meget sterke kommersielle interesser, ekstremt sterke kommersielle interesser. Det er positivt at det profesjonelle boksemiljøet i land som Danmark prøver å regulere og innskrenke disse interessene ved å sette opp medisinske krav. Men det er like klart at i de fleste land hvor det i dag skjer proffboksing, har en ikke slikt regelverk. Og det er like klart at hvis Norge tillater profesjonell boksing, kan vi risikere at disse bokserne blir rollemodeller for barn og ungdom. Det kan føre til mer vold i hverdagen. Vi må se i øynene at det må være en sammenheng mellom de utbredte, sterke voldstendensene i det amerikanske samfunnet og det frislepp av voldelige

innslag i massemedier som det amerikanske samfunnet samtidig er så preget av.

Jeg er enig med representanten Bernander i at her er det vanskelige grensetilfeller, her er det vanskelige avveininger. Men jeg føler at når Norges Idrettsforbund fortsatt går imot profesjonell boksing, er det ikke ut fra en slags sosialistisk eller marxistisk formynderideologi, slik Fremskrittspartiet fremstiller det. Det er ut fra et ønske om å ta vare på de beste tradisjoner i norsk idrett, og ikke gjøre noe som generelt kan undergrave respekten for og den moralske standard i norsk idrettsvesen.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er ute.

Sigbjørn Ravnåsen: Odelstinget behandlar i dag eit framlegg om oppheving av lova som set forbod mot profesjonell boksing. Eg er nøgd med at det er eit klart fleirtal i komiteen som går imot å oppheve dette lovforbodet.

Eg har merka meg at mindretalet argumenterer for denne opphevinga ved å vise til at det også innanfor andre idrettar, som det no har vore snakk om i replikkordskiftet, er fare for skadar. Det er klart at det er det innan alle idrettsgreiner, men skadefrekvensen og skadeomfanget er klart større innan boksesporten.

Idrettsestetisk vil eg også hevde at profesjonell boksing verkar usmakeleg. Her er jo målet og meininga å slå motstandaren så hardt som råd for å svekke vedkomande mest mogleg — slag som i mange tilfelle kan føre til betydelege skadar. I tillegg kan profesjonell boksing i TV også verke negativt — som nokon har vore inne på her — på barn og unge. Vi har då trass i alt nok innslag på norske TV-skjermar som viser at løysinga på konfliktsituasjonar ofte er å slå. Dette er haldningsskapande.

Det som her er nemnt, er nokon av dei viktigaste argumenta for at Kristeleg Folkeparti vil gå imot framlegget om oppheving av lovforbodet mot profesjonell boksing.

Kristeleg Folkeparti vil av same grunnar heller ikkje støtte det subsidiære framlegget frå mindretallet om dispensasjon frå lova for einskildkampar.

Leiv Blakset: Først litt historie. I samband med handsaminga av Ot.prp. nr. 52 for 1980—81 i 1981 gjekk Senterpartiet inn for lovforbod mot profesjonell boksing. Då Stortinget i 1985 handsama framlegget om høve til å gi dispensasjon frå forbodet, ville ikkje vi i Senterpartiet tilrå det.

Senterpartiet vil også ved denne handsaminga av lova om forbod mot profesjonell boksing seie nei til at dette vert tillate i Noreg.

I Senterpartiet meiner vi at dei negative og nedbrytande sidene ved denne sporten må tilleggast større vekt enn det som enkelte vil meine er positivt.

Den profesjonelle boksesporten har mange risikoelement i seg. Det syner utgreiinga frå den nordiske komiteen av medisinsk sakkunnige som vart lagt fram i 1967. At det i tida frå 1945 til 1979 var 335 dødsfall i samband med boksesporten, syner òg at denne sporten er svært risikofylt. I tillegg til dødsfalla har vi alle dei som elles vert skadde, der m.a. akutte hjerneskadar er ein del av biletet.

Eg vil òg, som også andre har gjort, legge stor vekt på at styret i Norges Idrettsforbund avviser lovforslaget frå representantane Fåne og Simonsen. Eg har tiltru til at Norges Idrettsforbund har gode føresetnader for å avvise forslaget. Når Norges fremste idrettsorganisasjon, som organiserer dei ulike særidrettane, vel å seie nei til å oppheve forbodet mot profesjonell boksing, vil eg tru at det ikkje er fordi Norges Idrettsforbund ønskjer å innføre autoritære trekk i samfunnet, slik forslagsstillarane vel å framstille det, men at idrettsstyret har kome fram til si avgjerd på bakgrunn av medisinske og sportslege vurderingar. Eg vil tru at idrettsstyret har gode føresetnader for å trekke ein slik konklusjon.

Forslagsstillarane prøver å framstille det slik at dei som går inn for deira forslag, viser stor grad av toleranse og vilje til å verne eit fritt samfunn mot autoritære trekk. Etter forslagsstillarane si meining freistar dermed vi som går imot forslaget, å innføre autoritære trekk i samfunnet. Men eg tillet meg å spørje: Kva slags toleranse er det å tillate ein sport som er så risikofylt, der hjerneskade og død er ein del av risikoen? Eg tykker det er ein noko firkanta måte å sjå det på. Når Stortinget vel å seie nei til å tillate profesjonell boksing, har det si grunngjeving i m.a. medisinske og menneskelege faktorar, der vi som er imot oppheving av forbodet, legg vekt på dei opplagde faremomenta denne sporten inneber.

Sjølvsagt kan ein som forslagsstillarane seie at dei profesjonelle boksarane er klare over dei eventuelle farane denne idretten inneber, og at utøvaren er i stand til å trekke sine eigne konklusjonar. Sjølvsagt kan ein også gjere dette spørsmålet så snevert at det vert eit spørsmål om å la personar — i dette tilfellet utøvarar av ein helserisikofylt sport — bestemme over sitt eige liv.

Eg ser noko annleis på det. Mitt poeng er at dersom vi tillet profesjonell boksing, gir vi også signal om at vi aksepterer dei negative følgjene denne sporten kan ha, der død, hjer-

neskade og andre hovudskadar er med i risikobiletet. Som stortingsrepresentant ønskjer eg ikkje å ta ansvar for dei negative og nedbrytande sidene ved denne sporten. Så kan ein kalle det autoritære trekk, slik forslagsstillarane gjer. Eg vel å kalle det å ta ansvar og å sette grenser — og det er vel også Stortinget si oppgåve.

Til slutt vil eg oppmode Senterpartiet sine representantar om å stemme for den fleirtalstilrådinga som ligg føre, og ikkje stemme for noko av dei forslaga som er framsette av mindretalet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Jan Simonsen: Nå har vi av mange talere fått henvisninger til Norges Idrettsforbund, som går imot å tillate profesjonell boksing. Det begynner jeg å bli ganske lei av.

Det er riktig at Norges Idrettsforbund under ledelse av en stortingsrepresentant fra Arbeiderpartiet er imot å oppheve forbudet. Men Norges Bokseforbund er jo tross alt fagforbundet. Det er jo der man må forvente at ekspertisen når det gjelder å vurdere boksingens skadevirkninger, finnes, og ikke på topplan i organisasjonen i Norges Idrettsforbund. Så hva er det egentlig som får representanten Blakset til nærmest å tilsidesette synspunktene til Norges Bokseforbund, og tro at Norges Idrettsforbund som et sammensluttende organ er de som har de beste fagkunnskapene om boksing?

Leiv Blakset: Eg vil på ingen måte underkjenne den fagekspertisen som finst i Norges Bokseforbund. Men når eg legg særleg vekt på Norges Idrettsforbund si utsegn, er det ut frå følgjande grunngjeving: Norges Bokseforbund er eit særforbund som har sine spesielle og særlege interesser. Norges Idrettsforbund, som organiserer langt dei fleste særidrettane og alle særforbunda i dette landet, må sjå på dette i ein brei samanheng der dei vurderer alle sidene ved denne saka.

Simonsen nemnde at Idrettsforbundet vert styrt av ein stortingsrepresentant frå Arbeidarpartiet. Men eg er kjend med at det var eit så godt som samrøystes idrettsstyre som kom fram til den konklusjonen som vart trekt opp, og det er den eg legg særleg mykje vekt på.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk, og replikkordskiftet er slutt.

Statsråd Åse Kleveland: Lov om forbud mot profesjonell boksing ble vedtatt av Stortinget 12. juni 1981 og trådte i kraft 1. januar 1982. Bakgrunnen for denne loven var bl.a. en rekommandasjon fra Nordisk Råd i 1969, hvor det ble anbefalt å forby profesjonell boksing. Dette skjedde på grunnlag av den rapport som en medisinsk komite hadde laget om boksingens medisinske skadevirkninger.

Etter at loven ble innført, har det altså ikke vært gjennomført proffkamper i Norge. Men når det dukker opp norske proffboksere som driver sin virksomhet i utlandet, kommer det forslag om å oppheve loven. Så også denne gangen. Sist gang var i 1985.

Da dagens lov ble utarbeidet, var idretten en av pådriverne. Det synes jeg det er viktig å understreke i dag, når vi diskuterer hvem det er som sitter med ekspertisen. Både Norges Bokseforbund og Norges Idrettsforbund ønsket en slik lov ut fra erfaringene med de tilstander som rådde på det tidspunktet.

Jeg er kjent med at Norges Bokseforbund har endret standpunkt og nå er positivt til profesjonell boksing. Men jeg er enig med flertallet i komiteen i at det ikke kan være en avgjørende grunn til å oppheve dagens lov. Som nevnt her flere ganger, har Norges Idrettsforbunds styre gått inn for å opprettholde dagens forbud. Idrettsstyret er fortsatt av den mening at profesjonell boksing ikke bør være tillatt i Norge.

Det er også et poeng i denne sammenheng at innenfor Norden er profesjonell boksing forbudt i Sverige og i Island.

Det har her vært diskutert hvem det er som er sakkyndige og skal kunne uttale seg i denne sak. Er det Jensrud eller Havnå, eller er det Norges Idrettsforbund — eller kanskje Norges Bokseforbund? Personlig har jeg tatt kontakt med professor Sigmund Strømme, som er professor i fysiologi ved Norges idrettshøgskole, og en av de eksperter i Norden som sitter på det mest omfattende materiale om skader og helsemessige forhold i forbindelse med profesjonell boksing. Jeg kan bare sitere hans reaksjon da jeg kunne fortelle at man nå vurderer et forslag om å oppheve forbudet: «Dette er galimatias!» Han sitter med et godt oppdatert materiale fra 1970 frem til i dag og har et massivt bevismateriale når det gjelder skadevirkninger av boksing.

Når det gjelder de regler som nå er innført i Danmark, og som det her henvises til som en slags garanti for at man skal kunne unngå skader i fremtiden, sier Strømme at de skadereduksjoner man vil kunne oppnå med dette regelverket, sannsynligvis vil være meget begrenset. Poenget er tross alt at man skal slå hverandre i hodet! Når det gjelder den siste setningen, siterte jeg ikke professor Strømme — det var et personlig tillegg.

På denne bakgrunn er jeg enig med flertal-

let i komiteen, som ikke bifaller forslaget fra representantene Jan Simonsen og Jan Erik Fåne.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

John G. Bernander: Det var betryggende at professoren gav en god akademisk konklusjon med hensyn til hva som var galimatias, slik at vi har det å forholde oss til i vår videre vurdering av skaderisikoen i sporten.

Men et hovedpoeng her — og jeg vil be statsråden gi et svar i den forbindelse — er effekten av loven. Jeg går ut fra at formålet med loven må være at den skal ha en ønsket effekt. Nordisk Råds rekommandasjon er ikke fulgt opp av Danmark, slik at Danmark innen Norden er et foregangsland når det gjelder utøvelse av profesjonell boksing.

Etter at loven ble vedtatt i 1981, har vi hatt en medieutvikling som knapt noen kunne forestille seg. Hundretusener abonnenter i dette land er tilknyttet kabel-TV og kan se profesjonell boksing ikke bare utøvet i Danmark, med de strengere regler man der har, men i hele verden. De har det som folkeforlystelse dersom de ønsker slik underholdning.

NRK har opphevet sitt eget generelle forbud når det gjelder boksing, og sier at de ut fra journalistisk interesse vil kunne komme til å dekke profesjonelle boksestevner. Eksempelvis antas et stevne hvor en verdensmester fra Norge forsvarer sin tittel, å være av journalistisk interesse.

Hvilken effekt får vi av et lovforbud som kun gjelder opptreden eller treningskamper her i riket, kanskje for noen få tusen mennesker, så lenge arrangementer kan foregå i København basert på norsk medfinansiering, på norske sponsorer, til dels med norske arrangører og i høyeste grad med norske aktører som forsvarer sin tittel? Hva er forskjellen på å få det presentert rundt om i de hundretusener hjem via et så sterkt medium som TV, og å la utøveren få lov til å trene og også arrangere oppvisningskamp, eller for den saks skyld en tittelkamp, i vårt eget rike?

Statsråd Åse Kleveland: Når det gjelder spørsmålet om forskjellen mellom å ha forbud mot boksing hjemme og å la boksere reise ut og trene, har det svært mye med våre holdninger å gjøre. Det har vært snakket mye om dette her. Ikke minst nå, når man kan se boksing via omtrent alle kanaler, burde de som synes dette er en folkeforlystelse og har glede av det, slik sett i hvert fall kunne få nok av det.

For det annet tror jeg at hvis denne sporten blir utøvet i større omfang på et profesjonelt plan i Norge, vil det helt klart få holdningskapende konsekvenser i forhold til barn og unge. Når Magne Havnå og Steffen Tangstad har tenner og nese på noenlunde riktig plass, ser jeg ikke bort fra at det kan være resultatet av at de har vokst opp og utviklet seg som idrettsmenn i et land med et strengt regelverk og hvor boksing har vært drevet på amatørnivå. Jeg vil også tro at man ved å innføre profesjonell boksing vil få en «forråing» av boksingen på treningsnivå og innenfor ungdomsgruppene.

Men mitt utgangspunkt er at så lenge de medisinske resultatene viser så klare konsekvenser når det gjelder skader, er det grunnlag nok for å gå imot opphevelse av forbudet. Og går man først imot det, går man heller ikke inn for dispensasjon. Det synes jeg ville være et utslag av dobbeltmoral.

Jan Simonsen: Jeg går ut fra at en bokser som Magne Havnå er såpass interessert i den idretten han utøver, at han har kunnskap om disse undersøkelsene og medisinske skader av boksing. Mener kulturministeren at Magne Havnå er ute av stand til å ta vare på seg selv og til selv å vurdere risikoen ved utøvelsen av sin egen idrett? Og spørsmål 2: Mener kulturministeren at det er mindre farlig for Magne Havnå å bli slått på i Danmark enn i Norge? Den eneste konsekvensen av forbudet er jo at norske boksere må reise til Danmark.

Statsråd Åse Kleveland: Hva Magne Havnå er i stand til eller ei, er det helt umulig for meg å vurdere. Det overlater jeg i så måte til ham selv.

Når det gjelder spørsmålet om det er mindre farlig å bli slått på eller slå i Danmark enn i Norge, er det selvfølgelig ikke det. Men jeg vil da gjenta noe jeg tror ble sagt tidligere her: Med et slikt resonnement skulle vi ende opp med et slags minste felles multiplum som gjorde at vi gikk med på at det som var lovlig et eller annet sted på jorda hvor nordmenn ferdes — og nordmenn er et farende folk, de reiser ikke bare til Danmark, men også andre steder — det var tillatt. Jeg synes ikke det er et godt argument.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk, og replikkordskiftet er omme.

Grethe G. Fossum: Mye har vært sagt om boksesporten — pene ting også: Det er fin trening, og det er godt å kunne lære å forsvare seg, og en trener opp kondisjon og reaksjonsevne. Alt dette kan sies om andre idretter

også. Men boksesporten skiller seg ut fra andre idretter på vesentlige punkter:

— Du vinner dersom du skader motstanderen.
— Du vinner hvis du får inn nok slag.
— Og dersom du skulle være så «uheldig» at motstanderen besvimer etter et høyresvingslag, vinner du også kampen.

I enhver annen idrett ville dette ha ført til bortvisning, rødt kort og ikke noe mer deltakelse fra din side.

Amatørbokseforbundet har gjennom regelverket prøvd å «ufarliggjøre» sporten ved å innføre bruk av myke hansker og ved hjelp av strengere dommere og karantene ved skade. Alt dette fordi de skadene som kan forekomme ved boksing — og det er et faktum — kan være farlige, ja livstruende. Det er et tankekors at man må ha så strenge regler.

Jeg har lyst til å nevne hva som har stått i noen av de avisartiklene som har vært skrevet om kamper i India som har foregått i de siste dagene:

— Det er utrolig at tyskeren klarte å holde seg på beina etter all den julingen han fikk de siste rundene.
— Og journalistene spurte Ole Klemetsen: Traff han deg mye? Ja, jeg må innrømme at han traff en del, og jeg kjente det godt, svarte Klemetsen.

NRK melder at det har vært et jevnt tilsig av amatørboksere etter at Ole Klemetsen har blitt en slik mediekjendis.

Bokserne sier at det er vondt å bli slått i ansiktet — men det må en tåle for å bli en god bokser. Og dette er bare amatørboksing! Hva vil skje hvis vi tillater profesjonell boksing i Norge?

Barn vil ha idealer. De vil ha noen å se opp til, noen å beundre. En av grunnene til at Norge ikke har så mange profesjonelle boksere i dag, er at bokserne i liten grad har vært synlige. Barn leser ikke aviser — men de ser på Sportsrevyen på TV. Og det som har skjedd etter at vi beklageligvis har opphevet forbudet mot å vise boksing, er at vi har fått lov til å nyte synet av boksere som får inn slag, som skjelver i beina og må ta telling, eller ligger med nesa i kanvasen. Dette synliggjør boksingen på en slik måte at vi får masse små Mike Tyson'er som slår hverandre — uten trening, uten å vite at det er farlig, og uten å vite at de utsetter seg for skader.

Voldstendensene i samfunnet er sterke nok som de er. Jeg tenker med gru på å synliggjøre kamper med proffboksere. Der er slagene hardere, og kampene avgjøres oftere på knockout, og det flyter mer blod, for der gjelder ikke de samme reglene som for amatørboksing, fordi det er pengene som styrer.

Jeg ønsker ikke at en slik form for idrett skal synliggjøres. Jeg ønsker ikke at en kjekk, ung 19-åring skal ende opp med hodeskader — kanskje bli invalid for resten av livet.

Jeg har lyst til å sette et perspektiv på dette: Vi har 3 000 amatørboksere i Norge, og mange av dem drømmer om en proffkarriere. Jeg er redd for at den drømmen raskt kan bli til et mareritt som på ingen måte er verdt de pengene og de skadene som her er involvert.

Det er viktig at vi som er voksne, ansvarsbevisste mennesker hindrer at barn får hodeskader ved f.eks. å la dem bruke sykkelhjelm, bilbelter i biler eller hjelm når de kjører motorsykkel. Det er riktig av oss å hindre at de får forbilder innenfor denne idretten som legaliserer det å slå hverandre i hodet. Jeg blir litt skremt når jeg hører representanten Simonsen snakke om formyndermennesket. Jeg vil gjerne replisere til ham, hvis jeg får lov til det, at det ikke er forbudt å bruke hodet, men det skal ikke brukes som målskive for boksehansken.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Olav Akselsen: Dette er ei sak der det kanskje kunne vera spesielt hyggeleg om ein hadde hardtslåande argument. I staden har ein opplevd å få ein god del slag under beltestaden, spesielt av representanten Simonsen. Det blir sagt at det er formynderi som gjer at ein framleis ønskjer å ha denne lova. Det er ikkje for å tryggja eventuelle boksarar mot seg sjølv Arbeidarpartiet går inn for å behalda lova slik den er i dag. Det er her snakk om eit verdisyn, kva slags samfunn ein ønskjer å ha, og kva slags forbilete en ønskjer å ha i samfunnet.

Dei seinare åra har me sett ei stadig forråing av det norske samfunnet. Omtrent kvar dag kan ein slå opp i avisene og lesa at nokon har blitt slått ned. Me ser at valden er i ferd med å spreia seg. Det har vore eit politisk mål å snu denne utviklinga. Ikkje minst har dei partia som i dag vil røysta for lovendringa, gjort seg til talsmenn mot den utviklinga som me har sett. Ein har frå Stortingets talarstol argumentert for antivaldskampanjar, og spesielt har ein snakka mot vald i underhaldningsaugnemed. Ein har ønskt å forby valdsvideo. Derfor er det etter mi meining eit feil signal om ein no gjev beskjed om at ein vil endra denne lova. Etter mi meining er profesjonell boksing vald sett i system, og profesjonell boksing er valdsherleggjering i underhaldningsaugnemed.

Det er eit sterkt brot på logikken når ein på den eine sida seier at ein er villig til med alle middel å kjempa mot valden, medan ein på

den andre sida seier at ein vil betala folk for å driva med vald mot kvarandre — og i tillegg då for å underhalda folk. Ein tek på den eine sida avstand frå vald, medan ein på den andre sida har vald som ideal. Dette er ikkje noko nytt frå den kanten, men eg vil seia meg lei for at ein ikkje ser samanhengen.

Det er brukt som eit argument her i dag at dette er lovleg i utlandet, og nordmenn kan reisa ut og boksa. Eg vil sameleis som kulturministeren spørja om konklusjonen då er at alt som er lovleg i utlandet, òg skal bli lovleg i Norge.

Til slutt: Det er òg blitt hevda at det ikkje er så farleg om ein gjer om lovforslaget, for ein kan jo ta alt dette inn pr. satellitt. Då vil eg hevda at det i alle fall ikkje er me i Arbeidarpartiet som har sørga for at me har den medielovgjevinga som me har.

John G. Bernander: Sistnevnte taler tok utgangspunkt i slag under beltestedet, og det skal i alle fall jeg for min del forsøke å holde meg unna. Men jeg kan ikke annet enn si at de som nå går inn for opphevelse av loven, og fremholder volden som ideal, kan kanskje sies å henhøre til den karakteristikken som representanten Akselsen gav noen deler av debatten.

Ellers registrerte jeg også visse synspunkter fra Akselsen med hensyn til utvikling innenfor media. Dersom Arbeiderpartiet hadde fått styre som de ville, hadde altså ikke det norske folk fått ta del i den internasjonale medieutviklingen — det skulle altså ha vært stoppet. Det var ganske interessant å registrere.

Mitt poeng er bare kort å oppsummere at skaderisikoen i boksing er stor, og etter de analyser vi har, er den sannsynligvis større i profesjonell boksing enn i amatørutøvelsen. Men det er i seg selv ikke nok til å begrunne et lovforbud. Når vi går inn og begrenser den personlige frihetsutøvelse, bør vi ha en sterkere begrunnelse enn det vi finner på boksingens område. Jeg har f.eks. funnet det i den lovgivning som ble innført da vi gikk inn for lovforbud mot å hoppe i fallskjerm fra norske fjellvegger nettopp ut fra den begrunnelse at det var et skademoment for andre, for de redningsmannskaper som måtte komme inn når utøverne av sporten ikke lykkes i sitt forsøk, nemlig å dale fritt og greit ned i dalbunnen. Da innførte vi et lovforbud, og det synes jeg er helt i orden, og det har en legislativt helt riktig begrunnelse.

Det vi her står overfor, må altså rett og slett ligge i et avgrensingsproblem. For det er den profesjonelle utøvelse av sporten som skal rammes, ikke amatørutøvelsen. Det er altså selve det at noen tjene penger på utøvelsen av sin sport som skal rammes, ikke det at sporten utøves — selv om en del innlegg, ikke minst innlegget fra representanten Fossum, kunne tyde på at det egentlig er boksing i seg selv som er frastøtende, og som vi helst vil ha oss frabedt. Hvis vi kunne få dette på plass, hadde jeg, iallfall logisk sett, sett en sammenheng i begrunnelsen for lovforbudet. Men det amatørskapet vi har — og at Ole Klemetsen vinner bronsemedalje i India og fremstår som et idol for veldig mange — er altså ikke noe som disse representanter ønsker å ramme med lovforbud, men det er det at det tjenes penger på idretten. Og hvem kan i dag avgrense den profesjonelle utøvelse kontra amatørskap? Det er særdeles vanskelig.

Jeg har ellers stor forkjærlighet for hurtigløp på skøyter, og jeg husker at noen meget nærstående personer forsøkte å starte en profesjonell utøvelse av den sporten. Også den gang var Norges Idrettsforbund imot, men det var av helt andre grunner enn voldsutøvelse. Disse såkalte profesjonelle stilte opp med melding og budskap fra sine sponsorer. NRK sørget den gang for å stille med skikkelig maskeringstape, slik at det norske folk ikke skulle se den slags fortredeligheter. I dag opptrer amatører i den samme utøvelse av sporten med et kanskje dualistisk budskap, nemlig som levende verveplakater for Landsorganisasjonen i Norge. Tapen er lagt i skuffen, selv om det også kunne være et politisk budskap i den vervekampanjen som hurtigløperne bedriver for Landsorganisasjonen. Og da må jeg legge til: Det er jo ellers en form for reklame som vi i denne sal har vært innforstått med at vi ikke skal ha i våre medier — politisk reklame skal være forbudt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:45 for 1989—90, forslag fra stortingsrepresentantene Jan Simonsen og Jan Erik Fåne om opphevelse av lov av 12. juni 1981 nr. 68 om forbud mot profesjonell boksing — bifalles ikke.

Under debatten har Jan Simonsen på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet tatt opp forslag nr. 1, som er inntatt i innstillingen på side 3. Forslaget lyder:

«Vedtak til lov
om opphevelse av lov av 12. juni 1981 nr. 68 om forbud mot boksing.

§ 1

Lov av 12. juni 1981 nr. 68 om forbud mot boksing, oppheves.

§ 2

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.»

Videre er det varslet et subsidiært forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet, og dette regner presidenten med vil bli formelt framsatt avhengig av den forestående votering.

Presidenten vil foreslå følgende voteringsordning: Først voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1 fra Høyre og Fremskrittspartiet. Dersom innstillingen blir vedtatt — og forslag nr. 1 fra Høyre og Fremskrittspartiet faller — regner presidenten med at det subsidiære forslag vil bli framsatt, og presidenten vil i så fall la votere over dette. — Ingen innvendinger er kommet, og slik vil det bli gått fram.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og Jan Simonsens forslag, nr. 1, bifaltes innstillingen med 53 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.58)

Jan Simonsen: Jeg vil da på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet ta opp det subsidiære forslaget, som er referert i innstillingen.

Presidenten: Odelstinget går da til votering over dette forslaget, nr. 2, som er inntatt i innstillingen på side 3. Forslaget lyder:

«I lov av 12. juni 1981 nr. 68 om forbud mot profesjonell boksing gjøres følgende endringer:

§ 1, nytt annet ledd, skal lyde:

Kongen — eller den han bemyndiger — kan gi dispensasjon for enkeltarrangementer av den art som er nevnt i første ledd.

§ 2, nytt annet ledd, skal lyde:

§ 1, annet ledd gjelder tilsvarende.»

Votering:

Jan Simonsens forslag, nr. 2, ble med 54 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.03)

Sak nr. 3

Referat

1. (14) Tilbakekalling av Ot. prp. nr. 5 for 1990—91 om lov om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank, lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank og lov av 25. mars 1977 nr. 14 om Den Norske Industribank A/S, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, og om endringer i visse andre lover (Omdannelse av visse statsbanker) (Ot. meld. nr. 1 for 1990—91)
2. (15) Tilbaketrekning av Ot.prp. nr. 1 for 1990—91 om skatteopplegget for 1991 (Ot. meld. nr. 3 for 1990—91)
3. (16) Skatteopplegget for 1991 — Lovendringer (Ot.prp. nr. 9 for 1990—91)

   Enst.: Nr. 1—3 sendes finanskomiteen.
4. (17) Forslag fra stortingsrepresentant Tora Aasland Houg om lov om endring i lov av 30. juni 1954 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter (utgifter til legehjelp og medisiner) (Dokument nr. 8:2 for 1990—91)

   Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen.
5. (18) Lov om endringer i domstolloven m.m. (advokatlovgivningen m.m.) (Ot.prp. nr. 7 for 1990—91)

   Enst.: Sendes justiskomiteen.
6. (19) Lov om endring i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank (Ot.prp. nr. 6 for 1990—91)
7. (20) Forslag fra stortingsrepresentantene Oscar D. Hillgaar og Jan Simonsen om lov om opphevelse av lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) (Dokument nr. 8:6 for 1990—91)

   Enst.: Nr. 6 og 7 sendes landbrukskomiteen.

Videre ble referert:

8. (21) Forslag fra stortingsrepresentantene John Alvheim og Inger Marie Ytterhorn om lov om endringer i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Dokument nr. 8:5 for 1990—91)

Presidenten: Brit Jørgensen har bedt om ordet til denne referatpost.

Brit Jørgensen: Dette Dokument nr. 8-forslaget kommer for så vidt inn under en debatt som vi har mellom forbruker- og administrasjonskomiteen og sosialkomiteen, og som skal behandles seinere i dag — nemlig kapitlene som går på barnevern — så jeg vil be om at man utsetter behandlingen av dette spørsmålet til et seinere odelsting.

Presidenten: Med Odelstingets samtykke utsettes referatsak nr. 21 til et senere referat.

Videre ble referert:

9. (22) Tilbaketrekning av Ot.prp. nr. 8 for 1990—91 om lov om endring i lov av 24. oktober 1946 om barnetrygd (Ot.meld. nr. 2 for 1990—91)

   Enst.: Vedlegges protokollen.

Møtet hevet kl. 15.45

Møte tirsdag den 27. november kl. 10.55

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 5):

1. Innstilling fra energi- og industrikomiteen om lov om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg (Innst. O. nr. 5, jf. Ot.prp. nr. 4)
2. Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v. (Innst. O. nr. 6, jf. Ot. prp. nr. 2)
3. Referat

Statsråd Tove Veierød overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Inger Lise Gjørv vil framsette et privat forslag.

Inger Lise Gjørv: På vegne av stortingsrepresentantene Tora Aasland Houg og Inger Lise Gjørv skal jeg få fremsette et Dokument nr. 8-forslag om lov om endring i lov av 22. juni 1962 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen — Valg av setteombudsmann ved inhabilitet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling fra energi- og industrikomiteen om lov om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg (Innst. O. nr. 5, jf. Ot.prp. nr. 4)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg.

I.

I lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:
«Lov om tilsyn med elektriske anlegg og *elektrisk utstyr.*»

§ 1 skal lyde:
Denne lov omfatter alle elektriske anlegg *og alt elektrisk utstyr, unntatt radiotelegraf og radiotelefon.*

§ 3 skal lyde:
Kongen anordner i den utstrekning det finnes nødvendig offentlig tilsyn med elektriske anlegg *og elektrisk utstyr.* De som i medhold herav utøver tilsynet, benevnes i denne lov for Elektrisitetstilsynet. Instruks for dette utferdiges av Kongen.

§ 4 nr. 1 første punktum skal lyde:
For det av Elektrisitetstilsynet utførte tilsyn *med elektriske anlegg* erlegges en avgift til staten etter et regulativ som fastsettes av Kongen.

§ 7 nr. 2 annet ledd skal lyde:
Elektrisitetstilsynet kan, i den utstrekning det anser det nødvendig til ivaretagelse av berettigede almene interesser, gi forskrifter om at elektriske anlegg, anleggsdeler eller apparater som efter Elektrisitetstilsynets mening vesentlig forstyrrer radiolyttingen, ikke må drives eller brukes til visse tider av døgnet, dersom disse forstyrrelser ikke unngåes ved de foranstaltninger som Elektrisitetstilsynet i henhold til gjeldende forskrifter kan påby.

§ 9 skal lyde:
Kongen bestemmer at eiere av visse anlegg selv plikter å føre tilsyn med de installasjoner som er tilknyttet vedkommende anlegg. Dette stedlige tilsyn er underlagt Elektrisitetstilsynets kontroll. For det stedlige tilsyn gjelder for øvrig de samme bestemmelser som i denne lovs §§ 5—8 er fastsatt for Elektrisitetstilsynet.

§ 10 skal lyde:
Kongen gir regler om utførelse, bruk, montering og merking av elektrisk utstyr. Kongen kan påby at slikt utstyr skal være godkjent før det kan tilbys, omsettes eller anvendes her i landet.

Bestemmelsene om opplysningsplikt i § 5 får tilsvarende anvendelse.

For godkjenning kan prøveanstalten kreve vederlag.

Kongen kan bestemme at visse arter eller typer elektrisk utstyr skal registreres i et særskilt register.

De nærmere regler for gjennomføringen av disse bestemmelser fastsettes av Kongen.

§ 11 skal lyde:
Kongen gir regler om kontroll av elektrisk utstyr.

Finner Elektrisitetstilsynet at elektrisk utstyr som tilbys eller omsettes er i en slik til-

stand at det frembyr fare for menneskeliv eller for skade på eiendom ved bruk, kan Elektrisitetstilsynet gi pålegg om straks å stanse tilbud og omsetning, tilbakekalle utstyr som allerede er tilbudt eller omsatt, og eventuelt kassere det. Det samme gjelder dersom kravene etter § 10 ikke er oppfylt.

Kongen kan bestemme at det stedlige tilsyn (jf. § 9) kan pålegges å føre kontroll av elektrisk utstyr som tilbys eller omsettes innenfor vedkommende anleggs forsyningsområde, og at det som er fastsatt for Elektrisitetstilsynet i § 11 andre ledd også skal gjelde for det stedlige tilsyn.

Elektrisitetstilsynet kan ta stikkprøver av elektrisk utstyr som er tilbudt eller omsatt uten at det offentlige må betale vederlag for utstyret. Omkostningene ved slike prøver betales av fabrikanter, importører eller forhandlere, dersom det viser seg at tilbudt eller omsatt utstyr ikke er forskriftsmessig.

§ 13 skal lyde:

Etter regler fastsatt av Kongen eller den han gir fullmakt, kan Elektrisitetstilsynet ilegge fabrikanter, importører eller forhandlere gebyr for overtredelse av reglene om registrering. Ilagt gebyr inndrives ved utpanting.

§ 14 skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller unnlater å følge denne lov, forskrift eller enkeltvedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter hvis ikke en strengere straff i henhold til andre regler kommer til anvendelse. Medvirkning straffes på samme måte.

Er overtredelsen eller unnlatelsen begått av noen som har handlet på vegne av et selskap eller annen sammenslutning, en stiftelse eller offentlig virksomhet, kan selskapet m.v. ilegges bøtestraff. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen.

II

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v. (Innst. O. nr. 6, jf. Ot.prp. nr. 2)

Brit Jørgensen (komiteens leder): Siden saksordfører er medlem av Lagtinget, skal jeg på vegne av komiteen foreta en ganske kort gjennomgang av denne lovendringen.

Det er mange brikker som skal falle på plass før en er sikret en vellykket gjennomføring av HVPU-reformen, som etter komiteens mening er en av de store sosialpolitiske reformer i etterkrigstiden.

Ot.prp. nr. 2, som sosialkomiteen her legger fram sin enstemmige innstilling til, gjelder først og fremst denne reformen. I proposisjonen foreslås en lovendring slik at det ikke er den formelle bostedskommune som skal dekke opphold etter at ansvaret for de psykisk utviklingshemmede fra og med 31. desember 1990 er overført kommunene. Det økonomiske ansvaret skal overføres tilflyttingskommunen. Dette vil hindre at ansvaret for én person blir delt mellom to kommuner.

De statlige overføringer vil følge vedkommende person til flyttingskommunen. En enstemmig komite slutter seg her til departementets forslag.

Komiteen er også enig med departementet i at de nye reglene skal gjelde selv om det tidligere er «truffet vedtak etter lovens § 10 før eller etter at den foreslåtte lovendringen trer i kraft».

Proposisjonen tar også opp adgangen til å beslutte at en institusjon fortsatt skal være i drift dersom beboerne ikke har fått et kvalitativt bedre tilbud i kommunen. At ingen skal flyttes før vedkommende har fått et kvalitativt bedre tilbud, har også vært et viktig prinsipp for komiteen. Jeg viser i denne forbindelse til sosialkomiteens innstilling, Innst. S. nr. 18 for 1987—88.

Myndighet til å fatte beslutning om å pålegge fortsatt drift foreslås lagt til departementet, men i de tilfellene det gjelder klagebehandling, kan departementet delegere denne myndigheten til fylkesmannen.

Et bedre kvalitativt tilbud mener komiteen også omfatter arbeids- eller trivselstiltak. Komiteen understreker som viktig at det er de psykisk utviklingshemmede selv, eller deres pårørende, som skal avgjøre valg av framtidig bostedskommune.

I samsvar med sosialkomiteens uttalelse i Innst. O. nr. 78 for 1987—88 og Autistutvalgets

Trykt 13/11 1991

(Jørgensen)

utredning foreslår departementet å oppheve den særskilte bestemmelse om fylkeskommunalt ansvar for institusjonstilbudet for autister. Komiteen er enig i dette og mener at basisansvaret for autister må ligge hos kommunen, og støtter derfor departementet i at det ikke er grunnlag for å ha egne bestemmelser om institusjoner for autister, verken i den midlertidige loven eller i sykehusloven.

Komiteen presiserer derimot at det fortsatt er fylkeskommunens ansvar — som annenlinjetjeneste — å gi spesialisttjeneste også til autister.

Komiteen har ellers ingen merknader til endringene i lovproposisjonen, og de forskjellige partienes holdning til størrelsen på overføringer til kommunene og til den enkelte i forbindelse med gjennomføring av reformen kommer vi tilbake til under budsjettdebatten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Presidenten er noe i tvil om Odelstinget er vedtaksført. For sikkerhets skyld ber presidenten alle representantene trykke på forknappen.

Voteringstavlene viste at 47 representanter var til stede i salen.

Presidenten: Det mangler fremdeles en betydelig del av Odelstingets medlemmer. Man må fortsette å ringe og håpe på at representantene kommer inn så fort som mulig.

— — —

Presidenten ber Odelstingets medlemmer for ordens skyld nok en gang trykke på forknappen for å se om det er tilstrekkelig antall til stede.

Voteringstavlene viste at 64 representanter var til stede i salen.

Presidenten: Odelstinget kan nå gå til votering. Presidenten vil innskjerpe at det er en fordel for en hurtig avvikling av møtene at Odelstingets medlemmer er til stede, særlig når man forventer relativt korte debatter.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v.

I.

I midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd skal lyde:

Fylkeskommunen skal fortsatt ha ansvaret for de spesialiserte tjenester for mennesker med psykisk *utviklingshemming.*

§ 4 annet ledd skal lyde:

Departementet kan også selv bestemme at en institusjon skal avvikles og nedlegges innen en fastsatt frist. *Likeledes kan departementet, eller den det bemyndiger, bestemme at en institusjon som skal nedlegges, skal holdes i drift av fylkeskommunen eller kommunen inntil departementet eller den det bemyndiger, samtykker i nedleggelse.* Departementets avgjørelse er bindende. *Disse bestemmelsene* gjelder også for bykommunen Oslo.

§ 9 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Bosetter vedkommende seg i en annen kommune enn sin tidligere bosteds- eller oppholdskommune, skal tilskottet som nevnt i annet ledd overføres til den kommunen der vedkommende bosetter seg. *Dersom vedkommende, i samsvar med lovens § 10, får innvilget søknad om å få etablere seg i annen kommune enn bostedskommunen, skal tilskottet overføres til tilflyttingskommunen fra den dagen endelig vedtak ble fattet.*

For personer som er i institusjon som besluttes nedlagt etter 31. desember 1990, jfr. § 4, dekker den kommunen som denne dato var vedkommendes bostedskommune forpleiningsutgiftene. *Har vedkommende fått innvilget søknad om etablering i annen kommune i samsvar med lovens § 10, skal likevel tilflyttingskommunen dekke forpleiningsutgiftene fra den dagen endelig vedtak ble fattet.* Departementet kan fastsette nærmere regler for betalingsplikten.

II.

I lov av 19. juni 1969 nr. 57 om sykehus m.v. gjøres følgende endringer:

§ 3 tredje ledd siste punktum skal lyde:

Videre kan Kongen gi forskrifter om begrenset adgang til bruk av tvangsmidler i institusjoner for *epileptikere.*

§ 12 sjuende ledd første punktum skal lyde:

Etter forskrifter som fastsettes av departementet kan fylkeskommunen der pasienten har sitt bosted bestemme at pasienter som oppholder seg i spesialsykehjem og i institusjon for *epileptikere helt* eller delvis skal dekke 25 pst. av forpleiningsutgiftene når dette etter deres økonomiske kår finnes rimelig.

III.

I lov av 16. juli 1936 nr. 2 om pliktmessig avhold for personer i visse stillinger fra nytelse av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel gjøres følgende endring:

§ 6 første ledd skal lyde:

Militær person som overtrer forbudet i § 1 refses disiplinært overensstemmende med *lov av 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet og lov av 20. mai 1988 nr. 33 om politimyndighet i det militære forsvar.* Det samme gjelder militær person som medvirker til overtredelsen.

IV.

Endringen i § 4 annet ledd i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede og endringen i § 6 i lov av 16. juli 1936 nr. 2 om pliktmessig avhold for personer i visse stillinger fra nytelse av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel trer i kraft straks.

De øvrige endringer trer i kraft 1. januar 1991.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Referat

1. (24) Lov om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (Ot. prp. nr. 10 for 1990—91)

   Enst.: Sendes finanskomiteen.
2. (25) Forslag fra stortingsrepresentantene John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lov om endringer i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Dokument nr. 8:5 for 1990—91)

   Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen.
3. (26) Lov om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og lov om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Ot. prp. nr. 12 for 1990—91)

   Enst.: Sendes justiskomiteen.

Møtet hevet kl. 11.10.

Møte onsdag den 5. desember kl. 10.10

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 6):

1. Innstilling frå landbrukskomiteen om lov om endringer i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank (Innst. O. nr. 7, jf. Ot.prp. nr. 6)
2. Innstilling fra finanskomiteen om tilbakekalling av Ot. prp. nr. 5 for 1990—91 om lov om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank, lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank og lov av 25. mars 1977 nr. 14 om Den Norske Industribank A/S, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, og om endringer i visse andre lover (Omdannelse av visse statsbanker) (Innst. O. nr. 9, jf. Ot. meld. nr. 1)
3. Innstilling fra finanskomiteen om tilbaketrekning av Ot.prp. nr. 1 for 1990—91 om skatteopplegget for 1991 (Innst. O. nr. 8, jf. Ot.meld. nr. 3)
4. Innstilling fra finanskomiteen om skatteopplegget for 1991 — Lovendringer (Innst. O. nr. 10, jf. Ot.prp. nr. 9)
5. Referat

Statsråd Oddrunn Pettersen overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Steinar Maribo vil fremsette et privat lovforslag.

Steinar Maribo: Jeg vil fremsette forslag om lov om endring i lov av 14. mars 1964 nr. 2 om revisjon og revisorer — revisorloven.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling frå landbrukskomiteen om lov om endringer i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank (Innst. O. nr. 7, jf. Ot. prp. nr. 6)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank.

I.

I lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd punkt b skal lyde:

Lag som har til formål å drive maskinsamvirke,

§ 16 punkt 2 skal lyde:

For lån som gis til formål som er nevnt i § 2 punkt 1 c, kan det avtales at banken skal ha salgspant etter reglene i pantelovens §§ 3—13 til 3—21 i de gjenstander som helt eller delvis kjøpes for lånet.

§ 20 første ledd andre punktum oppheves.

II.

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra finanskomiteen om tilbakekalling av Ot.prp. nr. 5 for 1990—91 om lov om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank, lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank og lov av 25. mars 1977 nr. 14 om Den Norske Industribank A/S, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, og om endringer i visse andre lover (Omdannelse av visse statsbanker) (Innst. O. nr. 9, jf. Ot.meld. nr. 1)

Komiteen hadde innstillet:

Ot.meld. nr. 1 for 1990—91 — om tilbakekalling av Ot.prp. nr. 5 for 1990—91 Om lov om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank, lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank og lov av 25. mars 1977 nr. 14 om Den Norske Industribank A/S, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, og om endringer i visse andre lover (Omdannelse av visse statsbanker) — vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 3

Innstilling fra finanskomiteen om tilbaketrekning av Ot.prp. nr. 1 for 1990—91 om skatteopplegget for 1991 (Innst. O. nr. 8, jf. Ot.meld. nr. 3)

Komiteen hadde innstillet:

Ot.meld. nr. 3 for 1990—91 — Om tilbaketrekning av Ot.prp. nr. 1 for 1990—91 om skatteopplegget for 1991 — vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 4

Innstilling fra finanskomiteen om skatteopplegget for 1991 — Lovendringer (Innst. O. nr. 10, jf. Ot.prp. nr. 9)

Johan C. Løken (ordfører for saken): Det vil være kjent at hovedslaget om skatteopplegget for 1991 allerede har stått. Det vi her skal behandle, er den delen av skattevedtaket som etter tradisjonen har form av lovendringer. I tillegg har vi en del stridssaker som nå er brakt fram til løsning, og som også innebærer endring i skattelovene. Det er stort sett velkjente stridspunkter som jeg ikke skal bruke mye tid på. Men på enkelte områder har vi å gjøre med nye konstellasjoner, og da kan kanskje interessen bli litt større.

Når det gjelder minstefradraget, henger vedtakene og alternativene nøye sammen med de respektive partiers skatteopplegg. En stor sak, både i Syse-regjeringens opplegg og i Harlem Brundtland-regjeringens opplegg, var forsøkene på å få orden på sjømanns- og fiskerfradraget. Dette er et stort og vanskelig område. Vi har nå fått til en ganske bred enighet — en enighet som omfatter så vel tidligere som nåværende regjeringskonstellasjoner — om to forhold. Det er enighet om at vi skal få en innstramming og omlegging av regelverket med virkning fra 1992. Vi legger opp til å fatte beslutningen allerede nå, slik at den virkning denne omlegging har for ulike typer forhandlinger og budsjetter, kan tas hensyn til gjennom det kommende året. Videre har man blitt enig om de prinsipielle rammene for dette regelverket. Vi kan vel si det slik at denne enigheten, som da omfatter alle partier unntatt Fremskrittspartiet og SV, legger til rette for en omlegging som kan skape mest mulig rettferdige og stabile retningslinjer.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på dette. Det er nøye redegjort for det i proposisjonen og innstillingen. Det jeg imidlertid skal bemerke og understreke, er at det fortsatt er en smule klassisk uenighet til stede, og den knytter seg til skattesatsen. Harlem Brundtland-regjeringen hadde gjerne ønsket at dette særskilte fradraget skulle begrenses til 23 pst. Den tidligere regjeringskonstellasjonen, Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, ønsker en sats på 25 pst., altså et opplegg som er noe mer imøtekommende overfor skattyterne. Og idet vi imøteser subsidiær støtte fra Fremskrittspartiet på dette punktet, ligger det an til en litt gunstigere løsning for de berørte skattyterne når det gjelder selve satsspørsmålet, enn det Harlem Brundtland-regjeringen hadde lagt opp til.

Et viktig punkt for mange skattytere er den skattemessige behandling av boliger. Stortinget sier seg hvert år innforstått med de økninger i boligtakstene som det er snakk om. Også i år er det 10 pst. økning. Men komiteens flertall, et flertall som består av alle partier unntatt Fremskrittspartiet, ønsker å presisere overfor Regjeringen at man ikke er nødt til å benytte disse 10 pst. fullt ut. Det heter:

> «Flertallet har merket seg at tillegget vil bli redusert eller falle bort om skattyteren kan påvise, eller om ligningsmyndighetene blir kjent med at taksten ligger over gjennomsnittet for tilsvarende eiendommer i kommunen.»

Det er et flertall som legger vekt på at denne muligheten til å begrense takstøkningen gjøres reell. Det er da min plikt å gjøre den ikke tilstedeværende finansminister oppmerksom på at hans embetsverk skal holde seg denne beskjeden etterrettelig.

I tillegg er det varslet at det nå kommer et opplegg i forbindelse med reform av hele takstsystemet. Det det samme flertallet her legger vekt på, er at det prøveopplegget som nå presenteres for Stortinget, får en form som gir Stortinget størst mulig frihet til selv å utforme det. Det betyr at bredden i forsøksordningen må være tilfredsstillende. Jeg understreker det Høyre bestandig har vært opptatt av i denne sammenhengen, at opplegget må være så enkelt, så lite detaljert som mulig.

Vi kommer så til et punkt hvor det er nødvendig for meg som Høyre-talsmann å uttrykke skuffelse over de to tidligere partnere. Det gjelder forslaget om å innføre beløpsbegrensning for fradrag for premie til egen pensjonsforsikring. Harlem Brundtland-regjeringen gjorde på 1980-tallet forsøk på å innføre et tak på adgangen til å få egen pensjonsforsikring. Forsøket ble tilbakevist av det flertallet vi da hadde. Jeg har med bekymring måttet konstatere at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti nå har gått med på at det skal innføres et

slikt tak. Harlem Brundtland-regjeringen foreslår et tak på 20 000 kr. Det som nå ligger an til å bli vedtatt, er et tak på 30 000 kr. Det vi vet, det det foreligger grundige utredninger om, er at med et slikt tak innføres det en klar diskriminering av folk i privat sektor. Det er på det rene at grupper i privat sektor, dels lønnstakere og kanskje især selvstendig næringsdrivende, med et slikt tak ikke vil kunne klare å sikre seg pensjonsytelser på linje med de som gjelder for offentlig ansatte. Jeg syns det er veldig uheldig at det innføres en slik diskriminering av privat sektor, at den produserende og verdiskapende del av økonomien utsettes for en slik diskriminering. Den er meget uheldig i en situasjon hvor det er avgjørende å stimulere den produserende del av Norge.

En sak som vakte betydelig interesse i komiteen, men som det ikke tilligger komiteen å fatte formell beslutning om, gjelder det såkalte pendlerfradraget. Her er det vanligvis slik at det tilligger Skattedirektoratet hvert år i forbindelse med utarbeidelsen av takseringsregler til bruk ved ligningen, å fastsette dette fradraget. For inntektsåret 1990 er komiteen gjort kjent med at det gjelder en fradragssats på 1,50 kr pr. km, som er en økning på 10 øre i forhold til året før. Og Regjeringen har da gjort oss oppmerksom på at det antydes en økning på ytterligere 15 øre med virkning for inntektsåret 1991. Dette er en økning som det er naturlig å se i sammenheng med den nye miljøavgiften på bensin; det gjør at det man kan kalle yrkesprofesjonelle bilkjørere — de som trenger bil i yrkessammenheng — får en ganske brukbar kompensasjon for denne miljøavgiften.

Her har jeg for øvrig merket meg at SV har etablert seg som et skatteprotestparti og gått i allianse med Fremskrittspartiet. Det er ikke noe som overrasker i norsk politikk lenger, men på dette punktet har da SV satt sin prestisje inn på å få fradragene opp. De har nok en begrunnelse som er en annen enn Fremskrittspartiets, nemlig den at SV ønsker høyere miljøavgifter, men jeg har registrert at dette nok har vært lansert som ganske primitiv populisme rundt omkring i landet uten at den delen av dette som har med SVs regning å gjøre, har vært tatt med i regnestykket. Det regner jeg med at de gjør her i dag.

I Syse-regjeringens opplegg ble det lagt opp til at man skulle følge opp tidligere vedtak i Stortinget om å få en ordning som gav adgang til å kreve fradrag i skatt for gaver til ideelle organisasjoner. Et opplegg for dette, som bygger på tidligere prinsippvedtak i Stortinget og grundig behandling ble detaljert beskrevet i Syse-regjeringens skattelovproposisjon. Som Odelstinget er kjent med, ble denne trukket av den nye regjeringen, men i Innst. O. nr. 10 for 1990—91 har Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet fått inn meget omfattende merknader, som gjør det mulig for Odelstinget å sikre dette opplegget. Hele poenget er at man ved skattetiltak skal fremme frivillig ideell virksomhet. Det er snakk om omsorgs- og helsefremmende arbeid for barn og ungdom og for eldre, syke, funksjonshemmede og andre svaktstilte grupper, det gjelder kristelig eller annen religiøs eller annen livssynsrettet virksomhet, det gjelder virksomhet til vern av menneskerettigheter og hjelp til utviklingsland, det gjelder katastrofehjelp og virksomhet til forebyggelse av ulykker og skader, og endelig miljøvern, naturvern og dyrevern. Denne fraksjonen har dessuten presisert at de oppfatter kulturminnevern omfattet av formålet miljøvern. Det er lagt opp til et regelverk som sikrer at dette skal foregå på en skikkelig og lettvint måte. Det er videre forutsatt at ordningen blir en ordning i form av fradrag i skatt. Fradraget skal være 25 pst. av gavebeløpet, med maksimalt 2 500 kr for skattytere i kl. 1 og 4 000 kr for skattytere i kl. 2. Det er videre lagt opp til en samordning med fradraget for fagforeningskontingent, slik at denne får samme form, og at det ellers blir en viss samordning. Jeg anbefaler Odelstinget å stemme for dette, og håper at vi kan samle flertall for det. Jeg regner med at Fremskrittspartiet i denne saken vil opptre ut fra Hagendoktrinen.

Med dette har jeg gått gjennom de sakene som jeg oppfatter som mest vesentlige, og jeg tar også på vegne av Høyre opp forslag i den utstrekning de ikke er innstilling, og i de ulike sammenhenger vi ellers opptrer i, i innstillingen.

Presidenten: Hr. Løken har tatt opp de forslag som det nå er referert til.

Presidenten har det klare inntrykk at det er flere av Odelstingets medlemmer som er blitt noe overrasket over den raske fremmarsj på dagens kart, og at den også er forklaringen på at finansministeren ikke er til stede i salen. Presidenten konstaterer imidlertid at Regjeringen er representert ved statsråd Oddrunn Pettersen, og regner med at Odelstinget går videre, og at kommunikasjonen i Regjeringen er så god at dette er på alle måter tilfredsstillende.

Steinar Maribo: Fremskrittspartiets helhetlige skatteopplegg er det redegjort for i finansinnstillingen. Vårt skatteopplegg bygger på den erkjennelse at dagens skattenivå virker direkte drepende på folks innsatsvilje og

driftige menneskers interesse for å sette i gang noe, samtidig som landets konkurranseevne blir sterkt svekket bl.a. på grunn av de høye bruttolønningene, som igjen er en konsekvens av skatteprosenter og skattenivå. Vårt helhetlige opplegg ville skapt ny fart i Norge, ført til nye aktiviteter og oppblomstring som ville gitt landet langt større inntekter enn man kan lese ut av beregninger av provenyvirkninger. Jeg vil her konsentrere meg om de sakene som denne proposisjonen omhandler.

Da Fremskrittspartiets alternative skatteopplegg for 1991, som ville gitt alle grupper store skattelettelser, ikke fikk flertall i forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst. S. I, vil Fremskrittspartiet nå bidra til at skattene blir mest mulig redusert, og Fremskrittspartiets representanter vil støtte forslag som etter vår mening vil bedre situasjonen for Norges skattebetalere generelt. Minstefradraget fører til at alle lønnsmottakere får redusert skatten sin, og vi vil derfor i og med at vårt helhetlige opplegg er nedstemt tidligere, støtte SVs forslag nr. 16 og nr. 17, som gir de høyeste satsene for minstefradrag.

En av gjengangerne i skatteproposisjonen er sjømannsskatten. Sjømenn har tradisjonelt hatt et skattefradrag. Det er en gammel og innarbeidet ordning, som selvfølgelig har vært med på å gjøre sjømannsyrket mer attraktivt, men det har også ført til at bruttolønningene er blitt liggende lavere enn ellers i samfunnet fordi det selvfølgelig er slik at det er nettolønnen, altså hva man får utbetalt i lønningsposen, som er avgjørende for hvor bruttolønningene blir liggende. Denne selvfølgelighet har vært en sterkt medvirkende årsak til Norges elendige konkurranseevne generelt. Norges verdensrekord — iallfall nesten verdensrekord — når det gjelder de direkte skattene, har ført bruttolønningene til himmels sammenlignet med konkurrentenes. Og når bruttolønningene også er grunnlaget for den ekstraordinære høye avgiften som arbeidsgiverne må betale for å sette folk i arbeid her i landet, ja da er det lett å skjønne hvorfor Fastlands-Norges handelsbalanse med utlandet går med 70 milliarder kr i underskudd.

Sjømennene er vel den yrkesgruppen som har merket konkurransen med utlandet sterkest. Ingen bransje er vel mer utsatt for internasjonal konkurranse enn sjømannsstanden. I de siste årene har færre og færre nordmenn fått arbeid på norske skip, og dette skyldes det norske skatte- og avgiftsnivået. Det som i norsk sammenheng kan se ut som svært gunstige skatteregler, er på langt nær tilstrekkelig til at norske sjømenn er konkurransedyktige på lønnsnivå.

Fremskrittspartiet vil derfor redusere de direkte innbetalinger i skatter og avgifter som den norske stat krever inn av dem som foretrekker norske sjømenn i stedet for utlendinger. Vi mener det er nødvendig å stimulere til at man bruker nordmenn på båtene, og dette er bakgrunnen for våre forslag. I samsvar med det som både rederinæringens organisasjoner og de ansattes organisasjoner ber om for at den norske sjømann ikke skal bli en saga blott, foreslår vi å øke sjømannsfradraget til 28 pst., og at den øvre beløpsgrensen økes fra 55 000 kr til 90 000 kr.

Nettolønningene er i dag tilstrekkelige. Ingen organisasjoner har klaget på lønningene så lenge dagens sjømannsfradrag opprettholdes, og vi forutsetter derfor at endringene skal komme arbeidsgiverne til gode. Det er disse som i dag ikke ser seg i stand til å bruke norske sjømenn, som koster langt mer enn utlendingene, og våre forslag vil føre til at det blir mer lønnsomt og attraktivt å ansette nordmenn om bord. Av samme årsak har vi foreslått en lav arbeidsgiveravgift både når det gjelder sats og grunnlag. Disse forslagene støttes også av de ansattes organisasjoner.

Fremskrittspartiet er enig i at mannskap om bord i ferjer som ikke har mer ubekvem arbeidstid enn enhver annen i transportbransjen, bør utelukkes fra å komme inn under ordningen med sjømannsfradrag. Vi mener imidlertid at den grensen på 300 nautiske mil som er foreslått, er altfor kategorisk, og at det må brukes andre kriterier for å utelukke mannskap fra å få betegnelsen «sjømann» i skattemessig betydning. Marinefartøy og fartøy som brukes i redningstjenesten, er av en slik spesiell art at de som arbeider om bord, bør behandles som sjømenn. For redningstjenesten, som i vesentlig grad drives av innsamlede midler, kan det få katastrofale følger å ta vekk sjømannsfradraget med en automatisk heving av bruttolønningene.

For øvrig støtter vi kravet om tiden for opphold om bord som flertallet har kommet fram til, samt forslaget om en utsettelse med gjennomføringen, slik at man i lønnsforhandlingene får tatt hensyn til de endringene som kommer.

Så litt om forslaget som de tre tidligere regjeringspartiene fremmet om fradrag for gaver til godkjente ideelle organisasjoner. Jeg har konstatert at det overhodet ikke har vært vilje hos de tre til å snakke om våre betingelser for å være med på et slikt forslag. Jeg siterer hva vi skrev i Budsjett-innst. S. IV for 1989—90:

> «Disse medlemmer viser til at kulturelle organisasjoner er forutsatt å inngå i ordningen, og disse medlemmer mener derfor

at fradragsretten også må gjelde gaver til landsomfattende organisasjoner innenfor idrett, musikkliv m.v. dersom ordningen skal gjennomføres.»

Jeg understreker det siste, «dersom ordningen skal gjennomføres». Klarere kan det vel ikke sies.

Underveis har vi signalisert at vi er positive, men at forslagene må endres noe. Jeg har oppfattet tausheten fra de tre slik at det ikke har vært særlig vilje til å gjennomføre ordningen. Det har nærmest dreid seg om en programforpliktelse — enten det nå gjelder Kristelig Folkeparti eller andre, men kanskje spesielt Kristelig Folkeparti — en sak som de har vært tvunget til å kjøre fram for å tilfredsstille sine støtteorganisasjoner, og etter at forslaget ble lagt på bordet, har det vært mest om å gjøre å kritisere Fremskrittspartiet fordi vi ikke har slukt forslaget rått uten å få gjennomslag for vårt syn. Vår merknad i revidert nasjonalbudsjett er ikke satt der for moro skyld, og det bør hr. Løken og de andre merke seg.

Vi er fortsatt positive til å hjelpe de frivillige organisasjonene, som gjør en kjempeinnsats i samfunnet på mange områder. Men organisasjonene må plukkes ut etter objektive kriterier, og ikke subjektivt etter partitilhørighet.

Jeg vil si litt om boligtakstene. Også neste års budsjett legger opp til 10 pst. generell økning av ligningstaksten på boliger. I all sin visdom foreslår både denne regjeringen og den forrige, i likhet med alle andre regjeringer siden 1983, da dette ble gjennomført første gang, å fortsette denne tilfeldige og urettferdige økningen av skattegrunnlaget av boliger. I de første årene var det den generelle prisøkningen som var hovedbegrunnelsen. I år mangler begrunnelsen. Nok en midlertidig ordning er blitt innarbeidet praksis.

For det første har den generelle økonomiske situasjonen de siste årene ført til en sterk verdireduksjon på fast eiendom. Dette skulle tilsi at man iallfall ikke øker ligningstakstene.

For det andre har denne årlige prosentvise økningen ført til en større og større forskjellsbehandling. Denne 10 pst.-økningen har i første rekke rammet unge barnefamilier som skaffet seg egen bolig i 1975 og senere. Fra midten av 1970-tallet begynte ligningskontorene en annen praksis med hensyn til å fastsette taksten på nye boliger. Mens ligningstaksten tidligere ble satt svært lavt, ble nye hus fra midten av 1970-tallet verdsatt langt høyere i forhold til omsetningsverdien. Samtidig som alle ligningstakstene siden 1983 har mer enn fordoblet seg, har dette automatisk ført til at forskjellen mellom husene også har fordoblet seg. Det som var urettferdig i 1983, har blitt mer enn dobbelt så urettferdig i 1990.

Jeg synes det er uhørt å fortsette denne skatteøkningen som overhodet ikke tar hensyn til skatteevnen, og som rammer spesielt unge familier som har skaffet seg bolig mens prisene var på det høyeste. Fordelen av å bo gir ingen penger til å betale skatt med, og det er spesielt uhørt å øke skattetrykket i tider da folk flest sliter med å få endene til å møtes. Dette kan på ingen måte forsvares!

Den begrensningen som hr. Løken nevnte, virker ikke i praksis. Med min erfaring fra regnskapsbyråbransjen i 15 år har jeg ennå ikke opplevd én eneste protest som har ført til et resultat. Det er bare noen ord som står på et papir, som ingen tar hensyn til.

Til slutt vil jeg si litt om pensjonsforsikringer. Jeg skjønner jo at Arbeiderpartiet kommer med sitt forslag når finansministeren fortsatt kan hevde at folketrygden vil bli finansiert i årene fremover ved å øke bruttoskatten. Dette skal han ha uttalt under et seminar som Akademikernes Fellesorganisasjon holdt for en tid siden. Hvis det er riktig, er det noe av det mest naive jeg har hørt fra en finansminister, men jeg håper jo at det er et feilsitat. Uansett om det er uttalt eller ikke, er det Arbeiderpartiets mening at det ikke skal forekomme at noen som ikke er ansatt i det offentlige eller i store bedrifter med pensjonsforsikringsordninger, ikke skal kunne sikre seg en innholdsmessig fin alderdom ved å gjøre seg noenlunde økonomisk uavhengig. Enhver som kan lese et regnskap, vet at folketrygden vil bli en parodi om noen år dersom man ikke er villig til å møte problemet nå. Det vil ikke Arbeiderpartiet. At Arbeiderpartiet kommer med et forslag om å begrense private pensjonsforsikringer, forundrer meg altså ikke. Men at Kristelig Folkeparti og Senterpartiet kan gå med på en slik begrensning, det hadde jeg ikke trodd. Også dette — i likhet med mye annet som har skjedd i det siste — er det bare å ta til etterretning. Man kan dog selge seg for dyrt. Jeg minner om han som solgte sin førstefødselsrett for en rett linser fordi han var sulten. Den politiske sulten kan tydeligvis også føre til kjøp og salg. Man bør kanskje være forsiktig slik at man ikke selger for mye. Det kan bli for dyrt.

Fremskrittspartiet vil stimulere til private pensjonsforsikringer og forslår å øke beløpet som kan brukes til pensjonsforsikringer, fra 10 til 15 pst. av lønnen. Jeg hadde ventet mer støtte, og ut fra det hr. Løken sa tidligere her, burde iallfall Høyre støtte vårt forslag om å øke beløpet til 15 pst.

Når det gjelder pendlerfradraget, er det gledelig at Sosialistisk Venstreparti også er med

på å øke fradraget for pendlere i år. Det er så trist å stå alene bestandig. Men økningen som vi foreslår, veier knapt nok opp den utgiftsøkningen som pendlerne har hatt. Det har vært en formidabel økning av bensinprisen det siste året.

Til slutt vil jeg ta opp de forslagene fra Fremskrittspartiet som står i innstillingen på side 17, og forslag nr. 7, fra Aune-lista og Fremskrittspartiet.

Presidenten: Hr. Maribo har tatt opp de forslag det nå er referert til.

Eilef A. Meland: Av de lovendringsforslag som foreligger i Innst. O. nr. 10, er det særlig to saker som fortjener oppmerksomhet og nærmere omtale. For det første gjelder det endringer av sjømannsbeskatningen, og for det andre de tidligere regjeringspartienes forslag om å innføre et nytt fradrag for gaver.

Dette siste forslaget er et godt eksempel på hvordan særinteresser på ny prøver å gjennomhulle skattesystemet. Alle partier var i høst enige om at det måtte gjennomføres en betydelig sanering av fradragsordningene, både for å oppnå forenkling og for at skattesystemet skulle stå i forhold til de mål som er oppstilt. Det er derfor oppsiktsvekkende at det parallelt med dette opprydningsarbeid lanseres nye fradrag for gaver til ideelle organisasjoner.

Når man leser departementets vurderinger av avgrensningsproblemene med hensyn til hvilke organisasjoner det skal omfatte og krav som må stilles til aktivitet, til og med ned i grunnorganisasjonene, og medlemstall, for ikke å snakke om introduksjon av et nytt godkjenningssystem, er det åpenbart for enhver at de administrative problemene vil bli betydelige. De nevnte partier snakker om å forenkle og å fjerne unødig byråkrati, men gjør her det stikk motsatte. Dessuten vil forslaget innebære ca. 100 mill. kr i inntektstap for det offentlige. Man er altså villig til på ny å bruke skattesystemet som et virkemiddel for å stimulere — i dette tilfellet frivillige organisasjoner — men velger ikke den enkleste løsningen, nemlig direkte tilskudd, som er mye bedre, enklere og målstyrt. I neste omgang snakker de samme partiene om at skattesystemet er overbelastet av ulike målsettinger.

Til slutt: Den nye fradragsordningen vil gi en uakseptabel forskjellsbehandling av organisasjoner. Idrettslag og kulturelle organisasjoner er holdt utenfor. Dessuten fører forslaget til at uorganiserte arbeidstakere nå får en fordel framfor de som er organisert, ved at man benytter den innarbeidede ordning for fradrag for fagforeningskontingent. Jeg kan bare uttrykke glede over at det ikke er flertall i denne sal for at dette forslaget går igjennom.

Fra 1989 ble sjømannsskatteloven opphevet, og sjømenn kom inn under den alminnelige skattelov med et særskilt sjømannsfradrag. Etter at Stortinget våren 1989 vedtok å likestille fiskere og sjømenn, ble det tidlig reist spørsmål om strengere avgrensning for å innrømme dette fradraget. Finanskomiteen avviste i fjor høst forslag fra regjeringen Harlem Brundtland om innstramming av kriterier og en kortere overgangsordning. Bakgrunnen for denne avvisning var at forslaget ville gi dramatiske inntektsvirkninger for sjømennene.

For å utrede sjømannsbeskatningen med sikte på varige ordninger for fradrag og avgrensninger, ble det nedsatt et utvalg. Dette utvalget hadde også representanter fra de ansattes organisasjoner. Deres innstilling ble avgitt i juni i år, og utvalgets flertall anbefalte at man innførte et krav om 15 ukers faktisk arbeid som et minimum for å oppnå sjømannsfradrag. Mindretallets forslag, som både fikk tilslutning av regjeringen Syse og nå videreføres av regjeringen Harlem Brundtland, går ut på en grense på 300 nautiske mil utseilt distanse, og i tillegg 20 uker, nå endret til 130 dager. Det er disse avgrensningene som vil gi de betydelige virkningene vi nå skal omtale.

Finanskomiteen har mottatt en rekke reaksjoner på komiteinnstillingen fra sjømannsorganisasjonene. Der pekes det på at bortfall av sjømannsfradrag for mannskap på passasjerskip og ferjer i innenriks rutetrafikk med utseilt distanse på under 300 nautiske mil vil få betydelige virkninger for lønnskravene ved neste års tariffoppgjør. Det er beregnet at innstillingen vil frata ca. 6 000 ansatte retten til sjømannsfradrag fra 1992. Dette utgjør to tredjedeler av dem som i dag har rett til å benytte fradraget ved skatteligningen. Man får ofte inntrykk av at de som representerer flertallet, har lite kontakt med virkeligheten og ikke er i stand til å forestille seg hvilke dramatiske virkninger dette vil få ved tariffoppgjøret til våren. Disse grupper av sjømenn får ifølge innstillingen bare ett år til å innhente den tapte skattefordel, en skattefordel de har hatt siden 1947, idet nye regler skal tre i kraft fra inntektsåret 1992.

I finanskomiteens merknad i Budsjettinnst. S. I. for 1989—90 heter det at kompensasjonsspørsmålet må vurderes av utvalget som skulle utrede det nye regelverket. Dette er ikke gjort, noe som fører til at den skatteordning som sjømennene har hatt siden 1947, skal avvikles og kompenseres ved ett tariffoppgjør. Etter SVs mening er dette uansvarlig og dessuten konfliktskapende. Hvis mannska-

pene skal opprettholde samme nettolønn etter omleggingen, vil det forutsette lønnsøkninger pr. måned på fra 1 600 kr opp til 4 200 kr. Disse beløp kommer i tillegg til de ordinære tariffkrav til våren. Lønnskravene må dekkes inn både av private rederier og over offentlig budsjetter, idet ferjetrafikken får tilskudd til drift.

SV mener at ett års overgangstid på langt nær er tilstrekkelig for en omlegging av dette skattesystemet. Vi foreslår at nedtrapping av sjømannsfradraget for disse grupper og sideløpende kompensasjon skjer over fire hovedtariffperioder. Med en slik overgangsperiode kan sjømannsfradraget avvikles gradvis og i forståelse med organisasjonene.

SV vurderer ett års overgangsperiode som totalt urealistisk i forhold til de beløp som her må kompenseres — fra skattefradrag til lønnsforhøyelse. Det foreligger dessuten ingen beregninger over hvilke kostnadsøkninger dette vil påføre rederier og ferjeselskaper, eller om hvilke virkninger dette eventuelt skal få for billettpriser og takster.

Ifølge departementets vurdering forutsettes en myk overgang, som det heter i teksten i proposisjonen. Jeg kan ikke se at man kan få en myk overgang når man samtidig forutsetter at kompensasjonen skal skje innenfor den ramme for samlede subsidier som nå vedtas i Stortinget for neste år.

Et selvsagt krav burde vært — og dette kravet er formulert ut fra en rettferdighetsbetraktning — at sjøfolkene ble gitt en inntektssikring. Når de mister et innarbeidet skattefradrag, burde Stortinget ha lagt inn en forsikring om at dette fullt ut skal kompenseres på inntektssiden gjennom lønnsforhandlingene. En slik inntektssikring har sjøfolkene ikke fått så langt.

Tilbake til representanten Løkens innlegg, hvor han omtaler SV som et skatteprotestparti. Ja, i betydningen protest mot Løkens lettbente skattepolitiske overveielser er SV et skatteprotestparti. I den forbindelse er dette en honnørbetegnelse. For øvrig vil jeg minne representanten Løken om at populisme kommer av uttrykket å være populær, å treffe beslutninger som er i samsvar med folkets vilje. I den forbindelse burde Løken se nærmere på både sjømannsbeskatningen og ikke minst det forslaget som gjelder gaver, som Høyre nå plutselig er med på, hvor de hadde sjansen til å ta avstand fra dette forslaget, som ble innarbeidet i regjeringens Syses forslag. Det må være i strid med Høyres skattepolitiske tankegang. Stikk i strid med Løkens utallige uttalelser fra denne talerstol om å sanere fradrag, er han nå villig til å innføre et nytt. Det var derfor tydelig at det var en blek entusiasme fra Løken i dag i forhold til å innføre nye fradrag i skattesystemet, fradrag som han vanskelig kan forsvare i denne sal senere. Hvis han fortsatt står på dette, vil vi benytte neste anledning til å minne Løken på det når de store erklæringene kommer til våren i forbindelse med den nye skattemeldingen som vi venter på.

Til Maribo og pendlerfradraget. Det er Fremskrittspartiet som har gått på SVs forslag. Vårt resonnement er: Når vi innfører miljøavgifter, vil disse slå skjevt ut og gi en usosial profil for folk i distriktene som ikke har alternativ reisemåte. Da er det etter vår mening en riktig politikk å gi kompensasjon for dette til dem som er avhengig av pendling inn til store sentra. Det er for å kompensere for disse SV foreslår at pendlerfradraget må økes for personer med nødvendige arbeidsreiser, hvor de ikke har noe alternativ i form av kollektiv transport.

Til slutt vil jeg ta opp SVs forslag, som er referert i innstillingen. Jeg vil spesielt nevne at det under II er viktig for SV å kunne stemme mot innstillingen når det gjelder de paragrafer hvor det er uenighet. Dette fremgår av våre forslag, som står på siden foran, og det gjelder § 44 og § 49 angående sjømannsbeskatningen.

Presidenten: Representanten Meland har tatt opp de forslag han selv refererte til.

Odd Holten: For Kristelig Folkeparti er prinsippet om å betale skatt etter evne et sentralt og vesentlig prinsipp.

Skattebyrden bør være forståelig og forutsigbar og utlignet på en slik måte at den enkelte skattyter opplever den som rimelig — som et nødvendig bidrag til fellesskapet.

De fleste politiske partier i Norge er enige om behovet for å ha et høyt fellesforbruk for å gi trygghet i de mange ulike livssituasjoner og for å skape en viss utjevning i levekår. For å oppnå dette er det behov for å ha et skattesystem som sikrer et nødvendig proveny for vårt felles forbruk samlet sett.

Kristelig Folkeparti er opptatt av fordelingsvirkningene av direkte og indirekte skatter, og av miljøavgifter som nå bygges gradvis opp. Generelt har økte indirekte skatter ingen fordelingsvirkning, og kan lett føre til økte belastninger for grupper med svak økonomi fra før.

Skatteunndragelser er direkte å ta fra fellesskapets nødvendige inntekter og å føre større kostnader over på andre. Den enkelte skattyter, ligningsmyndigheter og vi her på Stortinget må bidra til å skape nye holdninger og iverksette tiltak som begrenser skatteunn-

dragelser. At tilstanden ikke er god, og at den beklageligvis forverres år for år, kan skattedirektør Ovesen meddele oss.

Det er grunn til å stille spørsmålet: Hvorfor lures det unna millionbeløp hvert år i skatt? Jeg håper den nye skattereformen kan være med og bidra til en bedret skattemoral ved å utvide skattefundamentet slik at flere betaler en riktigere skatt, med lavere skattesatser og et enklere og mer oversiktlig system.

Det foreslåtte skatteopplegg, utarbeidet av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, som får subsidiær støtte i Stortinget, har som hovedelement å gi lavere skatt på lavere og midlere inntekter, til enslige i etableringsfasen og familier med barn.

Denne skatteskissen med endret profil i forhold til Syse-regjeringens og Harlem Brundtland-regjeringens forslag, må ses i nær sammenheng med arbeidet for å bedre situasjonen for dem som er i etableringsfasen, bl.a. ved innføring av gradert barnetrygd for alle barn mellom 0 og 3 år.

Provenymessig betyr dette opplegget en skjerpelse i forhold til Syse-regjeringens forslag på 120 mill. kr, men en lettelse i forhold til arbeiderpartiregjeringens på 85 mill. kr.

Vårt forslag setter 10 000 kr som øvre grense for minstefradrag, mens nedre grense fastsettes til 3 200 kr.

Hva angår klassefradrag, slutter Kristelig Folkeparti seg til Regjeringens forslag, mens vi foreslår de skattefrie beløp etter skattereduksjonsregelen satt til 55 900 kr for enslige og 87 900 kr for ektepar.

Det henvises for øvrig til felles forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, forslag nr. 2, og komiteens tilråding.

Når det gjelder sjømanns- og fiskerfradraget, viser komiteen til tidligere behandlinger i Innst. O. nr. 93 for 1987—88, Innst. O. nr. 53 for 1989—90, Innst. O. nr. 54 for 1988—89 og Budsjett-innst. S. I. for 1989—90, og legger i denne forbindelse stor vekt på at omleggingen får en form som kan skape mest mulig rettferdige og stabile retningslinjer for ordningen. Komiteen har også merket seg og er enig i departementets syn på kompensasjonsspørsmålet. Et flertall i komiteen sluttet seg i Budsjett-innst. S. I. for 1990—91 til regjeringen Harlem Brundtlands opplegg for avgrensing av sjømanns- og fiskerfradraget og til ikrafttredelsestidspunktet fra og med inntektsåret 1992. Kristelig Folkeparti støtter Høyre og Senterpartiet ved å gå inn for at fradraget skal være 25 pst. av inntekt om bord i skip, begrenset oppad til 55 000 kr.

En samlet komite, bortsett fra Fremskrittspartiet, slutter seg til forslaget om å øke ligningstakstene for boliger med 10 pst. For Finnmark og Nord-Troms anbefaler medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet at nedre trinn i statsskatten fjernes, og at det foretas en reduksjon på 3 pst. i statsskattesatsens andre trinn for disse områder, men går imot en økning i det særskilte inntektsgrunnlag for Nord-Troms og Finnmark — dette i henhold til Budsjett-innst. S. I for 1990—91.

I forslaget om å innføre beløpsbegrensning for fradrag for premier til egne pensjonsforsikringer støtter Kristelig Folkeparti flertallet i at fradraget ikke kan utgjøre mer enn 10 pst. av gjennomsnitt av den skattepliktige inntekt pr. år, dog begrenset oppad til 30 000 kr, som vi mener er en rimelig begrensning og bør kunne gi en god pensjon dersom en begynner pensjonssparing i tide.

Kristelig Folkeparti har spesielt vært opptatt av å få tilrettelagt ordninger som ivaretar de ideelle organisasjoners økonomi på en bedre måte, herunder muligheten for fradrag i skatt for gaver. I denne forbindelse viser medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet til at Stortinget tidligere har bedt Regjeringen om å innarbeide en ordning med fradrag i skatt for gaver til godkjente ideelle organisasjoner med sikte på virkning fra 1990. Dette har også Fremskrittspartiet prinsipielt støttet. I revidert nasjonalbudsjett for 1990 la regjeringen Syse fram en skisse til en slik fradragsordning. Beklageligvis har Harlem Brundtland-regjeringen trukket tilbake lovforslaget i Ot.meld. nr. 3 for 1990—91.

I dag er gaver til ideelle organisasjoner ikke fradragsberettiget. I denne forbindelse henvises det til forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, forslag nr. 2. Det heter der at fradrag for foreningskontingent og for gaver til ideelle organisasjoner kan bare kreves etter reglene i dette ledd og innen fastsatte rammer.

For Kristelig Folkeparti er det viktig gradvis å få bygd opp tilslutning til denne ordningen ved at personlige skattytere får trekke fra i skatten 25 pst. av gaver betalt i inntektsåret med inntil kr. 2 500 i klasse 1 og kr. 4 000 i klasse 2.

Ved denne ordningen vil organisasjonenes økonomi gradvis kunne sikres og på den måten ivareta et omfattende og nødvendig arbeid til fellesskapets beste. Når erfaring er vunnet, bør man vurdere utvidede rammer og eventuelt videre omfang for organisasjoner som kan ha fordel av ordningene. På dette området bør Fremskrittspartiet på nytt vurdere muligheten for en subsidiær støtte — også de ønsker jo å bedre organisasjonenes økonomi.

Det er noe vanskelig å forstå representan-

ten Maribos uttalelse om at Kristelig Folkeparti har vært taus når det gjelder spørsmål om skattefritak for gaver til organisasjoner. I denne saken mener vi å ha vært svært aktive, og det er langt fra riktig at vi ikke har vært med på å invitere til å vurdere endrede forslag. Jeg håper derfor Fremskrittspartiet finner anledning til å være med på å støtte forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i denne sak.

Gudmund Restad: Som kjent ble det sentrumspartienes skatteopplegg som samlet flertall i Stortinget ved avslutningen av finansdebatten. Vi skal i dag bl.a. foreta de nødvendige lovendringer som følger av dette. Jeg finner det derfor rimelig å redegjøre litt nærmere for Kristelig Folkepartis og Senterpartiets skatteopplegg.

Da det ble klart at det ikke ville bli flertall i Stortinget for kontantstøtten til småbarnsfamilier og fjerning av momsen på konsummelk, fant vi det nødvendig å utarbeide et alternativt skatteopplegg. Vi la avgjørende vekt på å ivareta den sosiale fordelingsprofilen på en bedre måte enn Syse-regjeringens opplegg, og samtidig holde fast på en del viktige elementer i dette opplegget.

Vi valgte å ikke endre på de faktorene som var like i Syse-regjeringens og Harlem Brundtland-regjeringens skatteopplegg, og som det dermed var bred enighet om. Samtidig som vi mente fordelingsprofilen var viktig, la vi vekt på å bevege oss i riktig retning i forhold til de signaler Stortinget tidligere i høst gav om det framtidige skattesystemet ved behandlingen av skattemeldingen.

Hovedprinsipper som vi i denne sammenheng ville etterleve, var:

— lavere marginalskatt,
— lavere nettoskatt,
— flat bruttoskatt og
— lavere bunnfradrag som ivaretar viktige fordelingshensyn.

I forhold til gjeldende regler foreslo vi:

— 0,5 prosentpoeng økning i fellesskatten til 5,5 pst.
— økning av minstefradraget fra 13 til 15 pst. og med en øvre beløpsgrense på 10 000 kr mot nå 7 500 kr.
— økning av toppskatten med ett prosentpoeng til 9,5 pst. og
— tilpasning av skattereduksjonsregelene.

Med disse endringene oppnådde vi å senke maksimal marginalskatt — ofte kalt overtidsskatten — fra 59,3 pst. til 57,8 pst. og marginalskatten på nettoinntekt fra 43 pst. til 40,5 pst.

Som en del av skatteopplegget la vi også inn forutsetningen om et småbarnstillegg i barnetrygden, hvor beløpet til slutt ble 3 150 kr pr. år til barn i alderen null til tre år.

Vi vil hevde at dette er et meget godt skatteopplegg både ut fra hensynet til en rimelig fordeling og med tanke på den forestående skattereformen som skal iverksettes 1. januar 1992. Opplegget har da også vist seg å samle flertall i Stortinget.

Når det gjelder de nødvendige lovendringer som i dag skal vedtas, er foruten Kristelig Folkeparti og Senterpartiet også Aune-lista med som forslagsstiller på de aktuelle punktene. Arbeiderpartiet slutter seg subsidiært til våre forslag, som dermed blir innstillingen. Jeg skal kort rekapitulere de endringsforslag det i dag er aktuelt å ta stilling til.

Minstefradraget som i dag er på 13 pst., foreslås altså økt til 15 pst., og øvre beløpsgrense som nå er 7 500 kr, heves til 10 000 kr. Nedre beløpsgrense blir uendret på 3 200 kr.

Klassefradraget som i dag er på 19 000 kr i klasse 1 og 38 000 kr i klasse 2, heves til henholdsvis 20 700 og 41 400 kr. Dette var også forslaget i skatteopplegget fra så vel Syse-regjeringen som Harlem Brundtland-regjeringen. Det er dermed bred enighet om dette.

Skattereduksjonsregelen for skattytere med liten skatteevne blir justert som følge av økningen i minstefradraget. For skattytere som har rett til fradrag etter § 77 nr. 1 og 2, skal det heretter ikke beregnes skatt når den antatte inntekt ved statsskattelikningen ikke overstiger 55 900 kr for enslige og 87 900 kr for ektepar.

Finnmarksfradraget holdes uendret i sentrumspartienes skatteopplegg — altså på 10 000 kr i klasse 1 og 20 000 kr i klasse 2. Det gis likevel særskilt skattelettelse for folk i det aktuelle området — Nord-Troms og Finnmark — idet det er lagt inn en særskilt reduksjon i statsskatten på nettoinntekt, slik Syse-regjeringen hadde foreslått. Her blir det nullsats på trinn 1 og 9 pst. på trinn 2.

Så kort over til en del andre temaer.

Sjømanns- og fiskerfradraget har det ikke vært lett å finne en fornuftig løsning på. Det er åpenbart behov for en grenseoppgang, idet mange som i dag har rett til slikt fradrag, ikke er vesentlig annerledes stilt enn de fleste andre yrkesgrupper når det gjelder fravær fra hjemmet, ubekvem arbeidstid m.v.

På den annen side er det åpenbart at en slik skatteskjerpelse, som isolert sett ville ligge i det å miste retten til sjømannsfradraget, er uakseptabel. I en tid da folk flest får betydelige skattelettelser, ville det være dypt urimelig om en relativt liten gruppe — hvorav mange tilhører lavinntektsgruppen — skulle få en betydelig skatteskjerpelse. Her må man derfor bruke fornuften.

Senterpartiet kan slutte seg til de kriteriene Regjeringen har lagt opp til for å kunne kreve sjømanns- eller fiskerfradrag, som for øvrig ikke er vesensforskjellig fra Syse-regjeringens opplegg. Noen flere vil få rett til fradraget etter det opplegget som nå synes å samle flertall.

Når det gjelder fradragssatsen, som i dag er 23 pst. og som Regjeringen foreslår videreført, støtter vi Syse-regjeringens forslag om en sats på 25 pst. og begrenset oppad til 55 000 kr.

Det er forståelig nok misnøye blant grupper som nå vil miste retten til sjømannsfradraget. Det gjelder f.eks. ferjemannskaper. I det lange løp bør imidlertid også disse være tjent med å komme over på det ordinære skattesystemet — forutsatt at de får kompensert det meste av tapet i disponibel inntekt i form av lønnsøkning. Dermed vil de bl.a. tjene opp større pensjonsrettigheter.

Grupper som nå mister retten til sjømannsfradraget, bør under gitte forutsetninger få større lønnsøkninger enn gjennomsnittet ved neste lønnsoppgjør. Det bør f.eks. kunne skje:

— Når vedkommende har markert lavere lønn enn yrkesgrupper det er naturlig å sammenlikne med, og
— når det kan sannsynliggjøres at det ved fastsettelsen av lønnsnivået har vært tatt hensyn til at vedkommende har hatt sjømannsfradrag.

I hvor stor grad kompensasjon for bortfallet av retten til sjømannsfradrag skal gis, må avgjøres ved forhandlinger mellom arbeidsgiver og arbeidstaker.

Pendlerfradraget omhandles i innstillingen. Dette skal det ikke gjøres vedtak om, men det må likevel være tillatt å komme med sine synspunkter. Det opplyses i proposisjonen at fradragssatsen for 1990 er 1,50 kr pr. km, og at departementet vil foranledige at det skjer en grundig vurdering av om det bør skje en ytterligere økning av fradragssatsen i størrelsesorden 15 øre pr. km for inntektsåret 1991.

Med den betydelige økning i bensinprisen som CO_2-avgiften vil forårsake, må det være en forutsetning at fradragssatsen øker, slik at de som må bruke egen bil til og fra arbeidet, ikke blir spesielt hardt rammet. Jeg finner den antydede økningen på 15 øre pr. km rimelig og vil anbefale dette.

Skattefradrag for gaver til ideelle organisasjoner som Syse-regjeringen foreslo, har det vist seg vanskelig å samle flertall for. Arbeiderpartiet, SV og Aune-lista går konsekvent imot en slik ordning, mens Fremskrittspartiet finner at forslaget ikke oppfyller betingelser som må stilles. Dermed synes muligheten for å få innført en slik ordning, ikke å være til stede — i alle fall i denne omgang.

De tre tidligere regjeringspartiene finner likevel å ville fremme forslag om skattefritak etter stramme regler for gaver til ideelle organisasjoner. Forslaget har fått bred omtale i innstillingen og ble redegjort for av representantene Johan C. Løken og Odd Holten i deres innlegg. Jeg skal derfor ikke bruke tid på å gå inn på detaljene her og nå.

De ideelle organisasjonenes arbeid i samfunnet er av uvurderlig betydning og bør støttes. Selv om et opplegg med skattefrie gaver nå ikke skulle bli vedtatt, bør det arbeides videre med ordninger som kan ivareta behovet for økonomisk støtte til de ideelle organisasjonene.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Debatten om skatteopplegget for 1991 ble gjennomført i finansdebatten og ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 1. Jeg tillater meg likevel en del bemerkninger på Arbeiderpartiets vegne om de lovendringer som er nødvendig i forbindelse med skatteopplegget.

Først til spørsmålet om minstefradraget. Her er Arbeiderpartiets prinsipale syn i samsvar med det forslag som Regjeringen har fremmet i proposisjonen. Vi må imidlertid konstatere at Arbeiderpartiets samlede skatteopplegg ikke vil få flertall ved behandlingen i odelsting og lagting. For å unngå kryssende voteringer som gir et skatteopplegg som ikke er tilsiktet, vil vi unnlate å ta opp de forslag som er i samsvar med proposisjonen, men slutte oss subsidiært til forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Aune-lista.

Spørsmålet om skattereduksjonsregelen for skattytere med liten skatteevne har nær sammenheng med det øvrige skatteopplegg. Her vil Arbeiderpartiets medlemmer slutte seg til proposisjonen. Dersom det forslaget ikke får flertall, vil vi subsidiært slutte oss til forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Aune-lista.

Flere har vært inne på spørsmålet om nye kriterier for sjømanns- og fiskerfradrag. De forslag som regjeringen Harlem Brundtland har fremmet i proposisjonen, faller i stor grad sammen med forslagene som ble lagt fram av regjeringen Syse i Ot.prp. nr. 1 for 1990—91. La meg likevel få understreke en del forskjeller mellom forslagene fra de to regjeringene.

Regjeringen Syse foreslo at ansatte på flytende installasjoner i Nordsjøen ikke skulle gis sjømannsfradrag, mens regjeringen Harlem Brundtland foreslår at disse fortsatt skal få fradrag.

Regjeringen Harlem Brundtland mener at det skal kunne gis fradrag når sjømenn har mer enn 130 dager om bord i løpet av året, mens regjeringen Syse foreslo 140 dager. Til-

svarende tall gjelder også for fulltidsbeskjeftigelse i fisket.

Regjeringen Syse foreslo videre at de nye reglene skulle tre i kraft fra og med inntektsåret 1991, mens regjeringen Harlem Brundtland foreslår at de nye reglene skal vedtas nå, men gjøres gjeldende først fra og med inntektsåret 1992.

Det er også ulikt syn når det gjelder satsen for beregning av sjømannsfradraget. Regjeringen Harlem Brundtland foreslår 23 pst., altså uendret sats, mens regjeringen Syse foreslo satsen økt til 25 pst.

Et annet forhold som også bør kommenteres, er at regjeringen Harlem Brundtland mener at man bør vurdere videre spørsmålet om behovet for sjømannsfradrag for sjømenn på marinefartøy, Kystvakten m.v. i samråd med Forsvarsdepartementet, mens regjeringen Syse la til grunn at disse gruppene ikke burde komme inn under fradraget. La meg også understreke at det fra Arbeiderpartiets side har vært forutsatt at arbeidsgiverne bidrar til en myk overgang for de sjømenn og fiskere som mister fradragsrett etter omleggingen.

Jeg konstaterer at det er bred enighet i Odelstinget om departementets syn på kompensasjonsspørsmålet og avgrensningen av sjømanns- og fiskerfradraget i forhold til de forslag som er framsatt av regjeringen Harlem Brundtland. Det er imidlertid ulike syn på hvilken prosentsats som bør gjøres gjeldende, og Arbeiderpartiet vil her ta opp forslag i samsvar med proposisjonen om 23 pst.

Så til spørsmålet om det særskilte inntektsfradrag for skattytere i Finnmark og Nord-Troms. Regjeringen Harlem Brundtland har her fremmet forslag om at det særskilte inntektsfradraget for skattytere i dette området økes fra 10 000 kr til 15 000 kr i klasse 1 og fra 20 000 kr til 30 000 kr i klasse 2. Det må ses i sammenheng med at regjeringen Harlem Brundtland foreslår at satsen for statsskatt for skattytere i dette området skal være den samme som for skattytere i det øvrige land.

Bakgrunnen for Regjeringens forslag, som har prinsipal tilslutning fra Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen og i Stortinget, er at et slikt opplegg ville gi klart større skattelette for personer med lavere og midlere inntekter, faktisk med inntekt godt over 200 000 kr i klasse 1 og over 300 000 kr i klasse 2. Regjeringen Syses opplegg ville gitt lavere skatt for de med inntekter over dette nivået, i motsetning til opplegget fra regjeringen Harlem Brundtland. Det er derfor vårt syn at et slikt opplegg ville hatt en langt bedre sosial profil og ville gitt et bedre resultat for det store, store flertall av skattytere i Finnmark og Nord-Troms.

Vi må imidlertid konstatere at ved behandlingen av Budsjett-innst. S. 1 for 1990—91 har et flertall i Stortinget sluttet seg til forslaget fra regjeringen Syse om en nedsettelse av statsskatten for skattytere i Nord-Troms og Finnmark. Det innebærer at de penger som var tilsiktet brukt til særskilte skattetiltak for dette området, på den måten er brukt. Arbeiderpartiet kan ikke legge opp til et opplegg som gir kryssende voteringer og på den måten et samlet skatteopplegg som ikke er tilsiktet. På den bakgrunnen finner vi at vi ikke kan ta opp det forslag som regjeringen Harlem Brundtland har framsatt, og som har Arbeiderpartiets prinsipale tilslutning i Stortinget. Dette er også bakgrunnen for at vi finner å måtte stemme mot det forslag som vil bli reist fra Fremskrittspartiet og Aune-lista, som er i samsvar med regjeringen Harlem Brundtlands forslag, og som i utgangspunktet har vår prinsipale tilslutning.

Så til spørsmålet om forslag om å innføre beløpsbegrensning for fradrag for premier til egen pensjonsforsikring. I dag er det slik at man kan få fradrag for premie med 10 pst. av gjennomsnittet av den forsikredes inntekt ved ligningen i det år fradrag kreves og i det foregående år, mens det ikke er noen øvre grense for hvor stort fradrag som kan kreves. Dette gir en utilsiktet skattevirkning som det er behov for å sette en begrensning ved. Regjeringen hadde her foreslått at den øvre grense settes til 20 000 kr. Ved det forlik som er inngått i finanskomiteen mellom Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er det enighet om å sette grensen til 30 000 kr.

Jeg merket meg at representanten Løken uttrykte bekymring for at lønnstakere i privat sektor med det ville komme dårligere ut enn lønnstakere i offentlig sektor. Det er galt. Det er grunn til å anta at med en beløpsgrense på 30 000 kr for fradraget for egen pensjonsforsikring vil skattytere som tegner slik forsikring i tillegg til folketrygden, ha mulighet til med skattefordel å oppnå et pensjonsnivå minst — og jeg gjentar minst — på linje med nivået i Statens Pensjonskasse, ifølge beregninger foretatt av Finansdepartementet. Det er derfor ikke grunn for den bekymring som representanten Løken her gir uttrykk for.

Så noen korte merknader til spørsmålet om fradragssatsen for nødvendig bilkjøring mellom hjem og arbeidssted. Da regjeringen Syse i sin tid fremmet forslag om å innføre en særskilt avgift på CO_2-utslipp, som bl.a. ville innebære en miljøavgift på bensin, gjorde Arbeiderpartiet det klart at dersom en slik avgift

skulle innføres, måtte det for det første gis rom for alternativ atferd gjennom økt satsing på kollektivtransport, men samtidig også treffes tiltak som gjorde at de grupper som er særlig avhengig av bilkjøring, ikke ble særskilt skadelidende. Derfor har Arbeiderpartiet hele tiden knyttet to fordelingsmessige forutsetninger til det.

Den ene er økt fraktutjamning for bensin. Regjeringen Harlem Brundtland har her fremmet forslag om ytterligere 30 mill. kr utover det som lå i regjeringen Syses forslag, og budsjettforliket mellom Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti betyr at bevilgningen til fraktutjamning har økt med ytterligere 40 mill. kr utover det. Den andre forutsetningen fra Arbeiderpartiets side har altså hele tiden vært at man må øke det såkalte pendlerfradraget, slik at de som er avhengig av bil i forbindelse med pendling til arbeid, skal ha et større fradrag. Jeg konstaterer at Regjeringen nå følger det opp gjennom en økning av fradragssatsen for både 1990 og 1991, og jeg er tilfreds med at komiteen har sluttet seg til det.

Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet tar i innstillingen opp forslag om å innføre adgang til å kreve fradrag i skatt for gaver til ideelle organisasjoner, i samsvar med forslag som i sin tid var fremmet fra regjeringen Syse. Arbeiderpartiet har i denne innstillingen, i likhet med i tidligere innstillinger, gjort rede for at vi ikke finner å kunne stemme for et slikt forslag.

Med disse ord vil jeg ta opp de forslag som er reist av Arbeiderpartiet og av Arbeiderpartiet og SV i innstillingen.

Presidenten: Karl Eirik Schjøtt-Pedersen har tatt opp de forslag han har referert til.

Anders Aune: Flere talere har vært inne på skatteordningen for Finnmark og Nord-Troms, og den er også omtalt i innstillingen.

Jeg vil først stille spørsmålet: Hvorfor skattelettelser i Finnmark og Nord-Troms? Jeg tror dette henger nøye sammen med den utviklingen som vi har sett der nord nå gjennom mange år. I over 30 år har vi hatt en sterk nettoutflytting fra Finnmark, og vi har forsket og funnet ut at det er de best kvalifiserte som drar — i sin beste yrkesaktive alder, med den høyeste utdannelsen og de største faglige kvalifikasjoner. Utflyttingen har vært så sterk at den simpelthen ikke kan fortsette uten særdeles alvorlige konsekvenser. Finnmark-problemet er et personellproblem, og skal denne utflyttingen få fortsette i nye tiår framover, så blir vi for få ressurspersoner i Finnmark, og vi blir for mange tusseladder — for å si det enkelt og folkelig. Og da kan finansministeren, enten han heter Sigbjørn Johnsen og kommer fra Arbeiderpartiet, eller heter noe annet og kommer fra et annet parti, bevilge så mye penger som han vil. Det hjelper bare ikke. Det er som å tråkke i vannet. Man kommer ikke fram.

Jeg er egentlig veldig glad for at man har fått godkjenning for at man bør ta personrettede tiltak i bruk, og sterke personrettede tiltak, for å prøve å snu denne katastrofale utviklingen — eller som iallfall kan bli det etter hvert, og mer og mer.

Representanten Johan C. Løken uttalte skuffelse over de tidligere samarbeidspartnere på et punkt. Jeg vil uttale skuffelse, jeg også, overfor Høyre og overfor Arbeiderpartiet. I det hele tatt er det veldig trist å konstatere at det som det egentlig er flertall for i Stortinget, ikke når fram — ikke ved denne anledningen iallfall.

Da regjeringen Syse la fram proposisjonen om tiltakssone for Finnmark og Nord-Troms sist vinter — de la jo da fram forslag om både redusert statsskatt og økning av Finnmark-fradraget — uttalte de om Finnmark-fradraget bl.a.:

> «Økningen bidrar til at også kompetansepersonell med lavere lønninger får skattelette.»

Og komiteen — unntatt SV — sa at man var enig i at særtiltakene for spesielle yrkesgrupper erstattes av «personrettede tiltak som alle yrkesaktive får direkte nytte av, og som har gunstige ringvirkninger for den øvrige befolkning». Og videre:

> «Flertallet viser ... til at flere viktige yrkesgrupper ligger på et inntektsnivå hvor statsskatten ikke spiller nevneverdig rolle, f.eks. sykepleiere, lærere og andre i offentlig og privat virksomhet. Det er derfor nødvendig at skattelettelsene fortsatt gir utslag for lavere inntektstrinn enn de som nyter godt av redusert statsskatt.»

Det var flertallets uttalelse den gang. Og når det gjelder Finnmark-fradraget, går det direkte fram av vedtak fra Høyre at her skulle man gå videre, man skulle tredoble Finnmark-fradraget. Og det er jo akkurat dit man kommer nå med det forslag som Arbeiderpartiet opprinnelig satte fram her; man foreslo det økt slik som representanten Schjøtt-Pedersen var inne på. Jeg synes det var fint at Arbeiderpartiet kom med et slikt forslag. Men partiet burde ha holdt fast ved det. Partiet bør også gå bort fra denne aversjonen mot å gi lettelser for høyere inntektsgrupper. Det er kvalifisert personale som vi i aller høyeste grad trenger i Finnmark — som vi har mangel på, og som vi må stimulere tilgangen på.

Da er det en hensiktsmessig måte å gjøre det slik som Syse-regjeringen også foreslo, og som det vel blir flertall for, å ta det på statsskatten. Men vi burde også ha økt Finnmarkfradraget, slik Arbeiderpartiet opprinnelig foreslo.

Det går så seint dette — det er den rene, skjære skilpaddepolitikken. Vi skal huske på at forslaget om Finnmark-fradrag kom i Willoch-regjeringens statsbudsjett i 1983, og nå vedtar vi et budsjett for 1991, og vi er ikke kommet lenger. Når man omregner det som ble lagt inn den gang, og justerer det i forhold til prisstigningen, så er det for dårlig. Det går for seint! Vi må få dimensjoner i dette, slik at tiltaket virker. Vi har erfaring for fra mange områder at det må dimensjoner til før det virker. Vi så det f.eks. sist med lærerlønningene i Finnmark. Regjeringen — det var Harlem Brundtlands regjering — la inn høyere lønn, men det virket bare ikke. Et år eller to etterpå måtte de komme inn med en helt annen dosering, og da virket det. Det er klart at det virker.

Det er ikke veldig store penger det dreier seg om her, i den store sammenheng. Stortinget er nokså raust når det gjelder andre ting. Vi bevilget støtte til skipsfartsindustrien i går med 1,5 milliarder kr — det er andre tall, det! Vi er mye mer beskjedne. Det er ikke mer det her står om enn at det burde skapes et flertall i Stortinget for tiltak som kan slå ut og virke, og bremse denne uttappingen av menneskelige ressurser i Finnmark. Den menneskelige faktor er tross alt den viktigste, og den må vi stimulere når den til de grader svekkes av en utvikling som den vi opplever der nord.

Men det er likevel et framskritt at vi antakelig framover ikke skal få noe særlig strid om selve prinsippet for eller imot skattelettelse. Det gjelder bare at Arbeiderpartiet foretar visse justeringer her, og ikke betrakter dette som en sosial sak, for det er det egentlig ikke. Det er også sosiale saker der nord, og de må vi løse på annen måte. Her gjelder det å stimulere de menneskelige ressurser for å utnytte de muligheter vi har i fylket, og utvikle det videre. Hjelp til sjølhjelp, får man si det er.

Jeg har en visjon om at vi skal få en befolkning i Finnmark i årene framover som langt bedre er i stand til å greie seg sjøl og utvikle mulighetene. Det er der det ligger, og det vil være god nasjonaløkonomi på lang sikt.

Når jeg har hørt på talerne her som har omtalt skatteordningen for Finnmark, oppfatter jeg det slik at den egentlige årsaken til at de ikke kan gå inn for begge deler her i dag, er dette med rammen — den berømte rammen.

Jeg har vært nokså lojal mot Syse-regjeringens rammer under denne budsjettbehandlingen, fordi jeg mener at det er riktig ut fra den økonomiske situasjonen som vi nå er i, å holde oss innenfor rammene. Og her kunne vi lett ha holdt oss innenfor rammene. Jeg har anvist en måte å gjøre det på. Vi må kunne redusere ekstralønningene til lærerne, det aksepterer lærerne sjøl, det aksepterer alle. Vi burde ikke være så bevisstløse som vi nå er når det gjelder nedsettelse av arbeidsgiveravgiften i Nord-Norge. Det er ingen distriktsprofil i å skjære arbeidsgiveravgiften likt ned over hele Nord-Norge, slik man har gjort. Tromsøs problemer f.eks. har jo vært vekstproblemer i mange, mange år — de trenger ikke en slik ekstra stimulans. Det samme gjelder Harstad, Bodø og Narvik. Men det er andre kommuner omkring som ville ha trengt en slik stimulans. Derfor burde vi ha differensiert her og tatt en lavere reduksjon for disse byene og heller tatt en del mer i kommuner som virkelig trenger slike stimulanser.

Vi hadde da også hatt penger til å gå noe lenger med denne Finnmark- og Nord-Tromsskatten, slik som et stort flertall i Stortinget etter min oppfatning er enig om at vi egentlig burde ha gjort. Men av erfaring vet jeg at det som er foreslått av fraksjonene, det blir vedtatt, og da blir det vel bare Fremskrittspartiet og jeg som stemmer for dette forslaget — det er jo vi som setter det fram. — Da har ikke jeg noe annet å gjøre enn å appellere til finansministeren å komme igjen med Arbeiderpartiets forslag til neste år.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Dette blir jo på en måte en mellomstasjon — for å si det sånn. Vi har finansdebatten bak oss, og vi har framfor oss i vårsesjonen en omfattende jobb når det gjelder å få det nye bedrifts- og kapitalskattesystemet på plass. De store og tunge rundene om skatt har vi framfor oss — i hvert fall når det gjelder prinsippet og utformingen av et framtidig skattesystem. Derfor er det kun to merknader jeg har til debatten så langt.

Den ene er til det siste som representanten Aune var inne på, nemlig forholdet til Finnmark og Nord-Troms — forholdet mellom statsskatten og inntektsfradraget slik som Arbeiderpartiet foreslår, og det som går på personrettede tiltak. Det er jo ikke slik at Arbeiderpartiet motsetter seg bruk av personrettede tiltak i Finnmark og Nord-Troms, men vi føler at det også er nødvendig med en lang rekke andre tiltak som går ut over de rent personrettede tiltak. Derfor fremmet vi i vår

et forslag i forbindelse med en egen kystpakke, og vi har gjentatt en lang rekke forslag i tillegget til statsbudsjettet som ble lagt fram for en tid siden. Men jeg føler også som representanten Aune at det viktigste i forhold til Finnmark og Nord-Norge er at vi gjennom våre forslag legger til rette for at landsdelen kan utnytte egne tilganger, både naturressurser og ikke minst menneskelige ressurser, som de i fullt monn er i besittelse av i Nord-Norge — øke kompetansen til de menneskelige ressurser for å sette dem bedre i stand til å utnytte naturgrunnlaget.

Men problemet har oppstått nå ved at Arbeiderpartiet, som representanten Schjøtt-Pedersen sa, fremmet et skatteforslag som ikke fikk tilslutning i Stortinget. Og det å foreta kryssvoteringer hvor en tar deler av Arbeiderpartiets opplegg og kobler det med deler av de andre partienes skatteopplegg, kan føre til at vi får et totalt skatteopplegg som vi nå ikke har oversikt over hvordan blir seende ut. Men jeg kan forsikre representanten Aune at de forslag i denne sammenheng som går på Finnmark-fradraget, ikke blir glemt, og en skal ikke se bort fra at Arbeiderpartiet i neste omgang vil komme tilbake med et tilsvarende forslag. Vi vil selvsagt ha dette med oss i den løpende vurderingen av de tiltak vi ønsker å fremme for å sette landsdelen bedre i stand til å møte utfordringene i framtida.

Så må jeg få gjøre en visitt til representanten Maribo. Representanten Maribo siterte fra et foredrag jeg holdt i Akademikernes Fellesorganisasjon om folketrygden og folketrygdens framtid. Det er riktig at jeg der la vekt på to ting. Det ene var at vi sannsynligvis i framtida må bruke en større del av våre inntekter for å trygge alderdom og helse og for å trygge folketrygdens framtid. Jeg sa også i den sammenheng at vi ikke skulle se bort fra en økning av bruttoskattene. Jeg vil nå si følgende: Folketrygdavgiften er en bruttoskatt. Jeg har inntrykk av at i hele diskusjonen omkring bruttoskatter har noen faktisk sett bort fra at folketrygden er den mest innarbeidde bruttoskatten vi har — eller avgift på en bruttopreget inntekt, for å si det på den måten.

Når denne regjeringen går så klart ut og sier at vi vil trygge folketrygden som vårt felles grunnlag for alderdom og helse, er det fordi vi gjør et politisk valg og mener det er nødvendig å satse på folketrygden i større grad enn å satse på en utstrakt bruk av private ordninger. Det er også vel kjent at i spørsmålet om en total skatteomlegging har Arbeiderpartiet aldri lagt skjul på at for å få til den nødvendige fordelingsprofilen i et framtidig skatteopplegg, der en utvider skattegrunnlaget, der en setter ned skattesatsene på nettoinntekten eller får flat nettoskatt, er det nødvendig å bevare et element av fordeling gjennom en form for trinnvis bruttobeskatning. Det er kjent — det står i vår innstilling til skattereformen, og det er vel kjent bl.a. gjennom det forslag vi fremmet i St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 1.

Representanten Maribo sa videre at finansministerens utsagn var naivt, når jeg antydet en økt vekt på bruttobeskatning. Da må jeg minne om en ting: Fremskrittspartiet har to varianter som de ønsker å putte inn i folketrygden. Den ene er populært sagt den såkalte bilverkstedmodellen når det gjelder helse og behandling på sykehus. Den andre er folketrygden. Vi har hatt flere debatter om dette i Stortinget hvor det har falt utsagn fra Fremskrittspartiet om at de til enhver tid vil skrive ut den folketrygdavgiften som er nødvendig for å dekke Fremskrittspartiets forslag. Da forutsetter jeg en folketrygdavgift utlignet på et tilsvarende inntektsgrunnlag som det folketrygdavgiften blir i dag. Da har jeg faktisk veldig vondt for å forstå at det blir mulig å bære gjennom Fremskrittspartiets forslag om bilverkstedmodell og folketrygd uten faktisk å øke folketrygdavgiften, uten faktisk å øke bruttoskattene. Det var jo en lang diskusjon om dette i forbindelse med en valgkamp for ikke så lenge siden, og en fikk ikke noen gode tilsvar fra Fremskrittspartiet i så måte. Jeg må faktisk si at jeg tror ikke det er mulig å gjennomføre Fremskrittspartiets idé for helse og folketrygd uten en betydelig økt folketrygdavgift eller — med andre ord — en betydelig økt bruttoskatt. Derfor synes jeg — det er et råd til representanten Maribo — at en faktisk bør lese hjemmeleksen noe bedre, for å si det på den måten, før en karakteriserer andres utspill.

Jeg har nå sittet og lest igjennom Fremskrittspartiets program — jeg har det fra før og har lest det inngående — og det er faktisk slik at når en leser det, finner en at det ikke er mulig å få til Fremskrittspartiets opplegg uten å øke folketrygdavgiften i forhold til det den er i dag. At Arbeiderpartiet derfor ønsker en økt bruttoskatt av mange årsaker, men heller ikke utelukker at vi trenger en økt folketrygdavgift for å finansiere folketrygden i framtida, som en del av et slikt bruttoskatteopplegg, burde ikke overraske Fremskrittspartiet. Men jeg synes òg at en da bør ta i betraktning at en selv heller ikke er fremmed for å øke bruttoskattene.

Tor Mikkel Wara: Fremskrittspartiets forslag har det blitt redegjort for tidligere av Steinar Maribo, og Anders Aune holdt også et

Trykt 17/12 1990

(Wara)
glimrende innlegg om det forslaget vi står sammen med ham om.

Jeg vil kommentere hovedsakelig to forhold: Det ene gjelder fradrag for gaver. Der har det blitt hevdet av representanten Holten og representanten Løken at Fremskrittspartiet kunne stemme subsidiært for det forslaget som de tre tidligere regjeringspartiene har lagt frem. Det kan vi nok ikke, for subsidiær stemmegivning betyr at vi vil få stemt ned vårt, og det vil ikke skje i dag i hvert fall. Fremskrittspartiets forslag angående dette er et forslag som begynner med: «Stortinget ber Regjeringen ...». I henhold til vanlig praksis vil forslaget da bli oversendt Stortinget og altså ikke realitetsbehandlet av Odelstinget. Det betyr at vi skal ta opp forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Høyre her i dag. Det vil da bli stemt ned, og Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet får en glimrende anledning til å stemme subsidiært for vårt forslag når det kommer opp i Stortinget noe senere. Vi har altså ikke engang anledning til å stemme subsidiært for det forslaget de tre partiene har fremmet.

Så en liten bemerkning når det gjelder folketrygden: Det er for så vidt riktig at Fremskrittspartiet har gitt uttrykk for at vi må skrive ut den nødvendige folketrygdpremie for å dekke utgifter. Men vi har også samtidig lansert vår modell når det gjelder hva disse utgiftene skal være, som dette må ses i sammenheng med, og som hovedsakelig består av to forhold: Det ene er at vi tar ut en rekke oppgaver fra dagens folketrygd som vi mener ikke hører hjemme der, og som eventuelt må dekkes andre steder. Det gjelder svangerskapspermisjon, lønnskrav ved konkurs osv. Det andre er at vi på sikt ønsker å privatisere tilleggspensjonen. Det vil si at tilleggspensjonen ikke lenger skal bli en del av de utgiftene folketrygden skal bære. Og hvis man også ser litt på folketrygdens utvikling fremover, ser man at det er to trekk der. Det ene er selvfølgelig at det blir atskillig flere eldre, men det blir også atskillig flere som skal ha tilleggspensjon. Så når man snakker om vår premie, synes jeg også det er rimelig at man setter inntektssiden — som er premien — opp imot den utgiftssiden som vi også har lansert. Og det er nettopp fordi vi frykter at premien vil måtte vokse, at vi har foreslått omlegging av folketrygden, altså på sikt en privatisering hovedsakelig av tilleggspensjonen. Det er for å unngå at denne premien skal vokse slik at den overstiger det som økonomien kan makte.

Eilef A. Meland: Jeg vil først uttrykke glede over at finansministeren på en så klar måte gir forsikringer om at folketrygden er grunnlaget for den trygghet man skal føle i alderdom, ved sykdom og arbeidsløshet. For oss er det et viktig signal.

I dag behandler vi en skattereform for sjømennene som jeg er redd vil gå i deres disfavør. På denne bakgrunn er det naturlig å stille spørsmål nettopp til Arbeiderpartiet, og jeg vil stille spørsmålene til Schjøtt-Pedersen på bakgrunn av hans innlegg tidligere i dag. Det er en kjensgjerning, Schjøtt-Pedersen, at organisasjonene som organiserer de ansatte innenfor denne næring, sjømannsorganisasjonene, deriblant organisasjoner hvor Arbeiderpartiet har hatt fagligpolitisk samarbeid, advarer mot det Stortinget er i ferd med å vedta — også i forhold til det Arbeiderpartiets forslag går ut på.

Det er alvorlige avgrensninger som berører om lag 6 000 ansatte i denne næringen. Mange av disse vil måtte karakteriseres som lavlønnsgrupper. De har hatt et fradrag, en skattefordel, siden 1947. I løpet av ett år, Schjøtt-Pedersen, skal denne avvikles. Det vil si at deres organisasjoner til våren må kreve enorme lønnstillegg for å kompensere det de mister over skatten. Og jeg vil be Schjøtt-Pedersen vurdere hvor realistisk det er, og hvordan det går an å få gjennomslag i lønnsforhandlingene til våren for opptil 4 200 kr pr. mnd. — for så alvorlig er det. Deretter vil jeg be Schjøtt-Pedersen gi opplysning om hvor mye det betyr for de offentlige budsjetter hvis dette fullt ut skal kompenseres. Eller forholder det seg slik at sjøfolkene ikke skal få kompensert det de nå mister? For oss har det alltid vært selvsagt at de ikke skal merke denne omleggingen på sin egen disponible inntekt. Jeg vil spørre Schjøtt-Pedersen om den samme forutsetningen ligger til grunn for Arbeiderpartiets forslag, at de ikke skal gå ned i nettolønn, at disse lavlønnsgruppene ikke skal rammes av denne omlegningen av sjømannsbeskatningen.

Presidenten: Presidenten skjønner det er nødvendig å presisere forretningsordenens regel om at enhver henvendelse skal gå til presidenten. Presidenten er likevel ganske sikker på at Schjøtt-Pedersen lytter på samme oppmerksomme måte som presidenten, og tror at man uansett når fram, også om man innordner seg forretningsordenen.

Per-Kristian Foss: I regjeringen Syses budsjettopplegg hadde man tatt hensyn til det stortingsflertallet som bad om at arbeidsgiveravgiften i Nord-Norge ble satt vesentlig ned, og at man på den måten svekket den innretting som de særskilte tiltak for Finnmark og Nord-Troms hadde. Imidlertid hadde man i

regjeringen Syses opplegg forutsatt at det skulle tas hensyn til at det er byer i Nord-Norge som på den måten nyter godt av betydelig økte overføringer ved at de som arbeidsgivere slipper utgifter — og dette er overføringer som ikke kommer inn som et ledd i det samlede kommunale overføringssystem — med andre ord at pengene skulle inndras i de kommunale overføringer.

Jeg registrerer at dette er et opplegg som den nye Regjeringen ikke vil følge. Jeg registrerer sågar at dette skjer til tross for at disse byer, disse kommuner, meg bekjent ikke har utnyttet sitt inntektspotensial maksimalt.

Jeg registrerte i går at kommunalministeren ville gi en gave — et tilskudd på 75 mill. kr — til landets største kommune og satte som betingelse for denne gave at kommunen skulle ha maksimal sats på kommunal eiendomsskatt.

Jeg har lyst til å spørre Regjeringens representant, finansministeren, om disse to prinsipper henger sammen. Er det slik at det skal stilles betingelser for økte overføringer som går utover de rammer som er gitt for inntektsoverføringssystemet til kommunene — altså at det skal stilles betingelser for slike, la oss for enkelthets skyld kalle det gaver overfor enkelte kommuner og ikke overfor andre? Det skulle være interessant å få finansministerens opplysninger om dette. Dette har jo i særdeleshet betydning for det samlede finanspolitiske opplegg også overfor kommunene.

Til et annet spørsmål: Det har fra Fremskrittspartiets side vært fremstilt slik at det ikke har vært villighet til å forhandle og drøfte for å skape flertall for innføring av en ny fradragsrett i beskatningssystemet vårt, som altså vil gi en skattelettelse. Det er ikke riktig. Derimot har man ikke oppnådd enighet om et forslag som et flertall kan stå bak. Vi fra de borgerlige partienes side regnet med at når det foreligger tre forslag, et forslag som gir ingen skattelettelse, et forslag som gir noe skattelettelse, og et tredje forslag som gir noe mer skattelettelse, ville man, som har vært det vanlige i denne sal så lenge jeg kan huske, følge det som er blitt benevnt Hagen-doktrinen, nemlig at når forslaget med mest skattelettelse er nedstemt, stemmer man for det forslaget som gir nest mest skattelettelse. Det er logikk i det, iallfall sett med Fremskrittspartiets øyne. Det forslaget følger man ikke nå lenger, og det skulle være meget interessant å få opplyst fra den parlamentariske leder for partiet, dets finanstalsmann eller en annen representant, hva som er årsaken til at de forlater dette prinsippet — et prinsipp som hittil har fungert til beste for skattyterne.

Det ble av finanstalsmannen Wara sagt at man ikke hadde anledning til å stemme subsidiært. Den anledningen hadde man da man skrev innstillingen. Det er slik at vi fra Høyres side ikke kan gå lenger i et fradragsforslag, et skattelettelsesforslag, enn det man nå har strukket seg til. Det er en vanlig logikk som vi anvender i mange sammenhenger. Det er ikke slik at fordi en viss skattelettelse er brukbar som et ledd i et samlet opplegg, så er den tredobbelte skattelettelse enda bedre. Det har aldri vært Høyres resonnement. Det er Fremskrittspartiet vel kjent med. Derfor stemmer de vanligvis subsidiært — altså etter at deres eget forslag er nedstemt — for Høyres forslag. I denne sammenhengen vil man sågar få flertall for et slikt forslag, fordi vårt skatteletteforslag nå også støttes av Senterpartiet og av Kristelig Folkeparti. I redsel for å få vedtatt en moderat skattelette, unnlater altså Fremskrittspartiet å stemme subsidiært.

Man har nå valgt en teknisk måte som gjør at man fremmer et henstillingsforslag til Regjeringen om å følge Fremskrittspartiets skatteletteopplegg. Det kan ikke jeg karakterisere som annet enn rørende naivt. Man velger altså ikke å stemme for det nest beste, men velger å sende et henstillingsforslag til finansminister Sigbjørn Johnsen om å gjennomføre Fremskrittspartiets skatteletteopplegg. Det er en helt ny linje fra Fremskrittspartiet. Jeg vet ikke om det representerer en ny allianse med eller en ny tro på at den sittende Regjering vil fremme forslag til beste for skattyterne. I så fall er det en linje som jeg ikke har oppdaget i denne Regjeringens korte levetid så langt.

Steinar Maribo: Jeg kan forsikre finansministeren om at jeg har lest Fremskrittspartiets program både grundig og godt. Jeg har imidlertid kommet til en annen konklusjon enn den som finansministeren trakk i sitt innlegg. Når det gjelder hans lesing av vårt program, kan man vel kanskje sammenligne med det som skjer når det er en spesiell figur som leser Bibelen. Det er vel kanskje årsaken til at man kommer fram til slike konklusjoner.

Nå redegjorde jo Wara for en del av de forutsetninger som ligger til grunn for vårt folketrygdoppgjør. Jeg må minne om hva som skjedde kort etter 1967 da man innførte folketrygden — da man skulle bygge opp de store fond og avisene skrev spalte opp og spalte ned om hvordan vi skulle investere de store midlene som ville komme inn i folketrygdavgift. Så gikk det noen år. Man fikk underskudd på statsbudsjettet fordi man stadig lagde nye utgiftsposter, og så gjorde man det geniale å flytte en del av de utgiftspostene over på folketrygdfondet, for der var det penger.

Man flyttet stadig mer over dit, og det gikk ikke lang tid før man hadde spist opp folketrygdfondet, og det ble iallfall ikke bygd opp noe mer. Og hva opplever man nå? Nå er man kommet fram til at folketrygden går med et gedigent underskudd hvert år, og man er kommet på den tanken å flytte poster over igjen fra folketrygdfondet til det vanlige statsbudsjettet.

Det som er en klar forutsetning for Fremskrittspartiets økning av folketrygdavgiften for å dekke inn det som det koster, er selvfølgelig at statsskattene skal ned. Det er det totale beløpet som den enkelte betaler, som bestemmer hvilket nettobeløp man sitter igjen med i sin lønningspose. Totalt vil det bli en skattelettelse selv om man øker avgiften til folketrygden der det er nødvendig.

Når det gjelder det berømte forslaget om fradrag for gaver, som også nå Foss var inne på, har det veldig stor betydning hvem det er som omfattes av skattelette, og hvem det er som omfattes av skatteskjerpelse, — for det er også folk som får skatteskjerpelser etter forslaget som ligger på bordet fra de tre borgerlige partiene.

Foss sier at det er uriktig at vi ikke har prøvd å komme fram til enighet. Det er jeg som har jobbet med den saken i vårt parti, og jeg har ikke vært med på noen forhandlinger om å komme fram til enighet når det gjelder vårt forslag og våre forutsetninger for å være med på de andres forslag. Det er jo det vi har gått og ventet på, og derfor kom jeg med det utfallet som jeg gjorde i mitt innlegg. Jeg anser det da for å være noe som man ikke er så nøye med å få gjennomført. Hadde man vært det, hadde man tatt kontakt og prøvd å komme fram til enighet.

Johan C. Løken: Representanten Maribos forklaring nå på at man nok måtte forholde seg som man gjør når det gjelder denne skattelettelsen som Fremskrittspartiet ikke vil være med på for de skattyterne som legger vekt på å kunne yte gaver til ideelle organisasjoner, den holder naturligvis ikke.

Det Maribo sa, var at det ikke var gjort noe forsøk på å bli enig. På det punktet tror jeg vi kan strides. Men det vi kan være enige om, er at man ikke ble enig. Men det er jo det normale. Det normale er at Høyre på den ene siden — eventuelt i et samarbeid med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet — ikke blir enig med Fremskrittspartiet. Men det vi vanligvis ser, og det som er utmyntet i den såkalte Hagen-doktrinen, er at man subsidiært stemmer for det forslaget som er gunstigst for skattyterne i den situasjonen som foreligger når Fremskrittspartiet ikke har nådd fram.

Den saken vi her har med å gjøre, er klassisk i så måte. Den er også politisk viktig og interessant fordi vi dessverre har en høst bak oss som ikke har vært spesielt gunstig for skattyterne. Slik er på en måte dette den siste sjansen på denne siden av årsskiftet til å kunne gjøre noe som er hyggelig for skattyterne. Da synes jeg at man — især i lys av den julegratialetradisjonen som Fremskrittspartiets parlamentariske leder også til tider har lagt til grunn — kunne vise en viss romslighet ettersom det nå nærmer seg jul. Romsligheten består ikke i noe annet enn at Fremskrittspartiet i dette tilfellet bestemmer seg for å bruke Hagen-doktrinen, som altså går ut på at man regelmessig og systematisk er på skattyternes side så langt det går. Nå er det altså til og med mulig å nå fram fordi vi vet at i denne saken er Senterpartiets og Kristelig Folkepartis stemmer er i boks.

Representanten Wara prøvde seg med det jeg vil kalle et Wara-knep. Han sa at i og med at de vil sende en henstilling til finansministeren, håper han at det skal være noe å hente der. Slike håp har ikke vi mye av for øyeblikket. Men dette håpet om at finansministeren skal redde ham, har materialisert seg i et forslag til vedtak som utnytter det formelle poeng at Odelstinget ikke kan vedta henstillinger til Regjeringen, det er det bare Stortinget som kan gjøre. Dermed har Fremskrittspartiet — som Wara også forholdsvis elegant var inne på — forhindret seg selv fra å kunne være med å få til en subsidiær løsning. De har forhindret seg selv fra å få til en subsidiær løsning ved at de har sørget for ikke å ha et eget lovforslag her i dag, men begrenser seg til å ha et naivt ønske til Arbeiderpartiets finansminister.

Selv om snubletråden har visse trekk av eleganse, er i hvert fall realiteten i saken høyst skuffende — og til dels også avslørende. Det var Fremskrittspartiet. Så kort til Aune.

Representanten Aune uttrykte skuffelse over Høyre. Jeg forstår at det fortsatt er ganske mye å gå på i så måte når det gjelder forholdet til Arbeiderpartiet. Jeg vil legge vekt på at Høyre og Aune har hatt mye å glede seg over sammen. Mitt syn er at vi har fått til mye når det gjelder Finnmark, og ikke minst et gjennombrudd når det gjelder skattepolitisk tenkning. Det som er situasjonen i øyeblikket, er at det allerede er vedtatt et opplegg fra Syse-regjeringen som sørger for at skattelempningen for Finnmark for året 1991 knytter seg til progresjonen. Jeg er imidlertid innstilt på ved senere anledninger å samarbeide med Aune, og især dersom utgangspunktet er at vi kan gjøre om ordninger som nå kommer Finnmark til gode på en forholdsvis lite effek-

tiv måte, til ordninger som virker mer effektivt. I en slik situasjon er vi villig til å være med på alt som har med skatt å gjøre. Så jeg ser fram til et fortsatt samarbeid her — mine følelser i denne sammenheng minner slett ikke om skilpadda!

Avslutningsvis til Schjøtt-Pedersen:

Hans innlegg tok utgangspunkt i min kritikk i forbindelse med den nye grensen på 30 000 kr for pensjonssparing. Han hevdet med stor tyngde at denne grensen var tilstrekkelig til at alle i privat sektor kunne sikre seg pensjoner som reelt sett var på linje med statsansattes — han sa minst på linje med statsansattes.

Jeg tror ikke dette er tid og sted for mer grundige øvelser — jeg tror nok at det kunne bli ganske anstrengende for oss alle i dag hvis representanten Schjøtt-Pedersen og jeg skulle starte med den nødvendige regnekunst fra denne talerstol her og nå. Jeg formulerer derfor mitt spørsmål til representanten Schjøtt-Pedersen på følgende måte: Vil Arbeiderpartiets finanspolitikere og finansminister være villig til å være med og revurdere dette dersom Schjøtt-Pedersens oppfatning av dette ikke er riktig, og det kan påvises at denne 30 000 kr-grensen virker som en ganske drastisk diskriminering av privat sektor?

Jeg regner det som sikkert at hvis det regnemessig kan påvises at dette innebærer en diskriminering, vil mellompartiene også være villig til å overveie sine standpunkter. Det beste ville naturligvis være om de kunne overveie sitt standpunkt her og nå i dag, så slapp vi å bruke tid på den regneøvelsen som jeg tror egentlig er unødvendig.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Til to forhold:

Etter den runden vi nå har hatt med Fremskrittspartiet om størrelsen på folketrygdavgiften, anser jeg det spørsmålet for å være rimelig bra avklart. Jeg tolker representanten Wara dit hen at han — selv med Fremskrittspartiets forslag og med de begrensninger en forsøker å legge inn i folketrygdsystemet — innrømmer at folketrygdavgiften nok sannsynligvis må økes noe. Jeg er da for så vidt fornøyd med den runden vi hadde, og sett i det lyset faller litt av det utsagn representanten Maribo hadde til meg, på sin egen urimelighet — for å si det på den måten.

Jeg tok egentlig ordet for å kommentere innlegget til lederen av finanskomiteen, Per-Kristian Foss.

For det første når det gjelder de kommuner i Nord-Troms og Finnmark som nå får nedsatt arbeidsgiveravgift, og forholdet til eventuelt å trekke inn dette gjennom rammeoverføringene til kommunene: Grunnen til at Regjeringen ikke går inn for det, er at vi ser at det er nødvendig med en stimulans til denne landsdelen. Det ville virke negativt og uheldig dersom en over rammene skulle trekke inn igjen det kommunene får i lettelser på arbeidsgiveravgiften.

Så til Oslo: Oslo er i en spesiell situasjon. Det tror jeg de fleste av oss er enige om.

Det er grunn til å minne om noe av forhistorien. For kort tid siden skrev lederen av Høyres gruppe i Oslo bystyre — eller byrådslederen, som det kanskje heter — et brev til statsministeren hvor han bad om statlig hjelp for å få Oslo ut av den økonomiske krisen som hovedstaden nå er inne i. Og den hjelpen har faktisk Regjeringen sendt — gjennom det annonserte forslaget fra kommunalministeren der en går inn for å øke overføringen til Oslo kommune med 75 mill. kr mot at Oslo kommune selv utnytter en noe større del av det inntektsgrunnlaget som ligger i eiendomsskatten. Jeg må si jeg blir noe overrasket over den reaksjonen som vi får fra Høyre i Oslo. For hva er det Oslo Høyre har foreslått? Jo, de har faktisk foreslått å sette ned eiendomsskatten! Ordningen med skjønnsmidler har vært brukt tidligere for andre storbyer, f.eks. Bergen og Trondheim, men der har de langt på vei eller fullt ut utnyttet de muligheter som ligger i utskrivning av eiendomsskatt, ifølge de opplysninger vi har fått.

Dette er en håndsrekning til Oslo kommune, og jeg syns faktisk det er rimelig at når du stiller krav til andre, bør du også stille krav til deg selv. Oslo kommune stilte krav til staten om en håndsrekning. Vi har returnert det med en positiv påtegning, men samtidig stiller vi krav til Oslo. Det synes vi faktisk er rimelig i den situasjon en nå er inne i, og i en situasjon der Oslo kommune ikke fullt ut utnytter sitt eget inntektsgrunnlag, men faktisk reduserer mulighetene for å utnytte det inntektsgrunnlaget som ligger i eiendomsskatten. Det er forklaringen!

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Først en liten kommentar til representanten Foss, som sa at dersom arbeiderpartiregjeringen fremmet forslag til beste for skattyterne, ville det være en helt ny linje.

Spørsmålet blir: Forslag til beste for hvilke skattytere? Forslag til beste for hvem? Hva er konsekvensen av de forslag som Høyre har gått inn for ved budsjettbehandlingen i Stortinget når det gjelder skatt? Høyre går jo inn for økt skatt på lavere og midlere inntekter i forhold til de forslag som foreligger fra Regjeringen. Høyre går inn for økt skatt for det store flertall av norske inntektstakere, for de aller fleste av dem med inntekt opp til 200 000

kr. Jeg synes faktisk det er noe dristig av representanten Foss, som er representant for et skatteøkningsparti — i forhold til Regjeringens forslag til skatt på lavere og midlere inntekter — å komme med en påstand om at Arbeiderpartiets holdning skulle innebære at vi gikk inn for økt skatt for disse inntektsgruppene. Det ville kanskje være riktig om representanten Foss tok inn over seg de forskjeller som ligger i budsjettopplegget, og som altså innebærer at representanten Foss er talsmann for et parti som går inn for skattelettelser for dem med over 200 000—300 000 kr i inntekt — det er jo en del av befolkningen det også, men en relativt liten del — mens Arbeiderpartiet altså går inn for lavere skatt enn det Høyre gjør, for dem med inntekt opp til 200 000 kr. Og da kan man diskutere hvem det er som er skatteøkningspartiet.

Så til representanten Meland og advarslene fra sjømannsorganisasjonene når det gjelder de nye reglene om fradrag for sjømenn og fiskere: Det er riktig som representanten Meland sier, at mange av disse gruppene i utgangspunktet er lavinntektsgrupper. Men en vesentlig årsak er selvfølgelig at inntektsnivået må ses i sammenheng med skattenivået, det som samlet utgjør den disponible inntekt. Regjeringen Harlem Brundtland har lagt opp til — og har fått tilslutning til dette i Stortinget — at iverksettelsen av endringene skal gjennomføres først fra inntektsåret 1992, slik at man skal ha mulighet for i løpet av 1991 å gjennomføre de lønnsforhandlinger m.v. som er nødvendig. Men jeg vil minne representanten Meland om at Stortinget også ved fjorårets budsjettbehandling foretok en utsettelse for at organisasjonene skulle ha en mulighet til å gjennomgå virkningene for sjøfolk og fiskere. Det året er brukt relativt dårlig. Det man imidlertid kan slå fast — og som også har fått tilslutning av flertallet i Stortinget — er at lønnskompensasjon som følge av tap av fradragsrett bare kan oppnås gjennom lønnsforhandlinger.

Vi har fra Arbeiderpartiets side forutsatt at arbeidsgiverne gjennom lønnsforhandlingene bidrar til en myk overgang for de sjømenn og fiskere som mister retten til å kreve fradrag fra og med 1992. Men la meg også understreke at det er en forutsetning at lønnsforhandlingene mellom partene som berøres av endringene i fradragsreglene, må skje på grunnlag av de rammebetingelser og det nivå på samlede subsidier til ferjer og passasjerfartøyer som legges til grunn i budsjettet for 1991.

Jeg regner med at det forhold Meland var inne på, med dette skulle være avklart.

Så til spørsmålet fra representanten Løken om virkningene av fradragsordningene for egen pensjonsforsikring. For det første må jeg slå fast at grensen på 30 000 kr ligger fast, etter det forlik som er inngått mellom Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Jeg vil imidlertid få lov til å berolige representanten Løken noe. Hvis man gjør beregninger bl.a. på grunnlag av en realavkastning på privat pensjonssparing på 4 pst. og konstant reallønn, viser det at med gjeldende regler for ytelser fra folketrygden og de forutsetninger jeg her legger inn, kan enslige skattytere med høye inntekter opparbeide ytelser som overstiger nivået i Statens Pensjonskasse, og få fradrag for premien også innenfor en beløpsgrense for fradraget på 20 000 kr. Også for familier med én inntekt viser beregningene at det er mulig med skattefordel innenfor en slik beløpsgrense å opparbeide et pensjonsnivå om lag på linje med nivået i Statens Pensjonskasse — og det altså med en beløpsgrense på 20 000 kr.

Hvis vi så tar utgangspunkt i reduserte ytelser fra folketrygden, som forutsatt i Ot. prp. nr. 77 for 1989—90, vil det innenfor en beløpsgrense på 20 000 kr også her være mulig for enslige og ektepar med to inntekter å opparbeide pensjon om lag på linje med nivået i Statens Pensjonskasse med skattefradrag for premiene til den private pensjonsordningen.

Hvis vi så legger til grunn den endring i forhold til Regjeringens framlegg som er lagt til grunn for forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i Stortinget — altså en beløpsgrense på 30 000 kr — er det ifølge beregninger fra Finansdepartementet grunn til å anta at med en slik grense for fradraget vil skattytere som tegner forsikring i tillegg til folketrygden, ha mulighet for med skattefordel å oppnå et pensjonsnivå minst på linje med nivået i Statens Pensjonskasse.

Til slutt til representanten Aune: Representanten Aune gav uttrykk for en visjon om at Finnmark skal kunne greie seg selv, kunne stå på egne bein. Jeg deler den visjonen at man med utgangspunkt i de ressursene som finnes i nord, skal kunne utnytte dem på en slik måte at fylket skal kunne stå på egne bein og ha en trygghet i sine egne forutsetninger. La meg imidlertid understreke at jeg tror at andre tiltak enn skatteordninger vil være viktigere for å få det til, bl.a. endringer i nasjonal fiskeripolitikk, tiltak for å utvikle kompetansen i området osv. Men Arbeiderpartiet er enig i at skattepolitiske tiltak bør være ett sett av de virkemidler som gjennomføres. Derfor har da også Regjeringen fremmet det forslag som finnes i proposisjonen.

Vi må imidlertid understreke at reduksjonen i statsskatten som var foreslått av regje-

ringen Syse, må ses som et alternativ til den måte å innrette skattefradragsordningene på som ligger i Arbeiderpartiets forslag om en økning i det særskilte finnmarksfradraget. Med denne presisering sier jeg meg tilfreds med at statsråden holder åpent for å komme tilbake til Stortinget med forslag om på hvilken måte finnmarksskatten bør ordnes.

Representanten Aune sa at det er snakk om relativt små beløp. Ja, den endring i arbeidsgiveravgiften for Nord-Norge som nå vil bli gjennomført, dreier seg bare om 600 mill. kr. Den samlede virkning av avgiftsforskjellen når det gjelder Finnmark/Nord-Troms og Oslo-området, svarer pr. år til over 1 milliard kr. Det er et betydelig sett av virkemidler som settes inn nettopp for å få folk i arbeid.

Representanten Foss var inne på at de endringer man nå gjør i arbeidsgiveravgiften for Nord-Norge totalt og for en del kystkommuner ellers, relativt sett svekker virkningene for Finnmarks vedkommende. Det er selvfølgelig galt. Man gjennomfører omtrent den samme lettelsen i hele landsdelen. Men la meg også understreke overfor representanten Foss at hvis han har den oppfatning at det bare er i Finnmark det er problemer, er den oppfatningen gal. Det burde nå ha gått opp for både representanten Foss og andre representanter for partiet Høyre at problemene i fiskerinæringen rammer store deler av kysten, ikke minst i Nord-Norge, på en måte som slår veldig hardt ut, og som selvfølgelig forutsetter at man går inn med tiltak også i andre deler av kystområdet enn det som avgrenser seg til Finnmark.

Jeg er derfor meget tilfreds med at et flertall i Stortinget bestående av Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet påla regjeringen Syse å komme tilbake med forslag om reduksjon i arbeidsgiveravgiften, og at regjeringen Syse og regjeringen Harlem Brundtland har fulgt det opp og på denne måten lagt opp til en stimulans for sysselsetting i hele Nord-Norge, og også i en del kystkommuner utenom landsdelen.

Så viser representanten Foss til spørsmålet om inndragning fra kommunene. Her har regjeringen Syse lagt opp til et helt nytt prinsipp. Skulle det være slik at en del kommuner på Vestlandet på grunn av at de har redusert arbeidsgiveravgift i forhold til Oslo, skulle få en inndragning i sine overføringer fra staten? Det er et helt nytt prinsipp regjeringen Syse her la til grunn, og jeg er meget glad for at vi gjennom det forlik som er oppnådd i finanskomiteen mellom Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, og med tilslutning også fra SV og Aune-lista, har fått avklart at den type nye prinsipper for inndragning fra kommunene ikke skal gjennomføres.

Per-Kristian Foss: Min medrepresentant Schjøtt-Pedersen har en spesiell teknikk som går ut på å sette ting på hodet for å bringe forvirringen opp på et høyere plan. Det kan kanskje være behov for slike tåkeleggingsmanøvrer av og til, men jeg må si at å fremstille det slik at Arbeiderpartiet for representanter i denne sal eller for folk flest skulle fremstå som et slags skatteletteparti i forhold til Høyre, kanskje er i vel fikseste laget. Summen av de skattelettelser Høyre foreslår, er større enn det som foreslås av Arbeiderpartiet, endog etter press fra mellompartiene, et press som klart har virket i skattereduserende retning — det skal jeg medgi.

Å basere seg bare på Regjeringens eget opplegg, hadde ikke vært så bra. Men det er fortsatt et stykke igjen til Høyres opplegg. Jeg minner om at vi i finansdebatten faktisk hadde visse problemer med å fremme et forslag til reduksjon i statsskatten som i særlig grad ville kommet folk med midlere inntekter til gode. Vi fremmet Arbeiderpartiets eget forslag, men fikk ikke noen støtte fra Arbeiderpartiet. Hvis Arbeiderpartiet hadde vært opptatt av å gå videre med skattelettelser, utover det såkalte kompromisset mellom de tre partiene, hadde det faktisk vært gode muligheter til å få flertall for det i Stortinget.

Når det gjelder Finnmark og Nord-Troms, vil jeg bare si at jeg her i salen har lyttet til mange debatter mellom representanter fra Finnmark og representanter fra Nord-Troms. Vi må vel alle erkjenne at problemene i Nord-Norge er store, i særdeleshet i kystområdene sett under ett. Men jeg vil nok si at jeg har et meget klart inntrykk av at ikke minst representantene Schjøtt-Pedersen og Aune, som i mangt ellers er uenige, iallfall er enige om én ting, og det er at det er i deres eget hjemfylke og i Nord-Troms ressurskrisen har slått aller sterkest ut og problemene er størst. Derfor var også innretningen av våre forslag slik at de ville virket sterkest for Nord-Troms og Finnmark. Denne innretningen svekkes relativt sett av de lettelser som nå gjøres gjeldende for hele landsdelen.

Jeg vil få lov å vende tilbake til noe finansministeren sa tidligere i dag. Jeg kan ikke forstå annet enn at finansministeren kom i skade for å gi Stortinget en gal opplysning. Meg bekjent er det ikke slik at det tidligere ved spesialoverføringer, ekstraoverføringer, til storbyene i Norge har blitt stilt krav om at de skal benytte maksimalsats hva gjelder eiendomsskatt. Det som ble stilt som krav, var — for å bruke finansministerens uttrykk — at kommunene skulle utnytte en større del av det potensialet for inntekter som ligger i eiendomsskatten. Jeg registrerte at kommunalministeren på TV i går bad om at Oslo utnyttet

maksimalt det som ligger i vedtaket med hensyn til eiendomsskatten når det gjelder et års budsjett, altså å gå opp med eiendomsskatten. Jeg vil minne finansministeren om at det krav man tidligere har stilt når det har vært behov for spesialoverføringer til storbyer i forbindelse med spesielle økonomiske problemer — det gjaldt den gang andre storbyer enn Oslo — var at byene skulle fremlegge en økonomiplan for nedbetaling av sin gjeld. Det er noe annet enn å gå til maksimal sats hva gjelder eiendomsskatt.

Hvis man ser eiendomsskattens utvikling i Oslo i siste fireårsperiode under ett, vil man finne at det ikke har vært verken reduksjon eller økning. I sum for fireårsperioden har den ligget på samme nivå. Jeg bare registrerer at det for Oslo skal stilles helt spesielle krav som ikke tidligere er stilt til andre kommuner. Mens flertallet i denne sal ellers er bekymret for at kommunene går for langt når det gjelder å øke sine gebyrer, avgifter og kommunale skatter, gjelder den bekymringen overhodet ikke Oslo. Jeg minner om at i den Habberstad-rapport som ble fremlagt etter initiativ fra den forrige regjeringen Harlem Brundtland, er det dokumentert til fulle at nivået på kommunale avgifter, gebyrer og skatter faktisk er høyest i den kommunen vi nå snakker om, nemlig Oslo. Det gir et inntrykk av meget liten sammenheng når det gjelder behandlingen av kommunene fra denne Regjeringens side. Dette er spørsmål vi vil komme tilbake til, men når finansministeren gikk såpass grundig inn på dette og i tillegg — etter min oppfatning — gav et galt inntrykk av hvordan man tidligere har behandlet storbyene, fant jeg grunn til å avlevere disse merknader allerede på dette tidspunkt.

La meg til slutt bare konstatere at vi nå har en mulighet i voteringen i dag til å sikre flertall for en begrenset rett til fradrag i skatt for gaver til frivillige og humanitære organisasjoner, men at vi ikke vil kunne påregne Fremskrittspartiets medvirkning her. De ønsker å gå lenger — det kan det være verdt å diskutere etter hvert — men nå foreligger det en konkret mulighet for å skaffe flertall for et slikt forslag, som vil komme mange skattytere til gode, som vil bety skattelettelser, og som vil være en betydelig hjelp for de mange som i dag jobber i disse landsomfattende frivillige og humanitære organisasjonene, som sliter med dårlig økonomi. Jeg ber om at de som er særlig interessert i det som ofte omtales som «den tredje sektor», merker seg at Fremskrittspartiet ved denne anledning unnlater å bidra til å skape flertall for en skattelettelse som også ville virket til økonomisk gunst for den tredje sektor — de frivillige organisasjonene.

Tor Mikkel Wara: Nå sies det mye rart om Fremskrittspartiets holdning til fradrag i skatt for gaver, og jeg må ærlig talt be representantene fra Høyre om å skjerpe seg litt. Det som sies, er positivt galt. Det gjelder det som har vært sagt både fra den skattepolitiske talsmann og fra den finanspolitiske talsmann fra Høyre. Man sier at Fremskrittspartiet prøver å vri seg unna med et henstillingsforslag. Ingen kan vel være så naiv å tro at Arbeiderpartiet vil følge opp et henstillingsforslag når det gjelder fradrag for gaver. Men dette er da også helt feil. Fremskrittspartiet har ikke noe henstillingsforslag her. Det står «Stortinget ber Regjeringen», det står ikke «Det henstilles til Regjeringen». Så det innebærer et klart pålegg.

Det denne sekvensen avslører, er at verken den finanspolitiske eller den skattepolitiske talsmann for Høyre har lest Fremskrittspartiets forslag. De har ikke lest det, for de aner ikke hva det inneholder. Et forslag hvor det står «Stortinget ber Regjeringen» er ikke noe henstillingsforslag. Når et slikt forslag tas opp i Stortinget og et flertall stemmer for det, da har Regjeringen fått et pålegg som den er nødt til å følge.

Denne runden var veldig avslørende med hensyn til den debatten som går på om man har vært villig til å finne frem til løsninger. For det er klart at når Høyres representanter ikke engang har giddet å lese Fremskrittspartiets forslag, viser det hvilken vilje de har hatt til å prøve å komme frem til en samlende løsning på dette. Det har ikke kommet et eneste skisse til kompromiss. Jeg har ikke sett et eneste forslag som imøtegår Fremskrittspartiet på et eneste av de anklagepunkter vi har hatt mot fradrag for gaver. Men en nyttig runde har det vært, og den sekvensen vi har sett fra Høyres to fremste talsmenn når det gjelder spørsmålet om fradrag for gaver, var meget avslørende. Fortsatt vil jeg hevde at når vårt forslag er oversendt Stortinget, vil Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ha anledning til å stemme for det og på den måten pålegge Regjeringen å komme tilbake med et forslag til Stortinget. Vi er inne på nokså kompliserte lovtekniske saker her, og når vi har et alternativ, mener vi at det er den mest ryddige måten å gjøre det på å be Regjeringen legge frem alternativ.

Det forslaget som kom fra Regjeringen Syse, har vi hatt to innvendinger mot. Den ene er mer en slags rettssikkerhetsbetraktning, hvor man har skilt ut en viktig del av det som angår rettssikkerheten for skattebetalerne. Den andre er at forslaget er for snevert i den forstand at det vil medføre vridninger mellom forskjellige frivillige organisasjoner, for en hel del vil bli utelukket, bl.a. id-

retts- og kulturinstitusjoner. Det vil medføre en opplagt vridning som det er all grunn til å regne med at de som ikke kommer med i ordningen, vil tape på.

Som sagt, vi i Fremskrittspartiet har vårt forslag på dette område som i tråd med normal praksis vil bli oversendt Stortinget. Da kan et flertall bestående av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Høyre pålegge Regjeringen å legge frem forslag til fradragsordning for gaver. Men hvis man ikke vil komme Fremskrittspartiet i møte, så si heller det enn å prøve å fremstille vårt forslag som noe helt annet enn det det er.

Til slutt vil jeg gjerne få komme med noen kommentarer når det gjelder Oslo. Både finansministeren og Arbeiderpartiets finanspolitiske talsmann, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, berørte dette temaet. Schjøtt-Pedersen sa at hvis man skulle inndra arbeidsgiverlettelsen i Nord-Norge, ville det være et helt nytt prinsipp. Vel, formålet den gang vi gav arbeidsgiverlettelse, var jo ikke å bedre kommuneøkonomien. Det må da være mulig å titte litt på formålet med forslaget også! Formålet var å sørge for at det private næringslivet fikk bedre rammevilkår.

Det som imidlertid er et nytt prinsipp, som Karl Eirik Schjøtt-Pedersen tar opp, er det prinsippet som kommunalministeren la frem når det gjaldt Oslo kommune i går. Det er noe helt nytt at man forlanger at de kommunale skatter og avgifter skal økes for at Oslo skal få sin etter min mening rettmessige andel i et skattefordelingsfond som Oslo har betalt inn til i det uendelige og aldri har mottatt noe tilbake fra. Det er et helt nytt og etter min mening oppsiktsvekkende prinsipp. Når det gjelder Oslo, tar man altså ikke fem øre for å lage nye prinsipper og stille krav som man overhodet ikke har tenkt å stille til noen andre byer i dette landet, jf. sekvensen med arbeidsgiveravgift. Da gir man bedringer i kommuneøkonomien, men man stiller ikke et eneste krav til den. Dette bare bekrefter, slik jeg ser det, at Arbeiderpartiet sannsynligvis fordi det fins en politisk konstellasjon som styrer der, positivt velger å diskriminere Oslo kontra andre byer i dette landet. Det synes jeg er veldig trist, og jeg beklager det sterkt.

Odd Holten: Representanten Wara gjorde et stort nummer av formuleringen «Stortinget ber Regjeringen fremme forslag». Det er vel da i den forbindelse grunn til å stille spørsmålet: Hva venter så Fremskrittspartiet seg av denne henstillingen? Alle kjenner vel til hva som er Arbeiderpartiets egentlige syn på denne saken. Det skulle vel derfor ikke være så vanskelig, i hvert fall ikke for Fremskrittspartiet, å kunne forutse dette. Og når de kjente til det klare alternativet fra Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti i denne saken, burde det eventuelt ha vært mulig å komme fram til en noe annen innstilling til spørsmålet om skattefritak for gaver.

Jeg vil anta at Organisasjons-Norge nå følger nøye med de enkelte partiers holdning til skattefritak for gaver til arbeid som utføres av organisasjonene for å bedre deres økonomi. Fremskrittspartiet er jo det partiet som i hvert fall i ord kjemper åpent og klart mot skatter og avgifter. De hevder det, men mon tro om dette er riktig når vi kommer til sakens kjerne.

I dag er det anledning for Fremskrittspartiet til å kunne være med på å gi mulighet for skattefritak for gaver til organisasjonene. Jeg vil derfor så sterkt jeg kan, anbefale at Fremskrittspartiets medlemmer støtter forslaget fra de tre partiene. Det er ikke for sent å snu!

Presidenten: Karl Eirik Schjøtt-Pedersen har hatt ordet to ganger før og får ordet kun til en kort merknad.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Til representanten Foss: Ingen har trukket i tvil at Høyre går inn for en større samlet skattelette enn Arbeiderpartiet. Men skattelette for hvem? — Det er det sentrale spørsmålet. Arbeiderpartiet går inn for større skattelette enn Høyre for inntektsgrupper på lavere og midlere nivå. De forslag Høyre har fremmet i Stortinget under behandlingen av budsjettet, innebærer økt skatt for lavere og midlere inntekter i forhold til det som fremgår av Regjeringens forslag.

Så til spørsmålet om arbeidsgiveravgiften — også her til Foss. Høyre motsatte seg nedsettelse av arbeidsgiveravgiften i Nord-Norge i det hele tatt, men ble påtvunget å følge det opp i regjeringsposisjon etter vedtak i Stortinget. Det er en grov undervurdering fra representanten Foss hvis han tror at problemene i kystdistriktene er avgrenset til Finnmark og Nord-Troms. Det er alvorlige problemer også i resten av Nord-Norge og i en del andre kystdistrikter, selv om situasjonen er aller mest alvorlig i den nordligste delen av landet.

Hallvard Bakke: Representanten Foss mente at finansministeren ikke hadde gitt et korrekt bilde når det gjaldt eiendomsskatten i de store byene. I Bergen tar man fullt ut det maksimale i eiendomsskatt — jeg har en beskjeden eiendom i Bergen selv, så jeg vet det. I Trondheim tar man ut maksimal eiendomsskatt, det har hr. Foss' kollega, tidligere statsråd Clemet, bekreftet i et møte så sent som i dag. I Stavanger tar man, så vidt jeg vet, ikke fullt ut det

maksimale, men der har man vedtatt å øke eiendomsskatten for å øke sine inntekter neste år. I Oslo hadde man et forslag om å gå den motsatte vei.

Alle disse fire storbyene har store problemer, og forholdet er at regjeringen Harlem Brundtland i sitt tillegg kom med forslag som ville bedre situasjonen for disse byene, også for Oslo. Jeg registrerte at Oslo Høyres leder, Oddmund Hammerstad, gav en kommentar som gikk ut på at han for sin del ville stemme for Harlem Brundtland-regjeringens forslag, fordi det var mye bedre for Oslo. Byrådet har gjort en henvendelse til den sittende regjering og bedt om ytterligere hjelp, og det har Regjeringen imøtekommet, men Regjeringen har sagt at da får også Oslo selv ta et lite tak og øke eiendomsskatten noe — slik som man har gjort i de andre store byene, som også har problemer. At det er urimelig å stille et slikt krav når man ber om en ekstraordinær støtte, er for meg vanskelig å forstå. Det er selvfølgelig ikke diskriminerende. Det som ville være diskriminerende, var om man gav en slik hjelp til Oslo, mens de andre byene tar ut det de kan av sine innbyggere i form av eiendomsskatt. Det ville være en diskriminering av de øvrige innbyggerne etter min oppfatning.

Så sier hr. Foss at Oslo allerede har høye gebyrer og avgifter. Det er sikkert riktig, for Oslo har valgt å ta ut inntekter på andre grupper. Ikke minst har de valgt å ta ut inntekter på dem som har sine barn i barnehaver. I den innstillingen fra kommunalkomiteen som Stortinget skal behandle på mandag, er det en merknad fra Arbeiderpartiets representanter om at man ikke nå, verken i Oslo eller andre steder, bør øke takstene i barnehagene, for de har hatt en enorm økning de siste årene. Det ville kanskje være rimeligere om man i Oslo kunne ta ut litt mer fra dem som har store eiendommer; eiendomsskatten er ikke noen stor belastning likevel.

Dette forslaget er en hjelp til Oslo, og det er da noe merkelig å få høre kritikk mot den sittende regjering for at den er villig til å være med på å hjelpe Oslo, som er kommet i en slik prekær økonomisk situasjon.

Presidenten: Presidenten føler på dette tidspunkt behov for å understreke det som vi behandler i dag, og som bør stå sentralt i debatten. Presidenten har en viss følelse av at det nå er mulig å gli nokså mye ut i behandling av en sak som vil komme til behandling senere, nemlig forslaget om bedring av Oslos økonomi. Presidenten vil nå henstille til alle i Odelstinget å prøve å holde seg strikt til de lovforslag vi nå behandler. Presidenten er klar over at her er det glidende overganger, men presidenten vil likevel henstille om en medvirkning etter denne linjen.

Johan C. Løken: Først til representanten Schjøtt-Pedersen. Jeg vil følge presidentens oppfordring og ikke la meg friste til nye regneøvelser, men jeg er forberedt på å fortsette dem utenfor salen. Jeg vil bare kort fastholde at Høyres skatteletteopplegg er bedre enn det vedtatte, og det er helt klart bedre for barnefamilier enn det som er vedtatt. Og det er vel den gruppen alle nå er enige om at det er viktigst å prioritere.

Når det gjelder Fremskrittspartiet og representanten Wara, så mente Wara at han hadde foretatt en avsløring. Det denne avsløringen, som jeg nok heller vil kalle en avledningsmanøver, egentlig bygde på, var at jeg brukte uttrykket vennlig henstilling til finansministeren om Fremskrittspartiets forslag. Det er riktig at Fremskrittspartiets forslag — som ikke er et forslag her i dag, men som er et forslag Fremskrittspartiet ønsker at Stortinget senere skal ta standpunkt til — er et forslag der man «ber» Regjeringen. Men selv det å be Regjeringen i denne formen er i dagens situasjon en lite sikker måte å få gjort noe gunstig for skattyterne på. Den gunstigste måten å få gjort noe for skattyterne på her og nå i dag, og i hvert fall den siste sjansen til å gjøre noe gunstig for skattyterne før jul, er at Fremskrittspartiet stemmer for det lovforslaget som nå ligger på representantenes bord. Jeg synes at det som er det avslørende her, er at Fremskrittspartiet stadig har funnet mer eller mindre utspekulerte manøvrer for å vri seg unna det faktum at de i dag kan gjøre noe gunstig for skattyterne ved å stemme for det forslaget som Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er for. Så enkelt er det.

Svein Alsaker: Bare en helt kort kommentar: Representanten Tor Mikkel Wara kan muligens teknisk sett ha rett når det gjelder å forsvare partiets standpunkt i dag til skattefritak for gaver. Politisk er imidlertid saken den at denne kampsaken for Kristelig Folkeparti ikke har hatt den helt store medvind i ryggen — verken her eller der. Med andre ord, det forslag de tre tidligere regjeringspartier står sammen om i dag, er det beste man kan oppnå. Dette vet selvfølgelig Fremskrittspartiet. Når partiet likevel stemmer mot dette forslaget, betyr det at man i realiteten går mot skattefritak for gaver til ideelle organisasjoner. Dette enkle faktum kan verken Fremskrittspartiet eller Tor Mikkel Wara snakke seg fra.

Pål Atle Skjervengen: Jeg skal med glede medvirke til at Odelstinget nå forholder seg til det saken dreier seg om.

Jeg oppfattet presidenten dithen at Oslo ikke var saken. Jeg må likevel få lov til å forholde meg til de innleggene som har kommet, og til å fremføre noen resonnementer, selv om det dreier seg om Oslo.

Jeg reagerer veldig sterkt på det innlegget som representanten Bakke holdt her for noen få minutter siden. Jeg må faktisk få gå så langt som til å si at han snakker helt usant. Han forvrenger bildet fullstendig og setter tingene fullstendig på hodet.

Representanten Bakke snakker om at staten, dvs. Regjeringen, Stortinget og Arbeiderpartiet, nå ønsker å hjelpe Oslo, og at det da er utidig å reagere på at kommunalministeren krever at man skal skru opp eiendomsskatten i Oslo. Men situasjonen er jo den stikk motsatte når det gjelder forholdet mellom staten og Oslo: Dette er ingen hjelp i det hele tatt! De faktiske forhold er jo at dersom man hadde hatt en rettferdig overføring mellom staten og Oslo — vi kan bare ta utgangspunkt i rammeoverføringene — hadde Oslo hatt krav på 1 milliard kr ekstra hvert år. Jeg har sagt det før, og jeg gjentar det som er de faktiske forhold: Oslos befolkningstall utgjør 10,8 pst. av Norges innbyggere. De samlede rammeoverføringene til Oslo fra staten er 8,5 pst. Det er et gap som representerer 1 milliard kr ...

Presidenten: Presidenten må avbryte her. Presidenten mener det er helt urimelig av Skjervengen fordi om noen har tatt opp en del aktuelle saker rundt Oslos økonomi, å fortsette en debatt om dette — som altså ikke står på dagens kart.

Presidenten har kommet med en henstilling. Presidenten vil fortsatt la det være en henstilling og be representanten om å avslutte sitt innlegg når det gjelder dette området. Det vil bli rikelig anledning til å holde dette innlegg om dette senere. Presidenten vil derimot ikke vise representanten ned fra talerstolen, men be representanten avslutte sitt innlegg uten nå å gå videre i det som denne sak ikke dreier seg om, nemlig Oslos spesielle økonomi.

Pål Atle Skjervengen: Jeg registrerer at presidenten mener dette, og da skal jeg selvfølgelig etterkomme denne henstillingen. Men jeg reagerer på det, fordi jeg må få ta avstand fra alt det som representanten Bakke hevdet i sitt innlegg. Det var derfor jeg tok ordet nå.

Jeg skal gjøre det kort og si at representanten Bakke farer med usannheter. Jeg kan ikke støtte noe av det han sa. Sannheten er den stikk motsatte, nemlig at staten diskriminerer Oslo grovt.

Presidenten: Per Kristian Foss har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad.

Per Kristian Foss: La meg bare avslutningsvis konstatere at den anledning som nå foreligger til å skape flertall for et skattefradrag til beste for det store flertall av frivillige og humanitære organisasjoner, lar Fremskrittspartiet gå fra seg ved ikke å stemme for den nestbeste løsning for skattyterne. Det er i strid med hva partiet vanligvis har gjort, og det kan vel ikke tillegges annet enn mangel på hensyn til de organisasjonene det gjelder.

Til slutt: Når det gjelder kommuneøkonomien, må jeg bare slå fast at det meg bekjent aldri tidligere har vært stilt det krav for ekstraordinære overføringer fra den såkalte skjønnspotten under Kommunaldepartementet at man skal gjøre annet enn å fremlegge økonomiplaner. Det har vært det krav som har vært stilt tidligere — altså at man skal fremlegge planer for nedbetaling av gjeld. Krav om at man skal utnytte den kommunale eiendomsavgiften maksimalt, har meg bekjent aldri tidligere vært stilt, annet enn nå for første gang fra Oslo. Det representerer et linjeskifte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det fremsatt i alt 19 forslag. Det er forslag nr. 1, fra Karl Eirik Schjøtt-Pedersen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Det er forslag nr. 2, fra Johan C. Løken på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Det er forslag nr. 3, fra Johan C. Løken på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet. Det er forslag nr. 4 og forslag nr. 5, fra Karl Eirik Schjøtt-Pedersen på vegne av Arbeiderpartiet. Det er forslag nr. 6, fra Johan C. Løken på vegne av Høyre. Det er forslag nr. 7, fra Steinar Maribo på vegne av Fremskrittspartiet og Aune-lista. Det er forslagene nr. 8—11, fra Eilef A. Meland på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista. Det er forslagene nr. 12—15, fra Steinar Maribo, på vegne av Fremskrittspartiet. Det er forslagene nr. 16—19, fra Eilef A. Meland på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Samtlige forslag er tatt inn i innstillingen på sidene 14—17.

Forslagene nr. 11, 15 og 18 inneholder anmodninger til Regjeringen.

Forslag nr. 11, fra Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om gradvis å avvikle ordningen med sjømanns- og fiskerfradrag over en 8-årsperiode, samtidig som reduksjon i skattefordelen gradvis kompen-

seres på lønnssiden i denne overgangsperioden.»

Forslag nr. 15, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å utvide skattelovens § 44 femte ledd til også å omfatte landsomfattende misjonsorganisasjoner, samt andre landsdekkende organisasjoner til fremme av nasjonale og regionale kulturformål.»

Forslag nr. 18, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om å slå sammen skatteklassene 1 og 2 til én skatteklasse, og sette minstefradraget til kr. 12 000.»

Disse tre forslag blir under henvisning til forretningsordenens § 30 fjerde ledd å oversende til Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

I.

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 44 første ledd g nr. 1 annet ledd første punktum skal lyde:

Fradrag etter første ledd skal minst settes til et beløp som svarer til *15* pst. av lønnen.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr, 16, fra Sosialistisk Venstreparti:

«Skattelovens § 44 første ledd g nr. 1 annet ledd første punktum skal lyde:

Fradrag etter første ledd skal minst settes til et beløp som svarer til 16,5 pst. av lønnen.»

Videre forstår presidenten det slik at Høyre ønsker å stemme mot endring. Det voteres først over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti. Dersom det faller, voteres over innstillingen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen får ordet til voteringen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Bare en svært kort stemmeforklaring.

Som jeg også redegjorde for i mitt innlegg, reiser Arbeiderpartiet, for å unngå kryssende voteringer, her ikke det forslag vi prinsipalt sluttet oss til, nemlig forslaget fra Regjeringen. Jeg vil derfor rå Arbeiderpartiets medlemmer til å stemme for innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 76 mot 19 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 12.54.16)
2. Komiteens innstilling bifaltes med 66 mot 24 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 12.54.40)

Videre var innstillet:

§ 44 første ledd g nr. 1 annet ledd femte punktum skal lyde:

Fradraget beregnet etter reglene i dette ledd skal ikke settes lavere enn kr. *3 200* og ikke høyere enn kr. *10 000.*

Presidenten: Her foreligger det to avvikende forslag.

Det er forslag nr. 6, fra Høyre:

«Skattelovens § 44 første ledd bokstav g nr. 1 annet ledd femte punktum skal lyde:

Fradraget beregnet etter reglene i dette ledd skal ikke settes lavere enn kr. 3 200 og ikke høyere enn kr. 7 800.»

Og det er forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti:

«§ 44 første ledd g nr. 1 annet ledd femte punktum skal lyde:

Fradraget beregnet etter reglene i dette ledd skal ikke settes lavere enn kr. 3 200 og ikke høyere enn kr. 13 500.»

Det voteres først over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti. Deretter voteres det over forslaget fra Høyre, og til slutt over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 77 mot 19 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 12.55.26)
2. Forslaget fra Høyre ble med 77 mot 19 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 12.55.58)
3. Komiteens innstilling bifaltes med 68 mot 28 stemmer.
(Voteringsutskrift 12.56.18)

Videre var innstillet:

§ 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum:

Fradraget kan ikke utgjøre mer enn 10 pst. av gjennomsnittet av den skattepliktiges inntekt ved ligningen i det år fradrag kreves og i foregående år, *og kan ikke overstige kr. 30 000.*

Presidenten: Her foreligger to avvikende forslag.

Det er forslag nr. 14, fra Fremskrittspartiet:

«Skattelovens § 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum skal lyde:

Fradraget kan ikke utgjøre mer enn 15 pst. av gjennomsnittet av den skattepliktiges inntekt ved ligningen i det år fradrag kreves og i foregående år.»

Og det er forslag nr. 19, fra Sosialistisk Venstreparti:

«Skattelovens § 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum skal lyde:

Fradraget kan ikke utgjøre mer enn 8 pst. av gjennomsnittet av den skattepliktiges inntekt ved ligningen i det år fradraget kreves og i det foregående år, og kan ikke overstige kr. 18 000.»

Videre er det opplyst at Høyre og Fremskrittspartiet går imot forslag om beløpsbegrensning.

Det voteres først over forslaget fra Fremskrittspartiet, deretter over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og til slutt over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 11 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 12.57.14)
2. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 9 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 12.57.35)
3. Komiteens innstilling bifaltes med 66 mot 30 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 12.57.57)

Videre var innstillet:

§ 75 første, andre og tredje ledd skal lyde:

Personlige skattytere skal ha klassefradrag i inntekten ved kommuneligningen. Ektefeller som lignes under ett for begges samlede formue og inntekt, skal ha et klassefradrag på kr. *41 400* (klasse 2). Det samme gjelder skattyter som er enslig og som har omsorg for barn som ikke har fylt 18 år ved utgangen av inntektsåret, eller har eldre barn som han virkelig forsørger. Andre personlige skattytere skal ha et fradrag på kr. *20 700* (klasse 1).

Er ektefellene skilt eller separert i inntektsåret, kan ektefelle som det meste av året har forsørget den annen, gis et klassefradrag på kr. *41 400* i stedet for fradrag for betalt bidrag etter § 44 første ledd e.

Hvis en av ektefellene er avgått ved døden i inntektsåret, skal gjenlevende ektefelle som lignes for sin og avdødes inntekt under ett, ha et fradrag på kr. *41 400*. Kreves den laveste inntekt skattlagt etter § 16 fjerde eller femte ledd, settes fradraget i avdødes inntekt til kr. *20 700*. Det samme gjelder når arving som har overtatt boet uskiftet, krever sin og avdødes inntekt skattlagt særskilt. Et dødsbo skal for det inntektsår dødsfallet fant sted ha det fradrag som skattyteren ville ha fått om han hadde levd. Hvis gjenlevende ektefelle er eller sannsynligvis vil bli lignet særskilt, skal boet ha et fradrag på kr. *20 700*. Boet skal ikke ha klassefradrag for de etterfølgende inntektsår.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr. 12, fra Fremskrittspartiet:

«Skattelovens § 75 første til tredje ledd skal lyde:

Personlige skattytere skal ha klassefradrag i inntekten ved kommuneligningen. Ektefeller som lignes under ett for begges samlede formue og inntekt, skal ha et klassefradrag på kr. *57 400* (klasse 2). Det samme gjelder skattyter som er enslig og som har omsorg for barn som ikke har fylt 18 år ved utgangen av inntektsåret, eller har eldre barn som han virkelig forsørger. Andre personlige skattytere skal ha et fradrag på kr. *28 700* (klasse 1).

Er ektefellene skilt eller separert i inntektsåret, kan ektefelle som det meste av året har forsørget den annen, gis et klassefradrag på kr. *57 400* i stedet for fradrag for betalt bidrag etter § 44 første ledd e.

Hvis en av ektefellene er avgått ved døden i inntektsåret, skal gjenlevende ektefelle som lignes for sin og avdødes inntekt under ett, ha et fradrag på kr. *57 400*. Kreves den laveste inntekt skattlagt etter § 16 fjerde eller femte ledd, settes fradraget i avdødes inntekt til kr. *28 700*. Det samme gjelder når arving som har overtatt boet uskiftet, krever sin og avdødes inntekt skattlagt særskilt. Et dødsbo skal for det inntektsår dødsfallet fant sted ha det fradrag som skattyteren ville ha fått om han hadde levd. Hvis gjenlevende ektefelle er eller sannsynligvis vil bli lignet særskilt, skal boet ha et fradrag på kr. *28 700*. Boet skal ikke ha klassefradrag for de etterfølgende inntektsår.»

Det voteres først over forslaget fra Fremskrittspartiet, deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 10 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 12.58.34)
2. Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 78 nr. 1 første punktum skal lyde:

For skattytere som har rett til fradrag etter § 77 nr. 1 og 2, skal det ikke beregnes skatt når den antatte inntekt ved statsskatteligningen ikke overstiger kr. *55 900* for enslige og kr. *87 900* for ektepar.

Presidenten: Her foreligger to avvikende forslag.

Det er forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

«Skattelovens § 78 nr. 1 første punktum skal lyde:

For skattytere som har rett til fradrag etter § 77 nr. 1 og 2, skal det ikke beregnes skatt når den antatte inntekt ved statsskatteligningen ikke overstiger kr. 54 900 for enslige og kr. 86 500 for ektepar.»

Og det er forslag nr. 3, fra Høyre og Fremskrittspartiet:

«Skattelovens § 78 nr. 1 første punktum skal lyde:

For skattytere som har rett til fradrag etter § 77 nr. 1 og 2, skal det ikke beregnes skatt når den antatte inntekt ved statsskatteligningen ikke overstiger kr. 57 500 for enslige og kr. 90 100 for ektepar.»

Det voteres først over forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Faller det, voteres alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti bifaltes med 49 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.59.38)

Presidenten: Forslaget er vedtatt. Presidenten har her en sterk fornemmelse av at det er noe uforutsett som har skjedd. Johan C. Løken kan kanskje bringe klarhet i hvordan vi nå skal gå fram.

Johan C. Løken: Jeg har ingen god forklaring, men jeg har en mistanke. Den består i at det rett og slett er gjort en feilvotering, og på den bakgrunn vil jeg anmode presidenten om å la oss gjøre et nytt forsøk.

Presidenten: Presidenten forholder seg til de vanlige regler her i Stortinget. Det må være noen som erklærer at de har stemt feil for at voteringen kan tas om igjen. Presidenten kan ikke se at det er noen som har kommet med et slikt vitnemål.

Kjellbjørg Lunde bad om ordet. Er det til voteringen?

Kjellbjørg Lunde (frå salen): Eg stør presidenten sitt syn.

Presidenten: Presidenten takker for det.

Da er denne voteringen avsluttet, og dermed bortfaller en videre votering på dette punkt.

Videre var innstillet:

II

§ 44 sekstende ledd skal lyde:

Sjømenn kan kreve et særskilt fradrag med inntil *25* pst. — begrenset oppad til kr. 55 000 — av inntekt *av arbeid* om bord.

Presidenten: Til § 44 sekstende ledd, første punktum, foreligger to avvikende forslag.

Det er forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet:

«Skattelovens § 44 sekstende ledd første punktum skal lyde:

Sjømenn kan kreve et særskilt fradrag med inntil 23 pst. — begrenset oppad til kr. 55 000 — av inntekt av arbeid om bord.»

Og det er forslag nr. 13, fra Fremskrittspartiet:

«I

Skattelovens § 44 sekstende ledd første punktum skal lyde:

Sjømenn kan kreve et særskilt fradrag med inntil 28 pst. — begrenset oppad til kr. 90 000 — av inntekt av arbeid om bord.»

II

Skattelovens § 49 nr. 2 skal lyde:

Skattepliktig som i til sammen 130 dager av inntektsåret personlig har drevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller ved kysten, kan kreve særfradrag i inntekten med et beløp som utgjør 28 pst. av netto arbeidsinntekt av fisket (fangsten), dog høyst med kr. 90 000. Fradrag gis ikke samtidig med fradrag etter § 44 sekstende ledd.»

Presidenten foreslår at det først voteres over forslaget fra Fremskrittspartiet. Da dette forslaget også omfatter § 49 nr. 2, foreslås at det voteres over hele forslag nr. 13, fra Fremskrittspartiet, under ett. Hvis dette faller, voteres det over forslaget fra Arbeiderpartiet og til slutt over innstillingen. — Slik vil det bli gått fram.

Voteringstavlene viste 0 stemmer avgitt for forslaget fra Fremskrittspartiet og 0 stemmer mot forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 13.02.25)

Presidenten: Presidenten vet ikke hva som nå skjedde, men vil ta voteringen om igjen. Presidenten presiserer at det er forslaget fra Fremskrittspartiet som er oppe til votering.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 11 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 13.03.01)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet.

Voteringstavlene viste 45 stemmer avgitt for forslaget fra Arbeiderpartiet og 48 stemmer mot forslaget.
(Voteringsutskrift kl. 13.03.26)

Bjørn Tore Godal (fra salen): Ærede president! Jeg stemte feil.

Presidenten: Forslaget fra Arbeiderpartiet er da med 47 mot 46 stemmer ikke bifalt.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (fra salen): Ærede president! Til voteringen.

Presidenten: Hr. Schjøtt-Pedersen til voteringen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Når Arbeiderpartiets forslag nå er falt, vil jeg rå Arbeiderpartiets gruppe til å stemme for innstillingen.

Presidenten: Det voteres så over innstillingens § 44 sekstende ledd første punktum.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 9 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 13.04.23)

Videre var innstillet under § 44 sekstende ledd:

1. Med sjømann skal forstås person som *har som hovedbeskjeftigelse arbeid om bord på skip i fart eller flytende installasjon, og arbeidet utgjør tilsammen minst 130 dager i samme inntektsår.*

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag. Det er forslag nr. 8, fra Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista:

«Skattelovens § 44 sekstende ledd nr. 1 første punktum skal lyde:

1. Med sjømann skal forstås person som har som hovedbeskjeftigelse arbeid om bord på skip i fart eller flytende installasjon, og arbeidet utgjør til sammen minst 15 uker i samme inntektsår.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista bifaltes innstillingen med 81 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 13.05.01)

Videre var innstillet under § 44 sekstende ledd nr. 1:

Det kan ikke kreves fradrag for arbeid om bord på ferger eller passasjerfartøy i rutetrafikk mellom norske havner når rutens distanse mellom første og siste anløpssted er under 300 nautiske mil.

Presidenten: Det er gjort kjent at Fremskrittspartiet vil stemme mot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 75 mot 18 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 13.05.32)

Videre var innstillet under § 44 sekstende ledd:

2. Som inntekt om bord regnes enhver godtgjørelse som sjømannen får utbetalt gjennom arbeidsgiveren, samt serveringspenger, drikkepenger m.v. Som inntekt om bord regnes også fortjeneste som sjømannen har hatt ved salgsvirksomhet om bord. Det samme gjelder sykepenger, hyre og likestilte ytelser ved sykdom eller skade og som trer i stedet for inntekt om bord.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 44 sekstende ledd:

3. Skattyter som har minst 130 dagers arbeid om bord, dels som sjømann, dels som fisker etter § 49 nr. 2, kan kreve fradrag etter nr. 1, selv om kravet om 130 dagers arbeid som sjømann etter nr. 1 ikke er oppfylt.

Presidenten: Til § 44 sekstende ledd nr. 3 foreligger et avvikende forslag. Det er forslag nr. 9, fra Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista:

«Skattelovens § 44 sekstende ledd nr. 3 skal lyde:

3. Skattyter som har minst 15 ukers arbeid om bord, dels som sjømann, dels som

fisker etter § 49 nr. 2, kan kreve fradrag etter nr. 1, selv om kravet om 15 ukers arbeid som sjømann etter nr. 1 ikke er oppfylt.»

Presidenten tør spørre om dette forslag opprettholdes etter at forslag nr. 8 er blitt forkastet ved en tidligere votering.

Eilef A. Meland (fra salen): Ærede president! Til voteringen.

Presidenten: Hr. Meland til voteringen.

Eilef A. Meland: Forslaget opprettholdes fordi det her ligger en vesentlig innstramming i dagens regler for sjømannsbeskatningen.

Presidenten: Presidenten regner med at man da kan votere alternativt mellom komiteens innstilling og dette forslag. De som stemmer for forslaget, bruker for-knapp og sitter. De som stemmer for innstillingen, bruker mot-knapp og reiser seg.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 60 stemmer for forslaget og 34 stemmer for innstillingen.

(Voteringsutskrift kl. 13.07.00)

Tom Thoresen (fra salen): Ærede president! Til voteringen.

Presidenten: Hr. Thoresen til voteringen.

Tom Thoresen: Jeg tror det oppstod noe forvirring under denne voteringen, idet presidenten vel la opp voteringen over innstillingen kontra forslaget litt motsatt av hva forsamlingen er vant til. Det forvirret i hvert fall meg, og jeg tror også flere representanter. Jeg vil på det grunnlag anmode presidenten om å ta voteringen om igjen.

Presidenten: Presidenten kan gjerne gjøre det. Presidenten mener ikke å legge snubletråder for forsamlingen, men det hender av og til at man bryter de mest alminnelige rutiner uten at det er noe ukorrekt i det. Denne anmodning imøtekommes selvsagt fra presidentens side, for det er hensiktsmessig å få voteringsresultatet mest mulig korrekt i samsvar med meningene i salen.

Presidenten vil ta voteringen over dette på nytt.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista bifaltes innstillingen med 81 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.08.27)

Videre var innstillet under § 44 sekstende ledd:

4. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 49 nr. 2 skal lyde:

Skattepliktig som i *til sammen minst 130 dager* av inntektsåret personlig har drevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller langs kysten, kan kreve særfradrag i inntekten med et beløp som utgjør *25* pst. av netto arbeidsinntekt av fisket eller fangsten, dog høyst med kr. 55 000. *Fradrag gis ikke samtidig med fradrag etter § 44 sekstende ledd.*

Presidenten: Forslag nr. 13, fra Fremskrittspartiet, som også gjaldt denne bestemmelsen, er tidligere blitt forkastet.

Det foreligger videre et forslag, nr. 5, fra Arbeiderpartiet:

«Skattelovens § 49 nr. 2 skal lyde:

Skattepliktig som i til sammen minst 130 dager av inntektsåret personlig har drevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller langs kysten, kan kreve særfradag i inntekten med et beløp som utgjør 23 pst. av netto arbeidsinntekt av fisket eller fangsten, dog høyst med kr. 55 000. Fradrag gis ikke samtidig med fradrag etter § 44 sekstende ledd.»

Det foreligger også et forslag, nr. 10, fra Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista:

«Skattelovens § 49 nr. 2 skal lyde:

Skattepliktig som i til sammen minst 15 uker av inntektsåret personlig har drevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller langs kysten, kan kreve særfradag i inntekten med et beløp som utgjør 23 pst. av netto arbeidsinntekt av fisket eller fangsten, dog høyst med kr. 55 000. Fradrag gis ikke samtidig med fradrag etter § 44 sekstende ledd.»

Presidenten tør spørre om disse forslagene opprettholdes etter resultatet av voteringen under § 44 sekstende ledd, hvor forslag nr. 4 og forslag nr. 8 er blitt forkastet.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (fra salen): Forslagene trekkes!

Presidenten: Karl Eirik Schjøtt-Pedersen bekrefter at forslagene nå, logisk nok, er trukket.

Innstillingen tas da opp til votering.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.09.50)

Videre var innstillet:

III.

Endringene under I gjelder fra og med inntektsåret 1991.

Endringene under II gjelder fra og med inntektsåret 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det gjenstår nå to forslag. Presidenten tar først opp forslag nr. 2, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

«I

Skattelovens § 44 fjerde ledd innledningen skal lyde:

Fradrag for foreningskontingent og for gave til ideell organisasjon kan bare kreves etter reglene i dette ledd for:

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 1 annet avsnitt skal lyde:

Departementet kan bestemme at kontingent til enkelte organisasjoner skal kunne fratrekkes selv om vedkommende organisasjon ikke er landsomfattende.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 1 fjerde avsnitt skal lyde:

Fradrag som nevnt i dette nummer er betinget av at skattyteren er lønnstaker eller aktiv fisker og betaler slik kontingent. Fradrag gis i skatt med 25 pst. av beløp på inntil kr. 1 800, eller av en forholdsmessig del av dette beløp når fradragsberettiget kontingent bare er betalt for en del av inntektsåret.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 2 første til fjerde punktum skal lyde:

Kontingent til arbeidsgiverforening. Fradrag som nevnt kan ikke settes høyere enn et beløp som svarer til 4 promille av samlet utbetalt lønn. Det kan kreves fradrag i skatt med 25 pst. av kontingent inntil kr. 1 800. Det kan kreves fradrag i inntekt for overskytende kontingent.

Nåværende tredje til femte punktum blir nye femte til syvende punktum.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 3 annet avsnitt skal lyde:

Fradrag gis kun til aktive yrkesutøvere eller næringsdrivende, og er betinget av at det senest ved selvangivelsesfristens utløp legges frem attest for innbetalt kontingent. Fradrag gis kun for kontingent som ikke overstiger kr. 1 800 eller et beløp som svarer til 4 promille av samlet utbetalt lønn. Fradrag i skatt gis med 25 pst. av kontingent inntil kr. 1 800. For kontingent over kr. 1 800 gis fradrag i inntekt. Fradrag gis ikke dersom skattyteren krever fradrag etter dette ledd nr. 1. Samlet fradrag etter dette ledd nr. 2 og 3 kan ikke overstige 4 promille av samlet utbetalt lønn.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nytt nr. 4 skal lyde:

Pengegaver til ideell organisasjon o.l. som faller utenfor § 44 femte ledd, og som har sete her i landet og ikke har erverv til formål og som utelukkende eller hovedsakelig driver:

- omsorgs- og helsefremmende arbeid for barn og ungdom og for eldre, syke, funksjonshemmede og andre svakstilte grupper,
- kristelig, eller annen religiøs eller livssynsrettet virksomhet,
- virksomhet til vern av menneskerettigheter og hjelp til utviklingsland,
- katastrofehjelp og virksomhet til forebyggelse av ulykker og skader,
- miljøvern, naturvern og dyrevern.

Organisasjonen må være landsomfattende og ha underavdelinger eller lag på fylkes- eller regionsnivå, og utøve en reell aktivitet gjennom underavdelingene.

Organisasjonen må ha vedtekter med angivelse av formål, ledelse og ansvarsforhold. Regelen om ansvarsforhold i lov om stiftelser m.m. av 23. mai 1980 får tilsvarende anvendelse. Vedtektene må videre inneholde bestemmelser om at mottatte gaver skal nyttes til organisasjonens formål og tilfalle organisasjonens formål ved en eventuell oppløsning.

Organisasjonen skal føre regnskap over mottatte gaver, jf. ligningsloven § 6—1, og levere oppgave over gavene i samsvar med ligningsloven § 6—6 d, jf. § 6—16 c. Ligningsloven § 4—9 får tilsvarende anvendelse. Regnskapene skal revideres av statsautorisert eller registrert revisor.

Organisasjonen må innen 1. november i

Trykt 18/12 1990

(Presidenten)

året forut for inntektsåret søke departementet om godkjennelse som organisasjon med rett til å motta gaver etter reglene foran. I særlige tilfelle kan departementet godkjenne organisasjon som avviker fra vilkår som nevnt i annet avsnitt første punktum. Departementet kan gi nærmere regler om søknadenes innhold og dokumentasjon.

Personlig skattyter kan kreve fradrag i skatt med 25 pst. av gave betalt i inntektsåret for inntil kr. 2 500 i klasse 1 og kr. 4 000 i klasse 2. Gave fra en skattyter til en organisasjon må overstige kr. 500 i inntektsåret for å gi rett til fradrag. Det gis kun fradrag etter denne bestemmelse i den utstrekning det ikke er krevet fradrag etter dette ledd nr. 1—3.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 4 blir nytt nr. 5.

Skattelovens § 44 tolvte ledd skal lyde:

Fradrag i skatt som nevnt i fjerde og ellevte ledd gis ikke med høyere beløp enn summen av de utlignede inntektsskatter og trygdeavgift til folketrygden (lov om folketrygd § 16—2). Fradraget rundes av nedover til nærmeste kronebeløp.»

II.

«Ligningslovens § 6—6 overskriften skal lyde:

Om livsforsikringspremie, spareinnskudd, innskudd i aksjefond og gave til ideell organisasjon.

Ligningsloven § 6—6 ny d skal lyde:

d. ideelle organisasjoner innberette oppgave til skattemyndighetene over gaver mottatt i henhold til skatteloven § 44 fjerde ledd nr. 4 med opplysninger om givers navn, fødselsnummer, adresse og gavebeløp.

Ligningslovens § 6—16 c skal lyde:

e. i forskrift berstemme at de i denne paragraf spesifiserte oppgavene; lønnsoppgaver m.v. etter § 6—2, saldo og renteoppgaver ved årsskiftet eller ved oppgjør av konti i løpet av det siste inntektsår etter § 6—4 og § 6—13 nr. 2 d, kontrolloppgaver fra Verdipapirsentralen etter § 6—5, forsikringspremier m.m.; spareinnskudd, og innskudd i aksjefond, samt fradragsberettigede gaver etter § 6—6, skal overleveres i maskinlesbar form.»

III

Skatteloven § 44 fjerde ledd nr. 4 trer i kraft straks med virkning for inntektsåret 1990. Finansdepartementet kan gi forskrift om tilpasning og gjennomføring av fradragsordningen for inntektsåret 1990.

Forøvrig gjelder endringene under I og II fra og med inntektsåret 1991.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 60 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.10.42)

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Presidenten tar så opp forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet og Aune-lista:

«I

I lov av 17. desember 1982 nr. 78 om særskilt inntektsfradrag i Finnmark og Nord-Troms gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

Fradraget gis ved skatteberegningen med kr. 15 000 i klasse 1 og kr. 30 000 i klasse 2, men får ikke virkning ved beregning av trygdeavgift.

II.

Endringen under I gjelder fra og med inntektsåret 1991.»

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (fra salen): Til voteringen!

Presidenten: Karl Eirik Schjøtt-Pedersen får ordet til voteringen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Dette forslaget er identisk med Arbeiderpartiets prinsipale syn på skattetiltak for Nord-Troms og Finnmark. Vi må imidlertid konstatere at Stortinget ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 1 har vedtatt et annet skatteopplegg for Nord-Troms og Finnmark. For å unngå kryssende voteringer må jeg derfor råde Arbeiderpartiets gruppe til å stemme imot forslaget.

Presidenten: Presidenten tar dette forslaget opp til votering, og minner om at det gjelder forslaget fra Fremskrittspartiet og Aune-lista.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Aunelista ble med 82 mot 14 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 13.12.19)

Sak nr. 5

Referat

1. (32) Nye skatteregler om obligasjoner og opsjoner, ligningskontroll og andre endringer i skattelovgivningen (Ot.prp. nr. 11 for 1990—91)

Enst.: Sendes finanskomiteen.

2. (33) Lov om endringer i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen (Ot.prp. nr. 13 for 1990—91)
3. (34) Forslag fra stortingsrepresentantene Inger Lise Gjørv og Tora Aasland Houg om lov om endring i lov av 22. juni 1962 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (valg av setteombudsmann ved inhabilitet) (Dokument nr. 8:10 for 1990—91)

Enst.: Nr. 2 og 3 sendes justiskomiteen.

Møtet hevet kl. 13.15.

Møte tirsdag den 11. desember kl. 00.55

President: Tom Thoresen

Dagsorden (nr. 7):

1. Referat

Statsråd Tove Strand Gerhardsen overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Odd Holten vil fremsette et privat lovforslag.

Odd Holten: På vegne av representanten Gudmund Restad og meg selv fremmer jeg et Dokument nr. 8-forslag om omdannelse av Norges Postsparebank og Norges Kommunalbank til 100 pst. statlig eid aksjeselskap.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Referat

1. (35) Lov om endring i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (Samvirkegruppen A/S) (Ot.prp. nr. 16 for 1990—91)
2. (36) Forslag om opprettelse av sentralskattekontor og opphevelse av distriktsskatteloven og lov om skattefrie fondsavsetninger, m.v. (Ot.prp. nr. 15 for 1990—91)
3. (37) Lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen m.v. (Ot.prp. nr. 17 for 1990—91)
4. (38) Forslag fra stortingsrepresentantene Johan C. Løken, Arne Skauge og Anders C. Sjaastad om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank og lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, og om endringer i visse andre lover (Dokument nr. 8:11 for 1990—91)

   Enst.: Nr. 1—4 sendes finanskomiteen.
5. (39) Lov om endringer i lov av 1. mars 1985 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) (Ot.prp. nr. 14 for 1990—91)

   Enst.: Sendes utenriks- og konstitusjonskomiteen.

Møtet hevet kl. 01.00.

Trykt 20/12 1990

Forhandlinger i Odelstinget nr. 10.

1990. 14. des. — Endr. i folketrygdloven m.v. — endr. i folketrygdens pensjonssystem.

Møte fredag den 14. desember kl. 11.15

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 8):

1. Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 13. juni 1963 nr. 12 om folketrygd og visse andre lover — endringer i folketrygdens pensjonssystem (Innst. O. nr. 11, jf. Ot.prp. nr. 77 for 1989—90 og Ot.prp. nr. 3)
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og lov om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Innst. O. nr. 14, jf. Ot.prp. nr. 12)
3. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen (Innst. O. nr. 15, jf. Ot. prp. nr. 13)
4. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Tora Aasland Houg om lov om endring i lov av 30. juni 1954 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter (utgifter til legehjelp og medisiner) (Innst. O. nr. 12, jf. Dokument nr. 8:2)
5. Referat

Presidenten: Presidenten vil først foreslå at sak nr. 5, Referat, behandles som første sak — og anser det for bifalt.

Sak nr. 5.

Referat

1. (43) Forslag fra stortingsrepresentantene Odd Holten og Gudmund Restad om lov om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank og lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og om endring i visse andre lover. (Omdannelse av Norges Postsparebank og Norges Kommunalbank til 100 pst. statlig eide aksjeselskaper) (Dokument nr. 8:14 for 1990—91)

   Enst.: Sendes finanskomiteen.
2. (44) Forslag fra stortingsrepresentant Steinar Maribo om lov om endring i lov av 14. mars 1964 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) (Dokument nr. 8:13 for 1990—91)

   Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen.

Sak nr. 1

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 13. juni 1963 nr. 12 om folketrygd og visse andre lover — endringer i folketrygdens pensjonssystem (Innst. O. nr. 11, jf. Ot.prp. nr. 77 for 1989—90 og Ot.prp. nr. 3)

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 2 timer og 15 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 45 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Sosialistisk Venstreparti 15 minutter, Kristelig Folkeparti 15 minutter, Senterpartiet 10 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke skal være adgang til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Roger Gudmundseth: Da Stortinget våren 1989 behandlet innstillingen til trygdemeldingen, trakk Stortinget opp en del mål og prinsipper for den videre utvikling av folketrygden, og jeg nevner bl.a.:

— Ytelsene fra folketrygden skal være stabile og forutsigbare.
— Finansieringen skal være så sikker at alle kan ha tillit til systemet.

I innstillingen til trygdemeldingen uttalte sosialkomiteens flertall at det burde foretas en rekke regelendringer ikke minst for å oppfylle de målsettinger som man hadde med folketrygden. Regjeringen har i Ot.prp. nr. 77 for 1989—90 og i Ot.prp. nr. 3 fulgt opp sosialkomiteens uttalelser, og vi skal i dag behandle de forslag Regjeringen er kommet med.

Dersom dagens regler beholdes uendret, vil vi i år 2020 måtte regne med å overføre tilskudd til folketrygden i størrelsesorden 80 til 90 milliarder kr regnet i faste 1988-kroner, mens behovet for overføringer i 1990 er anslått til ca. 43 milliarder kr. Det sier seg selv at når det er behov for slike overføringer, oppfylles ikke kravet til tillit og stabilitet i vårt trygdesystem. Det er derfor tvingende nødvendig allerede nå å foreta regelendringer som reduserer kostnadsveksten, og som gir nødvendig tillit til systemet.

Med de endringer som sosialkomiteen foreslår i denne omgang, beregner vi kostnadsreduksjonen til å utgjøre ca. 2,8 milliarder kr i år 2010. Men etter dette tidspunkt vil kostnadsreduksjonen skje raskere, og i år 2040 vil den anslagsvis utgjøre et sted mellom 10 og 15

milliarder kr. Det er med andre ord fortsatt nødvendig å arbeide videre med spørsmålet om ytterligere innsparinger om vi skal lykkes i å redusere behovet for overføringer til folketrygden.

Jeg skal i det følgende kommentere noen av de områder som jeg er saksordfører for.

I forslaget fra Regjeringen vil man foreta utvidelser i inntektsprøvingen både av ektefelletillegg, barnetillegg og av alderspensjon mellom 67 og 70 år. Regjeringens forslag er en klar oppfølging av Stortingets behandling av trygdemeldingen våren 1989, hvor Regjeringen også har tatt hensyn til hvor høyt Stortinget mente fribeløpet burde være.

Når det gjelder reglene for opptjening av tilleggspensjon i folketrygden, fremmer Regjeringen betydelige endringsforslag. Forslagene er i store trekk i samsvar med Stortingets tidligere uttalelser. Forskjellene kommer jeg tilbake til.

Bestemmelsene i dag er slik at man i yrkesaktiv tjeneste opparbeider rettigheter til alderspensjon avhengig av inntektens størrelse. For all inntekt inntil 8 G får man full opptjening, mens man for inntekt mellom 8 og 12 G blir godskrevet med ½, slik at dagens maksimale poengtall kan bli 8,33 poeng. Etter dagens regler blir så tilleggspensjonen utregnet etter 45 pst. av det gjennomsnittlige poengtallet man har opparbeidet.

Etter dagens innstilling reduseres nå den fulle opptjening til å regnes opptil 6 G, mens man så får godskrevet ½ av inntekten mellom 6 og 12 G. Videre reduseres tilleggspensjonen fra 45 pst. til 42 pst. Gjennom pressen er det mange som har fremført regnestykker for å illustrere fremtidig reduksjon av alderspensjonen etter disse nye reglene. Alle disse regnestykkene er imidlertid beheftet med en rekke usikkerheter. Og det verste eksempelet jeg har sett var gjengitt på tekst-TV i går. Det var fra generalsekretæren i Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon som sa at folk kan tape 60 000 kr. Det eneste som er å si til dette eksemplet, er at det er hinsides all virkelighet i forhold til dagens innstilling.

Først og fremst er det slik at først i år 2007 inntrer den første alderspensjonist med full opptjeningstid, nemlig 40 år. Folketrygden ble innført i 1967. Imidlertid kan regelendringene illustreres med en del gjennomsnittsbetraktninger. I henhold til departementets beregninger vil en med inntekt på ca. 230 000 kr etter de nye reglene få en reduksjon i sin alderspensjon på noe over 6 pst. i forhold til sin inntekt, eller ca. 15 000 kr. Høyere inntekter vil få forholdsvis sterkere reduksjon, mens lavere inntekter vil få svakere reduksjon.

Komiteens flertall slutter seg til endringsforslagene, da virkningene også vil ha en riktig sosial fordelingsprofil.

Imidlertid er det slik at uførepensjoner også regnes ut etter de samme regler som for alderspensjoner. Det er således allerede innvilget uførepensjoner som er godskrevet fremtidige pensjonspoeng etter dagens regler. Regjeringen har foreslått at disse fremtidige pensjonspoengene skal omregnes etter de nye reglene. Dette vil i så fall føre til at dagens uførepensjonister får redusert sin pensjon. For å motvirke dette har Regjeringen foreslått at dagens kronebeløp skal beholdes inntil reguleringer i folketrygdens grunnbeløp har ført til at den beregnede reduksjon blir oppspist, det såkalte «frysforslaget». I denne ventetiden vil uførepensjonistene bli rammet av en reallønnsnedgang, i motsetning til alle andre grupper i samfunnet i forhold til Regjeringens forslag.

Sosialkomiteens flertall har ikke sluttet seg til denne løsningen, men har i samråd med departementet kommet til at alle uførepensjonister som har fått innvilget sin uførepensjon beregnet på et pensjonspoeng begrenset til 6 G med virkning innen 31. desember 1991, skal beholde sin pensjon uendret. Når uførepensjonisten oppnår rett til alderspensjon, skal imidlertid denne omregnes etter de nye reglene, og man blir derved behandlet likt med alle andre alderspensjonister.

For de uførepensjonister som har fått beregnet sin pensjon på et høyere grunnlag enn 6 pensjonspoeng, skal pensjonsgrunnlaget for tilleggspensjon omregnes, men man beholder regelen om 45 pst. tilleggspensjon. Dette kan for enkelte føre til en reduksjon i innvilget pensjon, og man har bestemt at disse gis en garanti mot reduksjon i kronebeløpet inntil G-reguleringen i folketrygden har nådd igjen det nivået man hadde 31. desember 1991.

På denne måten er det min påstand at komiteen i samråd med departementet har funnet frem til en langt bedre løsning enn den som regjeringen Syse foreslo, og komiteens flertall har skjermet de aller fleste uførepensjonister mot reduserte pensjoner.

Det kan tenkes at noen vil oppfatte disse endringene som negative. Til disse vil jeg si at om vi ikke foretar oss noe nå for å redusere kostnadene til folketrygden, vil vi pålegge de fremtidige generasjonene en kostnadsbyrde som vil være altfor tung, og som de vil få alvorlige problemer med å innfri.

I lengre tid har man arbeidet med spørsmålet om å kunne godskrive pensjonspoeng for de som har omsorgsarbeid for barn, syke, eldre og funksjonshemmede. I dagens innstil-

ling har man imøtekommet dette kravet ved at denne type omsorgsarbeid skal godskrives med 3 pensjonspoeng pr. år.

Det har også vært reist en del kritikk mot at komiteens flertall går inn for å oppheve kompensasjonstillegget. Jeg vil peke på at dette beløpet på 500 kr pr. år har stått uendret i en rekke år. Det er en forutsetning at ved bortfall av kompensasjonstillegget skal minstepensjonistene få en tilsvarende forhøyelse av særtillegget, og man oppnår en forenkling av trygdesystemet.

Regjeringen har også foreslått endringer i sykepengebestemmelsene. Jeg finner grunn til å vise til at sykepenger i prinsippet skal erstatte bortfall av inntekt. Bestemmelsene nå er slik at ved bortfall av arbeidsinntekt, erstatter sykepengene denne. Men om vedkommende går arbeidsledig og mottar dagpenger og blir syk, blir sykepengene utregnet etter arbeidsinntekten, og ikke etter inntekten man har som arbeidsledig.

Komiteens flertall slutter seg nå til en endring i bestemmelsene slik at sykepenger under arbeidsledighet skal svare til bortfallet av dagpengeinntekten. Komiteens flertall peker imidlertid på behovet for å redusere utestengingsperioden fra 26 til 13 uker, og at dagpengesatsen i den andre dagpengeperioden blir forhøyet. Jeg går ut fra at disse endringene blir vedtatt under salderingen av statsbudsjettet.

Arbeiderpartiet har som mål å innføre 52 ukers svangerskapspermisjon med 80 pst. lønn. I denne innstillingen tas det et langt skritt på vegen ved at det innføres rett til 2 ukers lønnet permisjon før svangerskapet, og permisjonstiden etter svangerskapet forlenges med 3 uker. Tilsvarende forlengelse gjøres gjeldende ved adopsjon.

Endelig vil jeg også vise til at pensjonspoengene for uføre født før 1945, som i dag er satt til 1,6 poeng, forhøyes til 2 pensjonspoeng og dermed bedrer denne gruppens inntekt.

De endringer jeg har redegjort for, vil for en rekke grupper gi betydelige forbedringer. Og det store flertall av oss som en eller annen gang skal ha alderspensjon, kan ha større tiltro til at folketrygden makter å innfri våre forventninger.

Thea Knutzen: De lovendringene vi behandler i dag, tar sikte på å stramme inn noe på folketrygdens ytelser. Det har vært bred enighet om at det er nødvendig å begrense folketrygdens fremtidige utgifter, og som saksordfører alt har redegjort for, inneholder Ot. prp. nr. 77 for 1989—90 endringer som Stortinget trakk opp i Innst. S. nr. 200 for 1988—89. I Ot.prp. nr. 3 for 1990—91 foretas det en del endringer og tilføyelser, og man går noe videre når det gjelder ytterligere begrensninger.

Det er grunn til å være tilfreds med at et stort flertall i komiteen, Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, i det vesentlige støtter forslagene i Ot.prp. nr. 77. Det gjelder bl.a. inntektsprøving av forsørgertillegg, alderspensjon mellom 67 og 70 år og prinsippene for redusert opptjening av tilleggspensjon.

Pensjonsrettigheter ved ulønnet omsorgsarbeid er nytt i folketrygdsystemet. Kvinner som har hatt hovedansvaret for omsorg med barn og eldre, har som følge av dette gjennomgående opptjent lavere tilleggspensjon enn menn. Derfor foreslås at dokumentert omsorgsarbeid for barn under syv år skal gi godskriving av tre pensjonspoeng til dem som mottar barnetrygd for barnet. Komiteen ber departementet utforme forskriftene slik at pensjonspoengene godskrives den av foreldrene som reelt har omsorgsarbeidet, slik at dette kan gjøres ved søknad når det ikke er den samme som mottar barnetrygd. Det gjøres fradrag for faktisk opptjente pensjonspoeng samme år.

I Ot.prp. nr. 3 foreslår departementet at også personer med omsorg for eldre, syke eller funksjonshemmede skal ha tilsvarende pensjonspoeng, og hele komiteen slutter seg til dette.

I Ot.prp. nr. 77 tar man opp forslag fra Innst. S. nr. 200 og foreslår begrensninger i fremtidige tilleggspensjoner. Det foreslås at pensjonsprosenten ved beregning av tilleggspensjonen senkes fra 45 pst. til 42 pst. av sluttpoengtallet. Videre foreslås det at opptjeningen av pensjonspoeng reduseres til en tredjedels opptjening for arbeidsinntekter også mellom 6 og 8 G. Maksimal opptjening av pensjonspoeng reduseres da fra 8,33 poeng til 7 poeng.

Endringene forutsettes bare å gjelde fremtidig pensjonsopptjening i folketrygden. Et problem knyttet seg da til uførepensjonister. De får sin tilleggspensjon fastsatt ut fra antall opptjeningsår frem til vedkommende fyller 67 år. Det ville derfor ved innføring av ny ordning bli en forskjell mellom «gamle» og nye uførepensjonister.

Regjeringen Syse foreslo å løse dette ved å fryse dagens uførepensjoner inntil de nye nådde tilsvarende nivå, og beregnet maksimal overgangstid for dette til å bli ca. fem år. Komiteflertallet har imidlertid pekt på at dette vil gi uførepensjonister reallønnsnedgang, og man ber departementet om at de nye reglene ikke gjøres gjeldende for uførepensjoner som er innvilget og skal gjøres gjeldende innen 31. desember 1991. Dette vil jo føre til en lengre

overgangsperiode, men nettopp denne reallønnsnedgangen har vært avgjørende også for Høyres medlemmer.

Departementet foreslår nye finansieringsordninger for yrkesskade og for trafikkskade. Når det gjelder yrkesskade, er bakgrunnen bl.a. at folketrygdens utgifter i forbindelse med yrkessykdommer og yrkesskader langt overstiger de beløp som kommer inn gjennom de 0,2 pst. av arbeidsgiveravgiften som ble fastsatt som dekning av yrkesskadetrygden da folketrygden ble innført i 1971. Derfor foreslås nå forsikringsbasert arbeidsgiverfinansiering, noe som er i samsvar med Trygdefinansieringsutvalgets innstilling 1984:10. Flertallet i komiteen slutter seg til ordningen, som supplerer lov om yrkesskadeforsikring, som trådte i kraft i januar 1990.

Flertallet ber om at departementet fastsetter satser for de standardiserte erstatningsberegningene i samråd med partene i arbeidslivet og forsikringsnæringen før loven trer i kraft. Bakgrunnen er at det er kommet innvendinger mot de standardiserte satsene under høringene.

Ordningen har to viktige siktemål — for det første å sikre den yrkesskadde full kompensasjon for den skade vedkommende er blitt utsatt for. På den annen side skal den redusere trygdens utgifter samtidig som arbeidsgiveren skal stimuleres til å forebygge yrkesskade.

Komiteflertallet peker imidlertid på at mange arbeidsgivere allerede har ordninger som sikrer den enkelte arbeidstaker rettigheter langt utover folketrygdens stønadssatser. Den foreslåtte ordningen tar ikke hensyn til dette, som kan øke utgiftene for arbeidsgiver vesentlig når regresskravet kommer i tillegg til allerede eksisterende arbeidsavtaleregulerte tilleggsytelser til arbeidstakeren. Flertallet ber derfor departementet i samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet og forsikringsnæringen å finne frem til løsninger som gjør at man unngår innbetaling av for høy avgift til Rikstrygdeverket eller dobbeltforsikring med tilhørende merbelastning på bedriftene.

Ordningen med erstatning for trafikkskadde medfører at forsikringsselskapene krever inn en årlig premie til folketrygden pr. motorkjøretøy, og at selskapene så overfører innkrevd premie ved et årlig oppgjør til Rikstrygdeverket. Premien fastsettes av Stortinget på bakgrunn av foreliggende statistikk og beregninger av trygdeutgiftene. Formålet med forslaget er igjen å få bedre samsvar mellom inntekter og utgifter når det gjelder denne del av folketrygden. Dessuten er det et erklært mål å synliggjøre for brukeren hva trafikkskader koster. Derfor har man verken i tidligere utredninger eller i departementet foreslått å slå forsikringspremien sammen med årsavgiften på motorkjøretøyer, slik enkelte, bl.a. forsikringsbransjen, har ønsket.

I Ot.prp. nr. 3 har departementet også fremmet et tilleggsforslag som går ut på at Kongen kan bestemme lavere premie for enkelte kjøretøyer, f.eks. traktorer og mopeder. Flertallet i komiteen slutter seg til departementets forslag.

Ellers foretas det i Ot.prp. nr. 77 en grenseoppgang og lovjusteringer med sikte på å skape bedre samsvar mellom folketrygdens avgrensning og trygdebudsjettet. En del ytelser foreslås overført fra trygdebudsjettet til det ordinære statsbudsjettet. Dette berører ikke ytelsens innhold, men det vil bli klarere hva folketrygdens ytelser koster, og bedre samsvar mellom trygdebudsjettets avgrensninger og trygdeetatens ansvarsområde.

Komiteen slutter seg til endringsforslagene. Flertallet slutter seg også til at kompensasjonstillegget, som ble etablert i forbindelse med innføring av merverdiavgiften, blir avviklet. Komiteen peker på at det bør skje i forbindelse med justering av særtillegget.

I Ot.prp. nr. 3 fremmes en rekke forslag som tar sikte på å bidra til at flere sykemeldte arbeidstakere kommer tilbake til arbeidslivet istedenfor at de uførepensjoneres. Stigningen i antall uførepensjonister er urovekkende, og både økonomiske og ikke minst menneskelige hensyn tilsier at vi forsøker å gjøre noe med dette. Det pekes også fra flere hold på at attføringsarbeidet i Norge ikke fungerer som det skal, og at resultatene i land vi kan sammenligne oss med, er bedre enn hos oss. Forslag som fremmes, innebærer bl.a. ny type friskmelding med sikte på attføring. Det foreslås beløpsmesig samsvar mellom dagpenger og sykepenger til arbeidsledige. Det innføres plikt for arbeidsgiver til å føre sykefraværsstatistikk. Legers sykemeldingspraksis skal kontrolleres. Og det foreslås strengere krav til geografisk og yrkesmessig mobilitet ved behandling av søknader om uførepensjon.

Flertallet i komiteen gir i store trekk sin støtte til forslagene, men understreker bl.a. at det må tas menneskelige hensyn når det gjelder geografisk mobilitet. Jeg har oppfattet det slik at dette også ligger i departementets forutsetninger, idet både familietilknytning og alder kan representere hindringer for flytting. Etter min mening bør større geografisk mobilitet først og fremst være aktuelt for ungdom som ennå ikke har stiftet familie. Og vi vet at det i ungdomsgruppen nå er mange som blir uføretrygdet. Større yrkesmessig mobilitet er også viktig å få til. Deltakelse i arbeidslivet i en annen form enn tidligere bør være en mulighet for langt flere enn i dag. Blant annet

bør offentlig sektor selv påta seg et større ansvar for å ta inn mennesker som av forskjellige årsaker er blitt det som kalles yrkesvalghemmet.

Komiteens flertall har i forbindelse med sykepenger for arbeidsledige bedt departementet vurdere endringer i både størrelse på dagpengesatser, lengden på arbeidsledighets- og utestengningsperiodene og også andre sider vedrørende langtidsledige med sikte på å oppnå bedre attføring.

Å redusere lange sykemeldingsperioder er et viktig mål, først og fremst av hensyn til pasienten selv og vedkommendes familie. Men det er ikke noe dårlig tilleggsmoment at det også er lønnsomt for samfunnet. Derfor er det gledelig at det er flertallsoppslutning om forslaget om å bruke midler av sykepengeposten til å kjøpe behandlingstilbud for pasienter som står i kø for behandling. Det er både regjeringen Syses og den nåværende regjerings uttrykkelige forutsetning at det er pasientens sykdom og ventetid som skal være avgjørende for hvilke tjenester som skal kjøpes, ikke om vedkommende er sykemeldt eller ikke.

Det er naturligvis spesielt gledelig for Høyre at Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen vil legge regjeringen Syses opplegg for ordningen til grunn, og ikke utelukke private godkjente helseinstitusjoner fra å bli brukt, slik det ble lagt opp til fra Regjeringens side. Jeg er først og fremst glad for det på pasientenes vegne. De betyr at man kan komme inn på dagen ved f.eks. Ring-senteret.

I korthet vil jeg også gjerne nevne forslaget om å gi jordmødre i helsestasjonskontroller refusjon fra folketrygden. Det er en ordning som kommunene bør benytte seg av.

Så til et par andre viktige områder som tas opp i Ot.prp. nr. 3: Regjeringen Syse foreslo to ukers svangerskapspermisjon i tillegg til den nåværende under den forutsetning at de to ukene tas ut før fødselen. Begrunnelsen for dette er faglige uttalelser som klart viser at dette kan bidra til å senke spedbarndødeligheten. Jeg er derfor svært glad for at det blir enstemmig tilslutning til dette, og håper at Regjeringen vil gå videre ved senere budsjetter og utvide permisjonen før fødselen til fire uker, slik faglige råd tilsier.

Til slutt — jeg ser jeg har lite tid igjen — vil jeg gjerne kommentere forslaget om å endre den såkalte besteårsregelen fra 20 til 30 år, slik regjeringen Syse fremmet forslag om. Regjeringen har trukket dette tilbake. Høyres medlemmer mener fortsatt at dette er et forslag som vil gi en rettferdig og rimelig fordeling av byrdene ved nedskjæringene i folketrygden. Vi har funnet at vi ikke vil fremme eget forslag om dette i dag, fordi denne muligheten fortsatt bør stå åpen i Regjeringens fremtidige arbeid med å begrense folketrygdens utgifter. Leser man de trygdeøkonomiske perspektiver i de to proposisjonene vi i dag behandler, vil det til fulle gå opp for alle at dette er helt nødvendig.

Inger-Marie Ytterhorn: Trygdefinansieringsutvalget, som ble oppnevnt ved kgl. res. av 25. november 1982, fastslo i sin rapport NOU 1984:10 at det var påfallende i hvor liten grad man hadde foretatt langsiktige og prinsipielle diskusjoner om folketrygden, til tross for at mange forhold, både i og utenfor folketrygden, var endret siden 1967 da den ble innført.

I alle diskusjoner som har vært ført siden, har det vært lagt sterk vekt på at folketrygden var og er det viktigste elementet i velferdsstaten. Ved enhver diskusjon som brakte inn et element av usikkerhet på om folketrygden i fremtiden virkelig ville kunne innfri sine forpliktelser, er vi alltid blitt forsikret om at intet kunne rokke ved folketrygden. I St.meld. nr. 12 for 1988—89 står det:

> «Folketrygden skal ivareta pensjonsbehovet til landets innbyggere, og de skal være trygge på at folketrygden vil innfri sine forpliktelser.»

I den samme stortingsmelding står det også at yrkesaktive får en «kontrakt» nedfelt i folketrygdens regelverk når de bidrar til å finansiere dagens pensjoner. Det har også vært viktig å understreke at ytelsene fra folketrygden skal være «stabile og forutsigbare». «Finansieringen skal være så sikker at alle kan ha tillit til systemet», står det et annet sted i meldingen.

Når jeg nevner alle disse løfter og forsikringer som har vært gitt underveis, er det naturligvis for å understreke at Fremskrittspartiet mener det er kontraktsbrudd å endre betingelsene etter at opptjening i folketrygden er begynt, å endre betingelsene etter at avtale er inngått! Det er det som vil skje ifølge denne innstillingen.

Det har — i hvert fall siden 1984, ifølge NOU 1984:10 — vært klart at folketrygden ikke ville kunne oppfylle sine forpliktelser på lang sikt. Allikevel har man fortsatt å forsikre om at det ikke var noen fare på ferde for opptjente rettigheter — og det er rettigheter det er snakk om!

I innstillingen som vi behandler i dag, legges det opp til omfattende endringer i folketrygden. En rekke utgifter fjernes fra folketrygdens budsjett og overføres til statsbudsjettet — og store byrder overføres til arbeidsgivere og til privatpersoner.

For 1991 overføres en rekke kapitler fra fol-

ketrygdens budsjett til sosialbudsjettet. Det gjelder krigspensjonen for sivile, det gjelder kommunenes helse- og sosialtjeneste, det gjelder fylkeskommunenes helse- og sosialtjeneste. Disse kapitler representerer en utgift på til sammen ca. 23 milliarder kr. I tillegg fremmes det forslag om å finansiere trafikkskade ved hjelp av bileiernes forsikringsordninger med refusjon til folketrygden — og tilsvarende refusjon til folketrygden fra forsikringsselskapene basert på forsikringsavtaler med arbeidsgiverne for dekning av yrkesskade og yrkessykdom. De to siste ordninger representerer ifølge Ot.prp. nr. 77 henholdsvis 400 og 500 millioner — altså nesten en milliard til sammen — totalt 24 milliarder kr.

Fremskrittspartiet er enig i at en del av disse ytelsene kan flyttes ut av folketrygden. Det vil bidra til å synliggjøre utgiftene til pensjoner og sykepenger i større grad.

Fremskrittspartiet fremmer forslag om å endre folketrygden slik at det blir et todelt system, med en pensjonsdel og en helsedel. Pensjonsdelen skal være slik oppbygd at den på bakgrunn av differensiert innbetaling skal gi en lik utbetaling til alle — en utbetaling som gir en pensjon som er stor nok til å leve av. De som ønsker høyere pensjoner, må selv sørge for å bygge opp disse ved hjelp av private ordninger. Et slikt system vil være både sosialt rettferdig og lett å administrere. Alle vil vite hva de har krav på, og hvordan de må planlegge sin pensjonstid for å beholde den samme levestandard utover yrkesaktiv periode. Dette vil si at vi er enig i at tilleggspensjonen må fjernes — men ikke slik at det går ut over dem som allerede har startet sin opptjening etter visse forutsetninger, og uten å ha mulighet til å sørge for andre ordninger for å sikre seg samme levestandard i pensjonstiden.

I innstillingen legges det opp til at opptjeningstaket skal reduseres fra 8 G til 6 G, og en tredjedel av inntekt mellom 6 og 12 G skal kunne regnes med. Det vil si at maksimal poengsats vil bli 7 mot tidligere 8,33. Når man samtidig reduserer prosenten av gjennomsnittsinntekten fra 45 til 42 pst., vil det si at høyeste oppnåelige pensjon blir redusert med mellom 30 000 og 50 000 kr. For en pensjonist med inntektsgrunnlag tilsvarende 6 G, som vil representere det nye taket, vil poengtallet bli 5. Når prosenten reduseres til 42, vil denne pensjonen reduseres med ca. 6 000 kr.

Endringene er ment innført fra. 1.1. 1992 og vil få virkning for all fremtidig opptjening for alle, også for dem som er yrkesaktive i dag. Endringene vil representere, i tillegg til andre ulemper, en ytterligere vanskeliggjøring av arbeidet for trygdekontorene, idet man blir nødt til å beregne pensjonen til en og samme person i to trinn — før og etter reformen! Dette er i strid med det de fleste eksperter har uttalt, nemlig at man må gå inn for å forenkle folketrygdloven.

Hardest vil imidlertid disse forandringene ramme uførepensjonister som allerede er tilstått pensjon ut fra det som var antatt fremtidig opptjening. Etter det nye forslaget fra flertallet i komiteen skal tilståtte pensjoner «fryses», slik at det ikke blir noen reell nedgang i slik pensjon. Den forventede utvikling vil imidlertid stoppe opp, da man ikke får del i utviklingen av grunnbeløpet. Disse pensjoner skal omregnes når pensjonisten går over til alderspensjon — og da vil det bli et merkbart tap!

De endringer i folketrygden som er et kontraktsbrudd overfor pensjonister, kan Fremskrittspartiet ikke akseptere. Det har vært reist spørsmål om hvorvidt endringene er i strid med Grunnloven. Det er en reduksjon av opptjente rettigheter det er snakk om, og Fremskrittspartiet vil be om at forholdet til Grunnloven i denne sammenheng utredes nærmere.

Lov om yrkesskadeforsikring ble vedtatt i fjor sommer. I Ot.prp. nr. 77 foreslås det innført og tatt inn i denne forsikringsordningen en ordning med arbeidsgiverfinansierte trygdeutgifter ved yrkesskade. Forsikringsselskapene skal yte refusjon til folketrygden for utgifter til sykepenger og attføringspenger for yrkesskadde som tilstås uførepensjon, og til utgifter ved grunn- og hjelpestønad, uførepensjon, etterlattepensjon m.m. Disse utgifter er i dag anslått til ca. 500 mill. kr pr. år.

Refusjonssatsen skal fastsettes hvert år av Kongen, ifølge Ot.prp. nr. 3 og skal være en prosentdel av erstatningsutbetalingene fra forsikringsselskapene som må dekkes inn gjennom økte premier fra arbeidsgiverne. Fareklasseinndeling vil medføre sterkt varierende premier og skal virke forebyggende. Det er forutsatt at oppgjørene skal være standardiserte.

Fremskrittspartiet har sagt ordningen bør være på vanlige forsikringsmessige vilkår mellom arbeidsgiver og forsikringsselskap, med refusjon til folketrygden for medisinske ytelser etter et individuelt stykkprissystem. Vi ser det som positivt at arbeidstakere er sikret dekning for yrkesskader, men er redd for at byrden på arbeidsgiverne vil bli altfor stor. Ifølge uttalelser fra bl.a. Norges Forsikringsforbund vil utgiftene til forsikringspremier for arbeidsgivere øke tre—tolv ganger.

Standardiserte oppgjør overfor skadelidte er også uakseptabelt for Fremskrittspartiet. Til tross for det merarbeid dette fører til for forsikringsselskapene, må oppgjør skje på indivi-

duell basis med bakgrunn i den enkelte arbeidstakers reelle tap og situasjon.

Skulle man gå inn for en slik ordning som innstillingen legger opp til, ville man måtte fjerne den tilleggsavgift til folketrygden som ble innført i 1971, som er på 0,2 pst, da den var ment å skulle dekke de ekstrautgifter trygden hadde til yrkesskader. Dette tas ikke med i forslaget fra Regjeringen.

Som nevnt tidligere i mitt innlegg er Fremskrittspartiet klar over at endringer i folketrygden er nødvendig. Vi har tidligere fremmet forslag om hvordan dette bør skje, og vil gjøre det igjen. Vi er imidlertid ikke villig til å være med på å fjerne opptjente rettigheter — verken for den enkelte eller for større grupper, som f.eks. arbeidsgivere. Skal folketrygden kunne fortsette å være den grunnpilar og den grunnleggende sikkerhets- og trygghetsplattform den var ment å være, må man ikke rokke ved tilliten til den ved å ta fra folk soleklare rettigheter.

Så vil jeg nevne at det i forbindelse med endringen av virkningstidspunktet for pensjoner er blitt klart at det på grunn av den korte tid som gjenstår til endringen skal tre i kraft, kan oppstå utilsiktede forhold ved at enkelte kan risikere å bli uten ytelser i en kort periode. Jeg vil derfor be departementet sørge for at dette unngås, eventuelt ved å skyve virkningstidspunktet fram i tid.

Til slutt vil jeg ta opp de forslagene fra Fremskrittspartiet som er tatt inn i innstillingen, pluss forslag nr. 10 som er omdelt.

Presidenten: Inger-Marie Ytterhorn har tatt opp de forslag som hun selv refererte til.

Marie Lovise Widnes: Odelstingsproposisjonane nr. 77 og nr. 3 omhandlar ei rekkje endringar i lover og reglar om trygd, sjukeløn og stønadsordningar som får innverknad på tilhøva til ei mengd menneske, især trygdetakarar av alle slag. Det er arbeidslause, alderspensjonistar og uføre. I tillegg omhandlar proposisjonane nye reglar for fødselspermisjon, reglar om pensjonspoeng for omsorgsarbeid og skadeforsikring ved trafikkskader, yrkesskader m.m.

Med nokre heiderlege unnatak er dette innstrammingar som går ut på å redusere utbetalingane over sjukeløns- og trygdebudsjettet. Då ser eg bort frå dei punkta der ein overfører einskilde ytingar frå folketrygda til det ordinære statsbudsjettet. Dette har vi ingenting imot. Men det er fleire av endringane Sosialistisk Venstreparti ser på som særs uheldige, fordi dei ikkje svekkjer dei sterke og veltilpassa i samfunnet, men for ein stor del baserer seg på at det er eit overforbruk og eit misbruk av trygder. Dette meiner SV er eit feil utgangspunkt fordi det rammar uskuldige og gjer kvardagen vanskelegare for dei som er ramma av sjukdom og uhell og såleis ber bører av liding, angst og sut for framtida som mange av oss ikkje treng røre med ein finger. Det rammar folk som av ymse grunnar må ha eit arbeid som er tilpassa ei redusert funksjonsevne, og det rammar tusenvis som ufriviljug er sette utafor arbeidslivet på grunn av dei seinare åras arbeidsløyse. Mange av desse har slite og streva for seg og sine og gjort si plikt mot samfunnet som skattebetalarar og medlemer i fellesskapet gjennom mange år, til dess sjukdom, slitasje eller skadeleg arbeidsmiljø førte til uførleik eller helseløyse.

Innsparingar i folketrygda og på sjukeløns-budsjetta bør etter Sosialistisk Venstreparti si meining først og fremst kome som eit resultat av ein betra situasjon for arbeidssøkjarar ved at det vert oppretta arbeidsplassar både for friske og for dei som må ha tilpassa tilbod etter si arbeidsevne. Det må dessutan gjerast ein stor innsats for attføring og omskolering. Dette har vi teke konsekvensane av ved å gjere framlegg om ein auke i løyvingane for yrkesvalhemma på kommunalbudsjettet, og ved å styrkje vaksenopplæringa og arbeidsmarknadstiltaka. Like eins kunne ein ved å auke kommunerammene setje kommunane i stand til å skape arbeidsplassar innafor omsorg og helse og på andre felt.

Når det gjeld folketrygda, viser vi til at vi tidlegare har gjort framlegg om eit heilt anna system, der dei lågaste pensjonane vart auka monaleg, og at ein så fekk lik pensjon for alle. Dette ville spare folketrygda for tilleggspensjonane, og det ville forenkla systemet, samstundes som det ville gi tryggleik for dei som no er mellom våre fattigaste, og sikra folk ein verdig alderdom. Dette har vi ikkje fått gjennomslag for.

I dag slit svært mange uføre og minstepensjonistar for å greie seg frå dag til dag. Nye innstrammingar vil gjere det endå verre. Vi vil såleis stemme mot dei endringane som vi klårt ser har negative verknader. Det gjeld dei utrulege framlegga om yrkesmessig og geografisk mobilitet for uføre, noko vi trur er umogleg å gjennomføre i praksis, i tillegg til at det verkar umenneskeleg. For dei som er uføre, vil det i mange høve vere så upraktisk, så kostnadskrevjande og så sosialt forkasteleg å forlange at dei skal flytte og i tillegg måtte ta arbeid som dei korkje har lært eller har evne til å utføre, at vi må ta avstand frå tanken. Lova i dag hindrar ikkje at uføre kan verte oppmoda om å flytte eller ta arbeid som høver. Ei innskjerping av dette vil kunne føre til ein særs uheldig og tilfeldig praksis alt

etter deira innstilling som skal praktisere lova.

Vi går òg imot nedsett sjukeløn under arbeidsløyse og viser til utsegner frå Sykelønnsutvalget, som konstaterer at det ikkje er belegg for at det er overforbruk av sjukepengar. Dessutan må ein etter vår meining finne årsakene til sjukefråvere i arbeidmiljø og i arbeidspress og bøte på det som er skeivt der, i staden for å klippe hol i tryggleiksnettet.

Vi viser til vårt framlegg om å oppheve 80-vekersregelen. Det høyrer ingen stad heime å skjere ned sjukeløna til lågaste nivå når det er arbeidsløysetrygda som er for låg. Ved ein feil er SV tekne med på dei to siste punkta i komitemerknaden på side 17 i innstillinga. Dette må eg be om vert retta. Vi har vår eigen merknad til kap. 9 på dette punktet.

Vi går ikkje imot at det skal førast statistikk over sjukefråvere. Det spørst berre kva ein brukar ein slik statistikk til. Ved stort sjukefråvere må det setjast søkjelys på arbeidstilhøva, noko som må omfatte både helsefarleg miljø, arbeidstempo, mobbing, støy eller andre stressfaktorar som kan føre til vantrivsel og sjukdom. Derimot er vi skeptiske til den regelen som skal gjerast gjeldande om represaliar mot legane som skal sjukmelde folk, ikkje for å verne legane, men vi meiner dette klårt vil gjere legane særleg restriktive overfor sjukdomar som ikkje er av dei mest synlege, og det kan i verste fall gå ut over folk i utkantstrok som ikkje har så stort val korkje når det gjeld type arbeidsplassar eller talet på legar.

Vi går også mot eit bortfall av kompensasjonstillegget. Dette ser vi som negativt i høve til det systemet ein har no.

Ordninga med kjøp av sjukehustenester for sjukepengar har berre vore i gang ei kort tid. Likevel vil ein no utvide ordninga. Her skal det brukast 30 mill. kr av sjukelønsposten til åtte sjukehus. Dei fleste sjukehusa må skjere ned budsjetta med til dels store summar, og også fleire av dei som skal takast med i dette forsøket. Dette vil ramme dei avdelingane som ikkje har såkalla lønsame pasientar, nemleg langtidssjuke, gamle, studentar, heimeverande husmødrer, uføre av ymse slag og ikkje å forgløyme borna, som alle i dag vil verne. Fødeavdelingar, kuvøseavdelingar og barneavdelingar er mange stader i ei sørgjeleg forfatning, og ventelistene er lange for mange born, især dei med store astma-, eksem- og allergiproblem. I dag er behandlingsmetodane for barneastma så gode at ei opprioritering av barnemedisinen i sjukehusa ville føre til ei merkbar betring av situasjonen både for borna og foreldra.

I ei tid då vi snakkar om born i vakre ordelag, er det ikkje noko mindre enn ein skandale at ein prioriterer dei lønsame pasientane, medan ventelistene for småungar med problem som ofte kan skrivast tilbake til miljøureining, hopar seg opp. Om fylkeskommunane fekk auka rammer til helsetenester etter vårt framlegg, ville det gje kommunane høve til å styrkje desse avdelingane og auke den totale kapasiteten.

Det er altfor tidleg å utvide forsøket med kjøp av helsetenester for sjukepengar. Resultatet på denne korte tida gjev ikkje noko klårt bilete. Ventelistene er så å seie ikkje reduserte. Undersøkingar viser at av dei sjukmelde på venteliste vil berre nokre få ha nytte av å verte framskuva i køen. Så snakkar ein om at ein ikkje skal rangere pasientar. Det går an å seie det, men det går knapt an å tru det. For den einaste måten ein kan spare på, er nemleg å ta inn sjukmelde. Gjer ein ikkje det, må ein tillegsløyve sjukepengar, om posten ikkje held. Dessutan vil nok prøvesjukehusa gjere slike prioriteringar sjølve, av redsel for å misse desse midlane seinare.

Vi er redde for at nett dette opnar for eit system med klassifisering av menneskje, som i neste omgang opnar for dei høgreliberale sin idé om bilverkstadmodellar og stykkpris. Med andre ord — eit nytt gjennomslag for høgredreiing, som ein ikkje skulle ha trudd Arbeidarpartiet kunne svelgje. Det er også heilt ufatteleg for oss at Senterpartiet ikkje ser faren i den høgreekstreme politikken som et seg inn over oss, som tilpassing til EF.

Sosialistisk Venstreparti har vore forkjemparar for utvida svangerskapspermisjon og har arbeidd for eitt års løna permisjon for yrkesaktive i fleire år. Dei andre partia, bortsett frå Framstegspartiet, strekkjer seg litt om senn, men det er endå ei stund til dei når det målet. Vi vil igjen gjere framlegg om eitt år, men subsidiært vil vi stø innstillinga, som sjølvsagt er ei betring frå noverande lov.

I samband med budsjettet hadde vi framlegg om kontantstøtte til reisegodtgjersle for adopsjonsforeldre. Dette framlegget fall, og vi ser inga hensikt i å ta det opp att i dag. Saka får heller mognast hos dei andre, og så får vi kome attende.

Vi vil også røyste mot ordninga med at alle som har bil, skal betale ei ekstra avgift for å finansiere hjelp til trafikkskadde. Dette burde vore overført til statsbudsjettet og betalt av alle skattytarar. Det bryt med prinsippet om at fellesskapet skal vere med og yte til dei som treng hjelp, og er i likskap med eigendelar på heimesjukepleie ei opning for privatiserings- og sjølvkosttankane. Det er ikkje straffbart å eige bil her i landet. Og du er ikkje ein meir potensiell forbrytar enn anna

folk om du er bileigar. Det finst ei mengd trygda og funksjonshemma som vil føle endå ei avgift svært tung, og så altfor mange er heilt avhengige av bilen i distrikt med dårlege eller ikkje noko alternativ.

Når det gjeld pensjonspoeng for omsorgsarbeid, er vi sjølvsagt positive til det, og håpar inderleg denne betringa må verte reell og ikkje verte eten opp av samordningar og anna fiksfakseri på vegen mot større rettferd for dei fattigaste av våre omsorgsarbeidarar, dei fleste kvinner.

Folketrygda er eit system for tryggleik, unik og einestående for dei nordiske landa, eit typisk tiltak som sikrar velferdssamfunnet. Vi skal vere opne for betringar. Men vi må ikkje gå på akkord med dei likeverdsideane vi har bygd på til no. Vi må gje folk tillit til at vi skal greie å halde på ei ordning som sikrar ei fordeling av samfunnet sine midlar, som gjer det trygt anten du er sjuk eller frisk, om du er ufør eller funksjonsfrisk, om du er ung eller gamal. Og la oss aldri gløyme den ideelle tanken om at dei friske skal betale for dei sjuke. Dei sterke skal yte til dei veike, og dei som har rikeleg, skal yte til dei som har mindre.

Vi må ikkje skape eit samfunn der skilnaden på fattig og rik berre vert større og større. Arbeidarrørsla sine idear om likeverd og lik rett skapte eit samfunn der tiggarar og undertrykte retta ryggen. Dei av oss som hugsar førkrigstida, veit også kva kamp og offer det kosta å tvinge fram endringar. Vi er endå mange som hugsar den tida si forsorg og fattigvesenet som sjølve symbolet på urett og fornedring. I dag møter mange stengde sosialkontor og avvisande funksjonærar, i moderne kontor med eit penare namn. Og dei møter den same mistenksame haldninga, dei same sneiorda om snylting og misbruk som vi kjenner frå trettiåra. Steget er ikkje så langt attover, endå somme kallar det framsteg. Eg appellerer til Arbeidarpartiet om ikkje å hjelpe til med å legalisere haldningar som byggjer på smålege mistankar mot våre medmenneske. Med all vår ekspertise og utdanning og opplysning må vi eige fantasi til å bruke annan motivasjon for å stimulere til innsats enn å svelte folk.

Til slutt skal eg få ta opp vårt forslag om fødselspermisjon, med det tilleggsforslaget som skal vere omdelt på representantane sine bord.

Presidenten: Det forslag som det her er referert til, er opptatt.

Borghild Røyseland: Å sikre folketrygdens økonomi i årene framover er av meget stor viktighet. Trygdemeldingen og Stortingets behandling av denne sak var et viktig bidrag i så måte.

I dag går Stortinget et skritt videre og følger opp med konkrete lovendringer for en del av de endringene som flertallet i sosialkomiteen den gang gikk inn for. I tillegg har høstens budsjettbehandling gjort det nødvendig med flere lovendringer.

Som ordfører for flere kapitler i Ot.prp. nr. 3 vil jeg først ta for meg en del av disse.

For det første følger hele komiteen, unntatt SV, opp forslaget fra departementet om å innføre en ny type friskmelding til arbeidsformidling og/eller arbeidsmarkedstiltak. Dette gjøres samtidig som vedkommende fortsatt oppebærer retten til sykepenger i inntil 12 uker. Når flertallet i komiteen har sluttet seg til dette, er det ut fra den kjensgjerning at en del som blir sykemeldt og blir arbeidsufør i forhold til sitt tidligere arbeid, vil kunne være i stand til å utføre arbeid av en annen type. Med støtte fra arbeidsmarkedsetaten kan vedkommende ofte få nødvendig hjelp til å finne et annet arbeid. SV ser annerledes enn flertallet på denne saken og går mot forslaget.

I en annen sak støtter et annet flertall i komiteen — her er ikke Fremskrittspartiet og SV med — forslaget fra Regjeringen om at sykepenger i arbeidsledighetsperioder ikke skal overstige den dagpengesatsen som vedkommende mottar som arbeidsledig.

For vanlige arbeidstakere er det et prinsipp at sykepenger skal erstatte det inntektstapet en har når en er syk. Sykepenger utgjør derfor det samme beløp som arbeidsinntekten. Arbeidslediges inntekt er dagpenger. Når en følger samme prinsipp her, skulle sykepengesatsen bli lik dagpengene.

Komiteen har i denne forbindelse tatt opp en del problemstillinger som arbeidsledige har. Det gjelder bl.a. reduksjon av dagpenger i andre dagpengeperiode, en reduksjon av lengden på 26 uker mellom første og andre periode, behov for eller tilbud om kvalifisert opplæring for å redusere både den tid man går arbeidsledig og antall arbeidsledige. Flertallet ber departementet vurdere både dette og andre sider vedrørende langtidsledige. Og som de fleste vel har registrert, er noe av dette allerede fulgt opp i salderingsproposisjonen.

Det er en betydelig utvidelse av svangerskapspermisjonen som nå blir vedtatt, og som vil tre i kraft fra 1. april neste år. La meg først kommentere de to ukene som kan tas ut i lønnet permisjon før fødselen, og som er en helt ny ordning. Ifølge nåværende ordning kan en gravid kunne ta ut tolv uker av fødselspengeperioden før fødselen. I praksis er det nesten ingen som gjør dette fordi de heller ønsker å ha hele permisjonen etter fødselen — sam-

men med barnet. Blir det store vanskeligheter i arbeidssituasjonen, tar de ut sykemelding.

I en rapport fra Helsedirektoratet som utkom i vår, ble det bl.a. pekt på at kvinner med hardt fysisk og psykisk arbeid er mer utsatt for komplikasjoner under svangerskap og fødsel enn andre kvinner, og at stressituasjoner den siste tiden før fødselen kan ha negativ betydning for barnet som er ventet.

Alle medlemmene i komiteen – bortsett fra Fremskrittspartiet, som har egne merknader – ønsker at gravide kvinner motiveres og får økonomisk valgmulighet til å avstå fra yrkesaktivitet de siste ukene før fødselen, og slutter seg til at det innføres en ny ordning med svangerskapspenger i inntil to uker før fødselen. Dette betyr at sykepenger ikke lenger ytes i de siste to ukene før fødselen, og denne svangerskapspengeperioden kan heller ikke overføres til etter fødselen.

Fremskrittspartiet er også enig i at kvinner skal ta ut to ukers lønnet permisjon før fødselen og vil lovfeste en slik ordning, men har sin egen måte å vurdere dette på som jeg regner med at deres representanter selv vil gjøre rede for.

Når det gjelder forlengelsen av svangerskapspermisjonen etter fødselen, skiller flere partier lag. Et flertall i komiteen – medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet – er enig i forslaget fra den nye regjeringen om en ytterligere utvidelse av svangerskapspermisjonen med to uker med full lønn, eller tre uker med 80 pst. lønn. Det samme gjelder for adoptivforeldre. Disse får en like lang utvidelse nå, men la meg samtidig si: De har fremdeles to uker mindre totalt når det gjelder omsorgspermisjonstid.

I denne sammenheng vil jeg nevne at for Kristelig Folkeparti er det et mål å gi like lang permisjon ved adopsjon som ved vanlig nedkomst.

Medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet støtter ikke en ytterligere utvidelse av svangerskapspermisjonen på dette tidspunkt.

Når det gjelder SV, gikk de i budsjettbehandlingen som kjent inn for ett års svangerskapspermisjon med full lønn for yrkesaktive, og de har nå selv redegjort for dette.

La meg så berøre en del andre saksfelt i innstillingen som har andre saksordførere.

Ved å vedta innstillingen i dag begrenses opptjeningen av tilleggspensjonen i forhold til dagens regler. Dette gjøres bl.a. ved å redusere prosentsatsen fra 45 til 42 pst. for tilleggspensjonsberegningen.

Begrensningen av tilleggspensjonen har også tilknytning til uførepensjoner. Forslaget fra Regjeringen om å gjøre endringer i allerede tilståtte uførepensjoner ved det såkalte frysforslaget for uførepensjoner har ikke fått tilslutning i komiteen, slik det har vært nevnt tidligere. Som det går frem av innstillingen, har flertallet i komiteen valgt en annen modell – en modell som vil bety at de som allerede har uførepensjon, vil komme bedre ut enn det Regjeringens forslag innebar. Når uførepensjonisten får rett til alderspensjon, skal imidlertid pensjonen omregnes etter nye regler. Jeg vil her vise til saksordførerens grundige og klare redegjørelse om saken.

Kristelig Folkeparti har i årevis påpekt viktigheten av å oppvurdere omsorgsarbeidet i hjemmet, og endelig har noe begynt å skje på dette området. Fra 1. januar 1992 får de som har omsorg for barn under syv år, pensjonspoeng for sitt arbeid. Kristelig Folkeparti foreslo i sin tid at grensen burde være ti år. Selv om vi fremdeles mener det samme, har vi ikke funnet å ville fremme forslaget på nytt, da dette tidligere har blitt nedstemt. Vi er imidlertid glad for at hjemmearbeidende med omsorg for barn under syv år får godskrevet tre pensjonspoeng pr. omsorgsår, likeså at dette blir gjort gjeldende for dem som pleier eldre, syke og funksjonshemmede.

Selv om dette bare skal gjelde for fremtiden og ikke gis tilbakevirkende kraft, er iallfall noe fundamentalt nå skjedd når det gjelder oppvurdering av omsorgsarbeid i hjemmet. Dette bør derfor være en gledens dag for de mange hjemmearbeidende.

Det var med en viss skuffelse jeg leste Ot. prp. nr. 77 for 1989–90. Det er etter Kristelig Folkepartis syn en viktig sak som ikke følges opp her. Det gjelder samordningsbestemmelsene angående etterlattepensjon før oppnådd pensjonsalder. Før pensjonsalder gjøres nå fradrag i etterlattepensjonen med et helt grunnbeløp. Det oppleves underlig og uforstående at en før fylte 67 år skal ha større fratrekk enn en får etter oppnådd pensjonsalder. Da reduseres samordningen ned til ¼ grunnbeløp.

Sosialkomiteen pekte på bestemmelser i samordningsloven som kan synes urimelige. Om den bestemmelsen jeg just nevnte, sa komiteens flertall – alle unntatt Sosialistisk Venstreparti: «denne urimeligheten bør rettes opp».

Det kan vel ikke sies mye klarere enn det komiteflertallet her gjorde i Innst. S. nr. 200 for 1988–89 om at det nå bør endres på denne praksis. Etter Kristelig Folkepartis syn behøves det ikke nye og ytterligere utredninger for å rette opp denne urimeligheten, og vi venter at denne flertallsmerknaden fra sosialkomiteen følges opp.

I Ot.prp. nr. 77 er som sagt mange av spørsmålene som ble tatt opp i trygdemeldingen, nå

fulgt opp. Andre skal det arbeides videre med. Det gjelder bl.a. pensjoner til samboende pensjonister og pensjonistektepar.

Det er en grov urettferdighet at bl.a. samboende minstepensjonister til sammen får en langt større pensjon enn to minstepensjonister som er gift med hverandre. Kristelig Folkeparti ønsker å styrke ekteskapet som samlivsform. Ordninger som diskriminerer ekteskapet i forhold til andre samlivsformer, må fjernes.

Det er viktig at det snarest mulig ryddes opp i dette. Stortinget har for lengst vedtatt et forslag der det bad Regjeringen legge fram nødvendige lovendringsforslag som stiller samboende pensjonister og pensjonistektepar likt med hensyn til pensjon, skattefritak m.v. Forslaget må følges opp selv om dette kommer til å koste — ja om det så vil koste betydelige summer.

Jeg vil be Regjeringen komme tilbake til Stortinget med oppfølging av dette vedtaket så snart som mulig. En så åpenbar urimelighet som alle mennesker — både i og utenfor Stortinget — synes dette er, kan ikke få fortsette.

Det ble en storm av protester da regjeringen Syse i sitt budsjettforslag fremmet forslag om å forandre besteårsregelen fra 20 til 30 år. Dette ville bety reduksjon i pensjonene. Selv om det også ville ramme menn, ble det spesielt pekt på hvor negativt dette ville slå ut for kvinnene. Disse har ofte en til dels lang periode med omsorgsarbeid i hjemmet og i tillegg mye deltidsarbeid som gjør at en besteårsregel på 30 år ville være meget uheldig.

Kristelig Folkeparti støtter helhjertet opp om å beholde nåværende besteårsregel på 20 år, og er glad for at dette får flertall.

Et stort flertall i komiteen følger opp tidligere uttalelser og slutter seg til forslaget om avvikling av kompensasjonstillegget. Når kompensasjonstillegget nå faller bort fra 1. mai neste år, er det viktig at det blir tatt hensyn til dette ved pensjonistoppgjøret til våren. I den forbindelse tenker jeg også spesielt på pensjonister som får en liten tilleggspensjon i tillegg til sin folketrygd.

Allerede etter dagens ordning er det eksempler på at pensjonister med små inntekter utover minstepensjonen faller ut av viktige ordninger, og resultatet for disse kan bli svært så negativt. Jeg går ut fra at departementet ved forhandlingene til våren med Norsk Pensjonistforbund og LO vil vurdere nøye også hvordan pensjonister med mindre tilleggspensjoner i det minste kan få opprettholde sin kjøpekraft.

Hele komiteen går i prinsippet inn for å utvide forsøket med å bruke midler fra folketrygden til å kjøpe behandlingskapasitet for pasienter som står i kø for behandling, selv om representantene fra de forskjellige partiene til dels har egne merknader.

Den foreslåtte lovendring vil gjøre det mulig å kjøpe ekstraordinære behandlingstilbud ved helseinstitusjoner utover ordinær driftstid. Det er viktig at det er pasientens behov og mulighet for kortere ventetid som er avgjørende for hvem som skal få dette tilbudet. I denne sammenheng vil jeg understreke betydningen av å utnytte kapasiteten i de offentlige helseinstitusjonene best mulig i større deler av døgnet. Men Kristelig Folkeparti vil heller ikke stenge for å kjøpe disse tjenester i godkjente private helseinstitusjoner.

Noen få ord om ordningen med strengere krav til geografisk mobilitet ved behandling av søknad om uførepensjon. Når Kristelig Folkeparti er med og åpner for dette, er det under de forutsetninger som er nedfelt i flertallsmerknaden. Her blir det understreket at det bør gjøres unntak for alder, helsetilstand, familiehensyn og andre forhold som vil gjøre flytting særlig problemfylt. I tilfelle flytting må finansieringsordningene bedres. Yrkeshemmede må i så fall få stønad og/eller rimeligere lån for å kunne anskaffe seg bolig på det nye stedet.

Til sist: Når det gjelder endring av tidspunktet for utbetaling av trygd slik at pensjonen ytes fra og med kalendermåneden etter at vilkårene er oppfylt, kan dette for en god del mennesker gi utilsiktede, negative utslag når loven nå skal tre i kraft allerede fra 1. januar neste år. Komiteen har i sine merknader sagt at reglene må praktiseres slik at arbeidstaker gis anledning til å tilpasse sin fratreden fra arbeidslivet til det nye virkningstidspunktet. Det har av presseoppslag gått fram at denne lovendringen har kommet plutselig på for mange, og de har ikke hatt anledning til å tilpasse sin arbeidssituasjon etter den nye bestemmelsen, og for disse vil dette bety mye økonomisk.

Jeg vet at statsråden er kjent med dette som jeg har pekt på, og jeg vil spørre: Hvordan kan statsråden tenke seg å løse dette problemet? Er det en løsning å utsette ikrafttredelsen med f.eks. to måneder, til 1. mars? Jeg regner med at statsråden vil svare.

Tove Kari Viken: Odelstinget har i dag til behandling en rekke endringsforslag i forhold til folketrygden. Noen av endringene er oppfølging etter Stortingets behandling av trygdemeldingen våren 1989.

Utgiftene til folketrygden har steget så sterkt at alle partier er enige om at en må se på avgrensninger i trygdeutbetalingene for at

en skal kunne finansiere disse i framtida. I dag har vi fire yrkesaktive pr. trygdemottaker. Etter århundreskiftet vil dette endre seg, slik at en får ned mot to yrkesaktive pr. trygdet. Da sier det seg selv at dette vil bli en hard skattebelastning for den enkelte.

Folketrygden er bygd på det prinsippet at det inntektsnivået en har hatt som yrkesaktiv, skal gjenspeiles i pensjonen. Det er beklagelig at det var et slikt system som fikk gjennomslag ved innføringen av folketrygden. Dette har nemlig ført til at en stor andel av trygdemottakerne blir minstepensjonister, spesielt gjelder dette kvinner, som ofte har hatt deltidsjobb og omsorgsansvar. Etter hvert har minstepensjonistene sakket stadig lenger akterut inntektsmessig i forhold til dem som har tilleggspensjoner.

Ved behandlingen av trygdemeldingen ble en enig om en gradvis forbedring av dette forholdet, ved at man ønsket å løfte de minste pensjonene samtidig som en satte tak på opptjeningsgrunnlaget. Dette er nå fulgt opp ved at tilleggspensjonen skal reduseres fra 45 pst. til 42 pst. av tilleggspensjonsgrunnlaget. Dessuten skal full tilleggspensjon beregnes for inntekt inntil 6 G og deretter med en tredjedel av inntekt mellom 6 og 12 G. Flertallet i komiteen slutter seg til dette forslaget. Men en vil gjøre unntak for uførepensjonister. Disse har fått fastlagt sin framtidige pensjon, og en ønsker ikke at dette skal endres. Når uførepensjonistene får rett til alderspensjon, skal imidlertid pensjonen omregnes etter nye regler.

Dette forslaget vil føre til at uførepensjonister får ulik pensjon ut fra om de har blitt tilstått pensjonen før denne endringen eller blitt uføretrygdet i årene framover. Jeg er redd for at dette blir en komplisert ordning, der den enkelte har vanskelig for å forstå hvordan pensjonen er utregnet. Departementet må derfor følge med og informere, slik at alle får klart for seg hvilke rettigheter de har.

Den store arbeidsledigheten har ført til at vi har fått flere personer over på uføretrygd. I 1990 ble det utbetalt 12 milliarder kr i ledighetstrygd og til arbeidsmarkedstiltak. Det er mange tragedier som ligger bak disse tallene. Det er enkeltmennesker som etter et langt liv i arbeid plutselig blir stående utenfor arbeidslivet, og det er ungdom som har gått ledig i lang tid, uten å få seg noe arbeid.

Komiteen er bekymret for at antall langtidsledige har økt. Derfor foreslår en nå at ventetida på 26 uker etter 80 uker med arbeidsledighetstrygd/arbeidsmarkedstiltak skal halveres. Dette vil virke slik at en får vedkommende raskere over i en ny periode med arbeidsmarkedstiltak.

Senterpartiet har støttet et slikt forslag, men vi vil se dette i sammenheng med kommuneøkonomien. Med en halvering av ventetida vil staten ta over halvdelen av kommunenes sosiale utgifter. Staten får dermed et større ansvar for arbeidsledigheten.

Ved tilståelse av uføretrygd legger Regjeringen opp til et større krav til yrkesmessig og geografisk mobilitet. Altså: Folk må flytte hvis det ikke er arbeid de kan klare på sitt hjemsted.

Senterpartiet går imot at en skal kreve geografisk mobilitet. Vi vil ikke at folk skal måtte flytte fra hus og hjem, kanskje også til en annen landsdel, for å få arbeid. For unge folk som ikke har etablert seg, kan kanskje dette være en løsning, men Regjeringen har foreslått at dette skal gjelde helt opp til fylte 60 år. Det må klart avvises. Senterpartiet vil derfor stemme sammen med SV imot § 8—3 tredje ledd.

Senterpartiet kan imidlertid godta at vedkommende må ta annet arbeid enn det vedkommende tidligere har hatt. Derfor er vi ikke sammen med SV om å stemme imot § 8—3 annet ledd.

Vi i Senterpartiet er urolig over at antall uførepensjonister stiger så raskt. For mange vil dette være en konsekvens av mangeårig innsats i hardt, belastende arbeid.

For arbeidstakere ble det innført avtalefestet pensjon for å få en mer fleksibel pensjonsordning. Ikke alle har en slik mulighet. Senterpartiet ønsker derfor at det skal være anledning til å tegne private pensjonsforsikringer som kan komme til utbetaling ved 60 eller 62 år. Dette vil dempe presset på uføretrygden, og det vil lette overdragelsen for næringsdrivende ved eierskifte eller overdragelse til neste generasjon. Vi vil be Regjeringen komme tilbake med et slikt forslag så snart som mulig.

Kristelig Folkeparti og Senterpartiet står sammen om en merknad i innstillingen, der en viser til Innst. S. nr. 200 for 1988—89, der alle partier unntatt SV uttalte:

> «Flertallet vil i den anledning peke på at det i dag ikke er adgang til å tegne privat pensjonsforsikring med utbetaling ved pensjonsalder lavere enn den som gjelder for Folketrygden og vil be Regjeringen vurdere også disse spørsmål i sin utredning av fleksibel pensjonsalder.»

Folketrygden er en mannfolktrygd sier Brit Amble, rådgiver i familie- og trygdespørsmål.

Jeg har lyst til å sitere videre fra hennes uttalelse:

> «For å bli økonomisk likestilt i folketrygden burde kvinner bli mest mulig lik normalmannen. Skaffe seg god utdanning, være mobil til å reise dit arbeidsplassene er,

avstå fra å få barn, eller få bare ett barn på det tidspunkt som passer best, vende det døve øret til når familiemedlemmer har behov for hjelp.»

Lovendringsforslaget omhandler viktige endringer for kvinner. Besteårsregelen og regelen om pensjonspoeng for omsorgsarbeid har stor betydning for mange kvinner. Regjeringen Syse foreslo å utvide besteårsregelen fra 20 til 30 år. En samlet kvinnebevegelse gikk imot dette — også Høyre-kvinnene. Men Høyre vil ikke stemme for 20 år, slik deres kvinnebevegelse gikk inn for. Ellers står de andre partiene samlet om å beholde de 20 beste år som opptjeningstid, bortsett fra SV og Fremskrittspartiet, som prinsipielt vil ha lik pensjon for alle. Endelig får vi også en lovendring som fører til at kvinner med omsorgsarbeid, ikke bare for barn, men også for pleietrengende, sjuke og eldre, får pensjonspoeng for omsorgsarbeid. Dette vil gi et lite løft for kvinner som ofte er minstepensjonister.

Pensjonspoeng for omsorgsarbeid vil være med å synliggjøre kvinnenes innsats for familien. Jeg vil oppfordre statsråden til å foreta en kartlegging av omfanget av privat pleie. Dette vil være nødvendig materiale for å få et begrep om hvilke konsekvenser en slik lovendring vil ha. Jeg vil imidlertid presisere at pensjonspoeng for omsorgsarbeid skal gå til den som utfører omsorgsarbeidet, uavhengig av om det er mann eller kvinne.

Senterkvinnene har gått inn for at det skal være mer lik pensjon for alle. Dette vil gi et mer rettferdig pensjonssystem. Og vi burde hatt en offentlig pensjonsordning. I dag skaper stat- og kommunepensjonene en masse byråkrati, med samordningsregler ingen forstår. Det er en uting at enkelte grupper skal kunne forhandle seg fram til særordninger for pensjoner.

Til slutt vil jeg vise til forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, som går imot at kapitalinntekter skal trekkes inn ved inntektsprøvinger for visse offentlige ytelser, slik som forsørgertillegget. Vi vil derfor stemme mot § 7—8 A punkt 5, men for forslag nr. 1 fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Dessuten er det levert inn et forslag som ikke er tatt inn i innstillingen, om et tillegg til § 7—8 A punkt 2.

Kari Helliesen: Jeg skal i dette innlegget kommentere tre av forslagene som tas opp i proposisjonene, nemlig forslaget om forsikringsbasert arbeidsgiverfinansiering av trygdeutgifter ved yrkesskade, forslaget om forsikringsbasert finansiering av trygdeutgifter ved trafikkskade og endelig forslaget om skjerping av kravene om yrkesmessig og geografisk mobilitet ved tilståelse av uførepensjon.

Når det gjelder de to førstnevnte forslagene, er de en oppfølging av Stortingets behandling av folketrygdmeldingen.

Formålet med en forsikringsbasert finansiering av visse trygdeutgifter er flerdelt. Det er for det første å bedre trygdens økonomi, noe vi alle er — eller burde være — opptatt av, og for det andre å synliggjøre sammenhengen mellom ytelser og kostnader bedre ved å la de ansvarlige for skaden betale. For det tredje har forslagene et helseforebyggende formål, i og med at større utbetalinger fra de ansvarlige vil føre til forebygging av skade for å få utgiftene ned.

Helt siden 1894 har vi hatt en ulykkesforsikringslov, som gav rett til erstatning på objektivt grunnlag i industrien. Siden er loven blitt supplert med regler for andre yrkesgrupper. I 1971 ble reglene inkorporert i folketrygdlovens kap. 11, og som følge av det ble arbeidsgiveravgiften forhøyet med 0,2 pst. for å dekke disse utgiftene. Som kjent er trygdens ytelser i forbindelse med yrkessykdommer stadig stigende, og de 0,2 pst. fra arbeidsgiveravgiften dekker på langt nær utgiftene. Selv om departementet i Ot.prp. nr. 77 for 1989—90 fremholder at statistikken er noe mangelfull, viser den en urovekkende utvikling av meldte yrkessykdommer til folketrygden, fra 168 i 1973 til 434 i 1988, mens Arbeidstilsynet i 1988 fikk melding om 2 597 tilfeller av yrkessykdom. Samtidig blir det årlig registrert ca. 25 000 tilfeller av yrkesskader. Utgiftene for trygden beløper seg til ca. 500 mill. kr årlig, som er den summen departementet forutsetter å spare inn ved en forsikringsbasert arbeidsgiverfinansiering.

Det er ytelsene til uførepensjon som utgjør de største utgiftene. De to siste årene er over 700 personer årlig blitt helt eller delvis uføretrygdet på grunn av yrkesskade eller sykdom.

Da vi fra den 1. januar 1990 fikk en ny lov om yrkesskadeforsikring, lov av 16. juni 1989, nr. 65, var det et stort fremskritt for arbeidstakerne, fordi den nye loven sikrer alle arbeidstakere full erstatning for økonomisk tap utover folketrygdens ytelser. Dette skjedde nemlig ikke ved tidligere ordninger med yrkesskadetrygd og frivillige forsikringsordninger, spesielt ikke ved langvarige sykdommer. Alle arbeidsgivere er gjennom denne loven pålagt å tegne forsikring som skal omfatte erstatninger til arbeidstakerne i forbindelse med yrkesskader og yrkessykdommer. Loven tar sikte på å fremme likhet, forebygge konflikter på arbeidsplassen og forebygge skader.

Ytelsene fra forsikringen kommer i tillegg til folketrygdens ytelser ved yrkesskade.

Det foreliggende lovforslaget om forsikringsbasert arbeidsgiverfinansiering av trygdeutgifter ved yrkesskade foreslås knyttet til loven om yrkesskadeforsikring, slik at trygden får refundert sine utgifter fra forsikringsselskapene basert på et standardisert oppgjør som fastsettes i prosent av erstatningsutbetalingen etter yrkesskadeforsikringsloven. Forebyggingseffekten sikres ved forsikringsselskapenes fareklasseinndeling og premiedifferensiering som følge av denne. Kongen skal ifølge lovutkastet i Ot.prp. nr. 3 fastsette prosentsatsen. Dette er endret i forhold til Ot.prp. nr. 77.

Det er blitt utarbeidet forslag til standardiserte satser av et utvalg nedsatt av Justisdepartementet, det såkalte Lødrup-utvalget. Forslaget har vært ute til høring i høst. Etter lov om yrkesskadeforsikring er det Kongen som gir regler om utmåling, så dette er altså egentlig ikke noen sak for Stortinget. Gjennom høringer er det imidlertid blitt gjort kjent for komiteen at spesielt NHO har en del innvendinger mot forslaget. Komiteens flertall mener dette er ivaretatt når vi ber departementet ta hensyn til høringsuttalelsene ved fastsettelse av satsene og premieutmålingen. Vi ber dessuten om at departementet i samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet og forsikringsnæringen unngår forhold som innbetaling av for høy avgift til Rikstrygdeverket eller dobbelforsikring. Komiteens flertall er enig i at standardiserte satser innføres fra 1. januar 1991.

Belastningslidelser omfattes ikke av yrkesskadebegrepet og kommer derfor ikke inn under ordningen. Jeg vil minne om at justiskomiteen ved behandlingen av yrkesskadeloven forutsatte at departementet sørger for å utrede forholdene omkring belastningssykdommer nærmere. Dette er sykdommer som i hovedsak rammer de kvinnelige arbeidstakerne og blir et større og større problem.

Det er bare Fremskrittspartiet som er uenig i det opplegget departementet her skisserer.

Når det gjelder forsikringsbasert finansiering av folketrygdens utgifter ved trafikkskade, legges det opp til at forsikringsselskapene krever inn en årlig premie til folketrygden pr. motorkjøretøy i tillegg til den vanlige trafikkforsikringspremien, og at forsikringsselskapene overfører den innkrevde folketrygdpremien ved et årlig oppgjør til Rikstrygdeverket. I Ot. prp. nr. 3 endres forslaget fra Ot.prp. nr. 77 til at det er Kongen og ikke Stortinget som skal fastsette den årlige premien på motorvogn, som er foreslått som såkalt flat personskadeavgift, med hjemmel for Kongen til å fastsette lavere premie. Komiteen mener det da bør tas utgangspunkt i kjøretøyets farerisiko. De årlige trafikkskadeutgifter er beregnet til ca. 400 mill. kr. Også her er Fremskrittspartiet uenig i ordningen, da de vil legge opp til en ordning med stykkprissystem. Det er overraskende at ikke SV finner å kunne støtte forslaget. SV er altså tydeligvis ikke enig i prinsippet om at bilistene har et kollektivt ansvar for trafikkskadene. Komiteens flertall ber om at begge de foreslåtte ordningene evalueres etter to år.

Forslaget om strengere krav til geografisk og yrkesmessig mobilitet ved søknad om uførepensjon bygger på forslag i NOU 1990:17 Uførepensjon, og gjelder uførepensjonssøkere, ikke uføre, som representanten Widnes syntes å hevde. På bakgrunn av den sterke stigningen i antall uførepensjonerte, spesielt når det gjelder yngre uførepensjonister, mener flertallet i komiteen at vi må få til bedre samordning mellom trygdeetat og arbeidsmarkedsetat, så alle eksisterende virkemidler blir utnyttet for å skaffe søkerne arbeid. Yrkesmessig mobilitet betyr at søker som har mulighet for å utføre et arbeid, også må være villig til å ta et annet arbeid enn vedkommende tidligere har hatt, og være villig til omskolering og attføring.

Det er ofte mangel på arbeid som er årsaken til at så mange uføretrygdes. Komiteens flertall ber derfor departementet vurdere tiltak for bl.a. å sikre flere funksjonshemmede arbeid, i forbindelse med et forslag fra FFO om en kvoteringsordning for funksjonshemmede i arbeidslivet.

Ved krav om geografisk mobilitet, dvs. at folk må flytte for å få seg arbeid, ber komiteens flertall om at det tas hensyn til alder, helsetilstand, familieforhold og andre forhold som vil gjøre flytting problematisk, og at det gis økonomisk støtte ved etablering av bolig på nytt sted. SV er imot en skjerping av kravene både når det gjelder yrkesmessig og geografisk mobilitet, og Senterpartiet går imot strengere krav om geografisk mobilitet. Komiteens øvrige medlemmer mener det er så viktig å ha et arbeid å gå til, og særlig for unge mennesker, at dersom forholdene og mulighetene blir lagt til rette for dette, kan vi støtte forslaget om noe strengere krav før uførepensjon gis. Men fordi dette er et stort og vanskelig problemområde, ber vi departementet legge fram en melding som tar opp problemstillingene i NOU 1990:17, Uførepensjon, i sin fulle bredde.

Statsråd Tove Veierød: Regjeringen vil slå ring om folketrygden og videreutvikle den. Undersøkelser viser også at folk slutter opp

om folketrygden og er villig til å betale for det. Regjeringen legger til grunn at folketrygden fortsatt skal være hovedfundamentet i det samlede pensjonssystemet.

Samtidig er det viktig at folketrygden er trygt økonomisk fundert, med andre ord at vi kan være trygge på at folketrygden kan oppfylle sine pensjonsforpliktelser i framtida, og at den bidrar til en rimelig inntektsfordeling mellom framtidas pensjonister og yrkesaktive.

Stortinget behandler i dag forslag til endringer i folketrygdens pensjonssystem og visse andre endringer i folketrygden. Forslagene gjelder først og fremst justeringer i pensjonsberegningen for framtida, og de bygger alt vesentlig på Stortingets behandling av den forrige arbeiderpartiregjeringens trygdemelding våren 1989. Disse endringer er nettopp et ledd i å sikre de mål jeg har nevnt.

Folketrygdens finansieringsbehov vil stige framover. Det skyldes først og fremst aldersutviklingen, og særlig virkningen når de store etterkrigskullene blir alderspensjonister etter 2010. Fram til den tid vil forholdet mellom antall pensjonister og arbeidsstyrken være forholdsvis konstant, vel å merke dersom vi reduserer arbeidsløsheten og begrenser tilstrømmingen av nye uførepensjonister.

Pensjonssystemet i folketrygden har to hovedformål: Det skal sikre alle pensjonister en minsteinntekt, uavhengig av eventuell inntekt før pensjonering. I tillegg skal pensjonen stå i rimelig forhold til arbeidsinntekten før pensjonering. Disse målene om grunntrygghet og standardtrygghet ivaretas av minstepensjonen og tilleggspensjonen.

Jeg er glad for å kunne konstatere at det er bred enighet om å bevare hovedtrekkene i vårt sosiale pensjonssystem. De endringene som er foretatt, betyr imidlertid at den framtidige oppbyggingen av pensjonsnivået i folketrygden bremses noe opp. Først og fremst gjelder dette for høyere inntekter over 6 G, men den nye pensjonsprosenten betyr at alle i prinsippet må bidra noe til de framtidige innsparingene. Den sosiale profilen er likevel bevart. Jeg synes også det er grunn til å understreke at framtidas pensjonister — også med de endringer som nå blir gjort — gjennomgående vil få en høyere pensjon enn de som blir alderspensjonister i 1991.

Det viktigste og vesentligste med disse endringene er at vi ikke velter for store byrder over på barna våre når vi 40—50-åringer blir pensjonister.

Jeg vil likevel ikke dramatisere dette, for framtidas pensjonister vil gjennomgående ha høyere samlede inntekter enn i dag, og de vil derfor også betale mer skatt. Netto finansieringsbehov for samfunnet blir dermed betydelig mindre enn brutto finansieringsbehov for folketrygden isolert.

Den sosiale profilen i endringsforslagene er etter mitt syn markert og god. Det gjelder særlig kvinneprofilen. For mange kvinner vil innføringen av pensjonspoeng for ulønnet omsorgsoppgaver oppveie — eller mer enn oppveie — virkningen av de andre endringene i tilleggspensjoneringen.

Jeg er også tilfreds med at det ikke er flertall for å endre besteårsregelen nå, noe som ville rammet kvinner med lav eller varierende yrkesdeltaking.

Utvidelsen til 40 ukers lønnet fødselspermisjon er også et viktig familiepolitisk tiltak. Det er et langt skritt i retning mot ett års lønnet fødselspermisjon med 80 pst. dekning i 1993.

Den forrige arbeiderpartiregjeringen satte i gang utredninger av ordningene for sykepenger og uførepensjon. Sykepengeordningen og uførepensjonsordningen er i dag utsatt for strengere press enn vanlig, bl.a. som følge av et vanskelig arbeidsmarked med tilsvarende problemer for attføringsapparatet.

Det vil derfor være svært viktig å øke tiltakene som hindrer folk i å gli ut av arbeidslivet og inn i en sykerolle som trygdemottaker.

Jeg er bekymret over at stadig flere — og særlig kvinner — blir uførepensjonert i yngre alder bl.a. på grunn av belastningslidelser.

Videre er jeg bekymret over at uførepensjonsordningen i for stor grad ser ut til å avlaste arbeidsgivere som en «førtidspensjonering», uten at det er spesielle medisinske grunner til stede.

Regjeringen er innstilt på å ta opp denne utfordringen ved å styrke behandlingsmulighetene og attføringsarbeidet. Større ansvar for arbeidsgivere vil også bli vurdert.

Ansvarsfordeling, samarbeid og samordning mellom arbeidsmarkedsetat og trygdeetat må utvides. Sosialdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil i nært samarbeid komme tilbake til Stortinget med melding om disse spørsmålene, slik sosialkomiteen har bedt om.

De forslag vi i dag behandler, gjelder bl.a. oppfølging av enkelte av forslagene fra Sykelønnsutredningen og Uførepensjonsutredningen, som ble fremmet av den forrige regjeringen.

Forslagene som berører sykepengeordningen, vil bidra til å få en mer aktiv holdning til å hjelpe sykmeldte tilbake til arbeid så raskt som mulig. Så vel trygdeetat som arbeidsmarkedsetat må bidra til dette — og ikke minst helsetjenesten.

Forslaget om større mobilitet for uførepensjonssøkere ved større krav til omskolering og

flytting, vil jeg sørge for blir praktisert med rimelighet gjennom departementets forskrifter. Det vil bl.a. bli tatt hensyn til helseproblemer og familieforhold.

Jeg viser også til forslaget i Ot.prp. nr. 3 punkt 17 om endret virkningstidspunkt for utbetaling av pensjon. Det har oppstått en del usikkerhet omkring dette, da det ser ut til at enkelte som går over til alderspensjon rundt årsskiftet, ikke har fått anledning til å tilpasse seg de endrede reglene. I proposisjonen som ble fremlagt den 5. oktober 1990, er det opplyst at Rikstrygdeverket er bedt om å redegjøre for det aktuelle lovforslag i sin orientering til de kommende nye pensjonister. Komiteen er i sin innstilling enig i at reglene skal praktiseres slik at arbeidstaker gis anledning til å tilpasse sin fratreden fra arbeidslivet til det nye virkningstidspunkt.

Departementet orienterte i brev av 3. oktober 1990 Rikstrygdeverket om igangsetting av administrativ forberedelse som en følge av endringene i pensjonssystemet, og anførte at det burde gis en orientering om forslaget til nye pensjonister i 1991. Rikstrygdeverket sendte den 4. oktober 1990 datamelding til trygdekontorene hvor det ber om at disse opplysningene blir lagt ved informasjonen til pensjonistene. Det kan tenkes at meldingen fra trygdekontorene til den enkelte pensjonist er blitt utsendt til noe forskjellig tidspunkt, og at dette har medført at noen pensjonister er blitt varslet noe sent.

Jeg vil understreke at gjennomføringen av loven vil bli praktisert fleksibelt, i tråd med det som framgår av proposisjonen og i samsvar med komiteens innstilling, slik at ingen pensjonister blir skadelidende som følge av kort tid mellom lovvedtak og iverksettelsestidspunkt. Departementet vil sørge for at det blir gitt retningslinjer for dette til Rikstrygdeverket.

Det er viktig at det ikke sås tvil om folketrygdens framtid, men at den vurderes i et helhetsperspektiv som både omfatter ytelser, supplerende pensjoner, skatt og finansiering. Det viktigste vi kan gjøre, er å føre en økonomisk politikk som gir varig vekst og høy sysselsetting. Spørsmålet om tilleggspensjonens størrelse, tilnærming av beskatningen av pensjoner og arbeidsinntekter og ikke minst tiltak for å redusere økningen av antall uførepensjonister vil også måtte vurderes. Likevel må vi nok i framtida være innstilt på å bruke en større del av våre inntekter som yrkesaktive til å sikre folketrygdens ytelse.

Regjeringen vil derfor føre videre det arbeidet som er startet opp med å utrede en del hovedproblemer knyttet til folketrygdens økonomi og inntektsfordelingen mellom pensjonister og yrkesaktive i framtida.

Ole Johs. Brunæs: Innstillingen er en konsekvens av trygdemeldingen og den behandling Stortinget har hatt av denne.

Vi må ta departementets bekymring over folketrygdens fremtidige økonomi meget alvorlig. Departementets forskjellige forslag bærer preg av hensynet til folketrygdens strammere økonomi i tiden som kommer.

Departementet har tatt hensyn til de retningslinjer sosialkomiteen trakk opp ved behandlingen av trygdemeldingen. Det er imidlertid viktig at Regjeringen arbeider videre med å finne fram til ordninger som sikrer rimelige trygdeytelser og inntekter som kan møte disse ytelsene.

Under hensyn til hva folketrygden evner, er det i innstillingen foretatt visse justeringer av ytelsene, som pensjonsutgiftene. Dette er det redegjort for i innstillingen, som får tilslutning fra komiteens flertall.

Garantert minstepensjon står uendret, men tilleggspensjonen reduseres noe for alle, og mest for de med høyere inntekter.

Det er klart at mange har forventet at tilleggspensjonene var en etablert ordning som ville stå ved makt, og som skulle være et uttrykk for å oppebære en inntekt i et visst forhold til den inntekt man hadde som yrkesaktiv. For disse er de signaler som gis om tilleggspensjonenes utvikling, kanskje noe overraskende og skuffende — uten at dette skal dramatiseres. Men slik folketrygdens situasjon vil bli, må vi foreta de rette justeringene. Det vil være viktig å stimulere mer til private pensjonsforsikringsordninger, som sikrer rimelige tilleggspensjoner utover hva folketrygden kan yte i fremtiden. Jeg håper Regjeringen vil se alvorlig på dette.

I sin tid ble arbeidsgiveravgiften forhøyet med 0,2 pst. for å dekke utgiftene fra folketrygden til særfordeler ved yrkesskade. Yrkesskader og yrkessykdommer belaster folketrygdens økonomi mer og mer, og det er klart at andelen som går på arbeidsgiveravgiften, på langt nær dekker utgiftene i forbindelse med yrkesskader og sykdommer. Trygdefinansieringsutvalget anbefalte for flere år siden, i 1984, at særfordelene skulle tas ut av folketrygden. I stedet skulle disse gå inn i en obligatorisk ansvarsforsikring. Loven om yrkesskadeforsikring sikrer full erstatning til alle arbeidstakere for tap utover folketrygdens ytelser. Videre skal alle arbeidsgivere tegne forsikring omfattende erstatning til arbeidstakere ved yrkesskade og yrkessykdommer.

Flertallet er enig i at en større del av utgiftene ved yrkesskader og yrkessykdommer finansieres av arbeidsgiverne, og i innstillingen redegjøres nærmere for dette.

Odelstingsproposisjonen sier ikke noe om

Trykt 8/1 1991

(Brunæs)

alle de arbeidstakere, og det er mange, som allerede har særordninger som trer i kraft også ved varig uførhet som skyldes yrkesskade. Proposisjonen drøfter ikke på en klar måte de økonomiske konsekvenser for virksomhetene. Som jeg har vært inne på, har mange gått inn på ordninger som sikrer den enkelte arbeidstaker rettigheter betydelig utover folketrygdens stønadssatser.

Ved den foreslåtte ordning er det vanskelig å se at det er tatt hensyn til dette, noe som vil øke utgiftene for arbeidsgiverne, da en regressforsikring kommer i tillegg til de allerede eksisterende tilleggsutgifter for arbeidstakeren i henhold til inngåtte arbeidsavtaler. I de fleste tilfeller er det ikke lett å endre arbeidsavtalene sånn uten videre. Resultatet kan bli at støtte ved yrkesskade/sykdom kan gå langt utover hva som forstås med «full erstatning», en slags dobling av ytelsene.

Det jeg har nevnt, ligger til grunn for at komiteen ber departementet finne frem til riktige og rettferdige løsninger i samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet og forsikringsnæringen. Komiteen legger vekt på at dobbeltforsikring og for høye avgifter til Rikstrygdeverket eller for den saks skyld for høye utgifter i forbindelse med dette, blir unngått.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har merket seg at departementet vil gi forskrifter om hvorvidt og i hvilken utstrekning kapitalinntekter skal trekkes inn i inntektsprøvingen. De fire partier er uenig i å inkludere kapitalinntekter i inntektsgrunnlaget og fremmer på grunnlag av dette et eget forslag til ny § 7—8 A.

Til slutt vil jeg ta opp forslagene nr. 1 og 10, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, og forslag nr. 2, fra Høyre.

Presidenten: Forslag nr. 10 er allerede opptatt. De øvrige forslag som det nå ble referert til, er dermed konstatert opptatt.

Alf E. Jakobsen: Endringene i folketrygden som vi nå drøfter, er i hovedsak en oppfølging av trygdemeldinga. Det er ikke noe å legge skjul på at endringsforslagene har skapt debatt, men jeg tror det er viktig at vi har hovedmålet klart for oss. Det vil si at vi må skape trygghet for folketrygdens økonomi, og at ytelsene skal sikres i framtida.

Jeg har lyst til å peke på at endringsforslagene på flere områder gir en positiv forbedring av dagens regelverk i forhold til enkelte grupper. Pensjonsrettigheter ved ulønnet omsorgsarbeid er en slik reform som jeg er glad for at komiteen har sluttet seg til.

Ulønnet omsorgsarbeid utføres rundt omkring i landet både overfor barn, eldre, syke og funksjonshemmede. Dette omsorgsarbeidet skaper nærhet og kontakt for de mennesker det gjelder, i kjente omgivelser. Jeg tror det er en slik nærhet vi alle ønsker så lenge som mulig, når vi har et bistandsbehov. Jeg tror også at vi som samfunn må innrømme at uten dette engasjementet i forhold til det uformelle omsorgsarbeidet, ville vi ikke maktet å sikre verdige leveforhold for et stort antall mennesker i det norske samfunn.

Når vi så vet at dette omsorgsarbeidet i stor grad utføres av kvinner, er det urettferdig at kvinner som tar sitt ansvar på denne måten, skal bli rammet ved å få lavere pensjon. Kvinner rammes dobbelt. Svært mange får ikke mulighet til en yrkeskarriere, eller de kan kun være i arbeid i perioder og da i deltidsstillinger. Jeg må erkjenne at vi menn ikke har noe å skryte av på dette området. Vi er til en viss grad på vei når det gjelder egne unger, men når det gjelder omsorg for andre i ens nærhet med et bistandsbehov, har vi så altfor langt igjen.

Jeg tror også en slik opptjening av pensjonsrettigheter ved ulønnet omsorgsarbeid er et viktig signal om at det arbeid som utføres i hjemmet, verdsettes og vil være et viktig skritt videre for å utjevne ulikheter mellom kvinners og menns pensjon.

Et annet område som har skapt debatt, er Syse-regjeringens forslag om å endre den såkalte besteårsregelen fra 20 til 30 år. Det forslaget kommer til tross for at det ikke fikk aksept ved Stortingets behandling av trygdemeldinga. Også her er det et forslag som vil ramme dagens kvinner hardest. Det er et faktum, dessverre, at kvinner tjener dårligere enn menn og har færre gode inntektsår.

Vi skal selvsagt fortsette kampen for å bedre likestillingen mellom kjønnene også i denne sammenheng, og i teorien kan det være greit å si som representanten Annelise Høegh, at kvinner må bli mer økonomisk selvstendige. Det er imidlertid den hake ved det at mange kvinner ikke selv i alle sammenhenger får avgjøre livsløpet fra de som unge kvinner bestemmer seg for hvordan de vil ha det. Spør de kvinner som er bosatt i Distrikts-Norge og der mannen enten er fisker eller ukependler! Disse kvinnene må ta de tyngste taka hjemme, og i beste fall kan de være i deltidsarbeid eller arbeid i perioder.

Etter min mening passer et opplegg med 30 gode inntektsår best for de som kommer lett til godt betalte jobber, gjør rask karriere og ikke minst unngår oppsigelser og ledighet.

Jeg tilhører de som tror at vi i framtida kan greie å få til bedre muligheter for kvinner ved

stadige forbedringer på områder som barnehager, fritidshjem og ikke minst avlastning av omsorgsoppgaver ved at også vi menn tar et tak. Mitt poeng er imidlertid at mens vi kjemper for bedre rettigheter for kvinner, skal vi ikke straffe dem økonomisk fordi de ikke har fått med seg en solid yrkeskarriere av de grunner jeg har nevnt ovenfor.

Til slutt: I kap. 12 i Ot.prp. nr. 3, som jeg er saksordfører for, har departementet gått inn for en harmonisering av egenbetaling for helsetjenester under opphold i utlandet i forhold til det som gjelder innenfor landets grenser. Komiteen har enstemmig sluttet seg til dette, som får virkning fra 1. april 1991.

John Alvheim: La meg først få takke statsråden for den klargjøring hun foretok når det gjelder endret utbetalingstid for pensjoner, og den forsikring hun gav om at ingen pensjonist skulle bli skadelidende på utbetalingene etter den lovendringen som nå blir vedtatt. Vi godtar det svaret og den forsikringen.

Flere har uttalt at folketrygden skal være grunnpilaren i vårt velferdssamfunn. Ja, slik var den vel også tenkt, og slik skulle den også ha vært, men de to proposisjoner som vi i dag behandler, viser med all tydelighet at denne grunnpilaren i vårt velferdssamfunn står på et særdeles dårlig fundament.

Gapet mellom utgifter og inntekter i folketrygden vil i årene fremover blir større i akselererende tempo, og det er politisk egentlig full enighet om at denne utviklingen ikke kan fortsette.

Den politiske uenighet oppstår først når det gjelder veivalget for å rette opp økonomien. Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti går inn for en omorganisering av folketrygden til kun å omfatte en normalpensjon for alle, uten tilleggspensjon. Riktignok har disse to partiene ulik vinkling på måten det skal gjøres på, men de er enige om at det må gjøres.

Det var et overordnet politisk mål da folketrygden ble lansert og vedtatt, at ytelsene skulle være stabile, de skulle være forutsigbare. Finansieringen av trygden skulle være så sikker at alle kunne ha full tillit til ytelsene.

Ingen av disse politiske forutsetninger er lenger til stede. Ytelsene reguleres nå nedover år for år, og ingen kan lenger forutsi hvilke pensjonsytelser en får når pensjonsalder inntrer.

Politikerne i denne sal må ta ansvaret for at en ikke lenger kan ha tillit til folketrygden, når de år etter år forandrer på inngåtte kontraktsforhold mellom folketrygden og den enkelte trygdede, slik det også i disse to proposisjonene legges opp til.

Fremskrittspartiet har i sine merknader til forslaget om å endre pensjonstaket og pensjonsprosenten stilt spørsmål om denne type endringer av ytelsene fra trygden kan være grunnlovsstridig. Vi mener egentlig at den er det, til tross for at departementet sier noe annet. Vi forventer kanskje flere rettssaker etter at denne loven nå sannsynligvis blir vedtatt — og det er ikke å forundre seg over.

Det er politikerne i denne sal som har brakt folketrygden opp i de økonomiske problemer trygden i dag har. Utgiftene til alle gode formål politikerne har hatt lyst til å gjennomføre, har de belastet folketrygden med, fordi man ikke har hatt mot nok til å utgiftsføre disse godene på de kapitler hvor de rettelig hører hjemme. Her kan nevnes distriktspolitikk, sysselsettingspolitikk, ulike former for sosialpolitikk, ferie og fødselspenger. Det kunne nevnes mange flere eksempler.

Innbetalingene til folketrygden er fortløpende brukt opp. Det vedtatte folketrygdfondet har en ikke maktet å bygge opp — et fond som i dag burde vært i en størrelsesorden som godt kunne ha dekket den løpende alderspensjon. Folketrygden er i stort monn brukt av Stortinget som et skattepolitisk instrument, noe som fra år til år har svekket folketrygdens totale økonomi.

Folketrygdsystemet er etter hvert blitt et innviklet lappverk på grunn av årlige endringer, ja så innviklet og komplisert at svært få av oss, selv i denne sal, skjønner særlig mye av det.

Folketrygden slik den fungerer i dag, er etter Fremskrittspartiets mening overmoden for en radikal omorganisering. Fremskrittspartiet fremmer da også igjen forslag om en omorganisering ved å dele trygden i to: en pensjonsdel og en helsedel. Partiet er åpent for diskusjoner om hvordan dette skal gjøres, men det er partiets udiskutable forutsetning at ved en eventuell omlegging skal opparbeidede rettigheter bibeholdes.

Videre mener vi i Fremskrittspartiet at omorganiseringen må skje ved et fondssystem, noe som er et hovedprinsipp i all privat forsikring og også i KLP.

Fremskrittspartiet avviser de forslag i de foreliggende proposisjoner som klart reduserer opparbeidede, kontraktfestede rettigheter, og som attpåtil gis tilbakevirkende kraft. Forslaget kan betegnes så sterkt som tyveri fra rettighetshavere i folketrygden.

Fremskrittspartiet støtter imidlertid de forslag i de foreliggende proposisjoner som reduserer folketrygdens utgifter uten å angripe medlemmenes rettigheter, eksempelvis inn-

tektsprøving — med unntak av kapitalinntekter — bedre kontrollordninger for sykmeldinger og tilståelse av uføretrygd.

Fremskrittspartiet er alvorlig bekymret over de økonomiske byrder som nå legges på næringslivet i forbindelse med yrkesskadeforsikringen og den refusjon til folketrygden det der legges opp til. Det må forventes at næringslivet vil få betydelige ekstrautgifter, ja så store at de virkelig kan få problemer med å overleve.

Den foreslåtte ordning med prosentrefusjon til folketrygden, med høy kostnad for arbeidsgiveren, vil naturlig føre til at arbeidsgiveren sier opp de nåværende ulike gruppelivsforsikringer i arbeidstid og fritid. Da kan vi møte det uventede problem at om arbeidstakere blir syke, invalidisert eller dør av en annen sykdom enn en yrkesskadesykdom, vil vedkommende eller de etterlatte komme dårligere ut etter at man har gjennomført denne loven. Arbeidsgiverne makter ikke å opprettholde de nåværende forsikringsordninger og det som de her pålegges. Det er grunn til å spørre om dette er vel gjennomtenkt. Det er også grunn til å spørre om mange av de endringsforslagene som her foreligger, i det hele tatt er skikkelig gjennomtenkt, når vi helt inntil et par timer før denne debatten får spørsmål av juridisk art som ikke er skikkelig avklart.

Fremskrittspartiet går imot det opplegget det legges opp til når det gjelder yrkesskadeforsikring. Fremskrittspartiet går også imot opplegget for trafikkskadeforsikring. Vi vil ha et system som er basert på vanlige forsikringsmessige prinsipper, med stykkprisrefusjon til trygden for utført behandling av skader.

Til slutt: Det er en hovedoppgave nå for Stortinget å gjenreise tilliten til folketrygden. Det gjør vi ikke ved å fjerne kontraktsfestede rettigheter over natten. Det kan vi kun gjøre ved å legge om systemet radikalt. Og det bør vi helst ikke vente med, for det er min overbevisning at det før eller siden må gjøres, og vi kan like godt starte i dag som i morra.

Wenche Frogn Sellæg: Det er en smertefull prosess å foreta innstramminger i folketrygdens stønadsprogram. Men at det er nødvendig, fremgår klart av sosialkomiteens innstilling. Jeg har merket meg at det bare er på to punkter den tidligere regjerings forslag ikke har fått medhold.

Der regjeringen Syse la vekt på likhet mellom uførepensjonistene, forenkling og innsparingseffekt, har komiteen valgt prinsippet om minst mulig inngripen i løpende pensjoner. Jeg har ingen vansker med å slutte meg til det.

Det viktige er at vi kan forsikre om at det ikke gripes inn i opparbeidede rettigheter, noe som ville være klart grunnlovsstridig. For dem som er pensjonert, inntrer derfor ingen reduksjon av alderspensjonene.

Forslagene påvirker ikke størrelsen av minstepensjonene og de lave tilleggspensjonene, idet innstrammingen først og fremst er rettet inn mot dem som gjennom høy yrkesinntekt vil få de største tilleggspensjonene fremover. Men heller ikke her griper man inn i rettigheter som allerede er opptjent. Disse grupper får derimot et signal om at de i tide bør planlegge en privat pensjonsforsikring i tillegg om de vil opprettholde en levestandard på dagens nivå når de blir pensjonert.

Jeg hadde selvsagt gjerne sett at man hadde fått bedre samsvar mellom pensjonen og den totale inntekt en person har hatt som yrkesaktiv, ved at de 30 beste poengår ble lagt til grunn. Jeg håper derfor departementet på ny kan vurdere å gi ordningen med pensjonspoeng for ulønnet omsorgsarbeid for barn tilbakevirkende kraft og derigjennom imøtegå de sterkeste innvendingene mot forslaget.

Hensikten med forslagene i de to proposisjonene som behandles i dag, er både å dempe den uvanlig sterke utgiftsvekst folketrygden har hatt de senere år, og å legge grunnlag for en tryggere langsiktig finansiering av pensjonsytelsene. Samtidig skapes det rom for enkelte nye og bedrede ytelser til grupper som har kommet dårlig ut.

Men vi er ikke i mål med dette. Jeg er tilfreds med at sosialministeren i sitt innlegg i finansdebatten gav så klart uttrykk for erkjennelsen av at det langsiktige finansieringsbehov folketrygden har, er problematisk, og at hun i dag bekrefter at Regjeringen vil føre videre arbeidet regjeringen Syse så vidt fikk startet med å prøve å finne løsninger på dette.

Når det gjelder den kortsiktige utgiftsvekst, kan den best møtes med tiltak som reduserer sykefraværet og forebygger at så mange etter langtidssykmelding og attføring ender opp med uføretrygd. Det ligger en rekke positive tiltak i årets budsjett og i disse lovproposisjonene for å imøtekomme dette — tiltak som strekker seg over et vidt spekter fra bedre kontroll med legers sykemeldingspraksis til betydelig satsing på bedriftsintern attføring, før den enkelte har mistet tilknytningen til sin arbeidsplass. Den frivillige avtalen som er inngått mellom partene i arbeidslivet, kan om den lykkes, bety en vesentlig bedring av den forebyggende innsats mot sykefravær på arbeidsplassen. Lykkes den ikke, vil vi som vårt naboland Sverige, måtte revurdere ytelsene i sykelønnsordningen på nytt.

Det er den langsiktige finansiering av fol-

ketrygden som gir størst grunn til bekymring, fordi den så sterkt er knyttet opp til behovet for økonomisk vekst. En vekst det kan bli vanskelig å skape i en tid da oljeinntektene ebber ut og andre behov melder seg med tyngde.

Spørsmålet om folketrygdens fremtid er uløselig knyttet til landets samlede verdiskapning og viljen til å se folketrygdens inntekter og utgifter i sammenheng, slik Trygdefinansieringsutvalget gjorde. Jeg vil minne om at man opprinnelig også hadde planlagt å se dette utvalgsarbeid i lys av Skattekommisjonens innstilling.

Den vei vi nå skrittvis har beveget oss inn på, med å redusere ytelsene på sikt, har vært en nødvendig start, men den alene fører oss ikke i mål. Så vanskelig tilgjengelig som folketrygden har blitt, er det dessuten fare for at endringer kan ramme enkeltgrupper man i utgangspunktet hadde ønsket å skjerme, samtidig som de som er satt til å forvalte regelverket, får en oppgave som blir unødig komplisert.

Jeg håper derfor at Regjeringen snarest vil legge fram forslaget til en ny og forenklet folketrygdlov som nå foreligger, og i neste omgang komme tilbake til de substansielle endringer som er nødvendig, der man ser på både inntekts- og utgiftssiden i folketrygden, og hvor man ser ikke bare på ytelsene alene, men på pensjonistenes forventede disponible inntekt.

Brit Jørgensen (komiteens leder): Temaet i dag har vi i grunnen debattert — i fem timer — under behandlingen av Sosialdepartementet budsjett for en snau uke siden. Jeg skal derfor bare komme med noen kommentarer til selve det som denne saken gjelder — folketrygdens økonomi.

Det er bestandig mer bekvemt å være generell enn å være konkret, spesielt når en skal diskutere noe så følsomt som folketrygden. Den angår oss alle, og er etter Arbeiderpartiets syn selve fundamentet for velferdsstaten. Problemene som neste generasjon vil få med full tyngde, kunne vi jo selvfølgelig velge å overlate til den å løse, men da ville iallfall jeg ha følt at jeg sviktet min oppgave som politiker.

Arbeiderpartiet la under behandlingen av meldingen om folketrygdens økonomi og pensjonssystem våren 1989, stor vekt på at vi skal ha et pensjonssystem som er forutsigbart. Det var også den første revisjon som ble foretatt etter innføringen av folketrygden.

For oss var det og er det av avgjørende betydning at vi skal ha muligheter til å videreutvikle velferdssamfunnet.

En anstendig hjelp til de syke eldre vil i framtida kreve mer ressurser av det totale forbruket. Fleksibel pensjonsalder og bedre kombinasjon av arbeid og trygd er oppgaver som i hovedsak kun kan ivaretas av det offentlige, uansett hvor mye vi vil stimulere til frivillige, private løsninger.

På stadig flere områder bør vi som politikere være på parti med framtida.

Jeg hadde i debatten om Sosialdepartementets budsjett et innlegg hvor jeg — etter eget syn — iallfall gjorde et forsøk på å trekke opp linjene i det jeg ser på som de største utfordringene, nemlig for stor bruk av giro på bekostning av meningsfylte oppgaver og nødvendig hjelp. En oppfølging av trygdemeldingen med innsparinger i tilleggspensjonssystemet skal ikke foretas for å skaffe rom for private ordninger. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har klargjort at det skal være tak på skattefordelene ved private pensjonsordninger, og for oss er det en svært viktig klargjøring.

Det er svært viktig at folk skjønner nødvendigheten av de endringer vi nå gjennomfører. Det er ingen grunn til å underslå for folk alvoret i utgiftsutviklingen i folketrygden. Den ærligheten bør bidra til å øke folketrygdens troverdighet.

Det vi nå gjør, vil være viktig for å unngå store regelendringer som kan få større konsekvenser for den enkelte i framtida.

Velferdssamfunnet skal være noe mer enn et sikkerhetsnett for de svakeste. Det er etter mitt syn en livsform!

Pensjonene i folketrygden må være et solidaritets- og forsikringsprinsipp, fordi vi også skal betale til dem som ikke har betalt inn.

De forslagene vi behandler i dag, inneholder ikke bare innstramminger i folketrygdens ytelser. På flere områder foretar vi forbedringer. Det er slik vi kan skape rom for en videreutvikling og forbedringer som f.eks. særlig vil komme kvinnene til gode.

Ingrid I. Willoch: Tirsdag kveld var det en interessant debatt på svensk TV. Nordmenn kunne kjenne igjen problemene: Sykehuskøene vokste og trygdeutgiftene økte. Noe måtte gjøres. Det ble bl.a. pekt på én sammenheng: Utgiftene på grunn av sykefraværet hadde vokst kolossalt. Hadde svenskene hatt samme sykefravær i dag som for under ti år siden, hadde man kunnet spare — jeg tror det ble nevnt — 13 milliarder kr og ruste opp helsevesenet tilsvarende.

Hvis vi antar at svenskenes helse er den samme som før, koker dette ned til en ubehagelig realitet som også er vår, og spørsmålet blir: Er det holdningen — moralen — hos oss

alle som svikter, og som reduserer evnen til å gi nødvendig hjelp, eller til å holde mer storslagne løfter gitt under gunstigere økonomiske utsikter? Det er et alvorlig spørsmål fordi det er en svikt i viljen til å verne systemet og være lojal både mot sitt arbeidssted og mot hensikten i vårt helsemessige sikkerhetsnett.

Veksten i antall uføretrygdede skaper etter hvert reaksjoner også blant dem som er de mer opprinnelige uføre, de med helt klare handikap som hindrer en både ønsket og villet arbeidsdeltakelse. Det skapes reaksjoner når man ser at tilsynelatende friske og føre blir uføretrygdet som en slags førtidspensjon, eller som et slags distriktspolitisk hjelpetiltak. Av hensyn til systemet selv er derfor den forsiktige innstramningen av vilkårene nødvendig. Jeg tror også at det ville være gunstig med noe større varsomhet med å uføretrygde ganske unge rusmisbrukere og dermed i praksis konsolidere og finansiere et videre misbruk.

Folketrygden bekymrer av to grunner. Den ene er dens økonomiske nåtid og fremtid. Den andre er at den er så kompleks og innviklet at det for de aller fleste er umulig å forstå den eller å kunne beregne sine fremtidige rettigheter. Det hjelper lite å foreslå informasjonskampanjer, for de fleste skjønner ikke brosjyrene heller.

Problemet er at forenkling og innstramning kolliderer. Fordi tidligere opptjente rettigheter ikke kan røres, vil nye regler bety nye beregningsmåter, slik at i et yrkesløp kan det opptjenes etter ulike regler ut fra de ulike tidsperioder. Når beregningene er så vanskelige, blir det også svært vanskelig å kontrollere at det en får, er rett beregnet. Feil blir ikke oppdaget, klager blir vanskeliggjort.

Vi vet imidlertid at innstramning blir nødvendig. Da er det viktig at systemet er mest mulig rettferdig før vi setter inn generelle felles innstramningstiltak. Da må vi også få på plass hensynet til at kvinner har — og enda mer har hatt — et annerledes løp i forhold til yrkesdeltakelse og hjemmeansvar enn menn. Det er et tankekors at mens en stadig større andel av folketrygdens utgifter må bæres av den yrkesaktive del av befolkningen, blir de yrkesaktive mødre minstepensjonister, fordi arbeidet med å gi dem omsorg og oppdragelse ikke regnes som samfunnsinnsats av økonomisk betydning for fellesskapet.

Det rettes på fra neste år, men det hjelper ikke de kvinner som nå avslutter eller har avsluttet sin omsorgsperiode. De har passet sine barn mens vi manglet barnehager og arbeidsplasser for kvinner — særlig i distriktene var det mangelvare. De hadde omsorg i en tid som neppe er helt over, da farens medansvar for hjemmets drift ofte begrenset seg til en knapt tilmålt andel i hans lønningspose. Dess flere barn dess vanskeligere var det å kombinere ansvaret med full yrkesdeltakelse, som gir pensjonspoeng og rettigheter.

Den barnløse kvinnen har derimot kunnet gjøre dette på linje med mannen. Det er paradoksalt at minstepensjonistens barn dermed skal sørge for at de barnløses gode tilleggspensjoner kan betales i fremtiden. Bare Høyre har våget å møte dette problemet. De andre har skjøvet det foran seg i en slags etter-oss-kommer-syndfloden-tankegang. Vi ber Regjeringen kombinere utvidelsen av besteårsregelen med en ordning hvor den dokumenterbare omsorgstid for småbarn kan godkjennes i ettertid — ikke nødvendigvis med tre poeng pr. år, det kan være mindre. Hovedpoenget og hovedsaken er at det er noe som representerer en erkjennelse av at omsorgsarbeidet har vært en viktig innsats ikke bare for familien, men for hele samfunnet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Thea Knutzen: Bare en kort stemmeforklaring til Høyres medlemmer.

Høyre har ikke funnet rom for det tillegget på 14 dager i svangerskapspermisjonen som er foreslått av Regjeringen. Det medfører at jeg vil tilrå at Høyres medlemmer stemmer imot følgende punkter på side 33 i innstillingen: Det gjelder § 3—21 nr. 2 punkt 2 — altså første ledd. Det gjelder i annen spalte § 3—21 nr. 4 første ledd. Det gjelder § 3—21 nr. 5 første ledd og § 3—21 nr. 5 annet ledd. Videre gjelder det § 3—21 A nr. 1 fjerde ledd. Det gjelder også på side 41 i innstillingen under XIV, «I § 32 nr. 1 bokstav b . . .», og til slutt gjelder det under XX. på side 42 der man har et alternativt forslag under punkt 6, forslag nr. 2.

Tove Kari Viken: Jeg vil be om å få gi en kort stemmeforklaring til Senterpartiets representanter. Det gjelder § 8—3 tredje ledd, som vi skal stemme imot. Det gjelder krav til flytting som vilkår for tilståelse av uførepensjon. Vi er sammen med SV om en merknad på dette punkt, men vi skal ikke stemme mot § 8—3 annet ledd, som gjelder krav til å kunne ta et annet yrke for å få rett til stønad. Det er altså § 8—3 tredje ledd vi skal stemme imot.

Roger Gudmundseth: Jeg vil også bare gi en kort stemmeforklaring i forhåpning om muligens å medvirke til forenkling av voteringene.

Arbeiderpartiet vil stemme for innstillingen i alle deler. Når det gjelder forslag nr. 9, fra

SV, er det et tillegg til SVs forslag nr. 8, som Arbeiderpartiet vil stemme imot.

Når det gjelder forslag nr. 10, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er det et nytt forslag om tillegg til § 7—8 A, som Arbeiderpartiet vil stemme imot.

Presidenten: Presidenten håper at alle disse stemmeforklaringer så tidlig og samlet likevel går inn i representantenes bevissthet, så vi holder klar linje fremover.

Borghild Røyseland: Jeg antar min stemmeforklaring blir enkel.

Jeg vil gjerne si til Kristelig Folkepartis medlemmer at vi stemmer for innstillingen på alle punkter bortsett fra Ny § 7—8 A punkt 5, som står på side 35. Her har vi et alternativt forslag vi skal stemme på, forslag nr. 1, som er et forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er avsluttet.

Under debatten er det fremsatt i alt 10 forslag.

Det er forslag nr. 1, fra Ole Johs. Brunæs på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Det er forslag nr. 2, fra Ole Johs. Brunæs på vegne av Høyre.

Det er forslagene nr. 3—7, fra Inger-Marie Ytterhorn på vegne av Fremskrittspartiet.

Det er forslagene nr. 8 og 9, fra Marie Lovise Widnes på vegne av SV.

Og det er forslag nr. 10, fra Inger-Marie Ytterhorn på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Forslagene nr. 1—8 er tatt inn i innstillingen på sidene 30—31. Forslagene nr. 9 og 10 er omdelt i salen.

Forslagene nr. 3—7 inneholder anmodninger til Regjeringen og blir under henvisning til forretningsordenens § 30 fjerde ledd å oversende til Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt

vedtak

til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover.

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 2-2 skal lyde:

Utgifter til opphold og behandling i godkjent helseinstitusjon som ikke går inn under bestemmelsene i lov om sykehus kapittel III eller lov om psykisk helsevern kapittel V godtgjøres etter forskrifter og takster som fastsettes av departementet. Godtgjørelse ytes for alle ukedager fra og med innleggelsesdagen.

§ 2-3 første ledd oppheves.

§ 2-3 nytt første ledd skal lyde:

Trygden yter fastlønnstilskudd som delvis skal dekke kommunens utgifter til fast ansatte leger og fysioterapeuter. Fastlønnstilskuddet ytes i stedet for godtgjørelse etter § 2-5 og utbetales til kommunen. Kongen gir forskrift om fastlønnstilskuddet.

§ 2-4 skal lyde:

Utgifter til veiledning i familieplanlegging og kontrollundersøkelser under svangerskap som utføres i helsestasjon, godtgjøres etter forskrifter som fastsettes av departementet.

Den trygdede har rett til full godtgjørelse for nødvendige utgifter til jordmorhjelp og legehjelp ved nedkomst og ved sykdom som inntreffer i forbindelse med nedkomst. I tillegg ytes en engangsstønad som fastsettes av Stortinget.

§ 2-8 nr. 2 og 3 skal lyde:

2. Trygdet som nevnt i nr. 1 har rett til stønad etter bestemmelsene i §§ 2-2 til 2-7, 2-10 og 2-11. *Departementet kan i forskrift fastsette hvor store egenandeler trygdede under opphold utenfor riket skal betale for legehjelp, behandling hos tannlege for sykdom, viktigere legemidler og fysikalsk behandling forordnet av lege.*

   Under opphold utenfor riket gis full godtgjørelse av nødvendige utgifter til ambulansetransport og til behandling og pleie i helseinstitusjon som er godkjent av Rikstrygdeverket eller den det bemyndiger, hvis det er anledning til det, og forsvarlig behandling ikke kan gis i hjemmet eller annet høvelig oppholdssted.

   Ved fravær fra hjemstedet under opphold utenfor riket godtgjøres oppholdsutgifter etter regler og takster som fastsettes av departementet.

   Merutgiftene ved i utlandet å søke annen lege, tannlege, helseinstitusjon m.v. enn vedkommende konsulat kan vise til, godtgjøres ikke med mindre øyeblikkelig hjelp er nødvendig og billigere forsvarlig behandling ikke kan skaffes.
3. Dersom person som går inn under nr. 1 er trygdet etter § 1-2 nr. 1 og forsørger ektefelle og barn under 18 år, har disse under opphold utenfor riket rett til stønad etter *bestemmelsene i nr. 2.*

§ 2-9 første ledd skal lyde:

Ved sykdom og ved nedkomst som inntreffer utenfor riket begrenses stønaden til det beløp som ville blitt betalt om tilsvarende behandling var blitt gitt her i riket. Rikstrygdeverket kan fastsette regler og takster for slik stønad. *Ved opphold og behandling i helseinstitusjon ytes stønad med inntil et beløp som fastsettes av departementet.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3-2 nr. 1 nytt fjerde ledd skal lyde:

For en tidsbestemt periode på inntil 12 uker kan det også ytes sykepenger dersom den trygdede er helt arbeidsufør i forhold til det arbeid vedkommende var i på sykmeldingstidspunktet, men for øvrig antas i stand til å utføre annet inntektsgivende arbeid. Det er et vilkår at vedkommende står tilmeldt arbeidsformidlingen som reell arbeidssøker. Rikstrygdeverket gir nærmere retningslinjer om dette.

Presidenten: Det er gjort kjent at SV her vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 85 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.32.13)

Videre var innstillet:

§ 3-5 nr. 3, 4 og 5 skal lyde:

3. Rett til å få sykepenger etter bestemmelsene i denne paragraf bortfaller ved midlertidige avbrudd i det løpende arbeidsforholdet på mer enn 14 dager.

   Rett til å få sykepenger av trygden etter bestemmelsene i nr. 1 har den trygdede til og med første søndag kl. 24 etter at arbeidsforholdet er opphørt, regnet fra siste arbeidsdag. Dette gjelder ikke ved midlertidige avbrudd som nevnt i første ledd.
4. Fra trygden ytes feriepenger med 10,2 prosent av utbetalte sykepenger for inntil 10 uker (50 sykepengedager) hvert opptjeningsår. *Ved beregning av feriepenger legges de 10 første stønadsukene i opptjeningsåret til grunn.* For arbeidstakere som har fylt 59 år innen 1. september i opptjeningsåret, forhøyes prosentsatsen med 2,3 prosentpoeng.
5. Bestemmelsene i kapitlene 14, 15 og 18 får anvendelse på sykepenger etter nr. 2 i denne paragraf så langt de passer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3-16 første ledd skal lyde:

Den som er arbeidsløs og som blir arbeidsufør i tidsrom hvori han får dagpenger som nevnt i § 4-1 bokstav a, heri medregnet ventetid etter *§ 4-2* nr. 2 første ledd, har rett til *sykepenger* fra og med den dag arbeidsuførheten inntrer. *Inntektsgrunnlaget for sykepenger pr. uke fastsettes til samme beløp som dagpenger etter § 4-3 nr. 5 utgjør pr. uke. Til den som har hevet dagpenger og/eller sykepenger etter denne paragraf i tilsammen mer enn 8 uker hvert kalenderår, ytes et ferietillegg på 9½ prosent til sykepengene på samme måte som ved stønad etter kapittel 4.*

Presidenten: Her er det gjort kjent at SV vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 83 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.32.50)

Videre var innstillet:

§ 3-19 første ledd skal lyde:

Til *en person* som er innlagt *i institusjon, herunder privat forpleiningssted, med rett til fri forpleining av det offentlige*, og som ikke forsørger ektefelle eller barn under 18 år som selv er trygdet eller går inn under § 2-1 nr. 2, skal sykepengene ytes med halvparten av fulle sykepenger fra og med den fjerde kalendermåned etter den måned forpleiningen tok til. Sykepengene skal likevel ikke være lavere enn beregnet etter minstegrunnlaget, jfr. § 3-4 tredje *ledd*.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Før presidenten går videre og refererer komiteens innstilling til § 3—21, vil presidenten ta opp to forslag som gjelder § 3—21. Det er forslag nr. 8 og forslag nr. 9, begge fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 8 lyder:

«§ 3—21 skal lyde:

1. Ved fødsel ytes fødselspenger til trygdet kvinne som har vært ansatt i offentlig eller privat tjeneste, har utøvd selvstendig næring eller hatt inntekt utenfor tjenesteforhold som nevnt i § 6-4 første ledd nr. 1 bokstav a og b i tilsammen minst seks måneder i de siste ti måneder før fødselen og herunder vært sikret sykepenger. Likt med arbeid som nevnt ansees tidsrom hvori vedkommende oppebærer sykepenger, fødselspenger etter nr. 1 til 5 paragrafen her, omsorgspenger etter § 3-21 A nr. 1 til 4 eller dagpenger som nevnt i § 4-1 bokstav a.

   Rett til fødselspenger har også kvinne som etter særskilt bestemmelse i lov eller forskrift må slutte i arbeid pga. svangerskapet før vilkårene i første ledd om yrkesaktivitet m.v. før fødselen er oppfylt. Det er et vilkår at omplassering til annet høvelig arbeid innen samme bedrift ikke har kunnet foretas. Videre må de alminnelige vilkår for rett til sykepenger være oppfylt på det tidspunkt kvinnen slutter i arbeid. Vilkårene i første ledd for rett til fødselspenger gjelder ikke for trygdet kvinne som nevnt i § 3-14.

   Når faren fyller vilkårene i første ledd, ytes fødselspenger også til ham etter bestemmelsene i nr. 2 og 3, dersom han fyller de alminnelige vilkår for rett til sykepenger på det tidspunktet han overtar omsorgen for barnet.

2. Fødselspenger ytes til begge foreldre tilsammen i inntil 260 dager. Fødselspengeperioden skal deles mellom foreldrene slik at hver av dem skal ta ut minst 65 dager etter fødselen når de bor sammen. Dersom faren ikke tar ut 65 dager reduseres stønadsperioden til 195 dager.

   Kvinne som ikke er i arbeid de to siste ukene før fødselen, har i tillegg rett til svangerskapspenger i inntil 10 dager før fødselen. (Kvinne som velger fødselspenger med redusert sats har rett til svangerskapspenger i 12 dager før fødselen ved tilsvarende fravær fra arbeidet.)

   Til kvinne som nevnt i nr. 1 annet ledd ytes fødselspenger fra det tidspunkt hun må slutte i arbeid og fram til fødselen. Fødselspenger utbetalt i dette tidsrommet går ikke til fradrag i fødselspenger etter første ledd.

   Fødselspenger ytes med samme beløp som sykepenger og ytes for alle dager unntatt lørdager og søndager.

3. Fødselspengeperioden begynner å løpe fra det tidspunkt kvinnen slutter i arbeid, men tidligst 60 dager før fødselen.

   Retten til fødselspenger etter fødselen er betinget av at enten mor eller far har omsorg for barnet og pga. dette ikke er i arbeid. Har kvinnen ikke omsorg for barnet, ytes dog fødselspenger etter fødselen under fravær fra arbeid i inntil 30 dager.

   Under delvis fravær fra arbeidet ytes reduserte fødselspenger. Dersom moren har gjenopptatt arbeidet delvis og har reduserte fødselspenger, ytes det reduserte fødselspenger til faren. Fødselspengene til faren skal i slike tilfelle ikke utgjøre større del enn det som svarer til reduksjonen i morens arbeid.

4. Ved arbeidsuførhet på grunn av sykdom faller retten til fødselspenger bort og erstattes av sykepenger. Dette gjelder likevel ikke i de to siste ukene før fødselen. Tidsrom hvor det utbetales sykepenger går til fradrag i stønadsperioden for fødselspenger, jfr. likevel annet og tredje ledd.

   En kvinne som før fødselen blir arbeidsufør på grunn av sykdom mens hun ennå er i arbeid, har rett til sykepenger etter vanlige regler inntil de siste to ukene før fødselen. Slike tidsrom går ikke til fradrag i fødselspengeperioden.

   Dersom kvinnen etter fødselen er helt avskåret fra å dra omsorg for barnet på grunn av egen sykdom, faller retten til fødselspenger bort og erstattes av sykepenger. Fødselspengene tar igjen å løpe fra og med den dag arbeidsuførheten opphører. Også dersom barnet er innlagt i helseinstitusjon e.l. kan retten til fødselspenger utsettes.

   Dersom kvinner er helt avskåret fra å dra omsorg for barnet pga. egen sykdom, kan det ytes fødselspenger til faren.

   Det ytes ikke fødselspenger etter at barnet er fylt ett år.

5. Dersom en kvinne dør i løpet av de første 52 uker etter fødselen, skal barnets far ytes fødselspenger i inntil 260 dager.

   Dersom kvinnen selv hadde rett til fødselspenger, kan ytelser som er utbetalt til henne og ytelser til barnets far tilsammen ikke tilstås for lengre tid enn 260 dager, eventuelt med forlengelse som nevnt i nr. 2 annet punktum.

6. Til trygdet kvinne som ikke fyller vilkårene for rett til fødselspenger etter nr. 1, ytes ved fødselen engangsstønad som fastsettes av Stortinget. Ved flerbarnsfødsler utgjør stønaden det fastsatte beløpet multiplisert med antall barn som er født. Dersom kvinnen mottar sykepenger, ytes engangsstønaden bare i den utstrekning den oversti-

ger sykepenger utbetalt etter fødselen.

Til kvinne som fyller vilkårene i nr. 1, ytes engangsstønad etter første ledd i den utstrekning den overstiger utbetalte fødselspenger etter nr. 1 til nr. 5 og sykepenger etter nr. 3 første og tredje ledd.

Dersom kvinnen dør i forbindelse med fødselen, går retten til fødselspenger etter første og annet ledd over på barnets far dersom han har omsorgen for barnet. Slik stønad ytes bare i den utstrekning den overstiger fødselspenger til faren etter nr. 5.»

Forslag nr. 9 er et tillegg til forslag nr. 8 og lyder:

«Pkt. 2, nytt femte ledd skal lyde:

I tillegg ytes feriepenger til arbeidstaker med 10.2 prosent av utbetalte fødselspenger for inntil 12 uker pr. stønadsperiode med full sats. Det er de 12 første ukene i stønadsperioden som legges til grunn ved beregning av feriepenger.»

Presidenten foreslår at det voteres samlet over disse to forslagene fra SV før man går over til de enkelte endringer i § 3—21 som innstillingen tar opp.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.33.40)

Presidenten: Vi går så til komiteens innstilling til § 3—21.

Komiteen hadde innstillet:

§ 3—21 nr. 1 femte ledd skal lyde:

I tillegg ytes feriepenger til arbeidstaker med 10,2 prosent av utbetalte fødselspenger for inntil 12 uker *pr. stønadsperiode* med full sats eller for inntil 15 uker *pr. stønadsperiode* med 80 prosent av full sats. *Det er de 12, henholdsvis 15, første ukene i stønadsperioden som legges til grunn ved beregning av feriepenger.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3—21 nr. 2 skal lyde:

2. Fødselspenger ytes i inntil *150* dager *(190* dager med redusert sats) fra det tidspunkt kvinnen slutter i arbeid, men høyst i 60 dager før fødselen. Ved flerbarnsfødsler forlenges stønadsperioden med 10 dager (15 dager med redusert sats) for hvert barn som fødes utover *ett.*

Presidenten: Presidenten forstår det slik at Høyre og Fremskrittspartiet ønsker å stemme mot dette ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 59 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.34.25)

Videre var innstillet under § 3—21 nr. 2:

Kvinne som ikke er i arbeid de to siste ukene før fødselen, har i tillegg rett til svangerskapspenger i inntil 10 dager før fødselen. (Kvinne som velger fødselspenger med redusert sats har rett til svangerskapspenger i 12 dager før fødselen ved tilsvarende fravær fra arbeidet.)

Kvinne som nevnt i nr. 1 annet ledd ytes *forlengede svangerskapspenger* fra det tidspunkt hun må slutte i arbeid og fram til fødselen. *Forlengede svangerskapspenger* utbetalt i dette tidsrommet går ikke til fradrag i fødselspenger etter første ledd.

Retten til fødselspenger etter fødselen er betinget av at kvinnen har omsorg for barnet og ikke er i arbeid. Har kvinnen ikke omsorg for barnet, ytes dog fødselspenger etter fødselen under fraværet fra arbeidet i inntil 30 dager. Under delvis fravær fra arbeidet ytes reduserte fødselspenger.

Presidenten: Presidenten forstår det slik at Fremskrittspartiet ønsker å stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 80 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.34.54)

Videre var innstillet:

§ 3—21 nr 3. første og annet ledd skal lyde:

3. Ved arbeidsuførhet på grunn av sykdom faller retten til fødselspenger bort og erstattes av sykepenger. *Dette gjelder likevel ikke i de to siste ukene før fødselen.* Tidsrom hvor det utbetales sykepenger går til fradrag i stønadsperioden for fødselspenger, jfr. likevel annet og tredje ledd. Når tidsrom med sykepenger går til fradrag i stønadsperioden for fødselspenger, skal sykepenger for det tidsrom som svarer til den gjenværende del av fødselspen-

geperioden, ytes med det samme beløp som fødselspengene.

En kvinne som før fødselen blir arbeidsufør på grunn av sykdom mens hun ennå er i arbeid, har rett til sykepenger etter vanlige regler *inntil de siste to ukene før* fødselen. Slike tidsrom går ikke til fradrag i fødselspengeperioden.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

I § 3—21 nr. 4 første ledd erstattes tallet «110» med tallet «120» og tallet «145» med tallet «160».

I § 3—21 nr. 5 første ledd erstattes tallet «28» med tallet «30», tallet «140» med tallet «150» og tallet «175» med tallet «190».

I § 3—21 nr. 5 annet ledd erstattes tallet «140» med tallet «150» og tallet «175» med tallet «190».

Presidenten: Her er det gjort kjent at Høyre og Fremskrittspartiet vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 59 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.36.06)

Videre var innstillet:

§ 3—21 A nr. 1 tredje ledd skal lyde:

I tillegg ytes feriepenger til arbeidstaker med 10,2 prosent av utbetalte omsorgspenger for inntil 12 uker *pr. stønadsperiode* med full sats eller for inntil 15 uker *pr. stønadsperiode* med 80 prosent av full sats. *Det er de 12, henholdsvis 15, første ukene i stønadsperioden som legges til grunn ved beregning av feriepenger.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

I § 3—21 A nr. 1 fjerde ledd erstattes tallet «130» med tallet «140» og tallet «165» med tallet «180».

Presidenten: Det er her gjort kjent at Høyre og Fremskrittspartiet vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 59 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.37.09)

Videre var innstillet:

§ 3—23 nr. 2 første ledd skal lyde:

Trygdet som har omsorgen for langvarig syke eller funksjonshemmede barn som må delta i kurs eller i opplæring på annen måte ved godkjent helseinstitusjon for å kunne ta seg av og behandle barnet, har rett til sykepenger under kurs- eller opplæringsfravær. Det samme gjelder foreldre til hørselshemmede og synshemmede barn som deltar på *foreldrekurs godkjent av departementet.*

§ 3—23 nr. 3 nytt siste punktum skal lyde:

Ved beregning av feriepenger legges de 12 første stønadsukene i opptjeningsåret til grunn.

§ 4—2 nr. 3 bokstav k første og annet punktum skal lyde:

k) har fødselspenger etter lovens § 3—21, nr. 1 til 5, *omsorgspenger med adopsjon etter § 3—21 A nr. 1 til 4* eller full uførepensjon etter kapittel 8 eller 11. Det samme gjelder når den trygdede har *fulle* sykepenger etter denne lovs *kapittel 3.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 6—4 femte ledd annet punktum skal lyde:

Den del av pensjonsgivende inntekt som overstiger *seks* ganger grunnbeløpet medregnes bare med ½.

§ 6—6 nr. 2 siste ledd skal lyde:

Det samlede poengtall for året etter nr. 1 og 2 må ikke overstige *7,00.*

Presidenten: Her er det gjort kjent at Fremskrittspartiet og SV vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 74 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.38.03)

Videre var innstillet:

§ 6-7 skal lyde:

1. *For hvert kalenderår som en person har hatt omsorgen for små barn, kan det godskrives pensjonspoeng som nevnt i nr. 3. Med små barn menes barn som ikke har fylt 7 år ved utløpet av året.*

   Pensjonspoengene godskrives den som mottar barnetrygd for barnet etter lov av 24. oktober 1946.
2. *Pensjonspoeng som nevnt i nr. 3 kan videre godskrives for hvert kalenderår som en person har utført omsorgsarbeid for eldre, syke eller funksjonshemmede utenfor institusjon. Omsorgsarbeidet må ha pågått i minst 6 måneder av vedkommende kalenderår, og det må ha hatt et slikt omfang at det i det vesentlige har hindret vedkommende i å forsørge seg selv.*
3. *Person som går inn under nr. 1 eller nr. 2, godskrives et poengtall på 3,00 for det enkelte år. I dette poengtallet gjøres det fradrag for poengtall godskrevet etter §§ 6-5 og 6-6.*
4. *Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i paragrafen her, og kan herunder gi regler om godskriving av pensjonspoeng når foreldrene deler omsorgen for barn og om hvilke omsorgsforhold som skal omfattes av bestemmelsene i nr. 2. Departementet kan videre gi forskrift om hvordan et omsorgs- eller pleieforhold skal dokumenteres og om plikt for andre offentlige organer til å yte bistand når det gjelder slik dokumentasjon.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 7-3 nr. 2 første og annet ledd skal lyde:

Full tilleggspensjon ytes til person som er blitt godskrevet pensjonspoeng for minst 40 år. Dersom det er godskrevet pensjonspoeng for færre enn 40 år, blir pensjonen tilsvarende redusert.

Full tilleggspensjon utgjør 42 prosent av det beløp som framkommer ved at grunnbeløpet multipliseres med sluttpoengtallet, se tredje ledd. Tilleggspensjon ytes likevel med 45 prosent av nevnte beløp for så vidt gjelder en så stor del av full tilleggspensjon som svarer til antall år med pensjonspoeng før 1992.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 74 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.38.33)

Videre var innstillet:

§ 7-3 nr. 3 skal lyde:

3. Personer som er født i årene 1923 - 1944, og som har tapt minst halvparten av ervervsevnen før fylte 22 år, har rett til en minste garantert tilleggspensjon *beregnet på grunnlag av full opptjeningstid. Pensjonen beregnes etter:*

- *sluttpoengtall 1.6 når vedkommende er født i årene 1923 og 1924.*
- *sluttpoengtall 2.0 når vedkommende er født i årene 1925 -1944.*

Dette gjelder uten hensyn til bestemmelsen i nr. 1 og 2 og i § 19-6. Dersom pensjonistens grunnpensjon er redusert på grunn av manglende trygdetid, skal den garanterte tilleggspensjonen reduseres tilsvarende. Tilleggspensjon fastsatt etter de vanlige regler går til fradrag i den garanterte tilleggspensjonen. Dette gjelder også tilleggspensjon fastsatt på grunnlag av avdød ektefelles opptjening.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 7-7 skal lyde:

Til alderspensjonist som forsørger ektefelle, kan det ytes ektefelletillegg. *Ektefelletillegg utgjør 50 prosent av pensjonistens fulle* grunnpensjon uten ventetillegg etter *§ 7-10.*

Som forsørget regnes ikke ektefelle som har egen årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet. Det samme gjelder ektefelle som etter loven her får alderspensjon, uførepensjon eller attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan tilstås, eller som får avtalefestet pensjon med statstilskott.

Rett til ektefelletillegg foreligger bare i den utstrekning ektefelletillegg kan tilstås etter bestemmelsene i § 7-8 A om inntektsprøving av forsørgingstillegg.

§ 7-8 første og annet ledd skal lyde:

Til alderspensjonist som forsørger barn under 18 år *kan det* ytes barnetillegg som for hvert barn utgjør 25 prosent av grunnbeløpet. *Som forsørget regnes ikke barn som har egen årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet eller som har rett til pensjon etter bestemmelsene i kapittel 10. Barnetillegg reduseres tilsvarende dersom grunnpensjonen er redusert på grunn av manglende trygdetid, jfr. § 7-2 nr. 3.*

Rett til barnetillegg foreligger bare i den utstrekning barnetillegg kan tilstås etter bestemmelsene i § 7-8 A om inntektsprøving av forsørgingstillegg.

§ 7-8 sjette ledd siste punktum oppheves.

Ny § 7-8 A skal lyde:

1. *Ektefelletillegg etter § 7-7 og barnetillegg etter § 7-8 reduseres eller faller bort dersom inntekt som nevnt i nr. 2 overstiger et fastsatt fribeløp, jfr. nr. 3.*
2. *Inntekt som kan medføre reduksjon av forsørgingstillegg er den inntekt som pensjonisten har i samme periode ogsom består i:*
   a) *Grunnpensjon og tilleggspensjon etter loven her og særtillegg etter loven om denne ytelsen.*
   b) *Tilsvarende ytelser fra norsk offentlig eller privat pensjonsordning, inkludert forsørgingstillegg til slike ytelser.*
   c) *Norsk individuell pensjonsforsikring, livrente m.v.*
   d) *Arbeidsinntekt.*

   Ved inntektsprøving av barnetillegg for barn som bor sammen med begge foreldrene, skal det i tillegg regnes med inntekt som nevnt i første ledd hos den andre av foreldrene. I summen av inntekt etter annet ledd bokstav b - d skal det gjøres et fradrag svarende til grunnbeløpet.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.39.21)

Presidenten: Forslag nr. 10, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, gjelder tilføyelse av et nytt siste ledd under pkt. 2 i § 7—8 A:

«Kapitalinntekter medfører ikke reduksjon av forsørgertillegg.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes med 47 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.39.57)

Videre var innstillet under ny § 7—8 A:

3. *Ved inntektsprøving av ektefelletillegg skal fribeløpet svare til minstepensjon for ektepar tillagt 25 prosent av grunnbeløpet.*

   Ved inntektsprøving av barnetillegg for barn som bor sammen med begge foreldrene, økes fribeløpet etter første ledd med 25 prosent av grunnbeløpet for hvert forsørget barn.

   Dersom barn ikke bor sammen med begge foreldrene, skal fribeløpet ved inntektsprøving av barnetillegg svare til minstepensjon for enslig med tillegg som nevnt i annet ledd, likevel slik at det gis tillegg for ett barn mer enn det faktiske barnetall.

   Dersom pensjonistens grunnpensjon er redusert på grunn av manglende trygdetid, skal fribeløpene etter første til tredje ledd reduseres tilsvarende.

   Med «minstepensjon» menes full minsteytelse etter loven her og etter loven om særtillegg etter satsene for henholdsvis ektefeller som begge er pensjonister (første ledd) og for ugift person (tredje ledd).
4. *Forsørgingstillegg reduseres med 50 prosent av den del av inntekt etter nr. 2 som overstiger fribeløpet etter nr. 3. Fradraget fordeles på ektefelletillegg og barnetillegg i forhold til tilleggenes størrelse.*

Presidenten: Presidenten regner her med at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 83 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.40.27)

Videre var innstillet under ny § 7—8 A:

5. *Departementet gir forskrift om gjennomføringen av inntektsprøving etter paragrafen her, inkludert bestemmelser om hvorvidt og i hvilken utstrekning kapitalinntekt skal inngå ved prøvingen, bestemmelser om at visse offentlige ytelser ikke skal tas med i inntektsgrunnlaget og bestemmelser om i hvilke tilfelle fastsatte forsørgingstillegg*

skal endres som følge av endringer i inntekt som inngår i prøvingen.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag. Det er forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

«§ 7—8 A (ny) nr. 5 skal lyde:

Departementet gir forskrift om gjennomføring av inntektsprøving etter paragrafen her, inkludert bestemmelser om at visse offentlige ytelser ikke skal tas med i inntektsgrunnlaget og bestemmelser om i hvilke tilfelle fastsatte forsørgingstillegg skal endres som følge av endringer i inntekt som inngår i prøvingen.»

Etter det presidenten kan se, er det nær sammenheng mellom dette forslaget og forslag nr. 10, som nylig er vedtatt av Odelstinget. Presidenten går derfor ut fra at Odelstinget nå vil vedta forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i stedet for innstillingen under nr. 5.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 7—9 nr. 1 skal lyde:

Til alderspensjonist som er innlagt *i institusjon, herunder privat forpleiningssted, med rett til fri forpleining av det offentlige, eller som er innsatt i en av fengselsvesenets anstalter,* skal alderspensjonen ytes etter bestemmelsene i paragrafen her fra og med den andre kalendermåned etter den måned forpleiningen tok til. For alderspensjonist som ved innleggelsen hadde opphold i *institusjon som ikke omfattes av første punktum,* skal pensjonen omregnes straks hvis ikke annet følger av *forskrift fastsatt* av departementet, jfr. nr. 6 første ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 7—9 nr.4 første ledd skal lyde:

4. Til pensjon etter bestemmelsen i nr. 2 *ytes 10* prosent av eventuelt særtillegg etter § 2 første ledd i lov av 19. juni 1969 nr. 61.

§ 7—9 nr. 5 skal lyde:

5. Til pensjonist som også har rett til pensjon fra tjenestepensjonsordning som omfattes av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser eller har rett til pensjon etter lov om yrkesskadetrygd eller en av lovene om krigspensjonering, skal pensjon etter bestemmelsene i nr. 2—4 forhøyes med det tilsvarende beløp, hvis differansen mellom pensjon etter § 7—2 til § 7—8, *tillagt eventuelt* særtillegg, og pensjon med tillegg etter bestemmelsene i denne paragraf overstiger forpleiningsutgiftene.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.41.47)

Videre var innstillet:

§ 7-9 nr. 7 skal lyde:

Etter forskrift som gis av departementet, kan *en pensjonist* som er under privat forpleining som godtgjøres *av det offentlige, kreve at den offentlige godtgjørelsen faller bort* dersom forpleiningen skjer hos familien eller hos slektninger eller når særlige grunner taler for det. *Det er et vilkår at bortfall av godtgjørelsen og utbetaling av ytelse uten reduksjon etter paragrafen her vil være til gunst for pensjonisten.*

§ 7-10 skal lyde:

Alderspensjon til pensjonist som ikke har fylt 70 år, reduseres eller faller bort dersom pensjonisten har en årlig ervervsinntekt som overstiger grunnbeløpet. Pensjonen med eventuelt særtillegg, men uten forsørgingstillegg for ektefelle eller barn, settes da ned med 50 prosent av den overskytende inntekt. Summen av pensjon og ervervsinntekt kan ikke utgjøre mer enn tidligere ervervsinntekt. Med ervervsinntekt menes pensjonsgivende inntekt etter bestemmelsene i kapittel 6.

For pensjonist som har rett til alderspensjon etter bestemmelsene i § 7-4 eller § 11-13, gjelder bestemmelsene i første ledd bare i den utstrekning pensjonen derved ikke blir lavere enn den pensjon de kunne tatt ut etter de regler om prøving mot ervervsinntekt som kom til anvendelse før vedkommende fylte 67 år.

Alderspensjon som tas ut før fylte 70 år ytes på grunnlag av rettigheter opparbeidet før 1.

januar i det år vedkommende fyller 67 år. Ved fylte 70 år omregnes pensjonen under hensyn til pensjonsrettigheter som er opparbeidet etter det kalenderår vedkommende fylte 66 år.

Departementet gir forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i paragrafen her, herunder regler om fastsetting av tidligere ervervsinntekt med særregler for personer med lav tidligere inntekt, og regler om fastsetting og endring av ervervsinntekten som pensjonist.

§ 7-11 annet ledd annet punktum skal lyde:

Endring av tilleggspensjonen som følge av pensjonspoeng godskrevet etter *bestemmelsene i kapittel 6* i perioden med avtalefestet pensjon foretas først ved fylte 70 år.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 8—3 annet ledd skal lyde:

Ved bedømmelsen av i hvilken grad ervervsevnen skal anses nedsatt, tas hensyn til den trygdedes reelle muligheter for ervervsinntekt eller innsats *i ethvert arbeid som han kan utføre*, sammenlignet med tilsvarende muligheter før han ble ufør.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 81 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.42.25)

Videre var innstillet:

§ 8—3 tredje ledd skal lyde:

Departementet gir nærmere forskrifter om

a) *krav til attføring i form av flytting som vilkår for rett til uførepensjon*
b) gjennomgått attføring og andre tiltak som vilkår for rett til uførepensjon til personer med rusmiddelproblemer og/eller psykososiale problemer.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 79 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.42.49)

Videre var innstillet:

§ 8—4 nr. 3 første ledd skal lyde:

3. Full tilleggspensjon skal svare til tilleggspensjon fastsatt etter bestemmelsene i § 7—3, også bestemmelsene i nr. 3 om en garantert tilleggspensjon ved uførhet før fylte 22 år for personer født i årene 1923—1944.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 8—4 nr. 4 nytt siste ledd skal lyde:

Ved fastsetting av det framtidige årlige poengtallet i tilfelle hvor vilkåret i § 8—3 om at ervervsevnen skal være nedsatt med minst halvparten er oppfylt tidligst 1. januar 1992, skal poengtallen for de enkelte år før 1992 omregnes under hensyn til bestemmelsene i § 6—4 femte ledd om begrenset medregning av pensjonsgivende inntekt som overstiger seks ganger grunnbeløpet.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 74 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.43.20)

Videre var innstillet:

§ 8-5 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke forsørgingstillegg etter §§ 8-7 og 8-8.

§ 8-7 skal lyde:

Til uførepensjonist som forsørger ektefelle som har fylt 60 år, kan det ytes ektefelletillegg. *Tillegg kan også ytes dersom ektefellen er yngre, så lenge det på grunn av omsorg for barn, tilsyn og pleie av pensjonisten eller av andre grunner ikke kan ventes at ektefellen skaffer seg arbeidsinntekt. Ektefelletillegget utgjør 50 prosent av pensjonistens fulle grunnpensjon.*

Som forsørget regnes ikke ektefelle som har egen årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet. Det samme gjelder ektefelle som etter loven her får alderspensjon, uførepensjon eller attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan tilstås, eller som får avtalefestet pensjon med statstilskott.

Rett til ektefelletillegg foreligger bare i den utstrekning ektefelletillegg kan tilstås etter bestemmelsene i § 7-8 A nr. 2 - 5 om inntektsprøving av forsørgingstillegg.

§ 8-8 første og annet ledd skal lyde:

Til uførepensjonist som forsørger barn under 18 år, kan det ytes barnetillegg som for hvert barn utgjør 25 prosent av grunnbeløpet. *Som forsørget regnes ikke barn som har egen årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet eller som har rett til pensjon etter bestemmelsene i kapittel 10. Barnetillegg reduseres tilsvarende dersom grunnpensjonen er redusert på grunn av manglende trygdetid, jfr. § 8- 4 nr. 1 og 2.*

Rett til barnetillegg foreligger bare i den utstrekning barnetillegg kan tilstås etter bestemmelsene i § 7-8 A nr. 2 - 5 om inntektsprøving av forsørgingstillegg.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 85 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.43.53)

Videre var innstillet:

§ 10-11 skal lyde:

1. Et barn har rett til barnepensjon etter bestemmelsene i paragrafen her dersom
   a) barnet oppholder seg i riket, og
   b) minst en av foreldrene *hadde vært pensjonstrygdet i det siste året fram til dødsfallet, eller*
   c) *minst en av foreldrene hadde hatt pensjon etter loven her i det siste året fram til dødsfallet, eller*
   d) *barnet eller minst en av foreldrene er statsløs eller flyktning (se § 7-2 nr. 4 annet ledd).*

   Dersom vilkårene i første ledd bokstav c eller d ikke er oppfylt, og en av foreldrene eller begge fyller vilkåret i første ledd bokstav b, men var ufør(e) uten rett til uførepensjon fordi vilkåret i § 8-1 nr. 1 første ledd bokstav b ikke var oppfylt, ytes ikke barnepensjon.

   Likt med opphold i riket regnes tidsrom i utlandet da barnet er pensjonstrygdet.
2. *Vilkåret i nr. 1 første ledd bokstav a om opphold i riket gjelder ikke dersom*
   a) *minst en av foreldrene har minst 20 års botid, eller*
   b) *avdød mor eller far har opptjent rett til tilleggspensjon, eller*
   c) *barna er foreldreløse og minst ett av barna i kullet oppholder seg i riket. Det har i denne sammenheng ingen betydning om det/de barn som oppholder seg i riket har passert aldersgrensa for rett til barnepensjon.*

   I tilfelle som nevnt i første ledd bokstav b skal pensjon til foreldreløst barn begrenses til tilleggspensjon med grunnpensjon etter en trygdetid som svarer til det antall poengår som tilleggspensjonen ytes etter. Barnepensjon som er fastsatt som en prosentsats av grunnbeløpet reduseres tilsvarende.
3. *Vilkårene i nr. 1 første ledd bokstav b - d gjelder ikke dersom*
   a) *dødsfallet inntraff mens avdøde var pensjonstrygdet og hadde vært det etter fylte 16 år med unntak av en samlet periode som ikke må overstige 5 år, eller*
   b) *dødsfallet inntraff mens avdøde var pensjonstrygdet, men før vedkommende hadde fylt 22 år, eller*
   c) *gjenlevende far eller mor har vært pensjonstrygdet i minst ett år når krav om barnepensjon settes fram og dessuten har vært pensjonstrygdet etter fylte 16 år med unntak av en samlet periode som ikke må overstige 5 år.*

   I tilfelle som nevnt i første ledd bokstav a og b tilstås barnepensjon først fra det tidspunkt avdøde ville ha vært pensjonstrygdet i ett år dersom dødsfallet ikke hadde skjedd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 10—11:

4. *Barnepensjon ytes dersom en av foreldrene eller begge er døde. Bestemmelsen i § 10-1 nr. 4 gjelder tilsvarende. Pensjon ytes inntil barnets fylte 18 år, men inntil fylte 20 år dersom begge foreldrene er døde og barnet er under utdanning. Også foreldreløse lærlinger, praktikanter o.l. har rett til barnepensjon etter fylte 18 år, men bare dersom arbeidsinntekt i utdanningsfasen fratrukket skatt utgjør mindre enn full minstepensjon (grunnpensjon med særtillegg etter satsene for enslige).*

   Når en av foreldrene er død, utgjør full pensjon for første barn 40 prosent av grunnbeløpet og full pensjon for hvert av de øvrige barn 25 prosent av grunnbeløpet. Er moren død, og farskap ikke fastslått,

ytes pensjon etter reglene i tredje ledd.

Er begge foreldrene døde, utgjør pensjonen for første barn samme beløp som etterlattepensjonen for den av foreldrene som i tilfelle ville fått størst slik pensjon. Dette gjelder selv om barnets foreldre ikke har vært gift med hverandre, eller ekteskapet er blitt oppløst ved skilsmisse. Full pensjon for neste barn utgjør 40 prosent av grunnbeløpet, og full pensjon for hvert av de øvrige barn utgjør 25 prosent av grunnbeløpet.

Barnepensjon som er beregnet for to eller flere barn anses gitt med like stort beløp til hvert barn.

Presidenten: Her har presidenten forstått det slik at Sosialistisk Venstreparti ønsker å stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 85 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.44.33)

Videre var innstillet under § 10—11:

5. *Barnepensjon til første barn når begge foreldrene er døde fastsettes på grunnlag av foreldrenes trygdetilknytning og opptjening i folketrygden på tidspunktet for dødsfallet i samsvar med bestemmelsene i §§ 10-1 nr. 1til 3 og 10-5 nr. 2.*

   Barnepensjon som er fastsatt som en prosentsats av grunnbeløpet reduseres tilsvarende dersom den gjenlevende av foreldrene ytes eller ville blitt ytet redusert grunnpensjon på grunn av manglende trygdetid.
6. *Etterlater avdøde seg flere barnekull som oppdras hver for seg, beregnes barnepensjonen særskilt for hvert barnekull og anses gitt med like stort beløp til hvert barn innenfor det enkelte kull.*
7. *Til barn som er innlagt i institusjon som nevnt i § 7-9 nr. 1, ytes barnepensjon etter forskrift som fastsettes av Kongen. Det kan herunder fastsettes at barnepensjon til søsken av barn i institusjon som nevnt, og til søsken av barn som forpleies i henhold til lov om barnevern, skal omregnes og ytes med inntil det beløp som vedkommende søsken ville få om de alene var berettiget til barnepensjon.*
8. *Barnepensjon fastsatt etter bestemmelsene i nr. 4 annet, tredje og fjerde ledd og nr. 7 faller bort i den utstrekning barnet har eller får rett til uførepensjon etter kapittel 8 eller attføringspenger i ventetid før uførepensjon etter kapittel 8 kan tilstås.*

   Retten til barnepensjon faller bort dersom barnet blir adoptert av et ektepar, eller dersom en ektefelle adopterer den annen ektefelles barn eller adoptivbarn. Ved adopsjon ellers beholder barnet pensjonsretten, men pensjonen regnes om etter bestemmelsene i nr. 4 annet ledd.
9. *Når en enslig person har fått foreldreansvar etter barnelovens § 36 for et barn med rett til barnepensjon, skal barnepensjonen falle bort eller omregnes for tidsrom hvor den enslige forsørgeren mottar ytelser etter kapittel 12. Barnepensjonen faller bort hvis en av foreldrene er død. Hvis begge foreldrene er døde, fastsettes barnepensjonen etter nr. 4 annet ledd første punktum.*

   Dersom et barnekull blir delt ved at foreldreansvaret etter barnelovens § 36 ikke gjelder alle barna i kullet, blir barna å anse som ulike barnekull, og barnepensjonen skal beregnes etter bestemmelsene i nr. 6.

§ 11-5 nr. 1 skal lyde:

Vilkårene i *§ 8-1 nr. 1* om opphold i riket og *forutgående trygdetilknytning* gjelder ikke.

§ 11-6 nr. 2 skal lyde:

Tilleggspensjonen reduseres ikke på grunn av manglende opptjeningstid, jfr. § 7-3 nr. 2 *første* ledd og § 8-4 nr. 3 første ledd.

§ 11-9 nr. 3 skal lyde:

Vilkårene i § 10-1 nr. *1* og § 10-11 nr. 1 *om opphold i riket og forutgående trygdetilknytning* gjelder ikke.

§ 12-1 siste ledd:

Som mor eller far regnes også den som på grunn av dødsfall har fått foreldreansvaret etter barnelovens § 36. For tidsrom med ytelser etter kapitlet her, skal barnepensjon til barnet etter § 10-11 falle bort *eller omregnes etter reglene i § 10-11 nr. 9.*

§ 14-9 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Uførepensjon etter kapittel 8 eller 11 *og attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan tilstås* gis først fra og med den kalendermåned hvori sykepengeperioden opphører dersom den trygdede mottar eller har mottatt sykepenger.

§ 14-9 sjette ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Det skal gjøres tilsvarende fradrag for differansen mellom utbetalt særtillegg etter den særskilte satsen som ytes til pensjonist som får ektefelletillegg for forsørgelse av ektefelle over

Trykt 7/1 1991

60 år og særtillegg for enslig. Fradraget kan likevel ikke være større enn faktisk utbetalt særtillegg.

Nåværende annet og tredje punktum blir fjerde og femte punktum.

§ 15-1 nr. 3 skal lyde:

Pensjon, grunnstønad, hjelpestønad, attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan *tilstås* og overgangsstønad gis i alminnelighet fra og med *kalendermåneden etter* den kalendermåned *vedkommende fyller* vilkårene for rett til ytelser og utbetales etterskottsvis pr. måned. Uførepensjon etter kapittel 8 eller 11 og *attføringspenger i påvente av uførepensjon*, utbetales likevel fra og med den kalendermåned pensjonen får virkning *i tilfelle hvor vedkommende mottar eller har mottatt sykepenger*, jfr. § 14-9 *fjerde ledd tredje punktum*. Tilsvarende gjelder når en trygdet med gradert uførepensjon tilstås uførepensjon for tap av restervervsevnen.

Stønad til barnetilsyn gis i alminnelighet fra og med den kalendermåned vilkårene for ytelsen er oppfylt og utbetales etterskottsvis pr. måned.

Løpende ytelse som nevnt i første og annet ledd opphører ved utgangen av den kalendermåned da retten til ytelser faller bort. Hvis en pensjon avløses av en annen pensjon, stopper utbetalingen likevel først fra den tid den nye ytelsen tar til å løpe.

§ 15-3 skal lyde:

1. *Når en ytelse blir satt opp eller ned på grunn av endrede forhold, gjelder bestemmelsene i § 15-1 nr. 1 og 3 tilsvarende. Oppjustering av ytelse gis likevel virkning fra og med den kalendermåned vilkårene for dette var oppfylt, og bestemmelsene i § 14-9 gjelder tilsvarende.*
2. *Dersom to ektefeller begge har pensjon etter loven her, og den ene ektefellen dør, skal pensjonen til den gjenlevende ektefellen omregnes fra og med kalendermåneden etter den kalendermåned da ektefellen døde.*

§ 15-5 nr. 1 første punktum skal lyde:

Helseinstitusjon for langtidspasienter, herunder privat forpleiningssted hvor forpleiningsutgifter dekkes *av det offentlige*, skal ha fullmakt til å disponere kontantytelser etter *loven her* for pasient som ikke er i stand til å disponere midlene selv.

§ 15-7 første ledd skal lyde:

Arbeidsgiver som betaler full lønn for et tidsrom hvor arbeidstakeren ikke er i arbeid, kan kreve utbetalt til seg sykepenger som den trygdede har rett til for samme tidsrom eller gjøre tilsvarende fradrag i lønnen. Arbeidsgiver som betaler lønn minst tilsvarende fødselspenger etter § 3-21 nr. 1-5 eller omsorgspenger ved adopsjon etter § 3-21 A nr. 1-4, kan likeledes kreve stønaden utbetalt til seg. *Arbeidsgiver som betaler full lønn i tidsrom som nevnt i denne paragraf skal også betale feriepenger av dette, jfr. § 3-5 nr. 4, §§ 3-21, 3-21 A, 3-22 og 3-23. Feriepengene som arbeidstakeren ville hatt krav på for samme tidsrom, refunderes arbeidsgiveren annen halvdel av mai måned etter opptjeningsåret, jfr. § 15-1 annet ledd.* Arbeidsgiveravgift på grunnlag av et beløp tilsvarende nevnte trygdeytelse refunderes av folketrygden.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 16—1 nr. 1 første ledd skal lyde:

Utgiftene til trygdens ytelser og *administrasjon*, til bidragsforskott etter lov av 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven) og til tilbakebetaling etter barneloven § 62 *dekkes* ved

a. trygdeavgift,
b. arbeidsgiveravgift,
c. tilskudd fra kommuner og fylkeskommuner,
d. tilskudd fra staten,
e. tilskudd fra folketrygdfondet,
f. premie fra frivillig trygd, jfr. §§ 3—10 nr. 2, 3—18 A og 11—3 og for særordninger, jfr. § 3—8.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 16—1 nr. 1 første ledd:

g. refusjon av trygdeutgifter ved trafikkskade, finansiert av motorvogneiere,

Presidenten: Her har presidenten forstått det slik at Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 74 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.46.09)

Videre var innstillet under § 16—1 nr. 1 første ledd:

h. refusjon av trygdeutgifter ved yrkesskade og yrkessykdom, finansiert av arbeidsgivere.

Presidenten: Her er det slik at Fremskrittspartiet vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 80 mot 11 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 13.46.33)

Videre var innstillet:

§ 16—1 nytt nr. 5 og nr. 6 skal lyde:

5. Refusjon av trygdeutgifter ved trafikkskade gjennomføres ved at forsikringsselskapene krever inn en premie til folketrygden som et tillegg til premien for den trafikkforsikringen eieren av motorvogn plikter å tegne etter bilansvarslova. Kongen fastsetter den årlige premien til folketrygden pr. motorvogn, og kan herunder bestemme at premien fastsettes med redusert sats for enkelte kjøretøyer.

Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av refusjonsordningen.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 74 mot 17 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 13.47.00)

Videre var innstillet:

6. Refusjon til folketrygden av trygdeutgifter ved yrkesskader og yrkessykdommer gjennomføres ved at forsikringsselskapene yter refusjon med et beløp som beregnes i prosent av selskapenes erstatningsutbetalinger etter lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring. Kongen fastsetter den prosentsatsen som skal benyttes ved refusjonsoppgjøret. Forsikringsselskapenes utgifter i forbindelse med refusjonsordningen finansieres gjennom arbeidsgivernes premie ved yrkesskadeforsikringen.

Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av refusjonsordningen.

Kongen gir regler om tilsvarende refusjon fra staten og fra kommuner og fylkeskommuner som har unnlatt å tegne forsikring etter tillatelse som nevnt i lov om yrkesskadeforsikring § 3 annet ledd.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Fremskrittspartiet vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 80 mot 11 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 13.47.24)

Videre var innstillet:

§ 18—2 nytt tredje ledd skal lyde:

Arbeidsgiveren plikter å føre statistikk over sykefravær og over fravær ved barns sykdom etter nærmere retningslinjer fra Rikstrygdeverket.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 18—5 nytt annet ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket kan utelukke en lege fra å utstede legeerklæring ved sykefravær dersom legen har en sykemeldingspraksis som anses uforsvarlig. Det samme gjelder en lege som har utstedt legeerklæringer i strid med gjeldende retningslinjer til leger for utstedelse av sykemelding I, sykepengeattest og sykemelding II, gitt i medhold av folketrygdloven § 18—2 tredje ledd, jfr. § 14—2 nr. 1 tredje ledd. Utelukkelsen kan foretas for inntil seks måneder.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 7 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 13.47.51)

Videre var innstillet:

§ 18—7 første ledd skal lyde:

Arbeidsgiver som ikke har etterkommet plikten til å sende meldinger om inntak i tjeneste eller opphør av tjenesteforhold som er pålagt i medhold av § 18—2 annet ledd kan ilegges en løpende dagmulkt. *Det samme gjel-*

der arbeidsgiver som ikke etterkommer Rikstrygdeverkets krav om statistikk over sykefravær.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Ny § 18—14 skal lyde:

Ved forsøksvirksomhet i forbindelse med oppfølging av sykmeldte som er faglig og økonomisk vel underbygget, kan Sosialdepartementet samtykke i avvik fra bestemmelsene i denne lov.

Det kan ikke gjøres avvik som innebærer en innskrenkning i rettigheter eller utvidelse av plikter som enkeltpersoner har etter gjeldende lovgivning.

Departementet fastsetter nærmere forskriter om forsøksvirksomhet som nevnt i første ledd, og kan herunder bestemme at utgifter til både privat og offentlig behandling kan dekkes.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 85 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.48.18)

Videre var innstillet:

II.

I lov av 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militære gjøres følgende endring:

§ 3 nr. 4 siste ledd skal lyde:

Bestemmelsen etter annet ledd om full minsteytelse på 37 prosent skal også gjelde ved innleggelse i sykehjem *m.v.*

III.

I lov av 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner skal følgende bestemmelser lyde:

§ 6 nr. 4 siste ledd:

Bestemmelsen etter annet ledd om full minsteytelse på 37 prosent skal også gjelde ved innleggelse i sykehjem *m.v.*

Ny § 25:

Utgiftene til ytelser etter denne lov og til administrasjon dekkes av staten.

§ 28 første ledd:

Krigspensjoneringen ledes av Rikstrygdeverket.

IV.

I lov av 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn gjøres følgende endringer:

§ 5 nr. 1 første ledd skal lyde:

a) Til *og med* den kalendermåned pensjonisten fyller 67 år skal årspensjonen, med de unntak som er nevnt i bokstav b, svare til et beløp som Stortinget fastsetter for hver fartsmåned.

b) Fra og med *kalendermåneden etter den måned* pensjonisten *fylte* 67 år eller *fra og med den kalendermåned pensjonisten* får uførepensjon eller attføringspenger etter lov om folketrygd for hel uførhet eller *full* avtalefestet pensjon som omfattes av samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, utgjør årspensjonen kr. 30,10 for hver fartsmåned. For pensjonist som har uførepensjon eller attføringspenger fra folketrygden for mindre enn hel uførhet eller gradert avtalefestet pensjon utgjør årspensjonen kr. 30,10 for en forholdsmessig del av fartsmånedene som svarer til uføregraden eller pensjonsgraden.

§ 5 nr. 2 første punktum skal lyde:

Alderspensjon for fartstid etter 31. desember 1966 ytes til *og med* den kalendermåned pensjonisten fyller 67 år eller *til den kalendermåned pensjonisten* får uførepensjon eller attføringspenger etter lov om folketrygd for hel uførhet eller *full* avtalefestet pensjon som omfattes av samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.

V.

I lov av 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere gjøres følgende endringer:

§ 12 nr. 4 annet ledd skal lyde:

Ektefelletillegget faller bort fra og med den *kalendermåned ektefellen* får rett til pensjon etter lov om folketrygd eller tar ut avtalefestet pensjon *som omfattes av samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.*

§ 13 tredje ledd første punktum skal lyde:

Alderspensjonen opphører fra og med *kalendermåneden etter den måned da* pensjonisten *fylte* 67 år.

VI.

I lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern skal § 65 b lyde:

Staten yter årlig tilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes utgifter etter § 65 a. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til fylkeskommunenes helse- og sosialtjeneste.

VII.

I lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere skal § 8 annet ledd første punktum lyde:

Alderspensjon opphører fra og med *kalendermåneden etter den måned da* pensjonisten *fylte* 67 år eller *fra og med den kalendermåned da pensjonisten* får rett til full uførepensjon eller attføringspenger etter loven om folketrygd *eller tar ut full avtalefestet pensjon som nevnt i samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

VIII.

I lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Unntak gjelder for ektefelletillegg og barnetillegg etter folketrygdloven og ektefelletillegg til avtalefestet pensjon med statstilskott.

§ 19 første ledd nr. 1 første ledd annet punktum oppheves.

§ 20 første ledd annet punktum oppheves.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Voteringstavlene viste at 82 stemte for innstillingen, 6 stemte mot.

Anneliese Dørum (fra salen): President! Jeg fikk ikke stemt i tide, jeg skulle ha stemt for.

Presidenten: Komiteens innstilling er da bifalt med 83 mot 6 stemmer.

Videre var innstillet:

IX

I lov av 28. april nr. 2 om psykiske helsevern gjøres følgende endring:

§ 15 første og annet ledd skal lyde:

Staten gir *årlige* tilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes driftsutgifter til helseinstitusjoner som inngår i plan etter § 2, og fylkeskommunenes driftsutgifter til private forpleiningssteder, *herunder rammetilskudd som fordeles gjennom inntektssystemet.*

Tilskuddene fordeles til fylkeskommunene etter regler gitt av Kongen.

X.

I lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg skal § 20 d første ledd lyde:

Staten yter årlig rammetilskudd til delvis dekning av kommunenes utgifter til sosialtjenesten. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til kommunenes helse- og sosialtjeneste.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

XI.

I lov av 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten gjøres følgende endring:

§ 1 nr. 1 bokstav a skal lyde:

a) loven om folketrygd *og* loven om særtillegg til ytelser fra *folketrygden.*

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.52.09)

Videre var innstillet:

XII.

I lov av 19. juni 1969 nr. 57 om sykehus m.v. gjøres følgende endringer:

§ 10 annet ledd skal lyde:

For byggearbeider ved sykehus som utføres

etter lovens ikrafttredelse og som inngår i plan etter § 2, jfr. § 4, refunderer *staten* 50 prosent av utgiftene til amortisasjon og renter for tre fjerdedeler av godkjente kostnader. Kongen kan fastsette forskrifter for beregning og utbetaling *av refusjonen.*

§ 11 første og annet ledd skal lyde:

Til drift av institusjoner og øvrige tjenester som inngår i plan etter § 2 og til private forpleiningssteder som er knyttet til sykehus, jfr. § 5, gir *staten årlige tilskudd, herunder rammetilskudd som fordeles gjennom inntektssystemet.*

Tilskuddene fordeles til fylkeskommunene etter regler gitt av Kongen.

§ 12 første og annet ledd skal lyde:

Fylkeskommunen dekker utgiftene til drift av de institusjoner og tjenester som inngår i plan etter § 2 og ved private forpleiningssteder som er knyttet til sykehus, jfr. § 5. Utgifter til spesialistpraksis som drives etter avtale med fylkeskommunen, skal delvis dekkes av fylkeskommunen etter nærmere avtale mellom den privatpraktiserende spesialist og fylkeskommunen. For medisinske laboratorier og røntgeninstitutt som nevnt i § 1 første ledd og som inngår i plan etter § 2, yter bostedsfylket delvis refusjon etter regler *gitt av Kongen.*

Staten gir tilskudd til *drift av regionsykehus, jfr. § 11 første ledd.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

XIII.

Lov av 19. desember 1969 nr. 80 om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden oppheves.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti ønsker her å stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 83 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.53.06)

Videre var innstillet:

XIV.

I lov av 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. gjøres følgende endring:

I § 32 nr. 1 bokstav b erstattes tallet «33» med tallet «36».

Presidenten: Høyre ønsker her å stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 70 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.53.56)

Videre var innstillet:

XV.

I lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene gjøres følgende endringer:

Overskriften til § 5-2 skal lyde:

(Tilskudd fra *staten*).

§ 5-2 første ledd skal lyde:

Staten yter årlig rammetilskudd til delvis dekning av kommunenes utgifter til helsetjenesten. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til kommunenes helse- og sosialtjeneste.

§ 5-2 femte ledd skal lyde:

Departementet fastsetter formen for oppgjør mellom kommunene og *staten.*

XVI.

I lov av 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten skal § 5-2 første ledd lyde:

Staten gir årlig tilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes utgifter til tannhelsetjenesten. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til fylkeskommunenes helse- og sosialtjeneste.

XVII.

I lov av 30. mars 1984 nr. 13 om fylkeskommunalt ansvar for alkoholistinstitusjonene m.v. skal § 6 lyde:

Staten yter årlig tilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes utgifter etter denne lov. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til fylkeskommunenes helse- og sosialtjeneste.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

XVIII.

I lov av 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til avtalefestet pensjon skal § 2 bokstav c første punktum lyde:

c) Pensjon fra tilskottsberettiget ordning må bestå av grunnpensjon og tilleggspensjon med tillegg av samme størrelse og etter de samme regler som *for særtillegg* etter *lov av 19. juni 1969 nr. 61.*

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti ønsker her å stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.55.15)

Videre var innstillet:

XIX.

I lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring skal § 8 annet ledd lyde:

Forsikringsgiveren kan kreve regress hos en arbeidsgiver som forsettlig har voldt skaden eller sykdommen. Regressadgangen omfatter også refusjon til folketrygden. Når forsikringensgiverne i fellesskap har utbetalt erstatning etter reglene i § 7, kan de kreve regress hos den uforsikrede arbeidsgiveren uten hensyn til skyld.

Presidenten: Fremskrittspartiet ønsker her å stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 79 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.55.50)

Videre var innstillet:

XX.

Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

1. Endringene i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd §§ 3-5, 3-21 nr. 1, 3-21 A nr. 1, 3-23 nr. 3 og 15-7 trer i kraft straks, og gis virkning fra 1. januar 1990. Endringen i § 3-23 nr. 2 trer i kraft straks, og gis virkning fra 1. juli 1990.
2. Endringene i lov av 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn § 5, lov av 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere § 13 og lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere § 8 trer i kraft 1. januar 1991 og gis virkning for tilfelle hvor pensjonisten fyller 67 år tidligst nevnte dato.
3. Endringene i lov om krigspensjonering for militærpersoner § 3, i lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner §§ 6, 25 og 28, i lov om barnevern § 65 b, i lov om psykisk helsevern § 15, i lov om sosial omsorg § 20 d, i lov om sykehus m.v. §§ 10, 11 og 12, i lov om helsetjenesten i kommunene § 5-2, i lov om tannhelsetjenesten § 5-2, i lov om fylkeskommunalt ansvar for alkoholistinstitusjonene m.v. § 6 og endringen i lov om yrkesskadeforsikring § 8 annet ledd trer i kraft 1. januar 1991.
4. Endringene i folketrygdloven §§ 2-2, 2-3, 2-4, 2-9, 3-16, 3-19, 7-3 nr. 3, 7-9 nr. 1 og nr. 7, 8-3 annet og tredje ledd, 8-4 nr. 3, 10-11, 11-5, 11-9, 12-1, 14-9, 15-1 nr. 3, 15-3, 15-5, 16-1, 18-2, 18-7 og ny § 18-14 trer i kraft 1. januar 1991. Endringen i § 3-16 gis virkning for tiifelle hvor arbeidsuførheten inntrer tidligst 1. januar 1991. Endringene i § 8-3 annet og tredje ledd gis virkning for krav om uførepensjon som er satt fram tidligst 1. januar 1991. Ved anvendelsen av bestemmelsen i § 10-11 nr. 4 første ledd fjerde punktum skal kompensasjonstillegg med kr. 500 regnes med i minstepensjon for enslig i perioden 1. januar - 30. april 1991. Endringene i § 14-9 sjette ledd gis virkning for pensjon m.v. som tar til å løpe fra 1. januar 1991. Endringene i §§ 14-9 fjerde ledd, 15-1 nr. 3 og 15-3 gis virkning for alle tilfelle hvor vedkommende fyller vilkårene for rett til ytelser tidligst 1. januar 1991. Bestemmelsen i folketrygdloven § 16-1 nr. 6 gis virkning for yrkesskade og yrkessykdommer som blir konstatert etter 31. desember 1990, jfr. lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring § 5.
5. Endringene i folketrygdloven § 2-8 nr. 2 og 3 trer i kraft 1. april 1991.
6. Endringene i folketrygdloven §§ 3-21 nr. 2, 3, 4 og 5, 3-21 A fjerde ledd og lov om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. § 32 trer i kraft 1. april 1991.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under XX, punkt 6:

Endringene i § 3—21 nr. 2 annet ledd og nr. 3 gis virkning for fødsel som inntrer tidligst 15. april 1991.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag. Det er forslag nr. 2, fra Høyre:

«XX pkt. 6, ny siste setning skal lyde:

Endringen i § 3—21 nr. 2 annet ledd og nr. 3 gis virkning for fødsel som inntrer tidligst 15. juli 1991.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre bifaltes innstillingen med 70 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.56.31)

Videre var innstillet under XX:

7. Opphevingen av lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden og endringene i folketrygdloven §§ 7-9 nr. 4 og nr. 5, i lov om anke til Trygderetten § 1 nr. 1, og endringen i lov om statstilskott til avtalefestet pensjon § 2 trer i kraft 1. mai 1991.
8. Endringene i folketrygdloven §§ 3-2 nr. 1 og 4-2 nr. 3 bokstav k trer i kraft 1. juli 1991.
9. Endringen i folketrygdloven § 18-5 trer i kraft 1. september 1991.
10. Endringene i folketrygdloven §§ 7-7, 7-8, 7-8 A, 8-5, 8-7 og 8-8, i lov om pensjonstrygd for skogsarbeidere § 12 og i samordningsloven §§ 3, 19 og 20 trer i kraft 1. mai 1991 og gis virkning også for ytelser som er tilstått eller tilstås med virkning for tidsrom før nevnte dato.

    Endringene i folketrygdloven §§ 6-4, 6-6, 8-4 nr. 4 og 11-6 trer i kraft 1. januar 1992. Endringene i §§ 6-4 og 6-6 gis virkning også for tilfelle hvor vilkårene for pensjon var oppfylt før nevnte dato, i den utstrekning pensjonen er fastsatt på grunnlag av antatte framtidige pensjonspoeng for år etter 1991.

    Bestemmelsene i første og annet ledd skal ikke medføre at vedkommendes pensjon settes til et lavere beløp enn den pensjon som vedkommende mottok henholdsvis pr. 30. april 1991 og pr. 31. desember 1991. Departementet gir forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene her, herunder regler om virkningen av endrede forhold og om forholdet til samordningsloven.

    Endringene i folketrygdloven § 7-3 nr. 2 trer i kraft 1. januar 1992. For tilfelle hvor vilkårene for rett til uføre- eller etterlattepensjon var oppfylt før 1. januar 1992, gis bestemmelsen om pensjonsprosent på 42 i § 7-3 nr. 2 annet ledd først virkning fra det tidspunktet pensjonen blir omregnet til alderspensjon, jfr. §§ 7-4 og 8-9.
11. Endringene i § 7-10 trer i kraft 1. januar 1992, men gis ikke virkning for personer som fyller 67 år eller tilstås avtalefestet pensjon med statstilskott med virkning for tidsrom før nevnte dato. Endringene i folketrygdloven §§ 6-7 (ny) og 7-11 trer i kraft 1. januar 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og lov om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Innst. O. nr. 14, jf. Ot.prp. nr. 12)

Presidenten: Presidenten vil gjøre representantene oppmerksom på at det vil bli en meget kort debatt om saken.

Arild Hiim (ordfører for saken): Jeg skal bidra til det, ærede president!

Dette er i realiteten en oppfølging av de forutsetningene som ligger til grunn for Justisdepartementets budsjett, tidligere behandlet i Stortinget. Både flertall og mindretall har opptrådt i samsvar med det når det gjelder størrelse på gebyr og hvordan gebyrene skal beregnes.

Jeg må for det første gjøre spesielt oppmerksom på at det er en feil i innstillingens III, som gjelder en endring i lov om rettergangsmåten i straffesaker. Det står feilaktig at «§ 456 nytt tredje ledd skal lyde». Det skal stå: «§ 456 nytt femte ledd skal lyde». Altså: «tredje ledd» skal erstattes med «femte ledd».

Jeg vil så bare forklare hva som er realiteten i denne endringen. Det gis adgang til — etter nærmere regler gitt av Justisdepartementet — å åpne en mulighet for å kunne både renteberegne og gebyrlegge for sent innbetalte bøter. Hovedpoenget med dette er å

kunne effektivisere innfordringen ved at det ligger en økonomisk interesse bak å innbetale i tide. Man håper ved det både å kunne øke tempoet i og å minske arbeidet med innkrevingen, og således først og fremst oppnå en effektiviseringsgevinst. For det annet vil det sannsynligvis også ligge noen inntekter i det fra dem som ikke overholder forpliktelsene.

Jeg vil videre peke på et forbehold. Det er blitt diskutert om dette at man blir ilagt renter, også skulle følges opp av at man så å si kunne få en økt subsidiær fengselsstraff på grunn av manglende rentebetaling. Dette har komiteen tatt avstand fra.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og om endring i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (renter og gebyr).

I.

I lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:

§ 1 annet ledd skal lyde:

Dette utgjør *kr. 420,—*.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 8 første ledd skal lyde:

Det skal betales *6* ganger rettsgebyret for søksmål ved herreds- eller byrett. Det samme gjelder behandling av tvist som foretas i søksmåls former for herreds- eller byrett i egenskap av skifterett eller namnsrett. For behandling av ankesak som tillates fremmet, betales ved lagmannsrett og ved Høyesterett *25* ganger rettsgebyret. Avgjøres anken uten at ankeforhandling blir holdt, betales halvparten av fullt gebyr.

Presidenten: Presidenten er gjort kjent med at Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker å stemme mot denne paragraf.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 60 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.01.51)

Videre var innstillet:

§ 24 første ledd skal lyde:

For første gangs registrering i Foretaksregisteret av selskap hvor alle eller enkelte deltakere har begrenset ansvar, betales *12* ganger rettsgebyret. For registrering i Foretaksregisteret av andre meldinger som skal kunngjøres, betales 7 ganger rettsgebyret. Melding om sletting i Foretaksregisteret er likevel gebyrfri.

II.

Loven trer i kraft 1. januar 1991.

III.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:

§ 456 nytt tredje ledd skal lyde:

Etter nærmere regler fastsatt av Justisdepartementet kan bøtelagte pålegges å betale renter og gebyr på ubetalte bøter samt eventuelle andre utgifter som påløper ved tvangsinndriving.

IV.

Loven trer i kraft 1. januar 1991.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på en rettelse i III under § 456, idet det her skal stå «§ 456 nytt femte ledd».

Votering:

Komiteens innstilling — med den foretatte rettelse under III — bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Tom Thoresen hadde her overtatt presidentplassen.

Sak nr. 3

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen (Innst. O. nr. 15, jf. Ot.prp. nr. 13)

Inger Lise Gjørv (ordfører for saken): Etter mitt beste skjønn er lovendringen slik vi behandler den i dag, uten enhver dramatikk. Dette er en lov som har vært håndtert i vårt samfunn i 14 år, og som nå får forlenget sin gyldighet i inntil 1½ år.

Loven er et redskap i narkotikaetterforskningen. Det har vært hevdet at narkotikaforbrytere etter hvert har tatt hensyn til loven i den forstand at de stort sett har valgt en annen kommunikasjonsform enn gjennom telefon, i og med at de vet at politiet kan gå inn og hente ut opplysninger i deres telefonsamtaler. Personlig mener jeg dette ikke er noe argument mot loven, for loven gir — og jeg understreker det — intet pålegg om telefonavlytting; den åpner bare adgang til det, og det er da gitt at politiet til enhver tid bare benytter seg av denne adgang i den grad de ser seg tjent med det.

Om noen mener at loven bør avskaffes, tror jeg ikke de kan ha vurdert alvoret i den signaleffekt det vil gi. Det ville nærmest være signal om at kampen mot narkotika trappes ned.

Komiteen har ikke behandlet denne lovendring ut fra det som var departementets intensjon, nemlig å få gjort loven permanent. Komiteen har valgt å foreslå forlengelse av den midlertidige lov. Grunnen til det er at departementet uansett om kort tid har tenkt å komme tilbake med nærmere vurderinger av en del spørsmål i forbindelse med denne loven, og komiteen mener det er bedre å vurdere spørsmålet om den midlertidige lov skal gå over til å bli permanent, når vi kan vurdere loven i en slik bredere sammenheng.

Komiteen har imidlertid lagt inn klare føringer. Det er i innstillingen gjort helt klart at komiteen ikke ønsker noe «storebror ser deg»-samfunn. Enkeltmenneskets rett til å ha sitt privatliv i fred, til å kunne meddele seg uten overvåkning, er en rettighet som er så grunnleggende i et demokratisk samfunn at det skal meget sterke grunner til fra samfunnets side for å bryte med denne individets rett. Dette har en enstemmig komite understreket meget sterkt. I det ligger det også et klart signal om at iallfall de fleste ikke kan tenke seg å utvide loven til også å gi adgang til romavlytting. De som leser innstillingen, vil imidlertid kunne se at Høyre har kommet med en tilleggsmerknad for egen regning, hvor de ønsker også det spørsmålet vurdert. De andre i komiteen har etter hva jeg kan forstå, ikke engang sett noe behov for å få det vurdert, for man mener at ved telefonavlytting går det en grense som bør være absolutt og ikke bør utvides.

Jeg har imidlertid registrert at dette er en gjengangersak hos Høyre på forskjellige landsmøter. På ett landsmøte avviser man denne ideen, og på et annet landsmøte — det siste — går man god for den, så jeg kunne nesten ha lyst til å anmode departementet om å vente så lenge med å komme tilbake til loven at Høyre rekker å ha et nytt landsmøte, og dermed oppheve sitt programvedtak igjen. På den annen side er det så mange viktige spørsmål som komiteen ønsker skal vurderes når loven kommer tilbake, at jeg tror likevel ikke det er noe godt råd. Vi får håndtere det mindretallsforslaget som Høyre her kommer med, som det fenomen det er, nemlig et forslag — som jeg altså ikke har noe til overs for — som sannsynligvis har et mindretall i forsamlingen bak seg, og det er jeg glad for.

Når loven vurderes på nytt, har vi bedt om å få vurdert nøyere bl.a. hvordan dagens domstolkontroll fungerer — om den er tilstrekkelig, om håndteringen eventuelt kan ha blitt for summarisk på enkelte områder. Det ville i tilfelle etter min oppfatning ikke være bra, for det er et høyst ekstraordinært tiltak som politiet går til hver gang de foretar en telefonavlytting.

Man har også bedt om å få vurdert spørsmålet om de som har blitt avlyttet — og dette er brakt til opphør av gode grunner — skal kunne få vite om at de har vært avlyttet. Etter å ha hørt nyhetene i dag, registrer jeg at det spørsmålet har fått en slags utvidet aktualitet, i og med at et utvalg også har foreslått at en slik etterhåndsopplysning skal kunne gis til dem som har vært mer generelt overvåket.

Komiteen har altså lagt sterke og restriktive føringer i den lov som vi regner med kommer tilbake fra departementet. Komiteen har forstått det slik at departementet ønsker å komme snart tilbake. Komiteen har likevel utvidet gyldigheten i 1½ år, ikke som noe tegn på at vi ikke ønsker loven tilbake snart, men bare for at det skal være romslig tid til å kunne behandle et så vanskelig spørsmål som dette til enhver tid er.

Svein Alsaker: Hemmelig telefonavlytting strider selvfølgelig mot demokratiske idealer. I hvilken utstrekning og på hvilken måte politiet kan benytte slike metoder, bør derfor være under kontinuerlig debatt og observasjon. Hemmelig telefonavlytting er en personlig integritetskrenkelse som det må kreves gode grunner for å gi tillatelse til.

Det er vel i dag bred politisk enighet om at hemmelig telefonavlytting er et virkemiddel politiet kan benytte for å hindre profesjonell narkotikaomsetning. Vi må her være klar over at ulovlig narkotikaomsetning kan danne basis og danner basis for profesjonell kriminalitet, og dette er et relativt nytt og skremmende

fenomen i vårt land. Hvor langt politiet og domstolene kan gå når det gjelder hemmelig telefonavlytting, må til enhver tid avveies mot de grunnleggende frihetsidealer et demokrati bygger på. Spørsmålet i denne avveiningen er selvsagt hvor stor trussel ulovlig narkotikaomsetning representerer, og hvilken nytte politiet har av hemmelig telefonavlytting.

Spørsmålet om man skal tillate også romavlytting, slik f.eks. Høyre ønsker, reiser nettopp slike grunnleggende avveiningsspørsmål. Jeg er for min del — og det tror jeg også gjelder Kristelig Folkeparti — ikke rede til å si ja til en slik etterforskningsmetode, fordi den etter min mening representerer en for stor integritetskrenkelse.

Antallet avlyttinger politiet har fått tillatelse til, kan tyde på at politiet mener de har nytte av denne etterforskningsmetoden. Men det er likevel selvfølgelig klart at narkotikamiljøet prøver å tilpasse seg politiets metoder. Behovet for å avlytte offentlige telefonautomater tyder nettopp på det. En slik avlytting som selvfølgelig også ville gi mye overskuddsinformasjon, har jo sine klare betenkeligheter.

Komiteen vil ikke gjøre nåværende lov permanent. Man ønsker eventuelt å gjøre dette samtidig som det foretas en nøye gjennomgang av en eventuell ny lov, herunder ikke minst de rettssikkerhetsgarantier man må ha før man kan gi tillatelse til hemmelig telefonavlytting. Grunnleggende her tror jeg bl.a. er at domstolene må kreve en fyldig politirapport i forbindelse med begjæring om avlytting.

Man bør også spørre seg om ikke de mistenkte som begjæres avlyttet, bør få oppnevnt en offentlig forsvarer før avgjørelse om telefonavlytting tas. I dag er det ikke tilfellet. Tillatelsen gis som en ren kontorforretning. Jeg vil tro at antall avslag på politiets begjæringer er mikroskopisk, hvis det i det hele tatt gis avslag. Så man kan antakelig stille visse spørsmålstegn ved den rettssikkerhetsgaranti som domstolprøving i dag gir. Etter min mening bør forsvarer oppnevnes i slike saker. Når dette ikke er innarbeidet i den midlertidige loven, antar jeg at det skyldes risikoen for lekkasjer fra eventuelle forsvarere. Og jeg ser ikke bort fra at politiet vil hevde slike synspunkter. Jeg er likevel, i den avveiningsprosess man her må foreta, innstilt på at den mistenkte i narkotikasaker bør få oppnevnt offentlig forsvarer i rettsmøte, hvor det tas standpunkt til om avlytting skal tillates. Og jeg tror at en slik fremgangsmåte også vil sikre en god forberedelse og en fyldig dokumentasjon når politiet begjærer avlytting.

Sammenfattende er jeg innstilt på at man skjerper rettssikkerhetsgarantiene før avlytting gis. Når det gjelder spørsmålene om etterhåndsopplysninger når avlytting er foretatt, har vi bedt om at det skal vurderes. Jeg må innrømme at når det gjelder narkotikasaker, er jeg litt mer betenkt på å innføre et slikt system, det kan — for å si det slik — skape turbulens.

Arild Hiim: For å fjerne enhver misforståelse er det altså i en høflig komitemerknad man har reist anmodningen om å få en vurdering av et mulig regelsett. Vi mener at det fra forslagsstillerne og fra Høyres side er ønskelig å se nettopp på muligheten for å innføre en adgang til romavlytting i meget alvorlige narkotikasaker. Men før en vurdering av innholdet i et regelsett — med de krav som kunne stilles til det — ligger på bordet, har man ikke ønsket å fremlegge forslag. Vi ønsker altså en vurdering. Det håper jeg da at man også får til, slik at vi får et bedre grunnlag for debatt når spørsmålet kommer tilbake.

Jeg er enig med representanten Alsaker i at det er flere hensyn man skal forholde seg til når det gjelder å gå til et såpass alvorlig skritt som å avlytte en telefonsamtale. Og bare for å ha pekt på forholdet med rettssikkerhetshensynet først — som kanskje ikke er det som uten videre er mest fremtredende, men Alsaker pekte like fullt på behovet for å diskutere forsvarerproblematikken: Jeg er for egen del noe betenkt når det gjelder om man oppnår en fyllestgjørende trygghet ved å oppnevne forsvarere. Det ligger nemlig i sakens natur at telefonavlytting må være hemmelig, og sånn sett vil ikke en eventuell siktet — som igjen da skulle ha grunnlag for å være bekymret over telefonavlytting — ha noen mulighet for å påvirke forsvarervalget overhodet. Det vil også selvfølgelig være meningsløst hvis man risikerte at en forsvarer tok kontakt med en siktet. Sånn sett er disse sakene i sin karakter helt spesielle. Jeg føler at det er langt viktigere hensyn som ivaretas bl.a. ved dette kontrollutvalget som nå er i funksjon, og som nettopp har som sin oppgave å påse at forutsetningene for å kunne gå til dette alvorlige skrittet er til stede i de sakene som er reist for rettsapparatet.

I forlengelsen av dette ligger selvfølgelig også at når man ikke selv kan ta til motmæle, er man, som det er pekt på, langt inne på personvernets område. Det er naturligvis en diskusjon i enhver sammenheng om hvor langt man skal kunne gå for å ivareta andre hensyn. Og jeg tror det er en alminnelig oppfatning i befolkningen at man må kunne være villig til å gå langt når det f.eks. gjelder å bekjempe det stadig omseggripende narkotikaondet, og ikke minst med tanke på å ramme

ikke denne gangen ofrene, men først og fremst de som skaper ofre.

Det er helt på det rene at man selvfølgelig både kan ramme urett når det gjelder å avlytte, og at man også kan avlytte samtaler og personer som aldeles ikke har noe med disse sakene å gjøre. Det er tross alt en pris man kan betale, og den informasjonen skal helt klart tilintetgjøres og ikke brukes på annet vis. Forutsatt at vi har den tillit til politiet som vi har grunn til å ha i et demokratisk land som Norge, er jeg også trygg på at dette blir behandlet slik at det egentlig ikke skulle gjøre noen noe vondt å måtte tenke at de samtaler en måtte ha, kan bli avlyttet.

Det er nettopp av hensyn til det alvorlige problemet som narkotikaen representerer i samfunnet, at vi ønsker å se på alle muligheter som kan gi bidrag til å hindre nye ofre, nye tragedier, og at man etter vår mening også bør overveie å innføre adgang til romavlytting i helt spesielle saker.

Som også nevnt av foregående talere, skjerpes metodene og man tilpasser seg politiets muligheter til enhver tid. Det betyr at man både avtaler lite og sier lite i en telefon, i nær sagt offentlighet, mens det som trengs av samtaler for å gjøre de nødvendige forberedelser for en narkotikahandel f.eks., foregår i de lukkede skjulesteder. Jeg må si at det kan etter min oppfatning — riktig håndtert — vise seg å være et særdeles lite onde å påføre menneskene en slik adgang til romavlytting i forhold til det man vinner. Det er det Høyre er opptatt av, i hvert fall i den situasjonen vi er nå, hvor vi fremdeles ikke har klart å snu utviklingen når det gjelder den skrekkelige narkotikaproblematikken i samfunnet.

Ingrid I. Willoch: Saksordfører sa i sitt innlegg at de som har fått tid til å lese gjennom denne innstillingen, vil ha oppdaget en merknad fra Høyre. Og siden vi i disse dager har så lange voteringer og innstillingen ligger ute på plassene, fikk man altså tid til å gjøre nettopp det, og oppdaget hva som stod der. Jeg har da bedt om ordet for å komme med noen nyanseringer i forhold til dette syn og det initiativ som den merknaden kan synes å representere.

Som saksordfører etter grundige studier av debatten på Høyres landsmøte, så vidt jeg forstod, ganske riktig refererte til, er det meget sterkt delte meninger om disse spørsmålene i Høyre, og det har resultert i to landsmøtevedtak som går i hver sin retning.

De av oss som representerte den retning som ikke ønsket romavlytting, vil da også av den grunn være noe betenkt over av det tas et direkte initiativ fra Høyre alene for å bringe dette spørsmålet frem — initiativ i dette tilfellet i form av en komitemerknad. For også når det gjelder telefonavlytting, har mange av oss hatt betenkeligheter. Jeg er meget glad for at komiteen har valgt å gjøre ting i riktig rekkefølge, og ikke slik departementet inviterte til, at man først tar lovvedtaket og så den skikkelige prinsipielle gjennomgangen og diskuterer om man egentlig bør ha denne loven. Nå har man snudd dette slik at det gjøres på den rette måten. Det gir oss anledning til å se på en del av de innvendingene som klart kommer frem i denne innstillingen, og som burde få noen hver av oss til å bli betenkt.

I innstillingen står det f.eks. at avlyttingsnivået er mer enn fordoblet i perioden siden Kontrollutvalget ble nedsatt. Kontrollutvalget har ikke fått klager fra enkeltpersoner, men det sier seg selv at det vil det vanskelig kunne få, fordi enkeltpersonene ikke vet at de blir avlyttet — og dermed ikke har mulighet til å klage over disse forholdene.

Videre nevnes mangelfulle begrunnelser ved avlytting av offentlige telefonautomater og ved langvarig avlytting. Og vi vet at når det er offentlige telefonautomater som blir avlyttet, vil det være en lang rekke mennesker som ikke har noe forhold til den aktuelle etterforskningen, som vil få viktige deler av sitt privatliv avlyttet av politiets tjenestefolk.

Vi bygger i vår tradisjon på den antakelsen at man er uskyldig inntil man er dømt, og at man vanligvis ikke skal etterforskes uten at det er skjellig grunn til mistanke om at man har gjort noe galt. Her vil altså en rekke mennesker i et miljø rundt kunne bli overhørt uten selv å være klar over det, bare fordi man tilfeldigvis benytter seg av en offentlig telefonautomat til private samtaler. I tillegg får vi kjennskap til at miljøene som etterforskes, tilpasser seg, og derfor blir etterforskningsverdien redusert.

Saksordfører sa at det var vanskelig å gå tilbake på dette med telefonavlytting. Jeg forstår resonnementet, ikke minst ut fra det hun sa om at det ligger en signaleffekt i at etterforskningen i narkotikasaker trappes ned hvis telefonavlytting ikke lenger blir tillatt. Det som da blir problemet, er at dess sterkere signalet er, dess verre blir det å reversere det, slik at når også romavlytting bringes på banen, blir det i enda større grad et signal som det er vanskelig å reversere. Romavlytting har jo den ulempen at den i enda sterkere grad går inn i den private sfære, og i enda sterkere grad følger privatlivet til en masse mennesker som er uskyldig i det forholdet som det etterforskes i.

Jeg hadde lyst til å bringe inn noe nyansering, slik at det som er fremkommet i merk-

naden, ikke skulle oppfattes som et helt ensidig partisyn.

Jeg vil også slutte meg til noen av de tankene som representanten Alsaker kom med, at man, fordi det er en tendens til at tillatelser til telefonavlytting blir mer og mer automatiske, ser på ordninger med f.eks. offentlig forsvarer, som kan medvirke til at rettssikkerheten blir ivaretatt. Jeg håper at departementet i arbeidet videre med denne saken også vil ta med seg disse tankene.

Arild Hiim: Bare en rent saklig opplysning: Man kunne få inntrykk av at Høyre var tvilrådig i denne saken, men jeg vil bare meddele at merknaden er i samsvar med vårt program.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen.

I.

I midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen gjøres følgende endring:

§ 10 skal lyde:
Loven gjelder midlertidig *til 1. juni 1992.*

II.

Loven trer i kraft 1. januar 1991.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Tora Aasland Houg om lov om endring i lov av 30. juni 1954 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter (utgifter til legehjelp og medisiner) (Innst. O. nr. 12, jf. Dokument nr. 8:2)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter.

I.

I lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter gjøres følgende endring:

§ 3 oppheves.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Møtet hevet kl. 14.30.

Møte mandag den 17. desember kl. 11.10

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 9):

1. Lagtingets anmerkning til Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. L. nr. 1 jf. besl. O. nr. 7)
2. Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (Innst. O. nr. 13, jf. Ot.prp. nr. 10)
3. Innstilling fra finanskomiteen om nye skatteregler om obligasjoner og opsjoner, ligningskontroll og andre endringer i skattelovgivningen (skatteloven) (aksjeloven) (ligningsloven) (eiendomsskatt til kommunene) (Innst. O. nr. 16, jf. Ot.prp. nr. 11)
4. Innstilling fra finanskomiteen om forslag om opprettelse av sentralskattekontor og opphevelse av distriktsskatteloven og lov om skattefrie fondsavsetninger m.v. (Innst. O. nr. 17, jf. Ot.prp. nr. 15)
5. Innstilling fra finanskomiteen om lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen (Innst. O. nr. 19, jf. Ot.prp. nr. 17)
6. Innstilling fra finanskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Johan C. Løken, Arne Skauge og Anders C. Sjaastad om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank og lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, og om endringer i visse andre lover og forslag fra stortingsrepresentantene Odd Holten og Gudmund Restad om lov om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank og lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og om endringer i visse andre lover. (Omdannelse av Norges Postsparebank og Norges Kommunalbank til 100 pst. statlig eide aksjeselskaper) (Innst. O. nr. 20, jf. Dokument nr. 8:11 og Dokument nr. 8:14)
7. Referat

Statsråd Sigbjørn Johnsen overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Lagtingets anmerkning til Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. L. nr. 1 jf. besl. O. nr. 7)

Johan C. Løken: Jeg skal ikke rippe opp så altfor mye i denne saken, men jeg tillater meg å minne om at da denne saken ved voteringen her i Odelstinget for en tid tilbake ikke kom ut slik som forventet, gjorde jeg et forsøk på å invitere presidenten til ny votering. Jeg har forståelse for at presidenten fant at det ikke var formelt grunnlag for det. Men nå er det et henimot samlet lagting som har funnet ut at man nok ikke er tjent med at den seieren som Arbeiderpartiet og SV fikk den dagen, blir stående, så jeg formoder at det nå er et samlet odelsting som vil slutte seg til det Lagtinget har tilrådd.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Lagtinget hadde besluttet:

Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

§ 78 nr. 1 første punktum antas å burde lyde:

For skattytere som har rett til fradrag etter § 77 nr. 1 og 2, skal det ikke beregnes skatt når den antatte inntekt ved statsskattelegningen ikke overstiger kr. *55 900* for enslige og kr. *87 900* for ektepar.

Votering:

Lagtingets anmerkning bifaltes med 76 mot 0 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 11.12.50)

Presidenten: Lovvedtaket med den vedtatte anmerkning vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (Innst. O. nr. 13, jf. Ot.prp. nr. 10)

Tor Mikkel Wara: Jeg skal prøve å gjøre det kort. Loven består av to deler, og det er en av disse delene Fremskrittspartiet ikke ønsker å stemme for. Det gjelder lovendringen under § 7 sjette ledd. Det man gjør her, er å fjerne Norges Banks taushetsplikt vis-à-vis tollvesenet. I og for seg er det ikke vanskelig å se at det kan oppstå gode grunner for at Norges Bank skal bistå tollvesenet. Men dette er en av de såkalte litt-etter-litt-endringene — små endringer der man stadig vekk bygger ned de taushetsklausuler som finnes i det offentlige,

taushetsklausuler som har til formål å beskytte personvernet i dette landet. Litt etter litt bygges de ned, og det er på mer prinsipielt grunnlag at vi i Fremskrittspartiet mener man må si stopp en eller annen gang.

Til gjengjeld ber vi om at man må kunne åpne opp for adgang til å fravike Norges Banks taushetsplikt når det gjelder valutatransaksjoner, dersom det foreligger en henvendelse fra Riksadvokaten, eventuelt forhørsretten eller et annet egnet organ. Men vi vil ikke gi noe generelt fritak fra taushetsplikten. Det bør kunne gis kun i enkeltstående tilfeller, der man har en berettiget mistanke om at noe er galt.

Johan C. Løken: Det vil være kjent at saksordfører i dette tilfelle, Thor Eirik Gulbrandsen, er medlem av Lagtinget. Jeg kommer ikke til å tale verken på hans eller Arbeiderpartiets vegne. Når jeg nevner dette, er det som en invitasjon til Arbeiderpartiet til å uttale seg på egne vegne.

Jeg vil bare si kort på vegne av Høyre at for vårt vedkommende er det standpunkt vi her har inntatt, en konsekvens av en omfattende liberaliseringslinje når det gjelder den generelle valutapolitikken. Den liberaliseringen har gjort det nødvendig å styrke andre deler av kontrollopplegget. Når det gjelder forholdet til personvernet, vil jeg bare si at jeg ved en rekke anledninger har vært en påpasselig forsvarer av dette, ikke minst innenfor lovgivning av denne typen. Jeg har avveid personvernargumentene mot kontrollhensynet, og jeg mener at vi i dette tilfelle har en situasjon hvor vi må legge størst vekt på kontrollhensynet. Utgangspunktet er at det er en endring som henger sammen med en ganske vesentlig liberalisering, slik at totalt sett er borgerne etter at dette er vedtatt og satt i sammenheng med endringene i valutapolitikken, stilt i en vesentlig friere situasjon enn før.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er slutt.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering.

I:

I lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering gjøres følgende endringer:

§ 7 sjette ledd skal lyde:

Departementet avgjer om opplysningar innhenta ifylgje *fyrste leden* i denne paragrafen skal meddelast offentlege styresmakter som har med skattelikninga *og tolloppgåver* å gjere.

Presidenten: Det er gjort kjent at Fremskrittspartiet her vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 60 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 11.17.52)

Videre var innstillet:

§ 7 nytt siste ledd skal lyde:

Noregs Bank kan ileggja den som ikkje gjev pliktige opplysningar etter fyrste leden tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkta kan ileggjast i form av eingongsmulkt eller løpande mulkt, og skal fastsetjast under omsyn til kor viktig det er at opplysningane vert gjevne og tilhøva elles. Slik tvangsmulkt kan inndrivast ved utpanting. Skuldig tvangsmulkt kan i særlege høve ettergjevast heilt eller delvis. Departementet kan gjeve nærare føresegner om fastsetjing og utrekning av tvangsmulkt.

II.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Innstilling fra finanskomiteen om nye skatteregler om obligasjoner og opsjoner, ligningskontroll og andre endringer i skattelovgivningen (skatteloven) (aksjeloven) (ligningsloven) (eiendomsskatt til kommunene) (Innst. O. nr. 16, jf. Ot.prp. nr. 11)

Harald Ellefsen (ordfører for saken): Det er en meget omfattende lovsak Odelstinget har

til behandling her. Den innbefatter en serie lovendringer innenfor hovedsakelig skattelovgivningen, dels av ulik art, men like fullt er det en enstemmig finanskomite som står bak innstillingen, bortsett fra noen få dissenser.

Det som særlig har vært i sentrum for oppmerksomheten, er det nye regelsett som foreslås innført i forbindelse med beskatning av gevinster og tilhørende fradrag for tap ved omsetning av obligasjoner og opsjoner. Jeg vil her gjøre oppmerksom på at allerede i Nasjonalbudsjettet for 1990 ble det fra regjeringen Syse varslet at det for hele eller deler av dette inntektsår ville bli fremmet forslag om nye skatteregler for gevinster på obligasjoner og opsjoner, valutagevinster m.v.

I Ot.prp. nr. 1 for 1990—91 opplyste den samme regjering at den tok sikte på at obligasjonsgevinstene skulle bli skattepliktig når obligasjonene var ervervet fra og med 11. mai 1990. Samtidig ble det når det gjelder opsjonsgevinster, gjort oppmerksom på at man tok sikte på at reglene om skatteplikt skulle gjelde for hele inntektsåret 1990.

Hele komiteen står sammen om at det skal innføres skatteplikt for opsjoner, mens Fremskrittspartiet dissenterer for så vidt angår obligasjoner. Dessuten fremgår det også av innstillingen at det foreligger en dissens med hensyn til ikrafttredelsestidspunktet når det gjelder opsjonsgevinstene.

Jeg vil for øvrig vise til innstillingen, men jeg vil likevel bemerke et viktig poeng når det gjelder spørsmålet om iverksettelsestidspunkt for disse forslag — som også var bebudet av den forrige regjering — og det er for det første at skattevedtakene fattes etter den norske praksis ved slutten av det skatteår som de skal gjelde for.

For det andre vil jeg gjøre oppmerksom på et annet forhold, siden spørsmålet om tilbakevirkning når det gjelder reglene om opsjonsgevinster har fått en ganske sentral plass i Fremskrittspartiets argumentasjon, og de går imot at reglene skal gjelde for 1990. Et hovedproblem i dag er at mens det er på det rene at det foreligger skatteplikt i forbindelse med kjøp og salg innenfor næring — det gjelder både opsjoner og obligasjoner — er det knyttet tvil til spørsmålet om skatteplikt når det gjelder gevinster og tap utenfor næring. Hovedproblemet med gjeldende rettstilstand er den usikkerhet som råder. Departementet har trukket den konklusjon at også etter gjeldende regler er det skatteplikt eller fradragsrett. Denne uklarhet skjærer man nå igjennom ved å introdusere disse nye bestemmelsene.

Når det fra mindretallets side antydes at den såkalte tilbakevirkning kan være uheldig, vil jeg gjøre oppmerksom på at også skattyterne vil være tjent med at det her er et klart regelsett. I den grad man skulle legge til grunn at gjeldende rettstilstand ikke hjemler en slik skatteplikt for opsjonsgevinster utenom næring, må man være oppmerksom på at i så fall vil det heller ikke være noen fradragsrett for tap. Sluttresultatet vil i så fall bli at ikke bare slipper man skatteplikt i den utstrekning det dreier seg om gevinst, men man får heller ikke rett til fradrag i den grad det dreier seg om tap.

Ellers har komiteen, med unntak av Sosialistisk Venstreparti — som står fast på Regjeringens forslag — foreslått en endring for så vidt angår periodiseringsprinsippene når det gjelder beregning av gevinst og beregning av tap, både for opsjoner og obligasjoner. Her foreslo Regjeringen å introdusere det prinsipp at man skulle beskattes gevinst og gis fradrag for tap etter det såkalte markedsverdiprinsipp, hvilket ville ha ført til at f.eks. en teoretisk opsjonsgevinst ved årsskiftet ville bli skattlagt fullt ut, selv om denne gevinsten ikke var realisert, og selv om man neste år, da realiseringen skulle ha skjedd, opplevde at gevinsten var betraktelig redusert og kanskje snudd til tap. Her har en samlet komite, unntatt SV, foreslått at man holder fast på det som er gjeldende prinsipp for så vidt angår bl.a. kjøp og salg av aksjer, nemlig det såkalte realisasjons-prinsipp: Først når opsjonen eller obligasjonen realiseres og gevinsten er realisert, skal man bli gjenstand for gevinstbeskatning, og først da skal man få fradrag for eventuelt tap

Jeg vil gjøre oppmerksom på at dette først og fremst har sammenheng med at det fortsatt er uklart hvilket prinsipp som her skal legges til grunn i forbindelse med aksjer og andre finansielle aktiva under behandlingen av oppfølgingen av skattereformen til våren. Fortsatt gjelder det såkalte realisasjonsprinsipp for aksjer, og komiteen har kommet fram til at det må være naturlig å se disse spørsmål i sammenheng, og at man derfor fortsatt skal følge gjeldende prinsipp også for opsjoner og obligasjoner. Så får man komme tilbake til dette i større bredde til våren og se på de forskjellige konsekvenser.

Jeg vil videre si noen få ord om de foreslåtte endringer i straffebestemmelsene i ligningsloven. Jeg vil der vise til innstillingen og bare bemerke at unntatt Fremskrittspartiet er det en samlet komite som foreslår at maksimum strafferamme i forbindelse med grove brudd på ligningsloven skal heves til fengsel i seks år. Det betyr selvsagt ikke at dette er den aktuelle straffeutmåling man gir instruks om, men at det er den øvre strafferamme i forbindelse med de aller groveste brudd på

denne lovgivning — f.eks. storstilt skatteunndragelse. La meg gjøre oppmerksom på at ved å introdusere denne øvre strafferamme for de groveste brudd på ligningsloven kommer man her på samme nivå som øvre strafferamme i forbindelse med grovt bedrageri, grovt underslag og grovt tyveri. Det blir dermed sammenheng i straffelovgivningen, samtidig som dette er et ledd i den økte kontroll og den økte innsats mot skatteunndragelser og mot økonomisk kriminalitet som hele Stortinget står samlet om, men som altså Fremskrittspartiet i hvert fall på dette punkt ikke ønsker å slutte seg til.

Noen få ord omkring bestemmelsene om formuesbeskatning av borettslag og borettshavere. Der er det fra en enstemmig komites side, i forståelse med departementet, foreslått en endring i forhold til Regjeringens opplegg. Det Regjeringen her har tatt sikte på — og den fortjener all mulig anerkjennelse for det — er å begrense den store forskjell som i mange tilfeller i dag eksisterer når det gjelder formuesbeskatning av selveiere og borettshavere. Man foreslo derfor å innføre en ordning hvor innskuddet på borettshaverens hånd ikke lenger skulle anses som skattepliktig formue. Men ved nærmere gjennomgang av lovopplegget fra Regjeringens side viste det seg at konsekvensene av dette kunne ha blitt til dels meget uheldige for borettshaverne. Denne skattelemping — isolert sett — for mange borettshavere etter departementets opplegg ville ha blitt veltet over på borettslagene, som da ville ha fått tilsvarende mindre fradrag i forbindelse med sin formuesansettelse. I korrespondanse fra bl.a. Norske Boligbyggelags Landsforbund og OBOS har det kommet fram detaljert oversikt som viser at denne endringen ville ha medført til dels betydelig økt formuesskatt for borettslagene, noe som igjen ville ha blitt forplantet over til den enkelte beboer og den enkelte borettshaver i form av økt husleie. En oversikt departementet selv har laget, antyder at den økte formuesskatt for borettslagene — og dermed den totale husleieøkning — antakeligvis ville ha blitt ca. 12 mill. kr etter departementets opplegg. Selv om en del borettshavere — de som har nettoformue — også ville hatt fordel av forslaget fra departementet, ville i realiteten alle borettshavere som kom inn under disse regnestykkene hvor det var blitt økt formuesskatt for borettslaget, fått økt husleie gjennom denne endringen.

Det man fra komiteens side og i forståelse med departementet her har valgt som løsning, er at man for å få større likhet i forhold til selveierne langt på vei opprettholder den skattemessige fordel for borettshaverne, ved at man gir en slags rabatt i den forstand at bare 50 pst. av innskuddets pålydende fra og med inneværende inntektsår vil bli å anse som skattepliktig formue hos borettshaveren. Dermed oppnår man hensikten om større likhet med selveierne, mens man samtidig unnlater å foreta en skjerping for borettslagene. Jeg tror komiteen her har valgt en fornuftig løsning inntil videre, og så har man samtidig gitt klare signaler om at departementet i det videre arbeid må sørge for en mer ensartet skattelovgivning også på dette området, med sikte på mest mulig lik behandling av borettshavere og selveiere. Det er i innstillingen gjort nærmere rede for hvilke føringer komiteen her har antydet, uten at jeg nå skal komme inn på dette.

Helt til slutt vil jeg bare henlede oppmerksomheten på nok en dissens, nemlig i forbindelse med innføringen av en ordning med prøveregistrering av fast eiendom. Jeg vil også her henvise til merknadene. Det komiteens flertall har gitt grønt lys for, er at det fra departementets side gjennomføres en prøveregistrering når det gjelder faste eiendommer i avgrensede områder. Jeg vil gjøre oppmerksom på at dette ikke innebærer at komiteen har gitt grønt lys for et nytt skattesystem for fast eiendom, heller ikke for noe nytt permanent registreringssystem for fast eiendom. Komiteen gir uttrykk for at dette spørsmålet må vurderes nærmere av Regjeringen i neste omgang. Hele problemstillingen må selvsagt forelegges Stortinget til nærmere vurdering før man bestemmer hvordan man her skal forholde seg. Det er en kjent sak at det før har vært til dels sterkt delte meninger i Stortinget om hvordan det nye boligskattesystemet skal utformes, og jeg vil tro at det fortsatt vil vise seg å være noe delte oppfatninger om nivået på boligbeskatningen. Men det er ikke det vi tar standpunkt til nå. Nå er det forslag om kun en prøveordning, hvor det også fra komiteens side er gitt klare føringer til Regjeringen om på hvilken måte man skal gå fram. Det komiteen bl.a. har gitt uttrykk for et klart ønske om, er at Regjeringen, når den eventuelt kommer tilbake til Stortinget med forslag om et nytt boligskattesystem og et nytt takseringssystem, utformer alternative modeller, slik at Stortinget får en reell mulighet til å velge mellom ulike alternativer.

Jeg tillater meg å anbefale innstillingen.

Berit Brørby Larsen: Saksordfører Ellefsen har veldig greit gjort rede for finanskomiteens innstilling, selv om jeg tviler på om Stortinget morer seg noe spesielt når vi snakker om skatt. Og folkelesning blir det neppe.

Jeg skal bare komme med noen få merk-

Trykt 13/11 1991

(Brørby Larsen)

nader fra Arbeiderpartiet. I pressen har denne saken blitt framstilt som om Regjeringen har foreslått en skjerpet beskatning for borettshavere, eller de som bor i blokk. Tvert imot, Regjeringen foreslo at borettshavernes innskudd ikke skulle betraktes som formue når borettshaverne fikk sin skatt beregnet. Finanskomiteen foreslår at innskuddet skal settes ned til 50 pst. ved formuesberegningen. På den annen side foreslo Regjeringen at boligbyggelaget ikke skulle få fradrag for innskuddet som gjeld. Finanskomiteen foreslår uforandrede regler på dette punktet.

For Arbeiderpartiet er det viktig å lette beskatningen for borettshaverne, og finanskomiteen har valgt en annen fremgangsmåte enn Regjeringen, en fremgangsmåte som gir garanti for at alle, absolutt alle, kan få redusert skatt. For øvrig oppfordrer jeg spesielt interesserte til å lese innstillingen.

Finanskomiteens julebudskap er kort og greit skattelette for borettshaverne. I disse stressede førjulstider er jeg glad for å sende en slik hilsen til de mange i de ulike borettslag som i lang tid har hatt en hardere beskatning enn selveierne. Dette er en skjevhet som nå rettes opp, og som det vil bli arbeidet videre med i forbindelse med skattereformen.

Komiteens enstemmige uttalelse om at vanlige boliger ikke skal få skjerpet beskatning, er et statement som mange bør merke seg.

Ellers viser jeg til innstillingen.

Steinar Maribo: Representanten Brørby Larsen sa at denne innstillingen helt sikkert ikke blir folkelesning. Sett fra mitt ståsted synes jeg det er veldig synd at den ikke blir det. Folk burde egentlig sette seg inn i hva som foregår når det gjelder skattemessige forhold.

For Fremskrittspartiet er det et veldig viktig prinsipp som vi arbeider etter at ingen lov skal ha tilbakevirkende kraft. Det er altfor lett — det er nærmest blitt en regel i skattesaker — å fravike dette viktige prinsipp. Flertallet sier i sin merknad noe om dette — noe også saksordføreren Harald Ellefsen var inne på til å begynne med. Flertallet uttaler:

> «Flertallet vil her bemerke at skatteveddtakene for det aktuelle skatteår etter det norske system fattes på slutten av året.»

Det burde kanskje være noen som spurte seg selv om dette er et sunt prinsipp, eller om man kanskje burde gjøre noe med det systemet at man vedtar skattesatser og skatteendringer i slutten av året. Et endelig skatteveddtak bør jo stemme med det som er varslet i budsjettet året før. Alle skatteendringer bør varsles året før, det er kun inkurier som bør kunne rettes i slutten av året. Dette er etter mitt syn et svært viktig prinsipp.

Saksordføreren var inne på at skatteplikten sannsynligvis er til stede — dvs. han sa vel ikke «sannsynligvis». Men det er ikke helt klart at skatteplikten er til stede. Det er usikkerhet inne i bildet, og etter min og Fremskrittspartiets oppfatning bør da tvilen komme tiltalte til gode.

Ellers er Fremskrittspartiet enig i at det er riktig å beskatte opsjoner, og slutter seg til at det blir klare regler for beskatning, slik at skattyterne har noe å holde seg til. Kjøp og salg av opsjoner er her i landet forholdsvis nytt, og det har vært uklart med beskatningsmåten hittil.

Når det gjelder obligasjoner, har det tradisjonelt vært skattefrie transaksjoner. Dette er egentlig logisk, fordi gevinster og tap balanserer mot hverandre. Hvis noen tjener, er det andre som taper akkurat like mye. Vi i Fremskrittspartiet går inn for at denne tradisjonelle skattefriheten fortsatt bør gjelde, i alle fall inntil vi får den nye skattereformen, som forventes å komme i 1992. Da er det naturlig å vurdere alle slike gamle regler mot det nye som skal skje. Den nye skattereformen legger opp til lavere skattesatser, og det er også et viktig moment man bør ha med når man skal endre praksis. Derimot ser vi klart at obligasjoner som legges ut til over- og underkurs, gir en form for avkastning som vi mener naturlig bør beskattes på samme måte som renter beskattes. Det er ellers slik at det etter emisjonsforskriftene som hovedregel ikke er tillatt å utstede obligasjoner til overkurs og underkurs i Norge; det er den store internasjonaliseringen som er årsaken til at vi nå går inn for at obligasjoner som omsettes til overkurs og underkurs, bør beskattes.

Ellers har vi vært inne på realisasjonsprinsippet og markedsverdiprinsippet når det gjelder beskatning. Nå ser jeg i Aftenposten i dag at komiteens leder uttaler at Høyre fikk de andre partiene i finanskomiteen, unntatt SV, med seg på å gå inn for realisasjonsprinsippet. Da får jeg minne om at vi allerede på det første møtet sa at et markedsverdiprinsipp for omsetning av opsjoner og obligasjoner umulig kunne være aktuelt. Vi gikk altså sterkt imot dette allerede på det første møtet! Så kan man jo etterpå snakke om hvem som fikk med seg hvem. Det som er betenkelig med markedsverdi-prinsippet slik det ble lagt opp til fra departementets side, er at det er store svingninger ved omsetning av opsjoner. Man kunne risikere å få beskattet gevinster som i realiteten viste seg å være et tap. Etter min og Fremskrittspartiets oppfatning bør man ikke beskatte noe som helst før det er konstatert at

det er en gevinst til stede. Det bør være utgangspunktet for enhver forhandling om hva som skal skje videre fremover.

Så litt om straffereglene. Det legges opp til skjerpede strafferammer ved særlig grove overtredelser av skatte- og ligningsloven. Det som er klarlagt, er at departementet har ligningslovens straffekapittel i sin helhet under en samlet revidering. Jeg synes det er utidig da å komme med en endring av en liten del av straffekapitlet. Og det som er enda mer utidig, er at denne endringen kom før Riksadvokaten i det hele tatt hadde fått anledning til å uttale seg. Det er etter min oppfatning meget kritikkverdig. Det har for øvrig skjedd gang på gang i forbindelse med budsjettbehandlingen at man har fått saker til behandling som ikke er skikkelig utredet. Det gjelder både den forrige og den nåværende regjering.

Så vil jeg si litt om borettshavere og den skatte-lettelsen som de nå får. Her har det vært en urimelig formuesbeskatning, og som fremskrittspartimann støtter jeg selvfølgelig alle endringer som går på lettelser i personbeskatningen. Nå hevdet saksordfører Ellefsen at det var snakk om likebehandling av borettshavere og huseiere. Da håper jeg det følges opp når det ved senere anledninger blir snakk om beskatning av huseiere. Som kjent beskattes huseiere for fordelen av å bo i eget hus. Det gjør at det er under sterk tvil man ser på denne endringen som noe som er gjort for å få det til å stemme mer overens med behandlingen av huseiere. Jeg håper man er villig til å se på den beskatningen som huseiere utsettes for fordi de bor i eget hus.

Den siste saken jeg vil berøre, er prøveregistrering av fast eiendom og bestemmelsen i loven som gir hjemmel for å kreve inn opplysninger i den forbindelse. Nå sier saksordføreren at det ikke er gitt grønt lys i denne saken — den skal selvfølgelig tilbake til Stortinget for videre behandling osv. Det er såpass kjent hva selve systemet går ut på, at man burde kunne tatt et standpunkt og ikke satt i gang slike omfattende arbeider som man har gjort, hvis man ikke mener man skal gå inn på det senere. Det er klart at det er lettere å få til en prøveregistrering enn en fullstendig registrering, men når man først har fått i gang prøveregistreringen, er det vanskelig å gå bort fra det systemet man har begynt å prøveregistrere etter. I så fall ville den jobben være bortkastet. Fremskrittspartiet har skissert en modell som etter vår oppfatning er minst like rettferdig som den foreslåtte, og den er enkel. Den baserer seg på kvadratmeterpris og et høyt bunnfradrag som gjør at boliger av vanlig størrelse blir unntatt beskatning. Så får man heller beskatte store boliger, som vi vel ikke er tjent med at folk bygger. boliger som er større enn det folk egentlig har behov for — slik det har vært i veldig mange år nå, fordi det har vært lønnsomt å investere i boliger i forhold til andre ting.

Eilef A. Meland: Opsjonshandel er på mange måter spekulasjon for viderekomne, et marked for avanserte transaksjoner av papirer. Her skapes ingen verdier. Som det heter i proposisjonen, er dette på mange måter et null-sum spill. Opsjonshandel er ikke å kjøpe aksjen, men retten til å kjøpe aksjen innen en tidsfrist mot en godtgjørelse til selger som vennlig omtales som en premie.

Da Stortinget vedtok å åpne for opsjonshandel — mot SVs stemmer — ble det ikke vedtatt egne skatteregler. Markedet ble åpnet i mai 1990 uten at skattereglene var på plass. Det viktigste i foreliggende sak er derfor at det innføres skatteplikt for å rydde opp og rydde vekk all tvil om rettstilstanden på dette området.

Fremskrittspartiet, som ellers er med på skattevedtak hver høst som nettopp har tilbakevirkende kraft, har her en dissens, en meget talende dissens. Opsjonshandel skal være fritatt for skatteplikt ifølge Fremskrittspartiet, og dette partiet har aldri vært smålig i forhold til børshandel.

Hvilket periodiseringsprinsipp skal gjelde ved skattlegging av gevinster og ved fradrag for tap? Her er det bemerkelsesverdige skjedd at det bare er SV som står på Regjeringens forslag. Etter hvert som børsen og pengehandlerne har reagert på Regjeringens proposisjon, har det ene politiske parti etter det andre glidd over på et annet prinsipp. Saken er veldig talende i forhold til lobbyinteressenes gjennomslag i politikken. Derfor er denne saken på mange måter en god studie i hvordan man svikter prinsippene til fordel for særinteressene.

Stikk i strid med Aarbakke-utvalgets delinnstilling — som ble lagt fram tidligere i år — om å benytte markedsverdiprinsippet, foreslår nå flertallet det motsatte prinsipp, realisasjonsprinsippet. Aarbakke-utvalget og Regjeringen understreket at markedsverdiprinsippet er det beste vern mot at de som handler med finansielle papirer, skal kunne foreta skattetilpasning. Ved å legge realisasjonsprinsippet til grunn kan aktørene på børsen selv velge når de vil ta ut tap, og hvordan de vil skyve fortjenesten over til neste år. Som det er omtalt i media, vil disse nå kunne realisere tapene i 1990, kjøpe de samme opsjoner tilbake og derved oppnå fradragsrett ved likningen for inneværende år. Opptjente gevinster

derimot kan utsettes til neste år, og derved oppnår man skattekreditter.

I en tid med opprydningsarbeid i skattelovgivningen for å avvikle skattetilpasninger og muligheter for skattekreditter gjør flertallet i denne saken det motsatte. Her neglisjeres altså de faglige råd fra Aarbakke-utvalget, hvor det nettopp påpekes at realisasjonsprinsippet er uheldig fordi dette markedet for finansielle instrumenter er et fullt ut likvid marked. En klar parallell til dette er valutahandel, hvor komiteen i sin innstilling om skattereformen nettopp fremhevet at realisasjonsprinsippet var lite egnet.

I skattedebatter henvises ofte til den internasjonale utvikling, som holdes frem som en rettesnor for det norske regelverk og spesielt på områder hvor det foretas transaksjoner på tvers av landegrensene. Som kjent er kapitalmarkedene de mest mobile og derfor mest aktuelle for å innføre et slikt perspektiv.

Hva gjør andre land? Den internasjonale trend på dette skattemessige området går nettopp i retning av å benytte markedsverdiprinsippet. Her er det erkjent at på disse markedene er det et særpreg som tilsier at realisasjonsprinsippet må fravikes. Dette gjelder f.eks. Frankrike, USA og Danmark, som allerede har eller i ferd med å legge dette til grunn for opsjoner/obligasjoner.

Det som har skjedd i løpet av behandlingen, er at de såkalte underkursobligasjonene blir beskattet ut fra at gevinsten ikke er realisert. Det er derfor bemerkelsesverdig at flertallet ikke har oppdaget at ved å slutte seg til proposisjonen på dette området, har de selv knesatt markedsverdiprinsippet, men for en annen del av forslaget. Her kan flertallet ikke være seg bevisst hva de egentlig er ute på, for på den ene side anbefaler de realisasjonsprinsippet, på den annen side slutter de seg til Regjeringens forslag om at markedsverdiprinsippet skal gjelde ved underkursobligasjoner. Jeg vet ikke om flertallet har tenkt igjennom den situasjonen, men det er logisk totalt inkonsekvent det som her gjøres.

Innstillingen inneholder også nye skatteregler for boligselskaper og andelshavere i slike selskaper. Dagens regler innebærer en forskjellsbehandling mellom selveiere og andelshavere i borettslag. Denne ulikhet i formuesbeskatningen er urimelig, men departementets forslag i proposisjonen ville hatt en rekke uheldige virkninger. En gjennomføring av departementets forslag ville betydd at borettslag ville få forskjøvet skattebelastningen via borettslaget og i siste instans ved husleieøkning.

Komiteens innstilling er en mellomvei som må betraktes som en overgangsordning før komiteen får tatt en generell gjennomgang av denne beskatningen til våren.

Til slutt vil jeg ta opp SVs forslag, som avviker fra innstillingen, og som er referert i den samme.

Presidenten: De forslag det er referert til, er opptatt.

Odd Holten: Regjeringen Syse peker i revidert nasjonalbudsjett for 1990 på at det for hele eller deler av inntektsåret 1990 vil bli fremmet forslag om nye skatteregler for gevinst på obligasjoner, opsjoner og valutagevinster m.v.

En samlet komite er enig i at det innføres bestemmelser om beskatning av obligasjoner og opsjonsgevinster med mulighet for fradrag for tilhørende tap.

I Aarbakke-gruppens delutredning antydes det at markedsprinsippet bør legges til grunn ved beskatningen, et forhold departementet har sluttet seg til.

Komiteens flertall — alle unntatt Sosialistisk Venstreparti — vil opprettholde dagens ordning med realisasjonsprinsippet på bakgrunn av at en vil komme tilbake til dette spørsmålet på et fritt og selvstendig grunnlag i forbindelse med de forslag til skattereform som skal fremmes for Stortinget våren 1991.

Flertallet anbefaler derfor i samråd med departementet å legge realisasjonsprinsippet til grunn for å ivareta likhetsprinsippet overfor obligasjoner, opsjoner, aksjer og valuta og fremmer forslag i samsvar med dette.

Kristelig Folkeparti er enig i at det nå innføres gevinstbeskatning ved avhendelse av obligasjoner også utenfor næring med tilsvarende mulighet for fradrag ved tap. Dette er i samsvar med Aarbakke-gruppens og finanskomiteens tidligere vurderinger i forbindelse med et nytt skattesystem.

Kristelig Folkeparti slutter seg til departementets forståelse av at det innføres skatteplikt på norske og utenlandske obligasjoner, dvs. ihendehaverobligasjoner og konvertible obligasjoner. Dette gjelder også obligasjoner med kortere løpetid enn 12 måneder.

Reglene om skatteplikt for gevinst på obligasjoner gjøres gjeldende fra og med inntektsåret 1990.

Ved overtredelse av valutaloven eller forskrifter til denne loven foreslår departementet at det inntas en bestemmelse i ligningsloven om økt maksimumsskatt når brudd på ligningslovens bestemmelser fører til — eller kan føre til — at et meget betydelig beløp unndras beskatning. En samlet komite er enig i behovet for å styrke kontrollen med utenlandstransaksjoner, og at det bør innføres skjerpede strafferammer for særlig grove overtredelser av skatte- og ligningsloven med en øvre strafferamme på inntil seks års feng-

sel, som er den samme ramme som for andre grove økonomiske kriminalitetsforhold.

Hva angår nye regler for formuesbeskatning av boligselskaper, slutter Kristelig Folkeparti seg til flertallets innstilling.

Og selve gladmeldingen nå til jul er at det blir ingen økte skattebyrder for andelshavere i borettslag.

Presidenten: Presidenten foreslår nå at dette møtet avbrytes, og at Odelstinget fortsetter behandlingen av sak nr. 3 på dagens kart når nytt møte settes igjen kl. 13.30. — Det anses bifalt.

Møtet avbrutt kl. 11.55.

Odelstinget gjenopptok sine forhandlinger kl. 13.30.

President: Inger Lise Gjørv.

Man fortsatte behandlingen av sak nr. 3 på dagens kart (nr. 9):

Innstilling fra finanskomiteen om nye skatteregler om obligasjoner og opsjoner, ligningskontroll og andre endringer i skattelovgivningen (skatteloven) (aksjeloven) (ligningsloven) (eiendomsskatt til kommunene) (Innst. O. nr. 16, jf. Ot.prp. nr. 11)

Gudmund Restad: Etter den hyggelige julefrokosten vi alle nå har fått delta i, blir det en brå overgang og et betydelig antiklimaks når vi nå skal tilbake til striskjorta og havrelefsa — i dette tilfellet representert ved innstillingen om Ot.prp. nr. 11.

Allerede i nasjonalbudsjettet for 1990 ble det varslet at det for hele eller deler av inntektsåret 1990 ville bli fremmet forslag om nye skatteregler for gevinster på obligasjoner, opsjoner og valutatransaksjoner m.v. Senere har skatteregler for de enkelte finansielle instrumenter blitt varslet i flere dokument, bl.a. revidert nasjonalbudsjett. Poenget er selvsagt ikke hvor ofte det er varslet nye regler, men at det er gjort i god tid av hensyn til Grunnlovens prinsipp om at lover ikke skal gis tilbakevirkende kraft. Jeg konstaterer derfor — og finner grunn til å påpeke — at denne innstillingen ikke bryter med de nevnte prinsipper. Tvert imot følges de vanlige prinsipper for skattevedtak. Beskatning av finansielle objekter blir fort veldig teknisk og lite forståelig for folk som ikke driver med dette til daglig. Jeg tror derfor ikke det har noen interesse at jeg repeterer det som står i innstillingen, og henviser derfor til saksordførerens innlegg om dette.

De fleste av elementene i innstillingen har det vært svært liten eller ingen uenighet omkring. Jeg vil derfor bare knytte noen korte kommentarer til de punktene det har vært litt politikk omkring.

Det er i stor grad den teknologiske utviklingen av rammebetingelsene for handelen, herunder skatteregler, som skaper eller framtvinger såkalte nye, finansielle instrumenter, og så blir det behov for skatteregler til disse. Det tilsier at vi ser skattereglene i en større sammenheng enn vi tidligere har gjort, fordi hensynet til de prinsipper vi i høst gav tilslutning til om symmetri og nøytralitet mellom forskjellige skatteobjekter, i stor grad må opprettholdes. Det er derfor etter min mening avgjørende at det ikke blir opplest og vedtatt at alle de skattereglene vi gir tilslutning til for inneværende og neste år, skal bestå. Det må tvert imot være slik at ikke noe parti knytter noen prestisje til de enkelte vedtak, slik at vi kan møtes med blanke ark når neste fase i forbindelse med skattereformen begynner. Jeg vil også benytte anledningen til å påpeke at de enkelte partier har vist stor romslighet i forholdet til dette.

Det har vært en del debatt omkring hvorvidt markedsverdiprinsippet eller realisasjonsprinsippet bør legges til grunn ved beskatningen av finansielle aktiva. Aarbakkegruppen valgte som kjent å legge markedsverdiprinsippet til grunn fordi det generelt vil gi et bedre vern mot skattetilpasning og skattearbitrasje. Imidlertid kan dette prinsippet føre til f.eks. likviditetsproblemer, fordi en kan bli skattlagt for en verdistigning en ikke har realisert.

Legger en realisasjonsprinsippet til grunn som periodiseringsprinsipp, vil mange hevde at det åpner for mulighet til å drive skattetilpasning ved at en f.eks. kan realisere tap, men ikke gevinster. I dette tilfellet kan det vel sies at det er et dilemma mellom hva som er den teoretisk beste løsningen, og hva som praksis tilsier vil være den fornuftigste løsningen på dette tidspunktet.

Komiteen har, etter å ha innhentet opplysninger fra både departement og diverse organisasjoner, valgt å legge realisasjonsprinsippet til grunn for inneværende år og fram til en eventuelt vil fatte andre vedtak i forbindelse med forslaget til skattereform. Hensyn til beskatningen av de underliggende finansielle objekter har vært utslagsgivende for dette valget når det gjelder obligasjoner og opsjoner. Jeg finner grunn til å understreke at komiteen har sagt at den vil komme tilbake til dette på fritt og selvstendig grunnlag i forbindelse med forslaget til skattereform. Senterpartiet er godt fornøyd med dette.

Så noen ord om forslaget til endring i ligningsloven: Fra 1. juli ble det foretatt en deregulering av valutamarkedet. Videre behandlet vi i vår meldingen om strukturpolitikken på finansmarkedet som gav til kjenne en internasjonalisering når det gjelder samhandel — og ikke minst finanstransaksjoner — i årene som kommer. I denne forbindelse ble det derfor i revidert nasjonalbudsjett fremmet et eget 10-punkts program for skjerpet skattekontroll. Det er derfor naturlig at Stortinget følger opp denne linjen med å gi sin tilslutning til de nye regler om ligningskontroll og straffeansvar for ulike utenlandsengasjementer. En har også bl.a. i budsjettbehandlingen tilgodesett skatteetatene på en slik måte at de skal være i stand til å ivareta nye oppgaver.

Senterpartiet er altså enig i at det innføres skjerpede strafferammer for særlig grove overtredelser av skatteloven og ligningsloven. Med en øvre strafferamme på inntil 6 års fengsel vil maksimumsstraffen på dette området komme på nivå med straffelovens øvrige ramme for annen grov økonomisk kriminalitet, det gjelder bl.a. grovt underslag, grovt tyveri og grovt bedrageri. Senterpartiet er derfor enig i den straffeskjerpelsen som nå skjer.

Når det gjelder formuesbeskatningen av boligselskaper og andelshavere i slike selskaper, er det i stor grad en opprydding i lovverket slik at en kommer fram til tilnærmet likhet mellom andelshavere og andelseiere. Lovendringen er for øvrig et resultat av et selvstendig arbeid i komiteen. Jeg finner grunn til å gi saksordføreren, Harald Ellefsen, honnør for et godt utført arbeid i denne saken. Lovendringen er også i tråd med det en tidligere har gitt tilslutning til, om nøytralitet og symmetri. Også disse spørsmålene vil for øvrig bli nærmere vurdert i sammenheng med skattereformen til våren.

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å framheve at tilliten til et skattesystem i stor grad er avhengig av hvor rettferdig systemet oppfattes. De forslagene som nå fremmes, er med og bidrar i så måte, og rettferdiggjør dermed såpass store endringer i forkant av skattereformen.

Presidenten: Steinar Maribo får ordet utenom tur for å sette fram et forslag.

Steinar Maribo: Først vil jeg bare si et par ord til representanten Meland, som sier at også vi er med på skattevedtakene hver høst: Selvfølgelig er vi med på dem, for reglene er slik at vi er forpliktet til å være med på skattevedtakene. Men vi er gjerne med på å endre det prinsippet man har lagt opp til. Vi har i disse sakene også det prinsippet at vi går imot forslag som innebærer forverringer for den norske skattebetaler.

Så vil jeg ta opp vårt forslag, som står på side 18 i innstillingen.

Presidenten: Steinar Maribo har tatt opp det forslag han refererte til.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Jeg har lyst til å knytte noen korte kommentarer til tre saker som har vært oppe til drøfting.

For det første: Når det gjelder skattlegging av opsjoner, har det vært en diskusjon om dette med tilbakevirkende kraft. Jeg vil bare slutte meg til dem som har sagt at i dette tilfellet var signalene helt klare om det som kom til å skje. Den forrige regjeringen, regjeringen Syse, sa i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1990 at en slik skatteplikt ville være operativ fra 11. mai 1990. Så her var løpet kjent på forhånd, og de som er aktører i markedet, har hatt god tid til å innordne seg de nye skatteregler som her måtte komme.

Jeg tar til etterretning at flertallet i komiteen har lagt seg på et noe annet prinsipp enn det Regjeringen i utgangspunktet gikk inn for når det gjelder en vurdering av det såkalte markedsverdiprinsippet, eller realisasjonsprinsippet. Begrunnelsen fra finanskomiteens flertalls side er at en vil ha en samlet vurdering som også omfatter verdifastsettelsen av andre objekter når det gjelder skattereglene. Etter mitt syn er det strengt tatt ikke nødvendig at en foretar en slik samlet vurdering. Men vi vil selvsagt gjøre det, fordi det nå — som det er pekt på i proposisjonen — er en internasjonal utvikling, bl.a. i USA, England, Frankrike og flere andre land, som peker i retning av å bruke markedsverdiprinsippet. Det er ingen grunn til å legge skjul på at det ved det prinsippet en nå slår fast, kan oppstå betydelige skattekreditter med en slik verdifastsettelse. Men dette er spørsmål som vi vil komme tilbake til i forbindelse med gjennomføringen av skattereformen og de proposisjoner som her vil bli fremmet i løpet av våren 1991.

Det andre punktet dreier seg om skattlegging av andelshavere i borettslag. Det departementet her kom fram til, er etter vårt syn en enkel løsning på en uheldig side ved formuesbeskatningen. Det er bakgrunnen for at en foreslo å innføre disse reglene fra 1990. Men samtidig ser vi den kritikk som er blitt reist fra boligbyggelagene og fra borettslagene. I denne forbindelse vil jeg imøtekomme den kritikken som er reist, gjennom det forslag som vil bli vedtatt senere i dag. Men jeg vil også understreke at dette må ses som en midlertidig løsning. Departementets syn er at en

må jobbe videre med å få til en fullt individuell skattlegging av andelshavere i borettslag, slik at det Odelstinget nå vedtar, blir en mellomstasjon på veien mot et system som forhåpentligvis blir enda bedre.

Det siste henger for så vidt sammen med boligbeskatningen — det er forslaget om at det nå skal gis hjemmel til en prøvetaksering i forbindelse med et nytt og forbedret takseringsgrunnlag for boliger. Det var jo noe av forutsetningen da Stortinget tidligere behandlet meldingen om boligtaksering, at en skulle komme tilbake til et nytt takseringssystem som virker mer rettferdig enn hva tilfellet er i dag. Departementet tar sikte på i løpet av høsten 1991 å fremme lovregler på dette området. For det er ingen grunn til å legge skjul på at den praksis en har fulgt de siste årene, med en 10 pst. sjablongmessig økning i ligningsverdien for boliger, har ført til at ulikheter allerede i utgangspunktet har økt som følge av et slikt sjablongmessig påslag. Den eneste måten å komme videre på og få til en mer rettferdig boligbeskatning er at vi også får mer rettferdige og likeartede takseringsregler. Departementet ser en slik prøvetaksering som et grunnlagsmateriale for å få til en bedre og mer rettferdig boligbeskatning, og vi tar sikte på å fremme forslag i den sammenhengen så raskt det er mulig.

Johan C. Løken: Når jeg nå tar ordet like etter finansministeren, er det ikke for å fremføre refs — det får vi vente med til nyåret — men det er for å benytte juletiden til å fremsette noen ønsker til finansministeren. Jeg regner med at han er ekstra mottakelig nå like før jul.

For det første: Knyttet til det han var inne på avslutningsvis, nemlig prøvetaksering i forbindelse med boliger, vil jeg gjerne understreke det forholdet jeg var opptatt av da vi behandlet vedtaket på dette punktet for 1991. Jeg har en mistanke om at finansministeren ikke var til stede akkurat da, og vil benytte sjansen til å gjenta min understrekning. Den går på at den prøvetaksering man legger opp til, og det opplegget man kommer til Stortinget med, må gi Stortinget en reell frihet til å velge mellom ulike angrepsvinkler og alternativer når det gjelder håndteringen her. Det jeg ellers ville fremføre for finansministeren, knytter seg til den diskusjonen vi har hatt om markedsverdi kontra realisasjonsverdi. Også på dette punkt er det ønskelig å få gode konsekvensanalyser. Noe av en svakhet ved Aarbakke-utvalgets utredninger så langt, og for så vidt også den meldingen vi fikk, er at man i for liten grad går inn på mer praktiske konsekvenser i den økonomiske virkelighet av de ulike grep som gjøres.

Det er klart at så lenge man analyserer spørsmålet om valget mellom markedsverdi og realisasjonsverdi ut fra en mer sosialøkonomisk teoretisk betraktning, trekker mange argumenter i retning av markedsverdiprinsippet. Men samtidig er det også slik at i det øyeblikk man sier at dette skal gjennomføres konsekvent for alle former for eiendom og alle former for realkapital, vil vi stå overfor konsekvenser vi ikke vil akseptere. Jeg nevner ett eksempel på noe vi antakelig ikke ville akseptere hvis prinsippet ble fulgt til ytterste konsekvens: et beskatningssystem som innebærer at den årlige verdistigning på en bolig ville bli gjenstand for inntektsbeskatning hvert år.

Slik dette systemet er lagt opp, er det også forutsatt at inflasjonskomponenten i en kapitalinntekt eller -gevinst skal beskattes. Satt på spissen ville markedsverdiprinsippet anvendt på f.eks. boliger innebære en årlig beskatning som om det var likvid inntekt av inflasjonsøkningen for boliger.

Noe slikt antar jeg at ingen vil ha, men jeg nevner denne ytterligheten som en liten påminnelse om at man må tenke gjennom det man gjør. Anvendt på aksjemarkedet vil den konkrete virkningen altså bli et betydelig press på likviditeten i dette markedet, fordi man da ville beskatte ikke realiserte inntekter. Det er også klart at for de mindre bedriftene ville dette være betenkelig, fordi man ville få en beskatning på inflasjonsøkningen i disse bedriftenes realkapital. Det ville i sin ytterste konsekvens være virkningen av et markedsverdiprinsipp. Her har vi derfor betydelige problemer i hele området som har med gevinstbeskatning å gjøre, både i forhold til aksjer, mindre bedrifter, boliger og ikke minst primærnæringer. Mitt ønske til finansministeren er således at konsekvensanalysene på dette området går lenger enn det materialet vi hittil er blitt utstyrt med.

Presidenten: Før neste taler får ordet, vil presidenten be om forsamlingens forståelse for den situasjon som nå raskt utvikler seg, nemlig muligheten for kveldsmøte. Presidenten har denne kveld ubegrenset tid til sin rådighet, men hadde i sikte å ferdigbehandle dagens kart i et litt forlenget formiddagsmøte. Det er nå opp til forsamlingen å vurdere hvor mye belæring forsamlingen trenger før man kan ferdigbehandle de saker som her foreligger.

Harald Ellefsen: Jeg tror ikke det skal være noen særlig grunn til en vesentlig mer omfattende debatt om denne saken. Jeg har bedt

om ordet for å oppklare et par misforståelser som har oppstått i debatten.

For det første: Representanten Steinar Maribo la i sitt innlegg vekt på betydningen av størst mulig likhet i den skattemessige behandling av selveiere og borettshavere, et synspunkt det er enighet om i komiteen. Samtidig gjorde Maribo et poeng av at huseiere, i betydningen selveiere, beskattes for fordelen av å bo i eget hus, hvilket, så vidt jeg forstod Maribo, var en skattemessig særordning for selveiere. Det er nok ikke riktig. Det er korrekt at borettshavere på sin hånd ikke beskattes for denne fordelen, men den fordelsbeskatningen som rammer selveiere, rammer også indirekte borettshavere, fordi borettslaget fordelsbeskattes etter lignende prinsipp.

For det annet: Jeg er enig med representanten Maribo i at tvilen skal komme «tiltalte», dvs. skattyter, til gode i mange sammenhenger. Men når det gjelder beskatningsreglene for opsjoner — og også Fremskrittspartiet er enig i at man skal innføre regler her — kommer heller ikke Fremskrittspartiets standpunkt skattyterne klart til gode. For det første vil den uklarhet vi har i dag, kunne medføre omfattende rettslig tvist som skattyterne ikke vil være tjent med. For det andre: Det er heller ikke riktig at Fremskrittspartiets standpunkt om at det ikke skal gjennomføres noen skatteplikt for opsjonsgevinster i 1990 — det man selvsagt helst ønsker — i så tilfelle entydig ville komme skattyterne til gode. Riktignok har de som har oppnådd gevinster, sluppet beskatning, men samtidig vil de som har fått tap, ikke få tapsfradrag.

Til slutt til representanten Meland: Han var av den oppfatning at komiteens flertall måtte ha handlet i bevisstløs tilstand — han var vel da inspirert av melodien om «hodet under armen og armen i bind» — når man har gått inn for faktisk å basere seg på markedsverdiprinsippet i forbindelse med underskuddsobligasjoner. Når det gjelder realiteten her, vil jeg — uten å legge opp til en ny debatt om det — bare henvise representanten Meland til side 6 i innstillingen, hvor det er en enstemmig komite, inkludert SV, som i så fall også har vært skyldig i denne bevisstløshet. Komiteen skriver nemlig i sine merknader i innstillingen at på grunn av helt spesielle forhold er det

«naturlig å vurdere det periodiseringsspørsmål som her oppstår særskilt» —

med den konklusjon at man her bør velge et annet prinsipp. Altså: Selv SV er med på å si at det er naturlig at man vurderer dette spørsmålet særskilt — og jeg går ut fra at ikke SV har handlet i bevisstløs tilstand, hvilket heller ikke komiteen for øvrig har gjort.

Steinar Maribo: Bare en liten kommentar til Ellefsen, som sier at det ikke er sikkert at den ordningen vi går inn for ville være til gunst for skattyteren, og at det eventuelt ville ligge mange rettstvister i luften hvis man ikke gjorde som flertallet nå vil gjøre. Det er opp til oss — til Stortinget — å avgjøre det. Hadde vi nå gått inn for at skatteplikten skulle inntre fra i dag, ville det ikke blitt noen rettstvister. Det er altså opp til Stortinget selv å avgjøre det.

Eilef A. Meland: En kort merknad i forbindelse med Harald Ellefsens siste innlegg, hvor han avlegger oss en visitt på feil premisser: For det første har jeg ikke brukt uttrykket «bevisstløs tilstand», men sagt at flertallet, som konsekvent anbefaler realisasjonsprinsippet, som er gjeldende i dag, uten nærmere vurdering går inn for markedsverdiprinsippet når det gjelder de såkalte underkursobligasjoner.

Med hensyn til Ellefsens merknad om at da gjelder dette også SV, er jo nettopp vår begrunnelse for å fravike realisasjonsprinsippet at det gjør seg gjeldende særskilte forhold når det gjelder marked for opsjoner, obligasjoner og underkursobligasjoner. Så det er vi som her er konsekvent, og ikke flertallet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er slutt.

Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er tre forslag fra Eilef Meland på vegne av SV og ett forslag fra Steinar Maribo på vegne av Fremskrittspartiet. Forslagene er tatt inn på side 15—18 i den trykte innstilling.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak til

lover:

A.

Lov

om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

I.

§ 37 c første ledd nytt siste punktum skal lyde:

Andelshavers innskudd i boligselskap som lignes etter reglene i § 51 sjette eller syvende ledd medregnes i formuen med 50 pst. av pålydende, når innskuddets størrelse er fastsatt etter en generell ordning i boligselskapet.

§ 41 åttende ledd nytt siste punktum skal lyde:

Reglene i dette ledd får tilsvarende anven-

delse på grunnfondsbevis, jf. lov av 23. desember 1988 nr. 98 § 1.

§ 42 nytt fjortende ledd skal lyde:

Fordel vunnet ved salg eller innløsning av rett til kjøp eller salg av aksje eller grunnfondsbevis fra eller til arbeidsgiver regnes som fordel vunnet ved arbeid etter første ledd. Ved innløsning av retten skal den skattepliktige fordel settes til differansen mellom aksjens eller grunnfondsbevisets markedsverdi og innløsningsprisen etter avtalen, fratrukket den ansattes kostpris for retten. Ved salg av retten skal den skattepliktige fordel settes til differansen mellom salgssum og kostprisen. Overføring av slik rett til nærstående regnes ikke som salg etter dette ledd. Som nærstående regnes i alle tilfelle personer den ansatte er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje, samt første og andre sidelinje. Innløsning fra den nærstående, eller salg fra den nærstående til annen ikke nærstående, regnes som innløsning eller salg fra den ansatte.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II.

Ny § 43 A *Finansielle opsjoner* skal lyde:

Inntektsbeskatning av finansielle opsjoner følger reglene i § 43 A-1 til § 43 A-4 uavhengig av om opsjonen er tilknyttet skattyters næringsvirksomhet eller ikke.

Med finansiell opsjon menes kontrakt, børsnotert eller ikke børsnotert, der utsteder gir innehaver rett, men ikke plikt, til å kjøpe eller selge et eller flere av følgende underliggende objekter: aksje, mengdegjeldsbrev, valuta, kursnotert finansielt instrument eller variabel referansestørrelse.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i § 43 A til § 43 A-4.

Ny § 43 A-1 Skatteplikt og fradragsrett skal lyde:

Ved avhendelse, innløsning eller bortfall av finansiell opsjon regnes gevinst som inntekt, og tap kan føres til fradrag i annen inntekt. Gevinst og tap settes til opsjonens utgangsverdi fratrukket opsjonens inngangsverdi.

Ny § 43 A-2 *Beregning av gevinst og tap for innehaver (kjøper)* skal lyde:

Innehavers utgangsverdi settes til følgende:

1. *Opsjon som er avhendet i inntektsåret: Avhendelsesvederlaget.*
2. *Kjøpsopsjon som er innløst i inntektsåret: Markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet fratrukket innløsningsprisen.*
3. *Salgsopsjon som er innløst i inntektsåret: Innløsningsprisen fratrukket markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet.*
4. *Opsjon som er bortfalt i inntektsåret: Null.*

Innehavers inngangsverdi settes til premien.

Ny § 43 A-3 *Beregning av gevinst og tap for utsteder (selger)* skal lyde:

Utsteders utgangsverdi settes til premien.

Utsteders inngangsverdi settes til følgende:

1. *Kjøpsopsjon som er innløst i inntektsåret: Markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet fratrukket innløsningsprisen.*
2. *Salgsopsjon som er innløst i inntektsåret: Innløsningsprisen fratrukket markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet.*
3. *Opsjon som er bortfalt i inntektsåret: Null.*

Ny § 43 A-4 *Transaksjonskostnader skal lyde:*

Skattyter kan føre transaksjonskostnader forbundet med opsjonen til fradrag når gevinst kommer til beskatning eller tap kan føres til fradrag.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

«Nye § 43 B til § 43 B-5 skal lyde:

§ 43 B *Finansielle opsjoner*

Inntektsbeskatning av finansielle opsjoner følger reglene i § 43 B-1 til § 43 B-5 uavhengig av om opsjonen er tilknyttet skattyters næringsvirksomhet eller ikke.

Med finansiell opsjon menes kontrakt, børsnotert eller ikke børsnotert, der utsteder gir innehaver rett, men ikke plikt, til å kjøpe eller selge et eller flere av følgende underligende objekter: aksje, mengdegjeldsbrev, valuta, kursnotert finansielt instrument eller variabel referansestørrelse.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i § 43 B til § 43 B-5.

§ 43 B-1 *Skatteplikt og fradragsrett*

Gevinst på finansiell opsjon regnes som inntekt. Tap på finansiell opsjon kan føres til fradrag i annen inntekt. Gevinst og tap

settes til opsjonens utgangsverdi fratrukket opsjonens inngangsverdi.

§ 43 B-2 *Beregning av gevinst og tap for innehaver (kjøper)*

Innehavers utgangsverdi settes til følgende:

1. Opsjon som er avhendet i inntektsåret: Avhendelsesvederlaget.
2. Kjøpsopsjon som er innløst i inntektsåret: Markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet fratrukket innløsningsprisen.
3. Salgsopsjon som er innløst i inntektsåret: Innløsningsprisen fratrukket markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet.
4. Opsjon som er bortfalt i inntektsåret: Null.
5. Opsjon som ikke er avhendet, innløst eller bortfalt i inntektsåret og som er børsnotert eller eiet av profesjonell investor: Markedsverdien av opsjonen ved utgangen av inntektsåret.

Innehavers inngangsverdi settes til følgende:

1. Opsjon som er børsnotert eller eiet av profesjonell investor: Premien, dersom opsjonen er anskaffet i inntektsåret, for øvrig markedsverdien av opsjonen ved utgangen av inntektsår.
2. Øvrige opsjoner: Premien.

§ 43 B-3 *Beregning av gevinst og tap for utsteder (selger)*

Utsteders utgangsverdi settes til følgende:

1. Opsjon som er børsnotert eller utstedt av profesjonell investor: Premien, dersom opsjonen er utstedt i inntektsåret, for øvrig markedsverdien av opsjonen ved utgangen av siste inntektsår.
2. Opsjoner: Premien.

Utsteders inngangsverdi settes til følgende:

1. Kjøpsopsjon som er innløst i inntektsåret: Markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet fratrukket innløsningsprisen.
2. Salgsopsjon som er innløst i inntektsåret: Innløsningsprisen fratrukket markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet.
3. Opsjon som er bortfalt i inntektsåret: Null.
4. Opsjon som ikke er innløst eller bortfalt i inntektsåret, og som er børsnotert eller utstedt av profesjonell investor: Markedsverdien av opsjonen ved utgangen av inntektsåret.

§ 43 B-4 *Transaksjonskostnader*

Skattyter kan føre pådratte transaksjonskostnader forbundet med opsjon til fradrag når gevinst kommer til beskatning eller tap kan føres til fradrag.

§ 43 B-5 *Sikring*

Skattyter kan kreve at § 43 B-2 første ledd nr. 5 og annet ledd nr. 1, eller § 43 B-3 første ledd nr. 1 og annet ledd nr. 4, ikke skal gjelde for opsjon skattyter har utstedt eller anskaffet dersom opsjonen oppfyller vilkårene for sikringsfunksjon i annet eller tredje ledd.

En opsjon kan ha en sikringsfunksjon dersom opsjonen alene eller sammen med et eller flere andre objekter er tjenlig som sikring mot risiko forbundet med eiendeler eller forpliktelser skattyter har, og verdiendring på det sikrede objekt ikke er skattepliktig/fradragsberettiget før verdiendringen er realisert.

En opsjon kan også ha en sikringsfunksjon dersom opsjonen alene eller sammen med et eller flere andre objekter er tjenlig som sikring mot risiko forbundet med eiendeler eller forpliktelser skattyter oppgir vil bli anskaffet neste inntektsår, og eiendelene eller forpliktelsene ikke tilhører markedet for opsjonens underliggende objekt.

Skattekonsern, jf. aksjeskatteloven § 15 første ledd nr. 4, regnes som én skattyter i forhold til annet og tredje ledd.

Tap realisert på opsjonen kan tidligst føres til fradrag ved tidspunktet for opsjonens bortfall eller når det sikrede objekt er realisert. Overstiger sikringen ved årsskiftet det som er nødvendig for å avdekke risiko forbundet med eiendeler eller forpliktelser skattyter har jf. annet ledd, gjelder denne paragrafen ikke for opsjon som medvirker til overstigelsen.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes komiteens innstilling med 90 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.57.34)

Videre var innstillet:

III.

§ 41 nytt niende ledd skal lyde:

Renteelement som ligger i at mengdegjeldsbrev skal innfris til høyere kurs enn utstedel-

seskurs, beskattes i det år renteelementet er påløpt. Foregående punktum får ikke anvendelse på mengdegjeldsbrev som følger reglene i § 43 A. Utsteder av mengdegjeldsbrev kan føre renteelement som nevnt i første punktum til fradrag i det år renteelementet er pådratt. Departementet kan gi forskrift om hvordan årlig renteelement skal beregnes, og om at mindre avvik mellom kurs ved utstedelse og innfrielse ikke skal falle inn under reglene i dette ledd.

Nåværende niende og tiende ledd blir nytt tiende og ellevte ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under III:

§ 43 annet ledd bokstav b skal lyde:

b. *andre verdipapirer enn mengdegjeldsbrev og rettigheter til mengdegjeldsbrev,* jf. dog lov av 10. desember 1971 nr. 99 og *lov av 23. desember 1988 nr. 98 § 3. Aksje- og obligasjonsfond er likevel fritatt for beskatning ved avhendelse av mengdegjeldsbrev og rettigheter til mengdegjeldsbrev.*

Presidenten: Det er gjort kjent at Fremskrittspartiet vil stemme mot denne paragraf.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.58.16)

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har fremsatt forslag til ny § 43 A, sålydende:

«For skattyter som anses som profesjonell investor etter forskrift fastsatt av Kongen, regnes differansen mellom utgangsverdi og inngangsverdi på mengdegjeldsbrev og rettighet til mengdegjeldsbrev som skattepliktig gevinst eller fradragsberettiget tap.

Utgangsverdien settes til vederlaget ved avhendelse, herunder innfrielse, dersom gjeldsbrevet eller rettigheten er avhendet i løpet av inntektsåret. Er gjeldsbrevet eller rettigheten ikke avhendet i løpet av inntektsåret, settes utgangsverdien til verdien ved utgangen av inntektsåret.

Inngangsverdien settes til anskaffelsesvederlaget dersom gjeldsbrevet eller rettigheten er anskaffet i løpet av inntektsåret. Er gjeldsbrevet ikke anskaffet i løpet av inntektsåret, settes inngangsverdien til verdien ved utgangen av siste inntektsår.

Departementet kan gi forskrift om hvordan verdien ved utgangen av inntektsåret skal fastsettes.»

Videre har Sosialistisk Venstreparti fremsatt forslag om at § 50, tredje ledd gis følgende ordlyd:

«Opp- og nedskrivning av verdipapirer på grunn av kurssvingninger kommer ikke i betraktning ved inntektsansettelsen med unntak for mengdegjeldsbrev og rettigheter til mengdegjeldsbrev som følger reglene i § 43 A.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 88 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.58.44)

Videre var innstillet:

IV.

§ 44 nytt fjortende ledd skal lyde:

Skattyter kan ikke kreve fradrag for renter på gjeld til utenlandsk fordringshaver dersom han ikke dokumenterer renteutgiften på den måten departementet har bestemt.

Nåværende fjortende, femtende og sekstende ledd blir nytt femtende, sekstende og syttende ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

V.

Endringene under I og II gjelder fra og med inntektsåret 1990.

Endringene under III gjelder for mengdegjeldsbrev ervervet fra og med 11. mai 1990.

Endringene under IV gjelder fra og med inntektsåret 1991.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet om at V gis følgende ordlyd:

«Endringene under I og II trer i kraft straks. Endringene under III gjelder for mengdegjeldsbrev ervervet fra og med 30. november 1990. Endringene under IV gjelder fra og med inntektsåret 1991.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 82 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.59.28)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under A tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under A bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.
lov
om endring i lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven).

I.
I lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven) gjøres følgende endring:

§ 1 første ledd tredje punktum skal lyde:
Likt med aksje etter denne lov regnes også andel i *obligasjonsfond.*

II.
Endringen under I gjelder for avhendelse av andeler i obligasjonsfond ervervet fra og med 11. mai 1990.

Votering:

1. Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.
2. Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

C.
lov
om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene.

I.
I lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene gjøres følgende endring:

§ 26 skal lyde:
Av eigedomsskatt som ikkje er oppgjord seinast *rette betalingsdagen,* eller vert betalt attende, skal det svarast rente i samsvar med reglar som Kongen gjev.

II.
Endringen under I gjelder fra og med inntektsåret 1991.

Votering:

1. Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.
2. Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

D.
lov
om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven).

I lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

I.
Ny § 4—10 skal lyde:
Prøveregistrering av fast eiendom
Departementet kan bestemme at eiere av utvalgte eiendommer skal gi opplysninger til bruk ved forberedelse av et generelt takseringssystem. Departementet kan gi nærmere regler om opplysningspliktens innhold og kan fastsette eget opplysningsskjema. Opplysningsplikten gjelder uten hensyn til eventuell skatteplikt for eiendommen.

Bestemmelsene i § 4—9 og § 6—13 nr. 1 gjelder tilsvarende for opplysninger etter denne paragraf.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Fremskrittspartiet vil stemme imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 14 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 14.02.01)

Videre var innstillet:

§ 6—16 c skal lyde:
i forskrift bestemme at de i denne paragraf spesifiserte oppgavene; lønnsoppgaver m.v. etter § 6—2, saldo- og renteoppgaver ved årsskifte eller ved oppgjør av konti i løpet av det siste inntektsår etter § 6—4 og § 6—13 nr. 2 d, kontrolloppgaver fra Verdipapirsentralen etter § 6—5, forsikringspremier m.m.; spareinnskudd og innskudd i aksjefond etter § 6—6,

fordelingsoppgaver over overført underskudd i boligselskaper etter skatteloven § 51 a, skal overleveres i maskinlesbar form.

II.

§ 4—4 nr. 3 annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder skattyter som gjennom eierinteresser av mindre omfang eller på annen måte har bestemmende innflytelse over selskapet eller innretningen.

§ 4—4 nytt nr. 4 skal lyde:

Skattyter som har konto i utenlandsk bank, eller som har hatt slik konto i inntektsåret, skal vedlegge selvangivelsen en utenlandsoppgave med opplysninger om innestående på kontoen ved årets begynnelse og slutt, eventuelt ved kontoens opprettelse og avslutning, samt avkasting på kontoen i året.

Nåværende nr. 4 og 5 blir nytt nr. 5 og 6.

§ 4—8 nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder opplysninger som han selv ikke har, men som han uten urimelige kostnader kan innhente fra tredjemann.

§ 4—6 nr. 2 skal lyde:

Banker, forsikringsselskaper, hypotek- og kredittforeninger, samvirkelag, spareforeninger, fonds- og aksjemeglere, advokater, *finansieringsinstitusjon (jf. lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet § 1—3)* og andre som har penger til forvaltning, eller som driver utlånsvirksomhet *eller låneformidling* som næring, plikter etter krav fra ligningsmyndighetene å gi opplysning om midler som de har til forvaltning for navngitt person, bo, selskap eller innretning og om avkastning av midlene. De plikter også å gi opplysning om innskudds- og gjeldskonti, deposita, *formidling* og andre mellomværender.

III.

§ 10—1 nr. 2 skal lyde:

Avgiften skal ikke settes lavere enn *kr. 200* og skal når forsinkelsen ikke er over en måned, beregnes oppad til *kr. 10 000.*

§ 10—3 bokstav c skal lyde:

når tilleggsskatten i alt vil bli under *kr. 400.*

§ 12—3 nr. 1 ny bokstav c skal lyde:

overtrer lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering eller forskrift gitt i medhold av loven, når han forstår eller bør forstå at overtredelsen er egnet som forberedelse til skattesvik.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under III:

Ny § 12—4 skal lyde:

Straffen ved overtredelse av bestemmelse i dette kapittelet er bøter eller fengsel i inntil 6 år eller begge deler, når overtredelsen leder eller kan lede til unndragelse av et meget betydelig beløp ilignet skatt eller avgift, eller overtredelsen er utført på en måte som i særlig grad har vanskeliggjort oppdagelsen. Ved anvendelse av disse kriterier kan flere overtredelser ses i sammenheng.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Fremskrittspartiet vil stemme imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.09)

Videre var innstillet:

Nåværende § 12—4 blir ny § 12—5.

IV.

Endringene under I og II trer i kraft straks.

Endringen i § 6—16 c gjelder første gang for fordelingen av underskudd i boligselskaper i inntektsåret 1990.

Endringene under III trer i kraft 1. januar 1991.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4

Innstilling fra finanskomiteen om forslag om opprettelse av sentralskattekontor og opphevelse av distriktsskatteloven og lov om skattefrie fondsavsetninger m.v. (Innst. O. nr. 17, jf. Ot.prp. nr. 15)

Presidenten: Til denne sak skylder presidenten å opplyse at innstillingen som nå behandles, ikke har ligget ute de reglementsmessig fastsatte 48 timer. Men med hjemmel i forretningsordenens § 32 vil presidenten foreslå at saken likevel tas opp til behandling nå. Presidenten kan også opplyse at det er ikke mange timer som mangler på at man har oppfylt kravet om de 48 timene. — Presidenten anser det som bifalt.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Regjeringen foreslår i proposisjonen at det skal opprettes et Sentralskattekontor for storbedrifter som skal forestå ligning av skattytere med særlig komplisert og sammensatt ligning. Kontoret skal ha kompetanse uten hensyn til i hvilken kommune skattyteren er skattepliktig, men det foreslås ingen endring i regelen for fordeling av skatt mellom kommunene.

Både faglig og administrativt vil sentral ligning av utvalgte storbedrifter innebære en betydelig forbedring i forhold til den gjeldende ordning. La meg likevel understreke at oppbygging av et sentralskattekontor ikke skal komme i stedet for en videreutvikling og effektivisering av ligningsforvaltningen for øvrig, men det må skje samtidig og parallelt. Hovedtyngden av skattytermassen vil fortsatt bli behandlet ved de vanlige ligningskontorene.

Blant de skattytere som bør velges ut for overføring til sentral ligning, er de største virksomhetene målt etter årsomsetning — selskap tilhørende norske konsern med en samlet årsomsetning over en viss størrelse, foretak som er skattepliktig til mer enn et visst antall kommuner, og norske selskap som eies eller kontrolleres av utenlandske eierinteresser. Avgrensningen av hvilke skattytere som skal lignes sentralt, må skje etter regler og kriterier fastsatt i og med hjemmel i ligningsloven. Det bør ikke bli et til dels usikkert tolkningsspørsmål etter loven hvorvidt en skattyter skal lignes sentralt eller ikke.

Departementet har foreslått at det på denne bakgrunn skal opprettes et Sentralskattekontor for storbedrifter som skal være organisert av og direkte underordnet Skattedirektoratet, på samme måte som Sentralskattekontoret for utenlandssaker.

Hensynet til å oppnå en spredning av statsinstitusjoner tilsier at Sentralskattekontoret ikke blir plassert i Oslo. Departementet har derfor gått inn for at Sentralskattekontoret bør plasseres i Moss, og at Sentralskattekontorets nemnder underordnes fylkesskattenemnda i Østfold.

Jeg er tilfreds med at komiteens flertall — alle unntatt Sosialistisk Venstreparti — har sluttet seg til Regjeringens framlegg.

Næringsdrivende selskaper og personer som er skattepliktig til kommuner i Nord-Norge eller annen særskilt utpekt utbyggingskommune, kan kreve fradrag i inntektsligningen for avsetninger til senere investeringer i visse driftsmidler eller aksjer etter den såkalte distriktsskatteloven.

Distriktsskatteloven har hatt som begrunnelse at man har ønsket å tilføre distriktene egenkapital og har for så vidt i denne sammenheng også bidratt til en positiv utvikling i distriktene. Imidlertid har det vært grunn til å konstatere at loven også har betydelige uheldige sider. I finanskomiteens innstilling om retningslinjer for reformer i bedrifts- og kapitalbeskatningen og konsekvenser for personbeskatningen, Innst. S. nr. 5 for 1990—91, har komiteen konkludert slik:

«Komiteen mener at ordningen med distriktsskattefond og startavskrivninger etter distriktsskatteloven bør oppheves.

Komiteen har merket seg at det i skatte- og avgiftsopplegget for 1991 er foreslått at arbeidsgiveravgiften skal reduseres for store deler av Nord-Norge og i enkelte kystkommuner utenom Nord-Norge. Videre foreslås det å redusere inntektsskattesatsene i Finnmark og Nord-Troms.»

Videre heter det:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at ordningene med distriktsskattefond og startavskrivninger etter distriktsskatteloven har hatt betydning for utviklingen i distriktene selv om det også er dokumentert visse uheldige sider ved ordningene. Før det tas endelig stilling til om disse ordningene bør oppheves, bes departementet arbeide videre med andre virkemidler, herunder klargjøre hvordan behovet for å skaffe kapital til etablering av små og mellomstore bedrifter i distriktene skal løses.»

I sitt budsjettframlegg, St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1, har regjeringen Harlem Brundtland videre uttalt at utvidelse av skattegrunnlaget og en senkning av skattesatsene må ses i sammenheng. Regjeringen nevnte der at en raskere avvikling av distriktsskatteloven og fondsavsetningsloven av 1962 kunne gi grunnlag for en raskere reduksjon av skattesatsene. Jeg konstaterer at Stortingets vedtak til skattesatser for 1991 innebærer en senkning av marginalskatten i forhold til Regjeringens framlegg.

Departementets vurdering har vært at en rask opphevelse av distriktsskatteloven bl.a. ville innebære at norsk næringsliv kan tilføres økt kapital på et konjunkturmessig

gunstig tidspunkt. Ikke minst er det i denne sammenheng viktig å understreke at en avvikling av loven ville tilføre betydelig kapital til distriktsnæringslivet. Det er her snakk om avsetninger i størrelsesorden 1,5—1,85 milliarder kr.

De distriktspolitiske konsekvensene av å oppheve loven med virkning fra og med 1991, slik Regjeringen har foreslått, må også vurderes, bl.a. på bakgrunn av Regjeringens forslag om en styrking av andre distriktspolitiske tiltak i statsbudsjettet for 1991. Jeg nevner i denne forbindelse at i forhold til 1990 vil bl.a. operasjonsrammen for distriktspolitikken øke med over 200 mill. kr. Forslaget om reduksjon av arbeidsgiveravgiften i store deler av Nord-Norge og enkelte kystkommuner utenom Nord-Norge vil samlet redusere lønnskostnadene i disse områdene med vel 600 mill. kr. Den reduserte arbeidsgiveravgiften må antas å utgjøre to — tre ganger den samlede årlige skattereduksjonen som følge av distriktsskatteloven.

På denne bakgrunn har da også departementet foreslått at avsetningsadgangen etter loven oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1990, mens lovens øvrige bestemmelser foreslås opphevet med virkning fra og med 1. januar 1991 — med de unntak som følger av overgangsbestemmelsene.

Jeg konstaterer at det er flertall i komiteen for en opphevelse av distriktsskatteloven. Samtidig har vi fra Arbeiderpartiets side gjennom det kompromiss som er inngått mellom Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, ønsket å medvirke til en smidigere overgang, slik at man også kan få avsetningsadgang i 1990. Jeg konstaterer at en samlet komite på denne bakgrunn går inn for at det også for 1990 skal være en avsetningsadgang, men med en sats som er redusert fra 15 pst. til 10 pst. Midler avsatt for 1990 er forutsatt påbegynt anvendt innen utløpet av 1992 i samsvar med lovens bestemmelser, dvs. innen utbyggingsområdet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er videre enig om to vesentlige punkter: For det første at også avsatte midler for 1986 skal anvendes i utbyggingsområdene i samsvar med gjeldende ordning. I 1986 var det som kjent adgang også for bedrifter utenom det nåværende utbyggingsområdet til å foreta avsetninger. I de etterfølgende år har det vært slik at bare bedrifter i utbyggingsområdet har kunnet foreta avsetninger. Det er grunn til å anta at når disse midlene nå frigis, vil det komme distriktsbedriftene og distriktene i stor grad til gode. Den samme sikkerhet har man ikke hatt for de avsetninger som har vært foretatt forut for det, og derfor ønsker altså komiteen å legge en føring på anvendelsen av disse midlene. Flertallet er videre enig om at det skal være valgfrihet med hensyn til å inntektsføre 20 pst. av det avsatte beløp for årene 1987—1989 i 1991, slik Regjeringen har foreslått, eller å benytte midlene i samsvar med lovens bestemmelser før utløpet av 1992.

Fra Arbeiderpartiets side vil vi vise til at forslaget om å avvikle distriktsskatteloven og fondsavsetningsloven av 1962 var en del av Regjeringens samlede opplegg for 1991. Det hadde sammenheng med satsingen på øvrige distriktspolitiske virkemidler. Forslaget om en framskyndet avvikling av loven tok nettopp sikte på at bedriftene skulle kunne nyttiggjøre seg de avsatte midlene nå. Det er for så vidt et forhold som ivaretas gjennom den enighet som man nå er kommet til i komiteen.

Vi har fra Arbeiderpartiets side tatt utgangspunkt i Regjeringens forslag ved behandlingen i komiteen, men har, for å skape grunnlag for en bred enighet, sluttet oss til de endringsforslag som jeg her har referert til. Jeg synes likevel det kan være grunn til å understreke tre momenter som man er blitt enig om under behandlingen. For det første at man her legger grunnlag for en viss økning av bedriftenes soliditet gjennom frigivelse av bundne midler mot en lempelig beskatning. For det andre at man over noen tid kan oppnå de forenklingsaspektene som var forutsatt, og for det tredje at man oppnår en utvidelse av skattegrunnlaget gjennom at man nå vedtar å oppheve loven, og at det kan bedre grunnlaget for senere satsreduksjoner.

Vår konklusjon er at loven avvikles, men altså med en noe smidigere overgangsordning.

Regjeringen har videre foreslått å oppheve loven av 1962 om skattefrie fondsavsetninger. Etter denne lovens kap. I kan personlig næringsdrivende avsette inntil 30 pst. av nettoinntekten til fond for senere investeringer i miljøtiltak.

Etter lovens kap. II kan personlig næringsdrivende avsette inntil 20 pst. av nettoinntekten til fond for markedsbeabeiding i utlandet og til forskning og produktutvikling.

Departementet foreslo at avsetningsadgangen etter lovens kap. I og II skulle oppheves fra og med inntektsåret 1990. Lovens øvrige bestemmelser ble foreslått opphevet fra og med inntektsåret 1991 med visse overgangsbestemmelser.

Jeg konstaterer at det er enighet i komiteen, med unntak av Fremskrittspartiet, om å oppheve avsetningsadgangen etter 1962-loven om skattefrie fondsavsetninger fra og med inntektsåret 1990. Også her har en imidlertid kommet til enighet om en noe smidigere av-

viklingsordning ved at det fortsatt skal være adgang til å anvende midler i samsvar med gjeldende ordning før utløpet av 1992, altså valgfrihet mellom Regjeringens forslag om et skatteamnesti og videreføring av avsetningene etter någjeldende ordning.

Jeg vil på dette grunnlag rå til at man slutter seg til komiteens innstilling.

Tom Thoresen hadde her overtatt presidentplassen.

Johan C. Løken: Distriktsskattelovens skjebne falt sammen med salderingens skjebne. På dette punkt har vi å gjøre med et noe selsomt forlik mellom Arbeiderpartiet og de to mellompartiene. Her bestod nemlig forliket i at man ble enige om ikke å være enige.

Den store konstellasjon i denne saken — for å bruke det uttrykket — består av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre, som har inntatt det prinsipielle standpunkt at distriktsskatteloven bør avvikles. Det er også det Stortinget inviteres til å vedta.

Man foretok imidlertid et viktig avvik i forhold til Regjeringens opplegg, nemlig at loven også skal kunne benyttes for skatteåret 1990. Høyre har for sitt vedkommende i denne forbindelse lagt vekt på at vi dermed får en smidigere overgang. Vi har videre lagt vekt på at dette har vært en høst med en rekke ubehagelige tilbakeslag for skattyterne, slik at det å være med på å opprettholde avsetningsadgangen for 1990, var den siste sjansen til å gjøre noe som kunne fortone seg rimelig hyggelig i hvert fall for en krets av skattytere.

Avviklingen av loven er først og fremst begrunnet i de perspektiver som knytter seg til skattereformen. Men det er viktig å legge vekt på at det i Syse-regjeringens opplegg for 1991 ble tatt et krafttak som er til vesentlig større fordel for distriktene og distriktsbedriftene enn det tap avviklingen av loven innebærer. Det krafttaket innebar et skifte i måten å tenke distriktspolitikk på. Det vesentlige her var den store reduksjonen i arbeidsgiveravgiften nordpå. Men vi fikk også en betydelig opptrapping av andre distriktspolitiske tiltak.

Når det gjelder overgangsreglene, er det i komiteen skapt oppslutning om hvordan overgangsreglene burde virke, formulert fra Høyre side i Dokument nr. 8:8. I dokument nr. 8:8 tok man sikte på å fremme egenkapitaldannelsen. Vi la i dette dokumentet vekt på, og fikk også tilslutning til det i finansinnstillingen, at avviklingen i større grad skulle gi føring i retning av å forplikte seg til å investere de avsatte midler i utbyggingsområdene. Denne klare føringen fra finanskomiteen hadde dessverre finansministeren sett bort fra. Men komiteen hjalp ham på rett kjøl, slik at det nå blir et opplegg i overensstemmelse med det komiteen antydet allerede i finansinnstillingen. Det går i korthet ut på at man for avsetningsårgangene 1986 og 1990 er forpliktet til å investere i DU-områdene. Årgangene 1987, 1988 og 1989 er knyttet til distriktsbedriftene og dermed med rimelig sannsynlighet også til en styrking av bedriftene i disse områdene, uten at nærmere regler er nødvendig.

Det Høyre ellers sier i sine merknader, og som jeg vil understreke henvendt til finansministeren, er at praktiseringen av reglene for den type investeringer som fortsatt blir undergitt regler, må bli fleksibel og fornuftig i lys av at vi nå får en avvikling og i lys av at overgangsordningene generelt er gunstige.

Jeg vil videre kort kommentere en annen sak som er tatt opp i proposisjonen og innstillingen. Det dreier seg ikke om utkastet til vedtak, men om en omtale av den såkalte skattereduksjonsregelen i skattelovens § 78, nr. 1. Her er det en komitemerknad som jeg også spesielt vil henlede departementets oppmerksomhet mot. Denne reduksjonsregelen, som Finansdepartementet redegjør for at man vil se på, har en del virkninger som antakelig er utilsiktede, særlig for pensjonister med reelt lav inntekt. Det vil ofte være slik at pensjonister har formue med liten likvid avkastning, samtidig som deres reelle inntekt er lav. Pensjonister i denne situasjonen blir rammet av reduksjonsregelen på den måten at formuen bidrar til at de ikke får den skattereduksjonen de egentlig skulle hatt. Dette har ført til at grupper av pensjonister de siste år har fått en reelt skjerpet skattebyrde.

Mitt ønske er at finansministeren ser nærmere på dette, slik at vi både får en større innsikt i hvordan denne regelen egentlig virker, og slik at vi kan hindre at pensjonister med en reelt lav inntekt, blir utsatt for det jeg vil kalle en utilsiktet skatteskjerpelse.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Eilef A. Meland: Det er flertall i komiteen for å opprette et sentralskattekontor for ligning av større bedrifter. Bare Sosialistisk Venstreparti anviser en annen løsning på det viktige problem med å øke kvaliteten og effektiviteten på skattekontrollen av storbedrifter.

Etablering av et nytt sentralskattekontor, som vil bli det tredje under Skattedirektoratet, bryter med et viktig prinsipp, nemlig prinsippet om desentralisert ligningsbehandling. I komitemerknadene anfører SV en rekke faglige argumenter, som også er kommet til ut-

trykk gjennom høringsrunden. Den første motforestilling er at skatteetaten står foran en større omstilling som bl.a. innebærer sammenslutning av skatte-, toll- og skattefogdetatene. I tillegg er det også forslag om å inkludere kommunekassererfunksjonene. Disse endringer viderefører det såkalte FLID-prosjektet, som bygger på den grunnsetning at organisasjonsenhetene skal inneha en totalkompetanse på regional basis. Oppretting av et nytt sentralskattekontor bryter forstyrrende inn i denne omstillingsprosessen.

Hovedproblemet i dag når det gjelder betryggende kontroll av store bedrifter, er mangel på tilgjengelige ressurser for å skape tilstrekkelig kompetanse på lokalt plan. Nå løftes viktige ligningsoppgaver opp fra de regionale enheter til et sentralskattekontor, som betyr nye samordningsproblemer innad i etaten. Det kan derfor stilles spørsmål om hvor effektivt det nye systemet vil være. Dessuten frykter SV at det vil ta tid før det nye kontoret fungerer etter intensjonene. Nettopp når det gjelder skattlegging av store bedrifter, haster det med å få til løsninger som kan fungere.

En alternativ satsing på det eksisterende apparat vil lettere bygge på de eksisterende administrative ressurser, som kan utnyttes bedre. Det er grunn til å trekke fram at av de 30 stillingene som skal tilføres sentralskattekontoret, er det syv stillinger som betegnes som administrative stillinger. De øvrige er operative, faglige stillinger. Ved SVs alternativ vil alle 30 stillingene forbeholdes skatterevisorer og jurister, nettopp de stillingskategorier som etatens ytre enheter mangler.

Som nevnt står SV alene om disse hovedsynspunkter i komiteen, men proposisjonen refererer en rekke uttalelser som støtter en desentralisert modell istedenfor et riksdekkende sentralskattekontor.

Da finanskomiteen tidligere i høst behandlet skattereformen for bedrifts- og kapitalbeskatningen, uttalte flertallet to ting i forbindelse med avvikling av distriktsskatteloven og fondsavsetningsloven. For det første at begge avsetningsordningene, på linje med en rekke andre fradragsordninger, burde avvikles. Imidlertid ble det nedfelt i innstillingen en flertallsmerknad som sier at før man tar endelig stilling til en slik oppheving, burde departementet utrede bruk av alternative virkemidler.

Problemet for distriktene er kapitaltilgangen og dermed betingelsene for etablering og investering i små og mellomstore bedrifter. Mellompartiene og SV fremhever dette i en egen fellesmerknad, hvor det også påpekes at en slik løsrevet behandling av to avsetningsordninger bryter med den grunnleggende enighet og tanke i skattereformen. En sanering av avsetningsordningene burde vært behandlet under ett og blitt vurdert i et helhetsperspektiv. At flertallet nå bryter denne felles forståelse om sammenkjeding av skattekreditter og skattegrunnlag, er beklagelig. Dette skjer samtidig som alle partier viser til symmetri, noe som også burde gjelde mellom de enkelte ordninger som bedriftene benytter. En avvikling av distriktsskatteloven vil innebære en diskriminering mellom bedrifter når det gjelder hvem som fortsatt kan benytte de gjenværende avsetningsordningene.

Allerede i finansinnstillingen i høst signaliserte SV et slikt syn på forholdet mellom avsetningsordninger og alternative virkemidler til beste for distriktene. Det er grunn til å minne om at den kapitalsubsidiering i distriktene som distriktsskatteloven representerer, har en klar parallell til differensiert arbeidsgiveravgift. Nå oppgis et virkemiddel, og samtidig skal Odelstinget senere i dag behandle omdannelse av Kommunalbanken, noe som utvilsomt vil gi dyrere kapitaltilgang til distriktene og strengere betingelser knyttet til en vurdering av risiko. Risikoen ved kredittgivning vil være størst når det gjelder distriktene. Distriktene vil altså lide et dobbelt tap i løpet av dagens odelstingsbehandling av disse to ulike sakene.

SV vil stemme mot å oppheve distriktsskatteloven og fondsavsetningsloven før de øvrige ordningene som det pekes på i fellesmerknaden fra mellompartiene og SV, er på plass. For å sikre en bedre overgangsordning enn opprinnelig foreslått av Regjeringen, vil partiet imidlertid støtte det foreliggende flertallsforslag.

Odd Holten: At skatt blir betalt etter evne, er en sentral og viktig sak for Kristelig Folkeparti.

Mange ulike store virksomheter har i dag en svært omfattende og allsidig virksomhet med mulighet for oppdeling og samordning av virksomhetene slik at de kan skape store og til dels vanskelige ligningsoppgaver for ett enkelt ligningskontor.

Ut fra denne situasjonen er det behov for en gradvis utbygging av et sentralt skattekontor, som nå foreslås opprettet med 30 stillinger og muligens lagt til Moss i Østfold. Dette kontoret vil ha en nødvendig og viktig funksjon. Behovet for et slikt sentralt skattekontor er klart til stede i den nye organisasjonsstrukturen mange industribedrifter i dag arbeider under. Kristelig Folkeparti gir derfor sin tilslutning til forslaget om å opprette et sentralt skattekontor.

De økte inntektene dette vil føre til for sta-

Trykt 13/11 1991

(Holten)

ten, vil etter min vurdering mer enn kompensere for utgiftene på statsbudsjettet. Dette kontoret skal være riksdekkende og ivareta ligning av:

- de største virksomhetene målt etter årsomsetning,
- selskaper tilhørende norske konsern med en samlet årsomsetning over en viss størrelse,
- foretak som er skattepliktig til mer enn et visst antall kommuner og
- norske selskaper som eies eller kontrolleres av utenlandske eierinteresser.

Utvelgelsen av bedrifter som skal skattlegges ved dette sentrale skattekontor og formell beslutning foreslås foretatt av Skattedirektoratet.

Så noen få ord om distriktsskatteloven. Arbeidet med omlegging av distriktsskatteloven ble påbegynt allerede i Willoch-regjeringen. Det var da forutsetningen at det i takt med nedtrappingen av distriktsskatteloven skulle settes inn andre mer direkte virkemidler for å stimulere næringslivet i distriktene.

I forbindelse med behandlingen av skattemeldingen tidligere i høst, har Kristelig Folkeparti gitt sin tilslutning til å revurdere distriktsskatteloven, men har, som tidligere forutsatt, at den vil bli erstattet med nødvendige virkemidler for distriktene. Dette er bakgrunnen for at vi ved budsjettbehandlingen har gått inn for å utsette omleggingen og at det settes inn en ramme på 140 mill. kr og maksimalt 10 pst. av avsetningen i 1991. Det vil også føre til en omlegging av DU-loven, og konsolideringsfondene kan ses i sammenheng med behandlingen av skattereformen neste år og får eventuelt iverksetting i 1992.

Dette er altså bakgrunnen for at Kristelig Folkeparti nå ønsker en utsettelse av Regjeringens forslag om å oppheve distriktsskatteloven. Investeringene i distriktene må ivaretas og føres videre også i framtida.

Av samme grunn ønsker vi også å utsette å ta stilling til loven av 1962 om skattefrie grunnfondsavsetninger. Vi mener det prinsipielt og praktisk er best å behandle alt under ett når den store skattereformen og overgangsreglene skal behandles.

Arbeidet med en totalvurdering av våre skatter blir derfor en betydelig sak våren 1991. Kristelig Folkepartis håp er at dette arbeidet vil få alle partier i Stortinget til å utføre et grundig og seriøst skattepolitisk arbeid våren 1991.

Steinar Maribo: Jeg har i mange sammenhenger kritisert den forskjellsbehandlingen det er mellom skattytere og mellom små og store bedrifter, og forskjellen fra ligningskontor til ligningskontor, og gjerne også mellom de enkelte funksjonærer på ligningskontorene. Det er hele tiden snakk om et kompetansespørsmål. Og det er stor forskjell på ligningskontorene og ofte mellom de små og de store. Jeg har også i mange sammenhenger talt for rasjonalisering, effektivisering og likebehandling.

Eilef A. Meland hevdet sterkt at det var viktig med desentralisering. Dessverre har SV og hr. Melands syn hatt gjennomslag i departementet hittil. Ligningskontorene møter nemlig en umulig innstilling fra departementets side når de ønsker seg datautstyr for å foreta skatteberegning — det dreier seg om små PC'er til noen få tusen kroner — og i stedet får en halv stilling. Fortsatt er det små ligningskontor som holder på med manuell beregning av skatt når noen skal ha et nytt skattekort. Det kaller jeg sløsing med midler.

Problemet er samordning og samarbeid. Slik det er, arbeider alle sammen på sin tue. Vi har i dag 448 ligningskontorer og 448 kommunekassererkontorer. Det vil si at det er én av hvert i alle kommuner. Jeg er med andre ord helt uenig med hr. Meland når han snakker varmt for desentralisering. Det som ligger bak hr. Melands tanker — det skinner igjennom — er selvfølgelig at det viktigste for ham er flest mulig ansatte. Større enheter ville være et langt skritt for å oppnå den effektiviseringsgevinsten man kan få. Det er det enighet om blant fagfolk, også i den arbeidsgruppen som har arbeidet med den oppgaven å vurdere et sentralskattekontor. Hvor bør da den samordningen starte? Jo, den bør starte i departementet. Som sagt har utredningsgruppen som Finansdepartementet nedsatte, den 5. april 1990 avgitt en innstilling. Jeg siterer fra den:

> «Selv om det ikke ligger innenfor arbeidsgruppens mandat å ta opp denne struktur til nærmere vurdering, vil gruppen ikke unnlate å antyde at det fra et effektivitetssynspunkt antakelig ville kunne høstes betydelige gevinster om den desentrale ligningsforvaltning ble noe mindre desentralt ved at en fikk felles ligningskontor for flere kommuner. En hensiktsmessig størrelse på ligningsdistriktene, som også ville ivareta hensynet til skattyternes nærhet til kontoret, kunne være ligningsområder tilsvarende de eksisterende rettskretser i domstolsvesenet.»

Det er altså her fagfolk som er inne på de samme tanker. Etter min og Fremskrittspartiets oppfatning er det så mye å spare på å opprette et nytt sentralskattekontor at det vil kunne spares inn langt over det det koster å opprette det.

Det er også mange andre måter å effektivisere på, og det er bakgrunnen for at vi foreslår at dette spørsmålet blir satt på dagsordenen av Regjeringen. Vi foreslår at saken oversendes Regjeringen, slik at Regjeringen kan vurdere muligheten for en sånn sentralisering som det her er snakk om, bl.a. Vi vil når den tid kommer, stemme imot bevilgningen, men vi går inn for sentralskattekontor som sådant, det mener vi er viktig og riktig.

Jeg vil si litt om DU-loven. Den har etter Fremskrittspartiets oppfatning virket mot sin hensikt. Den har hatt mange negative sider. Ordningen er slik utformet at den subsidierer kapital og har ikke særlig stor sysselsettingseffekt i så måte. Tvert imot er det vel slik at man investerer i kapital som overflødiggjør arbeidsplasser. Det er slik at når kapitalen subsidieres, er sysselsettingseffekten negativ. Det er godt å se at vi tydeligvis ikke lenger er alene om dette synspunktet, i og med at det nå er flere som ønsker at loven skal oppheves. Aarbakke-gruppen argumenterte jo for at de distriktspolitiske virkemidlene i større grad bør rettes direkte inn mot arbeidsplassene, og hevdet at distriktsskatteloven i så måte hadde en dårlig effekt. Det er vel kanskje det som har vært avgjørende, og ikke Fremskrittspartiets syn gjennom mange år.

Men såpass skvære mener vi man bør være når en ordning opphører, at ingen bør tape på en slik endring. Egenkapitalbehovet er stort, og det er bakgrunnen for at Fremskrittspartiet foreslår full skattefrihet for avsatt beløp til og med året 1989. Jeg var noe forbauset over at Løken og Høyre la så mye prestisje i å få en binding til DU-områdene for de beløpene som er avsatt gjennom mange år.

Når det gjelder 1962-loven, er det svært få som i det hele tatt har kunnet dra nytte av de fradragsmulighetene som ligger i den. Den har med andre ord vært svært begrenset i bruk, og sett fra en provenymessig side er det lite å tape på full skattefrihet også der. Derfor har Fremskrittspartiet foreslått å gi full skattefrihet for de avsatte beløp til og med året 1989.

Til slutt vil jeg ta opp de forslagene fra Fremskrittspartiet som er inntatt i innstillingen.

Presidenten: Steinar Maribo har tatt opp de forslag han selv refererte til.

Gudmund Restad: Senterpartiet er enig i forslaget om at det opprettes et sentralskattekontor for storbedrifter som skal forestå ligning av skattytere med særlig komplisert og sammensatt ligning. Jeg skal derfor ikke si mer om dette. Heller ikke finner jeg det nødvendig å kommentere den oppretting av feil i lovteksten i ligningsloven eller omtalen av skattereduksjonsregelen som omhandles i innstillingen.

Jeg vil derfor konsentrere mitt innlegg om forslagene om opphevelse av distriktsskatteloven og opphevelse av lov om skattefrie fondsavsetninger av 14. desember 1962, og vil starte med distriktsskatteloven.

Som kjent har Senterpartiet alltid vært en forkjemper for denne loven. Vi mener at den har hatt stor positiv virkning for distriktene. Derfor er vi skuffet og faktisk også noe overrasket over at Regjeringen nå foreslår å oppheve nettopp denne loven i forkant av skattereformen, som skal behandles til våren og iverksettes fra 1992, mens andre avsetningsordninger får leve videre.

Jeg viser til at så sent som i høst behandlet finanskomiteen spørsmål omkring distriktsskatteloven i innstillingen til skattemeldingen. I Innst. S. nr. 5 uttaler komiteens flertall følgende:

> «Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at ordningene med distriktsskattefond og startavskrivninger etter distriktsskatteloven har hatt betydning for utviklingen i distriktene selv om det også er dokumentert visse uheldige sider ved ordningene. Før det tas endelig stilling til om disse ordningene bør oppheves, bes departementet arbeide videre med andre virkemidler, herunder klargjøre hvordan behovet for å skaffe kapital til etablering av små og mellomstore bedrifter i distriktene skal løses.»

Senterpartiet kan ikke se at en slik klargjøring har skjedd, idet de foreslåtte tiltak ikke kan anses som tilstrekkelig erstatning for distriktsskatteloven. For eksempel er de mange viktige tiltak for Nord-Norge til liten hjelp i resten av Distrikts-Norge. Vi mener at spørsmålet om opphevelse av distriktsskatteloven burde vært vurdert i forbindelse med skattereformen, hvor et hovedprinsipp er at en samtidig skal utvide skattegrunnlaget og senke skattesatsene. Vi mener derfor det er i strid med dette prinsippet når flertallet nå vil oppheve avsetningsadgangen uten samtidig å senke skattesatsene.

Senterpartiet mener dessuten det er urimelig å forskjellsbehandle ulike fondsavsetninger, slik at en i prinsippet i praksis prioriterer f.eks. dem som benytter seg av konsolideringsfondsordninger. Vi går av nevnte grunner mot opphevelse av distriktsskatteloven, og Senterpartiets gruppe vil derfor stemme mot forslag B I og II i innstillingen. Vi må imidlertid ta til etterretning at flertallet i komiteen går inn for å oppheve distriktsskatteloven, og i

denne situasjonen ser vi det som nødvendig å sikre best mulige overgangsordninger, og vil derfor stemme for B III og IV, som medfører større valgfrihet for anvendelsen av avsatte midler enn det Regjeringen la opp til. Dette er et resultat av de forhandlinger som nå har vært ført mellom Arbeiderpartiet og sentrumspartiene i forbindelse med salderingen.

Så føler jeg behov for å kommentere Johan C. Løkens innlegg. Hans innlegg var nemlig både overraskende og — jeg vil si — direkte frekt. Han uttrykte seg slik at man måtte tro at Høyre har vært en forkjemper for distriktsskatteloven og fortsatt er det. Det er så langt fra sannheten som det kan få blitt. Det var nemlig Høyres nylig avgåtte finansminister, Arne Skauge, som tok til orde for og varslet her i Stortinget i høst at regjeringen i forbindelse med salderingen aktet å foreslå at distriktsskatteloven skulle avvikles allerede nå, et år før resten av skattereformen skal iverksettes. Uten dette initiativet fra Skauge tviler jeg faktisk på om nåværende regjering ville ha foreslått en opphevelse av distriktsskatteloven allerede nå.

Så over til opphevelse av lov av 14. desember 1962, altså loven om de skattefrie fondsavsetninger. I Senterpartiet ser vi på denne loven på samme måte som distriktsskatteloven. Av tidshensyn nøyer jeg meg derfor med å vise til det jeg har sagt om distriktsskatteloven. Senterpartiet vil også her gå mot opphevelse av loven og stemme mot I og II i innstillingen. Vi tar imidlertid også her til etterretning at flertallet i komiteen går inn for å oppheve fondsavsetningsloven. I denne situasjonen ser vi det som nødvendig å sikre best mulige overgangsordninger, og vil derfor stemme for III og IV.

Peter Angelsen: Jeg kan med beklagelse konstatere at denne innstillingen er den endelige svanesang over distriktsskatteloven. Det at Senterpartiet har oppnådd et års utsettelse med avviklingen, er positivt for distriktene. Men nå når Arbeiderpartiet og Høyre sammen har bestemt seg for at denne tilførsel og oppbygging av kapital til bedriftene i Distrikts-Norge skal opphøre, antar jeg at lovens skjebne er beseglet.

Det er for meg et paradoks at mens næringslivet generelt, og i distriktene spesielt, lider under en ekstrem mangel på egenkapital, tar en bort en tilførselskilde som har skaffet distriktene milliardbeløp de senere årene. Paradokset forsterkes når en hører Arbeiderpartiets finanspolitiske talsmann, som snakket i generelle vendinger om tilføring av kapital på andre måter. Dette virker lite troverdig, og er vel heller beregnet på å tåkelegge mangelen på alternativer.

På samme måte må jeg karakterisere innleggene som har kommet både fra Høyre og Fremskrittspartiet. Denne alliansen mellom Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet er, slik jeg ser det, et signal fra sentraliseringspartiene om mindre satsing på distriktene og småbedriftene.

For næringslivet i Nord-Norge er mangelen på egenkapital hovedproblemet. En undersøkelse fra 1985 viser at for nordnorske bedrifter var egenkapitalsituasjonen langt vanskeligere enn for landet for øvrig. I gjennomsnitt for landet var egenkapitalen nær 30 pst. For den nordlige landsdelen var den nede på 23 pst., og av det var fondsavsetningene en betydelig del. Egenkapitalsituasjonen har forverret seg betraktelig de årene som har gått siden 1985. Det burde derfor nå ha vært gjennomført tiltak som kunne ha styrket egenkapitalen i stedet for å svekke den. Jeg vil derfor spørre finansministeren hvorledes han vurderer situasjonen for det kapitalfattige næringslivet, spesielt i Distrikts-Norge, og hvilke tiltak han har i ermet som skal erstatte distriktsskatteloven og rette opp situasjonen.

Jeg vil i likhet med representanten Restad understreke at Høyre så visst ikke har noe å henge hatten på når det gjelder å bevare distriktsskatteloven. Det var Høyre i regjeringsposisjon som først på 1980-tallet startet nedbyggingen av distriktsskatteloven. Før Høyre fikk gjennomslag for reduksjon av avsetningene etter distriktsskatteloven i 1983, tilførte en faktisk på årsbasis — hvis vi tar 1983 — 3 milliarder kr i risikovillig kapital til distriktene. Av tabellen i innstillingen ser vi at de beløpene er redusert betraktelig, til rundt en halv milliard kroner, dvs. til en sjettepart. Det kan kanskje være en del av forklaringen på den elendighet man har i norsk næringsliv, spesielt når det gjelder småbedriftene, som ikke kan få tilført kapital fra aksjemarkedet. Det er også et paradoks at man bare angriper distriktsskatteloven for at avsetningene gir — jeg holdt på å si — skattemotiverte investeringer, mens konsolideringsfondsordningen, som aksjeselskaper, banker og storkonsern kan benytte seg av uten betingelser, ikke skal føre til noen slags skattemotiverte investeringer. Jeg betrakter derfor det vedtaket som nå vil bli gjort i Stortinget som et direkte angrep på en desentralisert distriktsvennlig næringspolitikk og for en mer sentraliserende linje.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Før presidenten lar votere over denne saken, vil presidenten be om Tingets tilslutning

til å fortsette møtet noe utover den reglementsmessige tid, i den hensikt å avslutte Odelstingets møte i et forlenget formiddagsmøte. Denne tilslutningen mener presidenten nå å ha fått.

Under debatten er det fremsatt tre forslag. Det er forslagene nr. 1, 2 og 3, fremsatt av Steinar Maribo på vegne av Fremskrittspartiet. Forslagene er inntatt på side 19 i den stensilerte innstillingen.

Forslag nr. 1 lyder:

«Det henstilles til Regjeringen å vurdere muligheten av å opprette et nytt sentralskattekontor innenfor eksisterende budsjettrammer ved innsparing på andre områder, bl.a. ved å endre ligningsloven slik at antall ligningskontorer kan reduseres, samt samordning mellom kommunekassernes og ligningskontorenes oppgaver.»

Forslaget inneholder en anmodning til Regjeringen, og blir under henvisning til forretningsordenens § 30 siste ledd å oversende til Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lover:

A.

Lov

om endring i lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven).

I.

I lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven) gjøres følgende endring:

§ 48 nr. 1 annet punktum:

For skattyter som lignes sentralt etter ligningsloven § 2–4 *nr. 1 a* skal kemneren i Stavanger utøve den myndighet og ha de plikter som i denne lov er tillagt skatteoppkreveren.

II.

Endringen under I trer i kraft straks.

Presidenten: Presidenten forstår det slik at Sosialistisk Venstreparti her vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 80 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.56.43)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under A tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under A bifaltes med 63 mot 0 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.57.10)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Lov

om opphevelse av lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger. Ikraftsetting over overgangsbestemmelser.

I.

Lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger, oppheves.

II.

Ikraftsetting

Lov om skattefrie fondsavsetninger kapittel I § 1 og § 2, første og annet ledd, kapittel II § 7 og § 9 første ledd og kapittel III § 11 oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1990.

Lovens øvrige bestemmelser oppheves med virkning fra og med 1. januar 1991 med de unntak som følger av III.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag. Det er forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet:

«I

Lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger, oppheves. Avsatte midler frigis uten beskatning.»

Videre er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil stemme mot innstillingen og forslaget.

Presidenten lar først votere over forslaget fra Fremskrittspartiet og deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 13 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 14.58.10)
2. Komiteens innstilling bifaltes med 66 mot 25 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 14.58.35)

Videre var innstillet:

III.

Overgangsbestemmelser

I forbindelse med ikraftsetting av lov om

opphevelse av skattefrie fondsavsetninger av 14. desember 1962 gjelder følgende overgangsregler:

§ 1

Avsetninger etter lov om skattefrie fondsavsetninger kapittel I avsatt for inntektsårene 1986 til og med 1989 og som ikke er brukt til investering innen utløpet av 1990, kan kreves inntektsført og beskattet i 1991 med 50 prosent av det avsatte beløp. Krav om slik beskatning og frigivelse av sikkerhet for skatt som nevnt i lovens § 2, må framsettes overfor ligningskontoret senest før utløpet av 1991.

§ 2

Fondsavsetninger avsatt for inntektsårene 1987, 1988 og 1989 som ikke er beskattet etter § 1, må brukes i samsvar med lovens bestemmelser før utløpet av 1992.

§ 3

Avsetninger etter kapittel II for inntektsårene 1985 til og med 1989 og som ikke er tatt ut av Norges Bank innen utløpet av 1990, skal inntektsføres i 1991. Slike avsetninger skal utbetales fra Norges Bank med tillegg av renter den 1. februar 1991.

IV.

Finansdepartementet kan fastsette nærmere bestemmelser om ikraftsetting og gjennomføring av denne lov.

Presidenten: Presidenten forstår det slik at Fremskrittspartiet vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 81 mot 12 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.59.00)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under B tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under B bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

C.

Lov

om endring i lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven).

I.

I lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven) gjøres følgende endring:

§ 2 første ledd første punktum skal lyde:

Fradrag for avsetning kan kreves med inntil 10 pst. av samlet nettoinntekt ved kommuneligningen i de kommuner som er nevnt i § 1 første ledd, redusert med den del av brutto lønnsinntekt som overstiger kr. 100 000.

II.

Endringen under I gjelder fra og med inntektsåret 1990.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under C tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under C bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

D

Lov

om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven). Ikraftsetting og overgangsregler.

I.

Lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging, oppheves.

II.

Ikraftsetting

Avsetningsadgangen etter distriktsskatteloven oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1991. For øvrig oppheves loven med virkning fra 1. januar 1991 med de unntak som følger av bestemmelsene i III.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Aune-lista vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 67 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.00.48)

Videre var innstillet:

III.

Overgangsregler

I forbindelse med ikraftsetting av lov om opphevelse av distriktsskatteloven gjelder følgende overgangsregler:

§ 1

Fondsavsetninger avsatt for inntektsårene 1987 til og med 1989 som ikke er anvendt til investering innen utløpet av 1990, kan kreves beskattet ved at 20 prosent av det avsatte beløp inntektsføres for 1991. Krav om slik beskatning og frigivelse av sikkerhet for skatt som nevnt i lovens § 4 første ledd, jf. kgl. res. av 14. januar 1983, må framsettes overfor ligningskontoret senest før utløpet av 1991.

§ 2

Fondsavsetninger avsatt for inntektsårene
a) 1985, 1986 og
b) 1987, 1988, 1989 og 1990
må, med unntak for avsetninger som beskattes etter § 1, være påbegynt anvendt i samsvar med lovens bestemmelser for a) før utløpet av 1991 og for b) før utløpet av 1992.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet et avvikende forslag, nr. 3:

«I forbindelse med ikraftsetting av lov om opphevelse av distriktsskatteloven gjelder følgende overgangsregler:

§ 1

Fondsavsetninger avsatt for inntektsårene 1985 til og med 1989 som ikke er anvendt til investering innen utløpet av 1990, frigis uten beskatning.

§ 2 første ledd

Fondsavsetninger avsatt for inntektsåret 1990 må være påbegynt anvendt i samsvar med lovens bestemmelser før utløpet av 1992.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 81 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.17)

Videre var innstillet under III:

Når bruk av avsetninger til en investering krever særskilt samtykke etter bestemmelse i loven eller i forskrift gitt med hjemmel i loven, må søknad være framsatt før utløpet av februar 1991.

§ 3

De bestemmelser og vilkår som er fastsatt i eller i medhold av loven, skal gjelde for fondsavsetninger som brukes til anskaffelse av nytt driftsmiddel eller aksjer etter utløpet av 1990.

Når driftsmidler m.v. som er anskaffet etter utløpet av 1989 blir disponert som nevnt i lovens § 7 fjerde og femte ledd innen 1 år etter utløpet av anskaffelsesåret, skal skattlegging gjennomføres etter nevnte bestemmelser, likevel slik at reinvesteringsadgangen ikke gjelder.

§ 4

Det kan kreves startavskrivning etter distriktsskatteloven § 3 for driftsmidler som er kontrahert før utløpet av 1990 og som leveres i 1991. For startavskrivning på skip må søknad være framsatt overfor departementet før utløpet av 1990. Bygg og anlegg som nevnt i skatteloven § 44 A-2 bokstav c som er under oppføring ved utløpet av 1990, kan startavskrives ved levering i 1991.

IV.

Finansdepartementet kan fastsette nærmere bestemmelser om ikraftsetting og gjennomføring av denne lov.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under D tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under D bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

E.

Lov

om endring i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven).

I.

I lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven) gjøres følgende endring:

§ 6 nr. 2 skal lyde:

Andre skattepliktige enn de som er nevnt i nr. 1:

Utligning av skatt på formue og inntekt blir for skattepliktige personer, selskaper, innretninger m.v. å foreta av *de særskilte sentrale ligningsmyndigheter* når skatteplikten utelukkende følger av denne lov. For arbeidstakere som en del av inntektsåret også er skattepliktige for inntekt i riket, blir den samlede inntekt å ligne i denne kommune. Skattelovgivningens regler for skattytere som lignes sentralt etter ligningsloven § 2—4 *nr. 1 a*, gjelder tilsvarende.

II.

Endringen under I trer i kraft straks.

Presidenten: Presidenten forstår det slik at SV her vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.38)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under E tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under E bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

F.

Lov

om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven).

I.

I lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 2—4 skal lyde:

Særskilte sentrale ligningsmyndigheter

1. For hele riket skal det være følgende statlige sentralskattekontor:

a. For skattytere som ikke har varig tilknytning til riket samt sjømenn bosatt i utlandet, skal Sentralskattekontoret for utenlandssaker være ligningskontor.

b. For skattyter som Skattedirektoratet har vedtatt å overføre til sentral ligning, skal Sentralskattekontoret for storbedrifter være ligningskontor.

2. For hvert sentralskattekontor skal det være en særskilt ligningsnemnd som skal bestå av Sentralskattekontorets direktør samt fire medlemmer, og en særskilt overligningsnemnd som skal bestå av fem medlemmer. Kongen oppnevner medlemmene og utpeker leder og nestleder blant disse.

3. Ligningsmyndigheter som nevnt i nr. 1 og 2 erstatter tilsvarende ligningsmyndigheter i kommunen. Fylkesskattenemndas myndigheter tilligger fylkesskattenemnda i det fylket hvor sentralskattekontoret er beliggende.

4. Departementet kan gi forskrifter til denne paragraf, herunder om hvem som skal anses for ikke å ha varig tilknytning til riket. Departementet gir forskrift om overføring av skattytere til sentral ligning ved Sentralskattekontoret for storbedrifter.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 87 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.37)

Videre var innstillet:

§ 2—6 nr. 1 skal lyde:

Enhver stemmeberettiget person som bor i kommunen, fylket eller riket er valgbar og plikter å gjøre tjeneste etter valg eller oppnevning som medlem av, eller varamedlem til, nemnd eller takstutvalg som nevnt i §§ 2—1 til 2—3. Enhver stemmeberettiget person som bor i fylket, plikter å gjøre tjeneste etter oppnevning som leder i *over*ligningsnemnda i en ellere flere kommuner i fylket.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3—6 nr. 3 siste punktum skal lyde:

For pålegg gitt av *sentralskattekontor som nevnt i § 2—4 nr. 1* treffer Skattedirektoratet denne avgjørelse.

§ 3–9 nr. 2 siste punktum skal lyde:
Det samme gjelder sentralskattekontorets direktør i den særskilte overligningsnemnda og Skattedirektøren i Riksskattenemnda.

§ 4–6 nr. 1 annet ledd første punktum skal lyde:
Skattyter som lignes sentralt etter § 2–4, skal levere selvangivelse bare til *vedkommende sentralskattekontor.*

§ 5–3 siste punktum skal lyde:
For skattyter som lignes sentralt etter § 2–4, kan *vedkommende sentralskattekontor* gi samtykke som nevnt i forrige punktum.

§ 6–7 nr. 1 siste punktum skal lyde:
For skattyter som lignes sentralt etter § 2–4, leveres oppgaven til *vedkommende sentralskattekontor.*

Presidenten: Det er her gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 9 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.04.23)

Videre var innstillet:

§ 6–13 nr. 2 c, d og e skal lyde:
c. myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter lov av *16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling,* etter krav fra ligningsmyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeid,
d. postgirokontoret gi ligningsmyndighetene opplysninger om innestående beløp og pengeoverføringer for navngitt person, bo, selskap eller innretning og
e. postvesenet etter krav fra Skattedirektoratet eller den dette gir fullmakt, gi opplysninger om postinkassasjon og pengeforsendelse ved postanvisning eller verdibrev vedkommende navngitt person, bo, selskap eller innretning.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 8–6 nr. 1 annet ledd første punktum skal lyde:
For skattyter som lignes etter § 2–4 *nr. 1a,* foretas fastsettingen av de *særskilte sentrale ligningsmyndigheter.*

§ 8–6 nr. 4 nytt annet punktum skal lyde:
For selskap som lignes sentralt etter § 2–4 nr. 1b foretas fastsettingen av de særskilte sentrale ligningsmyndigheter.

§ 8–6 nr. 5 tredje punktum skal lyde:
For skattyter som lignes sentralt etter § 2–4 foretas utskrivingen av *vedkommende sentralskattekontor.*

§ 8–8 nr. 1 fjerde punktum skal lyde:
For skattyter som lignes etter § 2–4, skal *vedkommende sentralskattekontor* legge ut en liste over alle som det er foretatt ligningsfastettelser for.

§ 10–1 nr. 1 annet punktum skal lyde:
Skattyter som lignes sentralt etter § 2–4, skal svare forsinkelsesavgift dersom oppgave som nevnt leveres *vedkommende sentralskattekontor* etter fristens utløp.

Presidenten: Her er det gjort kjent at Sosialistisk Venstreparti vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 9 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.11)

Videre var innstillet:

II.
Enringene under I trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under F tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under F bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 5

Innstilling fra finanskomiteen om lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen (Innst. O. nr. 19, jf. Ot.prp. nr. 17)

Presidenten: Presidenten har ingen grunn til å tro at det blir noen særlig lang debatt om denne saken.

Åse Klundelien (ordfører for saken): Regjeringen foreslår i Ot.prp. nr. 17 en lovbestemt avgift på utslipp av karbondioksid, CO_2, fra petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen. Flertallet i finanskomiteen, Arbeiderpartiet, SV, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Aune-lista, støtter lovframlegget. SV har en dissens på hvordan avgiften skal disponeres. Flertallet for øvrig støtter forslaget om at inntektene fra avgiften tilføres Petroleumsfondet. Høyre og Fremskrittspartiet går mot forslaget.

Kloden vår er i ferd med å få feber. De menneskeskapte forandringene i klimaet må bringes under kontroll. Utslippet i Norge som skyldes menneskelig aktivitet, anslås til 38,2 mill. tonn karbondioksid i 1990, og av dette er det vel 16 pst. som skyldes petroleumsvirksomheten i Nordsjøen. Til sammenligning står tunge og lette kjøretøyer for ca. 20 pst. av CO_2-utslippene, og fiske og sjøfart for 11,5 pst. Tallene bygger på anslag fra bl.a. Statens forurensningstilsyn. Karbondioksid er den gassen som mest bidrar til drivhuseffekten; den holder på varmen i atmosfæren.

Forurenser skal betale — det kan være vanskelig å knytte de ansvarlige for miljøskadene til konsekvensene. Vi har begynt med dette gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 1991, med miljøavgifter på bensin, mineralolje og nå på utslipp av karbondioksid i Nordsjøen. Miljøavgiftsutvalget utreder flere måter for bruk av økonomiske virkemidler i miljøpolitikken. Men det er ingen grunn til å nøle. Vi vet mer enn nok om skadevirkningene av CO_2-utslipp, og vi må komme i gang. Vi har ingen tid å miste. Verdens utslipp av karbondioksid og andre drivhusgasser må skjæres ned med 60 pst. hvis vi skal kunne unngå store klimaendringer. Det er FNs ekspertgruppe som sier dette. Det internasjonale arbeidet er også i gang. Vi må bidra til at det skyter fart.

Utslipp av karbondioksid på norsk sokkel skriver seg i det vesentlige fra brenning av naturgass. En del av gassen slippes direkte ut i atmosfæren. Det er gjort rede for i proposisjonen hvordan gassen brukes på plattformene, i produksjon, pumpe- og kompressorsystemer, i boliger og hjelpesystemer. Et viktig spørsmål er om avgiften kan brukes som et middel til å oppnå redusert utslipp av karbondioksid.

I proposisjonen anslås at en holdningsendring som fører til bevisst mindre brenning av petroleum, kan redusere brennemengden med 2—5 pst. Utover dette vil bedringer kreve investeringer i nytt utstyr. Forutsetningene for å kunne spare energi og hindre utslipp er svært forskjellige fra felt til felt og fra plattform til plattform. Når plattformene planlegges, er det lettest å ta hensyn til energiøkonomisk utforming. Hovedinntrykket er at energiproduksjonen på plattformene er lite effektiv, og at det finnes betydelige muligheter til energiøkonomisering. I gassturbinene som brukes på sokkelen, går 75 pst. av energien tapt. På kontinentet forbrennes gass med et energitap på 10—20 pst. i husholdningene. Vi kan fra norsk side bidra til at Europa reduserer sitt forbruk av elektrisitet basert på kull. Derfor bør vi fra norsk side arbeide for å redusere gassforbruket på plattformene og heller bruke gassen til eksport, noe som kan gi landet eksportinntekter på anslagsvis 1,3 milliarder kr, og bidra til reduserte utslipp av drivhusgasser i en størrelse som tilsvarer utslipp fra 3,4 millioner biler. Disse opplysningene stammer fra en avis som er utgitt av Norges tekniske høgskole og SINTEF.

IKU — Institutt for kontinentalsokkelundersøkelser og petroleumsteknologi A/S — har utarbeidet diverse rapporter for Regjeringens tverrdepartementale klimagruppe. Finanskomiteen er gjort kjent med deler av dette materialet. Bruk av vannkraftbasert elektrisitet, ført i kabel til plattformene, er et aktuelt alternativ for energisparing, ifølge disse rapportene. Utvikling av anlegg for deponering av kulldioksid i grunnen eller på store havdyp blir vurdert. Tekniske problemer med å redusere CO_2-utslipp gjenstår å løse, men avgiften vil påskynde arbeidet med å finne fram til løsninger. Representanter fra Oljeindustriens Landsforening hevder at de ønsker å satse 70 pst. av sine forskningsmidler i 1991 for å finne fram til metoder for å redusere CO_2-utslippet. I den grad det tas i bruk metoder for å fjerne CO_2 slik at det ikke slippes ut til atmosfæren, kan disse petroleumsmengdene unntas fra avgiften.

De økonomiske konsekvensene av lovforslaget burde ikke bli rystende for oljeindustrien. Naturlig nok blir ikke CO_2-avgiften fratrukket ved beregning av produksjonsavgiften. Derimot blir avgiften forutsatt fradragsberettiget ved beregning av skatt. For øvrig har Finansdepartementet arbeid i gang for å vurdere petroleumsbeskatningen.

Nettovirkningen av avgiften for staten i ett år er beregnet til 360 mill. kr. Det er gjort nærmere rede for dette tallet i salderingsproposisjonen. Virkningen for et halvt år i 1991 gir oss en inntekt på 180 mill. kr.

Olje- og energidepartementet blir ansvarlig for måling og beregning av avgiftsgrunnlaget

og for å innkreve avgiften. OED kan også fastsette nærmere forskrifter.

Ingrid I. Willoch: Det som bruser i brusen, det som får ølet til å boble og skumme i glasset, og det som får champagnen til å sprudle, er kullsyren, CO_2-en, som slipper ut. Jeg nevner ikke dette for å gi finansministeren enda en ny avgiftsidé på varer som allerede er høyt skattet og beskattet, men for å illustrere litt at når flasken har vært åpen en stund, går kanskje noe av futten ut. Denne debatten har vi hatt allerede flere ganger i høst; det er fjerde anledning til å diskutere denne spesielle avgiften, og den femte får vi altså på torsdag. I og med at synspunktene er de samme og partiene ikke har forandret mening, blir det en del repriser på våre forskjellige argumenter. Jeg skal derfor ikke forlenge debatten så meget, men nevne en del av de hovedsaker som ligger bak Høyres begrunnelse for å gå imot akkurat denne CO_2-avgiften.

Miljøsaken har en meget positiv klang og har bred oppslutning hos alle. Det er også allmenn enighet om at avgiftssystemet skal brukes for å oppnå konkrete miljøvirkninger og dermed få det forurensende forbruket ned, eventuelt få forbruket ført over fra det som forurenser, og til andre mindre forurensende former og produkter.

Det kjente eksemplet er bruken av bil. Vi avgiftsbelegger drivstoffene for bruk av bil. På den måten kan vi få redusert bilbruken, gjøre det mer kostbart for folk å bruke bil og få dem til å velge andre alternativ, eventuelt også velge å ta med naboen i bilen og ikke bare matpakken når man skal kjøre.

Men denne velviljen overfor miljøvernbegrunnelsen må ikke benyttes — eller kanskje rettere sagt, utnyttes — til å legitimere mer tradisjonelle avgifter og skatter hvis åpenbare hensikt er den klassiske — og som vi ikke skal snakke så vondt om, for vi trenger inntekter — nemlig å gi statskassen nye inntekter. Vi syns at CO_2-avgiften i praksis på mange måter er en slik avgift, fordi det bare i beskjeden grad nå er mulig å redusere eller endre dette forbruket. 80 pst. av CO_2-utslippene på plattformene er i forbindelse med drift av selve plattformen, og av de resterende 20 pst. er det en del som blir avbrent av rene sikkerhetsgrunner.

Men avgiften vil føre til en antatt økning i driftsutgiftene for plattformene på 9. pst. De utgifter som da påløper virksomheten — og fordi dette er et lovvedtak, er det de påløpne utgifter som er interessante — regner man med vil gi 1 400 mill. kr pr. år i inntekter for staten. Den reelle effekten blir en del mindre fordi skattehensyn og andre hensyn kommer inn, men i bunnen av dette ligger det en merutgift på 360 mill. kr. Da er vi også nødt til å kikke litt på konkurransesituasjonen for gassutvinning på norsk sokkel. Kan vi risikere at bruk av norsk gass blir såpass mye mer kostbar i forhold til annen gass eller i forhold til andre energialternativer, at både for norsk virksomhet og for en generell overgang til bruk av gass, i forhold til andre energityper som representerer høyere CO_2-utslipp vil en del av denne effekten bli borte eller kanskje motvirket?

Det er også et poeng at avgiften er ikke avhengig av prisen på gass, den er fastslått til 60 øre/Sm^3, dvs. at den vil virke relativt tyngre når fortjenesten i gassproduksjonen går ned ved at gassprisene blir redusert.

Saksordføreren kom en del inn på en meget interessant forskningsrapport fra SINTEF — som komiteen har hatt anledning til å kikke litt på en litt mer folkelig versjon av. Den er meget interessant. Derfor er det også et flertall i komiteen som går inn for at en del av det som nevnes her, bør utredes nærmere slik at vi kan få en overgang til bruk av fornybar energi på plattformene som gjør at vi kan unngå betydelige deler av CO_2-utslippet.

Saksordføreren nevnte en del tall. Jeg vil supplere med ett, nemlig at bruken av energi ute på plattformen tilsvarer 3,2 TWh i elektrisk vannkraftenergi. Det er da ganske interessant at disse 3,2 TWh kan erstatte hele 16 pst. av vårt totale CO_2-utslipp. Vi kommer med én gang inn på den debatten vi har hatt i Norge i mange år, om hva som er mest riktig ut fra miljøvernhensyn, og der viser vannkraften igjen sin overlegenhet når vi snakker om forurensning og slike virkninger.

Men det behøver nødvendigvis ikke bare være vannkraft dette skal handle om, andre alternative former kan vurderes. Slik oljeplattformene er plassert, er ikke minst bølgekraften interessant som et mulig alternativ når den teknologiske utviklingen er kommet noe lenger. For å skape litt edruelighet i debatten er det i forbindelse med hva vi kan gjøre for å redusere CO_2-utslippet, kanskje nødvendig å peke på det som har vært nevnt i samferdselsdebatter tidligere, og som Fremskrittspartiet nevner i sine merknader, nemlig at det tross alt bare er 3,7 pst. av CO_2-utslippet på verdensbasis som skyldes forhold som menneskene er herre over.

Vi er alle tilhengere av det såkalte føre var-prinsippet, men vi mener også selvsagt at det skal praktiseres med sunt vett. Vi mener at det kan skade alvoret i saken om folk får følelsen av at det ropes «ulv» i utide, at miljøvern og farene som forurensningene representerer, blir utnyttet også hvor det ikke helt

klart er sammenheng. Så kan vi risikere til slutt at man sløves ned og ikke reagerer når den såkalte ulven begynner å nærme seg. En liten parentes i den forbindelse: Ulv er ikke noe heldig bilde i miljøvernsammenheng. Det er vel nettopp det dyret som trenger miljøvernets beskyttelse.

Konklusjonen blir i den fjerde utgaven av denne debatten: Vi er nødt til å se på hvert enkelt miljøverntiltak for seg og med alvor, men ikke godta at merkelappen brukes der hvor det ikke er dekning for den, og vi mener at på det nåværende tidspunkt er det tilfellet for denne avgiften.

Presidenten: Presidenten minner om Ingrid I. Willochs understreking av at det er den fjerde CO_2-debatt vi har denne høsten, men det er en rekke talere som likevel vil benytte denne anledningen.

Steinar Maribo: Saksordfører la det opp slik at det er nødt til å bli noen innlegg etter hennes fremstilling.

Først vil jeg si at på bordet nå har vi enda et resultat av den hestehandel som har foregått på grunn av regjeringsskiftet. De partiene som nå regjerer landet, har etter min oppfatning en fellesnevner: De har en utrolig oppfinnsomhet når det gjelder avgifter. Vi ser resultatet av gårsdagens forhandlinger. Man får høyere tobakksavgifter og høyere alkoholavgifter. Luksusavgiften på hudpreparater øker i forhold til hva man hadde tenkt. Den norske Arbeiderpartis allianse vil jeg nå kalle for DFA, De forenede avgiftspartier. Det er en ny betegnelse på det som jeg synes foregår.

Miljøbevegelsen har etter min oppfatning fått et alt for fritt spillerom innen de politiske partiene. De har tatt av for lengst og befinner seg vel nå snart oppi atmosfæren sammen med alle uhumskhetene. Selv om det er upopulært, mener Fremskrittspartiet at det er viktig å beholde bakkekontakten også i miljøsaken.

Selvfølgelig er det viktig at man fortsetter overvåkningsprogrammene. Selvfølgelig er det viktig at man fortsetter forskningen. Men feilen med det som skjer her i Norge, er at det er bare dette landet som får avgifter. Vi vrir konkurransesituasjonen slik at den blir enda verre sett fra Norges synspunkt. Her i landet er det ille nok fra før, om vi ikke skal få slike ekstra særavgifter som man kaller miljøavgifter, uten at man helt er klar over resultatet av de miljøavgiftene man pålegger, eller om de gir noen resultat i positiv forstand i det hele tatt.

Det viktigste i forurensningssammenheng, uansett hva slags frykt man har og hvor uenig man er om farene, er at internasjonale avtaler må til. Lille Norge kan ikke lenger belastes med ekstra særavgifter når våre konkurrenter slipper unna.

Jeg vil sitere fra siste Teknisk Ukeblad, som har tatt opp drivhuseffekten. De har slått opp flere artikler med forskjellig syn. En er skrevet av Richard H. Westergaard i Senter for Industriforskning. Jeg vil komme med et par sitater derfra:

> «Det synes å være en svakhet ved den klimaforskning som pågår at den er dominet av meteorologer, med for liten forståelse for geofysikk og geokjemi og de helt dominerende prosessene som foregår i havet.»

Et sitat til:

> «Vi kan ikke hindre at verden forandrer seg. Det er bare ca 10 000 år siden den siste istid, og det er ganske sannsynlig at vi innen en del tusen år kan gå inn i en ny, som i tilfelle betyr en større katastrofe for menneskeheten enn en temperaturstigning. Reservene av kull og petroleum er altfor små til å påvirke en eventuell istid.»

Jeg synes at saksordfører Åse Klundelien skal ta for seg det siste Teknisk Ukeblad og lese de artiklene som står der, slik at hun kan få et mer nyansert syn på dette. Det er nemlig flere og flere som får motforestillinger til den ensidige propagandaen som har vært dominerende i mediebildet.

Til slutt vil jeg bare si at vi kritiserer også i denne saken at den kommer på bordet uten at den har vært til høring hos de berørte parter, og at det mangler en skikkelig utredning av konsekvenser før man får saken til behandling. Det er da også bakgrunnen for at vi går imot forslaget om en CO_2-avgift som det nå er lagt opp til.

Kristin Halvorsen: Jeg vet ikke om jeg skal bruke noe tid på Fremskrittspartiet i en miljødebatt, men det er i hvert fall fristende å si et par ting.

For det første er innføring av en CO_2-avgift på sokkelen nå et meget godt resultat — antakelig det beste resultat — av den hestehandel som har foregått mellom Arbeiderpartiet og mellompartiene.

For det andre skifter Fremskrittspartiet hele tida argumentasjon i miljødebatten. Når man skal gå imot avgifter på hjemmebane, heter det seg at man skal være for internasjonale avtaler. Men jeg må minne om at det har vært prøvd å lage internasjonale avtaler på dette området, bl.a. på den siste klimakonferansen i Genève, hvor u-landa gikk på industrilanda for å få dem til å forplikte seg til reduksjon av CO_2-utslipp. Norge gikk faktisk imot. Konsekvensene for Norge ved å forplik-

te seg til en skikkelig reduksjon i CO_2-utslipp er nemlig ganske store både på samferdselsområdet og spesielt for oljesektoren. Så langt holder internasjonale avtaler. Dem har vi trøbbel med selv, når de rammer oss.

I SV er vi glad for at forslaget om å innføre en avgift på CO_2-utslipp på kontinentalsokkelen nå blir vedtatt. Det at også oljevirksomheten og ikke bare enkeltpersoner gjennom avgift på bensin og fyringsolje skal være med på å betale for utslipp av CO_2, skaper mye større forståelse for og aksept av CO_2-avgiften. Ett av SVs hovedpoeng i debatten om miljøavgifter har også vært at man må være konsekvent på den måten at alle forurensningskilder fanges opp.

I vårt alternative statsbudsjett har SV gått inn for å knytte inntekten fra avgiften til bevilgninger til det internasjonale klimafondet som vi vedtok i Stortinget tidligere i høst, og som nå også overlever salderingen. Jeg slutter meg til saksordfører Åse Klundeliens merknader om begrunnelsen for å innføre en CO_2-avgift. Resten av tida mi skal jeg bruke på det forslaget som SV står alene om, nemlig å knytte CO_2-avgiften til et internasjonalt klimafond.

I debatten tidligere i høst var vår tanke å knytte inntektene fra CO_2-avgiften til klimafondet. Det fikk støtte fra mellompartienes talere, og en rekke av Arbeiderpartiets talere har også sett denne sammenhengen mellom avgifter og de internasjonale forpliktelser vi har.

Men det er ikke tilfeldig at SV foreslår at CO_2-avgiften i Nordsjøen bør knyttes direkte til et internasjonalt klimafond. Hensikten med klimafondet er at de industrialiserte og rike land skal ta ansvar for miljøtiltak i u-land. Fordi vår rikdom har kommet på bekostning av miljøet i u-landa, og fordi vi snakker om forgiftning av den samme atmosfæren, er det viktig at vi som ledende industrinasjon stiller opp. Det gjør ikke behovet for et norsk initiativ mindre at vår statsminister, på grunn av det arbeidet hun har utført for FNs kommisjon for miljø og utvikling, kalles for verdens miljøvernminister.

CO_2-avgiften fra olje- og gassvirksomheten er en miljøavgift lagt på den virksomhet som gjennom de siste ti år mer enn noe annet har lagt grunnlag for vår rikdom. Våre rikdommer på kontinentalsokkelen har bidratt til å sementere vår rolle som ledende industrinasjon. At denne miljøavgiften nettopp skal tilfalle arbeidet for å bedre det globale miljø, er da naturlig for SV. Prinsippet om at forurenseren skal betale, innebærer også at forurenseren har et spesielt ansvar for å bøte på de miljøskadene som virksomheten fører til. Vi vet at de globale klimaproblemene i dag er vår viktigste miljøutfordring. Det er et flertall av forskerne enige om. Den loven vi i dag behandler, gir oss mulighet til å gjøre noe til beste for verdens miljø. Målsettingen med avgiften må nemlig være å stimulere til tiltak for å redusere utslippene — og dermed også redusere norske bidrag til oppvarming av atmosfæren. Jeg håper at de forsøk som bl.a. pågår ved SINTEF for å redusere utslippene i Nordsjøen, virkelig må skyte fart.

Som konsekvens av vårt standpunkt om at inntektene fra en CO_2-avgift på sokkelen skal gå til Det internasjonale klimafondet og ikke til Oljefondet, vil jeg be om at avstemningen ordnes slik at SV kan få stemme mot bokstav B i innstillingen.

Jeg tar hermed opp SVs forslag fra innstillingen.

Presidenten: Kristin Halvorsen har tatt opp det forslaget hun har referert til.

Lars Gunnar Lie: Det finst ingen snarveg til betre miljø. Derfor må vi ta ulike verkemiddel i bruk. Ikkje minst er det viktig at vi arbeider internasjonalt for å få til forpliktande avtalar om å redusere CO_2-utsleppa til atmosfæren. Innføring av eit miljøavgiftssystem skal føre til haldningsendringar. Eit slikt system vil seie at vi endrar dei økonomiske rammevilkåra slik at det vert lønsamt for den einskilde verksemda å ta omsyn til kva som er best for miljøet. Miljøavgifter/økonomiske verkemiddel gjev miljøarbeidet ein dynamisk og førebyggjande dimensjon. Eg vil seie det slik at kan vi få endra forbruksmønsteret, vil vi ta miljøproblema i forkant i staden for å reparere i ettertid.

Nasjonalt har vi sett oss høge mål. Vi skal stabilisere CO_2-utsleppa på 1989-nivå innan år 2000. Skal vi få dette til, er det naudsynt å utvide avgiftsgrunnlaget, og eg ser det som avgjerande viktig at vi relaterer avgifta til mengda utsleppt CO_2. Fordi ein i dag ikkje har utstyr til å måle CO_2-utsleppa direkte, vil denne avgifta verte knytt til bruk og utslepp av fossilt brensel som er kjelde til CO_2-utsleppa. Eg vil derfor gjere merksam på at fleirtalet i komiteen understrekar at CO_2-avgifta ikkje skal vere ei avgift på produksjonen.

Ei slik tilknyting mellom CO_2-utslepp og avgift som det vert lagt opp til, vil gje dei sterkaste incentiv til endra bruk av energikjelde og dei sterkaste incentiv til tekniske utfordringar. Dei tekniske utfordringane får ein nettopp ved at avgifta er knytt opp mot mengda av utslepp. Det er også svært viktig at ein ved innføring av denne typen avgift har eit så breitt avgiftsgrunnlag som mogleg. Føresetna-

den for at ei slik avgift skal fungere, er at det må finnast alternative val. I tilknyting til petroleumsverksemda på sokkelen vert det hevda at slike val ikkje finst. Eg meiner at dette er ein påstand som ikkje er godt nok dokumentert. Eg vil leggje til at også ein liten prosentvis reduksjon av utsleppa på sokkelen utgjer store mengder CO_2.

I den samanhengen har eg lyst til å understreke at det ligg ei klår forbetring i at ein på plattformene går gjennom systemet som leverer energi, og ser på ulike former for energiøkonomisering. For det andre vil ei slik avgift utfordre til tekniske forbetringar i energisystemet på plattformene.

Det har frå komiteen si side vore diskutert og stilt spørsmål om overføring av elektrisk energi frå land til plattformene er mogleg. Svaret er at det er teknisk mogleg, men det kan verte kostbart. La meg òg leggje til at det ligg ei klår teknisk utfordring i å sjå på alternative energikjelder til bruk på plattformene. Plattformene er plasserte i eit hav som aldri er roleg, og vi har etter kvart fått røynsle med den energien som vert produsert ved bølgjekraftverk. Kanskje dette kunne vere ei utfordring som oljeselskapa burde ta opp.

Kristeleg Folkeparti stør innstillinga.

Gudmund Restad: Senterpartiet mener det er viktig å bruke avgiftene målrettet som ett av flere virkemidler i miljøpolitikken. Sentrum/Høyre-regjeringen satte i gang en omfattende utredning om bruk av miljøavgifter både mer målrettet og på flere områder enn tidligere. Dette har det også vært bred enighet om i Stortinget.

Foreliggende innstilling gjelder spørsmålet om det skal legges en avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen, og avklaring av lovgrunnlaget for en slik avgift.

Bare Høyre og Fremskrittspartiet går imot en slik avgift, og plasserer seg med dette igjen som bremseklosser i en viktig miljøsak. Jeg vil tro at etter noen års motstand vil også disse partiene finne ut at denne avgiften er godt begrunnet.

Utslippene av CO_2 på norsk kontinentalsokkel skriver seg i dag i det vesentligste fra brenning av naturgass. Dette er en betydelig utslippskilde. I omfang er disse utslippene større enn utslippet fra bilparken vår, og de står for ca. 16 pst. av våre samlede CO_2-utslipp.

Ingen kan med rimelighet hevde at det er naturlig å unnta disse utslippene fra en miljøavgift. Det ville i så fall ha en svært uheldig psykologisk virkning. Hvorfor skulle f.eks. den enkelte bileier som forurenser helt mikroskopisk i forhold til oljeselskapene, finne seg i å betale CO_2-avgift hvis ikke også de som foretar de store CO_2-utslippene på sokkelen, måtte finne seg i å betale en tilsvarende avgift?

Jeg ser det som viktig at avgiften fører til mindre utslipp av CO_2 og bidrar til overgang til mer miljøvennlige energiformer og vil be om at departementet gir dette arbeidet prioritet. Jeg mener det er viktig at miljøavgiftene knyttes mest mulig til mengden av forurensende utslipp i stedet for til bruk av stoffer som gir utslipp. Jeg viser her til det flertallet har uttalt, og forutsetter at departementet vil arbeide videre med dette.

Det er naturlig at inntektene fra CO_2-avgiften tilføres Statens petroleumsfond, på samme måte som andre inntekter knyttet til petroleumsvirksomheten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har Kristin Halvorsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti satt frem følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen om å tilføre inntektene fra CO_2-avgiften på petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen til Det internasjonale klimafond.»

Da dette forslaget inneholder en anmodning til Regjeringen, blir det å oversende til Stortinget i henhold til forretningsordenens § 30, siste ledd.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak til

lover

A.

om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen.

§ 1.

For så vidt Stortinget vedtar at det til statskassen skal betales CO_2-avgift på brenning av petroleum og utslipp av naturgass i forbindelse med petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen, gjelder reglene i denne lov når ikke annet er særskilt fastsatt i Stortingets vedtak om avgiften.

§ 2.

CO_2-avgift beregnes av petroleum som brennes og naturgass som slippes ut til luft på plattform, installasjon eller anlegg som nyttes i forbindelse med utvinning eller transport av petroleum

a) i indre norsk farvann, på norsk sjøterritorium og på kontinentalsokkelen, jf. petroleumsloven § 4f),

b) i tilstøtende havområder utenfor kontinentalsokkelen i den utstrekning utvinning av petroleum er forbeholdt Norge etter avtale med annet stat,
c) i havområde utenfor kontinentalsokkelen for så vidt gjelder norsk anlegg for transport av petroleum.

Når utvinning skjer fra petroleumsforekomst som strekker seg utover midtlinjen i forhold til annen stat, jf. bokstav b), beregnes CO_2-avgift bare av de mengder som svarer til de norske rettighetshavernes eierandeler i vedkommende plattform, installasjon eller anlegg.

§ 3.

CO_2-avgiften kan ikke trekkes fra ved beregningen av produksjonsavgift etter lov av 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet § 15.

§ 4.

Plikten til å svare CO_2-avgift påhviler i fellssakp rettighetshaverne etter utvinningstillatelsen eller tillatelsen til anlegg og drift av innretninger for transport og utnyttelse av petroleum som gjelder for den plattform, installasjon eller anlegg der petroleum brennes eller naturgass slippes ut. Operatøren har det direkte ansvar for beregning innrapportering og betaling av samlet avgiftsbeløp til Oljedirektoratet på vegne av samtlige rettighetshavere.

Avgift for perioden 1. januar til 30. juni skal betales innen 1. oktober og for perioden 1. juli til 31. desember innen 1. april i det påfølgende år. Dokumentasjon for petroleumsmåling og beregning av avgiften sendes Oljedirektoratet senest en måned etter utløpet av hver termin. Dersom avgiften ikke betales innen forfall, skal det beregnes renter av avgiftsbeløpet i samsvar med lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. Avgiftskrav med tillegg av renter og omkostninger kan inndrives ved utpanting.

§ 5.

Departementet kan fastsette nærmere bestemmelser om grunnlaget for avgiften samt om hvilke krav som skal stilles til måleutstyr, målemetoder og til den dokumentasjon som innsendes.

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 6.

Forsettlig eller uaktsom avgivelse av uriktig eller ufullstendig dokumentasjon eller annen overtredelse av bestemmelser eller vedtak truffet i eller i medhold av denne lov straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Medvirkning straffes på samme måte.

Er en straffbar overtredelse som nevnt i første ledd begått av noen som har handlet på vegne av en eller flere juridiske personer, kan bøtestraff ilegges vedkommende juridiske person.

§ 7.

Denne lov trer i kraft straks.

Presidenten: Det er gjort kjent at Høyre og Fremskrittspartiet vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 50 mot 27 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.48)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under A tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under A bifaltes med 56 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.27)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Lov

om endring i lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond.

I.

I lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond gjøres følgende endring:

§ 2 skal lyde:

Fondets inntekter er kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten som blir ført over fra statsbudsjettet og avkastningen av fondets formue. Kontantstrømmen fremkommer som summen av

- de samlede skatte- og avgiftsinntekter av petroleumsvirksomheten som innkreves iflg. lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. av 13. juni 1975 nr. 35 og lov lom petroleumsvirksomhet av 22. mars 1985 nr. 11
- avgiftsinntekter på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen

— inntekter som følge av statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, definert som driftsinntekter og andre inntekter fratrukket driftsutgifter og andre direkte utgifter
— statlige inntekter på nettooverskuddsavtaler i enkelte utvinningstillatelser
— utbytte fra Den norske stats oljeselskap A/S
— statens eventuelle salg av andeler i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

og fratrukket

— statens direkte investeringer i petroleumsvirksomheten
— statens utgifter til Petroleumsforsikringsfondet
— statens eventuelle kjøp av andeler som ledd i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten.

II.

Endringen under I trer i kraft straks.

Presidenten: Det er gjort kjent at Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti her vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 50 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.12)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under B tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under B bifaltes med 51 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.37)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 6

Innstilling fra finanskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Johan C. Løken, Arne Skauge og Anders C. Sjaastad om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank og lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, og om endringer i visse andre lover og forslag fra stortingsrepresentantene Odd Holten og Gudmund Restad om lov om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank og lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og om endringer i visse andre lover. (Omdannelse av Norges Postsparebank og Norges Kommunalbank til 100 pst. statlig eide aksjeselskaper) (Innst. O. nr. 20, jf. Dokument nr. 8:11 og Dokument nr. 8:14)

Tor Mikkel Wara (ordfører for saken): Det norske kredittmarkedet har endret seg på mange måter i løpet av de siste årene. I særlig grad har det foregått en liberalisering. Rentereguleringen og de klassiske gamle utlånskvoter er opphevet. I den forbindelse er det naturlig at Stortinget vurderer også statsbankenes rolle på nytt og ser om den organisasjonsformen som bankene har, er naturlig også videre fremover. Det har da også vært varslet for Stortinget tidligere, bl.a. i revidert nasjonalbudsjett i vår. I høst fikk man så en odelstingsproposisjon fra den avgåtte Syse-regjeringen. Denne proposisjonen ble trukket av arbeiderpartiregjeringen.

Vi skal i dag behandle to Dokument nr. 8-forslag, ett fra Høyre og ett fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Begge forslagene tar sikte på at Postsparebanken og Kommunalbanken skal gjøres om til aksjeselskaper. De to Dokument nr. 8-forslagene er identiske unntatt på ett eneste punkt, hvor de avviker noe. Under finanskomiteens behandling har Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Fremskrittspartiet kommet frem til et felles forslag. Det betyr at det nå foreligger kun ett lovforslag. Flertallet består av Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, mens Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti går imot forslaget. Lovforslaget bygger i all hovedsak på og er nesten identisk med det lovforslaget som ble lagt fram av regjeringen Syse i Ot.prp. nr. 5 for 1990—91.

Postsparebanken slik vi kjenner den i dag, har både fordeler og ulemper i forhold til sine private konkurrenter. Det er noen av de fordelene og ulempene Postsparebanken har, man nå skal prøve å ta bort, for å få mer like konkurransevilkår. Postsparebanken har i dag statsgaranti, Postsparebanken er unntatt for skatteplikt og Postsparebanken er unntatt fra banklovens krav til soliditet og likviditet. Men til gjengjeld har Postsparebanken vært underlagt statlige utlånsrammer, som nok fra bankens side mange ganger er blitt oppfattet som en konkurranseulempe. Postsparebanken har heller ikke låneadgang i Norges Bank, og det er lagt begrensninger på adgangen til å plassere midler i ulike typer aktiva. Postspa-

rebanken skal gjøres om til et aksjeselskap og da miste både de fordeler og ulemper som jeg har nevnt her.

Postsparebanken skal etter omdannelsen fortsatt benytte Postverkets nett, med de rettigheter og de plikter som det medfører. Men flertallet i komiteen understreker at Postverket skal bli kompensert for de meromkostninger det medfører, og at prisen som skal betales, bør avspeile de kostnader Postverket har.

Når det gjelder Postsparebankens fremtidige forhold til Postgiro, har flertallet som står bak lovforslaget, delt seg i to grupperinger. Høyre og Fremskrittspartiet vil — under henvisning til at det er nødvendig å ha klare organisatoriske skillelinjer og under henvisning til konkurransesituasjonen — at Postgiro og Postsparebanken skal være to uavhengige enheter. I det ligger det selvfølgelig ikke noe til hinder for at Postgiro og Postsparebanken kan inngå et samarbeid på forretningsmessig grunnlag. Senterpartiet og Kristelig Folkeparti henviser til postmeldingen når det gjelder å ta endelig stilling til Postgiros tilknytnings- og organisasjonsform.

Når det gjelder Kommunalbanken, er det lagt opp til en liknende organisering med omdannelse til et aksjeselskap. Kommunalbanken skal miste sin statsgaranti, men utlånsrammene og utlånsrentene skal frigis, og det skal da være opp til Kommunalbanken selv å fastsette dem.

Finanskomiteen har når det gjelder de egenkapitaltilganger som de to nye aksjeselskapene skal få, lagt Ot.prp. nr. 5 fra regjeringen Syse til grunn.

På nok et punkt har det flertallet som fremmer forslaget, delt seg. Det gjelder når Postsparebanken og Kommunalbanken skal igangsettes som aksjeselskaper. Jeg viser i den forbindelse til finansministerens brev som er vedlagt innstillingen. Flertallet vil at det skal skje snarest mulig — det står både Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Fremskrittspartiet bak — men man skiller lag når det gjelder når det senest kan skje. Høyre og Fremskrittspartiet mener at det senest bør skje fra og med 1. juli 1991. Det er i den forbindelse grunn til å minne om at den fristen som Postsparebanken og Kommunalbanken da får til omdannelse, er betydelig lengre enn den fristen som regjeringen Syse la opp til i Ot.prp. nr. 5. Det er også grunn til å minne om at omdannelse har vært varslet allerede i revidert nasjonalbudsjett i år.

Senterpartiet og Kristelig Folkeparti går inn for at omdannelsen bør skje senest 1. januar 1992.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista går imot at Postsparebanken og Kommunalbanken skal omdannes til aksjeselskaper, og de vil selv begrunne hvorfor.

På vegne av Fremskrittspartiet vil jeg gjerne komme med noen kommentarer i tillegg til det jeg hittil har sagt. Fremskrittspartiet ser på omdannelse av Postsparebanken og Kommunalbanken til statlige aksjeselskaper som første ledd i en privatisering. Målet er for Fremskrittspartiet helt klart: Etter en omdannelse til aksjeselskap vil vi slåss for at aksjene selges til private, og at man således får en privateid postsparebank og en privateid kommunalbank. Jeg vil understreke at jeg tror det er nødvendig og viktig for at Postsparebanken skal få de samme konkurransevilkår som andre banker, og ikke bli pålagt oppgaver fra politisk hold som kan hindre dens konkurransemuligheter. Det er også viktig for å unngå at Postsparebanken skal kunne få særfordeler i fremtiden.

Det har underveis dukket opp et usikkerhetsmoment som jeg beklager noe. Det gjelder den merknaden som Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har i innstillingen, hvor de henviser til postmeldingen med hensyn til den endelige organisasjonsformen. Det vi da kan risikere, er at den organisasjonsformen og den omdannelsen som bankene har planlagt, plutselig vil få helt nye forutsetninger. At man nå har sådd tvil om hvilken organisasjonsmodell som til sjuende og sist skal bli den endelige her, tror jeg vil virke negativt inn på den muligheten vi har til å få dette til å gå fort og smertefritt. Det er i den forbindelse grunn til å minne om at disse forandringene har vært varslet lenge, og at det således selvfølgelig har pågått forberedelser for en omdannelse i f.eks. Postsparebanken. Når man da antyder muligheten for at Postgiro skal kunne bli med i omdannelsen, er det klart at man i den forbindelse bringer inn nye momenter som skaper veldig stor usikkerhet.

Mary Kvidal: Det har i det siste halve året blitt sagt svært mye positivt om den rolle Postsparebanken har spilt i norsk samfunnsutvikling de siste 40 årene. Jeg skal ikke bruke lang tid i dag på det, for det får vi nok en anledning til å diskutere når postmeldingen fra Regjeringen kommer hit til Stortinget til behandling.

Det første varsel om at de borgerlige partiene ønsket å omorganisere Postsparebanken, fikk vi i St.meld. nr. 31 om strukturen på finansmarkedet. Etter hvert som det gikk opp for befolkningen hvilken betydning dette kunne få, kom det voldsomme reaksjoner. Saken har skapt aktivitet både i kommunestyrer og fylkesting. Det har blitt fattet mange enstem-

Trykt 8/1 1991

(Kvidal)

mige vedtak uansett politisk farge i de samme kommunestyrer og fylkesting.

Det er et betydelig antall brev som har kommet til partiene om saken, og det er stor motstand mot å oppheve loven om Postsparebanken og omgjøre den til et aksjeselskap, underlagt lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner. Denne motstanden skyldes ikke at det er skrekkvisjoner i Arbeiderpartiets hode, slik noen har hevdet. Nei, motstanden skyldes at en stor del av befolkningen har erfaring for at Postsparebanken er en sikker bank, en bank med god service, en bank de kan nå overalt i landet. Dette inntrykket er forsterket de siste årene. Mens de private bankene av flere årsaker har hatt store tap og har kommet opp i kriser, har Postsparebanken — med godt bankhåndverk — utviklet seg til en konkurrent til det private bankvesen. Kundene har strømmet til banken med sparepengene sine, og økningen i antall lønnskonti har vært stor de siste årene. De politiske partiene, som i alle andre sammenhenger snakker om konkurranse, har tydeligvis funnet denne konkurransen for brysom.

Men denne saken gjelder ikke bare Postsparebankens videre skjebne. Når folk i Distrikts-Norge nå så høylytt tar til motmæle, er det fordi de vet at Postsparebanken er en viktig del av Postverkets samlede virksomhet. Svekkes én del av denne virksomheten, kan også den øvrige virksomheten få store problemer. Posttjenestene er en viktig forutsetning for å kunne opprettholde næringsliv og bosettingsmønster i distriktene. Postsparebanken har også hatt stor betydning når det gjelder finansiering og utbygging av distriktene ved at den har gitt lån til samferdselsformål.

Mellompartiene har understreket at denne omorganiseringen ikke vil få betydning for posttjenestene. Men det hjelper lite med slike forsikringer når folk vet hva som har skjedd i våre naboland etter at de der begynte å røre ved helheten i posttjenestene og svekket den samfunnsmessige styring av virksomheten. I Finland er innpå 1 000 postkontor blitt nedlagt. I Sverige finnes det grissgrendte strøk med postombæring to ganger i uken. Senterpartiets holdning i denne saken har derfor med rette skapt stor uro blant partiets medlemmer og velgere, og den uroen blir nok ikke mindre ved at Senterpartiet i denne innstillingens forslag til vedtak har gått bort fra sine forsikringer om at Postsparebanken også i framtida skal være 100 pst. statseid.

Senterpartiet og Kristelig Folkeparti står nå sammen med Høyre og Fremskrittspartiet om en ytterst svak lovformulering om at den vanlige eierbegrensning på 10 pst. ikke skal gjelde statens eierinteresser i Norges Postbank A/S. Vi vet — og har nettopp fra denne talerstolen fått høre, at et av de partiene som utgjør dette flertallet, har en klar målsetting med denne lovendringen, nemlig å privatisere banken, og at dette bare er første skritt på veien. Men det som er positivt i denne innstillingen, er at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti så klart gir uttrykk for at det er av stor betydning at Regjeringens varslede postmelding behandles i Stortinget før omdannelsen av Postsparebanken iverksettes, og at datoen er satt til senest 1. januar 1992, for det gir håp om at en ved gjennomgang og behandling av den tidligere nevnte melding kan finne løsninger som gjør at Postverket også i framtida skal kunne yte sine tjenester med bank og giro over hele landet.

Postsparebankens framtid har heldigvis blitt viet stor oppmerksomhet i den siste tiden, så stor at den nok har påvirket utviklingen av denne saken, slik at innstillingens merknader gir et visst håp om en fornuftig løsning til slutt.

Så til slutt: Denne innstillingen omhandler også en annen viktig bank. Loven om Norges Kommunalbank foreslås opphevet. Kommunalbanken, som har vært et viktig redskap i utbyggingen av velferdssamfunnet, skal etter flertallets mening bli et finansieringsforetak på lik linje med alle de andre vi har. Men staten skal eie alle aksjene, sies det i innstillingen. Vi har ingen garanti for hvor lenge det vil vare. Ingen av de lovendringene som foreslås, gir noen sikkerhet for det.

Denne omgjøringen vil nok føre til at kommunene må betale høyere rente for lånene sine. Kommuneøkonomien blir dårligere, og det blir mindre velferd. Det står i klar motsetning til det som vanligvis hevdes fra noen av de partier som står bak forslagene.

Det er grunn til å understreke at dersom stortingsflertallet i dag vedtar å oppheve loven om Norges Postsparebank fra 1948 og loven om Norges Kommunalbank fra 1949, kan det være begynnelsen til slutten på to viktige institusjoner som har vært betydningsfulle redskap i utbyggingen av velferdssamfunnet vårt de siste 40 årene.

Arbeiderpartiet ønsker også i framtida å bruke disse effektive virkemidlene i den økonomiske politikken. Vi ønsker å videreutvikle statsbankene, sørge for at de også i framtida skal være redskap for å få oppfylt viktige samfunnspolitiske målsettinger. Derfor vil Arbeiderpartiets medlemmer stemme mot alle forslag i innstillingen.

Johan C. Løken: Først til omstendighetene knyttet til fremsettelsen av lovendringsforslaget: I Dagens Næringsliv på lørdag ble det

fremstilt slik at det fra Høyres side nærmest var bedrevet ulovlig virksomhet i den anledning. La meg da sørge for at det av protokollen fremkommer at denne virksomheten i hvert fall ikke har vært til hinder for at vårt lovforslag danner grunnlaget for dagens behandling.

Det som skjedde, var at den nye Harlem Brundtland-regjeringen trakk tilbake Ot.prp. nr. 5. Vi ønsket å sette Stortinget i stand til å behandle våre reformer og fremmet eget forslag. Teknikken ved fremleggelsen av dette forslaget bygde på kontakt med Stortingets kontor. Forslaget ble fremsatt i et stortingsmøte. Det burde egentlig ha vært fremsatt i et odelstingsmøte, men jeg er ikke kjent med at Stortinget på noe tidspunkt overfor forslagsstillerne har tatt opp eller bemerket dette. Jeg går ut fra at det skyldes at det skjedde etter kontakt med Stortingets kontor, og vi er i hvert fall nå i stand til å behandle lovforslaget. En annen sak var at Stortinget nok fant ut at mellompartienes forsøk på å gjøre det samme, ikke var holdbart. Det vi vel får si, er at noen hver har lært litt om hvordan slike ting skal gjøres, og at man må utvise den nødvendige påpasselighet.

Arbeiderpartiets talsmann, representanten Mary Kvidal, sa at partiet ville stemme imot alt dette, og begrunnet det med et forsvar for velferdsstaten. Jeg må da minne om at det reformarbeidet vi i dag står overfor, bygger på et initiativ av den forrige arbeiderpartiregjeringen. De satte ned det såkalte Kleppe-utvalget for å gå gjennom statsbankene. Dette utvalget ble ledet av Arbeiderpartiets tidligere finansminister Per Kleppe. Den analysen vi der fikk, viste at disse institusjonene ikke lenger oppfylte samfunnsmålene på samme måte som i eldre tid — de fortonte seg som karjoler i jetalderen. Det var nødvendig for å sikre samfunnsmessige mål å foreta reformer. Dessverre har det altså blitt Arbeiderpartiets oppgave å spille reaksjonens rolle i denne sammenheng.

I innstillingen fra Kleppe-utvalget ble det presisert, og jeg siterer hva det der heter når det gjelder å skape like konkurransevilkår:

> «Dette innebærer at de» — altså statsbankene — «må få samme vilkår som private banker ved finansiering av utlånsvirksomheten. Det bør ikke gis noen statlig garanti for innlån, og renter på statlige innskudd og på utlån til stat og kommuner må tilsvare det nivå som ellers gjelder i markedet. Det må også stilles samme krav til soliditet, likviditet og skatteplikt m.v. som private banker. Endelig må det ikke være tale om monopol på noen typer transaksjoner.»

Dette var altså Per Kleppes tilråding, og det var den Syse-regjeringen i prinsippet bygde på, og som vi nå gjør det mulig for Stortinget å få vedtatt — et opplegg som sikrer større velferd, som sikrer en modell som er på linje med tidens krav.

Og hva er så tidens krav når det gjelder statsbankene? Jeg vil sammenfatte det i tre stikkord

— et krav om likestilling,
— et krav om uavhengighet,
— et krav om effektivitet.

Mer effektive statsbanker gjør det lettere for oss å oppfylle samfunnsmålsettingene. Det gjør at vi får mer ut av den samme innsatsen.

Uavhengigheten gjør at vi kan mobilisere ledelse og ansatte i disse bankene til en mer fremtidsrettet og engasjert virksomhet. Det er da ganske interessant at ledelsen i disse bankene har møtt reformene med stor entusiasme og håper at Stortinget får vedtatt dette og satt det i sving så fort som mulig.

Likestillingen innebærer konkurranse på samme vilkår som andre banker. Det betyr bl.a. for den nye postbankens vedkommende, at de begrensninger den har hatt på sin virksomhet og som har gjort at den i praksis ikke har kunnet konkurrere med private banker, blir fjernet.

Representanten Kvidal var inne på at Postsparebanken var preget av godt bankhåndverk, og at dette viste seg ved at den ikke hadde tap. Men forklaringen på at den ikke har hatt tap, er ganske enkelt at denne banken har vært utstyrt med så mange begrensninger at den aldri har vært tillatt å prøve seg i den delen av markedet som det følger risiko eller utfordring med. Man har vært henvist til å drive risikofri forretning, og det betyr at banken heller ikke har hatt noen samfunnsmessig målsetting utover å fordele rasjonert kreditt til sikre låntagere.

Er det noe som ikke er i distriktenes interesser, er det en slik filosofi. Det vi må få, er en bank som kan bli en effektiv konkurrent til de private bankene nettopp for bedre å ivareta distriktenes behov. Distriktene har behov for banker som er villig til å ta en viss risiko. Denne risikotagningen må skje i en konkurransesituasjon hvor vi sikrer oss at vurderingene blir kvalifiserte.

Jeg er derfor overbevist om at vårt opplegg for den nye postbanken vil gi større slagkraft — og ikke minst bli en løftestang for distriktene, gi distriktene et kredittvesen som er mer på linje med det vi finner i de sentrale strøk, sørge for en likestilling når det gjelder distriktenes mulighet. Det er da også presisert at vi fortsatt skal benytte hele det system som Postverket utgjør, for at dette tilbudet skal bli tilgjengelig i hele landet.

Jeg håper derfor at vi kan få bekreftet Syse-regjeringens opplegg til reform for disse to bankene, og jeg håper at debatten her kan gi grunnlag for en rask gjennomføring. Jeg håper videre at vi så fort som mulig får denne frigjøringsbevegelsen og moderniseringen av disse to viktige bankene gjennomført på en slik måte at det kan bli et effektivt bidrag både til likestilling når det gjelder distriktenes muligheter for kreditt, og en mer effektiv konkurranse når det gjelder personkundemarkedet — og ikke minst et viktig bidrag til å bruke våre ressurser slik at vi får gjort noe positivt når det gjelder å løse sysselsettingsproblemene.

Eilef A. Meland: Først en kommentar til Løkens innlegg.

Det er jo blitt slik at Kleppe eller Skånland, eventuelt begge to, er blitt de kjæreste personer å sitere for høyresiden. Og når Løken nå drister seg til å sitere fra Kleppe-utvalget, tar han feil. I Kleppe-utvalget var det en særmerknad hvor Senterpartiets representant, Hille Valla, stod sammen med Arbeiderpartiet, LO og SV, og som gikk på statsbankenes rolle i et liberalisert og deregulert kredittmarked. Denne fellesmerknaden fra de nevnte parter svikter Senterpartiet i dag, svikter den på bakgrunn av det Dokument nr. 8-forslaget som nå er levert inn. Det er det som er det historiske, nemlig at Senterpartiet melder seg ut av denne alliansen.

Det borgerlige flertall har bestemt seg for å skynde seg for å få igjennom et prinsippvedtak om at Postsparebanken og Kommunalbanken skal omgjøres til aksjeselskap. Hasten er så stor at dette må gjøres før jul, til tross for at dette spørsmål, som de selv innrømmer, hører inn under postmeldingen.

Tidligere i dag stod mellompartiene og SV sammen om en merknad når det gjaldt distriktsskatteloven. Det er en klar parallell. Da henviste vi også til at man her må se tingene i sammenheng, i sin helhet. I en fraksjonsmerknad fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet står det følgende:

> «Disse medlemmer mener det vil være av stor betydning om Postmeldingen kunne behandles i Stortinget før omdannelsen av Postsparebanken blir iverksatt, og forutsetter derfor at Regjeringen fremmer Postmeldingen våren 1991.»

Med denne merknaden er det god grunn til å spørre etter disse partienes politiske logikk. Hvis det er så viktig å se tingene i sin hele og fulle sammenheng, hva ville ikke da vært mer logisk enn å vente med å ta så vidtrekkende prinsipielle avgjørelser til Stortinget fikk sjansen til å vurdere og debattere denne saken? Eller er dette en dekkoperasjon — i misforstått lojalitet til den regjeringen som de forlot?

Begrunnelsen for de borgerliges holdning går fram av innstillingen på side 6. Flertallet mener at en slik omorganisering samlet sett vil gi en effektivitetsgevinst for samfunnet. Hvor er ansatsene til dokumentasjon av denne påstanden? Det brukes honnørord som effektivitetsgevinst. Slike honnørord bør man være ytterst varsom med å bruke hvis man ikke kan belegge det med annet enn ideologiske erklæringer hentet fra høyresidens retorikk. Nettopp denne typen begrunnelser formelig roper etter nærmere belegg og eksempler, men det finnes ikke — dvs. at mellompartiene har store problemer med å kunne forsvare en slik erklæring. Det er derfor noe krampaktig ved den fremgangsmåte som nå velges. Omdannelse av Postsparebanken og Kommunalbanken er en distriktsfiendtlig beslutning som Senterpartiet får enorme problemer med å forsvare i den norske opinion.

Et nærliggende eksempel for å se på konsekvensene og for at denne debatten kan komme ned på et nivå hentet fra virkeligheten, er å trekke inn erfaringene fra Finland. Der har man nå fire års erfaring med nettopp det eksperiment som de borgerlige vil gjenta i Norge: omdanne samfunnsinstitusjoner til aksjeselskap, men beholde sosialt akseptable målsettinger om bl.a. distriktspolitikk i formålsparagrafen. Nettopp dette skjedde i Finland, og hva førte det til? Jo, etter fire års erfaringer med A/S Postbanken og et tap i 1989 på 200 mill. mark, besluttet styret for banken å sløyfe banktjenestene ved ca. 1 900 av landets 2 900 poststeder. Resultatet er dramatisk, ettersom trafikkgrunnlaget faller bort ved en rekke postkontorer. Post- og telestyrelsen i Finland har derfor vedtatt å legge ned tusen postkontorer og privatisere tusen.

Her er det spørsmål om å lære av andres erfaringer og se mulige virkninger i øynene før de dukker opp. Slik kan det nemlig komme til å gå her i landet også. I hvert fall har vi ingen garantier for det motsatte resultat. Selv om de borgerlige prøver å berolige oss gjennom formålsparagrafer og luftige erklæringer, kan det bli erklæringer som blir vanskelig å etterleve når de møtes med virkeligheten. Spesielt er det grunn til å påpeke mellompartienes rolle i dette politiske spill som vedrører fellestjenestene for folk i distriktene. Som det tidligere er sagt fra denne talerstol, er det et meget sterkt ønske fra folk flest at Postverket skal — som det heter — «gi oss hver dag vår daglige post»! Ja, dette oppleves som så selvsagt at et bortfall av et slikt gode nok skal

være en tung påkjenning for dem som er ansvarlige for at denne beslutningen fattes.

Senterpartiet har spesielt påtatt seg et betydelig ansvar for en historisk beslutning som avbryter en utvikling for Postsparebanken som har vart siden 1947.

Mellompartiene vil videre forsikre oss om at omdannelsen til aksjeselskap ikke skal føre til privatisering. Dette gjør de ved en egen merknad i innstillingen — noe som er vel og bra, men den reflekterer samtidig en klar selvmotsigelse. Hvis det ikke var fare for privatisering, ville merknaden vært overflødig.

Eksemplet fra Finland viser at det er all grunn til å frykte en utvikling som den mellompartiene nå er fødselshjelpere for. At Høyre og Fremskrittspartiet helt utilslørt legger inn på et første skritt på veien mot deres mål om privatisering, er en helt annen ting. Det er i samsvar med deres ideologi. Men at mellompartiene svikter, vil vekke sterke reaksjoner i befolkningen. Fra høyresiden er terningen kastet med denne omdannelsen, og så får vi se hvilket bord som fanger hvem.

SV har i en fellesmerknad med Arbeiderpartiet og Aune-lista gått inn for å opprettholde disse to bankene nettopp som samfunnsinstitusjoner, men selvsagt i en modernisert utgave. Både Kommunalbanken og Postsparebanken må få videre fullmakter, men det innebærer ikke at man oppgir en organisasjonsform som har vært vellykket. I motsetning til de borgerlige er vi i SV opptatt av å kunne styre også innenfor den økonomiske politikken. Vi tror rett og slett ikke på høyresidens forherligelse av markedskreftene.

I denne tid skal alt omdannes til aksjeselskap. Det er blitt en regel for tidens løsning. Det burde være nok å henvise til at vi lever i en tid med bankkriser, konkurser og økt rentenivå. Det man nå gjør, er å gå til angrep på de bankene som har vært de mest vellykkede, som kan vise til få tap, som kan vise til god distriktsprofil og godt servicenett. Hvorfor går man løs på den organisasjonsform som har vært grunnlaget for denne suksess? Det er helt utrolig at Senterpartiet er med på dette kjøret.

I Dagsnytt i dag ble det nevnt at en av våre nordligste kommuner, Lebesby kommune i Finnmark, er oppe i store økonomiske vansker. Tre skoler og et sykehjem kan måtte nedlegges, og enda er ikke budsjettet i balanse. Vi kan trekke fram en rekke slike eksempler fra kommunene i Norge. Heller ikke statsbudsjettet for 1991 vil gi kommunene en vesentlig lettere situasjon. Disse kommunene står også foran å realisere viktige målsettinger som ligger inne i det forliket som er inngått i forbindelse med salderingsproposisjonen. Hva gjør man så? I denne situasjonen foreslår man å la Kommunalbanken bli et aksjeselskap, med helt nye og endrede konkurransevilkår. I en situasjon hvor Kommunalbanken virkelig kunne være et instrument for å avhjelpe en fortvilet situasjon og for samfunnsstyring i beste forstand, begår man en omdannelse av en bank som alle kommunene skryter av. Kommunalbanken mister statsgarantien, og de distriktskommuner som nettopp sliter med å få endene til å møtes, bl.a. på grunn av høye lånekostnader, vil nå få økte rentebyrder.

Som det fremgår av dette innlegg, er det til SVs store forundring Senterpartiet er med på forslaget om omdannelse. Man kan også knytte det til Senterpartiets klare syn og standpunkt i forbindelse med EF-debatten og tilpasningene, nemlig å understreke ønsket om nasjonal og samfunnsmessig styring. Her har man en tjenlig og hensiktsmessig forvaltningsform, og så er man altså villig til å gå over til en aksjeselskapsform som nettopp preger det bankvesen som lider tap og er i krise. Er det slik at Senterpartiet har slik tro på markedsmekanismen at de er villig til å ta ansvaret for det som kan skje i Utkant-Norge, og det som kan skje med små distriktspostkontorer?

Det er kjent at protestlistene og resolusjonene fra deres egne grunnorganisasjoner og fra aktive politikere strømmer inn og utgjør en overveldende masse. Derfor er det påfallende at man er knyttet opp til en lojalitet overfor Kristelig Folkeparti, som har lagt en betydelig prestisje i denne saken. Som sagt ser det ut til at disse to partiene på det nåværende tidspunkt er knyttet sammen så sterkt som om de gikk med håndjern. Men spørsmålet er: Hvem kastet nøklene?

Senterpartiet gjør en feilvurdering som vil være smertelig. Jeg vil minne om at partiet sammen med SV kjempet mot forslaget om å omdanne sparebankene til aksjeselskaper. Da understreket vi nettopp det som burde være argumentet for det samme parti mot å omdanne Postsparebanken og Kommunalbanken til aksjeselskaper. Da sa Senterpartiet: Nei, når sparebankmodellen har vært vellykket, omdanner vi ikke til aksjeselskap. Nå leverer de inn et eget Dokument nr. 8-forslag før postmeldingen skal behandles av Stortinget.

Odd Holten: At posttjenestene, herunder banktjenester, må ut til landets mange utkanter, blir vi til stadighet minnet om. Tjenestene er for mange helt avgjørende, ja ofte det eneste pengeformidlingssystem mange har rimelig mulighet for å nå fram til.

De to Dok. nr. 8-forslagene, det ene fra

Høyre og det andre fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er innarbeidet i Ot.prp. nr. 5 fordi innholdet i forslagene er overveiende likt, bortsett fra når det gjelder tidspunkt for innlevering og presisering av statens eierandel.

Man går i begge forslag inn for å omorganisere Norges Postsparebank til Norges Postbank A/S og Norges Kommunalbank til Norges Kommunalbank A/S, og at Norges Postbank A/S organiseres som en forretningsbank hvor staten skal eie alle aksjene. Norges Kommunalbank A/S foreslås organisert som et finansieringsforetak, hvor staten skal eie alle aksjene.

Dog er det ulike syn på hensikten med forslagene om omdannelse. Høyre og Fremskrittspartiet ønsker en privatisering av de to bankene. For Kristelig Folkepartis vedkommende er det en helt klar forutsetning at staten fortsatt skal være 100 pst. eier av begge de nevnte bankene. Vi vil derfor kjempe for og demme opp mot privatiseringsiveren, som bl.a. representanten Wara målbar så klart i sitt innlegg.

For Kristelig Folkeparti er det også en klar forutsetning at Norges Postbank A/S må sikre hele befolkningen i landet et godt tilbud om banktjenester knyttet til Postverkets ekspedisjonsnett og på denne måten bli en bank for hele folket. Videre må det være en forutsetning at det i Norges Postbank kan tilrettelegges for innskudds- og lønnskonto, med mulighet for uttak ved alle landets postkontorer og landpostruter.

Norges Postbank A/S vil bli en stor, ja meget stor konkurrent til andre banker når det gjelder banktjenester, bl.a. ut fra det fortrinn den har på grunn av de mange ekspedisjonssteder.

For Kristelig Folkeparti er det av avgjørende viktighet å tilby tjenester i hele postnettet, og at dette nedfelles i bankens formålsparagraf.

Videre ønsker vi å peke på at omdannelsen bl.a. vil bety at Postsparebanken selv kan bestemme sine utlånsrammer. Dermed fjernes den tidligere begrensning i bankens ekspansjonsmuligheter.

Selve organisasjonsmodellen ønsker Kristelig Folkeparti å komme tilbake til hva angår

- sammenslåing av Postgiro og Postsparebanken,
- Postgiro som egen resultatenhet i Postverket,
- Postgiro som aksjeselskap.

Hva angår Kommunalbankens fremtidige virksomhet, forutsetter Kristelig Folkeparti at det fortsatt må være å formidle langsiktig kreditt og tilby andre finansielle tjenester til kommunesektoren. Aksjeselskapsformen vil i denne forbindelse gi hensiktsmessige avgrensninger av ansvar og oppgaver.

Etter begge forslagene anbefales at bankene får tilført en aksjekapital som vil utgjøre om lag 23 pst. i forhold til beregningsgrunnlaget for de nye soliditetskravene for finansinstitusjoner, dvs. at vi foreslår at Postsparebanken tilføres 1,5 milliarder kr, og at Kommunalbanken gis en aksjekapital på 1 110 mill. kr.

Hensikten med denne omorganiseringen er å øke bankenes operasjonsmulighet og slagkraft ved å fjerne tidligere rammebegrensninger, og at de skal drives som heleide statlige aksjeselskaper. Kristelig Folkeparti vil klart motsette seg forsøk på privatisering av de to nevnte bankene og kan derfor ikke gi sin tilslutning til at denne omdannelsen er en naturlig vei å gå med sikte på en fremtidig privatisering.

Postgiros viktige rolle som betalingsformidler og kontoførende enhet kan tale for å samordne Postgiro og Postsparebanken under forutsetning av at de driftsøkonomiske spørsmål kan løses tilfredsstillende.

På bakgrunn av den varslede postmelding mener Kristelig Folkeparti at det vil være av stor betydning om denne meldingen kan behandles i Stortinget før omdannelsen av Postsparebanken blir iverksatt. På denne bakgrunn forventer vi at Regjeringen fremmer postmeldingen våren 1991 for å kunne få iverksatt tiltak, slik at de to omdannede bankene kan etableres snarest mulig og senest innen 1. januar 1992.

Kristelig Folkeparti støtter komiteens flertall og slutter seg til Dok. nr. 8:11, som er sammenfallende med Dok. nr. 8:14.

Gudmund Restad: Som medlem av finanskomiteen vet representanten Meland bedre enn han nylig gav inntrykk av i sitt innlegg, når han beskylder Senterpartiet for å ha hatt stor hast og villet forsere fram behandlingen av denne saken før jul. Nok om det, og så over til selve saken.

Allerede i NOU 1989:1, Penger og kreditt i en omstillingstid, ble det av utvalget gitt uttrykk for at

> «Postsparebanken og Postgiro bør kunne konkurrere på like vilkår med de private finansinstitusjoner. Institusjonene bør derfor ha en relativt fri adgang til å disponere sine midler. På den annen side innebærer dette at staten ikke bør garantere for innlån, og at renten på offentlige innskudd og lån til det offentlige må følge det nivå som ellers er vanlig i markedet.»

Den forrige arbeiderpartiregjeringen presenterte som et ledd i å reformere statens

økonomiforvaltning, forslaget om et konsernkontosystem hvor overskuddslikviditet daglig skal overføres til Norges Bank. Dette innebærer i praksis at det økonomiske grunnlaget for Postgiro ville endre seg dramatisk. Det er derfor nødvendig å se fordomsfritt på alternative organisasjonsformer.

Trepartiregjeringen gav i budsjettbehandlingen høsten 1989 tilslutning til denne linjen og foreslo i tillegg, som en del av det strukturpolitiske opplegget, at Postsparebanken og Kommunalbanken skulle omdannes til 100 pst. statlig eide aksjeselskaper.

Jeg vil i det følgende bruke litt tid på Postsparebanken og Senterpartiets holdning, fordi det har vært mange villedende påstander ute og gått, bl.a. fra Norsk Postforbund og Den norske Postorganisasjon, og også nå her i salen bl.a. fra representanten Eilef A. Meland og representanten Mary Kvidal.

Senterpartiets begrunnelse for å foreslå en omdannelse av Postsparebanken til et 100 pst. statlig eid aksjeselskap var at vi ville kunne få et bedre tilbud i hele landet når det gjelder banktjenester knyttet til Postverkets ekspedisjonsnett, dvs. postkontorene og landpostbudene. Samtidig gis større valgmulighet når det gjelder bankforbindelser. Videre har vi sagt at plikten til å tilby tjenester over hele landet også gir enerett til å yte tjenesten i dette nettet. Vi forutsetter at dette blir fastslått i formålsparagrafen for banken. Senterpartiet bidrar dermed til at hele landet får ta i bruk like tjenester. Dette må kunne karakteriseres som et framskritt for Distrikts-Norge.

Videre har vi garantert at vi ikke vil bli med på noen privatisering av Postsparebanken. En privatisering måtte for øvrig i alle tilfeller komme som følge av at stortingsflertallet ønsket en privatisering, og da ville det være av mindre betydning hvilken forvaltningsform bedriften har.

Senterpartiet kommer aldri til å være en del av et slikt flertall. Utsagn om at dette er veien til privatisering, må derfor karakteriseres som skremselspropaganda, en propaganda som dessverre også representanten Mary Kvidal har sluttet seg til når hun i sitt innlegg hevder at Senterpartiet med det vi har skrevet i innstillingen, har forlatt sitt syn på Postsparebanken som et 100 pst. statlig eid aksjeselskap. Vi har ikke på noen måte gått bort fra vårt syn. Vi vil aldri bidra til privatisering av Postsparebanken.

Når det gjelder forholdet til Postgiro, har Senterpartiet lagt til grunn at Postgiro er Postverkets betalingssystem, og at dette bør fortsette. Det er etter Senterpartiets mening naturlig at en avventer den varslede postmeldingen før vedtaket om omdannelse blir gjennomført. På denne måten vil en best mulig kunne ivareta Postgiros framtidige rolle.

Jeg vil nok en gang poengtere at det er innføring av konsernkonto som setter Postgiros økonomiske framtid i et nytt søkelys, ikke omdannelsen av Postsparebanken. Det vet også representanten Meland. Han burde derfor avstå fra å helle bensin på den ilden som bl.a. postorganisasjonene har maktet å tenne.

Det har fra enkelte hold vært uttrykt skepsis til forslaget om omdannelse av Postsparebanken, fordi Postsparebanken da må drive etter forretningsmessige prinsipper, og at man som konsekvens av det må legge ned store deler av virksomheten, som det heter. Her har vi igjen den kjente skremselspropagandaen. Med staten som eneeier kan Stortinget legge premissene for hvilke oppgaver Postsparebanken skal ha. Innenfor disse rammer må man drive så effektivt som mulig. Jeg kan derfor ikke med min beste vilje se hvordan man da skal få en storstilt nedlegging uten at Stortinget løper fra sitt ansvar. Man skal være klar over at det legges ned et betydelig antall postkontor hvert eneste år her i landet, selv med Postsparebankens nåværende tilknytning. Det har ikke vært mindre tempo i nedleggelsene av postkontor med Arbeiderpartiet i regjeringskontorene. Poenget er altså at det er ikke organisasjonsformen for Postsparebanken som er avgjørende i dette spørsmålet.

For et aksjeselskap betyr det mye for god drift at man har et solid grunnlag, bl.a. en solid egenkapital. Det framsatte forslaget innebærer en betydelig egenkapitalbasis for Postsparebanken. Ut fra dagens forvaltningskapital vil den utgjøre om lag 23 pst., noe som er langt over det man ellers finner i tilsvarende virksomhet her i landet. Jeg vil minne om at kravet til bankene er 8 pst. egenkapital, et krav som for øvrig ennå ikke er oppfylt.

En omdannet postsparebank vil ha et meget godt utgangspunkt. Den vil som nevnt ha en meget solid egenkapital. Den har ikke de store tap som andre banker har og må dekke inn. Banken vil ha en unik utbredelse, idet den vil finnes i hele landet. Det er nok derfor ikke uten grunn at mange bankfolk er bekymret for den konkurranse deres virksomhet vil bli utsatt for fra den omdannede postsparebanken. Det burde gi brukerne, som er dem vi bør ta mest hensyn til, lyse utsikter for gode og rimelige banktjenester i tida framover.

Til slutt vil jeg si noen ord om Kommunalbanken. Det vil selvsagt på samme måte som for Postsparebanken bli slik at statsgarantien avvikles for selskapets nye innlån. Jeg vil presisere at de lån som er opptatt med statsgaranti, også etter omdannelsen vil ha denne garantien.

Kommunalbanken har drevet sin virksomhet meget godt i den tiden den har eksistert. Ikke et eneste tap, så vidt meg bekjent, er påført banken. Senterpartiet ønsker at denne linjen fortsetter etter at omdannelsen av banken har skjedd.

Det har på langt nær vært den samme uenigheten, eller oppstanden, omkring denne omdannelsen som tilfellet har vært med Postsparebanken. Jeg velger å tolke dette slik at det ikke er kontroversielt at Kommunalbanken blir omdannet til et 100 pst. statlig eid aksjeselskap.

Meland var også her sterkt kritisk til Senterpartiet og kastet seg på karusellen av dommedagsprofeter som hevder at distriktskommunene vil få problemer med lån — og om de får lån i Kommunalbanken, vil de bli mye dyrere enn i dag på grunn av opphevelsen av statsgarantiordningen.

Jeg vil ikke helt avvise at innlånsrenten for Kommunalbanken kan gå litt opp etter fjerningen av statsgarantien, men det behøver slett ikke å skje, idet banken har et meget godt ry og stor kredittverdighet. Iallfall mener jeg at den eventuelle renteøkningen vil bli mer enn oppveid ved at kommunene ville kunne få langt større lån fra Kommunalbanken etter omdannelsen. Kommunenes totale renteutgifter vil gå ned etter omdannelsen av Kommunalbanken, fordi de da ikke behøver å låne til høyere rente i andre banker. Ingen kommuner kan gå konkurs. Derfor vil den enkelte kommune beholde sine lånemuligheter som gode og sikre kunder i Kommunalbanken. Det vil være naturlig at Kommunalbanken også i framtida utnytter det konkurransefortrinn den har, nemlig god kjennskap til kommunesektoren.

Staten må som framtidig eier utøve de plikter og rettigheter den vil ha som eneaksjonær. Kommunalbanken vil, som Postsparebanken, få tilført en egenkapital som etter dagens forvaltningskapital utgjør om lag 23 pst. i forhold til beregningsgrunnlaget for de nye soliditetskravene for finansinstitusjoner.

Senterpartiet ser det som naturlig, men ikke som noen betingelse, at iverksettelsen av de omorganiseringsvedtak som i dag fattes, skjer samtidig. I tråd med det finansministeren har skrevet i et brev til komiteen, som er vedlagt innstillingen, forutsetter Senterpartiet at iverksettelsen skjer senest ved årsskiftet 1991/1992.

Anders Aune: Jeg tror ikke jeg har noen nye, gode momenter å tilføre denne debatten, men jeg ser på denne saken som en viktig sak, og jeg føler at vi står ved en viktig skilleveg i utviklingen. Derfor vil jeg gjerne ha fastslått for protokollen at det som nå skjer, det er jeg virkelig imot.

Jeg ser på det skritt vi nå tar, som det første skritt mot privatisering av disse to bankene. Uansett hva enkelte sier her i dag: Det blir lettere å ta neste skritt når man har tatt det skrittet man tar i dag. Og det er mange krefter — det vil vi nok oppdage — som vil arbeide for at man skal gå videre mot privatisering. Jeg ser at Tor Mikkel Wara nikker til nettopp en slik uttalelse. Han vil ikke være alene — verken han eller hans parti — om å arbeide for det.

Man skal fristille, man skal effektivisere, man skal skape større konkurranse. Ja, det kan vel på enkelte områder være bra det også, men når det gjelder f.eks. Kommunalbankens virksomhet, for å ta den først, er det minst like viktig at det blir tatt samfunnsmessige hensyn i virksomheten, at virksomheten styres ut fra fornuftige samfunnsmessige mål. Når jeg tenker på den utbygging som har skjedd i kommunene rundt omkring i Distrikts-Norge når det gjelder skoler og helseinstitusjoner — det er det jeg først og fremst tenker på — har det jo ikke vært slik at de kommunene som har vært rikest og som har stått mest på, har kommet i første rekke. Man har både når det gjelder skoler og helseinstitusjoner — i så mange år som iallfall jeg kan huske tilbake — hatt prioritetslister som har vært behandlet av administrative og politiske myndigheter i de enkelte fylker, og som disse bankene — jeg tenker spesielt på Kommunalbanken — har innrettet sin lånevirksomhet etter. På den måten har alle kommuner fått sine prosjekter gjennomført etter en tid. Jeg ser for meg at hele denne samfunnsmessige styringen blir veldig vanskelig når man skal fristille på den måten som flertallet her i Stortinget i dag går inn for.

Om det ikke blir privatisering — og det blir det selvfølgelig ikke i første omgang — blir det iallfall en fristilling som i vesentlig grad svekker de bånd som myndighetene har hatt i denne styringsprosessen. Det vil distriktene ikke ha noen fordeler av. Tvert imot.

Postsparebanken, Postverket i det hele tatt, har egentlig fungert godt. Hvorfor skal man da endre så radikalt noe som egentlig har fungert bra? Jeg er like redd som representantene Kvidal og Meland for at når forrentning, konkurranse osv. kommer i forgrunn og liksom skal være alfa og omega i denne virksomheten, kommer vi ute i distriktene til kort.

Jeg skjønner jo at det her blir gjort et vedtak i samsvar med flertallets innstilling, men alt i alt må jeg si ut fra de distriktsmessige hensyn som jeg mener å skulle ivareta, at dette er en svart dag i Stortinget.

Anders C. Sjaastad: I et forsøk på å imøtegå hva representanten Løken sa, henviste representanten Meland til Kleppe-utvalgets innstilling. Jeg er helt enig med representanten Meland i det jeg antok han ønsket å si, nemlig at det er viktig å sitere riktig fra denne viktige innstillingen. Og han henviste til en særmerknad som er interessant. Problemet er bare at utvalgets leder, Per Kleppe, ikke var med på denne særmerknaden. Og selv om han hadde vært med på den, går ikke denne særmerknaden imot det som hele utvalget sier — jeg siterer fra side 27, første spalte:

> «Utvalget tilrår at det utredes nærmere hvordan en slik endring av Postsparebankens og Postgiros rammevilkår bør skje, herunder behovet for organisatoriske endringer. Det bør blant annet vurderes om det er nødvendig å skille disse institusjonene helt ut fra Postverket for å få til en effektivisering av deres virksomhet.»

Denne innstillingen kan med stor fordel leses.

Vi er alle tilfreds med at Postsparebanken har hatt stor suksess i de senere år. Det som har vært et problem, er begrensningene på utlån. Det har faktisk i mange år vært enighet i samferdselskomiteen om ønskeligheten av at Postsparebanken skulle kunne låne ut mer av de innskutte midler. Til tider har nemlig kundene kommet i et litt rart forhold til denne banken, særlig i en periode med ekspansjon, hvor stadig flere kunder har kommet til banken. De har nemlig ikke som i vanlige banker kunnet ha noe særlig håp om å få låne penger ut igjen. Men det må innrømmes at på tross av en rekke merknader fra samferdselskomiteer, har ikke rammene blitt vesentlig utvidet. Jeg tror det henger sammen med den organisatoriske stilling som Postsparebanken har hatt, at den er blitt regnet som en en vanlig bank innenfor de etablerte statsbankrammer på statsbudsjettet.

Det er mange som snakker om Postsparebankens distriktsprofil. Det interessante er at man har hatt en omvendt distriktsprofil når det gjelder utlån. Faktisk har det i svært stor grad vært innlån fra Distrikts-Norge, mens relativt lite er blitt lånt ut til distriktene. Og det må jo være noe av et tankekors. Jeg vil våge den påstand at dette også henger noe sammen med at postkontorene har ikke på vanlig måte blitt sett på som bankfilialer i forhold til Postsparebanken.

Høyre tror at det som kan gi det private bankvesen den beste konkurranse fra Postsparebanken, nettopp er en effektiv A/S Postbanken. Det landsomfattende nett av postkontor som en slik bank vil kunne rå over, vil være noe som enhver privat bank bør misunne Postsparebanken. En postsparebank med et utvidet sett av banktjenester vil også gjøre det mulig for de postkontor som betjener Postsparebanken, å ha et større spektrum av tjenester å tilby og dermed få et bedre økonomisk grunnlag for videre drift.

Både fra representanten Kvidals og representanten Melands side ble det nærmest gitt inntrykk av at det bare er i Finland det blir nedlagt postkontor. Men det har faktisk, som hr. Restad var inne på, vært nedlagt et svært stort antall postkontor i Norge i de senere år, noe som igjen har vakt bekymring og ført til merknader fra samferdselskomiteens side.

Med en A/S Postbank vil det være mulig å få et økonomisk grunnlag for å opprettholde en rekke av de postkontor som kanskje ellers ville blitt nedlagt. Man har nemlig nå hørt, nesten til fordel for nedlegging, at ordningen med landpostbud er like effektiv når det gjelder å bringe rundt brev og pakker, som et fast postkontor. Men jeg tror grunnlaget for et postkontor blir bedre når det også kan tilby et variert sett av banktjenester.

Gjennom mange år har man diskutert spørsmålet om å etablere Norges Postbank ved å slå sammen Postgiro og Postsparebanken. Fra Høyres side tror vi ikke det er noen god idé. Og et flertall i denne sal trodde heller ikke for noen år siden at dette var noen god idé. I dag ser vi at en fusjon antakelig vil innebære at Postgiro blir en slags møllestein om halsen på Postsparebanken, og man i hvert fall bør høste en del erfaring med hvordan A/S Postbanken og Postgiro virker i en ny konkurransesituasjon, før man tenker på å slå disse to sammen.

La meg også si at dette med kryssubsidiering er et evig problem i forbindelse med mye av den statlige virksomhet, ikke minst innenfor samferdselssektoren. Derfor vil det være en fordel at man har Postgiro og Postsparebanken atskilt, men slik at man kan gi en samfunnsmessig støtte til f.eks. å opprettholde et spredt nett av postkontorer, noe som Syseregjeringen faktisk foreslo.

Johan J. Jakobsen: Når det gjelder Senterpartiets begrunnelse for å gå inn for å omorganisere Postsparebanken og Kommunalbanken til 100 pst. statlig eide aksjeselskaper, vil jeg vise til innlegget fra Senterpartiets finanspolitiske talsmann.

Når jeg tar ordet, er det for å kommentere en del av de til dels urimelige påstander som har versert i den pågående debatt om konsekvensene av å omdanne de to aktuelle statsbankene til 100 pst. statlig eide aksjeselskap. Jeg vil si det så sterkt at det fra visse hold har vært ført en skremselspropaganda som ver-

ken har rot i virkeligheten eller i de politiske realitetene.

Omorganiseringen til 100 pst. statlig eide A/S har til dels vært omtalt som privatisering — og dette har vi faktisk også hørt i debatten i dag — sjøl om Senterpartiet og Kristelig Folkeparti klart har gitt uttrykk for at målet er 100 pst. statlig eide banker. Argumentet om at aksjeselskapsformen åpner for privatisering, holder kort og godt ikke. Postsparebanken og Kommunalbanken vil være 100 pst. statlig eid så lenge det er et flertall i Stortinget for det. Den dagen det ikke eksisterer et slikt flertall, vil disse bankene bli privatisert helt uavhengig av om bankene har en aksjeselskapsform eller en mer tradisjonell statsbankform.

Når Arbeiderpartiet derfor varsler at dette er første skritt på veien mot slutten, må det ene og alene bero på at partiet ikke er sikker på sitt eget standpunkt i framtida. Jeg kan forsikre at Senterpartiet vil gå inn for og stå på at disse banker skal være 100 pst. statlig eid også i framtida.

Så har det vært hevdet at aksjeselskapsformen vil svekke Postverket og øke risikoen for nedleggelse av poståpnerier og landpostruter. I den grad vedtaket gir Postsparebanken en friere stilling og dermed et bedre og større tjenestetilbud, vil omdannelsen virke i motsatt retning. Fordi Postsparebanken vil kunne gi utvidede banktjenester ved postkontorene, vil Postsparebanken måtte øke den godtgjørelse Postverket skal ha for de tjenester som ytes Postsparebanken. Omdannelsen av Postsparebanken vil altså ikke påvirke strukturen i Postverket i negativ retning. Det som imidlertid kan gjøre det, er et helt annet forslag fremmet av den sittende regjering og den forrige arbeiderpartiregjeringen, nemlig forslaget om såkalt konsernkontosystem for staten, og jeg understreker at dette k a n få en slik effekt dersom ikke Stortinget er villig til å overføre tilstrekkelige midler til Postverkets drift i framtida, når Posten ikke lenger kan flyte på Postgiros betydelige overskudd. Men dette er en helt annen sak, med andre politiske konstellasjoner enn det vi kan kalle «A/S-saken».

Senterpartiet ser en godt utbygd posttjeneste i hele landet som en klar politisk målsetting. Vi vil derfor være med på å gi Posten slike rammer i framtida at Postens tjenestetilbud kan opprettholdes i hele landet.

I debatten har den distriktspolitiske sida også vært trukket fram. La følgende være klart: Senterpartiet ønsker å gi folk i distriktene et godt tilbud både når det gjelder banktjenester og postale tjenester. Derfor har vi lagt inn som en forutsetning at postbanktjenester skal kunne ytes ved alle postkontorer. Det vil bety at folk i distriktene vil få bedre banktjenester i framtida. Dette er særlig viktig i en tid hvor de private bankene bygger ned sine tilbud i mange utkantdistrikter ved å legge ned lokale filialer. Fra et distriktspolitisk synspunkt vil de foreslåtte endringene av Postsparebanken med andre ord gi et bedre servicetilbud i distriktene og altså ikke det motsatte, slik enkelte har hevdet.

Det jeg har sagt, dekker i hovedsak de synspunkter og de påstander som også representanten Meland gav til beste. Men ett perspektiv i denne debatten står representanten Meland alene om. Han maktet nemlig det kunststykket å sette denne saken inn i et EF-perspektiv.

Senterpartiet ser klart behovet for gode styringsmekanismer i samfunnet, og vi ser dette sjølsagt i EØS-tilpasningssammenheng, men å skape et inntrykk av at en 100 pst. statlig eid bank ikke gir nasjonale styringsmuligheter, det er etter min oppfatning en helt urimelig påstand.

Vi står framfor en interessant debatt om Postverkets framtid. Det er et klart flertall i denne sal som ønsker et postverk som skal kunne gi et tjenestetilbud som er minst like godt og like desentralisert som dagens. Men vi må i den forestående debatt bli spart for de usakligheter og de overdrivelser som vi har sett eksempler på også i denne debatten.

Senterpartiet ser en framtidig sammenslutning av Postsparebanken og Postgiro som en meget interessant modell som vi gjerne vil diskutere nærmere i forbindelse med den varslede postmeldingen. Den interessante debatten om Posten og Postverkets framtid bør etter min oppfatning ikke skjemmes av de overdrivelser og de til dels usaklige uttalelser som debatten så langt dessverre har vært preget av.

Eilef A. Meland: Det er en svart dag for distriktene, sa representanten Aune, og jeg kan erklære meg helt enig.

Det at noen henviser til erfaringer fra utlandet når det gjelder omdannelse av postsparebank og statsbanker i det hele tatt, sies å være skremselspropaganda. Det er gjort nettopp for å vise den virkeligheten som eksisterer utenfor landets grenser ved tilsvarende forsøk, eksperiment som nå mellompartiene innlater seg på.

Jeg må si at representanten Restad hadde et tynt forsvar for sitt skjebnesvanger fellesskap med høyresiden i denne saken. Jeg vil spørre representanten Restad direkte: Hvorfor er det så viktig å løsrive et så viktig spørsmål fra behandlingen i postmeldingen som kommer til våren?

Det som skjer i dag, er en historisk beslutning. Nå går man løs på en forvaltningsmodell som ingen av dem som vil omdanne, har kritikk imot; man står nemlig i begrep med å omdanne selskaper som man har hatt som vellykkede statlige redskaper. Da kommer neste spørsmål på følgende måte: Vil aksjeselskapsformen gi den samme mulighet for samfunnsmessig styring som forvaltningsmodellen? Et direkte spørsmål: Er det slik at valg av organisasjonsform ikke betyr noe når det gjelder å nå viktige politiske mål, og spesielt de mål som Senterpartiet bør være opptatt av, nemlig de distriktspolitiske?

I et innlegg tidligere ble det også fra Senterpartiet innrømmet at denne omdannelsen av Kommunalbanken vil bety økt rente. Finanskomiteen har blant mange brev og protestskriv fått et brev fra Postsparebanken som jeg gjerne vil ha respons på, fordi de opplysninger som det opereres med når det gjelder Postsparebankens egenkapital, ikke harmonerer med den beskrivelsen som Postsparebanken ved dens direktør nå gir, og jeg siterer fra brevet:

«Postsparebanken har en egenkapital på bare 4,8 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital mot 5,6 % i gjennomsnitt for sparebankene og 6,3 % for forretningsbankene. Dette viser at Postsparebankens egenkapital ikke er spesielt høy samlet sett. Rent tekniske beregninger gir imidlertid banken en høy egenkapitaldekning ut fra dagens meget spesielle utlånsstruktur. Vi er av den oppfatning at omorganiseringen til aksjeselskap var ment å skulle gi oss frihet til en mer normal utlånsstruktur og utvikling, og da vil banken ha behov for hele den opparbeidede egenkapital for å tilfredsstille dekningskravet.»

Hva vil Senterpartiet svare på denne uttalelsen?

Per-Kristian Foss (komiteens leder): Jeg vil i dette innlegget avgrense meg til å snakke om Postsparebanken.

La meg få starte med å si at jeg er enig i de uttalelser som Johan J. Jakobsen gav uttrykk for i sitt innlegg — de er åpenbare, og de er logiske, men det var nødvendig å gjenta dem i denne debatten — nemlig at spørsmålet om privatisering er et spørsmål om et nytt stortingsvedtak og krever selvfølgelig et flertall. Det er ingenting i organisasjonsformen nå som i seg selv innebærer noen glideflukt over i en ny modell med et annet eierskap. Det må det ligge et politisk flertall til grunn for å gjennomføre.

Jeg er også overrasket over den innbitte motstand som det norske sosialdemokrati — og SV selvfølgelig, det er ikke så overraskende — har mot en omorganisering som for lengst er overmoden. Sosialdemokratier i andre land har for lengst gjort dette, levd med det i mange år, og det er ikke lenger noe stridsspørsmål, men i Norge er det altså blitt det. Det fremkom tydelig av representanten Melands siste innlegg at det historiske i dette faktisk skulle være at eieren nå bestemte seg for en omorganisering som ikke hadde alle fagorganisasjonenes støtte. Tolket på en annen måte innebærer dette at hr. Melands syn — og SVs syn, formoder jeg — er at et slikt tempo i omorganiseringen skal bestemmes av fagbevegelsen eller av de ansattes organisasjoner. Det må jeg si er et blendende prinsipielt syn. Vi ønsker til lykke med veien videre, hvis det virkelig er modellen å følge. Jeg tror at uansett ser de ansatte nå frem til en avklaring av hva det politiske flertall mener.

Jeg er glad for at det nå avklares at Stortingets flertall ønsker en aksjeselskapsmodell. Det hadde vært å ønske at flertallet også hadde kunnet samle seg om et klart tidspunkt for iverksettelse av dette. Jeg tror at det hadde vært en fordel for ledelsen og de ansatte som nå står foran en slik omorganisering — vel, den har vært forberedt et halvt års tid minimum — å kunne få vite at det ikke er nye stortingsinnfall eller -utfall som nå skal påvirke den prosess de skal starte ved å omorganisere sin bedrift. Derfor har jeg, i likhet med saksordføreren, noen vanskeligheter med å forstå merknaden om at iverksettelsestidspunktet skal være etter at Stortinget har drøftet postmeldingen. Noe slikt skaper uklarhet i forhold til de ansatte, og gir selvfølgelig forhåpninger om at det ligger en slags stasjon til på veien for å kunne bringe nye momenter inn i saken eller snu et standpunkt. Jeg tror en slik forhåpning er urealistisk. Men jeg ser ikke bort fra at den kan være vekket av uttalelser i denne debatten.

La meg til slutt si: Jeg er enig i at Norges Postbank A/S nå representerer en helt unik mulighet for å skape økt konkurranse i det norske bankmarked. Banken har ikke tap bak seg, banken har et godt egenkapitalutgangspunkt og banken kan virkelig konkurrere på deler av det markedet hvor forretnings- og sparebankene i dag er, og være den eneste enhet som i dag kan representere en ny og reell konkurranse. Det er bra. Men la oss være edruelig nok til å si at det faktum at Kommunalbanken f.eks. ikke har tapt på utlån til kommuner, ikke i seg selv er oppsiktsvekkende. Det motsatte ville vært oppsiktsvekkende. Det er heller ikke i seg selv oppsiktsvekkende at Postsparebanken ikke har tapt på utlån når den har lagt seg på marke-

dets aller laveste risikoprofil. Det ville også der være det motsatte som hadde vært oppsiktsvekkende. Det jeg nå sier, betyr at Postsparebanken nå går inn i lånemarkedet med en organisasjonsform uten statsgaranti, uten kvoteringer og utlånsstørrelse, som betyr at banken også påtar seg høyere risiko, med de farer det selvfølgelig innebærer også for denne banken.

Inge Myrvoll: Når man har hastverk innenfor posten, da bruker man gjerne ilpost. Det kan være nyttig iblant. Det kan virke som om mellompartiene da de la fram Dokument nr. 8-forslaget, ønsket å bruke ilpost for å få det igjennom raskest mulig. Mange har spekulert over hastverket mellompartiene har hatt når det gjelder inngrep i de statlige forvaltningsbedriftene. For dette kommer til tross for generelle formuleringer om å se helheten, om å vente på meldinga med å gå løs på de statlige forvaltningsbedriftene, og se dem i en sammenheng.

Vi kan skjønne at de hadde hastverk da de satt i regjeringen Syse, skjønne at det var et press på Senterpartiet og Kristelig Folkeparti fra Høyre om å gå løs på den statlig forvaltningen. For Høyres mål har vært klart hele tiden. For dem har statlige aksjeselskap vært et steg på vegen til privatisering eller delprivatisering. Men etter regjeringsskiftet blir det vanskeligere å skjønne hastverket. Og enda verre: Hvorfor holder Senterpartiet og Kristelig Folkeparti fast på målsettingene om omdanning? Det er det enda vanskeligere å skjønne. Der venter vi fortsatt på en brukbar begrunnelse. Den må være sterk, for det Senterpartiet og dels Kristelig Folkeparti gjør, er å overkjøre sitt eget grunnplan. Bunken av protester fra lokallag vokser på Senterpartiets partikontor. Det ene fylkestingsvedtaket kommer etter det andre, stort sett med Senterpartiets og dels også Kristelig Folkepartis stemmer. Ja, til dels er det Senterpartiet som står som forslagsstillere, som i Møre og Romsdal, med en sterk uttalelse som går mot omdanning av de statlige forvaltningsbedriftene.

Disse reaksjonene fra Distrikts-Norge og fra Senterpartiets grasrot kan forklare hastverket. For det kan være risikabelt for Senterpartiet å få avviklet et landsmøte før dette skal tas opp til endelig vurdering. Det kan hende det er vanskelig å få tillatelse til denne omorganiseringen av en av grunnpilarene for Distrikts-Norge — Posten. Det satses med andre ord på at det kanskje er lettere å få tilgivelse i ettertid, når endringene er gjort og ikke kan snus, enn tillatelse på forhånd, når valget skal tas.

Det kan forklare tempoet — hastverket — men det forklarer ikke motivet. Hvorfor er det så viktig å forvandle Postsparebanken til å bli en bank mest mulig lik alle andre banker? Hvorfor er det ikke et poeng å ha en Postsparebank som representerer en større bredde, som representerer et alternativ som har store distriktspolitiske virkninger? Representanten Sjaastad sa at den hadde ikke det. Nei, rammene er lagt slik at den ikke får de utlånene man ønsker. Men det er ikke riktig at distriktene da blir forfordelt. Poenget er at rammene til Postsparebanken er holdt nede av det borgerlige flertallet.

Representanten Sjaastad avviste det finske eksemplet og sa at også i Norge legges det ned posthus. Ja, vi har hatt både omdiskuterte nedleggelser og vi har hatt debatt omkring overgang til landpostbud. Men det er forskjell på d e t og rasering. Og i det finske eksemplet er det snakk om rasering — hvor tusener forsvant på kort tid.

Representanten Holten følte seg trygg, for han sa at vi hadde hele postnettet, som Norges Postbank A/S kan nytte i framtida. Det skal visstnok være intakt. Vel, det finske eksemplet viser at noe av det første som skjedde, var at banktjenestene ble nedlagt ved 1 900 mindre postkontor. Og jeg føler meg ikke helt sikker når jeg leser den postmeldingen som den nye regjeringen har trukket tilbake. Jeg siterer fra meldingen:

> «Dersom politiske myndigheter finner at de samfunnsmessige fordeler ved dagens postale servicenivå ikke står i forhold til omfanget av de direkte bevilgninger må det derfor gjennomføres separate beregninger for det nærmere spesifiserte tilbud Postverket ville kunne gi ved et lavere bevilgningsnivå.»

Oversatt til sånn noenlunde forståelig norsk betyr dette at hvis det er for dyrt å opprettholde tjenestene — og man vet jo hvor det er dyrt å opprettholde dem — så må en vurdere et lavere bevilgningsnivå, og da redusere tjenestene. Det var slett ikke noen garanti i postmeldingen som ble lagt fram av regjeringen Syse, for at nivået skulle opprettholdes på dagens nivå.

Når det gjelder perspektivene, at vi i dag har store forventninger til Postverket, vil jeg sitere representanten Melands sitat fra meg tidligere: «Gi oss hver dag vår daglige post.» Men med en reduksjon av det postale servicenivået, som det kalles, med en reduksjon av postkontorene har vi ikke lenger grunn til å forvente at det vil være framtida. Nå sa representanten Restad at dette var skremselspropaganda. Ja, han brukte sågar ordet kjempeskremselspropaganda. Har representanten Restad undret seg på hvorfor hans egne parti-

medlemmer — kommunepolitikere og fylkestingspolitikere — føler den frykten så sterkt? Kan det være at utsikten fra Løvebakken av og til ikke når langt nok ut i landet?

Mary Kvidal: Jeg skal være kort og ikke forlenge møtet unødig, men det er en sak jeg er nødt til å gripe fatt i. Representanten Restad brukte nemlig som innfallsvinkel og som argumentasjon for å gjøre om Postsparebanken til et aksjeselskap, at Postgiro hadde fått økonomiske problemer fordi regjeringen Harlem Brundtland hadde foreslått å innføre konsernkonto i staten. Det er å snu saken fullstendig på hodet.

Det er riktig at regjeringen Harlem Brundtland foreslo å innføre konsernkonto i staten ved fremleggelse av statsbudsjettet for 1990. Regjeringen beskrev videre at det skulle drives forsøksprosjekt for å vurdere om det var Postgiro eller Norges Bank som skulle være kontofører for denne statens konsernkonto. Det var ingen problemer for Postgiro der. Men resultatene av disse forsøksprosjektene fikk vi aldri vite noe om, for som kjent ble det et regjeringsskifte. Og den nye regjeringen, regjeringen Syse, la i sitt budsjettframlegg i høst også fram tankene om konsernkonto, men ingen beskrivelse av forsøksprosjektene. Tvert imot la den regjeringen fram et forslag om at en tredje modell for kontofører skulle velges, nemlig at det skulle lyses ut på anbud blant de private forretnings- og sparebanker. Det er mulig det var det representanten Restad tenkte på når han fryktet at Postgiro kunne komme i økonomiske vanskeligheter.

Men heldigvis har vi igjen hatt et regjeringsskifte. Den nye regjeringen Harlem Brundtland la fram Tillegg nr. 1 til St.prp. nr. 1. og foreslo der at ved innføring av konsernkonto i staten, skal Postgiro i hovedsak ha hovedansvaret for å være kontofører. Så det å bruke konsernkonto og Postgiros økonomi for å prøve å begrunne sitt standpunkt i denne saken, er å sette tingene fullstendig opp ned.

Helt til slutt: Det er ingen tvil om at Arbeiderpartiet vil modernisere, effektivisere og gjøre statsbankene — også Postsparebanken — bedre. Men vi vet at det kan gjøres innen den organisasjonsform vi nå har. Vi føler oss trygge på at det går an. Vi vet at Postverket, inkludert Postsparebanken, har kommet langt i sin utvikling. Vi vil gi friere rammer. Vi vil legge grunnlag for at den utviklingen også skal kunne gå videre. Bak det å gjøre om til et aksjeselskap er kun ett motiv, og det nest største av de fire partiene som står bak dette forslaget, har her i salen også klart sagt hvorfor de vil gå til dette skrittet.

Gudmund Restad: Det har i de siste innleggene vært en del spørsmål — og igjen angrep på Senterpartiet — som jeg skal forsøke å svare på.

For det første var det representanten Meland, som innledningsvis stilte en del spørsmål som jeg så vidt rakk å notere. Først: Hvorfor er det så viktig for Senterpartiet å løsrive en så viktig sak som det det her dreier seg om, fra postmeldingen? Vi mener ikke at vi, selv om vi nå bidrar til en omorganisering av Postsparebanken til et aksjeselskap, uten videre har løsrevet dette fra postmeldingen. Tvert imot vil det gå fram både av mitt innlegg og av Johan J. Jakobsens innlegg at vi mener postmeldingen bør behandles før denne omorganiseringen iverksettes. Det går også fram av innstillingen at Senterpartiet har gått inn for det, sammen med Kristelig Folkeparti.

Så spurte Meland om styringsmulighetene for dette aksjeselskapet i forhold til nåværende postsparebank. Situasjonen er den at det vil bli vedkommende statsråd, altså samferdselsministeren, som blir generalforsamling for dette aksjeselskapet, og samferdselsministeren vil være ansvarlig overfor Stortinget. Det vil derfor være full politisk styringsmulighet over Postsparebanken også i framtiden — hvis Stortinget vil benytte seg at den rett det der har.

Det tredje spørsmålet gjaldt egenkapital, med henvisning til et brev finanskomiteen har mottatt fra Postsparebanken. Meland spurte hva Senterpartiets svar er. Mitt svar er at en postsparebank med en egenkapital på 23 pst. av forvaltningskapitalen, må være en meget solid bank. Jeg minner her om at de øvrige bankene har et krav om 8 pst. egenkapital, et krav som de ennå ikke har oppfylt. Derfor bør disse 23 pst. i egenkapital være meget bra. Og som om det ikke skulle være tilstrekkelig, har vi i vårt Dokument nr. 8-forslag felt ned at vi forutsetter at man etter kort tid, når man ser utviklingen, kommer tilbake til spørsmålet om eventuell tilførsel av mer egenkapital til Postsparebanken A/S.

Representanten Myrvoll hadde også en visitt til Senterpartiet, og jeg vil hevde at han deltok i denne skremselspropagandaen som er blitt spredt både utenfor og i dette hus. Han sier at vi kjører over våre egne partifeller i denne saken. Det er riktig at vi har hatt en del henvendelser, det skal vi ikke stikke under stol, det er nok vel kjent. Det viser hvor effektivt denne skremselspropagandaen har vært spredt når selv trauste senterpartimedlemmer har bitt på. Vi vil derfor ta alvorlig det informasjonsbehov som er til stede, for å få ut hva som egentlig skjer i denne saken. Det

som skjer, er langt fra hva denne propagandaen har gått ut på.

Til slutt var det representanten Kvidal som forvrengte det jeg sa. Mitt poeng var at eventuelle problemer for Postverket ikke var knyttet til omdannelsen av Postsparebanken, men i tilfelle mer til Postgiros økonomiske stilling i framtida. Jeg sa ikke at Postgiro har fått problemer på grunn av arbeiderpartiregjeringens forslag om konsernkontosystem, men at den vil kunne få det. I det øyeblikk man overfører likviditeten til Norges Bank, taper Postgiro de store renteinntekter som de hittil har hatt, og det er det som i tilfelle kan bety problemer for Postverket hvis Stortinget ikke er voksent nok til å sørge for tilstrekkelige tilførsler til Postverket i framtida.

Når det gjelder kontoførerfunksjonen, er det klart at den — hvis Postgiro får den — kan reparere litt på det tapet som Postgiro lider, men det ville på ingen måte erstatte de store rentetap som Postgiro vil få i det øyeblikk man ikke lenger beholder de store rentefrie innskuddene.

Presidenten: Flere har ikke forlangt ordet, og debatten er slutt.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om opphevelse av lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank og lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank, om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, og om endringer i visse andre lover.

I.

Lov av 10. desember 1948 nr. 2 om Norges Postsparebank oppheves.

II.

Lov av 15. juli 1949 nr. 1 om Norges Kommunalbank oppheves.

III.

I lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjøres følgende endringer:

§ 2—2 nytt tredje ledd skal lyde:

Eierbegrensningene i første ledd gjelder ikke for statens eierinteresser i Norges Postbank A/S og Norges Kommunalbank A/S.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

IV.

I lov av 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker skal følgende bestemmelser lyde:

§ 2:

Uten særskilt hjemmel i lov må bare forretningsbank bruke ordet «bank», med eller uten tillegg, i sitt navn (firma) eller ved omtale av sin virksomhet. Regelen i første punktum gjelder ikke Norges Kommunalbank A/S.

§ 4 annet ledd nytt siste punktum:

Staten kan uten tegningsinnbydelse stifte forretningsbank.

§ 9 tredje ledd:

De øvrige medlemmer velges av representantskapet. I forretningsbank der staten eier alle aksjer velges de øvrige medlemmer av generalforsamlingen og bestemmelsen i neste ledd kommer ikke til anvendelse. Ett medlem skal være ansatt i banken. Dette medlem skal ha et personlig varamedlem med møte- og talerett. Formann og nestformann velges særskilt.

§ 15 nytt siste ledd:

I forretningsbank der staten eier alle aksjer tilsetter styret banksjef som er medlem eller varamedlem av hovedstyret. Første ledd nr. 3 gjelder ikke for forretningsbank der staten eier alle aksjer.

§ 26 nytt siste ledd:

Kongen kan bestemme at Norges Postbank A/S ikke skal være medlem av fondet.

V.

I lov av 27. mai 1932 nr. 3 om chekker skal § 54 lyde:

Ved bank forståes i denne lov Norges Bank, en forretningsbank eller sparebank.

VI.

I lov av 5. juni 1981 nr. 45 om tilsattes representasjon i offentlige virksomheters styrende organer m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1 tredje ledd bokstav d oppheves. Bokstav e blir ny bokstav d.

VII.

I lov av 14. juni 1985 nr. 62 om Verdipapirsentral gjøres følgende endringer:

§ 3—1 annet ledd bokstav d oppheves. Bokstav e til h blir ny bokstav d til g.

VIII.

Ikrafttredelse og overgangsregler

Norges Kommunalbank A/S er en direkte fortsettelse av Norges Kommunalbank og er

det samme rettssubjekt som Norges Kommunalbank. Norges Kommunalbank A/S har alle de rettigheter og forpliktelser som Norges Kommunalbank nå har. Dette inkluderer alle aktiva og passiva og fullmakter. Norges Kommunalbank blir ikke oppløst. Krav fra kreditorer og andre som Norges Kommunalbank har forpliktelser overfor skal fortsatt kunne fullbyrdes mot Norges Kommunalbank A/S, og enhver rettssak som Norges Kommunalbank er part i skal kunne fortsette med Norges Kommunalbank A/S som part. Staten opprettholder sin garanti for innlån til Norges Kommunalbank, herunder forpliktelser i forbindelse med lånetransaksjoner.

Det ovenstående skal ikke hindre at de ansatte i Norges Kommunalbank A/S anses som ikke å være arbeidstakere i statens tjeneste.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelser i loven skal tre i kraft til ulik tid.

Kongen kan gi overgangsregler.

Presidenten: Det er kjent at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 46 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.26.03)

Presidenten: Dermed er innstillingen forkastet.

Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering. —

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Idet samtlige paragrafer nå er forkastet, er den naturlige konsekvens at det ikke kan vedtas noen lov.

Presidenten: Dette forslaget er da henlagt? ... Det Odelstinget nå har vedtatt, blir å sende Lagtinget.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (fra salen): President!

Presidenten: Det er godt presidenten nå får litt hjelp fra salen. Vær så god, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Odelstinget har ikke gjort noe vedtak, og det er heller ingenting å oversende Lagtinget. Innstillingen er forkastet på samtlige punkter.

Presidenten: Innstillingen er forkastet, og det blir ikke noe å oversende Lagtinget.

Sak nr. 7

Referat

1. (45) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (innkreving av bøter, erstatning m.v.) og lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. (begjæring om fullbyrdelse av bøter)
   2. lov om reklame i kringkasting m.v.
   3. lov om endringer i sameloven av 12. juni 1987 nr. 56, grunnskoleloven av 13. juni 1969 nr. 24 og domstolloven av 13. august 1915 nr. 5
   4. lov om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg
   5. lov om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v.

   — og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (46) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg
   2. lov om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v. — er sanksjonert under 7. desember 1990.

   Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
3. (47) Lov om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift og visse særavgiftslover (Ot.prp. nr. 18 for 1990—91)

   Enst.: Sendes finanskomiteen.
4. (48) Lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Ot.prp. nr. 19 for 1990—91)

   Enst.: Sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 17.30.

Trykt 8/1 1991

Møte torsdag den 7. februar kl. 13.20

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 10):

1. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inger Lise Gjørv og Tora Aasland Houg om lov om endring i lov av 22. juni 1962 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (valg av setteombudsmann ved inhabilitet) (Innst. O. nr. 18, jf. Dokument nr. 8:10)
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om megling i konfliktråd (Innst. O. nr. 21, jf. Ot.prp. nr. 56 for 1989—90, Del I.)
3. Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Innst. O. nr. 23, jf. Ot.prp. nr. 19)
4. Referat

Statsråd Kari Gjesteby overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat nr. 4—7).

Presidenten: Representanten Borghild Røyseland vil overbringe et privat lovforslag.

Borghild Røyseland: På vegne av Odd Holten og meg selv vil jeg hermed få overbringe et Dok. nr. 8-forslag om endring av lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. § 3—7 og § 4—4.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inger Lise Gjørv og Tora Aasland Houg om lov om endring i lov av 22. juni 1962 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (valg av setteombudsmann ved inhabilitet) (Innst. O. nr. 18, jf. Dokument nr. 8:10)

Carl I. Hagen: Dette er i utgangspunktet en enkel, liten og praktisk sak. Men jeg vil påpeke at det her er tale om et prinsipp som er litt spesielt, nemlig at ved denne lovendring delegerer Stortinget sin egen myndighet til å velge til Presidentskapet. Jeg har ikke noen innvendinger mot denne lovendringen, fordi det gjelder Stortingets egen ombudsmann, altså en av Stortingets egne — det er jo i realiteten bare riksrevisorene og sivilombudsmannen som er Stortingets tillitsmenn. I tilfeller der sivilombudsmannen skulle være inhabil, syns jeg det er greit at Presidentskapet skal kunne velge en setteombudsmann. Men dette må ikke danne noen presedens for at Stortinget skal gi fra seg sin valgmyndighet av bekvemmelighetsårsaker. Jeg vil derfor gjerne understreke at dette er helt spesielt og ikke må danne noen presedens for at man skal gi Presidentskapet noen vanlig utøvende myndighet.

Jørgen Kosmo (komiteens leder): Jeg vil gjerne, fordi spørsmålet ble reist av representanten Hagen, bekrefte at det også har vært komiteens intensjon at man ikke skulle instituere en ny praksis med å delegere Stortingets myndighet til Presidentskapet for derved å gjøre Presidentskapet om til et utøvende organ på vegne av Stortinget.

Når det gjelder ombudsmannen, er han en viktig brikke i det system vi har bygd opp for at befolkningen skal kunne ha mulighet til å få kontrollert og anket over saker der man føler seg dårlig behandlet av offentlig forvaltning. Og vi er nødt til i de tilfeller der Stortingets ombudsmann vil være inhabil, å ha regler som er så praktisk tillempet at vi kan få til en saksbehandling som ikke går på bekostning av det enkelte individ som ønsker å få slike saker behandlet hos ombudsmannen.

Jeg vil bare understreke nok en gang at her er det langt fra noe signal om at man skal gå til ytterligere delegering av Stortingets myndighet til Presidentskapet.

Grete Knudsen: Jeg er glad for understrekingen fra komiteens leder, for jeg har også noen kommentarer i tråd med det som Carl I. Hagen her har kommet med, ikke minst ut fra at det direkte i lovteksten — og jeg har ikke opplevd at det har skjedd før — er kommet inn «Finner Stortingets presidentskap at ombudsmannen bør anses...» osv. Benevnelsen «Stortingets presidentskap» er altså kommet inn i lovteksten, og det kan da lett oppfattes som at Presidentskapet blir en institusjon. Og det er det ikke, det er en praktisk innretning som vi har her i Stortinget for å ordne dagligdagen.

Det andre jeg vil tilføye, og som jeg er veldig usikker på, er at det i lovteksten også er tatt inn at det er Stortingets presidentskap som skal avgjøre om ombudsmannen er inhabil. I og med at det er blitt understreket her at dette er en praktisk og hensiktsmessig ordning, har ikke jeg noen grunn til å gå imot det. Men jeg synes det reiser visse prinsipielt viktige spørsmål som vi egentlig burde ha diskutert og gått igjennom på en litt annen måte enn dette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen.

I.

I lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen gjøres følgende endring:

§ 1 nytt femte ledd skal lyde:

Finner Stortingets presidentskap at ombudsmannen bør anses som inhabil ved behandlingen av en sak, velger det en setteombudsmann til å behandle saken.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om megling i konfliktråd (Innst. O. nr. 21, jf. Ot. prp. nr. 56 for 1989—90, Del I.)

Wenche Frogn Sellæg (ordfører for saken): Komiteen har valgt å dele behandlingen av Ot.prp. nr. 56 for 1989—90 i to innstillinger, hvorav vi i dag utelukkende beskjeftiger oss med kapittel 2 i proposisjonen, som omhandler opprettelse av konfliktråd.

Det er en enstemmig komite som ønsker at denne ordningen nå lovfestes og reguleres i en egen lov om megling i konfliktråd. Dette betyr at det i løpet av de nærmeste år vil bli opprettet konfliktråd i alle kommuner i landet, eventuelt kan flere kommuner gå sammen om en felles opprettelse.

Det kan kanskje virke overraskende at Stortinget inviteres til å lovfeste nye organ i kommunene samtidig som det pågår en debatt rundt den nye kommuneloven hvor det advares mot ytterligere lovfesting av råd og utvalg og tendensen går i retning av å stille kommunene friere i sin egen organisering.

Regjeringen Syses begrunnelse for dette da den la fram forslaget, som altså den sittende regjering ikke trakk tilbake, er hensynet til prinsippet i strafferetten om at like tilfeller i størst mulig grad skal avgjøres likt. Dersom påtalemyndigheten skal ha samme anledning over hele landet til å overføre straffesaker til konfliktrådsbehandling, må opprettelsen av et slikt råd gjøres obligatorisk i alle kommuner.

Intensjonene med lovforslaget, som komiteen understreker betydningen av, er at lokalsamfunnet skal styrke sin mulighet til ved egen hjelp å ta seg av enklere lovbrudd gjennom å forhandle fram en avtale mellom lovbryter og den som blir utsatt for lovbrudd. Herved vil den som har forvoldt skade, umiddelbart bli konfrontert med konsekvensene av sin handling og med den skadelidte direkte. Det betyr at belastningen på rettsapparatet reduseres, lovbryteren blir raskt trukket til ansvar og får anledning til å gjøre opp for seg. Derigjennom legges også et grunnlag for å forebygge at vedkommende gjør liknende lovbrudd i fremtiden.

Dette vil ytterligere forsterkes ved at overføring til konfliktrådsbehandling er en selvstendig straffereaksjon som ikke vil bli registrert i bøte- eller strafferegisteret. Når den fornærmede går med på at lovovertrederen skal få gjøre opp for seg direkte, er det ingen grunn for samfunnet til å foreslå noe annet. Oppnås enighet i meklingen, er saken ute av verden når avtalen er oppfylt. Det er med andre ord heller ikke behov for noen påtaleunnlatelse, og påtalemyndigheten kommer først inn i saken igjen dersom avtalen brytes.

Komiteen mener at erfaringene med ordningen så langt viser at konfliktrådsløsning er en vel egnet måte å ansvarliggjøre unge lovbrytere på uansett alder og et godt middel til å forhindre en videre kriminell løpebane. Komiteen finner likevel grunn til å understreke at selv om det ikke gjelder noen øvre aldersgrense for når en lovbryter egner seg for å få sin sak behandlet i konfliktråd, bør dette blant eldre lovbrytere forbeholdes dem som har liten eller ingen kriminell belastning fra tidligere. Komiteen har også funnet grunn til å understreke at selv om den kriminelle lavalder nå er hevet til 15 år, som da blir den nedre aldersgrense for å bruke konfliktrådsbehandling som alternativ straffereaksjon, er det intet til hinder for at politiet kan varsle barnevernet om straffbare handlinger begått av yngre personer enn dette. Barnevernet kan da foreslå konfliktrådsbehandling, eventuelt kan

helse- og sosialstyret sette slik behandling som vilkår for å unnlate å gripe inn etter barnevernloven. Jeg regner med at departementet følger dette opp overfor kommunene gjennom rundskriv, slik det selv har antydet i proposisjonen.

Det har således vært viktig både for departementet og komiteen at mulighetene for å ta inn saker i konfliktrådene gjennom andre kanaler enn påtalemyndigheten, holdes åpne. Dette avspeiles i lovforslaget gjennom et kapittel med generelle bestemmelser som er uavhengig av sakstype, mens de strafferettslige sider ved ordningen reguleres i et kapittel for seg.

Loven setter en del vilkår for konfliktrådsbehandling. Gjennom påtaleinstruks og egne regler klarlegges også hvilke saker som er egnet for dette der kompetansen er lagt til politiet av hensyn til en rask og nær saksbehandling. Dette er utførlig omtalt i proposisjonen, og jeg finner ingen grunn til å gå nærmere inn på det her.

På ett område har komiteen valgt en annen løsning enn den departementet opprinnelig foreslo. Det gjelder oppnevnelsen av meglere, der komiteen finner det lite hensiktsmessig at disse velges av kommunestyret. Isteden foreslås at kommunestyret utpeker en representant som sammen med en representant fra politiet og den som får ansvar i kommunen for å koordinere konfliktrådsarbeidet, vurderer og oppnevner meglere for en fireårsperiode.

Siden spørsmålene om skatte- og avgiftsplikt ikke er avklart i proposisjonen, har komiteen i innstillingen gitt klart uttrykk for den oppfatning at løsninger som gjennomføres etter vedtak i konfliktrådet, unntas for skatteplikt. En skatte- og avgiftsplikt vil både komplisere ordningen og selvsagt gjøre den mindre attraktiv for de involverte parter og derigjennom kunne redusere bruken av konfliktrådet.

Det foreligger også en eneste dissens i innstillingen, der Høyre står alene om å følge proposisjonens forslag. Flertallet — alle de andre partiene i komiteen — fastslår at konfliktrådene er en del av rettspleien og derfor en statlig oppgave, der midler til virksomheten overføres fra departementet til kommunene via fylkesmannen.

Høyre vil hevde at siden selve grunntanken med ordningen er å bringe konfliktløsning av enklere saker tilbake til lokalsamfunnet, er det naturlig at ansvaret også ligger der. Dette desto mer fordi det er så viktig at konfliktrådene ikke alene blir et strafferettslig institutt, men f.eks. også et hjelpemiddel for barnevernet som omtalt, noe hele komiteen understreker viktigheten av. Det er også lokalsamfunnet selv som høster de største gevinster av en omfattende og vellykket bruk av konfliktrådsbehandlingen. Siden omkostningen ved ordningen i de 80—100 kommuner som på frivillig grunnlag allerede har opprettet konfliktråd, ligger i en beskjeden størrelsesorden fra 20 000 til 300 000 kr årlig, er Høyre overrasket over at man velger en så omstendelig og byråkratisk finansieringsordning som øremerkede statlige overføringer via departement og fylkesmann. Høyre forutsetter at kostnadene innarbeides i det alminnelige kommuneopplegg, slik at også de kommuner som allerede er godt i gang, tilgodeses. Høyre vil av denne grunn stemme imot tredje ledd i lovens § 2.

Gjennom befaringer og høringer i forbindelse med saken sitter komiteen igjen med det klare inntrykk at konfliktrådsbehandling fungerer best og brukes mest der det er ansatt en egen koordinator eller utpekt en ansvarlig som har fått avsatt en del av sin arbeidstid til oppgaven. Komiteen ønsker ikke å binde kommunene opp til denne eller andre bestemte løsninger, men ber departementet anbefale en klar ansvarsplassering og understreke behovet for at den ansvarlige får avsatt tilstrekkelig tid til å ta seg av dette.

Med det foreliggende lovforslag skulle nå alt ligge vel til rette for en rask opprettelse av konfliktråd over hele landet. Det avgjørende for et vellykket resultat er imidlertid først og fremst at konfliktrådene blir brukt, at påtalemyndigheten benytter seg av denne muligheten og at meglerne fortsatt bidrar til at det positive omdømme denne type konfliktløsning har fått i folks bevissthet, opprettholdes. En slik ordning vil i siste omgang stå og falle med det inntrykk som skapes av at dette er en rask reaksjon fra samfunnets side som gir et rettferdig resultat sett både fra den fornærmede/offerets og lovbryterens side.

Jørgen Kosmo (komiteens leder): Saksordføreren har gitt en grei og oversiktlig redegjørelse for realitetene i saken. Jeg vil bare understreke — på samme måte som saksordfører gjorde — at det kun på et punkt er dissens, og det går på hvem som skal ha det økonomiske ansvar. Jeg vil innledningsvis understreke at komiteens flertall ganske ettertrykkelig har slått fast at slik som konfliktrådsordningene er bygd opp, er den en del av strafferettspleien. Det vil være naturlig etter komiteens flertalls mening at også staten bærer det økonomiske ansvaret for gjennomføringen av den virksomhet som skal ligge inn under strafferettspleien. Vi har derfor valgt å gjøre det på denne måten. En annen ting er at

vi ved at staten tar det økonomiske ansvar og departementet har det faglige ansvar for konfliktrådenes virksomhet, og gjennom lovarbeidet sørger for dette som jeg ser som en meget viktig del av strafferettspleien, får likhet over hele landet, dvs. en skal ha mulighet for å få en sak behandlet i konfliktrådet uansett hvor en bor. Vi har lagt meget stor vekt på dette, og det er først og fremst fordi vi ser konfliktrådene og det som Odelstinget inviteres til å behandle i neste uke, ny lov om samfunnstjeneste, som meget viktige kriminalpolitiske reformer når det gjelder å få til større fleksibilitet i straffereaksjonssystemet i dette landet.

Vi har hatt tradisjonell tenkning rundt dette med fengselsvesen, og mange av oss har vel egentlig følt, og føler fremdeles, at gjennomføring av fengselsstraff særlig for unge førstegangsforbrytere innebærer en risiko for at man kan føre den kriminelle inn i en vedvarende og forrående forbryterkarriere.

Når samfunnet har vært opptatt av å finne alternativer til fengselsstraff, er det jo nettopp fordi man føler at uansett hvilken forbrytelse som begås, er det behov for at samfunnet sier fra med en følbar reaksjon at dette skal en ikke gjøre. Men det skal ikke nødvendigvis være på en slik måte at man skal være nødt til å benytte ubetinget fengselsstraff, som faktisk kan gjøre galt verre.

Konfrontasjon som middel for å stille en forbryter til ansvar for det han har gjort, og gjennom denne konfrontasjonen legge til rette for en følbar reaksjon, har jeg tro på er et meget godt egnet virkemiddel for å få stoppet en eventuell forbryterkarriere på et tidlig stadium. Vi kjenner jo til at politiet fordi vi med de tradisjonelle reaksjonsmetodene vi har hatt, ville ha fått en for streng reaksjon ved bruk av enten betinget eller ubetinget fengselsstraff, har vært nødt til å gi påtaleunnlatelser ved siden av å overføre saker til barnevernet. Innføring av konfliktråd som et alternativ i strafferettspleien betyr ikke at vi etter dette ikke skal bruke påtaleunnlatelser, men det gir politiet og samfunnet en mulighet til en følbar reaksjon uten at vi griper for hardt inn. Jeg føler det mange ganger slik at når politiet har vært nødt til å innstille på påtaleunnlatelse, har vi faktisk gjort forbryteren en bjørnetjeneste fordi vi ikke har konfrontert ham med den virkeligheten som han selv har brakt seg opp i.

Det er mange årsaker til at særlig ungdom faller utenfor og kommer inn i miljøer som gjør at de blir fristet til — enkelte ganger presset til — naskeri, småforbrytelser, tyveri og kanskje i enkelte tilfeller enda alvorligere forbrytelser knyttet til stoffmisbruk. Konfliktrådene er også et middel til å forebygge kriminalitet fordi vi blir i stand til å gripe inn og gjennom megling få vedkommende til å forstå, på en bedre måte enn det politiet har hatt muligheter til tidligere, at dette kan en ikke fortsette med uten av det får følbare konsekvenser for en selv.

Etter hvert har man faktisk også innenfor sosialetatene kommet til at konfrontasjonslinjen kan være fornuftig å bruke også i andre tilfeller enn bare der det er snakk om en straffbar handling. I arbeidet med å tilbakeføre rusmiddelmisbrukere til samfunnet brukes i stor utstrekning konfrontasjonsmetodikken, og jeg er glad for at komiteen enstemmig har sluttet opp om at konfliktrådene også kan brukes selv om det ikke ligger et krav fra politiet om at man skal sluttføre en straffereaksjon. Det vil si at barnevernsnemndene og sosialinstitusjonene i kommunene kan bruke konfliktrådene — jeg hadde nær sagt den andre veien: for å gripe inn og være behjelpelig med å unngå at en ungdom eller et barn, som det som oftest vil være snakk om, kommer inn i et forhold til livet som gjør at en kan utvikle kriminalitet.

Komiteen har også pekt på — og det er fordi vi ganske inngående har diskutert konfliktløsningsorganer på lavest mulig nivå i samfunnet — at samfunnet som sådan, særlig departementet, i framtida etter at man har sett hvordan konfliktrådet fungerer, og eventuelt om det er behov for å gjøre endringer, burde se på konfliktrådet som institusjon samtidig som man ser på forliksrådene rundt om i kommunene som institusjon. Komiteen er ikke fremmed for at det ved å bruke disse to institusjonene vil være mulig for staten å bygge opp et reaksjonssystem på lavest mulig nivå rundt omkring i kommunene uten betydelig ressursbruk.

Etter hvert som vi kommer til å måtte foreta nødvendige straffeprosessuelle endringer innenfor domstolsvesenet, eksempelvis når det gjelder toinstansbehandling, antar jeg byrdene for by- og herredsrettene kommer til å bli betydelig større enn de er i dag. Det vil være en fordel om samfunnet kunne bli i stand til å utvikle konfliktløsningsmekanismer som gjør at man på lavest mulig nivå kan mekle fram forlik, både innenfor det sivile og det straffeprosessuelle området.

Komiteen har i innstillingen understreket behovet for å definere konfliktrådene som en selvstendig straffereaksjon, som en del av strafferettspleien. Vi ønsker — og gir vel uttrykk for det i innstillingen — at dette skal være en prioritert oppgave for politiet. Det skal ikke være slik at politiet for lettvinthets skyld, fordi man har så mange saker å arbeide med, heller skal bruke påtaleunnlatelse

som instrument. Politiet skal være nødt til å prioritere konfliktrådet i sitt arbeid. Samtidig som det skal gjøres en formidabel innsats for å styrke politiets forebyggende aktivitet på alle plan i lokalsamfunnene — og her snakker jeg både om politi og lensmannsetat — blir det en viktig jobb for departementet å gi de instrukser og signaler som er nødvendig for at politiet skal ta konfliktrådet på alvor og bruke det aktivt. Men det forutsetter at vi greier å etablere konfliktrådene og gi dem slik status rundt omkring i lokalsamfunnene at politiet finner det formålstjenlig å bruke dem. Derfor ser jeg det som nødvendig å gi kommunene mulighet til i samarbeid med staten å utvikle konfliktråd som del i arbeidet for å forebygge kriminalitet. Økonomisk sett vil alle tjene på at vi får konfliktrådene til å fungere. Men aller mest tjener vi samfunnsmessig på dette. Jeg tror at greier vi å bruke konfliktrådene på denne måten, skal vi kunne være i stand til å forebygge og bekjempe kriminalitet og derved få et bedre og tryggere samfunn å leve i.

Terje Nyberget: Fremskrittspartiet har store forventninger til den nye lov om megling i konfliktråd. I og med at det har vært stor enighet i komiteen om denne saken, og at ingen av høringsinstansene har gått imot at denne ordningen nå skal lovreguleres, kan det tyde på at vi nå etablerer en ordning på landsbasis som gjør det mulig å behandle lettere lovbrudd og bagatellmessige saker enklere og hurtigere. Det vil også være til stor fordel for alle involverte parter. Jeg tror at konfrontasjon mellom lovovertreder og skadelidte også skjer i dagens samfunn i forhold som ikke blir anmeldt, der foreldre tar med sine barn for å konfrontere dem med skadelidte. Dette har vist seg å være av positiv betydning for barnet eller ungdommen senere.

Fremskrittspartiet har alltid hevdet at skadelidte i enhver forbrytelse skal ha muligheten til å kunne gi sitt syn på hvilken oppgjørsform eller straff den enkelte forbryter skal ha når det gjelder den type lovbrudd som nå skal behandles og reguleres ifølge lov om megling i konfliktråd.

Jeg tror videre at det vil ha stor preventiv virkning om forbryteren får møte offeret og diskutere hendelsene og hvordan saken skal kunne gjøres opp. Dette vil kunne gi forbryteren en større forståelse for de konsekvenser de forbrytelser han har foretatt, medfører overfor skadelidte og samfunnet. Det at konfliktrådsbehandlingen ene og alene bygger på frivillighetsprinsippet, er en fordel. Da vil begge parter være motivert for å nå fram til en løsning som begge vil være tjent med — foruten samfunnet. Det at denne lov om megling i konfliktråd legger opp til stor fleksibilitet når det gjelder hvordan kommunene vil organisere denne virksomheten, tror jeg kan være en stor fordel når en ser på den store forskjellen mellom de enkelte kommuner og det eventuelt nye interkommunale samarbeid.

Selv om en ikke kan pålegge lovbrytere under 15 år å møte i konfliktråd, ser Fremskrittspartiet det som en stor fordel at denne ordningen også kan nyttes for unge lovovertredere under denne alder, slik at en tidlig kriminell løpebane kan unngås. Dette er også nevnt i komiteens merknader.

Komiteen har understreket at overføring til megling i konfliktråd bare skal besluttes når straffeskyld er bevist, dvs. når mistenkte har fått status som siktet. Og når en overføring til slik konfliktrådsbehandling er avsluttet med en godkjent avtale, kan det ikke åpnes for ny straffeforfølging med mindre siktede bryter avtalen vesentlig. Dette at ny straffeforfølging kan åpnes hvis avtalen brytes vesentlig, kan kanskje vise seg å bli en vanskelig vurderingssak og kanskje føre til ulik praksis. Derfor skulle det kanskje vært ytterligere presisert hva som legges i ordet «vesentlig».

Komiteen har kommet fram til at løsninger som gjennomføres etter vedtak i konfliktrådet skal unntas for skatteplikt, og det mener Fremskrittspartiet er en forutsetning for at denne ordningen skal kunne bli vellykket. Derfor er det av stor betydning at Regjeringen snarest kommer tilbake med nødvendige forslag til endringer i loven som ivaretar dette. De økonomiske konsekvensene for gjennomføringen av denne loven er dessverre ikke grundig nok dokumentert og utredet.

Fremskrittspartiet understreket i forbindelse med budsjettbehandlingen at en lovfestet konfliktrådsordning måtte følges opp med bevilgninger over statsbudsjettet. Det må selvsagt også gjelde de kommuner som allerede har innført ordningen. Fremskrittspartiet har alltid påpekt at oppgaver som blir pålagt kommunene av staten, skal medfølges av bevilgninger. Derfor er det forbausende at komiteen ble delt i dette spørsmålet, og at det var Høyre som hoppet av. Men desto mer gledelig er det at komiteens flertall støtter opp om at det er staten som har de økonomiske forpliktelsene i forbindelse med konfliktrådene i og med at dette er en del av rettspleien og dermed en statlig oppgave.

Ordningen med konfliktråd skal evalueres etter en viss tid, dette for å se om organiseringen fungerer effektivt og har den ønskede effekt på unge lovbrytere. En slik evaluering bør komme relativt tidlig, slik at organiseringen av konfliktrådsordningen kommer inn i riktige former, og at en når målsetningen om

å få unge lovbrytere tilbake som lovlydige borgere av lokalsamfunnet, samt at skadelidte og fornærmede får sine saker raskt avgjort og oppgjort.

Svein Alsaker: Det lovforslag vi i dag behandler, er prinsipielt interessant. Svaret på økende kriminalitet er ikke bare strengere straffer. Vi trenger et nyansert reaksjonsmønster — strenghet og kontroll der det er nødvendig, og tillit, hjelp og holdningsskapende tiltak der det er på sin plass. Opprettelse av konfliktråd er et slikt positivt tiltak, og i denne sammenheng er det verdt å merke seg at overføring av en sak til konfliktrådet ikke skal registreres i bøte- eller strafferegisteret.

Kriminalitetsbekjempelsen må settes inn i et bredt perspektiv, og det er viktig å understreke at dette er en oppgave som forutsetter at lokalmiljøet trekkes aktivt inn. Lovforslaget forutsetter at konfliktrådsmeglere oppnevnes i hver kommune, og at kommunene skal administrere denne reaksjonsformen. Dette sikrer lokal forankring og vi får håpe økt engasjement på lokalplanet når det gjelder kriminalitetsbekjempelse, og også økt kontakt mellom strafferettsetat og kommunale etater generelt.

Et problem i straffehåndhevelsen gjennom lang tid har vært den lange karriere som den ungdomskriminelle ofte har før han møter følbare reaksjoner. Konfliktråd tar primært sikte på førstegangskriminalitet, slik at gjerningsmann og offer kan møtes. Og gjerningsmannen blir på denne måten konfrontert med konsekvensen av sine handlinger, og dette kan være egnet til å bryte dagens lange karriere fra forbrytelse blir begått til den unge lovbryter møter følbare reaksjoner. For ordens skyld er jeg selvfølgelig klar over at konfliktråd ikke bare er forbeholdt unge lovbrytere, men jeg regner med at det er denne sistnevnte kategorien som vil være mest aktuell når det gjelder denne reaksjonsformen.

Det er en dissens når det gjelder hvem som skal bære omkostningene for konfliktråd. Det er jo her bare spørsmål om å foreta et valg. Jeg har lagt vekt på at staten administrerer straffereaksjonene som sådan — dette er jo primært en straffereaksjon — og at det derfor er naturlig at staten, som har det overordnede administrative ansvar, også har det økonomiske ansvar. Men selvfølgelig, det kan anføres at dette kan også brukes i andre sammenhenger. Det er ikke noe stort spørsmål, og det er egentlig ikke verdt å bruke for mange ord på det heller.

Så er det et spørsmål: Hvordan vil det da bli med denne reaksjonsformen? Skal dette bli noe nytt og epokegjørende? Her tror jeg det er viktig å ha realistiske forventninger. Og jeg tror at man må bruke den nødvendige tid til å innarbeide denne nye reaksjonsformen, og vi må faktisk være ganske nøye med å velge ut saker som passer. Loven har satt som kriterier at tilståelse skal foreligge, og at de fornærmede skal være innforstått med at man går til konfliktråd. Det gir jo en god utsilingsmekanisme, men man må vise en viss sunn kritisk holdning her slik at man får bygd opp dette gradvis. Det er ingen enkelt sak å innarbeide en ny reaksjonsform, og det er jo helt riktig som enkelte talere har vært inne på, at det kan være enklere for påtalemyndigheten bare å gi en påtaleunnlatelse, så er man ferdig med det, istedenfor å oversende saken til konfliktråd og forhandlinger osv., selv om påtalemyndigheten ikke er til stede i dem.

Dette er litt av en pedagogisk oppgave, og jeg tror at et stikkord her er kontakt på lokalplanet mellom politi, lensmannskontor, domstoler — gjerne det — og sosiale myndigheter og konfliktrådet, slik at man kan drøfte disse tingene i fellesskap. Ofte er det vanntette skott mellom de forskjellige forvaltningsenheter på lokalplanet og regionalplanet. Man kan ha god kontakt på riksplanet, men dårlig kontakt på regionalplanet, og jeg tror at slik kontakt er viktig for å få denne reaksjonsformen innarbeidet.

Det har vært spørsmål om dette ordet «vesentlig», at man kan oppheve denne reaksjonsformen hvis avtalen brytes «vesentlig». Jeg tror det egentlig er å diskutere pavens skjegg, for det er klart at har man først overført en relativt bagatellmessig forbrytelse til konfliktråd, tror jeg ikke den påtalemyndighet finnes i praksis som vil bry seg med å oppheve den reaksjonsformen. Får man en ny sak, vil man fremme den og glemme et konfliktråd.

Inga Kvalbukt: For ti år siden ble det i Lier startet et prøveprosjekt med konfliktråd. Siden har flere kommuner etter oppfordring fra Sosialdepartementet opprettet konfliktråd. Erfaringene har vært så positive at vi nå ønsker at ordningen opprettes i alle kommuner.

Hensikten med konfliktråd er at partene i en konflikt skal få mulighet til å ordne opp seg imellom, at både offer og lovbryter får delta aktivt for å løse saken. En lovbryter som har begått et lettere lovbrudd, kan da gjennom dette få gjøre opp for seg enten økonomisk eller i form av arbeid. Dette vil være en god form for ansvarslæring særlig når det gjelder unge lovbrytere. Hittil har konfliktråd mest vært benyttet overfor unge lovbrytere, men i mange tilfeller kan det også være et godt alternativ for voksne som overtrer loven.

Derfor bør det ikke være noen øvre aldersgrense.

Det sier seg selv at alvorlige lovbrudd som vil føre til ubetinget fengsel, ikke kan ordnes med konfliktråd. Ordningen må også basere seg på frivillighet og enighet mellom partene.

- Konfliktråd vil bety en rask behandling.
- Konfliktråd vil bety en avlastning for politi og domstoler.
- Konfliktråd vil på lengre sikt kunne føre til innsparinger på sosialbudsjettet.
- Konfliktråd vil også være en god reaksjonsform overfor den som har brutt loven.

Men skal vi få disse positive virkningene, er det viktig at loven utformes slik at det stimuleres til bruk av konfliktråd. Derfor mener jeg denne ordningen må unntas skatte- og avgiftsplikt. Hvis den som er påført skade, må betale arbeidsgiveravgift ved å ordne saken i konfliktråd, tror jeg ikke det blir så attraktivt.

Ettersom dette er en del av rettspleien, mener jeg også, som flertallet i komiteen, at staten må ta de økonomiske forpliktelsene, mens den administrative delen blir lagt til kommunene, da den grunnleggende ideen jo er å bringe konfliktene til løsning i lokalsamfunnet.

En straffesak som overføres til megling i konfliktråd, skal etter lovforslaget ikke registreres i bøte- eller strafferegistret. Dette mener jeg er svært viktig, da det vil gjøre konfliktrådsløsning mindre belastende for lovbryteren enn en vanlig straffesak.

Den primære hensikt med en reaksjon skal jo ikke være straff for straffens egen del, men at forholdene skal bedres på lang sikt både for det enkelte menneske og samfunnet som helhet. Ved overføring av en straffesak til megling i konfliktråd får den som har brutt loven, på en konkret måte ta konsekvensen av sin handling. Ved at han eller hun på denne måten blir vist den tilliten at de skal få mulighet til å ordne opp for seg, mener jeg at konfliktråd også vil fungere som en dytt i ryggen mot en bedre framtid der en kriminell løpebane unngås.

Statsråd Kari Gjesteby: Jeg synes det er gledelig at vi har bred politisk enighet om konfliktrådsordningen. Som kjent ble proposisjonen fremmet under den forrige regjering, men også denne regjering mener at konfliktrådsordningen bør lovreguleres. Jeg har notert meg at justiskomiteens innstilling i all hovedsak bevarer intensjonene bak ordningen slik den er praktisert i dag, og slik den er foreslått regulert i Ot.prp. nr. 56 for 1989—90.

Saksordføreren har allerede gjort rede for hovedtrekkene i ordningen. La meg likevel kort få gjenta de viktigste formålene med konfliktrådsordningen:

- Det er å styrke lokalsamfunnets mulighet til å ta seg av lettere lovbrudd ved egen hjelp og gi konfliktene tilbake til folket uten at dette medfører svekking av rettssikkerheten.
- Det er å behandle små saker enkelt og hurtig og med en reaksjon som er rask og konkret i forhold til handlingen som er begått, og i den forbindelse øke muligheten for skadelidte for et raskt erstatningsoppgjør.
- Det er å la partene i en konflikt gjøre opp seg imellom ved hjelp av megler. Dette kan virke forebyggende mot gjentakelser og gjensidige fordommer.
- Det er å la offeret få delta aktivt i å løse saken.
- Det er å gi lovbryteren et alternativ til andre aktuelle reaksjonsformer, en reaksjonsform som ikke medfører en plett på rullebladet.

Konfliktrådsordningen ble, som kjent, innstiftet som en forsøksordning i Lier kommune i 1981. I 1983 forelå evalueringsresultatene fra denne forsøksordningen. På grunnlag av disse resultatene oppfordret Sosialdepartementet kommunene til å gå i gang med konfliktråd.

Det kan være naturlig å spørre hvorfor konfliktråd nå foreslås lovregulert. Hensynene kan deles i tre:

- å avklare uklare punkter i dagens ordning,
- å gi uttrykk for at ordningen skal være et permanent strafferettslig institutt,
- å stimulere til økt bruk av konfliktråd.

Det er ikke meningen med utkastet til lov om megling i konfliktråd å frata partene den mulighet de allerede i dag har til å bringe saken direkte inn for konfliktrådet, uten å bringe inn politi eller påtalemyndighet. Også formålsbestemmelsen i § 1 i lovutkastet markerer klart at muligheten fortsatt skal holdes åpen for saksinntak gjennom andre kanaler enn påtalemyndigheten.

En grunntanke bak ordningen er at en konfrontasjon mellom gjerningsmann og offer vil kunne få gjerningsmannen til å tenke nøyere gjennom at det han har gjort, har gått ut over et annet menneske. Gevinsten ved konfliktrådsordningen ligger derfor antakelig litt fram i tid, etter at ordningen har fungert på landsplan en tid. Jeg understreker i denne forbindelse at det er viktig at politiet tar på seg arbeidet med å oversende flest mulig saker til konfliktråd. Dette gjelder selv om den enkelte sak kanskje kunne vært løst raskere fra politiets side ved et forelegg eller en påtaleunnlatelse. Vi må regne med at konfrontasjonen med offeret har en bedre virkning på gjerningsmannen enn disse andre reaksjonene

har. I denne sammenheng er det av stor betydning at riksadvokaten har et så positivt syn på konfliktråd som han har.

Innstillingen er i hovedsak i samsvar med proposisjonen. Jeg har imidlertid merket meg at komiteens flertall er kommet til at ordningen skal være en del av rettspleien og en statlig oppgave, og at staten skal dekke utgiftene til konfliktråd. Jeg har også merket meg at komiteen ønsker en noe annen oppnevningsform for meglerne.

Til slutt vil jeg understreke at konfliktrådet er en plante som ennå ikke er fullvokst. Loven må derfor tolkes med det siktemål å tilpasse ordningen til de praktiske behov til enhver tid.

Eva R. Finstad: Jeg skal begynne med et par sitater:

«Jeg er veldig glad for at konfliktrådet finnes. For det første fikk jeg meg en lærepenge for livet og slapp å få et rulleblad hos politiet.»

«De som har begått en kriminell handling bør tas mye hardere første gangen, slik at det ikke gir mersmak.»

Dette er sitater fra to gjerningspersoner som har fått sine saker opp for Kristiansand konfliktråd. Sitatene sier noe om hva man ønsker å oppnå, og som man i svært mange tilfeller greier å oppnå.

Det vi lovfester i dag, er en gjenfødelse av den gamle lensmannsmetoden. Når noen kranglet og eventuelt forvoldte noen skade, meglet lensmannen mellom partene og kom fram til avtaler som var egnet til å bilegge striden. Det er akkurat det som skjer i et konfliktråd. Men lensmennene fungerer ikke lenger slik, og derfor er det grunn til å instituere lignende ordninger.

Forsøket som ble startet opp i 1981, var tenkt som et alternativ til fengsel for ungdom. I stedet for anmeldelse og etter lang tid en beskjed til ungdommen om påtaleunnlatelse, dvs. at saken var henlagt, ønsket man å konfrontere gjerningsmannen med offeret og gi ungdommen en sjanse til å gjøre opp for seg. Det handler i virkeligheten om å ansvarliggjøre ungdom. Dette er en reaksjon man skal være klar over.

Det kan være riktig, slik noen hevder, at uansett konfliktråd er det for de fleste ungdommers vedkommende et engangsfenomen når de forøver skade. Derfor skulle man ikke kunne tillegge konfliktrådet all æren for at ungdommene ikke begår flere forseelser. Men det ungdom opplever ved en konfliktrådsløsning, er i ethvert tilfelle ansvarsoppbyggende og positivt og kan ha stor betydning for ungdommen videre i livet. Dessuten tror jeg slike menneskelige løsninger kan ha gode virkninger i lokalsamfunnet.

Det er foretatt en evaluering av konfliktrådsordningen, der man konkluderte med at konfliktrådene var en fiasko. Dette ble slått opp i avisene, og førte til protester fra mange som arbeidet med konfliktråd og ikke kjente seg igjen i evalueringen. Jeg synes det kan være interessant å se på hvorfor man konkluderte med at konfliktrådsløsningen var en fiasko. Ved å studere rapporten finner man ut at det ikke er konfliktrådsløsningen i seg selv som betegnes som mindre vellykket, men mangelen på rutiner for å få benyttet konfliktrådet.

Når bare vel 50 av 80 konfliktråd i kommunene betegnes som vellykket, er det flere grunner til det. Det er for det første mangelen på saker. Politiet henviser ikke saker. Det andre er at sakene er for små. Det henger også sammen med hva som blir henvist til konfliktrådet. Det tredje er benevnt som dårlige rutiner, som kan tyde på mangel på en heltidsansvarlig til å styre det hele. Men alt dette er feil ved selve gjennomføringen, og ikke ved konfliktrådsideen som sådan. Og det viser egentlig at det er behov for å lovfeste konfliktrådsordningen slik vi gjør i dag. Derved vil konfliktrådet bli tilsendt flere saker og passende saker.

Samtidig trengs det opplysning for å gjøre konfliktrådet mer kjent og gi det status. Derfor har jeg prøvd å få fram det faktum at evalueringsrapportens negative del går på dårlig organisasjon og ikke på konfliktrådsløsningen som sådan. Jeg går for øvrig ut fra at opplæringssenteret for konfliktråd skal fortsette sin opplæring for kommunene. Ved at kommunene blir pålagt å opprette konfliktråd, enten alene eller sammen med andre kommuner, settes det krav til rutiner. Men departementet har lagt til grunn at den enkelte kommune skal kunne stå fritt til å kunne tilpasse ordningen til lokale forhold. Jeg mener dette er viktig.

Hittil har man sett at vellykketheten i de forskjellige kommuner ikke er avhengig av en bestemt måte å organisere seg på. Kommunene i Norge er svært forskjellig, og det bør vi tillate. Det er viktig at kommunene kan samarbeide om konfliktrådet. Alle behøver ikke ha sitt eget konfliktråd, men alle skal ha tilgang til det. Men det synes å være viktig at det er en person som har ansvaret for konfliktrådet på heltid.

Ordningen vil nok alltid være avhengig av ildsjeler, særlig i oppbyggingsfasen, før man har funnet sin form. Men også senere, for å sørge for at ordningen ikke blir byråkratisk.

Det har vært diskutert hvorvidt ordningen

skal være statlig eller kommunal. Jeg mener det er naturlig at det er en kommunal ordning, idet en skal la konfliktene løses i lokalsamfunnet.

Komiteen har delt seg i synet på økonomisk oppgjør. Jeg forstår flertallets ønske om å sikre konfliktrådene penger ved en refusjonsordning. Jeg har ikke sterke følelser overfor betalingsmåten. Det viktigste er at en får ordningen til å fungere. Men jeg mener likevel at det hadde vært riktigere å gi pengene til kommunen som en del av overføringene fra staten, ikke minst fordi jeg ser faren ved et byråkratisk betalingssystem.

En av grunnene til det er at en ved samtaler og høringer med konfliktråd oppdager at det flere steder også drives forebyggende arbeid i form av oppsøking av miljøer, både med orientering om konfliktrådet og en konfliktrådsløsning mellom ungdom og andre allerede mens en konflikt er på et svært lavt trinn. Dette kan ikke telles med som sak, og man kan derfor risikere at slikt arbeid faller utenom betalingsordningene. For øvrig er jeg helt enig med komiteen i måten å velge meglere på. Jeg mener også det er viktig at konfliktrådsløsningen brukes for ungdom under 15 år.

For konfliktrådene tror jeg at en lovfestet ordning slik den er lagt fram av tidligere justisminister Else Bugge Fougner, var et være eller ikke være for konfliktrådsløsninger i fremtiden, delvis på grunn av økonomien, men mest fordi denne måten å løse konflikter på må tas med i betraktning bl.a. av politiet.

Jeg har siden starten i 1981 hatt svært stor tro på ordningen. De fleste ungdommene som behandles i konfliktråd, er tilfreds med løsningen fordi den er direkte og konkret.

Og dersom man greier å snu en utvikling hos bare én ungdom, sparer en både ungdommen og familien for vonde opplevelser og ødelagte liv, og samfunnet spares for millioner av kroner.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om megling i konfliktråd.

I.

Lov om megling i konfliktråd

Kapittel I. Generelle bestemmelser

§ 1. Konfliktrådet har til oppgave å megle i tvister som oppstår på grunn av at en eller flere personer har påført andre en skade, et tap eller en annen krenkelse.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 2. Alle kommuner skal ha konfliktråd.

Der forholdene ligger til rette for det, kan flere kommuner opprette konfliktråd i fellesskap.

Staten dekker utgiftene til konfliktrådet.

Presidenten: Høyre har her varslet at de vil stemme imot § 2 tredje ledd. Det voteres over paragrafens første og annet ledd.

Votering:

Komiteens innstilling til § 2 første og annet ledd bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over paragrafens tredje ledd.

Votering:

Komiteens innstilling til § 2 tredje ledd bifaltes med 51 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.16.40)

Videre var innstillet:

§ 3. Det oppnevnes konfliktrådsmeglere for hver kommune. Meglerne oppnevnes av en representant utpekt av kommunestyret/kommunestyrene, en representant fra politiet og konfliktrådskoordinatoren. Oppnevnelsen gjelder for en periode på 4 år.

Nærmere regler om konfliktrådenes organisasjon og saksbehandling fastsettes av Kongen.

§ 4 Vervet som megler i konfliktrådet er frivillig. Personer som har fylt 25 år, og som er vederheftige og valgbare ved kommunale valg, kan oppnevnes.

Utelukket fra oppnevning er den som i løpet av de siste fem årene forut for oppnevningen er idømt betinget frihetsstraff, eller er idømt ubetinget frihetsstraff og ikke er løslatt, på prøve eller endelig, innen ti år forut for oppnevningen.

§ 5. Megling i konfliktrådet krever partenes samtykke. Det kreves videre at de i all hovedsak er enige om det saksforholdet tvisten gjelder.

§ 6. Megling foretas som regel i den kommunen hvor den påklagede bor eller oppholder seg.

§ 7. Partene må møte personlig i meglingsmøtet.

Hvis den skadelidte er et foretak, kan en person i foretakets tjeneste møte på dets vegne.

Partene kan ikke møte med fullmektig. Konfliktrådet kan tillate at partene lar seg bistå i meglingsmøtet av en myndig person som ikke er advokat.

§ 8. I den enkelte sak settes konfliktrådet med én megler. Megleren avgjør om den avtalen partene kommer fram til, skal godkjennes.

§ 9. Forvaltningsloven gjelder for konfliktrådenes virksomhet.

Når konfliktrådet avviser en sak eller nekter å godkjenne en avtale, plikter rådet å gi begrunnelse etter reglene i forvaltningsloven §§ 24 og 25.

§ 10. Taushetsplikten etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder også partenes navn, fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Brudd på taushetsplikten straffes etter straffeloven § 121.

Kapittel II. Særlig om behandlingen av straffesaker

§ 11. Når påtalemyndigheten har overført en straffesak til megling i konfliktrådet etter straffeprosessloven § 71 a, skal konfliktrådet ta saken under behandling så snart som mulig.

§ 12. Dersom en part er under 18 år, må også vergen samtykke i at saken blir overført til konfliktrådet.

Vergen skal varsles om meglingsmøtet og har rett til å være til stede. Dersom vergen ikke kan eller vil ivareta partens tarv i saken, skal hjelpeverge oppnevnes etter vergemålsloven § 16.

§ 13. Hvis partene blir enige om en avtale, settes denne opp skriftlig.

En avtale som forutsetter en ytelse til den skadelidte, skal fastsette omfanget av ytelsen og forfallstid. Det skal videre fastsettes om avtalen representerer det endelige oppgjør mellom partene.

Er en part umyndig, må avtalen godkjennes av vergen.

§ 14. Dersom avtalen i urimelig grad favoriserer den ene av partene, eller er uheldig av andre tungtveiende grunner, skal megleren nekte å godkjenne avtalen. Ellers avsluttes meglingen med at megleren skriftlig godkjenner avtalen.

Hver av partene kan trekke seg fra avtalen ved å gi beskjed til konfliktrådet innen en uke etter at den er godkjent av megleren. Dette gjelder likevel ikke en avtale som er oppfylt. Megleren skal opplyse partene om denne adgangen.

§ 15. Når meglingen er avsluttet, skal konfliktrådet sende sakens dokumenter til påtalemyndigheten med opplysning om at det er inngått en godkjent avtale mellom partene.

Påtalemyndigheten skal varsles hvis den siktede bryter avtalen.

Når avtalen er oppfylt, skal konfliktrådet sende en bekreftelse om dette til påtalemyndigheten.

§ 16. Er en sak overført til konfliktrådet og avsluttet med godkjent avtale, kan påtalemyndigheten åpne strafforfølging på ny bare dersom den siktede bryter avtalen vesentlig.

§ 17. Avgjørelse om overføring av en straffesak til megling i konfliktrådet skal ikke registreres i bøte- eller strafferegisteret.

II.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det kan bestemmes at forskjellige deler av loven skal settes i kraft til ulike tider i forskjellige deler av landet.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Innst. O. nr. 23, jf. Ot.prp. nr. 19)

Presidenten: Thorhild Widvey, ordfører for saken.

Ole Johs. Brunæs: Jeg heter Ole Brunæs, men det går bra.

Noen ord på vegne av saksordføreren, som er medlem av Lagtinget.

Det foreliggende lovendringsforslag er en oppfølging av Stortingets behandling av St. meld. nr. 61 for 1989—90 om integrering av flyktninger og personer med oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.

Endringen innebærer for det første at § 16 i lov om sosial omsorg oppheves. Denne paragrafen hjemler statlig refusjon av sosialhjelputgifter til flyktninger og asylsøkere uten tidsbegrensing. Stortingsflertallet har tidligere sluttet seg til at denne refusjonsordning erstattes av et femårig integrasjonstilskudd til kommunene. Dette innebærer større frihet for kommunene i valg av virkemidler og ansvar for de midler som brukes.

Når det gjelder flyktningbarn og asylsøkende barn som kommer til landet uten foreldre, opprettholdes imidlertid den statlige refusjonsordningen i § 63 siste ledd i lov om barnevern. Begrunnelsen er at disse barna er i en så utsatt livssituasjon at man anser dem for best sikret ved at refusjonsordningen opprettholdes.

Partene i Stortinget hadde noe ulikt syn på lovendringene, som det fremgår av Innst. S. nr. 49 for 1990—91 til St.meld. nr. 61 for 1989—90, som også sosialkomiteen viser til i dagens innstilling.

Jeg anbefaler med dette Odelstinget å vedta komiteens forslag til lovvedtak.

Presidenten: Presidenten vil be Ole Johs. Brunæs om unnskyldning for denne sammenblanding av navn. Til presidentens unnskyldning kan kanskje anføres at presidenten iallfall var i tvil — ikke om det maskuline ved personen, men om muligheten for noe maskulint i det navnet presidenten refererte.

Marie Lovise Widnes: Det er under tvil at SV har slutta seg til endringane i lov om sosial omsorg og lov om barnevern som denne proposisjonen omfattar. Alle ordningar kan misbrukast, og kommunane er vel ikkje så velutstyrte med kontrollapparat at det ikkje kan vere skeivfordeling og uheldige tilhøve. Men refusjonsordningane og tilskotsordningane som har gjeldt til no, var vel i si tid såpass romslege at dei skulle oppmuntre kommunane til å ta imot flyktningar og asylsøkjarar — kommunar der motstand, framandredsel og reine rasefordomar kanskje gjorde at ein var skeptisk til å ta imot desse menneska. Men slikt endrar seg med åra, og i takt med at våre nye landsmenn faktisk av fleire og fleire vert godtekne som innbyggjarar i små bygdesamfunn utover landet, vert samfunnet meir restriktivt og mindre venlegsinna både i sin innvandringspolitikk og i dei sosiale ordningane som skal sikre dei som alt er her, tryggleik og eit meingsfylt liv.

No skal det altså effektiviserast og sparast inn. Det kan tykkjast rettferdig at vilkåra skal vere like for alle, men eg er likevel noko fortenkt. Kommunar med store utgifter og små inntekter skjer så altfor lett ned på stønaden til dei svake. Flyktningar og asylsøkjarar har låg status og treng oftare sosial stønad enn gjennomsnittet av det norske folk. Når gulrota vert borte, reddast eg for resultata. Mange av dei såkalla innsparingsordningane og effektiviseringane som er sette i verk på andre område, har mindre spareeffekt enn det som var tilsikta. Eg kan nemne eit døme: nedskjeringa på midlane til morsmålsundervisning og vedtaket om at asylsøkjarar ikkje får morsmålsundervisning i primærmottaka. Det gjer tilværet for asylsøkjarar og flyktningar til eit tilvære i fullstendig passivitet, og for dei som får opphaldsløyve, vil det gå svært lang tid før dei har tileigna seg så mykje kunnskap og språk at dei er arbeidsføre. Eg trur at vinsten på lengre sikt vert svært liten.

Resultata av desse nye reglane veit vi heller ikkje noko om enno. Personleg er eg skeptisk til at positiv særhandsaming av små grupper litt etter kvart vert avvikla. Når eg tok ordet her, var det for å be om at det vert følgt nøye med i framtida korleis desse lovendringane slår ut i det praktiske liv. Eg vil tru tida no snart er komen då vi må få ei evaluering av regelverket, ei undersøking av innvandrarars levekår i Norge, og eg vil derfor oppmode departementet og statsråden om å førebu ei slik undersøking.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er slutt.

Presidenten vil be representantene innta sine plasser. Presidenten er noe i tvil om vi har det nødvendige antall representanter i salen, så presidenten vil be representantene trykke på for-knappen.

Voteringstavlene viste at 55 representanter var til stede i salen.

Presidenten: Vi ser at presidentens mistanke var vel begrunnet. Presidenten må ha 62 representanter til stede i salen, så presidenten vil be forsamlingen vente til flere kolleger er kommet.

— — —

Presidenten: Presidenten vil igjen be om at representantene trykker på for-knappen.

Voteringstavlene viste at 68 representanter var til stede i salen.

Presidenten: Presidenten registrerer at vi nå er tilstrekkelig mange til å ta saken opp til votering.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern.

I.

I lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg gjøres følgende endring:

§ 16 oppheves.

II.

I lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern gjøres følgende endringer:

§ 63 siste ledd skal lyde:
Etter nærmere regler som fastsettes av departementet refunderer staten kommunenes utgifter *for flyktningebarn* og asylsøkende barn som er kommet til landet uten foreldre.

§ 65 a nr. 1 tredje ledd skal lyde:
Staten refunderer fylkeskommunens utgifter til forpleining av barn i de tilfelle som er nevnt i § 63 siste *ledd*.

§ 65 a nr. 2 tredje ledd skal lyde:
Staten refunderer kommunenes utgifter i den utstrekning det følger av *denne* lovs § 63 siste ledd.

III.

Loven trer i kraft straks og gis virkning fra 1. januar 1991.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4

Referat

1. (58) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover
   2. lov om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (renter og gebyr)
   3. lov om endring i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen
   4. lov om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering
   5. lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
   6. lov om endring i lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven)
   7. lov om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene
   8. lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)
   9. lov om endring i lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven)
   10. lov om opphevelse av lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger. Ikraftsetting og overgangsbestemmelser
   11. lov om endring i lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven)
   12. lov om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven) Ikraftsetting og overgangsregler
   13. lov om endring i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven)
   14. lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)
   15. lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen
   16. lov om endring i lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond

17. lov om endring i lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter

— og at lovvedtakene er sendt Kongen.

2. (59) Statsministerens kontor melder at lov om endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (innkreving av bøter, erstatning m.v.) og lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. (begjæring om fullbyrdelse av bøter) — er sanksjonert under 2. november 1990.
3. (60) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering
   2. lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
   3. lov om endring i lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven)
   4. lov om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene
   5. lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)
   6. lov om endring i lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven)
   7. lov om opphevelse av lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger.
   8. lov om endring i lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven)
   9. lov om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven) Ikraftsetting og overgangsregler
   10. lov om endring i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven)
   11. lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)
   12. lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen
   13. lov om endring i lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond
   14. lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
   15. lov om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker
   16. lov om endring i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen
   17. lov om reklame i kringkasting m.v.
   18. lov om endringer i sameloven av 12. juni 1987 nr. 56, grunnskoleloven av 13. juni 1969 nr. 24 og domstolloven av 13. august 1915 nr. 5
   19. lov om endringer i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank
   20. lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover
   21. lov om endring i lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter

   — er sanksjonert under 21. desember 1990.

   Enst.: Nr. 1—3 vedlegges protokollen.
4. (61) Lov om Statens Banksikringsfond (Ot. prp. nr. 20 for 1990—91)
5. (62) Lov om endringar i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av prisar, utbyte og konkurranseforhold (Prislova) (Ot.prp. nr. 21 for 1990—91)
6. (63) Skattefri ulempegodtgjøring (Ot.prp. nr. 22 for 1990—91)

   Enst.: Nr. 4—6 sendes finanskomiteen.
7. (64) Lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Ot.prp. nr. 23 for 1990—91)

   Enst.: Sendes kommunal- og miljøvernkomiteen.

Møtet hevet kl. 14.30.

Møte tirsdag den 12. februar kl. 14.05

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 11):

1. Innstilling frå justiskomiteen om lov om endringar i straffelova m.v. (samfunnsteneste) (Innst. O. nr. 22, jf. Ot.prp. nr. 72 for 1989—90)
2. Referat

Sak nr. 1

Innstilling frå justiskomiteen om lov om endringar i straffelova m.v. (samfunnsteneste) (Innst. O. nr. 22, jf. Ot.prp. nr. 72 for 1989—90)

Olav Akselsen (ordførar for saka): Eg vil først få lov å retta opp ein feil i innstillinga på side 5 spalte 2, i avsnittet som tek til med «Komiteen sitt fleirtal». I tredje line står det «minkar». Der skal det i staden stå «aukar». Det er eitt ord som er feil.

Sjølv om denne saka ikkje har skapt dei heilt store politiske bølgjene, er det eit historisk vedtak som Odelstinget i dag er blitt invitert til å gjera. Lovfesting av ein ny straffereaksjon er ikkje noko ein gjer kvar dag. Dersom Odelstinget følgjer komiteen sitt råd, vil samfunnsteneste i dag bli ei hovudstraff på line med bøter og fengsel.

I Arbeidarpartiet ser me svært positivt på denne reforma. Det har lenge vore eit ønske om å finna eit reelt alternativ til fengsel. Det er ikkje til å leggja skjul på at eit fengselsopphald kan ha negative skadeverknader. Særleg gjeld dette for unge lovbrytarar. Fengsel er også ein svært ressurskrevjande straffereaksjon.

Samtidig må samfunnet ha høve til å reagera dersom nokon set seg utover lover og reglar. Samfunnsteneste er då etter vår meining eit godt alternativ. I dag er det òg slik at ein del personar m.a. på grunn av lange fengselskøar må venta svært lenge på soning. I mange tilfelle har desse etablert seg med jobb og familie i mellomtida og lagt den kriminelle løpebanen bak seg. Eit soningsopphald kan ofte vera med på å bryta den positive utviklinga som desse personane har kome inn i.

Ved auka bruk av samfunnsteneste vil det vera fleire som får gjort opp for seg samtidig som dei òg kan skjøtta andre oppgåver i samfunnet, f.eks. gå i jobb. Dette vil vera klart positivt både for den straffedømde og for samfunnet.

Frå Arbeidarpartiets side vil me likevel presisera at samfunnsteneste skal vera ein straffereaksjon som følest byrdefull og skal bli oppfatta som ei reell straff for den domfelte. Dei domfelte må òg vita at det får konsekvensar dersom dei bryt vilkåra som er sette. Det er derfor svært viktig at ein har ei god og tett oppfølging av den enkelte som er dømd til samfunnsteneste. Det er òg viktig at ein reagerer straks dersom nokon bryt vilkåra.

Eit av argumenta for innføring av samfunnsteneste er at det er ei mindre ressurskrevjande avstraffing, og at det vil frigjera plass i fengsla, noko som igjen vil vera med og redusera soningskøane. Det er då viktig at me ikkje steller oss slik at me flyttar køane, slik at ein i staden for å venta på fengselsplass må venta på å få avtena samfunnsteneste. Stortinget si påplussing i forhold til den borgarlege regjeringa sitt forslag til budsjett for KIF har sett ein betre i stand til å møta den utfordringa som me no går mot. Skulle det bli behov for auke òg i framtida, kan me likevel seia at dette vil vera ei lønsam reform.

Det har kome enkelte reaksjonar frå fagleg hald på ein del av dei merknadene som komiteen har hatt. Eg finn det derfor nødvendig å presisera at samfunnsteneste i all hovudsak skal vera eit alternativ til fengsel utan vilkår. Allereie i dag er det likevel slik at ein har ein glidande overgang mellom dom på vilkår og dom utan vilkår. Det er denne fleksibiliteten komiteen sitt fleirtal har gjeve si tilslutning med sin merknad.

I Arbeidarpartiet er me innforstått med at dom på vilkår ikkje alltid fungerer slik som ein ønskjer, og at heile denne ordninga kanskje burde vore teken opp til drøfting. Men det er ei heilt anna sak, og samfunnsteneste er ikkje den medisinen som skal til for å lækja denne ordninga. Derfor gjentar eg: Samfunnsteneste er tenkt som eit alternativ til fengsel utan vilkår.

For at samfunnstenesteordninga ikkje skal koma i miskreditt alt frå starten, er det nødvendig at den domfelte er eigna til slik soning. For å sikra at det er slik, og for å få talet på brot så lågt som råd, må ein vurdera om den domfelte er skikka til samfunnsteneste.

Det er òg viktig at Kriminalomsorg i frihet, som har ansvar for gjennomføring av samfunnstenesta, kjem inn på eit tidleg stadium i utviklinga.

Heldigvis er det stor semje om lovfestinga av denne ordninga. Komiteen er stort sett einig om dei merknadene som er skrivne. Unntaket er Framstegspartiet. Eg veit ikkje kor mykje tid ein skal bruka på Framstegspartiet sine synsmåtar, men ein kan vel seia at desse merknadene er i velkjent Framstegspartistil.

Eg trur alle er einige om at det er ei byrde i seg sjølv å vera arbeidslaus. Men som om det

ikkje er nok, vil altså Framstegspartiet no gjera det straffbart eller i alle tilfelle straffeskjerpande å vera utan jobb. Framstegspartiet ønskjer nemleg å auka rammene for samfunnstenesta. Eg vil gjerne sitera litt frå Framstegspartiet sine merknader i innstillinga på side 6:

«... fordi retten skal få større muligheter til å variere straffen f.eks. utifra om den straffedømte er arbeidsledig og driver dank, eller om han er i fullt arbeid.»

Eg vil på det sterkaste ta avstand frå den haldninga til dei arbeidslause som etter mi meining kjem fram i dette sitatet. Eg vil òg seia at det ville vera svært uheldig dersom ein no skulle byrja å ha eigne lovreglar for dei arbeidslause. Dette ville vera eit signal om at ein har gjeve opp å nå målet om full sysselsetjing igjen. Vidare vil me frå Arbeidarpartiet si side peika på at det må vera alvoret i brotsverket som avgjer lengda på ein dom, og ikkje livssituasjonen til lovbrytaren.

Framstegspartiet sitt syn bryt med prinsippet om likskap for lova. I dag er det dei arbeidslause som skal få ekstra straff. Kven det blir i morgon, kan ein berre stilla seg spørsmål om. Dette er ei farleg utvikling, som eg på det sterkaste vil ta avstand frå.

Med desse merknadene vil eg oppmoda Stortinget om å stemma for innstillinga.

Presidenten: Den rettelse som Olav Akselsen har lagt fram, vil bli foretatt.

Arild Hiim: Bruk av samfunnstjeneste som straff i tilfeller hvor fengsel ellers hadde vært eneste utvei, har gitt gode resultater til nå. Derfor har også en enstemmig komite støttet Syse-regjeringens forslag om å gjøre ordningen, som til nå har hatt karakteren av forsøk, permanent. Samtidig gjøres ordningen til et selvstendig straffealternativ.

Nettopp dette med at det skal være et selvstendig alternativ, har fått flertallet i justiskomiteen til å poengtere at samfunnstjeneste også kan idømmes i enkelte tilfeller hvor det i dag ellers kunne ha blitt idømt kun betinget fengsel.

Jeg har merket meg noen protester fra enkelte hold mot dette. Jeg må medgi at jeg ikke finner protestene eller innvendingene godt nok begrunnet til å rokke ved den viktigste del av begrunnelsen som ligger bak vår tilslutning til flertallets forslag.

For det første er den prinsipielle anerkjennelse av samfunnstjeneste som et selvstendig straffealternativ av tvilsom verdi dersom den i enhver sammenheng kun oppleves som fengslenes sikkerhetsventil — grei å ty til når køene er for lange — eller som en alminnelig metode for å redusere bruken av fengsel.

Samfunnstjeneste må ha sin viktigste begrunnelse i å være riktigste reaksjon for den domfelte, hensett til samfunnets syn på straffverdigheten av forbrytelsen og hensett til virkningen som dommen og soningen av den valgte straff vil ha for den domfelte. Jeg er her helt enig med saksordføreren i at når det er muligheter for det, kan også det å unnlate å måtte møte alt det fengselet også har med seg av negativt, nettopp ha en slik positiv virkning for den domfelte. Men da må ikke ordningen komme i diskreditt ved at samfunnstjeneste oppfattes som en lettvint og urimelig billig reaksjon hensett til alvoret i handlingen. Dette stiller krav til rettsapparat og påtalemyndighet. Det stiller også krav til konsekvens og kontroll med hensyn til gjennomføringen av den idømte tjeneste. Den må også oppfattes som byrdefull i og med at den er ment å skulle være en straff.

Jeg er også enig i og ser det vesentlige argumentet knyttet til å ha trusselen om avsoning av en ubetinget fengselsstraff som riset bak speilet når man har idømt samfunnstjeneste. Jeg forstår likevel ikke skepsisen mot å anvende samfunnstjeneste i tilfeller som ikke åpenbart ville gitt ubetinget fengsel. For det første er det slik at i mange, mange saker som står for domstolen, er det vanskelig å finne det selvfølgelige. Det vet jeg etter nærmere ti års praksis som aktor. Tvilen kan vel ha ført til at domstolen har valgt en betinget dom i stedet for en ubetinget. Muligheten for nå å idømme samfunnstjeneste kan vel føre til at den nye straffeformen velges i tilknytning til en ubetinget fengselsstraff og slik sett kanskje også ved det øke antallet.

Men flertallet i komiteen ønsket også å holde åpent for at samfunnstjeneste i enkelte tilfelle — jeg understreker at hovedregelen er at det skal dreie seg om tilfeller med ubetinget fengsel — kunne bli valgt i tilknytning til en betinget fengselsstraff. Jeg vil også vise til komiteens merknader i den anledning, og kan egentlig ikke helt slutte meg til saksordførers presisering, at dette er et alternativ til ubetinget fengselsstraff. Det er et alternativ til fengsel. Grunnen til dette er prinsipielt knyttet til at samfunnstjeneste skulle være et selvstendig alternativ.

For det andre — og det synes jeg også det er grunn til å merke seg — at det at samfunnstjeneste skulle benyttes og knyttes til betinget fengsel, skulle føre til større fare for press på fengslene enn nå, har jeg egentlig litt vanskelig for å se. Skulle behovet for å utnytte muligheten i tilknytning til betinget fengselsstraff være så stort, ja da hadde en

vel også stått seg på å gi en slik mulighet i enkelte tilfeller. Det har altså ikke vært komiteens tro. Vi har trodd at det kan være aktuelt kun i særlige enkelte tilfeller. Men for det andre forteller det oss nettopp at instituttet med betinget fengsel åpenbart var kommet ut av kurs, for det er slik at brudd på vilkår ikke fører til at man i så fall må sone straffen sånn som egentlig vilkårene var forutsatt overholdt for å kunne unngå soning. Jeg stiller meg derfor skeptisk til den argumentasjonen som går på at nå får man brått en ordning hvor så å si forutsetningen for betinget fengsel virker. Jeg minner også om at det å skulle sone i tilfelle man bryter den ilagte dom på samfunnstjeneste, er ingen større selvfølge enn om man bryter vilkårene knyttet til betinget fengsel. Det forutsetter også en rettslig prøving. Jeg ser altså ingen fare som skulle tilsi at man unntok det som ellers hadde vært en selvfølge med et selvstendig straffealternativ, nemlig at det kun skulle kunne anvendes i tilfeller hvor det ellers skulle blitt gitt ubetinget fengsel.

I det jeg nå har sagt, ligger også en erkjennelse av behovet for å finne ut så godt som mulig hva som er best for den enkelte. Vi har alle forutsatt slike vurderinger, men vi har altså valgt fra komiteens side å peke på at vi ikke må få et så byråkratisk forhold til dette at man også skal gå til omfattende undersøkelser når det åpenbart ville være unødvendig. Dette overlater vi til apparatets eget skjønn og har tillit til at man vil foreta de undersøkelser som er nødvendig, men vi poengterer at vi vil anse det for å være nødvendig i det alt overveiende antall tilfeller nettopp for å kunne foreta avveiningen av hva som antas å være mest hensiktsmessig for den enkelte. Det må ikke være slik at det skal være et pålegg om å gjøre det der det åpenbart også er unødvendig.

Vi har fra Høyres side stilt oss noe tvilende til de økonomiske behovene knyttet til denne reformen. Flertallet har ved budsjettbehandlingen sørget for at rammene skal være tilstrekkelig til å greie dette, og etter vår oppfatning mer til enn det man hadde forutsatt da dette forslaget i sin tid ble fremmet.

Terje Nyberget: Vi ser med stor forventning fram til å ta i bruk samfunnstjeneste i større omfang. At denne alternative soningsformen ikke har de fulle negative bivirkninger som fengselsstraff har, gjør at denne type straffereaksjon er til nytte totalt sett i samfunnet. Samtidig vil den være av større oppbyggende karakter for dem det gjelder. Denne form for straffereaksjon vil også være mindre ressurskrevende for samfunnet, samtidig som skadelidte, der hvor denne finnes, i sterkere grad vil føle at forbryter gjør opp for seg der hvor samfunnstjeneste direkte er rettet mot den det gjelder.

Men vi må, som hele komiteen også er enig i, være klar over at denne form for straffereaksjon har en svakere allmennpreventiv virkning. Dette krever at en vurderer nøye de grenser som settes for bruk av samfunnstjeneste. Men selvfølgelig må samfunnstjeneste, sammen med bruk av konfliktråd, få den status som disse nye reformer krever for at de skal virke etter sin hensikt. Derfor må en gjøre det ytterste for at samfunnstjeneste blir en akseptert straffereaksjon i det brede lag av folket. Dette kan bli vanskelig med det flertallet i komiteen legger opp til av dommer som kan komme inn under samfunnstjeneste som reaksjonsform. Fremskrittspartiet mener absolutt at å sidestille samfunnstjeneste med bøter og ubetinget fengselsstraff vil være en feil vei å gå dersom en vil oppnå aksept for samfunnstjeneste som reaksjonsform. Mange vil da etter hvert oppfatte samfunnstjeneste som en straffesvekkelse. Vi ønsker derfor å skjerpe ordningen ved at samfunnstjenestestraffen blir minimum 1 time samfunnstjeneste for hver dag ilagt subsidiært fengselsstraff. Når vi allikevel i prinsippet støtter ordningen, er det fordi vi her ser muligheten til å kombinere straffedømtes eget ønske om å gjøre opp for seg, med den terapi og behandling man får gjennom friere soning og hardt arbeid.

Det må imidlertid ikke stikkes under en stol at den samfunnsarbeidsmodellen det legges opp til her, er en meget mild form for reaksjon. For enkelte kategorier lovbrudd kan dette imidlertid forsvares. Men vi vil på det sterkeste ta avstand fra at uforbederlige vinningsforbrytere, voldsforbrytere og sedelighetsforbrytere skal komme inn under denne ordningen. Derfor er det ønskelig med forskrifter til loven som helt klart begrenser hvilke typer forbrytelser som kan komme inn under ordningen, slik at vi iallfall kan slippe å se drapsmenn og -kvinner komme inn under denne ordningen, slik vi nylig leste i en artikkel i Dagbladet.

Vi er opptatt av at samfunnstjenesteordningen skal være en utvei for de som oppriktig ønsker å komme ut av den situasjonen de selv har brakt seg opp i ved sitt lovbrudd. Ordningen må derfor håndheves strengt, og unnasluntring med den tjeneste som er fastsatt, må det slås hardt ned på. Brytes premissene enten ved at straffedømte unnlater å følge opp de plikter som er pålagt, eller ved at de begår nye forbrytelser, bør vedkommende straks stilles for retten for fastsettelse av fengselsstraff.

Vi vil videre foreslå at maksimumsrammen

Trykt 18/2 1991

(Nyberget)

for antall timer ilagt samfunnstjeneste settes til 800 timer, ikke 360 timer, slik flertallet i komiteen foreslår. Dette for at retten skal få sjansen til å variere straffen i større grad ut fra den straffedømtes situasjon, f.eks. om han er arbeidsledig eller i fullt arbeid. Vi er ikke alene om denne oppfatningen, slik Arbeiderpartiet vil ha det til. Denne tanken støttes også av Straffelovkommisjonen, som uttaler:

> «Ut fra dette» — altså differensiering av straffen «foreslår kommisjonen at maksimumsgrensen settes til hele 800 timer... Kommisjonen vil understreke at hensikten ikke er at lovbrytere som er i arbeid skal kunne idømmes timetall opp mot denne maksimumsgrensen. Men hvis særlige grunner tilsier det, bør det være mulig å idømme et noe høyere timetall enn 240 timer også for denne gruppen.»

På denne bakgrunn vil jeg ta opp Fremskrittspartiets forslag nr. 1, inntatt på side 9 og 10 i innstillingen.

Presidenten: De forslag som det er referert til, er tatt opp.

Lisbeth Holand: Det er en viktig kriminalpolitisk reform vi i dag vil vedta, heldigvis med brei tverrpolitisk støtte. Det er en reform med røtter i kriminalmeldinga fra Inger Louise Valles tid som justisminister.

Vi innfører ikke noe nytt straffealternativ i dag. Forsøk med samfunnstjeneste har vært drevet i Norge sia 1984, fra 1988 har ordninga vært landsdekkende. Det har likevel vært stor forskjell på hvor mye den har blitt brukt i ulike deler av landet. Det vi gjør i dag, er å heve og klargjøre statusen til samfunnstjeneste i strafferettspleien. Loven vil gjøre samfunnstjeneste til en ny hovedstraff på linje med bøtestraff eller fengselsstraff.

Samfunnstjeneste atskiller seg prinsipielt fra fengselsstraff ved at det sentrale elementet i fengselsstraffen er frihetsberøvelse, mens det sentrale i samfunnstjenesten er fritidsberøvelse. Fengsel med sin frihetsberøvelse fremmer usjølstendighet, underdanighet og avhengighet. Samfunnstjeneste øver opp ansvar og virker dermed naturlig rehabiliterende. Den domfelte får ansvar, blir stilt overfor krav og får oppgaver som har positiv betydning for et miljø. Han kan slik få mer positive opplevelser av seg sjøl, og omgivelsene kan også få oppleve at den småkriminelle kjeltringen faktisk kan bidra med positive ting i lokalmiljøet. Slike opplevelser gir grunnlag for et bedre sjølbilde og mer sjølrespekt, og det er ikke å forakte som virkning av en straff.

Jeg har tro på straffereaksjonen. Men det er noen forutsetninger det ikke kan fuskes med, og jeg vil så sterkt jeg kan, understreke det som står i proposisjonen:

> «Det som i praksis har legitimert samfunnstjenesten til nå, er det høye kontrollnivået og en effektiv og konsekvent oppfølging av brudd på tjenesteplikten.»

Det kan ikke understrekes sterkt nok at forutsetningen for at samfunnstjenesten skal ha og beholde troverdighet som en straffereaksjon, er at brudd på arbeidsplikten blir fulgt opp på en restriktiv og konsekvent måte, samt at alvorlige brudd på arbeidsplikten skal føre til krav om omgjøring av samfunnstjenesten til fengsel. Jeg er glad for at det er understreket i proposisjonen med krav om at slike omgjøringssaker skal prioriteres i rettsapparatet.

Jeg har en viss bekymring over at flertallet åpner for å bruke samfunnstjeneste som alternativ til betinget fengsel. Det er også et poeng som de som jobber innenfor sektoren, har uttrykt stor bekymring overfor. Det en kan risikere med det, er at en får en generell straffeskjerpelse, at det som en ellers ville ha blitt idømt betinget fengsel for, vil en hvis en får samfunnstjeneste isteden og begår alvorlige brudd på arbeidsplikten, få ubetinget fengsel for. Det er en klar straffeskjerpelse. Det en da oppnår, er faktisk at køene til fengslene kan øke istedenfor det motsatte. En er kanskje like så redd for at det kan ha den motsatte virkninga, at hvis en innfører samfunnstjeneste som en reaksjonsform istedenfor betinget fengsel, vil det være vanskeligere å få rettsapparatet til å prioritere begjæringa om omgjøring til ubetinget fengsel. Det er i hvert fall den vanlige erfaringa at slikt prioriteres lavt i rettsvesenet. Dette er et poeng der jeg vil be justisministeren følge nøye med. Hvis flertallets forslag i dag blir vedtatt, nemlig at en åpner for at samfunnstjeneste også kan brukes istedenfor betinget fengsel, ber jeg om at det blir nøye fulgt opp at det bare skjer i få, svært spesielle tilfeller, at det blir klart at det skal fungere som en unntaksordning, slik også flertallet understreker er dets mening.

Det andre jeg vil be justisministeren følge nøye med på, er at begjæring om omgjøring av samfunnstjeneste til ubetinget fengsel ved alvorlige brudd på tjenesteplikten virkelig blir prioritert i rettsapparatet.

I forlengelsen av det: Jeg forstår ikke at flertallet i komiteen ikke vil være med på en kommentar om at her må en nøye se etter at Kriminalomsorg i frihet får de nødvendige ressursene til å følge opp ordninga, for hele samfunnstjenesteprosjektet er bygd på at det er god oppfølging. Og her overføres jo nye arbeidsoppgaver til Kriminalomsorg i frihet. De skal finne arbeid, de skal inngå avtalene, de

skal føre kontroll med samfunnstjeneste — en generell økt arbeidsbelastning. Rett nok vedtok flertallet i Stortinget en økning av budsjettrammene til Kriminalomsorg i frihet i høst, en økning som var regnet ut skulle kunne dekke opp tusen samfunnstjenestedommer. Men det som ikke var tatt med i betraktning da, er at Kriminalomsorg i frihet også har andre oppgaver som de i dag har små ressurser til å kunne følge opp på en tilfredsstillende måte. Og det jeg er redd for, er at ulike former for soning i frihet kan komme i miskreditt hvis det ikke er ressurser nok til å følge opp på tilfredsstillende måte. Det vil gjelde samfunnstjenesteprosjektet, og det vil gjelde f.eks. sikringsdømte som er under tilsyn av Kriminalomsorg i frihet.

Det understrekes i proposisjonen at en vil spare ressurser på samfunnstjenesteprosjektet. Beregningene går ut på ca. 45 000 kr pr. dom i snitt. Da er det ikke lett å forstå at det skal være så vanskelig å få komiteen og departementet med på å prioritere økte ressurser til Kriminalomsorg i frihet. Det minner meg om det gamle ordtaket om at en sparer på skillingen og lar daleren gå, for hvis en ikke her investerer i skillingen, vil det føre til økt behov for fengselsstraff, som er en mye dyrere form for soning og med mye større skadevirkninger for dem det angår. Så jeg vil be justisministeren følge nøye med og være lydhør overfor behov for økte ressurser til Kriminalomsorg i frihet, for reformen står og faller på mulighetene for en skikkelig, ansvarlig oppfølging.

Presidenten: Presidenten vil spørre om Lisbeth Holand vil sette frem forslaget sitt nå?

Lisbeth Holand (fra salen): Ja, da vil jeg ta opp det forslaget som står i innstillingen.

Presidenten: Da mener presidenten at det også kan gjøres fra salen, og vil kvittere med at forslaget er opptatt.

Svein Alsaker: Bare et par helt korte merknader: Det lovforslaget som vi behandler i dag, er prinsipielt interessant. Det er behov for et nyansert reaksjonsmønster, strenghet og kontroll der det er nødvendig, tillit og positive, holdningsskapende tiltak der det er på sin plass. Det samme gjelder for så vidt også når det gjelder soning av straff. Etablering av samfunnstjeneste som egen reaksjonsform er et slikt holdningsskapende, positivt tiltak. Jeg er enig med saksordføreren når han sier at det er en liten begivenhet.

Slik lovforslaget er utformet, vil man få en rimelig god utsiling av saker som egner seg for denne reaksjonsformen. Siktede, tiltalte, skal jo samtykke i bruken av denne reaksjonen, og man forutsetter også bruk av personundersøkelse, i hvert fall i alle de tilfeller hvor det er snakk om å bruke samfunnstjeneste over lengre tid. Det er ikke noe absolutt krav, for man har innebygd litt fleksibilitet her, men det skal foretas en undersøkelse eller muntlig redegjørelse for den dømmende instans fra Kriminalomsorgen før samfunnstjeneste blir anvendt.

Når det gjelder bruksområdet, tror jeg det er viktig at domstolene har muligheter til fleksibilitet også her, at de foretar den nærmere grensedragning. Man må ha tillit til at de kan greie å gjøre det på en god måte, og vi skal også huske på at strafferammene i alle straffebud har en betydelig elastisitet. Det er klart at det er først og fremst vinningskriminalitet det her er snakk om. Det er også like klart at alvorlige volds- og sedelighetsforbrytelser, narkotikaforbrytelser osv. der generalpreventive hensyn spiller en stor rolle og må tillegges stor vekt, ikke egner seg for samfunnstjeneste.

Komiteen har understreket at denne reaksjonsformen primært skal være et alternativ til ubetinget fengsel. Det vil — som saksordføreren var inne på — spare fengselsplasser og gi mindre personlige belastninger for den som dømmes. Men komiteens flertall har likevel uttalt at samfunnstjeneste unntaksvis også må kunne brukes i tilfeller hvor domstolene ellers ville gitt betinget fengsel. Man vil bygge inn fleksibilitet også her. Det samme gjelder også for fengselsstraff, at det til og med kan være gitt over ett års fengsel. Men jeg tror ikke dette er så voldsomt viktige spørsmål. Det er mer en lek med ord, for det er flytende overganger mellom betinget og ubetinget fengsel. En dommer har jo egentlig en ganske stor frihet her. Man kan ikke si at det blir betinget fengsel, det blir ubetinget fengsel. Jeg tror heller ikke det er så stor risiko for misbruk, for hvis man står overfor et saksområde som helt klart ligger an til betinget fengsel, må man huske på at samfunnstjeneste er en nokså ressurskrevende reform i forhold til det å gi bare betinget fengsel. Det krever jo gjennomføring, det krever oppfølging, og det krever kontroll.

Jeg tror det er grunn til å si at prøveordningen med samfunnstjeneste har vært vellykket. Det har vært god oppfølging og god kontroll, og som flere har vært inne på, er dette vesentlig for at dette virkelig skal bli en reaksjonsform som skal innarbeides og kanskje økes i betydning. Rask fullbyrding av straffen er også viktig i denne sammenheng, slik at hvis man følger opp den etter måten

vellykkede prøveperioden, tror jeg at denne reaksjonsformen vil kunne få en viktig og god plass i vårt straffesystem.

Inga Kvalbukt: Konsekvensene ved kriminalitet er mange: Skade og kostnader som direkte følge av ei konkret kriminell handling, et nederlag og ei mulig negativ utvikling for lovbryteren som person og utgifter for samfunnet ved behandling av saken gjennom soningsopplegg.

Men det er ikke nødvendig å ha alle disse negative virkningene ved kriminalitet. Fra og med 1984 er samfunnstjeneste utprøvd som alternativ til fengsel. Erfaringene tilsier at vi øker bruken av samfunnstjeneste og derfor får den lovregulert. Samfunnstjeneste er en soningsform som er mindre ressurskrevende enn fengselsstraff og er med på å lette presset på våre fengsler. Sånn sett vil den være besparende for samfunnet.

Vi har nettopp vedtatt loven om megling i konfliktråd. Samfunnstjeneste ser jeg som en videreføring på samme vei, ut fra filosofien om at straff ikke er straffens eneste hensikt, men at den også skal være et ledd i oppdragelsen og opplæring til ansvar — at en person får ta konsekvensen av sin kriminelle handling ved å bli idømt straff, men også ved at straffen har en slik utforming at den kan virke forebyggende. Slik mener jeg at samfunnstjeneste i mange tilfeller er en bedre straff enn gratis kost og losji i fengslene. Den straffedømte får muligheten til å bli skuls med samfunnet igjen ved å gjøre noe til gagn. Det vil i mange tilfeller ha bedre virkning på den straffedømte og vil spare samfunnet for utgifter, samtidig som vi får utført oppgaver som ellers ikke ville ha blitt gjort. Uten ekstra bevilgninger får vi løst oppgaver til beste for samfunnet, og slik blir ikke straffeforfølgning bare til utgift for samfunnet. Det må vel være det som heter «å gjøre det beste ut av situasjonen» og vende det negative til det positive ved at den straffedømte gjennom samfunnstjeneste får gjøre opp for lovbruddet sitt ved gjennom straffen å tilføre samfunnet verdier gjennom en positiv innsats.

Fengsel har ingen god virkning på folk. Likevel må vi ha det for å beskytte samfunnet mot alvorlig kriminalitet. Men fengsel bør unngås der vi kan ha en alternativ reaksjonsform som også har en bedre virkning på den som har begått lovbruddet.

Statsråd Kari Gjesteby: Samfunnstjeneste som straffereaksjon har, som flere har nevnt, vært utprøvet i noen år, siden 1984, og har vist seg å være et verdifullt tilskudd til vår strafferettspleie. Det gleder meg at Stortingets justiskomite er enig i at ordningen nå lovfestes som en egen straffereaksjon, og i all hovedsak gir sin støtte til departementets forslag.

Det er viktig å slå fast at samfunnstjeneste er en straffereaksjon. Den domfelte blir pålagt å utføre et bestemt antall timer ulønnet, samfunnsnyttig arbeid i fritiden over en bestemt periode. Dette innebærer en reell og tilsiktet frihetsinnskrenkning for den domfelte.

Lovforslaget åpner for en større differensiering av straffereaksjonene. Dette betyr at vi får bedre muligheter til å gi en hensiktsmessig reaksjon overfor den enkelte lovbryter. På denne bakgrunn kan lovforslaget ses i sammenheng med forslaget om egen lov om megling i konfliktråd som nylig er behandlet her.

De erfaringer vi har høstet hittil med samfunnstjeneste, må sies å være positive. Departementet ønsker derfor å øke bruken av samfunnstjeneste. At ordningen nå lovfestes som en hovedstraff på linje med bøter og fengsel, vil utvilsomt kunne bidra til dette.

Etter lovutkastet i proposisjonen skulle samfunnstjeneste bare være et alternativ til ubetinget fengselsstraff. Jeg har merket meg at flertallet i komiteen ikke vil utelukke at samfunnstjeneste også idømmes i situasjoner hvor det ellers ville blitt reagert med betinget fengselsstraff. Samtidig har jeg merket meg presiseringen om at dette bare bør skje i rene unntakstilfelle. Dette er etter mitt syn en presisering som jeg ser som et viktig signal til våre domstoler.

Selv om det er ønskelig å øke bruken av samfunnstjeneste, er det nødvendig at antallet dommer på samfunnstjeneste ikke blir flere enn at friomsorgen får en rimelig mulighet til å følge opp de domfelte på en betryggende måte. Kontrollen med gjennomføringen av samfunnstjeneste er derfor viktig. Vilkårsbrudd i form av unnlatt oppmøte eller ny kriminalitet må følges opp raskt. Dette må påtalemyndigheten følge opp med tilstrekkelig tyngde og kontroll.

En utvidelse av samfunnstjeneste utover det som forutsettes i innstillingen, vil kunne føre til et økt press på fengselsvesenet. Tallmaterialet fra forsøksperioden viser således at vi dessverre må regne med at et ikke ubetydelig antall bryter vilkårene. Når disse skal overføres til ordinær soning, innebærer dette at fengselsvesenet tar hånd om personer som ellers ville ha fått en betinget dom.

Endelig nevner jeg også at samfunnstjenesten som alternativ til betinget dom vil innebære en straffeskjerpelse for dem det gjelder. Også av denne grunn er det viktig å merke seg presiseringen i innstillingen om at dette bare bør skje i rene unntakstilfelle.

Samfunnstjeneste er en viktig kriminalpoli-

tisk reform. Selv om dom på samfunnstjeneste er en straff, inneholder denne type reaksjon et viktig resosialiserende og pedagogisk element. Samfunnstjeneste vil forhåpentligvis kunne være en innfallsport til veien bort fra en kriminell løpebane.

I 1990 ble det idømt 617 samfunnstjenestedommer, mens det var 268 i 1989. I 1990 ble det utført 1600 personundersøkelser mot 871 i 1989. På denne bakgrunn er det realistisk å anta at antallet samfunnstjenestedommer kan bli omkring 1000 i 1991. Departementet vil følge opp denne positive utvikling. Blant annet gjennom informasjon, opplæring og lokale samarbeidsordninger er jeg overbevist om at det nye straffealternativet som nå formelt lovfestes, blir gitt den oppmerksomhet som skal til for å øke anvendelsen til et høyere nivå.

Jørgen Kosmo (komiteens leder): Først til representanten Nyberget og hans bekymring for bruk av samfunnstjeneste, at den ikke måtte brukes ved alvorlige forbrytelser. Han var i den forbindelse innom en samfunnstjenestedom som visstnok skulle vært ilagt for drap. Der må representanten Nyberget ha misforstått. Så vidt jeg kjenner den saken, var det faktisk ikke drapet vedkommende gjorde samfunnstjeneste for. Drapet var begått mens vedkommende var under den kriminelle lavalder, og det var for andre forhold vedkommende ble idømt samfunnstjeneste.

Jeg er nemlig helt enig med representanten Nyberget i at det er grenser for hvor langt vi kan la instituttet med samfunnstjeneste brukes som et straffealternativ. Samfunnet har en plikt på seg til å bruke bl.a. ubetinget fengsel og sikringsordningene ikke bare for å straffe vedkommende, ikke bare for å gjennomføre frihetsberøvelsen, men også for innenfor en viss tid å søke å beskytte øvrige deler av samfunnet mot eventuelt nye voldshandlinger.

Jeg har registrert at en rekke mennesker har vært bekymret for at komiteen har omgjort bestemmelsen i loven der det tidligere var forutsatt at samfunnstjeneste skulle være et alternativ til ubetinget fengselsstraff. Jeg deler ikke den bekymringen. I lovteksten har vi brukt den betegnelsen som normalt brukes i straffeloven, nemlig fengsel. Samfunnstjeneste skal være et alternativ til fengsel. Og vi tilstreber en fleksibilitet innenfor straffesystemet som gjør at dommeren i størst mulig grad skal ha en mulighet til å idømme den straff som er best tilpasset samfunnets behov, og som er tilpasset vedkommende som står foran domstolen. Jeg håper at det etter noen år skal bli slik at dommerens ilegging av samfunnstjeneste skal være en helt naturlig følge av den vurdering han gjør om hvilken straff som passer den straffedømte, og da ville det være uheldig om vi skulle ha lagt begrensninger på dette i selve lovteksten. Fremdeles vil det gjelde også for dommeren det som ligger til grunn for loven, nemlig lovens forarbeid, komitebehandlingen og i og for seg også debatten her i Stortinget, der man sier at normalt skal dette være til erstatning for ubetinget fengsel. Det skal bare være i meget sjeldne tilfeller at samfunnstjeneste skal komme til erstatning for såkalt betinget fengsel.

Jeg vil avslutningsvis bare si at dersom samfunnstjeneste skal lykkes som et alternativ til fengsel, og dersom samfunnet skal kunne bli fornøyd med denne form for straff, er det viktig at vi får den til å fungere, og det er også viktig at vi kan reagere på brudd på vilkårene. Som justisministeren var inne på, har påtalemyndigheten et særskilt ansvar for å følge opp når det blir meldt om brudd på samfunnstjenestevilkårene. Jeg tror at en absolutt forutsetning for at vi skal kunne lykkes og at samfunnstjenesteordningen ikke skal komme i miskreditt, er at politi, påtalemyndighet og domstol er i stand til å følge opp brudd på vilkårene på en slik måte at man kan beholde tilliten til samfunnstjeneste som et straffealternativ.

Jeg vil på samme måte som saksordføreren har gjort det, si at dette er egentlig en historisk begivenhet. Vi har i løpet av noen korte uker nå fått egne lovbestemmelser om konflikträd, og vi får nå egne lovbestemmelser om samfunnstjeneste — lovbestemmelser som gjør at samfunnet kan reagere mot kriminalitet på en mye bredere og mer tilpasset måte enn det vi har kunnet gjøre tidligere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er slutt.

Før presidenten tar saken opp til votering vil presidenten be om forsamlingens tillatelse til eventuelt å gå litt utover den reglementsmessige tid hvis det skulle være behov for det. — Denne tillatelse anses som gitt.

Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslag nr. 1, fra representanten Terje Nyberget på vegne av Fremskrittspartiet, og forslag nr. 2, fra representanten Lisbeth Holand på vegne av SV. Forslagene er tatt inn på side 9 og 10 i innstillingen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i straffeloven m.v.
(samfunnstjeneste).

I

I alminnelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 15 første ledd skal lyde:

De alminnelige straffer er:
fengsel,
hefte,
samfunnstjeneste og
bøter.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Ny § 28 a skal lyde:

Samfunnstjeneste på inntil 360 timer kan idømmes for straffbare handlinger som ellers ville medført fengselsstraff i inntil 1 år. Begrensningen på 1 års fengsel kan likevel fravikes når sterke grunner taler for at samfunnstjeneste idømmes. Samfunnstjeneste kan bare idømmes når hensynet til den alminnelige lovlydighet gjør det forsvarlig, og den siktede finnes egnet til det og selv samtykker.

I dommen skal det fastsettes en subsidiær fengselsstraff, som skal svare til lengden av den straffen som ville blitt idømt uten samfunnstjeneste.

I dommen skal det videre fastsettes et tidsrom for gjennomføringen av samfunnstjenesten, som skal svare til lengden av den subsidiære fengselsstraffen. Er den subsidiære fengselsstraffen kortere enn 120 dager, kan det likevel fastsettes en gjennomføringstid på inntil 120 dager. Reglene i § 25 gjelder tilsvarende for fastsettingen av gjennomføringstiden.

Dom på samfunnstjeneste innebærer at den domfelte skal stå under tilsyn av kriminalomsorg i frihet i gjennomføringstiden.

Sammen med samfunnstjeneste kan retten idømme bøtestraff. Dette gjelder selv om bøter ellers ikke er fastsatt for overtredelsen. Ved utmålingen av samfunnstjenesten tas hensyn til at også bøtestraff idømmes.

I særlige tilfelle kan ubetinget fengselsstraff på inntil 30 dager idømmes sammen med samfunnstjeneste.

Når en dom på samfunnstjeneste blir lest opp eller forkynt for den domfelte, skal han gjøres nærmere kjent med hva dommen går ut på, og med følgene av at samfunnstjenesteplikten brytes, og av at det begås en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

Presidenten: Til paragrafens første ledd første punktum foreligger det to avvikende forslag.

Det er forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet:

«Ny § 28 a første ledd første punktum skal lyde:

Samfunnstjeneste på inntil 800 timer kan idømmes for straffbare handlinger som ellers ville medført fengselsstraff i inntil 1 år.»

Og det er forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti:

«Ny § 28 a første ledd første punktum skal lyde:

Samfunnstjeneste på inntil 360 timer kan idømmes for straffbare handlinger som ellers ville medført ubetinget fengselsstraff i inntil 1 år.»

Presidenten lar først votere over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, deretter alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Fremskrittspartiet.

Votering:

1. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.54.27)
2. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til ny § 28 a første ledd første punktum og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 56 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 14.54.51)

Ingrid I. Willoch (fra salen): President! Det blir til sammen 66 — er det et tilstrekkelig stemmetall?

Presidenten: Presidenten mener å vite at det holder om vi er 62.

Presidenten lar så votere over komiteens innstilling til ny § 28 a første ledd annet og tredje punktum.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det foreligger så et forslag fra Fremskrittspartiet om et nytt fjerde punktum i dette ledd, forslag nr. 1:

«Ny § 28 a første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Samfunnstjeneste må ikke idømmes for grove volds- og sedelighetsforbrytelser.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 53 mot 12 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.56.29)

Presidenten: Presidenten lar så votere over resten av ny § 28 a.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Ny § 28 b skal lyde:

Samfunnstjeneste gjennomføres under kontroll av kriminalomsorg i frihet.

Har kriminalomsorg i frihet ikke vært til stede ved avsigelsen av en dom på samfunnstjeneste, skal den straks underrettes om dommen.

Kriminalomsorg i frihet avgjør fordelingen av samfunnstjenestetimene innenfor gjennomføringstiden etter nærmere regler fastsatt i medhold av siste ledd.

Når særlige grunner tilsier det, kan kriminalomsorg i frihet utsette eller forlenge gjennomføringstiden med inntil 6 måneder.

Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av samfunnstjenesten.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Ny § 28 c skal lyde:

Dersom den domfelte alvorlig eller gjentatt bryter forutsetningene for samfunnstjenesten, derunder at ny kriminalitet ikke skal begås i gjennomføringstiden, skal forhørsretten ved kjennelse etter påtalemyndighetens begjæring bestemme at den subsidiære fengselsstraffen helt eller delvis skal fullbyrdes. Ved omgjøringen skal det tas hensyn til omfanget av den samfunnstjenesten som er utført. Reglene om forsvarer og om pågripelse og varetektsfengsel i straffeprosessloven § 100 og kap. 14 gjelder tilsvarende. Den domfelte, forsvareren og påtalemyndigheten skal varsles etter reglene i straffeprosessloven § 243.

Dersom den domfelte etter domsavsigelsen gjør seg skyldig i en straffbar handling, og saken pådømmes før gjennomføringstiden for samfunnstjenesten er utløpt, kan retten gi en samlet dom for begge handlinger eller en særskilt dom for den nye handlingen. Dersom det avsies særskilt dom for den nye handlingen, kan retten også endre den tidligere dommen.

Presidenten: Til paragrafens første ledd første punktum foreligger et avvikende forslag, nr. 1, fra Fremskrittspartiet:

«Ny § 28 c første ledd første punktum skal lyde:

Dersom den domfelte bryter forutsetningene for samfunnstjenesten, derunder at ny kriminalitet ikke skal begås i gjennomføringstiden, skal forhørsretten ved kjennelse etter påtalemyndighetens begjæring bestemme at den subsidiære fengselsstraffen helt eller delvis skal fullbyrdes.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til ny § 28 c første ledd første punktum og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 57 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 14.57.24)

Presidenten: Presidenten lar votere over resten av ny § 28 c.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 60 nytt andre ledd skal lyde:

Er samfunnstjeneste idømt, skal fradraget gjøres i den subsidiære fengselsstraffen, samtidig som antallet samfunnstjenestetimer reduseres forholdsmessig. Er samfunnstjenesten idømt sammen med ubetinget fengselsstraff, skal fradraget gjøres i denne.

Någjeldende andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 62 nytt andre ledd skal lyde:

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende ved idømmelse av en felles straff på samfunnstjeneste. Skal samfunnstjeneste idømmes sammen med ubetinget fengselsstraff, skal det ved utmålingen av samfunnstjenesten tas hensyn til den ubetingete fengselsstraffen.

Någjeldende andre ledd blir nytt tredje ledd.

II.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endring:

§ 161 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Når det er spørsmål om å idømme samfunnstjeneste, skal det i personundersøkelsen

etter behov også søkes klarlagt om den siktede er egnet for en slik straff, og hvilke arbeidstilbud som er aktuelle.

III.

Loven settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 15.

Møte torsdag den 14. februar kl. 18

President: Tom Thoresen

Dagsorden (nr. 12):

1. Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven m.m. (hemmelig opptak av samtale og offentlig gjengivelse; fjernsynsovervåkning; uforsiktig omgang med skytevåpen; ulovlig innførsel, produksjon og omsetning av alkohol; falsk utrykningsmelding; skyldkravet ved heleri m.m.) (Innst. O. nr. 25, jf. Ot.prp. nr. 56 for 1989—90, Del II)
2. Referat

Sak nr. 1

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven m.m. (hemmelig opptak av samtale og offentlig gjengivelse; fjernsynsovervåkning; uforsiktig omgang med skytevåpen; ulovlig innførsel, produksjon og omsetning av alkohol; falsk utrykningsmelding; skyldkravet ved heleri m.m.) (Innst. O. nr. 25, jf. Ot.prp. nr. 56 for 1989—90, Del II)

Wenche Frogn Sellæg (ordfører for saken): Ot.prp. nr. 56 for 1989—90, som ble fremlagt av regjeringen Syse, inneholder åtte ulike forslag, hvorav lovfesting av konfliktråd allerede er behandlet og vedtatt av Odelstinget.

De gjenværende forslag spenner over tema fra opplysningsplikt ved fjernsynsovervåkning på offentlig sted til utvidet skyldkrav ved heleri. Med så mange ulike tema på dagsordenen kan dette bli en meget springende debatt. Jeg skal derfor kort redegjøre for de ulike sakene, men regner med at det meste av debatten tross alt vil dreie seg om de få områder der innstillingen avspeiler politisk uenighet.

I de fleste sakene får Regjeringen Stortingets enstemmige tilslutning. Det gjelder først og fremst det kanskje viktigste forslaget i proposisjonen, som omhandles i kap. 8, der Justisdepartementet foreslår kriminalisering av uaktsomt heleri. Hittil har heleren bare blitt trukket til ansvar hvis det kunne bevises at vedkommende hadde utvist grov uaktsomhet.

Forståelsen av uttrykket «grov uaktsomhet» har vært prøvd av Høyesterett flere ganger, og man har uttalt at det er viktig å operere med en streng norm for aktsomhet i slike tilfelle. Når man nå foreslår å fravike kravet om at uaktsomheten må være grov, forenkles bevisførselen i helerisaker betraktelig, samtidig som man utvider straffeansvaret til å omfatte tilfelle som i dag ikke rammes.

Riktigheten av å gå så langt i å senke skyldkravet har vært diskutert i en årrekke, og jeg er glad for at både departementet og så mange av høringsinstansene i dag gir det sin tilslutning. Med det alvorlige omfang vinningskriminaliteten har fått her i landet, ikke minst som finansieringskilde for narkotikahandel, er det viktig å begrense mulighetene for avsetning av tyvegodset. Departementet påpeker at det er liten tvil om at avsetningsmulighetene for tyvegods har mye å si for det totale omfang av tyverier. Etter at endringene har trådt i kraft, burde vi derfor kunne håpe på både at flere blir straffet for helerivirksomhet, og at færre ser seg tjent med å finansiere sine behov gjennom tyverier.

Et annet av de forslag som komiteen enstemmig gir sin tilslutning, og som også har til hensikt å bremse en uheldig utvikling, gjengis i kap. 5 i proposisjonen. På initiativ fra riksadvokaten foreslås det at man utvider strafferammen for uforsiktig omgang med skytevåpen, slik at dette kan straffes med fengsel inntil ett år. Dagens strafferamme er tre måneder. Bakgrunnen for dette forslaget er at stadig flere personer i de kriminelle miljøer er i besittelse av skytevåpen, samtidig som uforsiktig omgang med disse og andre eksplosiver skaper stor utrygghetsfølelse i befolkningen. Komiteen er enig med departementet i at den straffbare atferd ikke alene begrenses til avfyring av skarpe skudd med skytevåpen, men også å avfyre, antenne eller på annen måte bruke eksplosiv vare. Derved omfatter denne straffebestemmelse også uforsiktig bruk av fyrverkeri.

Endringsforslagene i kap. 7 og 9 i proposisjonen har i likhet med foregående fått komiteens tilslutning uten kommentarer i innstillingen. Det første gjelder utvidelse av straffebestemmelsene som rammer den som gir falsk utrykningsmelding. Slik lovens ordlyd er, rammer dette bare misbruk i forhold til ambulansebiler, mens det etter endringsforslaget også vil omfatte andre transportmidler det kan være naturlig hurtig å transportere syke med.

Det andre forslag fremmes etter tilråding fra Militærjuristutvalget, og med full tilslutning fra dem som har uttalt seg. Ifølge den militære straffelov § 15 har tidligere tre dagers arrest tilsvart den frihetsberøvelse som en dags fengsel utgjør i den sivile lovgivning. I dag oppleves arrest og soning i fengsel like belastende, og lovforslaget går ut på at en dags arrest og en dags fengsel anses likeverdige.

Det femte av de syv forslag vi i dag behandler, og som en enstemmig komite har gitt sin tilslutning, gjelder forbud mot bruk av fjernsynsovervåkning på offentlig sted uten at det

ved skilting eller på annen måte gjøres tydelig oppmerksom på at stedet blir overvåket. Politiet kan etter rettslig beslutning unntas fra dette.

Komiteen ber i denne saken departementet komme tilbake med forslag som regulerer eventuell lagring og etterbruk av den informasjon man får gjennom fjernsynsovervåkning. Datatilsynet har ønsket en konsesjonsordning for all optisk overvåkning, slik at også de tilfelle som ikke omfattes av personregisterloven, underlegges konsesjonsplikt. Komiteen deler Datatilsynets bekymring over at det ikke er klare regler for lagring og eventuell bruk av overskuddsinformasjon og mener dette kan innebære en krenkelse av den enkeltes integritet. Komiteen har derfor henvendt seg til departementet med spørsmål om de på ny vil vurdere å innføre en konsesjonsordning eller nærmere regler om dette. Det fremgår av departementets svar, som er gjengitt i innstillingen, at de finner en konsesjonsordning lite egnet i forhold til det problemet som ønskes løst, men antyder at man gjennom generelle regler eller ved forskrift med hjemmel i lov kan sette nærmere betingelser for de forhold Datatilsynet har pekt på i forbindelse med lagring og etterbruk. Komiteen har ikke tatt stilling til hvordan dette kan gjøres, men ber departementet om snarlig å fremme forslag som regulerer dette. Komiteen forutsetter også at departementet kommer tilbake til Stortinget med forslag til regulering av fjernsynsovervåkning på arbeidsplassen, da en samlet komite mener dette bør reguleres utover det som i dag kan gjøres gjennom arbeidsmiljøloven. Overvåkning på arbeidsplassen kan være minst like integritetskrenkende og straffverdig som overvåkning på offentlige steder.

Det er to saker i proposisjonen som har medført dissenser i innstillingen. Det ene gjelder forslaget i kap. 6 om å utvide strafferammen for de særlig alvorlige overtredelser i alkoholloven som gjelder ulovlig innførsel, produksjon og omsetning av betydelige kvanta alkoholholdige drikker. Dette gjelder overtredelser som tidligere kunne straffes med inntil to års fengsel, og der strafferammen nå er utvidet til seks år. Det var bred enighet blant høringsinstansene om denne endring på bakgrunn av den sterke økning av slike saker de senere år, og den tilsynelatende lite avskrekkende virkning som de tidligere strafferammer har hatt. I tillegg medfører slik virksomhet betydelige avgiftsunndragelser fra staten. Det er Fremskrittspartiet som her bryter ut og avviser forslaget, siden det ensidig går på utvidelse av strafferammene. Hvis jeg har forstått Fremskrittspartiets representanter rett, mener de ifølge innstillingen at lavere priser og styrket etterforskningskapasitet ville være viktigere virkemidler å satse på i denne sammenheng, men de fremmer ikke alternative forslag i innstillingen. Jeg regner for øvrig med at de selv vil underbygge sine begrunnelser i debatten.

Det siste forslag jeg skal omtale, er nok det som vil tiltrekke seg mest interesse her i dag. Det er et lovendringsforslag som finner sin bakgrunn i den såkalte Engen-saken, der uttalelser i sitats form fra lydbåndopptak av Arvid Engens telefonsamtaler ble offentliggjort uten at de som ble sitert, var kjent med at opptak skjedde, eller at deres uttalelser sagt i fortrolighet ville bli offentliggjort.

I denne sak er det tre dissenser, men et klart flertall for å sende forslaget tilbake til Regjeringen. Av de tidligere regjeringspartiene som fremmet proposisjonen, er det bare Høyre som fortsatt står på regjeringen Syses forslag. Det går ut på at det kun er ved utilbørlig å gjengi offentlig et hemmelig opptak av en samtale at straff kan idømmes. Dette forslag får også støtte fra Fremskrittspartiet.

Kristelig Folkeparti har gått sammen med SV i et ønske om å få et absolutt lovforbud mot å oppta samtaler på lydbånd uten at det er gitt samtykke til det. Men de motsetter seg ikke oversendelse til Regjeringen for å få en nærmere vurdering av bl.a. unntaksbestemmelser.

Senterpartiet står sammen med Arbeiderpartiet om å unnlate å ta stilling til forslaget, men foreslår oversendelse, idet de ber departementet fremme en ny proposisjon der en vurderer behovet for gjennom lov å forby selve opptaket, dersom samtalepartner ikke er varslet om dette. Hvis departementet sier seg enig i at et slikt behov er til stede, synes det altså å være et klart flertall i Stortinget som ønsker å gå lenger i kriminalisering av disse forhold enn det forslag som den tidligere justisminister måtte tåle så mye kritikk for at hun fremmet. Andre representanter fra Høyre vil komme nærmere inn på denne saken, men siden Høyres syn faller sammen med det opprinnelige forslag i proposisjonen, vil jeg kort redegjøre for det.

Jeg har ingen vansker med å forstå at den som samtaler med en annen i fortrolighet, vil føle seg dypt krenket ved i ettertid å få vite at samtalen ble tatt opp på lydbånd og er avspilt for en eller flere den ikke var ment for. Det er et alvorlig tillitsbrudd som er skjedd mellom to mennesker. Men er det kriminelt? Bør det gjøres til gjenstand for straff? Og hva bør i så fall straffes — opptaket i seg selv, det at det meddeles en eller flere utenforstående, eller skal straffansvar inntre først når det gjengis i

full offentlighet? Uansett hvilken av løsningene man måtte velge, reiser det seg straks spørsmål om unntak. Jo strengere man er, dess flere unntak blir det behov for. Uansett valg av løsning kommer man også opp i vanskeligheter med avgrensning av straffebudet og mulighetene til å håndheve det.

Høyre er enig i Straffelovkommisjonens syn på at man bør være varsom med nykriminalisering med utgangspunkt i enkeltsaker, spesielt på dette området hvor man lett kan komme i konflikt med hensynet til ytringsfriheten. Høyre er imot regler det i praksis er umulig å håndheve, og støtter seg her til Datatilsynets påpeking av at håndhevingsmulighetene ved et forbud mot selve opptaket er små.

Det er likevel Høyres oppfatning at man i saken som er utgangspunktet for den lovendring proposisjonen foreslår, overskred en grense for hva som bør være tillatt, når man på bakgrunn av et hemmelig lydbånd gjengav i artikler og i bokform direkte sitater fra det den annen part hadde sagt. Vi er enig med departementet i at dette framstår som en urimelig utlevering av den som var ukjent med opptaket, og et brudd på privatlivets fred i forhold til denne. I og med at det er reist atskillig tvil om straffelovens § 390 i dag rammer dette, er vi enig med departementet i at paragrafen får et tillegg slik at en direkte klanderverdig opptreden rammes. Men vi er ikke villig til å gå lenger enn dette i å kriminalisere bruk av opplysninger en person beviselig har gitt.

Vi er klar over at også begrepet «utilbørlig» i lovteksten reiser avgrensningsproblemer. Men vi er tilfreds med at departementet i proposisjonen har gitt en omtale av og en del eksempler på hva som etter deres mening faller innenfor eller utenfor begrepet — istedenfor som de gjorde i høringsnotatet, bare å henvise til den alminnelige moraloppfatning. Det vil likevel først være gjennom domspraksis straffebudet etter noen tid vil finne sin endelige form og rekkevidde.

Etter min oppfatning omfatter både høringsnotatet og uttalelsene så utførlige kommentarer til disse spørsmål at eventuelle mangler her ikke skulle gi grunn for noen tilbakesendelse til Regjeringen. På den annen side er jeg tilfreds med at flertallet, når det først ønsker å gå så langt i å kriminalisere disse forhold som å forby bruk av lydbåndopptak uten samtykke, gir justisministeren en sjanse til å gjennomgå alle de problemer som håndheving av et slikt forbud reiser, og gi en omfattende vurdering av hvilke unntak som det er tvingende nødvendig å gi. Mitt håp er at flertallet i komiteen da besinner seg og kommer til et annet resultat.

Jørgen Kosmo (komiteens leder): Saksordføreren har redegjort for proposisjonen og de problemer som vi har støtt på under komitebehandlingen når det gjelder enkelte spørsmål. La meg innledningsvis derfor hefte meg ved den delen av komiteinnstillingen der den største uenighet ligger, nemlig det som gjelder opptak av en telefonsamtale der ikke begge parter er kjent med at samtalen blir tatt opp.

Med moderne teknologisk utstyr vil det være mulig å ta opp snart hvilken som helst slags samtale som føres. Vi kan sitte ved et restaurantbord og risikere at samtalen som man fører med en annen person, blir tatt opp, uten at det er mulig for vedkommende som sitter der, å være kjent med at den andre har opptaksutstyr. Med den teknologiske utvikling innenfor telefonnettet er det også slik at samtaler vil kunne tas opp på bånd uten at vedkommende parter nødvendigvis vil være klar over det, hvis man ikke blir varslet.

Vi har fått en mediesituasjon der vi ikke lenger bare forholder oss til NRK og den tradisjonelle presse, som har stilt opp for seg presseetiske regler. Vi har fått en flora av nærradioer, som jeg må få lov til å si ikke alltid er så nøye med presseetiske regler, og det hender titt og ofte at folk kommer på lufta, enten direkte eller gjennom opptak, med uttalelser som de absolutt ikke har ment skulle formidles videre, verken til andre personer eller aller minst til offentligheten.

Skal vi da si at dette er oss som lovgivere uvedkommende? Skal vi si at vi bare skal akseptere den teknologiske utvikling, og så skal samfunnet lære seg å leve med at våre samtaler med andre kan bli tatt opp? Skal det bli slik i dette samfunnet at det ikke vil være mulig for oss å holde en fortrolig samtale med hverandre uten å kunne risikere at det ikke vil være forbundet med straffeskyld å ta opp denne samtalen? Jeg tror dette har noe å gjøre med hvilken kvalitet dette samfunnet skal ha, og hvordan vi skal legge vekt på det enkelte menneskets integritet og personvern.

Jeg er fullt innforstått med at hvis man direkte gjør et lovvedtak her i dette hus som forbyr opptak, såkalt hemmelig opptak, vil det by på store problemer på sparket å komme med de avgrensningsregler som det nødvendigvis vil måtte være f.eks. for politiet, for etterforskning av kriminalitet. Men jeg er overbevist om at de problemene ikke er så store at de ikke lar seg løse, hvis vi er villig til å sette personvernet i første rekke. Jeg er utmerket godt klar over at det har vært sterke reaksjoner fra deler av pressen og fra den delen av arbeidslivet som allerede har introdusert de hemmelige opptakene uten å varsle, enten det

er forretningslivet som tar opp kontraktsforhandlinger på lydbånd uten å varsle kontraktsmotparten, eller det er i vårt private hjem, der vi bruker telefonsvareren som en lydbåndopptaker.

Men jeg kan ikke skjønne at det er noen grunn til å hisse seg opp. Jeg er nemlig overbevist om at både pressen og samfunnet for øvrig meget godt kan fungere på skikkelig vis ved å innarbeide en regel om at man varsler på forhånd. I enkelte henseende kan vi forstå at pressen, når den skal drive oppsøkende journalistikk og kanskje gjennom sin virksomhet være med på å avdekke klanderverdige holdninger og handlinger hos offentlige personer, kan ha behov for å ty til utradisjonelle midler, men jeg kan ikke se at det skal by på de helt store problemer å komme fram til måter å gjøre unntak også for dette på.

Det hadde vært enkelt å gjøre som det er foreslått i proposisjonen, og som mindretallet fra Høyre og Fremskrittspartiet er innstilt på: vedta det som foreligger, og glemme resten av problemet. Men for oss er det for enkelt. Vi ønsker også dette vurdert i forhold bl.a. til de kvaliteter vi skal tilby menneskene i dette samfunn, den sikkerhet og den trygghet de skal ha for å kunne opptre fortrolig overfor hverandre.

La meg også nevne fjernsynsovervåkning, som også er et middel først og fremst for å forhindre at klanderverdig, utilbørlig opptreden finner sted, forhindre kriminalitet, sørge for at f.eks. garasjeanlegg, banker og offentlige bygninger blir kontrollert på en sånn måte at vi kan forhindre hærverk, tyveri og annen ufyselig opptreden av ubudne personer.

Det er klart, som saksordfører har gjort rede for, at også dette apparatet kan misbrukes hvis vi ikke legger begrensninger på det. Derfor er vi nødt til så snart som mulig å få tilbake spørsmålet om hva man skal gjøre med overskuddsinformasjonen, og hva man skal gjøre med den muligheten man har til å lagre denne overskuddsinformasjonen på videokassett.

Den samme parallellen har vi i arbeidslivet. Vi har en rettssak på gang, der arbeidsgiveren har overvåket betjeningen og har kommet til at etter hans oppfatning har betjeningen gjort noe klanderverdig. Betjeningen var ikke varslet om overvåkningen. Selvsagt kan det være tilgivelig og riktig i visse tilfeller å foreta slik lagring av overvåkningen for å avdekke kriminalitet, men det må ikke bli det som blir det tillatte og vanlige i dette samfunn. Da får vi et overvåkningssamfunn vi ikke er tjent med. Jeg vil derfor be statsråden merke seg komiteens samlede ønske om at man så snart som mulig kommer tilbake til saken, slik at vi kan få fastsatt regler også for den delen av overvåkningen som går på lagring og oppbevaring, slik at vi kan sikre folket i dette land mot misbruk.

I proposisjonen er det foreslått en viktig endring i reglene om heleri. Etter min oppfatning er det kanskje dette punktet som Odelstinget inviteres til å gjøre et vedtak om, som er det viktigste i kriminalitetsforebyggende øyemed. I dag er det slik at påtalemyndigheten må bevise at den som har kjøpt tyvegodset, har vært grovt uaktsom for at han skal kunne straffes for heleri.

Begrepet «grovt uaktsom» stiller sterke krav til bevisførsel. Og det innebærer et klart moment om klanderverdig uoppmerksomhet fra helerens side. Påtalemyndigheten må bevise både at vedkommende har vært uaktsom, dvs. burde ha skjønt at det var tyvegods, og i tillegg må man også kunne bevise at denne uaktsomheten har vært grov — med andre ord at hans uaktsomhet har vært klart kritikkverdig.

Dette har medført at det har vært nesten helt umulig å komme denne helerivirksomheten til livs. Vi har faktisk sett at folk har kjøpt biler til spottpris uten dokumenter, der de helt åpenbart måtte ha skjønt at dette var noe galt. Men de har altså ikke skjønt dette godt nok til at det har vært mulig for politiet å bevise at de måtte ha skjønt at de hadde kjøpt tyvegods.

Den endringen som nå foreslås, gjør at også vanlig uaktsomhet kan straffes. Dette vil gjøre bevisspørsmålet vesentlig enklere og muligheten til å få dømt personer som tjener store penger på omsetning av tyvegods, vesentlig bedre. Det er nettopp det som er problemet, at de ressurssterke kriminelle faktisk bruker de ressurssvake kriminelle i en organisert virksomhet der de har satt omsetning av tyvegods i system for å skaffe økonomi til annen og vesentlig grovere kriminalitet, som smugling av brennevin, smugling av narkotika, videresalg av brennevin og videresalg av narkotika.

La meg i denne sammenheng si at jeg begriper ikke Fremskrittspartiets standpunkt når man sier at det ikke er vesentlig å få skjerpet strafferammene for ulovlig omsetning i store kvanta av både hjemmeprodusert og innsmuglet sprit; at de ikke ser sammenhengen mellom den vanlige vinningskriminalitet og den organiserte kriminaliteten som vi ser representert gjennom smugling og omsetning både av alkohol og narkotika.

Det er helt åpenbart at det er avsetningsmulighetene som er en viktig forutsetning for vinningskriminalitet, kanskje spesielt for den profesjonelle delen. Både når det gjelder organisert kriminalitet og narkotikakriminalitet,

er tyveri og etterfølgende omsetning av tyvegodset en vesentlig del av totalbildet — kanskje den avgjørende delen. Med den lovendringen som nå blir foreslått, vil det bli en langt mer risikofylt affære å omsette tyvegods, og vi vil få et mer effektivt virkemiddel i kampen mot vinningskriminalitet.

Jeg vil til slutt få anbefale Odelstingets medlemmer å slutte seg til den flertallsinnstilling som foreligger for Odelstinget i kveld.

Presidenten: Wenche Frogn Sellæg har bedt om ordet utenom tur for å ta opp et forslag.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg vil få ta opp på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet det forslag som er tatt inn i innstillingen på side 9.

Presidenten: Fru Frogn Sellæg har tatt opp det forslag hun selv refererte til.

Terje Nyberget: Hemmelige opptak av samtaler og offentlig gjengivelse av disse har vist seg å være en spesiell problemstilling som komiteen og de høringsinstanser som har vært involvert, har hatt vanskelig for å bli enige om — hva som er det mest hensiktsmessige for at alle skal kunne føle at personvernet blir tilstrekkelig tatt hensyn til, satt opp mot det spesielle som gjelder ytringsfriheten, og muligheten til å kunne sikre bevis i forbindelse med etterforskning.

Fremskrittspartiet har alltid lagt vekt på at en ikke må nykriminalisere med utgangspunkt i enkeltsaker slik som den saken som foreligger til behandling i dag. Det synes imidlertid som om det er bred enighet i komiteen om at personvernet skal vektlegges betydelig i alle sammenhenger. At flertallet i komiteen ikke vil ta standpunkt i denne saken, men heller vil ha vurdert om også selve opptaket skal forbys, skaper signaler som er med på å sette spørsmålstegn ved selve ytringsfriheten. At også medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti klart og tydelig sier at de vil ha et absolutt forbud mot hemmelige opptak, må sies å være lite veloverveid under hensyntagen til de aktverdige grunner som kan foreligge for å gjøre opptak med tanke på etterforskning og bevissikring samt oppsøkende journalistikk. Dessuten vil det være store håndhevningsproblemer ved et slikt opptaksforbud, noe som også komiteen er innforstått med.

En er videre enig i at regler i straffeloven må kunne håndheves og følges opp med straffansvar.

Når flere av høringsinstansene uttrykker at selve opptaket ikke er straffverdig, skulle det støtte opp under at det fortsatt må være muligheter for å kunne gjennomføre hemmelige opptak med tanke både på etterforskning og journalistikk. Derfor avviser vi helt klart en lov som skal forby opptak. Vi ser heller ingen store endringer innenfor de forbedrede tekniske muligheter til å gjennomføre opptak i dag i forhold til den gang Straffelovkommisjonen vurderte utvidelse av straffeloven til å omfatte forbud mot opptak. Derfor er det helt klart at det først er når opplysninger som er blitt tatt opp i forbindelse med hemmelige opptak, offentliggjøres uten at den annen part er kjent med det eller er enig, at straffespørsmålet oppstår.

Men en del problemer kan oppstå i forbindelse med hvor langt man kan strekke den allerede gjeldende paragraf i dag, som kan gi straff ved at en krenker privatlivets fred. Derfor ønsker vi en utvidelse av § 390 i straffeloven, for å ramme det klart klanderverdige i den opptreden som ligger i å offentliggjøre opplysninger som har blitt gitt under uttrykkelig eller underforstått forutsetning om fortrolighet, og som så bringes videre. Selvfølgelig må dette være gjenstand for skjønn, da ikke enhver offentliggjøring av hemmelige lydbåndopptak vil være straffbar. Derfor er uttrykket «utilbørlig» et vel overveid uttrykk for det som er og kan være klanderverdig.

Når det gjelder fjernsynsovervåkning, har tidligere talere allerede nevnt komiteens enighet og forslag til videre fremgangsmåte og behandling av det. Men jeg vil allikevel understreke, som det også er gjort i et brev fra departementet angående konsesjonsordninger i forbindelse med fjernsynsovervåkning, at EF-kommisjonen har fremmet to forslag til direktiver vedrørende personvern hvor det ikke legges opp til et konsesjonssystem for oppretelse av personregistre, slik som tilfellet er i norsk rett. Jeg regner det som sikkert at norsk personvernlovgivning om ikke så lenge skal tilpasses EF-direktivene i tråd med disse forslagene, som vi blir forpliktet til gjennom en EØS-avtale, og da vil en nedbygging av allerede gjeldende konsesjonssystemer bli nødvendig. Derfor er det gledelig at komiteen er enig i at vi ikke på dette tidspunkt tar stilling til konsesjonsordninger vedrørende fjernsynsovervåkning som vi da kanskje senere må avvikle for å tilpasse oss EF-direktivene.

Fremskrittspartiet beklager den sterkt økende smugling av sprit og produksjon av hjemmebrent. Dette viser seg å være et ledd i en stadig økende, velorganisert kriminell virksomhet, som gir betydelig profitt. Ofte er det koblet til annen alvorlig kriminalitet. Vår någjeldende alkohollov ble gjennomgått og vedtatt i fjor. I den forbindelse ble strafferammene nøye vurdert. Jeg beklager sterkt at komi-

teens flertall ikke har vektlagt alle årsakene til disse problemene og etter min mening de viktigste.

Etter å ha gjennomgått en del materiale, har forskere ved Vinmonpolet og politiets etterforskere funnet ut at ca. 50 pst. av all brennevinsomsetning i Norge skjer utenom Vinmonpolet. Hovedårsaken til denne omfattende omsetningen antas bl.a. å være høye priser på Vinmonopolet og altfor lav oppklaringsmulighet. Ved stadig å øke avgiftene på alkohol stimulerer man derfor de krefter som vil profittere på hjemmebrenning og smugling, uavhengig av strafferammenes størrelse. Så lenge fortjenesten er så stor som den er, løser man ikke problemet ved ensidig å øke strafferammene. En må se hele komplekset under ett.

Oppdagelsesrisikoen er av stor og avgjørende betydning for å forebygge den stadig økende smugling og hjemmebrenning. Derfor har Fremskrittspartiet flere ganger ønsket å styrke etterforskningskapasiteten, som selvfølgelig ville ha økt oppdagelsesrisikoen for slike og andre forbrytelser. Derfor vil ikke Fremskrittspartiet støtte flertallet i komiteen i ensidig å heve strafferammene i forhold til gjeldende alkohollov.

Lisbeth Holand: Jeg skal konsentrere innlegget mitt om det som det er en viss uenighet om i komiteen, nemlig de to forslagene som går på faren for en utvikling i retning av et overvåkingssamfunn. Det gjelder forslaget om hemmelig opptak og forslaget om fjernsynsovervåking på offentlig sted.

Den tekniske utviklinga har gitt nye muligheter for overvåking og kontroll av enkeltmennesker. En ny virkelighet krever ny lovgiving. Det er en liten lovendring vi foretar i dag. Det som forventes vedtatt i dag, er den lovendring at det heretter skal være forbudt å foreta hemmelig fjernsynsovervåking på offentlig sted. Slik overvåking skal bekjentgjøres. Men vi skal ikke gjøre noe vedtak om hvorvidt det skal være lov å lagre slike opptak. Vi sier heller ikke noe om hemmelig fjernsynsovervåking på mer private områder, som f.eks. garasjeanlegg i borettslag, arbeidsplasser osv. Det er en eksplosjon i bruk av slik overvåking, og en lovgivning er nødvendig. Hver for seg er den enkelte videoovervåking kanskje uskyldig og oftest begrunnet i høyst aktverdige formål. Det må likevel være grunn til å diskutere hvor omfattende vi ønsker at den virksomheten skal bli. Skal det normale i samfunnet være at en er overvåket, i butikker, banker, på offentlige plasser som jernbanestasjoner, på T-banen? Kanskje politiet etter hvert vil foretrekke å sitte innendørs og følge med i det som skjer på gata, på skjermer istedenfor å patruljere ute? Det kan være både økonomisk og behagelig. Vi må være varsomme med å erstatte alminnelig sosial kontroll med kald, teknisk systemkontroll. Derfor er jeg glad for at en samlet komite peker på disse problemene og ber departementet om å komme tilbake til Stortinget med forslag om ytterligere lovregulering av fjernsynsovervåking knyttet til privat overvåking på f.eks. arbeidsplasser og på problemer knyttet til lagring og eventuell bruk av overskuddsinformasjon.

Så noen kommentarer til forslaget om å kriminalisere opptak av samtaler en sjøl deltar i, uten at samtalepartneren vet om det. SV har klart gitt uttrykk for at slike opptak bør være ulovlig. Det er positivt at et klart flertall i komiteen nå ber Regjeringa om å vurdere et slikt forbud. Hemmelig opptak av en samtale en selv deltar i, er tillitsbrudd i forhold til samtalepartneren. Hvis en tredje person får lytte til opptaket, er det etter mitt skjønn langt på vei sammenlignbart med hemmelig avlytting av andres samtaler, noe som i dag er forbudt etter straffeloven. Spørsmålet om strafferettslig reaksjon mot hemmelig opptak av samtaler en selv deltar i, var omtalt av Straffelovkommisjonen i 1958. Den sier følgende:

> «Det synes imidlertid tvilsomt om dette spørsmål er modent for lovgivning.»

I 1958 var lydbåndopptak en omstendelig oppgave som relativt få hadde adgang til. Problemet var derfor lite. En kan spørre om tida i dag er overmoden for et forbud. I dag er enkelt opptaksutstyr utbredt og fins i de fleste hjem og brukes i stor utstrekning.

Departementet skriver i sin vurdering av det aktuelle lovforslaget:

> «Faren for tillitsbrudd er langt større i dag på grunn av en større utbredelse av apparater som gjør dette mulig. Hemmelige opptak skaper utrygghet. Man vet aldri hva de kunne bli brukt til. Det er uheldig om folk ikke kan snakke fritt til hverandre av redsel for at det som sies, skal bli tatt opp og brukt mot dem selv eller andre ved en senere anledning.»

Jeg er enig i departementets drøfting her.

Jeg mener at rettstilstanden i dag er at vi har ulovfestet regel om at det ikke er lov til å gjøre lydbåndopptak av en samtale uten å innhente samtykke fra samtalepartneren. Folk flest tror at det er forbudt. Hvis vi i dag skulle vedta den forrige regjeringas lovforslag, ville vi få en endret rettstilstand, der vi uttrykkelig tillater noe som tidligere har vært oppfattet som forbudt. Derfor trenger vi en lovregel som fanger opp den tidligere ulovfes-

tede regelen. En allmenn lovregel skulle uttrykke hva som er straffverdig opptreden i samfunnet.

Å gjøre hemmelig opptak av samtaler en sjøl deltar i, kan bety å sette en kjekk liten opptaker i brystlomma, ta seg en prat med erkefienden og så spille av båndet for tredje person etterpå. Det kan bety å snakke med en bedugget person, kanskje bevisst provosere vedkommende og ta opp fylleprøret på bånd og la en tredje person lytte til det etterpå, eller true med å spille det av for tredje person, eventuelt overlate det til offentliggjøring. Det betyr å utnytte et hemmelig opptak av en samtale med en person som er i sinnsopprør og gir sin vrede fritt utløp i tillit til at vredens uttrykk tilhører situasjonen der og da. Han skal ikke kunne risikere at den han har snakket med, skal kunne bruke et hemmelig opptak fra den situasjonen til å henge ut vedkommende i annen sammenheng. Det å snakke om ytringsfrihet i den sammenhengen, er å forveksle ytringsfrihet med sladrefrihet.

Jeg mener det må være en grunnleggende rettighet i sinne eller fortvilelse å uttrykke seg på en måte en sjøl med rette vil ta avstand fra når gemyttet er under kontroll. Det er ikke å løpe fra sine utsagn, det er å respektere at et utsagn, eller et utbrudd for den saks skyld, ikke eksisterer i et vakuum. Ethvert utsagn hører til i en sammenheng. Å rive løs brokker av en samtale kan gi et falskt inntrykk av det som foregikk. Samtidig vil et opptak der en hører en stemme, gi et sterkt inntrykk av ekthet. Derfor er det stor forskjell på notater på en notatblokk og et hemmelig opptak.

Hensikten med lovforslaget som SV og Kristelig Folkeparti i dag fremmer, er å fastslå som en alminnelig rettsregel at det skal være forbudt å gjøre hemmelig opptak av en samtale en sjøl deltar i. Jeg er ikke i tvil om at det forslaget er i pakt med den alminnelige rettsoppfatninga.

Behovet for vern av personlig integritet gjennom forbud mot hemmelig opptak av samtaler har møtt motstand fra pressekretser og er blitt framstilt som en trussel mot ytringsfriheten. Jeg kan ikke se den motsetninga. Ytringsfriheten er i prinsippet en rett til å fremme sine egne ytringer, det er ikke å gjengi andres ytringer mot deres vilje. Den enkelte bør vite hvem en snakker til i en samtale. En bør også vite når han eller hun uttaler seg offentlig, og når en har en mer fortrolig samtale. Folk veier ordene sine mer nøye når de uttaler seg offentlig enn i en privat samtale. For den offentlige debatt må det gjennomtenkte, veloverveide utsagnet være mer interessant enn en sleivete replikk i en fortrolig samtale.

Et forbud mot hemmelig opptak av samtaler en sjøl deltar i, vil ikke innebære noe begrensning i arbeidsmetodene til den seriøse pressa, som arbeider i samsvar med pressas etiske regler. Men forbudet vil kunne gi et visst vern for enkeltmennesker mot sladrepressa, som er interessert i å bruke hemmelig opptak av samtaler til uthenging av enkeltpersoner. Med den makt den pressa har, er det enkeltmennesket som er den svake part som trenger en rettslig beskyttelse.

Retten til å søke og spre informasjon har etter menneskerettighetstenkning og konvensjoner grensene sine bl.a. i hensynet til respekt for enkeltmenneskets integritet, sånn som det f.eks. uttrykkes i § 10 i Den europeiske menneskerettighetserklæringa. I punkt 2 ramses det opp innskrenkninger som gjelder utøvelsen av retten til ytringsfrihet. En av de innskrenkningene som nevnes, er lovbestemmelser som er gitt for «å forhindre at fortrolige opplysninger blir røpet». Ingen frihet er absolutt. Friheten til å såre, sladre og baktale er en frihet som har liten verneverdi i et demokratisk samfunn.

Men det er én frihet et demokratisk samfunn er avhengig av, og det er pressas rett til å se makthaverne i kortene, til å få adgang til beslutninger og få kjennskap til forslag og utredninger på et tidlig tidspunkt. Innsynsrett, nedgradering av dokumenter, åpenhet i beslutningsprosesser i både private og offentlige maktsystem er avgjørende for pressas mulighet til utøve en kritisk journalistikk. Jeg må si det er nokså påfallende at Fremskrittspartiet og Høyre i denne debatten i dag framstår som de som vil verne ytringsfriheten. Jeg mener det er sladrefriheten de vil verne.

Høyre og Fremskrittspartiet er samtidig de partiene som i minst grad er villig til å legge til rette for at pressa skal få utøve sin undersøkende og kritiske journalistikk ved å praktisere offentlighetslova liberalt, ved å la seg registrere i politikerregisteret over økonomiske forhold, ved å bruke de offentlige registrene og sende sine opplysninger bl.a. til Brønnøysundregistrene. Det er forhold som har virkelig betydning for pressas mulighet til å drive undersøkende journalistikk og dermed for den ytringsfriheten som er verneverdig i et demokratisk samfunn.

Men for ikke å bli misforstått — jeg betrakter lydbåndopptak som en normal journalistisk arbeidsmetode. Å bruke lydbånd vil kunne fungere som en støtte for hukommelsen og bidra til å gjengi intervjuobjektet mest mulig korrekt. Men tillitsforholdet mellom journalister og intervjuobjektene er nok også best tjent med at lydbåndopptak brukes etter samtykke, som pressa i sine etiske regler skildrer som den vanlige arbeidsmetoden.

Den smule uro det har vært om dette forslaget, ser jeg mest som storm i et vannglass. Men jeg må til slutt si at jeg er veldig glad for at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i dag er med på et forslag om å be Regjeringa vurdere lovreguleringer av forbud mot hemmelig opptak av en samtale en sjøl er deltaker i. Det synes jeg er et skritt i rett retning.

Jeg skal avslutte med å ta opp det forslaget som SV og Kristelig Folkeparti legger fram i innstillinga.

Presidenten: Presidenten er noe i tvil om hvilket forslag fru Holand viser til. Ved studium av innstillingen viser det seg at det bare foreligger ett forslag fra et mindretall, på side 9 i innstillingen, nemlig det fra Høyre og Fremskrittspartiet. Kunne fru Holand veilede presidenten i så måte?

Lisbeth Holand (fra salen): Vi får komme tilbake til det.

Presidenten: Fru Holand vil komme tilbake til saken.

Svein Alsaker: Jeg vil i mitt innlegg ta opp de spørsmål hvor det er dissens i komiteen.

Straffelovens § 145 a rammer hemmelig opptak av telefonsamtaler eller andre samtaler man ikke selv deltar i. Vår lovgivning har derimot ingen bestemmelser som direkte rammer det å gjøre hemmelig opptak av en samtale der man selv deltar og/eller å offentliggjøre et slikt opptak. Jeg ser da bort fra straffelovens § 390, som straffer «den som krenker privatlivets fred ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold», som det står.

Det er vel et faktum at Engen-saken satte fart i debatten om hvor langt personvernet bør gå via bestemmelser i straffelovgivningen. Regjeringen fremmer nå et forslag om å lovfeste en ny straffebestemmelse som en tilføyelse til straffelovens § 390, som rammer utilbørlig offentlig gjengivelse helt eller delvis av et hemmelig opptak av en samtale.

Slik jeg ser det, vil en slik lovbestemmelse ikke gi et tilstrekkelig personvern. For det første er ordet «utilbørlig» en rettslig standard — sterkt skjønnspreget. Jeg vil tro at det kan oversettes med «klart klanderverdig» — med andre ord: det skal atskillig til før en straffbar overtredelse finner sted. Ser man det fra fornærmedes side, skal det stor styrke og integritet til for å anmelde en slik antatt overtredelse. Den som anmelder — og som er fornærmet — risikerer jo ytterligere blottleggelse og offentliggjøring av det anmeldte forhold. Jeg hadde nesten sagt at det må nesten en Aspengren til for å anmelde en slik overtredelse. I tillegg til dette kommer usikkerheten om straffebudets rekkevidde. Og som om dette ikke skulle være nok, kan påtalemyndigheten, slik lovforslaget er utformet, henlegge saken fordi allmenne hensyn ikke krever påtale, selv om påtalemyndigheten finner at straffebudet er overtrådt.

Hvis vi velger å ta personvernet på alvor, og det bør vi, vil etter min mening dette lovforslaget ikke være mye verdt i praksis.

Et forbud i straffeloven også mot hemmelig opptak av samtaler der man selv deltar, er etter min mening eneste vei å gå.

Det kan med en viss rett hevdes at en slik strafferegel vil være umulig å håndheve. Til dette kan det sies at også den regel Regjeringen nå foreslår, vil være vanskelig, for ikke å si nesten umulig å håndheve i praksis.

Et straffebud som rammer hemmelig opptak av samtaler der man selv deltar, vil være klart holdningsskapende og være en garanti mot direkte gjengivelse av fortrolige samtaler f.eks. i pressen, i bøker eller på annen måte. Eller sagt annerledes: Det vil være en garanti mot utidig utspionering og kontroll. Det reiser etter min mening helt grunnleggende spørsmål om hvilket samfunn vi vil ha. Ønsker vi sikkerhet? Ønsker vi trygghet? Ønsker vi personvern?

Den seriøse del av pressen vil heller ikke, etter min mening, bli særlig skadelidende. Pressen må gjerne i telefonkatalogen eller på annen måte klart si fra at telefonsamtaler med aviser må påregnes å bli tatt opp på bånd. Det er ikke her problemet ligger.

Ved fjernsynsovervåkning på offentlig sted og ved automatisk trafikkovervåkning er det et vilkår at publikum skal gjøres oppmerksom på overvåkningen. Et lovforbud mot hemmelig opptak av samtaler der man selv deltar, vil derfor etter min mening gi en god og naturlig sammenheng i rettssystemet.

Komiteens flertall ber nå Regjeringen vurdere å fremme forslag om et forbud mot hemmelig opptak av en samtale der man selv deltar. Her er også SV og Kristelig Folkeparti med. Jeg finner å kunne støtte flertallsinnstillingen til tross for mitt klare prinsipielle standpunkt, fordi aktverdige grunner kan tilsi unntak fra en absolutt regel om forbud mot hemmelig opptak — jeg tenker i denne forbindelse f.eks. på innringinger til sykehus, flyplasser, brannvesen og politi. Det kan også dreie seg om å gjøre unntak i bevissikringsøyemed f.eks. for politiet. Det er derfor ikke riktig som representanten Nyberget sa, at SV og Kristelig Folkeparti går inn for et absolutt forbud. Det fremgår også klart av innstillingen.

En tilbakesendelse til Regjeringen gir også muligheter til å vurdere hvorledes disse hensyn kan innpasses i en eventuell ny lovbestemmelse.

Så over til et helt annet tema. Strafferammene for grove overtredelser i alkoholloven for så vidt gjelder ulovlig innførsel, omsetning og produksjon av alkohol foreslås nå hevet fra to til seks år. Dette er meget vel begrunnet.

For å illustrere dette skal jeg kort gi en oversikt over saker Oslo politikammer behandlet i 1990 — i alt 17 store spritsaker, hvor til sammen 80 personer ble siktet. I forbindelse med disse sakene ble det avdekket minst fem større ligaer, som har holdt på med profesjonell spritsmugling i flere år. Ca. 265 000 liter 96 pst. sprit avdekket denne etterforskningen innsmuglet bare i løpet av 1990 — for det meste fra Spania. Samtidig er det i løpet av 1990 i forbindelse med saker som ble etterforsket av Oslo politikammer, avdekket innsmugling av 600 000 flasker med originalbrennevin, i alt vesentlig fra Tyskland og Nederland. 250 000 av disse flaskene ble avdekket innsmuglet i 1990, mens resten ble smuglet i tidsrommet fra 1987 til 1989.

Dersom man legger til grunn at politi og tollvesen beslaglegger 5—10 pst. av det som faktisk blir smuglet, ser man dimensjonene. Og her snakker jeg bare om Oslo politikammer.

Jeg kan også nevne at i forrige måned, i januar, ble det i Oslo avslørt to større hjemmebrenningsfabrikker. Begge hadde en kapasitet på ca. 25 000 liter sats, dvs. 6 000—8 000 liter ferdig vare. — Som man skjønner, har jeg vært med på etterforskning av slike saker tidligere. — Samtidig, også i Oslo i januar, er to andre store smuglersaker under opprulling, en med 15 000 flasker originalbrennevin og en med 10 000 flasker.

Ser vi dette på landsbasis, er det all grunn til å frykte at Vinmonopolets stilling stadig undergraves, slik at monopolet i dag neppe har 50 pst. av den totale omsetningen — det er vanskelig å vite, men dette er jo bare anslag. Hele vår alkoholpolitikk, med begrenset tilgjengelighet og høye alkoholavgifter, er derfor i realiteten truet.

Svaret på dette er ikke å gi opp vår alkoholpolitikk, slik Fremskrittspartiet ønsker, men å sette større ressurser inn for å stoppe smuglingen, som i dag i svært mange tilfeller kan karakteriseres som profesjonell kriminalitet — ofte i kombinasjon med annen kriminalitet. Profitten er eventyrlig, oppdagelsesrisikoen ikke altfor høy og dagens strafferamme altfor lav i forhold til forbrytelsens grovhet.

Sammenfattende og avslutningsvis vil jeg si følgende: Det er heldigvis flertall i Stortinget for å skjerpe strafferammen i alkoholloven. Politi og tollvesen, som i dag gjør en meget god jobb, må tilføres større ressurser til å etterforske nettopp disse sakene, og vår alkoholpolitikk bør opprettholdes.

Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg vil konsentrere meg om det punktet som komiteen er delt på, nemlig det som gjelder hemmelige opptak av samtaler. Jeg oppfatter vel det som å være et av de viktigste prinsipielle spørsmål som foreligger i denne innstillingen når det gjelder lovverket for hemmelige opptak av telefonsamtaler og andre samtaler en selv deltar i, og offentlig gjengivelse av slike opptak.

Regjeringen har i proposisjonen fremmet et forslag om straffeansvar for dem som på utilbørlig vis gjengir slike opptak. Som det går fram av proposisjonen, kom regjeringen fram til, etter en vurdering, at den ikke ville foreslå noen regel mot hemmelige opptak av samtaler. Begrunnelsen er knyttet både til at det i en del tilfeller bør være anledning til det, og at en slik bestemmelse ville være vanskelig å praktisere.

Jeg har også registrert at det fra en del pressehold har kommet store motforestillinger mot disse forslagene. Jeg må innrømme at jeg har litt vanskelig for å forstå argumentasjonen. Jeg kan vanskelig skjønne at det skulle være umulig for pressen å gjøre jobben sin hvis vi får slike lovregler. Mitt inntrykk er også at iallfall den seriøse delen av pressen fint vil kunne leve med slike lovregler og gjøre den jobben de faktisk bør gjøre i et samfunn.

Som det går fram av innstillingen, tilhører Senterpartiet flertallet i komiteen som ber om en ny vurdering av dette fra Regjeringens side. Etter mitt skjønn er dette et prinsipielt spørsmål som ikke kan avgjøres bare ut fra hva som er praktiske avgrensingsproblemer eller håndhevingsmuligheter.

Dersom noen foretar et hemmelig opptak av en samtale, er det etter mitt skjønn i utgangspunktet et grovt tillitsbrudd. Jeg mener at samfunnet bør ha klare regler for hvordan slikt skal møtes. Jeg mener det er viktig at samfunnet klart gir beskjed om hva som kan aksepteres og hva som ikke kan aksepteres. Jeg deler de synspunkter som har kommet til uttrykk tidligere i debatten om at det her også dreier seg om holdningsskapende virkning. Det dreier seg også om hva slags verdinormer vi skal bygge dette samfunnet på, hva slags kvalitet vi ønsker at dette samfunnet skal ha. Det dreier seg i høyeste grad om personvern og om den enkeltes integritet.

Jeg har personlig kommet fram til at vi bør

Trykt 25/2 1991

(Queseth Haarstad)
ha klare regler og klare lovforbud mot hemmelige opptak av telefonsamtaler.

Som det går fram av innstillingen, vil Senterpartiet ta endelig stilling til dette spørsmålet på bakgrunn av den vurderingen som Regjeringen er bedt om å komme med.

Helen Bøsterud: Jeg tar også ordet for å kommentere bare ett punkt i komiteens innstilling, nemlig spørsmålet om informasjonsplikt ved opptak av egne telefonsamtaler.

Med relativt få selvfølgelige unntak, f.eks. for politiet, kan jeg ikke se at verken ytringsfrihet eller arbeidsmuligheter for noen begrenses urimelig ved at de blir pålagt å informere samtalepartneren om at de tar opp egen samtale på bånd. Denne saken gjelder ikke først og fremst arbeidsforholdene for vår frie og uavhengige presse.

Vi står her overfor et grunnleggende forhold i rettspleien, nemlig den verdi det innebærer at hvert enkelt menneske i samfunnet har en privat sfære som ingen andre, verken privatpersoner eller samfunnet, bør kunne bryte inn i uten særlig hjemmel. Det gjelder selvsagt også pressen.

Privatlivets fred angår ikke bare forhold innenfor hjemmets fire vegger. Retten til hva jeg vil kalle privat fred, gjelder også i vår vanlige omgang og samkvem med mennesker. Vi har alle krav på å være vernet mot registrering, overvåkning og lignende teknologiske tiltak i vår vanlige omgang med medmennesker. Og jo mer avansert teknologi vi får, jo viktigere er det å være bevisst på at vårt eget «pusterom» ikke innsnevres.

På dette området er det ikke tilstrekkelig at vi informeres om hvilke muligheter teknologien har, og hvilken risiko teknologien kan utsette oss for i vårt daglige medmenneskelige samkvem. Hvis vi hele tiden skal leve på vakt i våre daglige gjøremål, inklusive i våre telefonsamtaler, vil det forrykke noe så fundamentalt som tilliten mellom menneskene og dagliglivets fred. Jeg synes derfor vi har krav på at lovgiver aktivt verner oss mot at det offentlige, pressen eller andre griper inn i denne grunnleggende omgangsform og tillit mellom mennesker.

Vi blir i mange sammenhenger møtt med innvendinger mot å lovregulere en atferd fordi lovovertredelsen normalt er vanskelig å oppdage. Jeg har forståelse for et slikt synspunkt, men vi kan ikke følge det absolutt. Hvis bare straffebud med en rimelig grad av mulighet for håndhevelse skulle bestå, måtte vi ha tynnet ut store deler av vår straffelovgivning. De aller fleste straffebestemmelser kan, dessverre, overtres med meget liten risiko for oppdagelse og straff. Det gjelder f.eks. bestemmelsene rundt narkotikaforbrytelser, mesteparten av den økonomiske kriminaliteten og ikke minst skattebestemmelsene.

La meg når det gjelder spørsmålet om mulighet for håndhevelse, ta fram et annet eksempel — forbudet mot å slå barn. Jeg er ganske sikker på at vi alle da vi var med på innføre det for relativt kort tid siden, var klar over at det ville kunne bli vanskelig å håndheve det. Vi gjorde det likevel. Det var samfunnets holdning vi ønsket å markere. Det er nødvendig noen ganger, og gir positiv effekt. Heldigvis er det fortsatt slik at svært mange vil følge en lovregulering de føler naturlig, selv om de vet at den er vanskelig å håndheve. Og det er videre klart at en klar, utvetydig lovhjemmel vil lette og forenkle forfølgelsen av en klanderverdig atferd. Jeg tror lovregulering på dette området er noe folk flest vil forstå, og støtter derfor komiteens flertall når den ber om ny vurdering av dette spørsmålet. Og jeg vil føye til: Lovteknisk lar spørsmålet seg løse, hvis en vil.

Statsråd Kari Gjesteby: Som saksordfører allerede har gjort rede for, bygger innstillingen på annen halvdel av Ot.prp. nr. 56 for 1989—90, som ble fremmet av regjeringen Syse. Regjeringen har imidlertid ikke funnet grunn til å trekke proposisjonen tilbake.

Jeg har notert meg at komiteens flertall ikke vil gå inn for den foreslåtte endring i straffelovens § 390, som ville gjøre det straffbart utilbørlig å offentliggjøre et hemmelig opptak av egen samtale. Flertallet foreslår derimot at forslaget sendes tilbake til departementet for en nærmere vurdering av om selve opptaket av egen samtale skal rammes når man ikke gjør oppmerksom på at samtalen blir tatt opp.

Som flertallet påpeker, reiser en slik utvidelse av straffebudet flere vanskelige spørsmål som må avklares. Blant annet gjelder det å finne fram til en hensiktsmessig avgrensning i forhold til etterforskning og bevissikring. Et annet hensyn er at forbud — i hvert fall som hovedregel — bør kunne håndheves av rettsapparatet. Selv om det kan være viktig å markere gjennom lovgivningen at en atferd er klanderverdig, kan vi spørre om i hvilken grad brudd på god folkeskikk bør reguleres i lovgivningen.

Jeg har også merket meg at komiteflertallet peker på muligheten av å forby offentliggjøring i straffeloven, kombinert med bestemmelser i spesiallovgivningen som definerer det klanderverdige i å gjennomføre et hemmelig opptak. Jeg vil nøye vurdere en slik eventuell løsning og for øvrig lytte til de signaler debatten her i Odelstinget gir.

Når det gjelder spørsmålet om fjernsynsovervåkning, har jeg merket meg at komiteen nøye har vurdert spørsmålet om en konsjesjonsordning, bl.a. på bakgrunn av departementets svarbrev til komiteen.

Jeg er glad for at komiteen er kommet til ikke å ville anbefale noen konsesjonsordning, men heller ønsker utredet en mulig regulering av lagring og etterbruk av eventuelle opptak. Dette kan i tilfelle skje gjennom generelle regler i lovs eller forskrifts form, eventuelt kombinert med en meldeplikt for den som ønsker å fjernsynsovervåke et område.

Omfanget av etterbruken har nær sammenheng med det generelle spørsmål om bruk av såkalt overskuddsinformasjon. Departementet vil, slik komiteen ønsker, komme tilbake med forslag om en nærmere regulering av disse spørsmålene.

Jeg har også merket meg at en enstemmig komite ber departementet komme med forslag om regulering av fjernsynsovervåkning i arbeidslivet. Komiteen gir uttrykk for at det er behov for regulering utover det som i dag allerede er gjort gjennom arbeidsmiljøloven. I samsvar med komiteens ønske vil vi komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan dette mest hensiktsmessig kan gjøres.

Til slutt: Jeg er glad for at komiteen enstemmig går inn for å endre skyldkravet ved heleri, slik at også vanlig uaktsomhet vil rammes av bestemmelsen. Saksordfører og flere andre omtalte dette som kanskje det viktigste i proposisjonen, og jeg er enig i det. Forhåpentligvis vil denne innskjerpingen av bestemmelsen føre til endrede holdninger. Dette er viktig i seg selv. Jeg synes det er illevarslende å møte en lettvint holdning til kjøp av stjålne varer — som en slags halvveis akseptabel ulovlighet. Jeg tror vi kan bidra til å endre denne holdningen. Lovendringen bør føre til at færre folk kjøper tyvegods, og dermed til at det er mindre fristende å stjele for å finansiere f.eks. kjøp av narkotika.

Petter Thomassen: Det er ikke ofte jeg i min tid i Odelstinget eller Stortinget har vært i den situasjon at jeg har funnet det vanskelig å stemme for noen av de alternativene som foreligger til votering. Men i denne saken er jeg kommet nettopp i denne situasjonen når det gjelder spørsmålet om hemmelige opptak av samtaler der man selv deltar. Jeg synes ikke at saken pr. i dag er godt nok utredet til at det bør fattes realitetsvedtak. Jeg deler med andre ord ikke Høyre-fraksjonens standpunkt. På den annen side er jeg heller ikke helt fornøyd med komiteflertallets premisser for forslaget om at saken tilbakesendes Regjeringen.

Jeg skal kort forsøke å redegjøre for det dilemma jeg mener å se i dette spørsmålet. I mitt videre resonnement holder jeg unna det behovet politiet og rettsvesenet samt militære myndigheter måtte ha for å gjøre hemmelige opptak. Jeg ser klart at det her foreligger et velbegrunnet behov som i rimelig grad og på betryggende måte bør imøtekommes. Det jeg derimot reagerer på, er at journalister eller andre private angivelig skulle ha et slikt behov. Hvis vi holder oss til journalistene i denne omgang, må det være lov å spørre: Hva er det som tilsier at de skal kunne ta opp i dølgsmål en samtale med et intervjuobjekt? Det er et tillitsbrudd å gjøre det. Ja, noen vil si at det er rent lureri. Hva skulle begrunnelsen være for å gjøre et slikt opptak? Jeg ser en eneste grunn som tåler dagens lys, og det er at journalistene har behov for dokumentasjon på at det de skriver eller gjengir, er korrekt. De ønsker ikke å komme i den situasjon at intervjuobjektet, når vedkommende ser sine meninger gjengitt på trykk, løper fra det som er sagt og ment. Denne dokumentasjonen kan journalistene få om de tar opp intervjusamtalen på bånd, og om intervjuobjektet gjøres oppmerksom på at dette skjer og gir sin tillatelse, er det hele ganske uproblematisk — også i forhold til senere offentliggjøring av innholdet på båndet.

Hvilken begrunnelse kan tenkes for at det ikke skal foregå på denne måten? Jeg ser ingen som tåler kritisk etterprøving. Når noen hevder at hemmelige opptak innebærer større åpenhet fra intervjuobjektet, kan det så menn godt være riktig. Men hva så? Er det journalistenes oppgave å få intervjuobjektene til å si ting de senere ikke vedstår seg? Selvsagt ikke. Det er de meningene som intervjuobjektet selv vil fremstå med for offentligheten, som er det avgjørende enten det brukes bånd eller ikke.

Når noen i debatten om dette spørsmålet har trukket frem at ytringsfriheten skulle bli krenket om hemmelige lydbåndopptak ikke skulle tillates, er dette etter min oppfatning en temmelig misforstått problemstilling. Det har overhodet intet med ytringsfrihet å gjøre at de som ytrer seg, ikke har full kontroll med under hvilke omstendigheter det skjer, og det har man ikke hvis det blir foretatt hemmelige opptak. Derimot har hemmelige lydbåndopptak en hel del med personvernet å gjøre. Dette er en krenkelse av personvernet, og det kan medføre utrygghet, ja sågar frykt for misbruk av båndene senere, f.eks. i klippet og redigert form slik at totalinntrykket blir et helt annet enn opprinnelig.

Ideelt sett skulle jeg ønske at det var praktisk mulig og rimelig kontrollerbart å etablere

et forbud mot hemmelige lydbåndopptak for bl.a. journalister, slik enkelte fraksjoner i justiskomiteen har gjort seg til talsmenn for. Men jeg innser at et slik forbud langt på vei ville bli et slag i løse luften, fordi det ligger i sakens natur at det ville bli nær umulig å kontrollere at et slikt forbud blir respektert. Heller ikke jeg er tilhenger av lovpåbud som ikke lar seg kontrollere. Det som imidlertid meget enkelt lar seg kontrollere, er en eventuell offentliggjøring av innholdet i hemmelige opptak. Og det er også nettopp dette som kan medføre skadevirkninger for dem som er involvert.

Mitt standpunkt til spørsmålet om hemmelige opptak av samtaler er med andre ord at selve det tekniske opptaket ikke kan kontrolleres og derfor ikke bør straffelegges, mens derimot offentliggjøring eller bruk av innholdet i slike hemmelige opptak bør forbys for bl.a. journalister. Denne problemstillingen bør departementet i sitt videre arbeid med saken utrede nærmere.

Når man i det foreliggende lovforslag prøver å etablere en mellomløsning ved å forby offentliggjøring som kan karakteriseres som «utilbørlig», innfører man etter min vurdering lovregler som i utpreget grad må baseres på skjønn, og hvor tvistene bare kan avgjøres gjennom rettssaker. Departementet har selv store problemer med å gi en noenlunde begripelig beskrivelse av hva man i denne sammenheng skal legge i begrepet «utilbørlig». Jeg mener dette ikke er noen farbar vei.

Jeg vil derfor stemme for forslaget om at saken sendes tilbake til Regjeringen for ytterligere utredning. Men det vil fremgå av mitt innlegg at jeg tror at forbudet mot selve det hemmelige opptaket ikke er det viktigste, men derimot offentliggjøring av innholdet i opptaket. Jeg håper at denne problemstillingen blir tatt med i de vurderinger som Regjeringen nå skal foreta i dette spørsmålet.

Olav Akselsen: Også eg vil prøva å konsentrera meg om ei av sakene som er omtalt her i dag.

Det er eitt parti i denne salen som har opphøgd seg sjølv til å vera voktar for lov og rett, nemleg Framstegspartiet. At det er dei sjølv som skal definera kva som er lov og rett, er i grunnen ei kjend sak. Eg har aldri vore einig i denne sjølvoppnemninga, og i dag får me etter mi meining eit nytt bevis på at Framstegspartiet sin kriminalpolitikk er så som så.

Når det gjeld smugling og produksjon av alkohol, seier Framstegspartiet pytt, pytt. At dette har vore eit sterkt aukande problem, ser ikkje ut til å uroa Framstegspartiet nemnande. Rett nok nemnde Nyberget i sitt innlegg at Framstegspartiet seier seg lei for denne utviklinga, men dei var altså ikkje villige til å gjera noko for å snu den.

Det viser seg at ulovleg innføring og produksjon av alkohol ofte kjem i samanheng med andre og større kriminelle saker. Dette lovforslaget vil, dersom det blir vedteke, derfor ikkje ramma berre det som har med omsetjing og produksjon av alkohol å gjera, men langt vidare. Eg trudde det var viktig for alle — også for Framstegspartiet — å få bukt med den svarte økonomien. Den saka som me behandlar her, er ein flik av dette problemet. Eg seier meg då lei for at Framstegspartiet ikkje greier å sjå denne samanhengen. Eit av hovudargumenta som Framstegspartiet brukar mot å skjerpa strafferammene, er prisen på alkohol. Det kan sikkert vera noko i at prisen er avgjerande for talet på lovbrot.

No skal ikkje eg gjera dette til ein alkoholpolitisk debatt, berre slå fast at prisfastsetjinga har si årsak. Men om ein skulle overføra Framstegspartiet sin argumentasjon på andre saker, kan ein jo ved å fjerna fartsgrensene få slutt på alle brot på fartsgrensene. Ein kan få ned talet på promillekøyrarar f.eks. ved å fjerna eller høgda grensa for promillekøyring. Og i sin yttarste konsekvens kan ein seia at ein kan bli kvitt narkotikaproblemet og narkotikasmuglinga ved å legalisera narkotika.

I desse sakene som me her diskuterer, har me med profesjonelle forbrytarar å gjera, og desse personane vurderer risiko opp mot det å få forteneste. Nyberget sa i sitt innlegg at oppklaringsprosenten var viktig. Det er eg sjølvsagt einig i, men også lengda på eventuell straff er med og avgjer om folk er villige til å gjera slike lovbrot. Eg må innrømma at eg har problem med å skjøna logikken når Framstegspartiet seier at desse sakene nok er eit problem, men fordi ein ikkje er villig til å gå inn på fleire måtar å løysa det på, vil Framstegspartiet gå imot å auka strafferammene. Eg trur personleg at dette ikkje blir teke som noko problem i Framstegspartiet, og at dei ser vekk frå dei skadeverknadene som desse sakene har.

For oss i Arbeidarpartiet er det no viktig å senda ut eit signal om at me ser på dette som alvorlege brotsverk som me ønskjer å få ned talet på, og eg kan då berre seia meg lei for at Framstegspartiet ikkje er villig til å stø oss i den kampen.

Eva R. Finstad: Skal vi legge opp til å kriminalisere noe vi har svært liten mulighet til å kontrollere? Det er et av de spørsmålene vi behandler i dag. Nå vil jo ikke resultatet i Odelstinget her i dag føre til det, fordi flertallet ønsker å sende lovproposisjonen tilbake,

det vet vi. Men Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ønsker klart å kriminalisere slike opptak som det her dreier seg om. Derfor er det nyttig å få fram synspunkter her.

Det er ikke det at jeg ikke har sympati for at det ikke skal være lov å ta opp på lydbånd det jeg eventuelt sier, uten at den som tar det opp, har spurt meg om lov til det. Jeg ville absolutt ikke like at det skulle skje, og ville nok være meget skeptisk til en senere samtale med noen som tidligere hadde tatt vår samtale opp på bånd uten å si ifra. Men hvis det skjedde, ville jeg da ha anmeldt det? Nei, jeg ville nok ikke det. Dersom det var en journalist som hadde tatt opp vår samtale på bånd, måtte jeg allikevel finne meg i å bli sitert. Journalisten kunne jo også ha stenografert det jeg sa. Et lydbåndopptak kunne han spille av for meg og bevise at jeg var riktig sitert. Og det er jo ikke mer enn rett og rimelig at jeg måtte stå ved det jeg sa. Det må man som politiker tåle. Men å spille lydbåndet f.eks. for andre og f.eks. i radio uten å si ifra til meg, vil være ulovlig og bør være det. Det ville nå blitt kriminalisert dersom denne proposisjonen hadde blitt vedtatt.

Hva Arbeiderpartiet mener, er de tydeligvis ikke klar over ennå. Flertallsmerknaden om at dette forslaget ikke rammer det klanderverdige med selve opptaket, er helt korrekt. Det gjør det ikke. Men det rammer den klanderverdige bruk av opptaket. Arbeiderpartiet og Senterpartiet ønsker at departementet skal vurdere forbud mot selve opptaket.

Jeg vil vise til at blant høringsinstansene var det bare LO som ønsket et slikt lovforbud. Straffelovkommisjonen advarer mot nykriminalisering med utgangspunkt i enkeltsaker. Og enkeltsaken er jo selvsagt Engen-saken. Også Datatilsynet er enig i at opptak i seg selv ikke bør være straffverdig og peker på at håndhevingsmulighetene vil være små om opptak skulle omfattes av straffebudet.

Jeg vil videre vise til at det også foreligger aktverdige motiv for at slike opptak blir foretatt uten å si ifra, og det gjelder etterforskning, bevissikring og oppsøkende journalistikk.

Etter min oppfatning må man begrense straffebudet til offentliggjøring. Noe annet vil ikke kunne kontrolleres og derfor være kun et slag i dyna. Offentliggjøring må være utilbørlig for å være straffbar. Det man ønsker å oppnå med dette, er å ramme den klart klanderverdige opptreden som ligger i å offentliggjøre opplysninger som er gitt under forutsetning om fortrolighet, og som så bringes videre i autentisk form, slik det skjedde i Engen-saken.

Det var en Høyre-statsråd som fremmet denne saken, men arbeiderpartistatsråden har ikke fremmet noe annet forslag. Når flertallet i komiteen nå ber departementet vurdere lovforslaget på nytt, vil jeg be statsråden om stadig å ha i tankene at man skal være forsiktig med å kriminalisere noe man ikke kan kontrollere.

Theo Koritzinsky: Det er sjelden å høre så spennende og prinsippfylte debatter i Odelstinget. Jeg har lyttet med stor interesse og skulle ønske at flere av debattene både i Odelstinget og i Stortinget kunne belyse verdier og prinsipper i samfunnet gjennom konkrete saker.

Problemet i saken som gjelder opptak og gjengivelse av fortrolig samtale, tror jeg ikke er at noen er prinsippfaste og andre ikke er det. Her er prinsipper som kommer i konflikt med hverandre. Og jeg tror noe av uenigheten i denne saken nettopp går på at en opplever innholdet i prinsippene forskjellig. Jeg er enig med dem fra SV, Arbeiderpartiet og mellompartiene som har sagt at prinsippkonflikten her ikke går mellom ytringsfrihet på den ene side og personvern på den annen side. Konflikten går mellom personvern på den ene side og journalisters og andres avlyttingsfrihet og sladrefrihet. Det er slik jeg vil formulere det.

Når både Høyre og Fremskrittspartiet bruker ordet ytringsfrihet i denne saken, og sier at et forbud mot hemmelig opptak av fortrolig samtale ville stride mot ytringsfriheten, skjønner jeg ikke helt argumentasjonen. Det å foreta et hemmelig opptak er jo ikke en ytringshandling i seg selv. Det blir først en ytring av det når innholdet på et bånd formidles videre av f.eks. en journalist. Og også Høyre og Fremskrittspartiet mener jo at offentliggjørelse av innholdet fra et lydbånd skal være forbudt.

Jeg vil gjerne spørre representanter fra Fremskrittspartiet eller Høyre i salen hvorfor de snakker om ytringsfrihet i denne forbindelse. Er det opptaksfriheten de egentlig mener? Hvis de mener ytringsfriheten, må de forklare det, fordi de egentlig også er enig i lovforbudet mot at lydbåndopptaket skal kunne videreformidles, videreytres, når det er basert på en fortrolig samtale.

Ellers synes jeg det meste er sagt om de hensyn og de argumenter jeg ville legge vekt på i debatten. Men jeg vil altså gjerne ha svar fra Høyre og Fremskrittspartiet på hvorfor de bruker ordet ytringsfrihet i denne saken.

Arild Hiim: Jeg skal forsøke å forholde meg til det ønsket som representanten Koritzinsky hadde.

Det hevdes at det er hensynet til personvernet som skulle tilsi forbud mot ethvert lydbåndopptak som ikke er varslet og godkjent. Prisen for et slikt forbud ville bl.a. være en større mulighet til å skjule seg bak usannheter og løgn, ikke minst om forhold som er av offentlig interesse. Prisen er da etter min mening en begrensning av ytringsfriheten, nemlig til det en i så fall kunne begrunne i alvorlige saker. Og da er vi etter min oppfatning ved sakens kjerne.

Er det slik at det å beskytte den enkelte mot sannhetens erkjennelse og mot egen løsmunnethet, er viktigere enn å kunne sikre ytringsfriheten i forhold som har krav på offentlighetens interesse? Det behøver ikke engang være noe som er sagt i en fortrolig samtale, det kan meget vel være en kjekk opplysning sagt vel vitende om at den annen person er ute av stand til å kunne gjengi denne med bevis, og da er det jo den som har fremsatt påstanden og som også vil ha bevisbyrden, som blir taperen — i dette tilfellet eventuelt en journalist. Det er et tankekors for meg at det nettopp er den personlige integritet som beskyttes ved at vi har et fritt og åpent samfunn hvor overgrep og misbruk kan avsløres.

Beskyttelsen mot hemmelige opptak kan være til glede for byråkrati, for politikere og andre med innflytelse. Men jeg har vanskelig for å forstå det hensyn som skulle tilsi at denne beskyttelsen er til glede for alminnelige borgere, uten kontakter og uten innflytelse. De har sjelden noe som de trenger å beskytte seg mot, f.eks. i forhold til pressen. Det er det antagelig mye oftere vi i denne salen som har. Derimot tror jeg at den alminnelige borger har en betydelig interesse av at sannheten kommer for en dag når f.eks. makt misbrukes, og det er en slik sjanse vi er i ferd med å beskjære bl.a. pressen. Dette er etter min oppfatning den prinsipielt viktige side av saken også hva angår den enkeltes personlige integritet.

Det kan kanskje være besnærende, men jeg mener det er feil at personvernet påberopes for å ønske et forbud mot hemmelige opptak. Jeg har også et visst belegg for dette i tillegg til det som er blitt sagt av mine medrepresentanter i salen, nemlig i Straffelovkommisjonens uttalelse til forslaget, gjengitt i proposisjonen på side 28:

> «Straffelovkommisjonen mener man bør være varsom med nykriminalisering med utgangspunkt i enkeltsaker, spesielt på dette området hvor man lett kommer i konflikt med hensynet til ytringsfriheten.»

I debatten er det sagt at mennesker må kunne motsette seg at fortrolige opplysninger blir offentliggjort. Ja, det forutsettes også i vårt forslag. Leser man proposisjonen, vil man se at nettopp dette kjennetegnes som utilbørlig å gjengi offentlig.

At representanten Holand i tillegg avfeier vårt forsvar for ytringsfriheten med at det skulle være en sladrefrihet det dreier seg om, er etter min oppfatning en fordreining — ikke noe uvanlig fra det hold. Personlige og huslige forhold er beskyttet. Det dreier seg altså ikke om sladder som ønskes sikret. Det dreier seg om å kunne frembringe sannheten om forhold av offentlig interesse. For det annet: At intervjuer i pressen skulle ha et annerledes krav på fortrolighet straks det måtte rusle og gå en båndopptaker som tok opp samtalen på bånd, kan vel ingen egentlig ha ment — jeg håper at heller ikke Holand og andre som har nevnt dette, mener det.

I mine øyne er en sak der en part i en samtale gjør lydbåndopptak, annerledes enn en sak som dreier seg om utenforståendes avlytting eller utenforståendes overvåkning, som vi bl.a. også har til behandling her i kveld.

Jeg synes partikollega Thomassen tok en side ved opptaksforbudet på kornet da han avviste et forbud av bevismessige grunner. Thomassen og jeg er helt ut enige på det punkt. Thomassens konklusjon er at det er offentliggjøring man må verge seg mot, og det er jeg langt på vei enig i. Men jeg mener at det også kan være forhold som tilsier offentliggjøring, og som nettopp forslaget vårt tar hensyn til. Vi må passe oss for å kriminalisere ukontrollerbare forhold — det dreier seg om et rettslig pålegg som i hvert fall etter min oppfatning skaper en fare for den alminnelige rettsforståelse dersom det ikke kan håndheves.

Så har det vært mye snakk om den tekniske utvikling, at den skulle tilsi ytterligere varsomhet og derved forsterke ønsket om et forbud. Ja, lydbånd kan forandres, også de som er tatt opp med samtykke. Og det er vel ikke annerledes enn at et ja til samtalens opptak gjengitt på lydbåndet, kan være hentet fra et annet bånd. Når man nå går inn for å innføre lovbud på et nytt område — det er det det dreier seg om, og det dreier seg om å forsøke å hindre slikt som man opplevde i Engen-saken, og det rammer denne bestemmelsen helt klart — håper jeg man ikke lar seg friste til å gå lenger enn hva dette samfunnet er i stand til å håndheve.

Terje Nyberget: Representanten Akselsen har i sitt innlegg konsentrert seg kun om Fremskrittspartiets merknader i forbindelse med heving av strafferammene i alkoholloven. Men han sier klart og tydelig at han er full-

stendig klar over at det er en stadig økende profesjonalisme innenfor smuglingsvirksomheten, og at risikoen fullt og helt må settes opp mot den fortjeneste det er mulig å få. Det er jo nettopp det jeg understreket i mitt innlegg: Prispolitikken og alkoholpolitikken som føres i landet i dag, samt det å unnlate å styrke politiet slik at vi får den etterforskningskapasitet som skal til for at risikoen for å bli tatt, skal kunne økes, er med på å legge grunnen for nettopp mulighetene til stadig økende smugling og kriminalitet innenfor dette feltet. Og representanten Akselsen legger stor vekt på at det å øke strafferammene i forbindelse med alkoholloven, er å sende ut signal som viser at samfunnet ikke aksepterer det som skjer. Ja vel, men det er ikke nok bare å sende ut et signal. Man må se på den totale årsaken og kompleksiteten i saken — det må ses under ett. Det understreker også Sosialdepartementet i sin høringsuttalelse:

> «I det videre arbeidet bør det imidlertid skje en vurdering av hvorvidt høyere strafferammer vil redusere omfanget av denne type lovovertredelser».

Det er ikke grundig nok tatt med i de vurderinger flertallet i komiteen har foretatt, når de ensidig satser på å heve strafferammene og unnlater å se på de to andre viktige årsakene, nemlig prispolitikken og muligheten for å bli oppdaget.

Jeg er derfor helt overbevist om at vår alkoholpolitikk, og det at vi unnlater å styrke politiet slik at de har muligheter til å øke sin etterforskningskapasitet, vil medføre at vi får økt profesjonalisme og et hardere miljø. Og det vil sette ytterligere krav til mulighetene for etterforskning om vi får enda mer voldsomme tilstander.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg skal ved slutten av debatten kort kommentere noen få av innleggene.

Noe helhjertet forsøk på å argumentere for nødvendigheten av å kriminalisere bruk av hemmelige lydbåndopptak fikk vi ikke fra komiteens leder. Men når han påstår at mindretallet, Høyre og Fremskrittspartiet, som slutter seg til proposisjonen, har valgt den enkleste løsning ved å «glemme resten av problemet», da er han nok litt freidig. Resten av problemet, nemlig en utvidelse av kriminalisering, er utførlig omtalt i høringsnotatet. Det er klart kommentert av de fleste høringsinstansene, hvorav de aller fleste sier nei til å gjøre lydbåndopptak i seg selv straffbart.

Representanten Alsaker vedgikk, som flere av de øvrige representanter for flertallet, at et forbud mot lydbåndopptak i seg selv vil være vanskelig å håndheve. Men representanten Alsaker reddet seg unna ved å hevde at det er også proposisjonens forslag. Men det er to helt forskjellige problemer som her omtales. Det første gjelder hvordan man skal bevise at et opptak har funnet sted, at et lydbånd eksisterer, og at det er derfra opplysningene stammer. Det er nettopp det som kan gjøre et slikt lovforbud til en papirbestemmelse. Når det gjelder det andre problemet, er det den utilbørlige gjengivelse av et slikt opptak, hvor grensen for straffbarhet kan skape problemer. Men her har departementet allerede foretatt en avgrensning, og det vil gjennom domspraksis over tid nedfelle seg klare grenser.

Representanten Queseth Haarstad gav inntrykk av at Senterpartiet venter med å ta standpunkt. Men Senterpartiet er med flertallet der de ber om å få tilbake en proposisjon og klart angir hva den bør inneholde, riktignok etter en vurdering.

Mange av talerne har hevdet — og nærmest brukt som en unnskyldning for ikke å kunne anvise hvordan håndhevingsproblemer kan løses — at et lovforbud likevel vil ha en oppdragende og en holdningsendrende virkning. Men hva slags holdning til lovverket vil vi få i befolkningen dersom vi fortsatt vedtar lover som ikke lar seg håndheve? Straffeloven er dårlig egnet til å regulere vanlig folkeskikk, sa justisministeren, og hun sluttet seg til Datatilsynets høringsuttalelse om denne sak. Jeg er faktisk nesten lettet over at justisministeren gikk så raskt og så forsiktig henover flertallsinnstillingen om å kriminalisere lydbåndopptaket, uten at hun gav noen løfter. Jeg er etter dette mer optimistisk enn før med tanke på det forslag til løsning vi eventuelt kan få tilbake til Stortinget.

For øvrig kan jeg bare si meg tilfreds med at alle de øvrige forslag fra den tidligere regjerings omfattende proposisjon har fått bred støtte i innstillingen og i debatten.

Lisbeth Holand: Jeg må få komme med en liten kommentar til innlegget fra Arild Hiim, ettersom han avla meg en visitt. Han framstod her som en sannhetens apostel, som ville gå imot et lovforbud mot hemmelig opptak fordi pressen måtte ha mulighet til å få sannheten fram og til å se makthaverne i kortene. Som jeg sa i det første innlegget mitt: Det vesentligste for en kritisk undersøkende journalistikk er å ha åpenhet og adgang der beslutningene tas, og mulighet for offentlig innsyn i dokumenter i både offentlig og privat virksomhet. Jeg må bare beklage at de erfaringene vi har bl.a. fra Oslo kommune med Høyres og Fremskrittspartiets praktisering av offentlighetsloven, ikke inngir stor tillit til at de vil prøve å få til det åpne samfunnet.

Jeg vil også komme inn på et annet forhold i Hiims innlegg. Jeg tror egentlig ikke han kan mene at pressen alltid er ute etter å finne fram til sannheten med stor S. Så stor tillit har ikke jeg til pressen. Jeg tror faktisk det er ganger da pressen ikke har fullt så aktverdige motiver — at pressen faktisk er ute etter å henge ut enkeltpersoner. Og det er det vi trenger vern mot.

En liten kommentar til spørsmålet om muligheten for å praktisere et lovforbud mot hemmelig opptak: Jeg mener det er rimelig å kriminalisere opptaket, for det er når opptaket gjøres, tillitsbruddet skjer. Når opptaket er gjort, har den som det gjøres hemmelig opptak av, mistet kontrollen med det han selv har sagt, med nær sagt sin egen stemme, og han vet ikke hvorledes det vil bli brukt senere. At bevis vil være knyttet til offentliggjøring i en eller annen form, må være en annen sak.

Ellers kan jeg ikke dy meg for å minne om at Høyre og Fremskrittspartiet tidligere har gått mot lover som har hatt en viktig normsettende funksjon i samfunnet, fordi det har vært hevdet at det ville være vanskelig å praktisere dem. Jeg minner om røykeloven.

Presidenten: Neste taler er Svein Alsaker.

Arild Hiim (fra salen): Hr. president! Jeg ber om ordet til replikk.

Presidenten: Hr. Hiim får tegne seg på talerlisten. Det er litt vanskelig for presidenten å arrangere et replikkordskifte etter at han har gitt ordet til hr. Alsaker.

Svein Alsaker: Bare et par helt korte merknader:

Det har vært en interessant debatt. Jeg innser at håndhevelse av et forbud mot hemmelig opptak av samtale der man selv deltar, er vanskelig å håndheve i praksis. Hvis departementet i sine videre vurderinger i denne saken finner å legge avgjørende vekt på dette, kan selvfølgelig alternativet være å vurdere å kriminalisere selve offentliggjørelsen av et hemmelig opptak.

Representanten Wenche Frogn Sellæg harselerte litt over at det var vanskelig å håndheve det prinsipale standpunktet SV og Kristelig Folkeparti har i denne saken. Jeg prøvde i mitt innlegg å redegjøre for at det forslag som Høyre går inn for, i praksis ikke vil bli håndhevet, og det mener jeg å ha rimelig belegg for å hevde.

Presidenten: Arild Hiim har hatt ordet to ganger og ...

Arild Hiim: Nei, én gang.

Presidenten: Det er korrekt. Arild Hiim har hatt ordet én gang og får ordet for annen gang.

Arild Hiim: Jeg ser presidentens påkledning og skjønner poenget: Jeg skal forsøke å være kjapp!

For det første har jeg bare lyst til å replisere at det jo er ganske oppsiktsvekkende når det fra representanten Holands side påberopes at hvis man nyttet den åpenhet som finnes, og den adgang man har til å skaffe seg opplysninger, burde man ha tilstrekkelig materiale. Jeg er for så vidt hjertens enig med representanten Holand i det. Men det representanten Holand eventuelt gjør seg skyld i å være med på å beskytte, er nettopp det som ikke kommer fram, det som blir holdt unna, det som så å si ikke tåler dagens lys. Uten å prøve å ta standpunkt til det litt grove utfallet mot Høyre og Fremskrittspartiet i forhold til Oslo-situasjonen, har jeg i hvert fall lyst til å si at det da må være et tankekors for representanten Holand at nettopp hennes standpunkt i denne saken ville være med på å gjøre dette så mye vanskeligere. Jeg må få lov til å spørre om det egentlig har vært representanten Holands mening.

Så til denne visitten til røykeloven. Hvor mange lovbrudd daglig begås i forhold til nevnte lov? Og i hvilken grad tror man det er med på å øve opp respekten for lov og orden hos det norske folk?

Theo Koritzinsky: Representanten Hiim fra Høyre sa at Lisbeth Holand fra SV hadde kommet med grove utfall mot Høyre og Fremskrittspartiet. Representanten Holand gjorde ikke det. Hun bare beskrev den faktiske situasjon, nemlig at representanter fra RV og SV i Oslo bystyre gjentatte ganger har måttet slåss mot byrådsmedlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet når det gjelder en rimelig praktisering av offentlighetsloven. Vi har hatt mange eksempler på at kommuneadvokaten eller Justisdepartementet har måttet gi medhold til representanter fra SV og RV for at en skulle få større grad av offentlig innsyn i kommunale dokumenter i Oslo etter at Høyre og Fremskrittspartiet har prøvd å hindre slikt innsyn.

Et annet eksempel på det samme er fremtredende Høyre-representanters motvilje mot at vi som stortingsrepresentanter skulle la våre økonomiske eierforhold — ekstralønninger, økonomiske interesser av privat art — registrere i et offentlig register. Og de stod i denne saken sammen med Fremskrittspartiet.

Fremtredende representanter for Fremskrittspartiet vil ikke la seg registrere i dette registeret over stortingsrepresentanters økonomiske forhold.

Dette er eksempler på at Høyre og Fremskrittspartiet ikke bidrar til den type av åpenhet omkring økonomiske forhold når det gjelder personer i det politiske liv, som nettopp kan gi pressen større muligheter til å få innsyn i sammenblanding av privatøkonomiske og politiske interesser og innsyn i forskjellige typer politiske beslutningsprosesser.

Så er det sagt av flere at vi skal være varsom med å gi lover der det av praktiske, tekniske eller andre grunner er vanskelig med oppfølging fra politi, påtalemyndigheter og domstoler. Jeg er enig i det. Men, som tidligere sagt, vi har flere eksempler på slike lover, der lovvedtaket først og fremst har hatt en normdannende, holdningsskapende karakter. Lovfestet forbud mot å slå barn er ett eksempel. Røykeloven er et annet eksempel. Røykeloven fungerer så vidt jeg kan se, de aller fleste steder, bl.a. gjennom en uformell sosial kontroll – gjennom beskjeder menneske og menneske imellom – overfor dem som bryter denne loven, uten at det er nødvendig med det helt store politioppbudet for at den loven skal bli etterlevd. Den har virket holdningsskapende.

Så helt til slutt: Jeg hørte Høyre-representanten Frogn Sellægs innlegg i sted. Hun sa at straffeloven er lite egnet til å regulere «vanlig folkeskikk». Jeg syns det er en merkelig forskyvning av proporsjoner, en merkelig vurdering av tyngden i denne saken, tyngden i verdiene og prinsippene, som står på spill, når det her snakkes om alminnelig folkeskikk fra Frogn Sellægs side. Alminnelig folkeskikk – hva er det? Jo, det er å være hyggelig overfor hverandre, det, være høflig, hilse og kle seg noenlunde sømmelig, både på Stortinget og andre steder. Men her dreier det seg om personvern. Det dreier seg eventuelt om ytringsfrihet, om rettssikkerhet. Det dreier seg om alvorlige verdier og prinsipper i vårt samfunn. Det er noe langt dypere, mer grunnleggende og langt mer alvorlig enn Frogn Sellægs «folkeskikk».

Pål Atle Skjervengen: Jeg hadde faktisk ikke tenkt å blande meg borti denne debatten, men all den tid representanten Koritzinsky snakker på siden av debatten, må jeg få lov å korrigere noe av det han har sagt som er helt feilaktig.

Hele det resonnementet som starter med at Høyre og Fremskrittspartiet – Høyre får for øvrig snakke for seg selv – skulle være mot offentlighet, lager han altså en helhet i, ut fra noen enkeltfragmenter. Han setter det sammen slik at det høres ut som om Høyre og Fremskrittspartiet er de stalinistiske partiene i Norge som ikke ønsker at publikum skal ha innsyn i hva politikere driver med, hvordan vedtak fattes osv. Jeg må bare rett og slett ta avstand fra hele den beskrivelsen – og det tror jeg også er riktig å gjøre for Høyres vedkommende, selv om det ikke er min sak.

Men det jeg virkelig reagerer på, er når han farer med direkte feilaktige opplysninger når det gjelder offentlighetsloven og innsyn i Oslo kommune, som jeg kanskje har litt bedre kjennskap til enn representanten Koritzinsky. Jeg vet hvordan regelverket er utformet, og at det er i samsvar med offentlighetslovens prinsipper. Reglene i Oslo kommune er på grunn av det parlamentariske styringssystemet slik at man praktiserer noe man kaller «sluttført saksbehandling». Det betyr at etaten ikke har lov til å fyke rundt med sine synspunkter før byrådet har avgitt sin innstilling, med mindre det er spesielt aktuelt å gjøre det av faglige grunner. Det er nøyaktig samme prosedyren som regjeringen bruker på riksplan, nemlig å fremme sin sak for Stortinget som én sak. At dette skulle gjøres for å mobbe opposisjonen i Oslo bystyre, SV og RV eller Arbeiderpartiet – for den saks skyld – eller hindre den i å få innsyn, er selvfølgelig helt usant. Jeg har aldri hørt noen si noe sånt før, bortsett fra Erling Folkvord, som har påstått noe tilsvarende i Oslo bystyre – jeg har altså aldri hørt at noen på en så grov måte har fortegnet virkelighetens bilde av bruk av offentlighetsloven i Oslo kommune. Jeg må derfor bare be om at representanten Koritzinsky sjekker sine kilder litt bedre, undersøker de faktiske forhold litt bedre og sørger for at hvis han skal reise kritikk av Oslo kommune, som i og for seg er interessant – jeg mener det er en masse man kan diskutere om Oslo kommune og byrådet og bystyret og det hele – må det skje på et saklig grunnlag, og så får vi ikke drive med en sånn type buskagitasjon som dette.

Presidenten: Presidenten er nå noe i tvil om en beveger seg litt vekk fra dagens tema, og vil særlig advare mot at en kommer med bemerkninger angående partier og representanter som ikke er representert i denne sal, som jo kan ha noe vanskelig for å besvare slike synspunkter.

Fridtjof Frank Gundersen: Representanten Koritzinsky kom med en rekke opplysninger. En av dem var at representanter for Høyre og Fremskrittspartiet ikke hadde sendt melding og opplysninger til registret om stortingsrepresentanters økonomiske forhold. Opplysnin-

ger om dette vil ikke foreligge fra Stortingets side før 20. februar. I tilfelle Koritzinsky vet noe om dette, må det være at han vet noe han ikke har krav på å vite, og ikke burde vite. Så hvis hans øvrige kilder er av samme karakter, vil jeg jo trekke hele hans beviskjede i tvil.

Theo Koritzinsky: Det er noe som heter aviser, og det er noe som heter uttalelser fra fremskrittspartipolitikere til aviser — og det er uttalt fra fremskrittspartipolitikere til aviser at de ikke vil la seg registrere i dette stortingsregistret. Det er mine kilder.

Så må jeg be om at en på tampen av denne debatten ikke karikerer hverandre, for da kan debatten bli altfor lang. Jeg vil be om at en lytter til det som faktisk sies. Jeg har ikke karakterisert Fremskrittspartiet eller Høyre som stalinistisk, jeg har ikke sagt at de er imot offentlighet eller mot praktisering av offentlighetsloven. Det jeg har sagt, er at det innenfor rammen av offentlighetsloven kan være en restriktiv eller en mer åpen praksis. Og eksemplene fra Oslo er at representanter som Erling Folkvord fra RV, som Per Eggum Mauseth fra SV og Ivar Johansen fra SV gjentatte ganger også i avisartikler har påpekt en restriktiv praksis av offentlighetsloven fra byrådsledelsens side — en byrådsledelse bestående av Fremskrittspartiet og Høyre.

Det jeg også sa i sted, var at desto større åpenhet for undersøkende oppsøkende journalistikk Høyre og Fremskrittspartiet ønsker, desto mer burde de gjøre noe med offentlig innsyn i deres egen partivirksomhet, f.eks. når det gjelder partifinansiering og partiregnskaper. Men der har bl.a. Fremskrittspartiet overhodet ikke vært villig til den åpenhet som f.eks. andre partier har vært villig til.

Det var dette jeg sa i sted. Det er dette jeg gjentar nå. Det er dette som er virkeligheten. Og den må selvfølgelig Fremskrittspartiet gjerne ta avstand fra — men det forandrer ikke virkeligheten.

Pål Atle Skjervengen: Jeg er klar over at det er en viss fare for at jeg kan bli oppfattet som møteplager nå, men jeg tror at jeg når det gjelder Theo Koritzinskys siste bemerkninger, er nødt til å opplyse følgende — jeg hadde ikke tenkt å gjøre det, men jeg gjør det nå: Fremskrittspartiets ukeavis Fremskritt bad om å få regnskapene til avisen Ny Tid i forbindelse med debatten om Brønnøysundregistrene. Den avisen ble da nektet regnskapet fordi det ikke var ønskelig å dele ut regnskaper til pressen på den måten. Jeg tror nok at hvis hr. Koritzinsky ordner opp i sitt reir, skal andre utmerket godt greie å ordne opp i sine.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har Wenche Frogn Sellæg på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet tatt opp det forslag som er inntatt i innstillingen på side 9.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
A.
Lov
om endringer i Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 m.m.

I.

I Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 151 a nye andre og tredje ledd skal lyde:

Medvirkning straffes på samme måte.

Forsøk kan straffes like med fullbyrdet forbrytelse.

§ 317 første ledd første punktum skal lyde:

For heleri straffes den som mottar til eie, pant eller bruk, skjuler, forvarer, forbruker eller søker avhendet eller pantsatt en gjenstand enda han forsto at tingen var fravendt noen ved en forbrytelse eller ved en forseelse etter § 391 a eller *utviste uaktsomhet* i så måte.

§ 349 første ledd skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder straffes den som ved ugrunnet rop om hjelp, misbruk av nødsignal eller liknende *forsettlig eller uaktsomt* volder skrekk blant et større antall mennesker, sammenstimling eller utrykning av politi, brannvesen, *ambulanse, lege* eller den væpnete makt, eller som medvirker hertil.

§ 352 skal lyde:

Med Bøder eller med Fængsel indtil 3 Maaneder straffes den, som ved Forfærdigelse, Brug, Opbevaring eller Behandling af Sprængstoffe, Skydevaaben, Maskiner, Dampkjedler, elektriske Ledninger eller lignende Gjenstande gjør sig skyldig i uforsigtig Adfærd, egnet til at volde Fare for andres Liv eller Helbred, eller som medvirker hertil. *Består overtredelsen i å skyte skarpe skudd med skytevåpen eller i å avfyre, antenne eller på annen måte bruke en eksplosiv vare, kan fengsel inntil 1 år anvendes.*

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den, som volder Fare for Ildsvaade ved uforsigtig Omgang med Ild eller ildsfarli-

ge Stoffe, eller som medvirker hertil, eller som overtræder de til Betryggelse mod Ildsvaade eller Sprængninger eller lignende ved Lov eller i Henhold til Lovgivne Bestemmelser.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten vil så la votere over forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet vedrørende § 390 første ledd:

«I Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 skal § 390 første ledd lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som krenker privatlivets fred ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold *eller ved utilbørlig å gjengi offentlig helt eller delvis et hemmelig opptak av en samtale.*»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 48 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.06.59)

Videre var innstillet:

Ny § 390 b skal lyde:

Med bøter straffes den som foretar fjernsynsovervåkning på offentlig sted uten at det ved skilting eller på annen måte er gjort tydelig oppmerksom på at stedet blir overvåket. Med fjernsynsovervåkning menes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåkning ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende fjernsynskamera, fotografiapparat eller liknende apparat.

Medvirkning straffes på samme måte.

§ 399 første ledd skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder straffes den som forøver noen etter §§ 255, 257, *391 a* eller 318 straffbar handling med hensyn til

1. i skog, mark eller eng værende sten, sand, ler, jord, gjødsel, mineraler, torv, mos, lyng, blomster, busker, kvister, løv, never, bar, bark, tørre trær eller grener, treavfall, uhøstet eller avfallen grøde eller frukt, eller
2. tang, ville østers eller skjell i vann, fjære eller strand.

II.

I Militær Straffelov av 22. mai 1902 nr. 13 skal § 15 andre ledd lyde:

1 dags Arrest svarer til 2 Dages Hefte og 1 Dags Fængsel.

III.

I lov av 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering skal § 6 første ledd nr. 1 lyde:

I attest som nevnt i § 5 skal ikke tas med opplysninger om:

1. Påtaleunnlatelse for forseelse, ubetinget påtaleunnlatelse for forbrytelse, *overføring av straffesak til megling i konfliktråd* eller overføring av sak om forseelse til helse- og sosialstyre etter § 57 i lov 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern.

IV.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 67 nytt fjerde ledd skal lyde:

Politiet kan beslutte at saker om forbrytelser skal overføres til megling i konfliktråd når ikke spørsmålet om tiltale hører inn under Kongen i statsråd eller riksadvokaten.

Någjeldende fjerde og femte ledd blir nye femte og sjette ledd.

Ny § 71 a skal lyde:

Når straffeskyld anses bevist, kan påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres til megling i konfliktrådet dersom den egner seg for det. Både fornærmede og siktede må samtykke i at saken overføres til konfliktrådet.

Kap. 15 overskriften skal lyde:

Kap. 15. Ransaking *m v*

Ny § 202 a skal lyde:

Når det foreligger skjellig grunn til mistanke om en eller flere straffbare handlinger som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder, kan politiet iverksette skjult fjernsynsovervåkning på offentlig sted som nevnt i strl § 390 b når slik overvåkning vil være av vesentlig betydning for etterforskningen. § 196 gjelder tilsvarende.

Beslutning om fjernsynsovervåkning etter første ledd treffes av retten. Tillatelsen gis for et bestemt tidsrom som ikke må være lengre enn strengt nødvendig og høyst 4 uker.

Beslutningen treffes uten at siktede eller den som beslutningen ellers rammer, gis adgang til å uttale seg, og beslutningen blir ikke meddelt dem.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

V.

I lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 10—1 nytt tredje ledd skal lyde:

Ved overtredelse av §§ 2—1, 3—1, 8—1, 8—2 og 8—3 som gjelder et meget betydelig kvantum alkoholholdig drikk, kan fengsel inntil 6 år anvendes.

Någjeldende tredje ledd blir nytt fjerde ledd:

Någjeldende fjerde ledd blir nytt femte ledd og skal lyde:

Overtredelse etter denne lov er forseelse, uansett straffens størrelse. *Kommer denne paragrafens tredje ledd til anvendelse, er overtredelsen likevel forbrytelse.*

Någjeldende femte ledd blir nytt sjette ledd.

Presidenten: Fremskrittspartiet har her gjort kjent at de ønsker å stemme imot innstillingen på dette punkt.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 62 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.09.09)

Videre var innstillet:

VI.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Stortinget ber Regjeringen vurdere å fremme forslag om et forbud mot hemmelig opptak av en samtale der man selv deltar.

Presidenten: Dette forslag blir å oversende til Stortinget under henvisning til bestemmelsen i forretningsordenens § 30 fjerde ledd.

Sak nr. 2

Referat

(67) Forslag fra stortingsrepresentantene Borghild Røyseland og Odd Holten om lov om endringer i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (Dokument nr. 8:16 for 1990—91)

Enst.: Sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 20.15.

Møte torsdag den 21. februar kl. 13.15

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 13):

1. Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift og visse andre særavgiftslover (Innst. O. nr. 30, jf. Ot.prp. nr. 18)
2. Innstilling fra finanskomiteen om lov om Statens Banksikringsfond (Innst. O. nr. 31, jf. Ot.prp. nr. 20)
3. Innstilling fra finanskomiteen om lov om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Skattefri ulempegodtgjøring) (Innst. O. nr. 27, jf. Ot.prp. nr. 22)
4. Innstilling frå finanskomiteen om lov om endringar i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av prisar, utbyte og konkurranseforhold (Prislova) (Innst. O. nr. 28, jf. Ot.prp. nr. 21)
5. Referat

Statsråd Sigbjørn Johnsen overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift og visse andre særavgiftslover (Innst. O. nr. 30, jf. Ot.prp. nr. 18)

Åse Klundelien (ordfører for saken): Forslagene til endring av merverdiavgiftsloven er i det vesentlige av teknisk art.

§ 18 tredje ledd, om avgiftsberegning av omkostninger ved kredittkjøp, foreslås endret for å komme i samsvar med lov om kredittkjøp av 1985. Nåværende tredje ledd er basert på bestemmelser som er opphevet, og uttrykket avdragsbetaling er ikke brukt i den nye lov om kredittkjøp. Den foreslåtte endringen forutsettes å kunne avhjelpe fortolkningstvil hos næringsdrivende og avgiftsmyndigheter. Komiteen har ingen merknader til dette forslaget.

§ 50 i merverdiavgiftsloven inneholder bestemmelser om offentlige organers plikt til å gi opplysninger til avgiftsmyndighetene. Lignende bestemmelser er gitt i ligningslovens § 6—13. Merverdiavgiftsloven og ligningsloven brukes parallelt av skattevesenet i kontrollvirksomheten, og det er derfor ønskelig at reglene skal være sammenfallende. Det er Skattedirektoratet som har bedt Finansdepartementet fremme dette endringsforslaget i merverdiavgiftsloven.

Komiteen er ikke uenig om at offentlige organer har og skal ha plikt til å avlevere opplysninger til avgiftsmyndighetene, slik at avgiftsmyndighetene kan føre kontroll med om beregning og innbetaling av moms går riktig for seg. Komiteen er imidlertid delt i spørsmålet om hvem som skal vurdere om de opplysningene avgiftsmyndighetene ber om, er relevante for saken eller ikke. Ut fra det forslaget som mindretallet fremmer i innstillingen, kan den som blir bedt om å gi opplysninger, ut fra eget skjønn bedømme om kontrollmyndighetene vil ha bruk for de opplysningene det bes om. Dersom den som blir bedt om å gi opplysningene, synes at det ikke er relevant og dermed nekter å gi fra seg noe av den informasjon som vedkommende sitter inne med i egenskap av sin offentlige stilling, vil kontrollmyndighetene bare kunne få ut dette etter langvarige prosedyrer, eventuelt en rettssak, før man kommer til bunns i et kontrollproblem. Flertallet har lagt til grunn at det er kontrollmyndigheten som best kan bedømme om en opplysning er relevant for å få belyst en sak. Det vil vel også av og til være slik at man ikke i utgangspunktet kan si sikkert om en opplysning er relevant før en sak er fullt ut kontrollert. En kontrollmyndighet må nok til tider snu på noen steiner hvor det ikke ligger noe under.

Har da myndighetenes kontrollarbeid med skatte- og momsunndragelser noen betydning? I Dagsnytt i går morges kom følgende melding, som jeg siterer noen setninger fra:

> «Stadig flere næringsdrivende lurer til seg penger fra staten ved å levere inn falske oppgaver over hvor mye de har betalt inn i avgifter til staten. ... Stikkprøvene Buskerud fylkesskattekontor gjorde i Drammen i november og desember siste år, avslørte at det var feil i meir enn 4 av 10 oppgåver. ... Dersom ikkje skattekontora hadde sett i verk full kontroll av alle innsende krav i november og desember, ville staten ha punga ut med til saman 2,8 mill. kr, som dei næringsdrivande i byen altså ikkje hadde krav på.»

Dette var altså stikkprøver i en enkelt by i to måneder, og jeg håper jo at drammenserne ikke er spesielt verre enn folk andre steder! Ifølge radiomeldingen anslås denne formen for momssvindel til å utgjøre et tap for staten på et tresifret millionbeløp årlig.

I et foredrag skattedirektør Willy Ovesen holdt på Forsvarets Høgskole i oktober 1990, anslo han unndratte skatte- og avgiftsbeløp til å utgjøre 15—20 milliarder kr. Ovesen sier i dette foredraget:

«Det må ikke bli slik at det beskattes etter vilje istedenfor etter evne. For det verste som kan hende og som ville være kritisk for samfunnssystemet, er at de lojale skattytere med rette skulle kunne oppfatte seg som et enfoldig mindretall.»

Vi ønsker en effektiv offentlig sektor. I dette tilfellet vil det være snakk om at de myndigheter som kan bidra til at betydelige inntekter for staten faktisk tilfaller statskassen, får arbeidsmuligheter for å være effektive. Det skulle være unødvendig å understreke at også de kontrollerende myndighetene er lovformelig bundet av taushetsplikt om de forhold de får kjennskap til.

Det er hensynet til personvernet som har ført til at mindretallet i denne saken vil legge mindre vekt på effektiviteten i kontrollarbeidet. Jeg finner grunn til å vise til at dette dilemmaet — taushetsplikt og personvern på den ene siden og kontrollbehovet på den andre siden — var oppe i spørretimen i går ved spørsmål fra Jørgen Kosmo til justisministeren. Justisministeren viste da til at Justisdepartementet for tiden arbeider med en stortingsmelding om personvernet. En vurdering av om en kan gi offentlige myndigheter lettere tilgang til informasjon som kan avdekke lovbrudd og økonomiske misligheter, står sentralt i dette arbeidet. Denne meldingen forutsettes lagt fram til våren.

§ 59 i merverdiavgiftsloven, om arbeidsgivers ansvar for pålagt, men unnlatt trekk i lønn, får en henvisning til skattebetalingsloven som avklarer hjemmel for å gjøre ansvar gjeldende. Komiteen er ikke uenig i dette.

For skatte- og merverdiavgiftskrav er det regler om beregning av renter ved for sein betaling. Tilsvarende er det gitt bestemmelser om beregning av renter ved for mye innbetalt skatt og avgift. Flere særavgiftslover får med dette framlegget tilsvarende bestemmelser.

Jeg vil anbefale komiteens tilrådinger.

Ingrid I. Willoch: Det vil alltid være et spenningsforhold mellom politiets og andre etterforskende organers ønske om effektivitet, og borgernes krav om rettssikkerhet og personvern. Moderne teknologi har gitt muligheter til en omfattende oversikt over og innsikt i den enkeltes forhold. Videokameraene og datalistene kan i fellesskap gi uanede kontrollmuligheter. Den som intet galt har gjort, har intet å frykte, er det besnærende argument som ofte kobles til effektivitetsbetraktninger. Likevel vet vi at riktige delopplysninger kan gi et galt helhetsinntrykk bl.a. fordi opplysningene er gitt med forskjellige kriterier og definisjoner og til forskjellig tidspunkt. Den gale opplysningen går som et datavirus inn i nye sammenhenger og kan skape store og langvarige problemer for den det gjelder. Vi kjenner ikke virusets veier videre. De fleste har liten innsikt i hvilke registre som har mer eller mindre private opplysninger om oss selv. Det man tror er effektiv samkjøring, kan gi et galt bilde og skape falske inntrykk. Det vel kjente eksempelet er koblingen mellom blinderegisteret og innehavere av førerkort i California som tilsynelatende avslørte en rekke blinde bilister. I virkeligheten var det folk som var blitt blinde etter at de hadde tatt førerkortet. En samkjøring i Sverige viste etter å ha blitt ettersjekket at i de alt overveiende tilfeller av tilsynelatende trygdemisbruk var dette ikke tilfellet.

Det kan virke unødig dramatisk å trekke frem disse perspektivene i en for mange beskjeden dissens om vi skal sette krav til relevans ved utlevering av taushetsbelagte opplysninger til avgiftskontrollen. Jeg ser det ikke slik. Den tilsynelatende beroligende opplysning om at også kontrollmyndighetene har taushetsplikt, ville i konsekvens forsvare at alle offentlige instanser som har private og fortrolige opplysninger gitt under taushetsplikt, kunne samle og samkjøre dem med fri adgang for alle instansers ansatte til å hente ut hva de måtte ønske fra sykehusjournaler, sosialkontor, trygdeetat, ligningsvesen osv. Det avslører dessuten en blind tro på taushetspliktens ufeilbarlige garanti ved at man går ut fra at det aldri i et så omfattende nett av mennesker med adgang til opplysninger vil bli lekkasjer og svekkede ansvarsforhold.

Stortinget har tatt personvernet alvorlig. Særlig har justiskomiteen i flere saker understreket dets betydning, og det har gitt stor varsomhet f.eks. ved adgang til telefon- og romavlytting også ved etterforskning av så alvorlige forbrytelser som narkotikaomsetning. Datatilsynet er opprettet nettopp for å verne de verdier som personvern og rettssikkerhet representerer i forhold til de muligheter moderne teknologi gir oss. Det har vært et sentralt prinsipp at når opplysninger skal kunne uthentes, skal de ha betydning for utøvelsen av andre viktige samfunnshensyn. Det gjenspeiles i første ledd i paragrafen denne dissensen gjelder. Der sier man at ligningssjefen har plikt til å gi alle opplysninger som har betydning for kontrollen. Datatilsynet mente at dette måtte gjelde også neste ledd, som omhandler andre offentlige organers opplysningsplikt. Det er en logisk sammenheng i dette. Innvendingen om at dette kommer i konflikt med § 6—13 i ligningsloven, kan i høyeste grad diskuteres juridisk, og begrun-

nelsen kan dessuten møtes med at da bør man isteden se på ligningsloven og forandre den. Personvernet er så viktig!

Kravet til relevans vil ikke beskytte skyldige. Men selv en skyldig har krav på personvern for irrelevante private og personlige opplysninger. Det argumenteres med plunder og heft på et område hvor vi alle er enige om at vi bør ha god og effektiv kontroll. Uenigheten ligger ikke i et noe mildere syn på momsunndragelsen. Personvernet er jo som nevnt tillagt stor betydning i avveiningene i narkotikaetterforskningen, og det har intet å gjøre med sympati for smugling, omsetning og misbruk. Det er dessuten en misforståelse at det er avgiver som skal avgjøre relevansen og som i vrangvilje derfor kan virke forsinkende. Den misforståelsen bekreftet saksordfører ganske sterkt i sitt innlegg. Men i praksis medfører det bare at avgiftsmyndighetene må ha noen form for begrunnelse for sin forespørsel. Bare i helt ekstreme tilfelle vil det måtte føre til en dialog om opplysningenes relevans, og for disse ekstreme tilfellene vil vi måtte anta at denne personvernavveiningen er nødvendig.

Standpunktene til flertallet i denne saken avviker fra hva de samme partier har ment i beslektede saker hvor personvernhensyn er satt opp mot effektivitetsbetraktninger. Særlig gjelder de det alvoret som er vist i justiskomiteen når lignende forhold har vært behandlet. I denne saken er det dessuten tvilsomt om denne presiseringen i praksis betyr noe for effektiviteten. Derfor er flertallets syn en dobbel skuffelse for mange av oss.

Det gjelder ikke, slik saksordfører feilaktig fremstilte det, et spørsmål om hvem som skal bedømme opplysningenes relevans, men om det skal kreves relevans overhodet, og i dette ligger det en vesentlig forskjell. Dagens radiomelding om feilaktige utbetalinger har intet med krevde og tilbakeholdte opplysninger å gjøre. Det er derfor kanskje fikst, men litt på siden når akkurat disse forholdene trekkes frem i forbindelse med denne saken. Det legges derfor opp til en skjev debatt på feilaktige premisser når saksordfører antyder at mindretallets syn har noe med slapp holdning til unndragelse av moms å gjøre.

Jeg tar med dette opp forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti som er gjengitt i innstillingen på side 3.

Presidenten: Representanten Willoch har tatt opp det forslag hun refererte til.

Lars Gunnar Lie: Frå Kristeleg Folkeparti si side er det viktig å streke under at vi er samde i at det må vere ein effektiv skatte- og avgiftskontroll, og at det er vesentleg for tilliten til kontrollmyndigheitene. Det er også viktig å ha tillit til at dette vert gjort skikkeleg, nettopp for å hindre skatte- og avgiftsunndraging. At dette må vere så effektivt som mogleg, er klart. Likevel er det naudsynt å få streka under kravet om at dei opplysningane som vert gjevne, har relevans. Dette er sentralt av omsyn til personvernet.

Frå Kristeleg Folkeparti si side vil eg òg peike på parallelliteten i høve til første lekken i § 50, og at det tilseier at vi bør ha relevanskrav også i andre lekken.

Eg kan heller ikkje sjå at dei som skal gje desse opplysningane, skal vere lite i stand til å vurdere kva som er relevant, heller ikkje at eit slikt krav vil svekkje moglegheitene til å kunne kontrollere det.

Dei eksempla som saksordføraren tok fram frå Drammen, meiner eg ikkje er gode som illustrasjon på skilnaden på fleirtal og mindretal i den innstillinga vi handsamar i dag. Eg vil avvise at vi i mindretalet legg mindre vekt på effektivitet enn det fleirtalet gjer. Eg trur at avgiftskontrollen i praksis vil vere like effektiv og konsekvent om ein har dette relevanskravet som vi ønskjer skal vere med.

Gudmund Restad: Uenigheten i denne saken gjelder spørsmålet om hvorvidt det i merverdiavgiftslovens § 50 annet ledd skal tas inn et såkalt relevanskrav — altså om det i paragrafen uttrykkelig skal stå at de opplysninger offentlig myndighet og tjenestemenn etter anmodning plikter å gi til avgiftsmyndigheten, skal være av betydning for avgiftskontrollen.

Jeg anser det som en selvfølge at de opplysninger avgiftsmyndigheten er interessert i og anmoder om å få, er ment brukt i arbeidet med avgiftskontrollen. Det er altså relevante opplysninger det er tale om å utveksle fra en offentlig myndighet til en annen.

Når jeg likevel mener at dette relevanskravet ikke bør nevnes uttrykkelig i lovteksten, skyldes det i korthet følgende forhold:

Den myndighet eller tjenestemann som skal gi opplysninger til kontrollmyndigheten, er ikke alltid uten videre i stand til å vurdere hvilke opplysninger som er relevante i forhold til avgiftskontrollen. Dermed kan viktige opplysninger bli holdt tilbake, til skade for avgiftskontrollen, dersom vedkommende skal avgjøre hvilke opplysninger som er relevante og dermed skal gis til kontrollmyndigheten.

Offentlige myndigheter bør ikke vanskeliggjøre hverandres arbeid verken bevisst eller ubevisst.

Med de betydelige skatte- og avgiftsunndragelser som antas å forekomme, er det av stor betydning at kontrollarbeidet kan bli effektivisert. Det vil ha en preventiv virkning.

Skulle det vise seg at kontrollmyndigheten mottar opplysninger som ikke er av betydning for avgiftskontrollen, burde ingen skade derved ha skjedd, idet også kontrollmyndigheten har taushetsplikt og dermed ikke vil kunne spre opplysningene videre til uvedkommende.

Jeg legger også litt vekt på at vedkommende lovbestemmelse i merverdiavgiftsloven blir sammenfallende med tilsvarende bestemmelse i ligningslovens § 6—13 som ikke inneholder noe relevanskrav. En eventuell harmonisering mellom disse bestemmelsene ved at også ligningslovens § 6—13 ble utstyrt med et relevanskrav, ville kunne oppfattes som en innskjerping av praksis ved avgivelse av opplysninger til ligningsmyndigheten fra annen offentlig myndighet. Det ville i så fall kunne vanskeliggjøre ligningsarbeidet og øke muligheten for skatteunndragelse.

I valget mellom lovformuleringer som kan medføre at viktige opplysninger ikke kommer kontrollmyndigheten i hende, og formuleringer som kan medføre at overflødige opplysninger kan bli gitt til kontrollmyndigheten, velger jeg den siste varianten, idet jeg mener at det er viktig å få til en effektiv avgiftskontroll. Så lenge den som mottar opplysningene, også er bundet av taushetsplikten, ser jeg ingen vesentlige betenkeligheter ved en slik ordning. Jeg støtter derfor Regjeringens forslag til formulering av merverdiavgiftslovens § 50 annet ledd.

Ot.prp. nr. 18 for 1990—91, som ligger til grunn for den aktuelle innstillingen, inneholder også forslag til endringer i rentebestemmelsene i særavgiftslovene. Disse forslagene har finanskomiteen, uten merknader, enstemmig gitt sin tilslutning til. Noen ytterligere kommentar fra min side skulle derfor være unødvendig.

Steinar Maribo: Jeg hadde egentlig tenkt å forholde meg ganske passiv i denne debatten, men som nesten alltid, provoserer Åse Klundelien meg til å ta ordet.

Hun lager et stort nummer av at et mindretall i komiteen fortsatt tar hensyn til at vi har et personvern og bør bruke den muligheten vi har til å verne om personer.

Hun trekker imidlertid inn en sak som flere har vært inne på her, som har svært lite relevans til saken. Hun hevder at det ifølge en NRK-melding var feil i mer enn fire av ti oppgaver. Jeg må jo si hun har sans for dramatikk når hun fremstiller det som om fire av ti bevisst prøver å unndra seg en avgift og gir feil opplysninger. Jeg vet ikke hvor god kjennskap Åse Klundelien har til merverdiavgiftsloven og investeringsavgiftsloven. Jeg har jobbet ganske mye med dette. Det som er et problem nå, er at flere og flere på grunn av de dårlige tidene har kuttet ut sine profesjonelle regnskapsførere og sin profesjonelle hjelp og prøver å gjøre oppgavene på egen hånd. Og det er ikke så godt for en vanlig næringsdrivende å vite at det skal være investeringsavgift på binders, det er ikke så godt å vite at det skal være investeringsavgift på bensin, men ikke på diesel, og det er ikke så godt å vite at det er investeringsavgift på blyanter. Det er altså snakk om en forståelse av loven, og det er klart at når man i en slik situasjon går inn og tar stikkprøver, kan man oppleve at man finner feil. Jeg har også hatt en rekke bokettersyn hvor man plukker på og tar korreksjoner på 3—4 kr. Det er det fylkesskattesjefens revisorer stort sett jobber med når de er på bokettersyn. De lager da lange, detaljerte oppstillinger over feil hvor man ikke har regnet investeringsavgift når man burde ha gjort det osv. Det er da en meget sterk overdrivelse å fremstille det som om fire av ti bevisst prøver å lure myndighetene. Jeg kunne ikke dy meg — jeg måtte opp og fortelle Åse Klundelien at selv om man finner feil, så er de slett ikke ut fra en bevisst holdning.

For øvrig fremstilte forslagsstilleren også vårt syn på det forslaget som vi er med på, så jeg skal ikke gå så veldig mye inn på det — jeg støtter de begrunnelser som ble gitt der.

Ellers har jeg nok en gang konstatert at Senterpartiet — også i denne saken — avslører sin nå sosialistiske innstilling, og denne gang er det altså personvernet som må vike. Og jeg ble slett ikke overbevist av de argumenter som Restad prøvde å fremføre her.

Åse Klundelien: Bare et par avsluttende merknader fra min side:

Høyres talskvinne, Ingrid I. Willoch, viser til den muligheten som er til stede for en generell kopling av ulike slags registre. Jeg vil likevel konstatere at i praksis er ikke mindretallet i denne saken uenig i at offentlig myndighet skal gi — og i følge momsloven og ligningsloven har plikt til å gi — opplysninger til kontrollmyndighetene. Det er altså her snakk om en form for kopling av opplysninger som vi anser er rimelig, og som kontrollmyndighetene må ha mulighet til — det er ikke uenighet om det.

Så til dette poenget at avsløringene fra skatteetaten i Drammen ikke skulle ha noe med denne saken å gjøre. Jeg er sikker på at det er mange som skriver feil på momsoppgavene fordi det er vanskelig å orientere seg i regelverket — jeg skal ikke benekte det. Men det kom ganske klart fram fra skatteetaten i Drammen at det det var snakk om her, var

forsøk på forfalskning. Og når det er forsøk på forfalskning, i dette tilfellet for å få angivelig for mye innbetalt moms tilbakebetalt fra myndighetene, da er det nødvendig for kontrollmyndighetene å kontrollere om de oppsatte momsoppgavene stemmer – det kan være behov for å kryssjekke opplysninger i slike tilfeller. Et eksempel på at det her var snakk om forfalskning, er at det hevdes at det i dette miljøet til og med har sirkulert lydkassetter med oppskrift på hvordan avgiftsmyndighetene skal kunne lures med falske momsoppgaver.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er avsluttet.

Under debatten har Ingrid I. Willoch på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti tatt opp det forslag som er inntatt i innstillingen på side 3.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak til

lover:

A.

Lov

om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift.

I.

I lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift gjøres følgende endringer:

§ 18 tredje ledd skal lyde:

Ved kredittkjøp som nevnt i lov om kredittkjøp § 3 nr. 1, regnes kredittkostnader etter lovens § 4 bokstav c første ledd, ikke med i beregningsgrunnlaget, såfremt de er særskilt angitt i salgsdokumentet. Dette gjelder bare når det gis kreditt for mer enn 30 dager regnet fra utløpet av leveringsmåneden.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 50 annet til femte ledd skal lyde:

Offentlige myndigheter, innretninger m.v. og tjenestemenn plikter etter krav fra avgiftsmyndighetene å gi de opplysninger som de er blitt kjent med i sitt arbeid og skal i nødvendig utstrekning gi utskrift av protokoll, kopi av dokumenter m.v.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift § 50 annet ledd første punktum skal lyde:

Offentlige myndigheter, innretninger m.v. og tjenestemenn plikter etter krav fra avgiftsmyndighetene å gi de opplysninger som de er blitt kjent med i sitt arbeid og som er av betydning for avgiftskontrollen og skal i nødvendig utstrekning gi utskrift av protokoll, kopi av dokument m.v.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 44 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.41.36)

Videre var innstillet under § 50:

Uten hinder av den taushetsplikt som de ellers har, skal

a) myndigheter som fastsetter eller innkrever skatter, toll, avgifter eller utbetaler erstatninger, tilskudd, bidrag, trygder, stønader m.v. etter krav fra avgiftsmyndighetene gi opplysninger om de fastsatte, innkrevde eller utbetalte beløp og om grunnlaget for dem,
b) myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter lov av 14. juni 1985 nr. 61 om verdipapirhandel, etter krav fra avgiftsmyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeid, såfremt opplysningene er gitt kontrollorganet i medhold av lovbestemt opplysningsplikt,
c) myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter lov av 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling, etter krav fra avgiftsmyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeid,
d) postgirokontoret gi avgiftsmyndighetene opplysninger om innestående beløp og pengeoverføringer for navngitt person, bo, selskap eller innretning og
e) postvesenet etter krav fra Skattedirektoratet eller den dette gir fullmakt, gi opplysninger om postinkassasjon og pengeforsendelse ved postanvisning eller verdibrev vedkommende navngitt person, bo, selskap eller innretning.

Departementet kan gi forskrifter om at opplysninger skal gis etter annet og tredje ledd a, b og c om ikke navngitt person, bo, selskap eller innretning.

Forskriftene kan bestemme at opplysninger til bruk for direkte kontroll av avgiftspliktiges

Trykt 1/3 1991

oppgaver skal overleveres i maskinlesbar form.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 59 tredje ledd skal lyde:
Beløp som nevnt i første ledd med renter og omkostninger kan kreves trukket i lønn og andre vederlag etter bestemmelsene i lov av 21. november 1952 om betaling og innkreving av skatt, kapitlene VI og X.

II.
Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under A tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under A bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.
Lov
om endring i lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl.

I.
I lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl gjøres følgende endring:

§ 22 tredje ledd skal lyde:
Departementet kan gi forskrift om beregning og betaling av renter av avgift som ikke er betalt ved forfall, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift.

II.
Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under B tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under B bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

C.
Lov
om endring i lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift.

I.
I lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift gjøres følgende endring:

§ 4 annet ledd skal lyde:
Departementet kan gi forskrift om plikt til å betale renter av avgift som ikke er betalt i rett tid, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift.

II.
Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under C tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under C bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

D
lov
om endring i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter.

I.
I lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter gjøres følgende endring:

§ 5 fjerde ledd skal lyde:
Kongen kan gi forskrift om plikt til å betale renter av avgift som ikke er betalt i rett tid, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under D tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under D bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

E.

Lov

om endring i lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorar til utenlandske kunstnere m.v.

I.

I lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorarer til utenlandske kunstnere m.v. gjøres følgende endring:

§ 7 skal lyde:

De nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lovs bestemmelser, herunder om avgiftens beregning og oppkreving og om kontrollen hermed, samt om betaling av renter av beløp som ikke betales ved forfall og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift, utferdiges av Kongen eller den han bemyndiger.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under E tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under E bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

F.

Lov

om endring i lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol.

I.

I lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol gjøres følgende endring:

§ 7 nytt annet ledd skal lyde:

Departementet kan gi bestemmelse om plikt til å betale renter av avgift som ikke er betalt i rett tid, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift.

II

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet under F tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet under F bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra finanskomiteen om lov om Statens Banksikringsfond (Innst. O. nr. 31, jf. Ot.prp. nr. 20)

Odd Holten (ordfører for saken): Regjeringen har lagt fram forslag til lovregler om opprettelse av Statens Banksikringsfond og forslag om at det bevilges 5 milliarder kr til dette fondet.

Bakgrunnen for Regjeringens forslag om opprettelse av Statens Banksikringsfond er den negative utvikling som har funnet sted når det gjelder bankenes tap, inntjening og egenkapital de siste årene. Statens Banksikringsfond skal ha en tosidig funksjon: både å styrke soliditeten i det norske bankvesen og å beskytte innskyternes interesser.

En samlet komite gir sin klare tilslutning til at det nye sikringsfondet ikke skal sette til side allerede etablerte ordninger, men tjene

som et «tredjelinjeforsvar» når de andre, normale ordninger viser seg utilstrekkelige. Den ekstra trygghet som dermed etableres, vil etter komiteens mening være viktig for å styrke bankenes stilling av hensyn til personkundene, næringslivet og samfunnet. For å sikre dette mener komiteen det bør være knyttet spesielle betingelser til å motta lån fra Statens Banksikringsfond, i hovedtrekk slik departementet foreslår.

Fondet må i forbindelse med utformingen av vilkårene for støttelån påse at det ikke fører til urimelige konkurransemessige vridninger i forhold til banker som opererer i samme marked, og som ikke mottar støtte.

Den svake økonomiske stilling til Sparebankenes sikringsfond og Forretningsbankenes sikringsfond viser etter komiteens mening tydelig behovet for en ordning som den som nå tilrettelegges via Statens Banksikringsfond. Den ekstraordinære situasjonen for Forretningsbankenes og Sparebankenes sikringsfond understreker behovet for tiltak som kan styrke tilliten til banknæringen. Komiteen påpeker at det statlige banksikringsfondet her kan komme inn og skape økt trygghet og tillit til finansnæringen og være et bidrag til en bedre utvikling, men det er grunn til å understreke at dette alene ikke er tilstrekkelig til å løse finansnæringens grunnleggende egenkapitalproblemer.

En samlet komite gir sin tilslutning til at Statens Banksikringsfond organiseres med et eget styre og sekretariat, og at det stilles strenge faglige krav til styremedlemmene. Departementet anbefaler at Norges Bank og Kredittilsynet skal være representert i styret i Statens Banksikringsfond som rådgivere uten stemmerett. Komiteen gir sin tilslutning til dette for å unngå en uheldig dobbeltrolle, idet de samme institusjoner er representert i styrene i de respektive bankgruppers sikringsfond.

Komiteen har merket seg at Norges Bank mener det kan utøves styring gjennom regler og krav eller også gjennom offentlig styrerepresentasjon.

Komiteen er helt ut enig i at de støttelån Statens Banksikringsfond gir, er risikokapital. Forutsetningen er også at Statens Banksikringsfond skal yte lån og ikke ved aksjedeltakelse virke inn på bankenes drift. Støttelån skal kun ytes dersom de eksisterende sikringsfond ikke har tilstrekkelige midler til å fylle sin oppgave. Det er videre en klar forutsetning at de støttelån som gis fra Statens Banksikringsfond, skal rentebelastes og tilbakebetales. Statens Banksikringsfond må etter komiteens mening avvikles når de ordinære sikringsfond har bygd opp tilstrekkelig kapital. Videre peker komiteen på at støttelån fra Statens Banksikringsfond ikke skal overflødiggjøre eller erstatte ordningen med offentlig administrasjon. Hel eller delvis ettergivelse av støttelån kan bare vurderes i spesielle tilfeller, men en slik beslutning kan ikke tas før saken har vært forelagt Stortinget til behandling.

Komiteen har merket seg at proposisjonen drøfter muligheten for å sette en bank under administrasjon og eventuelt alternativ til dette. I denne forbindelse mener komiteen det er viktig at lovteksten presiserer at det kan stilles krav til bankenes virksomhet, og viser til at de krav som er spesifisert i proposisjonen, ikke er uttømmende. I den forbindelse pekes det på at det også kan være aktuelt å stille andre krav til bankene, f.eks. krav til bankenes interne kontroll og interne revisjon. Men kravene som stilles, må ikke påvirke bankenes mulighet for forretningsmessig drift på en uheldig måte og heller ikke være til hinder for en nødvendig og fornuftig omstilling i banknæringen.

I brev til finanskomiteen av 12. februar 1991 skriver Finansdepartementet at det har

> «lagt vesentlig vekt på at bankenes motivasjon for å løse interne lønnsomhets- og soliditetsproblemer ikke svekkes».

Denne forutsetningen slutter komiteen seg til, og den må tillegges avgjørende vekt når Statens Banksikringsfond skal vurdere eventuelle engasjement. Fondet må heller ikke være en støtteordning som favoriserer dårlig bankdrift eller erstatter ordningen med offentlig administrasjon av banker som ikke kan dekke sine forpliktelser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, ønsker ikke ytterligere å spesifisere hvilke enkeltvilkår det kan bli aktuelt å stille. I denne forbindelse viser flertallet til § 4, punkt 3 g, hvor det åpnes for å stille andre vilkår enn de som er særskilt nevnt i paragrafen. Denne vurderingen tilligger det styret i Statens Banksikringsfond å foreta, da det i denne forbindelse bemerkes at fondet er et eget rettssubjekt. Flertallet understreker at formålet med de vilkår som stilles, er å bidra til at de aktuelle banker som gis støttelån, så snart som mulig kommer ut av krisen og styrker sin soliditet og dermed betaler tilbake støttelånene som forutsatt.

Komiteen er enig med departementet i at det ikke er begrunnet at det skal være noen ulikhet mellom sparebankene og forretningsbankene når det gjelder den årlige avgift til oppbygging av sikringsfond. Komiteen gir derfor sin tilslutning til de foreslåtte endringer.

Komiteen er delt i synet på Statens Banksikringsfonds styresammensetning. Flertallet i komiteen, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener at dersom Statens Banksikringsfond tilfører sikringsfondene støttelån, må det gis mulighet for endring av sammensetningen av sikringsfondenes styre. Flertallet mener at det bør lovfestes at Statens Banksikringsfond kan oppnevne inntil to representanter til styret i sikringsfondene, og at hvert av styremedlemmene som oppnevnes av Statens Banksikringsfond, skal gå inn og avløse de medlemmer som er valgt av sikringsfondenes generalforsamling. På denne måten vil de bankoppnevnte representanter komme i mindretall i sikringsfondene. Flertallet forutsetter således at styret i Statens Banksikringsfond i hvert enkelt tilfelle vurderer om og i hvilken utstrekning man skal benytte muligheten til å oppnevne representanter i sikringsfondenes styre. Flertallet forutsetter at de aktuelle medlemmer må ha en uavhengig stilling og tilsvarende kompetanse som kreves av medlemmene i styret i Statens Banksikringsfond.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti understreker at Forretningsbankenes og Sparebankenes sikringsfond fortsatt bør bestå også etter at Statens Banksikringsfond har opphørt. Det bør derfor legges opp til at disse fondene i størst mulig grad løser problemene uten for store inngrep i deres funksjonsmåter. Disse medlemmer finner ikke å kunne støtte departementets forslag om at staten skal overta styreflertallet i Forretningsbankenes eller Sparebankenes sikringsfond dersom det blir aktuelt å oppta lån i det statlige banksikringsfondet. I den forbindelse vises det til de problemer og den uklarhet som kan oppstå i forholdet mellom de respektive bankgruppers sikringsfond og deres generalforsamlinger dersom generalforsamlingene fratas flertallet i styret. I denne sammenheng er det også grunn til å peke på at man ved statlig flertall kan komme i en dobbeltrolle hvor staten vil fungere som långiver så vel som låntaker, og dermed kan det oppstå uryddige ansvarsforhold.

Etter mindretallets mening kan faren for uheldig politisk press i håndteringen av enkeltsaker øke. Mindretallet har også vanskelighet med å se behovet for at staten overtar ansvar og styreflertall i det aktuelle sikringsfond, idet en må forutsette at Statens Banksikringsfond vil få omfattende fullmakt til å stille vilkår når eventuelle lån blir gitt. Mindretallet viser til at Kredittilsynet og Norges Bank allerede har hver sin styrerepresentant både i Forretningsbankenes og Sparebankenes sikringsfond, slik at det allerede er en solid offentlig representasjon i disse fondsstyrene.

Medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil derfor stemme mot flertallets forslag til § 6, Endringer av sikringsfondets styre.

Mary Kvidal: I den innstillingen vi har til behandling, har Regjeringen fått full tilslutning til forslaget om opprettelse av Statens Banksikringsfond. Det gjelder både organisering og virkemåte. Regjeringen vil også få tilslutning til sitt forslag om bevilgning når den saken kommer til behandling i Stortinget.

Statens Banksikringsfond er et viktig tiltak for å underbygge soliditeten i det norske banksystemet og sikre at bankene kan oppfylle sin helt sentrale rolle i vårt økonomiske system, bl.a. ved å kanalisere kapital til lønnsomme investeringer. Opprettelsen av Statens Banksikringsfond er ett av flere tiltak i en aktiv økonomisk politikk for å skape etterspørsel, økt produksjon og dermed økt sysselsetting.

Inntjenings- og egenkapitalproblemene i bankene kan ikke få motvirke den oppgang det tas sikte på i økonomien, en oppgang som i seg selv vil bidra til å redusere bankenes framtidige tap. Statens Banksikringsfond vil styrke innskyternes sikkerhet, og det vil berolige markedet og føre til at bankene etter hvert kan få rimeligere innlån. Og det kan også på sikt føre til lavere rentenivå.

Det er viktig å understreke at Statens Banksikringsfond ikke er noen krisepakke fra statens side. Det skal ikke erstatte allerede etablerte ordninger, men tjene som et sikkerhetsnett dersom de normale ordninger, med bankenes ansvarlige kapital og deres egne sikringsfondsordninger, viser seg utilstrekkelig. Tiltaket må heller ikke oppfattes slik at bankene selv kan ta lettere på sitt ansvar for nøktern og lønnsom drift og derigjennom skape tillit til bankvesenet. Dersom det blir aktuelt å yte støttelån, må det stilles strenge krav både til sikringsfondene og den enkelte banks tilpasning. Enkelte av de vilkår som det er aktuelt å stille, framgår av lovteksten. Men disse eksemplene er ikke uttømmende. Det er opp til Statens Banksikringsfond å sette også andre vilkår, i samsvar med formålene for støttelånsordningen.

Proposisjonen har flere eksempler på vilkår som kan bli aktuelle, og vi vil derfor ikke støtte SVs forslag om tilføyelser til vilkårene i § 4 punkt 3, i og med at de tilsvarende vilkår er nevnt fra Regjeringens side i proposisjonen, og dermed selvsagt er med i den vurdering ,

styret for fondet vil foreta i hvert enkelt tilfelle.

Flertallet i komiteen — medlemmene fra Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og Aunelista — har sikret staten mulighet til å få en styrerepresentasjon i bankenes sikringsfond som forutsatt i proposisjonen. Og det skulle bare mangle at ikke staten skulle gis mulighet til å ivareta sine økonomiske interesser på den måten staten finner mest hensiktsmessig, når staten i dette omfang direkte stiller midler til rådighet for banksektoren.

Det lovfestes at Statens Banksikringsfond kan oppnevne inntil to representanter til styre i sikringsfondene dersom Statens Banksikringsfond tilfører sikringsfondene støttelån. Hvert styremedlem som oppnevnes av Statens Banksikringsfond, skal tre istedenfor henholdsvis ett eller to av de fem medlemmene som er valgt av sikringsfondets generalforsamling. Dette åpner for at de bankoppnevnte representantene kan komme i mindretall i sikringsfondene. Det er fra dette flertallets side ikke lagt føringer på hvilke forhold som skal legges til grunn i de vurderingene som Statens Banksikringsfond gjør ved en slik oppnevning.

Fremskrittspartiet og SV fremmer i innstillingen forslag om å be Regjeringen revurdere egenkapitalkravet som er fastsatt overfor bankene. Dette forslaget kan ikke få vår støtte. Vi tar de egenkapitalkravene som er fastsatt, til etterretning. De er i tråd med BIS-reglene, og departementet har opplyst at de ligger på et nivå som er gjennomsnittlig for EF-land. SVs merknad på dette punktet kan forstås som at høy egenkapital fører til høyt rentenivå. Det er jo å snu saken fullstendig på hodet.

Det som nå bør være det sentrale målet, er å legge grunnlaget for et solid bankvesen. Det er det som på sikt kan føre til lavere rentemarginer og dermed lavere rentenivå, noe som vil tjene både personkunder og næringslivet. I så måte er oppretting av Statens Banksikringsfond et godt og riktig tiltak.

Harald Ellefsen: Statens Banksikringsfond tar sikte på å møte egenkapital- og inntjeningsproblemene i norsk bankvesen. Ikke først og fremst av hensyn til bankene, men av hensyn til hele den norske samfunnsøkonomi.

Det kan være fristende for noen hver å harselere over bankene i disse trange tider. Men den triste utviklingen og det sammensatte årsaksbildet burde tilsi en viss varsomhet.

Det er vel enighet om at de store banktapene skyldes en serie omstendigheter. Noen av disse må bankene selv ta ansvaret for i tider hvor utlånsiveren og kampen om markedsandeler ble så intens at den svekket evnen til en nøktern risikovurdering. Men samtidig må vi heller ikke glemme at krisen i mange banker i høyeste grad også har sin årsak i forhold utenom bankenes egen kontroll, og at bankvesenet i flere land opplever problemer av lignende art, og som i vårt tilfelle har ledet hen til forslaget om å etablere Statens Banksikringsfond. Bankproblemene er naturligvis også en refleks av de generelle problemene i norsk næringsliv og norsk økonomi de senere år, med konkursskred og et kraftig fall i bankenes viktigste sikkerhet, nemlig eiendomsverdiene.

Jeg tror også at det politiske miljø gjør klokt i å ta på seg sin del av ansvaret. Arbeiderpartiet har i denne forbindelse ofte fulgt den gamle regel om at det beste forsvar er angrep, og sågar forsøkt å gi regjeringen Willoch skylden for utlånseksplosjonen på 1980-tallet. Men jeg vil gi Marit Kvidal anerkjennelse for den nøkternhet som hun la for dagen i sitt innlegg her i dag. Jeg tror imidlertid at vi, uansett syn på historiens dom, også bør lære av historien, for å unngå historiens feilgrep. Og da tror jeg alle med et minstemål av nøkternhet innser at den gammeldagse sosialdemokratiske kvantumsregulering og rasjonering av utlån faktisk allerede hadde avgått ved døden idet vi gikk inn i 1980-årene. Det gjaldt både Norge og andre land. Den formelle mulighet myndighetene fortsatt hadde til å regulere bankenes utlån, ble mer og mer illusorisk, bl.a. fordi utlånene fant sin vei via det grå marked. Selv ikke Arbeiderpartiet i sin mest intense opposisjonstid på 1980-tallet krevde å få tilbake det reguleringssystemet som da hadde overlevd seg selv. Men på den annen side nektet jo bl.a. Arbeiderpartiet og en del andre å ta konsekvensen av den nye virkelighet. Et flertall på Stortinget ønsket at myndighetene fortsatt reelt skulle foreta en tvangsnedsettelse av renten, og på den måten øke både inflasjonspresset og utlånseksplosjonen. Dessverre var det et flertall på Stortinget som gikk inn for en slik uansvarlig linje, som så sterkt bidro til den sterke utlånseksplosjon som nådde sitt høydepunkt på midten av 1980-tallet. Det var i denne tid Rune Gerhardsen som politisk garantist og vokter i Kreditkassens representantskap, talte varmt for nye risikoengasjementer og bedyret at — og nå siterer jeg — «banken ikke på bakgrunn av tapene i 1986 må bli engstelig når den formulerer utlånsstrategien». Dette var i 1987. Etter å ha bidratt til å drive frem utlånseksplosjonen, iverksatte så Harlem Brundtlandregjeringen fra 1986/87 en kraftig innstramning som i første rekke rammet privat sektor. Dette måtte nødvendigvis bidra til den bølge

av konkurser og de betalingsproblemer som har forsterket bankenes problemer og økt deres tap.

Når vi nå skal vedta en lov om Statens Banksikringsfond, synes jeg det er viktig å slå fast at det er markedet som til syvende og sist må være avgjørende for løsningen av krisen i bankvesenet. Det er den enkelte bank som har ansvaret for sin egen drift, sine egne tap, sin egen inntjening og sin egen soliditet. Gjennom sine sikringsfond må forretnings- og sparebankene bygge ut det ekstra sikkerhetsnett som de siste års utvikling til gagns har vist betydningen av. Ingen vil være tjent med at det opprettes et slags statlig subsidiesluk som skal hjelpe banker i vanskeligheter. Det vil bare gjøre vondt verre. Det vil også bety en konkurransevridning i disfavør av banker som driver godt. Det vil svekke presset i retning av en mest mulig rasjonell bankdrift. Det vil også gjøre det lønnsomt for banker å sløse bort ressurser og tankekraft på å drive lobbyvirksomhet overfor statskassen. Dessuten vil skattebetalerne med rette føle det urimelig å måtte betale bankene over skatteseddelen, i tillegg til renteregningen.

Jeg synes derfor det er viktig å skille mellom næringsstøtte og det opplegg for et statens banksikringsfond som en enstemmig finanskomite nå har sluttet seg til. Det dreier seg om en statlig låneordning — og jeg ønsker å legge vekt på det siste ordet. Det er forutsatt at eventuelle lån skal betales tilbake, med rente. Hensikten med ordningen er å sikre innskyternes og samfunnets interesser, ikke bankeiernes. Forslaget om å opprette dette fondet bidrog faktisk i seg selv til å styrke den internasjonale tillit til norske banker, i en situasjon hvor dette var høyst nødvendig. Dette kommer så låntakerne til gode, naturligvis. Både næringsliv, øvrige bankkunder, innskytere og låntakere er avhengig av at et bankvesen fungerer. Således tar Statens Banksikringsfond ikke sikte på å dekke bankenes tap, men å begrense de tap staten og samfunnet kan bli påført på grunn av bankenes problemer.

Finanskomiteen har enstemmig fastslått en serie viktige prinsipper for hvordan Statens Banksikringsfond skal fungere, og hvordan det skal fungere som et selvstendig rettssubjekt — det har både saksordføreren og Mary Kvidal kommet inn på, ut fra litt forskjellige innfallsvinkler, men stort sett med de samme konklusjoner. Komiteen understreker også at fondet ikke skal være en støtteordning som favoriserer dårlig bankdrift, og den skal ikke erstatte ordningen med offentlig administrasjon av banker som ikke kan dekke sine forpliktelser. Lån i Statens Banksikringsfond skal ikke være noen enkel utvei. De skal kunne ytes til de to bankgruppenes respektive sikringsfond, utelukkende dersom disse fond ikke har tilstrekkelige midler til å fylle sin oppgave. Dermed blir Statens Banksikringsfond det det også er forutsatt å være, nemlig et ekstra sikkerhetsnett for å styrke bankvesenets soliditet.

Jeg ønsker også å understreke særlig sterkt at både finanskomiteen — og det gjelder en enstemmig komite — så vel som departementet legger avgjørende vekt på at de engasjement Statens Banksikringsfond går inn i, ikke må svekke bankenes motivasjon for å løse interne lønnsomhets- og soliditetsproblemer. Jeg synes det er interessant å merke seg at sågar SV er med på den enstemmigheten. De forutsetter at Statens Banksikringsfond ikke skal kunne benyttes til en slags indirekte sosialisering av bankvesenet. Komiteen slår nemlig fast at dette fond «ikke skal brukes til statlig eierengasjement i bankene» — og til og med lovteksten er utformet på en slik måte at det blir umuliggjort. Jeg ønsker også å gi SV en viss anerkjennelse for det, tatt i betraktning SVs meget vidtgående standpunkt tidligere til sosialisering og eierengasjement i bankvesenet.

Regjeringens lovforslag innebar at statlige organ automatisk skulle overta flertallet i Forretningsbankenes eventuelt Sparebankenes sikringsfond, dersom det ble aktuelt å yte lån fra Statens Banksikringsfond. Til tross for det Mary Kvidal har sagt her i debatten, er det en rekke prinsipielle og praktiske innvendinger som kan anføres mot en slik ordning. Det er det også redegjort nærmere for i innstillingen. Jeg merket meg at Mary Kvidal for så vidt ikke kom inn på disse vektige innvendinger og gjorde heller ikke noe forsøk på å tilbakevise dem. Men også regjeringspartiet har åpenbart i en viss grad fått kalde føtter og modifisert Regjeringens forslag gjennom en slags hestehandel med Senterpartiet — og der vet man jo at ikke minst regjeringspartiets partner for så vidt har gode tradisjoner. Flertallets forslag innebærer at styret i Statens Banksikringsfond, som utelukkende har statlige representanter, kan oppnevne inntil to representanter i styret i det banksikringsfond som eventuelt mottar lån. Det skal vurderes i det enkelte tilfelle, og jeg medgir at dette tross alt er en viss forbedring i forhold til Regjeringens firkantede forslag. Jeg skjønner egentlig at regjeringspartiet er vel fornøyd med at de har fått med seg et flertall i Stortinget på en løsning som langt på vei gir Regjeringen medhold i det som var Regjeringens intensjon. Men jeg synes det må være langt mer utilfredsstillende for Senterpartiet, som her har

fungert som et støtteparti, å legge opp til — riktignok en noe mykere regulering i utgangspunktet i lovens tekst — at man i realiteten gir Finansdepartementet, via Finansdepartementets oppnevnte representanter i Statens Banksikringsfond, den samme fullmakt til faktisk å foreta en oppnevning, slik at det til sammen likevel blir et offentlig flertall i det aktuelle sikringsfond. Det er også interessant å merke seg at Mary Kvidal, så vidt jeg kunne registrere, i sitt innlegg gav uttrykk for at denne endringen innebar at Statens Banksikringsfond var sikret rett til en oppnevning som forutsatt. Og jeg håper at Gudmund Restad, som skal ha ordet senere i debatten, i det minste vil gjøre et forsøk på å gi en litt mer tilfredsstillende rettledning til Regjeringen enn den Mary Kvidal gav, på grunnlag av det kompromiss som er inngått.

Det er vel verdt å merke seg at Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet går sammen mot statlig styreflertall i de private bankgruppenes sikringsfond når eventuelt lån blir ytet. Begrunnelsen fremgår her av innstillingen. Men la ett være klart: Også disse tre partiene legger avgjørende vekt på at støttelån i Statens Banksikringsfond ikke skal være noen lettvint utvei, og at det skal stilles strenge krav til denne type lån. Dersom det statlige fond skal oppnevne medlemmer av de låntagende sikringsfond, vil det åpenbart oppstå en uheldig sammenblanding av roller som også kan åpne for politisk press. Et lån utløst av at én eller flere banker er i krise, vil nemlig i så fall føre til at hele virksomheten til den aktuelle bankgruppens sikringsfond faktisk vil bli satt under en slags offentlig administrasjon. Det viktige og selvstendige ansvar disse fond har og bør ha for å få de kriserammede bankene på fote igjen, vil da, slik jeg ser det, kunne bli alvorlig svekket. Staten vil da direkte ta på seg ansvaret for all den virksomhet som det aktuelle sikringsfond er involvert i. Dermed vil også de bankene og den delen av virksomheten som ikke utløser et slikt lån, bli rammet. Dersom det senere hen skulle melde seg behov for en ny lånesøknad til Statens Banksikringsfond, eventuelt på grunnlag av en ny bank i krise, vil vi i realiteten ha den paradoksale situasjon — etter det syn Arbeiderpartiet prinsipalt har, og som det nå også blir gitt hjemmel til — at staten vil søke staten om støttelån. Resultatet av statlig flertall i de låntakende fond ville dessuten føre til et meget uklart ansvarsforhold mellom de to fondenes generalforsamlinger, bankene og staten.

Jeg innser at en mulig begrunnelse for offentlig flertall kunne være frykt for at de to bankgruppenes sikringsfond ikke ville forvalte de lånte pengene på en fullt ut tilfredsstillende måte, at de f.eks. ville være for slappe med å stille strenge krav overfor den kriserammede banken. Men jeg må jo si at f.eks. SVs standpunkt i denne saken tyder vel heller på at deres frykt går i motsatt regning. Dessuten finnes det egentlig ikke fnugg av belegg — heller ikke i innlegget til Mary Kvidal her i dag — for noen slik frykt hvis man ser på den virksomheten sikringsfondene hittil har drevet. Det er heller ingen grunn til å tro at et statlig flertall vil vise noen større styrke eller konsekvens når det gjelder å beskytte de pengene staten har lånt ut. Dessuten vil Statens Banksikringsfond ha en helt generell og meget vid adgang til å stille vilkår om utskifting av både styre og ledelse m.v. i den aktuelle kriserammede bank når støttelån gis. Dessuten er de offentlige myndigheter allerede representert i både Sparebankenes sikringsfond og Forretningsbankenes sikringsfond. Slik vil det fortsatt bli, for både Norges Bank og Kredittilsynet har fast styrerepresentasjon i de to fondene. Det er da ikke noen grunn til å undre seg over at man, i hvert fall i de to nevnte institusjonene, oppfatter sine representanter som et ganske sterkt mindretall når aktuelle krisesaker blir behandlet.

Helt til slutt vil jeg bare komme med noen korte bemerkninger til debatten omkring egenkapitalkravene. Her er forholdet at hele komiteen, unntatt fløypartiene, tar til etterretning de egenkapitalkrav for bankene som departementet har fastsatt. Flertallet finner det ikke riktig å gripe inn i Regjeringens håndtering av egenkapitalkravene, som bl.a. er utarbeidet på grunnlag av et internasjonalt regelverk, og som ligger meget nær de reglene som ellers gjelder i EF, etter de opplysninger departementet har gitt. Jeg synes at det kanskje ville være særlig uheldig om egenkapitalkravene skulle endres på en slik måte at det svekker presset overfor bankvesenet i retning av mer rasjonell bankdrift. Det kunne også gi uheldige signaler, som ytterligere kunne svekke tilliten til norske banker, med de negative følger det ville ha fått for bankkunder og for norsk næringsliv. Ikke noe av dette ville bidra til å løse bankenes egenkapital- og inntjeningsproblemer. Det betyr ikke at Stortingets flertall, med sin merknad i komiteinnstillingen, har omfavnet de egenkapitalkravene som er fastsatt, som en slags evig sannhet. Finansdepartementet har naturligvis ansvaret for å vurdere dette regelverk til enhver tid med sikte på å gjøre bankene best mulig i stand til å sikre sin soliditet og ivareta sin viktige samfunnsoppgave.

For øvrig vil jeg anbefale innstillingen, med unntak av § 6 i den foreslåtte lovtekst, som jeg

på vegne av Høyre vil anbefale at man stemmer imot.

Presidenten: På talerlisten til denne sak har presidenten nå notert en rekke talere. Presidenten vil bemerke at dersom mange holder så vidtrekkende og lange innlegg, er det ikke til å komme forbi at konsekvensen vil bli et kveldsmøte av en viss varighet.

Kristin Halvorsen: Det er med blandede følelser SV har behandlet saken om Statens Banksikringsfond. Nå er altså tiden kommet da samfunnet skal stille opp med et tredjelinjeforsvar for bankene — ikke bare fordi bankenes tap truer bankenes soliditet, men fordi de enorme tap som både forretningsbanker og sparebanker har hatt de siste årene, faktisk hindrer dem i å gjøre den jobben de skal gjøre i norsk økonomi. Bankenes tap betyr dyrere lån for privatpersoner og gjeldsproblemer for 160 000 familier. Bankenes tap kan hindre utlån til næringslivet — særlig små og mellomstore bedrifter — og kan dermed undergrave målsettinga om full sysselsetting.

Jeg skal ikke bruke mye tid på å gjenta foregående talere i deres beskrivelse av Statens Banksikringsfond. Det meste her er vi faktisk enige om. Jeg skal konsentrere meg om noen synspunkter på hvorfor vi har havnet i denne situasjonen, og til slutt begrunne de punktene der SV har dissentert.

Det som har ført til denne bankkrisen, har SV advart mot hele veien. Det har ikke vært vår politikk at samfunnets styring over bankene skulle bygges ned. Det er høyresiden i norsk politikk og de bankdirektørene som kastet seg inn i den politiske debatten for å få liberalisert bank- og kredittmarkedet, som må ta hovedansvaret for det. Økt makt til markedet kan ikke sies å ha vært et rasende vellykket eksperiment når tapstallet i perioden 1987—90 i hvert fall blir på 35 milliarder kr. Hele samfunnet lider nå for dette. Og folk flest betaler prisen i form av høyere renter — og nå i form av opprettelsen av Statens Banksikringsfond. I så måte må dette være en svart dag for utlånsivrige bankdirektører. Markedet har sviktet, og den stat som liberalistene har slik forakt for, må stille opp.

Bankene bærer selv en stor del av ansvaret for de konkurser og private gjeldsproblemer som mange har kommet opp i. Bankene har gitt folk boliglån langt i overkant av hva det var mulig å klare på den inntekten som bankene var kjent med. Bankene har finansiert en eksplosjonsartet utbygging av varehus. Vi skulle vært 7 millioner innbyggere her i landet for å kjøpe nok til at de kunne klare seg alle sammen. De har finansiert næringsbygg. Bare i Oslo står nesten 1 mill. kvadratmeter næringslokaler tomme.

Bankene gjorde det meste feil. Det er laget rapporter om årsaken til bankkrisen. Fra Torger Reves rapport «Bankkrisen: Hva gikk galt?» har jeg hentet følgende hovedpoenger:

— Alle bankene fulgte samme strategi — de prioriterte vekst og kamp om markedsandeler.
— De delegerte beslutninger om utlån for langt ned i organisasjonen.
— De arbeidet ut fra kortsiktige resultatmål og oppdaget ikke økt risikoeksponering før det var for sent.
— De ble salgs- og kundeorientert og nedprioriterte kredittarbeid og kundeoppfølging.

Reve skriver:

«Bankene begynte å konkurrere om å selge lån. Utlån ble bankenes hovedprodukt, og det var her det var penger å tjene. Gamle hevdvunne prinsipper om forsiktighet og sikkerhet kom mer og mer i bakgrunnen. Bankene har omstilt seg til den nye konkurransesituasjonen ble det sagt, og den interne kursingen ble intensivert — ofte ledet av utenlandske guruer som skulle lære norske banker å drive bank etter moderne prinsipper.»

Økonomisk utsyn for 1990 oppsummerer situasjonen så langt på følgende måte:

«Dereguleringen av finansmarkedene og omleggingen av skattesystemet kan så langt ikke sies å ha vært særlig vellykket eller godt koordinert. I ettertid er det lett å se at rekkefølgen og tidsfasingen av tiltakene var uheldig, spesielt ut fra stabiliseringspolitiske hensyn. Dereguleringen av finansmarkedene førte dessuten til en feilallokering av kapital som knapt har sidestykke i etterkrigstiden, altså stikk i strid med hensikten. Dette har sådd tvil om de norske finansinstitusjonenes evne til å fungere som effektive formidlere av kreditt. En av hovedoppgavene til moderne finansinstitusjoner er å avhjelpe den usikkerhet som andre aktører i økonomien står overfor ved hjelp av ekspertise om investeringsusikkerhet og virkemidler for å oppnå risikospredning. Det er utilfredsstillende at så mange av disse institusjonene ikke har vist større evne til forvaltning av samfunnsmessige ressurser i en usikker verden.»

Denne utviklingen skjedde samtidig som vi hadde en sterk privatisering av kredittmarkedet. I løpet av 1980-tallet er statsbankenes andel av samlet utlån halvert. De private bankene har økt sin andel av utlån fra 40 pst. i 1980 til 53 pst. i 1990. Kredittforetakene har fordoblet sin andel. En slik utvikling forsterker bankkrisen. Statsbankenes betydning er

systematisk trappet ned. Den private delen av kredittformidlingen har vokst dramatisk. Når det da i tillegg leveres dårlig bankhåndverk, blir konsekvensene enda større.

En oppsummering av utviklingen på kredittmarkedet i 1980-årene tilsier økt samfunnskontroll over dette viktige samfunnsøkonomiske området. Statsbankene må få økt betydning i 1990-årene. De styringsmuligheter vi fremdeles har i penge- og kredittloven, må brukes.

I dag er bankenes tillit blant publikum under pari. Det er ingen som er så kjærkomne mobbeofre som bankfunksjonærer når festen drar seg til de små timer. De færreste av oss fester jo med bankdirektører og kan rette raseriet over høye boligrenter og sjefslønninger mot dem som har ansvaret. De siste lønnsøkningene for direktørene i våre største banker — som riktignok DnBs Gade Greve har trukket tilbake — viser total mangel på samfunnskontakt, en arrogant holdning fra viktige maktfaktorer i det norske samfunn som ikke forstod hvilken tillitskrise de var i. Det er et eksempel som gjør at jeg undres på hvor mye de lærte av alle rapportene som er skrevet om bankkrisen, og om samfunnsansvaret er gått inn over dem.

For to dager siden la DnB fram sine resultater for 1990. Hele 70 pst. av de lånene som påførte Den norske Bank tap i 1990, ble innvilget i perioden 1985—88. Til Dagens Næringsliv sier Gade Greve at DnB ikke klarte å velte våre økte innlånskostnader på slutten av 1990 over på kundene.

> «Derfor opplevde vi en svekkelse av rentemarginen. Vi er helt avhengig av å holde forskjellen mellom innlånsrenter og utlånsrenter på dagens nivå — som et absolutt minimum av det vi kan leve med»,

sier Gade Greve. Dette kan oppfattes som et forvarsel til ytterligere renteøkning fra landets største bank, som glemmer å understreke at DnB hadde nesten 4 milliarder kr i tap i 1990, mens underskuddet ble på 1,2 milliarder kr. Bankens behov for høye rentemarginer kan ikke tilskrives innlånsrentene, men i høy grad tapene.

Finansminister Sigbjørn Johnsen har vært ute med en oppfordring til bankene om å sette ned utlånsrenten. Han viser til at den siste renteøkningen fra bankene var begrunnet med oppgang i pengemarkedsrenten. Nå har den falt med 1 pst. i løpet av kort tid. Og bankene må følge opp, er finansministerens budskap. Svaret han fikk, var det jeg refererte til fra Gade Greve for litt siden, at dette var et «minimum av det vi kan leve med». Derfor har jeg lyst til å spørre finansministeren om hva han vil gjøre med det at bankene verken lytter til eller retter seg etter oppfordringer fra finansministeren. Den forrige regjeringen hadde en statsminister som skrev leserinnlegg i avisene for å få renten ned. Denne linjen bør ikke den nåværende regjeringen følge. Finansministeren bør i første omgang kalle inn bankene på teppet.

Så noen merknader til forslagene i innstillingen. Et flertall i komiteen, Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, har inngått et kompromiss om endringer i styrene i Forretningsbankenes Sikringsfond og Sparebankenes Sikringsfond dersom disse tilføres støttelån fra Statens Banksikringsfond. Regjeringens forslag var at Statens Banksikringsfond skulle oppnevne to medlemmer som skulle tre i stedet for to av dem som er valgt av sikringsfondets generalforsamling. Dette ville betydd at de bankoppnevnte representantene kom i mindretall. Dette er en modell som SV støtter.

Etter Fremskrittspartiets helskru i denne saken var det ikke flertall for dette. Kompromisset gir Statens Banksikringsfond fullmakt til å vurdere i hvert enkelt tilfelle om og i hvilken utstrekning man skal benytte muligheten til å oppnevne representanter i sikringsfondets styrer. Merknaden er formulert slik at det ikke kan reises noen kritikk mot Statens Banksikringsfond dersom de velger å erstatte to styrerepresentanter i hvert enkelt tilfelle. Det har det vært viktig for oss å få med. Vi mener at det er naturlig at de bankoppnevnte representantene kommer i mindretall i en situasjon der Statens Banksikringsfond skal yte støttelån, for å sikre samfunnets verdier på en best og ryddigst mulig måte. Dette er jo en modell som bankene selv ofte benytter overfor egne kunder som kommer opp i lignende problemer.

SV har foreslått to tillegg til vilkårene som Statens Banksikringsfond skal stille når og hvis det ytes støttelån. Dersom Statens Banksikringsfond krever at ledere i bankene skal forlate sin stilling, vil SV ha inn en formulering som sikrer mot at udugelige ledere skal belønnes med såkalte gylne paraplyer. Det har blitt mer og mer vanlig i næringslivet å belønne ledere for å forlate en stilling i millionkronersklassen. I en situasjon der skattebetalerne må stille opp med tredjelinjeforsvar for bankene, synes ikke vi det er mer enn rett og rimelig at skattebetalerne skal være forsikret mot at dårlig bankhåndverk ekstrabelønnes.

SV synes også det er rett og rimelig at Statens Banksikringsfond stiller krav til lederlønninger og godtgjørelser for styremedlemmer i forbindelse med støttelån. De siste eksemplene fra lønnsøkninger i de to største bankene tilsier at dette er et viktig punkt.

Disse lønnsforhøyelsene, som hver for seg utgjorde tre hjelpepleierårslønninger, vakte kraftige reaksjoner i et samlet politisk miljø: Finansminister Sigbjørn Johnsen mente at de var uhørte, Høyres parlamentariske leder, Anders Talleraas, var rystet og Carl I. Hagen sa at lønnsøkningen var usedvanlig dum og tåpelig, og at det var et feilaktig signal til samfunnet.

Disse kraftige reaksjoner er man ikke villig til å følge opp med et konkret krav når man har mulighet til det — og i en forbindelse der samfunnet nå skal direkte inn for å sikre bankene på grunn av store utlånstap.

For øvrig er de vilkårene som flertallet mener Statens Banksikringsfond skal vurdere, strenge. Jeg vil særlig henlede oppmerksomheten til ett punkt; det dreier seg om nedskriving av aksjekapital og begrensning av medlemsbankens adgang til å gi avkastning på slik kapital. Til tross for store tap har vi sett at banker har delt ut utbytte til sine aksjonærer. Bankkundene har dermed i stor grad blitt stående alene igjen med hovedbøren av tapene. Aksjonærene som stiller med risikokapital, har i for stor grad blitt vernet. Det er uhørt — og totalt uakseptabelt dersom Statens Banksikringsfond må inn. Men dette er altså komiteen samlet enig om skal være et vilkår i forbindelse med at Statens Banksikringsfond eventuelt trer inn.

Jeg har avslutningsvis lyst til å komme med en liten advarsel til bankene. Vi frykter at de enorme tap som bankene har hatt, vil føre til et så kraftig kostnadspress at mange filialer — og særlig filialer i distriktene — nedlegges, at det blir ytterligere masseoppsigelser i bankene og ytterligere renteøkning på utlån. Samfunnet er ikke tjent med en slik total helomvending fra bankenes side. Det er som å svinge seg på julebord i hele desember, og så gå i hele januar på Nutrilett. Det er ikke sunt! Bankene må stabilisere seg på et nøkternt nivå, og slik at det ikke oppstår monopoltilstander i Utkant-Norge.

Til slutt vil jeg knytte noen kommentarer til et forslag som SV og Fremskrittspartiet står alene om. Det dreier seg om egenkapitalkravene som er stilt overfor bankene, og som skal oppfylles før 1. januar 1993. Disse er strengere enn EFs krav bl.a. når det gjelder beregning av tilleggskapital, kjernekapital og nøytral kapital. Sammenligninger som Norske Bankfunksjonærers Forbund har gjort mellom de norske kravene og EFs krav, viser at Kreditkassen og DnB ville kommet 2 prosentpoeng bedre ut med EFs regelverk enn med det norske, fra ca. 5 til ca. 7 prosentpoeng. SV frykter at Finansdepartementet har tatt så hardt i for å tvinge bankene til å styrke soliditeten at krav til egenkapitaloppbygging over kort tid i seg selv vil være med og presse rentemarginen opp og føre til sterke nedskjæringer både når det gjelder låneaktivitet og ved nedleggelse av filialer. Det er vi ikke tjent med.

Jeg vil så ta opp det forslag som SV har fremmet i innstillingen og det forslag som SV og Fremskrittspartiet står sammen om i innstillingen.

Presidenten: De forslag Kristin Halvorsen refererte til, er tatt opp.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (fra salen): Ærede president!

Presidenten: Karl Eirik Schjøtt-Pedersen får ordet — til replikk?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er til en åpenbar misforståelse som representanten Halvorsen gjorde seg skyldig i. Representanten Halvorsens framstilling kunne forstås slik at det bare var SVs forslag som gjorde det mulig å legge vekt på lederlønninger, gylne fallskjermer osv. og å stille krav vedrørende det. Det er ingen begrensninger i lovteksten som hindrer at slike vilkår kan bli stilt, og det er derfor fullstendig unødvendig med den presisering som SV foreslår. Det ligger ingen avgrensning i forhold til at Statens Banksikringsfond kan stille denne type krav, i det som er flertallets merknad. Tvert imot har flertallet presisert at det er en åpen formulering i lovteksten som gjør det mulig å stille alle de krav som Statens Banksikringsfond måtte finne relevant.

Kristin Halvorsen: Dette er jo en replikk og ikke en åpenbar misforståelse, for det er noe av dette diskusjonen har gått på. Det er riktig at det er en vid formulering som for så vidt gir Statens Banksikringsfond vide fullmakter. Men samtidig er det riktig at departementet og komiteen har plukket ut noen hovedpunkter som de mener at Statens Banksikringsfond skal vurdere spesielt. I den sammenhengen mener vi at gylne paraplyer, lederlønninger og styreverv i bankene må være med på lista over momenter som skal vurderes, og det er fordi vi ønsker å fokusere på nettopp det. Det trodde jeg faktisk at man var enig om etter de rundene man hadde etter de siste lønnsøkninger blant bankledere.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (fra salen): Ærede president!

Presidenten: Et øyeblikk. Presidenten mener nå at representanten Halvorsen langt på vei har rett i at dette var en replikk, og i så fall kan hr. Schjøtt-Pedersen få ordet en gang til. Men det vil ikke være adgang til det hvis han fastholder tolkningen at det er en misforståelse.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er det samme for meg, president!

Fra Arbeiderpartiets side har det aldri vært noen begrensninger i forhold til at departementet skal kunne gå inn å stille den type krav som fru Halvorsen her refererer til. Men det er helt åpenbart at det er en rekke typer krav som departementet bør kunne stille, og som fru Halvorsen her mener bør listes opp. Etter min vurdering og etter Arbeiderpartiets vurdering er det en selvsagt plikt for styret i Statens Banksikringsfond løpende å vurdere alle de krav som måtte være relevante, og etter min vurdering er den type krav som fru Halvorsen her lister opp, åpenbart relevant og bør bli seriøst vurdert i det enkelte tilfelle. Men det vil ikke være riktig å liste opp alle de tiltak som her bør vurderes, for de er av et meget omfattende omfang.

Det jeg reagerer på, er at fru Halvorsen prøver å framstille det slik at de øvrige partiene ikke mener at disse spørsmål skal vurderes av Statens Banksikringsfond; det skal de selvfølgelig. Her er det ingen realitetsforskjell; det er kanskje en viss grad av forskjell når det gjelder behovet for flagging.

Kristin Halvorsen: Jeg har ikke sagt at Arbeiderpartiet eller flertallet utelukker at det kan være aktuelt for Statens Banksikringsfond å stille den type krav. Det jeg har påpekt, er at flertallet — alle unntatt SV — mener at det ikke er to av de punktene som skal trekkes særskilt fram i forbindelse med de vilkårene som Statens Banksikringsfond skal vurdere hvis de trer inn med støttelån. Vi synes faktisk at de to momentene som går på lønninger og på gylne fallskjermer, er svært vesentlige i en situasjon der skattebetalerne, samfunnet, skal tre inn med et tredjelinjeforsvar for bankene, og bankene selv har vist så lite moderasjon og så lite — hva skal en si — vett i det siste.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed over.

Gudmund Restad: Med særlig adresse til Senterpartiet kom Harald Ellefsen i sitt innlegg med en del uttalelser som kan tyde på at han har lite sans for hestehandel. Fra en urban byboer er det kanskje ikke mer å vente; han hadde kanskje brukt andre ord hvis det var snakk om bilhandel. Men hestehandel er en tradisjonsrik virksomhet som både er hederlig og nødvendig. Det bør også gjelde for politisk hestehandel.

De enorme tapene i norsk bankvesen de seneste årene har medført store problemer for mange banker og har tært hardt på tilliten til banknæringen. Dette kunne i verste fall ha satt bankene ut av stand til å fylle den viktige oppgaven de har i et moderne samfunn, noe som i så fall ville fått svært uheldige følger. Opplegget med et tredjelinjeforsvar i form av et Statens Banksikringsfond er derfor et viktig tiltak slik situasjonen er blitt. Fondet vil styrke soliditeten i det norske bankvesen og beskytte innskyternes interesser.

Det er bred enighet i komiteen om opplegget for Statens Banksikringsfond. Siden så vel saksordføreren, Odd Holten, som flere andre talere alt har vært grundig inne på selve opplegget, skal jeg ikke bruke tid på det. Jeg vil derfor konsentrere meg om det ene punktet som det har vært uenighet om i komiteen, nemlig spørsmålet om hvorvidt og i tilfelle i hvilken grad det offentlige skal være representert i styrene for Forretningsbankenes sikringsfond og Sparebankenes sikringsfond når de må oppta lån i Statens Banksikringsfond.

Ved denne vurderingen er det viktig å ha klart for seg at det offentlige alt er representert i de to sikringsfondene, idet Norges Bank og Kredittilsynet har hver sin representant i styret. Spørsmålet er derfor om det offentlige skal ha ytterligere representasjon i vedkommende sikringsfonds styre såfremt det mottar støttelån fra Statens Banksikringsfond.

Regjeringen legger opp til at lån fra Statens Banksikringsfond til et av de to sikringsfondene automatisk skal medføre at det oppnevnes to medlemmer til vedkommende sikringsfonds styre. Disse to skal etter Regjeringens opplegg tre istedenfor to av de fem styremedlemmene som er oppnevnt av generalforsamlingen. Dermed vil det offentliges representanter komme i flertall i sikringsfondets styre, idet styret vil bestå av fire personer oppnevnt av det offentlige og tre personer oppnevnt av generalforsamlingen.

Som nevnt av tidligere talere, går komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti imot at det offentlige under noen omstendighet skal kunne oppnevne ytterligere styremedlemmer i vedkommende sikringsfonds styre utover de to som alt finnes der, oppnevnt av Norges Bank og Kredittilsynet. Representanter for de nevnte partiene har selv begrunnet sitt standpunkt ut fra en prinsipiell synsvinkel. Vurderingen er åpenbart at det offentlige ikke bør finnes på begge

sider av bordet, idet dette kan skape uklare ansvarsforhold og uheldige presstendenser.

Jeg skal ikke argumentere veldig sterkt imot et slikt syn, men vil altså minne om at det offentlige alt er representert med to av sju medlemmer i styret i så vel Forretningsbankenes sikringsfond som i Sparebankenes sikringsfond. Det prinsipielle kan derfor ikke strekke seg lenger enn maksimalt til om det offentlige skal kunne ha flertall i vedkommende styre — for det burde jo ikke være noen prinsipiell forskjell på om det offentlige har to eller tre av sju medlemmer i et styre. Men de tre partiene aksepterer altså to styremedlemmer fra det offentlige, men motsetter seg at det offentlige skal kunne få tre medlemmer i styret.

I Senterpartiet mener vi at både Regjeringens og de tre nevnte partienes standpunkt — hver på sitt vis — er for firkantet. Ordningen bør være mer fleksibel, og spørsmålet om graden av offentlig styrerepresentasjon må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Vi mener at det ikke bør være noen automatikk i at lån fra Statens Banksikringsfond skal medføre flertall fra det offentlige i vedkommende sikringsfonds styre. På den annen side bør det heller ikke utelukkes en mulighet for at det kan oppnevnes en eller — i spesielle tilfeller — to representanter fra det offentlige i et sikringsfonds styre i forbindelse med at vedkommende sikringsfond blir gitt støttelån fra Statens Banksikringsfond.

Det er forutsatt i Regjeringens opplegg, og dette støttes av en enstemmig komite, at det skal stilles spesifikke og meget strenge krav i forbindelse med at Statens Banksikringsfond yter støttelån.

Slike krav eller betingelser skal selvsagt kunne stilles overfor låntakeren, altså vedkommende sikringsfond, men krav skal også kunne stilles i forhold til den banken som har utløst lånebehovet i banksikringsfondet. Hjemmelen for å stille krav og eksempler på slike krav blir nedfelt i paragraf 4 i den nye loven om Statens Banksikringsfond.

Senterpartiet mener at styret i Statens Banksikringsfond, når de innvilger en søknad om støttelån, konkret må vurdere hvilke krav det er hensiktsmessig å stille i forbindelse med lånet. Under hensyntaken til de krav som blir stilt, må også styret vurdere behovet for og hensiktsmessigheten av eventuelt å sørge for at det offentlige kommer tyngre inn i styret i det sikringsfondet som ytes lån — altså hvorvidt det er nødvendig for det offentlige å få flere representanter i styret enn de to som alt sitter der fra henholdsvis Norges Bank og Kredittilsynet.

Spørsmålet må være hva styret i Statens Banksikringsfond finner nødvendig for å sikre at de utlånte pengene forvaltes på en betryggende måte. Finner styret at verken de krav som stilles, eller den offentlige representasjon som allerede finnes i vedkommende sikringsfonds styre, gir tilstrekkelig sikkerhet for forsvarlig forvaltning, bør ytterligere styremedlemmer fra det offentlige kunne oppnevnes. Om det vil være hensiktsmessig med ett nytt styremedlem eller om det anses nødvendig med to for å gi det offentlige flertall i vedkommende sikringsfonds styre, bør nøye vurderes av Statens Banksikringsfonds styre.

Det er en forutsetning at det eller de styremedlemmer som oppnevnes på denne måten, skal erstatte et tilsvarende antall av styremedlemmene som generalforsamlingen har oppnevnt, og som generalforsamlingen utpeker som den eller de som skal erstattes.

Finner styret i Statens Banksikringsfond at forsvarlig forvaltning av de pengene som lånes ut, betinger at det offentlige har flertall i vedkommende sikringsfonds styre, bør loven ikke være til hinder for at det oppnevnes to medlemmer til sikringsfondets styre. Det er som sagt Statens Banksikringsfonds styre som må fatte denne avgjørelsen etter en konkret og grundig vurdering i det enkelte tilfellet.

Det ligger i det jeg har sagt, at oppnevnelsen av nye styremedlemmer til et sikringsfonds styre ikke bør få preg av automatikk i forbindelse med støttelån fra Statens Banksikringsfond. Jeg vil personlig anta at man bør være relativt tilbakeholden med slik oppnevning, og i alle fall med å frata de generalforsamlingsoppnevnte styremedlemmene flertallet i styret.

Ved denne vurderingen bør det kunne legges vekt på størrelsen av støttelånet, om lån er ytt tidligere eller ei, og hvor stor andel støttelånet utgjør av det beløpet vedkommende sikringsfond samlet forvalter. Dette er kun ment som eksempler på momenter som kan tenkes å influere på spørsmålet om eventuell oppnevnelse av styremedlemmer til sikringsfondets styre. Ellers bør dette trygt kunne overlates til de høyt kvalifiserte fagfolk som forutsettes å sitte i styret i Statens Banksikringsfond.

Steinar Maribo: De norske bankene opparbeidet seg i etterkrigstiden et ry som det sikreste stedet Ola og Kari nordmann kunne plassere sparepengene sine. Vi fikk en kombinasjon av bankenes markedsføring og en oppfordring til folk fra politikere og politifolk osv. om å sette pengene i banken, for det var ikke noe sted som var sikrere enn det. Det var

bankenes sikringsfond som var garantien for at sparerne i enhver krisesituasjon skulle være sikret at de pengene de satte inn i banken, skulle de få igjen — og få igjen med renter. Så plutselig går det opp for oss at bankenes sikringsfond allikevel kan være for små, og dermed gi utilstrekkelig sikkerhet i en utsatt situasjon.

Mange har ytret seg om årsaken til bankenes store tap, og dette er et meget omfattende tema som jeg etter oppfordring fra presidenten skal la være å gå inn på. Man kan jo bare si såpass at det ligger i bankenes ledelse, som ikke har vært seg sitt ansvar bevisst, noe enkelte har vært inne på. Men jeg vil også gi en veldig stor del av skylden til de ansvarlige myndigheter på grunn av den politikken som det ble lagt opp til i begynnelsen av 1980-årene og tidligere — en politikk som oppfordret til overforbruk. Markedsøkonomien i seg selv, som ble sluppet løs i 1980-årene, hadde nemlig ikke ført til noen bankkrise. Men når man i tillegg hadde en skattepolitikk som oppfordret til å låne mest mulig, da gikk det norske folk berserk, og så var ikke bankenes ledelse strenge nok i sine vurderinger. Og det er meget beklagelig.

Men uansett er bankene i krise. Som politiker kunne jeg selvfølgelig sagt som enkelte har oppfordret meg til: La nå bankene ordne opp selv! Greier de seg ikke, så la for all del bankene gå konkurs — skattebetalernes penger skal ikke brukes for å hjelpe banker som er på ruinens rand fordi bankledelsen har vært udugelig! Jeg kunne ikke si det. Jeg hadde en forpliktelse overfor landets hundretusener av småsparere som har stolt på slagordet: Sikkert som banken. Jeg hadde en forpliktelse til å sørge for at småsparerne fortsatt skulle føle trygghet for sparepengene sine. Jeg hadde en forpliktelse til å forhindre panikkuttak, som allerede var i gang, med de katastrofale følger det ville ha fått. Derfor støtter Fremskrittspartiet forslaget om å bevilge 5 milliarder kr til Statens Banksikringsfond.

For de bankene som finner det nødvendig å be om statlig hjelp etter at dette fondet er opprettet, må en selvfølgelig konsekvens være at Statens Banksikringsfond setter vilkår så lenge banken har behov for den offentlige støtten.

Så kommer man inn på antallet offentlige representanter i bankenes sikringsfond. Når Kristin Halvorsen fremstiller det som om Fremskrittspartiet har tatt en helskru i den saken, er det slett ikke riktig. Det er en fullstendig feil fremstilling. Det hun henviser til, er at Tor Mikkel Wara på det tidspunkt den saken kom fra Regjeringen, altså meget tidlig i prosessen, uttalte at det ikke var urimelig om man fikk et offentlig flertall. Men, sa han, jeg vil først se hva høringene sier. Og høringene har vært ganske entydige om at det ikke har vært nødvendig med et slikt flertall i de styrene. Det er derfor feil å fremstille det som om vi har tatt en helomvending i den saken. Vi har vært klare meget lenge.

Vi ser det helt unødvendig med et flertall i offentlige styrer. Det er ikke bare unødvendig, men også uheldig at det offentlige nå ser ut til å få et flertall i bankenes sikringsfond. For det første får det offentlige en dobbeltrolle som långiver og låntaker. Vi får et svært uklart ansvarsforhold i den situasjonen. Og, som nevnt i merknadene, det er en fare for at det skal bli et politisk press. Det er også betenkelig fordi styringen av banksikringsfondenes hele virksomhet er styrets ansvar — ikke bare det engasjementet som direkte berører Statens Banksikringsfond. De vilkår som settes for å engasjere seg fra Statens Banksikringsfonds side, gir etter vår mening den nødvendige sikkerhet.

Litt om forslaget fra SV om å sette vilkår når det gjelder lønn: Jeg har ingen tro på at Kristin Halvorsen og hennes parti, eventuelt andre partier og politikere, har bedre oversikt over nødvendige tiltak enn de profesjonelle styrene som sikringsfondene forutsettes å få.

Så vil jeg si litt om egenkapitalkravet som Fremskrittspartiet er med på et forslag om. Det er stor forskjell på beregningen av kjernekapital i Norge i forhold til andre land i Europa og ellers. Det er selvfølgelig viktig med strenge regler, men det er urimelig at norske banker skal pålegges langt strengere regler enn det som er vanlig i internasjonal sammenheng. Spesielt uheldig er det i den situasjonen som hele Norge befinner seg i. Derfor er en omdefinisjon av kjernekapitalen og en revurdering av kapitalkravet nødvendig, for det er, som jeg nevnte, forskjell på hvordan man beregner kjernekapitalen. Jeg henviser i den forbindelse til vår merknad i Innst. O. nr. 31.

Den definisjon vi har av kjernekapital i dag fører til at norske banker kan få et dårligere ry enn de faktiske forhold tilsier. Og det må vel være ille nok som det er, om det ikke skal gjøres enda verre på grunn av en annerledes og strengere definisjon i Norge i forhold til i andre land.

Presidenten: Den reglementsmessige tid for formiddagsmøtet er snart omme. Presidenten har under noe tvil tenkt å be om fullmakt til å fortsette formiddagsmøtet utover denne tid til dagens kart er ferdigbehandlet. — Ingen har ytret seg mot det, og da tar vi sjansen på å gjøre det.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: La meg innledningsvis få lov til å gi både sakens ordfører og departementet honnør for et godt arbeid med den proposisjon og den innstilling vi i dag har til behandling.

Det er viktig at vi nå får en oppgang i norsk økonomi, med økt vekst og økt sysselsetting. Skal vi få det til, vil bankvesenet måtte være en viktig aktør. Problemene i bankvesenet må derfor løses.

Et solid bankvesen er også nødvendig for den tillit som publikum og næringslivet skal ha til vårt økonomiske system, og for den tillit som utlandet skal ha både til norske banker og til norsk økonomi. Vi har gjennom årene bygd opp to forsvarsverk for å møte den type situasjoner vi nå står overfor. Det gjelder for det første førstelinjekravet til fondsordninger i den enkelte bank, og det gjelder i andre linje kravet til sikringsfond både for forretningsbankene og sparebankene. Disse forsvarsverk har så langt vist seg å fungere.

Både ut fra de faktiske problemer vi nå har i bankvesenet, og for å styrke bankvesenets tillit i utlandet er det imidlertid nødvendig med en ytterligere sikring. Man kunne da velge enten å gå inn overfor den enkelte bank eller å bygge på de eksisterende systemer. Jeg tror Regjeringen har gjort klokt i å foreslå å bygge videre på eksisterende ordninger.

Jeg er tilfreds med at Regjeringen i dag får tilslutning til alle hovedelementer i sitt forslag om å etablere et tredjelinjeforsvar ved etablering av Statens Banksikringsfond. Men Statens Banksikringsfond må ikke være noen lettvint vei til statskassen. Det må derfor stilles strenge krav overfor den aktuelle bank når støttelån skal ytes. Enkelte slike krav er listet opp i lovteksten. Det er imidlertid avgjørende viktig å slå fast at opplistingen i loven ikke er en avgrensning av hvilke krav som kan stilles. Tvert imot vil styret i Statens Banksikringsfond kunne stille alle krav som de anser relevant og i samsvar med formålet til støttelånsordningen.

Jeg har merket meg at Sosialistisk Venstreparti mener at lovteksten bør gis en mer eksplisitt formulering bl.a. når det gjelder lønn til bankens ledende ansatte og godtgjørelser til tillitsmenn. Et slikt krav kan stilles etter lovteksten slik den er nå. Derfor har bl.a. Arbeiderpartiet ikke sett noe behov for en ytterligere opplisting.

Jeg kunne imidlertid ha lyst til å kommentere noe av bakgrunnen for det engasjement som både Sosialistisk Venstreparti og vi fra Arbeiderpartiets side har vist i forhold til de spørsmål som gjelder lønnsnivået i bankene. Bakgrunnen er selvfølgelig de enorme økningene i lederlønningene som vi har sett i våre største banker. I en situasjon hvor de angjeldende bankene har lidd enorme tap, hvor lønnsøkningene gjelder ledere som har sittet i sentrale ansvarsposisjoner i den tid hvor tapene ble pådratt, hvor publikum må betale prisen gjennom økt rente, og de ansatte må betale prisen gjennom oppsigelser, er det direkte forkastelig at de største bankene gir sine ledere store lønnspålegg. Jeg har merket meg at en av de angjeldende konsernsjefer har frasagt seg økninger. Det var en fornuftig beslutning. Jeg forventer at den andre konsernsjef gjør det samme.

Et hovedtema i denne debatten har vært hvorvidt Statens Banksikringsfond skal kunne kreve representasjon og eventuelt utløse offentlig flertall i styrene i de enkelte bankgruppers sikringsfond. Når skattebetalerne går inn med risikokapital for å sikre soliditeten i bankvesenet, er det etter mitt og Arbeiderpartiets syn rimelig at staten på vegne av skattebetalerne søker å ivareta sine interesser også gjennom krav om representasjon i styrene i de enkelte bankgruppers sikringsfond. Jeg er derfor meget tilfreds med at et flertall i komiteen har gjort det klart at Statens Banksikringsfond kan utløse et slikt offentlig flertall. Det er i merknadene og premissene for denne beslutning ikke lagt inn noen føringer og således heller ingen begrensninger for når styret i Statens Banksikringsfond kan utløse en slik representasjon. Det er det derfor helt ut opp til styret i Statens Banksikringsfond å vurdere. Jeg konstaterer derfor at styret i Statens Banksikringsfond kan, når en bankgruppes sikringsfond søker støttelån, stille krav om to representanter i bankgruppens sikringsfonds styre og således utløse et offentlig flertall.

Det har i denne debatten vært framstilt som man kan oppnå det samme gjennom krav via betingelser. La meg understreke to forskjeller. For det første gir et flertall i bankgruppens sikringsfonds styre en større sikkerhet for oppfølging. Den andre er at styrerepresentasjon også vil ha virkning for tidligere engasjementer. Det er ingen rimelighet i at noen banker som kommer først til den respektive bankgruppens sikringsfond og får ut kapital, skal ha en annen behandling enn de som kommer senere, på grunn av at man da må gå til Statens Banksikringsfond. Tvert imot må det være rimelig med likebehandling. Det vil man kunne oppnå dersom Statens Banksikringsfond kan utløse offentlig styreflertall og på den måten ha innflytelse både på tidligere og nye engasjementer. Etter mitt syn er det derfor mange argumenter som taler for at Statens Banksikringsfond bør stille krav om to representanter.

Til slutt: Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet har bedt om at man må revurdere egenkapitalkravene i norske banker. Det henvises bl.a. til at man har et regelverk som er langt strengere enn EF-landenes. Det er ikke nødvendigvis en riktig fortolkning. Man tar da utgangspunkt i EFs minimumskrav, som framgår av EFs direktiver. Men man må samtidig ta hensyn til at de fleste land har klart strengere krav enn det som er EFs minimumskrav. Departementet har derfor slått fast at Norge ligger på omtrent det som er gjennomsnittet for EF-landene. Jeg er tilfreds med at et klart flertall i komiteen har tatt departementets beslutning — det vil i denne sammenheng si den forrige regjerings beslutning — til etterretning.

Jeg vil også understreke at en endring eller — ikke minst — en utsettelse av iverksettelsen av de såkalte BIS-reglene nå ville gi signaler til den internasjonale finansverden som kunne tyde på at norske banker ikke ville kunne innfri de krav som var stilt. Det ville kunne redusere tilliten til norske banker og også gi høyere renter på disse bankenes lån i utlandet. Jeg konstaterer derfor at Stortinget vil ta til etterretning de regelverk som er fastsatt, men jeg forutsetter at departementet løpende vil vurdere situasjonen.

Anders Aune: Etableringen av Statens Banksikringsfond er et nødvendig tiltak i en tid da finansmarkedet er i krise. Når bankene ikke kan fungere etter sine intensjoner, er det nødvendig at staten legger rammebetingelser som kan sikre trygghet i finansmarkedet. Det er likevel viktig å presisere at dette ikke innebærer at bankene er fritatt for ansvar, verken når det gjelder hvordan de håndterer interne organisasjonsmessige eller forretningsmessige forhold. Statens Banksikringsfond kan ikke alene rette opp den manglende tillit som hersker i banknæringen. Utviklingen i næringen er i første rekke bankenes eget ansvar, slik som flere talere her i dag har sagt atskillig om.

Det er uenighet i komiteen om statens representasjon i sikringsfondenes styrer. Det er min oppfatning, som en del av flertallet i finanskomiteen, at det offentliges sterke engasjement gjennom dette fondet gjør det rimelig også med innflytelse i form av styrerepresentasjon. Dessuten vil det ikke, med den lave tillit bankene har i den nåværende situasjon, bli forstått blant folk flest om staten går inn med et så betydelig engasjement uten å ha mulighet til innflytelse på denne måten. Staten kan ikke bare opptre som julenisse for bankene i en vanskelig tid, uten å ha innflytelse over hvordan midlene forvaltes.

Bankenes sikringsfond omfatter ikke kredittinstitusjoner av typen Den Norske Hypotekforening. Vi har de siste dagene fått sjokkmeldinger om at Den Norske Hypotekforening er på sammenbruddets rand, og det er antydet at lånekundene kan bli nødt til å svare for sitt medlemsansvar på 10 pst. av lånebeløpet. Dette kan gi opptil 30 000 kunder et nytt gjeldssjokk — mange må eventuelt svare for 10 pst. av lån på 700 000—800 000 kr. Resultatet kan bli at folk i stort antall må gi fra seg hus og heim. I en tid da avisenes oversikter over tvangsauksjoner minner om 1930-åra, synes jeg dette er skremmende. Jeg understreker at jeg ikke trekker de juridiske forhold i tvil, den enkelte har selvsagt et ansvar for hvilke kontrakter som undertegnes. For oss politikere er det imidlertid et sosialt ansvar å ivareta, selv om mange her har undertegnet på kontrakter de ikke har skjønt den fulle rekkevidden av. Det er vel også slik at den enkelte kunde ikke har hatt mulighet til å vurdere soliditeten til Den Norske Hypotekforening.

Jeg vil oppfordre Regjeringen til å følge utviklingen også på denne delen av kredittmarkedet nøye. Samfunnet har ikke råd til å sette tusenvis av familier i gjeldskrise, og dersom finansmarkedet heller ikke i dette tilfellet makter sine oppgaver alene, er det ingen vei utenom: Det offentlige må sikre de utsatte grupper. Dette handler både om den enkeltes trygghet for hus og heim, stabiliteten på finansmarkedet og tilliten fra folk flest til dette markedet. Jeg har derfor lagt fram et forslag, der det henstilles til Regjeringen om nødvendig — jeg understreker om nødvendig — å treffe tiltak som styrker soliditeten til kredittinstitusjoner av typen Den Norske Hypotekforening, slik at lånekundenes medlemsansvar ikke blir gjort gjeldende. Det ligger i dette forslaget at Regjeringen i så tilfelle kommer tilbake til Stortinget med et opplegg, hvis det ikke skjer organisasjonsendringer som gjør at disse kredittinstitusjonene også kommer inn under bankenes sikringsfond. Det er også en måte å gjøre det på.

Jeg tar opp det forslaget jeg har nevnt, og som er omdelt.

Presidenten: Det forslaget hr. Aune refererte til, er herved tatt opp.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Selv om man har gått utover den reglementsmessige tiden, må jeg bruke ikke altfor lang tid, men litt tid på det som er en viktig sak.

Jeg må først og fremst få gi uttrykk for at jeg er glad for at Odelstinget nå gir sin tilslutning til det forslaget Regjeringen har lagt

fram for å styrke soliditeten og tilliten til det norske bankvesenet. Det har vist seg, som flere talere har vært inne på, at utover de forsvarsordninger bankene selv har gjennom sine egne sikringsfond, har det nå vært nødvendig å fremme forslag om et Statens Banksikringsfond. Men jeg vil understreke så sterkt jeg kan at Statens Banksikringsfond ikke skal erstatte ordningen med bankenes egne sikringsfond etter banklovgivningen, og at Statens Banksikringsfond bare skal gå inn med støttelån dersom vedkommende sikringsfond ikke har tilstrekkelige midler til sin egen virksomhet. Det må også i tillegg i hvert enkelt tilfelle vurderes om andre deler av banklovgivningen skal kunne brukes overfor banker i vanskeligheter, herunder også bestemmelsene om administrasjon av banker.

Jeg vil også understreke at loven om Statens Banksikringsfond er lagt opp slik at det ikke skal være noen enkel vei for bankvesenet å få midler ut av statskassen. Det er en klar regel at lån som ytes, skal betales tilbake, at det skal kunne stilles stramme og spesielle vilkår for de lån som utbetales, og at det når det gjelder spesifikke krav — noe som har vært fremme i debatten — i hvert enkelt tilfelle må kunne stilles fra styret i Statens Banksikringsfond.

Det har, som det fremgår av innstillingen, vært en viss uenighet i komiteen om hvorvidt det offentlige skal kunne oppnevne representanter i styrene i Forretningsbankenes Sikringsfond og Sparebankenes Sikringsfond på en slik måte at bankenes egne representanter kommer i mindretall. Jeg synes det egentlig er selvsagt at der staten skyter inn midler til sikringsfondene, må det offentliges representasjon i vedkommende sikringsfond avspeile det engasjement og det ansvar staten tar. Jeg er derfor fornøyd med at komiteen nå støtter hovedlinjene i Regjeringens forslag også på det punktet.

Som sagt skal ikke ordningen med Statens Banksikringsfond avløse de beskyttelsesordninger vi har i dag i henhold til banklovgivningen. Jeg vil også peke på den rolle Norges Bank spiller ved løpende å sørge for likviditeten til bankene, herunder Norges Banks rolle som såkalt «lender of last resort». Vi vil gjennom de sikkerhetsordninger som er etablert for bankene, bidra til å sørge for at bankene til enhver tid skal kunne fylle de samfunnsmessige oppgaver bankene er tillagt.

Så noen få kommentarer til enkelte spørsmål i debatten. For det første bankene og renten: Jeg har på bakgrunn av den utvikling vi har sett i pengemarkedsrenten, påpekt at det kunne gjøre det mulig for bankene å se på sine varslede renteøkninger på ny. Det som er et problem selvsagt, og som jeg har påpekt tidligere, er at ofte kan det bli slik at tap avler tap, nemlig at et for høyt rentenivå er med på å utløse tap som med et annet rentenivå kunne vært unngått. Og noe av det vi nå ser, er tapssituasjonen i bankvesenet. Men en må stille seg spørsmålet: Hva er det som skjuler seg bak bankenes tap? Det er også situasjonen i næringslivet, og det er situasjonen for enkeltmennesker, slik at det også er viktig ikke bare å rette tiltak inn mot bankvesenet, men også tiltak for å sørge for at økonomien fungerer og at næringslivet får tryggere grunn under føttene.

Jeg har som svar på spørsmål fra representanten Halvorsen opplyst at jeg føler at jeg har rimelig bra og jevnlig kontakt med bankene, hvor vi selvsagt diskuterer de spørsmål som vedrører renter og situasjonen i banknæringen generelt. Men når bankene skal øke inntjeningen eller redusere tap, står bankene foran noen valgmuligheter. Det ene er selvsagt å øke sine egne inntekter gjennom økte priser, gebyrer eller renter. Det andre de kan gjøre, er å få lavere kostnader gjennom f.eks. lavere driftskostnader eller lavere lønnskostnader. Et tredje punkt er at bankene kan foreta en bedre tapsoppfølging, med andre ord gå inn i engasjement som er usikre for å se hvilke muligheter som finnes utover å måtte avskrive det som tap. Et fjerde punkt er at Statens Banksikringsfond, slik vi nå har foreslått, er med på å styrke tilliten til bankvesenet, og etter mitt syn vil det gjøre det mulig for bankene å kunne finansiere seg inn på en rimeligere måte enn det de ellers kunne ha gjort.

Så til forslaget fra representanten Aune. Når det gjelder særskilte sikkerhetsordninger, sikkerhetsnett for kredittforetakene, vurderer vi ikke det i Finansdepartementet, men jeg kan forsikre representanten Aune at vi følger utviklingen nøye, og at vi fra vår side vil bidra til å få til positive løsninger for å medvirke til å unngå den situasjonen som Aune her tar opp. Det ligger også i det at en må se på i gitte tilfeller strukturløsninger som gjør det mulig å opprettholde og ha tillit til at kredittforetakene kan fungere på den måten som de var forutsatt å skulle fungere.

Ellers vil jeg når det gjelder de internasjonale egenkapitalkravene, vise til det representanten Schjøtt-Pedersen sa, nemlig at de regler som er vedtatt i EF, er minimumsregler, og så langt vi kan se, ligger Norge om lag på et gjennomsnitt av det som er egenkapitalkrav i de enkelte EF-land.

Så helt til slutt et hjertesukk, eller en observasjon, nemlig at bankvesenet også i andre land nå opplever store tap og en lignende si-

(Statsråd Johnsen)

tuasjon som den norsk bankvesen er inne i. En kan jo stille seg spørsmålet: Hvorfor er det slik? Et mulig svar er at vi internasjonalt har fått en form for «overbanking», dvs. at de internasjonale erfaringer er at finansmarkedene når de blir sluppet løs, ikke oppfører seg etter læreboka som andre og tradisjonelle markeder. Kanskje det er en tanke til refleksjon når en senere skal skrive historien om hva som skjedde på 1980-tallet, og hva en gjorde, om en gjorde ting i riktig eller gal rekkefølge. Men det er en debatt som vi kan komme tilbake til senere.

Så til representanten Maribo — det er også et hjertesukk. Fremskrittspartiet snakker veldig ofte om skattebetalernes penger i forhold til de penger som er i statskassa. Formelt sett er vel det egentlig statens penger, men det påhviler politikere i Stortinget og i andre politiske organer å forvalte de penger skattebetalere har betalt inn, på en skikkelig og god måte. Derimot kan en vel si at de innskudd som enkeltmennesker har i bank, er skattebetalernes penger, som de har krav på å få igjen krone for krone og med renter. Jeg slutter meg til det representanten Maribo sa, at Statens Banksikringsfond er med på å trygge innskyternes penger i bankvesenet, og det er en viktig side ved denne saken.

Per-Kristian Foss: Tillat meg ved avslutningen av debatten bare å komme med en kort merknad. Det gjelder forslaget fra representanten Aune. Det er et oversendelsesforslag. Representanten Aune sitter jo selv i komiteen og har gjennom innstillingen bekreftet at han ikke finner behov for at Stortinget vedtar eller at Regjeringen fremmer spesielle tiltak eller spesielle ordninger som gjelder kredittforetakene. Det er imidlertid en realitet at mange av de som i dag har lån i kredittforetakene, har kommet eller kan komme i en vanskelig situasjon både ved tap av medlemsinnskudd og mulig innkallelse av et solidaransvar på 10 pst. av lånesummen.

Jeg er enig med finansministeren i at det er behov for å se med det aller største alvor på dette og hindre at slike gjeldstyngende tiltak rammer folk flest. Jeg vil som finansministeren peke på at det er grunn til å løse dette innenfor de rammer for strukturpolitikken som gjelder i finansmarkedet. Vi har hatt tilfeller tidligere hvor nåværende regjering har godtatt at et kredittforetak fusjoneres inn i en bank — det er jeg enig i. Det er Høyres syn at dersom et kredittforetak skulle ha behov for å redde sin økonomiske situasjon og gå sammen med et forsikringsselskap, burde det også være hjemmel for det gjennom lovverk og gjennom den stortingsmelding som Stortinget tidligere har behandlet. Et slikt signal fra Regjeringen, som jeg regner med har et klart stortingsflertall bak seg, vil gi en ekstra betryggelse for dem som føler sine lån sterkt utsatt i særlig ett av kredittforetakene for tiden.

Til slutt om selve den saken som nå foreligger. En dissens har vært omtalt i debatten, og Høyre er her ikke med i flertallet, som består av regjeringspartiet, SV og Senterpartiet. De har lagt inn en modifikasjon av Regjeringens opprinnelige forslag som tilsier at Statens Banksikringsfonds styre kan oppnevne et flertall av statlige representanter til sammen i de to respektive bankenes sikringsfond. Gjennom debatten har representanter for flertallet, senest komiteens nestleder, klart gitt uttrykk for at dette ikke er å oppfatte som en instruksjonsrett til departementet, men som en frihet som gjelder dem som sitter i det statlige banksikringsfondets styre. Det er iallfall en betryggelse, for da vil det være en faglig vurdering som ligger til grunn, og da vil det ikke være utsatt for en politisk styring fra dem som til enhver tid besitter Finansdepartementet. Det er iallfall et lite skritt i retning av det som er mindretallets prinsipielle syn.

Anders Aune: Jeg forstod at jeg fikk en liten korreks fra komiteens leder fordi jeg ikke hadde nevnt dette med Hypotekforeningen i komiteen. Jeg tar den korreksen. Forklaringen er naturligvis at vi avgav denne innstillingen fredag i forrige uke, og jeg var ikke klar over dette med Hypotekforeningen før i de siste par dagene, så jeg ber om unnskyldning. Jeg kunne selvfølgelig tatt det opp i forbindelse med andre saker, men det gjorde jeg altså ikke, så jeg tar den korreksen. Og så får jeg si: Jeg skal aldri gjøre det mer!

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er forslag nr. 1, fra Kristin Halvorsen på vegne av Fremskrittspartiet og SV, forslag nr. 2, fra Kristin Halvorsen på vegne av SV, og forslaget nr. 3, fra Anders Aune.

Forslagene nr. 1 og 2 er inntatt i innstillingen på side 9. Forslag nr. 3 er omdelt på representantenes plasser i salen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om Statens Banksikringsfond.

I.

§ 1 Formål

Statens Banksikringsfond *(Fondet)* har til formål å yte lån på særlige vilkår *(støttelån)* til Forretningsbankenes sikringsfond og Spa-

rebankenes sikringsfond i samsvar med loven her.

§ 2 Fondets midler

(1) Fondets midler bevilges av Stortinget.

(2) Midler som ikke ytes som støttelån, skal plasseres som kontolån til staten og forrentes med samme rente som den staten mottar for sine innskudd på ordinær foliokonto i Norges Bank.

§ 3 Organiseringen av Fondet

(1) Fondet er et eget rettssubjekt.

(2) Fondet skal ha et styre med leder og to andre medlemmer samt varamedlemmer oppnevnt av Kongen. Styremedlemmene med varamedlemmer oppnevnes for en periode på inntil tre år. Kredittilsynet og Norges Bank utpeker hver en representant som deltar som rådgiver uten stemmerett på styrets møter.

(3) Styret forestår Fondets virksomhet og forvalter dets midler. Styret utpeker forretningsfører. Departementet gir nærmere regler om sekretariat, samt om Fondets regnskaps- og revisjonsordning.

(4) Fondet skal ha vedtekter fastsatt av departementet.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 4 Fondets virksomhet

(1) Fondet kan yte støttelån til Forretningsbankenes sikringsfond og til Sparebankenes sikringsfond.

(2) Støttelån kan bare ytes etter søknad fra Forretningsbankenes sikringsfond eller Sparebankenes sikringsfond til vedkommende sikringsfond dersom dette ikke har tilstrekkelige midler til rådighet for sin virksomhet.

(3) Fondet skal stille vilkår for å yte støttelån. Vilkårene kan gjelde både vedkommende sikringsfond som mottar støttelån og dets virksomhet og den medlemsbank som midlene skal benyttes til å støtte og dennes virksomhet. Slike vilkår kan gjelde:

a) bruken av støttelånet, herunder om støtte til en medlemsbank skal gis i form av preferansekapital.
b) nedskrivning av aksje- eller grunnfondskapital eller annen ansvarlig kapital i medlemsbank som mottar støtte, og begrensning av medlemsbankens adgang til å gi avkastning på slik kapital.
c) tilførsel av ny egenkapital eller annen ansvarlig kapital i tillegg til den støtte en medlemsbank mottar,
d) tiltak som skal gjennomføres av medlemsbank som mottar støtte, herunder tiltak med henblikk på å styrke driftsøkonomien,

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 4 (3):

e) endringer i de styrende organer og bankens ledelse,

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti:

«e) endringer i de styrende organer og bankens ledelse. Ved slike endringer skal det ikke benyttes ordninger med økonomiske godtgjørelser utover arbeidsmiljølovens bestemmelser for ledere som må forlate sin stilling.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 74 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.01)

Videre var innstillet under § 4 (3):

f) tilbakebetalingen av støttelånet,
g) andre vilkår i samsvar med formålene til støttelånsordningen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten vil så la votere over siste del av forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, om nytt punkt h) under § 4 (3):

«nytt punkt h): krav til lønninger for bankens ledende ansatte og godtgjørelse til styremedlemmer.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 75 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.46)

Videre var innstillet under § 4:

(4) Fondet skal forelegge spørsmål om vedtak vedrørende støttelån for sentralbanksjefen og kredittilsynsdirektøren til uttalelse.

(5) Fondet kan, når det finner det hensiktsmessig, be om at Kredittilsynet fremskaffer opplysninger om medlemsbank i forbindelse med spørsmål om å yte støttelån.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 5 Bruken av støttelån

(1) Vedkommende sikringsfond skal benytte de midler som tilføres ved støttelån fra Statens Banksikringsfond i samsvar med de vilkår som fastsettes og for øvrig de regler og vedtekter som gjelder for sikringsfondets virksomhet.

(2) Vedkommende sikringsfond skal sørge for at de vilkår som er fastsatt for støttelån, blir gjort gjeldende overfor medlemsbank som mottar støtte.

(3) Vedkommende sikringsfond kan ikke ettergi lån som sikringsfondet har ytet til medlemsbank. Statens Banksikringsfond kan bare i særlige tilfelle ettergi fordring mot Sparebankenes sikringsfond eller Forretningsbankenes sikringsfond dersom det er vesentlig underbalanse i et av disse. Slikt vedtak er bare gyldig når Stortinget har samtykket i ettergivelsen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 6 Endringer av sikringsfondets styre

(1) Forretningsbankloven § 30 og sparebankloven § 46 er ikke til hinder for at Fondet før utbetaling oppnevner inntil to medlemmer med varamedlemmer til styret i det sikringsfondet som mottar støttelånet.

(2) Det eller de styremedlemmer som oppnevnes av Fondet, skal i så fall tre istedenfor hhv. ett eller to av de fem medlemmene som er valgt av sikringsfondets generalforsamling. Sikringsfondets generalforsamling bestemmer hvilke av disse medlemmer som trer ut.

(3) Fondets oppnevnelse av styremedlemmer etter paragrafen her skal godkjennes av departementet.

Presidenten: Det er gjort kjent under debatten at Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil stemme imot denne paragraf.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 43 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.43)

Videre var innstillet:

§ 7 Forholdet til forvaltningslovens bestemmelser m.v.

(1) Forvaltnings-, tjenestemanns- og tjenestetvistloven gjelder ikke for Fondet.

(2) Forvaltningslovens regler om inhabilitet og taushetsplikt gjelder likevel for Fondets tillitsvalgte og tjenestemenn. Taushetsplikten gjelder ikke overfor departementet, Kredittilsynet og Norges Bank.

§ 8 Årsregnskap, årsmelding m.v.

Fondet skal hvert år utarbeide årsregnskap og årsmelding. Årsregnskapet og årsmeldingen skal innen utgangen av mars hvert år sendes departementet og danne grunnlaget for informasjon til Stortinget.

§ 9 Revisjon

Fondets regnskap revideres av Riksrevisjonen.

§ 10 Avvikling av Fondet

Ved avviklingen av Fondet skal dets midler tilbakeføres statskassen. Ved stortingsvedtak kan deler av Fondets midler tilbakeføres statskassen.

§ 11 Utfyllende regler

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om Fondet, dets virksomhet og administrasjon.

II.

Endringer i andre lover:

1

Lov av 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker:

§ 44 første ledd første setning skal lyde:

Hver medlemsbank skal hvert år betale inn til fondet en avgift som svarer til *1½ promille* av bankens forvaltningskapital etter nest siste års regnskap inntil fondets innbetalte kapital har nådd den påbudte størrelse.

Ny § 46 a skal lyde:

Dersom Sparebankenes sikringsfond mottar støttelån hos Statens Banksikringsfond, gjelder de særlige bestemmelser i lov xx. februar 1991 nr. y om Statens Banksikringsfond.

2

Lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker:

Ny § 30 a skal lyde:

Dersom Forretningsbankenes sikringsfond mottar støttelån hos Statens Banksikringsfond, gjelder de særlige bestemmelser i lov xx. februar 1991 nr. y om Statens Banksikringsfond.

III.

Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Kongen gir overgangsordninger.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Forslag nr. 1, fra Kristin Halvorsen på vegne av Fremskrittspartiet og SV lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å revurdere de norske egenkapitalkrav overfor bankvesenet.»

Forslag nr. 3, fra Anders Aune lyder:

«Det henstilles til Regjeringen om nødvendig å treffe tiltak som styrker soliditeten til kredittinstitusjoner av typen Den Norske Hypotekforening, slik at lånekundenes medlemsansvar ikke blir gjort gjeldende.»

Disse forslag blir å sende Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd.

Sak nr. 3

Innstilling fra finanskomiteen om lov om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Skattefri ulempegodtgjøring) (Innst. O. nr. 27, jf. Ot.prp. nr. 22)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

I.

I lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endring:

Pkt. I nytt annet ledd skal lyde:

Som inntekt skattlegges heller ikke ulempegodtgjøring fra staten til FN-personell og annet personell i henhold til avtale for tjenestegjøring i de områder i Midt-Østen som omfattes av konflikten med Irak.

II.

Endringene under I trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4

Innstilling frå finanskomiteen om lov om endringar i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av prisar, utbyte og konkurranseforhold (Prislova) (Innst. O. nr. 28, jf. Ot.prp. nr. 21)

Lars Gunnar Lie (ordførar for saka): Ot.prp. nr. 21 inneheld framlegg til to endringar i prislova. Det gjeld § 14, om meldingar til Stortinget, og § 25, om bruk av midlane i Prisdirektoratet sitt allmenne prisreguleringsfond.

Når det gjeld meldingar til Stortinget, har komiteen delt seg i eit fleirtal og eit mindretal. Fleirtalet er Arbeidarpartiet, Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti. Desse partia sluttar seg til endringsframlegget frå Regjeringa. Mindretalet i komiteen, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Aune-lista, går imot den føreslegne endringa.

§ 14 første ledd i prislova seier at Kongen i byrjinga av kvart kalenderår skal gje Stortinget melding om dei retningslinene det vert teke sikte på å leggje til grunn for kontroll- og reguleringsverksemda i det inneverande året. I Innst. S. nr. 162 for 1989—90 bad finanskomiteen Arbeids- og administrasjonsdepartementet vurdere om den orienteringa som skal

Trykt 4/3 1991

(Lie)

gjevast til Stortinget, kan skje i samband med den årlege budsjetthandsaminga. Dette vart gjort i budsjettproposisjonen for 1991.

Departementet meiner at det bør gjevast ein klår heimel for å gje melding om retningslinene for verksemda samtidig med budsjettet, og har på den bakgrunn gjort framlegg om endring i § 14. Fleirtalet i komiteen er samd i at dette vil forenkle arbeidet med meldinga om retningslinene for verksemda. Samstundes vil ikkje denne endringa medføra ei endring i synet på kor viktig det er at ein får grundige vurderingar av pris- og konkurransepolitikken. Det er sjølvsagt opp til Stortinget sjølv om ein vil ha ein eigen debatt på bakgrunn av denne orienteringa.

Omgrepet «melding» vert erstatta med omgrepet «underretning». Denne endringa er gjort for å få klårt fram at det ikkje er naudsynt å sende ei e i g a melding til Stortinget om retningslinene. Men det er heller ikkje noko til hinder for at ein kan senda ei slik melding dersom ein finn det naudsynt.

Innvending mot å endra § 14 har også kome på bakgrunn av at departementet har nedsett eit utval som skal utarbeide utkast til ny pris- og konkurranselov. Dette utvalet skal etter planen vere ferdig med arbeidet til sommaren. Utvalsarbeidet skal så ut på høyring før departementet kan vurdere det og kome med framlegg til Stortinget om ei ny pris- og konkurranselov. Det vil difor gå litt tid før Stortinget får heile lova til handsaming. Av den grunn er det naturleg at ein no gjer den lovendringa som departementet og fleirtalet i komiteen tilrår.

Når det gjeld endringa i § 25 i prislova, er det ein samla komite som sluttar seg til departementet sitt framlegg. Midlane som står inne på Prisdirektoratet sitt allmenne prisreguleringsfond, bør kunne nyttast til anna enn prisreguleringsføremål, då det ikkje er aktuelt å bruke desse midlane i nær framtid. Komiteen ser trong for utviklings- og forskingsarbeid i høve til pris- og konkurransepolitikken, og har slutta seg til endringa. Når komiteen understrekar dette, reknar eg med at også departementet legg stor vekt på å nytte desse midlane nettopp i utviklings- og forskingssamanheng.

Med dette vil eg tilrå Odelstinget å vedta endringane i §§ 14 og 25.

Gudmund Restad: Det er uenighet i finanskomiteen om behovet for egne meldinger til Stortinget om retningslinjene for kontroll med priser, utbytte og konkurranseforhold. Jeg tilhører mindretallet, som mener at behovet for slike egne meldinger ikke er blitt mindre med årene.

I samsvar med prislovens § 14 er slike årlige meldinger sendt Stortinget fram til 1990. Departementet foreslår nå en lovendring som medfører at underretning om de retningslinjer som aktes lagt til grunn for kontroll- og reguleringsvirksomheten det følgende år, kan gis på annen måte enn ved egne meldinger, f.eks. i tilknytning til budsjettforslaget for neste år.

Dette skjer som oppfølging av en flertallsmerknad fra finanskomiteen i Innst. S. nr. 162 for 1989–90, hvor det ble bedt om en vurdering av en omlegging i nevnte lei. Det synes som om departementet har oppfattet nevnte komitemerknad som et pålegg om en slik omlegging av praksis. Det er i alle fall i Ot.prp. nr. 21 for 1990–91 ikke foretatt noen avveining av fordeler og ulemper ved en omlegging som foreslått, men kun en vurdering av behovet for å endre lovteksten hvis man vil gå bort fra årlige meldinger.

For meg virker det ulogisk å gå bort fra årlige stortingsmeldinger på dette området nå. Mer enn noen gang før er det behov for, med jevne mellomrom, å debattere retningslinjene for kontroll- og reguleringsvirksomheten. Deregulering, markedsstyrt prissetting og fusjons- og konsentrasjonstendenser på mange områder gjør prismyndighetenes kontrollvirksomhet meget viktig og debatt om dette nødvendig.

Nå tror jeg nok at hele komiteen mener at prismyndighetenes virksomhet er viktig. I alle fall gir også komiteflertallet uttrykk for at de ser viktigheten av grundige vurderinger av pris- og konkurransepolitikken. Men det er altså forskjellig oppfatning om hvorvidt det er behov for egne stortingsmeldinger om virksomheten for å få den nødvendige debatten om temaet.

Med en egen melding vil denne danne grunnlaget for debatten, og pris- og konkurransepolitikken vil være det eneste temaet som er under debatt i den saken. Egne meldinger vil medføre at Stortinget en gang i året tar seg tid til en grundig gjennomtenkning og debatt om retningslinjene for prismyndighetenes virksomhet. Det ligger til rette for en fruktbar meningsutveksling i Stortinget, slik vi hadde det senest 22. mai 1990, da meldingen om prismyndighetenes virksomhet i 1990 ble debattert på grunnlag av Innst. S. nr. 162 for 1989–90.

Dessverre synes det nå å være et stort flertall for en omlegging av en vel innarbeidet praksis på dette området. Dette medfører at underretningen om retningslinjene for kontroll- og reguleringsvirksomheten kan bli gitt f.eks. i tilknytning til budsjettopplegget for neste år. Det kan lett føre til at underretnin-

gen drukner i den store mengden av andre svært viktige opplysninger. Interessen og debatten vil, naturlig nok, dreie seg om hovedsakene i budsjettforslaget, og det er stor fare for at pris- og konkurransepolitikken blir ofret for liten oppmerksomhet.

På denne bakgrunn vil Senterpartiet gå imot en endring av praksis med egne, årlige meldinger til Stortinget om prismyndighetenes virksomhet. Vi vil derfor stemme mot de foreslåtte endringer i prislovens § 14.

Eilef A. Meland: Ved behandlingen av meldingen om retningslinjene for kontrollvirksomheten i fjor anmodet flertallet om at Regjeringen skulle vurdere om man skulle legge fram en slik årlig melding for Stortinget, slik praksis har vært i mange år. Denne meldingen er i løpet av de siste årene blitt lite diskutert i Stortinget, men er nå blitt betydelig viktigere på bakgrunn av tiltakende konsentrasjon og markedsmakt, og at en rekke bransjer har gjennomgått store fusjonsprosesser.

Ved behandlingen i fjor ble det en bred og prinsipiell debatt som var utløst av en rekke aktuelle fusjonssaker, bl.a. Noras oppkjøp av Tou. Denne debatten avklarte også forholdet mellom politiske retningslinjer og prismyndighetenes fullmakter.

Når denne meldingen nå er blitt gjenstand for større oppmerksomhet og politisk betydning, innstiller flertallet overraskende nok på at man endrer § 14 i prisloven. Dette gjøres uten at departementet, som representanten Restad var inne på, har foretatt en vurdering av de positive og negative sidene ved en slik endring. Ved å forskyve behandlingen til høstsesjonen og dessuten legge denne beretningen inn i budsjettdokumentet, er det overhengende fare for at debatten om pris- og konkurransevilkårene i næringslivet uteblir og fortrenges av andre budsjettspørsmål. En slik forskyvning kan bli oppfattet som et signal om en nedprioritering fra det politiske liv i forhold til pris- og konkurranseforholdene i næringslivet. Dette skjer i en tidsepoke hvor fusjonsbølgen ruller over norsk næringsliv uten vesentlige motforestillinger fra de politiske partier.

For øvrig opplyses det om at prisloven vil bli gjennomgått og vurdert av et eget utvalg som har frist til 1. juli inneværende år.

På denne bakgrunn er det uforståelig at man skal gå til en isolert og løsrevet endring av § 14 uten at man ser en slik endring i sammenheng med en total revisjon av prisloven.

På denne bakgrunn vil SV stemme mot at § 14 i prisloven endres.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven).

I.

I lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven) gjøres følgende endringer:

§ 14 første ledd skal lyde:

Kongen skal *innen utgangen* av hvert kalenderår gi Stortinget *underretning* om de retningslinjer som aktes lagt til grunn for kontroll- og reguleringsvirksomheten i det *følgende* år.

Presidenten: SV, Senterpartiet og Aune-lista har gjort kjent at de vil stemme mot den foreslåtte endring av § 14.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 60 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.57.)

Videre var innstillet:

§ 25 nytt femte ledd skal lyde:

Dersom det ikke er behov for å benytte midlene til prisreguleringsformål, kan Kongen bestemme at de skal kunne benyttes til andre tiltak med sikte på å fremme formål som er nevnt i § 1. Bestemmelsene i fjerde ledd siste punktum gjelder tilsvarende.

Nåværende femte og sjette ledd blir nytt sjette og syvende ledd.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 5

Referat

1. (68) Lov om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister (Ot.prp. nr. 25 for 1990—91)

Enst.: Sendes sjøfarts- og fiskerikomiteen.

Møtet hevet kl. 15.45.

Møte fredag den 22. februar kl. 12.30

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 14):

1. Innstilling frå landbrukskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Oscar D. Hillgaar og Jan Simonsen om oppheving av lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlege ved erverv av fast eigedom (konsesjonslova) (Innst. O. nr. 29, jf. Dokument nr. 8:6)
2. Referat

Sak nr. 1

Innstilling frå landbrukskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Oscar D. Hillgaar og Jan Simonsen om oppheving av lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlege ved erverv av fast eigedom (konsesjonslova) (Innst. O. nr. 29, jf. Dokument nr. 8:6)

Arne Alsåker Spilde (leiar for komiteen og ordførar for saka): Dokument nr. 8-forslaget frå Framstegspartiet om å oppheva konsesjonslova vert avvist av alle andre parti. Det verkar som forslaget er litt lite gjennomtenkt, særleg med bakgrunn i den debatten me har hatt omkring konsesjonslovene knytt til EØS-forhandlingane.

Ut frå mitt syn er det uaktuelt å leggja norske landområde ut til sal på den opne marknaden utan vilkår. Dette ville innebera at me gav frå oss ein rimeleg nasjonal kontroll med våre eigne naturressursar. Det er òg mykje som tyder på at fjerning av konsesjonslova også ville svekkja eigedomsretten si tyngd i demokratisamanheng, fordi det mest sannsynleg på sikt ville gå mot færre eigarar enn i dag. Derimot er Høgre og Framstegspartiet samde om at eigedomsretten og rettstryggleiken er skadelidande under den noverande lova.

Konsesjonslova er ei vid fullmaktslov, som kan tolkast i fleire retningar, noko me også stadig ser eksempel på. Dette har igjen ført til ei rekkje rettssaker, og det er faktisk slik at det kjem fleire klager på at forkjøpsretten ikkje vert nytta enn på at forkjøpsretten vert nytta.

Når det gjeld sjølve bakgrunnen for forkjøpsinstituttet, har den samanheng med jordlova sin føremålsparagraf om å skaffa meir rasjonelle driftseiningar. Landbruksdepartementet gjorde i 1982 visse vurderingar av forkjøpsretten si rolle i dette. Dersom eg er rett orientert, kom departementet til at frå 1 til 2 pst. av den samla strukturrasjonaliseringa i jordbruket kunne tilskrivast bruken av forkjøpsretten. Det er altså heilt andre årsaker som ligg bak den faktiske utviklinga i jordbruket.

No er det også ei kostnadsside ved dette. Å føre rettssaker er ikkje billig. Ei rettssak som skal gå innom to rettsinstansar, kan snart koma opp i ein pris på 100 000 kr. For min del er eg overtydd om at den samla ressursbruken som er knytt til denne delen av konsesjonslova, ikkje på nokon måte står i høve til den samfunnsmessige gevinsten.

Ein annan god grunn for å oppheva statens forkjøpsrett er at lova direkte har vore med på å avfolka distrikta. Det er ofte små eigedomar som vert nekta konsesjon, fordi dei er for små, og med lova i hand vert dei så oppkjøpte av staten og lagde som tilleggsjord til eksisterande bruk. Vedkomande som søkjer konsesjon, får kort og godt beskjed om at vedkomande ikkje har hatt moglegheiter til å klara seg, og at ein derfor ikkje, nær sagt, veit sitt eige beste — og det sjølv om det er sine eigne pengar vedkomande vil satsa. Skulle me overført dette til også å gjelda andre næringar, ville det kanskje vore lettare å sjå at dette må vera galt.

Det overraskar meg derfor sterkt at både Senterpartiet og SV, som påstår at dei er sterke tilhengjarar av å styrkja busetjinga i distrikta, støttar ein lovheimel som i praksis verkar motsett.

Representanten Inger Dag Steen understreka seinast i dag at det må verta ei prioritert oppgåve å bremsa opp nedbygginga når det gjeld talet på bruk. Men når det så byr seg eit høve til å medverka til dette, seier altså SV nei.

Høgre sine forslag går, litt enkelt sagt, ut på å knyta forkjøpsretten til dei tilfelle der det ligg føre ekspropriasjonsrett. Det har på mange måtar utvikla seg to slag parallelle system når det gjeld statens forkjøpsrett. Det eine er den vanlege forkjøpsretten, og det andre er at det kan setjast vilkår for konsesjon, vilkår som også kan gå ut på at delar av ein eigedom skal avståast til ein tredjepart, anten til offentlege føremål eller som tilleggsjord. Høgre foreslår derfor å avvikla statens direkte forkjøpsrett. I forslag nr. 2 går vi inn for å avgrensa vilkår for konsesjon når det gjeld avståing til andre føremål, til kun å gjelda i dei tilfella der det ligg føre ekspropriasjonsrett. Dermed har også staten i realiteten moglegheiter for å sikra seg grunn utan å gå vegen om direkte ekspropriasjon når det likevel er slike tilfelle der det ligg føre ekspropriasjonsrett. Me føreslår å behalda kommunanes for-

kjøpsrett, men også avgrensa den til dei tilfella der det ligg føre ekspropriasjonsrett.

Konsekvensane av Høgre sine endringsforslag vil vera ei styrking av både eigedomsretten og rettstryggleiken. Det vil spara både det offentlege og private for store utgifter. Det vil medverke til at det vert færre nabo- og bygdestridar om kven som til sjuande og sist skal få kjøpt ein eigedom, fordi det no vil verta avgjort mellom seljar og kjøpar. Samtidig vil det offentlege vera tilstrekkeleg sikra når det gjeld å dekkja sine behov for fellesareal.

Når forkjøpet er kopla til ekspropriasjonsretten, er den også forankra i eit system med fast rettspraksis, og den meir vilkårlege praksisen knytt til forkjøpsretten i dag, skulle dermed vera borte.

Det kan nok også vera aktuelt med ei rekkje andre endringar i konsesjonslova. Eg er likevel samd med fleirtalet i at ein større revisjon av konsesjonslova vil det vera mest praktisk å gjennomføra i samband med Alstadheim-utvalet si innstilling.

Eg vil så til slutt ta opp dei forslaga frå Høgre som er inntekne i innstillinga på side 4 og side 5.

Tom Thoresen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Hr. Alsåker Spilde har tatt opp de forslag han selv refererte til.

Inge Staldvik: Som det går fram av innstillinga, har flertallet i komiteen meint at det ikke foreligger grunnlag for å foreta noen endringer i jord- og konsesjonslovgivninga foreløpig, og at det er rimelig å få en grundig gjennomgang av hele sakskomplekset, fordi det nettopp er et kompleks, i samband med den bebuda meldinga om den framtidige landbrukspolitikken. Etter flertallets mening er det ikke grunn til å ha noe hastverk i dette spørsmålet, og vi syns kanskje det er litt meiningsløst å fremme forslag i tilknytning til et Dokument nr. 8-forslag, sånn som f.eks. Høyre her har valgt å gjøre. Vi meiner at dyptgripende endringer nå vil virke uheldig, og at vi må se det i en videre sammenheng.

Arbeiderpartiet, SV, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har bare en kort merknad i innstillinga, der vi understreker verdien av lova og verdien av prinsippet om bo- og driveplikta som et distriktspolitisk og jordvernpolitisk virkemiddel og et hinder mot spekulasjon.

Min oppfatning er at det grenser til uansvarlighet fra Fremskrittspartiets side å fremme forslag om oppheving av bo- og driveplikta, men vi skal ha forståelse for Fremskrittspartiet i den sammenheng, for de oppfatter jo faktisk distriktsbosettinga og distriktsnæringa som en åpenbar klamp om foten. Så med det utgangspunktet kan jeg forstå det likevel.

Nå er ikke tidspunktet det rette til å ta noen dyptgående drøfting fra talerstolen heller etter mitt syn, men jeg vil gi uttrykk for et par korte synspunkt.

Personlig kunne jeg godt ha tenkt meg at vi hadde gått inn for ei forlenging av bo- og driveplikta fra fem år og kanskje oppover til åtte—ti år, ut fra at vi dermed ville kunne skjerpe det viktige momentet om å sikre distriktspolitiske målsettinger.

Videre kunne det ha vært fristende å følge opp Høyres forslag til en viss grad på den måten at en måtte oppfordre til en rimelig praktisering av statens forkjøpsrett, at den blir praktisert med lempe, for vi har dessverre noen eksempler på at den er praktisert forholdsvis stivbent og etter en del litt overraskende vurderinger. Et eksempel er bruken av statens forkjøpsrett i samband med et skogareal på Snåsa forholdsvis nylig.

Jeg er litt skuffa over at Høyre har valgt å hoppe på anledninga til å fremme et forslag i samband med Fremskrittspartiets Dokument nr. 8-forslag, men vi får tilskrive det Høyres galluppanikk for tida. Det er vel sånn at de fleste av oss har vært i en trengt situasjon, og personlig vil jeg da tilgi Høyres panikkarta forslag og ikke kommentere det ytterligere.

Oscar D. Hillgaar: Fremskrittspartiet fremmer med dette forslag om å oppheve konsesjonsloven.

Sammen med bo- og driveplikten er det få lover som avstedkommer så mange overgrep mot enkeltmennesker som konsesjonsloven har vist seg å gjøre. Vi ser det i utallige avisartikler, og vi opplever det i form av henvendelser til enkeltrepresentanter.

Eiendomsretten er ikke stort verdt i dagens Norge når diverse landsbruksnemnder har synset og ment seg ferdig. Ofte kan et greit ja i den lokale nemnd snus til et nei i fylkeslandbruksstyret. En slik skalting og valting med privat eiendom, med slekters hevdvunne tufter, basert på fremmede menneskers subjektive synspunkter er uholdbar.

Ut fra en rettferdighetssynsvinkel burde det tradisjonelle flertall som i praksis er fiender av privat eiendomsrett, dvs. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet — den siste har for lengst erstattet eiendomsretten med organisasjonsdiktatur — under dagens vilkår gå inn for at de slekter som har grunn, får denne kompensert. Eiendommene er jo nesten, med dagens system, å betrakte som konfiskert av det offentlige og organisasjonsbyråkratene.

Jeg vil så nevne noen av de grelle eksemp-

ler på maktmisbruk mot vanlige små eiendomsbesittere som vi som stortingsrepresentanter får kjennskap til — kvinner og menn som ønsker å bruke sin rett, bruke sin eiendom eller overta slektens grunn som forfedrene har pleiet.

I Vindafjord opplevde to unge mennesker som søkte om konsesjon for å kjøpe en gård på til sammen 450 mål, at et hyggelig, positivt vedtak i den lokale landbruksnemnd ble snudd til et nei med stemmetall fire mot tre i fylkeslandbruksstyret.

Den eldre selgende eier ønsket ikke å se sitt livsverk oppstykket, og opplevde at striden gikk på helsen løs. Den ønskede kjøper var villig til å betale en anstendig pris for bruket, men landbruksmyndighetene, som har sine egne mål, ønsket å presse prisen nedover. Og så lenge jordbruksorganisasjonene i praksis kontrollerer fylkeslandbruksstyrene, får disse organisasjonene og etatene det som oftest slik de vil.

I denne aktuelle saken skriver fylkeslandbrukskontoret på stedet i sin innstilling:

«Dersom Statens forkjøpsrett blir nytta etter § 2 i konsesjonslova, vil dette føre med seg ymse skadeverknader (ulemper) for konsesjonsøkjarane. Dei får ikkje realisert planane for framtidig drift og utbygging — både finansiering og elles. Dertil vil grenda få ein familie og ein arbeidsplass mindre. Seljaren vil heller ikkje få oppfylt ynskje om sal til dei han ynskjer som framtidige eigarar.

Dette er tilhøve som ein må ta omsyn til ved vurderinga av forkjøpsrettsspørsmålet etter § 1 i konsesjonslova og § 1 i jordlova. Men dersom vi» — dvs. byråkratene — «veg opp mot ein annan dei interessene som knyter seg til ei ytre rasjonalisering på Vestre og søkjarinteressene, kjem vi til at rasjonaliseringsinteressene veg mykje tyngre enn dei interessene som knyter seg til søkjaren og til spørsmålet om å halde eigedomen oppe som jordbruk i framtida.

Både omsynet til dei einskilde grannebruka og omsynet til framtidig jordbruk på denne staden talar sterkt for bruk av statens forkjøpsrett. Etter vårt skjønn vil eit forkjøp både samfunnsmessig og landbruksmessig gi den mest tenlege løysinga — jfr. prinsippa i § 1 i konsesjonslova og § 1 i jordlova. Vi kjem til at bruk av forkjøp klårt vil gi eit betre resultat ut fra reglane i § 1 i konsesjonslova og § 1 i jordlova enn det resultatet vi får av den friviljuge løysinga.»

Noen krokodilletårer felles altså for den gamle eier og et beklagende knips gis overfor den unge kjøperfamilie. Ingen prinsipiell holdning til eierens rettigheter!

Eiendomsretten er således i praksis fjernet, og det gjenstår å få et synser-organ til å strø sand på byråkratenes planer. Exit et lite bruk og håpet til to unge mennesker!

Fra Møre og Romsdal, Ulstein kommune, har vi fått oversendt dokumentasjon fra en enslig kvinne med fire barn som ønsket å beholde gården hun arvet etter foreldrene på en øy. Hun ville nytte gården til juletreproduksjon og ellers holde eiendommen i stand. Men landbruksnemnda frarådde at kvinnen skulle få konsesjon fordi hun ikke bodde fast ute på holmen. Å tvinge en firebarns mor til å flytte til en liten øy hvor barna hennes ville være de eneste, synes altså helt i orden for enkelte lovtolkere.

Usikkerhet og fravær av klart definert eiendomsrett er påfallende ved dagens konsesjonslov. Det kan synes som om konsesjonsloven er en levning fra en tid hvor viljen til å omkonstruere jordbrukseiendommer var stor, hvor troen på at samfunnets vilje til å misbruke store pengemengder til jordbruksoverføringer var sterk i alle leire utenfor Fremskrittspartiet. I en slik tid var eldre gårdeiere og firebarnsmødre med odelsrett bare i veien. De ble da også valset ned i stor stil.

Andre eksempler på maktmisbruk ligger i prisfastsettelser som ikke alltid hindrer reelle salg, men som i hvert fall forsinker og fordyrer utbygging og stimulerer til betaling under bordet.

Med unntak av skrivebordsbyråkratene og organisasjonene innen jordbruket, som har gjort sitt ytterste for å ødelegge den private eiendomsrett, er det få som vil savne denne ulov.

Jeg fremmer derfor Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Hr. Hillgaar har tatt opp det forslag han selv refererte til.

Inger Dag Steen: Det er bare å slå fast at Fremskrittspartiet og SV står diametralt på hver sin side i denne saken. Nå har Hillgaar nevnt flere tilfeller som han mener er blitt utilbørlig galt vurdert av myndighetene. Jeg vil da minne Hillgaar om at det viser seg å bli stadig lettere å få dispensasjon fra f.eks. bo- og driveplikten. Denne utflyting av dispensasjonsadgangen har virkelig forsterket seg.

Den begrunnelse forslagsstilleren har kommet med, er at konsesjonslovene setter eiendomsretten til side. Det er ikke få ganger vi har hørt dette fra Fremskrittspartiet i denne salen — store, svulmende innlegg, hvor Fremskrittspartiet har vist til viktigheten av å forsvare eiendomsretten, at konsesjonslovgivnin-

gen setter eiendomsretten til side, og at enkeltindividets valgmuligheter settes opp mot vitale samfunnsinteresser.

Da praktiseringen av jord- og konsesjonslovgivningen i 1989 var til behandling, uttalte flertallet i landbrukskomiteen seg slik i en merknad:

Komiteens flertall viser til at dyrket jord er en ressurs som må ses i en vid økologisk sammenheng. Worldwatch Institute har påvist at 24 milliarder tonn jordsmonn årlig forsvinner, og at matvaresituasjonen globalt kan bli prekær. Komiteens flertall mener at ut fra denne erkjennelsen er det viktig å slå fast at dyrket jord må brukes for å ivareta fundamentale interesser som framtidig jordbruksproduksjon.

La meg nok en gang minne om at vår sjølforsyning er blant verdens laveste. Alle som driver jordbruk, har et forvalteransvar for at jorda holdes i hevd og drives slik at ressursene opprettholdes. Jord- og konsesjonslovene og håndhevelsen av disse sikrer jordvern og også nasjonale interesser for framtida. Vi trenger en landbrukspolitikk som er tuftet på et lovverk som legger et langsiktig forvalteransvar til grunn, og som tar vare på kulturlandskap og bosetting i distriktene. Konsesjonslovene, med bo- og driveplikten, kan oppheves eller håndheves mer eller mindre restriktivt. Hvis bo- og driveplikten oppheves, kan det føre til at gårdsbruk blir kjøpt opp av folk som ikke har til hensikt å bo på bruket, men som enten legger jorda brakk, leier den bort til andre eller driver gården ved innleid hjelp og ved egen, begrenset arbeidskraft. En oppheving av bo- og driveplikten vil sannsynligvis trekke årsverkantallet pr. bruk opp.

I dagens situasjon mener SV at det er viktig å opprettholde bo- og driveplikten og ha en strengere håndhevelse av den nettopp for å sikre og opprettholde bosettingen i distriktene.

I begrunnelsen for forslaget heter det at den norske tilpasningslinjen til EFs indre marked vil kreve endrede rammevilkår for landbrukspolitikken. Da er det nettopp av fundamental betydning å ta vare på konsesjonsloven, som sikrer norske interesser uten å diskriminere utlendinger.

Jeg vil også komme inn på forslaget til representanten Alsåker Spilde. I forbindelse med behandlingen av Fremskrittspartiets Dokument nr. 8-forslag har representanten Spilde på vegne av Høyre lagt fram et forslag som bl.a. går på å oppheve statens forkjøpsrett. SV mener at det er galt å fremme et så grunnleggende forslag i forbindelse med det Dokument nr. 8-forslaget vi i dag behandler. En må ikke glemme at en må ha en helhetlig gjennomgang av konsesjonsloven hvis man skal forandre den. Det nytter ikke bare å ta bort bit for bit av den.

Jeg vil også minne om, selv om representanten Spilde forfektet noe annet, at intensjonen med statens forkjøpsrett har vært å bidra til å sikre bosetting og drift på gårdsbruk i framtida.

SV kommer ikke til å støtte Høyres forslag. Jeg vil bare ta til etterretning at Høyre med sitt forslag egentlig kommer Fremskrittspartiets forslag halvveis i møte.

Kjell Magne Bondevik: Siden det faktisk foreligger et forslag om å oppheve hele konsesjonsloven, syns jeg det er betimelig — selv om jeg ikke skal bruke så mye tid på det — å trekke opp visse prinsipper som ligger til grunn for at vi har og bør ha en konsesjonslovgivning. Det må være en hovedretningslinje at den som bruker jorda og skogen, også skal eie den, at jord og skog skal eies og brukes av bønder, og at kjernen i landbruket skal og må være eiendommen, som kan være arbeidsplass og levevei også for familiene knyttet til landbruket.

Bo- og driveplikten hensikt er jo å hindre at landbrukseiendommer blir pengeplasseringsobjekter, for ikke å si feriested for utenbygdsboende. Etter mye og skarp diskusjon ble det ganske bred enighet i Stortinget om bo- og driveplikten. Det å kaste disse viktige prinsipper over bord, og spesielt nå når vi går inn i sluttfasen av EØS-forhandlingene, med de åpnere markedsforhold som det kan medføre, vil ikke bare være risikabelt, men uakseptabelt. Det er derfor god grunn til at alle andre partier avviser forslaget fra Fremskrittspartiet om å oppheve konsesjonsloven.

Når det så gjelder Høyres forslag knyttet til forkjøpsretten, syns jeg det er viktig at en minner om at det offentliges forkjøpsrett til fast eiendom ikke var noe nytt i forbindelse med konsesjonsloven av 1974. Denne retten hadde også hjemmel bl.a. i jordloven av 1955.

Jeg syns også det er grunn til å minne om at forkjøpsretten ikke blir gjort gjeldende i så veldig mange tilfelle. Etter hva jeg har forstått, har det siste år vært overdragelse av ca. 4 500 landbrukseiendommer, hvorav de fleste naturlig nok har skjedd til nære slektninger, og utover det 600—700 etter konsesjonsloven, hvorav vel 60 tilfeller der forkjøpsretten har blitt gjort gjeldende, altså ca. 10 pst. Det er altså ikke et overveldende stort antall. Likevel er det gjerne disse sakene som påkaller stor oppmerksomhet når det gjelder praktiseringen av konsesjonsloven.

Det som det for en del år tilbake var særlig mye diskusjon om, og hvor også Kristelig Folkeparti hadde innvendinger mot loven slik

den da var, var den såkalte bordet-fanger-paragrafen, som gjorde at hvis eiendommen først var lagt ut til salg og det offentliges forkjøpsrett ble gjort gjeldende, hadde en ingen retrettmulighet. Dette ble det som kjent en forandring på på begynnelsen av 1980-tallet, da den såkalte angrefristen ble innført. Vår oppfatning er at den vesentligste innvending mot forkjøpsretten slik den tidligere var lovfestet, ved dette ble borte, slik at forkjøpsretten slik den nå er, har en akseptabel utforming. Men det er klart at selv om konsesjonsloven etter vårt syn stort sett har vært praktisert tilfredsstillende, er det alltid nyttig å ha en gjennomgang av lovene med visse mellomrom.

Jeg er derfor enig med komiteflertallet i at en gjennomgang av lov- og regelverket bør komme i stand i forbindelse med den varslede meldingen om landbrukspolitikken. Vi ser ikke på grunnlag av de forslag som er fremmet av henholdsvis Fremskrittspartiet og Høyre i dagens innstilling, noen grunn til å gå inn for radikale endringer av konsesjonslovgivningen. Men jeg syns selvsagt det er naturlig at en vurderer også praktiseringen av dette lovverket i forbindelse med denne meldingen, for en er nødt til å se konsesjonslovgivningen i forbindelse med hele landbrukspolitikken, fordi den utgjør ganske vesentlige elementer av norsk landbrukspolitikk.

Som jeg var så vidt innom: I en situasjon hvor vi trolig er på vei inn i et stort felles marked i Europa, med i prinsippet fri bevegelse av kapital og arbeidskraft — dog sannsynligvis med visse sikkerhetsklausuler som ikke gjør denne friheten total — er det desto viktigere at vi beholder nasjonale ikke-diskriminerende kontrollbestemmelser, slik at vi kan ha en nasjonal styring med landets ressurser. Jordbrukskonsesjonslovgivningen er jo ikke-diskriminerende og møter i så måte ikke noen problemer i forhold til EØS-forhandlingene, men den er samtidig et sterkt styringsredskap på ikke-diskriminerende basis. Jeg tror det er viktig å beholde slike styringsredskap og ikke foreta noen vesentlige endringer av dem før vi vet hvordan en EØS-avtale vil bli.

Med disse ord vil jeg på vegne av Kristelig Folkeparti anbefale at man stemmer imot de to forslag som er tatt opp i dagens innstilling.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Tove Kari Viken: Konsesjonslovgivningen har lange røtter i Norge. Konsesjonsloven av 1974 avløste i alt fire konsesjonslover og jordlovens kap. IV om forkjøpsrett. Lovene som ble erstattet, var skogkonsesjonsloven av 1909, myrkonsesjonsloven av 1913, fjellkonsesjonsloven av 1915 og jordkonsesjonsloven av 1920.

Formålet med loven slik det går fram av formålsparagrafen, er å regulere og kontrollere omsetningen av fast eiendom, bl.a. for å oppnå et effektivt vern om landbrukets produksjonsarealer og for å sikre en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling på fast eiendom. Loven har sterk tilknytning til overordna landbrukspolitiske mål, og sammen med jordloven er den viktig for å ivareta landbrukspolitiske hensyn som de aller fleste av oss er innstilt på å sikre. Jeg tenker først og fremst på vern av dyrka jord, og at eierne av landbrukseiendommer sjøl skal bo på eiendommene sine.

At en lov er viktig for mål som samfunnet har satt, betyr selvfølgelig ikke at loven er utformet og fastsatt en gang for alle. Alt lovverk må vurderes løpende for å sikre hensiktsmessige bestemmelser som er tilpasset den tid det skal virke i. Konsesjonsloven gjennomgikk en omfattende nyvurdering i Stortinget i 1983, og dette skjedde på grunnlag av en omfattende høringsrunde. Ser en nærmere på hvordan konsesjonsloven er praktisert de siste årene, er det etter min mening ingenting som tyder på at vi har et sterkt tidspress på oss når det gjelder en ny vurdering av konsesjonsloven. Den praksis vi i dag har, ser ut til å virke godt innenfor rammen av gjeldende lovverk og sammenfaller bra med de landbrukspolitiske retningslinjer vi har.

Som kjent skal Stortinget i nærmeste framtid få anledning til å drøfte landbrukspolitikken på bakgrunn av Alstadheim-utvalgets innstilling og høringsrunden omkring denne. Senterpartiet finner det naturlig at konsesjonsloven blir vurdert på nytt i forbindelse med dette.

Etter vårt syn må en fullstendig gjennomgang av landbrukspolitikken ikke rokke ved at vi i Norge med vår lave sjølforsyningsgrad må legge stor vekt på å verne dyrket mark mot nedbygging ved å opprettholde løpende jordbruksproduksjon på arealene. Usikkerhet omkring verdens matvareforsyning gjør dette til et overordnet mål for framtida. For Senterpartiet er det dessuten et viktig mål å opprettholde vårt spredte bosettingsmønster. Landbruket har bestandig spilt og vil fortsatt måtte spille en avgjørende rolle for bosettingen her i landet.

I begrunnelsen for forslaget peker representantene Hillgaar og Simonsen på at regulerings- og kontrollsystemet som konsesjonsloven sørger for, har holdt prisene på eiendommer kunstig lave. Etter min mening er dette i så fall et godt eksempel på at lovverket har fungert etter hensikten. Her i landet har

det festet seg en grunnholdning som sier at fast eiendom, og særlig landbrukseiendom, ikke er handelsvare på linje med vanlig løsøre. La meg minne om odelsloven og det faktum at vi har hatt konsesjonsbestemmelser for fast eiendom i mer enn hundre år. Uten disse bestemmelsene ville spredt bosetting og forsvarlig utnyttelse av ressursgrunnlaget vært en illusjon. Også i framtida må konsesjonsbestemmelsene være slik at de sikrer et prisnivå på eiendommene som kan forsvares ut fra vanlige økonomiske hensyn.

Hva som enn måtte bli resultatet av gjennomgangen av landbrukspolitikken, vil det være galt å løsrive en bit av virkemidlene nå og endre på dette så kort tid før en fullstendig gjennomgang av landbrukspolitikken skal finne sted.

Senterpartiet er altså av den mening at det i forbindelse med den nye landbruksmeldingen må klargjøres hvilke konsekvenser konsesjonsloven i sin nåværende form vil få for eventuelt nye landbrukspolitiske mål. Sett i lys av EØS-forhandlingene er vi i Senterpartiet sterkt imot å lempe på konsesjonslovene. Vi vil derfor stemme imot forslaget fra representantene Hillgaar og Simonsen om å oppheve konsesjonsloven av 1974.

Sigurd Verdal: Eg skal vere kort, for eg ser ingen grunn til å dra ut ein debatt som ikkje burde ha kome før vi får nærare fastlagt den framtidige landbrukspolitikken. Vi lagar ikkje lover før vi veit kva føremål lovene skal dekkje, og før vi veit kva som blir resultatet av ein ny framtidig landbrukspolitikk. På basis av internasjonale utfordringar og Alstadheim-utvalets innstilling er det heilt unaturleg og urett å lage lovendringar i dag.

Høgre rykkjer nervøst i taumane fordi partiet er redd for at Framstegspartiet skal ta over rolla som det konservative kraftsentrum. Det reknar eg som årsak til at Høgre her har lagt fram eit nokså omfattande utkast til lovendring, som vi sjølvsagt går imot. Eg er glad for at det er eit så stort fleirtal i Stortinget som går imot dette utkastet.

Men ein kan likevel gjere seg visse tankar om fleire sider ved konsesjonslovgjevinga, som m.a. Inge Staldvik var inne på. Praktisering av statens forkjøpsrett er eg samd i bør gjerast med ei viss lempe inntil vidare. Eg er også samd i ei lempeleg praktisering når det gjeld odelsfrigjering, og at ein viser eit visst måtehald der.

Derimot ser eg i dag ingen grunn til å lempe på konsesjonsvilkåra når det gjeld bu- og driveplikta. Tvert imot kan det bli aktuelt å vurdere ei skjerping av buplikta, m.a. for å hindre spekulasjon og ei utvikling som kan føre til urimelege prisar. Eg er elles av den meining at det kanskje også må vurderast om ein ikkje skal dele på ordbruken her. Vi har heile tida brukt terminologien bu- og driveplikt. Etter mitt personlege syn er det buplikta som er avgjerande her for busetjing, den kulturen og det miljøet ein skal ivareta på landsbygda og i grendene.

At driveplikta blir sett på romsleg og med litt lempe, finn eg ikkje noko særleg unaturleg. Det kan godt vere at ein nabo kan drive bitar av eit småbruk like godt som eigaren sjølv. Dermed meiner eg at den verdien som ligg i bygningar, og den verdien som ligg i at det bur folk for å lage eit miljø i grendene, er det viktigaste og det heilt avgjerande.

Eg er òg einig i at dersom ein lempar på desse vilkåra eller feiar dei til side, vil det sjølvsagt bli lettare å bli utsett for press frå utanlandske kjøparar. Kjell Magne Bondevik var inne på akkurat det punktet, at vi òg må sjå konsesjonslovgjevinga ut frå internasjonal utvikling og ut frå at vi kanskje må tilpasse oss ein større internasjonal familie.

Ordninga med forkjøpsrett er nødvendig m.a. fordi det offentlege har interesser som kjem inn i biletet. Eg er ueinig med Høgre når dei til ein viss grad hevdar at oreigningslova kan erstatte forkjøpsrett. Oreigningslova gir høve til å fastsetje prisen etter marknadsprisprinsippet. Forkjøpsrett går på prinsippet om lønsemd i drifta, altså rentabiliteten for jordbrukseigedomar. Det er klart at det er rentabilitetsprinsippet som er det riktige her. Dersom ein skal kjøpe eit bruk og drive det, kan ein ikkje betale meir for det enn det som det kastar av seg.

Alt i alt meiner eg at det er på sin plass sterkt å framheve at i dag er tida ikkje inne til desse lovendringane som er inne i biletet. Vi veit heller ikkje nok om det som vi må vite for å gjere lovendring, nemleg den landbrukspolitikken vi skal meisle ut på basis av dei dokumenta som i dag er ute til diskusjon og høring i Norge.

Dermed er min sluttreplikk at eg reknar med at dei som står for innstillinga mot lovframlegga som ligg føre, nemleg Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, står samla om å stemme ned framlegga til vedtak.

Statsråd Gunhild Øyangen: Stortinget behandlet senest i mars i fjor stortingsmeldingen om praktiseringen av jord- og konsesjonslovgivningen i 1988. Landbrukskomiteens flertall gav der til kjenne at jordloven og konsesjonsloven må prøves opp mot samfunnets oppgaver med å ivareta fellesskapets interesser. Dette gjentas i den innstillingen som vi i

dag behandler. Denne helhetstenkningen gir jeg min fulle støtte.

Flertallet i komiteen, alle unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, mener at en gjennomgang av lov- og regelverket bør komme i samband med den varslede meldingen om landbrukspolitikken.

Alstadheim-utvalgets innstilling er nå avgitt og sendt ut på høring. GATT-forhandlingene er kommet i gang igjen. Det er pr. i dag ikke klart når disse forhandlingene blir sluttført. Både nasjonale og internasjonale forhold tilsier at endringer i vår nasjonale landbrukspolitikk vil komme. Regjeringen tar sikte på å legge fram en melding for Stortinget tidlig i 1992.

I denne sammenheng er det av vesentlig betydning, slik flertallet i komiteen peker på, at jordloven og konsesjonsloven og det tilhørende regelverket blir gjennomgått. Jeg vil klart tilkjennegi at lovene må tilpasses de nye rammebetingelser for landbruket som Stortinget fastlegger gjennom en ny landbrukspolitikk.

Jeg vil derfor ta skritt til at jordloven og konsesjonsloven og tilknyttet regelverk gjennomgås i samband med den varslede meldingen.

I EØS-sammenheng har vi nå gjennomgått jord- og konsesjonslovgivningen sett i forhold til at lovverket ikke skal være diskriminerende mellom nordmenn og utlendinger. I jord- og konsesjonslovgivningen er det faktisk slik at dagens lovverk ikke diskriminerer utlendinger i forhold til nordmenn. Derfor vil ikke lovgivningen på dette område by på noen problemer i forhold til en EØS-avtale.

Jeg vil ellers understreke, i likhet med flere talere, at det er viktig å beholde elementer i det lovverket vi har i dag, ved inngåelsen av en EØS-avtale.

Petter Bjørheim: Etter at dette forslaget ble innlevert av Fremskrittspartiets Hillgaar og Simonsen, og det ble kjent at konsesjonsloven skulle til behandling i Stortinget, har ikke bare jeg, men også de fleste andre av Fremskrittspartiets stortingsrepresentanter mottatt utallige henvendelser fra enkeltmennesker som ikke bare føler seg urettferdig behandlet, men også har tapt store beløp på grunn av myndighetenes oppførsel. Grunnen til at myndighetene har kunnet oppføre seg på denne måten, finner man i bestemmelsene i konsesjonsloven. Med denne loven i hånd kan lokale politikere skalte og valte med menneskers liv og eiendom og forårsake store personlige og økonomiske problemer — i tillegg til at respekten for det som burde være lov og rett, blir ødelagt.

Som nevnt har vi mottatt opplysninger om et utall konkrete saker. Jeg vil konsentrere meg om en eneste sak. Denne saken er dessuten dessverre representativ for mange av de sakene vi har fått henvendelser om. Saken har vakt stor oppsikt i mitt hjemfylke, Rogaland, og det er lett å forstå.

Trygve Tjemsland kjøpte en gård på tvangsauksjon den 31. august 1989. Han inngav høyeste bud, 1 035 000 kr, og fikk tilslaget. Den 10. oktober fikk han konsesjon på eiendommen. Så langt var alt greit.

Det som nå skjer, er at sønnen til mannen som solgte gården, Torbjørn Haavardsholm, ønsker å overta eiendommen etter odelsloven, og til odelstakst. Fylkeslandbruksstyret har imidlertid satt konsesjonsprisen til 750 000 kr. Haavardsholm har etter loven rett til å overta gården etter odelstakst, og det er en meget nær sammenheng mellom reglene for fastsettelse av konsesjonpris og odelstakst.

Tjemsland har nedlagt en betydelig innsats i å forbedre eiendommen; han har nedlagt både penger og arbeid. Dette er av retten beregnet til ca. 200 000 kr. Dette innebærer at Haavardsholm kan overta gården for en odelstakst på 950 000 kr, et beløp som er langt mindre enn Tjemslands utlegg på over 1 mill. kr. Ifølge Tjemsland selv har han nedlagt nærmere en halv million kroner og et stort antall arbeidstimer i å forbedre eiendommen. Rettens avgjørelse innebærer at Tjemsland står i fare for å tape opptil en halv million kroner.

Jæren herredsrett behandlet saken den 7. desember 1990, og slutningen var i hovedsak at Tjemsland må avgi gården til Haavardsholm for 950 000 kr. Tjemsland må fravike eiendommen senest den 15. mars 1991. Jeg vil bemerke at Haavardsholms oppførsel ikke er det minste kritikkverdig, han følger bare de lover som gjelder. Angrepet mitt er på de lover som gjør at dette er mulig.

I denne konkrete saken har myndighetene, dvs. det lokale fylkeslandbruksstyre, satt en pris på en eiendom langt under det som ble betalt for eiendommen ved en auksjon. Ved å benytte odel kan eiendommen overtas for denne langt lavere prisen. Dette virker langt fra rimelig, og man kan lure på om det er i overensstemmelse med det som er myndighetenes egentlige primæroppgave, å beskytte det enkelte menneske mot overgrep. Det virker på meg som om myndighetene i denne — og i utallige lignende saker — begår overgrep. Dette må det bli slutt på. Et første skritt i riktig retning vil være å støtte forslaget fra Simonsen og Hillgaar.

Arne Alsåker Spilde: Både representanten Staldvik og representanten Verdal var overraska over at Høgre no hoppar på endringar i

konsesjonslova, og kalla det vel faktisk òg panikkarta. Begge representantane må hugsa dårleg når det gjeld Høgre si haldning til konsesjonslovene. Eg vil berre minna om at Høgre har foreslått endringar i konsesjonslova både i 1982 og i 1987, og siste gong var det akkurat begrensingar i forkjøpsretten som var oppe. Me har altså teke opp endringsforslag ein gong i kvar periode.

Så er det ein del talarar som har kopla gjennomgang av konsesjonslova til Alstadheim-utvalet si innstilling òg når det gjeld forkjøpsretten. Etter mi vurdering har ikkje forkjøpsretten nokon samanheng eller kopling til Alstadheim-utvalet som skulle gje grunnlag for å venta til etter handsaminga av den. Forkjøpsretten står etter mi vurdering på eigne bein.

Så opplever me òg at alle parti er på jakt etter måtar å redusera offentlege kostnader på. Alle snakkar om behovet for prioritering. Svært så mange har dårleg tid når det gjeld å auka løyvingane på ei rekkje prioriterte område. Det kunne kanskje vore ein fordel om dei same òg hadde litt hastverk med å finna måtar å redusera kostnadane på når det var moglegheit for det.

Det er ein samla komite som har sagt at det er viktig at bruken av samfunnet sine ressursar står i høve til dei fordelane samfunnet haustar. Eg tok faktisk andre parti på alvor. Det er mogleg at Staldvik er overraska over forslaget, men eg er faktisk òg overraska over at forslag om offentleg forenkling og offentleg innsparing som i tillegg — etter mi vurdering — vil ha ein større positiv effekt enn negativ effekt, ikkje får tilslutning.

Eg er einig med Bondevik i at me har bruk for ei konsesjonslov, og eg er einig i dei hovudprinsippa som han opna med. Men eg trekkjer altså andre konklusjonar når det gjeld behovet for forkjøpsretten i den forma den har i dag. Bondevik la vekt på vårt forhold til Europa og at behovet for ei konsesjonslov på mange område faktisk er sterkare i dag enn det har vore tidlegare. Det er òg eit syn eg deler. Så nemnde han at lova var brukt i så få tilfelle at det spelte nesten ikkje noka rolle om ho var der, så vidt eg forstod. Men det er òg eit argument som i høgste grad kan brukast den andre vegen, dersom det skulle vera slik.

No er det rett at lova har vorte brukt i 1989 til å tilgodesjå landbruksnæringa i 63 tilfelle. Men det er faktisk i tillegg avgjort 145 klager over at forkjøpsretten ikkje vart nytta, og prosedyren er der minst like omfattande som i dei fyrste tilfella. Samla sett snakkar me om over 200 saker, og svært mange av desse hamnar i retten.

Eg har alltid meint at konsesjonslova kanskje er ei av dei meir prestisjeprega lovene me har hatt. I alle fall har debattane her i Stortinget ofte bore preg av det. No kan det vel òg vera — det er kanskje mest truleg — at det er ein reell politisk forskjell i syn i dette huset både på eigedomsretten og på kor sterkt staten skal driva detaljregulering. Men det som er meir oppsiktsvekkjande, synest eg, er at såpass mange parti vil driva slik detaljregulering òg etter at det faktiske behovet praktisk talt er borte.

Til slutt: Dersom landbruksministeren vil ta mål av seg til å modernisera norsk jordbruk, trur eg òg at måten ein administrerer norsk jordbruk på, må gåast nøye igjennom. Eg for min del føler meg overbevist om at dette må resultera i mindre offentleg detaljregulering, og at større ansvar for eiga næring må førast tilbake til næringa sjølv.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det fremsatt 4 forslag.

Det er forslagene nr. 1, 2 og 3, fra representanten Arne Alsåker Spilde på vegne av Høyre.

Og det er forslag nr. 4, fra Oscar D. Hillgaar på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslagene er inntatt i innstillingen på sidene 4 og 5.

Forslag nr. 2, fra Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringa fremja forslag til lovendring slik at det ved søknad om konsesjon ikkje blir lov å setja som vilkår for konsesjon at delar av ein eigedom skal avståast som tilleggsjord eller til offentleg føremål utan at det føreligg serlege grunnar som også gir ekspropriasjonsrett.»

Forslag nr. 3, fra Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringa endra konsesjonslova slik at kommunenes forkjøpsrett berre kan hevdast i dei tilfelle der det føreligg ekspropriasjonsgrunn.»

Disse forslag blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å oversende til Stortinget.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:6 for 1990—91 — Forslag fra stortingsrepresentantene Oscar D. Hillgaar og Jan Simonsen om opphevelse av lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) — vert ikkje vedteke.

Presidenten: Det foreligger et forslag fra Høyre, forslag nr. 1, som lyder:

«I lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon

og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonslova) blir det gjort slike endringar:

§ 2 tredje ledd skal lyde:
Hvis ikke annet er bestemt, har kommunen forkjøpsrett ved de erverv som er betinget av konsesjon etter denne lov.

Kapittel 5 skal gjelda bare: «Kommunenes forkjøpsrett.»

§ 10 blir oppheva.

§ 13 andre ledd blir oppheva.

§ 14 første ledd skal lyde:
Når forkjøpsrett gjøres gjeldende, trer kommunen inn i erververens rettigheter og plikter.

Andre ledd går ut.

Tredje ledd andre punktum som blir andre ledd andre punktum, skal lyde:
Hvis kommunen vil påstå at eiendommens virkelige verdi ikke svarer til det som er oppgitt, må melding om dette sendes til erververen og overdrageren innen samme frist.

Fjerde ledd som blir tredje ledd, skal lyde:
Panthaver som har kjøpt eiendommen på tvangsauksjon for å redde sin fordring, kan kreve at kommunen betaler også den udekte del av fordringen så langt pantets verdi rekker.

Sjette ledd som blir femte ledd, skal lyde:
Dersom vederlaget helt eller delvis er fastsatt til annet enn penger, kan kommunen kreve at ytelsen i sin helhet omgjøres til penger. Vilkåret for ervervet som ikke har økonomisk verdi, faller bort uten vederlag.

Åttande ledd som blir sjuande ledd, skal lyde:
Krav i henhold til tredje, fjerde eller sjette ledd må fremsettes innen seks uker etter at melding om forkjøpsvedtak er mottatt.

Niande ledd som blir åttande ledd, skal lyde:
Kommunens forpliktelser etter annet til sjette ledd kan kreves fastsatt ved skjønn. Vederlaget etter annet ledd fastsettes til eiendommens omsetningsverdi.

§ 15 andre ledd skal lyde:
Overdrager og erverver kan ikke gå fra avtalen med virkning for kommunens forkjøpsrett over det som følger av regelen i første ledd.

§ 16 skal lyde:
Forkjøpsrett etter denne lov kan gjøres gjeldende på grunnlag av den opprinnelige overdragelse selv om eiendommen er overdratt videre til noen som kunne ha ervervet eiendommen fra den opprinnelige overdrager uten at kommunen hadde fått forkjøpsrett.

§ 17 skal lyde:
Kommunen skal sørge for at eiendom som blir overtatt ved forkjøp etter denne lov blir brukt på slik måte at formålet etter § 1 blir tilgodesett best mulig.

§ 18 første ledd går ut.

§ 19 første ledd femte punktum skal lyde:
Det må gjøres rede for forhold som kan ha betydning for spørsmålet om konsesjon og bruk av kommunens forkjøpsrett.

§ 21 første ledd skal lyde:
Ordføreren forelegger søknaden eller meldingen for landbruksnemnda som gir uttalelse om konsesjonsspørsmålet og om bruk av kommunens forkjøpsrett.

§ 21 tredje og fjerde ledd skal lyde:
Fylkeslandbruksstyret sender saken til departementet med uttalelse om konsesjonsspørsmålet.
Kongen avgjør spørsmålet om konsesjon.

§ 25 annet punktum skal lyde:
Fristen fastsettes likevel ikke før det er på det rene at ikke kommunen vil bruke forkjøpsrett.»

Videre foreligger det et forslag fra Fremskrittspartiet, forslag nr. 4, som lyder:

«Vedtak til lov
om opphevelse av lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven):

I

Lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) oppheves.

II

Denne lov trer i kraft straks.»

Presidenten foreslår at det blir votert alternativt mellom komiteens innstilling og forslag

nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Deretter vil presidenten la votere over forslag nr. 1, fra Høyre.

Det er ingen innvendinger mot dette, og slik vil det bli gått fram.

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 64 mot 9 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 13.22.36)
2. Forslaget fra Høyre ble med 44 mot 28 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 13.22.59)

Presidenten: Sak nr. 1 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 2, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 13.25.

Trykt 4/3 1991

Møte torsdag den 7. mars kl. 10.00

President: Leiv Blakset

Dagsorden (nr. 15):

Referat

Utanriksminister Thorvald Stoltenberg overleverte 2 kgl. proposisjonar (sjå under Referat).

Presidenten: Proposisjonane vil verte handsama i samsvar med reglementet.

Sak nr. 1

Referat

1. (69) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om megling i konfliktråd
   2. lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern
   3. lov om endringer i straffeloven m.v. (samfunnstjeneste)
   4. lov om endringer i Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 m.m.
   5. lov om endring i lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen

   — og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (70) Statsministerens kontor melder at lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern

   — er sanksjonert under 1. mars 1991.

   Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
3. (71) Lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Ot. prp. nr. 26 for 1990—91)

   Enst.: Sendes kommunal- og miljøvernkomiteen.
4. (72) Lov om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (Egenbetaling for hjemmesykepleie, hjemmehjelp og korttidsopphold ved institusjon) (Ot.prp. nr. 24 for 1990—91)

   Enst.: Sendes sosialkomiteen.

Møtet heva kl. 10.05.

Møte torsdag den 14. mars kl. 14.40

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 16):

1. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om lov om endringer i lov av 1. mars 1985 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) (Innst. O. nr. 32, jf. Ot.prp. nr. 14)
2. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Innst. O. nr. 34, jf. Ot.prp. nr. 26)
3. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lov om endringer i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Innst. O. nr. 24, jf. Dokument nr. 8:5)
4. Innstilling fra finanskomiteen om lov om endring av lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (Samvirkegruppen A/S) (Innst. O. nr. 33, jf. Ot.prp. nr. 16)
5. Referat

Presidenten: Representanten Inger-Marie Ytterhorn vil fremsette et privat lovforslag.

Inger-Marie Ytterhorn: Jeg tillater meg å fremsette et privat lovforslag om endringer i lov om krigspensjon.

Presidenten: Forslaget vil ble behandlet på reglementsmessig måte.

Representanten John G. Bernander vil fremsette et privat lovforslag.

John G. Bernander er ikke til stede i salen. Da får presidenten komme tilbake til det senere.

Presidenten vil etter samråd med forbruker- og administrasjonskomiteen foreslå at sak nr. 3 blir tatt ut av dagens kart og oppført på et senere kart.

Ingen innvendinger er kommet — og dette anses enstemmig bifalt.

Sak nr. 1

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om lov om endringer i lov av 1. mars 1985 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) (Innst. O. nr. 32, jf. Ot.prp. nr. 14)

Gunnar Skaug (ordfører for saken): Jeg skal forsøke å være forholdsvis kort.

De endringer som er foreslått i valgloven, er i første rekke av teknisk art. Jeg skal derfor bare konsentrere meg om noen av de viktigste endringsforslagene.

Bortsett fra ett eneste punkt er utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling enstemmig. Forholdet mellom folkeregistrene og valgmyndighetene når det gjelder manntallet og manntallsføringen, skulle nå være rimelig presisert etter den uklarhet og uenighet en har kunnet registrere i tolkingen av bestemmelsene som ble utformet i 1985 om manntallsutkastet. Den usikkerhet som har rådd om manntallsføringen av ansatte i diplomatiet/konsulatvesenet og deres husstandsmedlemmer, er også ryddet av veien ved at disse heretter skal manntallsføres uten å måtte søke om å bli innført.

Komiteen har også sluttet seg til departementets syn, at dersom det oppstår åpenbare feil forårsaket av tekniske rutiner eller tekniske feil av såkalt generell karakter fra det offentliges side, må ikke velgere bli utestengt eller utelatt fra manntallet, selv om alle velgere selvsagt har plikt til å kontrollere at de vitterlig står i manntallet.

Når det gjelder sammensetningen av valgstyret, har dagens bestemmelser åpning for at lensmannen kan være medlem av valgstyret. Dette foreslår departementet opphevet som en konsekvens av de endringer som Stortinget vedtok i 1987 vedrørende kommunale nemnder. Jeg skylder å gjøre Odelstinget oppmerksom på at organisasjoner som Lensmannsetatens Landslag og Norges Lensmannslag har hatt innvendinger til forslaget om å oppheve ordningen med at lensmennene er lovbestemte medlemmer av valgstyret. Det er bl.a. anført at lensmennenes deltakelse i valgstyret ikke er noen stor arbeidsbelastning, og at lensmennene dessuten ser positivt på utførelsen av dette vervet.

En kan ikke se bort fra at det allerede er nedsatt valgstyre i enkelte kommuner med hjemmel i nåværende bestemmelser, slik at lensmenn allerede er innvalgt i valgstyret. Jeg overlater til departementet å håndtere dette spørsmålet videre. Men jeg vil gjerne understreke det som komiteen sier i sin innstilling, at endringer i bestemmelsene ikke må innebære at de kommuner som ønsker å benytte seg av lensmannens assistanse, skal bli avskåret fra dette. Kommunene må selv kunne utvikle og besitte den nødvendige valgekspertise, noe også departementet selv anfører i proposisjonen.

Det er foreslått at kravet til antall underskrifter ved registrering av nye partier skal heves fra 3 000 til 5 000. Bortsett fra Fremskrittspartiets medlemmer støtter utenriks- og konstitusjonskomiteen dette forslaget. Jeg

går ut fra at Fremskrittspartiets representanter vil stemme imot den foreslåtte § 17 i innstillingen — dette sagt for å spare tid.

Departementet har etter min oppfatning på en overbevisende måte argumentert for hvorfor kravet til antall underskrifter bør skjerpes. Egentlig burde kanskje tallet vært satt enda høyere. Det er et faktum at det i dag er altfor lett for dem som ønsker å registrere et parti, å skaffe det nødvendige antall underskrifter, og at underskriftene i mange tilfelle ikke sier noe som helst om partiets virkelige oppslutning blant velgerne. Som et eksempel er det vist til at et av de registrerte partiene som ved siste stortingsvalg stilte liste i halvparten av landets fylker, bare oppnådde 470 stemmer. Dette viser hvor lite forpliktende det må ha vært å underskrive på kravet om registrering av dette nye partiet. Etableringsretten er viktig i et levende demokrati, men det er heller ikke urimelig om det settes bestemte krav til denne etableringsregistreringen.

Jeg vil ikke berøre de andre endringsforslagene nærmere, bare vise til innstillingen og proposisjonen.

La meg bare helt til slutt gi uttrykk for at komiteen ser det som positivt at lovforslagene i proposisjonen vil resultere i at kommunene og fylkeskommunene kan avvikle valgene på en mer hensiktsmessig måte enn tilfellet er nå, og at forslagene dessuten vil innebære en rasjonaliseringsgevinst for kommunesektoren.

Anders Aune: Da Stortinget 9. oktober 1989 behandlet fullmaktene, rettet jeg søkelyset mot et forhold som jeg kanskje trodde komiteen ville ha kommet inn på ved en anledning som denne, men det har den ikke gjort — og det kan kanskje være grunner for det.

Det jeg var opptatt av, og som jeg fortsatt er opptatt av, er at de som stiller liste, ikke blir likt behandlet. Under siste valg ble det i Finnmark stilt en liste som het Aune-lista, av Folkeaksjonen Framtid for Finnmark. Vi ville gjerne være med på forhåndsstemmegivningen på like fot med andre, og henvendte oss til Kommunaldepartementet for å få trykt navnet på disse hvite sedlene som blir brukt ved forhåndsstemmegivning. Departementet nektet det med den begrunnelse at listen var stilt i bare ett fylke.

Jeg har egentlig ikke funnet noen hjemmel for en slik forskjellsbehandling, det er én side av saken. En annen side av saken er at det skapte virvar under valget. En del av dem som kom og skulle forhåndsstemme, fant alle lister, bortsett fra den lista. Så gikk de til forhåndsstemmemottakeren og etterlyste en liste som de ønsket å stemme på, og ble spurt hva slags liste det var. Så fortalte de det, da. Da fikk de beskjed om å skrive listenavnet på en hvit seddel i stedet. Én side av dette er at det ikke blir noe hemmelig valg på den måten. Resultatet ble også at mange forhåndsstemmer som ble avgitt, ble forkastet på grunn av dette forholdet.

Dette er kanskje ikke den rette sammenhengen å komme inn på en slik sak. Det er muligens tilstrekkelig om Kommunaldepartementet innleder en skikkelig og fornuftig praksis her. Statsråden var ikke til stede 9. oktober. Jeg ser han er til stede i dag. Jeg vil virkelig henstille til statsråden, dersom det skulle dukke opp slike fenomener ved senere valg, sånne grasrotfenomener som dette var, i hvert fall å la dem konkurrere på like vilkår. Gunnar Skaug, som er ordfører for saken i dag, gav sin tilslutning til de synspunkter jeg hadde den gangen, og jeg går ut fra at han har de samme synspunkter i dag, så statsråden skulle være i godt følge.

Statsråd Kjell Borgen: Jeg kan bare bekrefte at Kommunaldepartementet har tatt de nødvendige forholdsregler slik at noe slikt som vi var oppe i den gangen, ikke skal gjenta seg.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven).

I.

I lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Valgstyret kan kreve at manntallsutkastet blir skrevet ut *kretsvis*.

§ 5 tredje ledd nytt femte punktum skal lyde:

Personer som er nevnt i § 3 tredje ledd skal føres inn i manntallet uten søknad.

§ 10 første ledd annet punktum skal lyde:

Valgstyret *skal før valgdagen* stryke de som dør eller mister stemmeretten og de som er innført i manntallet i en annen kommune, når valgstyret får melding om innføringen.

§ 10 første ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Departementet kan, etter søknad fra valg-

styret, gi samtykke til at personer som ikke er kommet med i manntallet føres inn etter at kjennelsesmøtet er avholdt, dersom utelatelsen skyldes teknisk feil av generell karakter. Personer som er blitt norske statsborgere, kan føres inn i manntallet selv om valgstyret ikke har fått melding om dette før kjennelsesmøtet er holdt.

§ 10 annet ledd skal lyde:

Valgstyret skal straks sende underretning til dem som blir *strøket i* manntallet, *fordi de ikke er stemmeberettiget i kommunen eller fordi de har mistet stemmeretten,* etter at dette er lagt ut etter § 7 første ledd. *På samme måte skal valgstyret underrette dem som i nevnte tidsrom blir innført i manntallet.*

§ 15 første ledd annet punktum og annet ledd oppheves.

§ 15 nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

§ 15 nytt tredje ledd skal lyde:

Valgstyret treffer sine avgjørelser i møte. Gyldig avgjørelse kan bare treffes når minst halvparten av medlemmene deltar i forhandlingene og avgjørelsen. Vedtak fattes med flertall av de stemmer som avgis. I tilfelle stemmelikhet gjør lederens stemme utslaget.

§ 15 nytt fjerde ledd skal lyde:

Valgstyret kan overdra til lederen, et arbeidsutvalg på minst tre medlemmer eller sekretæren å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som må anses som kurante. Lederen kan bestemme, når forholdene gjør det nødvendig, at kurante enkeltsaker skal avgjøres ved sirkulasjon mellom valgstyrets medlemmer.

§ 15 sjette ledd skal lyde.

Alle møter holdes for åpne dører, *med mindre lukkede dører er nødvendig for å hindre at opplysninger underlagt taushetsplikt blir spredt.*

§ 16 annet ledd skal lyde.

Bestemmelsene i § 15 *annet,* tredje, fjerde, femte og sjette ledd gjelder tilsvarende for fylkesvalgstyret.

§ 16a annet ledd skal lyde:

§ 15 *tredje* og sjette ledd gjelder tilsvarende for riksvalgstyret.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 17 annet ledd første punktum skal lyde:

Sammen med søknad om registrering må det legges frem for notarius publicus egenhendig underskrevet erklæring fra minst *5000* personer som har stemmerett ved stortingsvalg, om at de ønsker partiet registrert.

Presidenten: Presidenten har fått forståelsen av at Fremskrittspartiet vil stemme imot denne paragrafen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 62 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.53.43)

Videre var innstillet:

§ 25 nr. 1 bokstav d annet ledd skal lyde:

Utgår forslaget fra et parti som er registrert etter § 17, er det ved stortingsvalg og fylkestingsvalg nok at forslaget er underskrevet av leder og sekretær for partiets lokalavdeling i fylket, og ved kommunestyrevalg av leder og sekretær for partiets lokalavdeling i kommunen, *dersom vedkommende har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder. I stedet for leder og/eller sekretær som ikke har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder, kan listeforslaget underskrives av like mange styremedlemmer for vedkommende lokalavdeling, som har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder.* Dersom partiet ikke har lokalavdeling i fylket/kommunen, gjelder bestemmelsene i første ledd.

§ 25 nr. 2 nytt tredje ledd skal lyde:

Listeforslaget kan ikke inneholde annen informasjon til velgerne enn de opplysninger som kreves i nr. 1 og i første ledd i bestemmelsen her.

§ 25 nr. 5 tredje punktum skal lyde:

Underretningen skal også inneholde opplysning om at retten til å kreve seg fritatt er gått tapt dersom kravet ikke er fremsatt på den måten og innen den frist som er fastsatt, *jfr. likevel § 56 første ledd.*

§ 26 nr. 1 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Forslagsstillerne plikter, når fylkesvalgstyret/valgstyret krever det, å legge frem den dokumentasjon som er nødvendig for å vise at vilkårene er oppfylt.

§ 26 nr. 1 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Etter at fristen som er satt i nr. 1 er utløpt, kan forslagsstillerne bare gjøre de endringer i listeforslagene som måtte være nødvendig for å bringe forslagene i samsvar med lovens krav.

§ 26 nr. 3 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Likeledes skal fylkesvalgstyret ved stortingsvalg og fylkestingsvalg sørge for at valgstyrene i fylket blir utstyrt med et tilstrekkelig antall blanke stemmesedler, av samme farge som de trykte stemmesedler.

§ 26 nr. 3 første ledd nåværende tredje, fjerde og femte punktum blir nye fjerde, femte og sjette punktum.

§ 27 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Vedtak om å *foreta endringer i stemmekretsinndelingen* må være gjort senest *31. mars* i valgåret.

§ 29 annet ledd tredje, fjerde, femte og sjette punktum skal lyde:

Stemmegivningen kan tidligst avsluttes kl. 20. Valgstyret kan likevel i visse tilfelle vedta at valglokalene skal stenge på et tidligere tidspunkt. Vilkåret for et slikt vedtak er enten, at det antas å være unødvendig, eller, at det vil skape vanskeligheter, å holde valglokalene åpne til kl. 20. Vedtak som nevnt i fjerde punktum skal være enstemmig og begrunnet.

§ 29 annet ledd nåværende sjette punktum blir nytt sjuende punktum.

§ 31 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Valgstyret plikter å legge forholdene til rette slik at velgerne kan avgi forhåndsstemme f.o.m. 1. juli.

§ 33 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Valgstyret kunngjør også den forhåndsstemmegivning som er nevnt i § 36.

§ 33 tredje ledd nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 34 nr. 5 første ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Valgfunksjonærer må ikke gi opplysninger til uvedkommende om forbruket av de forskjellige valglisters stemmesedler. Uvedkommende må heller ikke gis adgang til stemmeavlukkene for å kontrollere forbruket av stemmesedler.

§ 36 nr. 2 første punktum skal lyde:

Valgstyret kunngjør i god tid før *5.* dag før valget at stemmeberettigede som nevnt i nr. 1 kan sende inn brev m.v. som nevnt i nr. 3 og 4.

§ 36 nr. 2 annet punktum oppheves.

§ 36 nr. 2 nåværende tredje punktum blir nytt annet punktum.

§ 36 nr. 3 første punktum skal lyde:

Den stemmeberettigede må i brev til valgstyret i oppholdskommunen sette frem krav om å få avgi stemme der han oppholder seg.

§ 36 nr. 3 tredje punktum oppheves.

§ 36 nr. 4 første punktum skal lyde:

Sammen med brevet som nevnt i nr. 3 må det sendes en skriftlig erklæring — egenhendig underskrevet av en person som har fylt *14* år — om at han kjenner den stemmeberettigede og at han kan bekrefte at vedkommende er syk eller ufør og av den grunn ikke vil være i stand til å møte frem i et valglokale på valgdagen.

§ 36 nr. 4 nytt annet punktum skal lyde:

En slik person kan også skrive under på brevet som nevnt i nr. 3 med sitt eget navn på vegne av velgeren.

§ 36 nr. 5 skal lyde:

Brev og erklæring som nevnt i nr. 3 og 4 må være kommet inn *til valgstyret* senest *5.* dag før valget kl. 15.

§ 36 nr. 6 første ledd skal lyde:

Valgstyret sørger for at det på hvert brev m.m. som kommer inn, *straks blir notert* dato og klokkeslett for mottakelsen, sammen med *mottakerens* signatur. *Det skal kontrolleres at* vilkårene etter nr. 3, 4 og 5 er oppfylt. Er vilkårene ikke oppfylt, *skal* den stemmeberettigede *straks underrettes om dette,* og om hva mangelen består i. Er fristen etter nr. 5 ennå ikke utløpt, *skal det* samtidig *opplyses* at mangelen kan rettes innen fristens utløp. Opplysninger som fins i kommunens folkeregister, plikter *valgstyret å sørge for blir innhentet* og *føyd* til i innkomne brev dersom dette er nødvendig for at de lovbestemte vilkår skal oppfylles. Ut over dette kan *det ikke rettes* eller *føyes* til noe i de brev og erklæringer som kommer inn.

§ 36 nr. 6 nytt annet ledd skal lyde:

Dersom valgstyret eller noen på dets vegne mottar en muntlig henvendelse om å avgi

stemme etter reglene i denne paragraf, skal mottakeren straks notere de opplysninger som er nevnt i første ledd første punktum. Han skal også innhente de opplysninger om velgeren som er nevnt i nr. 3. Videre skal han gjøre vedkommende kjent med de krav som stilles til brev og erklæring i nr. 3 og 4, og anmode om at velgeren — om mulig — forholder seg på denne måten. Man kan likevel ikke nekte å motta en stemmegivning etter denne paragraf med den begrunnelse at det foreligger kun en muntlig henvendelse til valgstyret.

§ 36 nr. 7 annet punktum skal lyde:

Valgstyret sørger for at det føres en egen liste over de stemmeberettigede som skal oppsøkes.

§ 36 nr. 8 skal lyde:

Valgstyret bestemmer hvilke velgere den enkelte stemmemottaker skal oppsøke og gir de instrukser som det i det enkelte tilfelle er grunn til.

§ 36 nr. 9 fjerde punktum skal lyde:

Han bør såvidt mulig få en tilstedeværende person til å bekrefte riktigheten av forklaringen, før han leverer denne til *valgstyret.*

§ 36 nr. 10 tredje punktum skal lyde:

Stemmemottakeren skal levere forklaringen til *valgstyret.*

§ 36 nr. 13 annet punktum skal lyde:

Slike stemmer sender stemmemottakeren snarest mulig og på hurtigste betryggende måte direkte til vedkommende valgstyre, dersom ikke valgstyret i velgerens oppholdskommune har bestemt *noe annet når det gjelder* videresending.

§ 36 nr. 13 tredje punktum oppheves.

§ 36 nr. 14 annet punktum skal lyde:

Valgstyret avgjør om stemmene skal godkjennes, etter å ha gjennomgått de innkomne brev og attester, *det som er nedtegnet i medhold av nr. 6 annet ledd,* og det som er påført omslagskonvoluttene.

§ 38 nytt sjuende ledd skal lyde:

Stemmestyrets medlemmer og valgfunksjonærene må ikke gi opplysninger til uvedkommende om forbruket av de forskjellige valglisters stemmesedler. Uvedkommende må heller ikke gis adgang til stemmeavlukkene eller andre steder der stemmesedler er utlagt for å kontrollere forbruket av stemmesedlene.

§ 41 første ledd første punktum skal lyde:

Også den som er nektet stemmerett ved valgstyrets kjennelse *eller av andre grunner ikke er innført i manntallet,* skal *få avgi* stemme.

§ 41 nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom ikke noe annet følger av lovens bestemmelser, jfr. § 49 første ledd annet punktum, skal de stemmegivninger som er avgitt i medhold av denne paragrafen og som valgstyret har vraket, forvares inntil valgresultatet er endelig.

§ 46 nytt sjette ledd skal lyde:

Valgstyret kan, dersom stemmegivningen er avsluttet ved samtlige stemmelokaler i kommunen og lovens vilkår for øvrig er oppfylt, påbegynne den foreløpige opptellingen etter de to foregående ledd før alle avgitte stemmer er kommet valgstyret i hende.

§ 47 første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Dersom ikke noe annet følger av lovens bestemmelser, jfr. § 49 første ledd annet punktum, skal de vrakede stemmegivninger forvares inntil valgresultatet er endelig.

§ 48 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Opptellingen tar til umiddelbart etter at den foreløpige opptellingen, jfr. § 46, er avsluttet, og de avgitte stemmesedler er kommet valgstyret i hende.

§ 49 første ledd skal lyde:

Når opptellingen av stemmene til stortingsvalget er avsluttet, skal valgstyrets leder innføre i valgboken stemmetallene for valglistene, med opplysning om hvordan stemmetallene fordeler seg på stemmer avgitt på valgtinget og stemmer avgitt på forhånd *og på urettede og rettede stemmesedler.* Valgstyret skal deretter omgående sende i forseglet pakke til Stortingets kontor en bekreftet avskrift av det som er bokført på valgtinget og på stemmestedene, alle innkomne omslagskonvolutter for forhåndsstemmer, innkomne klager og bemerkninger, og de stemmesedler valgstyret har vraket eller som er innlevert til valgstyret i medhold av *§ 41.*

§ 49 annet ledd skal lyde:

Hvis valgstyret ikke også er fylkesvalgstyre, skal det ved stortingsvalg omgående sende i forseglet pakke til fylkesvalgstyrets leder en bekreftet avskrift av det som er innført i valgboken i medhold av første ledd, sammen med alle godkjente stemmesedler, de som er avgitt på valgtinget og de som er avgitt på forhånd

hver for seg, *og de urettede og de rettede hver for seg.*

§ 49 nytt fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om valgstyrenes innsending av valgmateriell til fylkesvalgstyrene i medhold av annet og tredje ledd, herunder om emballasje for materiellet.

§ 49 nåværende fjerde og femte ledd blir nye femte og sjette ledd.

§ 52 nr. 2 første punktum skal lyde:

Hver liste skal såvidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med tillegg av *tre.*

§ 53 annet punktum skal lyde:

Videre skal innføres beregningen av det antall representanter som tilfaller hver *liste, hvem* som etter reglene i § 52 er valgt til representanter og vararepresentanter, *hvor mange stemmesedler som er endret av velgerne og om disse endringene kan tenkes å ha noen betydning for riksvalgstyrets valgoppgjør etter § 55.*

§ 59 nr. 2 første ledd annet punktum skal lyde:

Utjevningsrepresentantplassene — som skal *fordeles på valglistene* i samsvar med *bestemmelsene i nr. 1 annet ledd annet og tredje punktum* — nyttes i den utstrekning det *er nødvendig for å sikre alle kommuner i fylket minst en representant i fylkestinget.*

§ 60 nr. 2 første, annet og tredje punktum skal lyde:

Etter at *det er* avgjort hvilke kandidater som er valgt til ordinære representanter, skal utjevningsrepresentantplassene, *jfr. § 59 nr. 2, fordeles. Representantplassene fordeles i samsvar med reglene i § 59 nr. 1 annet og tredje ledd. Som representanter velges kandidater bosatt i kommuner som foreløpig ikke har fått valgt inn noen representant i fylkestinget.*

§ 60 nr. 2 annet ledd og tredje ledd første og annet punktum oppheves.

§ 60 nr. 2 tredje ledd tredje punktum blir nytt annet ledd og skal lyde:

Er det fortsatt ledige *representantplasser* igjen når alle kommuner har fått minst en representant i fylkestinget, fordeles de ledige plasser etter reglene i nr. 1.

§ 60 nr. 2 tredje ledd fjerde punktum blir nytt første ledd fjerde punktum.

§ 60 nr. 2 fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

§ 60 nr. 2 nytt fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi nærmere regler om valgoppgjør etter første ledd.

§ 60 nr. 3 første punktum skal lyde:

Hver liste skal såvidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med tillegg av *tre.*

§ 65 nr. 2 første punktum skal lyde:

Hver liste skal såvidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med tillegg av *tre.*

§ 83 nytt annet ledd skal lyde:

Fylkesvalgstyret utferdiger fullmakt for dem som er valgt til representant eller vararepresentant i medhold av første ledd. § 55 tredje ledd annet og tredje punktum og fjerde ledd første og tredje punktum gjelder tilsvarende.

II. Ikrafttreden.

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Den reglementsmessige tid for formiddagsmøtet nærmer seg nå sin avslutning. Presidenten vil foreslå at møtet fortsetter inntil dagens kart er ferdigbehandlet, da det antas at de resterende saker ikke vil ta svært lang tid. — Det anses bifalt.

Sak nr. 2

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Innst. O. nr. 34, jf. Ot.prp. nr. 26)

Britt Harkestad (ordførar for saka): Med Ot. prp. nr. 26 er Odelstinget invitert til å gjera endringar i lov om lønsplikt under permittering, slik at ein opphevar overgangsregelen for arbeidstakarar som har vore permitterte før lova trådde i kraft 1. oktober 1990.

Dette inneber at ein opphevar regelen om at bedriftene vil ha lønsplikt overfor slike langtidspermitterte arbeidstakarar frå overgangsperioden går ut 26. mars 1991. Dei som er vorte permitterte etter 1. oktober 1990, vert ikkje berørte av forslaget frå departementet. Arbeidstakarar som har vore permitterte samanhengande sidan før 1. oktober 1990, kan såleis framleis vera permitterte utan løn etter 26. mars 1991.

Arbeidstakarane vil ha krav på arbeidsløysetrygd såframt dei vanlege vilkåra er oppfylte. Dei vil vera omfatta av den vanlege tidsavgrensinga i arbeidsløysetrygda, som i hovudregelen er 80 veker.

Departementet peikar på at om lag 9 000 av dei arbeidstakarane som var permitterte då permitteringslova trådde i kraft, framleis er permitterte. Det er i proposisjonen vist til at omlegginga vil kosta folketrygda 100—120 mill. kr. Departementet viser til at Regjeringa vil føreta ein samla gjennomgang av permitteringslova i samband med revidert nasjonalbudsjett 1991.

Komiteen har også eit Dokument nr. 8-forslag til behandling om saka, og det er brei semje i komiteen om at lova må få ein fornya gjennomgang i Stortinget.

Komiteen har gjennom arbeidet med den føreliggjande innstillinga vorte orientert om utilsikta og uheldige verknader av ei oppheving av § 5 fjerde ledd, og fleirtalet, som består av Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Arbeidarpartiet, har fremja nytt forslag til § 5 fjerde ledd.

Men det har vore svært stram avgjevingsfrist for denne saka. Den korte tidsfristen har samanheng med at lønsplikt inntrer alt 26. mars, og at det var ønskjeleg med stortingsbehandling før dette tidspunktet. Kristeleg Folkeparti har i gruppemøte etter at innstillinga var avgjeven, vedteke at sjølv om enkelte spørsmål treng betre utgreiing frå departementet, kan ein av omsyn til bedriftene ikkje venta med å reversera permitteringslova. Kristeleg Folkeparti vil difor støtta mindretalsforslaget frå SV og Senterpartiet om mellombels oppheving av § 3 nr. 2. Med dette forslaget vil ein kunna unngå forskjellsbehandling av personar som er permitterte før og etter 1. oktober 1990.

Kristeleg Folkeparti sitt prinsipielle syn har heile tida vore at lov om lønsplikt ikkje skulle vore innført, og at det gamle regelverket som galdt før 6. mai 1988 fungerte brukbart. Det har også erfaringane vist etter at ny lov vart vedteken, og den auka børa på bedriftene har ført til mange oppseiingar.

Ikraftsetjing av denne lova har vore utsett fleire gonger. Det skuldast m.a. press frå Kristeleg Folkeparti i saka. Stortinget vedtok også våren 1990 endringar for å mjuka opp lova. I dag ligg forslag til ytterlegare oppmjuking på bordet.

Desse erfaringane tilseier etter Kristeleg Folkeparti si mening at lova ikkje skulle vore vedteken. Kristeleg Folkeparti vil ta konsekvensen av dette prinsipielle synet også i det framtidige arbeidet med permitteringslova, og vil be departementet vurdera oppheving av lova i samband med gjennomgangen som skal skje i tilknyting til behandlinga av revidert nasjonalbudsjett. Eg viser til at alle parti er samde om at det er naudsynt med ein ny diskusjon av lova då, slik Regjeringa føreset.

Anne Aakervik: Som saksordføreren nettopp nevnte, er den vanskelige situasjonen på arbeidsmarkedet blitt godt illustrert gjennom alle de henvendelsene mange av oss har mottatt de siste dagene. Ikke minst er det blitt klart for oss at de av arbeidslivets organisasjoner som puffet på for å få permitteringsloven vedtatt for ikke så svært lang tid siden, nå opplever at flere av lovens bestemmelser har fått utilsiktede negative virkninger. Blant de utilsiktede virkningene er at mange bedrifter av økonomiske årsaker blir nødt til å si opp de permitterte arbeidstakerne når tida for arbeidsgivers lønnsplikt inntrer. Andre bedrifter løser problemene ved å operere med såkalt rullerende permittering, slik at når lønnsplikt inntrer for permitterte arbeidstakere, tas disse inn i arbeid igjen, mens andre av bedriftens ansatte blir permittert for å holde lønnskostnadene nede. På denne måten kan vi nok oppnå en ønsket omstilling, men kostnaden blir en uønsket ledighetsøkning.

Dette forteller oss at det er påkrevd med en grundig og snarlig gjennomgåelse av alle sider ved permitteringsloven nå som vi har fått erfaringer med virkningene av den. Dette har Regjeringen bebudet at den vil foreta i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Som kjent er det ikke mange ukene til dette skal foregå. Kommunal- og miljøvernkomiteen har dessuten nylig fått oversendt et Dokument nr. 8-forslag om permitteringsloven til behandling. Dermed vil vi nokså omgående kunne ta fatt på en totalgjennomgåelse av loven.

Arbeiderpartiets medlemmer vil imidlertid advare mot forslaget om å sette hele loven ut av kraft straks. Vi mener det er nødvendig at vi gir oss noen uker til en betryggende behandling av alle sider ved loven før det eventuelt fattes en så omfattende beslutning.

Vi vil så sterkt vi kan, anmode om at vi i dag løser det akutte problemet som har oppstått i forhold til de om lag 9 000 arbeidstakere

som har gått permittert siden før loven trådte i kraft. Det vil vi kunne gjøre ved å følge Regjeringens råd om å oppheve unntaksbestemmelsene. Vi har imidlertid kommet til at den smidigste løsningen på dette konkrete problemet er å utsette gjeninntredelsen av arbeidsgivers lønnsplikt overfor denne gruppen permitterte til 1. juli i år. Innen den tid har vi nemlig hatt anledning til å foreta den nevnte totalgjennomgåelse av loven. Da først kan vi være trygge på at vi har et skikkelig grunnlag for å gjøre eventuelle endringer utover å løse det akutte problemet som oppstår i neste uke.

Sverre Mauritzen: Sakens ordfører har redegjort for saken greit og saklig. Det som var overraskende i hennes innlegg, var at Kristelig Folkeparti flagger opp med en annen stemmegivning enn det som fremgår av innstillingen. Det kan kanskje bidra til å illustrere den forvirring som er om permitteringslovens vanskelige innhold. Jeg ville jo fortrukket at partiet stod fast på det som står i innstillingen, og som er det mest fornuftige standpunkt. I og for seg ser ikke jeg den helt store forskjellen mellom de to varianter i praksis.

I den proposisjonen vi behandler i dag, varsler Regjeringen at den vil foreta en samlet gjennomgang av permitteringsloven i forbindelse med fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett senere i vår. Det er Høyre helt enig i.

Den saken vi behandler i dag, går ut på å gi et «pusterom» fram til 1. juli. Da er vårsesjonen slutt, og Stortinget har forhåpentligvis foretatt den forutsatte gjennomgang. Ballen ligger med andre ord hos Regjeringen.

Komiteens flertall har valgt en litt annen variant enn Regjeringen i den tekniske utformingen av det omtalte pusterommet. Den gruppen som får forlenget overgangsperiode, er den som var permittert da loven trådte i kraft den 1. oktober i fjor. Med den utformingen flertallet har valgt på overgangsbestemmelsen, unngår man å skape enkelte nye skjevheter som vi ble klar over under høringene.

Imidlertid er realiteten i Regjeringens og komiteflertallets opplegg den samme — nemlig at man unngår ganske mange oppsigelser som ville inntrådt den 26. mars i år.

Mindretallet, Senterpartiet og SV, har et annet forslag, som går ut på å sette 12-ukersregelen ut av kraft. Virkningen for den nevnte gruppen blir den samme. Svakheten ved mindretallets forslag er at man går rett på en lovendring uten den varslede utredning. SVs forsøk i merknadene på å være den etterpåkloke virker lite troverdig når en ser på partiets tidligere rolle i denne saken om permitteringsloven. I tidligere tider har partiet nemlig vært sterk motstander av permittering som ekstra næringsstøtte ved flere anledninger, og da nåværende lov ble vedtatt, skjedde det med SVs stemmer.

Den 7. juni i fjor ble nåværende lov vedtatt av et bredt flertall i Stortinget og med bifall fra organisasjonene i arbeidslivet. Denne loven avløste en lov fra forrige Harlem Brundtland-regjering som var så lite bedrifts- og arbeidslivsvennlig at den aldri ble iverksatt. Den loven ble vedtatt i denne sal med stemmene fra Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet. — Men la historie være historie.

Hva har forandret seg så radikalt siden den 7. juni i fjor at loven nå må vurderes på nytt? Dette spørsmålet skal utredes, men allerede nå kan vi si at problemet med de langtidsledige har økt. Bransjevis ser det ut til at bygg- og anleggsnæringene er særlig ille ute.

Spørsmålet som da må stilles, er hvorvidt permitteringsinstituttet er egnet til å dekke opp for langtidsledighet. Det har det aldri vært meningen at dette instituttet skulle gjøre. De forbedringene som ble foretatt med loven under Syse-regjeringen, gikk ut på å målrette bruken av permitteringer til det de egentlig var ment til — nemlig forholdsvis kortvarige variasjoner i sysselsettingen.

Den vurdering som skal foretas, må derfor også gå inn på langtidsledighet i sin alminnelighet og det øvrige lov- og regelverk i arbeidslivet.

Under normale tilstander på arbeidsmarkedet vil jeg si at den lov som Stortinget vedtok i fjor, er en god lov. Det bør derfor ikke bli tale om å sette loven varig ut av spill. Problemstillingen bør i tillegg til det jeg allerede har nevnt, være å se på en eventuell midlertidig utvidelse av 12-ukersregelen eller midlertidige unntaksbestemmelser i gjeldende lovverk.

Høyre ønsker større fleksibilitet i arbeidsmarkedet. Det hører også med til de spørsmål som må vurderes. I den forbindelse vil jeg nevne forslaget fremsatt av Høyre allerede i desember i fjor om økt adgang til å drive utleie av arbeidskraft. Komiteen har oversendt dette spørsmålet til Arbeids- og administrasjonsdepartementet til utredning. Komiteen har ennå ikke mottatt noe svar, og det finner jeg lite tilfredsstillende. Enda mindre tilfredsstillende er det at arbeidsministeren gjennom media har gitt uttrykk for en negativ holdning til selve sakens innhold.

Ragnhild Queseth Haarstad: I forbindelse med behandling av denne saken har vi hatt en rekke høringer i komiteen. Vi har hatt inne

LO, NHO og Maskinentreprenørenes Forbund. Fra alle disse tre har vi fått klar beskjed om at situasjonen på arbeidsmarkedet nå er så alvorlig, så ekstraordinær, og de ber oss faktisk om at permitteringsloven oppheves midlertidig. De beskriver situasjonen med oppsigelser, midlertidige ansettelser, kontraktørvirksomhet, svart arbeid osv. Vi er vel alle klar over at dette er et økende problem, og at situasjonen er alvorlig. Særlig alvorlig er etter den beskrivelse vi har fått, situasjonen innen bygg og anlegg, transport og hotell- og restaurantnæringa.

Det er altså et klart ønske både fra arbeidstakere og arbeidsgivere om at permitteringsloven må settes midlertidig ut av kraft. Det er understreket at slik arbeidsmarkedet nå fungerer, vil ikke permitteringsloven kunne fungere slik det var forutsatt. LO understreker overfor komiteen bl.a. at hensikten med loven om ikke å hindre ønsket omstilling, er bortfalt, idet arbeidsmarkedet ikke fungerer. Hensikten, å motvirke at bedriftenes økonomiske ansvar overføres til folketrygden, har ikke slått til, idet bedriftene i stedet benytter oppsigelser.

Fra arbeidsgiverne er det blitt understreket at mange bedrifter nå har så store problemer at det er fare for nye oppsigelser, og det som kalles rullerende permittering.

Når vi har fått en så klar og entydig henstilling fra både arbeidstaker- og arbeidsgiverhold om å foreta en midlertidig oppheving av denne loven, har vi i Senterpartiet valgt å ta det på alvor. Vi regner med at partene i arbeidslivet er de som best veit hvor alvorlig situasjonen er. Og vi har altså da valgt å ta henstillinga på alvor. Vi har derfor ønsket en midlertidig opphevelse av den delen av loven som gjør at lønnsplikt inntrer, inntil Stortinget har fått behandlet permitteringsloven i hele sin bredde. Som det tidligere er sagt, har Regjeringa varslet at den vil komme tilbake til det i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Jeg regner med at departementet i det arbeidet vil ha løpende og god kontakt med partene i arbeidslivet. Og så får vi se på hva som er nødvendig å gjøre, når saka kommer tilbake til Stortinget.

Jeg tror det er viktig at vi nå bevilger oss det pusterommet som jeg mener vi ville få hvis vi hadde fått flertall for forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Jeg er selvfølgelig glad for at Kristelig Folkeparti nå også har kommet fram til at det er en fornuftig måte.

Jeg må innrømme at jeg er noe overrasket over at flertallet i komiteen har valgt å se bort fra det råd som partene i arbeidslivet har gitt om hvordan vi bør forholde oss i den situasjonen vi nå er i.

Jeg vil få lov både å fremme og anbefale forslaget fra SV og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Queseth Haarstad har fremmet det forslaget hun selv har omtalt.

Per Aunet: Det er nå ¾ år siden Odelstinget sist behandlet permitteringsloven. For SVs fraksjon i komiteen var det ikke skråsikkerheten som dominerte da vi sluttet oss til flertallsinnstillinga den gang. Det kom advarsler fra så vel arbeidstakerhold som arbeidsgiverhold den gang også om at lønnsplikten ville føre til oppsigelser i stedet for permitteringer i vesentlig grad. Men det ble også gitt tungtveiende anbefalinger om å gå inn for det forslag som ble vedtatt — og det tar SV sin del av ansvaret for. I merknadene til innstillinga pekte dog SV sammen med Arbeiderpartiet på behovet for å vurdere omfanget av lønnsplikten seinere, bl.a. i lys av sysselsettingssituasjonen.

Det har vist seg at det ikke er enkelt å forene ønsket om å finne ordninger som ikke virker omstillingshemmende, med ønsket om å begrense bedrifters mulighet til å utnytte arbeidsledighetstrygden, samtidig som disse hensyn skal kombineres med at en ikke legger for store byrder på næringslivet i form av for vidtrekkende lovbestemmelser om lønnsplikt.

Under debatten i juni i fjor uttalte jeg at kun tida vil vise hvor godt loven vil fungere. Og lang tid gikk det ikke før de første reaksjonene meldte seg. Allerede den 20. juni begynte brev og telefonhenvendelser å fortelle om revurdering av permitteringer kontra oppsigelser på ulike arbeidsplasser og innenfor ulike bransjer. Det var ikke spesielt hyggelig start på sommerferien.

Informasjonen om uheldige virkninger av loven avtok ikke utover sommeren, og i takt med høsttemperaturen fikk i alle fall undertegnede kalde føtter. Den 19. oktober sendte SVs fraksjon i kommunal- og miljøvernkomiteen brev til kommunalministeren hvor vi bl.a. bad om at ny utsettelse av lovens gjennomføring ble vurdert, og om at tiltak som kunne bidra til at loven ville virke mer i tråd med intensjonene, også ble gjenstand for vurdering. Av slike tiltak kunne vi tenke oss forskrifter om at bl.a. tida som går med til fagrettede AMO-kurs, ikke medreknes i den 12-ukers trygdeperioden som loven gir adgang til. Et slikt tiltak ville styrke så vel den enkeltes som bedriftens kompetanse, redusere sjansen for oppsigelse og ikke minst være en motiverende faktor for å delta i opplæring og bidra til hensiktsmessige omstillingsprosesser.

Andre og mer fullstendige forslag til tiltak enn dette kommer nok på bordet når Dokument nr. 8:26 for 1990—91, om permitteringsloven, som ligger i kommunal- og miljøvernkomiteen, og Regjeringas forslag til revidert nasjonalbudsjett blir behandlet seinere i sesjonen, som andre har nevnt før meg.

Under høringene har vi fått bekreftet at bruken av korttidsengasjement, inn- og utleie av arbeidskraft i strid med sysselsettingsloven og bruk av kontraktører skjer i stadig større utstrekning. Lov og avtaleverk brytes ned, mange mister sin yrkesfaglige tilknytning, og bedrifter mister verdifulle medarbeidere. I den situasjon vi har i dag, med høg arbeidsledighet, fungerer altså ikke loven hensiktsmessig. SV ønsker derfor at lov om lønnsplikt under permittering, § 3 nr. 2, blir midlertidig opphevet.

Dette forslaget dekker også SVs ønske om å gjøre noe med forholdene for dem som er permittert etter 1. oktober 1990. Departementet har bekreftet at forslaget slik det er utformet, vil omfatte alle permitterte, de som er permittert så vel etter som før 1. oktober 1990.

Dersom det forslag som er fremmet av SV og Senterpartiet, ikke får flertall, anbefaler jeg SVs medlemmer å stemme for innstillinga.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har Ragnhild Queseth Haarstad på vegne av Senterpartiet og SV tatt opp følgende forslag:

«I lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering gjøres følgende endring:

§ 3 nr. 2 oppheves.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og SV ble med 56 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.06)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering.

I.

I lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering gjøres følgende endring:

§ 5, nytt fjerde ledd skal lyde:

Arbeidstaker som har vært sammenhengende permittert siden før 1. oktober 1990, har fra 1. juli 1991 krav på lønn og annet arbeidsvederlag fra arbeidsgiver for den overskytende permitteringstid. Bestemmelsene i § 3 nr. 2 annet ledd, § 3 nr. 3 og § 4 gjelder tilsvarende.

II.

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Presidenten har oppfattet det slik at de som var med på å stille det forslaget som nå er falt, subsidiært vil stemme for innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet er tatt opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lov om endringer i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Innst. O. nr. 24, jf. Dokument nr. 8:5)

Presidenten: Sak nr. 3 utgår, og settes opp til behandling i et senere møte i Odelstinget.

Sak nr. 4

Innstilling fra finanskomiteen om lov om endring av lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (Samvirkegruppen A/S) (Innst. O. nr. 33, jf. Ot.prp. nr. 16)

Mary Kvidal (ordfører for saken): I den foreliggende innstilling foreslår flertallet i komiteen en endring i finansinstitusjonslovens § 2—3 som gir Samvirkegruppen A/S mulighet til unntak fra lovens bestemmelse om at ingen kan eie mer enn 10 pst. av aksjekapitalen i en finansinstitusjon. Unntaket foreslås å gjelde bare for utenlandske interesseorganisasjoner innenfor fagbevegelse eller samvirkeorganisasjon, eller selskap som er datterselskap av slik organisasjon. Bakgrunnen for forslaget er at Samvirkegruppen A/S og de faglig-kooperative forsikringsselskapene Alka i Danmark og Folksam og Folksam International i Sverige har vedtatt å danne en skandinavisk allianse, og dette innebærer bl.a. at selskapene skal kjøpe aksjeposter hos hverandre.

Samvirke har med sin eierstruktur ikke

mulighet til å utnytte mulighetene for utenlandske eierandeler på 33⅓ pst. kombinert med begrensningen på 10 pst. pr. eier. Vi vil altså gi Samvirke de samme mulighetene for kapitaltilgang som andre selskaper har. Vi ønsker å gi Samvirkegruppen A/S adgang til også på eiersiden å kunne videreføre samarbeidet med og etablere en sterkere tilknytning til samvirkebevegelsen i de øvrige skandinaviske land. Vi regner med at dette vil styrke Samvirkegruppen, noe som kan innebære en styrking av konkurransen på det norske finansmarkedet.

Jeg vil understreke at denne lovendringen fra vår side ikke på noen måte er et signal om bevegelse i forhold til den holdning som framkom i Innst. O. nr. 44 for 1989—90. Tvert imot understreker flertallet i dagens sak betydningen av den gjeldende regel for eierbegrensninger. Det forhold at Regjeringen etter at en eventuell EØS-avtale er i havn, vil komme til Stortinget med eventuelle endringer av konsesjonslovgivningen, også for finansinstitusjoner, er et forhold som jeg regner med hele Stortinget er innforstått med, også SV og Senterpartiet. Jeg er derfor noe forundret over at disse to partiene ikke vil være med og legge forholdene til rette slik at Samvirke kan utnytte den samme samlede andel utenlandsk eierskap som konkurrentene har mulighet for.

Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Eilef A. Meland: Da denne saken om eierbegrensning i lov om finansieringsvirksomhet ble behandlet den 28. mai i fjor, var det et flertall i komiteen — alle unntatt Fremskrittspartiet — som gikk inn for at man ikke kunne gjennomføre endringer før forhandlingene om EØS var gjennomført.

Første spørsmål til Mary Kvidal er således: Hvorfor har Arbeiderpartiet snudd når det gjelder denne vurderingen?

Det andre spørsmålet gjelder det at man nå gir dispensasjonsadgang for en selskapstype, nemlig de kooperative selskaper. Frykter ikke Mary Kvidal at man nå gir en åpning som lett kan bli en brekkstang for at andre selskapstyper — og da tenker jeg på aksjeselskaper — med henvisning til denne dispensasjon kan søke om det samme og vise til prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering?

Mary Kvidal: Vi har ikke snudd i vår holdning i forhold til eierbegrensningsreglene — jeg understreket også i innlegget mitt at vi står fast på dem — men vi gir denne dispensasjon for å kunne gi Samvirke de samme muligheter som andre forsikringsselskap til å benytte seg av utenlandsk kapital innenfor en ramme på 33⅓ pst.

Da den rammen ble utvidet i fjor vår, var vi mot det. Når den likevel har blitt utvidet, syns vi det er riktig at alle får benytte seg av det. Det har med like konkurransevilkår for forsikringsselskap å gjøre. Vi har gjennom andre saker pekt på at det er viktig å styrke konkurransen på forsikringsmarkedet i Norge. Vi frykter ikke at dette skal føre til at det vil bli gitt dispens også til andre selskaper, fordi den utforming som paragrafen nå får, helt klart avgrenser muligheten for det. Vi har tillit til at passusen om Kongens mulighet til vurdering blir ivaretatt av Regjeringen, så vi har ingen frykt for å gå til denne lovendring.

Eilef A. Meland: Jeg har et oppfølgingsspørsmål til Mary Kvidal. Det gjelder hvor stor eierandel som nå er taket for både det svenske og det danske selskapets innflytelse i Samvirkegruppen A/S. Jeg tolker nemlig svaret på replikken slik at taket fortsatt gjelder, 33⅓ pst. innflytelse totalt sett. Er det korrekt tolkning av innlegget?

Mary Kvidal: Den lovendring vi behandler i dag, går kun på 10 pst. andel for hver enkelt eier og har ingen ting med den totale ramme for utenlandsk eierskap å gjøre.

Presidenten: Odelstinget går tilbake til ordinær talerliste.

Ingrid I. Willoch: Jeg tror det er like godt å innrømme det som det er med en gang og bare si helt åpent at det er med stor ulyst og liten begeistring jeg slutter meg til denne innstillingen. Det er en spesiallaget paragraf for ett selskap og én situasjon. Det er i praksis lex Samvirke A/S — punktum.

Til det knytter det seg selvsagt en del prinsipielle betenkeligheter som ikke bare går på at dette er et selskap som har sitt utspring i en bevegelse som har en nær tilknytning til iallfall den ene av de to regjeringene som har foreslått dette. Vi bør ha likhet for loven, og det forutsetter at alle behandles likt. Vi bør også ha en respekt for loven som gjør at det ikke opptas forhandlinger og deretter inngås avtaler som etter hvert vil kreve skreddersydde lovendringer for at avtalene kan bli gyldige. Derfor reagerer jeg en del på forhistorien til denne sak.

Jeg synes at dersom denne saken illustrerer en svakhet ved det som har vært regelen — og det er jeg i tvil om den gjør — burde vi heller tatt opp de generelle regler i hele sin

bredde. Det kan dessuten diskuteres om det er det aller gunstigste tidspunkt i den nåværende situasjon, mens EØS-forhandlingene foregår og hvor likebehandling står så sterkt i bildet, å kjøre igjennom en slik skreddersydd endring.

Grunnen til at jeg allikevel, til tross for disse innvendingene, vil slutte meg til forslaget — og dette er også en begrunnelse for at Høyre er en del av flertallet — er at forhistorien er at selskapet hadde fått forståelsen av at det eksisterte et politisk flertall for at dette kunne gjennomføres. Det har noe å gjøre med det å kunne stole på en regjerings ord og utsagn, selv om disse selvsagt er gitt med forbehold om flertallsavgjørelser i Stortinget. Jeg kan knytte et lite moralsk bånd til den tidligere så kjente saken om løftene om sykehusdrift og de 10 sengene til akkurat den holdningen til hva en regjering har forespeilet et firma. Jeg kan også illustrere vår holdning ved å sitere fra innstillingen, hvor det står:

> «Flertallet viser til at det er Regjeringen som har det løpende ansvar for strategiske vurderinger som knytter seg til pågående forhandlinger med andre land. Flertallet tar på denne bakgrunn Regjeringens» — og jeg kan vel kanskje tilføye regjeringenes — «vurderinger til etterretning.»

Ut fra en slik bakgrunn slutter jeg meg til innstillingen etter den gamle, gode regelen om at man protesterer for all verden, men går motvillig med på ferden.

Tor Mikkel Wara: Det er ikke alltid like lett når man følger innlegg og så ser på voteringen, å få en slags logisk sammenheng i det. Det siste innlegget skjønte jeg ikke så veldig mye av, men la nå det være.

Det vi står overfor her, er en meget spesiell situasjon når det gjelder å lage lover. Vi lager et unntak i en lov om eierbegrensninger for finansinstitusjoner som er spesiallaget for ett firma med spesielle eiere som noen liker. Man skal skrive inn i lovs form særregler for fagbevegelsen og samvirkeorganisasjoner, hvor man gir dem dispensasjon fra regelen som gjelder for alle andre mulige eiere. Her er det tydeligvis noen som liker disse eiere bedre enn andre.

Det har vært nevnt her at dette blir gjort for å sikre like konkurransevilkår. Det er jeg fullstendig uenig i at det gjør. Det har aldri vært og vil aldri bli like konkurransevilkår om man i generell lovs form lager særregler for en eller annen type organisasjon eller for fagbevegelsen. Hvis man ønsker at det skal være mulighet for å la samvirkebevegelsen få det de ønsker, kan man enten oppheve den loven som gjelder, eller hvis man synes det er for dramatisk, lage en generell fullmakt til å kunne gi dispensasjon, en generell fullmakt hvor man kan avvike når spesielle grunner tilsier det. Men nei, man legger seg her på et nokså nytt prinsipp, hvor man åpner for diskriminering i lovs form. Når det gjelder det forslaget som foreligger her, må jeg ærlig talt si at det ikke er så rent lite arrogant når man fra arbeiderbevegelsens side tør å gjøre unntak for sine helt klare kompiser som driver forretningsvirksomhet, og dermed slår fast at det kommer ikke på tale å gi andre unntak fra dette. Kun «våre kamerater» skal få lov å få unntak, og dette slår man fast i lovs form. Det er ikke så rent lite arrogant.

Vi i Fremskrittspartiet mener at dette er uakseptabelt. Det er et nytt diskriminerende prinsipp som vi ikke bør ha med i det norske lovverk. Vi har foreslått en generell opphevelse av loven. Det vil bety at samvirkebevegelsen får det de ønsker seg, men det vil også bety at alle andre også får det samme.

Vi kjenner den historiske sammenhengen mellom Arbeiderpartiet og samvirkebevegelsen og fagbevegelsen, så jeg ser hva Arbeiderpartiet driver med. Men jeg må si at jeg er virkelig forbauset over at Høyre er med på et såpass dramatisk prinsipp som det er lagt opp til her.

Jeg skal ikke forlenge debatten noe særlig mer, men bare ta opp Fremskrittspartiets forslag som er referert i innstillingen, og varsle at vi ved en eventuell subsidiær stemmegivning vil stemme imot det foreslåtte unntaket som innstillingen går ut på.

Presidenten: Tor Mikkel Wara har tatt opp det forslaget som han refererte til.

Eilef A. Meland: Denne innstillingen kan fortone seg som en mindre sak vedrørende ett selskaps adgang til eierskap på nordisk basis. Det kan anføres mange og gode grunner for å støtte en slik allianse fordi den styrker konkurransen på det norske forsikringsmarkedet, noe som er særskilt påtrengende etter UNI-Storebrand-fusjonen. SV har alltid gitt politisk støtte til styrking og utvikling av samvirkebevegelsen. Vi støtter en slik allianse, men det er fullt mulig å realisere denne nordiske allianse mellom samvirkeforetakene uten å sprenge dagens regler for eierbegrensning. Det er også forskjell på et selskap som er organisert som aksjeselskap, og et kooperativt selskap som er demokratisk styrt — motsatt et selskap som er styrt av eierne.

Imidlertid reiser denne saken viktige prinsipielle spørsmål. For å belyse dette er det nødvendig å ta et tilbakeblikk.

I mai i fjor behandlet Odelstinget eierbe-

grensningsregelen i lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner. Etter en grundig vurdering av spørsmålet om å innføre dispensasjonsadgang i forhold til disse bestemmelsene både for innenlandske og utenlandske eiere uttalte flertallet i komiteen følgende:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil peke på at disse spørsmål må ses i sammenheng med forhandlinger med andre land hvor bl.a. spørsmål om gjensidighet berøres.

Flertallet forutsetter at departementet kommer tilbake til Stortinget med spørsmålet om dispensasjonsadgang så snart disse forhandlingene er avklart.»

På dette tidspunkt var det altså bred enighet om at en endring av lovverket måtte vurderes i sammenheng med de pågående EØS-forhandlingene. Eierbegrensningsregelen ble vurdert som en viktig skanse både overfor utenlandsk dominans og overfor enkelte eiergruppers makt innenfor norske selskaper.

Til tross for disse klare signalene fra Stortingets flertall fremmet regjeringen Syse forslag om dispensasjonsadgang i Ot.prp. nr. 5 i fjor høst. Dette framlegg ble mottatt med overraskelse også i partiet Høyre, som umiddelbart fikk standpunktproblemer — noe innlegget til representanten Willoch nå var en tydelig illustrasjon av. Jeg har ikke oversikt over hvor mange ganger partiet Høyre har snudd i denne saken i løpet av det siste år. For partiet Høyre har alltid eierbegrensningsregelen blitt brukt som argument i debatten om utenlandsk dominans på eiersiden i banker og forsikringsselskaper når konsesjonsregelverket eventuelt avvikles. Dessuten har partiet vært imot at ulike selskapsformer skal behandles særskilt, dvs. en forskjellsbehandling i lovverket. Vi har reist spørsmål om dette er et politisk taktisk skritt fra Høyres side for å brekke løs en fundamental bestemmelse og la det bli fulgt opp med krav om tilsvarende adgang for aksjeselskaper ut fra prinsippet om likebehandling.

I komiteinnstillingen refereres Finansdepartementets svar på et spørsmål oversendt fra Høyres gruppe. Det gjelder den framtidige vurdering av eierbegrensningsregelen på et mer generelt grunnlag. Her forespeiler departementet at såkalte diskriminerende bestemmelser må oppheves i en EØS-avtale. Problemet er at regelverket da må utformes med utgangspunkt i en dispensasjonsadgang som allerede er lagt inn i lovverket, og som det kan henvises til. Det er her SVs frykt ligger, og det er derfor Senterpartiet og SV har gått sammen om en merknad hvor de går imot lovendring både i § 2—2 og § 2—3.

Det som Odelstinget i dag gjør, er således å uthule et regelverk som er meget viktig i EØS-sammenheng, før disse forhandlingene er avsluttet. Derfor sier Senterpartiet og SV at dette er en EF-tilpasning ved å foregripe regelendringer som vil danne presedens i den kommende tid.

Lars Gunnar Lie: Eg ser det slik at det er to innfallsvinklar til ei sak av denne typen. Den eine vinklinga er å sjå på den som ei sak om dispensasjon frå det lov- og regelverket som gjeld. Den andre vinklinga er å gjere den til ei prinsippsak.

Eg vel å sjå dette som ei nøktern dispensasjonssak som to regjeringar har vurdert, og der dei har kome til same konklusjon. Fleirtalet i komiteen seier i ein merknad at det er Regjeringa som har det løpande ansvaret for dei strategiske vurderingane som knyter seg til pågåande forhandlingar med andre land. Eg tillegg dette stor vekt.

Eg ser det dessutan som viktig at ein må kunne planleggje i tillit til dei signal og tilrådingar som vert gjevne av dei ulike regjeringane. I denne saka var det først regjeringa Syse som gjorde framlegg om ei lovendring, og no har regjeringa Harlem Brundtland gjort framlegg om det same. Det i seg sjølv er eit argument for at vi bør følgje tilrådinga til lovendring.

I tillegg til dette har eg for min eigen del lagt til grunn ein del andre synspunkt også. For det første er det her snakk om eit skandinavisk samarbeid, og eg ser positivt på at ein greier å få til samarbeid dei skandinaviske landa imellom, også på finanssida.

For det andre er dette eit faglig kooperativt foretak som ikkje gjev utbytte og derfor kan ha vanskar med å hente inn ny kapital. For det tredje har det innafor forsikringsbransjen skjedd store endringar den seinare tida i og med UNI-Storebrand-fusjonen. Ein kan like det eller ikkje, men det er ein realitet. Når ein har fått ei så dominerande eining innafor den type finansverksemd, finn eg det rett at ein ikkje legg hindringar i vegen for andre grupperingar som kan yte litt — eg understrekar litt — konkurranse til den store einings vi har fått.

Dersom ein ser denne saka frå ein prinsipiell synsstad — og det var det ein del i Kristelig Folkeparti si stortingsgruppe som gjorde — skulle ein ha venta med å ta stilling til dette inntil forhandlingane om ei EØS-avtale var avklara.

Eg vil frå Kristelig Folkeparti si side understreke det viktige i å ha reglar om eigaravgrensing for finansinstitusjonane. Eg ser ikkje denne lovendringa som det no vert gjort framlegg om, som noka hindring for at ein skal

kunne ha klare eigaravgrensingar når det gjeld finansinstitusjonar også i framtida.

Avgjerande for vårt standpunkt har også vore at det ikkje vert gjort endringar i den avgrensinga som gjeld kor mykje utanlandske eigarar til saman kan eige av aksjekapitalen i eit norsk finansføretak.

Eg tilrår innstillinga.

Gudmund Restad: Vi er alt langt på overtid i formiddagsmøtet. For å spare tid skal jeg derfor innledningsvis nøye meg med å slutte meg til representanten Melands positive innstilling til Samvirke-modellen — behovet for økt konkurranse på forsikringssektoren og hans påpeking av Samvirkegruppen A/S's mulighet for å styrke seg ved utenlandsk medeierskap uten at dagens finansinstitusjonslov endres.

Senterpartiet går altså imot å uthule begrensningsregelen i første ledd i §§ 2—2 og 2—3 i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner. Vi mener at regelen om at utlending alene ikke skal kunne eie mer enn 10 pst. av aksjene i en norsk finansinstitusjon, er meget viktig. Det var nettopp denne sikkerhetsventilen som gjorde at Senterpartiet våren 1990 fant å kunne støtte forslaget om å heve grensen for det totale utenlandske eierskap i norske finansinstitusjoner til 33⅓ pst.

Vi er for øvrig ikke alene om å mene at 10 pst.-regelen er viktig. Det har både nåværende og forrige finansminister også gitt uttrykk for bl.a. i brev til medlemmer av finanskomiteen. Jeg viser til finansminister Johnsens svarbrev av 4. mars 1991 på spørsmål fra Per-Kristian Foss og finansminister Skauges brev av 13. mars 1990 til Svein Alsaker.

Det er bemerkelsesverdig at både Skauge og Johnsen som finansministre, til tross for sitt syn på viktigheten av begrensningsregelen, likevel har tatt initiativ til hver sin proposisjon hvor det foreslås å fravike 10 pst.-regelen. Riktignok er det ikke foreslått noen generell unntaksregel, idet den kun skal gjelde for utenlandske eierandeler i Samvirkegruppen A/S og bare for interesseorganisasjon som er en del av fagbevegelsen, samvirkeorganisasjon eller selskap som er datterselskap av slike organisasjoner.

Det er imidlertid god grunn til å frykte at den første åpningen for å fravike begrensningsregelen som flertallet nå går inn for, senere kan komme til å bli brukt som et argument for et mer generelt unntak fra begrensningsregelen, eller i verste fall en opphevelse av hele begrensningen, slik Fremskrittspartiet går inn for. Senterpartiet ønsker ikke å bidra til en slik mulighet og vil derfor, som nevnt, stemme imot den foreslåtte unntaksregelen i et nytt siste ledd i § 2—3.

Den praktiske virkning av det som nå synes å ville bli vedtatt, er at 10 pst.-regelen fjernes for de aktuelle selskapene. Dermed blir den eneste begrensningen for de nevnte utlendingers eierskap i Samvirkegruppen A/S det som framgår av § 2—3 annet ledd, nemlig en øvre grense på 33⅓ pst. av aksjekapitalen.

Med tanke på at det kan bli retningsgivende for senere framstøt for en tilsvarende generell regel for utenlandsk eierskap i norske finansinstitusjoner, burde dette bekymre flere enn oss i Senterpartiet — og jeg forstår også i SV.

Arbeiderpartiets holdning, eller mangel på holdning, i denne saken er påfallende. Da vi våren 1990 behandlet Ot.prp. nr. 42 og Innst. O. nr. 44 for 1989—90 om endringer i finansinstitusjonsloven, gikk Arbeiderpartiet inn for å begrense utlendingers samlede eierskap i norske finansinstitusjoner til 25 pst. Nå åpnes det mulighet for at enkelteier kan eie helt opp til 33⅓ pst. Det som var en uforsvarlig høy grense for samlet utenlandsk eierskap for under ett år siden, kan partiet nå akseptere å overskride for den enkelte utenlandske aksjeeier i en norsk finansinstitusjon.

Nå er jeg selvsagt klar over at dette kun skal gjelde i helt spesielle tilfeller. Men er Arbeiderpartiet innstilt på å stå imot ethvert senere forsøk på å gjøre den unntaksregelen som nå innføres, generell? Formuleringen i flertallsmerknaden i innstillingen tyder ikke på det. Der står det nemlig at flertallet — hvor altså Arbeiderpartiet er med — vil peke på at det kan bli behov for gjennomgang av eierbegrensningsreglene. Dette knyttes riktignok i merknaden opp mot en EØS-avtale, idet flertallet regner med at Regjeringen vil komme tilbake til nevnte spørsmål så snart en slik avtale er avklart.

Denne formuleringen kan tolkes slik at Arbeiderpartiet i den forbindelse vil kunne tenke seg en generell heving av grensen for enkelt utlendings eierskap i norsk finansinstitusjon, eller kanskje også en fjerning av hele bestemmelsen. Jeg håper at dette er en for pessimistisk tolkning av flertallsmerknaden, og vil sette pris på om saksordføreren eller andre fra Arbeiderpartiet kunne presisere hvordan den nevnte flertallsmerknaden er å forstå.

Jeg merket meg at saksordfører Mary Kvidal i sitt innlegg hevdet at Arbeiderpartiet ikke har endret syn på begrensningsregelens betydning. Men for sikkerhets skyld vil jeg spørre om vi kan stole på at Arbeiderpartiet vil stå fast på at man også etter en eventuell EØS-avtale skal ha 10 pst.-regelen for alle andre tilfeller enn det det nå gjøres unntak for.

Mary Kvidal: Da eierbegrensningsreglene ble behandlet i Stortinget i fjor vår, gikk Arbeiderpartiet imot en heving til 33⅓ pst. Men når den hevingen er blitt vedtatt, synes vi det er riktig at den skal gjelde alle selskaper, og at alle skal ha mulighet til å få tilført utenlandsk kapital opp til den grensen.

Når det gjelder hva som vil komme fra Regjeringen etter en EØS-avtale, tror jeg ikke vi skal forskuttere den debatten nå. Denne saken har etter vårt syn svært lite eller ingenting å gjøre med det som skal komme til Stortinget til høsten, når en EØS-avtale forhåpentligvis er i havn og kan behandles i denne sal.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har Tor Mikkel Wara, på vegne av Fremskrittspartiet, tatt opp det forslag som er tatt inn i innstillingen på side 3. Forslaget lyder:

«I lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjøres følgende endringer: § 2—2 oppheves. § 2—3 første ledd oppheves.»

Presidenten vil først la votere over forslaget fra Fremskrittspartiet.

Voteringstavlene viste at 14 stemte for forslaget og 60 stemte mot.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.08)

Kjellbjørg Lunde (fra salen): President! Eg stemte feil — eg skulle ha stemt mot.

Presidenten: Forslaget fra Fremskrittspartiet er da med 61 mot 13 stemmer ikke bifalt.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner.

I.

I lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjøres følgende endring:

§ 2—3 nytt siste ledd skal lyde:

Begrensningene i § 2—2 første ledd første punktum og i denne paragrafs første ledd gjelder ikke eierandeler i Samvirkegruppen A/S som innehas av utenlandsk interesseorganisasjon som er en del av fagbevegelse, samvirkeorganisasjon eller selskap som er datterselskap av slik organisasjon. Kongen avgjør i tvilstilfelle om en organisasjon eller et selskap omfattes av dette ledd.

II.

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: SV og Senterpartiet har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 49 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.09)

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 5, Referat, utgår.

I henhold til forretningsordenens § 28 vil presidenten nå la representanten John G. Bernander sette fram et privat lovforslag.

John G. Bernander: Med presidentens velvilje tillater jeg meg å fremsette et forslag fra Thea Knutzen og meg selv om lov om endring i lov om sosial omsorg av 5. juni 1964 nr. 2. Det gjelder hjemmel til å stille vilkår om arbeidsytelse.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Møtet hevet kl. 16.

Trykt 21/3 1991

Møte torsdag den 21. mars kl. 13.55

President: Tom Thoresen

Dagsorden (nr. 17):

1. Innstilling frå justiskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Lisbeth Holand, Jan Erik Fåne, Grete Knudsen, Trond Jensrud og Kristin Halvorsen om lov om registrert partnerskap (Innst. O. nr. 26, jf. Dokument nr. 8:50 for 1989—90)
2. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lov om endringer i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Innst. O. nr. 24, jf. Dokument nr. 8:5)
3. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Det vil i dagens møte i Odelstinget være behov for en settepresident, og presidenten vil be om forslag.

Kjellbjørg Lunde: Eg vil tillate meg å foreslå Rolf Ketil Bjørn.

Presidenten: Kjellbjørg Lunde har foreslått Rolf Ketil Bjørn som settepresident. — Rolf Ketil Bjørn anses enstemmig valgt.

Sak nr. 1

Innstilling frå justiskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Lisbeth Holand, Jan Erik Fåne, Grete Knudsen, Trond Jensrud og Kristin Halvorsen om lov om registrert partnerskap (Innst. O. nr. 26, jf. Dokument nr. 8:50 for 1989—90)

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 2 timer, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 35 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 20 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis adgang til replikkordskifte på inntil 10 minutter etter innlegg fra hovedtalerne for hvert parti og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen. Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. — Dette anses enstemmig bifalt.

Olav Akselsen (ordførar for saka): Den gruppa som me behandlar i dag, er inga pressgruppe i samfunnet vårt. I dag snakkar me ikkje om eldre, som med media i ryggen får politikarane til å springa om kapp i håp om å vinna opinionen. I dag snakkar me ikkje om små barn med store, uskuldige auge, som får politikarane til å overby kvarandre. Nei, den saka me behandlar i dag, er nok inga sak for populistar. Her er det ingenting å vinna på å stå fram. Her er det ingen som spring i kapp for å lova mest mogleg. Dette er inga sak å vinna opinionen på — snarare tvert om. Faktisk kan det vera ei belastning å kjempa for denne saka, og mange vegrar seg for å stå fram med si eigentlege meining i frykt for at det kan få følgjer for dei. Men saka blir ikkje mindre viktig av den grunn, og det er kanskje i slike saker ein har behov for og verkeleg treng politikarane.

Den gruppa som me behandlar her i dag, er faktisk ei stor gruppe i samfunnet vårt. No ligg det ikkje føre noko eksakt tal, men ein reknar med at ein i Norge har om lag 200 000 homofile. Av desse er det under 2 000 som er organiserte. Av dei igjen er det kanskje berre 200 som tør stå fram på møte og andre tilstelningar, og kanskje ikkje fleire enn 20 tør stå fram i massemedia som homofile.

Sjølv om desse tala berre er omtrentlege, viser dei at homofile er komne kort i sin kamp for respekt, likestilling og samfunnsmessig aksept. For kor er alle desse folka? Jau, dei er rundt oss i samfunnet, rundt oss i kvardagen, men dei er anonyme, og dei tør ikkje stå fram.

Dei homofile sin kamp har vore lang og hard. Eg synest det kan vera på sin plass å minna om at homofili faktisk var kriminalisert i Norge heilt fram til 1972. Homofili var ein sjukdomsdiagnose heilt til 1977 og dimisjonsgrunn i Forsvaret til 1979. I 1981 blei dei homofile tekne med i den såkalla antidiskrimineringslova.

Trass i desse lovendringane er dei homofile utsette for undertrykking, diskriminering og forskjellsbehandling her i landet. Enno er det slik at mytar og fordommar gjer at dei fleste homofile lever i anonymitet. Den daglege frykta for forskjellsbehandling, fordømming og i enkelte tilfelle vald er dessverre reell.

Eg veit at mange synest at det er bra at det er slik. Men for meg er det viktig å bekjempa dei fordommane me har i samfunnet vårt. Dei homofile er utsette for kanskje den verste av alle typar diskriminering, nemleg usynleggjering. Med eit betre lovverk ville samfunnet på alle plan måtta ta stilling til homofile og lesbiske par. På den måten vil fleire bli konfronterte med realiteten.

Etter innføringa av ei eiga partnarskapslov for homofile har toleransen overfor denne gruppa auka ein god del i Danmark. Så lenge dei homofile må skjula legninga si, vil homofili vera ei framand side av kvardagen vår. Fordommane og mytane blir styrkte, og mangelen på forståing for dei homofile sin situasjon vil bli opprettholden.

Ei betre lovgjeving vil som sagt kunna endra på dette. I tillegg til dei momenta eg har nemnt her, kjem alle dei juridiske vanskane homofile par opplever. Eg tenkjer då på forhold som gjeld arveavgift, forsikring, husbankreglar osb. Eg skal ikkje seia så mykje om desse problema, fordi talarar frå Arbeidarpartiet vil gjere det seinare, men eg vil slå fast at det er eit stort behov for ei betre lovgjeving på dette feltet.

Eg veit at det er ein del som reagerer på at me i Arbeidarpartiet ikkje går inn for å vedta denne lova på strak arm. Til det vil eg berre seia at dette er ei svært så stor og omfattande sak, og me føler behov for å senda ho via Regjeringa. Dette er ein heilt vanleg framgangsmåte her i Stortinget, og det ville faktisk ha vore svært uvanleg om Stortinget vedtok denne så omfattande saka utan behandling i departementet. Det har vorte nytta som eit argument at denne saka har ein parallell i Danmark, og at det har fungert der, og at ein derfor berre kunne overføra lova til Noreg.

Det er rett at dei har ei slik lov i Danmark, og at ho fungerer bra. Men eg synest likevel det er på sin plass å minna om at den lova faktisk blei behandla tre gonger i det danske Folketinget før ho blei vedteken. Dersom det blir fleirtal for oversending til Regjeringa her i dag, vil eg seia at me òg har teke det første steget i marsjen mot ei betre lovregulering for dei homofile.

Eg har ikkje så langt sagt noko om dei andre partia si innstilling til denne saka. Men eg synest det er rett å seia at eg for min del har respekt for dei som av religiøse overbevisningsgrunnar er imot ei betre lovregulering for dei homofile. Men eg vil òg få seia at det er ikkje staten eller lova si oppgåve å stilla seg til vaktar over folk sin private moral. Dei spørsmåla som har med synd å gjera, kan kanskje vera kyrkja si sak, men ikkje den lovgjevande myndigheit sitt domene.

Det er likevel ei gruppe eg ikkje har respekt for. Det er dei som seier dei er for ei slik lovregulering, dei som synest at dei homofile må få betre levevilkår i samfunnet vårt, men som ikkje har bein nok i nasen til å stå på for desse meiningane, eller som av partitaktiske eller personlege grunnar vel ikkje å stø det forslaget som dei i dag har høve til å stø. Eg synest òg det er rett å minna om at det er ikkje det ein eventuelt seier eller føler inst inne som er avgjerande, men faktisk stemmegjevinga.

Til slutt vil eg berre seia at eg ønskjer at me skal få eit samfunn der dei homofile skal sleppa å leva isolerte, nærmast som spedalske — utelukka frå det gode og såkalla normale samfunnet. Eg ønskjer eit samfunn der dei titusenarane som i dag slit med å akseptera seg sjølve, skal få lov til å vera som dei er, eit samfunn der dei som ikkje har gjort andre brotsverk enn å føla og tenkja annleis enn fleirtalet, skal få lov til å leva i openheit og utan frykt. Eg ønskjer eit samfunn der dei homofile ut frå sine føresetnadar kan innretta sitt liv slik som dei heterofile ut frå sine føresetnadar kan innretta sitt liv.

Eg vil avslutningsvis berre fremje Arbeidarpartiet sitt forslag slik det er referert i komiteen si innstilling.

Presidenten: Hr. Akselsen har tatt opp det forslag han selv refererte til.

Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Svein Alsaker: Jeg er enig med hr. Akselsen når han sier at det ikke er statens sak å diktere menneskenes privatliv. Men ut fra denne erkjennelsen kan vi ikke etter min mening trekke den motsatte konklusjon, nemlig erklære samfunnet likegyldig og nøytralt i forhold til det mest grunnleggende av alle samfunnsstiftede avtaler; inngåelse av ekteskap.

Det lovforslag vi behandler i dag, gjelder derfor uhyre viktige verdispørsmål, om ekteskapet skal være den prioriterte samlivsform i vårt lovverk. Og blir det lovforslaget som nå er fremmet eller et lignende lovforslag i fremtiden vedtatt, vil registrert partnerskap mellom homofile ha samme rettskraft som ekteskap. Og da vil ekteskapet ikke lenger i lovverket være den prioriterte eller den «rette» samlivsform.

Jeg har da registrert at Arbeiderpartiet — og det understreket også Akselsen — vil be departementet vurdere nærmere lovforslaget juridisk. I denne forbindelse, vil jeg vise til at Arbeiderpartiet på sitt landsmøte har vedtatt at det innføres adgang til lovregulert samliv på linje med ekteskap for homofile. Siden Arbeiderpartiet nå ikke vil slutte seg til det foreliggende lovforslag, vil jeg spørre Akselsen om det fortsatt er en forutsetning for Arbeiderpartiet at et lovregulert samliv for homofile skal være på linje med ekteskap. Hvis ikke, hvilke unntak vil hr. Akselsen nevne i den forbindelse?

Olav Akselsen: Eg vil først få seia at det er ting som tyder på at Kristeleg Folkeparti har

lita tru på ekteskapet, sidan dei er redde for at den pakta ikkje lenger skal ha nokon verdi fordi om andre skulle få dei same juridiske rettane som heterofile par har. Det er feil når Alsaker seier at me stiller oss likegyldige og nøytrale. Men me ønskjer at dei homofile skal få eit alternativ slik som heterofile par har. Som bakgrunn for Alsaker sitt spørsmål vil eg difor seia at det ligg ei sterk undervurdering av ekteskapet.

Alsaker stilte meg spørsmål om kva me ønskjer at ei slik lov skal innehalda. Når eg i mitt innlegg ikkje gjekk inn på det, er det fordi at når me sender saka over til Regjeringa, er det for å få saka vurdert.

Kristin Halvorsen: Representanten Akselsen har holdt et innlegg som ikke er i samsvar med det som er Arbeiderpartiets holdning i innstillingen i denne saken. Akselsen holdt et innlegg som legger opp til en heroisk kamp for homofiles rettigheter, til at dette ikke er en sak for populister, og her må man på en måte ta standpunkt i strid med det mange meninger i folkedypet gir uttrykk for.

Jeg må si vi er ganske skuffet over Arbeiderpartiet. Vedtaket fra Arbeiderpartiets landsmøte er klart. Jeg kan lese i hvert fall en setning:

> «Arbeiderpartiet går inn for at det innføres adgang til lovregulert samliv på linje med ekteskap for homofile og lesbiske.»

Venstresida har også en tradisjon i denne saken. Arbeiderpartiet var drahjelp da antidiskrimineringsloven kom, da forbudet mot mannlig homofili ble opphevet. Men i denne saken har man fomla, vært redde, ikke tort å gå i bresjen. For Arbeiderpartiet gir jo ikke, som Alsaker var inne på, klare signaler i denne innstillingen om at en partnerskapslov må knyttes til det som går på ekteskapslovgivningen. Tvert imot kommer Arbeiderpartiet i sine merknader med en masse motforestillinger mot at det skal gjøres nettopp sånn. Det dreier seg om 300 forskjellige lover, står det i Arbeiderpartiets merknad. Ja, det gjør det, og de har vært ganske nøye utprøvd gjennom den ekteskapsinstitusjonen som faktisk har vært gjennomført, og som har vart lenge.

Vårt ankepunkt er: Hvis Arbeiderpartiet hadde tatt og tort å ta en mer offensiv holdning i denne saken, kunne saken vært avgjort her i Stortinget i dag. Det hadde lagt et annet press på de andre partiene og på Høyre. Jeg synes at Akselsen skal forklare hvordan han følger opp Arbeiderpartiets landsmøtevedtak.

Olav Akselsen: Kristin Halvorsen seier at eg framstilte det som at me ville kjempa ein heroisk kamp for dei homofile. Det er ikkje mine ord. Men historia viser i alle fall at Arbeidarpartiet har ingenting å skjemmast over i denne saka. Kvar gong det har vore fremja forslag for å betra dei homofile sine kår i samfunnet, er det Arbeidarpartiet som har stått bak. Vårt vedtak på førre landsmøtet er ei vidareføring av den kampen. Eg må vedgå at eg hadde problem med å kjenna meg igjen i Kristin Halvorsen si skildring av våre komitemerknader.

Det er klart at me kunne ha valt same linja som SV har gjort, at ein skulle halda stien sin rein og om nødvendig gå ned med flagget til topps. For oss i Arbeidarpartiet er det viktigaste å få gjennomslag, faktisk å få noko vedtatt. Det er veldig lite tilfredsstillande for oss å stå på for ei sak om ho så blir nedstemt og med det utsett i fleire år.

Eg sa i mitt hovudinnlegg at denne saka har ein parallell i Danmark. Saker som dette må gjennom ein prosess. I Danmark blei saka behandla tre gonger i Folketinget før ho blei vedtatt. Eg kan ikkje sjå at det er nokon grunn til å vera redd for den vidare utviklinga i denne saka, sjølv om me tar oss tid til å behandla ho grundig. Eg vil seia at det ville ha vore veldig uheldig dersom me i dag, på bakgrunn av at me ikkje hadde tatt oss tid til å undersøkja saka godt nok, hadde fått ein diskusjon om juridiske tvilsspørsmål osv, fordi ein del motstandarar ville hengt seg opp i detaljar. Difor ønskjer me ei politisk behandling, og som bakgrunn for den politiske behandlinga vil me ha det juridiske under kontroll.

Arild Hiim: Jeg merket meg at saksordføreren viet mye av sin innledning til å forsøke å beskrive andres oppfatninger. Han viste stor respekt for de homofiles behov i samfunnet, men respekten for dem som kunne mene at målet kunne nås på annet vis, var vel ikke til stede i utpreget grad.

Jeg må få lov til å spørre representanten Akselsen om det er slik at denne loven og en slik ekteskapslignende ordning er ment å skulle bidra til å skape den åpenhet som Akselsen etterlyste, og om han anser det å skape en ekteskapslignende ordning for å være et helt nødvendig virkemiddel for å få til det, eller om han også kunne tenke seg at det kunne skje på annet vis.

Dernest har jeg også lyst til å spørre om Akselsen mener at en slik debatt og et slikt forslag på en helt annen måte enn det som har vært tilfellet til nå, skulle være egnet til å dra frem i lyset — som Akselsen beskrev det — dem som nå føler frykt for å stå frem. I så fall vil jeg gjerne at Akselsen beskriver hva som i dag skulle hindre noen i å stå frem, og også hva som i så henseende skulle gjøre en ekteskapslignende ordning mer egnet.

Olav Akselsen: Eg nemnde ikkje Høgre med eit ord i hovudinnlegget mitt, men det er tydeleg at eg har trødd på ei øm tå, og at ein frå Høgre si side viser dårleg samvet her, sidan ein tar desse signala slik til seg.

Arild Hiim spurde om eg trur at ei slik lov som vi i dag diskuterer, vil gjera sitt til å skapa større openheit om dei homofile sine forhold, og han spurde vidare kva det er som i dag gjer at folk ikkje står fram. Til det siste er det sikkert mykje som kunne vore sagt om årsaker og bakgrunn. Men realiteten er iallfall at dei homofile lever eit anonymt liv, at dei ikkje tør stå fram, og at det er ei belastning å vera homofil. Når eg meiner at ei slik lovgjeving kunne gjera situasjonen betre for dei homofile, er det fordi erfaringane frå Danmark viser at nettopp så har skjedd, fordi dei homofile då er blitt ein del av kvardagslivet, folk blir konfronterte med dei homofile og finn ut at dette ikkje er så mystisk som dei kanskje trur. Det verste som kan skje, er at me prøver å dølja at me gjennom lovgjevinga vår prøver å halda dei homofile anonyme. Derfor er det viktig at me får ei lovgjeving som gjer at fleire tør stå fram. Gjennom ei slik lovgjeving vil ein òg hindra mange av dei fordommane som ein i dag ser ute i samfunnet vårt.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Wenche Frogn Sellæg: Dokument nr. 8:50, som i dag behandles, er fremsatt av fem representanter fra tre partier hvorav bare forslagsstillerne fra Sosialistisk Venstreparti har en samstemt stortingsgruppe i ryggen.

Dette er et forslag om å lovregulere én enkelt gruppes samliv på én bestemt måte. Og det er denne løsning Høyre ikke kan gi sin støtte. Dette medfører at vi heller ikke ser hensikten med å sende dette forslaget over til Regjeringen.

Det er bare Sosialistisk Venstreparti som i komiteinnstillingen gir sin tilslutning til at ekteskapet som institusjon skal stå som modell for det regelverk man eventuelt ønsker å opprette for homofile og lesbiske parforhold. Riktignok uttaler Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen at de støtter intensjonene i lovforslaget, men de går ikke lenger i sin konkretisering enn å ønske en regulering som sikrer homofile og lesbiske par juridisk og økonomisk — noe jeg skulle tro det er flertall for i denne sal.

På bakgrunn av Arbeiderpartiets landsmøtevedtak, som allerede er blitt sitert to ganger her i dag, finner også jeg det påfallende at Arbeiderpartiet nøyer seg med i innstillingen å omtale ulikheter i rettsregler mellom ektefeller og homofile par, uten å antyde hvor langt de er villig til å strekke seg når det gjelder parallellitet.

Jeg kan ikke forstå dette på annen måte enn at Arbeiderpartiet ikke ønsker å trekke sitt landsmøtevedtak så langt at det omfatter rettsregler for homofile samboere knyttet til ekteskapsloven. Det er denne tilknytning og den klare parallellitet mellom et ekteskap og et homofilt samboerforhold som også er Høyres ankepunkt mot forslaget og vår begrunnelse for å gå imot oversendelse til nærmere vurdering fra Regjeringens side.

Men enten man går inn for avvisning, oversendelse eller tilslutning, gir alle partier i komiteinnstillingen med unntak av Kristelig Folkeparti uttrykk for at de er kjent med at Regjeringen arbeider med disse spørsmål, og forventer at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med et forslag som også omfatter rettsregler for samlivsforhold mellom personer av samme kjønn, herunder homofile parforhold.

Høyre har ikke tatt stilling til hvilken form slike rettsregler bør få, utover å avvise tilknytningen til ekteskapsloven. Det er i utgangspunktet ulike oppfatninger hos oss om hvorvidt det er tilstrekkelig å foreta endringer i ulike lover i det eksisterende lovverk, om en felles lov for ulike typer av samboerforhold utenom ekteskapet er veien å gå, eller om man kan støtte en egen særlov for homofile og lesbiske parforhold med den samfunnsmessige aksept av disse partnerskap som en egen lov oppfattes å være. Det er ekteskapet vi ønsker å sette i en særstilling, og uavhengig av hvilken løsning Regjeringen kommer tilbake med, vil en sidestilling av homofilt samliv med ekteskap bli avvist av Høyre. Vi regner med at Regjeringen når den kommer tilbake med et eget forslag, foretar en vurdering av andre muligheter for å løse de økonomiske og juridiske spørsmål ved ulike former for bofellesskap, slik at den svake parts interesser best mulig sikres.

Det er opplyst at minst 70 000 mennesker i Norge lever i samboerforhold uten noen av de juridiske og økonomiske forpliktelser som kjennetegner et ekteskap. Mange av disse vil ikke og mange kan ikke gifte seg. Bare de færreste sikrer seg gjennom testamenter, forsikringsordninger og juridisk bindende avtaler om hva som skal skje ved et samlivsbrudd. Det har skjedd en del begrensede lovendringer på dette felt de senere år, men de er ikke tilstrekkelige til å sikre et rettsvern for dem som uten å gifte seg velger å bo og leve sammen. Det er i hele samfunnets interesse å få slike bofellesskap inn i de ordnede forhold som en lovregulering kan gi.

Etter at disse spørsmål hadde vært til vurdering i en årrekke, var det en Høyre-ledet regjering som i 1985 tok initiativ til å oppnevne Husstandsfellesskapsutvalget, med mandat å vurdere nærmere enkeltspørsmål vedrørende rettssikkerhet og sosial trygghet for husstandsfellesskap for voksne. Det er imidlertid viktig å være klar over at Husstandsfellesskapsutvalget selv straks avgrenset begrepet «husstand» til de rent materielle forhold dette omfatter, og fant det lite rimelig at samfunnet skulle ta mål av seg til å utarbeide spesifikke sett av rettsregler for ulike typer husstandsfellesskap. Utvalget uttalte også at det kan synes vanskelig å finne noen begrunnelse for at husstandsfellesskap bør ha andre rettslige virkninger dersom partenes motivering er overveiende følelsesmessig/seksuelt betinget, enn de bør ha dersom motiveringen er av annen art.

Utvalget valgte derfor å legge den forutsetning til grunn at det viktigste var å lokalisere de behov som er felles og gjennomgående, og som derved kan antas å la seg dekke gjennom regelverk som gjøres gjeldende for alle husstandsfellesskap.

Utvalgets innstilling gir derfor ikke noe godt grunnlag å bygge videre på for dem som ønsker å se på homofile og lesbiske parforhold særskilt, enten det skal munne ut i en egen lov eller ikke. Når Høyre henviser til husstandsfellesskapsinnstillingen, er det med bakgrunn i den flertallsuttalelse som seks av utvalgets ti medlemmer gav nettopp på bakgrunn av at det ikke ble foretatt noen utredning med henblikk på denne gruppe, og som munnet ut i en oppfordring til Regjeringen om å treffe tiltak for å få dette vurdert og eventuelt fremlagt som forslag. En slik vurdering er foreløpig ikke foretatt, og Høyre finner det derfor ikke riktig nå å be Regjeringen komme tilbake til rettsregler som en oppfølging av Husstandsfellesskapsutvalgets innstilling, slik Senterpartiet tar til orde for, og vi vil derfor ikke støtte Senterpartiets forslag om dette.

Vi ønsker i en slik vurdering å få både en gjennomgang av behovet for å behandle homofile parforhold særskilt og en vurdering av hvorvidt en særbehandling av en gruppe i lovverket vil diskriminere andre samboere.

Når Høyre konsekvent setter ekteskapet i en særstilling, er det med grunnlag i partiets prinsipprogram, som sterkt understreker ekteskapet som ramme for barns oppvekst, der hensynet til barna er avgjørende for de rammer av juridisk og økonomisk karakter som samfunnet trekker opp. Hvordan hjemmene mestrer sin omsorgs- og oppdragelsesfunksjon overfor barn, er av avgjørende betydning for samfunnet, slik Høyres prinsipprogram uttrykker det. Dette berettiger ekteskapets særstilling innen lovverket og gjør det å trekke klare paralleller mellom ekteskap og homofile samboerforhold uakseptabelt for Høyre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Jørgen Kosmo: Det er ikke så greit å bli klar over hva som er den egentlige bakgrunn for fire partiers avvisning av forslaget. Det er bare Høyre og Fremskrittspartiet som har samme begrunnelse. Kristelig Folkeparti har en begrunnelse som jeg i og for seg synes er den greieste begrunnelsen, fordi den er krystallklar, mens især Høyre sier på den ene siden og på den andre siden og midt imellom, og derfor avviser det.

Jeg føler derfor et behov for å få klarlagt om det er det som står i merknaden — hvor man av praktiske hensyn henviser til ekteskapslovgivningen istedenfor å ramse opp alle disse paragrafene en gang til — som er grunnen til at man avviser dette lovforslaget. Eller er det fordi dette lovforslaget, som de ikke vil ha juridisk vurdert, ikke inneholder alle de paragrafene som det er nødvendig at loven inneholder hvis man skal regulere et bofellesskap eller et sambofellesskap mellom to parter?

Mitt konkrete spørsmål til representanten Frogn Sellæg er: Hvis Regjeringen i ettertid kommer tilbake med et forslag til en egen lov, som istedenfor å henvise til ekteskapsloven stiller opp hver enkelt av disse paragrafene for seg, vil en da kunne si at dette er i orden?

Wenche Frogn Sellæg: Arbeiderpartiets saksordfører har allerede sagt at Arbeiderpartiet ikke kan ta stilling til dette lovforslaget uten å ha fått konsekvensene av det vurdert og gjennomgått av Regjeringen. Jeg regner da med at komiteens leder også har forståelse for at heller ikke Høyre i dag kan si hvordan vi vil forholde oss til et forslag der hver enkelt paragraf ble tatt ut av ekteskapsloven og satt opp for seg selv.

Det Høyre har sagt, er at vi ønsker ingen klar parallellitet mellom ekteskap og et homofilt parforhold. Vi ønsker at ekteskapet skal ha en særstilling i norsk lovgivning, men vi er åpne for å vurdere de forslag Regjeringen kommer tilbake med, alt fra en regulering i de eksisterende lover til en eventuell særlov. Men vi binder oss ikke til å ta stilling før Regjeringens forslag og vurdering ligger på bordet.

Kristin Halvorsen: Det er faktisk ganske viktig for Stortinget og Regjeringen at Høyre nå

tør å gå litt lenger i å forklare hva de ønsker av en lov som eventuelt skal komme tilbake. Vi kan få en situasjon i salen her i dag der man med meget knepent flertall får oversendt dette Dokument nr. 8-forslaget til Regjeringen. Derfor er Høyres signaler spesielt viktige.

Hvis jeg forstår representanten Frogn Sellæg rett så langt, kan Høyre tenke seg å vurdere visse juridiske forhold som går på å regulere samliv også mellom homofile. Men det er signaleffekten utad ved å anerkjenne homofile par som ønsker å leve sammen, og som ønsker en forpliktende avtale seg imellom, Høyre ikke ønsker eller tør å sende.

Frogn Sellæg var inne på Høyres program som setter ekteskapet i en særstilling og sier at det skal være en ramme for barns oppvekst. Jeg tror det er viktig å være klar over at det fins barn som bor sammen med homofile som lever i partnerskap. Dette kan være barn fra tidligere ekteskap eller forhold, og nettopp hensynet til disse barna, for å sikre deres framtid, kan være en viktig grunn til at homofile par ønsker å inngå mer forpliktende avtaler.

Det jeg ønsker at Frogn Sellæg, som henger seg så konkret opp i signaleffektene ved å knytte dette til ekteskapsloven, forklarer nærmere, er: Hvilke rettsregler som gjelder for ektefeller, skal ikke gjelde for homofile par? Er det likestilling når det gjelder arveavgift? Er det retten til å sitte i uskiftet bo?

Wenche Frogn Sellæg: Det er viktig for Høyre at homofile ikke diskrimineres i forhold til vårt lovverk, men det er også viktig for oss at vi ikke gjennom å gi særregler for homofile bidrar til at andre grupper diskrimineres. Vi ønsker å sette en eneste samlivsform i en særstilling i lovverket, nemlig ekteskapet. Det er det full enighet om i Høyre.

Men jeg har ikke lagt skjul på at det er ulike oppfatninger når det gjelder om man skal ha en særlov eller en felles lov for ulike bofellesskap, eller om man skal ha endringer i det enkelte lovverk. En særlov blir i dag oppfattet som et signal om en samfunnsmessig aksept som enkelte i Høyre ikke kan godta.

Så langt har Høyre på bakgrunn av et Dokument nr. 8-forslag ikke gått inn i en detaljdiskusjon om hvilke paragrafer i en ekteskapslov vi kunne tenke oss å gjøre gjeldende. Fra Arbeiderpartiets side hevdes det at 300 ulike lover omfatter forhold som gjelder samboere. Det er viktig for oss at vi får dette vurdert før vi gir signal om hva vi synes skal gjøres gjeldende bare for ekteskap, og hva som kan gjelde for alle andre former for samboerforhold.

Kristin Halvorsen: Vi begynner å nærme oss sakens kjerne nå, nemlig hvilken signaleffekt det ville gi å lage en særlov for homofile partnere knyttet til ekteskapsloven eller utformet på selvstendig grunn, men som nødvendigvis må inneholde vesentlige elementer fra ekteskapsloven.

Jeg forstår da ikke Høyre annerledes enn at de ønsker å være med i den hop som på grunn av fordommer ønsker å usynliggjøre homofile. Man later som om det er en gruppe mennesker som ikke eksisterer, nemlig de homofile som bor sammen i forhold i dag. De eksisterer, og de er i en særstilling. De har ikke samme valgmuligheter som andre samboende par. Vi kan velge å være samboere uten lovregulering, eller vi kan velge å gifte oss og få en mer forpliktende avtale og en rekke rettigheter.

Er det slik at Frogn Sellæg mener at homofile samboere er omtrent det samme som søsken som bor sammen? Eller som barn som bor sammen med sine foreldre? Eller som venner som bor sammen? Mener Wenche Frogn Sellæg at homofile partnere ikke er i en særstilling i dag?

Wenche Frogn Sellæg sier at det er forskjellige meninger i Høyre om dette, men Wenche Frogn Sellæg og Høyre prøver i denne komiteinnstillingen å late som om problemet ikke eksisterer, og prøver å gjøre forhold som dreier seg om praktiske juridiske ting, men også om følelser, til noe mye mer materielt ved å likestille homofile samboere med andre typer samboere.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg har som talskvinne for Høyre i denne saken prøvd i mitt innlegg å legge vekt på det det i dag på bakgrunn av den behandling som Dokument nr. 8-forslaget har gitt oss anledning til, er enighet om i Høyres gruppe, og som Høyre samlet kan stille seg bak. Det er ikke lagt skjul på at det er ulike oppfatninger om disse spørsmål, noe som sikkert vil avspeile seg når andre debattanter i Høyres gruppe deltar i debatten i dag.

Det er først når Regjeringen kommer tilbake med ulike måter å regulere dette på, og når vi har fått en vurdering av hvorvidt homofile parforhold har behov for et særskilt lovverk, og hvordan dette forholder seg til andre grupper, at den enkelte representant i vår gruppe kan og vil ta stilling til dette spørsmålet. Jeg hører også til dem som avventer Regjeringens vurdering og det grunnlag den legger frem for oss, før jeg vil gi uttrykk for hva jeg vil stemme for i denne saken.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Terje Nyberget: Det fundamentale i Fremskrittspartiets samfunnssyn er troen på det enkelte menneskets egenart og retten til å bestemme over sitt eget liv. Familien og den private eiendomsretten er det grunnleggende i samfunnslivet. Fremskrittspartiet har som erklært mål å styrke familien og det heterofile ekteskapet som institusjon. Dette anses som nødvendig for å motvirke oppløsningstendenser og omsorgssvikt, som i stadig større grad preger dagens samfunn. Av denne grunn finner vi ikke i Fremskrittspartiet å kunne gå inn for å endre ekteskapsloven slik at også homofilt samboerskap/ekteskap omfattes av samme lov.

Det vil være stor fare for at selve hovedlovgivningen om ekteskapet og familieforhold kan bli uthulet når en tar inn særlovforslag som skal sikre interesser til andre grupperinger enn de som omfattes av dagens ekteskapslov. Når Justisdepartementet nå arbeider med lovgivning om samliv uten vigsel og husstandsfellesskap, forutsetter Fremskrittspartiet at Regjeringen også vurderer en eventuell egen lov samtidig som en ser på mulighetene for å foreta eventuelle endringer i enkelte lover slik at også den svake parts interesser i ulike former for bofellesskap sikres — herunder rettsregler for homofiles samliv.

I forbindelse med innstillingen fra Husstandsfellesskapsutvalget, som ble nedsatt i 1985, ble det sett på forskjellige spørsmål vedrørende rettssikkerhet og sosial trygghet for husstandsfellesskap, men det ble ikke fremmet noen spesielle lovforslag om endringer eller reguleringer av samliv mellom personer av samme kjønn. Det ble imidlertid fremmet et forslag om at regjeringen burde vurdere spesielt om det kan være grunn til å treffe tiltak som gir rettigheter og beskyttelse for homofile par som ønsker å inngå forpliktende samliv. En slik vurdering foreligger foreløpig ikke. Det ville vært en fordel om en hadde hatt en slik vurdering før en går nærmere inn på hvilken form eventuelt slike rettsregler bør få.

Fremskrittspartiet ser flere grunner til å avvise at dette forslaget skal knyttes til ekteskapsloven. For det første vil ikke Fremskrittspartiet sidestille samliv for samboere av samme kjønn med det forpliktende heteroseksuelle ekteskapet. Dessuten må en kunne gi uttrykk for at ekteskapslovgivningen er et vern om det vanlige ekteskap som en viktig grunnenhet i vårt samfunn, og Fremskrittspartiet har som hovedmål — og det vil være av stor betydning slik samfunnet utvikler seg — å styrke ekteskapet og familieinstitusjonen som den viktige sosiale struktur det er for nasjonen. Denne har samtidig vært et stabilt grunnelement i det samfunnet vi lever i i dag.

Selv om lovforslaget ikke går inn for å stille registrerte parforhold mellom homofile på linje med ekteskapet når det gjelder ordninger for vigsel og ekteskapsinngåelse, må en kunne regne med at det vil kunne bli et press i retning av seremonier som er lik den borgerlige eller eventuelt kirkelige ekteskapsstiftelse også for slike parforhold. Selv om Fremskrittspartiet avviser det foreliggende forslag på grunn av at det er knyttet til ekteskapsloven, vil ikke det si det samme som at vi ikke ønsker å få homofilt samliv og de rettslige spørsmål belyst og eventuelt regulert, men vi ser det ikke som naturlig at en da tar utgangspunkt i de regler som gjelder for ektefeller, og knytter det til denne lov. Men det vil være grunnlag for å få en nærmere vurdering med tanke på om det skal være særlig grunn til å treffe tiltak som gir rettigheter og beskyttelse for homofile par som ønsker å inngå forpliktende samliv. En slik vurdering eller eventuelt lovforslag vil ha stor politisk og juridisk rekkevidde og bør derfor gjennomgå en omfattende juridisk vurdering når en vet at den foreliggende lov om registrert partnerskap — i henhold til Arbeiderpartiets merknader i innstillingen — vil kunne få innvirkning på hele 300 forskjellige regler både av juridisk, økonomisk og administrativ art.

En del av bakgrunnen for dette lovforslaget, slik som jeg har forstått det, er bl.a. de ytre omstendigheter som synes å være det største hinder for at homofile og lesbiske kan få etablere trygge samlivsforhold. Fremskrittspartiet er av den formening at hvordan det enkelte individs livsførsel er, må være opp til den enkelte så lenge det ikke går ut over andres muligheter til å kunne innrette sine egne liv som de vil. Men dessverre viser det seg ofte at mennesker har en tilbøyelighet til å påtvinge andre sine idealer når det gjelder leveregler, og her vil jeg si at det å prøve å tiltvinge seg kontroll over andres livsførsel ikke er i tråd med partiets ønske om individets frihet og ønsket om å kunne gjøre det personlige valg. En kan si det slik at hvis et menneske er i besittelse av sunt omdømme og erfaring, er vedkommendes egen livsform den beste — ikke fordi den kanskje er den beste, men fordi det er vedkommendes eget valg.

Når en da tenker på likhet for loven, må også alle juridiske og økonomiske aspekter, uavhengig av hvordan en innretter sitt liv, kunne bli ivaretatt på like linje med den øvrige befolkning. Men som tidligere nevnt har Fremskrittspartiet et sterkt ønske om å styrke

familien og ekteskapet som institusjon og vil av den grunn avvise at lovforslaget om registrert partnerskap knyttes direkte til ekteskapsloven. En vil allikevel kunne komme frem til ordninger hvor en ivaretar de samme rettslige og økonomiske forhold som denne loven har som intensjon å fremme. Men å bruke dette lovforslaget som en form for å få en aksept for homofilt og lesbisk samliv i og med at det knyttes til ekteskapsloven, ser vi ikke som ønskelig. Den toleranse som skal til for at samfunnet skal akseptere alle individer og hvordan de vil innrette sin livsførsel, må komme gjennom økt informasjon og forståelse for menneskers ønske om å leve i forskjellige samlivsforhold.

Fremskrittspartiet vil derfor avvente en nærmere vurdering av eventuelle tiltak som gir rettigheter og beskyttelse for homofile par som ønsker å inngå forpliktende samliv, før vi eventuelt tar standpunkt til hvilken form slike rettsregler bør få.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Olav Akselsen: Det er ikkje så lett å ta replikk til eit slikt innlegg, fordi Framstegspartiet sin representant her var både for og mot samtidig, så eg synest det var litt sjølvmotseiande. Han sa m.a. at Framstegspartiet no håpte at Regjeringa ville koma tilbake med ei breiare vurdering — han sa faktisk at han rekna med at Regjeringa ville gjera det. Men det er klart at Regjeringa ikkje kan koma tilbake med noka vurdering dersom Stortinget her i dag seier at det ikkje vil ha ei slik vurdering.

Nyberget begynte innlegget sitt med å seia at i Framstegspartiet hadde dei tru på enkeltmennesket og enkeltmennesket sin eigenart. Det synest eg er positivt. Men eg stiller meg spørsmålet om dette ikkje gjeld dei homofile, sidan Framstegspartiet meiner at dei ikkje skal få lov å få dei same reglane som dei som gjeld for andre. Eg trudde at liberalisme tydde at folk skal ha stor fridom — òg til å velja sin eigen livssituasjon. Eg har trudd at Framstegspartiet var motstandar av lover og reglar som gjorde at folk sine levevilkår blei verre. Ein skulle jo då tru at dette òg galdt ekteskapslova, som faktisk er eit hinder for ein del homofile par.

Nyberget roste ekteskapet. Men det eg reagerte på, var det han sa om at det var fare for at ein kunne få meir oppløysingstendensar dersom dei homofile fekk liknande tilbod som andre. Og då blir spørsmålet mitt: Er det faktisk slik at Framstegspartiet trur at dersom det blir ei eiga lov for dei homofile, vil me få auka oppløysingstendensar i samfunnet vårt?

Terje Nyberget: Når det gjelder den bemerkningen jeg hadde om at vi forutsatte at Regjeringen kom tilbake med nærmere vurderinger, bygde den på innstillingen fra Husstandsfellesskapsutvalget som ble lagt fram i 1988, hvor flertallet oppmodet regjeringen til å vurdere nærmere de forhold som angår de homofile. Vi forutsetter at Regjeringen følger opp det.

Når det gjelder det rent ideologiske og hva Fremskrittspartiet står for, og at det skulle foreligge en viss form for selvmotsigelse her, forutsetter jeg at det må være partiets egen sak å framføre sine vurderinger som det selv vil.

Når det gjelder det jeg sa om oppløsningstendenser, stadfestet jeg bare det som er dagens situasjon, og hva som har vært den gjeldende tendens i den senere tid. Det var det jeg la til grunn. Hvis en skulle begynne å sette ekteskapsloven i et annet lys enn det som har vært tilfellet til i dag, ville jeg tro at denne tendensen kunne bli videreutviklet. Jeg la også vekt på at ikke andre særlover måtte bli koplet til ekteskapsloven — og spesielt ikke det som vi behandler her.

Kristin Halvorsen: Jeg må si at Terje Nyberget fra Fremskrittspartiet har en umulig oppgave her i dag, fordi Fremskrittspartiet i denne saken faktisk rommer standpunkter fra det som SV og forslagsstillerne står på, til standpunkter som ideologisk og grunnleggende vel ligger mer opp til Kristelig Folkepartis standpunkt. Da er det mulig å «forskreve» seg i en sånn debatt, og det er det jeg har på følelsen at Fremskrittspartiet er i ferd med å gjøre i denne saken. Man kan nemlig ikke si at intensjonene bør vurderes videre av Regjeringen og samtidig stemme mot loven og måtte gi sin trosbekjennelse til de kristne grunnverdiene.

Jeg føler at denne saken egentlig viser tydelig de forskjellige fløyene i Fremskrittspartiet som vi fikk fremstilt i sin fulle bredde i løpet av en hel helg, ja faktisk i flere uker. Derfor lurer jeg på om det ikke ville være like greit at Fremskrittspartiet sa at i Fremskrittspartiet fins det minst tre standpunkter i denne saken. Jeg går ut fra at de har stilt sine egne representanter fritt i saken. Men det slår vel på en måte også fast at dette er en såpass vanskelig sak for Fremskrittspartiet at det ikke kommer til å være noen drahjelp å få verken for eller mot.

Terje Nyberget: Når det gjelder dette at det er spredning i oppfatningen av denne saken, må det være opp til partiet selv å formulere hva partiet står for og går inn for. Men vi har

selvfølgelig stilt de enkelte representanter i partiet fritt. Så stor respekt har vi for livssyn at vi gjør det. Vi binder ikke partiet til en bestemt holdning når vi vet at det i slike livssynssaker kan være stor spredning når det gjelder holdning og begrunnelse. Av den grunn mener jeg at partiet som sådant har lagt seg på en linje som fullt ut er i tråd med partiets program. Men selvfølgelig stilles den enkelte representant fritt i hvordan han vil stemme i saken.

Kjell Magne Bondevik: Jeg er enig med representanten Kristin Halvorsen i at denne saken — og spesielt når det gjaldt Fremskrittspartiets innlegg nå — er interessant ut fra rent ideologiske, prinsipielle grunner. Jeg så i en avisanalyse før Fremskrittspartiets landsmøte at partiet egentlig bestod av tre nokså forskjellige ideologiske retninger — og jeg synes debatten så langt har bekreftet det — nemlig liberalisme, populisme og konservative holdninger.

Når det gjelder konservatisme, innebærer i hvert fall verdikonservatisme, som ikke alltid er det samme som en generell konservatisme, at en tar standpunkt for bestemte verdier og også reflekterer disse i lovgivning og offentlige institusjoner.

Hvis Fremskrittspartiet bygger på ren liberalisme, skulle det selvsagt gå inn for likestilling og full frihet. Når partiet nå avviser dette private lovforslaget, har jeg tatt det som et uttrykk for at den rene liberalistiske ideologi i hvert fall i denne saken er på defensiven, men jeg må innrømme at jeg ble noe i tvil da jeg hørte hr. Nybergets innlegg. Det som står igjen som uklart, er hva Fremskrittspartiet kan komme til å gå inn for i neste fase.

Når innstillingen fra det såkalte Husstandsfellesskapsutvalget skal behandles, vil det være en svært viktig forskjell om en går inn for regler som dekker alle som har et husstandsfellesskap, men som ikke lever i ekteskap — det er også vi åpne for, for å sikre den svake part — eller om en vil ha spesielle rettsregler som er knyttet til seksuell legning, hvor en altså vil løfte opp de homofile spesielt som gruppe. Jeg vil gjerne spørre hr. Nyberget: Er det det siste Fremskrittspartiet vil, ha spesielle rettsregler knyttet til seksuell legning?

Ellers er ikke dette ideologisk interessant bare med tanke på Fremskrittspartiet; det er det også for sosialdemokrater og sosialister. Sosialdemokrater og sosialister tar jo ofte verdistandpunkt og går imot privatisering og liberalisme. Men her har jeg en følelse av at de er i ferd med å gjøre det stikk motsatte — for øvrig også som i abortsaken, hvor sosialister har gått inn for privatisering og ikke samfunnsregulering.

Presidenten: Presidenten minner om at dette er en replikk til hr. Nyberget.

Terje Nyberget: Representanten Bondevik begav seg inn på en vurdering av de forskjellige retninger innen Fremskrittspartiet, og det kan kanskje ligge noe i den. Men han bør kanskje snart begynne å vurdere retninger også i sitt eget parti.

Det er sprik innenfor Fremskrittspartiets rekker når det gjelder denne saken, men vi er ikke det eneste partiet som er i den situasjonen. Det er vel, slik jeg forstår, bare Kristelig Folkeparti og SV som står fullt og fast samlet. Vi har derfor ikke noen grunn til å føle at vi er i noen annen situasjon enn de øvrige partier i så måte.

Når det gjelder den vurderingen av dette med rettsregler som vi ønsker, forventer vi at det blir fremlagt en vurdering som går nærmere inn på de regler som skal gjøres gjeldende, før vi eventuelt tar en debatt om selve formen for rettsreglene og beskyttelsen. Men selvfølgelig bør det gå i en retning av generelle regler, slik at vi ikke, som jeg har understreket tidligere, knytter det til ekteskapsloven.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme, og det er snart også den reglementsmessige tid for formiddagens møte. Presidenten foreslår derfor at dette møte avbrytes, og at nytt møte settes kl. 18 — og ser det som bifalt.

Møtet hevet kl. 15.

Møte torsdag den 21. mars kl. 18

President: Tom Thoresen

Dagsorden:

Sakene på dagens kart (nr. 17)

Man fortsatte behandlingen av

Sak nr. 1

Innstilling frå justiskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Lisbeth Holand, Jan Erik Fåne, Grete Knudsen, Trond Jensrud og Kristin Halvorsen om lov om registrert partnerskap (Innst. O. nr. 26, jf. Dokument nr. 8:50 for 1989—90)

Lisbeth Holand: Arbeiderpartiets hovedtalsmann sa i sitt innlegg at denne saken ikke er en sak man vinner velgere på, at denne saken ikke er en sak for populister. Jeg konstaterer at SV er den eneste partigruppa som samlet tar et klart og utvetydig standpunkt for homofiles rett til samfunnsmessig likeverd. Så dette var en sjelden honnør å få fra Arbeiderpartiets side — den skal vi ta vare på.

Jeg ser på lovforslaget som en viktig sak i kampen for homofiles rettigheter. Det har vært en kamp mot fordommer, undertrykkelse, usynliggjøring, fortielse, fordømmelse og trakassering. Opp til 1972 var homoseksualitet blant menn forbudt i Norge. Og det er ikke mer enn et år siden at vår daværende undervisningsminister stoppet bruken av en informasjonsavis i skoleverket med den begrunnelse at avisa omtalte homofili på en positiv måte. Det kan ikke være lett å være homofil og vokse opp i et samfunn der regjeringa ikke aksepterer positiv omtale av homofili i skoleverket. Hvordan skal homofil ungdom få en positiv sjøloppfatning når viktige deler av personligheten deres skal forties og usynliggjøres?

Og så spør Høyres Hiim i debatten her i dag hva det er i dag som hindrer homofile å stå fram i samfunnet. Ja, han kan spørre! Mange representanter her kommer fra bygder eller småbyer. Hvor mange homofile kjenner dere fra heimbygda deres? Jeg tviler på at det er så mange. Belastninga ved å stå fram i små miljø er for stor. Isolasjonen, homo-vitsene og trakasseringa er for tøff.

I 1981 fikk vi, med SV og Arbeiderpartiet i bresjen, inn et tillegg i diskrimineringsparagrafen i straffeloven, sånn at det nå er straffbart å true, forhåne eller utsette noen for hat, forfølgelse eller ringeakt på grunn av deres homofile legning, leveform eller orientering. Men til tross for denne diskrimineringsparagrafen kunne altså en statsråd nekte å tillate materiell som gav en positiv omtale av homofile i skolen så sent som i 1990.

Rett før jul var det et stort oppslag i Arbeiderbladet om økt trakassering av homofile, knyttet til en reportasje om en unggutt som var blitt slått ned. Han hadde ikke gjort noe annet galt enn at han åpent stod fram som homofil. I England er det en utvikling i gang med en stadig hardere undertrykking og kriminalisering av homofile. Det er nå lagt fram lovforslag som vil gjøre det forbudt for homofile å kysse eller klemme hverandre på offentlig plass. Og her burde mannfolka være spesielt våkne, for i praksis er det jo mannfolk som straffes når det gjelder sånne lovparagrafer — det er litt romsligere for kvinner sånn.

Dette viser bare at homofile stadig er en utsatt gruppe, og det kreves av oss at vi tar stilling. Hvem vil vi solidarisere oss med — en utstøtt minoritetsgruppe eller et flertall med dets fordommer?

Jeg er overbevist om at en synliggjøring av homofile ved en egen lov om homofilt partnerskap vil være et avgjørende steg framover for å gi homofile den selvfølgelige likeverdighet i samfunnet. En samlivsform som er lovregulert, kan neppe noen lærer eller undervisningsminister ha rett til å fortie eller nekte nøktern omtale av i skolens samfunnskunnskap.

I komitemerknadene sier Kristelig Folkeparti at spørsmålet om aksept av registrert partnerskap for homofile dreier seg om «et verdivalg av rang». Jeg er enig med Kristelig Folkeparti i det. Jeg beklager at det bare er våre partier som åpent erkjenner det. De andre partiene vegrer seg for å gå inn i en verdidebatt og avviser forslaget om partnerskapslov, samtidig som de uttaler seg for å regulere de økonomiske og juridiske forholdene for homofile. Slik regulering er vel og bra, men det er ikke det som er det vesentlige ved lovforslaget. Det vesentlige er, slik Kristelig Folkeparti og SV innser, om en vil gi økt samfunnsmessig aksept av homofilt samliv. Her skilles da Kristelig Folkepartis og SVs veier, idet Kristelig Folkeparti — med Bibelen i hånd — hevder en klar fordømmelse av homofilt samliv, mens SV mener at det bør få likeverd.

Jeg vil stille et retorisk spørsmål: Hvorfor velger mange mennesker å gifte seg? Er det bare for å regulere de økonomiske og juridiske forhold i samlivet? Jeg tror ikke det. Jeg er overbevist om at valget av å inngå ekteskap også har en annen side. Det er et ønske om å si fra til omgivelsene: «Vi to hører i hop. Vi ønsker å leve i lag. Vi satser på hverandre. Vi vil gå inn i et forpliktende samliv, og vi ønsker

at vi av samfunnet blir betraktet som et par. Vi vil inngå et partnerskap.»

Heterofile kan velge om de vil inngå ekteskap eller om de vil leve i et parforhold uten å signalisere parforholdet utad, slik en gjør ved ekteskap. Hvorfor skal ikke homofile ha samme valgmuligheten? Hvorfor skal ikke de kunne velge om de vil gå inn i et forpliktende samliv, og signalisere til omverdenen at de vil betraktes som et par, eller om de vil leve i mer uregulerte forhold?

En debatt om samfunnet bør stimulere til forpliktende samliv gjennom en egen lovgivning eller ikke, hører ikke hjemme her, og heller ikke en debatt om dagens ekteskapslovgivning er god. Det dagens debatt dreier seg om, er likestilling mellom heterofile og homofile i valg av samlivsform — at homofile skal kunne velge, slik dagens lovforslag vil gi mulighet for.

Jeg har prøvd å lete etter rasjonelle begrunnelser for å gå imot partnerskapsloven. Jeg finner dem ikke, til tross for at jeg har hørt på debatten her i dag. Kristelig Folkeparti argumenterer med Bibelen i hånd. For dem gjøres saken til et rettroenhetsspørsmål. Den debatten verken kan eller vil jeg blande meg inn i. Men jeg konstaterer som en av de positive virkninger lovforslaget har hatt så langt, at det nok har stimulert til en konstruktiv debatt innen kristne miljøer om synet på homofili. Norges Kristelige Studentforbund viser f.eks. i et skriv av 12. mars 1991 til at Kirkens syn på homofile har endret seg sterkt i løpet av de siste tiårene, fra en sterk fordømmelse til stadig mer akseptering av homofili. Studentforbundet viser videre til konferansen om homofili og kirke i februar, og konkluderer med at debatten på konferansen styrket forbundets syn, at det er på tide å gå videre i samfunnsmessig aksept av homofilt samliv og å gi ordninger som kan sikre stabile og forpliktende parforhold. På denne bakgrunn oppfordrer Norges Kristelige Studentforbund Stortinget «til å fatte vedtak slik at en lov om partnerskap for homofile kan bli realisert så snart som mulig».

Jeg konstaterer da at de kristnes syn er i sterk endring. Ingen venter vel at Kristelig Folkeparti i denne omgangen kan gå inn for lovforslaget, men vi regner med en viss utvikling også i det partiet når det gjelder verdispørsmål.

Arbeiderpartiets holdning både forundrer og skuffer. Arbeiderpartiet har tidligere vært en støttespiller og pådriver for å styrke homofiles rettigheter. Arbeiderpartiet spilte en sentral rolle både ved opphevelsen av forbudet mot mannlig homoseksualitet i 1972 og ved innføringen av diskrimineringsparagrafen i straffeloven. Etter mitt skjønn svikter Arbeiderpartiet i denne omgangen. Arbeiderpartifraksjonen i justiskomiteen ber ikke Regjeringen spesifikt om å fremme en egen lov om homofilt partnerskap. Arbeiderpartiet sier i innstillingen at et heterofilt samliv er «sosialt, kulturelt og politisk akseptert». Partiet sier ikke noe om at det ønsker å bidra til å gjøre homofilt samliv mer sosialt, kulturelt og politisk akseptert gjennom en egen lov om homofilt partnerskap knyttet til ekteskapslovgivningen, slik at heterofilt og homofilt forpliktende samliv blir juridisk likestilt på alle områder som ikke berører spørsmål knyttet til barn eller Kirkens rolle i forhold til ekteskapet.

Arbeiderpartiet sier ingenting i innstillingen om at de tar sikte på en egen lov om partnerskap. I stedet ber partiet Regjeringen om å vurdere de juridiske aspekter ved en egen lovgivning for registrert partnerskap for homofile, og knytter det til at det må skje samtidig med at Justisdepartementet arbeider med en revisjon av ekteskapslovgivningen og lov om husstandsfellesskap.

I innstillingen nekter Arbeiderpartiet å ta stilling til det som er et vesentlig verdispørsmål: Skal homofile få den samme — og etter mitt skjønn — selvfølgelige rett til å velge samlivsform som den heterofile har?

Jeg har vært dypt skuffet over innstillingen fra arbeiderpartifraksjonen i justiskomiteen. Desto mer gledelig overrasket ble jeg over innlegget fra saksordføreren her i dag, der jeg mener det ble gitt klare, positive signaler om at Regjeringen vurderer å fremme en egen lov om registrert partnerskap, og der behovet for å signalisere samfunnsmessig aksept gjennom lovgivningen ble sterkt vektlagt. Det tror jeg vanskelig kan skje på annen måte enn med en egen lov knyttet til ekteskapslovgivningen. Det at partiet dessuten har et landsmøtevedtak der de har gått inn for lovregulert samliv, på linje med ekteskap, for homofile og lesbiske, regner jeg med vil forplikte Regjeringen til å fremme et lovforslag om homofile partnerskap i tråd med intensjonene bak dagens private lovforslag.

I den debatten som har vært ført, er det en del argumenter som har gått igjen.

Det er det religiøse argumentet at det er imot Bibelen, som Kristelig Folkeparti og deler av Kirken framhever. Den debatten skal ikke jeg delta i.

Men det neste argumentet synes jeg er litt interessant: Det vil undergrave ekteskapet. Jeg har litt vanskelig for å ta det argumentet helt alvorlig. Spørsmålet for den enkelte er jo ikke om en skal velge ekteskap eller registrert partnerskap. Spørsmålet er om en skal velge

et forpliktende samlivsforhold — for en heterofil et ekteskap, for en homofil et registrert partnerskap — eller om en vil velge å leve i et mindre regulert forhold. Det som ligger i formuleringen at det vil undergrave ekteskapet, synes for meg å være en tro på at folk flest er undertrykte homofile, som hvis de får mulighet til det, vil springe over og få registrert partnerskapet istedenfor å inngå ekteskap. Det er det vel egentlig ingen som tror på. Dette har noe med biologi og artens beståen å gjøre, så jeg tror at ekteskapet — i hvert fall det heterofile forholdet — står på relativt trygg grunn.

Jeg vil tro at en lov om registrert partnerskap heller skulle styrke enn svekke ekteskapet; for den normen som er den grunnleggende i ekteskapet, er normen om et forpliktende samliv, om å leve sammen i gode og onde dager. Og det er faktisk også kjernen i det registrerte partnerskapet. Den som er redd for oppløsningstendensene i samfunnet, burde da se på dette forslaget som en støtte. Her er det en gruppe som ber om å få samfunnets støtte til å kunne gå inn i forpliktende samliv, til å gjøre det vanskelig å gå fra hverandre. De vil underlegges mekling på samme måte som folk som lever i ekteskap. Og så skal vi si nei til det! Det er et ønske om og en vilje til å ta gjensidig ansvar for hverandre. De som hyller en slik innstilling blant heterofile, burde være de fremste støttespillerne for at også homofile par skal kunne ha muligheten til å gå inn i et offentlig godkjent forpliktende samliv.

Så er det et tredje argument som brukes — og det tror jeg er en typisk første reaksjon: Det er unaturlig. Ja, det er unaturlig for mange. Det er unaturlig for heterofile å gå inn i et registrert partnerskap, som det vil være unaturlig for homofile å gå inn i et ekteskap. Men det er jo ingen som blir pålagt å gå inn i registrerte partnerskap. Det er helt frivillig for dem som gjerne vil, for dem som synes det er naturlig. Hvorfor skal samfunnet stikke kjepper i hjulene for folk som er glad i hverandre og ønsker å leve i lag i et forpliktende samliv? Har det noen samfunnsmessige skadevirkninger? Jeg kan ikke se det. Tvert imot, jeg vil anta at det er bra også for samfunnet at folk får leve i lag på den måten de selv finner naturlig.

Jeg vil tro at en lov om registrert partnerskap i hovedsak vil ha to virkninger: Loven vil gi dem som velger den samlivsformen, juridiske og økonomiske rettigheter og plikter på linje med dem ektefeller har. Men den gruppen er neppe særlig stor. I Danmark ble det registrert 300 partnerskap i løpet av det første halve året etter at loven trådte i kraft. Også blant homofile vil det være en begrenset gruppe som ønsker å gå inn i et forpliktende samliv — slik det er blant heterofile. Det gjelder ikke alle. Ikke alle har en partner, og ikke alle ønsker å gå inn i et forpliktende samliv. Derfor tror jeg de direkte virkningene av lovforslaget vil bli relativt begrensede. Men jeg tror loven vil ha store ringvirkninger: Den vil synliggjøre homofili. Den vil signalisere en samfunnsmessig aksept, en erkjennelse av at homofile finnes, og at de har den samme selvfølgelige likerett som heterofile til å kunne velge å gå inn i et forpliktende samlivsforhold med den de er glad i.

Høyre argumenterer mot å regulere en enkelt gruppes samlivsform på en bestemt måte. Hvis jeg forstod Høyres Wenche Frogn Sellæg rett, var bekymringen knyttet til at en da ville kunne diskriminere andre grupper. Hvilke grupper da? Situasjonen i dag er jo at en bestemt gruppe i samfunnet — de homofile — ikke har den samme muligheten som resten av befolkningen til å få en samfunnsmessig regulering av og aksept for et forpliktende samliv. Hvilke grupper skulle bli stilt utenfor og diskriminert om vi fikk en lov om registrerte partnerskap? Et ekteskap eller partnerskap er et samliv mellom to. To av ulikt kjønn kan inngå ekteskap, to av samme kjønn kan registrere sitt partnerskap. Flere muligheter kan da ikke finnes for forpliktende samliv mellom to, når vi nå bare har to kjønn. At mange ikke vil velge disse samlivsformene, er en annen sak, som ikke har noe med denne debatten på gjøre.

Høyre begrunner sin motstand mot lovforslaget med at de vil bevare ekteskapets særstilling i lovverket av hensyn til barns oppvekstmiljø. Det argumentet holder jo slett ikke. Veldig mange barn vokser jo opp utenfor den rammen. Og det finnes veldig mange ekteskap uten barn. Ekteskapsloven regulerer jo vesentlig forholdet mellom partene — de to voksne partnerne. Hvis argumentet fra Høyre skulle ha noe for seg, burde jo konsekvensen være at ekteskap bare kunne inngås der det var barn i forholdet.

Jeg tror at det vi står igjen med som kjernespørsmål, er: Vil en eller vil en ikke gi homofile samfunnsmessig aksept eller likestilling ved at de får de samme mulighetene som heterofile til å velge en samlivsform — at de ikke skal være spesielt utelukket fra en viss form for samliv, det samfunnsmessig regulerte partnerskapet?

Presidenten: Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Jørgen Kosmo: Representanten Holand påstår at vi vegrer oss for å ta en verdidebatt.

Det er ikke sant. Tvert imot, vi legger opp til at vi skal ha en verdidebatt. Men vi sier at vi skal ha et så bredt grunnlag som mulig når vi skal ta denne verdidebatten, og at det vil være en naturlig oppfølging av verdidebatten at vi fatter lovvedtak på grunnlag av skikkelig juridisk og politisk utgreiing.

Hadde vi sagt nei til å ta en verdidebatt, skulle vi ha stemt sammen med de borgerlige partiene som sier at de vil avvise forslaget. Tvert imot, vi ønsker det oversendt til departementet, fordi vi ser dette som så vesentlige og viktige spørsmål at vi ønsker dem utredet videre. Vi tar ikke så lettvint på det som SV synes å søke å gi inntrykk av. Hadde vi gjort det, kunne vi kanskje ha gjort som SV hadde foreslått, og så fått det nedstemt her i Stortinget. Og så må jeg spørre: Hvilken tjeneste hadde vi da gjort dem i samfunnet som virkelig har behov for å få aksept for et samliv, også de homofile?

Jeg må si at jeg mener i det dypeste alvor at det er vi som tar verdidebatten mest på alvor, fordi vi sørger for å gi denne debatten i spørsmålet om homofilt samliv et skikkelig grunnlag. Og mitt spørsmål til representanten Holand blir da: Ville hun heller ha valgt å risikere å få forslaget nedstemt i Stortinget i dag istedenfor å få en oversendelse og en skikkelig politisk og juridisk utgreiing av spørsmålet?

Lisbeth Holand: Jeg står ved det jeg har sagt, at jeg syns det Arbeiderpartiet har gitt uttrykk for i komiteen — i komiteinnstillingen — vitner om at partiet vegrer seg for en verdidebatt.

Jeg er veldig glad for det som har skjedd i salen her i dag. De innleggene som i dag har kommet fra Arbeiderpartiet, synes jeg har signalisert at partiet er villig til å gå inn i en sånn verdidebatt.

Men begrunnelsen min for å hevde at de har vegret seg for det, er ikke at Arbeiderpartiet ikke har støttet lovforslaget, og prøvd å få det vedtatt direkte her i dag — det er en sak for seg. Det vesentlige er at de føringene som lå i komitemerknaden, de sa ingenting om et ønske om en lov som kunne gi økt samfunnsmessig aksept av homofile — de reduserte spørsmålet til et spørsmål om økonomiske og juridiske rettigheter. Og det mener jeg er å vegre seg for en verdidebatt.

John Alvheim: Jeg har to spørsmål til representanten Holand:

Hvis jeg ikke hørte helt galt, sa Holand at det var ikke for å oppnå økonomiske og juridiske rettigheter at man ville ha denne partnerskapsloven, det var for å få aksept på de homofiles behov og at de ønsket å leve sammen. Og da er mitt spørsmål: Kan man egentlig gjøre et vedtak om at man skal få større forståelse for den ene eller den andre gruppen?

Det andre spørsmålet er for meg langt viktigere: Av taktiske grunner er det i lovforslaget ikke tatt med dette om adopsjon av barn i et homofilt partnerskap. Det kommer selvfølgelig i neste omgang — hvis nå denne loven skulle bli vedtatt. Og da er mitt spørsmål til representanten Holand: Er du enig i at homofile også skal få lov til å adoptere barn? Jeg går da ut fra at din vurdering er gjort ut fra barnets beste.

Presidenten: Presidenten minner om at all tale fortsatt skal rettes til presidenten.

Lisbeth Holand: Nei, en kan ikke vedta samfunnsmessig aksept av det ene eller det andre. Men samfunnsmessig aksept kommer som en følge av ordninger som samfunnet vedtar. Og det som homofile i dag opplever, er at de blir usynliggjort. Ved at vi får en egen lov om registrert partnerskap, får en synliggjort homofile, og de får en rett til å velge en samlivsform på linje med den de heterofile har. Og det er jeg overbevist om at vil føre til en større samfunnsmessig aksept.

Spørsmålet om adopsjon ventet jeg skulle komme, og det er helt klart at lovforslaget ikke tar opp spørsmålet om adopsjon. Jeg tror nok at svært mange homofile gjerne ville hatt med det også. Men det er opp til denne forsamlingen hva en vil vedta — det er vi som vedtar lover. Og det blir sagt her nå at i neste omgang kommer vel spørsmålet om adopsjon. Det står denne forsamlingen fritt å gå inn for lovregulert partnerskap — og så eventuelt å si nei til adopsjon.

Hvis det er spørsmål om hva jeg personlig mener, tror jeg nok jeg ville være åpen også for adopsjon. Det skyldes at det er ganske mange homofile som har barn. For de barna ville det være en trygghet. Det er også en annen grunn til at jeg kunne tenke meg å gjøre det. Jeg er som andre folk, jeg steiler litt overfor det som er uvant, fremmed og rart. Men vi har en så streng adopsjonslovgiving i Norge at jeg er overbevist om at det vil bli vurdert meget nøye og grundig i det enkelte tilfelle om folk skal få adoptere — enten de er homofile eller heterofile. Når jeg sier det, gir jeg uttrykk for et helt personlig synspunkt, det er ikke uttrykk for hva SV står for. SV har ikke tatt stilling til det, og jeg tror nok at meningene klart er delte.

Arild Hiim: Representanten Holand var svært opptatt av andres verdiholdninger i

denne debatten, og på representanten Alvheims replikk svarte Holand at hun personlig nok gjerne så at adopsjon burde kunne tillates i homofile samlivstilfeller. Jeg syns egentlig det er en naturlig konsekvens av den likestilling som en opplever når det gjelder disse samlivene i forhold til heterofile samliv.

Hvis det er slik at representanten Holand, som er forslagsstiller, ikke har funnet grunn til å ta dette med i forslaget nå, tror jeg det er svært interessant for det norske folk å få vite hvorfor man med hennes utgangspunkt med hensyn til ekteskapet og behov for å likestille homofile samliv med ekteskapet, ikke har funnet grunn til å ta med adgangen til å oppdra barn.

Lisbeth Holand: Jeg har jo en viss sans for realisme jeg også. Jeg har vært ganske overbevist om at om et forslag om en partnerskapslov også skulle omfatte rett til adopsjon, ville spørsmålet om adopsjon være det som dominerte debatten. Så ville spørsmålet om registrert partnerskap med alle de lovreguleringene og bestemmelsene det innbefatter, helt drukne. Jeg syns det er viktigere å få en lov om registrert partnerskap, sjøl om det da er noen punkter som jeg godt kunne tenke meg å ha med, som ikke blir med.

Jeg syns nok det ligger i spørsmålet fra Hiim at: Det skjer nok — går vi med på dette, kommer det andre like etterpå, så her er det tryggest å si nei med en gang. Men det er faktisk opp til Stortinget som lovgivende forsamling sjøl å velge om de vil være med på de forslagene som fremsettes her. Det går godt an å si at vi vil ha en samfunnsmessig aksept og likestilling mellom heterofile og homofile samliv — så langt, men ikke lenger. Det går an å si ja i dag og nei hvis et forslag om adopsjon eventuelt skulle komme — hvis flertallet i Stortinget ønsker det.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme, og presidenten går tilbake til talerlisten.

Svein Alsaker: Det private lovforslag vi i dag skal ta standpunkt til, tar sikte på å gi homofile og lesbiske samboere av samme kjønn rett til å inngå «ekteskap», i lovforslaget kalt partnerskap, med de juridiske virkninger en ekteskapsinngåelse innebærer etter vår lovgivning. Det eneste unntaket er adgangen til adopsjon. Jeg tror dette unntaket er taktisk begrunnet, for adgang til å adoptere for registrerte partnerskap ville ha blitt for kontroversielt. Skulle en lov om registrert partnerskap komme, tror jeg også at kravet om retten til adopsjon vil følge umiddelbart.

Arbeiderpartiet har et landsmøtevedtak om å gå inn for at det innføres adgang til homofilt samliv på linje med ekteskap. Det er derfor all grunn til å se alvorlig på det foreliggende lovforslag. Kristelig Folkeparti vil understreke det nærmest selvfølgelige at et samfunn må ha rett til å prioritere en bestemt samlivsform. Skulle det fremsatte forslag, eller et mer eller mindre lignende forslag, til slutt bli norsk lov, innebærer det at ekteskapet ikke lenger er å betrakte som den «rette» samlivsform i Norge. Det vil da være flere likeverdige alternativer å velge mellom. Registrert partnerskap vil da ha samme rettskraft som ekteskap. En slik likestilling mellom registrerte samlivsformer for homofile og ekteskapet vil etter min mening svekke ekteskapets stilling i vårt samfunn.

For Kristelig Folkeparti er denne saken helt klar. Vi ønsker ikke en lov som svekker ekteskapet som grunncelle og basis i vårt samfunn. Vi ønsker derfor heller ikke en lov som kan føre til samfunnsmessig akseptering av registrert partnerskap som likeverdig med ekteskap. Jeg tror for min del at hovedhensikten med lovforslaget nettopp er å få samfunnsmessig aksept for homofilt og lesbisk samboerforhold.

SV, som støtter lovforslaget, sier også rett ut i komiteinnstillingen — det sa også for så vidt Lisbeth Holand i sitt innlegg:

> «Et vesentlig poeng med regulering av homofilt samliv i en egen lov er å oppnå øket samfunnsmessig aksept for homofilt samliv.»

Vi står derfor i denne sammenheng overfor et verdivalg av rang. Kristelig Folkeparti vil markere at vi vil styrke det heterofile ekteskapet som ramme rundt barns oppvekstmiljø. Får vi i fremtiden en lov om ekteskap for homofile, kan de langsiktige virkningene også gi en stimulering av den homoseksuelle og lesbiske kultur i vårt land.

Kristelig Folkeparti føler seg i denne saken også forpliktet på det kristne budskap i denne sammenheng. Det kan etter min mening ikke være tvil om at Bibelen betrakter homofile handlinger som stridende mot Guds bud og naturens ordning. I Bibelen fremstilles homofilt samliv med en klar avstandstaking. Det som fordømmes i Bibelen, er homofile handlinger, ikke homofil legning. Jeg viser også til uttalelse fra Bispemøtet i 1977, hvor det bl.a. sies at Bibelen ikke gir grunnlag for en positiv anerkjennelse av homofile parforhold. Som en følge av våre holdninger i denne saken håper Kristelig Folkeparti at Stortinget vil avvise det fremlagte lovforslag. Skulle det ikke skje, og departementet får oversendt saken til nærmere behandling, håper jeg at arbeiderpartiregjeringen vil benytte betenkningstiden til

nøye vurdering. Jeg merket meg også at komiteens leder, representanten Jørgen Kosmo, sa at man da ville foreta en nøye både juridisk og politisk vurdering. Og jeg oppfatter faktisk Arbeiderpartiets komitemerknader i denne saken dithen at landsmøtevedtaket ikke kan fortolkes slik at Arbeiderpartiet uten videre vil likestille registrert partnerskap med ekteskap. Ønsket man det, ville jo den eneste logiske konsekvensen ha vært å stemme for det foreliggende forslag.

Til slutt vil jeg også kort nevne, siden det ikke fremgår av våre komitemerknader, at Kristelig Folkeparti, som medlem av regjeringen Willoch i 1985, var med på å oppnevne det såkalte Husstandsfellesskapsutvalget for å vurdere behovet for regler for husstandsfellesskap mellom voksne, ugifte mennesker.

La meg også gjenta noe som jeg var inne på i en replikk tidligere i dag: Det er selvfølgelig ikke statens sak å diktere menneskers privatliv. Men av denne erkjennelse kan vi ikke trekke den motsatte konklusjon, nemlig å erklære samfunnet likegyldig og nøytralt i forhold til det mest grunnleggende av alle samfunnsstiftende fakta: inngåelse av ekteskap. Det har jo vært — og det er — en bærebjelke i vårt samfunn.

Det vi behandler i dag, engasjerer både når det gjelder følelser og tro, og er derfor selvfølgelig vanskelig for oss alle, vil jeg tro. Vi i Kristelig Folkeparti skal påpeke det vi mener og tror er urokkelige livslover — samtidig som vi ikke kan falle tilbake til kald moralisering. Vi skal vise nestekjærlighet, barmhjertighet og inkluderende holdninger. Kirken har arbeidet med disse spørsmålene og har for så vidt et reflektert forhold til de problemstillinger vi i dag behandler. Men samtidig — og la meg si det til slutt — er vi forpliktet på det jeg tror er Bibelens budskap.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Lisbeth Holand: Så vidt jeg kan se, har Kristelig Folkeparti et grunnleggende problem i denne saken — og det er at homofile finnes. Det er klart at det ville være enklest for Kristelig Folkeparti om en kunne avskaffe homofile. Men de finnes jo! Og da blir spørsmålet: Hva er det som er viktigst — er det å verne om ekteskapet, eller er det å verne om mennesket? For det er faktisk en del som har det som en grunnleggende følelsesmessig identitet at de er homofile. Og det vil ikke Kristelig Folkeparti akseptere!

Jeg sa at jeg ikke skulle begi meg inn i noen bibelsk diskusjon, men jeg klarer ikke helt å dy meg. For når Alsaker mener han er på trygg bibelsk grunn når han sier at homofile skal fornektes — i hvert fall homofil praksis — er det jo et grunnleggende budskap i Bibelen som går på nestekjærlighet. Og det er ikke tvil om at Kirken her har ganske store problemer, i og med — som jeg viste til i mitt første innlegg — at det jo er deler av Kirken som konkluderer med at en vil ta større ansvar for å støtte det enkelte individet i en vanskelig situasjon og derfor finner at den naturlige konsekvensen må bli å akseptere homofili.

Det vi stort sett ser, er at Kristelig Folkeparti har kommet på gli, men de har kommet 20 år etterpå. De gikk imot å oppheve homoseksualitetsparagrafen, de gikk imot å få inn diskrimineringsparagrafen, de går imot nå. Ut fra innlegget til Alsaker skulle en tro at de ønsket å gjeninnføre disse reglene, og da må jeg spørre: Kan vi vente et forslag fra Kristelig Folkeparti på linje med det vi har sett i England — et forbud mot homoseksualitet? Det er det han snakker for.

Svein Alsaker: Spørsmålet om forbud mot homoseksualitet er overhodet ikke et aktuelt spørsmål — verken for Kristelig Folkeparti eller for noen andre, vil jeg tro. Som jeg sa i mitt innlegg, er det homofile handlinger Bibelen går imot, ikke homofil legning.

Når det gjelder det konkrete spørsmålet som går på forholdene i England, vil jeg si det slik at Kristelig Folkeparti ikke vil blande sammen — i hvert fall vil ikke jeg gjøre det, og jeg tror heller ikke Kristelig Folkeparti vil gjøre det — etikk og strafferett. Det var jo et straffebud som ble opphevet i begynnelsen av 1970-årene.

Det var her snakk om ekteskapet og ekteskapets stilling. Det må jo være ganske opplagt at hvis det blir flere alternativer å velge mellom, slik at registrert partnerskap skal ha samme rettskraft som ekteskap, må det nødvendigvis svekke ekteskapets stilling i vårt samfunn! Jeg kan ikke skjønne noe annet. Og det ligger en samfunnsmessig aksept i det å registrere homofile parforhold som selvfølgelig også vil være med og påvirke og stimulere den homoseksuelle kultur i vårt land. Kristelig Folkeparti føler seg på helt trygg grunn i denne saken.

Olav Akselsen: Som Lisbeth Holand var inne på i sin replikk, har denne saka vore behandla av Stortinget før. Og Kristeleg Folkeparti har vist ein bastant motstand mot betring av dei homofile sine kår.

I 1971 la Asbjørn Haugstvedt på vegner av KrF fram eit forslag om ein verneparagraf som tar sikte på å verne unge menneske, så

vel kvinner som menn, mot homoseksuell pågang frå eldre homoseksuelle. I 1981 gjekk KrF mot å ta homofili med i antidiskrimineringslova.

Sidan den tid har verda gått framover, men spørsmålet er om KrF har stått i ro. Eg vil spørja Alsaker om KrF framleis står på den politikken som dei hadde for 20 år sidan.

Alsaker var redd for at ei slik lov som det her er gjort framlegg om, kunne føra til aksept av samlivsforhold. KrF ønskjer helst å oversjå at dei homofile finst. Dei ønskjer at dei skal fornekta seg sjølve. Eg har òg dette spørsmålet til Alsaker: Er det slik at KrF tar avstand frå dei homofile som av eigen fri vilje har valt å bu i lag?

Som Lisbeth Holand var inne på i sitt innlegg, var den førre kyrkje- og undervisningsministeren motstandar av ei avis som blei gitt ut for å opplysa om homofili. (Den raude lampa lyste.) Tida tar dessverre slutt, og eg trur eg gir meg med dette.

Presidenten: Presidenten setter overmåte stor pris på det.

Svein Alsaker: Det kom en konkret opplysning når det gjaldt antidiskrimineringsparagrafen til vern for homofile. Det er straffelovens § 135 a. Det er ikke riktig at Kristelig Folkeparti gikk imot her. Tvert imot stemte Kristelig Folkeparti for den paragrafen da den ble behandlet i Stortinget i 1981.

Så var det neste spørsmål, om Kristelig Folkeparti tar avstand fra homofile som lever sammen i et parforhold. Ja, det er klart at vi gjør det. Her er vi forpliktet på det vi mener og tror er Bibelens budskap. I Bibelen fremstilles homofilt samliv med sterkt negativt ladede uttrykk og med en klar moralsk fordømmelse. Bibelen mener kort og godt at dette er synd. Derfor tar vi som kristne avstand fra det. Det vedkjenner vi oss. Det vedkjente vi oss for 20 år siden. Det vedkjenner vi oss i dag. Og jeg håper inderlig at vi skal vedkjenne oss det også om 20 år. For dette har med vår kristne tro å gjøre.

Lisbeth Holand: Jeg må si meg svært glad for det svaret som Alsaker gav på spørsmålet mitt. Han sa nemlig at det ikke kom på tale å ta opp forslag som de stod for i 1972.

Det betyr jo at også Kristelig Folkeparti beveger seg. Det betyr at de ligger noen år etter oss. Nå aksepterer de de lovformuleringene de gikk imot i 1972 og i 1981. Det må bety at nestekjærligheten og respekten for det enkelte individets grunnleggende følelsesmessige identitet faktisk vinner fram også i Kristelig Folkeparti. Jeg håper at det betyr at en kan regne med at i løpet av neste tiår vil Kristelig Folkeparti fullt ut støtte opp om en lov om homofilt partnerskap. Det var positivt.

Svein Alsaker: Jeg tror jeg skal si det ganske kort: Jeg må dessverre skuffe representanten Holand. Det er nok ingen grunn til å håpe på at Kristelig Folkeparti skal endre standpunkt når det gjelder vårt syn på homofile handlinger og homofile parforhold. Det mener vi er i strid med Bibelens budskap. Vi mener det er synd. Jeg er overbevist om at det ikke vil bli noen endring i vårt syn her. Så jeg må nok skuffe Lisbeth Holand i de gode ønsker hun nå rettet til Kristelig Folkeparti.

Dessuten tror jeg skal gå ganske kort forbi hennes beskrivelse av Kristelig Folkeparti her også.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er ute.

Fru Lisbeth Holand har bedt om ordet utenfor tur for å sette fram et forslag.

Lisbeth Holand: Jeg beklager — det var en ren forglemmelse. Jeg glemte i mitt hovedinnlegg å ta opp det forslaget som SV har i innstillingen som forslag nr. 2. Jeg gjør det nå.

Presidenten: Fru Lisbeth Holand har tatt opp det forslag hun selv refererte til.

Johan J. Jakobsen: Da Senterpartiets medlem av justiskomiteen ikke er medlem av Odelstinget, skal jeg presentere Senterpartiets syn i den aktuelle sak om registrert partnerskap.

Grunnlaget for den sak som behandles i Odelstinget i dag, er et Dokument nr. 8-forslag fra representanter fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV. Når SV i innstillingen fremmer forslag om konkrete lovformuleringer, kan en med god grunn spørre om et Dokument nr. 8-forslag er en egnet behandlingsmåte for en sak av så stor politisk, juridisk og økonomisk rekkevidde. Senterpartiets oppfatning er at endringer av lov og regelverk som angår de homofiles situasjon og rettigheter, fordrer en grundig forutgående behandling i departement og regjering før Stortinget går til den konkrete lovbehandling. Et stort flertall i komiteen deler denne oppfatning.

Intensjonene med Dokument nr. 8-forslaget er å gi homofile og lesbiske samme muligheter som heterofile i dag har, til å kunne inngå en gjensidig forpliktende avtale og å knytte deler av de juridiske og økonomiske rettigheter som i dag er nedfelt i ekteskapslovgivningen, til et registrert partnerskap.

Senterpartiet mener, som et flertall i komi-

Trykt 5/4 1991

(Johan J. Jakobsen)

teen, at det framsatte forslag reiser en rekke spørsmål som ikke er avklart. Dette er det redegjort for av tidligere talere i debatten. Den brede debatt om de homofiles situasjon og rettigheter bør vi ta når Stortinget har fått seg forelagt et gjennomarbeidet beslutningsgrunnlag fra Regjeringens side.

Senterpartiet har i sine merknader lagt vekt på at Justisdepartementet for tiden arbeider med en egen lovgivning om samliv uten vigsel og husstandsfellesskap. Senterpartiet finner det ikke riktig å sidestille samliv mellom personer av samme kjønn med ekteskap, og mener at saken ikke er tjent med at det legges opp til ekteskapslignende ordninger. Den tilnærming til spørsmålet om de homofiles stilling som forslagsstillerne har valgt, skaper unødig strid i en sak hvor det i utgangspunktet er bred enighet om at det er behov for egne rettsregler.

Senterpartiet mener det er et klart behov for egne rettsregler for mennesker som bor sammen, ikke minst for å sikre den svake parts interesser. Dette omfatter også samlivsforhold mellom personer av samme kjønn. Jeg ser det som viktig at dette blir vurdert nærmere av Regjeringen ved oppfølgingen av Husstandsfellesskapsutvalgets innstilling. Regjeringen har varslet et eget lovframlegg om husstandsfellesskap og samliv uten vigsel i løpet av våren. Da vil Stortinget få anledning til å gå inn på dette spørsmålet på et bredere og mer gjennomarbeidet grunnlag enn det knappe Dokument nr. 8-forslaget som ligger til grunn for dagens debatt.

Jeg vil til slutt ta opp forslaget fra Senterpartiet, forslag nr. 3, som er tatt inn i innstillingen. For øvrig vil Senterpartiet støtte komiteens innstilling.

Presidenten: Hr. Johan J. Jakobsen har tatt opp det forslag han selv refererte til.

Jørgen Kosmo: I løpet av denne debatten har det vært mye snakk om verdivalg, og det har vært mye snakk om måter å leve sammen på. Fra enkelte har det vært poengtert at det er viktig at man har flere alternativer å velge mellom. For andre har det vært viktig å få understreket – og da særlig fra Kristelig Folkeparti – at alternativer som kan være sammenlignbare med ekteskap, ikke er å foretrekke.

Samliv forutsetter noe mer enn en lovfestet rett til å kunne bo sammen. Samliv forutsetter først og fremst tilhørighet. Samliv mellom to som ønsker å bo og leve sammen også seksuelt, forutsetter kjærlighet. Og da er det ikke slik at det er et reelt valg for de som er homofile. De kan ikke velge ekteskap, slik ekteskap er å forstå i vårt samfunn – de må ha et annet alternativ. Og jeg tror det er viktig at vi som lovgivere skaffer fram det alternativet, for det er et viktig fundament for stabilitet i et samfunn at vi er i stand til å regulere ulike former for samvær på en slik måte at vi ved samlivsoppbrudd – enten det er ved skilsmisse eller det er ved dødsfall – har rettsregler som kan ordne opp i et felleseie eller i forhold til felles- eller særkullsarvinger. Og dette gjelder uansett om man er homofil eller om man er heterofil. Det er jo derfor det er varslet ved siden av endringer i ekteskapslovgivningen for å modernisere denne, også en lov om samliv utenfor ekteskap, den såkalte husstandsfellesskapslovgivning.

Og så kan vi stille oss spørsmålet: Vil det være tilstrekkelig for de homofile å få sitt forhold regulert gjennom en husstandsfellesskapslovgivning? Det er godt mulig det kan være tilstrekkelig, men da forutsetter det at husstandsfellesskapslovgivningen går ganske langt i å trekke opp rettsregler for hvordan man skal ordne opp i et mellomværende ved samlivsbrudd, og det er spørsmål om vi virkelig er tjent med å lage en husstandsfellesskapslovgivning som går så langt at forholdet faktisk kan likestilles med ekteskap.

Jeg håper derfor at departementet når det skal vurdere disse spørsmål – og jeg ønsker inderlig at Arbeiderpartiets forslag skal få flertall, slik at departementet får anledning til å vurdere dette spørsmålet – tar denne grensedragningen og ser hvordan det er riktigst å lovregulere dette. For min del vil jeg advare mot å lage en husstandsfellesskapslovgivning som går så langt at man faktisk regulerer et parforhold som er bygd på kjærlighet. Det måtte være nødvendig for en partnerskapslov for homofile. For heterofile mener jeg faktisk det beste alternativet er ekteskap.

Hvordan går det i et samfunn hvis vi ikke har mulighet til å lage regler som løser problemene som oppstår ved samlivsbrudd? Vi vet at det dessverre i altfor mange tilfeller er en svak part i parforholdet, og vi vet også gjennom et utall rettssaker i løpet av de siste årene at det dessverre er den svake part som taper ved samlivsbrudd, og den svakeste parten er som oftest kvinner, men også i veldig stor utstrekning barn.

Jeg ser det derfor som helt nødvendig for at vi skal kunne ha et velordnet samfunn, et samfunn hvor vi kan føle tilhørighet til hverandre ikke bare i parforhold, men også tilhørighet til hverandre i samfunnet, at vi er i stand til å regulere dette på en slik måte at vi ikke oppfordrer og stimulerer til tilfeldige forbindelser. Selvsagt skal det være fritt valg for ethvert menneske, men jeg understreker at

for samfunnet er det nødvendig å ha bestemmelser som setter rammer for forbindelsene.

Det er behov for en lovgivning som også omfatter homofile samboerforhold, ikke bare for å få en lovmessig regelstyring av dette, og ikke bare for å beskytte partene ved samlivsopphør, men også fordi det kan være med på, som representanten Lisbeth Holand helt riktig poengterte, å gi samfunnsmessig aksept for en legning som man ønsker å leve med. Jeg synes det vil være feil av det norske samfunn å sette opp stolper som gjør det umulig for folk å leve ut sine legninger. Det er ikke mulig å lovregulere medfødte legninger. Det er ikke mulig gjennom lovverket å styre mennesker inn i et spor som man følelsesmessig innerst inne ikke er i stand til å følge. Vi trenger derfor et lovverk rundt dette som gir samfunnsmessig aksept for at homofili er en livsform som fullt ut er akseptabel i ethvert moderne rettssamfunn.

Når vi har foreslått dette forslaget oversendt Regjeringen, er det fordi det er helt umulig for Stortinget, som representanten Jakobsen var inne på, å ta stilling til et så omfattende lovforslag både av politisk, juridisk og økonomisk karakter direkte gjennom en komite- og stortingsbehandling. Lovforslaget er av en slik natur at det vil være best tjent med en forutgående utgreiing, forutgående vurdering, i departement og regjering før det presenteres for Stortinget. På den måten vil Stortinget få det best mulige grunnlaget for å ta den verdidebatten og den juridiske debatten som er nødvendig for at vi skal kunne bringe dette samfunnet videre framover, et samfunn der menneskelige hensyn og hensynet til hverandre skal stå i første rekke i forholdet mellom grupper og mellom enkeltmennesker.

Rolf Ketil Bjørn hadde her overtatt presidentplassen.

Arild Hiim: Forslagets realitet er å innføre en ekteskapsordning for samboere av samme kjønn, for homofile og lesbiske partnerskap.

Høyre avviser forslaget. Ekteskapet er i en særstilling, bl.a. innrettet for også å gi stabilitet og trygghet for barna når livets stormer river i mor og far. Det er langt fra de samme hensyn som skulle tilsi en tilsvarende beskyttelse av homofile og lesbiske partnerskap. Det kan vel ikke hevdes at disse samliv er innrettet på å få og fostre barn.

Jeg har trodd at det var samstemte sinn og følelser som var det avgjørende for at homofile og lesbiske søkte sammen i partnerskap. At følelsene også kan trenge beskyttelse mot kriser og øyeblikkets tankeløshet, er jeg i oppriktighet i stand til å innse og ta konsekvensen av. Det tilsier regler for å sikre rettigheter og beskytte den svakeste, men det tilsier ikke behov for ekteskapets særegne beskyttelse. Tvert om – etter min oppfatning vil flere av reglene i ekteskapsloven som forslaget vil gi anvendelse for homofiles og lesbiskes partnerskap, faktisk ofte kunne være mer belastende enn nyttige. Spesielt er reglene om oppløsning av ekteskap myntet på å frembringe mer enn moden overveielse før samlivet definitivt bringes til opphør. Et ekteskap hvor kjærligheten er borte, kan likevel være f.eks. til barnas beste hvis det blir bevart. Fravær av slike hensyn for lovforslag om samlivsforhold burde vel tilsi et enklere regelsett for oppløsning. Det er også mange homofile som er uenig i forslaget.

Jeg skal likevel ikke betvile at forslaget er gjennomtenkt, men jeg vil betvile at konsekvensene fullt ut er innsett. Forslagsstillernes – og spesielt SVs – iver etter å få et lovvedtak nå, kan jeg dessverre ikke betegne som annet enn uansvarlig, også av hensyn til dem det gjelder. Arbeiderpartiet har innsett dette. På det punktet må jeg gi vårt største parti anerkjennelse for ansvarlighet. Men de har det ikke enkelt med sitt landsmøtevedtak, som bombastisk fastslår at partiet går inn for at det innføres adgang til lovregulert samliv for homofile og lesbiske på linje med ekteskap. Jeg håper Odelstingets flertall vil frita Arbeiderpartiet for denne forpliktelsen.

Det kan ikke nektes for at hensikten er å bringe fram en ekteskapsmodell for homofile. Den mangler riktignok enkelte av ekteskapets rettsvirkninger og kan lett skape inntrykk av et slags biekteskap. Det ville i så fall skape grunnlag for neste diskusjon – krav om rett til barn. Hvorfor skal homofile som lever som ektefeller også i forhold til lovverket, være forhindret fra likestilling med hensyn til å fostre barn? Ja, hos dem som ikke ser nytten av ekteskapets særstilling f.eks. i forhold til barn, burde kravet om likestilling også omfatte homofiles likestilling med hensyn til å oppdra barn. Det er et av de vanskelige spørsmålene for forslagsstillerne og for Arbeiderpartiet. For er det slik at ekteskapet kun er et praktisk verktøy i samfunnet uten et dypere innhold med mening, f.eks. i forhold til barn, og dette verktøyet i likestillingens navn like meget tilhører homofile som heterofile, ja da er det heller ikke igjen en rest av begrunnelse for å motsette seg likestilling for det gjenværende – adgangen til å adoptere barn.

Lisbeth Holand er ærlig nok og ser det konsekvente i dette. Men hva med Arbeiderpartiet, som støtter forslagets intensjoner og har et landsmøtevedtak som setter homofiles og

lesbiskes samliv på linje med ekteskap? Innser Arbeiderpartiets representanter at en slik likestilling ikke er fullført før adgangen til adopsjon også er lik? Dersom det ikke er slik at en ønsker full likestilling, hva er Arbeiderpartiets begrunnelse for det?

Brit Jørgensen: For egen del vil jeg kalle dette en verdidebatt. Det dreier seg i første rekke om å gi en gruppe rettigheter og plikter som mange av oss andre tar som en selvfølge. I tillegg vil en slik lov gi en samfunnsmessig aksept av homofile forhold – en aksept heterofile også tar som en selvfølge.

Denne saken har skapt sterke reaksjoner, og det er nesten med forundring jeg har sett med hvilken kraft mange har kastet seg inn i debatten mot lovgivning som tar sikte på å la en gruppe mennesker få lov til å inngå forpliktende samliv.

Kristelig Folkeparti argumenterer med at en slik lovgivning vil svekke ekteskapet. Dette er etter min oppfatning å stille saken på hodet. For homofile vil ikke valget stå mellom et ekteskap og en eventuell lovregulering, men mellom en lovregulering og absolutt ingenting. Å sette en lovregulering opp mot ekteskapets særstilling i samfunnet er i beste fall en tåkelegging av debatten.

Enkelte har hevdet at homofile par, som andre, kan inngå privatrettslige avtaler. Erfaringsmessig vet vi at de færreste inngår slike avtaler. Vi vet i tillegg at slike avtaler på ingen måte sikrer partene godt nok.

En begrenset regulering slik Husstandsfellesskapsutvalget legger opp til, vil etter mitt syn neppe være tilstrekkelig for to som inngår i en følelsesmessig relasjon til hverandre. Her er den vesentlige forskjellen mellom homofile par og andre som bor sammen, f.eks. søsken. Sammenligningen med heterofile samboere holder heller ikke, da heterofile samboere faktisk har en valgmulighet ved å kunne gifte seg.

Jeg synes derfor det er et rimelig krav at homofile, som andre, skal ha en valgmulighet til å sikre sine forhold. Dersom samfunnet er interessert i å gi homofile par mulighet til å inngå forpliktende forhold, må også samfunnet være villig til å gi homofile de samme mulighetene til valg som heterofile.

Høyre sier i innstillingen at de forstår behovet for en slik lovgivning. Like fullt går Høyre imot en oversendelse til Regjeringen. Dette er for meg uforståelig. Det ser ikke ut til at Høyre er villig til å ta konsekvensen av sitt eget syn. Partiet argumenterer for, men vil stemme imot. Slik blir det kanskje når en ser behovene til homofile, men ikke tør stå for dette standpunktet når det kommer til konkret stemmegivning.

Vi har i vår innstilling gått inn for at forslaget oversendes Regjeringen. Dette vil etter vår oppfatning sikre det som er Arbeiderpartiets intensjoner. Homofile par skal ha muligheter for å sikre sine forhold juridisk og økonomisk, og samfunnet vil gjennom en slik lovgivning støtte opp om slike parkonstellasjoner.

Annelise Høegh: La meg begynne med konklusjonen: Jeg er enig i Høyre og Fremskrittspartiets merknader om å avvise det foreliggende forslaget fordi jeg ikke ønsker rettsregler for homofilt samliv som knyttes direkte til ekteskapsloven, slik det gjøres i dette forslaget. Men jeg ønsker at Regjeringen skal komme tilbake med et forslag, og jeg må også si at jeg har en helt annen begrunnelse for min avvisning enn den representanter fra Kristelig Folkeparti har gjort seg til talsmenn for. Det er det motsatte av likegyldighet som styrer mitt engasjement.

Jeg hører til dem i Høyre som vil stå fritt til å vurdere en særlov for homofile som vil registrere sine partnerskap. Jeg mener det er forskjell på homofile samboere og andre, f.eks. søsken, som bor sammen av kanskje mer praktiske grunner. De møter riktignok mange av de samme praktiske problemene, men jeg synes det er naturlig og riktig å gå lenger i lovregulering fra samfunnets side for homofile samboere, fordi følelsesmessig er slike samliv noe annet og langt mer enn f.eks. det at to søsken velger å bo sammen.

Det er ulike syn på dette i Høyre, og jeg har ikke noen problem med å akseptere og respektere det. Men jeg må si at for meg er verdikonservatisme egentlig et begrep som er smør på flesk. En konservativ forholder seg alltid til verdier, og for meg er det en positiv verdi at homofile vil ta større ansvar for seg selv og for hverandre ved å inngå forpliktende samliv og registrere sine partnerskap.

For meg er det også en sentral verdi at samfunnet ikke diskriminerer dem som er annerledes. Jeg forstår derfor godt at homofile reagerer på å bli gjemt bort og pakket inn sammen med andre som de ikke ligner så veldig mye på. Jeg har intet ønske om å usynliggjøre deres behov og deres ønsker. Derfor har jeg faktisk vondt for å forstå påstandene om at ekteskapet skulle bli svekket eller truet av at mennesker som ikke kan gifte seg, får anledning til å registrere sine samliv, og at samfunnet gjennom lovregler, eventuelt en særlov, setter opp rammene for slike samliv.

Jeg har lyst til å sitere fra et par ledere som Aftenposten skrev forrige gang vi behandlet disse spørsmål, i forbindelse med innstillingen om familiemeldingen i 1985. Da skrev Aftenposten på lederplass bl.a. følgende:

«(Vi er) — på et kristent-humanistisk grunnlag — opprørt over den tanke at medmennesker som er «anderledes», skal nektes rettigheter som ansees som grunnleggende for alle andre.»

Og Aftenposten skrev i en annen leder:

«Vi kan ikke underskrive den fallitt-erklæring Kristelig Folkeparti utsteder ved å hevde at juridisk diskriminering og moralsk fordømmelse av andre samlivsformer, er en forutsetning for ekteskapets fortsatte eksistens.»

Jeg kunne ikke sagt det bedre selv. La meg tilføye enda et sitat, for dette var bra lederartikler. Det står videre i Aftenposten:

«(Det er) et spørsmål om generøsitet og kristen medmenneskelighet. Det er kort sagt spørsmål om at også samboere skal sikres visse elementære juridiske rettigheter. Her dreier det seg om et grunnleggende rettferdighetskrav. Og i forhold til rettferdigheten er ikke de homofile annerledes enn oss andre.»

Jeg synes det vil være merkelig, og jeg kan ikke forstå at ekteskapet vil bli mindre attraktivt fordi om vi skulle ende opp med å vedta en egen partnerskapslov for homofile. Jeg kan ikke se at ekteskapslovens mange bestemmelser blir mindre verdifulle for dem som vil omfattes av den, selv om homofile som ønsker å registrere sine partnerskap, skulle få del i en del av de samme bestemmelsene.

Mitt hovedpunkt slik jeg ser det i dag, er at vi trenger en særlov. Jeg tror ikke vi er best tjent med det forslaget til særlov som er lagt frem i dag. Jeg forventer at Regjeringen gjør et grundig arbeid og kommer tilbake til Stortinget med forslag, og da vil jeg ta endelig stilling til hvilken form for lovregulering jeg synes er mest hensiktsmessig. Men jeg vil også legge stor vekt på hva homofile selv ønsker for sitt samliv.

Kjell Magne Bondevik: Det er interessant at denne debatten mer og mer har utviklet seg til en verdidebatt. Politikk er jo et spørsmål om valg av verdier. Vi har i vårt lovverk inntatt en rekke verdistandpunkt, og det er vel ikke særlig mange lenger som tror på verdinøytralitet. Men jeg synes at den drøfting representanten Annelise Høegh nå hadde av verdikonservatisme, var ganske forunderlig. Jeg regner med at samtlige politikere står for verdier, med det er jo ikke det samme som at en er verdikonservativ.

En lov som den som er foreslått i dag i det private lovforslaget, vil være et så klart brudd med en lovtradisjon i vårt land at det i hvert fall ikke kan kalles verdikonservatisme, selv om jeg ikke vil benekte at de som går inn for det, står for verdier. Men det er jo noe annet.

Samfunnet har rett til — og har da også valgt — å prioritere, det vil si gi en samlivsform, nemlig det heterofile ekteskap, en positiv særstilling. Det betyr ikke at vi skal forfølge eller straffe andre. Det er også bakgrunnen for at vi heller ikke vil bruke strafferettslige virkemidler i denne sammenheng. Men det private lovforslaget vil undergrave den positive særstilling det heterofile ekteskap har i vår lovgivning. Forslaget innebærer jo, slik det fremgår av §§ 2 og 3, en prinsipiell sidestilling med det heterofile ekteskap. Denne sidestilling vil etter mitt skjønn innebære et klart brudd med det verdigrunnlag vårt samfunn har bygd på, og er derfor ikke uttrykk for verdikonservatisme.

Nå har både Annelise Høegh og Lisbeth Holand spurt: Står ikke ekteskapet sterkt nok? Vil det være noen svekkelse av det om en innfører slike lovregler? Til det vil jeg svare at hvis en mener noe er rett og noe er galt, likestiller en ikke disse ting i lovgivningen. Og det har vi mange eksempler på, ikke minst fra SVs side, som mer enn de fleste av oss tror på lov som virkemiddel, også fordi lov er holdningsskapende. Det er dette som er problemstillingen, og ikke at ekteskapet nødvendigvis trenger alle mulige lovmessige vern for å overleve.

Jeg bygger selvsagt mitt syn på kristen etikk slik denne er nedfelt i Bibelen. Fru Holand spurte: Er ikke Bibelens syn først og fremst nestekjærlighet? Det er riktig. Bibelens syn er nestekjærlighet. Men nestekjærlighet er ikke det samme som å oppheve etiske normer. Tvert om, jeg tror at etiske normer er til det beste for mennesket og fremmer nestekjærlighet. En må ikke gjøre nestekjærligheten til et normløst begrep.

Men det er mange utover de som er forpliktet på kristen etikk, som er imot et slikt lovforslag. Det går bl.a. fram av en meningsmåling som ble tatt opp omkring dette spørsmålet, og som viste at et flertall av de som hadde tatt standpunkt, var mot et slikt lovforslag. Ja ikke bare det, men også blant de homofile selv er det framtredende representanter som går klart mot et slikt lovforslag, bl.a. den tidligere generalsekretær i Forbundet av '48. Jeg registrerer da også med interesse at det nå bare er SV som klart går inn for det opprinnelige lovforslag.

De problemer og de forhold som eksisterer for personer som har et husstandsfellesskap, men uten å leve i ekteskap, er tatt opp i Husstandsfellesskapsutvalgets innstilling. Ved behandlingen av denne innstillingen vil selvsagt alle partier, også Kristelig Folkeparti, vurdere regler som sikrer personer i slike husstands-

fellesskap, først og fremst de svake parter, enten det nå gjelder søsken, venner, par osv., men uten at dette knyttes til personenes seksuelle legning.

La meg si at etter mitt skjønn representerer det framsatte private lovforslaget et ganske kraftig brudd med en lovtradisjon i vårt land som har hatt som klar hensikt og virkning å gi det heterofile ekteskap en positiv særstilling som samlivsform og som ramme for barns oppvekst. Det er det dette egentlig står om, og jeg vil derfor klart advare mot å gå inn for et slikt lovforslag. Det vil sannsynligvis heller ikke bli vedtatt i dag. Arbeiderpartiet går jo heller ikke lenger inn for dette, tross sitt stortingsprogram, og glad er jeg for så vidt for det. Hva som vil komme ut av forslaget hvis det blir oversendt Regjeringen, er uklart etter så mange uklare signaler som er gitt gjennom denne debatten. Det mest betryggende er derfor å avvise forslaget, slik at premissene for det ikke blir lagt til grunn for Regjeringens videre arbeid med saken.

Tom Thoresen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

John G. Bernander: La meg gi min fulle tilslutning til komiteens innstilling om avvisning av det fremlagte lovforslaget om registrert partnerskap for homofile. Slik dette lovforslaget er fremmet, forutsetter det at de vesentligste bestemmelser i ekteskapsloven skal gis tilnærmet analog anvendelse på et registrerbart homofilt samliv.

Et slikt lovteknisk utgangspunkt betyr at registreringsordningen ville bli etablert som et de facto likeverdig alternativ til det heterofile forpliktende ekteskap. En slik likeverdighet kan jeg ikke akseptere. For min del vil jeg understreke at det lovbestemte ekteskapet, med eller uten kirkelig vigsel, er den ønskelige ramme omkring familien og barns oppvekstvilkår. Det betyr selvfølgelig ikke at jeg ikke har toleranse overfor dem som måtte velge andre samlivsformer, men slike former bør ikke ha en lovbestemt plass som et likeverdig alternativ til ekteskapet, som vi tufter våre tradisjoner på.

Ut fra det jeg nå har sagt, vil jeg for min del heller ikke kunne støtte et eventuelt fremtidig forslag til særlov for registrering av homofile bofellesskap. Derimot vil jeg vise til at Høyres medlemmer av justiskomiteen understreker behovet for rettsregler som sikrer den svake parts interesser i ulike former for bofellesskap. Det er jeg enig i, og kjenner det praktiske livs behov fra egen rettspraksis. Det er et klart behov for slike regler f.eks. i forhold til retten til bolig ved oppløsning av husstandsfellesskap, vurdering av beskyttelsesregler for skifte ved arveoppgjør etter personer som har levd i bofellesskap, og på en rekke andre områder hvor ekteskapet i dag gir beskyttelse innenfor ulike sivilrettslige sfærer.

Slike regler kan en imidlertid – som påpekt av flere talere – godt utforme uavhengig av om bofellesskapet er stiftet ut fra en spesiell seksuell legning. Ekteskapet slik vi kjenner det, er for oss en samfunnsnorm og en ramme omkring familien og barns oppvekstvilkår. En slik norm og ramme om samlivet finner jeg er en nødvendig og beskyttelsesverdig norm. Om de framlegg som forventes fra Regjeringen vil være tilfredsstillende for å ivareta de reelle beskyttelsesbehov som komiteen påpeker, vil vi selvfølgelig komme tilbake til og vurdere åpent når de forskjellige lovforslag måtte fremmes.

For øvrig vil jeg presisere at ethvert bofellesskap utenom vigsel ikke bare har muligheter for, men bør sørge for å avklare viktige formuesrettslige og økonomiske spørsmål gjennom samlivskontrakter som regulerer sameieforhold, forkjøpsrett, hjemmelsforhold med hensyn til bolig m.v. Slike behov gjelder også for de ektefeller som velger andre virkninger for sitt formuesforhold enn de som er lovens normal etter ektefelleloven.

I den lovgivning som nå forberedes – det synes jeg det er vesentlig å påpeke – er det ikke slik at vi kan få etablert lovmessige reguleringer som omfatter ethvert forhold i bofellesskap og samliv mellom mennesker. Ikke bare er det slik at vi ikke kan, men vi bør heller ikke lovregulere ethvert slikt forhold. Vi må ha de viktigste beskyttelsesbehov for øye. Hvis vi forsøkte på noe annet, ville vi i realiteten etablere et langt tettere sett av skranker omkring samlivet enn det svært mange som velger å leve i et samliv uten vigsel, faktisk ønsker.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg vil bare gi en kort stemmeforklaring.

Mitt utgangspunkt er at jeg rent prinsipielt mener at alle mennesker er likeverdige, at vi burde ha de samme rettigheter og forpliktelser, og at det bør gjelde også dem med annen seksuell legning enn det flertallet i befolkningen har. Jeg mener det er både riktig og nødvendig med en lovregulering av homofile partnerskap, og jeg ser det faktisk som en selvfølge at homofile får rett til å registrere sitt partnerskap. Om det bør skje ved en egen lov, eller om det kan innpasses eventuelt i andre lover, synes jeg det er vanskelig å ta stilling

til nå. Her vil jeg legge veldig stor vekt på hva de homofile selv mener de vil være best tjent med. Jeg har imidlertid noe vanskelig for å se at vi kan sidestille husstandsfellesskap med homofilt partnerskap, men jeg regner med at Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med et forslag som går ut på at vi får lovregulert homofile partnerskap. På den bakgrunn vil jeg stemme for Arbeiderpartiets forslag.

Lisbeth Holand: Jeg vil få knytte noen kommentarer til Kristelig Folkepartis standpunkter i denne saken.

Først til Alsaker, som påstod at Kristelig Folkeparti i 1981 støttet forslaget om å innføre en paragraf om forbud mot diskriminering av homofile. Det stemmer ikke. Jeg har nå sjekket det i innstillingen og debatten den gang, og det stemmer altså ikke.

Bondevik viser til at vi må «gi det heterofile ekteskap en positiv særstilling», for det er jo noe som er rett, og noe som er galt — og da er ekteskapet rett. Ja, ekteskapet kan være rett — for heterofile. Men Kristelig Folkeparti og Kjell Magne Bondevik kan jo ikke for ramme alvor mene at ekteskapet er den rette ramme for homofile samliv.

I forbindelse med min uttalelse om at jeg oppfatter det som en kristen norm å vise nestekjærlighet, avla Bondevik meg en visitt og repliserte at nestekjærlighet jo ikke betyr det samme som å oppheve etiske normer. Nei, tvert imot — etiske normer er en viktig del av nestekjærligheten. Men jeg ser ikke at ekteskapet som institusjon er lik en etisk norm. Det vi vil med lovforslaget her, er å si at det å leve i et forpliktende samliv kan være en etisk norm som en del ønsker å leve etter, og vi ønsker en likestilling mellom heterofile og homofile når det gjelder retten til å leve i forpliktende samliv og ta på seg ansvar for hverandre.

Så sa Bondevik noe som jeg har vanskelig for å tro at han egentlig mener. Han viste til at det er flertall mot lovforslaget i opinionen. Når ble Kristelig Folkeparti et sånt gallupparti? Skal en bare gå inn for det som det er flertall for i opinionen? Jeg vil si at mindretallsrettigheter, som det her er snakk om, er vel den type saker der vi i minst utstrekning kan lite på opinion og gallup, og der vi som politikere har et ansvar for å gå foran og fastsette samfunnsmessige normer.

Så en liten oppsummering av debatten: Når det gjelder Arbeiderpartiet, synes jeg vi har fått positive signaler. Det er kommet mye klarere føringer fra Arbeiderpartiet når det gjelder hva slags lovforslag det ønsker fremmet fra Regjeringen. Alle talere fra Arbeiderpartiet har snakket for et lovforslag som innebærer en samfunnsmessig aksept av det homofile samliv, og som avviser kobling til husstandsfellesskapet. Ut fra de signalene som er gitt, føler jeg meg så trygg på at vi får et lovforslag tilbake om registrert partnerskap for homofile at jeg trekker forslaget fra SV.

Presidenten: Lisbeth Holand har dermed trukket det forslag fra SV som står i innstillingen, og som tidligere er tatt opp i debatten.

Svein Alsaker: Jeg nevnte i mitt innlegg straffelovens § 135 a, som er en lovregel som skal verne mot diskriminering av homofile, og den lovregelen stemte Kristelig Folkeparti for i 1985 og var selv med på den behandlingen. Det var det jeg sa i mitt innlegg.

Det har vært en interessant debatt — og til dels en intens debatt. Det var jo ventet. Og uansett utfall av avstemningen om en stund, er det nok grunn til å tro at Stortinget på en eller annen måte senere vil komme tilbake til disse spørsmålene. For Kristelig Folkeparti er denne saken klar. Vi vil ikke via lovverket gi samfunnsmessig aksept for homofilt og lesbisk samboerforhold «på linje med ekteskap», for å sitere formuleringene fra Arbeiderpartiets landsmøtevedtak.

Det er positivt at det er enighet om at det lovforslag som vi i dag behandler, er et verdivalg, og at samfunnet derfor ikke kan erklære seg nøytralt i forhold til dette verdivalget, som i realiteten gjelder vår viktigste privatrettslige lov, nemlig ekteskapsloven. Vi kan ikke stille oss nøytrale til dette ut fra et resonnement om at folk må få leve ut sine drifter. Selvfølgelig kan vi ikke det. Det er ikke statens oppgave å dirigere folks privatliv, men vi må selvfølgelig som politikere treffe et verdivalg når det gjelder en så sentral lov som ekteskapsloven.

Jeg har registrert at talere fra ulike partier ikke kan skjønne at ekteskapets stilling i vårt samfunn kan bli svekket hvis registrert partnerskap får samme rettskraft som ekteskap. Det må jeg si at jeg er dypt uenig i, for det vil jo da bli flere likeverdige samlivsformer å velge mellom, og det representerer noe helt nytt. Det er klart at det kan få langsiktige virkninger. Ekteskapet har vært den prioriterte samlivsform. Ekteskapet har vært en bærebjelke i vårt samfunn — og er det. Kristelig Folkeparti vil fortsatt selvfølgelig lovmessig prioritere denne samlivsformen. Jeg skal ikke gi noen nærmere begrunnelse for det — det har jeg gjort i opptil flere innlegg tidligere i dag.

Så bare et par ord når det gjelder Husstandsfellesskapsutvalget. Det var Kristelig Folkeparti med på i regjeringen Willoch å

oppnevne i 1985. Vi er i utgangspunktet innstilt på å vurdere dette. Det gjelder samliv mellom voksne personer uten at det nødvendigvis er knyttet til kjønn. Det kan være to av samme kjønn, det kan være foreldre, det kan være barn osv. Derfor vil jeg henstille til Kristelig Folkepartis medlemmer å stemme nei til forslaget fra Senterpartiet hvis det blir tatt opp til realitetsvotering. Det gir en altfor upresis formulering og problemstilling.

Kjell Magne Bondevik: Når jeg bad om ordet igjen, var det på grunn av representanten Lisbeth Holands siste innlegg. Jeg synes for så vidt det er nyttig og bra at vi har prinsipielle, verdimessige og etiske debatter også i Stortinget. Vi skal møte hverandre med respekt i disse debattene og være klar over at vi trår i til dels vanskelig farvann.

Det jeg mente å få fram, var at et samfunn har etter mitt skjønn rett til ut fra etiske og verdimessige standpunkter å prioritere også når det gjelder hvilken samlivsform en vil legge til grunn som basis for et samfunn. I så måte kan jeg bare vise til og underskrive innlegget som ble holdt av representanten Bernander. Det betyr ikke at vi skal forfølge eller straffe mindretall som måtte leve på annen måte, men rettighetene for disse kan ikke frata samfunnet en rett til å prioritere i sin lovgivning én samlivsform, slik vårt samfunn har gjort opp til i dag. Og det å innføre en særlovgivning som sidestiller andre samlivsformer med ekteskapet, vil være et kraftig brudd med en slik lovtradisjon, og er derfor etter mitt syn noe helt annet enn verdikonservatisme.

Så pekte representanten Holand på at for henne er ikke ekteskapet som institusjon en etisk norm, men det er at man har et forpliktende samliv. Og der er vi uenige, og har en klart ulik etisk norm. For meg er det heterofile ekteskapet i seg selv en etisk norm. Det får vi være uenig om, og det er også kjernen som gjør at vi ender opp ulikt.

Så til slutt: SV trakk jo sitt forslag. Jeg anser det for å være et strategisk trekk, men selv om SV unngår å få sitt forslag nedstemt, har altså forslaget ikke fått flertall og er i realiteten på dette stadium forkastet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det satt fram i alt tre forslag foruten innstillingen. Det er forslag nr. 1, fra Olav Akselsen på vegne av Arbeiderpartiet, forslag nr. 2, fra Lisbeth Holand på vegne av Sosialistisk Venstreparti og forslag nr. 3, fra Johan J. Jakobsen på vegne av Senterpartiet. Forslagene er tatt inn på side 3 og 4 i innstillingen.

Forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, er senere i debatten trukket og blir således ikke å ta under behandling.

Forslag nr. 3, fra Senterpartiet, lyder:

«Det henstilles til Regjeringen å komme tilbake med forslag til rettsregler for samboere i forbindelse med oppfølgingen av Husstandsfellesskapsutvalgets innstilling.»

Dette forslag blir å sende Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30, 4. ledd.

I og med at Lisbeth Holand har trukket Sosialistisk Venstrepartis forslag, foreslår presidenten at man stemmer alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1 fra Arbeiderpartiet. – Slik vil det bli gått fram.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:50 for 1989–90 – forslag fra stortingsrepresentantene Lisbeth Holand, Jan Erik Fåne, Grete Knudsen, Trond Jensrud og Kristin Halvorsen om lov om registrert partnerskap – avvises.

Presidenten: Forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, lyder:

«Dokument nr. 8:50 for 1989–90 – Forslag fra stortingsrepresentantene Lisbeth Holand, Jan Erik Fåne, Grete Knudsen, Trond Jensrud og Kristin Halvorsen om lov om registrert partnerskap – vert å sende Regjeringa til utgreiing og utsegn.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet bifaltes forslaget med 36 mot 33 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.42.40)

Sak nr. 2

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lov om endringer i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Innst. O. nr. 24, jf. Dokument nr. 8:5)

Sylvia Kristin Brustad (ordfører for saken): Jeg vil først gjøre oppmerksom på en trykkfeil på side 2 første spalte, tredje linje i innstillinga. Der står det «ny barnelov». Det skal selvfølgelig stå «ny barnevernlov».

Vi har i dag til behandling et forslag fra representantene John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om endringer i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern. Representantene foreslår i dokumentet at myndighet til å treffe avgjørelser om tvangstiltak i saker etter bar-

nevernloven legges til domstolene. Som følge av dette foreslås også endringer i bestemmelsene om klage og anke samt enkelte andre bestemmelser.

Komiteens flertall, dvs. alle unntatt Fremskrittspartiet, har ikke tatt stilling til realiteten i saken.

Vi mener det er et klart behov for å gå gjennom barnevernloven, og vi er klar over at departementet er i gang med dette. Vi er videre kjent med at Barne- og familiedepartementet i løpet av året vil fremme forslag om en ny barnevernlov. I den forbindelse vil forslaget om å føre myndigheten til å treffe tvangstiltak bort fra de folkevalgte organer i kommunen være et sentralt spørsmål. Flertallet mener derfor at det mest riktige i denne saken er at dette spørsmålet ses i sammenheng med øvrige lovendringer i barnevernloven. Komiteflertallet innstiller derfor på at Dokument nr. 8:5 om endringer i barnevernloven oversendes Regjeringa til vurdering og ses i sammenheng med forslaget om en ny barnevernlov.

På bakgrunn av dette vil jeg anbefale komiteens flertallsinnstilling.

Jan Erik Fåne: Det er et meget grundig og seriøst arbeid som ligger bak konklusjonene og forslagene i Dokument nr. 8:5 for 1990—91, som vi her har til behandling. Spørsmålet som tas opp, nemlig hvem som skal ha myndighet til å treffe avgjørelse om tvangstiltak i barnevernssaker, har en rekke ganger tidligere vært oppe i forskjellige politiske fora. Det som er det entydige signal fra så vel fagmiljøer som politiske miljøer, er at dagens ordning er utilstrekkelig og en ikke fullgod løsning. Helt siden begynnelsen av 1970-tallet har forskjellige vurderinger konkludert med at myndighet til å fatte tvangsvedtak bør legges til et annet organ enn dagens kommunale organer.

Sosialreformkomiteen foreslo i 1972 enstemmig at myndighet til å treffe tvangsvedtak skulle overføres til domstolene. I 1982 foreslo et utvalg at tvangsvedtak skulle treffes av et fagutvalg på fylkesplan. Sosiallovutvalget foreslo i 1985 enstemmig at myndigheten ble lagt til et annet organ enn kommunalt folkevalgte organer. Flertallet foreslo at organet skulle være et statlig administrativt organ på fylkesnivå, mens mindretallet foreslo at myndigheten skulle legges til domstolene. Sosialdepartementet på sin side foreslo i 1975 at myndigheten ble lagt til et organ på fylkesplan valgt av fylkestinget. I 1989 foreslo Sosialdepartementet at myndigheten ble lagt til et statlig administrativt organ på fylkesplanet — en fylkesnemnd valgt av departementet. I Stortingets sosialkomite foreslo i 1975 representantene fra de ikke-sosialistiske partiene, samt Sosialistisk Venstreparti, at myndigheten ble lagt til domstolene. Representantene for Arbeiderpartiet sluttet seg til departementets forslag om at myndigheten ble lagt til et organ på fylkesplan, men forutsatte at det ble foretatt en grundig analyse i forbindelse med utarbeidelsen av lovforslaget.

Til tross for disse mange forslag og uttalelser, har intet skjedd. Fremdeles har vi ordningen med kommunalt folkevalgte organer, og fremdeles venter vi på nye utredninger og forslag. Fremskrittspartiets medlem i komiteen mener på bakgrunn av disse mange vurderinger at man ikke har behov for ytterligere vurderinger før lovendringen vedtas.

Jeg vil herved ta opp det forslag som er gjengitt i innstillingen fra komiteen. Jeg vil også få rette opp en en feil som ved en inkurie er kommet inn i forslaget fra mindretallet — Fremskrittspartiet — på side 3 innstillingen. Når det gjelder ny § 74, står det at loven trer i kraft fra 1. januar 1991 — det skal være 1992.

Presidenten: Hr. Fåne har tatt opp det forslag han selv refererte til, og foretatt den rettelse i forslaget som han redegjorde for.

John Alvheim: Ifølge Verdens Gang for 14. februar d.å. skal statsråd Sandman på et seminar for barnevernsarbeidere i Stavanger ha uttalt:

> «Det er uholdbart at de som har hjelpeansvaret overfor barn også skal ha domsmyndighet.»

Det er nettopp denne uholdbare koblingen av hjelpeansvar og domsmakt med de svært uheldige følger dette har i altfor mange tilfeller, som er hovedbegrunnelsen for at jeg på vegne av Fremskrittspartiet har fremmet det foreliggende forslag.

Jeg sier meg glad for at statsråden, om han er sitert riktig i VG, vil fjerne domsmyndigheten fra de kommunale barnevernsnemnder. Dette er et steg i riktig retning, men etter min vurdering går ikke statsråden langt nok, nemlig å overføre ansvaret for omsorgsvedtak til domstolene.

Etter min og manges mening må en så alvorlig avgjørelse som å fjerne barn fra biologiske foreldre på kort og lang sikt ligge til en instans som nyter allmenn tillit, nemlig rettsapparatet.

Et nytt forvaltningsorgan på fylkesplanet vil ikke — uansett sammensetning — ha den samme rettssikkerhetsprestisje som domstolene har.

Sosialreformkomiteen av 1969 som avgav sin innstilling juni 1972, konkluderte enstemmig med at tvangsinngrepssaker etter loven

om barnevern skulle overføres til domstolsbehandling. Komiteens begrunnelse, som jeg og Fremskrittspartiet deler, var at barnevernsnemndene på grunn av manglende personalmessige og økonomiske ressurser for lett grep til tvangstiltak med plassering barn, i stedet for både kortvarige og langvarige positive tiltak overfor foreldrene og hjemmene.

Etter en omfattende høringsrunde av Sosialreformkomiteens innstilling konkluderte Sosialdepartementet i St.meld. nr. 9 for 1975–76 med å gå inn for å overføre omsorgsvedtak i barnevernet til en statlig oppnevnt fylkesnemnd.

Under Stortingets behandling av meldingen forelå en delt innstilling fra sosialkomiteen – Innst. S nr. 260 for 1975–76. Partiene Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mente at tvangstiltak burde overføres til domstolene, og det samme standpunkt tok Sosialistisk Venstreparti den gang. Begrunnelsen fra disse partiene var også den gang rettssikkerheten.

Sosiallovutvalget oppnevnt i 1980, som avgav innstilling i NOU 1985:18, var enstemmig av den oppfatning at tvangstiltak i barnevernet måtte bort fra de kommunale barnevernsnemnder, men delte seg i et flertall og et mindretall når det gjaldt hvilke organ som skulle overta tvangsvedtakene. Et flertall på syv medlemmer gikk inn for fylkeskommunal nemnd, og et mindretall på to gikk inn for domstolene.

Høringsuttalelsene til Sosiallovutvalgets innstilling fremlagt i Ot.prp. nr. 60 for 1988–89, viste et overveldende flertall for å flytte omsorgsvedtakene bort fra de kommunale barnevernsnemnder. 60 pst. av høringsinstansene støttet departementets forslag om å overføre omsorgsvedtak til fylkesnemnd, mens 40 pst. ønsket omsorgsvedtakene overført til domstolene.

Slik saken nå står i øyeblikket, med henvisning til statsrådens uttalelse i Stavanger nylig – om den er riktig – kan en vel forvente at departementets forslag til en ny sosiallov vil inneholde lovendring som går på overføring av omsorgsvedtak fra barnevernet i kommunene til en fylkeskommunal nemnd.

Statsråden anmoder i nevnte brev til komiteen om at Dokument nr. 8:5 blir oversendt departementet til vurdering i sammenheng med det pågående arbeid med lovendring for barnevernet. Fremskrittspartiet mener at det ikke skulle være behov for ytterligere utredninger for å endre den nåværende uheldige ordning med omsorgsmyndighet tillagt de kommunale barnevernsnemnder. Det forbauser meg meget at Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, som allerede i 1976 var rede til å overføre omsorgsvedtak fra barnevernet til domstolene, nå plutselig har behov for mer utredning.

Jeg er redd for at myndighetsoverføring fra de kommunale barnevernsnemder til en ny nemnd på et annet forvaltningsnivå ikke vil skape nødvendig ro når det gjelder rettssikkerhetsspørsmålet i dette vanskelige saksområde.

Jeg er fullt klar over at barnevernsnemndene i den dobbeltrollen de nå er tillagt, har en særdeles vanskelig jobb å utføre. De fleste nemnder gjør en særdeles god jobb med små ressurser i en tid med stadig økende omsorgssvikt.

Det kan imidlertid ikke underslås at det finnes altfor mange tilfeller av overgrep mot barn og foreldre i forbindelse med omsorgs- og adopsjonsvedtak. Det er et alvorlig inngrep å atskille barn og biologiske foreldre, ja så alvorlig at en tilfeldig sammensatt kommunal barnevernsnemnd beskyttet av taushetsplikt neppe kan være det rette organ til å ivareta rettssikkerheten i slike saker.

I De forente nasjoners konvensjon av 20. november 1989 om barnets rettigheter understrekes familiens betydning for barnas oppvekstvilkår og retten for barna til å ha kontakt med sine biologiske foreldre.

En nylig avsagt høyesterettsdom i en barnevernssak hvor et adopsjonsvedtak ble opphevet, er det alvorlige inngrep atskillelse av barn og biologiske foreldre tillagt avgjørende vekt ved domsavsigelsen.

Det finnes dessverre mange eksempler på grunnløs atskillelse av barn og foreldre som ikke bare av foreldrene, men også av lokalmiljøet oppleves som «offentlig bortføring» av barn fra foreldre. Det finnes også mange eksempler på, dessverre, at enkelte foreldre som søker hjelp ved sosialkontorene i en vanskelig situasjon, opplever at den første hjelpen de tilbys, er vedtak om omsorgsovertakelse av deres barn. Dette skaper angst og er det dårligst mulige utgangspunkt for å få til et positivt samarbeid mellom hjem og hjelpeapparat. Dessverre fører det til at flere og flere unge mødre unnlater å be om hjelp ved sosialkontorene av frykt for å miste sine barn.

Relativt få omsorgs- og adopsjonsvedtak bringes frem for rettsapparatet, og noen vil tolke dette som om det er få gale vedtak som gjøres. Vi skal imidlertid være klar over at de foreldre som ofte rammes av omsorgsvedtak, er ressurssvake mennesker på lavinntektsnivå. Det er ikke så lett for disse å kjempe mot et sterkt offentlig maktapparat, som attpå til forlanger at de skal bære bevisbyrden for at et vedtak er galt. Ved å overføre omsorgsvedtakene til domstolene vil det bli sosialapparatet i kommunene som må stå for bevisbyrden.

Det har vært reist spørsmål om domstolene har kapasitet til å ta seg av barnevernssakene, og spørsmålet er relevant. Jeg kan ikke besvare et slikt spørsmål. Imidlertid må rettsapparatet få de ressurser det trenger til å utføre sin pålagte jobb. Vi i Fremskrittspartiet er i tilfelle villig til å gi tilleggsbevilgninger til domstolene, om det skulle være nødvendig i denne forbindelse.

En ny nemndstruktur på fylkesplan vil også koste betydelig, både i oppbyggingsfasen og senere. Jeg vil anta at den økonomisk rimeligste ordning tross alt vil være domstolsbehandling.

Sluttelig vil jeg si meg skuffet over at de partier som tidligere har gått inn for en overføring av omsorgsvedtak i barnevernet til domstolene, nå ikke synes å ville være med på å sikre et flertall for dette. Jeg håper og jeg tror bestemt at det foreliggende forslag allerede så langt har medvirket positivt i det arbeid som nå utføres i departementet for å få en bedre rettssikkerhet i barnevernssaker både for foreldre og barn.

Jeg skal få lov helt til slutt å sitere fra Kommunal Rapport av 9. mars i år, hvor et intervju med statsråd Sandman har fått slik ordlyd, og jeg siterer:

> «I lovforslaget vil trolig også tvangssakene flyttes fra de kommunale barnevernsnemnder til en særdomstol på fylkesnivå.
>
> — Det er uheldig at behandlingssystemet og sakene om omsorgsovertakelse koples i barnevernsnemnda, sier Sandman. Han mener det vil øke rettssikkerheten og forståelsen for tvangsvedtakene at de fattes av en domsstolorgan utenfor kommunene. Den nye barnevernsloven vil trolig også åpne for tvangsplassering av ungdom uten at foreldrene mister foreldreretten.»

Mitt spørsmål til statsråden er da: Er det slik å forstå at den påtenkte fylkesnemnda, som den tidligere er kalt, vil få karakter av en domstol med fast tilsatt dommer, og hvor de vanlige domstolsprinsipper legges til grunn? Da er egentlig saken i havn, da har vi fått rettssikkerhet, skikkelig behandling av omsorgsvedtak i barnevernet. Jeg vil be statsråden bekrefte eller avkrefte det som står i Kommunal Rapport. Hvis det kan bekreftes på en eller annen måte, vil jeg trekke Fremskrittspartiets forslag om realitetsvotering i dag og gå over på flertallets forslag om oversendelse av forslaget.

Solveig Sollie: Siden Kristelig Folkepartis medlem av forbruker- og administrasjonskomiteen ikke er medlem av Odelstinget, skal jeg bare si noen ganske få ord her nå.

Kristelig Folkeparti er enig i flertallsinnstillingen fra komiteen når det gjelder Dokument nr. 8:5.

Jeg er glad for at Regjeringen har varslet — vi kjenner til det — at den vil fremme et forslag til ny barnevernlov. Da er det nødvendig også å se på den problemstillingen som tas opp i dette dokumentet.

Det er flere forhold som gjør det nødvendig med en ny barnevernlov. Jeg er også tilfreds med at denne regjeringen, slik som den forrige regjeringen, vil ha en egen barnevernlov. Det tror jeg er viktig for å styrke barnevernet. Det ville være både uklokt og litt merkelig å ta ut én bit her i dag, når vi vet at det arbeides med en ny barnevernlov i departementet.

Jeg merket meg at representanten John Alvheim er skuffet over at det ikke kan tas stilling til denne saken i dag, men jeg synes det er riktig å se dette spørsmålet i samband med andre rettssikkerhetsspørsmål for barn når en skal utarbeide et nytt lovforslag.

Statsråd Matz Sandman: Jeg finner det ikke riktig nå å gå inn på en realitetsdebatt om barnevernslovgivningen. Som kjent har Regjeringen bebudet en ny barnevernlov. Siktemålet er at forslag til ny lov vil bli framlagt for Stortinget i løpet av dette år.

I tilknytning til representanten Alvheims spørsmål vil jeg likevel kort si dette om departementets arbeid med en ny barnevernlov:

En hovedmålsetting med den nye loven vil være å styrke barnas rettigheter, bl.a. ved å innføre egen formålsparagraf, klargjøre barnas rett til hjelp og innføre frister for behandlingen av barnevernssaker.

Når det gjelder forslaget om å føre myndigheten til å treffe tvangsvedtak bort fra de folkevalgte organer i kommunen, er dette også et sentralt punkt i arbeidet med en ny barnevernslovgivning. Nemndene har i dag en rekke ulike funksjoner, både som tjenesteytende og tvangsutøvende organer — funksjoner som det kan være vanskelig å forene. Vi sier ofte at barnevernet både er hjelper, anklager og dommer. Jeg er enig i at det er riktig å skille mellom disse funksjonene, ikke minst av hensyn til barnevernet selv, og jeg kan bekrefte at statsråden vil gå inn for at tvangsvedtakene etter den nye lovgivningen ikke skal tillegges folkevalgte organer i kommunen.

Når det gjelder hvilken myndighet som skal utføre disse oppgaver, og saksbehandlingen tilknyttet dette, ber jeg om forståelse for at jeg her og nå ikke kan gå nærmere inn på dette.

For ordens skyld nevnes at Regjeringen også ønsker å vurdere dette i sammenheng med utøvelsen av tvangsmyndighet etter den nye lov om sosiale tjenester, som kan bli behandlet i Stortinget i vår.

John Alvheim: Svaret på mitt spørsmål til statsråden er for oss fullt dekkende for intensjonene med vårt Dokument nr. 8-forslag, nemlig at myndigheten til å treffe tvangsvedtak skal bort fra de folkevalgte organer og over til et domsorgan. Da har har vårt forslag fått fullt gjennomslag for intensjonene, og det er vi veldig glad for. Jeg annonserer derfor at representanten Jan Erik Fåne vil trekke vårt forslag.

Jan Erik Fåne: Jeg vil trekke det forslaget som er fremmet av Fremskrittspartiet i innstillingen, og anbefaler vår gruppe å stemme for flertallets innstilling om oversendelse.

Presidenten: Hr. Fåne har dermed trukket det forslag som er tatt opp tidligere i debatten.

Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har Jan Erik Fåne på vegne av Fremskrittspartiet tatt opp det forslag som er inntatt i innstillingen på sidene 2 og 3. Dette forslaget er altså nå trukket og vil ikke bli å ta under behandling av Odelstinget.

Så vidt presidenten kan se, står man da tilbake med innstillingen.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:5 for 1990—91 fra stortingsrepresentantene John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lovendringer i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern oversendes Regjeringen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 3

Referat

1. (81) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift
   2. lov om endring i lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl
   3. lov om endring i lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift
   4. lov om endring i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgift vedrørende motorkjøretøyer og båter
   5. lov om endring i lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorarer til utenlandske kunstnere m.v.
   6. lov om endring i lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol
   7. lov om Statens Banksikringsfond
   8. lov om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
   9. lov om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven)

   — og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (82) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om Statens Banksikringsfond
   2. lov om megling i konfliktråd
   3. lov om endringer i straffeloven m.v. (samfunnstjeneste)
   4. lov om endringer i Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 m.m.

   — er sanksjonert under 15. mars 1991.

   Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
3. (83) Forslag fra stortingsrepresentant Inger-Marie Ytterhorn om endring i lov om krigspensjon for militærpersoner m.m. (Dokument nr. 8:28 for 1990—91)
4. (84) Forslag fra stortingsrepresentantene John G. Bernander og Thea Knutzen om lov om endring i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg. Hjemmel til å stille vilkår om arbeidsytelse (Dokument nr. 8:31 for 1990—91)

   Enst.: Nr. 3 og 4 sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 20.10.

Trykt 9/4 1991

Møte torsdag den 11. april kl. 20.55

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 18):

1. Referat

Statsråd Thorbjørn Berntsen overbrakte 8 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Referat

1. (90) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven)
   2. lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering
   3. lov om endring i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner

   — og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (91) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven)
   2. lov om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift
   3. lov om endring i lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl
   4. lov om endring i lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift
   5. lov om endring i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgift vedrørende motorkjøretøyer og båter
   6. lov om endring i lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorarer til utenlandske kunstnere m.v.
   7. lov om endring i lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol
   8. lov om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
   9. lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering
   10. lov om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven)

   — er sanksjonert under 22. mars 1991.
3. (92) Statsministerens kontor melder at lov om endring i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner — er sanksjonert under 5. april 1991.

   Enst.: Nr. 1—3 vedlegges protokollen.
4. (93) Bindende forhåndsuttalelser i petroleumsbeskatningen. Lov om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. (petroleumsskatteloven) (Ot.prp. nr. 34 for 1990—91)

   Enst.: Sendes finanskomiteen.
5. (94) Lov om statsforetak (Ot.prp. nr. 32 for 1990—91)

   Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for energi- og industrikomiteen og samferdselskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
6. (95) Lov om endringer i straffeloven m.m. (straffeansvar for foretak) (Ot.prp. nr. 27 for 1990—91)
7. (96) Lov om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter (Ot.prp. nr. 31 for 1990—91)
8. (97) Lov om ekteskap (Ot.prp. nr. 28 for 1990—91)

   Enst.: Nr. 6 — 8 sendes justiskomiteen.
9. (98) Endring av lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner (reglane om mishald) (Ot.prp. nr. 30 for 1990—91)
10. (99) Lov om endring i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) (Ot. prp. nr. 33 for 1990—91)

    Enst.: Nr. 9 og 10 sendes kommunal- og miljøvernkomiteen.
11. (100) Lov om sosiale tjenester m.v. (sosialloven) (Ot.prp. nr. 29 for 1990—91)

    Enst.: Sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 21.00.

Møte tirsdag den 16. april kl. 09.50

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 19):

1. Referat

Statsråd Gudmund Hernes overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Proposisjonene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Referat

1. (101) Skattereformen 1992 (Ot.prp. nr. 35 for 1990—91)
   Enst.: Sendes finanskomiteen.
2. (102) Lov om endringar i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (Ot.prp. nr. 38 for 1990—91)
   Enst.: Sendes landbrukskomiteen.
3. (103) Lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (Ot.prp. nr. 37 for 1990—91)
   Enst.: Sendes sosialkomiteen.
4. (104) Lov om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (Ot.prp. nr. 36 for 1990—91)
   Enst.: Sendes utenriks- og konstitusjonskomiteen.

Møtet hevet kl. 09.55.

Møte tirsdag den 23. april kl. 10.15

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 20):

1. Innstilling frå sjøfarts- og fiskerikomiteen om lov om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister (Innst. O. nr. 36, jf. Ot.prp. nr. 25)
2. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering (Innst. O. nr. 35, jf. Ot.prp. nr. 73 for 1989—90)
3. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Steinar Maribo om lov om endring i lov av 14. mars 1964 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) (Innst. O. nr. 37, jf. Dokument nr. 8:13)
4. Referat

Statsråd Eldrid Nordbø overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling frå sjøfarts- og fiskerikomiteen om lov om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister (Innst. O. nr. 36, jf. Ot.prp. nr. 25)

Reidar Sandal (ordførar for saka): Lov om norsk internasjonalt skipsregister, nr. 48, blei vedteken 12. juni 1987. Trass i at lova er berre fire år gammal, finn ein i lovteksten ei særleg restriktiv haldning overfor arbeidstakarar som blir gravide. Dette blei vedteke trass i at det blir poengtert at norsk lov i utgangspunktet skal gjelde på NIS-registrerte skip. Denne utholinga av lovverket kjem til uttrykk i § 8 første ledd i NIS-lova, der det heiter at ein i tariffavtale kan fråvike avgjerder i sjømannslov av 30. mai 1975 nr. 18.

Denne ordninga kan ikkje oppfattast som anna enn klart diskriminerande overfor kvinnelege arbeidstakarar. I verste fall kan desse misse arbeidet sitt som følgje av graviditet. Ulikskapen og forskjellshandsaminga i forhold til arbeidstakarar i landbasert verksemd er slåande. Vilkåra for kvinnelege arbeidstakarar på NIS-registrerte skip har ikkje vore i samsvar med den generelle haldninga som gjeld i norsk arbeidsliv.

Dette er bakgrunnen for den endringa av § 8 i NIS-lova som no er foreslått. Etter den skal det ikkje lenger vere høve til å fråvike § 13 om graviditet og fødsel m.v. i sjømannslova. Odelstinget blir dermed invitert til å vedta ei lovendring som i sterkare grad skapar likskap mellom NIS-lova og den lovgjevinga vi elles finn i samfunnet vårt når det gjeld likestilling.

Eg vil òg få lov å poengtere at den lovendringa som det blir gjort framlegg om, vil gje kvinnelege arbeidstakarar på NIS-registrerte skip eit betre oppseiingsvern, eit vern som andre grupper i samfunnet vårt har rekna som ein elementær rett i lange tider.

Sjøfarts- og fiskerikomiteen har samrøystes slutta seg til den endringa i NIS-lova som går fram av Ot.prp. nr. 25.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Presidenten er noe i tvil om Odelstinget er vedtaksført, og ber alle representantene trykke på for-knappen så vi kan se hvor mange som er til stede.

Voteringstavlene viste at 34 representanter var til stede i salen.

Presidenten: Dette kan ikke være riktig. Presidenten ber representantene trykke på forknappen en gang til.

Voteringstavlene viste nå at 51 representanter var til stede.

Presidenten: Det ser ikke ut som det er et tilstrekkelig antall representanter til stede. Det er beklagelig å måtte oppholde Odelstinget så lenge, men vi må bare vente til det kommer flere representanter inn, slik at vi blir vedtaksføre —

Presidenten vil anmode representantene om nok en gang å trykke på for-knappen.

Voteringstavlene viste at det var 64 representanter til stede.

Presidenten: Det er nå mange nok representanter til stede, og Odelstinget kan gå til votering.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister.

I.

I lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister § 8 første ledd gjøres følgende endring:

Bestemmelsene i sjømannslov 30. mai 1975

nr. 18 § 3 unntatt kravet om skriftlig avtale, § 5 nr. 2—6, § 5A annet og fjerde ledd, §§ 6, 7, 8, 10, 11 og 12 nr. 1 første ledd bokstav d, *§§ 14* og 15 nr. 1 bokstav f, § 16, § 18 nr. 1 annet ledd om retten til omplassering samt § 19 nr. 1 fra og med tredje til og med sjette ledd og nr. 2, §§ 20, 20B, 21, 22 femte og sjette ledd, §§ 24, 25, 38, 46, 47 og 50 kan fravikes i tariffavtale.

II.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt til Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering (Innst. O. nr. 35, jf. Ot.prp. nr. 73 for 1989—90)

Annelise Høegh (komiteens leder og ordfører for saken): Den foreliggende innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen er stort sett enstemmig, idet det dreier seg om en rekke mindre endringer i lov om folkeregistrering. De viktigste forslagene til endringer er at

- det sentrale personregister nå skal lovfestes,
- det skal kunne fastsettes et fødselsnummer også for personer som ikke er bosatt i Norge,
- det fastsettes at folkeregisterets opplysninger om tilhørighet til Den norske kirke kan tas inn i det sentrale personregister,
- registrering av utlendinger som bosetter seg i Norge, skal kunne skje på grunnlag av meldinger fra politiet, slik at utlendinger slipper å møte på folkeregisteret.

Det er også foreslått at lovbestemt taushetsplikt i andre lover ikke skal hindre at andre offentlige myndigheter gir folkeregisteret nødvendige opplysninger for å registrere meldepliktige flyttinger.

Flertallet i komiteen, som består av alle unntatt Fremskrittspartiet, støtter alle departementets forslag. Jeg vil også minne om at denne proposisjonen ble lagt frem av Syse-regjeringen, men er opprettholdt av den nåværende regjering.

Fremskrittspartiet har avvikende syn på tre punkter. For det første mener de at man ikke lenger skal ha plikt til å opplyse hvilket trossamfunn man tilhører, til folkeregisteret. Og idet de også anser Den norske kirke for å være et trossamfunn, mener de at heller ikke tilhørighet til Den norske kirke skal kunne registreres i det sentrale personregister. Flertallet ser annerledes på dette, idet vi mener at en anledning til å kunne registrere tilhørighet til Den norske kirke, altså vår statskirke, i det sentrale personregister, som Kirkemøtet selv har bedt om, vil være ubyråkratisk og den enkleste måten for Den norske kirke å skaffe seg et medlemsregister på. Vi ser ingen betenkeligheter ved det.

Fremskrittspartiet har også tatt opp forslag som går imot at fødselsnummer er en opplysning som skal kunne gis videre til private, og de går imot å ta dette inn i lovteksten. Flertallet ser slik på det at fødselsnummer ikke kan betraktes som sensitivt i den forstand at det skal være en taushetsbelagt opplysning. Derfor mener vi også at departementets forslag om at fødselsnummer skal kunne oppgis til private, bør støttes.

På den annen side vil jeg gjerne understreke at også flertallet ser alvorlig på brudd på reglene for bruk av fødselsnummer og hvilke opplysninger man kan få tilgang på. Blant annet har det i medieoppslag vært vist til at uvedkommende som kjenner fødselsnummeret til en person, kan ta kontakt med en bank og få oppgitt både personlige konti, lån og gjeldsforhold. Dette er klare brudd på reglene slik de er i dag, men siden det forekommer, understreker flertallet at praksisen med at man ikke oppgir opplysninger til uvedkommende, må innskjerpes — så slike tilstander ikke får «forflere» seg, hadde jeg nær sagt.

Jeg vil anbefale flertallets innstilling.

Jan Erik Fåne: Fremskrittspartiet kan i stor grad slutte seg til de lovendringsforslag som ligger i proposisjonen. Det er imidlertid to forhold vi ønsker å påpeke, og hvor vi har fremmet avvikende forslag.

For det første gjelder det § 13, som går på hvilke opplysninger folkeregistrene kan gi videre til utenforstående, opplysninger som av departementet og flertallet regnes som ikke-sensitive. Her nevnes bl.a. fødselsdato og personnummer, dvs. fødselsnummeret. For oss er

personvernet av meget stor betydning, og det er meget viktig, slik vi ser det, at innbyggerne i dette landet skal føle trygghet for at de opplysningene som det offentlige har om vedkommende, ikke blir gitt videre til uvedkommende.

Det hevdes at fødselsnummeret ikke er en sensitiv opplysning, og det vises bl.a. til at det gis vilkår for bruk av fødselsnummer til private. 800 000 dataregistre i Norge, som det er bortimot håpløst å få kontrollert, viser at man bør være meget tilbakeholden med å gi fødselsnummer som opplysning.

Komiteens leder viste bl.a. til presseoppslag. Aftenposten av 17. november 1990 kunne finne fram til ganske personlige opplysninger om kontorsjefen i Datatilsynet, Randi Punsvik. De avslørte hennes personnummer, de tømte to bankkontoer, de kartla privatøkonomien og fikk ut en hel rekke andre private opplysninger om vedkommende fra forskjellige offentlige og private instanser — dette kun pr. telefon. Det er grunn til å tro at dette ikke er et særskilt, oppkonstruert tilfelle, men at også flere kan benytte seg av slike metoder.

I et brev til komiteen fra departementet 4. mars 1991 vises det til at Kredittilsynet ikke er kjent med slik praksis. Jeg håper at flertallet ikke lukker øynene for et problem som absolutt ikke blir mindre med tiden, og jeg vil også vise til at jeg ikke har hørt noen som helst argumentasjon for hvorfor det er så viktig at folkeregistrene skal kunne gi fødselsnummeret videre, altså hvorfor fødselsnummeret skal defineres som en ikkesensitiv opplysning.

Så kort til det andre endringsforslaget vårt, til § 6, om registrering av trossamfunn og registrering av medlemskap i Den norske kirke i det sentrale registeret. Dette finner vi ikke noen grunn til å være med på. Jeg vil bare kort henvise til at det er et syn som Fremskrittspartiet deler med Datatilsynet.

Jeg vil hermed ta opp de endringsforslag som står gjengitt i innstillingen.

Presidenten: Jan Erik Fåne har tatt opp de forslagene han selv har referert til.

Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har Jan Erik Fåne på vegne av Fremskrittspartiet satt fram det forslag som er tatt inn i innstillingen på side 3.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov:
om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering.

I lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering gjøres følgende endringer:

I.

§ 1 annet ledd skal lyde:

Etter regler som fastsettes av Kongen, skal det dessuten føres et sentralt register over de personer som er *eller har vært bosatt i Norge og andre som det er fastsatt fødselsnummer for.*

§ 4 skal lyde:

For enhver som er bosatt i Norge, fastsettes et fødselsnummer. *Slikt nummer kan også fastsettes for andre personer når det foreligger et begrunnet behov for det.* Nærmere bestemmelser herom gis av Kongen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 6 første ledd skal lyde:

Ved undersøkelser som nevnt i § 5, plikter enhver som er bosatt eller er midlertidig tilstede i folkeregisterdistriktet, å gi folkeregisteret følgende opplysninger om seg selv og sin husstand: Fullt navn, fødselsdato, fødested, kjønn og ekteskapelige status, *foreldreansvar for barn,* utdanning, yrke, arbeidsgiver, bosted i folkeregisterdistriktet (for midlertidig tilstedeværende også i hvilket folkeregisterdistrikt de er bosatt), trossamfunn, statsborgerforhold og for personer som er tilflyttet folkeregisterdistriktet i løpet av de siste fem år, også når og hvorfra de er flyttet inn. *Folkeregisterets opplysninger om tilhørighet i Den norske kirke kan tas inn i det sentrale register som er nevnt i § 1 annet ledd.*

Presidenten: Til denne paragraf foreligger det et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet:

«§ 6 første ledd skal lyde:

Ved undersøkelser som nevnt i § 5, plikter enhver som er bosatt eller er midlertidig tilstede i folkeregisterdistriktet, å gi folkeregisteret følgende opplysninger om seg selv og sin husstand: Fullt navn, fødselsdato, fødested, kjønn og ekteskapelige status, *foreldreansvar for barn,* utdanning, yrke, arbeidsgiver, bosted i folkeregisterdistriktet (for midlertidig tilstedeværende også i hvilket folkeregisterdistrikt de er bosatt), statsborgerforhold og for personer som er tilflyttet folkeregisterdistriktet i løpet av de siste fem år, også når og hvorfra de er flyttet inn.»

Presidenten foreslår at man voterer alternativt mellom innstillingen og dette forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 50 stemmer for komiteens innstilling og 12 stemmer for forslaget.
(Voteringsutskrift kl. 10.31.12)

Rolf Ketil Bjørn (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Presidenten: Komiteens innstilling bifaltes da med 51 mot 11 stemmer.

Videre var innstillet:

§ 8 annet ledd nytt siste punktum skal lyde:
Kongen kan bestemme at det helt eller delvis kan gjøres unntak fra denne meldeplikten for utlendinger (enhver som ikke er norsk statsborger) som ved innreisen også har meldeplikt til annen offentlig myndighet.

§ 12 skal lyde:
Etter pålegg fra folkeregisteret eller Sentralkontoret plikter offentlige myndigheter uten hinder av lovbestemt taushetsplikt å gi de meldinger og opplysninger som er nødvendige for folkeregistreringen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 13 skal lyde:
Enhver som i stillings medfør eller som i medhold av denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven, har høve til å gjøre seg kjent med opplysninger i folkeregistrene om noen private forhold, er pliktige til å bevare taushet om det han får kjennskap til. *Som private forhold regnes ikke en persons fulle navn, fødested, fødselsdato og personnummer, adresse og eventuell dødsdato med mindre slike opplysninger kan røpe et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlig. Etter begjæring fra private personer og institusjoner kan Sentralkontoret bestemme at opplysning om ekteskapelig status, ektefelle, barn og foreldre i særlige tilfelle kan unntas fra taushetsplikt. Et avslag kan påklages til departementet av den som har satt fram begjæringen.*
Tjenestemenn som i stillings medfør har adgang til folkeregistrene, skal ved tiltredelsen underskrive erklæring om taushetsplikt. Forvaltningslovens §§ 13 til 13 e gjelder ikke.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet:
«§ 13 skal lyde:
Enhver som i stillings medfør eller som i medhold av denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven, har høve til å gjøre seg kjent med opplysninger i folkeregistrene om noen private forhold, er pliktige til å bevare taushet om det han får kjennskap til. *Som private forhold regnes ikke en persons fulle navn, fødested, fødselsdato, adresse og eventuell dødsdato med mindre slike opplysninger kan røpe et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlig. Etter begjæring fra private personer og institusjoner kan Sentralkontoret bestemme at opplysning om ekteskapelig status, ektefelle, barn og foreldre i særlige tilfelle kan unntas fra taushetsplikt. Et avslag kan påklages til departementet av den som har satt fram begjæringen.*
Tjenestemenn som i stillings medfør har adgang til folkeregistrene, skal ved tiltredelsen underskrive erklæring om taushetsplikt. Forvaltningslovens §§ 13 til 13 e gjelder ikke.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 49 stemmer for komiteens innstilling og 12 stemmer for forslaget.
(Voteringsutskrift kl. 10.32.14)

Presidenten: Her ser det ut som det foreligger en feil på anlegget. Presidenten foreslår at vi tar denne voteringen en gang til.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 51 mot 11 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 10.32.49)

Videre var innstillet:

§ 14 skal lyde:
Uten hinder av taushetsplikten etter § 13 kan det i medhold av lov eller regler fastsatt av Kongen gis opplysninger fra folkeregisteret *eller Sentralkontoret* til offentlige myndigheter til bruk i deres virksomhet. For statistiske formål skal Statistisk sentralbyrå ha adgang til de registrerte opplysningene.
Når det finnes rimelig, og det ikke medfører skade for vedkommendes interesser, kan Sentralkontoret bestemme at opplysninger uten hinder av taushetsplikten i § 13 skal gis til forskning. Til vedtak som nevnt i foregående punkt kan det knyttes vilkår. Forvaltningsloven § 13 d annet ledd og § 13 e gjelder tilsvarende.
Det kan etter regler som fastsettes av Kongen kreves godtgjørelse for opplysninger som folkeregisteret gir.

§ 14 a (ny) skal lyde:

En kommune kan innen rammen av de regler som fastsettes av Kongen, kreve at folkeregisteret foretar undersøkelser i statistisk øyemed. Kommunene kan pålegges å dekke utgiftene ved særlige tiltak.

II.

Endringene trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt til Lagtinget.

Sak nr. 3

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Steinar Maribo om lov om endring i lov av 14. mars 1964 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) (Innst. O. nr. 37, jf. Dokument nr. 8:13)

Magnar Sætre (ordfører for saken): Jeg må først få lov til å rette opp to trykkfeil i innstillingen.

For det første gjelder det Høyres og Fremskrittspartiets forslag, II, hvor det står: «Denne lov trer i kraft for regnskapsåret 1991.» Det skal være «regnskapsåret 1990».

Videre gjelder det første linje i forslaget til vedtak, hvor det står: «Dokument nr. 8:18 ...» Det skal være «Dokument nr. 8:13 ...»

Odelstinget behandler nå Dokument nr. 8:13, et forslag fra representanten Steinar Maribo om lov om endring i lov av 14. mars 1964 nr. 2 om revisjon og revisorer.

Dokumentforslaget går i korthet ut på at ansvarlige selskaper skal komme inn under det beløpsbestemte fritaket for revisjonsplikten i revisorlovens § 1.

Komiteen har delt seg i et flertall og et mindretall. Flertallet, representantene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti går inn for at dokumentforslaget ikke bifalles. Mindretallet, Fremskrittspartiet og Høyre, støtter dokumentforslaget.

Jeg går ut fra at mindretallet grunngir sitt eget standpunkt. Jeg vil i korthet forsøke å begrunne flertallets synspunkter.

I Ot.prp. nr. 35 for 1988—89 fremholdt departementet at revisorloven bare påla revisjonsplikt for bestemte, oppregnede grupper av næringsdrivende. Store deler av næringslivet var unntatt for revisjonsplikt. Departementet foreslo derfor at alle som var underlagt regnskapsloven, skulle ha revisjonsplikt. Det ble bl.a. vist til at dette også ville styrke skattemyndighetenes kontrollmuligheter. I forslaget var det tatt inn en generell hjemmel for departementet til å frita for revisjonsplikt i forskrifts form.

En samlet komite foreslo i samråd med departementet under behandlingen av Innst. O. nr. 95 for 1988—89 at § 1, som representanten Maribos forslag omhandler, skulle endres. Det skulle gå klart fram av selve loven hvem som var revisjonspliktig. Departementet skulle altså ikke gjennom forskrifter kunne gjøre fritak.

En enstemmig komite gav således § 1, første ledd denne utforming.

> «Regnskapspliktige etter lov av 13. mai 1977 nr. 34 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven) har revisjonsplikt etter denne lov når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.»

Komiteen hadde den gang en merknad hvor den understreket at det særlig for små bedrifter ville være av stor betydning at reglene for revisjonsplikt fremgikk av loven. Komiteen må således ha drøftet småbedriftenes situasjon spesielt, og har dessuten gitt sin tilslutning til at alle selskapsformer — ansvarlig selskap, kommandittselskap og aksjeselskap — blir likestilt når det gjelder plikt til å ha revisor. Dette forslaget bygger for øvrig på NOU 1985:36. Det kom ingen innvendinger fra høringsinstansene på dette punkt. Flertallet mener derfor det ville være uheldig om en nå skulle innføre nye skiller i revisorplikten uten en mer generell drøfting av problemstillingene omkring dette. Skal nye skiller innføres, får en vente til det regnskapslovutvalget som departementet nå har i arbeid, legger fram sin tilrådning. I utvalgets mandat heter det at

> «det skal utrede og vurdere om det er behov for at regnskapslovverket i sterkere grad enn i dag differensierer mellom større og mindre foretaksenheter, eventuelt i den form at det stilles særlige krav til visse grupper av regnskapspliktige».

En regulering av revisjonsplikten bør vurderes når det på generelt grunnlag er utredet om det kan foretas en differensiering mellom større og mindre foretaksenheter.

Et annet moment som har vært av stor betydning for flertallet, er at en sannsynligvis

vil måtte skille mellom ansvarlige selskaper med ubegrenset personlig ansvar — ANS — og ansvarlige selskaper med forholdsmessig bestemt ansvar. Et ansvarlig selskap under formen DA skal etter skatteloven lignes som selskap. Et ansvarlig selskap der deltakerne har ubegrenset ansvar for selskapets samlede forpliktelser — ANS — lignes ikke som selskap. I dette tilfellet fordeles selskapets formue og inntekt på deltakerne og lignes på deres hånd. Finansdepartementet har understreket at opphevelse av revisjonsplikt for selskap som skal lignes som særskilt skattesubjekt, vurderes som svært uheldig.

Ut fra en totalvurdering av disse momenter er flertallet kommet til at Dokument nr. 8:13 ikke kan bifalles.

Annelise Høegh (komiteens leder): Jeg skal på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet få ta opp mindretallets forslag. Jeg gjør det fordi da Stortinget i 1989 vedtok endring til § 1 i revisorloven, var hovedhensikten med denne endringen at man skulle gjøre det som egentlig var hjemlet i forskriftene, lovmessig regulert, slik at reglene skulle bli enklere og lettere tilgjengelig og lettere å forstå. Men det skjedde, slik vi ser det, en utilsiktet innskjerping overfor de små ansvarlige selskapene, som før denne endringen i revisorloven hadde det unntak som mindretallet nå foreslår gjeninnført.

Departementet argumenterer i sitt brev til komiteen med at man ikke fikk noen innsigelser fra høringsinstansene da man hadde den offentlige utredningen om revisorplikter ute på høring. Men jeg tror det er riktig å si at det ikke fremgår av denne høringen eller av den derpå følgende proposisjonen som lå til grunn for endring av revisorloven, at de små ansvarlige selskapene skulle få en slik innskjerping som de nå faktisk har fått.

Jeg vil også vise til at den endring som mindretallet nå foreslår, har fått støtte fra revisorenes egen forening og faktisk også fra Norges Fiskarlag, som jo representerer mange av de som vil bli rammet av at man skal ha revisjonsplikt for så små selskaper som det her dreier seg om. Jeg vil derfor anbefale mindretallets forslag.

Presidenten: Representanten Høegh har tatt opp det forslag hun selv refererte til.

Steinar Maribo: Dette er selvfølgelig ingen stor sak sett fra et rikspolitisk synspunkt — men du verden så typisk! Og det er slett ingen liten sak for dem det gjelder.

Dette er for øvrig mitt andre Dokument nr. 8-forslag som i løpet av kort tid har kommet til behandling i dette hus. Årsaken til at det er fremmet, er den samme, og resultatet ser dessverre også ut til å bli det samme. Det forrige gjaldt tapsfradrag ved salg av bolig, hvor en lovendring i 1986 fikk utilsiktede konsekvenser. Mitt forslag var et forsøk på å få rikspolitikerne til å rette opp de utilsiktede konsekvensene av lovendringen. Når det gjaldt tapsfradraget og den saken, skyldte sosialistene på provenytapet.

Denne gangen dreier det seg ikke om proveny i det hele tatt — iallfall ikke som kan påvises statistisk — men rett og slett om å fjerne hindringer som ble lagt i veien for folk som driver eller vil sette i gang næringsvirksomhet i det små. Hindringene ble til — som det er sagt før her — ved en lovendring i 1989, og etter min og mindretallets oppfatning utilsiktet, noe som er forsøkt forklart i mindretallets merknader, og som jeg vil dokumentere ytterligere her.

Under behandlingen i 1989 skrev forbruker- og administrasjonskomiteen brev til daværende finansminister Gunnar Berge 6. april 1989. Jeg siterer fra det:

> «Forbruker- og administrasjonskomiteen mener det vil være en fordel om brukerne kan finne ut hvem som er revisjonspliktige, ved å lese loven. Komiteen ber derfor departementet om å utarbeide et nytt siste ledd i § 1, som nevner de fritak man tenker seg.»

I sitt svar av 21. april 1989 er Gunnar Berge lite villig til å gå vekk fra at fritak for revisjonsplikt fastsettes i forskrifter. Jeg vil sitere fra hans brev:

> «Etter departementets oppfatning får lovteksten en mer oversiktlig og tilgjengelig form dersom den begrenses til å inneholde hovedreglene for regnskapsplikt, mens fritaksbestemmelser utformes i forskrift. Dette har sammenheng med at mer detaljerte fritaksforskrifter kan kreve en relativt bred tekstlig utforming.»

I samme brev går det tydelig fram at intensjonene var å opprettholde fritaket for revisjonsplikt hos små selskaper slik det hadde vært fram til da. Jeg tar et nytt sitat:

> «Det var bred enighet blant høringsinstansene til NOU 1985:36 om at all virksomhet som går inn under regnskapsloven, blir pålagt revisjonsplikt. Men fortsatt vil det være behov for fritak for revisjonsplikt for næringsdrivende der virksomheten er av mindre omfang. Et slikt fritak kan begrunnes både i hensynet til revisjonskostnadene for mindre næringsdrivende og ut fra hensynet til mangelen på revisorer. I lovforslaget i Ot.prp. nr. 35 foreslo departementet derfor at det fortsatt skulle være adgang til

ved forskrift å gi generelle fritak for revisjonsplikt. Som det er pekt på i proposisjonen (kap. 7, side 18 første og annen spalte) har departementet tatt sikte på en revisjon av gjeldende forskrifter, med det utgangspunkt at mindre virksomheter (virksomheter der omsetningen ikke overstiger et bestemt beløp) fortsatt skal unntas for revisjonsplikt.»

De samme intensjonene lå til grunn i proposisjonen.

Som sagt var daværende finansminister Gunnar Berge uvillig til å gå bort fra forskrifter. Selv er jeg klar tilhenger av at det av lovverket bør fremgå mest mulig, og at minst mulig overlates til forskrifter, men det forutsetter at lovverket er gjennomtenkt og ikke utformet i hastverkssituasjoner under tidsnød.

Jeg beklager, men det er nødvendig å komme med sitater for å bevise at man har fått utilsiktede virkninger. De to neste sitatene mener jeg beviser at forbruker- og administrasjonskomiteen ikke ble gjort oppmerksom på at forslaget til lovtekst som kom fra departementet, førte til en utvidelse av revisjonsplikten og til en forskjellsbehandling mellom næringsdrivende som drev alene, og næringsdrivende som drev sammen, altså ansvarlige selskap. Jeg siterer fra samme brev:

«Dersom komiteen likevel er av den oppfatning at fritak for revisjonsplikt i hovedsak må inntas i loven, antar en at følgende utkast til utforming av revisorloven § 1, basert på en videreføring av beløpsgrensen på 2 mill. kroner, kan legges til grunn».

Her går det fram at det skal baseres på en videreføring av beløpsgrensene på 2 mill. kr.

Så kommer forslaget til lovtekst, og etter lovteksten står det følgende:

«Annet ledd svarer innholdsmessig i det alt vesentlige til de regler som følger av gjeldende forskrifter, derunder en videreføring av beløpsgrensen på 2 mill. kroner.»

Forutsetningen er altså at man skal videreføre beløpsgrensen på 2 mill kr. I Innst. O. nr. 95 for 1988—89 sier ikke komiteen ett ord om utvidelsen. Tvert imot er den opptatt av at grensen på 2 mill. kr er for lav.

Nåværende finansminister, Sigbjørn Johnsen, er i sitt brev at 21. februar 1991 til forbruker- og administrasjonskomiteen opptatt av at ansvarlige selskaper kan være så mangt. I realiteten vil en grense på 2 mill. kr i omsetning utelukke alt annet enn selskaper hvor to eller tre driver sammen, og som fram til den fatale lovendringen i 1989 slapp kostnader til revisjon dersom omsetningen var under 2 mill. kr. Det er klart at større selskaper vil komme over grensen på 2 mill. kr.

Det er også nødvendig å sitere fra finansminister Johnsens brev av 23. januar 1991 — hvis jeg finner ut av alle sitatene:

«Utvalget hadde vurdert om enkelte selskaper eller bransjer bør være revisjonspliktige uavhengig av virksomhetenes omfang og uavhengig av om det drives næringsvirksomhet, og tok opp forslag om at virksomheter som nevnt i regnskapsloven § 1 annet ledd skulle få generell revisjonsplikt.»

Og så det jeg vil spesielt bemerke:

«Høringsinstansene hadde ikke innvendinger til forslaget.»

Der burde det selvfølgelig vært presisert i finansministerens brev at da saken var ute til høring, var det en forutsetning at man skulle opprettholde gjeldende forskrifter om unntak for revisjonsplikt for små selskaper. Hadde departementet foreslått å fjerne denne grensen for ansvarlige selskaper, kan jeg love at det hadde kommet innsigelser. Senest i brev av 21. april 1989 fra daværende finansminister Gunnar Berge blir det presisert at beløpsgrensene skal opprettholdes, jf. det sitatet jeg hadde fra dette brevet.

Jeg er skuffet over at flertallet i komiteen ikke har vært villig til å opprettholde det fritaket for revisjonsplikt som små ansvarlige selskaper har hatt gjennom mange år, inntil 1990. Det er med stor forundring jeg leser flertallets merknad — og det er det siste sitatet, president!

«Flertallet mener det er uheldig å innføre nye skiller i revisorplikten uten en mer generell drøfting av problemstillinger knyttet til dette.»

Saken er jo den at de nye skillene inntrådte i 1989, uten at det overhodet var drøftet i komiteen. Når komiteflertallet også trekker inn kommanditselskap, må det bero på at flertallet ikke har satt seg inn i hva saken dreier seg om. Man starter ikke opp kommanditselskap basert på en omsetning på under 2 mill. kr. I det hele tatt virker det på meg som om flertallet har tenkt: «Svaret er nei, men hvordan skal vi argumentere imot?»

Argumentene flertallet har brukt, mener jeg er tilbakevist punkt for punkt, både i mindretallets merknader og av meg nå. Men det er aldri for sent å snu, selv om det vanligvis er det i denne salen. Det virker imidlertid som om Regjeringen er mer opptatt av å nedlegge arbeidsplasser enn av å stimulere til at flest mulig jobber i dette landet.

Presidenten: Presidenten hadde en klar oppfatning av at representanten selv var klar over § 40 i forretningsordenen, hvor det står at sitater skal brukes i begrenset utstrekning, så presidenten bare minner om det, og vedgår at

presidenten i dette tilfelle praktiserte dette romslig.

Flere har ikke ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:18 for 1990—91, forslag fra stortingsrepresentant Steinar Maribo om lov om endring i lov av 14. mars 1964 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven), bifalles ikke.

Presidenten: Det er en rettelse i innstillingen. Dokumentets nummer skal være 8:13, ikke 8:18, som det feilaktig står.

Under debatten har Annelise Høegh på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet satt fram følgende forslag:

«I.

I lov av 14. mars 1964 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) gjøres følgende endring:

§ 1:

Regnskapspliktige etter lov av 13. mai 1977 nr. 34 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven) har revisjonsplikt etter denne lov når ikke annet er bestemt eller i medhold av lov.

Regnskapspliktige som nevnt i første ledd, *og ansvarlige selskaper,* har likevel ikke revisjonsplikt dersom driftsinntektene av den samlede virksomhet, jf. regnskapslovens § 17, ikke overstiger 2 mill. kroner. Viser årsoppgjøret driftsinntekter som overstiger 2 mill. kroner, inntrer revisjonsplikten for det etterfølgende år. Virksomheten har revisjonsplikt i to påfølgende år selv om driftsinntektene synker under den fastsatte grense. Departementet kan fastsette høyere beløpsgrenser for særskilte grupper av virksomhet eller foretak.

Fritaket for revisjonsplikt etter annet ledd gjelder ikke for regnskapspliktige nevnt i regnskapsloven § 1 annet ledd, *med unntak av ansvarlige selskaper, jf. denne lovs § 1 annet avsnitt,* eller når revisjonsplikten følger av annen lov eller forskrift med hjemmel i lov.

II.

Denne lov trer i kraft for regnskapsåret 1991.»

Presidenten er gjort oppmerksom på at det er en feil i forslaget. Under II skal årstallet være 1990 og ikke 1991, slik det står.

Presidenten foreslår at det voteres alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet. — Ingen innvendinger er kommet, og da vil det bli gått fram slik.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling — med den foretatte rettelse — og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet — med den foretatte rettelse — bifaltes innstillingen med 42 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 10.52.21)

Sak nr. 4

Referat

1. (107) Endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) m.fl. (Ot.prp. nr. 42 for 1990—91)
   Enst.: Sendes finanskomiteen.
2. (108) Lov om endring i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordningen for Apotekeetaten (Ot.prp. nr. 40 for 1990—91)
   Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen.
3. (109) Endring i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v. (Ot.prp. nr. 39 for 1990—91)
   Enst.: Sendes sjøfarts- og fiskerikomiteen.
4. (110) Endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover (Ot.prp. nr. 41 for 1990—91)
   Enst.: Sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 10.55.

Møte mandag den 29. april kl. 12.10

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 21):

1. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Borghild Røyseland og Odd Holten om lov om endringer i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (Innst. O. nr. 39, jf. Dokument nr. 8:16)
2. Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (egenbetaling for hjemmesykepleie, hjemmehjelp og korttidsopphold ved institusjon) (Innst. O. nr. 40, jf. Ot.prp. nr. 24)
3. Referat

Sak nr. 1

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Borghild Røyseland og Odd Holten om lov om endringer i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (Innst. O. nr. 39, jf. Dokument nr. 8:16)

Ole Johs. Brunæs (ordfører for saken): Saksordfører vil vise til stortingsbehandlingen av alkoholloven i forbindelse med Innst. O. nr 57 for 1988—89.

Sosialkomiteens flertall, alle unntatt Kristelig Folkeparti, gikk ved denne anledning imot forbud mot salg og skjenking hele dager. Dette må ses som en konsekvens av Stortingets behandling av «Alkohol og folkehelse» i Innst. S. nr. 156 for 1987—88, der komiteen la vekt på ensartede og oversiktlige omsetningsformer.

Komiteens flertall, Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, pekte her på at større stabilitet og forutsigbarhet for de som i sin næringsvirksomhet har omsetning av alkohol som delvis eller deler av driftsgrunnlaget, var ønskelig.

Forslagsstillerne legger til grunn for forslaget i Dokument nr. 8:16 at kommunene ikke lenger har retten til å begrense alkoholomsetningen hele dager. De peker på at utvidede åpningstider, hvoriblant søndagsåpne forretninger, har medført økt tilgjengelighet til øl. Forslagsstillerne peker på øldrikking som et stort problem i mange ungdomsmiljøer og videre på målsettingen om å redusere alkoholforbruket frem mot år 2000 med 25 pst.

Av innstillingen fremgår at komiteens flertall ønsker å åpne for, gjennom kommunal bevilgning, innskrenkning av salgstiden for øl i forhold til vedtatte åpningstider og i forhold til hele dager — også søn- og helligdager og høytidsdager.

Høyre og Fremskrittspartiet mener eksisterende lov fortsatt bør gjelde. Ved allerede nå å endre denne loven etter så kort funksjonstid, bryter Stortinget med forutsetningene om iallfall noen forutsigbarhet og stabilitet vedrørende rammebetingelsene for omsetning av alkohol. Disse partiene ber departementet vurdere erfaringer med loven og komme tilbake til Stortinget. En naturlig anledning til dette vil kunne være behandlingen av åpningsloven.

Jeg vil gjerne understreke Høyres fulle oppslutning om målsettingen om reduksjon av alkoholforbruket innen år 2000. Vi legger vekt på at de ordninger vi bygger opp, virker etter hensikten og ikke fører til illegale omsetningsformer av ukontrollert omfang.

Sosialistisk Folkeparti og Kristelig Folkeparti foreslår et nytt fjerde ledd i § 3—7, hvorav bl.a. fremgår at salg av øl på søn- og helligdager og 1. og 17. mai ikke tillates. Videre foreslås her at bevilgningen kan innskrenkes til ikke å gjelde bestemte tider på dagen eller et bestemt antall dager i uken. Dersom dette ikke blir vedtatt, vil de to partiene subsidiært stemme for innstillingen. Et flertall mener at dette er å frata kommunene rett til selv å bestemme på dette feltet.

Jeg vil på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet fremme forslag nr. 1 i innstillingen.

Presidenten: Ole Johs. Brunæs har tatt opp det forslaget han selv refererte til.

Øystein Hedstrøm: Utviklingen de siste 30 årene viser at det tørrlagte Norge er i ferd med å forsvinne. Antallet kommuner med totalforbud av ølsalg er gått kraftig ned, og antallet skjenkesteder har blitt fordoblet. I 1972 var bare 72 pst. av Norges befolkning bosatt i kommuner med skjenkerettigheter for øl klasse 2, dvs. pils. I dag har tallet kommet opp i 99 pst.

Selv om antallet skjenkesteder har økt kraftig, er det ikke blitt så mange flere steder å få kjøpt alkoholholdig drikk over disk. Det skyldes i første rekke nedleggelse av en rekke dagligvareforretninger.

Mange vil kalle flere skjenkesteder for en liberalisering. Jeg vil kalle det en normalisering. Det normale er at et voksent menneske har lov til å gå inn i en butikk og kjøpe øl eller unne seg et glass øl eller vin til maten på en restaurant — ikke å måtte kjøre til nærmeste salgssted eller skjenkested i nabokommunen, som kanskje ligger flere mil unna.

Selv om det ikke har skjedd en revolusjon,

kan en ikke legge skjul på at en normalisering av alkoholpolitikken i mange kommuner nå bærer frukter. En mer positiv holdning har gjort det atskillig lettere for folk flest å skaffe seg alkohol på lovlig vis, og mange steder har det skjedd en oppblomstring av hotell- og restaurantnæringen. Det har ikke manglet advarsler, dystre spådommer og dommedagsprofetier, særlig på landsbygda. Men til tross for opprivende strid i mange kommuner har bygdekatastrofen uteblitt.

Dersom alkohollovgivningen nå skal åpne for innskrenkninger både med hensyn til salgstid og bestemte ukedager, vil det fra vårt synspunkt være et klart tilbakeskritt. Det vil være et nytt forsøk fra politikernes side på å organisere tilværelsen for folk og er et godt eksempel på barnepikementalitet og detaljstyring fra det offentlige. Selv dagens alkohollov er langt fra problemfri. I dag gir kommunestyrene bevilling kun for en kortere periode, maksimalt fire år. Ikke på noe annet område innenfor næringslivet gis det konsesjoner av så kort varighet. Derfor kan disse rammebetingelsene være vanskelig å akseptere i dagens samfunn, hvor man investerer betydelig kapital, tar utdannelse innen en næring og har sine faste arbeidsplasser.

Saklighetsnivået på argumentasjonen under en kommunestyredebatt er dessverre ikke alltid den beste. Dette gir seg utslag i resultater som kan virke urettferdige. Det har skjedd en rekke til dels grove overtramp mot næringsdrivende i skjenkebevillingssaker. Stadig flere kommuner føyer seg inn i rekken av dem som er dømt for myndighetsmisbruk og feil i saksbehandling i forbindelse med salg og skjenkebevillingssaker. En rekke rettssaker har avdekket at det tas partipolitiske hensyn, og at saksbehandlingen er tilfeldig. Sakene som er brakt fram i dagen, viser også at de folkevalgtes kunnskaper er altfor dårlige. Kommunenes frie stilling i denne typen spørsmål resulterer i en næringspolitisk forskjellsbehandling innenfor den enkelte kommune og kommuner imellom.

Skal dagens lovverk, som er problematisk nok, endres i den retning som det her legges opp til, vil det være å skru tiden tilbake. Vi risikerer at næringsgrunnlaget blir borte, med nedleggelse og tap av arbeidsplasser som følge. Nye restriksjoner kan f.eks. slå negativt ut i distriktene, med nedleggelse av utkantbutikker og redusert bosetting.

Videre vil et restriktivt lovverk slå negativt ut for reiselivsbransjen. Reiselivsnæringen har på politisk hold blitt trukket fram som en vekstnæring og et område det skal satses på. Med nye innskrenkninger i alkoholloven vil næringen bli nødt til å reagere. Bransjen vil oppleve at når man kommer til de enkelte rammebetingelser, følges ikke intensjonene opp. Et av de seneste påfunn av denne karakter er Kjell Magne Bondeviks utspill om å gjøre OL på Lillehammer alkoholfritt. Det er typisk for den enkelte politikers holdning til denne bransjen at man kan skalte og valte med rammebetingelser og inntjeningsevne og frata den muligheten i den perioden hvor den kan markedsføre seg på beste måte.

Turisme og reiseliv er arbeidskraftkrevende og har potensial for vekst i Norge. Men da må forholdene legges til rette for bransjen. Dette kan bl.a. gjøres ved å tilfredsstille turistenes krav med hensyn til salg og skjenking av alkohol. Konkurransen er beinhard. Uten fleksible ordninger og et liberalt lovverk vil man kunne få svært negative ringvirkninger for virksomheten — kanskje særlig i distriktene.

Fremskrittspartiet mener at alle som indirekte eller direkte er avhengig av bevilling for salg eller skjenking av alkoholholdige drikkevarer, enten det er arbeidstakere, arbeidsgivere eller kredittinstitusjoner, bør gis en rimelig grad av sikkerhet ved gode, langsiktige, liberale og forutsigbare rammebetingelser. Bransjen vil møte store utfordringer og stor konkurranse i årene som kommer. Utviklingsmulighetene kan i beste fall gi arbeidsplasser også i distriktene, men da må vi ikke skape unødige problemer med særnorske restriksjoner på alkoholomsetningen. Da vil reiselivet gis muligheter for å utgjøre en av grunnpilarene i lokalsamfunnet.

Fremskrittspartiet mener derfor at nye begrensninger i alkohollovgivningen har liten hensikt. Det må være forbrukernes interesser som tilgodeses, og ikke avholdsfanatikere og særinteresser. Den enkelte må på et selvstendig grunnlag gjøre seg opp en mening om bruken av alkohol og få muligheten til å utvikle et naturlig forhold til alkohol. Vår oppgave som politikere bør være å stimulere til holdningsskapende arbeid, slik at færrest mulig misbruker alkohol. Ved å innføre nye restriksjoner og redusere tilgjengeligheten vil vi bare skape problemer og vanskeligheter for næringen og for folk flest i dagliglivet.

Borghild Røyseland: Det kunne ha vært fristende å komme med en del kommentarer til det foregående innlegget, men jeg tror jeg skal la det være.

Den nye alkoholloven, som trådte i kraft 1. januar 1990, hadde ikke hatt lang levetid før det kom en del reaksjoner på virkningen av den. Disse kom bl.a. fra kommuner som fattet vedtak om forbud mot butikksalg av øl på enkelte hele dager, men som ikke kunne iverksette vedtaket på grunn av at alkoholloven ikke tillot en slik innskrenkning.

La meg også vise til uroen som oppstod før

jul, da noen kommuner gav tillatelse til søndagsåpne butikker og ikke visste at dette også betydde søndagssalg av øl. Kommuner som f.eks. Oslo hadde allerede vedtatt at salg av alkohol skulle være forbudt på søndager. Ifølge alkoholloven skal salget av øl følge butikkenes åpningstider. Dermed kunne butikkene i Oslo ikke nektes ølsalg til tross for bystyrets vedtak.

Øldrikking og følger av den er et stort problem i mange ungdomsmiljøer. Utvidede salgstider i forretningene som bl.a. øker tilgjengeligheten av øl, er betenkelig — særlig når det gjelder utsatte grupper. Får innstillingen fra sosialkomiteen flertall, kan kommunene heretter begrense ølsalget selv. Dette gjelder både antall dager og til hvilke tider ølsalg skal tillates. Det betyr bl.a. også at kommunene nå kan nekte ølsalg på søndagene, selv om forretningene er åpne.

Kristelig Folkeparti hadde håpet på at det allerede her i Odelstinget kunne blitt flertall for forbud mot ølsalg på søndager, helligdager og høytidsdager. Disse dagene er spesielle dager, og dette bør vi ta vare på.

Som det vil fremgå av innstillingen, går forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti angående § 3—7 lenger enn innstillingens punkt 1, idet vi også foreslår et fjerde ledd der vi sier at salg av øl på søndager og helligdager og på den 1. og 17. mai, tillates ikke. Dette ser ut til, beklageligvis, bare å bli støttet av Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Men selv om dette ikke får flertall, er det allikevel positivt at kommunene nå får retten til å bestemme selv. Jeg håper og regner med at de kommuner dette angår, vil benytte seg av retten de nå får til å vedta et slikt forbud. På denne bakgrunn vil Kristelig Folkeparti og SV, slik det står i innstillingen, subsidiært stemme for innstillingen.

Dokument nr. 8:16 inneholder også et forslag om endring av § 4—4 ved å gi den et nytt tredje ledd. Kristelig Folkeparti mener at kommunene også bør ha anledning til å begrense skjenking av alkohol hele dager. Det vil være naturlig — ja etter mitt syn burde det være selvsagt — at liksom kommunene nå får anledning til å vedta innskrenkninger av salg av øl, bør de også få myndighet til å innskrenke antall ukedager det kan skjenkes.

Jeg undrer meg virkelig over at de som nå går inn for å gi kommunene adgang til å innskrenke salgstider for øl, ikke også vil gi kommunene frihet til å kunne vedta innskrenking av skjenketiden. Men det er jo ennå ikke for sent å gjøre det.

Vi behøver kommunenes medvirkning skal vi nå målsettingen om et redusert alkoholforbruk på 25 pst. innen år 2000. Derfor burde kommunene ha adgang til ikke bare å begrense salget av øl, men også å begrense skjenking av alkoholholdige drikker bestemte dager.

Til slutt vil jeg ta opp en annen side av alkoholloven, der jeg også har et spørsmål til statsråden. Ifølge den nye alkoholloven er det bare når det gjelder øl i skatteklasse 3 det er bestemt at dette skal selges over disk. Dette har det også blitt reagert på fra ulike hold. Kommuner som allerede hadde vedtatt at salg av øl skulle foregå ved betjent disk, opplevde at deres vedtak ble ugyldig fra den 1. januar i fjor, og det er til dels sterke reaksjoner fra en del kommuner. Dette er jo ikke ukjent for Sosialdepartementet. Jeg har kopi av flere brev som har gått til departementet og kopier av svarbrev fra departementet.

Av en artikkel i avisen Folket den 7. februar 1990 går det fram at ¼ av kommunene i Norge hadde vedtatt at øl i skatteklasse 2 og 3 må selges over disk. Kommuner som har henvendt seg til Sosialdepartementet om dette, har fått til svar at kommunene enten får innskrenke antall bevillinger eller opprette ølmonopol. Så langt avisen Folket.

Jeg vil spørre statsråden: Har sosialministeren vurdert å se nærmere på denne problemstillingen og eventuelt åpne for at kommunene igjen får anledning til, når de ønsker det, å innføre bestemmelser om at alt salg av øl må skje over disk?

Til slutt tar jeg opp forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti som står i innstillingen på side 2.

Presidenten: Det forslaget det nå ble referert til, er opptatt.

Marie Brenden: Alkoholpolitikk er vanskelig, virkemidlene blir ofte oppfattet som barnepikementalitet. Alkohol er en lovlig vare, men en så spesiell vare at den må omsettes i betryggende former. Derfor er det viktig å ha lover som det går an å håndheve, og ha restriksjoner som blir oppfattet slik at de ikke til stadighet blir prøvd omgått.

Den forrige behandlingen av alkoholloven i 1988 førte til behov for ganske snart å forandre den lovparagrafen det her dreier seg om. Nå kan jo Kristelig Folkeparti si at hadde dere hørt på oss hadde vi ikke behøvd å behandle denne saken i dag. Ved den forrige behandlingen lå forutsigbare regler og kommunal frihet til grunn. Virkningen som tolkningen av denne lovparagrafen fikk, var ikke tilsiktet. Når virkningen ble at kommunene egentlig ikke fikk mulighet til selv å bestemme, kom vel det av at søndagsåpne butikker

ikke var så veldig vanlig og derfor ikke var tema for debatt under behandlingen.

Det er naturligvis flere syn på hvor restriktiv en skal være når det gjelder å gi mulighet for å nekte ølsalg. Personlig ville jeg ikke hatt noen vanskeligheter med å si nei fra denne talerstol til ølsalg på søndager. Samtidig har vi sagt at kommunene skal kunne ha større mulighet til selv å bestemme over sine ordninger. Jeg finner det da riktig å åpne for at kommunene selv kan få bestemme å si nei til salg av øl både på søndager og på enkelte andre dager, hvis det passer inn i alkoholsalget i kommunen. Kommunene selv ønsker å få muligheten til å bestemme dette, men det er nødvendig å understreke herfra at det er viktig med et samarbeid mellom kommunene, slik at en får samspill mellom de kommuner som grenser til hverandre. Ellers vil dette kanskje skape store problemer.

Fremskrittspartiet hadde en dramatisk beskrivelse av denne endringen i loven. Det høres som det å nekte salg av øl på søndager virkelig river beina under hele Norges næringsgrunnlag, og det er en altfor dramatisk beskrivelse av virkeligheten. At dette skal ta knekken på både næring og folk flest, syns jeg bare får henge der i lufta.

Det ambisiøse målet om 25 pst. reduksjon av alkoholbruken i Norge innen år 2000 betinger et samspill mellom restriksjoner, helseopplysning og holdning. Det er jo slått fast at alkohol muligens er den mest undervurderte av risikofaktorene i forbindelse med helse. Det stod klart og tydelig i Nasjonal helseplan med de underdokumentasjoner som der var. Forskning og helsestatistikk har gitt oss nok viten, men spørsmålet er om vi vil vite. Ut fra denne problemstillingen syns jeg det er rart at Fremskrittspartiet, som er opptatt av helsevesenet, ikke ser sammenhengen her.

I enhver alkoholdebatt pleier jeg å ta med noen få oppregninger, og jeg vil også ta det med her, for jeg syns det er viktig å minne oss selv om det. Når 750 000 legekonsultasjoner, 100 000 sykehusinnleggelser og 30 pst. av sykehussengene hvert år kan spores tilbake til alkohol, syns jeg at denne debatten aldri må ligge helt stille. Men det dreier seg om en balansegang mellom restriksjon, helseopplysning og holdningsskaping. Fanatisme virker ofte motsatt. Illegale kraner åpnes ofte i stedet for de kontrollerte, hvis ikke lover og regler står i forhold til det folk oppfatter som rettferdig og riktig.

Med dette anbefaler jeg flertallsinnstillingen fra komiteen.

Marie Lovise Widnes: Alkoholkonsumet har stige kraftig dei seinare åra her til lands. Det er sjølve haldninga til alkoholhaldige drikkar som har endra seg. Det har etter kvart blitt heilt vanleg at det på alle slags tilstellingar og møte vert servert og brukt alkohol, og øl er blitt ein drikk som mest har konkurrert ut både kaffe og mineralvatn. Særleg er det ungdom som er øldrikkande. Det kjem for det første av at prisen på ei flaske øl er overkommeleg, og fordi det på stader der det ikkje er vinmonopolutsal, er lettare å få tak i. Øldrikking er blitt eit problem — ein økonomisk ruin for ungdom som kanskje ikkje har anna enn studielån og lommepengar frå foreldra å rutte med. Og ei flaske fører gjerne til fleire. Det er også blitt ein inngangsport til sterkare drikkevarer. Ølfestane er etter kvart blitt ei ungdomslast ein ikkje skal bagatellisere.

Målet å redusere alkoholforbruket med 25 pst. fram mot år 2 000 ser ut til å vere lysår borte. Det kjem m.a. av at liberaliseringa har fått så godt feste. Ein har tenkt mykje meir på dei næringsdrivande enn på kva som gagnar folk. Og ein har alliert seg med dei egoistiske kreftene som veit eller som trur dei kan takle dette med alkoholbruk. Derfor har det einaste arbeidet for minsking av alkoholbruk gått på haldnings- og opplysningskampanje. Det er dessverre ikkje nok, når alle veit at auka tilgjenge gir større forbruk, og at økonomiske interesser arbeider på tvers av alle haldningsskapande tiltak.

Sosiale problem og nerveproblem, som er aukande fenomen i samfunnet, har også ein hang til å føre med seg rusproblem av fleire slag. Dess lettare tilgjenget er, dess lettare er det å gripe til det ein trur kan døyve angsten og depresjonen. Ikkje minst i trafikken er øldrikkinga eit stort problem og er med på å skape trafikkulukker der unge liv vert øydelagde.

Det er derfor bra at Kristeleg Folkeparti har teke opp dette framlegget. Det må vere mogleg for kommunane å styre salstida for øl i butikkane slik at dei i alle fall kan avgrense salet til dei tider da Vinmonopolet held oppe. Dette er no fleirtalet i komiteen samd om. Det er berre Framstegspartiet og Høgre som held på den gamle ordninga — Høgre på grunn av næringsinteressene, vil eg tru, og Framstegspartiet også på grunn av sin liberale alkoholpolitikk, som seier fritt fram for alt frå heimebrenning til fri alkoholomsetjing elles.

Det Kristeleg Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ikkje er samde med Senterpartiet og Arbeidarpartiet om, er dette med sal av øl på søndagar og høgtidsdagar. Vi meiner i likskap med Kristeleg Folkeparti at når Vinmonopolet er stengt på søndagar og høgtidsdagar, bør ølsalet i forretningane ikkje tillatast den dagen. Det er ingen stram restrik-

sjon, då folk nok kan planleggje dei fleste innkjøp på yrkedagar. Dessutan er det utover land og strand eit fåtal forretningar som er opne på slike dagar. Vi kan ikkje sjå at næringspolitiske poeng skal telje meir enn samfunnsmessige og sosialpolitiske aspekt. Personleg ønskjer eg heller ikkje at vi skal få helge- og høgtidsdagar som vanlege handledagar. Det har noko å gjere med at kvild skal vere kvild. Alle menneske treng fridagar, og dess fleire butikkar som held helgope, dess fleire må vere i jobb.

Eg ser også baksider ved det at alt vert gjort til yrkedagar, at bråket, maset og stresset skal vere kontinuerlig utan pause og alkoholflaumen ein del av dette. Så er det svært negativt at ungdommen si fritid frå skule eller jobb skal verte innretta mot den slags fritidsaktivitetar som ølrus gjer. Vi veit at øldrikkande ungdom på fotballkampar og andre idrettsarrangement er eit problem. Det er ikkje berre å knipse med fingrane og simsalabim, så vert slike ting borte. Førebygging er alltid både betre og billigare enn reparasjonar. Ved restriksjonar kan ein avgrense bruken av alkohol. Det vil samfunnsmessig løne seg mykje betre enn at nokre butikkar og kioskar får nokre ølkroner i lomma. Kanskje kan vi med dette også gi eit signal til dei unge at det finst viktigare fritidsaktivitetar enn øldrikking, og noka frelse for nærbutikkane er ølsal på søndagar ikkje. Derimot er eg viss på at mandagssjuka vert monaleg mindre dersom ølsalet på helge- og høgtidsdagar forsvinn. Med det sparer ein sjukepengar, noko alle parti ønskjer å gjere. Vi har derfor gått inn for framlegget frå Kristeleg Folkeparti, men subsidiært vil vi sjølvsagt stø framlegget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet.

Tove Kari Viken: Norsk alkoholpolitikk er grunnet på høye avgifter og begrenset tilgjengelighet. Dette er viktige mål som vi i Senterpartiet ønsker å ha også i framtida. Dette er vi redd skal falle bort ved en EØS-avtale. Tilnærming til EFs fire friheter gir ingen rom for statlig monopol som vil være konkurransevridende. Vi vil arbeide for å sikre Vinmonopolets importmonopol også for framtida, da vi ser på Vinmonopolet som den muligheten vi har til å drive en offentlig alkoholpolitikk. EF-domstolen har nylig dømt Hellas for å ha en høyere moms på importert brennevin enn på egen produksjon. Dette viser at EF-tilpasningen vil gi oss helt andre direktiver enn de politiske mål vi har i dag.

Senterpartiet mener at kommunenes rolle i alkoholpolitikken bør tillegges større vekt. Dette kan skje på mange forskjellige måter. Forbruket av alkohol har nær sammenheng med tilgangen. Derfor går vi inn for en restriktiv linje når det gjelder alkoholomsetningen.

I det alkoholforebyggende arbeidet, som ellers i samfunnet, er det ofte langt mellom liv og lære. En debatt om deler av alkoholpolitikken vil derfor bære preg av flere prinsipielle betraktninger, ikke minst hensynet til hvordan befolkningen tilpasser seg den til enhver tid gjeldende politikk. Bakkekontakt må derfor prege debatten omkring alkoholspørsmålet.

Forsøk på reguleringer og kontroll vil ofte føre til konflikter med andre uttalte hensyn og krav. Eksempel på dette er nettopp de vridningene som oppstår når det gjelder f.eks. forskjeller i lukningsvedtektene fra kommune til kommune.

Myndighetsutøvelsen på dette området må derfor etter Senterpartiets mening ligge i spenningsfeltet mellom en restriktiv politikk og hensynet til eller ønsket om en kontrollert omsetning. Det er ikke til å stikke under stol at en vesentlig del av forbruket av alkohol skjer utenfor Vinmonopolets og butikkenes omsetning. Hjemmebrenning og smugling tar i deler av landet store andeler. Det ville være svært uheldig om en reduksjon av alkoholforbruket på 25 pst. innen år 2000 skulle bety tilnærmet samme økning i smugling og hjemmebrenning. Senterpartiet mener derfor at holdningsarbeidet og det generelle forebyggende arbeidet er viktigst.

Best kunnskap om de lokale problemer med alkohol har selvfølgelig lokale myndigheter. At en fikk nye åpningsregler for butikkene, og at loven ikke gir den enkelte kommune rett til å nekte ølsalg i åpningstiden, har medført store ulemper for enkelte kommuner. Loven gir mulighet for å holde butikkene åpne på søn- og helligdager, men mange kommuner ønsker å nekte ølsalg på disse dagene. Derfor går Senterpartiet og flertallet i komiteen inn for at loven skal endres slik at det blir opp til den enkelte kommune selv å nekte ølsalg på enkelte dager. Senterpartiet vil derfor ikke gå inn for et generelt forbud mot salg på søndager. Dette får kommunene vedta ut fra forholdene i den enkelte kommune.

Lovforslaget gir kommunene adgang til å innskrenke salgstider for øl i forhold til salgsstedenes vedtatte åpningstider, selv om innskrenkningen ikke kan gå lenger enn Vinmonopolets åpningstider i de kommunene som har vinmonopolutsalg. Senterpartiet vil ikke gå inn for en lovendring i forhold til dagens skjenkebestemmelser.

Senterpartiet vil arbeide videre for å oppfylle målsettingen om en reduksjon av alkoholforbruket. Alkoholpolitikken må ses i sam-

menheng med samfunnsutviklingen og de sosiale forhold som til enhver tid eksisterer. Arbeidet videre må derfor være helhetlig i takt med framtida for å få et sunnere samfunn uten misbruk av alkohol. I dette aspektet gjelder mer en noen gang trygghet i nærmiljøet, sikre arbeidsplasser og solidaritet med andre grupper i samfunnet.

Odd Holten: Dokument nr. 8:16 er et lite, men dog viktig bidrag fra forslagsstillernes side på å forsøke å redusere forbruket av alkohol ved å innskrenke salgs- og skjenkerettighetene ved en lovfestet rett til å fatte beslutning om ikke å ha salg og skjenking hele dager, og ikke minst ved at denne beslutningen bør kunne tillegges den enkelte kommune.

Kommunene må ha frihet til å si nei ut fra lokale forhold og egne vurderinger. Det er imidlertid ikke antallet salgs- og skjenkerettigheter som er til behandling her i dag, noe representanten Hedstrøm berørte i sitt innlegg. Han hevdet også at flere salgssteder er en normalisering. Ja, han om det. Hva som er normalt for Fremskrittspartiet, er heldigvis ikke normalt for flertallet i denne salen. Heldigvis er det slik at flertallet ønsker en annen alkoholpolitikk.

Skal vi lykkes i å redusere alkoholkonsumet med 25 pst. innen år 2000, må en være med og gjøre dette på ulike måter. Kommunenes vilje og evne til å fatte klare vedtak som begrenser forbruket, er viktig. Det er også viktig å ivareta det kommunale selvstyret. Alle ivrer vi for en desentralisering av beslutningsmyndigheten, fra storting og regjering til fylker og kommuner. Her har vi nå en mulighet til å bekrefte vår holdning på dette område.

At forbruket skal reduseres, er det tverrpolitisk enighet om, men det er grunn til å stille seg spørsmålet: Når skal de første samlede politiske vedtak fattes i alkoholpolitikken for å nå målsettingen — en målsetting som tilsier at med utgangspunkt i 1987, hvor forbruket var på 5,4 liter ren alkohol pr. person over 15 år, skal forbruket i år 2000 være redusert til ca. 4,48 liter ren alkohol, statistisk sett? Hvorfor er dette så viktig? Jo, fordi vi er kjent med at når gjennomsnittsforbruket av alkohol reduseres med ca. 1 liter ren alkohol, så er det også mulighet for å redusere ikke minst voldskriminaliteten med 16—18 pst.

Bruk og misbruk av alkohol vet vi gjennom utallige utredninger og via egen informasjon i dagspresse og andre nyhetsmedia er selve årsaken til den betydelige økning av kriminalitet og vold. På samme tid som antall forbrytelser i Norge er firedoblet i tiden 1957—1988, er alkoholforbruket nesten fordoblet. Nærmere 70 pst. av voldsforbrytelsene begås i alkoholrus. Vel 60 pst. av drapene her til lands kan karakteriseres som fylledrap. Til sammenligning begås 15 pst. av drapene i narkotikarus.

Vi ser også hvordan bruk og misbruk av alkohol og andre rusgifter svært ofte er årsaken til problemer og mishandling av både kvinner og barn. Sju av ti menn som mishandler kvinner, er alkoholpåvirket. Professor Nils Christie uttalte forleden til Dagbladet at «norsk vold drypper av alkohol», og det er i fylla folk dreper. Hans klare konklusjon er at vi har en for liberal alkoholpolitikk. Vi her i Odelstinget kan nå gradvis endre dette.

Når det i Dokument nr. 8:16 fremmes forslag om å begrense tilgjengeligheten, er det med bakgrunn i at flere undersøkelser gir til kjenne at voldskriminaliteten øker eksplosivt i tilknytning til økning i skjenking av alkohol fra restauranter og lignende. Jeg er fullt klar av at de fleste nordmenn er moderate brukere av alkohol, men det er beklageligvis også en kjensgjerning at de fleste alkoholskader skjer i denne gruppen. Det er derfor viktig at alle drikker mindre og sjeldnere eller aller helst kutter ut alkoholbruken.

I denne forbindelse er det viktig å ha en enhetlig alkoholpolitikk. Isteden opplever vi at enkelte politiske partier roper på mer politi for å kunne få en bedring av våre felles sosiale miljøer.

Fremskrittspartiet fremmer fra tid til annen forslag om økte bevilgninger til helsetjenester, men jeg har vanskelig for å se at de ønsker å ta tak der hvor en virkelig kan redusere behovet for helsetjenester, nemlig ved å begrense alkoholforbruket.

I forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet bes Regjeringen vurdere erfaringen med loven av 2. juni 1989. Etter mitt skjønn er dette et forsøk på å skyve de alvorlige alkoholproblemene elegant til side. Erfaringstall, forskning og statistikk har vi mer enn nok av på dette området. Alle data taler entydig: Økt bruk fører til økte skader.

Våre forslag oppnår beklageligvis ikke flertall, men ved subsidiær stemmegivning vil kommunestyrene nå selv kunne fastsette tid for salg av øl, men å begrense ølsalget på søn- og helligdager og 1. og 17. mai får beklageligvis ikke nok støtte. Med andre ord: Vårt Dokument nr. 8-forslag oppnår en delvis seier, en seier jeg håper og forventer kommunestyrene forvalter på en ansvarlig måte som et ledd i å redusere forbruket av alkohol.

Det er med stor undring jeg konstaterer at Stortingets flertall ikke er villig til å gå de små skritt som må til dersom vi skal klare å redusere alkoholforbruket med 1 liter ren al-

Trykt 7/5 1991

(Holten)

kohol fram til år 2000. Dette bør også det norske folket merke seg.

Ønsker vi et bedre samfunn med mindre helseskader, ja så er det betydelige muligheter til stede ved et lavere alkoholforbruk enn det som i dag koster oss ca. 35 milliarder kr. Så store beløp burde kunne vært brukt mye bedre, til fellesskapets beste innenfor helse- og sosialtjeneste, økte studie- og lærlingplasser og økte rammer til de mange kulturpolitiske oppgaver som burde vært løst. Oppgavene kjenner vi til, de står faktisk i kø for å bli løst, men beklageligvis bruker vi våre ressurser på feil område — ikke minst til å bøte på skadene etter alkoholbruk.

Statsråd Tove Veierød: Jeg synes det er positivt at Stortinget i dag behandler et forslag om å gi kommunene adgang til å forby ølsalg på visse dager.

Etter § 3—7 i alkoholloven av 2. juni 1989 nr. 27 følger som kjent salgstiden for øl i utgangspunktet butikkenes åpningstid. Dette var ordningen også etter den gamle loven. I medhold av bestemmelsens annet ledd kan kommunestyret innskrenke salgstiden for øl. I proposisjonen var det foreslått at denne adgangen også skulle omfatte hele dager. Dette var en uttrykkelig lovfesting av slik den tidligere alkoholloven var blitt forstått. Forslaget fikk imidlertid ikke støtte i Stortinget. Resultatet var derfor at slike tidsinnskrenkninger bare kan gjelde salgstidens lengde pr. dag.

Dette har den konsekvens at ølsalg heller ikke kan nektes på søn- og helligdager hvis butikker med ølsalgsrett først har adgang til å holde åpent. Jeg tror kanskje ikke denne konsekvensen var tilsiktet, men på bakgrunn av stortingsbehandlingen var det vanskelig for departementet å innta noe annet standpunkt da spørsmålet ble reist overfor oss i forbindelse med søndagsåpent i adventstiden i 1990.

En del kommuner opererte etter den tidligere alkoholloven med en ølomsetningsordning som begrenset antall salgsdager. Departementet har ikke mottatt henvendelser som tyder på at det generelt oppfattes som problematisk at denne ordningen har falt bort.

Derimot har departementet mottatt en rekke henvendelser knyttet til spørsmålet om ølsalg på søndager, der kommunene gir uttrykk for misnøye med den løsningen som er valgt. Det var da heller ikke med noen stor begeistring departementet fant å måtte legge den til grunn.

Etter åpningstidsloven er det opp til kommunene selv om de unntaksvis vil tillate søndagsåpent. Kommunene har dermed fortsatt en viss kontroll med ølsalget på søndager. Men gir de først en slik dispensasjon til handlende med ølsalgsbevilling, får det den konsekvens at også ølsalg blir tillatt.

Det er etter min mening en lite heldig konsekvens av nåværende § 3—7 at en dispensasjon etter åpningstidsloven også medfører at det åpnes for ølsalg på søndager. Det er lang tradisjon for at alkoholomsetningen er mer begrenset på søn- og helligdager enn ellers, og i en situasjon der vi ønsker å begrense alkoholforbruket, bør vi etter min mening unngå at nye dager tas i bruk til alkoholomsetning.

Det er et viktig prinsipp i vår alkohollovgivning at kommunene har stort spillerom for lokale vurderinger. Dette understreker bl.a. at det er et kommunalt ansvar å foreta alkoholpolitiske vurderinger. Vi bør ikke unødig innskrenke denne kommunale friheten. Jeg synes f.eks. ikke at man som en følge av den lovtekniske løsningen å koble ølsalgstiden til åpningstidslovens system, skal påtvinge dem ølsalg på søn- og helligdager som vi tidligere ikke har hatt. Etter min mening er forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i dagens situasjon et godt virkemiddel.

Jeg er enig med komiteflertallet i at adgangen til innskrenkning i hele dager bør gjøres generell. Dette er i tråd med Sosialdepartementets opprinnelige forslag. I proposisjonen til ny alkohollov var imidlertid adgangen begrenset på den måten at bevillingen alltid skulle gi rett til omsetning minst fire dager i uka, jf. proposisjonens § 3—7 siste ledd. Dersom man skulle innskrenke salgstiden ytterligere, ville bevillingen lett bli illusorisk. Jeg går ut fra at komiteflertallet med den formulering som nå er valgt, ikke har ment å gå lenger enn det som ble foreslått i den opprinnelige proposisjonen.

Når det gjelder spørsmålet fra representanten Røyseland om å vurdere om alt salg av øl skal skje over disk, vil jeg opplyse at departementet i dag ikke opplever dette som noe stort problem i kommunene. Innledningsvis fikk vi, som det var nevnt her, en rekke henvendelser fra kommuner, men det synes for tiden ikke å være en aktuell problemstilling. Men dersom det viser seg at vi får flere henvendelser, vil departementet vurdere å se nærmere på det spørsmålet.

John Alvheim: Noen korte kommentarer til enkelte tidligere taleres innlegg. — Først til representanten Widnes, som fra denne talerstol påstår at i Fremskrittspartiets politikk er det «fritt fram» for hjemmebrenning også. Dette er en feilaktig påstand om Fremskrittspartiet, og jeg vil gjerne ha dokumentert hvor Fremskrittspartiet noen gang har gått inn for hjemmebrenning som lovlig virksomhet.

Overfor representanten Holten kan jeg bare

bekrefte at Fremskrittspartiet står på samme målsetting som Kristelig Folkeparti når det gjelder å redusere alkoholomsetningen med 25 pst. fram til år 2000. Man bør også forholde seg til det som er korrekt. Ifølge pålitelige oppgaver pr. i dag ligger vi godt an til å nå den målsettingen slik utviklingen er nå. Vi har i motsetning til eksempelvis Kristelig Folkeparti ikke særlig tro på restriksjoner, forbud og begrensninger. Vi har tro på holdningsskaping og undervisning i så måte.

Når jeg tok ordet, var det først og fremst til det representanten for Senterpartiet, Tove Kari Viken, sa. Og jeg hadde vel forventet det. Det er ikke én sak som behandles i denne sal uten at Senterpartiet bringer inn forholdet til EF. Hva har EF å gjøre med den saken vi her diskuterer, nemlig omsetningen av øl på søndager i kommunene? Men det er vel slik at her skal man profilere motstand mot EF i enhver sammenheng, og det må Senterpartiet få lov til å gjøre. Mitt spørsmål helt til slutt til representanten for Senterpartiet, Tove Kari Viken: Det er vitterlig slik at en betydelig del av den norske potetproduksjon brennes til sprit, til alkohol, det er sågar en potetproduksjon som er subsidiert av det norske samfunn, av de norske skattebetalere. Hvor er da restriksjonslinjen til Senterpartiet, som vil begrense alkoholkonsumet med pris og restriksjoner? Det skulle vært artig å få et svar på det. Dere skriker nå om at tilbudet under jordbruksforhandlingene er for lavt. Man vil ha mer subsidier og overføringer til spritproduksjon i Norge.

Presidenten: Presidenten må minne om at enhver tale skal rettes til presidenten.

Ole Johs. Brunæs: Bortsett fra avsnittet om hjemmebrenning er jeg enig i mye av det representanten Alvheim fremholdt. Spesielt er det en gunstig utvikling når det gjelder forbruk av alkohol i Norge. Jeg kan også bekrefte at det ser ut som at målsettingen om 25 pst.reduksjon innen år 2000, som alle partier i dette hus er enig om, har gode muligheter til å nås. Det skal vi ikke glemme.

Jeg vil bare gi en ganske kort stemmeforklaring på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet. Vi stiller oss selvfølgelig bak forslag nr. 1, og vi stemmer imot innstillingen.

Marie Lovise Widnes: Det er mogleg at det ikkje står noko i Framstegspartiet sitt program om at dei ønskjer fri heimebrenning — eg må vedgå at eg ikkje har lese det programmet så nøye. Men eg var i fjernsynsduell med Ramsrud i byrjinga av denne perioden om nettopp dette temaet, der han ivrig gjekk inn for fri heimebrenning, og eg trudde faktisk at han representerte Framstegspartiet, og at partiet stod for det som han sa. Eg seier meg lei for det dersom eg har teke feil der.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslag nr. 1, fra representanten Ole Johs. Brunæs på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet, og forslag nr. 2, fra Borghild Røyseland på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Forslagene er tatt inn på side 2 i innstillingen.

Forslag nr. 1, fra Høyre og Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere erfaringene med lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v.»

Forslaget blir å oversende til Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30, fjerde ledd.

Presidenten vil så foreslå at det først voteres over forslag nr. 2, fra SV og Kristelig Folkeparti. Dersom dette forslag ikke blir bifalt, vil det bli votert over innstillingen. — Ingen innvendinger er kommet, og slik vil det bli gått fram.

Forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, lyder:

«I lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 3—7 tredje ledd og nytt fjerde ledd skal lyde:

Innskrenkningen kan ikke gå videre enn Vinmonopolets åpningstider i de kommuner som har vinmonopolutsalg.

Bevillingen kan innskrenkes til ikke å gjelde bestemte tider på dagen eller et bestemt antall dager i uken. Salg av øl på søn- og helligdager og på 1. og 17. mai tillates ikke.

§ 4—4 nytt tredje ledd skal lyde:

Innskrenkningen kan også gjelde antall ukedager det skal skjenkes.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir da fjerde og femte ledd.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 73 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.01.16)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v.

I

I lov av 2. juni 1989 nr. 28 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endring:

§ 3—7 annet og tredje ledd skal lyde:

Kommunestyret kan fastsette innskrenkninger generelt for kommunen eller for det enkelte salgssted. *Det kan bestemmes at salg av øl ikke skal finne sted til bestemte tider på dagen eller på bestemte ukedager.*

Innskrenkningen kan ikke gå videre enn *Vinmonopolets åpningstider i de kommuner som har vinmonopolutsalg.*

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Under debatten har Kristelig Folkeparti og SV gjort kjent at de subsidiært vil stemme for innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 62 mot 29 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.02.24)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Presidenten antar at de som stemte mot innstillingen, også vil stemme mot lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 60 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.03.04)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (egenbetaling for hjemmesykepleie, hjemmehjelp og korttidsopphold ved institusjon) (Innst. O. nr. 40, jf. Ot.prp. nr. 24)

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 35 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 20 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis adgang til replikkordskifte på inntil 10 minutter etter innlegg fra hovedtalerne for hvert parti og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Enn videre foreslås at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Kari Helliesen (ordfører for saken): Dette er en sak som har vært oppe i Stortinget flere ganger i form av forskjellige forslag fra henholdsvis borgerlige regjeringer og arbeiderpartiregjeringer. Da egenandelsmeldingen ble behandlet i fjor vår, foreslo regjeringen Syse at egenbetaling for hjemmesykepleie kunne innføres uten restriksjoner. Arbeiderpartiet stilte strenge vilkår for innføring av egenbetaling for denne tjenesten, bl.a. at en må se de kommunale pleie- og omsorgstjenestene i sammenheng og sikre at de som har størst behov for disse tjenestene, skjermes, slik at ikke for høy egenbetaling skulle hindre dem i å bruke tjenester de har behov for.

I regjeringen Syses budsjettforslag for 1991 ble det foreslått å innføre en ordning med maksimalsatser på hjemmesykepleie uten at man så denne tjenesten i sammenheng med andre kommunale pleie- og omsorgstjenester, mens regjeringen Harlem Brundtland i sitt budsjettforslag så egenbetaling for hjemmesykepleie i sammenheng med hjemmehjelpstjenesten og korttidsopphold i institusjon. I forslaget fra den nye regjeringen ble egenbetalingen for disse tjenestene foreslått lagt inn under en felles takordning for at storforbrukerne skulle skjermes. Komiteens flertall var enig i at disse måtte skjermes og bad departementet i samråd med kommunene om å utrede forskjellige former for skjerming, bl.a. inntektsgradert tak, maksimale timesatser og/eller abonnementsordninger.

Fremskrittspartiet og SV avviste innføringen av egenbetaling på hjemmesykepleie, slik de òg gjorde under behandlingen av egenbetalingsmeldingen, selv om Fremskrittspartiet gav en liten åpning under forutsetning av at en innførte Fremskrittspartiets system med et stykkprisopplegg.

Hele komiteen avviste at ordningen kunne

innføres fra 1. januar 1991, fordi det var nødvendig å komme tilbake til Stortinget med en lovendring, og det skulle utarbeides forskrifter som siden skulle ut på høring. Dette er altså forhistorien til dagens odelstingsproposisjon.

Odelstinget inviteres nå til å vedta en lovendring som gir kommunene adgang til å innføre egenbetaling, men på helt bestemte premisser som skal nedfelles i forskrifter. Et mindretall i komiteen, SV og Fremskrittspartiet, avviser lovendring og går imot enhver egenbetaling for hjemmesykepleie, mens resten av komiteen støtter lovendringen.

Departementet skisserer et forslag til forskrifter med en klar sosial profil som vil skjerme storforbrukerne. Ordningen medfører at husholdninger med inntekter opp til 68 000 kr ikke skal betale for hjemmehjelp, hjemmesykepleie og korttidsopphold i institusjon, slik Kommunenes Sentralforbund foreslo når det gjaldt betaling for hjemmehjelp. Videre foreslås det et inntektsgradert tak, der høyeste sats man kan betale, er 7 000 kr pr. år dersom man tjener over 170 000 kr i året.

Med husholdningens inntekt forstår komiteens flertall inntekten til ektepar eller samboere, eventuelt enslig, før særfradrag. Komiteflertallet går dermed imot den definisjonen departementet gir av «husholdning» i brev inntatt i innstillingen, nemlig enhver som bor sammen med den hjelpetrengende.

Høyre avviser departementets forslag til takordning, mens komiteflertallet, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, understreker at de endelige forskriftene skal utarbeides i nært samarbeid med kommunene, men med sosial profil og skjerming av storforbrukerne, dvs. eldre og kronikere.

Komiteen er gjort oppmerksom på, bl.a. gjennom Kommunenes Sentralforbund, at mange kommuner har gjort beregninger som viser at de vil få lavere inntekter enn det som var forutsatt i budsjettproposisjonen, der det nemlig var forutsatt at kommunene ville tjene 100 mill. kr på å innføre egenbetaling på hjemmesykepleie. Beregningene er imidlertid gjort på et usikkert grunnlag, da det er usikkert om kommunene har brukt den enkelte brukers inntekt som grunnlag eller husholdningens inntekt. Det er òg et faktum at kommunene i dag har mange forskjellige ordninger for betaling for hjemmehjelp, så det er vanskelig å si noe generelt om hvordan den foreslåtte ordningen vil slå ut.

I det hele tatt hefter det så mye usikkerhet ved de økonomiske konsekvenser for kommunene at Regjeringen må komme tilbake til Stortinget dersom det foreligger dokumentasjon som tilsier at det økonomiske opplegget for kommunene må endres. Dette er det enighet om i komiteens flertall, selv om Kristelig Folkeparti og Senterpartiet går noe lenger i sin merknad enn Arbeiderpartiet, og nærmest garanterer tilleggsbevilgning til kommunene.

Det som etter mitt syn er det viktigste ved denne reformen, er at den vil skjerme de laveste inntekts- og pensjonsgruppene mot å betale for de kommunale pleie- og omsorgstjenestene. I dag kan kommunene kreve 50 kr pr. dag for korttidsopphold i institusjon og 25 kr pr. dag for dagopphold. Det er ikke begrensninger på egenbetalingen for hjemmehjelp, som varierer svært fra kommune til kommune. Mange kommuner tar òg betaling fra minstepensjonistene, selv om Kommunenes Sentralforbund har anbefalt at personer med nettoinntekt inntil 2 G ikke skal betale.

Enslig minstepensjonist og andre med inntekt opp til 68 000 kr vil etter proposisjonens forslag til forskrifter slippe å betale både for korttidsopphold i institusjon, hjemmehjelp og hjemmesykepleie. Med andre ord vil dette ha stor betydning for denne gruppen som ikke har så svært mye å rutte med. Fremskrittspartiet og SV synes å se bort fra at de foreslåtte forskriftene faktisk vil bedre situasjonen for disse i forhold til i dag.

Høyres medlemmer i komiteen vil overlate bestemmelsen av egenbetalingsordningen til kommunene og ønsker at forskriftene skal begrenses til en anmodning om å skjerme storforbrukerne. Jeg ville være urolig for å innføre egenbetaling for hjemmesykepleie på slike premisser, særlig når en ser hvordan de ordningene vi i dag har i kommunene, spriker. Høyre vil òg åpne for at lavinntektsgrupper og minstepensjonister må betale.

Etter min og flertallets mening er det først og fremst vår oppgave å sikre storforbrukerne og lavinntektsgruppene en god og rettferdig ordning. Det føler jeg meg overbevist om at departementet og kommunene sammen vil komme fram til. Jeg vil ellers understreke at forslaget ikke medfører en plikt for kommunene til å innføre betaling for hjemmesykepleie, men en adgang. Det vil derfor være opp til kommunene selv om de ønsker å innføre ordningen. Timesats eller abonnementsordning er det òg opp til kommunene selv å velge — og nivået på disse.

Det er en naturlig konsekvens av det videre arbeidet med forskriftene og høringsrunden at iverksettelsen av egenbetalingsordningen må utsettes i forhold til departementets forslag og budsjettforutsetningene som sier at lovendringen skal iverksettes fra 1. mai dette året.

Med dette anbefaler jeg flertallsinnstillingen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marie Lovise Widnes: Representanten Helliesen snakka så fint om det å skjerme brukarane av heimesjukepleie at ein nesten skulle tru dei la opp til eit slags vernetiltak mot ein uavvendeleg naturkatastrofe. Men innføring av eigenbetaling er då eit vilja verk, og Arbeidarpartiet trong ikkje føre det inn. Med SV og Framstegspartiet si hjelp kunne dei ha hindra det. Med alle dei atterhald og finurlege føringar dei legg inn i debatten og merknadene, høyrest det ut som samvitet ikkje er heilt godt. Representanten Helliesen streka jo også under det usikre i dette.

Kan Helliesen klart og tydeleg definere for meg kva føremålet med innføringa av eigenbetalinga er? Er det å straffe kommunane, eller er det å skaffe dei inntekt? Er det å straffe sjuke og uføre, eller er det å halde oppe myten om prosentauken i kommunebudsjetta? For Helliesen vil då vel ikkje påstå at ein fører inn eigenbetaling for heimesjukepleie for å skjerme brukarane?

Kari Helliesen: Forslaget om å innføre egenbetaling for hjemmesykepleie er rett og slett fremmet for å samordne de hjemmebaserte pleie- og omsorgstjenestene i kommunen. Det gjelder å få en bedre utnyttelse av tjenestene i hjemmesykepleie, hjemmehjelp og korttidsopphold i institusjon. Slik de i dag benyttes, er det slett ikke etter hensikten. Man bruker kanskje mer den tjenesten som er gratis, enn den som man må betale for, og hjemmehjelp må mange betale ganske mye for i dag. Jeg vil derfor fremdeles påstå at denne ordningen er bedre fordi den skjermer lavinntektsgruppene når det gjelder å betale både for hjemmehjelp, hjemmesykepleie og korttidsopphold i institusjon.

Ole Johs. Brunæs: Saksordføreren nevnte at det hefter mye usikkerhet ved de økonomiske konsekvensene. Det er i seg selv uheldig at det er såpass mye usikkerhet som det er her. Mange kommuner peker på at de kommer ut med lavere inntekt enn i dag, og jeg vil derfor spørre representanten Helliesen: Vil Arbeiderpartiet likevel holde på ordningen med utgiftstak under disse omstendighetene?

Kari Helliesen: Jeg vil minne representanten Brunæs om at det var regjeringen Syse som la fram budsjettforslag om å redusere kommunenes inntekter med 100 mill. kr, fordi man regnet med at man skulle tjene inn 100 mill. kr på å innføre egenbetaling for hjemmesykepleie. Men regjeringen Syse var heller ikke garantert at disse inntektene ville holde. Det var ikke foretatt noe regnestykke som gav grunnlag for det. Det var derfor meget usikkert allerede da. Vi sa under budsjettbehandlingen at vi ville komme tilbake til kommuneøkonomien når vi kunne dokumentere hvordan dette ville slå ut. Fremdeles er det usikkert, fordi ordningen i dag er helt annerledes enn den vil bli etter dette forslaget. Vi har rett og slett ikke grunnlag i dag for å si hva de økonomiske konsekvensene vil bli, men vi sier at vi skal komme tilbake til kommuneøkonomien når det foreligger dokumentasjon av beregningene.

Thea Knutzen: Noe av poenget er at begge regjeringene har anslått merinntekten for kommunene til 100 mill. kr, men det er denne regjeringen som har lagt frem lovproposisjonen hvor man burde ha beregnet de nærmere økonomiske konsekvensene. Syse-regjeringen rakk ikke å legge frem en slik proposisjon.

Slik representanten Brunæs' spørsmål var formet, gjaldt det ikke inntektsberegningen i denne omgang. Vi er enige om at inntektene kan være usikre, etter de opplysninger vi hittil har fått. Hans spørsmål gjaldt: Hva om det skjer som kommunene sier, at de vil få lavere inntekt enn i dag — med andre ord at det blir mindre enn null inntekt på å innføre egenandeler på hjemmesykepleie? Vil da Arbeiderpartiet fortsatt holde på den inntektsgraderingen som er foreslått i proposisjonen?

Kari Helliesen: Innstillingen sier ganske klart og tydelig at forslaget til forskrifter fra Regjeringen skal ut på høring, og vi åpner for at det forslaget som er lagt fram, kan justeres noe. Men betingelsen er at profilen skal være sosial, og at vi skal skjerme storforbrukerne. Vi mener at den takordningen som er foreslått, er et godt redskap nettopp til å skjerme storforbrukerne og beholde en sosial profil, og det hadde jeg inntrykk av at òg Høyre var enig i da vi behandlet egenbetalingsmeldingen i fjor vår.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Thea Knutzen: Dagens innstilling avspeiler at det i likhet med tidligere er et solid flertall i Stortinget som mener det er nødvendig å ta egenandeler i helsetjenesten. At de samlede egenandeler og avkorting i trygdeytelser utgjør ca. 12 pst. av de samlede utgifter til helse- og sosialtjenesten, betyr mye.

Egenbetalingsutvalget gikk i NOU 1988:7 inn for at kommunene skulle få adgang til å ta egenandeler for hjemmesykepleie. Den forrige regjeringen Harlem Brundtland og regjeringen Syse fulgte opp forslaget i sine meldinger om egenandeler, og i dag behandler vi de

nødvendige lovendringer. Forslaget har sammenheng med at vi står overfor store utfordringer innen helse- og sosialsektoren i årene som kommer. Det er da viktig å effektivisere det offentlige tjenestetilbudet for å få mest mulig igjen for ressursene som settes inn, og sikre fremtidig finansiering av tjenestene. Egenbetaling utgjør ett av flere elementer i en slik sammenheng.

I dag kan som kjent kommunene kreve egenbetaling for hjemmehjelp, mens de ikke har hatt slik adgang for hjemmesykepleie. Som ledd i forbedring og effektivisering av det samlede hjelpetilbud for hjemmene har mange kommuner innført abonnementsordninger for disse tjenestene. Hjemmesykepleie kan neppe tas inn i slike abonnementsordninger uten at det blir adgang til å kreve egenbetaling.

Stortingsflertallet har ved tidligere behandling av meldingene som ligger til grunn for lovendringene, pekt på at brukerne av hjelpetjenestene bør skjermes mot urimelig store utgifter. Lovproposisjonen skisserer forslag til slik skjerming, idet det foreslås at de forskrifter departementet skal utarbeide med hjemmel i loven, skal inneholde en takordning der hjelpetjenestene betales innenfor en inntektsgradert skala.

Alle fraksjonene i komiteen har pekt på at en skjerming av storforbrukerne er nødvendig og riktig. Flertallet som går inn for lovendringene, tar i utgangspunktet avstand fra at departementet vil bruke husholdningsinntekt som grunnlag for beregning av egenandeler. Flertallet mener det er naturlig å betrakte ektefellers og samboeres inntekter under ett ved slik beregning, men at barns, svigerbarns eller søskens inntekt ikke skal være med i grunnlaget.

Flertallet er imidlertid enig med departementet i at det i egenandelsordningen bør tas hensyn til om brukeren mottar hjelpestønad fra folketrygden.

Flertallet er delt i synet på den takordning departementet har foreslått. Proposisjonen redegjør ikke for virkningen som denne vil få på kommunenes økonomi. Dette burde etter Høyres mening vært gjort, spesielt på grunnlag av at flertallet i Budsjett-innst. S. nr. 11 for 1990—91 bad om at forskriftenes skjermingsforslag ble utformet i samarbeid med kommunene.

Som flertallet peker på, er det mange forskjellige ordninger i kommunene når det gjelder betaling for hjemmehjelp. Noen kommuner har egenandeler som gjør at mange brukere vil komme over taket på 7 000 kr allerede i dag. De vil med andre ord betale mindre egenandel etter at det er innført egenandel på hjemmesykepleie, enn de gjør i dag. Høyres medlemmer i komiteen mener dette vil være urimelig, og viser til at både den nåværende og den forrige regjering regnet med merinntekter for kommunene, i budsjettet anslått til 100 mill. kr.

Flertallet peker på at det er vanskelig å si noe om kommunenes inntekter vil stå i forhold til det som er anslått i budsjettet, og som proposisjonen følger opp. Men mange kommuner, f.eks. i Møre og Romsdal, og Kommunenes Sentralforbund har pekt på at kommunene vil få redusert sine inntekter i forhold til i dag. Departementet har i brev til komiteen fremholdt at det er vanskelig å vurdere dokumentasjonen av beregningene fra kommunene. Kommunene har hevdet at det foreslåtte tak er for lavt, og de protesterer også mot at personer med inntekt inntil 2 G skal være helt fritatt for egenandeler.

Høyres medlemmer i komiteen mener at opplysningene som foreligger, må tas alvorlig. De tyder på at svært mange kommuner vil få en inntektssvikt i forhold til i dag hvis lovendringene får forskrifter som beskrevet i proposisjonen. Høyres medlemmer er oppmerksom på at det kan være vanskelig å oppnå større inntekter samtidig som storforbrukerne skjermes. Skjermingsmodellen bør heller ikke være så innviklet eller stiv at den krever en omfattende administrasjon. Etter Høyres syn vil dette kreve at det kan gjøres lokale tilpasninger etter behov og befolkningssammensetning. Vi har derfor funnet at den foreslåtte takordning bør avvises. Også andre fraksjoner ber om ny vurdering av takordningen i samråd med kommunene.

Forskriftene bør innskrenkes til å gi kommunene ansvar for at storforbrukerne skjermes. Da kan kommunen lettere få til smidige ordninger som kan fungere etter skiftende behov. Det innebærer bl.a. at vi ikke tar avstand fra enhver egenbetaling for dem med lavest inntekt. Den tolkningen som saksordføreren gav, var ikke korrekt. Vi har ikke sagt at det skal beregnes slik egenbetaling, men vi mener at kommunene som i dag bør ha adgang til å ta litt betaling for hjemmehjelp f.eks. også av dem med lavest inntekt. Men vi overlater avgjørelsen til kommunene, som er nærmest brukerne, og som best kan vurdere virkningen av betalingsreglene.

De 100 mill. kr som er anslått i merinntekt for egenandeler på hjemmesykepleie, representerer ca. 10 kr pr. time for den hjemmesykepleie som gis i dag. Når disse 100 mill. kr fordeles utover i alle våre langt over 400 kommuner, er det altså ikke snakk om de store beløp pr. time. Selv om skjerming av storforbrukerne vil måtte få virkninger, må det være

riktig å regne med noen inntekter fra dem som bruker hjemmesykepleien i moderat grad. Jeg synes derfor at når både Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet alt nå antyder tilleggsbevilgninger til kommunene, representerer det en lite gjennomtenkt linje. Selv om hovedbegrunnelsen for å innføre egenandeler på hjemmesykepleie er et ønske om bedre samordning og mulighet for abonnementsordninger, synes det lite rimelig å forutsette at innføring av egenbetaling for hjemmesykepleie skal føre til tap for kommunene i forhold til i dag.

Jeg håper derfor at sosialministeren vil ta komiteens noe sprikende meninger om skjermingsforskriftene som en oppfordring til en grundig gjennomgang av saken. Den har stor betydning for utbygging av hjelpetjenestene, og dermed for mange menneskers hverdag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kari Helliesen: Jeg registrerte at representanten Thea Knutzen i sitt innlegg var mer opptatt av kommunenes økonomi enn av brukerne av de kommunale pleie- og omsorgstjenestene.

Høyre går imot den foreslåtte takordningen. Men samtidig sier Høyre i en merknad at de vil skjerme storforbrukerne. Hvordan? Hvilke tiltak vil Høyre innføre for å skjerme storforbrukerne? Og er ikke Høyre redd for den store forskjellen det vil bli mellom kommunene etter det opplegget som Høyre skisserer, med full frihet for kommunene til å fastsette nivået på egenbetalingen?

Thea Knutzen: Jeg tror kanskje tolkningen av mitt innlegg er litt avhengig av ørene som hører. Det kan vel dokumenteres at jeg nevnte dette med skjerming av storforbrukerne i hvert fall tre ganger i løpet av et sju—åtte minutters innlegg.

Vi er opptatt av dette, men vi er ikke opptatt av at det gis detaljerte forskrifter for det fra departementets eller Stortingets side. Vi mener at kommunene er bedre i stand til å vurdere situasjonen for brukerne og således bedre i stand til å lage skjermingsordninger.

Så spurte Kari Helliesen hvordan man tenker seg slike skjermingsordninger. Det kan gjøres på flere måter. Det kan gjøres med en tak- og bunnordning, som man har i enkelte kommuner. Noe av poenget er at hvis man fastsetter det til et beløp som er mye lavere enn taket i en god del av våre kommuner, kommer man skjevt ut, og det kan i neste omgang være meget skadelig for de totale hjelpetjenestene, etter vår oppfatning.

Så til spørsmålet om at det blir stor forskjell. Det kan hende det blir noe forskjell. Våre kommuner er meget forskjellige. Vi har små kommuner hvor forholdene er enkle, og hvor det er lett å få oversikt, og vi har store bykommuner hvor dette er atskillig vanskeligere. Etter min oppfatning er det klart at vi må ha litt forskjellige ordninger og litt forskjellige regler etter hvilken kommunetype og hvilken befolkningssammensetning vi har — og det tror jeg ikke er galt.

John Alvheim: Jeg har to spørsmål til representanten Thea Knutzen fra Høyre.

Hvis jeg hørte riktig av innlegget, er en av begrunnelsene fra Høyre for å fremme forslag om egenbetaling for hjemmesykepleie større effektivitet i den hjemmebaserte omsorgen. Mitt spørsmål er da: Er det manglende anmodninger om hjelp fra mennesker som ikke har råd til å motta hjemmesykepleiehjelp, og dermed blir borte fra hjelpeapparatet, som er den effekten Høyre er ute etter?

Det andre spørsmålet går på dette med inntektsprøving når det gjelder husholdningers samlede nettoinntekt. Her har riktignok komiteens flertall endret noe på proposisjonen, men like fullt står det igjen fra flertallets side at man skal ta med både mann og kone, begge ektefeller, i inntektsprøvingen. Er det i tråd med Høyres program at man skal blande sammen inntekter fra to mennesker, selv om de bor i samme hus og selv om de er ektefeller, når det gjelder inntektsprøving? Jeg trodde at her måtte det gå på det enkelte individ, og ikke en sammenblanding av husholdningspersoner.

Thea Knutzen: Ja, det er riktig at vi foreslår innført egenandel for hjemmesykepleie fordi vi ønsker at man skal få mer effektive, mer samordnete, i sum bedre hjelpetjenester for kommunene.

Når representanten Alvheim stiller sitt spørsmål, gir han det vel med vilje en noe provoserende form — at manglende anmodninger på grunn av at de som trenger det, ikke tør be om hjemmesykepleie av økonomiske årsaker, skal være det vi gjerne vil oppnå. Han vet nok at svaret på det spørsmålet er nei. Og jeg tror heller ikke at det vil skje, for nettopp hjemmesykepleie er en tjeneste som i første rekke anbefales og gis av hjelpeapparatet selv. Det er leger og deres medarbeidere som forordner eller foreslår hjemmesykepleie, det er som regel ikke klientene selv som bestemmer det — de kan nok be om det, men det er som regel leger og sykepleiere som anbefaler at det blir gitt. Så jeg tror ikke at den situasjonen som Alvheim

skisserte i sitt spørsmål, vil bli veldig vanlig i hjelpetjenestene.

Så var det inntektsprøvingen — om det er i samsvar med Høyres program. Det er vel i hvert fall i samsvar med den virkelighet som mange lever under, at man ser ektepar og også samboere som en enhet når det gis hjelpetjenester. Jeg synes i hvert fall det er helt naturlig at de to skal betraktes under ett når det gjelder hjemmehjelp. Og hvis man skal gå inn for abonnementsordninger, må man lage et slags felles system.

Marie Lovise Widnes: Representanten Thea Knutzen sa at det er sprikande merknader her, og det skal vere visst. Eg synest kanskje det spriker litt i argumentasjonen frå Høgre også.

Det er nødvendig med eigendelar, seier Knutzen. Vi forstår då at ein vil ha eigendelar for å kunne gje fleire helsetilbod. Men Høgre har jo også hevda at det er nødvendig å ha eigendelar for å hindre overforbruk av helsetenester, og dette synest eg er noko inkonsekvent.

Det er rett at Høgre vil at taket skal vere høgre — vi forstår det — og at alle skal betale, sjølv kor lita inntekta er. Men dei har ikkje sagt noko om kor høgt taket skal liggje. Dei har ikkje sagt kva satsar dei meiner sjuke og uføretrygda skal betale. Skal dette kanskje overlatast til kommunane i framtida? Og har Høgre tenkt seg eit slags kalesjetak, slik at dei liksom berre kan slå det til side når det høver?

Thea Knutzen: Representanten Widnes mente at vi hadde en sprikende argumentasjon. Det er kanskje ikke så underlig at hun kommer til det resultatet når hun finner på argumenter vi overhodet ikke har brukt. Vi har nemlig ikke sagt at det kan påvirke etterspørselen. Det argumentet har vi overhodet ikke brukt, og det er meget usikkert om det i det hele tatt gjør det. Det det kan påvirke, er forholdet mellom hjemmehjelp og hjemmesykepleie, men vi har heller ikke brukt det argumentet.

Spørsmålet om overforbruk har jeg svart på. Men hvor høyt skal taket være? Hvis man har lest våre merknader og hørt mitt innlegg, skulle det fremgå at vi mener kommunene må fastsette tak og satser her. Det kan hende at det i større kommuner er hjelpetrengende som har såpass rikelige inntekter at taket kan ligge forholdsvis høyt. I en liten kommune har kan hende de aller fleste innbyggere som har bruk for hjelpetjenestene, relativt beskjedne inntekter, slik at det er naturlig at taket ligger lavere. Vi mener det kan variere fra kommune til kommune. Men kommunene er nærmest brukerne, og de kan best fastsette regler som er tjenlige for brukerne.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

John Alvheim: Helse- og omsorgstjenestene, herunder hjemmesykepleietjenesten i kommunene, er — slik Fremskrittspartiet ser det — på linje med de fundamentale samfunnsoppgaver som eksempelvis forsvar og politi, som staten har det hele og fulle ansvar for, og som ikke må belastes med egenbetaling for brukerne.

Storforbrukerne av helse- og omsorgstjenestene i kommunene er i det alt vesentlige eldre, pensjonister, uføre og funksjonshemmede. De fleste av disse storforbrukerne har også en relativt dårlig økonomi, noe som kan føre til underforbruk av omsorgstjenestene, og kan ha som konsekvens manglende pleie og omsorg, mangel på nødvendig rehabilitering og en økning av alderdomssykdommene. Et underforbruk av helse- og omsorgstjenester kan da føre til en redusert livsstandard for mange eldre syke. Er det det flertallet egentlig går inn for?

Det bør overhodet ikke komme på tale med egenbetaling for noen tjeneste i kommunene om vedkommende har en inntekt på under 100 000 kr.

Fremskrittspartiet kan ikke være med på å legge skatt på sykdom, som innføring av egenbetaling for hjemmesykepleie i virkeligheten er. Innføringen av egenbetaling for hjemmesykepleie kan ikke gjemmes bort, slik proposisjonen har lagt opp til, og som flertallet mer eller mindre støtter.

Fremskrittspartiet kan heller ikke akseptere noen form for samordning av husstandens nettoinntekter, selv ikke ektefeller imellom, slik det er lagt opp til i proposisjonen, for å fastsette taket på grunnlag av nettoinntekt. Vi mener at enhver form for inntektsprøving i forbindelse med ytelser kun skal gjelde den enkelte hjelpemottaker, og at det ikke skal blandes inn andre personer i en felleshusholdning. Vi mener at en slik samordning er intet mindre enn en diskriminering av enkeltmennesket som selvstendig individ.

Fremskrittspartiet har ikke endret sitt standpunkt til innføring av egenbetaling for hjemmesykepleie siden Stortinget behandlet Budsjett-innst. nr. 11 for 1990—91, og vil stemme imot flertallsinnstillingen og forslaget som foreligger om innføring av egenbetaling.

Flertallets merknader om at det skal tas særlig hensyn til storforbrukerne har ingen verdi, da det nettopp er nåværende syke,

minstepensjonister og uføretrygdede som utgjør storforbrukergruppen.

Klarest kommer misforståelsen fram i Høyres særmerknader. De gir i klartekst uttrykk for dette partiets syn — og kanskje andre partiers syn. De vil nemlig gi kommunene frie hender til å fastsette den pris som kommunene måtte ønske, både for hjemmesykepleie og for hjemmehjelp og andre tjenester. Det ble sagt her tidligere av saksordfører at dette ikke er noen pålagt ordning; det er en frivillig ordning. Man må da snakke mot bedre vitende, for vi vet jo at kommunene med begjærlighet griper enhver mulighet til å pålegge avgifter for å styrke kommuneøkonomien. Den anmodningen flertallet i komiteen fremfører, og som går til kommunene, om å skjerme storforbrukerne, kan man ikke legge særlig vekt på. Her pusser man litt på sin egen samvittighet på grunn av sin egen usikkerhet med hensyn til hvordan denne ordningen egentlig vil slå ut. Vi ser jo at de fleste kommuner i dag også pålegger minstepensjonister å betale for bl.a. hjemmehjelp.

Helt til slutt: Vi synes det er en umoralsk og urettferdig avgift som her pålegges syke, hjelpetrengende mennesker som bor i hjemmene. Jeg ser det personlig slik at det i dreiningen fra institusjonsopphold til hjemmebasert omsorg også ligger en tanke om økonomisk profitt for kommunene.

Tom Thoresen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Marie Lovise Widnes: Framstegspartiet er imot eigendel for heimesjukepleie. Det er vi svært glade for. Det er godt. Framstegspartiet seier det slik at dei er imot skatt på sjukdom. Det er også bra. Men ser Alvheim og Framstegspartiet likskapen mellom eigendel for helsetenester elles og eigendel for heimesjukepleie? Er ikkje eigendelen som eldre og sjuke folk må betale for legekonsultasjon og medisin, også skatt på sjukdom, og vil Framstegspartiet i lag med oss arbeide for å få bort også denne?

John Alvheim: Mitt svar på dette spørsmålet er at egenbetaling for generelle helsetjenester er skjermet ved lov og regler — så godt skjermet at det kan forsvares også ut fra Fremskrittspartiets syn.

Kari Helliesen: Fremskrittspartiet må ha svært liten tiltro til kommunene når representanten Alvheim kan si at alle kommuner vil innføre egenbetaling for hjemmesykepleie når de får anledning til det, for å tjene penger. Jeg kan opplyse representanten Alvheim om at man i Stavanger har vedtatt ikke å innføre betaling for hjemmesykepleie.

John Alvheim: En kommentar når det gjelder Stavanger: Stavanger har jo foreløpig ingen mulighet til å innføre betaling for hjemmesykepleie; så langt er man ennå ikke kommet. Det var det ene.

Så når det gjelder det andre, at representanten Alvheim har mistro til kommunene: Ja, jeg har i grunnen det på mange områder og spesielt med hensyn til eldreomsorgen. Og at den mistroen var berettiget, fikk vi til fulle bekreftet da vi måtte ut med 1 milliard kr i akutthjelp til eldreomsorgen i kommunene, fordi kommunene ikke hadde skjøttet denne oppgaven slik de var pålagt.

Thea Knutzen: Representanten Alvheims beskrivelse av Høyres standpunkt trenger litt supplering. Vi har ikke sagt at kommunene skal ta den pris de måtte ønske — underforstått at den kan være ubegrenset. Vi har sagt at forskriftene til loven bør inneholde en anmodning til kommunene om å skjerme storforbrukerne. Det er et hovedpoeng for oss. Og vår erfaring med hjelpetjenesten i kommunene og skjermingen av dem som er storforbrukere og har svak økonomi, er stort sett meget god.

Det har her gjentatte ganger vært pekt på at det er uholdbart at pensjonister med en inntekt på under 2 G skal betale for hjemmehjelp. De fleste av dem betaler 10 kr pr. time og er sikkert glad for å kunne få hjelp til den prisen.

John Alvheim: Det ble ikke stilt noe spørsmål, men en kort kommentar: Representanten Thea Knutzen sa i sitt innlegg at hun fant det naturlig at også enkelte minstepensjonister betalte for omsorgstjenester i kommunene. Her er det altså tale om mennesker med en inntekt på ca. 54 000 kr i året. Er det et uttrykk for Høyres sosiale profil at også de som minst har, og som er mest trengende, skal betale for disse tjenestene?

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Marie Lovise Widnes: Det har vore klårt frå eigenbetalingsmeldinga vart handsama i Stortinget, at grinda til eigendelar for heimesjukepleie er sett på vid vegg.

Det har m.a. vorte hevda at ein må ha eigendelar for at det ikkje skal verte overfor-

bruk på helsetenester. Og det har vore hevda at fordi heimehjelp kosta noko, ville fleire ha heimesjukepleie osv.

Med mange slags grunngjevingar har altså fleirtalet i Stortinget funne det formålstenleg å plukke endå ein stein or velferdssamfunnet sin grunnmur.

Når det i budsjettet vart rekna med 100 mill. kr i inntekt til kommunane på sjuke, pleietrengande, døyande og funksjonshemma si hjelpeløyse, seier det mykje om korleis ein har kvitta seg med solidaritetstankane. Denne inntekta var nemleg med i den prosentauken i kommuneinntekta som Arbeidarpartiet og tidlegare trepartiregjeringa rosa seg av. Organisasjonar av mange slag og talsmenn for eldre og funksjonshemma har protestert. Ja, dei protesterte så kraftig at fleirtalet fekk kalde føter og tok til å konstruere både tak og vegger i det byggverket som dei tidlegare sa at dei reiste for å hindre overforbruk. Som om nokon ynskjer heimesjukepleie for å klø seg på ryggen!

Og departementet har fylgt instruksane og laga tak i fleire høgder.

Vidare har dei laga ei gradering som skulle halde minstepensjonistane skadeslause. Vel og bra, men det var nok ikkje så enkelt heller. For her har dei rekna heile husstanden i hop i ei inntekt: søner og døtrer som er i huset, ungar med feriejobbar, og sjølvsagt ektepar og sambuarar. Det kan verte ei bra inntekt til saman, som gjer satsane høge når ho gamlemor eller han gamlefar må ha pleie. Tryggast vil det vere å la dei gamle vere overlatne til seg sjølv, og for to minstepensjonistar er skilmisse ein utveg for å betre økonomien.

Men framlegg om graderingar førte til at kommunane tok fram kuleramma. Og dei fann fort ut at reknestykket ikkje hang i hop i det heile. Det kom ikkje til å verte inntekter, men utgifter for kommunar med mange minstepensjonistar og mange med inntekter som berre ligg litt over grensa for eigenbetaling — dette sjølvsagt for di heimehjelpsordninga skal reknast inn under same taket. Så no vart det verkeleg innfløkt. Det viste seg å vere særs vanskeleg å gjere to motstridande val samstundes — nemleg både å skjerme betalarane og å skaffe kommunane inntekter.

I denne vanskelege situasjonen har Høgre det lettast. Dei vil ha eit høgre tak, og la også dei med minst inntekter betale. Dei vil syte for at dei hundre millionane kjem inn i kassa same kva, for di dei veit at pleietrengande folk må ha hjelp, om så maten må sløyfast. Og når ein først privatiserer og gjev slepp på solidariteten, er dette eigentleg det mest ryddige. Det skal seiast, om vi er aldri så usamde.

Det er mellompartia og Arbeidarpartiet som har dei store problema. Og det er fordi dei vil tene to herrar. Dei signala departementet får frå komitefleirtalet, er høgst forvirrande og sprikjer i minst to retningar. Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet har nok valet til hausten i tankane når dei både skal ta omsyn til kommunemisnøya og til dei massive protestane frå eldre og funksjonshemma.

Sjølve lova og alle taka og trappetrina er då også direktiv som står i ein sterk motsetnad til desse partia si store bergtru på det kommunale sjølvstyret. Det er greitt nok å seie at kommunane skal tillatast å ta betaling. Men når det er budsjettert med inntekter, er dette det ein kallar friviljug tvang. Den som ikkje vil, han skal!

Det at stortingsfleirtalet no har låst seg til eit vedtak om innføring av eigenbetaling for hjelp til dei sjuke og lidande, eldre og funksjonshemma — ja låst seg inne så dei ikkje finn vegen ut att — er tragisk og låtteleg. Slik merknadene lyder, er det tydeleg at dei ikkje likar det dei sjølve er med på. Det gjer at ein truleg ikkje vil kome i gang med ordninga før ein gong etter valet, eller frå neste nyår. Kanskje Regjeringa ikkje torer det heller? Men kven skal kompensere for kommunane sitt tap?

For oss har saka vore enkel. Vi meiner framleis at det skal vere overføringar frå sterke til veikare grupper, frå folk med god inntekt til dei med dårleg inntekt. Vi vil også ha ei inntektsutjamning, for di vi ser på folk som likeverdige. Det skal ikkje vere lommeboka som avgjer kva helsestell og pleie folk skal få. Innførte eigendelar har det leie ved seg at dei veks som gjærsoppen i brøddeigen og sprengjer både tak og vegger etter kvart.

Det er snart så mange slags eigendelar og så mange slags avgifter og gebyr på alt at det gjer menneske som gjerne ville greie seg sjølve, til sosialklientar. «Dreg du den, så dreg du den»-mentaliteten har mest teke knekken på folk. Store gjeldsproblem og arbeidsløyse gjer tilstandane så vanskelege at når så sjukdom kjem attåt, kan det ta siste knekken på livsmodet. Ein annan bakdel er at det vert så mange prisar og tal å hugse på og fylgje med i at mange eldre og sjuke misser oversikta. Og når dei skal til å rekne og vurdere kva som er billegast — anten å gå til doktoren og få piller eller søkje om rehabilitering, eller berre sitje passive og la det skure — er det ofte eit stort problem. Alle dei nyare betalingsreglane knekkjer ikkje berre folk økonomisk, det gjer dei usikre og fortvila òg.

Abonnementsordning er ikkje ei overføringsordning der sterke hjelper svake. Det er dei svake som subsidierer kvarandre. Derfor er det inga god ordning. Eg spår at når desse

eigendelane vert innførte, vil dei svarte tenestene auke. Eg vil også meine at det er eit åtak på det som det har vore så populært å snakke om dei siste åra, nemleg å satse på heimebaserte tenester. Især har Kristeleg Folkeparti, Høgre og Senterpartiet vore talsfolk for å ta seg av sine eigne og styrkje familien. Det er ikkje rart då at dei no får problem med hushaldsinntektene.

Når det gjeld Framstegspartiet, er vi sjølvsagt glade for at dei går mot denne ordninga saman med oss. Dei har heile tida vore konsekvente i denne saka. Det skal dei ha ros for. Og når det gjeld grunngjevinga, at dei ikkje vil leggje skatt på sjukdom, er den både rett og interessant. Eg vil håpe at dei i framtida ser på dette ein gong til og ser at eigendel for andre helsetenester også er skatt — eigendel for medisin og nødvendig røntgenundersøking, polikliniske behandlingar og mykje, mykje meir. Men eg har ofte hatt inntrykk av at dette partiet nettopp har vilja at folk skulle betale for helsetenester, så eg ser ikkje heilt den logiske samanhengen, sjølv om eg i dag er glad for at dei står på standpunktet sitt.

Det er slik med all privatisering at det undergrev dei offentlege tenestene. Det er Høgre sin veg, men det burde ikkje vere Arbeidarpartiet sin. Eg skulle ynskje Stortinget manna seg opp og stemte mot denne lova. Ifylgje ein velkjend fjellvettregel er det inga skam å snu. Det er berre lemenet som går rett fram heilt til det går på sjøen.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Brit Jørgensen: Jeg vet ikke hva jeg skal gripe fatt i, men jeg tror jeg griper fatt i en påstand som nå kom fra SVs hovedtalsmann, om at vi nå setter grinda på vid vegg når det gjelder egenandeler, og at Arbeiderpartiet altså av hensyn til valget til høsten, går inn for skjerming av storforbrukere.

Jeg vil bare sitere en setning fra SVs særmerknader, og stille et direkte spørsmål. Her står det:

> «Desse medlemer er kjende med at mange kommunar som har eit stort tal trygdemottakarar og andre som etter framlegget i proposisjonen vert fritekne for betaling, taper store summar.»

Betyr det at brukerne av disse tjenestene i de omtalte kommunene vil få det bedre eller verre etter dette lovvedtaket?

Marie Lovise Widnes: Problemet ligg i at Arbeidarpartiet har lagt inn 100 mill. kr i budsjettet — det var den forventa eller lovde prosentaukinga i kommunane si inntekt. Då er det klart at dei tvingar kommunane til å ta eigendelar for sjukepleie for å få inn desse millionane. Når kommunane ikkje greier det, for di denne ordninga kjem i gang for seint og for di graderinga er slik at mange vert skjerma, tapar kommunane pengar. Det vil igjen gå ut over dei same tenestene, for kommunane har ikkje så mange postar å ta pengar av. Dei stel det frå eldreomsorga, frå barnehagane og frå barnevernet, og då er vi akkurat like langt.

Det Arbeidarpartiet burde ha gjort i dette tilfellet, var at dei la inn dei 100 mill. kr i budsjettet som skulle til, og så lot vere å innføre denne fatale ordninga.

Brit Jørgensen: Hvis det resonnementet skal føres helt ut, må en jo spørre: Hva vil kommunene legge ekstra egenandeler på når SV totalt skal frita hjemmebaserte tjenester? Det er ett spørsmål som jeg syns er ytterst relevant.

Det andre er at vi har sikret oss på mange måter når det gjelder kommunenes økonomi. Dette er en liten og viktig del av det samlede egenandelssystemet, men vi har — helt fra det første framlegget ble lagt fra den forrige regjeringen Harlem Brundtland — innrettet dette nettopp med tanke på klare forbehold om skjermingstiltak. Og vi sier tydelig fra i våre merknader nå at dette skal følges nøye opp og om nødvendig tas inn i rammene når det gjelder overføringer til kommunene.

Marie Lovise Widnes: Eg synest det er hyggeleg at Arbeidarpartiet no byrjar sjå konsekvensane av det dei har gjort, og at dei, i tilfelle det ikkje går an å få til dette utan at kommunane tapar, vil kompensere desse utgiftene. Men foreløpig står det ved lag at der stod dei 100 mill. kr som skulle komme inn. Det gjekk vi imot den gongen, og dersom ein ikkje innfører denne ordninga med eigendelar for heimesjukepleie vil vi sjølvsagt vere dei første til å føre inn igjen dei 100 mill. kr som kommunane tapar. Vi hadde også forslag om meir til kommunebudsjettet enn dei andre partia, så dette er ikkje noko som står på oss. Det er berre det at Arbeidarpartiet skal freiste å finne ut av den vegen dei har vildra seg vekk på i skogen — dei finn jo ikkje heim att. Det sprikjer i alle retningar det dei gjer. Dersom dei no greier å finne tilbake til vegen — kjem tilbake til der dei starta opp, legg inn kompensasjon i kommunebudsjetta og let vere å føre inn desse eigendelane — så skal vi vere nøgde.

Alf E. Jakobsen: Jeg synes å ane en viss dobbeltmoral i SV-representantens innlegg. Da vi drøftet statsbudsjettet for 1991, gikk SV inn og sa at målsettingen var å fjerne egenandeler på helsetjenester — og det er vel og bra. Så foreslår de å bruke 200 mill. kr på å senke egenandelstaket. Ut fra de milliardbeløp vi vet er inne i forhold til egenbetaling for helsetjenester, vil det minst gå 25 år. Innrømmer ikke SV ved dette at også de har bruk for egenbetaling for helsetjenester for faktisk å finansiere denne type tjenester i kommunene?

Marie Lovise Widnes: Problemet for SV er at når dei andre heile tida går av stad og gjer galne ting og går i feil retning, får vi ein veldig lang veg tilbake til utgangspunktet. Det er også saka når det gjeld eigendelar. Vi har aldri vilja innføre dei, vi har vilja hatt ei ordning der vi tar inn midlar over skattesetelen til dei som treng det — med overføringssystem, som eg har sagt. Sidan vi no er komne så langt at det er kjempestore eigendelar, foreslo vi i år å fryse dei, og så ville vi begynne å gå tilbake. Vi håpar då sjølvsagt at vi etter kvart får dei andre partia med oss på det. Dersom ikkje det går, vil eigendelhoppet verte større og større for kvart år for di dei andre set dei opp år for år, og vegen vil verte endå lengre tilbake.

Men det trengst ikkje eigendelar for helsetenester i det norske samfunnet dersom ein er villig til å ta inntekter der ein har midlane, og fordele frå dei som har for mykje til dei som har for lite.

Presidenten: Vi går videre på den ordinære talerliste.

Borghild Røyseland: Debatten i dag går egentlig ikke på om kommunene skal få lov å kreve inn egenbetaling for hjemmesykepleie eller ei. Det har allerede et flertall i Stortinget gått inn for i forbindelse med siste budsjettbehandling.

Spørsmålet i dag er under hvilke forutsetninger dette kan skje. De partiene som gav adgang til dette, hadde klare premisser for en eventuell innføring av egenandel for hjemmesykepleie. En var bl.a. enige om, som noe av det mest grunnleggende, at de mennesker som hadde mye bruk for hjelpetjenester i hjemmet, måtte komme rimelig ut økonomisk.

I Kristelig Folkeparti er vi enig i departementets forutsetning for innføring av egenandel for hjemmesykepleie. Det er at de kommunale pleie- og omsorgstjenestene ses i sammenheng, og at det fastsettes begrensninger for den samlede egenbetaling for disse tjenester. Det er derfor innlysende at når personer har nådd utgiftstaket, må de også ha krav på nødvendige tjenester resten av året — men da uten å betale egenandel.

Behandling i hjemmet i form av hjemmesykepleie må ikke pålegges så stor egenandel at personer som har behov for slik pleie, ut fra sin økonomi ikke ser seg i stand til å benytte seg av denne tjenesten. En må derfor ha skjermingsordninger som hindrer at det blir en uakseptabel økonomisk belastning for mennesker med forholdsvis liten inntekt.

Det forslaget som departementet har skissert, om et inntektsgradert tak for de kommunale pleie- og omsorgstjenestene, ser ut til både å skjerme storforbrukerne av disse tjenester og å ha en god sosial profil.

Vi har i vårt land i de senere årene hatt en betydelig utvikling og økning i dette som vi ofte kaller «den åpne omsorg» i kommunene. Av og til er jeg redd for at dette har gått på bekostning av sårt tiltrengte sykehjemsplasser, og hvis så er, er det ikke bare et gode. Men vi behøver et godt tilbud innen den åpne omsorgen, og vi står foran store utfordringer på dette området i årene som ligger foran oss.

I dag er det kommuner som også utprøver nye betalingsmodeller, og for en god del av våre kommuner er det innført abonnementsordninger når det gjelder hjemmehjelp. Det er all grunn til å tro at det vil bli mer og mer vanlig å innføre dette systemet når det nå åpnes for egenbetaling også for hjemmesykepleie.

Nå er det slik at det er intet pålegg til kommunene om at de skal innføre egenbetalingsordning for hjemmesykepleie. Som det ble sagt, har vi faktisk noen kommuner som allerede har vedtatt at slik egenbetaling ikke skal innføres i inneværende år. Og det er vedtatt på bakgrunn av at en regnet med at det ville bli åpnet for dette i løpet av året. Om dette vil bli holdningen i disse kommunene i framtiden, får tiden vise.

Jeg regner med at de enkelte kommunene fastsetter betalingsregler for pleie- og omsorgstjenester som tar det nødvendige hensyn til brukerne.

Som det vil fremgå av innstillingen, var komiteen opptatt av å få klarlagt hvilke personers inntekt som inngikk i departementets inntektsbegrep ved det som ble benevnt som «husholdningens nettoinntekt ved skatteligningen før særfradrag».

I svarbrevet fra sosialministeren gjøres det klart at alle personer som bor sammen og har felles husholdning, inngikk i dette begrepet. Dette kan da gjelde mange slags bofellesskap — som foreldre og barn, søsken, venner som bor sammen osv.

Fra Kristelig Folkepartis side kan vi ikke godta en slik definisjon av hvilken inntekt

som skal legges til grunn for egenbetalingssatsene. At ektepar og samboerpar må ses på som å ha felles økonomi, er vi enig i. Men at den hjelpetrengende skal måtte betale egenandel ut fra en inntekt der f.eks. barns, svigerbarns eller søskens inntekt er medregnet, er for oss uakseptabelt i denne saken. Med et slikt inntektsgrunnlag ville en også i mange tilfeller fort komme opp i en egenbetalingssats som kunne bli høy for den som egentlig betaler for hjelpen.

Ved budsjettbehandlingen sist høst regnet både regjeringen Syse og regjeringen Harlem Brundtland med at innføring av egenandel for hjemmesykepleie kunne gi kommunene økte inntekter på anslagsvis 100 mill. kr.

Slik opplegget er skissert og foreslått i Ot. prp. nr. 24, mener mange kommuner at de ikke vil få noen økt inntekt. Tvert imot vil det bli et inntektstap av ikke helt ubetydelig størrelse.

På grunn av bl.a. slike utsagn er det skapt usikkerhet om hva den foreslåtte takordningen vil få å si for kommunenes økonomi. Det er derfor Kristelig Folkepartis syn at utforming av forskrifter og de økonomiske konsekvensene av lovendringen blir vurdert nøye, og dette må gjøres i nært samarbeid med kommunene. Men prinsippet om at storforbrukere av hjelpetjenester skal skjermes og at ordningen må ha en god sosial profil, må stå fast. Og før loven trer i kraft, må forskriftene være klare. Dette vil nok medføre at ordningen med egenbetaling for hjemmesykepleie blir satt ut i livet senere enn først antatt.

I Kristelig Folkeparti har vi liten tro på at denne ordningen for inneværende år vil gi kommunene den økningen i inntektene som budsjettproposisjonene la opp til. Og i den økonomiske situasjon som mange kommuner er i nå, må et eventuelt inntektstap i forbindelse med disse nye forskrifter bli kompensert. Det må da bli Regjeringens ansvar å komme tilbake til Stortinget med forslag om nødvendige tilleggsbevilgninger dersom resultatet av drøftingene med kommunene og forskriftenes endelige utforming tilsier dette.

Jeg er for øvrig enig i representanten Thea Knutzens betegnelse, at dette er en noe sprikende innstilling. Men i en sak som denne var det vel kanskje ikke helt uventet. Jeg regner likevel med at denne innstillingen vil være et dokument som departementet og kommunene tar nødvendig hensyn til når forskriftene skal drøftes og utformes.

Tove Kari Viken: Egenbetalingsmeldingen la opp til at tjenester skulle finansieres gjennom en blanding av den alminnelige beskatning og betaling fra den enkelte bruker.

Vi har en klar målsetting om at helse- og sosialtjenestene skal være tilgjengelige for befolkningen uavhengig av bosted og sosial status, og at de offentlige ressurser blir kanalisert til personellgrupper og tjenester hvor behovene er størst.

Derfor må hovedtyngden av finansieringen skje gjennom fellesskapet og alminnelig beskatning. De som sjelden har behov for tjenester, kan være med og betale noe mer for dette. Derfor er prinsippet om egenandeler for enkelte tjenester innført. For å skjerme storforbrukerne og andre utsatte grupper er det takordning for flere tjenester. For de tjenester hvor folketrygden bidrar med refusjonsordninger, er det naturlig at egenbetalingssatsene fastsettes sentralt. For de tjenester kommunene har, er det mer naturlig at kommunene selv fastsetter nivået for egenbetaling.

Ot.prp. nr. 24 gir lovhjemmel for at kommunene kan innføre egenandel på hjemmesykepleie. Egenandelsatsene skal kommunene selv fastsette, men det blir utarbeidet forskrifter til loven som setter et inntektsgradert tak for disse satsene. Innføringen av egenandel på hjemmesykepleie er begrunnet i at en skal se omsorgstjenestene under ett. I dag er det egenandeler ved alders- og pleiehjem og for hjemmehjelpsordningen. I en slik situasjon er det uheldig at en har én ordning som er gratis. Det kan føre til en vridning over på unødig forbruk av hjemmesykepleie. Sosialdepartementet fremmer her lovforslag som gir kommunene adgang til å kreve egenbetaling for hjemmesykepleie.

Alle partier, bortsett fra SV og Fremskrittspartiet, er enig i at en skal innføre egenandel på hjemmesykepleie. I Budsjett-innst. S. nr. 11 for 1990—91 pekte flertallet, bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, på at storforbrukerne av kommunale hjelpetjenester må skjermes. En bad også departementet i samråd med kommunene utrede ordninger som f.eks. inntektsgradert tak, maksimale timesatser og/eller abonnementsordninger, slik at storforbrukere av tjenestene kunne komme rimeligere ut.

I budsjettet for 1991 for kommuneøkonomien er det forutsatt at kommunene kan få en ekstra inntekt på 100 mill. kr ved å innføre betaling for hjemmesykepleie.

Departementet legger opp til at det er kommunene selv som skal fastsette egenandelene for omsorgstjenestene i kommunene. Samtidig foreslås det et inntektsgradert utgiftstak for hjemmehjelp, hjemmesykepleie og korttidsopphold/dagopphold i institusjoner. Satsene er beregnet å gjelde for husholdningens nettoinntekt før særfradrag. På forespørsel fra komiteen om hva som legges i dette begrepet,

svarer sosialminister Veierød at det er samlet inntekt pr. husholdning som skal ses i relasjon til et samlet utgiftstak. Dette gjelder ektefelle, foreldre og barn, men det kan også gjelde andre, bl.a. søsken som har felleshusholdning.

Senterpartiet reagerer skarpt på et slik opplegg. Her legger sosialministeren fra Arbeiderpartiet opp til å straffe dem som tar på seg ansvar og omsorg for sine nære pårørende, i form av at de i verste fall må betale 7 000 kr pr. år for nødvendig hjelp og avlastning.

Senterpartiet har hele tiden kjempet for den stikk motsatte løsning, nemlig at de som pleier og steller sine pårørende, skal få en påskjønnelse for dette gjennom omsorgslønn.

Det utføres 30 000 årsverk årlig av pårørende som steller sine nærmeste. Dette sparer samfunnet for store summer, og det må være rett og rimelig at disse får betalt for arbeidet, og også at en legger forholdene til rette for avlastning og andre hjelpetiltak. I omsorgstjenesten er det dessuten lagt opp til at det skal trekkes inn en større del av frivillige organisasjoner som kan bistå familien og det offentlige. På årets budsjett er det satt av 30 mill. kr til en slik koordinering, og en stiller store forventninger til dette arbeidet. Her kan en også få til en gjensidig hjelp mellom unge og gamle som begge gruppene kan ha nytte av.

Senterpartiet er glad for at også Arbeiderpartiet i komiteen avviser å legge husholdningens samlede inntekt til grunn. Det er således et bredt flertall som går imot betaling ut fra disse kriteriene.

Sosialkomiteen har fått flere henvendelser fra kommunene, som mener at det samlede inntektstaket som er satt, gjør at de i stedet for å kunne få en inntektsøkning på 100 mill. kr kan få et tap på 250 mill. kr etter de takordningene departementet har foreslått — dette fordi flere betaler mer i dag uten egenandel på hjemmesykepleien enn hva taket gir anledning til for alle tjenestene samlet. Etter takordningsforslaget skal ikke personer med netto inntekt under 2 G betale for hjemmehjelp, hjemmesykepleie og korttidsopphold/dagopphold i institusjon. I dag har de fleste kommunene innført egenandeler på hjemmehjelp også for disse gruppene. I mange distriktskommuner er 70—80 pst. av de som mottar slike tjenester, minstepensjonister. Dermed vil den foreslåtte takordning føre til store tap for disse kommunene. Her må en veie opp imot hverandre kommunenes egne vedtak om betalingssatser og ønsket fra komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, om å skjerme storforbrukerne og opprettholde en god sosial profil.

Forskriftene skal ut på høring, og Senterpartiet mener at kommunene derigjennom får anledning til å framføre sitt syn på hvordan forskriftene skal utformes. Her må en ta utgangspunkt i de satsene som kommunene i dag bruker, slik at ikke adgangen til å ta betaling for hjemmesykepleie skal føre til at kommunene samlet sett taper på innføring av en slik ordning.

En må også ta hensyn til at korttidsopphold i institusjoner ikke økonomisk skal bli en dårligere løsning for kommunene enn langtidsopphold. Vi må derfor ikke innføre en ordning som gjør at kommunene blir tvunget til å gjøre bruk av flere langtidsopphold i institusjonene. Målet har nettopp vært å få til en rullering av sykehjemsplassene, slik at de i størst mulig grad blir nyttet til rehabilitering og avlastning. Passive institusjonsopphold over lengre tid må en prøve å unngå.

Hvis det viser seg at forskriftene blir slik at kommunene ikke får den inntjening som Stortinget forutsatte, mener Senterpartiet at Regjeringen må komme tilbake til Stortinget med forslag om nødvendige tilleggsbevilgninger.

Alf E. Jakobsen: Når vi i dag drøfter egenbetaling for kommunale omsorgstjenester som skal omfatte hjemmehjelp, hjemmesykepleie og korttidsopphold i institusjon, dreier det seg etter min mening om en sosialpolitisk reform som ytterligere vil styrke helhetstenkningen og samhandlingen mellom ulike yrkesgrupper til beste for brukerne.

Vi har de siste årene hatt ulike reformer som har hatt som siktemål å få best mulig samhandling. Helse- og sosialsektoren har fått felles politisk og etter hvert også administrativ ledelse, omsorgstjenestene er samlet til egne enheter på samme forvaltningsnivå, og en samkjøring av egenbetalingssystemet er etter min mening en naturlig konsekvens av tidligere endringer.

Jeg har selv hatt anledning til å følge utviklingen av omsorgstjenestene på nært hold i en årrekke gjennom min sivile jobb, og har vært vitne til frustrasjon blant brukerne om ulike betalingssystemer, der hjemmesykepleie var gratis, mens det var ulike betalingsordninger for de øvrige tjenester. Jeg skjønner godt at det har vært vanskelig å forstå hvorfor én kommunal tjeneste skulle være gratis, mens en måtte betale for andre tjenester.

Jeg har også hatt den udelte fornøyelse å avvise folk som ønsket hjemmesykepleie, mens de egentlig trengte hjemmehjelp. De foretrakk imidlertid hjemmesykepleie fordi den var gratis.

Når vi så går videre på denne helhetstenk-

ningen, er det imidlertid viktig å ha to klare mål for øye. Det første er å skjerme storforbrukere gjennom utgiftstak, og det andre er å sørge for en sosial profil som skjermer de med lave inntekter.

Det er også grunn til å poengtere at det er selve lovendringen vi skal ta stilling til i dag, og ikke betalingsopplegget, slik en kan få inntrykk av i mye av det som blir sagt her i debatten.

Under budsjettbehandlingen var det hensynet til brukerne som stod i fokus, og flere advarte mot kostnadene for den enkelte. Når nå forslaget til betalingsmodell foreligger fra departementet, viser dette at hensynet til brukerne er godt ivaretatt, og diskusjonen og mediefokuseringen går over til å dreie seg om inntektstapet for kommunene. Kommunenes engasjement i forhold til økonomi viser etter min mening at forslaget har truffet godt når det gjelder å ta hensyn til brukerinteressene.

Kommunenes økonomi er selvsagt et forhold vi skal følge nøye framover, men for meg er det hensynet til brukerne som kommer i første rekke, så får vi vurdere kommunenes økonomi senere ut fra de erfaringer en høster med ordningen. Det er vanskelig å ha for bastante oppfatninger om eventuell inntektssvikt før en har fått prøvd dette ut i praksis.

Jeg er også glad for at vi i komiteen har et bredt flertall for å innskrenke inntektsbegrepet til kun å gjelde ektefeller eller samboende og ikke andre som husholdningen måtte bestå av.

Jeg vil også gjerne presisere at en fra statens side ikke skal detaljregulere kommunene innenfor dette området, men jeg tror det er viktig og riktig at det trekkes opp visse retningslinjer som kommunene skal holde seg innenfor. Det vil sikre brukerne at tjenestene kan gis innenfor akseptable rammer, bl.a. ved et tak for utgiftsbelastningen for det enkelte år.

Ordninger med utgiftstak har fungert etter hensikten bl.a. i forhold til legetjenester osv., og dette må være en bedre vei å gå enn hele tiden prinsipielt å gå imot egenbetaling innenfor helse- og sosialsektoren. Etter min mening må det være viktigst å sikre utbygging av helse- og sosialtjenester, og da må dette også kunne gjøres ved bruk av egenbetaling. Her må de av oss som har økonomisk evne, betale for tjenester i solidaritet med de som har liten inntekt, eller som beklageligvis er avhengig av mye tjenester. Det er slik jeg oppfatter solidaritet omsatt i praktisk politikk.

Statsråd Tove Veierød: Den saken som behandles her i dag, har vært omfattet med betydelig oppmerksomhet, og til dels uro. Brukerne har vært urolige fordi de har sett for seg at kommunenes adgang til å kreve egenbetaling for hjemmesykepleie ville bety en vesentlig merbelastning for syke mennesker. På den annen side har mange kommuner kommet til at ordningen vil føre til mindre egenbetalingsinntekter enn det kommunen i dag tar inn for hjemmehjelp og korttidsopphold i institusjon. Disse oppfatningene står tilsynelatende i motsetning til hverandre. Før jeg kommenterer dem nærmere, vil jeg si litt om bakgrunnen for lovforslaget og forslaget til takordning som er presentert i proposisjonen.

Hjemmesykepleie er en del av kommunenes helhetlige tjenestetilbud overfor eldre og funksjonshemmede. Foruten hjemmesykepleie omfatter disse tjenestene bl.a. hjemmehjelp, husmorvikartjeneste, diverse hjelpetjenester — som vaktmestertjeneste, matombringing osv. — opphold i dagsenter, rehabiliterings- og avlastningsopphold og langtidsopphold i sykehjem og aldershjem. Tjenestene utgjør en sammenhengende kjede, og bortsett fra for hjemmesykepleie har det i lang tid vært vanlig med og akseptert en viss egenbetaling for tjenestene.

I kommunene har pleie- og omsorgstjenestene i stadig større grad blitt en integrert og samordnet tjeneste. Det er ikke lenger ett kontor for hjemmehjelp og ett for hjemmesykepleie som tildeler tjenester uavhengig av hverandre. Det er som regel nå én instans som har ansvaret for å gi den enkelte hjelpetrengende de tjenester som er nødvendig, inklusive både langtids- og korttidsopphold i institusjon. Dette innebærer at tjenestene tildeles på en fleksibel måte ut fra det som til enhver tid er den enkeltes behov.

Kort fortalt er dette bakgrunnen for forslaget om at kommunene skal kunne ta egenbetaling også for hjemmesykepleie. De ulike reglene når det gjelder egenbetaling, spesielt mellom hjemmesykepleie og hjemmehjelp, kan nemlig være et hinder for å få til en mest mulig effektiv samordning og bruk av tjenestene. Hva slags tjeneste som skal ytes i det enkelte tilfelle, bør avgjøres ut fra behovet, ikke ut fra ulike økonomiske forhold. I dag kan kommunene oppleve et press for å få tjenester utført av hjemmesykepleien, som er gratis, selv om disse heller burde vært utført av hjemmehjelpen. Mange kommuner har også sett behovet for en enklere betalingsordning for tjenestene i form av en abonnementsordning med fast månedlig betaling, for mer fleksibelt å kunne tildele tjenester i samsvar med varierende behov. Jeg regner med at slike betalingsordninger kan bli enda mer utbredt når også hjemmesykepleie kan inkluderes.

De fleste som mottar hjemmesykepleie, har også hjemmehjelp eller andre kommunale tjenester. For å forhindre at egenbetalingen for hjemmesykepleie for disse brukerne bare kommer som en ekstrabelastning på toppen av annen egenbetaling mener Regjeringen det er nødvendig at det fastsettes et utgiftstak for den samlede egenbetalingen, slik at storbrukerne ikke rammes urimelig. Det er også ønskelig med en viss utjevning av egenbetalingsnivået mellom kommunene, slik at ikke bostedet i den grad som i dag avgjør hvor mye man skal betale for tjenestene. En utvalgsundersøkelse som Kommunenes Sentralforbund har gjennomført, viser at gjennomsnittlig egenbetaling for hjemmehjelp varierer mellom 860 og 7 000 kr pr. år i ulike kommuner. Slike forskjeller er det etter min mening vanskelig å godta.

Jeg er glad for at Stortingets flertall gir sin tilslutning til hovedlinjene i Regjeringens forslag, som nettopp innebærer en skjerming av storbrukerne og brukere med lav inntekt. Etter min mening er det ikke tilstrekkelig, slik Høyres medlemmer i sosialkomiteen foreslår, å oppfordre kommunene til å innføre betalingsordninger som skjermer storbrukerne.

Med et inntektsgradert utgiftstak, og med gratis tjenester for dem som har svakest betalingsevne, vil etter min oppfatning brukerne av hjemmesykepleie ikke få en urimelig merbelastning i forhold til i dag. Når det gjelder kommunenes bekymringer om reduserte inntekter, vil jeg for det første understreke at det ikke er fullt ut mulig å forutse hvilke egenbetalingsinntekter den enkelte kommune faktisk kommer til å få inn innenfor den nye takordningen, fordi utformingen av betalingsordningene fortsatt vil bli bestemt av den enkelte kommune. Det er bare taket for egenbetaling vi ønsker å regulere i forskriftene.

Med innføring av den nye ordningen regner jeg med at mange kommuner vil utforme et opplegg som også innebærer justeringer av de gjeldende betalingsordningene. Departementet har i sine beregninger måttet ta utgangspunkt i hvilke inntekter det med rimelighet kan forventes at kommunene samlet sett kan oppnå innenfor de foreslåtte rammene, men det er opp til kommunene selv i hvilken grad de vil foreta de nødvendige tilpasningene i betalingsordningene. Det er få kommuner som har tatt hensyn til dette i sine beregninger av inntektsvirkningene. Fordi dagens egenbetalingsnivå er så forskjellig i ulike kommuner, vil en ordning med utgiftstak nødvendigvis føre til visse omfordelinger kommunene imellom. Den inntektsmålsettingen det er lagt opp til, gjelder med andre ord den samlede virkningen på landsbasis.

Når dette er sagt, kan det likevel se ut til at det forslaget som er presentert i proposisjonen, gir noe for trange rammer for kommunene. Departementet vil derfor vurdere dette nærmere før utkast til forskrift sendes på høring. Vi vil spesielt følge opp komiteens merknad og vurdere en justering som innebærer at utgiftstaket settes noe høyere for brukere som mottar hjelpestønad fra folketrygden. I det videre arbeidet med utforming av takordningen vil departementet ha nær kontakt med Kommunenes Sentralforbund.

Jeg har merket meg komiteens merknad om hvilket inntektsbegrep som bør benyttes i ordningen, og vil følge opp dette. Jeg vil også sørge for at ordningen blir evaluert etter en tid, slik komiteen har bedt om.

Presidenten: Thea Knutzen har bedt om ordet til replikk.

Thea Knutzen: Jeg vil først gjerne si at jeg er glad for den bemerkning som sosialministeren nå kom med, at hun vil vurdere å heve taket, og at dette vil bli gjenstand for nøye vurderinger i fortsettelsen.

Jeg har lyst til å peke på at det egentlig var taket som ble mest nevnt i sosialministerens innlegg. Det er imidlertid to elementer her som kommunene har vært betenkt over. Det ene er at taket er for lavt, og det andre er at man avskjæres muligheten til i det hele tatt å ta egenandeler for inntekter under 2 G.

Jeg har da et spørsmål til statsråden: Hvis kommunene kan fremlegge sannsynlige beregninger som viser at deres inntekter vil ligge under dagens egenandelsinntekter for hjemmehjelpstjenestene, vil da sosialministeren godta dette, med andre ord at inntektene av hjemmehjelpsordningsandelene skal gå ned når man innfører egenandel på hjemmesykepleie?

Statsråd Tove Veierød: Det er riktig som representanten Thea Knutzen sier, at det er to hensikter med loven. Den ene er å skjerme de med lavest inntekter, og det ligger som en forutsetning her. Når jeg i mitt innlegg nevnte at vi kan tenke oss høyere tak, gjelder det spesielt de som mottar hjelpestønad fra folketrygden, slik som også komiteen har bedt om.

Ellers vil jeg bare poengtere det jeg sa i mitt første innlegg, at vi nå i fortsettelsen vil jobbe nært sammen med Kommunenes Sentralforbund og se nærmere på om vi har bedre kriterier pr. i dag for å vurdere hvordan virkningen vil være. Det som bl.a. har gjort det veldig vanskelig for oss å foreta nærmere beregninger enn det vi har kunnet, er for det første, som jeg har nevnt, at det er så store

Trykt 29/5 1991

(Statsråd Veierød)

variasjoner når det gjelder betalingssatser fra kommune til kommune. For det andre har det også vært en stor økning i takstene fra 1989 og fram til i dag, og 1989 er utgangspunktet for vårt beregningsgrunnlag. Og for det tredje viser det seg også at det er stor forskjell fra kommune til kommune når det gjelder antall minstepensjonister, noe som vil ha virkning for inntektsgrunnlaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Sverre Mauritzen: Utgangspunktet for egenbetalingsdebatten må være at behovet for hjemmesykepleie langt fra må ses på som noe lystbetont behov. Likevel kan vi ikke se bort fra at en avgift — selv om den bare dekker en liten del av de reelle kostnadene — vil ha en oppdragende virkning ved at man blir oppmerksom på at ting koster noe.

Innad i kommunene har prising den virkningen at man blir mer oppmerksom på de totale ressurser som ofres på vedkommende tjeneste. Dette kan gi veiledning for en bedre og mer rasjonell ressursbruk og bedre styring i kommunene.

I tillegg vedtar Stortinget i sine totalopplegg en viss forutsetning om egenbetaling.

Men til daglig ute i kommunene er det ofte publikums krav og manglende finansiering fra det offentlige som har vært drivkreftene for den raskt økende tendens til egenbetaling rundt omkring. For å få tjenesten raskt utbygd, er publikum villig til å yte noe. Og i og for seg er en slik grunnholdning ikke å forakte.

Innsikten i fordelingsvirkningene av slike ordninger er imidlertid svært begrenset. Jeg ser et klart behov for en bred og prinsipiell gjennomgang av dette med prisfastsettelse og egenbetaling utover det som har vært debattert i Stortinget på bakgrunn av dokumenter som angår helse- og sosialsektoren. Ikke minst er behovet for en prinsipiell gjennomgang viktig når vi nå går over til et nytt skattesystem, hvor Regjeringen har ofret liten oppmerksomhet på virkningene overfor kommunesektoren.

I foreliggende sak, som gjelder forslag til egenbetaling, synes jeg at Fremskrittspartiets fraksjon tar svært grovt i når de kaller denne egenbetalingen for «skatt på sykdom». Samfunnsøkonomisk kan det føres mange gode argumenter for å ta en viss pris. Hvis en dessuten ser på gjennomsnittsprisen for hjemmehjelp, 10 kr pr. time, vil jeg regne dette for en forholdsvis beskjeden motytelse. Dersom avgiftene ligger på dette nivået, synes jeg dette er en helt forfeilet språkbruk. Jeg synes Fremskrittspartiet er i sitt populistiske hjørne når man formulerer seg slik i sine merknader.

Høyre har vurdert departementets opplegg med et behovsprøvd tak på utgiftene til hjemmesykepleie. Ifølge premissene var det departementets jobb å komme tilbake med en skisse. Selv om Høyre i sin tid var med på anmodningen om et regelverk med tak, blir ordningen for komplisert å praktisere etter Høyres mening. Jeg vil også legge til at det forutsatte samarbeidet mellom kommunesektoren og departementet om utformingen av et betalingsopplegg, heller ikke har funnet sted. Fra mitt ståsted i kommunal- og miljøvernkomiteen har jeg tillit til at de lokale folkevalgte har såpass vett og forstand at de er i stand til å utforme betalingsopplegg og betalingssatser med måte.

Høyre er enig i den hjemmelen som gis, men takordningen er vi imot. Hvis man gav kommunene handlefrihet til å utforme sitt betalingsopplegg, kunne dessuten departementet fått et verdifullt erfaringsgrunnlag.

Derfor er det etter mitt skjønn heller ikke Høyres problem når Kommunenes Sentralforbund nå med rette peker på at det er en stor sprik mellom Regjeringens inntektsforutsetning når det gjelder egenbetaling og det foreslåtte inntektstaket som regelverket angir. Regjeringen får bære hovedansvaret for at kommunesektoren påføres unødig store problemer ved at staten etter min vurdering opptrer inkonsistent.

Men i og for seg er det den eneste mulige veg å gå, når stortingsflertallet vil ha det slik, at departementet og Regjeringen får komme tilbake med de erfaringer man vinner med dette opplegget som nå blir vedtatt.

Inger Pedersen: Det er aldri problemfritt å pålegge folk å betale for noe de tidligere har fått gratis. Jeg kan godt forstå argumentene for ikke å kreve betaling for hjemmesykepleie, bl.a. at ordningen gjør det mulig for folk å bo hjemme selv om de ikke er friske og derfor trenger pleie. På sykehus betales det jo ikke egenandel.

Når det gjelder hjemmehjelp, kreves det derimot så vidt jeg kjenner til, betaling praktisk talt i alle kommuner, også av minstepensjonister.

Jeg synes det er ganske rettferdig at man nå legger opp til at alle tjenester skal ses i sammenheng, og at det kreves egenandel for alle slike ytelser. Det må imidlertid være en betingelse at det innføres et utgiftstak, hvor man både ser på vedkommende klients samlede behov for hjelp og på de samlede utgiftene til egenandel. Gjennom den ordningen som det nå legges opp til, vil det trolig også være

lettere å få til samme utgiftsbelastning for hjelpetrengende over hele landet. Slik det er i dag, er det store forskjeller fra kommune til kommune når det gjelder de betalingssatsene som benyttes, og også hvilken form for hjelp som gis.

Hjemmesykepleie kan være litt av hvert. Et eksempel hentet fra mitt nærmiljø: Ca. kl. 9 om morgenen to dager i uken kommer en hjemmesykepleier hjem til vedkommende klient med en eske tabletter som utgjør en halv ukes dose vitaminpiller og medisiner. To timer senere kommer hjemmehjelpen for å gjøre innkjøp og vaske litt etc. Førstnevnte tjeneste er gratis, sistnevnte må det betales for.

Jeg tror for min del at dagens ordning hindrer en fornuftig arbeidsdeling. Hjemmesykepleien, som er gratis, og hjemmehjelpen, som det betales for, administreres nok oftest samlet, men de havner likevel i hver sin bås. Jeg tror faktisk at den foreslåtte ordningen kan være økonomisk gunstig også for kommunene. Og jeg vil gjerne understreke at begge disse ytelsene — både medisinen og annen hjelp — er nødvendig for at klienten skal kunne bo i eget hjem og ikke behøve å flytte til en institusjon.

Ifølge opplegget fra Regjeringen skal minstepensjonister i framtida ikke betale for noen av disse tjenestene, og det er etter min mening udelt positivt. Det er i budsjettet regnet med at innføring av egenandel på hjemmesykepleien vil gi kommunene 100 mill. kr i økte inntekter. Jeg vet ikke hvordan dette regnestykket er satt opp, men jeg tillater meg å tvile på at det er riktig regnet. Jeg har forsøkt å undersøke litt i kommunene i mitt distrikt, og ingen av dem har satt opp noe skikkelig regnestykke foreløpig. De vil avvente forskriftene så de ser bl.a. hvilke tak som settes, før de foretar beregningene, men det er alminnelig enighet om at omleggingen vil bety økte utgifter. De fleste kommunene har jo, som jeg sa, krevd egenandel for hjemmehjelp av samtlige som har fått slik hjelp, uansett inntekt. Det vil de altså ikke kunne gjøre lenger. Taket vil også bety at enkelte storbrukere av omsorgstjenester faktisk vil slippe billigere enn de gjør i dag.

Alt dette tatt i betraktning tror jeg nok kommunene har rett i at de snarere kommer til å tape enn tjene på omleggingen, men dette hefter det altså stor usikkerhet ved i dag. Det vi etter min mening kan være helt sikre på, er at ordningen slik den nå foreslås, har en god og rettferdig sosial profil som ikke bør endres. Det er selvsagt heller ingen idé for kommunene å redusere hjelpeordningene. Det vil til sjuende og sist bare bety at flere vil trenge institusjonsplasser, noe som blir langt dyrere og mindre tilfredsstillende for alle parter.

Jeg tror den omleggingen som her er foreslått, er bra. Men jeg forutsetter da at Regjeringen eventuelt kommer tilbake til Stortinget med forslag som utvirker at lovendringer ikke gjør kommunenes vanskelige økonomi enda verre.

John Alvheim: Flertallets talere, nesten alle som en, har prøvd å gjemme bort hva hjemmesykepleie egentlig er. Man slår begrepene sammen og kaller det hjemmeomsorg — og det er det selvfølgelig også. Men hjemmesykepleie er sykepleie overfor en pasient som bor i hjemmet, og det er ikke noen forskjell på den sykepleien som utføres der, og den som utføres i sykehus — og i sykehuset er sykepleien gratis.

Man må ikke blande sammen kortene, som flertallet gjør her. Det gjør de åpenbart helt bevisst ved å si at det er det samme, det ene eller det andre, man skal betale en fast sum for alt. Det dreier seg om kvalitativt store forskjeller. Hjemmesykepleie rekvireres av lege, det må vi huske på. Og ved egenbetaling legger man da, som vi har skrevet i vår merknad, skatt på sykdom.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg.

I

I lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene gjøres følgende endringer:

§ 2—2 fra tredje til femte ledd skal lyde:

Kongen kan også fastsette vederlag for korttidsopphold og dag- eller nattopphold som ikke faller inn under betalingsplikten etter foregående ledd.

For hjelp fra kommunens hjemmesykepleie kan kommunen kreve at mottaker betaler vederlag innenfor de rammer som er fastsatt i forskrift.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om vederlag, og kan fastsette et fribeløp før vederlag beregnes.

II

I lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg gjøres følgende endringer:

§ 3

Nr. 1 bokstav g (ny) skal lyde:

Hjelp i hjemmet til dem som har et særlig hjelpebehov på grunn av sykdom, funksjonshemning, alder eller av andre årsaker.

Nr. 7 (nytt) skal lyde:

Kongen kan gi forskrifter om egenbetaling for hjelp i hjemmet som nevnt i nr. 1 bokstav g.

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Da både Fremskrittspartiet og SV etter det presidenten har registrert, vil stemme imot de foreslåtte lovendringer, vil presidenten la votere for og imot de refererte endringer under I, II og III.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 69 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.49.27)

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 69 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.50.00)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 14.50.

Møte tirsdag den 30. april kl. 10.55

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 22):

1. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Innst. O. nr. 38, jf. Ot.prp. nr. 23)
2. Innstilling fra finanskomiteen om bindende forhåndsuttalelser i petroleumsbeskatningen. Om lov om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. (petroleumsskatteloven) (Innst. O. nr. 41, jf. Ot.prp. nr. 34)
3. Referat

Statsråd Tove Strand Gerhardsen overbrakte 8 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Innst. O. nr. 38, jf. Ot.prp. nr. 23)

Haakon Blankenborg: Ettersom ordføraren for denne saka har blitt tildelt oppgåva å sitje i Lagtinget, skal eg gå gjennom ein del av hovudpunkta i den innstillinga som ligg føre her, og fleirtalet sitt syn.

Det viktigaste punktet i Innst. O. nr. 38, og dermed også i forslaget frå Regjeringa, er at ordninga etter dette forslaget og etter innstillinga frå fleirtalet i komiteen heretter skal vere at det skal gå 13 veker før ein går inn i ein ny trygdeperiode etter at 80-vekersgrensa er passert. Dette er naturlegvis ei klar forbetring for dei som måtte kome i ein slik situasjon. No er regelen at det skal gå 26 veker. Alle, unnateke SV og Framstegspartiet, går inn for denne regelendringa. Sosialstønad skal vere siste utvegen — dersom andre utvegar ikkje finst i denne mellomperioden.

Dette er eit symbolsk og veldig kjensleladd spørsmål. Det er klart at det kjennest urimeleg for den som blir råka, om ein må gå frå arbeidskontoret til sosialkontoret. Men eg vil streke under at dette er siste utvegen. Hadde vi hatt eit betre forslag til siste utveg enn å gå til sosialkontoret, er eg sikker på at heile fleirtalet ville foreslått ei slik ordning. Vi føler at vi ikkje har eit så godt forslag at vi kunne gå imot ei ordning med ein opphaldsperiode på 13 veker. Eg trur ikkje det er ei betre ordning berre å oppheve 80-vekersregelen slik at ein kunne risikere å gå på arbeidsløysetrygd samanhengande i uendelege tider.

Vi kunne diskutere spørsmålet om det skal vere 80 veker, 75 veker eller kva det skulle vere. Det er ikkje det store spørsmålet. Det som er poenget her, er at vi meiner det er behov for nokre raude lys i dette systemet, der ein stoppar opp og ser om det no ikkje er på tide å finne andre utvegar. Det er ikkje av omsyn til dei ledige at ein gjer dette isolert sett, men det er for di vi meiner at systemet treng eit slikt raudt lys for å gå inn og sjå på enkeltsakene. Den arbeidslause er naturlegvis ute etter å få arbeid, kome over på opplæring eller anna. Vi meiner at ein for å få til det, må ha eit slikt raudt lys, eit stoppunkt, der arbeidsformidlinga stoppar opp og seier at no må vi ta fatt i desse enkeltsakene og få eit tilbod til dei ledige, slik at dei kan kome over på arbeid, på tiltak eller opplæring. Etter mitt syn er den viktigaste konsekvensen av denne innstillinga og den behandlinga vi har her, at ein no så klart får slått fast at det normale — ja det skal eigentleg ikkje vere unnatak heller — skal vere at alle som passerer 80 veker, skal få eit tilbod om arbeid, opplæring eller tiltak. Og den siste utvegen på dette området er då den nye ordninga med Utvida arbeid for trygd.

For kommunane er dette ei særdeles god ordning ettersom dei får dekt lønskostnader og sosiale kostnader pluss drift inntil eit visst omfang. For den enkelte er naturlegvis dette langt betre enn ingenting, dvs. å gå på trygd. For fellesskapet er det eit gode at nødvendige oppgåver kan bli utførte under ordninga Utvida arbeid for trygd. Og for kommunane er det som sagt eit godt alternativ til å betale ut sosialstønad.

Men dette er også den siste utvegen. Det skal vere ordinære tiltak eller naturlegvis formidling over i arbeid eller opplæring som skal vere regelen. Hovudargumentet for ikkje å oppheve 80-vekersregelen er, som eg begynte med, at ein meiner at systemet treng eit raudt varsellys: Her er det stopp, her skal ein gå inn med tiltak.

Høgre er redd for fortrenging dersom ein har for omfattande tiltak i form av Arbeid for trygd eller andre ordningar. Eg vil ikkje avvise dette argumentet. Naturlegvis er det eit argument som kan brukast, og det er nødvendig alltid å vere på vakt for slike forhold. Men i den dramatiske situasjonen vi er oppe i, vil det vere for enkelt å avvise tiltak med eit slikt generelt argument, og det er då også veldig få i komiteen som gjer det. Dei fleste innser naturlegvis at det er nødvendig med tiltak i eit svært stort omfang i lang tid framover, for di alternativet vil vere arbeidsløyse for veldig

mange. Alternativet vil ikkje vere å kome over i ordinært arbeid.

Eg synest det er ein veldig farleg tendens i ein del av den argumentasjonen som vi no møter i høve til dei tiltaka som blir sette i verk frå offentlege styresmakter, og dei konkrete sysselsetjingstiltaka som arbeidsmarknadsetaten set i gang. Det er to argument som i vesentleg grad blir brukte imot slike tiltak. Det eine er at det er skadeleg for samfunn og næringsliv ved at ein får ei vriding, ein fortrengingseffekt, som det blir sagt. Det andre argumentet, som eg aner i ein god del diskusjonar, er at slike tiltak er mindreverdige og dermed allereie i utgangspunktet stemplar dei som går på slike tiltak. Dette er ei særdeles farleg utvikling for di, som sagt, alternativet veldig ofte vil vere arbeidsløyse.

Eg strekar også under at vi må følgje denne utviklinga nøye og kontinuerleg sjå om det skjer ei slik fortrenging. Men vi kan ikkje berre stoppe med tiltak og offentleg engasjement av den grunn. Vi går nemleg inn i ein situasjon der det vil bli normalt for veldig mange på eit eller anna vis å vere innom ei form for tiltak, ei form for omskolering, etterutdanning eller ekstraordinære arbeidsplassar. Tida med varig arbeid i tradisjonell meining, med livsvarig arbeid etter eige ønske, er forbi. Det går eg ut frå at alle er einige om. Derfor må dei fleste av oss vere budde på å kome inn under ekstraordinært arbeid, på tiltak, inn i arbeidstrening, inn i skolering og omskolering, og vi må klare å utvikle eit system som gjer dette til noko normalt, noko nyttig og viktig. Derfor vil eg så sterkt eg kan, åtvare mot eit forsøk på stigmatisering, eit forsøk på å stemple denne typen av tiltak som samfunnsfarlege og mindreverdige.

Det vart sagt i si tid at studentbarn har ein tendens til å vere yngre enn andre barn. Hos arbeidsledige ser vi no ein tendens som er like klar og sikker: Arbeidslause har ein tendens til å ha mindre utdanning enn dei som er i arbeid. Denne utviklinga gjer det nødvendig å gå handfast og konkret i gang med å styrkje opplæringsdelen i høve til dei arbeidslause, men også i høve til dei som er i arbeid, slik at ein kan få tilbod om etterutdanning og vidareutdanning for dei som er i arbeid, og det kan vere eit forebyggjande tiltak for å unngå arbeidsløyse. Det er spennande tankar, det som blir lansert, om nærmast å kunne kjøpe studiepermisjonar i offentleg og privat verksemd mot at vedkomande verksemd tar inn ledige. Dersom det er ei ordning som lar seg gjennomføre, er det ei veldig god ordning fordi ein då går midt inn i to av dei viktigaste problema vi har, nemleg å gi arbeidslause arbeidstrening og gi dei som har bruk for det, etterutdanning og vidareutdanning, skolering og omskolering. Derfor er det viktig at vi held fram med å foredle og utvikle desse enkelttiltaka innafor sysselsetjingsområdet, innafor arbeidsmarknadsetaten. Det er også nødvendig at fleire og fleire sektorar og etatar spelar saman for at dette skal gå i hop. Og eg trur som sagt at utdanning og opplæring er eit av dei mest sentrale områda å gå inn på.

No er ikkje dette meint som ein alminneleg sysselsetjingsdebatt eller debatt om tiltaksarbeid i det store og heile. Men det er tatt opp nokre forslag i denne innstillinga — eg går ut frå at desse forslaga går til Stortinget — og eg vil berre gi nokre korte merknader til forslaga her i denne omgangen.

Eit av forslaga går ut på at ein skal gi ei form for garanti for dei yngste arbeidsledige, dvs. dei under 25 år, innføre ei form for 80-vekersregel også for desse, berre at den då skal vere på 26 veker. Dette er ingen dum idé ut frå at det er nødvendig å setje i gang tiltak for denne aldersgruppa — og det er vel no ein tendens til at det i gruppa mellom 20 og 25 år blir fleire og fleire som går utan arbeid. Om sjølve det konkrete forslaget om ein 26-vekersregel er det beste, er eg ikkje i stand til å gi nokon sikker reaksjon på her og no, men dersom dette forslaget er eit uttrykk for at det er nødvendig å gå inn med konkrete tiltak spesielt overfor denne gruppa, er eg heilt einig.

Eg trur at det eg var inne på i stad, med opplæringstiltak og arbeidstreningstiltak for å kome ut i første jobb, er det viktigaste, og dersom ein klarer å løyse dette utan denne typen av reglar, er naturlegvis det det beste. Dersom ein i etaten, skuleverket og næringslivet klarer å kombinere tiltak slik at ein får ut tilbod til desse ungdomane, er det det beste. Dersom ein slik 26-vekersregel vil vere eit nødvendig instrument, kan ein naturlegvis diskutere det. Men eg meiner at 26-vekersregelen i denne omgangen ikkje er det viktigaste. Det viktigaste er å understreke at no må det setjast inn krafttiltak overfor denne gruppa. Og eg trur at veldig mykje kan gjerast ved at ein lokalt utviser fantasi, og at ein får til eit samspel mellom etatar, slik eg nemnde — mellom offentleg og privat sektor, mellom skuleverk og næringsliv. Det er mykje som kan gjerast der, og dersom regelverket er for stivt til at dette kan skje, må regelverket endrast.

Det ligg også inne eit forslag om ei form for frivillig førtidspensjonering for dei langtidsledige, dvs. dei som har gått ledige i over 80 veker, og er over 60 år. Om det vil eg berre seie omtrent det same, at vi må kome tilbake til ei vurdering av førtidspensjoneringsordninga. Det er dei fleste i komiteen også einige i.

Eg er i tvil om ei slik alminneleg frivillig førtidspensjoneringsordning som det her er lagt opp til, er den ønskte vegen å gå. Vi har også systemet med avtalefesta førtidspensjon, som er ei god ordning etter mitt syn, og som burde kunne utviklast vidare. Vi har bedt departementet kome tilbake til Stortinget med ei vurdering av heile førtidspensjoneringsspørsmålet, og vil då kome tilbake til dei konkrete sidene av dette i den samanhengen.

Eg vil berre nemne eit forhold som eg synest det er viktig å ta opp allereie no, og som også komiteen nemner i innstillinga, og det er den tiltakande tendensen — som det er vårt inntrykk at det er — til å bruke ein kombinasjon av gavepensjonar og arbeidsløysetrygd. Det er ei uheldig utvikling, og vi ønskjer at ein skal få til ei normal ordning der ein slepp å mikse og fikse i systemet på den måten som ein no gjer. Det signalet synest eg det er viktig å ta med frå denne debatten, at denne ordninga er eit eksempel på og truleg eit uttrykk for at det trengst ei opprydding på dette området.

Men det er ikkje så enkelt som å tenkje at ei alminneleg førtidspensjoneringsordning automatisk vil føre til at fleire kjem i arbeid. Eg trur ikkje det er nokon slik ein-mot-ein-regel i dette systemet. Og vi kan lett få eit system der vi pressar dei eldre ut av arbeidslivet, og det er ingen ønskjeleg situasjon verken for arbeidslivet som treng kunnskapen, eller for dei eldre som føler dette moralske presset at dei skal ut for å sleppe ungdom inn. Det er dei vesentlegaste innvendingane mot å gå på ei alminneleg førtidspensjoneringsordning. Men vi ser også at det er mange som ønskjer å gå ut, og kanskje då på ei sikker førtidspensjoneringsordning. Dermed må vi avvege desse forholda mot kvarandre.

I denne omgangen vil eg berre understreke det uheldige i den fiksinga som skjer i systemet med dagens ordning, og behovet for å få ei klargjering — men samtidig gje denne klare åtvaringa mot dei uheldige sidene ved å gå på ei alminneleg ordning. Vi kjem tilbake til det spørsmålet ved eit seinare høve.

Sverre Mauritzen: I morgen er det «Arbeidets dag», og i takt med den økende arbeidsledigheten kan det være grunn til nettopp å markere verdien av det å ha et arbeid med en egen dag.

Samtidig kan det være grunn til å be de talere som i morgen mer enn gjerne vil legge skylden på alle andre, om å tenke seg litt om. For eksempel vil om lag 8 400 personer passere 80-ukersgrensen for arbeidsledighet i første halvår i år. Tilsvarende tall for siste halvår 1990 var omtrent 9 400. Felles for de fleste av disse personene er at de ble ledige under forrige Harlem Brundtland-regjering og har gått ledige helt siden den gang. Minst tre regjeringer har et ansvar for alt dette, herav i nyere tid to utgått fra Arbeiderpartiet. Dessverre har trenden mot økende langtidsledighet vært klar på hele 1980-tallet. Da 80-ukersregelen ble innført for snart ti år siden, regnet man med at antall personer som ville gå gjennom hele dagpengeperioden uten å få et arbeid, ville ligge på under 500 på årsbasis. Når vi ser de stygge tallene vi for tiden har, forteller disse noe om at arbeidsledigheten — og langtidsledigheten i særdeleshet — er langt, langt mer alvorlig denne gangen enn forrige gang vi hadde en kule med langtidsledighet i Norge.

På denne bakgrunn gir Høyre sin støtte til de forslag som er fremmet av Regjeringen, og som gir en bedring av de økonomiske kår for dem som er virkelig langtidsledige. De største og vanskeligste problemene ved langtidsledighet ligger på det menneskelige plan. På de områder hvor samfunnet kan hjelpe til, må vi hele tiden være villig til å revurdere og å tilpasse, og på disse punktene er vi enig i de tiltak som det legges opp til i proposisjonen.

Den innstilling vi nå behandler, gir en god oversikt over de forskjellige partifraksjoners evne og vilje til nettopp å revurdere og å tilpasse. Jeg har merket meg at f.eks. Fremskrittspartiet ikke vil legge fem øre i potten i denne omgang for de virkelig langtidsledige.

I den andre enden av skalaen finner vi SV, som foreslår intet mindre enn en evigvarende og indeksregulert dagpengeordning. Det betyr på vanlig norsk at de virkelig langtidsledige skal ha lønn for alltid, uten krav om motytelser. Dette må kunne kalles et sterkt overbud. Det hadde ikke vært grunn til å ofre særlig mer energi og oppmerksomhet på dette SV-forslaget, hvis det ikke hadde vært for at også Landsorganisasjonen i Norge er inne på samme tankegang.

LO har overfor komiteen foreslått fullstendig fjerning av 80-ukersregelen og en grunnbeløpsregulering av dagpengene. Etter LOs egne beregninger vil dette gi en merpris på 300 mill. kr utover det som ligger i Ot.prp. nr. 23, altså i Regjeringens opplegg.

Høyre deler departementets vurdering i proposisjonen, at det ikke er ønskelig å gjøre dagpengeordningen til en varig trygdeordning. I tillegg til at en ny stein legges til byrden i folketrygden, vil dette føre til at arbeidsmarkedsetaten og samfunnet ellers lettere slår seg til ro med at den ledige er i varig ledighet, og at trygding blir en varig løsning. Det er ugunstig. Dette vil i sin tur slå tilbake på den enkelte ledige, som kan gli inn i en enda mer

passiv tilværelse. Jeg viser til departementets resonnementer på dette punktet i proposisjonen, som jeg fullt ut er enig i.

Det er bemerkelsesverdig nok at Regjeringen velger å overse LOs krav i et så sensitivt spørsmål. Men det jeg finner mest oppsiktsvekkende i denne sammenheng, er at LO reiser et krav med så vidtrekkende økonomiske konsekvenser overfor en stortingskomite i brevs form i forbindelse med en lovsak. Dersom LO virkelig mente alvor og ville slå et slag for de arbeidsledige, burde saken vært tatt opp på en annen måte og i forhandlingssituasjon. Er man f.eks. villig til å renonsere på lønnskrav til fordel for de arbeidsledige, er folk med fast arbeid villig til å akseptere en høyere folketrygdavgift osv.? Dette er eksempler på en type solidarisk tankegang som organisasjonene i framtid bør gjennomdrøfte.

Jeg vil understreke at bedre økonomiske rammer for den enkelte arbeidsledige aldri må bli en sovepute i arbeidet med å skaffe folk nytt og meningsfylt arbeid. Vi politikere må aldri tro at vi på denne måten kan kjøpe oss god samvittighet. Vi må heller ikke tro at det finnes noen snartenkt trylleformular som over natten skaffer trygge, varige og lønnsomme arbeidsplasser.

For meg er det et stort tankekors at Norge gjennom 1980-årene beholdt sin jumboplass i OECD-sammenheng. I et helt tiår har Norge ligget på topp med antall ansatte i stagnerende næringer og på «bånn» med antall ansatte i vekstnæringer. Det forteller at grunnleggende omstillinger som vi har behov for, aldri har funnet sted. Det kan da være en del utfordringer vi ikke har vært villig til å ta. Det forteller også om tiltak som er satt i sving — gjerne med Stortingets velsignelse — som har virket mot sin hensikt. I framtidige ledighets- og sysselsettingsdebatter bør en se nøye på hvilke feil vi har gjort tidligere, for å la være å gjøre disse om igjen.

Høyres fraksjon har i en særmerknad gitt uttrykk for skepsis til at kommunene skal slippe egenandelen i det programmet som kalles «Utvidet arbeid for trygd», beregnet på de langtidsledige — dette fordi vi mener kommunene bør ha råd til å betale en slik egenandel. Departementet har beregnet kommunenes netto merutgift til dette tiltaket til 100 kr pr. månedsverk. Det betyr at kommunen kan ansette en langtidsledig til en kostnad av 55 øre pr. time. Dette er for en symbolsk sum å regne, men selv dette har kommunene ikke villet være med på. De vil ha det gratis. På meg virker dette noe smålig, og det er på den basis vi har valgt å gå imot akkurat dette elementet, og det er da essensen i vår særmerknad. Imidlertid er også komiteens leder i prinsippet enig i at man når man bruker tiltak, må unngå å skape B-arbeidsmarkeder, altså utvikle nye typer arbeidsmarkeder som vi ikke helt har oversikt over. Eksempelvis hørte jeg på Østlandssendingen for en stund siden at en entreprenør i Lillehammer-området anså seg ikke konkurransedyktig fordi han hadde for få personer ansatt som gikk på tiltak. Vi er altså kommet dit hen ifølge denne næringsdrivende at for å kunne konkurrere og vinne anbud, må man ha en viss porsjon mennesker ansatt som går på tiltak. Da er vi inne på bivirkninger av våre velmente tiltak som jeg vil be departementet tenke nøye gjennom konsekvensene av.

SV og Senterpartiet fremmer i fellesskap et forslag om en frivillig førtidspensjonering innenfor folketrygden. Liknende tanker har vært lansert flere ganger tidligere. For eksempel er det mindre enn ett år siden et bredt flertall i komiteen i en merknad anmodet om at en deltids-/førtidspensjoneringsordning bl.a. innenfor folketrygdlovens regler måtte bli vurdert. Flertallet, som da også omfattet Høyres medlemmer i komiteen, venter fortsatt på denne vurderingen, og jeg benytter anledningen til å etterlyse den. For øvrig er det ikke første gang den er blitt etterlyst fra denne talerstol.

Høyre vil anta at det allerede arbeides med det meste av det disse forslagene omhandler.

Jeg syns i og for seg at tankegangen bak forslaget om å utvide den såkalte ungdomsgarantien til å gjelde 25-åringer, og som går spesielt på langtidsledighet, er positiv og god, men for meg smaker det litt mye av symbolpolitikk. Jeg er sikker på at regjeringen, uansett hvilken farge den måtte ha, gjør sitt ytterste for å prioritere nettopp ungdomsgruppene i ledighetssammenheng; det har vi sett av oversikten over de langtidsledige. Det er ikke lenger ungdomsledigheten som er det aller største problemet.

Jeg regner med at forslagene blir oversendt Stortinget og bearbeidet der siden, så jeg skal ikke kommentere dem utover dette.

Med disse merknader slutter jeg meg til det fremlegget som Regjeringen har kommet med i Ot.prp. nr. 23, og viser ellers til innstillingen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kristin Halvorsen: Flertallets, inklusiv Mauritzens, logikk når det gjelder 80-ukersregelen, er som følger: Det er lettere å slå seg til ro med varig trygd hvis man ikke, som Blankenborg formulerte det, legger inn et rødt lys, altså tidsbegrensningen på 80 uker, hvoretter man ikke lenger skal ha rett til arbeidsledighetstrygd, men skal over på sosialtrygd der-

som man ikke får tilbud om kvalifiseringstiltak eller arbeidsmarkedstiltak. Men er ikke noe av poenget at det i utgangspunktet ikke er trygden som er varig, men arbeidsløsheten, og at vi har en ordning for arbeidsløshetstrygd som er laget i en situasjon hvor arbeidsmarkedet så helt annerledes ut? Nå vet vi at langtidsledigheten er økende, og at det er et sterkt økende antall arbeidsløse som rammes av 80-ukersregelen. Det i seg selv tyder på at man har laget et system som er tilpasset en helt annen situasjon på arbeidsmarkedet.

Så til denne argumentasjonen fra Mauritzen om at de forslagene som går på å forbedre arbeidsløshetstrygden, vil koste 300 mill. kr, og at det er rart å komme med et slikt forslag i forbindelse med en odelstingsproposisjon. I skattereformen ligger det inne forslag om en netto skattelette på 2,5 milliarder kr, med en profil som er slik at de som tjener mest og har minst gjeld, får mest. Høyre er nå i ferd med runder for å overby Regjeringen på dette punktet. Da blir vel egentlig spørsmålet bare: Hvem er det man ønsker å omfordele til? Er det til de arbeidsløse, som vi vet er blant gruppene av nyfattige i den vestlige verden, også i Norge, fordi trygden i første omgang ligger på mellom 60 og 70 pst. av det man tidligere har hatt i inntekt. Er ikke dette et tankekors også for Høyre?

Sverre Mauritzen: Representanten Kristin Halvorsen stilte to spørsmål. Det ene går på avbruddsperioden og det andre på det å ta opp denne type økonomiske spørsmål — krav fremmet fra organisasjonens side — i forbindelse med en odelstingsproposisjon.

Når det gjelder det første, vil jeg bare vise til redegjørelsen for dette i proposisjonen. Det har belegg innenfor arbeidsmarkedsforskning at det å legge inn slike — la oss kalle det — sjekkpunkter, vil virke slik både på arbeidskraftmyndigheter, på den enkelte og på samfunnet for øvrig at man anstrenger seg ekstra og prioriterer folk til tiltak mens de går ledig. For øvrig står det også i proposisjonen at det ikke er gitt at alle som ramler ut på grunn av denne 80-ukersregelen, automatisk går over på sosialtrygd, så det er en misforståelse representanten Halvorsen, i likhet med flere andre, gjør seg skyldig i. Men når det gjelder fordeling, er Høyre villig til å foreta en revurdering. Derfor er vi da også med på de tiltakene som ligger i dette forslaget, som betyr et kraftig løft, både en halvering av avbruddsperioden og å løfte golvet for annen periode fra 75 pst. av stønadsbeløpet til 90 pst.

Når det gjelder dette med å ta opp denne type spørsmål i forbindelse med en odelstingsproposisjon, var poenget i mitt innlegg at jeg ville synes det var riktigere at LO fremmet sine økonomiske krav overfor Regjeringen i forhandlingssammenheng. At vi her på Stortinget i de forskjellige partifraksjoner tar økonomiske debatter både i forbindelse med lovsaker og andre saker, er greit nok, men mitt poeng var altså at jeg syntes det var fremmed at LO skulle fremme et slikt krav i forbindelse med denne saken.

Kristin Halvorsen: Bare til noe som må være en misforståelse: Man kan jo utmerket godt tenke seg et system hvor man har sjekkpunkter for langtidsledige, men uten at trusselen om å miste arbeidsløshetstrygd blir hengende over hodet på en. For det er nemlig ganske tydelig at arbeidsløse som går fra arbeidsmarkedsetaten og over til sosialkontoret, kommer i en annen situasjon, de mister kontakten med arbeidskontoret og de tilbud som fins der når det gjelder kvalifiseringstiltak, arbeidsmarkedstiltak og eventuelt tilbud om ledige jobber, og de blir mindre aktive jobbsøkere i den perioden de er ute av trygderettighetene, mens de er sosialhjelpsmottakere.

Så blir det jo sagt at det er ikke alle som er ute i en sånn karensperiode, som går på sosialkontoret. Det er riktig — en like stor del av dem lever på støtte og bidrag fra familie. Og jeg tror at det kan være en ganske tøff ekstrabelastning, for dette er jo folk som altså har gått arbeidsløse i 80 uker, og hvis de hadde noen reserver å tære på da de gikk inn i en sånn arbeidsløshetssituasjon, er i hvert fall de slutt etter 80 uker. Så hva som er det store poenget i at man ikke kan legge inn sjekkpunkter uten å ta fra folk rettigheter, for å forhindre at de havner på sosialkontoret, skulle jeg gjerne hatt en nærmere forklaring på.

Sverre Mauritzen: Det er jo helt klart at med de problemene vi har på arbeidsmarkedet, er det ingen av disse systemene som er perfekte og uten minussider — la oss nå ha det helt klart. Men det som er vår plikt her i Stortinget, er å legge rammene for et system som aktiviserer flest mulig og får flest mulig ut i arbeid. Jeg for min del og mitt parti som helhet deler her departementets syn, at en avbruddsperiode er rasjonell og riktig, først og fremst ut fra den begrunnelse at en evigvarende dagpengeordning har lett for å la den enkelte synke inn i en evig passiv tilværelse. Og det er menneskelige minussider som i hvert fall ikke jeg vil være med på å organisere herfra.

Presidenten: Vi går tilbake til den ordinære talerlisten.

Pål Atle Skjervengen: Jeg må si at den replikkvekslingen vi var vitne til her nå på slutten, var en veldig uvirkelig seanse. Den onde sirkelen som vårt samfunn er inne i, var overhodet ikke tema — og har overhodet ikke vært tema så langt i debatten. Det blir bare en debatt om teknikk i forbindelse med utbetaling av arbeidsledighetstrygd.

Hvis vi ser på hvordan vi kan bryte den onde sirkelen, har jeg lyst til å fremholde to ting: Utgangspunktet for denne saken og tilsvarende saker er selvfølgelig at vi har en skyhøy arbeidsledighet, med alle de personlige tragediene det medfører. Og så kan man da stille seg spørsmålet: Er det ikke på tide at noen debatterer hvorfor vi har denne arbeidsledigheten og hva vi kan gjøre med den, istedenfor bare å henge seg opp i hvordan man så å si skal brødfø folk som er kommet ut i en arbeidsledighetssituasjon?

Det er i hovedsak to årsaker til at vi har en høy arbeidsledighet i Norge i dag, som er helt åpenbare, og det er alle økonomiske eksperter i hele verden enig i. Det er, som punkt nr. 1, at næringslivet bærer en byrde som det ikke greier. Det er dessverre et faktum. Selv om noen ikke ønsker å høre på det øret, ikke forstår ordet næringsliv og ikke forstår ordet marked, ikke forstår sammenhengen i noe av dette, så er det slik at når næringslivet, enkeltbedriftene, må bære denne byrden, nemlig at det offentliges andel av bruttonasjonalproduktet er over 64 pst., sier det seg selv, når den tilsvarende situasjon f.eks. i Tyskland er 40 pst., at konkurransevilkårene er umulige for norsk næringsliv.

Punkt nr. 2 er at vi har en kommandoøkonomisk arbeidsmarkedsmodell som gjør at arbeidsmarkedet, dvs. pris på arbeidsinnsats, ikke er markedsorientert, men basert på et kommandosystem som tvinger alle inn i én modell. Det gjør at arbeidsmarkedet ikke er fleksibelt. Det betyr at hvis man har sentrale lønnsoppgjør hvor alle skal gå opp x antall pst. — enten at de skal gå opp x antall pst. i lønnsoppgjøret eller få styrket sin realinntekt — er det faktisk slik at i enkelte bedrifter går ikke det. I noen bedrifter hadde det vært rom for betydelig større lønnsøkning, mens i noen bedrifter hadde det faktisk vært nødvendig med en liten lønnsreduksjon for å få bedriften til å gå rundt. Og så lenge man skal presse alle bedrifter og alle arbeidstakere og alle arbeidsgivere inn i denne modellen, bidrar det til at en rekke bedrifter går konkurs, og dermed blir de ansatte arbeidsledige.

Bare disse ord for å sette det litt inn i et perspektiv, fordi vi i vårt samfunn nå årlig bruker ca. 15 milliarder kr — kanskje litt under, kanskje litt over — på tiltak overfor folk som er arbeidsledige, enten i form av arbeidsledighetstrygd eller i form av såkalt «Arbeid for trygd» og alle sånne kunstige sysselsettingstiltak. Hvis man smaker litt på det tallet, kan man jo sammenlikne med en del andre størrelser i statsbudsjettet og se hvilket betydelig beløp dette er, både i forhold til statens inntekter på inntektsskatten, i forhold til utdanningssystem f.eks., som tross alt dreier seg om ca. 22 milliarder kr, og i forhold til forsvarsbudsjettet for den saks skyld, som er på ca. 22 milliarder kr. — En av de store, tunge utgiftspostene i statsbudsjettet er altså håndtering av arbeidsledighet. Og det er penger som bare bevilges — selvfølgelig fordi de arbeidsledige har rettigheter — men det er veldig sjelden at noen stiller spørsmål ved bruken av samfunnets midler når vi tross alt snakker om så enorme størrelser som vi her gjør.

Så mer direkte til saken. Det virker på meg som om vi er inne i en glidning som er farlig. SV ønsker seg helt åpenbart et system med samfunnslønn, der alle har krav på en viss lønn fra det offentlige, uansett livssituasjon. Det regner jeg for å være helt utopisk, og det virker det som de andre partiene i Stortinget også gjør. Men om vi ser bort fra SV, virker det også på meg som om Regjeringen er litt besnæret av denne samfunnsfilosofien, at hvis man først kommer inn på arbeidsmarkedet, skal man være garantert lønn så å si livet ut — en slags permanent uførhetstrygd for friske og arbeidsføre mennesker. Det er en tankegang som jeg må si jeg reserverer meg veldig sterkt imot.

Hvis man er langtidsledig og har gått 80 uker arbeidsledig, må jeg nok få fremholde at man er i en livssituasjon som gjør at man ikke nødvendigvis kan forlange å opprettholde den levestandard man hadde da man var i fullt arbeid. Jeg tror egentlig det er ganske innlysende at hvis man har vært arbeidsledig så lenge, er man nødt til å tilpasse utgiftene sine til en litt annen livssituasjon — dessverre. Det ønskelige var at arbeidsmarkedet hadde svingt seg opp igjen, at næringslivet hadde fått fart på seg, og at det hadde blitt skapt nye arbeidsplasser, for da hadde det vært behov for alle dem som går arbeidsledige. Men som det ser ut nå, tyder det på at man da i mange tilfeller er diskvalifisert på arbeidsmarkedet. Og da er spørsmålet: Skal man i en slik situasjon opprettholde så å si sin fulle lønn fra sin arbeidsdyktige periode, eller skal man innrette seg på at den situasjonen ikke er her nå, og at man, hvis man skal få levestandarden opp igjen, på en eller annen måte må skaffe seg et arbeid?

Filosofien fra Regjeringen går altså ut på —

så vidt jeg kan lese mellom linjene, det virker som det går i retning av det — at har man først fått seg et arbeid, så har man så å si krav på full lønn resten av livet helt uavhengig av hvordan arbeidsmarkedet forandrer seg. Vi i Fremskrittspartiet mener at i en situasjon hvor man har gått arbeidsledig i 80 uker, er man rett og slett blitt — dessverre — et offer for en kombinasjon av arbeidsmarkedet og staten, som gjør at man har et sosialt problem. Da er det etter vår oppfatning sosialkontorene som er rette instans for å opprettholde en anstendig levestandard.

Vi har som en konsekvens av det synet, foreslått at sosialhjelpsutbetalinger skal gå over fra kommunene til staten. Det vil være helt urimelig, hvis vår modell ble iverksatt, at kommunene skulle bære alle utgiftene med arbeidsledighet. Det mener vi er et statlig ansvar for den delen som er et offentlig ansvar.

Det å skrumpe inn perioden fra 26 til 13 uker slik proposisjonen foreslår, er helt åpenbart en bedring for de arbeidsledige rent økonomisk sett. Det er også en bedring for kommunene, for på den måten vil det bli utbetalt mindre sosialhjelp. Men det er en forverring for folketrygden. Jeg føler også behov for å legge vekt på at i den situasjon folketrygden er i nå, er det den minst trenger å få nye byrder lagt på seg. Jeg syns det har vært lagt altfor liten vekt på hensynet til folketrygden — ikke folketrygden som institusjon, men til kundene og man kan si forsikringstakerne i folketrygden, fremtidige generasjoners behov for f.eks. vanlig alderdomspensjon. Det må være overordnet alt annet. Det flertallet ser ut til å gå inn for, er riktignok å avlaste kommunene, og det er bra, men man går inn for ytterligere belastninger på folketrygdsystemet, i stedet for — hvis man mener at utbetalingene skal øke — å kjøre det over statsbudsjettet, slik at i hvert fall fremtidige generasjoner kunne være sikret en skikkelig pensjon.

Helt til slutt må jeg få lov å si meg enig i et synspunkt som fremkommer i en merknad fra Høyre på side 3 i innstillingen om engasjement av ledige. I den forbindelse forundret det meg veldig — jeg har lyst å si det nå, for det passer inn her — at Høyre for noen uker siden gikk ut med et forslag, som også er fremmet som et Dokument nr. 8-forslag for Stortinget, så vidt jeg vet, om at arbeidsledige skulle stille sin arbeidskraft til disposisjon for det offentlige for å utføre forskjellige typer tjenester. Det oppfattet jeg som et utspill, som jeg bl.a. så på fjernsynet. Men det Høyre skriver her, nemlig at man er redd for at dette vil ødelegge arbeidsmarkedet, er jeg helt enig i. Og jeg håper at det er dette som er Høyres politikk, og ikke det jeg så på TV. Situasjonen kan nemlig bli akkurat som Høyre påpeker i sin merknad her, at hvis man utvikler dette «Arbeid for trygd»-systemet ytterligere — for det er egentlig det det går ut på — kan vi oppleve at stadig flere bedrifter ser seg nødt til å si opp sine arbeidstakere og så ta dem inn igjen som gratis arbeidskraft, enten det er offentlige eller private bedrifter. Det prinsippet er ikke noe mer fornuftig og noe mer moralsk selv om det måtte være offentlige etater som følger det. Det vil bidra til å ødelegge ytterligere det arbeidsmarkedet som har problemer fra før.

Derfor vil jeg ikke ta opp noen alternative forslag, fordi forslag nr. 3 må oversendes til Stortinget, men gjøre oppmerksom på at Fremskrittspartiet under I vil stemme for § 4—3 nr. 2 tredje ledd, mot nytt niende ledd og for nytt tiende ledd, for § 4—3 nr. 5 første ledd, men mot § 4—4 første ledd, og at vi vil stemme for II.

Presidenten: Presidenten er av den mening at forslag nr. 3, for å bli oversendt Stortinget, må tas opp her.

Pål Atle Skjervengen: Ja vel, da tar jeg altså opp forslag nr. 3.

Presidenten: Dermed er forslag nr. 3 tatt opp. Det blir replikkordskifte.

Kristin Halvorsen: Det er egentlig ganske utrolig å høre Pål Atle Skjervengens råd til de langtidsledige. Nå er vi altså i en situasjon hvor det ved utgangen av hver måned er 6 000—7 000 ledige jobber, og så har vi ca. 200 000 aktive arbeidssøkere. Og i løpet av første halvår er det kanskje 10 000 enkeltpersoner som har gått ledige i 80 uker eller lenger, og som faller på 80-ukers regelen. Så sier da Pål Atle Skjervengen at det er rimelig at de langtidsledige som er kommet inn i en permanent livssituasjon, ikke kan forlange å opprettholde sin levestandard fra tidligere. Da må jeg spørre: Er det rimelig, i en situasjon med 200 000 arbeidsløse, at folk som rammes av langtidsledighet, settes i en økonomisk situasjon der de må flytte fra hus og hjem og kanskje ikke har råd til å holde ungene sine i barnehage lenger? Er det rimelig å pålegge den enkelte langtidsledige, som Pål Atle Skjervengen sa, på en eller annen måte å skaffe seg et arbeid? Da vil jeg gjerne høre Pål Atle Skjervengens råd til dem som nå er langtidsledige — og det blir flere og flere av dem i den situasjonen vi nå har. Han kan ta utgangspunkt i det nærmiljøet han kjenner best — i Oslo. På hvilken måte vil representanten Skjervengen oppfordre en langtidsledig

til å gå fram for å skaffe seg en jobb i Oslo, og i hvilken grad tror han at vedkommende ville ha lykkes med det?

Pål Atle Skjervengen: Jeg vil svare direkte på det siste spørsmålet først: Det er selvfølgelig vanskelig for meg å si hvor vellykket det vil være, fordi arbeidsmarkedet er vanskelig. Og det er det ikke jeg som har lagd. Det er ikke min økonomiske politikk som har bidratt til at så mange bedrifter har gått konkurs. Jeg bare beklager at det er ført en økonomisk politikk som har bidratt til den økonomiske nedturen vi ser i Norge. Derfor er det selvfølgelig vanskelig for en langtidsledig bare å gå ut på arbeidsmarkedet og skaffe seg en jobb.

Men jeg tror representanten Halvorsen misforstod det jeg sa. Det jeg sa, var at hvis man krever å opprettholde en høy levestandard, må man skaffe seg en jobb. Jeg satte de to tingene i sammenheng. Det bringer meg da inn på den andre delen av replikken, nemlig at hvis man er kommet i en situasjon hvor man er langtidsledig og det ikke ser ut til at man kan skaffe seg en jobb med det første, mener jeg faktisk at samfunnet, staten og det offentlige selvsagt har et ansvar for en minimumstandard. Men jeg mener også at det offentlige ikke har et ansvar for å opprettholde den tidligere levestandarden folk hadde mens de var i aktivt arbeid. Jeg synes det egentlig ville være grovt urimelig å forlange av resten av det produktive samfunnet at det skulle skaffe til veie så store midler at man kunne tenke seg en situasjon, slik SVs forslag går ut på, at folk bare kan komme seg inn på arbeidsmarkedet, og hvis de blir arbeidsledige, kan de i praksis opprettholde full lønn resten av livet på det offentliges regning. Det synes jeg ville være helt urimelig. For det det offentliges ansvar går ut på, i hvert fall i henhold til lov om sosial omsorg, er å sørge for at folk har et sted å bo, at de kan spise seg mette og at de kan leve et anstendig liv. Men lov om sosial omsorg er ikke utformet på en slik måte at folk kan kreve å opprettholde fullt ut en høy levestandard fra tidligere yrkesaktivt liv.

Haakon Blankenborg: Hr. Skjervengen hadde nokre øvingar som det kan vere interessant å få studert litt meir i detalj. Men først hadde hr. Skjervengen observert at det var så sjeldan at bruken av offentlege midlar, så vidt eg skjøna, vart tatt opp til kritisk vurdering. Vi i Arbeidarpartiet gjer det ganske ofte, og eg trudde Framstegspartiet hadde det som livsoppgåve å studere bruken av offentlege midlar. At det skjer så sjeldan, var ein veldig interessant observasjon.

Hr. Skjervengen var elles inne på levestandarden. Han slo fast at dei arbeidslause held oppe levestandarden — og det kan vere ein veldig høg levestandard, så vidt eg skjøna. Då trur eg ikkje at hr. Skjervengen har sett igjennom det regelverket som finst for utbetaling av arbeidsløysetrygd. Noko liv i sus og dus er det neppe heller. Men det som er det mest interessante her, er at Skjervengen seier at dersom ein ikkje har utsikter til jobb, bør ein over på sosialkontoret. Eg har litt vondt for å forstå at ein, dersom ein først er over på sosialkontoret, kan få noko særleg tilbod om jobb. Det er det arbeidsformidlinga som tar seg av. Og dersom ein går over på sosialkontoret, er vel sjansen for at ein blir verande ganske mykje større enn dersom ein er komen inn under arbeidsformidlinga. Det resonnementet vil eg derfor gjerne ha ei litt klårere opprydding i.

Eg skjønar heller ikkje heilt den innsparinga som hr. Skjervengen legg opp til. Han meiner openbert at arbeidsløysestønaden er for høg. Derfor skal ein over på sosialkontora, og sosialkontora skal så i sin tur over på staten. Det vil då seie at sosialstønaden må reduserast dramatisk dersom det skal vere ein sparegevinst på dette. Også dette resonnementet vil eg gjerne hr. Skjervengen skal utdjupe litt nærare. Korleis går dette i hop når ein så skal redusere utgiftene på sosialkontoret?

Pål Atle Skjervengen: Jeg forstår at for representanten Blankenborg er dette vanskelig å forholde seg til fordi det er helt uvant å tenke seg en kritisk bruk av det offentliges midler. Men jeg mener nå faktisk at det at langtidsledige blir underlagt lov om sosial omsorg, er en fordel av to grunner: Den ene er hensynet til bidragsyterne, nemlig alle de øvrige skattebetalerne. I henhold til denne loven skal hver klient behandles individuelt ut fra det behovet hver enkelt klient måtte ha. Det vil kanskje være noen som faktisk vil komme gunstigere ut enn med arbeidsledighetstrygd, skjønt jeg tviler på det. Mange vil bli nødt til å innrette seg etter en lavere økonomisk standard, men ikke så lav at man ikke kan leve skikkelig. Jeg tror det fines veldig få sosialklienter i Norge som vil påstå at de har det vondt.

Den andre fordelen med det er at hver enkelt klient vil få en individuell behandling, slik at man kan få råd og veiledning på en helt annen måte enn når man bare hever arbeidsledighetstrygd. Det er en rekke sosialkontorer rundt omkring i landet som har ansatt folk til å ta seg av økonomisk veiledning. De har ansatt bedriftsøkonomer til erstatning for en del sosionomer for at folk skal kunne få hjelp til refinansiering av lån — rett å slett komme

seg ut av økonomiske problemer som det er mulig å gjøre noe med, bl.a. ved henvendelse til låneinstitusjoner osv.

Mitt poeng er at vi skal over på et system med individuell behandling, samtidig som målet — i tillegg til at det blir skapt arbeidsplasser i Norge — må være å få ned de totale utgiftene til arbeidsledighetstrygd og tiltak av typen Arbeid for trygd. Vi bruker ca. 15 milliarder kr på dette årlig. Det er for mye, og det håper jeg representanten Blankenborg er enig i.

Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg beklager å måtte bruke litt av Stortingets tid til en replikkveksling med Fremskrittspartiet. Vanligvis synes jeg det er bortkastet tid, og det kan det vel vise seg å være denne gangen også. Men det innlegget som Fremskrittspartiets representant holdt nå, synes jeg avslører et syn på medmennesker og det ansvar vi har for hverandre i et samfunn, som er helt utrolig.

Han sier at det selvfølgelig ikke er Skjervengens ansvar at vi har en arbeidsmarkedssituasjon som er så vanskelig som nå. Det er da heller ingen som har sagt det. Men resonnementet i innlegget var at langtidsledige pinadø får ta ansvaret for at de har kommet i den situasjonen de har. Men det er da heller ikke deres ansvar at vi har en situasjon på arbeidsmarkedet som er så vanskelig som den er nå. Men de skal ta konsekvensen av det resonnement og den filosofi som Skjervengen hevder. De er det som skal gå ned i levestandard. De får ha det så godt når de blir gående langtidsledige. De er det som skal over på sosial trygd, altså legges inn under lov om sosial omsorg. De er det vi skal lage sosialklienter av i tur og orden, i tusenvis etter hvert som de nå passerer 80 uker.

Dette er et resonnement som er utrolig. Jeg har ikke noe spørsmål til Skjervengen, men jeg følte behov for å ta avstand fra et slikt resonnement. Jeg følte at jeg ikke kunne sitte rolig å høre på at et slik resonnement ble stående uimotsagt.

Presidenten: Presidenten tror nok ikke at uttrykket «pinadø» kan regnes som et parlamentarisk uttrykk.

Pål Atle Skjervengen: Det skal jeg ikke blande meg bort i. Det jeg skal blande meg bort i, er den etter min oppfatning hårreisende replikken som representanten Queseth Haarstad kom med nå. Jeg skal ikke replisere tilbake og si at det er «bortkastet tid» å svare. Jeg føler behov for å svare på den replikken, selv om det ikke var en replikk.

Selvfølgelig har vi i et samfunn ansvar for hverandre. Jeg har aldri sagt at langtidsledige selv må ta ansvar, at det er deres skyld at de er kommet inn i en arbeidsledighetssituasjon. Hvem har hørt det, og fra hvilken talerstol? I hvert fall har man ikke hørt det i det innlegget jeg har holdt her i dag.

Men det jeg føler behov for å si, er at arbeidsledighet — og det åpnet jeg innlegget mitt med — er et resultat av økonomiske rammebetingelser. Det skyldes bl.a. at næringslivet i Norge må bære på nakken den store offentlige sektor og de store offentlige overføringene — jeg understreker til representanten Queseth Haarstad de store overføringene, bl.a. i jordbruket — som bidrar til at vi har et kostnadsnivå som dreper norske bedrifter, som ligger ca. 20—25 pst. over hva som er tilfelle f.eks. i Tyskland.

Og her må jeg replisere tilbake: Hvem er det som er den ivrigste støttespiller i Stortinget for denne økonomiske politikken? Jo, det er er Ragnhild Queseth Haarstad, det er Senterpartiet, det er sosialdemokratene som for fullt har tatt steget inn i sosialistenes rekker hva gjelder økonomisk politikk. Å komme her da med gråt i stemmen og snakke omsorgsfullt for de langtidsledige, synes jeg er usmakelig. Jeg synes det vitner om krokodilletårer.

Presidenten: Presidenten føler nå at denne replikkvekslingen tar former som presidenten ikke liker. Presidenten liker ikke de betegnelsene som nå kom på den som tidligere hadde ordet, Ragnhild Queseth Haarstad. Presidenten ser det slik at de kan oppfattes sårende. Og det ligger utenom Odelstingets forretningsorden.

Presidenten vil også understreke at det innlegg Ragnhild Queseth Haarstad hadde, var en replikk. Det er ikke obligatorisk i en replikk at det skal være et spørsmål. Så alt foregikk innenfor forretningsordenen. Men presidenten vil at man selv i replikkvekslinger holder seg til parlamentariske uttrykk.

Vi går så tilbake til den ordinære talerliste.

Kristin Halvorsen: Jeg får prøve å avstå fra de skarpeste karakteristikker av Pål Atle Skjervengens svarreplikk til representanten Queseth Haarstad. Jeg synes at Fremskrittspartiet avslører seg så grunnleggende i en åpen stortingssal at det ikke er mye tid som trengs brukt på karakteristikker av hvordan dette svaret var. Nå nærmer vi oss nemlig sterkt det som er Fremskrittspartiets grunnleggende menneskesyn.

Bare hør på logikken her: De arbeidsløse langtidsledige hører hjemme på sosialkontoret og ikke innenfor arbeidsmarkedsetaten. De

skal ikke ha rett til trygd. Sosialutbetalingene skal foretas av staten, ikke av kommunen. Ergo er dette egentlig ikke et spørsmål om penger og om statens utgifter. Det er et spørsmål om på hvilken måte de langtidsledige skal behandles i et samfunn. Skal de være innenfor et system der de har rettigheter, eller skal de over på et system der de må stå med lua i handa og be om behovsprøvde ytelser? Det er dette som er kjernen i Fremskrittspartiets politikk, og det syns jeg vi har fått brettet ut så det holder.

Så bare litt til offentlig sektor, som Fremskrittspartiet er så glad i å gå løs på, og myten i den forbindelse. Det er ikke sant at Norge har et høyt nivå på tjenester innenfor offentlig sektor. Vi ligger på linje med Storbritannia og Vest-Tyskland og lavere enn de andre nordiske landene. Det som er sant, er at vi har et høyt nivå når det gjelder overføringer. Men det som også er sant, er at den økningen vi har hatt i de offentlige utgifter i de siste åra — når vi brekker dem ned og ser på hvilke områder de er kommet innenfor — er kommet som en følge av kostnadene ved at vi har fått en høy arbeidsløshet i Norge. Utgiftene til arbeidsløshetstrygd har økt, antall uføre, antall på attføring og utgiftene til sosialhjelp har økt. Det er de passive offentlige utgiftene som har økt, ikke de aktive, som kunne vært brukt i verdiskaping. Det er derfor viktig ikke å la slike myter som Fremskrittspartiet ynder å kaste om seg med når det gjelder offentlig sektor, bli stående uimotsagt.

Så til dette som denne saken dreier seg om: Jeg har ikke tenkt å gå inn i en generell debatt om arbeidsløshet og politikk mot arbeidsløshet, for det har vi ofte, og det får vi sjanse til å komme tilbake til i mange sammenhenger. Det det dreier seg om nå, er jo på hvilken måte vi kan lage et best mulig system for dem som rammes av arbeidsløshet. Og da blir spørsmålet for oss: Er våre regler for utbetaling av arbeidsløshetstrygd og satsene for arbeidsløshetstrygd tilpasset dagens situasjon på arbeidsmarkedet? De reglene som er til behandling her i dag, ble vedtatt i en situasjon da arbeidsløsheten var lav i forhold til dagens nivå. De er bygd på følgende enkle logikk: Systemet må utformes på en slik måte at reglene i seg sjøl ikke oppmuntrer arbeidsløse til å bli passive og dermed til ikke gjennom aktiv jobbsøking å prøve å komme seg ut av situasjonen som arbeidsløs. Denne logikken kan ha noe for seg når det ikke er mangel på ledige jobber — når ens egen innsats er avgjørende for om en har en jobb eller ikke.

Men den situasjonen er jo milelangt fra dagens virkelighet. Arbeidsløsheten er høy, og har vært høy etter norske forhold i flere år. Og Regjeringen kan ikke love noen rask nedgang i arbeidsløsheten — ingen av opposisjonspartiene heller. Andelen langtidsledige er sterkt økende. I 1990 hadde i gjennomsnitt 36 pst. av de arbeidsløse vært ledige i et halvt år eller mer. Dette er en betydelig høyere andel langtidsledige enn forrige gang vi hadde høy arbeidsløshet i Norge. Antallet som har gått ledig i 80 uker, og som dermed mister retten til trygd, ble fordoblet fra første til annet halvår i 1990. Og i løpet av første halvår av 1991 kan kanskje 10 000 langtidsledige miste retten til arbeidsløshetstrygd. Det betyr at de må henvende seg til sosialkontoret eller få støtte fra familie og venner dersom de ikke får tilbud om arbeid, arbeidsmarkedstiltak eller kvalifiseringstiltak.

I SV har vi — sammen med fagbevegelsen — arbeidet aktivt for at 80-ukersregelen skulle oppheves. Vårt utgangspunkt har vært moralsk og forankret i et grunnleggende prinsipp: Arbeidsløse skal ikke henvises til sosialkontoret. Arbeidsløse skal ikke over fra et arbeidskontor til å bli passive sosialhjelpsmottakere. Vi vet at de som har vært ute i 26-ukers karenstid, er mindre aktive arbeidssøkere enn de var tidligere. Og det er ikke rart. Det har den enkle forklaring at når man er tilknyttet et arbeidskontor, er man tilknyttet et miljø og et tilbud som skal formidle jobb, tiltak og kvalifisering. Sosialkontorene har ikke tilsvarende funksjon. Faktisk er det slik i mange kommuner at sosialkontorene er sprengt. Og nå må representanten Skjervengen høre etter — i Oslo har til enhver tid en tredjedel av sosialkontorene ikke vanlig åpningstid! Sosialklienter kan bli henvist til å skrive brev til sosialkontoret, til å ringe på bestemte tider — der telefonen er sprengt. Det er en ganske aktiv siling — i hvert fall fungerer det slik — som gjør at en del rett og slett ikke kommer fram til de behovsprøvde ytelsene som de også har krav på. Og SV og fagbevegelsen mener det rett og slett er uverdig at reelle arbeidssøkere skal henvises til sosialkontoret.

Regjeringen har også vært opptatt av situasjonen for de langtidsledige, og særlig av dem som mister trygderettigheter etter 80 uker. Regjeringen har foreslått å halvere karenstiden fra 26 til 13 uker og har foreslått endringer i reglene for beregning av trygden etter karensperioden, slik at denne blir noe høyere. Regjeringen har satt inn tiltak spesielt rettet mot denne gruppen for å fange dem opp før de «faller» for 80-ukersregelen. Ifølge Regjeringen er tiltakene rimelig vellykket. I de aller fleste kommuner lykkes man i å gi de fleste som dette gjelder, et tilbud før de mister retten til trygd. Og hvis det er slik det fungerer, er dette bra.

Men Regjeringen støtter seg fortsatt på den grunnleggende logikk, at man må ha et system der frykt for tap av rettigheter skal inspirere til ekstra innsats. Denne logikken er grunnen til at 80-ukersregelen ikke fjernes helt, slik at vi kan være garantert at ingen langtidsledige henvises til sosialkontoret, enten fordi de er så uheldige å bo i en kommune som ikke har klart å følge opp Regjeringens målsetting eller fordi det også i kommuner som gjør en bra jobb på dette området, ikke kan garanteres at alle enkeltpersoner fanges opp. Dermed kan en som langtidsledig bli sosialklient avhengig av i hvilken kommune en bor.

I SV mener vi at en opphevelse av 80-ukersregelen burde kombineres med satsing på arbeidsmarkedstiltak for denne gruppen. Da ville man nemlig fått et system som først og fremst la ansvaret for den galopperende økning i langtidsledigheten der den hører hjemme: på samfunnet, på myndighetene, på regjering og stortingsflertallet.

Blankenborg sa at man trenger et rødt lys i systemet for arbeidsløshetstrygd. Men det er jo ikke den langtidsledige som trenger et rødt lys, det er samfunnet og de som har ansvaret for at vi har en situasjon med høy ledighet og med økende langtidsledighet, som trenger et rødt lys. Da ville bare signaleffekten til de langtidsledige, som betaler den høyeste prisen ved at Norge har satt etterkrigsrekord i arbeidsløshet, vært viktig, nemlig at dette er et felles problem. Vi trenger ikke et system der man mister rettigheter etter en tid for å understreke den langtidslediges ansvar, for det er forholdsvis beskjedent hva man selv kan klare å gjøre i en slik situasjon.

Så er det noen som sier at SVs forslag er å gi opp kampen mot arbeidsløsheten, det er å lage et system for at vi skal ha en varig høy arbeidsløshet. Det er å snu saken totalt på hodet. Trygder og rettigheter må tilpasses den situasjonen som er på arbeidsmarkedet. Dersom vi fikk et stramt arbeidsmarked, slik at selvvalgt arbeidsløshet over lange perioder ble et stort problem, kunne reglene eventuelt endres igjen.

Vi vet at den nyfattigdommen som har bredt seg i Europa og USA, henger sammen med høy arbeidsløshet. Den henger sammen med at mange som rammes av arbeidsløshet, ikke har rett til trygd, fordi trygderettighetene er knyttet til rettigheter opparbeidet i arbeidslivet alene. Vi vet at aleneforeldre er en gruppe som er overrepresentert blant de nyfattige. Vi ser et to tredjedelssamfunn der flertallet har jobb, har bolig og kan leve økonomisk sett et trygt liv, og dermed ikke trues i første omgang av nyfattigdommen og arbeidsløsheten.

1980-tallet har betydd økende nyfattigdom også i Norge. Den gjeldskrisa som rammer mange ved inngangen av 1990-tallet, er både et fattigdomsproblem og et generasjonsproblem. Blant dem som sliter mest, er nyetablerte som blir arbeidsløse. Nedgang i inntekt fra lønnsinntekt til trygd kan være det som velter manges personlige økonomi og fører til at de mister boligen sin. Dette er uverdig for et velferdssamfunn. På lang sikt er det bare full sysselsetting som kan hindre utviklingen av et to tredjedelssamfunn i Norge. På kort sikt er det to viktige reformer som kan rette opp situasjonen. Det ene er en boliggaranti for arbeidsløse som sikrer dem rett til å bo i eget hjem mens de er arbeidsløse. Dette er et forslag som SV vil komme tilbake til i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Det andre er forslag om å bedre økonomien til dem som er avhengig av arbeidsløshetstrygd.

Arbeidsløshetstrygden utgjør ved førstegangs stønadsperiode i gjennomsnitt 62 pst. av tidligere lønnsinntekt før skatt. Hvor dramatisk denne inntektsnedgangen er for den enkelte, avhenger av hvilke utgifter man har, og om eventuell ektefelle er i lønnet arbeid. Det er opplagt at de som går arbeidsløse lenge, sliter tyngre økonomisk enn dem som er arbeidsløse over en kort periode. SV foreslår derfor at den trygden man har rett til, holdes på det nivået som det var i førstegangs arbeidsløshetsperiode. Dette vil sikre langtidsledige mot ytterligere inntektsnedgang. I tillegg foreslår SV at trygden justeres i takt med endringene i grunnbeløpet. Dette er forslag som LO har fremmet, og disse forslagene vil føre til økonomisk trygghet for de langtidsledige.

SV foreslår også at forsørgertillegget for barn økes fra 6 til 60 kr. Vi er overrasket over at vi er blitt stående alene med dette forslaget etter at bl.a. Kristelig Folkepartis kvinner har vært ute og foreslått noe av det samme. Dette tillegget har stått uendret siden 1975 og oppfattes som en provokasjon av dem som mottar det. Familier i etableringsfasen der en eller begge av foreldrene rammes av arbeidsløshet, er blant de mest utsatte økonomisk. Ved å foreslå en betydelig økning av forsørgertillegget kan man nå denne gruppen direkte. Dette vil ofte være familier som har etablert seg på boligmarkedet med tanke på ungenes beste — kanskje har de strukket seg langt for å få det til — og der flytting har konsekvenser for ungenes oppvekstmiljø. Det kan også være familier som har betydelige utgifter til barnehageplass, og der det er av stor betydning for barna at de får beholde barnehageplassen sin. Det har også betydning for om den arbeidssøkende forelder kan ta arbeid på kort varsel.

Dette forslaget er altså med gode begrunnelser målrettet mot familier som rammes av arbeidsløshet.

Hr. Blankenborg var innom problematikken rundt det å presse eldre ut av arbeidsmarkedet i en situasjon hvor vi har høy arbeidsløshet.

I denne innstillingen står SV og Senterpartiet sammen om to forslag, og forslagene er godt begrunnet i innstillingen. Jeg skal bare knytte noen kommentarer til forslaget som går på frivillig førtidspensjonering for langtidsledige over 60 år som har gått ledig 80 uker. SV går ikke inn for en generelt nedsatt pensjonsalder, og det er mange grunner til det. For det første ønsker vi ikke å skyve eldre arbeidstakere ut av arbeidsmarkedet. For det andre har vi en høy levealder i Norge og mange sprekinger over 60 år som gjør en utmerket arbeidsinnsats. For det tredje tilsier befolkningsutviklingen, med en snarlig eldrebølge, at samfunnet trenger også eldre arbeidstakere. Det vi ønsker, er et mer fleksibelt system for dem som nærmer seg dagens pensjonsalder, f.eks. økte muligheter for deltidspensjon og deltidsarbeid i kombinasjon eller muligheter for førtidspensjonering for dem som har særlig behov for det.

For dem i gruppen over 60 år som har vært ledige i 80 uker, er det imidlertid svært små muligheter for å komme inn på arbeidsmarkedet igjen. For denne gruppen burde det sikres en verdig overgang til alderspensjon, og det er nettopp dette et av våre felles forslag med Senterpartiet dreier seg om.

Til slutt vil jeg ta opp forslagene fra SV som er referert i innstillingen.

Presidenten: Kristin Halvorsen har tatt opp forslagene nr. 4, nr. 5 og nr. 6 som står i innstillingen.

Det blir replikkordskifte.

Pål Atle Skjervengen: Jeg forstod nå av representanten Kristin Halvorsens innlegg at de mistankene som flere av oss har hatt, nemlig at det for SV ikke er noen prinsipiell forskjell mellom høy og lav arbeidsledighet, var riktige. For SV er det nemlig mest interessant hvordan den arbeidsledige eller sysselsatte arbeidstaker kommer ut økonomisk. Om man er arbeidsledig eller i fullt arbeid spiller i grunnen ingen rolle, for man skal ha krav på den samme lønnen fra det offentlige uansett. Det er en veldig grei tankegang — inntil forsyningskilden av økonomiske midler forsvinner. For da er det ingen ting igjen å betale ut arbeidsledighetstrygd med heller.

Jeg har lyst til å stille Kristin Halvorsen fire konkrete spørsmål. Hun snakket nedsettende om det å bli underlagt lov om sosial omsorg. Da vil jeg stille følgende spørsmål: Mener Kristin Halvorsen at man ikke har rettigheter når man er underlagt lov om sosial omsorg? For hun sa nemlig at enten skal man underlegges rettigheter i folketrygden i form av at man får arbeidsledighetstrygd, eller så har man ingen rettigheter. Mener hun at det ikke finnes rettigheter i lov om sosial omsorg?

Spørsmål 2: Mener SV, som fremstiller seg som et sosialt ansvarlig parti, at det er nedverdigende å bli underlagt lov om sosial omsorg og måtte gå på et sosialkontor? Mener man virkelig at det innenfor en sosial velferdsstat, er nedverdigende?

Spørsmål 3: Er det ikke riktig at det offentliges andel av BNP utgjør 64,3 pst. når det gjelder Fastlands-Norge? Det ble reist tvil om jeg hadde rett. Mener Kristin Halvorsen at dette tallet ikke er korrekt? I så fall — hvilket tall er korrekt?

Spørsmål 4: Hvordan vil Sosialistisk Venstreparti få fart på næringslivet i Norge, slik at vi kan få flere arbeidsplasser?

Det siste kunne jeg tenkt å bruke mer tid på, for det er egentlig det mest interessante spørsmålet: Hvordan vil SV få fart på næringslivet i Norge og derved skape flere arbeidsplasser?

Kristin Halvorsen: Jeg takker for representanten Pål Atle Skjervengens nesegruse tiltro til at jeg kan gå igjennom et samlet sett av økonomiske virkemidler og en økonomisk debatt i løpet av to minutter, men jeg skal gjøre så godt jeg kan.

Først til dette poenget som Skjervengen nevner om hvor godt SV vil at de arbeidsløse og langtidsledige skal leve. Da må representanten Skjervengen merke seg hva SV faktisk har foreslått i innstillingen. For det som er essensen i vårt forslag, er at man ikke gradvis skal få redusert sine trygdeutbetalinger ettersom hvor lenge man går ledig — etter at de første 80 ukene er over og man har vært ute i en karensperiode og så går inn i den neste 80-ukersperioden. Her dreier det seg ikke om å ha de samme inntektene som man hadde før. I den første perioden har man ned mot 60 pst. av de inntektene man hadde før, før skatt.

Så er det spørsmål om sosialhjelp og om rettigheter til sosialhjelp. Selvfølgelig ligger det rettigheter i sosialloven. Men det er i utgangspunktet ment enten som et supplement eller som en midlertidig ytelse.

Så til spørsmålet om det er i tråd med SVs ideologi å gjøre det nedverdigende å gå på sosialkontoret. Jeg mener ikke at det er nedverdigende å gå på sosialkontoret, men jeg tror at veldig mange oppfatter den situasjonen

som nedverdigende. Det er ikke fordi vi mener det skal være sånn, men det er fordi veldig mange sosialkontor er sprengt, fordi det finnes fordommer mot dem som mottar sosialhjelp, og fordi det er en situasjon som folk mistrives i.

Så bare noen kommentarer til det offentliges andel av BNP i Fastlands-Norge, hvis man ser bort fra oljesektoren. Det er riktig at den er høy. Det er riktig at den har økt. Men det som har økt, er de passive utgiftene, som en følge av at vi har høy arbeidsløshet i Norge.

John G. Bernander: Representanten Halvorsen hadde i sitt hovedinnlegg et utsagn som nok kunne ha ledet til den misforståelse som det i den første replikken ble gjort et forsøk på å oppklare. Utsagnet gikk på det forhold at når folk går fra arbeid til ledighet og over på ledighetstrygd som utgangspunkt for sitt økonomiske utbytte, ville det, slik det ble beskrevet, være velferdsstaten uverdig de problemer som oppstår ved at de faktisk får mindre ved ledighet enn de hadde i produktivt arbeid. Det kan derfor være rimelig grunn til å gjenta det som lå implisitt i representanten Skjervengens spørsmål: Mener SV virkelig at det i realiteten ikke burde være forskjell på de trygderettigheter en har gjennom ledighetstrygd og de en har når en ikke er på trygd, men er i produktivt arbeid? Bør det ikke være forskjell på de økonomiske ytelser en har når en er i arbeid, og de en har når en er på trygd? Det kan være ganske nyttig å få en presisering av dette, for det er ganske viktig for det utgangspunktet vi har for våre trygderettigheter.

Ellers kunne det være grunnlag for å stille spørsmål ved det faktum at de som har vært i lønnet arbeid, har opparbeidet seg trygderettigheter, kontra de mennesker som ikke har vært i lønnet arbeid. Hvis vi fjerner 80-ukersregelen helt med den avgrensning som det innebærer, betyr ikke det at de som har hatt lønnet arbeid, for evig etter SVs system vil oppebære trygderettigheter, mens de som ikke har vært i lønnet arbeid, blir en B-gruppe og kommer i en helt annen klasse? Hvordan har SV tenkt å forholde seg til dette?

Kristin Halvorsen: I denne debatten har ikke SV foreslått at arbeidsløse skal ha samme inntekt som de hadde før de ble arbeidsløse. Vi har foreslått at de skal ha samme trygd som i den første perioden de var arbeidsløse, og at dette skal justeres i takt med grunnbeløpet i folketrygden. Det er en innretning som tar til følge at vi har fått en høy arbeidsløshet i Norge.

Så kan man kanskje ta Bernanders motsatte utgangspunkt: Hvorfor i all verden går ikke SV inn for at arbeidsløse skal opprettholde den inntekten de har fra før? Dette er problematisk, fordi veldig mange kommer i ganske store økonomiske problemer, i hvert fall etter en stund, ved at de går ned i inntekt i forbindelse med at de blir arbeidsløse. Men det har vi i første omgang foreslått å rette på ved de forslagene vi har lagt inn, fordi det er de langtidsledige som rammes hardest.

Så til det som går på lønnet arbeid som utgangspunkt for rettigheter, og at man med vårt forslag om å oppheve 80-ukersregelen ville forfordele dem som har vært innenfor arbeidsmarkedet fordi man knytter så mange rettigheter til det: Jeg må si at det egentlig er et problem i den videre utviklingen av velferdsstaten at de som ikke har hatt tilknytning til arbeidslivet, blir stående uten rettigheter til arbeidsløshetstrygd. Da vil jeg heller foreslå en strategi for Høyre som er slik at man diskuterer minstestandarder for arbeidsløshetstrygd for dem som ikke har vært innom arbeidslivet, f.eks de som er nyutdannet og kommer ut på arbeidsmarkedet, eller andre grupper. Jeg tror det er en bedre måte å tilnærme seg problemet på enn det som ligger f.eks. i forslaget som Høyre har lagt inn om å legge arbeidsplikt på sosialhjelpsklienter.

John G. Bernander: Jeg kjenner godt innstillingen og ser at SV i denne omgang ikke foreslår å gå inn på en offentlig garantert minstelønn. Men det som representanten Halvorsen sier i debatten og også i dette svaret til replikken, viser jo at det de de facto anviser som løsninger, nettopp er offentlig garanterte minstelønnsordninger. For eksempel gir hun Høyres gruppe anvisning om at vi burde la dem som ikke har vært i lønnet arbeid og dermed er henvist til sosialkontoret, istedenfor komme inn under et garantert minstetrygdsystem. Da har vi altså et offentlig garantert minstelønnssystem, og det er helt i tråd med det som det ble lagt opp til i hovedinnlegget. Det ble formulert som å være velferdsstaten uverdig at vi i det øyeblikk vi går fra lønnet arbeid og over på trygd, faktisk får mindre økonomiske ytelser. Jeg må derfor gjenta spørsmålet: Er det slik at SV av økonomiske årsaker ikke ser seg i stand til å foreslå en slik minstelønnsordning nå, eller er realiteten at de faktisk vil komme til å foreslå minstelønnsordninger senere i dette storting? Det er faktisk de anvisninger de gir oss.

Tom Thoresen hadde her overtatt presidentplassen.

Kristin Halvorsen: SV har ikke diskutert om vi skal gå inn på et forslag om borgerlønn —

Trykt 8/5 1991

(Halvorsen)
hvis det er dit representanten Bernander vil med sitt spørsmål. Men at man skal være sikret en viss minsteinntekt, enten gjennom et sosialkontor eller gjennom en arbeidsløshetstrygd, blir på en måte flere sider av samme debatt.

For å ta det siste: Jeg tror det er ganske viktig at en del grupper som i dag ikke har rett til arbeidsløshetstrygd fordi de ikke har opptjent slike rettigheter som Bernander var innom i sin forrige replikk, i større grad får rettigheter som gjør at de knyttes til arbeidskontorene istedenfor til sosialkontorene. Det at mange ikke har rettigheter, gjør at de heller ikke kommer inn i et system som ville vært utviklende, der man kunne gitt tilbud og fulgt folk opp. Det ville også hatt den fordelen — som Høyres forslag om å stille større krav til dem som mottar sosialhjelp ikke har — at vi i tillegg til et system med arbeidsløshetstrygd og rettigheter hadde et system for å trekke disse rettighetene tilbake hvis man avslo å ta imot en jobb etter nærmere vilkår. En annen fordel ville vært at man ved å flytte den enkelte fra et sosialkontor og til et arbeidskontor i større grad fikk understreket at arbeidsløshet er et trekk ved samfunnet, og at arbeidsløshet og tilbud til arbeidsløse, opplæring til arbeidsløse, i større grad er samfunnets ansvar. Da hadde vedkommende kommet med i statistikken, blitt registrert som arbeidsløs, kommet inn i et system hvor man mottok tilbud.

Presidenten: Flere har ikke tegnet seg til replikk.

Britt Harkestad: Det skulle vera unødvendig å streka under at det er ein veldig alvorleg situasjon vi er oppe i når det gjeld arbeidsløysa. Og eg vil streka under ordet v i med tanke på Skjervengen sitt innlegg i dag. Det er fellesskapet sitt ansvar at vi er oppe i denne situasjonen, og det er spesielt Stortinget sitt ansvar å koma med løysingar og medverka til at vi kjem ut av situasjonen.

Det er viktig for Kristeleg Folkeparti å streka under at dette er ein tilstand som ikkje kan eller må aksepterast, og at alle krefter må setjast inn for å få fleire i arbeid. Så langt har ikkje Regjeringa sine tiltak ført til resultat, noko som viser at situasjonen har kompliserte og djuptgripande årsaker, og at det må satsast langt sterkare for å snu denne utviklinga.

Det vil føra for langt i dag å leggja opp til ein brei debatt om tiltak for å få ned arbeidsløysa, slik eg nok har oppfatta at debatten har tendert til i dag. Vi kan ikkje i ein slik odelstingsdebatt om eit lovforslag leggja inn alle premissar og koma inn på alle sider ved arbeidsløyseproblematikken. Det vil føra for langt. Det viktige er å få presisert at det må handlast raskt — også på kort sikt — og at vi ikkje minst må få minska dei økonomiske, psykiske og sosiale problema som arbeidsløyse fører med seg for den enkelte som kjem i denne uverdige situasjonen.

Det må strekast under at det er altfor seint å reagera når arbeidstakaren har vore ledig i 80 veker. Då har den ledige alt fått ein varig knekk, og det viser seg at det er vanskeleg å få vedkomande ut igjen i arbeidslivet. Tiltak må setjast inn frå første dag, og det må leggjast vekt på at passive trygdetiltak blir gjorde om til aktive tilbod. Kristeleg Folkeparti har lansert forslaget om at alle arbeidslause må ha pliktig oppmøte i kommunen for å gjera aktuelt kommunalt arbeid tre dagar i veka. Det er vårt parti sin gruppeleiar som har lansert denne tanken hos oss, og vi ønskjer å følgja opp ein slik modell. Ein dag i veka bør verta sett av til kompetanseoppbygging og ein dag til jobbsøknad. Dette har vi kalla ein 3+1+1-modell. Eg er klar over at slike ordningar alt har vorte sette i gang i enkelte kommunar på friviljug basis, men det er ikkje nok for å hindra at den enkelte glir inn i eit passivt trygdemottakstilvære.

Kristeleg Folkeparti sluttar opp om samtlege endringar som Regjeringa har føreslått i proposisjonen, men vi vil streka under at desse endringane ikkje i tilstrekkeleg grad bidrar til å letta situasjonen for dei langtidsledige. Når det gjeld unge langtidsledige, bør desse ha krav på arbeid eller utdanning. Dersom vi ikkje får dette til å fungera, vil vi raskt få ei stor gruppe av unge som ikkje fungerer i forhold til ein arbeidssituasjon, og vi vil, som Kristin Halvorsen peikte på, få ei rask utvikling mot to tredels-samfunnet. Når det gjeld dei eldre langtidsledige, ventar vi utolmodig på utgreiingar som Stortinget har bede om, om ei deltids-/førtidspensjonering, m.a. innanfor folketrygda sine reglar.

Vi er klare over at dette er ei komplisert sak. Vi er også einige i at vi må unngå at dei eldre langtidsledige vert pressa ut av arbeidsmarknaden. Likevel veit vi at det vert etablert ordningar i dag som er usunne. Mange av dei eldre langtidsledige er ikkje reelle arbeidssøkjarar, og det er nødvendig at det blir ordna forhold med omsyn til førtidspensjonering.

Det kan verke som tida er moden for å ta opp spørsmålet om å senka pensjonsalderen frå 67 til f.eks. 65 år, slik dei har gjort i Sverige. Dette er ein interessant diskusjon som går på andre komitear sine fagfelt, men det er kanskje ein tanke å arbeida vidare med i den situasjonen vi er i i dag. Norge har den høgaste pensjonsalderen av alle land som det er na-

turleg å samanlikna seg med. Mange eldre arbeidstakarar ville helsa ei slik senking av pensjonsalderen velkomen. Det er råd å etablera dette som eit fleksibelt tilbod i første omgang. Det har òg vi i Kristeleg Folkeparti på programmet. Vi må òg sjå på ein slik modell i samband med den utgreiinga som departementet no er i ferd med å gjera, og som vi ventar på å få lagt fram for Stortinget. Til slutt er dette eit spørsmål om økonomiske prioriteringar som vi må ta standpunkt til i budsjettsamanheng.

Når det gjeld forslaga frå SV og Senterpartiet om friviljug førtidspensjonering av eldre langtidsledige og eit tilbod om arbeid eller utdanning for yngre langtidsledige, er Kristeleg Folkeparti einig i intensjonen i desse forslaga. Det er interessante tankar, slik det har vore sagt her før. Vi meiner desse forslaga må verta vurderte i departementet, og ber om at SV og Senterpartiet tenkjer over om ikkje desse forslaga bør gjerast om til oversendingsforslag.

Ragnhild Queseth Haarstad: La meg innledningsvis få understreke at den høge arbeidsledigheten som vi har, er uakseptabel for et velferdssamfunn som vårt. Jo lenger den høge arbeidsledigheten varer, jo større er faren for at vi etter hvert begynner å akseptere en så høg ledighet. Det må ikke skje. Alminneliggjøring av høg arbeidsledighet er en av de største mentale trusler vi er utsatt for nå. La meg også si at etter mitt skjønn har vi alle et felles ansvar for den situasjonen vi har nå. Da tenker jeg ikke bare på politiske partier, regjering og storting, men jeg tenker også på arbeidslivet generelt. Jeg håper vi i den videre debatten om hva som må gjøres, slipper slike former for ansvarsfraskrivelse som vi har sett tendenser til i denne debatten så langt.

Det er viktig og nødvendig å sette inn ytterligere tiltak for å få flere i arbeid. Og det er mange uløste oppgaver å ta fatt på. Jeg vil minne om at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har lagt fram forslag for å øke sysselsettinga, og etter det jeg forstår, vil også Regjeringa legge fram forslag i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Det skulle derfor være store muligheter for bred politisk enighet om økte sysselsettingstiltak — tiltak som raskt kan settes i gang.

La meg i likhet med bl.a. representanten Mauritzen få peke på at folketrygden og det øvrige regelverk som regulerer arbeidslediges rettigheter og plikter, ble utformet i en helt annen tid og med en helt annen arbeidsmarkedssituasjon enn vi har nå. Jeg tror derfor at en uavhengig av de lovendringer vi foretar i dag, bør foreta en nøye gjennomgang av hele vårt lov- og regelverk på dette området. Jeg tillater meg å be statsråden vurdere dette nærmere.

Som det går fram av innstillinga, støtter Senterpartiet departementets forslag. Vi er enig i at en i denne fasen prioriterer aktive tiltak for å sikre langtidsledige enten arbeid eller opplæring. Det som er viktig, er å hindre at de som har vært arbeidsledige i 80 uker og mister arbeidsledighetstrygden, skal måtte gå på sosialkontoret for å få det nødvendige til livets opphold. For friske, arbeidsføre og arbeidsvillige mennesker, er det å gå arbeidsledig i seg selv en enorm belastning. Det at vi har et regelverk som tvinger stadig flere over på sosialkontoret, er for mange mer enn de kan klare.

Senterpartiet støtter derfor departementets opplegg om at alle som etter 80 uker mister arbeidsledighetstrygden, skal sikres et tilbud om arbeidsmarkedstiltak, utvidet arbeid for trygd eller annen opplæring. Vi håper inderlig at dette opplegget vil lykkes, for hvis det ikke gjør det, bør statsråden komme tilbake til Stortinget med forslag om en endring av hele regelverket på dette området.

Senterpartiet har lagt fram to endringsforslag som er kommentert av andre tidligere. La meg bare kort gå inn de to forslagene. For det første mener vi altså at unge under 25 år må få pliktig tilbud om enten arbeid eller opplæring når de har vært arbeidsledige mer enn 26 uker. 80 uker er etter vårt syn altfor lang tid å gå arbeidsledig for en som er ung. Den verste starten på livet vi kan gi de unge, er arbeidsledighet, et samfunn som ikke har bruk for dem. Vi tror at dette er mer demoraliserende enn noe annet. Unge står også langt dårligere rustet til å møte en slik situasjon enn voksne som har hatt arbeid, og som har vist både overfor seg selv og samfunnet at de kan gjøre rett og skjell for seg.

Senterpartiet mener altså at det er viktig også for samfunnet å hindre at stadig flere unge på sikt kan ende opp som sosialklienter. Derfor må de under 25 år etter 26 ukers arbeidsledighet få tilbud om opplæring, eller hvis de ikke ønsker det, settes i arbeid innenfor rimelig reiseavstand.

En kommentar til representanten Blankenborg, som sa at han syntes vel egentlig ikke dette var noen dum idé. Det tar jeg som et kompliment. Men han stilte seg noe tvilende til om 26 uker var det riktige antall uker. La meg da på vegne av Senterpartiet si at om det blir 20 uker, 25 uker eller et annet ukeantall rundt omkring der, spiller for så vidt ingen rolle. Det som er poenget, er at vi må et fast tidspunkt hvor alle under 25 år kan «hektes» opp, for å si det enkelt, og få dette tilbudet,

slik at vi får dem ut i aktivt arbeid eller aktiv skolegang.

Det andre forslaget som Senterpartiet fremmer sammen med SV, er å gi dem som er over 60 år og som har vært arbeidsledige over 80 uker, mulighet til å velge førtidspensjonering. Det viser seg at 70 pst. av arbeidsledige. over 60 år er langtidsledige. Det er dessverre slik at sannsynligheten for å bli langtidsledig, øker med alderen Det ser også ut til at langtidsledigheten konsentreres om utsatte grupper. Dette er også ofte folk som har arbeidet, ofte hatt hardt arbeid siden de ble konfirmert. Senterpartiet mener at en i stedet for å utsette disse for å ta nye runder med 80 uker og 13 ukers opphold inntil de når pensjonsalderen, bør utvikle et system som gjør at disse får mulighet til å velge å førtidspensjonere seg.

Jeg er klar over at før en slik ordning kan settes i verk, må selvsagt en lang rekke spørsmål avklares nærmere, noe vi ber departementet om. Blant annet må en se nærmere på førtidspensjonens størrelse og følger av førtidspensjoneringen for den ordinære pensjonen.

La meg også for ordens skyld få understreke at Senterpartiet selvsagt mener at det fortsatt er nødvendig med en vurdering av deltids-/førtidspensjonsordningen, slik komiteen bad om i Innst. O. nr. 46 for 1989—90. Det kan synes som det er en økende tendens i enkelte bedrifter til å arrangere førtidspensjonsordninger, basert på mindre gavepensjoner fra bedriftene og arbeidsledighetstrygd. I en del tilfeller er denne ordningen faktisk en tvungen førtidspensjonering. Vi mener det er veldig uheldig, fordi det kan føre til en utvikling i retning av en generell utstøting av eldre arbeidstakere. Det er mennesker med lang livserfaring og med stor kunnskap som både arbeidslivet og samfunnet har bruk for framover.

På bakgrunn av de kommentarer som har kommet både fra Arbeiderpartiets talsmenn og Kristelig Folkepartis talsmenn, kan det tyde på at det er bred enighet om realitetene i de to forslagene som Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har fremmet på side 5 i innstillingen. Jeg håper at det også er realiteten når vi kommer så langt at vi skal behandle det videre. For ordens skyld vil jeg få lov å fremme forslag nr. 1 og nr. 2 på side 5 i innstillingen.

Presidenten: Fru Queseth Haarstad har tatt opp de forslag hun selv refererte til.

Alf E. Jakobsen: Når vi i dag drøfter endringer for å forbedre de langtidslediges situasjon på arbeidsmarkedet, tror jeg det er riktig det som Regjeringen og komiteflertallet har lagt seg på, nemlig å prioritere tiltak som hindrer langtidsledighet framfor en passiv opphevelse av 80-ukersregelen.

Det farligste som kan skje, er at vi som samfunn aksepterer ledighet som noe varig, noe som vi ikke kan gjøre noe med. Vi ønsker alle, uansett ståsted, å få ledige hender i arbeid, og da er passiv stønadsutbetaling ikke veien å gå, verken for oss som samfunn eller de det måtte berøre. Hovedproblemet er jo at vi altfor ofte betaler ut stønad, enten det nå er arbeidsledighetstrygd eller sosialhjelp til mennesker som ikke ønsker en slik passiv form for hjelp, men ønsker et fornuftig arbeid å gå til slik at de kan brødfø seg selv og sin familie.

Jeg synes at Regjeringens tiltak for å sikre de som nærmer seg 80-ukersgrensen meningsfylt sysselsetting gjennom arbeidsmarkedstiltak eller opplæring, er nødvendige og positive virkemidler. Den overordnede målsetting må selvsagt være å få folk i arbeid lenge før de passerer 80 uker uten arbeid, og jeg regner med som en selvfølge at Regjeringen har dette som siktemål i sitt videre arbeid i kampen for å begrense arbeidsledigheten.

Når Regjeringen i tillegg foreslår forbedringer både i forhold til nedkorting av utestengingsperioden og stønadssatsen i andre periode, er dette samlet sett et langt bedre tilbud enn om sentrale myndigheter uten reservasjon skulle oppheve 80-ukersregelen. Det ville etter min mening gitt en klar melding ut til det norske folk om at vi aksepterer ledighet som noe varig, som noe vi må avfinne oss med, og at vi gjennom lovendringer forbereder grunnen for det. Det ville være helt uakseptabelt.

Min bekymring når det gjelder iverksetting av tiltak som kan forbedre situasjonen, er den treghet i ytre etater som vi ofte kan oppleve før vi ser resultater av de vedtak som enten storting eller regjering fatter. For utenforstående kan det ofte virke som det går uvanlig lang tid før iverksettingsfasen kommer i gang på arbeidskontorene, og like ofte ser vi at samarbeidet mellom statlige og kommunale forvaltningsnivåer langt fra er det vi kunne ønske oss. Her tror jeg at skylden kan fordeles broderlig på ulike forvaltningsnivåer.

Min bønn til arbeidsministeren er at departementet bruker ressurser på å finne svake ledd, og ikke minst at en bruker riktig smøring slik at vi kan unngå klisterføre i effektueringsprosessen.

Vi kan alle erkjenne at det ofte er vanntette skott mellom naturlige samarbeidspartnere som arbeidskontor, skolemyndigheter og kom-

munale etater som teknisk etat og sosialkontor. Selv om forholdene ser ut til å være i bedring, tror jeg ikke vi kommer videre før vi i større grad får inn forståelsen av smidighet i praktiseringen av gjeldende lovverk. Ofte blir regelverket en hindring for fornuftige løsninger og ikke et arbeidsredskap for å finne løsninger til beste for enkeltmennesker på tvers av forvaltningsnivåer eller sektorer.

I den sammenheng er det gledelig å registrere at arbeidsministeren varsler forsøksordninger i — så vidt jeg husker — 30 kommuner, der alle får et beløp for å sette ledige hender i arbeid. Med dagens arbeidsledighetstall må det være rom for alternative organiseringsmåter eller løsninger der ideene kan få stort spillerom uten at vi hele tiden skal stoppes av et rigid regelverk.

Arbeidsoppgavene fins. Vi betaler ut store beløp som passive ytelser, samtidig som vi bruker store ressurser på å passe på at vi ikke beveger oss inn på annen forvaltnings ansvarsområde. Flytt saksbehandlere og fagfolk sammen i disse forsøkskommunene, enten det nå er folk fra sosialkontor, teknisk etat, arbeidskontor osv., og gi dem beskjed om at deres oppgave er å få ledige hender i arbeid og oppgaver løst! Altfor ofte bruker vi tid og krefter på å krangle om hvem som har ansvaret for løsning av bestemte oppgaver fremfor å få oppgavene løst.

Imens ser vi at stadig større grupper i vårt samfunn ser ut til å akseptere arbeidsledighet som noe varig, med de skadevirkninger dette har for den enkeltes selvfølelse, velferd og ikke minst tro på seg selv.

Jeg tror den undersøkelsen for en tid tilbake som viste at to tredjedeler av de spurte ikke hadde noe tro på at vi skulle få ned arbeidsledigheten, varsler en farlig tendens i det norske samfunnet, nemlig at vi som innbyggere i dette landet etter hvert venner oss til at arbeidsledigheten er høy. Jeg tror ikke vi som politikere kan sitte rolig og se på en slik utvikling i det norske samfunn.

Statsråd Tove Strand Gerhardsen: Ved utgangen av mars hadde 29 600 mennesker vært arbeidsledige i mer enn 26 uker, og det er 1 000 flere enn for et år siden. Det som er den viktigste oppgaven i forhold til dem og i forhold til alle de andre arbeidsledige, er naturligvis å skaffe dem mulighet for jobb i det ordinære arbeidsmarkedet. Det kommer vi tilbake til i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Men det vi må erkjenne samtidig, er at ting tar tid. Derfor er det viktig at vi gjør situasjonen bedre for dem som er arbeidsledige i dag. Særlig de som er langtidsledige, har det vanskelig.

Lovforslaget gir konkrete forslag til forbedringer av situasjonen for dem som er langtidsledige, og som mister dagpengerettighetene etter 80 uker. I 1989 utgjorde den gruppen 4 000 mennesker. Tilsvarende tall for 1990 var om lag 14 000. Framskrivinger med samme avgangssannsynligheter som i 1990 tyder på at om lag 1 400—1 550 personer kan komme til å miste dagpengerettighetene sine hver måned i henholdsvis første og annet halvår 1991. Det kan se ut til at vi får en litt annen utvikling enn det prognosene kan tyde på — i hvert fall viser tallene for januar og februar i år en nedgang i antall personer som berøres av 80-ukersregelen i forhold til annet halvår i 1990. I januar passerte 767 mennesker 80 uker og mistet dermed retten til dagpenger, og 895 mennesker opplevde det samme i februar.

Det er vårt mål at den som passerer 80 uker, skal få et tilbud om arbeid eller arbeidsmarkedstiltak. De mest aktuelle tiltak for denne gruppen er utvidet arbeid for trygd, men arbeidsmarkedsopplæring og praksisplasser eller lønnstilskudd blir naturligvis også vurdert, hvis det er mer hensiktsmessig. Nå blir slike tilbud vanligvis gitt i god tid før en passerer 80 uker, men også på det tidspunktet blir det vurdert. Jeg har lyst til å si at grunnen til at man beholder 80-ukersregelen er ikke at den enkelte langtidsledige skal gå rundt og være redd for å miste sine rettigheter og dermed tvinges til å sette i gang et arbeid for å få seg en vanlig jobb. Det gjør de aller fleste uten et sånt pressmiddel. Men vi trenger fortsatt pressmidlet i forhold til kommunene, og det er kanskje også nyttig i forhold til arbeidsmarkedsetaten å ha en dato der en skal ha kommet fram med et tilbud.

I tillegg har vi lagt inn i ordningen at staten dekker lønnskostnader, sosiale utgifter og inntil 75 pst. av driftsutgiftene ved plassene. Heldigvis ser det ut til at kommunene nå blir med på å ta et ansvar for den som er langtidsledig. De aller fleste kommunene gir nå et tilbud. Etter det jeg har fått opplyst, er det nå under fem som ikke følger opp. Men det er klart at også i de kommunene som tilbyr et arbeid, kan det være vanskelig å få gitt et bra tilbud til enkelte.

Fortsatt er det mye ugjort her, men de aller fleste får nå et tilbud som er godt. Jeg tror det er viktig for den langtidsledige at tilbudet er aktivitet, at det er et tilbud om å delta i arbeidslivet eller et tilbud om opplæring, og få bekreftet overfor seg selv og andre at man fortsatt har noe å bidra med og kan brukes til noe. Det jeg er så redd for med passiv utbetaling, er at en bygger opp under et bilde av seg selv som en som bare kan være mottaker. De aller fleste av oss — for ikke å si alle —

har behov for å være deltaker og få lov å være med og gi noe sammen med andre.

Vi har satt som en forutsetning at tiltaksplassene som tilrettelegges under utvidet arbeid for trygd, ikke skal fortrenge ordinært arbeid. Det forsøker vi å sikre ved at opprettelse av tiltaksplassene skal skje i et samarbeid mellom arbeidsgiver og arbeidstakernes organisasjoner for å unngå at fortrengningseffekten blir stor. Men det er klart det ligger et avveiningsproblem her. Hvis vi skal kunne sikre alle langtidsledige et slikt tilbud, må vi ta risikoen på at det enkelte ganger kan oppstå konkurransesituasjoner. Men vi må forsøke å unngå det så langt det er mulig, for vi løser ikke noe problem hvis vi får inn en langtidsledig istedenfor en ordinær ansatt, tvert imot. Da blir det en mindre som får ordinært arbeid.

Noen har nevnt ungdom, naturligvis. De som er under 20 år, får nå tilbud om utdanning, praksisplass eller arbeid. Det skjer iblant at de takker nei. Vi forsøker å få til et mye tettere samarbeid med sosialkontoret, slik at den som sier nei takk til et tilbud fra arbeidsmarkedsetaten, heller ikke skal ha rett til økonomisk sosialhjelp til livsopphold på sosialkontoret. I mange kommuner begynner samarbeidet nå å fungere, men det er ikke entydig enkelt. Det er forskjellige kulturer som møtes, og de har ikke tradisjon for god dialog. Men vi forsøker å få det til, for jeg er sikker på at det er riktig i forhold til ungdom at det både stilles krav og sikres rettigheter.

Gruppen 20—25 år har vi ikke spesielle tiltak for. Vi er nå nødt til å være sikre på at vi greier de langtidsledige på en god måte, og at vi greier de helt unge. Og så forsøker vi gjennom en rekke forskjellige ordinære tiltak å nå de andre, bl.a. ved å bedre muligheten for utdanning mens de går på trygd.

I proposisjonen er det nevnt at det er iverksatt en intensivert innkalling av arbeidsledige og av trygdemottakere til arbeidskontorene med sikte på en avklaring av situasjonen deres, og hvilke behov det er for oppfølging. Så godt som samtlige innkalte har vært positive til aksjonen. Foreløpige meldinger tyder på at 3 pst. har unnlatt å møte, og for dem er dagpengeutbetalingene stoppet. Men frafallet sier ingenting om trygdemisbruk fordi vi ikke vet hvor mange av dem som har gått ut i ordinært arbeid, og hvor mange som har begynt på utdanning eller annen aktivitet, men også fordi oppmøte i seg selv ikke er noen garanti mot aktiviteter som er uforenlig med det å motta trygd. Tallet 3 pst. sier altså ingenting om eventuelt misbruk.

Når det gjelder de konkrete lovforslagene, har jeg merket meg at det er flertall i komiteen for Regjeringens lovforslag. De to viktigste forslagene til realitetsendringer er forslaget om å endre reglene fra 26 til 13 uker før en ledigmeldt på nytt kan få trygd, og forslaget om at personer som etter et slikt opphold igjen blir stønadsmottaker i en «andre periode», skal ha minst 90 pst. av den stønad de hadde i første periode. Jeg tror det er viktig, fordi det gir en litt tryggere økonomisk hverdag enn den de opplever i dag.

Forslaget om som hovedregel å legge inntekten i siste avsluttede kalenderår til grunn for arbeidsledighetstrygden, skal ikke resultere i at langtidsledige eller andre får lavere stønadsbeløp. Gjennom lovforslaget sikres det en rett til å få «treårsalternativet» vurdert, hvis det for søkeren er grunn til å tro at det gir høyere grunnlag. Derfor mener jeg vi har ivaretatt det på en god måte.

Lovforslaget omfatter videre forslag om at ordningen med tillegg til hjelp i huset for arbeidsledige som har omsorg for barn, oppheves. Det er en ordning som nesten ikke har vært brukt. Etter det jeg har fått opplyst, gjaldt det tre—fire stykker i fjor, så det er ikke noen stor endring som skjer her.

Men vi har ikke foreslått opphevet forsørgertillegget for barn. Det er et tankekors at en opererer med et beløp på 6 kr pr. barn. Det betyr veldig lite i den vanlige hverdag. Jeg tror vi må ta en diskusjon på om det er riktig å øke forsørgertillegget, eller om det er riktig å basere seg på at det er trygden i seg selv som gir inntektsgrunnlag. I arbeidslivet ellers har vi lagt til grunn at det er inntekten pluss barnetrygden som er vårt bidrag. Skal vi operere med andre ordninger her? Jeg er usikker på hva svaret på det spørsmålet bør være. Det får vi komme tilbake til ved en seinere anledning.

Jeg har merket meg at et flertall av komiteens medlemmer viser til en tidligere anmodning om at deltids-/førtidspensjonsordninger blir vurdert. Pensjonsspørsmål hører inn under Sosialdepartementets ansvarsområdet. På det punktet kan jeg bare vise til at Sosialdepartementet arbeider med de spørsmålene. Jeg har imidlertid lyst til å understreke fra mitt ståsted at både deltidspensjonsordninger og førtidspensjonsordninger i første rekke bør vurderes ut fra velferdshensyn og ikke ut fra arbeidsmarkedshensyn. Hvis en går inn på en fleksibel pensjonsordning, bør det ligge inne en rett til å gå av hvis en ønsker det, men ikke en plikt til å gå av fordi arbeidsmarkedet er vanskelig. Også eldre arbeidstakere har rett til arbeid hvis de ønsker det. Jeg oppfatter det som et kvalitetsstempel ved det norske samfunn at vi har høy generell pensjonsalder. Det gir oss større fleksibilitet, og kanskje bur-

de vi også ha større fleksibilitet oppover etter hvert.

Eventuelle regler om samordning mellom arbeidsledighetstrygden og mulige bidrag fra arbeidsgiver, såkalte gavepensjoner, ville gjøre det mindre attraktivt å bruke arbeidsledighetstrygd til førtidspensjonering. Spørsmålet om slike regler bør innføres, er tatt opp og er under vurdering i departementet. Det er forholdsvis kompliserte spørsmål, og vi har ennå ikke tatt standpunkt fra departementets side, så det må jeg få lov til å komme tilbake til senere.

Jeg har ellers notert meg representanten Queseth Haarstads forslag om en gjennomgang av regelverket for langtidsledige. Til det har jeg lyst til å si at vi tar nå en gjennomgang av hele arbeidsmarkedsetatens organisering og regelverk. Husk på at hele etaten er bygd opp under en helt annen situasjon på arbeidsmarkedet enn det vi nå opplever. Det kan derfor være behov for en mer grunnleggende gjennomgang av hele arbeidsformen og hvilket innhold vi har i tilbudet til de arbeidsledige. Det vil jeg også komme tilbake til Stortinget med senere.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjellbjørg Lunde: Denne 80-vekersregelen som vi i SV har foreslått skal opphevast, blei, som vi alle veit, utforma og sett i kraft i ei tid som var heilt annleis når det gjeld forholda på arbeidsmarknaden, og når det gjeld talet på ledige. Når vi no har tatt opp framlegg om oppheving av denne regelen, er det fordi vi har blitt sterkt oppmoda om det frå ei samla fagrørsle og på bakgrunn av dei mange oppmodingar og brev vi får frå den enkelte arbeidstakar som føler det veldig stritt at vilkåra har blitt slik som dei er. SV står her saman med ei samla fagrørsle.

Det er då litt skuffande for oss at Arbeidarpartiet ikkje ville kome oss så langt i møte som vi synest det kunne vere naturleg at dei gjorde på bakgrunn av alt som har skjedd dei siste åra, spesielt også sidan eg oppfatta at statsråd Strand Gerhardsen si haldning til dette nokså godt samsvarer med den haldninga som eg har, og som vi prøver å utforme vår politikk etter, nemleg — som det også blei sagt i innlegget her nettopp — at ein har tru på at dei som no er i den ulykkelege situasjonen at dei misser arbeidet, eigentleg i hovudsak ynskjer arbeid, at dei er villige til å stille opp der dei får tilbod, og prøver å gjere det beste ut av situasjonen sjølv om det er nokså vanskeleg med dei vilkåra som er blitt bydd økonomisk. Derfor vil eg gjerne få statsråden til å understreke dette, som kan vere eit vern mot den høgresida som har vore på offensiven når det gjeld å mistenkeleggjere folk som blir arbeidsledige, ei personifisering av skuld, og som gjer at byrdene blir nokså tunge å bere. Eg føler sterkt behov for at vi står saman om å prøve å hindre at det skjer, for det har mykje å seie i samband med om vi har høve til å setje inn verkemiddel.

Statsråd Tove Strand Gerhardsen: Jeg har ingen problemer med å stille opp på Kjellbjørg Lundes anmodning om at en ikke skal fordele skyld i forhold til de arbeidsledige. Jeg møter så pass mange at jeg vet at de prøver intenst å skaffe seg jobb. Jeg har møtt mennesker som har fått avslag på 200 søknader. Det er klart at da er det ikke så veldig mye igjen av tiltru til mulighetene en har, og de sjanser arbeidsmarkedet gir. Derfor blir jeg også litt sår når jeg hører på representanten Skjervengen. Det er et annet samfunn jeg opplever enn det som ble beskrevet av representanten Skjervengen. Jeg opplever arbeidsledige som virkelig står på og som sliter med økonomien til dels, særlig hvis ledighetsperioden blir lang. Men jeg opplever også at motet, tiltakslysten eller trua på at det nytter, avtar jo lengre tid det går. Det er derfor jeg har vært så intenst opptatt av at i hvert fall etter 80 uker skal det gis et tilbud om aktivitet. Så kan vi diskutere om kommunene vil gjøre det selv om vi opphever 80-ukersregelen. Mitt inntrykk er at vi trenger det pressmiddelet foreløpig, og så får vi se hvordan det går etter hvert.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

John G. Bernander: Jeg registrerte med oppmerksomhet replikkrunden nå nettopp, og jeg har også fulgt med i denne debatten. Det som vi her debatterer, er altså rimelig sterkt fokusert omkring de rettigheter som folk har opparbeidet seg, de rettigheter de har i forhold til systemet når det gjelder arbeidsledighetstrygd, og også sosiallovgiving har vært trukket inn.

At jeg vil poengtere den replikkvekslingen, har sammenheng med statsrådens innlegg, hvor hun også sterkt fokuserte på de krav vi må kunne stille f.eks. til unge ledige, at en skal følge det som var det gamle dogme fra Arbeiderpartiet: krev din rett og gjør din plikt. Fra Høyres side er vi enig i at det også fokuseres på den siden av problemstillingen, nemlig at når vi bygger et nettverk av rettigheter,

må det ikke bli en ensidig rettighetstankegang, men også en plikt, spesielt for unge arbeidstakere som gis tilbud, til å ta imot det tilbudet de får, og gjøre sin plikt. Dette må ligge som en ramme omkring også den debatt vi har i dag, fordi vi kanskje litt ensidig fokuserer på rettighetstankegangen og bygger opp omkring det dogmet at det ikke stilles krav eller bør stilles krav til de som mottar ytelser.

Ellers er den debatt vi har i dag, egentlig en debatt der vi har fått anskueliggjort problemstillinger som vi da det gjeldende lovverk i sin tid ble vedtatt, ikke forutså. Vi har altså et ledighetsnivå som er så høyt at de regler som vi en gang vedtok, ikke er tilpasset den situasjonen vi nå er i. Jeg nevner dette fordi det alltid kan være en fare for at vi som stortingsrepresentanter gjør ting som dagpengeordninger, trygdespørsmål og eventuell 80-ukersregel til nærmest et politisk mål i seg selv, mens vi lett kan komme inn på et sidespor hvor vi drar oppmerksomheten vekk fra det som egentlig er sakens kjerne, nemlig at vi har en rekordartet ledighet — 170 000 mennesker som reelt sett er arbeidsledige. Det er det som er problemet, og det er det vi bør sette klart politisk fokus på mer enn det som er det reelle innhold i dagens debatt, men som er anskueliggjort som problemer på grunn av det som er virkeligheten utenfor dette hus.

I går opplevde disse 170 000 sammen med oss andre fjernsynseere statsministeren stå fram og forklare at det antall nye arbeidsplasser som Regjeringen vil få skapt gjennom revidert nasjonalbudsjett — og som nå også statsråden har referert til at de vil komme tilbake til i revidert nasjonalbudsjett — lot seg bare ikke regne ut sånn uten videre, det måtte vi forstå. Vi ble fortalt at slike talløvelser mangler virkelighetsdekning og også det nødvendige krav til seriøsitet. Ja, det kan vi kanskje være enig i. Men det er altså den samme statsminister som i egenskap av opposisjonsleder for ganske kort tid tilbake stod her og la fram et dokument med overskriften «30 000 flere arbeidsplasser». Det er også den samme statsminister som i høstens budsjettdebatt fastholdt løftet om 30 000 flere arbeidsplasser. Den gang svingte statsministeren regnestaven nesten som en sosialøkonomiens ubestridte mester. I dag er tydeligvis tallmagien erstattet med en noe mer forsiktig og måteholden innfallsvinkel — som jeg synes også den ansvarlige statsråd representerer på en utmerket måte her i dag — enn den fjorårets skråsikkerhet som vi fikk del i fra opposisjonens side.

I mellomtiden har det skjedd noe i norsk opinion. To av tre nordmenn har liten eller ingen tillit til Regjeringens evne til å redusere arbeidsledigheten, og Regjeringen har møtt en LO-leder som uttaler at «Du får som fortjent, Gro» — som var overskriften i Arbeiderbladet den 26. mars i år. Så vidt jeg har sett, ble også en del overskrifter arbeids- og administrasjonsministeren til del fra det samme fagorganiserte hold, uten at jeg har sitatene for meg her.

Men arbeidsledighetens grimme ansikt lar seg altså ikke stryke ut ved at partikadrer i morgen kler seg med jakkemerker med ønsket «Alle i arbeid». Arbeidsledigheten lar seg egentlig bare fjerne på to måter. Den ene er den kortsiktige vei, hvor enkelte statistikere har anvist at vi kan skaffe løsninger i offentlig sektor ved bare å pøse på flere offentlige midler, noe som skaper større problemer langsiktig. Gjør det den som tør! Og vi har altså registrert at arbeids- og administrasjonsministeren nå heller oppfordrer næringslivet til å gjøre sin innsats fremfor å skape en tro på at det offentlige kan løse dette problemet. Det tror vi er en nyttig erkjennelse, som vi i Høyre vil understreke sterkt.

Vi kan bare løse problemet ved å skape, opprette og drive lønnsomme arbeidsplasser i Norge på lang sikt ved å skape et grunnlag for næringsvirksomhet og investering. Da kunne kanskje statsministeren og Regjeringen begynne å lytte til noen av de argumenter som fremkom om skattereformens virkninger under den skattehøring som ble arrangert av Høyre i går.

Men selv om det reelle og det egentlige problem ikke løses gjennom dagpengeordninger eller tiltak, så er begge deler med på å gjøre hverdagen enklere for dem som møter det problem som ledigheten representerer. Høyre har derfor støttet Regjeringens forslag om å forkorte ventеperioden mellom de to dagpengeperioder fra 26 til 13 uker, og vi har også sagt oss enig i at stønadsgrunnlaget for dagpengene i andre stønadsperiode økes til 90 pst. av dagpengenivået i den første stønadsperioden.

Det er et ganske stort antall ledige som har blitt hardt rammet av dagens regler. Antallet har den ansvarlige statsråd nettopp redegjort for. Det er å håpe at de endringer som vi i dag vedtar i Odelstinget, vil føre til en noe lettere situasjon for dem som rammes av ledighet.

Høyre vil for sin del allikevel, som vi også har gjort i merknad i innstillingen, advare mot utvidelse av den ordning som kalles Utvidet arbeid for trygd. Ved den ordningen vil kommunene overhodet ikke ha noen utgifter ved å skape denne nye type/klasse tiltaksarbeidsplasser. Og Regjeringen skriver jo selv i proposisjonen:

> «Det er en viss fare for at de bedre økonomiske betingelser for kommunene ved

opprettelsen av denne typen arbeidsplasser, vil kunne føre til fortrengning av andre grupper som alternativt kunne få tiltaksplass.»

Og hva er så disse alternative tiltaksplasser? Det må jo være det ordinære Arbeid for trygd eller attføringstiltak, som også er nyttige og viktige virkemidler som vi bruker. Vi risikerer altså å komme i den situasjon at ikke bare skyver tiltaksplasser de ordinære arbeidsplasser til side, men de ekstra-ekstraordinære tiltaksplasser skyver også de ekstraordinære arbeidsplasser til side.

Mitt poeng er at vi kan gjøre det nettverk av virkemidler som vi har, så finmasket og så vanskelig tilgjengelig at vi i realiteten ødelegger de muligheter vi har til å få det ordinære arbeidsmarked til å virke, og det vil vi sterkt advare mot.

Fridtjof Frank Gundersen: Det er tydeligvis to kategorier arbeidsledige. Det som opptar denne sal, er jo de som er arbeidsledige og tidligere har vært i en arbeidssituasjon, først og fremst et lønnstakerforhold. De arbeidsledige man ikke snakker om, er de som skal ut på arbeidsmarkedet for første gang. De interesserer ikke; det er ikke noe oppriktig engasjement fra noens side når det gjelder dem, bortsett fra et par innlegg fra Bernander. Det kan være snakk om nokså mange mennesker. Det er ungdom som ikke tidligere har vært i noe arbeid, og som heller ikke nå kommer ut på arbeidsmarkedet. Det kan være de som har hatt omfattende omsorgsarbeid med barn eller eldre, og som er ferdig med dette og ønsker å komme ut på arbeidsmarkedet, men har ingen mulighet. Det kan være de som ikke er kommet ut på arbeidsmarkedet fordi de har fulgt med en ektefelle og kommet til et sted hvor det er et veldig ensartet, lite variert arbeidsmarked som ikke gjør det mulig med vedkommendes utdannelse å få noe arbeid. Det er veldig mange kategorier her, men dem snakker vi ikke om.

Det er klart at det gjelder å ta godt vare på dem som er på arbeidsmarkedet, og som kommer ut av arbeidsmarkedet og kommer i en arbeidsledighetssituasjon. Det er jo det vi i størst grad nå har snakket om. Den andre gruppen arbeidsledige henvises vel til sosialkontoret eller til slekt og venner, som det har vært snakk om her. Når det gjelder de som tidligere har vært ute på arbeidsmarkedet, er det åpenbart en skam og et problem å måtte henvende seg til et sosialkontor eller være avhengig av slekt og venner. Men det er ikke så farlig med dem som ikke har løst inngangsbilletten til lønnstakerparadiset.

Man må nesten le når man tenker på hvilken verdi en tiltaksplass kan ha. Man går på et slags sysselsettingstiltak, som kan være et fullstendig unyttig arbeid. Så arbeider man der en viss tid, nok til å opparbeide rettigheter til arbeidsledighetstrygd. Det må være en enorm lønn disse menneskene får i forhold til dem som ikke nyter godt av dette tiltaket. Det er en diskriminering av en annen verden. Det er jo ingen symmetri i hele systemet. Men dette er ikke noe nytt. Det samme trekk ligger bak tankegangen om den stadig lengre og økende svangerskapspermisjon med full lønn betalt over folketrygden. De kvinner som er så uheldig å få barn uten på forhånd å ha sikret seg en lønnskontrakt, får minimal støtte i anledning en fødsel. Arbeidsforholdet, uten hensyn til hvor nyttig det måtte være, premieres i seg selv økonomisk i stadig større grad. Og de andre, de henvises til sosialkontoret, hvor man blir mer eller mindre ublidt behandlet.

Også den offentlige støtten til barnehager er en støtte som først og fremst kommer lønnstakere til gode, og ikke andre. Nå kommer SV til og med med et forslag om en slags boliggaranti for arbeidsledige. Men det var selvfølgelig bare de arbeidsledige som tidligere hadde hatt arbeid. Det gjelder ikke de som aldri har hatt noe arbeid og ikke kommet ut på arbeidsmarkedet.

Slik er tankegangen gjennomført og konsekvent. Og når noen minner SV om at det også finnes andre grupper arbeidsledige, blir man bare forlegen og slenger ut noen fullstendig uengasjerte bemerkninger. Hva kan årsaken være til denne innstillingen? Stortinget har ellers egentlig et sosialt sinnelag og et syn når det gjelder brede samfunnsperspektiver, så hvorfor er det man fullstendig har mistet sansen for det sosiale perspektiv i disse sakene? Årsaken er helt åpenbar. Dette er fagbevegelsens bord. Det er fagorganisasjonene som har drevet frem denne politikken. Det er den sektor av politikken som er organisasjonenes domene, akkurat som landbruket har vært det i Stortinget helt opp til det siste. Det er selvfølgelig de som betaler kontingenten som er interessante! Det er nettopp de betalende medlemmer hvis interesse man er satt til å ivareta, det tas vare på av fagbevegelser og organisasjoner.

At Stortinget for så vidt bare følger fagbevegelsens interesser i disse saker, finner jeg i grunnen naturlig. Men jeg vil bare minne om at dette har ikke noe med velferdssamfunnet å gjøre. Snakk nå ikke om det da! Det er ikke engang velferdsstat! For det er nettopp staten som sørger for urettferdighet. Det er faktisk det omvendte bilde av en velferdsstat som dette storting i moralens og solidaritetens navn stadig bygger skjevere og skjevere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Haakon Blankenborg: Eg skal ikkje kommentere representanten Fridtjof Frank Gundersens maktanalyse, men berre kome med eit par heilt konkrete opplysningar. Det gjeld forholdet til dei som ikkje har opparbeidd seg rett til trygd. Det er rett at det ikkje har vore noko gjennomgangstema i denne debatten, men eg må få minne om at det frå komiteen si side er peikt på akkurat det problemet i innstillinga, utan at ein har gått så detaljert til verks som hr. Gundersen gjorde. Men det er eit av dei områda ein ønskjer å ta opp til vidare drøfting fordi det heilt klart er ein del urimelege forhold der.

Det andre konkrete forholdet eg vil ta opp, gjeld det inntrykket som no har blitt skapt av eit par representantar frå Framstegspartiet om det luksustilværet som mange arbeidslause har. Eg vil då minne om den opplysninga som m.a. kan lesast ut av i den odelstingsproposisjonen vi har til behandling her, der det heiter at stønadssatsen stort sett gir ei dekning på 62—68 pst. av tidlegare inntekt, avhengig av om ferietillegget reknast med eller ikkje. Så kan ein då meine at det er å behalde levestandarden omtrent som tidlegare. Andre vil meine at 62—68 pst. er eit innhogg i lønna. Dette også som ei reint faktisk opplysning.

Eg konstaterer også at hr. Skjervengens tru på sosialkontora som dei som skulle løyse desse problema, fekk eit lite skot for baugen i den omtalen som hr. Gundersen gav av sosialkontora som ein stad der ein blei «mer eller mindre ublidt behandlet», som han sa.

Fridtjof Frank Gundersen: Jeg hadde egentlig ikke bedt om ordet, men her i salen gir man jo ikke vanligvis slipp på en mulighet til å få det siste ord.

Jeg vil i grunnen foreslå en ting for SV, hvis de vil gå videre med denne saken. Veien går da rett og slett til en minstelønn for alle arbeidsledige, uavhengig av om de tidligere har hatt et mer eller mindre kunstig arbeidsforhold på en subsidiert bedrift, har vært på tiltak tidligere eller om de har passet barn tidligere — en i og for seg meget samfunnsnyttig virksomhet.

Og mitt spørsmål til sosialministeren må da være om ikke det å gå inn for en minstelønn ville være en løsning på disse diskrimineringsproblemene som nå er mer og mer åpenbare. Ville ikke det være sosialt?

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Kjellbjørg Lunde: Ein veit ikkje heilt om ein skal le eller gråte når ein høyrer på representanten Gundersen sine utleggingar og filosoferingar. Dersom SV hadde fått fleirtal for sine forslag, ville det ikkje vore særleg aktuelt med nokon minstelønsproblematikk i det heile, for då hadde det godt på veg vore arbeid til alle, og det er jo det folk flest ynskjer. Dei ynskjer ikkje trygd, korkje arbeidslausetrygd eller annan type trygd, anna enn når dei er heilt nøydde til det på grunn av omstende som det ikkje er mogleg for dei å innverke på. Eg vil våge å påstå at omtrent alle i vårt land først ville ynskje seg eit ordinært, skikkeleg arbeidstilhøve.

Målet med dei forslaga som SV har tatt opp, og som har ført til denne debatten og også til den proposisjonen som Regjeringa har fremma, er å betre dei langtidsledige sin situasjon på arbeidsmarknaden. Det var det vi skulle konsentrere oss om i dag. Men å oppretthalde 80-vekersregelen, som no blir realiteten av behandlinga, og t.d. satse på Arbeid for trygd og andre tiltak som har vore framme i debatten, kan neppe opplevast som ei betring for dei mange som går utan arbeid. Eg trur det blir opplevt som nokså dystert i røynda. Om arbeidssøkjarane vert stengde ute frå arbeidsmarknaden i 13 veker eller 26 veker, trur eg spelar mindre rolle. Situasjonen er at etter 80 veker på leit etter arbeid føler mange seg oppgitt, tiltakslause og har sviktande sjølvtillit. Mange kjenner det faktisk like ille å måtte søkje sosialhjelp om det er etter 13 veker eller 26 veker. For det er nokså dramatisk for folk flest å gå frå arbeid til lediggang — frå løn til dagpengar. Det er ingen i vårt samfunn, med dei kostnadene som er, som kan gå ledige lenge utan å få alvorlege problem med økonomien. Høg arbeidsløyse over tid forsterkar eksisterande problem.

Vi veit heller ikkje kor lenge massearbeidsløysa vil vare. Dei siste prognosane vi har fått, er ikkje optimistiske i så måte, tvert imot. Problema kan best avgrensast ved at ein set i verk omgåande førebyggjande tiltak, nemleg føre ein økonomisk politikk som kan skaffe fleire ordinære arbeidsplassar.

Det herskar dessverre i delar av det politiske miljø, og også i den velberga del av opinionen, ei tru på at dersom tilhøva for dei arbeidsledige blir for gode, vil dei ikkje ha jobb. Det kan nok i heilt ekstreme tilfelle dersom vi leitar godt, finnast slike eksempel. Men det fører heilt gale av stad dersom dei som har desse haldningane, som eg vil seie er nokså negative og øydeleggande, skulle få gjennomslag for tanken om at dei arbeidslause skal motiverast gjennom økonomisk tronge tider til å vere spesielt aktive i forhold til det å skaffe seg arbeid. Dessutan er situasjonen at arbeidsplassane ikkje finst om ein er aldri så ivrig, som òg statsråden var inne på tidlegare.

Motiveringsproblemet kan løysast best på ein måte som etter mi meining er langt meir offensiv og motiverande enn å flikke på 80-vekersregelen. Alle arbeidslause over 25 år må garanterast tilbod om arbeid eller skulegang før dei har gått 80 veker utan arbeid. Det bør tilstrebast ei ordning bygd på ei rekkje premissar:

— Arbeidstilbodet bør så langt det er mogleg, gjevast innafor det normale arbeidsområdet til den arbeidslause.
— Tilbodet bør vere rimeleg med omsyn til den einskilde sine arbeids- og utdanningsføresetnader.
— Tilbodet bør vere rimeleg med omsyn til avstand frå bustad og andre personlege tilhøve.
— Løns- og arbeidsvilkår skal vere dei same som dei som gjeld for det faglege området arbeidstilbodet blir gjeve innafor.

Det offentlege sitt ansvar for arbeidstilbodet skal gjelde i 26 veker. Arbeidsmarknadsetaten betalar eit lønstilskott pr. månad pr. arbeidsplass, medan arbeidsgjevar forpliktar seg til å overhalde dei generelle arbeids- og lønsvilkåra. Opphøyrer arbeidstilbodet då, kan den arbeidssøkjande gå tilbake til arbeidsmarknadsetaten. Ein slik offensiv innsats trur eg vil motivere arbeidslause til ei aktiv arbeidssøkjarrolle, som eit alternativ til 80-vekers-regelen. Dermed vil heile problematikken med sosialkontoret falle vekk. Men når det gjeld det som er skissert, må det vere snakk om ein rett. Det held ikkje å satse på arbeid for trygd, som fører til at dei aller fleste går ned i inntekt i forhold til dagpengar. Ei slik ordning som det vi her går inn for, vil innebere at dagpengegrunnlaget blir forbetra og ikkje forverra, slik som systemet legg opp til no.

Dersom vi skal sjå på våre naboland, er Danmark med sine tiltak inne på det same som SV her skisserer, eit system som inneber innlemming og ikkje utstøyting, som trass i alt som er gjort for å hindre det, framleis er reelt i vårt samfunn.

Ungdom under 25 år er i ei særstilling. Etterverknadene av lang arbeidsløyseperiode for ungdomsgruppa er særleg alvorleg. Vi ser òg det i dagens samfunn når det gjeld dei som blei ledige i den første store arbeidsløyseperioden vi hadde tidlegare på 1980-talet. Vi kan risikere — om vi no skulle klare å skaffe fleire arbeidsplassar i landet vårt — at ein stor del av dei framtidige arbeidstakarane har fått øydelagt sjansane sine til å bli arbeidstakarar som arbeidslivet også er tent med. SV gjer saman med Senterpartiet derfor framlegg om at denne gruppa skal få tilbod om arbeid eller utdanning, seinast etter 26 veker som arbeidslaus.

Etter vårt syn skal dei arbeidslause sortere under arbeidsmarknadsetaten — ikkje under sosialkontora. Dei direkte kostnadene arbeidsløysa medfører, skal synleggjerast og ikkje som no delvis bli belasta kommunane sitt sosialbudsjett. Dei ledige vil kunne motta si rettkomne trygd, og sosialkontora vil få auka kapasiteten sin til å ta seg av dei sakene dei skal ta seg av, sosialsakene, og dermed vil vi ha atskilleg betre forhold for dei som desse ordningane òg er tenkte for i utgangspunktet.

Eva Heir: Arbeidsløshet har her fått beskrivelsen en sosial ulykke, både for samfunnet som helhet og for den enkelte arbeidsløse. Det er en like presis beskrivelse på det som skjer i familier når arbeidsløsheten får nedslag der. Usikkerhet for hus og heim, sårbarhet for ytre økonomisk press, håpløshet i arbeidsmarkedssituasjonen er grunntoner som preger livet i mange familier for tida.

Vi som har med barn i deres hverdagsliv å gjøre, merker hvordan de tar slike ting innover seg. Barn blir rammet så det svir av økonomiske rammebetingelser som fastlegges langt utenfor deres rekkevidde. Arbeidsløsheten og den måten samfunnet møter den på, har tydelige overslag til barns oppvekstmiljø. Jeg synes denne sammenhengen er verdt å ha med seg nettopp i denne debatten, spesielt i forhold til forslag 6, side 6, om å øke forsørgertillegget.

Andre sammenhenger bør vi også ha klart for oss. For eksempel viste den rapporten som Statens institutt for forbruksforskning presenterte i går, med all tydelighet at gjeldskrisa rammer arbeidsløse spesielt. En stor del av de 120 000 som er i akutt økonomisk krise, er arbeidsløse ifølge SIFOs beregninger. Økt kommunalt avgiftstrykk, et altfor høyt rentenivå, politiske og økonomiske beslutninger fra høyeste hold er med på å undergrave betalingsevnen og skape krise for den som mister arbeidsinntekten.

Sosialistisk Venstreparti har i sine merknader og forslag til saken gått inn på denne virkeligheten. SV godtar ikke forestillingen om at folk trenger et ris bak speilet for å foretrekke arbeidsinntekt framfor arbeidsløshetstrygd. Det er særlig bittert for dem som står uten arbeid og under hardt økonomisk press, når deres oppgitthet og hjelpeløshet blir forvekslet med en villet og valgt arbeidsløshet. Like bittert er det å bli avskrevet og oppgitt som arbeidsdugelig. Her er det et spørsmål om hva slags signal som sendes ut — om det legges stein til en på forhånd tung bør. For i den økonomiske virkeligheten som lønnstakerne møter i dag, betyr enhver nedgang i økonomisk yteevne at gjeldskrisa rykker dem

nærmere inn på livet. I 1990 måtte 3 500 familier og enslige tvangsselge sin bolig. Hvordan tallene blir for 1991, har vi bange anelser om. NBBLs ferske analyse av situasjonen for østkanten i Oslo viser at et skred av tvangsauksjoner er i gang.

I tillegg til SVs forslag, som Kristin Halvorsen har tatt opp i denne debatten, har SV foreslått flere tiltak for å hindre at gjeldskrisa slår ut dem som rammes av arbeidsløshet. Jeg minner om boliggaranti for arbeidsløse. Det er en modell som skal hindre at ufrivillig arbeidsløse skal måtte gå fra hus og heim. Modellen omfatter kommunal boligkrisekonto i Husbanken, rente- og avdragsfrihet for arbeidsløse for et år om gangen i en lengre periode og andre generelle tiltak som også skal gjelde for arbeidsløse.

Hovedelementet i SVs forslag mot gjeldskrisa er 1 milliard kr til gjeldssikringsfond for privatpersoner. Hovedhensikten med forslaget var å unngå at arbeidsløse og andre utsatte grupper blir rammet dobbelt av økonomiske omstendigheter og prioriteringer som ulike regjeringer og stortingsflertall har bidratt til.

I likhet med LO vil SV at arbeidsløshetstrygden skal være en varig sikkerhetsordning, uten avbrekk eller reduksjon. Den holdningen som SV legger til grunn for merknadene og forslagene til denne innstillingen og i andre forslag som jeg har nevnt, er solidaritet med dem som rammes av arbeidsløshet. Vi vil bruke apparatene og pengene slik at folk kan komme gjennom tap av arbeid og inntekt med hus, heim og selvrespekt i behold.

Så tilbake til der debatten startet, med representanten Blankenborgs betraktninger om 80-ukersregelen som en nyttig og nødvendig innretning. Det er etter mitt skjønn ikke rimelig og rettferdig overfor de arbeidsløse å stanse støtteordningene som de drar fordel av, for å få lagt inn røde stopplys i systemet for arbeidskraftmyndighetene. Dersom disse myndighetene nå trenger flere alarmklokker eller varsellys, må jo varslene koples direkte inn i arbeidsmarkedssystemene, ikke ut av dem, slik som 80-ukersregelen innebærer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er avsluttet.

Under debatten er det satt fram i alt seks forslag. Det er forslagene 1 og 2, fra Ragnhild Queseth Haarstad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, forslag 3, fra Pål Atle Skjervengen på vegne av Fremskrittspartiet, og forslagene 4, 5 og 6, fra Kristin Halvorsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Forslag 1, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en frivillig førtidspensjonering for arbeidstakere som etter fylte 60 år har vært arbeidsledig 80 uker eller mer.»

Forslag 2, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at arbeidstakere under 25 år som har vært ledig i 26 uker, skal gis et tilbud om arbeid eller utdanning.»

Forslag 3, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som tar sikte på å overføre ansvaret for utbetalinger etter lov om sosial omsorg fra kommunene til staten.»

Forslag 4, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som tar sikte på å oppheve 80-ukersregelen.»

Forslag 5, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som tar sikte på at arbeidsløse opprettholder førstegangs dagpenger så lenge de er ledige, og at dagpengene justeres i takt med endringer i grunnbeløpet.»

Forslag 6, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at forsørgertillegget pr. barn pr. dag økes til kr. 60,—.»

Disse forslagene blir å oversende Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd.

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd gjøres følgende endringer:

I § 4—3 nr. 2 gjøres følgende endringer:
Tredje ledd skal lyde:

Hvis *den som søker om stønad ber om det, og legger fram tilstrekkelige inntektsopplysninger* skal gjennomsnittsinntekten for de tre siste, avsluttede kalenderår før søknad om dagpenger settes fram, legges til grunn *dersom dette gir et høyere grunnlag.*

Kristin Halvorsen (fra salen): President!

Presidenten: Kristin Halvorsen til voteringen.

Kristin Halvorsen: De forslagene som Sosialistisk Venstreparti har satt fram i forbindelse med denne innstillingen, blir nå å oversende Stortinget.

På de fleste områdene betyr det som flertallet her går inn for, forbedringer i forhold til dagens ordninger. Hvis SVs stortingsgruppe hadde stemt mot dette, hadde det blitt å stemme for en ordning for arbeidsløse som var dårligere enn det som er tilfellet i dag. Med henvisning til de forslagene som er fremmet av SV, og som nå er oversendt Stortinget, oppfordrer jeg derfor SVs stortingsgruppe til å stemme for innstillingen, med ett unntak, og det er § 4—3 nr. 5 første ledd fjerde punktum, som i innstillingen foreslås opphevet.

Vår stemmegivning på dette området betyr altså ikke at vi har trukket våre forslag, men at de kommer til behandling i en annen sammenheng.

Presidenten: Presidenten takker for denne orienteringen.

Vi voterer da over § 4—3 nr. 2 tredje ledd, som presidenten refererte.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Nåværende niende ledd oppheves.

Nytt niende ledd skal lyde:

Trygdet som får stønadsperioden avbrutt på grunn av tidsbegrensningen i § 4—4 første ledd, skal ved neste gangs søknad om dagpenger ha en stønadssats (grunnsats) som svarer til 90 pst. av den stønadssats vedkommende hadde da foregående stønadsperiode ble stanset. Stønadssatsen fastsettes etter de vanlige regler dersom dette gir et bedre resultat for stønadssøkeren. Regelen i første punktum gjelder bare trygdet som søker om dagpenger innen ett år etter siste stønadsdag. Regelen i første punktum kommer ikke til anvendelse dersom vedkommende søker om stønad etter at stønad for annen gang er blitt stanset på grunn av tidsbegrensningen i § 4—4 første ledd. Den bedrede stønadssats etter bestemmelsen i første punktum kan stønadsmottakeren beholde så lenge reglene for øvrig gir adgang til å fortsette eller gjenoppta et stønadstilfelle uten ny beregning av grunnsatsen. Etter å ha mottatt stønad i 80 uker i henhold til bestemmelsen i § 4—4 første ledd to ganger, kan vedkommende ikke godskrives inntekt utbetalt før innvilgelsestidspunktet for første stønadsperiode i kvalifikasjonskravet etter § 4—3 nr. 2 sjette ledd. Departementet kan gi nærmere regler om praktiseringen av bestemmelsene i dette ledd.

Presidenten: Presidenten kan kanskje gjøre det enkelt her ved bare å be dem som stemmer imot, om å reise seg? — Presidenten ser at her må vi bruke voteringsanlegget.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 70 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.41.10)

Videre var innstillet:

Nytt tiende ledd skal lyde:

Stønadssøkeren må legge fram tilstrekkelige opplysninger og dokumentasjon for sin inntekt. Hvis det ikke foreligger tilstrekkelige opplysninger om inntekten, vil fastsettelsen av denne etter første og andre ledd skje ved skjønn.

Nåværende tiende ledd blir ellevte ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 4—3 nr. 5 første ledd fjerde punktum oppheves.

Presidenten: Her har SV varslet at de vil stemme imot, så vi bruker voteringsanlegget.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 76 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.42.11)

Videre var innstillet:

§ 4—4 første ledd annet punktum skal lyde:

Når stønad er blitt tilstått i til sammen 80 uker, kan stønad på nytt først tilstås når det er gått minst *13* uker fra siste stønadsdag.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 69 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.42.40)

Videre var innstillet:

II.

Ikrafttredelse og overgangsregler.

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Bestemmelsene i § 4–3 nr. 2 nytt niende ledd får bare anvendelse i tilfelle hvor vedkommende etter ikrafttredelsestidspunktet går inn i opphørsperioden etter § 4–4 første ledd, eller er inne i en slik periode på ikrafttredelsestidspunktet. Løpende stønader på ikrafttredelsestidspunktet omregnes således ikke.

Departementet kan om nødvendig gi overgangsregler.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra finanskomiteen om bindende forhåndsuttalelser i petroleumsbeskatningen. Om lov om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. (petroleumsskatteloven) (Innst. O. nr. 41, jf. Ot.prp. nr. 34)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v.

I.

I lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. (petroleumsskatteloven) gjøres følgende endringer:

Overskriften til § 6 skal lyde:

Stedet for ligning *og bindende forhåndsuttalelse*. Klage. Søksmål.

§ 6 ny nr. 5 skal lyde:

Oljeskattenemnda kan på anmodning fra skattepliktig som driver virksomhet som nevnt i § 5 første ledd, avgi forhåndsuttalelse om de skattemessige virkninger av en konkret, forestående disposisjon i slik virksomhet før den gjennomføres. Dette gjelder bare når det er av vesentlig betydning å få klarlagt virkningene før gjennomføring. Nemndas avgjørelse om ikke å avgi slik uttalelse kan ikke påklages. Forhåndsuttalelse kan ikke påklages eller prøves for domstol. Avgitt forhåndsuttalelse skal legges til grunn som bindende ved ligningen dersom den skattepliktige krever det og den faktiske gjennomføringen av disposisjonen er i samsvar med forutsetningene for uttalelsen. Ligning hvor forhåndsuttalelse er lagt til grunn for den skattepliktige kan påklages etter de ellers gjeldende bestemmelser. Hvor ikke annet følger av denne lov eller forskrift gitt i medhold av denne lov, gjelder ligningslovens bestemmelser for ligningsvedtak så langt de passer for uttalelser gitt etter denne bestemmelse. For forhåndsuttalelse betales gebyr til statskassen med 25 ganger rettsgebyret. Kongen kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne bestemmelse.

II.

Endringene under I trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Referat

1. (113) Lov om endring i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (Ot.prp. nr. 43 for 1990–91)
2. (114) Lov om overføring av domfelte m.m. (Ot.prp. nr. 47 for 1990–91)
3. (115) Endring i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet (Ot.prp. nr. 50 for 1990–91)

Enst.: Nr. 1–3 sendes justiskomiteen.

4. (116) Lov om endringer i lov av 28. mai 1976 nr. 35 om voksenopplæring (Ot.prp. nr. 46 for 1990—91)
   Enst.: Sendes kirke- og undervisningskomiteen.
5. (117) Lov om endring i lov av 29. april 1977 nr. 34 om kommunal forkjøpsrett til leiegårder og om endring i lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag (Ot.prp. nr. 44 for 1990—91)
6. (118) Lov om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16 (Ot.prp. nr. 48 for 1990—91)
7. (119) Lov om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker (Ot.prp. nr. 49 for 1990—91)
   Enst.: Nr. 5—7 sendes kommunal- og miljøvernkomiteen.
8. (120) Midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder (Ot.prp. nr. 45 for 1990—91)
   Enst.: Sendes landbrukskomiteen.

Møtet hevet kl. 13.50.

Trykt 8/5 1991

Møte tirsdag den 7. mai kl. 19.40

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 23):

1. Referat

Statsråd Ole Knapp overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Borghild Røyseland vil framsette et privat lovforslag.

Borghild Røyseland: På vegne av Kåre Gjønnes og meg selv vil jeg hermed fremme et Dokument nr. 8-forslag om endring av § 7–2 i lov om folketrygd.

Sak nr. 1

Referat

1. (121) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister
   2. lov om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering

   – og at lovvedtakene er sendt Kongen.

   Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (122) Lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører (Ot.prp. nr. 52 for 1990–91)
3. (123) Visse tiltak mot økonomisk kriminalitet (endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m.) (Ot.prp. nr. 53 for 1990–91)
4. (124) Lov om endring i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (skjerpede sanksjoner mot unnlatt innsending av årsoppgjør og revisjonsberetning) (Ot.prp. nr. 56 for 1990–91)

   Enst.: Nr. 2–4 sendes justiskomiteen.
5. (125) Endring i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring (Ot.prp. nr. 54 for 1990–91)

   Enst.: Sendes kirke- og undervisningskomiteen.
6. (126) Lov om endring i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. (Ot.prp. nr. 55 for 1990–91)

   Enst.: Sendes sjøfarts- og fiskerikomiteen.

Møtet hevet kl. 19.45.

Møte tirsdag den 14. mai kl. 19.30

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 24):

1. Referat

Statsråd Johan Jørgen Holst overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Referat

1. (127) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endring i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v.
   2. lov om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg
   3. lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd
   4. lov om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v.

   — og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (128) Statsministerens kontor melder at lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd
   — er sanksjonert under 10. mai 1991.
   Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
3. (129) Lov om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (Ot.prp. nr. 57 for 1990—91)
   Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for kirke- og undervisningskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
4. (130) Lov om endringer i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder (Ot.prp. nr. 59 for 1990—91)
5. (131) Lov om endring i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (Ot.prp. nr. 60 for 1990—91)
6. (132) Lov om endring i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister (Ot.prp. nr. 61 for 1990—91)
   Enst.: Nr. 4—6 sendes forbruker- og administrasjonskomiteen.
7. (133) Lov om endring i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern (Ot.prp. nr. 51 for 1990—91)
   Enst.: Sendes kommunal- og miljøvernkomiteen.

Møtet hevet kl. 19.35.

Møte tirsdag den 21. mai kl. 11.50

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 25):

1. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16 (Innst. O. nr. 42, jf. Ot.prp. nr. 48)
2. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker (Innst. O. nr. 49, jf. Ot.prp. nr. 49)
3. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endringer i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) (Innst. O. nr. 48, jf. Ot.prp. nr. 33)
4. Innstilling fra landbrukskomiteen om lov om endringer i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (Innst. O. nr. 47, jf. Ot. prp. nr. 38)
5. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter (Innst. O. nr. 44, jf. Ot.prp. nr. 31)
6. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om lov om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (Innst. O. nr. 46, jf. Ot.prp. nr. 36)
7. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten (Innst. O. nr. 45, jf. Ot.prp. nr. 40)
8. Referat

Statsråd Thorbjørn Berntsen overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16 (Innst. O. nr. 42, jf. Ot.prp. nr. 48)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16.

I mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16 vert det gjort følgjande endring:

I.

§ 8 skal lyde:
Denne lov gjelder til *1. januar 1993.*

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker (Innst. O. nr. 49, jf. Ot.prp. nr. 49)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker.

§ 1 Formål

Loven har til formål å sikre at leke- og fornøyelsesinnretninger i tivolier og fornøyelsesparker skal være konstruert, oppført, vedlikeholdt og drevet så betryggende at innretningene ikke kan føre til skade for de som bruker eller betjener dem eller for omgivelsene ellers.

§ 2 Saklig virkeområde. Forskrift

Loven omfatter leke- og fornøyelsesinnretninger i omreisende og permanente tivolier og fornøyelsesparker.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak unnta innretninger helt eller delvis fra lovens virkeområde.

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i denne loven.

§ 3 Myndigheter

Departementet er den sentrale myndighet etter denne loven. Departementets myndighet kan delegeres til statlig fagorgan og andre offentlige eller private fagkyndige.

§ 4 Eiers ansvar. Sikkerhetsmessig godkjenning

Den som driver anlegget, enten innretninger m.v. eies eller leies, kalles eier. Eier er ansvarlig for innretningers sikkerhet og for at godkjenning av dem foreligger.

Innretninger skal være godkjent før de tas i bruk. Godkjenning utstedes av vedkommende myndighet, er tidsbegrenset og skal følge den enkelte innretning til enhver tid.

Søknad om sikkerhetsmessig godkjenning skal være skriftlig og gi de opplysninger som er nødvendige for at vedkommende myndighet kan ta standpunkt til om vilkårene for å godkjenne innretningen er til stede.

§ 5 Drift og vedlikehold

Eier av anlegget skal utpeke ansvarlig leder og driftsleder, som skal ha de nødvendige personlige egenskaper, faglige kvalifikasjoner og tilstrekkelig erfaring til å lede driften. Ansvarlig leder eller driftsleder skal være til stede når anlegget er i drift. Skriftlig bekreftelse på hvem disse er skal følge anlegget.

Eier skal sørge for forsvarlig drift, tilsyn og vedlikehold. For å sikre at brukerne kan evakueres innen rimelig tid ved driftsstans, skal anlegget ha en redningsplan som viser nødvendig beredskap og utstyr som må være disponibelt.

§ 6 Kontroll. Pålegg og stansing

Eier av anlegget skal sørge for at det føres kontroll med innretning som skal settes eller er satt i drift. Vedkommende myndighet kan føre kontroll og gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføring av bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov.

Når sikkerhetsmessige hensyn krever det, eller når eier ikke dekker gebyr for søknadsbehandling eller kontroll, eller når gyldig godkjenning eller forsikring ikke foreligger, kan det gis pålegg om å stanse driften straks eller innen bestemt frist. Pålegg er tvangsgrunnlag etter lov om tvangsfullbyrdelse av 13. august 1915 nr. 7. Om nødvendig kan det kreves hjelp av politiet til gjennomføring av pålegg.

§ 7 Erstatningsansvar. Forsikring

Eier plikter uten hensyn til skyld å erstatte skade som voldes ved drift av innretning som nevnt i § 2. Eier plikter å tegne forsikring til dekning av dette ansvaret.

§ 8 Gebyrer

Eier skal betale gebyr for kostnadene ved søknadsbehandling og kontroll til vedkommende myndighet.

Pålegg om gebyr er tvangsgrunnlag.

§ 9 Straffansvar

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller pålegg gitt i eller i medhold av denne loven straffes med bøter.

§ 10 Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

For innretning som er i drift ved denne lovens ikrafttredelse må det søkes om godkjenning etter § 4 senest 2 måneder etter denne lovens ikrafttredelse. Dersom dette ikke gjøres, må driften da stanse umiddelbart. Innretning som ikke får sikkerhetsmessig godkjenning innen 4 måneder etter lovens ikrafttredelse, må da stanse driften umiddelbart.

Vedkommende myndighet kan gjøre unntak dersom driften synes å være forsvarlig, og årsaken til at søknad ikke er ferdigbehandlet skyldes myndighetenes forhold.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endringer i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) (Innst. O. nr. 48, jf. Ot.prp. nr. 33)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven).

I.

I lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll oppheves § 9.

II.

I lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 81 første ledd bokstav a skal lyde:
a) på riksnivå: Kongen, departementet og *Statens forurensningstilsyn.*

§ 82 oppheves.

§ 85 annet ledd første punktum skal lyde:
Departementet er klageinstans over vedtak truffet av *Statens* forurensningstilsyn eller på fylkesnivå.

III.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4

Innstilling fra landbrukskomiteen om lov om endringer i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (Innst. O. nr. 47, jf. Ot.prp. nr. 38)

Inger Dag Steen (ordfører for saken): Som ordfører for saken vil jeg si noen ord om de endringer som foreslås.

I Ot.prp. nr. 38 legger Landbruksdepartementet fram forslag til visse endringer i jordskifteloven. Jordskifteloven har blitt endret to ganger tidligere, i 1984 og 1988. Lovutkastet ble sendt til høring den 21. juni 1990. Ved høringsfristens utløp 14. september 1990 forelå det uttalelser fra 15 berørte instanser, og alle viste bred enighet om at rettsmiddelordningen i jordskiftesaker bør endres som foreslått i utkastet.

De viktigste endringene gjelder rettsmiddelbruken. Anke til lagmannsrett over et jordskifte er foreslått avgrenset til bare å gjelde dommer etter § 17 og rettsforlik. Det blir ikke lenger anledning til å anke til lagmannsrett over feil ved saksbehandling og rettsbruk i jordskifterettene.

Kjæremål er foreslått innført som nytt rettsmiddel i jordskifteprosessen. Visse avgjørelser som nå kan ankes til lagmannsretten, vil etter forslaget kunne påkjæres. Videre vil en del andre avgjørelser under jordskiftet, som er vist til i § 61, kunne påkjæres. Komiteen viser til at kjæremål vil være et raskere og mer effektivt rettsmiddel enn anke.

I de foreslåtte endringene er det foretatt en gjennomgang av hele rettsmiddelordningen med sikte på å få gjort den mer rasjonell på områder hvor praksis har vist at nåværende ordninger har en del mangler.

I jordskiftesaker er det i dag delt ankeinstans både til lagmannsrett og jordskifteoverrett, noe som har skapt problemer, spesielt siden anke på rettsbruken skal gå til lagmannsretten og avgjøres der før jordskifteoverretten kan begynne et overjordskifte. I noen tilfeller har anke gått direkte til jordskifteoverretten med krav om endring av jordskifte eller skjønnet, slik at det senere er blitt stilt spørsmål ved rettsbruken. Jordskifteoverretten får da problem med å avgjøre hvor grensen mellom rettsbruk og skjønn går.

Hovedretningen i endringene er at avgjørelser i rettstvister etter lovens § 17 skal ankes til lagmannsretten, mens mest mulig av skjønn og andre avgjørelser under jordskiftet skal ankes til jordskifteoverretten. Først når overjordskiftet er ferdig, er det anledning til å anke til lagmannsretten på saksbehandling og rettsbruk i jordskifteoverretten.

Ordningen med «vegjordskifte» kom inn i loven i 1979 og blir holdt samtidig med eller i forbindelse med ekspropriasjon for bygging, utbedring, vedlikehold og drift av offentlige veger og jernbaner. Det er foreslått endringer i §§ 6 og 9 som forenkler sammensetningen av retten i «vegjordskifte»-saker. Det har under høringen kommet forslag om å oppheve spesialbestemmelsene om «vegjordskifte». Men ordningen har hittil blitt såpass lite brukt at det ikke har utviklet seg noen fast praksis ennå. Komiteen har ingen merknader til at «vegjordskifte» opprettholdes som spesialbestemmelse, med den begrunnelse at ordningen bør få virke over tid slik at erfaringer kan innhentes og man da kan vurdere om ordningen bør opprettholdes.

De endringsforslagene som er fremmet vedrørende rettsmiddelordningen, har til hensikt å forenkle og klargjøre saksgangen i jordskiftesaker — med andre ord å få til en mer forutsigbar saksgang og rasjonell ressursbruk.

Det foreslås endringer i § 61, slik at bare dom etter § 17 kan ankes til lagmannsretten. Videre kan en del avgjørelser påkjæres til lagmannsretten, mens klagemulighetene ellers er anke til jordskifteoverretten. I jordskifteprosessen er det gammel hevd at påanking kan skje underveis i prosessen. I § 62 foreslås denne ordningen opprettholdt, men reglene om kjæremål er innarbeidet.

I et brev til komiteen datert den 13. mai 1991 har departementet meddelt at det foreslår et tillegg i § 62 fjerde ledd som ytterligere presiserer at i de avgjørelser etter § 61 som kan påkjæres, skal det tas inn opplysninger om dette så vel som om frist, og at avgjørelse av kjæremål ikke senere kan ankes.

§ 63 er i sin helhet endret. I de fire første leddene er det ingen realitetsendringer, men reglene for kjæremål er innarbeidet.

I § 67 blir jordskifteoverdommeren pålagt å sørge for å få klarlagt hva en anke til jordskifteoverretten gjelder, dersom dette ikke går klart nok fram, før den blir gjort kjent for andre parter.

I § 74 er fjerde ledd, som gjelder gebyr for «gjennomsyn», foreslått sløyfet, fordi begrepet ikke lenger vil finnes i loven. Det samme gjelder det nye niende ledd som ble tatt inn ved lov av 29. juni 1990. Det er også foreslått sløyfet.

Departementet foreslo opprinnelig at reglene om bruk av rettsmidler kun skulle gjelde saker som kommer opp etter at lovendringene tar til å gjelde. I brevet til komiteen av 13. mai 1991 gir departementet uttrykk for at det er av den oppfatning at bestemmelsene skal få virkning for alle saker som blir avsluttet i jordskifteretten etter at endringsloven tar til å gjelde.

Komiteen viser til at de foreslåtte endringer i jordskifteloven er rent fagjuridiske endringer, som vil forenkle prosessen og behandlingen av jordskiftesaker. Etter de foreslåtte endringer vil reglene for bruk av rettsmidler bli detaljerte og enkle, slik at muligheten for å rette en klage til feil instans blir vesentlig mindre. Og etter komiteens mening vil rettssikkerheten bli styrket ved disse endringene.

Komiteen vil også vise til at ved å få inn muligheten for påkjæring vil sannsynligvis saksbehandlingstiden for jordskiftesaker gå ned, noe som komiteen ser på som positivt. Ifølge en rapport for 1990 fra jordskiftekontoret i Landbruksdepartementet var gjennomsnittsalderen over 3 år på avsluttede saker i 1990, mens pågående saker hadde en gjennomsnittsalder på 2,6 år. Ved å få ned saksbehandlingstiden vil både kostnadene ved en jordskiftesak samt ulempene for de involverte blir redusert.

De lovendringer som er foreslått i Innst. O. nr. 47, står en enstemmig komite bak. Jeg anbefaler Odelstinget å slutte seg til de foreslåtte endringer i lov om jordskifte o.a. av 21. desember 1979.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringar i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a.

I.

I lov om jordskifte o.a. av 21. desember 1979 nr. 77 *skal gjerast følgjande endringar:*

Lovens tittel skal lyde:

Lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. *(jordskifteloven).*

§ 6 skal lyde:

Blir jordskifte halde samtidig eller i samband med oreigning for bygging, utbetring, vedlikehald og drift av offentlege vegar og jernbanar, jfr. § 1 andre ledd bokstav a) og b), held jordskifteretten oreigningsskjønnet som del av jordskiftesaka. For behandlinga gjeld reglane i denne loven og § 27 i lov av 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker. *Ved anke til jordskifteoverrett gjeld dessutan § 32 fjerde ledd og § 35 i skjønnsloven for overskjønnet.*

§ 7 fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi jordskiftekandidat allment løyve til å styre jordskiftesaker og einskilde rettsmøte med unntak av saker i samband med oreigning som nemnt i § 6. I slike saker kan det givast særskilt løyve når særlege grunnar ligg føre. *Tilsvarande allment løyve kan departementet gi til jordskiftekandidat ved jordskifteoverretten til å styre overjordskifte og einskilde rettsmøte i jordskifteoverretten, med unntak av ankesaker i samband med oreigning som nemnt i § 6.*

§ 9 sjette ledd skal lyde:

I saker etter § 6 skal halvparten av jordskiftemeddommarane, både ved jordskiftet og overjordskiftet, oppnemnast frå utvalet etter § 14 i lov av 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

§ 22 første og andre ledd skal lyde:

Partane skal få melding om avgjerder under

saka i samsvar med reglane i kap. 12 i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål, slik at § 154 i første ledd gjeld for dommar, § 164 andre ledd for *orskurder (kjennelsar)* og § 165 andre ledd for andre avgjerder.

Så snart saka er ferdig, skal jordskiftet avsluttast i rettsmøte. Tid og stad for avsluttinga av jordskiftet skal gjerast kjent for partane på førehand så langt det er høve til det. Om jordskifteretten finn grunn til det, kan avsluttingsmøte med partane sløyfast. I alle høve skal partane så snart som mogleg få forkynt utskrift av rettsboka på same måte som for dom og *orskurd (kjennelse)* etter første ledd.

§ 23 første ledd skal lyde:

For den tida jordskiftet varer, kan jordskifteretten gi reglar for bruken eller leggje slike band på bruken av skiftefeltet som retten finn *tenleg* av omsyn til jordskiftet.

§ 24 skal lyde:

Så snart råd er etter at saka er rettskraftig, skal rettsformannen ta eit rettkjent utdrag av rettsboka og få dette tinglyst. Alt av varig verdi skal takast med i utdraget. Før utdraget blir sendt til tinglysing, må rettsformannen innhente dei offisielle eigedomsnummera frå oppmålingsstyresmakta. Etter tinglysinga skal ein av partane få utdraget saman med ein kopi av jordskiftekartet. Dette skal vere til bruk for dei alle.

Når rettsformannen finn grunn til det, kan melding om reglar i medhald av §§ 23 og 60, avgjerd etter § 62 siste ledd og om anna som gjeld rettshøva i skiftefeltet, tinglysast på dei eigedomane det gjeld. Det same gjeld når eit avslutta jordskifte ikkje trår i kraft på grunn av anke.

Overskrifta til 6. kapittel skal lyde:

Skifteplanen og tilhøyrande *reglar.*

§ 58 første ledd skal lyde:

Alle *nye* grenser skal stikkast ut i marka og skrivast ned. Blir kart nytta, skal grensene settast av på det.

§ 59 nytt fjerde ledd skal lyde:

Fristar for gjennomføring av felles tiltak kan jordskifteoverdommaren etter søknad forlenge også utan at vilkåra i tredje ledd første punktum ligg føre.

§ 60 skal lyde:

For tida frå jordskiftet blir slutta til det er sett i verk, kan jordskifteretten gi reglar for bruken og fastsette vederlag for denne i samsvar med reglane i § 23, og elles leggje slike band på partar og andre når det gjeld bruken i skiftefeltet som retten meiner er *tenleg* for å hindre at føresetnadene for skifte blir endra.

Blir dom etter § 17 eller rettsforlik anka til lagmannsrett etter at jordskiftet er avslutta, kan jordskiftedommaren endre vedtak som nemnt i første ledd i tida fram til ankesaka er endeleg avgjort, når føremålet for reglane har falle bort eller kan oppnåast på annan måte enn opphavleg fastsett. Han kan og gi nye mellombels reglar for å avhjelpe vanskar som melder seg for partane i denne tida. Tilsvarande gjeld for jordskifteoverdommaren når eit overjordskifte er påanka. Før slike vedtak blir gjort, skal partane få høve til å uttale seg.

Overskrifta til 7. kapittel skal lyde:

Rettsmiddel.

§ 61 skal lyde:

Mot jordskifte, og mot einskilde avgjerder tatt i samband med jordskifte, kan det brukast rettsmiddel etter reglane i dette kapitlet.

Dom etter § 17 kan ankast til lagmannsretten. Rettsforlik kan ankast til lagmannsretten i samsvar med § 286 andre ledd i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål.

Desse avgjerdene kan påkjærast til lagmannsretten:

a) *Avgjerd i spørsmål om avvising av andre enn materielle grunnar.*
b) *Avgjerd i samband med retting av dom.*
c) *Avgjerd om godtgjersle til vitne og sakkunnige m.m. som etter særleg lovregel kan påkjærast til høgare domstol.*
d) *Avgjerd om gebyr etter § 74.*
e) *Avgjerd i spørsmål om oppreising mot fristforsøming.*
f) *Avgjerd om oppattaking etter § 73 første ledd.*
g) *Slike avgjerder i oreigningsskjønn etter § 6 som er nemnt i § 48 første ledd i lov av 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.*
h) *Andre avgjerder om saksbehandlinga eller rettsbruken som jordskifteretten i særlege høve fastset kan påkjærast særskilt.*

I alle andre høve er rettsmiddelet anke til jordskifteoverretten.

§ 62 skal lyde:

Med dei unntak som denne paragrafen nemner, er det ikkje høve til å bruke rettsmiddel før jordskiftet er slutt.

Dom etter § 17 kan påankast straks av granne og av nokon som verken er godkjent

som eigar eller som bruksrettshavar i skiftefeltet. Jordskifteretten kan gjere vedtak om at det same skal gjelde for andre som har ankerett. Slikt vedtak må takast inn i dommen.

Rettsforlik kan påankast straks.

Avgjerder som nemnt i § 61 tredje ledd kan påkjærast straks. Opplysning om dette, om frist etter § 63 andre ledd og at avgjerda ikkje kan ankast seinare, skal takast inn i avgjerda.

Når jordskifteretten i særlege høve finn det tenleg, kan vedtak om fremme av jordskifte, jfr. § 14 første ledd andre punktum, stillast til påanking til jordskifteoverretten straks.

Er det mykje om å gjere å kome i gang med eit tiltak før skiftet er slutt, kan jordskifteretten gjere vedtak om at avgjerder om dette skal stillast til påanking *til jordskifteoverretten* straks.

§ 63 skal lyde:

Fristen for anke er to månader. Fristen blir rekna frå forkynninga av jordskiftet, jfr. § 22 andre ledd fjerde punktum, men slik at når det etter § 62 er høve til å anke straks, skal fristen reknast frå den tid vedkomande part har fått avgjerda forkynt.

Fristen for kjæremål er to veker.

Anke *og kjæremål* skal givast inn til den jordskifteretten som har tatt den avgjerda *som anken eller kjæremålet gjeld.* Rettsformannen skal snarast råd gjere alle interesserte partar kjende med *anken eller kjæremålet.*

For anke til lagmannsrett gjeld elles, så langt dei høver, kap. 25 og for kjæremål §§ 398 a - 404 i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål.

Når avgjerd i ankesak til lagmannsrett har ført til endring i jordskiftet, skal jordskiftedommaren gi dei partane som endringa får verknad for, høve til å krevje ny frist for anke til jordskifteoverretten. Det same skal gjelde for dei partane som i anketida har fått endra eller skipa nye mellombels bruksreglar i medhald av § 60. Kjem det slikt krav, skal jordskiftedommaren forkynne ny frist for anke til jordskifteoverretten for alle partane i jordskiftesaka, rekna frå denne forkynninga.

Er det eit overjordskifte som er påanka, gir eit vedtak av jordskifteoverdommaren i medhald av § 60 ingen ny ankerett tilsvarande regelen i femte ledd, men vedtaket kan vurderast på nytt etter krav frå nokon vedtaket råkar, om jordskifteoverretten likevel må attende og gjere om skiftet.

§ 64 nytt tredje ledd skal lyde:

Om eit kjæremål skal ha oppsetjande verknad på same måten som anke i dei tilfelle første og andre ledd nemner, skal avgjerast etter reglane i § 400 i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål.

§ 65 første ledd skal lyde:

Så snart råd er etter at *anke eller kjæremål* til *lagmannsrett* er endeleg avgjort, skal jordskifteretten halde fram med eller ta opp att og gjere om skiftet i den mon det følgjer av den endelege avgjerda.

§ 67 første ledd skal lyde:

Ved anke til jordskifteoverrett bør ankepostane gå fram av sjølve ankefråsegna. *Er dette ikkje tilfelle, bør jordskiftedommaren syte for å få klarlagt kva anken gjeld før den blir gjort kjend for dei andre partane. Er ikkje ankepostane alt klarlagde, skal jordskifteoverretten, når saksførehavinga tar til, gi ankeparten pålegg om å seie greitt frå om kva for postar han ankar på.*

§ 70 skal lyde:

Kjem det opp tvist om grenser, eigedomsrett, bruksrett eller anna *som jordskifteretten ikkje har avgjort ved dom, og som heller ikkje er endeleg avgjort på annan måte,* skal jordskifteoverretten avgjere tvisten *om det trengst av omsyn til jordskiftet.*

Når jordskifteretten har avvist eit krav om jordskifte av materielle grunnar, og jordskifteoverretten kjem til at saka skulle ha vore fremma, skal jordskifteoverretten ved orskurd (kjennelse) oppheve avvisinga. Jordskifteoverretten kan vise saka tilbake til jordskifteretten med pålegg om fremming. Har jordskifteretten gjort vedtak om fremming, og jordskifteoverretten i ankesak etter § 62 femte ledd kjem til at saka ikkje bør fremmast eller bør fremmast på annan måte, kan jordskifteoverretten ved orskurd (kjennelse) anten avvise kravet om jordskifte eller gjere endringar i vedtaket.

Når jordskifteoverretten kjem til at det er gjort slike feil ved saksbehandlinga eller rettsbruken at eit jordskifte heilt eller delvis bør gjerast om, kan jordskifteoverretten ved orskurd (kjennelse) oppheve jordskiftet eller deler av det og vise saka tilbake til jordskifteretten til ny behandling, i staden for sjølv å gjennomføre overjordskiftet. Det same gjeld når jordskifteoverretten i særlege høve elles kjem til at oppheving og tilbakevising vil vere meir tenleg enn å gjennomføre overjordskifte. For eit slikt tilbakevist jordskifte gjeld same reglar om bruk av rettsmiddel som for jordskifte elles, jfr. § 61.

Det kan ikkje brukast rettsmiddel mot ved-

tak frå jordskifteoverretten om å vise ei sak tilbake til jordskifteretten. Orskurdene (kjennelsane) som har ført til vedtak om tilbakevising får rettskraft om dei ikkje blir påkjæra innan fristen er ute.

§ 71 skal lyde:

Eit overjordskifte kan ankast til lagmannsretten til heil eller delvis oppheving på grunn av feil ved rettsbruken eller saksbehandlinga. Dommar og rettsforlik kan ankast etter same reglar som for jordskifte.

Om kjæremål til lagmannsretten gjeld reglane i § 61 tredje ledd og § 62 fjerde ledd tilsvarende.

Om fristar, frå kva tid det er høve til anke og kjæremål og om saksbehandlinga gjeld same reglar som for anke og kjæremål i samband med jordskifte.

§ 72 skal lyde:

Anke til jordskifteoverretten som berre gjeld påståtte feil med omsyn til kart, utrekningar eller målearbeid, *blir avgjort av jordskifteoverdommaren som einedommar.*

Viser det seg at det er gjort feil som har hatt merkande innverknad på jordskiftet, skal jordskifteoverdommaren gi jordskifteretten pålegg om å rette feilen og gjere om skiftet i den mon rettinga gjer nødvendig.

Når jordskiftet er gjort om i samsvar med pålegg som nemnt i andre ledd, skal alle partar som endringa kan ha noko å seie for, få avgjerda forkynt. Dei har ankerett i den mon endringa har hatt noko å seie for jordskiftet.

Er jordskiftet anka til jordskifteoverretten på anna grunnlag og, og slik anke fører til at det blir halde overjordskifte, skal jordskifteoverretten sjølv gjere dei endringane som retting av tekniske feil gjer nødvendig. Kjem jordskifteoverretten sjølv over slike feil, så skal dei rettast, om dei har noko vidare å seie.

§ 74 skal lyde:

For jordskiftesak behandla ved jordskifterett skal ein betale 4 gonger rettsgebyret, 1 gong rettsgebyret pr. part og 1 gong rettsgebyret pr. påbegynt km merka grense.

For grensegangssak behandla ved jordskifterett skal ein betale 4 gonger rettsgebyret, 1 gong rettsgebyret pr. part og 1 gong rettsgebyret pr. påbegynt 0,5 km merka grense.

For anke behandla ved jordskifteoverrett skal ein betale 7 gonger *rettsgebyret*.

For stadfesting av minneleg jordskifte skal ein betale 4 gonger rettsgebyret.

Dersom saka blir trekt tilbake eller nekta fremma, skal ein betale 2 gonger rettsgebyret.

For krav om gjennopptaking skal ein betale 2 gonger rettsgebyret. Blir kravet tatt til følgje, skal ein betale gebyr som for ny sak.

Jordskifteretten kan endre parts- og km-gebyra dersom arbeidsmengda avvik særs mykje frå det vanlege.

Reglane i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr kapittel 1 og § 27 gjeld tilsvarande dersom ikkje anna er fastsatt i eller i medhald av denne *loven*.

Partane betaler jordskiftekostnadene så nær som fast kontorhald, porto, telefon og løn, skyss- og kostpengar til tenestemennene.

§ 78 skal lyde:

Fører anke etter § 72 første ledd til pålegg som nemnt i § 72 andre ledd eller til endring som nemnt i § 72 fjerde ledd, skal det offentlege bere alle kostnadene som retting av slike feil har ført med seg.

§ 79 skal lyde:

Det kan krevjast at den som set fram krav om *jordskifte eller overjordskifte* skal betale forskott eller gi trygd for dei kostnadene som etter eit førebels overslag vil falle på partane. Rekvirenten kan givast ein frist på opptil tre veker til dette. Held han ikkje fristen, blir det rekna jamgodt med at han har kalla kravet tilbake.

Overskrifta til 12. kapittel skal lyde:

Ymse *reglar*.

§ 91 første ledd skal lyde:

Avgjerd tatt ved offentleg jordskifte og i grensegangssak er tvangsgrunnlag. Når avgjerda er endeleg, kan ho settast i verk etter reglane om fullføring av *orskurd (kjennelse)*. Lov av 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker §§ 53, 55 og 57 gjeld tilsvarande for oreigningsskjønn som jordskifteretten har halde i medhald av § 6.

§ 97 skal lyde:

Etternemnde *reglar* i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål gjeld i jordskifte- og grensegangssaker, enten

a) på tilsvarande måte så langt dei høver, for § 22, kap. 3, kap. 4, § 64, § 70, §§ 75-79, §§ 85-88, § 91, §§ 97-99, jfr. §§ 285-287, kap. 12, §§ 169-170, heile andre delen, § 338 andre ledd, § 361, § 369, §§ 467-471, jfr. § 472, eller
b) slik det er vist til i ymse paragrafar i loven her, for kap. 9, kap. 11, § 144, § 154 første ledd, § 164 andre ledd, § 165 andre ledd, kap. 13, kap. 15, *§ 286 andre ledd*, § 301,

§ 335, kap. 25, *§§ 398 a - 404* og kap. 27.

For jordskiftesak etter § 2 pkt. h og grensegangssak etter kap. 11 gjeld også § 63.

II

1. Lovendringa trer i kraft frå den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at dei einskilde reglane i loven skal tre i kraft til ulik tid.
2. *Dei nye reglane om anke i § 61 andre og fjerde ledd får verknad for saker som blir slutta i jordskifteretten etter at reglane er sette i kraft. Det same gjeld reglane i § 63 femte ledd og § 70.*

Reglane om kjæremål får verknad for avgjerder som blir tekne i jordskifteretten og jordskifteoverretten etter at reglane er sette i kraft.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 5

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter (Innst. O. nr. 44, jf. Ot.prp. nr. 31)

Jørgen Kosmo (komiteens leder): Ettersom saksordføreren sitter i Lagtinget, har jeg påtatt meg ansvaret for å få belyst denne saken litt.

Enkelte kan kanskje forledes til å tro at man nå lager et regelverk som gjør at man avgjør en sak før domstolene har behandlet den ferdig. Men det denne saken dreier seg om, er en justering av reglene om tvangslisens i patentsaker. Tvangslisens innebærer at en annen enn den som har patent på en oppfinnelse, får adgang til å produsere oppfinnelsen uavhengig av samtykke fra patenthaver. I dag er reglene slik at en som vil ha tvangslisens og reiser sak om det, ikke får adgang til å starte produksjon av det aktuelle produkt før han har en rettskraftig dom for det. Det betyr at så lenge saken verserer for domstolene, gjennom eventuelle ankerunder for lagmannsrett og Høyesterett, kan produksjon ikke iverksettes. Dette gir patenthaver en mulighet til å trenere en tvangslisenssak ved å anke en dom videre, selv om det er lite håp om å vinne fram. En slik prosedyre kan ta en god del år. Forslaget i proposisjonen går derfor ut på at domstolen skal kunne gi tvangslisenssøker adgang til å sette i verk produksjon før dommen om tvangslisens er rettskraftig.

Komiteen har i sine merknader bl.a. sagt at det ikke er spesielt for dette rettsområdet at det gis regler som skal hindre muligheten for trenering fra den ene part i en rettssak.

Komiteen har ikke sett avgjørende argumenter mot den ordningen som nå foreslås, og anbefaler derfor dette forslaget til lovendringer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter.

I.

I lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter gjøres følgende endringer:

§ 50 nytt tredje ledd skal lyde:

I en dom som meddeler eller utvider en tvangslisens, kan retten fastsette at tvangslisenshaveren skal ha rett til å utnytte oppfinnelsen i samsvar med dommen før dommen er rettskraftig. Tvistemålslovens § 148 annet ledd gjelder tilsvarende. Oppheves tvangslisensen som følge av at dommen angripes før den er rettskraftig, plikter tvangslisenshaveren å betale erstatning i den utstrekning det finnes rimelig for det tap utnyttelsen har medført. Tredje punktum gjelder tilsvarende dersom tvangslisensen innskrenkes. Retten kan i avgjørelse etter første punktum pålegge lisenshaveren å stille sikkerhet for ansvar etter tredje og fjerde punktum. Angripes en dom som meddeler eller utvider en tvangslisens før den er rettskraftig, kan den rett dommen bringes inn for, treffe eller omgjøre avgjørelse etter første og femte punktum. Avgjørelsen treffes ved kjennelse eller i den dom som avslutter saken, jf. annet punktum. En kjennelse etter sjuende punktum kan bare angripes i tilslutning til anke over den dom som avslutter saken.

§ 63 skal lyde:

Følgende søksmål reises ved Oslo byrett:

1) søksmål angående retten til en patentsøkt oppfinnelse,

2) søksmål angående prøvelse av avgjørelse hvorved Styrets annen avdeling avslår søknad om patent, jf. § 25 annet ledd,
3) søksmål angående ugyldighetskjennelse eller overføring av patent, jf. §§ 52 og 53, og
4) søksmål om tvangslisens, jf. § 50.

Oslo byrett er verneting for patentsøkere og patenthavere som ikke har bopel her i riket.

II.

Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.

Endringene gjelder for saker som bringes inn for domstolene etter ikrafttredelsestidspunktet. Domstolloven § 146 annet ledd gjelder tilsvarende.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 6

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om lov om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (Innst. O. nr. 46, jf. Ot.prp. nr. 36)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard.

I.

I lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard gjøres følgende endring:

§ 4 første ledd skal lyde:

Kongen kan utferdige alminnelige forskrifter om kirke-, skole- og forsorgsvesenet, om den offentlige orden, om utvisning, om lege- og sunnhetsvesenet, om bygnings- og brannvesenet, om ildsfarlige gjenstander, om skibsfart, luftfart og annen samferdsel, *om turisme,* om industrielt rettsvern, om bergverksdrift, jakt, fangst, fiske og annen næringsdrift, om fredning av dyr, planter, naturformasjoner, landstrekninger og fortidslevninger og om oppgaver til den offisielle statistikk.

II.

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 7

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten (Innst. O. nr. 45, jf. Ot.prp. nr. 40)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten.

I.

I lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

Medlem som har permisjon uten lønn fra sin stilling opprettholder medlemskapet uten innskuddsbetaling i inntil to år. Permisjonstiden regnes ikke som pensjonsgivende.

Som pensjonsgivende tjenestetid regnes likevel den tiden et medlem har permisjon uten lønn eller på annen måte midlertidig har fratrådt sin stilling og hvor det i tariffavtale mellom Norges Apotekerforening og arbeidstakerorganisasjonene er bestemt at tiden skal regnes som pensjonsgivende.

Det er en forutsetning for opprettholdelse og opptjening av rettigheter under permisjon at vedkomende i permisjonstiden ikke er dekket av annen kollektiv tjenestepensjonsordning.

§ 11 tredje ledd første punktum skal lyde:

Et medlem som får invalidepensjon, skal ha pensjonsgrunnlaget flyttet opp til høyere lønnsklasse etter hvert på tilsvarende måte som vedkommende ville ha fått automatisk lønnsopprykk ved fortsatt arbeid i stillingen fram til aldersgrensen, dog ikke høyere enn til et beløp som svarer til *høyeste lønnsklasse* i lønnsregulativet for apotekteknikere.

§ 34 tredje ledd skal lyde:

Hvis arbeidstakernes tariffmessige lønninger forhøyes, kan *pensjonsordningens styre* — i den utstrekning pensjonsordningens økonomi tillater det — treffe bestemmelse om at pensjonene skal reguleres tilsvarende. Hvis de tariffmessige lønninger seinere settes ned eller hensynet til pensjonsordningens økonomi gjør det nødvendig, kan pensjonene igjen settes ned til de beløp de utgjorde før de ble forhøyet etter bestemmelsene i foregående punktum.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 8

Referat

1. (139) Lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Ot. prp. nr. 63 for 1990—91)

   Enst.: Sendes kommunal- og miljøvernkomiteen.
2. (140) (A) Lov om gjennomføring av avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, og (B) Lov om samtykke til inngåelse av avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (Ot.prp. nr. 58 for 1990—91)

   Enst.: Sendes samferdselskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og konstitusjonskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
3. (141) Midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden og om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Ot.prp. nr. 62 for 1990—91)
4. (142) Forslag fra stortingsrepresentantene Borghild Røyseland og Kåre Gjønnes om lov om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Dokument nr. 8:46 for 1990—91)

   Enst.: Nr. 3 og 4 sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 12.20.

Møte torsdag den 23. mai kl. 12.15

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 26):

1. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Inger-Marie Ytterhorn om endring i lov om krigspensjonering for militærpersoner m.m. (Innst. O. nr. 43, jf. Dokument nr. 8:28)
2. Referat

Sak nr. 1

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Inger-Marie Ytterhorn om endring i lov om krigspensjonering for militærpersoner m.m. (Innst. O. nr. 43, jf. Dokument nr. 8:28)

Presidenten: Da saksordføreren, William Engseth, ikke er medlem av Odelstinget, gir presidenten ordet til Alf E. Jakobsen, som vil redegjøre for komiteens innstilling.

Alf E. Jakobsen: På vegne av saksordføreren vil jeg redegjøre for sosialkomiteens innstilling til det private lovforslaget om endring i lov om krigspensjonering som representanten Inger-Marie Ytterhorn har lagt fram på vegne av Fremskrittspartiet.

Lovforslaget legger opp til at det skal gjøres endringer i lov om krigspensjonering for militærpersoner, lov om krigspensjonering for sivile og midlertidig lov om tillegg til de forannevnte lover.

Endringen har som siktemål at det skal gis ett grunnlag for krigspensjon, dvs. det høyeste av de tre som i dag legges til grunn. Forslagsstilleren opplyser også at det i dag er 17 300 personer som har rett til krigspensjon etter de lover som er referert foran.

Flertallet i komiteen, alle partier unntatt Fremskrittspartiet, viser til at spørsmålet om forbedringer av krigspensjonene har vært tatt opp ved flere høve og senest i Budsjett-innst. S. nr. 11 for 1990—91. Her ber bl.a. det samme flertall departementet vurdere en eventuell endring i pensjonsgrunnlaget slik at det laveste grunnlaget for innsats- og overgrepspersoner blir tatt bort. Det vil etter flertallets mening være riktig at endringsforslag som beløper seg til omkring 100 mill. kr, vurderes i forbindelse med utarbeidelse av statsbudsjettet. Flertallet ber derfor i sine merknader Regjeringen vurdere endringer i pensjonsgrunnlaget i forbindelse med neste års statsbudsjett. Komiteflertallet vil ut fra dette anbefale at det private lovforslaget ikke bifalles.

Et mindretall i komiteen bestående av Fremskrittspartiets medlemmer støtter det private lovforslaget og fremmer ut fra dette forslag om endringer i eksisterende lovgivning på dette området.

Jeg vil også benytte anledningen til å nevne at det ved ulike høve har vært foretatt forbedringer i krigspensjoneringen ved at grunnlag er tatt bort. Det er videre foretatt reguleringer i forhold til etterslep for manglende regulering etter 1976. Jeg vil også nevne Eitingerutvalgets arbeid når det gjelder sammenhengen mellom psykiske lidelser og krigspåkjenninger, og at det er gjort forbedringer med virkning fra 1990 der det er antatt at påkjenningene under krigen er årsak til lidelser.

Jeg vil igjen presisere at Arbeiderpartiet ikke er mot vurdering av ytterligere forbedringer på dette området, men disse forbedringene må etter vår mening vurderes i en helhetlig budsjettmessig sammenheng. Når krigspensjoneringen drøftes, bør vi heller ikke glemme at vi har en god krigspensjonering sammenlignet med andre land, og at krigspensjonene eksempelvis ligger betydelig høyere enn uførepensjon. Jeg vil også vise til at bl.a. tidligere statsråd Egil Aarvik uttalte da tilleggsloven ble drøftet i 1968, at Norge med de endringer som da ble gjort, hadde en av verdens beste krigspensjoneringer.

Jeg unner selvfølgelig krigspensjonistene forbedringer, og har tillit til at Regjeringen vil vurdere eventuelle endringer seriøst i forbindelse med budsjettarbeidet for neste år.

Inger-Marie Ytterhorn: Jeg synes det er nesten flaut å stå her i dag og snakke om forhold som for lengst burde vært ordnet — og ordnet på en måte som ville være det norske folk og det norske storting verdig.

Det er ikke mange dager siden vi feiret 17. mai, og jeg er sikker på at ganske mange stortingsrepresentanter holdt hilsnings- og festtaler rundt omkring i Norges land og mintes krigen og hyllet dem som har gjort det mulig for oss å feire 17. mai som et fritt folk. Friheten som vi vant, og som så mange dessverre måtte betale med liv og helse for å oppnå, hadde altså en høy pris.

Det er i dag fremdeles 17 300 personer i Norge som mottar pensjon i medhold av lov om krigspensjonering for militærpersoner og lov om krigspensjonering for sivile av 13. desember 1946. Dette tallet er av naturlige grunner sterkt synkende.

I 1991 er det 46 år siden frigjøringen av Norge, og skal man rekke å oppnå rettferdighet for dem som fikk sin fremtid ødelagt og sin helse nedbrutt, er dette kanskje siste sjanse til innsats.

Mange krigspensjonister har gjennom diverse reguleringer av lovverket, gjennom hardt arbeid fra organisasjonene og gjennom engasjert innsats fra grupper og enkeltpersoner, oppnådd gode forhold og rimelige pensjoner etter hvert. Også her har det imidlertid vært en lang og hard kamp for å oppnå det som på forhånd hadde vært så lett å love.

Det som det imidlertid ikke er gjort noe med, er den forskjellsbehandling som ligger i at krigspensjon utbetales etter tre ulike grunnlag – henholdsvis 10 000, 9 000 og 8 000 kr – avhengig av hvilken inntekt vedkommende hadde den 1. juli 1946, eller ville ha hatt dersom vedkommende ikke var blitt utsatt for skade eller ulykke under krigen.

Jeg er sikker på at svært mange av de unge mennesker som hadde en lav inntekt i 1946, men som hadde mot og innsatsvilje og satset liv og helse, ville ha hatt en helt annen livssituasjon, en annen bakgrunn og en ganske annen inntekt i dag, dersom ikke deres liv var blitt ødelagt i perioden 1940–45. Derfor synes jeg at vi nå skal ta konsekvensen av dette og la alle få samme pensjonsgrunnlag – det høyeste – og fjerne den urettferdighet som ligger i dagens system.

Det er et faktum at det i 1985 var en enstemmig sosialkomite som i Innst. O. nr. 69 for 1984–85 avgav følgende merknad:

> «Komiteen forutsetter at det må skje en gradvis avvikling av de ulike pensjonstrinn for innsats- og overgrepsfolk. Målet må være å stå tilbake med ett pensjonsgrunnlag – det høyeste.»

I sine merknader i innstillingen viser komiteens flertall her til Budsjett-innst. S. nr. 11 for 1990–91, der man ber Regjeringen vurdere å fjerne det laveste av de tre grunnlagene i forbindelse med utarbeidelse av budsjettforslaget for 1992.

I Budsjett-innst. S. nr. 11 for 1990–91 sier flertallet i komiteen videre i forbindelse med oppfordringen til Regjeringen:

> «Flertallet ser det som sterkt ønskelig at det snarest blir tatt en endelig avgjørelse i denne saken.»

Flertallet er altså innforstått med at det foreligger et forhold som må rettes på. Jeg har imidlertid vanskelig for å forstå hvorfor flertallet er av den oppfatning at det bare er det laveste grunnlaget som er urettferdig og bør fjernes. Hvis man mener at noe bør gjøres med denne ordningen med tre grunnlag, må den eneste fornuftige konsekvens være å fjerne begge de laveste grunnlag, slik at alle blir likt behandlet ut fra det faktum at det ikke er mulig for noen av oss å vite hva slags inntektsgrunnlag disse pensjonistene ville hatt i dag, dersom krigen ikke hadde snudd opp ned på deres tilværelse og ødelagt deres muligheter for å skaffe seg utdannelse eller det yrket de kanskje hadde planlagt.

I Innst. O. XVI fra 1946 fra den forsterkede sosialkomite om lover om krigspensjonering for militærpersoner og sivilpersoner legges det vekt på lønnsnivået før krigsskaden inntraff, men det legges også stor vekt på levekostnadene på bostedet og i samfunnet, og den utviklingen som har vært både på lønns- og levekostnadssiden etter 1946, kjenner vi alle godt nok til.

Jeg synes ærlig talt at det må være svært flaut for de andre partiene å avvise dette forslaget her i dag.

En enstemmig sosialkomite sa i 1985:

> «Målet må være å stå tilbake med ett pensjonsgrunnlag.»

Jeg må da spørre: Når har man tenkt å nå dette målet? Det er gått 46 år! Hvor mye lenger kan man vente?

Hvis man virkelig mener det man sa i fjor høst, at man ser det som sterkt ønskelig at det snarest blir tatt en endelig avgjørelse i denne saken, ja da bør det gjøres ved at man gir sin tilslutning til det forslaget som foreligger fra Fremskrittspartiet i dag.

Jeg tar herved opp det forslag fra Fremskrittspartiet i tre punkter som er tatt inn i innstillingen.

Presidenten: Representanten Ytterhorn har tatt opp det forslaget som er inntatt i innstillingen.

Borghild Røyseland: I innstillingen under komiteens merknader står navnene på de partiene som utgjør komiteens flertall, oppregnet. Der står også navnet Kristelig Folkeparti. Når det gjelder oppregning av navnene på komitemedlemmene, er imidlertid undertegnedes navn falt ut. Men også undertegnede står bak flertallsmerknaden fra komiteen.

Ole Johs. Brunæs: Jeg vil peke på at Stortinget har bedt Regjeringen vurdere endringer i pensjonsgrunnlaget for budsjettåret 1992.

Som del av flertallet vil Høyre gjerne presisere at man nå endelig må få fastlagt et endelig pensjonsgrunnlag. Og jeg forutsetter da at Regjeringen legger opp til dette for statsbudsjettbehandlingen til høsten. Vi er innforstått med at vi skal gjøre endringer, men vi er ikke innforstått med at vi skal ha bare ett grunnlag, det får vi diskutere når Regjeringens forslag ligger på bordet.

Carl I. Hagen: I forskjellige politiske debatter også utenfor dette hus snakker man om manglende tillit til politikere som et problem.

Stort sett er det mange i denne sal som synes det er et problem at folk mister tillit til politikere. Jeg har lyst til å si at denne saken er et typisk eksempel på at manglende tillit er berettiget, og at det er noe flertallet i denne salen selv inviterer til med helt åpne øyne.

Det var nemlig sikkert en god del krigspensjonister og pårørende som trodde man mente det, at det var alvor i det når en enstemmig sosialkomite i Innst. O. nr. 69 for 1984—85 skrev:

«Komiteen forutsetter at det må skje en gradvis avvikling av de ulike pensjonstrinn for innsats- og overgrepsfolk. Målet må være å stå tilbake med ett pensjonsgrunnlag — det høyeste.»

Når en enstemmig komite med alle partier i Stortinget uttalte dette skulle man regne med at det i det første budsjettet som forelå etter denne innstillingen, ville komme konkrete forslag. Så står vi altså i 1991 i omtrent samme situasjon — ikke helt, men nesten. Og igjen viser man til at vi må vente på Regjeringen. Vi har hatt regjeringsskifter flere ganger siden det, og regjeringer med de samme partier som sier at man må vente på Regjeringen.

Det er klart at dette er et klassisk eksempel på at uttalelser i komiteinnstillinger ikke av dem som skriver dem, anses som særlig forpliktende. Det er slikt man skriver for å tilfredsstille noen grupper som kanskje er misfornøyd, så man kan møte dem i valgkamp og si: Se hva vi har skrevet i innstillingen! Er ikke vi snille og flinke? Folk går rundt og tror at det som står der, er ment alvorlig. Her har vi det klassiske bevis på at man kommer med komitemerknader som bare er preik, og som jeg ikke engang tror var alvorlig ment. For den voteringen vi snart kommer til vil vise at det ikke var alvorlig ment.

Vi har et annet bevis, nemlig at når et parti inntar et klart standpunkt i en innstilling, er det bestemt ut fra den situasjon man er oppe i, og behøver ikke nødvendigvis å være varig og skulle gjennomføres.

Representanten Brunæs sa nettopp at for Høyres del behøver ikke den vurderingen som man skal ta når Regjeringen kommer tilbake til saken, å bety at man skal bare ha ett grunnlag, det må vurderes. I innstillingen fra 1984—85 sa Høyre at det skal være ett grunnlag — det høyeste. Nå er altså partiet Høyre på full retrett i denne saken og vil opprettholde flere forskjellige grunnlag.

Det er flere som sier at man skal bare vente til Regjeringen kommer, og at man er innstilt på å rette opp denne skaden. Da er mitt spørsmål: Hvorfor kan man ikke gjøre det, da? Det er bare å stemme for forslaget fra Inger-Marie Ytterhorn, så er det gjort.

Det bringer meg inn på et annet tema, nemlig den av og til manglende evne til å bestemme ting i dette hus, til å treffe avgjørelser og slå fast at slik skal det være. Det er ikke fremkommet saklige begrunnelser for at man ikke skulle kunne vedta dette forslaget nå og få denne saken ut av verden, få den elendige behandlingen som det har vært av krigspensjonister til et opphør — før det er for sent. Man kan begynne å lure på og få mistanke om at man her bare venter på at problemet og kostnadene skal bli borte av seg selv, som de helt sikkert vil bli med tiden, fordi det er så lenge siden krigen at krigspensjonistene nå er ganske gamle — de som er igjen.

Jeg har et konkret spørsmål. Det står i flertallets merknader:

«Flertallet viser til dette og ber Regjeringen å vurdere endringer i pensjonsgrunnlaget i forbindelse med utarbeidelse av forslag til statsbudsjett for 1992.»

Jeg tolker dette som et slags forsøk på oppfølging av det sosialkomiteen uttalte i Innst. O. nr. 69 for 1984—85 om at målet må være å stå tilbake med ett pensjonsgrunnlag — det høyeste. Jeg vil be sosialministeren, på vegne av Regjeringen, erklære her at når statsbudsjettet for 1992 blir utarbeidet, vil det som er nevnt i innstillingen fra 1984—85, være en del av forslaget til budsjett. Med mindre sosialministeren vil gi en slik erklæring, vil jeg si at det komiteen uttaler, igjen bare er preik som ikke er ment, og som Regjeringen ikke vil forholde seg til. Så mitt spørsmål er: Hva vil Regjeringen foreta seg etter denne flertallsmerknaden, og hvilke planer har Regjeringen når det gjelder endringer i den loven som vi nå har til behandling?

Statsråd Tove Veierød: Representanten Carl I. Hagen stilte et konkret spørsmål til Regjeringen ved sosialministeren, og mitt svar på det spørsmålet må naturlig nok være at jeg har merket meg de oppfordringer som er kommet fra flertallet om å vurdere endringer i pensjonsgrunnlaget i forbindelse med utarbeidelsen av forslaget til statsbudsjett for 1992. Dette vil ha budsjettmessige konsekvenser, og av den grunn kan jeg ikke kommentere det nærmere nå, men vil ta det med i en helhetlig budsjettmessig vurdering.

Alf E. Jakobsen: Jeg vil bare kort ta avstand fra de motivene som Carl I. Hagen og Fremskrittspartiet tillegger flertallet i komiteen. Vi har helt klart sagt at vi ønsker at Regjeringen skal vurdere forbedringer, men vi ønsker det skal skje i budsjettsammenheng og ikke i forbindelse med et Dokument nr. 8-forslag, slik tilfellet er nå. Det er tross alt 100 mill. kr det dreier seg om.

Hvis jeg får lov å si det, kan jeg ikke fri meg fra at det er vår i lufta og at valgkampen er nær forestående. Det kan selvfølgelig friste mange til spill for galleriet, selv om jeg ikke skal si at det er direkte det Fremskrittspartiet driver med her. Men enhver kan gjøre seg sine refleksjoner.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har Inger-Marie Ytterhorn på vegne av Fremskrittspartiet satt fram det forslaget som er tatt inn i innstillingen på sidene 1 og side 2. Forslaget lyder:

«Forslag om endring i lov av 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner m.m.

I

I lov av 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner gjøres følgende endring:

§ 17 skal lyde:

Pensjonsgrunnlaget fastsettes til kr. 10 000.

II

I lov av 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner gjøres følgende endring:

§ 21 skal lyde:

Pensjonsgrunnlaget for personer nevnt i § 3, gruppe 1, fastsettes til kr. 10 000. For personer i gruppe 2 er pensjonsgrunnlaget kr. 4 000 og for personer i gruppe 3 kr. 3 200.

III

I lov av 29. juni 1951 nr. 34 om endringer i midlertidig lov om tillegg til lover av 13. desember 1946 om 1) Krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner og 2) Krigspensjonering for militærpersoner gjøres følgende endringer:

Kap. III nr. 1 første ledd skal lyde:

For alle som er eller blitt tilstått pensjon etter bestemmelsene i lovene om krigspensjonering for militærpersoner og for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner av 13. desember 1946, skal full invalidepensjon etter de forskjellige pensjonsgrunnlag svare til full invalidepensjon i Statens pensjonskasse etter lønnen i de nedenfor oppførte lønnstrinn i statens lønnsregulativ pr. 30. april.

Pensjonsgrunnlag	Lønnstrinn i statens lønnsregulativ
Kr. 10 000	23
Kr. 4 000	14
Kr. 3 200	14

Tredje ledd oppheves.»

Presidenten foreslår at det voteres alternativt mellom dette forslag og komiteens innstilling. — Det anses bifalt.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:28 for 1990—91 — forslag fra stortingsrepresentant Inger-Marie Ytterhorn om endring i lov om krigspensjonering for militærpersoner m.m. — bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 55 mot 10 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 12.33.41)

Presidenten: Sak nr. 2, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 12.35.

Trykt 29/5 1990

Møte tirsdag den 28. mai kl. 10.20

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 27):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i domstolloven m.m. (advokatlovgivningen m.m.) (Innst. O. nr. 50, jf. Ot.prp. nr. 7)
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om overføring av domfelte m.m. (Innst. O. nr. 56, jf. Ot.prp. nr. 47)
3. Referat

Statsråd Kari Gjesteby overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i domstolloven m.m. (advokatlovgivningen m.m.) (Innst. O. nr. 50, jf. Ot.prp. nr. 7)

Jørgen Kosmo (komiteens leder og ordfører for saken): La meg innledningsvis bare få lov til å rette en trykkfeil i komiteens innstilling. I vedtaket til ny § 218 a skal det som er inntatt som fjerde ledd, være tredje ledd. Det som er inntatt som tredje ledd, skal være § 218 a annet ledd, annet punktum.

Folks muligheter til å få juridisk bistand — og dermed kunne nå fram med sine krav og rettigheter i rettsapparatet — avhenger av flere forhold. Et viktig forhold er økonomiske forutsetninger. Det har lenge vært bred enighet om at folk med små ressurser skal ha krav på offentlig støtte i form av fri rettshjelp dersom de ikke selv har tilstrekkelige midler til å kunne ivareta sine interesser i en aktuell konflikt. Dette har som kjent nedfelt seg i en lov om fri rettshjelp, som riktignok ikke fungerer tilfredsstillende på alle punkter, men som likevel har som bærende prinsipp at mulighetene til å nå fram i rettsapparatet ikke skal være avhengig av om man er rik eller fattig.

Men folks behov for rettshjelp går lenger enn til bare de sakene som behandles av domstolsapparatet. Det er ikke urimelig å anta at nær 70 pst. av alle saker der en trenger juridisk veiledning, finner sin løsning utenfor domstolsapparatet — vanligvis gjennom forlik eller annen form for konfliktløsning. Undersøkelser fra bl.a. rettshjelpsprosjektet i Indre Finnmark, et offentlig rettshjelpskontor, viser at tvister mellom offentlig myndighet og enkeltperson utgjør en stor del av antallet registrerte saker. Nettopp slike saker — konflikter mellom offentlige myndigheter og enkeltpersoner — burde det ved lett tilgjengelig og riktig juridisk veiledning være mulig å få løst utenfor rettsapparatet. Samfunnet som sådant og den enkelte vil tjene betydelig på det.

Det er ønsket om bedret tilgang på kvalifisert juridisk veiledning for folk flest som ligger bak den saken vi her behandler, nemlig forslag om en oppmykning av advokatmonopolet. En viktig del av rettspleien er rettshjelpsvirksomheten, som i dag ivaretas av advokatene. Denne gruppen har så langt hatt tilnærmet monopol på å gi rettshjelp. En konsekvens av det har — som i andre monopolsituasjoner — vært at prisene på de tjenester som ytes, har blitt for høye. Selv om prisnivået varierer noe i landet som helhet, er det helt klart at det å gå til advokat, selv med et relativt lite problem, har kostet uforholdsmessig mye. Ved siden av at selve prisen på advokattjenesten har vært for høy, har det vist seg at for mange betyr bare det å møte fram hos en advokat en så stor psykologisk barriere at de kvier seg for å ta kontakt eller be om hjelp. En måte å forsøke å gjøre noe med de høye prisene og øke tilgjengeligheten på er å innføre konkurranse. Det er det som foreslås i den foreliggende proposisjon, og som komiteens flertall har sluttet opp om. Ved bl.a. å gi alle jurister anledning til å drive rettshjelpsvirksomhet, vil man øke tilbudet og ventelig også bidra til å redusere prisen på tjenestene. Forslaget gjelder bare rettshjelp utenfor rettergang — man skal normalt fremdeles være advokat for å opptre i retten, fordi dette krever spesiell trening og kompetanse.

En annen målsetting med forslaget er å øke tilbudet av rettshjelp generelt, og det er en særdeles viktig side ved forslaget at det vil gi utkantområder — områder utenfor Oslo-gryta — som i dag lider under mangel på advokatdekning, større dekning når det gjelder juridisk rettshjelp. Det er ingen tvil om at tilbudet i dag er mangelfullt, og at det er mange distrikter i Norge som ikke har god nok tilgang på rettshjelp. En side av dette er at enkelte advokater tar på seg for mye arbeid, noe som bidrar til å senke kvaliteten på det arbeidet som utføres for den enkelte klient.

Jeg har med undring notert meg at Senterpartiet og SV i realiteten går imot det fremlagte forslag, som altså tar sikte på å senke prisen på rettshjelpstjenester og bedre rettshjelpstilbudet i utkantområder. Sammen med Kristelig Folkeparti går disse partiene inn for å beskytte en av de siste rester av laugsvirksomhet som vi ennå har i dette land. Deres forslag går ut på at alle skal søke om bevilling for å kunne drive med aktiv juridisk veiledning utenfor rettsapparatet.

Resonnementet bygger på en bekymring for at det å åpne for jurister som ikke er advokater, vil føre til en senking av kvaliteten på rettshjelpen. Dette er etter mitt syn åpenbart et uholdbart resonnement. For det første innebærer ikke advokatbevillingen noen siling av kvalitetsmessig art. Det er ikke vanskelig å bli advokat. Det kreves bestemte typer praksis som er særlig rettet inn mot å gi erfaring i å opptre i retten, og ingen jurister er i dag utelukket fra å få denne praksis. Det er derfor intet i dagens system som sikrer at det er de beste — enn si de hederligste — juristene som blir advokater. Tvert imot er det grunn til å anta at både hederlighet og faglig kvalitet er noenlunde jevnt fordelt mellom de to grupper. Så lenge SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ikke gir noe signal eller stiller noen krav til hva som skal til for å få slik bevilling, er det nærliggende å tro at de vil at det skal stilles krav som er parallelle med dem som stilles til advokater, og da er ingenting oppnådd til fordel for det publikum som man ønsker å gi økt tilgang på juridisk veiledning.

Grunnen til at man stiller særskilte krav til advokater, er jo at man skal være sikker på at de som representerer publikum i rettsapparatet, skal ha best mulig prosedyreerfaring og kunnskaper om domstolenes virkemåte. Dette vil sikre at alle sakens sider blir lagt fram på en slik måte at domstolen har et betryggende grunnlag for å avsi en konkret dom.

Som sagt er det etter min oppfatning ikke grunnlag for å skille mellom advokater og jurister ellers hva kvalitet angår. Det finnes imidlertid i begge grupper enkelte som ikke holder mål, og som utilsiktet — eller i sjeldne tilfeller ved uhederlig virksomhet — påfører sine klienter urettmessige tap. Dette er bakgrunnen for krav om sikkerhetsstillelse når det gjelder både advokater og andre som skal drive rettshjelp. Dette er et viktig punkt, og komiteen støtter de forslag til regler som departementet har lagt opp til for advokatenes vedkommende. Når det gjelder andre enn advokater, skal departementet trekke opp retningslinjer for sikkerhetsstillelse gjennom forskrifter, og komiteen har pekt på at det må stilles de samme krav til sikkerhet når det gjelder disse som for advokaters vedkommende, dersom det dreier seg om rettshjelpsvirksomhet av noe omfang.

Komiteen er opptatt av at når det gjelder rettshjelpernes arbeid, skal kravene til etisk standard være de samme for advokater som for andre, og at det skal være mulig å nekte de som driver på en klart kritikkverdig måte, å fortsette som rettshjelpere. Derfor har komiteen, i forståelse med departementet, endret noe på reglene i ny § 218 a, slik at det skal kunne stilles krav til hederlig vandel og innføres en registreringsordning for alle som driver rettshjelpsvirksomhet.

Fra Advokatforeningen har komiteen blitt gjort oppmerksom på at foreningen ønsker et lovfestet krav om tvungen ansvarsforsikring i tillegg til kravet om sikkerhetsstillelse. Dette er et krav som tidligere har vært fremmet, og det er omhandlet i proposisjonen. Komiteen har enstemmig sluttet seg til departementets standpunkt, at for lovgiveren og klientene er det vesentligste at det blir stilt krav om sikkerhetsstillelse, og at det må være opp til utøveren av næringsvirksomheten å sikre seg gjennom ulike former for forsikring. For publikum er det av helt sentral betydning at skadelidte har ett ansvarssubjekt å holde seg til, uansett om skaden er forvoldt uaktsomt eller med forsett. Et slikt resultat oppnår man etter komiteens mening best ved å stille krav om sikkerhetsstillelse og knytte det til retten til å praktisere, uavhengig av om man ønsker å virke som advokat eller drive juridisk veiledning utenfor domstolsapparatet.

Når det gjelder advokatene, er det foreslått innført obligatorisk advokatkurs som vilkår for å få bevilling. Komiteen slutter seg enstemmig til dette, og er enig i at et slikt tiltak bør kunne bidra til en kvalitetsheving i opplæringsperioden for advokatene. Komiteen har for øvrig gått inn for at universitetslærere i rettsvitenskap fortsatt skal kunne få advokatbevilling under henvisning til de høye faglige kvalifikasjoner som denne gruppen besitter.

Det foreslås også justeringer i reglene om hvem som skal kunne opptre som prosessfullmektig i retten, bl.a. for å forenkle dette relativt kompliserte regelverk. Jeg vil for egen del bemerke at reglene fortsatt er altfor kompliserte, og at det kan settes spørsmålstegn ved om skillelinjene for ulike gruppers adgang til å opptre som prosessfullmektig er tilstrekkelig velbegrunnet. Det synes fortsatt å være rom for forenklinger i disse reglene. Komiteen har imidlertid ikke villet ta opp ytterligere endringsforslag i denne omgang, men finner det på sin plass at departementet fortsetter arbeidet med en forenkling av regelverket.

Siste del av proposisjonen er viet regulering av advokatenes mulighet til å drive advokatvirksomhet i form av et A/S eller en annen selskapsform. Komiteen har sluttet seg til departementets opplegg. Forslaget går ut på at slik organisering skal være mulig, men med visse begrensninger, bl.a. i hvem som skal kunne eie selskapet. Komiteen har lagt inn en begrensning på hvem som skal kunne sitte i styret for selskapet som tilsvarer den som er foreslått på eiersiden. En viktig forutsetning

ved organisering i form av selskaper med begrenset ansvar er at den enkelte advokat likevel skal ha et personlig ansvar i forhold til sine klienter. Advokaten skal også i den enkelte sak beholde sin uavhengighet med hensyn til faglige vurderinger i forhold til selskapet som sådant.

Til slutt vil jeg ofre noen få ord på forslaget som er tatt opp av Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet, og som ikke er omhandlet i proposisjonen. Jeg ser intet behov for den endring som foreslås, og jeg vil anbefale Arbeiderpartiets medlemmer å stemme mot forslaget. Gjeninnføring av høyesterettsadvokattittelen er uheldig av flere grunner. Dels gir den ikke et riktig inntrykk av forskjeller i kvaliteten på advokatene, og dels gir den et tilfeldig utvalg advokater den markedsføringsmessige fordel tittelen innebærer. Det er også påfallende at Advokatforeningen ikke har ønsket en slik endring, men at de to partiene likevel fremmer forslaget. At tittelen klinger godt, slik forslagsstillerne antyder, er etter min mening et usedvanlig lite overbevisende argument for å gjeninnføre den.

Arild Hiim: Endringene i domstolloven som foreligger til behandling, angår tilgangen på og kvaliteten i rettshjelpsvirksomheten som samfunnet har behov for. Kravet til kvalitet og dermed trygghet kan lett støte mot ønsket om god tilgjengelighet til akseptabel pris på disse tjenestene. Og akseptabel pris må relateres både til muligheten for enhver til å nytte rettshjelp når behovet er til stede, uansett økonomi, og til rettshjelpsoppdragets innhold. Ethvert testament er ikke vanligvis fullt av fallgruver og juridiske utfordringer, utfordringer som skulle kreve to års praksis som politifullmektig og advokatkurs for at rettshjelperen skulle tiltros tilstrekkelig innsyn.

Jeg synes forslaget fra forrige regjering, opprettholdt av denne regjering, tillagt justiskomiteens justeringer, på betryggende vis ivaretar begge hensyn: økt kvalitet når det er behov for det, og økt tilgjengelighet i den grad det er et slikt behov — og formodentlig alt til riktig pris.

Parallellen til helsevesenet er for så vidt ikke vanskelig å finne. Teorien om behandling på lavest mulig behandlingsnivå for å sikre alle forsvarlig behandling til en pris samfunnet makter, er nærliggende.

I jusens verden vil behandlingsnivåene tilsvare et sammensatt tilbud om rettsråd ut fra rettshjelpsnivåer tilpasset behovet. Det vil også gi et prismessig riktigere tilbud.

Kvaliteten trygges først og fremst ved at det stilles krav om obligatorisk advokatkurs i denne proposisjonen og innstillingen. Samtidig opprettholdes kravet om to års praksis, og det vil ikke bli adgang til å trekke fra noe i praksistiden, slik en kan etter dagens ordning. Jeg vil ikke overdrive betydningen av denne skjerpelsen. Jeg ser den mer som en betryggelse, ved at alle — i tillegg til den innsikt som et mangeårig studium i rettsvitenskap og riktignok bare et par års, men like fullt praksis gir — gjennom et relativt langvarig advokatkurs som det foreslåtte, vil få en særlig forberedelse som mange i dag ikke får, eller i hvert fall ikke tar med seg. Dette vil også koste noe i form av lengre utdanningstid for å kvalifisere seg til advokatyrket. Merprisen må like fullt forventes å være beskjeden.

Enkelte har ønsket å stille strengere krav og dermed dyrere krav, ikke minst med hensyn til praksistidens lengde. Når et slikt ønske også følges opp med motstand mot oppmykning av advokatenes rettsrådsmonopol, skapes det et fremtredende inntrykk av et dyrere og mer begrensende yrkesmonopol enn det vi har i dag. Skulle vi valgt en slik løsning, ville vi i hvert fall forverret tilgjengeligheten i stedet for som nå å få en mer åpen og prisriktig ordning. En enstemmig komite har derfor her sluttet seg til Regjeringens forslag, som avviser en slik ytterligere tilstramning av et fra før restriktivt yrkesmonopol.

Jeg vil kort kommentere enkelte av forslagene og merknadene. Jeg vil spesielt peke på at oppmykning av rettsrådsmonopolet har fått tilslutning fra et stort flertall i komiteen — representantene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet — som også tidligere berørt her, mens mindretallet etter min oppfatning etablerer en slags ordning med en B-advokatbevilling. Grunnen til dette er at man stiller krav om godkjenning, riktignok ikke ved å presisere hvilket innhold en slik godkjenning skal ha eller forutsetningene for å kunne få en slik godkjenning, men det må jo forventes å bety at man eventuelt skal stille krav om eksamen, og om en eller annen relevant praksis. Da må jeg si at det ikke kan være langt fra en slik ordning til den någjeldende ordningen med forutsetningene for å få advokatbevilling.

Flertallet mener at dette er i strid med hensikten og meningen bak forslaget vi har til behandling. Vi mener at det er tilstrekkelig å få en ordning som gjør at den som utøver rettsråd uten å ha advokatbevilling, kan dokumentere at han oppfyller de forutsetningene som vi stiller — nemlig at man skal ha avlagt juridisk embetseksamen, at han eller hun skal ha latt seg registrere slik at man er oppmerksom på at vedkommende driver en slik virksomhet, og at man også skal kunne legge fram en attest med hensyn til sin vandel. Vår kon-

troll er etter min mening tilstrekkelig ivaretatt ved at departementet har anledning til å nekte noen å utøve slik virksomhet dersom vedkommende viser seg uskikket. Det må også være anledning for departementet til å ta opp dette straks hvis man f.eks. blir presentert en vandelsattest som gir alvorlig grunn til bekymring for om vedkommende er skikket til å utøve en slik rettsrådsvirksomhet.

Jeg vil legge vekt på dette, som jeg mener er mer enn tilstrekkelig for å sikre at det er kvalifiserte mennesker som utøver rettsråd, istedet for at vi etablerer en ordning som på mange vis kan være like dyr og like vanskelig tilgjengelig som den ordning man i dag har for advokater — med andre ord en ordning hvor man like gjerne kunne etablert seg som advokat. For ellers er det ingen betydelige forskjeller. Jeg mener det er helt naturlig at man stiller samme krav til sikkerhet hos den som utøver rettsråd, som man gjør overfor advokater. Men nettopp ut fra hensynet til klienten bør man kreve en slik sikkerhet, for at klienten ikke skal stå i fare for å lide økonomisk tap ved at han har fått et galt råd. Vi erkjenner at faren for dårligere kvalitet ved et rettsråd gitt av en uten forutsetningene for å få en advokatbevilling er til stede, og at man naturligvis av den grunn også har samme behov for å kreve nødvendig sikkerhet hos denne som man har hos en advokat.

I tillegg er alle enige om at man også skal kunne åpne for adgang til at andre yrkesgrupper kan gi rettsråd, men nå er alle enige om at det må skje etter en nærmere godkjenning. Poenget med det er at man pr. i dag kanskje ikke helt har tenkt på alle situasjoner, alle yrkesgrupper, som dette kan være aktuelt for, og at man må få praksis og erfaring. Av den grunn må en naturligvis også ha en forhåndsprøving av vedkommendes forutsetninger for å kunne gi råd i jusens verden. Jeg vil ikke kommentere det ytterligere — dette er som sagt komiteen enig om.

Jeg har berørt vilkårene for å drive advokatvirksomhet. Jeg vil bare nevne noe som Advokatforeningen har presisert på ny — ikke minst i et brev som jeg i hvert fall fikk i hende i dag — nemlig at Advokatforeningen ønsker en tvungen ansvarsforsikring i tillegg til denne sikkerhetsstillelsen. Komiteen har ikke gått inn for en slik ordning, fordi vi mener at det må være opp til den enkelte å finne den forsikringsordning som vedkommende finner egnet for sitt ansvar. Det vi har ment å vektlegge, er ønsket om klientens sikkerhet, slik at klienten ikke står i fare for å lide tap ved at en advokat ikke skulle være i stand til å gjøre opp et erstatningsansvar. Det mener vi er tilstrekkelig. Så får det som sagt være opp til den enkelte å finne fram til den tilleggsforsikring eller den forsikring man selv ønsker for å gardere seg også mot egne tap.

Vi har i liten grad berørt organiseringen av advokatvirksomheten. Jeg vil bare minne om at det har vært to hensyn bak innfallsvinkelen her. Det ene var ønsket om at man skulle kunne etablere seg i form av en selskapsvirksomhet også i advokatsammenheng. Dette har man imidlertid i denne sammenheng innstrammet ved at man kun tillater de som hovedsakelig har sin virksomhet i firmaet, å eie og også å sitte i styret i dette selskapet.

Det har vært diskutert om man burde åpne en generell adgang til å eie og til å sitte i styret. Men nettopp hensynet til advokatenes kompetanse og ikke minst til at de ikke skal stå i fare for i noen sammenhenger å støte mot egeninteresser hos f.eks. en eier av selskapet — at de altså skal bevare en full og total integritet — har vært avgjørende for at man har funnet grunn til å innføre slike begrensninger. Det kan også pekes på faren for at man, ved f.eks. en fullstendig fri eieradgang, kunne få situasjoner med monopollignende advokatordninger — i hvert fall en del mindre steder i dette land — slik at enkeltpersoner faktisk kjøpte opp eierinteresser i de advokatselskapene som mer eller mindre var i området. Det er derfor gode grunner for en slik begrensning, som altså Regjeringen har foreslått, og som komiteen har sluttet seg til.

Komiteen har i tillegg også pekt på behovet for å ha tilsvarende begrensning når det gjelder representasjonen i styret. Dette står en samlet komite bak.

Komiteens leder forklarte Arbeiderpartiets syn når det gjelder forslaget om å få tilbake høyesterettsadvokattittelen. Jeg vil gi min tilslutning til det samme synet. Jeg kan ikke se noen rimelig grunn til at høyesterettsadvokattittelen skulle gjeninnføres. Det er heller intet ønske fra Advokatforeningen. Det er en overlevning som man ble kvitt for mer enn ti år siden, og som det etter min oppfatning ikke finnes noen rasjonell hensikt i å gjeninnføre nå.

Til sist vil jeg bare si at det ideelle ofte er en søken etter kompromisser. Jeg synes også det er grunn til å uttrykke glede over en massiv tilslutning til dette forslaget vi her har til behandling, og jeg må få si at det ivaretar alle rimelige hensyn på beste vis.

Terje Nyberget: Komiteen stadfester at en forutsetning for ikke å lide rettstap, er at folk kjenner sine rettigheter. Men det forutsetter igjen at lover og regler, bestemmelser og forskrifter, er tilgjengelige og forståelige for folk. Med hånden på hjertet vil jeg si at det ikke er

tilfellet i dag. Derfor må det, som Fremskrittspartiet har kjempet for i årevis, et skikkelig lovsaneringsarbeid til, i tillegg til kraftig gjennomgang og forenkling av eksisterende lovverk. Først når folk forstår hva vi lovgivere produserer og hvorfor vi gjør det, kan vi antyde at de har muligheter til å kjenne sine rettigheter.

Det er uten tvil sammenheng mellom advokatmonopolet, salæret og folks tilgang til rettshjelp. En enstemmig komite bemerker dette. Derfor er det gledelig at komiteen også bemerker at monopolvirksomhet er årsaken til høye priser og dermed vanskeliggjør for folk flest tilgjengeligheten av rettsrådshjelp. Men komiteen antyder også at kvaliteten på rettsrådshjelpen kan medføre økt behov for kontroll fra myndighetene. Jeg tror denne skepsisen er noe ubegrunnet, da kundene, eller folk flest, vil styre unna de useriøse i markedet.

Når det nå foreligger en oppmykning av advokatmonopolet, er det utvilsomt den eneste rette vei å gå. Komiteen er enig i at sikkerhet må stilles i forhold til virksomhetens omfang. Men kravet om sikkerhetsstillelse må ikke bli så omfattende at den nå tilstrebede effekt og fleksibilitet blir helt borte, nemlig å sikre kundene større tilgang til juridisk veiledning. Dette medfører at rettsrådsvirksomhet av mer sporadisk art faller utenom kravene til sikkerhetsstillelse. Selv om avgrensningene kan bli vanskelige, må en ved vurdering av rettsrådsvirksomheten være så fleksibel at hensikten med oppmykningen av advokatmonopolet ikke bare blir stående på papiret.

Jeg har liten forståelse for representantene Kosmos og Hiims bagatellisering av retten til å nytte høyesterettsadvokattittelen. Høyesterettsadvokattittelen er godt innarbeidet i norsk rettsvesen. Dessuten må det være i alles interesse at det benyttes enkle og lett forståelige stillingsbetegnelser. Det har blitt et skille mellom såkalte ekte høyesterettsadvokater og de som med samme kvalifikasjoner ved lov må forklare hva de holder på med, dvs. advokater med møterett for Høyesterett. Spesielt vil dette kunne få betydning for advokater i etableringsfasen. Derfor dette forslaget, som herved tas opp.

Presidenten: Hr. Nyberget har tatt opp det forslaget han refererte til.

Lisbeth Holand: Det er sagt at formålet med lovendringen skal være å øke tilgjengeligheten og få senket prisene på advokatbistand, eller rettere sagt på rettsråd.

Jeg tror ikke vi skal ha for høye forventninger til at denne lovendringen vil være det vesentlige gjennombruddet for at alle skal kunne ha adgang til rettshjelp, uavhengig av økonomi. Det er nok helt andre spørsmål som er vesentlige i den sammenhengen. Jeg er glad for at en samlet komite har bedt om at arbeidet med stortingsmeldingen om rettshjelpsvirksomheten blir prioritert, og jeg håper at vi får den stortingsmeldingen som omhandler mulighetene til fri rettshjelp — hvordan de som har minst ressurser, skal få muligheter til å få forfulgt sine rettigheter. Det haster med å få dette prioritert. Den største rettssikkerhetsproblematikken i det norske samfunnet ligger antakelig i at det er svært mange som overhodet ikke har mulighet til å få ført sine saker fram til rettsapparatet. De har ikke økonomiske muligheter til det når inntektsgrensen for fri rettshjelp er under 70 000 kr.

Jeg har noen bekymringer knyttet til dette lovforslaget. Komitelederen syntes det var rart at Senterpartiet og SV ville forsvare advokatmonopolet, og at vi ikke ville prøve å bedre tilgjengeligheten på rettshjelpere ute i distriktet. Det er jo ikke tilfellet. Vi er også med på å mjuke opp advokatmonopolet. Vi åpner for at andre rettshjelpere enn advokater skal kunne få mulighet til å drive rettsrådgivning. Men vi er også opptatt av kvaliteten på de rådene som gis.

Jeg synes at det vil være nyttig, og jeg tror det vil bedre kvaliteten på en del rettsråd, om f.eks. sosionomer med lang praksis i enkelte tilfeller gir rettsråd når det gjelder trygde- og helserett, istedenfor jurister. Jeg synes det er et rimelighetskrav fra yrkesgrupper som har rettsrådskompetanse, har kvalifikasjoner på et spesielt område, at de også får muligheter til å bruke dette. Lovendringen nå åpner for dette.

Men samtidig som jeg synes dette er rimelig ut fra yrkesutøvernes situasjon, bekymrer lovendringen meg sterkt. Det vi samtidig gjør, er å åpne for privatisering av rettsrådsvirksomhet, som jeg mener er en selvfølgelig offentlig oppgave.

Jeg kan godt tenke meg at det kan være attraktivt for utbrente sosionomer isteden å drive rettsrådgivning overfor klienter som ikke er i en så fortvilet situasjon som mange av dem de jobber med i tunge barnevernsaker ved sosialkontorene.

Jeg ber departementet nøye følge utviklingen for å se om den åpning som her gis, kan komme til å føre til privatisering av rettsrådgivningen, som jeg tror det er enighet om burde være et gratis offentlig anliggende.

Så gjelder det spørsmålet om alle jurister skal kunne drive rettsrådgivning. Her sier SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti at vi

ikke vil åpne for at en juridisk embetseksamen i utgangspunktet er godt nok for å starte opp med rettshjelpsvirksomhet. Det betyr ikke at vi vil beskytte laugsvirksomhet. Det betyr at vi er opptatt av kvaliteten på de råd som skal gis. Vi vil myke opp advokatmonopolet. Vi er også med på at folk som har hatt annen yrkespraksis etter å være ferdig med sin juridikum, etter søknad skal kunne starte med rettsrådsvirksomhet. Jeg tror ikke vi skal oppmuntre til at 26-åringer med teoretisk juridisk studium skal starte sine egne rettshjelpskontorer.

Jeg undrer meg litt over forholdet her mellom tilgjengelighet og kvalitetskrav. Hiim sier at mindretallet går inn for å stille «strengere krav» og dermed «dyrere krav». Er det slik i virkeligheten at hvis vi stiller kvalitetskrav, blir nødvendigvis produktene dyrere? Vi har mange eksempler på at dårlige produkter også kan være dyre. Det har vel sammenheng med tilgangen og hva markedet etterspør. Jeg tror det har større betydning for økt tilgjengelighet på rettsrådgivning at antallet jusstudenter er fordoblet på ti år enn at vi foretar en åpning nå.

I denne sammenheng er det et spørsmål vi ikke har kommet inn på i komitemerknadene, men som bl.a. Advokatforeningen har tatt opp. Det var et ønske i Advokatforeningen at praksistida for å bli advokat skulle heves fra to til tre år. Dette er et ønske jeg har svært stor forståelse for. Når vi nå åpner for rettsrådsvirksomhet for ikke-advokater, synes jeg ikke det er urimelig at vi da — så å si — hever advokatenes kvalitetsnivå. Jeg har ikke tatt noen merknad på dette i komiteen, fordi jeg bøyde meg for argumentet at det vil være praktisk vanskelig med det antall advokater vi nå har, å klare å gjennomføre et system med tre års praksistid. Men jeg håper at dette er et spørsmål en vil kunne komme tilbake til om ikke så altfor lenge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Arild Hiim: Jeg merket meg at representanten Holand allerede har stilt i hvert fall ett krav. Vedkommende må tydeligvis dokumentere en aldersattest for å kunne overbevise om at man er egnet til å drive rettsrådsvirksomhet. Jeg er svært spent på om det er andre krav vedkommende må oppfylle. Hvilket grunnlag skal departementet kunne godkjenne dette på? Dersom det skal stilles krav, regner jeg med at det går noe på at man skal ha kvalifisert seg i andre sammenhenger. Jeg vil tro at det vil betinge at man så å si vil måtte beregne mer fortjeneste enn man ellers ville.

Vil ikke denne godkjenningsordningen begrense antallet som vil kunne gi rettsråd? Hvis ikke det etter representanten Holands oppfatning skulle ha noen innflytelse på enkeltes etablering og virksomhet landet rundt, er jeg spent på om hun finner mulighetene tilfredsstillende dekket allerede gjennom studenttallet som hun selv beskrev. Jeg vil bare minne om at det ikke er så mange kvalifiserende muligheter for dagens studenter. De skal enten innom som advokatfullmektig, dommerfullmektig eller politifullmektig. Det er ikke dobbelt så mange stillinger der som før. Jeg tror det er for lettvint å stole på at antallet studenter er tilstrekkelig.

Dernest må jeg få si at det forundrer meg at representanten Holand fra Sosialistisk Venstreparti er den representanten som stiller fremst når det gjelder å gi løfter om muligheter for å vurdere tre års praksistid. At dette partiet skulle ivareta fordyrende yrkesmonopoler i denne sammenheng, forundrer meg.

Lisbeth Holand: Jeg vil ikke sette noen aldersgrense. Det jeg sa, var at jeg syns vi ikke skal lage et lovverk som oppmuntrer til at nyutdanna jurister skal starte opp med å drive rettshjelpsvirksomhet. Jeg tror samfunnet er tjent med at de gjør noe annet først, at de skaffer seg annen yrkeserfaring før de starter med sjølstendig rettshjelpsvirksomhet.

Så til dette med at SV er den som forsvarer fordyrende monopolordninger. Var det ikke det som var påstanden? Jeg vil påstå noe ganske annet. SV er faktisk de som her står og forsvarer kvalitetskrav på vegne av klienter.

Presidenten: Replikkordskiftet er over, og Odelstinget går tilbake til den ordinære talerliste.

Svein Alsaker: Jeg vil innledningsvis understreke at både proposisjonen og en enstemmig komite går inn for å skjerpe kravene for å oppnå advokatbevilling. Begrunnelsen for dette er å sikre det rettssøkende publikum kvalitet.

Det er nå enighet om at man i tillegg til relevant praksis i to år også skal kreve gjennomføring av et obligatorisk advokatkurs. I et slikt kurs må man selvfølgelig legge sterkt vekt på praktisk rettet undervisning for å mestre ulike sider av advokatrollen, bl.a. for å kompensere et meget teoretisk anlagt studium. Det er vel også klart at et slikt kurs må ha en gjennomgåelse av advokatetiske regler og prinsipper. Jeg vil understreke viktigheten av at man får et desentralisert kursopplegg.

Når det gjelder krav til praksistidens inn-

hold for advokatfullmektiger, er det nevnt at Justisdepartementets forskrift vil kreve prosedyre i minst tre sivile saker, og jeg vil gjerne gi uttrykk for at jeg synes det er et rimelig krav.

La meg også nevne at det har vært en diskusjon om praksistidens lengde. Både proposisjonen og en enstemmig komite opprettholder dagens krav om to års praksis. Men jeg viser likevel til at både Den Norske Advokatforening og Den norske Dommerforening, m.a. o. rettsvesenets praktikere, har gått inn for å skjerpe kravet til praksis fra to til tre år, og det er selvfølgelig ut fra hensynet til kvaliteten på de tjenester som skal ytes.

Det er enighet i komiteen om at adgangen til å yte rettsråd utenfor rettergang bør åpnes for både jurister uten advokatbevilling og ikke-jurister med spesialkompetanse på spesielle rettsområder. Begrunnelsen for dette er manglende tilgjengelighet til advokattjenester til overkommelige priser, samt at behovet for rettshjelp er ujevnt dekket i landet vårt.

I en mindretallsmerknad har Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV vist til at bare et relativt lite antall saker kommer for retten, og at det derfor når det gjelder rettskvalitetskravene, kan være betenkelig å sondre for sterkt mellom rettsråd utenfor rettergang og rettsråd under rettergang — prosedyre — som nå er forbeholdt jurister med advokatbevilling, og som fortsatt vil bli det.

Rettsråd utenfor rettergang kan ofte gjelde meget kompliserte rettsforhold. Jeg vil også legge til at det vi kan kalle for dagliglivets rettsforhold, som arverett, familierett og skifterett, kan inneholde sammensatte og kompliserte spørsmål. Det er derfor etter min mening noe inkonsekvent på den ene siden å skjerpe kravene for å få advokatbevilling, mens man går den motsatte vei når det gjelder adgangen til å drive rettsråd utenfor rettergang. Men her er det kryssende hensyn. I den forbindelse vil jeg igjen understreke at man må være oppmerksom på at jusstudiet i vårt land er meget, meget teoretisk anlagt, slik at det er ikke noen selvfølge at man kan gå rett fra eksamensbordet og begynne å drive rettsråd.

Jeg vil også peke på at antall advokater i løpet av de siste ti årene har økt sterkt, fra 2 000 til i dag ca. 3 200, og at antall juridiske studenter i løpet av de siste årene har økt fra ca. 4 000 til nå 7 500. Det må derfor være grunn til å tro at dette vil gi seg uttrykk når det gjelder antall juridiske kandidater, som etter all sannsynlighet vil øke sterkt framover, noe som i sin tur nødvendigvis vil øke tilgjengeligheten til juridiske tjenester og skjerpe konkurransen på det juridiske marked.

Mindretallet i komiteen vil, som nevnt, i likhet med komiteen for øvrig bryte dagens advokatmonopol. Men vi vil gjøre det i kontrollerte former, slik at både jurister uten advokatbevilling og ikke-jurister må søke om spesiell tillatelse til å drive rettshjelpsvirksomhet, og slik at jurister uten advokatbevilling gis tillatelse til å yte rettshjelp enten generelt eller på spesielle rettsområder, alt etter den praksis og den kompetanse vedkommende søker har. Det er derfor helt galt slik komiteens leder gav uttrykk for i sitt innlegg, at komiteens mindretall vil verne om de siste rester av laugsvesenet i vårt land. Andre har brukt ordene «restriktivt yrkesmonopol», og det er etter min mening helt forfeilet når det gjelder advokater i Norge. Det er tross alt meget enkelt å oppnå en advokatbevilling — to års praksis. Vi har det laveste krav til praksis i Norden, de andre nordiske lands krav ligger høyere.

Når det gjelder ikke-jurister, er det enighet om at det alltid vil være tale om tillatelse for dem til å gi rettsråd innen spesielle fagområder, f.eks. sosionomer når det gjelder helserett, trygderett og sosialrett.

Komiteen har pekt på i innstillingen at det kan oppstå uheldige yrkeskombinasjoner i forbindelse med at offentlige ansatte på fritiden får tillatelse til å drive rettshjelp som bierverv. Det kan oppstå habilitetsspørsmål eller konkurrerende virksomhet i forhold til hovedjobben. Når det gjelder ikke-jurister, har komiteen pekt på at den instans som skal gi ikke-jurister tillatelse til å drive rettshjelp, på selvstendig grunnlag må vurdere denne faren. Jeg vil her legge til at denne faren selvfølgelig ikke er mindre for jurister uten advokatbevilling, noe som etter min oppfatning trekker i retning av at også denne gruppen, slik mindretallet går inn for, må søke om spesiell tillatelse til å drive rettshjelp.

Komiteen gir i sin innstilling uttrykk for at man må stille de samme etiske standardkrav til alle som skal drive rettshjelp, uavhengig av om de skal drive rettshjelp som advokat eller i form av rettsråd utenfor rettergang. Dette har vært altfor dårlig behandlet i proposisjonen, men komiteen har understreket at man selvfølgelig må stille de samme krav.

Komiteen har også pekt på og understreket at kravet om sikkerhetsstillelse for de nye gruppene som nå får tillatelse til å drive rettshjelp, burde vært bedre behandlet i proposisjonen. Komiteen går inn for at dette utdypes nærmere gjennom forskrifter gitt av Justisdepartementet.

Komiteen viser til at når det gjelder rettsrådsvirksomhet i betydelig omfang, må det stilles samme krav til sikkerhetsstillelse som

for advokater. Jeg vil legge til at også for rettsrådsvirksomhet av noe mindre omfang må det stilles krav til sikkerhetsstillelse — dette av hensyn til klientene. Man kan vel heller ikke se bort fra at en rettsrådsvirksomhet som drives i noe mindre omfang, kanskje kan innebære en større risiko for feil enn en som drives mer konsekvent og i større omfang.

Så et par ord om tittelbruken når det gjelder advokater. I dag har man tre stillingsbetegnelser for advokater. Man har høyesterettsadvokater. De har ervervet sin tittel ved å ta advokaturen i Høyesterett. De som gjorde det før den 1. juli 1978, har fortsatt tittelen høyesterettsadvokat. Så har man dem som har tatt advokaturen etter dette tidspunkt, og de bruker betegnelsen advokat med møterett for Høyesterett. Og så har man advokater. Jeg synes at dette er litt forvirrende, og at det er viktig at man bruker enkle og lett forståelige stillingsbetegnelser. Høyesterettsadvokattittelen er godt innarbeidet, og jeg mener at man kunne ha to stillingsbetegnelser — høyesterettsadvokat og advokat. Når det gjelder markedsføringen overfor de klientene det her er snakk om, tror jeg det har like god markedsføringseffekt om man sier høyesterettsadvokat eller om man sier advokat med møterett for Høyesterett. Det er ikke der problemet ligger, men overfor publikum gir disse tre betegnelsene et litt forvirrende inntrykk, og jeg tror at hvis man innførte to betegnelsene jeg nevnte, ville man få en mer oversiktlig og lettere tittelbruk.

På vegne av Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet skal jeg få lov å ta opp forslag nr. 1, som er inntatt på sidene 11 og 12 i komiteinnstillingen.

Presidenten: Svein Alsaker har tatt opp det forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Jørgen Kosmo: Jeg står fast ved min påstand om at Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti gjør hva de kan for å opprettholde «en av de siste rester av laugsvirksomhet» i dette land. Hva er det disse tre partiene stiller som et av kriteriene:

> «Vedkommende søker» — dette gjelder jurister med juridisk embetseksamen — «bør i sin søknad redegjøre nærmere for hvilken kompetanse og erfaring han har på nærmere angitte rettsområder og hvorfor han ervervsmessig vil drive rettsråd utenfor rettergang.»

I dette ligger at tillatelsen sannsynligvis bare må gjelde «nærmere angitte rettsområder».

Når det gjelder advokater, vil man kunne få advokatbevilling etter å ha hatt en stilling ved påtalemyndigheten, der behandling av rettssaker inngår som en vesentlig del, i tillegg til juridisk embetseksamen og et advokatkurs, som først og fremst retter seg mot prosedyre og prosedyreerfaring for domstolsapparatet.

Min påstand er at dette er en fordekt kvalitetsvurdering, for det er ikke noen kvalitetsforskjell generelt sett på disse ulike typer jurister. Det som er grunnstandarden, er den utdannelsen de har fått, og den juridiske embetseksamen som de har avlagt. Min påstand er at de som har fått advokatbevilling, enten ved at de har vært dommerfullmektig eller ved å ha vært ansatt ved påtalemyndigheten, ikke har så mye bredere erfaringsgrunnlag at de kvalitetsmessig skal være bedre i stand til å gi rettsråd på et altomfattende saksområde enn det en jurist har som kan dokumentere skikkelig vandel, og som har avlagt juridisk embetseksamen.

Svein Alsaker: Jeg får da konstatere at representanten Kosmo, komiteens leder, mener å slå fast at komiteens mindretall gjør hva de kan for å opprettholde de siste rester av laugsvesenet i vårt land. Det er en helt feil påstand. Vi åpner også advokatmonopolet, men i kontrollerte former. Man skal være klar over, som jeg sa flere ganger i mitt innlegg, at jusstudiet i vårt land er meget, meget teoretisk anlagt.

Vi har i vårt forslag åpnet for mulighet til å gi rettsråd for jurister uten advokatbevilling både på generell basis og på spesielle rettsområder. For å danne seg en oppfatning av hvor langt man skal gå, må man selvfølgelig skaffe seg kunnskap om vedkommendes praksis — derfor den komitemerknaden.

Jeg vil også si at det ligger jo i advokatenes etiske normer at man ikke skal gi råd og veiledning på områder som man ikke behersker. Så selv om en advokat i prinsippet kan gi rådgivning over hele det juridiske felt, er det allikevel etiske begrensninger.

Når det gjelder ikke-jurister, har komiteen vært veldig opptatt at habilitetskonfliktene som kan oppstå — at man kan få konkurrerende virksomhet i forhold til hovedjobb, hvis man har rettsråd som bijobb. Det kan lede i retning av at man bør ha en viss kontroll før slik bevilling gis. Og komiteens flertall sier at en slik kontroll må foretas på selvstendig basis av den instansen som gir tillatelse til ikke-jurister. Men behovet er jo akkurat like stort for jurister uten advokatbevilling.

Arild Hiim: Jeg tillater meg å spørre representanten Alsaker om han virkelig mener det han nå formulerte i sin siste setning, at det nær sagt ikke var noe større behov for å kontrollere f.eks. en med eksamen artium enn å kontrollere en som har avlagt juridisk embetseksamen. Det var faktisk det representanten sa i sitt siste innlegg, fordi denne godkjenningsordningen etter vår oppfatning går ut på å undersøke om vedkommende har en relevant utdanning, mens vi regner med at det å ha avlagt juridisk embetseksamen e r en relevant utdanning.

La meg dernest få legge til: Hvilket råd ville representanten Alsaker gi meg om hvilken praksis jeg skulle ta hvis jeg som juridisk kandidat skulle forsøke å finne ut hvordan jeg skulle kunne få lov til å drive juridisk rådgivningsvirksomhet? Det er sannelig ikke lett å være student og vite hvordan man skal få en slik tillatelse, med det forslaget som foreligger.

Svein Alsaker: Jeg synes dette var en litt forvirrende replikk.

Det er klart at når en ikke-jurist søker om å få drive rettsråd utenfor rettergang, er det ikke bare snakk om hans utdannelse. Han må legge fram opplysninger om sin praksis for at han skal kunne få adgang til å drive rettshjelp. På samme måte mener jeg det er av betydning for en som er jurist og kommer fra et meget teoretisk studium — og det vet representanten Hiim — at han redegjør for sin praksis, slik at man da får mulighet til å vurdere om han skal få anledning til å drive generell rettshjelp eller på spesielle rettsområder. Jeg synes det er et helt rimelig krav av hensyn til klientene. Og dette har ikke noe med at vi ikke vil åpne for å bryte advokatmonopolet. For det vil vi, men det vil vi gjøre i kontrollerte former.

Habilitetskonflikter som oppstår der rettsråd drives som bierverv, vil man kunne ha akkurat like mye av når det gjelder ikke-jurister som for jurister uten advokatbevilling. Komiteens flertall har påpekt dette med habilitetskonflikter spesielt når det gjelder ikke-jurister, men ikke sagt ett ord om dette når det gjelder jurister, for det ville ikke passe inn i det mønsteret man har lagt opp til.

På det direkte spørsmålet vil jeg si det slik at for en juridisk kandidat som har et ønske om å bli advokat i vårt land, er det ingen vanskeligheter. De kravene som stilles, er rimelig overkommelige.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikkordskiftet.

Statsråd Kari Gjesteby: Proposisjonen om endringer i advokatlovgivningen ble som kjent fremmet av regjeringen Syse. Den nåværende regjering fant å kunne gi sin tilslutning til hovedprinsippene og deler forrige regjerings hovedholdning i forhold til behovet for å gjøre endringer i faggruppemonopol, herunder advokatmonopolet.

Jeg vil på denne bakgrunn kommentere noen av de viktigste momentene i komiteinnstillingen.

Det er nå enighet om å foreslå en viss lemping i advokatenes monopol når det gjelder adgangen til å yte rettsråd, gjennom at det åpnes adgang for jurister uten advokatbevilling til å yte rettsråd. Formålet med denne endringen er, som flere har nevnt, først og fremst å øke rettshjelpstilbudet. At prisene på advokattjenester er høye og at advokatdekningen mange steder i landet ikke er tilfredsstillende, er viktige momenter. Ved å slippe til også jurister uten advokatbevilling, kan vi få et større tilbud og også et mer variert tilbud av rettshjelpstjenester. Vi vil kunne få tilbud om rettshjelp i enklere former og til lavere pris enn de tradisjonelle advokattjenestene. Dette er viktig om rettshjelpstjenester skal bli tilgjengelig for folk flest rundt i samfunnet.

Jeg vil når det gjelder spørsmålet om monopolordninger, også minne om at OECD i 1985 kom med anbefalinger til medlemslandene om å se nærmere på de liberale erverv, særlig i forhold til konkurranselovgivningen. Formålet har vært å søke å avvikle ordninger som virker konkurransebegrensende.

Departementet arbeider for tiden med en stortingsmelding om bedre rettshjelp i vid forstand. Her vil vi bl.a. foreta en gjennomgang av den offentlige rettshjelpsordningen med tanke på å få til en bedre fordeling av de ressursene som er stilt til rådighet til dette formål. Dette har viktige sider til det samlede rettshjelpstilbudet.

Jeg har merket meg at komiteens flertall i tillegg til kravet om sikkerhetsstillelse også går inn for en registreringsordning for jurister uten advokatbevilling som vil yte rettsråd. Det er foreslått at det offentlige foretar registreringen og gir en bekreftelse av at vilkårene til juridisk embetseksamen og sikkerhetsstillelse er oppfylt. Jeg har ikke noe å bemerke til dette, men jeg ser selve kravet til sikkerhetsstillelse som det viktigste for å ivareta klientenes interesser. De synspunktene komiteen har på omfanget av plikten til å stille sikkerhet, vil bli fulgt opp.

Jeg vil også knytte en kommentar til komiteens ønske om at ikke-advokatene må holde den samme etiske standard som advokatene. Dette er jeg enig i. Når forslaget til § 218 a

annet ledd bruker de samme ordene — «uskikket eller uverdig» — som den eksisterende § 229, er det nettopp for å understreke dette. Men vi ser visse problemer med å anvende Advokatforeningens egne etiske regler på ikke-advokater. Disse reglene håndheves i dag ikke av noen offentlig myndighet og gjelder heller ikke for advokater som ikke er medlemmer av foreningen. Nå er det i gang et arbeid med sikte på å samordne domstollovens og foreningens regler og håndhevelsen av dem, og når vi ser resultatet av dette arbeidet, må vi vurdere ikke-advokatenes stilling. I den vurderingen vil vi ha komiteens ønske for øye.

Det foreslås en viss skjerping i vilkårene for å få advokatbevilling ved at det i tillegg til to års praksis i visse typer stillinger skal kunne fastsettes at deltakelse på et advokatkurs skal være et vilkår for å få advokatbevilling.

Jeg ser at det kan virke noe inkonsekvent å skjerpe vilkårene for å bli advokat, samtidig som man vil tillate ikke-advokater å yte rettsråd. Bakgrunnen her er imidlertid at vi ønsker å gjøre noe med to ulike problemer: på den ene siden øke rettshjelptilbudet for å avhjelpe det udekkede rettshjelpbehov, og på den annen side heve kvaliteten blant advokater, som fortsatt vil ha tilnærmet monopol på opptreden for domstolene. Blant annet av hensyn til domstolenes effektivitet er det svært viktig å sikre en høy grad av kvalitet og profesjonalitet hos dem som skal opptre for domstolene. Det advokatkurs som er foreslått gjort obligatorisk, vil derfor for en stor del rettes inn mot å gi kunnskaper og praktisk øvelse i å opptre for retten.

Jeg har merket meg at komiteen foreslår at det ikke skal være noe absolutt krav om deltakelse på advokatkurs, men at det i enkelttilfeller bør kunne gjøres unntak, eksempelvis for personer med lang praksis som universitetslærere, eller for annet særlig kvalifiserende arbeid.

Departementet har foreslått at det innføres en ordning med tvungen sikkerhetsstillelse for advokater for ansvar vedkommende kan pådra seg under utøvelse av advokatvirksomhet. Forslaget avløser nåværende ordning med plikt til å betale bidrag til Advokatenes erstatningsfond.

Tvungen sikkerhetsstillelse er tidligere vedtatt både for inkassovirksomhet og eiendomsmegling. Jeg vil peke på at endringen innebærer en styrking av klientenes stilling, idet disse i større grad vil være sikret dekning av erstatningskrav mot advokaten.

Når det gjelder Advokatforeningens ønske om både sikkerhetsstillelse og tvungen ansvarsforsikring, deler jeg helt de vurderinger komiteens leder Kosmo gav uttrykk for i sitt innlegg, og som også ble støttet av representanten Hiim. Jeg ser det ikke hensiktsmessig at det ved siden av sikkerhetsstillelse stilles krav om tvungen ansvarsforsikring. Klientene vil være fullt ut sikret gjennom sikkerhetsstillelsen, og det er viktig at en skadelidt kun har ett ansvarssubjekt å forholde seg til. Advokaten står selvfølgelig fritt når det gjelder å sikre seg mot et eventuelt regresskrav fra sikkerhetsstilleren gjennom å tegne egen ansvarsforsikring.

Det er behov for uttrykkelige lovregler om organisering av advokatvirksomhet. Dagens rettstilstand på området er noe uklar, og hensynet til klientene tilsier at det oppstilles klare utpekings- og ansvarsregler for advokatvirksomhet i selskaps form. I proposisjonen er det også foreslått regler bl.a. om hvem som skal kunne eie andeler i advokatselskaper og hvilke virksomheter advokatselskap skal kunne drive. Jeg har merket meg at komiteen i tillegg går inn for å regulere hvem som skal kunne inneha verv som styremedlem. Jeg har ingen merknader til dette, men kan nevne at det har vært blant de kontroversielle spørsmål på tidligere stadier i behandlingen av saken.

Jeg har også merket meg at et mindretall i justiskomiteen har foreslått endringer i reglene om advokaters tittelbruk, idet de ønsker gjeninnført tittelen høyesterettsadvokat. Jeg vil i denne forbindelse minne om at det i 1978 ble vedtatt at man skulle gå bort fra denne tittelen og heller innføre betegnelsen «møterett for Høyesterett». Jeg er ikke kjent med at endringen har medført vesentlige ulemper og kan ikke se noen tungtveiende grunner for å gå tilbake til den gamle ordningen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

For å få oversikt over om det tilstrekkelige antall representanter er til stede i salen, ber presidenten Odelstingets medlemmer om å trykke på for-knappen.

Voteringstavlene viste at 66 representanter var til stede.

Presidenten: Et tilstrekkelig antall er til stede, og saken tas opp til votering.

Under debatten er det satt fram to forslag, som er tatt inn på side 11 og 12 i innstillingen.

Det er forslag nr. 1, fremsatt av Svein Alsaker på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Og det er forslag nr. 2, fremsatt av Terje Nyberget på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) m.m.

I.

I lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

Overskriften til kapittel 11 skal lyde:
Om rettshjelpvirksomhet og advokater.

Mellom overskriften til kapittel 11 og ny § 218 inntas ny overskrift:
I. Rettshjelpvirksomhet

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Ny § 218 skal lyde:
Den som vil utøve rettshjelpvirksomhet, må ha bevilling som advokat etter § 218 b. Med rettshjelpvirksomhet menes ervervsmessig eller stadig yting av rettshjelp.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 218:

Fra bestemmelsen i første ledd første punktum gjelder følgende unntak:
1. *Den som har juridisk embetseksamen, men ikke har advokatbevilling, kan yte rettshjelp. Slik rettshjelpvirksomhet kan bare drives i enkeltmannsforetak som innehas av vedkommende selv.*

Presidenten: Til dette punkt foreligger et avvikende forslag, nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:
«Ny § 218 annet ledd nr. 1 skal lyde:
1. Den som har juridisk embetseksamen, men som ikke har advokatbevilling, kan av Kongen gis tillatelse til å yte rettshjelp. Tillatelsen kan gis generelt eller innen spesielle rettsområder.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes innstillingen med 56 mot 23 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 11.28.39)

Videre var innstillet under § 218:

2. *Den som har bevilling som statsautorisert revisor eller er registrert som revisor, kan bistå med utferdigelse av selvangivelser, næringsoppgaver, skatteklager og andre henvendelser til skattemyndighetene.*
3. *Den som har tilfredsstillende utdannelse innen spesielle rettsområder kan av Kongen gis tillatelse til å yte rettshjelp på området. Når særlige grunner foreligger, kan Kongen gi tillatelse til spesielle rettshjelptiltak.*
4. *Lensmenn kan yte slik rettshjelp som bestemt i medhold av lov av 16. juni 1961 nr. 7 om lensmenn.*
5. *Utenlandske advokater kan av Kongen gis tillatelse til å yte rettshjelp i fremmed og internasjonal rett. Vedkommende skal nytte sitt hjemlands yrkesbetegnelse med tillegg om nasjonalitet.*

Den som yter rettshjelp etter nr. 1 til 5 ovenfor, dennes ansatte og andre hjelpere har plikt til å bevare taushet overfor uvedkommende om det de i forbindelse med rettshjelpvirksomheten får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold. Dette gjelder ikke dersom ingen berettiget interesse tilsier taushet.

Den som yter rettshjelp etter annet ledd kan ikke yte rettshjelp under rettergang med mindre vedkommende har rett til å være prosessfullmektig eller forsvarer i medhold av lov eller etter særskilt tillatelse fra retten i den enkelte sak.

Rettshjelp kan ytes av enhver i den utstrekning rettshjelpen er nødvendig for å yte god og fullstendig hjelp i annen virksomhet. Slik rettshjelp kan også ytes uten tilknytning til oppdrag innen hovedvirksomheten. Tredje ledd gjelder tilsvarende.

Rettshjelp kan dessuten ytes av stat og kommune.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Ny § 218 a skal lyde:
Kongen kan bestemme at den som vil yte rettshjelp etter § 218 annet ledd nr. 1 og 3 til 5 skal stille sikkerhet for erstatningsansvar vedkommende kan pådra seg under utøvelsen av rettshjelpvirksomheten. Kongen gir nærmere regler om sikkerhetsstillelsen.

For rettshjelp etter § 218 annet ledd nr. 1 kan Kongen gi bestemmelser om meldeplikt

og om plikt for rettshjelperen til på forhånd å godtgjøre at vilkårene for å yte rettshjelp er oppfylt, herunder å fremlegge politiattest.

I tillatelser etter § 218 annet ledd nr. 3 og 5 kan det stilles vilkår og begrensninger.

Departementet kan nedlegge forbud mot å yte rettshjelp etter § 218 annet ledd nr. 1, og tilbakekalle tillatelser gitt i medhold av § 218 annet ledd nr. 3 og 5 dersom vedkommende har gjort eller gjør seg skyldig i forhold som gjør vedkommende uskikket eller uverdig til å yte rettshjelp eller vedkommende overtrer bestemmelser om sikkerhetsstillelse i medhold av første ledd eller bestemmelser, vilkår og begrensninger i medhold av annet ledd.

Presidenten: Her har komiteens leder og sakens ordfører gjort oppmerksom på en trykkfeil i innstillingen. Paragrafen skal bare bestå av tre ledd — ikke fire. Det som i innstillingen står som annet og tredje ledd, skal være annet ledd, og det som står som fjerde ledd, skal være tredje ledd.

Votering:

Komiteens innstilling til ny § 218 a, første ledd bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til ny § 218 a, annet og tredje ledd foreligger et avvikende forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet — det er en del av forslag nr. 1:

«Ny § 218 a annet og tredje ledd skal lyde:

Det kan stilles vilkår og begrensninger i tillatelser etter § 218 annet ledd nr. 1, 3 og 5, herunder kreves fremlagt politiattest.

Departementet kan tilbakekalle tillatelser gitt i medhold av § 218 annet ledd nr. 1, 3 og 5 dersom vedkommende har gjort eller gjør seg skyldig i forhold som gjør vedkommende uskikket eller uverdig til å yte rettshjelp eller vedkommende overtrer bestemmelser om sikkerhetsstillelse i medhold av første ledd eller vilkår eller begrensninger i medhold av annet ledd.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til ny § 218 a, annet og tredje ledd og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes innstillingen med 57 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 11.29.58)

Videre var innstillet:

Mellom ny § 218 a og ny § 218 b inntas ny overskrift:

II. Advokater

Nåværende § 218 blir ny § 218 b.

§ 219 skal lyde:

For å få tillatelse til å være advokat ved andre retter enn Høyesterett (advokatbevilling) må søkeren godtgjøre:

1. at vedkommende har bestått juridisk embetseksamen, og
2. *at vedkommende i til sammen minst to år etter embetseksamen har vært i virksomhet*
   - a. *som autorisert fullmektig hos en advokat som selv utøver advokatvirksomhet, jf. tredje ledd,*
   - b. *som dommer eller dommerfullmektig,*
   - c. *i en stilling ved påtalemyndigheten der behandling av rettssaker inngår som en vesentlig del, eller*
   - d. *som universitetslærer i rettsvitenskap.*

Som oppfyllelse av praksiskravet i første ledd nr. 2 kan departementet ved forskrift eller i enkelttilfeller fullt ut eller for en del godkjenne annen juridisk virksomhet.

Kongen kan ved forskrift gi regler om prosedyreerfaring som vilkår for at praksis som nevnt i første ledd nr. 2 bokstav a skal medregnes.

Kongen kan ved forskrift fastsette at gjennomføring av et kurs i emner av særlig betydning for advokatvirksomhet skal være et vilkår for advokatbevilling. Kongen gir nærmere regler om kursets innhold og gjennomføring.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 220 første og annet ledd skal lyde:

For å få tillatelse til å være advokat ved Høyesterett må søkeren godtgjøre:

1. *at vedkommende har advokatbevilling, jf. § 219.*
2. *at vedkommende har vært i virksomhet*
   - a. *i minst ett år som advokat, eller*
   - b. *i minst tre år i stilling som nevnt i § 219 første ledd nr. 2. § 219 annet ledd gjelder tilsvarende. Av disse tre år må minst to år ha vært som advokatfullmektig.* For den som i minst to år har vært i virksomhet som statsadvokat eller fullmek-

tig hos riksadvokaten, er ett år som advokatfullmektig tilstrekkelig.

3. at vedkommende har vist seg skikket for sakførsel ved Høyesterett ved en prøve avlagt for Høyesterett, jf. annet og tredje ledd.

Den som vil avlegge prøve, må sende Høyesteretts formann erklæring fra departementet om at vedkommende kan få tillatelse hvis prøven bestås. Prøven omfatter utføringen av to muntlige saker, derav minst en sivil sak for den ankende part. For statsadvokat og fullmektig hos riksadvokaten kan en straffesak godkjennes som prøvesak selv om vilkårene etter første ledd nr. 1 og 2 ikke er oppfylt. I samme sak kan det bare være én prøveadvokat.

Presidenten: Til paragrafens første ledd foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti — det er en del av forslag nr. 2:

«I lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endring:

§ 220 første ledd skal lyde:

For å få tillatelse til å være advokat ved Høyesterett og kalle seg høyesterettsadvokat må søkeren godtgjøre:

1. at vedkommende har advokatbevilling, jf. § 219.
2. at vedkommende har vært i virksomhet.
   a) i minst ett år som advokat eller
   b) i minst tre år i stilling som nevnt i § 219 første ledd nr. 2. § 219 annet ledd gjelder tilsvarende. Av disse tre år må minst to år ha vært som advokatfullmektig. For den som i minst to år har vært i virksomhet som statsadvokat eller fullmektig hos riksadvokaten, er ett år som advokatfullmektig tilstrekkelig.
3. at vedkommende har vist seg skikket for sakførsel ved Høyesterett ved en prøve avlagt for Høyesterett, jf. annet og tredje ledd.»

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 220, første ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 57 mot 22 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 11.31.01)
2. Komiteens innstilling til § 220 annet ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 222 skal lyde:

Den som vil utøve advokatvirksomhet i eget navn, skal stille sikkerhet. Sikkerheten hefter for erstatningsansvar vedkommende kan pådra seg under utøvelsen av advokatvirksomheten. Sikkerheten hefter ikke for ansvar som advokaten etter bestemmelse i eller i medhold av lov har stilt annen sikkerhet for.

Kongen gir nærmere forskrift om sikkerhetsstillelsen. Kongen kan ved forskrift frita advokater som er ansatt i stat eller kommune og som bare utfører oppdrag for sin arbeidsgiver, fra plikten til å stille sikkerhet.

§ 223 skal lyde:

Tilsyn med advokaters virksomhet føres av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet etter nærmere regler gitt av Kongen. Tilsynsrådet fører også tilsyn med selskaper som driver annen advokatvirksomhet enn nevnt i § 233 første ledd bokstav a. Kongen gir regler om rådets virksomhet og administrasjon.

Advokat som utøver advokatvirksomhet i eget navn plikter å betale bidrag til Tilsynsrådet for advokatvirksomhet. Kongen fastsetter bidragets størrelse. Kongen kan dessuten fastsette at selskaper som driver annen advokatvirksomhet enn nevnt i § 233 første ledd bokstav a, skal betale eget bidrag til Tilsynsrådet.

§ 228 skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om kontroll med at advokatvirksomhet drives i samsvar med lov og god advokatskikk, og om plikt for advokater *og selskaper som driver annen advokatvirksomhet enn nevnt i § 233 første ledd bokstav a*, til å stille sine bøker og forretningspapirer til disposisjon for og gi opplysninger til *Tilsynsrådet for advokatvirksomhet*. Kongen kan også gi forskrift om betrodde midler.

§ 229 annet ledd skal lyde:

Departementet kan kalle tilbake en advokatbevilling dersom advokaten:

1. gjør seg skyldig i forhold som gjør vedkommende uskikket eller uverdig til å drive advokatvirksomhet, eller som gjør at vedkommende mister den tillit som er nødvendig i yrket,
2. misligholder *plikten etter § 222 til å stille sikkerhet eller plikten etter § 223 til å betale bidrag til Tilsynsrådet for advokatvirksomhet*,
3. forsømmer sine plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 228, herunder å gi adgang til kontroll,
4. unnlater å gi tilfredsstillende forklaring til departementet om forhold som vedrører advokatvirksomheten når departementet ber om slik forklaring, eller

5. *utøver advokatvirksomhet i strid med reglene i §§ 231 til 233.*

§ 230 første ledd oppheves.

§ 230 nåværende annet ledd blir nytt første ledd.

Mellom § 230 og ny § 231 inntas ny overskrift:

III. Organisering av advokatvirksomhet

I kapittel 11 skal ny § 231 lyde:

Advokatvirksomhet kan bare organiseres som enkeltmannsforetak som innehas av en advokat, eller som selskap i samsvar med paragrafen her, dersom ikke annet følger av lov. Med advokatvirksomhet menes virksomhet som en advokatbevilling gir innehaveren rett til å drive. Som advokatvirksomhet regnes likevel ikke slik virksomhet når virksomheten drives i medhold av annet enn advokatbevilling.

I selskaper som driver advokatvirksomhet, kan bare personer som utøver en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i selskapets tjeneste, eie andeler eller inneha verv som styremedlem eller varamedlem til styret. For aksjeselskaper skal påtegning om dette påføres samtlige aksjebrev. Andeler i et selskap som driver advokatvirksomhet, kan dessuten eies av et annet selskap forutsatt at samtlige andeler i det eiende selskap eies av personer som utøver en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i det eide selskapets tjeneste, og at det eiende selskapet oppfyller bestemmelsene i fjerde til sjette ledd.

For selskaper som driver advokatvirksomhet, skal firmaet inneholde ordet advokat.

Selskapet kan i tillegg til advokatvirksomhet bare drive virksomhet som har naturlig tilknytning til advokatvirksomheten.

Virksomhet som nevnt i første ledd annet punktum kan på selskapets vegne bare utøves av advokater. Slik virksomhet kan likevel utøves på selskapets vegne av en annen person dersom vedkommende har adgang til det i medhold av annet enn advokatbevilling og dessuten har stilt sikkerhet for det ansvar vedkommende kan pådra seg etter § 232 sjuende jf. annet ledd. Kongen gir nærmere forskrift om sikkerhetsstillelsen.

Dersom en person eller et selskap som eier en andel i et selskap som driver advokatvirksomhet, ikke lenger oppfyller vilkårene i annet ledd for å eie andeler, må andelen avhendes innen to år. Hvis forholdet ikke skyldes tap av advokatbevilling eller annen tilsvarende bevilling, kan andelen likevel beholdes like lenge som vedkommende har utøvd en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i selskapets eller i det eide selskapets tjeneste. Dør en andelseier, kan vedkommendes arvinger eller gjenlevende ektefelle beholde andelen i inntil to år etter dødsfallet.

I kapittel 11 skal ny § 232 lyde:

Selskaper som driver advokatvirksomhet, skal utpeke en bestemt av selskapets advokater som ansvarlig for det enkelte oppdrag under advokatvirksomheten eller forskjellige bestemte advokater som ansvarlige for bestemte deler av oppdraget. Klienten skal meddeles hvilken advokat som er utpekt. Dersom en klient har henvendt seg til en bestemt advokat i selskapet, regnes denne som utpekt, hvis ikke klienten er meddelt at en annen advokat er utpekt som ansvarlig. Selskapet kan ikke instruere den utpekte advokaten om den faglige utførelsen av oppdraget.

Den utpekte advokat er solidarisk ansvarlig med selskapet for erstatningsansvar som selskapet pådrar seg i forbindelse med oppdraget. Foruten den utpekte advokaten er andre advokater i selskapet som selvstendig har pådratt selskapet erstatningsansvar i forbindelse med oppdraget, solidarisk ansvarlig med selskapet.

Er klienten ikke meddelt hvilken advokat som er utpekt, og det heller ikke klart fremgår av forholdet hvilken advokat som er ansvarlig, er den advokaten som faktisk har utført oppdraget, solidarisk ansvarlig med selskapet.

Pådrar en advokatfullmektig selskapet erstatningsansvar under advokatvirksomheten, og er klienten ikke meddelt hvilken advokat som er utpekt, og fremgår det heller ikke klart av forholdet hvilken advokat som er ansvarlig, er de advokater fullmektigen er autorisert for, solidarisk ansvarlig med selskapet.

I ansvarlige selskaper kan det avtales at selskapsdeltakerne ikke skal ha deltakeransvar for erstatningsansvar som selskapet pådrar seg under advokatvirksomheten, når minst en av selskapets advokater er solidarisk ansvarlig med selskapet etter første til fjerde ledd. Selskapsloven § 2-4 tredje ledd gjelder tilsvarende.

For indre selskaper gjelder i paragrafen her bare første ledd fjerde punktum.

For selskaper der en som ikke er advokat utøver virksomhet som nevnt i § 231 første ledd annet punktum på selskapets vegne i samsvar med § 231 femte ledd, kan vedkommende utpekes som ansvarlig for oppdrag vedkommende har adgang til utføre. I så fall gjelder bestemmelsene om advokater i paragrafen her unntatt tredje og fjerde ledd tilsvarende.

I kapittel 11 skal ny § 233 lyde:

Reglene i § 231 gjelder ikke:

(a) Advokatvirksomhet som utøves av en ansatt advokat som i det vesentlige utfører oppdrag for sin arbeidsgiver eller for andre selskaper som tilhører samme konsern. For slik advokatvirksomhet skal det ikke utad gis inntrykk av at det utøves frittstående advokatvirksomhet.

(b) Advokatvirksomhet som utøves av en advokat ansatt i en forening eller et lag når bistanden i det vesentlige ytes til medlemmene, og bistanden til andre enn medlemmer er av samme art som den bistanden som ytes til medlemmene.

(c) Advokatvirksomhet som drives av stat eller kommune.

Reglene i § 232 første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for advokatvirksomhet som drives av andre juridiske personer enn selskaper dersom ikke annet følger av paragrafen her tredje ledd første punktum.

For advokatvirksomhet som nevnt i første ledd bokstav a gjelder reglene i § 232 første til fjerde ledd bare for bistand som ytes til andre enn advokatens arbeidsgiver og selskaper som tilhører samme konsern. Reglene i § 232 femte til sjuende ledd gjelder ikke.

Kongen kan i særlige tilfeller tillate at advokatvirksomhet organiseres på andre måter enn nevnt i § 231 første ledd. Det kan stilles vilkår for tillatelsen.

I kapittel 11 mellom ny § 233 og ny § 234 inntas ny overskrift:

IV. Straffebestemmelser

I kapittel 11 skal ny § 234 lyde:

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder eller begge deler straffes den som forsettlig yter rettshjelp uten å ha rett til det eller som medvirker til dette.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder eller begge deler straffes den som forsettlig overtrer eller medvirker til overtredelse av

a. taushetsplikt etter § 218 annet ledd, bestemmelse om sikkerhetsstillelse i medhold av § 218 a første ledd eller § 222, eller vilkår eller begrensninger i medhold av § 218 a annet ledd, eller

b. reglene om organisering av advokatvirksomhet i §§ 231 til 233, forutsatt at reglene er overtrådt gjentatte ganger eller at overtredelsen er grov.

Den som uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse som nevnt i første eller annet ledd straffes med bøter.

Er en overtredelse som nevnt i første eller annet ledd begått av noen som har handlet på vegne av et selskap med begrenset ansvar, et kommandittselskap eller en annen sammenslutning, en stiftelse eller en offentlig virksomhet, kan bøtestraff ilegges foretaket. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen. Foretaket kan også fradømmes retten til å drive næringsvirksomhet. Ved avgjørelser etter leddet her tas det særlig hensyn til om overtredelsen er foretatt for å fremme foretakets interesser, eller om foretaket har hatt fordel av overtredelsen. For tap av retten til å drive næringsvirksomhet gjelder straffeloven § 29 tilsvarende.

For advokater og advokatfullmektiger gjelder for øvrig straffeloven §§ 324 og 325 tilsvarende.

Nåværende §§ 231 og 232 blir nye §§ 235 og 236.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II.

I lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) gjøres følgende endringer:

§ 44 skal lyde:

Som prosessfullmektig for Høyesterett under muntlig hovedforhandling eller skriftlig ankebehandling kan bare brukes advokater som har tillatelse til å være advokat ved Høyesterett. *Under forberedelsen av saker for Høyesterett og ved kjæremål til Høyesteretts kjæremålsutvalg kan bare advokater brukes som prosessfullmektig. Høyesterett kan for den enkelte sak av særlige grunner tillate at en annen myndig person brukes.*

Som prosessfullmektig *ved behandlingen av saker for lagmannsrett og ved søksmål for eller anke til herreds- eller byrett kan foruten advokater brukes enhver myndig person som er fast ansatt i partens tjeneste eller styrer eller tar del i styrelsen av partens anliggender, som er partens ektefelle eller som er i slekt eller svogerskap med parten i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som søskenbarn.* Retten kan for den enkelte sak av særlige grunner tillate at en annen myndig person brukes. Beslutningen kan ikke angripes ved kjæremål eller anke.

Som prosessfullmektig i andre tilfeller kan foruten advokater og personer som nevnt i annet ledd første punktum brukes enhver myndig person. Retten skal likevel tilbakevise vedkommende dersom vedkommende søker er-

verv ved å opptre for andre i rettergang eller er ansatt som betjent hos noen som gjør det. Retten kan for den enkelte sak av særlige grunner unnlate å tilbakevise vedkommende. Beslutningen kan ikke angripes ved kjæremål eller anke.

I alle tilfeller kan retten samtykke i at det som prosessfullmektig brukes utenlandsk advokat når det av hensyn til sakens art og omstendighetene for øvrig finnes ubetenkelig. Beslutningen kan ikke angripes ved kjæremål eller anke. Den utenlandske advokat likestilles i forhold til § 91 tredje ledd, § 119 tredje ledd og § 126 annet ledd med norsk advokat. Den utenlandske advokaten kan underskrive eller medunderskrive for sin part etter § 364 annet ledd og § 409 annet ledd.

Presidenten: Til § 44 første ledd første punktum foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti — det er en del av forslag nr. 2:

«I lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) gjøres følgende endringer:

§ 44 første ledd første punktum skal lyde:

Som prosessfullmektig for Høyesterett under muntlig hovedforhandling eller skriftlig ankebehandling kan bare brukes høyesterettsadvokater.»

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 44 første ledd første punktum og forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 57 mot 22 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 11.33.06)
2. Komiteens innstilling til § 44 første ledd annet og tredje punktum og annet, tredje og fjerde ledd bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten vil nå la votere over et forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti om en endring i § 51 annet ledd første punktum — det er en del av forslag nr. 2:

«§ 51 annet ledd første punktum skal lyde:

Ved siden av en prosessfullmektig kan en advokat eller en som har betingelsene for å få advokattillatelse, opptre som rettslig medhjelper, men for Høyesterett bare en høyesterettsadvokat.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 52 mot 26 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 11.33.48)

Videre var innstillet:

§ 206 a første ledd første punktum skal lyde:

Selv om forholdet ikke går inn under § 205, kan retten frita et vitne for å svare på spørsmål om noe som er blitt betrodd det under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, *rettshjelp i medhold av domstolloven § 218 annet ledd* eller liknende virksomhet.

§ 277 annet ledd skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av forliksklage gjelder § 44 tredje ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, opptre som prosessfullmektig etter samme regler som advokater ved inngivelse av forliksklage i inkassooppdrag som inkassatoren har for klageren. Videre kan den som har rett til å drive rettshjelpsvirksomhet etter domstolloven § 218 annet ledd nr. 1 til 3, opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av forliksklage i rettshjelpsoppdrag som vedkommende har for klageren. Vedkommende kan ikke inngi forliksklage muntlig.

§ 277 fjerde ledd nytt sjette punktum skal lyde:

Om adgangen til å opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av tilsvar gjelder annet ledd tilsvarende.

§ 298 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

§ 277 annet ledd gjelder tilsvarende.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

III.

I lov av 13. august 1915 nr. 7 om tvangsfuldbyrdelse gjøres følgende endringer:

Trykt 5/6 1991

§ 24 annet ledd skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig under tvangsfullbyrdelse gjelder tvistemålsloven § 44 tredje ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, være prosessfullmektig etter samme regler som advokater under tvangsfullbyrdelse i inkassooppdrag som inkassatoren har for parten. Videre kan den som har rett til å drive rettshjelpsvirksomhet etter domstolloven § 218 annet ledd nr. 1 til 4, være prosessfullmektig under tvangsfullbyrdelse i rettshjelpsoppdrag som vedkommende har for parten. Reglene om advokater i tvistemålsloven § 119 gjelder tilsvarende for den som er prosessfullmektig etter paragrafen her tredje punktum. Ved behandling av tvister i søksmåls former og ved anke og kjæremål gjelder tvistemålsloven § 44 annet ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

IV.

I lov av 21. februar 1930 om skifte gjøres følgende endringer:

§ 22 første ledd nye annet og tredje punktum skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig gjelder tvistemålsloven § 44 tredje ledd. Ved behandling av tvister i søksmåls former og ved anke og kjæremål gjelder tvistemålsloven § 44 annet ledd.

V.

Lov av 1. februar 1936 nr. 3 om adgangen til å drive rettshjelpsvirksomhet oppheves.

VI.

I lov av. 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 12 annet ledd annet punktum skal lyde:

Forvaltningsorganet kan likevel tilbakevise den som uten å være advokat, søker erverv ved å opptre for andre i forvaltningssaker, men ikke i saker der *vedkommende har rett til å yte rettshjelp etter domstolloven § 218.*

VII.

I lov av 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan *ved forskrift eller i enkelttilfeller* samtykke i at fri rettshjelp gis av andre enn advokater.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

VIII.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 121 første ledd første punktum skal lyde:

Selv om forholdet ikke går inn under § 119, kan retten frita et vitne for å svare på spørsmål om noe som er blitt betrodd det under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, *rettshjelp i medhold av domstolloven § 218 annet ledd* eller liknende virksomhet.

Presidenten: Før presidenten lar votere over innstillingens forslag til endring av § 121 vil det bli votert over forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti om endring i §§ 76, 77, 95 og 101 — det er en del av forslag nr. 2:

«I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 76 første ledd skal lyde:

Saker ved Høyesterett kan riksadvokaten føre selv eller overlate til en statsadvokat, en høyesterettsadvokat eller en fullmektig ved riksadvokatembetet.

§ 77 skal lyde:

Til å føre saker i retten etter påtalemyndighetens nærmere bestemmelse og på dens vegne antar departementet ved Høyesterett et tilstrekkelig antall høyesterettsadvokater, og ved de øvrige domstoler et tilstrekkelig antall advokater.

§ 95 første ledd skal lyde:

Som forsvarere ved Høyesterett brukes høyesterettsadvokater.

§ 101 skal lyde:

Til å gjøre tjeneste som faste offentlige forsvarere antar departementet ved Høyesterett et tilstrekkelig antall høyesterettsadvokater, og ved de øvrige domstoler et tilstrekkelig antall advokater.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 56 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 11.36.11)

Presidenten: Det voteres så over komiteens innstilling til § 121.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten vil så la votere over et forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti om endring av § 421, som også er en del av forslag nr. 2:

«§ 421 første ledd skal lyde:

Vil saksøkeren begjære fornyet behandling, må han anta en advokat til å utføre saken. Ved anke må han anta en høyesterettsadvokat.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 57 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 11.36.53)

Videre var innstillet:

IX.

I lov av 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) gjøres følgende endringer:

§ 149 nytt annet ledd skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig under gjeldsforhandling og konkurs gjelder tvistemålsloven § 44 tredje ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, være prosessfullmektig etter samme regler som advokater for en fordringshaver i inkassooppdrag som inkassatoren har for fordringshaveren. Ved begjæring om konkurs, ved behandling av tvister i søksmåls former og ved anke og kjæremål gjelder tvistemålsloven § 44 annet ledd.

§ 149 nåværende annet til femte ledd blir nye tredje til sjette ledd.

X.

I lov av 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling gjøres følgende endringer:

§ 1-2 (1) nr. 2 skal lyde:

i medhold av norsk advokatbevilling, når *advokaten har stilt sikkerhet etter domstolloven § 222.*

§ 2-2 (1) skal lyde:

Foretak med bevilling etter § 2-1 skal etter søknad til departementet meddeles tillatelse til å opprette avdelingskontor (filial) som fra fast kontorsted driver eiendomsmegling, dersom kontoret har en faglig leder som har eiendomsmeglerbrev eller er advokat som *har stilt sikkerhet etter domstolloven § 222*, og det er stilt sikkerhet som omfatter kontorets virksomhet.

XI.

Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.
2. Endringene i domstolloven § 219 gjelder for søknader om advokatbevilling som inngis senere enn to år etter ikrafttredelsestidspunktet. Endringene i domstolloven § 220 gjelder der søknad om erklæring som nevnt i § 220 annet ledd inngis senere enn to år etter ikrafttredelsestidspunktet. Domstolloven § 146 annet ledd gjelder tilsvarende.
3. For advokatvirksomhet som ved lovens ikrafttredelse drives i strid med domstolloven nye §§ 231 til 233, trer nye §§ 231 og 233 først i kraft ett år senere.
4. Endringene i tvistemålsloven §§ 44, 277 og 298, tvangsfullbyrdelsesloven § 24, skifteloven § 22, forvaltningsloven § 12 og konkursloven § 149 medfører ikke at noen som har opptrådt som fullmektig for instansen, må fratre som fullmektig.
5. Endringene i tvistemålsloven § 206 a og straffeprosessloven § 121 gjelder også for saker som er kommet inn for domstolen før ikrafttredelsestidspunktet.
6. Kongen kan gi regler om avviklingen av Advokatenes erstatningsfond.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om overføring av domfelte m.m. (Innst. O. nr. 56, jf. Ot.prp. nr. 47)

Svein Alsaker (ordfører for saken): Bare et par helt korte merknader.

En enstemmig komite anbefaler at den europeiske konvensjon av 21. mars 1983 om overføring av domfelte blir ratifisert og innarbeidet i vårt lovverk som egen lov. Det betyr i praksis at utenlandske lovbrytere kan overføres til soning i hjemlandet, og at norske domfelte kan sone sin straff i Norge for forbrytelser begått i utlandet. Det er grunn til å tro at slik overføring til hjemlandet vil gjøre rehabiliteringsprosessen for de domfelte både lettere og bedre.

Konvensjonen legger opp til et fleksibelt system, både den domfellende og den fullbyrdende staten må være enige om overføring. Det er videre et vilkår at den domfelte samtykker i overføring. Det er i denne sammenheng viktig å understreke at de stater som ratifiserer konvensjonen, forplikter seg til å samarbeide om overføring av domfelte. Selv om domfelte selv ikke kan begjære overføring, plikter man å gjøre den domfelte oppmerksom på konvensjonen, slik at han dermed får anledning til å gi uttrykk for et eventuelt ønske om overføring.

Det legges opp til to fullbyrdingsmåter, enten fortsatt fullbyrding eller omgjøring. I det siste tilfellet ilegges ny straff etter fullbyrdelseslandets lovgivning, dog selvfølgelig med den begrensning at straffen ikke kan bli strengere enn i domfellingslandet, eller at fengselsstraff ikke kan omgjøres til en økonomisk sanksjon.

I enkelte tilfeller kan situasjonen være den at en utenlandsk domfelt her i landet ønsker overføring til et land som har klart lavere straffer for samme forbrytelse enn det den domfelte er dømt for i Norge.

Komiteens flertall har i denne forbindelse i komiteinnstillingen gitt uttrykk for at det forutsettes at departementet når en overføringssak vurderes, normalt legger vekt på å unngå overføring der dette åpenbart vil føre til en klar nedsettelse av straffen.

Komiteens flertall viser i denne forbindelse til hensynet til likebehandling av norske og utenlandske domfelte. Et eksempel her kan være narkotikadommer, hvor f.eks. Norge og Nederland har vesensforskjellig straffeutmålingspraksis. Det er klart at den generalpreventive effekten vår narkotikalovgivning gir, kan ikke vi helle over bord uten videre. Jeg vil likevel gi uttrykk for at et visst slingringsmonn må man tåle i denne sammenheng. Det ligger i hele konvensjonens natur. Vi skal også være oppmerksom på at det å sone i et fremmed land selvfølgelig også vil bety en betydelig tilleggsstraff for den som skal sone.

Det er grunn til å anta at konvensjonen vil få en viss praktisk betydning. I proposisjonen har Justisdepartementet gitt uttrykk for at presset på norske fengsler trolig vil avta noe.

Med dette vil jeg anbefale komiteens innstilling.

Lisbeth Holand: Jeg er veldig glad for at denne saken endelig har kommet til Stortinget. Konvensjonen ble jo underskrevet i 1983, og det har tatt svært lang tid å få den til behandling.

Det er en enstemmig komite som står bak at en skal skrive under konvensjonen og vedta lovendringen. Jeg vil bare knytte noen få kommentarer til ett bestemt punkt. Det dreier seg om hvordan vi skal forholde oss når det er snakk om å overføre domfelte til land der det er klart lavere straff for samme forbrytelse som vedkommende er dømt for i Norge. Komiteens flertall sier at de forutsetter at det normalt legges vekt på å unngå overføring der det åpenbart kan føre til en klar nedsettelse av straffen. Her synes jeg vi står oppe i den klassiske konflikten mellom hensynet til straff og hensynet til rehabilitering.

Noe av bakgrunnen for å skrive under denne konvensjonen er at det er hardt å sone i et fremmed land, og at det er omtrent umulig å rehabilitere de som soner i utlandet. Og hensynet til rehabiliteringen er jo den vesentligste grunnen til at man skal overføre folk til hjemlandet. Flertallet sier at hvis en ved overføring til hjemlandet risikerer kortere straff, bør en være forsiktig med å overføre. Ville vi ønske at andre land praktiserte konvensjonen på samme måte? Ville vi ønske at land som har strengere strafferammer enn Norge har når det gjelder enkelte forbrytelser, ikke skal la nordmenn bli overført til Norge fordi de gjerne vil beholde dem der de har strengere straff? Hvis vi skal ha litt sammenheng i tankegangen, må vi da også akseptere det. En av begrunnelsene er at en sier at en skal ha likebehandling av utlendinger og landets egne innbyggere, likebehandling av de domfelte. Men det er jo ikke likebehandling av de utenlandske domfelte og domfelte fra eget land. Det er ingen tvil om at det er atskillig hardere soningsforhold for den som soner i et fremmed land, enten det er en nordmann som soner i et land der han ikke kjenner språk og

samfunnsforhold, eller det er en utlending som soner her. Det blir ingen likebehandling ut av det.

Jeg håper at det som komiteen enstemmig sier, at hensynet til rehabilitering skal veie sterkt, i praksis vil veie så sterkt at en også er villig til å overføre domfelte til soning i hjemlandet, selv om det i noen tilfelle kan føre til en nedsetting av straffen.

Statsråd Kari Gjesteby: Utgangspunktet i konvensjonen er at en overføring av domfelte til soning i sitt hjemland krever samtykke fra begge de involverte stater.

Når det foreligger enighet om overføring av den domfelte og denne samtykker i dette, kan den staten den domfelte overføres til, på visse vilkår nedsette straffen. Som regel vil dette ikke innebære noe problem for oss, verken som domfellende eller fullbyrdende stat. På enkelte områder kan likevel en overføring av domfelte være problematisk, dersom straffen sannsynligvis vil settes betydelig ned som følge av en overføring. Som eksempel kan nevnes, slik det er nevnt her i debatten, straffedømte i alvorlige narkotikasaker.

Vår straffutmålingspraksis på dette felt er strengere enn i mange andre land. Og det vil være uheldig om personer som domfelles til strenge fengselsstraffer for smugling av narkotika til Norge, i neste omgang overføres til soning i sitt hjemland, og straffen der settes vesentlig ned. Det er denne avveining vi må foreta i den enkelte sak, og som representanten Holand også berørte i sitt innlegg.

Det er derfor viktig at en overføring er avhengig av samtykke fra begge de involverte stater i hver enkelt sak, og det gir oss mulighet til å legge vekt på kriminalpolitiske vurderinger, samtidig som det kan tas individuelle hensyn.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om overføring av domfelte m.m.

I.
LOV OM OVERFØRING AV DOMFELTE

DEL A

Kapittel I. Innledende bestemmelser

§ 1. Etter reglene i denne loven kan norske avgjørelser om strafferettslige reaksjoner fullbyrdes i utlandet og utenlandske avgjørelser om strafferettslige reaksjoner fullbyrdes i Norge. Loven gjelder ikke for avgjørelser som omfattes av lov 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v.

§ 2. Kongen kan fastsette nærmere regler om gjennomføring av loven. Han kan på grunnlag av gjensidighet bestemme at loven også skal gjelde i forholdet mellom Norge og en stat som ikke har sluttet seg til den europeiske konvensjonen 28. mai 1970 om internasjonal gyldighet av straffedommer eller den europeiske konvensjonen 1. mars 1983 om overføring av domfelte.

Kapittel II. Særlig om saker etter den europeiske konvensjonen 21. mars 1983 om overføring av domfelte (overføringskonvensjonen)

§ 3. Avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som omfattes av overføringskonvensjonen, jf. del B i loven, kan fullbyrdes etter konvensjonens regler. En anmodning fra en annen stat om overføring av en domfelt til eller fra Norge avgjøres av departementet. Departementet skal umiddelbart opplyse den anmodende staten om utfallet av anmodningen. En norsk anmodning til en annen stat om overføring av en domfelt til eller fra Norge fremmes av departementet.

§ 4. Med norsk borger i overføringskonvensjonens forstand menes en person som har norsk statsborgerskap, eller som har bosted i Norge, eller som på annen måte har slik tilknytning til landet at overføring er naturlig.

§ 5. Når det er bestemt at en domfelt skal overføres til Norge, kan departementet bestemme at fullbyrdingen av straffen skal skje
a) etter reglene om fortsatt fullbyrding i overføringskonvensjonen art. 10, jf. § 6 i loven, eller
b) etter reglene om omgjøring av straffen i overføringskonvensjonen art. 11, jf. § 7 i loven.

Fullbyrding i Norge av en utenlandsk straffereaksjon mot en utilregnelig person kan bare skje etter omgjøring til sikring.

§ 6. Når departementet bestemmer at det skal skje fortsatt fullbyrding, anmodes påtalemyndigheten om å iverksette fullbyrding av resten av frihetsstraffen. Dersom frihetsstraffen etter sin art strider mot norsk lov, eller dersom straffen for forbrytelsen overstiger strafferammen for samme forhold etter norsk lov, anmodes påtalemyndigheten i stedet om å bringe saken inn for retten, som ved dom

skal fastsette en ny straff for forholdet. Straffen skal såvidt mulig svare til straffen fastsatt i domslandet, men må etter sin art være forenlig med norsk rett. Den må ikke overskride norske strafferammer for tilsvarende forhold og ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling.

§ 7. Når departementet bestemmer at den strafferettslige reaksjonen skal omgjøres, anmodes påtalemyndigheten om å bringe saken inn for retten. Retten skal ved dom omgjøre den utenlandske straffen til den frihetsstraff som følger av norsk rett for tilsvarende forhold. Retten skal ved straffutmålingen

a) være bundet av den beskrivelsen av faktum som uttrykkelig eller underforstått er lagt til grunn i den utenlandske dommen,
b) ikke gjøre en frihetsstraff om til en økonomisk sanksjon,
c) fullt ut trekke fra den tiden den domfelte har vært berøvet friheten, og
d) ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling. Domstolen skal herunder ikke være bundet av den minstestraffen som er fastsatt i norsk rett for det forholdet saken gjelder.

§ 8. Bestemmelsene om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner i overføringskonvensjonen får anvendelse også på avgjørelser truffet før konvensjonen trådte i kraft mellom Norge og vedkommende land.

Kapittel III. Særlig om saker etter den europeiske konvensjonen 28. mai 1970 om internasjonal gyldighet av straffedommer (gyldighetskonvensjonen)

§ 9. Avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som omfattes av gyldighetskonvensjonen, jf. del C i loven, kan fullbyrdes etter konvensjonens regler. Avgjørelse om fullbyrding skal skje eller ikke, treffes ved dom. Avgjørelse etter gyldighetskonvensjonen art. 39 nr. 2 første punktum treffes ved kjennelse, som kan påankes.

§ 10. Forelegg kan utferdiges i alle tilfelle hvor den utenlandske dommen eller liknende går ut på bot eller inndragning.

§ 11. Bestemmelsene om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner i gyldighetskonvensjonen får anvendelse på avgjørelser truffet etter at konvensjonen er trådt i kraft mellom Norge og vedkommende stat. Kongen kan likevel på grunnlag av avtale med vedkommende stat fastsette at bestemmelsene også skal gjelde tidligere avgjørelser.

Kapittel IV. Fellesregler for behandlingen av saker etter kapittel II og III

§ 12. Saker som skal avgjøres av en norsk domstol, behandles etter straffeprosesslovens regler med de unntakene som følger av loven og de konvensjonene den gjennomfører.

§ 13. Sakene skal i første instans alltid behandles for herreds- eller byrett, og uten at tiltalebeslutning utferdiges. Meddommere tilkalles bare dersom den siktede begjærer det. Bestemmelsene i første ledd gjelder likevel ikke saker som omfattes av gyldighetskonvensjonen art. 25 nr. 1 eller 26 nr. 1. Domsslutningen skal gå ut på at den utenlandske dommen eller liknende fullbyrdes ved at den siktede dømmes til en nærmere angitt straff, i samsvar med denne loven og vedkommende norske straffebud (som rammer forholdet eller ville ha rammet det om det hadde funnet sted i Norge).

§ 14. Offentlig forsvarer oppnevnes i alle saker hvor det ikke har vært utferdiget forelegg etter § 10. Har forelegg vært utferdiget, gjelder straffeprosesslovens regler om oppnevning av forsvarer.

§ 15. Gjelder saken fullbyrding av en utenlandsk avgjørelse på frihetsstraff eller annen strafferettslig følge av frihetberøvende karakter, kan varetektsfengsling foretas i medhold av overføringskonvensjonen art. 11 nr. 2 og art. 16 nr. 5 eller gyldighetskonvensjonen art. 13 og art. 32 og for øvrig i medhold av straffeprosesslovens bestemmelser.

§ 16. Sakskostnader i forbindelse med avgjørelser i herreds- eller byretten etter denne loven kan ikke idømmes med mindre det er foretatt en fullstendig prøving av saken.

DEL B

I DEN EUROPEISKE KONVENSJONEN 21. MARS 1983 OM OVERFØRING AV DOMFELTE LYDER FØLGENDE BESTEMMELSER SLIK I NORSK OVERSETTELSE:

ARTIKKEL 1

Definisjoner

I denne konvensjonen skal:

a. «strafferettslig reaksjon» bety enhver straff eller annen reaksjon som er idømt av en domstol på grunn av et straffbart forhold, og

som innebærer frihetsberøvelse for et begrenset eller ubegrenset tidsrom;

b. «dom» bety en domstolsavgjørelse som ilegger noen en strafferettslig reaksjon;

c. «domslandet» bety den staten hvor den strafferettslige reaksjonen ble ilagt den personen som kan bli eller er blitt overført;

d. «fullbyrdingslandet» bety den staten som den domfelte kan bli eller er blitt overført til for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen.

ARTIKKEL 2

Alminnelige prinsipper

1. Partene forplikter seg til å samarbeide i størst mulig utstrekning når det gjelder overføring av domfelte i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen.

2. En person som er dømt på en Parts territorium, kan i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen overføres til en annen Parts territorium for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen som er ilagt ham. Med dette for øye kan han overfor domslandet eller overfor fullbyrdingslandet gi uttrykk for sitt ønske om overføring etter reglene i konvensjonen.

3. Anmodning om overføring kan settes fram enten av domslandet eller av fullbyrdingslandet.

ARTIKKEL 3

Vilkår for overføring

1. Overføring av en domfelt etter konvensjonen kan bare skje på følgende vilkår:

a. at den domfelte er borger av fullbyrdingslandet;
b. at dommen er rettskraftig;
c. at den domfelte på det tidspunktet overføringsanmodningen mottas, ennå har minst seks måneder igjen å sone av den strafferettslige reaksjonen, eller at den strafferettslige reaksjonen er tidsubestemt;
d. at den domfelte samtykker i overføringen eller, hvor en av de to statene finner det nødvendig på grunn av den domfeltes alder eller hans fysiske eller mentale tilstand, at den domfeltes verge eller annen rettslig stedfortreder samtykker;
e. at de handlingene eller unnlatelsene som den strafferettslige reaksjonen er ilagt på grunn av, er straffbare etter loven i fullbyrdingslandet eller ville være straffbare dersom de ble begått på fullbyrdingslandets territorium; og
f. at domslandet og fullbyrdingslandet er enige om overføringen.

2. I særlige tilfelle kan Partene samtykke i en overføring selv om den tiden som gjenstår å sone for den domfelte, er mindre enn det som er fastsatt i første ledd bokstav c.

3. En stat kan på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredingsdokument, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, meddele at den har til hensikt å unnta anvendelsen av en av framgangsmåtene fastsatt i artikkel 9 første ledd bokstavene a og b i forhold til andre Parter.

. En stat kan når som helst, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, definere for sitt eget vedkommende begrepet «borger» i konvensjonens forstand.

ARTIKKEL 4

Opplysningsplikt

1. En domfelt som konvensjonen kan få anvendelse for, skal av domslandet gjøres kjent med innholdet av konvensjonen.

2. Dersom den domfelte overfor domslandet har gitt uttrykk for et ønske om å bli overført i medhold av konvensjonen, skal denne staten underrette fullbyrdingslandet om dette så snart som praktisk mulig etter at dommen er blitt rettskraftig.

3. Underretningen skal inneholde følgende opplysninger:

a. domfeltes navn, fødselsdato og fødested;
b. hans eventuelle adresse i fullbyrdingslandet;
c. en beskrivelse av de faktiske forhold som lå til grunn for den strafferettslige reaksjonen;
d. den strafferettslige reaksjonens art og varighet og når soningen ble påbegynt.

4. Dersom den domfelte har gitt uttrykk for sitt ønske overfor fullbyrdingslandet, skal domslandet, etter anmodning, gi fullbyrdingslandet de opplysningene som er nevnt i tredje ledd ovenfor.

5. Den domfelte skal få skriftig meddelelse om eventuelle tiltak som domslandet eller fullbyrdingslandet treffer i samsvar med de foregående leddene og likeledes om eventuelle avgjørelser som treffes av noen av statene i anledning av en overføringsanmodning.

ARTIKKEL 5

Anmodninger og svar

1. Anmodninger om overføring og svar skal være skriftlig.

2. Anmodninger skal rettes fra Justisdepartementet i den anmodende staten til Justisde-

partementet i den anmodete staten. Svar skal framsendes gjennom de samme kanalene.

3. En Part kan, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, meddele at den vil bruke andre kommunikasjonskanaler.

4. Den anmodete staten skal umiddelbart opplyse den anmodende staten om sin avgjørelse om hvorvidt den samtykker i den anmodete overføringen eller ikke.

ARTIKKEL 6

Ledsagende dokumenter

1. Fullbyrdingslandet skal, dersom det er anmodet om det av domslandet, sende dette følgende dokumenter:

a. et dokument eller en erklæring som viser at den domfelte er borger av fullbyrdingslandet;
b. en kopi av vedkommende lovbestemmelse i fullbyrdingslandet som viser at de handlingene eller unnlatelsene som den strafferettslige reaksjonen er ilagt på grunn av i domslandet, er straffbare etter loven i fullbyrdingslandet, eller ville være straffbare dersom de ble begått på dets territorium;
c. en erklæring som inneholder de opplysningene som er nevnt i artikkel 9 andre ledd.

2. Dersom det anmodes om en overføring, skal domslandet sende følgende dokumenter til fullbyrdingslandet, med mindre en av statene allerede har angitt at den ikke vil samtykke i overføringen:

a. en bekreftet gjenpart av dommen og de lovbestemmelsene som ligger til grunn for den;
b. en erklæring som angir hvor mye av den strafferettslige reaksjonen som allerede er sonet, herunder opplysninger om eventuell varetektsfengsling eller annen fengslig forvaring før domfellelsen, om ettergivelse og om ethvert annet forhold av betydning for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen;
c. en erklæring som inneholder samtykke til overføringen som nevnt i artikkel 3 første ledd bokstav d; og
d. når det er grunn til det, eventuelle medisinske rapporter eller personundersøkelser om den domfelte, opplysninger om behandlingen av ham i domslandet og eventuelle anbefalinger om den videre behandlingen av ham i fullbyrdingslandet.

3. Hver av statene kan be om å få seg forelagt ethvert dokument eller enhver erklæring som er nevnt i første eller andre ledd ovenfor, før den framsetter en anmodning om overføring eller treffer en avgjørelse om hvorvidt den samtykker i overføringen eller ikke.

ARTIKKEL 7

Samtykke og dets bekreftelse

1. Domslandet skal påse at den personen som skal avgi samtykke til overføring etter artikkel 3 første ledd bokstav d, gjør dette frivillig og med fullt kjennskap til de rettslige konsekvensene av dette. Framgangsmåten for å avgi et slikt samtykke skal følge reglene i domslandets lovgivning.

2. Domslandet skal gi fullbyrdingslandet adgang til å kontrollere gjennom konsul eller en annen tjenestemann som man er blitt enig om med fullbyrdingslandet, at samtykket er gitt i samsvar med vilkårene fastsatt i første ledd ovenfor.

ARTIKKEL 8

Virkningen av overføring for domslandet

1. Når myndighetene i fullbyrdingslandet tar hånd om en domfelt, opphører fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen i domslandet.

2. Domslandet kan ikke lenger fullbyrde den strafferettslige reaksjonen dersom fullbyrdingslandet anser fullbyrdingen av den for fullført.

ARTIKKEL 9

Virkningen av overføring for fullbyrdingslandet

1. De kompetente myndighetene i fullbyrdingslandet skal:

a. fortsette fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen umiddelbart eller gjennom en domstolsavgjørelse eller et forvaltningsvedtak på de vilkårene som er fastsatt i artikkel 10, eller
b. gjennom en rettslig eller administrativ avgjørelse omgjøre den strafferettslige reaksjonen som er idømt i domslandet, til en sanksjon som er fastsatt i loven i fullbyrdingslandet for samme overtredelse, på de vilkårene som er fastsatt i artikkel 11.

2. Når den blir anmodet om det, skal fullbyrdingslandet meddele domslandet før overføring av den domfelte hvilken av de nevnte framgangsmåtene den akter å følge.

3. Fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen skal skje i henhold til fullbyrdingslandets lovgivning, og denne staten alene skal være kompetent til å treffe alle påkrevde avgjørelser.

4. En stat som i henhold til egen nasjonal lovgivning ikke kan gjøre bruk av en av de framgangsmåtene som er nevnt i første ledd for å fullbyrde reaksjoner som en annen Part har ilagt utilregnelige domfelte, og som er rede til å motta slike personer til videre behandling, kan ved en erklæring til Europarådets generalsekretær opplyse om den framgangsmåten den vil følge i slike saker.

ARTIKKEL 10

Fortsatt fullbyrding

1. I tilfelle av fortsatt fullbyrding er fullbyrdingslandet bundet av den strafferettslige reaksjonens rettslige karakter og varighet slik denne er fastsatt av domslandet.

2. Men dersom den strafferettslige reaksjonen på grunn av sin karakter eller varighet er uforenlig med fullbyrdingslandets rett, eller dersom dens lovgivning krever det, kan staten gjennom en domstolsavgjørelse eller et forvaltningsvedtak tilpasse sanksjonen til den straffen eller det tiltaket som er fastsatt i dens egen lov for en liknende overtredelse. Denne straffen eller dette tiltaket skal så langt som mulig svare til den strafferettslige reaksjonen som skal fullbyrdes. Den skal ikke skjerpe, verken med hensyn til sin karakter eller varighet, den strafferettslige reaksjonen som er ilagt i domslandet, og heller ikke overskride den maksimumsstraffen som er fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning.

ARTIKKEL 11

Omgjøring av den strafferettslige reaksjonen

1. I tilfelle omgjøring av den strafferettslige reaksjonen skal de framgangsmåtene som er fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning, anvendes. Ved omgjøring av den strafferettslige reaksjonen skal den kompetente myndighet:

a. være bundet av den beskrivelsen av faktum som uttrykkelig eller underforstått er lagt til grunn i den dommen som er avsagt i domslandet;
b. ikke gjøre en sanksjon som går ut på frihetsberøvelse om til en økonomisk sanksjon;
c. fullt ut trekke fra den tiden den domfelte har vært berøvet friheten; og
d. ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling og ikke være bundet av den minstestraffen som måtte være fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning for det eller de straffbare forhold som er begått.

2. Dersom omgjøringssaken behandles etter overføringen av den domfelte, skal fullbyrdingslandet holde vedkommende i fengslig forvaring eller på annen måte sikre at han er til stede i fullbyrdingslandet i påvente av resultatet av saken.

ARTIKKEL 12

Benådning, amnesti, ombytting

Hver av Partene kan benåde, gi amnesti eller vedta ombytting av den strafferettslige reaksjonen i samsvar med sin grunnlov eller andre lover.

ARTIKKEL 13

Gjenopptakelse

Bare domslandet har adgang til å avgjøre en begjæring om gjenopptakelse av dommen.

ARTIKKEL 14

Opphør av fullbyrdingen

Fullbyrdingslandet skal bringe fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen til opphør så snart den er blitt underrettet av domslandet om eventuelle vedtak eller tiltak som har til følge at den strafferettslige reaksjonen ikke lenger kan fullbyrdes.

ARTIKKEL 15

Opplysninger om fullbyrding

Fullbyrdingslandet skal gi domslandet opplysninger om fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen:

a. når den anser fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen som fullført;
b. dersom den domfelte har unnsluppet fra varetekt eller annen fengslig forvaring før fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen er fullført; eller
c. dersom domslandet anmoder om en særskilt redegjørelse.

ARTIKKEL 16

Transitt

1. En Part skal i samsvar med egen lovgivning innvilge en anmodning om transitt av en domfelt over sitt territorium, dersom anmodningen er framsatt av en annen Part og denne er blitt enig med nok en annen Part eller en tredje stat om overføring av vedkommende person til eller fra sitt teritorium.

2. En Part kan nekte transitt:

a. dersom den domfelte er en av Partens egne borgere, eller
b. dersom overtredelsen som den straffe-rettslige reaksjonen er ilagt for, ikke utgjør en overtredelse etter dens egen lov.

3. Anmodninger om transitt og svar skal meddeles gjennom de kanalene som er nevnt i bestemmelsene i artikkel 5 andre og tredje ledd.

4. En Part kan innvilge en anmodning fra en tredje stat om transitt av en domfelt over sitt territorium dersom denne staten er blitt enig med en annen Part om overføring av den domfelte til eller fra sitt territorium.

5. Den anmodete Parten som er anmodet om å innvilge transitt, kan bare beholde den domfelte i fengslig forvaring for det tidsrommet som er nødvendig for transitt over sitt territorium.

6. Den Parten som er anmodet om å innvilge transitt, kan bli bedt om å avgi en forsikring om at den domfelte ikke vil bli satt under rettsforfølging eller, med unntak som nevnt i leddet foran, ikke vil bli tatt i forvaring eller på annen måte utsatt for frihetsbegrensning på transittstatens territorium på grunn av eventuelle overtredelser som er begått eller strafferettslig reaksjon som er idømt før den domfeltes avreise fra domslandet territorium.

7. Anmodning om transitt kreves ikke dersom transporten skjer gjennom luftrommet over en Parts territorium, og ingen mellomlanding er forutsatt i ruteopplegget. Imidlertid kan en stat, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, kreve at den skal få melding om enhver slik transitt over sitt territorium.

ARTIKKEL 17

Språk og kostnader

1. Opplysninger etter artikkel 4 andre til fjerde ledd skal gis på språket til den Parten som er adressat, eller på et av Europarådets offisielle språk.

2. Med forbehold for tredje ledd nedenfor kreves det ingen oversettelse av overføringsanmodninger eller av ledsagende dokumenter.

3. En stat kan, på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, kreve, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, at det ved overføringsanmodninger og ledsagende dokumenter skal følge en oversettelse til statens eget språk eller til det av disse språkene som staten anviser. Den kan i den forbindelse erklære seg rede til å akseptere oversettelser på ethvert annet språk i tillegg til det eller de offisielle språkene i Europarådet.

4. Unntatt som bestemt i artikkel 6 andre ledd bokstav a trenger dokumenter som oversendes ved anvendelsen av konvensjonen, ikke være bekreftet.

5. Kostnader pådratt ved anvendelsen av konvensjonen skal dekkes av fullbyrdingslandet, unntatt kostnader som utelukkende er pådratt på domslandets territorium.

ARTIKKEL 18

Undertegning og ikrafttreden

1. Konvensjonen er åpen for undertegning av Europarådets medlemsstater og ikke-medlemsstater som har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen. Den skal være gjenstand for ratifikasjon, godkjenning eller tilslutning. Ratifikasjons-, godkjennings- eller tilslutningsdokumenter skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.

2. Konvensjonen skal tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter den datoen da tre av Europarådets medlemsstater har samtykket i å være bundet av konvensjonen i samsvar med bestemmelsene i første ledd.

3. For en signatarstat som deretter samtykker i å være bundet av konvensjonen, skal den tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for deponering av ratifikasjons-, godkjennings- eller tilslutningsdokument.

ARTIKKEL 19

Tiltredelse av ikke-medlemsstater

1. Etter at konvensjonen er trådt i kraft, kan Europarådets Ministerkomité, etter å ha rådført seg med de kontraherende statene, innby en stat som ikke er medlem av Europarådet og som heller ikke er nevnt i artikkel 18 første ledd, til å tiltre konvensjonen, gjennom et vedtak truffet av et flertall som bestemt i artikkel 20 bokstav *d* i Europarådets Statutter og med enstemmig tilslutning fra de kontraherende statenes representanter som har rett til sete i Komiteen.

2. For en tiltredende stat skal konvensjonen tre i kraft den første dagen i den måneden

som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for deponering av tiltredelsesdokumentet hos Europarådets generalsekretær.

ARTIKKEL 20

Territorielt virkeområde

1. En stat kan på det tidspunkt den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, angi det territoriet eller de territoriene som konvensjonen skal få

2. En stat kan på et senere tidspunkt, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, utvide virkeområdet for konvensjonen til et annet territorium angitt i erklæringen. I forhold til et slikt territorium skal konvensjonen tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av en slik erklæring.

3. Erklæringer avgitt i medhold av de to foregående leddene, i forhold til et territorium angitt i en slik erklæring, trekkes tilbake ved en meddelelse til generalsekretæren. Tilbaketrekkingen trer i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av en slik meddelelse.

ARTIKKEL 21

Virkeområde i tid

Konvensjonen skal gjelde for fullbyrding av strafferettslige reaksjoner som er ilagt enten før eller etter dens ikrafttreden.

ARTIKKEL 22

Forholdet til andre konvensjoner og avtaler

1. Konvensjonen får ingen virkning på rettigheter og forpliktelser som følger av utleveringstraktater eller andre traktater om internasjonalt samarbeid i straffesaker som gir adgang til å overføre fengslete personer med sikte på konfrontasjon eller vitneførsel.

2. Dersom to eller flere Parter allerede har sluttet en avtale eller traktat om overføring av domfelte eller på annen måte har etablert et gjensidig forhold i slike saker, eller skulle de i framtiden gjøre dette, skal de ha rett til å anvende den avtalen eller traktaten eller å regulere det gjensidige forholdet i samsvar med disse, istedenfor ved denne konvensjonen.

3. Denne konvensjonen berører ikke retten til de statene som er Parter i Den europeiske konvensjonen om internasjonal gyldighet av straffedommer til å slutte bilaterale eller multiaterale avtaler med hverandre i saker som er behandlet i den konvensjonen med sikte på å supplere dens bestemmelser eller tilrettelegge forholdene for anvendelsen av de prinsippene som er nedfelt der.

4. Dersom en anmodning om overføring kommer innenfor rammen av både denne konvensjonen og Den europeiske konvensjonen om internasjonal gyldighet av straffedommer eller en annen avtale eller traktat om overføring av domfelte, skal den anmodende staten når den framsetter anmodningen, angi det grunnlaget anmodningen hviler på.

ARTIKKEL 23

Minnelig ordning

Europarådets styringskomité for kriminalspørsmål skal holdes orientert om anvendelsen av konvensjonen og skal gjøre alt som er nødvendig for å legge forholdene til rette for å få til en minnelig ordning vedrørende problemer som kan oppstå ved anvendelsen av konvensjonen.

ARTIKKEL 24

Oppsigelse

1. En Part kan til enhver tid si opp konvensjonen gjennom en meddelelse til Europarådets generalsekretær.

2. En slik oppsigelse skal tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av meddelelsen.

3. Konvensjonen skal imidlertid fortsatt gjelde for fullbyrding av strafferettslige reaksjoner vedrørende personer som er blitt overført i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen før tidspunktet for en slik oppsigelses ikrafttreden.

ARTIKKEL 25

Meddelelser

Europarådets generalsekretær skal underrette medlemmene av Europarådet, de ikkemedlemsstatene som har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen, og stater som har tiltrådt konvensjonen om:

a. enhver undertegning;
b. deponeringen av ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokumenter;
c. enhver dato for konvensjonens ikrafttreden i samsvar med artiklene 18 andre og tredje ledd, 19 andre ledd og 20 paragrafene andre og tredje ledd;
d. enhver annen handling, erklæring, meddelelse eller kommunikasjon som gjelder konvensjonen.

DEL C

I DEN EUROPISKE KONVENSJONEN 28. MAI 1970 OM INTERNASJONAL GYLDIGHET AV STRAFFEDOMMER LYDER FØLGENDE BESTEMMELSER SLIK:

Del I. - Definisjoner

ARTIKKEL 1

I denne konvensjon

a. betyr «europeisk straffedom» enhver endelig avgjørelse truffet av en straffedomstol i en kontraherende stat etter en forfølgning i straffeprosessuelle former;
b. omfatter «lovovertredelse», foruten handlinger som omfattes av straffelovgivningen, slike handlinger som behandles etter de bestemmelser som er oppregnet i bilag II til denne konvensjon, forutsatt at vedkommende person, dersom disse bestemmelsene legger avgjørelsen til en administrativ myndighet, har mulighet for å få saken prøvd av en domstol;
c. betyr «domfellelse» ileggelse av en sanksjon;
d. betyr «sanksjon» enhver straff eller annen foranstaltning, som i anledning av en lovovertredelse uttrykkelig er pålagt en person i en europeisk straffedom eller i en «ordonnance pénale»;
e. betyr «rettighetstap» ethvert varig eller tidsbegrenset tap av rettigheter, ethvert forhold eller tap av rettsevne;
f. betyr «uteblivelsesdom» ethver avgjørelse, som betraktes som sådan i medhold av artikkel 21 nr. 2;
g. betyr «ordonnance pénale» enhver av de avgjørelser som er oppregnet i bilag III til denne konvensjon og som er truffet i en annen kontraherende stat.

Del II. - Fullbyrding av europeiske straffedommer

Avsnitt 1. - Alminnelige bestemmelser

a. Alminnelige vilkår for fullbyrding

ARTIKKEL 2

Denne del gjelder:

a. sanksjoner som medfører frihetsberøvelse;
b. bøter eller inndragning;
c. rettighetstap.

ARTIKKEL 3

1. I de tilfelle og på de vilkår som er fastsatt i denne konvensjon, har en kontraherende stat kompetanse til å fullbyrde en sanksjon som er idømt i en annen kontraherende stat, og som er eksigibel der.
2. Slik kompetanse kan bare utøves etter at den annen kontraherende stat har anmodet om fullbyrding.

ARTIKKEL 4

1. En sanksjon kan ikke fullbyrdes av en annen kontraherende stat med mindre den handling sanksjonen gjelder, ville ha vært en lovovertredelse etter denne stats lovgivning, såframt den var begått på dens eget territorium, og lovovertrederen ville ha kunnet idømmes straff der.
2. Dersom domfellelsen angår to eller flere lovovertredelser og noen av disse ikke oppfyller vilkårene etter nr. 1, skal den dømmende stat angi hvilken del av sanksjonen det er som gjelder de lovovertredelser som oppfyller vilkårene.

ARTIKKEL 5

Den dømmende stat kan bare anmode en annen kontraherende stat om å fullbyrde sanksjonen dersom ett eller flere av følgende vilkår er oppfylt:

a. domfelte er fast bosatt i den annen stat;
b. det må antas at fullbyrdingen av sanksjonen i den annen stat vil forbedre mulighetene for sosial rehabilitering av domfelte;
c. sanksjonen medfører frihetsberøvelse og den vil kunne fullbyrdes i fortsettelse av en annen sanksjon, som medfører frihetsberøvelse, og som domfelte soner eller skal sone i den annen stat;
d. den annen stat er domfeltes opprinnelige hjemland og har erklært seg villig til å påta seg ansvaret for å fullbyrde denne sanksjonen;
e. den dømmende stat finner at den selv ikke kan fullbyrde sanksjonen, selv ikke ved å gjøre bruk av utlevering, og at den annen stat er i stand til det.

ARTIKKEL 6

Fullbyrding som det er anmodet om i samsvar med de foregående bestemmelser, kan avslås helt eller delvis i følgende tilfelle:

a. dersom fullbyrding ville stride mot mottakerstatens grunnleggende rettsprinsipper;
b. dersom mottakerstaten anser den pådømte lovovertredelse for å være av politisk karakter eller for å være en rent militær lovovertredelse;
c. dersom mottakerstaten finner at det er vektige grunner til å anta at dommen skyldes eller er skjerpet på grunn av rase, religion, nasjonalitet eller politisk oppfatning;
d. dersom fullbyrdingen ville stride mot mottakerstatens internasjonale forpliktelser;

e. dersom handlingen allerede er gjenstand for rettsforfølgning i mottakerstaten eller denne beslutter å innlede rettsforfølgning for handlingen;
f. dersom kompetent myndighet i mottakerstaten har besluttet å unnlate rettsforfølgning eller å innstille en allerede påbegynt rettsforfølgning for den samme handling;
g. dersom handlingen er begått utenfor avsenderstatens territorium;
h. dersom mottakerstaten ikke er i stand til å fullbyrde sanksjonen;
i. dersom anmodningen er begrunnet i artikkel 5 bokstav e og ingen av de øvrige betingelser som er nevnt i artikkel 5 er oppfylt;
j. dersom mottakerstaten finner at avsenderstaten selv er i stand til å fullbyrde sanksjonen;
k. dersom det ikke ville kunne reises tiltale mot domfelte i mottakerstaten på grunn av hans alder på det tidspunkt da lovovertredelsen ble begått;
l. dersom den ilagte sanksjon etter lovgivningen i mottakerstaten ikke lenger kan fullbyrdes på grunn av foreldelse;
m. for så vidt domfellelsen medfører rettighetstap.

ARTIKKEL 7

En anmodning om fullbyrding skal ikke fremmes dersom fullbyrding ville stride mot de prinsipper som er anerkjent i denne konvensjons del III avsnitt 1.

b. Virkningene av overføring av fullbyrding

ARTIKKEL 8

Ved anvendelsen av artikkel 6 bokstav 1 og det forbehold som er nevnt i bilag I bokstav c til denne konvensjon, skal enhver handling som avbryter eller utsetter foreldelse, og som gyldig er foretatt av den dømmende stats myndigheter, gis samme virkning med hensyn til beregningen av foreldelsen i mottakerstaten etter dennes lovgivning.

ARTIKKEL 9

1. En domfelt som er blitt fengslet i avsenderstaten og er blitt overført til mottakerstaten med henblikk på fullbyrding, kan ikke siktes, tiltales, domfelles eller fengsles med henblikk på fullbyrding av straff eller sikkerhetstiltak eller undergis noen annen begrensning i sin personlige frihet for noen annen lovovertredelse begått før overføringen enn den som ligger til grunn for den dom som skal fullbyrdes, unntatt i følgende tilfelle:
   a. Når den stat som har overført ham samtykker. Det skal framsettes anmodning om samtykke, vedlagt alle relevante dokumenter og en utskrift av enhver forklaring domfelte måtte ha avgitt angående vedkommende lovovertredelse. Samtykke skal gis når den lovovertredelse anmodningen gjelder i seg selv ville gi adgang til utlevering etter den anmodende stats lovgivning, eller når utlevering ville være utelukket bare på grunn av straffens størrelse.
   b. Når domfelte, selv om han har hatt mulighet for det, ikke har forlatt den stat han er blitt overført til innen 45 dager etter sin endelige løslatelse, eller han er vendt tilbake til denne stats territorium etter å ha forlatt det.
2. Mottakerstaten kan likevel treffe ethvert tiltak som er nødvendig for å fjerne vedkommende fra sitt territorium, eller som etter dens lovgivning er nødvendig for å avbryte foreldelse, herunder rettsforfølgning uten at vedkommende er til stede.

ARTIKKEL 10

1. Fullbyrding skal skje etter mottakerstatens lovgivning, og bare denne stat kan treffe alle behørige avgjørelser, herunder prøveløslatelse.
2. Bare avsenderstaten har rett til å treffe avgjørelse etter søknad om gjenopptakelse av saken.
3. Begge stater kan utøve retten til amnesti eller benådning.

ARTIKKEL 11

1. Når den dømmende stat har anmodet om fullbyrding, kan den ikke lenger selv innlede fullbyrdingen av en sanksjon som anmodningen gjelder. Den dømmende stat kan likevel innlede fullbyrdingen av en sanksjon som medfører frihetsberøvelse, når domfelte allerede er fengslet innen denne stats territorium på den tid anmodningen framsettes.
2. Avsenderstaten får tilbake retten til fullbyrding:
   a. dersom den trekker anmodningen tilbake før mottakerstaten har underrettet den om at den akter å fremme anmodningen;
   b. dersom mottakerstaten gir underretning om avslag på å fremme anmodningen;
   c. dersom mottakerstaten uttrykkelig gir avkall på sin rett til fullbyrding. Slikt avkall kan bare skje dersom begge de to stater er enige om det, eller fullbyrding

ikke lenger er mulig i mottakerstaten. I det siste tilfelle er mottakerstaten forpliktet til å gi avkall, dersom avsenderstaten ber om det.

ARTIKKEL 12

1. De kompetente myndigheter i mottakerstaten skal stanse fullbyrdingen så snart de får kunnskap om benådning, amnesti eller søknad om gjenopptakelse eller noen i nen avgjørelse, som fører til at sanksjonen ikke lenger kan fullbyrdes. Det samme gjelder for fullbyrding av bøtestraff, når domfelte har betalt boten til den kompetente myndighet i avsenderstaten.
2. Avsenderstaten skal straks underrette mottakerstaten om enhver avgjørelse eller prosesshandling innen dens territorium, som etter nr. 1 fører til bortfall av retten til fullbyrding.

c. Forskjellige bestemmelser

ARTIKKEL 13

1. Transitt gjennom en kontraherende stats territorium av en fengslet person som skal overføres til en tredje kontraherende stat i medhold av denne konvensjon, skal tillates etter anmodning fra den stat hvor vedkommende er blitt fengslet. Transittstaten kan kreve å få tilsendt ethvert behørig dokument før den treffer avgjørelse om anmodningen. Den person som skal overføres, skal forbli fengslet på transittstatens territorium, med mindre den stat han overføres fra anmoder om at han frigis.
2. Unntatt de tilfelle hvor det anmodes om overførsel i medhold av artikkel 34, kan enhver kontraherende stat nekte å gi tillatelse til transitt
   a. av en av de grunner som er nevnt i artikkel 6 bokstav b og c,
   b. dersom vedkommende person er en av dens egne statsborgere,
3. Dersom det brukes lufttransport, gjelder følgende bestemmelser:
   a. Når det ikke er meningen at landing skulle skje, kan den stat vedkommende skal overføres fra, underrette den stat hvis territorium skal overflys, om at vedkommende overføres i medhold av denne konvensjon. I tilfelle av uforutsett landing, har denne underretning virkning som en anmodning om pågripelse og fengsling som nevnt i artikkel 32 nr. 2, og det skal framsettes formell anmodning om transitt.
   b. Når det er meningen at landing skal skje, skal det framsettes formell anmodning om transitt.

ARTIKKEL 14

De kontraherende stater kan ikke seg imellom kreve refusjon av utgifter som følge av anvendelsen av denne konvensjon.

Avsnitt 2. - Anmodninger om fullbyrding

ARTIKKEL 15

1. Alle anmodninger som omhandles i denne konvensjon, skal fremsettes skriftlig. Anmodningene og alle underretninger som er nødvendige ved anvendelsen av denne konvensjon, sendes enten av justisdepartementet i avsenderstaten til justisdepartementet i mottakerstaten eller, dersom vedkommende kontraherende stater treffer avtale om det, direkte av myndighetene i avsenderstaten til myndighetene i mottakerstaten, og de sendes tilbake gjennom samme myndigheter.
2. I saker som haster, kan anmodninger og underretninger sendes gjennom den internasjonale kriminalpolitiorganisasjon (INTERPOL).
3. Enhver kontraherende stat kan ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær angi at den akter å vedta andre regler om oversendelse enn nevnt i nr. 1.

ARTIKKEL 16

Anmodningen om fullbyrdelse skal vedlegges en original eller en bekreftet avskrift av den avgjørelse som begjæres fullbyrdet, samt av alle andre nødvendige papirer. Straffesakens dokumenter eller en del av disse skal sendes mottakerstaten i original eller bekreftet avskrift, dersom denne krever det. Den kompetente myndighet i avsenderstaten skal bekrefte at sanksjonen er eksigibel.

ARTIKKEL 17

Dersom mottakerstaten finner at de opplysninger avsenderstaten har gitt, ikke er tilstrekkelige til at den kan anvende denne konvensjon, ber den om de nødvendige supplerende opplysninger. Den kan fastsette en tidsfrist for mottakelsen av opplysningene.

ARTIKKEL 18

1. Myndighetene i mottakerstaten skal uten opphold underrette myndighetene i avsenderstaten om tiltak som er iverksatt i anledning av anmodningen om fullbyrding.
2. Myndighetene i mottakerstaten skal i tilfelle sende myndighetene i avsenderstaten et dokument som bekrefter at sanksjonen er fullbyrdet.

ARTIKKEL 19

1. Unntatt i de tilfelle som er nevnt i nr. 2, kan det ikke kreves oversetting av anmodninger eller vedlegg til disse.
2. Enhver kontraherende stat kan ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær i forbindelse med undertegningen eller med deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument forbeholde seg rett til å kreve at anmodninger og vedlegg til disse skal vedlegges en oversettelse til dens eget språk eller til et av Europarådets offisielle språk eller til et bestemt av disse språk. De øvrige kontraherende stater kan påberope gjensidighet.
3. Denne artikkelen berører ikke bestemmelser om oversettelse av anmodninger og vedlegg til disse, som måtte finnes i overenskomster eller ordninger, som gjelder nå eller blir inngått mellom to eller flere kontraherende stater.

ARTIKKEL 20

Bevismateriale og dokumenter som sendes i medhold av denne konvensjon, behøver ikke legaliseres.

Avsnitt 3. - Uteblivelsesdommer og «ordonnances pénales»

ARTIKKEL 21

1. Med mindre annet er fastsatt i denne konvensjon, er fullbyrding av uteblivelsesdommer og «ordonnances pénales» undergitt samme regler som fullbyrding av andre dommer.
2. Bortsett fra bestemmelsen i nr. 3, betyr en uteblivelsesdom i denne konvensjon enhver dom som avsies av en domstol i en kontraherende stat etter en forfølgning i straffeprosessuelle former, hvor domfelte ikke har møtt personlig under rettsforhandlingen.
3. Uten at det berører bestemmelsene i artiklene 25 nr. 2, 26 nr. 2 og 29, betraktes følgende som dommer avsagt etter at tiltalte har møtt:

   a. enhver uteblivelsesdom og enhver «ordonnance pénale», som er stadfestet eller avsagt i den dømmende stat etter at domfelte har gjort innsigelse;
   b. enhver uteblivelsesdom avsagt av en appellinstans, forutsatt at det er domfelte som har appellert underinstansens dom.

ARTIKKEL 22

Enhver uteblivelsesdom og enhver «ordonnance pénale» som ennå ikke har vært gjenstand for appell eller innsigelse, kan så snart den er avsagt, sendes mottakerstaten med henblikk på underretning til vedkommende og eventuell fullbyrding.

ARTIKKEL 23

1. Dersom mottakerstaten finner grunnlag for å fremme en anmodning om fullbyrding av en uteblivelsesdom eller en «ordonnance pénale», skal den sørge for at domfelte blir personlig underrettet om den avgjørelsen som er truffet i avsenderstaten.
2. I underretningen til domfelte skal det også gis opplysning om:

   a. at en anmodning om fullbyrding er framsatt i medhold av denne konvensjon;
   b. at det eneste mulige rettsmiddel er innsigelse i medhold av bestemmelsene i denne konvensjons artikkel 24;
   c. at innsigelsen skal framsettes overfor en nærmere angitt myndighet, at innsigelsen for å bli behandlet må være i samsvar med vilkårene i artikkel 24 i denne konvensjon, og at domfelte kan be om å få saken behandlet av myndighetene i den stat som har avsagt dommen;
   d. at dommen, dersom det ikke framsettes innsigelse innen den fastsatte tidsfrist, i forhold til denne konvensjon fullt ut vil bli ansett for avsagt etter at tiltalte har møtt.
3. En gjenpart av underretningen skal uten opphold sendes den myndighet som har anmodet om fullbyrding.

ARTIKKEL 24

1. Når underretning er skjedd etter artikkel 23, er innsigelse det eneste mulige rettsmiddel for domfelte. Slik innsigelse skal etter domfeltes valg behandles av den kompetente domstol enten i avsenderstaten eller mottakerstaten. Dersom domfelte ikke gjør bruk av adgangen til å velge, skal innsigelsen behandles av den kompetente domstol i mottakerstaten.
2. I de to tilfelle som nevnes i nr. 1 skal innsigelsen behandles dersom den er framsatt overfor kompetent myndighet i mottakerstaten innen en frist på 30 dager fra den dag underretningen ble gitt. Fristen beregnes etter lovreglene i mottakerstaten. Den kompetente myndighet i denne stat skal uten opphold underrette den myndighet som har framsatt anmodningen om fullbyrding.

ARTIKKEL 25

1. Dersom innsigelsen behandles i avsenderstaten, skal domfelte innkalles til å møte i denne stat ved ny rettsforhandling. Innkalling skal forkynnes personlig minst 21 dager før den nye forhandling. Fristen kan med domfeltes samtykke gjøres kortere. Den nye forhandling skal skje for den domstol som er kompetent i avsenderstaten og etter prosessreglene i denne stat.
2. Dersom domfelte unnlater å møte personlig eller ikke er representert i samsvar med avsenderstatens lovgivning, skal retten erklære innsigelsen ugyldig og dens avgjørelse skal meddeles den kompetente myndighet i mottakerstaten. Samme framgangsmåte skal følges dersom retten avviser innsigelsen. I begge tilfelle anses uteblivelsesdommen eller vedkommende «ordonnance pénale» fullt ut i forhold til denne konvensjon for utferdiget etter at tiltalte har møtt.
3. Dersom domfelte møter personlig eller er representert i samsvar med avsenderstatens lovgivning, og innsigelsen ikke avvises, skal anmodningen om fullbyrding anses bortfalt.

ARTIKKEL 26

1. Dersom innsigelsen behandles i mottakerstaten, skal domfelte innkalles til å møte i denne stat ved ny rettsforhandling. Innkalling skal forkynnes personlig minst 21 dager før den nye forhandling. Fristen kan med domfeltes samtykke gjøres kortere. Den nye forhandling skal skje for den domstol som er kompetent i mottakerstaten og etter prosessreglene i denne stat.
2. Dersom domfelte unnlater å møte personlig eller ikke er representert i samsvar med mottakerstatens lovgivning, skal retten erklære innsigelsen ugyldig. I dette tilfelle, og dersom retten avviser innsigelsen, skal uteblivelsesdommen eller vedkommende «ordonnance pénale» fullt ut i forhold til denne konvensjonen anses for utferdiget etter at tiltalte har møtt.
3. Dersom domfelte møter personlig eller er representert i samsvar med mottakerstatens lovgivning, og innsigelsen ikke avvises, skal handlingen bedømmes som om den var begått i denne stat. Spørsmålet om foreldelse av adgangen til å reise straffesak skal likevel aldri kunne behandles. Den dom som er avsagt i avsenderstaten skal anses som bortfalt.
4. Ethvert skritt med henblikk på rettsforfølgning eller forutgående undersøkelse som er foretatt i den dømmende stat i samsvar med dens lover og forskrifter, har gyldighet i mottakerstaten som om det var foretatt av denne stats myndigheter, forutsatt at likestillingen ikke gir slike skritt større beviskraft enn de har i avsenderstaten.

ARTIKKEL 27

Til framsending av innsigelse og under den senere rettssak har den som er dømt ved uteblivelsesdom eller ved en «ordonnance pénale», rett til juridisk bistand i de tilfelle og på de vilkår som er fastsatt i lovgivningen i mottakerstaten og i tilfelle i avsenderstaten.

ARTIKKEL 28

De rettslige avgjørelser som treffes i medhold av artikkel 26 nr. 3 og fullbyrdingen av disse, skjer utelukkende etter lovgivningen i mottakerstaten.

ARTIKKEL 29

Dersom den som er dømt ved en uteblivelsesdom eller ved en «ordonnance pénale», ikke framsetter innsigelse, skal avgjørelsen fullt ut etter denne konvensjon anses utferdiget etter at tiltalte har møtt.

ARTIKKEL 30

Det enkelte lands interne lovgivning får anvendelse med hensyn til oppreisning når domfelte av grunner han ikke er herre over, har unnlatt å overholde tidsfristen i artiklene 24-26 eller å møte personlig under den forhandling som berammes til den nye behandling av saken.

Avsnitt 4. - Midlertidige forføyninger

ARTIKKEL 31

Dersom domfelte er til stede i avsenderstaten etter at det er mottatt underretning om at dens anmodning om fullbyrding av en dom som medfører frihetsberøvelse, er imøtekommet, kan denne stat, dersom den anser det nødvendig for å sikre fullbyrding av dommen, pågripe og fengsle ham med henblikk på å overføre ham i medhold av bestemmelsene i artikkel 43.

ARTIKKEL 32

1. Når avsenderstaten har anmodet om fullbyrding, kan mottakerstaten pågripe og fengsle domfelte:
   a. dersom mottakerstatens lovgivning gir heimel for varetektsfengsel for en slik lovovertredelse, og
   b. det er fare for flukt, eller det, dersom det gjelder en uteblivelsesdom, er fare for svekkelse av bevis.

2. Når avsenderstaten opplyser at den akter å anmode om fullbyrding, kan mottakerstaten på avsenderstatens anmodning pågripe og fengsle domfelte, forutsatt at vilkårene i nr. 1 bokstav a og b er oppfylt. Denne anmodningen skal nevne den lovovertredelse som ligger til grunn for dommen og tidspunktet og stedet for overtredelsen, og den skal inneholde en nøyaktigst mulig beskrivelse av domfelte. Den skal likeledes inneholde en kort redegjørelse for de faktiske omstendigheter dommen bygger på.

ARTIKKEL 33

1. Lovreglene i mottakerstaten gjelder for oppholdet i varetektsfengsel, og disse reglene bestemmer også vilkårene for å løslate den fengslede.
2. Den fengslede skal i alle tilfelle løslates:
   a. etter et tidsforløp som svarer til varigheten av den frihetsberøvelse som er fastsatt i dommen;
   b. dersom han er pågrepet og fengslet i medhold av artikkel 32 nr. 2, og mottakerstaten ikke innen 18 dager etter pågripelsesdagen har mottatt anmodningen vedlagt de dokumenter som er nevnt i artikkel 16.

ARTIKKEL 34

1. Den som er fengslet i mottakerstaten i medhold av artikkel 32, og som etter artikkel 25 innkalles til å møte for kompetent domstol i avsenderstaten som følge av en innsigelse han har fremsatt, skal med henblikk på dette overføres til avsenderstatens territorium.
2. Etter overføringen skal vedkommende ikke holdes fengslet av avsenderstaten i det tilfelle som er nevnt i artikkel 33 nr. 2 bokstav a, eller dersom avsenderstaten ikke anmoder om fullbyrding av en ny straffedom. Vedkommende skal straks sendes tilbake til mottakerstaten, dersom han ikke er løslatt.

ARTIKKEL 35

1. Den som er innkalt til å møte for kompetent domstol i avsenderstaten som følge av en innsigelse han har framsatt, kan ikke siktes, tiltales, domfelles eller fengsles med henblikk på fullbyrding av straff eller sikkerhetstiltak eller undergis noen annen begrensning i sin personlige frihet for noen handling eller lovovertredelse foretatt før han forlot avsenderstatens territorium som ikke er nevnt i innkallingen, medmindre han uttrykkelig gir skriftlig samtykke. I det tilfelle som er nevnt i artikkel 34 nr. 1, skal en gjenpart av hans erklæring om samtykke sendes den stat han er overført fra.
2. De virkninger som er nevnt i nr. 1, opphører når den innkalte, selv om han har hatt mulighet for det, ikke har forlatt avsenderstatens territorium innen 15 dager etter at det ble truffet avgjørelse etter den forhandling han var innkalt til, eller han forlater dette territorium og vender tilbake dit uten å være innkalt på ny.

ARTIKKEL 36

1. Har avsenderstaten anmodet om fullbyrding av inndragning kan mottakerstaten foreta midlertidig beslag, dersom dens egen lovgivning gir heimel for beslag under tilsvarende omstende.
2. Beslaget skal foretas etter mottakerstatens lovgivning, som også avgjør vilkårene for oppheving av beslaget.

Avsnitt 5. - Fullbyrding av sanksjoner

a. Alminnelige bestemmelser

ARTIKKEL 37

En sanksjon idømt i avsenderstaten kan bare fullbyrdes i mottakerstaten etter en domstolsavgjørelse truffet der. Enhver kontraherende stat kan likevel gi andre myndigheter fullmakt til å treffe slike avgjørelser, dersom det bare gjelder fullbyrding av bot eller inndragning og avgjørelsen kan bringes inn for en domstol.

ARTIKKEL 38

Saken skal bringes inn for retten eller for den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, dersom mottakerstaten finner grunnlag for å fremme anmodningen om fullbyrding.

ARTIKKEL 39

1. Før en domstol treffer avgjørelse om en anmodning om fullbyrding skal domfelte gis adgang til å framsette sine synspunkter. På begjæring skal domfelte få forklare seg enten ved hjelp av en rettsanmodning eller personlig for retten. Domfelte skal gis adgang til å forklare seg personlig i retten dersom han uttrykkelig begjærer det.
2. Retten kan likevel treffe avgjørelse om hvorvidt anmodningen om fullbyrding skal imøtekommes, uten at en domfelt som har begjært å få forklare seg personlig for retten, er til stede, dersom han er fengslet i avsenderstaten. I disse tilfelle skal avgjørelsen etter artikkel 44 om omsetting av sanksjonen utsettes inntil domfelte er

Trykt 4/6 1991

overført til mottakerstaten og har hatt adgang til å møte for retten.

ARTIKKEL 40

1. Domstolen eller den myndighet som behandler saken i medhold av artikkel 37, skal forvisse seg om:
   a. at den sanksjon som begjæres fullbyrdet, er idømt ved en europeisk straffedom;
   b. at vilkårene i artikkel 4 er oppfylt;
   c. at vilkåret i artikkel 6 bokstav a ikke er oppfylt eller ikke bør utelukke fullbyrding;
   d. at fullbyrding ikke er utelukket i medhold av artikkel 7;
   e. at vilkårene i denne dels avsnitt 3 er oppfylt dersom det dreier seg om en uteblivelsesdom eller en «ordonnance pénale».
2. Enhver kontraherende stat kan pålegge retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37 å undersøke andre av de vilkår for fullbyrding som er fastsatt i denne konvensjon.

ARTIKKEL 41

Det skal være adgang til å appellere de rettslige avgjørelser som etter dette avsnitt treffes om fullbyrdingen samt de avgjørelser som treffes etter at avgjørelse av den administrative myndighet som er nevnt i artikkel 37 er brakt inn for en domstol.

ARTIKKEL 42

Mottakerstaten er bundet av bevisbedømmelsen for så vidt den er anført i avgjørelsen eller avgjørelsen forutsetningsvis bygger på den.

b. Bestemmelser spesielt om fullbyrding av sanksjoner som medfører frihetsberøvelse

ARTIKKEL 43

Dersom domfelte er fengslet i avsenderstaten, skal han, medmindre denne stats lovgivning bestemmer noe annet, overføres til mottakerstaten så snart avsenderstaten har fått underretning om at anmodningen om fullbyrding er imøtekommet.

ARTIKKEL 44

1. Dersom en anmodning om fullbyrding imøtekommes, skal retten istedenfor den frihetsberøvende sanksjon som er idømt i avsenderstaten, fastsette en sanksjon som har heimel i dens egen lovgivning for samme lovovertredelse. Med de begrensninger som er fastsatt i nr. 2, kan sanksjonen være av en annen art eller varighet enn den som er idømt i avsenderstaten. Dersom den sistnevnte sanksjon ligger under den minstestraff som kan idømmes etter mottakerstatens lovgivning, er retten ikke bundet av denne minstestraff, men den skal idømme en sanksjon som svarer til den som er idømt i avsenderstaten.
2. Ved fastsetting av sanksjonen må retten ikke forverre domfeltes strafferettslige situasjon som følger av den avgjørelse som er truffet i avsenderstaten.
3. Enhver del av den sanksjon som er idømt i avsenderstaten og enhver foreløpig frihetsberøvelse, som domfelte har utstått etter at dommen ble avsagt, skal fratrekkes fullt ut. Det samme gjelder for ethvert tidsrom domfelte har vært fengslet i avsenderstaten før domfellelsen, for så vidt dette følger av denne stats lovgivning.
4. Enhver kontraherende stat kan når som helst deponere hos Europarådets generalsekretær en erklæring som gir den rett til i medhold av denne konvensjon å fullbyrde en frihetsberøvelse av samme art som den som er idømt i avsenderstaten, selv om dens varighet overstiger det maksimum som er fastsatt i mottakerstatens nasjonale lovgivning for en sanksjon av samme art. Denne regel gjelder likevel bare i tilfelle denne stats nasjonale lovgivning gir adgang til å idømme for den samme lovovertredelse en sanksjon av minst samme varighet som den som er idømt i avsenderstaten, men som er av strengere art. Den sanksjon som pålegges etter denne bestemmelse kan, dersom dens varighet og formål krever det, fullbyrdes i en straffanstalt som er bestemt for fullbyrding av sanksjoner av annen art.

c. Bestemmelser spesielt om fullbyrding av bøter og inndragning

ARTIKKEL 45

1. Dersom en anmodning om fullbyrding av en bot eller inndragning av et pengebeløp imøtekommes, skal retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, omsette beløpet til mottakerstatens myntenhet etter den vekselkurs som gjelder når avgjørelsen treffes. Den skal således fastsette boten eller det beløp som skal inndras, men kan likevel ikke overskride det maksimumsbeløp som er fastsatt i dens egen lovgivning for samme lovovertredelse, eller dersom det ikke er fastsatt noe maksimumsbeløp, det høyeste beløp

som normalt pålegges i mottakerstaten for en slik lovovertredelse.

2. Retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, kan likevel opprettholde bot eller inndragning inntil det beløp som er idømt i avsenderstaten, dersom en slik sanksjon ikke er hjemlet i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse, men denne lovgivning gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.

   Det samme gjelder dersom den sanksjonen som er idømt i avsenderstaten, overstiger det maksimumsbeløp som er fastsatt i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse, men denne lovgivningen gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.

3. Enhver lemping med hensyn til tidspunktet for betalingen eller avdragsvis betaling som er innrømmet i avsenderstaten, skal respekteres av mottakerstaten.

ARTIKKEL 46

1. Dersom anmodningen om fullbyrding gjelder inndragning av en bestemt gjenstand, kan retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, beslutte inndragning av gjenstanden bare for så vidt slik inndragning har heimel i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse.

2. Retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37 kan likevel opprettholde den inndragning som er fastsatt i avsenderstaten, dersom denne sanksjon ikke har heimel i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse, men denne lovgivning gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.

ARTIKKEL 47

1. Beløp som innkommer gjennom bøter og inndragning skal innbetales til statskassen i mottakerstaten, likevel slik at det tas hensyn til tredjemanns rettigheter.

2. Gjenstander som representerer en særlig interesse, kan sendes tilbake til avsenderstaten på dennes anmodning.

ARTIKKEL 48

Dersom en bot ikke kan inndrives, kan retten i mottakerstaten idømme en subsidiær sanksjon som medfører frihetsberøvelse, for så vidt begge staters lovgivning gir heimel for det i slike tilfelle, med mindre avsenderstaten uttrykkelig har begrenset sin anmodning til bare å gjelde inndrivelse av boten. Dersom retten beslutter å pålegge en subsidiær sanksjon som medfører frihetsberøvelse, gjelder følgende regler:

a. Dersom omsetting av en bot til en sanksjon som medfører frihetsberøvelse, allerede er foreskrevet enten i den dom som er avsagt i avsenderstaten eller direkte i denne stats lovgivning, skal retten i mottakerstaten fastsette denne sanksjons art og varighet i samsvar med reglene i dens egen lovgivning. Såframt den frihetsberøvende sanksjon, som allerede er fastsatt i avsenderstaten, ligger under den minstestraff som kan idømmes etter mottakerstatens lovgivning, er retten ikke bundet av denne minstestraff, men den skal idømme en sanksjon som svarer til den som er fastsatt i avsenderstaten. Ved fastsettelse av sanksjonen må retten ikke forverre domfeltes strafferettslige situasjon som følger av den avgjørelse som er truffet i avsenderstaten.

b. I alle andre tilfelle skal retten i mottakerstaten omsette boten i samsvar med dens egen lovgivning, men under hensyn til de rammer som er fastsatt i avsenderstatens lovgivning.

d. Bestemmelser spesielt om fullbyrding av rettighetstap

ARTIKKEL 49

1. Når det er anmodet om fullbyrding av rettighetstap, kan slikt rettighetstap som er idømt i avsenderstaten, bare gjennomføres i mottakerstaten dersom dennes lovgivning gir heimel for rettighetstapet for en slik lovovertredelse.

2. Den domstol som behandler saken, skal vurdere om det er hensiktsmessig å fullbyrde rettighetstap på dens egen stats territorium.

ARTIKKEL 50

1. Dersom retten bestemmer at rettighetstapet skal fullbyrdes, skal den fastsatte varigheten av tapet innenfor den ramme som er fastsatt i dens egen lovgivning, men uten å overskride rammen i den dom som er avsagt i avsenderstaten.

2. Retten kan begrense rettighetstapet til å omfatte bare en del av de rettigheter som er besluttet tapt varig eller for en viss tid.

ARTIKKEL 51

Artikkel 11 gjelder ikke rettighetstap.

ARTIKKEL 52

Mottakerstaten kan gi domfelte tilbake de rettigheter han er frakjent i medhold av dette avsnitt.

Del III. - Europeiske straffedommers internasjonale rettsvirkninger

Avsnitt 1. Ne bis in idem.

ARTIKKEL 53

1. Er det avsagt en europeisk straffedom overfor en person kan han ikke siktes, tiltales, domfelles eller gjøres til gjenstand for fullbyrdelse av en sanksjon for samme handling i en annen kontraherende stat:

(a) dersom han ble frifunnet;

(b) dersom den idømte sanksjon:

(i) er blitt fullstendig fullbyrdet eller er under fullbyrding, eller

(ii) har vært gjenstand for benådning eller amnesti for så vidt angår hele sanksjonen eller den del av den, som ikke er fullbyrdet, eller

(iii) ikke lenger kan fullbyrdes på grunn av foreldelse;

(c) dersom lovovertrederen er funnet skyldig uten at det er fastsatt noen sanksjon.

2. Med mindre en kontraherende stat selv har begjært rettsforfølgningen, plikter den likevel ikke å anerkjenne virkningen av ne bis in idem dersom den pådømte handling enten var rettet mot en person med offentlig verv i denne stat eller en offentlig institusjon eller annet som der er av offentlig karakter, eller domfelte selv hadde offentlig verv i denne stat.

3. Videre er ingen kontraherende stat hvor handlingen er begått eller etter dens lovgivning anses for begått, forpliktet til å anerkjenne virkningen av ne bis in idem med mindre den selv har begjært rettsforfølgning.

ARTIKKEL 54

Dersom det reises ny sak mot en person som er dømt for samme handling i en annen kontraherende stat, skal ethvert tidsrom av frihetsberøvelse som domfelte har utstått i forbindelse med fullbyrding av dommen, fratrekkes i den sanksjon som måtte bli idømt.

ARTIKKEL 55

Bestemmelsene i dette avsnitt er ikke til hinder for videregående nasjonale bestemmelser om virkninger av ne bis in idem knytt til utenlandske straffedommer.

Avsnitt 2. Muligheten for å ta tidligere straffedommer i betraktning

ARTIKKEL 56

Enhver kontraherende stat skal gjennomføre de lovgivningstiltak den anser egnet for å gjøre det mulig for dens domstoler ved avsigelsen av en dom å ta i betraktning enhver europeisk straffedom som tidligere er avsagt for en annen lovovertredelse etter at tiltalte har møtt, med henblikk på å tillegge dommen alle eller noen av de virkninger som dens lovgivning tillegger dommer avsagt innenfor dens eget territorium. Den avgjør vilkårene for å ta i betraktning den europeiske dom.

ARTIKKEL 57

Enhver kontraherende stat skal gjennomføre de lovgivningstiltak den anser egnet for å gjøre det mulig å ta i betraktning enhver europeisk straffedom som er avsagt etter at tiltalte har møtt, slik at rettighetstap som etter dens lovgivning er knyttet til dommer avsagt innenfor dens eget territorium, kan komme helt eller delvis til anvendelse. Den avgjør vilkårene for å ta i betraktning den europeiske dom.

Del IV. - Avsluttende bestemmelser

ARTIKKEL 58

1. Denne konvensjon er åpen for undertegning av de av Europarådets medlemmer som er representert i Ministerkomiteen. Den skal ratifiseres eller godkjennes. Ratifikasjons- eller godkjenningsdokumentene skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.

2. Konvensjonen skal tre i kraft tre måneder etter datoen for deponeringen av det tredje ratifikasjons- eller godkjenningsdokument.

3. For enhver signatarstat som deretter ratifiserer eller godkjenner konvensjonen, skal den tre i kraft tre måneder etter datoen for deponeringen av denne stats ratifikasjons- eller godkjenningsdokument.

ARTIKKEL 59

1. Etter konvensjonens ikrafttredelse kan Europarådets Ministerkomité innby enhver stat som ikke er medlem av Rådet til å slutte seg til konvensjonen, forutsatt at beslutningen om slik innbydelse får enstemmig tilslutning av de av Rådets medlemmer som har ratifisert konvensjonen.

2. Tilslutning skjer ved deponering av et tiltredelsesdokument hos Europarådets generalsekretær, og får virkning tre måneder etter datoen for deponeringen.

ARTIKKEL 60

1. Enhver kontraherende stat kan ved undertegningen av konvensjonen eller ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument angi på hvilket eller hvilke territorier konvensjonen får anvendelse.

2. Enhver kontraherende stat kan ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument eller på hvilket som helst senere tidspunkt ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær underrette om at den utstrekker konvensjonen til et eller flere andre territorier som er nevnt i erklæringen, og for hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig, eller på hvis vegne den har myndighet til å inngå forpliktelser.

3. Enhver erklæring som er avgitt i medhold av nr. 2, kan trekkes tilbake etter de regler som er fastsatt i konvensjonens artikkel 64, for så vidt angår ethvert territorium som er nevnt i erklæringen.

ARTIKKEL 61

1. Enhver kontraherende stat kan ved undertegning av konvensjonen eller ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument underrette om at den tar et eller flere av de forbehold som er nevnt i bilag I til konvensjonen.

2. Enhver kontraherende stat kan helt eller delvis tilbakekalle et forbehold som den har tatt i medhold av nr. 1 ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær, og den får virkning fra den dato den er mottatt.

3. En kontraherende stat som har tatt forbehold med hensyn til en bestemmelse i denne konvensjon, kan ikke kreve at en annen kontraherende stat anvender denne bestemmelse; er det tale om et delvis eller betinget forbehold, kan den førstnevnte stat likevel kreve at bestemmelsen anvendes for så vidt den selv har akseptert den.

ARTIKKEL 62

1. Enhver kontraherende stat kan når som helst ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær angi de lovbestemmelser som skal opptas i bilag II eller III til denne konvensjon.

2. Europarådets generalsekretær skal underrettes om enhver endring i de nasjonale bestemmelser som er nevnt i bilag II eller III, dersom endringen gjør opplysningene i disse bilag uriktige.

3. Enhver endring som skjer i bilag II eller III i medhold av nr. 1 eller 2, får virkning i den enkelte kontraherende stat en måned etter at Europarådets generalsekretær har gitt underretning om den.

ARTIKKEL 63

1. Enhver kontraherende stat skal med henblikk på anvendelsen av denne konvensjon samtidig med deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tidtredelsesdokument gi Europarådets generalsekretær de relevante opplysninger om de sanksjoner som kan brukes i vedkommende stat, og om hvorledes de fullbyrdes.

2. Europarådets generalsekretær skal likeledes underrettes om enhver senere endring som gjør at de opplysninger som er gitt i medhold av nr. 1, blir uriktige.

ARTIKKEL 64

1. Denne konvensjon berører verken de rettigheter eller forpliktelser som følger av utleveringstraktater og internasjonale multilaterale konvensjoner om særlige forhold som omhandles i denne konvensjon, og som finnes i andre konvensjoner som gjelder mellom kontraherende stater.

2. De kontraherende stater kan inngå bilaterale eller multilaterale overenskomster med hverandre om de forhold som omhandles i denne konvensjon bare med henblikk på å supplere dens bestemmelser eller å lette anvendelsen av de prinsipper den inneholder.

3. Dersom to eller flere kontraherende stater allerede har regulert sitt innbyrdes forhold på dette område på grunnlag av ensartet lovgivning eller ved en særlig ordning, eller skulle de i fremtiden gjøre dette, kan de likevel regulere sitt innbyrdes forhold på dette grunnlag uten hensyn til bestemmelsene i denne konvensjon.

4. Kontraherende stater som slutter å anvende denne konvensjons bestemmelser på sitt innbyrdes forhold, skal underrette Europarådets generalsekretær om det.

ARTIKKEL 65

Europarådets komité for kriminalspørsmål skal holdes underrettet om anvendelsen av denne konvensjon og skal etter behov medvirke til en fredelig løsning av enhver vanskelighet som måtte oppstå i forbindelse med håndhevelsen av konvensjonen.

ARTIKKEL 66

1. Denne konvensjon gjelder uten tidsbegrensning.

2. Enhver kontraherende stat kan for sitt vedkommende si opp denne konvensjon ved å gi underretning om det til Europarådets generalsekretær.

3. Oppsigelse får virkning seks måneder etter at generalsekretæren mottok slik underretning.

ARTIKKEL 67

Europarådets generalsekretær skal underrette de av Rådets medlemmer som er representert i Ministerkomiteen, og enhver stat som har tiltrådt konvensjonen, om:

(a) enhver undertegning;
(b) enhver deponering av et ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument;
(c) enhver ikrafttredelse av denne konvensjon i medhold av artikkel 58;
(d) enhver erklæring mottatt etter artikkel 19 nr. 2;
(e) enhver erklæring mottatt etter artikkel 44 nr. 4;
(f) enhver erklæring mottatt etter artikkel 60;
(g) ethvert forbehold tatt i medhold av bestemmelsene i artikkel 61 nr. 1, samt tilbakekall av slikt forbehold;
(h) enhver erklæring mottatt etter artikkel 62 nr. 1, samt enhver senere underretning mottatt etter artikkel 62 nr. 2;
(i) enhver opplysning mottatt etter artikkel 63 nr. 1, samt enhver senere underretning mottatt etter artikkel 63 nr. 2;
(j) enhver underretning om bilaterale eller mulitilaterale overenskomster inngått etter artikkel 64 nr. 2, eller om ensartet lovgivning innført etter artikkel 64 nr. 3;
(k) enhver underretning mottatt etter artikkel 66 samt datoen oppsigelsen trer i kraft.

ARTIKKEL 68

Denne konvensjon og de erklæringer og underretninger som angis i medhold av den, får bare anvendelse på fullbyrding av avgjørelser som er truffet etter at konvensjonen er trådt i kraft mellom vedkommende kontraherende stater.

Til bekreftelse herav har de undertegnede, som er behørig bemyndiget til det, underskrevet denne konvensjon.

Utferdiget i Haag den 28. mai 1970 i engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet, i et eneste eksemplar, som skal oppbevares i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekretær skal sende bekreftede kopier til de stater som undertegner eller tiltrer konvensjonen.

II.

Endringer i andre lover

1. *Alminnelig borgerlig straffelov 22. mai 1902 nr. 10 § 12 a første ledd* skal lyde:

Når det overfor en person er avsagt endelig dom som går inn under lov om *overføring av domfelte* eller lov om overføring av straffeforfølging fra eller til annet europeisk land, kan ikke straffesak reises eller straffedom avsis her i riket for samme straffbare forhold, såframt
a) at han ble frifunnet;
b) han ble funnet skyldig uten at det ble fastsatt noen sanksjon;
c) den idømte sanksjon er blitt fullstendig fullbyrdet eller er under fullbyrding; eller
d) den idømte sanksjon er bortfalt etter domslandets regler.

2. *Lov 22. februar 1974 nr. 9 om europeiske straffedommer m.m.* oppheves.

III.

Stortingets samtykke i ratifikasjon

Stortinget samtykker i at Den europeiske konvensjonen 21. mars 1983 om overføring av domfelte ratifiseres, og i at det tas forbehold i medhold av konvensjonens art. 3 nr. 4, art. 9 nr. 4, art. 17 nr. 3 og art. 20.

IV.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

1. Komiteens innstilling bifaltes enstemmig
2. Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Sak nr. 3

Referat

1. (146) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering
   — er sanksjonert under 16. mai 1991.
   Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (147) Lov om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten (Ot.prp. nr. 64 for 1990—91)
   Enst.: Sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 11.50.

Møte torsdag den 30. mai kl. 12.50

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 28):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak) (Innst. O. nr. 55, jf. Ot.prp. nr. 27)
2. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister (Innst. O. nr. 54, jf. Ot. prp. nr. 61)
3. Referat

Presidenten: Representanten Jan Erik Fåne vil fremsette et privat lovforslag.

Jan Erik Fåne: Jeg vil få fremsette et privat lovforslag fra stortingsrepresentantene Jan Erik Fåne og Karl Sørmo om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak) (Innst. O. nr. 55, jf. Ot.prp. nr. 27)

Jørgen Kosmo (komiteens leder): I utgangspunktet omhandler denne lovrevisjonen i hovedsak en nødvendig opprydding i regelverket om foretaksstraff. Det er også verdt å merke seg at foretaksstraff er et vel innarbeidet rettsinstitutt i Norge. Lovproposisjonen som sådan innebærer derfor ikke en utvidelse av straff- og ansvarsbegrepet i norsk rett. Men lovendringen vil gjøre det lettere å plassere ansvaret der det rettmessig hører hjemme.

Straffansvar for foretak har i de siste årene blitt stadig mer aktuelt. Ansvaret reiser flere vanskelige spørsmål som ikke alltid blir tilfredsstillende løst gjennom dagens lovgivning. De gjeldende bestemmelser stiller dessuten ulike vilkår som ikke alltid er klare. Komiteen har derfor enstemmig sluttet seg til departementets anbefalinger og foreslår et nytt kap. 3 a i straffeloven med regler som både gir en generell hjemmel for ileggelse av foretaksstraff og regulerer de nærmere vilkårene for ileggelse av slik straff. Som en konsekvens av dette foreslås samtidig opphevet de ca. 60 særbestemmelsene rundt om i lovgivningen som i dag gir adgang til å ilegge foretaksstraff.

Det er fra komiteens side forutsatt at selv om et foretak kan gjøres strafferettslig ansvarlig, er det ikke aktuelt å idømme alle typer strafferettslige reaksjoner. Aktuelt i denne sammenheng er bot, inndragning og rettighetstap. Komiteen regner med at bot vil bli den vanligste strafferettslige reaksjon. Av naturlige årsaker kan et foretak ikke straffes med fengsel. Det er heller ikke aktuelt å anvende fengselsstraff mot ledere eller innehavere av foretak hvis de ikke selv har gjort seg skyldig i en straffbar handling.

Det viktigste argumentet for å gjøre foretak strafferettslig ansvarlig er at dette vil kunne gi straffebestemmelsene en økt preventiv virkning. Det er jo vårt ønske og vårt mål med all lovgivning at lovgivningen skal medvirke til å unngå at forbrytelser blir begått. Dessuten vil straffetrusselen kunne bidra til å skjerpe bedriftsledelsens aktsomhet. Straffen vil i slike tilfeller normalt ramme den som har hatt fordel av lovbruddet, dvs. foretaket. Ved å straffe foretaket vil en eventuell bot kunne tilpasses overtredelsens grovhet. Vi har eksempel på at foretak er ilagt bøter på 2 mill. kr.

Et annet viktig argument for å kunne gjøre foretak ansvarlig er at det bl.a. ikke lar seg gjøre å finne fram til den person eller de personer som har utført den uaktsomme handlingen — såkalt anonyme feil. I slike tilfeller kan ingen gjøres strafferettslig ansvarlig hvis ikke foretaket kan straffes. Et lovbrudd kan dessuten skyldes flere mindre feil som samlet nå karakteriseres som uaktsomhet — feil begått av forskjellige personer, uten at noen av feilene er grove nok til å medføre straffansvar for noen enkeltperson. Det er komiteens oppfatning at ved å gjøre foretaket som sådant ansvarlig, unngår man at forholdet blir ustraffet.

Behovet for et objektivt straffansvar for foretak har dessuten blitt større de siste årene. Dette henger sammen med økt samfunnsmessig regulering og har ført til nye lovbruddstyper. Flere av dem vil ofte skje nettopp i foretak. Dette gjelder f.eks. brudd på regler om produktkontroll, arbeidsmiljø og forurensning.

Anvendelse av foretaksstraff er likevel ikke ment å redusere det personlige straffansvar, men det er komiteens oppfatning at foretaksstraff vil være et nyttig supplement til andre reaksjoner. Og straffen vil antakelig ha en større preventiv virkning enn reaksjoner som f.eks. administrative avgifter. Det er fra komiteens side viktig å understreke at det personlige ansvaret i prinsippet beholdes usvekket. Dersom man finner fram til den person eller de personer som er straffansvarlig, kan ansvaret gjøres gjeldende mot dem. Men det vil

være opp til påtalemyndigheten og domstolene å avgjøre om også foretaksstraff skal anvendes. På denne måten vil straffansvar for foretak fortsatt være av supplerende karakter.

Til sist: Komiteen har også drøftet begrepet «foretak» og understreker at uttrykket omfatter alle typer virksomhet, uansett organisasjonsform. Det er komiteens forutsetning at måten et foretak er organisert på, ikke skal innvirke på hvorvidt foretaket kan pålegges straffansvar.

Svein Alsaker: Bare et par helt korte merknader.

Det er viktig å fastslå at foretaksstraff ikke representerer noe nytt prinsipp, slik også komiteens leder, hr. Kosmo, nettopp understreket. Slike straffehjemler har man i en lang rekke spesiallover. Det nye er at man nå får en generell bestemmelse om dette i den alminnelige straffelov, og det er en klar forbedring.

Straffansvar på objektivt grunnlag er nødvendig for å kunne ramme bl.a. straffbare forhold foretatt i store og uoversiktlige organisasjoner hvor det er vanskelig eller helt umulig å finne ut hvem som er gjerningsmann. Dette kan f.eks. være typisk når det gjelder miljøkriminalitet, men også annen kriminalitet.

Når det gjelder straffebestemmelsen for foretak, skiller den seg på mange måter klart ut fra straffansvar mot personlige gjerningsmenn. Hvis man finner fram til personlige gjerningsmenn, kan påtalemyndigheten i mange tilfeller ha en plikt til å etterforske og å fremme sak. Men når det gjelder foretak, har man ikke en slik plikt, selv om de straffbare forhold er av en slik karakter at de er undergitt ubetinget offentlig påtale. Da har man en adgang til å reise sak, men man behøver i og for seg ikke å gjøre det. Man kan vurdere andre sanksjonsformer — pålegg, sivilrettslige reaksjoner ellers osv. Dette er det grundig redegjort for i § 48 b i lovforslaget. Dette viser kanskje også det litt betenkelige med objektivt ansvar. Det er nødvendig, slik komiteens leder understreket, i mange sammenhenger, men det har også sine litt betenkelige sider. Her har man altså en adgang — det er ingen plikt — til å fremme sak. Det ligger en liten signaleffekt i nettopp det.

Arild Hiim: Bare noen få kommentarer i tillegg til det som komiteens leder berørte.

Jeg oppfattet representanten Kosmo dit hen at han mente å kunne fastslå at det ikke foreligger noen utvidelse av straffansvaret. Jeg vil si at det er en uttalelse som må tas med visse forbehold. For det første får man altså nå en generell lovhjemmel for å straffe foretak, og det det betyr, er at man i all lovgivning, i alle spesiallover, hvor man beskriver en straff for overtredelse av loven, nå også kan ramme foretak, selv om foretak tidligere ikke var spesielt nevnt i vedkommende spesiallov. Vi har meg bekjent vesentlig flere lover enn de 61 som man her berører, hvor straffansvar er omhandlet.

Men så er det selvfølgelig, slik representanten Alsaker var inne på, opp til påtalemyndigheten i første omgang å vurdere om det er hensiktsmessig, om det er fornuftig, å reise påtale mot foretaket for å ha overtrådt vedkommende straffebestemmelse. Dernest har også domstolen akkurat den samme adgang til på selvstendig grunnlag, selv om beskrivelsen som sådan av handlingen rammes av det som lovbudet er ment å skulle ramme, å vurdere om det er naturlig å dømme foretaket til bot eller hva det skulle være. Det jeg vil peke på, er at det her ligger en mulig utvidelse som jeg synes det er riktig at Odelstinget er oppmerksom på.

Det kan også med en viss rett sies å være en slik utvidelse at man nå kan ramme et foretak selv om man ikke kan utpeke en spesiell gjerningsmann. Man får så å si anledning til å ramme den anonyme handling. Man fastslår at det her foreligger et lovbrudd, og man skulle gjerne straffe — det skulle man gjerne også etter tidligere rett, men da fant man ikke ut hvem som hadde begått lovbruddet. Nå får man en adgang etter bestemmelsene, slik de nå blir, til å ramme foretaket selv om gjerningsmannen ikke kan utpekes. Det samme gjelder når det er flere i fellesskap som har forårsaket den straffbare handlingen, og slik sett igjen en handling som rammes av straffebudet, selv om den enkelte person av disse flere ikke hadde kunnet bli rammet. Dette representerer også i realiteten en utvidelse. Jeg skal innrømme at det er ikke uten motforestillinger vi gir tilslutning til denne utvidelsen. Men jeg er helt enig i komiteens leders beskrivelse av dette som en opprydding og oppklaring, og at man som foretaksansvarlig ved dette også får en mye bedre oversikt over hvilke forutsetninger en har å arbeide under, og naturligvis en sterkere oppfordring til å holde sin sti ren.

Og til sist: Jeg er også trygg på at både norske påtalemyndigheter og norske domstoler kommer til å utvise et skånsomt og skikkelig skjønn her som i andre saker, og at ingen vil rammes med urette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i straffeloven m.m.
(straffansvar for foretak).

I.

I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 28 nytt andre ledd skal lyde:

Når bot ilegges i medhold av § 48 a, fastsettes ikke fengselsstraff etter første ledd.

Nytt kapittel 3 a skal lyde:

Kapittel 3 a. Straffansvar for foretak

§ 48 a. Når et straffebud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen.

Med foretak menes her selskap, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

Straffen er bøter. Foretaket kan også fradømmes retten til å utøve virksomheten eller forbys å utøve den i visse former, jf. § 29.

§ 48 b. Ved avgjørelsen av om straff skal ilegges et foretak etter § 48 a, og ved utmålingen av straffen overfor foretaket skal det særlig tas hensyn til

a) straffens preventive virkning,
b) overtredelsens grovhet,
c) om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
d) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,
e) om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
f) foretakets økonomiske evne,
g) om andre reaksjoner som følge av overtredelsen blir ilagt foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt straff.

§ 69 nytt andre ledd skal lyde:

Avbrytes fristen overfor noen som har handlet på vegne av et foretak, gjelder avbrytelsen også overfor foretaket.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.

II.

I lov 11 juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering gjøres følgende endringer:

§ 1 nytt andre ledd skal lyde:

Gjelder avgjørelsen et foretak, jf. straffeloven § 48 a, skal det opplyses om det i registeret.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 2 nytt andre ledd skal lyde:

Opplysninger om avgjørelser som gjelder et foretak, kan bare brukes i en attest som gjelder foretaket.

Nåværende andre og tredje ledd blir nye tredje og fjerde ledd.

§ 3 første ledd første punktum skal lyde:

Vedkommende politikammer fører et bøteregister med opplysninger om personer *og foretak* som ved dom eller annen avgjørelse er ilagt straff av bot.

§ 6 første ledd nytt nr. 12 skal lyde:

12. Strafferettslige reaksjoner ilagt foretak, jf. straffeloven § 48 a.

III.

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 6 andre ledd nytt nr. 3 skal lyde:

3) når saken gjelder straffansvar for et foretak etter straffeloven § 48 a.

Punktumet i slutten av nr. 2 byttes ut med et komma.

Ny § 84 a skal lyde:

Er den siktede et foretak, tilligger partsrettighetene den personen som foretaket utpeker. Det bør såvidt mulig ikke utpekes noen som selv er siktet for den overtredelsen saken gjelder.

IV.

1. I lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone gjøres følgende endringer:

§ 8 fjerde ledd oppheves.

Nåværende *§ 8* femte ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:

Fartøyføreren kan vedta forelegg på oppdragsgiverens vegne. *Oppdragsgiveren kan også ilegges straff i sak som reises mot fartøyføreren.*

Nåværende sjette ledd blir nytt femte ledd.

2. I lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. gjøres følgende endringer:

§ 53 femte ledd oppheves.

Nåværende § 53 sjette ledd blir nytt femte ledd og skal lyde:

Fartøyføreren kan vedta forelegg på oppdragsgiverens vegne. *Oppdragsgiveren kan også ilegges straff i sak som reises mot fartøyføreren.*

Nåværende sjuende ledd blir nytt sjette ledd.

V.

1. Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene *§ 202 andre ledd andre punktum* oppheves.
2. Lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. *§ 39 b andre ledd* oppheves.
   Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye andre og tredje ledd.
3. Lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard *§ 4 tredje ledd* oppheves.
4. Lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Mauds land m.m. *§ 8 andre ledd* oppheves.
5. Lov 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. *§ 9 tredje ledd* oppheves.
6. Mellombels lov 13. desember 1946 nr. 29 om innførsleforbod *§ 6* oppheves.
7. Mellombels lov 13. desember 1946 nr. 30 om utførsleforbod *§ 6* oppheves.
8. Lov 27. juni 1947 nr. 9 om tiltak til å fremme sysselsetting *§ 40 andre ledd* oppheves.
   Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
   Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd og skal lyde:
   Overtredelse som nevnt i første *ledd anses* som forseelse.
9. Lov 4. november 1948 nr. 1 om avgift på omsetning av billedkunst *§ 5 andre ledd* oppheves.
   Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd og skal lyde:
   Den som har gjort seg skyldig i en straffbar overtredelse som *nevnt, hvorved* fondet er eller kunne ha vært unndratt avgift, plikter for så vidt overtredelsen er forsettlig eller grovt uaktsom, å betale fondet det dobbelte, i gjentakelsestilfelle det firedobbelte, av avgiftsbeløpet. Bestemmelsen i § 3 nest siste punktum gjelder tilsvarende.
10. Lov 29. juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner *§ 20 fjerde ledd* oppheves.
11. Lov 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold *§ 53* oppheves.
12. Lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v. (Kredittilsynet) *§ 10 andre ledd* oppheves.
    Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
13. Lov 14. desember 1956 nr. 7 om forsynings- og beredskapstiltak *§ 19* oppheves.
14. Lov 17. juni 1960 nr. 1 om rett til fotografi *§ 16 a* oppheves.
15. Lov 16. desember 1960 nr. 1 om luftfart *§ 208* oppheves.
16. Lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. *§ 54 a* oppheves.
17. Lov 18. juni 1965 nr. 8 om arbeidstida i bakerier *§ 14 andre ledd* oppheves.
18. Lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene *§ 18 andre ledd* oppheves.
19. Lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De forente nasjoners Sikkerhetsråd *§ 2 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
20. Lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår *§ 17 femte ledd* oppheves.
21. Lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk *§ 64 tredje ledd* oppheves.
22. Lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakkskader *§ 8 tredje ledd* oppheves.
23. Lov 20. februar 1976 nr. 5 om samtykke til utbygging av næringsverksemd og om rettleiing om stadval (etableringslova) *§ 17* oppheves.
24. Lov 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll *§ 12 tredje og fjerde ledd* oppheves.
25. Lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. *§ 87* oppheves.
26. Lov 10. juni 1977 nr. 62 om konjunkturreguleringsfond for torskefiskeriene *§ 6 andre ledd* oppheves.
    Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye andre og tredje ledd.
27. Lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene *§ 18 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
28. Lov 9. juni 1978 nr. 48 om personregistre m.m. *§ 39* oppheves.
29. Lov 23. mai 1980 nr. 13 om fagopplæring i arbeidslivet *§ 14 andre ledd* oppheves.
30. Lov 6. juni 1980 nr. 21 om handelsvirksomhet *§ 5-1 andre ledd* oppheves.

31. Lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting *§ 29 nr. 2* oppheves.
Nåværende nr. 3 blir nytt nr. 2, hvor første punktum skal lyde:
Straffebudet i nr. 1 c og d *gjelder* uten hinder av de begrensninger som følger av straffelovens §§ 12, 12 a og 13 første og andre ledd.
Nåværende nr. 4 blir nytt nr. 3.
32. Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) *§ 80* oppheves.
33. Lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene *§ 4a-9 tredje ledd* oppheves.
Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
34. Lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. *§ 28 tredje ledd* oppheves.
Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
35. Lov 8. juni 1984 nr. 55 om linjekonferanser m.v. *§ 9 andre ledd og tredje ledd andre punktum* oppheves.
Nåværende tredje ledd første punktum blir nytt andre ledd.
36. Lov 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet *§ 66 andre ledd* oppheves.
37. Lov 14. juni 1985 nr. 61 om verdipapirhandel *§ 62 tredje ledd* oppheves.
Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
38. Lov 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. *§ 20 andre ledd* oppheves.
Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
39. Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak *§ 10-3* skal lyde:
Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i § 4-1 første og annet ledd om meldeplikt til foretaksregisteret, *straffes de* som har meldeplikt etter § 4-2 med bøter. Påtale finner sted etter begjæring av departementet.
40. Lov 21. juni 1985 nr. 82 om kredittkjøp m.m. *§ 31 tredje ledd* oppheves.
41. Lov 20. juni 1986 nr. 33 om forbud mot salg, formidling m.v. av norsk petroleum til Sør-Afrika *§ 2 tredje ledd* oppheves.
Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
42. Lov 20. mars 1987 nr. 15 om økonomisk boikott av Sør-Afrika og Namibia for å bekjempe apartheid *§ 7 fjerde ledd* oppheves.
Nåværende femte ledd blir nytt fjerde ledd.
43. Lov 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram *§ 13 andre ledd* oppheves.
44. Lov 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister *§ 11 andre punktum* oppheves.
45. Lov 12. juni 1987 nr. 68 om kunstig befruktning *§ 14 andre ledd* oppheves.
46. Lov 27. november 1987 nr. 71 om nærkringkasting *§ 10 andre ledd* oppheves.
47. Lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi *§ 6* oppheves.
48. Lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndriving av forfalte pengekrav (inkassoloven) *§ 26 tredje ledd* oppheves.
49. Lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet *§ 14-1 andre ledd* oppheves.
Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
50. Lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner *§ 5-1 andre ledd* oppheves.
Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
51. Lov 10. juni 1988 nr. 46 om kabelsendinger *§ 8 andre ledd* oppheves.
52. Lov 17. juni 1988 nr. 57 om verdipapirbørs (børsloven) *§ 6-1 tredje ledd* oppheves.
Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
Nåværende femte ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:
Medvirkning til overtredelse av første til *tredje* ledd straffes på samme måte.
53. Lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) *§ 47 tredje ledd* oppheves.
Nåværende fjerde og femte ledd blir nye tredje og fjerde ledd.
54. Lov 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling *§ 5-2 andre ledd* oppheves.
55. Lov 16. juni 1989 nr. 54 om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå (statistikkloven) *§ 5-1 tredje ledd* oppheves.
56. Lov 16. juni 1989 nr. 59 om lostjenesten m.v. *§ 22 andre ledd* oppheves.
Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
57. Lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring *§ 19 andre ledd* oppheves.
58. Lov 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer *§ 9 andre ledd* oppheves.
59. Lov 15. juni 1990 nr. 27 om vern av kretsmønstre for integrerte kretser *§ 9 tredje ledd* oppheves.
Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
60. Lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning og for-

deling av energi m.m. (energiloven) § 7-5 *fjerde ledd* oppheves.

61. Lov 21. desember 1990 nr. 72 om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen § 6, andre ledd oppheves.

VI.

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister (Innst. O. nr. 54, jf. Ot.prp. nr. 61)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister.

I

I lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister skal lovens tittel og følgende bestemmelser lyde:

Lov om behandling av *forbrukertvister.*

§ 1 første ledd:

Markedsrådets utvalg for forbrukertvister *(Forbrukertvistutvalget)* skal, etter at *tvisten etter begjæring av en forbruker er behandlet i Forbrukerrådet (jfr. §§ 4 til 6),* behandle:

a) tvister i forbrukerkjøp og om ytelser som selgeren eller andre har påtatt seg overfor en kjøper i tilknytning til kjøpet,

b) tvister om håndverkertjenester som faller inn under reglene i lov av 16. juni 1989 nr. 63, jfr. dens § 1.

§ 1 sjette ledd:

Forbrukertvistutvalget avgjør med endelig virkning om et kjøp *eller en tjeneste* skal anses som forbrukerkjøp *eller som håndverkertjeneste* etter denne lov og om en sak ellers hører under *utvalgets* myndighetsområde etter paragrafen her.

§ 2:

Forbrukertvistutvalget skal bestå av en formann, varaformann og åtte medlemmer som alle oppnevnes av Kongen for fire år av gangen. Ved første gangs oppnevning kan det likevel settes en kortere funksjonstid for noen av medlemmene. Formannen og varaformannen skal ha juridisk embetseksamen. Av de åtte medlemmene skal fire ha særlig innsikt i *forbrukersidens interesser og* fire særlig innsikt i *selger- eller tjenesteytersidens* interesser.

Ved behandling av den enkelte sak skal Forbrukertvistutvalget bestå av en formann og to medlemmer *med* særlig innsikt i henholdsvis *forbrukersidens* og *selger- eller tjenesteytersidens interesser.* Formannen i den enkelte sak skal være Forbrukertvistutvalgets formann eller varaformann.

§ 4 første ledd:

Tvist i forbrukerkjøp *og tvist om håndverkertjeneste* som ønskes behandlet av Forbrukertvistutvalget etter reglene i loven her, må først bringes inn for Forbrukerrådet ved skriftlig begjæring av forbruker som er part i tvisten.

II

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 13.05.

Trykt 13/11 1991

Møte mandag den. 3. juni kl. 23.25

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 29):

1. Innstilling frå kyrkje- og undervisningskomiteen om ikkje-handsaming av Ot.prp. nr. 46 om lov om endringar i lov av 28. mai 1976 nr. 35 om vaksenopplæring (Innst. O. nr. 64, jf. Ot.prp. nr. 46)
2. Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om lov om endring i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring (Innst. O. nr. 65, jf. Ot.prp. nr. 54)
3. Innstilling fra landbrukskomiteen om midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder (Innst. O. nr. 63, jf. Ot.prp. nr. 45)
4. Referat

Sak nr. 1

Innstilling frå kyrkje- og undervisningskomiteen om ikkje-handsaming av Ot.prp. nr. 46 om lov om endringar i lov av 28. mai 1976 nr. 35 om vaksenopplæring (Innst. O. nr. 64, jf. Ot. prp. nr. 46)

Komiteen hadde innstillet:

Ot.prp. nr. 46 for 1990—91 om lov om endringar i lov av 28. mai 1976 nr. 35 om vaksenopplæring — vert ikkje handsama av Odelstinget i denne sesjonen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 2

Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om lov om endring i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring (Innst. O. nr. 65, jf. Ot.prp. nr. 54)

Trond Jensrud (ordfører for saken): Jeg lover å fatte meg i korthet.

Først må jeg få lov å rette opp en trykkfeil på side 2 i innstillingen. Der har «Jon Lilletun» sneket seg inn blant flertallet — vi kunne jo håpet at det var riktig som det står, men det er nok dessverre en trykkfeil.

Innst. O. nr. 65 inneholder en del endringer i grunnskoleloven og i lov om videregående opplæring. Komiteen slutter seg i hovedtrekk enstemmig til forslaget fra Regjeringen om endringer. Det foreligger uenighet i innstillingen kun når det gjelder forslaget om at departementet skal få fullmakt til å fastsette uketimetallet i samsvar med Stortingets budsjettvedtak.

Flertallet, som består av Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, mener at denne lovendringen er fornuftig, og at det er en rasjonell endring av loven. Endringen betyr ingenting når det gjelder Stortingets ansvar for og myndighet til fastsettelse av uketimetall. Endringen består kun i at departementet kan endre uketimetallet etter at Stortinget gjennom budsjettet har fastsatt hvordan det skal være. Jeg kan derfor ikke forstå hvorfor mindretallet mener det er så viktig at Stortinget skal måtte behandle fastsetting av uketimetall i et lovvedtak, og altså behandle saken to ganger. Begrunnelsen kan i alle fall ikke være at skoleverket skal få bedre tid til å innstille seg på det.

Etter min mening er endringen i loven fornuftig, og den forenkler dagens ordning, som mindretallet ønsker å opprettholde. Uansett er det Stortinget som fastsetter uketimetallet også i framtida gjennom sitt budsjettvedtak.

Leiv Blakset: Eg høyrer til mindretalet, og vil grunngje kvifor vi har sett fram det forslaget som står i innstillinga.

Proposisjonen er stort sett ei oppfølging når det gjeld å tilpasse lovverket til vedtekne endringar, men på eit par område er det også reist spørsmål av meir prinsipiell karakter. I proposisjonen er det drøfta om ein skal gå bort frå ordninga med klassedelingstal i lovverket, og departementet gjer framlegg om at elevtimetalet i grunnskulen ikkje lenger skal fastleggast i lovverket, slik at veketimetalet vert fastsett av Stortinget i samband med budsjettvedtak. Ønsket om meir fleksible ordningar er grunngjevinga for at desse spørsmåla er tekne opp.

Når det gjeld klassedelingstalet i grunnskulen, er det ikkje konkrete endringsforslag, berre forslag om å justere lovverket i samsvar med vedtak. Men departementet nemner som eit alternativ å gå bort frå delingstal av omsyn til det lokale sjølvstyret.

Senterpartiet stør forslaget om å endre lova slik at delingstalet vert 28, men vil samstundes seie ifrå om at vi meiner ordninga med at øvste grense for elevtal i klassene vert fastsett i lovverket, skal oppretthaldast.

Jamvel om vi sjølvsagt meiner det skal vere stor grad av lokalt sjølvstyre, er det einskilde område der det er avgjerande viktig at ein har lik standard over heile landet. Grunnskuleopplæringa er eit slikt område. Retten til opplæring skal vere lik for alle, utan omsyn til

kvar ein bur. Høve til fleksible ordningar kan føre til ulike tilbod i kommunane.

Når det gjeld forslaget om å ta bort lovfesting av elevtimetalet i grunnskulen, går Senterpartiet mot det. Grunngjevinga for dette er at fastsetting av veketimetalet er ei stor og viktig sak som krev god planlegging. Det kan ikkje vere aktuelt å gjennomføre raske endringar i veketimetalet. Dette bør ikkje vere noko ein lett justerer opp eller ned. At dette framleis er knytt til lovverket, vil gje langt større tryggleik med omsyn til stabilitet og hindre raske endringar. Ei handsaming i Stortinget av ei lovendring kan ikkje vere noko problem.

Så vil eg på vegner av mindretalet, Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet, ta opp det forslaget som står på side 3 i innstillinga.

Presidenten: Leiv Blakset har tatt opp det forslag han selv refererte til.

Siri Frost Sterri: Jeg vil knytte tre bemerkninger til de foreslåtte endringene i grunnskoleloven.

Den første kommentaren gjelder endringer i § 5, hvor lovens ordlyd om klassedelingstall bringes i samsvar med forutsetningene i Stortingets vedtak om et maksimalt elevtall på 28 i hver klasse på barnetrinnet. Så langt er lovendringsforslaget å betrakte som en ren opprydningsaksjon.

Jeg vil imidlertid understreke de forutsetninger som også departementet legger til grunn, nemlig at denne endringen ikke må få som konsekvens at den hindrer de fleksible ordningene som er etablert lokalt, med kombinasjoner av undervisning i bl.a. storklasser og smågrupper. Det maksimale klasseelevtallet som fastsettes i lovparagrafen, har først og fremst betydning for ressurstildeling. For øvrig er det svært positivt av skolene varierer gruppestørrelsen i undervisningen for å sikre en best mulig utnyttelse av ressursene til beste for den enkelte elev.

Departementet varsler en bredere gjennomgang av regel- og avtaleverket i forbindelse med overgang til målstyring i utdanningspolitikken. En omlegging fra sentral regelstyring til målstyring må innebære større grad av frihet enn gjeldende forskrifter og avtaleverk tillater, både for skoleeier og for skoler som på mange måter opplever deler av gjeldende regelverk som et hinder for å prøve nye veier til å nå nasjonale mål i utdanningspolitikken på en bedre måte. Jeg forutsetter derfor at statsråden vil prioritere dette arbeidet høyt.

Min andre kommentar gjelder endring av § 6, punkt 2. Jeg er forundret over at et mindretall, som består av SV, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, går mot forslaget fra Regjeringen, som innebærer en klar rasjonaliseringsgevinst i form av at man sparer så vel tidsforbruk som papirmengde for i første rekke departement, regjering og storting. Forslaget går i korthet ut på å få en ordlyd i lovteksten slik at forskriften knyttes opp mot budsjettvedtak i Stortinget om endring av elevtimetallet.

Departementet har helt rett i at det fortsatt i de nærmeste årene vil bli endringer i elevtimetallet på barnetrinnet. Jeg viser i den sammenheng både til Regjeringens langtidsbudsjett og til Høyres program, hvor Høyre har som mål å øke elevtimetallet i grunnskolen til 6 timer pr. dag fra 1. klasse av. Jeg vil derfor be statsråden parallelt med opptrappingen av timetallet i sentrale fag å vurdere igangsatt et arbeid med gjennomgang av fagplandelen i Mønsterplanen.

Til slutt en kort kommentar til forslaget om endring av § 8, punkt 3 — det er vel snarere en stemmeforklaring. Det vil være vel kjent for Stortinget at Høyre ønsker å nedlegge skoledirektørembetene i fylkene og overføre nødvendige statlige kontrolloppgaver til fylkesmannen. Når jeg allikevel vil anbefale Høyres gruppe å stemme for den foreslåtte lovendringen, har det sammenheng med at dette spørsmålet om noen uker vil bli drøftet i en større sammenheng i Stortinget i forbindelse med meldingen om organisering av den sentrale utdanningsadministrasjonen.

Odd Holten: Da vårt medlem av kirke- og undervisningskomiteen ikke har sete i Odelstinget, vil jeg bare knytte noen få merknader til dissensen Kristelig Folkeparti er med på i innstillingen.

Grunnskoleloven fastsetter et klassedelingstall på 30 elever. Dette foreslås endret i samsvar med Stortingets forutsetning om at elevtallet på barnetrinnet ikke skal overstige 28.

Hensynet til lokalt selvstyre og redusert sentral regelstyring kan tale for å gå bort fra ordningen med fast ramme nedfelt i loven. Kristelig Folkeparti ønsker imidlertid ikke at det skal være anledning til å ha mer enn 28 elever på barnetrinnet, og vi slutter oss derfor til lovforslaget i samsvar med dette.

Videre ønsker vi at uketimetallet fortsatt skal være en del av lovens bestemmelser, 144 timer gjennom de seks årene på barnetrinnet og minst 90 timer gjennom de tre årene på ungdomstrinnet.

Jeg tillater meg i denne forbindelse å henvise til mindretallets forslag i innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har Leiv Blakset, på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet tatt opp det forslag som er inntatt på side 3 i innstillingen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringar i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring

I.

I lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen vert det gjort følgjande endringar:

§ 5 nr. 1 andre ledd skal lyde:

Elevtalet i klassen skal likevel ikkje i noko høve vere høgre enn 12 når det er fire årskull eller meir i klassen, 18 når det er tre årskull i klassen, 24 når det er to årskull i klassen og *28 på barnesteget og 30 på ungdomssteget* når det er eitt årskull i klassen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 6 skal lyde:

1. Den årlege undervisningstida for elevane skal vere minst 37 veker.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 6:

2. Minste veketimetal gjennom dei 6 åra på barnesteget og dei 3 åra på ungdomssteget vert fastsette av departementet i samsvar med budsjettvedtak i Stortinget.

Presidenten: Leiv Blakset har, på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, tatt opp et avvikende forslag:

«2. Veketimetalet for elevane skal vere minst 144 timer gjennom dei 6 åra på barnesteget og minst 90 timer gjennom dei 3 åra på ungdomssteget.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og Leiv Blaksets forslag bifaltes innstillingen med 71 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.37.21)

Videre var innstillet under § 6:

3. Departementet kan gje nærare reglar om den daglege undervisningstida.

4. Departementet fastset rettleiande normer for rammetimetalet for den einskilde kommune.

5. Skolestyret byter timetalet mellom skolane innanfor løyvinga som er vedteken av kommunestyret.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 8 nr. 3 skal lyde:

3. Spesialundervisning i eigne skolar eller i spesialklassar lagde til ein vanleg skole, kan skipast av ein kommune åleine, av fleire kommunar i lag, av ein fylkeskommune eller andre enn kommunar eller fylke. *Skoledirektøren har tilsyn med denne undervisninga. Departementet kan gje nærare føresegner.*

§ 8 nr. 4 andre ledd vert oppheva.

§ 27 nr. 1 første ledd skal lyde:

Skolestyret er styre for dei skolane kommunen driv.

Paragrafoverskrifta til § 27 skal lyde:

Plikter for kommunen *m.m.*

§ 37 nr. 1 nytt andre ledd skal lyde:

Når fylkeskommunen eig eller ved avtale har økonomisk ansvar for drifta av ein sosial eller medisinsk institusjon, har fylkeskommunen ansvaret for undervisning etter denne lova for klientane ved institusjonen. Ansvaret femner og om skolerom og utstyr.

§ 37 nr. 2 nytt andre ledd skal lyde:

For elevar i sosiale og medisinske institusjonar som fylkeskommunen eig, eller ved avtale har driftsansvaret for, vert utgiftene dekte av fylkeskommunen.

§ 3 nr. 3 skal lyde:

Kommunen der eleven har heimen sin, betaler for undervisninga i eller utanfor kommunen. *For elevar i fylkeskommunal sosial eller medisinsk institusjon vert utgiftene dekte av fylkeskommunen.* Departementet gjev nærmare reglar.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II.

I lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregåande opplæring blir det gjort følgjande endringar:

§ 6 første ledd skal lyde:

Departementet *skal gi forskrift* om vurdering, *eksamen og vitnemål. Forskriften skal omfatte hvilke tiltak som kan nyttes mot dem som bryter eksamensbestemmelsene, herunder adgang til å vise bort fra eksamen.*

§ 6 nytt andre ledd skal lyde:

Skoler som ikke hører inn under denne lov, kan med departementets samtykke skrive ut vitnemål etter denne forskriften i den utstrekning de gir parallelle tilbud. Departementet avgjør om et tilbud ansees parallelt og kan sette vilkår for godkjenningen. Departementet kan trekke godkjenningen tilbake hvis vilkårene ikke blir oppfylt.

§ 8 første og andre ledd skal lyde:

En elev som er tatt inn i den videregående skole, skal – så vidt mulig – kunne gå der inntil *tre* år eller ut den tid dersom *eleven* har valgt en studieretning som krever lengre tid. Funksjonshemmede har på samme måte rett til opplæring i den videregående skole i mer enn *tre* år når de etter en sakkyndig vurdering trenger det og kan ta imot opplæring.

I tilfelle en elev har vansker med å følge *den* undervisningen *som er* valgt, skal skolen søke å finne fram til og tilby et annet undervisningsprogram som høver *bedre*. Dersom *denne* skolen har vansker med det, tar skoleutvalget spørsmålet opp med fylkesskolestyret som søker å gi *eleven* et høvelig undervisningstilbud ved en annen skole i eller utenfor fylket.

§ 10 andre ledd skal lyde:

Skoleutvalget fastsetter ordningen for den enkelte skole innenfor disse rammer og fylkeskommunens vedtak om begynnelse og slutt på skoledagen.

§ 12 tredje ledd skal lyde:

Fylkestinget fastsetter regler om utleie og utlån av anlegg og utstyr. Reglene skal være formet slik at ingen blir utestengt av religiøse eller politiske grunner.

§ 14 blir oppheva.

§ 16 skal lyde:

Når en elev har gjort seg skyldig i alvorligere forseelser eller forsømmelser, skal skolen først forsøke å hjelpe *eleven* gjennom pedagogisk-psykologisk og annen rådgivning, eller bistå med å skaffe annen sakkyndig hjelp utenfor skolen.

Når en elev vedvarende har vist en oppførsel som i alvorlig grad går ut over orden og arbeidsro i skolen eller når en elev i alvorlig grad forsømmer sine plikter, kan *eleven* vises bort fra skolen. Dersom eleven ikke er myndig, skal *elevens* foreldre/foresatte på forhånd ha fått melding om *forhold som kan føre til bortvisning*, jf. ellers forvaltningslovens *§ 16.* Vedtak om bortvisning fattes av lærerrådet. Vedtaket krever ⅔ flertall av alle medlemmene av rådet.

Eleven skal gis adgang til å forklare seg muntlig for lærerrådet før vedtak om bortvisning treffes, jf. ellers *forvaltningsloven.*

§ 17 andre ledd blir oppheva.

§ 17 tredje ledd blir oppheva.

§ 24 noverande femte ledd skal lyde:

Reglene i § 23 siste *ledd gjelder* tilsvarende for slike utvalg så langt de passer.

§ 25 blir oppheva.

§ 27 første ledd skal lyde:

Ved hver skole skal det være et skoleutvalg med *sju* medlemmer *med varamedlemmer.* To av medlemmene med varamedlemmer velges av fylkesskolestyret, to av lærerrådet, to av elevrådet og en av rådet for det øvrige personalet ved skolen. Elevrådsrepresentantene med *varamedlemmer* velges for ett, de øvrige for to skoleår om gangen. Skoleutvalget velger selv *leder* og *nestleder* for ett skoleår om gangen.

§ 27 noverande fjerde ledd blir nytt andre ledd og skal lyde:

Fylkesskolestyret kan i særlige tilfeller dispensere fra *bestemmelsene i første ledd.*

§ 27 noverande andre ledd vert nytt tredje ledd og skal lyde:

Rektor deltar i skoleutvalgets møter, men har ikke stemmerett med mindre *rektor* av lærerrådet er valgt til medlem.

§ 27 noverande tredje ledd blir oppheva.

§ 27 noverande femte ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 28 skal lyde:

Rektor er den pedagogiske og administrative leder av skolen. *Rektor* skal påse at de gjeldende bestemmelser i lov, reglement og instruks blir fulgt.

§ 29 første ledd skal lyde:

Ved hver skole skal det være et lærerråd som består av rektor og alle lærere som har minst halv stilling. Lærerrådet velger selv *leder og nestleder* for ett skoleår om gangen.

§ 29 andre ledd blir oppheva.

§ 29 noverande tredje ledd blir nytt andre ledd.

§ 30 andre ledd skal lyde:

Rådet velger selv *leder og nestleder* for ett år om gangen.

§ 31 første ledd andre punktum skal lyde:

Elevrådet velger selv *leder og nestleder.*

§ 35 femte ledd skal lyde:

Fylkeskommunen kan av departementet i særlige tilfeller pålegges å administrere undervisning som ikke hører inn under denne loven når slik undervisning gis i *fengsler.*

§ 35 sjuande ledd skal lyde:

Når fylkeskommunen eier eller ved avtale har økonomisk ansvar for drift av en sosial eller medisinsk institusjon, har den ansvaret for undervisning for klientene ved institusjonen, herunder ansvar for lokaler og utstyr.

§ 39 andre ledd skal lyde:

Om offentlig tilskott til privat videregående skole gjelder reglene i lov *14. juni 1985 nr. 73 om tilskot til private grunnskular og private skular som gjev vidaregåande opplæring (privatskulelova).*

III.

Endringane trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Innstilling fra landbrukskomiteen om midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder (Innst. O. nr. 63, jf. Ot. prp. nr. 45)

Oscar D. Hillgaar: Forslaget om midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder er fremkommet som et resultat av lett forståelige reaksjoner fra enkeltmennesker — mennesker som er redd for at små barn skal utsettes for vold, mennesker som selv føler redsel.

Jeg forstår i og for seg slike reaksjoner meget godt. Men dette lovforslag er et altfor slett redskap til å oppnå sikkerhet. Departementet har her fremlagt et upresist lovarbeid som åpner for helt tilfeldige avgjørelser hva angår saksbehandling og effektuering av §§ 3, 4 og 5 i loven.

I tillegg er lovens målgruppe, «farlige hunder» og «kamphunder», uklare begreper, både direkte i forhold til enkelte raser og i særlig grad i relasjon til krysninger hvor alle større hunderaser er med.

Resultatet av lovgivningen kan bli utbredt bruk av politiet som oppmann i nabokrangel og som langtidsoppbevarere av hunder som venter på dom etter anklager i henhold til § 5. Det er i det hele en synliggjøring av lovens tafatthet at man til de grader satser på at politiet skal rydde opp i det rotet som nødvendigvis følger av et lovarbeid som til de grader preges av publikumsfrieri og mediekjør.

Jeg føler behov for å sitere noen av de uttalelsene som er kommet etter at denne saken kom ned fra VG-nivået til det fornuftige plan hvor vi behandler lover.

Dyrebeskyttelsen i Norge uttaler:

«Det bør presiseres at straffereaksjonene i første rekke må rettes mot eieren av en farlig hund.

§ 5 i sin nåværende form misbrukes.

Selv om vi ikke tror at den nye loven vil åpne for en bølge med hundeavlivninger, vil alle som ønsker å «hevne seg på naboen» få det lettere med å true eller konkret få gjennomført uberettigede og unødvendige avlivninger.

Dyrebeskyttelsen står for en harmonisk sameksistens mellom mennesker og dyr, vi finner det ikke riktig å støtte lover som kan skape hat og polarisering mellom mennesker og mellom mennesker og dyr.»

Norsk Liga for Dyrs Rettigheter uttaler:

«Stortinget skal snart behandle et lovforslag om forbud mot hold etc. av «farlige» hunder. Slik vi ser det er en hunds personlighet i stor grad bestemt av dens oppdra-

gelse og trening. Vi mener at den beste måte å beskytte mennesker og dyr mot farlige hunder er å holde dens eier ansvarlig dersom en hund opptrer på en uakseptabel måte. Vi ber derfor om at det foreliggende forslag forkastes . . .»

De uttaler videre:

«Vi vil også påpeke at ved et bestemt treningsopplegg kan alle hunderaser virke farlige, forutsatt at de er store.»

De ber også Stortinget avvise forslagets § 5, det de kaller «hundemordparagrafen».

For øvrig har komiteen mottatt en henvendelse fra en rekke fagfolk og andre engasjerte mennesker i denne saken, som i et dokument uttaler:

«Hunder er ikke født farlige, men blir formet av oppdragelse og levevilkår, og det er derfor eieren som må ha det hele og fulle ansvar.

Spesielt ber vi Stortinget avvise § 5 som vil føre til at mange hunder kan bli avlivet uten saklig grunnlag.»

Og det virker som om denne uttalelsen er undertegnet av alt som kan krabbe og gå i dette land av fagekspertise på akkurat hundehold — i og for seg interessant nok, men det har altså ikke gjort synderlig inntrykk på komiteens flertall.

For øvrig uttaler Statens karantenestasjon for dyr, som man skulle tro hadde litt peiling:

«Grenseveterinæren vil også bli satt i en nesten umulig situasjon. De vil bli lurt trill rundt.»

Vedkommende i Statens karantenestasjon for dyr er ikke sikker på at det er så mange som med sikkerhet vil ta en renraset pitbullterrier. Og han påpeker at det kan bli enda vanskeligere med eventuelle krysninger.

Fylkesveterinæren i Nord-Norge understreker problemene med å kjenne igjen forskjellige dyretyper og krysninger og påpeker dette med uønsket import fra Sverige, fordi svenskene som kjent ikke skal innføre slike lover som vi har for oss her i dag.

Veterinærforeningen har også gitt uttrykk for sin skepsis, og det foreligger også en del annet materiale — men som sagt, alt tilsynelatende forgjeves.

Det virker også som om debatten om loven har vist oss litt av den strid som er mellom eiere av raserene hunder i den såkalte Kennelklubben, og eiere av hverdagens norske kjøtere som befinner seg i by og grend. Det virker derfor nesten komisk å høre representanter for det noble hundehold uttale seg mot den utskjelte pitbull-terrier, mens schæfere, polarhunder og andre velbitende genetiske juletrær med klubbens godhetsmerke anses som så snille at de ikke må berøres av loven og heller ikke vil bli det. Vemmelige, uregistrerte pitbuller bør altså utryddes med hard hånd.

Når til og med veterinæravdelingen, fylkesveterinæren og Statens karantenestasjon som tidligere sagt peker på håpløse sider ved lovforslaget, burde det jo ringe noen bjeller. Og flertallet kunne her i kveld bidratt til å sende denne ufullstendige lovkladd tilbake til departementet. Men det skjer ikke. Man kan jo da spørre seg: Når vil departementet ha forskriftene til denne loven klar? Har de noen tanker om hvordan dette egentlig skal gjøres?

Det er for øvrig en skjebnens ironi at undertegnede som til de grader står så personlig fjernt fra dyrehold og aldri i verden kunne tenke seg verken å anskaffe hund, katt eller kanarifugl, skal tale hundens sak. Men norsk lov bør være preget av at lovens forarbeider skjer andre steder enn i Akersgaten. Hadde det nå bare vært reflekterte journalister — ja til og med Dagbladet, med iallfall noe skriftlig materiale, viser at det tenkes med noe mer enn ryggmargen — som hadde vært grunnlag for denne saken! Men denne saken er en seier for Verdens Gang — det er Verdens Gang som har klart å få denne saken så langt. Og det er således et tap for rettsstaten etter min oppfatning.

Det har vært skrevet mye om politikerforakt. Dette er en stilstudie i hvordan en slik forakt vedlikeholdes og forsterkes.

Jeg tar opp det forslag som er omtalt.

Presidenten: Oscar D. Hillgaar har tatt opp det forslag han har referert til.

Det blir replikkordskifte.

Kristin Halvorsen: Jeg undres på hvor langt Fremskrittspartiets frihet går. I VG — den utskjelte avis — fredag den 24. mai 1991 sier ordføreren for denne saken, som er medlem av Lagtinget så vidt jeg forstår:

«Jeg synes ikke Staten skal blande seg bort i hvilke hunder folk skal ha.»

Nå viser det seg altså at det er pitbull-terrieren, som det fins 30 eksemplarer av i Norge, som er noe av bakgrunnen for at dette lovforslaget har kommet. Det har ikke kommet i hurten og sturten i løpet av de siste få ukene, sånn som representanten Hillgaar prøver å gi inntrykk av. Det har vært jobbet med det i departementet over lengre tid.

I USA er 40 pst. av de drap som begås mot mennesker av hunder, utført av pitbull-terriere, og pitbull-terrieren utgjør 1 pst. av de hundene som fins i USA. Kan representanten Hillgaar være så snill å forklare meg hvorfor vi trenger nettopp denne hunderasen i Norge, når vi nå har et lovforslag og en unik sjanse,

fordi vi har så få eksemplarer av denne hunden i Norge fra før, til å stenge nettopp denne type hundehold ute fra Norge?

Siden han var så ivrig til å sitere fra diverse høringsinstanser, bl.a. også Dyrenes Beskyttelse, vil jeg gjerne høre Hillgaars kommentar til at Dyrenes Beskyttelse henvendte seg til samtlige stortingsgrupper i august i fjor og bad om et forbud mot import av hunderaser som er aggressive og dermed utgjør en fare for mennesket. Den henvendelsen kan umulig Fremskrittspartiets stortingsgruppe ha mottatt.

Oscar D. Hillgaar: Landbrukskomiteen har jo brukt en samfull uke av sin arbeidsinnsats da man normalt skulle ha arbeidet med jordbruksoppgjøret, på denne hundesaken. Følgelig kan jeg med en viss innsikt fortelle Kristin Halvorsen at antallet 30 stk. pitbull-terriere i dette landet antakelig ikke er riktig. Det er ingen som vet hvor mange pitbull-terriere som er her. Hennes tall, at 40 pst. av hundedrapene skal være utført av denne hunderasen, har jeg fått informasjon om at ikke er riktig. Det henvises til at vi nå har fått en slags unik sjanse til å holde en hund unna. Ja, det er riktig at Landbruksdepartementet i et brev, som også er omdelt til komiteen, uttaler at de vil holde pitbull-terrieren ute av landet. Men forslaget er jo såpass uklart at det er slett ikke sikkert at det er det som egentlig vil skje når loven skal praktiseres og forskriftene skal lages.

Dyrebeskyttelsen har tidligere uttalt seg på én måte. Nå har altså Dyrebeskyttelsen fått anledning til å tenke seg om og se på konsekvensene av sine tidligere uttalelser, og har da kommet til det resultatet som jeg refererte fra her i dag.

Jeg skjønner godt Kristin Halvorsens engasjement. Det er ingen som vil ha farlige hunder omkring. Men da må vi liksom bli enige om kriteriene for «farlige», bli enige om hva som ligger i en del begrep — og de er altså ikke klarlagt i dette lovforslaget. Og jeg synes at det eneste riktige som kunne skje, var å sende det tilbake til ny bearbeidelse. Derfor har også vi foreslått at det skal legges frem en ny lov. Vi har ikke noe imot det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Åsa Solberg Iversen: Først vil jeg understreke at arbeidet med å fremme denne loven ble satt i gang lenge før de sterke medieoppslagene vi nå er blitt konfrontert med, så det er ikke riktig at det er media som nå har presset Regjeringen til å fremme Ot.prp. nr. 45.

Hele komiteen er enig i at hundehold er til glede og nytte for mange mennesker og har stor betydning for den mentale og fysiske helse. Vi har ca. 270 000 hunder i landet vårt. Det vil si at det er nokså mange mennesker som har påtatt seg ansvaret med å oppdra og behandle hunder. Det er heldigvis sjelden at hundeeiere dresserer sine hunder til aggressivitet og kamp, men i den seinere tid har interessen for kampvillige hunder i enkelte miljøer blitt registrert, og det er spesielt disse kamphundene som er uønsket og som skal forbys. Og for at loven fortest mulig skal bli effektiv, gjelder det forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder, og valpene av farlige hunder skal avlives. Men det stilles ikke krav om at de rasene som defineres som farlige som vi nå har i landet, skal avlives. Flertallet i komiteen ser alvorlig på at personer i flere tilfeller har blitt skadet. Det er hundeeieren som har ansvaret i slike tilfeller. Den nye loven skjerper dette ansvaret og gir dermed samfunnet større mulighet til å gripe inn og kreve avliving av hunder i tilfeller der skader skjer. Det blir nå opp til hundeeierne å følge opp lovens formål og beskytte mennesker og dyr mot angrep og skader fra farlige hunder.

Til de som mener at denne loven kun kan bli en ren papirbestemmelse, som Fremskrittspartiet sier i sin innstilling, vil jeg bare si: Tenk på den kritikk og det ansvar som kunne bli lagt på regjering og storting hvis vi ikke hadde fått denne loven og det skulle oppstå skader på mennesker i framtida!

Nå viser Regjeringen og Stortinget sitt ansvar. Nå er det opp til hundeeieren å vise forståelse for alvoret og ta dette til følge. Jeg anbefaler komiteens flertallsinnstilling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oscar D. Hillgaar: Sist det var et alvorlig tilfelle av overfall og skade på et barn i Norge fra en hunds side, var det så vidt meg bekjent en polarhund, og før det var det visstnok en dobermann — nokså alvorlig. Dette er da hunder som ikke berøres, så vidt jeg forstår, av dette lovforslaget. Hvordan kan da Arbeiderpartiet forsvare en så ufullstendig lov som berører så få farlige hunder, på bakgrunn av det ansvaret komiteen pr. definisjon skulle ha i henhold til det representanten Åsa Solberg Iversen nå sa?

Åsa Solberg Iversen: Lovforslaget nevner ikke noen spesiell hundetype, men viser til farlige hunder, og farlige hunder kan også være en polarhund, som her ble nevnt. I dette tilfellet vil vi sjølsagt følge opp loven. Den viser også at hunder kan bli oppdratt til å bli

aggressive. Hunder er veldig lærenemme, og sjølsagt kan det gjelde andre hunder enn nettopp hundetypen som er dratt fram i avisene. Men i dette tilfellet har ikke proposisjonen gått inn på noen bestemt hundetype, men en vil følge opp de som blir dressert til aggressivitet.

Carl I. Hagen: Jeg har to spørsmål, men først vil jeg si meg enig i at vi alle selvsagt er sterkt opptatt av å søke å begrense enhver form for skade som hunder forvolder på mennesker og dyr. Det er metodikken innenfor et rettssamfunn og en rettsstat vi egentlig er uenige om, og også hvordan resultatene egentlig vil bli.

Men jeg har et spørsmål fordi flertallet skriver i innstillingen:

> «Etter flertallets oppfatning er det først og fremst den oppdragelse og behandling hundeeieren, eller den som er i eierens sted, gir hunden, som har betydning for dens atferd.»

Flertallet sier altså at det er hvorledes hundeeieren dresserer, opplærer og behandler hunden som er det viktigste — altså ikke rasen, ikke hva slags hundetype det er, men det er hundeeierens virksomhet som er det avgjørende. Hvorfor er da ikke Arbeiderpartiets talskvinne enig med Fremskrittspartiet, som nettopp også i forslags form sier at vi «ber Regjeringen utarbeide og fremme forslag om hold og avl av hund» — altså prøve å regulere nettopp hvilke eventuelle begrensninger som skal settes for hvem som kan ha hund, hvilken eventuell opplæring hundeeierne skal ha — når komiteens flertall selv innrømmer at det er det som er det viktigste? Det ville være en logisk konsekvens.

For det annet sies det at det haster å få en slik lov. Denne loven vil ikke bli iverksatt før Kongen bestemmer det, og den har ingen praktisk betydning før forskriftene er avklart. Når forventer Arbeiderpartiet at forskriftene skal være avklart, og hvorfor haster det så mye med loven før forskriftene foreligger? Egentlig kunne de vært vedlegg til loven slik at Odelstinget hadde hatt et noe bedre beslutningsgrunnlag.

Åsa Solberg Iversen: Hagen viser til at vi alle er opptatt av å begrense skader både på mennesker og dyr, og det er nettopp derfor vi har fått den loven. Nå sier Hagen at alle hunder faktisk kan være farlige, men loven gjelder nettopp hunder som blir dressert til å bli farlige, og derfor er det heller ikke nevnt noen hundetype spesielt.

Når det gjelder forskriftene, går jeg ut fra at det arbeides parallelt med dem i departementet, slik at vi så snart som mulig kan få dem.

Hagen og hans parti står for frihet, men når han da vil at vi skal begrense skader på både mennesker og dyr, må man berøve noen frihet. Nettopp de miljøene som jeg nevnte i innlegget mitt, lærer opp hundene til å bli aggressive, og det går ut over andres ve og vel og frihet. Det kan vel ikke være det Hagen ønsker i dette tilfellet.

Carl I. Hagen: Jeg tror ikke Åsa Solberg Iversen egentlig hørte etter mitt spørsmål. For det første står det ikke noe i loven om at farlige hunder er de som blir dressert til det. Det står de som e r farlige, og det antydes at enkelte raser faktisk vil være det ved fødselen. Det er noen merkelige formuleringer om at valper av farlige hunder, altså enkelthunder, skal avlives, mens valper av farlige raser, ikke av den enkelte hund, skal få leve. Så her er det altså liten forskjell. Men det virkelig alvorlige var at Åsa Solberg Iversen nå henviste til «visse miljøer». Da går jeg ut fra at hun snakker om hundeeiernes miljøer. Og det er jeg enig i! Det er en del eiere som ikke burde ha anledning til å eie hund. Men da dreper man vel ikke hundene! Da gjør man noe med eierens adgang til å eie hund. Det er det Fremskrittspartiet har foreslått, at vi får en lov om hundehold som når det eventuelt gjelder spesielle typer hunder, stiller krav til hundeeierne. Og her er det altså slik at Åsa Solberg Iversen ønsker å ta knekken på hundene fordi hun egentlig er misfornøyd med eierne!

Åsa Solberg Iversen: Ja, man skulle nesten spørre om man da skulle ta knekken på hundeeieren. Men det er ikke sånn som når man skal kjøre bil, at man må ha sertifikat. Det blir ikke stilt noe krav til en som har hund, til hvordan man oppdrar en hund. Det vil vise seg ved hundens atferd. Som jeg sa i avslutningen av mitt innlegg, har regjering og storting tatt dette alvorlig og fremmet et lovforslag, og nå er det opp til hundeeieren å vise forståelse for alvoret og ta dette til følge.

Arne Alsåker Spilde: Det har i dei siste åra vorte fleire og fleire hundeeigarar i dette landet. Det har òg vorte fleire rasar og blandingshundar. Nokre av rasane, som t.d. pitbull-terrier, set større krav til forsvarleg hundehald enn det andre, mindre farlege hunderasar gjer.

Det er mange ulike haldningar og syn som har kome fram når det gjeld dette lovforslaget. For min del er det ikkje aktuelt å gje ei vurdering av dei enkelte hunderasane, sjølv om eg i motsetnad til representanten Hillgaar

har vore hundeeigar i mange år.

Men det er viktig å vera klar over at det er fleire hunderasar som kan vera ein trussel mot omgjevnadene dersom ikkje hundeeigarane tek sitt ansvar alvorleg nok. Derfor har ein òg sett at skade på dyr og menneske vert valda av fleire typar hunderasar. Det er nok viktig å leggja stor vekt på hundeeigars ansvar. Me har òg i dag lover som pålegg hundeeigarane ansvar både når det gjeld bandtvang og avl, men det er nok riktig at me no i tillegg får ei lov som kan setja forbod mot innføring og avl av hunderasar som kan seiast å vera både farlege og ikkje minst vanskelege å handtera ved vanleg hundehald. Det er nemleg ikkje så lett å kunna kontrollera korleis ein hund vert oppseda, heller ikkje i praksis når det gjeld avlen, og ein ser faktisk ikkje utslag av slike ting før hunden sjølv begynner å visa ei anna åtferd enn det som er normalt for rasen. Etter mitt syn er det derfor like viktig at lova sine intensjonar og komiteen si presisering av hundeeigars ansvar er med i dette biletet.

Det vert òg lagt opp til frå komiteen si side at det skal verta lettare for politiet å aksjonera når skade eller trussel oppstår. Føremålet er ganske enkelt at publikum skal kunna kjenna seg tryggare, og at skadar i mindre grad skal oppstå i praksis. Derfor går komiteen òg inn for at det kan setjast særskilte krav til å halda såkalla farlege hundar.

Når dette er sagt, er det òg viktig at det er saklege omsyn og kriterium som vert lagde til grunn, og at det ikkje er tilfeldige oppslag i dagspressa som styrer handteringa av slike saker. Det kan i slike saker lett oppstå kjenslemessig engasjement knytt opp til enkeltsaker. Men eg får vel òg seia at denne lova har vore på beddinga lenge før skriveria i VG i det siste. Komiteen har då streka under at det må vera veterinærfaglege og objektive kriterium som skal leggjast til grunn både når ei eventuell liste over farlege hundar som er uønskte i Norge, skal setjast opp, og når det gjeld ei liste over farlege hundar der det må setjast særlege krav til hundeeigar. Eg synest nok Framstegspartiet dramatiserer dei problema lova vil medføra. Ei slik lov bør etter mi meining ikkje vera altfor presis, for her må det nok i alle fall utøvast ein stor grad av skjønn.

Det Stortinget som sagt no i dag vert invitert til, er med andre ord å vedta ei lov som gjev Landbruksdepartementet som fagdepartement høve til forbod samt innskjerping av hundeeigar sitt ansvar. Det praktiske skjønnet må her utøvast av fagorgana, men komiteen har då innskjerpa at lova må praktiserast med vett og forstand.

Føremålet er altså å gjera tilværet tryggare både for menneske og dyr i framtida. Det som det no vert lagt opp til frå komiteen si side, er eit balansert opplegg for å oppnå dette.

Kristin Halvorsen: Det er et utstrakt behov for en del oppklaring i denne saken. Det er helt tydelig. For det første har den ikke kommet i stand i løpet av de siste 14 dagene. Flere har i en årrekke henvendt seg til Landbruksdepartementet for å få lovgivning på dette området. Disse henvendelsene har kommet etter at det ble kjent at det er innført og oppstartet avl av pitbull-terriere i Norge. Saken ble ytterligere aktualisert i fjor sommer da en pitbull ble krysset med en såkalt bullmastiff, som er en mye større og kraftigere hund. Den ble avertert og markedsført i avisene som en farlig banddog. Endelig var denne tøffe bikkja som enkelte miljøer ville ha, kommet til Norge.

I den sammenheng henvendte jeg meg selv til justisministeren for å be om et lovverk mot farlige kamphunder. Saken har også vært tatt opp i Stortingets spørretime. Regjeringen har nå lagt fram et forslag for Stortinget i den klare hensikt å hindre fortsatt utbredelse av farlige kamphunder i Norge.

Det er egentlig de utroligste ting som er kommet fram i den debatten som har rast i avisene de siste ukene etter at en liten engelsk jente ble meget hardt skadd av en pitbull. Det har vært en blanding av saklige og usaklige argumenter. Noen har sagt at pudler kan oppdras til å bli like farlige som en pitbull-terrier. Det er enten sagt av pitbull-eiere selv eller av folk som aldri verken har sett en pitbull-terrier eller kan tenke seg å komme i nærheten av dem.

Derfor har jeg lyst til å bruke litt tid på dokumentasjon fra USA når det gjelder pitbull. En undersøkelse som er offentliggjort i JAMA, The Journal of the American Medical Association den 15. september 1989 under overskriften «Dog Bite-Related Fatalities From 1979 Through 1988» viser følgende: Av de dødsfall der angrep fra hund er direkte dødsårsak, og der hunderasen er kjent — 101 dødsfall — er det over 40 pst. av gjerningshundene som er pitbull-terriere eller blanding av andre hundeslag og pitbull-terriere. Pitbull-terrieren stod for over tre ganger så mange drap som de neste hundene på lista. Den neste hunden var schæferen. Over en tiårsperiode har pitbull-terriernes andel av disse drapene økt fra 20 pst. til 62 pst. Pitbull-terrieren utgjør 1 pst. av alle hunder i USA. Schæferen utgjør mellom 10 og 15 pst.

Dette dokumenterer at pitbull-terrieren er en spesielt farlig hunderase, og at det er me-

ningsløst at denne hunden skal få bre seg i Norge.

Så noen ord om hva denne undersøkelsen dokumenterer når det gjelder dødsofre etter angrep fra hund i USA. Over 70 pst. er barn under 10 år. I aldersgruppen 10—50 år er man rimelig trygg, så store deler av Stortinget skulle føle seg rimelig safe her. Men i aldersgruppen over dette øker antall ofre igjen. Og hvis vi ser på de barna som rammes, er det ikke slik at det er tilfeldige barn på gata som først og fremst er ofre for pitbull-terriere. Det er eierens egne barn.

Dette dokumenterer til fulle at pitbull-terriere er en uønsket hunderase i Norge. Det er opp til Fremskrittspartiet å begrunne det motsatte.

I debatten er det blitt trukket fram at nær sagt enhver hund kan bli en farlig hund hvis den oppdras uforsvarlig. Og det er kanskje riktig hvis den er over en viss størrelse. Men på bakgrunn av den undersøkelsen jeg har referert fra, kan det umulig være uforsvarlig hundeoppdragelse fra den enkelte pitbull-eier alene som er forklaringen på at nettopp denne hunderasen står for 40 pst. av de dødelige angrepene på mennesker. Forklaringen er følgende: Det er drevet avl og oppdrett av pitbull-terriere over mange generasjoner ut fra ønsket om å skape en mest mulig utholdende kamphund, med høy smerteterskel — en hund som ikke gir seg i kamp. Resultatet er at pitbull-terrieren har fått trekk som er artstypiske. Den mangler bitthemning, underkaster seg ikke når den er en annen hund underlegen, slik det er naturlig for hunder å gjøre, og den stopper ikke i angrep.

I USA og også i en del andre land brukes pitbull-terriere i ulovlige hundekamper. Kampene pågår til den ene hunden er drept, og vinneren avles det videre på. Det betyr at denne hunden er spesiell fordi den har en spesiell avlshistorie. Det betyr ikke at det ikke finnes individuelle forskjeller mellom disse hundene, eller at hunder innenfor andre raser ikke kan være farlige i gale hender eller i useriøs avl. Gjennom avl og oppdragelse er det mulig å skape farlige hunder dersom useriøse oppdrettere og hundeeiere ønsker det.

Derfor dreier denne saken seg egentlig om to ting. Det dreier seg om at vi faktisk har en del farlige hunder i Norge allerede, men ikke med de samme artstypiske trekk som en pitbull-terrier har. Da er spørsmålet: Hvorfor i all verden trenger vi flere farlige hunder når det faktisk er mulig å stoppe utbredelsen av nettopp denne hunderasen i Norge?

Så er det en annen side av saken, nemlig at denne type hund har en spesiell appell til spesielle miljøer. Hvorfor i all verden skal vi ha utbredelse av denne type hund i spesielle miljøer når de allerede har ganske svære og kraftige både rottweilere, dobermannpinsjere og jeg vet ikke hva? Krysninger dem imellom kunne jo bli virkelig farlig.

Dette er en utvikling som har fått pågå lenge i USA, og som har fått slike alvorlige følger som jeg har vist til gjennom den nevnte undersøkelsen. Men det fins også eksempler på drap utført av pitbull-terriere i Europa. Vi vet f.eks. at det tyske politiet nå må opplære store og kraftige neapolitanske mastiffer fordi utbredelsen av pitbull-terriere i det kriminelle miljøet har blitt betydelig. Dette er en utvikling vi ikke ønsker i Norge. Jeg kan ikke skjønne at noen i denne sal ønsker en utvikling i Norge med flere farlige hunder og med framvekst av hundemiljøer som ønsker nettopp en slik utvikling.

Pitbull-terrieren er ikke nevnt spesielt i teksten til det lovforslaget som departementet har fremmet. De hunderasene som skal rammes, skal det lages forskrifter om, som skal utarbeides av departementet. Jeg har vært i tvil om ikke pitbull-terrieren burde nevnes spesielt, men jeg tror etter hvert at departementet har lagt fram en fornuftig løsning. Det fins farlige kamphundraser som ikke er pitbull-terriere, som foreløpig ikke er i Norge, og som vi heller ikke ønsker her. Hvis noen ønsker mer informasjon om dette, fins det f.eks. et hundeslag som heter fila brasiliero. Det er en nett litt hund på 60—80 kg, som i sin tid ble brukt av spanjoler i Brasil i angrep på indianere, og i forhold til denne bikkja blir pitbull-terrieren bare smågutten. Meg bekjent fins denne hunden foreløpig ikke i Norge, men den er jo en klar kandidat på departementets forskriftsliste. Det vil være en ønsket utvikling, ikke bare for folk med unger og andre som syns at farlige hunder kan være en trussel mot dem, men også for dem som eier de ca. 270 000 hundene vi har i Norge, som først og fremst er ofre for de spesielt tøffe bikkjene.

Ved innførsel til Norge kreves det i dag ingen opplysninger om en hund unntatt at hunden er frisk. Det er det eneste man går etter. Det er helt andre kriterier f.eks. for en rekke husdyr. Og det viser seg, med den utviklingen vi ser når det gjelder hundehold i en rekke andre land, at dette er utilstrekkelig.

Vi har fått en rekke henvendelser som gjelder § 5, som betyr en strengere bestemmelse enn den vi har i dag når det gjelder mulig avliving av hunder som påfører mennesker eller dyr skade. Det fryktes en bølge av hundeavlivninger, og at ondskapsfulle mennesker kan hevne seg på naboene de ikke tåler, ved å angi hunden deres. En del av den generelle hundefrykten som kommer fram i mediene i

forbindelse med diskusjonen om pitbull-terriere, gjør at en del hundeeiere kan ha frykt for at usaklige reaksjoner kan ramme deres egen hund.

Jeg føler meg imidlertid trygg på at departementet i sitt forslag til lov og i de merknadene som er laget til den, har gjort såpass mange fornuftige avveininger at dette ikke blir resultatet. Og jeg regner med at landbruksministeren vil berolige de hundeeiere som nå ubegrunnet frykter massedrap på hund, på dette punktet. Dette er en lov som skal praktiseres med fornuft og omtanke.

Flere har reagert på at eierens ansvar for hundens oppførsel ikke først og fremst understrekes, og at eiere som har ødelagt hunder gjennom oppdragelsen, går fri, mens bikkja avlives. Det er blitt foreslått at en kan gå inn for omplassering av farlige hunder isteden. Det er mulig at en i den tenkepausen vi har etter at denne midlertidige loven blir vedtatt, og fram til det skal lages en endelig lov, kan tenke på andre mulige løsninger på hvordan man kan ansvarliggjøre hundeeiere. For eksempel har en del folk kommet med forslag om lisens, om påbudt dressurkurs for en del typer hundeslag, og det kan være mulig at det er en vei å gå. Det kan også være mulig at enkelte hunder kan omplasseres. Men hvis hunder er blitt så farlige at de er til fare både for dyr og mennesker, er jeg i tvil om det er mulig å omplassere dem.

Dette er jo forslag til en midlertidig lov. Det betyr at det kan gjøres erfaringer med den loven som eventuelt vedtas, og den kan eventuelt justeres på en del punkter. Men det som er uhyre viktig, er at vi får en lov nå. Vi har da en unik sjanse til å stoppe utbredelsen av en del farlige hunderaser i Norge. Vi har den sjansen fordi det er så få av dem her. Den sjansen bør vi nå ta, så vi ikke får en slik utvikling at et betydelig økt antall norske hunder blir farlige for både mennesker og dyr.

En liten sammenlikning med amerikanske forhold: Hvis vi både får en utvikling når det gjelder hundehold i Norge i retning av det som er vanlig i USA, og en utbredelse av de hunderasene som er der — altså like tilstander i Norge som i USA — betyr det at det vil dø et menneske i Norge hvert annet år etter direkte skade av en hund. Det er en utvikling vi ikke ønsker, det er en utvikling hundeeiere i Norge stort sett ikke ønsker. Det er en utvikling vi burde være enige om bør stoppes, og det er dagens debatt og forslag en god anledning til å gjøre.

Oscar D. Hillgaar (fra salen): President!

Presidenten: Oscar D. Hillgaar får ordet til replikk.

Oscar D. Hillgaar: Jeg beklager at jeg må forlenge møtet, men representanten Halvorsen kom her med en del opplysninger som vi har sjekket i dag, og som vi har funnet ut ikke kan være riktige. Hun har antakelig sine opplysninger om pitbull-terriernes meritter fra Aftenposten og muligens også fra en del underlagsmateriale som Aftenposten har brukt. Vi har sjekket dette i dag, og har funnet ut at av personer drept av hunder i USA, i 1990, var det fem som ble drept av polarhunder, og gruppen pitbull-terriere stod for tre. Det er imidlertid 70 000 polarhunder i statene, mens det er en million pitbull-terriere, slik at jeg tror tallmaterialet om hvem som er verst her, nok er noe mer diskutabelt enn det representanten Kristin Halvorsen gav uttrykk for. Jeg syns nok hun selv burde tenke litt over at denne loven gir grunnlag for så stor bruk av skjønn at den i seg selv er så ufullstendig at jeg synes dette gir grunnlag for et betydelig antall tankekors, og ikke minst også antall krysninger som kan foretas. Med såpass upresise formuleringer om hva som er farlig, synes jeg kanskje at hun ikke burde være så bastant.

For øvrig registrerer jeg igjen at politiet liksom skal ordne opp i alt. Hadde forslaget inneholdt krav til forsikringsordninger, krav til registrering eller slike ting, ville det kanskje vært noe mer hold i det. Jeg vil gjerne at hun kommenterer om hun kan stå for disse opplysningene som hun gav, eller om hun også selv har sjekket dem. Det har altså vi gjort i dag.

Kristin Halvorsen: Den undersøkelsen som jeg henviste til i mitt innlegg, er en undersøkelse som dreier seg om tidsrommet 1979 til og med 1988. I det tidsrommet totalt er det i de tilfellene der man kan bevise hva slags hunderase det er som har utført misgjerningen, 37 pitbull-terriere og seks blandingshunder med pitbull-terriere involvert. Det kan godt tenkes at Hillgaar har funnet tall for 1990. Jeg stoler ikke på de tallene før jeg vet hvor representanten Hillgaar har dem fra. Dette er seriøst forskningsmateriale, og det er en utvikling vi også har sett i andre land i Europa, og som det ikke kan være nødvendig å få i Norge. Så når det dreier seg om hunderaser som ikke er utbredt i Norge, har man faktisk en sjanse til å stoppe utbredelsen av dem.

Jeg føler at bevisbyrden i denne saken ligger hos Fremskrittspartiet. Hvorfor i all verden skal Fremskrittspartiet trekke friheten så langt at det skal være frihet for en ,hvilken som helst person i Norge til å anskaffe seg en hvilken som helst hund fra utlandet? Det er

jammen nok av farlige hunder i Norge fra før av om vi ikke skal la alle dører stå åpne.

Carl I. Hagen: Jeg kan benytte anledningen til å svare på det spørsmål som representanten stilte i sin svarreplikk. Det er Fremskrittspartiets holdning at man skal la mennesker ha frihet så lenge man ikke skader andre. Det er her også flertallets syn at det er hundeeieren som i realiteten har hovedansvaret, og det er i tilfelle eieren som bør straffes og holdes ansvarlig.

Kristin Halvorsen sa nå også at vi har mange nok farlige hunderaser i Norge allerede, og hun sa i sitt innlegg at vi nå må få en lov for å stoppe utbredelsen av flere hunderaser. Dette er så upresist at jeg vil gjerne be Kristin Halvorsen nevne de raser som hun mener denne loven skal benyttes til å stoppe. Hvilke andre raser enn pitbull-terriere, som hun har navngitt, er det hun har i tankene? Hun nevnte også at det er spesielle kriminelle miljøer som nå har skaffet seg dobermann og rottweiler. Er det disse hundene hun har i tankene? Er det polarhunder og schæfere, som kanskje også enkelte i disse kriminelle miljøene har skaffet seg, hun har i tankene?

Ville det ikke være bedre — jeg håper Kristin Halvorsen kan uttale seg om det, for hun antydet det i sitt innlegg — at man vurderer sertifiseringsordninger og lisensordninger for hundeholderne og dermed utelukker dem som er helt klart ukvalifisert til å ha hunder? Det kan gjøres på objektive kriterier relativt enkelt, mens de fagveterinære på dette området er dypt uenige om hvordan man egentlig skal skille hundene fra hverandre. Jeg vil gjerne be om å få navngitt disse hunderasene som Kristin Halvorsen nå har lyst til å forby.

Kristin Halvorsen: Jeg mener at lovens intensjon — det har i hvert fall vært min intensjon da jeg jobbet med denne saken — er at en ikke skal forby hunderaser som er utbredt i Norge fra før av, og som har vært i det norske miljøet i mange år. Hunder som er trukket fram i debatten, og som er en naturlig del av norsk hundehold, skal ikke rammes av denne loven. Men vi vet jo at en del av de hunderasene som allerede finnes i Norge, er tøffere enn andre, og vi vet at hvis man krysser to farlige rottweilere, så kan man absolutt få en farlig hund. Jeg føler at de rammes av det som står i § 5 i forslaget til lovutkast.

Det det dreier seg om i denne saken, er å hindre utbredelse av ikke bare ytterligere flere farlige hunder i Norge, men spesielt farlige hunder i Norge som vi ikke har her fra før av, og som vi ikke trenger i Norge. Her har Fremskrittspartiet den unike sjansen at de kan være med på nettopp det.

Jeg fikk ikke noe svar fra Fremskrittspartiet på hvor de har sine tall fra. Jeg har hørt liknende tall florere blant pitbull-eiere i Norge, og jeg har hørt mye forvirrende statistikk i diskusjonen om hvorvidt en trenger en lov som er slik at den kan utelukke en del spesielt farlige hundetyper fra Norge. Jeg føler at man har fått en meget lite hysterisk lov på dette punktet, og en nødvendig lov som gjør at man kan oppnå akkurat det som var intensjonen.

Fridtjof Frank Gundersen: For et par år siden leste jeg en artikkel i Le Figaro om at det var en god del mennesker i Frankrike som ble drept av farlige hunder. Jeg syntes det var veldig overraskende å se det høye antallet. I artikkelen stod det forklart noe nærmere omkring dette. Det stod at det hadde sammenheng med økende kriminalitet og utrygghet i Frankrike. Det var veldig ofte handikappede og ofte enslige, eldre mennesker som skaffet seg store hunder for å ha en beskyttelse, fordi de var redd for overfall og tyveri. Disse hundene var nettopp oppdradd til å være vakthunder. De aller fleste av dem som mistet livet, var faktisk eierne av slike hunder, som frivillig hadde skaffet seg dem for å få en noe tryggere tilværelse. Men selvfølgelig var det promillevis et veldig lite antall av dem som hadde skaffet seg denne ekstra tryggheten, som fikk bøte med livet.

Presidenten: Tilbake til talerlisten. Presidenten beklager, naturligvis må Kristin Halvorsen få anledning til å svare.

Kristin Halvorsen (fra salen): Jeg vet ikke helt hva jeg skal svare på!

Presidenten: Presidenten har oppfattet det på samme måte. Fridtjof Frank Gundersen fikk ordet til replikk og avholdt vel den. Dermed har Kristin Halvorsen rett til å svare på den.

Kristin Halvorsen: Bare helt kort! Jeg synes at det som Fridtjof Frank Gundersen tok fram, var en understrekning av noe av det som jeg selv tok fram i mitt innlegg. Så sånn sett var det for presidenten egnet til å misforstå.

Bakgrunnen for at jeg i utgangspunktet har engasjert meg i denne saken, er det meget enkle utgangspunkt: bo på Grünerløkka, avhengig av at småbarn bruker de nærmeste parkene som lekeplass. Der er det gjenger med store, farlige hunder fra før av. Og så

kommer muligheten for å skaffe seg en ikke større, men enda tøffere, farligere hund, med sterkere kjever, større kjevemuskler. Og dette er en hund som ikke lar seg knekke, men slåss til siste krampetrekning. Det er min bakgrunn for å ta opp en sånn sak. Den utviklingen trenger vi ikke i Norge, for det man nemlig er inne i, er en opprustningsspiral innenfor visse miljøer når det gjelder hundehold. Og hvis det også er sånn at Fridtjof Frank Gundersen kan dokumentere at det er eierne av disse hundene i Frankrike som er utsatt — ja så stemmer faktisk det. Den utviklingen er vi da faktisk ikke tjent med i Norge.

Presidenten: Klokken halv ett om natten er vi nå i den situasjon at det ikke er laget noen begrensninger for replikkordskiftet, og da er det faktisk anledning til å holde på etter hvert eneste innlegg i 20 minutter. Derfor får nå Hillgaar ordet til replikk.

Oscar D. Hillgaar: Kristin Halvorsen gjorde oss oppmerksom på at hun hadde et enkelt utgangspunkt for å involvere seg i debatten. Det har vi vel etter hvert skjønt de fleste av oss.

Men det som fikk meg til å reagere, var at hun beskrev såkalt farlige hunder som vi har i vår fauna, som tøffere enn andre, mens nye hunder, som ikke har de samme merittlistene i Norge, og som det tross alt er en del av, ble beskrevet som farlige og måtte avlives omtrent med det samme. Jeg synes det var tvilsomt i forhold til hva som er lovens hensikt.

Kristin Halvorsen: Representanten Hillgaar har ikke skjønt hva dette dreier seg om. Det dreier seg altså om systematisk avl på en type hund som gjør at den mangler en del egenskaper som det er naturlig for hunder å ha: at den ikke kjenner smerte i kamp, at den ikke gir seg i kamp, at den ikke har bitthemning, og at det faktisk er sånn at den i ganske mange tilfeller i USA angriper familiens egne barn med tragiske utfall. Da gjenstår det for Fremskrittspartiet å begrunne hvorfor man trenger nettopp denne typen hund eller slektninger av denne typen hund i Norge. Jeg skjønner godt at Fremskrittspartiet kjemper hardt i denne saken, for dette er en veldig vanskelig sak å begrunne for Fremskrittspartiet. Hvorfor skal vi ha en type hund til i Norge som vi vet tar livet av folk?

Presidenten: Dermed ser det ut til at ikke flere vil ha ordet til replikk i denne omgang. Presidenten må understreke at hun heller ikke ber om det.

Ingrid I. Willoch: Både tidspunktet og formen for debatt kunne gi anledning til en del bemerkninger om hundeliv og bikkjeslagsmål. Jeg skal ikke utdype det nærmere, men denne loven er svært spesiell, og den kan gi mange refleksjoner.

Det er et tankekors at den rasisme som omtales med dyp forakt, og som endatil er forbudt når det gjelder mennesker, dyrkes så intenst når det gjelder husdyr og da særlig hunder.

Intet opplyst menneske ville våge å si noe som antydet forskjeller menneskene imellom utover det som alle kan se og ingen benekte. Men når det gjelder flinkhet, egnethet og gemytt, er emnet tabu utover konstateringen av at premiepallen ofte ser nokså ensfarget ut i enkelte olympiske grener.

Men når det gjelder hunder — bikkjer — så er det ikke måte på rasehygieniske tanker, og ivrige eiere passer fanatisk på sin tispes dyd, slik at det ikke skal forekomme noe ikke-godkjent kjærlighetsliv eller noen forplantning under sin stand. Menneskenes skiller mellom klasser og kaster er intet å regne i forhold til dette.

«Illegitime» valper av blandet herkomst får sjelden leve opp. Bastard, kjøter, er et av de styggeste ord i det engelske språk. På utstillinger måles hunden opp mot autoriserte skjønnhetsidealer knyttet til rasen. Da hjelper det lite å være snill og koselig og barnas beste venn. Resultatet av vekslende popularitet rasene imellom fører ofte til innavl som til sist utvikler alvorlige defekter.

Fysiske egenskaper, gemytt og evner dyrkes frem og spesialiseres gjennom dette. Resultatet er at det er realiteter i de grove skiller som rasen representerer tross individuelle variasjoner.

Vi som ikke er hundeeiere, ser ofte med undring på dette rasistiske fenomen og en slik dobbeltmoral. Det er påfallende at folk som tror på darwinisme og tror at vi alle er en del av naturen med de biologiske forutsetninger den gir oss, har så fundamentalt ulik oppfatning om arvens innflytelse på mennesker og på dyr. Men det er slik — og vi må forholde oss til virkeligheten.

Virkeligheten er at det etter hvert er forsterket uheldige tendenser hos noen hunderaser og utviklet typer hvis atferd kan være farlig. Da synes jeg f a r e n er det sentrale. Dessuten er det en interessant kobling mellom hund og herre. Man må spørre om hvorfor noen ønsker å ha en hund som kan være farlig, angripe og drepe. Kanskje vil den som angripes, være en av de nærmeste, gjerne et barn i familien eller nærmiljøet. Ja, ofte er det faktisk slik. Det viser statistikken — til tross

for den uenighet om statistikken vi nettopp fikk lytte til.

Man kan dessuten undres: Er det mer pirrende, gir det mer følelse av makt å være herre til et farlig dyr og få forsterket sin selvfølelse av den frykt eller trussel dyret representerer overfor andre? En slags egotrip i makt? Eller er det et behov for et aggressivt forsvar som kan skremme bort, den supereffektive vaktbikkja for den redde herre? En maske over egen angst og usikkerhet? Man kan gjøre seg mange tanker.

Jeg synes egentlig at den logiske løsning i denne saken måtte ligge i enten å forby alle slike raser eller kreve et slags sertifikat og bevilgning som innebærer at en må være autorisert som eier av visse raser. Det er greit å stoppe en ny rase før den er etablert her, men f.eks. polarhunder er minst like farlige. Derfor snakker vi egentlig bare om en flik av problemet i dag. Det er i den sammenheng underlig at det med så mye båndtvang finnes så mange løse hunder — mange synes å tro at dette gjelder bare andres uoppdragne bikkjer og ikke ens egen snille lille bisk. Og når det gjelder båndtvang, forstår selv juridisk sakkyndige folk det slik at da mener man ikke tau og lenker og bånd og slike ting — nei det er en slags åndelig kontakt som gjør at herren til enhver tid kan påstå at han har et bånd til sin hund som regulerer dens atferd. Og når disse usynlige båndene brister, er det som regel den angrepnes egen skyld, påstår hundeeieren.

Hunden er ikke å bebreide, verken for gemytt eller mangel på oppdragelse. Begge deler er eierens valg eller slapphet i forhold til sitt ansvar. Derfor vil en lov som indirekte gir større hundeeieransvar, kunne gi mer av den oppdragelse enkelte hunder og eiere i dag mangler.

I § 4 står det kort at farlige hunder kan kreves avlivet. Paragrafen er ikke kommentert fra komiteens side, men proposisjonen sier at det er en veterinærfaglig oppgave å vurdere hva som skal betegnes som en farlig hund. Departementet skal utarbeide lister. Så kan vi være spent på hva som skjer med f.eks. schæfere og polarhunder og andre sorter som mange lenge har opplevd som både farlige og truende.

Så vidt jeg vet har ingen av disse rasene egentlig noen norsk opprinnelse. Jeg går ut fra at en hundetype ikke blir mindre farlig av å ha vært naturalisert nordmann en stund. For dette skal vel ikke være en slags lov mot innvandring for hunder alene? Det er faren som skal være det sentrale.

Jeg kan ikke si annet enn at jeg er svært spent på hva lovpraksis blir i denne saken.

Statsråd Gunhild Øyangen: Antallet selskapsdyr her i landet er stigende. Dette er et uttrykk for at mange mennesker finner glede i å ha en hund, en katt eller et annet selskapsdyr. Det følger ansvar med å ha dyr, både for den enkelte og for samfunnet. Det offentlige regulerer mange av disse spørsmålene gjennom dyrevernloven.

I den senere tid har det blitt økende interesse for hold av hunder som er aggressive, kampvillige og utholdende. Omgivelsene oppfatter disse hundene som farlige og truende. Regjeringen har ikke ønsket en videre utvikling av denne type hundehold. Det har ikke vært mulig å finne hjemmel for nødvendig forbud i eksisterende lovverk. Det er på den bakgrunn det framlagte lovforslaget er utarbeidet. Det har ikke vært intensjonen med lovforslaget å forby raser som i dag har stor utbredelse, og som er aksepterte raser i norske hundemiljøer.

Jeg vil si meg glad for den støtte forslaget har fått under behandlingen i landbrukskomiteen.

Formålet med loven er å beskytte mennesker og dyr mot angrep og skader fra farlige hunder.

Loven definerer farlige hunder til å være hunder som er spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr. Lovforslaget nevner ingen raser, men departementet vil fastsette egne forskrifter som sier hvilke raser som ut fra en faglig vurdering kommer inn under loven.

Etter lovforslaget vil det bli forbudt å innføre farlige hunder til landet. For å unngå omgåelser vil det også være forbudt å innføre avlsmateriale i form og sæd og embryo. Reaksjonen på ulovlig innførsel av en farlig hund vil være utvisning eller avlivning.

Det vil være forbudt å holde eller avle farlige hunder. De som allerede har anskaffet seg farlig hund før loven trer i kraft, kan imidlertid beholde hunden såfremt den ikke oppfører seg slik at den rammes av loven. Etter ordlyden vil det ikke være tillatt å omsette slik farlig hund etter at loven trer i kraft. Reaksjonen på ulovlig hold eller avl vil være avlivning av hunden.

En hund som har påført menneske eller dyr skade, kan innen en måned etter at skaden har skjedd, kreves avlivet ved politiets foranstaltninger. Det er lagt inn en skjønns-bestemmelse slik at dette ikke gir seg urimelige utslag. Det viktigste ved denne bestemmelsen er at den er generell. Jeg vil derfor påpeke at den vil få betydning for alle landets hundeeiere og bør føre til større aktsomhet for hvordan hundene blir holdt og dressert. Loven kan

ramme enhver hund som skader et menneske eller et dyr.

Strafferammen for overtredelse av lovens §§ 3 og 4, som gjelder ulovlig innførsel, hold og avl, er bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

Hold av farlige hunder har den senere tid vært viet stor oppmerksomhet også internasjonalt. England har på bakgrunn av alvorlige episoder forbudt innførsel av pitbull-terrier og japansk toso. I tillegg har de gått til det skritt å kreve avliving av pitbull-terriere. Vårt lovforslag går ikke så langt, men vi regner med at det vil være en stopper for videre utvikling i og med at avl vil være forbudt.

Det som har skjedd i utlandet, støtter opp om det norske synet at denne type hundehold er uønsket. Med dette lovforslaget vil Norge være blant de første land som går mot dette hundeholdet, og vi vil kunne forhindre videre utvikling av et hundehold allmennheten ikke aksepterer.

Loven skal gjelde fram til 1. januar 1996, og en må i god tid før dette vurdere varige og langsiktige lovbestemmelser ut fra de erfaringene en får.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oscar D. Hillgaar: Jeg vil gjerne be statsråden gjøre nærmere rede for når vi kan forvente forskriftene.

Jeg registrerer at departementet i sitt forslag verner de dokumentert farligste hundene i vårt land, mens importerte dyreslag som vi ikke har hatt så lang tid her i landet, og som hittil ikke har klart å oppnå de samme store skadetallene som en del andre hunder har, skal tas.

Den britiske regjering ble nevnt, som foreslo avliving av pitbull-terriere. Meg bekjent er dette slett ikke vedtatt, det er et forslag fra regjeringen der borte. Det er beskrevet av engelsk presse og av opposisjonen som et popularitetsutspill av en presset regjering. Det er vel ikke det som ligger i statsrådens forslag til Odelstinget i dag, idet Regjeringen normalt ikke føler seg presset i denne sal.

Statsråd Gunhild Øyangen: Jeg vil presisere at dette lovforslaget er det arbeidet med i lang tid i departementet under to regjeringer. Det er slett ikke oppslag i pressen i den senere tid som har fremkalt lovforslaget.

Departementet er i full gang med å utarbeide forskrifter. Når de er ferdige, vil de bli allment kjent.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Sigurd Verdal: Eg blei litt freista til å ta ordet etter Carl I. Hagen sitt innlegg. Han tala om at det bør gjennomførast ei sertifisering av dei som vil ha hundar – «på objektive kriterier», som han sa, at ein burde finne eit objektivt grunnlag for om personen var skikka til å ha hund.

Så vidt eg veit, er Carl I. Hagen imot utvikling av byråkratiet, og vil avskaffe flest mogleg av dei personane som skal ha tilsyn med enkeltmennsket, som skal avgrense enkeltmennesket sin fridom. Vi har det synet at enkeltmennesket skal ha fridom til å ha hund, men Carl I. Hagen vil avgrense den fridomen til sertifisering av vedkomande person på objektive kriterium.

No er spørsmålet korleis dei objektive kriteria skal utformast. Er det psykologar, lensmannsetaten eller Justisdepartementet som skal vurdere desse objektive kriteria for enkeltpersonar? Vi har ca. 270 000 hundar i Noreg, etter Framstegspartiet sine eigne særmerknader. Det må i praksis seie at det er ca. 200 000 hundeeigarar. Skal vi opprette eit direktorat og ei hundeavdeling under fylkesmannen og ein hundekomite i kvar kommune for å få saumfart alle desse 200 000 hundeeigarane? Og er det i tråd med den individuelle fridomen som Carl I. Hagen så varmt forsvarte her frå talarstolen i høve til å halde farlege hundar? Eg må seie at trass i at klokka er ti på eitt, blei eg sterkt freista til å gjere ein merknad for å få klarlagt korleis Carl I. Hagen vil byggje opp det apparatet som skal sertifisere desse 200 000 hundeeigarane pluss dei nye som kjem.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet. Saken tas opp til votering.

Under debatten har Oscar D. Hillgaar tatt opp det forslag som er tatt inn i innstillingen på side 5:

> «Forslaget til midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder forkastes.
>
> Stortinget ber Regjeringen utarbeide og fremme forslag om hold og avl av hund.»

Når det gjelder første del av dette forslag, går presidenten ut fra at Fremskrittspartiet vil oppnå sin hensikt ved å stemme imot innstillingen.

Annen del av forslaget er en anmodning til Regjeringen som blir å oversende Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

midlertidig lov
om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder.

§ 1

Formålet med denne lov er å beskytte mennesker og dyr mot angrep og skader fra farlige hunder.

§ 2

Med farlige hunder menes i denne lov hunder som er spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr.

Departementet kan bestemme at nærmere angitte raser eller typer skal omfattes av loven.

§ 3

Det er forbudt å innføre farlige hunder. Forbudet gjelder også sæd og embryo fra farlige hunder.

Ulovlig innførte hunder kan utvises eller kreves avlivet.

§ 4

Det er forbudt å holde eller avle farlige hunder.

Slike hunder kan kreves avlivet.

§ 5

En hund som har påført menneske eller dyr skade, kan innen en måned etter skadeforvoldelsen kreves avlivet ved politiets foranstaltning. Dette gjelder likevel ikke dersom forholdene rundt skadeforvoldelsen gjør at avliving vil være et uforholdsmessig stort inngrep. Politiet kan ta hunden i forvaring inntil saken er avgjort.

Denne paragrafen gjelder også for hunder som ikke kommer inn under § 2.

§ 6

Utgifter forbundet med gjennomføring av tiltak etter denne lov kan kreves dekket av eieren av hunden eller den som har hunden i sin varetekt.

§ 7

Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring eller utfylling av bestemmelsene i denne lov, herunder om innførsel av hunder som ikke omfattes av loven.

§ 8

Overtredelse eller medvirkning til overtredelse av §§ 3 og 4 i loven straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder, med mindre forholdet rammes av et strengere straffebud.

§ 9

Kongen kan bestemme at loven også skal gjelde for Svalbard.

§ 10

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Loven gjelder fram til 1. januar 1996.

Personer som har anskaffet en farlig hund før loven trer i kraft, kan beholde hunden, men ikke bruke den i avl etter at loven er trådt i kraft.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 71 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 0.51.18)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering. Presidenten går ut fra at Fremskrittspartiet også ved denne votering vil stemme imot, og man vil derfor benytte voteringsanlegget.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 64 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 0.51.48)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4

Referat

1. (158) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16
   2. lov om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker
   3. lov om endring i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)
   4. lov om endringar i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a.
   5. lov om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter
   6. lov om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard
   7. lov om endring i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten

   — og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (159) Statsministerens kontor melder at lov om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v.

Trykt 11/6 1991

– er sanksjonert under 24. mai 1991.

Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.

3. (160) Forslag fra stortingsrepresentantene Jan Erik Fåne og Karl Sørmo om lov om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (Barnehageloven) (Dokument nr. 8:51 for 1990–91)

Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen.

Møtet hevet kl. 00.50.

Møte tirsdag den 4. juni kl. 13.45

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 30):

1. Innstilling fra sosialkomiteen om midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden, og om lov om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Innst. O. nr. 66, jf. Ot.prp. nr. 62)
2. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Borghild Røyseland og Kåre Gjønnes om lov om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Innst. O. nr. 58, jf. Dokument nr. 8:46)
3. Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og visse andre lover (Innst. O. nr. 59, jf. Ot.prp. nr. 41, unntatt kap. 3)
4. Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (bolig med heldøgns omsorgstjeneste) (Innst. O. nr. 53, jf. Ot.prp. nr. 37)
5. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder (Innst. O. nr. 62, jf. Ot.prp. nr. 59)
6. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (Innst. O. nr. 68, jf. Ot.prp. nr. 57)
7. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om statsforetak (Innst. O. nr. 67, jf. Ot.prp. nr. 32)
8. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Det er behov for å velge en settepresident for Odelstingets møter torsdag den 6. og fredag den 7. juni.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Gunnar Berge: Jeg foreslår Inger Pedersen.

Presidenten: Representanten Gunnar Berge har foreslått at Inger Pedersen velges som settepresident for torsdag den 6. og fredag den 7. juni. – Det anses bifalt.

Sak nr. 1

Innstilling fra sosialkomiteen om midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden, og om lov om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Innst. O. nr. 66, jf. Ot.prp. nr. 62)

Alf E. Jakobsen (ordfører for saken): Med Ot. prp. nr. 62 for 1990–91 er Odelstinget invitert til å gjøre vedtak om en ny midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden og lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygden.

To av endringene som proposisjonen omhandler, er en direkte oppfølging av sluttprotokollen om årets trygdeoppgjør, som Stortinget har behandlet tidligere i dag. For det første er det i drøftingene blitt enighet mellom partene om at kompensasjonstillegget for pensjonister med pensjon utover minstepensjon delvis skal videreføres. Det nødvendiggjør at loven om kompensasjonstillegg gis på nytt som en midlertidig lov med de endringer som innsnevring i personkrets og nivå nødvendiggjør.

Flertallet som består av Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, slutter seg til de lovendringer som foreslås med hensyn til kompensasjonstillegget som følge av protokollen.

Kristelig Folkeparti går inn for at både gifte og enslige/samboende skal få likt kompensasjonstillegg, og fremmer forslag i tråd med det. Forslaget støttes av Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Sluttprotokollen medfører videre en endring i folketrygdloven som følge av at unge uføre født etter 1944 får hevet poengtallet fra 3,0 til 3,3 fra 1. mai 1991.

Komiteen slutter seg enstemmig til lovendring i tråd med dette.

Proposisjonen omhandler videre tiltak for å begrense tilgangen på uførepensjonister. Regjeringen viser i sitt framlegg til nåværende og tidligere regjeringers bekymring for den sterke økningen i antall uførepensjonister, bl.a. ut fra at det fører til uønsket passivering av enkeltmennesker.

Proposisjonen legger opp til en presisering av de medisinske vilkår for rett til uføretrygd – dette gjennom en presisering i folketrygdlovens § 8–3 om at arbeidsevnen skal være varig nedsatt med minst halvparten, og at nedsettelsen i vesentlig grad skal skyldes sykdom, skade eller lyte. Den medisinske lidelsen skal være en vesentlig årsak til ervervsuførheten.

Det legges videre opp til at departementet skal gis adgang til å gi forskrift om hvilke krav som skal stilles til sykdom, skade eller lyte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Arbeiderpartiet, slutter seg til Regjeringens forslag.

Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å innskjerpe loven ytterligere og fremmer forslag om at lovteksten i uføreloven av 1961 på nytt blir gjort gjeldende med forskrifter.

Sosialistisk Venstreparti ønsker ikke end-

ringer i nåværende regelverk for uførepensjon, og stemmer mot endringsforslagene.

Proposisjonens fjerde element omhandler en oppfølging av legers praksis i attførings- og uførepensjonssaker. Departementet mener det er behov for en viss reaksjonsmulighet overfor leger som har en regelstridig praksis i attførings- og uførepensjonssaker. Det vises her til at det er innført en slik reaksjonsmulighet i forhold til sykemeldinger, da Rikstrygdeverket fra 1. september 1991 får adgang til å utelukke en lege fra å utstede sykemelding for en periode på inntil seks måneder.

Departementet foreslår i proposisjonen at det gis en tilsvarende bestemmelse i folketrygdlovens § 18—5, og at dette skal omfatte leger som ikke følger vanlig praksis og rimelig saksbehandlingstid i attførings- og uførepensjonsaker. Det foreslås også her at lovbestemmelsen skal tre i kraft fra 1. september i år.

Komiteens flertall bestående av medlemmer fra alle partier unntatt Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til en slik reaksjonsbestemmelse som er foreslått.

Så over til noen synspunkter fra Arbeiderpartiet når det gjelder uførepensjoneringen. Vi står i en situasjon der det ved utgangen av 1990 var 234 000 uførepensjonister. Årlig uførepensjoneres brutto rundt 30 000 mennesker, som rekrutteres fra stadig yngre aldersgrupper. Min bestemte oppfatning er at det bak disse tallene er svært mange enkeltmennesker som selv inderlig hadde ønsket å være i aktivt arbeid framfor å ha en passiv uføretrygdtilværelse.

Mange opplever det slik at samfunnet ikke lenger har bruk for dem, og uførepensjonering betyr for mange en ytterligere isolering. Arbeid har i seg selv en sosial dimensjon som gir oss en følelse av at vi er en del av fellesskapet. Vi føler oss nyttige i samfunnet og får nye impulser i kontakt med arbeidskolleger. Vi må alle bruke de midlene vi har for at utstøtingen fra arbeidslivet skal bli minst mulig.

De endringene vi i dag gjør i forhold til regelverket, vil kreve at vi også følger opp med en sterk og målrettet satsing i forhold til medisinsk og yrkesmessig attføring. Det er etter min mening behov for en bred gjennomgang av organiseringen av det samlede attføringsarbeid for å kunne bedre livskvaliteten for mange.

Dette arbeidet er nå Regjeringen i gang med, da det allerede er varslet en egen stortingsmelding om medisinsk og yrkesmessig attføring, om sykepengeordningen og uførepensjoneringen.

Det Arbeiderpartiet er opptatt av, er ikke å mistenkeliggjøre folk som uføretrygdes, men å gi enkeltmennesker reelle tilbud om en meningsfylt tilværelse gjennom et aktivt attføringsapparat før en kommer til spørsmålet om å vurdere uførepensjonering som alternativ.

Jeg må medgi at jeg ofte føler at det attføringsapparat vi har i dag, ikke fungerer tilfredsstillende. Det kan være flere årsaker til det, men jeg tror det er mye å vinne ved å se på dagens organisering, ansvarsforhold og ressursbruk.

Jeg frykter også Høyres og Fremskrittspartiets forslag om å gå tilbake til uføretrygdloven av 1961 om at en skal ha «objektivt registrerbare symptomer» som kriterium når sykdomsbegrepet skal vurderes. Etter Arbeiderpartiets mening vil en slik innstramming først og fremst ramme yrkesaktive kvinner og eldre arbeidstakere. Det er også grunn til å peke på at et eventuelt bortfall av mulighet for å få uførepensjon for personer med ikke registrerbar objektiv lidelse, vil måtte kompenseres ved andre ytelser. Det Arbeiderpartiet og flertallet ønsker, er et attføringsapparat som fungerer etter hensikten, slik at flest mulig kommer tilbake i aktivt arbeid. Andre, som det ikke er realistisk mulighet for å attføre, må fortsatt kunne få uføretrygd, og da vil uføretrygdlovens krav om «objektivt registrerbare symptomer» etter vår mening være for snevert og utestenge mange som ikke gis andre tilfredsstillende alternativer.

Jeg har også lyst til å peke på at de aller fleste høringsuttalelsene til NOU 1990:17 om uførepensjon gikk mot en slik innsnevring som Høyre og Fremskrittspartiet går inn på her. Dersom disse to partiene utelukkende er ute etter å spare penger for staten, kan denne fremgangsmåten ha sin misjon. Jeg vil imidlertid understreke at det er enkeltmenneskers skjebner det i første omgang dreier seg om. De som kan attføres, må få et tilbud om det. Men der det ikke er mulig, må uførepensjon være et alternativ som mennesker kan få uten at de blir stemplet som snyltere eller blir tvunget på sosialkontoret.

Helt til slutt har jeg lyst til å kommentere forslag 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet: «Stortinget ber Regjeringen legge fram flere forslag fra NOU 1990:17 Uførepensjon» osv. Det ser jeg som en selvfølge at Regjeringen gjør på en dertil egnet måte. Vi fra Arbeiderpartiet der derfor ingen grunn til å gå inn for et forslag som vi betrakter som en selvfølgelig oppfølging av denne NOU-en.

Jeg vil ut fra dette anbefale Arbeiderpartiet å stemme for innstillingen og stemme imot de ulike mindretallsforslag som foreligger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

John Alvheim: Det er vel ingen uenighet mellom noen i denne sal om viktigheten av

attføring. Men skal vi få noen resultater når det gjelder attføring, må det være ledig arbeid å attføre til. Og selv representanten Alf Jakobsen er vel enig i at mye av presset på uførepensjoneringen skyldes den formidable arbeidsledigheten vi har i dette landet. Det er en viss inkonsekvens i det som representanten Jakobsen sier om at vi må intensivere attføringen, når vi ikke har arbeidsplasser å attføre til. Vi har vitterlig sett den utvikling etter at den nåværende regjering kom i posisjon, at istedenfor å få 30 000 nye arbeidsplasser, har vi fått bortimot 20 000 færre arbeidsplasser.

Da er mitt spørsmål til representanten Alf Jakobsen: Hva vil han og arbeiderpartiregjeringen gjøre for å få en effektiv attføring, altså stille arbeidsplasser til disposisjon for de som skal attføres?

Alf E. Jakobsen: Representanten Alvheim var opptatt av sysselsettingssituasjonen, og det tror jeg alle partier her i Stortinget er.

Jeg synes ærlig talt at det ville være svært passivt dersom vi skulle si at ut fra den situasjonen vi har på arbeidsmarkedet nå, skal vi ikke sette ressurser inn for å attføre folk. Jeg har iallfall tillit til at Regjeringen gjør det som er mulig for å skaffe nye arbeidsplasser.

Det som imidlertid har vært min bekymring, og som jeg forstår at også Regjeringen deler, er at vi i en årrekke har hatt et attføringsapparat som egentlig ikke har fungert. Delvis gjelder det ansvaret som bedriftene selv skal ha, delvis gjelder det den ansvarsfordelingen som er, og delvis gjelder det situasjonen på arbeidsmarkedet. Jeg innrømmer ærlig at situasjonen på arbeidsmarkedet ikke er god, men å si at denne situasjonen nærmest vil være konstant, slik at vi ikke kan gjøre noe i forhold til dette med attføring, synes jeg ærlig talt er en altfor passiv holdning. Vi må ha tro på at den arbeidsledighetssituasjonen vi har i dag, ikke skal vedvare, og da må vi bruke de ressursene vi har, for å få folk i arbeid.

Presidenten: Presidenten går tilbake til den ordinære talerliste.

Thea Knutzen: Den proposisjonen vi behandler, har — som også saksordfører nevnte — to hovedelementer. Den ene delen går på oppfølging av vedtak som må gjøres for å oppfylle det pensjonistoppgjøret vi nettopp har behandlet, og går ut på en midlertidig lov om delvis kompensasjonstillegg som skal ytes til pensjonister med lave pensjoner. Den andre delen går på at man skal øke poengtallet for unge uføre født etter 1944 fra 3,0 til 3,3.

Det andre hovedelementet i proposisjonen gjelder tiltak som går ut på å begrense den sterke veksten vi har hatt i antall uføretrygdede de siste årene. Jeg tror at det er stor enighet i denne sal om at det å ha så mange personer uføretrygdet som vi nå har, og dersom dette tallet fortsatt skal vokse, er en ulykke både for den enkelte og for samfunnet. Den passivitet, den tilsidesettelse som det å bli uføretrygdet representerer for den enkelte, vil vi bekjempe. Vi vil også prøve å hindre at belastningen på folketrygden for disse uføretrygdemidlene blir så stor som den etter hvert er blitt. Derfor har Regjeringen fremmet flere forslag til lovendringer, og vi er enig i disse forslagene, noe også saksordfører refererte.

Vi er uenige på ett punkt, og det gjelder den endringen som går på kriteriet for hvorledes ervervsevnen skal vurderes i forhold til sykdom, skade eller lyte. I proposisjonen sier departementet at man har vurdert kriteriet som ble brukt i den gamle uføretrygdloven, men finner ikke dette hensiktsmessig å bruke nå.

Jeg vil peke på at det samme kriteriet ble tatt opp så sent som i NOU 1990:17, av et mindretall i utvalget. Da ble dette kriteriet definert noe videre enn man kanskje gjorde tidligere, og vi syns at denne definisjonen representerer en sikring både for den enkelte og for samfunnet. Mindretallet anfører i NOU-en at hvis man ikke bruker et såpass fast kriterium som dette representerer, vil man kanskje komme ut i både medisinsk og annen vilkårlighet når man skal bedømme om en ervervsevne er svekket i forhold til sykdom.

Jeg vil peke på at også departementets forslag til endring går ut på å sette uføregraden sterkere i sammenheng med sykdom, skade eller lyte. Vi har derfor sammen med Fremskrittspartiet fremmet forslag om at det tas inn en endring i § 8—3 som skal lyde:

> «Ufør etter denne lov er den som etter å ha gjennomgått hensiktsmessig behandling, frembyr alvorlig og varig objektivt registrerbare symptomer på sykdom, skade eller lyte, som medfører fortsatt varig nedsatt ervervsevne med minst halvparten.»

Jeg la merke til at saksordføreren antydet at Høyre igjen var ute og tenkte på økonomi. Jeg tror at Høyres interesser i denne saken er ganske sammenfallende både med Regjeringens og Arbeiderpartiets. Vi ønsker å redusere de ulykkelige virkninger av at for mange personer blir uføretrygdet. Sammenlikner vi med andre land, har vi et stort antall uføretrygdede i arbeidsfør alder. Det er og blir en ulykke — mest for den enkelte, men også for samfunnet. Det er vår hovedbegrunnelse. Vi ønsker saklige kriterier som kan være mest mulig like for alle de det gjelder.

Til slutt har jeg bare lyst til å berøre andre

måter å bekjempe tendensen til å få folk på uføretrygd på. Som mange har vært inne på, er en hurtigere attføring kanskje det fremste nøkkelbegrepet.

I Danmark, hvor vi nettopp var, opererte man med et begrep de kalte «sosial invaliditet», og som de pekte på inntrådte allerede etter et halvt år med ledighet. Derfor er det viktig at man får et apparat som virker slag i slag, slik at pasienten eller klienten ikke går og venter i perioder uten å ha noe å foreta seg, men får behandling, attføring og rehabilitering raskest mulig.

Et annet moment som jeg tror er viktig, er en bedre og mer effektiv arbeidsformidling enn den vi har i dag. Jeg er klar over at Regjeringen skal fremme melding på dette punkt, men jeg har lyst til å kaste ut tanken om at også kommunene kanskje kunne drive arbeidsformidling, slik de gjør i Danmark. Høyre har også vært inne på tanken om privat arbeidsformidling, og har fremmet forslag om det ved flere anledninger. Det tror jeg kanskje kunne føre til at flere kom i arbeid enn i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marie Lovise Widnes: Thea Knutzen snakka om at det er svært mange på uførepensjon, og at ein må avgrense dette. Dei kriteria Høgre og Framstegspartiet no set opp, er svært strenge. Eg har lyst til å spørje Thea Knutzen kor ho vil plassere dei som fell ut av uførepensjonen etter Høgre sine kriterium.

Ei arbeidsformidling er greitt nok å ha. Men kva meiner ho arbeidsformidlinga skal formidle til? Vil Thea Knutzen også vere med og opprette arbeidsplassar som høver for dei som fell ut av pensjonen, eller skal dei gå på sosialtrygd?

Thea Knutzen: Representanten Widnes spør meg hvilke kriterier jeg vil legge til grunn for at folk skal kunne bli uføretrygdet, men jeg er heldigvis ute av stand til å svare på det. Representanten Widnes vet nok at jeg ikke er lege. Men jeg føler meg overbevist om at de kriteriene som man kan lese seg til i NOU 1990:17, er betryggende. Det skjer etter en moderne og vid diagnose, som ikke skal være registrerbar i den forstand at det kan registreres på røntgen eller ved laboratorieprøver, men som skal være registrerbare av en lege som har erfaring og praksis i slike spørsmål.

Når det gjelder arbeidsformidlingen, er grunnen til at jeg tar opp både kommuners og privates muligheter til å formidle arbeid, at jeg tror de med sin større kontaktflate simpelthen vil kunne ha oversikt over flere arbeidsmuligheter. Det har vi erfaring for når det gjelder f.eks. Manpower. Jeg er heller ikke motstander av at man finner andre mer eller mindre tilrettelagte, beskyttede arbeidsmiljøer. Jeg tror det også kan være et viktig tiltak for å få og for å holde folk i virksomhet og ikke la dem bli passivisert.

Alf E. Jakobsen: I den arbeidsgruppen som har utredet spørsmålet om uførepensjon, som flere har omtalt, har et flertall uttrykt bekymring over at en ved å gå tilbake til uføreloven av 1961, som krever en objektiv registrerbar lidelse, vil ramme yrkesaktive kvinner og eldre personer, dvs. personer over 60 år. Den samme frykten er det gitt uttrykk for i langt de fleste høringsuttalelsene.

Ser ikke også Høyre denne faren? Hva er tenkt gjort med de menneskene som det ikke er realistisk å attføre? Skal overhodet ikke berettiget tvil i forhold til sykdomsbegrepet komme den enkelte til gode? Det kunne være greit å få vite hvor mye Høyre antar at man vil spare på denne innsnevringen, da det ville nemlig si noe om hvor mange som vil støtes ut. Eller er det slik at Høyre ikke har undersøkt konsekvensene av det forslag de i dag er med på?

Thea Knutzen: Jeg har selvfølgelig merket meg at det er et flertall som ikke har gått inn for denne innstramningen. Men etter den beskrivelse som utvalgets mindretall gir i den samme utredningen, finner i hvert fall jeg det diagnosebegrepet som er brukt, betryggende. Jeg tror ikke at en lege med erfaring i disse sakene, vil hindre at en eldre, f.eks. over 60 år, får fordelen av en berettiget tvil i et uførespørsmål.

Det som er bekymringen — det vil jeg understreke, og den bekymringen er jeg sikker på at representanten Jakobsen deler med meg — er alle de unge mellom 25 og 40 år som blir uføretrygdet. Der synes jeg at man skal bruke et begrep som er mest mulig håndfast i den forstand at man kan gi lik behandling. Vi vet nemlig at det er mange som kan ha presset på. Vi vet også at uføretrygd har vært brukt i enkelte tilfeller for å presse folk ut av arbeidslivet, at man har prøvd å få til en uføresituasjon for folk. Vi vet det har vært brukt. Og jeg synes at nettopp i slike tilfeller kan en litt strammere holdning til sykdomsbegrepet være fornuftig, rettferdig og rimelig både for dem det gjelder, og for samfunnets økonomi.

Presidenten: Vi går tilbake til den ordinære talerlisten.

John Alvheim: Det er vel ikke så rart at vi de seneste år har hatt en sterk økning av uføretrygdede når vi hører hvor lite lemfeldig enkelte leger synes å være med å utstede uføresøknader.

Jeg skal her få lov å sitere fra Varden den 23. februar d.å. — det er en uttalelse av en lege:

«Jeg må innrømme at jeg ofte har gått hjem fra jobben med en vond følelse i magen og med dårlig samvittighet overfor trygdevesenet. Jeg tilstår at jeg har hjulpet folk til trygd, som strengt tatt ... ikke skulle hatt det.»

I de seneste år med stor arbeidsledighet og med store omstillinger i næringslivet kan jeg godt forstå at legene føler seg presset til å foreslå uførepensjon for mange, men jeg har mindre forståelse for at enkelte leger lar seg presse til dette. Det løser nemlig ingen problemer på sikt å sende flere og flere friske arbeidstakere over på uføretrygd med begrunnelse i arbeidsledighet, høye rentekostnader og dårlig økonomi. Noen skal tross alt betale de passive trygdemottakere, og av dem blir det færre og færre. Økonomien i folketrygdforsikringen blir også årlig betydelig forverret av denne økningen.

Vi er inne i en ond sirkel som gjør forholdene enda tøffere for dem som blir igjen i produktiv virksomhet, og som skal betale det økende antall uførepensjoner. De psykososiale problemer grunnet dårlig økonomi særlig blant arbeidsledige kan kun løses ved å skaffe flere arbeidsplasser i inntektsbringende virksomhet for landet.

Kriteriene for tilståelse av uføretrygd ble vesentlig utvidet i 1966, noe som har ført til at det stilles relativt liberale krav til sammenheng mellom svekket helse og den ervervsmessige uførhet. Også personer med betydelig restarbeidsevne i behold kan i dag få uføretrygd på 100 pst. fordi det ikke kan skaffes lettere arbeid eller deltidsarbeid. Det psykososiale aspekt legges også til grunn ved tilståelse av uførepensjon selv om folketrygdloven slår fast at det skal være sammenheng mellom medisinsk tilstand og arbeidsevne.

I NOU 1990:23 Sykelønnsordningen sier Sykelønnsutvalget at praktiseringen av sykdomsbegrepet lett skaper problemer og usikkerhet i forhold til attførings- og uførepensjonsordningene. Utvalget uttaler også at det er skapt et press i retning av å beskrive sosiale eller økonomiske problemsituasjoner. Det er nettopp dette presset legene utsettes for, og som fører til uføresøknader hos enkelte såkalt snille leger. Sykelønnsutvalget poengterer at det bør være sterkere tilknytning mellom sykdomsbegrepet og diagnosefastsettelsen. Fremskrittspartiet er enig i den vurderingen.

Den presisering av uførekriteriene med utfyllende forskrifter som innstillingen legger opp til, er Fremskrittspartiet enig i, men Fremskrittspartiet mener at innstramningen ikke går langt nok for å dempe utviklingen i antall uførepensjoner. Fremskrittspartiet fremmer sammen med Høyre forslag om at en går tilbake til uførelovens ordlyd fra 1961, med et tillegg om varig nedsatt arbeidsevne på minst 50 pst.

Fremskrittspartiet støtter de kontrollordninger overfor leger i uføresaker som det legges opp til, og partiet støtter også de reaksjonsformer som foreslås overfor de leger som måtte misbruke folketrygdens tillit i uføresaker.

Fremskrittspartiet vil støtte forslaget fra Kristelig Folkeparti som går på likestilling av samboere og ektepar når det gjelder prolongeringen av kompensasjonstillegget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Alf E. Jakobsen: Etter min mening ligger det en inkonsekvens i Fremskrittspartiets og Alvheims holdning i dette spørsmålet. Representanten Alvheim var i en replikk til meg tidligere sterkt opptatt at man ikke har noe å attføre til. I praktisk handling mener jeg at Fremskrittspartiet her er inkonsekvent.

Fremskrittspartiet vil stille krav om at lidelsene skal være objektivt registrerbare. Ser ikke Fremskrittspartiet at en slik innsnevring vil ramme flere enn de det er mulig å føre tilbake til aktivt arbeid, fordi mange rett og slett ikke er arbeidsføre selv i en vernet virksomhet? Hvor skal disse få sine inntekter fra? Skal de over på sosialkontorene, der ytelsene skal være av subsidiær, forbigående karakter? Mitt enkle, konkrete spørsmål er derfor: Hva skal disse menneskene rent faktisk leve av? Hvor skal de få sine inntekter fra? Ikke er de arbeidsføre, og ikke får de uførepensjon.

John Alvheim: Uføretrygden er etablert for mennesker som på grunn av sykdom ikke kan skaffe seg arbeidsinntekt. Det må stå klinkende klart og klinkende fast.

Når det gjelder de kategorier som ikke er syke, fremdeles ikke har arbeid, og ikke har livsutkomme, har vi andre ordninger i dette land som skal ivareta dem. Men jeg vil gjerne ha sagt til representanten Alf E. Jakobsen: For de aller flestes vedkommende er det arbeidsledigheten som i dag er grunnen til at man søker uføretrygd. Og den kunne Fremskrittspartiet gjort noe med hvis vi hadde sittet i den posisjon som Alf E. Jakobsen sitter i.

Jeg vil henstille til han på vegne av sitt parti å sørge for å redusere arbeidsledigheten og dermed også antall uførepensjonister.

Presidenten: Vi går tilbake til den ordinære talerlisten.

Marie Lovise Widnes: Når ein gjer framlegg om endringar i folketrygda, bør det vere ein regel at endringane verkeleg fører til ei betring for mottakarane og ei forenkling av regelverket. Ingen av delane var grunnen til borttakinga av kompensasjonstillegget i fjor; det var reine innsparingstiltak. Det vart hevda at kompensasjonstillegget ikkje tente noko føremål lenger, fordi det var så lite. Ja, det er rett at det aldri vart justert opp, slik den opphavlege meininga var. Men at det tener eit føremål, viser nettopp det at ein no må føre det inn igjen.

Vi gjekk mot fjerninga av kompensasjonstillegget både fordi vi meinte desse innsparingane på trygda til eldre og uføre er ei småleg undergraving av det velferdsbygget som er reist etter krigen, og fordi vi ikkje heilt leit på at noko anna og betre ville kome i staden. Vi gjekk også mot det fordi ein først bør byggje opp noko nytt før ein riv bort det gamle. Vi har derfor ikkje noka innvending mot å føre det inn på nytt. Men ut frå vårt syn på lik utbetaling til alle vil vi også stø framlegget frå Kristeleg Folkeparti om lik utbetaling av kompensasjonstillegget til einslege, sambuande eller gifte.

Så er dei uføre atter i søkjelyset. I alt vårt sløseri brukar vi lupa på uføre og sjuke. Her er det igjen reine sparetiltak og ikkje minst å skuve folk som fell både ut av arbeidslivet og ut av uføretrygda, over på sosialen og tiggeriet. Sosialtrygda er som kjent kommunal, og med dei skjønsmetodar vi har her i Norge, vert nok stønaden etter kvart minimal. Kampanjane som har gått forut, har fortona seg som bestillingsverk for å stø haldningar og mistankar om eit utstrekt trygdemisbruk. Så er då også Høgre og Framstegspartiet innstilte på å stramme til slik at berre dei med nær sagt synlege handikap får rett på uføretrygd. Arbeidarpartiet vil ikkje gå fullt så langt, men det er diffust og utydeleg kva dei eigentleg meiner skal vere kriteria, og det er fare for at resultatet vert akkurat det same. Det spørst nemleg korleis forskriftene kjem til å sjå ut.

Dei som vert hardast ramma av innskjerpingane, er utan tvil dei som har muskelsmerter og sjukdomar som det ikkje er så lett å stille diagnose på. Kanskje har dei fleire plager som verkar saman på grunn av slitasje og stress, med dei tilleggsplager som åra fører med seg. Det er mange kvinner mellom desse. Det vil ramme dei som på grunn av sjukdom og plager misser arbeidet i eit stadig meir effektivisert samfunn, og som ikkje får jobb som svarar til dei restressursane dei har, eller dei evnene og den utdanninga dei har. Vi har utan tvil mykje uføretrygda folk i Kyst-Norge, folk som lever i eit kaldt og hardt klima og har hatt yrke som tærer på både helse og krefter.

Det er mykje som kan diskuterast i denne saka. For det første er det attføringa, som er så dårleg, så nedbygd at ein ikkje kan seie at vi har noko slikt. Dei fleste som vert sjuke, får ikkje tilbod om attføring i det heile. På den måten vert folk gåande sjukmelde i lange tider, så går dei på attføringsstønad utan å få tilbod om arbeid, og etterpå hamnar dei på uføretrygd.

Det er her ein må setje inn pengar og krefter for å få til noko. Det vil koste mykje på kort sikt, men det vil løne seg i lengda. Vi er også villige til å diskutere ordninga med førtidspensjonering og betre ordninga med fleksibel pensjonsalder. Men det nyttar ikkje å attføre folk og så sende dei ut i ein kamp om ingenting. Det som må gjerast, er å skaffe høvelege arbeidsplassar når folk av helsemessige grunnar må skifte arbeid eller ikkje greier den belastninga ein full jobb er. Dersom det kjem i sving, der ein kan tilby dei som misser jobben på grunn av at dei er for lite effektive for systemet, tryggleik gjennom ordningar med omskolering, attføring, tilpassing og jobbskaffing, då vil det vere mogleg å redusere tilgangen på uføretrygda. Men å ta til i den galne enden, med innstrammingar som svært ofte rammar kvinner, er umogleg for oss å godta. Dei heimeverande kvinnene har frå før vore ei lågstatusgruppe som knapt har fått uføretrygd utan at dei i det minste har sete i rullestol. No går dei laus på åleinemødrer og andre kvinner, der dobbeltarbeid og stress har ført til langvarige lidingar. Dei som med dette vedtaket fell ut av uføretrygda, kjem også då til å kome på «sosialen», om det lukkast å få hjelp der. Det vil sjølvsagt leggje eit stort press på kommuneøkonomien.

Det må snart vere på tide å få ei ny trygdemelding. Det har vore så mange endringar i trygdelova etter kvart at vi nesten ikkje ser heilskapen lenger. Vi må få vite litt meir om kva planar Regjeringa har for trygdeordninga og finansieringa i framtida. Slik det no er, forandrar ein bit for bit, utan at ein ser konsekvensane. Så må ein også slå revers gong etter gong, og det skapar uvisse for folk og gjer det vanskeleg også for Stortinget. Først bør vi grundig diskutere kva uførleik er, og kva hjelpeapparat vi kan setje inn, før vi sagar bort den greina dei ulukkelege sit på.

Når ein så går laus på legane, er ein etter vår meining framleis i feil ende av saka. Skal ein diagnose frå ein lege dragast i tvil, må det gjerast av kvalifiserte folk. Eg tvilar på at ein ved trygdekontora har den kvalifikasjonen i dag. Vi ser positivt på eit framlegg om samarbeid mellom helsevesen, trygdevesen, arbeidsformidling og sosialetat om å finne fram til dei beste løysingane for menneska det gjeld. Men så lenge ikkje attføring og andre tiltak fungerer tilfredsstillande, er det meiningslaust å stramme inn legane sin rett og deira plikt til å ivareta folks lagnad. Det inneber ei mistillit som ein ikkje har rett til å hevde. Derfor går vi imot desse innstrammingane.

Presidenten: Presidenten gir Thea Knutzen ordet utenom tur for å fremsette et forslag. Men presidenten har også et inntrykk av at hun enten vil komme med en replikk eller vil oppklare en misforståelse.

Thea Knutzen: Nei, jeg skal bare tillate meg på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet å ta opp forslagene 1 og 2, som er inntatt i innstillingen. Jeg glemte å gjøre det i forbindelse med mitt innlegg.

Presidenten: Thea Knutzen har tatt opp de forslag hun refererte til.

John Alvheim får ordet til replikk til innlegget fra Marie Lovise Widnes.

John Alvheim: Først en påstand: Jeg mener at legene verken har rett eller plikt til å uføretrygde personer som ikke oppfyller kriteriene i henhold til trygdeloven.

Så et spørsmål til representanten Widnes: Hvis man — ut fra ditt resonnement — når det gjelder en 25-åring, kvinne eller mann, som har gått arbeidsledig i lang tid, har valget mellom å uføretrygde denne personen og å la vedkommende få sosialhjelp i en kortere tid til situasjonen eventuelt har bedret seg, hva er det da mest fornuftig å velge? Skal man virkelig uføretrygde en 25-åring for all evighet? Det ville etter mitt skjønn være å gjøre 25-åringen en bjørnetjeneste, og det har vi verken rett eller lov til å gjøre.

Presidenten: Presidenten vil minne om at talen til enhver tid skal rettes til presidenten, ikke til representanter i salen.

Marie Lovise Widnes: Det spørst kva slags kriterium ein set. Om kriteria er så strenge som Framstegspartiet no vil ha dei, er det ikkje mykje prutningsmon for ein lege til å sjå heilskapen i eit menneske sin situasjon. Det finst handikap omverda ikkje kan sjå, det finst psykiske handikap. Ein ser heller ikkje muskellidingar på avstand. Om ein 25-åring, kvinne eller mann, vert uføretrygda, er eg overtydd om at det i svært mange tilfelle ligg ei lang historie føreåt, der arbeidsløyse, sjukdom og andre tilhøve etter kvart har ført til elende og gjort desse menneska handikappa. Eg trur då at ein lege til slutt ikkje ser annan utveg enn å uføretrygde eit menneske som kanskje i årevis har gått utan å få del i dei aktivitetane det skulle ha. Kom ikkje og fortel meg at det er rett å sende desse på «sosialen»!

Presidenten: Vi går tilbake til den ordinære talerliste.

Borghild Røyseland: Den proposisjonen som nå er til behandling, er en oppfølging av forutsetningene i trygdeoppgjøret pr. 1. mai i år og revidert nasjonalbudsjett.

Det gjelder bl.a. ny midlertidig lov om kompensasjonstillegg. I desember vedtok Stortinget å avvikle kompensasjonstillegget, i tråd med hva som ble sagt ved behandlingen av trygdemeldingen.

Det kom vel litt overraskende på mange at en allerede et halvt år etterpå allikevel vedtok å videreføre deler av dette fram til neste trygdeoppgjør. Siden dette ble en del av enigheten mellom partene i trygdeoppgjøret i vår, finner Kristelig Folkeparti ikke å ville gå mot det. Men vi ønsker en annen profil enn den som følger av Regjeringens forslag. For at det ikke også på dette punkt skal bli en økonomisk fordel for samboende pensjonister, ønsker vi at både gifte, enslige og samboende skal få samme beløp pr. år i kompensasjonstillegg.

Jeg tar hermed, på vegne av Fremskrittspartiet, SV og Kristelig Folkeparti, opp forslag nr. 3, som er å finne på side 6 i innstillingen.

Forslaget om å gi unge uføre som er født etter 1944, en bedre pensjon, er det ikke vanskelig for Kristelig Folkeparti å gi sin tilslutning til. I dag får disse en tilleggspensjon beregnet etter et poengtall på 3,0. En heving av dette poengtallet til 3,3 vil, sammen med den foreslåtte pensjonsregulering, gi denne gruppe en betydelig økning i pensjonen.

I revidert nasjonalbudsjett har Regjeringen gitt uttrykk for sin bekymring over den store økningen vi har i vårt land når det gjelder antall uførepensjonister. Årlig blir nå ca. 30 000 personer uførepensjonert. Særlig har en fått en økning blant yngre aldersgrupper. Grunnene til dette er nok flere. Den høye arbeidsledigheten og et arbeidsmarked i sterk omstilling spiller nok en vesentlig rolle. I tillegg har vel også medisinske vilkår for tilståelse av attføring og uførepensjon kommet litt mer i bakgrunnen.

Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens forslag om at det i lovbestemmelsen presiseres at den nedsatte arbeidsevne i vesentlig grad skal skyldes sykdom, skade eller lyte, likeså at det blir gitt hjemmel for forskrifter etter Regjeringens opplegg.

Ellers regner jeg med at vi vil få en bred debatt om medisinsk og yrkesmessig attføring, sykepengeordningen og uførepensjoneringen når departementet til høsten kommer til Stortinget med en stortingsmelding om disse problemområdene.

Vi har merket oss at det i budsjettet for 1992 vil bli presentert konkrete tiltak som kan dempe tilgangen på uførepensjonister. Målet er vi i Kristelig Folkeparti enig i. Om det vil bli enighet om forslagene som kommer, ja det vil budsjettbehandlingen vise.

Til sist: I innstillingen behandles også legers praksis i attførings- og uførepensjonssaker. Kristelig Folkeparti støtter også her Regjeringens forslag, som gir adgang til å utelukke en lege fra å utstede legeerklæringer i attførings- og uførepensjonssaker under bestemte forhold.

Presidenten: Fru Røyseland har satt fram det forslag hun selv refererte til.

Tove Kari Viken: Ot.prp. nr. 62 er en oppfølging av trygdeoppgjøret. Det har vi behandlet tidligere i dag i Stortinget, så jeg vil bare vise til behandlingen der.

Ot.prp. nr. 62 omhandler også innstramming i uføretrygden, og det vil jeg knytte noen kommentarer til.

Senterpartiet er enig med Regjeringen i at det foretas en innstramming ved tilståelse av uføretrygd. Men en må se uføretrygden i sammenheng med at vi har et stramt arbeidsmarked. De som har lavere ervervsdyktighet, faller lett utenfor arbeidsmarkedet i en slik situasjon. Uførepensjonen har også vært nyttet som en utvei for å førtidspensjonere folk. Hele 47 pst. av alle 65-åringer er uføretrygdet. Og når en nå strammer inn kriteriene for å få uføretrygd, må en se dette i en bredere sammenheng.

Regjeringen har varslet at den vil komme tilbake til dette i en stortingsmelding til høsten, hvor den vil ta for seg hele situasjonen med rehabilitering og attføring.

Senterpartiet har tidligere gått imot at en skal kreve geografisk mobilitet ved tilståelse av trygd. Vi ønsker ikke at folk som er kommet noe opp i årene og har mistet sitt inntektsgrunnlag, skal bli nødt til å flytte fra hus og hjem til andre kanter av landet for å få arbeid. Vi mener at en må legge forholdene slik til rette at det kan skaffes arbeid der folk bor. Derfor ser vi med uro på den distriktspolitikken det nå legges opp til. Jordbruksavtalen, nedlegging av Distriktenes Utbyggingsfond som egen bank og konsesjonsloven for oppdrettsanlegg er bare noen av de sakene som sterkt vil ramme Distrikts-Norge.

Senterpartiet vil komme nærmere inn på forholdene omkring uføretrygd og attføring når vi får meldingen om dette til høsten, og Senterpartiet vil på denne bakgrunn nå støtte Regjeringens framlegg til endring i loven.

Statsråd Tove Veierød: At årets inntektsoppgjør for pensjonistene endte med enighet mellom staten og organisasjonene, er noe også jeg er svært glad for.

Jeg har fulgt debatten om trygdeoppgjøret, og har merket meg at Sosialistisk Venstreparti, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti i innstillingen går inn for at ektepar og enslige/samboende skal få likt kompensasjonstillegg. Jeg vil bare komme med den kommentar at et slikt forslag griper inn i en større sammenheng og også har en negativ fordelingsvirkning overfor enslige pensjonister.

Ettersom likestilling av ektepar og samboere har vært et sentralt tema i debatten om trygdeoppgjøret og også vil bli tatt opp i forbindelse med et Dokument nr. 8-forslag senere i dag, vil jeg allerede nå kommentere dette spørsmålet.

Barne- og familiedepartementet utreder nå ulike spørsmål i forbindelse med samboerskap. I tilknytning til dette arbeidet utreder også Sosialdepartementet forskjeller i trygde- og pensjonsforhold mellom samboere og ektepar. Det er riktig, slik også flertallet påpeker, å se endringer i pensjonsforhold i en større sammenheng, slik at likestillingen blir reell.

Trygdeoppgjøret gav en god sosial profil, med særlig vekt på dem med de laveste pensjonene og på bedring for de unge uføre. Spesielt er jeg glad for å kunne følge opp trygdeoppgjøret med forslag om en forbedring for unge uføre født etter 1944. Dette er personer som vanligvis lever hele sitt voksne liv på trygd, og som ikke har muligheter for en inntektsutvikling gjennom utdanning og arbeid på linje med yrkesaktive jevnaldrende.

Som det er redegjort for i revidert nasjonalbudsjett, og som det allerede har vært nevnt flere ganger her i dag, har antall uførepensjonister økt vesentlig i forhold til prognosene. Det er nå ca. 234 000 uførepensjonister i Norge. Brutto har vi fått ca. 30 000 nye uførepensjonister pr. år de siste årene. En slik utvikling har flere sider både for den enkelte og for samfunnet. For den enkelte kan det å bli satt permanent utenfor yrkeslivet være en stor be-

lastning. Derfor er det viktig at vi i langt større grad enn i dag satser på å gi den enkelte både behandling, attføring og utdanning som et reelt alternativ til permanent uførepensjonering. Regjeringen gjennomgår nå både de medisinske, økonomiske og arbeidsmarkedsmessige virkemidler med sikte på å få et mer helhetlig og aktivt attføringstilbud. Det er viktig å se på alle ordninger, både de faglige og økonomiske, under ett, slik at tiltakene som blir iverksatt, er best mulig for den enkelte.

Regjeringen vil derfor legge fram en egen stortingsmelding om medisinsk og yrkesmessig attføring, om sykepengeordningen og uførepensjoneringen, slik at Stortinget kan behandle den i vårsesjonen 1992.

Økningen i antall uførepensjonerte har også en økonomisk side. Uførepensjon er ofte en permanent stønadsform som varer resten av den yrkesaktive alder. Derfor er det bedre både for den enkelte og for samfunnet å satse på et aktivt attføringsopplegg når mulighetene er til stede for det. Samtidig må selvsagt ordningen være utformet slik at når kriteriene for uførepensjon er innfridd, så blir pensjon innvilget. Regjeringen foreslår derfor en presisering i folketrygdlovens § 8–3 første ledd som medfører at nedsettelse av arbeidsevnen i vesentlig grad skal skyldes sykdom, skade eller lyte. Den medisinske lidelsen skal være en vesentlig grunn til ervervsuførheten.

Regjeringen har også funnet det riktig å foreslå lovhjemmel for en forskrift der de medisinske vilkårene for tilståelse av uførepensjon blir strammet noe inn. Det er nok grunn til å anta at uførepensjon er blitt tilstått i noe for stor grad for å sikre enkeltpersoner inntekt, uten at de medisinske kriterier alltid har vært hovedårsaken. Arbeidsledighet, sosiale og familiemessige problemer kan også være viktige faktorer som fører til at mennesker faller utenfor arbeidslivet i perioder. Etter min mening er det viktig at vi i slike situasjoner i større grad bruker de stønadsformer som er tilpasset den situasjonen som den enkelte er i, som f.eks. arbeidsledighetstrygd, attføring, sykepenger eller økonomisk sosialhjelp, og at vi samtidig i større grad satser på rehabilitering, støtte, behandling og utdanning for å føre vedkommende tilbake til arbeidslivet.

Rikstrygdeverket forbereder nå et utkast til forskrifter, som umiddelbart vil bli sendt ut til høring.

Regjeringen foreslår at lovbestemmelsene trer i kraft straks og gis virkning for alle krav om uførepensjon som settes fram etter dette. Departementet regner med at forskriften først kan bli fastsatt i august/september, men vil gi den virkning fra samme tidspunkt som lovhjemmelen trer i kraft. Alle krav etter iverksettelse av endringsloven vil dermed bli behandlet etter de nye bestemmelser.

Gjeldende bestemmelser og den praksisutvikling som har funnet sted, kan ofte ha gitt legene en vanskelig oppgave. Dette ønsker vi nå å rette på ved en nærmere regulering av de medisinske vilkår. Samtidig krever disse endringer at legene heretter må fokusere mer på de medisinske vilkår, og at faget trygdemedisin må tillegges større vekt enn i dag.

Jeg vil til slutt understreke at Regjeringen i sterkere grad enn tidligere vil legge vekt på at den enkelte som faller utenfor arbeidslivet, får et variert sett av behandlings- og attføringstilbud samt utdanning, som muliggjør tilbakeføring til arbeidslivet.

Jeg har merket meg forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet, der det heter:

> «Stortinget ber Regjeringen legge frem flere forslag fra NOU 1990:17 Uførepensjon, i en prioritert rekkefølge i forbindelse med bebudet stortingsmelding.»

Jeg vil presisere at Regjeringen selvsagt vil komme tilbake til disse forslagene i stortingsmeldingen om medisinsk og yrkesmessig attføring, uførepensjonering og sykelønnsordningen, noe som er i samsvar med det arbeid Regjeringen allerede har startet. I denne sammenheng vil det også være naturlig å se på dagens ansvarsforhold, ressursbruk og organisering når det gjelder attføring.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marie Lovise Widnes: Statsråden uttrykte at dersom ektepar og sambuarar skal få lik pensjon, vil det verte så urettferdig overfor einslege. Eg meiner at det ikkje vert større urettferd enn den som no er mellom ektepar og sambuande. Og dersom urettferda vert uuthaldeleg, kan ein vel heve dei verkeleg einslige sine inntekter, anten ved ein auke i kompensasjonstillegget eller på annan måte. Minstepensjonistar har ikkje så store inntekter at ein ikkje kan finne ei særordning for einslege fattige dersom ein vil.

Meiner statsråden at det er eit uløyseleg problem å skape rettferd?

Statsråd Tove Veierød: Det jeg mente å si med at dette ville føre til en urimelighet overfor minstepensjonister, er at vi må se dette i sin helhet. Den vurdering vi også står overfor, er spørsmålet om vi skal yte mer til den gruppen som vi i dag vet har minst, og som rommer kvinner over 75 år. Den utgjør noen-og-femti-tusen personer i dette land. Spørsmålet er da: Skal man innenfor de gitte rammer og den mulighet man har økonomisk, prioritere samboere og ektefeller likt? Vi vet alle tross

alt at det å bo to sammen er rimeligere enn å bo alene.

Men jeg har også da sagt innledningsvis i innlegget mitt at dette er spørsmål som vi vil utrede i en større sammenheng i forbindelse med at Barne- og familiedepartementet også utreder ulike spørsmål knyttet til samboerskap.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det fremsatt tre forslag, som alle er inntatt i innstillingen på side 6. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Thea Knutzen på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet, og forslag nr. 3, fra Borghild Røyseland på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem flere forslag fra NOU 1990:17 Uførepensjon, i en prioritert rekkefølge i forbindelse med bebudet stortingsmelding.»

Dette forslag blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å oversende til Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lover:

A.

Midlertidig lov

om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden.

§ 1. Kompensasjonstillegg ytes til personer som er bosatt her i landet og som får tilleggspensjon som del av følgende ytelser etter lov om folketrygd:

a) alderspensjon,
b) uførepensjon etter kapittel 8,
c) overgangsstønad og pensjon til gjenlevende ektefelle etter § 10—4 og § 10—5, jf. § 10—6, og pensjon til foreldreløst barn etter § 10—11, nr. 4 tredje ledd første punktum, jf. fjerde ledd,
d) attføringspenger.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 2. Fullt kompensasjonstillegg utgjør

a) kr. 250 pr. år dersom vedkommende er ugift eller har ektefelle som ikke oppebærer pensjon eller attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan tilstås etter lov om folketrygd eller avtalefestet pensjon med statstilskott.
b) kr. 188 pr. år dersom vedkommende har ektefelle som oppebærer ytelser som nevnt i bokstav a.

Presidenten: Til paragrafens første og annet ledd foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti — det er forslag nr. 3:

«I midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden skal § 2 første og annet ledd lyde:

Fullt kompensasjonstillegg utgjør kr. 250 pr. år.

For person som forsørger ektefelle, økes kompensasjonstillegget med 50 pst. dersom de alminnelige vilkår for rett til ektefelletillegg etter folketrygdloven §§ 7—7 og 8—7, jf. § 5—5, er oppfylt.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 67 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.46.41)

Videre var innstillet:

For person som forsørger ektefelle, økes kompensasjonstillegget etter første ledd bokstav a med 50 prosent dersom de alminnelige vilkår for rett til ektefelletillegg etter folketrygdloven §§ 7—7 og 8—7, jf. § 5—5, er oppfylt.

Er grunnpensjonen i folketrygden satt ned som følge av at trygdetiden er kortere enn 40 år, skal kompensasjonstillegget settes ned forholdsmessig.

Kompensasjonstillegget ytes uavkortet selv om det ikke ytes full uførepensjon på grunn av at ervervsevnen bare er delvis nedsatt.

Er ytelsene satt ned på grunn av ervervsinntekt som nevnt i lov om folketrygd §§ 7—10 eller 10—5 nr. 3, fastsettes kompensasjonstillegget etter nærmere regler som gis av departementet. Det samme gjelder kompensasjonstillegget til attføringspenger.

Kompensasjonstillegg fastsatt etter bestemmelsene i paragrafen her reduseres krone for krone i den utstrekning vedkommende har rett til særtillegg. I etterbetaling av særtillegg etter lov om særtillegg til ytelser fra folketrygden gjøres fradrag for for meget utbetalt kompensasjonstillegg for samme tidsrom.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3. Bestemmelsene i lov om folketrygd kapittel 13, 14, 15, 18 og 19 får tilsvarende anvendelse.

§ 4. Utgiftene til ytelser etter loven her og til administrasjon dekkes av folketrygdens midler.

§ 5. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne lov.

§ 6. Denne lov trer i kraft straks og gis virkning for ytelser som utbetales for perioden 1. mai 1991 til 30. april 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Lov

om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd.

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 8–3 første ledd skal lyde:

Den som er 16 år eller eldre har rett til uførepensjon dersom hans ervervsevne etter gjennomgått behandling, arbeidstrening, opplæring eller annen form for attføring som anses hensiktsmessig, fortsatt er varig nedsatt med minst halvparten og *nedsettelsen i vesentlig grad skyldes* sykdom, skade eller lyte.

Presidenten: Her foreligger et alternativt forslag, fra Høyre og Fremskrittspartiet, forslag nr. 1:

«§ 8–3 i lov om folketrygd, første ledd skal lyde:

Ufør etter denne lov er den som etter å ha gjennomgått hensiktsmessig behandling, frembyr alvorlig og varig objektivt registrerbare symptomer på sykdom, skade eller lyte, som medfører fortsatt varig nedsatt ervervsevne med minst halvparten.»

Det voteres her alternativt mellom innstillingen og forslaget fra de nevnte partier.

– Marie Lovise Widnes til voteringen.

Marie Lovise Widnes: For oss vert det vanskeleg å stemme alternativt i og med at vi går mot både endringane i innstillinga og forslaget frå Høgre og Framstegspartiet. Eg vil be om at det ikkje vert votert alternativt.

Presidenten: Presidenten vil da først ta opp forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet til votering. Hvis dette da faller, tar presidenten opp innstillingen.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 57 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.49.16)

Presidenten: Presidenten tar innstillingen opp til votering.

– Thea Knutzen til voteringen.

Thea Knutzen: Når vårt forslag er falt, vil jeg tilrå Høyres gruppe å stemme for innstillingen.

Presidenten: Det budskapet er mottatt.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.50.13)

Videre var innstillet:

§ 8–3 tredje ledd ny bokstav c skal lyde:

c) hvilke krav som skal stilles til sykdom, skade eller lyte og den nedsatte ervervsevne som vilkår for rett til uførepensjon.

Presidenten: Her har presidenten fått forståelsen av at Sosialistisk Venstreparti vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.50.50)

Videre var innstillet:

§ 8—4 nr. 3 tredje ledd første punktum skal lyde:

Fødte uføre og andre som før fylte 22 år har tapt minst halvparten av ervervsevnen, jfr. § 8—3, får medregnet et framtidig årlig poengtall på minst 3,3 selv om vilkårene i annet ledd ikke er oppfylt.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 18—5 nytt tredje ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket kan utelukke en lege fra å utstede legeerklæringer i attførings- og uførepensjonssaker dersom legen har en regelstridig praksis. Det samme gjelder leger som ikke innen rimelig tid gir trygden de opplysninger som er nødvendig for at trygden kan avgjøre saken, jfr. § 14—2 nr. 1 og § 18—2 første ledd. Utelukkelsen kan foretas for inntil seks måneder.

Presidenten: Også her regner presidenten med at Sosialistisk Venstreparti vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 82 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.51.33)

Videre var innstillet:

II.

Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser.

1. Endringen i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd § 8—4 nr. 3 tredje ledd første punktum trer i kraft straks. Endringen gis virkning fra 1. mai 1991.
2. Endringen i folketrygdloven § 18—5 trer i kraft 1. september 1991.
3. Endringene i folketrygdloven § 8—3 trer i kraft straks og kommer til anvendelse på alle krav om uførepensjon som er satt fram etter at loven er trådt i kraft.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og over loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Borghild Røyseland og Kåre Gjønnes om lov om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Innst. O. nr. 58, jf. Dokument nr. 8:46)

Ole Johs. Brunæs (ordfører for saken): Representantene Borghild Røyseland og Kåre Gjønnes fremmer i Dokument nr. 8:46 forslag om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd. Forslagsstillerne viser til Stortingets behandling våren 1989 av pensjons- og skatteforhold m.v. for pensjonistektepar og samboende pensjonister. Stortinget fattet ved den anledning vedtak der Regjeringen ble bedt om å fremme lovendringsforslag som skulle stille samboende pensjonister og pensjonistektepar likt med hensyn til disse forholdene.

Forslagsstillerne gjør rede for at en økning av grunnpensjonen for ektefeller slik at disse får ett grunnbeløp hver, vil koste vel 2,3 milliarder kr. Forslaget fra Kristelig Folkeparti går ut på en opptrappingsplan for å fordele utgiftene over flere år. Det legges nå opp til å starte med en heving av grunnpensjonen fra 75 pst. til 80 pst. Flertallet, representantene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, peker på at en avventer resultatet av det utvalgsarbeid om disse forholdene som ble varslet i trygdemeldingen. Vi kan ikke anbefale å gå inn for forslaget uten å få belyst alle sider av saken, deriblant de økonomiske.

Det er gått lang tid siden loven trådte i kraft. Samlivsmønsteret har i betydelig grad endret seg i denne tiden. Utgangspunktet var at ektefeller ble betraktet som et økonomisk fellesskap der to var forutsatt å leve rimeligere enn én.

Det er også regler som gir gunstigere ordninger for gifte enn for samboende, og det er et ønske at denne forskjellen mellom ektepar og samboere etter hvert blir mindre.

Med de store kostnader forslaget innebærer kan dette ikke rives ut av en budsjettmessig sammenheng. Imidlertid regner vi med at departementet tar opp forholdene som forslaget behandler, til alvorlig vurdering. Jeg tror de fleste ser urimeligheten i fordelingen mellom de to gruppene slik den er i dag. Men jeg vil

vise til statsråd Tove Veierøds innlegg i forrige sak, som bekrefter at departementet arbeider over et bredt spekter på disse områdene.

På vegne av flertallet vil jeg anbefale komiteens forslag til vedtak.

Inger Marie Ytterhorn: Vi var inne på de forhold som her behandles, da trygdeoppgjøret ble behandlet i Stortinget tidligere i dag. Jeg ønsker å benytte anledningen til å understreke at Fremskrittspartiet ønsker å styrke ekteskapet som samlivsform, og vi mener at dette er det eneste stabile og fremtidsrettede element å bygge samfunnet på. I dag er det dessverre slik at når man blir pensjonist, får man ofte mindre å rutte med enn før, og mange, særlig minstepensjonister, har vanskeligheter med å klare de daglige utgifter. Etter hvert har utviklingen ført til at gifte pensjonister har oppdaget at de ved å skille seg kan oppnå større ytelser fra folketrygden.

Statsråd Strand Gerhardsen sa tidligere i dag at det er billigere å leve to sammen enn én alene, og det skal være en av grunnene til at man ikke kan gå inn for å gjøre dette likt og rettferdig for ektepar og samboere. I praksis vil jo det si at man nok en gang skalter og valter med opptjente rettigheter; man fratar ektepar opptjente rettigheter og velger å la samboende beholde dem. Folketrygden ser altså bort fra rettigheter, og i tillegg bygger man opp under samboerforhold og nedvurderer ekteskapet.

Allerede våren 1989 fattet Stortinget et vedtak der man bad om lovendringsforslag som skulle rette opp dette forholdet og gi like ytelser til de nevnte grupper. Saken ble tatt opp igjen ved trygdeoppgjøret for 1990, der Fremskrittspartiet og SV sammen fremmet et forslag om å endre denne forskjellsbehandlingen over to år for å fordele utgiftene. Forslaget falt den gangen, og jeg er redd det gjør det denne gangen også. Men jeg vil anbefale Fremskrittspartiets medlemmer å stemme for forslaget fra Kristelig Folkepartis representanter.

Presidenten: All den tid den reglementsmessige tid om et øyeblikk er forbi, akter nå presidenten å avbryte møtet. Nytt møte settes kl. 18, og man fortsetter da behandlingen av sak nr. 2 på dagens kart.

Møtet hevet kl. 15.

Møte tirsdag den 4. juni kl. 18

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden:

De gjenstående sakene på dagens kart (nr. 30)

Man fortsatte behandlingen av

Sak nr. 2

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Borghild Røyseland og Kåre Gjønnes om lov om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Innst. O. nr. 58, jf. Dokument nr. 8:46)

Marie Lovise Widnes: Eg finn ingen grunn til å gjenta den debatten som gjekk føre seg i Stortinget i stad om trygdeoppgjeret. Det tør vere svært godt kjent for Stortinget at vi har sett fram mange forslag som har gått i same retning som det som no ligg på bordet. Det siste var det forslaget vi sette fram i dag i Stortinget. Når det er nedstemt, vil eg berre seie at vi støttar Kristeleg Folkeparti sitt forslag som no ligg føre.

Borghild Røyseland: Den saken som vi nå har til behandling i Odelstinget, ble stort sett også debattert i stortingsmøtet tidligere i dag.

De økonomiske konsekvensene av Kristelig Folkeparti sitt forslag i Dokument nr. 8:46 var inntatt i innstillingen om trygdeoppgjøret og oppnådde ikke flertall ved avstemningen. Noen vil kanskje mene at det virker inkonsekvent at vi ikke nå tar dette til etterretning og lar være å ta opp forslaget fra Kristelig Folkeparti. Jeg velger allikevel å fremme forslaget og tar hermed opp forslag nr. 1, som står på side 2 i innstillingen, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Jeg regner med at presidenten ved avstemningen setter dette forslaget opp mot flertallsinnstillingen fra komiteen. Vi ønsker også her i Odelstinget å vise ved vår avstemning at vi gradvis vil øke grunnpensjonen for ektepar med 5 pst. årvisst fram til 1995, slik at det blir lik grunnpensjon for alle uansett sivilstand.

Jeg anbefaler forslaget, som jeg vet at mange pensjonister gjerne hadde sett hadde blitt vedtatt.

Presidenten: Borghild Røyseland har fremsatt det forslag hun selv refererte til.

Odelstinget er kommet i den uventede situasjon at talerlisten plutselig raskt er avviklet, i og med at en rekke talere ikke synes det er nødvendig å gjenta det de sa i formiddagsmøtet, hvilket presidenten setter pris på. Men det betyr at de som nå sitter i salen, får være litt overbærende et par minutter til det er tilstrekkelig antall representanter til stede i salen til å ta voteringen i denne saken.

(Det ble ringt til et tilstrekkelig antall representanter var stede.)

Saken tas nå opp til votering.

Under debatten har Borghild Røyseland på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti satt fram følgende forslag, inntatt i innstillingen på side 2:

«Vedtak til lov
om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd.

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd skal § 7—2 nr. 3 annet ledd annet punktum lyde:

Dersom pensjonisten har ektefelle som oppebærer slike ytelser, svarer full grunnpensjon til 80 prosent av grunnbeløpet.

II.

Denne lov trer i kraft straks og gis virkning fra 1. mai 1991.»

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:46 for 1990—91 — forslag fra stortingsrepresentantene Borghild Røyseland og Kåre Gjønnes om lov om endring i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd — bifalles ikke.

Presidenten: Presidenten foreslår at det voteres alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. — Slik vil det bli gått fram.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 55 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.07.30)

Sak nr. 3

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og visse andre lover (Innst. O. nr. 59, jf. Ot.prp. nr. 41, unntatt kap. 3)

Presidenten: Kari Helliesen, ordfører for saken, er første taler. — Tove Kari Viken er første taler, blir det visst korrigert til. Presidenten er litt i tvil, for presidenten har ulike

signaler her. Brit Jørgensen, komiteens leder, kan kanskje oppklare dette.

Brit Jørgensen: Det er en rekke saksordførere, faktisk fem stykker.

Presidenten: Takk til komiteens leder. Presidenten vil da gjerne få et endelig signal fra den i salen som nå mener seg berettiget til å ta ordet først.

Kari Helliesen: Jeg beklager denne lille usikkerheten, men det skyldes at det kapitlet som jeg er saksordfører for, er utsatt fordi tre av komiteens fraksjoner ønsker å se behandlingen av dette kapittel i sammenheng med behandlingen av skattereformen.

Jeg vil ellers gjerne få lov å komme med noen kommentarer til kap. 6, der Tove Kari Viken er ordfører.

Skal jeg fortsette, president? Jeg kan gjerne fortsette.

Presidenten: Ja, presidenten mener i grunnen at når Kari Helliesen allerede er på talerstolen, må det kunne gå greit.

Kari Helliesen: Takk, president!

La meg først få korrigere en beklagelig trykkfeil i innstillingen. Det har sneket seg inn en feil på side 3 under komiteens merknader til kap. 6, annen spalte, tredje siste avsnitt. Der står det:

> «Flertallet vil også minne om at det ved trygdekontorene ved siste budsjettbehandling...»

Det skal ikke stå «ved trygdekontorene», men «ved fylkeskontorene», og jeg ber om at den feilen blir rettet opp.

Forslagene til endring i kap. 6 gjelder i hovedsak redigering i forbindelse med den omorganiseringen som er blitt foretatt, ved at det er etablert fylkeskontor i alle fylker til erstatning for fylkesnemnder og trygdesekretariater. De fire første kontorene ble etablert våren 1990, og samtlige fylkeskontor vil være etablert innen utgangen av 1991. Stortinget vedtok i fjor vår visse midlertidige endringer i folketrygdlovens kapitler 13 og 14 samt i trygderettsloven, slik at de ulike fylkesorgan kunne fungere ved siden av hverandre i en overgangsperiode.

Forslagene i foreliggende proposisjon inneholder derfor mer varige bestemmelser som bør iverksettes når alle fylkeskontorene er etablert.

Et spørsmål det er uenighet om i komiteen, er hvorvidt det skal delegeres ytterligere avgjørelsesmyndighet til trygdekontorene i uføresaker. I dag er fylkesorganene delegert full avgjørelsesmyndighet med mulighet for å delegere til trygdekontorene en betinget avgjørelsesmyndighet. Dette ble gjort bl.a. for å kunne avlaste fylkesorganene i saker hvor det er fullt samsvar mellom krav og trygdekontorets innstilling.

Det er dessuten siden 1989 gitt full avgjørelsesmyndighet til trygdekontorene i såkalte kurantsaker. Det går fram av proposisjonen at Rikstrygdeverket har foreslått en ytterligere delegering, som innebærer at fylkeskontorene bare skal avgjøre spesielt vanskelige saker som i en viss grad beror på skjønn. Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti støtter Rikstrygdeverket i dette, mens Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV støtter departementet, som går imot en så omfattende delegering.

Flertallet er enig med departementet i at det er mest betryggende med en to-ledds behandling. Det viser seg at det er store geografiske variasjoner når det gjelder tilståelse av uførepensjoner, og en toleddet behandling vil etter flertallets mening ivareta en større likhet i behandlingen.

Det er også svært bekymringsfullt at antallet uføretrygdsaker øker så sterkt, noe vi har vært inne på ved behandling av saker tidligere i dag. Blant annet av denne grunn er det ved fylkeskontorene opprettet flere stillinger, nettopp for å øke kompetansen i behandlingen av uføretrygdsakene.

Jeg vil også peke på at det er i gang forsøk med ytterligere delegering i de fire første fylkene som etablerte fylkeskontor. I forbindelse med denne prøveordningen skal det etableres et konkret oppfølgingsopplegg fra fylkeskontorene. Da Odelstinget behandlet denne prøveordningen, var Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti enig med Arbeiderpartiet i at denne ordningen skal evalueres før endelig standpunkt til delegering skjer. Det er blitt opplyst fra departementet at evalueringen vil skje i løpet av høsten, og jeg forutsetter at vi vil komme tilbake til dette spørsmålet når evalueringen foreligger. Jeg syns derfor det er rart at Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ønsker å ta stilling til ytterligere delegering på dette tidspunkt — før vi har fått noen slik evaluering.

Jeg finner det også merkelig at de samme partier bruker ankemuligheten som argument mot en to-ledds behandling.

Departementet bebuder at det vil bli nødvendig å øke bemanningen ved fylkeskontorene som en følge av stor saksmengde. En utvidelse av bemanningen ved fylkeskontorene er et budsjettspørsmål, som vi vil komme tilbake til når spørsmålet om delegering er endelig klarlagt.

Trykt 13/6 1991

(Helliesen)

Det er for øvrig ingen uenighet i komiteen om de lovendringene departementet her foreslår, og som innebærer at departementet gis hjemmel til å fastsette nærmere regler om folketrygdens administrative organer og oppgaver og til å gi forskrifter om behandlingen av sakene. Departementet bebuder at det vil gi nærmere instrukser om avgjørelsesmyndighet i uføresaker i henhold til dette.

Det er også enighet i komiteen om å presisere i trygderettsloven at folketrygdkontoret for utenlandssaker og trygdekontorene i Bergen, Bærum, Stavanger og Trondheim skal være ankemotpart i saker der disse er delegert avgjørelsesmyndighet og har truffet vedtak i saken.

Tove Kari Viken: Ot.prp nr. 41 for 1990–91 omhandler diverse endringer i lov om folketrygd og visse andre lover.

Hele komiteen, bortsett fra Fremskrittspartiet, er enig i at gravide som blir arbeidsledige og går over på dagpenger, får en unntaksordning slik at de får inntektsgrunnlaget for fødselspengene fastsatt etter gjennomsnittlig inntekt pr. uke i de seks beste månedene av timånedersperioden. Dette blir gjort fordi en innser at det ikke er så lett for en gravid kvinne som blir arbeidsledig, å skaffe seg annet arbeid.

Kap. 5 omhandler utgifter til båretransport. Utgiftene i forbindelse med begravelse har steget sterkt i mange områder, og hvis staten bare skal refundere kostnadene uten å sette krav, vil det bære galt av sted. Utgiftene til båretransport har steget sterkt. En foreslår nå at en ikke får dekket transport under 20 km.

Dette er Senterpartiet enig i. Samtidig avventer vi at Regjeringen vil komme tilbake til dette med utgifter ved begravelse i forbindelse med budsjettet for 1992. Beløpet på 4 000 kr har stått uendret i mange år, og det er på tide at en foretar en justering av dette. Mange begravelsesselskap tar en betaling som synes altfor høy, og det hadde vært ønskelig med større konkurranse innenfor denne bransjen.

Jeg er saksordfører for kap. 6, som omhandler ny organisasjonsmodell for Rikstrygdeverket. En bygger nå opp fylkeskontor, og de nye kontorene får et spesielt ansvar for tilståelse og oppfølging av uførepensjonssaker. Behandlingen av kurantsaker, som siden 1989 har vært ivaretatt av trygdekontorene, ønsker vi skal fortsette slik som nå. Det er i samsvar med hva Rikstrygdeverket ønsker, men departementet er uenig i dette. De ønsker en toledds behandling av alle saker og går derfor inn for å opprette 20 nye stillinger ved fylkeskontorene, som vil medføre en utgift på 5 mill. kr. Dette har Regjeringen bebudet at den vil komme tilbake til i budsjettet for 1992.

Her vil jeg oppklare en misforståelse fra representanten Helliesens side. Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Høyre går ikke imot en to-ledds behandling, og vi bruker ikke ankemuligheten som argument for at vi ikke behøver en to-ledds behandling. Det vi går inn for, er at trygdekontorene, slik som nå, skal behandle ferdig kurantsakene. Det vil avlaste fylkeskontorene, slik at de ikke får så mange nye arbeidsoppgaver. Etter det som er kommet fram her i dag, ser det ut som om Arbeiderpartiet kanskje også er enig i et slikt opplegg.

Men komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil gå videre med ytterligere delegering, og der er vi vel ikke enig med Arbeiderpartiet. Vi ønsker at det fortsatt skal skje en delegering fra Rikstrygdeverket sentralt ned til fylkeskontorene. Vi ønsker også at en slik delegering skal gjenspeile seg i antall ansatte i Rikstrygdeverket sentralt. Når en delegerer saker til fylker og kommuner, må det gjenspeile seg i antall ansatte i etaten.

Kari Helliesen (fra salen): Ærede president! Kan jeg få ordet for å oppklare en åpenbar misforståelse?

Presidenten: Kari Helliesen får ordet for å oppklare en åpenbar misforståelse.

Kari Helliesen: Representanten Tove Kari Viken må absolutt ha misforstått Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV hvis hun har tolket vår merknad slik at vi ikke er enig i delegering til fylkeskontorene og trygdekontorene. Vi følger forslaget fra departementet, som går ut på en slik delegering og behandling i to-ledd av fylkeskontor og trygdekontor. Men vi er ikke enig i at det skal foretas en ytterligere delegering før vi har fått den evalueringen som er bebudet.

Tove Kari Viken: Spørsmålet som det er usikkerhet omkring, og som jeg føler at jeg får forskjellig svar på, er om trygdekontorene fortsatt skal stå for ferdigbehandlingen av de kurante sakene. Det er der uenigheten ligger etter komitemerknadene, og det er spørsmålet mitt.

Jeg håper at jeg gjennom debatten i kveld får svar fra sosialministeren på hva Arbeiderpartiet her vil gjøre – om trygdekontorene skal fortsette å behandle kurantsakene. Det vil også medføre en mye kortere og mer effektiv saksbehandling for dem dette gjelder.

Presidenten: Presidenten er ikke helt sikker på om dette var en virkelig misforståelse, men vi går iallfall nå videre på den ordinære talerliste.

John Alvheim: Den foreliggende innstilling bygger på Ot.prp. nr. 41, som inneholder en rekke endringer i nåværende folketrygdlov — endringer som både slår negativt og positivt ut for ulike trygdemottakere.

Komiteen har heldigvis midlertidig utsatt behandlingen av kap. 3 i proposisjonen — et forslag som etter vårt skjønn vil føre til en alvorlig diskriminering og inngripen i uførepensjonen for selvstendige næringsdrivende.

Fremskrittspartiet støtter forslaget om en utvidelse av ordningen med unntak for arbeidsgiveransvar for arbeidstakere som i perioder har hyppige fravær uten å være kronisk syke. Vi vil hevde at folketrygden med fordel kunne vært spart for disse utgiftene om vårt helsevesen hadde fungert skikkelig, uten lange ventelister og kødannelser.

En omorganisering av vårt sykehusvesen for bl.a. å fjerne helsekøene og spare folketrygden for store beløp i sykepenger, vil Fremskrittspartiet fremme forslag om i et Dokument nr. 8-forslag med det aller første.

Fremskrittspartiet kan ikke støtte forslaget i innstillingen om å forskjellsbehandle gravide og andre arbeidstakere når det gjelder utbetaling av barselpenger/sykepenger under ledighet. Jeg kan ikke se at urimeligheten ved å utbetale dagpenger til gravide i stedet for sykepenger/barselpenger er større for disse enn for øvrige arbeidstakere i ledighet som får redusert sykepengeutbetalingen til dagpenger.

Når departementet i proposisjonen anfører at konsekvensene for gravide ved lovendringen av desember 1990 ikke var tilsiktet, viser dessverre dette at det fremmes forslag og gjøres vedtak i Stortinget en i utgangspunktet ikke kjenner rekkevidden av. Og det er beklagelig.

Fremskrittspartiet er med i fellesmerknaden når det gjelder videre delegering av uføresaker til det stedlige trygdekontor fra fylkeskontorene. I en tid hvor det er en meget sterk økning i antall uførepensjonerte, og hvor det i andre proposisjoner legges opp til en nøyere oppfølging av uføretrygdsaker, ville en ytterligere delegering av disse sakene gi en gal signaleffekt. En to-ledds behandling av uføresaker må derfor opprettholdes.

Når det gjelder Rikstrygdeverkets ønske om mer ressurser og flere stillinger til trygdeetaten, vil Fremskrittspartiet imidlertid forbeholde seg retten til å komme tilbake til dette under budsjettbehandlingen for 1992.

Fremskrittspartiet avviser forslaget om å redusere den nåværende refusjonsordning for båretransport. Fritt tolket synes departementets motivasjon for forslaget om å sette en avstandsgrense for refusjon til 20 kilometer, å være å redusere begravelsesbyråenes fortjenester. Jeg vil belegge denne påstand med følgende sitat fra proposisjonen:

«Departementet slutter seg til Rikstrygdeverkets forslag, idet dette vil avskjære utbetalinger til båretransport innenfor byer og tettsteder og hindre at folketrygden bidrar til oppjustering av begravelsesbyråenes takster.»

Dette er en ganske drøy og insinuerende påstand fra Rikstrygdeverket og departementet. Ingen av oss vil vel tro at byråene setter ned sine markedstakster innen en avstandsgrense på 20 kilometer fordi folketrygden ikke lenger refunderer utgiftene? Det blir familien som må betale, og gapet mellom gravferdshjelpen og de faktiske begravelseskostnadene blir bare enda større.

Det komiteflertallet nå gjør, er i virkeligheten å redusere gravferdshjelpen, som ikke har vært justert siden først på 1980-tallet. Synes virkelig komiteflertallet gravferdshjelpen er for høy og av den grunn må reduseres? Jeg stiller spørsmålet på denne måten.

Jeg synes forslaget om en reduksjon av refusjonen til båretransport bærer preg av smålighet, og konsekvensene kan bli en vond og uforståelig opplevelse for mange. Utgifter til båretransport er en nødvendig del av begravelsesutgiftene. Gravferdshjelpen er, som allerede sagt, altfor lav — ca. 4 000 kr, og de fleste av oss vet vel at en vanlig, enkel begravelse i dag koster det tredobbelte — og da er den meget enkel.

Fremskrittspartiet har i to ulike budsjettbehandlinger fremmet forslag om å øke begravelsesbidraget, uten at dette har fått flertall. Vi prøver oss på nytt i denne innstillingen og fremmer forslag om at vi ved neste budsjettbehandling må få en økning av gravferdshjelpen. Jeg håper departementet vil ta hensyn til dette forslaget, selv om det kanskje blir nedvotert i denne saken. Jeg tar opp det forslaget som er fremmet av Fremskrittspartiet.

Vi vil stemme mot de to paragrafene som går på sykepenger til gravide og endring av refusjon til båretransport.

Presidenten: John Alvheim har tatt opp det forslag han refererte til.

Marie Lovise Widnes: Denne odelstingsproposisjonen inneheld fleire endringar i folketrygda. Det første kapitlet er det inga usemje om i komiteen. Det handlar om unntak frå ar-

beidsgjevaransvar for sjukepengar til arbeidstakarar med risiko for særleg stort samla sjukefråver. Det vil, så vidt eg kan registrere, ikkje føre til ulempe for arbeidstakarane, men vil kanskje vere ei lita lette for arbeidsgjevaren og i beste fall føre til at folk som er periodevis sjuke, kan vere i arbeid innimellom. Dersom dette ikkje vert misbrukt til å tvinge folk til å arbeide når dei er sjuke, er det greitt for oss, men vi vil følgje nøye med i dei verknader det får. Vi har likevel slutta oss til dette kapitlet.

Når det gjeld kap. 2, er eg freista til å seie at fram og tilbake er like langt. Vi gjekk imot den omlegginga av sjukeløna som førte til denne skeivskapen. No har ein oppdaga utilsikta verknader og vil rette på det. Det har vi sjølvsagt ikkje noko imot. Vi skulle berre ønskje at det vedtaket som vart gjort, hadde vore ugjort. Arbeidslause folk har det vanskeleg nok.

Kap. 3 er uttrekt, så det skal vi kome tilbake til seinare.

Kap. 5 omhandlar forskrifter om båretransport. Det har lenge vore klårt at utgiftene til både gravferd og båretransport har vore så store at det har vorte vanskeleg for folk med små inntekter å dekkje dei. Refusjonen for gravferdshjelpa er uendra frå byrjinga av 1980-talet. Alle prisar har stige år for år, og om båretransporten har stige meir enn andre tenester, kan vere eit diskusjonsspørsmål. Det er i alle fall ein svært søkt argumentasjon at ein ved å redusere stønaden til dei som treng han, skulle medverke til prisfall. Desse «kundane» har ikkje noko val, dei kan ikkje vere med og presse ned prisane. Vi kan heller ikkje sjå at det er rett å drage ut berre båretransporten ettersom det er dei same som skal betale begge delar. Vi meiner ein må sjå desse tinga i samanheng, og difor går vi imot framlegget frå departementet i dag og vil saman med Kristeleg Folkeparti kome attende med framlegg i samband med budsjettet for 1992.

Når det gjeld kap. 6, er vi med på merknaden frå fleirtalet, som omfattar Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Vi var i utgangspunktet usamde i den delegeringa av mynde til å opprette fylkeskontor som det vart gjort vedtak om i fjor. Når dette likevel vart gjennomført, bøyer vi oss for det.

Vi ønskjer ei todelt handsaming av dei vanskelege sakene. Vi er likevel av den meining at dei kurante sakene framleis kan avgjerast av trygdekontora. For det første vil det ta urimeleg lang tid før opplagde saker vert avgjorde, og det vil etter vår meining føre til eit unødvendig byråkrati. For det andre vil det føre til ei altfor stor arbeidsbør på fylkeskontora, noko departementet sjølv peikar på. Det går ikkje klårt fram av proposisjonen korleis ein har tenkt å ordne dette, men vi reknar med at det vil kome fram når forskriftene vert utarbeidde, og ved evalueringa.

Det ville vere eit paradoks dersom trygdekontora, som no er funne gode nok til å kontrollere legar når det gjeld å tilstå uførepensjon, ikkje skulle vere i stand til å avgjere opplagde saker der pasientar heilt klårt er uføre og har diagnosar som ikkje kan dragast i tvil. Eg reknar med at praktisk sans sigrar i dette høvet.

Borghild Røyseland: Først vil jeg kommentere kap. 1 og 2 i denne innstillingen, som undertegnede er saksordfører for.

Kap. 1 gjelder forslaget fra Regjeringen om å utvide ordningen med unntak fra arbeidsgiveransvar for betaling av sykepenger til arbeidstakere som samlet sett har et særlig stort sykefravær. Ut fra den vanlige ordning er det som kjent arbeidsgiveren som betaler sykepenger i de første to ukene når en arbeidstaker blir sykmeldt. For denne såkalte arbeidsgiverperiode er det vedtatt et regelverk hvor det bl.a. inngår hvor lenge en må ha vært i arbeid før en ny arbeidsgiverperiode begynner m.v.

En arbeidstaker som lider av en langvarig eller kronisk sykdom som medfører risiko for særlig stort samlet sykefravær, kan etter vedtak fra trygdekontoret bli unntatt fra bestemmelsen om arbeidsgiveransvar for sykepenger.

En del andre arbeidstakere kan også komme i den situasjon at de har hyppig fravær fra arbeidet uten at dette kan tilskrives langvarig eller kronisk sykdom. Som eksempel kan nevnes ventetid for operasjon eller annen behandling. I en slik situasjon kan det bli vanskelig for arbeidstakeren å være i arbeid i enkelte perioder selv om han ønsker det. På grunn av risikoen for et nytt arbeidsgiveransvar er det lite populært å innta slike i arbeid igjen. Har arbeidstaker vært i arbeid i mer enn 14 dager, vil det jo etter regelverket påløpe et nytt to ukers arbeidsgiveransvar.

Departementet foreslår nå at det blir en utvidelse av unntaksbestemmelsen som gjelder for arbeidstakere med langvarig eller kronisk sykdom. Også andre arbeidstakere som har en sykdom som medfører risiko for gjentatte sykefravær i et begrenset tidsrom, vil nå bli omfattet av unntaksbestemmelsen i folketrygdloven § 3—7. Hele komiteen er enig i denne utvidelsen.

Når det gjelder kap. 2, har komiteen delt seg i synet på forslaget om å justere inntektsgrunnlaget for beregning av fødselspenger.

Alle i komiteen, bortsett fra Fremskrittspartiets medlemmer, er enige om at den vedtatte lovendringen som fastslo at sykepenger under arbeidsledighet skulle være lik dagpengesatsene, kan gi utilsiktede virkninger ved beregning av fødselspengegrunnlaget.

Flertallet i komiteen støtter Regjeringens forslag om en unntaksbestemmelse i folketrygdlovens § 3—21 som gir gravide kvinner som blir arbeidsledige, rett til å få fødselspengene fastsatt etter gjennomsnittlig inntekt pr. uke i de seks beste månedene av timånedersperioden. Flertallet finner dette både rett og rimelig.

Fremskrittspartiets medlemmer i komiteen gir sin begrunnelse for å gå imot. Det har Alvheim redegjort for nå, så jeg skal ikke gå nærmere inn på det.

Så langt de kapitlene undertegnede er saksordfører for.

Av den foreliggende innstilling vil det fremgå at Kristelig Folkeparti ikke er enig i forslaget om å åpne for forskrifter om båretransport på dette tidspunkt, og vi vil stemme mot den foreslåtte endringen i folketrygdloven § 9—2, en endring som vil bety at staten ikke yter noen refusjon til båretransport for de første 20 km.

Kristelig Folkeparti ønsker å få vurdert utgiftene til begravelse og båretransport i sammenheng med den gravferdsstøtte som blir gitt fra det offentlige, i forbindelse med statsbudsjettet til høsten.

Utgiftene i tilknytning til dødsfall og begravelse har økt sterkt de siste årene. Dette har medført en tung økonomisk belastning for mange etterlatte. Gravferdsstøtten, som nå er på 4000 kr, har stått uendret siden den ble løsrevet fra reguleringen i forhold til grunnbeløpet i 1980/81.

For to år siden bad sosialkomiteen departementet om å foreta en nøye gjennomgang av de faktiske kostnader i forbindelse med begravelse. Departementet ble også bedt om å vurdere muligheten for å bringe gravferdsstøtten fra staten mer i samsvar med de faktiske kostnader. Det vil med andre ord si at departementet må vurdere å høyne det nåværende beløp. Selv om vi har denne merknaden, kommer ikke Kristelig Folkeparti til å stemme for forslaget fra Fremskrittspartiet. Vi har gitt uttrykk for hva vi mener i merknads form, men Kristelig Folkeparti vil om nødvendig — og det blir det sikkert — komme tilbake til denne saken ved høstens budsjettbehandling.

Til slutt: Når det gjelder omorganisering av trygdeetaten, kap. 6, er Kristelig Folkeparti heller ikke enig i departementets forslag. Kristelig Folkeparti støtter Rikstrygdeverkets syn — som er gjengitt i proposisjonen — når det har foreslått ytterligere delegering som innebærer at fylkeskontorene bare skal avgjøre spesielt vanskelige uførepensjonssaker. Disse sakene er listet opp i innstillingen i fire punkter. De andre sakene skal kunne avgjøres av trygdekontorene.

Etter vårt syn behøver det ikke være toledds behandling i alle uførepensjonssaker, slik departementet foreslår. Kristelig Folkeparti finner derfor heller ikke å kunne støtte forslaget om 20 nye årsverk for å øke bemanningen ved fylkeskontorene.

Statsråd Tove Veierød: Jeg er glad for at det er bred tilslutning fra komiteen til de fleste forslag til endringer i folketrygdloven og visse andre lover, og vil bare kort kommentere enkelte av forslagene.

Unntak fra arbeidsgiveransvaret for sykepenger til arbeidstakere som har hyppig sykefravær i påvente av operasjon eller annen behandling, vil gjøre det enklere for disse arbeidstakerne å være i arbeid i deler av ventetiden. Denne lovendringen vil være et positivt tiltak bl.a. for å få redusert langtidssykefraværet noe, og jeg er glad for at hele komiteen slutter seg til dette.

Utgangspunktet for forslaget om justering av inntektsgrunnlaget for beregning av fødselspenger er ønsket om økonomisk trygghet for gravide kvinner, selv om de blir arbeidsledige i løpet av svangerskapet.

Som hovedregel er det hensiktsmessig at fødselspenger skal beregnes på samme måte som sykepenger, og tilsvare det aktuelle inntektstapet. Sykepengeordningen for arbeidsledige ble som kjent endret ved årsskiftet, slik at sykepengene skal tilsvare dagpengebeløpet pr. uke. Dermed blir fødselspenger også lik dagpengene ved gjeldende bestemmelser. For kvinner som har vært i arbeid en vesentlig del av svangerskapet og deretter går over på dagpenger, gir denne ordningen et uheldig resultat. Lovforslaget retter opp dette forholdet for disse kvinnene ved at de nå vil få fødselspenger beregnet ut fra gjennomsnittsinntekten i de seks beste måneder i opptjeningsperioden. Jeg er derfor glad for at dette forslaget støttes av et flertall.

Til mindretallets merknader vil jeg understreke at for kvinner som har vært arbeidsledige og har mottatt dagpenger under hele svangerskapet, blir resultatet at fødselspengene normalt svarer til dagpengene, på samme måte som ved sykepenger.

Når det gjelder fastsetting av uføregrad for selvstendig næringsdrivende, registrerer jeg at komiteen har valgt å utsette saken, og at vi

får anledning til å komme tilbake til den på et senere tidspunkt.

Omorganiseringen av trygdeetaten med nye trygdekontorer vil være ferdig i 1991. I den forbindelse har Rikstrygdeverket tatt opp med departementet forslag om ytterligere delegering av behandlingen av uførepensjonssøknader. Vårt prinsipielle utgangspunkt er imidlertid at det bør være to-ledds behandling av uførepensjonssøknader, bl.a. fordi det er kartlagt store geografiske variasjoner når det gjelder tilståelse av uførepensjon. Departementet har derfor ansett det som mest hensiktsmessig at de nye fylkeskontorene får et spesielt ansvar for uførepensjoneringen, bl.a. for å få til større likhet i saksbehandlingen.

Som det alt har vært nevnt, pågår det nå en prøveordning med delegering i de fire første fylkene som fikk etablert fylkestrygdekontor. Denne prøveordningen vil være avsluttet ca. 1. juli. Det vil være naturlig å ta stilling til det konkrete omfanget av delegering og den administrative organiseringen ellers når vi har vurdert resultatene av denne prøveordningen. Jeg vil derfor komme tilbake til denne saken i budsjettet for 1992.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten har John Alvheim på vegne av Fremskrittspartiet satt fram det forslag som er tatt inn i innstillingen på side 4:

> «Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til økning av gravferdshjelpen i statsbudsjettet for 1992.»

Dette forslaget blir å oversende Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30, fjerde ledd.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover.

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 3—7 første ledd skal lyde:

Dersom en arbeidstaker lider av en langvarig eller kronisk sykdom som medfører risiko for særlig stort samlet sykefravær, kan han etter vedtak av trygdekontoret, bli unntatt fra bestemmelsene om at sykepengene skal dekkes av arbeidsgiveren i arbeidsgiverperioden. *Det samme gjelder for arbeidstakere som har en sykdom som medfører risiko for gjentatte sykefravær i en begrenset periode.* Til arbeidstaker som er unntatt etter første *og annet* punktum, yter trygden feriepenger av sykepenger som arbeidsgiver får refundert fra trygden. Feriepengene beregnes etter de prosentsatser som er fastsatt i § 3—5 nr. 4 og kommer i tillegg til ytelser etter bestemmelsen der.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3—21 nr. 1 fjerde ledd skal lyde:

Fødselspenger, *herunder svangerskapspenger,* ytes med samme beløp som sykepenger. *For kvinne som mottar dagpenger som nevnt i § 4—1 bokstav a, jfr. § 3—16, skal inntektsgrunnlaget pr. uke likevel fastsettes på grunnlag av den gjennomsnittlige inntekt pr. uke i de beste 6 måneder av 10-månedersperioden som nevnt i nr. 1 første ledd. Kvinnen* kan velge utbetaling med 80 pst. av full sats. Valget må i tilfelle treffes en gang for alle ved stønadsperiodens begynnelse. Redusert sats kan ikke velges for fødselspenger etter annet ledd. Fødselspenger ytes for alle dager unntatt lørdager og søndager.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet bebudet at de vil stemme imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 82 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.44.28)

Videre var innstillet:

§ 8—10 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift fastsette at bestemmelsene i paragrafen her ikke skal anvendes for pasienter i ettervern under helsevernet *for epileptikere* eller under psykisk helsevern når det er inngått avtale med institusjon eller forpleiningssted om at pasienten selv skal dekke en del av oppholdsutgiftene. *Det samme gjelder for mennesker med psykisk utviklingshemming som er i tiltak godkjent etter lov om sykehus.* Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av denne bestemmelse.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 9–2 skal lyde:

For trygdet som dør i riket eller norsk bilandgodtgjøres nødvendige utgifter til transport av båre i den utstrekning utgiftene overstiger 20 pst. av gravferdshjelpen etter § 9–1 første ledd. Dette gjelder bare ved transport innen riket og *bilandene*.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende ved transport av båre med dødfødt barn når vilkårene i § 9–1 tredje ledd er oppfylt.

Departementet kan fastsette forskrift om dekning av utgifter etter denne paragraf.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet, SV og Kristelig Folkeparti varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 67 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.45.06)

Videre var innstillet:

§ 13–1 skal lyde:

Folketrygden administreres sentralt av Rikstrygdeverket, *regionalt av fylkeskontorene* og lokalt av trygdekontorene, *jfr. § 13–4.*

Departementet eller den det bemyndiger fastsetter nærmere regler om folketrygdens administrative organer og deres oppgaver og kan gi forskrifter om behandlingen av sakene.

§ 13–2 nr. 1 tredje ledd oppheves.

§ 13–2 nr. 2 oppheves.

§ 13–3 oppheves.

§ 13–4 nr. 2 og 3 skal lyde:

2. *I hvert fylke skal det være et fylkeskontor.*
3. Regler om trygdekontorets *og fylkeskontorets* organisasjon fastsettes av Rikstrygdeverket.

§ 13–7 oppheves.

§ 13–9 skal lyde:

Rikstrygdeverket skal sørge for revisjon ved de *i §§ 13–4 og 13–8* nevnte organer og institusjoner m.v. og kan fastsette instruks for revisjonen.

§ 13–13 første ledd første og annet komma skal lyde:

Medlem av *styrene i Rikstrygdeverket og i Folketrygdkontoret for utenlandssaker, sakkyndig rådgiver* og tjenestemann i trygdeetaten er ugild til å treffe avgjørelser etter denne lov og forskrifter og regler gitt med hjemmel i loven eller til å tilrettelegge grunnlaget for slike avgjørelser.

§ 14–4 oppheves.

§ 14–5 nr. 2 oppheves.

§ 14–6 annet ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket kan helt eller delvis overlate sin avgjørelsesmyndighet til *fylkeskontoret* eller til trygdekontoret.

§ 14–7 nr. 3 første ledd første punktum skal lyde:

Avgjørelser som er truffet av *fylkeskontoret* eller trygdekontoret vedrørende krav om ytelser etter kapitlene 2, 3 og 5, dog unntatt krav som gjelder yrkesmessig attføring etter § 5–3, kan ankes inn for Rikstrygdeverket.

II.

I lov av 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten gjøres følgende endringer:

§ 11 nr. 2 skal lyde:

2. Folketrygdens *fylkeskontor* er, med de unntak som departementet fastsetter, ankemotpart ved behandlingen av anke over vedtak etter lover som Rikstrygdeverket administrerer dersom vedtaket er truffet av *fylkeskontoret* selv eller av trygdekontoret og saksområdet hører inn under *fylkeskontoret.*

Folketrygdkontoret for utenlandssaker, trygdekontorene i Bergen, Bærum, Stavanger og Trondheim er ankemotpart i saker der disse er delegert særskilt avgjørelsesmyndighet som nevnt i folketrygdloven § 14–6 annet ledd og har truffet vedtaket.

Ellers skal Rikstrygdeverket være ankemotpart.

Arbeidsdirektoratet anses som ankemotpart ved ankens behandling for Trygderetten også ved anke over vedtak som er truffet av underordnet forvaltningsorgan.

§ 13 første ledd skal lyde:

Den institusjon hvis vedtak det ankes over, tar vedtaket opp til ny prøving. Rikstrygdeverket og Arbeidsdirektoratet skal prøve vedtak av underordnet organ, dog ikke vedtak hvor *fylkeskontoret eller trygdekontoret som nevnt i § 11 annet ledd er ankemotpart.*

§ 23 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Dersom *fylkeskontoret eller trygdekontoret* var ankemotpart, skal søksmålet rettes mot Rikstrygdeverket.

III.

I lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd gjøres følgende endringer:

§ 8 første ledd skal lyde:

Yrkesskadetrygdens organer lokalt er trygdekontorene og regionalt *fylkeskontorene*, jf. folketrygdlovens kap. 13.

§ 35 annet ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket kan helt eller delvis overlate sin avgjørelsesmyndighet til *fylkeskontoret eller trygdekontoret.*

§ 59 (ny) skal lyde:

For beregning av ytelser for tiden før 1. januar 1980 skal tidligere bestemmelser om omregning og forhøyelse av pensjoner og forhøyelse av trygdet arbeidsinntekt fortsatt gjelde.

IV.

Lov av 16. desember 1966 nr. 11 om endringer av 12. desember 1958 om yrkesskadetrygd oppheves.

V.

Lov av 15. desember 1978 nr. 88 om tillegg til lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd oppheves.

VI.

I lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere gjøres følgende endring:

§ 22 skal lyde:

Rikstrygdeverket er sentralstyre for pensjonstrygden. Rikstrygdeverket fører kontroll med den lokale administrasjon og med gjennomføring av loven, jfr. lov om folketrygd *§ 13—1 annet ledd.*

VII.

I lov av 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere gjøres følgende endring:

§ 39 annet ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket fører kontroll med den lokale administrasjons virksomhet og med gjennomføringen av loven, jfr. folketrygdlovens *§ 13—1 annet ledd.*

VIII.

I lov av 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn gjøres følgende endring:

§ 5 nr. 4 annet ledd siste punktum skal lyde:

Ventetillegg bortfaller fra og med *kalendermåneden etter den måned* pensjonisten fyller 67 år.

IX.

Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

1. Endringen i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd § 3—21 nr. 1 trer i kraft straks og gis virkning for fødsler etter 31. desember 1990.
2. Endringene i folketrygdloven § 8—10 tredje ledd og lov av 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn trer i kraft straks og gis virkning fra 1. januar 1991.
3. Endringene i lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd § 59 (ny), opphevelse av lov av 16. desember 1966 nr. 11 om endringer i lov av 12. desember 1958 om yrkesskadetrygd og
   opphevelse av lov av 15. desember 1978 nr. 88 om tillegg til lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd trer i kraft straks.
4. Endringene i folketrygdloven §§ 3—7 og 9—2 trer i kraft 1. juli 1991.
5. Endringene i folketrygdloven §§ 13—1, 13—2, 13—3, 13—4, 13—7 13—9, 13—13, 14—4, 14—5, 14—6 og 14—7,
   lov av 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten §§ 11, 13 og 23,
   lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd §§ 8 og 35,
   lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere § 22 og
   lov av 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere § 39 trer i kraft 1. januar 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

John Alvheim (fra salen): President! Jeg tror ikke vi har stemt over vårt forslag.

Presidenten: Presidenten refererte før vi gikk løs på de enkelte paragrafer, at forslaget blir å sende Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30, fjerde ledd. Så det er behandlet.

Sak nr. 4

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (bolig med heldøgns omsorgstjeneste) (Innst. O. nr. 53, jf. Ot.prp. nr. 37)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg.

I lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg gjøres følgende endringer:

I

§ 3 nr. 1 C skal lyde:

Opphold i aldersheim, pleieheim, *bolig med heldøgns omsorgstjenester for barn og unge* eller andre passende institusjoner.

§ 3 nytt nr. 8 skal lyde:

Bolig med heldøgns omsorgstjenester etter denne lov, er bolig der barn og unge under 18 år bor utenfor foreldrehjemmet som følge av behov for særlig omsorg. Dette gjelder ikke når boforholdet er regulert av annen lovgivning. Departementet kan gi nærmere forskrifter om når bolig for barn og unge skal regnes for slik bolig med heldøgns omsorgstjenester.

For å sikre en forsvarlig standard på bolig med heldøgns omsorgstjenester for barn og unge, kan departementet gi veiledende retningslinjer om bygninger og utstyr, om bemanning og de ansattes utdanning m.v.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at bolig med heldøgns omsorgstjenester for barn og unge drives i samsvar med denne loven og forskrifter til loven. Finner fylkesmannen at boligen drives uforsvarlig, kan han gi pålegg om å rette forholdet.

II.

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 5

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder (Innst. O. nr. 62, jf. Ot.prp. nr. 59)

Jan Erik Fåne (ordfører for saken): Regjeringen legger i proposisjonen fram forslag om å utvide unntaket i åpningstidslovens § 5 nr. 3 vedrørende utsalgssteder på campingplasser til også å omfatte utsalgssteder på typiske turiststeder.

Forslaget vil medføre at utsalgssteder på typiske turiststeder skal unntas fra åpningstidslovens bestemmelse om at man skal holde lukket på søn- og helligdager.

Regjeringen begrunner forslaget med at man ønsker å åpne for større fleksibilitet i åpningstidene, og å gi muligheter for turiststeder til å yte bedre service overfor publikum. Endringen vil også hindre konkurransevridning til fordel for kiosker og bensinstasjoner på typiske turiststeder på søndager.

I dag er kommunestyrene i de enkelte kommuner gitt fullmakt til å bestemme lukningstidene for utsalgssteder. I loven er det fastslått visse typer utsalgssteder og visse tidspunkter som lukning ikke kan vedtas for. Det er dessuten fastsatt visse dager hvor utsalgsstedene i utgangspunktet skal være stengt.

Et flertall i komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter primært forslaget fra Regjeringen.

Høyres og Fremskrittspartiets medlemmer vil primært oppheve hele åpningstidsloven, men signaliserer i sine merknader at man subsidiært vil støtte forslaget i proposisjonen.

Kristelig Folkeparti ønsker å gå imot forslaget bl.a. ut fra hensynet til søn- og helligdagsfreden.

Fremskrittspartiet og Høyre har også tidligere foreslått å oppheve åpningstidsloven, uten at det har vært tilstrekkelig flertall for dette i Stortinget. Det er verdt å merke seg at Næringslovutvalget har foreslått en opphevelse, og at en opphevelse er ønsket både av forbrukerne og av næringslivet, idet både Forbrukerrådet og Næringslivets Hovedorganisasjon har støttet forslaget fra utvalget. Det er også verdt å merke seg at det er påpekt at tidligere liberalisering av åpningstidsloven har hatt store fordeler for forbrukerne. Dette er påpekt av Statens institutt for forbruksforskning i dets høringsuttalelse.

I Norge har det de senere år vært en kontinuerlig utvikling i retning av et åpnere og mer liberalt samfunn. Dette skyldes bl.a. impulser fra utlandet. Etter vår oppfatning bør dette også få konsekvenser for de unødvendige re-

guleringene av åpningstidene i Norge. Også erfaringene fra utlandet viser at frie åpningstider ikke fører med seg problemer av nevneverdig art.

Jeg har merket meg at Regjeringen i proposisjonen ikke sier seg prinsipielt uenig i forslaget fra Næringslovutvalget om å oppheve åpningstidsloven. I proposisjonen heter det kun at departementet ser det naturlig at forslaget vurderes når Arbeidsmiljølovutvalgets forslag foreligger. Heller ikke i komitemerknadene stiller komiteflertallet seg negativt til en opphevelse av loven, snarere tvert imot. Samtlige partier, med unntak av Kristelig Folkeparti, påpeker at dagens lovgivning

«har medført at det er svært forskjellige åpningstider i de enkelte kommuner, noe som forårsaker en forskjellsbehandling som er uheldig både for forbrukerne og de forretningsdrivende».

Medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fastslår også i sine merknader at forslaget til endring i åpningstidsloven vil være til fordel for forbrukeren, turistnæringen og de konkurransemessige forhold mellom de lokale næringsinteresser.

Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis medlemmer i komiteen fastslår med andre ord i sine merknader at dagens åpningstidslov fører til en uheldig forskjellsbehandling som går ut over forbrukerne og de forretningsdrivende. I tillegg fastslår man at en opphevelse av loven vil være til fordel for forbrukerne og de konkurransemessige forhold mellom næringsinteressene. Disse merknadene kan ikke tolkes på annen måte enn at det er et meget bredt flertall i Stortinget som prinsipielt og reelt går inn for at åpningstidsloven oppheves.

Jeg vil på bakgrunn av dette tillate meg å spørre barne- og familieministeren om han kan bekrefte at Regjeringen vil følge opp dette åpenbare flertall i Stortinget og foreslå en opphevelse av åpningstidsloven, eventuelt dersom man finner tilstrekkelige løsninger på arbeidsmiljøspørsmålet, som man har påpekt i proposisjonen.

Jeg vil til slutt ta opp det forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet som er inntatt i innstillingen.

Presidenten: Jan Erik Fåne har fremmet det forslag han selv har referert til.

Annelise Høegh (komiteens leder): Jeg kan, som det burde være klart ut fra innstillingen, i det alt vesentlige, om ikke fullt og helt, slutte meg til det saksordføreren sa, idet Høyre og Fremskrittspartiet i denne saken står sammen om konklusjonen, som burde være åpenbar, nemlig at den loven som vi nå skal vedta enda et nytt unntak fra, i sin helhet burde vært opphevet. Den muligheten har vi i dag. Det ville være å håpe at et flertall i Odelstinget kunne slutte seg til det, men det ser dessverre ikke slik ut denne gangen heller.

Bortsett fra at den naturlige utgang på denne saken egentlig er å oppheve loven, som burde være åpenbar, er det en litt forunderlig sak vi har foran oss. Arbeiderpartiregjeringen legger altså frem forslag om ytterligere uthuling av loven, i og med at også utsalgssteder på «typiske turiststeder» — det er nevnt noen eksempler — nå skal få adgang til å bli unntatt fra loven. Regjeringen har kanskje vært hardt presset på grunn av den ulike konkurranse mange næringsdrivende utsettes for, ikke bare på typiske turiststeder, men overalt i landet. De nektes altså å yte naturlig service på søn- og helligdager. Det blir ikke bare grovt urettferdig, men faktisk også litt komisk, synes jeg, når bensinstasjoner og kiosker med stort vareutvalg tillates å holde åpent på de samme dager.

Den åpenbare veien ut av dette burde altså være ikke bare å følge Høyre og Fremskrittspartiet, men å følge Næringslovutvalget, Forbrukerrådet og NHO. Men enten vil ikke Regjeringen eller den tør ikke. Den er kanskje hardt presset også fra annet hold, fra gammelideologer og Handel og Kontor. Derfor griper Regjeringen, slik jeg ser det, i denne omgang den redningsplanken som Næringslovutvalget har lagt ut for den, nemlig å la Arbeidsmiljøutvalget, det utvalget som vurderer arbeidsmiljøloven, først se på om en eventuell opphevelse av åpningstidsloven skulle foranledige forandringer i arbeidsmiljøloven. Det kan godt hende at en opphevelse av loven burde få det som følge, men det kan vi tenke på etterpå, synes jeg. Det er fullt mulig å oppheve loven i dag.

I forlengelsen av Regjeringens forslag har Arbeiderpartiet i komiteen pliktskyldigst støttet det forslaget som Regjeringen har lagt frem. Men det skal bli spennende å høre hva representanter for regjeringspartiet begrunner det med, for jeg er litt i tvil om saksordføreren har rett i at de har det synet på åpningstidsloven som vi har i Høyre og Fremskrittspartiet, selv om de ikke har tatt direkte avstand fra det i merknadene. Merknadene og det faktum at Arbeiderpartiet har fått følge av SV, tyder ikke på at den oppmykningen som tross alt kan skje i dag, blir foretatt med stor glede. Jeg må imidlertid være enig med saksordføreren i at det er merkelig at Arbeiderpartiet og SV faktisk følger Høyre og Fremskrittspartiet og er med på en flertallsmerknad hvor vi sier at det lovverket vi har i dag, er «uheldig både for forbrukerne og de for-

retningsdrivende». Hvis man mente det, burde man jo slutte seg til det forslaget som Høyre og Fremskrittspartiet har fremmet om å oppheve loven. Men det gjør de altså ikke. For meget påpasselig har også Arbeiderpartiet og SV tatt inn noen andre merknader i innstillingen hvor de siterer en gammel flertallsuttalelse fra 1988 som påpeker at hovedregelen i åpningstidsloven er at butikkene skal være stengt også etter kirketid på søn- og helligdager. Og hva er hensikten med å ta inn dette gamle sitatet når man først har påpekt at den lovgivningen man ønsker å opprettholde — det understrekes til slutt av Arbeiderpartiet og SV — er meget uheldig for forbrukerne og for næringsdrivende?

Så litt i motsetning til saksordføreren vil jeg tillate meg å sette et stort spørsmålstegn ved hva Arbeiderpartiet iallfall her i huset egentlig mener. Og hvis de står ved flertallsmerknaden sammen med Høyre og Fremskrittspartiet burde de, om ikke stemme for vårt forslag i dag, så iallfall gi Regjeringen et klart signal om at den raskest mulig bør vurdere mulige nødvendige endringer i arbeidsmiljøloven som følge av å oppheve åpningstidsloven. Men det gjør de altså ikke.

Jeg kan ikke gjøre annet så langt enn å be et størst mulig antall i Odelstinget om å slutte opp om det mindretallsforslaget som saksordfører har tatt opp på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet.

Magnar Sætre: Forslaget om endringer i åpningstidsloven som forbruker- og administrasjonskomiteen har hatt til behandling, dreier seg om en utvidelse av någjeldende unntak i § 5 nr. 3. Det foreslåtte unntaket innebærer at unntaket i åpningstidslovens også skal gjelde salgssteder på typiske turiststeder. Dette innebærer at dagligvareforretninger på slike steder får muligheter til å ha de samme åpningstider som campingplasser, bensinstasjoner og kiosker. Arbeiderpartiet støtter det fremlagte lovendringsforslaget.

Jeg vil kort redegjøre for vår begrunnelse: I turistsesongen er det samlet et stort antall mennesker på de typiske turiststedene. Mange av disse stedene mangedobler sitt folketall på disse tidene. Etterspørselen etter butikktjenester blir større, og de ferierende ønsker å handle på andre tidspunkter enn de gjør ellers. God publikumsservice er et mål for Arbeiderpartiet. At de utsalgssteder det her gjelder, kan ha åpent til andre tider i turistsesongen, vil etter Arbeiderpartiets oppfatning gi bedre publikumsservice.

Etter hvert er det vanskelig å se forskjell på en kiosk eller en bensinstasjon og en dagligvarehandel. På turiststeder hvor det i en periode er mange mennesker samlet med behov for å kjøpe dagligvarer, er det klart at både kiosker og bensinstasjoner vil benytte muligheten til å tilby disse varene. Kiosker og bensinstasjoner har ingen restriksjoner på sin åpningstid. Å gi muligheter for dagligvareforretningene til å konkurrere med de andre utsalgsstedene hindrer etter Arbeiderpartiets oppfatning at dagligvareforretningene blir utsatt for uheldig konkurranse.

Sist, men ikke minst vil Arbeiderpartiet peke på at de lokale nærbutikkene på turiststeder ofte er avhengige av det sesongbetonte salget for å overleve. Vi vet hvilken betydning lokalbutikken har for nærmiljøet, og Arbeiderpartiet ønsker å legge forholdene til rette for nærbutikkenes fortsatte eksistens.

Arbeiderpartiet mener at det er riktig å anbefale lovendringsforslaget også ut fra et sysselsettingssynspunkt. Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen støtter komiteflertallets syn når det gjelder enkelte uheldige utslag av åpningstidsloven. Dagens lovgivning fører til en forskjellsbehandling av forbrukere og næringsdrivende mellom kommunene. Slik bør det etter min mening ikke være.

I motsetning til medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre mener Arbeiderpartiet imidlertid at det ikke er naturlig å diskutere en mulig oppheving av åpningstidsloven på dette tidspunkt.

Arbeiderpartiet ønsker å avvente det såkalte Næringslovutvalgets innstilling, som for tiden er ute til høring. Dette utvalget foreslår en opphevelse av åpningstidsloven som et ledd i en regelforenkling i næringslovssaker.

Arbeidsmiljølovutvalget vurderer i forbindelse med denne høringen arbeidsmiljølovbestemmelsene om arbeidstider ved en eventuell opphevelse av åpningstidsloven. Vi vet at spørsmålet om åpningstider har stor betydning for de ansattes forhold. Åpningstidsloven inneholder den siste rest av lovbeskyttelse de ansatte i varehandelen har mot natt- og helgearbeid. Vi i Arbeiderpartiet ønsker derfor å avvente en helhetlig vurdering av åpningstidslovens bestemmelser før vi tar standpunkt til lovens framtid.

På bakgrunn av innholdet i min redegjørelse vil jeg anbefale Arbeiderpartiets representanter å stemme for det fremlagte forslag.

Kjellbjørg Lunde: No hadde ikkje komiteen lagt opp til ein generell politisk debatt om åpningstidslova, men eg forstår jo at det er nokon som har lyst til å repetere gamle kjende politiske synspunkt om velsigninga ved å ha flest moglege butikkar opne lengst mogleg — heile døgnet, heile veka. SV synest framleis at det er grunn til å ha ei åpningstidslov, og

vil vente med å vurdere dette i ein større samanheng, slik det er vist til i innstillinga.

Det som er problematisk først og fremst med Høgre og Framstegspartiet sitt forslag og liknande forslag, er at dei same partia på same tid som dei snakkar for meir openheit og kommersialisering når det gjeld denne typen etablissement, gjer sitt beste for å lukke resten av samfunnet. Vi kan berre sjå oss litt om i denne byen korleis det står til der folk elles kan møtast, i badebasseng, i bibliotek, i fritidsklubbar osb. Vi kan kanskje òg interessere oss litt for korleis arbeidsforholda er for alle dei som no jobbar i dei stadig fleire langopne butikkane, om det har styrkt stillinga på arbeidsmarknaden for dei kvinnene som er avhengige av denne typen jobb. Kanskje det er ein del ting der som bør vurderast òg i lys av at vi har ei arbeidsmiljølov. Den debatten skal vi komme tilbake til, og då skal vi sjå kva som eventuelt kan gjerast med lovverket.

Så får vi konsentrere oss om det denne saka gjeld, nemleg å utvide eit unntak i lova til å omfatte typiske turistplassar der vi veit at det har vist seg å vere eit behov for at publikum — turistar først og fremst — kan få handla sine varer i turistsesongen på ein søndag. Eg synest faktisk at når vi har dei tilstandane vi har, er det ikkje urimeleg at vi opnar opp, slik som fleirtalet går inn for, og som det vel blir fleirtal for her i salen. Det er jo òg eit spørsmål om å skaffe nokre sårt trengte arbeidsplassar, ikkje minst for ungdom som i desse tider er på fortvilt jakt etter ein sommarjobb. Eg er glad for at ein del av dei ungdomane som eg veit elles ikkje ville fått seg sommarjobb, no har høve til å få jobb på desse turistplassane i ein del av desse butikkane. Det er òg eit moment å ta med seg i desse tider.

Eg vil berre understreke at SV og Arbeidarpartiet i sine merknader har sagt at vi ikkje vil ha noka generell liberalisering, slik at alle som kan påvise at dei har turistar, kan forvente at dette unntaksvedtaket skal blir gjort gjeldande for dei. Det er i proposisjonen gjort greie for korleis dette skal verke, og det er på avgrensa plassar med heilt spesielle kjenneteikn.

Eg veit at dette kan bli ei vanskeleg avgjerd i nokre tilfelle. Men eg vil be departementet vere obs på at dette ikkje blir ei generell liberalisering slik at Arendal, Kristiansand, Bergen, Ålesund, Trondheim og alle dei andre plassane som har turistar, meiner at denne lovendringa omfattar også dei, for det gjer ho ikkje slik som proposisjonen lyder, og som fleirtalet har slutta seg til.

Presidenten: Annelise Høegh får ordet til replikk.

Annelise Høegh: Presidenten må gjerne begrense replikkordskiftet til 10 minutter. Jeg hadde ikke tenkt å ta replikk heller, men når representanten Kjellbjørg Lunde med et lett bebreidende blikk — om jeg må få lov til å tolke det — sier at komiteen ikke har lagt opp til noen generell debatt om åpningstidsbestemmelser, må jeg på komiteens vegne og som komiteens leder få lov til å protestere. Det skal da også godt gjøres å påstå at det ikke er lagt opp til en generell debatt om åpningstider når man har et stort mindretall i komiteen som nettopp fremmer forslag om å oppheve hele loven. Vi hadde kanskje ikke lagt opp til noen stor debatt i lengde, men at saken gjennom komiteinnstillingen åpner for en helt generell debatt om hele åpningstidsloven, burde det ikke herske den ringeste tvil om.

Kjellbjørg Lunde: Eg veit ikkje kor mykje tid vi skal bruke på flisespikking, men dersom det hadde vore slik at vi no skulle ta den store, skikkelige debatten på eit sakleg grunnlag, hadde vi både sett opp ei taletid i forhold til det og sannsynlegvis skrive langt meir omfattande merknader om heile sakskomplekset.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Borghild Røyseland: Åpningstidsloven har nå virket i noen år. Vi har fått flere langåpne forretninger, noe som nok har vært et gode for mange yrkesaktive familier. For de ansatte i varehandelen har dette imidlertid ført til mer ubekvem arbeidstid i forhold til åpningstider i barnehager/skoler, offentlig transport og muligheter for sosialt samvær og deltakelse i organisasjons- og samfunnsliv.

Søn- og helligdager har heldigvis hittil bare unntaksvis blitt brukt som handledager. Kristelig Folkeparti mener det fortsatt må være hovedregelen at utsalgssteder skal være stengt på søndagene. På dette området må det vises en restriktiv holdning. Kristelig Folkeparti går derfor imot å unnta utsalgssteder på typiske turiststeder fra bestemmelsene i åpningstidsloven og stemmer derfor imot den foreslåtte lovendring.

Det er viktig å opprettholde et skille mellom hverdag og helg. Søndagen må beholdes som helligdag, hviledag og fridag. En sterkere kommersialisering av søndagen må forhindres. Søndagen er kirke- og møtedag, men søndagen er også familiedagen framfor noen. Det er den dagen mange bruker til å slappe av og stresse ned, til turer, besøk og aktiviteter sammen med familie og venner.

Det er overraskende at en arbeiderpartiregjering fremmer forslag om å gjøre søn- og

helligdager til handledager på typiske turiststeder. Dette er særlig oppsiktsvekkende når en titter litt på historien. I 1985, da Odelstinget behandlet åpningstidsloven, gjorde Arbeiderpartiet hva de kunne for å fremstille seg selv som det parti som ivaretok søn- og helligdagene best.

Den gang ble både biskop og søndagsskolekretser sitert av arbeiderpartirepresentanter for å få fram søndagens viktighet.

La meg få bruke ett av sitatene som representanten Arve Berg brukte, et sitat fra Sunnmøre Søndagsskulekrins, fordi jeg synes dette er så godt:

«Om kvardagsmaset får rom på søndagen sit vi att kun med kvardagar. Vi kjem til å få oppleva at eit folk utan helg, høgtid og kvile er eit fattig folk. Dette må ikkje skje! Difor seier vi: NEI TIL SØNDAGSOPNE BUTIKKAR.»

Jeg vil også anbefale Arbeiderpartiets representanter å lese hva deres egne komitemedlemmer sa i Innst. O. nr. 48 for 1984—85. Det er sterke ord imot søndagsåpne butikker. La meg bare sitere litt:

«Disse medlemmer legger avgjørende vekt på å unngå en kommersialisering av søndagen, og at den beholdes som en hviledag og en fridag. En kommersialisering av søn- og helligdagen, betyr et hardere i stedet for et åpnere samfunn.»

Kristelig Folkeparti mener Regjeringens forslag kan føre til konkurransevridning mellom utsalg på typiske turiststeder og utsalg i nabolokalsamfunn. Forretninger på turiststeder vil føle seg presset til å holde åpent enten de ønsker det eller ikke, og enten de har råd til det eller ikke. En del forretninger vil kunne få økonomiske problemer, med nedleggelse til følge.

Hensynet til de ansatte og deres arbeidssituasjon tilsier også en svært restriktiv holdning til søndagsåpent. I f.eks. påskedagene, som den nye lovbestemmelsen i høyeste grad vil gjelde for, har også de ansatte i varehandelen behov for og ønske om fri. Vi bør ikke gjøre denne arbeidstakergruppens arbeidssituasjon enda mer ubekvem enn den allerede er.

Bakgrunnen for Regjeringens forslag er bl.a. å stille forretninger på typiske turiststeder likt med kiosker, bensinstasjoner og utsalgssteder på campingplasser på slike steder. Jeg har forståelse for at det kan være uheldig for konkurransen at bensinstasjoner og kiosker har mulighet for andre åpningstider, særlig hvis disse har et bredt spekter av vanlige dagligvarer. Dette er imidlertid ikke grunn god nok til å oppveie for alle motforestillingene mot søndagsåpent.

Departementet bør i stedet se nærmere på vareutvalget og mengden av varer i kiosker og bensinstasjoner for å finne fram til klarere avgrensninger i forhold til vanlige dagligvareforretninger.

Våren 1989 bad Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i Innst. O. nr. 84 for 1988—89 Regjeringen se nærmere på avgrensningsproblemene i forhold til ulike typer kiosker og eventuelt foreslå lovendringer/forskriftsendring for å bøte på problemene. Avgrensningene bør gå på innskjerpelser i bestemmelsene, ikke på å uthule bestemmelsene om søndagsåpent.

Kristelig Folkeparti vil på denne bakgrunn stemme mot begge forslagene i innstillingen, altså komiteinnstillingen og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Tove Kari Viken: Nye typer butikker og varetilbud gjør at det er nødvendig med nye vurderinger av hvordan en skal organisere salget. Dette gjelder både hvem som skal tilby hva, og ikke minst i denne sammenheng når en skal få anledning til å kjøpe varene. Avstanden mellom virkelighetsoppfatningen og den faktiske situasjonen må i slike problemstillinger ikke bli for stor.

Poenget mitt er at når vi har utviklet en kioskkultur og en bensinstasjonkultur som i stadig større grad bærer preg av å være vanlige butikker, vil det selvfølgelig kunne få konsekvenser for butikkene. Dette har vi også fått konstatert gjennom den konkurransevridning en har sett spesielt i områder som har stor turisttrafikk, og der dette utgjør en stor del av omsetningen for enkelte typer butikker.

Videre har de fleste høringsuttalelsene vært positive til den foreslåtte lovendringen. Senterpartiet vil derfor støtte flertallets forslag, slik at utsalgssteder på typiske turiststeder skal kunne unntas fra åpningstidslovens hovedbestemmelse om at det skal være lukket på søn- og helligdager.

Jeg finner grunn til å bemerke at det er uheldig med en utvanning i skillet mellom hverdag og helg. Vi har en tradisjon for helgefred her i landet, og den må vi prøve å ta vare på. Det er derfor ønskelig for framtidige diskusjoner omkring åpningstidene at en kan bygge på erfaringer med de endringene som er foretatt. Lengre åpningstider på hverdager ville nok ha styrket de vanlige butikkene, men turisttrafikken tar ikke helg. Tvert imot, er det vel snarere grunn til å si.

Uheldige konsekvenser ved salg av øl regner jeg ikke med trenger å oppstå på grunn av kommunestyrenes utvidede adgang til å innskrenke salgstiden for øl.

Kristelig Folkeparti går imot lovendringen

og vil hegne om helgefreden. Konsekvensen av dette skulle bli at en også nektet kioskene salg, ikke at en bare nektet en gruppe handelsvirksomhet på søn- og helligdager.

La meg til slutt komme inn på problemene med avgrensningen omkring hva som er typiske turiststeder. Departementet har i proposisjonen lagt til grunn at et typisk turiststed i første rekke er et mindre sted hvor salget i perioder hovedsakelig skjer til turister, altså en plass der innbyggertallet er lite i forhold til antall tilreisende. Jeg ser for meg at det kan by på problemer med avgrensning her. Prinsipielt mener jeg at det må være opp til kommunenes egne innbyggere å bestemme hvilken åpningstid de ønsker i kommunen sin. Senterpartiet støtter ikke Høyre og Fremskrittspartiet, som vil fjerne hele åpningstidsloven.

Statsråd Matz Sandman: Åpningstidsloven ble vedtatt i 1985. Allerede fra starten av var det klart at loven reiste en del fortolkningsspørsmål. Man så bl.a. at kiosker og bensinstasjoner med dagligvareutvalg kunne holde åpent på søndager, mens ordinære dagligvareutsalg stort sett måtte holde stengt. Den endringen som nå foreslås, vil gi de næringsdrivende mer like konkurranseforhold og bedre tilbudet til forbrukerne.

Departementet foreslår å begrense dette til typiske turiststeder. Det er viktig å styrke reiselivet og turistnæringen, også gjennom god tilgjengelighet og fleksible åpningstider.

Også denne lovendring vil kunne skape avgrensningsproblemer. Departementet har imidlertid kommet til at fordelene ved lovendringen gjør at vi må kunne leve med slike ulemper.

Jeg er glad for at et stort flertall slutter opp om forslaget.

Jeg har merket meg at to av partiene går inn for en opphevelse av hele loven. Jeg finner det imidlertid mest hensiktsmessig at man vurderer ytterligere endringer etter at Næringslovutvalgets innstilling om forslag til opphevelse har vært ute på høring og Arbeidsmiljølovutvalget har kommet med sin innstilling.

Til spørsmålet fra representanten Fåne vil jeg bemerke at dersom det skulle være et flertall i denne sal for å oppheve loven uten videre, vil jo det framsatte mindretallsforslag bli vedtatt.

Jeg vil også bemerke at også Næringslovutvalget har forutsatt at disse forhold ses i sammenheng med innstillingen fra Arbeidsmiljølovutvalget, fordi det jo faktisk er slik at den nåværende arbeidsmiljølov nærmest legger til grunn at vi har en regulering av handelens åpningstider. Innstillingen fra dette utvalg er bebudet ved årsskiftet. Det betyr at vi kan vurdere alle disse forhold i løpet av neste år, og så får vi se.

Jan Erik Fåne: Jeg synes det er interessant å merke seg den argumentasjon som blir brukt fra komiteens flertall i denne saken, hvor man innledningsvis helt klart sier, både fra Arbeiderpartiets og SVs side, at dagens åpningstidslov innebærer en forskjellsbehandling som er uheldig både for forbrukerne og de næringsdrivende, og senere i innstillingen skriver at den endringen i åpningstidsloven som nå er foreslått fra Regjeringens side, vil være til fordel for forbrukerne, for de næringsdrivende og for konkurranseforholdene mellom næringsinteressene. Det kan da ikke gjelde bare på typiske turiststeder at en opphevelse av åpningstidsloven vil gi fordeler for forbrukerne og næringslivet. Det kan da ikke gjelde bare på turiststeder, det må gjelde over hele landet.

Så blir det også brakt inn et nytt argument, både fra Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis talere her i dag, som godt kan være korrekt, nemlig at en opphevelse av åpningstidsloven på typiske turiststeder vil ha en positiv sysselsettingseffekt. Det må da også kunne gjelde på steder som ikke går inn under definisjonen typiske turiststeder.

Man har altså helt konkrete argumentasjoner i merknadene og i innleggene her i dag for hvorfor man mener at dagens åpningstidslov bør oppheves, og at en opphevelse vil ha positive virkninger. Og så støtter man ikke forslaget som nettopp går på å oppheve åpningstidsloven! Jeg finner derfor at det er verdt å merke seg at argumentasjon og konklusjon i denne saken spriker i alle retninger.

Kjellbjørg Lunde: Det er til desse forsøka på å dra parallellar som saksordføraren kom med, eg må få lov til å knyte nokre kommentarar.

No er det slik at utanom turistsesongen er det eit relativt stabilt tal menneske som lever her i landet, og så vidt eg har sett av ganske påliteleg dokumentasjon, er det til kvar tid i alle fall eit vareutval i norske forretningar — for ikkje å snakke om arealet der dei sel desse varene — som skulle tilsvare at vi i alle fall var dobbelt så mange til kvar tid. Korleis ein då skulle tru at det blir så veldig mange fleire arbeidsplassar fordi ein har lengre opningstid for å få selt alle desse varene, som likevel i stor grad ikkje blir selde, det har eg ikkje heilt klart for meg.

Den store veksten vi hadde i sysselsettinga for nokre år sidan, medan Høgre hadde sty-

ringa med det meste, forsvann ganske raskt igjen. Ikkje minst blei det eit veldig krakk innanfor handelsnæringa fordi dei hadde blåse seg opp i jappetida til ein dimensjon det langt frå var økonomisk grunnlag for, og langt frå reelt fanst kjøpekraft — dersom ein ikkje skulle låne seg frå hus og heim — til å kunne realisere på ein fornuftig måte.

Eg trur vi skal vente med den store debatten om sysselsettinga til dess vi kan handsame dette på ein skikkeleg måte.

Jan Erik Fåne: Jeg må få ta ordet etter det siste innlegget til representanten Kjellbjørg Lunde. Som jeg sa i mitt siste innlegg, var det faktisk talerne fra Arbeiderpartiet og SV som hadde brukt det som et argument at en opphevelse av åpningstidsloven på turiststeder ville kunne medføre en positiv sysselsettingseffekt. Jeg sa at det kan godt tenkes at det er riktig, men det var representanten Kjellbjørg Lunde og representanten Magnar Sætre som brakte denne siden av saken inn i debatten. Jeg tror faktisk at representanten Lunde selv nevnte at studenter og andre yngre mennesker ville kunne ta deltidsjobber i sommerferier på typiske turiststeder fordi man nå ville oppheve åpningstidsloven på disse stedene. Det var altså ikke mitt argument, det var representanten Lundes argument.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er avsluttet, og saken tas opp til votering.

Under debatten har Jan Erik Fåne på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet satt frem det forslag som er tatt inn i innstillingen på side 3. Forslaget lyder:

«Vedtak til lov
om opphevelse av lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstiden for utsalgssteder.

I.

Lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstiden for utsalgssteder, oppheves.

II.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.»

Presidenten vil først la votere over dette forslag, og deretter over innstillingen.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 56 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.30.58)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder.

I.

I lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder skal § 5 nr. 3 lyde:

Utsalgssteder på campingplasser og *utsalgssteder på typiske turiststeder der salget i perioder hovedsakelig skjer til turister.*

II.

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Presidenten: Kristelig Folkeparti har gjort kjent at de vil stemme mot den foreslåtte endring i loven.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 83 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.31.53)

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten går ut fra at Kristelig Folkeparti også vil stemme imot her.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 76 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.32.25)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 6

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (Innst. O. nr. 68, jf. Ot.prp. nr. 57)

Sylvia Kristin Brustad (ordfører for saken): Innst. O. nr. 68 om endring i barnehageloven gjelder i realiteten en unntaksbestemmelse. Den gir departementet adgang til å gjøre unntak fra visse bestemmelser i barnehageloven. Formålet med lovendringa er å vinne erfaringer med alternative driftsformer med sikte på å nå målet om full barnehagedekning så snart som mulig. Videre er det et mål å vinne erfaringer for en mer omfattende revisjon av hele barnehageloven. For det tredje er målet å legge forholdene til rette for at de kommuner

som ønsker det, kan sette i gang med frivillige pedagogiske tilbud for 6-åringene i skolen.

Det er et bredt flertall i komiteen, alle partier med unntak av SV, som støtter lovendringa. Jeg går ut fra at SV selv vil gjøre rede for sitt syn, så jeg vil konsentrere meg om flertallets syn.

Det åpnes for at andre enn førskolelærere skal kunne være avdelingsledere og styrere i barnehager, forutsatt at de har annen relevant utdanning. Fram til i dag har loven blitt praktisert som om det ikke er andre enn førskolelærere som kan være avdelingsledere eller styrere i barnehagen. Denne praktiseringa har skjedd på bakgrunn av en innstilling i Stortinget under behandlingen av barnehageloven i 1975.

Det at vi nå gjør forandringer i barnehageloven, betyr ikke at vi ikke ser positivt på den jobben førskolelærerne gjør, men vi må være realistiske og se hvor vi står. Virkeligheten forteller oss at vi har for få førskolelærere i forhold til det behovet vi har for førskolelærere. Derfor mener flertallet i komiteen at en kan utnytte førskolelærernes kompetanse på alternative måter. For eksempel gjelder dette i barnehager hvor det ikke er førskolelærere i alle avdelingsstillinger. Her mener vi at førskolelærernes spesielle kompetanse kan utnyttes f.eks. ved at de kan være veiledere for flere avdelinger. På den måten kan ufaglærte og andre faggrupper nyte godt av førskolelærernes kunnskaper.

Unntaksbestemmelsen dreier seg også om den kommunale forvaltninga av barnehagene. Det åpnes nå for at kommunene får frihet til å velge å styre virksomheten på andre måter enn gjennom barnehagenemnda — med andre ord ut fra de lokale forhold.

På kort sikt er det et mål at 6-åringene skal få et frivillig pedagogisk tilbud i skolen. Spørsmålet om senket skolestart er ikke berørt i denne omgang. Spørsmålet om hvilket pedagogisk omfang en eventuell senere senket skolestart til 6 år skal ha, vil Stortinget kunne avgjøre på fritt grunnlag.

Når flertallet nå går inn for lovendringa, betyr det at de kommuner som ønsker det, allerede fra høsten kan sette i gang med frivillige pedagogiske tilbud til 6-åringene i skolens lokaler. Det pedagogiske opplegget bør kunne ivaretas både av førskolelærere og av lærere.

Tilbudene til 6-åringene skal drives under barnehageloven, men kan avvike fra tradisjonell barnehagedrift både i organisering og i innhold. Tilbudet kan gis som korttids pedagogisk tilbud med tilsyn og omsorg resten av dagen for de som har behov for det. Tilsynsdelen kan f. eks. ses i sammenheng med skolefritidsordninger for første til tredje klasse der det er mulig. Det at tilbudet kan organiseres i en pedagogisk del og en tilsyns-/omsorgsdel, gir en valgmulighet mellom et korttidstilbud og et heldagstilbud. Og selv om tilbudet skal gis i skolene, vil kommunene få tilskudd etter samme satser som for barnehager, slik at her burde det ligge store muligheter for kommunene til å sette i gang med slike tilbud. Kommunene skal ha ansvaret for å administrere og planlegge ordninga. Det åpnes for at kommunene kan utvikle et allsidig tilbud til barn i tråd med lokale forhold og behov. Det blir altså i stor grad opp til hver enkelt kommune å avgjøre hvilket tilbud 6-åringene skal få.

Departementet vil gi en egen forskrift som åpner for at det kan være mer enn 18 6-åringer i ei gruppe. Et flertall i komiteen forutsetter imidlertid at det i hele prosessen tas hensyn til 6-åringenes helt spesielle behov. Det samme flertallet mener også at det er viktig at kommunene utvikler tilbud for 6-åringene som tidsmessig er tilgjengelig i minst like stor grad som i de tradisjonelle barnehagene. Dette betyr at tilbudet til 6-åringene også bør være tilgjengelig på fridager og ferier i skolen, når det ikke er undervisning.

Det foreslås i Ot.prp. nr. 57 at rektor kan være pedagogisk og administrativ leder for virksomheten på lik linje med all annen virksomhet i skolen. Et flertall i komiteen støtter den tankegangen.

Det er gledelig at det har vært mulig å samle et så bredt flertall bak en slik ny og spennende måte å gi flere barn et tilbud på. Når dette lovforslaget blir vedtatt, ligger utfordringene hos kommunene. Mange kommuner driver allerede i dag pedagogisk tilbud til denne gruppa i skolens lokaler. Signalene fra kommunene om å drive et opplegg for 6-åringene etter de linjer som her er skissert, er så langt veldig positive.

For oss i Arbeiderpartiet er det viktig å sette barna i fokus. For oss er dette kampen for de utestengte barna, kampen for det store flertallet som står utenfor inngangsdøra, og som ikke har et barnehagetilbud eller lignende tilbud i det hele tatt. Og det er på det rene at en gradvis overføring av 6-åringene til frivillige tilbud i skolen, kan frigjøre omlag 25 000 barnehageplasser til yngre barn. Dette tilbudet vil også kunne være med og bidra til en smidigere overgang fra barnehagen til skolen, og det ser vi på som veldig nyttig. Vi vet samtidig at antallet elever i grunnskolen har gått kraftig ned, slik at det faktisk står mange lokaler tomme rundt om i landet som kan tas i bruk. Skoler som vurderes nedlagt, kan nå få et bredere grunnlag for fortsatt drift.

For Arbeiderpartiet er det viktig å kunne gi et tilbud til alle som ønsker og har behov for det, og det betyr at det viktigste for oss er å legge lista for barnehagedrift slik at vi får dette til. SV, som det eneste partiet i komiteen som ikke støtter lovendringa, mener bl.a. «at det no kan bli lagt opp til eit barnehagesystem som har meir karakter av barnetilsynsordningar . . .», som de skriver i sine merknader. SVs holdning i saken kan ikke tolkes på annen måte enn at de prioriterer et eksklusivt tilbud til et lite mindretall, mens det store flertallet får seile sin egen sjø. Dette på tross av at partiet ved flere anledninger har uttalt at det er viktig med flere barnehageplasser. SV mente f. eks. at det var altfor dårlig at Arbeiderpartiet fikk flertall for 15 000 nye barnehageplasser istedenfor 20 000 barnehageplasser i 1991. I 1990 foreslo SV at barnehageutbygginga nettopp skulle økes med 15 000, men i fjor var det altså ikke de selv som foreslo det, og da ble det plutselig altfor lite.

Det kan virke som om ideologien skifter fort, og det ser ut som om SV lar seg styre av organisasjonene istedenfor å sette barnas behov øverst. Jeg konstaterer bare at det partiet som i mange sammenhenger har villet gi inntrykk av at de er for mange barnehageplasser, er det eneste partiet som ikke støtter en lovendring som virkelig kunne bidratt til å nå dette målet.

På denne bakgrunn vil jeg anbefale flertallsinnstillinga fra komiteen.

Tom Thoresen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Kjellbjørg Lunde har bedt om ordet til replikk.

Kjellbjørg Lunde: Eg registrerte at saksordføraren, Sylvia Brustad, gjekk til angrep på SV og prøvde å framstille det som om vi ikkje ville prioritere barna sitt beste i denne saka, med referanse til at vi ikkje hadde oppført oss slik som ho ynskte det ved siste budsjetthandsaming.

Då må eg få lov til å minne representanten Brustad om at grunnen til den kritikken som SV kom med mot Arbeidarpartiet den gongen, var at Arbeidarpartiet gjekk dristig ut med stor satsing — endeleg, for ein gongs skuld — både overfor barnevernet og overfor barnehagesektoren. Men fordi dei ville gå i kompaniskap med mellompartia, gav dei frå seg ganske mykje av dette for å sikre Kristeleg Folkeparti ei kontantstøtteordning til privat overføring til barnefamiliane — det var det vi kritiserte.

Eg vil spørre representanten Brustad, sidan ho er så godt nøgd med denne satsinga — som eg slett ikkje meiner er ei kvalitetssatsing til barna sitt beste, noko eg skal gjere greie for i eit seinare innlegg — om ho har vore nøgd med den satsinga Arbeidarpartiet har gjort når det gjeld barnehageutbygginga i dei seinare åra. Eg har ikkje vore nøgd, og derfor har SV ved kvar einaste budsjetthandsaming fremja forslag om opptrapping av utbygginga. Vi har foreslått lovfesting av utbyggingsplikt, høgare overføringar til drift osb. Men fordi vi ikkje har fått fleirtal for dei forslaga, er vi no så på hælane når det gjeld barnehageplassar, at ein statsråd som kjem med eit slikt lettvint forslag som det som ligg føre, får fleirtal i Stortinget for noko som eg vil påstå i verste fall blir reine tilsynsordningar.

Sylvia Kristin Brustad: Representanten Lunde kaller dette tiltaket for en «tilsynsordning», et tiltak som kan bidra til å gi oss 25 000 flere barnehageplasser på sikt. Og så langt jeg har erfart, både når vi har snakka om barn, og når vi har snakka om andre ting, har det bestandig vært slik at SV foreslår 10 pst. mer enn det Arbeiderpartiet foreslår — uansett. Virkeligheten er slik — det trodde jeg SV hadde skjønt — at om lag 70 pst. av kvinnene er i yrkeslivet, at omtrent 70 pst. av barna ikke har et barnehagetilbud eller et liknende tilbud i det hele tatt. Da mener vi at vi må forholde oss til den virkeligheten, og da mener vi at det viktigste er å gi så mange barn som mulig et skikkelig tilbud.

Kvalitet kan defineres på mange måter, og jeg vil påstå at så lenge vi kan legge opp til et tiltak som vil skaffe flere barn tilbud, er det en kvalitetsheving. Og for oss er det viktigere å gi tilbud til flere barn enn å gi et eksklusivt tilbud til noen få.

Jeg kunne ha lyst til å spørre representanten Lunde om hun og hennes medrepresentanter vil gå ut og se de barna og de foreldrene i øynene som ikke har et tilbud, og si: Dessverre, dere må bare fortsette å stå utenfor porten, fordi vårt parti prioriterer et eksklusivt tilbud for noen få. — Og SV kaller det for et kvalitetstilbud. Det må jeg på det sterkeste ta avstand fra.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Annelise Høegh: Det er godt å høre med hvilket engasjement saksordfører nå taler de utestengte barnehagebarnas sak. Men det er ikke mer enn et halvt års tid siden det ikke var den samme låt i pipa fra Arbeiderpartiet heller. Det er nok å minne om tidligere forbrukerminister Astrid Gjertsens kamp både

Trykt 14/6 1991

(Høegh)

for lemping på standardkrav og en forsiktig økning av antall barn i barnehagens avdelinger. Det ble møtt med unison avstandtagen fra samtlige som iallfall den gangen kalte seg sosialistiske partier her på Stortinget, og vi fikk en aksjon som den gangen gikk under det antatt morsomme navnet «sild i tønne»-politikk. Men velkommen etter!

Vi gleder oss i Høyre over at det nå ser ut til å kunne bli flertall for en politikk som vi lenge har stått for. Det er altså først og fremst denne siden ved lovforslaget, nemlig at vi nå vil få plass til flere i barnehagene, som gjør at Høyre helhjertet slutter opp om lovforslaget. Det er også det at senket skolealder – seksårig skolestart, slik vi ser det – rykker nærmere med det forslaget vi behandler i dag. Det burde derfor ikke – og gjør det vel heller ikke – overraske noen at Høyre støtter forslaget og altså er en del av flertallet i dagens innstilling.

Vi har gjennom hele 1980-tallet kjempet for at flere barn skulle få plass i barnehagene ved – som jeg sa – lemping på standard- og arealkrav, ved å gå inn for en økning av antall barn i de enkelte avdelinger og ved også å ønske å møte mangelen på førskolelærere med å slippe andre til i barnehagen. Når så Arbeiderpartiet i dag gjør kampen for de utestengte barna til overordnet, kan ikke jeg gjøre annet enn å klappe i hendene, selv om jeg ikke gjør det fra denne talerstolen.

Så er det det andre som også opptar Høyre en god del, og det er spørsmålet om senket skolestart. Det står strengt tatt ikke på dagsordenen i dag. Det er varslet en egen stortingsmelding om det, og vi ser frem til den. Men for oss er det viktig å understreke den pedagogiske, den skolerettede delen av det tilbudet som 6-åringene foreløpig skal få som et frivillig tilbud i skolene, både en pedagogisk del og en tilsyns- eller omsorgsdel. Og det er klart at jo eldre barna blir, jo viktigere blir det at tilbudet er skolerettet. Derfor har også Høyre arbeidet for og gått inn for at vi skal utvide skoletimetallet, undervisningstimetallet, i småskolen. Derfor har vi også en særmerknad i denne innstillingen, nemlig at vi ønsker å oppfordre både departementet og i sin tur kommunene til å satse på at en noe større del av tilbudet til 6-åringene i skolen skal være av mer skolerettet karakter. Vi står alene om denne merknaden, men så fort som utviklingen nå går, kan vi vel håpe på at før vi rekker å vedta alt det vi skal vedta, vil kanskje flere være med på det toget også.

Jeg har sett – iallfall i Arbeiderbladet – at det tiltaket som vi nå diskuterer, har vært omtalt som lekeskolen. Det er vi ikke noe særlig glad for. Skolen skal være et sted hvor rektor er opplæringssjef, ikke oppvekstsjef, som jeg tror statsråden ynder å kalle ham.

Det er også et annet punkt som jeg tror vi gjør klokt i å legge en del arbeid i, og det gjelder den usikkerheten som tross alt knytter seg til fritidsdelen ved opplegget. Her er det jo opp til hva de enkelte kommunene kan få til, og hva som finnes av frivillig engasjement og muligheter til å steppe inn i den delen av dagen da skolen ikke gir et mer skolerettet tilbud. Det kan også tenkes at en del 6-åringer vil oppleve det som litt tøft å være overlatt mer eller mindre uten stabil voksenkontakt i flere timer – ikke bare sammen med førsteklassinger, men også annen- og tredjeklassinger. Det er store barn for mange 6-åringer.

Dette er noe vi ikke skal kimse av, men ha med oss som en viktig del av problemene når det gjelder tilretteleggingen av fritidstilbudet, slik at det ikke blir sånn at det kanskje for en del av de 6-åringene som er så heldige å ha et barnehagetilbud i dag, fremstår som om barnehagen er et tryggere, et mer strukturert og et pedagogisk bedre tilbud enn det totale tilbudet i skolen skal bli. Da gjør vi hele saken en bjørnetjeneste. Jeg er sikker på at hverken saksordføreren eller Regjeringen har dette til hensikt, men jeg tror vi først og fremst skylder barna, men også oss selv som lovgivere å være klar over de usikkerhetsmomenter som ligger i dette.

Et annet usikkerhetsmoment er forhåpentligvis med dagens innstilling ryddet av veien, og det er jeg svært glad for. Vi ble klar over – iallfall fra Høyres side – at slik som skolen tradisjonelt fungerer i dag, kan antall åpningsdager være inntil 50 dager færre en det den tradisjonelle barnehagen har. Dette mente vi var uakseptabelt dersom det skulle gjelde for 6-åringene også. Vi skrev brev til statsråden og fikk et godt svar. Og vi takker for det. Vi er glad for at både han og komiteflertallet nå er med på å understreke at 6-åringenes tilbud i skolen skal være tidsmessig like omfattende som det de som i dag er heldige å ha barnehageplass, har i den tradisjonelle barnehagen.

Det er – som saksordføreren også var inne på – andre endringer vi gjør i dag som kanskje er kommet litt i skyggen av dette med 6-åringene. Det åpnes jo for at andre yrkesgrupper enn førskolelærere skal kunne ansettes som avdelingsledere, og det åpnes for andre måter å organisere virksomheten på enn ved den tradisjonelle avdelingsstrukturen. Dette gir Høyre også sin fulle tilslutning til.

Mange førskolelærere oppfatter den lovendringen som vi nå skal vedta, som et angrep på sin yrkesgruppe og på den spesielle kompetansen som de mener å ha. Jeg synes dette er

beklagelig, for det er ikke — slik også saksordføreren vel var inne på — noe angrep på førskolelærerne. Men jeg må nok — hvis jeg skal være ærlig, og det skal man jo — innrømme at den steile profesjonsholdningen som Førskolelærerlaget ofte viser, ikke alltid har gjort sitt til at samarbeidet har gått lettere hverken med myndighetene eller med andre. På vegne av Høyre vil jeg iallfall forsikre om at det ikke er vår hensikt å skyve en eneste pedagog ut av barnehagen — tvert imot.

Vi er klar over at personalet i norske barnehager faktisk har det laveste utdanningsnivået i Norden. I europeisk målestokk har vi høy personaltetthet i barnehagene, men vi har dårlig pedagogisk dekning. Og det er ikke barn tjent med. Den dårlige dekningen skyldes ikke at det ikke finnes stillinger, men at det er stor mangel på søkere til stillingene. Mange barnehager drives allerede på dispensasjon. Det skyldes sterk vekst i utbyggingen, stort frafall fra yrket og dessverre også at vi har hatt en periode bak oss der det ikke var søkere til alle utdanningsplassene — det har vel rettet seg i det siste.

Som konklusjon vil jeg bare igjen understreke at til tross for at man kanskje skal være litt obs på de usikkerhetsmomenter som ligger her og der, gir Høyre lovforslaget sin fulle støtte, idet vi er sikker på at vi nå vil kunne få barnehageplass til langt flere, om enn kanskje ikke fullt så mange som Arbeiderpartiet skryter av. Men det vil iallfall frigjøre plasser. Det vil også forhåpentligvis gi plass for 6-åringer i skolen som i dag ikke har barnehageplass, og det er ikke en uviktig konsekvens av forslaget.

Jan Erik Fåne: Dagens debatt om endringer i barnehageloven er i første rekke en debatt om endringer for å igangsette et frivillig pedagogisk tilbud i skolen for 6-åringene. Endringene er imidlertid også begrunnet fra Regjeringens side med at man ønsker å gjøre det lettere å nå målet om flere barnehageplasser og et mer variert tilbud innen barnehagesektoren.

Fremskrittspartiet fremmet i forrige uke i Odelstinget et privat lovforslag om omfattende endringer i barnehageloven. Jeg skal ikke foregripe begivenhetenes gang, men vise til at vi i det nevnte forslaget har kommet med konkrete forslag til endringer som vil gjøre det lettere og billigere å etablere og drive barnehager i Norge. Etter vår oppfatning stiller dagens barnehagelov og forskriftene til denne så rigide krav til standard, bemanning, utdannelse og areal at det er uforholdsmessig dyrt å bygge og drive barnehager i Norge. Dette medvirker til at både statens og kommunenes tilskuddsbevilgninger blir meget store og dermed er med på å sette en begrensning på nyetableringer. Investeringskostnadene er også meget store i barnehagesektoren.

I St.prp. nr. 1 for 1990—91 opplyser Regjeringen at det er hele 25 251 årsverk totalt i barnehagene. Med 140 000 barn med barnehageplass gir dette et snitt på 5,5 barn pr. ansatt. Hvis man i tillegg tar hensyn til at nesten 60 000 av barna har en oppholdstid på under 31 timer pr. uke, viser dette at man har et svært høyt antall ansatte i norske barnehager. Dette virker utvilsomt meget kostnadsdrivende på barnehagedriften.

Etter vår oppfatning må eierne og brukerne av barnehagene fullt legalt kunne få lov til å velge lavere standarder og billigere driftsformer enn dagens. I en situasjon hvor et mindretall av barna har et barnehagetilbud, er man nødt til å tenke på de som står utenfor tilbudet og ikke bare tenke på skyhøy standard for et mindretall som er innenfor.

I denne forbindelse er forslaget fra Regjeringen når det gjelder muligheten for dispensasjon fra utdanningskrav, et skritt i riktig retning som vi i Fremskrittspartiet ønsker velkommen. Dette er også skritt i retning av de nye signaler som er sendt ut fra Arbeiderpartiet. Blant annet sa barne- og familieminister Matz Sandman i et intervju med Aftenposten den 26. april i år, etter en studietur til Belgia:

> «— Hvis vi i Norge legger oss på areal- og personalnormer for barnehaver, som ligger mellom det vi har idag og hva Belgia opererer med, vil vi praktisk talt ha løst problemene med for få barnehageplasser.»

Jeg kunne tenke meg å få statsråden til å bekrefte at dette er Regjeringens syn, og eventuelt signalisere når Stortinget kan forvente å få disse synspunktene omsatt i konkrete forslag utover det forslag vi har til behandling i dag. Jeg vil med andre ord spørre statsråd Sandman om han kan besvare følgende spørsmål: Kan statsråden bekrefte at Regjeringen vil fremme konkrete forslag som går i retning av en liberalisering av barnehagelovens krav til standard og bemanning, slik Fremskrittspartiet tidligere har tatt til orde for, og som vi har foreslått i det nevnte private lovforslaget? Hvis han kan bekrefte det, vil vi fra Fremskrittspartiets side være meget positivt innstilt til det, og vil gi ham full oppslutning om den linjen.

Når det gjelder arbeidet med å få flere barnehageplasser, er det også verdt å merke seg at de aller fleste kommunene i Norge gjør barnehagedriften dyrere enn man strengt tatt

er forpliktet til i henhold til den eksisterende barnehageloven. De aller fleste kommuner ligger bl.a. langt høyere på normene for bemanning enn det som er kravet i loven. Det er således også fullt mulig for kommunene å gjøre barnehagedriften billigere. Jeg vil i den forbindelse vise til Oslo som et godt eksempel til etterfølgelse.

Oslo er det fylket som har den desidert høyeste barnehagedekningen i Norge, og antallet barnehageplasser i hovedstaden fortsetter å stige. Nesten 50 pst. av barna i Oslo fikk i 1990 et tilbud om barnehageplass. Dette er hele 14 prosentpoeng over landsgjennomsnittet. Selv de bydelene i Oslo som har den laveste dekningen, ligger på nivå med landsgjennomsnittet. Gledelig er det også at tilbudet i småbarnsavdelingene er meget godt. Det er videre registrert en dobling i antall plasser i familiebarnehager fra 1989 til 1990. Hvis man regner inn antall plasser i familiebarnehager og barneparker, hadde faktisk 60 pst. av alle barn under syv år i Oslo kommune en eller annen form for godkjent offentlig tilsynsordning i 1990. Jeg vil fremholde det som et eksempel på at en liten reduksjon i kvalitet kan få store positive utslag i kvantiteten, i antall barnehageplasser, og vil kunne medføre at noen av de mange som står utenfor køen i dag, kommer innenfor.

Så over til det frivillige pedagogiske opplegget for 6-åringene. Den proposisjonen som vi i dag behandler, gir kun en kortfattet redegjørelse for resultatene av det forsøket som er gjennomført. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en mer omfattende redegjørelse i form av en stortingsmelding.

I komitemerknadene har enkelte av partiene gått inn i en diskusjon omkring hvilke krav som skal og bør stilles til opplegget for 6-åringene. I likhet med Regjeringen har Fremskrittspartiet ikke funnet det riktig å gå i detaljdiskusjoner omkring hvor mange timer pr. uke som skal avsettes til pedagogisk tilbud, hvor mange dager i året ordningen skal omfatte, antall barn pr. lærer osv. Vi synes det er riktig å påpeke at enn så lenge er dette et frivillig tilbud som kommunene kan igangsette. Vi finner det derfor ikke riktig å legge sterke bindinger på kommunene. Etter vår oppfatning bør kommunene her gis en stor grad av frihet til selv å velge utforming og innhold. Det kommunale selvstyret og hensynet til et variert tilbud tilsier at man her i dag ikke setter strenge og snevre krav til denne frivillige ordningen. Dette synspunktet styrkes av det faktum at man ennå ikke har rukket å trekke konklusjoner av de forsøksprosjekter som er gjennomført.

Fremskrittspartiet vil på bakgrunn av dette gi sin fulle tilslutning til de forslagene som ligger i innstillingen fra komiteen.

Kjellbjørg Lunde: SV går imot lovendringane som er foreslått, av omsyn til barnet sitt beste. SV sin barnehagepolitikk tek utgangspunkt i at kvalitet og ei tilstrekkeleg mengd barnehageplassar skal kunne sameinast. Ambisiøst ja, men heilt realistisk dersom politikarane vil. Vi går difor inn for å ha ei lovfesta utbyggingsplikt for kommunane, gunstige finansieringsordningar for utbygging og høgare statstilskott til drift m.a. for å redusere foreldrebetalinga, og vi har tidlegare gått imot den svekkinga av kvalitetsnormene som er gjort.

Når vi er komne så kort med omsyn til å gi alle førskulebarn eit tilfredsstillande tilbod, skuldast det mangel på politiske prioriteringar gjennom mange år. No blir alle unnlatingssyndene forsøkt kompenserte med ein politikk som nok kan gi fleire plassar, kor mange er høgst usikkert, men med vesentleg forringa kvalitet. Eg synest faktisk det er skuffande at arbeidarpartiregjeringa under merkelappen «variert og lokaltilpassa barnehagetilbod» så lett går bort frå grunnideologien om at barn har rett og krav på kvalitet, ikkje berre ein stad å vere mens foreldra er på arbeid.

Statsråd Sandman sin store idé om at barnehageplassar for 6-åringane skal frigjerast til mindre barn, og at 6-åringane skal inn i skulen frå hausten av, har ført til dei forslag til endringar i barnehagelova som fleirtalet, alle unnateke SV, vil slutte seg til i kveld.

Eg tykkjer også det er skuffande at det er så lett å kaste vrak på dei kvalitetskrav som det har vore allmenn oppfatning om — med unntak av Framstegspartiet — at det er naudsynt å ha for at barna skulle kunne få gode vilkår for utvikling. Når samfunnet stiller opp som alternativ til foreldrebasert omsorg og oppseding for så lang tid av barna sitt døgn som eit heiltids barnehagetilbod er, synest eg det er viktig å kjenne sitt ansvar for kvalitet, og fyrst og fremst tilfredsstille barna sine behov. SV meiner faktisk — vi har meint det i mange år og har òg kome med forslag i samsvar med det — at det er mogleg å satse både på kvalitet og kvantitet. Vi ynskjer ikkje å gå inn i den feilaktige koblinga eller legge opp til ein motsetnad mellom dei som har gode barnehagetilbod, og dei som ikkje har tilbod i det heile. Vi synest det er ei dårleg løysing å forringe tilboda for ei gruppe for at fleire skal få plass.

Det er sjølvsagt god grunn til å fokusere på den store gruppa førskulebarn som ikkje har tilfredsstillande omsorgs- og opplæringstilbod. Og den foreldregruppa som er sett i ein for-

tvila vanskeleg situasjon fordi dei er overlatne til seg sjølve med organiseringa av meir eller mindre forsvarlege private tilsynsordningar for ungane sine, er det sjølvsagt nødvendig å kome i møte. Det har SV då også gjort i alle dei budsjetthandsamingane som eg har vore med på — og lenge før det — i Stortinget, med konkrete forslag, og lokalt er SV dei mest ihuga forkjemparane for barnehageutbygging. Så vår innsats for dei som no blir kalla dei utestengde barna — som vi aldri høyrde noko særleg om før, iallfall blei dei ikkje kalla «dei utestengde» — har vi ingen grunn til å skamme oss over, tvert imot. Men situasjonen er likevel no, i 1991, at det er altfor få barnehageplassar, fordi dei andre partia, inkludert Arbeidarpartiet, har svikta.

Mange foreldre er sjølvsagt glade for den varsla barnehagesatsinga. Mange er òg så letta over utsiktene til å få barnehageplass at dei i utgangspunktet er mindre opptekne av å krevje kvalitet. Vi veit sjølvsagt at skal vi kunne fylgje opp ei ambisiøs målsetjing, må vi fråvike gjeldande krav til m.a. utdanna personale. Men SV meiner at slikt fråvik frå lovverket og regelverket skal kunne gjennomførast med dispensasjonar, ikkje gjennom lovendringar som varig vil svekke regelverket og lovverket og gjere det vanskeleg å bygge opp igjen kvaliteten seinare — det trur eg blir umogleg.

SV meiner at det ikkje er forsvarleg sakshandsaming å gjere så vidtgåande endringar når det gjeld 6-åringar, før erfaringane med det treårige forsøksarbeidet blir evaluert. Her forskoterer vi ein konklusjon på eit altfor tynt grunnlag. Statsråden har ei sterk overtyding om kvar 6-åringane høyrer heime, og dermed blir dei foreslått plasserte der, i skulen — trass i at dette ikkje er utgreid nok, og ei rekkje viktige faktorar ikkje er til stades for at dette skal bli vellukka. For det er mange viktige omsyn som ikkje er avklåra, m.a. klassegruppestorleiken for 6-åringane. Her er det kommunane sitt klassedelingstal som blir avgjerande.

Allmennlærarane skal no kunne ha ansvar for denne aldersgruppa på lik linje med førskulelærarar. Departementet tykkjest ikkje vere oppteke av kva dette har å seie for etterutdanninga. Løns- og arbeidsvilkår i samband med overtaking av denne gruppa er heller ikkje avklåra. Det er også høgst uklårt korleis spørsmålet om eigenbetaling frå foreldra skal vurderast. Er dette å sjå på som skule, barnehage, skulefritidsordning, eller ein kombinasjon? Eit eventuelt framtidig skuletilbod for 6-åringar har eg forstått skal vere gratis. Har ein gått bort frå dette no?

Det var faktisk tunge motbakkar før førskulelærarane fekk allmenn aksept for sin yrkeskvalifikasjon og yrkesstatus. Gammaldagse og feilaktige haldningar om at barn kunne greie seg godt i barnehagar utan utdanna personale, var seige å avlive. Og så viste det seg at dei ikkje var daude likevel. I staden for å få respekt og støtte for sitt engasjement for å halde oppe kvalitetsnivået i barnehagane, blir denne yrkesgruppa framstilt som egoistiske profesjonsforsvararar og ein bremsekloss for å få nok barnehageplassar. Det er ikkje vanskeleg å forstå at ein har behov for syndebukkar. Men det er nokså grovt urettferdig, synest eg, når det blir forsøkt skapt inntrykk av at det er førskulelærarane sine krav til pedagogisk forsvarleg innhald og forsvar for også andre kvalitetskriterium som står i vegen for barnehagesatsinga.

Det er faktisk ein krevjande jobb å arbeide i barnehage. Slitasjen på personalet er stor, det ser vi òg på tala for gjennomtrekk, og den blir endå større med fleire ungar i gruppa, dårlegare pedagogisk tilrettelegging og mindre og dårlegare tilrettelagt areal for ungane å boltre seg på. Det må vere legitimt for førskulelærarar å kjempe for sine arbeidsmiljøinteresser og mot denne nivåsenkinga i tilbodet utan å skulle bli mistenkjeleggjorde. Dessutan er det ei gammal sanning at det som er gode arbeidsvilkår for lærarar, også er det beste for elevane. Etter mitt skjøn er dette i høg grad til stades også for førskulelærarar og barna i barnehagane.

Departementet burde etter vårt syn i staden for å legge opp til ei varig svekking av kvalitet heller satse på utbygging og utdanning, både med fleire studietilbod på dei pedagogiske høgskulane og med lettare høve til å kombinere vidareutdanning med arbeid i barnehagen for dei dette er aktuelt for.

SV skal gjerne vere med i debatten om kor 6-åringane skal høyre heime i framtida, i skulen eller i barnehagen. Men vi vil vurdere dette på eit sakleg grunnlag, m.a. ut frå evaluering av dei forsøka som har pågått.

Som alle veit, og no høyrer, vil SV gå mot lovendringane, ut frå dei vurderingane som eg har gjort her. Vi er vel kjende med at spesielt Arbeidarpartiet — slik saksordføraren også prøvde seg på — kjem til å ville hengje SV ut som dei som no sviktar desse såkalla utestengde barna. Men eg trur det skal bli nokså vanskeleg — sjølv med iherdige forsøk — å øydelegge SV sitt gode namn og rykte som barnehagepartiet.

Vi har faktisk tenkt å ta den sjansen. Vi har ein anstendig politikk å vise tilbake til — og vi skal framleis følgje den — som for lengst ville ha ført til eit tilbod for alle barn, om Arbeidarpartiet og andre her i salen hadde

«kvinna seg opp» til å røyste for forslaga våre.

Vi har faktisk framleis politisk mot til å stå for det vi meiner er rett. Det Arbeidarpartiet no så forakteleg kallar eksklusive kvalitetskrav, har eg — saman med ein del kvinner frå Arbeidarpartiet — i mange år vore med på å kjempe for skulle bli allment akseptert mellom alle dei bakstrevarane vi har hatt med å gjere, både lokalt og sentralt, når det gjeld synet på kva små barn treng. Derfor synest eg det er nokså skuffande å oppleve at ein fell så til fote for nye idear, som skal kombinerast med ein økonomisk politikk som slett ikkje kjem dei svakaste til gode. Det er det mest alvorlege klagemålet mitt mot Arbeidarpartiet.

Debatten om 6-åringane får vi ta på eit anna grunnlag når så langt kjem, for dette blir korkje fugl eller fisk. Det veit Arbeidarpartiet sine representantar i komiteen svært godt, men lojaliteten er stor.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Rotnes: Representanten Lundes innlegg var engasjert, men bar et meget sterkt preg av en «vent og se»-holdning. I dag har partiet all verdens tid — saken skal utgreies og utgreies — i motsetning til i går under debatten om spesialundervisning. I dag skal barna vente.

Arbeiderpartiregjeringen har lagt inn — og vil fortsatt legge inn — betydelige ressurser for å skaffe nok barnehageplasser til alle som ønsker det. Dette lovendringsforslaget er ett av flere elementer i denne satsingen. Som alle vil vite, strømmer det nå inn rapporter fra kommuner over hele landet om stor interesse for og iver etter å satse på barnevern og barnehager.

Jeg vil spørre representanten Kjellbjørg Lunde om hvordan det med SVs bakgrunn og engasjement i denne saken er mulig å forsvare en så lunken — ja nesten negativ — holdning til tiltak som vil bidra til å gi barn som ønsker det, et godt barnehagetilbud? Forklaringen må være at profesjonenes spill og interesser settes i høysetet, og at barnas og foreldrenes behov kommer langt ut i rekken, under skalkeskjul av at denne lovendringen ikke er til barnas beste.

Kjellbjørg Lunde: Kvifor i all verda skulle SV forsvare profesjonsinteressene? Så vidt eg kjenner til, klarer Førskolelærerlaget og dei som støttar det, dette utmerkt godt. Eg har hatt gleda av å samarbeide med førskolelærarane både som styreleiar i barnehage og gjennom yrket mitt i mange år, og også som politikar, og eg har faktisk til gode å sjå at interessene dei kjempar for, ikkje er samanfallande med barna sine interesser. Eg synest det er påtakeleg at førskolelærarane sine legitime interesser i denne saka blir framstilte som eit problem, medan dei sterke profesjonane, som vi verkeleg skulle tatt eit oppgjer med, ikkje blir behandla på denne måten. Har dette noko med at det gjeld kvinner i lågstatusyrke — eit yrke og blant menneske i dette samfunnet som ikkje kjem fremst på prioritetslista? Eg trur faktisk det har noko med det å gjere.

Representanten Rotnes likar ikkje at SV ikkje vil gå vidare på same vegen som Arbeidarpartiet på det grunnlaget som no ligg føre. Eg har i innlegget mitt gjort greie for kvifor vi ikkje gjer det. Eg ottast for at Arbeidarpartiet skal gå vidare på same vegen, for då får vi ikkje den kvalitetsbarnehagen vi hadde som tverrpolitisk målsetting å nå fram til. Då blir det dresseringsordningar, slik vi har mange eksempel på i andre land. Når Sandman har sett seg om i det store, vide og gode Europa, vil eg tru han har sett ein del der som det ikkje er så lurt å ta med seg heim til Norge. Også eg kjenner tilhøva nede i Europa, og det er mange derfra som reiser til Norge for å sjå korleis vi organiserer barnehagane våre, og synest det er eit mønster.

Marit Rotnes: Jeg har en liten kommentar til Kjellbjørg Lundes svar på min replikk. Det forundrer meg at Kjellbjørg Lunde, som i likhet med mange av oss andre her i salen har en bakgrunn i kommunepolitikken, har så liten tiltro til landets kommunepolitikere, som i stor grad også er kvinner, at hun ikke tror de vil kunne lage et tilbud innen barnehagelovens ramme selv med disse endringer, som er til barnas beste. Det forundrer meg at Kjellbjørg Lunde til de grader tilsidesetter sunt vett rundt om i kommunene.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Kjellbjørg Lunde: Hadde ein endå kome langt med sunt vett og god tru! Men eg kjenner vilkåra som dagens kommunepolitikarar har å arbeide under, og eg kjenner òg til problemet med å rekruttere ikkje minst kvinner til politikken ute i kommunane. Det dei seier til meg når eg spør, er at sjansane for å realisere alt det dei trudde på då dei gjekk inn i politikken, m.a. at ein måtte satse på dei såkalla mjuke verdiane og barnehageutbygging, ikkje er til stades, fordi det politiske fleirtalet m.a. i denne salen syter for at kommunane har så dårleg økonomi at dei ikkje kan satse på det dei ynskjer. Realiteten er at desse kommunane og politikarane, som eg kunne ha

god tru på dersom eg visste at dei hadde sjanse til å realisere det dei hadde lyst til å realisere, vil kome i ein vanskeleg situasjon. Eg er nokså sikker på at når vi skal ha oppteljing over kor mange plassar dette blir, vil vi finne at det ikkje er 25 000, som saksordføraren, Sylvia Brustad, påstod, men langt færre, nettopp fordi kommunane er i ein så vanskeleg situasjon som dei er.

Sylvia Kristin Brustad: Når jeg har sagt at en kan frigjøre 25 000 barnehageplasser, så er det et faktum. Hvis en flytter de 6-åringene som i dag er i barnehage, over i skole, ja så vil en frigjøre 25 000 barnehageplasser.

Så er det noen som har prøvd å tolke det slik at dette skal skje i høst. Jeg og mitt parti har i hvert fall ikke gitt uttrykk for at det er særlig realistisk. Men vi har sagt at en gradvis overføring av 6-åringene fra barnehage til skole vil gi det tallet. Vi er innstilt på å sette i gang med dette. Vi har stor tiltro til våre kommunepolitikere, og håper og tror at de vil følge opp. Den responsen vi har fått allerede før dette er vedtatt, viser at kommunene vil satse på dette, og det er vi veldig glad for.

Kjellbjørg Lunde: Det er riktig som Sylvia Brustad seier, at somme kommunar vil satse på dette. Mange kommunar er i ein vanskeleg situasjon fordi dei er pressa av foreldregrupper som ikkje har barnehageplass, og som her ser ein sjanse til å skaffe fleire plassar. Det er heilt riktig at mange kommunar prøver så godt dei kan. Men eg får òg ein del førespurnader om dette, og ein del av dei går på at kommunane ikkje har noko høve til å klare det. Sjølv om dei gjerne ville, og sjølv om det her er snakk om billige tilbod, klarer dei likevel ikkje å få det til slik som rammene er for den kommunale aktiviteten.

Det er faktisk òg slik – og det er litt forunderleg og kanskje ikkje så lett å tru på for Sylvia Brustad og andre som har satsa alt på dette – at det er ein god del skepsis ute med omsyn til om dette kan bli gode nok tilbod, fordi det er så mykje som er uavklart når det gjeld organiseringa og kvaliteten på tilboda, og når det gjeld arealspørsmåla og alt det som vi veit er nokså komplisert og ikkje så lett å få til i ei handvending. Så signala utanfrå er nokså forskjellige.

Eg trur at dei aller fleste kommunepolitikarane frå Arbeidarpartiet og SV og også dei langt ute på høgresida hadde vore langt meir tilfredse dersom vi hadde gjort som SV foreslår, auka dei generelle rammene til barnehagedrift og satsa meir på tilskottsordningar og dei lånevilkåra som SV har foreslått, slik at det hadde vore mogleg å få oppretta ordinære barnehageplassar.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Solveig Sollie: Fordi komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti ikke er medlem av Odelstinget, skal jeg si litt om denne saken her i dag.

Etter å ha sittet og lyttet til debatten her i dag, og kanskje spesielt til den siste del av debatten, tror jeg noen hver ville gjøre lurt i å innrømme at vi er i utvikling. Det har skjedd med Arbeiderpartiet og det har skjedd med oss andre at vi har forandret våre standpunkter noe både på det ene og det andre området når det gjelder barnehager. Jeg må innrømme SV at det kanskje er det eneste partiet som står på sitt prinsipielle standpunkt, og så kan en være enig eller uenig i det. Men jeg tror noen hver ville gjøre lurt i å innrømme at vi er i utvikling.

Vi har i mange år erkjent at våre 6-åringer har et spesielt behov for tilbud, både pedagogisk sett og ut fra omsorgs- og aktivitetsbehov. Derfor har det også i mange år vært drevet 6-årsklubber og ulike aktivitetstilbud for denne aldersgruppen. Vi vet at 6-åringene er nysgjerrige og opptatt av å lære nye ting og krever svært mye både i barnehagen og av foreldrene. Hittil er det dels private og dels offentlige instanser som har stått for driften av tilbud til 6-åringene.

For å vinne erfaring med ulike måter å organisere tilbudet til 6-åringene på ble det, slik vi kjenner til, i årene 1986–90 drevet forsøk med tre ulike modeller, én ren barnehagemodell, én skolemodell og én kombinert barnehage/skolemodell. Det er positive resultater av alle disse modellene, og evalueringen peker ikke ut noen spesiell modell som den ene rette.

Jeg er ikke så opptatt av hvor og på hvilken måte 6-åringstilbudet organiseres, men jeg er opptatt av innholdet i et slikt tilbud. Et pedagogisk tilbud til 6-åringer må, slik jeg ser det, først og fremst bygge på småbarnspedagogikk. Etter mitt skjønn skal ikke et slikt tilbud være tidlig skolestart. I likhet med en del andre har jeg reagert noe på at det er blitt fremstilt slik at dette kan oppfattes som en tidlig skolestart. Det tas det ikke stilling til i forbindelse med den saken vi har til behandling her i dag, men en del har ytret slikt, så det kan misforstås. Den debatten vil vi ta når den kommer, og da vil vi være med og si hva vi mener om den saken.

Jeg vil nevne den rammeplanen som har vært benyttet i 6-åringstilbudet, som etter det jeg kjenner til den, var svært god. Og jeg

synes også at en bør legge vekt på den og bygge videre på den i 6-åringstilbudet.

Jeg vil også nevne at småbarnspedagoger som kan mest om barn i førskolealder, veldig sterkt påpeker at barn må få lov til å være barn, samtidig som de har behov for å utforske og tilegne seg ny kunnskap.

Jeg vil understreke det som også har vært tatt opp av andre talere, at dette skal være et frivillig tilbud, og at det skal være en pedagogisk del og en omsorgsdel. Det vil gjøre det enklere å kunne velge hvor mye av dette 6-åringstilbudet en vil ha barna sine med i.

Det foreslås at rektor ved skolene der tilbudet skal organiseres, skal ha både det administrative og det pedagogiske ansvaret. At rektor skal ha det administrative ansvaret synes jeg er helt naturlig for å få en rasjonell drift av både bygninger og anlegg ved skolen, men jeg er ikke enig i at rektor skal ha det pedagogiske ansvaret alene. Det pedagogiske ansvar må deles mellom rektor og førskolelærer eller den ansvarlige leder for 6-åringstilbudet.

Det foreslås også at en her skal åpne for andre yrkesgrupper enn førskolelærere. Og det er vel nettopp her at det har skjedd en utvikling. Hvis vi tenker litt tilbake, var både Arbeiderpartiet og vi andre helt klare på at det skulle være førskolelærere i barnehagene. Nå åpner vi litt for dette, og det synes jeg godt vi kan innrømme at vi gjør.

Vi støtter dette forslaget fra Regjeringen. Det er imidlertid viktig for meg å understreke at det i dag stort sett er førskolelærere som har relevant pedagogisk utdanning i forhold til barns utviklingsnivå under skolealder. Det tror jeg ikke det er noen uenighet om. Jeg vil derfor presisere at det må sørges for at regelen må være at det skal være førskolelærere i alle barnehager. Det ville være svært uheldig om vi skulle få mange barnehager uten pedagogisk personell. Barnehagene skal være et pedagogisk tilbud for barna våre.

Når jeg har sagt dette, er det også riktig etter mitt skjønn at førskolelærere i større grad brukes i veiledningstjeneste, slik som det foreslås. Førskolelæreren behøver ikke å være fysisk til stede hele tiden.

Det er sagt av representanten Brustad, saksordføreren, her i dag at Arbeiderpartiet er opptatt av at barn skal gis et barnehagetilbud — og det er korrekt. Vi er flere som er opptatt av dette. Derfor er det både riktig og nødvendig å legge til rette fleksible barnehagetilbud for å kunne gi tilbud til flere. Det er etter Kristelig Folkepartis syn også nødvendig å legge til rette for valgfrihet. Vi har fremmet forslag tidligere om en kontantstøtte til små barn. Det har vi ikke fått flertall for. Men jeg må få lov til i all beskjedenhet å minne om at det tross alt var inne 1,3 milliarder kr i budsjettet som da kunne brukes til barn. Og når det ikke ble flertall for vårt forslag om kontantstøtte til småbarn, så har disse midlene vært der og har kunnet blitt brukt til andre ting. Jeg er glad for at midlene går til barn, bl.a. til barnevernet, men også til barnehager. Men det er jo noe nytt — Arbeiderpartiet har aldri tidligere satset på en slik måte som nå i dette budsjettåret, når en hadde så mye midler til disposisjon. Jeg skal ikke hovere over det — jeg er glad for at midlene går til barn.

Så litt tilbake til 6-åringstilbudet. Tilrettelegging av fritidstilbudet, omsorgstilbudet, bør vies oppmerksomhet, og jeg vil gjerne streke under det som representanten Høegh sa i sitt innlegg, og jeg skal ikke repetere mye av det. Jeg vil også streke under dette som representanten Høegh også var inne på, at 6-åringene også må få et tilbud på fridager og når skolen har ferie, slik at det ikke blir mer fristende å være i barnehagen enn å være i 6-åringstilbudet.

25 000 nye barnehageplasser skaffer Arbeiderpartiet, stod det å lese i Arbeiderbladet forleden, og dette er blitt slått opp som en stor nyhet. Det er flere som har regnet på hvor mange barnehageplasser som frigjøres dersom 6-åringene tas ut av barnehagene og over i pedagogiske tilbud til 6-åringene. Og det er jo helt korrekt slik som saksordføreren har sagt her i dag, at hvis en regner på dette, får en et tall på 25 000. Det er jo ikke slik at det er nye barnehageplasser, men det frigjøres barnehageplasser, fordi at en da tar 6-åringene ut av barnehagene og over i andre tilbud. Men jeg tror nok en skal være litt forsiktig med å slå om seg med det store tallet før en vet hvor mange kommuner som greier å oppfylle dette, selv om viljen er til stede i kommunene.

Men når dette er sagt, er det selvfølgelig svært positivt at det blir plass til flere barn i barnehagene. Og med disse kommentarene vil Kristelig Folkeparti slutte seg til det som er lagt fram i denne proposisjonen.

Tove Kari Viken: Senterpartiet mener at innholdet i og omfanget av utdannelsen er av stor betydning. Retten til et fullverdig pedagogisk tilbud skal være lik for alle, uansett sosial bakgrunn, bosted og økonomisk evne. Derfor er utdanning først og fremst et nasjonalt ansvar og en offentlig oppgave. Prinsippene om desentralisering og integrering skal legges til grunn for all utbygging av skolen. Senterpartiet har på bakgrunn av dette ment at alle 6-åringer skal gis et obligatorisk pedagogisk tilbud ut fra barnets modenhetsgrad, der lokale

forutsetninger avgjør hvordan dette tilbudet skal organiseres. De to viktigste elementene i Ot.prp. nr. 57 er forslagene om lovendring der en kan åpne for ytterligere forsøksvirksomhet omkring det å gi 6-åringene tilbud i skolen, og samtidig myke opp lovgivningen for å imøtegå kravet om flere barnehageplasser.

Spørsmålet om 6-åringene skal ha et tilbud som er tilnærmet førskolen, eller om det skal være en nærmere tilpassing til skolen, er så stort og omfattende at vi i Senterpartiet ikke vil ta stilling til dette nå. Forslaget som ligger til behandling i Ot.prp. nr. 57, er et utvidet forsøk der en vil vinne nærmere erfaring med forskjellige organisasjonsformer for 6-åringene. Dette er Senterpartiet positivt innstilt til. Vi vil se på erfaringene med dette forsøket og avvente en stortingsmelding om 6-åringer og skole-/fritidsordningen før vi tar stilling til de mer prinsipielle sidene av 6-åringenes pedagogiske tilbud.

Senterpartiet er opptatt av at barn skal få utvikle sine evner og sin kreativitet på et fritt grunnlag uten å bli formet i samme mønster. Hvis en ser på barnehagelovens og grunnskolelovens formål, har en ikke satt barnets rett til å utvikle sin egen fantasi og identitet som noe hovedmål. I førskolen vil dette til en viss grad bli stimulert gjennom lek. Det er fare for at en med en større tilknytning til skolen vil miste noe av barnets spontanitet. Derfor må skolen være ekstra oppmerksom på dette og legge tilbudet opp etter barnets egne forutsetninger.

Regjeringen har forutsatt at en ved å gi rom for 6-åringene i skolen skal kunne øke barnehagetilbudet med 25 000 nye plasser. Det er etter min mening en ren ønsketenkning og et forsøk på å skjule realitetene, for det er ikke sendt med noen pengesekk til dette formålet. Regjeringen sier i proposisjonen:

> «Det ikke er grunnlag for noen netto merutgift her, da det ikke krever mer å administrere 6-åringene i skolens regi enn i barnehagene.»

En legger altså ikke opp til noen flere plasser for 6-åringene utover dagens nivå gjennom dette forslaget.

Nærhet og trygghet er avgjørende for at unger skal få en god oppvekst. Derfor mener jeg det er viktig at kretsskolene får opprettholde sin virksomhet. I mange distrikter i dag ser vi at en nedgang i barnetall og befolkning truer aktiviteten ved disse skolene. Barnehager blir som regel bygd ut i sentrum, og derfor ser jeg dette forslaget som en mulighet til å styrke grendeskolene. Barna kan få et tilbud i sitt eget nærmiljø.

Regjeringen legger opp til at andre enn førskolelærere skal ha det administrative og pedagogiske ansvaret for tilbudet til 6-åringene. Det er naturlig at rektor har det administrative ansvaret hvis 6-åringstilbudet blir lagt til skolen. Men det er i dag bare førskolelærere som har pedagogisk utdanning med henblikk på barnets utviklingsnivå under skolealder. Senterpartiet er enig i at det kan gjøres unntak på kravet om førskoleutdanning på grunn av den store mangelen vi har på førskolelærere. Men hovedregelen må være at det skal være førskolelærere i alle barnehager, og den pedagogiske tilretteleggingen må være foretatt av førskolelærere. Det vil være en mykere overgang til skolegang om barna fra en barnehage kan få fortsette sammen i første klasse. Derfor må vi se på muligheten av at den enkelte kommune kan fastsette bemanningen ut fra de spesielle behov som eksisterer.

Avslutningsvis finner jeg grunn til å presisere at dette tilbudet skal være tilpasset 6-åringenes nivå, og at det ikke skal være et tilbud om tidligere skolestart som er til utprøving. Ordningen med 6-åringer i skolen må følges opp med fritidsordninger, slik at dagens førskoletilbud ikke blir kortet ned til timetallet i skolen.

Grethe G. Fossum: En lovendring som kan åpne barnehagedører for 25 000 unger, er ikke hverdagskost, selv om det er knyttet mye usikkerhet til antall plasser. Det er flott og bra at Regjeringen har tatt initiativ til dette spennende tilnærmingsforsøket mellom skole og barnehage.

Dagens barnehagetilbud dekker ikke behovet, det er vi enige om. Derfor er det viktig å gå nye veier, se nye muligheter, bruke fantasien. Og vi gir ved denne lovendringen kommuner og kommunepolitikere muligheter til å bruke fantasien.

Det en kanskje kunne frykte ved denne lovendringen, er at dette bare blir en barnehage for 6-åringer på skolens område, men ved å knytte barnehagetilbudet til at rektor kan være administrator og pedagogisk leder for 6-åringstilbudet, tror jeg at vi vil kunne føre både lærere og administrasjonen nærmere barnehagen. De vil få bedre kunnskaper om 6-åringene, få kjennskap til deres aktivitetstrang og vitebegjærlighet. For 6-åringer er spesielle, ikke er de småbarn, men heller ikke er de skoleunger. De er positive og nysgjerrige, og vi må ta vare på deres egenart. Denne egenarten krever en spesiell pedagogikk, og det tror jeg vi må se nærmere på når vi vurderer 6-åringenes inntreden i grunnskolen.

Arbeidet med 6-åringene vil etter min oppfatning være en berikelse for de lærere som får oppleve dette årskullet — det er én effekt av denne tilnærmingen. Den andre effekten

ligger i at førskolelærere får innsikt i hva som skjer på skolens område. Slik vil skole og barnehage nærme seg hverandre, og vi får en mer helhetlig barnepolitikk. Det er viktig å titte over hverandres gjerder — barnehagen over skolegjerdet, og skolen over barnehagegjerdet. Og hvem vet, kanskje kan gjerdene rives ned?

SV er opptatt av at barn har krav på kvalitet i barnehagetilbudet. Men kvalitet må også ha en referanse. Og hvis referansen er de ungene som overhodet ikke har noe tilbud, som er stengt ute, vil dette forslaget faktisk være en ganske stor kvalitetsheving.

SV hevder også at manglende drøfting og problematisering av barns behov kan gi et tilbud som mer har karakter av barnetilsyn enn av et tilbud med klare pedagogiske og sosiale mål. Dette vil etter min mening ikke skje fordi den yrkesgruppen som skal slippe til overfor 6-åringene, faktisk er lærere, og de har pedagogisk bakgrunn.

Jeg deler heller ikke SVs oppfatning, at dette blir et tilbud uten klare pedagogiske og sosiale mål. Jeg vil minne om at veiledende rammeplan for 6-åringer er utarbeidet, og at det i proposisjonen legges vekt på utarbeidelse av årsplaner. Dette er en kjent problematikk, som både førskolelærere og lærere er vant til å jobbe med.

Jeg tror at lovendringen vil føre til flere barnehageplasser — et noe annerledes tilbud for 6-åringene enn det vi er vant til i dag. Den endelige modellen for hva slags tilbud 6-åringene skal få, er ikke funnet ennå. Den tror jeg vi må komme tilbake til.

Marie Brenden: Utbygging av barnehageplasser har vært oppe mange ganger her i Stortinget både som egne saker og gjennom budsjettbehandling. Det er tverrpolitisk enighet om at barnehager er bra for unger. Det var egentlig ikke slik da barnehageloven kom.

Da barnehageloven kom, var jeg selv lokalpolitiker, og jeg kjenner problemene fra den siden. Barnehageloven var opprinnelig en veldig streng lov, og det var vanskelig å innfri kravene uten at det ble store, omfattende utbygginger. Loven har jo blitt oppmyket senere, og vi er nå inne i en ny oppmyking.

Når det gjelder 6-åringene, har alle vært opptatt av å gi dem et pedagogisk tilbud. Det treårige forsøket var et viktig steg i så måte. Jeg ser fram til å få erfaringer fra det forsøket nærmere vurdert. Vi har jo bare fått en kort orientering, og det vil komme en melding senere, som jeg ser fram til. Men jeg går ut fra at rammeplanen for dette forsøket, også er den som vil bli anbefalt når det gjelder den saken vi har til behandling i dag.

Jeg var egentlig forundret over at det bare var 70 pst. av 6-åringene som hadde et tilbud, og det er viktig å få til et 100 pst. tilbud for denne gruppen. Naturligvis er det et frivillig tilbud en legger opp til, men jeg tror at de aller fleste ønsker at ens 6-åring skal få et slikt tilbud.

Jeg synes også det er viktig i denne saken at det blir en myk overgang til skolen, og at lokalisering til skolen kan være med på å opprettholde driften ved de små skolene, som vi nå ser mister elever på grunn av nedgang i elevtallet. Dette er også et positivt bidrag i hele barnepolitikken, samtidig som barnehageplasser kan frigjøres. Men uansett hvor en 6-åring er plassert, om det er i barnehagen eller på skolen, er en 6-åring en 6-åring. Det er ingenting som kan forandre på det. Det er helt riktig, som det er sagt av flere, at det er førskolelærere som har utdanning spesielt rettet mot denne gruppen under skolealder. Men vi vet at vi har for få førskolelærere, og at vi må satse sterkere her. Men som grunnskolelærer selv, er ikke jeg redd for at grunnskolelæreren, allmennlæreren, skal få ta hånd om 6-åringer. Jeg har selv drevet 6-årsklubb i fem år før barnehageloven kom. Jeg håper i hvert fall ikke at ungene tok skade av det. Jeg er heller ikke redd for at rektor skal få både den administrative og den faglige ledelsen av denne gruppen — naturligvis i samarbeid med førskolelærer, hvis det er en førskolelærer som driver 6-åringsgruppen på skolen.

Jeg synes ikke det er riktig å bruke ordet «nivåsenkning» i forbindelse med en slik organisering. Lærere, i hvert fall lærere i småskolen, som kanskje i mange år har tatt imot førsteklassinger, er vant til den aldersgruppen. Det er mange i en førsteklasse som i modning ikke er over 6-årsstadiet. Det kan variere. Og mye av småskolepedagogikken er svært lik småbarnspedagogikken, men det betyr ikke at vi skal overse den kompetansen som førskolelærere har.

Når det gjelder det mer praktiske i dette opplegget, har jeg sett på spørsmålet om delingstallet i kommunene. Vi kan jo her risikere å få opp til 28 elever i hver klasse. Nå er det veldig få skoler som har så mange elever i klassene, så det er ikke sikkert at det blir noe stort problem. Men jeg synes at en skal være oppmerksom på det, og i slike tilfeller bør det kanskje ses på egne tilskudd for å kunne dele opp noe mer. For det er helt opplagt at det er stor forskjell på å ha 6-åringer i en så stor gruppe og å ha 7-åringer. Jeg synes det er viktig å ha med seg det i denne saken.

Når det gjelder de 25 000 plassene som det er snakket om kan bli frigitt over tid, kan en naturligvis stille spørsmålet: Hvor fort vil det-

te skje? Jeg vet at en del kommuner er innstilt på å prøve ut dette, og noen kommuner vil sikkert gjøre det. Men jeg synes at de som har jobbet for det, ikke skal bli skuffet om det ikke skjer de helt store tingene nå til høsten, for den som kjenner rutinene i skoleverk og barnehage, vet jo at både skoleåret og barnehageåret ikke følger kalenderåret. Og hovedplanleggingen for neste skoleår, og neste barnehageår for den saks skyld, er i stor grad ferdig. Det er vanskelig å legge dette om raskt. Jeg ser vel heller for meg at det for skoleåret 1992/93 kan være større mulighet for at det skjer noe mer. Det er viktig å ta med i betraktningen at planleggingen for skoleåret 1991/92 allerede er foretatt. Jeg tror også at det vil være nødvendig å bevilge noen penger til opplegget for å få fortgang i det.

Ellers vil jeg avslutte med å si at jeg ser fram til en vurdering av forsøkene med 6-åringer, for å få vite hvordan tilbudet til 6-åringene videre skal organiseres.

John G. Bernander: I store trekk har det i hvert fall i denne sal vært bred politisk enighet om at utbyggingen av barnehager skulle baseres på et variert pedagogisk tilbud, tilpasset foreldrenes ønsker. Det skulle altså baseres på brukerens behov. Her er dog kanskje en del hederlige unntak fra fløypartier, som til tider har hatt en mer dogmatisk tilnærming til hva slags tilbud som skulle bygges ut.

Det er ikke så svært mange år siden vi på dette området hadde en ganske opphetet debatt preget av tallstørrelser for utbygging. Jeg tror det er blitt en noe bredere forståelse for at det ikke bare er antall plasser som er viktig. Viktig er det også å få lagt forholdene til rette for å få dratt i gang utbygging og få skikkelig drift.

Tidligere har det vært ganske stor strid om de privates rolle i forhold til oppgaver på barnehagesektoren. Høyre har hevdet og hevder selvfølgelig fortsatt at privat drift er et skikkelig alternativ til det offentlige. Nå behøver vi kanskje ikke bevege oss så høyt opp på de ideologiske barrierer lenger, ettersom det iallfall ut fra den debatten vi har i dag, ikke lenger synes å være noen ideologiske barrierer hos Arbeiderpartiet mot å betone og utnytte det private alternativet. Vi har også i høyeste grad sett den store innflytelse som private barnehager har hatt både når det gjelder å tilfredsstille behov og skape skikkelig tilfredsstillende alternativer.

Høyre var kanskje blant de første som tok opp behovet for å fjerne unødig detaljregulering av barnehagene. I proposisjonen påpekes også at en del unødig detaljregulering og til dels stivbente standardkrav også har kunnet stå i veien for å få en rask og nødvendig utbygging.

Det var Astrid Gjertsen som startet arbeidet med forenkling. Som det ble påpekt av Høyres fraksjonsleder, kom det da en storm av protester, også fra arbeiderpartihold, sterkt fulgt opp av «sild i tønne»-aksjonen, som nærmest presenterte det å myke opp standardkrav som et anslag mot barns oppvekstvilkår og behov for skikkelige pedagogiske tilbud. Vi registrerer nå at etter hvert som tiden har gått, kommer ikke Arbeiderpartiet lenger med de samme beskrivelsene av en slik oppmykning. Tvert imot stiller Arbeiderpartiet seg denne gang i spissen når det gjelder å fremme nødvendige oppmykninger. Og det hilser selvfølgelig vi velkommen.

Høyre slutter fullt ut opp om forslaget om å gi 6-åringer plass i skolen. Vi er fornøyd med at dette synspunktet samler flertall i Stortinget. Men for oss er det ikke først og fremst et spørsmål om å flytte 6-åringer fra et sted til et annet, eller om å pynte på statistikk for pedagogiske tilbud. Jeg satte derfor pris på saksordførerens noe mer tilbakeholdne bruk av tall i replikkvekslingen med SVs parlamentariske leder, hvor det gikk fram at man måtte ta tiden til hjelp når det gjaldt å få frigjort 25 000 barnehageplasser på grunn av skoletilbudet. Den endelige løsningen på dette får vi når Høyre får oppslutning om sitt langsiktige mål, nemlig full skolestart for 6-åringer. Vi vil ikke etablere dette som et frivillig tilbud, slik vi gjør i denne omgang. Vi vil at skoledagen blir rammen om 6-åringenes hverdag.

Vi hilser dette prosjektet med 6-åringer i skolen velkommen. Vi vil bidra til at tilbudet blir tilpasset 6-åringenes naturlige behov både for lek og læring. Men tilbudet må bli så godt at foreldrene ønsker å betale for det. Vi håper at den frivilligheten vi legger opp til, vil føre til at foreldre ønsker å benytte dette tilbudet, samtidig som vi selvfølgelig betoner behovet for mangfold ved at det er et frivillig opplegg som legges til grunn.

Ellers er vi tilfreds med at det er blitt flertall i komiteen for merknader om at tilbudet til 6-åringene også skal være tilgjengelig på skolens fridager og i ferier. På den måten blir det et mye mer reelt alternativ til barnehage, i alle fall i den form tilbudet nå etableres.

Men for oss er målet skolestart for 6-åringer. Vi ønsker derfor generelt å utvide undervisningstimetallet i småskolen. Når barn i dag allerede har et omfattende pedagogisk tilbud i barnehagen, synes vi at tilbudet i skolen kunne vært noe mer ambisiøst enn det Regjeringen har lagt opp til og redegjort for i proposisjonen. Men dette går vi ut fra at vi får rikelig mulighet til å komme tilbake til. Det

viktigste for oss nå er at en ny terskel er overskredet — 6-åringene skal få sin naturlige plass i det norske skoleverket.

Statsråd Matz Sandman: Da Regjeringen tiltrådte høsten 1990, varslet den en omfattende satsing på barn og familie, herunder en forsert utbygging av barnehager. Norske barnehager gir et godt tilbud til barna, men samtidig er barnehagetilbudet udemokratisk ved at så mange blir stående utenfor. Et stort flertall i komiteen slutter seg til det forslaget til unntaksbestemmelse som debatteres i dag.

I departementet får vi stadig henvendelser fra kommuner som ønsker å utvikle sitt barnehagetilbud på måter som avviker fra tradisjonell drift. Dette er bl.a. kommuner som ønsker å gi 6-åringene tilbud i skolen etter de linjer proposisjonen omtaler. Mange kommuner synes visse sider ved dagens regelverk gir tungrodde og overadministrerte ordninger. Man ønsker å legge til rette for en mer helhetlig ledelse og samordning av barnehage og skole. Endelig ønsker mange å organisere forvaltningen av barnehagene på en annen måte enn dagens regelverk tilsier, for å sikre et mer helhetlig oppvekstmiljø for barna.

Et frivillig tilbud til 6-åringer i skolen er en viktig reform. Mange av landets kommuner har arbeidet lenge med å forberede ordninger for denne aldersgruppen i skolen, og mange har allerede slike tilbud. Men jeg vil også benytte anledningen til å understreke at det selvsagt er meningsløst å tro at alle 6-åringer vil være på plass i skolen allerede fra denne høsten. Alle som kjenner norsk skole, vet at dette må ta tid, og fra i høst vil det antakelig være et mindre antall som går over i tilbud i skolen, men så vil utviklingen skje gradvis.

Hensikten med å knytte disse ordningene nærmere til skolen, er å gi 6-åringene en myk overgang før deres formelle opplæring tar til, å legge grunnlag for et nærmere samarbeid mellom 6-åringstilbud og skole, og å utnytte samlede ressurser bedre. Et viktig element i dette er at den pedagogiske og administrative ledelse av ordningene kan legges til skolens rektor. Samtidig frigjøres barnehageplasser til yngre barn, og kapasiteten i skolens lokaler utnyttes. Når opplegget deles i en mer pedagogisk orientert kjernetid og en fritidsdel, gis familiene anledning til å velge bare det pedagogiske tilbudet hvis det er det barna har behov for, mens tilsyn, omsorg og aktiviteter er sikret for dem som har behov for det.

Jeg vil understreke det som står i proposisjonen, at også andre driftsformer enn de omtalte kan tillates. Jeg legger til grunn at kommunene vil utvikle et tilbud til 6-åringene som tidsmessig er tilgjengelig i minst like stor grad som de tradisjonelle barnehagene. Dette betyr at tilbudet bør være tilgjengelig også på de fridager og ferier i skolen hvor det ikke er undervisning.

Regjering og storting har lagt forholdene til rette for en tilskuddsordning som skulle være attraktiv for kommunene, og på bakgrunn av en del tidligere innlegg i dag må jeg også si at slik tilbudet nå legges opp, vil det være økonomisk gunstigere for kommunene enn et tradisjonelt tilbud. Dette kan også gi grunnlag for lavere foreldrebetaling for 6-åringene enn i den tradisjonelle barnehage.

For å få forsert utbygging av barnehager og prøve ut fleksible løsninger har vi nå invitert 41 kommuner til prosjektet Barnehageutvikling i kommunene. Samtlige fylker vil være representert i prosjektet, som bl.a. vil gi oss erfaringer med driftsformer som kan være med og danne grunnlag for en videre utvikling på barnehageområdet. For flere av disse kommunene vil bruk av unntaksbestemmelsen være en forutsetning for å prøve ut nye driftsmodeller.

Samtidig som jeg er opptatt av en bedre utnyttelse av ressursene, vil jeg at barn og familie skal få gode tilbud. Jeg minner om satsingen departementet gjør når det gjelder lokalt utviklingsarbeid i barnehagene: arbeidet med en plan for barnehagens innhold og stipendordningene for førskolelærere som tar videreutdanning, og barnehagetilsatte som tar førskolelærerutdanning på deltid.

Etter at det nå innføres en unntaksbestemmelse i barnehageloven som gir mulighet for lokale løsninger og fleksibilitet, er det etter departementets mening nødvendig også å gjennomgå lovens forskrifter med det samme siktemål. Representanten Fåne stilte spørsmål om Regjeringen vil fremme forslag om nye lovendringer, og svaret på det er at det er mulig, vi har det under vurdering. Men nå er det viktigst å se på selve forskriftene, for det er der de fleste bindinger ligger.

Jeg er glad for at lovendringen synes å samle et bredt flertall i Stortinget. Det gir trygghet og inspirasjon i den videre utvikling av tilbud til barn.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lisbeth Holand: Både statsråden og flere andre talere har her framstilt forslaget om å slippe 6-åringene til i et frivillig skoletilbud som et spennende prosjekt — nærmest som et flaggskip.

Jeg har prøvd å se på hva det inneholder, og det ser ut som 6-åringene får et barnehagetilbud i skolen, og det forutsettes at kommunene tar hensyn til 6-åringenes spesielle behov.

Men rammebetingelsene er en skole som er vant til å tenke skole og skolepedagogikk, som er ganske annerledes enn barnehagepedagogikk. Det sies i proposisjonen at antall unger pr. lærer ved førskolen skal samsvare med delingstallet for klassestørrelse for fulldelt skole, altså opp til 28. Gruppene skal settes i hop sånn at ungene kan fortsette i lag i første klasse, altså tradisjonell klasseinndeling. Rektor skal være pedagogisk og administrativ leder, og også skolens foreldreråd og samarbeidsråd skal være ledende. Hvordan kan dette være troverdig, betyr det noe annet enn en senkning av skolestarten? Det tilbudet som det nødvendigvis legges opp til, med de rammebetingelsene som settes, er et skoletilbud. Da synes jeg det hadde vært like greit at en hadde kjørt under «rent» flagg, og sagt at det er det det er, hvis det skal være et tilbud for å gi mange flere plass i barnehager, altså 25 000 nye barnehageplasser. Jeg tror, statsråd, at skolene også er ansvarlige, og jeg tviler på at det er mange skoler som slipper løs opptil 28 unger på én lærer. Jeg tror nok de kommer til å bruke mange av sine delingstimer for å få en forsvarlig start på skolen for de minste ungene, slik som de i dag gjør i 1. klassene. Da blir det lite penger å spare.

Presidenten: Presidenten vil minne om at alle innlegg skal rettes til presidenten.

Statsråd Matz Sandman: Jeg synes det er hyggelig å høre at representanten har slik tiltro til norske kommuner. Jeg har hele tiden basert meg på at norske kommuner vil håndtere dette forsvarlig, at de ikke vil starte med et tilbud i nedlagte gruver og på synkende skip, at de er i stand til å håndtere dette på en ordentlig måte, og der er statsråden og representanten tydeligvis enig.

Vi har ikke nå lagt fram et forslag om senket skolestart. Det kommer vi tilbake til. Men Arbeiderpartiet har ingen grunn til å seile under falskt flagg. Vi har programfestet at vi vil gi 6-åringene et obligatorisk tilbud i skolen etter hvert, men det kommer vi tilbake til. I mellomtiden satser vi på å utvikle lokale ordninger og gi kommunene muligheter til å finne fram til gode løsninger, for det er slik at Regjeringen nå legger til grunn at de tilbud vi vil utvikle, ikke skal utvikles etter den gamle forskriftssangen, men etter salmen «Gjør døren høi, gjør porten vid».

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Siri Frost Sterri: Mange 6-åringer har i dag et helhetlig og omfattende tilbud i barnehagene som dekker tilsynsbehovet når foreldrene er i arbeid. Disse 6-åringene har samme behov for omsorg og tilsyn selv om de får et tilbud i skolens lokaler. Det er svært viktig at vi parallelt med å utvikle et pedagogisk tilbud i skolen også tar tilsynsdelen på alvor. Forskjellen mellom skolens undervisningsdager og barnehagens åpningsdager kan være opptil 50 dager i året. Mens mange barnehager gir et tilbud på over 41 timer i uken, antyder Regjeringen her en modell der tilbudet kan gå ned i 16 timer i uken. Det er derfor helt avgjørende at kommunene utvikler et tilbud for 6-åringer som tidsmessig er tilgjengelig i like stor grad som de tradisjonelle barnehagene.

Sosialistisk Venstreparti har avvist hele reformen fordi de mener at Regjeringen nedprioriterer kvalitet. Nå er det jo ikke slik at det er Regjeringen alene som legger grunnlaget for hva tilbudet skal inneholde. Det er kommunene som skal organisere tilbudet, og Stortinget skal faktisk være med på å drøfte så vel organisering som finansiering av tilbudet. Jeg viser i den sammenheng til at Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om skolefritidsordninger til høsten.

I Høyre er vi tilfreds med at det er blitt flertall i komiteen for merknaden om at tilbudet til 6-åringer også skal være tilgjengelig på de fridager og ferier i skolen hvor det ikke er undervisning. Derimot har Høyre ikke fått støtte for å anbefale et pedagogisk tilbud som er mer omfattende enn 16–20 timer i uken. Høyre har 6-års skolestart som mål, og ønsker generelt utvidet undervisningstimetall i småskolen. Når mange barn i dag dessuten har et omfattende pedagogisk tilbud i barnehagene, synes vi at tilbudet i skolen bør være noe mer ambisiøst enn det Regjeringen legger opp til.

Like viktig som omfanget av tilbudet er innholdet. Når 6-åringene nå tas ut som én gruppe og får et særskilt tilbud, vil dette kunne atskille seg fra det tilbudet barnehagene gir en aldersblandet gruppe. Høyre er opptatt av at den veiledende rammeplanen ikke må oppfattes som en hovedplan for det pedagogiske opplegget. Det bør være åpent for pedagogiske opplegg som følger andre og mer skolerettede tradisjoner.

De andre endringene i barnehageloven vi skal vedta i dag, kommer noe i skyggen av det nye tilbudet til 6-åringene. Det åpnes for at andre yrkesgrupper enn førskolelærere kan ansettes som avdelingsledere, og for andre måter å organisere virksomheten på enn ved den tradisjonelle avdelingsstrukturen.

Mange førskolelærere oppfatter denne lovendringen som et angrep på sin yrkesgruppe og på den spesielle kompetansen denne yrkesgruppen har. På vegne av Høyre kan jeg

forsikre at det ikke er vår hensikt å skyve en eneste pedagog ut av barnehagen — tvert imot. Vi er klar over at personalet i norske barnehager har det klart laveste utdanningsnivået i Norden. I europeisk målestokk har vi høy personaltetthet, men dårlig pedagogisk dekning.

Den dårlige dekningen skyldes ikke mangel på stillinger, men at det er stor mangel på søkere. Jeg viser i denne sammenheng til St. meld. nr. 8 for 1987—88, Barnehager mot år 2000, hvor det ble lagt til grunn et utbyggingsmål på minst 1 500 førskolelærere pr. år.

I spørretimen den 9. januar i år opplyste statsråd Hernes at Regjeringen planlegger opptak av 1 130 studenter til førskolelærerutdanningen til høsten. Men statsråden opplyste samtidig at Regjeringen ville vurdere å bruke budsjettfullmakten som er gitt av Stortinget, til å benytte ekstraordinære sysselsettingsmidler til en ytterligere økning av studentopptaket i høst. Jeg vil derfor gjerne spørre statsråd Sandman om dette vil bli gjort. Det burde være mange gode grunner for det. For det første naturligvis den generelle sysselsettingssituasjonen, som gjør det nødvendig å satse på økt kompetanseoppbygging og yrkesutdanning for ungdom som et godt tiltak i forhold til alternativet som for mange vil være arbeidsledighet. Dernest er det et gap mellom målet om 1 500 utdannede førskolelærere pr. år og det planlagte opptaket av 1 130 studenter. Når dette sammenholdes med den reelle mangel på førskolelærere og det faktum at mange barnehager driver på dispensasjon, burde en slik satsing på økt kapasitet i førskolelærerutdanningen gi stor gevinst for landet som helhet.

Allikevel, problemene vil vedvare i mange år fremover selv om utdanningskapasiteten øker. Hvis vi ikke i større grad benytter førskolelærere i veiledningsvirksomhet, benytter folk med annen utdanning som avdelingsledere eller organiserer virksomheten på andre måter, risikerer vi å sitte med en rekke barnehager uten pedagogisk personell overhodet. En slik situasjon ønsker vi ikke å komme i. Høyre ser på barnehagen som en viktig pedagogisk institusjon, slik også foreldrene gjør det. Vi bevilger ikke statsstøtte til oppbevaring!

Lisbeth Holand: Det er ganske rart å delta i debatten her i dag sett på bakgrunn av den debatten vi hadde i går kveld om spesialskolene. Da hadde vi en opphetet debatt om tilbud for barn som det har gått skeis med — barn som har behov for ekstra tiltak som eventuelt å bli sendt bort på atferdsskoler. Da kjempet Arbeiderpartiet for å få gode lokale tilbud til alle barn. I dag definerer Arbeiderpartiet kvalitet på en ny måte. De har gått sammen med Fremskrittspartiet om en felles definisjon, og flere representanter fra begge partier har definert kvalitet sånn: Kvalitet er lik kvantitet. Dess flere som blir stappet inn, dess bedre. Det sies ikke et ord om minimumskravene for at det skal være kvalitet.

Jeg må si jeg er dypt bekymret, for det forslagene i dag går ut på, er en kvalitetssenkning. De går ut på at man skal kunne stappe 28 6-åringer i én klasse i skolen og kutte ut førskolelærere som pedagogiske ledere av barnehagen. Og når vi er bekymret for dette, blir vi beskyldt for at vi er opptatt av profesjonskampen til førskolelærerne. Jeg er ikke opptatt av førskolelærerne. Men jeg er opptatt av førskolelærerpedagogikken — av barnehagepedagogikken.

Det ble faktisk gjort en undersøkelse i forbindelse med utdanningen av lærerne, både blant førskolelærere og lærere, om hvordan de synes utdanningen kvalifiserer for den jobben de skal gjøre etterpå. Førskolelærerne var jamt over meget godt fornøyd med sin utdanning. Lærerne syntes ikke de hadde fått en utdanning som svarer til det de hadde behov for.

Førskolelærerne har noe faglig å tilby barna. Det er ikke et pedagogisk tilbud hvis en ikke har en pedagog. Og det er det Arbeiderpartiet i dag åpner for å svekke. Jeg synes vi skal være med på alle mulige slags lokale løsninger for å få flere barn inn i barnehager, alle mulige midlertidige ordninger, slik vi har gjort i skolen ved å benytte erstatningslærere når en ikke har hatt utdannede. Men det er noe annet enn å åpne for varige unntak, for det betyr i realiteten at samfunnet fraskriver seg pedagogisk ansvar for barn under seks år.

Statsråden har fått ord på seg for å være veldig effektiv når det gjelder å få ned køene i barnevernet. Og det tror jeg han har vært, med god hjelp fra Stortingets bevilgninger. Men det er noe i det at det er billigere å forebygge enn å reparere. Det er ikke godt forebyggende barnevern å svekke normaltilbudene til barna. Det er ikke bare snakk om at det er billigere å forebygge enn å reparere. Også et tilbud til barn har sin egenverdi. Det har en egenverdi at barna gleder seg til å gå i barnehagen, at foreldrene er trygge, og at de fryder seg over de opplevelsene som barna har i et pedagogisk godt tilrettelagt barnehagetilbud. Og det er jeg redd for at dagens lovendring svekker.

Sylvia Kristin Brustad: Jeg er glad for den brede enigheten det er om denne lovendringa. Jeg er glad for den brede enigheten som både

har vært i debatten her og som helt klart kommer fram i innstillinga.

Grunnen til at jeg nå kommer tilbake, er at noen i debatten prøvde å gjøre det til et poeng at vi i Arbeiderpartiet nå har forlatt vår ideologi når vi åpner for denne type tilbud og andre utradisjonelle løsninger. Men dette handler om solidaritet. Dette handler om rettferdighet. Dette handler om å gi alle barn som ønsker det og har behov for det, et tilbud. Og det er det som er målet for oss.

Det legges opp til et skikkelig løft for barna, og det er også helt nødvendig. Vi i Arbeiderpartiet har også satt oss mer ambisiøse mål nå enn det vi hadde for noen år siden. Det er fordi vi ønsker at de som er barn i dag, skal få et tilbud før de blir konfirmert — før de blir voksne. Derfor har vi nå giret opp takten. Målet er som sagt at alle som ønsker det, skal få et barnehagetilbud, og det er å få alle de barna som står utenfor døra, innenfor. Det er et mål for oss.

På tross av den brede enigheten støtter ikke SV lovendringa. Jeg håper at SV som tidligere har markert seg som et parti som kjemper for barnehager, men som i denne omgang ikke vil være med på dette, ser at dette vil være veldig positivt, og ser at dette vil skape et tilbud for langt flere barn. Derfor håper jeg SV senere kan være med og si: ja dette var kanskje bra allikevel.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v.

I.

I lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. skal ny § 18 lyde:

§ 18. Unntak

Departementet kan gi adgang til unntak fra § 6 første og fjerde ledd og § 12 annet ledd når dette kan ha betydning for utviklingen av varierte tilbud til barn under opplæringspliktig alder.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om adgangen til å foreta unntak.

Nåværende § 18 blir ny § 19.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil gå imot den foreslåtte endring.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 84 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.23.23)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet. Ut fra den votering som nylig er avsluttet, går presidenten ut fra at Sosialistisk Venstreparti også her vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 84 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.24.00)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 7

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om statsforetak (Innst. O. nr. 67, jf. Ot.prp. nr. 32)

Presidenten: Etter ønske fra forbruker- og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 2 timer og 10 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 50 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 15 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis adgang til replikkordskifte på inntil 10 minutter etter samtlige innlegg.

Enn videre foreslås at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Annelise Høegh (komiteens leder): Siden ordføreren for denne saken, Erna Solberg, ikke er medlem av Odelstinget, skal jeg legge frem saken på vegne av henne.

I proposisjonen legger Regjeringen frem forslag til lov om statsforetak. Formålet med lovforslaget er å etablere en organisasjonsform for statlig næringsvirksomhet hvor både krav til effektiv næringsmessig drift og sektorpolitiske mål kan tas hensyn til. Statsfore-

taksformen vil representere en ny organisasjonsform som vil ligge mellom forvaltningsbedriftsformen og aksjeselskapsmodellen.

Siden det ved en inkurie er falt ut av det tekniske sammendraget, vil jeg innledningsvis opplyse at komiteen har mottatt et brev fra Riksrevisjonen med synspunkter på Riksrevisjonens mulighet til fyllestgjørende revisjon av statsforetak.

Forbruker- og administrasjonskomiteens innstilling, som er delt, har vært forelagt energi- og industrikomiteen og samferdselskomiteen. Flertallet, som består av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter proposisjonen. SV gir den subsidiært sin tilslutning, mens et mindretall bestående av Høyre og Fremskrittspartiet går imot proposisjonens forslag. Vi mener vi har to hensiktsmessige og tilstrekkelige alternativer i valget mellom forvaltningsbedrift og aksjeselskapsmodellen. I det videre vil jeg nærmere begrunne dette mindretallets standpunkt.

La meg likevel begynne med å slå fast følgende: Både Høyre og flertallet har et felles ønske om å få til en rasjonell, effektiv og moderne drift av statens næringsvirksomhet. Derfor var det også tidligere Høyre-statsråd Kristin Clemet som tok initiativ til den utredningen som ligger til grunn for dagens debatt. Utredningen ble satt i gang for å se om det fantes nye organisasjonsformer som var mer hensiktsmessige enn de modeller staten allerede hadde anvendt, altså statsaksjeselskap eller forvaltningsbedrift.

Etter en grundig vurdering av statsforetaksmodellen som en slik mulig mellomløsning, har Høyre imidlertid for sin del konkludert med at vi ikke ser noe behov for denne blandingsmodellen, ja vi er overhodet i tvil om den representerer noen klar modernisering eller forbedring.

Ved valg av organisasjonsform for statlig virksomhet må det være balanse mellom bedriftens frihet og bedriftens ansvar. Et selskap hvor ledelse og styre har utstrakt frihet både for virksomhet og budsjetter, må møtes av et tilsvarende ansvar for eventuelle mangelfulle produkter og tjenester eller dårlige resultater. Her har aksjeselskapsmodellen vært vel utprøvd, med tilfredsstillende resultat.

Et selskap som utsettes for sterk detaljstyring fra de offentlige myndigheter, og hvor bedriften kan instrueres direkte om å ivareta spesielle politiske hensyn, kan i langt større grad legge ansvaret for sine resultater hos politikerne. Dette gjelder slik vi ser det, i stor grad forvaltningsbedriftene.

Statsforetaksmodellen vil gi selskapet økt frihet, men det politiske og økonomiske ansvaret plasseres fortsatt hos myndighetene. Dette er Høyre betenkt over. Realiteten i lovforslaget er at det gir økt frihet, men ikke økt ansvar. Dessuten innfører det styringsstrukturer som vanskelig kan gjennomføres uten å overstyre den forretningsmessige ledelse. Forslaget bryter et prinsipp for Høyre i moderniseringsarbeidet, nemlig det at når man gir økt frihet, bør man også gi økt ansvar. Man gjør altså det motsatte når man sikrer selskapet mot konkurs. Da er et viktig incitament til å drive forretningsmessig og ansvarlig blitt borte.

Styring bør etter vår mening alltid være synlig. Uklar selskapsstruktur vil tilsløre politisk styring og dermed også kostnadene ved ulike politiske hensyn eller prioriteringer.

Regjeringen ønsker — slik jeg oppfatter det — at statsforetaksformen skal ha aksjelovens klare begrensning av når departementet kan utøve sin myndighet som eier. Derfor skal instruksjon til styret ifølge forslaget bare forekomme gjennom foretaksmøtet, som tilsvarer generalforsamlingen i et aksjeselskap. Men hvorfor skal selskapets ledelse også måtte legge frem for departementet viktige saker som er av vesentlig betydning for foretakets formål eller som kan endre virksomhetens karakter, før styret treffer vedtak? Skal foretaksmøtet også etter slik uformell kontakt likevel kunne overprøve styret, eller skal styret få en underhånden antydning fra departementet om at dette ikke er veien å gå? I det siste tilfellet mener jeg man er farlig nær å instruere uten å gå veien om foretaksmøtet. Sannheten er vel at man i lovforslaget ikke har klart det man har satt seg fore, nemlig å sikre en «tettere» styring uten å tilsløre ansvarsforholdet mellom statsråd/departement på den ene siden og den forretningsmessige ledelse på den annen. Dette — sammen med forslaget om at styreprotokoller skal sendes departementet innen 14 dager — gjør at statsråden vil få et langt større konstitusjonelt ansvar ved lov om statsforetak enn ved aksjeselskapsformen.

Den detaljstyring og innblanding fra departementets side som det legges opp til i statsforetaksmodellen, vil kunne føre til at et selskaps forretningsmessige potensial ikke utnyttes. Dette vil igjen føre til at statsråden for det aktuelle departement altså vil kunne trekkes til ansvar for forhold som i et aksjeselskap ville vært en sak for den forretningsmessige ledelse. Et eksempel på det: Tidligere oljestatsråd Arne Øien — det er kanskje ikke en dristig påstand å antyde det — ville neppe blitt sittende etter Mongstad-skandalen hvis Statoil hadde vært organisert som statsforetak istedenfor som aksjeselskap.

I Høyre frykter vi altså at de uklare an-

svarsbegrensningene vil føre til at selskapsledelsen ikke føler seg fri til å ta forretningsmessig riktige beslutninger på den ene siden, og at departementet vil bli fristet til å kikke ledelsen for mye i kortene på den annen side. Resultatet er at foretaket og dets formål blir skadelidende. Man får ikke den nødvendige organisatoriske frihet til å ta riktige forretningsmessige beslutninger slik som i et aksjeselskap.

Jeg har merket meg at Arbeiderpartiets hovedargumentasjon for å støtte lov om statsforetak er at den skal være særlig egnet for virksomheter med et særlig sektorpolitisk ansvar. Slik sett kan det kanskje se ut som om Høyre, når vi går mot dette forslaget, går imot å virkeliggjøre viktige sektorpolitiske mål. Slik er det selvsagt ikke.

Høyre er av den oppfatning at sektorpolitiske mål kan nås og ivaretas på mange andre måter enn gjennom det å opprette en egen selskapsform. Faktisk tror vi de vil kunne nås bedre med mange av de andre instrumentene. Vi kan bruke vedtekter, vi kan bruke regelverk og konsesjonsordninger og vi kan bruke et utall av økonomiske virkemidler, enten det nå dreier seg om avgifter, skatter, statsstøtte eller ulike tilskuddssystemer. I dette synet er vi også på linje med høringsuttalelsen fra Finansdepartementet.

Fordelen ved å bruke de virkemidlene vi peker på, er at de også vil gjøre målene vi forsøker å nå, mer synlige. Det vil også være lettere å kontrollere om vi når målene. Vi er derfor helt uenig med Kristelig Folkeparti når de i en merknad nevner målrettet statlig styring som en hovedbegrunnelse for å opprette lov om statsforetak. Skal man — som sagt — være målrettet og kunne etterprøve om man har nådd målene, vil sannsynligvis andre virkemidler være like gode eller kanskje enda bedre.

Flertallet av Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti sier i innstillingen at det karakteristiske for et statsforetak skal være at

> «virksomheten ikke har som overordnet målsetting å drive alminnelig næringsvirksomhet med sikte på å gi maksimal økonomisk avkastning av den innskutte kapitalen».

Dette er i beste fall et meget uheldig signal i forhold til proposisjonens målsetting om mer effektiv og rasjonell offentlig næringsvirksomhet. Formuleringen åpner nærmest for å drive både dårlig og ineffektivt.

Både Finansdepartementet og Næringsdepartementet advarer i sine høringsuttalelser mot å bruke statsforetaksformen på selskaper som er i konkurranse med andre. Slike selskaper bør etter disse departementenes syn organiseres slik at det ikke oppstår kryssubsidiering eller utøvelse av markedsmakt.

Dette er viktig å minnes når vi nå ser konturene av en EØS-avtale hvor bl.a. EFs konkurranselovgivning legges til grunn. Alle partier skriver i sine merknader at man må ta hensyn til dette når man velger selskapsform. For Høyre er det viktig at vi gjennom åpningen av markedet for tjenester og offentlige innkjøp vil oppleve en internasjonal konkurranse på områder hvor vi ikke har har hatt det så sterkt før. I Norge har mange av disse markedene vært dominert av én statlig produsent. I fremtiden vil det være naturlig å velge aksjeselskapsformen for mange av disse virksomhetene, fordi den er internasjonalt kjent som selskapsform. Derfor vil den heller ikke så lett kunne utsettes for anklager om urettferdig konkurranse.

Statsbedriftene bør etter vårt syn pålegges å dokumentere berettigelsen av å produsere en konkurranseutsatt tjeneste innenfor samme enhet. Kryssubsidiering og konkurransevridning bør etter vår mening medføre at de konkurranseutsatte delene heller skilles ut i egne enheter. Det er etter vårt syn ikke på noen måte i konflikt med ønsket om sektorpolitisk styring.

Det fremtidige EØS-regelverket for konkurranse, særlig det som gjelder statsstøtte, vil kunne gjøre det umulig å bruke statsforetaksformen — iallfall vil det begrense den sterkt — på selskaper som opererer i markeder hvor det er eller vil bli konkurranse. Det er ikke bare vår understrekning, men så vidt jeg husker også departementets og resten av komiteens.

Med nye aktører og økt konkurranse både på energi- og telekommunikasjonssiden kan vi her risikere å innføre en ny organisasjonsform som nærmest blir avleggs i det øyeblikket den iverksettes.

Flertallet av Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har funnet at Statoil-modellen — og det står også i proposisjonen — er en spesialtilpasning som ikke bør gjøres til en generell modell. Det er påfallende tynt med begrunnelser for dette standpunktet, bortsett fra en påstand om at aksjeselskapsformen ikke er egnet til å ivareta sektorpolitiske mål. Det har vi vondt for å forstå er berettiget. Mindre rart blir det ikke når, så vidt jeg vet, en av Kristelig Folkepartis viktigste begrunnelser for ikke å ville delprivatisere Statoil er at dette aksjeselskapet ivaretar bestemte sektorpolitiske mål. Det kan kanskje derfor være grunn til å spørre Kristelig Folkeparti: Har vi eller har vi ikke sektorpolitisk styring gjennom Statoil, gjennom aksjeselskapsformen?

Flertallets begrunnelse for å opprette en ny

Trykt 14/6 1991

(Høegh)
statsforetaksform er bl.a. at det ikke er ønskelig å begrense statens eieransvar ved konkurs, noe aksjeselskapsformen åpner for. En slik begrunnelse må jeg si er temmelig søkt. Staten kan selvsagt som eier alltid skyte inn så mye kapital som den ønsker i enhver bedrift, rett og slett ved å gå inn med mer aksjekapital.

At statsforetaket ikke kan gå konkurs, har derimot en rekke uheldige sider. Det vil bli vanskelig å forhandle med eventuelle kreditorer om fornuftig gjeldssanering ved økonomiske problemer. Vi møter altså sannsynligvis også problemer med det kommende EØS-regelverket.

Etter å ha studert flertallets mangelfulle begrunnelser for at aksjeselskapsformen ikke kan brukes for å ivareta sektorpolitiske mål, sitter man igjen med et inntrykk av at det dette egentlig dreier seg om, nærmest er en slags psykologisk motvilje mot «aksjeselskap» som form. At mange fagforeninger og andre fryser på ryggen av dette ordet, bør ikke hindre oss som lovgivere i å foreta fremtidsrettede beslutninger.

Lov om statsforetak er ment å erstatte den såkalte statsaksjeselskapsloven av 1965. Dette vil etter vår mening ikke være et fremskritt, snarere et tilbakeskritt. Høyres konklusjon er altså at det er mange grunner som taler for at statsforetaksformen ikke er hensiktsmessig. Vi har gode nok alternativer i forvaltningsbedrifts- og aksjeselskapsmodellen, og jeg oppfordrer derfor Odelstinget til å avvise det foreliggende lovforslaget.

Presidenten: Ber Magnar Sætre om ordet til replikk? — Presidenten har flere ganger i kveld hatt problemer med å fatte signalene fra representantene, om man ønsker replikk eller innlegg, så jeg tror faktisk at presidenten må be om at dette blir klarere tilkjennegitt fra representantene i salen. Ved signaler skal presidenten love å ha antennene klare.

Magnar Sætre får ordet til et 10 minutters innlegg.

Magnar Sætre: Behovet for omstilling og modernisering av statlig virksomhet er det vel ikke den helt store uenigheten om. Det lovutkastet vi har til behandling her i dag, er en direkte oppfølging av NOU 1989:5, En bedre organisert stat.

De generelle rammebetingelsene for statlig forretningsvirksomhet som drives for å ivareta spesielle sektorpolitiske mål, har endret seg. Mens bedriftene tidligere ofte opererte i en skjermet monopolsituasjon, opplever mange nå at det stilles nye krav til effektivitet, lønnsomhet og tilpassing til en konkurransesituasjon. Denne utviklingen stiller også krav til organisering av denne type statlig virksomhet. Det er behov for en organisasjonsform som gir bedriftene større grad av handlefrihet til å drive virksomheten på fornuftig forretningsmessig grunnlag, mens en samtidig holder seg innenfor den rammen som målsettingen gir. Samtidig må ansvarlige politiske myndigheter ha muligheter til å utøve styring og kontroll med at virksomheten drives i samsvar med den overordnede politiske målsettingen.

Forvaltningsbedriftsformen vil også i framtiden være et godt alternativ. Men jeg ser klart at det også kan være behov for en ny organisasjonsform. Heller ikke statsaksjeselskapsformen vil ivareta de særlige behov som gjør seg gjeldende for statlig forretningsvirksomhet som drives for å realisere et bestemt sektorpolitisk mål. Det vil her være behov for tettere politisk oppfølging enn det som på en hensiktsmessig måte kan gjennomføres innenfor den tradisjonelle aksjeselskapsformen.

Jeg er derfor enig i at det er et behov for en organisasjonsform for statlig næringsvirksomhet som ligger «mellom» forvaltningsbedriften og statsaksjeselskapet — dette på grunn av forskjell i styringsbehov og styringsmåte.

Når skal så loven brukes? De sektorpolitiske formålene tilsier at det er tale om virksomhet som er av så stor samfunnsmessig betydning at det er vanskelig, for ikke å si umulig, å tenke seg at virksomheten kan nedlegges uten betydelige samfunnsmessige skadevirkninger, og at den derfor til tross for eventuell konkurs må videreføres på en eller annen måte. Til forskjell fra bruk av aksjeloven har en i statsforetaksloven brakt inn et samsvar mellom statens reelle ansvar og det formelle ansvaret for en slik virksomhets eksistens.

At vi får denne loven, virker klargjørende. Eksistensen og bruken av en mellomform virker klargjørende i forhold til bruk av aksjeselskapsformen. En slipper å «gjemme» den institusjonelle utformingen av de sektorpolitiske styringsbehovene i vedtektene. Den rene aksjeselskapsformen framstår derfor klart for medkontrahenter, fordringshavere osv. som en klart kommersiell selskapsform med begrenset eieransvar også i statlig sammenheng.

Denne loven er et forsøk på å få hentet det beste ut av begge hovedformer for organisering av statens næringsvirksomhet. Den ligger klart nærmest aksjeselskapsformen. Men modellen tar også opp i seg vesentlige elementer fra forvaltningsbedriftene, først og fremst når det gjelder politisk styrbarhet. Fordelen i forhold til forvaltningsbedriften er at statsforetaksmodellen formaliserer styringsformen og

klargjør det politiske, konstitusjonelle og rettslige ansvaret, også når bedriftens ledelse har vide fullmakter.

Modellen vil også kunne bidra til en forenkling ved at nåværende statsselskaper som er organisert etter særlover, kan organiseres etter den nye loven.

Mindretallet går imot denne loven. Det anbefaler at man i framtiden bruker aksjeselskaps- og forvaltningsbedriftsmodellen for statlig virksomhet.

Det er i og for seg korrekt at aksjeselskapsformen rettslig sett kan brukes også på sektorpolitiske områder. Til det er å si at aksjeselskapsformen først og fremst er utformet med tanke på ordinær næringsvirksomhet, og hvor ansvarsbegrensningen er ment å være reell. Selskapsformen er ikke utformet med tanke på politisk styringsbehov. Dette må en i tilfelle ivareta gjennom særlige vedtektsbestemmelser. En vil med det skape en atypisk organisasjonsform som er lite ønskelig. Dessuten kan det være situasjoner hvor sektorpolitiske hensyn kan komme på tvers av og gå foran bedriftsøkonomiske vinningshensyn. Dette tilsier at staten bør gi avkall på ansvarsbegrensningen.

For øvrig synes jeg ikke at mindretallet legger stor nok vekt på at alternativet til statsforetaksformen i mange tilfeller ikke vil være å organisere virksomheten som aksjeselskap, men å videreføre den som forvaltningsbedrift. Jeg er glad for at f.eks. NHO i sin høringsuttalelse gir uttrykk for en mye mer reflektert holdning til problemene enn tilfellet er med mindretallet.

Mindretallet tar også opp forholdet til konkurransevridning. Det er vel i og for seg rett at statens ansvar for at statsforetaket skal dekke sine forpliktelser kan innebære et konkurransefortrinn. Betydningen av dette kan det imidlertid være delte meninger om.

For det første kan den sektorpolitiske målsettingen i visse tilfeller være overordnet hensynet til fri konkurranse. Videre legger § 5 i seg sjøl begrensninger på muligheten for å utnytte «statsgarantien». Dette gjelder lånerammen i § 5 første ledd, som innebærer at et statsforetak ikke vil kunne låne penger på fremtidig inntjening. Dessuten kan et statsforetak ikke låne penger på skjulte reserver som ikke kommer til uttrykk i regnskapet. Disse begrensningene må dessuten ses i sammenheng med ugyldighetsreglene i siste ledd. I sum kan disse reglene føre til at et statsforetak faktisk vil ha vanskeligere med å få lån enn et vanlig aksjeselskap.

Jeg føler at med de begrensninger som ligger i loven om foretakets adgang til å ta opp lån og gi garantier, er risikoen for at statens ansvar etter § 51 annet ledd skal komme til anvendelse, minimal. En har dessuten den muligheten at en kan skille ut konkurranseutsatte deler av foretaket i datterselskap.

Mindretallet viser til Finansdepartementets forslag i høringsuttalelsen. Jeg vil få lov til å påpeke at forskjellen mellom Finansdepartementets forslag og proposisjonen i grunnen ikke er så stor. Den individuelle begrensningen som Finansdepartementet har ønsket å gjennomføre, kan for det enkelte statsforetak gjennomføres etter utkastets § 5 tredje ledd i statsforetak der det måtte være ønskelig.

Når det gjelder foretakets organisasjon, er den som jeg nevnte lagt tett opp til aksjeselskapsmodellen. Hovedforskjellen ligger i § 23 annet ledd, hvor styret er pålagt å forelegge saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets formål, og som i vesentlig grad endrer virksomhetens karakter, for departementet før vedtak treffes i saken. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at slike vedtak ofte vil berøre foretakets sektorpolitiske oppgave, og at departementet derfor bør ha mulighet til å påvirke beslutningen.

En etterfølgende omgjørelsesadgang etter mønster av aksjelovens § 18–3 annet ledd vil ikke på noen hensiktsmessig måte kunne erstatte den forhåndsredegjørelsen som er foreslått i loven.

En større grad av uformell kontakt og informasjonsinnhenting enn det lovutkastet legger opp til, vil jeg advare mot. Hensikten har vært å bygge opp et system der dette skjer i sterkere formalisert form enn innenfor forvaltningsbedriftene. En formalisering av beslutningsprosessen er viktig fordi dette vil markere bedriftsledelsens selvstendighet i forhold til departementet. Å utvide informasjonsplikten utover det som er foreslått, vil gjøre ansvarsforholdet mellom foretaksledelsen og departementet uklart.

Noen ord om forholdet til EF. Mindretallet erkjenner i sine merknader at statsforetaksformen i seg sjøl ikke er noe problem i forhold til EFs regelverk. Spørsmålet er om EFs regelverk vil begrense modellens anvendelsesmuligheter. Det som legges til grunn i Næringsdepartementets uttalelse, er konkurranseaspektet. Regelverket som det refereres til, vil først og fremst få betydning når staten driver regulær næringsvirksomhet som ikke har noen overordnet samfunnsmessig målsetting. Og dersom det er tilfellet, vil virksomheten etter de kriterier som Regjeringen har lagt til grunn, bli organisert som aksjeselskap, ikke som statsforetak.

Derimot, dersom de sektorpolitiske formålene er fremtredende, tviler jeg på at det er EFs intensjon at EFs regelverk skal hindre offent-

lige myndigheter i å realisere sektorpolitiske mål. Tjenesteyting og næringsdrift i tilknytning til samfunnsmessig infrastruktur er i de fleste EF-land ivaretatt innenfor offentlig eide eller offentlig styrte selskaper, mange sågar tilsvarende våre forvaltningsbedrifter. Dersom EFs regelverk i framtida skulle kreve endringer og omdanninger, vil dette altså måtte gjelde en rekke EF-land. Det vil også omfatte forvaltningsbedrifter, og det må derfor i så fall bli et ledd i et felles opplegg for EF og EØS. Så en kan ikke med bakgrunn i EFs konkurranserett i dag si at den legger så sterke begrensninger på bruk av foretaksformen at modellen ikke vil bli det alternativ som en tenker seg.

Når det gjelder Riksrevisjonens rolle i kontrollen av statsforetakene, har Riksrevisjonen i sin høringsuttalelse foreslått et nytt annet ledd i § 43:

> «Stortinget kan i det enkelte tilfelle bestemme at foretaksrevisjonen tillegges Riksrevisjonen . . .»

Dette er ikke fulgt opp i proposisjonen. Jeg er enig med departementet i at revisjonsreglene bør legges opp til det som gjelder for aksjeselskaper. Det er imidlertid helt klart at Riksrevisjonen vil måtte spille en sentral rolle i kontrollen av statsforetakene. Dette fremgår da også med all mulig tydelighet av § 45, der Riksrevisjonen gis rett til å kreve de opplysninger den finner påkrevd for sin kontroll, så vel fra foretaket som fra den valgte revisor. I tillegg åpner paragrafen for at Stortinget kan fastsette regler for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i foretaket og herunder fastsette hvilke dokumenter m.m. som skal sendes Riksrevisjonen.

Så vidt jeg kan se, skulle kontrollmulighetene være til stede i tilstrekkelig grad. Dersom dette mot formodning viser seg ikke å holde stikk, vil det være noe vi må komme tilbake til. Da må i tilfelle Riksrevisjonen gjøre Stortinget oppmerksom på det.

Jeg tror statsforetaksmodellen er et godt alternativ, og presidenten blir sikkert ikke forbauset når jeg sier at Arbeiderpartiets gruppe vil gå inn for det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Annelise Høegh: Representanten Magnar Sætre sa at han syns Næringslivets Hovedorganisasjon hadde et mer reflektert syn på denne saken enn mindretallet. Det synet har han selvfølgelig rett til å ha, men spørsmålet er om det er riktig. Hvis man leser NHOs høringsuttalelse, er det helt klart at de mener at aksjeselskapsformen er en bedre form å modernisere mange bedrifter etter enn statsforetaksformen. Men de er jo klar over — og det skriver de faktisk rett ut, og det står gjengitt i proposisjonen — at det kan være sterk motstand mot å gå over til en slik modell. Derfor sier de altså at de ikke vil motsette seg at man innfører en statsforetaksmodell. Slik er nå det.

Ellers vil jeg si at hvis man vurderer de ulike formene vi nå har, på en skala fra venstre til høyre, er det vel rimelig å si at det ligger slik an at forvaltningsbedriften gir den beste styringen og det største ansvaret for myndighetene. Så har vi forslaget om statsforetak, deretter kommer statsaksjeselskapsloven, og den største frihet for bedriftene ligger i den rene aksjeselskapsformen. Hvis det er slik at aksjeselskapsformen egner seg dårlig til sektorpolitisk styring, må jeg få gjenta mitt spørsmål til Magnar Sætre: Hva er det med den sektorpolitiske styringen av Statoil som er uhensiktsmessig i dag? Kan det i det hele tatt påstås at myndighetene ikke har full mulighet til å legge de mål på den virksomheten som man måtte ønske, selv om det er en aksjeselskapsform?

Magnar Sætre: Jeg tror jeg uttrykte meg omtrent slik at NHO hadde et mer nyansert syn på dette enn mindretallet, og refererte til uttalelsen deres. Jeg vil sitere uttalelsen:

> «Sammenfatningsvis vil NHO slutte seg til at det gis en ny lov om statsforetak, som erstatter den gamle statsselskapsloven. Dette kan bety en friere stilling for visse forvaltningsbedrifter som ellers ikke får modernisert sin organisasjonsform. Men vi vil på den annen side advare sterkt mot at formen blir et hinder for å gå enda lenger i omlegging av statlig virksomhet som bør bruke aksjeselskapsformen.»

Dette er direkte sitat, og jeg mener fortsatt at jeg leser det riktig når jeg mener at de har et litt mer nyansert syn på dette enn mindretallet, som avviser bruk av statsforetaksformen i det hele tatt.

Så spurte representanten Høegh om hva som er galt med Statoil-modellen. Jeg sa vel også at det går an å gå via vedtektene, at en kan bruke dem. Men dersom en skal gjøre det til et mønster, vil en få et sett med bedrifter hvor en må legge forskjellige vedtekter inn i regelverket for å få dette til. Omverdenen vil ikke egentlig være helt klar over hva slags type bedrift en har med å gjøre. En må begynne å lete i vedtektene. Det er mye ryddigere slik som det gjøres nå, at en får en forvaltningsbedrift, en får et aksjeselskap som er aksjeselskap — og som omverdenen vet er aksjeselskap — og en får statsforetak som

nærmest er et aksjeselskap, men med den spesielle varianten med konkursstyring.

Annelise Høegh: Jeg har selvsagt ingen problemer med å akseptere og avfinne meg med at vi har forskjellig syn på hensiktsmessigheten av den selskapsformen som foreslås her i dag. Men jeg syns det er ganske dristig av representanten Sætre å påstå at det er uryddighet i aksjeselskapsformen, slik som han nå prøvde å antyde, at det skal være vanskeligheter med å lese vedtekter, at det skal være vanskeligheter med aksjeselskapsformen, som er velkjent, ikke bare her i landet, men internasjonalt. Det som derimot kan by på problemer, er den sammenvevning av instrukser og ikke-instrukser på forhånd formelt og uformelt som det legges opp til i den nye formen. Det kan være problematisk. Aksjeselskapsformen er ikke problematisk i så henseende, men jeg forstår jo at Arbeiderpartiet er meget betenkt over å gjøre en del bedrifter om til aksjeselskaper. Da syns jeg man kunne si det og ikke late som om den formen som man nå foreslår, er så mye bedre enn f.eks. den statsaksjeselskapsformen som man har. Jeg tror snarere den er et tilbakeskritt.

Magnar Sætre: Representanten Høegh var nå framme og mente at det var det at vi var betenkt over å bruke aksjeselskapsformen som gjorde at vi gikk inn for statsforetak. Jeg tror jeg tør si at det er ikke det som ligger til grunn, men det er rett og slett hensiktsmessigheten i foretaket og måten å organisere dette på som gjør at vi velger det.

Presidenten: Den reglementsmessige tid er akkurat nå runnen, og presidenten ber om tillatelse til å fortsette møtet til dagens kart er ferdigbehandlet. — Det anses bifalt.

Vi går tilbake til den ordinære talerlisten.

Jan Erik Fåne: For Fremskrittspartiet er modernisering, effektivisering og rasjonalisering av den offentlige sektor et arbeid som vi vektlegger meget sterkt. Vi ønsker oss en offentlig sektor som prioriterer de primære oppgavene, og som utfører disse på en så god og effektiv måte som mulig.

I denne forbindelse er privatisering av statlig og annen offentlig forretningsvirksomhet av avgjørende betydning. Utstrakt overførsel av oppgaver fra det offentlige til det private vil være med på å sikre brukerne så gode og rimelige tjenester som mulig. En slik oppgavefordeling vil også frigjøre offentlige ressurser, som i sin tur kan settes inn på mer primære områder hvor det offentlige åpenbart har et større ansvar for oppgaveløsningen i samfunnet.

Dette standpunkt har ledet til at Fremskrittspartiet ønsker å privatisere store deler av den offentlige forretningsvirksomheten som i dag er organisert enten som forvaltningsbedrifter, statseide selskaper eller stiftelser. Den nye organisasjons- og eierformen som vi i dag skal ta stilling til — statsforetaksmodellen — har etter vår oppfatning så mange svakhetspunkter at vi ønsker å gå imot hele modellen.

For min del vil jeg si rett ut at etableringen av en mellomting mellom forvaltningsbedrift og et statsaksjeselskap vil gjøre det vanskeligere å få gjennomslag for en omdannelse av forvaltningsbedrifter til aksjeselskaper. Statsforetaksmodellen vil i så måte være en forsinkende mellomstasjon i den nødvendige prosess med fristilling og privatisering av statlig forretningsvirksomhet.

Avgjørende for Fremskrittspartiet er at en fristilling av forvaltningsbedrifter ikke bare må medføre større økonomisk og organisatorisk frihet for bedriften. Denne friheten må følges av et ansvar, nemlig ansvar for økonomien. For å si det enkelt kan ikke Stortinget sitte med ansvaret for økonomi og eventuelt garantiansvar dersom man samtidig ikke har innflytelse og kontroll med bedriftens disposisjoner. Helst burde bedriftene hatt så stor grad av frihet som mulig, men da må også Stortinget bli fritatt for ansvaret for økonomiske konsekvenser ved eventuelle feildisposisjoner eller annet. Dersom vi skal kunne nyte godt av den tilpasningsdyktighet som stor frihet for bedriftene medfører, forutsetter dette at bedriften har et ansvar og et incitament for å få bedriften til å gå godt. Etter vår oppfatning vil statsforetaksmodellen føre til stor grad av frihet for de bedrifter dette måtte gjelde, mens Stortinget allikevel vil måtte sitte med det økonomiske ansvaret.

Dette fører bl.a. til at et statsforetak ikke kan gå konkurs, men at staten vil ha ansvaret for at virksomheten blir drevet videre dersom foretaket ikke selv kan dekke sine forpliktelser. Dette vil høyst sannsynlig føre til at finansinstitusjoner som skal yte lån til statsforetak, ikke vil ha et incitament til å vurdere foretakets kredittverdighet. Dette er bl.a. påpekt i Kommunaldepartementets høringsuttalelse til denne proposisjonen.

Denne garantien mot konkurs vil samtidig kunne medføre for enkelte foretaks vedkommende at man ikke vil konkurrere på like vilkår med konkurrerende selskaper. Alle typer bedrifter eller selskap som driver i konkurranseutsatte tjenester, vil få en spesielt fordelaktig rammebetingelse som vil bidra til

ulik konkurranse. Dette vil antakelig legge sterke begrensninger på hvilke typer virksomheter som kan organiseres gjennom en lov om statsforetak, og dermed medføre at statsforetaksmodellen ikke vil bli et alternativ til forvaltningsbedrift og aksjeselskap, som Regjeringen ønsker seg.

Disse fordelaktige rammebetingelser vil også kunne medføre at EFs konkurranseregler og regler om offentlige innkjøp og statsstøtte kan få virkning, og at dette vil kunne ha betydning for den virksomheten et statsforetak skal drive. Dette blir bl.a. understreket i høringsuttalelsen fra Næringsdepartementet. Dette departementet har funnet grunn til å presisere at EØS-konkurranseregelverket vil kunne begrense muligheten for å anvende statsforetaksformen.

Det er viktig at vi i Norge ikke etablerer selskapsformer innen den offentlige forvaltningen som det kan stilles tvil til under det fremtidige EØS-konkurranseregelverk. Regelverket vil kunne legge så sterke begrensninger på bruken av statsforetaksmodellen at den ikke vil bli den alternative organisasjonsformen den opprinnelig var tenkt som.

Når det gjelder organisasjonsformen, har andre talere vært innom den tidligere i dag. Den skiller seg ikke nevneverdig fra den modellen man har for statsaksjeselskaper. Hovedforskjellen ligger i § 23 andre ledd, hvor styret pålegges å forelegge for departementet saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets formål, eller som i vesentlig grad vil endre virksomhetens karakter før vedtak fattes i saken. Imidlertid inneholder aksjeloven paragrafer som sikrer at departementet kan overprøve bedriftsforsamlingens vedtak når det gjelder statsaksjeselskaper. Med andre ord kan man allerede i dag gjennom aksjeloven og en aksjeselskapsmodell sikre seg den samme kontroll og styring med de bedrifter og foretak som eventuelt vil komme inn under statsforetaksmodellen. Jeg vil derfor påstå at i denne forbindelse vil statsaksjeselskapsmodellen være like god og dekkende for departementets styrings- og kontrollmulighet som det man har lagt opp til for statsforetak. Etter Fremskrittspartiets oppfatning er statsaksjeselskapsmodellen mer hensiktsmessig. For selskaper med sterk sektorpolitisk betydning kan departementet fullt ut få den styring og kontroll man ønsker, gjennom vedtektsordninger slik som i Statoil-modellen.

Fremskrittspartiets og Høyres komitemedlemmer har funnet så mange innvendinger mot etableringen av denne nye organisasjonsmodellen at man ikke finner å kunne tilrå lovforslaget. Jeg vil avslutningsvis henvise til disse to partienes konklusjon omkring det videre moderniseringsarbeidet i den offentlige sektor. Her anbefaler vi at man holder seg til og bruker de to hovedformene forvaltningsbedrift og aksjeselskap. Jeg vil også benytte anledningen til å be Regjeringen å vurdere om de selskaper som i dag er organisert etter særlover eller etter lov om statsselskap av 1965, bør omorganiseres etter de to hovedformene, slik som mindretallet i komiteen har skrevet i sine merknader i innstillingen.

Tora Aasland Houg: En ny konstruksjon er i denne saken presset fram, nemlig lov om statsforetak. Et statsforetak er verken en forvaltningsbedrift eller et statsaksjeselskap, men noe midt imellom. SV har i sin merknad signalisert betydelig skepsis til denne formen. Vi mener at den opprinnelige forvaltningsformen er den beste for de bedriftene det her er snakk om, og vi oppfatter det slik at denne nokså kunstige gestalt framstår som noe som angivelig skal gi mer positive signaler om effektivitet og lønnsomhetstenkning, men hvor altfor mye av den politiske styringen går tapt. Man er her i ferd med å tilpasse seg en markeds- og effektivitetstenkning ved å gi fra seg nettopp de politiske styringsverktøyene som vi i dag så sårt trenger. De bedriftene som i dag er organisert som forvaltningsbedrifter, skal når de i neste omgang blir nyorganisert gjennom denne loven om statsforetak, gjenoppstå som moderne og effektive bedrifter. Det er grunn til å sette store spørsmålstegn ved om dette foretakendet vil lykkes.

Vi har lenge levd med en politikk hvor målet er å splitte opp statlige virksomheter, å få nye eierformer som en del av en omstrukturering. Privatisering er høyrepartienes sesam sesam: Det skal gi signal om effektivitet, det skal gi frikopling fra tungvinte politiske vedtak, og det skal gi fullt tempo mot et marked som skal være så gjevt, og hvor brysomme handelshindre helst må fjernes — handelshindre som sett med markedets øyne hindrer den frie flyt, men som sett med distriktenes og regionenes øyne gir beskyttelse og garanti for miljøstandarder, for rettferdige fordelinger og for trygghet.

Jeg vil hevde at distriktspolitiske, miljøpolitiske og fordelingspolitiske mål lett kan komme til kort til fordel for markedstenkning og snevre bedriftsøkonomiske profittinteresser når denne type tenking får fritt spillerom.

Alle er interessert i å gjøre de offentlige tjenestene mer effektive, mer brukervennlige, bedre. Men det kan gjøres på andre måter enn å etablere nye organisasjonsstrukturer som er så forskjellige fra dem vi allerede har,

at det må nye lover til — slik som den saken vi behandler her i Odelstinget i dag.

Hermansen-utvalget har åpnet for at forvaltningsmodellen, som er den vi i dag bruker på de bedriftene det i neste omgang kommer til å bli snakk om her, utvides og forbedres. Dette utvalget mente at forvaltningsmodellen fortrinnsvis bør benyttes for de store nasjonale infrastruktur- og tjenesteytingsetatene, som f.eks. Statkraft, NSB, Televerket og Postverket. Det er disse fire forvaltningsbedriftene som er mest interessante her i dag når Odelstinget drøfter denne nye lovkonstruksjonen.

Jeg har lyst til å sitere — det som også er sitert i SVs merknad — fra nettopp Hermansen-utvalgets innstilling, NOU 1989:5, hvor det sies:

> «...forvaltningsbedriftformen representerer et godt balansepunkt mellom hensynet til overordnet styring og hensynet til at fullmakter og handlefrihet legges til bedriften selv. Behovet for politisk styrbarhet reflekterer det forhold at det knytter seg politiske mål og politisk ansvar både... til standard og kvalitet.»

Den viktigste grunnen til å holde på forvaltningsbedriftsmodellen fortsatt er at de virksomhetene det her dreier seg om, må være underlagt demokratisk styring. Det er ikke riktig av Stortinget å gi fra seg enda flere styringsmidler enn det Regjeringen åpenbart allerede har gjort gjennom ulike stadier i EF-tilpassingen.

Det var nesten patetisk å høre Arbeiderpartiets representant Magnar Sætre i hans innlegg her, i sin iver etter nettopp å ta sikte på EF-tilpassede foretaksformer. Vi har fra SVs side lenge kritisert den tilpassingen og synes det er meget betenkelig at man også i denne saken legger seg så flat for det som oppfattes som EFs regelverk, og som sett med våre øyne ikke nødvendigvis er til det beste for de bedriftene og den virksomheten det her er snakk om.

Jeg er klar over at vi i dag ikke drøfter de enkelte bedriftene — det skal vi komme tilbake til i fullt monn — men grunnlaget for omorganisering og ny organisasjonsform for disse bedriftene legges i dag. Bordet fanger, og alle er klar over de skritt som her vil følge etter. De virksomhetene det først og fremst dreier seg om, har og bør fortsatt ha andre mål å ivareta enn rent forretningsmessige og næringspolitiske. Vi vet alle at samfunnshensyn kan gå på tvers av hva som er snevert bedriftsøkonomisk lønnsomt. Da er det nødvendig med styringsredskaper.

Jeg er enig med komiteens leder, Annelise Høegh, når hun snakker om de uklare ansvarsforhold som kommer til syne ved den konstruksjonen som her er laget. Jeg er også enig i hennes konklusjon, selv om jeg er uenig i premissene. Vi har helt ulike oppfatninger av hvordan dette samfunnet skal styres, og på hvilken måte vi må sikre den demokratiske kontroll.

Etter min mening, og etter SVs mening, er den verste av alle tilknytningsformene nettopp for de bedriftene det her er snakk om, at man går inn i en aksjeselskapsform eller eventuelt en statsaksjeselskapsform, slik som Høyre og Fremskrittspartiet signaliserer at de vil gå inn for.

Etter SVs mening vil en aksjeselskapsform med sin sterke vektlegging av bedriftsøkonomisk lønnsomhet gi ensidige styringssignaler. Investeringer og utbygging av tjenestetilbudet blir styrt etter hvor det gir størst økonomisk avkastning, mens andre samfunnsmessige hensyn meget lett blir nedprioritert. For norske distrikter kan dette bety enten å være prisgitt subsidier fra det til enhver tid sittende politiske flertall, eller å få dyrere tjenester eller bortfall av tjenestetilbudet. Dette er det motsatte av å sette samfunnsinteresser og brukerne i sentrum.

Valg av tilknytningsform er ikke et teknisk spørsmål, som det lett kan bli med disse ulike juridiske konstruksjonene. Det er et grunnleggende verdivalg. Det er et signal om på hvilken måte vi fortsatt vil ta vare på og utvikle demokratiet.

Som det kommer fram i SVs merknad i innstillingen, så mener vi tross alt at statsforetak er bedre enn statsaksjeselskap for de virksomhetene det her vil være snakk om. Men jeg vil likevel presisere at det etter vår mening er en unødvendig vei å gå i det hele tatt. Vi ønsker å beholde de sentrale forvaltningsbedriftene med maksimal demokratisk styring. Mye kan forbedres ut fra den modellen vi allerede har. Det gir også Hermansen-utvalget en åpning for. Det er meget viktige ressurser det her dreier seg om, og det er ingen grunn til å starte opp en gradvis fristilling mot privatisering.

Vi vil selvsagt komme tilbake til de enkelte bedriftene etter hvert som det blir aktuelt.

Men jeg har lyst til å gi et signal når det gjelder kanskje den første bedriften som står i kø her for å bli behandlet i forhold til den nye loven, nemlig Statkraft. Denne bedriften bør videreføres som en forvaltningsbedrift, og den må ikke svekkes ved en oppdeling, slik vi har fått signaler om. Det blir en meget alvorlig svekkelse av den politiske styringen med våre viktige kraftressurser dersom vi både skal starte privatiseringen av denne bedriften, Statkraft, og i tillegg svekke bedriften ved å dele den opp. Andre steder i næringslivet

styrkes jo bedriftene ved motsatte operasjoner, nemlig sammenslåinger og fusjoner.

Til slutt: Muligheten til å få gjennomført en miljøpolitisk energiproduksjon og fordeling, en god jernbanetransport, en rettferdig tele- og posttjeneste ligger i at vi klarer å beholde de organisatoriske utgangspunkt vi har, men at vi samtidig er villig til å forbedre dem.

Det er riktig som komiteens leder nevnte, at SV har signalisert en slags subsidiær stemmegivning i at vi sier denne statsforetaksformen må være bedre enn statsaksjeselskapsformen for de bedriftene det her er snakk om. Men det er vanskelig å legge opp en subsidiær stemmegivning i en sak hvor man blir presentert for en ny lovgivning, så jeg vil da på vegne av SV i denne sak i dag signalisere at vi går imot dette lovforslaget i sin helhet.

John S. Tveit: Felles for all næringsvirksomhet de senere år, både i privat og offentlig regi, har vært økende krav til effektivitet. Offentlige forvaltningsbedrifter har i stor grad vært hemmet av en tungrodd beslutningsprosess og uklare ansvarsforhold. Men tross det er det mange eksempler på at rasjonaliseringstiltak og omstillinger er foretatt med vellykket resultat – også i forvaltningsbedrifter.

Men det er viktig å finne fram til best mulige styrings- og organisasjonsmodeller. Hensikten eller formålet med lovforslaget om statsforetak er at statlig næringsvirksomhet skal få mulighet til effektiv næringsmessig drift, samtidig som behovet for sektorpolitisk styring ivaretas. Etablering etter statsforetaksloven blir en mellomting mellom et statsaksjeselskap og en forvaltningsbedrift.

For så vidt er ikke dette noen nyskapning. Vi har jo fra før statsbedriftsloven fra 1965, som nå kan oppheves. Lov om statsforetak legges vel noe tettere opp mot aksjeselskapsformen, og anses mer hensiktsmessig under dagens forhold enn den gamle. Et statsforetak får eget styre og administrerende direktør og er ment å få betydelig forretningsmessig og økonomisk handlefrihet i forhold til staten. Likevel er det opp til departementet å gi dette et reelt innhold. Da tenker jeg på at styret blir pålagt å forelegge saker som antas å være av vesentlig betydning for vedtakets formål, eller som i vesentlig grad vil endre virksomhetens karakter, fram for departementet før det treffes vedtak. Jeg tenker også på at departementet gjennom foretaksmøtet kan treffe vedtak, gi retningslinjer og instrukser som vedrører foretaket, og som er bindende for styret og administrerende direktør.

Kristelig Folkeparti støtter lovforslaget, slik det går fram av flertallsmerknadene. Men vi stiller oss noe åpnere for å ta i bruk aksjeselskapsmodellen enn Arbeiderpartiet. Jeg viser da til merknaden i innstillingen om å vurdere i hvert enkelt tilfelle hvilken organisasjonsmodell som er best.

Det kan godt tenkes at det ville ha vært fordelaktig med aksjeselskap i flere tilfeller enn hva Regjeringen synes å mene. Da ville en vel også lettere unngå problem i forhold til Norges forpliktelser i et fremtidig EØS-samarbeid, som er omtalt. Likevel finner jeg det ønskelig å medvirke til å vedta lov om statsforetak, slik at hjemmelen er til stede for å omorganisere statsforvaltningsbedrifter etter en slik modell. Denne synes jo også å være mer spiselig for de ansattes organisasjoner enn aksjeselskapsformen.

Komiteens leder, Annelise Høegh, nevnte i sitt innlegg at hun fant en flertallsmerknad uheldig. Det gjaldt følgende merknad inntatt på side 8 innstillingen, om jeg forstod henne rett:

> «Det karakteristiske for disse virksomhetene er at virksomheten ikke har som overordnet målsetting å drive alminnelig næringsvirksomhet med sikte på å gi maksimal økonomisk avkastning av den innskutte kapitalen.»

Jeg fikk inntrykk av at komiteens leder mente at maksimal lønnsomhet alltid burde være et overordnet mål. Det forundret meg. Hvis vi skulle bruke dette prinsippet f.eks. overfor et statsforetak som Televerket, må vel de fleste innse at det umulig kan være rett.

Ole Gabriel Ueland: Det har i fleire år no vore debatt omkring korleis ein skal organisera statsselskapa. Dette gjeld oljeselskapa med rein forretningsmessig drift, statsbankane, som er oppretta for å ivareta fordelingspolitiske mål og forretningsmessig drift, og dei reine forvaltingsselskapa som t.d. Statkraft, NSB og Televerket.

Grunnen til at me har fått denne debatten, er sjølvsagt at rammevilkåra har forandra seg. Samfunnet har blitt meir internasjonalisert, og krava til konkurranseevne har blitt hardare. Forbrukarane stiller stadig sterkare krav til tenestene som staten sine bedrifter yter, og samanliknar med private bedrifter. Landet sin økonomiske situasjon har tvinga oss politikarar til å sjå nærare på bruken av offentlege midlar på den eine sida, og på krav til effektivitet og fridom i statleg forvaltning på den andre sida.

Det er derfor nødvendig at ein tek desse signala på alvor og finn fram til ei organisasjonsform der statsselskapa kan møta desse utfordringane. I arbeidet med dette er det einskilde omsyn ein må ha i minne, som eg vans-

keleg kan sjå at Høgre og Framstegspartiet har teke med i sine vurderingar.

Statlege bedrifter — særleg industridrift — har tradisjonelt blitt etablerte ut frå to viktige føresetnader. Den eine er at det skal være mogleg å oppnå meir for samfunnet gjennom direkte eigarengasjement i industri, enn om ein overlet dette til privat eige. Det andre er at det må vera mogleg for staten å organisera eigne verksemder slik at ein kan kombinera forretningsmessig handlefridom og fleksibilitet — som har vore vanleg i privat verksemd — med den politiske styring og kontroll som er ynskjeleg og nødvendig ved bruk av offentlege midlar.

Eg ser det difor som nødvendig å legga stor vekt på at ein òg i framtida kan finna organisasjonsformer som sikrar stor bedriftsmessig handlefridom, på same tid som me kan ivareta behovet for overordna statleg styring.

Omorganisering av statsføretak inneber at dei tilsette i dei selskapa dette vedkjem, ikkje lenger vert statstilsette, og dermed vert arbeidsforholda deira regulerte gjennom arbeidsmiljølova og arbeidstvistlova i staden for gjennom tenestemannslova. Eg kan vanskeleg sjå at dette er eit stort problem, men det kan sjølvsagt vera viktig for den einskilde som det vedkjem.

Statsføretaksforma er ei organisasjonsform for næringsverksemd som staten eig åleine 100 pst. Skal andre enn staten trekkjast inn som eigarar, må føretaket oppløysast og etablerast på nytt som aksjeselskap. Dette er i grunnen svært viktig, for mykje av motstanden og skepsisen mot aksjeselskapsforma har nok vore grunngjeven med at dei eigenlege motiva for å oppretta denne forma for statleg eigarskap, har vore eit forsøk på å privatisera på lengre eller kortare sikt.

Fordi eit statsføretak ikkje kan gå konkurs, er statens ansvar spesielt stort. Difor meiner eg, i tråd med proposisjonen, at for å avgrensa staten sin risiko, må moglegheitene til å ta opp lån og seia seg ansvarleg i økonomiske situasjonar stå i forhold til det som kan dekkast gjennom føretaket sine eigne midlar.

Senterpartiet støttar derfor forslaget til ny statsselskapslov.

Avslutningsvis vil eg koma litt inn på forholdet til EF-lovgivinga. Både Næringsdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet har uttala at EF sine reglar om konkurranse, offentlege innkjøp og statsstønad kan koma i konflikt med statsføretaksforma. Det er derfor så langt ein kan sjå i dag, ein viss fare for at denne lova vi i dag behandlar, ikkje vil kunna takast i bruk i praksis.

Som kjent har Senterpartiet lenge vore skeptiske til korleis ein mistar politisk sjølvstende gjennom EF-tilpassinga. Forholdet til EF/EØS-avtala går eg ut ifrå at me kjem tilbake til ved dei einskilde vedtak om å oppretta statsføretak, men eg vil sjå det som ynskjeleg at statsråden kan kommentera dette noko utover den tvil og tru som departementet gjev uttrykk for i proposisjonen.

I diskusjonen om dette med forvaltingsbedrifter er eit steg i rett lei eller ikkje, synest eg det vert oversett at forvaltingsbedrifter stort sett vil gå over til statsføretak. Det er det som er vanleg, og det er det som er aktuelt. Eg trur det er langt sjeldnare aktuelt å gå vegen frå statsaksjeselskap til statsføretak. Og einkvar som har drive i offentleg politikk i ein del år, er kjend med at forvaltingsbedriftene har store problem i fri konkurranse. Deira organisasjon og oppbygging har vist seg tungvint, og ein får lett overtunge verksemder som er lite smidige, og som har vanskeleg for å tilpassa seg annan konkurranse.

Betre styring, større effektivitet og betre konkurranseevne må samla sett vera eit mål for statsbedrifter så vel som for andre. Ei selskapsform som no tydeleg ligg langt nærare aksjeselskapsforma, må vera langt å føretrekkja framfor å halda på forvaltingsbedrifta som den vanlegaste forma, slik som SV no synest å gå inn for.

Eg la elles merke til at representanten Tora Aasland Houg heller ikkje kunne avstå heilt frå å kommentera korleis denne loven skal brukast, og ho nemnde i den samanhengen Statkraft si framtid. Eg synest nok, når me veit at me får denne saka frå Olje- og energidepartementet i midten av inneverande månad, at det bør vera tidsnok å ta problema då, så me har skikkeleg grunnlag å byggja på.

Astri Marie Nistad: Lov om statsføretak må sjåast på som ei modernisering av styringa av statleg verksemd. Lovutkastet går ut på å etablere ei organisasjonsform for statleg næringsverksemd som kan gje rom for dei krav som er stilte til effektiv næringsmessig drift og sektorpolitiske omsyn som til kvar tid gjer seg gjeldande. Det har frå mange vore påpeikt at staten sine forvaltningsbedrifter har eit for tungvint, byråkratisk og seindrektig system, eit system som seinkar avgjerdsprosedyrane og den forretningsmessige fridomen som reduserer reaksjonar i saker som krev snarlege avgjerder.

For Arbeidarpartiet har det vore viktig å få eit lovutkast som gjev rom for å endre på desse nemnde forhold, samstundes som vi vil halde på statleg styring på felt som det har stor nasjonal interesse å ha ei overordna styring med. Det er viktig å ha offentlege styrings-

organ som ivaretek sentrale nasjonale interesser som legg grunnlag for likskap i fordelingspolitikken og tek distriktspolitiske omsyn. Dette er viktige fundamentale omsyn som er grunnleggande for vår politikk.

Som medlem av energi- og industrikomiteen finn eg grunn til å uttale at vi i Arbeidarpartiet er nøgde med utkastet og fleirtalet si innstilling her i dag, for den ivaretek dei interessene vi ser som viktige for å få statlege bedrifter til å fungere ut frå dei krav som vert stilte til effektiv og mindre byråkratisk handsaming, som igjen hemmar raske avgjerder. Dei fleste statlege bedriftene og deira verksemder opererer i ein marknad og må forholde seg til ein konkurransesituasjon eller har av andre årsaker trong for fleksibilitet og større handlefridom.

Samstundes sikrar lovutkastet den overordna politiske styringa ut frå sektorpolitiske omsyn som til kvar tid gjer seg gjeldande for landet. Like fullt blir ei statleg bedrift eller eit selskap som vert organisert som statsføretak, eit eige rettssubjekt. Føretakets eige og inntekter er ikkje ein del av statskassa, og føretaket sjølv vil hefte for gjelda si. Dette tilseier at det ikkje er lagt under Stortingets finansmynde etter Grunnlova si § 75. Føretaket vil difor sjølv disponere sine inntekter og si eige og innafor visse rammer kunne ta opp lån.

Det har vore eit sterkt ønske frå dei fleste statlege verksemdene at dei skulle få makt over si eiga økonomiske utvikling og ta det fulle ansvar for denne. Like fullt er det ikkje ønskjeleg at staten skal eller vil fri seg frå ansvaret for verksemdene på bakgrunn av dei sektorpolitiske mål som er til stades.

Lovutkastet bygger på eit organisatorisk skilje mellom eigarstatus og føretaksleiing. Føretaket vert leia av eit styre og ein administrerande direktør. Det er sett klåre skilje mellom den forretningsmessige drift og dei saker som har svært mykje å seie for føretakets føremål, eller som i vesentleg grad kan endre verksemdene sin karakter. Gjennom slike klåre skilje vil myndigheitene gjennom statsråd og departement vere orienterte om selskapet si verksemd og utvikling i å utøve dei sektorpolitiske mål som myndigheitene til kvar tid ønskjer.

Klåre liner mellom dei statlege organisasjonane eller selskapa vil krevje nytenking og handling av dei no overordna departement. Dette nye lovutkastet vil stille krav til omstilling til alle tilsette i statleg verksemd utan omsyn til nivå, og ein ny kultur må utviklast skal intensjoner med lovutkastet lukkast fullt ut.

Dei tilsette si stilling i eit statsføretak er for alle tilsette i desse selskapa eller organisasjonane viktig. Alle er opptekne av å halde på det best oppnådde, og det som trygger deira stilling. Eg tykkjer utkastet tek godt omsyn til alle tilsette. Dei som no er tilsette, vil framleis ha retten dei har etter tenestemannslova til anna statleg stilling og ventelønn. Likeins får selskapsforma statsføretak større fridom ved marknadstilpassa løner. Dette vil lette tilgangen på spesialistar og leiarar. Dette vil igjen gje dei statlege selskapa ein konkurranseføremon i forhold til dei private bedriftene om arbeidskrafta. Same kva er det den menneskelege ressursen i desse selskapa som vert grunnlaget for at desse verksemdene skal ha den plass dei skal ha i framtida.

Ola Røtvei: Ved vurdering av tilknytningsformer og organisering av statlige virksomheter er det viktig å ha klart for seg at engasjementet fra staten overfor samfunnet som regel har som siktemål å realisere mer enn ett grunnleggende mål.

Slike grunnleggende mål kan bl.a. være:
— rettferdig fordeling av goder og byrder,
— velferd og sosial trygghet,
— rasjonell samfunnsadministrasjon.

Mitt poeng med å nevne dette er at ofte vil det være konkurranse om ressursene mellom de ulike målene. Valg av tilknytningsform bør ta utgangspunkt i hvilke mål vi har satt oss for den aktuelle virksomheten, og hvilken vekt vi legger på de ulike målene.

Valg av tilknytningsform for statlige virksomheter vil på denne bakgrunn være en avveining mellom hensynet til politisk styring og forretningsmessig og konkurransemessig frihet. Når den politiske styringen framstår som viktig fordi tjenesten eller varen som produseres, er av en slik art at det knytter seg sterke fordelingspolitiske hensyn til den, er det forvaltningsbedriftsmodellen som er best.

Det kan imidlertid tenkes at det finnes statlige virksomheter der hensynet til sektorpolitiske målsettinger og behovet for større forretningsmessig frihet kan kombineres. Det er for slike virksomheter forslaget vi nå behandler, får sin berettigelse.

Statsforetaksmodellen vil etter departementets forslag ligge nær opp til aksjeselskapsmodellen. Dette burde tilsi at hensynet til forretningsmessig frihet er tillagt vekt. Den politiske styringen er i hovedsak knyttet til saker av vesentlig betydning for foretakets formål.

Når staten etter forslaget har et ubegrenset ansvar for at statsforetakets fordringshavere får dekket sine rettmessige krav, er det naturlig at det legges begrensninger på foretakets muligheter for å påta seg økonomiske forpliktelser i form av lån eller garantier.

Et spørsmål som har påkalt en del interesse

når det gjelder organisering av statlig virksomhet som egne juridiske enheter, er hvorvidt personalet har status som statstjenestemenn eller ikke. Jeg skjønner godt at arbeidstakerorganisasjonene er opptatt av dette. Bildet er imidlertid ganske klart: Ansatte i statsforvaltningen er statstjenestemenn i tjenestemannslovens forstand og i tjenestetvistlovens forstand. Lønns- og arbeidsvilkår reguleres i tariffavtaler som inngås mellom staten og de statsansattes organisasjoner. Ansatte i statens selskaper er ikke statstjenestemenn, og deres rettigheter og plikter reguleres i arbeidsmiljøloven og i arbeidstvistloven. Etter mitt syn er det viktig at vi har de ansatte med på laget ved eventuelle omorganiseringer.

I denne sammenhengen synes jeg det er positivt at det er lagt opp til særlige overgangsregler for ansatte i forvaltningsbedrifter som eventuelt blir omdannet til statsforetak.

Alt sett under ett synes jeg at statsforetaksmodellen har funnet en form som det kan være nyttig å ha med seg som et alternativ videre i arbeidet med vurdering av ulike tilknytningsformer for statlige virksomheter. Jeg vil imidlertid understreke det jeg sa tidligere i innlegget: Forvaltningsbedriftsformen vil også i tiden som ligger foran oss, være den mest hensiktsmessige organisasjonsformen for de tilfeller der kravet til politisk styring er stort. Dette er etter hva jeg har sett i innstillingen, også flertallets syn.

Anders C. Sjaastad: Denne debatten og utallige tidligere diskusjoner har vist at tanken om å gjøre forvaltningsbedrifter om til statsaksjeselskap, regelmessig gir Arbeiderpartiet ideologisk fordøyelsesbesvær og SV ideologisk forstoppelse.

Det er ganske interessant allikevel å filosofere litt over muligheten for at man rent taktisk kunne innføre en ny form for selskapsmodell, som altså kunne få disse med ulike fordøyelsesbesvær til allikevel å være med på en nyskaping når det gjelder å modernisere offentlig virksomhet. Ut fra både ideologisk nysgjerrighet og utkrøpen taktisk begrunnelse så jeg altså fram til resultatet av det utredningsarbeid som gikk ut på å prøve å finne en tredje form, mellom forvaltningsbedrift og statsaksjeselskap.

Hva er så dette statsforetaksmodellforslaget blitt til? Det ligger — som mange har påpekt — ganske nær en statsaksjeselskapsmodell, men jeg vil allikevel karakterisere det som en bastard.

Det er to hovedforskjeller, så vidt jeg kan se, mellom et statsaksjeselskap og et statsforetak. For det første kan ikke et statsforetak gå konkurs, som flere har påpekt, og for det andre — og det er like viktig — statsrådens økte konstitusjonelle ansvar overfor Stortinget i forhold til hva han vil ha i forbindelse med et statsaksjeselskap.

La meg nevne noen momenter i den øvrige diskusjon. Det er et ord som går igjen som et abrakadabra-ord, nemlig sektorpolitiske mål. Hvis man ikke har noe annet argument for hvorfor man ikke vil ha statsaksjeselskap, sier man: Man kan ikke da ivareta sektorpolitiske mål. Ingen har ennå på noen måte forsøkt å definere dette nærmere og forsøkt å se om det faktisk er mulig innenfor statsaksjeselskapsformen å ivareta disse sektorpolitiske mål. I Finansdepartementet, hvor de ikke alltid er like oppfinnsomme, har de i hvert fall funnet ut at Statoil-modellen kan brukes i ganske stor og tøyelig grad. Jeg har ikke latt meg overbevise av hr. Sætre om at dette med vedtekter innenfor Statoil-modellen er så vanskelig å lese at modellen nærmest av den grunn ikke kan brukes.

At statsforetak ikke kan gå konkurs, synes noen er en fordel. Jeg har store problemer med å skjønne hvorfor det er det. Tvert imot leder faren for konkurs til økonomisk disiplin, og jeg kan ikke se at det fører til økonomisk ansvarlighet at staten til enhver tid kan fremstå med ubegrenset kreditt uansett hvordan en virksomhet drives. Vi har det prinsippet som går ut på at forretningsmessig fristilling for statlige selskaper må knyttes til begrensninger i økonomisk ansvar for staten. Derfor vil jeg ikke gå inn for en statsforetaksmodell hvor man har ubegrenset statlig ansvar, samtidig som man har fristilt selskapet fra Stortingets budsjettkontroll.

Flere har påpekt det konstitusjonelt utvidede ansvar som statsråden får i henhold til §§ 23 og 24 i utkast til lov. Jeg har veldig store problemer med å se at man får noe annet enn et kunstig og uklart skille mellom formell og uformell styring og ansvar. Her innrømmet faktisk Magnar Sætre indirekte at dette var et problem, ved at han advarte mot å gå lenger i uformell kommunikasjon.

Til slutt: Samferdselssektoren er ansett for å være en sektor med store virksomheter som kanskje burde bli statsforetak. Jeg kan ikke innse at en eneste av virksomhetene, det være seg Televerket, NSB, Postsparebanken eller hvilke det måtte være, ikke er bedre tjent med å være et statsaksjeselskap, i første omgang i hvert fall, og et aksjeselskap i neste omgang, snarere enn å bli et statsforetak.

Statsråd Tove Strand Gerhardsen: Modernisering og omstilling av statlig virksomhet er viktig. Formålet er at den skal bli bedre i stand til å virkeliggjøre de politisk fastsatte

målene på en effektiv måte. En vesentlig forutsetning er at staten har hensiktsmessige organisasjons- og styringsformer til disposisjon, dvs. former som kan ivareta de mangeartede kombinasjoner av formål og oppgaver som staten faktisk har. Det ble bl.a. påpekt av Tilknytningsformutvalget i innstillingen «En bedre organisert stat».

Forslaget om lov om statsforetak er ledd i oppfølgingen av denne innstillingen, og er en del av Regjeringens arbeid for å skape forutsetninger for en omstillingsdyktig stat som er organisert på en bedre måte.

Gjennom statsforetaksloven etableres en ny organisasjonsmodell. Den vil etter vårt syn fylle et «hull» i det settet av hovedtilknytningsformer som myndighetene kan velge mellom når statlig virksomhet skal organiseres. Statsforetak er, som mange har vært inne på, en mellomform mellom forvaltningsbedrift og statsaksjeselskap. Den tar opp i seg elementer fra begge de to andre. Den gir adgang til formalisert, strategisk sektorpolitisk styring, samtidig som aksjeselskapsformens forretningsmessige handlefrihet ivaretas.

Statlig næringsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting befinner seg i et spenningsfelt: Mellom sektorpolitiske formål og de kravene til politisk styrbarhet som følger av dem, og krav til økonomisk avkastning og effektiv drift. Avhengig av hvordan de konkrete omstendighetene er, vil en i hvert enkelt tilfelle måtte finne balansepunktet mellom de to hovedtypene hensyn. Ut fra det må så valget treffes med hensyn til utforming av tilknytnings-, organisasjons- og styringsformer.

Nye rammebetingelser, som vi ser utvikle seg for mange typer statlig næringsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting, har bidratt til å skape et stort behov for en ny organisasjonsform. Det dreier seg først og fremst om statlig næringsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting som drives som ledd i en overordnet sektorpolitisk målsetting, men der altså rammevilkårene stiller krav til effektivitet, lønnsomhet, omstillingsevne og markedstilpasning.

Det karakteristiske for disse virksomhetene er at de ikke har som overordnet mål å drive alminnelig næringsvirksomhet med sikte på å gi maksimal økonomisk avkastning av den innskutte kapitalen. Det sentrale er at virksomheten skal være et instrument for å dekke et bestemt sektorpolitisk mål som er et statlig ansvar. Det må samtidig være et krav at bedriften gis mulighet til å hevde seg i omskiftelige markeder, og at bedriftens ressurser utnyttes mest mulig effektivt til beste for forbrukerne og samfunnet generelt.

Formålet med å etablere statsforetaksformen er å skape en organisasjonsform for tilfeller der begge disse hovedhensyn er framtredende og skal ivaretas.

Forvaltningsbedriftsformen vil også i framtiden være en hensiktsmessig organisasjonsform for de tilfeller der kravene til politisk styrbarhet i forhold til drift er spesielt stor. Forvaltningsbedriftsformen vil imidlertid ikke gi tilstrekkelig grad av forretningsmessig handlefrihet for alle typer statlig virksomhet. Det har sammenheng med at den direkte instruksjons- og ansvarslinjen til vedkommende statsråd vanskelig lar seg forene med forretningsmessig handlefrihet for ledelsen av virksomheten. Tilknytningen til Stortingets finansmyndighet vil dessuten vanskelig kunne gi de mest konkurranseutsatte bedriftene tilstrekkelig økonomisk frihet til å handle på linje med andre aktører i markedet.

Statsaksjeselskapsformen vil på sin side ikke i tilstrekkelig grad kunne ivareta de særlige behov som gjør seg gjeldende for statlig forretningsvirksomhet som drives for å realisere et bestemt sektorpolitisk mål. Det vil her være behov for en tettere politisk styring og kontroll med virksomheten enn det som på hensiktsmessig måte kan gjennomføres med en tradisjonell aksjeselskapsform. Samtidig tilsier det forhold at virksomheten er knyttet til et statlig ansvarsområde, at staten ikke uten videre kan fri seg fra ansvaret for fortsatt drift selv om foretaket blir oppløst. Det innebærer bl.a. at en vanlig konkursbehandling der eiendelene realiseres for å dekke kreditorene, vanskelig kan tenkes. Ansvarsbegrensningen i aksjeselskapsformen vil med andre ord vanskelig kunne bli en realitet i slike tilfeller.

Regjeringen mener at aksjeselskapsformen bør reserveres for de tilfellene der aksjeselskapsformens ansvarsbegrensning er ment å være reell. Ansvarsbegrensningen er først og fremst berettiget for næringsvirksomhet som drives ut fra ren bedriftsøkonomisk målsetting. Ved en virksomhet som har et overordnet sektorpolitisk mål som kan komme på tvers av rene bedriftsøkonomiske hensyn, vil det være vanskelig for eieren å påberope ansvarsbegrensningen til skade for kreditorene. Den såkalte Statoil-modellen, hvor statens styringsbehov er ivaretatt gjennom særlige vedtektsbestemmelser, er en spesialtilpasning til særskilte omstendigheter, som vi mener ikke bør gjøres til en generell modell.

Regjeringen mener altså at aksjeselskapsformen ikke dekker det behovet som gjør seg gjeldende for en ny statlig organisasjonsform for næringsvirksomhet som har som overordnet målsetting å medvirke til realiseringen av bestemte sektorpolitiske mål. Lov om statsfo-

retak er ment å dekke dette behovet.

Vi har ansett det som viktig først og fremst å få etablert og vedtatt en statsforetaksmodell, slik at vi i neste omgang kan ta den med som et nytt og viktig alternativ i vurderingen av hva som er mest hensiktsmessig i enkelttilfeller. Bortsett fra forslaget til omdanning av Statkraft til statsforetak, som vil bli fremmet seinere denne måneden, er det for tidlig å si konkret hvilke virksomheter og bedrifter som vil bli foreslått omdannet til statsforetak. Men nærmest ligger selvsagt de bedriftene som i dag er organisert etter lov om visse statsbedrifter. Etter lovforslagets § 60 må disse innen ett år etter lovens ikrafttredelse være omdannet til statsforetaksform, eventuelt til annen selskapsform eller oppløst. Vi vil således komme tilbake med enkeltsakene på et seinere tidspunkt.

En moderne statlig virksomhet krever både bredde og spesialtilpasning i organisasjons- og styringsformer. Det kreves også en jevnlig vurdering av den enkelte virksomhets organisasjons- og styringsform, og om den den har i dag, er den beste. Vi ønsker at statsforetak skal være en hovedform ved siden av forvaltningsbedrift og statsaksjeselskap i organiseringen av statlig forretningsmessig tjenesteyting og næringsdrift. Men hvor utbredt statsforetaksformen vil bli, avhenger av summen av de valg som treffes i det enkelte tilfelle av det som er den mest hensiktsmessige form.

Balansepunktet mellom kravet til politisk styrbarhet og forretningsmessig handlefrihet vil naturligvis også kunne endre seg over tid, og det må vurderes i hvert enkelt konkret tilfelle. Valg av tilknytningsform for den enkelte statlige virksomhet må med andre ord være gjenstand for vurdering med jevne mellomrom.

Flere har vært inne på spørsmålet om EF og EØS i forhold til den foreslåtte formen, og det har også vært henvist til Næringsdepartementets kommentarer. Det er viktig å være oppmerksom på at det Næringsdepartementet først og fremst tar opp, gjelder selskaper som skal operere i markeder der det er eller vil bli konkurranse med private selskaper, og det siktes fra deres side særlig til regelverk som gjelder statsstøtte, tilførsel av kapital samt regler om offentlig innkjøp.

Jeg har lyst til å understreke at grunnen til at vi fremmer forslag til egen lov om statsforetak, er at vi ser behov for en slik organisasjonsform ut fra norske interesser, og at det ikke er noe spørsmål om tilpasning til EØS-regelverk eller noe annet. Men det er helt klart at når vi får en EØS-avtale, må vi påse at vi ikke håndterer statsforetaksformen på en slik måte at den kommer i konflikt med våre eventuelle forpliktelser i et framtidig EØS-samarbeid. Men det er et spørsmål som må vurderes i hvert enkelt tilfelle ved organisering av hvert enkelt foretak. Det vil si at utfallet av vurderingen vil kunne være avhengig av hvilket område det potensielle foretaket har sin virksomhet på. Ansvaret for å gjennomføre en slik vurdering vil ligge på det enkelte fagdepartement, og det må inngå i den utredning som ligger til grunn, før Regjeringen eventuelt fremmer forslag om omdanning til statsforetak.

Jeg har lyst til å legge til at EFs regelverk på selskapsrettens område så langt jeg kjenner til, ikke stiller særlige krav til organisering av statlig næringsvirksomhet eller til foretak som fullt ut er eid av staten. Det betyr at statsforetaksformen i seg selv ikke er noe problem i forhold til EFs regelverk.

Jeg tror også det er verdt å merke seg at når de sektorpolitiske formålene er framtredende — som de jo er, og det er begrunnelsen for den formen vi foreslår — er det liten grunn til å anta at EFs regelverk vil hindre offentlige myndigheter i å organisere på en slik måte. Jeg har i den sammenheng lyst til å vise til at tjenesteyting og næringsdrift i tilknytning til samfunnsmessig infrastruktur også i de fleste EF-land i dag ivaretas innenfor offentlig eide eller styrte selskaper, mange til og med i forvaltningsbedrifter, sånn som vi har for post, tele og jernbane. Dersom EFs regelverk i framtiden skulle kreve endringer eller omdanninger, vil det altså gjelde en rekke EF-land, og hvis det blir en del av EØS-avtalen, må naturligvis vi inn i det arbeidet på linje med andre. Men det blir da et spørsmål i framtiden, som vi pr. i dag ikke har noen grunn til å bekymre oss over.

Presidenten: Annelise Høegh til replikk.

Annelise Høegh: Utgangspunktet for den debatten vi har i dag, er et felles ønske fra alle partier om å medvirke til modernisering og større fristilling av en del statsbedrifter. Derfor stusset jeg litt over at statsråden nå så klart sa — og i og for seg bekreftet — at den modellen som dagens lovforslag dreier seg om, statsforetaksmodellen, ligger mellom en forvaltningsbedrift og et statsaksjeselskap etter lov av 1965. Da må jeg stille spørsmålet: Mener statsråden at det representerer en modernisering og en større fristilling for de bedriftene som i dag er omfattet av 1965-loven, eventuelt å bli tilbakeført til en statsforetaksmodell? Slik jeg oppfattet det, har bedriftene større frihet i den statsaksjeselskapsmodell som kom i 1965, enn de vil få etter det lovforslaget som Odelstinget i dag kommer til å

vedta. Da må dette være et tilbakeskritt i forhold til å gi bedriftene større frihet, ikke et fremskritt.

Et annet spørsmål: Jeg oppfattet i og for seg statsråden slik, men kan hun for ordens skyld bekrefte at de fem selskapene som i dag er organisert etter 1965-loven, i og med dagens vedtak ikke uten videre vil bli foreslått overført til statsforetaksformen, men at deres skjebne vil bli fremlagt for Stortinget uavhengig av dagens vedtak, og at det vil bli en fri vurdering av om de bør bli statsforetak eller f.eks. aksjeselskaper?

Statsråd Tove Strand Gerhardsen: Som jeg sa i hovedinnlegget mitt, får vi nå — hvis Stortinget slutter seg til forslaget — tre hovedmodeller: forvaltningsbedriftene, statsforetakene og statsaksjeselskapene etter aksjeloven av 1976. Den gir forskjellige underformer med litt valgfrihet.

Det er riktig som representanten Høegh sier, at vi regner med at når vi får den nye statsforetakloven, vil loven av 1965 bortfalle. Vi vil ha et års tid til å gå inn i den enkelte bedrift som er organisert under den loven, og se på hvilken tilknytningsform som er fornuftig for den, og om bedriftene i det hele tatt bør eksistere som egne selskaper. Vi kommer således tilbake til hver enkelt bedrift med en vurdering, slik at Stortinget kan se på det som egne saker. Det er ikke noen automatikk i at de overføres til å bli statsforetak, slik det er spurt om.

Anders C. Sjaastad: Jeg har to enkle spørsmål til statsråden.

Jeg la merke til at hun også snakket om problemet med de sektorpolitiske målene i forhold til et aksjeselskap. For nå å prøve å nærme meg normalt norsk språk, vil jeg spørre: Hvilke sektorpolitiske mål kan ikke ivaretas av et heleid statlig televerk med vedtekter etter Statoil-modellen?

For det andre: Det ble igjen sagt at Statoil-modellen ikke kan gjøres til noen generell selskapsordning. Bortsett fra representanten Sætre, som mente at slike vedtekter var så tunge å lese, har jeg til nå ikke hørt et eneste argument for hvorfor Statoil-modellen ikke generelt kan gjøres gjeldende. Det skulle være artig i hvert fall å høre ett argument, bortsett fra dette med lesevanskelighetene.

Statsråd Tove Strand Gerhardsen: Jeg er — i likhet med representanten Sjaastad — tilhenger av enkel språkbruk og klare både spørsmål og svar. Jeg har da lyst til å gi et eksempel på hva jeg oppfatter som et sektorpolitisk ansvar.

Statkraft eier stort sett hele linjenettet. Det kan tenkes situasjoner der Statkraft ut fra rent forretningsmessig tenkning kunne være tjent med å selge betydelig kapasitet til f.eks. Danmark. Men så kan det hende at vi som samfunn har interesse av at linjenettet i større grad benyttes til formål innenlands, enten det nå er til dekning av behovet til vanlige forbrukere eller hos en norsk bedrift. Kan hende ville nettselskapet, eller Statkraft, ha større profitt av utenlandsalternativet enn av innenlandsalternativet. Det fine med statsforetakloven er at en såpass grunnleggende avgjørelse må legges fram på forhånd. Med et aksjeselskap kunne en rett nok gå inn i etterkant, men det vil i en del forretningsmessige sammenhenger være forholdsvis vanskelig å overprøve et slikt vedtak, hvis det er inngått en avtale.

Dette er et eksempel på hvorfor jeg føler det er viktig å ha mulighet til å bruke en mellomform.

Ellers har vi ikke planer om å legge fram forslag om statsaksjeselskapsform for Televerket. Vårt utgangspunkt er at vi skal bruke en utvidet forvaltningsbedriftsmodell både for Televerket, for Postverket og for NSB. Vi skal utnytte de muligheter som ligger i Hermansen-utvalgets utredning, og se hvordan vi kan få større fleksibilitet innenfor det systemet, mens vi ønsker å prøve statsforetaksmodellen på Statkraft, for å se hvordan den modellen virker. Vår ambisjon er hele tiden å sikre oss en mulighet for styring, samtidig som den enkelte enhet får en sjanse til å drive mest mulig effektivt innenfor disse rammene.

Anders C. Sjaastad: Statsråden ble såpass engasjert at hun ikke fikk svart på det andre spørsmålet mitt, og jeg tenkte jeg bare skulle gi henne sjansen til å komme med et argument for hvorfor ikke Statoil-modellen kunne brukes mer generelt.

Jeg vil også spørre: Kunne ikke Statoil-modellen faktisk også brukes til å gi instrukser, f.eks. ved statsråden gjennom generalforsamlingen og gjennom vedtekter, slik at man kunne ivareta akkurat de hensynene statsråden var så opptatt av i forbindelse med eksemplet Statkraft?

Statsråd Tove Strand Gerhardsen: Jeg manglet ikke vilje til å svare representanten Sjaastad, men som representanten sikkert så, lyste lampen ganske rødt her, og da fant jeg det best å gå ned av talerstolen.

En kan sikkert finne måter å bruke statsaksjeselskapsformen på slik at en kan få styringsmuligheter. Men vi får et klarere og mer ryddig system ved å bruke statsforetaksfor-

men, for da ligger det i systemet at det skal være større grad av ansvar for statsråden, for å sikre sektorpolitisk ansvar. Jeg synes det er et poeng i seg selv at statsråden faktisk har konstitusjonelt ansvar på for samfunnet helt grunnleggende områder. Det vi her hele veien må avveie, er alternativet forvaltningsbedrift/statsforetak. Jeg tror en vanskelig kan tenke seg å gå fra forvaltningsbedrift over til aksjeselskap i en del sammenhenger, fordi dette samfunnspolitisk er såpass tunge bedrifter med store fordelingsvirkninger at vi må beholde forholdet mellom storting og statsråd, og vi må beholde statsrådens mulighet til å gå inn og styre. Det føler jeg som enklere med den modellen vi foreslår.

Det er klart at Høyre aldri har hatt særlig varme følelser for at de bedriftene jeg nå snakker om, bør ha sterk politisk styring. Vi har det, og mener dette er måten å gjøre det på.

Annelise Høegh (fra salen): Ærede president!

Presidenten: Den tilgjengelige replikktid er nå oppbrukt, og man går tilbake til talerlisten.

Petter Bjørheim: Fremskrittspartiet har som mål å redusere den offentlige sektor i forhold til dagens situasjon, hvor det offentlige engasjerer seg i det meste. Jeg føler at den loven som man foreslår i dag, ikke akkurat er i tråd med det. Vi ønsker oss en offentlig sektor som prioriterer primæroppgavene, og som selvsagt utfører de oppgavene på en måte som medfører at kunden får mest mulig ut av hver skatte- eller avgiftskrone som det offentlige har inndratt.

Vi har som et ledd i vår nevnte målsetting fremmet en rekke forslag i denne sal for å få avhendet offentlige forvaltningsbedrifter og statseide selskaper, noe som ville medført en mer rasjonell utnyttelse av eksisterende offentlige midler og mindre risiko.

I dag er Odelstinget invitert til å vedta en ny organisasjons- og styringsmodell som etter vår mening ikke er hensiktsmessig. Statsforetaksmodellen er en mellomting mellom en forvaltningsbedrift og et aksjeselskap. Det som i realiteten betyr noe, er om en fristilling av forvaltningsbedrifter medfører at de må ta det reelle ansvar for sine ulike disposisjoner. Jeg må si det er utrolig at man foreslår en ordning som medfører at bedriften får større organisatorisk frihet, men at myndighetene samtidig sitter tilbake med ansvar for økonomi og eventuelle garantier.

Organisasjonsmodellen skiller seg ikke nevneverdig fra dagens modell med statsaksjeselskaper. § 23, annet ledd pålegger riktignok styret å forelegge for departementet saker av avgjørende betydning, så som endringer i foretakets formål eller karakter. Imidlertid inneholder aksjeloven i dag bestemmelser som medfører at departementet kan overprøve generalforsamlingsvedtak med statsaksjeselskapsmodellen.

Dersom man går litt tilbake i tid for å se litt på sammenhenger, vil man finne at f.eks. Statoil selvsagt får sine beskjeder av sin generalforsamling. Vi tror det ville vært bedre at man benyttet denne modellen. Selvsagt har vi også et langsiktig mål. Det er lettere å få til en avhending av disse selskapene dersom de er aksjeselskaper enn om det er tale om selskaper etter den nye modellen. Jeg har følelsen av at man oppretter et nytt system fordi man ikke våger å bruke statsaksjeselskapsmodellen, som man har benyttet i andre tilfeller.

Det har vært talt en del om dette med konkursreglementet. Går man litt tilbake, vil man se at det er bare å tilføre midler til et eventuelt statsaksjeselskap, så omgår man det problemet. Statoil fikk for to—tre år siden 2 milliarder kr i ettergivelse av lån, og det er et typisk eksempel på den måten man kan gå inn og styrke et selskap på som man eier. Jeg ser derfor svært liten forskjell på dette og den måten man nå forsøker å gjøre tingene på. Jeg ser derimot på det som et forsøk på å opprettholde det man har hatt tidligere, nemlig rent statlige selskaper og fjerne muligheten for en privatisering. Det er det statsråden har lagt opp til, slik jeg tolker det.

Grete Knudsen: Tiltak som gjøres på fornyelsesområdet, må ta utgangspunkt i den aktuelle situasjon. Det politiske øyeblikksbildet når det gjelder statsforvaltningen, er preget av en del klager om byråkrati og treghet og at den er lite publikumsvennlig.

Enkelte, som Høyre, fremholder sterkt at man må ta mønster etter privat næringsliv. Her mener jeg at vi har med en del myter å gjøre. Byråkrati, sendrektighet, finnes selvsagt også i store private institusjoner. I tillegg er det vanskelig å sammenlikne effektivitet. Statsforvaltningen har nemlig til forskjell fra en privat bedrift et knippe av målbetraktninger å ta hensyn til, derfor statsforetak. Private bedrifter har på sin side «bare» markedet og lønnsomhet å ta hensyn til som rettesnor for effektivitet. Statsforvaltningen skal også følge overordnede mål som forutsigbarhet og likebehandling.

Grunnen til at en slik kritikk så lett fenger, er at den er uttrykk for oppfatninger og erfaringer mange har med hensyn til hvordan

forvaltningsbedrifter fungerer. Videre blir det gjerne foreslått problemløsninger, som har appell fordi de er enkle, men som ved nærmere gransking ikke holder mål når man ser dem i sammenheng.

Og endelig blir det i noen grad presentert et vrengebilde av de faktiske forhold som ofte blir stående uimotsagt.

Fornyelsesarbeidet som Regjeringen er i gang med, er et godt stykke arbeid, og Regjeringen har gode tanker om forvaltningsreformer. Men problemet ligger dels i at fornyelse/omorganisering i stor utstrekning er rettet mot selve statsforvaltningen og dens arbeid. Derfor blir ikke en slik omlegging som statsråd Gerhardsen går i bresjen for, særlig utadvendt, og egner seg vel mindre for politiske blomster. Oppfølgingen vil også kreve tid og handlekraft. Jeg tror det er riktig å fremheve at selve prosessen også har verdi i seg selv.

Det er en offensiv reformlinje statsråden legger opp til. Arbeidet bygger på en erkjennelse av at det er behov for forandringer og forbedringer.

Men nye, gode forslag på dette området vil ofte måtte være innfløkte. Det tar tid, og det vil alltid være dem som motarbeider reformer. Men skal man komme noen vei, må det være politisk vilje til å ta de takene som trengs. Det er mange sider ved forvaltningen som det tar år å arbeide seg gjennom og finne løsninger på. Men det er et ansvar å sette i gang arbeid når det gjelder de mer langsiktige problemene.

Personlig har jeg to kjepphester i en slik forbindelse. Den første er at vi har en altfor komplisert forvaltningsstruktur, med tre nivåer og med staten representert på alle nivåene. I Tromsø by er det i dag over 80 statlige institusjoner. Det blir en dyr, tungvint og lite samordnet virksomhet. Vi trenger en kraftig opprydding.

Et annet problem i statsforvaltningen er mangel på samordning av nettopp sektorpolitikken. På noen områder kan det synes som om den ene sektor motvirker det den andre gjør. Derfor er nettopp den målrettede siden av statsforetak viktig.

Jeg er glad for at Regjeringen ikke slår seg til ro med dagens situasjon og de modeller som til nå har vært brukt, men prøver seg frem med en mer hensiktsmessig organisasjonsform. Når foretak etableres, regner jeg også med at de som skal ha et lederansvar, får anledning til å legge opp til alternative styringsmodeller og løsninger og lar virksomhetene selv videreutvikle seg, for til syvende og sist er det det som vil være avgjørende for hvorvidt f.eks. statsforetaksformen som vi i dag debatterer og skal foreta vedtak om, vil lykkes.

Gunnar Fatland: Først til det replikkordskiftet som nettopp fant sted mellom statsråden og representanten Anders Sjaastad om den såkalte Statoil-modellen. Jeg konstaterer at ikke ett av de argumentene i eksemplet om Statkraft som foretaksmodell, ikke kunne ivaretas gjennom aksjeselskapsformen. Og dermed er det ennå ikke gitt et eneste konkret eksempel på hva som ligger i dette diffuse begrepet «sektorpolitiske mål».

Dessuten var statsrådens eksempel om instruksjonsmyndighetsmulighetene med Statkraft som statsforetak direkte i strid med det som proposisjonen uttaler om denne instruksjonsadgangen.

Utgangspunktet for forslaget om lov om statsforetak er en erkjennelse av behovet for å tilpasse deler av statens virksomheter til en ny virkelighet preget av økt konkurranse, krav til raske omstillinger, nye rammebetingelser som følge av ny teknologi og økte krav til effektive beslutningsprosesser. På område etter område møter statsforetakene økte vanskeligheter — tydeligst for de deler som utfører forretningsmessige tjenester. Politisk styring og kontroll gjennom eierskap tilfredsstiller ikke de kommersielle kravene til effektiv utøvelse av eierskap og beslutningsdyktighet.

Er man eier, skal man oppføre seg som det. I et moderne industrisamfunn som vårt er staten nesten dømt til å bli en dårlig eier av forretningspregede virksomheter fordi den politiske prosess i praksis ikke muliggjør en aktiv utøvelse av eierskap. Et av svarene har da blitt forslaget om statsforetak som forsøker å kombinere hensynet til forretningsmessig handlefrihet med hensynet til behovet for politisk «styring og kontroll», som det heter.

Egentlig er dette et forsøk på å forene uforenlige hensyn, så lenge disse målsettingene skal ivaretas gjennom det enkelte foretak. Styring og kontroll kan ikke og skal ikke løsrives fra ansvar. Styring, kontroll og ansvar er uløselig knyttet til hverandre. Dermed blir modellen med foretakets konsultasjonsplikt i viktige saker, med garanti mot konkurs og bestemmelser om å begrense statens risiko ved låneopptak, langt på vei en formalisering og bekreftelse på svak utøvelse av statlig eierskap. For de konkurranseutsatte statsforetakenes del er alternativene selvsagt ikke å beholde dagens forvaltningsmodell, men å bruke aksjeselskapsformen.

Det er klart mest logisk at statens svake mulighet for eierutøvelse får som praktisk konsekvens at statens ansvar begrenses til-

svarende. Aksjeselskapsformen tilfredsstiller langt på vei det behovet, samtidig som selskapsformen på en god måte klargjør det forretningsmessige ansvar og dermed den forretningsmessige handlefrihet for foretaket. Dessuten vil det til enhver tid være statens valg om et foretak skal avvikles eller eventuelt gå konkurs. Det står selvsagt staten fritt enten å tilføre ny aksjekapital, ansvarlige lån eller på annen måte å sikre aksjeselskapets videre drift. Forskjellen i forhold til foretaksmodellen er at kreditorer og andre aktører må regne med at statens ansvar er begrenset i et aksjeselskap, med de konsekvenser det vil ha for den forretningsmessige atferd og dermed for hvilke styringssignaler som man som eier ønsker å ha tilgang til. Man kan med rette spørre seg hvilke konsekvenser foretaksmodellen med en skadesløsgaranti vil ha for f.eks. leverandørers holdninger, långiveres vurderinger, samarbeidspartnere, for den interne bedriftskultur, for styrets interesse og personlige engasjement osv. I tilfellet Kongsberg Våpenfabrikk trodde mange at statens ansvar var ubegrenset, med den følge at varselbjellene ringte minst 1 milliard for sent. Det er en dårlig løsning å fjerne de naturlige varselklokker som kommersiell risiko og disiplin innebærer for de berørte parter.

Hva så med Postverket, med Postsparebanken, Televerket og NSB, for å nevne noen? Hver på sin måte møter disse økende kommersiell konkurranse. Jeg tror dessverre at med mindre man får reelt ansvar og dermed reell frihet til å gjøre de riktige tingene til riktig tid, vil en komme i beslutningskrise. Da må foretakene organiseres som aksjeselskaper. Derfor mener jeg at foretaksmodellen ikke vil bli noe annet enn en ny mulighet for å foreta nye politiske feilgrep, og det tror jeg ærlig talt de aktuelle foretakene ikke fortjener.

Helga Haugen: Situasjonen for statlig forretningsvirksomhet som drives for å fremme sektorpolitiske mål, har endret seg de seinere år. Fra å operere i en skjermet monopolsituasjon kreves det nå større effektivitet og lønnsomhet og konkurransedyktighet.

Det er en umulig situasjon å skulle konkurrere på et åpent marked og samtidig være bundet av Stortingets godkjennelse i viktige avgjørelser. Derfor er det nødvendig å få en organisasjonsmodell som både ivaretar overordnede sektorpolitiske målsettinger, slik at ansvarlige politiske myndigheter har mulighet til å utøve styring og kontroll med at virksomheten drives i samsvar med denne målsettingen, og samtidig gir den nødvendige grad av frihet.

Til nå har vi hatt såkalte forvaltningsbedrifter som Statkraft, Televerket og NSB. Det som spesielt kjennetegner en forvaltningsbedrift, er at den har liten frihet til å foreta investeringer. Enhver investering av et visst omfang må gå gjennom statsbudsjettet, og man har ikke anledning til å ta opp lån på egen hånd.

Et statsaksjeselskap har derimot en egen juridisk stilling som gjør at det kan ta opp lån og står ansvarlig for disse. Men staten har styringsmulighet som eneaksjonær gjennom generalforsamlingen.

Den foreslåtte organisasjonsformen, statsforetak, er nærmest aksjeselskapsformen og vil også ligge utenfor statsbudsjettet. Det betyr bl.a. at et statsforetak kan ta opp lån i egen regi. I enkelte saker vil statsforetaket imidlertid ha meldeplikt overfor departementet, som vil vurdere om saken skal legges fram for foretaksmøtet som er selskapets høyeste organ, der bare departementet har stemmerett. Dette er nedfelt i loven, som fastsetter nærmere regler som begrenser foretakets adgang til å ta opp lån og avgi garantier. Får et statsforetak økonomiske problem og må avvikle, må staten om nødvendig skyte inn kapital for å dekke kreditorenes krav.

Med det nye lovutkastet vil vi ha flere muligheter å velge mellom når det gjelder organisasjonsmønster for statlig virksomhet. Kristelig Folkeparti mener at statsforetaksmodellen kan være en tjenlig organisasjonsform i enkelte statlige virksomheter som har spesielle sektorpolitiske mål, der det er behov for målrettet politisk styring, og det samtidig kreves frihet til å konkurrere i markedet. Jeg merket meg at representanten Høegh trakk inn at Kristelig Folkeparti har gått imot delprivatisering av Statoil. Det har vi gjort nettopp ut fra at Statoil ivaretar spesielle sektorpolitiske mål. Og organiseringen av Statoil er som vi har hørt her tidligere, spesiell på den måten at statens styringsbehov er ivaretatt gjennom særlige vedtekter.

Aksjeselskapsformen vil først og fremst være aktuell for næringsvirksomhet som drives ut fra en vanlig bedriftsøkonomisk målsetting og i konkurranse med annen virksomhet. Men ved omorganisering og organisering av ulike typer statsvirksomhet bør det i hvert enkelt tilfelle vurderes hvilken selskapsform som passer best.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Trykt 14/6 1991

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om statsforetak.

KAP. 1. ALMINNELIGE BESTEMMELSER

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder for foretak som eies av staten alene, og som Kongen har bestemt at loven skal gjelde for, jfr. § 7.

§ 2. Definisjoner

Med statsforetak menes i denne lov foretak som nevnt i § 1.

Eier et statsforetak så mange aksjer eller andeler i et selskap at de representerer flertallet av stemmene, anses statsforetaket som et morforetak og selskapet som et datterselskap. Eier et morforetak sammen med datterselskap eller eier ett eller flere datterselskap tilsammen så mange aksjer eller andeler i et annet selskap som nevnt i første punktum, anses også dette selskapet som datterselskap til morforetaket.

Har et statsforetak ellers som eier av aksjer eller selskapsandeler eller på grunn av avtale bestemmende innflytelse over et selskap og en betydelig andel i dets driftsresultat, anses også statsforetaket som et morforetak og selskapet som et datterselskap.

Morforetak og datterselskap utgjør tilsammen et konsern.

§ 3. Partsstilling

Et statsforetak har selv rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

§ 4. Forholdet til annen lovgivning

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) og lov 19. juni 1970 nr. 69 om offentlighet i forvaltningen (offentlighetsloven) gjelder ikke for statsforetak. Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister (tjenestetvistloven) og lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven) gjelder ikke for ansatte i statsforetak.

Konkurs og gjeldsforhandling etter lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) kan ikke åpnes i et statsforetak.

§ 5. Forbud mot visse låneopptak m.v.

Et statsforetak kan bare ta opp lån eller gi garantier for så vidt som det etter låneopptaket eller garantistillelsen er dekning for foretakets samlede lån og garantiansvar i verdien av foretakets eiendeler. Ved beregningen av foretakets eiendeler skal den senest fastsatte balansen legges til grunn, korrigert med avgang av og tilgang på eiendeler etter balansedagen. Det skal tas hensyn til verdireduksjon som er inntruffet etter balansedagen, og som skyldes årsaker som ikke kan antas å være forbigående.

Første ledd gjelder ikke kredittytelser med vanlig løpetid foretaket mottar i forbindelse med forretningsavtaler eller sedvanlige garantier foretaket avgir ved levering av varer, tjenesteytelser m.v. Første ledd gjelder heller ikke for forpliktelser som det er stilt særskilt statsgaranti for.

I vedtektene kan det fastsettes nærmere regler om foretakets låneopptak og garantistillelser, herunder regler som begrenser adgangen til å ta opp lån eller gi garantier utover det som er fastsatt i første ledd og om at visse lån eller garantistillelser må godkjennes av foretaksmøtet.

Avtale inngått i strid med første ledd er ikke bindende for foretaket og tas ikke i betraktning ved beregningen av statens tilskuddsplikt etter § 51 annet ledd og statens ansvar etter § 53 med mindre det godtgjøres at medkontrahenten var i aktsom god tro da avtalen ble inngått. For avtaler i strid med vedtektsbestemmelser som nevnt i tredje ledd, gjelder § 32.

§ 6. Lovens fravikelighet

Bestemmelsene i loven kan ikke fravikes i vedtektene med mindre det motsatte er særskilt fastsatt i loven.

KAP. 2. STIFTELSE

§ 7. Vedtak om opprettelse av foretaket

Kongen i statsråd treffer vedtak om opprettelse av statsforetak, og fastsetter hvilket departement som skal representere staten som eier av foretaket. Vedtaket skal uttrykkelig betegne foretaket som et statsforetak som loven her skal gjelde for, jfr. § 1.

§ 8. Stiftelsesdokument

Når det er truffet vedtak om opprettelse av statsforetak, jfr. § 7, oppretter vedkommende

departement et datert og underskrevet stiftelsesdokument som inneholder en henvisning til vedtaket, og som dessuten i det minste angir departementets beslutning om:

1. Foretakets vedtekter.
2. Foretakets styre, herunder hvem som skal være styrets leder og nestleder.
3. Foretakets revisor.
4. Innskudd i annet enn penger, jfr. § 13 annet ledd første punktum.
5. Tidspunktet for opphør av de ansattes fortrinnsrett til annen statsstilling og rett til venteløn etter tjenestemannsloven, jfr. § 55 tredje ledd.

Foretaket anses stiftet når stiftelsesdokumentet er opprettet. Fra dette tidspunkt kan foretaket ha partsstilling som nevnt i § 3.

§ 9. Registrering i Foretaksregisteret

Foretaket skal meldes til Foretaksregisteret senest seks måneder etter at stiftelsesdokumentet er opprettet.

KAP. 3. VEDTEKTER

§ 10. Vedtektenes innhold

Foretakets vedtekter skal i det minste angi:

1. Foretakets firma.
2. Foretakets formål.
3. Den kommune i riket hvor foretaket skal ha sitt forretningskontor.
4. Hvilket departement foretaket hører under.
5. Statens innskudd i foretaket.
6. Antallet, eller det laveste eller høyeste antall styremedlemmer.
7. Hvilke saker som skal behandles på det ordinære foretaksmøte.
8. Annet som etter loven krever vedtektsbestemmelse.

§ 11. Vedtektsendringer

Endringer i vedtektene vedtas av foretaksmøtet.

KAP. 4. STATENS INNSKUDD I FORETAKET. UTDELING AV FORETAKETS MIDLER

§ 12. Innskuddskravet

Et statsforetak skal ha en innskuddskapital som står i et forsvarlig forhold til foretakets virksomhet. Ved oppløsning av foretaket plikter staten å skyte inn midler i foretaket i den utstrekning det er nødvendig for å gi fordringshaverne dekning, jfr. § 51 annet ledd.

Dersom balansen viser at to tredjedeler av innskuddet er tapt, skal styret gjøre oppmerksom på dette i årsberetningen og uttale om det er grunn til å treffe tiltak for å sikre foretakets drift, eventuelt å oppløse foretaket.

§ 13. Statens innskudd ved stiftelsen av foretaket

Statens innskuddskapital ved stiftelsen av foretaket skal være innbetalt eller overført til foretaket senest samtidig med at foretaket registreres i Foretaksregisteret.

Er statens innskudd andre formuesverdier enn penger, skal det angis i stiftelsesdokumentet hva som skal skytes inn. Innskuddet kan ikke overføres til et høyere beløp enn det antas å kunne oppføres med i foretakets balanse. En bekreftelse fra revisor om at innskuddet ikke er verdsatt høyere enn tillatt etter forrige punktum, skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

§ 14. Forhøyelse av innskuddskapitalen ved nyinnbetaling

Etter at foretaket er registrert i Foretaksregisteret, kan foretaksmøtet beslutte å øke statens innskudd ved innbetaling av ny kapital.

Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Er innskuddet andre formuesverdier enn penger, skal protokollen angi hva som skal skytes inn. Innskuddet kan ikke overføres til et høyere beløp enn det antas å kunne oppføres med i foretakets balanse. På foretaksmøtet skal det legges fram en bekreftelse fra revisor om at innskuddet ikke er verdsatt høyere enn tillatt etter forrige punktum. Bekreftelsen skal vedlegges protokollen.

Innskuddet skal være innbetalt eller overført til foretaket senest samtidig med at forhøyelsen registreres i Foretaksregisteret. Forhøyelsen anses gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.

§ 15. Forhøyelse av innskuddskapitalen uten nyinnbetaling

Foretaksmøtet kan beslutte å øke statens innskudd i foretaket ved overføring fra foretakets egenkapital i den utstrekning denne etter den senest fastsatte balansen overstiger det tidligere innskuddsbeløpet. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Forhøyelsen anses for gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.

§ 16. Nedsetting av innskuddskapitalen

Foretaksmøtet kan beslutte å sette ned sta-

tens innskudd. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal settes ned med, og om beløpet skal anvendes til:

1. Dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte.
2. Tilbakebetaling til staten, eller
3. Overføring til fond.

Beslutning som nevnt i første ledd nr. 2 og 3 kan ikke gjelde større beløp enn at det etter nedsettingen er full dekning for det gjenværende innskudd. Ved beregningen av beløpet skal balanse for det siste regnskapsår legges til grunn, men det skal tas tilbørlig hensyn til tap som måtte være lidt etter balansedagen. På foretaksmøte skal det legges fram en bekreftelse fra revisor på at vilkårene i første og annet punktum er oppfylt. Bekreftelsen skal vedlegges protokollen.

§ 17. Utbytte

Utdeling av foretakets midler til staten som ikke skjer ved nedsettelse av innskuddskapitalen jfr. § 16 eller ved oppløsning, jfr. kapittel 10, kan bare foretas som utdeling av utbytte.

Utbytte kan bare besluttes utdelt så langt foretaket har en nettoformue som overstiger innskuddskapitalen. Ved beregningen av beløpet skal balansen for det siste regnskapsåret legges til grunn. Det kan ikke i noe tilfelle besluttes utdelt mer enn forenlig med forsiktig og god regnskapsskikk under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter balansedagen eller som må forutsettes å ville inntreffe.

Beslutning om utdeling av foretakets midler treffes av foretaksmøtet.

KAP. 5. STYRE OG ADMINISTRERENDE DIREKTØR

§ 18. Foretakets ledelse

Et statsforetak ledes av et styre og en administrerende direktør.

§ 19. Styrets sammensetning m.v.

Et statsforetak skal ha et styre på minst tre personer. I foretak hvor de ansatte har styrerepresentasjon, jfr. § 20, skal styret ha minst fem medlemmer.

Administrerende direktør kan ikke være medlem av styret.

Styret velges av foretaksmøte med de unntak som følger av §§ 8 første ledd og 20. Styremedlemmenes godtgjørelse fastsettes av foretaksmøtet.

Styret skal ha en leder og nestleder. Er ikke annet bestemt i vedtektene, velges lederen og nestlederen av foretaksmøtet.

§ 20. Ansattes styrerepresentasjon

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 30 ansatte, kan ⅔ av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør og vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil ⅓, likevel minst to, av styrets medlemmer med vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 200 ansatte, og det er avtalt at foretaket ikke skal ha bedriftsforsamling, jfr. § 33 annet ledd, skal de ansatte velge ett styremedlem med vararepresentant, eller to observatører med vararepresentanter, i tillegg til den representasjon som følger av annet ledd.

Tilhører foretaket et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom felles ledelse, kan Kongen etter søknad fra konsernet (gruppen) eller fra fagforeninger som omfatter ⅔ av de ansatte i konsernet (gruppen) eller fra et flertall av de ansatte i konsernet (gruppen) bestemme at de ansatte i konsernet (gruppen) ved anvendelse av annet og tredje ledd skal regnes som ansatt i foretaket, og at valg etter annet og tredje ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet (gruppen).

Kongen kan ved forskrift eller ved vedtak i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra første, annet og tredje ledd eller bestemme at fjerde ledd skal anvendes i forhold til deler av konsernet (gruppen). Kongen kan dessuten gi utfyllende forskrifter til første, annet, tredje og fjerde ledd, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, om valgmåten, om avgjørelsen av tvister om valget og om bortfall av verv som styremedlem og observatør.

Bestemmelsene i § 21 første ledd om tjenestetidens lengde og § 22 første ledd tredje punktum om fjerning av styremedlemmer, gjelder ikke for styremedlemmer og observatører valgt etter reglene i første, annet, tredje og fjerde ledd.

§ 21. Tjenestetid

Styremedlemmene tjenestegjør i to år. I vedtektene kan det fastsettes kortere eller lengre tjenestetid, likevel ikke lengre enn 4 år. Kortere tjenestetid kan fastsettes ved suppleringsvalg. Tjenestetiden opphører ved utløpet av det ordinære foretaksmøte i det år tjenestetiden utløper.

Et styremedlem blir stående inntil nytt styremedlem er valgt selv om tjenestetiden er utløpt.

§ 22. Opphør av styreverv før tjenestetiden er utløpt

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Om tilbaketreden skal gis rimelig forhåndsvarsel til departementet. Medlem av styret kan når som helst fjernes ved beslutning av foretaksmøtet.

Opphører vervet for et styremedlem før utløpet av tjenestetiden eller blir han fjernet ved kjennelse etter konkursloven §§ 142 og 143, og vararepresentant for ham ikke fins, skal foretaksmøtet velge et nytt styremedlem for resten av perioden. Valget kan likevel utstå til neste ordinære foretaksmøte dersom styret er vedtaksført med de gjenværende medlemmer og vararepresentanter.

§ 23. Styrets myndighet

Forvaltningen av foretaket hører under styret, som også påser at virksomhetene drives i samsvar med foretakets formål, vedtekter og retningslinjer fastsatt av foretaksmøtet. Styret har ansvaret for en tilfredstillende organisering av foretaket og skal påse at bokføringen og formuesforvaltningen er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal føre tilsyn med administrerende direktørs ledelse av virksomheten.

Før styret treffer vedtak i saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets formål eller som i vesentlig grad vil endre virksomhetens karakter, skal saken skriftlig forelegges departementet. Som vedlegg skal i tilfelle følge uttalelse fra bedriftsforsamlingen etter § 35 tredje ledd. I vedtektene kan det fastsettes nærmere regler om hvilke saker som skal forelegges departementet etter første punktum.

Styret kan ikke uten foretaksmøtets samtykke inngå avtale om deltakelse i et selskap eller annet samarbeidsforhold hvor foretaket har et ubegrenset ansvar for den felles virksomhetens samlede forpliktelser eller for deler av disse.

§ 24. Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlem av styret og administrerende direktør kan kreve at styret sammenkalles. Om styret ikke for enkelte tilfelle bestemmer noe annet, har administrerende direktør rett til å være tilstede og til å uttale seg på styremøtene.

Styremøtene ledes av lederen, eller i hans fravær, av nestlederen. Er ingen av disse tilstede, velger styret selv sin møteleder.

Ved styremøtene skal det føres protokoll som underskrives av samtlige tilstedeværende styremedlemmer. Styremedlem eller administrerende direktør som er uenig i styrets beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen. Protokollen skal snarest, og senest fjorten dager etter at styremøte er avholdt, sendes vedkommende departement.

§ 25. Vedtaksførhet og flertallskrav

Styret er vedtaksført når mer enn halvdelen av samtlige styremedlemmer er tilstede. Styret kan likevel ikke treffe beslutning med mindre alle medlemmer av styret så vidt mulig er gitt mulighet til å delta i behandling av saken. Har et styremedlem forfall, og det finnes vararepresentant for ham, skal vararepresentanten gis mulighet til å møte.

Som styrets beslutning gjelder det som flertallet blant de møtende har stemt for, eller ved stemmelikhet det som møtelederen har stemt for. De som stemmer for en beslutning må likevel alltid utgjøre mer enn ⅓ av samtlige styremedlemmer.

Ved valg eller ansettelse anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmene likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfelle gjelder det lederen har stemt for.

§ 26. Administrerende direktør

Et statsforetak skal ha en administrerende direktør som tilsettes av styret som også fastsetter administrerende direktørs lønn. Styret treffer vedtak om å si opp eller avskjedige administrerende direktør.

§ 27. Administrerende direktørs myndighet

Administrerende direktør forestår den daglige ledelse av foretaket, og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret gir. Administrerende direktør skal sørge for at foretakets bokføring er i samsvar med lov og forskrifter og at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte.

Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som etter foretakets forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Slike saker kan administrerende direktør bare avgjøre om styret i enkelte tilfelle har gitt ham myndighet til det, eller styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for foretakets virksomhet. Styret skal i så fall snarest underrettes om saken.

§ 28. Habilitet

Styremedlem eller administrerende direktør må ikke delta i behandling eller avgjørelser av spørsmål som har slik særlig betydning for ham selv eller nærstående at han må anses for å ha en framtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

§ 29. Forbud mot å motta gaver m.v.

Den som er ansatt eller har tillitsverv i foretaket må ikke for seg eller andre motta gaver, provisjoner, tjenester eller andre ytelser fra andre enn foretaket som er egnet til, eller av giveren ment, å påvirke deres handlinger for foretaket.

Gaver, tjenester eller andre ytelser som nevnt i første ledd må heller ikke mottas av vedkommendes ektefelle, person som vedkommende lever sammen med, noen som er beslektet eller besvogret med dem i rett opp eller nedstigende linje eller av selskap hvor noen person som nevnt i første ledd har en framtredende interesse i.

Den som har mottatt ytelse i strid med forbudet i paragrafen her, plikter å betale foretaket et beløp som tilsvarer det som urettmessig er mottatt. § 56 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 30. Opplysningsplikt m.v. for styret i datterselskap

Styret i datterselskap plikter å gi styret og administrerende direktør i det eiende statsforetak de opplysninger som trengs for å vurdere konsernets stilling og resultatet av konsernets virksomhet.

KAP. 6. REPRESENTASJON

§ 31. Styret og administrerende direktørs representasjonsrett

Styret representerer foretaket utad, og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlem eller administrerende direktør rett til å tegne foretakets firma. Vedtektene kan begrense styrets myndighet etter forrige punktum og også selv gi bestemmelser om fullmakt som der nevnt.

Administrerende direktør representerer foretaket utad i saker som faller innenfor hans myndighet etter § 27.

§ 32. Overskridelse av representasjonsretten

Har noen som representerer foretaket utad ved handling på vegne av foretaket overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for foretaket dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten er overskredet, og det derfor ville stride mot redelighet å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

KAP. 7. BEDRIFTSFORSAMLING

§ 33. Bedriftsforsamlingens sammensetning

I foretak som de siste tre regnskapsår gjennomsnittlig har hatt flere enn 200 ansatte, skal det velges en bedriftsforsamling på 12 medlemmer eller et høyere antall, delelig med tre, som fastsettes av foretaksmøtet.

Det kan inngås avtale mellom foretaket og fagforeninger som omfatter ⅔ av de ansatte eller et flertall av de ansatte om at foretaket ikke skal ha bedriftsforsamling, jfr. § 20 tredje ledd. Kongen kan gi nærmere regler om avtalens inngåelse og innhold.

⅔ av bedriftsforsamlingens medlemmer med vararepresentanter velges av foretaksmøtet.

⅓ av bedriftsforsamlingens medlemmer med vararepresentanter velges av og blant de ansatte. Fagforeninger som omfatter ⅔ av de ansatte eller et flertall av de ansatte, kan beslutte at det i tillegg skal velges observatører og vararepresentanter. Antallet observatører kan utgjøre inntil en halvpart av de ansattes medlemmer.

Tilhører foretaket et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom felles ledelse, kan Kongen etter søknad fra konsernet (gruppen) eller fra fagforeninger som omfatter ⅔ av de ansatte i konsernet (gruppen) eller fra et flertall av de ansatte i konsernet (gruppen) bestemme at de ansatte i konsernet (gruppen) ved anvendelse av første ledd skal regnes som ansatte i foretaket, og at valg etter fjerde ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet (gruppen).

Kongen kan ved forskrift eller i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra bestemmelsene i første og fjerde ledd eller bestemme at femte ledd skal anvendes i forhold til deler av konsernet. Kongen kan dessuten gi utfyllende forskrifter til første, fjerde og femte ledd, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten, om avgjørelsen av tvister om valget og om bortfall av verv som medlem av bedriftsforsamlingen.

§ 34. Tjenestetid m.m.

Om tjenestetid og opphør av verv som medlem av bedriftsforsamlingen gjelder §§ 21 og

22 tilsvarende, likevel gjelder § 21 første ledd om tjenestetidens lengde og § 22 første ledd tredje punktum om fjerning av et medlem ikke for medlem som er valgt av de ansatte i medhold av § 33 fjerde ledd.

Medlem av og observatør i styret og administrerende direktør kan ikke være medlem eller observatør til bedriftsforsamlingen. Lovens bestemmelser om bedriftsforsamlingens medlemmer gjelder så langt de passer for observatører og vararepresentanter.

Bedriftsforsamlingen velger selv en leder blant sine medlemmer.

§ 35. Bedriftsforsamlingens myndighet

Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og administrerende direktørs forvaltning av foretaket. Hvert av medlemmene og observatørene kan på møte i bedriftsforsamlingen kreve opplysninger om foretakets drift i den utstrekning de finner det nødvendig. Bedriftsforsamlingen kan selv eller ved utvalg iverksette undersøkelser.

Bedriftsforsamlingen skal gi uttalelse til foretaksmøtet om styrets forslag til resultatregnskap og balanse bør godkjennes, og om styrets forslag om bruk av overskudd eller dekning av underskudd. Styrets forslag samt revisjonsberetning skal sendes bedriftsforsamlingens medlemmer senest en uke før saken skal behandles.

Før det treffes vedtak i saker som gjelder (a) investeringer av betydelig omfang i forhold til foretakets ressurser eller (b) rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken skal forslaget forelegges bedriftsforsamlingen til uttalelse.

Bedriftsforsamlingen kan vedta anbefalinger til styret om en hvilken som helst sak.

Andre beføyelser kan ikke legges til bedriftsforsamlinger.

§ 36. Møter i bedriftsforsamlingen m.v.

Bedriftsforsamlingens leder skal innkalle til møte så ofte som nødvendig, og dessuten når minst 1/6 av medlemmene eller styret krever det. Om ikke bedriftsforsamlingen for det enkelte tilfelle bestemmer noe annet, har styremedlem, observatør og administrerende direktør rett til å være tilstede og til å uttale seg på møter i bedriftsforsamlingen. Styrets leder og administrerende direktør har plikt til å være tilstede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal det utpekes en stedfortreder. Om møteledelse og protokollering gjelder § 24 annet og tredje ledd tilsvarende og om vedtaksførhet og avstemminger gjelder § 25 tilsvarende.

Godtgjørelsen til bedriftsforsamlingens medlemmer og observatører fastsettes av foretaksmøtet.

§ 37. Vedtektsbestemmelser om bedriftsforsamling

I vedtektene kan bestemmes at foretaket skal ha bedriftsforsamling selv om vilkårene etter § 33 ikke foreligger. Bestemmelser om bedriftsforsamling som er gitt i eller i medhold av loven, gjelder da tilsvarende.

KAP. 8. FORETAKSMØTE

§ 38. Allment om foretaksmøtets myndighet og sammensetning

Departementet utøver den øverste myndighet i foretaket i foretaksmøtet. Departementets myndighet i foretaket kan ikke utøves utenom foretaksmøtet.

Rett til å være tilstede i foretaksmøtet og til å uttale seg har foretakets styre, administrerende direktør og revisor. Administrerende direktør og styrets leder har plikt til å være tilstede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal utpekes en stedfortreder. Foretakets revisor har plikt til å være tilstede forsåvidt de saker som skal behandles er av slik art at hans nærvær kan anses nødvendig.

§ 39. Ordinært foretaksmøte

Ordinært foretaksmøte avholdes innen 6 måneder etter utgangen av hvert regnskapsår.

På det ordinære foretaksmøte skal følgende spørsmål behandles og avgjøres:

1. Fastsetting av foretakets resultatregnskap og balanse, herunder anvendelse av årsoverskudd eller dekning av årsunderskudd.
2. Fastsetting av konsernresultatregnskap og konsernbalanse.
3. Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under foretaksmøtet.

§ 40. Ekstraordinært foretaksmøte

Ekstraordinært foretaksmøte avholdes når departementet, styret eller revisor finner det nødvendig.

§ 41. Innkalling til foretaksmøte

Departementet innkaller til foretaksmøte og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen til ordinært foretaksmøte skal foretas

skriftlig senest to uker før møtet, og skal være vedlagt årsoppgjør, revisors beretning og bedriftsforsamlingens uttalelse. Innkallingen til ekstraordinært foretaksmøte skal foretas senest en uke før møtet, om ikke kortere varsel i et særlig tilfelle er påtrengende nødvendig.

Til møtet innkalles de som etter § 38 annet ledd har rett til å være tilstede på foretaksmøtet.

Innkallingen skal bestemt angi de saker som skal behandles på møtet. Vil vedtektene bli foreslått endret, skal hovedinnholdet av forslaget gjengis i innkallingen. Foretaksmøtet kan ikke treffe vedtak i andre saker enn de som er nevnt i innkallingen med mindre samtlige av de som etter § 38 annet ledd har rett til å være tilstede samtykker i det.

§ 42. Møteledelse og protokollasjon

Foretaksmøtet ledes av styrets leder. Har foretaket bedriftsforsamling, ledes møtet av bedriftsforsamlingens leder.

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for foretaksmøtet. Protokollen skal underskrives av møtelederen og en annen person som velges blant de tilstedeværende. Er noen av de som etter § 38 annet ledd har rett til å være tilstede på møtet, uenig i departementets beslutning, skal deres oppfatning føres inn i protokollen.

KAP. 9. REVISJON OG GRANSKING

§ 43. Foretaksrevisjon

Et statsforetak skal ha en eller flere revisorer, som velges av foretaksmøtet. Minst én skal være statsautorisert.

§ 44. Gransking

Foretaksmøtet kan, når særlige grunner tilsier det, beslutte gransking av foretaket eller av nærmere angitte forhold vedrørende forvaltningen av det eller regnskapene.

Den som på vegne av foretaksmøtet forestår granskingen har rett til å foreta de undersøkelser i foretaket som finnes nødvendig, og kan i denne forbindelse kreve nødvendig bistand av foretaket. Den som forestår granskingen kan av styret, administrerende direktør og enhver annen ansatt eller tillitsvalgt i foretaket, kreve enhver opplysning om foretakets forhold som granskingen gjør nødvendig. Tilhører foretaket et konsern, gjelder retten til å foreta undersøkelser og kreve opplysninger etter første og annet punktum i leddet her også overfor datterselskap. Den som på vegne av foretaksmøtet foretar granskingen har taushetsplikt etter samme regler som gjelder for revisorer, jfr. revisorloven § 15 tredje ledd.

§ 45. Riksrevisjonens kontroll

I statsforetak og heleide datterselskaper til slike foretak har Riksrevisjonen rett til å kreve de opplysninger den finner påkrevd for sin kontroll, så vel fra foretaket selv som fra den valgte revisor. Riksrevisjonen kan i den utstrekning som finnes nødvendig selv foreta undersøkelser i foretaket. For øvrig kan Stortinget fastsette regler om Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i foretaket og herunder fastsette hvilke dokumenter m.m. som skal sendes Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen skal varsles og ha rett til å være til stede i foretaksmøtet og møter i bedriftsforsamlingen.

KAP. 10. OPPLØSNING OG AVVIKLING

§ 46. Vedtak om oppløsning.

Kongen i statsråd treffer vedtak om oppløsning av foretaket.

§ 47. Oppløsning etter melding fra styret

Har styret grunn til å tro at foretaket ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, skal det straks sende departementet melding om forholdet. Med mindre det vedtas en plan for fortsatt drift som vil gi fordringshaverne dekning ved forfall, skal foretaket oppløses, jfr. § 46.

I de første seks månedene etter at meldingen som nevnt i første ledd er sendt til departementet, kan det ikke avholdes tvangsauksjon eller gjennomføres annen tvangsrealisasjon av foretakets eiendeler.

§ 48. Oppløsning etter krav fra en fordringshaver

Når det er grunn til å tro at foretaket ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, kan melding som nevnt i § 47 første ledd, også sendes til departementet av en fordringshaver som ikke har sin fordring betryggende sikret. Melding som nevnt kan også sendes av en fordringshaver som ikke har sin fordring betryggende sikret når han har krevd foretaket for klar og forfalt gjeld og tidligst fire uker etter første påkrav har sendt ytterligere et påkrav til foretaket med en betalingsfrist på minst to uker. Melding må i tilfelle være sendt i løpet av de første to ukene etter betalingsfristens utløp. Når melding er sendt til departementet etter leddet her, gjelder § 47 første ledd annet punktum og annet ledd tilsvarende.

Er det ikke innen seks måneder fra melding som nevnt i første ledd er sendt, lagt fram en

plan som nevnt i § 47 første ledd annet punktum og foretaket heller ikke er besluttet oppløst, kan fordringshaver som nevnt i første ledd kreve foretaket oppløst ved dom.

§ 49. Vedtak om avvikling m.v.

Når foretaket er besluttet oppløst, jfr. §§ 46 og 48 siste ledd, skal departementet innen to uker innkalle til foretaksmøte hvor det velges avviklingsstyre og gis nærmere regler om avviklingsmåten.

Når avviklingsstyre er valgt, trer det ordinære styret ut av funksjon.

§ 50. Melding til Foretaksregisteret og kreditorvarsel

Avviklingsstyret skal straks gi melding til Foretaksregisteret om at foretaket er besluttet oppløst. Foretaksregisteret skal samtidig med registrering av meldingen kunngjøre beslutningen og varsle foretakets fordringshavere om at de må melde seg til foretaket innen en frist fastsatt av avviklingsstyret som regnes fra siste kunngjøring. Fristen skal være på minst en måned og ikke lenger enn tre måneder. Kunngjøringen skal rykkes inn to ganger med minst én ukes mellomrom i Norsk lysingsblad og én avis som er alminnelig lest på stedet.

§ 51. Dekning av fordringshaverne

Avviklingsstyret skal sørge for at alle kjente fordringshavere får dekning for såvidt ikke fordringshaveren frafaller sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor isteden. Dette gjelder likevel ikke fordringshavere med omtvistede eller usikre krav. Overfor disse svarer staten etter oppløsningen, jfr. § 53.

I den utstrekning det ikke er midler i foretaket til å dekke fordringshavere som skal dekkes etter første ledd, skal staten skyte inn de midler i foretaket som er nødvendig for å dekke fordringshaverne.

§ 52. Endelig oppløsning

Når alle kjente fordringshavere som skal dekkes etter § 51 har fått dekning, og eventuelt overskudd er utbetalt til staten, skal avviklingsstyret legge et skriftlig oppgjør fram for foretaksmøtet til godkjenning.

Når oppgjøret er endelig godkjent av foretaksmøtet, skal det meldes til Foretaksregisteret at foretaket er endelig oppløst.

§ 53. Statens ansvar overfor fordringshavere etter oppløsningen

Etter at foretaket er oppløst, svarer staten overfor fordringshavere som ikke har fått dekning etter § 51.

En fordringshavers krav mot staten etter forrige ledd foreldes senest tre år regnet fra det tidspunkt da foretaket ble meldt endelig oppløst til Foretaksregisteret. For omtvistede eller usikre krav, jfr. § 51 første ledd annet punktum, gjelder likevel reglene i foreldelsesloven.

§ 54. Sammenslutning med annet statsforetak

Kongen i statsråd kan treffe vedtak om at et statsforetak skal oppløses ved at dets eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser og forpliktelser som helhet blir overført til et annet statsforetak. Foretakets fordringshavere og øvrige rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Når det er truffet vedtak etter første ledd, skal vedkommende departement straks innkalle til foretaksmøte i de berørte foretakene. Foretaksmøtene treffer vedtak om den nærmere gjennomføringen av sammenslutningen.

KAP. 11. OMDANNING TIL STATSFORETAK

§ 55. Omdanning til statsforetak

En statlig virksomhet eller virksomhet som drives av et heleid statsaksjeselskap, eller del av slik virksomhet, kan som helhet overføres til et statsforetak ved at eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser, og forpliktelser som er knyttet til virksomheten overføres til statsforetaket. Fordringshavere og øvrige rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Som heleid statsaksjeselskap etter første ledd regnes også heleid datteraksjeselskap til et aksjeselskap hvor staten eier alle aksjer og heleid datteraksjeselskap til et statsforetak.

Tjenestemannsloven § 13 nr. 2 til nr. 6 om fortrinnsrett til annen statsstilling og ventelønn skal ved omdanning av statlig virksomhet til statsforetak fortsatt gjelde for arbeidstakere som blir sagt opp av grunn som nevnt i tjenestemannsloven § 13 nr. 1 (a), (b) og (c), og som var omfattet av disse reglene før omdanningen. Fortrinnsretten til annen statsstiling og retten til ventelønn etter forrige punktum opphører på et nærmere fastsatt tidspunkt etter omdanningen til statsforetak. Tidspunktet fastsettes av departementet for det enkelte statsforetak, og angis i stiftelsesdokumentet,

jfr. § 8 første ledd nr. 5. Bestemmelsen i leddet her gjør ingen innskrenkninger i arbeidstakerens rettigheter etter arbeidsmiljøloven §§ 60 nr. 2 og 67.

Kongen kan i forskrift eller for det enkelte tilfelle gi nærmere bestemmelser om overføring av virksomhet til statsforetak etter første, annet og tredje ledd.

KAP. 12. ERSTATNINGS- OG STRAFFANSVAR

§ 56. Erstatningsansvar

Styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen samt administrerende direktør plikter å erstatte skade som vedkommende under utførelsen av sin oppgave forsettlig eller uaktsomt volder foretaket, staten eller andre.

Erstatningsansvaret etter første ledd kan lempes for så vidt det finnes rimelig under hensyn til utvist skyld, skadens størrelse, økonomisk evne og forholdene ellers.

§ 57. Beslutning om å gjøre ansvaret gjeldende

Beslutning om at foretaket skal gjøre ansvar gjeldende etter § 56 treffes av foretaksmøtet.

§ 58. Straffansvar

Styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen eller administrerende direktør som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller medvirker til slik overtredelse, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel inntil tre måneder.

KAP. 13. IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSBESTEMMELSER. ENDRINGER I ANDRE LOVER

§ 59. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra lovens ikrafttredelse oppheves lov 25. juni 1965 nr. 3 om visse statsbedrifter m.m.

§ 60. Overgangsbestemmelser

Statsbedrifter som er organisert etter lov 25. juni 1965 nr. 3 om visse statsbedrifter m.m. må være omdannet til statsforetak etter loven her innen ett år etter lovens ikrafttredelse med mindre bedriften før utløpet av fristen er omorganisert til annen selskapsform eller oppløst. Ved omdanning til statsforetak etter forrige punktum, gjelder § 55 første ledd tilsvarende.

§ 61. Endringer i andre lover

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover:

1.

Lov 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

§ 15 første ledd (b) skal lyde:

I riket hjemmehørende aktieselskaper, *foretak etter lov ..... om statsforetak*, gjensidige forsikringsselskaper, innkjøps-, forbruks- og produksjonsforeninger (jfr. § 52), døds-, konkurs- og administrasjonsboer, almenningskasser og andre under selvstendig bestyrelse stående selskaper og innretninger.

§ 26 første ledd (b) skal lyde:

Staten og de samme tilhørende eiendommer, offentlige innretninger og fond, *likevel ikke foretak etter lov ..... om statsforetak.*

2.

Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene

§ 191 annet ledd første punktum skal lyde:

For offentlige indretninger og for stiftelser, sparebanker, foreninger, selskaper, *statsforetak* eller boer mottages forkyndelser og meddelelser av den, som styrer deres anliggender eller, hvis de styres av flere i forening, av styrets formand.

3.

Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)

§ 21 første ledd skal lyde:

Staten, kommuner, offentlige indretninger, stiftelser, sparebanker, foreninger, *selskaper og statsforetak* har hjemting der, hvor styret har sit sæte eller sidst hadde sitt sæte. Kan ikke noget saadant sted paavises, skal hjemtinget være det samme som for den person, stevningen skal forkyndes for. Er et selskap *eller statsforetak* innført i Foretaksregisteret, er det sted hvor selskapets (foretakets) hovedkontor ifølge registreringen ligger, å anse for selskapets (foretakets) hjemting.

§ 42 skal lyde:

Hvis ikke en enkelt person har eneret til å foreta proceshandlinger for et selskap, en forening, en sparebank, en stiftelse, *et statsforetak* eller en offentlig indretning, kan de bare foretages ved en procesfuldmægtig eller ved

et medlem av styret, som dette har opnævnt til stedfortræder i saken.

4.

Lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)

§ 11 annet ledd siste punktum skal lyde:

Bestemmelsene i dette ledd gjelder ikke institusjoner eller virksomhet som er organisert som aksjeselskap, andelslag eller *statsforetak.*

5.

Lov 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer

§ 9 første ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder for *foretak etter lov ..... om statsforetak* og Verdipapirsentralen i Norge så langt reglene passer.

6.

Lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper

§ 14-9 annet ledd skal lyde:

Første ledd gjelder tilsvarende når staten *eller et statsforetak* eier så stor del av aksjekapitalen som der fastsatt.

7.

Lov 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven)

§ 1 annet ledd skal lyde:

Regnskapsplikt har dessuten alle aksjeselskaper, ansvarlige selskaper, kommandittselskaper, gjensidige forsikringsselskaper, pensjonskasser, pensjonsfond, sparebanker, kredittforeninger, boligsparelag, boligbyggelag, *borettslag, samvirkelag* som går inn under aksjelovens § 18-2 første ledd nr. 2, *fond* som går inn under lov om aksjefond m.v. *og statsforetak.*

§ 12 skal lyde:

Reglene i dette kapittel gjelder ikke for *aksjeselskap, gjensidig forsikringsselskap og borettslag.*

§ 21 A første ledd skal lyde:

I ansvarlig *selskap, kommandittselskap og statsforetak* som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 50 ansatte, skal det for hvert regnskapsår utarbeides årsberetning.

§ 21 B nytt siste ledd skal lyde:

Bestemmelsene om konsernoppgjør i paragrafen her, gjelder tilsvarende for statsforetak som er morforetak jfr. statsforetaksloven § 2 annet, tredje og fjerde ledd.

8.

Lov 5. juni 1981 nr. 45 om tilsattes representasjon i offentlige virksomheters styrende organer m.v.

§ 1 annet ledd (b) skal lyde.

b. virksomheter som er organisert etter *lov .... om statsforetak*

9.

Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)

§ 142 femte ledd skal lyde:

Med selskap i tredje og fjerde ledd menes aksjeselskap, forretningsavdeling av utenlandsk aksjeselskap, næringsdrivende stiftelse, boligbyggelag, *borettslag, selskaper* som har til formål å fremme medlemmenes forbruksmessige eller yrkesmessige interesser (samvirkelag) *og statsforetak.*

10.

Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak

§ 2-1 første ledd nr. 6 skal lyde:

6. *Statsforetak*

Nåværende første ledd nr. 6 blir ny nr. 7.

§ 3-7 skal lyde:

For alle foretak som nevnt i § 3-1 til § 3-6 *samt § 3-9* skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Hvem som har foretakets prokura, dersom prokura er meddelt.
2. Dersom foretaket har revisor, dennes navn og forretningsadresse.
3. Utsalgssteder som nevnt i lov 6. juni 1980 nr. 21 om handelsvirksomhet § 1-4.

§ 3-9 (statsforetak) (ny) skal lyde:

For statsforetak skal registeret inneholde opplysninger om:

1. *Foretakets vedtekter.*
2. *Dagen for opprettelsen av stiftelsesdokumentet.*
3. *Foretakets forretningskommune og adresser.*
4. *Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene og hvem som er styrets formann. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jfr. statsforetaksloven § 20 første og tredje ledd.*
5. *Administrerende direktør.*

6. *Hvem som representerer foretaket utad og tegner dets firma.*

§ 4-4 (b) skal lyde:

(b) *Bekreftet gjenpart av stiftelsesdokumentet og protokoll fra senere foretaksmøter som viser meldte opplysninger i statsforetak,*

Nåværende bokstav (b), (c), (d) og (e) blir ny (c), (d), (e) og (f).

§ 4-4 (e) første punktum skal lyde:

(e) Erklæring fra revisor om at de opplysninger som er gitt om innbetaling av aksjekapital, selskapskapital i kommandittselskap, jfr. § 3-3 nr. 6 og 7, *grunnkapital* i stiftelse *og innskuddskapital i statsforetak* er riktige.

11.

Lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til firma og andre forretningskjennetegn (firmaloven)

§ 2-2 sjuende ledd skal lyde:

Firma for statsforetak skal inneholde ordet statsforetak eller SF.

Nåværende sjuende ledd blir nytt åttende ledd.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme imot lovforslaget.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 46 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.27.46)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og over loven i sin helhet. Presidenten antar at Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil stemme imot også ved denne anledning.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 46 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.28.21)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 8, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 23.30.

Trykt 18/6 1991

Møte torsdag den 6. juni kl. 20.45

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 31):

1. Innstilling frå samferdselskomiteen om lov om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4 (Innst. O. nr. 51, jf. Ot.prp. nr. 61 for 1989—90)
2. Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) m.fl. (Innst. O. nr. 60, jf. Ot.prp. nr. 42)
3. Referat

Sak nr. 1

Innstilling frå samferdselskomiteen om lov om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4 (Innst. O. nr. 51, jf. Ot.prp. nr. 61 for 1989—90)

Hallgrim Berg (ordførar for saka): Ikkje før har omleggingane i vegtrafikklova teke til å gjelda, før nye paragrafar må endrast. Sidan 1981 har det vore seks revisjonar med i alt 42 konkrete endringar. I dag er Odelstinget invitert til å gjera endringar i 25 paragrafar.

Lova veks stadig i omfang, både når det gjeld sjølve reglane og — ikkje minst — dei underliggjande forskriftene. Resultatet er eit lovkompleks som er så omfattande og innfløkt at vanlege trafikantar ikkje lenger kan makta å ha oversikt. Eg kjem attende til dette problemet og trongen for forenkling, men vil først gå inn på eit par av dei framlegga som ligg føre i dagens proposisjon.

Trafikktryggleiken er eit sterkt motiv i norsk lovgjeving. Mange trafikantar vil helsa velkomen at sperrefristen for førarkort etter ulovleg køyring no blir gjord effektiv. Det vil seia at han blir rekna frå den dagen vedkomande kan ta førarkortet — 16, 18 eller 20 år. Dersom t.d. ein 17-åring køyrer bil ulovleg på ein slik måte at det kvalifiserer til seks månaders tap av førarkort, blir sperrefristen med dagens framlegg rekna frå den dagen han oppnår minstealderen for vedkomande køyretøy, altså inga bilkøyring før vedkomande er 18½ år eller eldre, alt avhengig av kor grov aktløyse vedkomande har vist. Effektivisering av sperrefrist skal òg gjelda mopedførarbevis og ulovleg trimming av motorsykkel. Det vil truleg glede både mange foreldre og grannelag.

Innføring av tekniske nyvinningar kan òg på trafikkområdet føra til betre praktisering av lov og regelverk, og dermed effektivisera tilsynsarbeidet i det offentlege, gje økonomisk vinst osv. Eit døme på effektiviseringsvinst ligg i innføring av den såkalla oblatordninga. I stutte drag går det ut på at alle køyretøy som det ikkje er avskiltingskrav på, kvart år får tilsendt ein oblat eller synleg merke som eigaren pliktar å festa på køyretøyet. Dei som står til rest med årsavgift, registreringsavgift eller forsikring på køyretøyet, skal ikkje få tilsendt oblat.

Føresetnaden for ordninga er at køyretøy utan synleg årsmerke eller kvittering må kunna avskiltast der ein kjem over dei. Det blir nærast å samanlikna med eit videogram som ikkje er påkleba offentleg godkjenningsstempel. Det er pr. definisjon ulovleg å ha det drivande i omlaup.

Føremonene med dette nye oblatsystemet er mange. Eigar av motorkøyretøy må møte på innkalling for teknisk kontroll. Dersom det heftar trafikkbøter, manglande betalt gebyr o.l. ved eit køyretøy, vil det nye systemet gje langt meir effektiv inndriving. Det er tale om titals millionar kroner pr. år. Vidare bør tvungen ansvarsforsikring bli vilkår for å få oblat. Dermed vil også talet på motorvogner utan ordna forsikring bli sterkt redusert. Med andre ord: Sett frå det offentlege si side vil inntekter og tryggleik auka, medan avskrivingar og rentetap vil minka. Det gjeld om at departementet i samråd med Finansdepartementet og Justisdepartementet går nøye gjennom alle sider ved denne ordninga før ho blir sett ut i praksis, slik at ikkje utilsikta og urimelege verknader for dei køyrande trafikantane kan oppstå.

Komiteen er samrøystes på alle punkt og finn at dei aller fleste av framlegga i proposisjonen er naudsynte og aktuelle, og at ein i rimeleg grad har teke omsyn til dei høyringsinstansane som har vore i biletet.

Når det gjeld gjengangaren om også andre enn politiet skal kunna ileggja gebyr, t.d. ved brot på parkeringsføresegner, går komiteen i samsvar med proposisjonen inn for det. Komiteen går såleis inn for at Biltilsynet bør kunna få eit slikt mynde, men at det berre blir nytta ved brot som er teknisk enkle og lette å konstatera, dvs. ikkje i saker som treng vidare skjønn.

Derimot ber komiteen om at departementet ser nøyare på framlegget om å gjera Vegdirektoratet til eit administrativt klageorgan for begyr. Forslaget til endring i proposisjonen blir såleis ikkje følgt opp av komiteen. Kva dette framlegget ville ha medført administrativt, økonomisk, i trong for meir personell osv., er ikkje godt å seia. Det har iallfall lite for seg å flytta kostnader og utgifter frå det eine offentlege organet til det andre.

Komiteen meiner at spørsmålet om gebyr

for klager over forvaltningsvedtak bør vurderast som ei generell sak, og ikkje som ei isolert sak i særskilte tilfelle. Komiteen finn difor i denne omgangen ikkje å vilja endra klageordninga for gebyr og tilleggsavgift. Slik reglane er no, må ein betala rettsgebyr ved klagehandsaming i namsretten når ein klagar over tilleggsavgift. Slikt gebyr er det ikkje i forhøyrsretten. Eg vil difor oppmoda departementet om å koma nærare inn på dette ved eit seinare høve med sikte på å få til einsarta reglar for klageordning. Det er unekteleg eit problem dersom ein radikal auke i gebyrsatsane blir kopla saman med ei klageordning. Eit gebyr i dag på 420 kr fører alt no i praksis til at mange menneske kjenner seg pressa frå å nytta klageretten sin. Det viser statistikken.

Eg nemnde trongen for forenkling av det stadig oppsvellande lovverket om vegtrafikken. Dagens lovverk er eit lappverk, med ikkje reint få paradoks og tankekrossar, der detaljstyringa har tatt slik overhand at trafikantane misser oversynet. Det er eit reelt problem at ein stor del påbod og forbod ikkje blir etterlevde, og at regelverket heller ikkje blir følgt opp med tilstrekkeleg tilsyn, overvaking, kontroll og tenleg reaksjonsmønster. Komiteen seier i innstillinga at lov- og regelverket på samferdselsområdet bør bli så enkelt, oversiktleg og tidhøveleg som råd. Målet må vera at ein legg opp til reglar som fører til så effektiv trafikkavvikling, tryggleik og enkle reaksjonsformer som råd er for brot på lovreglar. Vegtrafikklova bør i framtida avgrensa seg til slike hovudperspektiv.

Eg merka meg representanten Sissel Rønbeck sitt innlegg i møtet i Stortinget i dag, der ho peikte på at Stortinget i vegsaker ikkje må fortapa seg i detaljar, men halda seg til dei langsiktige liner og prinsipielle sider i høve til samfunnsutviklinga. Dette er eg heilt samd i. Det same gjeld ikkje mindre i vegtrafikkspørsmål. Stortinget har ikkje detaljkompetanse til å kunna kappspringa med faginstansar og eit særs ivrig embetsverk i slike spørsmål. Paragrafane myldrar og har ein tendens til å halda liv i seg, sjølv om grunnlaget for dei forlengst har svunne bort. Vi har ein heilt annan trafikksituasjon enn då lova kom til i 1965. Eit positivt trekk er at trafikantane er blitt meir bil- og vegvane. Talet på ulukker går vesentleg ned i forhold til talet på trafikantar. Eit negativt trekk er at oppdagingsrisikoen for lovbrot i trafikken er like minimal som før. Politiinnsatsen held så vidt tritt med auken i bilparken og vegtrafikken. Difor er det eit ope spørsmål om ikkje den sterke auken i talet på motorkøyretøy og auka trafikk tilseier eit forenkla regelverk som kan etterlevast i praksis, i staden for eit stadig meir finurleg regelverk som ikkje gjer stort anna enn kanskje å svekkja rettskjensla og rettsmedvitet også på andre samfunnsområde.

Komiteen meiner såleis at det hastar med til dels gjennomgripande reformer. Ein er kjend med at departementet i arbeidet med dagens lovendring også har — som det står i Ot.prp. nr. 61 av 11. mai 1990 — «sett igang førebuingar til det forenklingsarbeidet som departementet har varsla på vegtrafikkområdet».

Eg vil difor til slutt spørja statsråden kor godt dette arbeidet er kome i gang, og kor gjennomgripande reformarbeidet blir lagt opp. Dersom reformer fører oss endå djupare inn i paragrafjungelen, er lite vunne. Komiteen ber om at konkrete og forenklande framlegg skal koma til Stortinget i form av ein proposisjon der hovudmålet må vera å avgrensa lov- og forskriftverk til det strengt naudsynte med sikte på god trafikktryggleik og effektiv trafikkavvikling. Eg spør: Kan Stortinget venta å få ein proposisjon med slike siktemål, og når vil den kunna liggja føre?

Eirin Faldet: Jeg skal prøve å fatte meg i korthet siden saksordføreren så godt har redegjort for det «oppsvellande» lovverket, som han sa. Jeg vil imidlertid understreke noe som jeg synes er svært viktig, og gjenta det som saksordføreren var inne på, nemlig at Biltilsynet kan ilegge gebyr når førere ikke har med seg vognkort og førerkort, og når det er visse tekniske mangler ved kjøretøyet. Det vil jeg vinkle på bruk av sikkerhetsutstyr, som er av stor betydning for å redusere antall drepte og skadde i trafikken, og Biltilsynets adgang til å ilegge gebyr er også når det gjelder unnlatelse av bruk av sikkerhetsutstyr, et bidrag til bedre trafikksikkerhet.

Det er gledelig at flere av endringene som vi vil vedta i dag, betyr bedre trafikksikkerhet. Tanken på alle som drepes eller lemlestes i trafikken hvert år, fører lett til en følelse av maktesløshet. Det er imidlertid mye som kan gjøres, uten store utlegg i første omgang, for at menneskeliv kan spares. Samfunnet sparer store beløp ved færre trafikkulykker. Endringene i vegtrafikkloven vil koste minimalt, samtidig som en gjennom bedre trafikksikkerhet kan spare store beløp.

Statsråd Kjell Opseth: Berre nokre få merknader frå mi side: I Ot.prp. nr. 61, som blei lagd fram våren 1990, tilrådde den daverande regjeringa å innføre ei utvida ordning med gebyr i parkeringssaker i staden for tilleggsavgift. Samstundes gjorde departementet framlegg om ei administrativ klageordning i desse sakene, med Vegdirektoratet som klageorgan i

staden for forhøyrsretten/namsretten.

Vegdirektoratet gjorde seinare ein konsekvensanalyse av framlegget som synte at ordninga ville gjere det naudsynt med fleire nye stillingar i kommunane og i Vegdirektoratet. Eg er difor samd med komiteen i at ein bør få ei vurdering av dei administrative kostnadene ved ei slik klageordning.

Så til spørsmålet frå saksordføraren, Hallgrim Berg: Når det gjeld førebuingsarbeid som er sett i gang for å gå gjennom vegtrafikkloven i heile si breidd, er det oppnemnt eit utval. Det har hatt sitt første møte, og det har ein framdriftsplan som inneber at ein tar sikte på å leggje fram ein NOU om dette ved utgangen av 1992.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er avsluttet.

Presidenten er noe usikker på om det er et tilstrekkelig antall representanter til stede når vi nå skal begynne med voteringen, så presidenten ber for sikkerhets skyld Odelstingets medlemmer om å trykke på for-knappen.

Voteringstavlene viste at det var 47 representanter til stede.

Presidenten: Det er ikke et tilstrekkelig antall representanter til stede. Det mangler ganske mange, så vi må dessverre fortsette å ringe, og håpe på at folk kommer inn meget raskt.

Etter at det var ringt en stund, uttalte

presidenten: Presidenten antar nå at et tilstrekkelig antall er til stede, og må bare beklage at Odelstinget er blitt oppholdt så lenge fordi representantene ikke har innfunnet seg når voteringen skulle starte.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4.

I.

I vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4 skal følgjande reglar lyde:

§ 1 første ledd:

Denne lov *gjelder all* trafikk med motorvogn. *Den gjelder også annen ferdsel, men da bare* på veg eller på område som har alminnelig trafikk med motorvogn.

§ 2 andre og tredje ledd:

Med kjøretøy forstås innretning som er bestemt til å kjøre på bakken uten skinner. *Med motorvogn forstås kjøretøy som blir drevet fram med motor.*

Departementet kan bestemme at også annen innretning skal regnes som kjøretøy etter denne lov. *Tilsvarende kan departementet bestemme at innretning som etter foregående ledd er kjøretøy, ikke skal omfattes av loven.*

§ 3 første ledd og nytt andre ledd:

Enhver skal ferdes hensynsfullt og være aktpågivende og varsom så det ikke *kan oppstå fare eller voldes skade* og slik at annen trafikk ikke unødig blir hindret eller forstyrret.

Vegfarende skal også vise hensyn mot dem som bor eller oppholder seg ved vegen.

§ 4 nytt andre ledd:

Departementet kan gi særlige trafikkbestemmelser for en kommune eller del av en kommune. Departementet kan delegere sin myndighet til å gi slike bestemmelser til vegsjefen, kommunen eller lokal politimyndighet.

Tredje og fjerde ledd blir oppheva.

§ 5 andre og fjerde ledd:

Departementet gir regler om offentlige trafikkskilt, signaler og oppmerkinger, herunder om hvilke myndigheter som kan treffe vedtak om oppsetting og oppmerking. *Myndighet til å treffe vedtak om oppsetting og oppmerking kan også delegeres til kommuner.*

Offentlig trafikkskilt, signal eller oppmerking må ikke brukes på eller ved veg uten tillatelse av vedkommende myndighet. *Det samme gjelder skilt, signal eller oppmerking som kan forveksles med offentlige.* Dersom det uten tillatelse er satt opp skilt eller signal eller foretatt oppmerking, kan dette fjernes eller kreves fjernet av myndigheten.

§ 6:

Fører av kjøretøy skal avpasse farten etter sted, føre-, sikt- og trafikkforholdene slik at det ikke *kan oppstå* fare eller voldes ulempe for andre, og slik at annen trafikk blir minst mulig hindret eller forstyrret. Føreren skal alltid ha fullt herredømme over kjøretøyet.

Dersom ikke annen *fartsgrense* er *fastsatt* ved offentlig trafikkskilt, må det i tettbygd strøk ikke kjøres fortere enn 50 km/t, og utenfor tettbygd strøk ikke fortere enn 80 km/t. *Departementet kan delegere til vegsjefen, po-*

litiet eller kommunen å avgjøre om et område skal regnes som tettbygd strøk etter denne lov, og kan fastsette grensene for det tettbygde strøk.

I trafikkregler gitt i medhold av § 4 kan det fastsettes nærmere bestemmelser om fartsgrenser, herunder om lavere fartsgrense for bestemte grupper av motorvogner.

Departementet kan gi særlige regler om fartsgrenser for område utenfor veg, eller på veg stengt for alminnelig ferdsel.

Departementet kan som forsøksordning sette lavere generelle fartsgrenser enn hva som er bestemt i andre ledd for bestemte områder og/eller for bestemte tider.

Fartsgrensene gjelder ikke for konkurransekjøring som med politiets tillatelse holdes på særskilt bane eller på privat veg som er stengt for all annen trafikk.

§ 7:

Kongen eller den han gir fullmakt kan *forby bestemte grupper av kjøretøyer. Forbudet kan begrenses til å gjelde på eller utenfor visse veger og innenfor et bestemt tidsrom. Det kan på samme måte gjelde bestemte trafikantgrupper.*

Det kan treffes midlertidig vedtak om forbud mot all trafikk eller om *annen regulering* av trafikk på veg dersom *forhold på* vegen eller i dens omgivelser, arbeid på vegen eller vegens tilstand tilsier det. Slikt vedtak treffes for riksveg og fylkesveg av *vegsjefen* og for kommunal veg av *kommunen.*

§ 8:

Kongen kan gi forskrift om avgift for parkering av kjøretøy på veg åpen for alminnelig ferdsel og om forbud mot slik parkering uten at avgift blir betalt på forhånd. Kommunen kan gis myndighet til å innføre og håndheve slike ordninger.

Kongen kan gi forskrift om kommunens adgang til å reservere parkering etter behovsprøving i nærmere avgrenset område for personer bosatt i området, eller andre med særlig behov for slik parkering. Det samme gjelder adgang til å reservere enkelte parkeringsplasser for bestemte kjøretøy, kjøretøygrupper eller personer, eller gi disse adgang til å parkere utover eventuell maksimaltid på stedet.

§ 13 andre ledd:

Departementet gir nærmere bestemmelser *om bruk,* og om konstruksjon, innretning, vekt, mål og utstyr, herunder verneutstyr, m.m. for de forskjellige grupper av kjøretøyer, og om last og antall personer kjøretøyet kan føre.

Siste ledd blir oppheva.

§ 16 første ledd:

Departementet kan unnta bestemte grupper av *kjøretøy eller bestemt bruk av kjøretøy* fra registreringsplikt m.m. etter § 15.

§ 18 nytt andre ledd:

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om utstyr for transport av farlig gods på veg, og om hvilke instanser som kan kontrollere og godkjenne slikt utstyr.

Tidlegare andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 19:

Eier av kjøretøy eller den som på eierens vegne har rådighet over det, plikter å sørge for at kjøretøyet blir framstilt til kontroll når *politiet eller biltilsynet* krever det. Han plikter også å gi de opplysninger om kjøretøyet som kreves.

Biltilsynet har rett til å foreta inspeksjon hos den som driver handel med motorvogn *eller med godkjenningspliktig utstyr til motorvogn,* for å kontrollere motorvogner, *tilleggsre og utstyr* til motorvogn som forhandleren har til salgs.

§ 22 a:

§ 22 a. *Alkotest,* utåndingsprøve, blodprøve.

Politiet kan ta *alkotest (foreløpig blåseprøve)* av motorvognfører når:

1) det er grunn til å tro at han har overtrådt bestemmelsene i § 22,
2) det er grunn til å tro at han har overtrådt andre bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov, og departementet har bestemt at overtredelsen kan ha slik virkning,
3) han med eller uten egen skyld er innblandet i trafikkuhell, eller
4) han er blitt stanset i trafikkontroll.

Dersom resultatet av *alkotesten* eller andre forhold gir grunn til å tro at fører av motorvogn har overtrådt *bestemmelsene i* § 22, kan politiet fremstille *ham for utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse* for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når føreren nekter å medvirke til *alkotest.*

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve kan *tas* av *lege, offentlig* godkjent sykepleier

eller *bioingeniør*. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet gir nærmere bestemmelser om *undersøkelsene nevnt i de foregående ledd.*

§ 23 ny overskrift og nytt siste ledd:

§ 23. Ansvar for kjøretøyets stand m.m.

Eier av kjøretøy eller den som på eierens vegne har rådighet over det, plikter å sørge for at kjøretøyet ikke brukes dersom det ikke er i forsvarlig stand.

§ 24 a andre ledd:

Den som har kjørt motorvogn *uten å ha* førerkort for vedkommende gruppe av motorvogner, kan ikke få slikt førerkort første gang før det er gått minst 6 måneder siden den ulovlige kjøringen fant sted. *Er han yngre enn den lovlige minstealderen for slikt førerkort, regnes sperrefristen fra den dagen han oppnår minstealderen.* Er det voldt større skade ved kjøringen, *skal sperrefristen etter første og andre punktum være minst ett år. Ulovlig kjøring med moped får samme virkning når det gjelder mopedførerbevis. Tilsvarende gjelder også for den som ulovlig endrer maksimal hastighet eller ytelse for motorvogn i strid med § 13 fjerde ledd.*

§ 31 nytt femte ledd:

For parkeringsovertredelser av regler gitt i medhold av § 8 første ledd fastsetter Kongen tilleggsavgift.

Sjuande og niande ledd blir oppheva og noverande åttande ledd blir nytt sjuande ledd.

§ 31 a ny overskrift:

§ 31 a. Gebyr for parkeringsovertredelser og visse andre overtredelser.

Gebyr etter *§ 31 ilegges* av politiet. *Kongen kan gi andre offentlige organer tilsvarende gebyrmyndighet.*

Kongen kan, etter at uttalelse er innhentet fra vedkommende politimester, bestemme at slik myndighet som etter denne paragraf er tillagt politiet også skal kunne utøves av kommunen. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av slike ordninger og kan bestemme hvordan kommunalt oppkrevde gebyrer skal brukes.

Blir ilagt gebyr ikke betalt innen *tre uker etter ileggelsen*, forhøyes gebyret med 50 prosent. *Dette gjelder selv om gebyret er påklaget.*

Ileggelse av gebyr kan innklages for forhørsretten innen en fastsatt frist. Blir klage fremsatt etter utløpet av fristen skal den avvises med mindre retten finner at oversittelsen hverken kan legges eier eller bruker av kjøretøyet til last og klagen er fremsatt så snart det var mulig. Retten kan oppheve ilagt gebyr hvis den finner at vilkårene for ileggelse ikke forelå. Avgjørelsen treffes ved kjennelse og kan påkjæres. Ileggelse av gebyr kan ikke prøves av namsmyndighetene.

Ilagt gebyr *og tilleggsgebyr* kan inndrives etter reglene i § 38, *fjorten dager etter at varsel om inndriving er kommet fram til eieren av kjøretøyet.*

Kongen fastsetter størrelsen av gebyret og gir nærmere regler om ileggelse og inndriving, om betalings- og klagefrist og om klagebehandlingen.

§ 33 ny overskrift:

§ 33 Inndragning av førerkort *m.m.*

§ 33 nr. 1:

Blir den som har førerkort, ilagt straff eller domfelt for en straffbar handling, kan politimesteren eller den han gir myndighet, treffe vedtak om inndragning av førerkortet *eller mopedførerbeviset* for nærmere fastsatt tid eller for alltid, dersom hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det. Det samme gjelder dersom innehaveren ikke er edruelig eller hans vandel forøvrig er slik at han ikke anses skikket til å føre motorvogn.

§ 33 nr. 2:

Førerkort *eller mopedførerbevis* skal inndras for minst et år dersom innehaveren blir ilagt straff eller domfelt for overtredelse av bestemmelsene i § 22 første eller annet ledd.

§ 33 nr. 3:

Førerkort *eller mopedførerbevis* skal inndras for minst 2 år dersom innehaveren nekter å medvirke til at *det blir tatt utåndingsprøve, blodprøve eller foretatt klinisk legeundersøkelse* som nevnt i § 22 a tredje ledd.

§ 33 nr. 4 første ledd bokstav a og b:

Dersom innehaveren tidligere i de siste 5 år er ilagt straff eller domfelt for overtredelse av bestemmelsene i § 22, eller dersom hans førerkort har vært inndratt etter *nr. 3* foran, skal førerkortet inndras for alltid

a) dersom innehaveren *i dette tidsrommet overtrer bestemmelsene i § 22, og han seinere blir ilagt straff eller domfelt for dette forholdet, eller*

b) dersom innehaveren nekter å medvirke til at *det blir tatt utåndingsprøve, blodprøve eller foretatt klinisk legeundersøkelse* som nevnt i § 22 a tredje ledd.

§ 33 nr. 5:

Finner politiet at fører eller eier av motorvogn eller den som på eierens vegne har rådigheten over motorvognen med skjellig grunn er mistenkt for et straffbart forhold som kan medføre inndragning av førerkort, kan politimesteren eller den han gir myndighet ta det fra ham inntil saken er endelig avgjort. Dersom den mistenkte ikke samtykker i beslaget, må spørsmålet om fortsatt førerkortbeslag oversendes forhørsretten til avgjørelse innen 3 uker. Dette gjelder tilsvarende for mopedførerbevis etter § 24 andre ledd.

§ 34 ny overskrift:

Inndragning av førerkort *m.m.* av særlige grunner.

§ 34 nytt siste ledd:

Det som er bestemt foran gjelder så langt det passer også for mopedførerbevis utstedt i medhold av § 24 andre ledd.

§ 36 nr. 1:

Politiet eller biltilsynet kan forby bruken av en motorvogn og tilhenger til motorvogn for så lang tid som nødvendig, dersom

a) kjøretøyet ikke blir omregistrert når det er bestemt i medhold av § 15,
b) når kjøretøyet ikke blir framstilt til kontroll etter § 19 eller pålegg om utbedring av mangel ikke er etterkommet innen fastsatt tid,
c) kjøretøyet ikke er i forsvarlig stand eller kjøretøyets last ikke er forsvarlig sikret,
d) kjøretøyets hjul ikke er sikret tilstrekkelig veggrep ved bruk av pigger, kjettinger eller lignende, når føreforholdet gjør det nødvendig,
e) pålegg gitt i medhold av § 36 a, fjerde ledd ikke er etterkommet,
f) regler gitt i medhold av § 18 om transport av farlig gods blir vesentlig overtrådt eller pålegg gitt i medhold av § 18 ikke blir etterkommet,
g) kjøretøyet er endret i strid med § 13 fjerde ledd.

§ 36 nr. 2:

Når hensynet til trafikksikkerheten krever det, kan politimesteren eller den han gir myndighet forby bruken av motorvogn og tilhenger til motorvogn for bestemt tid inntil 1 år, dersom eieren eller noen som stadig bruker kjøretøyet med hans samtykke,

a) har kjørt med *kjøretøy som er endret i strid med § 13 fjerde ledd*, eller
b) har brukt kjøretøyet til kjøring med vesentlig overlast, eller med farlig gods i strid med regler gitt i medhold av § 18, eller med uforsvarlig plassert last, eller på veg der kjøretøyet ikke må kjøre etter gitte bestemmelser om aksel- og boggitrykk, lengde, bredde, høyde m.m., eller
c) har brukt kjøretøyet til kjøring ellers i strid med bestemmelser i eller i medhold av denne lov, og han tidligere er ilagt straff eller domfelt for overtredelse av slik bestemmelse eller for overtredelse av straffelovens kap. 22 eller § 351 under bruk av motorvogn eller tilhenger til motorvogn, eller
d) *har kjørt med kjøretøyet på uforsvarlig måte.*

§ 36 nr. 3:

Når bruken av en motorvogn, eller tilhenger til motorvogn blir forbudt etter nr. 1, 2 eller 5, kan *politiet, biltilsynet og tollvesenet* inndra kjennemerker og vognkort dersom kjøretøyet er registrert. Det samme gjelder i tilfelle som er nevnt i § 5 første ledd i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter *og dersom trafikktrygd ikke blir holdt i kraft jf. bilansvarsloven § 19.*

§ 36 nr. 6 siste punktum:

Reglene i § 37 *fjerde ledds annet og tredje punktum og femte–sjuende ledd* gjelder tilsvarende.

§ 36 nytt nr. 7:

Departementet kan bestemme at det skal betales gebyr for å få tilbake kjennemerker og vognkort i de tilfellene disse er inndratt.

§ 36 nytt nr. 8:

Departementet kan bestemme at kjøretøy som bevis på at det ikke foreligger avskiltingsgrunnlag som nevnt i nr. 3, kan tildeles egen bekreftelse på dette, og gir nærmere bestemmelser om utstedelse og om plassering på kjøretøyet. Det kan også bestemmes at kjøretøy uten slik bekreftelse kan avskiltes der det påtreffes og at kjøring uten slik bekreftelse er forbudt.

§ 36 a andre ledd første punktum skal lyde:

Når kjøretøy påtreffes med overlast som

medfører gebyrplikt etter første ledd, kan politiet *eller biltilsynet* ta kjøretøyet i forvaring for eierens regning og risiko eller forby bruk av det inntil gebyr er betalt eller sikkerhet for betalingen er stilt.

§ 37 nytt andre ledd, nytt tredje og nytt fjerde ledd første punktum:

Kongen kan, etter uttalelse innhentet fra vedkommende politimester, bestemme at myndighet etter første ledd også skal kunne utøves av kommunen.

Den som skal føre tilsyn med overholdelsen av regler gitt med hjemmel i § 8, har tilsvarende rett til å fjerne, kreve fjernet eller ta i forvaring kjøretøy som er parkert i strid med disse regler.

Kjøretøy som *er* tatt i forvaring etter *denne paragraf* kan selges dersom det ikke er hentet innen 3 måneder etter at eieren i rekommandert brev er varslet om forvaringen og om at kjøretøyet vil bli solgt dersom det ikke blir hentet.

Noverande andre til femte ledd blir nye fjerde til sjuande ledd.

§ 38:

Vedkommende kjøretøy hefter til sikkerhet for *tilleggsavgift og gebyrer etter § 31*, jfr. § 31 a og § 36 a. *Det samme gjelder idømte eller ilagte bøter etter vegtrafikklovgivningen, der fører og eier er samme person.* Denne sikkerhetsrett går foran alle andre rettigheter i kjøretøyet, men opphører dersom det overdras til ny eier og denne ikke kjente eller burde kjent sikkerhetsretten. Sikkerhetsretten står *likevel* tilbake for krav på skatter og avgifter til stat og kommune som er sikret ved pant i kjøretøyet, når utleggs- eller utpantingsforretning er tinglyst før *tilleggsavgift, gebyr eller bøter* påløp. Kjøretøyet kan kreves utlevert uten lovmål og dom, og kan selges til dekning av *tilleggsavgift, gebyr og bøter som hefter på kjøretøyet etter første og andre punktum. Reglene om tvangssalg av løsøre i tvangsfullbyrdelsesloven gjelder så langt de passer.*

Tilleggavgift og gebyrer etter § 31 kan også inndrives ved utpanting, hos den skyldige eller hos den som på tiden for *overtredelsen* var registrert som eier av kjøretøyet, med mindre dette da var fravendt ham ved en forbrytelse. Gebyr etter § 36 a kan inndrives på samme måte hos den som på tiden for overlasting var eier eller registrert som eier av kjøretøyet.

Overskrifta til § 39:

Klage og omgjøring i saker om inndragning av førerkort, *bruksnekting* m.m.

§ 39 tredje ledd:

Departementet kan i tilfelle som nevnt i § 33 nr. 2 og 3 nedsette inndragningstiden under den minstetid som der er bestemt, så framt inndragning for så lang tid vil virke urimelig hardt og det foreligger særdeles formildende omstendigheter *ved det forhold som ga grunnlag for siste inndragningsvedtak. Departementet kan for øvrig sette inndragningstiden under minstetiden når helt spesielle grunner taler for nedsettelse.*

§ 39 nytt siste ledd:

Biltilsynets og politiets vedtak om bruksnekting etter § 36 nr. 1 og § 36 nr. 2 a) og b) kan påklages til Vegdirektoratet. Politiets bruksnekting etter § 36 nr. 2 c) og d), § 36 nr. 4 og § 36 nr. 5 kan påklages til Justisdepartementet.

II.

Endringslova trer i kraft frå den tida Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at dei einskilde reglane i lova skal tre i kraft til ulik tid.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) m.fl. (Innst. O. nr. 60, jf. Ot.prp. nr. 42)

Presidenten: Presidenten har grunn til å anta at det blir en meget kort debatt, og anmoder Odelstingets medlemmer om å bli i salen.

Åse Klundelien (ordfører for saken): Denne proposisjonen og innstillingen omhandler tre forhold:

For det første er det endring av regelen om beskatning av visse ytelser som dekker ikke-økonomisk skade, helt eller delvis skattefrie

méndeler og samordning med andre trygdeytelser etter samordningsloven.

For det andre gjelder det omredigering av regler for foreldrefradrag, men uten at vilkårene for fradrag endres.

Det tredje er endringer i ligningsloven som gjør det mulig på visse vilkår å endre feilaktig fastsettelse av pensjonsgivende inntekt og pensjonspoeng også etter at den alminnelige fristen for endring av ligning er utløpt.

På alle tre punktene har komiteen enstemmig sluttet seg til forslaget i proposisjonen. Jeg skal likevel knytte noen bemerkninger til de såkalte skattefrie méndelene.

Yrkesskadeerstatning etter folketrygdlovens § 11—8 skal ikke regnes som skattepliktig inntekt. Det er også en rekke andre ytelser på grunn av ikke-økonomisk skade som regnes som helt eller delvis skattefri inntekt. Krigsinvalidepensjon er vel det viktigste eksemplet.

Slik samordningsreglene har slått ut, har det blitt kritisert både fra krigspensjonistenes organisasjoner og Norges Handikapforbund at utslaget av samordningsregelen har gitt som virkning at tilsynelatende like pensjonstilfeller gir ulikt resultat for mottakerne. Virkningene oppleves som tilfeldige og urettferdige. Også trygdeetaten har påpekt at samordningsreglene har virket svært tidkrevende å praktisere.

I proposisjonen foreslås nå at den skattefrie méndelen heretter skal beregnes av ytelsen før samordning. Skattemessig skal man altså se bort fra at samordning finner sted. Dette vil bety en klar administrativ forenkling for trygdeetaten, og det vil gi skattemessige fordeler for en lang rekke pensjonister. Økningen av skattefrie pensjonsdeler vil etter de någjeldende satsene utgjøre ca. 100 mill. kr på årsbasis og et tap av proveny for staten på 30 mill. kr.

Komiteen har i et brev bedt Finansdepartementet vurdere et forslag fra Krigsbefalslaget om å sette krigspensjonistenes méndel til 20 pst. av full krigspensjon. Finansministeren har svart 13. mai 1991, og på side 2 i innstillingen er en del av dette brevet gjengitt. Komiteen slutter seg til vurderingene av dette spørsmålet i samsvar med finansministerens brev. I dette brevet er det også gjort rede for hvorfor ikrafttredelse for lovendringen vedrørende skattefrie méndeler bør gjelde fra og med inntektsåret 1991, og komiteen har også sluttet seg til dette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lover:

A.

Lov

om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

I.

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 42 tredje ledd bokstav n annet ledd skal lyde:

Når helt eller delvis skattefri ytelse etter denne bokstav eller bokstav c er samordnet med annen ytelse etter lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser, skal dette ikke medføre reduksjon av den skattefrie del.

§ 44 sjette ledd skal lyde:

Foreldrefradrag i inntekten kan kreves når begge ektefeller har inntekt av arbeid, og har hjemmeværende barn under 12 år i inntektsåret. Fradraget gis i den laveste inntekten. Fradraget er 40 pst. av denne inntekten for ett barn under 12 år, høyst kr 3 500. For to eller flere barn under 12 år er fradraget 50 pst. av inntekten, høyst kr 4 500. Inntekt av arbeid i den annen ektefelles eller felles bedrift fastsettes i tilfelle etter reglene i § 16 femte ledd. Dette gjelder også ved felles ligning. Er den ene av ektefellene ufør, under utdanning eller på annen lignende måte forhindret fra å ha daglig pass og stell av barn, kan den annen ektefelle kreve fradraget i sin arbeidsinntekt. Når utgifter til pass og stell av barn legitimeres, forhøyes beløpsgrensene ovenfor til kr 17 500 for ett barn, og til kr 21 500 for to eller flere barn. For barn som på grunn av handicap e.l. har særskilt behov for omsorg og pleie, kan det gis foreldrefradrag for legitimerte utgifter etter foregående punktum, også om barnet er over 12 år.

§ 44 syvende ledd skal lyde:

Foreldrefradrag kan også kreves i enslig forsørgers inntekt av arbeid, når forsørgeren har omsorg for barn under 12 år i inntektsåret. Fradraget er 40 pst. av inntekten for ett barn under 12 år, høyst kr 3 500. For to eller flere barn under 12 år er fradraget 50 pst. av inntekten, høyst kr 4 500. Når utgifter til pass og stell av barn legitimeres, forhøyes beløpsgrensene ovenfor til kr 17 500 for ett barn, og til kr 21 500 for to eller flere barn. For barn som på grunn av handicap e.l. har særskilt behov for omsorg og pleie, kan det gis foreldrefradrag for legitimerte utgifter etter foregående punktum, også om barnet er over 12 år.

II.

Endringene i skatteloven § 42 tredje ledd bokstav n annet ledd gjelder fra og med inntektsåret 1991.

Endringene i skatteloven § 44 sjette og syvende ledd trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Lov

om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven).

I.

I lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) skal følgende bestemmelser lyde:

§ 9—6 nr. 6 skal lyde:

Etter utløpet av fristen etter nr. 1 kan ligningsmyndighetene likevel vedta økning av pensjonsgivende inntekt, når skattyteren forlanger det som følge av feil som i høy grad er sannsynliggjort og som han ikke kan lastes for. Ved slik økning skal pensjonspoeng og trygdeavgift økes tilsvarende. Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av slik endring og om beregning og innbetaling av trygdeavgift.

Nåværende nr. 6 blir nytt nr. 7.

II.

Endringene under I trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 21.15.

Møte fredag den 7. juni kl. 14

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 32):

1. Innstilling fra sjøfarts- og fiskerikomiteen om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v. (Innst. O. nr. 57, jf. Ot.prp. nr. 39)
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om ekteskap (Innst. O. nr. 71, jf. Ot.prp. nr. 28)
3. Innstilling fra justiskomiteen om lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører (Innst. O. nr. 72, jf. Ot. prp. nr. 52)
4. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (Innst. O. nr. 61, jf. Ot.prp. nr. 60)
5. Referat

Presidenten: Presidenten vil med en gang varsle Odelstinget om at presidenten er i tvil om hvordan dette møtet skal avvikles, om det blir nødvendig å avbryte kl. 15 og sette kveldsmøte, eller om det er mulig å avvikle Odelstingets møte i et forlenget formiddagsmøte.

Presidenten har til hensikt å la dette spørsmålet stå noe åpent og ta en endelig vurdering sammen med Tingets representanter kl. 15.

Representanten John Alvheim vil fremsette et privat lovforslag.

John Alvheim: Sammen med representantene Carl I. Hagen og Inger-Marie Ytterhorn legger jeg fram et Dokument nr. 8-forslag om lov om endring av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling fra sjøfarts- og fiskerikomiteen om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v. (Innst. O. nr. 57, jf. Ot.prp. nr. 39)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v.

I.

I lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v. gjøres følgende endringer:

§ 9 a nytt første ledd skal lyde:

For skip som nevnt i §§ 1 første ledd og 94 første ledd, og for skip som nevnt i § 1 fjerde ledd, kan Kongen ved forskrift pålegge rederen å etablere et system for ledelse med hensyn til sikker operasjon av skip og til hindring av forurensning.

Nåværende § 9 a blir 9 a nytt annet ledd.

§ 106 nytt annet ledd skal lyde:

Rederen eller den som handler for rederen, plikter etter Kongens bestemmelser å etablere rutiner som sikrer

1. *at de ting som skal kontrolleres etter §§ 36 første ledd og 97, er i forsvarlig og forskriftsmessig forfatning, og*
2. *at skipet blir besiktet i samsvar med kravene i §§ 36 første ledd og 97 og fastsatt forskrift.*

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om ekteskap (Innst. O. nr. 71, jf. Ot.prp. nr. 28)

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 35 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke skal være adgang til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Wenche Frogn Sellæg (ordfører for saken): Innledningsvis vil jeg rette to trykkfeil i vedtaket i innstillingen. I § 46 er det uteglemt to ord i siste punktum i annet ledd. Det er ordene «også er». Og i § 55 skal «Ekteskapsregisteret» rettes til «Ektepaktregisteret».

Det er ikke ofte Stortinget har til behandling et lovforslag av så stor betydning for folk flest som ekteskapsloven. Det bør derfor være betryggende for alle at innstillingen fra justiskomiteen rommer få dissenser og samler nær enstemmighet om de fleste forslag. Der vi har omgjort utkastet, har det stort sett skjedd i samråd med departementet.

Dette utløser selvsagt verken politisk spenning eller brede oppslag i media. Men ikke desto mindre griper dette regelverk direkte inn i situasjoner som for den enkelte kan være avgjørende for resten av livet. Komiteen har vært seg dette meget bevisst.

Komiteen har mottatt svært få henvendelser i forbindelse med behandlingen og avholdt enda færre høringer. En enkel forklaring på dette er at forarbeidene til loven har tatt 20 år, har omfattet to offentlige utredninger og medført bunkevis med høringsreaksjoner. Det er vanskelig å tenke seg at vesentlige sider ved lovforslaget ikke skulle være tilstrekkelig belyst.

Gjennom disse årene har også enkeltforslag fra ekteskapslovutvalgene utløst en livlig offentlig debatt og derved latt meninger fra andre enn fagforeninger og organisasjoner bli hørt.

Samlet sett medfører dette at konsensus og ro nå omgir lovforslaget. Det gjelder også komiteens entydige råd til departementet om å beholde troskapsløftet i det borgerlige vigselsformular. Vi gjør det fordi vi har tro på ekteskapet som samlivsform og vil signalisere at det klart er i samfunnets interesse med stabile og varige familieforhold. Vi tror de fleste som bestemmer seg for å inngå ekteskap, gjør det ut fra et ønske om at det skal vare, og vi finner belegg for dette i statistikken som både viser at denne samlivsform fortsatt er helt dominerende og for de fleste varer livet ut. SV er her alene om sin dissens.

I det trefjerdedels århundre som er gått siden den forrige ekteskapslov ble vedtatt, har kanskje synet på ekteskapet ikke forandret seg så mye som mange vil ha oss til å tro, men synet på ektefellenes stilling og den enkelte ektefelles rettigheter har endret seg dramatisk. Det er ikke minst en følge av at kvinner har fått del i utdanningstilbudene på en ganske annen måte enn før, og at stadig flere av oss velger å ha et yrkesliv utenfor hjemmet. Men samtidig har også arbeidsinnsatsen for den hjemmearbeidende kvinne blitt tillagt vekt på en annen måte enn tidligere. Det er lenge siden hjemmearbeidende fikk rett til alderspensjon, fra neste år blir de tillagt pensjonspoeng for omsorgsarbeid, og nå lovfestes regler om at arbeid i hjemmet kan danne grunnlag for sameie. Det gjelder ikke bare bolig og innbo, men skal i prinsippet omfatte alle eiendeler som har tjent til ektefellenes personlige bruk. Det gjelder hytte, båt, bil, kunstverk osv. Komiteen understreker også i sine premisser for § 31 i loven at selv om bare bolig og innbo er nevnt, ser vi på dette som en eksemplifisering som ikke utelukker at de andre eiendelene tas med i betraktning. Vi vil heller ikke være med på et generelt utsagn om at det skal stilles strengere krav til arbeidsinnsatsen i hjemmet når det gjelder retten til sameie i bil eller hytte enn når det gjelder bolig og innbo. Vi er klar over at det kan se ut som rettspraksis har utviklet seg slik, men komiteen kan ikke se noen logisk begrunnelse for dette.

Inngåelse av ekteskap skjer mellom to selvstendige og likeverdige parter. Hver av ektefellene råder fritt over de eiendeler de har brakt med seg inn i ekteskapet, og det de senere erverver, med visse begrensninger for bolig og innbo. Når det gjelder rådighetsbegrensninger som går lenger enn å verne partenes felles hjem, vil den nye lov medføre enkelte endringer. Det gjelder særlig fast eiendom den ene eller begge parters ervervsvirksomhet er knyttet til, der disposisjoner ikke lenger krever samtykke fra den annen ektefelle. I den grad de driver erverv sammen, må dette reguleres etter vanlige forretningsmessige prinsipper. Men når det gjelder næringsvirksomhet som har så nær tilknytning til den felles bolig at næringen faktisk er et vesentlig vilkår for å bli boende, som f.eks. på et gårdsbruk, da vil samtykke til disposisjoner fortsatt bli krevd.

Når man lovfester et prinsipp om at hver råder over egne eiendeler, kan det virke selvmotsigende samtidig i loven å pålegge ektefellene en gjensidig plikt til ikke å forringe den annens eiendeler gjennom vanskjøtsel o.l. Når flertallet støtter departementet i forslaget om å fjerne denne lovfestede plikt i den nye ekteskapslov, skyldes det både at bestemmelsen ikke har noen selvstendig rettsvirkning etter flertallets mening, og at reglene om gjensidig underholdelsesplikt og vederlag på skifte gir

en rimelig beskyttelse. Men også fra flertallets side ønsker jeg å understreke at selv om regelen fjernes fra loven, endrer det ikke vår alminnelige oppfatning av prinsippet om at ektefellene bør ta tilbørlig hensyn til hverandre også i økonomisk henseende.

I sterkere grad enn før understrekes i det nye lovforslaget også ektefellenes selvstendighet og uavhengighet når det gjelder ønsket om å tre ut av ekteskapet — herunder også deres rett til å ta med seg det de brakte inn i ekteskapet eller senere har ervervet gjennom arv eller gaver, og i særlige tilfelle det de har opparbeidet ved egen innsats i ekteskapet. Dette betyr en utvidelse av prinsippet om skjevdeling i forhold til dagens lov. Men siden likedeling fortsatt er lovens hovedregel, er det den som ønsker skjevdeling, som må fremsette krav om dette.

Hver av ektefellene får etter den nye lov rett til å kreve separasjon. Det er enstemmighet i komiteen om dette. Det betyr at det ikke er nødvendig å gå inn på årsakene til at ekteskapet bryter sammen og få dette prøvd for fylkesmann eller domstol der det er uenighet om skilsmissen. Samtidig ser komiteen et klart behov for at ektefellene prøver en slik beslutning over tid. Flertallet mener at ett års separasjon bør bli det vanlige i alle skilsmissesaker, med unntak av de tilfelle hvor det begås alvorlige overgrep mot den annen ektefelle eller barna. Ett år burde gi god nok tid til å tenke igjennom om varig atskillelse er ønskelig, samtidig som det gir anledning til å ordne de økonomiske forhold. Etter flertallets mening bør også ektefeller når det er begått utroskap, bruke ett år til å tenke seg om — om de til tross for det som har skjedd, likevel ser en mulighet for å fortsette ekteskapet. Det er med noe forbauselse jeg registrerer at verken Fremskrittspartiet eller Kristelig Folkeparti deler dette syn, men mener å statuere alvoret ved utroskap gjennom å opprettholde rett til umiddelbar skilsmisse ved dom.

I de 73 år som har gått siden forrige ekteskapslov ble iverksatt, er det ikke bare holdningene til ektefellenes rolle som har endret seg. Også barna har i stadig sterkere grad fått sine rettigheter fastlagt gjennom lovverket og gjennom internasjonale konvensjoner. Denne holdning avspeiles også i det nye lovforslaget, der komiteen endrer noe på departementets utkast for sterkere å understreke at barnas interesser må ivaretas ved en skilsmisse. Derfor opprettholdes kravet om obligatorisk mekling mellom partene i en skilsmisse når de har barn sammen. Denne mekling skal ha som formål å komme fram til enighet om hvordan forholdet til barna skal ordnes, og det på en måte som tjener barnas interesse først og fremst. Derfor finner komiteen det riktig også å opprettholde kravet overfor ektepar som på forhånd har blitt enige om en avtale vedrørende barna. Dette er ikke noe forsøk på formynderi fra det offentliges side. Ofte vil en samtale med foreldrene være nok når de er enige, men der avtaler har åpenbare svakheter eller enigheten kanskje er oppstått under press, kan det være behov for rådgivning og i enkelte tilfelle endog mekling. Men komiteen ønsker å utvide dette ytterligere, slik at alle barn hvis foreldre er uenige om samværsrett, omsorg osv., skal ha mulighet for å få hjelp. Barnets behov er det samme enten foreldrene er gift, lever som samboere eller atskilt. Komiteen ønsker dette fastslått i barneloven, men avventer en lovet reaksjon fra barne- og familieministeren på dette. For mange må en slik ordning nødvendigvis bli frivillig, men komiteen mener den kan gjøres obligatorisk forut for administrativ behandling hos fylkesmannen eller domstolbehandling. Men også her avventer vi departementets behandling.

Når komiteen har gått opp fra 15 til 16 år som aldersgrense for når foreldre skal innkalles til obligatorisk mekling, er vi klar over at dette medfører økt ressursbehov, men vi finner det så viktig at foreldre med tenåringsbarn - barn som er i en alder da de ofte reagerer meget sterkt på foreldrenes skilsmisse og derfor kan bidra til å gjøre denne særdeles konfliktfylt — gis den hjelp som er mulig.

Hele komiteen er enig om at dagens meklingsordning slik den har fungert, har vært lite formålstjenlig. Derfor ligger det i forslaget om opprettholdelse av meklingsordningen for foreldre med barn under 16 år en klar forutsetning om at ordningen styrkes. Slik flertallet ser det, vil en avvikling av den tvungne mekling for ektepar uten barn eller med voksne barn frigjøre en del ressurser til hjelp for foreldre med mindreårige barn. Men komiteen har merket seg at departementet mener meklingsinstituttet må styrkes ytterligere. Vi har ingen kommentarer til dette nå, men forventer at man kommer tilbake til dette spørsmål i budsjettbehandlingen.

Prinsippet om ektefellenes selvstendighet og uavhengighet kommer også til syne i bestemmelsene om bidragsplikt etter samlivsbrudd. Det er komiteens oppfatning at hver av partene raskest mulig må søke å bli økonomisk uavhengig, og bidragsplikten begrenses som hovedregel til tre år. Et mindretall mener den bør bortfalle hvis den som mottar bidrag, oppretter et nytt samliv, slik den vil gjøre hvis vedkommende inngår nytt ekteskap. Dette lyder rimelig dersom det nye samboerforhold blir varig. Flertallet viser til at den bidragspliktige da har rett til å kreve ny vurdering av

bidragsplikten og anbefaler en skjønnsmessig vurdering av dette fremfor ren automatikk.

Når det gjelder kravet om skifteplikt før nytt ekteskap inngås, følger komiteen ikke departementet. Vi er enige om at dette bør inngå under prøving av ekteskapsvilkårene, men vi vil ikke innsnevre det til kun å gjelde den som sitter i uskifte med mindreårige barn. Det er komiteens oppfatning at alle bør rydde opp i sine økonomiske anliggender fra tidligere ekteskap før nytt ekteskap inngås. Komiteen er klar over at en erklæring om at privat skifte er innledet, ikke gir noen garanti for at skiftet fullføres før sammenblanding skjer, men det setter i alle fall i gang en prosess, samtidig som det gir den tidligere ektefelle beskjed om hva som er i ferd med å skje.

Komiteen er delt i synet på enkelte andre spørsmål, som jeg regner med at de øvrige talere i debatten trekker fram.

Jeg vil avslutningsvis si at vi med dette har fått en enklere lovgivning for mennesker som ønsker å inngå ekteskap — en lov som burde gjøre det mulig for partene å sette seg inn i sine forpliktelser og rettigheter på forhånd. For et vigselsritual betyr mer enn en viljeserklæring om troskap og kjærlighet. Når vigselen er over, har den enkelte fått rettigheter og påtatt seg forpliktelser av et betydelig omfang. Svært mange av dem som gifter seg, har nok ikke full oversikt over dette. Og når nå ansvaret for ekteskapslovgivningen flyttes over til barne- og familieministeren, ville jeg håpe at han også så på mulighetene for å kunne bidra til en bedre folkeopplysning på dette området.

Hele komiteen uttaler at lovgivningen på dette felt ikke må svekke ekteskapets stilling. Ekteskapet står i en særstilling som samlivsform i vårt samfunn. Jeg mener vi gjennom dette forslag har styrket stillingen for denne samlivsform. Jeg mener det er klart ønskelig å gjøre det ut fra samfunnets interesser så vel som for den enkelte.

Når vi senere i dag og forhåpentligvis senere i denne stortingsperioden skal diskutere lovendringer som regulerer andre former for samliv, er det like viktig for meg at vi gjennom kommende lovgivning på andre felt ikke bidrar til å gjøre ønskeligheten av å inngå ekteskap mindre.

Jørgen Kosmo (komiteens leder): Den nye ekteskapsloven skal erstatte någjeldende ekteskapslov, lov om ektefellers formuesforhold og deler av skifteloven. Det er således et omfattende lovrevisjonsarbeid vi har til behandling.

Slik Justisdepartementet har for vane, bygger lovforslaget på et grundig og tidkrevende forarbeid. Det mangler kun noen få dager på å være 20 år siden Ekteskapslovutvalget ble oppnevnt. De to innstillingene fra utvalgets hånd daterer seg fra 1986 og 1987.

Det formaliserte ekteskap har gjennom århundrer vært den foretrukne samlivsform her i landet. Dette skaper et trygt og stabilt fundament i menneskers liv. Men i et gammelt norsk ordtak sammenlignes ekteskapet med en åleruse: De som er utenfor, vil inn, og de som er innenfor, vil ut. Riktig så galt tror jeg ikke det er i dagens samfunn. Men jeg ser ustabile familieforhold som et utslag av frustrasjoner og uroligheter i samfunnet for øvrig. Da kommer det gamle ordtaket til sin rett. Det er et utslag av folkelig visdom og en illustrasjon på at det er viktig å ha formaliserte rettsregler både for inngåelse og oppløsning av ekteskap.

Den eldste av de lover vi nå opphever, ekteskapsloven, er fra 1918. Dette er en indikasjon på at den nye lov som nå skal vedtas, etter all sannsynlighet vil gjelde langt inn i det neste århundre. Komiteens innstilling, som saksordføreren på en utmerket måte har redegjort for, innebærer ingen dramatiske brudd med dagens rettstilstand. Men den gir uttrykk for et ønske om å samle rettsregler som naturlig hører sammen, og gi disse en slik form at vanlige mennesker også skal kunne forstå hva som gjelder, uten å være avhengig av eksperthjelp. Videre er det jo slik at rettspraksis gjennom årene har fylt ut og justert lovteksten. Dette er nå også søkt innarbeidet på en del punkter. Justiskomiteen har i all hovedsak vært enig. Bare på noen få områder er det kommet fram avvikende forslag. Problemet omkring halvsøsken som ikke kjenner til slektsforholdet og inngår ekteskap, er et slikt område. Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet støtter her departementets og Ekteskapslovutvalgets syn, at det bør innføres en dispensasjonsadgang. De borgerlige partiene ønsker derimot å opprettholde dagens praksis, slik at fylkesmannen etter en konkret vurdering kan unnlate å reise søksmål for å få et slikt ekteskap oppløst.

Jeg tror dessverre at med det økende antall barn som fødes utenfor ekteskap, og det stigende antall skilsmisser, vil flere halvsøsken vokse opp uten å kjenne til hverandre. Det vil være behov for regler for hvordan man skal avhjelpe den situasjon som oppstår når disse inngår ekteskap eller innleder et faktisk samlivsforhold. Jeg ser alt i alt den dispensasjonsadgang som er foreslått, som den beste løsning.

Proposisjonen redegjør for at tvungen mekling i situasjoner der begge parter begjærer skilsmisse, har spilt en minimal rolle når det

gjelder å bringe ektefeller sammen igjen. Forskning viser at det er svært få i en skilsmissesituasjon som ønsker hjelp til å fortsette ekteskapet. Flertallet i komiteen, alle unntatt Kristelig Folkeparti, er ut fra dette enige om at nåværende ordning avvikles. En enstemmig komite ser viktigheten av at det finnes instanser der ektepar frivillig kan søke råd og hjelp for å få løst sine problemer, slik at samlivet kan fortsette.

Dersom imidlertid partene har barn sammen, stiller saken seg annerledes. Jeg er av den oppfatning at det i de fleste tilfeller vil være det beste for barna å vokse opp sammen med både mor og far. I slike situasjoner bør derfor mye arbeid legges i å forsøke å forlike partene, slik at samværet med barna kan fortsette uavhengig av hvilken samlivsform foreldrene ønsker å ha.

Dessverre er det slik at vi har oppløsningstendenser på mange områder i samfunnet. Ofte velges tilsynelatende enkle og og lettvinte løsninger. Men alltid vil noen lide. For små barn vil en skilsmisse mellom far og mor være den verste tragedie som kan ramme dem. I en del tilfeller etterfølges havarerte ekteskap av ustabile og rotete familieforhold. Det gir en dårlig start og mangelfulle forutsetninger for et liv som trygge og nyttige samfunnsborgere. Langt fra alle skilsmisser får slike konsekvenser. Men jeg vet at det i våre fengsler er mange som kan fortelle om en ulykkelig og utrygg barndom.

Selv ganske voksne barn kan få sterke psykiske reaksjoner dersom foreldrene går fra hverandre. Ungdom i puberteten har et ustabilt følelsesliv, og de er ofte svært sårbare. Komiteens flertall har derfor, i samråd med departementet, kommet til at grensen for barns alder der foreldrene skal gjennomføre obligatorisk mekling, bør settes til 16 år.

Komiteens flertall er enig med departementet i at dagens meklingsordning ikke bør avvikles uten å bli erstattet av et nytt rådgivnings- og meklingsorgan som kan gi kvalitativt bedre og mer omfattende hjelp enn det som hittil har vært mulig. Komiteen mener det er viktig at barnas interesser ivaretas best mulig, uansett om foreldrene er gift eller ikke. Vi ønsker dette nedfelt i barneloven. Barne- og familieministeren har signalisert at en lovregulering også av disse forhold er på trappene i forbindelse med barneloven.

Etter någjeldende lov er utroskap en absolutt skilsmissegrunn. Ekteskapet kan da oppløses ved dom. Komiteens flertall, Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ønsker også i slike tilfeller et års separasjon før skilsmissen. Dette betyr ikke at vi tar lett på slike tillitsbrudd, eller at vi aksepterer normløshet. Avgjørende for oss har vært vår vurdering av ekteskapets viktighet som institusjon. Vi mener at ektefeller som er i en slik situasjon, også trenger betenkningstid.

Dersom resultatet av problemer mellom to ektefeller allikevel blir skilsmisse, er det viktig å ha rettferdige regler for opphør av det økonomiske fellesskapet. Av hensyn til de to tidligere ektefeller vil det være en fordel å få til en rask og endelig deling.

På den annen side er skilsmisse ofte en så opprivende og belastende prosess at ikke alle personer makter å vie skiftet den nødvendige oppmerksomhet. Komiteens flertall er derfor, i samråd med departementet, kommet til at det bør settes en frist på tre år for å kunne kreve lemping. Dette betyr at en avtale kan kreves satt til side hvis den er urimelig overfor en av partene. Flertallet føler at en treårsfrist innebærer en rimelig avveining mellom de ulike hensyn. Dette er også en videreføring av reglene i den någjeldende ekteskapslov.

Det lovforslaget som Odelstinget i dag innbys til å gi sin tilslutning til, er framkommet ved et gjensidig utbytterikt nordisk lovsamarbeid. Loven innebærer ikke noen bevisst tilpasning til EFs indre marked, dersom noen skulle ha mistanke om det!

Terje Nyberget: Forenkling av lovverket er et av Fremskrittspartiets hjertebarn. Forslaget til ny ekteskapslov, som vi nå behandler, bidrar til en viss grad i den retningen. Jeg synes det er gledelig at det har vært så lite uenighet i komiteen, i og med at ekteskapsloven er en av de lover som angår folk flest til daglig.

Troskapsløftet i forbindelse med borgerlig vielse har vært et såkalt hett tema i forbindelse med den nye loven. Selv om Regjeringen i proposisjonen vurderte å sløyfe troskapsløftet i vielsesformularet, var det på et tidlig tidspunkt klart at det ville bli et klart flertall for å opprettholde den nåværende viljeserklæring om troskap og kjærlighet når ekteskap inngås. Derfor er det litt underlig at Kristelig Folkeparti har gått ut i media og forkynt at det var Kristelig Folkeparti som sørget for at den samme formuleringen i det borgerlige vielsesformularet skulle opprettholdes. Fremskrittspartiet har ikke som Regjeringen noen tro på at troskapsløftet i vielsesformularet er en av årsakene til at mange unge i dag velger samliv uten vigsel, heller ikke at dette løftet om troskap skal stå i et motsetningsforhold til lovens akseptering av skilsmisse. Denne viljeserklæring om troskap og kjærlighet når ekteskap inngås, er mer en bekreftelse på at

partene ønsker at det skal vare livet ut. Det å ta ut troskapsløftet vil på en måte virke som om en tar forbehold med hensyn til om ekteskapet skal vare livet ut, allerede ved inngåelsen.

Debatten om å innføre obligatorisk borgerlig vielse har vært meget interessant. Når to parter vil leve sammen og stadfester dette gjennom vielse, inngår de et forhold som også vil få juridiske og samfunnsmessige konsekvenser, som gjør at det bør være et enhetlig formular i forbindelse med ritualet. Derfor ber flertallet i komiteen departementet følge utviklingen nøye når det gjelder vielsespraksis i de forskjellige trossamfunn, med tanke på at vi har fått et økende antall ugyldige vielser. Stadig flere trossamfunn lar seg registrere for å få vielsesrett. Dette gjør at spørsmålet om obligatorisk borgerlig vielse kan få en større betydning med tanke på en enhetlig ekteskapsinngåelse, slik at de plikter og rettigheter som ekteskapet gir, blir like for alle.

Det er en samstemt komite som slår fast at det er viktig at ekteskapsloven utformes slik at ekteskapets rolle som samlivsform ikke svekkes, videre at varigheten og stabiliteten i samlivet er det beste både for den enkelte og barna og for samfunnet som helhet.

Men — dessverre — situasjonen i dag viser at vi har et stadig økende antall skilsmisser. Når krav om skilsmisse blir fremsatt, krever regelverket en form for sikkerhet for at kravet er alvorlig ment og at det fastholdes også gjennom en prøvetid av en viss lengde, og at spesielt barnas interesser ivaretas når samlivsbruddet har skjedd. Ved enhver skilsmisse eller samlivsbrudd må barnas interesser og situasjon stå i sentrum.

Når Kristelig Folkeparti nå fremholder at det skal bli enklere å skille seg med den nye loven, må jeg si at disse uttalelsene er meget interessante. Jeg tror tvert imot at ektefeller som velger å skille seg, har hatt et tungt oppgjør med hverandre og seg selv og familien i lang tid før de går til det skritt å gå fra hverandre. Vi må alle ha det klart for oss at ektefeller uansett er selvstendige individer og hver for seg må kunne avgjøre om og når de vil gå ut av ekteskapet. Jeg er også sikker på at tiden før de går fra hverandre har vært både lang og tung. Når det nå i det nye lovforslaget legges opp til at separasjonstiden skal være ett år, er jeg overbevist om at denne tiden vil være tilstrekkelig for å kunne ta det siste avgjørende standpunkt om å gå fra hverandre. Videre har jeg ikke noen tro på at dette vil kunne medføre flere skilsmisser. Når partene etter en slik gjennomgang av sitt samlivsforhold har kommet til en avgjørelse om å gå fra hverandre, er det lite sannsynlig at partene ville gjenopptatt samlivet om prøvetiden hadde vært ytterligere forlenget.

Fremskrittspartiet mener det vil gi en uheldig signaleffekt om vi foreslår å oppheve at utroskap skal kunne være en absolutt skilsmissegrunn, og at en derigjennom skal kunne få skilsmisse umiddelbart ved dom. I og med at vielsesformularet inneholder en viljeserklæring om kjærlighet og troskap, bør den ene part når den andre har brutt løftet, umiddelbart kunne få skilsmisse ved dom. Derfor synes jeg det er underlig når flertallet bestående av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet nå ønsker at den som har opplevd at løftet er brutt gjennom utroskap, skal måtte gjennomleve en separasjonstid på ett år, for — som de sier i sine merknader «å tenke igjennom om skilsmissen er den løsning som er ønskelig». Når en krever skilsmisse ved dom på grunn av utroskap, gjøres det ut fra at vedkommende har valgt den løsningen, og fordi det er ønskelig. Derfor understreker Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti at gjeldende rett, hvor utroskap er en absolutt skilsmissegrunn, også er med på å understreke alvoret i løftet om troskap og kjærlighet ved inngåelse av ekteskapet.

Megling har spilt en minimal rolle når det gjelder å bringe ektefellene sammen igjen, og forskningen rundt megling viser også at svært få av dem som er i en skilsmissesituasjon, ønsker hjelp til å fortsette ekteskapet. Derfor kan nåværende ordning avvikles. Men av hensyn til barna må det finnes et system med obligatorisk megling, og derfor går flertallet inn for at ektepar med barn under 16 år skal gjennom en obligatorisk megling; dette først og fremst av hensyn til barna og deres videre livssituasjon. Selv der partene har kommet til enighet, bør det være en obligatorisk orientering, for ut fra erfaring er mange av de inngåtte avtaler lite gjennomtenkt og bygger i stor grad bare på overfladisk enighet. Derfor er flertallet i komiteen innstilt på at obligatorisk rådgivning også skal gjelde i disse tilfellene. Jeg understreker at barnas interesser må stå i sentrum. Derfor ser jeg med glede på at disse forhold vedrørende barna ser ut til å kunne bli lovfestet gjennom barneloven.

Jeg må si det er litt underlig at Kristelig Folkeparti i sine merknader understreker at megling ikke bare må ha som formål å drøfte samværsrett og barnas forhold, men også ha som formål å bringe partene sammen igjen. Som tidligere nevnt, og som erfaringene viser, er det meget sjelden at en etter megling kommer i den situasjonen at partene går sammen igjen. Og om så skulle være tilfellet, tror jeg at forholdet ikke ville være så godt og tjenlig

overfor barna, men derimot i mange tilfeller skade barnas videre oppvekst og omsorgssituasjon.

Megling og de instanser i samfunnet som holder på med dette, skal styrkes. Det er gledelig, og jeg håper at meglingen kan få et mer reelt innhold enn tilfellet er i dag, hvor det mer virker som rene formaliteter enn det å kunne yte kompetent støtte til partene og barna. Derfor støtter Fremskrittspartiet en opprusting av meglingsinstituttet med dets nye innhold.

Totalt sett vil den nye ekteskapsloven være enklere og lettere tilgjengelig for dem som er avhengig av å benytte seg av denne loven.

Til slutt vil jeg på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ta opp forslag nr. 1 og forslag nr. 2 på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti som står på side 18 i innstillingen.

Presidenten: Terje Nyberget har fremmet de forslag han selv har referert til.

Lisbeth Holand: Lovforslaget vi behandler i dag, dreier seg ikke om store endringer i ekteskapsloven. Jeg vil si at det mer er snakk om justeringer enn om endringer. Men tross alt er de prinsipielle synspunktene som preger disse endringene, en enda sterkere understreking av at ektefellene er to selvstendige individ. Det kommer bl.a. fram i forslaget om økt adgang til skjevdeling. Likeså kommer det til uttrykk i bestemmelsene om at et avsluttet ekteskap raskere skal bli avsluttet, med redusert mulighet til bidrag og pensjon etter en tidligere avdød ektefelle.

Det er et annet trekk som jeg synes er veldig positivt i lovendringene, og det er forslagene som er knyttet til oppløsning av ekteskap, med innføringen av et kvalitativt bedre meklingstilbud for ektefeller når det er barn inne i bildet.

Jeg skal her ta opp de punktene der SV har avvikende oppfatninger i forhold til resten av komiteen. Det dreier seg om spørsmålet om vi bør ha en obligatorisk borgerlig vigsel. Ekteskapslovutvalget har vurdert spørsmålet, men kom til at det ikke ville foreslå endringer i dagens system fordi det er en såpass stor andel som velger kirkelig vigsel at en ikke ville påføre folk to handlinger. Men samtidig viser departementet til betenkeligheter ved den nåværende ordningen. Nå er ordningen knyttet til at vi i hovedsak har to måter å inngå ekteskap på — enten ved borgerlig vielse eller ved vielse i regi av et trossamfunn, vielse foretatt av prest i Den norske kirke eller prest/forstander i et registrert trossamfunn. Jeg har ingen grunn til å tvile på kvaliteten i statskirkens vielser. Den har lang praksis og offentlige tjenestemenn som er vel kjent med lovverket, de er proffe på ekteskapsinngåelse. Men det kan vi nok ikke si om alle de små og stadig nye trossamfunnene, som også vil ha en rett til å etablere ekteskap når vi har knyttet vigselsretten til trossamfunn. Det er et problem med at det er stadig flere ugyldige ekteskap fordi det har vigselsmenn som har lite kjennskap til norsk lov og rettstenkning. Vi må vel forvente at det i et mer pluralistisk samfunn som det norske samfunnet etter hvert er blitt, vil være større behov for å få en enhetlig felles ekteskapsinngåelse. Her er det snakk om å inngå en kontrakt med omfattende juridiske virkninger, og det virker ikke betryggende at det skal overlates til ulike små trossamfunn.

Det peker også Barne- og familiedepartementet på. De sier at de «ser med bekymring på denne utviklingen.» Og de sier videre:

> «Viktig offentligrettslig myndighet som prøving av ekteskapsvilkår, vigselsrett og attestutstedelse bør etter departementets syn ikke spres på for mange enheter av hovedsaklig privat karakter og med tildels forskjelligartet bakgrunn. Departementet har i den senere tid kunnet registrere flere tilfeller av feil og misforståelser i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkår og vigsel. I noen tilfeller har dette ført til at vigsler har vært ansett ugyldig.»

Barne- og familiedepartementet sier at de ikke nå vil komme med forslag om obligatorisk borgerlig vigsel, men jeg må si at jeg er lite i tvil om at det er en ordning som vil tvinge seg fram. Jeg tror derfor det er viktig at vi tar opp debatten, slik at tanken etter hvert kan modnes.

En samlet komite kommenterer dette også ved å be om at en følger nøye med i problemet knyttet til ugyldige vigsler, selv om flertallet i komiteen nå sier nei til obligatorisk borgerlig vielse.

Jeg synes det i den sammenheng er positivt at en samlet komite ber om at det blir lagt til rette for at borgerlige vigsler kan foretas på lørdager, og at det legges vekt på å få en høytidelig ramme rundt begivenheten. Videre sier komiteen at det bør kunne oppnevnes en særskilt vigselsmann for at folk skal kunne vies i rimelig nærhet av hjemstedet. Dette har noe med offentlig likestilling mellom borgerlig og kirkelig vigsel å gjøre. Når det er en offentlig tjenestemann som skal foreta vielsen, må det være rimelig å forvente den samme grad av service i forhold til publikum.

For Kirken blir ekteskapsinngåelse sett på som en sentral del av Kirkens oppgave. Da

Trykt 20/6 1991

(Holand)

aksepteres det tid til forberedelse, det aksepteres at Kirken har en arbeidstid som er tilpasset folks muligheter til å kunne ha en begivenhet og samle slekt og venner rundt seg, mens det for sorenskriverne utover landet klart har vært henvist til rent venstrehåndsarbeid. Den klare oppfølging av det komiteen sier, må være at det også for de borgerlige vigselmenn må aksepteres at dette er en oppgave som tar tid, og at den skal prioriteres utført slik at publikum får samme service ved borgerlig som ved kirkelig vielse.

Noen få ord om Human-Etisk Forbunds ønske om å få vigselrett. Som jeg tidligere har sagt, er jeg skeptisk til å spre vigselretten. Men samtidig ser jeg det som prinsipielt nokså uheldig om myndighetene skulle nekte dem den retten, dersom det skulle komme et sånt krav. For meg er det prinsipielt uheldig og urimelig å sette et slikt skille mellom trossamfunn og livssynssamfunn. Når trossamfunn får den retten, synes jeg det er rimelig at også livssynssamfunn får den retten. Men jeg ønsker ikke en sånn utvikling. Og jeg vil tro at en ved å legge til rette for en bedre ramme rundt borgerlige vielser, vil demme opp for behovet for vielser i Human-Etisk Forbunds regi.

Ekteskapet er — som jeg har sagt — en samlivskontrakt med omfattende rettsvirkninger. Men når vi er opptatt av formen på vielsen, er det selvfølgelig fordi ekteskapet er noe mer enn en juridisk kontrakt. Å gifte seg er en måte å si ifra at en vil leve i et forpliktende samliv, vise lojalitet overfor hverandre og satse på å bygge opp et fellesskap i lag. Det er en markering som en gjør overfor samfunnet.

Jeg må si jeg er litt forundret over den smule oppstuss Regjeringens forslag om å ta ut løftet om livslang kjærlighet og troskap i ekteskapsløftet har voldt. Debatten har dreid seg om at en må ha vilje til og tanke om at dette skal være livsvarig, for ellers kunne en jo like godt la være å gifte seg — at kravet om troskapsløftet understreker, som saksordføreren sa det, at samfunnet ønsker stabile og varige ekteskap. Ja, da må jeg si at troskapsløftet som vaksine mot skilsmisser ser ut til å ha fungert svært så dårlig.

For meg er det også stor forskjell på å avgi en viljeserklæring og på å avgi et løfte. Og her dreier seg om et løfte. Når det gjelder troskapsløftet sier Ekteskapslovutvalget:

«... det kan innvendes at kjærlighet for hele livet er noe man ikke kan love. Egentlig er løftet innholdsløst.»

Så sier Ekteskapslovutvalget videre:

«Og nettopp de som tar ekteskapet og løftet de avgir særlig alvorlig, vil ha vanskelig for å avgi et slikt løfte. For noen unge har dette vært en del av bakgrunnen for at de har valgt samliv uten vigsel.»

Jeg vil jo ikke tro at det er dette den som kjemper for å bevare ekteskapet, ønsker. For meg har det også noe med respekt for virkeligheten å gjøre, og en redelighet i forhold til hvilket løftet en avgir. Nå oppfatter ikke jeg dette som noen stor sak, for jeg tror faktisk at om troskapsløftet er der eller ikke, er av de tingene som har mindre betydning for stabiliteten i ekteskapet. Men jeg kan si det sånn at jeg synes det er beklagelig at Arbeiderpartiet ikke slutter seg til Regjeringens syn.

Så er det et poeng til, og det dreier seg om obligatorisk mekling. Her har SV en egen merknad, og vi har fått følge av Senterpartiet. Som jeg sa i innledningen, synes jeg det er positivt at vi får en kvalitativt bedre mekling når en har med barn. Men foreldrene slutter ikke å være foreldre når barna blir 16 år. De er det i hvert fall opp til barna er 18 år. Og det er ikke tvil om at det er en krisesituasjon for ungdom i alderen 16—18 år når foreldrene skilles.

Jeg reagerte på barneministerens argumentasjon da vi la fram spørsmålet for ham, for han argumenterte med at det er få praktiske ting som skal avtales når barna nærmer seg 18 år. Ja, det er nok sant. Men det er ikke tvil om at noe av virkningene av en mekling vil være at foreldrene gjennom mekling også får en følelsesmessig bearbeiding av forholdene knyttet til det å kunne samarbeide videre om barna. Og ikke stemmer det helt heller at en ikke har noe felles ansvar i forhold til barna etter at de har fylt 18 år — en har bl.a. en oppfostringsplikt som går utover 18-årsalderen.

Jeg spurte en jente i 16—17-årsalderen som var midt oppe i denne situasjonen, om hun syntes det burde være obligatorisk mekling for foreldre som har barn i den alderen. Ja, sa hun, for ellers vil det være så vanskelig for oss, for da må vi fortelle at dette er en vanskelig situasjon for oss. Det bør bli sett på som en selvfølge.

Presidenten: Presidenten vil benytte anledningen til å spørre om representanten skal fremsette det forslaget som er varslet?

Lisbeth Holand: Ja, jeg tar hermed opp SVs forslag.

Presidenten: Lisbeth Holand har da tatt opp det forslag hun refererte til.

Presidenten benytter anledningen til å si at når neste taler, som har en taletid på 10 minutter, har holdt sitt innlegg, vil den reglementsmessige tid være omme. Presidenten fo-

reslår allerede nå å få fullmakt til å fortsette møtet utover denne tid for å avslutte dagens kart i et utvidet formiddagsmøte. — Presidenten anser det som bifalt.

Svein Alsaker: Økningen i tallet på oppløste hjem og familier er en tragedie både for de involverte personer, særlig barna, og for samfunnet.

Det er selvfølgelig ikke likegyldig hvilken samlivsform folk flest velger. Nøytralitet i familielovgivningen må derfor avvises. Lovverket har en normdannende effekt. Ekteskapslovgivningen og all annen lovgivning som angår samlivsforhold, må derfor, slik Kristelig Folkeparti ser det, sikte inn på å styrke ekteskapets status.

Ekteskapet som kriterium for å oppnå rettigheter og plikter både i offentlige og privatrettslige sammenhenger fungerer rimelig hensiktsmessig og godt. Ekteskapet ivaretar også rettighetene til den svake part i samlivet.

Selv om flertallet av ekteskapene varer fram til ektefellenes død, er økningen i skilsmissefrekvensen betydelig. Jeg kan nevnte et tall fra 1951—55. Da var det gjennomsnittlig ca. 2 000 skilsmisser. I 1985 var antallet skilsmisser over 8 000 og antallet separasjoner over 10 000, og i dag er vel tallene enda høyere. Mange ekteskap blir også oppløst etter relativt kort tid. Dette er selvfølgelig forhold som får betydning både for utformingen av regler — det gjenspeiles i dette lovforslaget — og for praktiseringen.

Flertallet i Ekteskapslovutvalget gav uttrykk for at det borgerlige vielsesformularet er for kirkelig preget, og at det kan reises innvendinger mot at partene skal love hverandre kjærlighet og troskap for hele livet. Departementet har i proposisjonen erklært seg enig med Ekteskapslovutvalget og bebudet at det vil komme tilbake til spørsmålet om utformingen av det borgerlige vigselsformularet etter behandlingen av ekteskapsloven her i Stortinget.

På denne bakgrunn er det positivt at samtlige partier i komiteen — bortsett fra SV — vil beholde viljeserklæringen om kjærlighet og troskap også i det borgerlige vigselsformularet. Det er uten videre klart at dette er et normdannende spørsmål. Vi kan nå slå fast at det er uaktuelt for departementet å komme tilbake til dette spørsmålet. To vielsesformularer ville også ha virket uheldig og kunne lett ha skapt et feilaktig inntrykk av valgfrihet med hensyn til forpliktelser.

Når det gjelder servicenivået rundt borgerlige vielser, er jeg fullt og helt enig med representanten Holand. Jeg har selv hatt den tvilsomme fornøyelse å være borgerlig vigselsmann og må innrømme at det absolutt burde være muligheter for å skape mer festivitas rundt dem og et høyere servicenivå slik at vielser kan finne sted på lørdagene.

Kristelig Folkeparti er også av den oppfatning at det fortsatt skal være adgang til å få skilsmisse ved dom ved ekteskapsbrudd, slik at dette blir en absolutt skilsmissegrunn. Det gir en uheldig signaleffekt å foreslå dette opphevet, slik departementet og komiteens flertall går inn for. Å opprettholde ekteskapsbrudd som skilsmissegrunn understreker også alvoret i viljeserklæringen om kjærlighet og troskap.

Komiteens flertall foreslår ett års separasjonstid også i tilfeller hvor partene er uenige, mot dagens krav om to års separasjonstid. Jeg ser at denne nedkortingen — og det kan jeg i og for seg forstå — kan brukes som et argument for å oppheve ekteskapsbrudd som absolutt skilsmissegrunn. Men man skal også være klar over at ikke alle partier går inn for ett års separasjonstid i tilfeller hvor partene er uenige. Kristelig Folkeparti går inn for to år, slik at saksordføreren etter min mening derfor ikke har noen grunn til å være forbauset over at Kristelig Folkeparti inntar det standpunktet de har når det gjelder ekteskapsbrudd og den status det skal ha. Det har selvfølgelig også prinsipielle årsaker, som jeg har redegjort for.

De fleste separasjoner gis på grunnlag av enighet mellom ektefellene. Separasjonstiden etter loven er ett år, og det foreslås ingen endring på dette punkt, bortsett fra at man nå kan kreve rett til separasjon. Det er en legalisering av praksis. I de tilfeller hvor partene er uenige, vil Kristelig Folkeparti at separasjonstiden fortsatt skal være to år.

De høye skilsmissetall har selvsagt sammensatte årsaker, og en streng ekteskapslov vil neppe redusere skilsmissefrekvensen i særlig grad. Jeg tror likevel at lovgivningen kan bidra til å beskytte ekteskapet, ikke minst indirekte, ved at lov skaper holdninger. Kristelig Folkeparti vil derfor gå imot liberalisering når det gjelder separasjonstidens lengde. I de tilfeller hvor partene er uenige, bør man opprettholde dagens krav om to års separasjon. Vi kan heller ikke godta en argumentasjon som går ut på at ekteskapsloven må liberaliseres under henvisning til den uheldige utvikling. Jeg har registrert at noen er blitt mer eller mindre absolutt overbevist om at det må være ett år og ikke to. Det er klart at man står overfor et valg her, og det finnes selvfølgelig ingen absolutt riktig løsning.

Når det gjelder vår argumentasjon for to års separasjonstid i tilfeller hvor partene er uenige, har vi også vist til de svake parter —

barna. Det kan være rimelig, når partene er uenige, at det ikke skal gå for kort tid før ekteskapet kan oppløses.

Kristelig Folkeparti er også uenig i opphevelsen av den obligatoriske meklingen. Jeg er fullt klar over at dagens mekling ofte er summarisk og lite formålstjenlig. Å frakjenne ordningen enhver effekt tror jeg likevel er en forhastet konklusjon. I stedet for å oppheve ordningen med tvungen mekling, bør den gjøres bedre enn i dag for alle kategorier. Den kan få en annen form og et annet innhold. Dette forutsetter en generell opprustning av både ekteskaps- og familierådgivningen. Meklingen må ikke bare ha som formål å drøfte samværsrett og barnas forhold, men også å prøve å bringe partene sammen igjen.

Departementets ønske om en opprustning av meklingsordningen for ektepar med barn under 15 år er et godt forslag og et helt nødvendig forslag. Det er klart vi støtter det og ønsker lykke til med den praktiske gjennomføringen av det, for det er sikkert mange flaskehalser i den forbindelse. Det er uten tvil behov for en rask utbygging av familierådgivningskontorene.

En samlet komite peker også på behovet for rådgivning/mekling ved samlivsbrudd mellom parter i et ugift samliv hvor det er barn. Reglene om dette må naturlig nedfelles i barnelovene.

Når det gjelder bidragsplikt til ektefelle etter en skilsmisse, kan dette være aktuelt hvor arbeidsdeling mellom ektefeller eller omsorgen for felles barn reduserer den annens ervervsevne — det er kriteriene i dag i praksis. Her går Kristelig Folkeparti sammen med Fremskrittspartiet imot å innføre en hovedregel om tre års begrensning. Vi mener at det kan være et uheldig signal overfor dem som har et legitimt behov for og krav på bidrag utover treårsfristen, f.eks. en ektefelle som har omsorgen for flere mindreårige barn. Jeg er klar over at det er en sikkerhetsventil i lovforslaget, men likevel mener jeg at de kriteriene er såpass lette å vurdere at man ikke behøver å ha en begrensning, slik flertallet foreslår.

Innleder den bidragsberettigede ektefelle et nytt etablert samboerforhold, foreslår Kristelig Folkeparti at bidragsplikten faller bort. Jeg er fullt ut klar over at partene i et ugift samliv ikke har gjensidig forsørgelsesplikt. Det er likevel en så klar presumpsjon for sammenblanding av økonomi i et etablert samboerforhold at opphevelse av bidragsplikten er rimelig, og derfor fremmer vi forslaget.

Kristelig Folkeparti går videre imot skjerping av kravene for å få etterlattepensjon slik, departementet og komiteens flertall går inn for. Jeg innser selvfølgelig at en sterk økning i kortvarige ekteskap gjør det naturlig å vurdere kriteriene for etterlattepensjon, men jeg ønsker at dette spørsmålet ses i sammenheng med pensjonsrettigheter for omsorgsarbeid i hjemmet, slik sakens ordfører også nevnte i sitt innlegg. Departementet har bebudet en nærmere gjennomgang av reglene om en fraskilt ektefelles rett til etterlattepensjon, og jeg mener derfor at eventuelle regelendringer kan utstå til dette arbeidet er ferdig. Det er bakgrunnen for Kristelig Folkepartis standpunkt på dette området.

Jeg er glad for at det fortsatt blir krevd at skifte må være innledet før man kan inngå nytt ekteskap. Her har hele komiteen gått imot departementets forslag.

Helt til slutt skal jeg få ta opp det forslag som Kristelig Folkeparti har fremmet, og som er inntatt på side 19 i innstillingen. Det er forslag nr. 4.

Inger Pedersen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Alsaker har tatt opp det forslaget han selv refererte til.

Johan J. Jakobsen: Selv om innstillingen fra justiskomiteen inneholder en del dissenser og avvikende forslag, er det viktig å understreke den brede oppslutning om hovedlinjene i vår ekteskapslovgivning som kommer til uttrykk i den foreliggende innstilling. I en tid hvor mange velger andre samlivsformer enn ekteskap og mange inngåtte ekteskap blir oppløst, er det positivt å registrere at ekteskapet som samlivsform fortsatt har bred politisk støtte. En enstemmig komite ser det som meget viktig at den nye ekteskapsloven utformes slik at «ekteskapet som samlivsform ikke svekkes».

Regjeringens forslag bygger i stor grad på Ekteskapslovutvalgets innstilling, en innstilling som har fått bred støtte fra et flertall av høringsinstansene. Den nye ekteskapsloven vil gi en mer tidsmessig lov, samtidig som hovedprinsippene i dagens lov opprettholdes. I den sammenheng er det viktig å understreke at et klart flertall i komiteen ønsker å beholde viljeserklæringen om troskap og kjærlighet i vigselsformularet. Bare SV følger Regjeringens forslag om å endre vigselsformularet på dette punkt. Det er en klar sammenheng mellom komiteens ønske om ikke å svekke ekteskapet som samlivsform, og ønsket om å opprettholde troskapserklæringen i vigselsformularet.

Den sterke økning i antall oppløste ekteskap en har hatt gjennom flere tiår, gjør at lovreglene ved separasjon og skilsmisse på-

kaller spesiell oppmerksomhet. En del av de endringsforslag flertallet har samlet seg om, har vært utlagt som en svekkelse av ekteskapslovgivningen. Jeg er ikke enig i det. Endringene når det gjelder den obligatoriske mekling kan f.eks. like gjerne hevdes å være en styrking av meklingsinstituttet. Den nye lovteksten som innebærer en utvidet og forbedret mekling for ektefeller med felles barn, innebærer at den mest utsatte part ved ekteskapsoppløsning får styrket sin stilling. Avtale om foreldreansvar, samværsrett og bosted for barna er grunnleggende viktig ved skilsmisse. At disse spørsmål nå blir undergitt en mer omfattende og grundig vurdering ved skilsmisse, innebærer etter Senterpartiets oppfatning en styrking av ekteskapsloven på dette punkt.

Komiteen har delt seg i synet på hvorvidt utroskap skal være en absolutt skilsmissegrunn. Hensikten med ekteskapslovgivningen skal bl.a. være å unngå at ekteskap blir oppløst. Det vil trolig være større muligheter for å unngå oppløsning dersom ekteparet gis ett års separasjon til å tenke igjennom om skilsmisse er den eneste og mest naturlige løsning ved utroskap.

Utviklingen i samfunnet har også gjort det naturlig å endre en del av de bestemmelser som er knyttet til underhold og bidrag. Endringene i kjønnsrollemønster og likestilling i vid forstand fordrer visse lovendringer også når det gjelder underhold og bidrag ved oppløsning av ekteskap. Hovedregelen bør være at ektefellene ved skilsmisse etter en viss tid forventes å ha opparbeidet en selvstendig økonomi. Flertallet går derfor inn for at utbetaling etter skilsmisse som hovedregel begrenses til tre år. Forutsetningen må imidlertid være at en har unntaksbestemmelser som åpner for utvidet bidragsplikt når særlige forhold gjør det naturlig.

Det prinsipielle syn som ligger til grunn for tidsavgrensning som hovedregel, bør også ha som konsekvens at bidragsplikt bortfaller i tilfeller hvor den bidragsberettigede innleder et nytt etablert, varig samboerforhold. Dette er for øvrig i samsvar med Ekteskapslovutvalgets forslag.

Når det gjelder fraskiltes rett til etterlattepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden ved tidligere ektefelles død, er det naturlig med en viss innstramming i forhold til dagens regler. Selv om en her står overfor en vanskelig avveining, er Senterpartiet enig i at det stilles krav om minst ti års ekteskap og at den fraskilte er minst 45 år ved skilsmissen, før etterlattepensjon kan komme til utbetaling.

Den nye ekteskapsloven vil være enklere, mer oversiktlig og lettere tilgjengelig enn den nåværende lovgivning på dette området. At vi nå får en mer tidsmessig lov, innebærer som nevnt ikke at den nåværende ekteskapslovgivning svekkes. Grunntrekkene i gjeldende lovgivning blir beholdt, og et samlet storting har understreket at ekteskapet som samlivsform ikke skal svekkes. Dette er en positiv grunnholdning som forhåpentligvis også vil gi føringer til andre deler av politikken.

Statsråd Kari Gjesteby: Som flere allerede har minnet om, vil den nye loven avløse både ekteskapsloven av 1918 og ektefelleloven av 1927, samt enkelte regler i skifteloven.

Det er viktig og positivt at det nå er bred oppslutning om hovedinnholdet i den nye ekteskapsloven.

Jeg har merket meg komiteens syn om at den nye ekteskapsloven bør være utformet slik at den kan bidra til at ekteskapets rolle som samlivsform ikke svekkes. Dette har vært et viktig hensyn også ved utformingen av departementets forslag.

Sakens ordfører har på en utmerket måte gitt en oversikt over lovforslaget. Jeg vil derfor begrense min gjennomgang til enkelte punkter.

Når det gjelder formene for ekteskapsinngåelsen, foreslår et mindretall i komiteen at det innføres obligatorisk borgerlig vigsel. Flertallet vil ikke nå gå inn for at det innføres en slik obligatorisk borgerlig vigsel. Dette er i overensstemmelse med det syn Regjeringen har gitt uttrykk for i proposisjonen. Et viktig hensyn man her bør ta i betraktning, er hvilken vigselsform eller hvilke vigselsformer folk flest ønsker. Det synes å være et utbredt ønske blant folk flest om å få beholde adgangen til kirkelig vigsel.

Det synes heller ikke å være noe vanlig ønske innen kirken at det innføres obligatorisk borgerlig vigsel.

Jeg har merket meg at komiteen ber om at det blir lagt til rette for at borgerlige vigsler kan foretas på lørdager, og at det legges vekt på å få en høytidelig ramme rundt begivenheten. Jeg er enig med komiteen i dette, og departementet vil søke å legge forholdene til rette for dette flest mulig steder i landet. Jeg nevner likevel at spørsmålet om vigsler på lørdager jo også har en side til den samlede disponering av ressursene i domstolene.

Jeg har merket meg at komiteens flertall ikke er enig i det syn det er gitt uttrykk for i proposisjonen om at løftet om kjærlighet og troskap for hele livet kan tas ut av det borgerlige vigselformularet. Vi la vekt på at mange mener at det borgerlige formularet har vært for kirkelig preget, og enkelte kan føle at

kjærlighet for hele livet er noe man ikke kan love. Som komiteen peker på, er imidlertid detaljutformingen av det borgerlige vigselsformularet ikke et spørsmål som reguleres i loven, men i kgl. resolusjon. Når departementet skal utforme denne kgl. resolusjon vil vi naturligvis legge vekt på komiteens uttalelser supplert med debatten i odelsting og lagting.

Når det gjelder reglene om separasjon og skilsmisse, foreslås forholdsvis betydelige endringer i forhold til gjeldende lov.

Som etter gjeldende rett foreslår komiteen at regelen om gjensidig underholdsplikt beholdes. Og som det pekes på i komiteen innstilling, er det av stor viktighet at det i loven klart fremgår at innsats i hjemmet og pengetilskudd er likeverdige bidrag til familiens underhold.

Når det gjelder ektefellebidrag etter separasjon og skilsmisse, går forslaget ut på at hovedregelen skal være at det ikke skal kunne kreves slike bidrag. Ektefellene har etter samlivets opphør et eget ansvar for å opparbeide en selvstendig økonomi. Jeg har merket meg at komiteens flertall legger til grunn at dette hensyn også tilsier at utbetalingen som hovedregel begrenses til tre år. At en slik tidsbegrensning i visse tilfeller kan gi urimelige resultater, kan avhjelpes ved en regel om at bidrag likevel kan tilstås i tilfeller hvor det er særlig behov for det.

Proposisjonen og komiteens flertall mener at retten til ektefellebidrag ikke bør falle bort automatisk dersom ektefellen lever i ugift samliv. Etablering av et nytt samboerforhold bør kun være et moment i en skjønnsmessig vurdering av om det i det enkelte tilfellet er grunnlag for å endre eller oppheve bidragsplikten. En viktig side her er etter min mening at ved ugift samliv foreligger det ikke uten videre noen sammenblanding av økonomien, og samboerne har heller ikke underholdsplikt overfor hverandre.

Hovedtrekkene i de gjeldende regler om formuesforholdet foreslås beholdt. Hovedregelen vil etter lovforslaget fremdeles være at hver av ektefellene råder over egne eiendeler når ikke noe annet er særskilt bestemt. Den frie rådigheten underkastes likevel visse begrensninger.

En særlig viktig endring i forhold til gjeldende lov er forslaget om en utvidet rett til såkalt skjevdeling. Denne endringen er etter min mening et av de viktigste punktene i lovforslaget. Selv om utgangspunktet fortsatt vil være likedeling av ektefellenes formue, vil det foreslåtte bestemmelsen innebære et betydelig unntak fra dette hovedprinsippet. Den såkalte skjevdelingen innebærer at en ektefelle har rett til å ta ut verdier han eller hun brakte inn i ekteskapet, eller senere har fått ved arv eller gave. Når disse verdiene er tatt ut, skal resten deles likt.

Forslaget bygger på at begrunnelsen for likedelingsregelen er at det er rimelig at ektefellene deler likt de verdier som er skapt i fellesskap. Når det gjelder midler som man eide før ekteskapet ble inngått, eller som man senere har ervervet ved arv eller gave, strekker ikke denne begrunnelsen til. Forslaget innebærer at man ikke lenger kan, som det heter, «skille seg til penger» som den andre hadde før ekteskapet. Jeg er glad for at komiteen her enstemmig støtter Regjeringens forslag.

Som saksordfører og flere har nevnt, har det vært arbeidet med en ny ekteskapslov i 20 år. Det har vært gjort et usedvanlig grundig utredningsarbeid. Det har vært gjennomført omfattende høringsrunder og veldig mange mennesker har vært engasjert i dette i denne tidsperioden.

Dette er en lov som angår de fleste voksne mennesker i dette land. Jeg synes derfor det er særlig hyggelig og viktig nå at vi har fått et lovforslag som ligger klart til beslutning, som vil gi oss en bedre oversikt over lovreglene, være lettere tilgjengelig og godt i samsvar med vårt samfunns syn på ekteskapet.

Statsråd Matz Sandman: Som barne- og familieminister er jeg glad for den brede tilslutning i justiskomiteen til Regjeringens forslag om å prioritere barna i en ny meklingsordning ved skilsmisse. Det er et ubestridt faktum at barna ofte betaler den høyeste prisen når foreldrene går fra hverandre og ekteskapet opphører. Når man har kommet til at skilsmisse ikke kan avverges, er det en viktig oppgave å sette inn tiltak som kan gjøre bruddet mest mulig skånsomt for barna. En obligatorisk ordning som vil hjelpe foreldrene til å fortsette i foreldrerollen selv om de går ut av ektefellerollen, er etter min mening et slikt tiltak. Det er viktig at barna kan opprettholde og utvikle sitt forhold til begge foreldrene til tross for at disse ikke lenger bor sammen.

Vi har forskning som viser at mange foreldre trenger hjelp til å fortsette et foreldreskap som kan fungere etter skilsmissen. Foreldrene er mest fornøyd med avtaler om foreldreansvar, daglig omsorg og samværsrett når de har inngått avtalene selv, og disse ordningene fungerer best i praksis. Det er derfor viktig at foreldrene kan få faglig hjelp til å komme fram til enighet om en avtale. Samværsretten kommer også raskere i funksjon dersom meklingen er utført ved hjelp av mennesker med erfaring, kunnskap og innsikt. Det kan også

forebygge at samværsspørsmålene bringes inn til rettslig avgjørelse, noe som ofte forsterker en negativ atmosfære.

Jeg har merket meg at flertallet i komiteen har foreslått at ordningen skal gjelde for ektepar som har barn under 16 år, og ikke 15 år slik som foreslått i proposisjonen. Aldersgrensen er i stor grad et skjønnsspørsmål, og jeg tar endringen til etterretning.

Representanten Lisbeth Holand sa om dette at hun reagerte på at barne- og familieministeren ikke hadde foreslått en høyere grense, kanskje opp til myndighetsalderen, 18 år, og at dette skulle være et uttrykk for at vi ikke så at også disse ungdommene opplevde det at foreldrene gikk fra hverandre, som en meget vanskelig situasjon. Det er ikke poenget. Poenget er at etter barneloven, og også etter all sunn fornuft, skal det legges økende vekt på hva barnet selv mener — eller ungdommen selv mener — jo eldre det blir. Dette er bl.a. begrunnelsen for at aldersgrensen er satt under myndighetsalderen, idet disse ungdommene i svært stor grad vil være i stand til å uttrykke sine egne ønsker og behov. Og for det andre: Vi må foreta en prioritering, og da ønsker vi å prioritere ektepar hvor barna er yngre.

Jeg har videre merket meg at komiteen går inn for en obligatorisk mekling også i de tilfellene hvor foreldrene er kommet fram til en avtale om ordninger omkring barna på egenhånd. En mekling i slike saker må etter min mening bli forskjellig fra de situasjonene der foreldrene ikke har klart å bli enige om dette. Hva innholdet i en slik mekling skal være, må derfor reguleres i forskriftene. Dette blir jo også pekt på av komiteen. Det er naturlig at de barn og foreldre som har det største behov for rådgivning, blir prioritert.

Det er videre flere sider ved denne nye meklingsordningen som det ennå ikke er tatt endelig stilling til. Dette gjelder bl.a. hvem som skal være meklingsinstans. I proposisjonen antyder vi at familievernkontorene må stå sentralt, men vi må se nærmere på hvordan meklingsordningen skal nås på lokalt nivå. Ikke minst må ordningen gis ressurser, både til opplæring og utbygging av meklingsinstanser.

Etter at ekteskapsloven nå er behandlet, vil vi ta opp spørsmålet om mekling også for ugifte foreldre. Departementet antar at dette bør reguleres i barneloven, men vil vurdere dette nærmere.

En del har stilt spørsmål ved ekteskapets framtid. Det er det liten grunn til. Og dersom man i livets praksis greier å utvikle tilnærmelsesvis den samme harmoni og enighet med naturlig innslag av pirrende dissens som man har greid i justiskomiteen — ja, da har ekteskapet en god prognose i vårt samfunn.

Arild Hiim: Jeg har tenkt å kommentere enkelte sider ved saken og hadde også tenkt å ta del i debatten, men det er vel egentlig ikke noe stort behov for det.

Jeg har først lyst til å peke på viktigheten av at man kan få gjennomført skifte før nytt ekteskap inngås, slik det også legges opp til i denne innstillingen. Jeg mener at å ha unnlatt å skifte før et nytt ekteskap inngås, skaper uklare forhold eventuelt til en tidligere ektefelle eller til en tidligere avdød ektefelles arvinger. Viktigheten av å få ryddet opp er åpenbar, og det er ingen uenighet verken med hensyn til proposisjonen til Odelstinget fra Regjeringen eller mellom komiteens medlemmer om betydningen av dette.

Jeg vil likevel peke på et særlig problem, som knytter seg til det alternativet som enkelte har når kravet om skifte er en betingelse for å kunne inngå ekteskap, nemlig å innlede et ugift samliv. Her blir det en forskjellsbehandling. Ekteskapet burde i hvert fall ikke være en vanskeligere utvei for dem som *vil* inngå et nytt ekteskap, fremfor å velge å sitte som ugifte samboere. Ikke minst ut fra at vi senere i dag også skal forsøke å skape en rettsorden når det gjelder oppløsning av husstandsfellesskap, er min oppfatning at man burde ha de samme strenge krav når man innleder et ugift samliv som når man inngår et ekteskap, i hvert fall med den verdi som ekteskapet ilegges i komiteinnstillingen, og slik innleggene i salen her tyder på.

Så har jeg lyst til å berøre et krav som representanten Holand har presentert fra denne talerstol, nemlig forslaget om at man skal ha et krav til obligatorisk borgerlig vielse. Nå er det over 50 pst. som gifter seg i kirken. Det forundrer meg at toleransens talsmenn i denne sal iblant tolererer så lite at man velger en slik utvei å skulle kreve en obligatorisk borgerlig vielse. Jeg er kjent med de innvendinger som både er omtalt i innstillingen, og som er referert fra talerstolen, mot enkelte formkrav ved ekteskapsinngåelser i visse trossamfunn som kan skape problemer. Men jeg synes jo det er en noe underlig utvei å skulle kreve borgerlig vigsel i alle sammenhenger.

For det første er et av problemene at også ved en borgerlig vigsel er det slett ikke alle som inngår ekteskap, som er klar over hvilke rettsregler de møter og hva det innebærer.

For det andre burde man kunne tenke seg andre løsninger for å kunne kontrollere at formkravene er tilfredsstilt, enn å henvise folk til det offentlige apparatet som står for borgerlige vigsler.

Derfor håper jeg at komiteens anmodning om at man nå fører nøye kontroll med dette, og holder et øye med det, vil bidra til at man også kanskje får en ordning som en sikkerhet mot de skadevirkningene som naturligvis et ekteskap som blir tillatt inngått får, hvor formkravene ikke er tilfredsstilt. Man skal ikke måtte ty til det som jeg synes ville føles som en urimelighet og kanskje sterkere enn det — et overgrep — mot de som ønsker en kirkelig vigsel, at de også skulle tvinges til en borgerlig vielse.

La meg også uttrykke stor tilfredshet med en viss ytre innflytelse i forhold til skilsmissesituasjonene når det er barn og ungdom opp til 16-årsalderen i bildet. Det har vært sagt mye om dette fra talerstolen allerede, jeg skal ikke forlenge det, men vil understreke verdien av at man både kan få en støtte, og at det også kan komme inn synspunkter som er til ettertanke. Det er jo også tidvis slik at en slik bistand kanskje kan være, selv om meglingsinstituttet ikke har vært suksessfylt i den grad man skulle ønske det, et bidrag til en annen løsning enn det man kanskje opprinnelig hadde tenkt seg. Jeg synes også det momentet kan nevnes, selv om det naturligvis er hensynet til barna som står i fokus. Men ofte er det nettopp hensynet til barna som også sier at det beste er at ekteskapet fortsetter.

Så noen ord om separasjonstidens lengde. Nå vil man få nærmest ett obligatorisk år som separasjonstid, i motsetning til dagens forskjellige variasjoner. Jeg må si jeg er helt enig i dette forslaget. To år har hatt liten virkning når det gjelder å berge ekteskap, og skulle forutsetningene for på ny å etablere et samliv være til stede, hindrer så visst ikke en ettårsfrist dette. Men i dag utnyttes en toårsfrist til press i forbindelse med oppgjør. Toårsfristen skaper problemer med å få ro og stabilitet, og kan ikke minst bidra til alvorlige sosiale vansker nettopp fordi man ikke kommer ut av den vanskelige situasjonen som en separasjons- og skilsmissesituasjon er. Alt dette hensett til den svært minimale betydning som toårsfristen har for å berge ekteskapet, vil jeg si at det å gå ned til ett års separasjonstid, synes rimelig.

Til sist må jeg få ta for meg et spesielt problem hvor det er uenighet mellom komiteens flertall og representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet. Det går på adgangen til å kunne omgjøre og lempe avtaler, som det heter. Det er jo slik at i avtaleretten finnes det en spesiell bestemmelse i avtalelovens § 36 om at inngåtte avtaler i forretningsforhold kan lempes dersom det virker urimelig å opprettholde avtalen, eller det var forhold som skulle ha vært fremme da avtalen ble inngått, som den ene part var ukjent med. Nå har man hatt en slik lempningsregel i nåværende lovgivning også når det gjelder ektefellelovgivningen, men denne bestemmelsen har hatt en tidsfrist på tre år som i en del tilfeller har virket såpass vanskelig at Høyesterett i sin rettspraksis har valgt å anvende avtalelovens § 36 analogt også for denne lovgivningen.

Nå får man mer konkrete bestemmelser i forslagene til §§ 46 og 65 i denne loven med henblikk på nettopp å kunne gjennomføre en slik lempning, altså en rettferdiggjøring — et arbeid med å få en rimeligere avtale.

Det som jeg imidlertid beklager, er at man fremdeles ønsker å fastholde denne tidsfristen på tre år, som altså Høyesterett har måttet forsøke å løse på annet vis, ifølge det forslaget som flertallet i justiskomiteen har gått inn for i denne innstillingen.

Fra vår side ville det være liten mening i å skulle frata noen en anledning til å ta opp et forhold, som kanskje var ukjent, når treårsfristen var omme, eller som man kanskje har virkelig grudd seg for å ta opp. Man har hatt en presset situasjon, hatt en vanskelig situasjon i forbindelse med separasjon og skilsmisse, og man har da latt en dypt urimelig avtale stå ved makt fremfor å bidra til å heve den.

Grunnen til å opprettholde disse reglene forklares fra flertallets side med at man ønsker å skape ro og forutberegnelighet i forhold til oppgjør og få avsluttet sakene. Men jeg må jo si at nettopp i forhold som når man inngår ekteskap og skal forsøke å inngå avtaler, kan det være at nettopp forskjellen i evnen til å innse avtalens fulle rekkevidde tilsier en større varsomhet enn hvor det kanskje er profesjonelle forretningspartnere som inngår en avtale. Forretningspartnere har ingen tidsfrist, mens man i ekteskapet risikerer å bli møtt av tidsfristen, til tross for at avtalen er aldri så urimelig. Derfor har vi ønske om å oppheve tidsfristen og få likestilling mellom avtalelovens og ekteskapslovens bestemmelser på dette punkt.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Solveig Sollie: Når en har fulgt denne debatten, er det gledelig å konstatere at det er så bred enighet om at ekteskapet fortsatt skal ha en særstilling i vårt samfunn og i vårt lovverk. Jeg har også med glede lagt merke til i komiteens innstilling at mekling ved skilsmisse der det er barn i familien, ønskes styrket i forhold til det departementet la fram. Jeg tror det er

riktig — i forhold til barn — at det blir en rådgivning eller en mekling eller hva en vil kalle det, i alle de forhold hvor det er barn, ved en skilsmisse.

Jeg la merke til at representanten Lisbeth Holand uttrykte seg om troskapsløftet og ikke syntes at det hadde virket noe bra i forhold til skilsmisse. Hun brukte betegnelsen «vaksine», og sa at den ikke skulle ha virket. Jeg tror aldri troskapsløftet har vært tenkt som en vaksinasjon, og det vil aldri kunne bli det. Men jeg tror at et troskapsløfte i en krise kanskje kan være til hjelp og medvirke til større vilje til å prøve å komme gjennom krisen. Dette er ikke minst viktig i forhold til barna. Derfor er jeg glad for at alle i komiteen — bortsett fra SV — gir uttrykk for de vil beholde troskapsløftet i det borgerlige vigselsritualet.

Statsråd Sandman har vært inne på familievernkontorene i forbindelse med mekling og samværsrett når det gjelder barn. Jeg støtter det helt og er glad for at en fører videre det arbeid som ble påbegynt. Familievernkontorene er et nyttig redskap i så måte, og disse må styrkes for å kunne greie å ta denne oppgaven.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det fremsatt i alt fire forslag, som alle er inntatt i innstillingen på sidene 18 og 19. Det er forslag nr. 1, fra Terje Nyberget på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, det er forslag nr. 2, fra Terje Nyberget på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, det er forslag nr. 3, fra Lisbeth Holand på vegne av SV og Kristelig Folkeparti, og det er forslag nr. 4, fra Svein Alsaker på vegne av Kristelig Folkeparti.

Alle disse forslag vil presidenten komme tilbake til der de hører hjemme under voteringen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om ekteskap.

DEL I INNGÅELSE OG OPPLØSNING AV EKTESKAP

Kapittel 1 Vilkår for å inngå ekteskap

§ 1 Ekteskapsalder

Den som er under 18 år, kan ikke inngå ekteskap uten samtykke fra dem eller den som har foreldreansvaret, og tillatelse fra fylkesmannen.

Er en av dem som har foreldreansvaret, uten rettslig handleevne, eller kan samtykke ikke innhentes innen rimelig tid, er samtykke fra den andre tilstrekkelig. Er begge i en slik situasjon, og det er oppnevnt verge, kreves samtykke fra vergen.

Fylkesmannen kan bare gi tillatelse når det foreligger særlige grunner for å inngå ekteskap.

Nekter de eller den som har foreldreansvaret, eller vergen å gi samtykke, kan fylkesmannen likevel gi tillatelse hvis det ikke er rimelig grunn for nektelsen.

§ 2 Adgangen for personer som er gjort umyndig eller som har fått oppnevnt hjelpeverge, til å inngå ekteskap

Den som er gjort umyndig, må ha samtykke fra vergen for å inngå ekteskap. Det samme gjelder den som har fått oppnevnt hjelpeverge etter vergemålsloven §§ 90 a flg, dersom det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å gi slikt samtykke. Nekter vergen eller hjelpevergen, kan fylkesmannen likevel gi tillatelse hvis det ikke er rimelig grunn for nektelsen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3. Forbud mot ekteskap mellom nære slektninger

Ekteskap kan ikke inngås mellom slektninger i rett opp- eller nedstigende linje eller mellom søsken.

I forhold til adoptivbarn gjelder forbudet overfor både den opprinnelige slekt og adoptivforeldrene og deres slekt. Er adoptivbarnet blitt adoptert på ny, kan fylkesmannen likevel samtykke i ekteskap mellom adoptivbarnet og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning.

Har halvsøsken inngått ekteskap eller samlivsforhold uten å kjenne til slektskapsforholdet, kan Kongen godkjenne ekteskapet eller gi tillatelse til at ekteskap blir inngått.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har gjort kjent at de vil stemme mot tredje ledd.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 3 første og annet ledd bifaltes enstemmig.
2. Komiteens innstilling til § 3 tredje ledd ble med 33 mot 31 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 15.34.50)

Ole Gabriel Ueland (frå salen): Eg har stemt feil.

Presidenten: Ueland mener derved å si at voteringsresultatet skulle være 34 mot 30.

Ole Gabriel Ueland (frå salen): Det var ein lei feil. Eg trudde eg hadde stemt feil, men eg hadde stemt riktig.

Presidenten: Presidenten registrerer at en smule misforståelse allerede er oppklart.

Presidenten vil så la votere over et forslag fra Kristelig Folkeparti om en ny § 3 a. Det er forslag nr. 4:

«I ny lov om ekteskap gjøres følgende endringer:

Ny § 3 a skal lyde:

§ 3a Forbud mot ekteskap mellom besvogrede.

Ekteskap må ikke inngås mellom personer av hvilke den ene har vært gift med den annens slektning i rett opp- eller nedstigende linje. Når særlige grunner taler for det, kan Kongen gi tillatelse til at ekteskap inngås uten hinder av denne bestemmelse.

Er det fellesbarn i tidligere ekteskap, kan tillatelse bare gis såfremt hensynet til disse ikke taler mot det.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 53 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.35.50)

Videre var innstillet:

§ 4 Forbud mot ekteskap når tidligere ekteskap består

Ingen kan inngå ekteskap så lenge et tidligere ekteskap består.

§ 5 Opplysnings- og veiledningsplikt om smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang

Den som lider av en smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang, kan ikke inngå ekteskap uten at den andre parten er gjort kjent med sykdommen og begge parter har fått muntlig veiledning av en lege om farene ved sykdommen.

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at en lege gir opplysninger til vigsleren om sykdommen eller føres som vitne i en ekteskapssak.

Kapittel 2 Prøving av ekteskapsvilkårene

§ 6 Når prøving skal skje, og hvem som skal foreta prøvingen

Før ekteskap kan inngås, skal det skje en prøving av om ekteskapsvilkårene er oppfylt.

Prøvingen foretas av en vigsler på det stedet der en av brudefolkene bor, eller om ingen av brudefolkene har bopel her i landet, på det stedet der en av dem oppholder seg.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 7 Bevis for at ekteskapsvilkårene er oppfylt

Til bruk for prøvingen av om ekteskapsvilkårene er oppfylt, skal brudefolkene skaffe følgende bevis:

a. Hver av dem skal legge fram fødselsattest fra folkeregisteret. Er det vanskelig å skaffe slik attest innen rimelig tid, kan annet tilfredsstillende bevis for navn og alder godtas.
b. Er noen av brudefolkene under 18 år, skal det godtgjøres at det er gitt samtykke og tillatelse til ekteskapet etter § 1.
c. Er noen av brudefolkene umyndiggjort, skal det godtgjøres at det er gitt samtykke eller tillatelse til ekteskapet etter § 2 første punktum, jf tredje punktum. Det samme gjelder hvis noen av brudefolkene har fått oppnevnt hjelpeverge og samtykke fra hjelpevergen er et krav etter § 2 andre punktum.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 7 første ledd:

d. Brudefolkene skal begge erklære skriftlig på ære og samvittighet at de ikke er så nær beslektet som nevnt i § 3. Ved ekteskap mellom adoptivbarn og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning skal brudefolkene i tilfelle legge fram tillatelse av fylkesmannen som nevnt i § 3 andre ledd andre punktum. Halvsøsken skal i tilfelle legge fram tillatelse av Kongen som nevnt i § 3 tredje ledd.

Presidenten: Til første punktum foreligger et avvikende forslag fra Kristelig Folkeparti. Det er forslag nr. 4:

«§ 7 første ledd pkt. d. første punktum skal lyde:

Brudefolkene skal begge erklære skriftlig på ære og samvittighet at de ikke er så nært beslektet eller besvogret som nevnt i § 3 eller § 8.»

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 7 d første punktum og forslaget fra Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 56 mot 7 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.36.59)
2. Komiteens innstilling til § 7 d annet punktum bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten tar så opp til votering siste punktum.

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har gjort kjent at de vil stemme mot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 33 stemmer for og 31 stemmer mot innstillingen.
(Voteringsutskrift kl. 15.37.40)

Wenche Frogn Sellæg: Stortingets flertall har allerede under § 3 bestemt at det siste ledd skal strykes. Når dette leddet er strøket, er en naturlig følge av det at siste punktum under § 7 d også strykes. Disse to henger nemlig nøye sammen. Jeg må be presidenten være så snill å ta den siste voteringen om igjen, fordi noen må ha stemt feil i en av de to avstemningene.

Presidenten: Presidenten er enig i logikken i Wenche Frogn Sellægs innlegg her nå, men på den annen side er det ingen som har meddelt at de har stemt feil. Representanten Ueland har sjansen en gang til!

Ole Gabriel Ueland (frå salen): Eg stemte feil — denne gongen!

Presidenten: Er det flere som har stemt feil?

Finn Thoresen (fra salen): Jeg tror jeg stemte feil.

Presidenten: Thoresen tror han har stemt feil, og Ueland har stemt feil. Dermed tar vi voteringen på nytt.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 34 mot 30 ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.40.08)

Videre var innstillet under § 7 første ledd:

e. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun har inngått ekteskap tidligere. I tilfelle skal det legges fram bevis for at det tidligere ekteskapet er opphørt ved død eller skilsmisse, eller oppløst etter § 24.

Bevis for at den tidligere ektefellen er død, føres som regel ved attest fra en innenlandsk eller utenlandsk offentlig myndighet. Kan slik attest ikke skaffes, kan partene legge sine opplysninger og bevis fram for vedkommende skiftedommer, jf skifteloven § 8 andre jf første ledd. Hører skiftet ikke under norsk skifterett, kan spørsmålet bringes inn for skiftedommeren på det stedet der ekteskapsvilkårene prøves. Skifteretten avgjør ved kjennelse om bevisene skal godtas. Kjennelsen kan påkjæres av den som avgjørelsen går mot. Er bevisene godtatt, skal skifteretten gi melding til fylkesmannen, som kan påkjære kjennelsen.

Bevis for at ekteskapet er opphørt ved skilsmisse eller oppløst etter § 24, føres ved å legge fram bevillingen eller dommen med attest for at den er endelig. Hvorvidt en utenlandsk skilsmisse skal legges til grunn ved inngåelse av ekteskap her i landet, avgjøres av departementet etter reglene i lov 2 juni 1978 nr 38 § 4.

f. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun lider av en smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang. I tilfelle skal det godtgjøres at den andre parten er gjort kjent med sykdommen, og at begge parter har fått veiledning av lege om farene ved sykdommen.

g. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun har eller venter barn med noen annen eller har adoptivbarn. Opplysningsplikten gjelder ikke barn som er adoptert bort.

h. En utenlandsk statsborger som ikke er fast bosatt i Norge, skal legge fram dokumentasjon fra myndighetene i sitt hjemland om at det ikke er noe til hinder for at han eller hun inngår ekteskap i Norge. Vigsleren kan gjøre unntak fra kravet i første punktum når særlige grunner taler for det. Departementet gir forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses for å være fast bosatt i Norge.

i. Har noen av brudefolkene svart bekreftende på spørsmål som nevnt i bokstav e, f eller g, skal det godtgjøres at den andre av brudefolkene er gjort kjent med dette.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 7 første ledd:

j. Hver av brudefolkene skal stille en forlover som skal erklære på ære og samvittighet at han eller hun kjenner parten, og opplyse om parten tidligere har inngått ekteskap og om brudefolkene er beslektet slik som nevnt i § 3.

Forloverne må være myndige. I særlige tilfeller kan fylkesmannen gi samtykke til at ekteskap blir inngått uten forlovere, eller at det bare er én forlover for begge partene.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr. 4, fra Kristelig Folkeparti til første ledd:

«§ 7 første ledd pkt. j skal lyde:

Hver av brudefolkene skal stille en forlover som skal erklære på ære og samvittighet at han eller hun kjenner parten, og opplyse om parten tidligere har inngått ekteskap og om brudefolkene er beslektet eller besvogret slik som nevnt i § 3 eller § 3a.»

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til bokstav j første ledd og forslaget fra Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 57 mot 8 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.41.02)
2. Komiteens innstilling til bokstav j annet ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 8 Kontroll med skifte etter tidligere ekteskap

Den som har vært gift tidligere, må godtgjøre at boet i det tidligere ekteskapet er overlatt skifteretten til behandling, eller legge fram erklæring fra den tidligere ektefelle eller arvingene om at det er innledet privat skifte.

Dette gjelder ikke dersom det fremlegges erklæring fra den tidligere ektefelle om at det i ekteskapet ikke var formue som skulle deles, eller fra avdød ektefelles arvinger om at de samtykker i at gjenlevende beholder boet uskiftet.

Er det tidligere ekteskap oppløst på annen måte enn ved død, og er det gått mer enn to år siden det ble oppløst, er det tilstrekkelig at den som vil inngå nytt ekteskap, opplyser at det er skiftet, eller at det ikke var noe å skifte mellom ektefellene.

Erklæring som nevnt i første ledd, kan ikke gis av noen som er under 18 år eller umyndiggjort, hvis ikke vergen har gitt samtykke til privat skifte etter skifteloven § 79.

Departementet kan frita for overholdelse av reglene i denne paragraf når særlige grunner taler for det.

§ 9 Kontroll med at brudefolkene har rettslig handleevne

Dersom vigsleren har grunn til å tro at noen av brudefolkene på grunn av alvorlig sinnslidelse eller alvorlig psykisk utviklingshemning mangler rettslig handleevne, kan det kreves lagt fram attest fra en offentlig lege eller fra en annen lege som en offentlig lege utpeker. Med rettslig handleevne menes i denne paragrafen evne til normal forståelse av hva en ekteskapsinngåelse innebærer, og evne til normal motivering for å inngå ekteskap.

§ 10 Attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet

Har vigsleren funnet at brudefolkene fyller ekteskapsvilkårene etter loven, og det heller ikke foreligger hindringer som nevnt i § 8 eller § 9, skal brudefolk som vil inngå ekteskap for en annen vigsler, få attest for at det ikke er noe til hinder for at ekteskapet blir inngått.

Slik attest kan vanligvis ikke gis før en uke etter at vigsleren har mottatt de bevis som brudefolkene skal skaffe etter §§ 7 til 9. Vigsleren kan likevel gi attesten tidligere dersom det er viktig for brudefolkene, og det er klart at vilkårene for å inngå ekteskap er oppfylt.

Kapittel 3 Inngåelse av ekteskap - vigsel

§ 11 Fremgangsmåten ved vigsel

Ekteskap inngås ved at brudefolkene møter for en vigsler. Mens begge er til stede, skal de erklære at de ønsker å inngå ekteskap med hverandre. Deretter skal vigsleren erklære dem for ektefolk.

Minst to vitner skal være til stede under vigselen.

§ 12 Vigslere

Vigslere er:

a. prest i Den norske kirke, og prest eller forstander i et registrert trossamfunn når Kongen har godkjent formen for inngåelse av ekteskap
b. notarius publicus - også utenfor det vanlige embetsdistriktet
c. norsk utenrikstjenestemann, jf lov 18 juli 1958 nr 1 om utenrikstjenesten § 21
d. særskilt vigsler oppnevnt av departementet i tilfeller der det er behov for det på grunn av lange avstander eller av andre grunner. Oppnevningen gjelder for fire år av gangen.

§ 13 En vigslers adgang til å nekte å foreta vigsler

En kirkelig vigsler, jf § 12 bokstav a, kan nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene ikke er medlem av trossamfunnet, eller ingen av dem tilhører menigheten.

En kirkelig vigsler kan også nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene er skilt og den tidligere ektefellen lever.

§ 14 Kontroll med at ekteskapsvilkårene er prøvet

Før vigsel finner sted, skal vigsleren kontrollere at ekteskapsvilkårene er prøvet og at reglene i §§ 6 til 10 er fulgt.

Skal vigsel foretas av den vigsleren som har prøvet vilkårene, kan vigselen vanligvis ikke finne sted før en uke etter at vigsleren har mottatt de bevisene som brudefolkene skal skaffe etter §§ 7, 8 og 9. Vigselen kan likevel skje tidligere dersom det er viktig for brudefolkene og vigsleren finner det klart at de fyller ekteskapsvilkårene. Skal vigselen foretas av en annen vigsler, kan den finne sted når det er mottatt attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet, jf § 10.

En vigsler som kjenner til at et vilkår for å inngå ekteskap ikke er oppfylt, skal ikke foreta vigsel. Finner en vigsler at det er grunn til tvil om et vilkår er oppfylt, kan vigselen utsettes og brudefolkene pålegges å skaffe bevis for at vilkåret er oppfylt.

Dersom vigsel er nektet på annet grunnlag enn nevnt i § 13 andre ledd, kan hver av partene klage til fylkesmannen, som kan pålegge vigsleren å foreta vigsel.

§ 15 Nærmere om formen for inngåelse av ekteskap

Kongen kan gi nærmere regler om formen for inngåelse av ekteskap.

§ 16 Ugyldighet

Ekteskap er ikke inngått dersom bestemmelsene i § 11 første ledd, jf § 12, ikke er overholdt.

Kongen kan likevel etter begjæring fra en av partene godkjenne ekteskapet som gyldig når særlige grunner foreligger. Slik godkjenning kan gis også når én eller begge parter er død.

Er vigsel foretatt til tross for at den ene eller begge parter var uten rettslig handleevne, kan søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig reises innen seks måneder etter vigselen.

§ 28 første ledd, jf tredje ledd gjelder tilsvarende. En verge kan reise søksmål på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne. Det samme kan en hjelpeverge som er oppnevnt etter vergemålsloven §§ 90 a flg, dersom det faller innenfor hjelpevergens oppdrag.

§ 17 Registrering

Kongen gir regler om registrering og melding av vigsler.

§ 18 Om ugildhet for vigslere

Slektskap eller andre forhold som fører til ugildhet etter forvaltningsloven § 6, er ikke til hinder for at vigsleren foretar vigsel eller treffer andre avgjørelser etter kapittel 2 og 3.

Vigslerens avgjørelser kan bare påklages når det har hjemmel i denne loven.

Kapittel 4 Oppløsning av ekteskap. Separasjon

§ 19 Oppløsning av ekteskap

Et ekteskap kan oppløses ved skilsmisse etter forutgående separasjon i medhold av § 21 eller uten forutgående separasjon i medhold av §§ 22 og 23. Et ekteskap kan videre oppløses i medhold av § 24.

§ 20 Separasjon

En ektefelle som ikke finner å kunne fortsette samlivet, kan kreve separasjon.

En separasjon blir uten rettsvirkning dersom ektefellene fortsetter eller gjenopptar samlivet. Samliv i en overgangstid inntil samlivet blir brutt, eller kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet, har likevel ikke denne virkningen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 21 Skilsmisse etter separasjon

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse når de har vært separert i minst ett år.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr. 4, fra Kristelig Folkeparti:

«§ 21 skal lyde:

§ 21 Skilsmisse ved separasjon

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse når de har vært separert i minst ett år, såfremt begge ektefellene er enige om det. Har separasjonen vart i minst to år, skal skilsmisse gis når en av ektefellene krever det.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti

bifaltes innstillingen med 58 mot 7 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.42.29)

Videre var innstillet:

§ 22 Skilsmisse etter samlivsbrudd
Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse dersom samlivet har vært brutt i minst to år.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 23 Skilsmisse på grunn av overgrep
En ektefelle kan kreve skilsmisse dersom den andre ektefellen med hensikt har forsøkt å drepe ham eller henne eller barna eller forsettlig har utsatt dem for alvorlig mishandling. Det samme gjelder dersom ektefellen har opptrådt på en måte som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for slik atferd.
Krav om skilsmisse etter denne paragrafen må være reist innen seks måneder etter at ektefellen fikk kjennskap til handlingen, og senest to år etter at den fant sted.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:
«§ 23 overskriften skal lyde:
§ 23 Skilsmisse på grunn av overgrep eller ekteskapsbrudd.

§ 23 nytt andre ledd skal lyde:
En ektefelle kan også kreve skilsmisse dersom den annen ektefelle har gjort seg skyldig i ekteskapsbrudd eller utuktig omgang som kan sidestilles med dette. Dog kan skilsmisse ikke kreves av ektefelle som frivillig har medvirket til handlingen eller har samtykket i den. Når hensynet til ektefellenes felles barn, eller andre viktige grunner taler for det, kan retten gi dom på separasjon i stedet for skilsmisse.
Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 48 mot 17 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.43.28)

Videre var innstillet:

§ 24 Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med § 3 eller § 4
Hver av ektefellene kan kreve ekteskapet oppløst dersom det er inngått i strid med § 3 eller § 4.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag nr. 4, fra Kristelig Folkeparti:
«§ 24, overskriften skal lyde:
Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med § 3, § 3a eller § 4.

§ 24 første ledd skal lyde:
Hver av ektefellene kan kreve ekteskapet oppløst dersom det er inngått i strid med § 3, § 3a eller § 4.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti bifaltes komiteens innstilling med 57 mot 7 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.44.07)

Videre var innstillet:

Reiser ingen av ektefellene sak, skal fylkesmannen reise sak for å få ekteskapet oppløst. Dersom sterke grunner taler for det, kan fylkesmannen likevel beslutte at sak ikke skal reises eller at saksanlegg skal utsettes.
En ektefelle kan kreve skilsmisse når den andre ektefellen har inngått nytt ekteskap i strid med § 4.
Nytt ekteskap i strid med § 4 kan ikke kreves oppløst etter første eller andre ledd dersom det tidligere ekteskapet er blitt oppløst.

§ 25 Virkningen av separasjon og skilsmisse
Virkningen av separasjon og skilsmisse inntrer den dagen fylkesmannens bevilling er gitt eller dom blir avsagt, når ikke annet er særskilt bestemt.
Bevilling eller dom om skilsmisse gir ikke rett til å inngå nytt ekteskap før bevillingen er blitt endelig eller dommen rettskraftig.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Kapittel 5 Behandlingen av saker om oppløsning av ekteskap og om separasjon

§ 26 Mekling m v

Ektefeller med felles barn under 16 år, skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 møte til mekling før saken bringes inn for retten eller fylkesmannen, jf § 27. Formålet med meklingen er å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten eller om hvor barnet eller barna skal bo fast, hvor det legges vekt på hva som vil være den beste ordningen for barnet/barna. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om hvem som kan foreta mekling etter første punktum, og om godkjenning av slike instanser.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr. 4, fra Kristelig Folkeparti:

«§ 26 første ledd skal lyde:

Ektefeller skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 møte til mekling før saken bringes inn for retten eller fylkesmannen, jf § 27. Mekling er ikke nødvendig dersom skilsmisse begjæres når mekling har funnet sted med sikte på separasjon eller når skilsmisse begjæres i separasjonstiden etter en lovlig separasjon. Dersom partene har felles barn under 16 år, skal man under meklingen også søke å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten eller om hvor barnet eller barna skal bo fast, hvor det legges avgjørende vekt på hva som vil være den beste ordningen for barnet/barna. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om hvem som kan foreta rådgivning, og om godkjenning av slike instanser.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 57 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.03)

Videre var innstillet under § 26:

Mekling etter første ledd kreves ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse etter § 23 eller oppløsning etter § 24. Mekling og orientering er heller ikke nødvendig når sak reises av vergen etter § 28 andre ledd.

Presidenten: Til dette ledd foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, forslag nr. 2:

«§ 26 andre ledd skal lyde:

Mekling etter første ledd kreves ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse etter § 23 første ledd eller oppløsning etter § 24. Mekling er heller ikke nødvendig når sak reises av vergen etter § 28 andre ledd.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 49 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.43)

Videre var innstillet under § 26:

Ektefellene plikter å møte personlig dersom ikke tvingende grunner er til hinder for det. Når mekling har vært forsøkt, skal det gis en bevitnelse om dette. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om unntak fra plikten til å møte til mekling. Departementet fastsetter også regler om vilkårene for at det kan gis bevitnelse om at mekling er forsøkt.

Den som foretar mekling, har taushetsplikt om det han eller hun får kjennskap til i sammenheng med meklingen.

Departementet kan gi nærmere regler om meklingens innhold, og om innkallingen og fremgangsmåten.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 27 Hvilken myndighet som avgjør saken

Separasjon og skilsmisse gis av fylkesmannen når ikke annet følger av andre eller tredje ledd.

Avgjørelsen treffes av en domstol:

a. når saken gjelder oppløsning av ekteskap etter § 23 eller § 24
b. når saken gjelder skilsmisse etter § 22, og partene ikke er enige om at vilkårene er oppfylt
c. når sak om separasjon eller skilsmisse blir reist av vergen eller hjelpevergen etter § 28.

Separasjon etter § 20 og skilsmisse etter § 22 avgjøres også av en domstol når kravet blir reist i en sak om skilsmisse som er brakt inn for retten på et annet grunnlag, eller i forbindelse med en sak om spørsmål etter loven her eller spørsmål etter barneloven om felles barn, som har sammenheng med kravet om separasjon eller skilsmisse.

§ 28 Partsrettigheter for en umyndig ektefelle m v

Sak om oppløsning av ekteskap eller separasjon reises av eller mot en ektefelle personlig også når han eller hun er umyndig. Når sak er reist, kan vergen opptre til støtte for den umyndige. Vergen skal varsles om saken av fylkesmannen. Er sak reist for domstolene, skal stevning også forkynnes for vergen.

En verge kan fremme sak om oppløsning av ekteskap eller separasjon på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne dersom det er påtrengende nødvendig av hensyn til denne ektefellen. Disse sakene behandles i alle tilfelle av domstolene, som også avgjør om det er grunnlag for saksanlegget.

Dersom en myndig ektefelle har fått oppnevnt hjelpeverge i medhold av vergemålsloven §§ 90 a flg, og det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å opptre i eller fremme sak om separasjon og skilsmisse, gjelder reglene i første og andre ledd tilsvarende for hjelpevergen.

§ 29 Saksbehandlingen for fylkesmannen m v

Når begjæring om separasjon eller skilsmisse er mottatt hos fylkesmannen, kan partene innkalles til et personlig møte dersom fylkesmannen mener det er hensiktsmessig.

Departementet gir nærmere forskrifter om hvilke opplysninger fylkesmannen bør kreve før det blir gitt separasjon eller skilsmisse.

Fylkesmannens vedtak om separasjon etter § 20 og skilsmisse etter § 21 og § 22, jf § 27, skal forkynnes for partene hvis de ikke har frafalt forkynnelse. Fristen for klage over vedtaket er tre uker, og regnes for hver av partene fra det tidspunktet vedtaket blir forkynt for ham eller henne. Partene kan på forhånd frafalle retten til å påklage vedtaket. Om underretning og om klage over fylkesmannens vedtak gjelder ellers forvaltningslovens regler.

Dør en av partene under saken, gjelder tvistemålsloven § 425 tilsvarende når det gjelder klage over fylkesmannens avgjørelser.

§ 30 Ugyldighet

Etter at et vedtak om separasjon og skilsmisse er blitt endelig, kan det ikke gjøres gjeldende at vedtaket er ugyldig på grunn av feil i saksbehandlingen eller av andre grunner.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

DEL II FORMUESFORHOLDET MELLOM EKTEFELLER

Kapittel 6 Ektefellenes råderett over eiendelene m v

Presidenten: Presidenten vil nå ta opp et forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti om en ny § 30 a. Det er forslag nr. 3, som lyder:

«I ny lov om ekteskap kap. 6 skal ny § 30a lyde:

§ 30 a Ektefellers råderett over felleseiet

En ektefelle plikter å utøve råderetten over felleseiet på en slik måte at han ikke utilbørlig utsetter det for å forringes til skade for den annen ektefelle.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 52 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.48)

Videre var innstillet:

§ 31 Hovedregelen om ektefellers råderett

Ekteskapet medfører ingen begrensning i en ektefelles rett til å råde over det han eller hun eier når ekteskapet blir inngått eller senere erverver, dersom ikke noe annet er bestemt.

Eiendeler som erverves av begge ektefellene, blir sameie mellom dem. For slike eiendeler gjelder lov 18 juni 1965 nr 6 om sameie dersom ikke noe annet er bestemt eller følger av det særlige forholdet mellom ektefeller.

Ved vurderingen av hvem som har ervervet eiendeler som har tjent til ektefellenes felles personlige bruk, som felles bolig og vanlig innbo, skal det legges vekt på en ektefelles arbeid i hjemmet.

§ 32 Råderetten over felles bolig

En ektefelle kan ikke uten skriftlig samtykke fra den andre ektefellen:

a. Overdra, pantsette, forpakte bort, eller inngå eller si opp en leie- eller framleieavtale for en eiendom som brukes som felles bolig.
b. Overdra, pantsette en andel, aksje eller obligasjon som leieretten til felles bolig er knyttet til.

Dersom samtykke blir nektet eller ikke kan skaffes innen rimelig tid, kan ektefellen eller den andre parten i avtalen kreve at skifteretten avgjør spørsmålet om disposisjonen skal tillates. Tillatelse skal gis hvis skifteretten finner at det ikke foreligger rimelig grunn for den andre ektefellen til å nekte samtykke. Avgjørelsen treffes ved kjennelse. Bestemmelsene i skifteloven fjerde kapittel får tilsvarende anvendelse.

§ 33 Råderetten over vanlig innbo m v

En ektefelle kan ikke uten samtykke fra

den andre ektefellen overdra, leie bort eller pantsette vanlig innbo i det felles hjemmet eller gjenstander som er bestemt til bruk for barna.

Bestemmelsen i § 32 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 34 Varigheten av råderettsbegrensningene ved separasjon og skilsmisse

Inntil det er avgjort hva som skal skje med den enkelte eiendel eller rettighet i oppgjøret mellom ektefellene, gjelder bestemmelsene i dette kapitlet også etter separasjon og skilsmisse.

Er eiendelene særeie, gjelder bestemmelsene fram til ektefellene er separert eller skilt.

§ 35 Omstøtelse av ulovlige disposisjoner

Har en ektefelle handlet i strid med § 32 eller § 33, kan den andre ektefellen kreve avtalen omstøtt ved dom. En avtale som omfattes av § 33, kan likevel ikke omstøtes dersom den andre parten ved overleveringen hadde rimelig grunn til å tro at ektefellen hadde rett til å inngå avtalen.

Søksmål må reises innen seks måneder etter at ektefellen fikk kunnskap om avtalen, og senest innen ett år etter tinglysingen dersom avtalen gjelder fast eiendom, eller etter overleveringen dersom den gjelder andre eiendeler.

§ 36 Overdragelse av sameieandel i felles eiendeler

Når eiendeler som omfattes av § 32 eller § 33 er sameie mellom ektefellene, gjelder reglene i dette kapitlet tilsvarende for en ektefelles andel i sameiet.

Overdrar en ektefelle sin sameieandel i eiendeler som har tjent til felles personlig bruk, har den andre ektefellen rett til å løse inn andelen etter skiftetakst. Det samme gjelder når en ektefelle har krevd sameiet oppløst. Krav om innløsning må settes fram uten ugrunnet opphold og senest innen seks uker etter at ektefellen har fått slik melding som fastsatt i sameieloven § 11 fjerde ledd første punktum. Innen samme frist må skiftetakst være krevd. Når endelig takst foreligger, må ektefellen innen to uker tilby oppgjør på den måten som er bestemt i sameieloven § 11 fjerde ledd andre punktum.

§ 37 Begrensninger i avtalefriheten m v

De innskrenkningene i råderetten som er fastsatt i dette kapitlet, kan som hovedregel ikke fravikes ved avtale mellom ektefellene. Ektefellene kan likevel avtale at innskrenkningene ikke skal gjelde for eiendeler som etter bestemmelsene i kapittel 9 er særeie. En slik avtale må inngås i ektepakts form.

Kapittel 7 Ektefellenes gjensidige underholdsplikt m v

§ 38 Ektefellers felles ansvar for underhold av familien

Ektefellene har sammen ansvaret for de utgiftene og det arbeidet som kreves for det felles hushold og til dekning av andre felles behov, oppfostringen av barna og hver ektefelles særlige behov. Ektefellene bidrar ved tilskudd av penger, ved virksomhet i hjemmet eller på annen måte.

En ektefelle kan i rimelig utstrekning kreve penger av den andre ektefellen til å dekke utgifter som nevnt i første ledd. En ektefelle som ikke oppfyller plikten til å stille nødvendige midler til rådighet for den andre, kan pålegges å betale bestemte beløp. §§ 81 andre ledd, 83, 84, 85 andre ledd, 92 og 93 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 39 Opplysningsplikt om økonomiske forhold

Ektefeller har plikt til å gi hverandre de opplysningene som er nødvendige for å vurdere deres økonomiske stilling. For dette formålet kan en ektefelle kreve at den andre ektefellen og ligningsmyndighetene gir opplysninger om eller kopi av den felles eller den andre ektefellens selvangivelse og ligning. En ektefelle kan også kreve opplysninger av selskaper, foretak eller andre institusjoner som driver finansieringsvirksomhet eller forsikringsvirksomhet, og av andre som har midler til forvaltning.

Kapittel 8 Ektefellers ansvar for gjeld

§ 40 Hovedregelen om ektefellenes ansvar for gjeld

En ektefelle kan ikke stifte gjeld med virkning for den andre ektefellen hvis det ikke er særskilt hjemmel for det.

§ 41 Rett til i visse tilfeller å inngå avtaler på begge ektefellenes ansvar

En ektefelle kan under samlivet med ansvar for begge ektefellene inngå vanlige avtaler om det daglige husholdet og oppfostringen av barna og vanlige avtaler for å dekke den enkelte ektefellens nødvendige behov. Dette gjelder også leie av felles bolig. Slike avtaler anses å være inngått med ansvar for begge ektefellene hvis ikke noe annet går fram av forholdene.

Hvis den andre parten forsto eller burde ha forstått at avtalen gikk ut over det ektefellen

Trykt 20/6 1991

hadde rett til etter første ledd, blir bare denne ektefellen forpliktet.

Kapittel 9 Avtaler om formuesordningen m v

§ 42 Avtale om unntak fra deling (særeie)

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at det de eier eller senere erverver, skal være unntatt fra deling (særeie). En slik avtale kan også inngås med sikte på et forestående ekteskap.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres tidsbegrenset eller betinget av at ektefellene ikke får felles livsarvinger.

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at særeie ikke skal gjelde ved oppgjør etter den ene ektefellens død. En slik avtale kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først. Den lengstlevende ektefellen kan velge å se bort fra begrensninger som nevnt i første og andre punktum hvis ikke noe annet er avtalt eller klart forutsatt.

§ 43 Rett til uskifte med formue som er særeie

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at den lengstlevende skal ha rett til å sitte i uskiftet bo med særeie, eller med deler av særeie, jf § 42.

Bruker den lengstlevende ektefellen retten til uskifte etter denne paragrafen, går også hans eller hennes egen formue som er særeie, inn i uskifteboet dersom ikke annet er avtalt ved ektepakt.

Ved opphør av uskiftet skal delingen skje etter reglene i arveloven § 26 andre ledd dersom det ikke i ektepakten er bestemt en mer lik fordeling av formuen.

Avtaler etter første til tredje ledd kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først.

§ 44 Avtale om unntak fra § 59 om skjevdeling

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at reglene om skjevdeling i § 59 første og/eller tredje ledd ikke skal gjelde ved et senere skifteoppgjør.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres betinget av at skifte skjer etter et bestemt tidspunkt eller av at ektefellene får felles livsarvinger.

Avtalen kan også begrenses til å gjelde ved oppgjør etter en av ektefellenes eller en bestemt av ektefellenes død.

§ 45 Avtale om deling av felleseiet

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at felleseie skal deles.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 46 Omgjøring og lemping av avtaler

Avtaler mellom ektefeller etter reglene i §§ 42 til 44 kan oppheves eller endres ved ny ektepakt.

En avtale mellom ektefeller etter reglene i §§ 42 til 44 kan helt eller delvis settes ut av kraft hvis den vil virke urimelig overfor en av partene. I stedet for å sette avtalen ut av kraft, kan retten bestemme at ektefellen som blir urimelig dårlig stilt, blir tilkjent et beløp fra den andre ektefellen. Dersom begge ektefellene har fullstendig særeie, må krav om lemping settes fram innen tre år etter at ektefellene ble skilt. Dersom en eller begge ektefeller har eiendeler som felleseie, må krav settes fram før delingen er avsluttet.

Presidenten: Her er det en feil i innstillingen som er rettet av sakens ordfører. I § 46 annet ledd skal ordene «også er» føyes inn i siste punktum.

Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme imot annet ledd nest siste og siste punktum.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 46 første ledd og første og annet punktum i annet ledd bifaltes enstemmig.
2. Komiteens innstilling til § 46 annet ledd nest siste og siste punktum — med den foretatte rettelse — bifaltes med 41 mot 24 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.48.43)

Videre var innstillet:

§ 47 Personer som er gjort umyndig, eller som har fått oppnevnt hjelpeverge

En ektefelle som er umyndig, må ha samtykke av verge for å inngå avtaler i samsvar med reglene i §§ 42 til 46. Det samme gjelder en myndig ektefelle som har fått oppnevnt hjelpeverge etter vergemålsloven §§ 90 a flg, dersom det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å gi slikt samtykke.

§ 48 Bestemmelse av giver eller arvelater

En giver eller arvelater kan bestemme en ordning som nevnt i §§ 42 til 44 som vilkår for

arven eller gaven. For arv må dette bestemmes ved testament. Mottakeren kan ikke endre slike bestemmelser hvis det ikke er særskilt hjemlet eller klart forutsatt av giveren eller arvelateren.

§ 49 Ombytning og avkastning av formue som er særeie

Det som trer i stedet for eiendom som er særeie, blir særeie hvis ikke ektefellene ved ektepakt har bestemt noe annet, eller det er fastsatt av giver eller arvelater. Det samme gjelder avkastning av slik eiendom.

Kapittel 10 Gaver mellom ektefeller

§ 50 Gaver

Gaver mellom ektefeller må skje ved ektepakt for å være gyldige. Dette gjelder likevel ikke gaver som må anses som vanlige, og heller ikke gaver som består i pensjon, livsforsikring, livrente, føderåd eller lignende ytelser som sikrer den andre ektefellen.

Det kan ikke gyldig avtales at det som en ektefelle erverver i fremtiden, skal tilfalle den andre uten vederlag. En slik avtale kan likevel inngås om vanlig innbo i det felles hjemmet.

Reglene i denne paragrafen gjelder også for gaver som skal oppfylles etter at ekteskapet er inngått.

§ 51 Eldre kreditorers krav mot gavemottaker i visse tilfeller

Har en ektefelle gitt den andre en gave, kan den som da hadde fordring på giveren, og som ikke kan få full dekning hos ham eller henne for sin fordring, holde seg til den andre ektefellen for verdien av det som er overført. Dette gjelder likevel ikke hvis det bevises at giveren fortsatt var utvilsomt solvent. Hvis det er ytet vederlag, skal det trekkes fra ved beregningen av verdien av det som er overført.

Kreditorens krav mot en godtroende gavemottaker er begrenset til den berikelsen som mottakeren har oppnådd ved gaven. Utbytte som gavemottakeren har vunnet i god tro før kravet ble gjort gjeldende ved søksmål, kan ikke kreves tilbakeført.

Reglene om lempning av ansvaret i lov om fordringshavernes dekningsrett § 5-12 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 52 Avkall på lodd

Har en ektefelle ved deling av formuen gitt avkall på noen del som han eller hun råder over, og som ikke etter loven skal tilfalle den andre ektefellen, kan den som da hadde en fordring på ektefellen og som ikke kan få full dekning hos ham eller henne, holde seg til den andre ektefellen for verdien av det som denne har fått for mye. Dette gjelder likevel ikke hvis det bevises at den ektefellen som ga avkallet, fortsatt var utvilsomt solvent. Hvis det er ytet vederlag, trekkes det fra ved beregningen av verdien av det som er overført. Reglene i § 51 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 53 Insolvensbehandling hos giveren

Dersom boet til en ektefelle som har gitt gave eller avkall på rådighetsdel ved skifte, kommer under offentlig insolvensbehandling, gjelder reglene i §§ 51 og 52 bare når boet ikke vil omstøte gaven eller avkallet.

Kapittel 11 Ektepakter

§ 54 Formene for ektepakt

Ektepakt må inngås skriftlig. Ektefellene må samtidig i nærvær av to vitner som begge ektefeller har godtatt, og som er til stede sammen og vet at det er en ektepakt som skal inngås, underskrive ektepakten eller vedkjenne seg sin tidligere underskrift. Også vitnene skal underskrive ektepakten mens ektefellene er til stede. Dersom ektepakten bare er til fordel for den ene ektefellen, er den gyldig selv om denne ektefellen ikke har medvirket ved inngåelsen av ektepakten. Kreves det for en umyndig ektefelle samtykke av vergen, eller for en myndig ektefelle samtykke av hjelpeverge, må dette samtykket gis på samme måte.

Vitnene må være myndige og ved full sans og samling.

En ektepakt som oppfyller kravene i bestemmelsen her, er bindende for ektefellene selv og deres arvinger.

§ 55 Tinglysing

For at ektepakten skal få rettsvern mot ektefellenes kreditorer, må den tinglyses i Ekteskapsregisteret ved Registerenheten i Brønnøysund.

En ektepakt som overdrar fast eiendom fra den ene ektefellen til den andre, må dessuten tinglyses ved eiendommens verneting etter de alminnelige regler. Tilsvarende gjelder for andre eiendeler hvor overdragelse trenger tinglysing eller registrering for å få rettsvern.

Presidenten: Under § 55 har sakens ordfører gjort oppmerksom på en feil i innstillingen. I første ledd skal «Ekteskapsregisteret» rettes til «Ektepaktregisteret».

Videre var innstillet:

Kapittel 12 Delingen av formuen ved separasjon, skilsmisse m v

§ 56 Kapitlets anvendelsesområde

Er ektefellene i en situasjon som nevnt i § 57, deles formuen mellom dem etter reglene i dette kapittel dersom ikke noe annet følger av lov, avtale mellom ektefellene eller bestemmelse av en giver eller arvelater.

§ 57 Når deling skal skje

En ektefelle kan kreve deling av ektefellenes samlede formue som er felleseie i følgende tilfeller:

a. Når det er gitt bevilling til eller avsagt dom for separasjon eller skilsmisse.
b. Når ektefellene har avtalt ved ektepakt at deling skal skje.
c. Dersom den andre ektefellen har vanskjøttet sine økonomiske forhold slik at det har ført til alvorlig fare for at familien vil miste det felles hjemmet. Dersom ektefellen er umyndig, må vergen samtykke. Kravet avgjøres ved kjennelse av den skifteretten som delingen hører under. Kjennelsen kan påankes. Ellers gjelder reglene om behandling av skiftetvister så langt de passer. En kjennelse om deling skal tinglyses etter reglene for ektepakter.
d. Når det foreligger endelig dom for at ekteskapet er ugyldig.
e. Når det foreligger endelig dom for at ekteskapet skal oppløses i medhold av § 24 første eller andre ledd.

Er en ektefelle død etter at vilkårene for å kreve deling etter bokstav a eller b foreligger, eller etter at det foreligger endelig avgjørelse etter bokstav c, d eller e, kan ektefellens arvinger kreve delingen gjennomført. I slike tilfeller kan også en ektefelles kreditor kreve delingen gjennomført dersom det er nødvendig for at han eller hun skal få dekning.

§ 58 Likedeling og gjeldsfradrag

Ektefellenes samlede formuer skal som utgangspunkt deles likt etter at det er gjort fradrag for gjeld etter andre og tredje ledd (felleseie). Er ektefellene sammen ansvarlig for gjeld, kan hver gjøre fradrag for den delen som faller på ham eller henne etter forholdet mellom ektefellene.

En ektefelle som bare har formue som er felleseie, og som ikke holder midler utenfor delingen etter § 59, kan i sin del fullt ut gjøre fradrag for den gjelden han eller hun har.

En ektefelle som har særeie, eller som holder midler utenfor delingen etter § 59, kan gjøre følgende fradrag for gjeld i formue som er felleseie:

a. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er felleseie, kan det kreves fullt fradrag for hvis ikke noe annet følger av bokstav b.
b. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er særeie eller verdier som holdes utenfor delingen etter § 59, kan det bare kreves fradrag for når den totale verdien av særeie og skjevdelingsmidlene ikke er stor nok til å dekke gjelden. Tilsvarende gjelder gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav b eller c, eller ved utilbørlig atferd i forhold til den andre ektefellen.
c. For annen gjeld kan det kreves fradrag for en forholdsmessig del.

§ 59 Skjevdeling

Verdien av formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen, kan kreves holdt utenfor delingen.

Vil retten til å utta midler etter første ledd føre til et åpenbart urimelig resultat, kan den helt eller delvis falle bort. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på ekteskapets varighet og ektefellenes innsats for familien.

Dersom sterke grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å holde utenfor delingen hele eller deler av verdien av felleseie som ikke omfattes av første ledd.

Er samlivet gjenopptatt etter separasjon, og deling har funnet sted, skal formue som ektefellene har fra det tidligere oppgjøret, likestilles med midler som nevnt i første og andre ledd dersom ektefellenes midler på ny skal deles.

§ 60 Skjæringstidspunktet for erverv, avkastning og gjeld som omfattes av oppgjøret

Det som skal deles, er den formuen hver ektefelle hadde

a. da begjæring om separasjon eller skilsmisse kom inn til fylkesmannen eller stevning med krav om separasjon eller skilsmisse kom inn til retten, eller da samlivet ble brutt dersom dette skjedde først,
b. da ektefellene avtalte deling etter § 57 bokstav b,
c. da krav om deling etter § 57 bokstav c kom inn til skifteretten, eller
d. da stevning med krav som nevnt i § 57 første ledd bokstav d eller e kom inn til retten.

Avkastning av midler som en ektefelle helt eller delvis var eier av, og som blir opptjent etter de tidspunktene som er nevnt i bokstavene a til d, skal ikke deles.

En ektefelle kan ikke kreve fradrag for gjeld ektefellen har pådratt seg etter de tidspunktene som er nevnt i første ledd bokstavene a til d.

§ 61 Særskilte unntak fra delingen

Følgende eiendeler kan en ektefelle holde utenfor delingen:

a. Eiendeler som utelukkende tjener til ektefellens personlige bruk, hvis det ikke vil være åpenbart urimelig å holde eiendelene utenfor delingen. På samme vilkår kan en ektefelle ta ut familiebilder og familiepapirer som kommer fra hans eller hennes slekt.
b. Rettigheter i offentlige trygdeordninger, offentlige eller private pensjonsordninger, og krav etter en livrente eller livsforsikring som ikke har gjenkjøpsverdi som ektefellen eller ektefellene i fellesskap kan realisere.
c. Andre eiendeler og rettigheter som ikke kan overdras eller som er av personlig karakter. Hvis en ektefelles uttak fører til at den andre ektefellen blir urimelig dårlig stilt, kan han eller hun tilkjennes et beløp for å hindre dette. Det kan bestemmes at beløpet skal betales i avdrag.
d. Den beholdne verdien av erstatning, trygd eller forsikring som dekker tap i fremtidig erverv og utgifter som en personskade antas å påføre skadelidte i fremtiden, samt den beholdne verdien av ménerstatning, yrkesskadeerstatning og oppreisning. Utbetaling fra arbeidsgiveren i forbindelse med oppsigelse eller førtidspensjonering kan holdes utenfor på samme vilkår. Skyldes det den andre ektefellens innsats at ytelsene ikke er forbrukt, skal det beløpet som kan holdes utenfor delingen, settes ned i den utstrekning det er rimelig på grunn av verdien av den andre ektefellens innsats.
e. Eiendeler som er ervervet til særskilt bruk for barna. Slike eiendeler kan kreves uttatt av den ektefellen som får omsorgen for barna.

§ 62 Rett til innbo i særlige tilfeller

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å overta vanlig innbo selv om verdien overstiger det han eller hun ellers kunne kreve ved oppgjøret. En ektefelles rett etter denne paragrafen står om nødvendig tilbake for den andre ektefellens rett til å sette av midler til dekning av gjeld.

§ 63 Andre særlige avvik fra likedelingsregelen - vederlagskrav

Har en ektefelle brukt felleseiemidler til å øke verdien av midler som er særeie, eller til å erverve eiendeler eller rettigheter som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav c, kan den andre ektefellen kreve vederlag. Det samme gjelder ved erverv av rettigheter som nevnt i § 61 bokstav b i den utstrekning utgiftene overstiger det som må anses som rimelig.

Vederlag kan også kreves når en ektefelle på en utilbørlig måte vesentlig har svekket delingsgrunnlaget.

Krav etter første og andre ledd kan bare gjøres gjeldende i den utstrekning ektefellens midler ikke trengs til dekning av gjeld.

Et vederlagskrav som det ikke er dekning for ved oppgjøret, kan ikke gjøres gjeldende senere.

Når et beløp blir tilkjent etter denne paragrafen, kan det bestemmes at det skal betales i avdrag.

§ 64 Gjeld som begge ektefeller er ansvarlig for

Har ektefellene gjeld som begge er ansvarlig for, kan hver av dem kreve at den delen av gjelden som faller på den andre ektefellen, blir betalt før delingen. Er gjelden ikke forfalt, kan hver av ektefellene kreve at den andre ektefellen avsetter midler av formue som han eller hun eier til dekning av sin del av gjelden, eller stiller betryggende sikkerhet. Blir det ikke avsatt tilstrekkelige midler eller stilt sikkerhet som nevnt i andre punktum, kan det kreves at det overskytende blir sikret av det som tilfaller den andre ektefellen ved oppgjøret.

Votering:

Komiteens innstilling til §§ 47 — 64 — med den foretatte rettelse i § 55 — bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 65 Avtalefrihet ved oppgjøret

Reglene i denne loven er ikke til hinder for at ektefellene inngår avtale om oppgjøret. En avtale kan likevel helt eller delvis settes ut av kraft hvis den vil virke urimelig overfor en av partene. I stedet for å sette avtalen ut av kraft, kan retten bestemme at ektefellen som blir urimelig dårlig stilt, blir tilkjent et beløp fra den andre ektefellen.

Søksmål etter første ledd andre og tredje punktum må være reist senest tre år etter at avtalen ble inngått.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme imot annet ledd i paragrafen.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 65 første ledd bifaltes enstemmig.
2. Komiteens innstilling til § 65 annet ledd bifaltes med 41 mot 24 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.20.24)

Videre var innstillet:

Kapittel 13 Retten til de enkelte eiendeler m v ved delingen, bruksrett til bolig m v

§ 66 Rett til å få beholde egne eiendeler

Når ektefellene skal dele formuen etter kapittel 12, har hver av dem rett til å beholde eiendeler eller rettigheter som han eller hun fullt ut eller for det vesentlige eier, dersom det ikke vil være åpenbart urimelig etter forholdene.

En ektefelle kan alltid kreve å overta eiendom som han eller hun vil kunne løse på odel.

§ 67 Særregler om felles bolig og innbo

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle uten hensyn til tidligere eierforhold kreve å overta:

a. fast eiendom eller andel av fast eiendom som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, hvis ikke den andre har odelsrett til eiendommen, eller den er erervet fra hans eller hennes slekt ved arv eller gave,
b. andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til,
c. leiekontrakt om retten til den felles bolig, eller
d. vanlig innbo i det felles hjemmet.

Ved vurderingen skal det legges vekt på ektefellenes og barnas behov.

§ 68 Bruksrett til bolig

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis bruksrett til en bolig som helt eller delvis blir overtatt av den andre ektefellen. Ved vurderingen skal det legges vekt på ektefellenes og barnas behov. Det kan bestemmes at bruksretten skal være tidsbegrenset. Bruksretten faller bort når hensynet til ektefellen eller barnas behov ikke lenger gjør bruksrett rimelig.

Den ektefellen som eier boligen, kan kreve vanlig markedsleie. Er boligen sameie mellom ektefellene, nedsettes leien forholdsmessig. Leien løper fra det tidspunktet det blir satt fram krav om det.

§ 69 Verdsettelsen

Blir ikke ektefellene enige om verdien av eiendeler som den enkelte skal beholde etter § 66 eller overta etter § 67, fastsettes verdien ved skiftetakst. Taksten skal svare til eiendelenes omsetningsverdi når ikke annet er særskilt bestemt.

Når en ektefelle beholder eiendeler som han eller hun eier fullt ut, skal verdsettelsen knyttes til verdien på det tidspunktet som er nevnt i § 60. I andre tilfeller skal verdsettelsen ved offentlig skifte knyttes til verdien på utlodningstidspunktet, og ved privat skifte til verdien da det ble bestemt hvem som skal overta eiendelen.

§ 70 Eiendelenes verdi overstiger den lodd en ektefelle har krav på

Overstiger verdien av de eiendeler en ektefelle overtar, den lodd denne ektefellen har krav på, skal han eller hun betale den andre ektefellen det overskytende.

Overtar en ektefelle etter § 66 eller § 67 fast eiendom eller andel av fast eiendom, andel eller aksje i boligselskap, eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til, må den andre ektefellen nøye seg med en fordring med pantesikkerhet i eiendommen eller rettigheten. Fordringen kan fra begge sider sies opp med seks måneders varsel. Kongen fastsetter den rentesats som skal legges til grunn.

Dersom en ektefelle får bruksrett til den andre ektefellens eiendom, kan fordringen ikke sies opp av den bruksberettigede ektefellen så lenge bruksretten består.

Dersom det er rimelig etter forholdene, kan den ektefellen som har krav mot den andre etter første ledd, tilkjennes renter. Renten kan tidligst regnes fra to år etter de tidspunktene som er nevnt i § 60. Renten skal tilsvare den rentesatsen som Kongen fastsetter etter andre ledd.

§ 71 Salg av ektefellenes eiendeler

Eiendeler som ikke blir overtatt av ektefellene, kan hver av dem kreve solgt. Private brev og andre eiendeler som det vil virke støtende om blir solgt til fremmede, kan ikke selges til utenforstående.

Skjer oppgjøret ved skifteretten, bestem-

mer retten hvordan salget skal skje hvis ikke ektefellene blir enige om dette. Skifteretten kan bestemme at salg bare skal skje mellom ektefellene.

Skjer oppgjøret privat, skal salget skje ved offentlig auksjon dersom partene ikke blir enige om en annen salgsmåte. Handelsvarer og kursnoterte verdipapirer skal selges på den måten som er vanlig for slike eiendeler.

Utestående fordringer kan bare selges når inndrivelse vil kreve særlig lang tid eller medføre annen særlig ulempe.

Ved salg har hver av ektefellene forkjøpsrett under ellers like vilkår.

§ 72 Kreditorenes dekningsrett

Det har ingen virkning for kreditorenes adgang til å inndrive sitt krav mot en ektefelle at det skal skje en deling av ektefellenes formue. Det kan likevel ikke tas utlegg i eiendeler som skal deles, til dekning av gjeld som en ektefelle har pådratt seg etter de tidspunktene som er nevnt i § 60.

Kapittel 14 Særlige regler for eiendeler som er særeie

§ 73 Vederlag til en ektefelle som har medvirket til å øke den andre ektefellens midler som er særeie

Har en ektefelle gjennom bidrag til familiens underhold, ved arbeid eller på annen måte i vesentlig grad medvirket til å øke midler som er den andre ektefelles særeie, kan han eller hun tilkjennes vederlag fra den andre ektefellen.

§ 74 Rett til bolig og innbo

Når sterke grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å løse ut bolig og innbo som nevnt i § 67 når de er den andres særeie. Bestemmelsene i § 69 første og andre ledd andre punktum og § 70 andre og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis bruksrett til en bolig som er den andres særeie. Bestemmelsene i § 68 første ledd andre til fjerde punktum og andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 75 Frister for krav etter dette kapitlet

Dersom begge ektefellene har fullstendig særeie, må krav etter dette kapitlet settes fram innen ett år etter at ektefellene ble skilt. Dersom en eller begge ektefeller også har eiendeler som er felleseie, må krav settes fram før delingen er avsluttet.

Kapittel 15 Oppgjøret ved den ene ektefellens død

§ 76 Når deling skal skje

Når den ene ektefellen er død, deles ektefellenes formue mellom lengstlevende ektefelle og avdødes arvinger etter reglene i dette kapitlet, dersom ikke den lengstlevende nytter retten til å sitte i uskiftet bo, eller noe annet følger av lov, testament, avtale mellom ektefellene eller bestemmelse av en giver eller arvelater. Deling kan kreves av lengstlevende ektefelle og av avdødes arvinger.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 77 Forholdet mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger

Når ektefellenes formue skal deles mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger, gjelder reglene i kapittel 12 og §§ 46 andre ledd og 72 tilsvarende. Skjevdeling etter § 59 kan likevel ikke kreves ved skifte av et uskiftet bo.

Arvingene etter den førstavdøde kan heller ikke kreve:

a. forlodds uttak etter § 61 bokstavene a, c og d,
b. vederlag etter § 63 eller
c. lempning etter §§ 46 andre ledd eller 65.

Om forholdet ellers mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger gjelder reglene i skifteloven og arveloven.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har gjort kjent at de vil stemme imot paragrafens annet ledd bokstav c.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 77 første ledd, annet ledd bokstavene a og b og tredje ledd bifaltes enstemmig.
2. Komiteens innstilling til § 77 annet ledd bokstav c bifaltes med 35 mot 30 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 15.52.01)

Videre var innstillet:

§ 78 Skjæringstidspunktet for erverv og gjeld

Rettsvirkninger som nevnt i § 60 regnes fra ektefellens død hvis de ikke allerede var inntrådt etter § 60 første ledd. Sitter den gjenlevende ektefellen i uskiftet bo, regnes rettsvirkningene fra det tidspunktet deling blir begjært.

DEL III BIDRAG OG PENSJON ETTER SEPARASJON OG SKILSMISSE

Kapittel 16 Retten til bidrag og ektefellepensjon

§ 79 Retten til bidrag etter separasjon, skilsmisse eller annet samlivsbrudd

Ved separasjon og skilsmisse opphører ektefellenes gjensidige forpliktelser etter § 38. Det samme gjelder ved samlivsbrudd uten at det foreligger separasjon eller skilsmisse.

Er en ektefelles evne til og mulighet for å sørge for et passende underhold blitt dårligere som følge av omsorge for felles barn eller fordelingen av felles oppgaver under samlivet, kan den andre ektefellen pålegges å betale bidrag.

I andre tilfeller kan bidrag bare pålegges dersom særlige grunner taler for det.

§ 80 Utmåling av bidrag

Bidraget skal utmåles på grunnlag av den bidragsberettiges behov for bidrag og den bidragspliktiges betalingsevne.

Når særlige grunner taler for det, kan bidrag fastsettes som et engangsbidrag, alene eller ved siden av løpende bidrag.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 81 Varigheten av bidrag

Bidrag skal fastsettes for en begrenset tid på inntil 3 år. Dersom ekteskapet har vært langvarig, eller det foreligger særlige grunner ellers, kan bidrag fastsettes for lengre tid eller uten tidsbegrensning.

Bidrag kan pålegges for en tid som ligger inntil 3 år før kravet ble satt fram overfor den myndighet som skal avgjøre det.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har gjort kjent at de vil stemme imot § 81 første ledd.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 81 første ledd bifaltes med 49 mot 16 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 15.52.56)
2. Komiteens innstilling til § 81 annet ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 82 Bortfall av bidrag

Retten til bidrag faller bort hvis den berettigede inngår nytt ekteskap.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, forslag nr. 1:

«I ny lov om ekteskap skal § 82 lyde:

§ 82 Bortfall av bidrag

Retten til bidrag faller bort hvis den berettigede inngår nytt ekteskap, eller innleder et nytt varig samliv.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes innstillingen med 43 mot 22 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.53.40)

Videre var innstillet:

§ 83 Fastsettelse av bidrag

Partene kan inngå avtale om bidrag. Dersom partene ikke er enige om bidragsspørsmålet, kan hver av dem kreve at det avgjøres av domstolene. Dersom begge parter ønsker det, kan spørsmålet isteden avgjøres av fylkesmannen. Partene kan kreve avgjørelse av bidragsspørsmålet selv om de tidligere har inngått avtale om det.

§ 84 Endring av fastsatt bidrag

Hver av partene kan kreve at bidrag som er fastsatt av fylkesmann eller domstol, blir endret eller opphevet dersom særlige grunner foreligger. Når sterke grunner taler for det, kan avgjørelsen også gjelde bidrag som er forfalt før krav om endring ble satt fram. Bestemmelsen i barneloven § 57 tredje ledd gjelder tilsvarende. Endringskravet avgjøres etter reglene i § 83.

§ 85 Forholdet til partenes krav. Gjennomføring av bidrag, m v

Den myndighet som fastsetter bidrag, kan endre bidrag til partenes felles barn selv om ingen av partene har krevd det.

Reglene i barneloven § 60 om gjennomføring av bidrag gjelder tilsvarende.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 86 Fraskilt ektefelles rett til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden

En fraskilt ektefelle beholder retten til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden dersom ekteskapet varte i minst

ti år, og den fraskilte var minst 45 år ved skilsmissen. Med pensjonsordning menes offentlig pensjonsordning og privat kollektiv pensjonsordning med obligatorisk tilslutning.

Retten til ektefellepensjon er betinget av at den andre ektefellen ved skilsmissen var eller hadde vært medlem av en pensjonsordning utenfor folketrygden som omfatter ektefellepensjon. I så fall får den fraskilte også rett til ektefellepensjon fra en ordning som den avdøde var blitt medlem av etter skilsmissen.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag til § 86 første ledd fra Kristelig Folkeparti, forslag nr. 4:

«En fraskilt ektefelle beholder retten til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden dersom ekteskapet har vart i minst 5 år, og den fraskilte var minst 35 år ved skilsmissen. Når den fraskilte har eller har hatt barn med avdøde eller har hatt varig omsorg for avdødes barn, beholdes retten til ektefellepensjon uavhengig av disse vilkår.»

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 86 første ledd og forslaget fra Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 58 mot 7 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.54.28)
2. Komiteens innstilling til § 86 annet ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 87 Særregler når det er flere pensjonsberettigede

Dersom den avdøde var gift på nytt, og den nye ektefellen har rett til ektefellepensjon som nevnt i § 86 etter de alminnelige reglene i vedkommende pensjonsordning, skal pensjonen deles mellom de berettigede i forhold til antall påbegynte år hver av dem var gift med den avdøde. Hvis den ene har fraskrevet seg retten, tilfaller likevel pensjonen den andre udelt.

Dersom en fraskilt ektefelle gjør krav gjeldende i en pensjonsordning som også gir rettigheter til en senere ektefelle, kan den senere ektefellen kreve andel i ektefellepensjon fra en pensjonsordning som den avdøde tidligere var medlem av, selv om dette ikke følger av de alminnelige reglene for vedkommende pensjonsordning.

§ 88 Betydningen av at en pensjonsberettiget gifter seg på nytt eller dør

Inngår den pensjonsberettigede nytt ekteskap mens den tidligere ektefellen er i live, opphører retten til pensjon etter reglene i dette kapitlet. Er nytt ekteskap inngått etter den tidligere ektefellens død, gjelder de reglene som er fastsatt for en gjenlevende ektefelle i vedkommende pensjonsordning.

Bortfaller retten til pensjon til en fraskilt eller senere ektefelle ved dødsfall eller ekteskap, tilfaller hele pensjonen den andre forutsatt at han eller hun har rett til pensjon etter den avdøde etter § 86 eller § 87. Dersom det nye ekteskapet opphører, og retten til ytelser inntrer på nytt etter reglene i vedkommende pensjonsordning, skal ytelsene igjen deles.

§ 89 Bortfall av retten til ektefellepensjon på grunn av forbrytelse mot den avdøde

Blir en ektefelle eller fraskilt ektefelle dømt til ubetinget fengsel for forbrytelse mot den som har opptjent pensjonsretten, og denne dør som følge av handlingen, faller retten til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden bort. § 88 andre ledd første punktum gjelder tilsvarende.

DEL IV MIDLERTIDIGE AVGJØRELSER M V

Kapittel 17 Registrering av ektefellenes eiendeler. Midlertidig forføyning og midlertidig avgjørelse

§ 90 Registrering av ektefellenes eiendeler

Er det satt fram begjæring om mekling eller er det satt fram begjæring om eller reist søksmål med krav om separasjon eller skilsmisse, kan hver av ektefellene kreve at skifteretten straks tar opp fortegnelse over ektefellenes eiendeler og gjeld. Tilsvarende gjelder dersom det er satt fram begjæring om deling etter § 57. Reglene om registrering i skifteloven får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

§ 91 Midlertidig forføyning for å sikre en ektefelles rettigheter ved delingsoppgjøret

Er det etter at separasjon er krevd eller søksmål om skilsmisse er reist, grunn til å frykte at en ektefelle vil unndra eiendeler fra delingen eller på annen måte gjøre det vanskelig å oppfylle den andre ektefellens rettigheter etter kapitlene 12 til 14, kan vedkommende ektefelle kreve midlertidig forføyning

etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 15. Når det er åpnet offentlig skifte, treffer skifteretten avgjørelsen, jf skifteloven § 57.

§ 92 Midlertidig avgjørelse om separasjon, bruksrett, bidrag m v

Etter begjæring av en ektefelle kan retten ved kjennelse treffe midlertidig avgjørelse om separasjon, rett til bidrag eller bruksrett til bolig eller vanlig innbo i det felles hjemmet. Før separasjon er krevd eller søksmål om skilsmisse er reist, kan midlertidig avgjørelse bare treffes dersom særlige grunner taler for det. Når ikke annet er bestemt, gjelder en midlertidig avgjørelse fram til spørsmålet om separasjon, bidrag eller bruksrett er rettskraftig avgjort.

Når særlige grunner tilsier det, kan retten ved kjennelse forby en ektefelle å komme til den eiendommen eller boligen der den andre ektefellen oppholder seg.

Bruksrett på grunnlag av midlertidig avgjørelse etter denne paragrafen har rettsvern også overfor den som i god tro erverver boligen eller innboet.

§ 93 Saksbehandlingen ved krav om midlertidig avgjørelse om separasjon, bruksrett, bidrag m v

Dersom det pågår sak om kravet eller ekteskapssak som nevnt i tvistemålsloven kapittel 28, treffes midlertidig avgjørelse etter § 92 av den retten som behandler saken. Ellers kan slik avgjørelse treffes av namsretten på det stedet der motparten bor eller oppholder seg, eller i påtrengende tilfeller av retten på det stedet der boligen eller innboet finnes.

Hvis det ikke trengs avgjørelse straks, skal retten så vidt mulig gi den andre ektefellen adgang til å uttale seg før avgjørelsen blir truffet. Avgjørelsen kan treffes uten at det er foretatt mekling etter ekteskapslovens regler. Retten skal i kjennelsen fastsette en frist for å reise søksmål. Går fristen ut uten at den er forlenget, faller avgjørelsen bort. Den midlertidige avgjørelsen kan settes i verk straks.

Dersom nye opplysninger eller endrete forhold gjør det rimelig, kan en midlertidig avgjørelse endres etter reglene i denne paragrafen.

DEL V OVERGANGSBESTEMMELSER. ENDRINGER I ANDRE LOVER

Kapittel 18 Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 94 Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
2. Reglene om ektefellers rettigheter ved separasjon og skilsmisse og om deling gjelder ikke der forhold som nevnt i § 60 inntreffer før loven trer i kraft. Reglene i §§ 79 til 85 gjelder likevel i saker om fastsettelse av bidrag eller om endring eller opphevelse av bidrag når avgjørelsen treffes etter ikrafttredelsestidspunktet. Reglene om oppgjøret ved den ene ektefellens død gjelder ikke der forhold som nevnt i § 78 inntreffer før loven trer i kraft.
3. Reglene om rett til ektefellepensjon gjelder ikke der pensjonstilfellet inntreffer før loven trer i kraft.

§ 95 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. *Straffeloven 22 mai 1902 nr. 10* endres slik:

§ 220 første ledd skal lyde:

Den som inngår ekteskap *som kan oppløses* på grunn av tidligere ekteskap eller på grunn av slektskap, eller som medvirker hertil, straffes med fengsel inntil 4 år, men inntil 6 år, såfremt den annen ektefelle var uvitende om *oppløsningsgrunnen.*

§ 221 oppheves

2. *Lov 13 august 1915 nr 6 om rettergangsmåten for tvistemål* endres slik:

§ 416 skal lyde:

Ekteskapssaker er saker om et ekteskap består eller ikke består, *om oppløsning av ekteskap og om separasjon.*

§ 417 skal lyde:

Ekteskapssak kan *bare* reises av *en av ektefellene selv* eller av den som påstår å være eller ikke å være saksøktes ektefelle, *hvis ikke noe annet er bestemt.*

Blir en ekteskapssak reist av den ene ektefellen, stevnes den *andre ektefellen* som motpart. Blir saken reist av noen *andre,* stevnes begge ektefeller som motparter. *Blir sak om oppløsning reist på grunn av tidligere ekteskap, skal også ektefellen i det tidligere ekteskapet stevnes som motpart.*

§ 418 skal lyde:

I saker som anlegges for å få dom for at et ekteskap består eller ikke består eller for å få det *oppløst etter ekteskapsloven § 24 første ledd, kan fylkesmannen* opptre for å vareta de offentlige interesser. Retten skal gi ham melding om saken. *Fylkesmannen kan* erklære

anke og begjære gjenopptagelse. Ellers er inntreden i saken bare *tillatt* etter § 425.

§ 419 skal lyde:

Om umyndige ektefellers prosessdyktighet og om vergens og hjelpevergers stilling i ekteskapssaker gjelder ekteskapsloven § 28. For behandlingen av spørsmål om bidrag og andre økonomiske spørsmål gjelder likevel §§ 38 og 39 i loven her. §§ 38 og 39 gjelder også for hjelpeverger hvis det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å tre inn i saken.

§ 420 andre ledd skal lyde:

Blir saken reist av *fylkesmannen, kan* den *anlegges* i den *rettskretsen* hvor en av *ektefellene kunne* vært saksøkt.

§ 421 skal lyde:

I en ekteskapssak kan også behandles
a) spørsmål om bidrag,
b) spørsmål etter barneloven om felles barn og
c) spørsmål etter ekteskapsloven med mindre det er begjært offentlig skifte.

Hvis ikke spørsmål som nevnt i første ledd bokstav a og b er trukket inn i saken, skal retten av eget tiltak undersøke om partene er uenige om slike spørsmål og i tilfelle treffe avgjørelse i saken. Det gjelder likevel ikke hvis partene er enige om å holde spørsmålet utenfor, eller den ene parten uteblir, og den møtende ønsker å holde spørsmålet utenfor, eller hvis en av partene er bosatt utenfor riket.

Ellers kan en ekteskapssak ikke forenes med tvistemål om andre rettsforhold.

§ 422 skal lyde:

I saker *om skilsmisse* eller separasjon skal dommeren under saksforberedelsen foreta mekling dersom begge *parter kan* innkalles til å møte på samme tid. Det samme gjelder i saker etter barneloven om foreldreansvar, hvem barnet skal bo hos, eller samværsrett, i saker om *bidrag* til ektefelle eller barn, om pensjon etter ekteskapsloven og i saker om fordeling eller tildeling av formuen mellom ektefeller eller fraskilte.

§ 424 skal lyde:

En rettskraftig dom *om spørsmål som nevnt i § 416* virker for og mot alle og legges til grunn i alle forhold hvor *spørsmålet har betydning. Går dommen ut på skilsmisse eller på separasjon, gjelder det samme selv om dommen ikke er rettskraftig, hvis ikke noe annet er bestemt.*

Er et *ekteskap erklært for ikke å bestå, eller er det oppløst,* er oppreisning og gjenopptagelse utelukket hvis *en* av ektefellene har inngått nytt ekteskap før *avgjørelsen* om oppreisning eller henvisning til hovedforhandling er forkynt *for ham eller henne.*

§ 425 første og andre ledd skal lyde:

Dør en part før dom er avsagt i en sak om hans *eller hennes* eget ekteskap, heves saken. *Gjelder saken oppløsning av ekteskapet etter ekteskapsloven § 24 første ledd eller spørsmålet om ekteskapet består, eller om en separasjon er uten rettsvirkning etter ekteskapsloven § 20 andre ledd,* kan den *likevel* fortsettes så vel av som mot den avdødes barn eller arvinger såfremt avgjørelsen har rettslig betydning.

Dør parten etter at dom er avsagt, kan under samme betingelse anke og gjenopptagelse anvendes av eller mot barna eller arvingene hvis dommen går ut på *oppløsning* av ekteskapet, eller på *separasjon, eller* saken gjelder *spørsmålet om ekteskapet består eller om en separasjon er uten rettsvirkning etter ekteskapsloven § 20 andre ledd.*

§ 426 oppheves.

3. *Lov 31 mai 1918 nr 2 om indgaaelse og opløsning av egteskap* oppheves.

4. I *lov 22 april 1927 nr 3 om vergemål for umyndige* skal *§ 58 siste punktum* lyde:

Tilsvarende gjelder en umyndig ektefelles mulige rett etter *ekteskapsloven §§ 66, 67 og 74 og skifteloven § 63* til å få utlagt fast eiendom, andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til.

5. *Lov 20 mai 1927 nr 1 om ektefellers formuesforhold* oppheves.

6. *Lov 21 februar 1930 om skifte* endres slik:

§ 11 andre ledd og nye tredje og fjerde ledd skal lyde:

Har skifteretten myndighet til å avgjøre en anmeldt fordring, kan den også avgjøre boets motfordringer så langt de kan bringes i motregning. Etter begjæring av en loddeier eller legatar kan skifteretten avgjøre boets krav på annen loddeier eller *legatar.*

Ved skifte av ektefellers formue kan skifteretten etter begjæring av en loddeier eller legatar også avgjøre tvist om gyldigheten av ektepakt, om hva som hører til ektefellenes særeie, om bruksrett til bolig og leien for slik bruksrett.

For øvrig kan skifteretten ikke avgjøre boets eller loddeiernes krav på tredjemann.

§ 26 skal lyde:

Skifterettens kjennelser er gjenstand for anke når de gjelder spørsmål om skifterettens overtagelse av boet eller avgjør tvist om fordeling, utlevering eller dekning av midler som er under skifterettens forvaltning eller avgjør *tvist* som nevnt i § 11 annet *og tredje* ledd.

Kapittel 7 (§§ 44-52 a) oppheves.

§ 53 skal lyde:

Skiftet foretas av skifteretten

1. hvis *en ektefelle* begjærer det,
2. hvis *en arving eller* kreditor som har rett til å kreve *deling etter ekteskapsloven § 57, begjærer det,*
3. hvis noen av ektefellene er under atten år eller umyndiggjort,
4. hvis noen av ektefellene er fraværende utenfor riket eller hans *eller hennes* oppholdssted ikke *er kjent.*

Behandling for skifteretten finner ikke sted dersom *eiendelene* antas utilstrekkelige til å dekke *skifteomkostningene*, og det ikke stilles fullgod sikkerhet for disse.

§ 54 skal lyde:

Skifterettens behandling omfatter de eiendeler som er felleseie, og eiendeler som ellers har betydning for oppgjøret mellom ektefellene.

At delingen foregår for skifteretten, endrer ikke en ektefelles råderett over egne eiendeler, unntatt når det er truffet bestemmelse etter § 57 eller etter ekteskapsloven § 91.

§ 55 skal lyde:

Forfalt gjeld som en ektefelle er ansvarlig for, kan skifteretten etter begjæring av ektefellen sørge for at blir dekket av det som han *eller hun* råder over av felleseiet.

Er det gjeld som begge ektefeller er ansvarlig for, skal skifteretten hvis en av dem begjærer det, sørge for at den delen av gjelden som faller på den andre, blir dekket under oppgjøret eller sikret etter reglene i ekteskapsloven § 64.

§ 56 skal lyde:

Går et krav ut på bestemte ting som *en eller begge ektefeller eier og som er felleseie, og kravet er forfalt*, skal skifteretten sørge for at det blir dekket også hvis den berettigede forlanger *det.*

§ 57 skal lyde:

Når det er åpnet offentlig skifte, treffer skifteretten avgjørelse om midlertidig forføyning etter reglene i ekteskapsloven § 91. Skifteretten kan også av eget tiltak treffe slik avgjørelse.

§§ 58 og 59 oppheves.

§ 61 siste ledd første punktum skal lyde:

Bestemmelsene i ekteskapsloven § 71 første ledd andre punktum og andre, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 63 andre ledd skal lyde:

På samme vilkår, men uten hensyn til hvem av ektefellene som har brakt eiendelene inn i boet, har gjenlevende ektefelle rett *til* å få utlagt på sin lodd boligeiendom som har tjent som ektefellenes felles bolig, andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til, og løsøre som har hørt til innbo i det felles hjem eller som gjenlevende ektefelle trenger for å fortsette sin næring. Har felles boligeiendom også vært brukt til ervervsvirksomhet eller andre formål, gjelder bestemmelsen i foregående punktum bare når eiendommens hovedsakelige formål har vært å tjene som ektefellenes felles bolig og de øvrige loddeiere ikke har rimelig grunn til å motsette seg gjenlevendes utleggsrett. *Var eiendelen den avdødes særeie, kan den bare utlegges til den gjenlevende ektefellen når særlige grunner taler for det.*

§ 64 oppheves.

§ 65 skal lyde:

Den som overtar eiendeler etter §§ 61, 62 eller 63 *som overstiger verdier av den lodd han eller hun har krav på*, skal til fyllestgjøring av andre loddeiere og legatarer betale *det overskytende.*

Overtas fast eiendom *eller andel av fast eiendom, eller andel eller aksje i boligselskap, eller obligasjon som leierett til bolig er knyttet til*, må likevel en loddeier nøye seg med en fordring på overtakeren med pantesikkerhet i eiendommen *eller rettigheten. Dersom det stilles fullgod sikkerhet, kan* lodd til en *umyndig* også i andre tilfeller *legges ut* ved en fordring på den som overtar eiendelen *eller rettigheten.*

Fordringer som nevnt i *andre ledd kan* fra begge sider sies opp med seks måneders varsel. *Kongen fastsetter den rentesats som skal legges til grunn.*

§ 66 skal lyde:

Når den gjenlevende ektefellen beholder egne eiendeler etter reglene i dette kapitlet, skal verdsettelsen knyttes til verdien på tidspunk-

tet for den andre ektefellens død. I andre tilfeller skal verdsettelsen ved offentlig skifte knyttes til verdien på utlodningstidspunktet, og ved privat skifte da det ble bestemt hvem som skal overta eiendelen.

§ 67 andre ledd skal lyde:

Ved skifte av ektefellers formue kan arvingene kreve at gjelden blir betalt i den utstrekning betaling kan skje av den avdødes formue, eller av midler som ville ha tilfalt den avdøde ved deling av ektefellenes formue etter ekteskapsloven.

§ 67 tredje ledd oppheves.

§ 90 skal lyde:

Under offentlig skiftebehandling av et fellesbo inndras også ektefellenes særeie i den utstrekning *dette følger av* §§ 63 og *94 og* arvelovens §§ 9, 17 og 27.

§ 94 andre ledd oppheves.

§ 95 skal lyde:

Loddeierne kan kreve skifterettens avgjørelse av anmeldte krav på avdøde. *Det samme gjelder krav på den gjenlevende ektefellen når han eller hun har formue som er felleseie. Dersom kravet går ut på bestemte ting som er i boets besittelse, og kravet er forfalt, kan også kreditor kreve skifterettens avgjørelse.*

Etter at skifterettens avgjørelse er begjært, kan sak ikke anlegges ved andre domstoler. For øvrig er skiftebehandlingen uten innflytelse på adgangen til å foreta rettslig inndrivelse hos loddeierne.

§ 99 skal lyde:

Er avdødes gjeld ikke overtatt, skal med den begrensning som følger av § 109 annet ledd alle fordringer på avdøde betales under skiftet, forsåvidt de er anmeldt i boet, eller gjenlevende ektefelle krever det i medhold av *ekteskapsloven § 77, jf § 64.*

§ 107 andre ledd skal lyde:

Er det gjeld som også den gjenlevende ektefellen er ansvarlig for, skal den delen som faller på den gjenlevende, dekkes av den gjenlevendes formue eller av midler som tilfaller den gjenlevende ved deling etter ekteskapsloven. Denne regelen kommer også til anvendelse på gjeld som ikke er forfalt. Den gjenlevende ektefellens midler kan likevel ikke brukes til slik dekning dersom den gjenlevende er insolvent og ikke er satt under konkurs.

§ 108 skal lyde:

Bestemmelsene i § 55 første ledd *og § 56 får* tilsvarende anvendelse på *gjenlevende ektefelles* kreditorer.

Dersom et krav som er anmeldt for skifteretten bestrides, og sak ikke er anlagt ved en annen domstol, kan loddeierne kreve at skifteretten avgjør tvisten. Paragraf 95 første ledd siste punktum og andre ledd gjelder tilsvarende. For krav som er avgjort etter første og andre punktum, kan tvangsfullbyrdelse også skje i ektefellens særeie.

§ 125 første ledd skal lyde:

Er det ved skifte av dødsbo eller oppgjør etter ekteskapsloven uenighet om verdien av en eiendel, skjer verdsettelsen ved skiftetakst hvis ikke noe annet er avtalt. Taksten skal svare til eiendelenes omsetningsverdi når ikke annet er særskilt bestemt.

7. I *lov 7 juni 1935 nr 2 om tinglysing* skal *§ 13 femte ledd* lyde:

Dokumenter vedrørende rettshandler som krever samtykke eller *skifterettens* tillatelse etter *ekteskapsloven*, kan bare anmerkes når samtykke eller endelig tillatelse foreligger.

8. I *lov 16 juni 1939 nr 6 om husleie* skal *§ 32 første ledd siste punktum og andre ledd første punktum lyde:*

Den ektefelle hvis virksomhet er knyttet til det leide lokale, har krav på å beholde dette og beboelsesleilighet som hører til, med mindre annet blir bestemt i henhold til lov om *ekteskap.*

Bestemmelse om ordning av leieforholdet som blir truffet i henhold til foregående ledd eller *ekteskapsloven § 92*, eller som følger av avtale mellom ektefellene i forbindelse med separasjon, skilsmisse eller opphevelse av samlivet, er bindende for utleieren.

9. I *lov 13 desember 1946 nr 21 om krigspensjonering for militærpersoner* skal *§ 13 femte ledd første punktum* lyde:

Var avdøde skilt, får tidligere hustru rett til pensjon etter reglene i ekteskapsloven *§§ 86 til 89.*

10. I *lov 13 desember 1946 nr 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner skal § 17 nr 1 femte ledd første punktum* lyde:

Var avdøde skilt, får tidligere hustru rett til pensjon etter reglene i ekteskapsloven *§§ 86 til 89.*

11. *Lov 30 juni 1955 nr 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg* endres slik:

§ 1 tredje ledd første punktum oppheves.

Nåværende andre punktum blir første punktum.

§ 11 første ledd andre punktum skal lyde:

Det same gjeld om norsk vigjing når reglane i *ekteskapslova § 11 første ledd* ikkje er fylgde, og om utanlandsk vigjing når ho, så langt det gjeld formene, er ugild etter lovene i det landet som vigjingsmannen høyrer til.

12. *Lov 3 mars 1972 nr 5 om arv m.m.* endres slik:

§ 8 skal lyde:

Rettane etter § 6 jfr. kap. III, kan ikkje gjerast gjeldande dersom ektemakane var separerte ved dom eller løyve på den tid arvelataren *døydde*.

§ 9 andre ledd første punktum skal lyde:

Tilsvarende rett har attlevande ektemake med omsyn til særeige dersom det er fastsett i ektepakt (jfr lov om *ekteskap § 43)* eller når arvingane gir samtykke.

§ 17 første ledd andre punktum skal lyde:

Dette gjeld likevel ikkje slikt som er særeige for attlevande av di det er fastsett i ektepakt mellom ektemakane eller av di det er fastsett av givar eller arvelatar i samsvar med *ekteskapslova § 48*.

§ 17 andre ledd andre punktum skal lyde:

Når eit uskiftebu blir skift, gjeld reglane i *ekteskapslova § 61 bokstav d* tilsvarande.

13. *Lov 28 juni 1974 nr 58 om odelsretten og åsetesretten* endres slik:

§ 34 andre ledd skal lyde:

Desse reglane gjeld og om jorda var særeige for den avlidne, dersom det mellom ektemakane galdt slik eigeskipnad som nemnt i lov *om ekteskap §§ 42 tredje ledd og 43*, eller dersom den avlidne har fastsett ved testament at den attlevande skal ha rett til å halde fram med å bruke jorda.

§ 49 andre ledd skal lyde:

Reglane i første stykket gjeld tilsvarande for verdsetjinga av odelseigedom når nokon på *arveskifte eller skifte mellom ektefeller* tek over eigedom i kraft av odelsrett.

14. *Lov 12 desember 1975 nr 59 om dokumentavgift* endres slik:

§ 8 bokstav b skal lyde:

b) dokument som overfører hjemmel som eier til fast eiendom fra en ektefelles konkursbo til den annen *ektefelle*.

15. *I lov 13 juni 1980 nr 35 om fri rettshjelp* skal *§ 18 første ledd nr 1* lyde:

1. fra en eller begge parter i ekteskaps- eller familiesaker, herunder også namsrettsbehandling (saker etter lov *om ekteskap, lov om* skifte annen del jfr. kap. 4 eller etter barneloven).

16. I *lov 22 mai 1981 nr 25 om rettergangsmåten i straffesaker* skal *§ 430 første ledd andre punktum* lyde:

På samme måte kan det settes fram krav om at et ekteskap *skal oppløses* på grunn av slektskap eller tidligere ekteskap.

17. *Lov 8 juni 1984 nr 59 om fordringshavernes dekningsrett* endres slik:

§ 5-2 fjerde ledd siste punktum oppheves.

18. I *lov 16 juni 1989 nr 69 om forsikringsavtaler* skal *§ 15—1 andre ledd siste punktum* lyde:

En forsikringssum som tilfaller ektefellen, regnes ikke til de midler som skal deles likt etter *ekteskapsloven § 77, jf § 58*, hvis ikke gjenlevende ektefelle overtar boet uskiftet i samsvar med arveloven kapittel III.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Innstilling fra justiskomiteen om lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører (Innst. O. nr. 72, jf. Ot.prp. nr. 52)

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 5 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 10 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke skal være adgang til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Lisbeth Holand (ordfører for saken): Dagens lovforslag om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, har en lang forhistorie. Allerede i 1971 da Ekteskapslovutvalget ble opprettet, ble det pålagt at det også skulle utrede eventuell rettsregulering av ugift samliv, og i 1980 fikk vi en NOU-utredning om det. Konklusjonen i den innstillinga var en forsiktig regulering av ugift samliv, slik dagens lovforslag går ut på. Saka var også oppe i Stortinget i forbindelse med familiemeldinga, og da gikk et stort flertall i Stortinget inn for en regulering av ugift samliv. Kristelig Folkeparti var sterkt imot det, og da de kom inn i regjeringa, ble det satt ned et eget husstandsfellesskapsutvalg som skulle utrede lovforslag som ikke spesielt gjaldt gruppa ugift samliv, men alle slags husstandsfellesskap. Det er innstillinga fra det utvalget som danner grunnlaget for dagens lovforslag. I lovforslaget defineres husstandsfellesskap som alle som har bodd sammen i minst to år og ikke er gift med hverandre. Men for personer som venter, har eller har hatt barn sammen, gjelder ikke kravet til botid.

Hvem er så denne gruppa det gjelder? Det er en svært uensartet gruppe, og fordi behovene er så veldig ulike, får vi også en svært begrenset lovgivning.

Den siste undersøkelsen av husstandsfellesskap var den som Dagfinn Ås gjorde i 1981. Da fant han ut at vel 220 000 mennesker levde sammen i andre husholdstyper enn parforhold, enten det gjaldt gift eller ugift samliv. Av de 220 000 utgjorde aleneforeldre med mindreårige eller voksne barn den største gruppa, omtrent 100 000 mennesker. Den nest største gruppa var søsken som bor sammen, ofte eldre mennesker. Vennehusholdningene utgjorde den minste gruppa, ca. 30 000 mennesker. Sannsynligvis er det ofte unge mennesker som under midlertidige forhold, f.eks. en studiesituasjon, deler leilighet. Kollektiv faller også inn under denne gruppa.

Men den langt største gruppa husstandsfellesskap utenom ekteskap er likevel de ugifte samboerne. I en undersøkelse fra 1986 utgjorde de 290 000 personer. Denne gruppa kan igjen brytes opp i ulike fellesskap som har ulike behov. En gruppe er ungdommer som bor sammen i noen år, og som senere gifter seg. Der fungerer det nærmest som ei forlovelsestid — en tradisjon som har vart lenge i Nord-Norge, og som tydeligvis har spredt seg sørover etter hvert. Ei anna gruppe er mer voksne mennesker som kanskje etter et ekteskap og med barn på hver sin kant, ved nyetablering ikke vil gå inn i det juridiske fellesskapet som et ekteskap innebærer.

Disse ulike gruppene har svært ulike behov. Det som departementet har valgt å legge vekt på, er det de har felles: at de bor sammen og har gjort det i minst to år. Da går departementet inn for at husstandsmedlemmer skal gis en rett til å overta bolig og innbo på en måte som svarer til de regler som gjelder ved særeie mellom ektefeller. Det betyr at det må foreligge «særlige grunner» etter et dødsfall for at et husstandsmedlem skal kunne få en rettighet som fortrenger eventuelle arvinger. Hvis det er snakk om oppløsing av fellesskapet på annen måte enn ved dødsfall, er kravene for å kunne få den retten enda strengere, da kreves det «sterke grunner». Det innebærer at en ikke automatisk får en rettighet, men en får en rettighet etter en domstolsprøving. Det må foretas en konkret vurdering, der en nøye vurderer samtlige parters interesser og behov.

Et spørsmål som har vært reist, er om det skulle være et krav om sameie mellom partene for at den ene skulle få rett til å overta den felles boligen. Det har departementet gått bort fra, og det slutter komiteen seg til. Vilkårene om at «særlige grunner» og «sterke grunner» skal til for å oppnå rettigheten, vil hindre urimelige resultater overfor arvinger eller det husstandsmedlem som eier gjenstanden.

Departementet går også inn for en bestemmelse som gir rett til å overta innbo hvis «sterke grunner» tilsier det, når fellesskapet oppløses frivillig. Her slutter komiteen seg til departementets vurdering.

Det er stor enighet i komiteen om lovforslaget. Det har vært diskusjon om det var rimelig at det skulle inntreffe rettigheter i et husstandsfellesskap allerede etter to år, og enkelte av høringsinstansene har også vært

inne på at en burde krevd lengre botid, fordi det først og fremst er de langvarige husstandsfellesskapene en mener har behov for en slik lovregulering.

Komiteen har sluttet seg til Regjeringens forslag om kun to års botid, nettopp fordi det her er krav om at det skal være «særlige grunner» eller «sterke grunner» for å oppnå rettigheter. Dermed regner en med å imøtekomme den tenkninga at det først og fremst er de langvarige fellesskapene som skal ha rettigheter etter loven.

Når det gjelder innbo, har det òg vært diskutert om en skulle ha lov til å overta innboet når husstandsfellesskapet oppløses på annen måte enn ved død. Her går en inn for at det skal kunne gjøres hvis det er «sterke grunner» for det. Og en grunn som klart er en «sterk grunn», både når det gjelder overtakelse av bolig og innbo, er hvis det er barn i forholdet — barns rettsvern.

Som jeg sa, er det bred enighet i komiteen om lovforslaget. Det er to forhold som det er uenighet om, og det dreier seg om hvilken status avtaler skal ha. Departementet foreslår at avtaler som er inngått mellom partene, skal være et forhold som «skal tas i betraktning» når det skal vurderes om en får en rettighet etter loven. Jeg regner med at flertallet vil begrunne sitt synspunkt nærmere.

Jeg hører til mindretallet, som består av SV, Fremskrittspartiet og Høyre. Dette mindretallet vil gi en avtale som er inngått mellom partene, en noe høyere status. En regner med at en avtale som er inngått mellom sjølstendige parter, normalt bør legges til grunn — ikke bare at det «skal tas i betraktning». Avtaleretten fastsetter at en avtale skal kunne settes til side hvis den er åpenbart urimelig. Det vil også gjelde hvis den er blitt urimelig fordi forutsetningene har endret seg etter at avtalen er inngått. På den måten vil også den bestemmelsen om at en avtale skal legges til grunn, ta rimelig hensyn til en svak part, fordi urimelige avtaler skal settes til side. Men for oss har det vært vesentlig at noen av de rettighetene som en har når en lever i et ugift samliv, må undergis en mindre grad av lovregulering mellom partene. Det må være en større grad av avtalefrihet.

Det er det ene punktet som det er uenighet om i komiteen, som dreier seg om avtaleretten. I praksis tror jeg nok at den uenigheten som det her er mellom et flertall og et mindretall, vil være nokså liten, for i begge forslagene gjøres det klart at urimelige avtaler skal settes ut av kraft, så her gir en mer uttrykk for en prinsipiell oppfatning av den statusen som avtaler bør ha i et slikt forhold.

Det andre området som det er uenighet om i komiteen, går på hva som skal skje videre — behovet for en videre regulering av ugift samliv. Som jeg viste til, er den absolutt største gruppa det dreier seg om, samboere som lever i et ekteskapsliknende forhold. Og svært mange av høringsinstansene har pekt på behovet for en videre lovregulering. Det dreier seg om å kunne opparbeide sameierett...

Presidenten: Taletiden er ute, men hvis representanten nå kan avslutte sitt innlegg, vil presidenten være litt smidig så representanten slipper å gå opp en gang til.

Lisbeth Holand: Det skal jeg gjøre ganske raskt.

Det gjelder behovet for videre lovregulering for gruppa ugifte samboere. Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil ikke ta stilling til spørsmålet. Arbeiderpartiet mener at Regjeringa må «vurdere å legge fram forslag til mer omfattende regulering av ugift samliv». Her er Høyre og SV mer utålmodige og ber Regjeringa komme tilbake med forslag til en mer omfattende regulering av ugift samliv.

Sosialistisk Venstreparti har òg en merknad der vi sier at den framgangsmåten som Regjeringa her har valgt med å satse på en lov om husstandsfellesskap, etter alt å dømme har hemma arbeidet med å få en lovregulering for den gruppa som har størst behov for det, nemlig de ugifte samboere.

Jeg tar hermed opp forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og SV som er tatt inn i innstillinga på side 7.

Presidenten: Lisbeth Holand har tatt opp det forslag hun selv refererte til.

Presidenten vil understreke at den smule romslighet som her ble vist, naturligvis var fordi Lisbeth Holand er ordfører for saken.

Jørgen Kosmo (komiteens leder): Husstandsfellesskapsproblematikk og rettsregler for mennesker som lever sammen uten å være ektefeller, er et gammelt problem. Og ettersom stadig flere har valgt å leve et ugift samliv, er problemet blitt mer og mer utbredt. Derfor er det viktig, og det er riktig, og det er bra at vi nå får rettsregler som berører en del av problemene rundt dette.

Å inngå ekteskap medfører en lange rekke rettsvirkninger, og vi kan jo stille oss spørsmålet: Når folk velger ikke å inngå ekteskap, men leve i et ugift samliv — hvorfor er det da nødvendig å regulere forholdene mellom de som har et reelt valg til å gifte seg? Vi kan

også stille spørsmålet om det er riktig å påtvinge de som ikke gifter seg, de samme juridiske bindinger som de som gifter seg. Det er helt åpenbart at det er grenser for hvor langt man kan gå når det gjelder regler for ugift samliv. Men det er like åpenbart at vi trenger rettsregler også på dette området, for i enhver sammenheng vil det være nødvendig å ha rettsregler som beskytter den svake part ved samlivsbrudd eller ved dødsfall. Det kan være den ene av partene som defineres som den svake parten. Men det kan også være barn i samlivet, og vi har tidligere i dag diskutert hvor viktig det er å ha et regelverk som beskytter barna også for ettertiden.

Jeg vil bare kort kommentere dette som går på uenigheten når det gjelder dette å ha en avtale, og hvor stor vekt det skal legges på avtalen når det foreligger et samlivsbrudd. Etter flertallets mening er det åpenbart viktig, og det er nettopp det som er intensjonen med denne lovregelen, at vi skal ha lover som beskytter den svake parten i husstandsfellesskapet. Og da mener vi at en forutgående avtale mellom partene bare bør være ett av flere momenter som legges til grunn ved en bred vurdering av om det bør tilstås rettigheter etter loven. Det ville være uheldig om avtaler som innebærer favorisering av én part, uten videre skulle legges til grunn. Og det er ikke slik saksordføreren synes å mene, at alt er så greit, og at det enkelte mennesket i dette land er så godt informert om alle lovregler at de vet at om ikke dette står i husstandsfellesskapslovgivningen, kan man bruke avtaleretten. Til tider er det ressurssvake mennesker som er i en presset situasjon, og da vil det være fornuftig å ha tilgjengelig opplysninger i husstandsfellesskapslovgivningen om at en ikke i alle sammenhenger trenger å være bundet av en avtale som er åpenbart urimelig.

Det er fortsatt en rekke spørsmål som er uløste når det gjelder husstandsfellesskap. Regjeringen må fortsatt vurdere behovet for å utarbeide mer omfattende lovregler for disse spørsmål. I komiteen har vi valgt å dele oss i flere fraksjoner når det gjelder merknadene. Det er fordi vi har ulike ønsker om hvor langt det er riktig å gå når det gjelder å vedta rettsregler som berører alle forhold i et husstandsfellesskap. Det er tross alt slik at de som velger å leve i ugift samliv, velger å gjøre det fordi de ikke vil være bundet av reglene i ekteskapsloven.

Til slutt: Det er en type samliv som jeg spesielt ønsker å nevne, og det er samliv mellom homofile, der det helt åpenbart også er behov for rettsregler som går lenger enn denne husstandsfellesskapsproposisjonen gjør. Også i den forbindelse er det nødvendig å komme tilbake med bedre og mer utvidede rettsregler enn det som legges fram her i dag.

Wenche Frogn Sellæg: Vi har tidligere i dag vedtatt ny ekteskapslov. Det er den samlivsform som velges av de fleste, og en samlivsform som er ønsket fra samfunnets side.

Det er likevel mennesker som ikke ønsker å ha ekteskapet som ramme for sine samliv. De kan inngå forpliktende samboerkontrakter. Man kan da selvsagt hevde at når de har valgt en samlivsform som ikke er lovregulert, til tross for at de kunne ha valgt noe annet, bærer de selv ansvaret for å sikre seg gjennom avtaler eller la det være.

Men virkeligheten forteller oss at ikke alle har vært seg sitt ansvar bevisst. Når samlivsbruddet skjer, kommer også mangelen på rettigheter for dagen. I slike situasjoner er det ofte en svak part som må bære både de følelsesmessige og de økonomiske tap. Ved slike samlivsbrudd vil det ikke sjelden også være barn hvis interesser kan stå svakt. Vi kan ikke uten videre lukke øynene for dette under henvisning til at valget har de gjort selv.

Dagens lovforslag regulerer retten til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører. Det reiser straks spørsmålet for denne gruppe om dette er tilstrekkelig. Hva med retten til å sitte i uskifte? Hva med regler om sameie og vederlag? Hva med regelverket om barnefordeling?

Tre av partiene i komiteen mener at man ikke behøver å uttale seg om dette nå. Men proposisjonen uttaler seg om disse spørsmål med henvisning til at de ikke passer inn i denne sammenheng. Arbeiderpartiet ber departementet vurdere dette, forhåpentligvis i en annen sammenheng. Men jeg blir i tvil når jeg hører komitelederen uttale seg om dette.

Høyre og SV mener at dette har vært under vurdering lenge nok. Allerede for 11 år siden forelå en offentlig utredning, Samliv uten vigsel, som var på omfattende høring. Spørsmålet ble omtalt i familiemeldingen, henvist til Husstandsfellesskapsutvalget, som igjen fant kun å ville konsentrere seg om en bredere innfallsvinkel for sine forslag. Høyre har ikke tatt stilling til innholdet i en regulering av samliv utenom ekteskap. Men med dagens lovforslag på bordet og stortingsflertallets ønske om å lovregulere samliv mellom homofile — og komitelederens klare utsagn om villigheten til å gå lenger her — mener vi at departementet ikke kan unnlate å komme tilbake med lovregler også på dette området, enten de gjør det ved å utvide den lov vi nå skal vedta, eller ved å komme tilbake med en egen lov, eller ved å foreta endringer i eksisterende lover.

Det er et klart ønske fra Høyre om at ekte-

Trykt 20/6 1991

(Frogn Sellæg)

skapet fortsatt skal stå i en særstilling i lovverket. Men vi ser også at det er behov for lovregler som sikrer den svake part i andre former for samliv, og ikke minst i et samliv mellom to personer av ulikt kjønn.

Terje Nyberget: Det lovforslaget vi nå behandler, er konsentrert kun om at ett husstandsmedlem eller flere skal kunne overta felles bolig og innbo når husstandsfellesskapet opphører. Fremskrittspartiet har i sin behandling av saken lagt inn som forutsetning at det kun gjelder et husstandsmedlems mulighet til å kunne overta felles bolig og innbo og ikke ytterligere eiendeler i denne forbindelse.

Selvfølgelig er det et praktisk behov for lovreguleringer vedrørende denne rett til overtagelse — spesielt for å beskytte den svake part i slike sammenhenger. Fremskrittspartiet understreker videre at ekteskapet som samlivsform ikke må svekkes ved at nye lovreguleringer for forskjellige samlivsformer nå blir utformet. Når det gjelder barnas rettigheter i forskjellige samlivsforhold, forutsetter vi at dette innarbeides i barneloven.

Det eneste «hete» tema i denne saken er hvorvidt privat inngåtte avtaler skal vektlegges, og i hvilken grad. Paragraf 4 i lovforslaget går ut på at private avtaler som er inngått mellom partene, bare skal tas i betraktning når det rettslige forholdet skal vurderes. Dette mener vi — sammen med Høyre og SV — vil svekke betydningen av avtaler som er inngått mellom voksne mennesker. På meg virker det som om det er en form for skinnuenighet i komiteen når det gjelder avtalers vektlegging. Der det er en viss uenighet, er hvorvidt lovverket vårt skal være komplisert og lite tilgjengelig, eller enkelt og lett forståelig.

Vi har allerede i dag avtaleloven — som ble omtalt av representanten Arild Hiim i forrige debatt om ekteskapsloven — hvor det fastslås at avtaler som er inngått mellom partene, skal kunne tilsidesettes hvis den er urimelig eller det har kommet inn endrede forhold. Hovedankepunktet fra Fremskrittspartiet når det gjelder § 4, er at private avtaler inngått mellom voksne mennesker neglisjeres i forbindelse med denne loven. Avtaler som er inngått mellom partene, må være utgangspunktet for hvordan oppgjøret for bolig og innbo skal løses.

Selv om proposisjonen også berører andre spørsmål enn akkurat det lovforslaget som fremsettes, har Fremskrittspartiet valgt kun å gjøre merknader og ta stilling til selve lovteksten og utformingen. Når de andre spørsmål senere blir fremlagt for Stortinget, vil Fremskrittspartiet ta stilling til de enkelte forhold.

Svein Alsaker: Husstandsfellesskapsutvalget ble nedsatt i 1985 og avgav sin innstilling i 1988. Regjeringens lovforslag har sin basis i den utredningen som dette utvalget kom med, og også i det lovutkastet som ble foreslått av utvalget.

Lovforslaget dekker et klart faktisk behov for å gi den svake part i et husstandsfellesskap større rettigheter til å overta felles bolig og innbo når fellesskapet oppløses ved død eller brudd. Det er ikke vanskelig å finne eksempler på personer som etter dagens lovgivning står helt uten rettigheter til det hjemmet vedkommende har hatt i mange år, når husstandsfellesskapet oppløses. Lovforslaget dekker derfor et praktisk behov for regler av skifterettslig karakter i slike situasjoner. De foreslåtte reglene kan på mange måter sammenlignes med adgangen til å overta felles bolig for gifte med særeie.

Det er et hovedformål med lovforslaget å beskytte svake parter i et husstandsfellesskap. Det er enighet om Regjeringens lovforslag bortsett fra ett punkt: Høyre og Fremskrittspartiet foreslår en annen utforming av lovens § 4, slik vi har hørt redegjort for av talere tidligere i debatten.

Når det gjelder lovforslagets § 4, er det nødvendig å understreke at det rettslige utgangspunktet er at hvert medlem av et husstandsfellesskap overtar det hun eller han eier når fellesskapet oppløses. Eier husstandsmedlemmene noe i sameie, kommer sameielovens regler til anvendelse. Når det gjelder Regjeringens lovforslag om husstandsfellesskap, gir loven ingen klare rettigheter. Den gir mulighet for å oppnå rettigheter til felles bolig og innbo når «særlige» eller «sterke» grunner, som det står i loven, taler for det. Det betyr at rettigheter først oppnås etter en konkret, rettslig vurdering.

Utformingen av § 4 må sees på bakgrunn av at hovedformålet er å beskytte den svake part. Det vil da være uheldig om man skal måtte legge til grunn avtaler som for sterkt favoriserer den ene part. Forholdet kan ha endret seg radikalt siden avtaleinngåelsen. Men komiteens flertall understreker likevel at en rimelig balansert avtale selvfølgelig normalt vil måtte legges til grunn. Jeg tror derfor, i likhet med sakens ordfører, at komiteflertallets forslag til lovtekst i praksis vil føre til omtrent samme resultater som mindretallets forslag ville ha gitt, selv om utgangspunktet for skjønnet er forskjellig.

Proposisjonen inviterer til synspunkter om

en mer omfattende regulering av ugift samliv uten å komme med konkrete lovforslag. Jeg har merket meg at Høyre og SV er særlig utålmodig etter å komme videre når det gjelder å lovregulere ugift samliv.

Jeg finner det for min og for Kristelig Folkepartis del unødvendig i denne sammenheng å ta standpunkt til spørsmål som ikke omfattes av lovforslaget. Rent generelt vil jeg si at det selvfølgelig ikke er likegyldig for samfunnet hvilken samlivsform folk flest velger. Nøytralitet i familielovgivning må derfor avvises. Også lovverket har selvfølgelig en klar normdannende virkning. Ekteskapslovgivningen og all annen lovgivning som angår samlivsforhold, må derfor, slik Kristelig Folkeparti ser det, ta sikte på å styrke ekteskapets status og funksjon.

Jeg merket meg uttalelsene fra representanten Kosmo når det gjelder registrert partnerskap. Der har jo Arbeiderpartiet et landsmøtevedtak som sier at registrert partnerskap skal settes på linje med ekteskap. Jeg oppfattet de uttalelsene som representanten Kosmo kom med i dag, som kanskje en liten modifisering av det landsmøtevedtaket.

Uansett hvilket prinsipielt utgangspunkt man har, mener jeg det må være vanskelig å pålegge mennesker som bevisst velger ugift samliv, for mye lover og reguleringer. Det er kanskje nettopp det de ikke ønsker.

Statsråd Kari Gjesteby: Som flere har vært inne på, finnes det i dag få særregler om rett til å overta felles bolig og innbo for personer som har levd sammen i et husstandsfellesskap. Utgangspunktet er at den enkelte tar det han eller hun eier. Eier partene noe i sameie, kommer sameielovens generelle bestemmelser om oppløsning og deling til anvendelse. Prinsippet om at den enkelte overtar de eiendeler vedkommende selv har anskaffet, gjelder også ved oppløsning av ekteskap. Ekteskaps- og skiftelovgivningen inneholder imidlertid regler som i visse tilfeller gir en ektefelle rett til å overta bolig og innbo, selv om disse helt eller delvis er anskaffet av den andre ektefelle.

Behovet for regulering og vern av boligforholdene er ofte like sterkt ved oppløsning av husstandsfellesskap som ved oppløsning av ekteskap. Det er altså dette behovet lovforslaget i første rekke tar sikte på å avhjelpe, enten det er i forhold til andre husstandsmedlemmer eller i forhold til arvingene til et husstandsmedlem som er gått bort.

Den nye loven vil gi en minstebeskyttelse av retten til det felles hjem ved opphør av husstandsfellesskap.

Lovforslaget vil, som flere har vært inne på, omfatte et bredt spekter av bofellesskap. Reglene vil omfatte ugifte personer over 18 år som har bodd sammen i et husstandsfellesskap i minst to år, eller har, har hatt eller venter barn sammen. Den mest vanlige formen for husstandsfellesskap er samboerfellesskap mellom mann og kvinne som lever i ekteskapslignende forhold.

Forslaget innebærer at personer i husstandsfellesskap i hovedtrekk skal behandles som gifte med særeie i forhold til bolig og innbo. Forslaget bygger her på de samme prinsipper som er foreslått i proposisjonen om ny ekteskapslov.

Som det har vært nevnt, er komiteen delt i synet på hvilken vekt forutgående avtaler mellom partene bør tillegges. Som flertallet i komiteen peker på, er hovedformålet med den nye loven å beskytte den svake part i et husstandsfellesskap. Det vil da være uheldig om man i utgangspunktet må bygge på avtaler som innebærer en favorisering av én part. Etter mindretallets forslag kan man bare se bort fra slike avtaler i den grad avtalen er urimelig. Forslaget innebærer etter min mening en noe dårligere beskyttelse av den svakere part i forholdet. Forhåndsavtaler bør derfor bare være ett av flere momenter i en bredere vurdering av om rettigheter etter loven bør tilstås.

Lovforslaget omfatter som nevnt svært forskjellige typer bofellesskap. Både samboere i ekteskapslignende forhold og rene vennekollektiver kan falle inn under begrepet «husstandsfellesskap». Utover problemene som er knyttet til bolig og innbo, vil det være svært varierende hvilke problemer som gjør seg gjeldende i de enkelte husstandsfellesskap. Det vil derfor også være svært varierende behov for lovregulering.

Som komiteens leder, Kosmo, nevnte, går Regjeringen nå grundig igjennom behovet for ytterligere lovregulering av samboer- og partnerskap, herunder samliv mellom homofile, og vil komme tilbake til Stortinget med forslag når vurderingene er gjennomført.

Arild Hiim: Først vil jeg tillate meg å minne om hva jeg sa i foregående sak med hensyn til retten å sitte i uskiftet bo — en rett som opphører ved ekteskapsinngåelse, men som altså kan bevares ved at en i stedet innleder et ugift samliv. Behovet for regler forsterkes etter min oppfatning når man også møter et sett av regler med hensyn til felles bolig og innbo, som man gjør hvis man velger ugift samliv når denne loven er vedtatt. Men man kan altså velge det, og fremdeles ha rett til å

forholde seg til f.eks. arvinger uten å ha ryddet opp. Jeg må si jeg forundres over at representanten Alsaker ikke er opptatt av i hvert fall dette spørsmålet, fordi regler som f.eks. utløser skifte i samboerforhold, ville forsterke mulighetene for at man i stedet da valgte nettopp ekteskap — hvilket vi jo alle egentlig ønsker.

Så til vårt ønske om å endre den foreslåtte lovs § 4. Forslaget fra Regjeringen og innstillingen fra komiteens flertall går ut på at ved vurderingen av om et husstandsmedlem skal få rettigheter etter denne loven, skal også avtaler mellom partene tas i betraktning, mens forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti går ut på at ved vurderingen av om et husstandsmedlem skal få rettigheter etter denne loven, skal avtaler mellom partene legges til grunn, med mindre det ville være urimelig å gjøre dem gjeldende.

Igjen må jeg si jeg er forundret over at man i en situasjon hvor man har vektlagt hensynet til den svake part, ikke også har et ønske om å forsterke en avtales betydning når f.eks. et samboerforhold innledes. Jeg synes det måtte ha stor betydning om man hadde trukket opp alle forutsetninger for bl.a. de økonomiske forhold og forpliktelser — i det hele hadde forsøkt å legge et så ryddig løp som mulig i forkant. Men nå risikerer man at dette er en papiravtale som mer eller mindre etter forgodtbefinnende — det skal jeg ikke si, men i hvert fall uten direkte forutsigbarhet — kan bli satt til side av domstolen når husstandsfellesskapet eventuelt skal oppløses.

Forslaget vårt innebærer naturligvis ikke at man ser noen hensikt i å opprettholde urimelige avtalevilkår, og også her forutsetter jeg — hvis dette forslaget blir vedtatt — at man vil kunne bruke de alminnelige bestemmelsene i avtaleloven om å lempe på en avtale hvis det er grunn til det, og det er jo bare i de tilfellene hvor avtalen er urimelig, eller hvor opplysninger for betydning for avtalen var skjult da avtalen ble inngått. Men nå er altså fraværet av en avtale antakelig like interessant som å inngå en avtale, siden man overhodet ikke vet om den vil få betydning.

Hvis det er slik å forstå at dette forslaget er registrert som tatt opp av representanten Holand, er det i sin orden. Hvis ikke, vil jeg ta det opp.

Presidenten: Forslaget er tatt opp av Lisbeth Holand.

De etterfølgende talere har en taletid på inntil 3 minutter.

Lisbeth Holand: Jeg har en kommentar til komitelederens innlegg. Komitelederen satte spørsmålstegn ved hvor langt det er riktig å gå i regulering av samliv mellom folk som velger å leve i ugift samliv. Etter å ha stilt det spørsmålet, var det første han gjorde, å gå mot forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og SV om at en skal legge til grunn en avtale som partene selv har valgt å regulere sitt forhold gjennom, istedenfor å underlegge seg en automatisk lovregulering. Komitelederen sa at den avtalen kan en ikke legge til grunn — den kan bare være med som ett forhold en tar i betraktning, og da av hensyn til den svake part. Hensynet til den svake part er innebygd i avtalen, for det heter også i forslaget vårt at en avtale skal settes til side dersom den er urimelig. Det henger ikke på greip når en sier at en er skeptisk til å regulere forholdet — og så vil regulere så mye at en er villig til å tilsidesette en avtale.

Jeg ble også litt forundret over at komitelederen nå setter spørsmålstegn ved hvor langt en skal gå i å regulere samlivet mellom folk som har valgt å leve i ugift samliv. Arbeiderpartiet er i komitemerknadene med på å si at

> «det særlig er ugifte samboere som har et behov for rettslig vern når et samliv opphører. Ofte er de økonomiske forholdene tett sammenvevd og i et forhold basert på følelsesmessig tilknytning gjøres det ofte ikke klare økonomiske avtaler mellom partene. Hvis det er barn i forholdet blir behovet for lovregler som kan sikre den svake part ved evt. opphør av samlivet viktig».

Dette er en felles merknad fra Arbeiderpartiet, Høyre og SV. Nå uttaler komitelederen seg meget mer forbeholdent.

I komitemerknadene er også Arbeiderpartiet med på å si at det er behov for regler på spesielle områder som går på uskifte, sameie, vederlag og barnefordeling.

Jeg regner med at det er rimelig å legge mer vekt på Arbeiderpartiets klare utsagn i komitemerknadene enn på de mer forbeholdne utsagn komitelederen har kommet med under debatten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Presidenten har inntrykk av at det kan være litt tvilsomt om Odelstinget er beslutningsdyktig, og ber derfor representantene trykke på en knapp, slik at man kan registrere hvor mange som er til stede.

Voteringstavlene viste at det var 56 representanter til stede.

Presidenten: Presidenten konstaterer at det ikke er tilstrekkelig mange representanter til stede til å kunne gå til votering.

Etter noen tids ringing uttalte

presidenten: Presidenten vil igjen be representantene om å trykke på en knapp, slik at man kan foreta en ny opptelling.

Voteringstavlene viste at det nå var 63 representanter til stede.

Presidenten: Presidenten konstaterer at det nå er et tilstrekkelig antall representanter til stede.

Under debatten har Lisbeth Holand på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti tatt opp det forslag som er inntatt i innstillingen på side 7.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører.

§ 1

Reglene i denne loven gjelder når to eller flere ugifte personer over 18 år har bodd sammen i en husstand, og husstandsfellesskapet opphører ved at en av dem dør, eller ved at husstandsfellesskapet opphører på annen måte enn ved død. Reglene gjelder likevel bare når partene har bodd sammen i minst to år, eller de har, har hatt eller venter barn sammen.

§ 2

Dersom et av husstandsmedlemmene dør, kan gjenlevende, når særlige grunner taler for det, i henhold til avdødes arvinger få følgende rettigheter til husstandsmedlemmenes felles hjem:

1. rett til å løse inn andel, aksje eller obligasjon som tilhørte den avdøde, og som retten til felles bolig er knyttet til, eller
2. rett til å overta boligeiendom eller til å tre inn i andel av boligeiendom som tilhørte den avdøde og som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, og
3. rett til å overta eller tre inn i andel av vanlig innbo.

Var det flere enn to som bodde sammen, kan rett etter første ledd gis til én eller til flere sammen. Arvingenes rett til å få utlagt rettighetene til dekning av gjeld innebærer ingen innskrenkning i gjenlevendes rett etter reglene i denne paragrafen. Om oppgjør, skiftetakst og verdsettelsestidspunktet gjelder skifteloven §§ 65, 66 annet punktum og 125 tilsvarende.

Om gjenlevendes rett til å tre inn i leieforhold til felles bolig gjelder bestemmelsene i husleieloven.

Blir boet skiftet offentlig, avgjør skifteretten om gjenlevende skal få rettigheter etter første eller annet ledd.

§ 3

Dersom husstandsfellesskapet oppløses på annen måte enn ved død, kan én av partene, når sterke grunner taler for det, få følgende rettigheter til deres felles hjem:

1. rett til å tre inn i husleiekontrakt, selv om kontrakten eller avtale om rett til å opprette husleiekontrakt, selv om kontrakten eller avtalen er opprettet i en annen av partenes navn,
2. rett til å løse inn andel, aksje eller obligasjon som tilhører en annen av partene og som retten til felles bolig er knyttet til,
3. rett til å overta boligeiendom eller andel av boligeiendom som tilhører en annen av partene og som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, hvis ikke den andre har odelsrett til eiendommen, eller den er ervervet fra hans eller hennes slekt ved arv eller gave, og
4. rett til å overta eller tre inn i andel av vanlig innbo.

Når særlige grunner taler for det, kan en av partene få bruksrett til bolig som er nevnt i første ledd nr. 2 eller 3.

Var det flere enn to som bodde sammen, kan rett etter første eller annet ledd gis til én eller til flere sammen.

Om oppgjør og skiftetakst gjelder ekteskapsloven §§ 69 første ledd og annet ledd annet punktum § 125 tilsvarende.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 4

Ved vurderingen av om et husstandsmedlem skal få rettigheter etter denne loven, skal også avtaler mellom partene tas i betraktning.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, fra Lisbeth Holand på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

«I ny lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører skal § 4 lyde:

Ved vurderingen av om et husstandsmedlem skal få rettigheter etter denne loven,

skal avtaler mellom partene legges til grunn med mindre det ville være urimelig å gjøre dem gjeldende.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 34 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.27)

Videre var innstillet:

§ 5

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov av 16. juni 1939 nr. 6 om husleie:

§ 31 tredje ledd første til fjerde punktum skal lyde:

I forhold til utleieren har gjenlevende ektefelle og slektninger i rett nedstigende linje i alle fall rett til å tre inn i leieavtale om bolig i leierens sted, forutsatt at de ved leierens død hørte til hans eller hennes husstand. Det samme gjelder andre som ved leierens død hørte til hans eller hennes husstand, forutsatt at de fyller vilkårene i § 1 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører. Gjenlevende ektefelle har fortrinnsrett til å tre inn i leieforholdet. De øvrige berettigede har innbyrdes lik rett til å tre inn i leieforholdet, *dersom ikke annet er fastsatt eller avtalt etter § 2 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører.*

Nåværende fjerde til niende punktum blir femte til tiende punktum.

§ 31 sjette ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder for medlem av leierens husstand som har rett til å overta leieavtalen etter reglene i § 3 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, eller etter avtale med leieren, forutsatt at vilkårene i § 1 i den nevnte loven er oppfylt.

§ 32 nytt fjerde ledd skal lyde:

Reglene i annet ledd gjelder tilsvarende for medlem av leierens husstand som har rett til å overta leieavtalen etter reglene i § 3 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, eller etter avtale med leieren, forutsatt at vilkårene i § 1 i den nevnte loven er oppfylt.

§ 41 annet ledd nr. 2 skal lyde:

§ 31 tredje ledd første *og annet* punktum og sjette ledd.

2. Lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag:

§ 16 tredje ledd bokstav a skal lyde:

Andelen er ervervet av den tidligere andelseiers ektefelle eller andelseierens eller ektefellens slektning i rett opp eller nedstigende linje, søsken, adoptivbarn eller andre som faktisk står i adoptivbarns stilling, eller av noen som andelseieren i minst to år har hatt felles husstand med eller hadde felles husstand med da han døde, *eller av noen i andelseierens husstand som andelseieren har, har hatt eller venter barn med.*

§ 39 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder for medlem av andelseierens husstand som har rett til å overta leiekontrakten eller retten til å opprette slik kontrakt etter reglene i § 3 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, eller etter avtale med andelseieren, forutsatt at vilkårene i § 1 i den nevnte loven er oppfylt.

Nåværende annet til fjerde punktum blir tredje til femte punktum.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (Innst. O. nr. 61, jf. Ot. prp. nr. 60)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår.

I.

I lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår skal følgende bestemmelser lyde:

§ 12 første ledd:

Markedsrådet kan forby en handling som rådet finner er i strid med en bestemmelse gitt i eller i medhold av kapittel I, når det finner at inngrep tilsies av hensyn til forbrukerne, eller, i forhold til § 1 annet ledd, av hensyn til likestilling mellom kjønnene. Markedsrådet kan også forby part for Markedsrådet å bruke vilkår som nevnt i kapittel II eller foreta handlinger som tilsikter slik bruk. *Markedsrådet kan videre forby handling som rådet finner er i strid med regler som Forbrukerombudet er tillagt tilsyn med etter forskrifter gitt i medhold av lov av 21. desember 1990 nr. 77 om reklame i kringkasting m.v. § 3 tredje ledd, når det tilsies av hensyn til forbrukerne eller av hensyn til likestilling mellom kjønnene.* Markedsrådet kan gi påbud om de tiltak rådet finner er nødvendige for å sikre at forbudet overholdes.

§ 13 nytt tredje ledd:

Forbrukerombudet fører videre, ut fra hensynet til forbrukerne og hensynet til likestilling mellom kjønnene, tilsyn med reklame i henhold til forskrifter gitt i medhold av lov av 21. desember 1990 nr. 77 om reklame i kringkasting m.v. § 3 tredje ledd.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 13 nytt femte og sjette ledd.

Med samtykke av Markedsrådets formann kan Forbrukerombudet forelegge for Markedsrådet en sak av prinsipiell karakter knyttet til overtredelse av §§ 1—5. Dette gjelder uten hensyn til om minnelig ordning er oppnådd eller den næringsdrivende erklærer at markedsføringstiltaket er avsluttet.

Markedsrådet kan unnlate å behandle en sak fremlagt etter femte ledd dersom Markedsrådet finner at saken ikke er tilstrekkelig opplyst til at vedtak kan fattes.

Nåværende fjerde ledd blir nytt syvende ledd.

§ 14 første ledd:

Dersom Forbrukerombudet ikke oppnår frivillig ordning og ombudet for en sak etter kapittel I eller kapittel II, *eller som ombudet er tillagt tilsynet med etter forskrifter gitt i medhold av lov av 21. desember 1990 nr. 77 om reklame i kringkasting m.v. § 3 tredje ledd,* antar at det vil medføre ulempe eller skadevirkning å påvente Markedsrådets vedtak, kan Forbrukerombudet treffe vedtak om forbud som nevnt § 12 første, annet *og tredje punktum.* Det samme gjelder for sak etter kapittel II dersom Forbrukerombudet anser vilkåret i det vesentlige identisk med et vilkår som Markedsrådet tidligere har ansett for urimelig.

II.

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 5, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 16.50.

Møte tirsdag den 11. juni kl. 09.50

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 34):

1. Referat

Statsråd Sigbjørn Johnsen overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Referat

1. (174) Tillegg til Ot.prp. nr. 35 (1990—91) Skattereformen 1992 (Ot.prp. nr. 70 for 1990—91)
   Enst.: Sendes finanskomiteen.
2. (175) Lov om tvangsfullbyrding og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdingsloven) (Ot. prp. nr. 65 for 1990—91)
3. (176) Lov om avhending av fast eigedom (avhendingslova) (Ot.prp. nr. 66 for 1990—91)
4. (177) Endring i lov av 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror (Ot. prp. nr. 67 for 1990—91)
5. (178) Lov om kommunale og fylkeskommunale eldreråd (Ot.prp. nr. 68 for 1990—91)
   Enst.: Nr. 2—5 behandles ikke av dette Odelsting.
6. (179) Sverre Ingstad, Oslo, sender skriv datert 26. mai 1991 med krav om riksrettstiltale mot flere nåværende og tidligere regjeringsmedlemmer.
   Enst.: Henlegges.

Møtet hevet kl. 09.55.

Møte tirsdag den 11. juni kl. 20.15

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 33):

1. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Innst. O. nr. 77, jf. Ot.prp. nr. 63)
2. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner (reglane om mishald) (Innst. O. nr. 52, jf. Ot.prp. nr. 30)
3. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om ikke-behandling av Ot.prp. nr. 44 om lov om endringer i lov av 29. april 1977 nr. 34 om kommunal forkjøpsrett til leiegårder og om endring i lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag (Innst. O. nr. 69, jf. Ot.prp. nr. 44)
4. Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om ikke- behandling av Ot.prp nr. 51 om lov om endring i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern (Innst. O. nr. 70, jf. Ot. prp. nr. 51)
5. Innstilling fra justiskomiteen om endring i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet (Innst. O. nr. 79, jf. Ot.prp. nr. 50)
6. Innstilling frå justiskomiteen om visse tiltak mot økonomisk kriminalitet (endringar i straffelova, aksjelova, pantelova m.m.) (Innst. O. nr. 81, jf. Ot.prp. nr. 53)
7. Innstilling frå justiskomiteen om lov om endring i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskap (skjerpa sanksjonar mot dei som ikkje sender inn årsoppgjer og revisjonsmelding) (Innst. O. nr. 78, jf. Ot.prp. nr. 56)
8. Referat

Valg av settepresidenter

Presidenten: Det skal velges to settepresidenter for møtene i Odelstinget denne uken.

Presidenten ber om forslag.

Gunnar Berge: Jeg foreslår Gunnar Skaug og Inger Pedersen.

Presidenten: Gunnar Skaug og Inger Pedersen er foreslått som settepresidenter — og de anses valgt.

Sak nr. 1

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Innst. O. nr. 77, jf. Ot.prp. nr. 63)

Ragnhild Queseth Haarstad: Debatten om permitteringsloven tok vi faktisk under sak nr. 8 i stortingsmøtet. Jeg vil derfor på vegne av mindretallet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, bare ta opp det forslaget som står på side 3 i innstillingen.

Presidenten: Ragnhild Queseth Haarstad har tatt opp det forslag hun selv refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet.

Ragnhild Queseth Haarstad har på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti satt fram følgende forslag, som er inntatt i innstillingen på side 3:

«I lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønsplikt under permittering gjerast fylgjande endring:

§ 5 nytt femte ledd skal lyde:

§ 3 nr. 2 trer ut av kraft inntil videre.»

Presidenten foreslår at det først voteres over dette forslaget. Dersom det faller, voteres det over innstillingen. — Ingen innvendinger er kommet, og slik vil det bli gått fram.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.15.52)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering.

I.

I lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering gjøres følgende endring:

§ 5 nytt femte ledd skal lyde:

Frem til 1. januar 1993 er perioden uten lønnsplikt for arbeidsgiver etter § 3 nr. 2 første ledd 20 uker.

II.

Loven trer i kraft straks.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 60 stemmer for og 2 stemmer mot innstillingen.

(Voteringsutskrift kl. 20.16.39)

Ingvald Godal (frå salen): President! Det skal vera 61 for.

Anne Aakervik (fra salen): President! Det skal være 62.

Presidenten: 62 har da stemt for.

Ingrid I. Willoch (fra salen): Men selv med det tallet er det vel ikke et vedtaksført odelsting.

Presidenten: Presidenten registrerer at antallet holder.

Voteringen er dermed avsluttet, og innstillingen er bifalt.

Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Presidenten går ut fra at Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti også her vil stemme imot, så vi bruker voteringsanlegget.

Ragnhild Queseth Haarstad (fra salen): Vi har ikke stemt imot innstillingen. Vi har akseptert at vi ble nedstemt. Det vil derfor ikke være nødvendig for voteringens skyld å bruke voteringsanlegg.

Presidenten: Det høres logisk ut.

Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner (reglane om mishald) (Innst. O. nr. 52, jf. Ot.prp. nr. 30)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner.

I

I lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner blir det gjort slike endringar:

§ 16 skal lyde:

§ 16 Mislighold

Hvis en sameier til tross for advarsel vesentlig misligholder sine forpliktelser, kan styret pålegge vedkommende å selge seksjonen. Kravet om advarsel gjelder ikke i de tilfelle der det kan kreves utkastelse etter § 16 a.

Advarsel skal gis skriftlig og opplyse om at vesentlig mislighold gir sameiet rett til å kreve seksjonen solgt.

Pålegg om salg skal gis skriftlig og opplyse om at seksjonen kan kreves solgt ved auksjon hvis pålegget ikke er etterkommet innen en frist som ikke skal settes kortere enn seks måneder fra pålegget er mottatt.

Er pålegget ikke etterkommet innen fristen, kan seksjonen kreves solgt ved auksjon uten at det foreligger dom eller annet tvangsgrunnlag, når det ikke senest i auksjonsmøtet er reist innsigelse mot salget eller innsigelsen er klart grunnløs. Avgjørelsen tas av namsretten i kjennelse som kan påkjæres.

For auksjonen gjelder bestemmelsene i lov av 13. august 1915 nr. 7 om tvangsfuldbyrdelse så langt de passer, men § 153 gjelder ikke.

Ny § 16 a skal lyde:

§ 16 a Utkastelse

Medfører sameierens oppførsel fare for ødeleggelse eller vesentlig forringelse av eiendommen, eller er sameierens oppførsel til alvorlig plage eller sjenanse for eiendommens øvrige brukere, kan sameiets styre kreve sameieren utkastet før seksjonen er solgt. Krav om utkastelse kan settes frem tidligst samtidig med at det gis pålegg etter § 16 om salg. Utkastelse kan skje uten at det foreligger dom eller annet tvangsgrunnlag, når det ikke er reist innsigelse mot utkastelsen eller innsigelsen er klart grunnløs. Avgjørelsen tas av namsretten i kjennelse som kan påkjæres.

For utkastelsen gjelder bestemmelsene i lov av 13. august 1915 nr. 7 om tvangsfuldbyrdelse så langt de passer.

Etter reglene i paragrafen her kan det også kreves utkastelse av bruker som ikke er sameier, når vedkommende sameier senest samtidig gis pålegg etter § 16 om salg.

II

Lova trei i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om ikke-behandling av Ot.prp. nr. 44 om lov om endringer i lov av 29. april 1977 nr. 34 om kommunal forkjøpsrett til leiegårder og om endring i lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag (Innst. O. nr. 69, jf. Ot.prp. nr. 44)

Komiteen hadde innstillet:

Ot.prp. nr. 44 for 1990—91 om lov om endringer i lov av 29. april 1977 nr. 34 om kommunal forkjøpsrett til leiegårder og om endring i lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag, tas ikke under behandling av dette Odelsting.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 4

Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om ikke-behandling av Ot.prp nr. 51 om lov om endring i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern (Innst. O. nr. 70, jf. Ot.prp. nr. 51)

Komiteen hadde innstillet:

Ot.prp. nr. 51 for 1990—91 om lov om endring i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern, tas ikke under behandling av dette Odelsting.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 5

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet (Innst. O. nr. 79, jf. Ot.prp. nr. 50)

Presidenten: Presidenten har ingen grunn til å tro at det vil bli noen lang debatt om denne saken, og vil tilrå representantene å holde seg i salen.

Terje Nyberget (ordfører for saken): I forbindelse med Ot.prp. nr. 50 har det vært liten uenighet i justiskomiteen om endringer i lov av 21. november 1952 om tjenesteplikt i politiet.

Komiteens flertall, alle unntatt Sosialistisk Venstreparti, har forståelse for at dagens regler for å innkalle politiet i hastesituasjoner ikke er dekkende for behovet. Tiden det tar å innhente samtykke fra Stortinget, kan være avgjørende også for andre oppgaver utover det rent militære beredskapsmessige og mobilisering og eventuelle naturkatastrofer. Derfor støtter komiteens flertall opp om at Kongen i statsråd også skal kunne innkalle politireserven når viktige allmenne hensyn tilsier dette. Men komiteens flertall understreker videre at adgangen til å innkalle mannskapene til slik tjeneste ut fra allmenne interesser må benyttes med spesiell forsiktighet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti går imot den foreslåtte lovendringen med den begrunnelse at innkalling av politireserven når allmenne hensyn tilsier det, bare bør skje i ekstreme situasjoner, og mener at Stortinget må definere når slike ekstreme situasjoner foreligger. Dette brukes da som argument for å gå imot lovforslaget.

Videre er det i proposisjonen lagt opp til at politireserven skal benyttes i forbindelse med de olympiske leker på Lillehammer. Komiteen har ingenting å innvende mot dette forslaget og viser i den forbindelse til styrkingen av kap. 482 Politiberedskap, i Budsjett-innst. S. nr. 4 under behandlingen av årets budsjett. Denne styrkingen ble gjort for å kunne innkalle nye mannskaper i politireserven oftere til grunnkurs også i 1991. Dette på bakgrunn av den økning som har vært av mannskaper i perioden 1984—88, og et økende behov for grunnutdanning.

Men komiteen forutsetter at det blir gjort omdisponeringer og omprioriteringer innenfor etaten slik at den allmenne rettssikkerhet blir fullt ut ivaretatt også i perioden under de olympiske leker på Lillehammer. På denne bakgrunn inviterer komiteen Odelstinget til å vedta den foreslåtte lovendring, inntatt på innstillingens side 2.

Lisbeth Holand: Jeg oppfatter denne saka som en litt uheldig kobling av en enkeltsak og en prinsippsak. I forbindelse med behov for ekstraordinære politimannskaper ved gjennomføringa av OL på Lillehammer, foreslås en lovendring der det overføres myndighet fra Stortinget til Regjeringa. I dag kan Regjeringa innkalle politireserven hvis det oppstår naturkatastrofer eller andre ulykker. Lovendringa vil gi Regjeringa hjemmel for innkalling av politireserven «når viktige allmenne interesser tilsier det», som det står i proposisjonen.

Og det defineres videre som at det dreier seg om «terror- og sabotasjehandlinger, eller trusler om/risiko for slike, før krigsberedskap er erklært,» og eventuelt ved «masseopptøyer av et slikt omfang at politiet rent tallmessig ikke makter å håndtere oppgaven». Departementet argumenterer ikke i proposisjonen, men det hevdes at det er mye som taler for at Kongen får en generell fullmakt som nevnt.

Jeg oppfatter det som prinsipielt svært uheldig at Stortinget kobles ut av beslutningsprosessen under sånne forhold. Hvis vi får masseopptøyer av et slik omfang at politiet rent tallmessig ikke makter oppgaven, slik at det kan være aktuelt å fordoble politistyrken i dette landet med det antall mannskap vi har i politireserven, vil ikke det da være en situasjon der det kan være politisk uenighet om hvorledes situasjonen bør tolkes, om hva slags tiltak som bør iverksettes? Kan det ikke hende i en sånn situasjon at en heller burde møte opptøyene med politiske tiltak enn med en dobling av politistyrken?

Regjeringa understreker selv at fullmakten bare bør brukes i ekstreme situasjoner. I tillegg til masseopptøyer pekes det på «eventuelle terror- og sabotasjehandlinger, før krigsberedskap er erklært». Da har vi etter mitt skjønn langt på vei en unntakstilstand, og under sånne forhold må det være særlig viktig gjennom en demokratisk prosess å prøve å oppnå størst mulig grad av nasjonal enhet.

Det kan innvendes at i en krisesituasjon tar det for lang tid å bruke Stortinget. Ja, det er ikke raske beslutninger som er hovedkjennetegnet på et demokrati. Men en demokratisk beslutning har andre verdier som kan være vel så viktige i en sånn situasjon. En kan få beslutninger som oppnår en bredere aksept. Jeg vil vise til at Stortinget har vist at det har evne til å ta raske beslutninger når det er nødvendig. Jeg viser bl.a. til en rekke beslutninger som har vært tatt i vinter i forbindelse med Norges deltakelse i handlinger i Golfen.

Ser jeg spøkelser ved høylys dag når jeg advarer imot den overføringa av myndighet fra den parlamentariske forsamlingen til Regjeringa? Jeg ser ikke noen spøkelser her i dag, og jeg ser ikke noen fare for at den regjeringa vi har, skal misbruke den retten den nå får til å innkalle politireserven. Vi er slett ikke i noen situasjon der det ville være aktuelt, og jeg har òg tillit til at Regjeringa om en sånn situasjon skulle dukke opp, da ville konsultere Stortinget. Problemet er bare at denne lovendringa ikke er beregnet på normale forhold. Den er det bruk for i ikke-normale forhold. Da syns jeg at det ville ha vært mer betryggende om det var fastsatt som den normale demokratiske ordning at slike avgjørelser var lagt til den folkevalgte forsamling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet.

I.

I lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet gjøres følgende endringer:

§ 3, nytt tredje ledd skal lyde:

Kongen i statsråd kan gi forskrifter om tjenesteplikt for å opprettholde samfunnsordenen, når viktige allmenne interesser tilsier det.

§ 3, nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:

Annen tjenestegjøring enn omhandlet i *første, andre og tredje ledd* av denne paragraf, kan bare pålegges med Stortingets samtykke.

II.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har meldt at de vil stemme mot den foreslåtte endring.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 71 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.30.39)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Presidenten regner med at Sosialistisk Venstreparti også her vil stemme mot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 70 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.31.13)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 6

Innstilling frå justiskomiteen om visse tiltak mot økonomisk kriminalitet (endringar i straffelova, aksjelova, pantelova m.m.) (Innst. O. nr. 81, jf. Ot.prp. nr. 53)

Olav Akselsen (ordførar for saka): Me har i dei seinaste åra vore vitne til ei eksplosjonsarta utvikling når det gjeld den økonomiske kriminaliteten her i landet, noko som ikkje minst oppslag i ulike media har vitna om.

Eg trur likevel det er grunn til å seia at den økonomiske kriminaliteten sannsynlegvis er langt større enn det ein har oversikt over. Eg er derfor svært glad for at Regjeringa har gjort kampen mot økonomisk kriminalitet til eit av sine satsingsområde.

Økonomisk kriminalitet rammar heile samfunnet, og fellesskapet må li, m.a. fordi store summar ikkje blir skattlagde. Men økonomisk kriminalitet rammar òg enkeltpersonar, m.a. ved at folk kan bli påførte store utgifter som følgje av andre sine lovbrot. Det er derfor viktig at ein tar kampen opp mot denne forma for kriminalitet med alle middel.

Oppslag i media har vist at det har vore svært vanskeleg å få dømt personar som har vore sikta for økonomisk kriminalitet. Dette skuldast sjølvsagt ulike ting, m.a. etterforskingskapasiteten, men ei av dei viktigaste årsakene er likevel eit mangelfullt lovverk, som dei framlagde lovendringane tar sikte på å endra på.

Denne og den neste saka heng nært saman, og dei må sjåast på som ein del av eit større heile. Det går for tida føre seg eit omfattande arbeid som på ymse vis vil ta opp kampen mot den økonomiske kriminaliteten i landet. Eg viser her til førre årets budsjettbehandling, der fleirtalet i komiteen fekk gitt saker knytte til økonomisk kriminalitet, ei kraftig oppgradering. Eg viser òg til at departementet har sett ned to ulike utval som har som føremål å koma fram til ymse tiltak som skal medverka til kamp mot den økonomiske kriminaliteten. Dei lovendringane som me behandlar i dag, er med andre ord berre eit steg på vegen, og meir omfattande tiltak vil koma seinare.

Så over til dei konkrete lovendringane. Ein samla komite går inn for å endra aksjelovens § 13—18. Bakgrunnen for dette er at ein ønskjer ein betre kontroll med selskap som blir oppløyste. Dei foreslåtte lovendringane vil gi ein større sjanse til å avdekkja klanderverdige forhold og få straffa eventuelle lovbrytarar.

No er det i all hovudsak semje i komiteen om dei forslaga som føreligg, men på eitt punkt har Høgre dessverre valt å hoppa av, nemleg når det gjeld ein del av dei endringane som er foreslått i straffeloven. I dagens reglar har ein ulike skuldformer, og dette kompliserer saksbehandlinga svært mykje. Det er derfor viktig at ein får skuldkravet aktløyse òg i dei tilfella der ein insolvent skuldnar driv vidare ei tapsbringande verksemd som går ut over andre.

Med dagens reglar, og slik Høgre ønskjer at det framleis skal vera, kan ein unngå straffansvar dersom ein med vilje unngår å ha oversikt over økonomien i selskap som ein er med og driv. Dette kan ein gjera m.a. ved ikkje å føra rekneskapar. Ved den lovendringa som fleirtalet går inn for, vil ein få til ein strengare praksis slik at det kan vera lettare å få dømt personar som trass i alt driv for andres rekning, og som kan påføra andre personar store utgifter.

Det står ein god del i saksframstillinga om panteloven. Eg har forståing for at dette er eit komplisert spørsmål, og at departementet ikkje ønskjer dei store endringane no, men har sett ned eit utval som vil sjå på saker kring panteloven og koma tilbake igjen med eventuelle endringar. Likevel vil eg seia at svarte konkursar er eit så pass omfattande problem at ein må få til ei løysing, m.a. med ei vidare innskrenking i panteloven. Eg håpar derfor at justisministeren vil pressa på slik at utvalet sitt arbeid kan bli presentert så fort som mogleg.

Med desse korte kommentarane vil eg rå Odelstinget til å røysta for justiskomiteen sine forslag.

Arild Hiim: Det er bred politisk enighet om å bekjempe økonomisk kriminalitet. Bakgrunnen for det er den utvikling vi har sett de senere år.

Ved siden av mer tradisjonell vinningskriminalitet som bedrageri og underslag var tidligere den nær eneste form for økonomisk kriminalitet som kom til syne, manglende innbetaling av offentlige avgifter og skatter. Slett regnskapsførsel nådde også fram til domstolene. En konkurs avdekket ofte slike mangler, mens sviktende kontroll med selskapene eller kynisk utnyttelse av aksjeselskapenes begrensede adgang til å skaffe seg selv økonomisk gevinst på andres bekostning rent unntaksvis ble brakt fram for domstolene.

Svarte penger og et grått finansmarked var heller ikke ukjent, men ulovlige forhold ble ikke avdekket så ofte og hadde stort sett tilknytning til skatteunndragelser.

Men i de senere år har økonomisk kriminalitet vært gjenstand for stor oppmerksomhet, spesielt i forbindelse med aksjeselskaper. Dette har nok blitt forsterket av tunge økonomiske problemer blant mange enkeltpersoner og i store deler av næringslivet. Dette har igjen ført til dystre rekorder med hensyn til gjeldspågang og gjeldskriser. I år virker det som en på ny kan få konkursrekord.

I kjølvannet av dette følger tap for kreditorer — tap som kan være vanskelig å bære

for mange, ikke bare bankene. Økningen i registrerte økonomiske straffesaker følger samme trinn — altså en stor økning.

Jeg tror imidlertid at det er viktig prinsipielt å unngå vurderinger basert på kriseinntrykk. Jeg tror ikke vi forhindrer så mange konkurser ved f.eks. å utvide straffansvaret for selskapets ansvarlige til også å omfatte fare for tap. Tvert om tror jeg konkursene kan bli flere. Derimot kan en ved en slik regel hindre noen i å ta sjansen på å sette i gang ny virksomhet. For er en ikke trygg, er det ikke bare pengene en mister. Mange vil også risikere å møte et straffansvar. Og det er kanskje ikke det vi vil ønske i en tid hvor vi taper — ikke vinner — arbeidsplasser.

Eller hva med bedriftslederen som ser et tungt år i møte, med svikt i ordretilgangen og for dårlig likviditet til å møte konkurrentenes salg til underpriser? Skal han ta sjansen på at det er begrenset hva konkurrentene kan makte, og at det nok blir bedre tider neste år?

Dagens lovendring — der justiskomiteens flertall følger Regjeringens forslag med hensyn til straffelovens § 283 a — vil ha som konsekvens at bedriftslederen ikke har lov til å ta en slik sjanse. Går det bra, kan det vanke både blomster og pen omtale. Arbeidsplasser er reddet, og avisene taler vel om ham. Men dersom konkurrenten vinner — og blir 1992 et nytt 1991 — ja da taper han. Og da er det ikke bare i avisene det kommer noe annet enn hederlig omtale. Da reiser påtalemyndigheten tiltale fordi han i medhold av straffelovens § 283 a burde ha innsett at bedriften han eide eller bestyrte, alene eller sammen med andre, klart gikk med tap, og at han på grunn av det igjen burde ha innsett at han ikke ville kunne tilfredsstille sine fordringshavere.

Denne sjansen er det ikke å vente at noen tar — den er sågar ulovlig å ta. I stedet må bedriften stanse. Straks! Hvis det ikke er for sent. Tomme lokaler og eiendommer er det nok av. Og er det ingen som vil kjøpe produktene i dag, er det vel heller ingen som har bruk for maskinene.

Og hva med det nye produktet — det som bedriften har så stor tro på? Det vil koste noe de første par årene. Fortjenesten kommer først om en tid. For noen år siden tok kanskje banken sjansen — ikke i dag. Og burde man ha sett at bedriften tapte penger i disse årene? Det er ingen hjelp i fremtidens forventninger når det er i dag det gikk galt. Og samfunnets dom er klar. Man har gjort noe ulovlig. Man straffes med fengsel i inntil to år.

Jeg har naturligvis intet å innvende mot dagens regler, som rammer den som vet at det går galt, at man selv taper og at kreditorene kan risikere å tape. Men jeg er enig med de statsautoriserte revisorene som fastslår at i de tilfeller hvor man i ettertid konstaterer at virksomheten er blitt drevet lenger enn den burde, og det ikke foreligger andre kritikkverdige forhold, vil det være urimelig å idømme straff ut fra uaktsomhet, idet de vurderinger som må foretas, er meget situasjonsbestemte og vanskelige. Dette har revisorene sagt. Revisorer er forsiktige. Det er deres profesjon å være det.

Likevel, min sterkeste advarsel mot forslaget — et forslag som altså Høyre samlet går imot — ligger ikke i faren for å ramme den som tok sjansen, idet han trodde og håpet det gikk bra til tross for at han burde ha innsett noe annet. Min sterkeste advarsel ligger i at dette også ville ramme mange, mange som burde ha tatt sjansen, som har en god idé, som klart vil lykkes, men som forsiktig nok kalkulerer med alt — også at de kan bli straffet. Og når de har en plettfri vandel og et godt hjem, er det ikke da like godt å legge ideene og ambisjonene til side?

Er det slik vi skaper tiltakslyst og optimisme og arbeidsplasser?

Den forslagne forbryter som utnytter tilgjengelige muligheter til å skaffe seg en ulovlig gevinst, hindres nok ikke av dette. Jeg er oppmerksom på at det er en viktig begrunnelse for forslaget å kunne ramme dem som skylder på dårlig eller manglende regnskap. Men disse rammes alt av straffelovens § 286, det være seg om det er forsettlig eller uaktsomt, og strafferammen er opptil tre år.

De øvrige forslagene i innstillingen har Høyres støtte. Endringene i panteloven har vel bare marginal betydning med hensyn til behovet for at det skal være igjen andre verdier i et bo enn det som er pantsatt.

Vi ser derimot fram til resultatene av Falkanger-utvalgets arbeid. Utvalget ble nedsatt høsten 1990 for å gjennomgå de erfaringer vi har med de relativt nye pante- og konkurslovene.

Når konkurs er et faktum, er det viktig med en effektiv konkursbehandling. Det vil også være avgjørende for bedre å klarlegge mulige straffbare forhold. Det er jo dette som er dagens hovedproblem — ikke mer straff og nye områder som strafflegges.

Jeg vil også peke på behovet for å sikre midler i et eventuelt konkursbo til den nødvendige gjennomgangen. Justisdepartementet har vel alt i en periode vurdert forskjellige alternativer, og i revidert nasjonalbudsjett har Regjeringen foreslått en tvungen avsetning av 30 000 kr til dekning av omkostningene ved et konkursbo.

Bedre behandling av konkursboene vil sammen med økte kunnskaper og bedre etter-

forskning være de viktigste virkemidlene for å bekjempe økonomiske ulovligheter.

Høyre ser også fram til den bebudede meldingen om tiltak mot økonomisk kriminalitet som skal komme til høsten.

Effekten av de øvrige tiltak som jeg har omtalt, og visse rimelige forutsetninger som en vel kan ha hva angår meldingen som jeg omtalte, tilsier også at det i hvert fall hadde vært rimelig å vente med en så vidt omfattende og etter vår mening betenkelig utvidelse av straffansvaret i konkurssaker som forslaget i straffelovens § 283 a betyr.

Terje Nyberget: Justiskomiteen er samstemt i at kampen mot økonomisk kriminalitet må intensiveres. En forutsetter også at departementet kontinuerlig vurderer tiltak som kan gjøre etterforskningen i økonomiske straffesaker mer effektiv. Det foregår for tiden et mer omfattende revisjonsarbeid av lovverket med henblikk på å slå ned på det økende omfang av økonomisk kriminalitet. Men allikevel, på bakgrunn av tidligere komitemerknader og den stadig økende vanskelighet med å oppklare saker av økonomisk kriminalitet, har altså departementet funnet å fremme denne proposisjonen for å kunne iverksette foreløpige tiltak som anses så viktige at de straks settes i verk, ved å rette opp en del praktisk viktige regler i eksisterende lovverk.

Selv om justiskomiteen er enig i at kampen mot økonomisk kriminalitet skal intensiveres, er det noe forskjellige meninger om virkemidlene som skal nyttes for å nå fram til dette. I den foreliggende odelstingsproposisjonen er det kun uenighet om et av de forslagene som fremsettes, og det er den foreslåtte endringen i straffelovens § 283 a, hvor flertallet i komiteen, alle unntatt medlemmene fra Høyre, anser at straffeloven må endres for å kunne gjøre bevisførselen mer ukomplisert. De foreslåtte lempinger i straffelovens § 283 a, som setter straff for den som fortsetter en tapsbringende virksomhet til skade for kreditorer, er ikke så omfattende som det Høyre forsøker å fremstille det. Et av vilkårene for å anvende denne paragrafen er at virksomheten klart går med tap. Skyldkravet med hensyn til dette vilkåret er forsett. Det har vist seg uheldig å kreve forsett her. I praksis vil skyldnerne være avhengig av virksomhetens regnskaper for å vite nok om driften til å kunne anse det for overveiende sannsynlig at virksomheten klart går med tap. Paradoksalt nok vil det derfor kunne være særlig vanskelig å bevise forsett nettopp i de tilfellene der skyldneren ikke har overholdt sin regnskapsplikt. Det foreslås derfor at skyldnerkravet endres fra forsett til at en bør innse at den næringsvirksomhet man eier eller bestyrer, alene eller sammen med andre, klart går med tap, og at fordringshaverne ikke vil kunne tilfredsstilles innen rimelig tid.

Høyre bruker i sine merknader for å argumentere for at denne lovendringen virker urimelig, høringsuttalelsene fra Statsautoriserte Revisorers Forening, som uttaler at det å idømme straff ut fra uaktsomhet, idet de vurderinger som foretas er meget situasjonsbestemte og vanskelige, vil være urimelig. Men det er jo nettopp her flertallet, der også Fremskrittspartiet er med, tar ansvar — i motsetning til Høyre-representantene. Det er jo nettopp dette som er kjernen i problemet i etterforskningen av økonomisk kriminalitet. Når medlemmene fra Høyre videre mener at en slik lovendring vil hindre risikoutsatte nyinvesteringer og driftsomlegninger, faller det på sin egen urimelighet, idet renslige forhold i forbindelse med forretningsvirksomhet er gagnlig både for forretningen og samfunnet for øvrig. Og nettopp dette er meg bekjent ingen i næringslivet uenig i.

Fremskrittspartiet ser meget alvorlig på alle de konkurser som finner sted hvor det ikke er midler igjen til bobehandling. I flere av disse konkurser kan det skjule seg kriminelle forhold, uten at disse blir avdekket. Innenfor dagens regelverk er det faktisk mulig å hindre ethvert innsyn i selskapets regnskaper bare boet er fullstendig tømt ved konkurs. Og dette var en av årsakene til at Fremskrittspartiet i forbindelse med budsjettbehandlingen i fjor høst foreslo en ordning med statlig garanti for utgiftene til bobehandling på 30 mill. kr. Dessverre var det ingen av de øvrige partiene som innså verdien av en slik ordning, og de stemte imot. En slik ordning vil kunne gjøre det mulig å iverksette ordinær bobehandling i de tilfeller hvor en mener at det kan ha foregått økonomisk kriminalitet. Derfor er det gledelig å se at Regjeringen i revidert nasjonalbudsjett nå fremmer forslag om en ordning på lik linje med det Fremskrittspartiet foreslo i forbindelse med budsjettbehandlingen. Dette må da tyde på at Regjeringen også har innsett alvoret i den stadig økende økonomiske kriminaliteten i forbindelse med konkurser og vil nytte de samme virkemidlene som Fremskrittspartiet.

Regjeringen foreslår beskjedne 2 mill. kr til denne nyordningen for inneværende år. Dette mener Fremskrittspartiet er altfor beskjedent til å kunne imøtegå den kraftig økende svarte konkursvirksomheten og etterforskningen i denne sammenheng. Vi kan iallfall for disse beskjedne 2 millioners vedkommende allerede nå love Regjeringen flertall for forslaget i revidert nasjonalbudsjett. Men i påvente av at

en slik ordning skal få virkning, støtter Fremskrittspartiet mindre innskrenkninger i pantsettingsretten. Fremskrittspartiet vil derimot komme tilbake til loven om pant i forbindelse med Falkanger-utvalgets innstilling når denne presenteres for Stortinget.

Svein Alsaker: Kristelig Folkeparti legger stor vekt på å bekjempe økonomisk kriminalitet. Skattedirektøren anslår at mellom 40 og 60 milliarder kr hvert år blir unndratt fra skatte- og avgiftsberegning, og hadde disse beløpene kommet til beskatning, hadde vi hatt råd til det meste. I de siste årene har det også vært en eksplosiv økning i konkurskriminalitet, grove bedragerier og grov økonomisk utroskap.

Kampen mot økonomisk kriminalitet må føres på mange fronter: Bedre kontrollstrategier, bedret samarbeid mellom kontrollmyndighetene både innenlands og utenlands, økte ressurser til politiet og kontrollmyndighetene og en kritisk gjennomgang av regelverket, noe denne proposisjonen med sine forslag til lovendringer legger opp til.

Påtalemyndigheten har gitt politiet ordre om å prioritere konkurskriminalitet. Det er dessverre slik at straffbar tapping av konkursbo og stiftelse av stadig nye selskaper som går konkurs etter kort tid, konkursrytteri, skjer i stor utstrekning.

Jeg har merket meg at riksadvokatens økokrimenhet vil opprette to bistandsteam som i løpet av to år skal besøke alle politikamrene for å rydde opp i de lokale konkurssakene og også medvirke til at de lokale politiembetene får økt sin kompetanse i disse sakene. Videre vil det bli satt inn ekstra ressurser for å la spesialister gå inn i gransking av konkursbo med mistanke om økonomisk kriminalitet. Så er det nå også forslag i revidert nasjonalbudsjett om adgang til gransking av konkursbo hvor det ikke er midler i tilfeller hvor det er mistanke om økonomisk kriminalitet. Det er mulig at dette beløpet på 2 mill. kr er for lite; det får vi se, men jeg vil tro at det helt klart vil være behov for en slik budsjettpost som nå er foreslått.

På denne bakgrunn må man også forstå forslaget om å oppheve aksjelovens § 13—18, en bestemmelse som gjør det mulig å slette aksjeselskaper uten at det føres noen effektiv kontroll med avviklingen.

Når det gjelder bedrageribestemmelsene i straffelovens §§ 270 og 271, bedrageri og grovt bedrageri, må påtalemyndigheten slik reglene er i dag, føre bevis for at tiltalte var klar over, forstod, at han ved å forholde seg slik eller slik kunne forlede andre og påføre andre et tap eller fare for tap. Dette bevistemaet er vanskelig, det er det som kalles for forsett. Regjeringen foreslår derfor nå at man også skal straffes ved grov uaktsomhet etter disse to paragrafene.

Kravet om grov uaktsomhet tilfredsstiller etter min mening de rettssikkerhetshensyn som det er naturlig å kreve. Det må være tilstrekkelig å kunne føre bevis for at det var sterkt klanderverdig av tiltalte at han ikke forstod at hans handlemåte påførte andre tap.

Straffelovens § 283 a rammer en insolvent skyldner som fortsetter sin tapsbringende bedrift til skade for kreditorene. Man plikter i slike tilfeller å begjære oppbud, dvs. begjære seg selv slått konkurs. Loven krever bl.a. i dag for straffbarhet at tiltalte er klar over at virksomheten går med tap. Departementet foreslår nå at dette straffebudet også kan overtres ved uaktsomhet, slik at det er nok at tiltalte bør innse at vedkommende bedrift som han eier eller leder, k l a r t går med tap. Bevistemaet blir dermed enklere. Driver man en bedrift, bør man ha oversikt over eller kunnskap om at bedriften går med tap. Jeg regner også med at påtalemyndigheten vil håndheve denne paragrafen med atskillig slingringsmonn, slik påtalemyndigheten i dag også håndhever paragrafene i straffeloven under dette kapittel.

Jeg har derfor ingen betenkeligheter med å støtte departementets lovendringsforslag. Jeg må si at Høyres begrunnelse for å gå imot dette er forbausende. Det argumenteres bl.a. med at en lovendring på dette punkt kan hindre risikoutsatte nyinvesteringer og driftsomlegginger. Dette er en teoretisering som etter min mening ikke har noe med virkeligheten å gjøre. Det er helt utrolig at man kan hevde at skyldkravet i straffelovens § 283 a, som gjelder når man skal begjære seg selv konkurs, skal ha betydning for risikopregede investeringsbeslutninger. Og så må man også her huske på at slik paragrafen er formulert, presiseres det at man bør være klar over at bedriften klart går med tap. Også her ligger det — kan man si — en sikkerhetsmargin. Jeg må derfor si at den argumentasjonen som jeg har hørt fra Høyre her i dag, etter min mening er helt på jordet.

Statsråd Kari Gjesteby: Som flere har nevnt, er økonomisk kriminalitet i dag et betydelig og tilsynelatende tiltagende problem. Regjeringen ser det som en viktig oppgave å stanse denne utviklingen. Jeg er derfor glad for at komiteen støtter forslagene i Ot.prp. nr. 53 om å iverksette visse lovgivningsmessige tiltak til bekjempelse av den økonomiske kriminalitet.

Enkelte av forslagene i odelstingsproposisjonen tar sikte på å effektivisere den straffe-

rettslige forfølgning av økonomisk kriminalitet. Dette gjelder bl.a. forslaget om å innføre en ny bestemmelse i straffelovens § 271 a, som vil ramme grovt uaktsomt bedrageri. Videre nevner jeg forslaget om å lempe på skyldkravet i straffelovens § 283 a, som setter straff for den som fortsetter en tapsbringende virksomhet til skade for kreditorene, og forslaget om å innføre regler i straffeprosesslovens § 262 om at aktoratet i visse kompliserte straffesaker skal gi retten en skriftlig redegjørelse om saken under forberedelsen til hovedforhandling.

Andre av forslagene har i første rekke et forebyggende siktemål; å hindre eller i det minste gjøre det lettere å avdekke økonomisk kriminalitet. Denne gruppen omfatter for det første et forslag om å oppheve aksjeloven § 13–18, som i dag gjør det mulig å få aksjeselskaper slettet fra Foretaksregisteret, uten noen reell prøvelse av om avviklingen har skjedd i samsvar med lovens regler. En slik ordning innbyr nærmest til omgåelser, og vil dessuten kunne virke som en oppfordring til selskaper som ikke ønsker å bli gått nærmere etter i sømmene, om å kvitte seg med alle aktiva. Mange mener derfor at bestemmelsen utgjør selve utgangspunktet for de såkalte svarte konkurser.

Et annet forslag går ut på en mindre begrensning av adgangen til samlet pantsettelse av pengefordringer. Bakgrunnen for forslaget er at den vide adgang til pantsettelser som det ble åpnet for ved panteloven fra 1980, i hvert fall i noen grad må bære skylden for det økende antallet «svarte» konkurser og «tomme» konkursbo. Når det vesentlige av et selskaps aktiva er pantsatt, har kreditorene ingen oppfordring til å begjære selskapet konkurs. Dermed legges veien åpen for en «svart» avvikling.

Mens de øvrige forslag har fått komiteens enstemmige støtte, er komiteen delt i synet på forslaget om å endre skyldkravet i straffelovens § 283 a. Jeg vil derfor gi noen korte kommentarer til det.

Som omtalt tidligere, setter straffelovens § 283 a første ledd nr. 2 i visse tilfeller straff for den som fortsetter en tapsbringende virksomhet til skade for kreditorene. Et vilkår for å anvende bestemmelsen er at virksomheten «klart går med tap». Skyldkravet med hensyn til dette vilkåret er et forsett, jf. straffelovens § 40 første ledd. Det andre hovedvilkåret er at fordringshaverne ikke vil kunne tilfredsstilles innen rimelig tid. Her er skyldkravet uaktsomhet.

Forslaget i proposisjonen går ut på at man endrer skyldkravet til uaktsomhet også med hensyn til det første straffbarhetsvilkåret. Dermed vil man for det første oppnå en forenkling av bevistemaet, som i dag virker unødig vanskelig. Videre vil man avbøte en viktig svakhet ved bestemmelsen slik den i dag er utformet: For at en person skal kunne vite nok om driften til at det fremstår som overveiende sannsynlig at virksomheten klart går med tap, vil vedkommende i praksis være avhengig av virksomhetens regnskaper. Paradoksalt nok vil det derfor kunne være særlig vanskelig å bevise forsett nettopp i de tilfellene der skyldneren ikke har overholdt sin regnskapsplikt, jf. straffelovens § 286.

Komiteens flertall er enig både i forslaget og begrunnelsen for det. Flertallet peker dessuten på at det er behov for å innskjerpe kravene, slik at en person ikke kan fortsette en virksomhet på kreditorenes bekostning.

Et mindretall i komiteen mener imidlertid at det vil virke urimelig å straffe noen på grunnlag av uaktsomhet i disse tilfellene.

Til mindretallets argumenter, som er utdypet i representanten Hiims innlegg, vil jeg bemerke at arten og kompleksiteten av de disposisjoner som foretas, vil bli tillagt vekt når aktsomhetskravet skal fastlegges i praksis. Det er bare hvor fortsatt drift, basert på forholdene på handlingstiden, fremstår som uforsvarlig eller klanderverdig, at et straffansvar vil være aktuelt. Jeg kan vanskelig se at dette vil ramme ønskelige nyetableringer eller driftsomlegginger. Om man ser på næringslivet som helhet, er det dessuten grunn til å tro at risikoen for ikke å få dekket sine utestående krav utgjør en langt større hemsko på investeringslysten enn en trussel om straffansvar forbundet med uaktsom, fortsatt drift på kreditorenes regning. Jeg vil derfor anta at forslaget snarere vil ha heldige enn uheldige virkninger for det økonomiske liv og interessen for investeringer.

Jeg vil avslutningsvis understreke at forslagene i odelstingsproposisjonen må ses i lys av at det for tiden foregår omfattende revisjoner av bl.a. pante-, konkurs- og aksjeselskapslovgivningen som ventes å bringe forslag til ytterligere lovgivningsmessige tiltak. At forslagene er fremsatt i forkant av de mer omfattende revisjonene omtalt foran, skyldes et ønske om straks å rette opp visse praktisk viktige svakheter ved det eksisterende regelverk. Forslagene er ikke ment å skulle foregripe den videre gjennomgang av lovgivningen med sikte på å komme den økonomiske kriminalitet til livs.

Terje Nyberget: Etter å ha reflektert litt over representanten Hiims innlegg og hans argumentasjon for å gå imot endringen av straffelovens § 283 a, fant jeg å måtte ta ordet. Han nevnte bl.a. at han ønsker å styrke kompetan-

Trykt 21/6 1991

(Nyberget)

sen innenfor domstolene, og at det er et viktig moment for å kunne komme den økonomiske kriminaliteten til livs.

Men hvis en ser litt tilbake i tid og studerer hvordan Høyre stilte seg til denne saken i forbindelse med budsjettbehandlingen, da Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmet et forslag om å styrke denne delen av utdanningen og etterutdanningen med 3,5 mill. kr, så fant ikke Høyre — sammen med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet — å ville stemme for et slikt forslag. De sa i sine merknader at de:

«... er på bakgrunn av at planlegging av tiltakene mot økonomisk kriminalitet ennå er på et forberedende stadium, i tvil om det er hensiktsmessig å bevilge 1 mill. kr til utdanning og 2,5 mill. kr til skifterettene nå.»

Videre står det:

«Mindretallet vil derfor gå imot en slik bevilgning på det nåværende tidspunkt.»

Derfor stiller en slik uttalelse fra representanten Hiim seg i et underlig lys. Hvor er det blitt av lov og orden-partiet Høyre, slik de ynder å fremstille seg?

Arild Hiim: Jeg skal, av hensyn til at det er sent på kveld, unnlate å ta opp igjen den debatten som Fremskrittspartiet forsøkte å få i gang ved siste høsts budsjettbehandling, og som de også forsøker seg på nå. Da ble den slags beskyldninger som Nyberget nå kommer med, etter min mening kraftig tilbakevist.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m.

I.

I Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

Ny § 271 a skal lyde:

Den som ved grov uaktsomhet foretar bedrageri som beskrevet i § 270 eller § 271, straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år.

§ 281 første ledd skal lyde:

Med *bøter eller* fengsel inntil 3 år straffes en skyldner som under konkurs, offentlig akkordforhandling eller annen forhandling om gjeldsordning etter regler som er gitt ved lov, ved fortielse eller uriktige opplysninger eller på annen måte søker å unndra noen av sine eiendeler fra å tjene til dekning for fordringshaverne, eller uriktig oppgir eller vedkjenner seg forpliktelser.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 283 a første ledd skal lyde:

Den som ikke begjærer åpning av gjeldsforhandling eller konkurs til tross for at han bør innse at han ikke vil kunne tilfredsstille alle fordringshaverne, straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år, dersom

1) denne unnlatelsen har til følge at det ikke kan foretas omstøtelse av disposisjoner eller tvangsforretninger som han bør innse innebærer en betydelig svekkelse av fordringshavernes utsikt til å få dekning, eller
2) han bør innse at den næringsvirksomhet som han eier eller bestyrer, alene eller sammen med andre, klart går med tap, og at fordringshaverne ikke vil kunne tilfredsstilles innen rimelig tid.

Presidenten: Høyre har her sagt at de vil stemme imot den foreslåtte endring.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 55 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.09.31)

Videre var innstillet:

§ 284 skal lyde:

Med *bøter eller* fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som gir noen fordringshaver fyldestgjørelse eller sikkerhet, skjønt han bør innse at han ikke vil kunne tilfredsstille alle fordringshaverne, og at utsikten for dem til å få dekning blir betydelig forringet.

§ 285 første ledd første punktum skal lyde:

Med *bøter eller* fengsel inntil 2 å straffes den som innlater seg på spill eller annet vågelig foretagende som står i misforhold til hans økonomiske stilling, med den følge at formuesstillingen forverres og fordringshaverne påføres tap.

II.

I lov av 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing gjøres følgende endringer:

§ 34 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Tidsfristen i § 28 første ledd skal likevel

være 20 år for pant etter panteloven §§ 3–8 til *3–11, § 3–17* tredje ledd *og § 4–10.*

III.

I lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:

§ 13–18 oppheves.

IV.

I lov av 8. februar 1980 nr. 2 om pant gjøres følgende endringer:

§ 4–10 skal lyde:

Factoring

(1) En næringsdrivende kan slutte avtale om avhendelse, avhendelse i sikringsøyemed eller pantsettelse av de enkle pengekrav *på vederlag for varer eller tjenester* som han har eller får i sin virksomhet eller i en særlig del av denne. Det er ikke nødvendig at skyldnerne blir navngitt.

(2) Avtale som nevnt i første ledd får rettsvern ved tinglysing på den næringsdrivendes blad i Løsøreregisteret. Rett etter slik avtale kan allikevel ikke gjøres gjeldende mot den som i aktsom god tro har ervervet en konkurrende rett til et krav som omfattes av avtalen, og som har fått rettsvern for sitt erverv etter § 4–5 eller etter lov av 17. februar 1939 om gjeldsbrev § 29.

(3) Bestemmelsene i §§ 3–5, *4–4 annet ledd,* 4–6, 4–7 og 4–8 gjelder tilsvarende for avtale etter nærværende *paragraf.*

V.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 262 nytt tredje ledd skal lyde:

I særlige tilfeller hvor retten ut fra sakens art finner det hensiktsmessig, kan den pålegge påtalemyndigheten å sende en skriftlig redegjørelse for saken innen en nærmere fastsatt frist. Retten sender kopi av redegjørelsen til tiltalte og forsvareren, med frist for eventuelle bemerkninger.

VI.

I lov av 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endring:

§ 41 nåværende tredje ledd blir annet ledd nytt annet punktum.

Nåværende fjerde til syvende ledd blir nytt tredje til sjette ledd.

VII.

I lov av 15. juni 1990 nr. 27 om vern av kretsmønstre for integrerte kretser § 11 tredje ledd nr. 1 rettes henvisningen til åndsverkloven § 10 annet ledd til § 10 nytt tredje ledd.

VIII.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at deler av loven skal tre i kraft fra forskjellig tid.

Endringene i tinglysingsloven og panteloven gjelder for avtaler som blir stiftet etter at endringene er trådt i kraft. For eldre avtaler gjelder endringene for pengekrav som oppstår senere enn 6 måneder etter ikrafttredelsen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 7

Innstilling frå justiskomiteen om lov om endring i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskap (skjerpa sanksjonar mot dei som ikkje sender inn årsoppgjer og revisjonsmelding) (Innst. O. nr. 78, jf. Ot.prp. nr. 56)

Olav Akselsen (ordførar for saka): Eg viser til det eg sa i forrige sak om behovet for tiltak mot økonomisk kriminalitet. Som sagt heng desse to sakene nært saman. Dei endringane som er føreslått i Ot.prp. nr. 56, er ei direkte oppfølging av budsjettvedtak i samband med budsjettet for 1991, der ein la inn forventa inntekter frå eit forseinkingsgebyr.

Det er på det reine at dagens reglar ikkje tilfredsstiller behovet, og at ein i dag ikkje får det innsynet i aksjeselskap som er ønskjeleg, og som aksjeloven tek sikte på. Eg vil tru at eit forseinkingsgebyr som føreslått her, kan vera med og betra på dette. Eg trur òg at trusselen om oppløysing vil få alle seriøse selskap til å halda innsendingsfristen.

Det er òg positivt at ein no ønskjer å ta i bruk konkursloven ved oppløysing. Denne loven er betre eigna til å avsløra eventuelle lovbrot enn reglane i aksjeloven. Ein ser òg at ein trussel om konkursbehandling verkar

langt sterkare enn trusselen om oppløysing etter dagens reglar.

Komiteen sitt fleirtal — alle unntatt medlemane frå Høgre og Framstegspartiet — støttar departementet sitt forslag om ei tvangsoppløysing seks månader etter fristen for innsending av årsoppgjer og revisjonsberetning. Eg vil presisera at dette er eitt år og ein månad etter rekneskapsåret sin slutt. Ein lengre frist for tvangsoppløysing ville med andre ord gjera at ein kom svært langt etter sjølve rekneskapsåret som ein handsama, og dei opplysningane som kjem fram der, vil då vera så gamle at det kan vera eit problem å følgja dei opp. Det vil òg by på problem for Brønnøysund-registra å få desse opplysningane så seint, og på eit tidspunkt av året då ein har svært mange andre oppgåver å ta seg av. Fleirtalet i komiteen synest òg at ein frist til 1. august er tilstrekkeleg god nok tid for selskapa å få til innsending av rapportane. Eg syner her til at ein kan få ein seinare frist dersom spesielle tilhøve skulle tilseia det.

Til slutt vil eg berre syna til merknaden frå komiteen om at ein må få til liknande lovverk for andre innsendingspliktige selskap.

Arild Hiim: Høyre støtter prinsippene bak forslagene i denne innstillingen på alle punkter. Slurv og sommel i bedrifter og selskaper påfører merarbeid og manglende pålitelighet i Foretaksregisteret, et viktig register ikke minst for å hindre at noen som handler med et selskap, påføres tap fordi en stolte på et register som ikke var à jour.

Høyre finner imidlertid de foreslåtte innstramminger på noen punkter for strenge. Forslaget om gebyrileggelse for for sen innsending av årsrapport betyr at det alt fra første dag opplysningene skulle ha vært Foretaksregisteret i hende, vil løpe et slikt gebyr. Datoen som gebyret løper fra, vil altså være 1. august. Vi har så å si fire ukers ferie på oss til å ordne de nødvendige rapporter. Får man ikke til det, løper gebyransvaret. Nå kan man selvfølgelig si at man burde ha sørget for å få sendt dette før man dro på ferie, eller forholdt seg slik at man ikke kom for sent til Foretaksregisteret med disse opplysningene.

Dette gebyret pålegges selskapets styreformann, men hvis ikke styreformannen nås eller ikke reagerer, blir styremedlemmene solidarisk ansvarlige. Det betyr at man må følge opp og spørre selskapets administrasjon, selskapets økonomiansvarlige, direktør eller hvem det nå er som normalt sender inn disse rapportene, om de er sendt. Kanskje er det ikke en gang nok å ringe opp og spørre, men man må rent konkret undersøke at de virkelig er kommet på plass. For hvis ikke, blir man personlig ansvarlig for gebyret.

Jeg må presisere at Høyre — med tilslutning fra Fremskrittspartiet — ikke har ment at man på noen måte skal utsette fristen for innsendelse av stoffet. Men hvis man ikke sørger for at dette er på plass innen fristens utløp, fører det til gebyrileggelse. Det er her vi mener at man skal ha en måned til på seg før man får ansvar for et gebyr. Vi foreslår altså ikke å utsette fristen for innsendelse av rapportene. Den skal være som nå og som den har vært siden man opprettet Foretaksregisteret. Vi mener bare at man ikke skal straffes før man har fått en måned å rydde opp på. Jeg tror at man i praksis langt på vei vil komme til å anvende denne måneden. For det skal foregå brevveksling, man skal varsles om at de nødvendige opplysninger ikke foreligger — alt dette. Men når det er slik, hva er da grunnen til at man ikke kan få en måned på seg før gebyret begynner å løpe?

Ellers er jeg glad for at komiteen har samlet seg bak påpekningen av at gebyrenes størrelse, slik de var antydet i proposisjonen, ikke var rimelig, spesielt ikke den progresjon som var antydet, og som ville kunne føre til at man fikk gebyrer helt opp i over 70 000 kr hvis det var en forsinkelse av et års varighet.

Det annet punkt hvor vi har en annen oppfatning enn flertallet i komiteen, er det som gjelder oppløsning av selskaper. Her mener vi at man i stedet for en kort frist på seks måneder — mot i dag tre år — burde kunne sette en ettårsfrist, altså en frist på ett år etter at rapporten skulle vært innlevert. Det mener vi skal til før man kan tvangsoppløse et selskap. Oppløsning med tvang mener vi er blitt mye mindre aktuelt i og med at man får gebyrileggelser. Man har allerede nå foretatt en ganske kraftig opprydning på dette området ved at de selskapene som til nå ikke har levert rapporter, i tur og orden blir oppløst.

Vi tror heller ikke på at dette skal medføre et så voldsomt merarbeid for Foretaksregisteret, på et tidspunkt som tydeligvis ikke passer registeret så godt. Vi tror det kommer til å være vesentlig mindre fare for oppløsning enn det har vært til nå. Derfor synes vi at man bør kunne akseptere en frist på et år i stedet for å innføre en seksmånedersregel, som vi nesten synes er rigorøs. I tilknytning til at vi ønsker noe lengre frister, har jeg lyst til å si at alt, også våre forslag, betyr en kraftig innskjerpelse av dagens regelsett, et regelsett som ikke har virket svært mange år. Man kunne i hvert fall forsøkt, og sett om ikke våre forslag var tilstrekkelig før man gikk til det som nesten må være en ytterlighet, nemlig at det løper et gebyr bare noen få uker etter at man

skal ha avholdt generalforsamling og avlagt årsrapport, og at man risikerer at selskapet skal oppløses seks måneder etter denne fristen igjen.

Det er ikke de som driver straffbar virksomhet, man primært er ute etter å ramme her. Dette rammer i og for seg enhver vanlig bedrift, som vi alle ønsker skal kunne fortsette å ha et godt liv. Det ligger nok av regler og vanskeligheter og ikke minst økonomiske bekymringer i dagen om man ikke også skulle tilføre et regelsett som blir så strengt at det skaper problemer i seg selv. Derfor har vi de forslagene som er gjengitt i innstillingen, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Ellers gir vi tilslutning til de øvrige forslag. Som nevnt, det er ingen uenighet om prinsippene. Det er ingen uenighet om behovet for å få strengere regler enn det vi har hatt til nå.

Terje Nyberget: Fremskrittspartiet har forståelse for de problemer som oppstår ved at så mange selskaper ikke sender inn årsoppgjør og revisjonsberetning. Vi er videre klar over at dagens regler om bøter og tvangsoppløsning ikke er tilfredsstillende dersom man skal få en tilfredsstillende oversikt over den økonomiske situasjon i de registreringspliktige selskapene. Videre er vi enig i at krav om offentlighet i forbindelse med aksjeloven er av det gode, med hensyn til kreditorenes interesser.

Fremskrittspartiet vil allikevel påpeke at ethvert aksjeselskap står ansvarlig overfor generalforsamlingen eller tilsvarende med hensyn til regnskap og revisjonsberetning.

Lovverket overfor aksjeselskapene ble dessuten ytterligere innstrammet i forbindelse med vedtaket i forrige sak. Fremskrittspartiet finner likevel prinsippene i de nye lovendringene berettiget, men går sterkt imot og kan ikke akseptere de skisserte kjempestore gebyrstørrelser.

Videre er fristene drastisk redusert i lovforslaget i forhold til gjeldende lov. Derfor har Fremskrittspartiet sammen med Høyre gått imot en redusering av tiden fra tre år til seks måneder når det gjelder tvangsoppløsning av selskapene etter at fristen for innsending av regnskap og revisjonsberetning er utløpt. Innføring av ny gebyrordning vil i seg selv ha sterk virkning. Derfor, og i tillegg til de øvrige endringer i aksjeloven, vil en nedsettelse av fristen til et år være tilstrekkelig. Selv om de fleste selskapene blir tvangsoppløst på grunn av manglende regnskap, blir en god del av selskapene oppløst på grunn av manglende aksjekapital, eller fordi selskapet ikke har godkjent revisor. Dette skulle også være med og medvirke til at fristen minimum burde være et år.

Til slutt vil jeg understreke nok en gang at gebyrstørrelsene må stå i forhold til forbrytelsens omfang.

Presidenten: Før Svein Alsaker får ordet, vil Arild Hiim få ordet utenom tur for å ta opp forslag.

Arild Hiim: Jeg vil ta opp de forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet som er inntatt i innstillingen.

Presidenten: Arild Hiim har tatt opp de forslag han selv har referert til.

Svein Alsaker: Bare et par helt korte merknader: Styrets kontroll- og ledelsesfunksjon i et aksjeselskap er klart nedfelt i aksjeloven. Ansvar for utarbeidelse av årsregnskap og revisjonsberetning er sentrale oppgaver som omfattes av kontroll- og ledelsesfunksjonen. Jeg er derfor enig i lovforslaget som går ut på å ilegge styreformannen i et selskap gebyr ved for sen innsendelse av årsoppgjør og revisjonsberetning til Regnskapsregisteret i Brønnøysund.

Lovforslaget understreker styreformannens og også de øvrige styremedlemmers ansvar for at dette blir gjort. Det forhold at gebyr kan ilegges styreformannen og, hvis ikke han kan betale, de øvrige styremedlemmer, tror jeg vil virke preventivt og gi muligheter for effektiv opprydning. Det er det dessverre et klart behov for.

Jeg er også fullt ut enig i forslaget om adgang til tvangsoppløsning av et aksjeselskap i tilfeller hvor årsoppgjør og revisjonsberetning ikke er innsendt tross purringer seks måneder etter første frist, 1. august. Dette vil for det første virke generalpreventivt, og for det andre vil det gi muligheten for å avdekke mulig konkurskriminalitet.

Jeg er litt overrasket over dissensene i denne saken fra Høyre og Fremskrittspartiet. De frister lovforslaget gjelder, burde være tilstrekkelige for alle med god vilje. Jeg viser også til at Regnskapsregisteret som en tryggheтsventil kan ettergi gebyrer i enkelttilfeller.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: To korte merknader: For det første sier komiteen i innstillingen når det gjelder størrelsen på gebyret, at progresjonen kan synes urimelig høy. Vi vil for vår del vurdere dette utsagnet når vi nå skal utferdige forskrifter til den loven som sannsynligvis senere i kveld blir vedtatt.

For det andre har vi det komiteen viser til når det gjelder ønskeligheten av å vurdere til-

svarende regler for andre innsendingspliktige selskapsformer enn aksjeselskaper. Jeg kan bekrefte at vi vil vurdere en slik ordning i tråd med det ønsket som har kommet fram i debatten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Debatten er avsluttet.

Under debatten har Arild Hiim på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet satt fram det forslag som er tatt inn på side 3 og 4 i innstillingen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven)

I.

I lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:

§ 11—14 nytt annet og nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom årsoppgjør og revisjonsberetning ikke er sendt inn til Regnskapsregisteret innen 1. august i året etter regnskapsåret, skal styreformannen i selskapet betale forsinkelsesgebyr etter nærmere regler som Kongen fastsetter. Forsinkelsesgebyret skal bygge på det til enhver tid fastsatte rettsgebyret og øke med forsinkelsen. Gebyret løper fra utløpet av innsendingsfristen og inntil et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen blir sendt inn, eller inntil Regnskapsregisteret sender varsel til skifteretten etter reglene i tredje ledd. Dersom styreformannen ikke betaler påløpt forsinkelsesgebyr innen 3 uker etter påkrav fra Regnskapsregisteret, svarer de øvrige styremedlemmer solidarisk for gebyret. Betaler ikke styrets medlemmer innen frist som er nevnt i foregående punktum, svarer også selskapet for gebyret. Etter søknad kan Regnskapsregisteret helt eller delvis ettergi forsinkelsesgebyret, dersom det blir gjort sannsynlig at styreformannen, styret eller styrets medlemmer og selskapet har vært forhindret fra å overholde innsendingsplikten i tide, og hindringen ikke er fremkalt forsettlig eller uaktsomt av de ansvarlige. Krav på forsinkelsesgebyr kan inndrives etter reglene i skattebetalingsloven av 21. november 1952 nr. 2 § 32 nr. 1. Det regnes ikke som et enkeltvedtak i forhold til reglene i forvaltningsloven at det blir ilagt gebyr etter denne bestemmelse.

Dersom et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen ikke er innsendt senest 6 måneder etter fristen fastsatt i annet ledd, skal det kunngjøres i Norsk lysingsblad og i en avis som er alminnelig lest på stedet, at selskapet kan bli tvangsavviklet etter konkurslovens regler dersom årsoppgjør og revisjonsberetning ikke er sendt inn til Regnskapsregisteret innen fristen som var fastsatt i kunngjøringen. Er et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen ikke kommet inn innen utløpet av fristen, eller Regnskapsregisteret ikke kan godkjenne det innsendte materiale som årsoppgjør og revisjonsberetning, skal Regnskapsregisteret varsle skifteretten om dette.

Nåværende annet, tredje, fjerde og femte ledd blir nye fjerde, femte, sjette og syvende ledd.

Presidenten: Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet lyder:

«§ 11—14 nytt annet ledd, tredje punktum skal lyde:

Gebyret løper fra en måned etter utløpet av innsendingsfristen og inntil et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen blir sendt inn, eller inntil Regnskapsregisteret sender varsel til skifteretten etter reglene i tredje ledd.

§ 11—14 nytt tredje ledd, første punktum skal lyde:

Dersom et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen ikke er innsendt senest et år etter fristen fastsatt i annet ledd, skal det kunngjøres i Norsk lysingsblad og i en avis som er alminnelig lest på stedet, at selskapet kan bli tvangsavviklet etter konkurslovens regler dersom årsoppgjør og revisjonsberetning ikke er sendt inn til Regnskapsregisteret innen fristen som var fastsatt i kunngjøringen.»

Presidenten foreslår alternativ votering mellom innstillingen og dette forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 46 mot 25 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.33.52)

Videre var innstillet:

§ 13—2 første ledd nr. 3 skal lyde:

3. Når årsoppgjør og revisjonsberetning som etter § 11—14 pliktes innsendt til Regnskapsregisteret ikke er kommet inn til Regnskapsregisteret innen den frist som er fastsatt i medhold av § 11—14 tredje ledd, eller når

Regnskapsregisteret ved fristens utløp ikke kan godkjenne innsendt materiale som årsoppgjør og revisjonsberetning.

§ 13—2 annet ledd tredje punktum oppheves.

§ 13—2 nytt tredje ledd skal lyde:

Er selskapet besluttet oppløst etter bestemmelsen i første ledd nr. 3, skal avviklingen skje etter reglene i konkursloven og dekningsloven. Skifterettens kjennelse om tvangsoppløsning trer i stedet for kjennelse om konkurs etter konkurslovens kap. VIII. Boet kan ikke tilbakeleveres skyldneren etter konkurslovens § 136, med mindre årsoppgjør og revisjonsberetning er sendt inn til og godkjent av Regnskapsregisteret.

II.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 8, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 21.35.

Trykt 21/6 1991

Møte torsdag den 13. juni kl. 18.50

President: Tom Thoresen

Dagsorden (nr. 35):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (Innst. O. nr. 85, jf. Ot.prp. nr. 43)
2. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om ikke-behandling av Dokument nr. 8:51 for 1990—91 om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Erik Fåne og Karl Sørmo om lov om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (barnehageloven) (Innst. O. nr. 86, jf. Dokument nr. 8:51)
3. Innstilling fra sosialkomiteen om lov om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten (Innst. O. nr. 84, jf. Ot. prp. nr. 64)
4. Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og visse andre lover (Innst. O. nr. 76, jf. Ot.prp. nr. 41, kap. 3)
5. Innstilling fra sosialkomiteen om ikke-behandling av Dokument nr. 8:31 for 1990—91 om forslag fra stortingsrepresentantene John G. Bernander og Thea Knutzen om lov om endring i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg. Hjemmel til å stille vilkår om arbeidsytelse (Innst. O. nr. 73, jf. Dokument nr. 8:31)
6. Innstilling fra sosialkomiteen om ikke-behandling av Ot.prp. nr. 29 for 1990—91 om lov om sosiale tjenester m.v. (sosialloven) (Innst. O. nr. 74, jf. Ot.prp. nr. 29)
7. Innstilling fra samferdselskomiteen om lov om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel (Innst. O. nr. 82, jf. Ot.prp. nr. 64 for 1989—90)
8. Innstilling fra samferdselskomiteen om (A) Lov om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, og (B) Lov om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (Innst. O. nr. 75, jf. Ot.prp. nr. 58)
9. Innstilling fra sjøfarts- og fiskerikomiteen om lov om endring i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. (Innst. O. nr. 83, jf. Ot.prp. nr. 55)
10. Referat

Sak nr. 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (Innst. O. nr. 85, jf. Ot.prp. nr. 43)

Komiteen hadde innstillet:

Ot.prp. nr. 43 for 1990—91 — om endring i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr — avvises.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 2

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om ikke-behandling av Dokument nr. 8:51 for 1990—91 om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Erik Fåne og Karl Sørmo om lov om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (barnehageloven) (Innst. O. nr. 86, jf. Dokument nr. 8:51)

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:51 — om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Erik Fåne og Karl Sørmo om lov om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (barnehageloven) — tas ikke under behandling av dette Odelsting.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 3

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten (Innst. O. nr. 84, jf. Ot.prp. nr. 64)

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 10 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke skal være adgang til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Tove Kari Viken (ordfører for saken): Først vil jeg rette opp en feil i innstillingen på side 1, andre spalte, tredje strekpunkt. Der skal det stå: «en refusjonsdel fra folketrygden avhengig av den enkeltes legekontakt» — og ikke «legekontrakt», som det står.

Sosialdepartementet legger her fram forslag

om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten. Lovforslaget har sin bakgrunn i St.meld. nr. 36 for 1989—90 om «Røynsler med lova om helsetenesta i kommunane». Det var sosialminister Wenche Frogn Sellæg som la fram forslag om et listepasientsystem for leger. Det er med undring en konstaterer at Høyre ikke finner grunn til å støtte dette forsøket.

Listepasientsystemet er lagt opp slik at befolkningen fordeles på legene i kommunen ved at alle personer over tolv år får tilbud om å velge fast lege blant kommunens allmennleger. Pasienten skal være sikret at listelegen utfører både kurativt arbeid og forebyggende arbeid.

Formålet med forsøksprosjektet er bl.a. å undersøke hvordan en ordning med fast lege, basert på et listesystem, vil fungere for brukerne, legene og kommunen. En vil også avklare hvilke endringer av nåværende finansieringsordninger, som er nødvendig for å få listepasientsystemet til å fungere. I dag er det slik at pasientene til enhver tid kan velge fritt hvilken allmennlege de vil gå til. Med det foreslåtte systemet, velger alle over tolv år en bestemt lege for ett år av gangen. Dette vil være en viss begrensning av dagens pasientrettigheter, og derfor foreslår departementet at en foretar en lovendring slik at forsøket kan gjennomføres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er enig i at det settes i gang et forsøk med listepasientordning. Dette er et svært lite forsøk, begrenset til fire kommuner, så det er en forsiktig utprøving av de ideer som ligger bak forslaget. Det er viktig å presisere at dette er et forsøk som skal nøye evalueres. Det gis ikke noen fullmakt til å innføre en slik ordning over hele landet.

Fordelen er at folk kan ha sin egen faste lege å forholde seg til. Dette blir noe av den gamle ordningen med en fast huslege. Legen blir dermed kjent med deg og dine problemer, slik at vedkommende bedre kan bedømme hva slags behandling en trenger å sette inn.

Betalingssystemet er lagt opp etter et fast basistilskudd og en betaling pr. person som er registrert på legens liste. Dette håper vi skal være et incitament til legen om å drive forebyggende arbeid. Derfor må basistilskuddet være forholdsvis høyt i forhold til refusjonsbeløpet. Det er foreslått en høyere betaling for eldre.

Komiteen er oppmerksom på at det kan bli et problem at for mange pasienter ønsker samme lege, og at andre leger ikke får tilfredsstillende søkning. Flertallet ber departementet være spesielt oppmerksom på dette forholdet. Det skal nyttes gjeldende egenandeler. Det er allmennlegen som skal tilvise til spesialist hvis dette er nødvendig. Slik er det også i dag, men denne ordningen har vært praktisert lempelig. Det er foreslått en innstramming av denne praksis. Det er mangel på legespesialister i flere distrikter. Derfor ser Senterpartiet positivt på at en strammer inn praksisen med refusjon til spesialister for oppdrag som ikke er henvist gjennom allmennlege. Vi håper denne innstrammingen vil føre til at spesialister flytter til de områdene som har ledige stillinger. Hvis spesialistene bare kan slå seg ned i de tett befolkede områdene og få full refusjon for alt arbeidet, vil det bli vanskelig å fordele denne tjenesten til hele landet.

Forsøket med listepasienter er begrenset til fire kommuner. Flertallet ønsker at minst en av kommunene skal være en utkantkommune med dårlig legedekning. Vi ber departementet legge inn høyere refusjon til legen gjennom økt basistilskudd og større betaling pr. listepasient i disse kommunene. Vi vil se om en slik stimulans vil avhjelpe legemangelen i slike kommuner. Her kan en merke seg at sosialstyrene i Nordland, Troms og Finnmark har foreslått at en ser på en ordning med geografisk differensiert refusjon fra folketrygden for å forsøke å avhjelpe legemangelen i enkelte utkantkommuner.

Valg av forsøkskommuner må tas i samråd med de aktuelle kommuner som stiller seg velvillig til å inngå et slikt forsøk.

En ordning med listepasienter skal være til fordel for brukerne. Det må ikke bli slik at enkelte blir tvunget til å ha en fast lege som de ikke ønsker. Samarbeidet mellom lege og pasient er basert på gjensidig tillit og forpliktelse. Det er grunn til å understreke at hvis pasienten ikke er fornøyd med legen, eller vil ha en annen lege til også å undersøke seg, har en rett til vurdering av en annen allmennlege, såkalt «second opinion». Hvis dette ikke fører fram, har pasienten klagerett til kommunens helsefagsjef.

Gunnar Skaug hadde her overtatt presidentplassen.

Kari Helliesen: Saksordføreren har på en utmerket måte redegjort for komiteens innstilling, og for flertallets synspunkter, som Arbeiderpartiet slutter seg til.

Men jeg må innrømme at det er med den største forundring jeg konstaterer at Høyre og Kristelig Folkeparti her går imot et forslag som er en oppfølging av St.meld. nr. 36 for 1989—90 om «Røynsler med lova om kommunehelsetenesta i kommunane», lagt fram av

deres egen sosialminister, Wenche Frogn Sellæg, for bare vel ett år siden. Det er jo ganske oppsiktsvekkende at disse partiene går imot sin egen minister på denne måten, spesielt siden komiteens flertall, deriblant Høyre og Kristelig Folkeparti, sluttet seg til meldinga når det gjaldt å innføre listepasientsystemet, og de var til og med med på å anbefale den modellen som denne proposisjonen foreslår som et prøveprosjekt i fire kommuner.

Da er det langt mindre oppsiktsvekkende at Fremskrittspartiet går imot forslaget, for de var de eneste som ikke var med på flertallsmerknaden om listepasientsystemet ved forrige behandling. Men jeg må innrømme at jeg har vanskelig for å se logikken i mindretallets argumentasjon i dag. For mindretallet argumenterer jo med at pasientene med dette forslaget blir fratatt det frie legevalg! Det er jo å snu saken fullstendig på hodet. Hele forsøket — og jeg minner om at det bare skal gjelde fire kommuner i et treårig forsøk — går jo ut på at hver enkelt innbygger over 12 år i disse kommunene skal få tilbud om å velge lege, som skal være deres faste lege i minimum ett år, med mulighet for skifte dersom man ikke er fornøyd med denne legen etter ett år. Hvor mange mennesker i små kommuner har i dag et reelt tilbud om å velge lege?

Hensikten med forsøket er å prøve ut et system der en sikrer fast lege til alle. Dette er spesielt viktig for dem som har størst behov for fast lege, som eldre og kronisk syke. Det er også meningen at denne legen skal være lege for hele familien, som den gammeldagse huslegen. Forsøket går også ut på at en skal prøve ut en alternativ finansieringsmåte for allmennlegetjenesten som baseres på en tredeling, nemlig pasientenes egenandel, et årlig basistilskudd pr. pasient på listen, uavhengig av antall konsultasjoner, og refusjon fra folketrygden. Gjennom dette forsøket vil vi få erfaringer med hvordan et slikt system vil fungere.

I dag praktiseres lignende ordninger i flere land. England, Danmark og Holland har lang erfaring som tyder på at listesystem i primærhelsetjenesten gir en legetjeneste som er bedre tilpasset brukerne, og da særlig de gruppene som har stort behov for legetjenester. En har også erfaring for at dette systemet gir en bedre ressursutnyttelse av helsetjenestene når systemet er basert på henvisningsplikt til spesialist eller annen primærlege. Da vil både lege og pasient ha en gjensidig forpliktelse overfor hverandre. Legen vil ha større ansvar for pasientene på sin liste, og pasientene vil få et bedre tilbud.

I tillegg til de land som allerede har ordningen, blir den prøvd ut i Sverige, Finland og Portugal.

Ett formål med forsøket er å prøve ut om det vil gi bedre tilgjengelighet til legen, et annet formål er å prøve ut om det forebyggende helsearbeid på denne måten vil få en større plass i legens arbeid i og med at legen får et fast basistilskudd. Erfaringene med kommunehelsetjenesten så langt har jo dessverre vist at det forebyggende arbeid ligger langt tilbake i forhold til andre deler av helsetjenestene, på tross av at det er tverrpolitisk enighet om å prioritere dette. Når det gjelder tilgjengelighet, har vel de fleste opplevd å måtte vente i uker og kanskje måneder på å få time hos legen. Et tredje moment er å prøve ut om en på denne måten kan få til et bedre samarbeid mellom legen og annet personell i og utenfor helseetaten, for bedre å kunne koordinere tiltak for pasienten.

Hvorfor er så Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti så redde for dette prøveprosjektet? Det kan da ikke være fordi legene ikke ønsker det, for Lægeforeningen har uttalt seg positivt om listepasientsystemet i den vurderingen og kommentaren komiteen har fått oversendt. Lægeforeningen påpeker at listepasientsystemet vil kunne gi pasientene større rettigheter, som f.eks. at enhver pasient som føler behov for det, skal kunne være tatt imot til medisinsk vurdering innen en viss tid etter tilmelding. Lægeforeningen er derimot uenig i den strenge henvisningsplikten, som også mindretallet tar avstand fra. Ettersom dette er en viktig del av de forpliktelsene det bør være mellom legen og pasienten for at ordningen skal kunne fungere, mener jeg vi må ha en streng henvisningsplikt. Det har man også i de land som praktiserer listepasientsystem. Men flertallet ber om at ordningen følges nøye, slik at pasientenes behov blir dekket. Den må ikke praktiseres så strengt at pasienten ikke får mulighet til vurdering fra annen allmennlege eller spesialist. Det er viktig at det utarbeides regler for klageordning i de tilfellene pasienten opplever at legen ikke etterkommer pasientens ønske om å bli henvist til spesialist eller annen allmennlege. Pasienten vil i alle fall kunne komme inn under de ordinære klageregler i kommunehelsetjenesteloven. De erfaringene man har gjort i Danmark, viser for øvrig at det er forbausende lite legeskifte på grunn av tillitssvikt, konflikter eller generell misnøye med henvisningsordningen, ifølge proposisjonen.

Mindretallet ramser opp en masse motforestillinger mot forsøksprosjektet. Når det gjelder finansieringsordningen og bekymringen for hvordan legene skal komme ut av dette, vil jeg vise til at dette skal det forhandles om både mellom Lægeforeningen og staten sentralt og mellom legene og de enkelte forsøkskommunene, så legene vil få full mulighet til å

påvirke resultatet av disse forhandlingene. Dersom en kommune ikke kommer fram til enighet med legene, vil det ikke bli noe forsøk i den kommunen. Det opplyses imidlertid i proposisjonen at svært mange kommuner er interessert i å være med på forsøksprosjektet, og det er bare interesserte kommuner som vil bli plukket ut.

De forhandlede avtalene skal også omfatte åpningstider, telefontid, vikarordning ved fravær, og en bør også kunne ta inn f.eks. maksimal ventetid for konsultasjon hos legen, for å sikre pasientene best mulig tilgjengelighet. Dessuten bør inngå regler for årlig legeskifte, plikt til hjemmebesøk og plikt til informasjon.

Når det gjelder valg av kommuner, er flertallet opptatt av at det ikke bare er de større, sentrale kommunene man bør velge, men også minst én utkantkommune, slik at man kan få prøvd ut en modell med høyere basistilskudd for å se om man derved kan avhjelpe legemangelen i distriktene. Argumentet om at antall avtaleårsverk vil måtte styrkes kraftig i sentrale strøk, som Lægeforeningen og Høyre og Kristelig Folkeparti hevder, er et åpent spørsmål som vil bli avklart gjennom forsøket. Departementet forutsetter imidlertid at ordningen ikke vil bli dyrere for det offentlige, fordi ressursene vil bli brukt på en mer effektiv måte.

Fremskrittspartiets bekymring for leger uten avtale er ivaretatt gjennom kommunenes frie valg av hvilke leger som skal være med, og gjennom de forhandlede avtalene mellom kommunene og legene.

Alt i alt syns jeg de fleste forhold er ivaretatt gjennom det foreslåtte prøveprosjektet. Det skal legges opp til en omfattende evaluering utført av anerkjente forskningsinstitusjoner, og jeg føler meg trygg på at alle sider ved forsøket vil bli grundig vurdert. Jeg syns derfor mindretallets kritiske anmerkninger mot prosjektet er å skyte spurv med kanoner. Dette gjelder et forsøk over tre år i fire kommuner av 448. Dersom forsøket viser samme positive erfaringer som de har gjort i Danmark, både når det gjelder brukerne og ressursutnyttelse, vil det virkelig bli grunn til å glede seg. Derfor er jeg positiv til forslaget og spent på resultatet.

Jeg anbefaler innstillingen.

Thea Knutzen: Formålet som ligger til grunn for forslaget om forsøk med listepasientordning, er at befolkningen i en kommune skal tilknyttes en fast lege. Vi vet at mange, særlig blant eldre og kronisk syke, ikke får oppfylt et slikt ønske slik helsetjenestene jevnt over fungerer i dag. Også Høyre mener at det bør legges til rette for at de som gjerne vil ha en fast lege, skal kunne få det. Derfor var Høyre allerede under behandlingen av St.meld. nr. 36 for 1989—90 med i det flertall som anbefalte at et listepasientsystem ble utprøvd. Til tross for dette går vi altså imot den foreliggende proposisjon.

Saksordføreren og Kari Helliesen er svært forundret over dette. En slik forundring er det ikke noen særlig grunn til. Forslaget som er utformet av en arbeiderpartiregjering, bærer sterkt preg av det. Det har bl.a. flere elementer som ikke var med i det opprinnelige alternativ I i meldingen om kommunehelsetjenesten. Dessuten har vi ikke for vane i Høyre alltid å følge førerhunden uten å tenke selv. Jeg kan også opplyse at førerhunden er enig med oss.

Den proposisjon som Regjeringen har lagt frem, trekker nemlig opp rammer som gjør hele forsøket ubrukbart og hensiktsløst. Denne påstanden kan bl.a. underbygges av flertallets merknader. Selv om flertallet går inn for forsøket, endrer det de grunnleggende forutsetningene som departementet har lagt inn.

Det departementet gjør, er å vingeklippe kraftig alle pasienters frie legevalg for å oppfylle ønsket om fast legetilknytning for et ukjent antall pasienter som ønsker det. Det er her faktisk et poeng at det foreslåtte forsøk ikke vil klarlegge hvor mange som ønsker fast legetilknytning, fordi forsøket i utgangspunktet forutsetter at alle innbyggerne i forsøkskommunene skal få slik tilknytning.

Forklaringen på dette noe merkelige forholdet er at departementet har flere mål med den foreslåtte forsøksordning, i tillegg til å imøtekomme ønsker fra pasienter om fast legetilknytning. I proposisjonen formuleres et av formålene slik: Å avklare hvilke endringer i nåværende finansieringsordning som er nødvendig for å få listepasientsystemet til å fungere. I dette ligger også å finne muligheter for innsparinger i folketrygdutbetalingene.

Dette formålet kan Høyre i prinsippet slutte seg til, men ikke når innsparingene så til de grader berøver pasientene rettigheter de har i dag. For det første foreslår departementet at dersom pasienten oppsøker en annen lege enn den vedkommende står på liste hos, må pasienten selv betale både trygdens refusjonsdel, egenandel og kompensasjon for tapt per capitadel. For det andre må en pasient som følger dagens praksis og oppsøker en spesialist uten først å være henvist av listelegen, også her betale hele legens honorar, unntatt kanskje ved øyeblikkelig hjelp. Behovet for en slik direkte kontakt til spesialist kan være vel begrunnet, og faktisk også fordelaktig for folketrygdens økonomi, fordi det blir ett legebesøk i stedet for to. Da er det urimelig at pasienten

skal måtte betale hele honoraret, slik departementet foreslår.

Et tredje forslag fra departementet som begrenser pasientenes frie legevalg, er at det overlates til kommunene selv å avgjøre om leger uten avtale skal få være med i forsøket. Det naturlige burde jo være å la pasientens etterspørsel etter den enkelte lege, uansett avtale, fastlønn eller privatpraksis, være avgjørende for om de kunne delta i forsøket. Kommunene, som etter proposisjonen forutsettes å dekke en del av utgiftene for hver pasient, får neppe noen tilskyndelse til å ta med flere leger enn de kommunene lønner eller har avtale med. Eventuelle privatpraktiserende legers arbeidssituasjon utenfor et slikt listepasientforsøk må bli mer enn vanskelig, fordi han/hun tvinges til å ta hele honoraret fra pasienten som kommer dit utenom listesystemet.

Det er åpenbart at dette vil hindre at leger etablerer praksis i forsøkskommunene, og pasientene får mindre legevalg enn de ellers ville fått.

Som en illustrasjon kan det være nyttig å peke på situasjoner en pasient kan komme i. En kvinne som står på listen hos en mannlig lege, kan ha ønske om å gå til en kvinnelig lege. Gjør hun det, må hun altså betale både egenandel, trygderefusjonsdel og per capitadel. En annen kan bo slik til at det kan være greiere å oppsøke en lege i nabokommunene. Også i de tilfellene må pasienten betale både egenandel, trygderefusjonsdel og per capitadel.

Min siste innvending går på administrasjonen av forsøksprosjektet. Departementet legger opp til at det skal være en planleggingsgruppe for prosjektet. Så skal det være en sentral styringsgruppe mens det treårige forsøket pågår. Dertil skal det være en egen prosjektstyringsgruppe i hver kommune. Til slutt skal det hele evalueres meget nøye, med forskningsgrupper m.m. Jeg synes dette virker kostbart, tungvint og unødig byråkratisk når det dreier seg om et forsøk i fire kommuner.

Dertil kommer altså at forsøket ikke vil avdekke hvor mange det egentlig er som ønsker fast legetilknytning. De innsparinger som departementet forutsetter skal komme ved strengere praktisering av henvisningsplikt og bruk av andre leger, vil heller ikke bli lette å få til når departementet må følge flertallets pålegg om at pasienter må kunne velge å la være å stå på liste og likevel få refusjon fra folketrygden. Flertallets merknader slik de står, må i det hele tatt bli noe problematiske for departementet ved gjennomføringen av forsøket. Flertallet peker bl.a. på det problem at en lege kan være så populær at vedkommende får flere enn de ca. 2 000 listepasienter som departementet antyder som grense. Løsningen blir da at pasienten enten må føres opp hos en annen lege enn den vedkommende ønsker, slik at primærhensikten med forsøket ikke oppfylles, eller man må finne andre løsninger. Flertallet peker ikke på noen løsning.

Flertallet understreker også at ordningen ikke må medføre at folk mister vesentlige pasientrettigheter. Nå er jo departementets begrunnelse for lovendringsforslaget i prinsippet nettopp at forsøket reduserer pasientens rettigheter. Her hjelper det ikke med besvergelser eller Ole Brumm-krav. Etter Høyres syn er den eneste rimelige og rasjonelle reaksjon på departementets forslag at det avvises i den form det nå har.

Høyre mener at det kan finnes andre løsninger for å avhjelpe problemene, også for de pasientene som ønsker fast tilknytning til en lege. Jeg vil her peke på at både pasientforeninger og FFO — Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon — har hatt innvendinger mot det foreliggende forslag. Jeg vil oppfordre statsråden til å oppta forhandlinger med de som er berørt av saken; pasientforeninger, funksjonshemmedes organisasjoner, Lægeforeningen m.fl., med sikte på en bedre ordning, til både pasientenes og samfunnets beste.

Presidenten: Kari Helliesen får ordet til en åpenbar misforståelse.

Kari Helliesen: Representanten Thea Knutzen hevder at dette forsøket ikke vil vise hvor mange som ønsker denne ordningen. Men er ikke representanten Knutzen enig i at ettersom det her går ut tilbud til hele befolkningen i forsøkskommunene, vil svarprosenten på forespørselen vise hvem som ønsker dette tilbudet?

Thea Knutzen: Dette var ingen misforståelse. Det er helt åpenbart at med de betingelser for forsøket som jeg har skildret i mitt innlegg, vil de færreste ha mot til å si nei takk til å stå på en liste.

Presidenten: Dermed skulle misforståelsen være oppklart.

John Alvheim: Fremskrittspartiet ser positivt på at det prøves ut nye ordninger for å sikre en bedre legetjeneste for alle i kommunene.

Utgangspunktet for organisering av lege- og helsetjenester må imidlertid være at alle borgere har rettmessig krav på å få dekket sine behov for undersøkelser og behandling. Helsetjenesten må således være behovsrelatert i forhold til pasientene.

Det foreliggende forslag til listepasientsystem i kommunene vil gi så mange uheldige sidevirkninger av så alvorlig prinsipiell karakter at Fremskrittspartiet ikke kan slutte seg til forslaget slik det nå foreligger.

Den foreslåtte ordning vil sterkt redusere den enkelte pasients rettigheter i forhold til gjeldende lovgiving. Dette bekreftes da også i proposisjonen og er den egentlige grunn til at saken fremmes for Odelstinget.

Pasientenes rett til fritt legevalg må fortsatt være et ufravikelig prinsipp, også i en forsøksperiode. Like uangripelig må prinsippet om at pasienten skal ha rett til refusjon fra folketrygden for behandling hos lege være.

Proposisjonen og flertallsinnstillingen legger opp til å frata pasientene de ovenfor nevnte nåværende lovmessige rettigheter. Og det er ganske alvorlig.

Det er for meg også ubegripelig at Sosialistisk Venstreparti kan støtte det foreliggende forslag. Det er jo ikke så svært lenge siden Sosialistisk Venstreparti, og med rette, fremmet forslag om å utvide pasientenes rettigheter i forhold til primærhelsetjenesten. Jeg skulle gjerne ha visst hva som er grunnen til at SV i denne saken nå plutselig går inn for å redusere de få rettighetene pasientene fremdeles har.

Det bør være uhørt i dagens Norge at kommunen skal kunne bestemme hvilken lege jeg vil besøke og bruke. Vi burde ha god nok erfaring fra det generelle helsevesen med at offentlig styring av tilbud og pasientstrøm bare fører til kødannelser og problemer for pasientene.

Den offentlige planstyring av norsk helsevesen ved hjelp av politikere og helsebyråkrater er egentlig offentlig rasjonering av helsetilbud, med køer som resultat.

Forslaget synes ikke å ta hensyn til de individuelle forskjeller blant legene, idet det opereres med en fordeling med 2 000 pasienter pr. lege. Antallet er ca. 800 flere enn det Lægeforeningen mener er normal pasientpopulasjon. Dette kan føre til ulike ventetider for pasientene, noe Fremskrittspartiet ikke kan akseptere. Ventetiden må bringes ned på et langt lavere nivå enn tilfellet er i dag.

Finansieringsformen det er lagt opp til, hvor basistilskuddet skal være vesentlig større enn refusjonsbeløpet, kan føre til urasjonell drift og utstrakt henvisningspraksis. Det er forunderlig at man fremdeles ikke skjønner eller ikke vil skjønne at det man her legger opp til, er egentlig nokså likt rammefinansieringssystemet ved norske sykehus, som nå flere og flere etter hvert skjønner ikke kan føre til rasjonell helsedrift.

I forslaget ligger en vesentlig innstramming av henvisningspraksisen. Dette begrunnes med at en mener denne praksisen er for omfattende i dag og legger for stor byrde på annenlinjetjenesten.

Fremskrittspartiet er ikke enig i at henvisningspraksisen er for omfattende, snarere tvert imot. Det er ganske mange pasienter som klager over at de ikke blir henvist til spesialist selv om de ønsker det og mener seg berettiget til det — og her er det et vesentlig moment som bør bli sterkere i enhver helsepolitikk, nemlig å ta pasientene med på råd også når det gjelder behandlingen. Henvisningsplikten for primærlegen må fortsatt praktiseres ut fra rent faglige kriterier, og ikke på grunnlag av økonomiske kriterier.

Det er i proposisjonen lagt opp til en omfattende byråkratisk organisasjon når det gjelder både planlegging og oppfølging av prøveprosjektet, uten at kostnadene er noe særlig angitt. Fremskrittspartiet mener at den eksisterende helseadministrasjon i de aktuelle prøvekommuner eventuelt må kunne påta seg prosjektplanlegging og oppfølging uten tilleggsressurser.

Fremskrittspartiets medlemmer i sosialkomiteen har skissert et listepasientsystem basert på frivillighet når det gjelder både legevalg og praksisetablering for leger. Vi mener en kan få like meget ut av et prøveprosjekt basert fullt ut på frivillighet istedenfor tvang.

Det er ganske interessant å lese noen av flertallets merknader. Jeg tillater meg å sitere fra flertallsmerknadene, øverst på side 3 i innstillingen:

> «Flertallet vil be departementet være spesielt oppmerksom på at ordningen ikke må føre til at folk mister vesentlige pasientrettigheter.»

Altså er selv flertallet fullt oppmerksom på at det er dét som egentlig skjer — hvorfor skulle de ellers skrive dette? Og mitt spørsmål er videre: Tror ikke flertallet selv på det de går inn for? Det er liksom satt en dør på gløtt, for alle tilfelles skyld: Jamen, vi gjorde jo oppmerksom på det, kan de si — når vi ser konsekvensene. Det er svakt! Men på den annen side: Selv om flertallet innrømmer dette, og stort sett aksepterer alle de innvendingene både Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har gitt uttrykk for, går de like fullt inn for innstillingen.

Det positive i så måte er at man kan regne med at den føringen som flertallet legger her, som går på fritt legevalg, henvisningspraksis osv., vil bli tatt hensyn til når dette systemet skal utformes. Og hvis man gjør det, ja da er man tilbake til Fremskrittspartiets forslag om å prøve ut dette på helt frivillig grunnlag. Det er det jeg vil anbefale.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Alvheim har tatt opp det forslag han refererte til, som er inntatt i innstillingen.

Marie Lovise Widnes: Ordninga med listepasientar har tvillaust både sine fordelar og sine ulemper.

Det er ein klår føremon at pasient og lege har god kontakt og kjenner kvarandre. Det er ein føremon at eit tillitstilhøve kan etablerast, der legen lærer pasientens helsetilstand og allmenntilstand å kjenne og får høve til å vurdere både behandlingsmåtar og pasientens reaksjonsmønster. Det er ein klår føremon at pasienten kan ta kontakt med sin lege når det trengst, og vere verna mot å verte ein pingpongball mellom fleire legar med forskjellar i syn og behandlingsmåtar. Det vil vere ein fordel om legen på den måten kan drive meir førebyggjande arbeid.

Det er derimot vanskeleg å sjå korleis det skal kunne verte særleg valfridom i mindre kommunar og distrikt der det er få legar og ofte skifte. Det må verte vanskeleg i kommunar der det er skiftande turnuskandidatar og langt til andre kommunar. I mange mindre kommunar der det er eit helsesenter, er det i dag svært godt samarbeid mellom legane. Dei har felles datasystem, dei har tilgang til journalar, og ved timebestilling vert pasientane gjerne spurde om dei ynskjer ein bestemt lege. Dei vert då opplyste om eventuell ventetid. Slik sett er listepasientordninga kanskje overflødig i mindre kommunar.

Når departementet likevel, etter signal frå sosialkomiteen, gjer framlegg om eit prøveprosjekt, finn SV ikkje så stor grunn til å gå mot det. Dersom ein finn fire kommunar som vil gå inn i ei prøveordning over tre—fire år, kan det vere verdt eit forsøk. Likevel har fleirtalet i fellesmerknadene lagt inn ein del føringar. Det er vår klåre oppfatning at dette skal vere ei ordning til beste for brukarane. Difor må den etablerast ut frå eit brukarbehov, og ikkje på legane sine premissar. Det er legane som bør konkurrere om pasientane. Fleirtalet peikar også på at ordninga med tilvising til spesialist ikkje må svekkje pasientens rett og høve til å få sjukdomen sin vurdert av ein slik.

Det er viktig at pasientane sine rettar ikkje vert innskrenka. Dette må ikkje verte ei tvangstrøye som gjer pasienten ufri. Det er i dag angrefrist på alle kontraktar, og det bør det vere i denne ordninga òg. Samstundes er det viktig at pasientane veit kva dei skiv under på, og kva det inneber av rettar og plikter. Det må vere så klårt formulert at det ikkje vert mistydd og pasienten kjenner seg lurt. Og så må vi sjølvsagt få ei evaluering og få syn for korleis det heile verkar. Viser det at systemet har uheldige verknader, må det endrast eller avskaffast. Vi skal følgje nøye med.

Vi skjønar ikkje heilt den kolossale innvendinga mot å prøve denne ordninga som Høgre og Framstegspartiet har. Dersom dette hadde vore ei permanent ordning som utan forsøk hadde vorte trædd nedover hovudet på folk i store delar av landet, kunne eg forstått den skepsisen Høgre og Framstegspartiet no viser. Men dette er eit svært avgrensa forsøk. Alle dei skremselsdøma som representanten Thea Knutzen kom med, er temmeleg overdrivne. For det første kan pasientane i utgangspunktet velje lege — og dei vel vel ikkje ein lege dei ikkje kan utstå. For det andre har dei høve til å seie opp avtalen. For det tredje vel dei for berre eitt år om gongen. For det fjerde har fleirtalet lagt inn føringar som tek stort omsyn til pasientrettane.

Representanten Alvheim overdriv etter mi meining problema så sterkt at eg knapt kjenner saka att. Det er nettopp velje pasientane får. Men om vi ser baksider ved denne ordninga når den har fått verke i fire kommunar i tre eller fire år, skal vi greie å ta den bort igjen, og vi skal greie å ta bort skadelege, utilsikta verknader. Det har vore prøvd mange andre ting som også vi i SV har gått med på, sjølv om vi har vore skeptiske til ein del av det. Det har vore prøvd med frisjukehus, med stykkpris og med trygdepengar for å redusere køane, utan dei store protestane. Kan det vere at høgresida ser ei så stor ulempe for legar utan avtale som kjem og fer, at det er det som ligg bak heile motviljen? Eg får sitere ein kjend diktar: «Jeg spørger helst, mitt kald er ej at svare.» Men det er noko påfallande at Høgre, som sjølv gjennom sin sosialminister lanserte forslaget, no har fått så iskalde føter.

Nye metodar og system i helsevesenet må ein stendig diskutere og prøve ut. Det er ikkje sjølvsagt at dei bør verte obligatoriske for det.

Det er viktig at vi no tek det førebyggjande arbeidet alvorleg. Det er det som på lang sikt skapar betre helse og lettar trykket på eit økonomisk innsnørt helsevesen. Det er viktig at ein ikkje tapar dei menneskelege sidene av syne og tenkjer reint bedriftsøkonomisk. Eit sjukehus er ikkje ein bilverkstad. Ein lege er ikkje ein reparatør. Og ein pasient er ikkje ein bil. Førstelinjetenesta er ikkje og må aldri verte ein reparasjonsverkstad, men meir ein stasjon der heile mennesket får sitt vedlikehald. Derfor må økonomien berre vere ei av sidene ved saka, og omsynet til rettferdig fordeling, omsynet til menneskelege kjensler, medleving og medynk vere berebjelkar. Derfor må vi ha fleksible ordningar, anten vi vel lister eller noko anna. Med det atterhaldet

som fellesmerknaden frå fleirtalet har innebygd, er farane for ei skeiv utvikling minimale. Og kan ein ved å auke basistilskotet på sikt kanskje både avgrense bruken av egenbetaling og lokke fleire legar til kommunar med dårleg legedekning, er det godt. Derfor går vi inn for denne prøveordninga.

Borghild Røyseland: På mange måter kunne det vært interessant med et prøveprosjekt med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten, også sett på bakgrunn av at andre land har organisert allmennlegetjenesten etter et listesystem som de har funnet ser ut til å være en brukbar ordning for seg.

Danmark f.eks. har funnet en modell som ser ut til å fungere bra, og som de ser ut til å være fornøyd med, uten at dette nødvendigvis betyr at deres modell er bra for oss. Danmark har som kjent en langt bedre legedekning enn vi har i vårt land.

Nå er det heller ikke denne modellen som er valgt i det forsøksprosjektet som vi i dag skal ta standpunkt til for vårt land. Slik prøveprosjektet er tenkt lagt opp ut fra Ot.prp. nr. 64, har Kristelig Folkeparti så store motforestillinger at vi ikke har sett noen mulighet for å endre på dette ved ulike merknader. Av den grunn fant vi heller å ville stemme mot lovforslaget.

Flertallet i komiteen, som har sluttet seg til departementets forslag, har imidlertid i sine merknader lagt så mange føringer at jeg nesten fristes til å spørre om dette er et opplegg som kan bli brukbart for departementet. Vil det bety problemer for departementet å følge dette opp? Vil man få de kunnskaper og erfaringer som er nødvendige for å ta standpunkt til en eventuell listepasientordning i fremtiden? Svaret på dette vil vi få senere.

Det sies i proposisjonen at gjennomføringen av dette forsøket med listepasientsystem vil kunne innebære en viss innskrenkning i rettighetene for den enkelte pasient. Departementet anser det derfor nødvendig med en lov som gir adgang til å fravike ordninger som i dag er lovhjemlet.

Kristelig Folkeparti ser det ikke bare som en viss innskrenkning, men som en betydelig innskrenkning på flere punkter. Det gjelder f.eks. retten til fritt legevalg. Retten til selv å kunne velge den legen en ønsker, enten han praktiserer i pasientens egen kommune eller i en annen, er så viktig at den må opprettholdes. Å ha en fast lege tror også jeg er av meget stor viktighet, og kanskje spesielt for eldre mennesker. De føler ofte en større trygghet ved dette. Denne retten er av aller største viktighet, og en behøver ingen listepasientordning for å sikre denne.

Departementets opplegg i proposisjonen går videre ut på at det i forsøkskommunene skal utprøves strengere regler for henvisning til spesialist enn det man har i dag. Vi finner ikke noen grunn til å stramme inn ytterligere på dagens ordning.

Å peke ut fire kommuner til dette forsøksprosjektet som kan danne tilstrekkelig grunnlag for senere å vurdere en eventuell permanent listepasientordning, tror jeg for min del vil bli meget vanskelig. I vårt langstrakte land, med store forskjeller fra distrikt til distrikt, kan umulig bare fire kommuner dekke noe spekter av betydning.

Departementet sier at man vil plukke ut kommuner der legedekningen er rimelig god, og der det ikke er stor legesøknad over kommunegrensen. Dette vil bety at man ikke får fram de ulemper som en listepasientordning vil føre til for kommuner som nettopp har problemer med for få leger, og som har stor legesøkning over kommunegrensene. En forsøksordning bør vel legges opp slik at alle sider ved ordningen kan bli nøye vurdert.

På bakgrunn av det jeg her har sagt og likeså de merknader Kristelig Folkeparti er med på i innstillingen, vil Kristelig Folkeparti stemme mot forslaget i innstillingen.

Flertallet og mindretallet ser nok forskjellig på denne sak — det kan vi bare konstatere. Men slik det ser ut, vil forslaget om forsøk med listepasientordning få flertall. Ut fra dette finner jeg ikke grunn til å gå ytterligere inn på ordningen. Når forsøket er gjennomført, vil saken komme tilbake til Stortinget, og da får vi se om forsøksordningen har vært så positiv som flertallet her i salen ser ut til å tro den skal bli. Det skal bli spennende å se hva den vurderingen som skal foregå, vil føre til når det gjelder kommunehelsetjenesten i vårt land i fremtiden.

Alf E. Jakobsen: Når vi i dag behandler sosialkomiteens innstilling om forsøk med listepasientsystem, er det som flere har sagt, en oppfølging av en tidligere stortingsmelding om erfaring med lov om helsetjeneste i kommunene. Denne meldingen ble fremmet av daværende sosialminister Wenche Frogn Sellæg, og Høyre og Kristelig Folkeparti var den gangen med på en flertallsmerknad der komiteflertallet anbefaler den modell som departementet nå legger fram. Det er derfor overraskende at vi nå må konstatere at Høyre og Kristelig Folkeparti ikke kan slutte seg til en prøveordning — og det ett år etter at de samme partier var med på denne innstillingen i sosialkomiteen.

Det er i slike stunder en må konstatere at politikkens veier er uransakelige og ofte

svært lite forutsigbare for enkelte partiers vedkommende. Ja, vi må med rette kunne stille spørsmålet om Høyre og Kristelig Folkeparti har andre meninger i posisjon enn i opposisjon.

Disse partiene argumenterer med at det vil bli behov for flere ansatte leger bl.a. i sentrale strøk dersom ventetiden for alle pasienter skal være på et akseptabelt nivå i et listesystem.

Høyre og Kristelig Folkeparti burde kjenne til at det som virkelig skaper kork, forbruk av legeressurser og ikke minst frustrasjon blant pasientene, er at de hver gang må forholde seg til nye leger, og ofte må starte med sykehistorien fra bunnen av hver eneste gang. Fra egen kommune har vi konkret kunnet måle en betydelig ressursgevinst ved stabilitet i forholdet mellom pasient og lege.

De samme partier nærer en bekymring for at sentrale strøk vil trenge flere ressurser, som igjen vil få uheldige konsekvenser for legedekningen i utkantstrøk.

Dersom bl.a. Høyre har en slik bekymring for Distrikts-Norges legedekning, har de en rekke ganger hatt sjansen til å være med på tiltak som ville redusert opphopinga av leger i sentrale strøk. Jeg går derfor ut fra at Høyre ved neste korsvei vil dokumentere i klar handling at de vil være med på tiltak som kan sørge for en bedre geografisk spredning av legeressurser.

Når det gjelder det frie legevalg som både Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet er så sterkt opptatt av, er det grunn til å tone ned de skremselsbilder som disse partiene avtegner i sine merknader i forhold til konsekvensene. Dette er en ordning som skal omfatte 0,89 pst. av landets kommuner, dvs. fire av 446 kommuner. Dette er den faktiske dimensjon som skaper slik bekymring hos enkelte.

Erfaringer fra andre land viser at det er forbausende lite legeskifte på grunn av tillitssvikt, konflikter eller misnøye med henvisningsrutinene. Departementet legger i tillegg opp til at det skal utarbeides regler for klageordninger hvis en pasient opplever at legen ikke etterkommer pasientens anmodning om henvisning til annen allmennlege eller spesialist.

I tillegg finner jeg grunn til å peke på at vi har klageordninger i kommunehelseloven for de pasienter som ønsker å klage over generelt manglende helsehjelp. Hvert år vil også listepasientene i denne treårsperioden få tilbud om legeskifte.

Til slutt vil jeg gjerne spørre hvordan vi i praksis skal komme videre for å få et så effektivt helsevesen som mulig, dersom vi ikke skal kunne drive forsøksvirksomhet med et system for å høste erfaringer om dette er en farbar vei, og hvilke ulemper og fordeler et slikt system gir.

Det er også grunn til å vise til flertallsmerknaden der det understrekes at pasienter som ikke ønsker å delta i ordningen, fortsatt må få nødvendig helsehjelp med refusjon fra folketrygden. Jeg har imidlertid grunn til å tro at det vil bli et svært lite problem. Iallfall har jeg registrert fra min sivile hverdag at svært mange av de henvendelser som kommunehelsetjenesten fikk da det også var dårlig legedekning og liten stabilitet i Hammerfest, nettopp gikk på det utilfredsstillende i stadig å måtte forholde seg til nye leger. Pasientene ønsker en fast legekontakt, og her har vi en sjanse til å få prøvd det ut i praksis.

Thea Knutzen (fra salen): President! Til en åpenbar misforståelse.

Presidenten: Thea Knutzen får ordet til en åpenbar misforståelse.

Thea Knutzen: Ja, representanten Jakobsen var også meget forundret over at Høyre ikke uten videre godtar den ordning som Regjeringen legger frem i proposisjonen.

Som jeg pekte på i mitt innlegg, avviker proposisjonens forslag på vesentlige punkter fra alternativ I slik det var løst skissert i meldingen om kommunehelsetjenestene i 1990. Jeg kan bare peke på at det der forutsettes noe høyere egenandel hvis man går til spesialist eller en annen enn listelegen. Det er noe helt annet enn å måtte bære de fulle omkostningene. Det forutsettes også der at ikke-avtaleleger uten videre skal være med i ordningen.

Presidenten: Alf E. Jakobsen til misforståelsen.

Alf E. Jakobsen: Jeg kan heller ikke si at dette var noen misforståelse. Jeg vil rå representanten Thea Knutzen til å lese det som faktisk står under alternativ I, og det er det som hovedprinsippene bygger på her.

Når det gjelder ikke-avtaleleger, står det også i framlegget fra departementet at det skal være opp til forsøkskommunene å bestemme hvorvidt disse skal være med eller ikke. Og jeg kan ikke skjønne at det her har vært store avvik i forhold til alternativ I.

Presidenten: Dermed skulle den misforståelsen være oppklart.

Statsråd Tove Veierød: Under behandlingen av røynslemeldingen sa Stortinget seg interessert i å prøve ut en ny modell for allmennlegetjenesten etter listepasientsystemet. Intensjonen med forsøksordningen er å sikre fast lege til alle og få erfaring med alternative finansieringsordninger for allmennlegetjenesten.

Jeg er glad for at et flertall i komiteen gir sin tilslutning til hovedlinjene i organisasjons- og finansieringsmodellen for utprøving av et listepasientsystem.

Jeg vil presisere at formålet med forsøket er å styrke enkeltmenneskets rett til god helsehjelp gjennom en fast legekontakt. Listelegens plikter overfor sine listepasienter forutsettes regulert gjennom en avtale med kommunen. De vanlige regler om informasjon, medbestemmelse ved behandling og klage vil selvsagt gjelde.

Forsøksmodellen legger opp til årlig tilbud om skifte av lege, og den åpner også for skifte i løpet av året ved konflikt eller tillitsbrudd mellom listelege og pasient.

Erfaringer fra land som praktiserer listepasientsystemet, viser at det er lite skifte av lege. Langt de fleste synes å verdsette tilgjengelighet til fast lege høyere enn fritt legevalg. Ordningen er ikke til hinder for at pasienten kan oppsøke annen lege eller spesialist uten henvisning. Forskjellen er bare at pasienten da må betale en høyere egenandel.

Regjeringen er opptatt av at forsøket blir reelt, noe som krever at dagens henvisningspraksis og betalingsregler endres noe.

I de fleste kommuner skjer kontakt med spesialist i dag etter henvisning fra allmennlege. Dette er ikke alltid tilfellet i de større bysentra. Ved et ryddig henvisningssystem som er koordinert gjennom fast allmennlege, vil man sikre bedre tilgjengelighet til spesialist for de pasienter som trenger slik oppfølging. Det er en forutsetning at de kommunene som er interessert i å delta i forsøksprosjektet, har leger som er villige til å prøve ut en organisasjons- og finansieringsmodell som foreslått.

Jeg har merket meg at Stortingets flertall forutsetter at basistilskuddet skal være legens hovedinntekt, og at departementet blir bedt om å vurdere om det ikke for kronisk syke bør gis et gradert tillegg til basistilskuddet som foreslått for personer med høy alder. Jeg har også merket meg flertallets understreking av at de personer i forsøkskommunene som ikke ønsker å delta i ordningen, må få nødvendig legebehandling med refusjon fra folketrygden, og at flertallet dessuten ønsker å få vurdert et høyere basistilskudd til kommuner med dårlig legedekning for å stimulere rekrutteringen av leger.

Vi legger opp til en bred evaluering av forsøket. Vi vil komme tilbake til Stortinget og redegjøre for erfaringene. Evalueringen vil så vise om vi har nådd målsettingen om bedre tilgjengelighet og oppfølging overfor de pasientgrupper som trenger mest hjelp. Ikke minst vil evalueringen kunne gi svar på om brukerne ønsker en slik modell på lengre sikt.

Regjeringen ser det som viktig å utvikle en legetjeneste der hvert menneske har sin faste lege som de stoler på og har tillit til. Spesielt viktig vil dette være for eldre, for kronisk syke og for mange funksjonshemmede. I overensstemmelse med den borgerlige regjerings røynslemelding ønsker vi nå å prøve ut en modell for å se om listepasientordningen kan brukes hos oss. Først når forsøket er gjennomført, kan vi svare på det.

Ingrid I. Willoch: Misbruket av forskningsbegrepet får en til å undres. Ordene forskning og forsøk synes å være magiske formularer som åpner for ukritisk bruk av penger og årsverk. Altfor sjelden stiller vi oss spørsmål på forhånd om det er verdt innsatsen. På etterskudd er undringen enda større når forskningen har brukt årsverk til å bevise hva man allerede vet, ofte nesten banale selvfølgeligheter.

I dette tilfellet er det innbyggerne i fire norske kommuner som skal være prøvekaniner for en ordning som tilsidesetter en valgfrihet som kan være viktig for liv og helse i noen tilfeller — og for trivselen i mange tilfeller.

Det lates som om vi skal få de gamle huslegene tilbake, de koselige og omsorgsfulle medisinske allvitere som kjente familiens fysiske og psykiske helse i generasjoner. Legen som hadde tid til å lytte, og som kom når barna ble syke, selv om det var natt og stormvær. Gammel-doktoren.

En tvangsmessig personlig kontakt, til og med med en kontrakt, og hvor en får plass hos den som har ledig listeplass, er ikke en huslegeordning.

En liste hjelper lite for å etablere et langvarig lege-pasientforhold når man bor i de deler av landet hvor legenes opphold ligner mer på gjennomreise enn på fast tilknytning til stedet. En lege som er der fra noen måneder til et par år, blir bare en del av en stafett i forhold til listepasienten. Det faste forholdet vil begrenses til den tiden legen er i bygda. For oss alle gjelder det at blir en syk utenom kontortiden skjer legekontakten tilfeldig via den som har vakt akkurat da.

Forholdet mellom pasient og lege er et tillitsforhold. En listeordning bygger på den illusjon at alle leger er like og likeverdige og sikrer pasienten den beste behandlingen og den

største forståelsen. Gjennom kollegiale regler av litt tvilsom etisk verdi har legeforeningene søkt å beskytte hverandre ved å holde liv i den myten. Enda alle, både pasienter og leger, vet at slik er det ikke. De er feilbarlige mennesker hvis dyktighet, tålmodighet og psykologisk innsikt kan variere fra person til person — og med dagsformen, som for alle oss andre. Den legen som svært mange er fornøyd med, kan noen ikke like. Det har langt fra bare faglige grunner eller beror bare på evnen til å skape tillit, det beror også på forventninger. Noen vil trøstes, noen vil jattes med, andre vil ha strenge beskjeder om nytt levevis fulgt av lange resepter på vond medisin.

Ut fra slike forhold må det være en selvfølgelig rett til fritt å velge og å velge bort en lege. En «second opinion»-ordning og en klagerett erstatter ikke dette. Det bare vanskeliggjør og gjør omstendelig noe som burde være selvfølgelig.

Enhver som har lest sykehistorier i aviser og blader, eller deltatt i et familieselskap og andre sammenkomster, kjenner historiene om dem som har vandret fra lege til lege før den endelige diagnosen kom — kanskje for sent. Særlig tidligere fikk mange kvinner høre at det som senere viste seg å være alvorlige symptomer, bare var overgangsalder og hysteri. Og selv om det er, eller var, bare psykosomatisk lidelse hos en pasient, skal da et stavnsbånd til én lege hindre en i å gå videre til den andre og tredje for å få trygghet eller visshet? Man kan ikke, som flertallet gjør her i debatten, på den ene side snakke om frivillighet og frihet og på den annen side si at hensikten er å stoppe dette som litt odiøst kalles lege-shopping.

En kontrakt kan dessuten lett misforstås i retning av en rett til å bli frisk eller til å få del i de maksimale ytelser samfunnet kan gi, med denne legen som døråpner og veiviser.

Men det vi ganske sikkert vil få, er et nytt helsebyråkrati med administrasjon og kontrollinstanser. Nye leger skal tas bort fra pasientene og over til administrasjon. Det er nok av denne tendensen fra før.

I store deler av landet er mye av den offentlige helseadministrasjonen overflødig. Man kan av og til tenke den kjetterske tanke at hadde slike stillinger vært tatt bort i strøk av landet med rimelig god legedekning, ville forholdene vært bedre i de øvrige deler av landet.

Retten til fritt legevalg er sentral. Det kan hevdes at denne retten er svak der det er ingen eller få å velge mellom. Men det er ingen grunn til å lage et helt unødvendig eksperiment i hvordan den skal svekkes for alle, etter et «alle skal ha det like dårlig»-prinsipp.

Jeg kjenner ikke hvilke fire kommuner som skal være verter for forsøket. Representanten Alf E. Jakobsen viste til at det var 0,89 pst. av befolkningen som bodde der. Med slik desimalkunnskap antar jeg at han kjenner kommunenes navn. Men jeg spør meg selv: Hva galt har innbyggerne der gjort siden de skal utsettes for noe slikt? Hvorfor skal de være prøvekaniner?

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Aud Gaundal: Forsøket som nå skal igangsettes med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten, oppfatter jeg som veldig positivt. I min hjemkommune, Steinkjer, er forslaget om listepasientsystem mye diskutert blant legene, og de vil gjerne ha erfaring fra slike forsøk. Noen har også gitt uttrykk for at de kan tenke seg at kommunen selv blir med på forsøket. Også blant legene i Levanger kommune arbeides det for at kommunen kan bli med som en av de fire forsøkskommunene. Det bekrefter det departementet sier, at det ikke blir noe problem å finne egnede kommuner som frivillig vil være med på et slikt forsøk.

I innstillingen er det fra flertallets side pekt på en del viktige forutsetninger for forsøket, og særlig er det lagt vekt på at pasientene ikke må miste vesentlige rettigheter. Nå ser ikke jeg, og heller ikke de legene jeg har snakket med, noen grunn til stor uro sett fra pasientenes side. Tvert imot, ordningen med listepasienter vil være positiv både for pasientene og for legene. En følelse av tilhørighet til sin lege er for mange pasienter i dag ikke til stede.

Vi vet at mange leger i dag, bl.a. på grunn av høy arbeidsledighet, økonomiske og sosiale problemer, har fått endret sine arbeidsoppgaver. Noen ganger er de sosialarbeidere, andre ganger sjelesørgere for mennesker i en vanskelig livssituasjon. Dette gjør at en i dagens samfunn bør finne fram til ordninger med fast lege slik at en kommer bort fra den situasjonen at legevaktens kontor er det eneste faste sted å henvende seg for en del pasienter.

Tilhørighet og kjennskap til pasientene over tid kommer pasientene til gode. Enkelte pasienter går i dag fra lege til lege uten at legen har noen mulighet til å stoppe den rundgangen. Jeg tror det er en av grunnene til at det er for stort medikamentbruk.

Når Høyre og Kristelig Folkeparti i denne saken har valgt å gå imot et slikt forsøk, kan det ha sin begrunnelse i at de er mest opptatt av byproblematikken. Det er faktisk spesialister som arbeider som allmennpraktiserende leger, særlig, som sagt, der befolkningstetthe-

ten er stor og gir grunnlag for det. Men dette er en virkelighet som er veldig fremmed i andre deler av landet. Der er det slik at en ikke kommer til spesialist uten henvisning via allmennlege.

Det har blitt et poeng dette at kvinner ønsker kvinnelige leger. Jeg er ikke uenig i det, men jeg er uenig i at listepasientordningen skulle svekke kvinnenes situasjon. I dag er det ikke kvinnelige leger nok, og i tillegg er det ingenting ved listepasientordningen som forhindrer at en kan ønske seg kvinnelig lege — men hovedsaken er pasientens rett til legehjelp når det er behov for det. Og når vi da forsøker å lage ordninger der den totale helheten blir mer rettferdig, med større tilhørighet og bedre tilgjengelighet, er jeg forbauset over at Høyre og Kristelig Folkeparti går imot.

Inger-Marie Ytterhorn: Det er snakket mye om rett til fritt valg og rett til én fast lege. Og alle partier har, så vidt jeg har forstått, sterkt understreket at dette må være en frivillig ordning, at man må kunne velge om man ønsker å være med på dette forsøket i de fire kommunene det skal omfatte.

Jeg har litt problemer med å forstå at dette skal være mulig, for det vedtaket vi er invitert til å fatte her i dag, gjelder et lovforslag som åpner for å innskrenke pasienters rettigheter i forhold til folketrygdlovens § 2. Dette lovforslaget ville, så vidt jeg kan forstå, ikke ha vært nødvendig dersom det var meningen at det skulle være frivillig å stå på en slik liste i de fire kommunene det gjelder.

Jeg tillater meg derfor å spørre statsråden om det er slik at man i de fire forsøkskommunene skal kunne velge å ikke ta del i ordningen, og likevel kunne gå til sin gamle lege å få full refusjon fra folketrygden.

Kari Helliesen: Jeg må si jeg er like forundret over innleggene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet her i dag, som jeg er over deres merknader og avvisende holdning til dette beskjedne forsøket. For alle sier jo at de gjerne vil at folk skal få fast lege, men de vil bare ikke være med på et forsøk for å se hvordan det kan gjennomføres.

For å ta noen av uttalelsene: Det skulle være så annerledes, dette forslaget, enn det opprinnelige forslaget fra den borgerlige regjering, sa representanten Thea Knutzen. Ja, det kan da iallfall ikke gjelde tilvisningsordningen. Jeg tillater meg å sitere fra St.meld. nr. 36 for 1989—90, fra den borgerlige regjering. Dette sitatet er gjengitt på side 3 i Ot.prp. nr. 64:

> «Men det er naudsynt å minne om at skal ordningen fungere, må alle «lekkasjar» tettast til så langt som mogeleg, slik at det ikkje blir for lett å bryte lege-pasienttilhøvet. Derfor må prøveordningar innebære at tilvisningsordninga til spesialisttenesta må praktiserast strengt.»

Dette sluttet Høyre og Kristelig Folkeparti seg til i fjor, men i dag går de til frontalangrep nettopp på dette punktet om den strenge tilvisningspraksisen. Og finansieringsordningen er den samme i det foreliggende forslaget som i St.meld. nr. 36 for 1989—90. Kan det være fordi Høyre og Kristelig Folkeparti har det vondt, at de går så hardt ut når de i dag går mot forslaget de tidligere har støttet?

Jeg vil også komme med en kommentar til representanten Ingrid Willoch, som feilsiterte representanten Alf Jakobsen. Hun sa at han hadde sagt at 0,89 pst. av befolkningen skulle være med på dette forsøket. Det representanten Jakobsen sa, var at 0,89 pst. av kommunene, nemlig fire av 446 kommuner, skulle være med.

Representanten Alvheim nærmest harselerte over at flertallet vil sikre at pasientene ikke skal miste vesentlige rettigheter. Vi vet at det dreier seg om en innstramning, men den er nødvendig for at dette skal kunne prøves ut, slik det også kom til uttrykk i det jeg nettopp siterte fra St.meld. nr. 36 fra Syse-regjeringen.

John Alvheim: Representanten Helliesen antydet at henholdsvis Høyre og Kristelig Folkeparti måtte ha det «vondt», at det var grunnen til at man gikk så hardt ut mot forslaget. Er det noen som virkelig bør ha det vondt og tenke litt alvorlig over hva man gjør, er det flertallet.

Jeg tror sosialministeren fullt ut når hun sier at forslaget egentlig har som formål å sikre den enkelte pasient legedekning og legehjelp. Det er ikke noen grunn til å trekke det i tvil. Men jeg spør, og jeg har gjort det før: Hvorfor kan man ikke prøve å gjøre dette på en positiv måte ved en frivillig ordning? Man kan da komme akkurat like langt på den måten. Og hvorfor skal man nå foreta en lovendring som fratar meg og alle andre den soleklare menneskerett det er å få lov til å gå til den lege vi ønsker å gå til?

Enkelte representanter fra flertallet har sagt at vi blåser denne saken svært opp. Det er jo en liten sak. Det gjelder bare fire kommuner. — Her gjelder det et prinsipp som er uhyre viktig sett fra Fremskrittspartiets side. Her kommer det fram at det flertallet som her er dannet, er et sosialistisk flertall. Og her ligger forskjellen mellom de ikke-sosialistiske partiene og de sosialistiske. Vi vil ikke røre enkeltmenneskets frihet. Det er det man gjør her.

Brit Jørgensen (komiteens leder): Jeg har bare lyst til, hvis det nytter, å gi et lite råd til Høyre i denne saken. Thea Knutzen forsøker hele tiden å blåse opp forskjellen på det alternativ I som lå i framlegget fra Høyres sosialminister i fjor, og det foreliggende forslag. Sannheten er at vi aldri har kommet på talefot med Høyre i denne saken under behandlingen i komiteen. Hvis det bare er snakk om forskjellige ordninger, kunne vi jo ha jobbet oss fram til et felles forslag. Det skulle iallfall ikke stått på Arbeiderpartiet.

Jeg synes også vi nå skal komme litt tilbake til utgangspunktet. Dette er en meget forsiktig forsøksordning, som, som sagt, omfatter fire kommuner. Hensikten er å sikre en fast lege til folk, og å få erfaringer med alternative finansieringsordninger.

Det er mange mennesker som i dag ikke har den trygghet det er å ha en fast lege. Mange føler seg som kasteballer i et heseblesende system med legesentre hvor man ved hver eneste konsultasjon må gjenta sin sykdomshistorie og gå i detalj gjennom behandlinger. Slik er virkeligheten for de fleste i dag. Det er ikke slik at folk i realiteten kan velge og vrake blant leger.

Jeg mener at dette i stor grad er et organisasjonsspørsmål. Selvfølgelig kan en også ved denne saken reise en rekke motforestillinger og legge fram en lang rekke tenkelige uheldige konsekvenser. Andre land har organisert allmennlegetjenesten etter et listesystem. Jeg kan selvfølgelig ikke vurdere om et slikt system er bedre eller dårligere enn dagens system i Norge. Men det er verdt et forsøk. Og gjennom dette forsøket vil vi få en del svar, også på om begrensningene vil oppveies av en bedre legetjeneste, tilpasset brukerne, om det blir bedre muligheter for legene til å samarbeide med annet personell både i og utenfor helsetjenesten.

Kanskje vi får bedre ressursutnyttelse og bedre økonomistyring — altså mer helse for hver krone. Jeg tror at vi på flere områder kan få et bedre kurativt opplegg, bedre knyttet til forebyggende arbeid, og bedre samarbeid med annet helsepersonell. Jeg kan ikke si at det er riktig eller nødvendig å innføre listepasientsystem i Norge. Men jeg mener absolutt at vi må innhente kunnskaper som kan gi oss grunnlag for beslutninger.

Tom Thoresen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Marie Lovise Widnes: Eg må seie at eg ikkje hadde venta så store bølgjer her i dag. Dersom representanten Borghild Røyseland verkeleg meiner at merknaden frå fleirtalet vert så vanskeleg for departementet at dei ikkje greier å få til ei prøveordning — ja då må jo representanten meine at det berre går an å få til ei prøveordning der det vert gjort alvorlege innskrenkingar i pasientrettane. Men dersom det er tilfellet, kvifor gjekk då Kristeleg Folkeparti inn for ei slik ordning då Høgre gjorde framlegg om det. Vi greier ikkje å sjå den store forskjellen på det forslaget som kom frå Høgre, og det som ligg på bordet i dag.

Det har vore fleire openberre, eller meir skjulte, mistydingar i denne debatten. Men det overdrivne åtaket på fleirtalet sin merknad må vere den verkeleg store mistydinga i denne saka. Det er storm i eit vassglass. Vi trur at det er departementet si meining å lage ei legeteneste som gagnar brukarane. Og så seint som i dag høyrde eg ei historie om ei kvinne som nettopp var frustert over at ho hadde måtta gjenta si triste historie for den eine legen føre og den andre etter. Eg må undrast på kva Høgre, Kristeleg Folkeparti og Framstegspartiet meiner formålet med dette forsøket er, om dei trur at det er ei tvangsordning som fleirtalet av rein vondskap trær ned over hovudet på folk — slik vert det nesten framstilt.

Lovforslaget må gi heimel for å setje i gang eit prøveprosjekt, så enkelt er det.

Eg ser elles at tvang ikkje er det same i regi av Høgre som i regi av Arbeidarpartiet — to og to er ikkje alltid fire. Eg har også ein tokke av at mindretalet ikkje likar at fleirtalet har lagt inn føringar som tek atterhald om pasientrettane. Det hadde vore lettare for mindretalet om dei verkeleg hadde ein fiende å kjempe mot. Det var det representanten Alvheim prøvde å oppkonstruere ved å uttale ordet «sosialistisk» med harme. I fall dette er sosialisme, må det vere Høgre som fann opp sosialismen — og det har eg ikkje visst før.

Tove Kari Viken: Representanten Thea Knutzen sa tidligere her i dag at Høyre ikke bestandig fulgte sin lederhund — ja vi har vel for lengst oppdaget at Høyre har vanskelig for å støtte opp om sine lederhunder.

Representanten Knutzen sa at det var vesentlig forskjell på den ordningen som daværende sosialminister Wenche Frogn Sellæg la fram, og den ordningen som er skissert i dag. Men hvis en ser på alle de ankepunktene som Høyre har kommet med i dag til ordningen, står de akkurat like sterkt i den skisseringen som kom fra Høyre-regjeringen. I St.meld. nr. 36 for 1989—90 står det bl.a.:

«skal eit listesystem fungere, må bindinga mellom pasient og lege vere sterk.»

Og videre:

«Det må koste både pasient og lege noko,

om bindinga som ligg i å stå på lista, blir broten.»

Representanten Helliesen siterte også fra den samme meldingen, at tilvisningsordningen til spesialisttjenesten må praktiseres strengt.

I meldingen står det også:

«Dersom dei går til ein annan lege, må dei betale ein høgare eigenandel.»

Og videre:

«Det vil knyte lege — pasient tett saman, fordi pasienten må betale meir om ho/han går til ein annan lege enn «liste-legen». Legen vil ikkje få betalt frå det offentlege for det som blir gjort for pasientar utanom lista.»

I forsøket med et listepasientsystem er det fra Høyres side — både tidligere og nå — lagt opp til en innstramming i forhold til tilvisningen til spesialtjenesten.

Representanten Knutzen sa at ikke alle funksjonshemmede og kronisk syke får den tilgangen til lege de trenger i dag, og det kan nok være riktig. Det gjelder spesielt for folk i Utkant-Norge, fordi det er mangel på legespesialister. En innstramning av spesialisttjenesten vil bety at de som ikke trenger spesialisttjenester, ikke bruker disse dyrebare timene, og da vil spesialistene ha mulighet til å ta seg av dem som virkelig trenger det.

Jeg vil vise til det som flertallet i komiteen sier, at de personer som ikke ønsker å delta i ordningen, ikke må miste pasientrettigheter av den grunn, og at de må kunne oppsøke annen lege. Det er også viktig at et slikt nytt forsøk blir innført med smidighet, slik at ingen føler at de mister sine rettigheter. Ordningen med fast lege vil gi en bedre kontroll i forhold til medikamentbruk, og det blir ikke like enkelt å gå til flere leger for å få utskrevet resepter.

Jeg vil også peke på at det skal forhandles med Lægeforeningen og Rikstrygdeverket. Og det er grunn til å merke seg at flertallet i komiteen peker på at en i forhandlingen med Den norske lægeforening om forskrifter ikke må svekke hensikten med ordningen.

Ingrid I. Willoch: Representanter for flertallet har i denne saken prøvd å fremstille det slik at det er først gjennom denne ordningen det kan bli mulig å etablere et fast, trygt og fortrolig forhold mellom pasienten og én fast lege. Det er selvsagt ikke slik at det er først ved denne ordningen at vi, gjennom en liste, en kontrakt og — en kan kanskje fleipe litt og sammenlikne med ekteskapsloven vi har behandlet i det siste — et løfte om evig troskap kan etablere noe som kan likne på det gamle huslegeforholdet. Mange av oss har i dag — og har hatt det lenge — en lokal lege som vi bruker, og av og til misbruker, omtrent på samme måten som huslegesystemet virket.

Og når representanten Widnes hevdet hvor ille det var at man måtte gå fra lege til lege og gjenta sin triste historie på ny, er jeg helt enig med henne i dette. Men da må vi stille oss spørsmålet: Hvorfor går vedkommende til en ny lege? Jo, fordi man ikke fikk den behandlingen og forståelsen man ønsket hos den forrige legen man var hos.

I det militære heter det at det er en god regel at det som er i orden, skal ikke repareres. Jeg vil gjerne gi det som et råd her i dag. Et annet hensyn som er veldig viktig, er at forsøk og sosiale eksperimenter som angår medmennesker og på mange måter deres grunnleggende rettigheter, bør man være ytterst varsom med. Dette er kanskje en liten sak, men det er et stort prinsipp det gjelder.

Jeg har lyst til å ta en liten parallell. Pedagogisk forskning har vist at den lærer man får i småskolen, blir ofte ens egen og klassens pedagogiske skjebne. Jeg vil si det på den måten at den lege en blir tildelt den listen en havner på, kan utvikle seg til å bli ens helsemessige skjebne. Vi må være realister i denne saken. De populære legenes lister blir hurtig fulltegnet. Vi kan oppleve at hele familien blir spredd på ulike lister etter hvor det er ledig kapasitet. Og så kan man stille kontrollspørsmålet: Hvorfor er det ledig kapasitet på enkelte legers lister? Er det fordi rykter i lokalmiljøet sier at sjansen til å bli sykere er ganske stor hvis en går akkurat til den legen, men det er ledig på listen, og dit skal man gå?

Hvis en føler at hensynet til egen helse blir godt nok ivaretatt, vil en ikke skifte. Men andre vil ønske å gå videre, uten at økonomien skal hindre dem i den muligheten. Det som forbauser meg i dag, er at det nettopp er sosialistene som skal legge en økonomisk hindring i veien for at folk skal kunne søke hjelp hos en annen lege når den første ikke har gitt et godt nok svar på ens problemer.

Tove Kari Viken (fra salen): Hr. president! Kan jeg få ordet for å oppklare en åpenbar misforståelse?

Presidenten: Tove Kari Viken får ordet for å oppklare en åpenbar misforståelse.

Tove Kari Viken: Representanten Willoch sier at en kan risikere at familien kan bli spredd på flere leger. Det er nettopp tatt opp i meldingen at familien skal kunne ha samme lege. Barn over 12 år skal kunne velge, men det er meningen at familien skal kunne ha samme lege.

Presidenten: Fru Willoch til misforståelsen.

Ingrid I. Willoch: Jeg har som vanlig inntrykk av at begrepet «misforståelse» brukes til replikkordskifter, men la nå det gå.

Det jeg vil svare på dette, er at når man har en grense på 2 000 pasienter på en liste, og det er ledig kapasitet andre steder, er det et spørsmål om vektlegging. Skal den ledige kapasiteten veie tyngst? Eller skal man oppleve at den populære legen får stadig flere pasienter ved at nye generasjoner kommer inn fordi de har fortrinnsrett hos denne legen? Det er et åpent spørsmål. Jeg tror det blir en vanskelig vurdering.

Presidenten: Presidenten er noe tilbøyelig til å være enig i fru Willochs definisjon av «en åpenbar misforståelse».

Thea Knutzen: Først en kommentar til Kari Helliesens innlegg, og det gjelder dette med å tette alle hol. Jeg tror vi rett ut skal erkjenne at den uttalelsen i meldingen burde vi i sosialkomiteen tatt avstand fra allerede i fjor vår. Det gjorde vi ikke. Det skjer ofte at man ikke tar avstand fra alt det gale som står i meldinger, men det skulle vi ha gjort, det erkjenner jeg gjerne. Men dette er ikke tatt med i kommentaren fra de borgerlige partier i innstillingen. Nettopp det med å tette alle hol ser vi i dag har klar sammenheng med det frie legevalg som vi vil forsvare.

Så til lederen i komiteen, som mener at jeg har forstørret forskjellen mellom alternativ I, slik det ble skissert i meldingen om kommunehelsetjenesten, og forslaget i proposisjonen som vi behandler nå. Jeg er ikke enig i det. Jeg synes det er viktige prinsipielle forskjeller, og det er nettopp det som også har gjort at det har vært vanskelig å tenke seg at man skulle komme fram til noe kompromiss i komiteen. De prinsipielle forskjellene går på at vi vil beholde det frie legevalg, og vi mener at det er en selvfølge at også leger uten avtale og uten fast lønn skal være med i ordningen. Det skal være pasientene som avgjør hvilke leger som skal være med. Det er ikke elementer i den foreliggende proposisjonen.

Når Marie Lovise Widnes synes at dette har skapt store bølger, skyldes det nettopp disse prinsippene. At ikke Tove Kari Viken oppfatter de forskjellige prinsipielle holdningene hos flertallet og mindretallet, kan jeg ikke annet enn å beklage.

Statsråd Tove Veierød: I den debatten vi har hatt i kveld, har begrepet «frihet til å velge lege» stått sentralt. Vi som kommer fra små kommuner, føler i stor grad at det er en illusjon at vi i dag har et fritt legevalg. Derimot tror jeg at den forsøksmodellen som vi i dag ønsker å prøve ut, kan virke stabiliserende når det gjelder legedekningen der det i dag er svak rekruttering til de eksisterende legestillingene.

Den innskrenking av det frie legevalg som representanten Ytterhorn spurte om, består i at det blir en viss økonomisk forskjell for den enkelte, som det har vært framhevet i debatten i dag, om vedkommende velger en listelege eller velger å oppsøke en annen lege, idet refusjonssatsene vil være differensiert. Det vil si at man fritt kan velge lege, men det vil da få visse økonomiske konsekvenser. Det er årsaken til at det er nødvendig å åpne en lovhjemlet adgang til å fravike den gjeldende helse- og trygdeordningen på dette felt.

John Alvheim: Det er en grov fornærmelse mot den gamle huslegeordningen når flertallet mener å påstå at det forslag som ligger her på bordet, vil være tilnærmet lik den gamle huslegeordningen. Det er en fornærmelse mot de legene som i sin tid jobbet 24 timer i døgnet og tolv måneder i året. De kommer aldri tilbake. Da er det direkte desinformasjon av ulike talere å si fra denne talerstol at nå er man sikker på å få den samme legen hver gang man trenger hjelp. Det er man slett ikke sikker på. Disse listelegene jobber ikke 24 timer i døgnet og tolv måneder i året. De har sin regulerte arbeidstid, og man kan fortsatt risikere å møte både en og to og tre leger på kontoret hos ens egen listelege. Dette er desinformasjon av grovt kaliber. Man kan ikke bygge opp en huslegeordning med lover og ulover, som vi nå er i ferd med å gjøre. Og jeg kan ikke forstå at man ennå ikke har innsett — etter at statsråden nå har bekreftet det — at her tar man fra det enkelte individ en rettighet det har i dag, som er en umistelig og fundamental menneskerett.

Marie Lovise Widnes: Eg må igjen seie at eg er overraska over den store stormen det har vorte om denne saka — eit lite forsøk i fire einskilde kommunar.

Ingrid Willoch påpeika dette med å gå til den legen som har ledig kapasitet. Det ser ho på nesten som ein tragedie. Men vi som har budd i ein utkantkommune i eit utkantstrok i Norge i alle våre dagar, har jo hatt dette som vår kvardag, og vi har overlevd — somme av oss.

Thea Knutzen snakka om prinsipp. Med min beste vilje, og eg trur om eg brukte lupe, ville eg ikkje kunne greie å sjå så stor ein prinsippforskjell i framlegga frå Høgre, slik dei låg føre tidlegare, og framlegget frå depar-

tementet i dag. Det som gjer den store forskjellen, er at fleirtalet i komiteen har lagt inn nokre føringar for å vere på den sikre sida, og det skulle vel ikkje vere noko minus.

Alvheim snakka om huslegane. Lat meg igjen seie at dette er eit omgrep vi ikkje kjenner til. Visst haddde vi ein huslege. Ja, han sat milevidt unna, og det fanst berre ein i kommunen. Vi hadde ikkje så stort val.

Inger-Marie Ytterhorn: Jeg vil gjerne få takke statsråden for det svaret hun gav i sitt siste innlegg. Det er i overensstemmelse med min oppfatning av saken, og jeg kan ikke forstå annet enn at det må få konsekvenser for flertallet da alle de tre partiene som danner flertallet, har lagt frivillighet til grunn. Det står i flertallets merknader på side 2 i innstillingen, annen spalte:

«Flertallet vil understreke at dersom enkelte personer i forsøkskommunen ikke ønsker å delta i ordningen, må dette ikke være til hinder for at vedkommende får nødvendig legebehandling med refusjon fra folketrygden.»

Statsråden sa nettopp at refusjon fra folketrygden ikke vil bli gitt dersom man velger en annen enn listelegen.

Presidenten: Flere har ikke forlangt ordet, og debatten er avsluttet.

Presidenten viser til at sakens ordfører, Tove Kari Viken, har rettet en trykkfeil i den trykte innstillingen. Men så vidt presidenten kan se, har det ingen betydning for voteringstemaene i dagens vedtak.

Under debatten har representanten Alvheim på vegne av Fremskrittspartiet satt fram følgende forslag:

«Ot.prp. nr. 64 (1990—91) om lov om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten tilbakesendes Regjeringen. Regjeringen anmodes om å fremme nytt forslag til Stortinget, basert på Fremskrittspartiets merknader i dette dokument.»

Thea Knutzen — til voteringen.

Thea Knutzen: Første del av Fremskrittspartiets forslag er vi enig i. Andre del stiller vi oss noe mer tvilende til fordi de premissene som er nevnt der, er noe uklare — i hvert fall på ett eller to av punktene. Derfor vil jeg tilrå at Høyres gruppe stemmer mot Fremskrittspartiets forslag, og også mot innstillingen.

Presidenten: Borghild Røyseland — til voteringen.

Borghild Røyseland: Bare for sikkerhets skyld: Jeg vil tilrå Kristelig Folkepartis gruppe å stemme imot både forslaget fra Fremskrittspartiet og forslaget i innstillingen.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at disse stemmeforklaringer er kommet før presidenten har redegjort for hvordan presidenten har tenkt å legge opp voteringen. Nå vil presidenten gjøre det, og hvis noen da har behov for ytterligere forklaringer, vil man kunne komme tilbake til det.

Under debatten har altså John Alvheim på vegne av Fremskrittspartiet tatt opp det forslag som er inntatt i innstillingen på side 5. Presidenten foreslår at det først voteres over forslagets første punktum. Presidenten vil så komme tilbake til forslagets annet punktum, og til sist vil det bli votert over innstillingen.

— Ingen innvendinger er kommet mot denne voteringsmåten, og slik vil det bli gått fram.

Thea Knutzen (fra salen): Når forslaget deles opp slik, vil jeg anbefale Høyres medlemmer å stemme for første punktum og mot siste punktum.

Presidenten: Forslaget fra Fremskrittspartiet, første punktum, tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, første punktum, ble med 51 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.30.16)

John Alvheim: Da første punktum i vårt forslag nå er falt, trekker jeg annen del av forslaget. Det har ingen hensikt verken å oversende det eller votere over det.

Samtidig anbefaler jeg Fremskrittspartiets gruppe å stemme mot innstillingen.

Presidenten: Hr. Alvheim har trukket annen del av sitt forslag, og innstillingen tas opp til votering.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten.

§ 1

Ved utprøving av forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten kan Kongen

Trykt 24/6 1991

samtykke i at det gjøres avvik fra gjeldende helse- og trygdelovgivning, i den utstrekning dette er nødvendig for gjennomføringen av forsøket.

Det kan ikke gjøres avvik som innebærer en innskrenkning i rettigheter eller en utvidelse av plikter som enkeltpersoner har etter gjeldende lovgivning, med unntak av nødvendige særregler om retten til ytelser etter lov av 17. juni 1966 om folketrygd kap. 2.

Det kan heller ikke gjøres avvik fra forvaltningslovens saksbehandlingsregler eller tilsvarende bestemmelser i helse- og trygdelovgivningen, når bestemmelsene er gitt av hensyn til enkeltpersoners rettssikkerhet.

§ 2

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler for gjennomføringen av forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten.

§ 3

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har gjort kjent at de ønsker å stemme mot den foreslåtte lovendring.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 45 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.31.47)

Presidenten: Lovens overskrift og loven i sin helhet tas opp til votering. Presidenten går ut fra at de samme partier vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 45 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.32.21)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og visse andre lover (Innst. O. nr. 76, jf. Ot.prp. nr. 41, kap. 3)

Komiteen hadde innstillet:

Kap. 3 i Ot.prp. nr. 41 for 1990—91 — om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og visse andre lover — sendes tilbake til Regjeringen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 5

Innstilling fra sosialkomiteen om ikke-behandling av Dokument nr. 8:31 for 1990—91 om forslag fra stortingsrepresentantene John G. Bernander og Thea Knutzen om lov om endring i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg. Hjemmel til å stille vilkår om arbeidsytelse (Innst. O. nr. 73, jf. Dokument nr. 8:31)

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:31 — om forslag fra stortingsrepresentantene John G. Bernander og Thea Knutzen om lov om endring i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg. Hjemmel til å stille vilkår om arbeidsytelse — tas ikke under behandling av dette Odelsting.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 6

Innstilling fra sosialkomiteen om ikke-behandling av Ot.prp. nr. 29 for 1990—91 om lov om sosiale tjenester m.v. (sosialloven) (Innst. O. nr. 74, jf. Ot.prp. nr. 29)

Komiteen hadde innstillet:

Ot.prp. nr. 29 for 1990—91 — om sosiale tjenester (sosialloven) — tas ikke under behandling av dette Odelsting.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 7

Innstilling fra samferdselskomiteen om lov om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel (Innst. O. nr. 82, jf. Ot.prp. nr. 64 for 1989—90)

Presidenten: Etter ønske fra samferdselskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 2 timer og 20 minutter, og at taletiden fordeles slik på partigruppene:

Arbeiderpartiet 50 minutter, Høyre 30 mi-

nutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Sosialistisk Venstreparti 15 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis adgang til replikkordskifte på inntil 10 minutter etter innlegg av hovedtalerne fra hvert parti og etter innlegg av medlemmer fra Regjeringen.

Enn videre foreslås at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Ola Røtvei (ordfører for saken): Forslaget til endringer i samferdselsloven ble fremmet av regjeringen Syse i mai 1990. Samferdselsloven regulerer person- og godstransport med motorvogn og fartøy mot vederlag.

Den viktigste endringen i forslaget er åpningen for bruk av anbud ved tildeling av tilskudd til ruteselskapene. Denne endringen betyr at tilskuddsmyndighetene kan legge ut ruter eller ruteområder på anbud. Selskapene legger inn tilbud på hvor mye de skal ha i offentlig tilskudd for å kjøre en bestemt rute eller i et bestemt ruteområde.

Jeg vil understreke at fylkeskommunene selv bestemmer om de vil benytte anbudsprinsippet eller ikke. I dag tildeles tilskudd etter forhandlinger basert på såkalte normtall. Flertallet i komiteen mener at denne typen forhandlinger fortsatt vil være mest hensiktsmessig i store deler av landet.

For persontransport i rute som drives innen fylket, vil fylkeskommunen etter proposisjonens forslag være løyvemyndighet. Departementet vil fortsatt være løyvemyndighet for transport som krysser fylkesgrensene, samt for riksveiferjene. Overføringen av løyvemyndighet til fylkeskommunen medfører at retten til å klage til departementet faller bort. Komiteflertallet forutsetter i den forbindelse at de fylkeskommunene som ikke har egne klageinstanser, oppretter dette.

Gjeldende lov setter ingen krav til utøverne av ruteløyve utover at vedkommende må være fylt 20 år. En samlet komite går inn for å innføre de samme reglene for løyvehavere som gjelder i EF. Dette er krav som knytter seg til vandel, økonomisk evne og faglig kompetanse. Disse kravene, med unntak for transportfaglig kurs og skriftlig prøve, skal innføres før anbudsprinsippet kan tas i bruk. Transportfaglig kurs og skriftlig prøve skal innføres så snart som mulig. Komiteen ber videre om at liknende krav til løyvehaver gjøres gjeldende for innenlands rutetrafikk med fartøy.

I tillegg til de strengere kravene til løyvehaverne har komiteen også gått gjennom de kravene som stilles til førerne av buss. I denne forbindelse ber komiteen departementet om å innføre krav om obligatorisk opplæring for førere av buss så snart som mulig.

Også de selskapene som ikke mottar offentlige tilskudd, må ha løyve for å utføre rutetransport mot vederlag. Etter proposisjonens forslag ville disse selskapene ikke omfattes av anbudsordningen. Dette er urimelig ut fra at det offentlige sikrer selskapene monopol på de rutene de kjører. Det er derfor fremmet forslag i innstillingen om at det kan benyttes anbud ved tildeling av løyve.

Når det gjelder § 13, som er den paragrafen som gir hjemmel til å gi forskrifter, er det fra flertallets side foreslått at det skal gis forskrifter for bruk av anbud. En del av de mest sentrale områdene som omfatter de ansattes lønns- og arbeidsvilkår, hensyn til miljø og krav til opplæring, sikkerhet og standard, bør forskriftsfestes.

Når det gjelder lengden på løyveperioden, er det ikke foreslått noen endringer. Løyveperioden skal fortsatt være ti år. Når en fylkeskommune benytter anbud, er det imidlertid naturlig at løyveperioden blir knyttet til den tiden anbudskontrakten gjelder for. Det betyr at løyveperioden ved bruk av anbud kan bli kortere enn ti år.

Flertallet i komiteen har ønsket å presisere at hvis en fylkeskommune tar i bruk anbud, kan den gjøre dette før løyveperioden for dagens løyvehaver går ut. Dette betyr at fylkeskommunen kan ta tilbake et løyve før løyveperioden er utgått. Den betingede innløsningsretten, som jeg skal komme tilbake til seinere, er knyttet nettopp til dette.

Det er i § 24 a, pkt. 5, at det gis åpning for at anbud kan tas i bruk ved tildeling av tilskudd. Målet er en bedre utnyttelse av ressursene for å styrke kollektivtilbudet. Flertallet mener i likhet med departementet at det også ved bruk av anbud vil være mulig å benytte seg av nettosubsidiering, dvs. at ruteselskapene har inntektsansvaret. Fylkeskommunene velger selv hvilken kontraktsform som skal benyttes.

Komiteen har forutsatt at eventuelle anbudsordninger administreres slik at det ikke kan reises berettiget tvil om likebehandling av selskapene. Dette er viktig i de tilfellene der fylkeskommunen har egne selskaper som deltar i konkurransen. Flertallet i komiteen mener at proposisjonens forslag om en nedre grense for anbudskontraktene på tre år er for kort tid og vil foreslå at den nedre grensen settes til fem år, med unntak for midlertidige ruter.

Når et flertall i komiteen har valgt en lengre minste kontraktstid, er dette av hensyn til de ansatte, distriktsruter samt trygghet for in-

vesteringer i nyere og bedre materiell.

Ved bruk av anbud er det viktig å sikre reell konkurranse og motvirke unødvendig nedleggelse av selskaper. Derfor mener flertallet at fylkeskommunene ikke bør legge ut for store deler av rutenettet på anbud samtidig. Det er to viktige grunner til dette. Om alle rutene legges ut på anbud samtidig, vil de som taper konkurransen, ikke få muligheter til å delta i en anbudskonkurranse på minst fem år, som flertallet foreslår. De små selskapene vil ikke ha muligheter for å delta i konkurransen hvis ruteområdene som legges ut, er for store. Dette vil også føre til at fylkeskommunen unngår krav om innløsning i for stort omfang. Vi ser imidlertid ikke bort fra at konkurranseprinsippet over tid kan føre til monopoltendenser. Flertallet mener derfor at fylkeskommunen må kunne forkaste et anbud selv om det totalt sett framstår som det beste.

Flertallet i komiteen har hatt et sterkt ønske om at konkurransen ved eventuell bruk av anbud ikke skal føre til et press mot lavere lønn og dårligere arbeidsvilkår for de ansatte. Der er derfor forutsatt fra flertallets side at selskaper som mottar offentlige tilskudd, skal følge de lønns- og arbeidsvilkår som er nedfelt i gjeldende kollektive overenskomster.

Bruk av konkurranseprinsippet i et marked som er regulert av behovsprøvde løyver, er spesielt også i forhold til arbeidstakerne. Flertallet ber derfor departementet bidra til at utvalget som gjennomgår arbeidsmiljøloven, får i oppdrag å se nærmere på mulighetene for å styrke arbeidstakernes rettigheter i de tilfeller der konkurranse benyttes i markeder der det ikke er fri etableringsrett. Arbeidstakere i innenriks sjøfart omfattes ikke av arbeidsmiljøloven, og flertallet ber derfor om en liknende gjennomgang av de relevante lovbestemmelser for denne arbeidstakergruppen.

Fylkeskommunene må etter flertallets mening, ta hensyn til helheten ved og konsekvensene av hvert enkelt anbud. Flertallet forutsetter derfor at fylkeskommunene vektlegger hensynet til de ansatte ved eventuelle innskrenkninger og nyansettelser hos tidligere og ny løyvehaver.

Det kan være en fare for at bruk av konkurranseprinsippet fører til at selskapene ikke tar tilstrekkelig hensyn til miljøet. Flertallet ber derfor om at det utvikles veiledende modeller for å kvantifisere ulike miljøkostnader. Disse miljøkostnadene må inngå som en del av totalkostnadene i et anbud, slik at også miljøkostnadene tas hensyn til ved valg av transportør.

Det kan være dyrt å kjøpe billig. Dette er en sannhet som også gjelder ved kjøp av den type tjenester som vi nå behandler. Flertallet mener derfor at fylkeskommunen må ha anledning til å forkaste et anbud, selv om det er det billigste i kroner og øre, hvis anbudet ikke tilfredsstiller de kravene som fylkeskommunen stiller til standard, sikkerhet, service osv. Disse kravene må gjøres kjent for selskapene gjennom anbudsgrunnlaget.

Det har vært en del usikkerhet om hvordan proposisjonens forslag til § 24 b skulle forstås. Jeg vil i den forbindelse vise til brev fra Samferdselsdepartmentet til komiteen, datert den 8. mai. Av brevet går det fram at i de tilfeller fylkeskommunen har et eget etatsselskap — et selskap som ikke er et eget rettssubjekt — så må fylkeskommunen, hvis de ønsker å ta i bruk anbudsprinsippet, enten skille ut etatsselskapet som et eget rettssubjekt eller etablere et administrasjonsselskap. Det tredje alternativet er å søke departementet om fritak.

Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, legger til grunn at fylkeskommunene selv må bestemme hvordan de mest hensiktsmessig vil organisere og administrere rutedriften. Flertallet har imidlertid funnet grunn til å understreke viktigheten av at fylkeskommunene sikrer seg tilstrekkelig kompetanse til både å etablere profesjonelle anbudsordninger og til å vurdere rutenettene.

Det bør gis adgang til å opprette administrasjonsselskaper. Det må videre være opp til fylkeskommunen å bestemme om et slikt selskap skal eie eller ha eierinteresser i transportselskap.

Flertallet i komiteen har ikke funnet å kunne slutte seg til at det åpnes for adgang til bruk av anbud verken når det gjelder fylkesferjer eller riksvegferjer. Årsaken er for mange uavklarte problemstillinger knyttet til kapitalkostnadene. Arbeiderpartiet og Senterpartiet ber departementet komme tilbake til Stortinget når disse problemene er avklart. For å få et erfaringsgrunnlag som bidrar til fornuftige løsninger, gis det åpning for begrensede forsøk med bruk av anbud for riksvegferjer.

Når det gjelder iverksettelsen av denne loven, er det som jeg før har nevnt, foreslått en betinget innløsningsrett for de selskapene som i dag har ruteløyve, og som blir fratatt løyve på grunn av innføring av anbud før løyveperioden har gått ut. Betingelsen knytter seg til hvor mye av et selskaps ruteproduksjon som legges ut på anbud. Flertallet har sluttet seg til at hvis mer enn 20 pst. av den samlede ruteproduksjonen til en ruteløyvehaver legges ut på anbud i løpet av ett år, eller mer enn 50 pst. i løpet av fem år, kan ruteløyvehaver kreve innløsning.

Jeg vil presisere at innløsningsretten kun gjelder de ruteløyvehavere som har gyldige

løyver når denne loven tar til å gjelde.

Innløsningsretten vil være av særlig betydning for små selskaper. Det er også viktig at denne betingede innløsningsretten gir næringen en viss omstillingstid. Hvis en fylkeskommune ønsker å unngå innløsningskravet, vil det gå minst åtte år før hele rutenettet har vært ute på anbud.

Jeg vil til slutt kort omtale cabotage. Cabotage er transport mellom steder innen andre land enn der kjøretøyet er registrert. § 9 gir utvidet adgang til slik transport. Til nå har det vært et generelt forbud mot cabotage, men med adgang til å søke om dispensasjon. Det åpnes nå for at cabotage kan tillates hvis det følger av internasjonale avtaler. Komiteen slutter seg til forslaget. Endringen må også ses i sammenheng med det nordiske samarbeidet på transportsektoren.

Flertallet forutsetter videre når det gjelder cabotage, at de internasjonale avtalene utformes med sikte på å sikre like konkurransevilkår for norske og utenlandske selskaper.

Jeg går ut fra at de partier som har avvikende forslag fra innstillingen, redegjør for disse selv. Jeg vil med dette anbefale at innstillingen vedtas.

Og helt til slutt vil jeg gjøre oppmerksom på en feil i innstillingen på side 15, andre spalte, første avsnitt, siste setning, der det står:

«... jf. § 24 a pkt. 5 andre ledd og § 24 c.»

Der skal det stå:

«... jf. § 24 a pkt. 5 andre punktum og § 24 c.»

Inger Pedersen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Den feilen som taleren påpekte, er blitt notert.

Det blir replikkordskifte begrenset til 10 minutter.

Lodve Solholm: Representanten Røtvei nemnde at fleirtalet gjekk inn for at ein fylkeskommune skulle kunne forkaste eit tilbod, sjølv om det framstod som det billegaste, dersom det ikkje tilfredsstilte krav som vart stilte i tilbodspremissane.

Men i merknaden til fleirtalet står det følgjande:

«Flertallet vil likevel peke på at bruk av konkurranseprinsippet i lengden kan føre til monopoldanninger. For å unngå dette mener flertallet at fylkeskommunen må ha adgang til å forkaste et anbud selv om det totalt sett framstår som det beste.»

Og det er ikkje snakk om det billegaste som ikkje tilfredsstiller krava. Mitt spørsmål blir då: Korleis kan han forklare det? Kva er det verkeleg fleirtalet står for?

I merknaden er det ikkje tatt inn noko om at tilbodet skal tilfredsstille tilbodskrava. Etter fleirtalet sine merknader må ein tolke det slik at her kan ein også forkaste eit tilbod som tilfredsstiller krava som er sette i tilbodspremissane, og som er det billegaste og totalt sett det beste. Men det var ikkje det saksordføraren sa, han sa at tilbodet kunne forkastast dersom det ikkje tilfredsstiller dei krava som tilbodspremissane set.

Eg ser at presidenten ikkje har slått på klokka, så eg skal slutte. Eg trur eg har brukt mine 2 minutt.

Presidenten: Nettopp nå.

Ola Røtvei: Til representanten Solholm vil jeg jeg si at han burde ha lest hele merknaden som står øverst i spalte 1 på side 11. For det første vil jeg si at skal et konkurranseprinsipp virke, er det jo en fordel og en forutsetning at det er konkurranse. Her pekes på at anbud i lengden kan føre til monopoldanninger, og da må fylkeskommunen ha muligheter til å kunne forkaste et anbud hvis det viser seg at det fører til en monopolsituasjon.

Helt nederst på side 11 i komitemerknaden er det også inntatt en mulighet som fylkeskommunen må kunne ha til å forkaste et anbud, selv om det framstår som det billigste, hvis anbudet ikke innehar de nødvendige krav til kvalitet, sikkerhet osv., som er lagt i anbudsgrunnlaget.

Lodve Solholm: Då er det slik å forstå at fleirtalet har sikra seg på alle baugar og kantar. For det første kan ein forkaste eit tilbod som ikkje tilfredsstiller krava — og som likevel er det billegaste — og så kan ein samtidig forkaste eit tilbod som totalt sett er det beste. Og i ordet «beste» legg eg at då tilfredsstiller ein kravet. Ein er billegast, og ein gir også det beste tilbodet når det gjeld service og regularitet.

Då vil eg be representanten Røtvei stadfeste at Arbeidarpartiet med støtte fra SV og Senterpartiet — ikkje uventa — har sikra seg på alle moglege baugar og kan forkaste tilbod alt etter som — akkurat som det måtte passe. Då er mitt spørsmål igjen: Kva er då vitsen med ei tilbodsordning, og korleis skal ein då kunne følgje opp føresetnaden i proposisjonen — nemleg at her skal ein spare pengar — dersom det er på denne måten ein skal opptre?

Ola Røtvei: Jeg må si at jeg er noe forundret over resonnementet til representanten Sol-

holm. Jeg trodde faktisk at Fremskrittspartiet var for konkurranse. Men skal vi ha konkurranse, og skal anbudsprinsippet fungere, må vi ha flere selskap som kan konkurrere. Dette er nettopp inntatt for å prøve å legge en demper på at vi skal få en monopolsituasjon.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk, og replikkordskiftet er omme.

Kjellaug Nakkim: Vi står i dag foran behandlingen av Ot.prp. nr. 64, som åpner for bruk av anbud ved tildeling av tilskudd til ruteselskapene. Endelig, vil mange si. For det er mange som har ventet på denne mulighet til å kunne ta i bruk anbud og skape konkurranse innenfor en i alle år beskyttet næring. Hensikten med å innføre anbud er å oppnå en mer effektiv drift og en mer effektiv bruk av statens midler.

Det har riktignok i løpet av perioden 1980—1990 skjedd mye innen næringen. Dette har flere årsaker. Omleggingen av tilskuddssystemet og det faktum at fylkeskommunene, som har ansvaret for den lokale kollektivtrafikken, har vært i en presset økonomisk situasjon, har ført til en langt mer effektiv drift og lavere tilskuddsbeløp. Samtidig har rutetilbudet stort sett blitt opprettholdt.

Høyre har sammen med Kristelig Folkeparti i denne saken valgt å stå på proposisjonen slik den foreligger fra Regjeringen og fra regjeringen Syse, bortsett fra at vi ønsker å åpne for anbud også der hvor løyve blir gitt av departementet. Men Høyre er av den oppfatning at hele samferdselsloven burde revideres. Ingen næring har vært så gjennomregulert og beskyttet som den næring nåværende lov omfatter.

Loven gir i dag ingen adgang til å bruke konkurranseprinsippet i det hele tatt. Det er derfor et lite skritt framover at Stortinget i dag vedtar å åpne for anbud. Men det er en stor skjønnhetsplett ved innstillingen fra flertallet. De ønsker å holde riksvegfergedriften utenfor, uten at vi har fått en fullgod forklaring på det. Vi har i dag en fullkommen monopolsituasjon innenfor denne sektor, og hvor løyvene her er mer verdt enn arvesølvet. Arvesølvet kan som bekjent stjeles, men ikke løyvene. De er gull verd og kan ikke fratas det selskapet som har fått disse — en situasjon som flertallet er såre fornøyd med. De er mer opptatt av å beskytte redere og ansatte enn av at brukerne får et godt tilbud. Høyre er enig med departementet i at hele loven må revideres, og at hele løyveordningen må i det minste oppmykes, slik at det kan være mulig å bytte løyvehaver uten at staten får en rettssak på nakken. Slik fungerer nemlig ordningen i dag. De utøvende myndigheter har i dag ikke noe ris bak speilet. De er i høyeste grad i næringens hender.

Som politiker er jeg opptatt av hvordan rutetilbudet er, og hva vi får igjen for pengene, ikke av hvilke selskaper som utfører tjenesten. Det har blitt hevdet med styrke at ved innføring av anbud i rutenæringen vil distriktskollektivtrafikken bli utradert. Dette har ingenting med realitetene å gjøre. Det vi gjør ved å innføre anbudssystemet, er å åpne for at det kan konkurreres om hvem som skal kjøre det rutetilbud som er fastlagt av myndighetene.

Det vil fortsatt være full politisk styring med rammebetingelsene og vilkårene for rutedriften. De politiske myndigheter vil fortsatt fastsette hvor mye penger som skal brukes, og derved fastsette rutetilbud og taksstpolitikk. Det er også i innstillingen satt krav til hvilken standard vi vil ha på tilbudet, bl.a. ved krav til sjåførenes utdanning. Men dette skal ikke være noen hindring for at anbudsprinsippet ikke skal kunne tas i bruk før man har fått oppfylt alle krav.

Vi behøver ikke å gå lenger enn til Sverige for å se at tilbudet ikke er svekket etter at man fikk en ordning med anbud. Det er snarere styrket, fordi de regionale monopolene som eksisterte i kraft av løyver, nå er mer eller mindre borte.

Jeg vil sterkt understreke at det anbudssystem vi nå innfører i Norge, er anbud på inntreden i markedet på betingelser fastlagt av offentlige myndigheter. Det er med andre ord ikke full deregulering. Erfaringene fra de forskjellige land som har innført anbud, er alle positive. Sveits har også innført anbud. Det er i Zürich-området. De startet opp i 1990, og det er lagt opp til at 30 til 40 private rutebilselskaper må konkurrere gjennom anbud om kontrakter som de får for en periode av sju til ti år. Holdningen i Zuricher Verkehrsverbund var at dette var den beste måten å få valuta for pengene på, og at de fikk muligheten til å kutte ut de selskaper som ikke var gode nok.

Et viktig element i dette er at det blir konkurrert på like vilkår, og derfor er det viktig at anbudsgrunnlaget blir skikkelig utformet. Det er en forutsetning at det må nedlegges mye arbeid i utformingen av anbudsvilkårene. Som tidligere sagt, er Høyre av den oppfatning at all rutetrafikk som må ha løyve, må omfattes av konkurranseprinsippet, selv om denne ikke mottar offentlig støtte. Dette er et nytt prinsipp som innføres i forhold til forslaget i proposisjonen og dreier seg i første rekke om ekspressbusser. Høyre ser ingen grunn til at noen del av kollektivtrafikken ikke kan omfattes av anbud.

En forutsetning for en effektiv utnyttelse av ressursene er at lovverket er i samsvar med den virkelighet vi omgis av. Behovet for lovendringer varierer i de ulike deler av landet. Det er ingen ulykke at det kan føres ulik samferdselspolitikk. Det bør være opp til den enkelte fylkeskommune å kunne tilpasse de transportbehov og målsettinger de føler behov for. Det burde være i tråd med den selvbestemmelsesrett som er overført fylkeskommunene på enkelte områder.

I proposisjonen henviser Samferdselsdepartementet til at en revidering av samferdselsloven vil skje i 1990/1991 med henblikk på gjennomgang av løyveordningen, og at det vil være realistisk at endringer i løyveordningen ikke vil kunne iverksettes fullt ut før rundt 1993/1994. Høyre er glad for at et slikt arbeid er igangsatt og ser et klart behov for dette. Høyre forutsetter i forbindelse med den omarbeidede og forenklede samferdselslov det nå legges opp til, at det også legges fram en vurdering av avskaffelse av løyveordningen. En slik vurdering må skje på bakgrunn av at ordningen erstattes ved at det settes klare kvalifikasjonskrav til transportutøveren.

Det er viktig at loven oppdateres i forhold til gjeldende lovverk i landene innenfor EF, Sverige og Finland, slik at de norske transportutøverne kan få like konkurransevilkår innenfor det utvidede samarbeid i Europa. Men for at prinsippet om bruk av anbud ikke skal bli forsinket, aksepterer Høyre at man i denne omgang bare foretar lovendringer som omfatter bruk av anbud. Men vi vil advare mot at man her legger opp til en utstrakt bruk av forskrifter. Ut fra at fylkeskommunene har forskjellige behov, bør det gis anledning til å utøve en stor grad av fleksibilitet. Høyre går derfor imot flertallets forslag om at § 13 skal få et nytt femte ledd som pålegger departementet å gi nærmere forskrifter om bruk av anbud.

Komiteen står samlet om å legge stor vekt på behovet for en høy transportstandard, god sikkerhet og seriøse operatører. Derfor er det en samlet komite som mener at det må innføres de samme strenge krav til utøvere av gods- og persontransport som det EF har gjort, og som også omtales i proposisjonen. Disse kravene vil transportutøverne møte ved transportvirksomhet i EF, og det er ingen grunn til at Norge skal bli hengende etter på dette punktet. Spesielt ikke nå når komiteen enstemmig slutter seg til forslaget om utvidet adgang for cabotage, som medfører at § 9 må endres i samferdselsloven. Denne endringen er et viktig første steg i tilpasningen til et liberalisert transportmarked innen EF. Skal norske transportutøvere få en tilfredsstillende tilgang til EF-markedet, må EFs transportører også få tilgang til det norske markedet. Uansett hvilken tilknytning Norge vil få til EF, vil konkurransen øke, og det er derfor viktig at lovverket hjemler slik rett. En utvidet adgang til cabotage vil være en fordel både for transportutøveren og for transportbrukeren.

Høyre er enig i at man på nåværende tidspunkt ikke endrer løyveperioden på ti år for løyver gitt etter § 3. Dette sett i lys av at Høyre ønsker at departementet framlegger en vurdering av avskaffelse av løyveordningen i forbindelse med revideringen av samferdselsloven. Ved innføring av anbud vil løyveperioden følge den tiden anbudskontrakten gjelder for — det vil si i hovedsak innenfor en periode på tre—ti år. Høyre aksepterer ikke at anbudskontraktene må være på minst fem år, bortsett fra for midlertidige ruter. Høyre legger vekt på at ordningen bør være mest mulig fleksibel og vil i tråd med forslaget i proposisjonen sammen med Kristelig Folkeparti fremme forslag om at tilskuddskontrakt som er inngått på grunnlag av anbud, skal gjelde for minst tre år med unntak for midlertidige ruter. Det er viktig å presisere at ifølge lovendringen er det opp til fylkeskommunene selv å bestemme om anbudsprinsippet skal benyttes. Forutsetningen for bruk av anbud er, som før omtalt, at en legger stor vekt på presisjon i anbudsinnbydelsen, slik at muligheten til å sammenligne tilbudene er ivaretatt. Hovedprinsippet om at det beste anbudet skal antas, må stå fast, men vi ser også faren for at dette kan føre til monopoldannelse. Det er derfor viktig at fylkeskommunene følger godt med og foretar hyppige anbudsrunder. For at et konkurransesystem skal kunne fungere godt, er det en forutsetning at det finnes flere transportutøvere i markedet. Høyre er i likhet med departementet av den oppfatning at det finnes et tilstrekkelig antall utøvere i markedet til at konkurransesystemet kan utnyttes i alle fylker.

At flertallet i komiteen har funnet å ville unnta riksvegfergene fra konkurranseprinsippet, er helt uforståelig når de går inn for at hurtigbåter kan omfattes av dette. Flertallet anfører at fergene må unntas fordi investeringskostnadene er av en helt annen størrelsesorden enn for motorvogner. Men investeringskostnadene ved store hurtigbåter er ikke så langt fra samme kostnad som ved en ferge. Man fratar her myndighetene et redskap til å kunne oppnå kostnadseffektive kontrakter. Det er like stor grunn til å stille krav til fergerederiene om effektiv drift og nytenkning som til busselskapene. Dessuten driver de fleste selskapene staten i dag har kontrakt med, annen virksomhet, og faren for subsidie-

lekkasje er derfor til stede i mye større grad enn om konkurranseprinsippet blir tatt i bruk. Det har også tidligere vært nyttet andre tilskuddsordninger til riksvegfergene enn til annen rutetrafikk, noe som har vært meget uheldig. Det er synd at flertallet til de grader har latt seg påvirke av den lobbyvirksomhet som har vært bedrevet, at de forlater sin egen regjerings standpunkt.

Flertallet sier i innstillingen at de ikke har noen prinsipielle innvendinger til at det gis adgang til bruk av anbudsprinsippet også for fergedriften og andre rutegående ferger, men på bakgrunn av den usikkerhet som er knyttet til viktige problemstillinger ved eventuell bruk av anbud, mener de at det foreløpig bare bør gis adgang til begrensede forsøk med bruk av anbud ved tildeling av tilskudd til riksvegfergene. Flertallet ber derfor departementet komme tilbake med dette spørsmålet på et senere tidspunkt.

Det er en forutsetning fra Høyres side at departementet rydder opp i disse usikkerhetsmomentene før anbud kan tas i bruk. Men loven bør endres nå, slik at anbud kan tas i bruk uten at man må tilbake til Stortinget for å få endret loven på nytt. Dette er en klar overstyring av flertallet i Stortinget. Jeg vil igjen minne Stortinget om hva komiteen og Stortinget sa i Innst. S. nr. 193 for 1986—87.

> «Komiteen antar at overgang fra salderingskontrakt til rammebevilgninger gir mulighet for at anbud kan benyttes som system i riksvegfergedriften. Samferdselslovens krav om rutekonsesjon for fergeruter utelukker dette i dag. Komiteen vil be departementet vurdere bruk av anbud i riksvegfergedriften, herunder følgene av å oppheve konsesjonskravet for riksvegferger.»

Nå har departementet vurdert bruk av anbud og anbefaler det også for riksvegferger. Arbeiderpartiets egen samferdselsminister er enig i dette, og Høyre er enig med statsråden og foreslår — sammen med Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti — derfor på nytt det opprinnelige forslaget fra proposisjonen om at § 24 c, som angår riksvegferger, skal lyde:

> «§ 24 a nr. 5, 6 og 7 gjeld tilsvarande ved tildeling av tilskot frå staten til riksvegferjer.»

Jeg vil til slutt komme inn på § 24 b, som omhandler administrasjonsselskap. Her står Høyre sammen med flertallet om å gi fylkeskommunene stor frihet til å administrere ordningen slik de finner det best. Høyre er i likhet med de andre opptatt av at man ikke bygger opp et nytt byråkrati som er med på å forsinke og fordyre den nye ordningen. Fylkeskommunene må selv bestemme om de vil opprette administrasjonsselskap eller ikke, eller finne en annen måte å organisere dette på. Men det er viktig at hensynet til habilitet og likebehandling blir ivaretatt. Dette må fylkeskommunene sikre, uavhengig av om fylkeskommunen selv står for driften av rutesamband, eller de har eierinteresser på driftssiden. Men jeg forutsetter at fylkeskommunene vil vokte seg vel for å komme i inhabilitetsproblemer. Jeg regner med at brukernes interesser vil bli ivaretatt på beste måte, og at fylkeskommunens egne eierinteresser ikke går på bekostning av brukernes.

Helt til slutt tillater jeg meg på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti å ta opp forslag nr. 1, og på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti å ta opp forslag nr. 2, 3 og 4, som alle er inntatt i innstillingen.

Presidenten: Fru Nakkim har tatt opp de forslag hun selv refererte til.

Lodve Solholm: Framstegspartiet har alltid vore ein forkjempar for å få inn konkurranse i offentleg sektor, og helsar sjølvsagt med glede at vi med handsaming av Ot.prp. nr. 64 får ei opning for anbod innan persontransportsektoren. Men som vanleg i saker der Stortinget skal ta fatt på nye vegar å gå, er ein så varsam at det heile står i fare for å mislukkast. Skal ein få til ein konkurranse som verkeleg gjev innsparingar til beste for trafikantane både når det gjeld service, regularitet og pris, så kan ein ikkje overlate avgjerda til tilfeldig samansette fylkesting. Skal ein få ein reell konkurranse, må alle ruter ut på anbod, og det er det som er essensen i våre forslag.

Det er skuffande at alle andre parti no, kvar på sin måte, legg det eine hinderet etter det andre i vegen for ein reell og rettferdig konkurranse innan transportsektoren. Her kan nemnast avgrensing av opninga for innføring av anbod, utelating av ferjene i anbodsprinsippet, framleis konsesjon/løyve for ekspressbussar, og det kunne vore nemnt fleire døme. Det er òg skuffande at dei andre partia går inn for «bukken og havresekken»-prinsippet ved at ein ikkje set grenser for samanblandinga driftsselskap og administrasjonsselskap. Det er då heilt klart at dersom fylkeskommunale selskap skal ta del i ein konkurranse når fylkeskommunale organ skal vere løyve- og tilskotsmynde, så opnar ein for tvil om ein får ein reell og rettferdig konkurranse på ein fri og bedriftsmessig basis. Og når fleirtalet oppå alt i sine merknader seier at ein ikkje treng å ta det billegaste og beste tilbodet, så er i grunnen etter vårt syn det heile så utvatna at vi er redde for at dette ikkje kan fungere slik føresetnaden var, og sjølvsagt heller ikkje kan

spare det offentlege og skattebetalarane for store utteljingar, noko som er den klåre føresetnaden som er understreka i proposisjonen.

Representanten Røtvei sa i eit replikkordskifte tidlegare i kveld at ved at ein her fritt kunne forkaste tilbod som totalt sett var både best og billegast, så ville ein oppnå konkurranse. Det var ein monopolsituasjon han var redd. Eg trur ikkje det er ein monopolsituasjon som er det store problemet, men i alle fall trengst det ein rettferdig og reell konkurranse, og det får ein ikkje om ein har den haldninga at ein skal forkaste det totalt sett beste tilbodet.

Særleg skuffande synest eg det er at Høgre ikkje er villig til å gå lenger enn dei gjer. Eg lurer på om deira haldning er heilt i tråd med dei løfta dei gav ved valet i 1989. I så tilfelle er det ikkje noko nytt, og heller ikkje første gongen, frå Høgre si side. Men ein blir vel van med det òg etter kvart.

Det er ikkje minst sett på bakgrunn av den økonomiske situasjonen i landet heilt naudsynt med ei radikal omorganisering av kollektivtrafikktilbodet i Noreg. Og denne omorganiseringa må skje etter følgjande sentrale prinsipp: Fullt skilje mellom forvaltningsmynde som organiserer og administrerer ruteopplegg og tilskot og administrerer tilbodstildelinga på den eine sida, og dei driftsselskapa som utfører tenestene på den andre sida.

Forvaltningsmyndet må ikkje sjølv på nokon som helst måte ha interesser i dei selskapa som står for sjølve transportutøvinga, men må opptre på same måten som ein byggherre som set sitt bygg ut på tilbod til konkurranse mellom ymse entreprenørar.

Eg vil også vise til Framstegspartiet sin politikk, som går ut på å legge ned fylkeskommunen som administrativ eining, for på den måten å spare det offentlege og skattebetalarane for store utteljingar. Det seier seg sjølv at vi på denne bakgrunnen må fremje ein annan organisasjonsmodell for løyve- og tilskotsmynde enn det proposisjonen legg opp til. Vi vil difor gå imot å overføre dette myndet til fylkeskommunen. Vi meiner at det blir større rasjonaliseringseffekt om staten framleis har dette myndet. Ut frå den kjensgjerninga at landet vårt er langt og grisgrendt, må ein vurdere å opprette regionale forvaltningseiningar organisert som administrasjonsselskap med eventuelt eit eige styre med representantar frå dei områda det gjeld, til å stå føre det praktiske arbeidet med løyvetildeling og tilbodsadministrasjon. Det er etter vår meining sjølvsagt at desse regionale forvaltningseiningane bør omfatte dei områda som persontransportmessig høyrer i hop og kan seiast å høyre til same marknaden. Det er òg sjølvsagt at desse forvaltningseiningane må vere underlagde Samferdselsdepartementet sitt forskriftsmynde. Like eins er det vår føresetnad at desse styra skal ha medlemer med høg kompetanse innan transportsektoren. Politikarar bør etter vårt syn ikkje ha sete i eit slikt styre, då det skal vere fagkompetanse som skal vere kriteriet for oppnemninga, og ikkje fargen på partiboka.

Eg vil også peike på at tilbod må brukast fleksibelt, slik at dersom det blir tildelt løyve for ruter som ein trur er økonomisk lønsame, så bør tildelinga skje til det selskapet som vil betale mest eller gje dei beste tilboda for å få løyve. Der ein ventar at ein ikkje har med lønsame ruter å gjere, vil løyve bli tildelt det selskapet som vil utføre transporttenesta for det lågaste tilskotet og elles gje det beste tilbodet sett under eitt.

Som subsidiær haldning vil vi stø forslaget om at fylkeskommunen skal få seg tildelt løyve- og tilskotsmynde, men likevel med den klåre føresetnad at alle ruter skal ut på tilbod, og at det er eit klårt skilje mellom administrasjonsstyre og driftsselskap. Den vidare argumentasjonen frå vår side gjeld anten staten eller fylkeskommunen har løyve- og tilskotsmynde.

Det er elles viktig å peike på at det er naudsynt med fleksibilitet i kontraktane mellom forvaltningseininga og dei som er utførande transportselskap tilpassa dei lokale forholda. Det er likevel svært viktig at kontraktane er slik utforma at ein del av inntektsansvaret blir lagt til selskapa, slik at det blir ein kombinasjon av eit fast tilskot frå forvaltningseininga og inntektene frå dei reisande. Det vil seie at der ein sel månadskort eller halvårskort innan eit område, og desse skal gjelde som billett for fleire utførande transportselskap, må slike inntekter kanaliserast til selskapa gjennom det faste tilskotet, slik at det blir enkeltbillettane som går til det enkelte transportselskapet. Skulle det vere område der dette er upraktisk, må det finnast andre løysingar, men det må heile tida vere eit føremål å søkje å gjere transportselskapa økonomisk interesserte i å tiltrekkje seg flest mogleg reisande og gje dei best mogleg service, og på den måten gje selskapa eit eige inntektsansvar.

Det er òg viktig å understreke at det enkelte menneske i størst mogleg grad bør bestemme over sine eigne inntekter. Dette synet inneber at skattar og avgifter må haldast på eit lågast mogleg nivå. Dette igjen fører til at det offentlege må søkje å redusere sine utgifter mest mogleg utan at det går ut over tilbodet til trafikantane korkje når det gjeld pris, regularitet eller service. Det er ikkje all-

tid slik at reduserte utgifter fører til eit ringare tilbod. Det lèt seg nemleg gjere å gjere ting mykje billegare enn i dag, sjølv i Noreg, og likevel halde oppe servicenivået på alle plan. Dette kan m.a. skje ved å redusere talet på oppgåver det offentlege skal ta seg av, og delvis ved å utføre på billegast mogleg måte dei oppgåvene det offentlege nødvendigvis må ta seg av. Vi i Framstegspartiet er av den overtyding at det innanfor transportsektoren er store moglegheiter for å spare pengar. Dette skuldast at denne sektoren i liten grad har vore utsett for konkurranse, sektoren er prega av at nokre få selskap, både private og offentlege, har fått løyve som i realiteten inneber at dei er verna mot all konkurranse for all framtid.

Det er ikkje vanskeleg å vise til eit utal døme på at konkurranse fører til ei meir effektiv utnytting av ressursane, og at dette igjen i sektorar som er avhengige av offentleg støtte, fører til at det offentlege kan spare skattebetalarane for store uttellingar. Her skulle det kanskje vere nok å nemne Norman-utvalet sin rapport.

Det er ikkje til å legge skjul på at også etter vår modell vil eit selskap få eit slags monopol på å køyre ei eller fleire bestemte strekningar i ein viss avgrensa tidsperiode. Det er derfor heilt naudsynt etter vår meining å legge inn mekanismar som sørgjer for at selskapet ikkje utnyttar den lovbeskytta monopolstillinga til å setje takstar som er urimelege, eller redusere tilbodet utover det tilbodspremissane la til grunn.

Når det gjeld transport som kryssar fylkesgrensene, meiner vi at denne forma for transport må kunne organiserast slik for dei såkalla ekspressrutene med buss som trafikkerer lange avstandar som minst omfattar tre eller fleire fylkeskommunar eller løyvedistrikt, at løyveplikta fjernast. Og alle busselskap som ønskjer det, må ha høve til å starte slike ekspressruter med buss.

Og igjen må eg få lov til å etterlyse haldninga til dei partia som snakkar om deregulering og privatisering, og spesielt gjeld etterlysinga nok ein gong partiet Høgre. Men eg er redd at etterlysinga nok ein gong er til fånytes.

Eg vil vise til Framstegspartiet sine generelle merknader og forslag om at det skal nyttast tilbod ved tildeling av driftstilskot til rutedrift. Det er derfor viktig å presisere at dette må gjelde for alle former for rutedrift, også for rutegående ferjer — det vere seg fylkesvegferjer eller riksvegferjer — dersom ein skal få til ein reell konkurranse. At ein må ha andre ordningar for sjølve tilbodsprosedyren og løyvetida, er sjølvsagt, men det er inga hindring for å gjennomføre prinsippet. Det som i alle fall er heilt klårt, er at her òg er det store innsparingar å hente. Sjølv om ikkje andre parti er med på at ferjene skal underleggast tilbod, er det gledeleg at Høgre og Kristeleg Folkeparti meiner at ferjene òg må kunne få ei opning for tilbod på lik line med buss- og lokalbåtruter dersom fylkeskommunen måtte ønskje det. Det er heilt klårt at ferjene òg er ein viktig del av kollektivtrafikken, og det verkar heilt unaturleg å halde ein så stor og viktig del utanfor når ein no skal opne for eit heilt nytt prinsipp innan persontransporten.

Så nokre ord om innløysingskrav for selskap som måtte tape ein konkurranse. Det er grunn til å slå fast at løyvehavar etter departementet si vurdering ikkje har noko generelt rettskrav på innløysing ved overgang til bruk av tilbod. Dette vurderingsresultat deler eg fullt ut. Det er derfor viktig at ein ikkje frå Stortinget si side no legg føringar slik som fleirtalet legg opp til i sine merknader og forslag, at det er eit rettskrav, om ikkje direkte så indirekte. Sjølvsagt aksepterer også vi at det kan bli snakk om erstatningar der det verkeleg eksisterer juridisk bindande avtalar. Det kan til og med i særlege høve vere aktuelt at administrasjonstyret meiner at det er rett å gå i forhandlingar med ymse selskap for å kome fram til minnelege overgangsordningar. Dersom forhandlingar — det gjeld både der det eksisterer ein juridisk avtale og i før omtala særlege høve — ikkje fører fram til eit omforeint opplegg, er det etter vårt syn rett, for ikkje å skape presedens, at domstolane tar den endelege avgjerda.

På denne bakgrunn vil vi stemme mot II, punkta 3—9.

Eg vil til slutt få fremje våre forslag som er tekne inn i innstillinga på side 14 og 15.

Presidenten: Representanten Solholm har tatt opp de forslag han selv refererte til.

Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Ingvard Sverdrup: Det er ikke uvanlig med ord som avbyråkratisering og deregulering som kjennetegn på Fremskrittspartiets innlegg, men når en leser gjennom Fremskrittspartiets merknader i innstillingen, må en stille seg noe undrende til noen av dem. Her legger Fremskrittspartiet gjennom sitt forslag opp til at det s k a l opprettes et administrasjonsselskap, og det vil jo måtte føre til en del byråkratisering. De stiller ikke fylkeskommunene overfor en valgfrihet, men sier at dette s k a l skje. Og den modellen de legger opp til, er i sannhet noe forunderlig. Det skal opprettes:

«regionale forvaltningsenheter organisert som administrasjonsselskap med et eventuelt eget styre med representanter for berørte områder til å stå for det praktiske arbeid ved løyvetildeling og anbudsadministrasjon... Slike regionale forvaltningsenheter vil være underlagt Samferdselsdepartementets forskriftsmyndighet».

Dette er en forunderlig modell, og jeg har lyst til å stille spørsmålet: Hvor mange vil bli ansatt i dette administrasjonsforvaltningssystemet som Fremskrittspartiet her legger opp til?

Lodve Solholm: Spørsmålet var i grunnen venta, spesielt frå Høgre, med den vesle viljen som dei viser til å vere med på deregulering og privatisering.

Det er klårt at dersom vår politikk med m.a. nedlegging av fylkeskommunen kunne få fleirtal i denne sal — noko eg trur vil skje i ganske nær framtid, når ungdomen i Høgre og Arbeidarpartiet veks opp som i dag klårt har programfesta same standpunkt som vi — ville vi kunne redusere byråkratiet.

At staten har tilskots- og løyvemynde, som vi går inn for, vil også kunne redusere byråkratiet i dagens eksisterande fylkeskommune, dersom staten ønskjer det. Det er kanskje snakk om tre eller fire slike administrasjonsselskap, det er kanskje snakk om eitt. Men vi overlèt til fagfolk å vurdere kva som er det mest formålstenlege for å tilfredsstille krava. Det som er viktigast for oss, er at det skal bli ein reell, rettferdig konkurranse, der ein skil klart mellom dei som skal gi tilskot og tilbod, og driftsselskapa som skal stå for transporttenesta. Dersom ein ikkje skil klart mellom løyvegjevaren og transportselskapet, vil det aldri bli ein rettferdig konkurranse. Det vil alltid vere eit snev av tvil om det har vore riktig behandling av dei ymse søkjarane.

Ingvard Sverdrup: Jeg er noe forundret over at forslaget om å legge ned fylkeskommunen her nærmest kommer som et benkeforslag i tilknytning til behandlingen av samferdselslovendringen.

Dette forvaltningsorganet har vi i dag. Det vil ikke koste det minste ekstra eventuelt å overføre dette til det forvaltningsorganet vi har. Det vil også kunne medvirke til at en fører bestemmelsene nærmere det folkevalgte organ som dette angår. Vi har sagt at hvis fylkeskommunen ønsker å opprette et eget administrasjonsselskap, må de kunne ha frihet til det. Det er dette som er en hovedbærelinje i vår holdning. For øvrig angår ikke dette privatisering. Dette er en forvaltningsmodell som går på en hensiktsmessig og effektiv bruk av offentlige ressurser. Her legger vi opp til en måte å gjøre dette på som Fremskrittspartiet gjennom kunstgrep nå prøver å motarbeide med et eget forslag, som i seg selv egentlig betyr en ren byråkratisering, slik det er fremstilt i innstillingen, og slik det ble forklart av hr. Solholm.

Jeg synes det er underlig at Fremskrittspartiet på bakgrunn av den seriøse drøftingen vi har hatt av denne saken, fortsatt står på et slikt modellvalg, som i sin konsekvens har det til følge at det vil føre til en pålagt byråkratisering.

Lodve Solholm: Der er eg ueinig med representanten Sverdrup — heilt opplagt! For når ein her stiller fylkeskommunen fritt, slik som fleirtalet gjer, til om dei eventuelt skal oppnemne eit administrasjonsstyre eller ikkje, vil det under alle omstende bli krav om meir midlar til fylkeskommunen for å opprette nye stillingar som skal ta seg av dette, sjølv om det ikkje er oppnemnt eit administrasjonsstyre.

Eg har enno aldri opplevd når staten har overført til fylkeskommunen nye oppgåver, at det ikkje har vore reist eit unisont krav — ikkje minst frå Høgre — om meir midlar frå staten for å utføre dei oppgåvene som staten har pålagt.

Vårt hovudankepunkt mot denne modellen som fleirtalet går inn for, er at dette fører til at ein ikkje får ein reell konkurranse, fordi det her blir ei samanblanding. Vi veit alle at veldig mange fylkeskommunar er store aksjeeigarar. Dei er til og med eineeigarar i ein god del av transportselskapa som i dag utfører tenestene over heile fylket. Og ved at ein då legg opp til at fylkeskommunen — anten gjennom eit eige administrasjonsstyre, tilfeldig oppnemnt dersom ein ønskjer det, eller gjennom samferdslesjefen og avdelinga hans — skal sitje med både løyve- og tilskotsmynde og samtidig vere med i konkurransen, vil det vere tvil om dette fører til ein rettferdig og riktig konkurranse. Det er det som er hovudankepunktet vårt, at ein må skilje klart mellom dei som lagar tilbodspremissane, set dette ut på tilbod, og dei som gir inn tilbod og skal utføre tenestene. Berre då kan vi sikre oss at vi får ein reell og rettferdig konkurranse.

Sissel Rønbeck (fra salen): Kan jeg få ordet til en misforståelse?

Presidenten: Fru Rønbeck til en misforståelse.

Sissel Rønbeck: Hvis jeg ikke hørte helt feil, påstod representanten Solholm at fylkene

med den lovendringen vi nå foretar, får pålegg om å bruke anbud. Det er ikke riktig. Han sa at han ikke hadde opplevd at fylkene ved noen nye pålegg hadde latt være å reise krav om mer midler til administrasjon. Det kan jo diskuteres i seg sjøl, men poenget nå er at det fra Stortingets side overhodet ikke er noe pålegg til noen fylker om å bruke anbud. Det er opp til det enkelte fylke sjøl å avgjøre om de vil eller ikke vil.

Lodve Solholm: Om dette var ei openberr misforståing, er ikkje eg så sikker på — men nok om det. Ein opnar iallfall høvet til å bruke tilbod, og eg reknar med at det truleg vil skje i halvparten av fylka, for der er det borgarleg fleirtal, medan det i dei fylkeskommunane som har eit sosialistisk fleirtal, slett ikkje vil bli innført. Men i dei fylka det likevel blir innført, er det snakk om at dette skal administrerast, og at nokon skal avgjere kven som skal få eit tilbod eller ikkje. Då er spørsmålet: Er det då rettferdig at ein som også utfører tenesta, sjølv skal sitje og avgjere kven som skal få tilslaget? Det er det som er vår argumentasjon for å halde på dette.

Anders C. Sjaastad: Åpenbar misforståelse!

Presidenten: Presidenten er nå i tvil om disse misforståelsene ikke egentlig er replikker. Det er en annen taler på replikklisten, så presidenten vil gi ordet først til Ola Røtvei.

Ola Røtvei: Representanten Solholm sa i sitt innlegg at Fremskrittspartiet går inn for at anbud skal innføres. Det er jo en kjensgjerning at forholdene varierer på mange vis fra sted til sted i landet vårt, særlig i distriktene der grunnlaget for konkurranse er svakt. Derfor tror jeg nok at bruk av anbud og normtallsystemet vil være det mest fornuftige på mange områder.

Vi tror på det lokale selvstyret. Det gjør ikke Fremskrittspartiet i denne saken. Og tror virkelig representanten Solholm at tvangstrøya fremmer effektiviteten, slik Fremskrittspartiet ønsker det?

Lodve Solholm: Eg hadde tenkt å ta ordet til ei openberr misforståing, for det er ikkje snakk om at vi påfører nokon ei tvangstrøye. Det er berre at med eit kollektivtransportsystem som vi har, som er eit offentleg ansvar og skal gi eit tilbod overalt, er det også vår plikt når vi brukar skattebetalarane sine pengar, at vi ser til at desse pengane blir brukte på ein mest mogleg korrekt og best mogleg måte. Det er hovudpoenget.

Vi ser jo alle i dag korleis systemet har fungert når selskapa no har hatt verna forhold for all framtid, dersom dei berre har fått ein konsesjon. Då er det ikkje snakk om effektivisering, og det er heller ikkje snakk om at ein brukar skattebetalarane sine kroner på ein best mogleg måte når ein ser på all den krysssubsidiering og all den opphoping av subsidieringa som ligg i selskapa i dag. Det er det som er poenget vårt. No vil vi bruke skattebetalarene sine pengar på ein skikkeleg måte ved at det blir konkurranse om dei rutene som no kan bli lagde ut på tilbod, slik at ikkje representanten Rønbeck kan snakke om ei openberr misforståing igjen.

Presidenten: Tiden for replikkordskifte er omme.

Hr. Sjaastad får ordet til en åpenbar misforståelse.

Anders C. Sjaastad: Det er faktisk ikke bare en åpenbar misforståelse, men en direkte feil når hr. Solholm påstår at en sosialistisk styrt fylkeskommune aldri vil innføre anbud. Det ligger meg fjernt å forsvare sosialister, men det eneste fylket hvor man har innført prøveanbud, er i Nordland fylke, som er sosialistisk styrt. Rett skal være rett.

Lodve Solholm: Det er gledeleg at tida går framover, og at ting skjer også blant norske sosialistar, når ein ser den oppløysinga som har skjedd blant sosialistane ute i verda. Så eg er glad for at eg blei teken i denne openberre misforståinga.

Presidenten: Misforståelsen er dermed oppklart.

Inge Myrvoll: Som det går fram av innstillingen, er SV mot å åpne for anbudssystem i kollektivtrafikken, selv om — for å ta den siste åpenbare misforståelsen — det faktisk er en SV-er som er leder for samferdselsnemnda i Nordland fylke som har jobbet med å få anbudssystemet og har prøvd det ut på godstrafikk.

Sammen med Senterpartiet kommer vi til å fremme et forslag om at Ot.prp. nr. 64 blir sendt tilbake til Regjeringen, med litt forskjellig begrunnelse. Men vi erkjenner at det er overveiende sannsynlig at det blir åpnet for et anbudssystem. Vi kommer derfor til å tilkjennegi — og har gjort det i innstillingen — vår subsidiære stemmegiving for å sikre oss at vi får et anbudssystem med best mulig offentlig kontroll og med mest mulig trygge ansettelsesforhold for de som jobber innenfor sektoren.

Det sentrale spørsmål når vi skal behandle

endringer av samferdselsloven på området kollektivtrafikk, må være at endringene legger opp til at de motiverer for en styrking av kollektivtrafikken.

Kollektivtrafikken er et av de viktigste satsingsfeltene av miljøpolitiske grunner. Utviklingen av kollektivtrafikken er også avgjørende for bosettingsmønster og er således et viktig distriktspolitisk virkemiddel. Som representanten Solholm sa, er landet langt og grisgrendt. Jeg frykter at hvis Fremskrittspartiet hadde fått sin politikk igjennom med sine lønnsomhetsbetraktninger, hadde nok fortsatt landet vært langt, dog ikke grisgrendt, men stort sett avfolket.

Det er videre viktig at vi ikke ser for kort, at vi ikke gjennomfører reformer som gir en kortsiktig vinst, men som kan underminere kollektivtrafikken på sikt.

Det er stor enighet om at dagens tilskuddssystem har svakheter, at det kan fungere som melking av offentlige midler til transportselskapene. Har en først fått løyve, må det nesten mislighold til for å miste det. Det kanaliseres nok betydelige midler fra det offentlige til selskapene som ikke gir en effektiv utnytting av kollektivtrafikken.

Således vil det være behov for å ha en gjennomgang av samferdselsloven eller i det minste praktiseringen av den for å gi større frihet til fylkene. Men framfor alt bør svakhetene i dagens system motivere for å styrke det offentlige ansvar bl.a. gjennom større offentlig eierskap.

Den løsning som flertallet i komiteen legger opp til, og dermed flertallet i denne sal i kveld kommer til å vedta, vil medføre stor fare for at det skaper flere problemer enn det vil løse — spesielt på sikt. Det føles sterkt som om det er en generell liberalisme, troen på markedsstyring, som nå har fått gjennomslag også på dette feltet.

La meg presisere: Det er ikke usannsynlig at vi får en viss økonomisk uttelling på kort sikt, at vi kan få mer transport for kronene på kort sikt. Anbudssystemet kan virke pressende på prisene. Men da må vi se på virkningene av den konkurranseformen det åpnes for. Hva vil det være mulig å konkurrere på, og hvordan vil konkurransen påvirke hvem som vil overleve?

Når 60—70 pst. av utgiftene til busselskapene er lønnsutgifter og sosiale utgifter til de ansatte, ser en at kuttmulighetene ligger i en konkurranse på lønns- og arbeidsforhold. Når det blir flertall for anbudssystemet, har vi sett det som særdeles viktig å legge inn begrensninger på mulighetene for å bruke lønns- og arbeidsforhold som konkurranseelement. Dette er grupper som allerede er utsatt, med skiftarbeid, stress og forurensning i sin hverdag.

Et flertall i komiteen — Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti — pålegger departementet å utarbeide nærmere forskrifter om bruk av anbud, for bl.a. å sikre rimelige arbeids- og konkurransevilkår. De samme partier skriver også i sine merknader at selskaper som mottar offentlige tilskudd, må følge de lønns- og arbeidsvilkår som er nedfelt i kollektive overenskomster.

Jeg anser disse forutsetningene som særdeles viktige, men det bør være kjent at kollektive overenskomster ikke regulerer alle forhold. Det bør videre være et krav at det før inngåelse av kontrakt skal være opprettet tariffavtale som vil regulere lønnsforhold, arbeidstid og ansettelsesvilkår, og som har en minimumsstandard som tilsvarer de avtaler som er inngått mellom hovedorganisasjonene på dette felt. Hvis ikke, frykter jeg at det kan bli lagt et sterkt press også på de kollektive avtaler for å gjøre dem mer konkurransedyktige. Erfaringene fra København viser vel at ansatte etter hvert blir villig til å redusere sine vilkår for at man skal overleve i konkurransesituasjonen.

Et element vi ikke makter å få regulert, er utrygge ansettelsesforhold. Når selskapene taper i anbudsrunden, kan vegen til ledighet være kort. Et annet resultat vil være større mobilitet. Når et selskap vinner konkurransen andre steder enn det før har hatt oppdrag, betyr det at arbeidskraften må flytte etter. Usikker ansettelse og krav om stor mobilitet er en utrygghet for folks livskvalitet.

Andre elementer i konkurransen kan være investeringer i materiell. Sjølsagt kan og bør fylkene stille krav om kvalitet på materiellet, både når det gjelder sikkerhet, komfort og miljø. Men kvalitet koster. Og jeg er i tvil, kanskje i sterk tvil, om at det til enhver tid herskende flertall i fylkene er villig til å betale den prisen som kvalitet koster.

Nå hevdes det jo at vedrørende sikkerhet har vi lover og forskrifter, og vi har et kontrollapparat. Det kan høres tilforlatelig og greit ut. Jeg tror at vi må ha en helt annen satsing bl.a. på Statens biltilsyn dersom vi skal få en skikkelig kontroll, en satsing vi eventuelt bør få uansett, men som ikke blir mindre viktig jo mer konkurranse vi innfører.

Det er ikke så veldig imponerende det som ruller på vegene på godssida, lastebiler og vogntog, til tross for lov- og regelverk. Her har vi anbudssystemet. Vi ønsker vel ikke å innføre lastebiltilstander også når det gjelder kollektivtrafikken? Det er vel også veldig tvilsomt om ordninger som praktiseres nå med egenkontroll, som selskaper med godkjent

verksted driver, kan være tilfredsstillende i framtida.

Jeg ser også en enda større fare for at konkurransepresset ikke vil motivere til miljøsatsing, for det koster. Det koster å investere i miljømotorer, gassdrift, eldrift osv. Og når kostnadene må presses, er det fare for at det er kostnadene på miljøsatsing en presser ned. Og det koster å fornye materiellet. Med andre ord: Jeg ser en stor fare i prispresset både for arbeids- og ansettelsesvilkår og kvalitet på materiell. Men jeg må samtidig få si at når vi først — dessverre — har et flertall for å åpne for anbudssystemet, har komiteens flertall gjennom sitt arbeid lagt inn i sine merknader både lovformuleringer og klare føringer som kan luke ut en del av de verste negative konsekvenser av et anbudssystem. Vi har også den faren at dette vil synliggjøre enda sterkere kryssubsidiering osv., at det kan øke presset på ulønnsomme ruter sånn at de kan bli nedlagt.

Så spørsmålet om det vil bli mer transport for hver krone.

Jeg tror vi må skille mellom korttidsvirkninger og langtidsvirkninger. Jeg tror nok at det vil være en viss konkurranse, særlig i startfasen. Men vi står også foran en utvikling hvor taperne lett må pakke sammen. Størst er faren for mindre, lokale selskap som ikke har mobilitet, og som kan underbys — ikke nødvendigvis fordi de er dyre, men på grunn av strategiske investeringer fra større selskaper for å få kontroll over markedet.

De små lokale selskapene er et positivt element. De har ofte både lokalpatriotisme og stor lokal kunnskap. På markedet er imidlertid ikke det avgjørende dersom noen er interessert i å prise dem ut. Nå åpner komiteens flertall for at fylkeskommunen, for å unngå monopolisering, skal ha mulighet for å forkaste et anbud sjøl om det totalt sett framstår som det billigste. Men jeg er i tvil om fylkeskommuner med anstrengt økonomi tenker langsiktig når kontraktene skal opprettes.

Jeg ser anbudssystemet som et monopolutviklende system, kanskje ispedd mindre selskaper av mer tvilsom seriøsitet. Dersom vi ikke gjennom forskrifter greier å hamle opp med de useriøse, ser jeg en farlig utvikling. Muligheten er sterkt til stede for at konkurranseelementet svekkes, og det forholdsvis raskt, og dermed kan anbudssystemet bli heller kostbart på sikt.

Jeg må beklage at en generell liberalistisk strømning av ideologiske grunner fører til at vi får et system som skaper større utrygghet, og som ikke motiverer til en bedre kollektivtrafikk. Særlig burde Arbeiderpartiet når de ønsker en styrking av kollektivtilbudet, heller se i retning av et styrket offentlig eierskap for å komme sudsidiebaroner til livs, enn i retning av anbudssystemet.

Apropos subsidiebaroner: Jeg er litt forundret over at markedspris legges til grunn i lovframlegget når det gjelder innløsning. Jeg er enig i at vi trenger regler for innløsning slik at selskaper som får lagt ut betydelige deler av sitt rutenett på anbud, kan kreve seg innløst. Men nå er det stort sett slik at det er fylkene som har betalt det meste av så vel rullende materiell som det som går på kjøl, og dels også faste installasjoner som bygningsmasse. Det er ikke rimelig at fylkene skal måtte innløse dette til markedspris, med andre ord betale på nytt det de allerede dels har betalt. Jeg ser klart at denne lovformuleringen kan virke begrensende på innføring av anbudssystemet, slik at jeg egentlig burde være fornøyd med denne formuleringen. Men jeg foretrekker å ta kampen mot anbudssystemet med blanke sverd, og liker ikke at det legges opp til at det offentlige skal kunne tappes mer. Derfor har SV lagt fram et forslag om at markedsverdien skal korrigeres ut fra de tilskudd selskapet har mottatt. Vi er litt overrasket over at vi ble stående alene om det forslaget. Jeg synes også at dette er et av tegnene på at Regjeringa ikke har gjort et grundig nok forarbeid til loven.

Ved innføring av anbud må fylkeskommunen bygge opp sin kompetanse. De må detaljert kunne utarbeide anbudsinnbydelse med krav om kvalitet, med detaljerte ruteopplegg og rutesamordning, og både kort- og langsiktig ruteplanlegging. De må kunne følge opp med styrket kontroll av at de får det produktet de har betalt for. Og dette er jo egentlig et godt argument for at vi i stedet for å bygge ut det offentlige apparat for å kontrollere et anbudssystem, burde bygge ut kompetansen, kombinert med styrking av offentlig eierskap, sånn at det offentlige sjøl dreiv de rutene. Da ville også mulighetene for samordning, for felles takster, overgangsordninger osv. bli styrket.

Vi har også en lovendring vedrørende cabotage, som vi i SV med en viss skepsis er med på. Den åpner for en bedre utnyttelse av transportkapasiteten, med økte muligheter for returlast. Den åpner for at man på bussruter på tvers av landegrensene, som vi allerede har en del av, kan ta med innenlandstrafikk — personer og gods — i et annet land enn det de er registrert i. Det kan være positivt. Ikke minst har vi en del av det nordpå.

Men tidspunktet for åpning for cabotage og anbudssystem er vel ikke helt tilfeldig. Vi er inne i en prosess med tilpassing til et liberalistisk marked. Vi er inne i EF-tilpassingen.

Det åpnes for at utenlandske selskaper kan konkurrere her på berget, og at våre selskaper selvsagt gjensidig kan dra ut. Jeg tror nok at våre små selskaper ikke akkurat ser for seg den store ekspansjonen på det europeiske marked. Men vi er under tvil med på den lovendringen.

Med de utfordringene som kollektivtrafikken nå står overfor — alt fra forurensing, bymiljø og bysamfunnenes funksjonsdyktighet til opprettholdelse av tilbud i Distrikts-Norge — er det og må det være et offentlig ansvar å ha sterkest mulig styring. Det vi trenger, er et godt utbygd, raskt, effektivt og samordnet kollektivnett. Jeg tror ikke vi får det ved å motivere for den type besparelser som et anbudssystem legger opp til. Vi skal ha konkurranse, ja visst — men ikke en konkurranse som går på lønns- og arbeidsforhold, på kvalitet i kollektivtransporten. Det vi trenger, er en kollektivtransport som konkurrerer med privatbilismen.

Jeg vil til slutt ta opp forslag nr. 5, fra Senterpartiet og SV, og forslagene nr. 15 og 16, fra SV.

Tom Thoresen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Myrvoll har tatt opp de forslag han selv refererte til.

Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Anders C. Sjaastad: Det er så sant som det er sagt: Verden er i forandring. Vi har altså en SV-er — leder for samferdselsstyret i Nordland — som har gått i bresjen for anbud, og vi leser ut av den siste meningsmålingen at 24 pst. av SVs velgere nå er tilhengere av EF.

Jeg skjønner godt at hr. Myrvoll ønsket å kamuflere noe av det han har vært med på, ved å snakke om dette liberalistiske EF-markedet, og i det hele tatt bruke en del ord som skulle tåkelegge hva han har vært med på. Men jeg føler i grunnen et behov for å gi en kompliment til hr. Myrvoll, i og med at han sammen med den øvrige komite har vært med på veldig realistiske og positive formuleringer, som bl.a. gjelder EF. Jeg vil sitere:

> «Komiteen mener derfor at Norge må innføre de samme strenge krav til utøvere av gods- og persontransport, som det EF har gjort ...»

Og videre:

> «Komiteen vil i den forbindelse vise til de strenge reglene for kontroll med motorvogn som er innført i EF ...»

Jeg får ikke dette helt til å stemme med Myrvolls påstander om det liberalistiske EF — med mindre SV, på jakt etter en ny ideologi foruten populisme, nå også er blitt liberalistisk.

Inge Myrvoll: Det ante meg at representanten Sjaastad måtte snakke litt om populisme i dag også!

Vi har faktisk ingenting imot å ta det vi finner bra i EF, og innføre det her i Norge. På de områdene hvor EF er kommet lenger enn oss i utvikling av bl.a. regler som vil føre til større sikkerhet og kompetanse når det gjelder transport, synes jeg at det er helt i orden, og de merknadene hadde jeg ingen problemer med å være med på. Jeg var faktisk litt mer usikker vedrørende cabotage. Men vi er med på det også.

Så dette at vi har fått så mange EF-tilhengere. Det er klart at jo mer vi vokser, og jo større vi blir som parti, jo mer sammensatt blir også vår velgermasse. Vi ønsker også å bli et stort parti, så jeg ser ikke dette som noe stort problem så lenge vårt standpunkt når det gjelder EF, er så klart som det er.

Jan Erik Fåne: Jeg er ikke overrasket over at SV nærmest har opphøyet det til et prinsipp å være motstander av tiltak for å effektivisere og rasjonalisere deler av den offentlige sektor. Det jeg er overrasket over, er at når man nå har en anledning til å sørge for et bedre og billigere kollektivtransporttilbud, som SV jo er opptatt av, og som SV også påstår vil føre til bedre miljø — altså mer kollektivtransport for hver krone og mer miljøtiltak for hver krone — går SV imot.

I sine merknader uttaler SV at miljøhensyn og distriktspolitiske målsettinger må være overordnet bedriftsøkonomiske hensyn. Da har jeg lyst til å spørre representanten Myrvoll hvorfor en bedre og billigere kollektivtransport vil stå i motsetning til å ta miljøhensyn, og hvordan et system med anbud i kollektivtransporten vil hindre at vi kan ta distriktspolitiske hensyn. Det er jo nettopp fylkespolitikerne som her kan legge ut ruter på anbud, hvor som helst i landet, i hvilket distrikt man måtte ønske, bare noen er villig til å betale hva det koster. Jeg har lyst til å høre Myrvolls forklaring på hvorfor man ikke kan gå inn på å sikre en bedre og rimeligere kollektivtransport, slik at man også kan ta vare på de miljøhensynene og også ta hensyn til de distriktspolitiske målsettinger som representanten Myrvoll er opptatt av.

Presidenten: Den reglementsmessige tid for ettermiddagens møte er nå omme. Presiden-

ten foreslår at dette møtet fortsetter inntil dagens kart er ferdigbehandlet — og anser det bifalt.

Inge Myrvoll: Representanten Fånes utgangspunkt var feil. Jeg brukte, om ikke hele tiden, så nesten et kvarter på å forklare at jeg ikke trodde dette ble et bedre og billigere system. Hvis jeg hadde vært overbevist om at det ble et bedre og billigere system, ville jeg ikke ha sagt nei. Men ut fra hva det her kommer til å bli konkurranse om, frykter jeg over tid en monopolisering. Og dersom Fremskrittspartiets forslag skulle bli vedtatt, ville faren for monopolisering blitt enda sterkere, bl.a. fordi de ikke er villig til å åpne for at man kan forkaste det såkalt beste tilbudet for å unngå en monopolsituasjon. Jeg tror ikke det vil bli et bedre og billigere system, og det er årsaken til at jeg sier nei.

Jeg vil gjerne ha mer transport for hver krone. Men jeg tror faktisk at vi får det beste resultatet med et sterkere offentlig eierskap, hvor det offentlige har ansvaret for alt — for å drive transportselskapene, for samordning osv.

Ingvard Sverdrup: SV sier i innstillingen at de har prinsipielle og grunnleggende innvendinger mot å innføre anbudssystemet. Hr. Myrvoll introduserte — med sjarm — at SV også besitter lederen i samferdselsutvalget i Nordland. Der har de jo relativt hyggelige erfaringer med den prøvedriften de har hatt. Ja, fylkeskommunen har sågar meget gode erfaringer med omleggingen. Tilskuddsbehovet er omtrent halvert i forhold til tidligere avtaler med lokale ruteselskap. Fylket har oppnådd et tilnærmet uendret rutetilbud til tross for betydelig reduksjon i de økonomiske rammene for rutedriften. Totalt regner fylkeskommunen med at den faktisk kan være i stand til å spare mellom 60 og 80 mill. kr i tilskuddsmidler ved å innføre konkurranse i rutesektoren i fylket. Dette vil kunne føre til en forbedring av det totale kollektivtilbud i fylket, men midlene kan selvsagt også brukes til andre, høyst påtrengende oppgaver.

Jeg stiller meg undrende til at Sosialistisk Venstreparti så aktivt tar et klart forbehold i Stortinget, mens de synes å gjøre det motsatte i Nordland. De har nå lansert at motstandere og tilhengere av medlemskap i EF er like hjertelig velkommen i SV, og det samme gjelder kanskje også motstandere og tilhengere av anbudsprinsippet. Det er mulig jeg tar feil.

Inge Myrvoll: Ut fra mine erfaringer er ikke SV det eneste partiet som rommer folk med litt forskjellige oppfatninger, og det faktisk også i framtredende posisjoner. Jeg har bl.a. vært i denne salen en del ganger under hovedflyplassdebatter, der jeg har hørt Høyrefolk i aksjon. Jeg vil si at det er særdeles romslig også i Høyre i virkelig store saker!

Vi har ikke noen problemer med dette i SV. Jeg skjønner faktisk at de som jobber med budsjettene i fylkene, ser på muligheten for kortsiktig gevinst. Jeg sa også flere ganger i mitt hovedinnlegg at jeg tror man kan få uttelling når det gjelder kortsiktig gevinst, men jeg er svært skeptisk til de langsiktige virkningene av anbudssystemet.

Når det gjelder resultatet i Nordland av de prøveordningene man har hatt på godssiden, strides det om hvor mye man har tjent inn. Men etter det jeg har sett fra en forskningsrapport, regner man med at innsparingen ligger på 15—20 pst. Man har jo hatt en del reduksjoner i rutene osv. Det har vært en viss diskusjon om hvor stor innsparingen har vært, men det dreier seg her om svært kort tid. Det står som sagt iallfall ikke i motstrid til mine synspunkter, at dette i første omgang kan virke prispressende.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

John S. Tveit: Konkurranse er sunt! Eller er det ikke det? Kanskje er det sunt i noen sammenhenger, men betenkelig i andre.

Under behandlingen av denne saken i komiteen er tro og tvil i forbindelse med konkurranse og anbud presentert med ulik grad av overbevisning fra forskjellig hold. Men det er ikke tvil om at konkurranse har gitt positive resultater også innen etater der dette begrepet i tidligere år var nokså fjernt fra den daglige drift.

Vegvesenet er i så måte et godt eksempel. Det har vært interessant å få bekreftet hvordan det å måtte konkurrere med private om oppdrag har stimulert til effektivitet. I noen tilfeller kan det endog bli en daglig kappestrid om å bli best, f.eks. der privat tunneldrift og drift i offentlig regi foregår i samme område. Arbeidsgleden synes ikke å bli svekket i slike tilfeller.

Innenfor transportsektoren blir det bekreftet fra ulikt hold at konkurranse virker stimulerende. Både innenfor luftfart og innenfor jernbanedrift kan det nevnes eksempler på det.

Den lovsaken vi nå behandler, legger opp til at det skal kunne nyttes anbud også for persontransport i rute. Dermed blir det valgmulighet for fylkeskommunene. Ingen blir pålagt å ta i bruk anbudsprinsippet, men det vil bli mulig å ta dette systemet i bruk i større eller

mindre grad etter hvordan forholdene ligger til rette for det. Kvalifikasjonskravene til dem som skal drive transport, blir uendret.

Lovforslaget ble fremmet av Syse-regjeringen, men ble ikke trukket tilbake etter regjeringsskiftet, slik at også den nye regjeringen stiller seg bak proposisjonen.

Imidlertid er det ikke enighet i komiteen på alle punkter. Dette går fram av innstillingen og innleggene i debatten. Jeg finner lovendringen i samsvar med hva som bl.a. står i formålsparagrafen i samferdselsloven — og jeg siterer:

> «Lova tek sikte på ei samfunnsøkonomisk og rasjonell transportavvikling med vekt på ressursøkonomi . . .»

Mange fylkeskommuner har sett fram til en lovendring som gjør det mulig å fordele transportsubsidier på en måte som gir mer transport igjen for hver krone i tilskudd.

Erfaring fra bruk av anbud når det gjelder skoleskyss, har også vist at betydelige beløp kan spares uten at tilbudet blir dårligere av den grunn.

I dag benyttes også i stor utstrekning det som kalles kryssubsidiering, altså at et transportselskap nytter overskudd fra én rute til å holde i gang ulønnsomme ruter på andre strekninger. Tankegangen har vært, slik det også står i proposisjonen, at kryssubsidiering kan minske tilskuddsbehovet ved at gode ruter og dårlige ruter tildeles i samme konsesjonspakke.

Ved bruk av anbud er det opp til fylkeskommunen å definere den transportoppgave som skal utføres, og å gi konsesjon til dem som kommer med det mest tjenlige anbud. Det behøver ikke nødvendigvis å være det billigste.

Andre vurderinger må også foretas. Således er det naturlig at kvaliteten på det materiell som skal benyttes, tillegges stor betydning. Derfor ser jeg ingen grunn til å tro at anbudssystemet skal føre til dårligere standard i transportsektoren, slik noen har gitt uttrykk for.

La meg likevel vise til at hele komiteen, med unntak av Fremskrittspartiets medlemmer, regner med at forhandlinger mellom tilskuddsmyndighet og transportselskap basert på normtall fortsatt vil være det mest hensiktsmessige forskjellige steder i landet.

Jeg viser også til at Kristelig Folkeparti er med på en flertallsmerknad der det forutsettes at samtlige fylkeskommuner utarbeider samlede og samordnede planer for kollektivtrafikken i fylket, og at dette fortrinnsvis bør skje før gjennomføring av anbudsprinsippet. Samordning av kollektivtrafikken bør ofres større oppmerksomhet. Det har vært et forsømt område, og det har ført til at ressursutnyttelsen ikke har blitt god nok.

Fremskrittspartiet vil gå lengst i bruk av anbud, og fremmer forslag om at anbud skal nyttes. Ellers avspeiler Fremskrittspartiets merknader at partiet helst vil avskaffe ordningen med fylkeskommuner.

Flertallet bak innstillingen utgjøres av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Høyre og Kristelig Folkeparti har egne forslag, som er mer i tråd med proposisjonen. Flertallet ønsker f.eks. at ferjer ikke skal omfattes av anbudsordningen, bortsett fra avgrensede forsøk. For meg er det vanskelig å forstå Arbeiderpartiets frykt for at riksvegferjer skal medtas i en anbudsordning i denne omgang. Her er det jo departementet som vil være løyvemyndighet. Slik er det også for transport mellom to eller flere fylker. Hvorfor da legge opp til unødvendig binding av sin egen statsråd?

I denne forbindelse var det med interesse jeg forleden leste en avisartikkel under overskriften «Vegdirektoratet selger til høystbydende». Jeg siterer fra artikkelen:

> «Vegdirektoratet har nå bestemt seg for at konsesjon på det nye ferjesambandet Rennesøy—Bokn skal lyses ut på anbud. Alle store ferjerederier i landet er invitert til å delta i konkurransen».

Ønsker Arbeiderpartiet at slik anbudsinnhenting ikke skal tillates? Eller mener partiet at konsesjonsbestemmelsene er gode nok til å gå så langt i å bruke anbud for riksferjesamband? Det kunne være av interesse å høre statsrådens vurdering på dette punkt.

Et annet punkt hvor Arbeiderpartiet avviker fra proposisjonen, er kontrakttidens lengde. Det foreslås i proposisjonen minst tre år, mens komiteflertallet går inn for minst fem år, men med unntak for midlertidige ruter.

Kristelig Folkeparti og Høyre fremmer her forslag om minst tre år, med unntak for midlertidige ruter.

Også Kristelig Folkeparti regner med at kontraktperioden normalt vil bli mer enn tre år, men ser det unødvendig å begrense fylkeskommunens handlefrihet hvis forholdene skulle tilsi en kortere periode i enkelte tilfeller.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Lodve Solholm: Det som undrar meg litt når eg les denne innstillinga, er at Kristeleg Folkeparti er med på merknaden om cabotage, som i grunnen omfattar ei samordning og oppdatering i forhold til EF og eit utvida europeisk samarbeid, medan partiet ikkje er med på ein merknad som går på å samordne lovverket vårt med lovverket i eit utvida Europa, slik at kvalifikasjonskrava våre blei dei same

Trykt 24/6 1991

(Solholm)
som krava elles i Europa. Då ville norske transportørar få dei same konkurranseforholda som dei dei må konkurrere med. Etter det eg har oppfatta, er riktignok Kristeleg Folkeparti mot EF, men dei er tilhengarar av EØS.

Mitt spørsmål er: Kvifor går Kristeleg Folkeparti i denne innstillinga inn for ei EF-tilpassing som går mykje lenger, og som verkeleg opnar for konkurranse frå utanlandske selskap på transportsektoren i Noreg, medan dei ikkje er villige til å vere med på å samordne regelverket vårt med regelverket elles i Europa for på den måten å opne for lik konkurranse for norske og utanlandske transportørar i ein elles fortetta marknad?

John S. Tveit: Jeg opplever vel ikke noe særlig problem akkurat på det området. Det problemet dreier seg om når det gjelder cabotage, er jo å få tilsvarende fordeler som en gir, uten å miste noe av råderetten. Og når det gjelder den tilpassing som måtte komme ellers av lovverket, kan vi kanskje først avvente om vi får en EØS-avtale, og se hva det innebærer. Vi har ikke sett noe behov for å gå lenger enn nødvendig, men dette med cabotage har vært en veldig avgrenset og oversiktlig ting som vi ikke har hatt problemer med å følge opp.

Sissel Rønbeck: Representanten Tveit var noe forundret over at Arbeiderpartiet i innstillingen ikke har fulgt Regjeringen i forhold til forslaget om å gi åpning for bruk av anbud når det gjelder ferger. Han gikk også så langt som til nærmest å tolke det som et uttrykk for mangel på tillit til vår egen statsråd. Jeg vil derfor berolige representanten Tveit med at statsråden har vår fulle tillit.

Grunnen til at vi ikke har gitt åpning for å bruke anbud på dette området i denne omgang, er den meget enkle at proposisjonens omtale av dette så å si utelukkende konsentrerer seg om problemene knyttet til kapitalkostnadene. Dette er ikke løst, og i Arbeiderpartiets gruppe tar vi vår rolle som lovgiver så alvorlig at vi vil være trygge på hvordan dette skal gjennomføres i praksis, hvordan kapitalspørsmålet helt konkret skal løses i forbindelse med anbud før vi gir den hele og fulle lovmessige åpning for å bruke anbud på dette området.

Jeg vil også legge til: Som kjent har vi gitt anledning til å prøve ut dette forsøksvis, slik at man vinner erfaring med det før man kommer tilbake til Stortinget.

John S. Tveit: Ja, jeg presiserte bare det som gjelder et riksvegfergesamband, for da er det jo departementet som bestemmer og kan ta anbud i bruk eller ei som de vil, når de har lovhjemmel. Det var derfor jeg ikke kunne forstå frykten for å vedta loven, slik at man kunne ha den muligheten åpen om departementet fant grunner for å ta anbud i bruk.

Det som jeg viste til fra den artikkelen, understreker jo at det er tilfeller hvor det er aktuelt å bruke anbud. Men uten lovendring må det bli etter en indirekte ordning — det har jo også vært praktisert før — altså at en gir konsesjon til det selskapet som egentlig har gitt inn en indirekte form for anbud i forbindelse med konsesjon. Jeg trodde vi fikk en ryddigere form hvis det var en formell lovhjemmel til å bruke anbud fullt ut og ikke bare i forbindelse med tildeling av konsesjoner.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og replikkordskiftet er avsluttet.

Presidenten vender tilbake til den ordinære talerliste.

Peter Angelsen: Jeg skal forsøke å gjøre det kort. Vi har en stor sak fra sjøfarts- og fiskerikomiteen som skal opp i Odelstinget senere i kveld, så det vil kanskje være et godt bidrag fra meg i så måte.

Odelstinget innbys i dag til å innføre anbudsløsninger i rutetrafikken. Konsekvensen av denne reformen er vanskelig å forutse.

Saken har heller ikke hatt noen lett fødsel, og den har skapt usikkerhet hos mange. Spesielt har dette gjort seg gjeldende blant ansatte, men også hos de virksomheter som blir berørt av den nye ordningen.

Det er sikkert flere årsaker til denne uro og usikkerhet, og som det framgår av innstillingen, vil Senterpartiet primært sende saken tilbake til Regjeringen. Saken er kort og godt for dårlig forberedt og konsekvensene for lite klarlagt.

Når Senterpartiet allikevel er med på de endringer som innstillingen legger opp til, er det bl.a. fordi det største og vanskeligste spørsmålet når det gjelder anbudsløsninger — nemlig for fergetrafikken — foreløpig er tatt ut og vil bli fremmet på nytt for Stortinget ved en senere anledning.

Slik vi i Senterpartiet ser det, vil hovedproblemet i den saken bli alle spørsmålene knyttet til hvem som skal eie fergeflåten, og hvordan vi i et land som Norge kan opprettholde så mange fergeselskaper i hvert fylke at anbudsløsningen vil skape en reell konkurransesituasjon.

Det er derfor nødvendig at departementet vurderer alle spørsmål knyttet til eier- og konkurranseforhold både for riksvegferger, fylkesferger og kommunale ferger.

I den foreliggende innstilling har komite-

flertallet dessuten på vesentlige områder gitt premisser og forutsetninger som virker klargjørende, og som skulle dempe uroen blant utøverne. I denne forbindelse vil jeg peke på enkelte forhold.

Komiteflertallet mener at alle samordningsmuligheter må utnyttes før anbudsprinsippet blir gjennomført, og at samtlige fylkeskommuner i den sammenheng utarbeider samlede kollektivplaner i fylket.

Dette er viktig av to grunner. For det første vil en som en del av denne planen kunne foreta en analyse av de konsekvenser som anbudsprinsippet innebærer i hvert enkelt fylke. For det andre vil også utsatte utkantområder kunne overskue hva framtida måtte bringe av kollektivtilbud. Altfor ofte skjer det nedlegging av ruter, uten plan og styring. Utkantområdene rammes først og sterkest. Jeg håper at mye av usikkerheten ryddes av veien når fylket sjøl blir klar over konsekvensene med gjennomføring av anbud.

I samme retning virker pålegget om å utarbeide forskrifter for gjennomføringen. I den sammenheng har komiteen sjøl i sine merknader gitt innspill om utøvers trygghet, materiellets sikkerhet osv. Jeg har særlig merket meg at fylkene bes legge vekt på hensynet til ansatte hos tidligere og nye løyvehavere ved en anbudssituasjon. Det vil ikke være unaturlig at en ny anbudsvinner blir pliktig til å gjennomføre kontinuitetsansvar overfor tidligere løyvehavere. Jeg vil be om at dette blir vurdert tatt med ved utarbeidelse av eventuelle anbudsdokumenter.

En samlet komite forutsetter at eventuelle anbudsordninger administreres slik at det ikke reises berettiget tvil om likebehandling av selskapene. Med erfaringer fra mitt eget fylke vet jeg at dette er et sårbart punkt som kan bli gjenstand for diskusjon og klager.

Muligens er ikke disse forholdene viet stor nok oppmerksomhet under komiteens behandling. Jeg registrerer imidlertid at flertallet foreslår at fylkeskommunen må ha adgang til å forkaste et anbud, sjøl om det totalt sett fremstår som det beste — dette for å unngå at bruk av anbud i lengden kan føre til monopoldannelser. Jeg vil understreke i lengden, og at dette ikke må innebære muligheter til i dagens situasjon å forfordele utenforstående i forhold til nåværende løyvehavere.

Til merknadene i innstillingen angående cabotage vil jeg gjerne tilføye følgende: Før en kan tillate cabotage må en i utgangspunktet ha sikret like rammevilkår for norsk og utenlandsk transportnæring. Det vil f.eks være svært negativt for norske transportører dersom de som de eneste i Norge må betale kilometeravgift, mens andre slipper denne avgiften.

Til tross for den usikkerhet som har vært omkring denne lovens tilblivelse, tror jeg den kan bli til å leve med. Og særlig når det i det videre arbeid må legges vekt på de premisser og forutsetninger som flertallet legger til grunn.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, avgrenset til 10 minutter.

Lodve Solholm: Senterpartiet er eit Nei til EF-parti, det er eit Nei til EØS-parti. Like fullt er Senterpartiet med på opninga for cabotage, som etter mitt skjøn må vere ei EF-tilpassing av store dimensjonar, der ein skal tillate ifølge lovens § 9:

> «Transport med motorvogn til og frå utlandet, og transport mellom stader i Noreg med motorvogn registrert i utlandet.»

Dette er ei opning for EF og andre land til å kome inn, ikkje minst i Distrikts-Noreg, og konkurrere på fritt grunnlag om transportar frå Distrikts-Noreg til utlandet.

Mitt spørsmål er: Korleis heng dette i hop med Senterpartiet sitt klare nei til EF, sitt klare nei til EØS — stenge grensene og vere oss sjølve nok?

Peter Angelsen: Representanten Solholm har tatt helt feil av hva det er det dreier seg om når vi i Senterpartiet har tatt stilling mot EF-medlemskap. Og vi er ikke mot en EØS-avtale, vi er for en EØS-avtale som har balanse i forhold til norske interesser. Det at vi skal ha en åpen dør mot verden når det gjelder konkurranse i næringslivet, er vi ikke fremmed for, på de områdene som vi mener det er riktig å konkurrere på. Vi mener selvfølgelig at det er områder hvor Norge bør skjerme seg på grunn av vårt konkurransehandikap.

Når det gjelder cabotage, har jeg forstått av innstillingen at det i første rekke gjelder Norden. Men jeg ser for meg at det bør være i norske interesser også å åpne fullt ut for EF dersom vi får like konkurranseregler på det norske markedet og EF-markedet. EF-markedet er langt større enn det norske, så det vil være en fordel for norske transportører hvis det blir åpnet full adgang til det markedet. Jeg ser ikke noen motsetning i at man foretar en slik åpning. Og jeg ser heller ikke at det at man ønsker et slikt samarbeid og en slik konkurranse i markedet, har sammenheng med det å underkaste seg som medlem.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og replikkordskiftet er avsluttet. Presidenten vender tilbake til talerlisten.

Sissel Rønbeck: Det viktigste prinsipielle spørsmålet vi nå skal ta stilling til, dreier seg

om å gi adgang til å konkurrere om offentlige tilskudd til kollektivtransport i rute. Og det burde ikke overraske noen at dette er en sak som engasjerer mange — bl.a. i fagbevegelsen. Sjøl må jeg nok likevel medgi at jeg syns deler av den offentlige debatten om dette har vært nokså uryddig. Og det kan det jo være flere årsaker til. For min del er jeg nokså overbevist om at en av dem er at selve proposisjonen på viktige punkter virker mer forvirrende enn avklarende. Den kunne altså med stor fordel ha vært bedre gjennomarbeidet. Men etter et omfattende og tidkrevende arbeid i komiteen mener jeg likevel at vi nå kan få et godt grunnlag for en forsvarlig bruk av anbud på dette viktige samfunnsområdet.

I den offentlige debatten har det bl.a. vært hevdet at denne lovsaken er et klart framstøt for å privatisere og liberalisere kollektivtransporten i Norge. I Arbeiderpartiet føler vi oss sant å si ikke kallet til å gjøre noen av delene, så la meg derfor få understreke følgende: I mesteparten av landet er det faktisk ikke offentlige, men private selskap som utfører den kollektive rutetransporten. Og der det fins offentlige selskap, kan dessuten fylkene når som helst bestemme seg for å privatisere dem helt uavhengig av den lovsaken vi nå behandler. På dette området vi nå snakker om, står vi heller ikke overfor noe fritt marked. Tvert imot, dette dreier seg om et behovsprøvd og løyveregulert marked, der selskapene må ha jevnlige tillatelser fra offentlige myndigheter for å kunne operere.

I dag foregår det en utstrakt bruk av kryssubsidiering mellom lønnsomme og mindre lønnsomme ruter. Likevel vet vi at et godt kollektivtilbud er og blir helt avhengig av til dels betydelig økonomisk støtte fra det offentlige. Den erkjennelsen går igjen som en rød-grønn tråd gjennom hele innstillingen.

Men — like sikkert er det at vi i Arbeiderpartiet trives dårlig med mistanken om at dagens system for tildeling av tilskudd og løyver kan gjøre det mulig å slå seg opp som såkalt subsidiebaron, eller i andre tilfeller: som skikkelig monopolkapitalist. Både med tanke på samfunnets og brukernes interesser mener vi at det må være en viktig oppgave å få mest mulig kollektivtransport ut av hver krone. Vi mener at kollektivtrafikken både kan og bør styrkes ved hjelp av økte bevilgninger, men også gjennom en mer effektiv bruk av ressursene.

Som det går fram av innstillingen, er det vekslende flertall i komiteen for tre måter å effektivisere ressursbruken på. For det første bør det nå utarbeides samlede, og ikke minst samordnede, planer for kollektivtrafikken i fylkene, og dette bør skje før man eventuelt tar i bruk anbudsordninger. For det andre bør det foretas en ny og kritisk gjennomgang av det beregningsgrunnlaget som vanligvis blir brukt i forhandlingene om dagens tilskuddskontrakter. Og for det tredje: Der grunnlaget er til stede for reell konkurranse, kan også dette være en måte å bedre effektiviteten på.

I Arbeiderpartiet ser vi altså at konkurranse, eller anbud, kan være fordelaktig også på dette viktige samfunnsområdet. Men vi er ikke sosiale demokrater for ingenting, så alt med måte. Vi ønsker ikke konkurranse for enhver pris. Hvis prisen f.eks. er monopoldanninger, mener vi i likhet med SV og Senterpartiet at det må være adgang til å forkaste et anbud — selv om det ellers skulle framstå som det beste. Og vi synes at prisen for konkurranse blir for høy hvis vegen blir banet for useriøse operatører, dårligere kvalitet, mindre sikkerhet og sist, men ikke minst for en klar nedjustering av lønns- og arbeidsforholdene for de ansatte. Derfor må også de billigste anbudene kunne forkastes.

Disse forholdene opptar selvfølgelig også fagbevegelsen sterkt, og fra Arbeiderpartiets side har vi lagt avgjørende vekt på å få flertall for tiltak som kan forhindre slike uakseptable utslag av økt konkurranse om de offentlige tilskuddene til kollektivtrafikk.

Jeg er derfor glad for at det er en samlet komite som nå går inn for å skjerpe kravene til løyvehaverne før det gis adgang til å ta i bruk anbudsprinsippet. Ved å innføre de samme kravene som EF har gjort på dette området, burde vi kunne være rimelig sikre på at useriøse operatører blir luket ut av markedet. I samme retning trekker også komiteens ønske om obligatorisk opplæring av sjåfører samt strengere regler for kontroll av kjøretøy.

For å unngå at det oppstår et uakseptabelt press på lønns- og arbeidsbetingelsene for de ansatte, forutsetter flertallet i komiteen at alle selskap som mottar offentlige tilskudd, må følge de vilkårene som er nedfelt i gjeldende kollektive overenskomster. Dette er nytt, og det vil altså gjelde helt uavhengig av om tilskuddet fastsettes ved hjelp av anbud eller tradisjonelle kontraktsforhandlinger. Og la meg tilføye: I anstendighetens navn må dette kunne sies å være et høyst betimelig og opplagt krav — så opplagt at det egentlig burde ha vært gjennomført for lenge siden, slik tilfellet er f.eks. i Danmark.

En av innvendingene mot bruk av anbud i kollektivtransportsektoren er at dette kan føre til oppsigelser og flere utrygge arbeidsplasser. Jeg synes ikke at dette er en innvending som bare kan avfeies med henvisninger til liknende forhold i andre konkurranseutsatte bransjer, som det av og til sies. For her dreier det

seg jo om en næring som er underlagt sterk offentlig styring, bl.a. gjennom en behovsprøvd løyveregulering av markedet. Derfor har da også flertallet i komiteen bedt om at det utvalget som nå gjennomgår arbeidsmiljøloven, får i oppdrag å se nærmere på disse forholdene med sikte på å styrke arbeidstakernes rettigheter. Vi ber også om en liknende gjennomgang av relevante lovbestemmelser for innenriks sjøfart.

Blant annet av hensyn til de ansatte mener vi dessuten at de fylkene som ønsker å bruke anbud, bør legge opp til flere og relativt avgrensede anbudsrunder. Og sist, men ikke minst: Vi mener at den nedre grensen for anbudskontraktene bør være fem år, og ikke bare tre som foreslått i proposisjonen.

Til slutt: Som saksordføreren allerede har gjort rede for, går et stort flertall i komiteen inn for å endre Regjeringens opplegg for å administrere rutesamband og eventuelle anbudsordninger noe. Vi har kort sagt lagt opp til mer varierte og fleksible løsninger. Men jeg vil samtidig minne om at flertallet har funnet grunn til å understreke hvor viktig det er at fylkene sikrer seg tilstrekkelig kompetanse til å vurdere rutenettene og etablere profesjonelle anbudsordninger. Erfaringene fra Nordland fylkes forsøk med bruk av anbud taler for dette. Men det gjør jo også mistanken om at det faktisk kan finnes noe sånt som subsidiebaroner — eller for å si det med andre ord: De private eierinteressene bør ha alt annet enn lett spill når prisen på disse offentlige tjenestene skal fastsettes. Da må det være forbrukernes og fellesskapets interesser som settes i høysetet — og det bl.a. ved hjelp av profesjonell ekspertise.

Statsråd Kjell Opseth: Lovforslaget om tilbod i rutedrifta tek sikte på å leggje til rette for at dei fylkeskommunar som ønskjer det, kan nytte konkurranseprinsippet som eit alternativ når det blir gjeve tilskot til lokale bil- og båtruter. Det er likevel ikkje tale om noka deregulering av rutetransporten, ettersom fylkeskommunane framleis vil ha råderett over talet på ruteløyve i sitt område etter individuell prøving. Den samfunnsmessige styringa av kollektivtrafikken blir ikkje redusert gjennom dette framlegget.

Det har vore brei politisk semje om sjølve prinsippet om å gje høve til bruk av tilbod i rutenæringa. Eg vil òg understreke den valfridomen som fylka får med omsyn til tilbod. Tilbod kan vere eit alternativ eller korrektiv til det tilskotssystemet vi no har. Arbeidet med utvikling og forbetring av normtalsystemet vil difor vere ei høgt prioritert oppgåve også i framtida.

Når bruken av tilbod blir framheva som eit alternativ til det gjeldande tilskotssystemet, skal vi heller ikkje undervurdere symbolverdien av å ha heimel i lova til å nytte tilbod. Når løyvehavarane ikkje lenger er trygge på å kunne behalde løyvemonopolet, kan det i seg sjølv vere ei oppmoding til effektivisering og nytenking i kollektivtrafikken som gjer bruk av tilbod mindre interessant. Slik sett vil ein kunne få ei positiv utvikling i kollektivtransporten utan at tilbodsprinsippet blir teke direkte i bruk.

Ei utvikling mot bruk av konkurranse i kollektivtransporten er elles i tråd med det som skjer i nabolanda våre og i resten av Europa.

Bruk av eller — som nemnt — høve til å kunne nytte tilbod kan vere ein måte å effektivisere ressursbruken innan kollektivtrafikken på. I sine generelle merknader bruker komiteen manglande samordning som eit døme på område der det ligg potensial for effektivisering og dermed redusert ressursbruk og forureining. Eg er samd i dette. Eg trur at bruk av tilbod vil medverke til at tilskotsstyresmaktene finn løysingar på dette og andre problem ettersom kjøp av tenester etter tilbod forutset ei aktiv og kritisk haldning til det produktet ein skal betale for.

Eg skal ikkje leggje skjul på at samferdselslova i nokre høve er eit hinder for at persontransport kan samordnast på den mest samfunnsøkonomiske måten. Sjølv om samferdselslova kom i 1976, byggjer den for persontransporten sitt vedkomande mykje på den førre lova frå 1964. Det seier seg sjølv at transportbiletet har endra seg mykje sidan den tid, og dei endringane som har skjedd i lova, har stort sett vore tilpassingar som har vore naudsynte ut frå endra føresetnader i marknaden.

Marknaden for persontransport vil alltid vere i utvikling, og det må vi ha i minne når vi no går gjennom samferdselslova. Siktemålet med dette arbeidet må m.a. vere å gje ei lov som ikkje er så låst til dagens situasjon at det krevst lov- og forskriftsendringar kvar gong behovet for nye løysingar melder seg. Dette forutset mindre detaljregulering enn i dag. Det vil likevel alltid måtte gjerast ei avveging mellom ønsket om minst mogleg detaljstyring og omsynet til trygg og tenleg transport for brukarane av kollektivsystemet.

Når det gjeld nokre av mindretalsmerknadene til nettopp denne problemstillinga, vil eg seie at tida vil vise om det blir meir tenleg å gje ei heilt ny lov framfor å byggje på den gamle. Omsynet til at vi ikkje er isolerte frå resten av Norden og Europa, vil også sterkt prege lovarbeidet.

Lovforslaget vi no drøftar, byggjer m.a. på ei

stegvis ovegangsordning som legg til rette for fylkesvise prøveordningar i mindre skala. Eit slikt system trur eg vil vere til nytte både for næringa og for tilskotsstyresmaktene.

Utviklinga tilseier aukande konkurranse i åra som kjem, og den erfaringa næringa får i den første perioden med tilbod, vil dei ha stor nytte av seinare.

Sjølv om konkurranseprinsippet har vore nytta i andre land, og vi såleis i ein viss grad har andre sine røynsler å byggje på, vil vi måtte gjere oss opp ei eiga meining om korleis tilbod verkar ut frå våre lokale forhold. Vi vil difor følgje utviklinga nøye med tanke på moglege justeringar basert på erfaringane som blir gjorde undervegs.

Ved bruk av tilbod vil fylka si rolle som kjøpar og ruteselskapa si rolle som seljar av transporttenester kome klarare fram. Skal vi oppnå den tilsikta effekten av eit tilbodssystem, er ein av føresetnadene at fylka kan omdefinere stillinga si frå i ein viss grad å vere ein passiv ytar av tilskot til ei meir aktiv stilling som kjøpar av tenester. Mykje av den motstanden som mange av utøvarane i rutenæringa har lagt for dagen mot tilbodssystemet, vil eg tru skuldast nettopp denne endringa.

Eg har ingen vanskar med å slutte meg til dei endringane som komiteen foreslår i innstillinga, men eg skal likevel seie nokre få ord om to av dei. Forslaget som no blir tatt inn om å gjere det mogleg også å bruke tilbod ved tildeling av løyve i det vi normalt kallar «ekspressbussamanheng», ser eg på som eit høve for departementet til å kunne nytte tilbod i attraktive rutesamband, og det har eg ei positiv haldning til.

Så til spørsmålet om å utsetje innføring av tilbod på ferjedrifta. Eg vil gjerne seie at det ikkje er stor skilnad på dei to forslaga som ligg i innstillinga frå komiteen si side. Det eine gir oss høve til forsøk med tilbod, og det andre gir oss full fridom til å innføre tilbod. No er situasjonen den at pr. i dag har vi ikkje dei oversiktene som skal til for å innføre tilbod på ferjesida. Difor måtte vi i alle tilfelle gått igjennom eit utgreiingsarbeid før vi kunne gjennomført dette, og at vi i den samanhengen får høve til å prøve dette ut i mindre skala, vil gi oss eit betre grunnlag for å kome tilbake til Stortinget med ei lovendring.

Til komiteens leiar, hr. Tveit, sitt spørsmål om sambandet Skudeneshavn — Bokn vil eg gjerne seie at det ikkje er til hinder for Vegdirektoratet når dei skal opprette ein ny konsesjon, å be ulike ferjeselskap kome med forslag til korleis denne konsesjonen kan drivast. Vegstyresmaktene har fullt høve til å handtere det på denne måten som dei her gjer, og det er ingen i Arbeidarpartiet som vil motsetje seg ei slik ordning.

Inger Pedersen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Anders C. Sjaastad: Et hovedargument fra Arbeiderpartiet og flertallet for foreløpig å unnta riksfergedriften fra anbud er at kapitalkostnadene — investeringsbeløpene — er så vesentlig større for ferger enn for motorvogner. Samtidig har man gått inn for å tillate anbud på hurtigbåter, og de moderne hurtigbåter i dag koster vel omtrent det samme som ferger. Det kunne derfor være interessant å høre statsrådens forklaring på hvorfor det er vanskeligere å håndtere kapitalsiden ved ferger enn ved hurtigbåter. Og hvis statsråden mot formodning ikke synes det er noen forskjell, vil jeg i så fall skjønne hvorfor statsråden ikke trakk forslaget om å innføre anbud på riksvegferger, og hvorfor han nå minimaliserer, eller kanskje jeg skal si bagatelliserer, forskjellen mellom de to forslag.

Statsråd Kjell Opseth: Vanskane med å innføre tilbod på ferjesida pr. i dag kjem av den samansetjinga vi har av ferjeflåten, med særdeles gamle ferjer og heilt moderne ferjer. Det er ikkje tilfellet på hurtigbåtsida. Dei aller fleste hurtigbåtane er nemleg av nyare dato, og dermed har ein ikkje den skilnaden i kapitalkostnader som ein finn på ferjesida. Eg synest fleirtalet i komiteen difor har god grunn for å innta den holdninga dei her har gjort. Og som sagt: Det hadde ikkje vore mogleg for departementet å starte med tilbod på ferjesida før vi hadde hatt ein skikkeleg gjennomgang av korleis vi skulle handtere kapitalkostnadene, nettopp fordi vi har så unyansert samansetjing av ferjeflåten.

Inge Myrvoll: Det har klart kommet fram at jeg ikke er så veldig begeistret for bruken av anbudssystemet. Men jeg er også litt kritisk til kvaliteten på den proposisjonen vi krangler om. Så kan man jo si at det er en annen regjering som er forfatter av den, men den regjeringen som overtok, trakk jo en del andre saker, som den faktisk også har vanskelig å slippe tilbake til oss etterpå. Regjeringen hadde derfor den muligheten også her. Men etter det jeg skjønner, har samferdselsministeren ingenting imot de endringene som er gjort når det gjelder administrasjonsselskap, riksvegferjer, økningen fra tre til fem år, krav om

forskrifter og, som han var inne på selv, ekspressbuss.

Men det er én ting som jeg har vært litt opptatt av, og som ingen andre har berørt: Finner ministeren det rimelig i den grad innløsning er aktuelt, at markedspris legges til grunn, og at fylkene kanskje må betale på nytt igjen det de allerede nær sagt har betalt en gang? Eller ville han ha funnet det rimeligere om man om mulig hadde funnet en annen ordning som tok hensyn til de tilskuddene som selskapet hadde mottatt til dels for å betale materiell?

Statsråd Kjell Opseth: Eg skal ikkje stikke under stol at eg var fullstendig klar over at denne proposisjonen ikkje var den mest lettleste proposisjonen som har lege i samferdselskomiteen, men eg fann ikkje nokon grunn til å trekkje proposisjonen fordi om den var litt vanskeleg å trengje inn i, når eg i all hovudsak kunne slutte meg til intensjonen og lovforslaga.

Når det gjeld innløysing av materiell til marknadspris, er det eit sunt prinsipp at den som skal avhende eigedom, skal gjere det etter marknadspris. Eg synest det er eit sunt prinsipp også i denne samanhengen, at ein opptrer ryddig på dette området og tilbyr dei som må avhende materiell, at det skjer i samsvar med marknadspris. Det er det eine. Det andre er at eg ikkje er sikker på om det vil vere særleg lett å føre tilskot tilbake til den einskilde buss i ein slik innløysingssamanheng.

Ingvard Sverdrup: Det er en annen regjering som har fremmet denne loven, men den sittende regjering har ikke trukket den. Likevel er det et par prinsipielle spørsmål jeg har lyst til å komme inn på, og også en del saker som går konkret på fremgangsmåten og fremdriften i lovrevisjonsarbeidet.

I proposisjonen bebudes det en skikkelig gjennomgang av samferdselsloven i 1990 og 1991, og at endringene ikke vil kunne iverksettes fullt ut før rundt 1993—94. Jeg har lyst til å stille spørsmålet: Står statsråden fortsatt på dette utsagnet i proposisjonen?

Statsråden nevnte selv innledningsvis at vi står overfor en sterkt utsatt konkurransesituasjon i tiden som kommer. Da dette ble skrevet, var spørsmålet omkring EØS og EF enda noe fjernere, og uansett tilknytningsform vil vi her ha et lovverk som må tilpasses Europa. Det antikverte løyvesystem sammen med beskyttelse av bestemte transportmidler mot konkurranse gjør at det er svært vanskelig, eller umulig, å fornye og utvikle tilbud til trafikantene, og nye transportører med friske ideer har vanskelig for å kunne komme inn på markedene. Arbeidet med en ny samferdselslov bør også ivareta dette hensynet, samtidig med en åpnere og friere konkurranse. Mitt spørsmål er da: Når vil vi eventuelt kunne få lagt fram en ny samferdselslov?

Statsråd Kjell Opseth: Eg kan ikkje love at det vil vere mogleg å få fram ein ny samferdselslov som kan gjerast gjeldande raskare enn det som står i denne proposisjonen. Eg for min del er av den meininga at det er viktigare å gjere eit grundig og godt arbeid, så vi får ein så enkel lov som råd er, enn å prøve å kutte ned på tida og kanskje kome ut med ein dårlegare lov.

Når det gjeld forholdet til EØS, er det klart at dei elementa i EØS-avtalen som krev endringar i lovverket, også i tilfelle i samferdselsloven, vil kome med i dei lovproposisjonane som kjem i samband med ein EØS-avtale, og vil i tilfelle seinare bli innarbeidde i ein revisjon av samferdselsloven.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Anders C. Sjaastad: Det er blitt vanlig, i hvert fall i ord, å gå inn for å modernisere den offentlige sektor, og selv SV lar seg tidvis lure med på dette, selv om de protesterer for all verden, og på samferdselssektoren er det sannelig mye ugjort.

Fra Høyres side har vi ønsket systematisk å modernisere, privatisere og innføre konkurranse på flest mulig av samferdselssektorene. Vi er glad for at den sittende regjering ikke trakk Ot.prp. nr. 64. Vi var faktisk litt redd for at så ville skje, særlig fordi vi har registrert en del bakstreverske tendenser når det gjelder å modernisere en del av samferdselsetatene. Så langt skal den sittende regjering ha honnør.

Det som selvfølgelig er litt beklagelig, er at arbeiderpartifraksjonen har fått med seg et flertall på å innføre en del føringer og begrensninger som gjør at anbudet ikke blir så omfattende og så effektivt som det vi skulle ønske.

Tanken om anbud er enkel, nemlig å effektivisere, spare ressurser og få mer ut av de bevilgede kroner. Det er derfor litt paradoksalt at man lager en ordning gjennom administrasjonsselskaper som fører til en fylkeskommunal byråkratisering. Det har jeg følelsen av at hele komiteen har vært noenlunde klar over, bortsett fra Fremskrittspartiet, som gjennom et forunderlig Petter Smart-forslag tror at man kan ombyråkratisere på en måte som gjør at man kommer unna fylkeskommu-

nen, men man skal lage det som blir kalt regionale «administrasjonsselskaper», som skal variere fra ett til tre, så vidt jeg forstod hr. Solholm. Jeg har aldri hørt om regionale administrasjonsselskaper som kun består av ett, og som skal dekke hele landet. Det var en ny og interessant betegnelse.

Det vi mener fra Høyres side, er at vi heller bør oppmuntre til at det ikke lages administrasjonsselskaper enn det motsatte. Vi har faktisk den tiltro til fylkeskommunene at det er mulig å sikre habilitet og foreta en reell vurdering av anbud på objektivt grunnlag uten å etablere et eget administrasjonsselskap. Nå kan det være at det i enkelte fylker, f.eks. når det gjelder samarbeidet Oslo—Akershus, kan være hensiktsmessig å etablere et eget administrasjonsselskap, men vi vil at man først tenker på andre løsninger før man hopper på dette med administrasjonsselskap. Og om f.eks. Oslo og Akershus skulle trenge et slikt, behøver ikke dette eksemplet å bli fulgt av samtlige fylker i Norge. Man skal tross alt huske på at 40 pst. av alle kollektivreiser finner sted i dette området.

Jeg vil også advare litt mot at alle administrasjonsselskap som måtte bli etablert, forsøker å skaffe seg mest mulig kompetanse på en rekke felter som allerede dekkes av de trafikkselskaper som skal utføre den faktiske trafikk. Igjen er det en fare for byråkratisering.

Riksveifergene er unntatt fra anbud, men jeg er fortsatt ikke i stand til riktig å forstå hvorfor. Det har vært snakket om subsidiebaroner. Jeg vil like godt lansere begrepet «løyvebaroner», for nettopp innenfor fergedriften er det vel selskaper som nærmest sitter med evig løyve, og hvor utlufting og konkurranse absolutt burde være på sin plass.

EF-regelverket er på mange måter strengere enn det norske. Det tar komiteen konsekvensen av og går inn for å innføre regler slik at norske transportører kan få like konkurransevilkår innenfor et utvidet transportmarked i Europa. Landtransporten er noe av det mest gjennomregulerte som finnes, derfor er det å åpne for cabotage meget nyttig. Ca. 40 pst. av de lastebiler og trailere som krysser Norges grenser, går tomme, og denne tomkjøringen er nærmest en miljøskandale.

Vi går altså inn for at man også vurderer om løyveordningen kan oppheves, og ellers at samferdselsloven, som er foreldet og byråkratisk, hurtigst mulig må revideres. Og jeg har forstått på samferdselsministeren at man vil sørge for å gjøre dette arbeidet så fort som overhodet mulig.

Gunnar Skaug hadde her overtatt presidentplassen.

Åse Klundelien: Det er forventninger til og press på fylkeskommunene om at de skal drive effektivt og utnytte sine inntekter slik at de får maksimalt med tjenester ut av lavest mulig forbruk av penger. I motsetning til hva som synes å være kjent i denne debatten, er det mange fylkeskommuner som er kommet langt med rasjonalisering innen samferdselssektoren, bl.a. ved at små og ikke så lønnsomme ruteselskaper er slått sammen med større til bedre driftsenheter. Anbud kan være en annen måte for fylkeskommunene å få mer tjenester ut av kronene på. Derfor bør vi ikke gå imot anbudsprinsippet, men det er viktig å merke seg at fylkeskommunene ikke pålegges å bruke anbud. Det kan de ta stilling til i hver enkelt fylkeskommune.

Det er en begrunnet frykt for at anbud kan føre til en form for sosial dumping. Ulykken på «Scandinavian Star» minner oss om at transport kan komme til å skje på en for billig måte. Eksisterende lovverk burde sikre at slik sosial dumping ikke finner sted, men kontrollen med dette er for dårlig.

Komiteflertallet har gått inn for at departementet får hjemmel til å kunne gi forskrift om standard i forbindelse med anbud i transportsektoren, og det synes jeg er svært viktig. Transportmateriell av dårlig standard er i for stor grad i bruk. Et eksempel: En serie politikontroller av skolebusser i Buskerud i fjor sommer avslørte en sjokkerende mangel ved bremser og dekk. Jeg tror ikke busselskapenes egenkontroll er tilstrekkelig. Kanskje burde en overveie å innføre en årlig kontroll ved Biltilsynet av transportmateriell som brukes til persontransport. I dag er det sjåførene som er juridisk ansvarlig for kjøretøyets standard. Jeg spør meg om ikke transportselskapets eier burde få et større ansvar når det f.eks. skal bedømmes om det har vært uaktsomhet dersom materiellet ikke er i forsvarlig stand. Sjåførene, som er ansatte, presses av sine arbeidsgivere. Av hensyn til ansvaret må det til enhver tid være klart hvem som er et kjøretøys eier. Dette må gå klart fram av anbudskontrakten.

Press fra arbeidsgiver gjelder også kjøretidsbestemmelser. Arbeidstilsynet eller Biltilsynet må få økte ressurser til å kontrollere at arbeidstid og kjøretidsbestemmelser overholdes av sjåførene. Jeg har lagt merke til at komiteens flertall — Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV — uttaler at alle selskaper som mottar offentlig tilskudd, skal følge de lønns- og arbeidsvilkår som er nedfelt i gjeldende kollektivoverenskomster, og at departementet bes om å bidra til at det utvalget som gjennomgår arbeidsmiljøloven, får i oppdrag å se nærmere på forholdene for de ansatte i transportsektoren.

Trafikkselskapene skal så langt råd er, være i stand til å ta med seg funksjonshemmede av ulike kategorier. Hvis dette skal fungere, vil det også påføre selskapene kostnader i form av tilrettelegging av innganger, fjerning av noen seter for å gi plass til rullestoler, at det blir brukt høyttalere som melder fra hvor bussen stopper, av hensyn til svaksynte, at rutetabeller trykkes med stor skrift osv. Transport av funksjonshemmede kan neppe bli lønnsomt. Det må kreves en viss standard av transportselskapene.

Anbudsformen er ingen ukjent framgangsmåte for fylkeskommunene. Skoler, helseinstitusjoner osv. bygges som regel etter anbud. Fylkeskommunene har standardregler for anbud innenfor bygg og anlegg som sikrer kvalitet. Det samme må skje her. Dette bør være forskriftsstoff. Og jeg legger merke til at flertallet i komiteen har lagt inn klare føringer for kvalitetssikring.

Carl I. Hagen: Dagens viktige ord er vel egentlig blitt «snillisme» — i mange forskjellige sammenhenger lansert av Rune Gerhardsen i dag, med gamle fremskrittspartistandpunkter og -synspunkter.

Jeg tror «snillismen» også hører hjemme i denne debatten. For hva er det vi egentlig vet om å utføre og produsere varer og tjenester? Jo, vi vet at der hvor det er fravær av konkurranse, hvor det er monopolordninger, og hvor de som utfører jobbene, ikke behøver å frykte noen andre, er dette et resultat av snillisme. Den er toneangivende i sosialdemokratiets transport- og kollektivtransportpolitikk. Man har tildelt løyver etter mange rare kriterier og derved gitt monopolfordeler til dem som driver med kollektivtransport.

Det er også mange offentlige organer som driver med dette, som ikke har noen erfaring i bedriftsøkonomisk tenkning, rasjonell produksjon og rasjonelle arbeidsopplegg. Resultatet kjenner vi bl.a. fra Victor Norman-utvalgets rapport, som påpeker de milliarder som sløses bort i vår transportsektor, inkludert kollektivtrafikken.

Denne debatten, som Norge begynner med i 1991, har de aller fleste land kuttet ut for lengst, fordi de selvsagt bruker anbud. Hvis man skal ha noen til å utføre en transporttjeneste, sørger man selvsagt for at det blir konkurranse mellom flere transportutøvere. Det er en selvsagt ting. Men ikke i sosialdemokratiets Norge. Her drøftes det nå å åpne for muligheten for at fylkeskommunene, når de tildeler løyve, kan bruke anbud. Det er nesten så man føler at man er på en annen planet. Det er jo en selvsagt ting at enhver fylkeskommune for lengst burde ha sørget for at konkurransens motor i effektivitet skulle komme skattebetalerne og de reisende til gode. Likevel er det altså bare en åpning for at man kan bruke anbud.

Fremskrittspartiet virker radikale, for vi sier at selvsagt skal det brukes anbud. Skal skattebetalernes midler gå til noen som utfører et transportoppdrag, skal vi selvsagt ha konkurranse mellom forskjellige. Hvem som helst må kunne sette i gang transportvirksomhet innenfor de rammer av sikkerhetsmessig, kontrollmessig og opplæringsmessig karakter som er allmenngyldige, som er selvsagte ting.

Jeg synes det er noe virkelighetsfjernt over debatten. Særlig er det bedrøvelig at når man selv fra Regjeringen så vidt jeg har forstått, vil åpne for anbud også når det gjelder fergene, så trekker man det tilbake. Og noen vil at man bare skal åpne for forsøksvirksomhet. Det har vært gjort forsøk, i hvert fall i Rogaland, hvor man utlyste en fergerute på anbud og reduserte kostnadene med millioner av kroner med en eneste gang.

Flertallet sier nei til å bruke konkurranse som en effektivitetsmotor for å redusere samfunnets totale kostnader ved transporttjenester i A/S Norge. Det er et nytt eksempel på at man egentlig ikke setter arbeid for alle i høysetet. For skal vi greie å få flere arbeidsplasser i dette land, må vi bli mer effektive, vi må få våre ressurser, arbeidskraft og kapital utnyttet effektivt på alle sektorer, særlig på den offentlige sektor, slik at vi kan få redusert skatter og avgifter som er pålagt det konkurranseutsatte næringsliv, som vi alle lever av. For konkurranse er en selvsagt ting for dem som skaper de verdier som dette hus elsker å bruke.

Jeg synes det er en sørgelig dag, når man diskuterer om man skal åpne for anbud. Det hadde vært en grei debatt i 1950-årene og kanskje i 1960-årene, men det burde vært en selvsagt ting ved inngangen til 1990-årene at vi sørget for å bruke konkurransen som den motoren den er. Selv Arbeiderpartiet innrømmer jo at når man skal ha bygd en skole eller en kontorbygning, bruker man anbud nettopp for å få flere entreprenører til å konkurrere så man får kostnadene så lavt ned som mulig. Nøyaktig det samme må gjelde når man skal få noen til å utføre transportoppdrag. Her åpner man nå forsiktig litt for muligheten, enda man vet at det kanskje ikke blir noe særlig av det, for det sitter altfor mange sosialdemokrater og sosialister rundt i fylkeskommunene som meler sin egen kake, og utfører arbeidet gjennom sine egne selskaper hvor de selv sitter i styrene.

Statsråd Kjell Opseth (frå salen): President! Ei openberr mistyding.

Presidenten: Statsråd Opseth får ordet til en åpenbar misforståelse.

Statsråd Kjell Opseth: Det må vere ei heilt openberr mistyding når representanten Hagen nærmast påstår at vi hindrar fylkeskommunane i å bruke tilbod etter denne lovendringa. Vi fjernar ei lovhindring nettopp for å kunne bruke tilbod. Det er vel ikkje slik at representanten Hagen vil at vi no skal påleggje fylkeskommunane — eller i andre samanhenger privatpersonar — å bruke tilbod, eventuelt mot si eiga vilje?

Presidenten: Carl I. Hagen får ordet til misforståelsen.

Carl I. Hagen: Jeg skal svare på den replikken, for det var ikke noen misforståelse.

Jeg går ut fra at statsråden har tatt seg bryderiet med å lese innstillingen. Da vil statsråden utmerket godt vite at jo, vi ønsker et pålegg overfor fylkeskommunene, som er offentlige forvaltningsenheter, som er noe ganske annet enn private bedrifter som forvalter sine egne penger. Fylkeskommunen forvalter borgernes penger, og vi ønsker at borgernes penger skal brukes mest mulig fornuftig. Den eneste måten man kan få til det effektivt på, er å bruke konkurranse og anbud. Jeg fastholder at den debatten som går på å fjerne den lovmessige hindringen — slik man nå gjør — og bare åpne for anbud, er en debatt som hørte hjemme i 1950- og 1960-årene, men vi har da også ønsket akkurat dette velkommen. Men ja, vi ønsker å få til effektivitet i dette samfunn, og da må vi sørge for å bruke den motoren som konkurranse er. Og når det store flertallet her kommer med så mange pålegg overfor fylkeskommuner og kommuner som koster enormt med penger, bør det være greit at vi kommer med et pålegg som vil spare skattebetalerne for penger.

Presidenten: Med dette er forhåpentlig misforståelsen oppklart.

Ingvard Sverdrup: Før lovforslaget ble fremmet, ble det gjennom en innstilling sendt ut på høring, og det pågikk allerede den gang en debatt i tilknytning til lovforslaget. Konklusjonen på høringsnotatet var vel at fylkeskommunene sa seg meget godt fornøyd med det forslaget som var skissert, mens fagorganisasjonene og transportarbeiderne i stor grad var misfornøyd.

I tillegg til at fylkeskommunene sa at de var fornøyd, ønsket de en rask behandling av saken. Dessverre har saken tatt tid i komiteen. Den har ligget til behandling i over et år. Jeg synes det er grunn til å beklage at vi ikke har maktet en større fremdrift, men det er kanskje basert på at lovforslaget nok hadde en problematisk fremstilling. På bakgrunn av denne lange behandlingstiden er det likevel underlig å oppleve at det i dag fremmes et utsettelsesforslag som ytterligere vil forsinke en modernisering av lovgivningen.

På en rekke felt i samfunnet opplever vi at prinsippet om fri og åpen konkurranse på like vilkår gjennom anbud er blitt både et viktig og nødvendig virkemiddel for å kunne nå sentrale målsettinger om bedre og mer effektiv bruk av samfunnsressursene. Monopoler og en form for gjemsel bak tradisjonelle beskyttelsesmurer i form av et antikvert lovverk bør etter Høyres mening avskaffes. Den som er markedsorientert, effektiv og kvalitetsbevisst, bør etter Høyres mening ha nye muligheter i en fremtid preget av større åpenhet og friere konkurranse, hvor også anbudsprinsippet er et viktig og bærende element.

Heller ikke på det transportpolitiske området vil vi kunne komme utenom en tilpasning til EFs indre transportmarked. I EF er det nå foreslått og delvis også vedtatt transportpolitiske retningslinjer som vil få vidtrekkende konsekvenser også for vår politikk på dette området.

Det regelverk EF er i ferd med å bygge opp når det gjelder rammevilkår og konkrete driftsvilkår, ser etter Høyres mening ut til å ha fordeler også for norsk transport. Kravene til transportutøverne blir strengere, og dermed blir trafikantenes interesser bedre ivaretatt, ikke minst når det gjelder sikkerhet og kvalitet.

Her er det nok å peke på tre klare krav som er gjort gjeldende:

- krav til faglige kvalifikasjoner, som skal dokumenteres med en godkjent utdannelse
- krav til økonomisk styringsevne og finansiell soliditet
- krav til hederlig vandel blant yrkesutøverne

Det siste er ikke minst viktig i en næring som skal være personorientert, og som omhandler bruk av menneskelige ressurser.

I tillegg er det også trukket opp krav om harmonisering på områder som angår både sosiale vilkår, bl.a. hvile- og kjøretidsbestemmelser, og sikkerhet konkret knyttet til materiellet. I arbeidet med en ny samferdselslov bør disse momenter tillegges vesentlig vekt.

Jeg er glad for at statsråden kunne bekrefte på bakgrunn av en replikk tidligere i dag at det arbeides aktivt med samferdselslovgivnin-

gen, slik at denne kan moderniseres og tilpasses den utviklingen vi står oppe i. Jeg vil håpe at dette kan skje i høyt tempo, i tillegg til de forsikringer statsråden gav med sikte på viktigheten av å være grundig i lovgivningsarbeidet. Den utviklingen vi har hatt, og de erfaringene samferdselskomiteen har fått på bakgrunn av det korte besøket vi hadde i Sverige, viser at det spørsmålet vi behandler i dag, er et viktig og riktig første steg i en modernisering av lovgivningen.

Anneliese Dørum: Forslaget om bruk av anbud i kollektivtrafikken har vært kontroversielt. I Akershus blir det imidlertid godt mottatt, og fylket hilser dagens lovendring velkommen. Akershus, som et tett befolket område beliggende rundt Oslo, bruker hvert år store summer på kollektivtrafikken.

Allerede i 1988, da Øen-rapporten kom, fattet Akershus fylkeskommune et enstemmig vedtak hvor de bad Samferdselsdepartementet raskt iverksette lovendringer som ville muliggjøre bruk av anbudsløsninger for å skape større konkurranse mellom selskapene i lokaltrafikken. Fylkeskommunen var så utålmodig etter å få en slik ordning at de bad om å kunne få sette i gang før lovendringen forelå, som et forsøksprosjekt — noe de for øvrig ikke fikk.

Hvorfor er dette så viktig for Akershus fylkeskommune? Jo, fordi fylkeskommunen hvert år kjøper busstjenester for om lag en halv milliard kr, hovedsaklig av private bussselskaper. Det er viktig fordi ingen vet hva busstjenestene egentlig koster, fordi ingen noen gang har blitt bedt om å konkurrere på dette markedet. Politikerne vil aldri kunne få innsyn i de reelle kostnadene uten at flere blir bedt om å gi et kostnadsoverslag, altså uten at det blir flere om beinet.

I dag har busselskapene — jeg snakker her om de private — kontrakter med det offentlige som gjør at de er sikret utkomme, de er garantert faste inntekter og løper ingen risiko. Selskapene har ingen drivkraft til å skreddersy oppleggene sine slik at de blir best mulig tilpasset publikums behov, og slik at ressursene blir brukt best mulig. Selskapene har med andre ord glimrende avtaler, og det er ikke til å undres over at de går imot et system med anbudsordning.

Akershus fylkeskommune og Stor-Oslo Lokaltrafikk A/S har ved noen anledninger prøvd å styre ressursbruken i de private bussselskapene, uten hell. For et par år siden bad politikerne selskapene om å vente noen måneder med innkjøp av nye busser. Det ville nemlig ha ført til kapitalbesparelse på ca. 7—8 mill. kr for fylket. Men selskapene nektet å etterkomme denne anmodningen, og det har de rett til, for de har full disposisjonsrett over materiellet, som det offentlige betaler via støtteordningene.

Kollektivtrafikken spiller en sentral rolle i Oslo- og Akershus-regionen. En effektiv kollektivtrafikk er en forutsetning for at dette området skal fungere godt. Vi har som målsetting at flere skal kjøre kollektivt og færre privat bil. Økt satsing på kollektivtrafikken er for oss det aller viktigste miljøpolitiske virkemiddel.

For å lykkes i dette arbeidet, må vi ha et system som gjør at vi kan utnytte ressursene best mulig. Derfor har Akershus fylkeskommune bedt om å få et anbudssystem, og derfor går de inn for anbudssystemet. Erfaringene fra Sverige viser at vi har mye å hente på en slik ordning. Etter at de innførte anbudssystemet, ble utgiftene til busstransport redusert med mellom 10 og 15 pst. For Akershus vil en slik besparelse bety ca. 10 mill. kr i året i den første femårsperioden, altså ca. 50 mill. kr. En kan få mye kollektivtrafikk ut av så mange penger.

Det forbauser meg at SV kan gå imot en ordning som vil føre til bedre kontroll med de private busselskapene, og som vil gi det offentlige mer kollektivtrafikk for pengene.

Kjellaug Nakkim: Etter å ha hørt samferdselsministeren og Arbeiderpartiets representanters innlegg i denne saken i dag, er jeg redd for at anbud kommer til å bli lite brukt. Ja, det kan nærmest betegnes som en papirbestemmelse. Det er lagt så mange føringer og så mange forbehold i innstillingen at det er nesten bare i teorien at et anbud kan tas i bruk. Proposisjonen, slik den foreligger, er egentlig en minimumsløsning for hvordan man kan ta i bruk anbud. Og det må være på denne bakgrunn at samferdselsministeren så sterkt presiserte symbolverdien av å ha en slik hjemmel i loven.

Men jeg ser det som positivt at samferdselsministeren oppfatter loven som en hindring for å få en effektiv samordning av kollektivtrafikken. Jeg går da også ut fra at statsråden oppfatter den eksisterende løyveordning som en hindring for en effektiv samordning av de forskjellige former for persontransport, og at en dermed vil avskaffe ordningen slik den foreligger i dag.

Sissel Rønbeck omtalte i sitt innlegg faren for at vi har fått «subsidiebaroner». Ja, det blir lett det når løyvemyndighetene ikke har noe ris bak speilet for å kunne få en mer effektiv bruk av subsidiene.

Statsråden var opptatt av at den endring av loven vi gjør i dag, vil føre til at man nå kunne

gå fra å være passiv utøver av å gi tilskudd til aktiv kjøper av tjenester. Jeg undres på det, når det ligger så mange føringer i innstillingen fra flertallet i komiteen at man vanskeliggjør en bruk av anbudsordningen. Statsråden ville ikke love noe framskynding av revideringen av loven, men jeg håper at han legger viljen til for å kunne få dette til, og at man holder et høyt tempo i arbeidet. Loven er, som statsråden selv sa, så restriktiv at den må tilpasses straks markedet endrer seg. Det vil si at vi alltid ligger i bakkant, og derfor venter vi med lengsel på en ny revidert samferdselslov.

Eirin Faldet: I tillegg til vilkårene for de ansatte i selskapene er det to forhold som har opptatt meg spesielt ved behandlingen av denne saken. Det er trafikksikkerheten og kollektivtilbudet i distriktene.

Når det gjelder trafikksikkerhet, var det mange av oss som fryktet at åpning for bruk av anbud ville føre til en så hard konkurranse at presset for å redusere kostnadene ville gå ut over sikkerheten. Kostnadsreduksjonene kunne skje ved at selskapene skar ned på vedlikeholdsutgiftene eller brukte gamle, utrangerte busser. Det kunne også skje ved at selskapene begynte å bruke sjåfører uten tilstrekkelig kompetanse. Dette kunne fort føre til at trafikksikkerheten ble svekket.

Etter de merknadene og endringene som har kommet som en følge av komitebehandlingen, er jeg imidlertid beroliget. Spesielt vil jeg peke på at komiteen ber departementet så snart som mulig å innføre obligatorisk opplæring for å utføre transport med buss. Fram til i dag har det altså ikke vært obligatorisk opplæring for å få førerkort for buss, og etter min mening er det på høy tid at slik opplæring innføres.

Komiteens understreking av at det ved tildeling av løyve må stilles strengere krav til standarden på motorvogn og fartøy, er også bra, hvis det blir fulgt opp. Jeg har ingen grunn til å tro at det ikke blir fulgt opp, men jeg vil få peke på at fylkeskommunen her har et ansvar for å kontrollere at selskapene følger de strenge kravene som fylkeskommunen setter til standarden på kjøretøyet. Til syvende og sist er det i alles interesse at kontrakten følges opp av avtalepartene, men det er fylkeskommunene som har ansvaret for å kontrollere at kontraktene etterleves.

Et annet forhold som lett kunne føre til dårligere trafikksikkerhet, er at det kunne komme mange useriøse operatører inn på markedet. Gjennom skjerpingen av kravene til løyvehaverne representerer imidlertid dette ikke lenger noe problem.

Det har blitt hevdet at adgangen til bruk av anbud vil føre til at kollektivtilbudet ute i distriktene blir dårligere. Dette er selvfølgelig ikke riktig.

For det første er det opp til fylkeskommunene selv å bestemme om de vil ta i bruk anbud. Hvis det var slik at anbud ville gå ut over rutene i grisgrendte strøk, var det vel ikke mange som ville ta i bruk anbud.

For det andre er det fylkeskommunen som bestemmer hvilke ruter som skal ut på anbud. Hvis fylkeskommunen tror at anbud vil ramme distriktsrutene, kan de la være å legge disse rutene ut på anbud.

Noen har hevdet at vi kan komme i den situasjonen at det ikke vil være selskaper som legger inn anbud på lite lønnsomme distriktsruter. Du skal ikke være så rare økonomen for å vite at alt har sin pris. Selvfølgelig vil selskapene legge inn anbud også på distriktsrutene, spørsmålet er hva de vil ha i tilskudd for å kjøre denne bestemte ruta. Det er det som er hele poenget: Hvor mye skal selskapene ha i tilskudd?

Kanskje vil det bli slik at det ikke er noe særlig å spare på å bruke anbud ved tildeling av tilskudd til selskapene som kjører i distriktene. Men det vil uansett ikke bli slik at distriktsrutene vil bli nedlagt på grunn av anbudsprinsippet.

Hvis distriktsruter legges ned, er det et ansvar som politikerne må ta helt og holdent på sin kappe. Det er nemlig slik at det fortsatt vil være det offentlige som bestemmer omfanget av rutenettet. Den politiske styringen vil være minst like god etter denne lovendringen som den var før.

Tom Thoresen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Jan Erik Fåne: Jeg synes denne debatten har vært karakterisert ved at enkelte partier synes å ha oppfunnet hjulet, men ikke tør å benytte det helt ut. Vi har hørt at alle partier — ja selv Sosialistisk Venstreparti — er for konkurranse i kollektivtrafikken, og at man er for anbudsprinsippet. Men jeg vil påstå at man ikke tør å ta skrittet fullt ut og stå på de prinsippene man sier man er for.

Jeg vil advare mot en slik litt passiv holdning til anbud i kollektivtransporten, fordi jeg tror at en halvhjertet tilslutning til prinsippet med mange forbehold kan føre til at dette ikke blir så vellykket som det kunne ha blitt. Jeg vil særlig trekke frem at det her er fylkeskommunen som legger ut anbudene, at det er fylkeskommunen som skal tildele løyver, og

at fylkeskommunen samtidig i en god del tilfeller er eier i selskaper som deltar i den anbudsrunden som fylkeskommunen selv skal ta stilling til. Her er fylkeskommunen både konkurrent og beslutningstaker i den samme prosessen, og det er ikke engang stilt krav om at det laveste og det beste anbudet skal antas, snarere tvert imot — man behøver ikke å ta det laveste og det beste anbudet.

Da får jeg det inntrykk at man legger opp til et system hvor enkelte som ønsker å legge inn et anbud, vet at man kan bli forbigått av fylkeskommunens egne selskaper, til tross for at man legger inn det beste anbudet. Fylkeskommunen kan med andre ord ta hensyn til «sine egne». Hva slags konkurranse blir dette? Hva slags konkurranse blir det når anbudsinnleggerne vet at fylkeskommunen kanskje er en konkurrent, og at fylkeskommunen skal avgjøre beslutningen.

Det blir som da Einar Førde søkte jobben som kringkastingssjef i NRK. Andre søkere uteble, fordi de visste at han kom til å få jobben. Jeg vil advare mot en ikke full og helhjertet tilslutning til prinsippet om anbud slik det foreligger i Fremskrittspartiets merknader.

Ola Røtvei: Flere representanter har vært inne på at flertallet i komiteen i sine føringer har lagt hindringer i veien for gjennomføring av konkurranseprinsippet. Det vil jeg på det sterkeste avvise, og jeg viser også til det som statsråden var inne på, at her fjerner vi en hindring i den samferdselslova som gjelder i dag, og åpner for at konkurranseprinsippet kan innføres.

Men vi har tro på selvstyre og lar det være opp til fylkeskommunene å bestemme om de vil ta i bruk konkurranseprinsippet. For tross alt er det de som kjenner forholdene best rundt omkring i sine fylker.

Til representanten Nakkim vil jeg si at vi har i våre føringer lagt sterk vekt på at vi vil ha god kvalitet og en god sikkerhet når det gjelder transportmidler. Vi vil ha kvalifiserte sjåfører, og det går jeg ut fra at representanten Nakkim også er enig i. Derfor ønskes opplæring Vi ønsker at . det skal være gode lønns- og arbeidsforhold for de ansatte, for på den måten skaffer vi også kvalifiserte sjåfører.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det satt fram i alt 16 forslag. Det er:

Forslag nr. 1, fra Kjellaug Nakkim på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 2, 3 og 4, fra Kjellaug Nakkim på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 5, fra Inge Myrvoll på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Forslag fra og med nr. 6 til og med nr. 14, fra Lodve Solholm på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 15 og 16, fra Inge Myrvoll på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten vil foreslå at voteringen ordnes slik:

Først voteres over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, om at Ot. prp. nr. 64 for 1989—90 sendes tilbake til Regjeringen. Dersom dette forslaget faller, voteres over forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet. Dersom også dette forslaget faller, voteres over innstillingen og de forslag som er fremsatt til de enkelte paragrafer.

— Ingen innvendinger er kommet, og slik vil det bli gått fram.

Det voteres da over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

«Ot.prp. nr. 64 for 1989—90 Om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel sendes tilbake til Regjeringen.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 58 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.42.03)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 6 fra Fremskrittspartiet:

«Ordet departement erstatter ordet fylkeskommune i lovens paragrafer hvor dette er nødvendig i henhold til prinsippet om at staten og ikke fylkeskommunen skal være løyve- og tilskuddsmyndighet.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 61 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.42.31)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringar i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel.

I.

I lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel vert gjort følgjande endringar:

§ 3 skal lyde:

§ 3. Persontransport i rute med motorvogn eller farty.

1. Den som mot vederlag vil drive persontransport med motorvogn eller farty i rute *innanfor eit fylke, må ha løyve frå fylkeskommunen. Løyve til riksvegferjer vert likevel gjeve av departementet. Departementet gjev og løyve til rute som går gjennom to eller fleire fylke. Selskap som nemnt i § 24 b treng ikkje løyve. Anbod kan nyttast ved tildeling av løyve, for rutetrafikk med motorvogn og farty for persontransport, jf. § 24 a pkt. 5 andre ledd og § 24 c.*
2. Transporten reknast som rutetransport når han går føre seg mellom visse stader eller på visse strekningar til regelbundne tider, transporten framstår som open for ein ubestemt krins og den einskilde brukaren eller ei samanslutning av brukarar ikkje har styringsrett over transportmidlet.
3. Departementet kan fastsetje at transport av skuleelevar med motorvogn eller farty skal reknast som rutetransport.
4. Det trengs ikkje løyve etter første leddet for
   a) transport med farty inntil 8 meter største lengde som svarar til 4 brutto registertonn
   b) farty i rutefart mellom Noreg og andre land som tek med personar mellom stader i Noreg,
   c) transport av personar med farty eller motorvogn når dei same personane følgjer med på heile turen og påstigings- og avstigingsstaden er den same. For slik transport med motorvogn krevst likevel løyve for transport utanom rute, jfr. § 7,
   d) transport med motorvogn så framt minst ei overnatting undervegs er teken med i den same prisen og dei påmelde passasjerane følgjer med på heile turen frå utgangspunkt til endepunkt. For slik transport med motorvogn krevst likevel løyve for persontransport utanom rute, jfr. § 7.
5. Så framt departementet ikkje fastset det, krevst det heller ikkje løyve for transport av personar med farty innan eit hamnedistrikt med unntak av ferjedrift i riksvegsamband, dersom det med heimel i lov av 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann er fastsett særskild løyveordning for ferje og fløtmannsverksemd.
6. Den som har løyve for persontransport i rute kan samstundes og på same motorvogna utføre godstransport utan særskilt løyve, jfr. § 5.
7. *For løyve tildelt av fylkeskommunen med heimel i denne paragrafen, gjeld § 7 nr. 8 og 9 tilsvarande.*
8. Departementet kan i føresegner eller einskildvedtak gjere unntak frå kravet om ruteløyve for lokal eller annan avgrensa transport.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at ordet «ledd» i § 3 punkt 1 siste linje skal rettes til «punktum».

Til paragrafens punkt 1 foreligger i alt tre forslag. Det er forslag nr. 2, fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

«§ 3 pkt. 1 nytt femte ledd skal lyde:

Anbod kan nyttast ved tildeling av løyver for rutetrafikk med motorvogn og farty for persontransport samt ferjer.»

Det er forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet:

«§ 3 pkt. 1 skal lyde:

Den som mot vederlag vil drive persontransport med motorvogn eller farty i rute samt ferjer, må ha løyve frå departementet. Løyveplikta gjeld likevel ikkje til rute som går gjennom tre eller fleire fylke eller løyvedistrikt.»

Og det er forslag nr. 8, fra Fremskrittspartiet:

«§ 3 pkt. 1 nytt femte ledd skal lyde:

Anbod skal nyttast ved tildeling av løyver for rutetrafikk med motorvogn og farty for persontransport samt ferjer.»

Presidenten gjør for ordens skyld oppmerksom på at i forslag nr. 2 og i forslag nr. 8 brukes betegnelsen femte «ledd». Det riktige skal være femte «punktum». Presidenten vil ved denne votering og ved senere voteringer hvor den samme feil forekommer, forsøke å holde seg til den riktige betegnelsen.

Presidenten vil først la votere over forslagene nr. 7 og 8, fra Fremskrittspartiet, som etter presidentens oppfatning til sammen utgjør forslag til punkt 1. Dersom Fremskrittspartiets forslag faller, voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 2, fra Høyre og Kristelig Folkeparti.

— Ingen innvendinger har kommet, og slik vil det bli gått fram.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 61 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.44.25)

Presidenten: Det voteres så alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti.

Lodve Solholm: Då våre forslag nr. 7 og 8 har falle, vil eg rå Framstegspartiet sine re-

presentantar til å stø forslaget frå Høgre og Kristeleg Folkeparti, som vi reknar for å vere det beste av to vonde.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 3 punkt 1 og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti — med den foretatte rettelse — bifaltes innstillingen med 41 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.45.28)

Presidenten: Det voteres så over punktene 2—8 i § 3.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 9 skal lyde:

§ 9. Transport med motorvogn til og frå utlandet, *og transport mellom stader i Noreg med motorvogn registrert i utlandet.*

1. Den som vil utføre transport av personar eller gods til eller frå utlandet med motorvogn registrert i Noreg, må ha rett til å utføre tilsvarande transport innanlands og dessutan ha særskilt samtykke frå vedkomande stat dersom dette krevst
2. Den som vil utføre transport av personar eller gods mot vederlag til eller frå Noreg med motorvogn registrert i utlandet, må ha særskilt samtykke frå Noreg når ikkje anna *følgjer av internasjonal avtale der Noreg er part.*
3. Ingen må utføre transport av personar eller gods mot vederlag mellom stader i Noreg med motorvogn registrert i utlandet, *dersom ikkje anna følgjer av internasjonal avtale der Noreg er part. I einskildvedtak kan departementet og gje samtykke til slik transport med motorvogn registrert i ein stat Noreg ikkje har tilsvarande avtale med.*
4. *Departementet kan i føresegner fastsetje nærare reglar og vilkår for transport mot vederlag med motorvogn til eller frå Noreg, og for transport mot vederlag mellom stader i Noreg med motorvogn registrert i utlandet.*

§ 13 skal lyde:

§ 13. Sams føresegner.

1. Departementet gjev nærare føresegner om kvar einskild løyveordning og om verksemda til løyvehavarane.
2. Det kan setjast vilkår for det einskilde løyvet.
3. Føresegner og vilkår skal sikre at løyvehavaren sjølv har dei personlege, faglege og økonomiske føresetnadene som trengst for å drive verksemd på ein påliteleg og god måte. Departementet kan i føresegner eller einskildvedtak gje reglar for løyvepliktige verksemder om transportmateriell, ruteopplegg, stoppestader, traséar, terminalar, trafikkontroll, transportvedtekter og tilleggsavgift ved manglande gyldig billett, billettsystem, takstvederlag, provisjonar og anna vederlag, likeins om rekneskap, rekneskapsettersyn, statistikk og anna som trengst til å gjere transporten trygg og tenleg. Det same gjeld godtgjersle, provisjon og anna vederlag som ekspeditørar krev av trafikantane eller av løyvehavaren. *Det kan og verte gjeve slike føresegner som nemnt i dette ledd for selskap som nemnt i § 24 b.*
4. For transport som er friteken for løyveplikt etter denne lova, kan departementet gje føresegner om statistikk og trafikkontroll, om korleis vognmateriellet skal vere merkt, og om fraktbrev eller andre dokument som trengst for å kontrollere verksemda som vert driven.
5. *Departementet gjev nærare føresegner om bruk av anbod.*

Kjellaug Nakkim: Jeg må be om at det under § 13 stemmes over punktene 1—4 under ett og over punkt 5 for seg selv, da Høyre ønsker å stemme mot dette punkt.

Presidenten: Presidenten skal forsøke å imøtekomme dette.

John S. Tveit (fra salen): Det samme gjelder også Kristelig Folkeparti når det gjelder punkt 5.

Presidenten: Presidenten lar da votere over § 9 og over § 13, punktene 1—4.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten tar så § 13 punkt 5 opp til votering.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 41 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.47.41)

Videre var innstillet:

§ 15 skal lyde:

§ 15. Kor lenge eit løyve gjeld.

1. Med unntak av løyve etter § 3 gjeld eit løyve utan avgrensing i tid, jfr. likevel § 7, femte leddet. Når særlege grunnar talar for det, eller departementet fastset det, kan eit løyve gjevast for ei avgrensa tid.
2. Løyve etter § 3 vert gjeve for 10 år. *Når fylkeskommunen nyttar anbod i rutedrifta, eller særlege grunnar talar for det, kan løyve gjevast for stuttare tid.*
3. Departementet kan i løyvetida gjere brigde i føresegnene for løyvepliktig verksemd og for vilkår som er sette for eit løyve. Vil løyvehavaren ikkje halde fram med drifta på dei nye vilkåra, skal han få ei rimeleg tid til å leggje ned verksemda.
4. Løyver gjevne for avgrensa tid som er gyldige på den tid lova tek til å gjelde, gjeld likevel berre for den fastsette tida.

Presidenten: Det voteres først over paragrafens punkt 1.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til paragrafens punkt 2 foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet, forslag nr. 9:

«§ 15 pkt. 2 første ledd skal lyde:

Løyve etter § 3 vert gjeve for minst 3 år.»

Forslaget gjelder første punktum — altså ikke ledd — i punkt 2.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 15 punkt 2 og forslaget fra Fremskrittspartiet — med den foretatte rettelse — bifaltes innstillingen med 61 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.48.37)

Presidenten: Det voteres over paragrafens punkter 3 og 4.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 24 a skal lyde:

§ 24 a. Tilskotansvar for fylkeskommunane m.v.

1. Fylkeskommunane har ansvaret for å yte tilskot til drift av lokale rutesamband og lokal godstransport som fylkeskommunane vil opprette eller halde oppe innafor vedkomande fylke.
2. Staten gir tilskot til fylkeskommunane sine utgifter til tilskot etter første leddet. Tilskotet går inn i rammetilskotet til fylkeskommunane til samferdselsformål. Tilskotet blir fordelt til fylkeskommunane etter reglar gitt av Kongen.
3. Innan dei fristane departementet fastset, skal fylkeskommunane leggje fram budsjett, rekneskap og elles gje dei opplysningane som trengst for departementet si vurdering av framtidig samla tilskotstrong.
4. Vedtak av fylkeskommunane i saker om godkjenning av ruteplan, takstar og tilskot kan ikkje klagast til departementet.
5. *Fylkeskommunane fastset kontraktsform og retningsliner som skal gjelde for tildeling av tilskot. Tilskot til rutegåande ferjer vert ikkje gjeve på grunnlag av anbod.*
6. *Det kan avtalast at den som får tilskot skal ha einerett til rutene eller ruteområda i den tida tilskotskontrakta gjeld.*
7. *Tilskotskontrakt som er inngått på grunnlag av anbod, skal gjelde for minst 5 år, med unntak av mellombelse ruter. Når særlege grunnar talar for det, kan ei inngått avtale forlengast for stuttare tid.*

Presidenten: Det voteres over paragrafens punkt 1.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Fremskrittspartiet foreslår i forslag nr. 10 at punktene 2, 3 og 4 går ut, og at punktene 5, 6 og 7 blir punktene 2, 3 og 4.

Lodve Solholm: Då det forslaget som presidenten no refererte, har nøye samanheng med forslag nr. 6, som har falle i røystinga tidlegare, trekkjer vi dette forslaget.

Presidenten: Presidenten har forstått at det foreligger avvikende forslag til punkt 5. Presidenten tar da opp til votering § 24 a, punktene 1—4.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til punkt 5 foreligger to avvikende forslag. Det er forslag nr. 3, fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

«§ 24 a pkt. 5 skal lyde:

Fylkeskommunane fastset kontraktsform og retningsliner som skal gjelde for tildeling av tilskot.»

Og det er forslag nr. 11, fra Fremskrittspartiet, som lyder:

«§ 24 a pkt. 5 nytt annet ledd:

Tilskot til rutegåande ferjer vert gjeve på grunnlag av anbod.»

Forslaget gjelder altså nytt annet punktum, ikke ledd.

Presidenten foreslår at det først voteres over forslaget fra Fremskrittspartiet, og dersom det faller, alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Dersom det ikke er innvendinger, vil det bli votert på den måten. — Det vil bli gjort.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet — med den foretatte rettelse — ble med 62 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.51.45)
2. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 24 a punkt 5 og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 42 mot 30 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.52.13)

Presidenten: Det voteres så over punkt 6.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til punkt 7 foreligger to avvikende forslag. Det er forslag nr. 4, fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

«§ 24 a pkt. 7 første ledd skal lyde:

Tilskotskontrakt som er inngått på grunnlag av anbod, skal gjelde for minst 3 år, med unntak av mellombelse ruter.»

Og det er forslag nr. 12, fra Fremskrittspartiet:

«§ 24 a pkt. 7 første ledd skal lyde:

Tilskottskontrakt inngås på grunnlag av anbod og skal gjelde for minst 3 år, med unntak av mellombelse ruter.»

Begge forslagene gjelder første punktum, altså ikke første ledd som det står i forslagene.

Det voteres over punkt 7 første punktum.

Presidenten foreslår at det først voteres over forslaget fra Fremskrittspartiet, og dersom dette faller, alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti. — Slik vil det bli gått fram.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet — med den foretatte rettelse — ble med 62 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.53.34)
2. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti — med den foretatte rettelse — bifaltes innstillingen med 42 mot 30 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.53.56)

Presidenten: Det voteres over punkt 7 andre punktum.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Ny § 24 b skal lyde:

§ 24 b. Administrasjonsselskap.

1. *Fylkeskommunen kan gjere vedtak om at tilskotet skal gå til eit selskap som administrerer rutesambanda i fylket.*
2. *§ 24 a nr. 5, 6 og 7 gjeld tilsvarande når selskapet skal inngå kontrakter med transportørar.*

Presidenten: Her foreligger avvikende forslag fra Fremskrittspartiet, forslag nr. 13 og 14. Forslag nr. 13 lyder:

«§ 24 b pkt. 1 skal lyde:

Fylkeskommunen kan ikkje sjølv stå for drifta av rutesambanda.»

Forslag nr. 14 lyder:

«§ 24 b pkt. 2 skal lyde:

Fylkeskommunen skal opprette eit selskap som administrerer rutesambanda i fylket, og tilskotet går til dette selskapet. Selskapet må ikkje eige transportmidlar sjølv eller ha eigarinteresser eller andre særkontaktar i eller med selskap som skal utføre persontransport i rute.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 61 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.54.47)

Videre var innstillet:

Ny § 24 c skal lyde:

§ 24 c. Riksvegferjer.

Det kan iverksetjast avgrensa forsøk med

Trykt 24/6 1991

bruk av anbod ved tildeling av tilskot til riksvegferjer.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, forslag nr. 1:

«Ny § 24 c. Riksvegferjer skal lyde:

§ 24 a nr. 5, 6 og 7 gjeld tilsvarande ved tildeling av tilskot frå staten til riksvegferjer.»

Videre foreslår Sosialistisk Venstreparti at § 24 c utgår, forslag nr. 15:

«§ 24 c Riksvegferjer utgår.»

Presidenten foreslår at det først voteres over forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti og deretter over innstillingen. — Ingen innvendinger er fremkommet.

Votering:

1. Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 42 mot 30 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.55.42)
2. Komiteens innstilling bifaltes med 63 mot 8 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.56.05)

Videre var innstillet:

II.

Iverksetjing og innløysing.

1. *Kongen fastset kva tid lova skal ta til å gjelde.*
2. *Dei ruteløyve som er gjevne etter § 3 når denne lova trer i kraft, held fram å gjelde for den fastsette periode. Løyvemyndigheita kan likevel ta att eit løyve før løyvetida er ute i samband med innføring av anbod for vedkommande rute eller ruteområde.*
3. *Dersom fylkeskommunen vedtek å setje ut på anbod*
   a) *meir enn 20 pst. av den samla ruteproduksjon til ein ruteløyvehavar i løpet av eitt år, eller*
   b) *meir enn 50 pst. av den samla ruteproduksjonen til ein ruteløyvehavar i løpet av 5 år, rekna frå den datoen fylkeskommunen først vedtok å setje ein del av selskapet sin ruteproduksjon ut på anbod, kan ruteløyvehavaren innan ein frist som fylkeskommunen har fastsett krevje at fylkeskommunen skal løysa inn driftsmidla som har vore nytta i rutedrifta.*

   Rett til innløysing gjeld berre løyvehavar som har ruteløyve når lova tek til å gjelde.
4. *Med ruteproduksjon er meint vognkilometer i rute på det tidspunktet då fylkeskommunen vedtok å setje ruteproduksjonen til vedkommande ruteløyvehavar, ut på anbod. For riksvegferjer svarar ruteproduksjon til PBE (personbileiningar) multiplisert med distanse i km.*
5. *Faste anlegg kan krevjast innløyst dersom meir enn halvparten av kapasiteten ved anlegga har vore nytta i samband med rutedrifta.*
6. *Innløysingssummen skal setjast til marknadsverdi på det tidspunkt selskapet krev innløysing etter nr. 3.*

   Verdien av dei driftsmidla som kan krevjast innløyst skal svare til snittverdien på dei driftsmidla som har vore nytta i rutedrifta dei 3 siste åra.
7. *Kvar av partane kan krevje at innløysingssummen vert fastsett av ei nemnd som departementet skipar.*
8. *Ein løyvehavar som krev innløysing kan ikkje vere med i den anbodskonkurransen som har utløyst kravet på innløysing.*
9. *Vedtak om innføring av anbod som vert gjort meir enn 8 år etter at lova tok til å gjelde, gjev ikkje rett til innløysing.*

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot punktene 3, 4, 5, 6, 7, 8 og 9.

Sosialistisk Venstreparti har et avvikende forslag til punkt 6, forslag nr. 16:

«II pkt. 6 skal lyde:

Innløsningssummen skal setjast til marknadsverdi, korrigert ut frå dei tilskot selskapet har motteke, på det tidspunkt selskapet krev innløysing etter nr. 3.

Verdien av dei driftsmidla som kan krevjast innløyst skal svare til snittverdien på dei driftsmidla som har vore nytta i rutedrifta dei siste 3 åra.»

Det voteres over punktene 1 og 2.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over punktene 3, 4 og 5.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 61 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.56.57)

Presidenten: Det voteres nå over punkt 6. — Først over forslag nr. 16, fra Sosialistisk Venstreparti, deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 64 mot 8 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.57.25)
2. Komiteens innstilling bifaltes med 61 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.57.47)

Presidenten: Det voteres over punktene 7, 8 og 9.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 62 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.58.10)

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 8

Innstilling fra samferdselskomiteen om (A) Lov om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, og (B) Lov om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (Innst. O. nr. 75, jf. Ot. prp. nr. 58)

Åshild Hauan (ordfører for saken): Jeg finner grunn til å understreke at den avtalen som vi nå behandler, er en oppfølging av St. meld. nr. 26 for 1986–87 og Innst. S. nr. 115 for 1986–87. Jeg finner også grunn til å sitere fra denne innstillingen:

«For norsk vedkommende vil utviklingen i europeisk luftfart få store konsekvenser. Den europeiske delen er sentral i vårt internasjonale rutenett. På grunn av Danmarks medlemskap i EF vil vi i praksis langt på vei måtte søke å følge den utvikling som skjer i Europa hvis ikke det skandinaviske samarbeid skal sprekke. For norske myndigheter er det derfor viktig å søke å påvirke, og bidra til en utvikling som er akseptabel også for vårt vedkommende. Norge og Sverige har innledet kontakt med EF-kommisjonen om de virkninger for våre land som SAS-samarbeidet og Danmarks medlemskap i EF medfører.»

Ja, dette ble mye sitat, men jeg synes egentlig det var nødvendig, hvis det er slik at noen skulle tro at dette er noe helt nytt. Allerede i april 1988 ble de skandinaviske samferdselsministrene enig om å søke å følge opp den luftfartsliberaliseringen som allerede da var påbegynt i EF.

Utgangspunktet er at på grunn av Danmarks medlemskap i EF, er SAS anerkjent som et EF-selskap, og det som er situasjonen, er at det er tvilsomt om samarbeidet om SAS kan fortsette uten at vi og Sverige får endret vårt luftfartspolitiske forhold til EF, slik at vi blir på lik linje med Danmark på dette området. Det var bakgrunnen for at vi og Sverige bad om bilaterale luftfartsforhandlinger med EF. Det var altså vi, sammen med Sverige, som bad om forhandlinger – ikke omvendt, og grunnen var enkel: En mente at i den situasjonen vi var i, var det den eneste måten å ivareta norske interesser på i bredeste forstand.

Jeg finner grunn til å understreke at avtalen ikke gjelder chartertrafikk, ikke rutetrafikk til land utenfor avtaleområdet og – sist, men ikke minst – ikke innenrikstrafikk. Det betyr også at vi fortsatt kan subsidiere flyruter i distriktene.

Avtalen vil gi gjensidig adgang til tredjelands-trafikk. Det innebærer at et norsk selskap på en rute fra Norge, også kan ta trafikk f.eks. mellom Hamburg og Paris, men det medfører også at EF-selskaper i større omfang enn nå vil kunne ta tilsvarende tredjelandstrafikk på interskandinaviske ruter.

Vi skal også merke oss at Norge får full adgang til å vurdere ethvert utviklingstrinn i EFs luftfartspolitikk, og det er opp til oss selv om vi vil være med eller ikke.

Avtalen er midlertidig, og det forutsettes at den avløses av en EØS-avtale. Det er grunnen til at avtaleutkastet ikke er forelagt de berørte flyselskaper til uttalelse. Forutsetningen er at hvis en EØS-avtale blir en realitet, skal også flyselskapene høres. Kommer ikke en EØS-avtale i stand, eller transportområdet helt eller delvis ikke er berørt i en avtale, vil det i praksis bety at det blir nødvendig å reforhandle luftfartsavtalen.

SV og Senterpartiet har ikke sluttet seg til alle komitemerknadene. De har også sin egen særmerknad, som jeg antar de selv vil begrunne.

Jeg vil til slutt slå fast at det er full enighet i komiteen om at vi skal godta avtalen. Fra komiteens side foreligger det ingen reservasjoner fra noe parti på noe punkt når det gjelder selve avtalen.

Jeg konstaterer at SV og Senterpartiet ikke tror at vi kan ha påvirkningsmuligheter innen EF til tross for avtalen. Jeg konstaterer videre at de er skeptiske til det som eventuelt vil komme senere. Det er synspunkter som jeg for min del ikke vil gå inn på, og det av to grunner: For det første er det ikke det denne saken handler om, og for det andre har vi altfor lite grunnlag til å ta stilling nå. Det får vi full anledning til senere.

Utkastet til innstilling har vært forelagt utenriks- og konstitusjonskomiteen, som ikke har noen merknader.

Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling.

Anders C. Sjaastad: I likhet med landtransport, som vi behandlet i forrige sak, er også luftfarten et felt som har vært sterkt regulert, og det er gledelig når det innføres liberalisering også her.

Igjen må vi konstatere at EF går i bresjen for å innføre en liberalisering som vil være til glede ikke minst for trafikantene.

Vi gjennomførte en innenlands liberalisering i Norge på slutten av 1980-tallet. Det var en del frykt for hva økt konkurranse ville føre til, men i dag er det vel få, om noen, som ikke anser det man da gjorde, for gunstig.

Vi er altså kommet i en gunstig posisjon vis-à-vis EF på grunn av at SAS defineres som et EF-selskap. Dermed er vi i den situasjon at vi kan delta gjennom bilaterale forhandlinger i en avtale som er fremforhandlet.

Som saksordføreren nevnte, ville det tradisjonelle SAS-samarbeidet antakelig være umulig i lengden dersom man ikke går inn på den avtalen som foreligger. Avtalen vil temmelig sikkert føre til flere direkteruter mellom Norge og EF-landene, mens det uten denne avtalen ville være lukket for norske og svenske selskaper — og etter hvert for SAS — å trafikkere direkte mellom Norge og Sverige og EF-landene. Det ville føre til at enda mer av flytrafikken ville være kanalisert over Kastrup — og de fleste av oss har vel tilbrakt mer enn nok tid på Kastrup.

Avtalen er midlertidig og forventes å bli avløst av en EØS-avtale som også vil omhandle sivil luftfart. Hvis det ikke skulle bli en EØS-avtale, eller det blir en EØS-avtale uten transport, må denne avtalen reforhandles — uten at jeg tror den vil se særlig annerledes ut. Avtalen forutsetter at det etableres felles konkurranseregler på luftfartens område for EF, Norge og Sverige. Det tror jeg er riktig og interessant.

Vi må regne med at det allerede før 1993 ikke vil være mulig for et nasjonalt flyselskap å bli favorisert i hvert enkelt land. Det betyr da at SAS' fortrinnsrett til utenlandsruter innen Europa må opphøre. Det betyr på den annen side at andre norske selskaper vil stilles likt med SAS i europeisk rutetrafikk, noe som igjen vil kunne føre til nye ruter, særlig regionale ruter med EF-land. Men allerede denne avtalen vil altså føre til flere direkteruter mellom Norge og EF-landene, til større konkurranse og til de fordeler dette vil føre til for kundene når det gjelder frekvens, kvalitet og antakelig også pris.

Konsekvensene for SAS er altså på den ene side at man får økte muligheter for flere landingsrettigheter og dermed økt markedsadgang innenfor EF, men at man på den annen side som medaljens bakside må akseptere større konkurranse på Norge og Sverige. Men igjen: For brukerne vil begge disse konsekvensene være gunstige.

SV og Senterpartiet har en merknad som oser av generell EF-skepsis under dekke av bekymring for distriktene. Men vi får vel være tilfreds med det så lenge det bare oser av bemerkningen, og de ikke stemmer imot det som er avtalens materielle innhold. Så får vi heller se på fremtiden med optimisme og regne med og tro at det blir mer liberalisering innenfor sivil luftfart, og så får vi ta det som en utfordring, med de muligheter som dette vil gi.

Inge Myrvoll: Representanten Sjaastad sa at vi fikk se på framtida med optimisme. Faren er at man kan ha den lysende framtida bak seg. Men det Sjaastad presiserte, synes jeg er litt viktig, nemlig at det var en gjensidighet i dette.

Da Ot.prp. 58 ble presentert fra departementet, ble jeg litt forundret, for det stod i pressemeldingen:

> «Avtalen vil føre til at norske flyselskap får auka tilgang til den europeiske flyrutemarknaden, seier samferdselsminister Kjell Opseth . . .»

Det stod ingenting om gjensidigheten. Det samme leser man i innledningen til proposisjonen, der det står:

> «Avtalen vil sikre at Norge blir tilsluttet EF's luftfartspolitiske regelverk og derved gi norske selskaper økt markedsadgang på europeiske ruter i forhold til dagens situasjon. Nasjonal luftfart er således unntatt.»

Det er rett nok, men jeg synes på en måte at man også bør få med seg det som Sjaastad betegnet som baksiden, altså tilgangen for EF-selskapene til Norge. Det synes jeg på en måte departementet har underslått litt i framstillingen sin. Det er ikke bare slik at det er Braathen som kan erobre de europeiske markeder. Det finnes flyselskap der ute òg som

kanskje kan ha interesser i retning av Norge.

Men vi har altså sagt ja til å være med på denne gjensidige avtalen, en avtale med ett års oppsigelsesfrist, en avtale som gir Norge full adgang til på fritt grunnlag å vurdere ethvert utviklingstrinn i EFs luftfartspolitikk videre. Når vi understreker det, er det fordi vi vet jo litt om EFs planer framover. Derfor har vi også reservert oss i den merknaden som ifølge representanten Sjaastad «oser» av skepsis.

Det virket på saksordfører Hauan som om vi visste så lite om dette. Men det vi egentlig vet, som ligger i planene, er at i den neste fasen er det snakk om at disse rutene blir forlenget, blir kombinert med innenlandstrafikk i andre land. Det betyr at hvis man flyr Oslo — Hamburg, kan man forlenge ruten til München og ta med passasjerer fra Hamburg til München. Og omvendt, hvis et tysk selskap flyr på Oslo, kan man forlenge ruten til Tromsø og ta med passasjerer fra Oslo. Det er den neste fasen i EFs planer. Og så har vi en foreløpig siste fase, som skal åpne for ren innenlandstrafikk i andre land enn der selskapet er registrert. Derfor er det vi har med de reservasjonene med tanke på de nye trinnene i denne prosessen. I alt dette er det åpnet for priskonkurranse, slik at dersom vi i neste fase åpner for innenlandstrafikk i Norge med utenlandske selskap med priskonkurranse, vet vi også at det er slutt på kryssubsidieringen. Da kommer vi også dit hen at vi får priskonkurranse på innenlandsruter i Norge. Og så har vi til sist det som går på de subsidierte rutene. Jeg tror for så vidt at vi i framtida får beholde de subsidierte ruter, men da må de legges ut på anbud. Det betyr en total omveltning av norsk luftfartspolitikk, og det er det vi i disse merknadene reserverer oss overfor. Den avtalen vi inngår nå, har vi for så vidt ikke noen innvendinger mot. Men når komiteens flertall mener seg å ha en rimelig mulighet til å påvirke EFs luftfartspolitikk framover, syns jeg det oser av en optimisme som det ikke er grunnlag for hvis man ikke i utgangspunktet allerede er enig i de fasene man allerede har strukturert opp i EF. Er man det, kan man sikkert få en rimelig påvirkningsmulighet ved å slutte seg til. Men hvis man har innvendinger i de planlagte fasene, tror jeg påvirkningsmuligheten er ytterst liten. Derfor kan vi heller ikke være med på merknaden om den rimelige påvirkningsmuligheten.

Lodve Solholm: Representanten Sjaastad drog gjennom ein god del av det som eg hadde tenkt å seie. Han nemnte det gjensidige og høvet for norske selskap til å kunne delta i europeisk rutetrafikk. Det eg lurer litt på, er om denne avtala også gjeld trafikk mellom Norge og Sverige. Eg synest kanskje ikkje det kjem klart nok fram, korkje i proposisjonen eller i våre merknader. Og også i den pressemeldinga som kom frå Samferdselsdepartementet då proposisjonen vart lagd fram, er det litt diffust korleis det skal tolkast, for det er litt kryptisk' skrive om det er slik at denne avtala også gjeld trafikk mellom Norge og Sverige. For å seie det rett ut: Har no Braathen høve til å ta til med å fly Oslo—Stockholm t.d. i konkurranse med SAS? I proposisjonen står det:

> «Avtalen innebærer at norske flyselskaper får den samme adgang til å utføre flyrutetrafikk som alle andre flyselskaper i Europa mellom EF-landene utvidet med Norge og Sverige.»

Dersom ein tolkar det greit, ligg det jo i det at avtaleområdet er utvida med Norge-Sverige, og då gjeld trafikk mellom Norge og Sverige på same måten som trafikk mellom Norge og Tyskland, Norge og England.

Ein av føresetnandene for at eg gjekk med på dette slik som det no ligg føre i komiteen, var at det vart stadfesta at Sverige var inne i avtalen, og eg vil gjerne at statsråden her og no stadfestar dette.

I pressemeldinga frå Samferdselsdepartementet heiter det:

> «Internasjonal rutetrafikk mellom Norge og reisemål utenfor EF-området og Sverige, er heller ikke omfattet av avtalen.»

Det er det som er litt kryptisk. Korleis tolkar ein «og Sverige» her? Eg har fått forståinga av at det er korrekt slik eg har tolka det, at Sverige er med i avtaleområdet, og at Braathen med det då kan ta til med å fly i konkurranse med SAS på Stockholm t.d. Men eg vil gjerne at statsråden frå denne talarstolen stadfestar at den tolkinga som eg har gitt uttrykk for her, og som vi i grunnen var einige om i komiteen, er rett. Eg er litt i tvil om korleis ein skal tolke den pressemeldinga frå Samferdselsdepartementet.

Statsråd Kjell Opseth: Eg skal ikkje forlengje debatten med å halde noko innlegg, berre slutte meg til dei synspunkta som saksordføraren gjorde greie for innleiingsvis.

Når eg bad om ordet, var det i første omgang for å svare på representanten Myrvolls utsegn om at vi hadde underslått det gjensidige både i pressemeldinga og kanskje i proposisjonen. I innleiingskapitlet — om ikkje i starten så omtrent midt på — er det peika på dette gjensidige i avtalen. Men eg er ikkje i tvil om at vi i departementet kanskje har følt mest behov for å syne verdien av denne av-

talen overfor norske selskap, og at det kanskje no er blitt tillagt større vekt enn å få fram dette gjensidige.

Når det gjeld representanten Lodve Solholm sitt spørsmål om denne avtalen gjeld Sverige, så gjer den sjølvsagt det, men det er det å legge til at trafikken Oslo—Stockholm er halden utanom.

Dermed har eg svart på dei spørsmåla som er reiste i denne samanhengen, og skal nøye meg med det.

Lodve Solholm: Det må eg seie var ei svært overraskande tolking, og eg vil gjerne ha statsrådens grunngjeving for at trafikken Oslo—Stockholm er halden utafor.

Statsråd Kjell Opseth: Utan at eg skal gå i detalj, vil eg berre svare på dette at det er innafor den skandinaviske luftfartspolitikken, som ein har herredøme over sjølv.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lover:

A.

Lov

om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap.

§ 1

Kongen kan gi slike forskrifter som er nødvendige for gjennomføring og håndhevelse av avtalens forpliktelser.

§ 2

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer bestemmelser i forskrifter gitt i medhold av § 1, straffes med bøter. På samme måte straffes den som unnlater å gi opplysninger krevd i medhold av forskrifter fastsatt med hjemmel i denne lov eller som forsettlig eller uaktsomt framlegger uriktige opplysninger.

Ved fastsettelse av botens størrelse legges vesentlig vekt på bøtenivået ved tilsvarende lovovertredelser i Det Europeiske Økonomiske Fellesskap.

Dersom en person eller et selskap allerede er ilagt bot i Det Europeiske Økonomiske Fellesskap for samme forhold, kan det tas hensyn til dette ved straffeutmålingen.

§ 3

Prisdirektoratet kontrollerer etterlevelsen av konkurransereguleringsbestemmelsene gitt i medhold av denne lov. Prisdirektoratet har fullmakt til å gjøre unntak som fastsatt i forskrifter gitt med hjemmel i § 1.

Vedtak etter regler om fusjonskontroll gitt med hjemmel i § 1 fattes av Prisdirektoratet.

For å sikre at pålegg gitt i medhold av forskrifter fastsatt med hjemmel i denne lov blir oppfylt, kan Prisdirektoratet ilegge den som pålegget retter seg mot, en løpende tvangsmulkt. Ved fastsettelsen av tvangsmulktens størrelse skal det legges vesentlig vekt på nivået på tvangsmulkter i tilsvarende saker i Det Europeiske Økonomiske Fellesskap. Tvangsmulkten kan fastsettes når pålegget gis, og begynner da å løpe dersom den fristen som er satt i pålegget oversittes. Tvangsmulkten kan inndrives ved utpantning. Prisdirektoratet kan nedsette mulkten når pålegget er etterkommet.

Departementet kan av eget tiltak endre eller oppheve enhver avgjørelse som er truffet av Prisdirektoratet.

§ 4

Norske myndigheter kan gi Kommisjonen taushetsbelagt informasjon som forutsatt i avtalens art. 8.

Representanter fra Kommisjonen kan delta ved kontrollundersøkelser som foretas av norske myndigheter.

Ved kontrollbesøk etter denne lov gjelder reglene i lov om oppehalding av pris- og rasjoneringsføresegnene o.a. fra 9. juli 1948.

§ 5

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

B.

Lov

om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap.

§ 1

Stortinget gir sin tilslutning til inngåelse av Avtale mellom Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, Kongeriket Norge og Kongeriket Sverige om sivil luftfart parafert i Brussel 5. april 1991.

§ 2

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovenes overskrift og lovene i sin helhet.

Votering:

Lovenes overskrift og lovene i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtakene vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 9

Innstilling fra sjøfarts- og fiskerikomiteen om lov om endring i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. (Innst. O. nr. 83, jf. Ot.prp. nr. 55)

Reidar Johansen: Parallelt med at Regjeringen har lagt fram Ot.prp. nr. 55 om lov om endring i lov om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. foreligger det to sentrale dokument ute til høring. De dokumentene jeg refererer til, er forslag fra Næringsdepartementets Næringslovutvalg og et notat fra det såkalte Møller-utvalget om avgrensningsproblematikken i oppdrettsnæringen. Begge de to dokumentene og høringsuttalelsene til disse vil kunne inneholde vesentlige signal om hvordan oppdrettsnæringen burde reguleres. Næringslovutvalget foreslår som kjent å oppheve hele oppdrettsloven. Møller-utvalget foreslår konkrete tiltak for å rette opp enkelte misforhold som gjelder oppdrett og miljø.

Høringsuttalelsene som vil komme knyttet til disse to dokumentene — forhåpentligvis i løpet av sommeren — vil kunne gi helt andre premisser for behandling av Ot.prp. nr. 55, oppdrettsloven. Dersom behandlingen av denne innstillingen ikke blir utsatt, vil verken komite eller storting få muligheten til å ta disse høringsuttalelsene med i sin vurdering av hvordan oppdrettsloven fungerer nå og bør fungere i framtida. Det er etter min mening — og det gjelder også de øvrige forslagsstillerne bak utsettelsesforslaget — uansvarlig å innby til så vidtrekkende endringsforslag som en nå legger opp til, uten at det totale bildet tas i betraktning.

Når man også tar tidspunktet på døgnet i betraktning, synes jeg det er rimelig at også flere blir med på utsettelsesforslaget.

På denne bakgrunn tar jeg på vegne av Britt Harkestad, Peter Angelsen og meg selv opp utsettelsesforslaget, og i tråd med det oppfordrer jeg de respektive partiene — og for så vidt de øvrige partiene — om å støtte forslaget.

Presidenten: Hr. Reidar Johansen har tatt opp det forslag han selv refererte til.

Presidenten vil foreslå at forslag nr. 10, fremsatt av representanten Reidar Johansen på vegne av representantene Britt Harkestad, Peter Angelsen og ham selv, blir behandlet straks, da forslaget går ut på at Innst. O. nr. 83 for 1990—91 ikke tas under behandling av dette odelsting.

Presidenten foreslår at dette forslag behandles først — og anser det bifalt.

Presidenten vil gi ordet til merknader til dette forslaget før presidenten eventuelt tar innstillingen opp til behandling.

Reidar Sandal: Arbeidarpartiet meiner at vi har eit tilstrekkeleg grunnlag for å behandle den saka som vi her snakkar om. Eg viser i den samanhengen kort og godt til at sjøfarts- og fiskerikomiteen på grunnlag av det materialet som ligg føre, har behandla saka ferdig.

Eg vil tilrå at Arbeidarpartiet sine representantar stemmer mot utsetjingsforslaget.

Svein Ludvigsen: Vel nok er det sent på natta, som representanten Johansen sier, men ikke så sent at Høyre kommer til å støtte utsettelsesforslaget, slik som det er lagt fram. Vi er av den oppfatning at Møller-utvalgets arbeid er vel kjent, og at Næringslovutvalget foreslår at loven muligens skal oppheves i sin helhet. Det er ikke argumentasjon god nok til å utsette saken.

Vi ser ingen grunn til å bruke tiden på en lang utsettelsesdebatt, og jeg vil tilrå Høyres representanter å stemme imot utsettelsen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til dette forslag, og debatten på dette punkt er avsluttet.

Presidenten tar opp til votering forslag nr. 10, fra representantene Reidar Johansen, Britt Harkestad og Peter Angelsen:

«Innst. O. nr. 83 for 1990—91 om lov om endring i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. tas ikke under behandling av dette Odelsting.»

Votering:

Utsettelsesforslaget ble med 55 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.28.53)

Presidenten: Odelstinget vil da gå over til behandling av sak nr. 9.

Etter ønske fra sjøfarts- og fiskerikomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 25 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Sen-

terpartiet 10 minutter og Aune-lista 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke skal være adgang til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Britt Harkestad: Sidan saksordføraren, Dag Jostein Fjærvoll, ikkje er medlem av Odelstinget, skal eg få gjere ein gjennomgang av den saka vi har til behandling.

Det er i innstillinga fremja forslag om ein del endringar i oppdrettslova. Hovudendringa ligg i at kravet om ein lokal eigarstruktur vert føreslått oppheva. Dette er gjort for å skaffa næringa meir kapital, m.a. for å sikra at næringa kan drivast miljømessig rett, og for at den framleis skal kunna veksa og gje arbeidsplassar på kysten. Ei samla oppdrettsnæring har protestert mot forslaget om å oppheva kravet om ein lokal eigarstruktur.

Eigenkapitaldelen i norsk oppdrettsnæring har svinga kraftig. Mens den midt på 1980-talet var godt over 40 pst., var den i 1990 under 10 pst. Dette kjem av at næringa er svært driftskapitalintensiv. Eigenkapitalen består i levande fisk, og svingar difor i takt med marknadsverdien av denne fisken. Ein prisoppgang på 20—30 pst. vil difor føra til at eigenkapitalen i norsk oppdrettsnæring igjen vil liggja over gjennomsnittet i næringslivet. Det viktigaste i dagens situasjon er difor å leggja tilhøva til rette slik at dei marknadsregulerande tiltaka som næringa set i gang, verkar etter føresetnaden.

For å sikra meir stabile forhold er det nødvendig med risikoavlasting overfor bankane. DUs driftsgarantiordning har verka, og må framleis få høve til å verka. Difor må tilstrekkeleg med midlar overførast her, og det må finnast ei løysing på problema med omsyn til nyordninga med tapsfondsavsetjingar.

Ein samla komite viser til at oppdrettsnæringa har klart seg utan offentleg støtte og berre har nytta seg av vanlege distriktspolitiske verkemiddel. I denne perioden har næringa hatt større vekst enn noko anna næring her til lands. I 1990 var førstehandsverdien på 4,8 milliardar kr, eller om lag det same som for dei samla tradisjonelle fiskeria same året.

Komiteen peikar på at det i den seinare tida har vore avslørt lovbrot, der enkeltanlegg har brote driftsføresetnadene. Slike brot må avdekkjast og reagerast på med så stort alvor at framtidige brot vert hindra.

Komiteen peikar på behovet for større kompetanse hos næringsutøvarane når det gjeld både drift, økonomi og miljøproblem, og understrekar behovet for å utvikla ei berekraftig havbruksnæring basert på føre var-prinsippet og på respekt for naturen si tolegrense.

Ein samla komite, med unntak av Framstegspartiet, meiner også at det må stillast strenge krav til lokalisering, sjukdomsførebyggjande tiltak, teknisk standard, utslepp av næringsstoff og reduksjon av fôrspill.

Fleirtalet meiner også at oppdrettslova har vore ein viktig reiskap for å hindra ytterlegare overproduksjon, og ønskjer å behalda det lov- og regelverket som regulerer oppdrettsnæringa.

Det er såleis i dag ikkje noko grunnlag for å oppheva oppdrettslova. Behovet for regulering gjennom ei konsesjonslov ligg ikkje minst i omsynet til helse og miljø.

SV, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti viser i innstillinga til forskingsrapporten frå Nordlandsforskning, som viser at den som sjølv eig og driv oppdrettsanlegget, oppnår det beste økonomiske resultatet. All erfaring både nasjonalt og internasjonalt viser at ein struktur med små einigar, der eigar og drivar er same person, har vore fordelaktig. Eigeninteressa er ofte avgjerande for eit godt driftsresultat i biologisk produksjon.

Dei same partia understrekar også at dei økonomiske problema næringa no er i, har samanheng med overproduksjon. Straffetollen frå USA si side har ytterlegare forsterka problema. Difor vil det ikkje vera noka løysing å fira på kravet til lokal eigarstruktur og gje høve til innsprøyting av framand eigarkapital. Tvert imot kan denne løysinga få det resultatet at anlegg no vert selde på billegsal, med fare for ytterlegare svekt kompetanse i næringa, og med eigarar som sit fjernt i forhold til drifta. Det inneber også fare for at overskotet ikkje vert nytta til oppbygging av næringa, men vert tappa ut av distriktet.

SV, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti meiner at næringa sine problem best kan løysast gjennom målretta marknadsarbeid, produktutvikling og betra miljø for fisken, slik at kostnadene med sjukdom vert reduserte.

Dei same partia peikar på den uvissa som vart skapt innan næringa ved at Næringsdepartementet hadde Næringslovutvalet si innstilling ute til høyring, og Fiskeridepartementet hadde Møller-utvalet si innstilling ute til høyring, og Regjeringa samstundes fremja forslag til omfattande endringar i eigarstrukturen. Fristen som vart sett for høyringsinstansane, var også urimeleg kort, og saka hadde nok tent på å ha vorte behandla på ein måte som tok betre omsyn både til dei partane det gjeld, og til det arbeidet som er nedlagt på forskingssida.

Høgre ønskjer å fjerna dei næringsmessige

konsesjonsordningane i lova. Dette er ikkje noko nytt og uventa standpunkt frå Høgre, og argumenta mot å gå til eit slikt skritt har også vore målborne frå denne talarstolen mange gonger – seinast tidlegare i dette innlegget, der eg peika på omsynet til marknadsregulering, distriktsomsyn og produksjonsresultat.

Framstegspartiet ønskjer å oppheva oppdrettslova straks, og meiner at dei omsyna som oppdrettslova tar vare på, er regulerte i anna lovgjeving. Til det er å seia at oppdrettslova er unik med omsyn til krav om eigarstruktur og krav om lokalt eigarskap.

Sosialistisk Venstreparti peikar på dei omfattande miljøproblema i næringa, og meiner at tiltak må setjast inn raskt dersom ein skal få kontroll med dei miljømessige utvekstane og styrkt det store fleirtalet av oppdrettarar som driv seriøst.

Komitefleirtalet stør departementet sitt forslag om at ordlyden «bærekraftig utvikling» vert teken inn i lova sin formålsparagraf. Derimot er det usemje i komiteen med omsyn til endring av § 6 andre ledd. Arbeidarpartiet, Høgre og Framstegspartiet stør Regjeringa i at dersom miljøproblema skal kunna løysast, er det ein føresetnad at bedriftene har økonomisk evne til å bera den belastninga det fører med seg.

Fleirtalet peikar også på at den reelle styringa allereie er i bankane og finansieringsinstitusjonane sine hender, utan at anlegga vert avvikla eller slått konkurs, og meiner at utsiktene til å refinansiera anlegg vil auka dersom eigarkapital også kan hentast frå eigarar som lova i dag utestengjer.

Senterpartiet, SV og Kristeleg Folkeparti meiner at Regjeringa sitt forslag om å oppheva kravet om lokal tilknyting for majoritetsinteresser er svært uheldig, spesielt av omsyn til Noreg si form for tilknyting til EF. I landbruket har vi i dag reglar om bu- og driveplikt. I oppdrettsnæringa har vi kravet om lokal tilknyting for majoritetsinteresser. Lova, slik den er i dag, sikrar ei nasjonalt kontrollert næring, og den er ikkje-diskriminerande i høve til utanlandske interesser.

Dei same partia strekar under at problema i næringa i dag ikkje har samanheng med den lokale eigarstrukturen, men med overproduksjon, og dei meiner difor det er ei avsporing å kopla desse problema saman med kravet til lokal eigarstruktur. Erfaringane frå Finnmark og Troms med å lempa på desse krava syner også at det ikkje har ført til at ein har fått fart på næringa i desse områda. Ei slik endring vil også opna for spekulantar, som vil kunne sikra seg ei stor fortenest når marknaden er i balanse og lønsemda igjen er til stades.

Medlemene frå SV, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti vil difor halda oppe føresegna i § 6 andre ledd bokstav b og går imot Regjeringa sitt forslag på dette punktet.

Når det gjeld § 6 tredje ledd, meiner Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet at ein ved å tillata eigarinteresser i meir enn eitt anlegg også kan betra effektiviteten i drifta og tilføra eigarkapital frå lokalt hald. Desse partia tilrår dei endringane som det er gjort framlegg om, med den fullmakta til avgrensing som ligg i nytt 3. ledd.

Komitefleirtalet av Arbeidarpartiet, SV, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti sluttar seg til Regjeringa sitt forslag om bruk av fôr som avgrensingsmetode. Fleirtalet er merksam på at det har vore vanskeleg å finna fram til avgrensingsmetodar som verkar tilfredsstillande. Føremålet med forslaget er å redusera fisketettleiken og å fremja kvaliteten og helsetilstanden til oppdrettsfisk. Fleirtalet ber om at dette høvet til avgrensing blir praktisert med varsemd og i samarbeid med næringa.

Inger Pedersen hadde her inntatt presidentplassen.

Reidar Sandal: Når vi skal drøfte vilkåra for oppdrettsnæringa i 1991, blir biletet ikkje fullstendig utan at vi kastar eit blikk bakover i historia for å få tak i grunnlaget for dei viktige endringane som har skjedd.

Eit særdrag ved oppdrettsnæringa i 1980-åra var ein sterk ekspansjon. Ved inngangen til 1980-talet fanst det ca. 400 anlegg som produserte knapt 8 000 tonn laks og aure. Eit tiår seinare, i 1989, var talet på anlegg auka til 800, og desse produserte ca. 119 000 tonn laks og aure. I fjor rekna ein med ein omsetnad på 161 500 tonn til ein førstehandsverdi på nesten 4,8 millardar kr.

Ved dei mange oppdrettsanlegga arbeider det om lag 7 000 personar. I tillegg reknar ein med indirekte sysselsetjing for 3 000–4 000.

Dessverre skjedde det ei dramatisk endring innafor næringa i 1989 og 1990. Ei av hovudforklaringane på den negative utviklinga som då starta, finn ein i det sterke prisfallet på laks. Bakgrunnen var sterk produksjonsvekst, både i Noreg og i konkurrerande land. I sin tur resulterte dette i innføring av straffetoll i USA, noko som i realiteten stansa eksporten til denne marknaden.

Ei anna viktig forklaring på problema som har oppstått, er utviklinga av fiskesjukdomar. Næringa er dermed blitt påført enorme tap og auka produksjonskostnader på grunn av seinare vekst. Den sterke medisinbruken har mange stader skapt miljøproblem. Skal helseproblema løysast, krev det samarbeid mellom fleire oppdrettsbedrifter. Dersom så ikkje

skjer, kan det lett gå ut over lønsemda både i næringa og i den enkelte bedrifta. Vi må konstatere at den eigarreguleringa vi har i dag, avgrensar sjansane for den typen samarbeid.

Det tredje momentet som forklarer problema i oppdrettsnæringa, er den sviktande kapitaltilgangen. Det har vore redusert vilje hos kredittinstitusjonane til å finansiere oppdrett av laks. I sin tur har dette svekt lønsemda og påført oppdrettsnæringa svært vanskelege driftsvilkår.

Det er på denne bakgrunnen Regjeringa har gjort framlegg om endringar i oppdrettslova. Føremålet med endringane er å gje næringa betre rammevilkår, rammevilkår som vil vere tenlege i arbeidet med å møte utviklinga i åra som kjem. Vi finn nyordninga særleg på to område: når det gjeld eigarstruktur, og når det gjeld miljø- og helsetiltak.

Under handsaminga i sjøfarts- og fiskerikomiteen har det blitt tilslutnad til Regjeringa sine forslag til endringar i oppdrettslova frå eit vekslande fleirtal.

I den gjeldande oppdrettslova av 1985 blir det slått fast at den har tre hovudmål: distriktsutvikling, lønsemd og balansert næringsutvikling. Utgangspunktet er at desse måla er likestilte. Slik må det gjerne vere, for dei er avhengige av kvarandre.

Det nye i denne samanhengen er at Regjeringa gjer framlegg om å ta inn i føremålsparagrafen eit nytt omgrep: «bærekraftig utvikling». Det blir vist til tilrådingane frå Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. Etter mitt syn vil dette tillegget til § 1 i lova streke sterkare under at det skal takast miljøomsyn innafor næringa. Dette er eit viktig politisk signal i ei tid der nettopp miljø- og helsespørsmål har stått i fokus. Følgjeleg vil det bli lagt meir vekt på dei langsiktige vurderingane både ved etablering og ved drift av anlegg. Ein samla komite har slutta seg til den endringa som det er gjort framlegg om i § 1 i lova.

Det er Regjeringa sitt forslag til endring i § 6 i oppdrettslova som har skapt mest debatt. Her blir det gjort framlegg om å ta bort kravet om at majoritetsinteressene skal ha lokal tilknyting.

I den samanhengen vil eg gjerne streke under at mange oppdrettsanlegg i dag ikkje er i drift, på grunn av dei økonomiske problema som eg har gjort greie for ovafor. Det er akutt mangel på eigenkapital for mange eigarar av oppdrettsanlegg, og dei siste åra har talet på konkursar auka kraftig. Eg viser her til side 5 i Ot.prp. nr. 55. Tala viser at medan ein i 1988 hadde i alt ca. 30 konkursar, auka omfanget til heile 85 to år seinare. Regjeringa poengterer også at eigarskifte i forhold til oppdrettsanlegg skjer forholdsvis ofte, ikkje berre i samband med konkursar, men òg ved frivillige overdragingar.

Etter mitt syn er det derfor uforståeleg når det blir hevda at oppdrettsnæringa ikkje har behov for ny, frisk kapital. Det er nettopp det som må til dersom vi skal få fleire anlegg i drift og fleire hender i arbeid. I ei tid der arbeidsløysa er altfor høg, kan ikkje Arbeidarpartiet la vere å ta omsyn til dette forholdet.

Ingen er tent med ei oppdrettsnæring som knapt er knestående. Ikkje er eigarane interesserte i det, heller ikkje dei tilsette. Tida er derfor inne til å setje i verk tiltak som kan hjelpe næringa ut av dei vanskane som den no slit med. Dei fleste sluttar seg utan vidare til det synspunktet at produksjonen ved oppdrettsanlegg skal vere miljøvenleg og ha ein høg kvalitet. Men eg har lita tru på at det vil lykkast å nå det målet dersom næringa skal ha så svak økonomi som mange anlegg no har. Der pengar knapt nok finst til den daglege drifta, blir det lite høve til å setje miljøomsyn og kvalitet i høgsetet. Derfor meiner Arbeidarpartiet at det må leggjast grunnlag for eit betre økonomisk fundament i næringa. Vi har tru på at ei endring av § 6 om eigarstrukturen kan vere eit steg i retning av å skaffe den nye kapitalen som tydelegvis trengst.

Etter gjeldande oppdrettslov skal majoritetsinteressene i anlegga ha lokal tilknyting. Praksis viser at så ikkje er tilfellet for mange anlegg sitt vedkomande. I proposisjonen blir det peika på at den reelle styringa av mange oppdrettsanlegg i dag blir gjort av bankar og finansieringsinstitusjonar utan at anlegg blir avvikla eller slått konkurs. Slikt er nok lite synleg, men Regjeringa konstaterer at det gjev seg utslag i redusert valfridom når det gjeld kvar smolt, fôr etc. skal kjøpast, i kva omfang det skal skje, eller til kva pris innkjøp skal gjerast. Vi kan derfor slå fast at det som er føremålet med den gjeldande reguleringa av eigarforholdet — at majoritetsinteressene skal ha lokal tilknyting — ikkje lenger er ein realitet for mange anlegg som er i drift. Situasjonen er sjølvsagt den same for dei mange anlegga som er slått konkurs: Mange av dei er under kontroll av bankar eller andre kredittinstitusjonar utafor lokalmiljøet.

Arbeidarpartiet konstaterer derfor at den reelle styringa av mange oppdrettsanlegg er teken bort frå lokalsamfunna. Det er såleis liten grunn til å dramatisere den endringa av § 6, andre ledd som Regjeringa foreslår, og som fleirtalet i sjøfarts- og fiskerikomiteen sluttar seg til.

Vi ønskjer å kome med eit konstruktivt tiltak for å få tak i meir kapital til oppdrettsnæringa. Men det er framleis eit mål for Arbeidarpartiet å ha eit sterkt innslag av lokale in-

teresser i næringa. Dette omsynet meiner vi blir teke vare på i § 6, andre ledd, punkta a og c. Arbeidarpartiet har streka under dette synspunktet i ein eigen merknad i komiteinnstillinga.

Framstegspartiet lanserer forslag om å oppheve oppdrettslova, men er blitt ståande aleine om dette standpunktet under komitebehandlinga. Resten av komiteen meiner at reglane som regulerer oppdrettsnæringa, er nødvendige verkemiddel i den offentlege politikken. Arbeidarpartiet ser derfor ikkje at det no er noko grunnlag for å oppheve oppdrettslova, slik Framstegspartiet foreslår.

Svein Ludvigsen: Forslaget fra Regjeringen om endring av oppdrettsloven er på mange måter en milepæl i norsk fiskeripolitikk. Endelig ser vi et eksempel på at Arbeiderpartiet erkjenner kapitalens betydning for en næring som i sin natur er særdeles kapitalkrevende. Næringen er spesiell også ut fra det faktum at størstedelen av investeringen er knyttet til fisken og ligger ikke i realverdier i anlegget. Dermed er også risikoen tilsvarende stor.

Den gang Stortinget vedtok oppdrettsloven, i 1985, ble den utformet — og har siden fungert — i en periode hvor næringen har hatt gunstige kapital- og markedsbetingelser. Dette har gjort loven til et styringsredskap som har vært en medvirkende årsak til næringens utvikling og distriktsprofil. Det er imidlertid verdt å legge merke til at loven ikke har klart å forhindre at næringen sliter med betydelige problemer knyttet til stort fall i prisen på laks, sykdom, svikt i kapitaltilgangen og manglende lønnsomhet. Svak kapitalbase har ført til at flere anlegg er gått konkurs og satt ut av drift på grunn av mangel på kapital, med derav tapte arbeidsplasser i distriktene.

Det var denne erkjennelsen som lå til grunn for Dokument nr. 8:29 for 1990—91, det forslag Nils Golten og jeg satte fram noen uker før Regjeringen la fram sin proposisjon, som behandles her i dag. Vi foreslo at de næringsmessige konsesjonsordningene i henhold til oppdrettsloven skulle oppheves, og at loven dermed i fremtiden skulle ivareta hensynet til miljø, helse og sikkerhet.

Konkret bad vi Regjeringen legge fram forslag om å åpne adgang til å eie flere anlegg og oppheve kravet til lokal tilknytning for majoritetsinteressene. Vi kan i dag med tilfredshet konstatere at det er nettopp det Høyre nå har fått gjennomslag for. Stemningsskiftet har vært totalt i Arbeiderpartiet, og jeg skal ikke plage noen med å sitere fra debatten i fjor høst, hvor jeg høstet storm fra sentrale fiskeripolitiske talsmenn i Arbeiderpartiet da jeg bad om at oppdrettsloven ble endret slik fiskeriministeren nå gjør.

På denne bakgrunn er Høyre særdeles tilfreds med fiskeriministeren i dag. Oppdrettsnæringen vil være tjent med de lovendringer flertallet nå går inn for hva angår å åpne for mer kapital til næringen. Men ingen må tro at mer kapital alene kan rette opp problemene som næringen sliter med. Når man kommer over problemene og igjen opplever vekst, vil det kreves ny og frisk kapital. Det samme gjelder når nye fiskeslag settes i oppdrettsproduksjon. Havbeiteprosjektet som regjeringen Syse satte i gang, kan, om det viser seg vellykket, åpne uante vyer for vekst i oppdrettsnæringen når det gjelder nye fiskeslag, og da vil mye kapital bli en nødvendig innsatsfaktor. I denne sammenheng er det interessant å registrere at alle anser Nord-Norge som særlig egnet for en fremtidig vekst i næringen.

Samtidig vet vi at nettopp næringslivet i Nord-Norge har svak egenkapital. Det betyr imidlertid ikke at vi nå åpner for en foss av kapital som vil ødelegge oppdrettsnæringen som en distriktsnæring. Fortsatt vil oppdrett være knyttet til Bygde-Norge, og fremmed kapital kan godt være å finne i nabobygda. Uansett må vi være forberedt på at vi må slite for å finne kapitalen. Det er verdt å legge merke til at av 70 konsesjoner i Finnmark er det bare 28 i bruk tross fri adgang også for den såkalte storkapitalen.

Det er illustrerende at av 69 konsesjoner i Troms og Finnmark som hadde satt ut smolt i 1990, er antallet redusert til 62 i år. Av et utvalg på 35 anlegg i de to nordligste fylkene ble fem refinansiert i fjor etter konkurs, hvorav to fikk helt nye eiere, mens de tre andre fikk nye eiere sammen med de gamle. Av de samme 35 anleggene vurderes 15 å ha behov for tilførsel av ny egenkapital dersom de skal ha gode muligheter for å overleve. Situasjonen er med andre ord dyster, og det forteller også statistikken i proposisjonen med all mulig tydelighet.

Vi kan ikke overse at de ti store bankene hadde tap i næringen på omkring 800 mill. kr i fjor. Det vil påvirke bankenes vilje og evne til å ta ny risiko i fremtiden. De kan umulig påta seg oppgaven med å opprettholde oppdrettsnæringen for enhver pris — det er heller ikke deres oppgave.

Pr. i dag synes overproduksjon å være næringens hovedproblem. Det er derfor lite ønskelig for øyeblikket å aktivere de ikke-aktive konsesjonene. Men når man får balanse mellom tilbud og etterspørsel, vil det være interessant å utvikle noen av disse. I den forbindelse vil det klart være behov for egenkapital-

tilførsel. Dette kan enten skje ved at de solide aktørene i næringen får utvidet sine konsesjoner eller får anledning til å eie flere anlegg, eller ved at man får tilført egenkapital fra aktører som i dag er utenfor næringen.

Vi må ikke glemme at vi her snakker om industri — ikke om en primærnæring. Oppdrett må på mange måter likestilles med annen norsk eksportindustri.

Så til de enkelte paragrafer. Høyre vil gå et steg lengre enn Regjeringen og foreslår fjernet første ledd i § 6, nemlig bestemmelsen som gir departementet adgang til å fastsette hvor mange tillatelser til matfiskoppdrett av laks og ørret som skal tildeles, samt hvilke distrikt som skal prioriteres. Vår primære holdning er at næringen vil være tjent med å bli behandlet på samme måte som enhver annen næring. Vi tror ikke politikerne er de som best vet hvor mange anlegg som kan igangsettes. Etableringsfrihet med ansvar for sikkerhet, miljø og helse er også i oppdrettsnæringens interesse og vil best balansere produksjon og etterspørsel.

Jeg tar med dette opp Høyres forslag som er gjengitt i innstillingen som forslag 1.

Høyre støtter forslaget om å innta begrepet «bærekraftig utvikling» i lovens § 1. Men det er interessant å se at de fleste av høringsinstansene, i likhet med meg, knapt ser at det gjør loven verken bedre eller verre. Riktig fornøyelig syns jeg høringsuttalelsen fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet er, som sier:

> «Vi stiller oss således uforstående til endringen av § 1»

og

> «Denne endringen har såvidt vi kan se ingen reelle virkninger og synes således å være rent kosmetisk.»

Det er forresten ikke det eneste av kosmetiske tiltak denne regjeringen driver med, og for enkelte i Arbeiderpartiet er tydeligvis begrepet «en bærekraftig utvikling» blitt et slags moteord. Så Høyre er på sin sedvanlige måte imøtekommende og støtter forslaget. Det er jo smått med støtte fra deres egne. Men egentlig burde § 1 vært begrenset til at formålet med loven er å bidra til at oppdrettsnæringen kan bli en lønnsom og sunn og frisk næring. I så måte er det også en svakhet at ansvaret for forvaltningen av næringen er spredt over minst tre departementer, nemlig Fiskeridepartementet, Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet.

Når det så gjelder § 3, begynner realitetene. Her fjerner man fra loven bestemmelsen om at departementet må gi tillatelse til å inneha majoritetsinteresser i anlegg for oppdrett av fisk og skalldyr. Dette er en liberalisering henimot større etableringsfrihet, og Høyre har ingen problemer med å gi fiskeriministeren full støtte. En eiermessig integrasjon mellom enkeltanlegg vil utvilsomt bidra til å styrke effektiviteten og soliditeten i de enkelte enheter. De miljømessige kravene sikrer en vid geografisk spredning og vil sørge for at næringen forblir en distriktsnæring.

Som tidligere nevnt, foreslår vi opphevelse av første ledd i § 6, og det forteller ganske mye at både Finansdepartementet, Næringsdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet har som sitt prinsipielle standpunkt nøyaktig den samme oppfatningen som Høyre, og de er altså ikke enig med Fiskeridepartementet. Så også på dette området får Høyres primære syn stadig større tilslutning. Så langt er imidlertid ikke flertallet i komiteen kommet, og vi anser det derfor nødvendig på dette tidspunktet å støtte Regjeringens forslag om endring av § 6 litra b) om «at eierinteresser i anlegget såvidt mulig har lokal tilknytning». Årsaken til at vi applauderer forslaget er at vi her ser enda en klar liberalisering. Den tidligere paragrafen sa at så vidt mulig skulle majoriteten av eierinteressene i anlegget ha lokal tilknytning — altså en speilvending av loven.

Jeg kan godt forstå at fiskeriministeren av politiske grunner har behov for et nytt tredje ledd i § 6, men jeg vil sterkt frarå at departementet skal få fullmakt til ved enkeltvedtak å kunne begrense antall anlegg pr. eier. Høyre kommer derfor til å stemme mot denne bestemmelsen. Det ville tydeligvis også Næringsdepartementet ha gjort, for de sier i sin høringsuttalelse at etter deres syn burde kravet om lokal tilknytning vært sløyfet fullstendig. Distriktenes Utbyggingsfond slutter seg til rekken av dem som sterkt tilrår endringer i eierstrukturen, og de vet mer enn de fleste om hvordan den økonomiske situasjonen er i næringen. På den annen side er jeg selvfølgelig fullt klar over at både Norske Fiskeoppdretteres Forening og andre har et annet syn.

Når det gjelder § 13, hvor departementet ønsker å endre loven slik at bestemmelsen også gir hjemmel for fôrbegrensninger, avviser Høyre forslaget. Etter vår mening vil dette være en bestemmelse som vil være vanskelig, for ikke å si umulig å kontrollere og overholde. Fôrrestriksjoner kan kanskje gjennomføres med tørrfôr, men kontroll med bruken av våtfôr vil i praksis være nærmest umulig. Det er også et helt entydig syn høringsinstansene tilkjennegir når de i likhet med Høyre går mot forslaget. Dagens lov gir det nødvendige grunnlag for å endre anleggenes størrelse og avgrensningsform med unntak for fôravgrensning. Til gjengjeld er depar-

tementet ganske alene om å tro at fôravgrensninger har den tilsiktede virkning når det gjelder å fremme kvalitet og bedre helsetilstanden.

Høyre er heller ikke særlig tilfreds med forslaget til ny § 14. For oss er dagens paragraf tilstrekkelig for å ivareta hensynet til miljø og sikkerhet hva angår fiske og ferdsel. Den detaljlovgivningen Regjeringen legger opp til, forbyr ikke bare fiske og ferdsel henholdsvis 100 og 20 meter fra anlegget, forslaget åpner faktisk for adgang til en skjønnsmessig utvidelse av fiskeforbudet som klart vil innebære begrensninger for yrkesfiskerne. Høyre støtter derfor Norges Fiskarlags syn når vi avviser forslaget. Vi ser heller ikke at et påbydd fiske etter rømt fisk innenfor og utenfor en 100 meters grense er hensiktsmessig.

Derimot vil vi gi vår tilslutning til ny § 14 A. Hensynet til miljø, helse og sikkerhet gjør det hensiktsmessig å kunne fastsette klarere bestemmelser om anleggenes tekniske standard. På den måten kan man unngå en del problemer og konsekvenser av sykdom, rømming, havari og nedslitte anlegg. Her settes det krav til forsvarlig teknisk standard i anlegget, og Regjeringen åpner også adgang til privatisering av kontroll o.l. Begge deler er Høyre vel tilfreds med.

Til slutt: Oppdrettsnæringen har vært oppfattet og omtalt som den moderne tids klondyke, som distriktenes redningsplanke og et eventyr i Kyst-Norge. Den faktiske utviklingen har riktignok vært rivende ved at man ved inngangen til 1980-årene hadde omkring 400 anlegg som produserte knapt 8 000 tonn. Førstehåndsverdien var 262 mill. kr. Ved utgangen av det samme tiåret var verdien steget til knappe 4 milliarder kr takket være en produksjon på 119 000 tonn fra dobbelt så mange anlegg. Men så inntrådte problemene.

Mellom disse to ytterpunktene ligger en utvikling som savner sidestykke i Kyst-Norges og distriktenes næringsliv. Jeg syns at vi litt oftere skulle trekke frem både den utviklingen og også den positive utvikling som gjør seg gjeldende i norsk fiskerinæring, og vise at verdiskaping foregår i distriktene. Ja, faktisk kan neppe noen annen næring vise til en slik positiv utvikling i moderne tid. Det viser seg at våre fjorder og viker har vist seg å ha miljøkonkurransefortrinn som det er vel verdt å ta vare på.

Gunstige naturforhold, dristige og fremsynte næringslivsfolk med innsikt i markedet, kombinert med tradisjonelle kunnskaper i kystsamfunnene var basis for næringens start. For at det skulle lykkes og omsettes i produksjon trengtes kapital, og banker og kredittinstitusjoner hadde tro på næringen og skaffet den nødvendige kapital. Vi har et fundament innenfor oppdrettsnæringen som er vel verdt å satse videre på. Men skal vi kunne satse videre, er det helt nødvendig at de endringer som i dag ligger på bordet i Stortinget, blir fulgt opp hva angår å åpne for ny og frisk kapital.

Presidenten: Hr. Ludvigsen har tatt opp de forslag som han selv refererte til.

Lodve Solholm: Først vil eg vise til innstillinga side 7 og ta opp Framstegspartiet sitt forslag om å oppheve lova.

Eg vil også rose Regjeringa og statsråden for at dei no har foreteke ei revidering av lova som eg ser på som ei deregulering og liberalisering til det betre. Men som eg sa i ein tidlegare debatt i kveld: Som vanleg når vi skal gå nye vegar, går vi så forsiktig fram at det kan vise seg at den dereguleringa, den endringa av lova som vi trur skal bli til det betre, kanskje ikke vil fungere slik som føresetnaden er verken frå regjering eller departement eller frå oss som støttar at det skal skje ei liberalisering.

Eg skal kort grunngje forslaget med at Framstegspartiet sameleis som Næringslovutvalet meiner at ein har lover nok for å føreta regulering og kontroll med oppdrettsverksemda. Eg kan godt forstå at Fiskeridepartementet har problem med å godta Næringslovutvalet si innstilling fordi ein for tida har spørsmål om oppdrettslova ute på høyring. Det må i så fall også vere grunnlag for å etterlyse ei betre koordinering av saksbehandlinga mellom departementa. Anten bør ein respektere at ein har nedsett eit utval som har i oppdrag å sjå på gjeldande lovverk, eller så bør ein la vere å nedsette slike utval. Når så lovutvalet finn å kunne foreslå at oppdrettslova vert oppheva, og forslaget får støtte frå departementssjefen, kjem unekteleg saka i eit underleg lys når neste departementssjef, fiskeriministeren, foreslår ei anna løysing.

Eg viser elles til Framstegspartiet sitt forslag nr. 36 j i Stortinget den 3. april i fjor, som lyder:

> «Konsesjonsordningen for oppdrettsnæringen oppheves. Det må utarbeides strenge regler m.h.t. veterinærkontroll samt regler som fullt ut ivaretar hensynet til miljøet.»

Forslaget sitt innhald dreiar seg om dei same forholda som Næringslovutvalet har reist. Eg føler meg difor på trygg grunn når eg i dag tek opp att forslaget om å oppheve lova. I Framstegspartiet er vi fullt merksame på at næringa med Senterpartiet sitt attåtnæringssyn og distriktsreguleringssyn ikkje likar fri etableringsrett for næringsutøving. Eg må då

spørje om det ikkje er fullstendig likegyldig kven som eig ei bedrift, så lenge næringa ligg i distrikta og ikkje kan ligge eller bli etablert i sentrale strok. Havbruksnæringa kan nemleg ikkje bli noko anna enn ei distriktsnæring. Same korleis vi snur og vender på det, så er det naturen som bestemmer plasseringa, og derfor skulle det vel vere stort sett likegyldig kven som måtte eige ei sånn bedrift. Vitsen er at vi får kapitaltilgang, at vi får ordningar som gjer at folk har lyst til å gå inn med kapital og satse på ei næring som, som Ludvigsen så riktig sa, er ei vekstnæring, og som har framtida føre seg dersom vi berre steller oss slik at det blir høve til dette. Derfor er Fremskrittspartiet usamd i at ein i det heile skal ha nokon konsesjon på næringa.

Det bør ikkje vere yrkesforbod i dette landet, det bør ikkje vere slik at om ein ønskjer å starte opp eit eller anna, så skal det vere konsesjonslagt. Mi personlege meining er at dersom ein framleis skal behalde konsesjons- og løyveordningar, burde dei ikkje gå på volum, men på masse. For eg er nokså overtydd om at svært mange av dei sjukdomane som næringa i dag opplever, er det som eg vil kalle stressjukdomar, som kjem av at ein har for lite volum og for stor masse. Hadde ein hatt høve til å drive fram den same massen på eit langt større volum, trur eg at mange av dei sjukdomsproblema som har sett næringa tilbake, hadde vore mindre og situasjonen ein annan.

Det er etter mitt skjøn nokså viktig for oss no at vi først og fremst tenkjer på arbeidsplassar, for det er jo ei kjensgjerning at her ligg det vilkår for å skape nye, gode og sikre arbeidsplassar. All erfaring viser jo at det i denne samanhengen er velutvikla, rasjonelle og kapitalsterke bedrifter under ansvarleg leiing som klarer seg best, og som dermed er det sikraste grunnlaget for trygg sysselsetting. Det burde vere ei oppgåve for oss politikarar no å tenkje på dei 200 000 arbeidslause, og på korleis vi kan klare å legge forholda til rette slik at vi får kapital inn i næringa og ein ny giv med nye arbeidsplassar.

Så langt seier jo også LOs representantar, som har vore i komiteen, seg samde. Dei sistnemnte er derfor samde med Regjeringa i at lova blir endra. Skulle Framstegspartiets forslag — eg veit ikkje om eg skal tillate meg å seie «mot formodning» — falle, vil vi stemme for det nestbeste forslaget, som gjeld dei paragrafane i lova der Regjeringa opphevar påbodet om lokal tilknyting og lokal eigedomsrett. Elles vil Framstegspartiet stemme imot at det kan gjevast fullmakter til utvida reguleringar, som ligg innebygd i kvoteregulering, av fôrmengder for den enkelte bedrift.

Til slutt tillet eg meg å ta opp eit spørsmål til fiskeriministeren. Spørsmålet har vore tatt opp i eit brev til komiteleiaren, som hadde vendt seg til departementet. Det gjeld eit spørsmål om lagring av sjølvfiska, levande fisk og skalldyr som tradisjonelt blir lagra langs heile kysten i såkalla sanketiner eller hummerkister. Etter oppdrettslovas bokstav fell slik lagring inn under lova. Kan fiskeriministeren no stadfeste at slik tradisjonell lagring ikkje fell inn under lovas reguleringsreglar?

Presidenten: Hr. Solholm har på vegne av Fremskrittspartiet tatt opp forslag nr. 2, som han selv refererte til.

Reidar Johansen: Oppdrettsnæringen ligger med brukket rygg. Næringen ligger nede for telling. Lakseberget dreper næringen. Smolt må ødelegges. Dumpinganklager. Svartsalg. Miljøkatastrofe. Misbruk av medisin. Algekatastrofe.

Alt dette er noen av de medieoverskrifter oppdrettsnæringen har blitt møtt med den siste tiden. Med rette eller urette har ulike påstander blitt framsatt om hvor dårlig det står til i næringen. Etter mitt syn er de anklagene det kanskje er noe hold i, forårsaket av en klar liberalisering de siste årene.

Oppdrettsnæringen har hatt en eventyrlig vekst til tross for sine unge år. Denne veksten har heller skjedd på tross av enn på grunn av de spådommer næringen ble til del i begynnelsen av 1970-tallet. Dette snudde seg. En tid på 1980-tallet var trenden at denne næringen nærmest skulle vokse helt inn i himmelen. Det har den for så vidt gjort, men derpå har fallet blitt desto dypere.

Parallelt med veksten har det vært et betydelig press for å avvikle mest mulig av lover og regelverk. Påstanden var jo at disse hindret denne veksten som skulle komme i næringen. Midt på 1980-tallet endte det presset opp i ett steg på veien mot liberalisering. De endringene som da ble gjennomført i oppdrettsloven, møtte minst like stor motstand både i næringen, i distriktene generelt og da også i det partiet som nå sitter med regjeringsmakt.

Dersom en leser odelstingsforhandlingene fra 23. mai 1985 og komiteinnstillingen fra den tiden, faller det en åpenbart i øynene at det nærmest må ha foregått et hamskifte i Arbeiderpartiets holdning til hvordan reguleringene av næringen skulle skje. Uttalelser både i innstillingen, mindretallsfraksjonen og fra debatten kunne nærmest ha vært mine egne, eller SVs i dag. Det må for store deler av Arbeiderpartiets grasrot i Kyst-Norge oppfattes som nokså merkelig og paradoksalt. Og enda mer

merkelig må det føles når Høyre og Fremskrittspartiet nærmest kan gi arbeiderpartiregjeringen ros for det den gjør. For de to partiene kan det kanskje være snakk om å føle seg overflødig.

Nå er det selvsagt en ærlig sak å skifte mening. Påstanden er jo at krisen i næringen nå er så stor at en ikke ser annen utvei enn å rope på mer privat kapital. Og den ene kapitalist er vel like god som den andre. Dette kan lyde som greie og reale prinsipper.

Realitetene er imidlertid helt annerledes. De fleste oppdrettsanleggene er små. Egenkapitalsituasjonen er svak fordi den fisken som svømmer rundt i merdene, har en lav verdi. Anleggene utgjør allikevel et betydelig antall arbeidsplasser. Hvordan en enn snur og vender på det, er anleggene bygd opp av lokale interesser med en betydelig egeninnsats. Dette er verdifullt og viktig å beholde. Det er i distriktene produksjonen skjer. Det er der kontrollen må ligge både på eier- og driftssiden.

Erfaringene fra de tilfellene hvor de store kapitaleierne har gått inn i denne næringen, er ikke udelt positive. Enten har en tapt store penger, eller en har trukket seg raskest mulig ut. I Finnmark og Nord-Troms har det inntil i dag vært full åpning for å la interesser uten lokal tilknytning overta majoritetsinteresser. Dette har ikke skjedd. Tilhengerne av de endringsforslagene Regjeringen legger fram i dag, bruker dette som et argument for at det jo ikke er så farlig. Statsråden sier til og med i Sunnmørsposten for i går at hun ikke tror på noen stor kapitalflom inn i næringen etter disse endringene. Altså: Hovedargumentet for lovendringen har selv ikke statsråden tro på.

Statsrådens observasjoner og antakelser er nok helt riktige i dagens situasjon. Men hva er det som faktisk skjer? Jo, vi ser at enkelte større interesser nå posisjonerer seg helt klart for å gå inn for å kjøpe opp. De posisjonerer seg for å strippe anlegg og håper å kunne kjøpe anlegg meget billig i dag. Så sitter de der med billige anlegg, sannsynligvis de beste, og kan vente på at markedet for fisken igjen blir bedre. Det er nettopp frykten for dette som er i ferd med å spre seg i Kyst-Norge og i Oppdretts-Norge.

Om en butikk stadig blir plaget av større eller mindre ødeleggelser, er ikke løsningen for eieren å la butikken stå ulåst. Slik kan en beskrive realiteten i forslaget i dag.

Dette er dagens virkelighet. Og statsråden har nok rett. Det vil ikke flomme inn mye fremmed kapital. Det trengs ikke. Anleggene kan for det meste kjøpes billig. På nytt ser vi at straks markedet kommanderer hopp, hopper arbeiderpartiregjeringen. Markedet vil ikke ha norsk laks. Markedet krever sterke enheter. Markedet krever at noen må bort. Og denne regjeringen gjør arbeidet.

Tidsskriftet Norsk Fiskerinæring, det kjente SV-organ, bekrefter i sitt julenummer 1990 at de store selskapers inntreden i oppdrettsnæringen nærmest har vært totalt mislykket. Det er for så vidt i tråd med den rapporten Nordlandsforskning ved distriktshøgskolen i Bodø har lagt fram. Den konkluderer klart med at eiere som driver selv, gjør det best.

I Sunnmørsposten den 6. juni bekreftes på nytt at de sterke kapitalkreftene ikke har tilført næringen noe av betydning utenom den erfaring at teorien ikke stemmer i den virkelige verden. Oppdrett er en biologisk basert produksjon som vanskelig kan betraktes som ren industriell produksjon. Kanskje den heller ikke bør betraktes som industri. I et havbruksperspektiv — som en del av fiskeindustriens råstoffbuffer — kan den nok utvikle seg som et stabiliserende element i industriell virksomhet, men for seg selv er jeg litt redd for at den filosofien ikke holder.

Det må være paradoksalt for Arbeiderpartiet at når Fremskrittspartiet i dag stemmer subsidiært for deres forslag, er det i trygg forvissning om at nå har endelig Arbeiderpartiet forstått hvor viktig det er å satse på den private kapital.

Innledningsvis pekte jeg på at det var etter at liberaliseringen av næringen var gjennomført, at oppdrettsnæringen virkelig begynte å slite. Nå griper altså denne regjeringen til samme medisin som en Høyre-regjering gjorde — ytterligere liberalisering. De i fagbevegelsen som har støttet Regjeringen i dette, vil nok etter min mening se at virkningene blir helt annerledes enn de tror. Storkapitalen har aldri tatt hensyn verken til miljø- eller fagbevegelse hvis disse kom i veien for maksimal fortjeneste. Det ser ut som dette er en lærdom som må erfares på nytt.

Vi støtter subsidiært Regjeringens forslag til § 13 når det gjelder mulighet til fôrbegrensning. Men vi tror ikke det er tilstrekkelig. Det sier også næringen selv. Vi må ha inn andre begrensningsformer, som går på tetthet av fisk i merdene og produksjonsvolum. Det er kun ved en kombinasjon av disse begrensningene man kan oppnå det man vel forsøker å oppnå.

Til slutt: For å forenkle den videre behandling vil jeg gjøre rede for vår avstemning. SV vil sammen med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet stemme imot endringsforslaget i § 6 annet ledd. Vi vil stemme imot endringsforslaget i § 6 tredje ledd, og vi fremmer et tilleggsforslag når det gjelder § 13. Jeg har redegjort for vår subsidiære stemmegivning.

De verbale forslag som er inntatt i innstillingen, er å betrakte som oversendelsesforslag.

Presidenten: Hr. Johansen har tatt opp de forslag han selv refererte til.

Peter Angelsen: Da Regjeringen la fram sitt forslag om endring i oppdrettsloven, var det mange som fikk seg en skikkelig overraskelse. Ikke minst gjaldt dette betydelige grupper innenfor Arbeiderpartiet. Mange av dem har nok også stilt spørsmålet om hva som egentlig er skjedd med Arbeiderpartiet etter at det kom i regjeringsposisjon.

Dette lovforslaget er, slik Senterpartiet ser det, en ny brikke som faller helt naturlig på plass i den politiske kursendring, fra fordelingspolitikk til en reinhekla markedsøkonomi, som arbeiderpartiregjeringen konsekvent har lagt opp til siden i fjor høst.

Saken har også en annen og etter mitt syn litt mer alvorlig side, som går på respekten for de politiske føringer som er nedfelt i innstillingen fra Stortinget.

Den opphevelsen av kravet til lokal eierskap i oppdrettsanlegg som nå blir foreslått tatt ut av oppdrettsloven, var relativt grundig diskutert i budsjettinnstillingen fra sjøfarts- og fiskerikomiteen så sent som i fjor høst. Et flertall i komiteen — Arbeiderpartiet, SV, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet — gav klart uttrykk for at endringer i oppdrettsloven slik Høyre og Fremskrittspartiet ønsket, ikke var ønskelig.

Jeg vil derfor for ordens skyld sitere fra flertallets merknader i Budsjett-innst. S. nr. 10, der det bl.a. heter:

> «Problemene i næringen løses ikke etter flertallets syn ved at næringen tilføres kapital som øker produksjonen ytterligere, men ved at næringen samarbeider på eksportsiden for å utvide markedene slik at det skapes grunnlag for økende stabile priser.
>
> Flertallet ser det som viktig at næringen gis stabile rammebetingelser når den skal samordne sitt arbeid med å øke lønnsomheten og å tilpasse seg situasjonen i markedene. En endring av oppdrettsloven vil etter flertallets syn skape ny ustabilitet som kan være til skade for næringen som helhet og spesielt for den distriktsprofil næringen har.»

Jeg regner med at det må føles bittert for Arbeiderpartiets representanter i komiteen når dens egen regjering og statsråd så suverent overser det syn som partiets fraksjon i fiskerikomiteen her har gitt uttrykk for. Dette var også et tema i debatten i Stortinget, og jeg vil her vise til hva Arbeiderpartiets representant, Rolf Bendiksen, gav uttrykk for:

> «Høyre og Fremskrittspartiets medlemmer i komiteen prøver seg på de tradisjonelle angrepene på lovgivningen, når de skal beskrive hvilken medisin som må til for å hjelpe næringen gjennom de vanskeligheter den sliter med. Det saliggjørende er etter disse partienes mening at en gir fritt spillerom for storkapitalen.»

Denne karakteristikken må jo etter det som har skjedd, overføres direkte til Bendiksens egen fiskeriminister og regjering.

Jeg vil også sitere et lite avsnitt til fra Bendiksens innlegg, som viser hvor feil han tok av sin egen fiskeriminister:

> «Den forrige fiskeriministeren hadde deregulering som en av sine hjertesaker, og dette var nok helt i tråd med de store industrielle selskapenes ønske. Nå har vi heldigvis fått en fiskeriminister som har et sunt syn på disse tingene, og som et flertall i Stortinget slutter opp om.»

Nærmere kommentarer er etter mitt syn unødvendig, bortsett fra at det ikke er det syn fiskeriministeren nå legger fram, som flertallet i fjor høst sluttet opp om.

Med den behandling forslaget om endring av oppdrettsloven har fått i Stortinget, der arbeiderpartigruppen sannsynligvis lydig og uten så meget som å komme med et «pip» til protest mot at distriktsbindingen blir opphevet i oppdrettsloven, er jeg redd for at arbeiderpartigruppen har gitt grønt lys for de til dels meget omfattende endringer av andre lover det er kommet signal om fra Regjeringen.

Jeg vil atter en gang slå fast at norsk oppdrettsnæring har hatt en fantastisk og eksplosiv vekst, organisert under oppdrettsloven. Ja veksten og organiseringen av næringen har vakt oppsikt langt utover landets grenser. Det samme gjelder produktene i markedene, der norsk oppdrettslaks og ørret har vært både kvalitets- og prisledende. Enkelte land har forsøkt delvis å kopiere den norske modellen. I andre land, som USA, har oppdrettsnæringen ikke hatt noe spesiell samfunnsmessig styring, og det har på ingen måte gitt noe større suksess. Det har vi et godt eksempel på, i og med at oppdretterne i USA faktisk måtte gripe til det virkemiddel å få ilagt straffetoll på den norske laksen, for å makte konkurransen fra den norske laksen i det amerikanske markedet.

Nå skal vi ikke underslå at næringen har økonomiske problemer, men det har klar sammenheng med at næringen har hatt for sterk og for hurtig vekst, og at vi samtidig har hatt en meget sterk vekst i oppdrett i andre

land når det gjelder de samme produktene. Markedet er med andre ord ikke utvidet i samme grad som produksjonen har økt. Og det virker helt ulogisk for meg at denne situasjonen bør møtes med å tilføre næringen mer kapital, slik at produksjonen kan økes ytterligere. Det næringen trenger nå, er en konsolidering av sin egen situasjon, og da bør man lytte til hvordan næringen sjøl ønsker å rydde opp i problemene. Næringen har enstemmig gått mot det som Regjeringen og flertallet i Stortinget sannsynligvis nå går inn for. Og det er ubegripelig for meg at Arbeiderpartiet på så kort tid kan gjøre en slik heilomvending og på et så sentralt område både av nærings- og distriktspolitikken, og det imot rådene fra næringen sjøl, distriktene og også fra egne folk i næringen.

Jeg tror at de eneste som virkelig gleder seg i denne situasjonen, er representantene fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Fra Senterpartiets side har vi merket oss den kursendring som har skjedd i Arbeiderpartiet, der partiet nå på sentrale områder av distriktspolitikken og fordelingspolitikken støtter seg til Fremskrittspartiet og Høyre.

Når det gjelder de øvrige endringer som er foreslått i loven, som bl.a. tar sikte på å oppnå en bedre kontroll med de miljømessige sidene ved næringen, og at en eier kan eie flere anlegg, så mener vi fra Senterpartiets side at det er riktig å foreta en slik lovendring. Ved å gi adgang til en eier til å eie mer enn ett anlegg, åpner en for muligheten til å utnytte både kapital og kompetanse som måtte finnes i lokalsamfunnet. Vi forutsetter da § 6 uendret, hvor man fortsatt har en distriktsbinding.

Jeg vil bare avslutte med å klargjøre stemmegivningen til Senterpartiet. Senterpartiet vil opprettholde bestemmelsene i lovens § 6 andre ledd, litra b, og vil således stemme imot innstillingens forslag til vedtak på dette punkt. Når det gjelder de øvrige forslagene til lovendringer, vil Senterpartiet stemme for disse.

Statsråd Oddrunn Pettersen: La meg først knytte noen kommentarer til det som er sagt i denne debatten så langt.

Jeg mener ganske bestemt at selv om man behandler en sak som det er debatt om både blant dem som saken angår, og i opinionen, kan ikke det handlingslamme oss dersom situasjonen er slik at man må gå inn og foreta inngrep, slik at man kan få en ønsket utvikling i gang.

Det er slik at virkeligheten i dag er ikke den samme virkelighet som vi hadde i 1985. Det kan være trygt og godt å forholde seg til en virkelighet som man likte, men det er bare slik at når virkeligheten forandrer seg, bør man helst forholde seg til den virkeligheten som omgir en, og ikke til det man ønsker at virkeligheten måtte være.

Jeg har sagt at jeg tror ikke denne lovendringen vil medføre en kapitalflom. Jeg tror vi skal slite for å få den kapitalen på plass. Men Regjeringen har foreslått disse endringene for nettopp å gi næringen muligheten til å hente inn kapital.

Jeg må ta skarp avstand fra representanten Angelsens utsagn om — hvis jeg ikke hørte feil — «fritt spillerom for storkapitalen». Det er ikke noe i dette forslaget, og ikke engang i det som et flertall i komiteen har sluttet seg til, som på noen måte tilsier et «fritt spillerom for storkapitalen».

Det Regjeringen ønsker, er en utvikling innenfor næringen som vil gi muligheter for større grad av integrering mellom de ulike ledd i de næringene som produserer sjømat. De foreslåtte endringene i oppdrettsloven er en del av de virkemidlene fiskerimyndighetene vil nytte i denne sammenheng. Merknadene fra komiteen viser at det er delte meninger, og det har også kommet fram i debatten om det Regjeringen har foreslått.

Fra Fiskeridepartementets side er det helt klart at departementet ser på oppdrettsloven som et svært viktig virkemiddel til å ha kontroll med og oversikt over oppdrettsnæringen. Situasjonen som lakseoppdrettsnæringen har kommet opp i i dag, viser at det også i fremtiden vil være behov for et samspill mellom næring og myndigheter. Ikke minst har dette vist seg i forbindelse med de dumpinganklagene som er reist mot næringen. Samtidig må vi erkjenne at den tid er forbi da vi uten videre kan gå inn med offentlige reguleringer og tro at det er redningen — og hele redningen. Reguleringer i form av begrensninger i adgangen til å delta i enhver form for næringsvirksomhet har sin kostnad. De er også egnet til å sementere en næring og til å gjøre den sårbar. Det er en av grunnene til de endringene som er foreslått fra Regjeringens side. Det skal gi myndighetene et redskap som setter oss bedre i stand til å hindre eventuelle skadevirkninger.

Det legges opp til en oppmyking i forhold til hvordan bedriftene skal kunne organisere seg, mens de krav til miljø, helse og kvalitet som samfunnet setter til slik virksomhet, skal skjerpes.

I innstillingen er det de foreslåtte endringene i eierstrukturen for anlegg for oppdrett av matfisk av laks og ørret som er gitt størst oppmerksomhet. Til en del av de innvendingene som er kommet fram mot de foreslåtte endringene, vil jeg påpeke at det fortsatt vil

Trykt 24/6 1991

(Statsråd Pettersen)

bli lagt vekt på lokal tilknytning ved tildeling av konsesjoner. Imidlertid ser jeg det ikke som avgjørende at tilknytningsformen er knyttet til 51 pst., dvs. majoritetsinteressene. Det er ikke opplagt at selskap med 51 pst. lokalt eierskap gir bedre distriktsmessig effekt enn et selskap med f.eks. 30 pst. lokalt eierskap.

Jeg fastholder at en oppmyking av eierstrukturen vil være til fordel for havbruksnæringen totalt sett. Mulighetene til å kunne hente inn kapital utenfra i forhold til lokalmiljøet er egnet til å styrke egenkapitalsituasjonen i næringen. Dette vil også sette næringen bedre i stand til å møte de skjerpede kravene vi ønsker å sette når det gjelder helse og miljø. Krav med hensyn til sikkerhet mot havari og rømming, krav til oppsamlingsutstyr av utslipp osv. vil medføre økte kostnader for næringen, men de er helt nødvendige. Næringen må derfor få økonomisk bæreevne til å oppfylle skjerpede krav. Det står fast at oppdrettsnæringen skal drives uten offentlig støtte.

Enkelte merknader i innstillingen går ut på at det anses uheldig med endring av eierstrukturbestemmelsene all den tid det hersker usikkerhet med hensyn til Norges fremtidige tilknytning til EF gjennom et EØS. Som sagt tidligere vil det fortsatt legges vekt på lokal tilknytning ved tildeling av konsesjoner. Slik den foreslåtte bestemmelsen lyder, vil den ikke by på problemer i forhold til et EØS-samarbeid. Uansett tilknytningsform til EF vil vi fortsatt gjennom oppdrettsloven ha nasjonal kontroll med oppdrettsnæringen.

Økt integrasjon mellom fiskeforedlingsbedrifter, havbruk og tradisjonelt fiske er noen av de perspektivene jeg ser vil bli mer og mer sentrale i framtida. Vi skal derfor ikke se bort fra den positive sysselsettings- og verdiskapingseffekt det vil ha at både norske og utenlandske fiskeforedlingsbedrifter etablerer seg i kombinasjon med havbruk langs vår kyst.

Jeg vil for øvrig bemerke at det bare er for matfiskoppdrett av laks og ørret at det kreves lokal tilknytning. Etter dagens lov kreves ikke lokal tilknytning for settefiskproduksjon, oppdrett av marine arter, videreføring av villfanget fisk osv.

Når det gjelder oppbevaring og låssetting av villfanget fisk, som representanten Solholm stilte meg et spørsmål om, vil jeg påpeke at oppdrettsloven ikke krever at det skal være gitt tillatelse for tradisjonell langtidslagring av villfanget fisk til foredling eller konsum. Det er imidlertid aktuelt å innføre en registreringsordning, en ordning der tillatelse er kurant for fiskere og andre som tradisjonelt oppbevarer fisk og skalldyr i påvente av at markedene skal bli bedre, eller av andre grunner. En slik ordning vil kunne være nødvendig med hensyn til helse og miljø.

Det er min oppfatning at Norge har gode naturgitte forutsetninger for å produsere store mengder sjømat av beste kvalitet. Få andre land har så rike og produktive kyst- og havområder og så gode muligheter for å gjøre den biologiske avkastningen enda større ved en kombinasjon av oppdrett, kultiveringstiltak og fornuftig ressursforvaltning. Til tross for de tilbakeslag havbruksnæringen har stått overfor, bør kystens befolkning og myndighetene fortsatt ha tro på at det ligger en fremtid i forlengelsen av den tradisjon og kunnskap kystbefolkningen har, og den utvikling fiskeoppdrett har satt i gang. De grunnleggende forutsetningene for havbruk er fortsatt de samme. Det er derfor viktig at vi stiller oss slik at den rikdom kysten har, ikke skusles bort.

Tom Thoresen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Peter Angelsen: Hr. president. Jeg vil gjerne oppklare en åpenbar misforståelse.

Presidenten: Hr. Angelsen til en åpenbar misforståelse.

Peter Angelsen: Jeg gav i mitt innlegg ikke uttrykk for at storkapitalen vil slippe fritt til i næringen med dette lovendringsforslaget. Jeg siterte faktisk statsrådens egen partifelle, Rolf Bendiksen, fra debatten i fjor høst, der han gav uttrykk for det. Men med det som er sagt av statsråden, håper jeg det vil bli en sterk begrensning på storkapitalens adgang til næringen.

Presidenten: Med dette anser vi den eventuelle misforståelsen for oppklart.

Wegard Harsvik: Flere har vært inne på bakgrunnen for de problemene oppdrettsnæringen sliter med for tiden, så jeg skal ikke gjenta det. Det er imidlertid svært synd at en næring med så store vekstmuligheter og så store framtidsmuligheter, både økonomisk og distriktspolitisk, sliter så tungt i dag. Vi kan alle være enige om at noe må gjøres for å legge forholdene bedre til rette for næringen.

Nå har Regjeringen foreslått endringer i oppdrettsloven som ett tiltak. Det blir foreslått å endre på betingelsene for å eie oppdrettsanlegg og en rekke andre ting. Regjeringens forslag til endringer har fått støtte fra et vekslende flertall i komiteen. Det viktigste punktet, å fjerne kravet til lokal tilknytning for

majoritetsinteresser i anlegg, går Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti imot.

Argumentene som er brukt i innstillingen og her i debatten, er etter min mening veldig lite holdbare. På den ene side konstaterer mindretallet at vi har en slik ordning i deler av landet som ikke har ført til noen ting. Like etter, faktisk et par linjer nedenfor, manes det fram skrekkvisjoner om storkapital og spekulanter som suger profitt ut av utarmede kystsamfunn. Her bør man etter mitt syn bestemme seg. Denne endringen kan ikke på samme tid være både virkningsløs og ødeleggende.

Dessuten gjør man et hovedpoeng av at man med dagens ordninger har en nasjonal kontroll over næringen. Jeg finner det lite sannsynlig at norske oppdrettsanlegg — selv om vi går inn i en EØS-avtale — over en lav sko skal bli kjøpt opp av utenlandske selskap. Men det er interessant at for disse partiene går det tydeligvis et skille mellom norske og utenlandske spekulanter. Jeg finner det særlig oppsiktsvekkende at Sosialistisk Venstreparti er med på en analyse der kapitalister fra Norge på en eller annen måte er å foretrekke framfor f.eks. engelske eller franske.

For å komme over den kneika som oppdrettsnæringen strever med, for å kunne møte skjerpede miljøkrav, overleve midlertidige tilbakeslag av typen algeinvasjon og drive produktutvikling og markedsføring, må vi ha en sterk næring med solid grunnmur, et skikkelig fundament av kapital og ressurser å bygge på. Antallet konkurser og de mange anlegg som er overtatt av banker og finansieringsinstitusjoner, viser at slik er ikke situasjonen i dag. Vi må bare innse at mens fagkunnskapen ofte finnes ute i lokalsamfunnet, finnes det sjelden tilstrekkelig med risikovillig kapital. Da blir det meningsløst å ha bestemmelser som hindrer fagkunnskapen og kapitalen i å finne sammen.

Jeg kunne ha forstått den innbitte motstanden fra SV, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mot denne reformen hvis disse hadde vært i stand til å peke på alternative måter å løse problemene på. Det nærmeste dette mindretallet kommer forslag til løsning er:

> «Disse medlemmer mener derfor at næringens problemer løses best gjennom et målrettet markedsarbeid, produktutvikling og bedret miljø for fisken slik at kostnadene ved sykdom reduseres kraftig.»

Dette er en ønskeliste som verken jeg eller noen andre kan si seg uenig i. Men den kapitalmangelen som næringen har i dag, som alle partier er enig i eksisterer, gjør at mange har mer enn nok med å holde hodet over vannet. Det finnes ikke ressurser i næringen i dag til det løft som både mindretallet og Arbeiderpartiet ønsker seg. Når det gjennom flere år har vist seg umulig å skaffe disse ressursene innenfor dagens regelverk, og eiere uten lokal tilknytning ifølge mindretallet fortsatt ikke skal være tillatt, må det være tillatt for meg å undres over hvor disse partiene mener midler til opprettholding og utvikling av næringen skal komme fra. Arbeiderpartiet vil ikke sitte med hendene i fanget og se på at den kanskje mest løfterike næringen i landet sykner hen. Det er rett og slett bemerkelsesverdig og lite troverdig når man går så sterkt ut mot Regjeringens forslag som Kristelig Folkeparti og Senterpartiet gjør, uten selv å komme med et eneste forslag til andre løsninger.

Til slutt: Arbeiderpartiet mener — slik det også går fram av innstillingen — at oppdrettsnæringen fortsatt skal ha et sterkt innslag av lokale interesser. Vi mener at loven, med de endringer Regjeringen foreslår, vil være et redskap som kan hindre oppkjøp fra spekulanter og for store eierkonstellasjoner. Her er vi uenig med Høyre, som ikke vil ivareta dette viktige hensynet. Jeg har imidlertid problemer med å se hvordan konkurser og avviklinger kan være mindre skadelig enn at bedrifter har eiere utenfra.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Britt Harkestad: Eg vil minna siste talar om at eg i mitt innlegg gjekk nitid igjennom alternativ til det som Regjeringa no opnar for, nemleg framand kapital. Situasjonen er at næringa dei siste dagane har kome fram til avtalar med bankane m.a. om innfrysingsordningar. Vi må kunna bruka tilgjengelege ressursar, DU-tilskot og andre regionale verkemiddel for å berga ei distriktsnæring. Eg synest det er merkverdig at ikkje Arbeidarpartiet søkjer slike løysingar framfor å ty til framand kapital, til og med utanlandsk kapital, når vi ser korleis verksemder i dag vert slakta og oppdelte og står i fare for å verta selde ut bitvis. Eg kan berre syna til Viking Askim-saka.

Vi har ikkje tid ein sein nattetime til å gå meir inn på den diskusjonen, så eg vil gå over til ei kort stemmeforklaring.

Kristeleg Folkeparti går imot ei oppheving av lokalt eigarskap. Det vil seia at vi røystar mot § 6 andre ledd litra b. Elles følgjer vi innstillinga.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det satt fram i alt ni forslag. Det er forslag nr. 1, fra representanten Svein Ludvigsen på vegne av Høyre, forslag nr. 2, fra representanten Lodve Solholm på

vegne av Fremskrittspartiet, og forslagene nr. 3–9, fra representanten Reidar Johansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Det omdelte forslag nr. 10, fra Sosialistisk Venstreparti, er det allerede votert over. Forslagene nr. 1–9 er inntatt i innstillingen på side 7–8.

Forslagene nr. 4–9, fra Sosialistisk Venstreparti, oversendes Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innen 1. januar 1992 legge fram en plan for nedtrapping av antibiotika og annen medisinbruk i fiskeoppdrettsnæringa. Nedtrappingsplanen bør ha en ramme på ca. 2 år.

I tråd med denne planen bør det utarbeides maksimumsgrenser for bruk av antibiotika og annen medisin i næringa.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen forby innblanding av antibiotika i fôret i fiskeoppdrettsanleggene.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen å påby utstyr for oppsamling av fôr på fiskeoppdrettsanlegg i spesielt miljøutsatte områder.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen å påby utstyr for oppsamling av medisinrester på fiskeoppdrettsanlegg.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen videreføre arbeidet med å kartlegge sammenhenger mellom vill- og oppdrettsfisk når det gjelder faren for arvestoffendringer i populasjoner og utbredelsen/frekvensen av dette, og resistensfare og smittefare overfor villfisk.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede miljøforhold, sjukdomsfare, rømningsfare m.v. ved landbaserte fiskeoppdrettsanlegg sett i forhold til sjø-anlegg.»

Presidenten foreslår at det så først voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, og at forslag nr. 1, fra Høyre, og forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti, tas opp til votering der de hører hjemme i innstillingen. – Ingen har hatt innvendinger mot dette, og slik vil det bli gått fram.

Forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, tas opp til votering:

«Lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. oppheves.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 61 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.50.30)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v.

I.

I lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

§ 1
Lovens formål

Formålet med loven er å bidra til at oppdrettsnæringen kan få en balansert *og bærekraftig* utvikling og bli en lønnsom og livskraftig distriktsnæring.

§ 3 første ledd skal lyde:

§ 3
Virksomhet som krever tillatelse

Uten tillatelse av departementet må ingen bygge, innrede, utvide, erverve, *drive eller eie anlegg* for oppdrett av fisk og skalldyr. Oppdrett på annen måte enn ved anleggsdrift kan heller ingen drive uten tillatelse.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 6 skal lyde:

§ 6
Matfiskoppdrett av laks og ørret

Departementet fastsetter hvor mange tillatelser til matfiskoppdrett av laks og ørret som skal tildeles og gir retningslinjer for tildelingen, herunder hvilke distrikter som bør prioriteres.

Ved tildeling av tillatelse etter § 3 for matfiskoppdrett av laks og ørret av alle arter skal det særlig legges vekt på:

a) at virksomheten medvirker til en positiv utvikling i distriktet og for næringen.
b) *at eierinteresser i anlegget såvidt mulig har lokal tilknytning,*
c) at oppdretterne har den nødvendige faglige kompetanse.

Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift bestemme at antallet anlegg med tillatelse som innehas av en enkelt eier, skal begrenses.

Presidenten: Til paragrafens første ledd foreligger et avvikende forslag fra Høyre, forslag nr. 1:

«§ 6 første ledd oppheves.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 6 første ledd og forslaget fra Høyre bifaltes innstillingen med 48 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.51.52)

Presidenten: § 6 annet ledd bokstav a er opptatt til votering.

Votering:

Komiteens innstilling til § 6 annet ledd bokstav a bifaltes enstemmig.

Presidenten: Når det gjelder § 6 annet ledd bokstav b, har Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet gjort kjent at de vil stemme imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling til § 6 annet ledd bokstav b bifaltes med 54 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.52.35)

Presidenten: § 6 annet ledd bokstav c er opptatt til votering.

Votering:

Komiteens innstilling til § 6 annet ledd bokstav c bifaltes enstemmig.

Presidenten: § 6 tredje ledd er opptatt til votering.

Svein Ludvigsen: En stemmeforklaring. Jeg vil anbefale Høyres representanter — og gjerne flere også — å stemme mot § 6 tredje ledd. Jeg anbefaler også at man stemmer mot § 13 og § 14, men for § 14 a.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot § 6 tredje ledd.

Votering:

Komiteens innstilling til § 6 tredje ledd bifaltes med 40 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.53.48)

Videre var innstillet:

§ 13 skal lyde:

§ 13
Forskrifter

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av reglene i loven, herunder om anleggenes størrelse, bruk av fôr, og krav til faglig kompetanse.

Presidenten: Til § 13 foreligger et avvikende forslag fra Sosialistisk Venstreparti, forslag nr. 3:

«§ 13 skal lyde:

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av reglene i loven, herunder om anleggenes størrelse, fisketetthet i merdene, totalt produksjonsvolum, bruk av fôr og krav til faglig kompetanse.»

Da Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme mot denne paragraf, foreslår presidenten at det først voteres over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og deretter over innstillingen. — Ingen innvendinger er kommet, og slik vil det bli gått fram.

Votering:

1. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 59 mot 11 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 01.54.36)
2. Komiteens innstilling bifaltes med 47 mot 24 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 01.54.57)

Videre var innstillet:

§ 14 skal lyde:

§ 14
Orden og vern

Det er forbudt å drive fiske nærmere akvakulturanlegg enn 100 meter og å ferdes nærmere enn 20 *meter. Når* særlige forhold foreligger, kan *departementet innskrenke dette forbud. Departementet kan fastsette forbud mot fiske eller regulere fisket utenfor denne grense. Departementet kan også påby fiske etter rømt fisk både innenfor og utenfor grensen.*

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 48 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.55.26)

Videre var innstillet:

§ 14 a (ny) skal lyde:

§ 14 a

Oppdrettsanleggenes tekniske standard

Anlegg som nyttes til oppdrettsvirksomhet skal ha forsvarlig teknisk standard.

Departementet kan inngå avtale med godkjente firmaer m.v. om på hvilke vilkår og i hvilken utstrekning forvaltningsorganer som har fått myndighet etter denne lov, kan benytte seg av godkjente firmaer m.v. til å fastsette spesifikasjoner og utøve kontroll etter loven.

II.

Denne lov trer i kraft fra 1. juli 1991.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovforslaget vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 10, Referat, utgår.

Møtet hevet kl. 01.55.

Trykt 25/6 1991

Møte mandag den 17. juni kl. 10.40

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden (nr. 36):

1. Innstilling fra finanskomiteen om skattereformen 1992 (Innst. O. nr. 80, jf. Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
2. Referat

Dessuten forelå følgende

tilleggsdagsorden (nr. 37):

Lagtingets anmerkning til Odelstingets vedtak til lov om ekteskap (Besl. L. nr. 2, jf. besl. O. nr. 73)

Statsråd Sigbjørn Johnsen overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Valg av settepresident

Presidenten: Det skal velges en settepresident for Odelstingets møte i dag. Presidenten ber om forslag fra salen.

Gunnar Berge: Jeg foreslår Gunnar Skaug.

Presidenten: Gunnar Skaug er foreslått — og han anses valgt.

Presidenten vil foreslå at tilleggsdagsordenen behandles før dagsorden nr. 36 — og anser det som bifalt.

Saken på tilleggsdagsordenen

Lagtingets anmerkning til Odelstingets vedtak til lov om ekteskap (Besl. L. nr. 2, jf. besl. O. nr. 73)

Wenche Frogn Sellæg: Jeg skal ikke gjenoppta debatten. Det var et forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet om at § 77 annet ledd punkt c i loven burde utgå, som fikk flertall i Lagtinget, så jeg vil anbefale disse partiers medlemmer å stemme for Lagtingets anmerkning.

Jørgen Kosmo: Jeg skal heller ikke legge opp til noen debatt om realiteten i saken. Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet stod bak det forslag til vedtak i forbindelse med ekteskapslovens § 77 annet ledd punkt c som ble vedtatt i Odelstinget, og jeg vil anbefale representantene fra disse partiene å stemme mot anmerkningen fra Lagtinget, slik at Odelstinget opprettholder sitt opprinnelige vedtak.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Lagtinget hadde besluttet:

Odelstingets vedtak bifalles ikke.
Lagtingets anmerkning:
§ 77 annet ledd punkt c antas å burde utgå.

Votering:

Lagtingets anmerkning ble med 54 mot 39 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 10.43.42)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Man gikk deretter til behandling av hoveddagsordenen (nr. 36).

Sak nr. 1

Innstilling fra finanskomiteen om skattereformen 1992 (Innst. O. nr. 80, jf. Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 5 timer og 5 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 115 minutter, Høyre 65 minutter, Fremskrittspartiet 40 minutter, Sosialistisk Venstreparti 30 minutter, Kristelig Folkeparti 25 minutter, Senterpartiet 20 minutter og Aune-lista 10 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis adgang til replikkordskifte på inntil 10 minutter etter innlegg av hovedtalere fra hvert parti og de parlamentariske ledere samt etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Enn videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

— Dette anses bifalt.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Sakens ordfører, Thor-Eirik Gulbrandsen, er medlem av Lagtinget. Jeg tillater meg derfor å legge fram saken i Odelstinget, og jeg tillater meg også å gi saksordføreren honnør for et meget godt arbeid med innstillingen.

Tillat meg først å foreta visse rettelser i innstillingen.

Etter at realitetsstandpunktene var tatt i komiteen, ble det en hektisk sluttfase med sammensying av de enkelte elementer i innstillingen, med behov for teknisk bistand fra departementet. I denne fasen har det sneket seg inn enkelte feil og mangler i innstillingens

lovutkast og i mindretallsforslag. Jeg vil her rette opp flertallsforslagene. Sidehenvisninger er til den trykte innstillingen.

På side 333 går flertallet, alle unntatt Fremskrittspartiet og SV, inn for en utvidet samordning av personinntekt etter skatteloven § 55 i forhold til taket på 41 G. Taket skal gjelde en persons samlede personinntekt fra det eller de foretak han får deling i, dvs. både beregnet personinntekt etter delingsmodellen og eventuell lønn fra foretaket. Utkastet til skatteloven § 55 annet ledd på side 333 og side 379 er ikke dekkende for dette.

Innstillingen til skatteloven § 55 annet ledd skal i stedet lyde:

«Når skattyteren får beregnet personinntekt fra foretak som nevnt i første ledd nr. 3, 4 eller 5, skal hans samlede personinntekt fra slike foretak i inntektsåret ikke overstige 41 ganger folketrygdens grunnbeløp.»

På sidene 248—249 omtaler komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet og SV, sin forutsetning om at delingsmodellen skal ha en prøveperiode på to år, altså for årene 1992 og 1993. Det vil nå ikke bli fastsatt verdsettingsprinsipper på mer varig basis, idet disse skal baseres på vurderinger i 1994.

På denne bakgrunn har det mindre betydning hvilke av verdsettingsreglene som plasseres i selve skatteloven, og hvilke som plasseres i overgangsbestemmelsene. I lovutkastet på side 385 er flertallets forslag om tre alternative verdsettingsregler tatt inn i overgangsreglene til skatteloven § 60 tredje ledd. Overgangsreglene er begrenset til å gjelde eiendeler anskaffet i virksomheten før 1. januar 1991.

Dette har ikke vært meningen. Flertallet har ønsket å likestille alle alternativer i de to første årene. Denne likestilling bør komme til uttrykk ved at overgangsreglene til § 60 tredje ledd overføres direkte til skatteloven. Dessuten har flertallet ønsket at også eiendeler anskaffet etter 1990 skal kunne omfattes av den oppskrivningsadgang som de tre alternativer innebærer. Dette gjelder selv om behovet for oppskrivning er klart størst for eiendeler som har vært sterkest avskrevet i det gamle skattesystemet. Lovteknisk bør de tre alternativene tas inn i et nytt fjerde ledd i § 60, og det påfølgende ledd om lønnsfradrag blir dermed femte ledd.

Innstillingens utkast side 381 til skatteloven § 60 fjerde ledd skal etter dette lyde:

«Skattyteren kan i stedet kreve verdsetting etter

a. eiendelens bokførte verdi i regnskap oppgjort etter reglene i lov av 13. mai 1977 nr. 35 (regnskapsloven) eller lov av 4. juni 1976 nr. 59 (aksjeselskapsloven), eller
b. en fastsatt andel av eiendelens forsikringsverdi pr. 31. desember 1990, eller
c. eiendelens omsetningsverdi fastsatt ved særskilt taksering.»

Fjerde ledd blir femte ledd.

Utkast til overgangsregler til skatteloven § 60 tredje ledd utgår.

På side 345 har komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet og SV, en merknad til taksering som verdsettingsalternativ i delingsmodellen. Denne merknaden står i motstrid til flertallets alminnelige omtale av taksering på side 249. Det er her merknaden på side 249 som gir det korrekte uttrykk for flertallets syn. Det forutsettes altså at når skattyteren krever taksering, skal den foregå etter vanlig skjønnsrettslige prinsipper, og betales av skattyteren. Nærmere forskrift må gis av departementet i medhold av fullmaktsbestemmelsen i skatteloven § 55 siste ledd.

Høyres representanter i komiteen har varslet enkelte særskilte lovforslag som er falt ut i listen over mindretallsforslag. Disse feil vil bli rettet opp i innlegg fra en av disse representantene senere.

Jeg legger rettelsene på presidentens bord.

Det nåværende skattesystemet ble vedtatt i 1911. Dette systemet er gjennom årene blitt gjennomhullet, og det er derfor et påtrengende behov for en reform av skattesystemet. Den reform som nå gjennomføres, vil føre til en mer rettferdig fordeling av skattebyrdene, og den vil bidra til en større vekst og skaping av flere arbeidsplasser.

Reformen hviler på tre hovedprinsipper:

- likebehandling
- et bredere skattegrunnlag
- lavere skattesatser

Disse prinsippene har samlet bred oppslutning i komiteen, og det er meget vesentlig for stabiliteten rundt skattesystemet.

Den reform vi i dag behandler, er i første rekke en reform av bedrifts- og kapitalbeskatningen. I dag står ulike selskaper med samme bedriftsøkonomiske overskudd overfor ulike skatteregler avhengig av hvordan selskapet er organisert, hvilken næring en driver i, hvilke driftsmidler som anvendes osv. Derfor vil det bli store forskjeller i skattepliktig inntekt selv om det bedriftsøkonomiske overskudd er likt.

Det sier seg selv at investeringene i stor grad blir påvirket av skattereglene. Investeringer vil i for stor grad gå dit hvor det er skattemessig gunstig å investere, og i for liten grad til de områdene som har størst samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Det mest åpenbare eksempel på dette er skipsfarten, hvor store skattemessige fordeler har ført til investeringer som er større enn det måtte antas å være ved et mer nøytralt skattesystem.

Det er vel kjent at investeringene i Norge er store, sett i forhold til andre land. Skattesystemet påvirker imidlertid disse investeringene slik at de har vært vridd til fordel for områder med særskilt gunstige skattevilkår, og det er en viktig forklaring på hvorfor investeringer i Norge kaster mindre av seg enn investeringer i andre land.

Den gjennomsnittlige avkastning i OECD-området er på 16 pst., for de små land i OECD-området er den på 12,7 pst., mens avkastningen i Norge bare er 10,1 pst.

Skattereformen har som siktemål at skattesystemet ikke lenger skal virke vridende på investeringer. Investeringene må gå dit hvor den samfunnsøkonomiske lønnsomhet er størst. Derfor legger også skattereformen til grunn et prinsipp om likebehandling eller nøytralitet mellom ulike investeringsobjekt, mellom ulike spareformer, mellom ulike eier- og organisasjonsformer, mellom gevinst og løpende avkastning osv. Det betyr igjen at fradragsordninger må avgrenses til det faktiske verdifall, til de faktiske utgifter. For eksempel er det slik at dersom verdifall i bygg- og anleggsinvesteringer faktisk er 5 pst., ja så må avskrivningssatsen være 5 pst., ikke 7 pst., som i dag. Hvis et garantiansvar kanskje kan påløpe om noen år, må fradraget for disse utgiftene gis når det påløper og ikke ut fra muligheten til at det kan komme til å påløpe. Med andre ord må faktiske utgifter og verditap legges til grunn.

Samtidig må skattesystemet likebehandle forskjellige eier- og organisasjonsformer. I dag er det én skattesats for aksjeselskaper, en annen for kommandittselskaper, en annen for ansvarlig selskaper, en annen for selvstendig næringsdrivende osv. Organisasjonsformen må imidlertid ikke avgjøre hvilken skatt som beregnes. Prinsippet må derfor være at det skal gjelde den samme skatt uavhengig av organisasjonsform.

Skattereformen legger til rette for en slik nøytralitet eller likebehandling i beskatningen av bedrifts- og kapitalinntekter. Jeg er tilfreds med at dette prinsipp har fått bred tilslutning ved behandlingen i komiteen. Enkelte avvik vil imidlertid videreføres, særlig at avskrivningssatsen for skip settes langt høyere enn det faktiske verdifall. Dette uthuler prinsippet noe, men komiteens behandling slutter i all hovedsak opp om hovedlinjen nøytralitet.

Et mer nøytralt skattesystem vil føre til at investeringene i større grad går dit hvor avkastningene er størst. Jeg nevnte i sted at avkastningene i Norge er lavere enn i OECD-området og lavere enn i andre sammenlignbare land. Hvis vi klarer å øke avkastningene på investeringene i Norge med 1 pst., betyr det at vi som nasjon vil få 25 milliarder kr mer til disposisjon pr. år — 25 milliarder kr mer pr. år. Det vil bety at norsk næringsliv får et mer solid fundament i konkurransen med andre lands næringsliv, og det betyr at det kan skapes flere arbeidsplasser. Det betyr også , at en større avkastning gir oss mer til fordeling i kongeriket og med det vil etterspørselen kunne økes, noe som også vil bidra til en økt sysselsetting.

Bortfall av meravskrivninger, bortfall av fradrag for kostnader som ennå ikke er påløpt, bortfall av skattefradrag for avsetninger til konsolidering m.v. fører til at de faktiske inntekter i større grad skal komme fram til beskatning. Det blir et større samsvar mellom bedriftsøkonomisk overskudd og skattepliktig inntekt. Det betyr at de faktiske inntekter og formuer i større grad bringes fram til beskatning. Skattegrunnlaget blir bredere. Når man betaler skatt av et bredere skattegrunnlag, betyr det også at skattesatsen kan settes ned uten at det offentliges skatteinntekter svekkes.

Prinsippet om likebehandling betyr at man også må ha samme skattesats for alle selskapsformer. Jeg er tilfreds med den brede enighet om at denne satsen bør ligge på 28 pst.

Skattereformens bærende prinsipper blir derfor en likebehandling eller en nøytralitet i skattesystemet, at skattesystemet ikke skal påvirke hvor investeringene skjer, men forholde seg nøytralt til det. Det andre prinsippet er et bredere skattegrunnlag, og det tredje er altså en betydelig lavere skattesats. Det er full enighet i komiteen om disse prinsipper.

Likebehandlingsprinsippet innebærer selvfølgelig også at aksjeselskap og selvstendig næringsdrivende skal skattes etter samme sats. Likebehandlingsprinsippet innebærer at sparing i bank skal skattlegges etter samme sats som investering i næringsvirksomhet. Det betyr at endringene i bedrifts- og kapitalbeskatningen også må få store konsekvenser for personbeskatningen. Det skjer ved at inntekt etter fradrag, den såkalte alminnelige inntekten, skattlegges etter samme sats for personer som i bedrifts- og kapitalbeskatningen. En del av denne alminnelige inntekten, i hovedsak lønn og pensjoner, utgjør den såkalte personinntekten. Det gis ikke fradrag ved beregning av personinntekten, og den tilsvarer derfor i hovedsak dagens bruttoinntekt.

Skattereformen innebærer at nettoskattesatsen reduseres vesentlig, fra i dag opptil 40,5 pst. til 28 pst. Det innføres to-trinns toppskatt på bruttoinntekt. Minstefradraget økes fra maksimalt 10 000 kr i dag til maksimalt 27 000 kr i det nye systemet. Den høyeste skattesat-

sen på lønnsinntekt settes derfor ned fra 57,8 til 48,8 pst. For dem som har inntekt mellom 135 000 og 195 000 kr blir satsen 35,8 pst. Det betyr at den såkalte overtidsskatten settes ned med rundt 10 pst. for store grupper av befolkningen.

Skattereformen kombineres med en skattelette for personer på 4 milliarder kr. 1,6 milliarder kr av dette forutsettes dekket inn ved økte avgifter. Det er for øvrig et nivå som ligger godt under den avgiftsøkning som Regjeringen Syse foreslo for inneværende år. Den samlede skatte- og avgiftslette er derfor forutsatt å bli rundt 2,4 milliarder kr.

For Arbeiderpartiet er det grunnleggende viktig at skattesystemet skal gi en rettferdig fordeling.

Gjennomgangen av skattesystemet har vist at det nytter lite å fastsette høye formelle skattesatser for personer med høy inntekt når de samme personene kan gjøre bruk av utallige fradragsordninger for å redusere den skattepliktige inntekten. Skattereformen innebærer at det blir langt mindre mulighet for å redusere inntekten gjennom ikke-reelle fradrag. Det skyldes bl.a. at meravskrivnings-, avsetnings- og nedskrivningsordninger for bedriftene reduseres. Det skyldes også at kommandittselskapene heretter skal lignes etter en nettometode, og ikke slik som i dag, hvor hver kommandittist bestemmer egne fradrag og avskrivninger. Det betyr at muligheten for å bli nullskattyter blir vesentlig mindre.

Virkningene av disse innstrammingene rammer høyinntektsgruppene hardest. Men slike endringer kan selvfølgelig ikke beregnes og legges inn i ulike skattetabeller. Skattetabeller som viser utslag for høyinntektsgrupper, får derfor liten utsagnskraft dersom de ikke korrigeres for dette.

Enkelte vil hevde at personer med høy inntekt som er uten fradrag, tjener «uforskammet» mye på den nye reformen. Ja, de som har høy inntekt, og som er uten fradrag, får store skattelettelser. Men mer interessant er det å spørre hvor mange slike mennesker som finnes. Av dem som har inntekt over 400 000 kr, er det kun 1 pst. som har fradrag på mellom 0 og 10 000 kr. Gjennomsnittet har et fradrag på 150 000 kr. ¼ av dem som befinner seg i den gruppen, har fradrag for underskudd i næring på gjennomsnittlig 270 000 kr. For personer med gjennomsnittlige fradrag vil skattereformen gi en med 125 000 kr i inntekt 1,4 pst. av lønnen i samlet skatte- og avgiftslette, en med 200 000 kr 1,2 pst. i lette og en med 500 000 kr 0,8 pst. i lette. Det viser at skattereformen bidrar til en mer rettferdig fordeling av skattebyrdene når man tar hensyn til det som reelt bringes fram til beskatning, og ikke bare det som det formelt tas utgangspunkt i i skattesatsene.

Vi er midt inne i en tid hvor mange personer sliter med betydelige gjeldsproblemer. Det har derfor vært et selvstendig mål at skattereformen ikke skal gjøre situasjonen vanskeligere for disse. Blant annet gjennom økninger i minstefradraget er dette hensynet søkt ivaretatt. Jeg er derfor glad for å kunne slå fast at også personer med meget høy gjeld som hovedregel vil komme gunstigere ut enn i dag. Det blir fortsatt fradrag for alle gjeldsrenter.

Skattereformen ivaretar tre vesentlige fordelingspolitiske prinsipper:

- Heretter vil alle skattytere få lik verdi av rentefradraget. Så sent som i 1986 hadde vi den skjevhet at personer med 400 000 kr i inntekt fikk et fradrag på 66,4 pst., mens en med 100 000 kr i inntekt bare fikk 26,4 pst.
- Det vil bli vesentlig vanskeligere å bli nullskattyter.
- Det vil bli større likebehandling mellom næringsdrivende og lønnstakere ved at selvstendig næringsdrivende og aksjeselskaper med aktive eiere må dele inntekten i en kapitalinntektsdel og en arbeidsinntektsdel.

Det siste spørsmålet er et av de vanskeligste områder som komiteen hadde til behandling. For at skattereformen skal være stabil, var det av avgjørende betydning at det ble oppnådd enighet om denne delingsmodellen.

Jeg er tilfreds med at et meget bredt flertall i komiteen har samlet seg om en modell basert på

- at inntekten skal deles ut fra kildeprinsippet, dvs. med en del som er avkastning av kapital, og en del som er lønn for arbeidsinnsats,
- at kapitalinntekten skal beregnes først,
- at deling også skal gjennomføres for aksjeselskap med aktive eiere for å unngå omgåelser ved at lønn tas ut som utbytte eller spares for senere å tas ut som salgsgevinst.

Det betyr at det er samlet bred enighet rundt de grunnprinsippene som Regjeringen foreslo. Alle partier har strukket seg langt for å søke å oppnå et kompromiss. Det er derfor gjort visse modifikasjoner innenfor rammen av de prinsipper som Regjeringen foreslo. Det viktigste i så måte er at det innføres et særskilt fradrag i personinntekt beregnet ut fra bedriftens samlede lønnskostnader.

Ved overgangen fra det gamle til det nye skattesystemet avvikles som nevnt en rekke særskilte avsetningsordninger, samtidig som det eksisterer skattekreditter fra det gamle systemet. Et flertall i komiteen har sluttet seg

til Regjeringens forslag om liberale overgangsregler for skattekredittene. Konsolideringsfond og varelagerreserver omgjøres f.eks. til egenkapital uten skattlegging.

La meg få minne om at Høyres tidligere statssekretær i Finansdepartementet, Trond R. Reinertsen, i et foredrag 26. oktober 1990 avviste et generelt skatteamnesti på skattekredittene, og uttalte:

«Et generelt skatteamnesti, slik enkelte synes å argumentere for, ville bl.a. kunne innebære at de som har nytt spesielt godt av dagens liberale regler, ville kunne få «dobbel porsjon» ved at skattekredittene ble omgjort til endelig skattefritak.»

Jeg er enig med Reinertsen i dette, og hadde for så vidt håpet at også Høyres representanter var det.

Størst interesse har det knyttet seg til behandlingen av tidligere salgsgevinster, de såkalte negative saldoer. Jeg er glad for at et flertall i komiteen har sluttet seg til Regjeringens liberale opplegg, slik at 40 pst. av avsetningene gis endelig skattefritak, og den resterende del enten kan tas til beskatning eller gis utsatt beskatning ved investeringer. Det er etablert en særskilt ordning slik at investeringer i aksjer og grunnfondsbevis i banker og kredittforetak gis skattefritak etter fem års bindingstid. Dette er også viktig for å sikre egenkapitaltilgangen til bankvesenet.

Jeg er tilfreds med at Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet sikrer flertall for at det kan gis 60 pst. endelig skattefritak i distriktene, og at det kan knyttes særskilte skattestimuli til investeringer i venturselskap som skal investere i Distrikts-Norge. Det kan gi Distrikts-Norge sårt tiltrengt egenkapital.

Jeg er også tilfreds med at det er sikret tilslutning til en økning i det særskilte skattefradraget for Finnmark og Nord-Troms. Dette vil bidra til en vesentlig mer rettferdig utforming av skattetiltakene i dette området. Arbeiderpartiet vil løpende vurdere behovet for ytterligere tiltak overfor bedrifter og personer i dette området. Det må imidlertid skje ved behandlingen av de enkelte års budsjetter. Arbeiderpartiet er derfor ikke med på en merknad som nå binder opp en reduksjon i fellesskatten i dette området, men vil komme tilbake til spørsmålet i forbindelse med de enkelte års budsjetter — bl.a. under henvisning til at det nå også er alvorlige arbeidsledighetsproblemer og problemer i næringslivet i dette området som også må iakttas.

Den innstilling som i dag behandles, samler bred støtte rundt hovedlinjene i skattereformen. Det er imidlertid en tendens til at posisjoner beveges for å markere uenighet. I Høyres program for inneværende periode heter det:

«Høyre vil arbeide for at ingen skal betale mer enn 50 pst. marginalskatt, og at marginalskatten reduseres ned mot 40 pst. for inntekter som ikke betaler toppskatt.»

Nå er det slik at med den reformen som i dag legges fram, kommer man under 50 pst. — den maksimale marginalskatt for arbeidsinntekter blir faktisk på 48,8 pst. Det er da slik at Høyre ikke står fast ved sitt gamle program, men har funnet grunn til å foreta en bevegelse, når de sier at skatten nå må ned mot 45 pst. — altså en klar bevegelse i Høyres posisjoner som følge av at Høyres programpost på det området nå åpenbart blir oppfylt.

Høyre har ved behandlingen av denne skattereformen offentlig presentert forslag om lettelser i personbeskatningen på 5 milliarder kr utover Regjeringens forslag. Høyre har presentert forslag om lettelser i bedriftsbeskatningen som ikke er beregnet, men som av Finansdepartementet er beregnet til 6 milliarder kr utover Regjeringens forslag. Samtidig har Høyre foreslått vesentlig sterkere lettelser i overgangsordningene for de eksisterende skattekreditter, slik at et tosifret milliardtall kroner vil bli gjort endelig skattefrie utover det Regjeringen har foreslått. Dette innebærer en samlet skattelette fra Høyres side på i størrelsesorden 10—15 milliarder kr utover Regjeringens forslag.

Det er vanlig at opposisjonspartier i Stortinget legger fram forslag til dekning av de forslag de fremmer her i Stortinget. Det har Høyre ikke gjort. Så betydelige reduksjoner i det offentliges skatteinntekter må få konsekvenser for offentlig aktivitet og også føre til oppsigelser av offentlig ansatte dersom de gjennomføres. Det må derfor være et rimelig krav at Høyre i denne debatten godtgjør hvordan disse skattelettelsene skal betales.

Høyres opplegg får naturlig tankene til å gå til et internt notat i Høyre som Verdens Gang presenterte for en tid siden, og hvor det het:

«Det er ingen tvil om at uansett hva Regjeringen foreslår når det gjelder skattesatser og skattenivå i tilknytning til reformen, så må Høyre overby Regjeringen og mellompartiene i betydelig grad.»

Og det het videre:

«Dette vil dermed også kreve større kutt i offentlige utgifter i vårt opplegg enn tidligere år.»

Overbudene er vi nå vel kjent med. Spørsmålet er hvilke offentlige utgifter som skal reduseres, og hvilke ansatte i offentlig sektor som skal sies opp dersom Høyres forslag følges. Det må være rimelig å kreve svar på spørsmålet: Skal Høyre foreta foreta nedbyg-

ging av helsevesenet? Av skolevesenet? Av barnehagene? Eller skal det muligens foretas nedbygginger innenfor Forsvaret? Svaret på det spørsmålet gjenstår å høre.

Den skattereform vi i dag behandler, er et viktig skritt for å bedre norsk økonomis virkemåte. Skattereformen betyr at vi får et mer nøytralt skattesystem med et bredere skattegrunnlag og lavere satser. Det vil bli lettelser i skatter og avgifter for personer på 2,4 milliarder kr. For bedrifter hadde Regjeringen foreslått uendret skattenivå. Etter behandlingen i Stortinget kan vi slå fast at det vil bli en klar skattelette også for næringslivet.

Kommende høst vil det bli lagt fram forslag til reform også når det gjelder formuesskatten. Fra Arbeiderpartiets side vil vi også her legge til grunn at grunnlaget bør utvides, bunnfradraget økes og satsene reduseres.

Skattereformen vil gi en mer rettferdig fordeling ved at de faktiske inntekter kommer til beskatning. Det blir vanskeligere å bli nullskattyter, det blir større likebehandling av lønnstakere og næringsdrivende. Skattereformen vil gi økt vekst og på sikt flere arbeidsplasser ved at investeringene i større grad vil gå dit hvor avkastningen er størst, og ikke dit hvor skatteletten er størst, som i dag.

Dette er en viktig reform, og det må bli en varig reform. Det er derfor meget gledelig at et samstemmig storting har stilt seg bak prinsippene for reformen, og at et meget bredt flertall har stilt seg bak alle hovedlinjer i de forslag til reform som Regjeringen har lagt fram.

De endelige forslag til skattesatser vil bli lagt fram i forbindelse med statsbudsjettet for 1992. Komiteen har uttalt at den endelige utformingen av disse satser må skje innenfor rammen av et forsvarlig økonomisk opplegg.

For øvrig vil jeg vise til innstillingen og samtidig ta opp de forslag som Arbeiderpartiet der har fremmet. Jeg tilrår Stortinget å slutte seg til den viktige reform som Odelstinget i dag er invitert til å vedta.

Presidenten: Representanten Schjøtt-Pedersen har tatt opp de forslag han selv refererte til.

De korreksjoner i innstillingen som Schjøtt-Pedersen gjorde greie for i begynnelsen av sitt innlegg, vil bli foretatt.

Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Per-Kristian Foss (komiteens leder): Det går fremover også med det norske sosialdemokrati, om enn litt saktere enn i resten av Europa.

Det innlegg representanten Schjøtt-Pedersen nå holdt om den ekstreme progresjonens endelige fall, markerer på mange måter slutten på Det norske Arbeiderpartis tro på progresjonens fordelingsvirkninger. Det kan sies så banalt som at skal man sette ned progresjonen, må det få størst virkning for dem som betaler høyest progresjonsskatt. Det sa Schjøtt-Pedersen nå. Enkelte partier har sagt det i dette storting i et par tiår. Det er et vesentlig skritt i riktig retning vi i dag opplever.

Hr. Schjøtt-Pedersen var i sitt avsluttende brus inne på en slags mistanke om at han kunne ha bidratt til å overoppfylle Høyres program, eller at Høyre har gått lenger enn sitt program. Jeg kan forsikre Schjøtt-Pedersen om at vi med millimeters nøyaktighet holder oss til vårt program. Hvis han vil ta seg bryet med å regne ut forskjellen i forhold til det som står i Høyres program, forutsatt at vi fortsatt beholder SMS og AMS, vil han finne at fjerner vi disse ordningene, er Høyres program nøyaktig oppfylt. Det gjelder å lese skatteprogrammet i sammenheng. Han vil da finne ut at det som der står om den marginale skattesats, progresjonsskattesatsen, forutsatte fortsatte spareordninger som nå faller bort.

Et fyrtårn gjenstår imidlertid til slutt. Det er Arbeiderpartiets tro på formuesskatten som en slags form for fordelingspolitisk fyrtårn i Europa. Jeg har lyst til å reise spørsmålet: Hvor lenge kan et arbeiderparti som skal inn i Europa — inn i EF — fortsette med en formuesskatt som bare virker slik at norske investorer må ha mer ut av norske bedrifter for å få like mye igjen som utenlandske investorer?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Arbeiderpartiet ønsker en reform av formuesskatten. Denne reformen skal bygge på tre hovedprinsipper: at det foretas en utvidelse av grunnlaget, men en mer reell verdifastsettelse for de enkelte formuesgjenstander, at det foretas en vesentlig utvidelse av bunnfradraget for formuesskatten, og at skattesatsene reduseres.

Formuesskatten vil komme til behandling i Stortinget kommende høst, og disse linjer har Arbeiderpartiet redegjort for i innstillingen til Odelstinget også i dag.

Det som imidlertid overrasker meg, er et annet poeng som hr. Foss tok opp i sitt innlegg, nemlig spørsmålet om marginalskattesatsen. Jeg må få lov til å minne hr. Foss om at tidligere statsminister Jan P. Syse — da riktignok som partileder — i et nokså kjent foredrag på Nøtterøy 23. august 1989 uttalte følgende:

> «Vi vil lage en plan for en nedtrapping av høyeste marginalskattesats på arbeidsinntekt. Vi skal ned til 50 pst.»

Ja, det er jo interessant. Og det er enda mer

interessant at hr. Foss nå sier at det som står i Høyres program, og det representanten Syse uttalte i sitt foredrag, har Høyre nå fraveket. Nå mener Høyre plutselig at det er nødvendig å gå ned til 45 pst. på grunn av at Stortinget er enig om en reform som innebærer en maksimal marginalskatt på 48,8 pst. Etter mitt syn innebærer det at man heiser vimpelen høyt.

Det som er det mest interessante med Høyres forslag i denne skattereformen, er to ting. Det ene er hvilke grupper Høyre har ønsket å ivareta gjennom sine endringer i forhold til Regjeringens opplegg. Jo, Høyre gir en lettelse i formuesskatten på 800 mill. kr, Høyre gir vesentlige lettelser i skattleggingen for deler av næringslivet, og Høyre gir vesentlige lettelser i personbeskatningen for dem med aller høyest inntekt, mens de med midlere inntekt og høye lån, faktisk kan komme dårligere ut enn etter Arbeiderpartiets forslag. Det viser ganske mye om Høyres profil i skattepolitikken.

Steinar Maribo: Jeg har konstatert at Arbeiderpartiet har vært veldig prinsippfast i denne saken. De har faktisk vært så prinsippfaste at sunn fornuft har forsvunnet.

Man opererer med en kostpris på varelager, og man håndhever realisasjonsprinsippet så prinsippfast at en rekke bedrifter nå vil måtte komme til å betale skatt av inntekter som de ikke har. Vi vet at det er bedrifter som ligger inne med delelagre til gamle modeller for flere år tilbake. Det skal man nå måtte inntektsføre og betale skatt av. Vi vet at det er entreprenører som gir garantier — garantert service — som de helt påviselig kommer til å måtte bruke. Nå vil det ikke bli mulig å få fradrag for slike utgifter før de er konstatert. Og da hjelper det ikke hvor lav skatteprosenten er, hvis man skal begynne å betale skatt av inntekt som man ikke har.

Schjøtt-Pedersen har hele tiden i debatten operert med bedriftsbeskatning på 50,8 pst. og sammenliknet med den nye satsen på 28 pst. Jeg vet ikke, men jeg regner med at han etter hvert har funnet ut hva gjennomsnittsbedriften i Norge virkelig har betalt i skatt. Det har vært en rekke oppslag om det, og jeg går ut fra at han har fulgt med og funnet ut hva gjennomsnittsbedriften egentlig betaler.

Og så er da mitt spørsmål: Tror han virkelig at bedrifter med sterk internasjonal tilknytning kommer til å betale mer skatt, slik forutsetningen til Schjøtt-Pedersen er? Tror han virkelig at det vil komme mer skatt fra rederier og fra bedrifter som er etablert i utlandet?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Et av grunnprinsippene for denne reformen er at det er de faktiske utgifter og de faktiske verdifall som skal legges til grunn for fradraget. Det betyr også at tap på varelager og utgifter til garantiforpliktelser vil komme til fradrag på det tidspunkt disse utgifter faktisk påløper. Og jeg konstaterer at det er et meget bredt flertall i komiteen for det — faktisk alle partier utenom Fremskrittspartiet. Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet står sammen om disse viktige prinsipper. Og det er avgjørende vesentlig i en reform hvor vi ønsker å få de faktiske inntekter til beskatning, og hvor vi ønsker å få en nøytralitet slik at det ikke bygges inn skattekreditter som favoriserer enkelte næringer framfor andre. Motsatsen er selvfølgelig en betydelig reduksjon i skattesatsen — ned til 28 pst. Disse to tingene må selvfølgelig ses i sammenheng.

Når det gjelder den samlede virkning av bedriftsbeskatningen, hadde Regjeringen lagt fram et opplegg som innebar at den samlede bedriftsbeskatningen ville ligge på samme nivå etter reformen som før reformen, hensyn tatt til endringer i investeringsavgiften og formuesskatten for aksjeselskap. Jeg konstaterer at et flertall i Stortinget har gått noe lenger enn Regjeringen på enkelte punkt. Det gjelder også Arbeiderpartiet, på de punkter vi har strukket oss noe lenger enn Regjeringen på delingsmodellen. Dette innebærer at det ligger en faktisk skattelettelse for norske bedrifter samlet sett i den skattereform som i dag presenteres. Det innebærer også at incitamentet til investeringer i næringslivet burde være sterkt.

La meg også understreke at skattereformen som reform ikke først og fremst skal være en reform for å øke investeringene, men for å gjøre investeringene riktigere. For ved riktigere investeringer — med det høye nivå vi har på investeringer i Norge — vil vi også få større avkastninger. Og jeg minner om det jeg sa i sted, at 1 pst. høyere gjennomsnittlig avkastning gir 25 milliarder kr pr. år.

Eilef A. Meland: Jeg er enig med saksordføreren i at skattesystemet trenger en skikkelig overhaling, og man kunne vel sagt det slik at skaperverdien kan utgiftsføres direkte. Når vi hører talsmenn fra alle partier som går til stormløp mot eksisterende skattesystem, melder det seg ofte en tanke av undring: Hvem har egentlig vedtatt disse reglene — KS-ordningen, klassifikasjonsfondet, de liberale avskrivningsreglene og kontraktsavskrivningene?

Arbeiderpartiet har alltid vært bærer av verdier om solidaritet og rettferdighet. I Schjøtt-Pedersens innlegg var det ikke tale om de arbeidsledige, om solidaritet med de lavtlønte eller den etablerende generasjon og

de gjeldsbelastede. Det mest oppsiktsvekkende, historisk og prinsipielt, er at aksjonærer og rentister er de grupper som kommer best ut av skattereformen. Skatten på aksjeutbyttet blir skattefritt på aksjonærens hånd og betales av selskapet med 28 pst. flatt. En person med 6 mill. kr i formue og med en avkastning — utbytte — av sin formue på 600 000 kr, vil få en skattelettelse på minimum 60 000 kr. Hvordan kan Schjøtt-Pedersen begrunne dette?

Man belønner altså i denne skattereformen, som skal være så fremtidsrettet, de som er passive, de som er eiere — ikke de som driver aktiv næringsdrift eller som lever av lønn. De som lever av lønn, får progresjon og høy skatt, de som håver inn utbyttet fra bedriftene, får lav skatt og flat skatt — de er ikke lenger en del av fordelingssystemet i det norske skattesystem.

Det har allerede vakt oppsikt i utlandet at skattesatsen på aksjeutbytte i Norge blir effektivt 28 pst. Til sammenlikning kan jeg nevne: I Tyskland, som fremstilles med en dynamisk økonomi, er den tilsvarende effektive beskatning 46 pst., i Sverige 51 pst., i USA 52 pst. Selv Thatcher kom aldri ned på dette nivået. Hvordan kan Schjøtt-Pedersen forklare dette?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg må få lov til å gjenta noe jeg sa i mitt innlegg, at også de som har meget høy gjeld, kommer bedre ut etter skattereformen enn før skattereformen, ved at de får en skattelette. Det innebærer selvfølgelig også de som er i en etableringssituasjon. Vi løser ikke etableringsproblemene bare gjennom en reform av skattesystemet, andre elementer må legges inn. Jeg viser til Arbeiderpartiets forslag om nedsettelse av studielånrenten, nedsettelse av husbankrenten og tiltak for å bedre barnefamilienes situasjon bl.a. gjennom reformene innenfor barnehage og skole.

Men representanten Meland har også i denne debatten rettet mye oppmerksomhet mot en ulik skattesats mellom skatten på arbeidsinntekt og skatten på kapitalavkastning. Det blir nesten pinlig, men jeg må nok en gang få lov til å minne om SVs egne standpunkter. Hva er det SV gjør i skatteopplegget for 1991? Jo, SV foreslår en maksimal marginalskatt for aksjeselskaper på 42,8 pst, og en maksimal marginalskatt for personer på 67,5 pst. — altså en forskjell på nesten 25 pst. i den maksimale marginalskatt på kapitalavkastning og den maksimale marginalskatt for arbeidsinntekt. Så er det plutselig blitt opphøyet til et voldsomt prinsipp at det ligger inne i skattereformen en ulik beskatning av kapital og arbeid. Jeg går ut fra at vi har samme begrunnelse for det som SV har hatt når de har fremmet disse forslagene tidligere. Det innebærer at arbeidsinntekter gir trygderettigheter, som kapitalavkastning ikke gir, kapitalavkastningen skal bære en formuesskatt og en inflasjon. På denne måten mener vi at man her får en rimelig rettferdig fordeling.

La meg også minne om at SVs samlede skatteopplegg ville innebære en skatteskjerpelse for bedrifter på i størrelsesorden 8—10 milliarder kr på årsbasis, med den konsekvens at det ville føre til en vesentlig svekkelse av næringslivet og en sterkt økende arbeidsledighet.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Johan C. Løken: En av våre mest kjente skatteadvokater kommenterte skattereformen slik til Aftenposten sist onsdag:

> «Det er jo helt forkastelig at en gruppe mennesker, som selv ikke har rede på skatterett, skal sitte sent på natten, med en stram tidsfrist, å bestemme en så viktig sak for norsk næringsliv».

Mitt tilsvar er at skatteamatørene i finanskomiteen — på overtid riktignok — har fått til et vesentlig mer skattytervennlig opplegg enn det Finansdepartementets skattejurister fikk til på dagtid.

Realiteten er at finanskomiteen siden januar 1991 har brukt det vesentligste av sin arbeidskraft på skattespørsmål. De to månedene fra 12. april til 12. mai har utgjort den avsluttende intense syntese. En brytning mellom næringsmessige, faglige og politiske strømninger har gitt det resultat Odelstinget i dag kommer til å slutte seg til.

Innstillingen er et ekte uttrykk for de politiske realiteter. I Høyre skulle vi gjerne sett et annet politisk landskap, ikke minst i skattespørsmål. Høyre gikk ikke i skatteeksil, men tok opp kampen for å høyrevri reformen. Høyre tar systemansvaret, men Høyre tar ikke nivåansvaret. Vi er overbevist om at et lavere skattenivå ville gi en større gevinst av systemskiftet, en større gevinst også i form av varig høyere skatteinntekter til staten.

Befolkningens og næringslivets skepsis mot skattereformer gjør det klokt med lettelser som definitivt varsler nye tider. Arbeidsløsheten, lavkonjunkturen og pessimismen er ytterligere argumenter for en mer dristig skattelettelinje enn flertallet har lagt seg på. En økonomi i vekst betyr et rikere skattefundament og et statsbudsjett som lettes for arbeidsløshetens kostnader. Høyre vil presse på ved alle de anledninger som byr seg, til å gjøre dette synspunkt om til praktisk politikk.

Vår ledestjerne er Høyres program. Vi har notert med interesse at vi nå har fått hjelp til å revidere vår politikk, og jeg regner med at representanten Schjøtt-Pedersen vil være like påpasselig i tiden som kommer, som han var i dag. Det vi kan føye til i forbindelse med Schjøtt-Pedersens referanse til Syse-løftet, som han siterte, om at høyeste skattesats skulle være under 50 pst., er at det i det opplegget som her blir vedtatt, vil gjenstå ytterligere lettelser. Det er situasjonen. Høyeste marginalskatt for selvstendig næringsdrivende blir etter reformen i flertallsdrakt, nemlig 51,7 pst. Det som kommer til, og som virkelig veier når vi ser på lønnstakernes situasjon, er at vi må ned mot 45 pst. for å få et resultat på linje med Høyres programløfte når vi tar hensyn til systemendringen, at viktige skattelempninger på kapitalsiden i form av SMS og lignende faller bort.

Skattepolitikkens paragrafer og provenyer må ikke lede oppmerksomheten bort fra våre mål om trygghet og forutsigbarhet for den enkelte og familiene. Gjennom påvirkningen av næringslivet betyr skattepolitikken mye for størrelsen av og tryggheten for lønningsposen, og skattene avgjør direkte hvor mye av arbeidets frukter som faktisk tilfaller den enkelte.

Vi har bak oss en periode som har skapt bekymring for husholdningsøkonomien i sin alminnelighet og etableringsgenerasjonen i særdeleshet. Høyres opplegg retter seg meget bevisst inn mot disse utfordringer.

Jakten på skattereformens tapere og vinnere har blitt en folkesport. Hva er min gevinst? Og hva er naboens tap? Skattedebatten må vinkles ut av denne tittermentaliteten. Vi må spørre: Hvordan virker reformen på skattytternes mentalitet og moral? Hvilke verdier underbygger reformen? Skattesystemet blir nå på parti med dyder som arbeid og sparing.

Men i Høyre skulle vi gjerne sett en mer konsekvent reform. Vi er skuffet over at stortingsflertallet ikke vil være med og drive nettoskatten, nedover, slik Aarbakke-utvalget gikk inn for. Vi ville gjerne ha snekret sammen noe mer enn et halvhjertet flertall for en reformbølge også mot formuesskatten.

På tampen av reformprosessen vil jeg også reflektere noe over dens ideologiske retning. Det er uomtvistet at reformen er et farvel til den sosialdemokratiske tese om skattesystemet som virkemiddel nr. 1 for økonomisk utjamning. De høye skattesatsene skulle i det minste skape en illusjon om at vi var underveis til sosialismen. Men i sosialistenes skattepolitiske hverdag ble de nødvendige pustehull for å kunne høste av kapitalismens frukter, åpnet. Resultatet ble et system med selvbestemt skatt for de innsiktsfulle, økonomisk sterke. Nullskattyteren ble på mange måter sosialdemokratiets ektefødte barn.

Ved å gi slipp på den ekstreme progresjonen kan vi gi systemet en stramhet som ivaretar rettferdigheten innenfor rimelighetens grenser. Et system som på ærlig vis åpner for større økonomisk frihet, gir gevinst til alle. Det sosialdemokratiske skatteplanleggersamfunnet markspiste så vel moral som vekst. Men arbeiderpartitalsmennenes enøyde provenyfiksering her i dag bærer bud om at den gammeldagse tenkningen ikke helt har sluppet taket.

I Høyre spør vi: Hvordan skal det skattesystemet formes som best bygger landet? I Høyre tar vi avstand fra Arbeiderpartiets tilnærming, at næringslivet er en slags provenyautomat. Vi ser næringslivet som en kilde til velstand det må vernes om. Det er ganske enkelt mer skattepenger å hente i næringer i vekst enn i et produksjonsliv som svinner hen under trykket av skatter. Den begrensningen vi nå ser i muligheten til å løse offentlige oppgaver på en offensiv måte, har jo nettopp sin opprinnelse i at inntektsgrunnlaget nå svikter. Det plager både finanskomiteen og andre, så vel på dagtid som nattetid.

I Høyre setter vi skaping av verdier framfor inndragning av verdier. Dette er bakgrunnen for våre krav om lavere nettoskatter og toppskatter, fjerning av formuesskatten og parolen om at skattekredittene bør forbli på arbeidsplassene. Ut fra samme syn vil vi ha høyere avskrivningssatser for skip og maskiner. Vi vil ha nettoskatten ned til 25 pst. — og går nå halve veien fra 28 til 25 pst. En sats på 26,5 pst. betyr at ingen får økt nettoskattesats med Høyres opplegg i 1992.

Vi går mot progressiv toppskatt. Vår sats på 11,5 holder de samlede maksimale bruttoskatter under 20 pst. — dermed oppfyller vi Aarbakke-utvalgets krav. Sammen med vårt høyere innslagspunkt for toppskatten holder vårt opplegg 220 000 skattebetalere fri for toppskatt sammenlignet med flertallets opplegg.

Med det som nå vedtas, vil svenskene etter sin skattereform reelt sett ha lavere skattesatser og høyere avskrivningssatser enn vi har. Sammen med alle de andre faktorene som svekker investeringsviljen i Norge, er flertallets linje lite klok.

Høyre ville gjerne hatt mindre fremmedgjørende systemer for aksjebeskatningen. Derfor går vi mot godtgjørelsesmetoden og obligatorisk RISK — metoder som ingen politiker klarer å forklare for noe levende menneske, og som dessverre også vil skade børsen.

Vi ville gjerne hatt en mer investeringsfremmende samordning mellom næringer og

bedrifter på samme eiers hånd. Nysatsing må til. Flertallets linje utgjør et hinder for at folk skal ta risiko. Vi finner satsen for inntektsføring fra gevinstkontoen for høy og i strid med Aarbakke-utvalgets forutsetninger.

En opposisjon som forholder seg til århundrets skattereform, vil naturligvis også stille følgende spørsmål: Hva er egentlig forslagsstillerens — i dette tilfellet finansministerens — stilling etter denne hans karrieres største politiske farskapssak? Sett fra finansministerens side er tapslisten skremmende lang — så lang at det ikke er til å komme unna at Sigbjørn Johnsens stilling er klart svekket etter hans første sesong og største sak.

Men tapte skattesaker for en sosialistisk finansminister er gevinst for skattebetalerne og seire for Høyre. Vi noterer oss SVs attest. Stikkordmessig blir det slik når det gjelder endringer:

— leieinntekter i egen bolig,
— gevinst ved avhendelse av egen tomannsbolig,
— gevinst ved avhendelse av hytte,
— prosentligning av våningshus innføres ikke,
— spareordninger for ungdom forbedres,
— ny aksjespareordning innføres,
— ikke beskatning på aksjesparefondene,
— pensjonssparing i bank vil et fleretall ha vurdert,
— formuesskatten reduseres med 800 mill. kr,
— flatere formuesskattesatser i samsvar med Aarbakke III,
— det blir ingen økning i formuesbeskatningen av boliger,
— overgangsordningene blir forbedret,
— negative saldoer kan bli helt fritatt for skatt ved investering i bankaksjer.

Avskrivningsatsene blir økt:

— for maskiner fra 15 pst. til 20 pst.
— skip fra 14 pst. til 20 pst.
— bygg i distriktene fra 2 pst. til 4 pst.
— bygg med kort levetid fra 5 pst. til 10 pst.

Det er flertall mot Regjeringens forslag til begrensningsregel og flertall for en bedre og mer tilpasset begrensningsordning. Det blir likevel avsetningsadgang for tap på fordringer. Realistiske og dermed forbedrede inngangsverdier for ikke-børsnoterte aksjer vil bli sikret. Spørsmålet om arv og gaveoverføringer er utsatt. Det samme gjelder spørsmålet om gevinst ved salg av gårdsbruk og arvede gjenstander. Det blir lettelser på linje med det som lenge har vært Høyres parole, i personbeskatningen i Finnmark og Nord-Troms.

Jeg legger særlig vekt på at delingsmodellen er kraftig forbedret. Den lå an til å bli en landsulykke. Det er den ikke lenger ved at vi har fått lønnsfradrag, en høyere kapitalavkastningsrate, valgmuligheter for kapitalinntektsgrunnlaget som sikrer at reelle verdier blir lagt til grunn, nær halvert tak på personinntekt, et opplegg som sikrer at aksjeselskapet betaler bruttoskatten for aktive eiere, bedre regler for aktive eiere som sikrer at man kan være styremedlem uten å bli regnet som aktiv, og en viss samordning i inntekt fra «likeartede næringer».

Delingsmodellen er selve juvelen i skattekronen.

En gjenreising av skattemoralen er avhengig av større likhet i beskatningen av de næringsdrivende i forhold til lønnstakerne og mellom de ulike grupper av næringsdrivende.

Reformens nøytralitetsprinsipp tilsier at alle former for arbeidsinntekt skal beskattes likeartet, og at alle former for kapitalinntekter og næringsoverskudd skal møte den lave, flate nettoskattesatsen — i Arbeiderpartiets og flertallets opplegg 28 pst., i Høyres opplegg for 1992 26,5 pst.

For å få det til har et tungt flertall samlet seg bak kildemodellen. Begrepet kilde refererer seg til inntektens opprinnelse. En næringsdrivendes overskudd kan dels ha å gjøre med inntekt fra vedkommendes kapital. Alternativet er at kilden for inntekten er hans arbeidsinnsats.

En utforming av kildemodellen som oppfyller reformens forutsetning om nøytralitet skulle teoretisk sett tilsi at personinntekten blir fastsatt først. Da ville resten av næringsoverskuddet — og den marginale økningen av dette — bli skattlagt etter nettoskattesatsen.

Fastsettelsen av personinntekt først vil være administrativt meget krevende. Derfor har Regjeringen gått inn for en tilnærmingsmåte som fastsetter kapitalinntekt først, og med personinntekten som en reststørrelse. Ved Høyres medvirkning er opplegget endret slik at man i langt flere tilfeller faktisk fastsetter personinntekt først. Det betyr at diskrimineringen av de små og mellomstore aktive selskapene i forhold til de store eierløse eller passive selskapene er fjernet. Det var en hovedsvakhet ved modellen. Det betyr mye at den er tonet ned.

Høyre har for øvrig medvirket til regler som sikrer en vesentlig mer korrekt fastsettelse av kapitalavkastningsgrunnlaget på linje med Stortingets forutsetninger fra i fjor høst, som Regjeringen hadde kommet i skade for å se bort fra. Det betyr at vi hindrer at bedriftsoverskudd som er kapitalinntekt, blir skattlagt som om det var personinntekt. Innføringen av lønnsfradraget med tilhørende regelverk virker i samme retning.

Næringslivets Hovedorganissjon har i meget klare vendinger tatt til orde for en uttaksmodell. Dette kravet har ikke vært ledsaget av

utredninger som forklarer utformingen av en uttaksmodell, og i enda mindre grad er det foretatt noen sammenlignende analyse av de to modeller.

Stortingets valg av kildemodellen skjedde i realiteten sist høst, og en vri til uttaksmodellen nå måtte ha forutsatt en meget overbevisende analyse.

Som nevnt har ikke Stortinget fra noe hold blitt forelagt noen form for en slik analyse. Jeg vil imidlertid peke på at en uttaksmodell er vesentlig mer komplisert enn kildemodellen. Og selv den er det jo enkelte som har problemer med å forstå. Uttaksmodellen gir større skattebelastning for gjeldstyngede næringsdrivende. Det bør vi søke å avverge i disse tider hvor vi vet at økte belastninger i praksis vil forsterke bankkrisen. Og det er ikke til å komme bort fra at en uttaksmodell vil være mer sårbar for skatteplanlegging.

Så lenge inntektsskatten er progressiv, og så lenge vi fortsatt har formuesskatt, vil det være sterke motiver for skatteplanlegging. Derfor er det nødvendig å legge inn begrensningsregler mot skattemessig overbelastning for å forhindre ekstrem atferd. Og det er realistisk å sørge for å ha åpninger som leder tilpasningene i minst mulig skadelig retning. Proposisjonen har innebygd elementer av denne type realisme.

Et skifte fra kildemodellen til uttaksmodellen ville ha betydd en reform med større sårbarhet for skatteplanlegging.

Under arbeidet med saken har jeg tilrådd mitt parti å konsentrere innsatsen om en forbedring av kildemodellen. Avgjørende forbedringer er nå sikret innenfor forutsetningen om bred politisk enighet. Jeg ser det også som en politisk seier at delingen etter to års erfaring skal fram for Stortinget på nytt i lys av de erfaringer som da er høstet, og jeg forutsetter at finansministeren besørger iverksatt omfattende og betryggende forskning, slik at vi får et bredest og best mulig grunnlag for de vurderingene.

Den største trussel mot skattereformens faglige anseelse og tilsiktede vekstvirkning ligger i manglende reform av formuesbeskatningen.

Jeg finner det nødvendig med en viss refs av Regjeringen og stortingsflertallet for manglende vilje til å følge opp komiteens understrekning i innstillingen til skattemeldingen fra sist høst. Der sa komiteen:

> «Komiteen vil understreke at man ikke kan vurdere formuesbeskatningen og inntektsbeskatningen som to adskilte områder, men må se virkningene av formues- og inntektsbeskatningen i sammenheng.»

Et slikt beslutningsgrunnlag har vi dessverre ikke fått, i hvert fall ikke fra Regjeringen. Aarbakkes utredning som kom 16. mai, har vært tilstrekkelig til å få til en viss bevegelse, og Høyres forhandlinger med mellompartiene gav et tilstrekkelig resultat når det gjelder formuesbeskatningen til at vi anser helheten som forsvarlig, og vi satser på at en spesialrunde om formuesbeskatningen til høsten gir ytterligere en mulighet til å bevege skattepolitikken i Høyres retning.

Saksordfører valgte innledningsvis å referere en del opprettinger og tilføyelser til innstillingen av ren formell karakter. Jeg ber om presidentens forståelse for at jeg på overtid fortsetter der saksordfører slapp, nemlig med en del rettelser som da spesielt har å gjøre med Høyres standpunkter.

Jeg viser da til side 249 i innstillingen, hvor Høyre varslet et ytterligere alternativ — det såkalte gjeldsalternativet — for deling av næringsinntekt. Når egenkapitalen er negativ, altså når gjelden overstiger bokførte verdier på aktiva i næringen, bør gjelden i næringen kunne danne et alternativt grunnlag for beregning av kapitalavkastningen. Den andel av samlet gjeld som anses privat, må da holdes utenfor. Videre må gjeld tilsvarende finansinvesteringer trekkes ut. I begrunnelsen for dette på side 249 har trykkfeilsdjevelen tillagt Høyre uheldige motiver. Det står at denne metoden vil sikre «en urimelig personinntektsdel». Alle som kjenner Høyre vil innse at det skulle ha stått «sikre mot» slik urimelighet. Jeg håper jeg er tilgitt på dette punkt.

Sikringen er tatt inn på side 366, som Høyres forslag til overgangsregel til skatteloven § 60 tredje ledd. Høyre har imidlertid ment at også dette skulle være et likeverdig verdsettingsalternativ i delingsmodellen. Forslaget må derfor rettes til et forslag til ny bokstav d i skatteloven § 60 fjerde ledd, i tillegg til de tre første alternativene som Høyre vil ha i § 60 fjerde ledd.

Høyres forslag til skatteloven § 60 fjerde ledd skal lyde:

> «Skattyteren kan i stedet kreve verdsetting etter
>
> a. eiendelens bokførte verdi i regnskap oppgjort etter reglene i lov av 13. mai 1977 nr. 35 (regnskapsloven) eller lov av 4. juni 1976 nr. 59 (aksjeselskapsloven), eller
> b. en fastsatt andel av eiendelens forsikringsverdi pr. 31. desember 1990, eller
> c. eiendelens omsetningsverdi fastsatt ved særskilt taksering, eller
> d. størrelsen på gjeld i foretaket pr. 31. desember 1990. For selvstendig næringsdrivende anses en nærmere fastsatt andel av skattyterens gjeld som gjeld i foretaket. For selvstendig næringsdrivende

med negativ egenkapital skal beløpet i tillegg reduseres med verdien av finansinvesteringer pr. 31. desember 1990.»

Fjerde ledd om lønnsfradrag blir femte ledd.

På side 252 har Høyre varslet forslag om overgangsregler for adgang til å framføre underskudd fra før 1992 i bruttoskattegrunnlaget i 1992 eller senere. Lovtekst fra 1991 til skatteloven § 50 femte ledd, a og b. Riktig plassering av overgangsregelen skal være til § 55 tredje ledd under I, og altså med virkning fra 1992. Dette innebærer at forslaget blir siste overgangsregel i «Endringer under I» på side 366.

På side 259 har Høyre varslet forslag om en dispensasjonsordning fra deling i visse aksjeselskaper. Det gjelder selskaper hvor mer enn en tredel av aksjene er fordelt på minst 30 ansatte, som hver ikke har over 5 pst. av aksjene. Med en slik spredning kan det være grunn til ikke å regne personinntekt for aksjonærene etter en nærmere vurdering. Fylkesskattekontoret er forutsatt som dispensasjonsmyndighet.

Dette forslaget er dessverre falt ut fra listen over mindretallsforslag. Forslaget tas derfor opp nå, som siste del av forslag 4 under I på side 366.

Høyres forslag til skatteloven § 58 nytt tredje ledd skal lyde:

«Fylkesskattekontoret i det distrikt selskapet er hjemmehørende, i Oslo ligningskontoret, kan dispensere fra fastsettingen av personinntekt fra selskapet når minst 30 ansatte eier aksjer i selskapet, men ikke mer enn 5 pst. hver. Det regnes bare med aksjer som gir fullt utbytte fra selskapet. Dispensasjon gis ikke når en vesentlig del av selskapets virksomhet består av aksjonærenes arbeidsinnsats. Departementet kan gi forskrift om bruken av dispensasjonsadgangen».

Blant annet på side 54 har Høyre foreslått en fradragsrett i toppskattegrunnlaget for direkte utgifter til inntekts ervervelse. Dette dreier seg i praksis om lønntakeres tjenesteutgifter som ikke dekkes av arbeidsgiveren. Også dette forslaget er falt ut av listen over mindretallsforslag i innstillingen.

Forslaget tas derfor opp nå som skatteloven § 61 til slutt i forslaget fra Høyre under I på side 366. Forslaget skal gjelde virkelige utgifter i den utstrekning de overstiger skattyterens minstefradrag. Fradraget gis i personinntekten med virkning for både toppskatt og folketrygd.

Høyres forslag til skatteloven § 61 skal således lyde:

«I personinntekt som nevnt i § 55 nr. 1 gjøres fradrag for utgifter etter § 44 første ledd g nr. 1 og 3, i den utstrekning utgiftene overstiger beregnet minstefradrag etter § 44 første ledd g nr. 1 annet ledd.»

Og til ytterligere belysning for presidenten legger jeg herved på presidentens bord angjeldende del av mitt innlegg.

Presidenten: Vil representanten også med det samme ta opp Høyres forslag generelt?

Johan C. Løken: Ja, det er en glede også avslutningsvis å kunne ta opp alle Høyres forslag.

Presidenten: Representanten Løken har da tatt opp alle Høyres forslag.

De korrigeringer som Johan C. Løken nå har foretatt, vil bli tatt inn i innstillingen. Presidenten vil likevel bemerke at det er uvanlig at så mange korrigeringer må gjøres. På den annen side vil presidenten også hevde at hele saken er uvanlig, og at arbeidspresset i komiteen har vært så stort at presidenten har forståelse for at et slikt behov kan oppstå under behandlingen av saken i Odelstinget. Som sagt. disse korrigeringer vil bli tatt inn.

Det blir replikkordskifte.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg merket meg at Høyre la veldig stor vekt på å vedkjenne seg sin del av farskapet til den reform som i dag skal behandles. Det synes jeg er positivt. Det er et selvstendig mål at det skal være bred tilslutning til en skattereform av dette omfang, og jeg synes derfor det er positivt at Høyre så klart markerer at de er enig i den innstilling som her foreligger. La meg i tillegg si at det markerer også en enighet når det gjelder de hovedlinjer i skattereformen som lå i Regjeringens proposisjon, og som jeg ikke kan se er fraveket på et eneste punkt.

Jeg forstår også at hr. Løken har behov for å vise til at det skjer avvik på enkelte områder. For det første er det slik at Arbeiderpartiet er med på de fleste av de avvik som gjøres i forhold til proposisjonen. Vi har også selvstendige avvik sammen med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet f.eks. i spørsmålet om økt barnetrygd og en justering mellom klasse 1 og klasse 2 til fordel for klasse 2, slik at de aller fleste av disse endringene står det et bredt flertall bak. Jeg kan derfor ikke se at det på noe punkt gjøres endringer som i vesentlig grad rokker ved de hovedlinjene som foreligger.

Det som kanskje er mer interessant, er at Høyre har unnlatt å ta opp i innstillingen en god del av de forslag som de har presentert offentlig under behandlingen av saken, og som de åpenbart har funnet ut var noe forhastede forslag.

La meg få komme til spørsmålet. Høyre har under behandlingen av denne saken offentlig lagt fram forslag som innebærer en skattelettelse i størrelsesorden 10—15 milliarder kr. Høyre har ikke anvist hvordan det skal dekkes. Det må være et rimelig krav i løpet av denne debatten å få klargjort: Hvor skal Høyre dekke inn de skattelettelser som de har foreslått under behandlingen av denne sak? Hvilke offentlige sektorer skal svekkes, og hvilke offentlig ansatte skal sies opp?

Johan C. Løken: Vi er nå ved kjernen i hele oppfatningen av skattesystemets rolle. Skal skattesystemet utformes slik at det skaper størst mulig inntekter til det offentlige ved den virkning skattesystemet har på næringslivets atferd, ved den virkning skattesystemet har på skattyterens arbeidsinnsats, sparing og vilje til å satse, eller skal skattesystemet utformes ut fra den ganske blinde tanken at her er det om å gjøre å få inn mest mulig penger så fort som mulig. Her er det en grunnleggende forskjell i filosofi. Jeg ser ikke noen grunn til at vi skal snakke oss bort fra den forskjellen. Her er det en forskjell mellom Høyre og Arbeiderpartiet.

Vi anviser bestandig dekning for våre opplegg. Det vi i denne sammenheng gjør, er å anvise dekning for den delen av skattelettelsen som har å gjøre med forskjell i skattesatser, og vårt opplegg til skattesatslettelser er mindre enn den utgiftsøkning stortingsflertallet vedtok for inneværende års budsjett i løpet av tre uker sist høst. Våre overbud — om man velger å bruke det uttrykket, med alle forbehold om parenteser og gåseøyne — er altså mindre enn stortingsflertallets utskeielse i form av utgiftsøkning i løpet av tre uker sist høst. Så det det her er et spørsmål om, er forskjellen mellom disiplin når det gjelder statens utgifter, og et fravær av disiplin, og den forskjellen er ikke et spørsmål om å gi offentlig ansatte sparken. Det er et spørsmål om rimelig magemål når det gjelder å kontrollere det offentliges utgiftsvekst.

Steinar Maribo: Johan C. Løken hevdet at uttaksmodellen ville føre til større skatteplanlegging enn kildemodellen, og da vil jeg hevde at da vet ikke Johan C. Løken hva han har vært med på.

Vi burde hatt en analyse av uttaksmodellen, og den burde gått parallelt med en analyse av kildemodellen. Det var bare så synd at partiene hoppet på kildemodellen i fjor høst, en kildemodell som intet land har funnet å ville ta i bruk.

Ellers var Johan C. Løken svært fornøyd med skatteforliket, forstod jeg. Jeg for min del registrerte med forundring at Høyre som næringslivsparti kunne akseptere den delingsmodellen.

Mye kunne sies, men jeg skal konsentrere meg om den enigheten som fremkom bl.a. om fastsettelse av kapitalgrunnlaget. Som kjent mente Arbeiderpartiet at de bokførte verdier burde legges til grunn, og så er man blitt enig om at man skal kunne velge forskjellige andre metoder. En av dem er en andel av forsikringssummen. En tredje er en taksering av verdien i eiendommen. Det er tilsynelatende bra at man får flere valgmuligheter. Men så må jeg spørre Johan C. Løken: Hvor stor andel av forsikringssummen? Nei, det sier skatteforliket intet om — det er overlatt til departementet. Hva skal være retningslinjer for takseringen? Nei, det sier skatteforliket intet om — det skal overlates til departementet. Og hva har man da oppnådd — man vet jo hva departementet mener? Har Johan C. Løken fått så stor tiltro til departementet at han tror at dette vil være til noen hjelp? Ringte det ikke en liten bjelle i øret da Sosialistisk Venstreparti gav sin fulle tilslutning til det opplegget som Høyre har vært med på?

Johan C. Løken: I Høyre har vi naturligvis vært klar over at Næringslivets Hovedorganisasjon ville ha uttaksmodellen og ikke kildemodellen. Men vi noterte oss også at dette standpunkt kun var formulert som et standpunkt og ikke var ledsaget av noen analyse, og heller ikke ledsaget av noen beskrivelse av hvordan en uttaksmodell skulle fungere. I og med at det er skatt det dreier seg om, valgte vi å stole på formannen i Skattebetalerforeningen — som jeg vet Fremskrittspartiet ellers har stor tillit til — som sa at kildemodellen var å foretrekke, og at uttaksmodellen nok var svak, særlig i forhold til problemet skatteplanlegging.

Når det gjelder spørsmålet om fastsettelse av kapitalavkastningsgrunnlaget, er den saken helt sentral. Det ble forhandlet fram et forlik som på mange punkter innebar en innrømmelse i forhold til Høyres krav. Utgangspunktet var komiteens merknad fra i fjor, der det het at det var reelle verdier som skulle legges til grunn.

Når det gjelder takseringen, er det forutsatt brukt vanlige skjønnsrettslige prinsipper, altså en nøytral oppmann og en representant fra hver av partene, og det er omsetningsverdien man skal søke å komme fram til. Jeg føler meg derfor helt trygg på det punktet. Og skulle Finansdepartementet gjøre forsøk på å bevege seg bort fra forliket, kan Maribo være sikker på at jeg skal være tidlig på plass den morgenen det sviket måtte bli dokumentert.

Når det så gjelder metoden, den sjablongmessige muligheten som ligger i å kunne bruke forsikringsverdier som en måte å tilnærme seg kapitalavkastningsgrunnlaget på, er det helt på det rene at finanskomiteen ikke hadde — og heller ikke jeg har — materiale for å kunne fastsette den satsen. Jeg har imidlertid tillit til at Finansdepartementet vil sette den satsen slik at man i de fleste tilfeller vil få en verdi som tilsvarer omsetningsverdien. Men også på dette punkt vil departementets håndtering bli fulgt nøye.

Gunnar Berge: Representanten Løken sa at «skatteamatørene» i finanskomiteen på overtid og nattetid hadde klart å lage et bedre system enn Finansdepartementets skattejurister klarte på dagtid. Med mitt kjennskap til skattejuristene i Finansdepartementet har nok både juristene og økonomene som har jobbet med denne reformen, holdt på nattetid de også. Og jeg synes det er all grunn til å glede seg over den innsatsen som er gjort både i Regjeringen, i departementet og i finanskomiteen, og som har ført til at vi nå kanskje endelig får den lenge etterlengtede reformen.

Spørsmålet til representanten Løken går imidlertid på dette med det fremtidige skattenivået. Det er helt på det rene at Høyre for sin del legger opp til en skattereduksjon i et helt annet omfang enn det stortingsflertallet ønsker å basere seg på. Jeg synes ikke representanten Schjøtt-Pedersen fikk noe klargjørende svar på hvordan Høyre har tenkt å dekke dette inn. Det må vel bli — slik vi ser indikasjoner på allerede nå — ved at Høyre når det gjelder kommuneopplegget for neste år, vil gi kommunene 500—600 mill. kr mindre enn det stortingsflertallet ønsker. Det må forutsettes — og jeg går ut fra at Høyre kan være ærlig og oppriktig her — at det blir snakk om milliardkutt i årene framover både i statlig aktivitet, i overføringer, i kommunenes inntekter osv. for gjennom stor skattelette å finansiere et høyere privat forbruk enn det man ellers ville ha fått. Dynamisk skattepolitikk er nok ikke et tilstrekkelig svar på dette dilemma som Høyre her står overfor.

Johan C. Løken: Jeg forstår at Arbeiderpartiets parlamentariske leder og den tidligere finansminister nå vil ha innført en helt ny praksis, nemlig å behandle rammene for neste års statsbudsjett på våren. Nå var han imidlertid innom revidert nasjonalbudsjett, og når den innstillingen blir avgitt, vil Gunnar Berge kunne se at Høyre har mot til å kutte utgifter på områder vi mener det er forsvarlig. Men vi har en tradisjon for ansvarlighet og sammenheng i kuttene. Han vil der også kunne lese om ett område hvor det ligger et betydelige potensial for besparelser i 1992. Jeg tenker da på sykelønnsordningen. Vi innrømmer gjerne at det er en forskjell mellom Høyre og Arbeiderpartiet i synet på skattenivå, og den forskjellen vil også måtte ha en konsekvens når det gjelder oppfatningen av hvor omfattende offentlig virksomhet skal være.

Men jeg vil igjen gjenta at det avgjørende her er skattesystemets virkning på skattegrunnlaget, og der er det to typer tilnærming. Det ene er spørsmålet om systemets vekstvirkning — hvor bare 1 pst. økning i BNP fort gir 3—4 milliarder kr mer å rutte med, og en slik vekst letter også budsjettets arbeidsledighetskostnader vesentlig.

En annen sak er at Finansdepartementet har en tradisjon for å regne svært forsiktig når det gjelder provenyvirkningen av slike reformer. Jeg har tall fra 1987 og 1988, hvor anslaget på skatteinntekter i 1987 for statens vedkommende var 18,3 milliarder kr. Det kom inn 21,6 milliarder kr. Og i 1988 var de tilsvarende tallene henholdsvis 25,8 milliarder kr og 31,1 milliarder kr. For å si det på en annen måte: Det ligger betydelig skjulte reserver i form av skatteøkninger som Finansdepartementet ikke har beskrevet, som en konsekvens av reformen. Noen av dem er skrelt vekk, men en del er det fortsatt å vente.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Steinar Maribo: Først og fremst vil jeg gratulere finansministeren med den delen av skatteopplegget som er bra: Fremskrittspartiet sa klart fra ved behandlingen av skattemeldingen i fjor høst at det var absolutt nødvendig å gi betydelige skattelettelser ved gjennomføringen av en ny skattereform slik at alle kom bedre ut. Vi var alene om det standpunktet da. De øvrige partiene mente at dagens skatte- og avgiftsnivå skulle opprettholdes. Det er derfor gledelig at Regjeringen har fulgt Fremskrittspartiets råd når det gjelder den største gruppen skattytere, nemlig lønnstakerne. Disse har nemlig fått en skattelettelse som både regjeringen Willoch og regjeringen Syse ville ha betegnet som et overbud og ikke gjennomførbart dersom Fremskrittspartiet hadde foreslått tilsvarende lettelser. Jeg har tatt for meg tabell 3.3.2b i proposisjonen og kommet fram til at Regjeringen har gitt lettelser i direkte skatter på over 6 milliarder kr til de personlige skattytere som ikke driver næring. Næringsdrivende kommer jeg tilbake til senere, men allerede nå kan jeg si at disse ikke har noen grunn til å juble etter skattereformen, snarere tvert imot.

Jeg ser imidlertid finansministerens store skattelettelser til flertallet av det norske folk som gledelig. Dette er nok et bevis på — i tillegg til uttalelsene fra Rune Gerhardsen de siste dagene — at Arbeiderpartiet har forstått at Fremskrittspartiets politikk ikke er så håpløs som de hittil har fremstilt den. Det er bare så synd at landet må få store problemer før vi får gehør for forslagene våre. Nå ser jeg jo klart at Arbeiderpartiet — og også de andre partiene — har latt døren stå åpen for å øke skattene igjen under budsjettbehandlingen, i tillegg til at de varsler avgiftsøkninger. Sannsynligvis går det med denne skattereformen som med alle de andre: Når regnskapet gjøres opp, viser det seg at skattene har økt selv om det motsatte har vært lovet på forhånd. Allikevel er det med en viss glede jeg konstaterer at Arbeiderpartiet har skjønt at det er nødvendig med skattelettelser, og at de høye marginalskattene måtte ned. Fortsatt er de for høye, og innføring av trinnvis toppskatt ødelegger helhetsinntrykket, men utviklingen går unektelig i vår retning.

Formuesskatten er nå blitt sosialistenes alibi for å ta de rike. Problemet er bare — og det viser all tidligere erfaring — at de rike ikke lar seg ta. Selv om Arbeiderpartiet foreløpig prinsipielt har problemer med å gå imot formuesskatt, er det imidlertid gledelig å konstatere at Fremskrittspartiets syn på formuesskatten endelig har fått fullt gjennomslag i det nye Høyre — Opposisjons-Høyre. Det er en hyggelig konstatering at de nå mener det samme som vi har sagt i alle år: Formuesskatten må fjernes. Det går fremover, selv om det går tregt.

Mens jeg er i det rosende hjørnet, får jeg ta med at jeg synes det er hyggelig å merke seg at vi omsider har fått Arbeiderpartiet med på at vi skal slippe 10 pst.-økningen på ligningsverdien på bolighus i 1992. År etter år har Fremskrittspartiet blitt stående alene om det synspunktet. Etter hvert håper jeg også å få medhold i at det er uhørt at folk i det hele tatt skal måtte betale skatt for å bo i et hus de har satt seg i stor gjeld for å skaffe seg og familien. Foreløpig er vi alene om å oppheve boligskatten, dessverre, men kanskje gjeldskrisen vil åpne øynene på flere etter hvert?

Enda en gledelig opplevelse: Vårt forslag om at ligningsmåten for borettslag må endres slik at andelseierne og aksjonærene i borettslag og boligaksjeselskap får fradragsrett i det året rentene blir betalt, og ikke året etter, ser ut til å gå igjennom i revidert nasjonalbudsjett. Alle andelseiere og aksjonærer i slike boligselskap kan glede seg til dobbelt fradrag allerede i 1991.

Hyggelig var det også å konstatere at forslagene fra Regjeringen om å innføre skatt på utleie av boliger samt skatt på salg av hytter og boliger møtte motbør også fra flere partier etter hvert, og at disse sakene har blitt borte underveis.

Før jeg forlater personbeskatningen vil jeg beklage at det ser ut til at den gamle ordningen med fradrag i skatten for betalt livsforsikringspremie nå forsvinner sammen med den generelle banksparingen med skattefradrag, som jo er noe helt annet. Fradragsordningen for livsforsikringspremie har vi hatt lenge før SMS-ordningen kom i stand, og den har gjennom mange år vært et incitament til familieforsørgere om å forsikre seg i tilfelle ulykken skulle være ute. Jeg synes det er synd at vi har blitt stående alene om å beholde denne ordningen. Da vi behandlet skattemeldingen i fjor høst, var det ikke på tale å ta den bort, og jeg beklager at de andre ikke har støttet vårt forslag om å opprettholde denne.

Så over til næringslivsbeskatningen, som jo egentlig var utgangspunktet for hele skattereformen. Der er det lite å glede seg over. Det er noen sorgens kapitler alle sammen.

Næringslivet i Norge stamper i motvind. Kostnadsnivået er av de høyeste i Europa. Bedriftenes inntjening minker, arbeidsplasser nedlegges daglig. De store bedriftene er tvunget til å rasjonalisere og tenke økonomi for å overleve i den internasjonale konkurransen. Dette betyr færre ansatte og færre arbeidsplasser. Små og mellomstore bedrifter sliter tungt, i byggebransjen har èn av fire mistet jobben siden 1987. Tilsvarende tendenser ser man i andre bransjer. Bedrifter nedlegges, nye prosjekter stopper opp, risikovillig kapital mangler — bankvesenet har store problemer.

I en slik situasjon burde vi som nasjon benyttet omleggingen av skattesystemet til å gi et klart og positivt signal til investorer og næringsliv: Se her, nå vil det bli lønnsomt å satse pengene sine i Norge, på næringsinvesteringer, på å bli arbeidsgivere. Dagen i dag burde vært en gledens dag. Tenk om arbeidsgivere, store og små, kunne hevet sine armer i været og ropt: De har skjønt det! Politikerne har endelig skjønt det! Nå vil det lønne seg å satse i Norge!

Men nei. Det er så sørgelig, så sørgelig. I de nærmeste dagene og ukene er jeg sikker på at politikerne får seg noen skikkelige nesestyvere. Reaksjonene vil komme etter hvert som resultatet av det begredelige skatteforliket blir kjent blant revisorer, advokater og andre skatteeksperter — hva det vil føre med seg av konsekvenser for næringslivet, skatt på fiktive inntekter, skatteplanlegging, tilpasninger, konkurransevridninger.

Skatteforliket, den store enigheten, fant sted på morgenkvisten forleden natt, da utslitte skattepolitikere med flere våkenetter bak seg i all sin visdom mente de hadde greid å løse problemene knyttet til kildemodellen, problemer som verken professorer eller andre eksperter hadde greid å løse tilfredsstillende på forhånd. Tunge høringsinstanser kom med sterke innsigelser mot at kildemodellen i det hele tatt skulle kunne brukes som grunnlag. Husk, en slik modell har aldri blitt lagt til grunn for beskatning i noe annet land! Det må jo være en grunn til at en slik modell aldri tidligere har kommet lenger enn til teoristadiet.

Forgjeves forsøkte jeg å få delingsspørsmålet utsatt til høsten, slik at vi hadde fått muligheter til å få den konsekvensanalyse av virkningene som vi burde hatt. Til slutt gav jeg opp. I Apropos, NHO's ukeavis, kunne jeg lese sist fredag etter at enigheten var et faktum: «Høyre lurt trill rundt?» Hvem som lurte, og hvem som ble lurt, skal jeg ikke uttale meg om. Jeg vil heller si det slik: Lurhet er ikke det mest fremtredende i forliket.

Skatteforliket, som altså alle partier unntatt Fremskrittspartiet var med på, kom etter flere søvnløse netter med forhandlinger om særinteresser og politiske gevinster, og måtte ende opp som en «arbeidsulykke».

Nå siterte Johan C. Løken høyesterettsadvokat Håkon Løchen tidligere i dag, så jeg skal ikke gjenta det. Men som i så altfor mange saker, har det også i denne saken dessverre vært det politiske spillet som har overskygget det faglige. Et kompromiss på kildemodellen måtte ende opp som en bastard av en delingsmodell. Forutsigbarheten, enkelheten, incitamentet til å produsere i stedet for å planlegge, alt dette som burde vært fremtredende i en ny skattereform, har blitt borte. Hvordan hver enkelt bedrift kommer ut etter reformen, vil være avhengig av hvor gode rådgivere de har, og hvilke håndgrep de utfører for å betale minst mulig i skatt. Alle har klaget over at skatteplanleggingen har tatt overhånd i gjeldende skattesystem. Etter det begredelige politiske forliket vil det bli et paradis for skatteplanleggere. Som en revisor sa det ifølge sitat fra Dagens Næringsliv sist lørdag:

> «For skattejurister og oss revisorer er kompliserte skatteregler direkte matnyttige, så vi bør ikke klage over reformen.»

Men det er da ikke revisorer og advokater dette landet tjener penger på!

Hvorfor er dette forliket så håpløst? En forutsetning for å kunne bruke en kildemodell hvor kapitalinntekten skal fastsettes først, var at det var mulig å finne en «riktig» kapital å beregne kapitalinntekten av. Allerede under behandlingen av skattemeldingen i fjor høst påpekte Fremskrittspartiet at dette ville bli et problem. Høringsinstansene har til fulle bekreftet at Fremskrittspartiet fikk rett. Regjeringen foreslo at skattemessig bokførte verdier skulle legges til grunn. Men de bokførte verdiene i en bedrift har ikke lenger noen relevans til bedriftens virkelige kapitalgrunnlag. Dette må selv Arbeiderpartiet ha innsett etter hvert. Nattforliket endte altså opp med at den næringsdrivende nå kan få velge mellom flere alternative kapitalgrunnlag, men — og det er viktig å merke seg — bare i en overgangsfase: Storfraksjonen, fra Høyre til SV, har i sitt forlik bestemt at bedriften inntil videre kan få legge til grunn verdiene i finansregnskapet, altså ikke bare skatteregnskapet. Og det er jo en forbedring. Men det gjelder altså bare foreløpig i et par år.

Som en tredje mulighet kan kapitalgrunnlaget inntil videre verdsettes til en andel av forsikringsverdien pr. 31. desember 1990. Hvilken andel — 5 pst., 10 pst., 50 pst. — nei, det sier forliket intet om. Det skal departementet bestemme. Med Regjeringens innstilling til beskatning av næringslivet er vel svaret gitt. Prosenten havner nok så lavt at det ikke vil være noen fare for at denne muligheten blir brukt.

Selve clouet kommer her: Som et fjerde alternativ kan det også foretas en taksering for å komme fram til kapitalgrunnlaget. Dette skal ifølge forliket gjøres av en skjønnsrett under en uavhengig ledelse, og hvor skattyter og ligningsmyndighetene oppnevner hver sin representant. For en kreativitet det er utvist! Skjønnsmenn og -kvinner burde være sikret beskjeftigelse i de neste par årene. I Statistisk årbok kan jeg lese at det er nærmere 55 000 etterskuddspliktige bedrifter og godt over 200 000 selvstendig næringsdrivende her i landet. Ja, her har man ordnet jobb for noen av de 200 000 arbeidsledige i tiden som kommer! Jeg håper bare de rekker å bli ferdige med takseringene før bedriftenes valgfrihet opphører om to år. Jeg er spent på hva ligningskontorene vil si om den store forenklingen skattereformen skulle føre til. Hva slags kriterier skal legges til grunn for taksten? Likvidasjonsverdien? Markedsverdien? Ja, ikke vet jeg.

På enkelte områder er Norge et foregangsland. Spesielt på beskatningsområdet har kreativiteten alltid vært stor. Nå har et nytt særnorsk skattefenomen sett dagens lys: En spesialskatt på aksjeselskap som eies med mer enn ⅔ av de ansatte. Det er ille nok at en arbeiderpartiregjering, som hevder at reduksjon av arbeidsledigheten er jobb nummer én, innfører en ekstraskatt på såkalt aktive eiere

Trykt 28/6 1991

(Maribo)
i aksjeselskap, men verre må dette være for Høyre å forsvare — et parti som påstår at de snakker næringslivets sak. Denne særnorske ordningen vil også skape mer aktivitet hos bedriftsrådgivere enn noensinne. Hvorfor i all verden skal man lage slike ordninger som gjør det enda viktigere for næringslivet å drive skatteplanlegging i stedet for å produsere? Schjøtt-Pedersen var på ville veier da han tidligere i dag sa at det vil bli lettere for bedriftene. Tvert imot, opplegget kommer til å føre til urimelig beskatning, skape tvister om reelle eierforhold, om hvilken aktivitet eierne utfører i bedriften. I det hele tatt har politikerne sørget for at skattejurister og andre skattespesialister får et paradis på jord. Tenk om det var næringslivet, produksjonsbedriftene, servicebedriftene, de konkurranseutsatte næringene som var tildelt et paradis, et skatteparadis, slik at landet igjen kunne tjene penger på å produsere, utføre noe samfunnsnyttig, slik at det ble mindre arbeidsledighet, alle gjorde det de kunne og det de var best til, i stedet for å bruke tid, penger og krefter på å forsøke å redusere skatten.

Regjeringens skatteopplegg for bedrifter hadde som hovedmål å ta kontraktører, advokater og revisorer — i tillegg til rederiene da, selvfølgelig. Ved å lage et skattesystem skreddersydd for denne lille delen av det mangfoldige næringslivet, vil svært mange andre nå gå med i dragsuget. Jeg skulle ta mye feil dersom ikke skatteforliket, basert på Regjeringens skatteopplegg, for fremtiden vil fremstå som et bevis på politikernes udugelighet.

Jeg nevnte så vidt rederivirksomheten. Det er helt klart at det skatteopplegget man har blitt enige om, er et klart signal til rederivirksomheten om å flytte ut av landet. Det var opplegget til Arbeiderpartiet, og dessverre har flertallet i komiteen — og i Stortinget — tydeligvis vært enig i dette.

Jeg skal gå inn på enkelte andre av forslagene som ligger i skattereformen.

Man er blitt enig om at varelagre nå skal verdsettes til kostpris, og at man ikke får fradrag for ukurans. Dette er en stor skatteskjerpelse i forhold til gjeldende regler for en rekke bedrifter som er avhengig av å ligge med delelager for gamle maskiner, for bokhandlerbransjen og for andre bransjer som ligger med store varelagre og som har lav omsetning.

Man har tatt vekk avsetningsmulighetene i forbindelse med garanti- og serviceforpliktelser. Dette vil ramme entreprenørvirksomheten, som helt klart vil miste fradragsmuligheter de burde hatt. Det er utgifter de blir pålagt, og som de helt konkret vet de får. Jeg synes det er lite riktig at man skal legge seg på den linje ikke å godta fradrag for utgifter som helt klart vil påløpe. Dessverre er Fremskrittspartiet blitt stående alene i denne saken. Det store skatteforliket omfattet også reduksjon av mulighetene for å trekke fra utgifter her.

En annen ting er at med det opplegget som nå blir vedtatt, blir det nødvendig for bedriftene å føre to regnskap, et skatteregnskap og et regnskap etter god regnskapsskikk. Dette påfører bedriftene enda flere kostnader enn hva de har hatt tidligere. Hadde det ikke vært bedre å godta et visst fradrag, slik at man kunne bruke regnskapet etter god regnskapsskikk også som et skatteregnskap, slik at de som eier bedriftene, kunne produsere og lage noe istedenfor å bruke tid på å sette opp regnskap?

Fremskrittspartiet er det eneste partiet som har gått inn for at man burde ha en viss mulighet for å reinvestere salgsgevinster. Det vedtaket som nå blir fattet, gjør det ikke mulig å reinvestere. Det vil si at flertallets innstilling vil føre til en innlåsingseffekt ved salg av f.eks. forretningsbygg. Hvis noen vokser ut av sitt industrilokale og trenger et nytt, skal man nå inntektsføre den gevinsten man oppnår, mens man bare får fradrag for 5 pst. avskrivning. Dette vil føre til en innlåsingseffekt fordi man selvfølgelig vurderer hva man må betale i skatt hvis man skal flytte.

Fremskrittspartiet foreslår også at aksjegevinster beskattes på den måte som er anbefalt av ekspertene, som mener det er viktig å stimulere til langsiktige investeringer. Vi foreslår at man betaler full skatt i de første tre årene, at skatten halveres i det fjerde og femte året, og at salgsgevinstene deretter blir skattefrie. Dette vil stimulere til langsiktige investeringer, og det vil rette opp egenkapitalsituasjonen for norske bedrifter som vi vet er prekær.

Samtidig foreslår vi å opprettholde AMS-ordningen, som har ført til at en rekke privatpersoner har satset penger på å støtte opp om norske bedrifter. Denne ordningen mener vi bestemt burde vært opprettholdt.

Til slutt vil jeg ta opp de forslagene som er inntatt i innstillingen. Jeg vil spesielt nevne at vi på side 344 har et forslag om betingede avsatte gevinster som er falt ut under mindretallsforslagene bak i innstillingen.

Gunnar Skaug hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Steinar Maribo har tatt opp de forslag han selv refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Berit Brørby Larsen: Etter å ha hørt representanten Maribo, synes jeg det er grunnlag for å si at den som venter på noe godt fra Fremskrittspartiet, venter forgjeves — iallfall om en har sans for rettferdighet og at det er bra med fellesgoder. For i Fremskrittspartiets opplegg til ny skattereform ligger det an til skattelettelser på minst 18 milliarder kr. Når en ser på fordelingen av denne skatteletten, oser hele Fremskrittspartiets opplegg av nesegrus beundring for dem med penger og makt. Fremskrittspartiet er advokatenes og redernes beste venn!

Hvilke virkninger et slikt hasardiøst opplegg som Fremskrittspartiet nå har lagt fram, vil gi, er ganske åpenbare: Velferdsgodene skal bygges ned — pengene skal fordeles mellom dem som har mye fra før. Men hvem er det som betaler skattefesten til Fremskrittspartiet? Selvfølgelig den vanlige toinntekts barnefamilien med en moderat inntekt på f.eks. 250 000 kr, noe som for øvrig er helt vanlig i hvert fall i Distrikts-Norge. Det blir skatteskjerpelse for disse. Og er de attpåtil fagorganisert, ja da er det bingo. Det er ingen nåde fra Fremskrittspartiet overfor dem som er så udugelige at de ikke har greid å skaffe seg en jobb med høy inntekt. Det er ingen nåde fra Fremskrittspartiet overfor dem som ikke er født velstående og får aksjer i dåpsgave. Det er ingen nåde fra Fremskrittspartiet overfor dem som er så hinsides at de har lav lønn og attpåtil betaler fagforeningskontingent. Jeg vil gjerne høre representanten Maribos analyse som småkårsfolkets talsmann av hvorfor det er så viktig for Fremskrittspartiet å videreføre urettferdigheten i skattesystemet.

Steinar Maribo: Berit Brørby Larsen kan umulig ha lest vårt alternative skatteopplegg. Hun står her og påstår at Fremskrittspartiets opplegg vil føre til skatteskjerpelser for dem med lave inntekter. Det er slett ikke riktig. Jeg ber henne om å slå opp i vårt alternativ, der hun kan se at samtlige får skattelettelser, og alle med lave inntekter får større skattelettelser med Fremskrittspartiets opplegg enn de vil få med Arbeiderpartiets opplegg og for så vidt også med Høyres opplegg. Så hennes påstand er ikke riktig.

En annen ting er: Når man fjerner de høye marginalskattene, vil det selvfølgelig bli mindre skatt å betale for dem som har høye inntekter. Men Schjøtt-Pedersen sa tidligere i dag at det viser seg at de som har høye inntekter, ikke betaler noe særlig skatt. Det har de ikke gjort før, og det kan jeg love at det vil de heller ikke gjøre heretter. Det nye opplegget som blir vedtatt her i dag, vil også føre til skatteplanlegging på høyeste plan. Selv om man har fjernet en del av det åpenbare skatteparadiset man hadde etter det gamle systemet, vil det fortsatt være stor mulighet for å skatteplanlegge.

Det som er viktig, er at høye marginalskatter fører til at bedriftene får høye kostnader. Og det vi sliter verst med her i landet, er jo det høye kostnadsnivået. Hvis man nå fikk redusert marginalskattene slik Fremskrittspartiet ønsker, ville det automatisk føre til at bruttolønnsnivået minket, og at bedriftene ville få mer penger til andre ting.

Ingrid I. Willoch: Fremskrittspartiet gikk meget tidlig i denne saken inn i et frivillig skatteeksil. De satte seg på sidelinjen og toet sine hender. Representanten Maribo hadde f.eks. her en meget malende beskrivelse av hvordan kompromisset ble inngått tidlig en morgen, på overtid — av de øvrige partier, som søkte å finne brede kompromisser som forbedret og gav stabilitet i reformen. Det var imponerende av representanten å gi en så god beskrivelse, for Fremskrittspartiet var ikke til stede. Fremskrittspartiet lå hjemme og sov.

De har altså hatt en frivillig isolasjon, som gjør at man ikke er med på påvirkninger som gir forbedringer. Man deltar i denne saken kun gjennom den subsidiære stemmegivning. Velgerne har tatt ut Fremskrittspartiets lag. De har sendt dem til stadion — ikke for å sitte på tribunen og vifte med flagg, men for å delta på banen.

Næringslivet har «lite å glede seg over», sa representanten Maribo. Det de ikke har kunnet glede seg over, er deltakelse fra Fremskrittspartiet for å ta ansvar for den reform og de forbedringer som kunne gjennomføres. Det hele blir en teorilek med voldsomme provenyer bare på personbeskatningen på 11,5 milliarder kr. Og partiet gjentar seg selv og sine gamle forslag. De vil beholde de fleste av de nåværende ordninger, de som hver for seg er gode, og som alle har sine ivrige forsvarere, men som altså i sum har skapt ulønnsomme bindinger, og har gjort rettferdigheten illusorisk.

Når vi summerer opp alle de spesialordninger de ønsker å beholde, blir spørsmålet og konklusjonen: Ønsker egentlig Fremskrittspartiet den brede skattereformen som næringslivet har bedt om og ønsket å få, eller vil de i virkeligheten beholde det gamle, hullete systemet som vi hadde?

Steinar Maribo: Ingrid I. Willoch avslørte iallfall at hun ikke har vært med og diskutert skatt. Det som er klart fra Fremskrittspartiets side, er at vi har vært med på de aller fleste forslag, og vi har tatt standpunkt til de aller

fleste forslag i skattereformen. Det vi har tatt klart avstand fra, er den delingsmodellen som de andre er blitt enige om. Vi sa fra i fjor høst at vi ikke kunne skjønne hvordan man skulle kunne komme fram til en riktig kapitalverdsetting av bedriftene. Vi var veldig skeptiske og ønsket å få utredet en uttaksmodell samtidig som man utredet kildemodellen. Hadde ikke de andre partiene bundet seg til og hoppet på kildemodellen i fjor, men bedt om en utredning av flere modeller, ville vi kanskje vært i en bedre situasjon, og bedriftene kunne ha fått den skattereformen som de lengter etter.

Vi tok ansvar. Vi har tatt ansvar hele veien og tatt standpunkt til forslag. Vi har prøvd å bruke sunn fornuft og vurdere hva som kan være korrekt. Når vi går inn for at man burde få en viss avskrivning på varebeholdninger, er jo det selvfølgelig fordi varebeholdningen aldri er 100 pst. i verdi, iallfall er den ikke det i de aller fleste bedrifter. Vi synes det er urimelig at man skal betale skatt, uansett skatteprosent, på inntekter som man i realiteten ikke har.

Ellers er vi med på alt. Det eneste vi har tatt forbehold om ikke å være med på, er delingsmodellen, fordi vi mener at den er til skade for norsk næringsliv i stedet for en forbedring. Det har vi gitt uttrykk for i komiteen, og vi forsøkte å få saken utsatt til i høst for å få utredet konsekvensene. Men det fikk vi ikke flertallet med på, og dermed er vi der vi er i dag — dessverre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Eilef A. Meland: Da Stortinget behandlet retningslinjene for skattereformen den 11. oktober i fjor, var det en klar og entydig forutsetning for det videre arbeid at det samlede skatte- og avgiftsnivå skulle opprettholdes. Dette skulle være en reform ikke for skattelettelser, men for fornuftige systemendringer. Alle partier unntatt Fremskrittspartiet sluttet seg til følgende erklæring i Innst. S. nr. 5:

> «Flertallet vil derfor be om at Regjeringen i forbindelse med den videre forberedelse av skattereformen legger til grunn en forutsetning om uendret samlet skatte- og avgiftsnivå.»

I stortingsdebatten forsterket saksordføreren, Thor-Eirik Gulbrandsen, denne betingelse på vegne av Arbeiderpartiet. Han oppstilte to avgjørende forutsetninger for en videre støtte til skattereformen, for det første et uendret totalt skatte- og avgiftsnivå, og for det andre en rimelig fordelingsprofil med bedre kår for de unge i etableringsfasen. Saksordføreren var kategorisk i sitt hovedinnlegg på disse to punkter da han uttalte i debatten:

> «Innfris ikke disse forutsetningene, står hele reformen i fare.»

I ettertid kan vi slå fast at ingen av disse forutsetninger ble etterlevd, heller ikke generasjonsprofilen.

Den grunnleggende tankegang bak skattereformen var altså at statens inntekter skulle opprettholdes ved at lavere satser ble oppveid av et utvidet skattegrunnlag. Dette kunne oppnås uten å svekke statsbudsjettets inntektsside.

Til tross for den brede enigheten foreslo Regjeringen 2,4 milliarder i netto skattelettelser. I proposisjonen gir Regjeringen denne begrunnelse for å fravike denne viktige forutsetning: Dette har

> «bl.a. sin bakgrunn i ønsket om å unngå en utilsiktet skatte- og avgiftsøkning i forbindelse med gjennomføringen av reformen».

Likevel blir skattelettelsene presentert for offentligheten ikke bare som reelle, men også som tilsiktede. I løpet av finanskomiteens behandling har skattelettelsene økt for hver forhandlingsrunde, og dem har det vært en del av. Selv Arbeiderpartiets fraksjon har bidratt aktivt med minst en halv milliard i mer liberal avskrivningssats for maskiner, noe de i utgangspunktet nektet for. Hvis vi summerer de borgerliges forslag på toppen av det som var foreslått av Regjeringen, står vi i dag igjen med skattelettelser på om lag 4 milliarder kroner netto. Dette betyr at Regjeringen får alvorlige balanseproblemer ved utarbeidelsen av budsjettet. I historisk sammenheng er netto skattelettelser på 4 milliarder en rekordnotering.

Det er paradoksalt at all bekymring over budsjettbalansen er forstummet, selv om reduserte inntekter har samme virkning som økte utgifter når de er i samme størrelsesorden. I den politiske retorikk blir den sistnevnte måten fordømt som overbud og stemplet uansvarlig, mens skattelettelser blir betraktet som et gode for landet, løsrevet fra all budsjettenkning. Dette er politisk økonomi hvor virkeligheten er underordnet.

I avdelingen for sviktende forutsetninger kommer også flertallsmerknaden fra fjorårets innstilling om forskyvning av skattleggingen. Det skulle foretas en vridning fra beskatning av rene arbeidsinntekter til en økt beskatning av kapital. Heller ikke denne forutsetning er fulgt opp i foreliggende innstilling. For etterskuddspliktige, dvs. næringsdrivende, tas det sikte på et uendret nivå, og for kapitalinntekter på personhånd blir det reduserte skattesatser. Den forskyvning som skatteinnstillingen legger opp til, er altså ikke en forskyvning

fra arbeids- til kapitalinntekter, men fra direkte skatt til indirekte avgiftsformer. En slik omlegging har en klart skjev fordelingsprofil. Det er en overhengende fare for at skattelettelsene for de lavtlønte vil bli spist opp av avgiftsøkninger og reduserte forbrukersubsidier.

SVs forslag bygger på forutsetningen om uendret skatte- og avgiftsnivå. Videre foretas den forskyvning som ble omtalt, ved at lettelser i personbeskatningen dekkes inn ved bedrifts- og kapitalbeskatningen. Ved en betydelig økning av minstefradraget og oppjustering av toppskatten oppnås en bedre sosial profil på skattelettelsene.

Den fordelingspolitiske virkning av innstillingen kan best avleses av hvordan skattelettelsene blir fordelt på ulike inntektsklasser. Selv om vi tar hensyn til usikkerhetene i grunnlagsmaterialet, gir tabellene et klart inntrykk. Ifølge proposisjonen fra Regjeringen vil hele 55 pst. av personer som tjener mellom 250 000 og 300 000 kr, få en skattelettelse på mer enn 5 000 kr. Hvis vi viderefører den tabellen som Regjeringen avslutter ved 300 000 kr, til å gjelde for personer over dette inntektsnivå, viser det seg at hele 76 pst. av dem som tjener 400 000 kr og mer, vil få 10 000 kr eller mer i skattelettelse. Den fordelingsmessige virkningen er således dramatisk. Fra Arbeiderpartiets talsmenn blir det hevdet at dette blir oppveid av de inndragninger som gjøres i andre fradragsordninger. Men noen dokumentasjon foreligger overhodet ikke når det gjelder virkningen av det siste.

Det er slike beregninger som dette som har gitt opphav til titler i media som «de rikes reform» eller «50-åringene vinner igjen». Til Vårt Land forsvarer finansministeren skattelettelsene til gjeldfrie 40—50 åringer med at «de har betalt sin skatt».

Hvordan vet finansministeren at de som i dag er gjeldfrie, har betalt sin skatt i alle år? Vil det si at de ikke har hatt gjeld i fortiden, at de aldri har benyttet gunstige fradragsordninger for renter, aldri har deltatt i kommanditselskaper og fått fradrag for underskudd? Konklusjonen om at de gjeldfrie alltid har levd i en slik lykkelig tilstand, er en åpenbar feilslutning. Det motsatte er det sannsynlige ut fra vanlig livsløp, at de som har hatt fordelene av bolig- og rentesubsidier i fortid, er de som i dag i et nytt skatteregime står gjeldfrie og nyter godt av dette. For denne generasjonen er skatteomleggingen ypperlig synkronisert i forhold til livsløpet. De fikk fordelene av det gamle skattesystem, og får nå fordelene av det nye.

For høyresiden har dobbeltbeskatning alltid vært forkastelig. Nå har imidlertid dette dobbeltbeskatningssyndromet blitt et politisk felleseie, men er da utelukkende reservert for kapitalinntekter. Det er påfallende hvordan denne særbehandling av kapitalinntekter har vunnet innpass i det politiske miljø. Den såkalte dobbeltbeskatning av kapitalinntekter skal avskaffes, men den blir opprettholdt for arbeidsinntekter. Dette skjer i et samfunn som priser verdien av arbeid, og av produktene av det skapende arbeid. En ensidig vekt på å unngå dobbeltbeskatning av arbeidsfrie inntekter har ført til både lav skattlegging av renter, obligasjoner og aksjeutbytte, men også en utdypning av forskjellen mellom lønnsinntekter og kapitalinntekter. I motsetning til kapitalavkastning blir arbeidsinntekter skattlagt både på arbeidsgivers hånd og på mottakers hånd. Dessuten blir arbeidsinntekter i motsetning til kapitalinntekter gjenstand for progressiv beskatning. I en tid med høy arbeidsledighet og lav etterspørsel etter arbeidskraft domineres det politiske perspektiv av å avskaffe dobbeltbeskatning av kapitalinntekter. Istedenfor ved hjelp av skattesystemet å påvirke prisforholdet i favør av arbeidskraften og utjevne forskjellene som er bygd inn i skattesystemet, skjer ofte det motsatte.

Et av de viktigste prinsipper bak skattereformen er nøytralitet. Imidlertid er det nye skattesystemet overhodet ikke nøytralt i forholdet mellom arbeid og kapital som inntektskilder. Disse to inntektskategorier blir skattlagt etter ulike satser, og fordelingspolitikken skal nå bare gjelde lønnsinntekter. Målsettingen om et skattesystem bygd på prinsippet om økonomiske evne er blitt fortrengt av de markedslogiske prinsipper hvor solidaritet oppfattes som konkurransevridning. Jeg vil våge den påstand at skattereformen anno 1992 vil gi Norge det mest markedsorienterte skattesystem i OECD-området. At en slik begivenhet også blir forent med en sosialdemokratisk stolthet, er et historisk vitnesbyrd om det solidariske forfall som har skjedd. På en rekke punkter i bedrifts- og kapitalbeskatningen stilles Thatchers reform fra 1984 fullstendig i skyggen. Dette gjelder bl.a. beskatning av aksjeselskaper og aksjeutbytte. Norge vil få den laveste marginalskatt ikke bare i Norden, men også lavere enn USA og Tyskland.

Det er utrolig og oppsiktsvekkende at passive eiere — de som henter inntekter i form av aksjeutbytte — blir belønnet i en tid da det etterlyses aktive entreprenører og nyetablering av virksomheter. Ved behandlingen av personskattereformen i 1987 gikk Arbeiderpartiet og SV sammen om at aksjeutbytte skulle inngå i beregningsgrunnlaget for bruttoskatten. Denne fellesmerknaden er verdt å sitere i dag, bl.a. etter replikkordskiftet med Schjøtt-Pedersen, lyder:

«Disse medlemmer er mot en løsning der aksjeutbytte beskattes med nettoskattesatsen på inntektstakers hånd, mens selskapene fritas for beskatning av aksjeutbytte. Samlet vil det gi en langt mindre beskatning av aksjeutbytte enn i dag.»

Nå i dag, fire år senere, foreslår flertallet — heri inkludert Arbeiderpartiet — nettopp at nettoskattesatsen skal gjelde for aksjeutbytte, med en forandring, nemlig at skatten ikke oppkreves hos den som mottar utbytte, men hos selskapet. Ifølge Finansdepartementets egen oversikt gjengitt i innstillingen på side 207, vil dette føre til at Norge får den laveste effektive skatt av overskudd som utdeles som utbytte, av samtlige land som inngår i tabellen. Skattesatsen i Norge blir på 28 pst., mens de tilsvarende tall er 51 i Sverige, 46 i Tyskland og 52,4 i USA. Det er på denne bakgrunn vi kan påstå at aksjeeiere og rentenister er de grupper som kommer best ut av skattereformen. Rentenistene får redusert sin skatt på renter fra bank og obligasjoner fra 40,5 pst. til 28 pst. Skattereformen belønner passive eiere. De som lever av utbytte og renter, får betydelige lettelser.

Det politiske signal av et slikt skattesystem må være fullstendig feil. Hvor er solidariteten med de arbeidsledige, de lavtlønte og de gjeldskriserammede?

Mens Sosialistisk Venstreparti er mest opptatt av den alvorlige gjeldskrise som har rammet titusener av familier, er de borgerlige mer opptatt av nøden blant de formuende og foreslår rundhåndet 800 mill. kr for å lette byrdene blant de velstående. Dette er en krisepakke som akutthjelp. Dette beløpet utgjør en reduksjon på nesten 20 pst. av en samlet inntekts- og formuesskatt på 4,2 milliarder.

I den sosiologiske faglitteraturen er det innarbeidet et begrep for å forklare hvordan ulikhet i samfunnet vedlikeholdes og gjenskapes. Dette fenomen omtales uærbødig som Matteus-prinsippet, og utlegges helt riktig slik: Til den som har, skal det gis. Denne mekanisme har igjen gjort utslag i skattereformen anno 1992.

Formuesfordelingen i Norge er langt skjevere enn inntektsfordelingen. Tallene fra 1988 viser at 10 pst. av de rikeste disponerer over 50 pst. av formuen. Videre viser det seg at 24 pst. av dem som har høyest formue, disponerer over 85 pst. av all formue i dette landet.

I de siste dager er snillisme introdusert som en politisk betegnelse. Hva med denne skattepolitiske snillisme overfor de rikeste, enten de nå lever i sivilisert eller usivilisert tilstand? Høyre har fått et politisk gjennomslag som er historisk oppsiktsvekkende, og avslører en skattepolitikk hvor omsorgen for de formuende har vært det viktigste. I sin skattepropaganda påstår Høyre at Norge skiller seg helt fra andre europeiske land med en høy beskatning av formue. Denne utgave av virkeligheten er feilaktig. Beskatningen av formuesobjekter skjer gjennom arveavgift, eiendomsskatt og formuesskatt. Dette er OECDs avgrensning, og er internasjonalt anerkjent. Den siste tilgjengelige statistikk som er referert i Aarbakke-utvalgets delinnstilling III, motbeviser Høyres påstand. Av de åtte land som er tatt med i tabellen, har 50 pst. høyere formuesskatt enn Norge. Uansett regnemåte ligger altså Norge i den nedre halvdel når det gjelder formuesskatt. Som et apropos til dagens skattedebatt vil jeg trekke fram følgende beroligende uttalelser fra professor John Kenneth Galbraith:

«Ikke noe bidrar slik til sosial ro som et skattenivå som frambringer smerteskrik fra de rike».

Og han fortsetter:

«Så kan man innbille seg at også de rike lider nød».

Sosialistisk Venstreparti støtter Regjeringens linje når det gjelder en reform av formuesskatten, med en reell og så vidt mulig lik verdsetting av ulike formuesobjekter kombinert med en nedjustering av satsene.

Imidlertid er vi overrasket over den foretatte standpunktendring når det gjelder formuesskatt for aksjeselskaper, for i sitt hovedinnlegg i fjor understreket saksordfører Gulbrandsen følgende:

«— Arbeiderpartiet vil hindre at formuesskatten skal fjernes for selskaper m.v., . . .»

Dessverre klarte ikke partiet å hindre at regjeringen utgått av partiet foreslo at denne formuesskatten skulle avvikles.

For øvrig er SV det eneste parti som vil ha en lavere overskuddsskatt av småbedrifter. I likhet med andre land foreslås innført en tosatsstruktur med 20 pst. som laveste sats, dvs. 8 pst. lavere enn flertallet. Dette er et bidrag for å imøtekomme de aktuelle problemer i næringslivet og styrke de mindre bedriftenes evne til konsolidering.

Skattepolitikken kan fortsatt være et virkemiddel i næringspolitikken. I tråd med denne forståelse ber vi derfor departementet om å utrede en avsetningsordning for å fremme forsknings- og utviklingsarbeid i produksjonsorienterte bedrifter. Dessuten står vi sammen med mellompartiene om å beholde ordningen med utgiftsføring av miljøinvesteringer. Det nåværende skattesystem er overbelastet med avsetningsordninger som fungerer midlertidig utsettende eller permanent til nedsettelse av skatten. Flertallet går imidlertid i sin iver til den motsatte ytterlighet — å sanere samtlige

ordninger, uten å innse at fornuftige innretninger kan ha en samfunnsøkonomisk begrunnelse.

SV foreslår også at skattereformen skal omfatte det kommunale skattesystem. Kommunene blir stadig mer avhengig av statlige overføringer. I løpet av 1980-årene er kommuneforvaltninges netto skatteinntekter blitt betydelig redusert. I 1990 var andelen nede på 46 pst. av totale inntekter. Skattereformen forsterker denne utvikling, idet kommunene mister ytterligere 1 milliard kr i direkte skatteinntekter. Vi foreslår at det kommunale selvstyret styrkes også på inntektssiden. Hittil har man bare konsentrert seg om utgiftssiden. Dette kan gjøres ved å øke den kommunale skattøren, slik at kommunene får beholde en større del av sine inntekter. I denne sammenheng kan vi vise til de andre nordiske land og bestrebelsene for å eliminere helt unødvendige fram- og tilbakeføringer av pengestrømmer mellom stat og kommune. En reell beskatningsrett i kommunene vil i tillegg redusere presset på egenandeler og avgiftsøkninger.

Det gamle skattesystem har gitt næringslivet oppsamlede skattekreditter på om lag 100 milliarder kr. SV går definitivt mot et skatteamnesti for midler som er klart skattepliktige, og som uansett skattesystem vil bli inntektsført til beskatning i løpet av en overgangsperiode.

Det mest omdiskuterte forslag er her å bruke de såkalte negative saldoer til bankaksjer for å oppnå skattefritak. Her gjør flertallet noe de selv tar avstand fra i innstillingen, nemlig å iverksette skattesubsidierte tiltak overfor enkeltnæringer. Det foreligger heller ikke oversikt over det totale tap av skatteinntekter hvis denne ordningen utnyttes fullt ut. SV har hele tiden vært mot forslaget og mener dessuten at det er tvilsomt om det vil bli benyttet av næringslivet, og derved om det overhodet gir de resultater som er forespeilet.

Stortinget har vedtatt Statens Banksikringsfond tidligere i år. Det var dette som skulle være virkemiddelet når soliditeten i finansnæringen var truet. Det er en offentlig oppgave å sikre finansnæringens stabilitet, soliditet og likviditet.

Det grunnleggende problem i det nye skattesystem er den betydelig forskjell i skattlegging av lønn og arbeidsfrie inntekter. Fordelingspolitikken skal ikke gjelde kapitalinntekter, bare arbeidsinntekter. En slik urettferdighet kan ikke overleve dette århundre.

Delingsproblemet oppstår som den gordiske knute nettopp fordi at der er så store terskler, så ulike satser når det gjelder beskatningen av disse to inntektsformer. Denne innebygde ulikheten blir drivkraften for nye omgåelser og skatteplanlegging. Ved å omdanne personinntekt til kapitalinntekt unngår man både progressiv skatt og man får lavere sats.

For Arbeiderpartiet og SV har det vært en helt avgjørende forutsetning at det ble vedtatt en delingsmodell. I innstillingen anfører SV at vi subsidiært støtter delingsmodellen, og vi har anført en rekke kritiske merknader til det forhandlingsresultatet som er inngått mellom Høyre og Arbeiderpartiet. Men det er ingen tvil om hva som politisk er viktigst.

Skattereformen er på den ene siden helt nødvendig for å rydde opp i næringslivets særordninger. Imidlertid viser behandlingsresultatet som legges fram i dag, hvordan maktfordelingen er i det norske samfunn. Den kan avleses av satser for skatt og for avskrivninger. For rederinæringen er følgende omdiktning fortsatt relevant:

«Vår ære og vår makt har skatteparadis oss brakt.»

De organiserte interesser har vunnet over de uorganiserte og ressurssvake. I dette perspektiv er skattereformen en studie verdt.

Jeg vil herved ta opp SVs forslag som er referert i innstillingen.

Presidenten: Hr. Meland har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Tom Thoresen: Heller ikke Eilef Melands innlegg her nå avkreftet det hovedinntrykk vi sitter med etter skatteinnstillingen, nemlig at erkjennelsen av det gamle skattesystems utilstrekkelighet og viljen til fra alle sider å bidra til et nytt og bedre ikke er svekket. Vel kan det være ulike oppfatninger om en rekke elementer i denne skattereformen, men den hovedlinje som Stortinget behandlet i fjor, som Regjeringen har fulgt opp, og som finanskomiteen har fulgt opp i sin tur, står likevel ved lag — et skattesystem med flatere satser, med bredere skattegrunnlag, og et skattesystem som skal vise mer funksjonsdyktighet overfor næringslivets behov.

Jeg er for min del helt enig med Eilif Meland i hans bekymring for lønnstakerne og for de arbeidsledige, og jeg vil si at den reformen vi gjennomfører, skal nettopp være innrettet på å løse problemer på den siden. Da er det noe påfallende at i tilstramminger og tilretteleggelse for næringslivet prøver SV på et vis å være med både på gyngene og på karusellen. Nettopp i et arbeidsledighetsperspektiv er det alvorlig at SVs samlede bedriftsbeskatning sannsynligvis vil påføre bedriftene en skatteskjerpelse i størrelsesorden 8—10 milliarder kr i forhold til Regjeringens forslag. Uansett hvilke fordelingsvirkninger en mener dette

måtte ha, vil det nødvendigvis måtte bli alvorlig for den alvorlige sysselsettingssituasjonen vi har allerede.

Eilef A. Meland: Representanten Thoresen gjentok påstanden om at vårt opplegg i skattereformen ville påføre næringslivet en skatteskjerpelse på 8—10 milliarder kr. Da vil jeg gå litt tilbake: Under finanskomiteens behandling stilte SV flere spørsmål til Finansdepartementet om virkningen av vårt skatteopplegg. Finansdepartementet ville ikke beregne virkningen nøyaktig, for de mente at usikkerheten var så stor. Hvis det forholder seg slik at departementet i dag kan beregne virkningen av vårt skatteopplegg og levere slike kalkyler, så er det meget oppsiktsvekkende. Vi leverte inn fire alternative skattesatser for næringslivet, og fikk svar som gjorde at vi kunne beregne indirekte for hånd provenyvirkninger som gav nullvirkning. Når representanten Thoresen nå gjentar denne påstanden, vil jeg be en fra Arbeiderpartiet her og nå i dag dokumentere disse tall. De samsvarer ikke med svar vi har fått fra departementet, og de samsvarer heller ikke med våre beregninger.

Harald Ellefsen: Jeg vet ikke hva som samsvarer med SVs beregninger — de har kanskje ikke foretatt noen beregninger i det hele tatt — men det som er realiteten, er at Eilef Meland her i dag har gitt en detaljert fremstilling av en rekke forslag fra SVs side som åpenbart ville ha en dramatisk og negativ effekt på næringslivet. Han har selv gått igjennom det punkt for punkt. Han har på en kraftig måte gått til angrep på alle oss andre fordi vi ikke ønsker å være med på den type tilstramming av skatteskruen som han legger opp til. Bare se på elementer som den høye satsen på bl.a. kapitalbeskatningen! Bare se på hans intense forsvar for dobbeltbeskatning! Bare se på hans intense forsvar for en høyest mulig formuesskatt i Norge, som åpenbart er en oppskrift på kapitalflukt og nedleggelse av arbeidsplasser — hvor han forsøker å forsvare det ved å trekke inn tallberegninger fra andre land, hvor han også trekker inn nivået på eiendomsskatt i andre land for å dekke over den særnorske, høye formuesskatten.

Jeg tror kanskje det som er korrekt, er at tallet for skatteskjerpelse i SVs opplegg muligens er større enn det departementet her har regnet med for bedriftsbeskatningen, for i tillegg til alle skjerpelsene i bedriftsbeskatningen har SV lagt fram et personskatteopplegg som for en god del grupper vil medføre en så kraftig skatteskjerpelse at effekten åpenbart vil bli et økt press i retning av lønnsøkning, som igjen vil bli veltet over på bedriftene.

Mitt spørsmål til SV er: Er man i sitt syn på skattepolitikken fortsatt så stivnakket marxistisk at man ikke har registrert hvilken negativ effekt det nødvendigvis må ha at vi fortsatt opprettholder vårt særnorske skattenivå og ytterligere strammer skatteskruen i en situasjon med en stadig mer åpen internasjonal konkurranse?

Får jeg helt til slutt si to setninger. Det var ordene fra hr. Melands side om vår ære og vår makt som inspirerte meg. Jeg tror at kanskje mer dekkende for SV kan være følgende:

«Vår skattefut og Marx —
vårt folk det flår vi maks.»
(Munterhet)

Eilef A. Meland: Når jeg lyttet til representanten Ellefsens gjengivelse av vår skattepolitikk, kunne jeg være fristet til selv å referere og sitere Marx, som en gang sa: Uvitenhet har hittil ikke hjulpet et menneske. Det gjelder spesielt i den grad Ellefsen har satt seg inn i vår skattepolitikk. For å ta det kort: SV er det eneste parti som foreslår en lavere beskatning av bedrifter enn det Høyre gjør, nemlig 20 pst. — det omgår Ellefsen behendig — og 20 pst. overskuddsskatt skal gjelde mindre bedrifter, for å konsolidere disse.

SV gir lettelser i personskatten på i alt 2,4 milliarder kr, men vi lar ikke budsjettbalansen lide av den grunn. Her er plutselig Høyre ikke bekymret overhodet.

Så kommer man med påstand igjen om formueskatten som særnorsk fenomen. Hvis representanten Ellefsen lyttet til mitt innlegg, så er dette grundig og ugjenkallelig tilbakevist av OECD-tall, dvs. at Høyres skattepropaganda på dette punkt faller til jorden, erklært død og maktesløs.

Lars Gunnar Lie: Sosialistisk Venstreparti og representanten Eilef Meland er prinsippfaste, og eg har lyst til å gi honnør for det. At det kan vere mogleg å lage eit slikt skattesystem som SV gjer framlegg om, der ein får lik skatt på arbeidsinntekt og kapital, det kan eg òg sjå. Men eg trur ikkje det er mogleg å gjennomføre det i praksis i dette samfunnet vårt. Eg trur det vil føre til, som det har vore sagt frå fleire her, ei skatteskjerping for næringslivet som næringslivet i dag ikkje er i stand til å tole.

Eg synest det er nokså oppsiktsvekkjande at det no vert operert med tal på 8—10 milliardar kr i høve til det Regjeringa gjer framlegg om. Og eg må spørje Sosialistisk Venstreparti om dei er villig til å revurdere systemet sitt dersom desse tala syner seg å vere

rette. Eg går ut frå at heller ikkje Sosialistisk Venstreparti er interessert i at vi skal få ei nedbygging av arbeidsplassar og auka kostnadsnivå.

Eilef A. Meland: Det er viktig å være prinsippfast også i skattepolitikken, men prinsippene skal ikke låse tanken slik at man blir mekanisk og firkantet.

Vi har funnet fram til en måte å se et fremtidig skattesystem på som jeg tror kunne ha samsvart med den praksis som en etter hvert også finner i utlandet. Etter å ha undersøkt dette, finner man ut at beskatningen av kapital og beskatning av bedrifter er betydelig høyere i utlandet, også innenfor EF-landene. Det viser den statistikken vi har.

Det fremtidige skattesystem jeg tror vil gå igjennom, er et skattesystem hvor både kapitalinntekter — uansett om det er leie, renter eller aksjeutbytte — og arbeidsinntekter blir beskattet etter samme skala, med én forskjell. Den eneste differansen utgjør nemlig trygdeavgiften, som i dag er på 7,8 pst. Et slikt system ville overleve og forhindre all skatteplanlegging, fordi hvis en snek seg unna 7,8 pst. trygdeavgift, ville en heller ikke opptjent rettigheter i folketrygden. Det er den skissen vi har jobbet ut fra, og det er den vi tror på og vil bearbeide nå til høsten. På en rekke punkter er den også ufullkommen.

Representanten Lie pleier ellers ikke å referere løse påstander som 8—10 milliarder kr i økt beskatning av bedrifter og kapitalinntekter. Det tallet har jeg avvist. Jeg har henvist til våre merknader og svar fra departementet, og jeg vil heller be de som har fremsatt påstanden, dokumentere den i full offentlighet.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Lars Gunnar Lie: Når vi i dag vil få ei skattereform med brei tilslutnad, er det av di alle har fått noko, og alle har måtta gje noko for heilskapen si skuld.

Eg har sett at saksordførar har stått fram i nokre samanhengar og gjeve uttrykk for at Regjeringa har fått gjennomslag på alle felt for framlegget sitt. Innstillinga syner tydeleg at slik er det ikkje.

Kristeleg Folkeparti er glad for at ein får eit meir truverdig skattesystem ved at skattesats og utlikna skatt meir vert i samsvar. Kristeleg Folkeparti er nøgd med at skatteplanlegging vert redusert, og at samfunnet sine ressursar kan nyttast betre.

Kristeleg Folkeparti er særleg nøgd med dei endringane Stortinget vil gjere i Regjeringa sitt framlegg som vil medføre at dei mindre verksemdene får ei betre ordning for deling av personinntekt og kapitalinntekt. Det kunne elles vorte ei utoleleg skatteskjerping.

Kristeleg Folkeparti er nøgd med at ei AMS-ordning vert bevart, slik at også vanlege folk kan medverke til vekst i næringslivet gjennom sparing i aksjefond. Kristeleg Folkeparti set òg håp til at dei overgangsreglane som komiteen går inn for med omsyn til negative saldoer, kan gjenreise bankane og kredittforetaka, og at det kan gje ein særleg stimulans til distrikta, slik reglane vert utforma.

Kristeleg Folkeparti vedkjenner seg fullt ut at ein har lagt til rette for at vi skal ta vare på skipsfarten som ei sterk næring med internasjonal slagkraft.

Når det gjeld personskatten, er vi glad for at eit fleirtal har stilt seg bak og vil rette opp skattetabellen for ei-inntektsfamiliane og vil styrkje barnefamiliane sin økonomi i budsjettet for 1992.

Det er av mange, m.a. av SV sin talsmann, retta kritikk mot reforma for at ho gjev urimelege fordelingsverknader. Biletet vert lett slik når ein ser isolert på tabellar og formelle skattesatsar som forvrengjer sanninga i høve til det folk har betalt i skatt tidlegare. Når det er sagt, vil eg òg streke under at vi er urolege for at reforma kan få negative verknader på fordelinga. Det er difor vi legg så stor vekt på fleirtalsmerknaden vi har saman med regjeringspartiet og Senterpartiet.

Ved innføring av ei skattereform av eit slikt omfang som den Odelstinget har til handsaming i dag, er det dei grunnleggjande hovudelementa som vert avgjerande for korleis reforma skal sjå ut og kan utviklast vidare.

Kva er det så som er dei mest avgjerande hovudelementa?

For det første er det ei reform der ein får ein stor skilnad på skattlegging av personinntekt og kapitalinntekt. Dette gjer det naudsynt å finne ein rimeleg måte å skilje mellom desse to typar inntekter på.

For det andre er det krav om eit enklare personskattesystem der retten til frådrag vert sterkt avgrensa.

For det tredje vil vi få ei skattereform som gjer synleg realformuen. Ei slik høgre verdsetjing må få konsekvensar for måten formuen vert skattlagd på.

Det vanskelegaste området å finne løysing på, har naturleg nok vore det første av desse hovudpunkta. Noreg vil ved å innføre ei slik deling mellom næringsinntekt og personinntekt vere det første landet i verda — så langt eg kjenner til — som gjennomfører ei ordning bygd på den såkalla kildemodellen.

Den klårt enklaste løysinga ville vere å skattleggje likt nærings-, kapital- og arbeidsinntekt, slik m.a. Sosialistisk Venstreparti gjer

framlegg om. Når denne løysinga må forkastast, heng det først og fremst saman med at næringslivet ikkje ville tole så sterk skattlegging som Sosialistisk Venstreparti gjer framlegg om. Og dersom ein la satsane på eit nivå som høvde for verksemdene, ville ein tape for store inntekter til staten sine oppgåver. Derfor må vi ha ei deling. Kristeleg Folkeparti legg opp til at ein for næringslivet skal ha om lag same skattenivået i 1992 som i 1991. For å unngå same effekt som ved skatteendringa i 1987, då bruttoskatten vart innført og ein fekk ei skatteskjerping, har vi medverka til store endringar på framlegga i Ot.prp. nr. 35.

Nokon løyndom er det ikkje at eg tidleg i arbeidet med delingsmodellen såg noko ulikt på deling av aksjeselskap med aktive eigarar og sjølvstendig næringsdrivande. Det er no brei semje om eit framlegg med store endringar i det som kom frå Regjeringa når det gjeld delingsmodellen. Slik det var presentert i Ot.prp. nr. 35, kunne det ha gjeve særs uheldig skatteskjerping for mange mindre verksemder. Dette er no motverka ved å endre reglane og å gje valfridom med m.a. omsyn til fastlegging av grunnlaget for kapitalinntekta, og ved m.a. dei justeringane bergensprofessorane kom med. Eg har derfor — også av omsyn til målet om at den nye skattereforma skal få breiast mogeleg tilslutnad — vore med og omarbeidd kildemodellen, og står saman med fleirtalet bak modifiseringane. Samstundes vil eg streke under at det ikkje er noko ideelt system slik det ligg føre. Eg trur det er rett å slå fast at det ikkje finst noko system som vil verte oppfatta som «rettferdig» av alle, med det mangfald som finst i næringsverksemd, kapitalstruktur og eigedomstilhøve. Derfor må ein vere open for justeringar etter kvart som ein vinn røynsle. Slike justeringar må også ha som siktemål at vi kan få eit meir forenkla system. Eg vil seie det slik: Komiteen har smidd vidare på Regjeringa sitt framlegg, og det har vore knapp tid, så ein foredlingsprosess er framleis naudsynt, men hovudelementa ligg no fast.

Når det gjeld personskattesystemet, kan ein slå fast at det er eit enklare system det vert lagt opp til, med berre to inntektsomgrep og få satsar. For Kristeleg Folkeparti er det eit krav at personskatteopplegget må betrast i høve til det Regjeringa legg fram når det gjeld ei-inntektsfamiliane. Eg er derfor nøgd med at regjeringspartiet og sentrumspartia i fellesskap har bunde seg opp til i samband med budsjettet til hausten å kome med eit personskatteopplegg som vil styrke økonomien til ei-inntektsfamiliane og småbarnsfamiliane.

Inntektsskattlegging og formuesskattlegging må sjåast saman. Det vert lagt til grunn at ein grundig gjennomgang av verknaden med den såkalla 80 pst.-regelen vil kome i proposisjonen om formuesskatten som Regjeringa skal kome med til hausten. Når Kristeleg Folkeparti meiner at retningslinene for formuesskatten for 1992 og avgrensingsregelen må vurderast i samsvar med merknadene frå Høgre, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Aune-lista, er det av di ein ikkje heilt ut kan sjå verknedane av ei omlegging med høgre formuesverde, ny inntektsskatt osb. Kristeleg Folkeparti vil bevare formuesskatten, både av di vi treng provenyet og av di det gjev fordelingsverknader.

Det er òg viktig for Kristeleg Folkeparti å streke under at skattlegging av bustad ikkje skal auke i samband med reforma.

Eg vil streke under at eigenkapitalsituasjonen i næringslivet er svært viktig for å tryggje arbeidsplassane og gje grunnlaget for vekst i realinvesteringane. Ein svak eigenkapital vil også auke faren for finansielle vanskar og dermed uønska oppkjøpssituasjonar. Eg vil m.a. syne til den særs svake utviklinga det har vore for eigenkapitalen i mindre verksemder frå 1985. Med dette som bakgrunn meiner Kristeleg Folkeparti det er naudsynt med ei lempeleg skattlegging av dei eksisterande skattekredittar i ein overgangsperiode.

Det andre eg vil peike på, er at dei eksisterande skattekredittane ikkje finst i stor grad som likvide midlar, men i realkapital.

Når det gjeld skattlegging av aksjegevinstar og frådragsrett for tap, vil eg peike på at motargumenta mot RISK-metoden har vore sterke og mange. Derfor vonar eg at departementet ikkje vil knyte prestisje til opplegget, men er villig til å sjå på metoden når ein får røynsle med den og i praksis kan sjå korleis den verkar.

Det har vore mykje snakk om avskriving og avskrivingssatsar. Det er vanskeleg å fastslå dei budsjettmessige verknadene av omleggingа når det gjeld skattlegging av verksemder og bransjar. Dette skuldast sjølvsagt at det er vanskeleg å sjå korleis dei næringsdrivande og verksemdene vil innretta seg når den nye skattereforma er sett i verk. Den «reknefeilen» på om lag 600 mill. kr som departementet gjorde, og som Stortinget fekk brev om frå departementet, syner kor stort problemet er. Det er òg eit problem når ein endrar avskrivingssatsane og skatten t.d. vert lågare eitt år, men høgare seinare, at det er vanskeleg å rekne kva den eigenlege verknaden av endra reglar vert. Det var ein samla komite som ved handsaminga av skattemeldinga i fjor haust sa at avskrivingssatsane bør fastsetjast ut frå gjennomsnitt faktisk verdiforringing på driftsmiddel i den aktuelle saldogruppa. Men eg vil òg

streke under at fleirtalet meinte at fastsetjinga av avskrivingssatsar for skip måtte sjåast i samband med avskrivingsvilkåra i andre land. Det er heller ikkje nokon sakleg grunn til å skilje mellom skip og borefartøy. Etter ei totalvurdering av dette har Kristeleg Folkeparti kome fram til at avskrivingssats for skip og borefartøy vert sett til 20 pst., som er langt lågare enn i m.a. Sverige, Danmark og Tyskland. Når ein ser konkurransen for flyselskapa, kan ein spørje om ikkje dei òg skulle hatt ein høgre avskrivingssats for fly.

Når det gjeld ei anna saldogruppe, nemleg gruppa maskin, reiskap, instrument osb., har også Arbeidarpartiet innsett at Regjeringa sitt framlegg om ein avskrivingssats på 15 pst. er for lågt i høve til verdifallet for dei aktuelle driftsmidla. Den inneheld mykje ulikt, men eg vil syne til at dyrt utstyr som er naudsynt for å følgje med i teknologisk framvekst, må fornyast raskt. Eg er derfor glad for at fleirtalet her i samråd med departementet vil foreslå at avskrivingssatsen vert sett til 20 pst., og at ein får slått saldogruppene C og D saman. Ein får dermed redusert talet på saldogrupper frå åtte til sju, noko som er i tråd med komiteens syn ved handsaminga av skattemeldinga i haust.

Eg kan heller ikkje la vere å streke under at det er til dels klåre motsetnader i overslaga som departementet og næringslivet sine representantar har gjort når det gjeld avskrivingssatsane. Når statistikkgrunnlaget er ufullkome, må ein rekne med feil og vente på dei konkrete røynslene.

Er det så århundrets skattereform dette vi no vedtek? Eg er ikkje sikker på det, men det eg er sikker på, er at det er ei naudsynt avløysing for eit gammalt skattesystem som langt på veg var forvitra. Det nye er ikkje fullkome, men eg trur det er ei haldbar plattform å byggje vidare på. Derfor kan eg òg seie meg nøgd når ein ser det heile under eitt.

Til slutt vil eg ta opp framlegg nr. 24, frå Kristeleg Folkeparti, som står på side 372.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Forslaget som Lars Gunnar Lie her refererte til, er dermed opptatt.

Det blir replikkordskifte.

Berit Brørby Larsen: I det store og hele er det grunn til å glede seg over Kristelig Folkepartis klare tilslutning til hovedtrekkene i Regjeringens og Arbeiderpartiets opplegg til skattereform. Det skyldes at det er nokså bred enighet mellom Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti når det gjelder å bidra til en rettferdig og god sosial fordeling av skattebyrdene, selv om Lie i sitt innlegg tok noen forbehold.

Det skuffer og forundrer meg allikevel at Kristelig Folkeparti har latt seg presse av Høyre til å gå inn for store lettelser i formuesskatten. Dette skjer attpåtil før Stortinget har fått anledning til å drøfte formuesskatten i bred sammenheng, inkludert beregningsgrunnlag og innretning. Det har vært en viktig del av det kristne budskap at en ikke skal legge for stor vekt på å samle seg «skatter på jorden», som det heter. Det skal heller legges vekt på andre verdier. Jeg vil derfor spørre representanten Lie om det ikke er å gi gale signaler at Kristelig Folkeparti her og nå vil redusere skatten på formue og gi til dem som har mye fra før? Og kan Kristelig Folkeparti fortelle oss hvilken innretning på formuesskatten partiet kommer til å legge seg på?

Lars Gunnar Lie: Representanten Brørby Larsen siterte frå Bibelen, men ho fullførte ikkje sitatet, for det heiter nemleg vidare:

«... hvor møll og rust tærer, ...»

Det er der ein ikkje skal samle seg skattar — og rust og møll tærer på formue. Vi har m.a. noko som heiter inflasjon.

I innstillinga til bedriftsskattemeldinga har alle parti, unnateke SV, sagt at dei vil redusere eller ta bort formuesskatten. Det er klart vi vil få høve til å diskutere prinsippa for formuesskatten når Regjeringa legg det fram som eiga sak til hausten.

Når vi frå Kristeleg Folkeparti har vore med på å seie at formuesskatten skal reduserast med 800 mill. kr i 1992, er det ut frå m.a. røynslene med den forrige skattereforma, som førte til ei sterk skatteskjerping. Vi ønskjer ikkje å ta den risikoen ein gong til, at vi får ei sterkare skatteskjerping med denne reforma som no vert innført.

I tillegg til det vil eg òg seie at eg synest vi har vist ei rimeleg dekking for dette ved at investeringsavgifta ikkje vert redusert med 2 pst., men med 1 pst. i vårt framlegg.

Kristin Halvorsen: Jeg registrerer at representanten Lie nå er ute på tynn is, og at representanten Brørby Larsen traff en veldig øm tå. Det er ikke det grann rart, for da skattereformen kom, var Kristelig Folkeparti meget bekymret over den sosiale profilen på skattereformen. Og det er jo riktig at de som har de største inntektene og minst gjeld, får de største økningene.

Nå har ikke Kristelig Folkeparti lagt opp et alternativ til den beskatningen. Men det de altså har fått til i løpet av behandlingen i Stortinget, er en gavepakke til de aller, aller rikeste i landet. Det er nemlig sånn at 10 pst.

av de rikeste i landet har 50 pst. av all formue, og når Kristelig Folkeparti bidrar til å redusere formuesbeskatningen med 800 mill. kr, er det 400 mill. kr rett i lomma på de 10 pst. rikeste. Fra før av vet vi at de har de høyeste inntektene og ikke gjeld. Her er det derfor grunn til å glede seg «i åsen» med Kristelig Folkepartis hjelp.

Dette lurer jeg litt på, for det er nemlig også sånn at Kristelig Folkeparti har det velgergrunnlaget som har de laveste inntektene her i landet. De som derfor tjener aller minst på Kristelig Folkepartis opplegg når det gjelder formuesbeskatningen, er Kristelig Folkepartis egne velgere, for det er nemlig først og fremst eldre damer med minstepensjon og veldig lite på kistebunnen. Og da er det ganske rart å følge Kristelig Folkeparti gjennom en slik prosess. Rederne har jo fått fullt gjennomslag i mellompartiene og hos Kristelig Folkeparti for en betydelig skattelette gjennom prosessen. De har hatt millioner å kaste inn i kampen om finanskomiteens gunst. Men så er det altså noen grupper som ikke har hatt det, som ikke har sterke interessegrupper bak seg. Det er de lavtlønte, det er de uformuende, og det er de arbeidsløse. Kristelig Folkeparti har vist seg å være et parti som har tatt meget lite hensyn til nettopp disse gruppene når skattereformen skulle på plass.

Lars Gunnar Lie: For det første vil eg seie at vi i samfunnet vårt også har bruk for dei som sit med ein del formue. Vi har bruk for den kapitalen som desse representerer, for at den kan setjast inn i næringslivet og skape arbeidsplassar.

Eg er klar over at det er enkelt å argumentere med at vi no gjev skattelette til dei få rikaste i landet. Det er ei svært enkel framstilling av eit komplisert problemområde. Vi har sagt — og det sa eg også i mitt innlegg — at vi er opptekne av fordelingsprofilen i skattereforma. Derfor har vi òg lagt så stor vekt på den fellesmerknaden vi har med regjeringspartiet og Senterpartiet om at vi skal sjå på dette når vi kjem til budsjettet til hausten.

La meg òg leggje til når ein er oppteken av dei gjeldstynga og dei som no har det vanskeleg på grunn av høg gjeld og høg rente, at det er eit problemområde som ikkje kan løysast med skattereforma i seg sjølv. Vi må ta andre hjelpemiddel i bruk for dei.

Til sist vil eg òg seie at for første gang får vi no eit skattesystem der alle får same prosent for gjeldsrentefrådraget.

Kristin Halvorsen: Jeg kan ikke dy meg for en liten merknad, for Kristelig Folkeparti trives veldig dårlig på dette området.

Det er faktisk slik — som også representanten Eilef Meland dokumenterte i sitt innlegg — at formuesskatten i Norge ikke er spesielt høy. Vi ligger i nedre halvdel av OECD-landene når det gjelder den samlede formuesbeskatningen. Hvorfor i all verden skal vi da legge opp til et system, med Kristelig Folkepartis hjelp, der vi skal stå i første rekke for å lokke de formuende til oss, eller i hvert fall for å sikre oss at de skal bli, og hvor vi skal konkurrere med de andre landene i OECD om å bli best i formuesklassen — loppe de rikeste minst — med Kristelig Folkepartis hjelp?

Jeg forstår ikke logikken. Jeg forstår ikke hvorfor Kristelig Folkeparti, som jeg opplever som et sosialt parti på mange områder, trår helt feil her og mister oversikten i fordelingspolitikken.

Lars Gunnar Lie: Nei, vi skal ikkje hale dei til oss, men vi skal behalde dei vi har. Det er det eine punktet.

For det andre vil eg seie til representanten Halvorsen at samanlikninga med utlandet ikkje held i alle samanhengar, særleg ikkje når det gjeld formuesskattlegginga. Vi vil med det systemet som vi no innfører, få ei oppskriving av formuesverdiane på hundre, to hundre, ja kanskje fleire hundre prosent. Det er klart at vi då er nøydde til også å sjå på dei satsane som skal gjelde for formuesskattlegginga. Finansministeren har også i brev til komiteen i desember streka under at ein skulle sjå på avgrensingsregelen, og ein må også sjå på den satsen som ein skal leggje til grunn for formuesskatten.

Presidenten: Replikkordskifte er omme.

Gudmund Restad: Etter to måneders intenst arbeid kunne finanskomiteen onsdag kveld endelig avgi sin innstilling i vel en av de mest omfattende saker Stortinget noen gang har hatt til behandling. Sterke krefter har arbeidet for at skattereformen ikke skulle behandles i vår, men utsettes til senere.

Gledelig nok seiret fornuften og ansvarligheten slik at rammebetingelsene nå blir kjent for folk flest. Den lammende bekymring — noe berettiget, men mye uberettiget — som har preget næringslivet de siste to månedene, har virket uheldig. Usikkerheten måtte derfor snarest bringes til opphør. Det skjer nå — til tross for stort arbeidspress — etter fullt forsvarlig behandling i finanskomiteen.

Senterpartiet har lagt avgjørende vekt på at skattereformen burde vedtas med et bredest mulig flertall, og vi har derfor søkt å bidra konstruktivt til at dette kunne skje. Vi kunne ikke akseptere at så viktige rammebetingelser

for all aktivitet i samfunnet som skattereglene er, kunne blitt vedtatt med knappe flertall. Hensynet til stabilitet og forutsigbarhet tilsa bredest mulige løsninger.

Det er derfor med stor tilfredshet vi nå kan konstatere at alle viktige elementer i reformen vil få solid flertall, og at kun fløypartiene, Fremskrittspartiet og SV, har valgt å melde seg ut og vifte med sine henholdsvis blå og røde flagg som en kompensasjon for manglende påvirkningskraft.

Behovet for en skattereform er åpenbart. 80 år med rivende utvikling i samfunnet har vært mer enn skatteloven fra 1911 kunne tåle. Flikking og lapping på den gamle habitten har ikke kunnet forhindre at hullene i alle lommer er blitt stadig flere og større. Nå måtte det anskaffes et nytt og mer moderne kostyme.

Skattereformen bygger på hovedretningslinjene større nøytralitet i beskatningen, bredere skattefundament og lavere skattesatser. Det er utvilsomt en riktig modell for å oppnå større effektivitet i økonomien. Når man også legger inn en forutsetning om en reell, god fordelingsprofil, burde rammene for et godt skattesystem være gitt.

Skal vi få bukt med den store arbeidsledigheten, er det en betingelse at vi får en bedre utnyttelse av våre samlede ressurser: arbeidskraft, kapital og naturressurser. Et godt skattesystem vil være avgjørende for å oppnå dette.

Reformen omhandler først og fremst bedrifts- og kapitalbeskatningen, men har konsekvenser også for personbeskatningen. Av en eller annen grunn har mediene vært mest opptatt av det siste, mens komiteen har brukt det aller meste av sin tid på hovedsaken, altså bedrifts- og kapitalbeskatningen.

Skattereglene angår de aller fleste. Derfor var det ikke overraskende at interessen omkring skattereformen var meget stor alt fra framleggelsen den 12. april. At Regjeringen — trolig av tidsnød — valgte å legge fram saken for Stortinget uten en forutgående høringsrunde, gjorde ikke påvirkningsforsøkene mindre. 45 høringer og et utall av henvendelser til komiteen og enkeltmedlemmer sier litt om engasjementet.

Regjeringens forslag i proposisjonen var i stor grad en lojal oppfølging av innstillingen til skattemeldingen — Innst. S. nr. 5 for 1990—91 — som komiteen avgav sist høst. Enkelte avvikende forslag og noen nye problemstillinger var imidlertid tatt opp.

De mange henvendelser vi har fått, indikerte stor engstelse — særlig i små og mellomstore bedrifter — for at skattereformen ville få dramatiske følger for næringslivet og dermed for sysselsettingen i landet. Spesielt vakte Regjeringens forslag til modell for deling av næringsinntekt alvorlig bekymring og sterke protester. Det var forståelige og berettigede reaksjoner. Forslaget var for mye preget av provenytenkning og skrivebordsteori. Den delingsmodellen som nå vil bli vedtatt, er en kraftig forbedring av Regjeringens forslag, og burde bli til å leve med for næringslivet. Det provenytapet som dette i teorien representerer, vil i det praktiske liv bli oppveid og mer enn det av et mer robust næringsliv, som kan skape sysselsetting og dermed skatteinntekter.

I en åpen økonomi som den norske må vi også når det gjelder skattesystemet, skjele til forholdene i den øvrige del av den vestlige verden. Vi kan ikke ha et skattesystem som i for sterk grad avviker fra systemene i våre naboland. Særlig er den frie flyten av kapital over landegrensene en faktor som må tas med i betraktningen når vi lager vårt skatteopplegg.

I et 15 minutters innlegg er det ikke mulig å gå særlig nøye inn på de svært mange enkeltelementer skattereformen består av, men la meg likevel kort berøre noen punkter.

Satsstrukturen er det i stor grad enighet om når det gjelder flat nettoskattesats og et trygdeavgiftselement. Uenigheten dreier seg om toppskatten. Senterpartiet har tidligere gått imot totrinns toppskatt fordi vi ønsker kun ett progresjonselement i systemet. Når nettoskatten nå blir flat, har vi ingen betenkeligheter med å gå inn for en totrinns toppskatt for derved å oppnå en god fordelingsprofil.

Avskrivningssatsene er av sentral betydning for bedriftsbeskatningen. Ideelt bør avskrivningssatsen på et driftsmiddel tilsvare verdifallet. Regjeringen har nok også tatt sikte på det, men dens forslag har bommet på enkelte punkter. Eksempelvis er 15 pst. avskrivningssats på maskiner for lavt. Sentrumspartiene foreslår 20 pst. og får flertall for dette. Vi går også inn for at forretningsbygg i distriktene samt bygg med kort levetid skal gis dobbel avskrivningssats, henholdsvis 4 pst. og 10 pst., idet dette samsvarer bedre med slike byggs verdifall enn Regjeringens forslag. Også dette vil ifølge innstillingen få flertall.

Avskrivningssatsen på skip og rigger har vært sterkt fokusert ikke minst på grunn av rederinæringens storslåtte annonsekampanje. Her har næringens internasjonale konkurransesituasjon påvirket alle forslag, også sentrumspartienes forslag om en sats på 20 pst., som vil bli vedtatt med subsidiær støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet. Derimot har nevnte annonsekampanje overhodet ikke påvirket vår vurdering. I så måte har annon-

seutgiftene vært bortkastet, men har likevel hatt sin misjon som en form for pressestøtte.

Miljøinvesteringer har hittil kunnet utgiftsføres direkte. Det er skuffende at et flertall nå støtter Regjeringens forslag om innstramming, slik at pålagte miljøinvesteringer heretter må aktiveres og avskrives på vanlig måte. I en tid hvor behovet for miljøverntiltak er alminnelig erkjent, er det et dårlig signal å skjerpe beskatningen på dette området og dermed redusere muligheten for miljøinvesteringer.

De såkalte negative saldoene, altså gevinst ved salg av driftsmidler på grunn av foretatt mernedskriving, representerer ved overgangen til et nytt skattesystem meget store, ubeskattede beløp. Regjeringen vil få flertall for sitt forslag om å la 40 pst. av de negative saldoene gå skattefritt inn i egenkapitalen. Jeg er godt fornøyd med at det har vært mulig å skaffe flertall for at denne prosentsatsen skal være 60 i DU-områdene, og at det også ellers vil bli en god distriktsprofil i anvendelsen av de negative saldi.

Det er også fornuftig at bankenes egenkapitalsituasjon søkes løst ved denne anledningen ved at den delen av de negative saldoene som ikke frigis skattefritt, likevel kan bli skattefrie ved kjøp av nyemitterte bankaksjer og grunnfondsbevis som beholdes i fem år. Det er å håpe at dette kan bringe bankene over kneika, slik at de igjen kan begynne å fungere som normale banker med fornuftig risikovurdering og akseptable rentemarginer.

Senterpartiet støtter forslaget om å avvikle en del ordninger med betingede, skattefrie avsetninger, som f.eks. nedskrivning på varelager og -kontrakter og avsetninger til klassifikasjonsfond, etter god regnskapsskikk. Derimot ønsker vi å beholde en viss begrenset adgang til nedskrivning for forventede tap på fordringer; dette for å unngå en unødig aggressiv innfordringspraksis for å kunne realisere tap slik at de kan utgiftsføres.

Konsolideringsfondsordningen avvikles og uten at noen del av avsetningene kommer til beskatning. Dette er Senterpartiet enig i, men vi vil ikke unnlate å peke på den urimelige forskjellsbehandlingen mellom ulike typer fondsavsetninger.

I fjor høst foreslo Regjeringen at avsetninger til miljøfond og avsetninger etter distriktsskatteloven skulle avvikles før resten av skattereformen kom til behandling. Det fikk flertall ved hjelp av Arbeiderpartiets, Høyres og Fremskrittspartiets stemmer. Det samme flertallet stemte også for Regjeringens forslag om delvis beskatning av de aktuelle avsetningene. En slik forskjellsbehandling kunne neppe skjedd ved samtidig behandling.

Aksjebeskatningen vil bli rimelig i Norge i forhold til i de fleste andre land. En skattesats på 28 pst. på utbytte må betegnes som en lempelig beskatning sett i sammenheng med at aksjeselskaper heretter ikke skal betale formuesskatt.

Skattesatsen blir 28 pst. også på aksjegevinster, som er vesentlig lavere enn gjeldende skattesats på slike gevinster. Men siden det hittil har vært en del skattefri aksjeomsetning — bl.a. etter tre års eiertid — betyr nok omleggingen kanskje en viss skjerpelse av beskatningen av aksjegevinster.

For å unngå dobbeltbeskatning foreslo Regjeringen å innføre den såkalte RISK-metoden, som medfører at inngangsverdien på aksjen blir oppregulert i forhold til skattlagt kapital i selskapet. Dermed blir det forskjell på nominell gevinst og den gevinsten som skal skattlegges.

Forslaget har fått blandet mottakelse, idet metoden har blitt ansett som komplisert. Det skal innrømmes at også jeg har vært i tvil om hensiktsmessigheten av en slik metode for å oppnå at Norge som det første land i verden skulle unngå dobbeltbeskatning av aksjegevinster. Særlig den psykologiske effekten av metoden kan være betenkelig.

Jeg er imidlertid kommet til at RISK-metoden bør innføres, og da generelt og ikke som en metode som skal benyttes når den i forhold til sjablonregler vil gi minst skatt, slik enkelte andre partier går inn for.

AMS-ordningen blir nå avviklet. For å stimulere vanlige folk til å spare i aksjer er Senterpartiet med og skaffer flertall for en ordning hvor sparing innenfor gitte grenser via aksjefond vil gi skattefrie aksjegevinster etter fire års bindingstid.

Senterpartiet ser sparebankene som viktige bl.a. for å opprettholde en desentralisert bankstruktur i Norge. Derfor har vi ønsket å bidra til en størst mulig likestilling i beskatningen av forretningsbanker og sparebanker. Det gjelder også beskatningen av grunnfondsbevis i forhold til aksjer.

Regjeringen satte fram forslag om skjerpet beskatning av boliger ved at utleieinntekter i hovedsak skulle bli skattepliktige. Utgiftene til vedlikehold m.v. av vedkommende utleide boligenhet skulle etter forslaget da selvsagt være fradragsberettiget.

Senterpartiet — som resten av komiteflertallet — avviste ganske raskt forslaget, bl.a. på grunn av de kontrollproblemer som ville oppstå. Det samme gjaldt Regjeringens forslag om gevinstbeskatning ved salg av fritidseiendommer. Til slutt ville heller ikke regjeringspartiet stille seg bak regjeringens forslag, som altså ikke blir vedtatt.

Formuesskatten må ses som en integrert del av den totale beskatningen. Den innbringer årlig vel 4 milliarder kr til det offentlige. Senterpartiet ser det som uaktuelt å avskrive slike beløp, som er av vesentlig betydning for å opprettholde et ønsket offentlig aktivitetsnivå.

Vi mener også at direkte beskatning av formue er å foretrekke framfor en høyere skattesats på kapitalinntekter, som kunne vært alternativet. Senterpartiet deler i så måte det synet flertallet — alle untatt én — i Aarbakke-gruppen gav uttrykk for i sin delutredning om formuesskatten, som ble avgitt 16. mai.

I en fase av komitebehandlingen stod og falt spørsmålet om hvorvidt vi kunne få en skattereform vedtatt med et bredt flertall, som Senterpartiet har ment var avgjørende viktig for å oppnå et stabilt skattesystem, med formuesskatten. Høyre var i ferd med å melde seg ut av hele arbeidsprosessen, hvis det ikke kunne bli en vesentlig reduksjon i provenyet fra formuesskatten.

I denne situasjonen måtte noen ta ansvar, idet frontene mellom de to største partiene var steile og ugjennomtrengelige. Sentrumspartiene tok ansvaret, og bidrog til at forhandlingene kunne fortsette. Forutsetningen er nå at provenyet fra formuesskatten skal være 800 mill. kr lavere i 1992 enn i 1991. Dette finansieres ved en tilsvarende mindre reduksjon i investeringsavgiften enn det Regjeringen hadde lagt opp til. Det er min vurdering at skattereformen neppe kunne vært lost i havn uten sentrumspartienes konstruktive bidrag.

Den endelige behandlingen av formuesskatten er utsatt inntil Aarbakke-gruppens utredning har vært ute til høring og Regjeringen har lagt fram sin proposisjon. For Senterpartiets del har vi lagt inn føringer i innstillingen som viser at vi ønsker en endret formuesskatt, med mer reelle verdsettelser av formuesverdiene, vesentlig lavere skattesatser og høyere bunnfradrag. Vi forutsetter at formuesskatten på vanlige boliger ikke skal skjerpes.

Personbeskatningen berøres som nevnt også av skattereformen, bl.a. av satsstrukturer m.v., som jeg tidligere har omtalt. Senterpartiet er av den oppfatning at fordelingsprofilen i Regjeringens opplegg må forbedres. Særlig mener vi at barnefamilienes og enslige forsørgeres økonomiske kår bør bli bedre enn etter Regjeringens forslag. Vi aksepterer heller ikke den relative forverring for skatteklasse 2 som følger av proposisjonen. Dette er ting vi vil komme tilbake til når de endelige skattesatser og beløpsgrenser m.v. for inntektsåret 1992 skal fastsettes til høsten.

En del spørsmål må utsettes til senere. Foruten formuesskatten, som er nevnt, gjelder det også petroleumsbeskatningen og eventuelle endringer i merverdiavgiften. Spørsmålene omkring arv, gaver og generasjonsskifter var så vidt uferdig behandlet i proposisjonen at også det må utstå til senere. I samme stilling kommer spørsmålet om eventuell overgang til gevinstbeskatning ved salg av landbrukseiendommer samt beskatning av våningshus.

Med så vidt omfattende endringer i skattesystemet som det nå legges opp til, er det selvsagt vanskelig å overskue alle konsekvenser. I tiden framover må Regjeringen derfor nøye følge med i virkningene av reformen, og i dette arbeidet la iverksette nødvendig forskning på området. Vi må så være villig til å rette på eventuelle utilsiktede og uheldige utslag, men vi må være på vakt mot å uthule det nye skattesystemet slik at det etter hvert blir like ubrukbart som det vi nå forlater.

Så kan bare tiden vise om det vi nå vedtar, vil fortjene betegnelsen «århundrets skattereform».

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: La meg gjerne berømme Senterpartiet for konstruktive bidrag i forbindelse med arbeidet med skattereformen. Jeg synes at de har spilt en konstruktiv rolle ved å prøve å finne fram til løsninger bl.a. i spørsmålet om delingsmodellen.

Men på enkelte områder har Arbeiderpartiet og Senterpartiet ulike syn. Det knytter seg bl.a. til nivået på formuesskatten, som Restad var inne på. Senterpartiet er her med på et kutt på 800 mill. kr. Det kunne være interessant å høre om Restad har noen formening om hvordan dette kuttet bør skje, og om hans oppfatning er at dette bør rettes inn slik at det er til særlig fordel for næringslivet, eller om det bør gjøres generelt. Etter det jeg har forstått, er begrunnelsen for dette kuttet at man ønsker å gjøre det lettere for næringslivet og næringsvirksomhet.

Gudmund Restad: Først må jeg takke for berømmelsen fra representanten Schjøtt-Pedersen. Det er godt å høre at noen setter pris på det som er skjedd i forbindelse med behandlingen av en meget vanskelig sak i finanskomiteen.

Temaet var ellers formuesskatten. Som jeg forsøkte å gjøre rede for i mitt innlegg, har Senterpartiet klare oppfatninger av hvordan formuesskatten for fremtiden bør være. Vi har akseptert at denne del av skattereformen får utstå til høsten, til man har fått en forsvarlig behandling av den innstilling Aarbakke-gruppen har avgitt. Jeg forutsetter at man fra departementets side først lar foreta en hørings-

runde, og at vi deretter får departementets forslag til fremtidig formuesskatt. Men vi har som sagt lagt inn føringer. Vi legger opp til at det skal bli et bredere grunnlag for formuesskatten. Verdsettelsen av formuen skal bli mer reell enn tilfellet er i dag, hvor det ofte er stor forskjell på reell verdi og formuesansettelse. Vi tror at det skatteproveny vi nå har anvist — 800 mill. kr mindre i 1992 enn i 1991 — vil gi grunnlag for en vesentlig senking av skattesatsene. Det vil selvsagt være avhengig av hvor bredt skattegrunnlaget blir.

Vi har også lagt inn en forutsetning når det gjelder vanlige boliger. Vi forutsetter at det for vanlige boligeiendommer ikke skal bli skjerpet formuesbeskatning i 1992 i forhold til i 1991.

Ellers er det vanskelig nå å si hvordan dette vil slå ut for bedriftene. Det vil være helt avhengig av tidligere formuesansettelse i de forskjellige bedrifter. En mer reell verdsettelse er som sagt en forutsetning fra vår side.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Gunnar Berge: Som jeg har sagt det før: Folks forhold til skatt er omtrent som det forhold en har til regnvær — en liker det ikke noe særlig, men innser nødvendigheten av det.

Skatten er en viktig del av den økonomiske politikken og skal tjene flere ulike formål samtidig: først og fremst bidra til rasjonell og effektiv ressursbruk og videre finansiere de offentlige utgiftene. Følgelig utgjør skatten et grunnleggende element i velferdsstaten.

Vi ser også at alle moderne velferdssamfunn har det til felles at de har et høyt skattenivå. Det illustrerer at høye skatter simpelthen er en forutsetning for det moderne velferdssamfunnet, spesielt hvis dette også skal kombineres med forsvarlig utjevning av levevilkår og kunne gi den enkelte sosial trygghet.

Men skatten tjener viktige formål også utover dette. Systemet skal stimulere til sparing, bidra til å fremme nyskaping og i større og større grad også bidra til en forsvarlig miljøpolitikk. Følgelig vil systemet måtte bli komplisert når en skal oppfylle alle disse målsettinger samtidig. I tillegg skal det helst være enkelt og oversiktlig. Det stiller store krav til systemet. Det har lenge vært klart at det eksisterende skattesystem i Norge ikke på noen måte ivaretar disse ulike hensyn.

Følgelig er det en gledens dag i Odelstinget — gledelig fordi det i så stor grad som tilfellet er, har lykkes å samle bred tilslutning til et nytt skattesystem. Kontinuitet og påregnelighet er vesentlig i skattepolitikken, ikke minst for næringslivet, for hvem skattesystemet utgjør en viktig rammebetingelse. Det samme gjelder selvfølgelig også for enkeltpersoner. At det fortsatt vil stå strid om skattenivået i Norge, vil vi måtte leve med, men den usikkerhet som ligger i omfattende systemendringer med skiftende regjeringer og skiftende konstellasjoner i Stortinget, er det en stor fordel å unngå. Derfor all honnør til det store flertallet i finanskomiteen, som har lykkes i å bli enige om det aller viktigste i systemendringene.

Jeg er enig med de mange talere som i debatten har understreket det poeng at vårt nåværende skattesystem bidrar til lite rasjonell og lite effektiv ressursbruk. Derfor er kanskje det mest vesentlige ved endringene at de vil bidra til at vi kan få mer igjen for investeringene, få større avkastning av den innsats som ytes.

Skattesystemet er også viktig for å fremme sparing. Vi har i lang tid sett at det er vanskelig i vårt land å generere tilstrekkelig kapital til å opprettholde et forsvarlig investeringsnivå. Særlig den private sparing ligger — også i internasjonal sammenligning — på et altfor lavt nivå. Den viktigste sparestimulerende effekt av denne reformen ligger nettopp i dette at det heretter blir mindre lønnsomt, mindre fordelaktig, særlig for høyinntektsgruppene, å lånefinansiere investeringer, men mer lønnsomt, mer fordelaktig, å spare. Det er kanskje et av de viktigste poengene med denne reformen.

Skattesystemet skal selvfølgelig også påvirke fordeling når det gjelder inntekt, fordeling når det gjelder formuesavkastning osv. Men her må vi ikke stirre oss blind på hva tabeller viser, for vi vet at de i dag på ingen måte forteller sannheten. Jeg må si jeg har vært storlig overrasket over SV, som har gjort det til et viktig poeng at personer med høye inntekter og små fradrag får skattelettelse. Men det er jo en gruppe som har betalt skatt, og som har grunn til å ha god samvittighet. Det er ikke disse som er problemet. Problemet er de som har høy inntekt og ikke betaler skatt, og de vil få det atskillig vanskeligere etter at denne reformen er gjennomført.

Vi må kunne forutsette at dette nye skattesystemet etter en tid vil påvirke inntektsfordelingen før skatt. Når vi i vårt land har relativt store forskjeller i nominell inntekt, altså inntekt før skatt, har det sammenheng med det skattesystemet vi har, og som vi har hatt i mange år. Det er selvfølgelig en indirekte virkning som først vil komme over tid, men den vil utvilsomt komme.

Så har det vært vist til skattesystemet i Storbritannia, og at det egentlig er Thatchers modell som nå forsøkes kopiert. For å hevde noe slikt må man vite svært lite om den skat-

tepolitikk som har vært ført i Storbritannia de siste 12 år. Der er det nemlig i løpet av de siste 12 år gjennomført en skattelette på ca. 30 milliarder pund, med en slik fordeling at de 200 000 rikeste har fått ca. 20 pst. av reduksjonen, mens de 3 millioner fattigste har fått ca. 2 pst. av skattelettelsen. Skattelettelsen er finansiert gjennom drastiske kutt i offentlige utgifter, og har dermed selvfølgelig bidratt til at Storbritannia i løpet av disse 12 år er blitt et helt annet samfunn enn det var før. Det er ikke den type skattepolitikk det her legges opp til, i hvert fall ikke for Arbeiderpartiets og mellompartienes del. Høyre får snakke for sin egen del. Høyres opplegg kan bli ille nok, men jeg kan ikke tro det er så ille at de vil bevege seg i den retning — det får da være grenser!

Jeg tror vi skal ha klart for oss at vi sikkert ikke har funnet de endelige svar på alle vanskelige spørsmål. Det har f.eks. vært problematisk å finne fram til delingsmodellen. Det er ingen tilfeldighet at det har gått så lang tid før det er blitt fremmet et konkret forslag om deling av lønnsinntekt og næringsinntekt. Her må en, som komiteens medlemmer har gitt uttrykk for i innstillingen og debatten, være innstilt på å foreta justeringer på bakgrunn av evalueringer når systemet har vært i bruk en tid. Men det kan ikke være noen tvil om at delingsmodellen representerer et markert framskritt i forhold til dagens system, med de skjevheter og urettferdigheter som følger av det.

Så vil jeg til slutt komme et øyeblikk tilbake til SVs kjør på dette at det er forskjellig beskatning av kapitalavkastning og arbeidsinntekt. Jeg vil vise til replikkordskiftet etter Karl Eirik Schjøtt-Pedersens innlegg, der Schjøtt-Pedersen i sitt svar på en replikk sa at SV også har hatt dette i sine skatteopplegg, inkludert skatteopplegget for inneværende år. Dessuten må man være klar over at skattesatsen for kapitalinntekter også må ses i lys av at det svært ofte er snakk om skattlegging av rent nominelle gevinster, f.eks. renteinntekter. Mener virkelig SV at renteinntekter skal skattlegges fullt ut, uten korreksjon for det inntektstap som oppstår ved at renteinntektene skal dekke en del av inflasjonen? Med 10 pst. prisstigning gir 10 pst. renter isolert sett ingen gevinst på bankinnskudd — bare for å illustrere problemet om en skulle hatt en felles skattesats for disse typer inntekter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Anders Talleraas: Representanten Berge startet sitt innlegg med å si at folk flest oppfatter skatten omtrent som regnet — de liker ikke skatten, men kan gjøre lite med den. Vi som er medlemmer av Odelstinget, er faktisk i den situasjon at vi kan gjøre noe med det — hvis vi vil. Men det er her viktig å ha den lille forskjellen klart for seg når vi nå drøfter skatt og ikke regn.

Jeg synes hr. Berges resonnement når det gjaldt privat sparing, var interessant. Hr. Berge sa at den private sparing i Norge ligger på et for lavt nivå. Jeg er helt enig i det. Høyre ønsker å stimulere til noe mer sparing enn det Arbeiderpartiet gjør gjennom det skatteopplegget de presenterer i dag. Det som er interessant, er at for 1,4 millioner skattytere vil skatt på spareavkastning øke etter det skatteopplegget som det står et flertall bak i dag, i forhold til det vi hadde før, fordi nettoskattesatsen nå settes til 28 pst., mens den er 26,5 pst. i dag, og det er jo ikke akkurat å stimulere de 1,4 millioner skattytere det angår, til sparing.

Landets bedrifter har til dels lav egenkapital og er samtidig preget av at det norske aksjemarkedet har lav deltakelse fra privatpersoner. Høyre har fått flertall for å innføre en aksjespareordning som gir skattefritak etter fire års bindingstid. Arbeiderpartiet går imot denne ordningen. Og begrunnelsen er uklar. Det kan i alle fall ikke være begrunnet i at ordningen bryter med prinsippet om skattemessig likebehandling, for her bryter jo Arbeiderpartiet også gjennom samvirkebeskatningen og ordningen for bankene. Hvorfor ser ikke Arbeiderpartiet mer positivt på dette med aksjesparetiltakene, som vil gi større bredde i eierskapet i norsk næringsliv?

Gunnar Berge: Jeg må bare beklage at representanten Talleraas hadde misforstått mitt poeng med hensyn til regnværet. Det var ikke det at man ikke kan gjøre noe med det, som var mitt poeng — det kan selvfølgelig også i andre sammenhenger være et poeng. Mitt poeng var at folk synes å ha omtrent samme forhold til skatt som til regnvær: De liker det ikke noe særlig, men de innser nødvendigheten av det — kanskje særlig hvis det har vært tørke en periode.

Når det så gjelder sparing, er det i og for seg korrekt at isolert sett vil sparefordelen for dem med lave inntekter bli noe redusert, i og med at for disse vil nettoskatten og dermed skatten på eksempelvis renteinntekter gå noe opp. For det store flertallet vil selvfølgelig virkningen bli en annen, idet nettoskatten for disse vil gå ned. Men det er et eksempel på at det i og for seg ikke er mulig å ivareta alle hensyn når man skal ha én flat sats på netto inntekt. Men jeg holder fast ved hva jeg sa, at denne klare vridningen i retning av lavere

Trykt 28/6 1991

(Gunnar Berge)
nettoskattesats i kombinasjon med bruttoskatt — altså folketrygdavgift og toppskatt — virker sterkt sparestimulerende, i tillegg til at alle da får lik fordel av rentefradraget. Og de med lave inntekter får altså da den fordel at for dem vil rentefradraget få en viss økt verdi i forhold til i dag, og det kan selvfølgelig også for denne gruppen ha sine fordeler.

Når det gjelder spareordningene, har det for oss vært et nokså grunnleggende prinsipp med nøytralitet mellom ulike spareformer, og derfor vil vi ha vekk disse helt spesielle ordningene og ha generelle ordninger.

Eilef A. Meland: Gunnar Berge la opp en disputt med SV. Og først vil jeg bemerke at når han beregnet disse renteinntektene og skatten, opererte han med en inflasjonstakt på 10 pst. Det må jo være erfaringer fra hans tidligere finansministerperiode.

For å gå tilbake, var det nettopp Arbeiderpartiet og daværende finansminister Gunnar Berge som foreslo endringer i personskattesystemet, det såkalte Synnes-forliket. Og da vil jeg spørre Gunnar Berge: Hva har skjedd på disse årene? For den gangen gikk regjeringen og den gangen gikk Arbeiderpartiet inn for at aksjeutbytte burde beskattes som bruttoinntekt. Jeg har lest opp merknaden som var fellesmerknad fra SV og Arbeiderpartiet i innstillingen i 1987. Og jeg synes at representanten Berge bør forklare hvorfor det har skjedd en ideologisk snuoperasjon når det gjelder beskatningen av kapitalinntekter. Det er det første punktet.

Det andre gjelder sparing. Man kan fremme sparing. I dag er beskatningen av sparing som renter av innskutt kapital 40,5 pst. Det som nå skjer, er at flertallet setter satsen ned til 28 pst. Og er det ikke riktig at 28 pst. beskatning av avkastning, uansett om det er med eller uten inflasjon, er det laveste som det overhodet opereres med i OECD-landene?

Nå er det knyttet en forbindelse mellom regnvær og skatt. Jeg skal bare få innskyte at når det gjelder skatt, viser det seg alltid at det gjelder å ha sitt på det tørre. Men nå vil jeg gjerne avvente svar fra Gunnar Berge.

Gunnar Berge: Jo, det er korrekt nok at 28 pst. er den laveste sats innenfor OECD-området. Men man må selvfølgelig se dette i forhold til utgangspunktet i Norge. Det som nå skjer, er en utvidelse av grunnlaget for kapitalbeskatning, altså det grunnlaget som avkastningen beregnes ut fra. Og da blir bildet selvfølgelig et annet med hensyn til hvilken gevinst som måtte oppstå.

La meg ellers gå tilbake til dette med begrunnelsen for to forskjellige satser, altså én sats på lønnsinntekt og en annen sats på kapitalinntekt — på tross av at det har vært tatt opp igjen og opp igjen i denne debatten. Altså: Arbeidsinntekter opparbeider trygderettigheter, det gjør ikke kapitalinntekter. Man får med andre ord en gevinst igjen i neste omgang for det man betaler inn her. I tillegg skal altså kapitalinntektene etter vårt alternativ — og det er for oss en viktig forutsetning — også bære formueskatten på kapital. Og dessuten — et argument som ikke har vært brukt i debatten så vidt jeg har observert så langt — er det en realitet som man ikke kan se bort fra at man ikke kan ha en helt annerledes skattlegging av kapital — i hvert fall ikke et helt annet system — i Norge enn det man har i andre land. Nå kan man si at det kanskje ikke ville være et problem i denne omgang, men rent prinsipielt er også det et poeng. Og i tillegg kommer jo at det er vanskelig å se at dette kan være et prinsipielt spørsmål, heller ikke for SV, som faktisk også etter den modellen som presenteres i denne innstillingen, vil ha forskjellig skattlegging av lønnsinntekter og kapitalinntekter. Og de har altså i enda større grad hatt det i sine alternative budsjetter helt fram til og med 1991.

Johan C. Løken: Høyre deltar i den hjerteskjærende operasjon som fjerning av de velkjente spareordningene innebærer. Vi er imidlertid lykkelig over at det har lykkes å skaffe flertall for å la en av ordningene, nemlig det som er kjent som AMS, nå gjenoppstå som ASG. Finansdepartementets embetsmenn har forkortet Aksjesparing med skattefri gevinst til ASG. Jeg syns det er ille at Arbeiderpartiet i en tid hvor manglende sparing — som den parlamentariske fører var inne på — og manglende egenkapitaltilgang til bedriftene er et hovedproblem, ikke er villig til å sette inn sin prestisje her, med den trygghet det ville være for skattebetalerne at også det store partiet står bak denne nye ordningen som tar sikte på en mer demokratisk forankring av eierskapet i bedriftene. Vi stimulerer fortsatt sterkt til eie av egen bolig, så hvorfor skal vi ikke på denne forsiktige måten også kunne stimulere til et demokratisk forankret medeierskap i bedriftene?

Jeg tror rett og slett at Arbeiderpartiet alvorlig har «oversolgt» sin versjon av reformens sparestimulerende virkning. Den parlamentariske fører virket noe forvirret da han hevdet at det store flertallet, altså resten av skattebetalerne — de som blir igjen når vi har trukket fra de 1,4 millioner som kommer dårligere ut — tross alt ville vinne på dette. Men når vi vet at det er 2 millioner skattebetalere, er det altså det store flertallet, de 1,4 millione-

ne, som kommer tapende ut, mens det er en forholdsvis liten gruppe som reelt sett får bedre vilkår når det gjelder nettoskattesatsens virkning for sparingen. Derfor har Høyre hatt som sitt grunnleggende krav at nettoskattesatsen må settes sånn at ingen kommer dårligere ut.

Gunnar Berge: Jeg vil gjenta det jeg sa tidligere i dette replikkordskiftet, at nøytralitet er et veldig viktig hensyn, nøytralitet også når det gjelder skattlegging av gevinst på kapital, uansett fra hvilken kilde det refererer seg. Når Høyre har deltatt i den hjerteskjærende operasjon å fjerne de spesielle spareordningene, er det fortjenestefullt. Men vi skal også huske på at disse ordningene etter hvert ikke hadde noen sparestimulerende effekt i det hele tatt. Det var akkurat i de årene hvor sparingen i Norge falt til et bunnivå, det største antallet slike sparekontrakter ble tegnet i Norge. Det er et bevis på hvor lite slike ordninger betyr i praksis.

Når det gjelder sparing i aksjer, er det vel slik at Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen har åpnet for at sparing gjennom såkalte aksjefond kan bli fritatt for beskatning.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Johan C. Løken (fra salen): Kan jeg få ordet for å rette en åpenbar misforståelse som det er viktig å få oppklart?

Presidenten: Presidenten beklager, men presidenten akter ikke å gi ordet til oppklaring av åpenbare misforståelser som oppstår under et replikkordskifte. Presidenten mener at da er muligheten for utglidninger der med en gang, og presidenten vil heller vise til at det blir en rekke anledninger i løpet av denne debatten til rent generelt å rette opp også slike misforståelser. Presidenten beklager, men presidenten akter å holde denne linje: Oppklaring av misforståelser etter replikkordskifter avvises.

Anders Aune: Den nye skatteordningen for Finnmark og Nord-Troms er en seier for Folkeaksjonen Framtid for Finnmark. Vel 300 mill. kr totalt på årsbasis, og 1 000 kr i måneden i skattelette for en gjennomsnittsskattyter vil monne. Tiltaket vil stimulere den menneskelige ressurs, som er den viktigste av alle ressurser, og skape et godt grunnlag for å utnytte de muligheter som landsdelen i nord er så rik på.

Når det ellers gjelder skattereformen, er det min overbevisning at en burde gått atskillig mer radikalt til verks. Den forenklingen vi har strebet mot, kan en neppe si vi har oppnådd. Tvert imot blir skattesystemet, når en ser personbeskatningen og bedriftsbeskatningen under ett, fortsatt nokså innviklet. Det synes også å gi rom for skatteplanlegging og gode inntekter for skattejurister. Målsettingen om forenkling og lettfattelighet er ikke nådd.

Jeg har tidligere slått til lyd for en personbeskatning basert på prinsippet om bruttoskatt. I vedtaks form har også Stortinget henstilt til Regjeringen å utrede og vurdere et slikt system. Henstillingen er ikke blitt fulgt opp. Jeg har derfor selv latt saken utrede av professor dr. juris Ole Gjems-Onstad. Det gjelder en skatteordning med 20 pst. bruttoskatt for Finnmark og Nord-Troms. Utredningen viser at systemet, med visse tilpasninger, har mye for seg. I mine fraksjonsmerknader har jeg kommet nærmere inn på enkelthetene. Det ligger an til svært mange positive virkninger, samtidig som en provenymessig sannsynligvis ville komme atskillig gunstigere ut enn etter den ordningen som nå etter flertallets uttalelse skal gjennomføres i denne regionen. Også andre med god innsikt i skatteforhold har vært inne på samme tanker. Jeg viser til at i «Økonomiske analyser», nr. 2 for 1989, hevdet Rolf Aaberge og Steinar Strøm at 25 pst. bruttoskatt ikke ville føre til store fordelingsvirkninger i forhold til dagens system, sett ut fra inntekt etter skatt, og at provenyet kan opprettholdes.

På tross av det Finnmark og Nord-Troms nå oppnår, og som jeg er meget godt tilfreds med, tror jeg ikke det er riktig uten videre å forkaste ideen om bruttobeskatning. Min spådom er at i tidens løp vil et slikt system tvinge seg fram, fordi det vil vise seg at det tradisjonelle system som vi nå satser på, vil ha for mange svakheter. Et nytt system kan utprøves i Finnmark og Nord-Troms, og erfaringene kan komme det øvrige land til gode. Det er uforståelig at vi ikke skal kunne utprøve noe radikalt nytt også på dette området. Jeg vil sende denne utredningen som jeg har latt utarbeide, over til Finansdepartementet i håp om at departementet tar saken så alvorlig at Stortingets tidligere henstilling om en utredning og vurdering blir etterkommet.

Distriktspolitiske perspektiver synes Regjeringen å ha vært lite opptatt av under utarbeidelsen av skattereformen. I mine fraksjonsmerknader uttaler jeg også bekymring over skattereformens virkninger for bedriftsbeskatningen og næringslivet i Nord-Norge. Opphevelsen av distriktsskatteloven med bortfall av adgang til avsetninger og startavskrivninger osv. har etablert et vakuum som

jeg ikke kan se at skattereformen på noen som helst måte fyller.

Det er også andre forhold som gjør at Nord-Norge ser ut til å komme forholdsvis dårlig ut. En del ble rettet opp under komitebehandlingen, men forbedringene er neppe tilstrekkelige. Derfor henstiller jeg innstendig til Regjeringen, og finansministeren spesielt, å følge utviklingen i Nord-Norge nøye og fremme de forslag som etter erfaringen med den nye skattereformen vil vise seg å være nødvendig. Jeg vil hevde at finanskomiteen ikke fikk anledning til — eller ikke tok seg tid til — å gå grundig nok inn i denne problematikken. Ting har også lett for å falle ut når de ikke er spesielt omhandlet i framlagte proposisjoner. Statsautorisert revisor Svein Harald Wiik og Bedriftskompetanse A/S har utarbeidet en betenkning over Regjeringens forslag til skattereform og dens virkninger for nordnorsk næringsliv. Det er all mulig grunn for det samme næringsliv til også å studere reformen slik den nå blir etter behandlingen i Stortinget. Det er ikke utenkelig at de vil komme til at reformen bør drøftes med finansministeren endog før den trer i kraft.

Pensjonistene har lite å glede seg over. Et nytt skritt blir tatt i retning av skjerpet beskatning av pensjonister i forhold til de yrkesaktive. En eksplosjonsartet vekst i uføretrygd og arbeidsledighetstrygd blant yrkesaktive skal betales av pensjonistene. Dette er både tvilsom politikk og tvilsom moral. Hva har skjedd med pensjonistbeskatningen de seinere år:

1988: Bortfall av særfradraget ved beregning av statsskatten.
1989: Bortfall av særfradraget ved beregning av fellesskatten.
1989: Innføring av en egen pensjonsavgift på 1,6 pst. av bruttoinntekten.
1992: Skattereformen med forhøyelse av pensjonsavgiften fra 1,6 til 3 pst.

Det er pensjonister med inntekter mellom 100 000 og 200 000 kr, altså de med offentlige pensjoner, som skal skvises sterkest. De som gjennom et langt liv har betalt av sin lønn til Statens Pensjonskasse eller til Kommunal Landspensjonskasse, og som i tillegg har klart å spare, legge seg opp ett hundre tusen eller et par hundre tusen kroner. Eldre, som størstedelen av livet har levd nøysomt og som ikke engang har kunnet drømme om den levestandard de unge, yrkesaktive i dagens samfunn har. Nå skal de få smake skatteskruen — de gamle, nøysomme, sliterne som har brakt samfunnet dit det er i dag. Dette er, ut fra pensjonistenes synspunkt, urovekkende — kanskje aller mest urovekkende fordi det synes å være nokså bred politisk enighet om dette. Den eneste måten å få det bestemmende politiske miljøet til å tenke seg om, er ventelig at pensjonistene samler seg og reagerer med stemmeseddelen ved neste stortingsvalg.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Frambæringen av skattereformen har vært et langt og til dels omstendelig svangerskap, og en kan vel også si at den endelige fødsel ble langvarig og noe komplisert. Her kan Finansdepartementets politiske ledelse etter hvert uttale seg med en viss faglig tyngde og innsikt. Men etter mitt syn var det et livskraftig avkom som så dagens lys den 12. juni i år.

Det har i lang tid vært behov for den skattereformen Odelstinget nå behandler. Dette har blitt stadig klarere. En har hatt utredninger i mange år, og det var nødvendig å få ferdigbehandlet reformen nå, slik at den ikke skulle bli stoppet av motkrefter. Derfor er jeg særlig glad for at skattereformen har kommet på plass og i det alt vesentlige blir slik som foreslått den 12. april.

Jeg føler ikke at finansministeren står svekket igjen, slik representanten Johan C. Løken uttrykte det. Snarere tvert imot. Men slik like før ferien har ikke jeg tenkt å ta den skattepolitiske livsløgn og dermed lykken fra Høyre og Johan C. Løken. Jeg vil bare nøye meg med å sitere hva den tidligere landbruksminister Johan C. Løken sa, at enhver får bli salig i sin tro.

Det er grunn til å berømme saksordføreren og finanskomiteen for godt håndverk og også de i Finansdepartementet som utrettelig både dag og natt har svart på spørsmål og sørget for god faglig økonomisk og juridisk bistand til komiteen. Jeg synes derfor at representanten Løken kunne ha spart seg det sleivspark han gav til Finansdepartementets embetsverk i så måte.

Det er mange utfordringer i norsk økonomi, først og fremst den høye arbeidsledigheten. Skattereformen er en sentral del av Regjeringens politikk for å bedre økonomiens virkemåte. Det er ingen tvil om at det skattesystemet vi har i dag, fører til en dårlig utnyttelse av ressursene.

Skatteplanlegging har vært lønnsomt. Dagens skattesystem bidrar til at investeringer i Norge samfunnsøkonomisk sett kaster mindre av seg enn i andre land. Dermed undergraves grunnlaget for økonomisk vekst.

Den internasjonale utvikling, med friere kapitalbevegelser, aktualiserte skattereformen ytterligere, slik finanskomiteen har understreket.

Videre er det slik at skattesystemet ikke har bidratt til utjamning av levevilkår i den grad en har tatt sikte på. De mest ressurssterker

ke har kunnet unngå å bli rammet av progresjonen. Derfor er det slik at svært mange med tilslynelatende høy levestandard har kunnet slippe å bidra til felleskassa i spesiell grad. Rettferdssansen er rotfestet i vårt land, og slike urimelige utslag gjør at tilliten til skattesystemet er svekket. I tillegg fører omfanget av lav- og nullskattyterproblematikken til at en har fått et skattenivå som har vært unødig høyt for dem som lojalt har bidratt til fellesskapet.

Som jeg sa, har arbeidet med skattereformen vært vanskelig. Skattesystemet er komplisert, og det kan være vanskelig fullt ut å overskue alle konsekvenser av endringer i deler av systemet. Dette gjelder nok kanskje bedriftsbeskatningen mer enn personbeskatningen. Samtidig er det slik at skattesystemet griper inn i alle deler av samfunnsøkonomien og berører hver og en av oss. Derfor har det, både før og etter proposisjonen ble lagt fram, vært en omfattende diskusjon om skattereformen. Sterke pressgrupper har brukt sin demokratiske rett til å prøve å påvirke beslutningene. Men det kan være grunn til å understreke at enkelte kanskje har gått over streken i sin iver etter å beholde særfordeler.

Jeg legger stor vekt på at hovedprinsippene i skattereformen får bred støtte i Stortinget. Dette innebærer at vi nå får et grunnlag for et godt og stabilt skattesystem. Den usikkerheten om hva som blir det endelige resultatet som både næringslivet og privatpersoner har måttet leve med, er nå borte. Jeg har forståelse for at denne usikkerheten kan ha bidratt til at næringslivet har vært noe avventende en tid nå med å gå inn i nye inveseringsprosjekter. Det nye systemet trer i kraft fra den 1. januar neste år, og bak det står et bredt flertall i Stortinget. Det betyr at en vesentlig forutsetning for langsiktig planlegging i landet vårt er til stede. Det nye skattesystemet vil etter mitt syn bidra til samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer og er derfor et vesentlig bidrag til varig styrking av norsk økonomi. Jeg tror at skattereformen også på kort sikt vil bidra til ny oppgang i næringslivets investeringer.

Det nye skattesystemet vil bygge på tre grunnprinsipper. For det første vil det langt mindre enn i dag påvirke hvordan skattyterne innretter sin økonomiske virksomhet. Det er særlig viktig for investeringer og vil bidra vesentlig til å redusere omfanget av skattemotiverte investeringer. Den flate skatten på 28 pst. på alle kapitalinntekter og avskaffelse av ulike skattekredittordninger sikrer slik nøytralitet.

Vi får et bredere skattegrunnlag enn i dag. Det betyr at flere inntekter kommer til beskatning. De reelle inntekter kommer i større grad enn i dag til beskatning. Evneprinsippet som ble lagt inn i skattesystemet av 1911, kommer bedre til sin rett gjennom de endringer som nå skjer.

Utvidelsene av skattegrunnlaget vil redusere skattesatsene betydelig og bidra til å hindre kapitalflukt fra Norge.

Så et helt sentralt poeng etter mitt syn: En nettoskattesats på 28 pst. sikrer at verdien av fradrag blir lik for alle, uansett størrelse på bruttoinntekten. Dette er faktisk noe av det viktigste som er skjedd i fordelingspolitikken de siste åra.

Det er de som hevder at skattereformen gir uheldige fordelingsvirkninger ved at den formelle progresjon gjennom skattesatsene dempes. Men den type studier bygger på at kart og terreng ikke stemmer overens. Dagens progressive system virker på langt nær etter hensikten. Mange høyinntektsgrupper har skaffet seg store fradrag og på den måten sluppet unna med liten skatt. Jo høyere inntekten er, jo høyere er som regel fradragene. Det er grunn til å streke under at det en nå har fått, er gjennomslag for en trinnvis toppskatt som faktisk bedre enn i dag vil ivareta den reelle progresjonen i skattesystemet. Alt i alt vil skattereformen føre til skattelette for de aller fleste inntektstakere, og skatteletten vil fordele seg jamt på de ulike inntektsgrupper.

Ved en vurdering av kapitalinntektsbeskatningen må en også ta hensyn til at personlig skattytere fortsatt skal betale formuesskatt, at kapitalinntekter ikke skal inngå i beregningsgrunnlaget for minstefradraget, og at kapitalinntekter ikke vil gi grunnlag for opptjening av pensjonspoeng. Som det har vært påpekt tidligere i et replikkordskifte, er det også slik at kapitalinntektsbeskatningen skjer på et nominelt grunnlag, slik at en del av avkastningen nå vil være en kompensasjon for prisstigning — enten 3,8 pst. som det er i dag, eller høyere eller lavere. Kapitalinntekter vil derfor ikke bli for lempelig behandlet, slik enkelte har hevdet.

De særreglene en har for pensjonister innenfor dagens skattesystem, tilpasses de satser som legges til grunn i det nye systemet. Pensjonister vil derfor fortsatt betale klart mindre i skatt enn lønnstakere med tilsvarende inntekter. Samtidig vil denne skattefordelen gjennomgående øke for pensjonister med lave pensjoner, mens den reduseres for dem med høyere pensjoner, i tråd med det Stortinget tidligere har uttalt om at det bør skje en tilnærming i skattleggingen av høye pensjoner og tilsvarende høye lønnsinnstekter. Minstepensjonister og pensjonister med inn-

tekt noe utover minstepensjonen skal fortsatt slippe å betale skatt. Men jeg legger ikke skjul på at de innstramminger som har tilknytning til sparekapital, isolert sett rammer pensjonister som gruppe mer enn andre. Det henger sammen med at pensjonister gjennomgående har større bankinnskudd og dermed relativt sett høyere renteinntekter enn lønnstakere, samtidig som fradragsreglene når det gjelder den skattefrie delen av renteinntektene, i dag er spesielt liberale for pensjonister.

Den vanskeligste biten i skattereformen har vært delingsmodellen. Det var helt nødvendig av hensyn til helheten i skattereformen å finne en god og fornuftig løsning på dette spørsmålet. Uten en god modell for deling hadde skattereformen for det første haltet, og for det andre hadde en ikke fått en rimelig likebehandling av lønnstakere og selvstendig næringsdrivende, og av ulike eierformer i næringslivet. Et flertall i finanskomiteen gikk i innstillingen til regjeringen Syses melding om skattereformen inn for en deling etter den såkalte kildemodellen. Forslaget i proposisjonen bygde på denne modellen, som innebærer at næringsinntekt deles i en kapitalinntektsdel og en personinntektsdel. Det ble videre, i samsvar med Aarbakke-gruppens utredning, foreslått å fastlegge kapitalinntektsdelen først, slik at personinntekten da blir differensen mellom total næringsinntekt og kapitalinntekten, eller «resten», for å kalle det det.

Jeg er veldig glad for — enten det nå er juvelen i kronen, som representanten Løken uttrykte det, eller hva det måtte være — at et bredt flertall i finanskomiteen har sluttet seg til denne modellen. Selv om ingen delingsmodell er ideell, er jeg overbevist om at en har funnet fram til den klart beste blant de ulike alternativer som har vært vurdert. Den vil være til fordel for mange bedrifter i en oppstartingsfase, når bedriften bygger opp kapital, men har små overskudd. Slike bedrifter vil kunne få en negativ beregnet personinntekt, som kan framføres mot senere personinntekter.

Et klart flertall i finanskomiteen går inn for at det gis anledning til et lønnsfradrag ved beregning av personinntekten. Et slikt lønnsfradrag kan ivareta hensynet til at kapital som kan sies å være en del av bedriftens organisasjon, bør behandles parallelt med annen kapital. Samtidig vil bedrifter med mange ansatte kunne ha fordeler av et slikt lønnsfradrag. Et flertall i komiteen foreslår også andre justeringer av delingsmodellen og visse overgangsordninger. Og alt i alt er jeg godt fornøyd med at en nå har valgt å legge seg på Regjeringens forslag når det gjelder hovedprinsipp og prinsipp om delingsmodell, og at et bredt flertall, Arbeiderpartiet inkludert, har foretatt enkelte justeringer i delingsmodellen for totalt sett å få et bredest mulig flertall og komme fram til en løsning som etter mitt syn er god.

Årene 1992 og 1993 skal være en prøveperiode, og erfaringene skal legges fram for Stortinget i 1994. Det gjelder spesielt fastleggingen av kapitalinntektsgrunnlaget ved beregning av kapitalinntektsdelen. Departementet vil for sin del så snart som råd er, sette i gang forberedelsene til en evaluering av delingsmodellen. Det vil kreve en del metodisk forarbeid — som det heter på fagspråket — og en må samle inn data, men jeg kan bekrefte at en slik evaluering og vurdering vil bli gjort i løpet av toårsperioden.

Vi vil komme tilbake til enkelte forslag til høsten. Det gjelder formuesskatten og i tilknytning til det den såkalte 80 pst.-regelen samt en del særregler i jord- og skogbruk. Departementet vil komme tilbake med overgangsregler i forbindelse med den såkalte RISK-metoden ved beregning av aksjegevinster og -tap og spesialregler for RISK-metoden i konsernforhold.

Den endelige satsstrukturen for skatten i 1992 vil som vanlig bli vedtatt og fastsatt i forbindelse med behandlingen av statbudsjettet og nasjonalbudsjettet til høsten.

Jeg deler fullt ut den oppfatning som en enstemmig komite stiller seg bak, at det må legges en helhetsvurdering til grunn ved utformingen av det økonomiske opplegget for 1992. Det må foretas en nærmere vurdering av de provenymessige virkninger av det forslaget som blir vedtatt. Det samlede skatte- og avgiftsnivået må selvsagt tilpasses en økonomisk utvikling som er forsvarlig.

Jeg vil til slutt få lov til å uttrykke min overbevisning om at vi nå får et godt skattesystem. Den skattereformen som blir gjennomført fra 1. januar neste år, kan med stor sikkerhet karakteriseres som en av de største økonomiske reformer i Norge i etterkrigstida. Enigheten om de grunnleggende trekkene i reformen — det faktum at den proposisjonen som ble lagt fram den 12. april i år, i stor grad bygger på regjeringen Syses skattemelding og innstillingen til denne fra finanskomiteen avgitt tidlig i oktober i fjor — gjør at det ikke er noen sjanseseilas å kaste loss med den skattereformen som vi senere i dag vil vedta i Odelstinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Johan C. Løken: Etter at finansministeren nå har hatt ordet, er det blitt flere misforståelser å forholde seg til, og jeg håper at presi-

denten ikke er like streng når jeg nå har denne sjansen.

For det første til finansministerens misforståelser — den mest politiske først: Det som nå har skjedd, er at et stortingsflertall har brakt reformen tilbake til den fasong et stortingsflertall gav den basert på Syse-regjeringens melding. Det er nettopp derfor reformen nå er til å leve med. Vi har fått satt utskeielsene — jeg hadde nær sagt — ut av kraft.

Når det så gjelder den mer humoristiske innledende avdeling, var finansministeren inne på et sleivspark fra min side angivelig overfor Finansdepartementets embetsverk og skattejuristene. Hvis finansministeren hørte godt etter innledningsvis, vil han ha forstått at det slett ikke var skattejuristene i Finansdepartementet jeg hadde en merknad til.

Og endelig — hvis jeg får sjansen til å kommentere Gunnar Berges åpenbare misforståelse — vil jeg si at det er oppsiktsvekkende at Arbeiderpartiet nå er innstilt på at det skal bli skattefritak for gevinst hvis en sparer i aksjefond. Det er jo det Arbeiderpartiet har tenkt å stemme imot. Det Arbeiderpartiet dermed gjør, er at de lager en ordning som tilsynelatende gir slik skattefrihet. Og det var en misforståelse, president, når Berge forsøkte å skape det inntrykk at Arbeiderpartiet egentlig er enig med oss andre når de i realiteten ikke er det.

Avslutningsvis et spørsmål til finansministeren. Mange har vært bekymret over skattereformens mulige kontraktive virkning i en lavkonjunktursituasjon. Regjeringens konjunkturbedømmelse har vist seg å være for optimistisk — det ser vi nå mange eksempler på. Det er en rekke trekk ved skattereformen som gjør det mer lønnsomt å ha penger i banken enn før. Vi vet at psykologiske og andre faktorer ofte forsterker slike trendskifter, og jeg vet at fagøkonomer er engstelige for at reformen både faktisk og psykologisk kan få en negativ virkning i en konjunktursituasjon som fra før er vanskelig og preget av pessimisme. Mitt spørsmål til finansministeren nå er som følger: Vil Finansdepartementet nøye følge reformens konjunkturmessige effekter, og er finansministeren beredt til når man i tilfelle måtte konstatere at den kan virke uheldig, å møte opp i Stortinget med tilstrekkelige ytterligere tiltak for å motvirke slike mulige uheldige og utilsiktede virkninger?

Presidenten: Presidenten vet ikke om Johan C. Løken merket det, men presidenten var ganske romslig i tilmåling av replikktid akkurat nå, for presidenten registrerte at det var enkelte i salen som oppfattet presidenten som nesten utilbørlig streng da presidenten i forrige replikkordskifte brukte et skjønn. Presidenten håper at Johan C. Løken og presidenten nå er skuls.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Ja da, en skal være litt romslig innimellom en tar ikke skade av det.

Først til det som Johan C. Løken faktisk sa om Finansdepartementets skattejurister. Han sa:

> «Mitt tilsvar er at skatteamatørene i finanskomiteen — på overtid riktignok — har fått til et vesentlig mer skatteytervennlig opplegg enn det Finansdepartementets skattejurister fikk til på dagtid.»

Dette synes jeg var et unødvendig sleivspark. At representanten Johan C. Løken tidligere i innlegget tok et oppgjør med høyesterettsadvokat og skattejurist Løchen, er jeg glad for.

Ellers har jeg bare lyst til å streke under to ting. Det ene er: Hva er det Regjeringen har fått gjennomslag for i forbindelse med skattereformen? Jo, den har så å si fullt ut fått gjennomslag for det som går på personskatteopplegget. En har fått til en delingsmodell etter de prinsipper som Regjeringen har lagt til grunn. Og selv om Høyre og mellompartiene går noe lenger når det gjelder formuesskatten, er det faktisk slik at av den skissen som Høyre la fram tidligere i år, er det blitt lite igjen gjennom den behandling som nå har skjedd i finanskomiteen. Det er jeg glad for, og det tror jeg faktisk Høyre også vil være glad for dersom en i neste runde hadde fått seg forelagt regningen for den betydelige skatteletten som lå inne i Høyres opplegg utover Regjeringens opplegg.

Jeg vil ellers bare vise til den såkalte generalklausulen i skatteinnstillingen, der en til enhver tid selvsagt må vurdere skatteopplegget og skattesatser i samsvar med den økonomiske situasjonen og selvsagt la dette bli en del av helhetsvurderingen. Og Finansdepartementet vil til enhver tid følge de økonomiske konjunkturer og komme til Stortinget med forslag som den anser nødvendig for å oppnå de mål Regjeringen setter seg i den økonomiske politikken. Det skulle bare mangle!

Steinar Maribo: Finansministeren påpekte at usikkerheten nå er borte, og han var glad for det. Etter min oppfatning har nå næringslivet fått bekreftet hva de fryktet på forhånd, hva de var usikre på på forhånd. Signalene de fikk på forhånd, har ikke ført til økt investeringslyst — tvert imot, det har virkeligheten vist.

Jeg har ikke noe tro på at det nye skattesystemet vil «hindre kapitalflukt fra Norge»,

slik som finansministeren så optimistisk uttrykte det. Kapitalen har kommet fra investorer som har betalt langt under de 28 pst. som man her snakker om, og statistikker viser at gjennomsnittsbedriftene betaler langt under de 28 pst., og de største investorene har betalt svært lite prosentmessig i skatt. Jeg lurer da på om man virkelig tror at de som har betalt lite før, kommer til å betale mer. Det vil i så fall etter min oppfatning være meget optimistisk tenkt.

Jeg er enig i at en skattereform vil halte uten en god delingsmodell, og da må jeg spørre: Hva får finansministeren til å tro at kildemodellen vil fungere og være en god delingsmodell? Er den prøvd i andre land? Har vi noe bevis på at den vil fungere?

Det er ikke riktig at Aarbakke-gruppen anbefalte kildemodellen. Den anførte i NOU 1989:14 at kildemodellen måtte utredes nærmere. Aarbakke-gruppen tok ikke stilling, den drøftet bare hovedprinsippene i kildemodellen, og anførte at den måtte utredes nærmere.

Finansministeren sier at dette er en god reform. Jeg mener det motsatte, og tiden vil vise hvem som får rett.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Jeg tror faktisk flertallet i finanskomiteen har kommet fram til en god skattereform. Og det er min overbevisning, fordi den er nødt til å ligge et sted i krysningspunktet mellom det ekstremt negative, som Fremskrittspartiet står for, og det ekstremt gunstige på en del områder, som SV står for. Det er klart det er legitimt for dem som betaler skatt, og som har drevet en stor grad av skattetilpasning gjennom det nåværende systemet, å ha et ønske om å bevare sine særordninger eller et ønske om å betale minst mulig skatt. Der har de selvsagt en god alliert i Fremskrittspartiet, fordi Fremskrittspartiet vil sannsynligvis ikke være fornøyd med en skattereform før provenyet fra de direkte skatter nærmer seg stygt nullgrensen — for å si det på den måten.

Som det tidligere har vært påpekt i diskusjonen, er sammensetningen av og kvaliteten på de investeringene som blir gjort, viktig for at en skal få investeringer som gir en samfunnsøkonomisk sett høyere avkastning. Det er faktisk slik i dag at investeringer i Norge har en avkastning som er litt mer enn halvparten av det den ellers er i OECD-land. Klarer vi å få avkastningsraten opp på det som er gjennomsnittet i OECD-land, betyr det 8—10 milliarder kr mer i norsk økonomi, og det synes jeg er viktig.

Når det gjelder delingsmodellen, sa jeg i innlegget mitt at jeg tror ikke det er mulig å finne fram til den perfekte delingsmodell — den som er 100 pst. millimeterrettferdig. De første som startet å utrede delingsmodellen, var Sandberg-komiteen i 1966. I 25 år har man vært på jakt etter gullegget når det gjelder delingsmodellen. Men jeg tror at den vi nå har kommet fram til, er den beste. Det understreker også den såkalte Bergensgruppen, som sa at den modellen som flertallet i komiteen nå har havnet på, er en god modell bare det skjer visse justeringer. Og komiteen har faktisk foretatt en del justeringer som gjør at modellen etter mitt syn er god.

Eilef A. Meland: Jeg vil si at finansministeren har hatt en meget klar og prinsippfast holdning i forhold til en rekke av svakhetene i det gamle skattesystemet. Det gjelder avsetningsordninger, avskrivningssatser og innretning på delingsmodellen.

Det jeg vil ta opp som et spørsmål til finansministeren, er at det som blir vedtatt i dag av satser og det som kalles provenyer, får en betydelig budsjettmessig virkning for Finansdepartementets arbeid med budsjettet til høsten. I fjor var komiteen — alle medlemmer unntatt Fremskrittspartiet — enig om at man ikke burde gi skattelettelser når man innførte et nytt skattesystem. Det gjør Regjeringen like fullt, og beløpet er 2,4 milliarder kr, som det står i proposisjonen: for å forhindre utilsiktede virkninger og skatteskjerpelser. Så vidt jeg kan regne ut nå, ligger det inne skattelettelser på 1,6 milliarder kr i flertallets forslag. Det vil bl.a. si for skip 560 mill. kr og for maskiner 750 mill. kr. 80 pst.-regelen får Regjeringen heller ikke flertall for, og en del utvanning av delingsmodellen får betydelige virkninger. Jeg vil spørre finansministeren om hvordan han vil forholde seg til at man nå står overfor totale skattelettelser på 4 milliarder kr.

Det er et annet punkt jeg vil spørre ham om, som er litt oppsiktsvekkende. Finansministeren og for så vidt Arbeiderpartiets parlamentarisk leder uttaler at de som i dag er gjeldfrie, har betalt sin skatt. Da er spørsmålet: Når betalte de sin skatt?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Når det gjelder budsjettvirkningene for 1992 og 1993 og utover, vil avskrivningssatsene ikke slå ut i skatteprovenyet for 1992. Jeg vil vise til den generalklausulen som en enstemmig komite står bak, der en til enhver tid må se de endelige skattesatser i en total økonomisk sammenheng. Det er heller ikke riktig som representanten Meland sier, at vi har tapt når det gjelder 80 pst.-regelen. Det en blir bedt om, er å utrede 80 pst.-regelen i et nytt skatteregime.

Når det gjelder de skattelettelser som er

gitt i personskattesystemet, gjør Regjeringen det av to grunner: For det første fordi det er nødvendig å få til en smidig overgang, som representanten Meland selv refererte til. Og for det andre fordi det etter mitt syn er rom for en viss skattelettelse i forbindelse med skattereformen.

Så vil jeg si følgende: Tidligere i dag har flere vært inne på SVs opplegg, og SV har hevdet med stor tyngde og spurt: Hvor er solidariteten med de arbeidsledige og med de gjeldstyngede? Og jeg har lyst til å stille spørsmålet flere har vært inne på: Hva slags solidaritet med de gjeldstyngede er det å skattelegge næringslivet med 8—10 milliarder kr mer enn det som ligger inne? De beregninger som SV bad om, gjaldt ulike satser i beskatningen av overskudd i bedriftene, og det er det vanskelig å regne på. Det er ikke inne i det regnestykket. Hva betyr det for dem som er gjeldstynget at de får økt skatt i forhold til opplegget? De som tjener 200 000 kr, får 4 000—5 000 kr mer i skatt med SVs opplegg enn med det som nå blir vedtatt.

Så til dette med de som har betalt sin skatt. Da er det et spørsmål jeg lurer på, og det er: Hvorfor i all verden sørget SV i 1980 for å få et flertall mot et skatteforslag som allerede i 1980 ville ha medført en proporsjonal nettoskatt på 33⅓ pst., som faktisk allerede da ville ha sørget for likeverdighet når det gjelder rentefradraget, og som ville gjort at vi hadde sluppet unna en del av de problemene vi ser i dag bl.a. i forbindelse med den såkalte gjeldskrisen?

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Den reglementsmessige tid for formiddagens møte er nå over. Presidenten foreslår at Stortinget nå avbryter forhandlingene og fortsetter behandlingen av sak nr. 1 på dagens kart kl. 18. — Dette anses bifalt.

Møtet hevet kl. 15.00.

Møte mandag den 17. juni kl. 18

President: Inger Lise Gjørv

Dagsorden:

Sakene på dagens kart (nr. 36)

Presidenten: De innkalte vararepresentanter, for Hordaland fylke Asbjørn Bjørnset og for Sør-Trøndelag fylke Roy-Bjarne Hemmingsen, har tatt sete.

Man fortsatte behandlingen av

Sak nr. 1

Innstilling fra finanskomiteen om skattereformen 1992 (Innst. O. nr. 80, jf. Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Per-Kristian Foss (komiteens leder): Finansminister Sigbjørn Johnsen var i formiddagens møte inne på at dette hadde vært et langt og møysommelig arbeid frem mot en skattereform. Reformen er gjennom nedsettelse av utredningsgrupper og meldinger til Stortinget i realiteten båret frem av tre regjeringer. Det har vært et betydelig press også på Stortingets finanskomite for å få behandlet en innstilling som iallfall omfatter mesteparten av hva proposisjonen omfatter. Enkelte spørsmål er som kjent utsatt til høsten.

Finansministeren sa at mange har prøvd å påvirke Stortinget, og at enkelte også «har gått over streken». Jeg har opplevd mye påvirkning, men jeg har ikke opplevd at noen har gått over streken. Det er mulig finansministeren har spesiell kjennskap til dette. Jeg er ukjent med slik atferd i forhold til Stortinget — også i denne saken.

Arbeidet med reformen har, som jeg var inne på, gått gjennom flere regjeringer. Men det holdt vel på å gå galt i siste runde. Forslaget fra den sittende regjering drog til med en vesentlig skatteskjerpelse overfor næringslivet, og reformforslaget høstet som følge av det storm fra store deler av, for ikke å si størstedelen av det norske produserende arbeidsliv. Ja, en av Aarbakke-utvalgets medlemmer, Knut Njøs, sa det slik i en karakteristikk av Regjeringens forslag:

> «Finansdepartementet valgte gjerrige løsninger uten at det har vært nødvendig.»

Vi har fra flertallets side på vesentlige punkter forbedret forslaget etter de anvisninger som bl.a. er gitt fra flere av de seriøse organisasjoner fra nærings- og arbeidslivet som har henvendt seg til oss. Etter Høyres syn burde flertallet beveget seg lenger i retning av å fjerne skjerpelser overfor norsk næringsliv, men mye er oppnådd. Vårt opplegg ville i vesentlig grad styrket vekstevnen i norske bedrifter. Men en økonomi i vekst betyr et rikere skattefundament. Derfor kan ikke enøyde provenyberegninger alene legges til grunn ved utformingen av et nytt system for bedrifts- og kapitalbeskatning.

Vi er for vår del særlig skuffet over at flertallet ikke vil fjerne den dobbeltbeskatning av private investorer som ligger i den særnorske formuesskatten. Det er et positivt signal at flertallet — alle unntatt Arbeiderpartiet og SV — vil redusere formuesskatten med ca. 20 pst. fra 1992. Jeg er for min del overbevist om at formuesskatten må trappes ytterligere ned i retning av fullstendig å bli fjernet dersom vi i Norge skal få et tilstrekkelig vitalisert privat norsk investeringsmiljø, og det må skje i løpet av 1990-årene.

Avskrivningssatsene på maskiner, skip og borerigger er forbedret i forhold til Regjeringens forslag. Høyre ville gått et skritt videre i forbedrende retning, men ikke lenger enn at vi faktisk sidestiller norsk bedriftsliv med konkurrentene i Sverige og Danmark.

Høyre har gjennom arbeidet i Stortinget på disse områder og flere bidratt til forbedringer av bedriftsskattereformen i forhold til Regjeringens forslag. Det har vært nødvendig med kompromisser for å unngå at reformarbeidet endte i total handlingslammelse. For et parti som Høyre, med bred kontaktflate i alle deler av norsk arbeidsliv, er det naturlig å ta et medansvar også når det gjelder en omfattende skattereform. I en tid med mindretallsparlamentarisme kreves det ikke bare politisk ønsketenkning, men først og fremst evne til å bære frem samlende løsninger, og det må skje også gjennom kompromisser. De fire største næringsorganisasjonene sendte brev til finanskomiteen i den avsluttende del av arbeidet. Budskapet var nettopp behovet for bred politisk enighet om hovedprinsippene i en ny bedriftsskattereform.

Høyre har tatt ansvar og bidratt til forbedringer av reformen på vesentlige områder. Både disse forbedringsområdene og temaene for Høyres ytterligere dissenser er stort sett sammenfallende med uttalelser fra de fire store næringsorganisasjonene.

Det siste ord er nok ikke sagt om skattereformen med dette, og jeg ser her bort fra behandlingen av en liten del av proposisjonen til høsten. Jeg ser videre enn dette. Vi må være villig til justeringer og tilpasninger etter hvert som erfaringer vinnes. Reformen er en betydelig forbedring, men det betyr ikke at vi ikke fortsatt må være villig til å lytte til kritikk og lære av praktiske erfaringer.

Vi har sagt om behovet for skattereform at

vi ville ha en mer rasjonell ressursbruk, mindre skattetilpasninger og et mindre komplisert system. Vi har nå fremlagt forslag som på alle disse områder er forbedringer, men la oss skille mellom forbedringer og det fullendte. Det er ikke slutt med skattetilpasninger, men det blir mindre av dem. Det nye systemet er komplisert på enkelte områder, men det er atskillig lettere å håndtere for produserende virksomheter enn det gamle systemet. Det er min oppriktige oppfatning at dette systemet gir oss mer rasjonell ressursbruk samlet sett enn hittil.

De største svakhetene ved proposisjonen var knyttet til delingsmodellen og formuesbeskatningen. Andre talere fra Høyre har særlig og sterkt begrunnet de endringer som har vært gjennomført når det gjelder delingsmodellen. Jeg skal ikke gå i detaljer, men bare understreke den meget nyttige erfaring finanskomiteen i Stortinget ved denne anledning hadde når det gjaldt å innhente uavhengig ekspertises vurderinger utenfra, og med tillatelse fra Stortingets presidentskap også finansiere slike alternative utredninger — vi kalte det dokumentasjon, for å holde meg til den korrekte språkbruk i henhold til Presidentskapets brev. Det var en enstemmig komite som ønsket denne arbeidsmetoden, og i vesentlig grad har innspillet fra det som er omtalt som Bergensgruppen, preget det videre arbeid og de flertallsendringer som er gjort av delingsmodellen.

Fra Høyres side kunne vi på enkelte områder når det gjelder delingsmodellen, tenkt oss å gå enda videre med forbedringer, både i forhold til såkalte selveierdemokratiselskaper og i forhold til særlig gjeldstyngede selskaper, og dette er områder vi vil arbeide videre med og ikke minst bringe inn når erfaringene skal trekkes opp fra de par år vi nå står foran.

I tillegg til delingsspørsmålet har også formuesskatten vært berørt av Høyres førstetaler, Johan C. Løken. Jeg skal ikke her gå ytterligere inn på formuesskattespørsmålene, annet enn å si at Høyres utgangspunkt var at det ved behandlingen av Innst. S. nr. 5 i fjor høst var et flertall som ønsket endringer i retning av reduksjoner av formuesskatten. Det var med det utgangspunkt vi også gikk inn i det reformarbeid som nå ligger på Stortingets bord. Vi har nådd et stykke på vei i retning av å få stortingsflertallet forpliktet til å redusere formuesskatten, men svært mye gjenstår.

Overgangsordningene fra det gamle til det nye skattesystemet har vært berørt av få talere. Beskatningen av de skattemessige avsetningene i en overgangsfase fra det gamle til det nye skattesystemet vil innebære en ekstra skattebyrde for bedrifter som har slike avsetninger. Etter Høyres syn er det et brudd med det nøytralitetsprinsippet som skattereformen skal tilstrebe. Etter vårt syn er det behov for mer liberale overgangsordninger enn det flertallet har lagt opp til. Det har skjedd endringer under komiteens arbeid her, også i forhold til flertallets forslag. Det har vært endringer i riktig retning — i mer liberal retning hva gjelder behandling av disse skattemessige avsetninger.

På to områder går Høyre, med subsidiær støtte av Fremskrittspartiet, videre. Vi ønsker for det første å inkludere alle betingede skattefrie avsetninger blant de ordninger som behandles etter overgangsregimet. Det innebærer ifølge Handelsdepartementet — det er meget vanskelige anslag å gi — 50 pst. utvidelse av grunnlaget. Vi ønsker med andre ord større likebehandling av ulike typer skatteavsetninger.

Den andre hovedendringen vi legger opp til, er å åpne for at 60 pst. gis skattefritak innledningsvis, og at 40 pst. kan avsettes etter de ordninger der flertallet går inn for en sats på 60 pst. I dette inkluderes også investeringer. Vi vil spare forretningsbanker og finansforetak. Det er vår oppriktige oppfatning at dette investeringstilbudet vil gi langt større sikkerhet for vellykkede emisjoner, som etter det jeg forstår, forestår i flere både sparebanker og forretningsbanker.

Berit Brørby Larsen: Arbeiderpartiet mener at skattepolitikken er det viktigste virkemiddelet i fordelingspolitikken. Derfor blir ikke skatt bare en sak for enkelte av oss, men for oss alle. Skatten er motoren i hele velferdssamfunnet. Et samfunn med små forskjeller er et godt samfunn å leve i. En jevnere fordeling skaper også mer trygge og stabile samfunnsforhold. Dette er viktig for å kunne foreta de nødvendige omstillinger i økonomien. Arbeiderpartiet mener at utjevningen av levekår og inntekter gjennom skattesystemet må fortsette. Vi har de siste årene sett en dreining i retning av mer markedsøkonomi på en del områder i samfunnet. Dette kan bedre effektiviteten i økonomien, men stiller samtidig større krav til skattesystemet som fordelingspolitisk virkemiddel, fordi markedsmekanismen i seg selv ikke gir en rettferdig inntektsfordeling.

Skattereformen innebærer at vi har fått et langt bedre redskap for å drive fordelingspolitikk. Dette har sammenheng med flere forhold:

Faktiske inntekter skal bringes fram til beskatning. Slik skattesystemet fungerer i dag, er det ikke uten videre slik at de med høyest inntekt betaler mest skatt. Det finnes utstrak-

te muligheter til å få en skatt som er lav i forhold til inntekten. Dette undergraver fordelingsprofilen og gjør at de formelle skattesatsene gir et helt galt bilde av den reelle skattebelastning. Foruten stor irritasjon hos lønnstakerne har dette i tillegg bidratt til at folks oppfatning av skattens betydning for velferdssamfunnet klart har vært synkende. For eksempel er det slik at en femtedel av ansatte med lønnsinntekter over 350 000 kr har fradrag for underskudd i næring. Gjennomsnittlig fradrag for disse er 225 000 kr. Et nærliggende spørsmål er da: Hvorfor i all verden driver så mange høytlønte næringsvirksomhet som går så dårlig? Poenget er at disse fradragene i stor grad ikke er reelle. Etter skattereformen skal det i langt mindre grad bli mulig å trekke fra ikke-reelle underskudd i lønnsinntekter. Det er med stor glede vi i dag er med og flytter viktige brikker i skatteplanleggernes sjakkspill.

Et annet forhold som er av sentral betydning for fordelingsvirkningen, er at kapitalbeskatningen skal bli mer konsekvent. Mulighetene for skattefrie kapitalinntekter innstrammes vesentlig.

De grunnlagsutvidelsene som skal foretas, må selvsagt ses i sammenheng med satsreduksjonene når fordelingseffektene skal vurderes. Lavere skattesatser fører isolert sett til at skattelettelsene øker med økende inntekt. Men det er en total misforståelse å tro at ikke høylønnsgruppene har drevet skatteplanlegging. Det er nemlig slik at fradragenes størrelse øker med stigende inntekt. Problemet er ikke at de med over 400 000 kr i inntekt har betalt skatt, problemet er at de i for liten grad har bidratt til felleskassa. Skattereformen skal også bidra til at finansieringen av fellesoppgavene blir mer hensiktsmessig ved at det blir minst mulig tap i form av svekket vekstevne i økonomien på grunn av skattene. Samtidig skal midlene inntjenes på en måte som sikrer en bredere forståelse for og allmenn tillit til skattesystemet.

Skattereformen gir oss også lik verdi av fradraget. Dette har vært et viktig mål for Arbeiderpartiet. Det skal nå bli slutt med at staten gir større skattefordel av fradragene for dem med høye inntekter enn for dem med lave inntekter. Og økningen av minstefradraget er et sentralt element for å bedre fordelingsprofilen.

Vi får to trinns toppskatt, som innebærer at lettelsene for høyinntektsgruppene dempes som følge av at den progressive statsskatten faller bort. Toppskatten vil imidlertid bare ramme inntekter klart over gjennomsnittet.

Dette er alle viktige bidrag til et mer rettferdig skattesystem, og det er god grunn til å se lønnstakerne rett i øynene og si: Dette er blitt lønnstakernes reform fremfor noe annet!

I tillegg får vi deling. Skattereformens grunnpilar er løsningen med deling av personlig næringsdrivendes inntekter i en kapitalinntektsdel og en arbeidsinntektsdel, som skal gi mer lik beskatning av lønnsinntekter og arbeidsinntekter fra næringsvirksomhet.

Arbeiderpartiet mener at endringer i de skattemessige forhold mellom selvstendig næringsdrivende og lønnstakere har vært blant de viktigste fordelingspolitiske spørsmål i forbindelse med skattereformen. Uten en tilfredsstillende delingsmodell hadde lite vært oppnådd med skattereformen. En har imidlertid klart å få et flertall for en delingsmodell som bygger på hovedelementene i Regjeringens forslag. Det lover derfor godt både for stabilitet i rammebetingelsene overfor næringslivet og for mer likebehandling.

Et annet positivt element er at barnetrygden skal økes. Dette vil bedre barnefamilienes økonomi.

Alt i alt vil skattereformen bidra til en bedre synliggjøring av fordelingselementene i skattesystemet, samtidig som skattesatsene skal tilpasses mer til den enkeltes skatteevne.

Det har vært et viktig mål for Arbeiderpartiet at skattebyrden skal omfordeles gjennom en reduksjon av skatten for vanlige arbeidsinntekter. Skattereformen er i aller høyeste grad lønnstakernes reform. Ærlig arbeid skal gi en fortjent belønning.

Skattereformen skal også ses i et likestillingsperspektiv. For deltidsarbeidende blir det mer lønnsomt å gå over til heltidsarbeid. Samtidig ligger det en fare i at lønnsomheten av å arbeide overtid vil øke. Det illustrerer hvor viktig det øvrige likestillingsarbeidet er. Vi må bruke muligheten til en jevnere fordeling av lønnsarbeid mellom kvinner og menn — det må ikke bli slik at menn arbeider mer overtid.

Med denne reformen har vi fått mulighetene, men de må brukes riktig. Da er også andre tiltak viktig. Vi legger nå en 80 år gammel skattelov i skuffen og har lagt grunnlaget for en ny tid — kanskje en tid, som det heter i en kjent vise, «der ingen folk er fattige eller rike».

Tor Mikkel Wara: Den skattereformen vi nå står overfor, inneholder en del interessante politiske delikatesser. La oss starte med da reformen ble offentliggjort.

Først av alt: Det ble presentert personskattelettelser i en størrelsesorden som overgår alle forslag som tidligere er blitt presentert i Stortinget, med unntak av Fremskrittspartiets forslag. Jeg skal gi Arbeiderpartiet den håndsrekning å si at de personskattelettelsene som

kom, slår knockout på alt både Willoch-regjeringen og Syse-regjeringen har presentert. Det overgår endog Høyres program.

Høyre vaklet en stund etter at forslagene var presentert, men så fikk de tatt seg sammen. Noe måtte man jo bråke om. Og de fant saken, den såkalte delingsmodellen. Det var bare ett problem for Høyre med den saken. De var faktisk enig i delingsmodellen, ja det hadde de faktisk vært i over ett år. Da stortingsmeldingen ble behandlet, var det bare Fremskrittspartiet som gikk imot denne modellen for deling av person- og næringsinntekt.

Vi fikk da også en bastard av en modell, som Høyre nå egentlig ikke vil erkjenne det fulle farskap til. Det er dog ikke så rart når Høyres utgangspunkt for sin forlovelse med Arbeiderpartiet var: Det viktigste er ikke å bli far, men å delta. Men dessverre for Høyre så glapp det i siste sekund, på et tidspunkt om natten hvor slikt gjerne skjer. De ble far, eller for å si det med avisen til NHO: Høyre ble lurt trill rundt i sluttfasen.

I over ett år var vi alene om å kritisere denne kildemodellen. Noen få uker før innstillingen skulle avgis, fikk vi riktignok støtte, fra revisorforeninger, NHO og de aller fleste høringsinstanser som hadde praktisk erfaring med å drive små bedrifter. Jeg tviler ikke på at Høyre hadde gode hensikter når de støttet delingsmodellen. Problemet er bare at det gamle ordtaket gjelder: Veien til helvete er som kjent brolagt med gode hensikter.

Jeg skal ikke gå inn i detaljer i delingsmodellen, men vil trekke følgende konklusjon om de politiske posisjoner som har vært rundt den:

Da skattemeldingen kom, foreslo finansminister Skauge at kapitalinntekten skulle fastsettes først. Arbeiderpartiet hadde som utgangspunkt at personinntekten skulle fastsettes først. De to partiene ble da enige om at begge modeller skulle utredes. Finansminister Johnsen foreslår så i skatteproposisjonen det omvendte av det Arbeiderpartiet hadde som utgangspunkt i opposisjon: Han foreslår at kapitalinntekten skal fastsettes først.

Da svarer Høyre med å presentere en modell med så mange vrier at den for alle praktiske formål virker som om personskatten blir fastsatt først, noe da også Johan C. Løken bekreftet i sitt innlegg tidligere i dag. Også Høyre vrir kildemodellen trill rundt.

Vi kan altså konkludere med at det har vært 180 graders vri både hos Arbeiderpartiet og Høyre. De eneste som har stått fast på hvordan den såkalte kildemodellen skulle se ut, er Finansdepartementet, og det uansett hvilket parti finansministeren kommer fra.

Men det store skatteforliket bestod ikke bare av Arbeiderpartiet og Høyre. Også mellompartiene var med, og de fikk sine sukkerbiter. Jeg skal innrømme at jeg var spent på hvordan mellompartiene og særlig Senterpartiet ville posisjonere seg. Når vi behandler statsbudsjettet, vet vi hvor Senterpartiet kommer. De forlanger noen godbiter til landbruk og distrikt, og så tilbyr de alt annet som salgsvarer. Mottoet synes å være: Vi kan «trade» med alt bare det kommer landbruket til gode. Helheten er underordnet særinteressene.

Hvor kom så Senterpartiet i denne skattereformen — hvilke vrier fant de på? Jo, de klarte å presse gjennom spesielt gunstige skattevilkår for drivhus og pelsdyroppdrett. Kreativiteten er tydeligvis fortsatt til stede når det gjelder å finne fram til metoder som begunstiger deres egne. De øvrige deler av reformen var mellompartiene øyensynlig lite interessert i. De bare toet sine hender og håpet at de to store skulle bli enige, slik at de slapp å velge side. Mottoet syntes å være: Fram for tomatdyrkerne og revefarmerne, så får de to store sysle med de mindre viktige sider av reformen.

La meg så få si litt om begrepet skattereform. Folk flest grøsser nok på ryggen. Årsaken er ganske klar: Hver gang politikerne har gjennomført store skatteøkninger, har de kalt det en reform.

Da moms ble introdusert rundt 1970, ble det kalt en reform. Vi skulle få mer indirekte beskatning og lavere direkte beskatning. Resultatet ble at begge deler økte.

I 1986 fikk vi den såkalte Synnes-reformen. Målet den gang var kun en reform. Ingen skulle få høyere skatt, men alle skulle få lavere marginalskatt. Resultatet av denne «reformen» kan vi lese om i Statistisk Sentralbyrås analyser. Flertallet fikk ikke bare høyere skatt, men også høyere marginalskatt — stikk i strid med alle intensjoner.

Den reformen som vi nå har til behandling, gir høyere skatt for næringslivet og lavere skatt for lønnsmottakere. Bør vi ikke da være fornøyd? Dessverre — det er all grunn til å være skeptisk. Skattelettelsene er ikke fulgt opp med noen intensjoner om å redusere statsbudsjettets utgiftsside eller henvisning til hvordan det skal skje. Hva vil politikerne gjøre i 1993, 1994 osv? Hvor mye av personskattelettelsene vil bli spist opp av avgiftsøkninger? Hvilke garantier har vi fått for at skattesatsene ikke skrus opp etter at reformen er gjennomført? Flertallet i denne sal har nemlig ikke vært villig til å garantere at folk ikke også denne gang skal bli lurt.

Folk bør merke seg hvilket parti som gir slike garantier, og som er villig til å anvise

hvor man har tenkt å redusere utgiftene for å klare dette.

Det flertallspolitikerne kaller en stor skattelettelse, gir gjerne 100 kr mer i lomma, og det de kaller en liten skatteøkning, betyr gjerne 1 000 kr mer i skatt.

Har vi så fått en skatteomlegging som gjør at skatteplanlegging ikke vil være særlig aktuelt? Jeg har tidligere sagt at skatteplanlegging er den eneste intellektuelle virksomhet som ennå gir avkastning her i landet. Slik tror jeg nok at det fortsatt vil være. Riktignok mister vanlige lønnsmottakere sine smutthull, som SMS. Begrunnelsen for det er fornuftig nok.

Men når det gjelder små bedrifter og næringsdrivende, vil det være annerledes. Årsaken er igjen delingsmodellen. En rekke skatteeksperter, bl.a. professor Ole Gjems-Onstad, bekrefter dette. Delingsmodellen er ikke enkel og oversiktlig. Og dessverre vil det fortsatt være mer lønnsomt å drive skatteplanlegging enn å drive produktiv næringsvirksomhet. Hovedproblemet her er ikke selve utformingen av modellen, men det at den øker skattetrykket for de små bedrifter og næringsdrivende.

Når småbedriftene får skatteøkning, vil incitamentet til å bruke tid og ressurser på planlegging øke. Og som alltid: De store bedrifter vil klare dette nokså bra, mens de små vil bli rammet hardest. Hovedproblemet er altså at de små bedrifter, som er underskogen i norsk næringsliv, vil få hovedbelastningen. Det er de som kommer dårligst ut av den reformen vi har her.

Vi kan ikke stimulere til nyskaping og flere arbeidsplasser når tegnet på suksess skal være at det koster mer å forsørge Regjeringen enn det koster å forsørge familien.

Anders Talleraas: Først en liten kommentar til hr. Wara. Jeg synes det er litt drygt å tillegge min tidligere kollega Synnes' skatteinnstilling, som kom våren 1987, ansvaret for skattenivået i 1986. Det er bare en faktisk opplysning, som viser at en må passe på datoene når en skal angripe.

Dagens debatt om skattesystem og skattenivå bør ta utgangspunkt i en analyse av hvilke problemer Norge står oppe i, og som det er nødvendig å løse. Sentrale spørsmål i en slik analyse vil måtte være:

— Hvordan skal ny vekst skapes i Norge?
— Hvordan skal flere komme i arbeid og færre bli arbeidsledige?
— Hvordan skal nye arbeidsplasser skapes?
— Hvordan skal flere våge å bli arbeidsgivere?
— Hvordan skal folk flest makte sine utgifter og forpliktelser?

Skattesystemets utforming og skattens størrelse kan ikke alene gi svar på disse spørsmålene, men kan bidra vesentlig.

Jeg våger den påstand at et godt skattesystem med lavere satser og redusert skattetrykk vil stimulere veksten. Det vil gjøre det lettere å etablere nye arbeidsplasser, flere vil komme i arbeid, og langt flere vil være i stand til å leve på egen lønn. Derfor vil et godt skatteopplegg gi impulser i riktig retning. På den annen side vil et dårlig skatteopplegg bidra til negative impulser, reduserte investeringer, kapitalflukt fra Norge, færre i arbeid og flere arbeidsløse.

Etter mitt skjønn ville Regjeringens forslag utvilsomt hatt svært mange negative følger om de ble fulgt opp av Stortinget. Særlig på bedriftsskattesiden var forslagene dramatiske og bidrog til sterk frykt for konsekvensene både fra brede kretser i næringslivet og fra Høyres side. Dette gjaldt viktige elementer som avskrivningssatser, delingsmodell, formuesskatt og overgangsregler. I sum ville Regjeringens forslag gitt kraftig skatteøkning, omfattende skatteplanlegging, kapitalflukt og svakere vekst.

Gjennom behandlingen her i Stortinget er det gjort betydelige forbedringer på alle disse områdene, selv om Høyre skulle ønske at vi hadde nådd bedre fram på en rekke av dem, slik det er redegjort for fra tidligere Høyretalere i dag. I tillegg er Regjeringens anslag mot boligen som skatteobjekt slått tilbake. Regjeringen støttes ikke engang av Arbeiderpartiet, og det er bra.

Gjennom det siste tiåret har det ene land etter det andre endret sitt skattesystem i retning lavere satser og et bredere skattefundament. I dag kommer Norge etter, sent og kanskje ikke fullt så godt som Høyre kunne ønsket det. Men retningen er riktig. Og det som er klart: I en internasjonal økonomi som blir stadig mer åpen, er det nødvendig også for Norge å harmonisere sine skatteregler med utlandet. Norge nærmer seg nå, men det er nødvendig å redusere skattesatsene mer i årene som kommer.

I arbeidet med skattereformen har Høyre presentert sitt eget skatteopplegg både når det gjelder personbeskatningen og bedriftsbeskatningen. Høyres opplegg avviker på mange områder i vesentlig grad fra det som kommer til å bli vedtatt her i dag. Høyres forslag gir lavere nettoskatt, lavere toppskatt, lavere formuesskatt og ville derfor gi bedre og sterkere vekstimpulser enn det flertallets opplegg vil gjøre. Men dessverre, Høyre må konstatere at vårt opplegg ikke oppnår støtte denne gangen.

Regjeringen får derfor komfortabel støtte til sitt personskatteopplegg fra mellompartiene. Praktisk talt uendret går Arbeiderpartiets personskatteopplegg igjennom. Det beklager jeg, men må bøye meg for fakta.

Selv om det også innenfor bedrifts- og kapitalbeskatningen, som jo tross alt er det denne reformen i første rekke dreier seg om, er vesentlige forskjeller mellom det som blir vedtatt, og Høyres forslag, er vi fra Høyres side likevel med på viktige hovedelementer for omleggingen. Særlig viktig er det at det blir oppnådd bred politisk enighet om hovedtrekkene i delingsmodellen, en modell som er endret til det ugjenkjennelige i forhold til Regjeringens forslag. Det var da også helt nødvendig.

Jeg er tilfreds med at finanskomiteen har maktet å ferdigbehandle mesteparten av skattereformen nå i vår. Riktignok er det områder som først vil bli behandlet til høsten, og de er absolutt viktige nok — ikke minst formuesskatten. Likevel vil Odelstinget med de lovvedtak som blir fattet her i dag, gi næringslivet nødvendig beskjed om hvilke rammebetingelser når det gjelder systemet det i hovedsak kan forvente seg i årene som kommer. Det er viktig at vi dermed har unngått at det sprer seg enda større usikkerhet om det fremtidige skatteregime rundt om i landets bedrifter.

Fra Høyres side er vi på langt nær fornøyd med alle deler av skattereformen. Vi hadde f.eks. gjerne sett enda flere fornuftige deljusteringer i delingsmodellen, klare signaler om fjerning av formuesskatten og sjablonmessig beskatning av aksjegevinster som alternativ til RISK-metoden. Men Høyre vil arbeide for disse forslag også i årene som kommer. Samtidig ber vi Regjeringen vokte utviklingen nøye, og være åpen for tilpasninger underveis om det skulle vise seg å bli nødvendig.

Samlet sett er det imidlertid liten tvil om at det skattesystem som samler flertall her i dag, er mer tilpasset næringslivets behov enn det opplegg som ble fremmet av Regjeringen i proposisjonen 12. april.

Norsk økonomi preges i dag av krise for mange privatpersoner og krise for mange bedrifter, særlig de mange små og mellomstore familiebedriftene rundt om i Distrikts-Norge. I denne situasjonen er det nødvendig og fornuftig med reduksjon i skattenivået. Det øker mulighetene for at flere kan makte sine egne forpliktelser uten å søke om offentlig støtte og hjelp.

Skal vi som politikere bidra til at ny virksomhet blir skapt og at nye arbeidsplasser kan etableres, slik at den altfor høye arbeidsledigheten kan begynne å peke nedover, da må skattenivået reduseres.

Høyre er også overbevist om at lavere personskatter vil bidra til moderat lønnsvekst og derigjennom styrke Norges konkurranseevne. I tillegg vil dette gi økt etterspørsel, noe som i dagens situasjon vil være fordelaktig.

Høyre synes det er positivt at Regjeringen og Arbeiderpartiet foreslår lettelser i personbeskatningen på rundt 2,5 milliarder kr for 1992. Til å være Arbeiderpartiet er dette uvanlige takter, og vi får håpe dette er en varig kursendring. Fra Høyres side mener vi likevel dette er utilstrekkelig. Derfor foreslår vi betydelige skattereduksjoner utover Regjeringens forslag knyttet opp mot denne skatteomleggingen.

Det som nå imidlertid blir vel så interessant som skattelettelsene for 1992, er utviklingen videre fremover. Vil Arbeiderpartiet for 1993 igjen gå tilbake til gamle synder og skru til skatteskruen for å finansiere et altfor høyt offentlig utgiftsnivå? Den som lever, får se, men jeg legger ikke skjul på at jeg frykter tilbakefall.

Fra Høyres side er vi ikke i tvil om at det er nødvendig med en betydelig forandring av arbeidsdelingen mellom privat og offentlig sektor i årene som kommer. Det må bli mer privat, mindre stat. Og da er det behov for både lavere skattesatser, lavere skattenivå og reduksjon i de offentlige utgifter. Norge har et sterkt behov for å sette tæring etter næring i årene som kommer, derfor må veksten i de offentlige utgiftene reduseres.

Det er nok grunn til å anta at selv om vi nå får vedtatt et skattesystem med bred politisk enighet på viktige områder, tyder ikke innstillingen på at uenigheten om skattenivået blir borte med det. Fortsatt er det uenighet mellom Høyre og Arbeiderpartiet om nivået, og Arbeiderpartiet vil dessverre ikke gå med på nedbygging av formuesskatten ennå, for å nevne et par momenter.

Det er prisverdig at Arbeiderpartiet har tatt et grunnleggende oppgjør med sin skattepolitiske fortid, slik de gjør gjennom forslagene om redusert marginalskatt. Men oppgjøret med seg selv er bare halvhjertet, siden de velger å opprettholde en fortsatt tro på skatteprogresjonens utjevnende evne gjennom progressiv toppskatt og høy og progressiv formuesskatt. Det er synd at Arbeiderpartiet ikke går veien til ende nå, men stopper på halvveien. Spørsmålet er hvor lenge vi må vente før Arbeiderpartiet også gir opp disse symbolene, som virker skadelig for norsk økonomi så lenge de står der.

Høyre har gjennom arbeidet med skatteproposisjonen lagt vekt på å utmeisle et helhetlig alternativ til arbeiderpartiregjeringens forslag. Vårt forslag er presentert i innstillingen, og Høyres forslag ville gitt et skattenivå

som samlet ligger i området 5—6 milliarder kr lavere enn Regjeringens på årsbasis.

Men dessverre får vi bare brokker av vårt forslag vedtatt, mest på bedriftsskattesiden. For personskattesiden beklager jeg å konstatere at Arbeiderpartiet relativt uproblematisk får sitt opplegg uforandret igjennom i Stortinget. Høyre er uenig, og vi vil i årene som kommer, arbeide for oppslutning om lavere nettoskatt, fjerning av progressiv toppskatt og vedtagelse av en lavere sats, og redusert overtidsskatt for alle i forhold til Regjeringens forslag slik det ligger på bordet i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Gunnar Berge: Om jeg forstod Høyres parlamentariske leder rett, var det hans oppfatning at Norge nå kom etter når det gjelder et skattereformarbeid som en har sett under utvikling i andre vestlige land, men at det her hos oss har gått seint. Det kan man saktens være enig i. Men hva skyldes det at det har gått så sakte i vårt land? Hvem har hovedansvaret for det? Høyre har i hvert fall ikke vært noen pådriver i dette viktige reformarbeidet.

Da kredittliberaliseringen ble gjennomført på midten av 1980-tallet, fikk det skjebnesvangre konsekvenser at det ble gjort før endringene i skattesystemet, og virkningene av dette sliter vi med fortsatt og vil gjøre det i mange år framover. Det var først etter regjeringsskiftet i 1986 at det kom dynamikk inn i dette arbeidet.

Aune-kommisjonen startet sitt arbeid under regjeringen Harlem Brundtland i 1981 og avgav innstilling i 1984. Den ble lagt fram i form av en stortingsmelding i 1987. Utredningsarbeidet som har ført fram til bedriftsskattereformen, ble satt i gang umiddelbart. Det Høyre har bidratt positivt med, var skattemeldingen som ble behandlet av Stortinget i fjor sommer. Ellers har Høyre her, som på mange andre områder, snarere vært bremseklossen enn pådriveren.

Ikke desto mindre er det positivt å konstatere at det nå har lykkes finanskomiteen å avgi en innstilling, slik at Stortinget kunne få behandlet denne saken i vår. Men så vidt jeg skjønner, hang dette i en tynn tråd, og Høyre holdt lenge på å forsøke å få reformen utsatt. Mitt spørsmål til representanten Talleraas er: Ser han det som en fordel tross alt at saken blir behandlet nå i vår?

Anders Talleraas: Jeg ser det som en klar fordel at hele denne innstillingen kunne leveres og bli ferdigbehandlet i vår. Høyre har ikke lagt noe skjul på at vi har ment det hele tiden, fordi det var nødvendig å gi næringslivet ganske klar beskjed om hvilke rammebetingelser de har å holde seg til. Forslaget fra Regjeringen hadde en slik form og ville få så dramatiske konsekvenser at hvis dette hadde blitt hengende uløst over sommeren og til høsten, tror jeg det ville fått svært negative effekter for investeringsnivå og investeringsvilje — vilje til å satse på nyskaping i Norge. Derfor ønsket vi behandling.

Men når vi tok opp spørsmålet om å utsette behandling av deling og formuesskatten nå, var det med bakgrunn i en bestemt situasjon i finanskomiteen, hvor det var et flertall som ikke ønsket å drøfte formuesskatten. Vi mener at formuesskatt og delingsmodell henger så nært sammen at vi ønsket å behandle det i sammenheng.

Det var først etter at vi tok opp spørsmålet om utsettelse at det begynte å bli bevegelse, i den forstand at Arbeiderpartiet også så at her var de nødt til å begynne å røre på sine standpunkter og bevege seg i retning av den modellen som Bergensgruppen hadde anbefalt som en korreksjon til delingsmodellen som var foreslått av Regjeringen. Derfor kom det på glid, og det ble et resultat hvor — for å sitere Johan C. Løken fra tidligere i dag:

> «Høyre tar systemansvaret, men Høyre tar ikke nivåansvaret.»

Vi tar ikke ansvaret for det skattenivået som blir resultatet av dette.

Når det gjelder påstanden om at Høyre har vært bremsekloss for reduksjon i marginalskattutviklingen osv., tar jeg klart avstand fra det. Vi har ved hver budsjettbehandling — så vidt jeg kan huske — foreslått lavere overtidsskatt enn det Arbeiderpartiet har stått på.

Tora Aasland Houg: Også Høyre var med i en enstemmig uttalelse — bortsett fra Fremskrittspartiet — fra oktober i fjor om at skattereformen ikke skulle være en reform for skattelettelser, men, som det stod i uttalelsen, man skulle legge til grunn «en forutsetning om uendret samlet skatte- og avgiftsnivå». Dette er nå fundamentalt forandret, og hele prosessen med skattereformen har jo blitt et kappløp i hvor store skattelettelser de enkelte partiene kunne by. Bortsett fra Fremskrittspartiet, har Høyre ligget meget langt framme i den løypa for skattelettelser.

Høyres skattepolitiske talsmann, Johan C. Løken, sa tidligere i dag at det var fundamentale forskjeller i å tenke skatt på mellom den ene og den andre siden av det politiske landskap. Jeg forstod ham slik at Høyres omsorg for næringslivet og for lave personskatter var et viktigere grunnlag enn å skaffe staten inntekter.

Han brukte selv ordet «overbud» om Høyres skattepolitikk. Jeg må si at uttrykket «skattepopulisme» ligger snublende nær når vi ser på Høyres tabell over provenyvirkningen av reduksjonen av personskatten med 5 milliarder — altså en merutgift for staten på 5 milliarder kr, som skal gå til økt privat forbruk.

Hr. Løken snakket også i sitt innlegg om å gjenreise skattemoralen. Jeg vil da spørre Høyres parlamentariske leder: Hvis det virkelig er Høyres mening gjennom denne reformen å gjenreise skattemoralen, er en slik gjenreising av skattemoralen forenlig med den ekstreme skattepopulisme som Høyre har lagt opp til i denne saken?

Anders Talleraas: Så vidt jeg erfarer, tror jeg SV er bedre kjent med populisme enn vi i Høyre, og kjenner bedre bruken av det ordet.

For egen del vil jeg si at det er et relativt ansvarlig opplegg Høyre har presentert. Vi kommer til å følge det opp med forslag i statsbudsjettopplegget vårt for neste år, som vil anvise tilsvarende dekning i reduksjon i de offentlige utgifter. Representanten Aasland Houg kan være helt trygg på at vi skal vise ansvar og anvise dekning for det vi reduserer skattetrykket med.

Bakgrunnen for at vi har endt opp med en relativt stor skatteprovenyreduksjon nå, er at vi ikke har ønsket å øke nettoskattesatsen for noen. Regjeringens forslag betyr en økt nettoskattesats, økt overtidsskatt for 1,4 millioner skattytere. Vi har ikke ønsket å være med på det. Vi mener at denne reformen skal stimulere til sparing, stimulere til arbeid og innsats, og derfor er det å gå i feil retning.

Når det gjelder spørsmålet om fundamentale forskjeller i å tenke skatt på, gav representanten Aasland Houg delvis svaret selv, for hun betegnet en skattereduksjon på 5 milliarder kr som en merutgift for staten. For Høyre er dette en mindreinntekt. Det er en mindreinntekt som i neste omgang faktisk kan gi større virksomhet, større aktivitet, flere arbeidsplasser, mer inntekter igjen. Det er her den fundamentale forskjellen i tenkningen rundt skatt ligger mellom en representant som hører med på den sosialistiske siden, og oss som hører med på den konservative.

Tom Thoresen: En skal kanskje være litt forsiktig med å gjøre motsetningene for store når vi tross alt er kommet så langt i skattereformarbeidet som vi har gjort med dagens innstilling, hvor et bredt stortingsflertall sammen med Regjeringen står på nødvendige omlegginger i skattesystemet.

Man kan kanskje unne seg en liten refleksjon når Anders Talleraas så bestemt og temperamentsfullt avviser at Høyre har vært en bremsekloss i skattereformarbeidet. Nei, når det dreier seg om å senke skattesatser, har Høyre aldri vært noen bremsekloss. Tvert om er det vel slik at uansett hva andre har foreslått, har Høyre ligget et hestehode foran, hvilket vi også har sett anbefalt i notater som er kommet på avveie i forbindelse med denne debatten. Det var kanskje derfor Anders Talleraas brukte uttrykket «et relativt ansvarlig opplegg» fra Høyres side når det gjelder skattelettelsene.

Men det Gunnar Berge etterlyste, var viljen til å ta de strukturelle endringene i skattesystemet på det tidspunkt de var økonomisk og politisk nødvendige, ganske særlig i forbindelse med Høyres deregulering av kredittsystemet, som gjorde at vi fikk den kreditteksplosjonen vi fikk. Vi fikk den vekst i lånefinansiert privat forbruk som vi fikk, med skadevirkninger for norsk økonomi som vi ennå ikke er kommet over. Da var Høyre en bremsekloss, og da nølte Høyre med å gjøre de nødvendige grep også på strukturen i skattepolitikken. Og som nevnt — resultatene av det sliter vi med ennå. Det gjorde den foregående regjering, og det gjør den nåværende.

Anders Talleraas: Jeg støtter helt representanten Tom Thoresen når han bekrefter at Høyre aldri har vært noen bremsekloss når det gjelder å redusere skattesatsene.

Når det gjelder systemendringene, har vi vært mer reserverte fordi vi har vært engstelige ved flere korsveier for at systemendringene ville ha som resultat at det samlede skattetrykket skulle øke. Det ønsker ikke vi å medvirke til. Derfor har vi lagt stor vekt på i forbindelse med denne skatteinnstillingen at faktisk også Regjeringen har sett en sammenheng i dette og sagt: Vi går inn for en systemendring, og for å få den til å gli noenlunde, legger vi inn en skattereduksjon på 2,5 milliarder kr. Det er et cirkatall, jeg husker ikke nøyaktig. Vi synes at det bygger på den meldingen v i la fram, og det har vært en forsikring mot at denne skattereformen, de systemendringene som ligger her, øyeblikkelig skulle gi et økt skattetrykk som landet ikke tåler, etter mitt skjønn.

Så kom Tom Thoresen inn på historien, og snakket om at vi hadde manglende vilje til strukturelle endringer den gang vi liberaliserte kredittmarkedet. Hvis jeg husker rett, oppnevnte regjeringen Nordli, eller var det regjeringen Harlem Brundtland, Aune-utvalget, som arbeidet med å gå igjennom hele skattesystemet. Da resultatet ble lagt fram, ble det kjørt gjennom kverna på vanlig måte, med høringer og med bearbeiding. Det var på vei

Trykt 28/6 1991

(Talleraas)
til Stortinget da regjeringsskiftet kom i 1986. Viljen til å bearbeide dette manglet ikke, men tiden manglet.

Presidenten: Vi går tilbake til ordinær talerliste.

Kristin Halvorsen: Jeg skal konsentrere et kort innlegg om noen elementer som ikke har vært så mye framme i debatten, men som er viktige når det gjelder skattereformen. Det gjelder synspunktet på fordelingen mellom generasjoner.

Det er et spørsmål hvordan Stortinget, som nå skal vedta århundrets skattereform, dømmes av historien, de unge som kommer etter, og som er de som i første rekke skal leve med de tunge virkningene og vridningene av denne skattereformen i år framover. Det er jo noen av de tingene som er falt på plass her i det siste, som i hvert fall ikke kan sies å være en lette til denne gruppa. Reduksjonen i formuesbeskatningen på 800 mill. kr har vi litt spøkefullt kalt «de borgerliges gjeldslettetiltak», og er det noe som absolutt ikke treffer midt i blinken i forhold til ungdom i etableringsfasen og i gjeldskrise, så er det nettopp den type prioritering.

Det er jo også når man lager en skattereform som har en slik fordelingsprofil, at man kommer best ut når man tjener mest — som man gjort ved alle skattelettelser på åttitallet — og i tillegg at de som tjener mest og har lav gjeld, er de som virkelig tar vinnerloddet.

Det er også et element at når man lager et skattesystem som gir en aksjeeier med 600 000 kr i kapitalinntekter 60 000 kr i skattelette, mens en lavtlønt med 130 000 kr i inntekt får noen få tusen, så er heller ikke det en favorisering av de store grupper unge som sliter med boliglån, studiegjeld, høye kommunale avgifter osv.

Vi har også fått en skatteomlegging som i virkeligheten betyr en økning i realrente med 1—2 pst. Selv om reformen er smurt med skattelette som gjør at man får skattelettelser på de fleste nivåer, er det ingen tvil om at det er de som har surfet på toppene — jeg vet ikke om jeg skal kalle dem feite femtiåringer, for de er som regel meget veltrente, de er i den perioden av livet da de har tid til både det ene og det andre — som vinner igjen. De etablerte seg i en situasjon da inflasjonen var høy, da renta var lav, da skattesubsidiene var betydelige og svært urettferdige — for man kunne få opptil 70 pst. hvis man var i en høylønnsgruppe.

Nå er situasjonen motsatt, med en lav inflasjon, høy rente, og skattefordelene er betydelig mindre. Det er en omlegging som er skjedd gjennom hele åttitallet, når vi ser på de forskjellige faktorene. Skattereformen kommer bare på toppen av det. Det kommer i en situasjon hvor mange har betydelige betalingsproblemer og noen tusen er i det vi kan kalle en gjeldskrise. Det er særlig de som har etablert seg i tidsrommet 1985—1990, som er ille ute å kjøre, fordi de ofte sitter med gjeld langt over markedsverdien av sin egen bolig.

For meg er det fristende å trekke noen linjer i fordelingspolitikken, for vi behandler nå en skattereform der fordelingspolitikken blir betydelig neddempet «av hensyn til økonomiens virkemåte». Det må tas gjennom direkte overføringer, blir det sagt — det er mer effektivt. Da er det litt forunderlig når man parallelt sitter og behandler revidert nasjonalbudsjett, der de politiske signalene er meget klare, nemlig at overføringene til husholdningene skal ned. Og da er det på to viktige elementer på politikkområdet når det gjelder fordelingspolitikk, at man neddemper fordelingen.

Så er det et tredje element, og det er hvor stort det samlede skatteprovenyet skal være. Det er klart at når man gir ut nesten 2,5 milliarder kr i forbindelse med en slik reform, så blir det også mindre å fordele til å gjøre tjenester rimelige og gode for dem som trenger dem — og det er ofte folk i etableringsgenerasjonen — og det blir lite å gjøre med til direkte overføringer.

Derfor er det et tankekors for meg at fordelingspolitikken nå taper i to runder, at man f.eks. har forskningsresultater som viser at fra før av er arv og gave viktigere for fordelingspolitikken enn utdanning er, og at vi har en betydelig overføring fra foreldregenerasjon til en ungdomsgenerasjon, men at den er skeivere fordelt enn noe annet vi kjenner. Vi som trodde at vi levde i et sosialdemokratisk samfunn der alle hadde de samme sjansene, har tatt feil for så vidt hele veien, men er nå i ferd med å gjennomføre et system der det blir av mye større betydning hva slags bakgrunn du har, og hvem du skal arve.

Odd Holten: Et omfattende utrednings- og beregningsarbeid er nå avsluttet. Det er ingen tvil om at det i hovedsak er en reform for bedrifts- og kapitalbeskatningen vi behandler her i dag. Som det allerede er berørt av mange talere, har reformen også viktige konsekvenser for personskatten, i og med at nettoskatt, bruttoskatt og minstefradrag endres sterkt, sammen med bortfall av en rekke fradrag.

Kristelig Folkeparti har arbeidet ut fra den forutsetning at dagens skatteregler er uhensiktsmessige og med for mange muligheter til omgåelse og uthuling. Vi ønsker en mest mu-

lig rettferdig fordeling av skattebyrdene med en god sosial profil. At skatt skal betales etter evne, er for oss en sentral og viktig avgjørelse.

Kristelig Folkeparti har arbeidet aktivt for å bidra til et bredest mulig grunnlag for denne viktige reformen. Hovedlinjene er lagt for næringslivet og lønnsmottakerne, mens det er Regjeringens oppgave å komme tilbake med konkrete forslag til tabeller og prosenter.

For Kristelig Folkeparti har det også vært av betydning ikke i vesentlig grad å svekke det totale proveny til staten ved denne reformen — dette for at vi også i framtida må klare å ivareta bl.a. et godt og variert skole- og utdanningstilbud, en omfattende helse- og sosialtjeneste, økte kulturaktiviteter, bedring av kommunikasjon og trygghet for alle. Skal vi klare å ivareta og videreutvikle alle disse fellesoppgaver, så er det behov for å sikre inntekter til fellesskapet gjennom direkte og indirekte skatter og avgifter.

Målet med reformen har også vært å gi skattelette til alle, bortsett fra dem som har drevet utstrakt skatteplanlegging og er såkalte nullskattytere i dagens system. Dette har vi lykkes med, samtidig som vi må slå fast at skattereformen ikke gir noen hjelp til dem som er i gjeldskrise i dagens situasjon bl.a. som følge av høy lånegjeld.

For Kristelig Folkeparti har det vært viktig å få gjennomslag for at det ikke er ungdom i etableringsfasen, småbarnsfamilier, de enslige og pensjonistene som skal komme tapende ut av denne reformen. Vi har derfor aktivt arbeidet for en personskatt med en bedret sosial profil først og fremst for familier i etableringsfasen, de i klasse 2, og de enslige.

Det er kanskje når det gjelder personskatten, forenklingen er mest merkbar, i og med at det nå bare blir to inntektsgrupper, en sats for nettoskatt i tillegg til trygdeavgiften som er ventet på 7,8 pst., og to satser for trinnvis toppskatt. Forenklingen har uvegerlig den konsekvens at det er færre muligheter for å tilpasse skattesystemet ut fra bestemte ønsker om sosial profil.

For Kristelig Folkeparti vil det, slik det fremgår av flertallsmerknadene, være et klart krav at skatteklasse 2 for eninntektsfamiliene rettes opp ved den endelige behandling til høsten. Dette kan bl.a. gjøres ved å øke klassefradragene.

I meldingen og i innstillingen fra komiteen i høst ble det understreket at ikke alle fordelingsspørsmål kan løses gjennom skattesystemet. Vi har derfor lagt stor vekt på at et flertall bestående av Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet og Senterpartiet forplikter seg til å styrke familienes økonomi i 1992 ved økt barnetrygd og småbarnstillegg. Dette skal også omfatte de enslige forsørgere. Vi beklager at flertallet ikke støtter oss i et nytt husholdningsfradrag for aleneboende enslige.

Skatteopplegget for pensjonistene har vært en del kritisert. Når det gjelder skattereformen, har reaksjonene særlig gått på at særfradraget skal reduseres. Kristelig Folkeparti ønsker å være med og få til en reform også for pensjonistene på en bedre måte.

Kristelig Folkeparti beklager at vi heller ikke denne gangen, gjennom skattereformarbeidet, har fått flertall for skattefritak for gaver til de ideelle frivillige organisasjoner.

Kristelig Folkeparti støtter et opplegg for Finnmark-skatten i Finnmark og Nord-Troms som er basert på gradvis bortfall av en del særtillegg til de enkelte faggrupper. Det er et særlig stort behov for generell stimulans til Nord-Norge og spesielt for Finnmark og Nord-Troms.

Gunnar Skaug hadde her overtatt presidentplassen.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: Debatten tidligere i dag har ikke minst understreket den betydelige fellesinnsats som tross strid og sterke ord gjennom årene nå er lagt inn i arbeidet med et helt nytt og bedre skattesystem.

Til tross for skarpe profileringer av partipolitisk art fra Høyres hovedtalsmann, gjør det faktisk mest inntrykk på meg at han og hans parti til sist valgte å stå fast på sentrale deler av det forarbeid som også den tidligere regjeringen hadde gjort når det gjelder delingen av person- og næringsinntekt.

Høyres hovedtalsmann gav i sitt innlegg klart uttrykk for at et skifte fra Regjeringens forslag til delingsmodell over til det forslag som kom fra Næringslivets Hovedorganisasjon ville ha betydd en reform med større sårbarhet for skatteplanlegging. Dette er jeg glad for å kunne konstatere. Det har vært gjort godt arbeid, der ikke bare saksordfører, men en samlet komite har bidratt.

Det var åpenbart en reell fare i denne viktige saken for at de partipolitiske særmarkeringer nå igjen skulle få forkjørsrett, kanskje fordi det bare er noen måneder fram til et nytt valg. Jeg tror det er meget viktig for vårt næringsliv og gir økt trygghet både for bedrifter og personer at alle hovedspørsmål som gjelder vårt skattesystem, nå er blitt avklart, etter mange års omfattende innsats.

Jeg tror få vil kjenne seg igjen i den påstand vi hørte i formiddag, at denne saken skulle ha svekket finansministeren. De fleste har i stedet konstatert at Regjeringen og finansministeren har fått gjennom alle viktige hovedtrekk i sitt forslag. Vi får nå gjennom-

ført en mer omfattende reform i skattesystemet enn noen gang etter krigen. Riktignok er det på mange områder slik at Høyre har valgt å isolere seg, mens flertallet, ikke minst i personbeskatningen, dannes ved at Arbeiderpartiet og sentrum står sammen.

Der hvor uenigheten enda klarere vil bestå, gjelder selve skattenivået. Det er uansvarlig av Høyre å stille i utsikt skattelettelser på om lag 10 milliarder kr utover det flertallet regner inn, uten å gi noen anvisning på dekningen. Det er ingen tvil om at lettelser av denne størrelse vil måtte få betydelige konsekvenser for fellesoppgavene både i stat, fylker og kommuner.

I Stortinget har Regjeringen fått tilslutning til alle viktige hovedtrekk ved reformen. Sentrumspartienes tilslutning til personskatteopplegget er så klar at avisene har kunnet trykke opp igjen tabellene fra april når virkningene skal illustreres. Regjeringen vil se på justeringer i klassefradrag og når det gjelder barnefamilienes økonomi, i samsvar med den felles merknad mellom Arbeiderpartiet og sentrumspartiene.

Det er galt når representanter fra Sosialistisk Venstreparti påstår at reformen generelt sett legger opp til en lettelse i beskatningen av kapital i forhold til arbeid. På flere måter skjer akkurat det motsatte. Det blir en betydelig lettelse i beskatning av lønnsinntekter. Fordi hele systemet blir mer effektivt, med mindre fradrag og avskrivninger, tror jeg det er riktigere å snakke om en effektivisering av kapitalbeskatningen enn om en lettelse.

I Arbeiderpartiet er vi glad for det resultat som nå foreligger, etter møysommelig arbeid og mye politisk kamp siden slutten av 1970-årene. Vi måtte vekk fra et system der noen betaler skatt av hver krone, mens andre har sluppet helt unna. Dette har undergravet tilliten til det solidariske samfunnet og til fellesansvaret. Nå får vi større rettferdighet, mindre muligheter for å drive skatteplanlegging, og vi får et viktig bidrag til lønnsomme investeringer og et styrket grunnlag for sysselsettingen. Jeg var selv medlem av finanskomiteen da vi behandlet den første skissen til dagens reform i 1980, og var med på å sette i gang arbeidet med skattekommisjonen, ledet av Leif Aune, i 1981. Dette arbeid har gitt viktige bidrag, og la opp fremsynte elementer til den reformen vi i dag behandler.

Den arbeidsgruppe under ledelse av professor Aarbakke som utredet dagens skattereform, ble nedsatt av daværende finansminister Gunnar Berge i den forrige arbeiderpartiregjering. Skatteendringene i årene fra og med 1987 — stort sett etter forslag fra Arbeiderpartiet — bidro til å underlette dagens reform. Det dreide seg om å utvide skattegrunnlaget og senke satsene. For dem med høyere inntekter ble det gjennomført en gradvis overgang fra skatt på inntekt etter fradrag til skatt på inntekt før fradrag, slik det i dag er bred oppslutning om.

Det system Odelstinget i dag skal vedta, vil gi bedre og mer stabile rammebetingelser for norske bedrifter og personer. Vi må samtidig bevare et åpent sinn for å vurdere de erfaringer vi høster, og foreta forbedringer om det viser seg nødvendig. La oss her ikke glemme utgangspunktet: et meget dårlig system, som er overmodent for reform.

Det nåværende skattesystem fører til en urettferdig fordeling av skattebyrdene. Det er store forskjeller på hva som betales i skatt mellom folk med nokså lik betalingsevne. Mange med høy lønnsinntekt, men med små fradrag, betaler mye mer enn de som har andre typer inntekter eller har store fradrag. Når skattelistene legges ut hver høst, kan alle se at det er lite samsvar mellom den skatt som betales, og de ressurser den enkelte rår over. Nullskatteytere og gratispassasjerer er en alvorlig belastning både for skattemoral og velferdssamfunn. Denne urettferdighet måtte vi gjøre noe med, og det er det som skjer gjennom det Odelstinget vedtar i dag.

De mange fradrags- og avskrivningsordningene har ført til at næringslivets investeringer ofte mer enn noe annet er preget av ønsker om å spare skatt enn av samfunnsmessig fornuftige investeringer. For myndighetene har det kompliserte systemet gjort det vanskeligere med effektiv kontroll.

Skattesystemet er én av årsakene til at vi får mindre igjen av det vi satser her i landet, at kapital og arbeid kaster mindre av seg enn i de fleste andre industriland. Det har vi ikke råd til å fortsette med, det er et system som faktisk svekker grunnlaget for sysselsettingen og for velferdssamfunnet.

Arbeiderpartiet og Regjeringen har tre hovedmål med reformen:

— Vi vil sikre grunnlaget for et høyt fellesforbruk gjennom et enklere og bedre skattesystem.
— Vi vil ha større rettferdighet, særlig mellom lønnstakere og næringsdrivende.
— Vi vil ha et system som bidrar til bedre bruk av våre ressurser, og som gir grunnlag for økt sysselsetting og verdiskaping.

I sum vil de fleste lønnstakere tjene litt på skattereformen allerede i 1992. Men det er ikke det vesentlige. Hovedsaken er at vi alle, som samfunn og enkeltpersoner, i det lange løp vil tjene på at vi får et bedre system — et system med færre huller og lavere satser, der bedrifter og enkeltpersoner oppfordres til å

investere fornuftig både for seg selv og samfunnet, et system der vi sikrer fellesskapet de inntekter som trengs for et moderne velferdssamfunn og gode helse- og utdanningstilbud.

Fordi uriktige påstander er kommet, vil jeg også påpeke følgende: Det er ikke tale om store økninger av avgiftene. Økningene i særavgiftene for 1992 vil bli klart mindre enn det regjeringen Syse foreslo for 1991. Virkningene utover justeringene for vanlig prisstigning vil etter Regjeringens opplegg begrense seg til ca. 0,3 pst. på prisindeksen.

Sammenhengen mellom skatt og sysselsetting kommer inn på flere måter. Vårt høye nivå for sysselsetting i Norge sammenliknet med mange andre land er knyttet sammen med et høyt fellesforbruk. Desto viktigere er det at selve systemet for beskatning stimulerer en bedre ressursbruk, og at det gir klare gevinster i form av økt produktivitet og vekst. Dette går inn i en bredere strategi for å ruste opp og effektivisere alle deler av vårt produksjonsliv. Fordi vi gjennomfører en rekke tiltak for å øke effektiviteten i vårt produksjonsliv, vil det også være forsvarlig å satse på kortsiktige tiltak som kan gi større vekst og sysselsetting, slik det nå skjer ved de forslag Regjeringen har lagt fram i samband med revidert nasjonalbudsjett.

La meg også peke på at den reform som nå blir vedtatt, er godt i samsvar med den internasjonale utvikling. Det er klart at det er et viktig politisk ansvar å bidra til at norske bedrifter og arbeidsplasser får arbeidsvilkår og grunnlag for investeringer og satsing for fremtiden som ikke er dårligere enn de som gjelder i andre land.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, begrenset til 10 minutter.

Per-Kristian Foss: Statsministeren brukte uttrykket at Høyre på flere områder har valgt «å isolere seg» om Høyres medvirkning til innstillingen om skattereformen. Jeg synes det er en lite dekkende betegnelse på Høyre. Vår medvirkning var regjeringspartiet på en avgjørende måte avhengig av for å få saken gjennom i år, og med den oppslutning som var nødvendig. Jeg synes at statsministeren kunne gått inn på en honnør, som vel er vanlig å gi til dem som deltar i kompromisser for å sikre regjeringspartiet flertall på viktige områder.

Men statsministeren har jo rett i at det gjenstår uenighet, og det vil det nok alltid være, både om personskattesystemet og om bedriftsskattesystemet. Men det å gå inn og medvirke til kompromisser innebærer belastninger også for andre enn regjeringspartiet, slik at det kan være sagt.

Noe av det som er avgjørende, er måten Regjeringen håndterer skattesatsene på videre. Folk flest har mistillit til skattereformer, fordi de forbinder det med to ting — løfter først og dernest svikt etterpå. Altså: Først utvider man grunnlaget, setter ned satsene, og så setter man satsene opp igjen. Det er en folkelig utgave av det mange har inntrykk av at politikere gjør. Jeg vil be statsministeren benytte anledningen her og nå til å forsikre om at hennes regjering og hennes partis innflytelse vil sikre at de lavere skattesatser som nå er et resultat av at skattegrunnlaget utvides, vil bli beholdt.

Statsministeren snakket avslutningsvis om konkurransedyktige skattesatser i forhold til andre land. Jeg vil spørre om statsministeren mener at nettoskattesatsen på 28 pst. er konkurransedyktig i forhold til f.eks. vårt naboland Sverige.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: Jeg må si at jeg denne gangen lurte litt på om representanten Foss hadde vært til stede under hele mitt innlegg, fordi jeg startet faktisk hele analysen av den situasjonen vi nå er i, med å ta utgangspunkt i innlegget fra Høyres hovedtalsmann, som talte i formiddagsmøtet, og som begrunnet Høyres standpunkt, hvor man stod fast på delingsmodellen mot press bl.a. fra Næringslivets Hovedorganisasjon. Og jeg gav honnør ikke bare til saksordføreren, men til en samlet komite. Hvis Per-Kristian Foss gjerne vil ha det gjentatt, fikk jeg altså anledning til å gjøre det nå.

For øvrig har jeg merket meg at representanten Talleraas har sagt det på denne måten:

> «... dessverre får vi bare brokker av vårt forslag vedtatt, mest på bedriftsskattesiden. For personskattesiden beklager jeg å konstatere at Arbeiderpartiet relativt uproblematisk får sitt opplegg uforandret igjennom i Stortinget.»

Det har jeg da også gitt uttrykk for. Men det er riktig som Per Kristian Foss nå sa, at vi har satser på 28 pst. og under 50 pst. — som det vil være kjent. Vi har ikke tenkt å gjennomføre en reform med alt det arbeid som her er nedlagt — og med den glede vi alle kjenner over at det har lykkes med vekslende flertall å få et skikkelig grunnlag — for så å starte med å undergrave det som det første vi gjør. Det er ikke denne regjeringens plan, og det er ikke Arbeiderpartiets plan.

Når det gjelder skattesatser i forhold til Sverige, tror jeg ikke man samlet sett kan si at vi med vårt nye skattesystem nå — heller ikke på områder som dreier seg om nærings-

livsbeskatning — kommer dårlig ut. Jeg oppfattet at det var det Per Kristian Foss var bekymret for. Jeg tror vi har grunn til å være fornøyd med at dette er et bidrag til økt investering, økt verdiskaping og økt sysselsetting.

Carl I. Hagen: Skattenivådebatten og særlig marginalskatten har vært et hett politisk tema i mange år. Mitt første spørsmål til statsministeren er derfor: Føler hun at det Regjeringen har fremmet når det gjelder endringer på personskattområdet, med nedgang i marginalskattesatser og skattelettelse, som i realiteten er langt mer enn det noen seriøse Høyre-folk har drømt om å foreslå — hvis det da ikke har vært en sen nattetime i Høyres Hus — i realiteten er et oppgjør med Arbeiderpartiets tidligere skattepolitikk?

For det andre: Statsministeren retter et sterkt angrep på skatteplanleggere. Jeg går ut fra at jeg kan tolke det dit hen at det er et gedigent oppgjør med Arbeiderpartiets tidligere politikk, som nettopp har benyttet skattesystemet til å vri investeringer over til de formål som Arbeiderpartiet har ønsket penger å vri til. Særlig skatteplanleggingens far, finansminister Per Kleppe, brukte nettopp skattesystemet og skatteincentiver som til og med gav positive virkninger. Man skulle altså tvert imot ha belønning for å vri penger over til verftsindustrien i sin tid. Er det et gedigent oppgjør med Arbeiderpartiets tidligere politikk? Og hvordan samsvarer statsministerens oppgjør med skatteplanleggerne, når hennes egen regjering på slutten bryter fullstendig med det statsministeren nå snakker om, ved igjen å oppmuntre til skatteplanlegging, ved at de som investerer i bankaksjer, skal få skattelette eller slippe å betale skatt for de negative saldoer. Betyr det at de om fem—seks år vil bli skjelt ut av statsministeren for å drive skatteplanlegging, når de i realiteten har plassert penger i aksjer?

Og hvis det er slik som statsministeren nå sa, at hun ikke ønsker å øke skattesatsene, hvorfor er hun da ikke med på en grunnlovsfesting av skattenivået, som er den eneste garanti som det norske folk kan tro på?

Statsminister Gro Harlem Brundtland: Helt siden den skatteskissen som ble lagt fram under regjeringen Nordli i 1979, har poenget om å få til en sanering av fradragsjungelen og reduserte skattesatser også for personbeskatningen vært et hovedpoeng i Arbeiderpartiets oppfatning av hvordan man best skulle komme fram til et bedre og mer rettferdig skattesystem. Den gangen lyktes vi ikke i å få tilstrekkelig oppslutning i Stortinget om den skissen som ble lagt fram av finansminister Kleppe på slutten av 1970-tallet. Det beklager jeg, for jeg tror landet hadde hatt godt av om vi allerede på det tidspunktet hadde startet en endring, som altså heller ikke kom under fem år med borgerlig regjering. Det tok år og dag før vi igjen kom inn i regjeringskontorene og fikk gjort noe med dette. Det er ikke noe oppgjør med Arbeiderpartiets politikk i den tiden jeg i hvert fall har vært med som regjeringsmedlem. Helt fra 1970-tallet og til i dag har vi jobbet i retning av den prinsipielle innretning som skattesystemet nå får.

Jeg minner om — hvis Hagen har oversett det — at det er klare progressive elementer, bl.a. toppskatt, som han selvfølgelig ikke er for — og heller ikke Høyre. Men det er ingen tvil om at vi nå får en mer rettferdig fordeling, og at vi samtidig får reelle inntekter fram til beskatning, og det var den aller verste mangel ved det systemet vi har hatt hittil. At man tidligere, på 1970-tallet, gjennomførte tiltak for å øke verftsindustriens overlevelsesmuligheter, var et ledd i bruken av det skattesystemet vi den gang hadde, og det var tiltak som ble gjennomført med støtte fra et bredt flertall i Stortinget. Vi har ønsket å komme bort fra dette, men det var altså ikke noe som Arbeiderpartiet alene gjorde.

Odd Holten: Et bredt og konstruktivt samarbeid i dette viktige reformarbeidet er selvfølgelig av stor betydning, og det omtalte statsministeren som en stor fordel i det arbeidet som er utført. Det er vi helt enig i.

I de føringer som nå er nedfelt i en fellesmerknad for den fremtidige beregning av personskatten som Regjeringen skal komme tilbake til nå til høsten, har vi også lagt inn klare forutsetninger, og statsministeren sa i sitt innlegg at det var ganske gode beregninger allerede i dag i avisene. Jeg vil håpe og forvente at det er de rammer og de føringer som er nedfelt i fellesmerknadene som skal legges til grunn når dette skal tas opp til høsten, bl.a. i et forsøk på å få til en bedre sosial profil på personskatten, spesielt for barnefamilier og for de i skatteklasse 2. Jeg håper at vi kan få en bekreftelse på det.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: Jeg vil gjerne få gjenta og bekrefte at vi er glad for at det flertall som består av Arbeiderpartiet og sentrumspartiene når det gjelder personbeskatningen, har holdt. Det gir den trygghet for skattereformens innhold og hovedtrekk som vi er avhengig av. Det er ingen nyhet at det ofte går slik. Jeg husker godt at vi på 1970-tallet var vant til å få oppslutning også fra mellompartiene på nettopp dette området,

så her er det antakeligvis en felles oppfatning av en del verdier og fordelingsprinsipper som ligger til grunn.

Når jeg nevnte fellesmerknadene fra Arbeiderpartiet og mellompartiene her i mitt innlegg, som går på skatteklasse 2 og familiebeskatningen, var det fordi det er klart at vi kommer til å legge den til grunn i arbeidet med de endelige skatteforslagene og tabellforslagene til høsten.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Arne Skauge: Jeg føler et visst behov, jeg også, for å si det som så mange har sagt i dag, nemlig at behandlingen av skattereformen er en milepæl i norsk skattepolitikk.

I samtlige av mine år på Stortinget har regjering og storting arbeidet med å finne akseptable modeller for et nytt skattesystem. Særlig har problemet vært å finne en tilfredsstillende metode for deling av næringsinntekt og lønnsinntekt for reelt selvstendig næringsdrivende innenfor ulike former for organisering av denne virksomheten. Jeg tror det er nettopp mangel på slike løsninger som har gjort at det har tatt tid. Det er klart at det er det som også har vært det vanskelige punktet i denne behandlingen.

Aarbakke-utvalgets innstilling og den tilslutning som kom fra mange hold av prinsipiell karakter til de retningslinjene som ble trukket opp i denne innstillingen, og kanskje særlig for bedriftsbeskatningen, åpnet opp for å finne muligheter for samlende politiske løsninger for bedriftsbeskatningen og derved også å foreta nødvendige korreksjoner av personskatteopplegget.

Før jeg går over til den mer politisk rettede del av dagens skattedebatt, vil jeg gjerne understreke at jeg syns, og vi mener i Høyre, at embetsverket i Finansdepartementet i forbindelse med denne reformen har vist en innsatsvilje og evne som går langt utover det vi vanligvis kan forvente av medarbeidere, enten dette er i offentlig forvaltning eller annen virksomhet i dette landet. Og jeg mener at jeg har visse forutsetninger for å vite noe om dette. Uten denne innsatsen hadde vi ikke hatt noen skattereform til behandling i Stortinget, slik vi har hatt mer eller mindre kontinuerlig siden tidlig i 1990. Og jeg syns det er riktig, viktig og faktisk også godt å få sagt det fra Stortingets talerstol.

Det bør heller ikke herske noen tvil om at Høyre har ønsket en skattereform, og det er ingen grunn, tror jeg, til å minne om at det ikke tok særlig lang tid av Syse-regjeringens regjeringstid før en skattemelding lå på Stortingets bord. Vi har også under behandlingen i Stortinget nå medvirket til et bredt politisk kompromiss om en systemreform. At Høyre ønsker et lavere skattenivå enn Arbeiderpartiet, og derfor følger det opp ved reformens behandling i Stortingets avdelinger, burde ikke være egnet til å forbause noen som har hatt alminnelig politisk gangsyn de senere årene. Men hovedformålet med å få et samfunnsøkonomisk riktigere skattesystem vises klart igjen i det system som lovbehandlingen i dag spikrer på plass her.

Jeg har også lyst til å understreke at skattereformen er ett ledd i en rekke tiltak som må på plass for å forbedre funksjonsevnen i norsk økonomi. Statsministeren nevnte dette så vidt i sitt innlegg, og jeg synes det er viktig å understreke det. Dette er ett av et bredt spekter av tiltak som må følges opp i årene fremover. Her er det snakk om å finne frem til en mer effektiv offentlig forvaltning. Det er nødvendig å gå løs på å få kraftmarkedet til å fungere i Norge og å følge opp arbeidet med å få en ny kraftverksbeskatning. Også oppfølging av oljebeskatningen ligger i dette. Jeg vil gjerne understreke at det kunne være ønskelig med en sterkere effektiviseringsinnsats fra Regjeringens side enn vi hittil har sett, og jeg håper at det kan bli tatt initiativ på disse andre områdene. Vi snakker nemlig om et totalbilde av norsk økonomi, som funksjonelt ikke er så godt som vi ønsker det, og det jeg har nevnt, er nødvendig for at vi skal få løst alle viktige samfunnsoppgaver.

Behandlingen av skattemeldingen har også vist at det er mulig å få gjennom de skattelovforslagene som vi nå har til behandling, uten altfor store overraskelser.Og det er det vi ser resultatet av i dag. Det er grunnleggende forskjeller mellom Arbeiderpartiet og Høyre i synet på skattenivået, men jeg er likevel mest forbauset over forslaget fra Regjeringen om å opprettholde formuesskattesatsene. Etter min mening vil uforandrede skattesatser her medføre en betydelig økning i statens inntekter fra formuesskatten. Jeg er ikke i tvil om at formuesskatten for private vil gjøre det tyngre å få til den private kapitaldannelse som vi vil ha behov for i årene umiddelbart foran oss. I budsjettsammenheng synes jeg det ville være riktigere å prioritere reduksjon av formuesskatten fremfor reduksjon av investeringsavgiften, slik som det er foreslått i proposisjonen.

Enkelte talere har stilt spørsmål om hvorledes Høyre skal finansiere sine skatteforslag og det inntektstap som følger av disse. Beregning av virkningene av mange av våre forslag er ikke enkel, fordi det her også dreier seg om å vurdere dynamiske virkninger eller kon-

traktive virkninger av henholdsvis Høyres og Regjeringens skatteforslag. Beregningsarbeidet blir derfor svært vanskelig. Men det er åpenbart at Høyres personskatteforslag og forslag om reduksjon av formuesskatten faktisk kunne vært finansiert av de påplussinger som i inneværende år er gjort i forhold til regjeringen Syses budsjettforslag, samt ved å unnlate å gjennomføre Regjeringens forslag om bortfall av investeringsavgift. Det er ikke mer dramatisk og vanskelig enn dette, som en grov tilnærming til budsjettpolitikken.

Rent generelt vil jeg også understreke at vi i årene fremover vil være nødt til å finne frem til en håndtering av den økonomiske politikken, som ikke forutsetter at det offentlige stadig må ta en større del av landets totale økonomi for å få budsjettene til å henge sammen. Utredningen fra Norman-utvalget viser også at det burde være fullt mulig å få til, uten at jeg her og nå skal gå god for alle de forslagene som er i denne utredningen. Jeg nærer ingen frykt for at Høyre ikke skal klare å skaffe dekning for sine skatteforslag uten å rasere den offentlige økonomi. Tvert imot tror jeg det er vesentlig også gjennom skattepolitikken å innse at vi ikke kan fortsette den politiske utvikling som har vært de senere årene, hvor det offentlige fra år til år veier tyngre i totaløkonomien.

Det har vært snakket en del om skattetilpasning her i dag. Jeg vil gjerne understreke at også gjennomføringen av skattereformen vil medføre skattetilpasning. Det er ikke mulig å utarbeide et fullt ferdig skattesystem på tegnebrettet. Her vil det skje tilpasning gjennom praksis. Jeg har lyst til å nevne at den praktisering og de retningslinjer som skatteetaten vil innrette seg på i årene fremover, er viktig for å få til en smidig tilpasning mellom norsk næringsliv og skattemyndighetene — det er til syvende og sist vi som har ansvaret for dette i det politiske miljø. Og jeg vil be Regjeringen legge vekt på den oppfølgingen.

Det er også klart at det skal skje en skattetilpasning fra publikums side. Tidligere har vi hatt et skattesystem hvor det var dårlig samsvar mellom den samfunnsøkonomiske nytten og den bedriftsøkonomiske nytten. Vi ønsker nå at det skal bli bedre samsvar her, og derfor er skattereformen laget. Vi får også en skattereform som gjør det mer lønnsomt å spare istedenfor å lånefinansiere. Vi får en skattereform med en lav marginalskatt for folk flest, noe som etter hvert vil få betydning for lønnsdannelsen. Det skattesystemet vi nå legger opp til, vil også etter hvert gi et mer stabilt grunnlag for et lavt rentenivå, og skatteomgåelse vil være mindre lønnsomt. Og nå nevner jeg omgåelse og ikke tilpasning.

Jeg tror det er viktig å legge merke til at svært mye av den debatten som har vært om skattereformen, har vært tilpasset tankene om et gammelt skattesystem — ikke hvorledes man konstruktivt kan tilpasse seg et nytt skattesystem. Men jeg vil gjerne understreke at den politiske strid om statens rolle i norsk økonomi og om skattenivået nok vil fortsette. All utvikling i internasjonal økonomi og dermed i Norges konkurransemessige rammebetingelser tilsier at den politiske linje som Høyre har stått på her i de siste årene, vil bli fulgt opp like sterkt og like kompromissløst også i årene fremover. Derfor er det da også litt spenst igjen i dagens debatt.

Bjørn Tore Godal: Representanten Skauge uttrykte forbauselse over at Arbeiderpartiet holder på formuesskatten. Det er det motsatte som ville være det oppsiktsvekkende. Vi har aldri lagt skjul på at vi ser formuesskatten som et viktig fordelingspolitisk virkemiddel, ikke minst når det gjelder beskatningen av fysiske personer. I innstillingen gjør Arbeiderpartiet og SV rede for de gode grunner som taler for at denne skatteformen opprettholdes.

Samtidig er det klart at måten å verdsette formuer på og måten å praktisere formuesskatten på er svært ulik for forskjellige former for formuesgjenstander, og jeg tror det kan være riktig, som Arbeiderpartiets og SVs medlemmer i finanskomiteen er inne på, å tilstrebe en mer likeartet og konsekvent formuesbeskatning. Jeg viser til den utredning som Aarbakke-utvalget la fram i mai måned, altså for ganske få uker siden.

Da Stortinget sist hadde en omfattende skattedebatt — i juni 1987, i forbindelse med viktige endringer i personskattesystemet — var mål og virkemidler langt på vei de samme som de som reflekteres i dagens innstilling. Det dreide seg om bredere skattegrunnlag, lavere skattesatser og sanering av fradragsmuligheter. Det var dominerende hensyn den gang som nå. Samtidig fortonte det seg like klart for fire år siden at endringene i personskattesystemet ikke kunne fullføres uten en omfattende omlegging av næringsbeskatningen. Dertil ligger altfor mange problemstillinger i grenseland mellom personskatt og næringsskatt. Som i 1987 har det — og det er jeg glad for — lykkes finanskomiteen å samle seg om alle viktige grunntrekk — denne gang altså i en meget omfattende systemendring, som også griper tilbake i det som allerede er gjort av endringer i personskattesystemet.

Et viktig forhold er: Det er de faktiske inntekts- og formuesforhold som skal legges til grunn for skattleggingen, fordi dagens system

gir skjev fordeling og frister til skattemotiverte, ikke-produktive investeringer. Arbeiderpartiets medlemmer er i innstillingen inne på at Norge har en lavere avkastning av investeringene enn nesten alle andre OECD-land. Faktisk er det slik at dersom vi greide å øke avkastningen av all realkapital i norsk økonomi med 1 pst., ville dette medføre en økning i den årlige verdiskapingen på om lag 25 milliarder kr. Vi ligger nå nær 6 pst. lavere i avkastning enn gjennomsnittet for OECD. Det sier noe om de store muligheter vi står foran — ikke bare når det gjelder avkastning av kapitalen i næringslivet, det sier også noe om hvor mange flere barnehageplasser og hvor mye bedre kollektivtrafikk vi kan skaffe oss, om vi utnytter disse mulighetene fullt ut.

For min del legger jeg stor vekt på at det er oppnådd enighet om en modell for deling av næringsinntekt og personinntekt — ja, en så bred enighet at vi kan gjøre oss håp om på varig basis å avskaffe denne verkebyllen i skattedebatten. Enhver skatteomlegging uten dette elementet ville framtre som utilfredsstillende, sett med vanlige lønnstakeres øyne.

Under skattedebatten i 1987 mente Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet at Arbeiderpartiet og SV den gang la for stor vekt på bruttoskatten. Arbeiderpartiet følte for sin del at de borgerlige partiene la nettoskatten for høyt. Det er derfor med en viss tilfredsstillelse en nå registrerer at en samlet komite sier:

> «Den relative økte vektlegging på bruttoskatt de senere år må bl.a. ses i sammenheng med en erkjennelse av at også bruttoinntekten er en sentral størrelse for vurderingen av skatteevnen.»

Når komiteflertallet nå faktisk legger seg på et lavere nettoskattenivå enn Arbeiderpartiet gjorde i 1987, mens de borgerlige partier den gang kritiserte oss for å gå for lavt, noterer jeg også det som noe som har skattehistorisk interesse i en bredere sammenheng.

Johan J. Jakobsen: Odelstingets behandling av forslaget til ny skattereform markerer slutten på en årelang prosess. Målet har vært å skape bred politisk støtte for et tidsmessig skattesystem som ledd i arbeidet for en bedre og mer effektiv utnyttelse av landets samlede ressurser.

Det brede skatteforliket høsten 1990 var et viktig skritt mot dette målet. Stortinget har denne gang vist seg oppgaven voksen. Hovedprinsippene i det nye skattesystemet samler et bredt flertall i Stortinget. For Senterpartiet har det vært viktig å bidra til samlende løsninger om hovedlinjene. Den nye skattereformen innebærer ikke at skatt er tatt av kartet som politisk stridstema, men den brede politiske samling om reformens hovedlinjer innebærer at skattesystemet et stykke på veg er blitt avpolitisert, iallfall for en tid framover. Alle partier som har deltatt i denne politiske dugnaden, fortjener ros for å ha satt ansvarligheten foran snevre partiinteresser.

Sluttresultatet avviker på flere punkter fra Regjeringens forslag. Stortinget har foredlet råstoffet til et sluttprodukt som faller i smak i de fleste partier.

I en uttalelse fra Senterpartiets sentralstyre den 4. mai ble det hevdet at forslaget til ny skattereform ikke i tilstrekkelig grad ivaretok interessene til de små og mellomstore bedriftene. Senterpartiet mente den aktuelle delingsmodell, avskrivningsregler og øvrige skatteregler i sum kunne føre til at mange mindre bedrifter kunne bli tappet for egenkapital. En pekte bl.a. på de problemer som Regjeringens forslag ville skape ved generasjonsskifte i personlig eide foretak. Mot denne bakgrunn mente Senterpartiets sentralstyre at Regjeringens forslag til skattereform måtte justeres på flere områder som angår de små og mellomstore bedrifter.

Senterpartiet kan i dag slå fast at de fleste innvendingene partiet hadde til reformforslaget, er rettet opp. Den modell som er valgt for mindre foretak når det gjelder deling av den totale næringsinntekt i en kapitalinntektsdel og en personinntektsdel, faller godt sammen med den delingsmodell Senterpartiet har gått inn for. Også når det gjelder avskrivningsreglene, har de nå fått en form som Senterpartiet kan støtte.

Flere enkeltelementer i skattereformen som angår arv, gaver, statusfastsettelse og gevinstbeskatning ved salg av fast eiendom, har betydning ved generasjonsskifte i personlig eide foretak. Flere av disse enkeltelementene var i proposisjonen noe ufullstendig behandlet. Mot denne bakgrunn har komiteen valgt å utsette de spørsmål som er knyttet til generasjonsskifte bl.a. i landbruket. Det samme gjelder de foreslåtte endringer i beskatning av vedlikehold av våningshus.

For Senterpartiet har det vært viktig å gi skattesystemet en bedre distriktsprofil. De endringer i distriktsskatteloven og fondsavsetningsloven som stortingsflertallet gjennomførte i 1990, har ytterligere aktualisert tiltak som kan styrke kapitalsituasjonen i distriktene. Flere av de regelendringer komiteen har foreslått i forhold til Regjeringens forslag, bidrar til å gi skatteopplegget en noe bedre distriktsprofil. Forretningsbygg i distriktene skal fortsatt kunne avskrives med en høyere sats, og for bygg med kort levetid vil det bli gitt adgang til en avskrivningssats på 10 pst.

Dette vil samsvare bedre med det reelle verdifall for slike bygg.

De såkalte negative saldoer vil etter Regjeringens forslag delvis bli benyttet til en kjærkommen styrking av de aktuelle bedrifters egenkapital. 40 pst. av de negative saldoer foreslås å gå skattefritt inn i egenkapitalen. Flertallet har videre akseptert at den skattefrie delen settes til 60 pst. i DU-områdene. For kapitalfattige bedrifter i distriktene er dette et positivt håndslag fra stortingsflertallet.

Negative saldoer som ikke frigis skattefritt, kan etter komiteens opplegg bli skattefrie ved kjøp av bankaksjer og grunnfondsbevis. Egentlig er denne operasjonen i strid med skattereformens forutsetning om nøytralitet i forhold til ulike kredittforetak. Når Stortinget allikevel bryter dette prinsippet allerede før skattereformen er trådt i kraft, viser det med all mulig tydelighet at også et nytt skattesystem må finne seg i å få sine ideelle prinsipper justert når viktige nasjonale hensyn gjør dette nødvendig. I sannhet en nyttig erfaring!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tom Thoresen: Det innlegg Johan J. Jakobsen nå holdt, bekrefter vel i første rekke det som har vært en gjennomgangstone i hele denne debatten, nemlig at i det enorme skattereformarbeidet vi nå er oppe i, er det mer som samler enn som skiller. Også Senterpartiets parlamentariske leder bekreftet gjennom sitt innlegg at bunnen i den skattereform Regjeringen og stortingsflertallet står sammen om, er et kompromiss, men et kompromiss med et slikt fundament at det forhåpentligvis vil holde langt.

Hvis vi f.eks. ser på personskattsiden, er forskjellen mellom Regjeringens og Arbeiderpartiets opplegg og mellompartienes opplegg marginal — den er ubetydelig. Men nettopp fordi mellompartiene i hele denne skattedebatten — og etter min oppfatning prisverdig — har lagt så sterk vekt på fordelingsprofilen i skattesystemet, har jeg ett spørsmål å stille.

Det eneste viktige området hvor det — foreløpig — er en betydelig uenighet mellom mellompartiene og Arbeiderpartiet, er formuesbeskatningen. Her står mellompartiene og Høyre sammen om ikke bare en endring i system og satser, men også om et kutt i proveny på 800 mill. kr fra 1991 til 1992. Etter min oppfatning vil dette måtte få vesentlige fordelingspolitiske virkninger, og jeg vil gjerne høre hvordan Jakobsen ser på et så betydelig kutt i fordelingssammenheng.

Johan J. Jakobsen: Det er lett å være enig med representanten Tom Thoresen i at den innstillingen Odelstinget i dag behandler, med all mulig tydelighet viser at det er mer som samler enn som skiller. Nå har det delvis sammenheng med at flere partier under behandlingen av skattereformen i komiteen har vist en smidighet og imøtekommenhet overfor andre partiers synspunkter i skattespørsmål som har gjort det mulig å samle seg om store brokker i denne viktige skattereformen. Jeg er enig med Tom Thoresen i at det er de store, tunge kompromissene om hovedlinjene som markerer fundamentet i denne skattereformen.

Når det gjelder personskatten, nevnte Tom Thoresen at det her var relativt små forskjeller. Jeg vil allikevel understreke at den fellesmerknad som Arbeiderpartiet og sentrumspartiene har utformet, gjør det klart at vi for vår del ønsker visse justeringer i profilen i forhold til det forslaget Regjeringen har lagt fram.

Når det så gjelder formuesskatten, vil jeg minne om at Senterpartiet ved flere tidligere anledninger har akseptert og også gått inn for en viss justering av denne. Jeg synes egentlig at det Senterpartiet går inn for når det gjelder formuesskatten, har en god fordelingsprofil, nettopp fordi man har overført den profil man har for personskatten, til formuesskatten ved å foreta en vesentlig utvidelse av beskatningsgrunnlaget for formue. Dette gir igjen muligheter for å redusere satsene for formuesskatten, og i sum tror jeg dette gir en god fordelingsprofil.

Gunnar Berge: Hensynet til næringslivet har veid tungt under utformingen av denne reformen. Det er helt naturlig at det legges stor vekt på den betydning vårt skattesystem kan ha både når det gjelder bedre ressursutnyttelse og det å stimulere til økte investeringer, og når det gjelder økt sysselsetting osv. både i distriktene og ellers. Men nettopp på denne bakgrunn blir Senterpartiets holdning til formuesskatten, om ikke oppsiktsvekkende, så i hvert fall litt overraskende. Hvis jeg har forstått opplegget korrekt, forplikter nå Senterpartiet og Kristelig Folkeparti seg, sammen med Høyre, til en lettelse i formuesskatten på ca. 800 mill. kr, og det er en lettelse som i svært stor grad kommer personlige skattytere med formue til gode. Men hvor skal disse pengene hentes fra? Jo, de skal dekkes inn ved en mindre reduksjon i investeringsavgiften enn det Regjeringen har foreslått. Istedenfor at reduksjonen blir på 2 prosentenheter, skal den avgrenses til 1 prosentenhet, og 1 prosentenhet utgjør her 800 mill. kr. Dermed blir virkningen på den profilen representanten Jakobsen la så stor vekt på, at man foretar en

omfordeling til fordel for personer med relativt store formuer, på bekostning av det samlede næringsliv, ved at investeringsavgiften blir høyere enn den ellers ville ha blitt. Dette syns jeg er en nokså oppsiktsvekkende prioritering i den situasjonen vi nå er.

Johan J. Jakobsen: Jeg er på en måte litt overrasket over at Arbeiderpartiet i dag velger å fokusere så sterkt på dette med formuesskatten og hva Senterpartiet har gjort i den forbindelse, når en vet at det var kompromissvilje fra Senterpartiets side som fikk drøftingene av den nye skattereformen ut av en helt fastlåst situasjon. Men til tross for at det dreier seg om et kompromiss, har vi i Senterpartiet ikke noen problemer med å forsvare vår handling.

Jeg sitter igjen med et klart inntrykk av at er det noen som har ivret sterkt for å få redusert formuesskatten, er det nettopp bedriftene. Det er de store næringsorganisasjonene i landet som fremfor noen har gått i bresjen for å få redusert formuesskatten. Jeg må si at jeg er litt overrasket over Gunnar Berges uttalelse om at en redusert formuesskatt først og fremst er en skattelette til de private.

Når det gjelder formuesskatten og fordelingsprofilen, har vi i Senterpartiet sagt — og vi sa det meget tidlig, nemlig i den fellesuttalelsen vi kom med sammen med Kristelig Folkeparti som ble offentliggjort den 27. mai i år — at vi ønsket å følge den profil som Aarbakke-utvalget har lagt opp til i sin delutredning. Vi vil skape et bredere fundament for en formuesskatt, slik at flere formuesgjenstander og formuesverdier kan bli underlagt beskatning enn hva tilfellet er i dag. Dette gir mulighet for en viss reduksjon i satsene når det gjelder formuesskatt. Og som jeg sa i mitt svar på forrige replikk, er dette en profil på den totale formuesbeskatning som samsvarer godt med den profileringen vi har valgt når det gjelder personskatten. Ved å utvide skattefundamentet har vi her lagt grunnlaget for lavere skattesatser. Dette gjelder også for formuer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk, og replikkordskiftet er dermed avsluttet.

Brit Jørgensen: Helt siden vi behandlet trygdemeldingen har det vært signalisert fra de fleste politiske partier at det skal skje en tilnærming av reglene for skattlegging av yrkesaktive og pensjonister. Dette er en del av den totale tenkningen når det gjelder folketrygdens finansiering og folketrygdens omfang i fremtiden.

Men det er en utbredt misforståelse at dette skal gjelde alle pensjonistgrupper. Det er selvfølgelig ikke riktig. Pensjonistenes inntekts- og formuesforhold er svært forskjellige, men overveiende har pensjonistene større netto formue enn andre grupper med samme inntekter. Etter dagens system blir pensjonister beskattet etter samme regler som lønnstakere, men med noen viktige unntak.

Også etter den nye skattereformen blir pensjonistinntekter lavere beskattet enn lønnsinntekter. Pensjonister med lave inntekter, dvs. minstepensjonister og pensjonister med renteinntekter på 12 000 kr eller lønn på 15 000 kr, vil være fritatt for beskatning. Pensjonister med inntekter på opptil vel 100 000 kr. vil også være særskilt skjermet for beskatning. Økningen i trygdeavgiften fra 1,6 til 3 pst. vil ikke berøre minstepensjonistene. Også de med høyere pensjoner vil få en vesentlig lavere trygdeavgift enn yrkesaktive.

Opprinnelig var det meningen at særtillegget skulle være kompensasjon for ekstrautgifter som gamle og skrøpelige mennesker har. Men svært mange eldre har ekstrainntekter, de har ofte ekstrainntekter av både kapital og arbeid. Og svært mange av de yngste eldre er langt friskere enn tidligere. De har ikke ekstrautgifter på grunn av alderdom. Det som kanskje er viktigst i denne forbindelse, er ikke at de med gode inntekter får mindre skatt, men at samfunnet har råd til å yte de helse- og omsorgstjenester som de syke og skrøpelige eldre trenger. Og de som er eldre og har høye inntekter, må være med og bidra til dette på lik linje med yrkesaktive.

Vi har som nevnt allerede skjermet de med lavere inntekter skattemessig, men noen har fremdeles behov for forbedringer bl.a. i form av økt botilskudd. I det siste pensjonistoppgjøret ble partene enige om å sette ned en arbeidsgruppe for å se på levekårene til dem med små pensjoner. De fleste eldre er enslige kvinner i byer. Disse oppgavene er det viktigste å ta fatt på for Arbeiderpartiet. Derfor kan vi heller ikke være med på populære forslag som bl.a. Kristelig Folkeparti, SV og Fremskrittspartiet fremmet i forbindelse med debatten om pensjonistoppgjøret — forslag som ville bety milliarduttellinger, men som treffer veldig dårlig de enslige med lav pensjon.

Jeg har forgjeves gjennom denne våren prøvd å fravriste Fremskrittspartiet hvordan de vil gjøre ved overgang til sitt like pensjonssystem. Det passer derfor veldig bra, føler jeg, at vi i denne skattedebatten får Fremskrittspartiets leder til å svare på en del spørsmål.

Fremskrittspartiet har nå antydet at pensjonsnivået skal være tilsvarende lønnstrinn 1

i statens regulativ, altså ca. 80 000 kr. Partiet har samtidig bedt om et overslag over provenyvirkningene av dette med lik beskatning mellom pensjoner og lønn. Kan Fremskrittspartiet fortelle på hvilken måte en skal legge opp finansieringssystemet for denne like pensjonen for alle? Og når blir denne reformen gjennomført? Skal alle betale likt inn, eller skal Fremskrittspartiet ha en progressiv innbetaling?

Jeg synes dette vil være svært viktig å få et svar på, for dersom Fremskrittspartiet fremdeles skal ha tak på pensjonspremier etter inntekter, vil det bety en betydelig skatteskjerpelse for de med de lavere inntektene.

Carl I. Hagen: Jeg har lagt merke til at i løpet av debatten opprettholder stort sett hele stortingsflertallet — med sosialdemokratene i spissen — formålet med skattesystemet til også å være av fordelingspolitisk karakter. Selv etter så mange år med et sterkt progressivt skattesystem, hvor de aller fleste undersøkelser i ettertid har påvist at det ikke egentlig medfører noen fordelingspolitiske virkninger, opprettholder man altså dette.

Vårt utgangspunkt er helt annerledes. Vårt syn er at skattesystemet bør ha som en slags målsetting å skaffe frem penger til de nødvendige offentlige utgifter med så få skadevirkninger og omkostninger ved å innhente skattepengene som overhodet mulig, at det ikke skal ha noen andre formål, og at det for øvrig skal være nøytralt overfor bedriftenes, næringslivets og vanlige menneskers handlemåte. Det skal som sagt være nøytralt, slik at det man velger å gjøre, må man ta både fordelene og ulempene ved. Det er derfor beklagelig at vi fortsatt står alene om å foreslå en radikal endring i skattesystemet i tråd med et slikt formål og å fjerne det mindre ansvarlige formål, å drive fordelingspolitikk.

Særlig synes jeg dette er interessant når vi vet at vi i Stortinget tidligere i dag nettopp hadde en sak som vel viser mer enn noe annet hvorledes fordelingsvirkningene ikke fremkommer gjennom et progressivt skattesystem — nemlig økning av bruttolønninger til Høyesterett. Vi vet jo at bruttolønnsforskjellen i dette land har økt nettopp fordi man på grunn av skattesystemet med progressivitet har fått for små forskjeller mellom de med høy og lang utdannelse og de med kortere. Incentivene for å skaffe seg ferdigheter, kunnskaper og stå på og jobbe og utvikle seg er blitt for små. Markedet har altså motvirket virkningene av fordelingspolitikken, slik som det alltid har gjort. Det er bare på papiret man i realiteten har såkalte fordelingsvirkninger av et progressivt skattesystem. Vi står fast på et proporsjonalt skattesystem, som selvsagt også har klare fordelingsvirkninger. En person som derved tjener dobbelt så mye som en annen, vil betale dobbelt så mye i skatt uten å ha noen flere rettigheter til ytelser fra det offentlige. Vi beklager derfor at man opprettholder et progressivt skattesystem.

Det har vært et tema i debatten, også fra statsministerens side, at man skal skatteplanleggerne og skatteplanleggingen til livs. Jeg synes at sosialistene i denne sal burde vise en betraktelig større ydmykhet overfor nettopp dette begrep, for både skatteplanleggere og skatteplanlegging er et direkte og ønsket resultat av sosialdemokratiets politikk gjennom mange tiår. Det er gjennom skatteendringer og skattelovsforhold sosialistene har ønsket å dirigere kapital til spesielle formål. Det har vært gjort ved skatteincentiver i form av fradrag. Så har altså folk, både bedrifter og privatfolk, gjort det som mange arbeiderpartiregjeringer — og også de såkalte borgerlige regjeringer som vi har hatt som mellomspill — har anmodet dem om å gjøre. Og hva er takken? Jo, de blir skjelt ut, sterkt kritisert og omtalt med det negative uttrykket «skatteplanleggere».

Jeg synes det er fint at man får et oppgjør med det skattesystemet som har vært benyttet til å dirigere folks investeringer og pengeforbruk og andre handlinger i spesielle retninger. Vi ønsker et nøytralt system, som jeg har nevnt tidligere. Men det er ganske fantastisk at den samme regjeringen som lovpriser nøytraliteten, og mener at man ikke skal ha spesielle ordninger for spesielle formål, på tampen av behandlingen nettopp kommer med forslag stikk i strid med det de hele tiden har gått for. De som benytter sine negative saldoer, eller deler av dem, til kjøp av bankaksjer m.m., skal få lov til å slippe å betale skatt av de negative saldoer. Men de som investerer i annen virksomhet, får ikke den samme fordelen. Med andre ord: Man har ikke ventet noen måneder en gang — samme dag som man sier det er et formål å fjerne skattemotiverte disposisjoner og investeringer, får Regjeringen trumfet igjennom nettopp det man skal fjerne. På bakgrunn av det kan vi ikke feste særlig lit til statsministerens erklæring tidligere i kveld om at man ikke regner med å ødelegge det nye skattesystemet ved å øke skattesatsene i årene som kommer. All erfaring fra tidligere skattereformer tilsier at Arbeiderpartiets løfter på dette området ikke er til å stole på. Og nettopp bruk av skattesystemet til å styre investeringer til bankaksjer bærer preg av nøyaktig det samme — at løfte-

ne på skatteområdet fra Arbeiderpartiet ikke er til å stole på.

Jeg må få lov til å legge til at Høyre ikke er det spøtt bedre. Jeg synes det er helt fantastisk hvorledes Høyre vil fjerne den siste rest av troverdighet når det gjelder skatt og skattenivå. I denne innstillingen som vi nå behandler i Odelstinget, er det i vedlegg til innstillingen Del XII på side 159 en tabell som Høyre har laget over sine provenyvirkninger av skattene. De er kommet til at de har 11 250 mill. kr i skattelettelser i forhold til Regjeringens forslag — som også er en betydelige skattelette. Da skulle man tro at det var i samsvar med det som har vært den normale forskjellen mellom Arbeiderpartiet og Høyre i de årlige budsjettbehandlinger, hvis det skulle festes noen troverdighet til slike tall. Men sannheten er at Høyre aldri har vært i nærheten av en slik forskjell mellom sine egne skatte- og avgiftsforslag i budsjettbehandlinger og det Arbeiderpartiet har lagt opp til. Som regel har det vært et sted mellom en og to milliarder som har skilt Arbeiderpartiet og Høyre. Nå slår de til med 11 250 millioner — og vi i Fremskrittspartiet har egentlig ingenting imot det, for vi vil gå lenger. Men vi har troverdighet, fordi vi ved hver eneste budsjettbehandling har fremmet forslag om tilsvarende nedskjæringer, mens Høyre nå har sagt at dette skal utstå til høsten. Det er faktisk slik at når vi er ferdig med valgkampen, vil enkelte av oss lengte etter å komme i gang med budsjettbehandlingen, for da skal det bli artig å se Johan C. Løken, Per-Kristian Foss, Harald Ellefsen & Co. komme med nedskjæringer på utgiftssiden i forhold til det som Regjeringen legger frem, i størrelsesorden 11 milliarder kr.

Hvis Høyre gjør det — som jeg håper de gjør — innebærer det en kursomlegging fra Høyres side i retning Fremskrittspartiet. Det betyr et farvel til mellompartiene, og at man flytter mange hakk opp dit hvor vi tidligere har vært helt, helt alene.

Fremskrittspartiets opplegg har vært grundig forklart tidligere av vår hovedtalsmann Steinar Maribo og av Tor Mikkel Wara, så jeg ønsker ikke å gå inn på det. Men jeg må få lov til å si at det skal bli interessant å følge Høyre til høsten. Vi forventer faktisk at de følger opp det de i dag har sagt, hvis de skal ha noen som helst troverdighet igjen. Men kjenner jeg Høyre rett, vil de til høsten si: Vi fikk ikke flertall for våre forslag under behandlingen av skattereformen, og derfor vil vi ikke ta belastningen med å påpeke hvor vi skal skjære ned. — Sannheten er at Høyre aldri har hatt mot til å ta konsekvensene av det de sier i sine torgtaler i valgkampen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hallvard Bakke: I Fremskrittspartiets merknader til skatteinnstillingen står det bl.a.: «Skatt påfører samfunnet mange ulike former for velferdstap.» Og partiets representant påberoper seg i den forbindelse at dette er et syn som deles av tyngdepunktet av representanter for den sosialøkonomiske vitenskap. Nå er det heldigvis slik at det finnes ingen vitenskap, verken sosialøkonomisk eller annen, som kan komme til at jo mer ekstrem markedsliberalisme man har, jo større velferd er det i et samfunn. Tvert imot viser all erfaring at land med lav skatt har et mye lavere velferdsnivå enn land med høyere skatt. Det er derfor stikk motsatt av det Fremskrittspartiet sier. Nå er det er også slik at i land med lavt skattenivå er det langt større forskjeller mellom menneskene enn i de samfunn der man har et høyere skattenivå. Spørsmålet blir da om Fremskrittspartiet ønsker at Norge skal utvikle seg til et slikt samfunn. Det er den eneste logiske konklusjonen man kan trekke av partiets merknader.

Fremskrittspartiet ønsker naturligvis lavere skatt enn Arbeiderpartiet, og når det gjelder personskatten, skal den først trappes noe ned. Men målet er, som det heter, å gå ned til 21 pst. — altså avskaffe all statsskatt og bare sitte igjen med kommuneskatt og fylkesskatt. Nå er det bare det at Fremskrittspartiet har foreslått at kommunene skal stå fritt til å bestemme sin skattøre. Og nå må ikke Hagen komme og si at det er fordi de skal stå fritt til å sette skattøren lavere enn i dag, for det har de faktisk anledning til. Men alle kommuner bruker den høyeste skattøren, slik at den endring som Fremskrittspartiet her går inn for, kan bare åpne for et høyere skattenivå. Det betyr vel at også de tall og det skattenivå som Fremskrittspartiet har brukt både i innstillingen og i sine innlegg, slett ikke er i samsvar med den skattepolitikk partiet totalt står for.

Carl I. Hagen: Først: Når det gjelder Fremskrittspartiets formål med og ønskeliste for samfunnsutviklingen, er jeg uenig i representanten Hallvard Bakkes vurderinger. Han viser til andre, ikke-navngitte land, og selv om han sikkert synes det er kjedelig nok en gang å høre det, vil jeg referere til landet Sveits, som jeg vil kalle et velferdssamfunn med et lavt skattenivå.

Jeg har også lyst til å påpeke at i denne debatten snakker man om det totale skattesystem, og det er heller ingen andre egentlig har gått noe særlig på fordelingen mellom kommune, fylkeskommune og stat. Men jeg skal gi Hallvard Bakke rett på to vesentlige

punkter: I dag utnytter dessverre alle kommunene det maksimale skattenivå, og jeg har i mange sammenhenger i Kommunenes Sentralforbund slått fast at når de maser om et fritt skattenivå, er det frihet til å sette det ned. Men det er ingen som har benyttet seg av det, selv om vi, så vidt meg bekjent, har foreslått det enkelte steder. Men Hallvard Bakke unnlater å fortelle at når Fremskrittspartiet vil ha en fri skattøre i kommunene, er det også som et ledd i en ganske stor forandring når det gjelder forholdet mellom stat og kommune. Vi vil samtidig innføre den ordning at det staten pålegger kommunene å produsere av varer og tjenester, skal staten betale for, slik at det som er igjen å finansiere for den kommunale skattøren, er de oppgaver som kommunen frivillig velger å påta seg. Og det er noe ganske annet enn ordningen i dag, hvor det faktisk er slik at dette hus pålegger kommunene en lang rekke oppgaver som de så suverent overlater til kommunepolitikerne å finne dekning for i sine budsjetter. Og det er uansvarligheten i denne sal vi vil til livs ved å innføre det prinsipp at den som bestemmer at noe skal gjøres, må selv ta ansvaret for å fremskaffe pengene. I den sammenhengen er vår reform meget fornuftig og rettferdig.

Brit Jørgensen: Hagen får ha meg unnskyldt, men siden vi nå har snakket om dette i to år, har jeg lyst til å høre litt klar tale fra Fremskrittspartiets leder når det gjelder finansiering av forslag og løfter i forbindelse med pensjonsspørsmålet. Hagen har tidligere her tatt til orde for et tak for innbetaling av pensjonsavgift på ca. 150 000 kr — inntekter utover 150 000 kr skal en altså ikke betale noe mer for. Hvor høy vil trygdeavgiften bli for at en skal finansiere en lik pensjon til alle på 80 000 kr, altså ca. lønnstrinn 1 i statens regulativ? Det må jo, hvis det skal være et slikt tak, bety en kraftig skatteskjerpelse for alle med mindre inntekter. Og jeg vil spørre Hagen: Når skal denne reformen gjennomføres?

Carl I. Hagen: La meg først slå fast at vi har fremsatt et forslag — som ikke er bifalt — hvor vi har bedt Regjeringen utrede de provenymessige konsekvenser av et system med fastsettelse av pensjoner i lønnstrinn 1, men samtidig full likebehandling skattemessig av pensjonister og yrkesaktive. Den utregningen har vi ventet på at Regjeringen skal gjøre, og vi venter fortsatt på at Regjeringen med sitt apparat skal utføre dette for oss.

Når det gjelder trygdesystemet, vil jeg vise til tidligere debatter. Jeg kan også glede representanten med at vi arbeider med et Dokument nr. 8-forslag om oppfølging her, nemlig å få til et øremerket folketrygdsystem med en deling, slik at en helsepremie automatisk fastsettes som en proporsjonal avgift, uten noe som helst tak, for å dekke alle utgifter med helsevesen og eldreomsorg. Vi ønsker også en meget gradvis overgang til lik pensjon fra det offentlige til alle, og der vil vi ha et tak på innbetalingen — også en flat, proporsjonal premie. Men det vil vi først komme tilbake til senere, for det er et ganske gedigent arbeid å sette i verk.

Vi har i realiteten skissert langsiktige løsninger på folketrygdens store finansieringsproblem ved å gå bort fra tilleggspensjoner, men opprettholde alle de forpliktelser som vi nå har. Det betyr en omlegging som vil ta mange tiår. Det rare er at når vi har prøvd å ta til orde for dette, som vi gjorde i forrige valgkamp, ble vi skjelt ut av Arbeiderpartiet, som sammenligner sine drømmetall uten finansiell dekning i fremtiden, med våre mer realistiske løfter. Nå ligger revidert nasjonalbudsjett til behandling i Stortinget, og vi vet at finansministeren og statsministeren har uttrykt meget stor bekymring over folketrygdens fremtid. Så nå synes jeg Arbeiderpartiet skulle bestemme seg: Er de bekymret for fremtiden, eller er de ikke bekymret for fremtiden? I hvert fall ønsker vi klare signaler fra Regjeringens ledelse på dette området.

Ingrid I. Willoch: Representanten Hagen prøvde seg som spåmann og siterte på forhånd hva Høyres finanstalsmenn og -kvinner kom til å si når vi skal behandle budsjettet til høsten. For sikkerhets skyld, som en ekstraeffekt, var det lagt inn en dialektforandring — en slags nytale, som skulle vise hvordan Høyre-folk talte, tonefallet skulle vise hvor lite pålitelige de egentlig er.

Høyre har alltid med sine forslag hatt dekning i alternative budsjetter. Det er ikke riktig som representanten Hagen fastslår i dag — den samme Hagen som nå har gått ut med et utspill til motarbeidelse av alle former for uærlighet, upålitelighet, usolidariskhet og usosialitet i samfunnet, så vidt jeg skjønner fra avisene og forslag i revidert nasjonalbudsjett.

Hagen har også hatt dekning for sine nedkuttinger. De har hugget vilt løs i allmenningen uten i det hele tatt å tenke på ettervekst. De har foreslått nedkuttinger som ville gi massive oppsigelser og dramatiske omleggginger — en slags revolusjonær operasjon som de trygt kunne foreta fordi de bare får sine egne stemmer for det. Det er påplussingene deres som som regel får flertall.

Men siden Høyre i dag også har møtt den motsatte beskyldningen, nemlig fra Arbeider-

partiet ved Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, om at vi oppfyller våre valgløfter og går enda lenger enn dem, kunne det være interessant å få vite hvorfor Hagen mener at Høyre for første gang ikke skulle ha dekning for sine skattelettelser, som er ca. 6 milliarder kr, mens de tilsynelatende med letthet skulle klare dekning for skattelettelser som bare på personsiden er på 11,5 milliarder kr.

Carl I. Hagen: Både det Schjøtt-Pedersen har sagt, og det jeg har sagt, er selvsagt korrekt. Det Schjøtt-Pedersen har sagt, er at Høyre har mer enn oppfylt sine skattelettelsesløfter. I vedlegg Del XII til innstillingen på side 159 viser Høyres egen tabell 11 250 mill. kr i skattelettelse i forhold til Regjeringens opplegg. Da har man gått mye lenger enn de skatteløftene Høyre har kommet med.

Så til det jeg sa. Når jeg påpekte at dette gir ingen grunn til troverdighet, er det fordi Høyre aldri noen gang tilnærmelsesvis har vist dekning ved utgiftsreduksjon eller andre inntektsøkninger i forhold til Arbeiderpartiet av denne størrelsesorden. Og Høyre har sittet i regjeringsposisjon, til og med to år med ren Høyre-regjering på 1980-tallet, da de ikke hadde noen av de vanlige unnskyldningene — at vi ville så gjerne i Høyre, men mellompartiene var så vanskelige så vi fikk det ikke til. To år var Høyre alene, og det var vel totalt 2 milliarder kr i skattelettelse og utgiftslettelse som da kom. Det er dette som gjør at de ikke har noen troverdighet.

Hadde fru Willoch ønsket troverdighet, hadde de i den innstilling som er til behandling her i dag, lagt frem nøye oversikter over hvorledes Høyre vil dekke inn sine skattelettelsesforslag.

Vi har heller ikke gjort det, men vi har på den annen side hvert eneste år under den ordinære budsjettbehandlingen vist dekning for de samme størrelsesordener i forhold til Arbeiderpartiet som vi denne gang har foreslått. Så får fru Willoch raljere over hva hun mener er virkningen av våre nedskjæringsforslag. Da skal det bli enda mer interessant å se Høyres nedkuttingsforslag under høstens budsjettbehandling, se hvordan hun da egentlig vil karakterisere sine egne. Men jeg påpeker igjen, hun kommer til å slippe det, for da er motet til Høyre fullstendig vekk, og de kommer til å vise til at de ikke fikk flertall da vi behandlet skattereformen.

Presidenten: Tiden for replikkordskiftet er omme.

Otto Engen: Dagens behandling av skattereformen markerer avslutningen på en sak som svært mange er opptatt av, nemlig hvor mye hver enkelt må betale i skatt i tiden framover.

Enkelte har hevdet at vi i Norge har et svært høyt skattenivå. Noen hevder sågar at de tjener så lite at de nesten ikke har råd til å betale skatten sin. Nå må det imidlertid nevnes at andre hevder at Norge er et skatteparadis for de som kan og har mulighet til å utnytte systemet. Begge deler kan vel inneholde en viss snev av sannhet. Det er imidlertid hevet over tvil at det finnes mange eksempler på at det gamle systemet inneholder mange hull som gjør at folk med høy levestandard og høye inntekter er nullskattytere.

Dette har vært med på å ødelegge folks moral i forhold til skattesystemet. Det er derfor viktig at det kommer en reform som retter opp en del av skjevhetene og sørger for et mer rettferdig system.

Skattereformen av 1992 omhandler i hovedsak kapital- og bedriftsbeskatningen. Hovedprinsippene er nøytralitet, større og bredere skattegrunnlag i kombinasjon med lavere skattesatser.

Dette vil gi et mye mer rettferdig system enn det vi har i dag. Det er det heldigvis bred enighet om. Det er nærliggende å peke på at dagens system har gitt store skjevheter mellom næringsdrivende og vanlige lønnsmottakere. Ved hjelp av huller i systemet har mange selvstendig næringsdrivende ført store summer til fratrekk i inntekten sin, og det kan være fratrekk som ikke alltid er reelle.

Det nye systemet inneholder en delingsmodell for selvstendig næringsdrivende og aksjonærer. Dette innebærer at næringsinntekt deles i personinntekt og kapitalinntekt. Det blir derav mer lik beskatning av næringsdrivende og vanlige lønnstakere. Dette er etter min mening riktig dersom respekten for skattesystemet skal bli større.

Alle vil heretter betale skatt av det reelle økonomiske grunnlaget som er til stede, ikke på bakgrunn av ikke-reelle avskrivninger og fiktive underskudd.

Selv om reformen i første rekke dreier seg mot bedrifts- og kapitalbeskatningen, har den også en positiv virkning på personbeskatningen.

Nettosatsen for personlig skattytere blir senket til 28 pst. Verdien av fradrag blir dermed lik for alle.

En totrinns toppskatt på bruttoinntekt gjør at man får en reduksjon av marginalsatsen til 48,8 pst, mot før 57,8 pst. Det vil si at det må bli mer lønnsomt å arbeide.

For å ivareta fordelingsprofilen blir det en betydelig økning av minstefradraget. Samlet vil dette gi en skattelette på 2,4 milliarder kr, noe som vil komme de fleste til gode. Hele ni

av ti lønnsmottakere og tre av fire pensjonister vil få skattelette. Akkurat dette syns jeg kommer lite fram, men det er viktig når en tenker på hva som hittil har vært tilfellet. Det har vært lønnsmottakerne og pensjonistene som har betalt mest skatt.

Hullene som har vært i skattesystemet, skal nå tettes. Dette har ført til sterke reaksjoner og til dels høye skrik fra de som før har utnyttet systemet slik at de har betalt lite eller ingen skatt overhodet.

Dette er et skrik som man i hvert fall etter min mening ikke bør legge for stor vekt på. Det er viktig og riktig at reelle inntekter og verdier kommer til beskatning. Slik sett vil den nye reformen føre til større rettferdighet. Jeg tror derfor at den fører til at respekten for skattesystemet igjen vil bedres, og at folk vil betale sin skatt i forvissning om at det må også alle andre gjøre — de må betale sin rettmessige del.

Harald Ellefsen: Jeg tror Carl I. Hagen kan ta det med ro når det gjelder Høyres evne til å anvise dekning for sine skattelettelsesforslag og andre forslag. Det vil vi selvsagt gjøre til høsten, på samme måte som vi ved tidligere budsjettbehandlinger alltid har gjort det.

Striden om skattenivået og selvsagt også om mange enkeltheter i skattesystemet vil bestå, til tross for at vi nå har oppnådd bred enighet om visse prinsipper i selve skattesystemet. Vi kan trygt gå ut fra at Arbeiderpartiet i virkeligheten fortsatt vil benytte de anledninger som byr seg til å stramme til skatteskruen. Det er og blir en prinsipiell avgrunn og forskjellige utgangspunkt mellom en sosialistisk og en borgerlig skattepolitikk. Det har sammenheng med forskjellig syn på forholdet mellom stat og individ. Det sosialistiske utgangspunkt synes ofte å være at verdiskapningen i samfunnet på en måte tilhører fellesskapet, og at det som er igjen i lønningsposen etter skatt, er en slags mild gave fra velvillige myndigheter. Høyres syn er det motsatte. Enhver skal kunne høste fruktene av sin egen innsats, og skattefuten bør ikke inndra mer enn strengt nødvendig for å dekke viktige fellesoppgaver. Rolf Presthus hadde i sin galgenhumor en treffende beskrivelse av Arbeiderpartiets tradisjonelle budskap til skattyteren:

1. Hvor mye penger har du?
2. Hvor har du dem?
3. Når kan vi hente dem?

Behandlingen av skattereformen er i seg selv et godt bevis på at Arbeiderpartiet ikke har forlatt sin skattepolitiske sjel. For å ta noen få eksempler på resultatet dersom det i Stortinget hadde vært flertall for arbeiderpartiregjeringens forslag:

- Vi ville fått en modell for deling av næringsdrivendes inntekter som ville tatt knekken på en rekke små og mellomstore bedrifter.
- Vi ville fått skatt på inntekter ved hybelutleie, med effektivt strupetak på mange gjeldsrammede som har basert sin boligøkonomi på disse inntektene.
- Vi ville fått skatt på såkalt gevinst ved salg av hytte, hvor all nominell verdistigning siden hytten ble bygd, skulle behandles som såkalt alminnelig skattepliktig inntekt, med visse justeringsfaktorer. Resultatet ville blitt et nytt oppblomstrende system med svartebørs og penger under bordet, hvilket jo også karakteriserte den boligpolitikk Arbeiderpartiet førte fram til begynnelsen av 1980-tallet.
- Vi ville fått nye skatteregler for vedlikehold av våningshus, med tilbakevirkende kraft! Gårdbrukere som i år har hatt store utlegg til vedlikehold, skulle bli nektet det skattefradrag som dagens regler gir adgang til, og kunne raskt opplevd en gedigen skattesmell.

Heldigvis blir alle disse forslag nedstemt i Stortinget — ja selv regjeringspartiet har bøyd av, i visshet om at de ellers ville møtt både skammen og nederlaget. Likevel står hovedmotsetningen mellom Høyres og Arbeiderpartiets skattepolitikk fast, nemlig synet på skattenivået. Det rekordhøye skatte- og avgiftsnivået i Norge er og blir det skattepolitiske hovedproblemet og bidrar til store effektivitetstap i økonomien. Etter femti års kamp har Arbeiderpartiet heldigvis, vil jeg si, omsider erkjent de skadelige virkningene av partiets ene store skattepolitiske hjertebarn, nemlig den høye marginalskatten. Men partiet vil neppe noen gang oppgi sitt andre store hjertebarn i skattepolitikken, nemlig et høyest mulig skatte- og avgiftsnivå.

Dessverre har Arbeiderpartiet, med hjelp av Senterpartiet og SV, under behandlingen av saken i komiteen vekket til live en hellig skatteku som Regjeringen hadde forsøkt å slakte. Det gjelder samvirkebeskatningen, hvor både Aarbakke-gruppen og Regjeringen hadde foreslått å fjerne skatteprivilegiene. Dette viste seg dessverre å være for godt til å være sant. Riktignok godtar flertallet å oppheve den gamle særlige skatteordningen for samvirkeforetak, slik at også samvirkelagene for ettertiden i utgangspunktet må betale skatt av sine overskudd og ikke etter den prosentligning som man hittil har hatt mulighet for. Men samtidig presterer altså flertallet — jeg skulle til å si i nattens mulm og mørke — å innføre en ny skattefavorisering av de samme samvirkeforetak. Denne nye «lex samvirke» vil gi

samvirkelagene en rett til å avsette 15 pst. av inntektene til et såkalt egenkapitalfond. Dette blir i realiteten et nytt konsolideringsfond, en ordning alle andre mister som et ledd i oppryddingen i skattekredittene ved skattereformen. Mens konkurrentene mister denne retten til skattefradrag, blir den altså innført for samvirkeforetakene. Slik benytter altså Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet anledningen til på nytt å innføre ulikhet, urettferdighet og konkurransevridning som bl.a. rammer den private handelsstand, mens de snakker så pent om likebehandlingsprinsippet. Jeg tror mange slitere rundt om i landet vil merke seg hvordan disse partiene på nytt innfører en ulikhet og skjevhet i skattesystemet i favør av sine venner i samvirkebevegelsen.

Jørgen Kosmo: Etikk, moral og følelse av rettferdighet er ord som henger nøye sammen i et moderne samfunn. Utformingen av skatteregler som gir en reell lik beskatning for alle i samfunnet for bidrag til nødvendige fellesskapsspørsmål, er en forutsetning for å få aksept for en nødvendig forbedring av den skattemoralen vi har i dag.

Det skattesystemet som vi har hatt, har ikke gitt den nødvendige rettferdige fordeling av byrdene. Det har vært avgjørende for hvor mye skatt du skulle betale, hvordan du har organisert arbeidet ditt. Det var ikke mengden av arbeid, men selskapsform og tilknytning til oppdragsgiver som var avgjørende for skattenivået. I dette kjølvannet har det vokst fram en skog av enmannsbedrifter som gjennom sin spesielle tilknytning til oppdragsgiveren med loven i hånd har unndratt seg fellesskapsansvar. På folkemunne og i arbeidslivet er disse blitt kalt kontraktører, og denne gruppen arbeidstakere, som i skattelovens forstand ikke er arbeidstakere, har unndratt seg fellesskapsansvar med milliardbeløp. Det er ikke underlig at ordinære lønnstakere har sett på disse og denne virksomheten som svært umoralsk, og som at urettferdigheten har vært satt i høysetet og i system.

Når vi nå får en ny skattelov som synes å rette på denne åpenbare urettferdigheten, er det å håpe at vi endelig har greid å løse problemet med å skille næringsinntekt fra inntekt av faktisk utført arbeid. Ikke bare får vi et rettferdig skattesystem, men jeg har faktisk tro på at denne helt nødvendige reformen kan bidra til å heve skattemoralen i den yrkesaktive befolkning. Skal vi få det til, er det en absolutt nødvendighet at nullskattyterne blir et tilbakelagt fenomen.

De nye regler for bedriftsbeskatning vil på mange måter gjøre denne skattereformen til en reform for lønnstakerne, fordi det ikke lenger er lønnstakerne alene som må bære byrdene, mens mange av de selvstendig næringsdrivende sitter på lasset og skummer fløten. Et samfunn der denne store gruppen blir gitt anledning til gjennom systematisk skatteplanlegging å unndra seg fellesskapsansvar, vil bli et samfunn som med rette kan kalles et samfunn med manglende etikk og med umoral i høysetet. Slike holdninger vil ha konsekvenser langt utover skattepolitikken. Det er holdninger som systematisk fremmer unnalurere og tillater snusk, juks og fanteri, som bidrar til en demoralisering og til et samfunn som langsomt, men sikkert går i oppløsning. Jeg synes at dette er et av hovedelementene i den nye skattereformen: Større rettferdighet og ikke minst muligheter for lik skattebelastning i forhold til den arbeidsinnsats den enkelte yter.

La meg til slutt også si noen ganske få ord om nødvendigheten av at vi fortsetter kampen mot økonomisk kriminalitet. Selv om vi nå får et skattesystem som skal gjøre det vanskeligere å snyte, vanskeligere å lure unna, så får vi ikke et skattesystem som er av en slik karakter at vi kan unnlate å føre kontroll. Kontrolloppgavene blir minst like store som før, og det er helt nødvendig at vi fortsetter arbeidet med å bekjempe økonomisk kriminalitet for å oppnå en bedre fordeling. Kampen mot økonomisk kriminalitet kan med dette skattesystemet bli lettere å vinne, men det forutsetter at vi fortsatt forsterker våre felles anstrengelser for skjerpet kontroll og effektive sanksjonsmuligheter.

Kåre Gjønnes: For å kunne fordele fellesgodene på en rettferdig måte må inntektene til staten gi en realistisk mulighet til en slik rimelig fordeling. Neppe i noen annen sak kommer dette så tydelig til uttrykk som når vi skal utforme og vedta en ny skattereform, der prinsippet om å ta fra noen og omfordele til andre synliggjøres.

De som roper høyest i denne situasjonen, er naturligvis de som får mindre gunstige betingelser enn det de har hatt tidligere. Å miste et privilegium eller å få det redusert føles naturlig nok smertelig uansett hvem det gjelder.

Det er all grunn til å gi ros til finanskomiteen for det omfattende arbeidet som er gjort, under sterkt tidspress, med en vanskelig skattereform. Men samtidig skal en være våken for at en så sterk omlegging kan nødvendiggjøre justeringer underveis, dersom utilsiktede virkninger skulle oppstå.

Kristelig Folkeparti har under hele denne prosessen vært sterkt opptatt spesielt av to ting: For det første at skattereformen skal være med å legge gode rammebetingelser

Trykt 28/6 1991

(Gjønnes)
spesielt for de små og mellomstore bedriftene. Disse representerer selve fundamentet for hele vår sysselsetting. Det er ut fra dette at Kristelig Folkeparti har vært så opptatt av hvilken delingsmodell som skulle velges. Det tjener komiteen til ære at en til slutt fant fram til en samlende løsning. Det betyr lite hva selve modellen heter, bare en finner elementer som gir rimelige virkninger. Jeg regner med at det en har funnet fram til, går det også an å leve med, men også her må det være rom for justeringer, hvis uheldige virkninger oppstår.

Dette skal ikke bety at en skaper utrygghet til systemet, det skal ligge fast, men ethvert system skal prøves og erfaringer høstes før en kan si at alt fungerer bra. De to elementene som kan synes vanskeligst å trenge igjennom, og som virker mest uoversiktlig for de fleste, er deling av næringsinntekt i en kapitaldel og en lønnsdel for aksjeselskap med aktive eiere eller for selvstendig næringsdrivende.

Kristelig Folkeparti har sluttet seg til disponeringene i forbindelse med de negative saldoene. Det er nødvendig å styrke bankene og gjenreise tilliten på kredittmarkedet. Det står imidlertid igjen å se hvor omfattende kjøp av aksjer og grunnfondsbevis i banker og kredittforetak vil bli.

Spørsmålet blir også om dette vil komme bare et fåtall av de større bankene og kredittforetakene til gode, og hvordan dette vil kunne påvirke strukturen i bankvesenet fremover.

Det andre hovedspørsmålet Kristelig Folkeparti har vært opptatt av, er utformingen av personskatten. Denne må legges opp på en slik måte at det styrker barnefamilienes økonomi og bedrer forholdene mellom skatteklasse 1 og 2, slik at skatteklasse 2 ikke kommer dårligere ut enn tidligere. I Kristelig Folkeparti er vi derfor tilfreds med at disse forhold er forpliktende nedfelt i en fellesmerknad mellom regjeringspartiet og sentrumspartiene. Det forutsettes naturligvis at dette klart følges opp i forbindelse med neste års budsjett.

Intensjonene med denne skattereformen var at skattesystemet skulle bli mer oversiktlig og lettere å forstå for den enkelte skattyter. Det må innrømmes at systemet fremdeles synes ganske komplisert. En får håpe at noe tid gir større mulighet til forståelse og trygghet for et mer rettferdig skattesystem.

Kristelig Folkeparti har ikke flagget høyest med skattelettelser gjennom denne prosessen vi har hatt ved behandlingen av skattereformen. Vi innser at det er behov for et relativt høyt skattenivå for å løse de ulike nødvendige samfunnsoppgaver i samfunnet omkring oss. Og vi tar naturligvis også medansvar for dette gjennom denne behandlingen vi har i dag.

Vi har allerede opplevd i debatten her i dag at både Høyre og Arbeiderpartiet har utropt seg selv som seierherrer. Det må bety at begge disse to partiene er rimelig godt fornøyd med resultatet av skattereformen. Dette poenget i seg selv kan være godt å ta med seg når nye skattedebatter står på den politiske dagsorden, også her i huset.

Ernst Wroldsen: Etter altfor mange år står vi i dag foran å kunne avslutte denne debatten om et nytt skattesystem, og vi vil altså kunne få et nytt.

Jeg tror vi alle sammen er enige om at det nåværende system må karakteriseres som et lappeteppe. Det gir rom for unnaluring, for nullskatteytere og det gir helt urimelige utslag for enkelte som velger å utnytte skattesystemet. Det har vært lite samsvar mellom enkeltes levestandard og det skattebidraget de har gitt til fellesskapet. På den måten stod man faktisk i ferd med å undergrave folks alminnelige tillit til det systemet vi har hatt. Det er derfor behov for og et klart ønske om en reform i dag.

Det skattesystem vi nå skal vedta, vil gi en mer rettferdig fordeling, det vil bli et enklere og mer oversiktlig system og det vil styrke vekstevnen i norsk økonomi. Skattesystemet er derfor også et godt bidrag i arbeidet for full sysselsetting.

Systemet vil bidra til å dreie investeringene bort fra rent skattemessige disposisjoner til investeringer i produktiv virksomhet, som bidrar til økt verdiskaping og reell lønnsomhet. Vi vil få mer samsvar mellom det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og det som er bedriftsøkonomisk lønnsomt.

I debatten om det nye skattesystemet har det vært hevdet at små og mellomstore bedrifter ville komme dårlig ut. En slik generell påstand er det ikke hold i. Men selvfølgelig vil vi også innenfor denne delen av næringslivet oppleve at noen kommer dårligere ut. Det er derimot grunn til å hevde at det nye skattesystemet vil gi fordeler til de små og mellomstore bedriftene, selv om systemet som sådant ikke skiller mellom små og mellomstore bedrifter og annen næringsvirksomhet.

Det at systemet blir enklere og mer oversiktlig, er en fordel for mindre bedrifter med beskjeden administrativ bemanning. De mindre bedriftene har vel heller ikke vært de som i størst omfang har drevet skatteplanlegging, og har derfor lite å tape på de innstramningene som her foretas. Mange av de mindre bedriftene er relativt arbeidsintensive. Og siden innstramning i skattekreditter først og fremst rammer bedrifter med mye kapital, vil

disse bedriftene komme godt ut etter det nye systemet. Den betydelige reduksjon som vi også foretar i marginalskatten, vil i tillegg være et godt bidrag for de arbeidsintensive bedriftene.

Arbeiderpartiet har lagt avgjørende vekt på å få til en delingsmodell hvor en kan få til en likebehandling mellom lønnstakere og arbeidsinntekt i næring. Og Regjeringen har i innstillingen fått tilslutning til den såkalte kildemodellen. At komiteen ved kompromiss har fått til mindre justeringer, ser jeg ikke på som noe problem. Jeg synes tvert imot det er fint at man har kunnet arbeide seg fram til felles løsninger her. En må vel også erkjenne at det ikke er mulig helt å ha oversikt over de eksakte virkninger og utslag for ulike virksomheter.

Deling av næringsinntekt er særdeles vanskelig. Vi vet at vi har hatt mange års debatt, og mange forslag er forkastet. Det er derfor viktig at vi nå er kommet fram til en modell. Vi får så se på virkningene, og dersom det gir enkelte uheldige utslag, får vi være villig til å korrigere dem framover i tiden.

Deling også for aksjeselskaper har skapt mye debatt. Vi må vel konstatere at det ikke vil være mulig å la være å dele også her. Vi vet at det har vært påstått at det vil føre til at vi får fiktive aksjonærer, altså såkalte tanteaksjer, i en del av de bedriftene. Jeg vil til slutt bare uttrykke glede over at en her har funnet fram til måter å hindre dette på, slik at det ikke blir en lønnsom omvei.

Inger Lise Gjørv hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Ingrid I. Willoch: Innstillingen i dag er det mest omfangsrike og omfattende dokument jeg har vært med på å behandle i Stortinget. Antall høringer, antall spørsmål og antall kilo papir medgått har slått alle rekorder. Mens fløypartiene har isolert seg og stort sett sittet på sidelinjen med sine rene, uplettede faner, har et bredt flertall skapt ulike kompromisser for å forbedre reformen og gi den et stabilt politisk grunnlag.

Kompromiss innebærer at det er mindre avstand i resultatene enn det var mellom partienes utgangspunkt. Men fremdeles er skillene klare. Høyre har en helt annen innstilling til skattesystemets formål og virkemåte enn de sosialistiske partier i ulike valører. Vi tar utgangspunkt i den enkelte familie og bedrift. Vi vil at skattesystemet skal gjøre det mulig for familien å klare seg på sin inntekt, og at det skal belønne arbeid og sparing. Vi vil at næringslivet skal ha rammebetingelser som gir trygghet for eksisterende arbeidsplasser og vekst som skaper nye.

Derfor tar vi i mye større grad utgangspunkt i hvordan reglene bør være og regner eventuelle provenyer ut fra dem. Det er fordi dette gir dynamisk effekt til å dreie oss og arbeidslivet inn i den gode sirkel. En statisk preget provenyberegning som ikke tar hensyn til effekten på atferd og disposisjoner, blir fort uinteressant. De sterke bindingene til provenyene som både Arbeiderpartiet og mellompartiene representerer både i innstillingen og debatten, er urealistisk bokførsel om fremtiden. Usikkerheten er meget stor, det bekrefter feilslag i provenyene i tidligere skattesaker og feilregningen på 600 mill. kr som vi oppdaget midtveis i komiteens behandling.

Arbeiderpartiet synes å betrakte næringslivet som en melkeku som står fasttjoret i båsen, og som melker uavhengig av fôringen, mens Høyre vet at den gresser fritt ute og godt kan dra over til andre marker der gresset er grønnere. Grinden er åpen. Det blir heller ikke melk fra en ku som sulter, kanskje sulter i hjel. Sagt mindre agrart: Bedrifter som går konkurs eller flytter ut av landet, gir ikke provenyer.

Formuesskatten er en del av den skattemessige helhet. En formuesskatt som sammen med inntektsskatten beslaglegger hele avkastningen, er en oppfordring til utflytting for mange hvis formue er virksomheter som gir norske arbeidsplasser i dag. I svært mange tilfeller blir det ingen realavkastning etter formuesskatt. Det kan motvirke den oppmuntring til sparing som systemet mener å legge opp til.

Mange har snakket om den nye generasjonskløften som skattesystemet skaper. Det snakkes aggressivt om de feite 40—50-åringer som vinner igjen. Før vi skamfullt svelger Nutriletten, er det behov for korrigeringer og nyanseringer. De som i dag er veletablert, og som har betalt ned sin bolig- og utdannelsesgjeld med draghjelp av et godt rentefradrag, har også måttet betale høye overtidsskatter når avdragene skulle betales med ekstra innsats. For hver krone tjent til nedbetaling var det betalt like mye ekstraskatt som det man slapp gjennom rentekrona.

Det nye systemet gir de riktige signaler til dem som skal etablere seg i dag, og som i tillegg møter et boligmarked hvor inngangsbilletten er lavere enn på svært mange år. Skattesystemet forteller at det vil lønne seg å arbeide ekstra og å investere i utdannelse. Dette er nytt. Det forteller også at man bør være forsiktig med å låne og skynde seg å betale ned. Det er signaler som belønner fornuftig atferd og ansvarlighet. Vi går over fra et sys-

tem som oppmuntrer til gjeld, til et som premierer sparing.

Noen kommer i klemme mellom de to systemene. Det er de som nettopp har avsluttet sin utdannelse og/eller kjøpte eller bygd sin første bolig i slutten av 1980-årene, da boligprisen, og med den lånebehovet, var på det høyeste. Dette er en av grunnene til at Høyre har ønsket større personskattelettelser. Ved siden av at de lavere skatter forsterker de gode effekter for alle generasjoner, gir de større romslighet for dem som har høye renter og skal begynne sin nedbetaling.

De partier som kjører strammere opplegg, kan risikere å måtte reparere på dette ved nye gjeldskriseordninger etter hvert, istedenfor å gi unge familier muligheter og bedre anledning til å klare seg selv. Men dette er i forhold til systemet overgangsproblemer og endrer ikke at det i fremtiden blir gunstig for alle generasjoner.

Reformen representerer et omfattende arbeid, og det er neppe perfekt på alle områder. Derfor må vi i årene fremover være villig til å vurdere, etterprøve og justere effekten av dette. Da føler jeg meg trygg på at mange av de forslag fra Høyre som i dag vil falle, får fornyet aktualitet.

Tom Thoresen: Jeg tror jeg har lyst til å bevege meg litt vekk fra Ingrid Willochs agrare perspektiv om kuer, gress og melking og over i det litt mer historiske. Og jeg har lyst til å ta utgangspunkt i noe tidligere finansminister Arne Skauge sa her i debatten tidligere i dag. Om jeg oppfattet ham rett, mente Skauge at mange av de kommentarer og tilpasninger man har i den skattedebatt vi står i nå, egentlig forholder seg til det gamle skattesystemet. Hvis jeg forstod Arne Skauge rett, vil jeg også gi ham rett i det. For en debatt om et nytt skattesystem vil selvfølgelig automatisk måtte gå på mange detaljer, mange sammenhenger og mange oversikter. Det vil være mange interesser knyttet til det, og det kan selvfølgelig i et så stort arbeid også undertiden være frykt for det noe imperfekte. Men den viktigste målestokk for det skattesystem som Odelstinget innbys til å fatte vedtak om i dag, er det gamle skattesystemet. Hvordan virket det, og hvilke sjanser har vi til å gjøre det bedre?

Vi hadde et personskattesystem som fordelte tilsynelatende flott og brukbart i tabellene og på papiret, men også et personskattesystem som gav så store skattetilpasningsmuligheter at de med størst ressurser, både økonomiske og til å planlegge, i høy grad selv kunne velge hvor høy skatt de ønsket å betale. Det var ikke mindre tilfellet i bedriftsbeskatningen, hvor den reelle bedriftsbeskatning i høy grad var selvvalgt. Jeg tror — hvis man skulle spissformulere det — at vi går fra et skattesystem som fungerte og fordelte veldig bra i teorien, men veldig dårlig i praksis, til et skattesystem som ikke har så store teoretiske ambisjoner i fordelingen, men som har desto større virkelige fordelingsvirkninger.

Til dette kan f.eks. Høyre si: Velkommen etter. Men det er i tilfelle ut fra et resonnement om at elementer i skattesystemet kan virke løsrevet. Det er en debatt om satser, uavhengig av bredden i skattegrunnlaget. Det er et spørsmål om progresjon, uavhengig av hvor hull måtte tettes. Og derfor har vi ikke kunnet foreta en så omfattende skattereform som den vi står overfor nå, før man hadde et flertall for å tette disse skattehullene og for å fjerne de mange tilpasningsmulighetene som det gamle skattesystemet gav.

Det mest interessante moment i debatten, synes jeg, er hvorvidt dette er en høyre- eller venstredreining, hvorvidt dette er et skattesystem som viser politisk utvikling f.eks. hos regjeringspartiet. Det kan bare måles mot hva man går fra, og hvordan fordelingen vil bli i virkelighetens verden. Og enten dette kommer fram som en kritikk fra SVs side om en høyredreining, eller det kommer fram som en kritikk fra Høyre og Fremskrittspartiet om at Arbeiderpartiet henger fast ved det gamle, vil jeg for min del mene at det er en forfeilet målestokk og en forfeilet problemstilling. Dette er en skattereform som peker framover mot den fordeling det er mulig å foreta i virkelighetens verden, selv om den medfører å kaste gamle tabeller og provenydrømmer over bord.

Det annet som er viktig ved denne skattereform, er at vi har ønsket et sterkere samsvar mellom hva som er bedriftsøkonomisk lønnsomt og det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Eller med andre ord: Vi har ikke noe imot at bedrifter tjener penger eller beholder overskudd. Det vi har noe imot, er at skattesystemet skal ha som viktigste drivkraft nettopp å tjene penger eller å beholde overskudd. Vi ønsker fordeling og overskudd, og at det forhåpentligvis vellykte næringslivet vi skal ha også fremover, bruker dette overskuddet til å forbedre sin egen produksjon og ikke minst til å få mennesker i arbeid. Derfor er også denne skattereformen et av de viktigste trekk ved Regjeringens strategi for å skape nye og varige arbeidsplasser i fedrelandet.

På en oppsummeringens dag som denne kan mange ha partipolitiske behov for å snakke om hvem som tapte og hvem som vant. Høyres hovedtalsmann, Johan C. Løken, mente endog at det var en svekket finansminister som kom ut av dagens debatt, mens derimot

finanskomiteens leder, Per-Kristian Foss, i et replikkordskifte med statsministeren nærmest var litt beklemt over ikke å ha fått nok honnør fra statsministerens side på bidragene til den felles skattereform. Jeg tror vi får ta utsagn av den typen i partipolitiske polemikker i dag for hva de er verdt. Det som er riktig, er at Regjeringen har lagt opp sin skattereform etter det brede politiske grunnlag som var fastlagt i Innst. S. nr. 5 fra i fjor, og at stortingspartiene i oppfyllingen av Regjeringens proposisjon med stor nitiditet og grundig arbeid har sluttet opp om hovedprinsippene i den skattereformen.

Det er mange detaljer her, og det er en del stener som er blitt flyttet på. Og det er også slik at verken Regjeringen eller finanskomiteen formodentlig har funnet opp det perfekte system. Det må være åpent for tilpasninger underveis. Men de rammebetingelser som nå er lagt, er rammebetingelser som skaper trygghet for næringsliv og næringsutvikling i dette samfunn, slik at det vil få den stabiliserende virkning på den økonomiske utvikling som vi alle satser på.

Midt i disse replikkordskifter og den strid vi har hatt om skattereformen i dag, tror jeg de fleste vil være enige om at vi har kommet langt i enighet. Odelstingets flertall og finanskomiteens flertall — til dels hele finanskomiteen — vil gjøre endringer i Regjeringens opplegg. Men det er endringer som etter min oppfatning er lojale i henhold til den hovedtankegang både Regjeringen, Stortinget og finanskomiteen tidligere har stått på.

La meg endelig få avslutte med ett moment. Dette har vært en meget grundig behandling. Mange organisasjoner og interesser har latt seg høre og har blitt hørt gjennom finanskomiteens arbeid med denne skattereformen. Uttalelsene er endog trykt som et vedlegg til dagens innstilling. Slik skal det være i et åpent demokrati. Alle skal ha anledning til å uttale seg om det som angår dem selv, overfor de politiske myndighetene. Og det er vel ikke altfor indiskré å røpe fra komiteens indre liv at de fleste av disse høringene har vært innledet omtrent slik: Vi er enig i behovet for en bred og omfattende skattereform — men. Etter dette «men» kommer denne gruppes eller denne særinteresses spesielle behov. Det er også riktig i et åpent demokrati. Det som måtte være betenkelig, er om organisasjoner med særlig store ressurser skal få anledning til å rokke en helhet som andre, mindre organiserte interesser eller organisasjoner med mindre struktur ikke har mulighet til. Hvis politikere løper fra ansvaret for å avveie slikt, løper vi også fra ansvaret for den politiske avveining vi alle sammen er satt til å ta.

Jeg tror verken finanskomiteen som helhet eller dens enkelte partier er falt for den fristelsen. Men på noen områder kan vi kanskje se at organisasjonsmakt har fått sterkere innslag enn egentlig godt skulle være for helheten.

Johan C. Løken: Det er naturlig å holde an der representanten Tom Thoresen la inn si breiside. Det var hans naturlige oppgave å ta finansministeren i forsvar. Vår, opposisjonens, oppgave er å holde finansministeren i øra. Jeg oppfatter det som et nederlag for finansministeren når komiteen endrer forslaget fra Regjeringen på 20—30 punkter, og især når det ble nødvendig for finanskomiteen å foreta en drastisk forbedring og endring av en delingsmodell som var alt annet enn forsvarlig slik den forelå.

Jeg er gjerne med og understreker den brede enigheten. Det Stortinget nå har gjort, er å føre balansepunktet tilbake til de flertallsretningslinjer som ble lagt inn i Innst. S. nr. 5. Det gjør at jeg på Høyres vegne kan gjenta at vi innestår for systemet. Samtidig har vi konstatert, og det er nærmest autorisert av statsministeren tidligere i dag, at det er en klar forskjell i skattenivå. (Brannalarmen går.) Vi legger dessuten vekt på at statsministeren forpliktet Regjeringen til å stå ved skattereduksjonen for 1992, og at det blir lagt opp til reduksjon også i 1993 ...

Presidenten: Presidenten beklager, men presidenten må rett og slett nå avbryte dette innlegget. Representanten skal få anledning til å ta opp igjen tråden på en ordentlig måte. Men det er brannalarm, og vi må avbryte møtet. Presidenten ber representantene gå ut i sluttet tropp, og så får vi raskest mulig samles igjen.

Møtet avbrutt kl. 21.10.

Odelstinget gjenopptok sine forhandlinger kl. 21.15.

Presidenten: Presidenten kan opplyse at det var en heis som var gått varm. Det var det som utløste alarmen, og ikke Johan C. Løkens innlegg, som han nå får anledning til å gjenoppta.

Johan C. Løken: Jeg var faktisk redd for at det var min henvisning til statsministerens skatteløfter som fikk alarmen til å gå!

Det vi håper i Høyre, er at vi får et endelig opplegg for 1992 som gir de skattelettelsene Regjeringen har gitt et tilsagn om. Vi har også et håp om at Regjeringen, særlig i lys av de

momenter jeg tidligere var inne på i dag når det gjelder konjunkturvirkningen av reformen, også er innstilt på å strekke seg noe lenger i vår retning når det gjelder lettelse. Vi noterer også at statsministeren adviserte at man ikke skulle ta det igjen i 1993. For vårt vedkommende imøteser vi ytterligere lettelser i 1993.

I tilknytning til statsministerens innlegg utviklet det seg en debatt i replikkordskiftet med komiteens formann om hvordan vilkårene for næringslivet i Norge egentlig er når vi sammenligner med vår nærmeste nabo, Sverige. Fra Høyres side mener vi at en totalvurdering av nettoskattesats slik flertallet nå vil ha den, formueskattesats og avskrivningssatser gir et grunnlag for å være engstelig for at de samlede vilkår for vårt næringsliv er dårligere enn de som gjelder i Sverige. Det fins elementer som kan gi grunnlag for å påberope en annen konklusjon, og det jeg nå tror er ønskelig, er at Finansdepartementet fremlegger analyser som gir et samlet perspektiv på denne sammenligningen av skattevilkår. Vi er meget engstelig for at vår konkurransesituasjon så langt det gjelder skatt, er utilstrekkelig i forhold til svenskene.

Avslutningsvis vil jeg ta opp et par ytterligere presiseringer av teknisk karakter. I visse sammenhenger i innstillingen er det i forbindelse med at komiteens flertall — de ikke-sosialistiske partier — går imot skatteplikt på aksjefond og obligasjonsfond, gjort henvisninger hvor man begrenser seg til bare å nevne aksjefondene. Jeg vil da understreke at forslaget gjelder aksje- og obligasjonsfondene, så det er klart.

Videre er det nok også oppstått en viss motsetning når det gjelder spørsmålet om fastsettelse av inngangsverdien på ikke-børsnoterte aksjer. Det er ikke fullt ut dekkende samsvar mellom det som står i forslaget til lovtekst på side 395, og det som forutsettes å være komiteens intensjon ut fra merknadene på side 225. Jeg vil derfor be om at departementet i den videre behandling legger vekt på intensjonen i merknadene, og at det overordnes lovteksten. Dette spørsmålet er bl.a. aktualisert ut fra det som kommer til å bli vedtaket når det gjelder behandlingen av de negative saldoer. Det har betydning for medregningen av den skattefrie egenkapitalen i verdifastsettelsen for de ikke-børsnoterte aksjer. Jeg håper at man fra departementets side legger komiteens intensjon til grunn, og eventuelt kommer tilbake med lovendringsforslag hvis det er nødvendig for å sikre intensjonen.

Presidenten: Både på grunn av inntrufne omstendigheter og arten av slutten på Johan C. Løkens innlegg, fikk Johan C. Løken mer tid enn han i utgangspunktet var tiltenkt.

Presidenten regner med at Odelstinget har forståelse for det.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg forstod at hr. Løken antydet at hans innlegg var brennbart. Det er også mulig at det var på grunn av at man ønsket røykdykkere at alarmen gikk.

Da finansministeren den 12. april la fram Regjeringens forslag til skattereform, ble det invitert til et bredt og konstruktivt samarbeid mellom partiene i Stortinget for å få til brede flertallsløsninger, en bred tilslutning til denne omfattende skattereformen. Jeg konstaterer at det har vært mulig å få det til. Men når man inviterer til brede flertallsløsninger, ligger det også i det at man viser evne og vilje til å søke å finne løsninger, selv om man må foreta visse modifikasjoner i forhold til sine primære standpunkter. Et skattesystem som skal være varig, forutsetter at det er bred enighet om systemet.

Jeg konstaterer at det er bred tilslutning til Regjeringens prinsipper og også til Regjeringens konkrete utforming på sentrale områder. Det gjelder personskattesystemet, hvor det er nærmest full tilslutning til Regjeringens opplegg, satsene i bedriftsbeskatningen, hovedprinsippene for delingsmodellen osv. Alle Regjeringens prinsipper som grunnlag for reformen er ivaretatt. Det byggverk som ble satt opp, står støtt som bare det.

Jeg syns derfor at det er en noe kunstig situasjon når representanten Løken så sterkt søker å betone uenigheten og ikke enigheten i denne sammenhengen. Jeg merker meg også at Høyres parlamentariske leder, hr. Talleraas, har påpekt at store brokker av Høyres forslag ikke vedtas, mens representanten Løken så sterkt understreker at nærmest hele Høyres forslag er vedtatt, og Regjeringens har ikke fått tilslutning. Det er som sagt en gal framstilling.

Det det imidlertid kan være grunn til å peke på i forhold til Høyres opplegg, slik også representanten Carl I. Hagen gjorde i et tidligere innlegg i dag, er den uansvarlighet som ligger i at man ikke legger fram forslag til inndekning av de skatteforslag som ligger i innstillingen, og som innebærer skattelettelser i størrelsesorden 10—15 milliarder kr. Det må være et rimelig krav at det norske folk får vite hvordan Høyre har tenkt å dekke inn denne skattereduksjonen og dette inntektstapet for staten.

Jeg tillater meg ved avslutningen av denne debatten å gjøre en ny rettelse i forhold til den innstilling som foreligger.

Ved en feil i tilrådingskapitlet er det kom-

met inn forslag til to vedtak som det ikke har vært komiteens hensikt å framsette. Det første gjelder forslag til vedtak O., innstillingens side 395:

«Stortinget ber Regjeringen om å fremme proposisjon med lovtekst til gjennomføring av en ordning med skattefrihet for aksjegevinster på aksjefondenes hånd, og full beskatning etter en gjennomgående RISK-metode på andelshavernes hånd. Reglene må kunne gjøres gjeldende fra 1. januar 1992.»

Jeg viser til innstillingens side 223. Flertallet — alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti — viser der til at de lave gevinster for fondsandeler som RISK-metoden normalt vil føre til, kan gjøre det aktuelt å se nærmere på reglene for beskatning av aksje- og obligasjonsfond. Flertallet anmoder om at departementet foretar en vurdering av det, men tar ikke opp forslag til vedtak, som nevnt ovenfor.

Det andre gjelder forslag til vedtak P., innstillingens side 396.

«Stortinget ber Regjeringen å vurdere om den foreslåtte RISK-metode kan justeres slik at man oppnår en gjennomgående RISK-regulering for overskudd i datterselskaper.»

Jeg viser til innstillingen, side 220. Flertallet — alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista — gir her uttrykk for at det ønsker RISK-modellen vurdert med sikte på gjennomgående beregning av RISK-tillegget i selskaper med datterselskaper og andre selskaper. Flertallet ønsker imidlertid ikke å fremsette forslag til vedtak om en slik vurdering. Jeg ber derfor om at forslag til vedtak P. strykes fra innstillingen, og legger det på presidentens bord.

Jeg tok i sted opp de forslag fra Arbeiderpartiet som var nevnt i innstillingen. Jeg understreker at jeg også tar opp det forslag som er nevnt i innstillingen på side 323, men som ikke er tatt opp i sammendraget av forslag.

Denne debatten har vist bred enighet om grunnprinsippene for den nye reformen, bred enighet om prinsippet om nøytralitet, bred enighet om et bredere skattegrunnlag og bred enighet om en lavere sats. Det er også bred enighet om den konkrete utforming, og det er som jeg nevnte tidligere, sterkt ønskelig å få en slik tilslutning.

Det vil være galt i en slik situasjon å prøve å måle seier eller tap. Det blir en meget kunstig diskusjon. I den grad man skal måle vinnere i denne debatten, må det være norsk økonomi som får en sårt tiltrengt endring i skattesystemet, og det må være det politiske system som klarer å bære fram en slik endring.

Jeg startet mitt innlegg i sted med å gi honnør til saksordføreren for et vel utført arbeid. Jeg tillater meg også, som fungerende saksordfører, å gi honnør til Finansdepartementet for et meget vel utført arbeid og for en god assistanse for komiteen under behandlingen av saken.

Presidenten: Hr. Schjøtt-Pedersen har tatt opp det forslag som står på side 323 i innstillingen.

Når det gjelder den retting som Karl Eirik Schjøtt-Pedersen nå foretok, og de som er kommet tidligere i dag, vil presidenten opplyse at en ny utgave av hele innstillingen hvor disse korrigeringer blir inntatt, vil bli trykket når saken er ferdig behandlet.

Talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Arne Alsåker Spilde: Gjennom mesteparten av våren har eigarar og tilsette i små og mellomstore bedrifter følgt skattedebatten med uro. Med dei erfaringane me har hatt frå tidlegare skattereformer, har ein med god grunn vore uroleg for at ei ny reform gjennomført av eit arbeidarparti i regjeringsposisjon ville føra til høgare skattar. No ligg reforma her, og spørsmålet er om problemet no er løyst.

La meg først slå fast at høgare skatt ikkje fremjar sysselsetjing — tvert om. Det faktum at vi no har fleire arbeidsledige enn nokon gong før, tilseier ei skattereform som bør vera ei skattelettereform, og det har vi neppe fått.

Både bønder og andre sjølvstendig næringsdrivande har grunn til å vera nøgde med nokre sider når det gjeld handsaminga av skattereforma. Lette i nettoskatten og marginalskatten er positivt, likeså at det vert noko lette i formuesskatten. Men når det er sagt, vil det etter vår vurdering framleis vera eit altfor høgt samla skattenivå, ja kanskje til og med større enn det Regjeringa har lagt til grunn. Dersom dette skulle visa seg å vera riktig, er det grunn til å frykta at mesteparten av det auka skattetrykket vil koma på mindre bedrifter og sjølvstendig næringsdrivande, som samtidig er venta å måtta stå for den største veksten i sysselsetjinga i åra framover. Desse tinga går ikkje i hop. Dette er ei mogleg utvikling som Regjeringa bør følgja ekstra nøye.

I den situasjonen me no er inne i, burde me bruka skattepolitikken meir bevisst for å redusera skattenivået og gjera det lettare å etablera nye, lønsame arbeidsplassar. Høgre har foreslått ein skattepolitikk som ville vore monaleg betre for landbruket, for små og mellomstore bedrifter, for nyskaping og auka sys-

selsetjing i Distrikts-Noreg. Det burde no endå meir enn tidlegare vera rett å satsa på ein skattepolitikk som let lønsmottakarar og næringsdrivande få behalda meir av si eiga inntekt, og ikkje at støtta òg i framtida skal gjevast gjennom auka offentlege utgifter. Det er kanskje her hovudskiljet i norsk skattepolitikk framleis går. Schjøtt-Pedersen nemnde at det er stor semje om reforma, og det er rett når det gjeld hovudprinsippet. Men skattenivået er det ikkje semje om, og skattenivået er på mange måtar like viktig som sjølve prinsippet i reforma.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Under debatten er det satt fram i alt 26 forslag. Det er:

Forslag nr. 1, fra Karl Eirik Schjøtt-Pedersen på vegne av Arbeiderpartiet.

Forslagene nr. 2 og 3, fra Johan C. Løken på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslagene nr. 4 og 5, fra Johan C. Løken på vegne av Høyre.

Forslag nr. 6 til og med nr. 16, fra Steinar Maribo på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 17 til og med nr. 23, fra Eilef A. Meland på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 24, fra Lars Gunnar Lie på vegne av Kristelig Folkeparti.

Steinar Maribo har på vegne av Fremskrittspartiet tatt opp et forslag som er inntatt i innstillingen på side 344, og som ikke er kommet med i oversikten over forslag fra mindretall.

Videre har Karl Eirik Schjøtt-Pedersen på vegne av Arbeiderpartiet tatt opp et forslag som finnes på side 323 i innstillingen, men som heller ikke er kommet med i oversikten fra mindretall.

Forslagene nr. 1 til og med 24 er inntatt i innstillingen på sidene 364 til 372.

Representanten Schjøtt-Pedersen har tatt opp enkelte rettelser i flertallsforslaget i innstillingen. Presidenten skal ta disse rettelser med under voteringen. Et ark med disse rettelsene er omdelt på representantenes plasser i salen.

Likedan har representanten Løken gjort rede for en del rettelser i Høyres forslag. Også disse rettelser vil presidenten ta hensyn til under voteringen.

På grunn av de rettelser som er foretatt i innstillingen, vil presidenten gjøre oppmerksom på at den vil bli trykket i en beriktiget utgave, som presidenten akkurat opplyste.

Forslagene nr. 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23 og 24 blir å sende Stortinget i samsvar med forretningsordenenes § 30, fjerde ledd.

Forslag nr. 3, fra Høyre og Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som sikrer at norsk morselskap kan få fradrag i norsk skatt på utbytte mottatt fra utenlandsk datterselskap også for skatt som det godtgjøres at et eventuelt datterdatterselskap har betalt.»

Forslag nr. 5, fra Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som kan vedtas med virkning for inntektsåret 1992 om at endring av eierandel ved opptak av deltakere mot innskudd eller ved forhøyelse av selskapskapitalen skal behandles på samme måte som ved utvidelse av kapitalen i aksjeselskaper.»

Forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide et forslag som innebærer at investeringer i bolig skattemessig blir behandlet på samme måte som andre private investeringer som ikke gir direkte avkastning.»

Forslag nr. 8, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide et forslag om pensjonssparing i bank.»

Forslag nr. 9, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide og fremme forslag om en uttaksmodell for fastsettelse av personinntekt for aktive eiere av foretak.»

Forslag nr. 10, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake med en vurdering av konsekvensene ved å gå over fra et bruttoprinsipp til nettoprinsipp ved ligningen av våningshus. Regjeringen må også fremme et forslag til hvordan ligningstakster for våningshus skal utarbeides.»

Forslag nr. 11, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide en overgangsregel for tidligere negative saldoer og andre betinget avsatte gevinster benyttet til avregning mot positiv saldo eller mot inngangsverdien til reinvestert driftsmiddel. Forslaget må legge til grunn at den reduserte saldo/inngangsverdi kan oppskrives skattemessig med et beløp tilsvarende tidligere nedskrivningsbeløp.»

Forslag nr. 12, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide forslag til overgangsregler for garanti- og servicefond avsatt i 1991 som sikrer at de reserver som ligger i fondet ikke blir beskattet i 1992 eller senere.»

Forslag nr. 13, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere rimeligheten i at aksjeselskaper unntas fra formuesskatt, samtidig som samvirkelag foreslås fortsatt å skulle betale formuesskatt.»

Forslag nr. 14, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at gevinst på aksjer eiet i 0—3 år beskattes som alminnelig inntekt, halvparten av gevinst på aksjer eiet i 3—5 år tillegges alminnelig inntekt og gevinst på aksjer eiet i mer enn 5 år unntas fra beskatning. Det forutsettes at tap behandles symmetrisk med gevinst.»

Forslag nr. 15, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide forslag om at skattebegrensningsregelen lovfestes.»

Forslag nr. 16, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide alternative metoder for grunnlovsfesting av et maksimalt skatte- og avgiftstrykk.»

Forslag nr. 18, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om selskapsligning for ansvarlige selskaper, kommandittselskaper m.v.»

Forslag nr. 19, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede nærmere en avsetningsordning for å fremme forsknings- og utviklingsarbeid spesielt i mindre produksjonsbedrifter. Avsetningsadgangen skal være tidsbegrenset, enkel å praktisere og lett å kontrollere.»

Forslag nr. 20, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede uttaksmodellen utfra forutsetning om ensartet satsstruktur for arbeid- og kapitalinntekter.»

Forslag nr. 21, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om overgang til et personskattesystem med en skatteklasse.»

Forslag nr. 22, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede endringer i det kommunale skattesystem med vurdering av nivået på det kommunale skattøre, opprettelse av fellesskatten, fordelingen mellom fylke og kommuner og en friere beskatningsrett i kommunene.»

Forslag nr. 23, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til organisatoriske og personellmessige endringer i skatteetaten, slik at den statlige regnskapskontrollen kan samles ved fylkesskattekontorene.»

Forslag nr. 24, fra Kristelig Folkeparti, lyder:

«Stortinget henstiller til Regjeringen om i forbindelse med budsjettet for 1992 å utrede og fremme forslag om en ordning med husholdningsfradrag for alle aleneboende enslige tilsvarende fradrag på kr. 5 000 i skatt. I samsvar med Kristelig Folkepartis merknader i denne innstilling vurderes ordningen behovsprøvet eller at et tilsvarende høyere beløp kan trekkes fra i inntekten. Ordningen må utformes med nødvendig vekt på kontrollmessig oppfølging.»

Før vi går til votering, vil presidenten varsle Odelstinget om at det blir en lang votering, og presidenten inviterer nå Odelstingets representanter til godt samarbeid med presidenten.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lover:

A.

Lov

I

om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

I.

Skatteloven § 15 første ledd e oppheves. Gjeldende første ledd f blir nytt første ledd e.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 20 annet ledd skal lyde:

Selskap hvor minst en av deltakerne har et ubegrenset, personlig ansvar for selskapets samlede forpliktelser lignes ikke som selskap. *Deltakerne* lignes hver for seg for sin *andel* i selskapets formue og inntekt. *Det samme gjelder selskap hvor samtlige deltakere har et ubegrenset ansvar for deler av selskapets forpliktelser når disse deler til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser.*

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har her gjort kjent at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 87 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.35.41)

Videre var innstillet:

§ 20 sjette ledd første punktum skal lyde:

Som rederiselskap *etter* denne lov regnes skipsaksjeselskaper og andre rederiselskaper hvor deltakerne *har begrenset ansvar.*

§ 20 syvende ledd første punktum skal lyde:

Ved skattlegging til kommunene av andelsmeierier blir formue som er nedlagt i meieridriften, og inntekt som vinnes av *meieriets virksomhet,* å fordele til beskatning mellom de kommuner der melkeleverandørenes jordbruk ligger.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten lar så votere over et forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet til § 22 annet ledd. Det er forslag nr. 2:

«I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

I.

§ 22 annet ledd skal lyde:

(2) Skattepliktige som nevnt i første ledd som her i riket må svare skatt av i utlandet oppebåret inntekt av personlig arbeid, herunder inntekt ved utøving av liberalt yrke, inntekt av skipsfart og luftfart i internasjonal fart, eller kildeskatt av inntekt ved aksjeutbytte, renter og royalty, kan — når dobbeltbeskatning ikke er forebygget gjennom avtale med fremmed stat — i stedet for fradrag etter § 44 kreve et direkte fradrag i norsk skatt for endelig fastsatt inntektsskatt eller annen dertil svarende skatt som godtgjøres å være betalt av slik inntekt i den fremmede stat. Inntekt av arbeid ombord på skip i utenriksfart anses ikke som oppebåret i utlandet. Fradraget kan ikke overstige den del av den norske skatt som faller på den inntekt som er skattlagt i utlandet.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 63 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.36.24)

Videre var innstillet:

§ 26 fjerde ledd oppheves.

Overskrift til skatteloven tredje kapittel skal lyde:

Tredje kapittel. Om fastsettelse av formue og alminnelig inntekt

§ 37 bokstav c annet ledd skal lyde :

Departementet kan bestemme at innskuddskonti med små beløp ikke skal medregnes til formue, og kan fastsette størrelsen på beløpet for hver konto, og antall konti som fritaket skal omfatte.

§ 37 bokstav e første ledd skal lyde:

Livsforsikringspolise ansettes til en brøkdel av den samlede gjenkjøpsverdi polisen har etter forsikringens art. Avtale eller forsikringsvilkår om at forsikring ikke kan kreves gjenkjøpt, er uten betydning. Er gjenkjøpsverdien ikke tilfredsstillende opplyst, fastsettes den ved skjønn. Nærmere regler kan fastsettes av departementet.

§ 37 e tredje ledd blir annet ledd.

§ 41 syvende ledd skal lyde:

Inntekten anses i alminnelighet oppebåret ved det tidspunkt da fordelen virkelig tilflyter den skattepliktige. Består inntekten i et pengebeløp eller annen ytelse, anses den oppebåret *når den skattepliktige har ervervet en ubetinget rett til beløpet eller ytelsen. Arbeidsinntekter, pensjonsinntekter, underholdsbidrag o.l. som består i pengebeløp eller annen ytelse, anses oppebåret når beløpet virkelig erlegges, eller i tilfelle ved det tidligere tidspunkt da det oppstår adgang for vedkommende til å få beløpet utbetalt eller ytelsen erlagt. Departementet kan gi forskrift til utfylling av foregående punktum.* Kongen kan gi forskrifter om beregning av den skattepliktige inntekt ved etterbetaling av offentlige eller private pensjoner samt av trygdeytelser som utbetales av trygdemyndighetene i henhold til lov. Kongen kan videre gi forskrifter om beregning av skattepliktig inntekt for åremåls tilsatte i Forsvaret og flygere som kontraktsmessig tjenestegjør i Luftforsvaret ut over plikttjenesten.

§ 41 åttende ledd skal lyde:

Foregående ledd første punktum gjelder ikke ved beskatning av en ansatts fordel ved kjøp av aksjer til underkurs i norsk aksjeselskap hvor den ansatte har sin hovedbeskjeftigelse, dersom

a. alle ansatte etter en generell ordning i bedriften har fått tilbud om aksjekjøp,
b. aksjene deponeres i bank og den ansatte senest ved selvangivelsesfristens utløp fremlegger attest fra banken om deponeringen,
c. aksjenes reelle salgsverdi ved ervervstidspunktet overstiger kr. 2 000 det enkelte år,
d. den ansattes samlede beregnede fordel ved kjøp av aksjer som ligger i depot ikke overstiger kr. 50 000.

Beskatningen foretas ved uttak av aksjer fra depot, ved dødsfall eller hvis de deponerte aksjer realiseres eller stilles som sikkerhet. *Den skattepliktige fordel beregnes etter reglene i lov om særregler for beskatning av selskaper og deltakere kapittel 5, likevel slik at et beløp som svarer til differansen mellom laveste verdi av aksjenes markedsverdi på enten ervervstidspunktet eller tidspunktet for uttak fra depot, og den ansattes anskaffelsesverdi, skattlegges som lønnsinntekt etter skatteloven § 55 nr. 1 a. Dersom skatteplikt inntrer uten at aksjene realiseres mot vederlag, skal aksjenes markedsverdi på uttakstidspunktet anses likt med vederlag etter lov om særregler for beskatning av selskaper og deltakere (selskapsskatteloven) § 5-3 nr. 1.* Det gis ikke fradrag i inntekten for omkostninger i forbindelse med erverv, deponering og salg av aksjer etter dette ledd. Kongen kan gi nærmere forskrifter om vilkårene for skatteutsettelse etter a-d, herunder regler om depotbankens registrering, oppbevaring og melding til ligningsmyndighetene vedrørende opplysninger som har betydning for den ansattes skatteplikt. Reglene i dette ledd får tilsvarende anvendelse hvor ansatt i datterselskap erverver aksjer i morselskap i registrert konsern, *jf. selskapsskatteloven § 1-5.*

§ 41 ellevte ledd skal lyde:

Utgifter, der kommer til fradrag ved inntektsansettelsen, henføres i alminnelighet til det tidspunkt *da den skattepliktige har pådratt seg en ubetinget forpliktelse til å dekke dem. Utgifter til erverv av inntekter som nevnt i § 41 syvende ledd tredje punktum og utgifter til regelmessige understøttelser og lignende utredelser som nevnt i § 44 første ledd e, samt renter av gjeld i Statens lånekasse for utdanning, henføres i alminnelighet til det tidspunkt da utgiftene utredes.*

§ 42 første ledd tredje til femte punktum skal lyde:

Skatteplikten omfatter også fordel ved uttak av verdier fra næring til annen bruk og gaveoverføring. Det samme gjelder ved annet uttak av driftsmiddel hvor kostprisen er kommet til fradrag ved ligningen. Fordelen settes til det beløp som ville ha blitt regnet som skattepliktig inntekt ved en gjennomføring av transaksjonen til omsetningsverdi.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten tar nå opp et forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet til § 42 sjette punktum. Det er forslag nr. 2, som lyder:

«§ 42 sjette punktum skal lyde:

Overføring av driftsmiddel fra næring til annen inntektsskapende aktivitet beskattes ikke som uttak.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.37.48)

Videre var innstillet under § 42 første ledd:

Nåværende femte til tiende punktum blir nye sjette til ellevte punktum.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 42 femte ledd skal lyde:

Departementet kan bestemme at avkastning på innskuddskonti med små beløp ikke skal regnes som inntekt, og kan fastsette hvilke beløp og antall konti som fritaket skal omfatte. Når det ved tilbakebetaling av skatt for et inntektsår ytes rentegodtgjørelse, regnes denne bare som inntekt så langt beløpet overstiger kr. 1 000.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme imot endringen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 89 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.38.31)

Videre var innstillet:

§ 42 tolvte ledd oppheves.

§ 42 trettende og fjortende ledd blir nytt tolvte og trettende ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 43 annet ledd skal lyde:

Gevinst ved *realisasjon av formuesobjekter og stiftelse av varige rettigheter i slike objekter mot engangsvederlag* regnes som inntekt unntatt ved realisasjon av:

a. innbo eller annet løsøre som har vært brukt i selgerens eller hans families bopel eller husholdning, samt utenlandske betalingsmidler til personlig forbruk. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses som utenlandske betalingsmidler til personlig forbruk.
b. *muntlige fordringer og andre gjeldsbrev enn mengdegjeldsbrev og rettigheter til mengdegjeldsbrev. Slik fordring er likevel skattepliktig dersom verdien av fordringen tidligere har vært regnet som skattepliktig inntekt eller inngått i et gevinst/tapsoppgjør med skatterettslig virkning for fordringshaver.*
c. alminnelig gårdsbruk eller skogsbruk når *realisasjonen* finner sted eller avtales mer enn 10 år etter ervervelsen. Når det ved *realisasjonen* gjenstår mindre enn 5 år av fristen, fritas for beskatning en femtedel av gevinsten for hvert år den gjenstående tid er kortere. Den gjenstående tid opprundes oppover til nærmeste antall hele år.
d. boligeiendom når *eieren* har brukt hele eiendommen som egen bolig i minst 1 av de 2 siste år før *realisasjonen,* forutsatt at *realisasjonen* finner sted eller avtales mer enn 1 år etter ervervelsen og mer enn 1 år etter at huset ble tatt i bruk eller ifølge ferdigattest var oppført. Bestemmelsen foran gjelder også for tomannsbolig når *eieren* har brukt den ene leiligheten som egen bolig og likeledes for annen boligeiendom når *eieren* har brukt minst halvparten av bygningen regnet etter utleieverdien, som egen bolig og den øvrige del har vært utleiet til boligformål. Ved *realisasjon* av annen bygning hvorav en en del har vært brukt av *eieren* som bolig, herunder bygning hvorav en del har vært brukt til nærings- eller forretningsforetak, gjelder bestemmelsen tilsvarende for den forholdsmessige del av gevinsten som faller på *eierens* leilighet. Når skattyter på grunn av sitt arbeid eller av helsemessige eller lignende grunner som han ikke kjente eller burde kjenne på ervervstidspunktet, er forhindret fra å bruke boligen, regnes den tid slike brukshindringer foreligger som botid. Når tidligere felles bolig *realiseres* etter separasjon eller skilsmisse, skal den ektefelle som er flyttet ut av boligen godskrives den annen ektefelles botid i forhold til reglene ovenfor.

   Departementet gir forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette punkt, samt e og f.
e. andel i boligselskap når gevinsten er fritatt for beskatning etter bestemmelser fastsatt av departementet. Bestemmelsene under d får tilsvarende anvendelse ved *realisasjon* av andel i boligselskap og ved *realisasjon* av obligasjon med tilhørende borett. Ved beregning av skattepliktig gevinst ved *realisasjon* av andel i boligselskap tas det hensyn til endringen i selskapets gjeld i *eierens* eietid etter bestemmelser som fastsettes av departementet.
f. fritidseiendom når *eieren* har brukt eiendommen som egen fritidseiendom i minst 5 av de siste 8 år før *realisasjonen,* forutsatt at *realisasjonen* finner sted eller avtales mer enn 5 år etter ervervelsen og mer enn 5 år etter at fritidseiendommen ble tatt i bruk eller ifølge ferdigattest var oppført.
g. Gevinst ved *realisasjon* som nevnt foran regnes ikke som inntekt når *eieren* har arvet eiendommen og han ikke har brukt den i næring eller forretningsforetagende. Drift av alminnelig gårdsbruk, skogbruk eller av leiegårder som vesentlig er bestemt til beboelse, regnes i denne forbindelse ikke som næring eller forretningsforetagende.

Presidenten: Til paragrafens annet ledd første punktum foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet, forslag nr. 6:

«§ 43 annet ledd første punktum skal lyde:

Gevinst ved avhendelse av formuesobjekter og stiftelse av varige rettigheter mot engangsvederlag regnes som inntekt unntatt ved avhendelse av:»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.39.29)

Presidenten: Presidenten vil så la votere over paragrafens bokstaver a, b og c.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over bokstav d — for og imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 62 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.40.05)

Presidenten: Det voteres til slutt over paragrafens bokstaver e, f og g.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§§ 43 fjerde og femte ledd oppheves. Gjeldende sjette lett blir nytt fjerde ledd.

§ 44 første ledd c og d skal lyde:

c. Avskrivninger for verdiforringelse ved slit og elde på betydelige driftsmidler etter bestemmelsene i §§ 44 A. Har skattyter overtatt en virksomhet mot vederlag som overstiger verdien av de enkelte eiendeler, *skal* forskjellen, i den utstrekning den representerer forretningsverdi (goodwill), *avskrives etter bestemmelsene i § 44 A. Tilsvarende gjelder goodwill erververt ved arv eller gave i den utstrekning goodwillen var avskrivbar for arvelater eller giver, eller denne inntektsfører goodwillen ved overføringen.*

Avskrivning av immaterielle driftsmidler etter denne paragrafs første ledd første punktum kan bare kreves hvor verdifallet er åpenbart. Er det immaterielle driftsmidlet en tidsbegrenset rettighet kan avskrivninger likevel kreves med like store årlige fradrag over driftsmidlets levetid. Høyere avskrivninger kan bare kreves dersom verdifallet åpenbart skjer raskere.

d. *Endelig konstatert* tap på utestående fordringer i forretningsvirksomhet så vel som annet tap i næring eller forretningsforetagender, dog kun i den utstrekning, hvorvi tapet ikke allerede måtte være tatt i betraktning under foranstående a, b og c. *Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne bestemmelsen.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 44 første ledd i første avsnitt oppheves.

§ 44 første ledd i annet avsnitt blir nytt første avsnitt.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Før vi går videre i innstillingen, vil presidenten nå ta opp tre forslag. Forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet, som angår § 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum, vil bli tatt opp først. Deretter tar vi opp forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti, som også angår § 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum. Til sist tar presidenten opp forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet, angående § 44 fjerde ledd. — Ingen innvendinger er fremkommet, og det vil bli gjort slik.

Det voteres over det første forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet:

«§ 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum får denne ordlyd:

Fradraget kan ikke utgjøre mer enn 10 prosent av gjennomsnittet av den skattepliktiges inntekt ved ligningen i det år fradrag kreves og i foregående år.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.42.23)

Presidenten: Det voteres så over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti:

«§ 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum skal lyde:

Fradraget kan ikke utgjøre mere enn 10 pst. av gjennomsnittet av den skattepliktiges inntekt ved ligningen i det år fradrag kreves og i foregående år, og kan ikke overstige 20 000 kroner.»

Voteringstavlene viste 9 stemmer avgitt for forslaget og 86 stemmer imot.

(Voteringsutskrift kl. 21.42.42)

Tora Aasland Houg (fra salen): Jeg ble ikke registrert her. Det skal være 10 stemmer for forslaget.

Presidenten: Det skal være 10 stemmer for forslaget, det er da registrert. Dermed er forslaget forkastet.

Det andre forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet tas opp til votering. Forslaget lyder:

«§ 44 fjerde ledd skal lyde:

Foreningskontingent kan ikke kreves fratrukket i inntekten.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.43.15)

Videre var innstillet:

§ 44 ellevte ledd skal lyde:

Boligsparing for ungdom (BSU)

a. Fradrag i skatten skal gis med 20 pst. av sparebeløp betalt til BSU-konto i innenlandsk bank, samvirkelag eller fast organisert innenlandsk spareforening, til og med

det inntektsår den skattepliktige fyller 33 år, dersom sparebeløpet senere skal brukes til erverv av egen bolig eller til nedbetaling av gjeld på egen bolig anskaffet etter at kontrakt om sparing ble inngått.

Presidenten: Til § 44 ellevte ledd a første punktum foreligger det et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet, forslag nr. 6:

«§ 44 ellevte ledd a første punktum skal lyde:

Fradrag i skatten skal gis med 20 pst. av sparebeløp betalt til BSU-konto i innenlandsk bank, samvirkelag eller fast organisert innenlandsk spareforening, til og med det inntektsår den skattepliktige fyller 33 år, dersom sparebeløpet senere skal brukes til erverv av egen bolig, påkostning på egen bolig eller til nedbetaling av gjeld på egen bolig anskaffet etter at kontrakt om sparing ble inngått.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.43.58)

Videre var innstillet under § 44 ellevte ledd:

Fradrag gis personer i skattekasse 1 og 2. En person får fradrag bare for innskudd på en konto.

b. *Innbetalt sparebeløp kan ikke overstige kr. 10 000 pr. inntektsår. For ektefeller som lignes under ett for begges samlede formue og inntekt gjelder beløpsgrensene i forrige punktum for hver av ektefellene. Sparebeløp fra barn som lignes under ett med foreldre, jf. § 16 syvende og åttende ledd, kommer bare til fradrag i skatt på inntekt som lignes særskilt. Samlet innbetalt sparebeløp på kontoen kan ikke overstige kr. 60 000. Fra og med det år skattyter disponerer over sparebeløp etter denne bestemmelse gis det ikke fradrag. Departementet kan gi regler om adgangen til å disponere over avkastningen på kontoen. Når det er gitt fradrag etter denne bestemmelse, og skattyter disponerer sparemidlene på annen måte enn bestemt av departementet, gjøres et tillegg i skatt i disposisjonsåret tilsvarende tidligere fradrag i skatt.*

c. *Fødselsnummer skal registreres i forbindelse med spareavtalen. Fradrag gis på grunnlag av melding fra vedkommende spareinstitusjon. Departementet kan gi nærmere regler om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i ellevte ledd.*

Votering:

Komiteens innstilling til § 44 ellevte ledd a annet punktum og b og c bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 44 A overskriften skal lyde:

Avskrivning av driftsmidler for verdiforringelse ved slit og elde m.m. *og av goodwill. Inntektsføring av gevinst og fradrag for tap på slike aktiva.*

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 44 A-1 til A-10 skal lyde:

§ 44 A-1 Hvilke driftsmidler *m.v.* avskrives

Varige og betydelige driftsmidler avskrives etter reglene i § 44 A. *Det samme gjelder driftsmidler ervervet eller påkostet som følge av påbud om forbedringer av det indre eller ytre miljø.* Et driftsmiddel regnes som varig når det ved ervervet antas å ha en brukstid på minst tre år.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot første ledd, og det voteres derfor først over det.

De som stemmer for forslaget, bruker forknapp og sitter; de som stemmer imot, bruker mot-knapp og reiser seg.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 25 stemmer for og 74 stemmer mot.*

(Voteringsutskrift kl. 21.45.04)

Presidenten: Dermed er forslaget forkastet.*

Videre var innstillet under § 44 A-1:

Driftsmiddel regnes som betydelig når kostpris er kr. *15 000* eller høyere, inkludert investeringsavgift.

Ervervet goodwill (forretningsverdi) med kostpris over kr. 15 000 avskrives etter reglene i § 44 A.

Votering:

Komiteens innstilling til § 44 A-1 annet og tredje ledd bifaltes enstemmig.

---

* Se for øvrig innlegg av Schjøtt-Pedersen og ny votering s. 777.

Videre var innstillet:

§ 44 A-2 Avskrivningsgrupper

Driftsmidler *m.v.* som kan avskrives etter § A-1, inndeles i følgende grupper:

a. Kontormaskiner o.l., og ervervet goodwill (forretningsverdi).
b. Vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede.
c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v.
d. Skip, fartøyer, rigger m.v.
e. Fly, helikopter.
f. Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v.
g. Forretningsbygg.

Når de enkelte deler av et bygg kan henføres til forskjellige avskrivningsgrupper eller ikke er avskrivbare (kombinerte bygg), bedømmes bygget under ett i forhold til spørsmålet om avskrivning, på grunnlag av leieverdien for de forskjellige delene. Er bygget delt opp i seksjoner, bedømmes hver seksjon for seg.

Faste installasjoner som varmeanlegg, kjøle- og fryseanlegg, elektriske anlegg, sanitæranlegg, heisanlegg o.l., avskrives under ett med bygget. Bygningsmessig arbeid ved montering av produksjonsmaskineri kan avskrives sammen med dette.

Driftsmidler som inngår i gruppe a, b og c, avskrives under ett. Grupperingen foretas for hver av skattyterens næringer, *jf. § 44 A-4. Driftsmidler som inngår i gruppe d, e, f, og g føres på egen saldo for hvert driftsmiddel.*

Presidenten: Her foreligger det en rekke avvikende forslag til første og fjerde ledd.

Det er forslag fra Arbeiderpartiet, inntatt på side 323 i innstillingen:

«§ 44 A-2 skal lyde:

§ 44 A-2 Avskrivningsgrupper

Driftsmidler som kan avskrives etter § 44 A-1, inndeles i følgende grupper:

a. Kontormaskiner o.l., og ervervet goodwill (forretningsverdi).
b. Vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede.
c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v.
d. Skip, fartøyer m.v.
e. Fly, helikopter og rigger.
f. Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v.
g. Forretningsbygg.

Når de enkelte deler av et bygg kan henføres til forskjellige avskrivningsgrupper eller ikke er avskrivbare (kombinerte bygg), bedømmes bygget under ett i forhold til spørsmålet om avskrivning, på grunnlag av leieverdien for de forskjellige delene. Er bygget delt opp i seksjoner, bedømmes hver seksjon for seg.

Faste installasjoner som varmeanlegg, kjøle- og fryseanlegg, elektriske anlegg, sanitæranlegg, heisanlegg o.l., avskrives under ett med bygget. Bygningsmessig arbeid ved montering av produksjonsmaskineri kan avskrives sammen med dette.

Driftsmidler som inngår i gruppe a, b og c avskrives under ett. Grupperingen foretas for hver av skattyterens næringer, *jf. § 44 A-4.* Driftsmidler som inngår i gruppe d, e, f og g føres på egen saldo for hvert driftsmiddel.»

Det er forslag nr. 4, fra Høyre:

«§ 44 A-2 c til h skal lyde:

c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell.
d. Andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v.
e. Skip, fartøyer, rigger m.v.
f. Fly, helikopter.
g. Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v.
h. Forretningsbygg.

§ 44 A-2 fjerde ledd skal lyde:

Driftsmidler som inngår i gruppe a, b, c og d avskrives under ett. Grupperingen foretas for hver av skattyterens næringer, jf. § 44 A-4. Driftsmidler som inngår i gruppe e, f, g og h føres på egen saldo for hvert driftsmiddel.»

Det er forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet, i to alternativer:

«§ 44 A-2 — Alternativ 1:

§ 44 A-2 første ledd skal lyde:

§ 44 A-2 Avskrivningsgrupper

Driftsmidler m.v. som kan avskrives etter § A-1, inndeles i følgende grupper:

a. Kontormaskiner o.l. og ervervet goodwill (forretningsverdi), vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede, personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v.
b. Skip, fartøyer, rigger m.v.
c. Fly, helikopter.
d. Bygg, og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v.
e. Forretningsbygg.

§ 44 A-2 fjerde ledd skal lyde:

Driftsmidler som inngår i gruppe a avskrives under ett. Grupperingen foretas for hver av skattyterens næringer, jf. § 44 A-4. Driftsmidler som inngår i gruppe b, c, d og e føres på egen saldo for hver driftsmiddel.»

«§ 44 A-2 — Alternativ 2:

§ 44 A-2 første ledd c til h skal lyde:

c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell.
d. Andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v.
e. Skip, fartøyer, rigger m.v.
f. Fly, helikopter.
g. Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v.
h. Forretningsbygg.

§ 44 A-2 fjerde ledd skal lyde:

Driftsmidler som inngår i gruppe a, b, c og d avskrives under ett. Grupperingen foretas for hver av skattyterens næringer, jf. § 44 A-4. Driftsmidler som inngår i gruppe e, f, g og h føres på egen saldo for hvert driftsmiddel.»

Og det er forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti:

«§ 44 A-2 første ledd c til h skal lyde:

c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell.
d. Andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v.
e. Skip, fartøyer m.v.
f. Fly, helikopter og rigger.
g. Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v.
h. Forretningsbygg.

§ 44 A-2 fjerde ledd skal lyde:

Driftsmidler som inngår i gruppe a, b, c og d avskrives under ett. Grupperingen foretas for hver av skattyterens næringer, jf. § 44 A-4. Driftsmidler som inngår i gruppe e, f, g og h føres på egen saldo for hvert driftsmiddel.»

Presidenten: Karl Eirik Schjøtt-Pedersen til voteringen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg oppfattet det slik at presidenten før voteringen over § 44 A-1, tok opp et forslag som falt. Det ble da ikke votert over innstillingens § 44 A-1 første ledd. Jeg vil be om at presidenten tar det opp.

Presidenten: Presidenten refererte §§ 44 A-1 til A-10. Er Karl Eirik Schjøtt-Pedersen fornøyd med det?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (fra salen): Ja. Så ble det reist et forslag, men det forslaget falt. Og så gikk presidenten over til å votere over annet og tredje ledd.

Presidenten: Forslaget ble forkastet. Presidenten mener at en god ting eventuelt ikke kan gjøres for mange ganger, så hvis det skulle være noen uklarhet, så gjør vi nå som Karl Eirik Schjøtt-Pedersen ber om, nemlig at § 44 A-1 tas opp til votering.

Votering:

Komiteens innstilling til § 44 A-1 første ledd bifaltes med 71 mot 26 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.47.31)

Presidenten: Dermed er i alle fall innstillingen vedtatt.

Presidenten går da litt tilbake for å holde tråden. Og nå er vi igjen ved § 44 A-2 Avskrivningsgrupper. Her foreligger det en rekke avvikende forslag til første og fjerde ledd som presidenten alt har referert. Det er forslag fra Arbeiderpartiet, inntatt på side 323 i innstillingen, det er forslag nr. 4, fra Høyre, forslag nr. 6, i to alternativer, fra Fremskrittspartiet, og forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti.

Det vil først bli votert over forslaget fra Fremskrittspartiet, alternativ 1, så over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, deretter over forslaget fra Arbeiderpartiet, videre over alternativ 2 fra Fremskrittspartiet og Høyres forslag, da disse to er likelydende, og presidenten regner med at de kan betraktes som et felles forslag.

Deretter vil innstillingens første ledd bli tatt opp, så annet, tredje og fjerde ledd samlet.

Slik vil det bli gått fram.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet, alternativ 1, ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.48.56)
2. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 89 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.49.16)
3. Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 62 mot 37 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.49.40)
4. Forslaget fra Fremskrittspartiet, alternativ 2, og forslaget fra Høyre ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.50.20)

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Etter at Arbeiderpartiets forslag nå har falt, vil jeg rå Arbeiderpartiets gruppe til å stemme for innstillingen.

Johan C. Løken: For ordens skyld: Mitt budskap er sammenfallende med representanten Schjøtt-Pedersens. Høyres representanter anmodes om å stemme for innstillingen.

Presidenten: Presidenten tar nå innstillingens § 44 A-2 Avskrivningsgrupper, opp til votering.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 44 A-3 *Tidspunktet for erverv av driftsmidler*

Et driftsmiddel anses ervervet ved levering. Driftsmiddel som skattyter selv tilvirker, anses ervervet når det er ferdig.

§ 44 A-4 *Grunnlag for avskrivninger og inntektsføring av negativ saldo*

Hver saldo, jf. § 44 A-2, er et avskrivningsgrunnlag eller grunnlag for inntektsføring av negativ saldo.

Saldoen består av saldo etter foregående inntektsårs avskrivninger eller inntektsføring av negativ saldo, med tillegg av summen av kostpris for driftsmidler m.v. som er ervervet i løpet av inntektsåret, Bidrag fra staten, en kommune eller et selskap med offentlig støtte til erverv av driftsmiddel, skal fratrekkes kostpris. Det samme gjelder beløp som skal fradras etter særskilt bestemmelse i lov eller forskrift. Fradrag skal likevel ikke gjøres gjeldende for tilskudd som gis til investering i distriktene etter regler fastsatt av Kongen.

Til fradrag kommer nedskrivning etter § 44 A-6 annet ledd, i den utstrekning skattyteren ikke inntektsfører hele eller deler av beløpet. Saldoen skal videre korrigeres med inntekts- og utgiftsføring etter § 44 A-9.

I kombinerte bygg holdes egen boligdel utenfor saldo. Ved utskillelsen settes verdien til den del av byggets nedskrevne verdi som svarer til forholdet mellom leieverdiene.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 44 A-5 *Avskrivningssatser*

Saldoen for driftsmidler m.v. som nevnt i § 44 A-2 første ledd kan avskrives med inntil de satser som er nevnt i det følgende:

a. Kontormaskiner o.l. og ervervet goodwill (forretningsverdi), 30 pst.
b. Vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede, 25 pst.
c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner, materiell, andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v., 20 pst.
d. Skip, fartøyer, rigger m.v., 20 pst.
e. Fly, helikopter, 12 pst.
f. Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v., 5 pst.
g. Forretningsbygg, 2 pst.

Kongen kan gi forskrift om at forretningsbygg i distriktene og bygg med kort levetid kan avskrives med inntil dobbel prosentsats.

Presidenten: Også her foreligger det en rekke avvikende forslag. Det er forslag fra Arbeiderpartiet, inntatt på side 323 i innstillingen:

«§ 44 A-5 skal lyde:

§ 44 A-5 Avskrivningssatser

Saldoen for driftsmidler m.v. som nevnt i § 44 A-2 første ledd kan avskrives med inntil de satser som er nevnt i det følgende:

a. Kontormaskiner o.l. og ervervet goodwill (forretningsverdi), 30 pst.
b. Vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede, 25 pst.
c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v., 20 pst.
d. Skip og fartøyer m.v., 14 pst.
e. Fly, helikopter og rigger, 12 pst.
f. Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v., 5 pst.
g. Forretningsbygg, 2 pst.

Kongen kan gi forskrifter om at forretningsbygg i distriktene og bygg med kort levetid kan avskrives med inntil dobbel prosentsats.»

Det er forslag nr. 4, fra Høyre:

§ 44 A-5 c til h skal lyde:

c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, 20 pst.
d. Andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v., 25 pst.
e. Skip, fartøyer, rigger m.v., 25 pst.
f. Fly, helikopter, 15 pst.
g. Bygg, og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v., 5 pst.
h. Forretningsbygg, 3 pst.»

Det er forslag nr. 6, i 2 alternativer, fra Fremskrittspartiet:

«§ 44 A-5 — Alternativ 1:

Trykt 3/7 1991

(Presidenten)

§ 44 A-5 første ledd skal lyde:

§ 44 A-5 Avskrivningssatser

Saldoen for driftsmidler m.v. som nevnt i § 44 A-2s første ledd kan avskrived med inntil de satser som er nevnt i det følgende:

a. Kontormaskiner o.l. og ervervet goodwill (forretningsverdi), vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede, personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v., 25 pst.
b. Skip, fartøyer, rigger m.v., 25 pst.
c. Fly, helikopter, 15 pst.
d. Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v., 5 pst.
e. Forretningsbygg, 3 pst.

§ 44 A-5 — Alternativ 2:

§ 44 A-5 første ledd c til h skal lyde:

c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, 20 pst.
d. Andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v., 25 pst.
e. Skip, fartøyer, rigger m.v., 25 pst.
f. Fly, helikopter, 15 pst.
g. Bygg, og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v., 5 pst.
h. Forretningsbygg, 3 pst.»

Og det er forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti:

«§ 44 A-5 første ledd c til h skal lyde:

c. Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, 20 pst.
d. Andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v., 15 pst.
e. Skip, fartøyer m.v., 14 pst.
f. Fly, helikopter og rigger, 12 pst.
g. Bygg, og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v., 5 pst.
h. Forretningsbygg, 2 pst.»

Det vil først bli votert over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, deretter over forslaget fra Fremskrittspartiet, alternativ 1, så over forslaget fra Fremskrittspartiet, alternativ 2, videre over forslaget fra Høyre og til sist alternativt mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet.

Votering:

1. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 89 mot 10 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 21.54.07)
2. Forslaget fra Fremskrittspartiet, alternativ 1, ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 21.54.28)
3. Forslaget fra Fremskrittspartiet, alternativ 2, ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 21.54.57)

Steinar Maribo: I og med at våre forslag nå er falt, vil jeg anbefale vår gruppe å stemme for Høyres forslag. Skulle det falle, vil jeg anbefale at man stemmer for innstillingen.

Presidenten: Forslaget fra Høyre tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.55.51)

Presidenten: Det voteres så alternativt mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet.

Eilef A. Meland: Idet vårt forslag er falt, vil jeg oppfordre SVs medlemmer til å støtte Arbeiderpartiets forslag.

Johan C. Løken: For at situasjonen skal være krystallklar også for Høyres representanter, er situasjonen nå som følger: Idet Høyres forslag er falt, anbefaler jeg nå Høyres representanter å stemme for innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet bifaltes innstillingen med 52 mot 47 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.57.19)

Videre var innstillet:

§ 44 A-6 *Gevinst og tap ved realisasjon av driftsmiddel m.v.*

Skattyter kan ta hele eller deler av salgssum, eventuelt erstatning m.v., ved realisasjon av driftsmiddel m.v., til inntekt i realisasjonsåret. Tilskudd som er gitt til investering i distriktene, etter forskrift gitt av Kongen, og som ikke skal tilbakebetales, regnes som del av salgssum, eventuelt erstatning m.v., ved realisasjon av driftsmidlet innen fem år etter at det ble ervervet.

Ved realisasjon av driftsmiddel m.v. i gruppe a—c kommer beløpet, i den grad det ikke er inntektsført, til fradrag på saldo for driftsmidlet. Ved realisasjon av driftsmiddel i gruppe d—g skal gevinst eller tap føres på gevinst- og tapskontoen, jf. § 44 A-7. Ved beregning av gevinst eller tap holdes beløp inntektsført etter første ledd utenfor.

For gevinst på driftsmiddel i gruppe d—g realisert ved brann eller annen ulykke eller ved ekspropriasjon m.v., gjelder bestemmelsene i § 45 åttende ledd så langt disse passer. Hvor skattyter ikke oppfyller vilkårene for

gjenanskaffelse, blir 20 pst. av gevinsten, eller en forholdsmessig del av den, å skattlegge i det inntektsår fristen løper ut. Den resterende gevinst skal i samme inntektsår føres på gevinst- og tapskontoen, jf. § 44 A-7.

Bestemmelsene i § 44 A-6 gjelder tilsvarende ved uttak av driftsmiddel som avskrives etter § 44 A.

Presidenten: Komiteens innstilling til § 44 A-6 første og annet ledd tas opp til votering.

Votering:

Komiteens innstilling til § 44 A-6 første og annet ledd bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til § 44 A-6 tredje ledd foreligger det et alternativt forslag fra Høyre, nr. 4:

«§ 44 A-6 tredje ledd skal lyde:

Ved realisasjon av driftsmiddel i gruppe e—h skal gevinst føres på gevinst- og tapskontoen, jf. § 44 A-7. Tilsvarende gjelder tap som ikke føres til fradrag i realisasjonsåret. Ved beregning av gevinst eller tap holdes beløp inntektsført etter første ledd utenfor.»

Fremskrittspartiet har et avvikende forslag, nr. 6, til både tredje og fjerde ledd:

«§ 44 A-6 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Ved realisasjon av driftsmiddel i gruppe e—h skal gevinst føres på gevinst- og tapskontoen, jf. § 44 A-7. Tilsvarende gjelder tap som ikke føres til fradrag i realisasjonsåret. Ved beregning av gevinst eller tap holdes beløp inntektsført etter første ledd utenfor.

Ved realisasjon av driftsmiddel i gruppe e—h gjelder bestemmelsene i § 45 åttende ledd til anvendelse så langt disse passer. Ved endring av ligning etter § 45 åttende ledd c beregnes renter på den skatt som skulle vært betalt foregående år. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette og foregående ledd.»

Dessuten har Høyre et forslag, nr. 2, til nytt sjette ledd:

«§ 44 A-6 nytt sjette ledd skal lyde:

Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel i gruppe a—d kan kreves fradratt saldo for tilsvarende driftsmiddel som anskaffes i avhendelsesåret eller året etter dersom avhendelsen er ledd i en omorganisering eller omlegging av næringsvirksomhet med sikte på å få denne mer rasjonell og effektiv, når inntektsføring vanskeliggjør omorganiseringen eller omleggingen og hele salgssummen anvendes til anskaffelse av nytt driftsmiddel. § 45 åttende ledd c kommer til anvendelse dersom anskaffelsen ikke er gjennomført i henhold til fristen i foregående punktum. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i foregående punktum.

§ 44 A-6, sjette ledd blir nytt syvende ledd.»

Presidenten vil først la votere over forslaget til tredje ledd fra Høyre, så over forslaget til tredje og fjerde ledd fra Fremskrittspartiet, deretter over innstillingens tredje og så fjerde og så femte ledd, og til slutt over forslaget fra Høyre til nytt sjette ledd.

Votering:

1. Forslaget fra Høyre til tredje ledd ble med 76 mot 23 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 21.58.36)
2. Forslaget fra Fremskrittspartiet til tredje og fjerde ledd ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 21.58.55)
3. Komiteens innstilling til tredje ledd bifaltes enstemmig.
4. Komiteens innstilling til fjerde ledd bifaltes enstemmig.
5. Komiteens innstilling til femte ledd bifaltes enstemmig.
6. Forslaget fra Høyre til nytt sjette ledd ble med 75 mot 24 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.00.35)

Videre var innstillet:

§ 44 A-7 *Gevinst og tapskonto*

Skattyter skal føre en gevinst- og tapskonto for hver næring.

Grunnlaget for årets inntekts- eller utgiftsføring er saldo fra forrige år etter inntekts- eller utgiftsføring, tillagt gevinster på driftsmidler i gruppe d—g fra i år, jf. § 44 A-6 tredje ledd, samt den del av gevinst som ikke skal inntektsføres direkte etter § 44 A-6 fjerde ledd. Tilsvarende kommer tap i året til fradrag på kontoen. Er salgssum m.v. inntektsført direkte, kommer resterende saldo for driftsmidlet til fradrag. Saldoen skal videre korrigeres med inntekts- og fradragsføring etter § 44 A-9.

Saldoen skal dessuten tillegges gevinster og fradras tap på driftsmidler som nevnt i § 45 syvende ledd første og annet punktum.

Er saldoen positiv skal 20 pst. av saldoen inntektsføres. Er saldoen negativ kommer tilsvarende andel til fradrag.

Presidenten: Her foreligger det tre avvikende forslag. Det er forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet, til § 44 A-7 første ledd:

«§ 44 A-7 første ledd skal lyde:

Skattyter skal føre en gevinst- og tapskonto for hver næring. Ved realisasjon av et driftsmiddel som faller inn under gruppe e—h skal det føres en egen gevinst- og tapskonto. For gevinst- og tapskonto som nevnt i forrige punktum gjelder bestemmelsene i annet og fjerde ledd så langt disse passer.»

Det er forslag nr. 4, fra Høyre, til § 44 A-7 fjerde ledd første punktum:

«§ 44 A-7 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Er saldoen positiv skal 12 pst. av saldoen inntektsføres.»

Og det er forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet, til § 44 fjerde ledd første punktum:

§ 44 A-7 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Positiv saldo skal inntektsføres med 10 pst. årlig etter et lineært prinsipp.»

Presidenten vil først la votere alternativt mellom innstillingens første ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet, deretter vil innstillingens annet og tredje ledd bli tatt opp, så forslaget fra Fremskrittspartiet til fjerde ledd første punktum, videre forslaget fra Høyre til fjerde ledd første punktum og til slutt innstillingens fjerde ledd. — Ingen innvendinger er fremkommet, og slik vil det bli gått frem.

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 44 A-7 første ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 86 mot 13 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 22.01.58)
2. Komiteens innstilling til § 44 A-7 annet og tredje ledd bifaltes enstemmig.
3. Forslaget fra Fremskrittspartiet til § 44 A-7 fjerde ledd første punktum ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.02.30)
4. Forslaget fra Høyre til § 44 A-7 fjerde ledd første punktum ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.02.52)

Johan C. Løken: Når Høyres forslag er falt, er det naturlig å stemme for innstillingens § 44 A-7 fjerde ledd.

Votering:

Komiteens innstilling til § 44 A-7 fjerde ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 44 A-8 *Inntektsføring av negativ saldo*

Er saldo i gruppe a—c, fastsatt i henhold til § 44 A-4, negativ, skal en andel tilsvarende gruppens avskrivningssats inntektsføres.

§ 44 A-9 *Rest på saldo*

Avskrivningsgrunnlag og negativ gevinst- og tapskonto mindre enn kr. 15 000 kan fradragsføres.

Negativ saldo etablert i medhold av § 44 A-6 annet ledd og positiv gevinst- og tapskonto mindre enn kr. 15 000 skal inntektsføres.

§ 44 A-10 Særlige bestemmelser

Hvor skattyter dør, må negativ saldo i gruppe a—c, samt positiv gevinst- og tapskonto, føres til inntekt i dødsåret. Tilsvarende må negativ gevinst- og tapskonto, og positiv saldo i gruppe a—c hvor tilhørende driftsmidler er realisert føres til fradrag. Første og annet punktum gjelder ikke så langt gjenlevende ektefelle i uskifte eller enearving overtar boet udelt, og trer inn i avdødes rettigheter og plikter etter § 44 A.

Første ledd får tilsvarende anvendelse ved fullstendig likvidasjon o.l. av aksjeselskap og annet skattepliktig selskap eller innretning, og ved oppløsning av selskap som nevnt i selskapsskatteloven § 6—1.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 45 første ledd skal lyde:

Underskudd som fremkommer i en næring eller virksomhet, når inntekten beregnes etter reglene i forrige og de etterfølgende paragrafer, så vel som tap, der er lidt ved *realisasjon eller rettighetsstiftelse* av sådan art som omhandlet i § 43, kan fordres fradratt inntekten av den skattepliktiges andre næringer eller inntektskilder. *Underskudd ved drift av våningshus på gårdsbruk — unntatt fredede bygninger — kan bare føres til fradrag i utbytte fra jordbruk, skogbruk eller pelsdyrnæring.*

Presidenten: Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme imot paragrafens første punktum.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 45 første ledd første punktum bifaltes med 86 mot 13 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 22.04.37)
2. Komiteens innstilling til § 45 første ledd annet punktum bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 45 syvende ledd skal lyde:

Gevinst ved realisasjon og uttak av driftsmidler i næring som ikke kan avskrives etter bestemmelsene i § 44 A, og hvor ikke annet følger av særlig lov eller forskrift, legges til gevinst og tapskontoen etter reglene i § 44 A-7. Tilsvarende kommer tap ved realisasjon til fradrag i gevinst- og tapskontoen. Første og annet punktum gjelder ikke verdipapirer, fordringer eller andre finansielle eiendeler.

Presidenten: Her foreligger to avvikende forslag. Det er forslag nr. 4, fra Høyre, til § 45 syvende ledd:

«§ 45 syvende ledd skal lyde:

Gevinst ved realisasjon og uttak av driftsmidler i næring som ikke kan avskrives etter bestemmelsene i § 44 A, og hvor ikke annet følger av særlig lov eller forskrift, legges til gevinst- og tapskontoen etter reglene i § 44 A-7. Tilsvarende kommer tap ved realisasjon til fradrag i gevinst- og tapskontoen i den utstrekning tapet ikke er ført til fradrag i tapsåret. Første og annet punktum gjelder ikke verdipapirer, fordringer eller andre finansielle eiendeler.»

Og det er forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet, til § 45 syvende ledd:

«§ 45 syvende ledd skal lyde:

Gevinst ved realisasjon og uttak av driftsmidler i næring som ikke kan avskrives etter bestemmelsene i § 44 A, og hvor ikke annet følger av særlig lov eller forskrift, legges til gevinst og tapskontoen etter reglene i § 44 A-7. Tilsvarende kommer tap ved realisasjon til fradrag i gevinst- og tapskontoen i den utstrekning tapet ikke er ført til fradrag i tapsåret. For driftsmidler som faller inn under denne bestemmelsen gjelder § 44 A-6 fjerde ledd og § 44 A-7 første ledd annet og tredje punktum tilsvarende. Bestemmelsene i dette ledd gjelder ikke verdipapirer, fordringer eller andre finansielle eiendeler.»

Presidenten foreslår at det først voteres over forslaget fra Fremskrittspartiet og deretter alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Høyre.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet til § 45 syvende ledd ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.05.31)
2. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 45 syvende ledd og forslaget fra Høyre bifaltes innstillingen med 63 mot 36 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 22.05.56)

Videre var innstillet:

§ 45 åttende ledd skal lyde:

Betinget skattefritak ved ufrivillig realisasjon:

a. *Gevinst ved realisasjon av formuesobjekt kan kreves fritatt for inntektsskatt når det er gått tapt ved brann eller annen ulykke, eller er blitt ekspropriert eller solgt til erververer som kunne kreve det ekspropriert så langt skattyteren bruker vederlaget til å erverve nytt objekt av samme art. Likestilt med ekspropriasjon er odelsløsning og makeskifte i tilfelle hvor erververen kunne krevd eiendommen avslått ved ekspropriasjon.*
b. *Nytt formuesobjekt må være ervervet eller bindende avtale om erverv må være inngått, innen utgangen av året etter realisasjonsåret. Gevinsten må nedskrives på det nye objektet uten fradrag ved inntektsligningen.*
c. *Oppfylles ikke vilkårene for fritakk som nevnt i b, skal endring av ligning, jf. ligningsloven § 9—5 nr. 2b, foretas for gevinsten eller en forholdsmessig del av den.*
d. *Fritaket gjelder ikke for varer, andre omløpsmidler og avskrivbare driftsmidler som faller inn under § 44 A-2, saldogruppe a—c.*

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet gjort kjent at de vil stemme imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.06.27)

Videre var innstillet:

§ 45 niende ledd skal lyde:

Gevinst ved realisasjon av fast eiendom som ikke går inn under syvende ledd eller § 44 A, kan kreves fritatt for inntektsbeskatning når og så langt skattyteren som vederlag har mottatt ny fast eiendom som ledd i makeskifte med kommune, fylkeskommune, staten eller selskap hvor kommune eller fylkeskommune eier minst 50 pst. av aksjene. Gevinsten tas til beskatning ved overdragelse av den nye eiendommen hvis realisasjon av den frabyttede eiendom på dette tidspunkt ville medført skatteplikt for gevinsten.

§ 45 tiende til og med syttende ledd oppheves.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 50 sjette ledd skal lyde:

Avsetninger etter god regnskapsskikk kommer ikke til fradrag ved ansettelsen av inntekten.

Presidenten: Her foreligger et alternativt forslag til § 50 sjette ledd fra Fremskrittspartiet, forslag nr. 6:

«§ 50 sjette ledd skal lyde:

Virksomhet som utfører service- og garantiarbeider kan foreta avsetning til service- og garantifond tilsvarende inntektsårets faktiske utgifter til dekning av service- og garantiforpliktelser. Skattedirektoratet gir forskrift om avsetning til service- og garantifond i nystartet virksomhet. Avsetningsadgangen skal tilsvare gjennomsnittlige faktiske kostnader til service- og garantiforpliktelser i vedkommende bransje.

Nåværende annet og tredje punktum blir nytt tredje og fjerde punktum.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 50 sjette ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.07.17)

Videre var innstillet:

§ 52—1 skal lyde:

Samvirkeforetak som drives i samsvar med anerkjente samvirkeprinsipper kan kreve fradrag i inntekten for bonus som utbetales til medlemmene i forhold til deres omsetning med foretaket. I tillegg kan det gis fradrag for avsetning til felleseid andelskapital med inntil 15 pst. av inntekten. Fradrag gis bare i inntekt av omsetning med medlemmene.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har gjort kjent at de vil stemme imot § 52—1.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 56 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.07.50)

Videre var innstillet:

§ 52—5 skal lyde:

Omsetning med medlemmer og likestilt omsetning må fremgå av regnskapet og kunne legitimeres. Departementet kan gi forskrift om hvordan inntekt fra medlemmer skal fastsettes og om kravene til legitimasjon.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har gjort kjent at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 82 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.08.22)

Presidenten: Presidenten tar nå opp et forslag fra Fremskrittspartiet til § 53 første ledd nytt siste punktum. Det er forslag nr. 6:

«§ 53 første ledd nytt siste punktum skal lyde:

Departementet gir forskrift om beregning av rentetillegg for underskudd som fremføres etter denne bestemmelse.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 84 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.08.53)

Videre var innstillet:

§ 54 annet ledd skal lyde:

Beskatning etter *lov om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven) kapittel 5* skal foretas når et i riket hjemmehørende aksjeselskap sammensluttes med et utenlandsk selskap. Departementet kan dispensere fra *bestemmelsen i foregående punktum* og sette nærmere vilkår.

Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

Fjerde kapittel skal lyde:

Fjerde kapittel. Om fastsettelse av personinntekt

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 55 Personinntekt

Som personinntekt regnes:

1. a. Lønn og annen godtgjørelse for arbeid

og oppdrag i og utenfor tjenesteforhold - når arbeidet eller oppdraget ikke er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet - herunder honorar, tantieme, provisjon, serveringspenger, drikkepenger og lignende ytelser.

b. Godtgjørelse som medlem av styre, representantskap, utvalg, råd og lignende.

c. Naturalytelse og overskudd på godtgjørelse til dekning av utgifter i forbindelse med utførelse av arbeid, oppdrag eller verv som nevnt under a og b.

d. Pensjon, føderåd og livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold. Som personinntekt regnes dog ikke barnepensjon til barn som det ytes barnetrygd for.

2. Følgende ytelser etter lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd:

a. sykepenger etter kapittel 3, fødselspenger etter § 3-21 nr. 1-5 og omsorgspenger ved adopsjon etter § 3-21A nr. 1-4.

b. dagpenger under arbeidsløyse i medhold av kapittel 4. Kongen kan gjøre unntak for visse grupper trygdede.

3. Inntekt fra enmannsforetak fastsatt etter reglene i § 56, jf. § 60.

4. Inntekt fra deltakerlignet selskap fastsatt etter reglene i § 57, jf. §§ 59 og 60.

5. Inntekt i aksjeselskap fastsatt etter reglene § 58, jf. §§ 59 og 60.

Presidenten: Til paragrafens annet ledd foreligger en korrigering. Endringen er redegjort for av representanten Schjøtt-Pedersen på vegne av komiteen og er omdelt i salen. § 55 annet ledd skal lyde:

«Når skattyteren får beregnet personinntekt fra foretak som nevnt i første ledd nr. 3, 4 eller 5, skal hans samlede personinntekt fra slike foretak i inntektsåret ikke overstige 41 ganger folketrygdens grunnbeløp.»

Videre var innstillet:

Beregnet personinntekt som nevnt i første ledd nr. 3, 4 og 5 skal for inntektsåret samlet ikke overstige 41 ganger folketrygdens grunnbeløp (G).

Beregnet negativ personinntekt som nevnt i første ledd nr. 3, 4 og 5 fra enmannsforetak eller selskap, skal ikke komme til fradrag i personinntekt utenfor foretaket eller selskapet, men fremføres mot positiv beregnet personinntekt fra samme foretak eller selskap.

Har begge ektefeller personinntekt, skal denne inntekten fastsettes særskilt for hver av dem. § 16 femte ledd gjelder tilsvarende.

Departementet kan gi nærmere regler om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene om personinntekt i §§ 55—60.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet gjort kjent at de vil stemme imot punktene 3, 4 og 5 i første ledd samt annet ledd.

Høyre har et avvikende forslag til tredje ledd, forslag 4:

§ 55 nytt tredje ledd skal lyde:

Beregnet negativ personinntekt som nevnt i første ledd nr. 3—5, skal føres til fradrag i følgende andre personinntekter samme inntektsår, i angitt rekkefølge:

a. Annen personinntekt fra samme foretak.

b. Beregnet positiv personinntekt som nevnt i første ledd nr. 3—5, som inngår i grunnlag for samme trygdeavgiftsats.

c. Annen beregnet positiv personinntekt som nevnt i første ledd nr. 3—5.

d. Annen lønnsinntekt.

I den utstrekning beregnet negativ personinntekt ikke kommer til fradrag etter regelen i første punktum, skal inntekten føres til fradrag i beregnet positiv personinntekt i samme næring påfølgende inntektsår. Gjenstår det fortsatt et negativt beløp, føres dette til fradrag etter reglene i første punktum.»

Det voteres først over første ledd punktene 1 og 2. Det voteres så over første ledd punktene 3, 4 og 5 samt annet ledd, som Fremskrittspartiet vil stemme imot. Det voteres så over Høyres forslag til tredje ledd. Deretter vil presidenten ta innstillingens tredje, fjerde og femte ledd opp til votering.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 55 første ledd punktene 1 og 2 bifaltes enstemmig.
2. Komiteens innstilling til § 55 første ledd punktene 3, 4 og 5 samt den rettede innstilling under annet ledd bifaltes med 86 mot 13 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 22.10.31)
3. Høyres forslag til tredje ledd ble med 77 mot 22 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.10.51)
4. Komiteens innstilling til § 55 tredje, fjerde og femte ledd ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.11.18)

Videre var innstillet:

§ 56 Personinntekt for eier av enmannsforetak

For eier av enmannsforetak fastsettes en

personinntektsdel av virksomhetsinntekten dersom vedkommende deltar aktivt i virksomheten. Personinntekten fastsettes etter § 60.

§ 57 Personinntekt for deltaker i deltakerlignet selskap

For deltaker som deltar aktivt i driften av selskap som omfattes av § 20 annet ledd, og som alene eller sammen med andre aktive deltakere eier to tredjedeler eller mer av selskapet, fastsettes en personinntekt av selskapets inntekt. Det samme gjelder når deltakerne til sammen har krav på to tredjedeler eller mer av selskapets overskudd. Personinntekten fastsettes etter § 60.

Personinntekt etter første ledd tilordnes i sin helhet selskapets aktive deltakere, fordelt i forhold til hver av deltakernes krav på andel av overskudd i selskapet.

Presidenten: Disse paragrafer har presidenten forstått at i hvert fall Fremskrittspartiet vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.11.53)

Videre var innstillet:

§ 58 Personinntekt for aksjonær i aksjeselskap

For aksjonær som deltar aktivt i driften av aksjeselskap, og som alene eller sammen med andre aktive aksjonærer i selskapet eier minst to tredjedeler av aksjene i selskapet eller har krav på minst to tredjedeler av selskapets utbytte, fastsettes en personinntekt av selskapets inntekt. Personinntekten fastsettes etter § 60.

Personinntektsdelen etter første ledd tilordnes i sin helhet selskapets aktive aksjonærer, og fordeles i forhold til hver av aksjonærenes eierandel i selskapet. Dersom bestemmelse om utbyttefordeling mellom de aktive aksjonærer avviker fra eierforholdene i selskapet, fordeles personinntektsdelen i samme forhold som utbyttefordelingen.

Presidenten: Her foreligger det et forslag fra Høyre om nytt tredje ledd:

«Fylkesskattekontoret i det distrikt selskapet er hjemmehørende, i Oslo ligningskontoret, kan dispensere fra fastsettingen av personinntekt fra selskapet når minst 30 ansatte eier aksjer i selskapet, men ikke mer enn 5 pst. hver. Det regnes bare med aksjer som gir fullt utbytte fra selskapet. Dispensasjon gis ikke når en vesentlig del av selskapets virksomhet består av aksjonærenes arbeidsinnsats. Departementet kan gi forskrift om bruken av dispensasjonsadgangen.»

Forslaget er varslet i innstillingen, men er falt ut av listen over mindretallsforslag. Representanten Løken har redegjort for dette i sitt innlegg.

Presidenten vil først la votere over innstillingen og deretter over forslaget fra Høyre. Presidenten har forstått det slik at i hvert fall Fremskrittspartiet vil stemme imot innstillingen.

Votering:

1. Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 13 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 22.12.42)
2. Høyres forslag ble med 76 mot 21 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.13.01)

Videre var innstillet:

§ 59 Identifikasjon mellom nærstående

Aksje eller andel eiet av den aktive skattyters foreldre, ektefelle, ektefelles foreldre, barn, samboer eller samboers foreldre, likestilles med aksje eller andel eiet av den aktive skattyter selv ved fastsetting av personinntekt etter §§ 57 og 58. Videre likestilles aksje eller andel eiet av selskap eller innretning hvor skattyteren, direkte eller gjennom annet selskap eller innretning, har eierandel på minst to tredjedeler eller oppebærer minst to tredjedeler av overskuddet eller utbyttet.

Presidenten: Presidenten regner med at noen også her ønsker å stemme imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.13.32)

Videre var innstillet:

§ 60 Beregning av personinntekt fra virksomhet og selskap

Som personinntekt for skattytere som nevnt i §§ 56 - 58 regnes skattepliktig inntekt fra virksomheten eller selskapet, uten fradrag for faktiske kapitalutgifter og -tap. Det gjøres fradrag for beregnet kapitalavkastning fastsatt etter reglene i annet og tredje ledd, samt for kapitalinntekter som:

a. Inntekt av aksjer, bankinnskudd, obligasjoner, gjeldsbrev, utestående fordringer og lignende. Inntekt av kundefordringer skal likevel ikke fradras næringsinntekten.
b. Gevinst ved avhendelse av driftsmidler og avhendelse eller innløsning av formuesgjenstander nevnt under bokstav a. I den utstrekning vederlaget er skrevet ned på saldo for den avhendede eiendelen, jf. § 44 A-6 annet ledd, skal gevinsten likevel ikke fradras næringsinntekten.

Beregnet kapitalavkastning i virksomheten settes til kapitalavkastningsgrunnlaget multiplisert med en kapitalavkastningsrate. Stortinget fastsetter kapitalavkastningsraten for det enkelte inntektsår. I kapitalavkastningsgrunnlaget medregnes følgende eiendeler, forutsatt at de har virket i virksomheten i løpet av inntektsåret:

a. Varige og betydelige driftsmidler. Et driftsmiddel regnes som varig når det ved erververvet antas å ha en brukstid på minst tre år. Et driftsmiddel regnes som betydelig når kostpris er kr. 15 000 eller høyere, inkludert investeringsavgift.
b. Ervervet goodwill og andre ervervede immaterielle eiendeler.
c. Varer.
d. Kundefordringer.

Kapitalavkastningsgrunnlaget reduseres med verdien av virksomhetens kreditt fra leverandører og forskuddsbetaling fra kunder, såfremt disse er rentefrie, eller renten ligger vesentlig under markedsrenten for vedkommende type kreditt. Eiendeler i form av velferdstiltak som for det vesentligste benyttes utenom arbeidstid, skal ikke medregnes i kapitalavkastningsgrunnlaget.

Avkastningsgrunnlaget verdsettes til middelverdien av inngående og utgående bokførte verdier. Ikke-avskrivbare eiendeler skal likevel verdsettes til den høyeste verdi av eiendelens historiske kostpris og ligningsverdi. Driftsmidler som etter sin art skal tilordnes avkastningsgrunnlaget i næringen, men som har en uforholdsmessig høy verdi, skal kun medregnes for et beløp som anses alminnelig i den aktuelle type virksomhet.

Presidenten: Her foreligger det en korreksjon. Det skal et ledd inn i tillegg til de fire som finnes i innstillingens utkast til vedtak. Dette leddet skal være fjerde ledd, mens innstillingens fjerde ledd skal være femte ledd. Det er redegjort for endringen i innlegg fra representanten Schjøtt-Pedersen, og det ekstra leddet lyder:

«Skattyteren kan i stedet kreve verdsetting etter
a. eiendelens bokførte verdi i regnskap oppgjort etter reglene i lov av 13. mai 1977 nr. 35 (regnskapsloven) eller lov 4. juni 1976 nr. 59 (aksjeselskapsloven), eller
b. en fastsatt andel av eiendelens forsikringsverdi pr. 31. desember 1990, eller
c. eiendelens omsetningsverdi fastsatt ved særskilt taksering.»

Videre var innstillet under § 60:

Dersom skattyteren har ansatte lønnstakere i virksomheten, skal beregnet personinntekt reduseres med et fastsatt lønnsfradrag. Fradraget settes lik 10 pst. av foretakets direkte lønnskostnader, tillagt arbeidsgiveravgift og andre trygdeavgifter for ansatte. Lønn og andre utgifter til deltaker og aksjonær regnes ikke med. Fradraget kan ikke redusere personinntekten under et grensebeløp på 145 pst. av lønnen til den høyest lønnede ansatte i virksomheten på årsbasis. I selskap med flere aktive deltakere multipliseres grensebeløpet med antall slike deltakere.

Presidenten: Det foreligger et avvikende forslag, fra Høyre, til fjerde ledd, og representanten Løken har redegjort for forslaget, som lyder:

«Skattyteren kan i stedet kreve verdsetting etter
a. eiendelens bokførte verdi i regnskap oppgjort etter reglene i lov av 13. mai 1977 nr. 35 (regnskapsloven) eller lov av 4. juni 1976 nr. 59 (aksjeselskapsloven), eller
b. en fastsatt andel av eiendelens forsikringsverdi pr. 31. desember 1990, eller
c. eiendelens omsetningsverdi fastsatt ved særskilt taksering, eller
d. størrelsen på gjeld i foretaket pr. 31. desember 1990. For selvstendig næringsdrivende anses en nærmere fastsatt andel av skattyterens gjeld som gjeld i foretaket. For selvstendig næringsdrivende med negativ egenkapital skal beløpet i tillegg reduseres med verdien av finansinvesteringer pr. 31. desember 1990.»

Presidenten vil først la votere over forslaget fra Høyre og deretter over innstillingen.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 76 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.14.49)

Presidenten: Det voteres over innstillingen. Presidenten regner med at Fremskrittspartiet vil stemme imot.

Votering:

Komiteens rettede innstilling bifaltes med 86 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.15.10)

Presidenten: Før vi går videre i innstillingen, vil presidenten ta opp et forslag fra Høyre som angår § 61. Forslaget er falt ut av listen over mindretallsforslag, og representanten Løken har redegjort for det i sitt innlegg:

«I personinntekt som nevnt i § 55 nr. 1 gjøres fradrag for utgifter etter § 44 første ledd g nr. 1 og 3, i den utstrekning utgiftene overstiger beregnet minstefradrag etter § 44 første ledd g nr. 1 annet ledd.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 77 mot 22 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 22.15.53)

Videre var innstillet:

§ 72 annet ledd skal lyde:

Kommunal formuesskatt skal utgjøre 0,3 prosent for foretak som skal spare kommunal formuesskatt i henhold til selskapsskatteloven § 1–2.

Presidenten: Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.16.20)

Videre var innstillet:

§ 73 annet ledd oppheves. Tredje ledd blir nytt annet ledd.

§ 79 første ledd første punktum skal lyde:

Skattepliktige som etter § 75 har krav på skattefritt fradrag i inntekten, skal ha et skattefritt fradrag i formuen på kr. *120 000.*

II.

§ 43 annet ledd a skal lyde:

a. innbo eller annet løsøre som har vært brukt i selgerens eller hans families bopel eller husholdning, *samt utenlandske betalingsmidler til personlig forbruk. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses som utenlanske betalingsmidler til personlig forbruk.*

§ 43 sjette ledd skal lyde:

Valutagevinst utenfor næring som fremkommer ved realisasjon av muntlig fordring eller annen fordring enn mengdegjeldsbrev regnes som inntekt. Valutagevinst ved innfrielse av gjeld regnes tilsvarende som inntekt.

Ny § 43 A-5 skal lyde:

§ 43 A-5 Beregning av gevinst og tap på det underliggende objekt

Dersom oppgjør ved innløsning av opsjon er skjedd ved levering av opsjonens underliggende objekt, skal kjøpers anskaffelsesverdi og selgers utgangsverdi på det underliggende objekt settes til markedsverdien på innløsningstidspunktet.

§ 44 ellevte ledd nytt nr. 4 skal lyde:

4. *Det gis ikke fradrag for innskudd som nevnt i nr. 2 bokstav a og b på spareavtale inngått 12. april 1991 eller senere. Det gis heller ikke fradrag for sparebeløp på eksisterende avtale i den grad beløpet er forhøyet 12. april 1991 eller senere*

§ 44 A-2 første ledd a skal lyde:

a. Maskiner, redskaper, inventar, transportmidler og annet driftsløsøre. *Av disse skal følgende driftsmidler ervervet i 1991 føres på særskilte undergrupper:*
   1. *Kontormaskiner o.l.*
   2. *Vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøyer for transport av funksjonshemmede.*

§ 44 A-4 nytt tredje ledd skal lyde:

Det kan ikke foretas avskrivning av kontrakt inngått i 1991.

§ 44 A-8 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 50 første ledd skal lyde:

Inntekt av handel og annen næring, hvorfor bokførsel ved lov er foreskrevet ansettes, *i overensstemmelse med reglene i § 42 følgende,* til det beløp som *inntekten* har utgjort i det sist forløpne inntektsår.

§ 50 annet ledd, første punktum skal lyde:

Til grunn for den *tidsmessige plassering av inntekter og fradrag,* legges den skattepliktiges årsregnskap, for så vidt dette er oppgjort i overensstemmelse med *de regler som følger*

av regnskapslovgivningen og ikke annet er bestemt i skattelovgivningen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 50 annet ledd a skal lyde:

a) Beholdningen av varer *verdsettes til anskaffelsesverdien eller, for varer som er foredlet av den skattepliktige, til tilvirkningsverdien. Til tilvirkningsverdien regnes råstoffer, halvfabrikata, hjelpestoffer og produksjonslønn. Ved realisasjon av ikke-individualiserbare varer anses de først anskaffede varer å være realisert først.*

Opp- eller nedskrivning av verdien av beholdninger av varer, varekontrakter og fordringer kommer ikke i betraktning ved ansettelsen av inntekten.

Tap på utestående kundefordringer kan likevel nedskrives således: Som grunnlag for nedskrivning av fordringsmassen benyttes en nedskrivningskoeffisient, beregnet som forholdet mellom de to siste års konstaterte tap på utestående kundefordringer og kredittsalget de siste to år, multiplisert med et faktortall. Departementet fastsetter faktortallets størrelse. Nedskrivningsbeløpet beregnes ved at kundefordringsmassen ved årets utgang multipliseres med nedskrivningskoeffisienten.

I virksomhet som ikke har hatt tap på utestående kundefordringer de siste to år kan skattyter nedskrive utestående fordringer med 2 pst.

De to foregående avsnitt gjelder ikke for banker, finansieringsforetak og foreninger av låntakere, som driver virksomhet med konsesjon etter lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner. Disse kan årlig avsette en bloc inntil 1 prosent av fordringsmassen ved inntektsårets utløp til tap på utlån og garantier. Dersom faktisk tap i inntektsåret er større, kan avsetningen økes tilsvarende, forutsatt at faktisk tap er belastet konto for en bloc-avsetning. Den samlede en bloc-avsetning kan maksimalt utgjøre 5 prosent av fordringsmassen ved inntektsårets utløp. Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsen i dette avsnitt.

Presidenten: Det foreligger et avvikende forslag til annet ledd bokstav a første avsnitt, første og annet punktum. Det er forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet:

«§ 50 annet ledd a første avsnitt første og annet punktum skal lyde:

Beholdningen av varer settes til en av følgende verdier:

1) Anskaffelsesverdien eller tilvirkningsverdien for varer som er foredlet av den skattepliktige.
2) Den prisen varene kan anskafes eller tilvirkes for ved utgangen av det regnskapsår ligningen gjelder.

Nåværende annet og tredje punktum blir nytt tredje og fjerde punktum.»

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til a første avsnitt, første og annet punktum, og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 86 mot 13 stemmer.
   Voteringsutskrift kl. 22.18.22)
2. Komiteens innstilling til a første avsnitt, tredje punktum, bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til annet avsnitt foreligger det et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet, forslag nr. 6:

§ 50 annet ledd a annet avsnitt nr. 1 skal lyde:

Verdien av individualiserbare varer som på grunn av påviselig ukurans bare kan ventes solgt til redusert pris, settes til påregnelig salgspris med fradrag av salgskostnader. Verdien av ikke-individualiserbare varer som på grunn av påviselig ukurans bare kan ventes solgt til redusert pris, kan nedskrives sjablonmessig. Skattedirektoratet fastsetter differensierte nedskrivningssatser etter varetype/bransje i samarbeid med bransjeorganisasjonene. Ved fastsettelse av nedskrivningssatsene tas det utgangspunkt i ligningsmyndighetenes praktisering av nedskrivningsreglene i skatteloven av 1911. Satsene reduseres i forhold til denne praksis.

§ 50 annet ledd a annet avsnitt nr. 2 skal lyde:

Det kan foretas nedskrivning på kontrakt om kjøp av varer hvis prisen på varene er falt i tiden mellom kontraktens avslutning og utgangen av det regnskapsår ligningen gjelder.

§ 50 annet ledd a annet avsnitt nr. 4 skal lyde:

De utestående fordringers pålydende kan nedsettes sjablonmessig etter en sats fast-

satt av Skattedirektoratet basert på tilgjengelig statistisk datamateriale.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til a annet avsnitt og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.18.57)

Presidenten: Presidenten tar så opp til votering tredje og fjerde avsnitt og mener Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Aune-lista vil stemme imot.

Votering:

1. Komiteens innstilling til a tredje og fjerde avsnitt bifaltes med 51 mot 48 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 22.19.30)
2. Komiteens innstilling til a femte avsnitt bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

III.

§ 50 annet ledd d oppheves.

IV.

§ 50 femte ledd skal lyde:

For langsiktig fordring og langsiktig gjeld i utenlandsk valuta gjelder følgende regler ved beregning av den skattepliktige inntekt:

a) Fordring kan ikke vurderes etter lavere kurs enn den laveste av kursene på årsoppgjørstidspunktet og ervervstidspunktet.
b) Gjeld kan ikke vurderes etter høyere kurs enn den høyeste av kursene på årsoppgjørstidspunktet og tidspunktet for låneopptak.
c) *Urealisert valutatap motregnes mot urealisert valutagevinst.*
d) Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette ledd.

V.

Ikrafttredelse

Endringene under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992. Endringen i § 43 annet ledd b gjelder for verdipapirer ervervet eller utstedt 1. januar 1992 eller senere.

Endringen under II trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1991.

Endringen i § 43 sjette ledd gjelder for fordringer som er ervervet og gjeld som er etablert etter 12. april 1991.

Endringen under III trer i kraft fra og med inntektsåret 1993.

Endringen under IV § 50 femte ledd a og b gjelder fra og med inntektsåret 1992, for øvrig gjelder endringen under IV fra og med inntektsåret 1991.

VI.

Overgangsregler

Ved ikrafttredelsen av endringene under I gjelder følgende overgangsregler. Overgangsreglene under § 44 A - Negativ saldo første ledd nr. 2 trer likevel i kraft med virkning fra og med 1. juli 1991.

§ 41 syvende ledd:

1. Inntekt utenfor virksomhet som er innvunnet men ikke periodisert pr. 1. januar 1992, skal inntektsføres når beløpet virkelig erlegges eller i tilfelle ved det tidligere tidspunkt, da det oppstår adgang for vedkommende til å få beløpet utbetalt eller ytelsen erlagt.

2. Hvis overgangen fra kontantprinsippet fører til at inntekt av virksomhet øker med mere enn 20 pst., kan det overskytende inntektsbeskattes i 1992. Fører dette til at inntekten også for 1993 øker med mere enn 20 pst., kan det overskytende overføres til 1994 osv. Eventuell resterende økning må inntektsføres senest i 1996, dog senest det år næringen opphører eller skattyteren dør.

§ 41 ellevte ledd:

Utgifter utenfor virksomhet som kommer til fradrag ved inntektsansettelsen og som er påløpt, men ikke periodisert pr. 1. januar 1992 skal fradragsføres når beløpet utredes. Foregående punktum gjelder også for utgifter i virksomhet som inntil 1. januar 1992 har fulgt kontantprinsippet.

§ 42 femte ledd a tredje punktum:

1. For grunnfondsbevis i sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper, kreditt- og hypotekforeninger og selveiende finansieringsforetak som kunne vært avhendet skattefritt etter lov av 23. desember 1988 nr. 98 § 3 på det tidspunkt reglene trer i kraft, kan skattyter kreve at inngangsverdien på ikrafttredelsestidspunktet fastsettes etter reglene i nr. 2 og nr. 3.

2. Inngangsverdien for grunnfondsbevis notert på norsk børs settes til et gjennomsnitt av kursnotert verdi i tidsrommet 1. november 1991 til 31. desember 1991.

3. For andre grunnfondsbevis settes inngangsverdien til den antatte salgsverdi.

§ 42 tolvte ledd:

I den utstrekning skattyteren har mottatt Statens grunnkjøpsobligasjoner for et beløp tilsvarende gevinsten og blir sittende med obligasjonene til forfallstid. Skal det etter lånevilkårene betales avdrag på obligasjonene og skattyteren krever innløsning før alle avdrag er betalt, innrømmes skattefrihet for den del av gevinsten som svarer til de betalte avdrag. For øvrig blir ved innløsning den del av gevinsten som svarer til de innløste obligasjoner å medregne ved inntektsligningen for det år innløsningen skjer. Foretas innløsning etter eierens død av dødsbo, arving eller ektefelle, skal gevinsten på tilsvarende måte regnes som inntekt for innløseren.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Nå vil presidenten ta opp et forslag fra Arbeiderpartiet som gjelder § 43 annet ledd c og d, forslag nr. 1:

«§ 43 annet ledd c og d skal lyde:

Den høyeste verdien av historisk kostpris med tillegg av senere aktiverte kostnader og formuesverdien pr. 1. januar 1992 blir å legge til grunn som skattyters inngangsverdi ved senere realisasjon av våningshus på gårdsbruk eller skogbruk hvor skattyter pr. 31. desember 1991 oppfyller vilkårene for skattefrihet etter § 43 annet ledd c eller d.

Før fordeling av samlet formuesverdi mellom våningshus og resten av eiendommen som omfattes av § 43 annet ledd c, skal resterende saldo etter avskrivninger m.v. for inntektsåret 1991 for avskrivbare driftsmidler trekkes fra.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 54 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.21.16)

Videre var innstillet:

§ 44 første ledd i første avsnitt:

Avsetninger i henhold til skatteloven § 44 første ledd i første avsnitt som ikke er tatt til inntekt innen utløpet av 1991, må tas til inntekt ved første gangs klassifikasjon m.v., likevel senest innen utløpet av inntektsåret 1995.

Ved avhendelse eller tap av driftsmiddel som foretatte avsetninger til klassifikasjonfond m.v. knytter seg til, skal avsetningen senest inntektsføres i avhendelses- eller tapsåret.

Presidenten: Her ønsker Høyre og Fremskrittspartiet å stemme imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 64 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.21.46)

Presidenten: Presidenten tar så opp et forslag fra Fremskrittspartiet, forslag nr. 6:

«Overgangsregel til § 44 ellevte ledd nr. 2 skal lyde:

Bestemmelsene i § 44 ellevte ledd nr. 2 og forskrift gitt i medhold av disse, skal for avtaler inngått 1. januar 1987 eller senere gjelde inntil 12. april 1996. Det kan ikke spares ut over alminnelig bindingstid på kontrakten.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 84 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.22.08)

Videre var innstillet:

§ 44 ellevte ledd nr. 3:

Bestemmelsene i § 44 ellevte ledd nr. 3 syvende til tiende punktum og forskrift gitt i medhold av disse, skal gjelde inntil utløpet av inntektsåret 1996.

§ 44-A - Overgang til nye avskrivningsgrupper og avskrivningssatser:

Nedskrevet saldo på gruppe a undergruppe 1 overføres til ny saldogruppe a.

Nedskrevet saldo på gruppe a undergruppe 2 overføres til ny saldogruppe b.

For øvrig overføres nedskrevet saldo på gruppe a (herunder nedskrevet saldo på personbiler unntatt drosjebiler og kjøretøyer for transport av funksjonshemmede) til ny saldogruppe c.

Nedskrevet saldo på skip, fartøy m.v., i gruppe b, overføres til egen saldo i ny saldogruppe d.

Nedskrevet saldo på fly, rigg og helikopter, i gruppe b, overføres til egen saldo i ny saldogruppe e.

Nedskrevet saldo på driftsmiddel i gruppe c

overføres til egen saldo i ny saldogruppe f.

Nedskrevet saldo på driftsmiddel i gruppe d overføres til egen saldo i ny saldogruppe g.

Er flere gjenværende driftsmidler i gruppe b-d ført på en saldo, fordeles nedskrevet saldo på egne saldoer for hvert driftsmiddel etter forholdet mellom nedskrevet historisk kostpris.

Er samtlige driftsmidler på en saldo avhendet eller gått ut av skattyterens eie på annen måte, fradras nedskrevet saldo (tom positiv saldo) på gevinst- og tapskonto jf. ny § 44 A-7.

§ 44 A - Goodwill (forretningsverdi):

Gjenstående skattemessig bokført verdi for goodwill kjøpt i 1991 eller tidligere inntektsår overføres til ny saldogruppe a.

Avskrivning på goodwill etter § 44 A kan for øvrig bare kreves for goodwill ervervet fra og med 1. januar 1992.

§ 44 A - Kontraktsavskrivninger:

Kontraktsavskrivninger foretatt i 1991, eller i tidligere inntektsår, kommer ved levering til fradrag i driftsmidlets kostpris når denne skal føres inn på saldo. Gjennomførte kontraktsavskrivninger kommer for øvrig til fradrag i kontraktens inngangsverdi ved beregning av gevinst eller tap på kontrakten ved avhendelse, kansellering m.v.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 44 A — Negativ saldo:

Gjenværende negativ saldo etablert i inntektsåret 1990 eller tidligere inntektsår i medhold av § 44 A-6 første og annet ledd, jf. § 44 A-8, skal behandles slik:

1. 40 pst. er skattefri.

   For personlige skattytere med bopel 1. november 1990 (jf. skatteloven § 24) og skattepliktige selskaper med hovedkontor 31. desember 1990, i Nord-Norge eller Namdalen, jf. lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven) § 9 nr. 1, er 60 pst. skattefri.

   For personlige skattytere bosatt og skattepliktige selskaper med hovedkontor i kommune som helt eller delvis er utpekt som utbyggingsområde etter distriktsskatteloven § 10 første ledd annet punktum, på tidspunkt som nevnt i forrige avsnitt, skal 60 pst. være skattefri.
2. Skattyter kan avregne inntil 60 pst. av den samlede saldomassen mot beløp som er kontant innbetalt ved nytegning av aksjer eller grunnfondsbevis utstedt av norske forretningsbanker med unntak av forretningsbanker som er datterselskap av utenlandsk bank, norske sparebanker og norske obligasjonsutstedende kredittforetak organisert som aksjeselskap eller kredittforening. Skattyter kan selv velge hvilke saldoer som anses for å være avregnet. Dersom skattyter avhender aksjene eller grunnfondsbevisene innen 5 år, regnet fra innbetalingstidspunktet, kommer den benyttede del av negativ saldo til fradrag ved beregning av inngangsverdien ved gevinstberegningen.

   Disse aksjer er unntatt fra regelen i selskapsskatteloven § 5-7 (FIFU-prinsippet) i 5 år. Utover dette tidspunkt gjelder § 5-7 også for disse aksjer.
3. Skattyter kan avregne inntil 30 pst. ved erverv av nytegnede aksjer utstedt av børsnoterte selskaper som er skattepliktige etter skatteloven § 15 første ledd bokstav b og som:
   a. driver norsk landbasert virksomhet, eller
   b. har til formål å investere i aksjer utstedt av selskaper som driver norsk landbasert virksomhet, dog slik at 80 pst. av den til enhver tid investerte kapital må være plassert i ikke-børsnoterte selskaper. Selskapet kan ikke eie mer enn 30 pst. av aksjene utstedt av ett enkelt selskap.
4. Skattyter kan avregne ytterligere 30 pst. i selskaper som faller inn under nr. 3 b.
5. Negativ saldo som ikke er fritatt for skatt eller avregnet som nevnt i nr. 2, 3 og 4 ovenfor, skal føres inn på gevinst- og tapskontoen, jf. ny § 44 A-7.

   Likestilt med aksjer i selskap som nevnt i første ledd nr. 3 a er grunnfondsbevis utstedt av gjensidige forsikringsselskaper og kreditt- og hypotekforeninger. Departementet kan bestemme at også aksjer utstedt av selskaper undergitt annen kursnotering skal likestilles med aksjer utstedt av selskap som nevnt i første ledd nr. 3, og fastsette nærmere vilkår for dette. Departementet kan dispensere fra kravet om børsnotering for selskap som nevnt i femte ledd annet punktum.

   Avregning etter første ledd nr. 3 og 4 kan ikke skje ved erverv av aksjer utstedt av selskaper som hovedsakelig driver, eller har til formål å investere i, skipsfart, luftfart eller virksomhet som faller inn under lov av 13. juni 1975 nr. 35 (petroleumsskatteloven).

Erverv og kontant innbetaling av aksje- eller grunnfondskapital etter første ledd nr. 2, 3 og 4 må være foretatt innen utløpet av inntektsåret 1992. Departementet kan ved forskrift bestemme at avregnet negativ saldo kommer til beskatning dersom det selskap skattyter har ervervet aksjer eller grunnfondsbevis i skifter karakter innen utløpet av inntektsåret 1996, slik at vilkårene i første ledd nr. 3 og tredje ledd ikke oppfylles, og fastsette nærmere betingelser og regler for slik inntektsføring.

Negativ saldo avregnet ved erverv av nytegnede aksjer og grunnfondsbevis etter første ledd nr. 3 og 4, skal føres til fradrag i inngangsverdien på aksjene. Har selskap som nevnt i første ledd nr. 3 b til formål å investere bare i Nord-Norge og Namdalen samt utpekte utbyggingsområder etter distriktsskatteloven, skal bare en andel av den negative saldoen føres til fradrag i inngangsverdien på aksjene, dersom disse ikke avhendes innen frister fastsatt av departementet. Departementet kan gi forskrift om gjennomføring og utfylling av dette ledd, herunder fastsette unntak fra regelen i selskapsskatteloven § 5-7 (FIFU-prinsippet), for aksjer utstedt av selskaper som nevnt i annet punktum.

Gjenværende negativ saldo etablert i inntektsåret 1991, eller forhøyelse av negativ saldo samme år, kan avregnes etter reglene i første ledd nr. 3 og 4. Første ledd nr. 5 og annet til fjerde ledd, samt femte ledd første punktum, gjelder tilsvarende.

Presidenten: Her foreligger det 2 avvikende forslag.

Det er forslag nr. 4, fra Høyre:

«§ 44 A Negativ saldo

Overgangsregel for § 44 A — Negativ saldo, første ledd nr. 1—4 skal lyde:

1. 60 pst. er skattefri.
2. Skattyter kan avregne inntil 40 pst. av den samlede saldomassen mot beløp som er kontant innbetalt ved nytegning av aksjer eller grunnfondsbevis utstedt av norske forretningsbanker, med unntak av forretningsbanker som er datterselskap av utenlandsk bank, norske sparebanker, og norske obligasjonsutstedende kredittforetak organisert som aksjeselskap eller kreditt- eller hypotekforening. Skattyter kan selv velge hvilke saldoer som anses for å være avregnet. Dersom skattyter avhender aksjene eller grunnfondsbevisene innen 5 år, regnet fra innbetalingstidspunktet, kommer den benyttede del av negativ saldo til fradrag ved beregning av inngangsverdien ved gevinstberegningen.

   Disse aksjer er unntatt fra regelen i selskapsskatteloven § 5—7 (FIFU-prinsippet) i 5 år. Utover dette tidspunkt gjelder § 5—7 også for disse aksjer.
3. Skattyter kan avregne inntil 20 pst. ved erverv av nytegnede aksjer utstedt av børsnoterte selskaper som er skattepliktige etter skatteloven § 15 første ledd b og som:
   a driver norsk landbasert virksomhet, eller
   b har til formål å investere i aksjer utstedt av selskaper som driver norsk landbasert virksomhet, dog slik at 80 pst. av den til enhver tid investerte kapital må være plassert i ikke-børsnoterte selskaper. Selskapet kan ikke eie mer enn 30 pst. av aksjene utstedt av ett enkelt selskap.
4. Skattyter kan avregne ytterligere 20 pst. i selskaper som faller inn under nr. 3 b.»

Og det er forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet:

«Overgangsregel for § 44 A — Negativ saldo, første ledd nr. 1—4 skal lyde:

Negative saldoer etablert i inntektsåret 1991 skal følge de alminnelige regler som gjelder fra og med 1. januar 1992.»

Presidenten vil først la votere over forslaget fra Fremskrittspartiet, så over forslaget fra Høyre og deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.23.27)
2. Forslaget fra Høyre ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.23.45)

Johan C. Løken: Når Høyres forslag er falt, stemmer vi for innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 89 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.24.33)

Videre var innstillet:

§ 45 åttende til tiende ledd — Betinget avsatte gevinster:

Gevinster avsatt betinget etter § 45 åttende til tiende ledd føres inn på gevinst- og tapskontoen, jf. ny § 44 A-7. Stillet sikkerhet etter § 45 ellevte ledd a frigis 1. januar 1992.

Presidenten: Her foreligger det 2 avvikende forslag.

Det er forslag nr. 4, fra Høyre:

«§ 45 åttende til tiende ledd skal lyde:

Overgangsreglene til § 44 A — negative saldoer, herunder reglene om ikrafttredelse, gjelder tilsvarende for gevinster avsatt betinget etter § 45 åttende til tiende ledd. Stillet sikkerhet etter § 45 ellevte ledd a frigis 1. januar 1992.»

Og det er forslag fra Fremskrittspartiet, inntatt på side 344 i innstillingen:

«Betingede avsatte gevinster etter § 45 åttende til tiende ledd etablert i inntektsåret 1991 skal følge de alminnelige regler som gjelder fra og med 1. januar 1992.»

Presidenten vil først la votere over forslaget fra Høyre, så over forslaget fra Fremskrittspartiet og deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Høyre ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.25.23)
2. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.25.41)
3. Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 45 trettende ledd b:

For gevinst som nevnt i skatteloven § 45 trettende ledd b, som ikke er benyttet til erverv av nye driftsmidler eller til gjenkjøp av dyr innen utløpet av inntektsåret 1991, kommer bestemmelsen i § 45 åttende ledd tilsvarende til anvendelse. Gjenanskaffelse må være foretatt innen de frister som gjaldt etter § 45 trettende ledd b, jf. ellevte og tolvte ledd, dog senest innen utløpet av inntektsåret 1993. Reinvestering kan bare skje ved gjenkjøp av dyr. Foretas ikke gjenanskaffelse behandles gevinsten i samsvar med reglene i § 44 A-6 fjerde ledd.

§ 45 femtende ledd:

Gevinst innvunnet ved ekspropriasjon m.v. av alminnelig gårdsbruk og skogbruk benyttet til erverv av ny eiendom av denne art etter skatteloven § 45 femtende ledd jf. sekstende ledd innen utløpet av 1991, kommer til fradrag i kostprisen på den nye eiendommen.

For gevinst som ikke er benyttet til erverv av ny eiendom innen utløpet av inntektsåret 1991, kommer bestemmelsen i § 45 åttende ledd tilsvarende til anvendelse. Gjenanskaffelse må være foretatt innen de frister som gjaldt etter § 45 sekstende ledd, dog senest innen utløpet av inntektsåret 1993. Foretas ikke gjenanskaffelse behandles hele gevinsten i samsvar med reglene i § 44 A-6 fjerde ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 50 sjette ledd:

Den del av fradragsførte avsetninger i 1991 som overstiger faktiske utgifter i 1992 kan avsettes med virkning for beskatningen i 1992. Senere påløpte utgifter av den art som avsetningen er ment å dekke, skal avregnes mot avsetningen inntil den er oppbrukt. Resterende avsetning må likevel inntektsføres senest i 1995.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 4, fra Høyre:

«§ 50 sjette ledd skal lyde:

Avsetninger etter god regnskapsskikk kan inntektsføres uten skattemessige konsekvenser.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre bifaltes innstillingen med 64 mot 35 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.26.34)

Videre var innstillet:

§ 52:

Departementet kan for inntektsåret 1992 gi forskrift om fastsettelse av inngangsverdier på formuesobjekter tilhørende samvirkeforetak som nevnt i § 52.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 6, fra Fremskrittspartiet:

«§ 52 skal lyde:

Avsetninger og nedvurderinger som er gjennomført pr. 31. desember 1990 oppskrives/tilbakeføres uten skattemessige konsekvenser. Departementet kan for øvrig for inntektsåret 1992 gi forskrift om fastsettelse av inngangsverdier på formuesobjekter tilhørende samvirkeforetak som nevnt i § 52 og boligbyggelag.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 86 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.27.06)

Presidenten: Videre foreligger det et forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet, nr. 2, som gjelder § 53 første ledd. Det lyder:

«§ 53 første ledd skal lyde:

Ved fradrag etter § 53 i inntektsåret 1992 eller senere år, kan skattyter kreve fradrag for det høyeste av underskuddet ved statsskatteligningen og kommuneskatteligningen for inntektsåret 1991 eller tidligere år.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.27.36)

Presidenten: Videre foreligger det et forslag til § 55 fra Høyre, nr. 4.

Når det gjelder dette forslaget, har representanten Løken redegjort for at det skal tas opp i annen sammenheng enn det som går frem av forslagets plassering i listen over mindretallsforslag, hvor det er tatt inn under Endringer under II, § 50, femte ledd, a og b, på side 366 i innstillingen.

Den rette sammenheng er der vi er nå. Forslaget, som skal være til § 55, tredje ledd under I, lyder:

«I personinntekt som nevnt i skatteloven § 55 første ledd nr. 3, 4 og 5, gjøres fradrag for underskudd fra inntektsåret 1991 eller tidligere år. Reglene i skatteloven § 53 første og tredje ledd gjelder tilsvarende. For øvrig gjelder følgende regler ved beregning av underskuddet:

Underskudd fra inntektsårene 1989, 1990 og 1991 beregnes etter reglene i folketrygdloven § 6—4 første ledd, nr. 2 første avsnitt og forskrift av 10. august 1987 om fastsettelse av pensjonsgivende inntekt § 2—1 første ledd, slik disse bestemmelsene lød for de respektive inntektsår.

Underskudd for inntektsåret 1988 eller tidligere år settes til fremførbart underskudd ved kommuneskatteligningen for vedkommende år, jf. skatteloven § 53 første ledd. Underskudd etter forrige punktum kommer bare til fradrag dersom skattyteren drev næring som nevnt i folketrygdloven § 6—4 første ledd, nr. 2, slik denne lød i vedkommende inntektsår, og underskuddet ikke er kommet til fradrag ved kommuneskatteligningen i tidligere år.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om utfylling og gjennomføring av disse bestemmelsene.»

Votering:

Høyres forslag ble med 77 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.28.17)

Presidenten: Den neste paragrafen i innstillingens utkast til vedtak, § 60 tredje ledd, vil ikke bli tatt opp. Denne utgår som følge av det vedtaket som ble fattet til § 60 under romertall I.

Vi har nå kommet til overgangsregler til endringene under II. Før presidenten går videre i innstillingen, vil det bli votert over et forslag fra Arbeiderpartiet som hører hjemme her. Det er forslag nr. 1:

«Overgangsregel til §§ 42 niende ledd, 42 b nr. 9 og 53 skal lyde:

Underskudd ved drift av våningshus på gårdsbruk fra inntektsåret 1991 eller fra tidligere inntektsår kan bare kreves fremført mot utbytte fra jordbruk, skogbruk eller pelsdyrnæring.»

Votering:

Arbeiderpartiets forslag ble med 62 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.29.05)

Videre var innstillet:

Ved ikrafttredelsen av endringene under II gjelder følgende overgangsregler:

§ 50 annet ledd a:

Inngående varelager som er nedskrevet i medhold av § 50 annet ledd tredje eller fjerde avsnitt kan oppskrives til virkelig verdi, men ikke høyere enn til anskaffelseskost.

Inngående varekontrakter som er nedskrevet i medhold av § 50 annet ledd femte avsnitt kan oppskrives til virkelig verdi, men ikke høyere enn til anskaffelseskost.

Nedskriving på fordring kan beholdes inntil fordringen inngår eller endelig tap konstateres. Resterende avsetning må likevel inntektsføres senest i 1995.

Presidenten: Her foreligger det tre avvikende forslag.

Det er forslag nr. 4, fra Høyre:

«§ 50 annet ledd a (varelager) skal lyde:

Inngående varelager som er nedskrevet i medhold av § 50 annet ledd tredje eller fjerde avsnitt kan oppskrives til anskaffelseskost.

Trykt 2/7 1991

(Presidenten)

§ 50 annet ledd a (fordringer) skal lyde:

Fordringer som er nedskrevet med et større beløp enn det som følger av § 50 annet ledd a nytt tredje avsnitt kan inntektsføres med differansen pr. 31. desember 1990 uten inntektsbeskatning.»

Det er forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti:

«§ 50 annet ledd a (varelager og varekontrakter) skal lyde:

Den del av varelagernedskrivninger i 1990 som overstiger faktisk registrert tap ved varesalg i 1991 kan avsettes med virkning for beskatningen i 1991. Senere påløpte tap ved varesalg skal avregnes mot avsetningen inntil den er oppbrukt. Resterende avsetning må likevel inntektsføres senest i 1995.»

Og det er forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet:

«*Alternativ 1:*

§ 50 annet ledd a (varelager og varekontrakter):

Skattedirektoratet fastsetter en oppskrivningsadgang for varelager/varekontrakter omvendt proporsjonal med den innstramning som vedtas i forhold til gjeldende nedskrivningsmuligheter.

Alternativ 2:

§ 50 annet ledd a (varelager og varekontrakter):

Varelager og varekontrakter kan oppskrives med fulle nedskrivningsreserver uten beskatning.

Alternativ 1:

§ 50 annet ledd a (fordringer):

Skattedirektoratet fastsetter oppskrivningsadgang for nedskrevne fordringer omvendt proporsjonal med den innstramning som vedtas i forhold til gjeldende nedskrivningsmuligheter.

Alternativ 2:

§ 50 annet ledd a (fordringer):

Kundefordringer kan oppskrives med fulle nedskrivningsreserver uten beskatning.»

Presidenten: Når det gjelder forslaget fra Fremskrittspartiet, regner presidenten med at alternativ 2 er det aktuelle, da Fremskrittspartiets forslag om nedskrivningsregler for varelager og varekontrakter er forkastet i tidligere voteringer.

Presidenten vil først la votere over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, så over forslaget fra Fremskrittspartiet, deretter over forslaget fra Høyre og til sist over innstillingen.

— Ingen innvendinger er kommet, og slik vil det bli gått fram.

Votering:

1. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 89 mot 10 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.30.20)
2. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 13 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.30.38)
3. Forslaget fra Høyre ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 22.30.54)
4. Komiteens innstilling bifaltes med 88 mot 9 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 22.31.14)

Videre var innstillet:

Ved ikrafttredelsen av endringene under IV gjelder følgende overgangsregler:

§ 50 femte ledd a og b:

Skattepliktige gevinster som oppstår ved reversering i 1992 av tidligere års fradratte valutatap kan tas til inntekt i sin helhet i 1992 eller føres inn på gevinst- og tapskonto som nevnt i § 44 A-7.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Dermed er Odelstingets voteringer over endringene i skatteloven avsluttet. Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

B.

Lov

om endring i lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet.

Presidenten: Eilef A. Meland har på vegne av Sosialistisk Venstreparti tatt opp følgende forslag:

«Lov av 24. april 1964 nr. 2 om skattefordelingsfondet oppheves med virkning fra inntektsåret 1992.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 88 mot 11 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 22.32.42)

Videre var innstillet:

I lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet gjøres følgende endring:

I.

§ 4 b skal lyde:

Fellesskatten skal beregnes på samme grunnlag som inntektsskatten til kommunene.

II.

Endringen under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

C.

Lov

om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven).

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven) gjøres følgende endringer:

I.

§ 6-4 skal lyde:

Som pensjonsgivende inntekt regnes personinntekt etter lov om skatt av formue og inntekt av 18. august 1911 nr. 8 (skatteloven) § 55, med unntak av

a. *pensjon, føderåd og livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold.*
b. *inntekt hos barn som inngår ved beregning av personinntekt hos barnets foreldre, unntatt inntekt som nevnt i skatteloven § 16 åttende ledd, jf. niende ledd tre siste punktum.*

Den pensjonsgivende inntekt begrenses til tolv ganger grunnbeløpet. Den del av den pensjonsgivende inntekt som overstiger seks ganger grunnbeløpet medregnes bare med 1/3. For ektefeller som begge har pensjonsgivende inntekt, gjelder disse begrensninger særskilt for hver av dem.

For den som blir trygdet etter bestemmelsene i § 1-4 kan det etter regler som fastsettes av departementet bestemmes at den pensjonsgivende inntekt - innenfor den ramme som er fastsatt i denne paragraf - skal settes til et fast beløp eller til et beløp som står i et bestemt forhold til grunnbeløpet, jf. § 6-2. Den pensjonsgivende inntekt kan fastsettes slik at den bare dekker en del av vedkommendes faktiske ervervsinntekt.

§ 16-2 skal lyde:

Trygdeavgift beregnes i prosent av personinntekt fastsatt for den trygdede i medhold av lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 55.
Avgiften beregnes med:

a. *lav sats:*
for personinntekt fastsatt i medhold av skatteloven § 55 første ledd nr. 1 d (pensjon, føderåd og livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold), og
for personinntekt vunnet av trygdet under 17 år eller over 69 år.
b. *mellomsats:*
for lønn og annen godtgjørelse som nevnt i skatteloven § 55 første ledd nr. 1 a-c, og
for personinntekt fastsatt etter skatteloven § 55 første ledd nr. 3 og 4 vunnet ved jordbruk med binæringer og skogbruk, og ved pass og stell av barn som ikke har fylt 12 år før utgangen av inntektsåret eller av barn som har særlig behov for omsorg og pleie, når barnepasset skjer i barnepasserens hjem.
c. *høy sats:*
for personinntekt fastsatt etter skatteloven § 55 og som ikke går inn under a eller b.

Av sykepenger og dagpenger under arbeidsløyse svares avgift i samsvar med det som er bestemt for den inntekt de erstatter.

Det skal ikke svares avgift når inntekten er under kr. 17 000, og avgiften må ikke utgjøre mer enn 25 pst. av den inntekt som overstiger kr. 17 000.

Ektefeller som har felles skatteoppgjør skal få fastsatt avgiften samlet.

§ 16-3 første og annet ledd skal lyde:

Arbeidsgiveravgift fastsettes i prosent av

det beløp som arbeidsgiveren plikter å innberette som lønn og annen godtgjørelse for arbeid eller oppdrag i og utenfor tjenesteforhold for vedkommende år. Det skal dog ikke beregnes avgift når arbeidet eller oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Av godtgjørelse som nevnt i *lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 55 første ledd nr. 1 b*, skal det likevel alltid beregnes avgift. Videre skal arbeidsgiveravgift fastsettes i prosent av arbeidsgivers og det offentliges tilskudd til livrente- og pensjonsordninger. Det samme gjelder for pensjon fra arbeidsgiver som begynner å løpe etter 1. januar 1988. Arbeidsgiveravgift betales ikke for privat pass av barn som ikke har fylt 12 år før utgangen av inntektsåret eller har særlig behov for omsorg og pleie.

Av godtgjørelse *som nevnt i skatteloven § 55 første ledd nr. 1 c*, skal avgift bare beregnes i den utstrekning godtgjørelsen skal tas med ved beregningen av forskuddstrekk.

II.

Endringene under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Ved ikrafttredelsen av § 6-4 annet ledd gjelder overgangsregler som fastsatt i lov av 21. desember 1990 nr. 80 om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover, del XX nr. 10 annet og tredje ledd.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

D.

Lov

om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer (aksjeskatteloven).

I.

Lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer oppheves.

II.

Opphevelsen under I av §§ 3, 5 og 6 trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1993. For øvrig trer opphevelsen i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

E.

Lov

om opphevelse av lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven).

Lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven) oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

F.

Lov

om endring i lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven).

I lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven) gjøres følgende endring:

I.

§ 22 nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Kongen kan videre gi forskrift om at det skal utarbeides årsoppgjør som omfatter all næringsvirksomhet som regnskapspliktige deltakere i et indre selskap driver gjennom selskapet. Det samme gjelder for sameiere som har fattet vedtak etter § 4 i lov av 18. juni 1965 nr. 6 om sameie.

II.

Endringen under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot I.

Votering:

1. Komiteens innstilling under I bifaltes med 80 mot 10 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 22.36.42)
2. Komiteens innstilling under II bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen har innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

G.

Lov

om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven).

I lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 4–4 nr. 5 skal lyde:

5. Når konsernselskap krever fradrag i skatt etter selskapsskatteloven § 1–3, må giver- og mottakerselskap samtidig med innlevering av selvangivelsen, legge ved oppgave som viser at vilkårene i selskapsskatteloven § 1–5 er oppfylt. Oppgaven skal inneholde opplysninger om hvem som eier aksjene i datterselskapene, aksjonærenes bopel, antallet aksjer som eies av den enkelte aksjonær samt når aksjene ble ervervet. Er det i noen av selskapene gitt bestemmelser som begrenser aksjonærenes stemmerett, må det gis opplysninger om dette.

Nåværende nr. 5 og 6 blir nr. 6 og 7.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 4-9 skal lyde:

Selskapsoppgave m.v.

1. Selskap hvor deltakerne skattlegges etter kapittel 6 i selskapsskatteloven, skal levere selskapsoppgave for vedkommende år. Departementet kan frita for plikten til å levere selskapsoppgave.

2. Selskapsoppgaven skal inneholde spesifikasjon av selskapets brutto formue og inntekt, fradragsposter og ellers andre opplysninger som har betydning for ligningen av deltakerne, herunder for fastsettelsen av personinntekt etter skatteloven § 57. Selskapet plikter ikke å føre opp beløp for poster som må ansettes ved skjønn, men skal gi de opplysninger som er nødvendige for at ligningsmyndighetene kan fastsette beløpet. §§ 4-3 nr. 3 og 4-4 gjelder tilsvarende.

3. Selskapet skal også levere oppgave over deltakere pr. 1. januar i ligningsåret, deltakernes selskapsandel, deres andel av overskudd eller underskudd og skattekommune for hver enkelt deltaker.

4. Selskapets styre eller daglig leder skal underskrive og levere selskapsoppgave og andre pliktige oppgaver. Har selskapet ikke styre eller daglig leder, påhviler pliktene deltakerne i fellesskap eller en utpekt representant blant disse. Har selskapet plikt til å ha revisor, skal vedlegg til selskapsoppgaven etter § 4-4 være underskrevet også av revisor.

5. Selskapsoppgave og andre pliktige oppgaver skal leveres til ligningskontoret i den kommune hvor selskapets hovedkontor ligger. Har selskapet ikke hovedkontor, skal oppgavene leveres til ligningskontoret i den kommune hvor flertallet av deltakerne bor eller hører hjemme.

6. § 4-7 gjelder tilsvarende for fristene for å levere oppgave etter nr. 1-7.

7. § 4-8 gjelder tilsvarende for selskapets styre og daglig leder.

Nåværende §§ 4-9 og 4-10 blir §§ 4-10 og 4-11.

§ 4-10 nr. 4 skal lyde:

4. De plikter en skattyter har etter nr. 1-3 påhviler også *styret og daglig leder i selskap som nevnt i skatteloven § 20 annet ledd, samt* herværende representant for person bosatt i utlandet og der hjemmehørende selskap eller innretning.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 89 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.38.14)

Presidenten: Presidenten er blitt minnet om at den reglementsmessige tid for kveldsmøtet for lengst er omme. Presidenten foreslår at møtet fortsetter inntil dagens kart er ferdigbehandlet — og det anses bifalt.

Videre var innstillet:

§ 6—6 b skal lyde:

b. banker og andre spareinstitusjoner gi oppgave over kontrakter om *boligsparing for ungdom* med opplysninger om sparerens navn, fødselsnummer, adresse, *sparebeløp, avkastning* m.v.

§ 6—11 nr. 1 d skal lyde:

d. beregnet personinntekt for aksjonærene, jf. skatteloven § 58.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 6—11 nr. 4 skal lyde:

4. Bestemmelsene i nr. 1—3 gjelder tilsvarende for sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper, kreditt- og hypotekforeninger og selveiende finansieringsforetak som har utstedt grunnfondsbevis, jf. sparebankloven § 2 annet ledd, lov om forsikringsvirksomhet § 4—2 annet ledd og lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og for selskaper og sammenslutninger der medlemmene *har begrenset* ansvar og som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler fra, unntatt

a. forbruksforeninger og andre foreninger og lag som skattlegges etter skattelovens § 52 og
b. prosentlignede boligselskaper.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 87 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.39.23)

Videre var innstillet:

§ 6—16 c skal lyde:

c. i forskrift bestemme at de i denne paragraf spesifiserte oppgavene: lønnsoppgaver m.v. etter § 6—2, saldo- og renteoppgaver ved årsskifte eller ved oppgjør av konti i løpet av det siste inntektsår etter § 6—4 og § 6—13 nr. 2 d, kontrolloppgaver fra Verdipapirsentralen etter § 6—5, forsikringspremier m.m.; spareinnskudd og innskudd i aksjefond etter § 6—6, fordelingsoppgaver over overført underskudd i boligselskaper etter skatteloven § 51 a, *aksjonæroppgaver etter § 6—11,* skal overleveres i maskinlesbar form.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 8—6 nr. 5 skal lyde:

§ 8-6 nr. 5 skal lyde:

5. For deltakere som skattlegges etter kapittel 6 i selskapsskatteloven, skal ligningsmyndighetene i den kommune hvor selskapets hovedkontor ligger, fastsette formue og inntekt, herunder personinntekt, fra selskapet samlet på selskapets hånd. Driver selskapet virksomhet som er undergitt stedbunden beskatning i annen kommune, legges fastsettingene i disse kommuner til grunn ved kontorkommunens fastsetting. Ligningsmyndighetene i denne kommune foretar også fastsetting som nevnt i nr. 2 a og b for så vidt angår selskapet. Har selskapet ikke hovedkontor, foretas fastsetting som nevnt i første og tredje punktum av ligningsmyndighetene i den kommune hvor flertallet av deltakerne bor eller hører hjemme. Departementet kan gi forskrifter til utfylling av denne bestemmelsen.

Nåværende nr. 5-7 blir nr. 6-8.

§ 8-6 nr. 6 nytt fjerde punktum skal lyde:

For formue og inntekt som nevnt i nr. 5, foretas utskrivningen for upersonlig skattyter i de kommuner som skal ha skatten.

§ 8-9 nr. 1 nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Melding om fastsetting etter § 8-6 nr. 5 sendes selskapets styre og daglig leder. Nr. 2 gjelder tilsvarende.

§ 9-3 skal lyde:

Klage fra andre enn skattyter

1. Aksjeselskap har rett til å klage over verdsettingen av aksjene, over fastsettingen av beløp som regulerer aksjenes inngangsverdi etter lov om særregler om beskatning av selskaper og deltakere § 5-5, og over beregnet personinntekt for aksjonærene etter skatteloven § 58.

2. Selskap hvor deltakerne skattlegges etter kapittel 6 i selskapsskatteloven, kan klage over fastsetting av formue og inntekt fra selskapet.

3. § 9-2 gjelder tilsvarende. Klage som nevnt i nr. 2, leveres til ligningskontoret i den kommune som er nevnt i § 4-9 nr. 5.

§ 10-1 nr. 1 annet punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder hvis pliktig selskapsoppgave med vedlegg er levert etter fristen til den kommune som er nevnt i § 4-9 nr. 5.

Annet til fjerde punktum blir nye tredje til femte punktum.

§ 11-1 nytt annet punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder avgjørelse som nevnt i § 8-6 nr. 5 etter krav fra selskapet.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 89 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.40.37)

Videre var innstillet:

I §§ 3—5 nr. 1 og 2, 4—11, 8—2 nr. 2, 8—3 nr. 1 og 9—2 nr. 7 c skal henvisningen til § 4—9 endres til § 4—10.

II.

Endringene under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

H.

Lov

om endring i lov om aksjefond m.v. av 12. juni 1981 nr. 52.

I.

Aksjefondloven av 12. juni 1981 nr. 52 § 4—4 tredje ledd skal lyde:

Midler som *inngår i en ordning med aksjesparing etter selskapsskatteloven § 5—9,* kan plasseres i norske aksjer, tegningsretter og konvertible obligasjoner, innenfor rammene av første og annet ledd ovenfor. *Midlene må plasseres i norsk landbasert virksomhet.* Inntil 10 pst. av slike midler kan likevel plasseres i aksjer som nevnt i første ledd nr. 3.

II.

Endringen under I trer i kraft fra 1. januar 1992.

Presidenten: Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot den foreslåtte endring.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 52 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.42.17)

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I.
Lov
om opphevelse av lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende.

Lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Presidenten: Her foreligger det et forslag, nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti:

«I lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd første punktum skal lyde:
Fradrag for avsetning kan kreves med inntil 13 pst. av den del av netto næringsinntekt ved kommuneligningen som overstiger kr. 110 000.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 89 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.43.25)

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

J.
Lov
om opphevelse av lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger.

Lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Presidenten: Her foreligger det et forslag, nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti:

«I lov av 1. juni 1984 nr. 39 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:
Fradrag for avsetning kan kreves med inntil 13 pst. av nettoinntekten ved kommuneskatteligningen.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 87 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.44.30)

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slik vedtak til

K
Lov
om opphevelse av lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger.

Lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

L

Lov

om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven).

I.

Kapittel 1 Beskatning av aksjeselskap m.v.

§ 1—1 Anvendelsesområde

1. Reglene i kapittel 1 gjelder for aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning. Som likestilt selskap og sammenslutning regnes sparebank annet selveiende finansieringsforetak, gjensidig forsikringsselskap, samt selskap eller sammenslutning som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler av, når ansvaret for selskapets eller sammenslutningens forpliktelser er begrenset til selskapets eller sammenslutningens kapital. Reglene gjelder også for Verdipapirsentralen i Norge, så langt de passer.

2. Reglene gjelder ikke for boligselskap som får inntekten ansatt etter reglene i skatteloven § 51 sjette og syvende ledd, og elektrisitetsverk som nevnt i skatteloven § 19 bokstav e.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 1—2 Formuesbeskatning

Aksjeselskap er fritatt for å betale skatt av formue. Tilsvarende gjelder for likestilt selskap og sammenslutning hvor deltakerne til sammen eier selskapets formue, samt for aksje- og obligasjonsfond. Grunnfondsbeviskapital regnes ikke som skattepliktig formue. Sparebank, gjensidig forsikringsselskap og samvirkeforetak betaler formuesskatt til kommunen etter reglene i skatteloven. Annet selskap og sammenslutning betaler formuesskatt til staten etter reglene i skatteloven.

Presidenten: Til § 1—2 foreligger to avvikende forslag.

Det er forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet:

«§ 1—2 skal lyde:

Selskap som omfattes av § 1—1 er fritatt fra å betale formuesskatt.»

Og det er forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti:

«§ 1—2:

Selskap som omfattes av § 1—1 plikter å betale skatt av formue etter reglene i skatteloven. Sparebank, gjensidig forsikringsselskap og samvirkeforetak betaler formuesskatt til kommunen etter reglene i skatteloven. Annet selskap og sammenslutning betaler formuesskatt til staten etter reglene i skatteloven.»

Presidenten foreslår at man voterer først over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, så over forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet og sist over innstillingen. — Slik vil det bli gått fram.

Votering:

1. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 90 mot 9 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 22.47.02)
2. Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 63 mot 36 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 22.47.26)
3. Komiteens innstilling bifaltes med 85 mot 10 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 22.47.46)

Videre var innstillet:

§ 1-3 Fradrag for konsernbidrag

1. Aksjeselskap kan kreve fradrag ved inntektsligningen for konsernbidrag så langt dette ligger innenfor den ellers skattepliktige alminnelige inntekt og for så vidt konsernbidraget ellers er lovlig i forhold til aksjelovens regler. Likestilt selskap og sammenslutning kan kreve fradrag for konsernbidrag i den utstrekning aksjeselskap kan gjøre det.

2. Overstiger konsernbidrag fra ett eller flere selskaper det ligningsmessige underskuddet i det mottakende selskap, kommer det overskytende konsernbidrag ikke til fradrag for det ytende selskap dersom det er hjemmehørende i en annen kommune enn mottakerselskapet. Yter flere selskaper konsernbidrag, skal det foretas en forholdmessig fordeling etter størrelsen på hvert selskaps konsernbidrag.

3. Det kan ikke kreves fradrag i inntekt som skattlegges etter reglene i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. Det kan ikke kreves fradrag for konsernbidrag til dekning av underskudd i virksomhet som nevnt i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. §§ 3 og 5.

§ 1-4 Skatteplikt for mottatt konsernbidrag

1. Konsernbidrag regnes som skattepliktig inntekt for mottakeren i samme inntektsår som det er fradragsberettiget for giveren. Den del av konsernbidraget som giveren ikke får fradrag for etter § 1-3 nr. 2, er ikke skattepliktig for mottakeren.

2. Konsernbidrag regnes ikke som utbytte i forhold til reglene i kapittel 3.

§ 1-5 Vilkår for rett til å yte og motta konsernbidrag

1. Giver og mottaker må være norske selskaper eller sammenslutninger. Aksjeselskaper må tilhøre samme konsern, jf. lov om aksjeselskaper av 4. juni 1976 nr. 59 § 1-2, og morselskapet må eie mer enn ni tideler av aksjene i datterselskapet, samt ha en tilsvarende del av de stemmer som kan avgis på generalforsamlingen, jf. samme lov § 14-9. Kravene må være oppfylt ved utgangen av inntektsåret. Det kan ytes konsernbidrag mellom selskaper hjemmehørende i Norge selv om morselskapet er hjemmehørende i et annet land, dersom selskapene ellers tilfredstiller kravene.

2. Når det er inngått gjensidig avtale med fremmed stat, kan departementet dispensere fra kravet om at mottaker av konsernbidrag må være norsk selskap.

3. Giver og mottaker må levere oppgaver etter ligningsloven § 4-4 nr. 5.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 1—6 Beskatning av oppskrivningsfond ved overføring til aksjekapital

Aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som anvender et oppskrivingsbeløp eller et oppskrivingsfond til fondsemisjon, jf. aksjeloven § 11—10 fjerde ledd nr. 3 og 4, beskattes for beløpet i det året omdisponeringen foretas.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 64 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.48.46)

Videre var innstillet:

§ 1-7 Utbytte mottatt fra utenlandsk datterselskap

1. I riket hjemmehørende aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som eier minst 25 pst. av kapitalen og stemmene i et tilsvarende selskap eller sammenslutning som ikke er skattepliktig til Norge, kan kreve fradrag i norsk skatt for:

a. skatt av utbytte som godtgjøres å være betalt til fremmed stat, og
b. endelig fastsatt inntektsskatt av datterselskapets overskudd, eller annen tilsvarende skatt som godtgjøres å være betalt av datterselskapet til den stat datterselskapet er hjemmehørende i. Det kan bare kreves fradrag for en forholdsmessig del som tilsvarer den andel av datterselskapets overskudd etter skatt som er mottatt av det norske selskap som utbytte.

2. Et beløp tilsvarende det som fradras etter nr. 1 bokstav b regnes som skattepliktig inntekt.

3. Fradrag i norsk skatt etter nr. 1 er begrenset til den norske skatt som faller på det mottatte utbytte, samt det beløp som inntektsføres etter nr. 2. Det beløp som inntektsføres etter nr. 2 reduseres tilsvarende.

4. Godtgjørelse som mottas av det norske morselskapet fra den annen stat for selskapsskatt betalt av datterselskapet, reduserer skattefradraget uten å redusere det beløp som inntektsføres etter nr. 2.

§ 1-8 Fremføring av skattefradrag

Fradrag beregnet etter § 1-7 som ikke kan utnyttes av selskapet, kan fremføres til fradrag i skatt for et senere år, forutsatt at fradraget er inntektsført i samsvar med § 1-7 nr. 2. Skatteloven § 53 gis anvendelse så langt reglene passer.

§ 1-9 Frist for fremsetting av krav om skattefradrag m.v.

1. Krav om fradrag etter § 1-7 må ordinært fremsettes før utløpet av selvangivelsesfristen for det år inntekten fra utlandet er skattepliktig her i riket, eller, om kravet ikke kan godtgjøres før, senest 6 måneder etter at endelig skatt er fastsatt i utlandet.

2. Ved fradrag i skatt etter disse reglene gis det ikke fradrag for den utenlandske skatten etter andre regler.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten lar så votere over et forslag fra Fremskrittspartiet om en ny § 1—10. Det er en del av forslag nr. 6:

«Ny § 1—10 skal lyde:

§ 1—10 Fremføring av kreditt etter skatteavtale.

Skattyter kan fremføre fradrag for utenlandsk skatt som gis etter skatteavtale.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.49.44)

Videre var innstillet:

Kapittel 2 Formuesbeskatning av aksjer m.v.

§ 2—1 Formuesskatteplikt for aksjer m.v.

1. Aksjer og andeler i aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning hvor deltakerne til sammen eier selskapets formue, samt andel i aksje- og obligasjonsfond, blir ved utligning av skatt til staten og kommunen å regne som skattepliktig formue.

2. Grunnfondsbevis i sparebank, gjensidig forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening og selveiende finansieringsforetak, skal ved utligning av skatt til staten og kommunen regnes som skattepliktig formue. Dette gjelder likevel ikke grunnfondsbevis som eies av annen sparebank, gjensidig forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening eller selveiende finansieringsforetak, for så vidt disse skal svare formuesskatt.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 64 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.50.21)

Videre var innstillet:

§ 2—2 Verdsettelsen

1. Ved ligningen av børsnoterte aksjer legges kursverdien pr. 1. januar i ligningsåret i alminnelighet til grunn. Verdien av grunnfondsbevis som nevnt i § 2—1 nr. 2 ansettes til kursverdien eller, for så vidt kurs ikke noteres eller kjennes, til den antatte salgsverdi.

2. Ikke børsnoterte aksjer blir å verdsette til aksjenes forholdsmessige verdi av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi 1. januar året forut for ligningsåret, fordelt etter pålydende. Departementet kan gi nærmere forskrift om beregningen av verdien og fastsette skjema til bruk ved beregningen. Departementet kan ved forskrift bestemme at verdsettelse av ikke børsnoterte aksjer som er undergitt annen kursnotering, skal verdsettes som bestemt i første ledd.

3. Dersom aksjekapitalen i året forut for ligningsåret er forhøyet eller satt ned, eller med uendret størrelse er fordelt på et større eller mindre antall aksjer, legges verdien pr. 1. januar i ligningsåret til grunn ved ligningen. Det samme gjelder såfremt selskapet det foregående år har ervervet egne aksjer uten nedskrivning av aksjekapitalen. For øvrig får reglene i nr. 2 anvendelse.

4. Er selskapet stiftet året forut for ligningsåret, blir verdien å sette til aksjenes pålydende beløp. Dersom stiftelse er skjedd ved overgang fra personlig firma til aksjeselskap, fastsettes verdien pr. 1. januar i ligningsåret i samsvar med nr. 2.

5. Er det i innsendt aksjonæroppgave oppført noen som har forsømt å gi melding til selskapets styre om at aksje er avhendet, lignes han som eier av aksjen, med mindre han for ligningsnemnda kan påvise hvem som er den virkelige eier.

Presidenten: Fremskrittspartiet har gjort kjent at det vil stemme mot hele § 2—2.

Høyre har et avvikende forslag til § 2—2 nr. 2:

«§ 2—2 nr. 2:

2. Ikke børsnoterte aksjer blir å verdsette til 50 pst. av beregnet likvidasjonsverdi 1. januar året forut for ligningsåret. Departementet kan gi nærmere forskrifter om beregningen av verdien og fastsette skjema til bruk ved beregningen. Dersom selskapet kan godtgjøre en lavere verdi legges denne til grunn ved ligningen. Selskapet må i tilfelle fremsette krav om dette innen den frist som gjelder for levering av selvangivelsen.»

Presidenten: Det voteres først over § 2—2 nr. 1.

Votering:

Komiteens innstilling under § 2—2 nr. 1 bifaltes med 85 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.50.54)

Presidenten: Det voteres så over § 2—2 nr. 2, hvor altså Høyre har et avvikende forslag.

Det voteres først over forslaget fra Høyre, deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Høyre ble med 63 mot 36 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 22.51.16)
2. Komiteens innstilling under § 2—2 nr. 2 bifaltes med 85 mot 14 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.51.39)

Presidenten: Det voteres endelig over § 2—2 nr. 3, 4 og 5, som Fremskrittspartiet også vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling under § 2—2 nr. 3, 4 og 5 bifaltes med 86 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.52.05)

Videre var innstillet:

Kapittel 3 Utbyttebeskatning

§ 3-1 Anvendelsesområde

1. Reglene i dette kapittel gjelder for aksjonærer og deltakere i likestilt selskap og sammenslutning etter § 1-1.

2. Med aksjonær likestilles i dette kapittel eier av grunnfondsbevis, annen deltaker i selskap eller sammenslutning som omfattes av § 1-1.

3. Med aksje likestilles i dette kapittel grunnfondsbevis, medlemskap og andre andeler i selskap og annen sammenslutning som omfattes av § 1-1.

4. Med aksjekapital likestilles i dette kapittel andre former for innskuddskapital i selskap og annen sammenslutning som omfattes av § 1-1.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 3-2 Skatteplikt for utbytte

1. Utbytte fra selskaper som omfattes av § 1-1, regnes som skattepliktig inntekt.

2. Som utbytte regnes enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær. Dette gjelder ikke for tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, herunder overkurs, eller utbetaling ved likvidasjon av aksjeselskap, jf. § 5-8. Som utbytte til vedkommende aksjonær regnes også vederlagsfri overføring til aksjonærens ektefelle eller til personer som aksjonæren er i slekt med eller i svogerskap med i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som onkel eller tante.

3. Som innbetalt aksjekapital etter reglene i forrige ledd regnes ikke aksjer som er utstedt ved forhøyelse av aksjekapitalen uten nytegning, og tilskriving på aksjer.

4. Ved utbetaling til aksjonærene i forbindelse med en nedskrivning av aksjekapitalen blir denne utbetaling i tilfelle å avregne mot den forhøyelse av kapitalen uten nytegning som er foretatt sist.

5. Bonus som nevnt i skatteloven § 52-1 regnes ikke som utbytte etter denne lov.

6. § 2-2 nr. 5 får tilsvarende anvendelse.

7. Departementet kan ved forskrift bestemme at mindre beløp som utdeles fra samvirkeforetak ikke skal beskattes som utbytte.

Presidenten: Presidenten lar først votere over § 3—2 nr. 1.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til § 3—2 nr. 2 har Fremskrittspartiet et avvikende forslag til annet punktum, forslag nr. 6:

«§ 3—2 nr. 2 annet punktum skal lyde:

2. Dette gjelder ikke for tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, herunder overkurs.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 22.52.56)

Presidenten: Videre foreligger et avvikende forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet til § 3—2 nr. 2, forslag nr. 2:

«Proposisjonens § 3—2 nr. 2—6 blir § 3—3 nr. 1—5.

Ny § 3—2 nr. 2 skal lyde:

2. Skattyter som har alminnelig skatteplikt til Norge beskattes ikke for utbytte som mottas fra et selskap som har alminnelig skatteplikt til Norge, forutsatt at utbyttet er lovlig utdelt fra selskapet. Denne regel begrenser ikke selskapets og aksjonærens oppgaveplikt for utbytte.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 3—2 nr. 2 og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 63 mot 35 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.53.26)

Presidenten: Presidenten lar så votere over § 3–2 nr. 3, 4, 5 og 6.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Under § 3–2 nr. 7 vil Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet gå mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 82 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.53.55)

Videre var innstillet:

§ 3–3 Definisjon av godtgjørelse

1. Med godtgjørelse menes mottatt utbytte multiplisert med godtgjørelsessatsen.

2. Med godtgjørelsessatsen menes selskapsskattesatsen delt på differansen mellom 1 og selskapsskattesatsen.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 64 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.54.23)

Videre var innstillet:

§ 3–4 Fradrag i utlignet skatt for godtgjørelse

1. Skattyter som har alminnelig skatteplikt til Norge for mottatt utbytte gis fradrag for godtgjørelse i utlignet skatt av alminnelig inntekt. Dette gjelder bare dersom det utdelende selskap er skattepliktig til Norge for hele sitt overskudd, og utbyttet er lovlig utdelt fra selskapet.

2. Dersom godtgjørelsen overstiger utlignet skatt av alminnelig inntekt i ligningsåret, fremføes det overskytende til fradrag i skatt av alminnelig inntekt i senere år.

3. Skatteloven § 53 gis anvendelse så langt reglene passer.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har her sagt de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 64 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.54.57)

Videre var innstillet:

§ 3–5 Beskatning av godtgjørelse

Når aksjonæren har rett til fradrag for godtgjørelse etter § 3–4, regnes godtgjørelsen som skattepliktig inntekt.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 64 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.55.25)

Videre var innstillet:

§ 3–6 Utenlandsk aksjonær

Av utbytte som utdeles til aksjonær som er hjemmehørende i utlandet, svares skatt til staten etter en sats som fastsettes av Stortinget i det årlige skattevedtak. Skatteberegningen skjer under ett i den kommune der selskapet har sitt kontor eller styret har sitt sete, eventuelt ved Sentralskattekontoret for storbedrifter dersom selskapet lignes der. Selskapet er ansvarlig for den skatt som etter denne regel faller på aksjonærene.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Kapittel 4 Aksjonærbidrag

§ 4-1 Fradragsrett for aksjonærbidrag

1. Aksjonær som er bosatt eller hjemmehørende i riket kan kreve fradrag i alminnelig inntekt for bidrag som er innbetalt kontant for å dekke underskudd i norsk aksjeselskap, som driver ny virksomhet.

2. Et aksjeselskap anses for å drive ny virksomhet i stiftelsesåret og de påfølgende 4 kalenderår, såfremt virksomheten ikke i det vesentlige er en videreføring av tidligere næringsvirksomhet. Hvis det er grunn til å anta at dette er tilfelle, plikter selskapet å godtgjøre at det ikke foreligger slik videreføring.

3. Det kan ikke kreves fradrag for bidrag til selskap som driver bank, forsikrings- eller finansieringsvirksomhet (herunder leasing). Det samme gjelder selskap som for en ikke uvesentlig del driver utleie av fast eiendom eller løsøre.

4. Det gis ikke fradrag i inntekt vunnet ved utvinning og rørledningtransport av petroleum, jf. lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattleg-

ging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. §§ 3 og 5.

5. Det kan ikke kreves fradrag for bidrag til selskaper som det kan ytes konsernbidrag til.

6. Krav om fradrag må fremsettes innen utløpet av fristen for levering av selvangivelse.

Presidenten: Høyre har et avvikende forslag til paragrafen. Forslaget er en del av forslag nr. 4 og lyder:

«§ 4–1:

1. Aksjonær bosatt eller hjemmehørende i riket kan kreve fradrag i alminnelig inntekt for bidrag som er innbetalt kontakt for å dekke ligningsmessig underskudd i norsk aksjeselskap. Dersom bidraget overstiger aksjonærens alminnelige inntekt, kan differansen fremføres til fradrag i alminnelig inntekt i senere år.

2. Det gis ikke fradrag i inntekt vunnet ved utvinning og rørledningstransport av petroleum, jf. lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. §§ 3 og 5.

3. Det kan ikke kreves fradrag for bidrag til selskap som det kan ytes konsernbidrag til.

4. Krav om fradrag må fremsettes innen utløpet av fristen for levering av selvangivelse.»

Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Det voteres først over forslaget fra Høyre, deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Høyre ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 22.56.15)
2. Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.56.33)

Videre var innstillet:

§ 4–2 Fordeling av underskuddet

Selskapets ligningsmessige underskudd fordeles på samtlige aksjer etter pålydende 31. desember i underskuddsåret. Den enkelte aksjonærs fradrag begrenses til den forholdsmessige andel av underskudd som henføres til hans aksjer.

§ 4–3 Tidspunkt for fradragsretten

Aksjonæren gis fradrag og bidraget må innbetales senest det år som følger etter underskuddsåret.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har sagt at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 88 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.57.04)

Videre var innstillet:

§ 4–4 Bortfall av aksjonærens fradragsrett og tilbakeføring av fradrag

1. Ved fusjon eller fisjon i stiftelsesåret eller de påfølgende 4 kalenderår bortfaller retten til fradrag.

2. 30 pst. av innrømmede fradrag tilbakeføres til beskatning, dersom en aksjonær overdrar aksjer eller tar bopel utenfor riket innen 3 år etter utløpet av det siste år fradrag er innrømmet, eller selskapet fusjonerer eller fisjonerer i etableringsperioden eller innen 3 år etter utløpet av etableringsperioden.

3. Overdras bare en del av en aksjepost, tilbakeføres en forholdsmessig andel av innrømmede fradrag svarende til de aksjer som er overdratt.

4. Tilbakeførte beløp beskattes som inntekt i det år overdragelse, utflytting, fusjon eller fisjon fant sted.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har her sagt de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 64 mot 35 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.57.37)

Videre var innstillet:

§ 4–5 Skatteplikt for selskapet

Bidrag som nevnt i § 4–1 regnes som skattepliktig inntekt for selskapet i det år det innebetales. Bidraget regnes ikke som innbetalt aksjekapital etter reglene i kapittel 3.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 88 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 22.58.04)

Videre var innstillet:

§ 4—6 Søknad om registrering

1. Fylkesskattekontoret i det fylket selskapet har hovedkontor (i Oslo ligningskontoret) avgjør etter søknad om vilkårene etter § 41 nr. 2 er oppfylt og foretar registrering. Selskapet må levere søknad innen selvangivelsesfristens utløp for det første underskuddsår reglene om aksjonærbidrag kreves benyttet.

2. Avgjørelsen kan påklages til Skattedirektoratet innen tre uker etter at selskapet har mottatt melding om avgjørelsen.

3. Selskapet plikter å varsle fylkesskattekontoret (i Oslo ligningskontoret) om forhold som kan ha betydning for om vilkårene i § 4—1 nr. 2 oppfylles.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Kapittel 5 Gevinstbeskatning av aksjer m.v.

§ 5—1 Anvendelsesområde

1. Reglene i dette kapittel gjelder for aksjer i aksjeselskaper hjemmehørende i Norge. Likt med aksje regnes andel i aksjefond og obligasjonsfond samt grunnfondsbevis i sparebanker, gjensidige forsikringsselskap, kredittforeninger og selveiende finansieringsforetak som omfattes av § 1—1. Unntatt fra reglene i dette kapittel er aksje i boligselskap som nevnt i skatteloven § 51 sjette og syvende ledd.

2. Reglene i §§ 5—2, 5—3 nr. 1 og 5—4 får anvendelse på fortrinnsrett til tegning av aksje og tildelingsbevis.

3. Reglene i §§ 5—2, 5—3 nr. 1, 5—4, 5—7, 5—8 nr. 1 og 2 får anvendelse på aksjer i aksjeselskaper hjemmehørende i utlandet.

Presidenten: Til § 5—1 nr. 2 og 3 har Høyre et avvikende forslag som er en del av forslag nr. 4:

«§ 5—1 nr. 2:

2. Reglene i § 5—2 nr. 1 og 2, § 5—3 nr. 1 og § 5—4 nr. 1 får anvendelse på fortrinnsrett til tegning av aksje og tildelingsbevis.

§ 5—1 nr. 3:

3. Reglene i §§ 5—2 nr. 3, 5—3 nr. 1, 5—4 nr. 2, 5—7 og 5—8 nr. 1 og 2 får anvendelse på aksjer i aksjeselskaper hjemmehørende i utlandet. § 5—2 nr. 3 får anvendelse også på ikke børsnoterte aksjeselskaper hjemmehørende i utlandet.»

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 5—1 nr. 1 bifaltes enstemmig.
2. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 5—1 nr. 2 og 3 og forslaget fra Høyre bifaltes innstillingen med 73 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.58.54)

Videre var innstillet:

§ 5—2 Skatteplikt for gevinst og fradragsrett for tap

1. Gevinst ved realisasjon av aksje regnes som skattepliktig inntekt.

2. Tap ved realisasjon av aksje kan føres til fradrag i skattyters alminnelige inntekt.

Presidenten: Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme mot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 22.59.29)

Presidenten: Presidenten vil så la votere over et forslag fra Høyre om et nytt nr. 3 til § 5—2. Det er også en del av forslag nr. 4 og lyder:

«Ny § 5—2 nr. 3:

3. I børsnoterte selskaper kan skattyter velge å ta halvparten av gevinsten til beskatning eller føre halvparten av tapet til fradrag. Ved beregningen av gevinst og tap tas det i så fall ikke hensyn til regulering av inngangsverdien etter § 5—5.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 63 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 22.59.58)

Videre var innstillet:

§ 5—3 Beregning av gevinst og tap

1. Gevinst eller tap etter § 5—2 settes til vederlaget ved realisasjonen, fratrukket aksjens inngangsverdi.

2. Inngangsverdien settes til anskaffelsesverdien, eventuelt med opp- eller nedregulering med et beløp fastsatt etter § 5—5 eller § 5—6. Anskaffelsesverdien settes til det beløp skattyter har betalt for aksjen, dersom annet ikke er bestemt.

3. Dersom det ikke foreligger fullstendige opplysninger om anskaffelsesverdien og reguleringsbeløpet etter § 5—5, settes inngangsverdien til null.

Presidenten: Til § 5—3 nr. 2 foreligger 2 forslag. Det er forslag nr. 4, fra Høyre. Forslaget lyder:

«§ 5—3 nr. 2 nytt annet punktum

Dersom skattyter velger å anvende regelen i § 5—2 nr. 3, skal inngangsverdien ikke reguleres med beløp fastsatt etter § 5—5.

Proposisjonens annet punktum blir nytt tredje punktum.»

Og det er forslag nr. 17, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«§ 5—3 nr. 2:

2. Inngangsverdien settes til det beløp skattyter har betalt for aksjen, dersom ikke annet er bestemt.»

Presidenten vil foreslå at voteringen ordnes slik: Først voteres over innstillingens nr. 1, så over forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, dernest over forslaget fra Høyre og til slutt over innstillingens nr. 2 og 3. — Slik vil det bli gått fram.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 5—3 nr. 1 bifaltes enstemmig.
2. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 88 mot 11 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 23.01.15)
3. Forslaget fra Høyre ble med 63 mot 36 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 23.01.33)
4. Komiteens innstilling til § 5—3 nr. 2 og nr. 3 bifaltes med 87 mot 10 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 23.01.53)

Videre var innstillet:

§ 5—4 Utgifter ved anskaffelse og realisasjon av aksjen

Utgifter som skattyter har hatt til mekler eller lignende ved anskaffelse og realisasjon av aksjen, kan føres til fradrag i skattyterens inntekt når aksjen realiseres.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 5-5 Regulering av aksjens inngangsverdi med endring i selskapets skattlagte kapital

1. Aksjens inngangsverdi skal opp- eller nedreguleres med endring i selskapets skattlagte kapital for det tidsrommet aksjonæren har eiet aksjen. Regulering foretas med summen av de årlige beløp som fremkommer etter reglene i nr. 2 til 4.

2. På grunnlag av aksjeselskapets ligning beregnes for hvert inntektsår endring i selskapets skattlagte kapital. Endringen settes til årets skattepliktige inntekt, fratrukket utdelt utbytte og utlignet skatt på selskapets alminnelige inntekt.

3. Endring i aksjeselskapets skattlagte kapital fastsatt etter nr. 2 fordeles på aksjene i selskapet etter pålydende. Regulering av aksjenes inngangsverdi skjer med virkning fra 1. januar i selskapets ligningsår.

4. Endring av aksjeselskapets ligning skal regulere aksjenes inngangsverdi med virkning fra 1. januar i det år vedtak om endring treffes.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 75 mot 23 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.02.49)

Videre var innstillet:

§ 5—6 Nedsetting av selskapets aksjekapital

Nedsetting av selskapets aksjekapital med minsking av aksjens pålydende og tilbakebetaling til aksjonæren skal redusere inngangsverdien på aksjen fra det tidspunkt beløpet er tilbakebetalt.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 5—7 Først inn, først ut-prinsippet (FIFU)

1. Dersom skattyter eier flere aksjer fra samme aksjeklasse i et aksjeselskap, anses den aksje som var først anskaffet å være realisert først.

2. Foreligger det ikke opplysninger om når en aksje er anskaffet, anses denne aksjen som realisert først dersom den har lavere inngangsverdi enn den aksje med kjent anskaffelsestidspunkt som er anskaffet først.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 65 mot 34 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.03.38)

Videre var innstillet:

§ 5—8 Likvidasjon og innløsning

1. Som realisasjon av aksje regnes innlevering av aksjebrevet eller tilsvarende oppgivelse av aksjen ved selskapets likvidasjon. Utdeling etter aksjeloven § 13—13 regnes som vederlag for aksjen.

2. Som realisasjon regnes også innløsning av enkelt aksje.

3. Gevinst eller tap fastsettes etter reglene i dette kapittel så langt de passer. Endring i selskapets skattlagte kapital foretas frem til og med eventuell forhåndsligning etter ligningsloven § 4—7, jf. § 8—10. Endring av ligning etter at oppløsning har funnet sted påvirker ikke aksjonærens inngangsverdi.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag. Det er forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«§ 5—8 endres til å lyde:

1. Innlevering av aksjebrevet eller tilsvarende oppgivelse av aksjen ved selskapets likvidasjon regnes ikke som realisasjon av aksjen.

2. Innløsning av enkelt aksje regnes som realisasjon av aksjen.»

Videre har Sosialistisk Venstreparti varslet at de vil stemme imot innstillingen.

Presidenten vil først la votere over forslaget fra Fremskrittspartiet og deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 23.04.33)
2. Komiteens innstilling bifaltes med 76 mot 23 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 23.04.51)

Videre var innstillet:

§ 5—9 Aksjesparing med skattefri gevinst (ASG)

1. Skattyter som lignes i klasse 1, kan i det enkelte inntektsår anvende inntil kr. 10 000 til erverv av aksjefondsandeler i særskilt ordning for aksjesparing med skattefri gevinst, jf. aksjefondsloven § 4—4 tredje ledd. For skattyter som lignes i klasse 2, er denne beløpsgrensen kr. 20 000.

2. Ved realisasjon av andel som nevnt i nr. 1, mer enn fire år etter ervervet, er gevinst skattefri og tap ikke fradragsberettiget.

3. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av ordningen med aksjesparing.

Presidenten: Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot denne paragraf.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 52 mot 47 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.05.23)

Videre var innstillet:

Kapittel 6 Beskatning av deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap m.v.

§ 6—1 Anvendelsesområde

1. Reglene i dette kapittel gjelder for deltakere i ansvarlig selskap, indre selskap, partrederi og kommandittselskap og for stille deltakere. Reglene gjelder også for sameiere som har fattet vedtak etter § 4 i lov av 18. juni 1965 nr. 6 om sameie.

2. Reglene gjelder ikke for samarbeidsavtaler i petroleumsvirksomheten som nevnt i selskapsloven § 1—1 fjerde ledd og for interkommunale selskaper som nevnt i selskapsloven § 1—1 femte ledd. De gjelder ikke for sameiere etter lov 4. mars 1963 nr. 7 om eierseksjoner.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme mot hele paragrafen.

Til § 6—1 nr. 2 foreligger et forslag, nr. 4, fra Høyre. Forslaget lyder:

«§ 6—1 nr. 2 tredje punktum:

Reglene gjelder heller ikke for deltakere i utenlandske selskaper.»

Presidenten lar først votere over innstillingens nr. 1, så over forslaget fra Høyre og deretter over innstillingens nr. 2.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 6—1 nr. 1 bifaltes med 87 mot 10 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 23.06.07)
2. Forslaget fra Høyre ble med 77 mot 22 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 23.06.34)
3. Komiteens innstilling til § 6—9 nr. 2 bifaltes med 83 mot 10 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 23.06.51)

Videre var innstillet:

§ 6—2 Formuesligning

Ved formuesligningen settes verdien av deltakers selskapsandel til en andel av selskapets nettoformue beregnet som om selskapet var skattyter.

Trykt 2/7 1991

§ 6-3 Fastsettelse av alminnelig inntekt

Ved fastsettelse av alminnelig inntekt settes deltakers overskudd eller underskudd på deltakelsen til en andel av selskapets overskudd eller underskudd fastsatt etter reglene i skattelovgivningen som om selskapet var skattyter.

§ 6-4 Fastsettelse av personinntekt

Ved fastsettelse av personinntekt for en eller flere av deltakerne etter skatteloven § 57, beregnes denne av selskapet som om selskapet var skattyter.

§ 6-5 Fradragsbegrensning for kommandittister og stille deltakere ved formuesligningen

For kommandittister og stille deltakere gis det fradrag for andel av negativ formue innenfor den del av innskuddsforpliktelsen som ikke er innkalt.

§ 6-6 Fradragsbegrensning for kommandittister og stille deltakere ved fastsettelse av alminnelig inntekt

1. Kommandittister kan ved fastsettelsen av alminnelig inntekt bare kreve fradrag for underskudd i kommandittselskapet innenfor en fradragsramme.

2. Fradragsrammen settes lik kommandittistens andel av selskapets skattemessige verdier minus gjeld ved siste årsoppgjør, tillagt ikke innkalt del av innskuddsforpliktelsen, korrigert for over- eller underpris ved erverv av kommandittandelen.

3. Hvis flere eier en kommandittandel i fellesskap, fastsettes en felles fradragsramme som fordeles i forhold til den enkeltes andel i kommandittandelen.

4. Deltakers andel av underskudd som ikke kommer til fradrag på grunn av reglene i denne paragraf, kan fremføres til fradrag i senere års andel av overskudd fra selskapet, i annen alminnelig inntekt ved forhøyelse av innskuddsforpliktelsen eller i gevinst ved realisasjon av andel.

5. Nedsettelse av innskuddsforpliktelsen eller utbetaling av overskudd inntektsføres i den utstrekning det medfører eller øker en negativ fradragsramme. Dette gjelder bare i den utstrekning kommandittisten tidligere har fått fradrag for beløpet.

6. Reglene foran gjelder tilsvarende for stille deltakere.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 89 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.07.36)

Videre var innstillet:

§ 6–7 Gevinst og tap ved realisasjon av andel

1. Gevinst ved realisasjon av andel er skattepliktig som alminnelig inntekt. Tilsvarende tap er fradragsberettiget i annen alminnelig inntekt.

2. Endring av eierandel ved opptak av deltaker mot innskudd eller ved forhøyelse av selskapskapitalen, anses som realisasjon av andel.

3. Gevinst eller tap fastsettes som differansen mellom vederlaget og deltakers andel av selskapets skattemessige verdier på realisasjonstidspunktet, korrigert for over- og underpris ved erverv av selskapsandelen.

4. Gevinst inntektsføres og tap fradragsføres i realisasjonsåret.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme imot.

Høyre og Fremskrittspartiet har et avvikende forslag til nr. 4. Forslaget lyder:

«§ 6–7 nr. 4 skal lyde:

4. Gevinst kan tas til inntekt i realisasjonsåret eller den kan føres på en gevinst- og tapskonto etter reglene i skatteloven § 44 A-7. Tap skal føres til fradrag i realisasjonsåret.»

Det voteres først over nr. 1, 2 og 3.

Votering:

Komiteens innstilling til § 6–7 nr. 1, 2 og 3 bifaltes med 88 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.08.10)

Presidenten: Når det gjelder nr. 4, lar presidenten først votere over forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet og deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 64 mot 35 stemmer ikke bifalt.
   (Voteringsutskrift kl. 23.08.37)
2. Komiteens innstilling til § 6–7 nr. 4 bifaltes med 76 mot 23 stemmer.
   (Voteringsutskrift kl. 23.08.55)

Videre var innstillet:

§ 6–8 Skattested ved realisasjon av andel

1. Gevinst og tap som nevnt i § 6–7 hen-

føres for personlige deltakere til bostedskommunen. For selskaper og andre skattepliktige innretninger henføres gevinst og tap til den kommune som følger av skatteloven § 20 første eller tredje ledd.

2. Gevinst og tap for person bosatt i utlandet eller selskap eller innretning hjemmehørende i utlandet henføres til den kommune hvor selskapets hovedkontor ligger.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 88 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.09.24)

Videre var innstillet:

Kapittel 7 Forholdet til annen skattelovgivning og forskriftskompetanse

§ 7–1 Forholdet til annen skattelovgivning

Reglene i skattelovgivningen for øvrig gjelder i den utstrekning ikke annet følger av denne lov.

§ 7–2 Forskriftskompetanse

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne lov.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Kapittel 8 Ikrafttredelses og overgangsregler

§ 8–1 Ikrafttredelse

1. Denne loven trer i kraft 1. januar 1992 med virkning fra og med inntektsåret 1992. Den gis anvendelse også for selskaper og for deltakere i selskaper som er stiftet før lovens ikrafttredelse.

2. Reglene i kapittel 5 gjelder med virkning for realisasjon 1. januar 1992 eller senere.

3. Reglene i kapittel 3 gjelder med virkning fra og med inntektåret 1993.

4. Reglene i § 1–6 gjelder med virkning fra og med inntektsåret 1991. For selskaper med avvikende regnskapsår som har avsluttet regnskapet før 11. juni 1991, gjelder regelen først med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har gjort kjent at de vil stemme mot nr. 4.

Votering:

1. Komiteens innstilling til § 8–1 nr. 1, 2 og 3 bifaltes enstemmig.
2. Komiteens innstilling til § 8–1 nr. 4 bifaltes med 64 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.10.24)

Videre var innstillet:

§ 8-2 Overgangsregler for aksjer

1. For aksje som kunne vært avhendet skattefritt etter lov av 10. desember 1971 nr. 99 § 2 på det tidspunkt reglene i dette kapittel trer i kraft, kan skattyter kreve at inngangsverdien på ikrafttredelsestidspunktet fastsettes etter reglene i nr. 2 til 4.

2. Inngangsverdien for aksje notert på norsk børs settes til et gjennomsnitt av kursnotert verdi i tidsrommet 1. november 1991 til 31. desember 1991.

3. Inngangsverdien for aksje notert på utenlandsk børs settes til siste kursnoterte verdi frem til og med 31. desember 1991.

4. Inngangsverdien for aksje som ikke er børsnotert, settes til aksjens forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi. Fordelingen av selskapets formuesverdi foretas etter aksjenes pålydende beløp.

Inngangsverdien kan videre settes til aksjens forholdsmessige andel av selskapets regnskapsmessige egenkapital pr. 1. januar 1992. Selskapets regnskapsmessige egenkapital settes til selskapets innbetalte aksjekapital, selskapets beskattede fonds, egenkapitalandelen av selskapets betingede skattefrie avsetninger og selskapets oppskrivingsfond. Egenkapitalandelen av selskapets betingede skattefrie avsetninger settes til konsolideringsfondet, 40 pst. av selskapets negative saldi etablert før 1991, og 72 pst. av de resterende negative saldi samt 72 pst. av andre poster som er ført opp i selskapets balanse under post 2.3. Oppskrivingsfondet medtas med 72 pst. av fondets størrelse pr. 1. januar 1991.

Inngangsverdien kan også settes til en godkjent takst over aksjens verdi pr. 1. januar 1992. Departementet gir forskrifter til gjennomføring av dette ledd.

5. Tap ved avhendelse av aksje etter lov av 10. desember 1971 nr. 99 § 6 som ikke er kommet til fradrag på det tidspunkt reglene i dette kapittel trer i kraft, kan føres til fradrag i skattepliktig aksjegevinst etter § 5-2 nr. 1. Fradragsretten gjelder de påfølgende fire år etter det inntektsår hvor tapet oppstod.

6. Ved beregning av endring i selskapets

skattlagte kapital etter § 5-5 nr. 2 ses bort fra inntektsføring av negativ saldo og betinget avsatt gevinst fra før 1992, og skatt av slik inntektsføring.

Presidenten: Presidenten er av den oppfatning at man her kan votere over nr. 1 til og med nr. 6 samlet.

Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 89 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.11.06)

Videre var innstillet:

§ 8-3 Overgangsregler for deltakere i ansvarlige selskaper, kommandittselskaper m.v.

1. Ved overgang til nettoligning settes inngangsverdiene i selskapets skattemessige åpningsbalanse for inntektsåret 1992 til deltakernes skattemessige verdier for andelene i selskapets eiendeler ved utgangen av inntektsåret 1991.

2. Deltakerne og selskapet plikter å fremskaffe de nødvendige opplysninger til bruk ved ligningen. Ligningsloven kapitlene 10 og 12 gjelder tilsvarende for selskapet.

3. For deltaker som får en høyere skattemessig verdi på sin andel som følge av skiftet av ligningsmåte, skal differansen mellom tidligere verdi og den nye verdien regnes som skattepliktig inntekt. Differansen kan føres på en gevinst- og tapskonto etter reglene i skatteloven § 44 A-7.

4. Deltaker som får en lavere skattemessig verdi på sin andel som følge av skiftet av ligningsmåte, må føre differansen mellom sin tidligere verdi og den nye verdien på en gevinst- og tapskonto etter reglene i skatteloven § 44 A-7.

5. Selskapet kan beslutte å gjøre opp differansene mellom deltakerne uten at reglene i nr. 3 og 4 kommer til anvendelse. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne regelen.

Presidenten: Presidenten lar først votere over nr. 1.

Fremskrittspartiet foreslår et nytt annet og tredje punktum til dette nummer. Forslaget lyder:

«Overgangsregler for deltakere i ansvarlige selskaper, kommandittselskaper m.v. ny § 8—3 nr. 1 annet og tredje punktum skal lyde:

Dette skal ikke gjelde for varelager. Eventuell merverdi fordelt på varelager og uavskrevet goodwill kan fradras på deltakers hånd i sin helhet i forbindelse med overgangen.»

Presidenten lar først votere over dette forslag og deretter over innstillingen.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.11.45)
2. Komiteens innstilling til § 8—3 nr. 1 bifaltes med 90 mot 9 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.12.03)

Presidenten: Presidenten lar så votere over nr. 2.

Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til § 8—3 nr. 2 bifaltes med 89 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.12.31)

Presidenten: Presidenten vil så la votere over nr. 3 og 4. Til disse nummer har Høyre avvikende forslag:

«§ 8—3 nr. 3 og 4:

3. For deltaker som får en høyere skattemessig verdi på sin andel som følge av skiftet av ligningsmåte, er differansen mellom tidligere verdi og den nye verdien skattepliktig inntekt. Differansen skal avregnes mot underskudd på selskapsandelen i ett eller flere inntektsår. Ved avhendelse av andelen skal gjenværende differanse behandles etter reglene i § 6—7 nr. 4.

4. Deltaker som får en lavere skattemessig verdi på sin andel som følge av skifte av ligningsmåte, kan avregne differansen mellom sin tidligere verdi og den nye verdien mot overskuddet på selskapsandelen i ett eller flere inntektsår. Ved avhendelse av andelen skal gjenværende differanse behandles etter reglene i § 6—7 nr. 4.»

Sosialistisk Venstreparti har gjort kjent at de vil stemme imot.

Det voteres først over forslaget fra Høyre. Dersom dette forslag faller, voteres det over innstillingen.

Forslaget fra Høyre tas opp til votering.

Voteringstavlene viste at 21 stemte for forslaget, 66 stemte mot.

(Voteringsutskrift kl. 23.13.10)

Arild Hiim (fra salen): Anlegget var ikke på hele tiden.

Presidenten: Presidenten lar da votere over forslaget en gang til.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 77 mot 22 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.13.44)

Presidenten: Komiteens innstilling tas så opp til votering.

Voteringstavlene viste at 84 stemte for innstillingen, 9 stemte mot.
(Voteringsutskrift kl. 23.14.01)

Lisbeth Holand (fra salen): Det skal være 10 imot.

Presidenten: Komiteens innstilling til § 8—3 nr. 2 er da bifalt med 83 mot 10 stemmer.
Presidenten lar så votere over komiteens innstilling til § 8—3 nr. 5.

Votering:

Komiteens innstilling til § 8—3 nr. 5 bifaltes med 89 mot 10 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.14.29)

Presidenten: Presidenten lar så votere over et forslag fra Fremskrittspartiet om et nytt nr. 6 til § 8—3.
Forslaget lyder:
«§ 8—3 nytt nr. 6 skal lyde:
6. Deltakere som i sitt særregnskap tidligere har nedskrevet saldo eller betinget avsatte gevinster, eller som har nedskrevet inngangsverdien på driftsmidler med tidligere avsatte gevinster, kan ved overgangen til nettoligning opprette en negativ gevinst- og tapskonto etter § 44 A-7 tilsvarende de tidligere nedskrivningsbeløp.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 13 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl.23.14.59.)

Videre var innstillet:

§ 8—4 Forskriftskompetanse
Departementet kan gi forskrift til utfylling av overgangsreglene.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten tror nå at Odelstinget omsider er ferdig med voteringen over dette lovforslaget med alle forslag, og vil la votere over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.
Karl Eirik Schjøtt-Pedersen har på vegne av komiteen opplyst at bokstavene O og P går ut av forslaget til vedtak. Det gjenstår da komiteens forslag som har bokstavene M, N, Q og R.

Komiteen hadde innstillet:

M.
Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til regler som kan sikre aktive aksjonærer en rett til å kreve skatten på tilordnet personinntekt refundert av selskapet.

N.
Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til regler for den skattemessige gjennomføringen av en adgang for aktive aksjonærer til å kreve skatten på tilordnet personinntekt i aksjeselskaper refundert av selskapet.

Q.
Det henstilles til Regjeringen å utrede en ordning for pensjonssparing i bank som eventuelt kan gjøres gjeldende 1. januar 1992. Regelverket som gjelder formelle krav til utformingen til kundene, må være den samme for bank og forsikring.

R.
Regjeringen bes utrede og forelegge Stortinget forslag til en ny begrensningsregel i tilknytning til den varslede proposisjon om formuesskatt høsten 1991. Utredningen bør omfatte flere alternative begrensningsregler, herunder en netto/bruttometode. Utredningen må klargjøre virkningen av reglene i forhold til begrensningsreglene som gjaldt såvel i 1989 som i 1990. En ny beregningsregel fra og med 1992 må ta hensyn til effektene av et nytt skattesystem, herunder endret formuesskatt. Den nye begrensningsregel bør ha minst sam-

me effekt som reglene som ble vedtatt høsten 1990 var tilsiktet å ha.

Presidenten: Disse forslag blir å oversende til Stortinget i samsvar med forretningsordenens § 30, fjerde ledd.

Presidenten har på dette punkt av dagens møte lyst til å takke kolleger for godt samarbeid i denne sak, og konstaterer at sak nr. 1 er ferdigbehandlet.

Sak nr. 2

Referat

1. (180) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endringer i lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) m.m.
   2. lov om overføring av domfelte m.m.
   3. lov om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak)
   4. lov om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister
   5. lov om endringar i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring
   6. Midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder
   7. Midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden
   8. lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd
   9. lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover
   10. lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg
   11. lov om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder
   12. lov om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v.
   13. lov om statsforetak
   14. lov om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4
   15. lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
   16. lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)
   17. lov om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v.
   18. lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører
   19. lov om endring i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår

   — og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (181) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister
   2. lov om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg
   3. lov om endring i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v.

   — er sanksjonert under 31. mai 1991.
3. (182) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16
   2. lov om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker
   3. lov om endringar i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a.

   — er sanksjonert under 7. juni 1991.

   Enst.: Nr. 1—3 vedlegges protokollen.
4. (183) Forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lov om endring i lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (Dokument nr. 8:52 for 1990—91)

   Enst.: Sendes forbruker- og administrasjonskomiteen.
5. (184) Lov om endringer i lov av 10. juni 1977 nr. 66 om yrkesbefal m.m. i Forsvaret (Ot. prp. nr. 71 for 1990—91)

   Enst.: Behandles ikke av dette Odelsting.

Møtet hevet kl. 23.20.

Møte mandag den 30. september kl. 13

President: Tora Aasland Houg

Dagsorden (nr. 38):

1. Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om ikke-behandling av Dokument nr. 8:52 om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lov om endring i lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (Innst. O. nr. 87)
2. Referat

Statsråd Tove Veierød overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Solveig Sollie vil framsette et privat lovforslag.

Solveig Sollie: Jeg vil på vegne av representantene Kjell Magne Bondevik, Kåre Gjønnes, Borghild Røyseland og meg selv fremme forslag til lov om vern av ufødt liv.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om ikke-behandling av Dokument nr. 8:52 om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, John Alvheim og Inger-Marie Ytterhorn om lov om endring i lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (Innst. O. nr. 87)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:52 for 1990—91 — om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, John Alvheim og Inger Marie Ytterhorn om lov om endring i lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser — tas ikke under behandling av dette Odelsting.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 2

Referat

1. (200) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
   1. lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering
   2. lov om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner
   3. lov om endringer i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet
   4. lov om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m.
   5. lov om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven)
   6. lov om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten
   7. lov om endringar i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel
   8. lov om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap
   9. lov om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap
   10. lov om endringer i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v.
   11. lov om ekteskap
   12. Endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
   13. Endring i lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet
   14. Endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven)
   15. Opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer (aksjeskatteloven)
   16. Opphevelse av lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven)
   17. Endring i lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven)
   18. Endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)
   19. Endring i lov om aksjefond m.v. av 12. juni 1981 nr. 52
   20. Opphevelse av lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende
   21. Opphevelse av lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond

for næringsdrivende selskaper og innretninger
22. Opphevelse av lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger
23. Særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven)

— og at lovvedtakene er sendt Kongen.

2. (201) Statsministerens kontor melder at
1. lov om endring i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten
2. lov om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister
3. lov om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard
4. lov om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter
5. lov om endring i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)
6. lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover
7. midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden
8. lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd

— er sanksjonert under 14. juni 1991.

3. (202) Statsministerens kontor melder at
1. lov om endring i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår
2. lov om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder
3. lov om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v.
4. lov om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven)
5. lov om endringer i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v.
6. lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering
7. lov om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner
8. lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg

— er sanksjonert under 20. juni 1991.

4. (203) Statsministerens kontor melder at
1. lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
2. lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)
3. lov om endringer i lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) m.m.
4. lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører
5. lov om endringer i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet
6. lov om ekteskap
7. midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder
8. lov om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4
9. lov om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap
10. lov om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap
11. lov om endringar i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel
12. lov om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten

— er sanksjonert under 4. juli 1991.

5. (204) Statsministerens kontor melder at
1. Endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
2. Endring i lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet
3. Endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven)
4. Opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer (aksjeskatteloven)
5. Opphevelse av lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven)
6. Endring i lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven)
7. Endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven)
8. Endring i lov om aksjefond m.v. av 12. juni 1981 nr. 52
9. Opphevelse av lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende
10. Opphevelse av lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger
11. Opphevelse av lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsik-

ringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger
12. Særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven)
13. lov om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak)
14. lov om overføring av domfelte m.m.
15. lov om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m.
16. lov om endringar i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring

— er sanksjonert under 20. juli 1991.

6. (205) Statsministerens kontor melder at lov om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v.
— er sanksjonert under 2. august 1991.
7. (206) Statsministerens kontor melder at lov om statsforetak
— er sanksjonert under 30. august 1991.
8. (207) Statsministerens kontor melder at lov om endring i lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen
— er sanksjonert under 6. september 1991.
Enst.: Nr. 1—8 vedlegges protokollen.
9. (208) Lov om endringer i domstolloven mm (lekdommerutvalgene mm) (Ot.prp. nr. 69 for 1990—91)
10. (209) Lov om endringer i lov av 14. juni 1985 nr. 61 om verdipapirhandel samt endringer i enkelte andre lover. (Innsideregler og emisjonskontroll mv) (Ot.prp. nr. 72 for 1990—91)
11. (210) Lov om endringer i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og i visse andre lover — Sanksjonsregler m.v. (Ot.prp. nr. 73 for 1990—91)
12. (211) Forslag fra stortingsrepresentantene Kjell Magne Bondevik, Kåre Gjønnes, Borghild Røyseland og Solveig Sollie om lov om vern av ufødt liv (Dokument nr. 8:57 for 1990—91)

Enst.: Nr. 9—12 behandles ikke av dette Odelsting.

Møtet hevet kl. 13.05.

Ved Stortingets avslutning samme dag ble protokollen underskrevet av Odelstingets tilstedeværende medlemmer:

Tora Aasland Houg, Anneliese Dørum, Helen Bøsterud, Erik Dalheim, Helga Haugen, Hallgrim Berg, Jan Petersen, Reidar Johansen, Eva R. Finstad, Rolf Bendiksen, Peter Angelsen, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, Jørgen Kosmo, Oscar D. Hillgaar, Arne Alsåker Spilde, Ingrid I. Willoch, Odd Eriksen, Lars Gunnar Lie, Tor Mikkel Wara, Kari Helliesen, Ingvard Sverdrup, Per-Kristian Foss, Ingvald Godal, Jan P. Syse, Finn Thoresen, Bjørn Tore Godal, Thea Knutzen, Roger Gudmundseth, Åse Klundelien, Sylvia K. Brustad, Inger-Marie Ytterhorn, Inger Dag Steen, Per Asphaug, Sverre Mauritzen, Steinar Høgaas, Inger Pedersen, Ranja Hauglid, Astrid Marie Nistad, Anders C. Sjaastad, Pål Atle Skjervengen, Tove Kari Viken, Ole Johs. Brunæs, Berit Brørby Larsen, Anne Aakervik, Mary Kvidal, Marit Rotnes, Tore Liltved, Karl Sørmo, Fridtjof Frank Gundersen, Brit Jørgensen, Svein Ludvigsen, Eirin Faldet, Åsa Solberg Iversen, Wenche Frogn Sellæg, Svein Alsaker, Ernst Wroldsen, Solveig Sollie, Eilef A. Meland, Carl I. Hagen, Lisbeth Holand, Borghild Røyseland, Per Aunet, John S. Tveit, Rolf Ketil Bjørn, Ole Gabriel Ueland, Alf E. Jakobsen, Reidar Sandal, Jan Erik Fåne, Laila Kaland, Rune E. Kristiansen, Olav Lund, Øystein Hedstrøm, Kjellaug Nakkim, Kjellbjørg Lunde, Magnar Sætre, John G. Bernander, Kristin Halvorsen, Inge Staldvik, Anne Enger Lahnstein, Ragnhild Queseth Haarstad, Steinar Maribo, Johan J. Jakobsen, Gudmund Restad, Gunnar Fatland, Gunnar Skaug, Tom Thoresen.

Trykt 8/10 1991

STORTINGSTIDENDE

INNEHOLDENDE

135. STORTINGS FORHANDLINGER

1990–91

II
FORHANDLINGER I LAGTINGET

(Talerregisteret til Stortingstidende finnes i 9. del, seksjon 3)

CENTRALTRYKKERIET GRAFISK SERVICE AS, BÆRUM 1991

Stortingstidende

inneholdende

135. Stortings forhandlinger
1990–1991

Forhandlinger i Lagtinget

År 1990, mandag den 1. oktober kl. 13.35 trådte Lagtinget sammen.

Representanten Per Sævik tok ordet og uttalte:

Eg vil be forrige president i Lagtinget, Hans J. Røsjorde, leie forhandlingane inntil vidare.

Hans J. Røsjorde: Hvis ingen har noe å innvende dertil, skal jeg etterkomme anmodningen.

Hans J. Røsjorde inntok deretter presidentplassen.

Presidenten: Jeg tør anmode sekretæren fra forrige lagting, Vidar Kleppe, om midlertidig å fungere som sekretær.

Det foreligger et referat.

Referat:

(3) Stortingets presidentskap melder at de innkalte vararepresentanter Otto Engen, Mikal Møller Hovda og Odd Eriksen er innvalgt i Lagtinget for den tid de møter for representantene Kirsti Kolle Grøndahl, Erna Solberg og Bjarne Mørk Eidem.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Valg av presidenter og sekretærer

Presidenten: Ifølge vanlig praksis skal valg av president og visepresident foregå ved skriftlig votering. Presidenten tør be om forslag til Lagtingets president.

Jens Marcussen: Jeg tillater meg å foreslå at Hans J. Røsjorde velges til president.

Presidenten: Hans J. Røsjorde er foreslått valgt til Lagtingets president. Andre forslag er ikke fremkommet. Det foretas skriftlig avstemning.

Valget hadde følgende resultat:

Til president ble valgt Hans J. Røsjorde med 35 stemmer. 4 stemmesedler var blanke.

Presidenten: Presidenten ber så om forslag til Lagtingets visepresident.

Per Sævik: Jeg tillater meg å foreslå Dag Jostein Fjærvoll.

Presidenten: Dag Jostein Fjærvoll er foreslått som Lagtingets visepresident. Er det andre forslag? – Andre forslag er ikke fremkommet. Det foretas skriftlig avstemning.

Valget hadde følgende resultat:

Til visepresident ble valgt Dag Jostein Fjærvoll med 39 stemmer.

Presidenten: Det skal så velges sekretær, og presidenten tør be om forslag.

Jens Marcussen: Jeg foreslår Vidar Kleppe.

Presidenten: Vidar Kleppe er foreslått. Andre forslag er ikke fremkommet. Det voteres nå på vanlig måte.

Votering:

Jens Marcussens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det skal så velges visesekretær, og presidenten tør be om forslag.

Dag Jostein Fjærvoll: Jeg foreslår Per Sævik, valgt som visesekretær.

Presidenten: Per Sævik er foreslått. Andre forslag er ikke fremkommet. Det voteres på vanlig måte.

Votering:

Dag Jostein Fjærvolls forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det skal så velges første og annen varapresident.

Presidenten tillater seg å foreslå Jens Marcussen som første varapresident.

Andre forslag er ikke fremkommet, og det voteres på vanlig måte.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten ber så om forslag til annen varapresident.

Sigurd Holemark: Jeg tillater meg å foreslå Dag C. Weberg.

Presidenten: Dag C. Weberg er foreslått. Andre forslag er ikke fremkommet.

Votering:

Sigurd Holemarks forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det skal så velges varasekretær, og presidenten ber om forslag.

Rikard Olsvik: Jeg vil foreslå Karin Lian.

Presidenten: Karin Lian er foreslått. Andre forslag er ikke fremkommet.

Votering:

Rikard Olsviks forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Dermed er Lagtinget konstituert, og meddelelse om dette vil bli sendt Stortinget og Odelstinget.

Møtet hevet kl.13.45.

Møte fredag den 26. oktober kl. 10

President: Hans J. Røsjorde

Dagsorden (nr. 1):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (innkreving av bøter, erstatning m.v.) og lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. (begjæring om fullbyrdelse av bøter) (Besl. O. nr. 1, jf. Innst. O. nr. 1 og Ot.prp. nr. 75 for 1989—90)
3. Odelstingets vedtak til lov om reklame i kringkasting m.v. (Besl. O. nr. 2, jf. Innst. O. nr. 2 og Ot.prp. nr. 55 for 1989—90)

Sak nr. 1

Referat

1. (1) Stortingets presidentskap melder at Stortinget har konstituert seg og valgt embetsmenn.
2. (2) Odelstingets presidentskap melder at Odelstinget har konstituert seg og valgt embetsmenn.
3. (5) Stortingets presidentskap melder at de innkalte vararepresentanter Odd Eriksen, Anne Helen Rui og Marit Wikholm er innvalgt i Lagtinget for den tid de møter for representantene Bjarne Mørk Eidem, Karin Lian og Ranveig Frøiland.

Enst.: Nr. 1—3 vedlegges protokollen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (innkreving av bøter, erstatning m.v.) og lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. (begjæring om fullbyrdelse av bøter) (Besl. O. nr. 1, jf. Innst. O. nr. 1 og Ot.prp. nr. 75 for 1989—90)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om reklame i kringkasting m.v. (Besl. O. nr. 2, jf. Innst. O. nr. 2 og Ot.prp. nr. 55 for 1989—90)

Jens Marcussen: Jeg vil bare vise til de forslag til vedtak som Fremskrittspartiet fremmet da saken var oppe til behandling i Odelstinget. Der ble forslagene nedvotert, og jeg finner derfor ingen grunn til å fremme de samme forslagene her i Lagtinget i dag.

Magnar Sortåsløkken: Jeg vil også vise til at SV hadde forslag i denne saken i Odelstinget, men det ble nedstemt. Jeg finner derfor ikke grunn til å ta opp igjen dette her nå.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og ingen forslag er fremsatt.

Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven. — Det anses enstemmig bifalt.

Møtet hevet kl. 10.05.

Møte onsdag den 5. desember kl. 10.10

President: Jens Marcussen

Dagsorden (nr. 2):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringer i sameloven av 12. juni 1987 nr. 56, grunnskoleloven av 13. juni 1969 nr. 24 og domstolloven av 13. august 1915 nr. 5 (Besl. O. nr. 3, jf. Innst. O. nr. 3 og Ot.prp. nr. 60 for 1989—90)
3. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg (Besl. O. nr. 4, jf. Innst. O. nr. 5 og Ot.prp. nr. 4)
4. Odelstingets vedtak til lov om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v. (Besl. O. nr. 5, jf. Innst. O. nr. 6 og Ot. prp. nr. 2)

Sak nr. 1

Referat

(7) Stortingets presidentskap melder at den innkalte vararepresentant for Hordaland fylke, Paal A. Bjørnestad, er innvalgt i Lagtinget under lagtingspresident Hans J. Røsjordes permisjon.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endringer i sameloven av 12. juni 1987 nr. 56, grunnskoleloven av 13. juni 1969 nr. 24 og domstolloven av 13. august 1915 nr. 5 (Besl. O. nr. 3, jf. Innst. O. nr. 3 og Ot.prp. nr. 60 for 1989—90)

Marit Nybakk: Jeg skal på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti legge fram følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets merknad:

§ 3—7, første ledd, første punktum antas å burde lyde:

Tilsatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap.»

Presidenten: Marit Nybakk har tatt opp det forslaget hun selv har referert.

Thorhild Widvey: Jeg skal på vegne av Høyre fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Under vedtakets punkt II antas § 40 a, nr. 2 å burde lyde:

Kommunestyret kan etter fråsegn frå skolestyret gjere vedtak om at born med samisk talemål skal ha opplæring i samisk i alle ni år.»

Presidenten: Thorhild Widvey har tatt opp det forslag hun selv har referert.

Flere har ikke forlangt ordet. Presidenten vil foreslå at man først voterer over forslaget fra Marit Nybakk. Skulle det falle, voterer man så over forslaget fra Thorhild Widvey.

Ingen innvendinger er kommet — og slik vil det bli gått frem.

Votering:

1. Marit Nybakks forslag ble med 15 mot 13 stemmer ikke bifalt.
2. Thorhild Widveys forslag ble med 20 mot 9 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg (Besl. O. nr. 4, jf. Innst. O. nr. 5 og Ot.prp. nr. 4)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v. (Besl. O. nr. 5, jf. Innst. O. nr. 6 og Ot.prp. nr. 2)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Møtet hevet kl. 10.15

Møte tirsdag den 11. desember kl. 00.50

President: Hans J. Røsjorde

Dagsorden (nr. 3):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank (Besl. O. nr. 6, jf. Innst. O. nr. 7 og Ot.prp. nr. 6)
3. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 7, jf. Innst. O. nr. 10 og Ot.prp. nr. 9)

Sak nr. 1

Referat:

(8) Stortingets presidentskap melder at den innkalte vararepresentant for Østfold fylke, Håkon Arald Gulbrandsen, er innvalgt i Lagtinget for den tid han møter for representanten Wenche Lyngholm.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank (Besl. O. nr. 6, jf. Innst. O. nr. 7 og Ot.prp. nr. 6)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 7, jf. Innst. O. nr. 10 og Ot.prp. nr. 9)

Thor-Eirik Gulbrandsen: Jeg vil på vegne av Arbeiderpartiet få ta opp forslag nr. 1:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

Skattelovens § 44 sekstende ledd første punktum antas å burde lyde:

Sjømenn kan kreve et særskilt fradrag med inntil 23 pst. — begrenset oppad til kr. 55 000 — av inntekt av arbeid om bord.

Skattelovens § 49 nr. 2 antas å burde lyde:

Skattepliktig som i til sammen minst 130 dager av inntektsåret personlig har drevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller langs kysten, kan kreve særfradrag i inntekten med et beløp som utgjør 23 pst. av netto arbeidsinntekt av fisket eller fangsten, dog høyst med kr. 55 000. Fradrag gis ikke samtidig med fradrag etter § 44 sekstende ledd.»

Presidenten: Hr. Gulbrandsen har tatt opp det forslag han selv refererte.

Jens Marcussen: Jeg tillater meg på vegne av Fremskrittspartiet å ta opp forslag nr. 4:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Skattelovens § 75 første til tredje ledd antas å burde lyde:

Personlige skattytere skal ha klassefradrag i inntekten ved kommuneligningen. Ektefeller som lignes under ett for begges samlede formue og inntekt, skal ha et klassefradrag på kr. 57 400 (klasse 2). Det samme gjelder skattyter som er enslig og som har omsorg for barn som ikke har fylt 18 år ved utgangen av inntektsåret, eller har eldre barn som han virkelig forsørger. Andre personlige skattytere skal ha et fradrag på kr. 28 700 (klasse 1).

Er ektefellene skilt eller separert i inntektsåret, kan ektefelle som det meste av året har forsørget den annen, gis et klassefradrag på kr. 57 400 i stedet for fradrag for betalt bidrag etter § 44 første ledd e.

Hvis en av ektefellene er avgått ved døden i inntektsåret, skal gjenlevende ektefelle som lignes for sin og avdødes inntekt under ett, ha et fradrag på kr. 57 400. Kreves den laveste inntekt skattlagt etter § 16 fjerde eller femte ledd, settes fradraget i avdødes inntekt til kr. 28 700. Det samme gjelder når arving som har overtatt boet uskiftet, krever sin og avdødes inntekt skattlagt særskilt. Et dødsbo skal for det inntektsår dødsfallet fant sted ha det fradrag som skattyteren ville ha fått om han hadde levd. Hvis gjenlevende ektefelle er eller sannsynligvis vil bli lignet særskilt, skal boet ha et fradrag på kr. 28 700. Boet skal ikke ha klassefradrag for de etterfølgende inntektsår.

I

Skattelovens § 44 sekstende ledd første punktum antas å burde lyde:

Sjømenn kan kreve et særskilt fradrag med inntil 28 pst. — begrenset oppad til kr. 90 000 — av inntekt av arbeid om bord.

II

Skattelovens § 49 nr. 2 antas å burde lyde:

Skattepliktig som i til sammen 130 dager av inntektsåret personlig har krevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller ved

kysten, kan kreve særfradrag i inntekten med et beløp som utgjør 28 pst. av netto arbeidsinntekt av fisket (fangsten), dog høyst med kr. 90 000. Fradrag gis ikke samtidig med fradrag etter § 44 sekstende ledd.

III

Endringene under I og II skal gjelde fra og med inntektsåret 1990.

Skattelovens § 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum antas å burde lyde:

Fradraget kan ikke utgjøre mer enn 15 pst. av gjennomsnittet av den skattepliktiges inntekt ved ligningen i det år fradrag kreves og i foregående år.»

Presidenten: Hr. Marcussen har tatt opp det forslag han selv refererte.

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil jeg ta opp forslag nr. 2:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

I

Skattelovens § 44 fjerde ledd innledningen antas å burde lyde:

Fradrag for foreningskontingent og for gave til ideell organisasjon kan bare kreves etter reglene i dette ledd for:

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 1 annet avsnitt antas å burde lyde:

Departementet kan bestemme at kontingent til enkelte organisasjoner skal kunne fratrekkes selv om vedkommende organisasjon ikke er landsomfattende.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 1 fjerde avsnitt antas å burde lyde:

Fradrag som nevnt i dette nummer er betinget av at skattyteren er lønnstaker eller aktiv fisker og betaler slik kontingent. Fradrag gis i skatt med 25 pst. av beløp på inntil kr. 1 800, eller av en forholdsmessig del av dette beløp når fradragsberettiget kontingent bare er betalt for en del av inntektsåret.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 2 første til fjerde punktum antas å burde lyde:

Kontingent til arbeidsgiverforening. Fradrag som nevnt kan ikke settes høyere enn et beløp som svarer til 4 promille av samlet utbetalt lønn. Det kan kreves fradrag i skatt med 25 pst. av kontingent inntil kr. 1 800. Det kan kreves fradrag i inntekt for overskytende kontingent.

Nåværende tredje til femte punktum blir nye femte til syvende punktum.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 3 annet avsnitt antas å burde lyde:

Fradrag gis kun til aktive yrkesutøvere eller næringsdrivende, og er betinget av at det senest ved selvangivelsesfristens utløp legges frem attest for innbetalt kontingent. Fradrag gis kun for kontingent som ikke overstiger kr. 1 800 eller et beløp som svarer til 4 promille av samlet utbetalt lønn. Fradrag i skatt gis med 25 pst. av kontingent inntil kr. 1 800. For kontingent over kr. 1 800 gis fradrag i inntekt. Fradrag gis ikke dersom skattyteren krever fradrag etter dette ledd nr. 1. Samlet fradrag etter dette ledd nr. 2 og 3 kan ikke overstige 4 promille av samlet utbetalt lønn.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nytt nr. 4 antas å burde lyde:

Pengegaver til ideell organisasjon o.l. som faller utenfor § 44 femte ledd, og som har sete her i landet og ikke har erverv til formål og som utelukkende eller hovedsakelig driver:

- omsorgs- og helsefremmende arbeid for barn og ungdom og for eldre, syke, funksjonshemmede og andre svakstilte grupper,
- kristelig, eller annen religiøs eller livssynsrettet virksomhet,
- virksomhet til vern av menneskerettigheter og hjelp til utviklingsland,
- katastrofehjelp og virksomhet til forebyggelse av ulykker og skader,
- miljøvern, naturvern og dyrevern.

Organisasjonen må være landsomfattende og ha underavdelinger eller lag på fylkes- eller regionnivå, og utøve en reell aktivitet gjennom underavdelingene.

Organisasjonen må ha vedtekter med angivelse av formål, ledelse og ansvarsforhold. Regelen om ansvarsforhold i lov om stiftelser m.m. av 23. mai 1980 får tilsvarende anvendelse. Vedtektene må videre inneholde bestemmelser om at mottatte gaver skal nyttes til organisasjonens formål og tilfalle organisasjonens formål ved en eventuell oppløsning.

Organisasjonen skal føre regnskap over mottatte gaver, jf. ligningsloven § 6—1, og levere oppgave over gavene i samsvar med ligningsloven § 6—6 d, jf. § 6—16 c. Ligningsloven § 4—9 får tilsvarende anvendelse. Regnskapene skal revideres av statsautorisert eller registrert revisor.

Organisasjonen må innen 1. november i året forut for inntektsåret søke departementet om godkjennelse som organisasjon med rett til å motta gaver etter reglene foran. I særlige tilfelle kan departementet godkjenne organisasjon som avviker fra vilkår som nevnt i annet avsnitt første punktum. Departementet kan gi nærmere regler om søknadenes innhold og dokumentasjon.

Personlig skattyter kan kreve fradrag i skatt med 25 pst. av gave betalt i inntektsåret for inntil kr. 2 500 i klasse 1 og kr. 4 000 i klasse 2. Gave fra en skattyter til en organisasjon må overstige kr. 500 i inntektsåret for å gi rett til fradrag. Det gis kun fradrag etter denne bestemmelse i den utstrekning det ikke er krevet fradrag etter dette ledd nr. 1—3.

Skattelovens § 44 fjerde ledd nr. 4 antas å bli nytt nr. 5.

Skattelovens § 44 tolvte ledd antas å burde lyde:

Fradrag i skatt som nevnt i fjerde og ellevte ledd gis ikke med høyere beløp enn summen av de utlignede inntektsskatter og trygdeavgift til folketrygden (lov om folketrygd § 16—2). Fradraget rundes av nedover til nærmeste kronebeløp.

II

Ligningslovens § 6—6 overskriften antas å burde lyde:

Om livsforsikringspremie, spareinnskudd, innskudd i aksjefond og gave til ideell organisasjon.

Ligningslovens § 6—6 ny d antas å burde lyde:

d. ideelle organisasjoner innberette oppgave til skattemyndighetene over gaver mottatt i henhold til skatteloven § 44 fjerde ledd nr. 4 med opplysninger om givers navn, fødselsnummer, adresse og gavebeløp.

Ligningslovens § 6—16 c antas å burde lyde:

e. i forskrift bestemme at de i denne paragraf spesifiserte oppgavene; lønnsoppgaver m.v. etter § 6—2, saldo og renteoppgaver ved årsskiftet eller ved oppgjør av konti i løpet av det siste inntektsår etter § 6—4 og § 6—13 nr. 2 d, kontrolloppgaver fra Verdipapirsentralen etter § 6—5, forsikringspremier m.m.; spareinnskudd og innskudd i aksjefond, samt fradragsberettigede gaver etter § 6—6, skal overleveres i maskinlesbar form.

III

Skatteloven § 44 fjerde ledd nr. 4 trer i kraft straks med virkning for inntektsåret 1990. Finansdepartementet kan gi forskrift om tilpasning og gjennomføring av fradragsordningen for inntektsåret 1990.

Forøvrig gjelder endringene under I og II fra og med inntektsåret 1991.»

Jeg tillater meg samtidig på vegne av Høyre å fremme forslag nr. 3:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

1. § 44 første ledd bokstav g nr. 1 annet ledd femte punktum antas å burde lyde:

Fradraget beregnet etter reglene i dette ledd skal ikke settes lavere enn kr. 3 200 og ikke høyere enn kr. 7 800.

2. § 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum antas å burde lyde:

Fradraget kan ikke utgjøre mer enn 10 pst. av gjennomsnittet av den skattepliktiges inntekt ved ligningen i det år fradrag kreves og i foregående år.»

Endelig vil jeg på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet få fremme forslag nr. 5:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 78 nr. 1 første punktum antas å burde lyde:

For skattytere som har rett til fradrag etter § 77 nr. 1 og 2, skal det ikke beregnes skatt når den antatte inntekt ved statsskatteligningen ikke overstiger kr. 57 000 for enslig og kr. 90 000 for ektepar.»

Presidenten: Hr. Holemark har fremsatt de tre forslag han selv refererte.

Dag Jostein Fjærvoll: Jeg skal ikke ta opp noen debatt på nattetid, men bare få fremme forslag nr. 6 på vegne av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 78 nr. 1 første punktum antas å burde lyde:

For skattytere som har rett til fradrag etter § 77 nr. 1 og 2, skal det ikke beregnes skatt når den antatte inntekt ved statsskatteligningen ikke overstiger kr. *55 900* for enslig og kr. *87 900* for ektepar.»

Presidenten: Hr. Fjærvoll har fremsatt det forslag han selv refererte.

Magnar Sortåsløkken: Da disse sakene var oppe til behandling i Odelstinget, hadde SV en rekke egne forslag og forslag sammen med

Aune-lista. Disse forslagene ble nedstemt i Odelstinget, og vi har ikke funnet grunn til å ta dem opp igjen her i dag.

Presidenten: Flere har ikke forlangt ordet.

Under debatten er det fremsatt seks forslag. Det er forslag nr. 2, fremsatt av Sigurd Holemark på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Det er forslag nr. 1, fremsatt av Thor-Eirik Gulbrandsen på vegne av Arbeiderpartiet. Det er forslag nr. 4, fremsatt av Jens Marcussen på vegne av Fremskrittspartiet. Det er forslag nr. 3, fremsatt av Sigurd Holemark på vegne av Høyre. Det er forslag nr. 5, fremsatt av Sigurd Holemark på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet. Og endelig er det forslag nr. 6, fremsatt av Dag Jostein Fjærvoll på vegne av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Presidenten vil anta at vi kan gå frem på følgende vis: Først voteres det over forslag nr. 2, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, dernest over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, så over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet, så over forslag nr. 3, fra Høyre, så over forslag nr. 5, fra Høyre og Fremskrittspartiet og til slutt over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. — Ingen innvendinger har kommet, og slik vil det bli gått frem.

Forslag nr. 2, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 18 mot 11 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Vi tar så opp forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 18 mot 11 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Vi tar så opp forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 25 mot 4 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Presidenten vil så ta opp forslag nr. 3, fra Høyre.

Fremskrittspartiet har signalisert at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 20 mot 9 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Vi tar så opp forslag nr. 5, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 20 mot 9 stemmer ikke bifalt.

Sigurd Holemark: Når det fremsatte forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet har falt, vil jeg anbefale Høyres medlemmer å stemme for forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Jens Marcussen: Jeg tør anbefale Fremskrittspartiets representanter å stemme for forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Thor-Eirik Gulbrandsen: Av hensyn til helheten i skatteopplegget vil jeg rå Arbeiderpartiets medlemmer til å stemme for forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Presidenten: Vi tar da opp forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes med 26 mot 3 stemmer.

Presidenten: Lovvedtaket blir med den vedtatte anmerkning å sende tilbake til Odelstinget.

Møtet hevet kl. 01.05.

Trykt 18/12 1990

Møte torsdag den 20. desember kl. 17

President: Hans J. Røsjorde

Dagsorden (nr. 4):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover (Besl. O. nr. 8, jf. Innst. O. nr. 11, Ot.prp. nr. 77 for 1989—90 og Ot. prp. nr. 3)
3. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (renter og gebyr) (Besl. O. nr. 9, jf. Innst. O. nr. 14 og Ot.prp. nr. 12)
4. Odelstingets vedtak til lov om endringer i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen (Besl. O. nr. 10, jf. Innst. O. nr. 15 og Ot.prp. nr. 13)
5. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter (Besl. O. nr. 11, jf. Innst. O. nr. 12 og Dokument nr. 8:2)
6. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (Besl. O. nr. 13, jf. Innst. O. nr. 13 og Ot.prp. nr. 10)
7. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 14, jf. Innst. O. nr. 16 og Ot.prp. nr. 11)
8. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven) (Besl. O. nr. 15, jf. Innst. O. nr. 16 og Ot.prp. nr. 11)
9. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene (Besl. O. nr. 16, jf. Innst. O. nr. 16 og Ot.prp. nr. 11)
10. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 17, jf. Innst. O. nr. 16 og Ot.prp. nr. 11)
11. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven) (Besl. O. nr. 18, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)
12. Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger. Ikraftsetting og overgangsbestemmelser (Besl. O. nr. 19, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)
13. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven) (Besl. O. nr. 20, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)
14. Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven). Ikraftsetting og overgangsregler (Besl. O. nr. 21, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)
15. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven) (Besl. O. nr. 22, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)
16. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 23, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)
17. Odelstingets vedtak til lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen (Besl. O. nr. 24, jf. Innst. O. nr. 19 og Ot.prp. nr. 17)
18. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond (Besl. O. nr. 25, jf. Innst. O. nr. 19 og Ot.prp nr. 17)

Sak nr. 1

Referat

(14) Odelstingets presidentskap melder:

År 1990 den 17. desember holdtes Odelsting.

Da ble behandlet:

Lagtingets anmerkning til Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

Odelstinget besluttet:

Lagtingets anmerkning bifalles.

Presidenten: Lovbeslutningen blir da som bifalt av begge ting i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover (Besl. O. nr. 8, jf. Innst. O. nr. 11, Ot.prp. nr. 77 for 1989—90 og Ot.prp. nr. 3)

Thorhild Widvey: Jeg viser til Høyres forslag som ble fremmet Odelstinget. Disse forslagene ble nedstemt, og jeg finner ingen grunn til å fremme disse forslagene på nytt i Lagtinget.

Per Risvik: Det samme gjelder for Fremskrittspartiet. Da denne saken ble behandlet i

Odelstinget, fikk ikke våre forslag flertall, og vi vil ikke ta disse opp på nytt.

For å spare tid: Det samme gjelder for sakene nr. 3, 6, 7, 10, 12 og 14 på dagens kart. Fremskrittspartiets forslag ble nedstemt i Odelstinget, og vi finner det heller ikke hensiktsmessig å fremme disse på nytt.

Kirsti Kolle Grøndahl: På vegne av Arbeiderpartiet vil jeg vise til de forslag Arbeiderpartiet fremmet i Odelstinget, men som ble nedstemt der. Arbeiderpartiet finner ingen grunn til å ta disse forslagene opp igjen i Lagtinget.

Magnar Sortåsløkken: Det samme gjelder for SV i denne saken. Vi hadde også egne forslag i Odelstinget i flere av de andre sakene, men forslagene ble nedstemt, og vi finner derfor ikke grunn til å ta dem opp igjen her i dag.

Presidenten: Flere har ikke forlangt ordet, og det er heller ikke fremsatt noen forslag. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og om endringer i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (renter og gebyr) (Besl. O. nr. 9, jf. Innst. O. nr. 14 og Ot.prp. nr. 12)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endringer i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen (Besl. O. nr. 10, jf. Innst. O. nr. 15 og Ot.prp. nr. 13)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter (Besl. O. nr. 11, jf. Innst. O. nr. 12 og Dokument nr. 8:2)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 6

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (Besl. O. nr. 13, jf. Innst. O. nr. 13 og Ot.prp. nr. 10)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 7

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 14, jf. Innst. O. nr. 16 og Ot.prp. nr. 11)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 8

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven) (Besl. O. nr. 15, jf. Innst. O. nr. 16 og Ot.prp. nr. 11)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 9

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene (Besl. O. nr. 16, jf. Innst. O. nr. 16 og Ot.prp. nr. 11)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 10

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 17, jf. Innst. O. nr. 16 og Ot.prp. nr. 11)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 11

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven) (Besl. O. nr. 18, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 12

Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger. Ikraftsetting og overgangsbestemmelser (Besl. O. nr. 19, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 13

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven) (Besl. O. nr. 20, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 14

Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven). Ikraftsetting og overgangsregler (Besl. O. nr. 21, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 15

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven) (Besl. O. nr. 22, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 16

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 23, jf. Innst. O. nr. 17 og Ot.prp. nr. 15)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 17

Odelstingets vedtak til lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen (Besl. O. nr. 24, jf. Innst. O. nr. 19 og Ot.prp. nr. 17)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre og Fremskrittspartiet vil jeg sette frem følgende forslag:

«Odelstinget vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget.»

Presidenten: Hr. Holemark har fremsatt det forslag han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Sigurd Holemarks forslag ble med 22 mot 10 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 18

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond (Besl. O. nr. 25, jf. Innst. O. nr. 19 og Ot. prp nr. 17)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre og Fremskrittspartiet setter jeg frem følgende

forslag som blir det siste forslaget i Lagtinget før Jul:

«Odelstinget vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget.»

Presidenten: Sigurd Holemark har fremsatt det forslag han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Sigurd Holemarks forslag ble med 22 mot 10 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Dermed er siste sak på kartet ferdigbehandlet. Og med den raske avvikling av møtet skal presidenten kort få markere at de ønsker som ble fremsatt i Stortinget, også antas å gjelde her i Lagtinget — og ønsker med dette god jul.

Møtet hevet kl. 17.15.

Møte torsdag den 21. februar 1991 kl. 13.15

President: Hans J. Røsjorde

Dagsorden (nr. 5):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Besl. O. nr. 26, jf. Innst. O. nr. 18 og Dokument nr. 8:10)
3. Odelstingets vedtak til lov om megling i konfliktråd (Besl. O. nr. 27, jf. Innst. O. nr. 21 og Ot.prp. nr. 56 for 1989—90)
4. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Besl. O. nr. 28, jf. Innst. O. nr. 23 og Ot.prp. nr. 19)
5. Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeloven m.v. (samfunnstjeneste) (Besl. O. nr. 29, jf. Innst. O. nr. 22 og Ot.prp. nr. 72 for 1989—90)
6. Odelstingets vedtak til lov om endringer i Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 m.m. (Besl. O. nr. 30, jf. Innst. O. nr. 25 og Ot.prp. nr. 56 for 1989—90)

Sak nr. 1

Referat

(33) Stortingets presidentskap melder at den innkalte vararepresentant for Nordland fylke, Wegard Harsvik, er innvalgt i Lagtinget for den tid han møter for representanten Bjarne Mørk Eidem.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Besl. O. nr. 26, jf. Innst. O. nr. 18 og Dokument nr. 8:10)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om megling i konfliktråd (Besl. O. nr. 27, jf. Innst. O. nr. 21 og Ot.prp. nr. 56 for 1989—90)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre vil jeg fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

§ 2 tredje ledd — antas å burde utgå.»

Presidenten: Sigurd Holemark har fremsatt det forslag han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet.

Votering:

Sigurd Holemarks forslag ble med 22 mot 7 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern (Besl. O. nr. 28, jf. Innst. O. nr. 23 og Ot.prp. nr. 19)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeloven m.v. (samfunnstjeneste) (Besl. O. nr. 29, jf. Innst. O. nr. 22 og Ot.prp. nr. 72 for 1989—90)

Jens Marcussen: Da denne lov ble behandlet i Odelstinget, fremmet Fremskrittspartiet et eget forslag om endring av § 28 a og § 28 c.

Forslagene fikk imidlertid bare Fremskrittspartiets stemmer i Odelstinget, og jeg finner derfor ikke grunn til å gjenta noe forslag her i dag.

Magnar Sortåsløkken: I Odelstinget fremmet Sosialistisk Venstreparti forslag om ny § 28 a. Det ble nedstemt, og jeg finner ingen grunn til å ta det opp igjen her i Lagtinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og ingen forslag er fremsatt. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 6

Odelstingets vedtak til lov om endringer i Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 m.m. (Besl. O. nr. 30, jf. Innst. O. nr. 25 og Ot.prp. nr. 56 for 1989—90)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre og Fremskrittspartiet vil jeg fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

I Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 antas § 390 første ledd å burde lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som krenker privatlivets fred ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold *eller ved utilbørlig å gjengi offentlig helt eller delvis et hemmelig opptak av en samtale.*»

Presidenten: Sigurd Holemark har tatt opp det forslag han selv har referert.

Jens Marcussen: Under behandlingen av denne loven i Odelstinget fremmet Fremskrittspartiet et avvikende forslag til V.

Jeg viser til den argumentasjonen som ble brukt i Odelstinget, men forslaget fikk da bare Fremskrittspartiets stemmer. Jeg finner ingen grunn til å ta opp det forslaget her, men anbefaler selvsagt Fremskrittspartiets representanter i Lagtinget å stemme for det forslaget som Sigurd Holemark nettopp fremmet på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og hr. Holemarks forslag tas opp til votering.

Votering:

Sigurd Holemarks forslag ble med 17 mot 11 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Møtet hevet kl 13.25

Møte torsdag den 7. mars kl. 10

President: Dag Jostein Fjærvoll

Dagsorden (nr. 6):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (Besl. O. nr. 31, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)
3. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl (Besl. O. nr. 32, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)
4. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift (Besl. O. nr. 33, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)
5. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter (Besl. O. nr. 34, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)
6. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorarer til utenlandske kunstnere m.v. (Besl. O. nr. 35, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)
7. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol (Besl. O. nr. 36, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)
8. Odelstingets vedtak til lov om Statens Banksikringsfond (Besl. O. nr. 37, jf. Innst. O. nr. 31 og Ot.prp. nr. 20)
9. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 38, jf. Innst. O. nr. 27 og Ot.prp. nr. 22)
10. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven) (Besl. O. nr. 39, jf. Innst. O. nr. 28 og Ot.prp. nr. 21)

Presidenten: Sak nr. 1, Referat, utgår.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (Besl. O. nr. 31, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)

Nils O. Golten: På vegner av Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti vil eg setja fram følgjande forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 50 annet ledd første punktum antas å burde lyde:

Offentlige myndigheter, innretninger m.v. og tjenestemenn plikter etter krav fra avgiftsmyndighetene å gi de opplysninger som de er blitt kjent med i sitt arbeid og som er av betydning for avgiftskontrollen og skal i nødvendig utstrekning gi utskrift av protokoll, kopi av dokument m.v.»

Presidenten: Representanten Golten har satt fram det forslag han selv refererte.

Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 14 mot 13 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl (Besl. O. nr. 32, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift (Besl. O. nr. 33, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter (Besl. O. nr. 34, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lov-

beslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 6

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorarer til utenlandske kunstnere m.v. (Besl. O. nr. 35, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 7

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol (Besl. O. nr. 36, jf. Innst. O. nr. 30 og Ot.prp. nr. 18)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 8

Odelstingets vedtak til lov om Statens Banksikringsfond (Besl. O. nr. 37, jf. Innst. O. nr. 31 og Ot.prp. nr. 20)

Nils O. Golten: På vegner av Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti vil eg setja fram følgjande forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 6 antas å burde utgå.»

Presidenten: Representanten Golten har satt fram det forslaget han selv refererte.

Magnar Sortåsløkken: Under behandlingen av denne saken i Odelstinget fremmet SV et eget forslag til § 4, men da det ble nedstemt, finner jeg ingen grunn til å ta opp det forslaget her.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 15 mot 13 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 9

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 38, jf. Innst. O. nr. 27 og Ot.prp. nr. 22)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 10

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven) (Besl. O. nr. 39, jf. Innst. O. nr. 28 og Ot.prp. nr. 21)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Møtet hevet kl. 10.10.

Trykt 14/3 1991

Møte torsdag den 21. mars kl. 13.55

President: Dag Jostein Fjærvoll

Dagsorden (nr. 7):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) (Besl. O. nr. 40, jf. Innst. O. nr. 32 og Ot.prp. nr. 14 for 1990—91)
3. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Besl. O. nr. 41, jf. Innst. O. nr. 34 og Ot.prp. nr. 26 for 1990—91)
4. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (Besl. O. nr. 42, jf. Innst. O. nr. 33 og Ot.prp. nr. 16 for 1990—91)

Sak nr. 1

Referat

(53) Stortingets presidentskap melder at de innkalte vararepresentanter Ole Tinghaug og Ragnhild Skjerveggen er innvalgt i Lagtinget for den tid de møter for representantene Jens Marcussen og Magnus Stangeland.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) (Besl. O. nr. 40, jf. Innst. O. nr. 32 og Ot. prp. nr. 14 for 1990—91)

Hans J. Røsjorde: Da saken ble behandlet av utenriks- og konstitusjonskomiteen, ønsket ikke Fremskrittspartiets medlemmer å heve grensen for antall underskrifter for registrering av partier. Vi ønsket å beholde 3 000 underskrifter som tidligere og ikke gå opp til 5 000, slik man nå har vedtatt i Odelstinget. På denne bakgrunn vil jeg tillate meg å ta opp det omdelte forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 17 antas å burde utgå.»

Presidenten: Representanten Røsjorde har fremsatt det forslag han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet.

Lagtinget går til votering over Hans J. Røsjordes forslag.

Votering:

Hans J. Røsjordes forslag ble med 22 mot 5 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Besl. O. nr. 41, jf. Innst. O. nr. 34 og Ot.prp. nr. 26 for 1990—91)

Magnar Sortåsløkken: Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmet i Innst. O. nr. 34 for 1990—91 forslag om at permitteringslovens § 3 nr. 2 midlertidig skulle oppheves i påvente av Regjeringas forslag til revidert nasjonalbudsjett og behandlingen av et dokument 8-forslag, Dokument nr. 8:26, som SV har lagt fram. Dette forslaget fikk dessverre ikke flertall i Odelstinget.

Permitteringsloven har fått helt andre konsekvenser enn det en la til grunn da Stortinget vedtok loven. Den skulle beskytte arbeidstakerne mot at arbeidsgiverne permitterte sine ansatte i månedsvis og skjøv det økonomiske ansvaret over til det offentlige. Arbeidsgiverne utnyttet det regelverket som fantes. Målet var å sikre ansattes rettigheter og hindre misbruk av permitteringsreglene og offentlige midler. LO var blant dem som presset hardt på for å få loven vedtatt i Stortinget, mens de nå ber om at loven må bli utsatt.

Det er også grunn til å minne om at da permitteringsloven ble vedtatt våren 1988 — Innst. O. nr. 50 for 1987—88 — var arbeidsledigheten en helt annen enn den vi har nå. Da var det ca. 40 000 ledige.

Det kom ganske raskt reaksjoner på loven, og ikrafttredelsen ble flere ganger utsatt. Det ble også foretatt endringer av loven, slik at den økonomiske belastningen for bedriftene skulle bli mindre enn det som lå i det første utkastet. Det vi nå opplever, er at loven i stor stil provoserer fram oppsigelser som strengt tatt ikke burde vært nødvendige. Direktøren ved Moelven Bygg uttalte da bedriften gikk til nye oppsigelser for noen få uker siden at han likevel mente at antall oppsagte kunne ha vært et annet dersom permitteringsloven hadde vært annerledes. «Da ville vi ha permittert en god del av de ansatte i stedet for å gå til oppsigelser,» sa han.

Det som skjer, er at andelen permitterte synker, mens oppsigelsene øker, spesielt innenfor noen bransjer. Her er bygg og anlegg

den bransjen som er verst ute å kjøre. Et annet resultat er økt bruk av korttidsengasjement, leiefirmaer og prosjekttilsatte. Dette skaper grobunn for kontraktører og svart arbeid. I en situasjon med høg, og dessverre antakelig vedvarende høg arbeidsledighet fungerer loven mot sin hensikt. Forslaget om å videreføre overgangsordningene i forbindelse med permitteringsloven slik det ble vedtatt av Odelstinget, endrer ikke på denne realiteten.

Regjeringen har uttalt at den vil foreta en gjennomgang av permitteringsloven i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Det forslaget som Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmet i Innst. O. nr. 34, gikk ut på at permitteringslovens § 3 nr. 2 skulle oppheves i påvente av behandlingen av revidert nasjonalbudsjett.

På dette grunnlag vil jeg på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.
Lagtingets merknad:
§ 3 nr. 2 antas å burde utgå.»

Presidenten: Representanten Sortåsløkken har tatt opp det forslag han selv refererte.

Edvard Grimstad: Det er ikke dagligdags kost at vi diskuterer sakene inngående her i Lagtinget, men saken er av en så alvorlig karakter at jeg likevel velger å ta ordet for å begrunne forslaget.

I forbindelse med behandlingen av denne saken har vi hatt sterke utspill bl.a. fra LO, NHO — Næringslivets Hovedorganisasjon — og Maskinentreprenørenes Forbund. Fra alle disse tre har vi fått klar beskjed om at situasjonen på arbeidsmarkedet er så alvorlig og så ekstraordinær, og faktisk alle tre ber om at permitteringsloven oppheves midlertidig. De beskriver situasjonen med oppsigelser og midlertidige ansettelser, kontraktørvirksomhet, svart arbeid osv. Vi er vel alle klar over at dette er et økende problem og at situasjonen er meget alvorlig. Særlig er situasjonen innen bygg og anlegg, transport og hotell- og restaurantnæringen prekær.

Det er altså et klart ønske både fra arbeidstakernes representanter, representert ved LO, og arbeidsgivernes representanter, representert bl.a. ved NHO, om at permitteringsloven må settes midlertidig ut av kraft. Det er understreket at slik arbeidsmarkedet nå fungerer, vil ikke permitteringsloven kunne fungere slik det var forutsatt. LO understreker bl.a. at hensikten med loven, som var ikke å hindre ønsket omstilling i næringslivet, er bortfalt idet arbeidsmarkedet ikke fungerer. En annen hensikt, som var å motvirke at bedriftenes økonomiske ansvar overføres til Folketrygden, har heller ikke slått til, idet bedriftene i stedet benytter oppsigelser. Fra arbeidsgiverne er det blitt understreket at mange bedrifter nå har så store problemer at det er fare for nye oppsigelser og det som kalles rullerende permittering.

Vi har fått en klar og entydig henstilling både fra arbeidstaker- og arbeidsgiverhold om å foreta en midlertidig oppheving av denne loven. I Senterpartiet har vi valgt å ta dette på alvor. Vi regner med at partene i arbeidslivet er de som best vet hvor alvorlig situasjonen er. Vi har valgt å ta henstillingen på alvor. Vi har derfor ønsket en midlertidig opphevelse av den delen av loven som gjør at lønnsplikt inntrer, inntil Stortinget har fått behandlet permitteringsloven i hele sin bredde. Regjeringen har varslet at den vil komme tilbake til dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Da får vi se hva som egentlig er nødvendig å gjøre når saken kommer tilbake til Stortinget.

Jeg tror det er riktig at vi nå bevilger oss et pusterom, som jeg mener vi ville fått hvis vi hadde fått flertall for forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Jeg må innrømme at jeg er noe overrasket over at flertallet i Odelstinget har valgt å se bort fra de råd som partene i arbeidslivet har gitt om hvordan vi bør forholde oss i den prekære situasjon vi nå er.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Kristelig Folkeparti har meddelt presidenten at de vil stemme for forslaget fra SV og Senterpartiet.

Magnar Sortåsløkken har på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmet følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.
Lagtingets merknad:
§ 3 nr. 2 antas å burde utgå.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 18 mot 9 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (Besl. O. nr. 42, jf. Innst. O. nr. 33 og Ot.prp. nr. 16 for 1990—91)

Hans J. Røsjorde: Ved behandlingen av denne saken i Odelstinget fremmet Fremskrittspartiet et eget forslag som bare fikk partiets egne stemmer. Jeg vil bare vise til vår holdning her, og finner det ikke hensiktsmessig å ta opp et forslag i tråd med det som vi fikk nedstemt i Odelstinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i samsvar med Grunnloven.

Møtet hevet kl. 14.05.

Møte tirsdag den 30. april kl. 10.55

President: Hans J. Røsjorde

Dagsorden (nr. 8):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister (Besl. O. nr. 43, jf. Innst. O. nr. 36 og Ot.prp. nr. 25)
3. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering (Besl. O. nr. 44, jf. Innst. O. nr. 35 og Ot.prp. nr. 73 for 1989—90)

Sak nr. 1

Referat

(54) Stortingets presidentskap melder at de innkalte vararepresentanter Ottar Kaldhol, Anne Helen Rui og Johan Elsness er innvalgt i Lagtinget for den tid de møter for representantene Rikard Olsvik, Karin Lian og Sigurd Holemark.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister (Besl. O. nr. 43, jf. Innst. O. nr. 36 og Ot.prp. nr. 25)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering (Besl. O. nr. 44, jf. Innst. O. nr. 35 og Ot. prp. nr. 73 for 1989—90)

Jens Marcussen: Jeg viser til debatten i Odelstinget da saken ble behandlet der. Fremskrittspartiet tok da opp et forslag som ble nedstemt. Vi synes denne saken er såpass alvorlig at vi — uten noen videre debatt her — bare vil ta opp igjen forslaget i Lagtinget. Forslaget lyder:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets merknad:

§ 6 første ledd antas å burde lyde:

Ved undersøkelser som nevnt i § 5, plikter enhver som er bosatt eller er midlertidig tilstede i folkeregisterdistriktet, å gi folkeregisteret følgende opplysninger om seg selv og sin husstand: Fullt navn, fødselsdato, fødested, kjønn og ekteskapelige status, *foreldreansvar for barn*, utdanning, yrke, arbeidsgiver, bosted i folkeregisterdistriktet (for midlertidig tilstedeværende også i hvilket folkeregisterdistrikt de er bosatt), statsborgerforhold og for personer som er tilflyttet folkeregisterdistriktet i løpet av de siste fem år, også når og hvorfra de er flyttet inn.

§ 13 antas å byrde lyde:

Enhver som i stillings medfør eller som i medhold av denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven, har høve til å gjøre seg kjent med opplysninger i folkeregistrene om noen private forhold, er pliktige til å bevare taushet om det han får kjennskap til. *Som private forhold regnes ikke en persons fulle navn, fødested, fødselsdato, adresse og eventuell dødsdato med mindre slike opplysninger kan røpe et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlig. Etter begjæring fra private personer og institusjoner kan Sentralkontoret bestemme at opplysning om ekteskapelig status, ektefelle, barn og foreldre i særlige tilfelle kan unntas fra taushetsplikt. Et avslag kan påklages til departementet av den som har satt fram begjæringen.*

Tjenestemenn som i stillings medfør har adgang til folkeregistrene, skal ved tiltredelsen underskrive erklæring om taushetsplikt. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder ikke.»

Presidenten: Hr. Marcussen har tatt opp det forslag han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Jens Marcussens forslag ble med 21 mot 4 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Møtet hevet kl. 11.00.

Møte tirsdag den 7. mai kl. 19.40

President: Dag Jostein Fjærvoll

Dagsorden (nr. 9):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (Besl. O. nr. 45, jf. Innst. O. nr. 39 og Dokument nr. 8:16)
3. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (Besl. O. nr. 46, jf. Innst. O. nr. 40 og Ot.prp. nr. 24)
4. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Besl. O. nr. 47, jf. Innst. O. nr. 38 og Ot.prp. nr. 23)
5. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m. v. (Besl. O. nr. 48, jf. Innst. O. nr. 41 og Ot. prp. nr. 34)

Presidenten: Sak nr. 1, Referat, utgår.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (Besl. O. nr. 45, jf. Innst. O. nr. 39 og Dokument nr. 8:16)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre og Fremskrittspartiet fremmer jeg følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

1. § 3—7, annet ledd, annet punktum antas å burde utgå.
2. § 3—7, tredje ledd antas å burde lyde: Innskrenkningen kan ikke gå videre enn det som gjelder for brennevin og vin.»

Presidenten: Representanten Holemark har på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet satt fram det forslaget han selv refererte. Presidenten forutsetter at forslaget er omdelt på representantenes plasser.

Votering:

Sigurd Holemarks forslag ble med 20 mot 8 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (Besl. O. nr. 46, jf. Innst. O. nr. 40 og Ot.prp. nr. 24)

Hans J. Røsjorde: Da denne saken ble behandlet i Odelstinget, gikk Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti mot forslaget, som gjaldt egenbetaling for hjemmesykepleie, hjemmehjelp og korttidsopphold ved institusjoner. Jeg tillater meg på vegne av Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti å fremsette det omdelte forslag, som lyder:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget.»

Presidenten: Representanten Røsjorde har på vegne av Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti satt fram det forslag han selv refererte.

Votering:

Hans J. Røsjordes forslag ble med 22 mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Besl. O. nr. 47, jf. Innst. O. nr. 38 og Ot.prp. nr. 23)

Hans J. Røsjorde: Da denne loven ble behandlet i Odelstinget, hadde Fremskrittspartiet avvikende forslag. Jeg finner det ikke hensiktsmessig å ta opp igjen disse forslagene her nå, men vil bare henvise til debatten i Odelstinget og voteringen som fulgte der.

Magnar Sortåsløkken: Jeg vil bare vise til at også Sosialistisk Venstreparti hadde flere forslag da denne saken ble behandlet i Odelstinget. De ble nedstemt, og jeg finner ingen grunn til å ta opp igjen de forslagene nå, men viser til debatten i Odelstinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og det er ikke fremmet noen forslag.

Odelstingets vedtak er dermed bifalt av

Lagtinget, og lovvedtaket blir i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

(Besl. O. nr. 48, jf. Innst. O. nr. 41 og Ot.prp. nr. 34)

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v.

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Møtet hevet kl. 19.50.

Møte torsdag den 30. mai kl. 12.50

President: Dag Jostein Fjærvoll

Dagsorden (nr. 10):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16 (Besl. O. nr. 49, jf. Innst. O. nr. 42 og Ot.prp. nr. 48)
3. Odelstingets vedtak til lov om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker (Besl. O. nr. 50, jf. Innst. O. nr. 49 og Ot.prp. nr. 49)
4. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) (Besl. O. nr. 51, jf. Innst. O. nr. 48 og Ot.prp. nr. 33)
5. Odelstingets vedtak til lov om endringar i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (Besl. O. nr. 52, jf. Innst. O. nr. 47 og Ot.prp. nr. 38)
6. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter (Besl. O. nr. 53, jf. Innst. O. nr. 44 og Ot.prp. nr. 31)
7. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (Besl. O. nr. 54, jf. Innst. O. nr. 46 og Ot.prp. nr. 36)
8. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten (Besl. O. nr. 55, jf. Innst. O. nr. 45 og Ot.prp. nr. 40)

Presidenten: Sak nr. 1, Referat, utgår.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16 (Besl. O. nr. 49, jf. Innst. O. nr. 42 og Ot.prp. nr. 48)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker (Besl. O. nr. 50, jf. Innst. O. nr. 49 og Ot.prp. nr. 49)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) (Besl. O. nr. 51, jf. Innst. O. nr. 48 og Ot.prp. nr. 33)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endringar i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (Besl. O. nr. 52, jf. Innst. O. nr. 47 og Ot.prp. nr. 38)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 6

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter (Besl. O. nr. 53, jf. Innst. O. nr. 44 og Ot.prp. nr. 31)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 7

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (Besl. O. nr. 54, jf. Innst. O. nr. 46 og Ot.prp. nr. 36)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Sak nr. 8

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten (Besl. O. nr. 55, jf. Innst. O. nr. 45 og Ot.prp. nr. 40)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Lovbeslutningen blir som bifalt av Lagtinget i samsvar med Grunnloven å oversende Kongen.

Møtet hevet kl. 12.55.

Møte torsdag den 6. juni kl. 20.45

President: Jens Marcussen

Dagsorden (nr. 11):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) m.m. (Besl. O. nr. 56, jf. Innst. O. nr. 50 og Ot.prp. nr. 7)
3. Odelstingets vedtak til lov om overføring av domfelte m.m. (Besl. O. nr. 57, jf. Innst. O. nr. 56 og Ot.prp. nr. 47)
4. Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak) (Besl. O. nr. 58, jf. Innst. O. nr. 55 og Ot.prp. nr. 27)
5. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister (Besl. O. nr. 59, jf. Innst. O. nr. 54 og Ot.prp. nr. 61)

Sak nr. 1

Referat

1. (67) Stortingets presidentskap melder at den innkalte vararepresentant for Troms fylke, Anne-Marie Blomstereng, er innvalgt i Lagtinget for den tid hun møter for representanten William Engseth.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) m.m. (Besl. O. nr. 56, jf. Innst. O. nr. 50 og Ot.prp. nr. 7)

Dag Jostein Fjærvoll: Ved behandlingen av denne saken i Odelstinget hadde Kristelig Folkeparti forslag sammen med Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i en del av saken og dessuten forslag sammen med Fremskrittspartiet i den øvrige del av saken.

Med bakgrunn i debatten og voteringsresultatet i Odelstinget finner jeg ikke grunnlag for å fremme noe forslag her i Lagtinget i dag og henviser bare til det som ble sagt i debatten i Odelstinget.

Paul Chaffey: I debatten i Odelstinget fremmet SV et forslag sammen med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i denne saken. Det forslaget ble nedstemt i Odelstinget, og vi finner ingen grunn til å ta det opp igjen i Lagtinget.

Peder Ramsrud: Da Fremskrittspartiet fremmet forslag sammen med Kristelig Folkeparti i Odelstinget og dette ble nedstemt, finner vi heller ikke grunn til å ta det opp her i dag.

Magnus Stangeland: Eg viser til debatten i Odelstinget der vi var saman med forskjellige konstellasjoner når det galdt mindretalsforslag. Vi finn ikkje grunn til å fremje forslaga på nytt her i Lagtinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Lagtinget har dermed bifalt Odelstingets lovvedtak, og lovvedtaket blir å sende Kongen i medhold av Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om overføring av domfelte m.m. (Besl. O. nr. 57, jf. Innst. O. nr. 56 og Ot.prp. nr. 47)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Lagtinget har dermed bifalt Odelstingets vedtak, og lovvedtaket blir å sende Kongen i medhold av Grunnloven.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak) (Besl. O. nr. 58, jf. Innst. O. nr. 55 og Ot.prp. nr. 27)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Lagtinget har dermed bifalt Odelstingets lovvedtak, og lovvedtaket blir å sende Kongen i medhold av Grunnloven.

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister (Besl. O. nr. 59, jf. Innst. O. nr. 54 og Ot.prp. nr. 61)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Lagtinget har dermed bifalt Odelstingets lovvedtak, og lovvedtaket blir å sende Kongen i medhold av Grunnloven.

Møtet hevet kl. 20.50.

Møte torsdag den 13. juni kl. 18.50

President: Hans J. Røsjorde

Dagsorden (nr. 12):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringar i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring (Besl. O. nr. 60, jf. Innst. O. nr. 65 og Ot.prp. nr. 54)
3. Odelstingets vedtak til midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder (Besl. O. nr. 61, jf. Innst. O. nr. 63 og Ot.prp. nr. 45)
4. Odelstingets vedtak til midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden (Besl. O. nr. 62, jf. Innst. O. nr. 66 og Ot.prp. nr. 62)
5. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Besl. O. nr. 63, jf. Innst. O. nr. 66 og Ot.prp. nr. 62)
6. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover (Besl. O. nr. 64, jf. Innst. O. nr. 59 og Ot.prp. nr. 41)
7. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (Besl. O. nr. 65, jf. Innst. O. nr. 53 og Ot.prp. nr. 37)
8. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder (Besl. O. nr. 66, jf. Innst. O. nr. 62 og Ot.prp. nr. 59)
9. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (Besl. O. nr. 67, jf. Innst. O. nr. 68 og Ot.prp. nr. 57)
10. Odelstingets vedtak til lov om statsforetak (Besl. O. nr. 68, jf. Innst. O. nr. 67 og Ot.prp. nr. 32)
11. Odelstingets vedtak til lov om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4 (Besl. O. nr. 69, jf. Innst. O. nr. 51 og Ot.prp. nr. 61 for 1989—90)
12. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 70, jf. Innst. O. nr. 60 og Ot.prp. nr. 42)
13. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 71, jf. Innst. O. nr. 60 og Ot.prp. nr. 42)
14. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v. (Besl. O. nr. 72, jf. Innst. O. nr. 57 og Ot.prp. nr. 39)
15. Odelstingets vedtak til lov om ekteskap (Besl. O. nr. 73, jf. Innst. O. nr. 71 og Ot.prp. nr. 28)
16. Odelstingets vedtak til lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører (Besl. O. nr. 74, jf. Innst. O. nr. 72 og Ot.prp. nr. 52)
17. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (Besl. O. nr. 75, jf. Innst. O. nr. 61 og Ot.prp. nr. 60)

Presidenten: Sak nr. 1, Referat, utgår.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endringar i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring (Besl. O. nr. 60, jf. Innst. O. nr. 65 og Ot.prp. nr. 54)

Magnar Sortåsløkken: Jeg tar opp følgende forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets merknad:

§ 6, pkt 2, antas å burde lyde:

«Veketimetalet for elevane skal vere minst 144 timer gjennom dei 6 åra på barnesteget og minst 90 timer gjennom dei 3 åra på ungdomssteget.»»

Presidenten: Hr. Sortåsløkken har på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet tatt opp det forslaget han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 21 mot 9 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder (Besl. O. nr. 61, jf. Innst. O. nr. 63 og Ot.prp. nr. 45)

Peder I. Ramsrud: Jeg mener at denne loven er en seier for sensasjonspressen og et nederlag for fagfolks uttalelser. Nå ønsker ikke jeg å ta opp noen debatt her i Lagtinget, det er

heller ikke vanlig. Men jeg vil henvise til skriv som er sendt til — så vidt jeg vet — samtlige stortingsrepresentanter fra Norsk terrierklubb og en hel drøss med hundeklubber, dyreverns-organisasjoner og veterinærer fra hele landet, der de ber Lagtinget ikke å bifalle denne loven, nettopp av den grunn at de mener den er fattet på gale premisser. De sier uttrykkelig at det finnes ingen hund som er født farlig. Den blir slik som den blir oppdradd til.

Dessuten har de også uttalt at denne loven vil være helt umulig å håndheve. Grenseveterinærer sier det slik at de kan ikke med hånden på hjertet fastslå om en liten bikkjevalp er pitbull-terrier eller noe annet. Og da spør jeg: Hvem i all verden skal så avgjøre, når de ser en liten bikkjevalp, om den blir en farlig hund? Derfor vil jeg på vegne av Fremskrittspartiet fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget.»

Presidenten: Hr. Ramsrud har på vegne av Fremskrittspartiet tatt opp det forslag han selv har referert.

Flere har ikke forlangt ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 25 mot 5 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden (Besl. O. nr. 62, jf. Innst. O. nr. 66 og Ot. prp. nr. 62)

Jens Marcussen: Det odelstingsvedtaket vi nå behandler, gjelder en endring av folketrygdloven som Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ikke er fornøyd med. Jeg tillater med derfor på vegne av de nevnte partiene å ta opp følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

I midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden antas § 2 første og annet ledd å burde lyde:

Fullt kompensasjonstillegg utgjør kr. 250 pr. år.

For person som forsørger ektefelle, økes kompensasjonstillegget med 50 pst. dersom de alminnelige vilkår for rett til ektefelletillegg etter folketrygdloven §§ 7—7 og 8—7, jf. § 5—5, er oppfylt.»

Presidenten: Hr. Marcussen har på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti tatt opp det forslaget han selv har referert.

Flere har ikke forlangt ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 19 mot 11 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (Besl. O. nr. 63, jf. Innst. O. nr. 66 og Ot.prp. nr. 62)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre og Fremskrittspartiet vil jeg fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 8—3 første ledd antas å burde lyde:

Ufør etter denne lov er den som etter å ha gjennomgått hensiktsmessig behandling, frembyr alvorlig og varig objektivt registrerbare symptomer på sykdom, skade eller lyte, som medfører fortsatt varig nedsatt ervervsevne med minst halvparten.»

Presidenten: Hr. Holemark har på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet satt fram det forslag han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 19 mot 11 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 6

Odelstingets vedtak til lov om endringer i

lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover (Besl. O. nr. 64, jf. Innst. O. nr. 59 og Ot.prp. nr. 41)

Jens Marcussen: Selv om Odelstingets flertall ikke ville gå med på vårt forslag om å sløyfe teksten i § 3—21, mener jeg forslaget er så viktig at det er vel verdt å prøve på nytt. Jeg tillater meg derfor på vegne av Fremskrittspartiet å ta opp følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

§ 3—21 antas å burde utgå.»

Med forslaget om at også § 9—2 antas å burde sløyfes i loven, stod Fremskrittspartiet sammen med Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti i Odelstinget. Jeg tillater meg derfor på vegne av de nevnte partier å ta opp følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

§ 9—2 antas å burde utgå.»

Presidenten: Hr. Marcussen har fremsatt de to forslag han selv har referert.

Flere har ikke forlangt ordet, og vi går til votering over de to fremsatte forslag.

Presidenten vil først la votere over forslaget fra Fremskrittspartiet, dernest over forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 25 mot 5 stemmer ikke bifalt.
2. Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 19 mot 11 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 7

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg (Besl. O. nr. 65, jf. Innst. O. nr. 53 og Ot.prp. nr. 37)

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 8

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder (Besl. O. nr. 66, jf. Innst. O. nr. 62 og Ot.prp. nr. 59)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre og Fremskrittspartiet vil jeg fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Odelstinget anbefales å oppheve lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstiden for utsalgssteder.»

Presidenten: Sigurd Holemark har på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet fremsatt det forslag han selv har referert.

Eleonore Bjartveit: I Odelstinget stemte Kristelig Folkeparti mot lovforslaget. Jeg skal ikke komme inn på den argumentasjon som Kristelig Folkeparti hadde for å stemme mot, men jeg vil på vegne av Kristelig Folkeparti ta opp følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget.»

Presidenten: Eleonore Bjartveit har på vegne av Kristelig Folkeparti fremsatt det forslag hun selv refererte.

Flere har ikke bedt om ordet, og vi går til votering over de to fremsatte forslag.

Presidenten vil først la votere over forslaget fra Kristelig Folkeparti, dernest over forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Votering:

1. Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 26 mot 4 stemmer ikke bifalt.
2. Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 19 mot 11 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 9

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. (Besl. O. nr. 67, jf. Innst. O. nr. 68 og Ot.prp. nr. 57)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 10

Odelstingets vedtak til lov om statsforetak (Besl. O. nr. 68, jf. Innst. O. nr. 67 og Ot.prp. nr. 32)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil jeg fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Odelstinget anbefales å henlegge lovforslaget.»

Presidenten: Hr. Holemark har på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fremsatt det forslag han selv har referert.

Flere har ikke forlangt ordet, og vi går til votering over det fremsatte forslag.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 17 mot 13 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 11

Odelstingets vedtak til lov om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4 (Besl. O. nr. 69, jf. Innst. O. nr. 51 og Ot.prp. nr. 61 for 1989–90)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 12

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 70, jf. Innst. O. nr. 60 og Ot.prp. nr. 42)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 13

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 71, jf. Innst. O. nr. 60 og Ot.prp. nr. 42)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 14

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v. (Besl. O. nr. 72, jf. Innst. O. nr. 57 og Ot.prp. nr. 39)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 15

Odelstingets vedtak til lov om ekteskap (Besl. O. nr. 73, jf. Innst. O. nr. 71 og Ot.prp. nr. 28)

Odd Eriksen: Jeg skal på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti få legge fram følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

I ny lov om ekteskap antas § 3, nytt tredje ledd å burde lyde:

Har halvsøsken inngått ekteskap eller samlivsforhold uten å kjenne til slektskapsforholdet, kan Kongen godkjenne ekteskapet eller gi tillatelse til at ekteskap blir inngått.

§ 7, første ledd pkt. d nytt siste punktum antas å burde lyde:

Halvsøsken skal i tilfelle legge fram tillatelse av Kongen som nevnt i § 3 tredje ledd.»

Presidenten: Hr. Eriksen har på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremsatt det forslag han selv har referert.

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre og Fremskrittspartiet ber jeg om å få sette frem følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

1. § 46 annet ledd nest siste og siste punktum antas å burde utgå.
2. § 65 annet ledd antas å burde utgå.»

Samtidig tillater jeg meg å fremsette et forslag, denne gang på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 77 annet ledd punkt c antas å burde utgå.»

Presidenten: Hr. Holemark har fremsatt de to forslag han selv har referert, det første på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet, og det andre på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Jens Marcussen: Det er tydelig at ikke særlig mange av partiene har vært fornøyd med Odelstingets behandling av denne lov. Jeg kan vanskelig se at Odelstingets vedtak gir noe positivt bidrag for å bedre ekteskapsloven.

Jeg har også et par forslag. Det er først et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet som lyder:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

§ 82 antas å burde lyde:

§ 82 Bortfall av bidrag

Retten til bidrag faller bort hvis den berettigede inngår nytt ekteskap, eller innleder et nytt varig samliv.»

Videre er det et forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti som lyder:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

§ 23 overskriften antas å burde lyde:

§ 23 Skilsmisse på grunn av overgrep eller ekteskapsbrudd.

§ 23 nytt andre ledd antas å burde å lyde:

En ektefelle kan også kreve skilsmisse dersom den annen ektefelle har gjort seg skyldig i ekteskapsbrudd eller utuktig omgang som kan sidestilles med dette. Dog kan skilsmisse ikke kreves av ektefelle som frivillig har medvirket til handlingen eller har samtykket i den. Når hensynet til ektefellenes felles barn, eller andre viktige grunner taler for det, kan retten gi dom på separasjon i stedet for skilsmisse.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 26 andre ledd antas å burde lyde:

Mekling etter første ledd kreves ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse etter § 23 første ledd eller oppløsning etter § 24. Mekling er heller ikke nødvendig når sak reises av vergen etter § 28 andre ledd.

§ 81 første ledd antas å burde utgå.»

Presidenten: Hr. Marcussen har fremsatt de forslag han selv har referert, det første på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, og det andre på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Magnar Sortåsløkken: I Odelstinget fremmet Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti forslag om en ny § 30 a, men det ble nedstemt. Vi fremmer derfor følgende forslag som lyder:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets merknad:

Ny § 30 a Ektefelles råderett over felleseie antas å burde lyde:

En ektefelle plikter å utøve råderetten over felleseiet på en slik måte, at han ikke utilbørlig utsetter det for å forringes til skade for den annen ektefelle.»

Presidenten: Hr. Sortåsløkken har på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti fremsatt det forslag han selv har referert.

Dag Jostein Fjærvoll: I denne saken er det de mest uvante konstellasjoner som opptrer, og rekken av endringsforslag må jo tyde på, som andre har påpekt, at misnøyen med det som stod i lovforslaget som ble behandlet i Odelstinget, var stor.

Jeg skal heller ikke dra opp igjen den debatten som fant sted i Odelstinget. Jeg henviser bare til debatten og tar opp forslaget fra Kristelig Folkeparti, som lyder:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Ny § 3 a Forbud mot ekteskap mellom besvogrede antas å burde lyde:

«Ekteskap må ikke inngås mellom personer av hvilke den ene har vært gift med den annens slektning i rett opp- eller nedstigende linje. Når særlige grunner taler for det, kan Kongen gi tillatelse til at ekteskap inngås uten hinder av denne bestemmelse.

Er det fellesbarn i tidligere ekteskap, kan tillatelse bare gis såfremt hensynet til disse ikke taler mot det.»

§ 7 første ledd pkt. d. første punktum antas å burde lyde:

«Brudefolkene skal begge erklære skriftlig på ære og samvittighet at de ikke er så nært beslektet eller besvogret som nevnt i § 3 eller § 8.»

§ 7 første ledd pkt. j. antas å burde lyde:

«Hver av brudefolkene skal stille en forlover som skal erklære på ære og samvittighet at han eller hun kjenner parten, og opplyse om parten tidligere har inngått ekteskap og om brudefolkene er beslektet eller besvogret slik som nevnt i § 3 eller § 3a.»

§ 21 antas å burde lyde:

«§ 21 Skilsmisse ved separasjon

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse når de har vært separert i minst ett år, såfremt begge ektefellene er enige om det.

Har separasjonen vart i minst to år, skal skilsmisse gis når en av ektefellene krever det.

§ 24, overskriften antas å burde lyde:
«Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med § 3, § 3 a eller § 4.

§ 24 første ledd antas å burde lyde:
«Hver av ektefellene kan kreve ekteskapet oppløst dersom det er inngått i strid med § 3, § 3 a eller § 4.

§ 26 første ledd antas å burde lyde:
«Ektefeller, skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 møte til mekling før saken bringes inn for retten eller fylkesmannen, jf. § 27. Mekling er ikke nødvendig dersom skilsmisse begjæres når mekling har funnet sted med sikte på separasjon eller når skilsmisse begjæres i separasjonstiden etter en lovlig separasjon. Dersom partene har felles barn under 16 år, skal man under meklingen også søke å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten eller om hvor barnet eller barna skal bo fast, hvor det legges avgjørende vekt på hva som vil være den beste ordningen for barnet/barna. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om hvem som kan foreta rådgivning, og om godkjenning av slike instanser.»

§ 86 første ledd antas å burde lyde:
«En fraskilt ektefelle beholder retten til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden dersom ekteskapet har vart i minst 5 år, og den fraskilte var minst 35 år ved skilsmissen. Når den fraskilte har eller har hatt barn med avdøde eller har hatt varig omsorg for avdødes barn, beholder retten til ektefellepensjon uavhengig av disse vilkår.»»

Presidenten: Hr. Fjærvoll har på vegne av Kristelig Folkeparti fremsatt det forslag han selv har referert.

Presidenten noterer med tilfredshet at flere ikke har bedt om ordet for å fremsette forslag, heller ikke til innlegg.

Det foreligger en rekke forslag. Presidenten vil foreslå følgende voteringsrekkefølge:

Først voteres det over forslaget fremsatt av Dag Jostein Fjærvoll på vegne av Kristelig Folkeparti, deretter voteres det over forslaget fremsatt av Magnar Sortåsløkken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, så over forslaget fremsatt av Jens Marcussen på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, så over forslaget fremsatt av Jens Marcussen på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, så over forslaget fremsatt av Sigurd Holemark på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet, så over forslaget fremsatt av Sigurd Holemark på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, og endelig over forslaget fremsatt av Odd Eriksen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

— Ingen innvendinger er kommet mot denne voteringsrekkefølge, og presidenten vil la votere over forslagene i den rekkefølgen.

Votering:

1. Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 26 mot 4 stemmer ikke bifalt.
2. Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 24 mot 6 stemmer ikke bifalt.
3. Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 23 mot 7 stemmer ikke bifalt.
4. Forslaget fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 18 mot 12 stemmer ikke bifalt.
5. Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 19 mot 11 stemmer ikke bifalt.
6. Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti bifaltes med 15 mot 15 stemmer, idet presidenten stemte for forslaget.
7. Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 18 mot 12 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Etter dette er Odelstingets vedtak til lov endret, og Lagtingets beslutning med anmerkning blir å sende Odelstinget.

Sak nr. 16

Odelstingets vedtak til lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører (Besl. O. nr. 74, jf. Innst. O. nr. 72 og Ot.prp. nr. 52)

Sigurd Holemark: Jeg tillater meg på vegne av Høyre Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti å fremsette følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Anmerkning:

§ 4 antas å burde lyde:

Ved vurderingen av om et husstandsmedlem skal få rettigheter etter denne loven, skal avtaler mellom partene legges til grunn med mindre det ville være urimelig å gjøre dem gjeldende.»

Presidenten: Sigurd Holemark har på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fremsatt det forslag han selv refererte.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 17 mot 13 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 17

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (Besl. O. nr. 75, jf. Innst. O. nr. 61 og Ot.prp. nr. 60)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Dagens kart er dermed ferdigbehandlet, og presidenten har lært at det er mange måter å telle til 30 på!

Møtet hevet kl. 19.30.

Møte mandag den 17. juni kl. 10.35

President: Hans J. Røsjorde

Dagsorden (nr. 13):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Besl. O. nr. 76, jf. Innst. O. nr. 77 og Ot.prp. nr. 63)
3. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner (Besl. O. nr. 77, jf. Innst. O. nr. 52 og Ot.prp. nr. 30)
4. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet (Besl. O. nr. 78, jf. Innst. O. nr. 79 og Ot.prp. nr. 50)
5. Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m. (Besl. O. nr. 79, jf. Innst. O. nr. 81 og Ot.prp. nr. 53)
6. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven) (Besl. O. nr. 80, jf. Innst. O. nr. 78 og Ot.prp. nr. 56)
7. Odelstingets vedtak til lov om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten (Besl. O. nr. 81, jf. Innst. O. nr. 84 og Ot.prp. nr. 64)
8. Odelstingets vedtak til lov om endringar i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel (Besl. O. nr. 82, jf. Innst. O. nr. 82 og Ot.prp. nr. 64 for 1989—90)
9. Odelstingets vedtak til lov om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (Besl. O. nr. 83, jf. Innst. O. nr. 75 og Ot.prp. nr. 58)
10. Odelstingets vedtak til lov om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (Besl. O. nr. 84, jf. Innst. O. nr. 75 og Ot.prp. nr. 58)
11. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. (Besl. O. nr. 85, jf. Innst. O. nr. 83 og Ot.prp. nr. 55)

Sak nr. 1

Referat

(81) Stortingets presidentskap melder at den innkalte vararepresentant for Møre og Romsdal fylke, Aud-Inger Aure, er innvalgt i Lagtinget for den tid hun møter for representanten Per Sævik.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (Besl. O. nr. 76, jf. Innst. O. nr. 77 og Ot.prp. nr. 63)

Magnar Sortåsløkken: I Odelstinget tapte vi denne saken.

Jeg vil nå, på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, ta opp følgende forslag:

«Odelstingets forslag bifalles ikke.

Lagtingets merknad:

§ 5 nytt femte ledd antas å burde lyde:

§ 3 nr. 2 trer ut av kraft inntil videre.»

Presidenten: Magnar Sortåsløkken har tatt opp det forslag han selv refererte.

Ingen andre har bedt om ordet.

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 23 mot 7 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner (Besl. O. nr. 77, jf. Innst. O. nr. 52 og Ot.prp. nr. 30)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet (Besl. O. nr. 78, jf. Innst. O. nr. 79 og Ot.prp. nr. 50)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Trykt 28/6 1991

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m. (Besl. O. nr. 79, jf. Innst. O. nr. 81 og Ot.prp. nr. 53)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre vil jeg fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Straffelovens § 283 a første ledd antas å burde lyde:

Den som ikke begjærer åpning av gjeldsforhandling eller konkurs til tross for at han bør innse at han ikke vil kunne tilfredsstille alle fordringshaverne, straffes med fengsel inntil 2 år, dersom

1) denne unnlatelsen har til følge at det ikke kan foretas omstøtelse av disposisjoner eller tvangsforretninger som han bør innse innebærer en betydelig svekkelse av fordringshavernes utsikt til å få dekning, eller
2) den næringsvirksomhet som han eier eller bestyrer, alene eller sammen med andre, klart går med tap, *og* han bør innse at fordringshaverne ikke vil kunne tilfredsstilles innen rimelig tid.»

Presidenten: Sigurd Holemark har fremmet det forslag han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet, og det stemmes over det fremsatte forslag fra Høyre.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 25 mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 6

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven) (Besl. O. nr. 80, jf. Innst. O. nr. 78 og Ot.prp. nr. 56)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre og Fremskrittspartiet vil jeg fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

1. § 11—14 nytt annet ledd, tredje punktum antas å burde lyde:

Gebyret løper fra en måned etter utløpet av innsendingsfristen og inntil et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen blir sendt inn, eller inntil Regnskapsregisteret sender varsel til skifteretten etter reglene i tredje ledd.

2. § 11—14 nytt tredje ledd, første ledd antas å burde lyde:

Dersom et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen ikke er innsendt senest et år etter fristen fastsatt i annet ledd, skal det kunngjøres i Norsk lysingsblad og i en avis som er alminnelig lest på stedet, at selskapet kan bli tvangsavviklet etter konkurslovens regler dersom årsoppgjør og revisjonsberetning ikke er sendt inn til Regnskapsregisteret innen fristen som var fastsatt i kunngjøringen.»

Presidenten: Hr. Holemark har tatt opp det forslag han selv refererte.

Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 20 mot 11 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 7

Odelstingets vedtak til lov om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten (Besl. O. nr. 81, jf. Innst. O. nr. 84 og Ot.prp. nr. 64)

Sigurd Holemark: På vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil jeg fremme følgende forslag:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Odelstinget anmodes om å henlegge lovforslaget.»

Presidenten: Hr. Holemark har tatt opp det forslag han selv har referert.

Flere har ikke bedt om ordet, og forslaget tas opp til votering.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 16 mot 15 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 8

Odelstingets vedtak til lov om endringar i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel (Besl. O. nr. 82, jf. Innst. O. nr. 82 og Ot.prp. nr. 64 for 1989—90)

Sigurd Holemark: Jeg tillater meg å fremsette to forslag. Det første forslaget er på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

1. § 3 pkt. 1 nytt femte punktum antas å burde lyde:

   Anbod kan nyttast ved tildeling av løyver for rutetrafikk med motorvogn og farty for persontransport samt ferjer.

2. § 24 a pkt. 5 antas å burde lyde:

   Fylkeskommunane fastset kontraktsform og retningsliner som skal gjelde for tildeling av tilskot.

3. § 24 a pkt. 7 første punktum antas å burde lyde:

   Tilskotskontrakt som er inngått på grunnlag av anbod, skal gjelde for minst 3 år, med unntak av mellombelse ruter.»

Det andre forslaget fremsettes på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkninger:

1. § 13 punkt 5 antas å burde utgå.
2. Ny § 24 c antas å burde lyde:

   § 24 a nr. 5, 6 og 7 gjeld tilsvarande ved tildeling av tilskot frå staten til riksvegferjer.»

Presidenten: Hr. Holemark har tatt opp de forslag han selv har referert.

Jens Marcussen: De avviksforslag som ble tatt opp i Odelstinget, gjelder det anbudssystemet som vi i Fremskrittspartiet finner det rart at ikke Odelstinget ville gå med på. Jeg tillater meg derfor her igjen å ta opp et forslag som lyder slik:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 3 pkt. 1 antas å burde lyde:

Den som mot vederlag vil drive persontransport med motorvogn eller farty i rute samt ferjer, må ha løyve frå departementet. Løyveplikta gjeld likevel ikkje til rute som går gjennom tre eller fleire fylke eller løyvedistrikt.

§ 3 pkt. 1 nytt femte ledd antas å burde lyde:

Anbod skal nyttast ved tildeling av løyver for rutetrafikk med motorvogn og farty for persontransport samt ferjer.

§ 15 pkt. 2 første ledd antas å burde lyde:

Løyve etter § 3 vert gjeve for minst 3 år.

§ 24 a pkt. 2, 3 og 4 antas å burde utgå. Pkt. 5, 6 og 7 vert pkt. 2, 3 og 4.

§ 24 a pkt. 5 nytt annet ledd antas å burde lyde:

Tilskot til rutegåande ferjer vert gjeve på grunnlag av anbod.

§ 24 a pkt. 7 første ledd antas å burde lyde:

Tilskottskontrakt inngås på grunnlag av anbod og skal gjelde for minst 3 år, med unntak av mellombelse ruter.

Forslag 13

§ 24 b pkt. 1 antas å burde lyde:

Fylkeskommunen kan ikkje sjølv stå for drifta av rutesambanda.

Forslag 14

§ 24 b pkt. 2 antas å burde lyde:

Fylkeskommunen skal opprette eit selskap som administrerer rutesambanda i fylke, og tilskotet går til dette selskapet. Selskapet må ikkje eige transportmidlar sjølv eller ha eigarinteresser eller andre særkontaktar i eller med selskap som skal utføre persontransport i rute.»

Når dette er sagt, vil jeg selvfølgelig anmode Fremskrittspartiets representanter om å stemme for det fremlagte forslag 2 fra Sigurd Holemark, som på benkene våre har fått nr. 4, men stemme imot forslag 1 fra hr. Holemark, som på benkene våre har fått nr. 5.

Presidenten: Hr. Marcussen har tatt opp det forslag han selv refererte.

Flere har ikke bedt om ordet. Under debatten er det fremsatt tre forslag. Det er forslag fra Jens Marcussen på vegne av Fremskrittspartiet, det er forslag fra Sigurd Holemark på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti og endelig forslag fra Sigurd Holemark på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Presidenten vil foreslå at det først stemmes over forslaget fremsatt av hr. Marcussen på vegne av Fremskrittspartiet, deretter over forslaget fremsatt av hr. Holemark på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti, og til slutt over forslaget fremsatt av hr. Holemark på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. — Ingen har motsatt seg denne voteringsordning, og slik vil det bli gått frem.

Votering:

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 26 mot 5 stemmer ikke bifalt.

2. Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 21 mot 10 stemmer ikke bifalt.
3. Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 16 mot 15 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 9

Odelstingets vedtak til lov om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (Besl. O. nr. 83, jf. Innst. O. nr. 75 og Ot.prp. nr. 58)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 10

Odelstingets vedtak til lov om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (Besl. O. nr. 84, jf. Innst. O. nr. 75 og Ot.prp. nr. 58)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 11

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. (Besl. O. nr. 85, jf. Innst. O. nr. 83 og Ot.prp. nr. 55)

Sigurd Holemark: Jeg må få lov til å fremsette tre forslag. Det første forslaget er på vegne av Høyre, forslag nr. 8:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 6 første ledd antas å burde utgå.»

Det andre forslaget er på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet, forslag nr. 7:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

1. § 13 antas å burde lyde:

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av reglene i loven, herunder om anleggenes størrelse og krav til faglig kompetanse.

2. § 14 antas å burde lyde:

Med de begrensninger som følger av loven her, er fiske og fangst nærmere akvakulturanlegg enn 100 meter og å ferdes nærmere enn 20 meter forbudt. Når særlige forhold foreligger, kan departementet helt eller delvis gjøre unntak fra dette forbud.»

Det tredje forslaget er på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, forslag nr. 6:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 6 tredje ledd antas å burde utgå.»

Presidenten: Hr. Holemark har fremsatt de forslag han selv har referert.

Jens Marcussen: Som det vel vil være kjent for de fleste, tok Fremskrittspartiet i Odelstinget opp forslag om at loven oppheves. Vi støttet oss til Næringslovutvalgets forslag om det samme, hvilket var bifalt også av næringsministeren. Vi fant derfor ut at det måtte være fornuftig å sette frem et slikt forslag. Forslaget ble imidlertid nedvotert i Odelstinget, og jeg akter derfor ikke å ta det opp og få det prøvd igjen her.

Men la meg som en stemmeforklaring få lov å uttale at Fremskrittspartiets representanter selvsagt stemmer med Høyre i forslagene nr. 6 og 7, men mot forslag nr. 8, idet vi anser det unødvendig å innføre nye reguleringer og begrensninger i den loven som skal eksistere videre.

Dag Jostein Fjærvoll: I Odelstinget hadde Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet klare syn på dette med å oppheve kravet om lokale majoritetsinteresser i oppdrettsanlegg. Dette førte til at vi stemte imot § 6 andre avsnitt bokstav b. Dette endringsforslaget som Regjeringen har fremmet, har for så vidt en samlet næring gått imot. Men vi erkjenner at når Arbeiderpartiet søker støtte hos Høyre og Fremskrittspartiet, er det en så stor koalisjon at det har liten hensikt å fremme forslaget i Lagtinget. Derfor henviser vi til debatten i Odelstinget og forslagene som ble framsatt der, og lar være å fremme det som konkret forslag her i Lagtinget.

Magnar Sortåsløkken: Da denne saken ble behandlet i Odelstinget, fremmet Sosialistisk Venstreparti en rekke egne forslag — vi hadde faktisk hele sju forslag i denne saken — men de ble nedstemt. Vi finner derfor ikke noen grunn til å ta opp våre sjølstendige forslag her i Lagtinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Under debatten har representanten Sigurd

Holemark fremsatt tre forslag.

Det er forslag nr. 8, fremsatt på vegne av Høyre:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 6 første ledd antas å burde utgå.»

Det er forslag nr. 7, fremsatt på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

1. § 13 antas å burde lyde:

   Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av reglene i loven, herunder om anleggenes størrelse og krav til faglig kompetanse.»

2. § 14 antas å burde lyde:

   «Med de begrensninger som følger av loven her, er fiske og fangst nærmere akvakulturanlegg enn 100 meter og å ferdes nærmere enn 20 meter forbudt. Når særlige forhold foreligger, kan departementet helt eller delvis gjøre unntak fra dette forbud.»»

Og det er forslag nr. 6, fremsatt på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

§ 6 tredje ledd antas å burde utgå.»

Presidenten foreslår at det voteres over disse forslag i den rekkefølge de nå er referert — og anser det som bifalt.

Votering:

1. Forslaget fra Høyre ble med 25 mot 6 stemmer ikke bifalt.
2. Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 20 mot 11 stemmer ikke bifalt.
3. Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 17 mot 14 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Møtet hevet kl. 11.05.

Møte fredag den 21. juni kl 00.30

President: Hans J. Røsjorde

Dagsorden (nr. 14):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til Lagtingets anmerkning til Odelstingets vedtak til lov om ekteskap (Besl. O. nr. 86 jf. Besl. L. nr. 2 og Besl. O. nr. 73)
3. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 87, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
4. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet (Besl. O. nr. 88, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
5. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven) (Besl. O. nr. 89, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
6. Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer (aksjeskatteloven) (Besl. O. nr. 90, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot. prp. nr. 70)
7. Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven) (Besl. O. nr. 91, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
8. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven) (Besl. O. nr. 92, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
9. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 93, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
10. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov om aksjefond m.v. av 12. juni 1981 nr. 52 (Besl. O. nr. 94, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
11. Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende (Besl. O. nr. 95, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
12. Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger (Besl. O. nr. 96, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
13. Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger (Besl. O. nr. 97, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)
14. Odelstingets vedtak til lov om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven) (Besl. O. nr. 98, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Sak nr. 1, Referat, utgår.

Sak nr. 2

Odelstingets vedtak til Lagtingets anmerkning til Odelstingets vedtak til lov om ekteskap (Besl. O. nr. 86 jf. Besl. L. nr. 2 og Besl. O. nr. 73)

Sigurd Holemark: Denne saken er tidligere grundig debattert i Odelstinget og behandlet første gang i Lagtinget, og jeg skal derfor ikke invitere til noen ny debatt her i natt.

Jeg vil innskrenke meg til å stille følgende forslag på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Saken sendes tilbake til Odelstinget.»

Presidenten: Sigurd Holemark har tatt opp det forslag han selv refererte.

Flere har ikke bedt om ordet, og det refererte forslag tas opp til votering.

Votering:

Sigurd Holemarks forslag ble med 20 mot 15 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets vedtak i den form det annen gang kom fra Odelstinget, er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Besl. O. nr. 87, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Thor-Eirik Gulbrandsen: Jeg skal få lov til å vise til behandlingen av saken i Odelstinget,

til de avstemninger som fant sted ved den behandlingen, og det resultat som disse avstemningene gav.

På denne Stortingets og Lagtingets siste arbeidsdag er vi i Arbeiderpartiet innstilt på å medvirke til å unngå en omstendelig og tidkrevende votering i saken og i de resterende saker, nr. 3 til og med nr. 14, på Lagtingets dagsorden. Vi vil derfor avstå fra å ta opp igjen de mindretallsforslag som ble satt fram i Odelstinget.

Skattereformen 1992 hadde kanskje mer enn mange andre saker som har vært behandlet i Lagtinget på mange år, fortjent en mer dyptgående redegjørelse fra saksordførerens side. Når jeg nå avstår fra å holde et slikt innlegg, er det av årsaker som jeg går ut fra at alle i Stortinget kjenner godt til og er vel tilfreds med. Jeg inviterer med andre ord ikke til debatt, selv om jeg er forberedt. Jeg nøyer meg med kort å gi uttrykk for at det gode klima som har ført til at vi har fått brede løsninger i skattereformarbeidet, kanskje vil fortsette inntil det totale arbeidet er sluttført.

Presidenten: Presidenten har forståelse for de innestengte følelser som representanten Gulbrandsen har gitt uttrykk for.

Sigurd Holemark: La meg først si at jeg setter stor pris på den tone som representanten Gulbrandsen har antydet etter å ha jobbet lenge med en lang og stor, men viktig sak. Jeg vil selvfølgelig slutte meg til den og vil på vegne av Høyre vise til de forslag vi selv og sammen med andre fremsatte i Odelstinget den 17. juni under behandlingen av skattereformen, Innst. O. nr. 80 for 1990—91, hva angår sakene nr. 3 til og med nr. 14 på dagens kart.

Jeg viser ellers til de synspunkter Høyre fremførte under behandlingen av disse saker og stemmegivningen i Odelstinget.

Med dette og disse henvisninger til behandlingen i Odelstinget tar jeg ikke på nytt opp Høyres endringsforslag.

Jens Marcussen: Som de to foregående talere allerede har uttalt, gjelder sakene fra og med nr. 3 til og med nr. 14 spørsmål vedrørende den nye skatteordningen som ble grundig debattert i Odelstinget — uten at jeg iallfall vil si meg tilfreds med utfallet der.

Jeg skal imidlertid ikke forsøke her i kveld å ta opp noen debatt, for saken har vel vært grundig nok debattert tidligere. Jeg skal heller ikke her i dag gjenta noen av de forslag som Fremskrittspartiet tok opp i Odelstinget. Jeg vil bare vise til de forslag Fremskrittspartiet tok opp der, med den mening å få en bedre skattepolitikk for landet vårt. Og la meg få lov å ta det forbehold at jeg frykter resultatene av lovvedtakene — særlig for store deler av næringslivet, som kommer til å få noe å slite med.

En god levevei blir det sannsynligvis for ganske andre enn de vi hadde beregnet skulle få en god levevei. Den gode leveveien blir det vel skattejuristene som får. Jeg viser i den anledning til uttalelser fra professor Ole Gjems-Onstad i pressen forleden, og la meg bare referere én av disse uttalelsene:

> «Den norske skatteparodien fortsetter, om enn med sceneskifte.»

Magnar Sortåsløkken: Jeg vil på vegne av Sosialistisk Venstreparti slutte meg til det de andre talerne har sagt i denne saken. Jeg viser bare til debatten og de forslagene som SV fremmet i Odelstinget. Og selv om Marcussen nå hadde en antydning til å begynne en skattedebatt, skal jeg ikke ta opp det her og nå.

Det betyr at vi når det gjelder sakene nr. 3 til og med nr. 14, ikke vil ta opp igjen noen av de forslagene vi hadde i Odelstinget, men bare vise til det som skjedde der.

Dag Jostein Fjærvoll: Å sitte i Lagtinget og være saksordfører for lovsaker er ofte frustrerende. Jeg forstår Gulbrandsen. Han har min store sympati, for mange av oss har opplevd det samme. Men jeg er veldig glad for at det måtehold han viste, kom til uttrykk på en så god måte akkurat nå i natt.

I Odelstinget hadde også Kristelig Folkeparti forslag både for egen regning og sammen med ulike koalisjoner av politiske partier. Med bakgrunn i debatten som fant sted i Odelstinget 17. juni og det voteringsresultat som man der fikk, finner heller ikke Kristelig Folkeparti å ville fremme forslag her i Lagtinget nå i natt. Jeg regner med at det blir nye muligheter og nye runder senere.

For å spare tid vil samme argumentasjon gjelde alle sakene fra og med nr. 3 til og med nr. 14.

Magnus Stangeland: Eg skal på vegner av Senterpartiet visa til debatten og voteringane i Odelstinget i høve saka.

Sidan ikkje andre parti tek opp nokon debatt her i Lagtinget, vil også Senterpartiet avstå og berre gje til kjenne at sakene frå og med nr. 3 til og med nr. 14 går på same viset.

Presidenten: Flere har ikke forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 4

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet (Besl. O. nr. 88, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 5

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven) (Besl. O. nr. 89, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 6

Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer (aksjeskatteloven) (Besl. O. nr. 90, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 7

Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven) (Besl. O. nr. 91, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 8

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven) (Besl. O. nr. 92, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 9

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 93, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 10

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov om aksjefond m.v. av 12. juni 1981 nr. 52 (Besl. O. nr. 94, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 11

Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende (Besl. O. nr. 95, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 12

Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger (Besl. O. nr. 96, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 13

Odelstingets vedtak til lov om opphevelse av lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger (Besl. O. nr. 97, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 14

Odelstingets vedtak til lov om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven) (Besl. O. nr. 98, jf. Innst. O. nr. 80, Ot.prp. nr. 35 og Ot.prp. nr. 70)

Presidenten: Ingen har forlangt ordet. Odelstingets vedtak er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Presidenten vil benytte anledningen til å ønske Lagtingets medlemmer en god ferie, og håper at den samme effektivitet som har preget denne tidlige dag, også vil prege det som nå forestår.

Møtet hevet kl. 00.50.

Ved Stortingets avslutning den 30. september 1991 ble protokollen undertegnet av Lagtingets tilstedeværende medlemmer:

Ragna Berget Jørgensen, Hans J. Røsjorde, Børre Rønningen, Ranveig Frøiland, Sigurd Holemark, Leiv Stensland, Dag Jostein Fjærvoll, Jens Marcussen, Syver Berge, Peder I. Ramsrud, Kirsti Kolle Grøndahl, Magnar Sortåsløkken, Marit Nybakk, Tore Haugen, Paul Chaffey, Erna Solberg, Eleonore Bjartveit, Nils O. Golten, Karin Lian, Aud Blattmann, Dag C. Weberg, Vidar Kleppe, Karita Bekkemellem, Magnus Stangeland, William Engseth, Einar Olav Skogholt, Thorhild Widvey, Dagfinn Hjertenes.

Trykt 8/10 1991

LOVER

(vedtatt på det 135. Storting)

1990–91

OSLO 1991
STORTINGETS KONTOR

Register

HØSTSESJONEN

Lov nr. 58 om endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (innkreving av bøter, erstatning m.v.) og lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. (begjæring om fullbyrdelse av bøter), datert 2. november 1990 7

Lov nr. 59 om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg, datert 7. desember 1990 8

Lov nr. 60 om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v., datert 7. desember 1990 9

Lov nr. 61 om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering, datert 21. desember 1990 ... 10

Lov nr. 62 om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 21. desember 1990 10

Lov nr. 63 om endring i lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven), datert 21. desember 1990 12

Lov nr. 64 om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene, datert 21. desember 1990 12

Lov nr. 65 om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven), datert 21. desember 1990 13

Lov nr. 66 om endring i lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven), datert 21. desember 1990 14

Lov nr. 67 om opphevelse av lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger. Ikraftsetting og overgangsbestemmelser, datert 21. desember 1990 14

Lov nr. 68 om endring i lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven), datert 21. desember 1990 15

Lov nr. 69 om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven). Ikraftsetting og overgangsregler, datert 21. desember 1990 15

Lov nr. 70 om endring i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven), datert 21. desember 1990 16

Lov nr. 71 om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven), datert 21. desember 1990 16

Lov nr. 72 om vedtak til lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen, datert 21. desember 1990 18

Lov nr. 73 om endring i lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond, datert 21. desember 1990 19

Lov nr. 74 om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 21. desember 1990 19

Lov nr. 75 om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og om endring i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (renter og gebyr), datert 21. desember 1990 21

Lov nr. 76 om endringer i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen, datert 21. desember 1990 .. 21

Lov nr. 77 om reklame i kringkasting m.v., datert 21. desember 1990 22

Lov nr. 78 om endringer i sameloven av 12. juni 1987 nr. 56, grunnskoleloven av 13. juni 1969 nr. 24 og domstolloven av 13. august 1915 nr. 5, datert 21. desember 1990 23

Lov nr. 79 om endringer i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank, datert 21. desember 1990 25

Lov nr. 80 om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover, datert 21. desember 1990 26

Lov nr. 81 om endring i lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter, datert 21. desember 1990 37

VÅRSESJONEN

Lov nr. 1 om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern, datert 1. mars 1991 38
Lov nr. 2 om Statens Banksikringsfond, datert 15. mars 1991 38
Lov nr. 3 om megling i konfliktråd, datert 15. mars 1991 40
Lov nr. 4 om endringer i straffeloven m.v. (samfunnstjeneste), datert 15. mars 1991 41
Lov nr. 5 om endringer i Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 m.m., datert 15. mars 1991 43
Lov nr. 6 om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven), datert 22. mars 1991 44
Lov nr. 7 om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift, datert 22. mars 1991 45
Lov nr. 8 om endring i lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl, datert 22. mars 1991 46
Lov nr. 9 om endring i lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift, datert 22. mars 1991 46
Lov nr. 10 om endring i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter, datert 22. mars 1991 46
Lov nr. 11 om endring i lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorarer til utenlandske kunstnere m.v., datert 22. mars 1991 47
Lov nr. 12 om endring i lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol, datert 22. mars 1991 47
Lov nr. 13 om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 22. mars 1991 47
Lov nr. 14 om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering, datert 22. mars 1991 48
Lov nr. 15 om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven), datert 22. mars 1991 48
Lov nr. 16 om endring i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, datert 5. april 1991 52
Lov nr. 17 om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd, datert 10. mai 1991 53
Lov nr. 18 om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering, datert 16. mai 1991 54
Lov nr. 19 om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v., datert 31. mai 1991 55
Lov nr. 20 om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister, datert 31. mai 1991 55
Lov nr. 21 om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg, datert 31. mai 1991 56
Lov nr. 22 om endring i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v., datert 31. mai 1991 56
Lov nr. 23 om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16, datert 7. juni 1991 57
Lov nr. 24 om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker, datert 7. juni 1991 57
Lov nr. 25 om endringar i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a., datert 7. juni 1991 58
Lov nr. 26 om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten, datert 14. juni 1991 62
Lov nr. 27 om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister, datert 14. juni 1991 63
Lov nr. 28 om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard, datert 14. juni 1991 63
Lov nr. 29 om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter, datert 14. juni 1991 64
Lov nr. 30 om endringer i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven), datert 14. juni 1991 64
Lov nr. 31 om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover, datert 14. juni 1991 65
Lov nr. 32 midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden, datert 14. juni 1991 .. 67
Lov nr. 33 om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd, datert 14. juni 1991 68
Lov nr. 34 om endring i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår, datert 20. juni 1991 69
Lov nr. 35 om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder, datert 20. juni 1991 69

Lov nr. 36 om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v., datert 20. juni 1991 70
Lov nr. 37 om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven), datert 20. juni 1991 70
Lov nr. 38 om endringer i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v., datert 20. juni 1991 71
Lov nr. 39 om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering, datert 20. juni 1991 72
Lov nr. 40 om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierselskaper, datert 20. juni 1991 72
Lov nr. 41 om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg, datert 20. juni 1991..... 73
Lov nr. 42 om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 4. juli 1991 73
Lov nr. 43 om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven), datert 4. juli 1991 74
Lov nr. 44 om endringer i lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) m.m., datert 4. juli 1991 75
Lov nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, datert 4. juli 1991 81
Lov nr. 46 om endringer i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet, datert 4. juli 1991 82
Lov nr. 47 om ekteskap, datert 4. juli 1991..... 83
Lov nr. 48 midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder, datert 4. juli 1991.. 101
Lov nr. 49 om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4, datert 4. juli 1991..... 102
Lov nr. 50 om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, datert 4. juli 1991 106
Lov nr. 51 om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, datert 4. juli 1991 107
Lov nr. 52 om endringar i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel, datert 4. juli 1991 107
Lov nr. 53 om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten, datert 4. juli 1991..... 110
Lov nr. 54 om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 20. juli 1991 111
Lov nr. 55 om endring i lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet, datert 20. juli 1991 122
Lov nr. 56 om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven), datert 20. juli 1991 123
Lov nr. 57 om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer (aksjeskatteloven), datert 20. juli 1991 124
Lov nr. 58 om opphevelse av lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstbeskatningen), datert 20. juli 1991 124
Lov nr. 59 om endring i lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven), datert 20. juli 1991 124
Lov nr. 60 om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven), datert 20. juli 1991 125
Lov nr. 61 om endring i lov om aksjefond m.v. av 12. juni 1981 nr. 52, datert 20. juli 1991 127
Lov nr. 62 om opphevelse av lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende, datert 20. juli 1991 127
Lov nr. 63 om opphevelse av lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger, datert 20. juli 1991 127
Lov nr. 64 om opphevelse av lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger, datert 20. juli 1991 128
Lov nr. 65 om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven), datert 20. juli 1991 128
Lov nr. 66 om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak), datert 20. juli 1991..... 135
Lov nr. 67 om overføring av domfelte m.m., datert 20. juli 1991 138
Lov nr. 68 om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m., datert 20. juli 1991 155
Lov nr. 69 om endringar i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring, datert 20. juli 1991 157
Lov nr. 70 om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v., datert 2. august 1991 159
Lov nr. 71 om statsforetak, datert 30. august 1991 160
Lov nr. 72 om endring i lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen, datert 6. september 1991 170

Lov nr. 58

om endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (innkreving av bøter, erstatning m.v.) og lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. (begjæring om fullbyrdelse av bøter), datert 2. november 1990. (Innst. O. nr. 1. Besl. O. nr. 1. Behandlet i Odelstinget 12. oktober 1990. Behandlet i Lagtinget 26. oktober 1990.)

I

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 55 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Det samme gjelder for tjenestemenn ved Statens Innkrevingssentral.

§ 455 tredje ledd skal lyde:

Bøter og andre pengekrav til fordel for statskassen skal søkes inndrevet gjennom Statens Innkrevingssentral, jf. § 456. Det samme gjelder erstatning og andre pengekrav som er tilkjent en fornærmet eller en annen skadelidt i en offentlig straffesak, dersom den berettigete ønsker det.

§ 456 skal lyde:

Bøter og andre pengekrav som er tilkjent i en offentlig straffesak, innkreves av Statens Innkrevingssentral.

Innkrevingssentralen og politiet kan tillate at kravene blir betalt avdragsvis. Dette gjelder også erstatning og andre pengekrav som er tilkjent en fornærmet eller en annen skadelidt i en offentlig straffesak, når den berettigete samtykker.

Innkrevingssentralen kan inndrive bøter og erstatning som nevnt i andre ledd ved trekk i lønn eller andre liknende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7. Slike trekkpålegg får prioritet foran andre trekkpålegg etter dekningsloven § 2-7 hos samme skyldner, bortsett fra trekk for underholdsbidrag for det tidsrommet lønnen eller ytelsen gjelder. Trekkpålegg for erstatning har prioritet foran trekkpålegg for bot.

Blir kravene ikke dekket, kan Innkrevingssentralen begjære utlegg hos namsmyndighetene. Bot som ikke betales eller lar seg inndrive ved lønnstrekk eller annen tvangsfullbyrding, skal fullbyrdes ved soning av den subsidiære fengselsstraffen. Vedtak om soning treffes av politiet.

II

I lov av 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. gjøres følgende endring:

§ 24 tredje ledd skal lyde:

Vedtaksmyndighet etter § 1 og myndighet til å sette fram begjæring etter § 2 kan også overlates til Statens Innkrevingssentral.

III

Loven settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 59

om endringer i lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg, datert 7. desember 1990. (Innst. O. nr. 5. Besl. O. nr. 4. Behandlet i Odelstinget 16. november 1990. Behandlet i Lagtinget 27. november 1990.)

I

I lov av 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

«Lov om tilsyn med elektriske anlegg og *elektrisk utstyr.*»

§ 1 skal lyde:

Denne lov omfatter alle elektriske anlegg *og alt elektrisk utstyr, unntatt radiotelegraf og radiotelefon.*

§ 3 skal lyde:

Kongen anordner i den utstrekning det finnes nødvendig offentlig tilsyn med elektriske anlegg *og elektrisk utstyr.* De som i medhold herav utøver tilsynet, benevnes i denne lov for Elektrisitetstilsynet. Instruks for dette utferdiges av Kongen.

§ 4 nr. 1 første punktum skal lyde:

For det av Elektrisitetstilsynet utførte tilsyn *med elektriske anlegg* erlegges en avgift til staten etter et regulativ som fastsettes av Kongen.

§ 7 nr. 2 annet ledd skal lyde:

Elektrisitetstilsynet kan, i den utstrekning det anser det nødvendig til ivaretagelse av berettigede almene interesser, gi forskrifter om at elektriske anlegg, anleggsdeler eller apparater som efter Elektrisitetstilsynets mening vesentlig forstyrrer radiolyttingen, ikke må drives eller brukes til visse tider av døgnet, dersom disse forstyrrelser ikke unngåes ved de foranstaltninger som Elektrisitetstilsynet i henhold til gjeldende forskrifter kan påby.

§ 9 skal lyde:

Kongen bestemmer at eiere av visse anlegg selv plikter å føre tilsyn med de installasjoner som er tilknyttet vedkommende anlegg. Dette stedlige tilsyn er underlagt Elektrisitetstilsynets kontroll. For det stedlige tilsyn gjelder for øvrig de samme bestemmelser som i denne lovs §§ 5-8 er fastsatt for Elektrisitetstilsynet.

§ 10 skal lyde:

Kongen gir regler om utførelse, bruk, montering og merking av elektrisk utstyr. Kongen kan påby at slikt utstyr skal være godkjent før det kan tilbys, omsettes eller anvendes her i landet.

Bestemmelsene om opplysningsplikt i § 5 får tilsvarende anvendelse.

For godkjenning kan prøveanstalten kreve vederlag.

Kongen kan bestemme at visse arter eller typer elektrisk utstyr skal registreres i et særskilt register.

De nærmere regler for gjennomføringen av disse bestemmelser fastsettes av Kongen.

§ 11 skal lyde:

Kongen gir regler om kontroll av elektrisk utstyr.

Finner Elektrisitetstilsynet at elektrisk utstyr som tilbys eller omsettes er i en slik tilstand at det frembyr fare for menneskeliv eller for skade på eiendom ved bruk, kan Elektrisitetstilsynet gi pålegg om straks å stanse tilbud og omsetning, tilbakekalle utstyr som allerede er tilbudt eller omsatt, og eventuelt kassere det. Det samme gjelder dersom kravene etter § 10 ikke er oppfylt.

Kongen kan bestemme at det stedlige tilsyn (jf. § 9) kan pålegges å føre kontroll av elektrisk utstyr som tilbys eller omsettes innenfor vedkommende anleggs forsyningsområde, og at det som er fastsatt for Elektrisitetstilsynet i § 11 andre ledd også skal gjelde for det stedlige tilsyn.

Elektrisitetstilsynet kan ta stikkprøver av elektrisk utstyr som er tilbudt eller omsatt uten at det offentlige må betale vederlag for utstyret. Omkostningene ved slike prøver betales av fabrikanter, importører eller forhandlere, dersom det viser seg at tilbudt eller omsatt utstyr ikke er forskriftsmessig.

§ 13 skal lyde:

Etter regler fastsatt av Kongen eller den han gir fullmakt, kan Elektrisitetstilsynet ilegge fabrikanter, importører eller forhand-

lere gebyr for overtredelse av reglene om registrering. Ilagt gebyr inndrives ved utpanting.

§ 14 skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller unnlater å følge denne lov, forskrift eller enkeltvedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter hvis ikke en strengere straff i henhold til andre regler kommer til anvendelse. Medvirkning straffes på samme måte.

Er overtredelsen eller unnlatelsen begått av noen som har handlet på vegne av et selskap eller annen sammenslutning, en stiftelse eller offentlig virksomhet, kan selskapet m.v. ilegges bøtestraff. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen.

II

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 60

om endringer i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede m.v., datert 7. desember 1990. (Innst. O. nr. 6. Besl. O. nr. 5. Behandlet i Odelstinget 22. november 1990. Behandlet i Lagtinget 27. november 1990.)

I.

I midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd skal lyde:

Fylkeskommunen skal fortsatt ha ansvaret for de spesialiserte tjenester for mennesker med psykisk *utviklingshemming.*

§ 4 annet ledd skal lyde:

Departementet kan også selv bestemme at en institusjon skal avvikles og nedlegges innen en fastsatt frist. *Likeledes kan departementet, eller den det bemyndiger, bestemme at en institusjon som skal nedlegges, skal holdes i drift av fylkeskommunen eller kommunen inntil departementet eller den det bemyndiger, samtykker i nedleggelse.* Departementets avgjørelse er bindende. *Disse bestemmelsene* gjelder også for bykommunen Oslo.

§ 9 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Bosetter vedkommende seg i en annen kommune enn sin tidligere bosteds- eller oppholdskommune, skal tilskottet som nevnt i annet ledd overføres til den kommunen der vedkommende bosetter seg. *Dersom vedkommende, i samsvar med lovens § 10, får innvilget søknad om å få etablere seg i annen kommune enn bostedskommunen, skal tilskottet overføres til tilflyttingskommunen fra den dagen endelig vedtak ble fattet.*

For personer som er i institusjon som besluttes nedlagt etter 31. desember 1990, jfr. § 4, dekker den kommunen som denne dato var vedkommendes bostedskommune forpleiningsutgiftene. *Har vedkommende fått innvilget søknad om etablering i annen kommune i samsvar med lovens § 10, skal likevel tilflyttingskommunen dekke forpleiningsutgiftene fra den dagen endelig vedtak ble fattet.* Departementet kan fastsette nærmere regler for betalingsplikten.

II.

I lov av 19. juni 1969 nr. 57 om sykehus m.v. gjøres følgende endringer:

§ 3 tredje ledd siste punktum skal lyde:

Videre kan Kongen gi forskrifter om begrenset adgang til bruk av tvangsmidler i institusjoner for *epileptikere.*

§ 12 sjuende ledd første punktum skal lyde:

Etter forskrifter som fastsettes av departementet kan fylkeskommunen der pasienten har sitt bosted bestemme at pasienter som oppholder seg i spesialsykehjem og i institusjon for *epileptikere helt* eller delvis skal dekke 25 pst. av forpleiningsutgiftene når dette etter deres økonomiske kår finnes rimelig.

III.

I lov av 16. juli 1936 nr. 2 om pliktmessig avhold for personer i visse stillinger fra nytelse av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel gjøres følgende endring:

§ 6 første ledd skal lyde:

Militær person som overtrer forbudet i § 1 refses disiplinært overensstemmende med *lov av 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet og lov av 20. mai 1988 nr. 33 om politimyndighet i det militære forsvar.* Det samme gjelder militær person som medvirker til overtredelsen.

IV.

Endringen i § 4 annet ledd i midlertidig lov av 10. juni 1988 nr. 48 om avvikling av institusjoner og kontrakter om privatpleie under det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede og endringen i § 6 i lov av 16. juli 1936 nr. 2 om pliktmessig avhold for personer i visse stillinger fra nytelse av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel trer i kraft straks.

De øvrige endringer trer i kraft 1. januar 1991.

Lov nr. 61

om endringer i lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 13. Besl. O. nr. 13. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering gjøres følgende endringer:

§ 7 sjette ledd skal lyde:

Departementet avgjer om opplysningar innhenta ifylgje *fyrste leden* i denne paragrafen skal meddelast offentlege styresmakter som har med skattelikninga *og tolloppgåver* å gjera.

§ 7 nytt siste ledd skal lyde:

Noregs Bank kan ileggja den som ikkje gjev pliktige opplysningar etter fyrste leden tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkta kan ileggjast i form av eingongsmulkt eller løpande mulkt, og skal fastsetjast under omsyn til kor viktig det er at opplysningane vert gjevne og tilhøva elles. Slik tvangsmulkt kan inndrivast ved utpanting. Skuldig tvangsmulkt kan i særlege høve ettergjevast heilt eller delvis. Departementet kan gjeva nærare føresegner om fastsetjing og utrekning av tvangsmulkt.

II.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 62

om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 16. Besl. O. nr. 14. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

I.

§ 37 c første ledd nytt siste punktum skal lyde:

Andelshavers innskudd i boligselskap som lignes etter reglene i § 51 sjette eller syvende ledd medregnes i formuen med 50 pst. av pålydende, når innskuddets størrelse er fastsatt etter en generell ordning i boligselskapet.

§ 41 åttende ledd nytt siste punktum skal lyde:

Reglene i dette ledd får tilsvarende anvendelse på grunnfondsbevis, jf. lov av 23. desember 1988 nr. 98 § 1.

§ 42 nytt fjortende ledd skal lyde:

Fordel vunnet ved salg eller innløsning av rett til kjøp eller salg av aksje eller grunnfondsbevis fra eller til arbeidsgiver regnes som fordel vunnet ved arbeid etter første ledd. Ved innløsning av retten skal den skattepliktige fordel settes til differansen mellom aksjens eller grunnfondsbevisets markedsverdi og innløsningsprisen etter avtalen, fratrukket den ansattes kostpris for retten. Ved salg av retten skal den skattepliktige fordel settes til differansen mellom salgssum og kostprisen. Overføring av slik rett til nærstående regnes ikke som salg etter dette ledd. Som nærstående regnes i alle tilfelle personer den ansatte er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje, samt første og andre sidelinje.

Innløsning fra den nærstående, eller salg fra den nærstående til annen ikke nærstående, regnes som innløsning eller salg fra den ansatte.

II.

Ny § 43 A *Finansielle opsjoner* skal lyde:

Inntektsbeskatning av finansielle opsjoner følger reglene i § 43 A-1 til § 43 A-4 uavhengig av om opsjonen er tilknyttet skattyters næringsvirksomhet eller ikke.

Med finansiell opsjon menes kontrakt, børsnotert eller ikke børsnotert, der utsteder gir innehaver rett, men ikke plikt, til å kjøpe eller selge et eller flere av følgende underliggende objekter: aksje, mengdegjeldsbrev, valuta, kursnotert finansielt instrument eller variabel referansestørrelse.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i § 43 A til § 43 A-4.

Ny § 43 A-1 *Skatteplikt og fradragsrett* skal lyde:

Ved avhendelse, innløsning eller bortfall av finansiell opsjon regnes gevinst som inntekt, og tap kan føres til fradrag i annen inntekt. Gevinst og tap settes til opsjonens utgangsverdi fratrukket opsjonens inngangsverdi.

Ny § 43 A-2 *Beregning av gevinst og tap for innehaver (kjøper)* skal lyde:

Innehavers utgangsverdi settes til følgende:

1. *Opsjon som er avhendet i inntektsåret: Avhendelsesvederlaget.*
2. *Kjøpsopsjon som er innløst i inntektsåret: Markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet fratrukket innløsningsprisen.*
3. *Salgsopsjon som er innløst i inntektsåret: Innløsningsprisen fratrukket markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet.*
4. *Opsjon som er bortfalt i inntektsåret: Null.*

Innehavers inngangsverdi settes til premien.

Ny § 43 A-3 *Beregning av gevinst og tap for utsteder (selger)* skal lyde:

Utsteders utgangsverdi settes til premien.
Utsteders inngangsverdi settes til følgende:

1. *Kjøpsopsjon som er innløst i inntektsåret: Markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet fratrukket innløsningsprisen.*
2. *Salgsopsjon som er innløst i inntektsåret: Innløsningsprisen fratrukket markedsverdien av underliggende objekt på innløsningstidspunktet.*
3. *Opsjon som er bortfalt i inntektsåret: Null.*

Ny § 43 A-4 *Transaksjonskostnader* skal lyde:

Skattyter kan føre transaksjonskostnader forbundet med opsjonen til fradrag når gevinst kommer til beskatning eller tap kan føres til fradrag.

III.

§ 41 nytt niende ledd skal lyde:

Renteelement som ligger i at mengdegjeldsbrev skal innfris til høyere kurs enn utstedelseskurs, beskattes i det år renteelementet er påløpt. Foregående punktum får ikke anvendelse på mengdegjeldsbrev som følger reglene i § 43 A. Utsteder av mengdegjeldsbrev kan føre renteelement som nevnt i første punktum til fradrag i det år renteelementet er pådratt. Departementet kan gi forskrift om hvordan årlig renteelement skal beregnes, og om at mindre avvik mellom kurs ved utstedelse og innfrielse ikke skal falle inn under reglene i dette ledd.

Nåværende niende og tiende ledd blir nytt tiende og ellevte ledd.

§ 43 annet ledd bokstav b skal lyde:

b. *andre verdipapirer enn mengdegjeldsbrev og rettigheter til mengdegjeldsbrev,* jf. dog lov av 10. desember 1971 nr. 99 og *lov av 23. desember 1988 nr. 98 § 3. Aksje- og obligasjonsfond er likevel fritatt for beskatning ved avhendelse av mengdegjeldsbrev og rettigheter til mengdegjeldsbrev.*

IV.

§ 44 nytt fjortende ledd skal lyde:

Skattyter kan ikke kreve fradrag for renter på gjeld til utenlandsk fordringshaver dersom han ikke dokumenterer renteutgiften på den måten departementet har bestemt.

Nåværende fjortende, femtende og sekstende ledd blir nytt femtende, sekstende og syttende ledd.

V.

Endringene under I og II gjelder fra og med inntektsåret 1990.

Endringene under III gjelder for mengdegjeldsbrev ervervet fra og med 11. mai 1990

Endringene under IV gjelder fra og med inntektsåret 1991.

Lov nr. 63

om endring i lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 16. Besl. O. nr. 15. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven) gjøres følgende endring:

§ 1 første ledd tredje punktum skal lyde:

Likt med aksje etter denne lov regnes også andel i *obligasjonsfond.*

II.

Endringen under I gjelder for avhendelse av andeler i obligasjonsfond ervervet fra og med 11. mai 1990.

Lov nr. 64

om endring i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 16. Besl. O. nr. 16. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunene gjøres følgende endring:

§ 26 skal lyde:

Av eigedomsskatt som ikkje er oppgjord seinast *rette betalingsdagen*, eller vert betalt attende, skal det svarast rente i samsvar med reglar som Kongen gjev.

II.

Endringen under I gjelder fra og med inntektsåret 1991.

Lov nr. 65

om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 16. Besl. O. nr. 17. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

I.

Ny § 4-10 skal lyde:

Prøveregistrering av fast eiendom

Departementet kan bestemme at eiere av utvalgte eiendommer skal gi opplysninger til bruk ved forberedelse av et generelt takseringssystem. Departementet kan gi nærmere regler om opplysningspliktens innhold og kan fastsette eget opplysningsskjema. Opplysningsplikten gjelder uten hensyn til eventuell skatteplikt for eiendommen.

Bestemmelsene i § 4-9 og § 6-13 nr. 1 gjelder tilsvarende for opplysninger etter denne paragraf.

§ 6-16 c skal lyde:

i forskrift bestemme at de i denne paragraf spesifiserte oppgavene; lønnsoppgaver m.v. etter § 6-2, saldo- og renteoppgaver ved årsskifte eller ved oppgjør av konti i løpet av det siste inntektsår etter § 6-4 og § 6-13 nr. 2 d, kontrolloppgaver fra Verdipapirsentralen etter § 6-5, forsikringspremier m.m.; spareinnskudd og innskudd i aksjefond etter § 6-6, *fordelingsoppgaver over overført underskudd i boligselskaper etter skatteloven § 51 a*, skal overleveres i maskinlesbar form.

II.

§ 4-4 nr. 3 annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder skattyter som gjennom eierinteresser av mindre omfang eller på annen måte har bestemmende innflytelse over selskapet eller innretningen.

§ 4-4 nytt nr. 4 skal lyde:

Skattyter som har konto i utenlandsk bank, eller som har hatt slik konto i inntektsåret, skal vedlegge selvangivelsen en utenlandsoppgave med opplysninger om innestående på kontoen ved årets begynnelse og slutt, eventuelt ved kontoens opprettelse og avslutning, samt avkastning på kontoen i året.

Nåværende nr. 4 og 5 blir nytt nr. 5 og 6.

§ 4-8 nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder opplysninger som han selv ikke har, men som han uten urimelige kostnader kan innhente fra tredjemann.

§ 6-4 nr. 2 skal lyde:

Banker, forsikringsselskaper, hypotek- og kredittforeninger, samvirkelag, spareforeninger, fonds- og aksjemeglere, advokater, *finansieringsinstitusjon (jf. lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet § 1-3)* og andre som har penger til forvaltning, eller som driver utlånsvirksomhet *eller låneformidling* som næring, plikter etter krav fra ligningsmyndighetene å gi opplysning om midler som de har til forvaltning for navngitt person, bo, selskap eller innretning og om avkastning av midlene. De plikter også å gi opplysning om innskudds- og gjeldskonti, deposita, *formidling* og andre mellomværender.

III.

§ 10-1 nr. 2 skal lyde:

Avgiften skal ikke settes lavere enn *kr. 200* og skal når forsinkelsen ikke er over en måned, beregnes oppad til *kr. 10 000*.

§ 10-3 bokstav c skal lyde:

når tilleggsskatten i alt vil bli under *kr. 400*.

§ 12-3 nr. 1 ny bokstav c skal lyde:

overtrer lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering eller forskrift gitt i medhold av loven, når han forstår eller bør forstå at overtredelsen er egnet som forberedelse til skattesvik.

Ny § 12-4 skal lyde:

Straffen ved overtredelse av bestemmelse i dette kapittelet er bøter eller fengsel i inntil 6 år eller begge deler, når overtredelsen leder eller kan lede til unndragelse av et meget betydelig beløp ilignet skatt eller avgift, eller overtredelsen er utført på en måte som i særlig grad har vanskeliggjort oppdagelsen. Ved anvendelse av disse kriterier kan flere overtredelser ses i sammenheng.

Nåværende § 12-4 blir ny § 12-5.

IV.

Endringene under I og II trer i kraft straks. Endringen i § 6-16 c gjelder første gang for fordelingen av underskudd i boligselskaper i inntektsåret 1990.

Endringene under III trer i kraft 1. januar 1991.

Lov nr. 66

om endring i lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 17. Besl. O. nr. 18. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven) gjøres følgende endring:

§ 48 nr. 1 annet punktum:

For skattyter som lignes sentralt etter ligningsloven § 2-4 *nr. 1 a* skal kemneren i Stavanger utøve den myndighet og ha de plikter som i denne lov er tillagt skatteoppkreveren.

II.

Endringen under I trer i kraft straks.

Lov nr. 67

om opphevelse av lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger. Ikraftsetting og overgangsbestemmelser, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 17. Besl. O. nr. 19. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

Lov av 14. desember 1962 nr. 1 om skattefrie fondsavsetninger, oppheves.

II.

Ikraftsetting

Lov om skattefrie fondsavsetninger kapittel I § 1 og § 2, første og annet ledd, kapittel II § 7 og § 9 første ledd og kapittel III § 11 oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1990.

Lovens øvrige bestemmelser oppheves med virkning fra og med 1. januar 1991 med de unntak som følger av III.

III.

Overgangsbestemmelser

I forbindelse med ikraftsetting av lov om opphevelse av skattefrie fondsavsetninger av 14. desember 1962 gjelder følgende overgangsregler:

§ 1

Avsetninger etter lov om skattefrie fondsavsetninger kapittel I avsatt for inntektsårene 1986 til og med 1989 og som ikke er brukt til investering innen utløpet av 1990, kan kreves inntektsført og beskattet i 1991 med 50 prosent av det avsatte beløp. Krav om slik beskatning og frigivelse av sikkerhet for skatt som nevnt i lovens § 2, må framsettes overfor ligningskontoret senest før utløpet av 1991.

§ 2

Fondsavsetninger avsatt for inntektsårene 1987, 1988 og 1989 som ikke er beskattet etter § 1, må brukes i samsvar med lovens bestemmelser før utløpet av 1992.

§ 3

Avsetninger etter kapittel II for inntektsårene 1985 til og med 1989 og som ikke er tatt ut av Norges Bank innen utløpet av 1990, skal inntektsføres i 1991. Slike avsetninger skal utbetales fra Norges Bank med tillegg av renter den 1. februar 1991.

IV.

Finansdepartementet kan fastsette nærmere bestemmelser om ikraftsetting og gjennomføring av denne lov.

Lov nr. 68

om endring i lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 17. Besl. O. nr. 20. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven) gjøres følgende endring:

§ 2 første ledd første punktum skal lyde:

Fradrag for avsetning kan kreves med inntil 10 pst. av samlet nettoinntekt ved kommuneligningen i de kommuner som er nevnt i § 1 første ledd, redusert med den del av brutto lønnsinntekt som overstiger kr. 100 000.

II.

Endringen under I gjelder fra og med inntektsåret 1990.

Lov nr. 69

om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven). Ikraftsetting og overgangsregler, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 17. Besl. O. nr. 21. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

Lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging, oppheves.

II.

Ikraftsetting

Avsetningsadgangen etter distriktsskatteloven oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1991. For øvrig oppheves loven med virkning fra 1. januar 1991 med de unntak som følger av bestemmelsene i III.

III.

Overgangsregler

I forbindelse med ikraftsetting av lov om opphevelse av distriktsskatteloven gjelder følgende overgangsregler:

§ 1

Fondsavsetninger avsatt for inntektsårene 1987 til og med 1989 som ikke er anvendt til investering innen utløpet av 1990, kan kreves beskattet ved at 20 prosent av det avsatte beløp inntektsføres for 1991. Krav om slik beskatning og frigivelse av sikkerhet for skatt som nevnt i lovens § 4 første ledd, jf. kgl. res. av 14. januar 1983, må framsettes overfor ligningskontoret senest før utløpet av 1991.

§ 2

Fondsavsetninger avsatt for inntektsårene
a) 1985, 1986 og
b) 1987, 1988, 1989 og 1990
må, med unntak for avsetninger som beskattes etter § 1, være påbegynt anvendt i samsvar med lovens bestemmelser for a) før utløpet av 1991 og for b) før utløpet av 1992.

Når bruk av avsetninger til en investering krever særskilt samtykke etter bestemmelse i loven eller i forskrift gitt med hjemmel i loven, må søknad være framsatt før utløpet av februar 1991.

§ 3

De bestemmelser og vilkår som er fastsatt i eller i medhold av loven, skal gjelde for fondsavsetninger som brukes til anskaffelse av nytt driftsmiddel eller aksjer etter utløpet av 1990.

Når driftsmidler m.v. som er anskaffet etter utløpet av 1989 blir disponert som nevnt i lovens § 7 fjerde og femte ledd innen 1 år etter utløpet av anskaffelsesåret, skal skattlegging gjennomføres etter nevnte bestemmelser, likevel slik at reinvesteringsadgangen ikke gjelder.

§ 4

Det kan kreves startavskrivning etter distriktsskatteloven § 3 for driftsmidler som er kontrahert før utløpet av 1990 og som leveres i 1991. For startavskrivning på skip må søknad være framsatt overfor departementet før utløpet av 1990. Bygg og anlegg som nevnt i skatteloven § 44 A-2 bokstav c som er under oppføring ved utløpet av 1990, kan startavskrives ved levering i 1991.

IV.

Finansdepartementet kan fastsette nærmere bestemmelser om ikraftsetting og gjennomføring av denne lov.

Lov nr. 70

om endring i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 17. Besl. O. nr. 22. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster (petroleumsskatteloven) gjøres følgende endring:

§ 6 nr. 2 skal lyde:

Andre skattepliktige enn de som er nevnt i nr. 1:

Utligning av skatt på formue og inntekt blir for skattepliktige personer, selskaper, innretninger m.v. å foreta av *de særskilte sentrale ligningsmyndigheter* når skatteplikten utelukkende følger av denne lov. For arbeidstakere som en del av inntektsåret også er skattepliktige for inntekt i riket, blir den samlede inntekt å ligne i denne kommune. Skattelovgivningens regler for skattytere som lignes sentralt etter ligningsloven § 2-4 *nr. 1 a*, gjelder tilsvarende.

II.

Endringen under I trer i kraft straks.

Lov nr. 71

om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 17. Besl. O. nr. 23. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 2-4 skal lyde:

Særskilte sentrale ligningsmyndigheter

1. For hele riket skal det være følgende statlige sentralskattekontor:

a. For skattytere som ikke har varig tilknytning til riket samt sjømenn bosatt i utlandet, skal Sentralskattekontoret for utenlandssaker være ligningskontor.

b. For skattyter som Skattedirektoratet har vedtatt å overføre til sentral ligning, skal Sentralskattekontoret for storbedrifter være ligningskontor.

2. For hvert sentralskattekontor skal det være en særskilt ligningsnemnd som skal bestå av Sentralskattekontorets direktør samt fire medlemmer, og en særskilt overligningsnemnd som skal bestå av fem medlemmer. Kongen oppnevner medlemmene og utpeker leder og nestleder blant disse.

3. Ligningsmyndigheter som nevnt i nr. 1 og 2 erstatter tilsvarende ligningsmyndigheter i kommunen. Fylkesskattenemndas myndighet tilligger fylkesskattenemnda i det fylket hvor sentralskattekontoret er beliggende.

4. Departementet kan gi forskrifter til denne paragraf, herunder om hvem som skal anses for ikke å ha varig tilknytning til riket. Departementet gir forskrift om overføring av skattytere til sentral ligning ved Sentralskattekontoret for storbedrifter.

§ 2-6 nr. 1 skal lyde:

Enhver stemmeberettiget person som bor i kommunen, fylket eller riket er valgbar og plikter å gjøre tjeneste etter valg eller oppnevning som medlem av, eller varamedlem til, nemnd eller takstutvalg som nevnt i §§ 2-1 til 2-3. Enhver stemmeberettiget person som bor i fylket, plikter å gjøre tjeneste etter oppnevning som leder i overligningsnemnda i en eller flere kommuner i fylket.

§ 3-6 nr. 3 siste punktum skal lyde:

For pålegg gitt av *sentralskattekontor som nevnt i § 2-4 nr. 1* treffer Skattedirektoratet denne avgjørelse.

§ 3-9 nr. 2 siste punktum skal lyde:

Det samme gjelder sentralskattekontorets direktør i den særskilte overligningsnemnda og Skattedirektøren i Riksskattenemnda.

§ 4-6 nr. 1 annet ledd første punktum skal lyde:

Skattyter som lignes sentralt etter § 2-4, skal levere selvangivelse bare til *vedkommende sentralskattekontor.*

§ 5-3 siste punktum skal lyde:

For skattyter som lignes sentralt etter § 2-4, kan *vedkommende sentralskattekontor* gi samtykke som nevnt i forrige punktum.

§ 6-7 nr. 1 siste punktum skal lyde:

For skattyter som lignes sentralt etter § 2-4, leveres oppgaven til *vedkommende sentralskattekontor.*

§ 6-13 nr. 2 c, d og e skal lyde:

c. myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter lov av *16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling,* etter krav fra ligningsmyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeid,
d. postgirokontoret gi ligningsmyndighetene opplysninger om innestående beløp og pengeoverføringer for navngitt person, bo, selskap eller innretning og
e. postvesenet etter krav fra Skattedirektoratet eller den dette gir fullmakt, gi opplysninger om postinkassasjon og pengeforsendelse ved postanvisning eller verdibrev vedkommende navngitt person, bo, selskap eller innretning.

§ 8-6 nr. 1 annet ledd første punktum skal lyde:

For skattyter som lignes etter § 2-4 *nr. 1 a,* foretas fastsettingen av *de særskilte sentrale ligningsmyndigheter.*

§ 8-6 nr. 4 nytt annet punktum skal lyde:

For selskap som lignes sentralt etter § 2-4 nr. 1b foretas fastsettingen av de særskilte sentrale ligningsmyndigheter.

§ 8-6 nr. 5 tredje punktum skal lyde:

For skattyter som lignes sentralt etter § 2-4, foretas utskrivingen av *vedkommende sentralskattekontor.*

§ 8-8 nr. 1 fjerde punktum skal lyde:

For skattyter som lignes etter § 2-4, skal *vedkommende sentralskattekontor* legge ut en liste over alle som det er foretatt ligningsfastsettelser for.

§ 10-1 nr. 1 annet punktum skal lyde:

Skattyter som lignes sentralt etter § 2-4, skal svare forsinkelsesavgift dersom oppgave som nevnt leveres *vedkommende sentralskattekontor* etter fristens utløp.

II.

Endringene under I trer i kraft straks.

Lov nr. 72

om vedtak til lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 19. Besl. O. nr. 24. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

§ 1.

For så vidt Stortinget vedtar at det til statskassen skal betales CO_2-avgift på brenning av petroleum og utslipp av naturgass i forbindelse med petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen, gjelder reglene i denne lov når ikke annet er særskilt fastsatt i Stortingets vedtak om avgiften.

§ 2.

CO_2-avgift beregnes av petroleum som brennes og naturgass som slippes ut til luft på plattform, installasjon eller anlegg som nyttes i forbindelse med utvinning eller transport av petroleum

a) i indre norsk farvann, på norsk sjøterritorium og på kontinentalsokkelen, jf. petroleumsloven § 4 f),
b) i tilstøtende havområder utenfor kontinentalsokkelen i den utstrekning utvinning av petroleum er forbeholdt Norge etter avtale med annen stat,
c) i havområder utenfor kontinentalsokkelen for så vidt gjelder norsk anlegg for transport av petroleum.

Når utvinning skjer fra petroleumsforekomst som strekker seg utover midtlinjen i forhold til annen stat, jf. bokstav b), beregnes CO_2-avgift bare av de mengder som svarer til de norske rettighetshavernes eierandeler i vedkommende plattform, installasjon eller anlegg.

§ 3.

CO_2-avgiften kan ikke trekkes fra ved beregningen av produksjonsavgift etter lov av 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet § 15.

§ 4.

Plikten til å svare CO_2-avgift påhviler i fellesskap rettighetshaverne etter utvinningstillatelsen eller tillatelsen til anlegg og drift av innretninger for transport og utnyttelse av petroleum som gjelder for den plattform, installasjon eller anlegg der petroleum brennes eller naturgass slippes ut. Operatøren har det direkte ansvar for beregning innrapportering og betaling av samlet avgiftsbeløp til Oljedirektoratet på vegne av samtlige rettighetshavere.

Avgift for perioden 1. januar til 30. juni skal betales innen 1. oktober og for perioden 1. juli til 31. desember innen 1. april i det påfølgende år. Dokumentasjon for petroleumsmåling og beregning av avgiften sendes Oljedirektoratet senest en måned etter utløpet av hver termin. Dersom avgiften ikke betales innen forfall, skal det beregnes renter av avgiftsbeløpet i samsvar med lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. Avgiftskrav med tillegg av renter og omkostninger kan inndrives ved utpanting.

§ 5.

Departementet kan fastsette nærmere bestemmelser om grunnlaget for avgiften samt om hvilke krav som skal stilles til måleutstyr, målemetoder og til den dokumentasjon som innsendes.

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 6.

Forsettlig eller uaktsom avgivelse av uriktig eller ufullstendig dokumentasjon eller annen overtredelse av bestemmelser eller vedtak truffet i eller i medhold av denne lov straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Medvirkning straffes på samme måte.

Er en straffbar overtredelse som nevnt i første ledd begått av noen som har handlet på vegne av en eller flere juridiske personer, kan bøtestraff ilegges vedkommende juridiske person.

§ 7.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 73

om endring i lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 19. Besl. O. nr. 25. Behandlet i Odelstinget 17. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond gjøres følgende endring:

§ 2 skal lyde:

Fondets inntekter er kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten som blir ført over fra statsbudsjettet og avkastningen av fondets formue. Kontantstrømmen fremkommer som summen av

- de samlede skatte- og avgiftsinntekter av petroleumsvirksomheten som innkreves iflg. lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. av 13. juni 1975 nr. 35 og lov om petroleumsvirksomhet av 22. mars 1985 nr. 11
- avgiftsinntekter på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen
- inntekter som følge av statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, definert som driftsinntekter og andre inntekter fratrukket driftsutgifter og andre direkte utgifter
- statlige inntekter på nettooverskuddsavtaler i enkelte utvinningstillatelser
- utbytte fra Den norske stats oljeselskap A/S
- statens eventuelle salg av andeler i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

og fratrukket

- statens direkte investeringer i petroleumsvirksomheten
- statens utgifter til Petroleumsforsikringsfondet
- statens eventuelle kjøp av andeler som ledd i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten.

II.

Endringen under I trer i kraft straks.

Lov nr. 74

om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 10. Besl. O. nr. 7. Behandlet i Odelstinget 5. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 10. desember 1990.)

I.

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 44 første ledd g nr. 1 annet ledd første punktum skal lyde:

Fradrag etter første ledd skal minst settes til et beløp som svarer til *15* pst. av lønnen.

§ 44 første ledd g nr. 1 annet ledd femte punktum skal lyde:

Fradraget beregnet etter reglene i dette ledd skal ikke settes lavere enn kr. *3 200* og ikke høyere enn kr. *10 000*.

§ 44 annet ledd nr. 1 første ledd annet punktum:

Fradraget kan ikke utgjøre mer enn 10 pst. av gjennomsnittet av den skattepliktiges inntekt ved ligningen i det år fradrag kreves og i foregående år, *og kan ikke overstige kr. 30 000.*

§ 75 første, andre og tredje ledd skal lyde:

Personlige skattytere skal ha klassefradrag i inntekten ved kommuneligningen. Ektefeller som lignes under ett for begges samlede formue og inntekt, skal ha et klassefradrag på kr. *41 400* (klasse 2). Det samme gjelder skattyter som er enslig og som har omsorg for barn som ikke har fylt 18 år ved utgangen av inntektsåret, eller har eldre barn som han virkelig forsørger. Andre personlige skattytere skal ha et fradrag på kr. *20 700* (klasse 1).

Er ektefellene skilt eller separert i inntektsåret, kan ektefelle som det meste av året har forsørget den annen, gis et klassefradrag på kr. *41 400* i stedet for fradrag for betalt bidrag etter § 44 første ledd e.

Hvis en av ektefellene er avgått ved døden i inntektsåret, skal gjenlevende ektefelle som lignes for sin og avdødes inntekt under ett, ha et fradrag på kr. *41 400*. Kreves den laveste inntekt skattlagt etter § 16 fjerde eller femte ledd, settes fradraget i avdødes inntekt til kr. *20 700*. Det samme gjelder når arving som har overtatt boet uskiftet, krever sin og avdødes inntekt skattlagt særskilt. Et dødsbo skal for det inntektsår dødsfallet fant sted ha det fradrag som skattyteren ville ha fått om han hadde levd. Hvis gjenlevende ektefelle er eller sannsynligvis vil bli lignet særskilt, skal boet ha et fradrag på kr. *20 700*. Boet skal ikke ha klassefradrag for de etterfølgende inntektsår.

§ 78 nr. 1 første punktum skal lyde:

For skattytere som har rett til fradrag etter § 77 nr. 1 og 2, skal det ikke beregnes skatt når den antatte inntekt ved statsskatteligningen ikke overstiger kr. *55 900* for enslige og kr. *87 900* for ektepar.

II.

§ 44 sekstende ledd skal lyde:

Sjømenn kan kreve et særskilt fradrag med inntil 25 pst. - begrenset oppad til kr. 55 000 - av inntekt *av arbeid* om bord.

1. Med sjømann skal forstås person som *har som hovedbeskjeftigelse arbeid om bord på skip i fart eller flytende installasjon, og arbeidet utgjør til sammen minst 130 dager i samme inntektsår. Det kan ikke kreves fradrag for arbeid om bord på ferger eller passasjerfartøy i rutetrafikk mellom norske havner når rutens distanse mellom første og siste anløpssted er under 300 nautiske mil.*

2. Som inntekt om bord regnes enhver godtgjørelse som sjømannen får utbetalt gjennom arbeidsgiveren, samt serveringspenger, drikkepenger m.v. Som inntekt om bord regnes også fortjeneste som sjømannen har hatt ved salgsvirksomhet om bord. Det samme gjelder sykepenger, hyre og likestilte ytelser ved sykdom eller skade og som trer i stedet for inntekt om bord.

3. Skattyter som har minst 130 dagers arbeid om bord, dels som sjømann, dels som fisker etter § 49 nr. 2, kan kreve fradrag etter nr. 1, selv om kravet om 130 dagers arbeid som sjømann etter nr. 1 ikke er oppfylt.

4. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.

§ 49 nr. 2 skal lyde:

Skattepliktig som i *til sammen minst 130 dager* av inntektsåret personlig har drevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller langs kysten, kan kreve særfradrag i inntekten med et beløp som utgjør 25 pst. av netto arbeidsinntekt av fisket eller fangsten, dog høyst med kr. 55 000. *Fradrag gis ikke samtidig med fradrag etter § 44 sekstende ledd.*

III.

Endringene under I gjelder fra og med inntektsåret 1991.

Endringene under II gjelder fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 75

om endringer i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr og om endring i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (renter og gebyr), datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 14. Besl. O. nr. 9. Behandlet i Odelstinget 14. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:

§ 1 annet ledd skal lyde:

Dette utgjør *kr. 420,-*.

§ 8 første ledd skal lyde:

Det skal betales *6* ganger rettsgebyret for søksmål ved herreds- eller byrett. Det samme gjelder behandling av tvist som foretas i søksmåls former for herreds- eller byrett i egenskap av skifterett eller namsrett. For behandling av ankesak som tillates fremmet, betales ved lagmannsrett og ved Høyesterett *25* ganger rettsgebyret. Avgjøres anken uten at ankeforhandling blir holdt, betales halvparten av fullt gebyr.

§ 24 første ledd skal lyde:

For første gangs registrering i Foretaksregisteret av selskap hvor alle eller enkelte deltakere har begrenset ansvar, betales *12* ganger rettsgebyret. For registrering i Foretaksregisteret av andre meldinger som skal kunngjøres, betales 7 ganger rettsgebyret. Melding om sletting i Foretaksregisteret er likevel gebyrfri.

II.

Loven trer i kraft 1. januar 1991.

III.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:

§ 456 nytt femte ledd skal lyde:

Etter nærmere regler fastsatt av Justisdepartementet kan bøtelagte pålegges å betale renter og gebyr på ubetalte bøter samt eventuelle andre utgifter som påløper ved tvangsinndriving.

IV.

Loven trer i kraft 1. januar 1991.

Lov nr. 76

om endringer i midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 15. Besl. O. nr. 10. Behandlet i Odelstinget 14. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I midlertidig lov av 17. desember 1976 nr. 99 om adgang til telefonkontroll ved etterforskning av overtredelser av narkotikalovgivningen gjøres følgende endring:

§ 10 skal lyde:

Loven gjelder midlertidig *til 1. juni 1992.*

II.

Loven trer i kraft 1. januar 1991.

Lov nr. 77

om reklame i kringkasting m.v., datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 2. Besl. O. nr. 2. Behandlet i Odelstinget 22. oktober 1990. Behandlet i Lagtinget 26. oktober 1990.)

I

§ 1 Virkeområde

Loven regulerer reklame i kringkastingssending som drives med konsesjon etter § 1 nr. 4 i lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting eller lov 27. november 1987 nr. 71 om nærkringkasting.

§ 2 Definisjoner

Med reklame forstås enhver form for markedsføring av en vare eller en tjeneste mot betaling eller annen form for godtgjøring.

Med selskapet forstås den som har konsesjon som nevnt i § 1.

§ 3 Varighet, innhold

Reklameinnslagene skal samlet ikke overstige 10 pst. av selskapets daglige sendetid. Kongen kan gjøre unntak fra denne bestemmelse for sending av tekstplakater i lokalfjernsyn.

Det kan ikke sendes reklameinnslag i tilknytning til barneprogram eller reklameinnslag som særlig er rettet mot barn.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om utsending av, innholdet i, omfanget av og tilsynet med reklamesendinger.

§ 4 Særregler om reklame i fjernsynssending

Reklameinnslagene skal hovedsakelig sendes i blokker mellom programmene, og skal klart atskilles fra den ordinære programvirksomhet ved et særskilt lyd- og bildesignal.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om plassering av reklameinnslag.

§ 5 Særregler om reklame i nærkringkasting

Fem pst. av inntektene fra reklamesendinger skal overføres Nærkringkastingsnemnda for nasjonal fordeling.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om fordeling av inntekter fra reklamesendinger.

II

I lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting gjøres følgende endringer:

§ 1 nr. 4 skal lyde:

Kongen kan gi løyve til å drive kringkasting. Det kan settes vilkår for tildeling av løyve.

§ 15 skal lyde:

1. Klagenemnda prøver om *program i norske kringkastingssendinger* har behandlet noen utilbørlig og om det har krenket privatlivets fred. Den prøver om *kringkastingsselskapets* avgjørelse i sak om beriktigelse av uriktige opplysninger er i samsvar med god skikk.
2. Nemnda kan bare foreta prøving etter klage. Klageren må godtgjøre at programmet eller avgjørelsen om beriktigelse direkte vedrører klageren.

§ 16 skal lyde:

1. Klage over program må være framsatt for *kringkastingsselskapet* innen to måneder etter at programmet er sendt. Klagenemnda kan i særlige tilfelle behandle en klage selv om fristen ikke er holdt. Ved beregning av fristen gjelder forvaltningslovens § 30 tilsvarende.
2. *Kringkastingsselskapet* skal behandle klagen og sende den med sin uttalelse til klagenemnda dersom ikke *kringkastingsselskapet* gir klageren medhold fullt ut. Dersom klagen er kommet fram etter fristen i nr. 1, skal *kringkastingsselskapet* sende klagen til nemnda med uttalelse om den bør tas under behandling. Meddelelse sendes klageren.
3. *Kringkastingsselskapet* skal såvidt mulig oppbevare programmene til klagefristen er ute eller til klagen er avgjort av nemnda. Programmet skal også oppbevares dersom det blir gitt melding om at det vil bli reist søksmål.

§ 20 skal lyde:

1. Nemndas avgjørelse og eventuell dissens skal grunngis.
2. Nemndas avgjørelse er ikke bindende for klageren.
3. Avgjørelsen og begrunnelsen med eventuell dissens skal meddeles partene. Nemnda bestemmer om avgjørelsen og begrunnelsen, eventuelt om også dissens skal offentliggjøres i sending fra *kringkastingsselskapet*.
4. Nemndas avgjørelse kan ikke påklages etter forvaltningsloven.

III

I lov 27. november 1987 nr. 71 om nærkringkasting gjøres følgende endringer:

§ 8 oppheves:

Nåværende § 9 blir ny § 8 og skal lyde:

Følgende bestemmelser i lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting gis tilsvarende anvendelse:

§§ 3 og 26 - 28.

Nåværende §§ 10 og 11 blir nye §§ 9 og 10.

IV

I lov 10. juni 1988 nr. 46 om kabelsendingar gjøres følgende endring:

§ 2 - Rett til formidling, fjerde ledd, skal lyde:

Reglane om Klagenemnda for kringkastingsprogram i kringkastingslova kap. 4 og i lov om nærkringkasting *§ 8* gjeld for sendingar frå norske sendeselskap.

V

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 78

om endringer i sameloven av 12. juni 1987 nr. 56, grunnskoleloven av 13. juni 1969 nr. 24 og domstolloven av 13. august 1915 nr. 5, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 3. Besl. O. nr. 3. Behandlet i Odelstinget 20. november 1990. Behandlet i Lagtinget 5. desember 1990.)

I

I lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) skal følgende bestemmelser lyde:

§ 1-5. Samisk språk

Samisk og norsk er likeverdige språk. De skal være likestilte språk etter bestemmelsene i kapittel 3.

Kapittel 3. Samisk språk

§ 3-1. Definisjoner

I dette kapitlet skal følgende definisjoner gjelde:

1. Med forvaltningsområdet for samisk språk menes kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord.

2. Med offentlig organ menes ethvert organ for stat eller kommune.

3. Med lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet menes ethvert kommunalt, fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som omfatter en kommune eller en del av en kommune i forvaltningsområdet for samisk språk.

4. Med regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet menes ethvert fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som helt eller delvis omfatter flere av kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk, men som likevel ikke er landsomfattende.

§ 3-2. Oversettelse av regler. Kunngjøringer og skjema

Lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkning, skal oversettes til samisk.

Kunngjøringer fra offentlige organ som særlig retter seg mot hele eller deler av befolkningen i forvaltningsområdet, skal skje både på samisk og norsk.

Skjema til bruk overfor et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet skal foreligge både på samisk og norsk. Kongen gir nærmere regler om iverksetting av denne bestemmelsen.

§ 3-3. Rett til svar på samisk

Den som henvender seg på samisk til et lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til svar på samisk. Dette gjelder likevel ikke ved muntlige henvendelser til tjenestemenn som utfører oppdrag utenfor organets kontor.

Den som henvender seg skriftlig på samisk til et regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til skriftlig svar på samisk. Kongen kan i særlige tilfeller gjøre unntak for bestemte regionale offentlige organ.

§ 3-4. Utvidet rett til bruk av samisk i rettsvesenet

For domstoler med embetskrets som helt eller delvis omfatter forvaltningsområdet, gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. Enhver har rett til å inngi prosesskrifter med bilag, skriftlige bevis eller andre skriftlige henvendelser på samisk. Skal domstolen formidle henvendelsen til en motpart, sørger den for oversettelse til norsk. Oversettelse kan unnlates dersom motparten samtykker.

2. *Enhver har rett til å henvende seg muntlig til domstolen på samisk dersom rettergangslovgivningen gir adgang til muntlig istedenfor skriftlig henvendelse. Har domstolen plikt til å nedtegne henvendelsen, kan den som fremmer henvendelsen, kreve at nedtegnelsen skjer på samisk. Et slikt krav bryter ingen frist. Nr. 1 andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.*
3. *Enhver har rett til å tale samisk i rettsmøter. Skal noen som ikke kan samisk delta i forhandlingene, brukes en tolk som retten har oppnevnt eller godkjent.*
4. *Når en part begjærer det, kan rettens formann bestemme at forhandlingsspråket skal være samisk. Nr. 3 andre punktum gjelder tilsvarende.*
5. *Er forhandlingsspråket samisk, kan rettens formann bestemme at også rettsboken skal føres på samisk. Domstolen sørger for oversettelse til norsk.*
6. *Domstolen sørger for at rettsbøker som er skrevet på norsk, oversettes til samisk når en part krever det. Et slikt krav bryter ingen frist.*

For politi og påtalemyndighet med tjenestekrets som helt eller delvis omfatter forvaltningsområdet, gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. *Enhver har rett til å tale samisk i avhør på organets kontor.*
2. *Enhver har rett til å bruke samisk ved muntlig anmeldelse og rettsmiddelerklæring.*

For fengselsvesenets anstalter i Troms og Finnmark gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. *§ 3-5 gjelder tilsvarende for innsatte.*
2. *Innsatte har rett til å bruke samisk overfor hverandre og overfor sine pårørende.*
3. *Innsatte har rett til å bruke samisk ved muntlig rettsmiddelerklæring til fengselsmyndigheten.*

§ 3-5. Utvidet rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren

Den som ønsker å bruke samisk for å ivareta egne interesser overfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner i forvaltningsområdet, har rett til å bli betjent på samisk.

§ 3-6. Individuelle kirkelige tjenester

Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet.

§ 3-7. Rett til utdanningspermisjon

Tilsatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap. Retten kan gjøres avhengig av at den tilsatte forplikter seg til å arbeide for organet en viss tid etter utdanningen. Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av disse bestemmelsene.

§ 3-8. Rett til opplæring i samisk

Enhver har rett til opplæring i samisk. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne bestemmelsen.

For opplæring i og på samisk i grunnskolen og den videregående skolen gjelder reglene i og i medhold av grunnskoleloven og lov om videregående opplæring.

§ 3-9. Samisk i den kommunale forvaltning

Kommunestyret kan bestemme at samisk skal være likestilt med norsk i hele eller deler av den kommunale forvaltning.

§ 3-10. Utvidelse av bestemmelsenes virkeområde

Kongen kan fastsette at bestemmelsene i dette kapitlet som er begrenset til lokale eller regionale offentlige organ i forvaltningsområdet, helt eller delvis også skal gjelde for andre offentlige organ eller for private rettssubjekt når de treffer vedtak på vegne av stat eller kommune.

§ 3-11. Klage

Dersom et offentlig organ ikke følger bestemmelsene i dette kapitlet, kan den som saken direkte gjelder, klage til det organet som er nærmest overordnet det organet klagen angår. Fylkesmannen er klageinstans når klagen angår kommunale eller fylkeskommunale organ.

Også landsomfattende samiske organisasjoner og landsomfattende offentlige organer med oppgaver av særlig betydning for hele eller deler av den samiske befolkningen, har klagerett i slike saker. Det samme gjelder i saker hvor ingen enkeltperson er særskilt berørt.

§ 3-12. Samisk språkråd

Det opprettes et Samisk språkråd. Sametinget oppnevner rådets medlemmer og fastsetter hvem som skal være rådets leder og nestleder.

Kongen gir nærmere regler om rådets sammensetning, organisasjon, funksjonstid, oppgaver m.v.

Nåværende kapittel 3 blir nytt kapittel 4.

Nåværende §§ 3-1 og 3-2 blir nye §§ 4-1 og 4-2.

II

I lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen gjøres følgende endringer:

§ 40 nr. 7 blir opphevet. Paragrafens nr. 8 blir ny nr. 7.

§ 40 a (ny) skal lyde:

§ 40 a. Samisk i opplæringa.

1. Born i samiske distrikt har rett til å få opplæring i eller på samisk. Frå og med sjuande klassesteget er det elevane sjølve som tek avgjerd.

Elevar med opplæring i eller på samisk blir fritekne for opplæring i ei av dei norske målformene på 8. og 9. klassesteg.

2. Kommunestyret kan etter fråsegn frå skolestyret gjere vedtak om at born med samisk talemål skal ha opplæring i samisk i alle ni år og at dei som har norsk som talemål skal ha samisk som fag.

3. Opplæring i eller på samisk kan òg bli gitt til elevar med samisk bakgrunn utanom samiske distrikt.

Dersom det er minst tre elevar med samisk talemål ved ein skole, kan dei krevje opplæring i samisk.

III

I lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal ny § 136 a lyde:

Om utvidet rett til bruk av samisk i rettsvesenet gjelder sameloven § 3-4.

IV

Loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

Lov nr. 79

om endringer i lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 7. Besl. O. nr. 6. Behandlet i Odelstinget 5. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 10. desember 1990.)

I.

I lov av 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd punkt b skal lyde:

Lag som har til formål å drive maskinsamvirke,

§ 16 punkt 2 skal lyde:

For lån som gis til formål som er nevnt i § 2 punkt 1 c, kan det avtales at banken skal ha salgspant etter reglene i pantelovens §§ 3-13 til 3-21 i de gjenstander som helt eller delvis kjøpes for lånet.

§ 20 første ledd andre punktum oppheves.

II.

Loven trer i kraft straks.

Lov nr. 80

om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 11. Besl. O. nr. 8. Behandlet i Odelstinget 14. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 2-2 skal lyde:

Utgifter til opphold og behandling i godkjent helseinstitusjon som ikke går inn under bestemmelsene i lov om sykehus kapittel III eller lov om psykisk helsevern kapittel V godtgjøres etter forskrifter og takster som fastsettes av departementet. Godtgjørelse ytes for alle ukedager fra og med innleggelsesdagen.

§ 2-3 første ledd oppheves.

§ 2-3 nytt første ledd skal lyde:

Trygden yter fastlønnstilskudd som delvis skal dekke kommunens utgifter til fast ansatte leger og fysioterapeuter. Fastlønnstilskuddet ytes i stedet for godtgjørelse etter § 2-5 og utbetales til kommunen. Kongen gir forskrift om fastlønnstilskuddet.

§ 2-4 skal lyde:

Utgifter til veiledning i familieplanlegging og kontrollundersøkelser under svangerskap som utføres i helsestasjon, godtgjøres etter forskrifter som fastsettes av departementet.

Den trygdede har rett til full godtgjørelse for nødvendige utgifter til jordmorhjelp og legehjelp ved nedkomst og ved sykdom som inntreffer i forbindelse med nedkomst. I tillegg ytes en engangsstønad som fastsettes av Stortinget.

§ 2-8 nr. 2 og 3 skal lyde:

2. Trygdet som nevnt i nr. 1 har rett til stønad etter bestemmelsene i §§ 2-2 til 2-7, 2-10 og 2-11. *Departementet kan i forskrift fastsette hvor store egenandeler trygdede under opphold utenfor riket skal betale for legehjelp, behandling hos tannlege for sykdom, viktigere legemidler og fysikalsk behandling forordnet av lege.*

   Under opphold utenfor riket gis full godtgjørelse av nødvendige utgifter til ambulansetransport og til behandling og pleie i helseinstitusjon som er godkjent av Rikstrygdeverket eller den det bemyndiger, hvis det er anledning til det, og forsvarlig behandling ikke kan gis i hjemmet eller annet høvelig oppholdssted.

   Ved fravær fra hjemstedet under opphold utenfor riket godtgjøres oppholdsutgifter etter regler og takster som fastsettes av departementet.

   Merutgiftene ved i utlandet å søke annen lege, tannlege, helseinstitusjon m.v. enn vedkommende konsulat kan vise til, godtgjøres ikke med mindre øyeblikkelig hjelp er nødvendig og billigere forsvarlig behandling ikke kan skaffes.
3. Dersom person som går inn under nr. 1 er trygdet etter § 1-2 nr. 1 og forsørger ektefelle og barn under 18 år, har disse under opphold utenfor riket rett til stønad etter *bestemmelsene i nr. 2.*

§ 2-9 første ledd skal lyde:

Ved sykdom og ved nedkomst som inntreffer utenfor riket begrenses stønaden til det beløp som ville blitt betalt om tilsvarende behandling var blitt gitt her i riket. Rikstrygdeverket kan fastsette regler og takster for slik stønad. *Ved opphold og behandling i helseinstitusjon ytes stønad med inntil et beløp som fastsettes av departementet.*

§ 3-2 nr. 1 nytt fjerde ledd skal lyde:

For en tidsbestemt periode på inntil 12 uker kan det også ytes sykepenger dersom den trygdede er helt arbeidsufør i forhold til det arbeid vedkommende var i på sykmeldingstidspunktet, men for øvrig antas i stand til å utføre annet inntektsgivende arbeid. Det er et vilkår at vedkommende står tilmeldt arbeidsformidlingen som reell arbeidssøker. Rikstrygdeverket gir nærmere retningslinjer om dette.

§ 3-5 nr. 3, 4 og 5 skal lyde:

3. Rett til å få sykepenger etter bestemmelsene i denne paragraf bortfaller ved midlerti-

dige avbrudd i det løpende arbeidsforholdet på mer enn 14 dager.

Rett til å få sykepenger av trygden etter bestemmelsene i nr. 1 har den trygdede til og med første søndag kl. 24 etter at arbeidsforholdet er opphørt, regnet fra siste arbeidsdag. Dette gjelder ikke ved midlertidige avbrudd som nevnt i første ledd.

4. Fra trygden ytes feriepenger med 10,2 prosent av utbetalte sykepenger for inntil 10 uker (50 sykepengedager) hvert opptjeningsår. *Ved beregning av feriepenger legges de 10 første stønadsukene i opptjeningsåret til grunn.* For arbeidstakere som har fylt 59 år innen 1. september i opptjeningsåret, forhøyes prosentsatsen med 2,3 prosentpoeng.
5. Bestemmelsene i kapitlene 14, 15 og 18 får anvendelse på sykepenger etter nr. 2 i denne paragraf så langt de passer.

§ 3-16 første ledd skal lyde:

Den som er arbeidsløs og som blir arbeidsufør i tidsrom hvori han får dagpenger som nevnt i § 4-1 bokstav a, heri medregnet ventetid etter *§ 4-2* nr. 2 første ledd, har rett til *sykepenger* fra og med den dag arbeidsuførheten inntrer. *Inntektsgrunnlaget for sykepenger pr. uke fastsettes til samme beløp som dagpenger etter § 4-3 nr. 5 utgjør pr. uke. Til den som har hevet dagpenger og/eller sykepenger etter denne paragraf i tilsammen mer enn 8 uker hvert kalenderår, ytes et ferietillegg på 9½ prosent til sykepengene på samme måte som ved stønad etter kapittel 4.*

§ 3-19 første ledd skal lyde:

Til *en person* som er innlagt i *institusjon, herunder privat forpleiningssted, med rett til fri forpleining av det offentlige,* og som ikke forsørger ektefelle eller barn under 18 år som selv er trygdet eller går inn under § 2-1 nr. 2, skal sykepengene ytes med halvparten av fulle sykepenger fra og med den fjerde kalendermåned etter den måned forpleiningen tok til. Sykepengene skal likevel ikke være lavere enn beregnet etter minstegrunnlaget, jfr. § 3-4 tredje *ledd.*

§ 3-21 nr. 1 femte ledd skal lyde:

I tillegg ytes feriepenger til arbeidstaker med 10,2 prosent av utbetalte fødselspenger for inntil 12 uker *pr. stønadsperiode* med full sats eller for inntil 15 uker *pr. stønadsperiode* med 80 prosent av full sats. *Det er de 12, henholdsvis 15, første ukene i stønadsperioden som legges til grunn ved beregning av feriepenger.*

§ 3-21 nr. 2 skal lyde:

2. Fødselspenger ytes i inntil *150* dager *('190* dager med redusert sats) fra det tidspunkt kvinnen slutter i arbeid, men høyst i 60 dager før fødselen. Ved flerbarnsfødsler forlenges stønadsperioden med 10 dager (15 dager med redusert sats) for hvert barn som fødes utover *ett.*

Kvinne som ikke er i arbeid de to siste ukene før fødselen, har i tillegg rett til svangerskapspenger i inntil 10 dager før fødselen. (Kvinne som velger fødselspenger med redusert sats har rett til svangerskapspenger i 12 dager før fødselen ved tilsvarende fravær fra arbeidet.)

Kvinne som nevnt i nr. 1 annet ledd ytes *forlengede svangerskapspenger* fra det tidspunkt hun må slutte i arbeid og fram til fødselen. *Forlengede svangerskapspenger* utbetalt i dette tidsrommet går ikke til fradrag i fødselspenger etter første ledd.

Retten til fødselspenger etter fødselen er betinget av at kvinnen har omsorg for barnet og ikke er i arbeid. Har kvinnen ikke omsorg for barnet, ytes dog fødselspenger etter fødselen under fravær fra arbeidet i inntil 30 dager. Under delvis fravær fra arbeidet ytes reduserte fødselspenger.

§ 3-21 nr. 3 første og annet ledd skal lyde:

3. Ved arbeidsuførhet på grunn av sykdom faller retten til fødselspenger bort og erstattes av sykepenger. *Dette gjelder likevel ikke i de to siste ukene før fødselen.* Tidsrom hvor det utbetales sykepenger går til fradrag i stønadsperioden for fødselspenger, jfr. likevel annet og tredje ledd. Når tidsrom med sykepenger går til fradrag i stønadsperioden for fødselspenger, skal sykepenger for det tidsrom som svarer til den gjenværende del av fødselspengeperioden, ytes med det samme beløp som fødselspengene.

En kvinne som før fødselen blir arbeidsufør på grunn av sykdom mens hun ennå er i arbeid, har rett til sykepenger etter vanlige regler *inntil de siste to ukene før* fødselen. Slike tidsrom går ikke til fradrag i fødselspengeperioden.

I § 3-21 nr. 4 første ledd erstattes tallet «110» med tallet «120» og tallet «145» med tallet «160».

I § 3-21 nr. 5 første ledd erstattes tallet «28» med tallet «30», tallet «140» med tallet «150» og tallet «175» med tallet «190».

I § 3-21 nr. 5 annet ledd erstattes tallet «140» med tallet «150» og tallet «175» med tallet «190».

§ 3-21 A nr. 1 tredje ledd skal lyde:

I tillegg ytes feriepenger til arbeidstaker med 10,2 prosent av utbetalte omsorgspenger for inntil 12 uker *pr. stønadsperiode* med full sats eller for inntil 15 uker *pr. stønadsperiode* med 80 prosent av full sats. *Det er de 12, henholdsvis 15, første ukene i stønadsperioden som legges til grunn ved beregning av feriepenger.*

I § 3-21 A nr. 1 fjerde ledd erstattes tallet «130» med tallet «140» og tallet «165» med tallet «180».

§ 3-23 nr. 2 første ledd skal lyde:

Trygdet som har omsorgen for langvarig syke eller funksjonshemmede barn som må delta i kurs eller i opplæring på annen måte ved godkjent helseinstitusjon for å kunne ta seg av og behandle barnet, har rett til sykepenger under kurs- eller opplæringsfravær. Det samme gjelder foreldre til hørselshemmede og synshemmede barn som deltar på *foreldrekurs godkjent av departementet.*

§ 3-23 nr. 3 nytt siste punktum skal lyde:

Ved beregning av feriepenger legges de 12 første stønadsukene i opptjeningsåret til grunn.

§ 4-2 nr. 3 bokstav k første og annet punktum skal lyde:

k) har fødselspenger etter lovens § 3-21, nr. 1 til 5, *omsorgspenger ved adopsjon etter § 3-21 A nr. 1 til 4* eller full uførepensjon etter kapittel 8 eller 11. Det samme gjelder når den trygdede har *fulle* sykepenger etter denne lovs *kapittel 3.*

§ 6-4 femte ledd annet punktum skal lyde:

Den del av pensjonsgivende inntekt som overstiger *seks* ganger grunnbeløpet medregnes bare med ⅓.

§ 6-6 nr. 2 siste ledd skal lyde:

Det samlede poengtall for året etter nr. 1 og 2 må ikke overstige *7,00.*

§ 6-7 skal lyde:

1. *For hvert kalenderår som en person har hatt omsorgen for små barn, kan det godskrives pensjonspoeng som nevnt i nr. 3. Med små barn menes barn som ikke har fylt 7 år ved utløpet av året.*

   Pensjonspoengene godskrives den som mottar barnetrygd for barnet etter lov av 24. oktober 1946.
2. *Pensjonspoeng som nevnt i nr. 3 kan videre godskrives for hvert kalenderår som en person har utført omsorgsarbeid for eldre, syke eller funksjonshemmede utenfor institusjon. Omsorgsarbeidet må ha pågått i minst 6 måneder av vedkommende kalenderår, og det må ha hatt et slikt omfang at det i det vesentlige har hindret vedkommende i å forsørge seg selv.*
3. *Person som går inn under nr. 1 eller nr. 2, godskrives et poengtall på 3,00 for det enkelte år. I dette poengtallet gjøres det fradrag for poengtall godskrevet etter §§ 6-5 og 6-6.*
4. *Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i paragrafen her, og kan herunder gi regler om godskriving av pensjonspoeng når foreldrene deler omsorgen for barn og om hvilke omsorgsforhold som skal omfattes av bestemmelsene i nr. 2. Departementet kan videre gi forskrift om hvordan et omsorgs- eller pleieforhold skal dokumenteres og om plikt for andre offentlige organer til å yte bistand når det gjelder slik dokumentasjon.*

§ 7-3 nr. 2 første og annet ledd skal lyde:

Full tilleggspensjon ytes til person som er blitt godskrevet pensjonspoeng for minst 40 år. Dersom det er godskrevet pensjonspoeng for færre enn 40 år, blir pensjonen tilsvarende redusert.

Full tilleggspensjon utgjør 42 prosent av det beløp som framkommer ved at grunnbeløpet multipliseres med sluttpoengtallet, se tredje ledd. Tilleggspensjon ytes likevel med 45 prosent av nevnte beløp for så vidt gjelder en så stor del av full tilleggspensjon som svarer til antall år med pensjonspoeng før 1992.

§ 7-3 nr. 3 skal lyde:

3. Personer som er født i årene 1923 - 1944, og som har tapt minst halvparten av ervervsevnen før fylte 22 år, har rett til en minste garantert tilleggspensjon *beregnet på grunnlag av full opptjeningstid. Pensjonen beregnes etter:*

- *sluttpoengtall 1.6 når vedkommende er født i årene 1923 og 1924.*
- *sluttpoengtall 2.0 når vedkommende er født i årene 1925 -1944.*

Dette gjelder uten hensyn til bestemmelsen i nr. 1 og 2 og i § 19-6. Dersom pensjonistens grunnpensjon er redusert på grunn av manglende trygdetid, skal den garanterte tilleggspensjonen reduseres tilsvarende. Tilleggspensjon fastsatt etter de vanlige regler går til fradrag i den garanterte tilleggspensjonen. Dette gjelder også tilleggspensjon fastsatt på grunnlag av avdød ektefelles opptjening.

§ 7-7 skal lyde:

Til alderspensjonist som forsørger ektefelle, kan det ytes ektefelletillegg. *Ektefelletillegg utgjør 50 prosent av pensjonistens fulle* grunnpensjon uten ventetillegg etter *§ 7-10.*

Som forsørget regnes ikke ektefelle som har egen årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet. Det samme gjelder ektefelle som etter loven her får alderspensjon, uførepensjon eller attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan tilstås, eller som får avtalefestet pensjon med statstilskott.

Rett til ektefelletillegg foreligger bare i den utstrekning ektefelletillegg kan tilstås etter bestemmelsene i § 7-8 A om inntektsprøving av forsørgingstillegg.

§ 7-8 første og annet ledd skal lyde:

Til alderspensjonist som forsørger barn under 18 år *kan det* ytes barnetillegg som for hvert barn utgjør 25 prosent av grunnbeløpet. *Som forsørget regnes ikke barn som har egen årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet eller som har rett til pensjon etter bestemmelsene i kapittel 10. Barnetillegg reduseres tilsvarende dersom grunnpensjonen er redusert på grunn av manglende trygdetid, jfr. § 7-2 nr. 3.*

Rett til barnetillegg foreligger bare i den utstrekning barnetillegg kan tilstås etter bestemmelsene i § 7-8 A om inntektsprøving av forsørgingstillegg.

§ 7-8 sjette ledd siste punktum oppheves.

Ny § 7-8 A skal lyde:

1. *Ektefelletillegg etter § 7-7 og barnetillegg etter § 7-8 reduseres eller faller bort dersom inntekt som nevnt i nr. 2 overstiger et fastsatt fribeløp, jfr. nr. 3.*
2. *Inntekt som kan medføre reduksjon av forsørgingstillegg er den inntekt som pensjonisten har i samme periode ogsom består i:*
   a) *Grunnpensjon og tilleggspensjon etter loven her og særtillegg etter loven om denne ytelsen.*
   b) *Tilsvarende ytelser fra norsk offentlig eller privat pensjonsordning, inkludert forsørgingstillegg til slike ytelser.*
   c) *Norsk individuell pensjonsforsikring, livrente m.v.*
   d) *Arbeidsinntekt.*

   Ved inntektsprøving av barnetillegg for barn som bor sammen med begge foreldrene, skal det i tillegg regnes med inntekt som nevnt i første ledd hos den andre av foreldrene. I summen av inntekt etter annet ledd bokstav b - d skal det gjøres et fradrag svarende til grunnbeløpet.

   Kapitalinntekter medfører ikke reduksjon av forsørgertillegg.
3. *Ved inntektsprøving av ektefelletillegg skal fribeløpet svare til minstepensjon for ektepar tillagt 25 prosent av grunnbeløpet.*

   Ved inntektsprøving av barnetillegg for barn som bor sammen med begge foreldrene, økes fribeløpet etter første ledd med 25 prosent av grunnbeløpet for hvert forsørget barn.

   Dersom barn ikke bor sammen med begge foreldrene, skal fribeløpet ved inntektsprøving av barnetillegg svare til minstepensjon for enslig med tillegg som nevnt i annet ledd, likevel slik at det gis tillegg for ett barn mer enn det faktiske barnetall.

   Dersom pensjonistens grunnpensjon er redusert på grunn av manglende trygdetid, skal fribeløpene etter første til tredje ledd reduseres tilsvarende.

   Med «minstepensjon» menes full minsteytelse etter loven her og etter loven om særtillegg etter satsene for henholdsvis ektefeller som begge er pensjonister (første ledd) og for ugift person (tredje ledd).
4. *Forsørgingstillegg reduseres med 50 prosent av den del av inntekt etter nr. 2 som overstiger fribeløpet etter nr. 3. Fradraget fordeles på ektefelletillegg og barnetillegg i forhold til tilleggenes størrelse.*
5. *Departementet gir forskrift om gjennomføringen av inntektsprøving etter paragrafen her, inkludert bestemmelser om at visse offentlige ytelser ikke skal tas med i inntektsgrunnlaget og bestemmelser om i hvilke tilfelle fastsatte forsørgingstillegg skal endres som følge av endringer i inntekt som inngår i prøvingen.*

§ 7-9 nr. 1 skal lyde:

Til alderspensjonist som er innlagt *i institusjon, herunder privat forpleiningssted, med rett til fri forpleining av det offentlige, eller som er innsatt i en av fengselsvesenets anstalter,* skal alderspensjonen ytes etter bestemmelsene i paragrafen her fra og med den andre kalendermåned etter den måned forpleiningen tok til. For alderspensjonist som ved innleggelsen hadde opphold i *institusjon som ikke omfattes av første punktum,* skal pensjonen omregnes straks hvis ikke annet følger av *forskrift fastsatt* av departementet, jfr. nr. 6 første ledd.

§ 7-9 nr. 4 første ledd skal lyde:

4. Til pensjon etter bestemmelsen i nr. 2 *ytes 10* prosent av eventuelt særtillegg etter § 2 første ledd i lov av 19. juni 1969 nr. 61.

§ 7-9 nr. 5 skal lyde:

5. Til pensjonist som også har rett til pensjon fra tjenestepensjonsordning som omfattes

av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser eller har rett til pensjon etter lov om yrkesskadetrygd eller en av lovene om krigspensjonering, skal pensjon etter bestemmelsene i nr. 2-4 forhøyes med det tilsvarende beløp, hvis differansen mellom pensjon etter § 7-2 til § 7-8, *tillagt eventuelt* særtillegg, og pensjon med tillegg etter bestemmelsene i denne paragraf overstiger forpleiningsutgiftene.

§ 7-9 nr. 7 skal lyde:

Etter forskrift som gis av departementet, kan *en pensjonist* som er under privat forpleining som godtgjøres *av det offentlige, kreve at den offentlige godtgjørelsen faller bort* dersom forpleiningen skjer hos familien eller hos slektninger eller når særlige grunner taler for det. *Det er et vilkår at bortfall av godtgjørelsen og utbetaling av ytelse uten reduksjon etter paragrafen her vil være til gunst for pensjonisten.*

§ 7-10 skal lyde:

Alderspensjon til pensjonist som ikke har fylt 70 år, reduseres eller faller bort dersom pensjonisten har en årlig ervervsinntekt som overstiger grunnbeløpet. Pensjonen med eventuelt særtillegg, men uten forsørgingstillegg for ektefelle eller barn, settes da ned med 50 prosent av den overskytende inntekt. Summen av pensjon og ervervsinntekt kan ikke utgjøre mer enn tidligere ervervsinntekt. Med ervervsinntekt menes pensjonsgivende inntekt etter bestemmelsene i kapittel 6.

For pensjonist som har rett til alderspensjon etter bestemmelsene i § 7-4 eller § 11-13, gjelder bestemmelsene i første ledd bare i den utstrekning pensjonen derved ikke blir lavere enn den pensjon de kunne tatt ut etter de regler om prøving mot ervervsinntekt som kom til anvendelse før vedkommende fylte 67 år.

Alderspensjon som tas ut før fylte 70 år ytes på grunnlag av rettigheter opparbeidet før 1. januar i det år vedkommende fyller 67 år. Ved fylte 70 år omregnes pensjonen under hensyn til pensjonsrettigheter som er opparbeidet etter det kalenderår vedkommende fylte 66 år.

Departementet gir forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i paragrafen her, herunder regler om fastsetting av tidligere ervervsinntekt med særregler for personer med lav tidligere inntekt, og regler om fastsetting og endring av ervervsinntekten som pensjonist.

§ 7-11 annet ledd annet punktum skal lyde:

Endring av tilleggspensjonen som følge av pensjonspoeng godskrevet etter *bestemmelsene i kapittel 6* i perioden med avtalefestet pensjon foretas først ved fylte 70 år.

§ 8-3 annet ledd skal lyde:

Ved bedømmelsen av i hvilken grad ervervsevnen skal anses nedsatt, tas hensyn til den trygdedes reelle muligheter for ervervsinntekt eller innsats i *ethvert arbeid som han kan utføre*, sammenlignet med tilsvarende muligheter før han ble ufør.

§ 8-3 tredje ledd skal lyde:

Departementet gir nærmere forskrifter om

a) krav til attføring i form av flytting som vilkår for rett til uførepensjon

b) gjennomgått attføring og andre tiltak som vilkår for rett til uførepensjon til personer med rusmiddelproblemer og/eller psykososiale problemer.

§ 8-4 nr. 3 første ledd skal lyde:

3. Full tilleggspensjon skal svare til tilleggspensjon fastsatt etter bestemmelsene i § 7-3, også bestemmelsene i nr. 3 om en garantert tilleggspensjon ved uførhet før fylte 22 år for personer født i årene 1923 - 1944.

§ 8-4 nr. 4 nytt siste ledd skal lyde:

Ved fastsetting av det framtidige årlige poengtallet i tilfelle hvor vilkåret i § 8-3 om at ervervsevnen skal være nedsatt med minst halvparten er oppfylt tidligst 1. januar 1992, skal poengtallene for de enkelte år før 1992 omregnes under hensyn til bestemmelsene i § 6-4 femte ledd om begrenset medregning av pensjonsgivende inntekt som overstiger seks ganger grunnbeløpet.

§ 8-5 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke forsørgingstillegg etter §§ 8-7 og 8-8.

§ 8-7 skal lyde:

Til uførepensjonist som forsørger ektefelle som har fylt 60 år, kan det ytes ektefelletillegg. *Tillegg kan også ytes dersom ektefellen er yngre, så lenge det på grunn av omsorg for barn, tilsyn og pleie av pensjonisten eller av andre grunner ikke kan ventes at ektefellen skaffer seg arbeidsinntekt. Ektefelletillegget utgjør 50 prosent av pensjonistens fulle grunnpensjon.*

Som forsørget regnes ikke ektefelle som har egen årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet. Det samme gjelder ektefelle som etter loven her får alderspensjon, uførepensjon eller attføringspenger i ventetid før uførepensjon

kan tilstås, eller som får avtalefestet pensjon med statstilskott.

Rett til ektefelletillegg foreligger bare i den utstrekning ektefelletillegg kan tilstås etter bestemmelsene i § 7-8 A nr. 2 - 5 om inntektsprøving av forsørgingstillegg.

§ 8-8 første og annet ledd skal lyde:

Til uførepensjonist som forsørger barn under 18 år, kan det ytes barnetillegg som for hvert barn utgjør 25 prosent av grunnbeløpet. *Som forsørget regnes ikke barn som har egen årlig inntekt som overstiger grunnbeløpet eller som har rett til pensjon etter bestemmelsene i kapittel 10. Barnetillegg reduseres tilsvarende dersom grunnpensjonen er redusert på grunn av manglende trygdetid, jfr. § 8- 4 nr. 1 og 2.*

Rett til barnetillegg foreligger bare i den utstrekning barnetillegg kan tilstås etter bestemmelsene i § 7-8 A nr. 2 - 5 om inntektsprøving av forsørgingstillegg.

§ 10-11 skal lyde:

1. Et barn har rett til barnepensjon etter bestemmelsene i paragrafen her dersom
   a) barnet oppholder seg i riket, og
   b) minst en av foreldrene *hadde vært pensjonstrygdet i det siste året fram til dødsfallet, eller*
   c) *minst en av foreldrene hadde hatt pensjon etter loven her i det siste året fram til dødsfallet, eller*
   d) *barnet eller minst en av foreldrene er statsløs eller flyktning (se § 7-2 nr. 4 annet ledd).*

   Dersom vilkårene i første ledd bokstav c eller d ikke er oppfylt, og en av foreldrene eller begge fyller vilkåret i første ledd bokstav b, men var ufør(e) uten rett til uførepensjon fordi vilkåret i § 8-1 nr. 1 første ledd bokstav b ikke var oppfylt, ytes ikke barnepensjon.

   Likt med opphold i riket regnes tidsrom i utlandet da barnet er pensjonstrygdet.
2. *Vilkåret i nr. 1 første ledd bokstav a om opphold i riket gjelder ikke dersom*
   a) *minst en av foreldrene har minst 20 års botid, eller*
   b) *avdød mor eller far har opptjent rett til tilleggspensjon, eller*
   c) *barna er foreldreløse og minst ett av barna i kullet oppholder seg i riket. Det har i denne sammenheng ingen betydning om det/de barn som oppholder seg i riket har passert aldersgrensa for rett til barnepensjon.*

   I tilfelle som nevnt i første ledd bokstav b skal pensjon til foreldreløst barn begrenses til tilleggspensjon med grunnpensjon etter en trygdetid som svarer til det antall poengår som tilleggspensjonen ytes etter. Barnepensjon som er fastsatt som en prosentsats av grunnbeløpet reduseres tilsvarende.
3. *Vilkårene i nr. 1 første ledd bokstav b - d gjelder ikke dersom*
   a) *dødsfallet inntraff mens avdøde var pensjonstrygdet og hadde vært det etter fylte 16 år med unntak av en samlet periode som ikke må overstige 5 år, eller*
   b) *dødsfallet inntraff mens avdøde var pensjonstrygdet, men før vedkommende hadde fylt 22 år, eller*
   c) *gjenlevende far eller mor har vært pensjonstrygdet i minst ett år når krav om barnepensjon settes fram og dessuten har vært pensjonstrygdet etter fylte 16 år med unntak av en samlet periode som ikke må overstige 5 år.*

   I tilfelle som nevnt i første ledd bokstav a og b tilstås barnepensjon først fra det tidspunkt avdøde ville ha vært pensjonstrygdet i ett år dersom dødsfallet ikke hadde skjedd.
4. *Barnepensjon ytes dersom en av foreldrene eller begge er døde. Bestemmelsen i § 10-1 nr. 4 gjelder tilsvarende. Pensjon ytes inntil barnets fylte 18 år, men inntil fylte 20 år dersom begge foreldrene er døde og barnet er under utdanning. Også foreldreløse lærlinger praktikanter o.l. har rett til barnepensjon etter fylte 18 år, men bare dersom arbeidsinntekt i utdanningsfasen fratrukket skatt utgjør mindre enn full minstepensjon (grunnpensjon med særtillegg etter satsene for enslige).*

   Når en av foreldrene er død, utgjør full pensjon for første barn 40 prosent av grunnbeløpet og full pensjon for hvert av de øvrige barn 25 prosent av grunnbeløpet. Er moren død, og farskap ikke fastslått, ytes pensjon etter reglene i tredje ledd.

   Er begge foreldrene døde, utgjør pensjonen for første barn samme beløp som etterlattepensjonen for den av foreldrene som i tilfelle ville fått størst slik pensjon. Dette gjelder selv om barnets foreldre ikke har vært gift med hverandre, eller ekteskapet er blitt oppløst ved skilsmisse. Full pensjon for neste barn utgjør 40 prosent av grunnbeløpet, og full pensjon for hvert av de øvrige barn utgjør 25 prosent av grunnbeløpet.

   Barnepensjon som er beregnet for to eller flere barn anses gitt med like stort beløp til hvert barn.
5. *Barnepensjon til første barn når begge foreldrene er døde fastsettes på grunnlag av foreldrenes trygdetilknytning og opptjening i folketrygden på tidspunktet for*

dødsfallet i samsvar med bestemmelsene i §§ 10-1 nr. 1til 3 og 10-5 nr. 2.

Barnepensjon som er fastsatt som en prosentsats av grunnbeløpet reduseres tilsvarende dersom den gjenlevende av foreldrene ytes eller ville blitt ytet redusert grunnpensjon på grunn av manglende trygdetid.

6. *Etterlater avdøde seg flere barnekull som oppdras hver for seg, beregnes barnepensjonen særskilt for hvert barnekull og anses gitt med like stort beløp til hvert barn innenfor det enkelte kull.*
7. *Til barn som er innlagt i institusjon som nevnt i § 7-9 nr. 1, ytes barnepensjon etter forskrift som fastsettes av Kongen. Det kan herunder fastsettes at barnepensjon til søsken av barn i institusjon som nevnt, og til søsken av barn som forpleies i henhold til lov om barnevern, skal omregnes og ytes med inntil det beløp som vedkommende søsken ville få om de alene var berettiget til barnepensjon.*
8. *Barnepensjon fastsatt etter bestemmelsene i nr. 4 annet, tredje og fjerde ledd og nr. 7 faller bort i den utstrekning barnet har eller får rett til uførepensjon etter kapittel 8 eller attføringspenger i ventetid før uførepensjon etter kapittel 8 kan tilstås.*

Retten til barnepensjon faller bort dersom barnet blir adoptert av et ektepar, eller dersom en ektefelle adopterer den annen ektefelles barn eller adoptivbarn. Ved adopsjon ellers beholder barnet pensjonsretten, men pensjonen regnes om etter bestemmelsene i nr. 4 annet ledd.

9. *Når en enslig person har fått foreldreansvar etter barnelovens § 36 for et barn med rett til barnepensjon, skal barnepensjonen falle bort eller omregnes for tidsrom hvor den enslige forsørgeren mottar ytelser etter kapittel 12. Barnepensjonen faller bort hvis en av foreldrene er død. Hvis begge foreldrene er døde, fastsettes barnepensjonen etter nr. 4 annet ledd første punktum.*

Dersom et barnekull blir delt ved at foreldreansvaret etter barnelovens § 36 ikke gjelder alle barna i kullet, blir barna å anse som ulike barnekull, og barnepensjonen skal beregnes etter bestemmelsene i nr. 6.

§ 11-5 nr. 1 skal lyde:

Vilkårene i *§ 8-1 nr. 1* om opphold i riket og *forutgående trygdetilknytning* gjelder ikke.

§ 11-6 nr. 2 skal lyde:

Tilleggspensjonen reduseres ikke på grunn av manglende opptjeningstid, jfr. § 7-3 nr. 2 *første* ledd og § 8-4 nr. 3 første ledd.

§ 11-9 nr. 3 skal lyde:

Vilkårene i § 10-1 nr. *1* og § 10-11 nr. 1 *om opphold i riket og forutgående trygdetilknytning* gjelder ikke.

§ 12-1 siste ledd:

Som mor eller far regnes også den som på grunn av dødsfall har fått foreldreansvaret etter barnelovens § 36. For tidsrom med ytelser etter kapitlet her, skal barnepensjon til barnet etter § 10-11 falle bort *eller omregnes etter reglene i § 10-11 nr. 9.*

§ 14-9 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Uførepensjon etter kapittel 8 eller 11 *og attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan tilstås* gis først fra og med den kalendermåned hvori sykepengeperioden opphører dersom den trygdede mottar eller har mottatt sykepenger.

§ 14-9 sjette ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Det skal gjøres tilsvarende fradrag for differansen mellom utbetalt særtillegg etter den særskilte satsen som ytes til pensjonist som får ektefelletillegg for forsørgelse av ektefelle over 60 år og særtillegg for enslig. Fradraget kan likevel ikke være større enn faktisk utbetalt særtillegg.

Nåværende annet og tredje punktum blir fjerde og femte punktum.

§ 15-1 nr. 3 skal lyde:

Pensjon, grunnstønad, hjelpestønad, attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan *tilstås* og overgangsstønad gis i alminnelighet fra og med *kalendermåneden etter* den kalendermåned *vedkommende fyller* vilkårene for rett til ytelser og utbetales etterskottsvis pr. måned. Uførepensjon etter kapittel 8 eller 11 og *attføringspenger i påvente av uførepensjon*, utbetales likevel fra og med den kalendermåned pensjonen får virkning *i tilfelle hvor vedkommende mottar eller har mottatt sykepenger*, jfr. § 14-9 *fjerde ledd tredje punktum*. Tilsvarende gjelder når en trygdet med gradert uførepensjon tilstås uførepensjon for tap av restervervsevnen.

Stønad til barnetilsyn gis i alminnelighet fra og med den kalendermåned vilkårene for ytelsen er oppfylt og utbetales etterskottsvis pr. måned.

Løpende ytelse som nevnt i første og annet ledd opphører ved utgangen av den kalendermåned da retten til ytelser faller bort. Hvis en pensjon avløses av en annen pensjon, stopper utbetalingen likevel først fra den tid den nye ytelsen tar til å løpe.

§ 15-3 skal lyde:

1. *Når en ytelse blir satt opp eller ned på grunn av endrede forhold, gjelder bestemmelsene i § 15-1 nr. 1 og 3 tilsvarende. Oppjustering av ytelse gis likevel virkning fra og med den kalendermåned vilkårene for dette var oppfylt, og bestemmelsene i § 14-9 gjelder tilsvarende.*
2. *Dersom to ektefeller begge har pensjon etter loven her, og den ene ektefellen dør, skal pensjonen til den gjenlevende ektefellen omregnes fra og med kalendermåneden etter den kalendermåned da ektefellen døde.*

§ 15-5 nr. 1 første punktum skal lyde:

Helseinstitusjon for langtidspasienter, herunder privat forpleiningssted hvor forpleiningsutgifter dekkes *av det offentlige*, skal ha fullmakt til å disponere kontantytelser etter *loven her* for pasient som ikke er i stand til å disponere midlene selv.

§ 15-7 første ledd skal lyde:

Arbeidsgiver som betaler full lønn for et tidsrom hvor arbeidstakeren ikke er i arbeid, kan kreve utbetalt til seg sykepenger som den trygdede har rett til for samme tidsrom eller gjøre tilsvarende fradrag i lønnen. Arbeidsgiver som betaler lønn minst tilsvarende fødselspenger etter § 3-21 nr. 1-5 eller omsorgspenger ved adopsjon etter § 3-21 A nr. 1-4, kan likeledes kreve stønaden utbetalt til seg. *Arbeidsgiver som betaler full lønn i tidsrom som nevnt i denne paragraf skal også betale feriepenger av dette, jfr. § 3-5 nr. 4, §§ 3-21, 3-21 A, 3-22 og 3-23. Feriepengene som arbeidstakeren ville hatt krav på for samme tidsrom, refunderes arbeidsgiveren annen halvdel av mai måned etter opptjeningsåret, jfr. § 15-1 annet ledd.* Arbeidsgiveravgift på grunnlag av et beløp tilsvarende nevnte trygdeytelse refunderes av folketrygden.

§ 16-1 nr. 1 første ledd skal lyde:

Utgiftene til trygdens ytelser og *administrasjon*, til bidragsforskott etter lov av 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven) og til tilbakebetaling etter barneloven § 62 *dekkes* ved

a. trygdeavgift,
b. arbeidsgiveravgift,
c. tilskudd fra kommuner og fylkeskommuner,
d. tilskudd fra staten,
e. tilskudd fra folketrygdfondet,
f. premie fra frivillig trygd, jfr. §§ 3-10 nr. 2, 3-18 A og 11-3 og for særordninger, jfr. § 3-8.
g. *refusjon av trygdeutgifter ved trafikkskade, finansiert av motorvogneiere,*
h. *refusjon av trygdeutgifter ved yrkesskade og yrkessykdom, finansiert av arbeidsgivere.*

§ 16-1 nytt nr. 5 og nr. 6 skal lyde:

5. *Refusjon av trygdeutgifter ved trafikkskade gjennomføres ved at forsikringsselskapene krever inn en premie til folketrygden som et tillegg til premien for den trafikkforsikringen eieren av motorvogn plikter å tegne etter bilansvarslova. Kongen fastsetter den årlige premien til folketrygden pr. motorvogn, og kan herunder bestemme at premien fastsettes med redusert sats for enkelte kjøretøyer.*

   Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av refusjonsordningen.
6. *Refusjon til folketrygden av trygdeutgifter ved yrkesskader og yrkessykdommer gjennomføres ved at forsikringsselskapene yter refusjon med et beløp som beregnes i prosent av selskapenes erstatningsutbetalinger etter lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring. Kongen fastsetter den prosentsatsen som skal benyttes ved refusjonsoppgjøret. Forsikringsselskapenes utgifter i forbindelse med refusjonsordningen finansieres gjennom arbeidsgivernes premie ved yrkesskadeforsikringen.*

   Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av refusjonsordningen.

   Kongen gir regler om tilsvarende refusjon fra staten og fra kommuner og fylkeskommuner som har unnlatt å tegne forsikring etter tillatelse som nevnt i lov om yrkesskadeforsikring § 3 annet ledd.

§ 18-2 nytt tredje ledd skal lyde:

Arbeidsgiveren plikter å føre statistikk over sykefravær og over fravær ved barns sykdom etter nærmere retningslinjer fra Rikstrygdeverket.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 18-5 nytt annet ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket kan utelukke en lege fra å utstede legeerklæring ved sykefravær dersom legen har en sykemeldingspraksis som anses uforsvarlig. Det samme gjelder en lege som har utstedt legeerklæringer i strid med gjeldende retningslinjer til leger for utstedelse av sykemelding I, sykepengeattest og sykemelding II, gitt i medhold av folketrygdloven § 18-2 tredje ledd, jfr. § 14-2 nr. 1 tredje ledd. Utelukkelsen kan foretas for inntil seks måneder.

§ 18-7 første ledd skal lyde:

Arbeidsgiver som ikke har etterkommet plikten til å sende meldinger om inntak i tjeneste eller opphør av tjenesteforhold som er pålagt i medhold av § 18-2 annet ledd kan ilegges en løpende dagmulkt. *Det samme gjelder arbeidsgiver som ikke etterkommer Rikstrygdeverkets krav om statistikk over sykefravær.*

Ny § 18-14 skal lyde:

Ved forsøksvirksomhet i forbindelse med oppfølging av sykmeldte som er faglig og økonomisk vel underbygget, kan Sosialdepartementet samtykke i avvik fra bestemmelsene i denne lov.

Det kan ikke gjøres avvik som innebærer en innskrenkning i rettigheter eller utvidelse av plikter som enkeltpersoner har etter gjeldende lovgivning.

Departementet fastsetter nærmere forskrifter om forsøksvirksomhet som nevnt i første ledd, og kan herunder bestemme at utgifter til både privat og offentlig behandling kan dekkes.

II.

I lov av 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militære gjøres følgende endring:

§ 3 nr. 4 siste ledd skal lyde:

Bestemmelsen etter annet ledd om full minsteytelse på 37 prosent skal også gjelde ved innleggelse i sykehjem *m.v.*

III.

I lov av 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner skal følgende bestemmelser lyde:

§ 6 nr. 4 siste ledd:

Bestemmelsen etter annet ledd om full minsteytelse på 37 prosent skal også gjelde ved innleggelse i sykehjem *m.v.*

Ny § 25:

Utgiftene til ytelser etter denne lov og til administrasjon dekkes av staten.

§ 28 første ledd:

Krigspensjoneringen ledes av Rikstrygdeverket.

IV.

I lov av 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn gjøres følgende endringer:

§ 5 nr. 1 første ledd skal lyde:

a) Til *og med* den kalendermåned pensjonisten fyller 67 år skal årspensjonen, med de unntak som er nevnt i bokstav b, svare til et beløp som Stortinget fastsetter for hver fartsmåned.

b) Fra og med *kalendermåneden etter den måned* pensjonisten *fylte* 67 år eller *fra og med den kalendermåned pensjonisten* får uførepensjon eller attføringspenger etter lov om folketrygd for hel uførhet eller *full* avtalefestet pensjon som omfattes av samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, utgjør årspensjonen kr. 30,10 for hver fartsmåned. For pensjonist som har uførepensjon eller attføringspenger fra folketrygden for mindre enn hel uførhet eller gradert avtalefestet pensjon utgjør årspensjonen kr. 30,10 for en forholdsmessig del av fartsmånedene som svarer til uføregraden eller pensjonsgraden.

§ 5 nr. 2 første punktum skal lyde:

Alderspensjon for fartstid etter 31. desember 1966 ytes til *og med* den kalendermåned pensjonisten fyller 67 år eller *til den kalendermåned pensjonisten* får uførepensjon eller attføringspenger etter lov om folketrygd for hel uførhet eller *full* avtalefestet pensjon som omfattes av samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.

V.

I lov av 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere gjøres følgende endringer:

§ 12 nr. 4 annet ledd skal lyde:

Ektefelletillegget faller bort fra og med den *kalendermåned ektefellen* får rett til pensjon etter lov om folketrygd eller tar ut avtalefestet pensjon *som omfattes av samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.*

§ 13 tredje ledd første punktum skal lyde:

Alderspensjonen opphører fra og med *kalendermåneden etter den måned da* pensjonisten *fylte* 67 år.

VI.

I lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern skal § 65 b lyde:

Staten yter årlig tilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes utgifter etter § 65 a. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til fylkeskommunenes helse- og sosialtjeneste.

VII.

I lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere skal § 8 annet ledd første punktum lyde:

Alderspensjon opphører fra og med *kalendermåneden etter den måned da* pensjonisten fylte 67 år eller *fra og med den kalendermåned da pensjonisten* får rett til full uførepensjon eller attføringspenger etter loven om folketrygd *eller tar ut full avtalefestet pensjon som nevnt i samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.*

VIII.

I lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Unntak gjelder for ektefelletillegg og barnetillegg etter folketrygdloven og ektefelletillegg til avtalefestet pensjon med statstilskott.

§ 19 første ledd nr. 1 første ledd annet punktum oppheves.

§ 20 første ledd annet punktum oppheves.

IX.

I lov av 28. april 1961 nr. 2 om psykisk helsevern gjøres følgende endring:

§ 15 første og annet ledd skal lyde:

Staten gir *årlige* tilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes driftsutgifter til helseinstitusjoner som inngår i plan etter § 2, og fylkeskommunenes driftsutgifter til private forpleiningssteder, *herunder rammetilskudd som fordeles gjennom inntektssystemet.*

Tilskuddene fordeles til fylkeskommunene etter regler gitt av Kongen.

X.

I lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg skal § 20 d første ledd lyde:

Staten yter årlig rammetilskudd til delvis dekning av kommunenes utgifter til sosialtjenesten. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til kommunenes helse- og sosialtjeneste.

XI.

I lov av 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten gjøres følgende endring:

§ 1 nr. 1 bokstav a skal lyde:

a) loven om folketrygd *og* loven om særtillegg til ytelser fra *folketrygden.*

XII.

I lov av 19. juni 1969 nr. 57 om sykehus m.v. gjøres følgende endringer:

§ 10 annet ledd skal lyde:

For byggearbeider ved sykehus som utføres etter lovens ikrafttredelse og som inngår i plan etter § 2, jfr. § 4, refunderer *staten* 50 prosent av utgiftene til amortisasjon og renter for tre fjerdedeler av godkjente kostnader. Kongen kan fastsette forskrifter for beregning og utbetaling *av refusjonen.*

§ 11 første og annet ledd skal lyde:

Til drift av institusjoner og øvrige tjenester som inngår i plan etter § 2 og til private forpleiningssteder som er knyttet til sykehus, jfr. § 5, gir *staten årlige tilskudd, herunder rammetilskudd som fordeles gjennom inntektssystemet.*

Tilskuddene fordeles til fylkeskommunene etter regler gitt av Kongen.

§ 12 første og annet ledd skal lyde:

Fylkeskommunen dekker utgiftene til drift av de institusjoner og tjenester som inngår i plan etter § 2 og ved private forpleiningssteder som er knyttet til sykehus, jfr. § 5. Utgifter til spesialistpraksis som drives etter avtale med fylkeskommunen, skal delvis dekkes av fylkeskommunen etter nærmere avtale mellom den privatpraktiserende spesialist og fylkeskommunen. For medisinske laboratorier og røntgeninstitutt som nevnt i § 1 første ledd og som inngår i plan etter § 2, yter bostedsfylket delvis refusjon etter regler *gitt av Kongen.*

Staten gir tilskudd til *drift av regionsykehus, jfr. § 11 første ledd.*

XIII.

Lov av 19. desember 1969 nr. 80 om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden oppheves.

XIV.

I lov av 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. gjøres følgende endring:

I § 32 nr. 1 bokstav b erstattes tallet «33» med tallet «36».

XV.

I lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene gjøres følgende endringer:

Overskriften til § 5-2 skal lyde:

(Tilskudd fra *staten*).

§ 5-2 første ledd skal lyde:

Staten yter årlig rammetilskudd til delvis dekning av kommunenes utgifter til helsetjenesten. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til kommunenes helse- og sosialtjeneste.

§ 5-2 femte ledd skal lyde:

Departementet fastsetter formen for oppgjør mellom kommunene og *staten*.

XVI.

I lov av 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten skal § 5-2 første ledd lyde:

Staten gir årlig tilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes utgifter til tannhelsetjenesten. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til fylkeskommunenes helse- og sosialtjeneste.

XVII.

I lov av 30. mars 1984 nr. 13 om fylkeskommunalt ansvar for alkoholistinstitusjonene m.v. skal § 6 lyde:

Staten yter årlig tilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes utgifter etter denne lov. Tilskuddet inngår i det samlede rammetilskuddet til fylkeskommunenes helse- og sosialtjeneste.

XVIII.

I lov av 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til avtalefestet pensjon skal § 2 bokstav c første punktum lyde:

c) Pensjon fra tilskottsberettiget ordning må bestå av grunnpensjon og tilleggspensjon med tillegg av samme størrelse og etter de samme regler som *for særtillegg* etter *lov av 19. juni 1969 nr. 61.*

XIX.

I lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring skal § 8 annet ledd lyde:

Forsikringsgiveren kan kreve regress hos en arbeidsgiver som forsettlig har voldt skaden eller sykdommen. Regressadgangen omfatter også refusjon til folketrygden. Når forsikringsgiverne i fellesskap har utbetalt erstatning etter reglene i § 7, kan de kreve regress hos den uforsikrede arbeidsgiveren uten hensyn til skyld.

XX.

Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

1. Endringene i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd §§ 3-5, 3-21 nr. 1, 3-21 A nr. 1, 3-23 nr. 3 og 15-7 trer i kraft straks, og gis virkning fra 1. januar 1990. Endringen i § 3-23 nr. 2 trer i kraft straks, og gis virkning fra 1. juli 1990.
2. Endringene i lov av 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn § 5, lov av 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere § 13 og lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere § 8 trer i kraft 1. januar 1991 og gis virkning for tilfelle hvor pensjonisten fyller 67 år tidligst nevnte dato.
3. Endringene i lov om krigspensjonering for militærpersoner § 3, i lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner §§ 6, 25 og 28, i lov om barnevern § 65 b, i lov om psykisk helsevern § 15, i lov om sosial omsorg § 20 d, i lov om sykehus m.v. §§ 10, 11 og 12, i lov om helsetjenesten i kommunene § 5-2, i lov om tannhelsetjenesten § 5-2, i lov om fylkeskommunalt ansvar for alkoholistinstitusjonene m.v. § 6 og endringen i lov om yrkesskadeforsikring § 8 annet ledd trer i kraft 1. januar 1991.
4. Endringene i folketrygdloven §§ 2-2, 2-3, 2-4, 2-9, 3-16, 3-19, 7-3 nr. 3, 7-9 nr. 1 og nr. 7, 8-3 annet og tredje ledd, 8-4 nr. 3, 10-11, 11-5, 11-9, 12-1, 14-9, 15-1 nr. 3, 15-3, 15-5, 16-1, 18-2, 18-7 og ny § 18-14 trer i kraft 1. januar 1991. Endringen i § 3-16 gis virkning for tilfelle hvor arbeidsuførheten inntrer tidligst 1. januar 1991. Endringene i § 8-3 annet og tredje ledd gis virkning for krav om uførepensjon som er satt fram tidligst 1. januar 1991. Ved anvendelsen av bestemmelsen i § 10-11 nr. 4 første ledd fjerde punktum skal kompensasjonstillegg med kr. 500 regnes med i minstepensjon for enslig i perioden 1. januar - 30. april 1991. Endringene i § 14-9 sjette ledd gis virkning for pensjon m.v. som tar til å løpe fra 1. januar 1991. Endringene i §§ 14-9 fjerde ledd, 15-1 nr. 3 og 15-3 gis virkning for alle tilfelle hvor vedkommende fyller vilkårene for rett til ytelser tidligst 1. januar 1991. Bestemmelsen i folketrygdloven § 16-1 nr. 6 gis virkning for yrkesskade og yrkessykdommer som blir konstatert etter 31. desember 1990, jfr. lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring § 5.
5. Endringene i folketrygdloven § 2-8 nr. 2 og 3 trer i kraft 1. april 1991.
6. Endringene i folketrygdloven §§ 3-21 nr. 2, 3, 4 og 5, 3-21 A fjerde ledd og lov om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. § 32 trer i kraft 1. april 1991.

   Endringene i § 3-21 nr. 2 annet ledd og nr. 3 gis virkning for fødsel som inntrer tidligst 15. april 1991.

7. Opphevingen av lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden og endringene i folketrygdloven §§ 7-9 nr. 4 og nr. 5, i lov om anke til Trygderetten § 1 nr. 1, og endringen i lov om statstilskott til avtalefestet pensjon § 2 trer i kraft 1. mai 1991.
8. Endringene i folketrygdloven §§ 3-2 nr. 1 og 4-2 nr. 3 bokstav k trer i kraft 1. juli 1991.
9. Endringen i folketrygdloven § 18-5 trer i kraft 1. september 1991.
10. Endringene i folketrygdloven §§ 7-7, 7-8, 7-8 A, 8-5, 8-7 og 8-8, i lov om pensjonstrygd for skogsarbeidere § 12 og i samordningsloven §§ 3, 19 og 20 trer i kraft 1. mai 1991 og gis virkning også for ytelser som er tilstått eller tilstås med virkning for tidsrom før nevnte dato.

    Endringene i folketrygdloven §§ 6-4, 6-6, 8-4 nr. 4 og 11-6 trer i kraft 1. januar 1992. Endringene i §§ 6-4 og 6-6 gis virkning også for tilfelle hvor vilkårene for pensjon var oppfylt før nevnte dato, i den utstrekning pensjonen er fastsatt på grunnlag av antatte framtidige pensjonspoeng for år etter 1991.

    Bestemmelsene i første og annet ledd skal ikke medføre at vedkommendes pensjon settes til et lavere beløp enn den pensjon som vedkommende mottok henholdsvis pr. 30. april 1991 og pr. 31. desember 1991. Departementet gir forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene her, herunder regler om virkningen av endrede forhold og om forholdet til samordningsloven.

    Endringene i folketrygdloven § 7-3 nr. 2 trer i kraft 1. januar 1992. For tilfelle hvor vilkårene for rett til uføre- eller etterlattepensjon var oppfylt før 1. januar 1992, gis bestemmelsen om pensjonsprosent på 42 i § 7-3 nr. 2 annet ledd først virkning fra det tidspunktet pensjonen blir omregnet til alderspensjon, jfr. §§ 7-4 og 8-9.
11. Endringene i § 7-10 trer i kraft 1. januar 1992, men gis ikke virkning for personer som fyller 67 år eller tilstås avtalefestet pensjon med statstilskott med virkning for tidsrom før nevnte dato. Endringene i folketrygdloven §§ 6-7 (ny) og 7-11 trer i kraft 1. januar 1992.

Lov nr. 81

om endring i lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter, datert 21. desember 1990. (Innst. O. nr. 12. Besl. O. nr. 11. Behandlet i Odelstinget 14. desember 1990. Behandlet i Lagtinget 20. desember 1990.)

I.

I lov av 30. juni 1954 nr. 11 om godtgjørelse til stortingsrepresentanter gjøres følgende endring:

§ 3 oppheves.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 1

om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg og i lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern, datert 1. mars 1991. (Innst. O. nr. 23. Besl. O. nr. 28. Behandlet i Odelstinget 7. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 21. februar 1991.)

I.

I lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg gjøres følgende endring:

§ 16 oppheves.

II.

I lov av 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern gjøres følgende endringer:

§ 63 siste ledd skal lyde:

Etter nærmere regler som fastsettes av departementet refunderer staten kommunenes utgifter *for flyktningebarn* og asylsøkende barn som er kommet til landet uten foreldre.

§ 65 a nr. 1 tredje ledd skal lyde:

Staten refunderer fylkeskommunens utgifter til forpleining av barn i de tilfelle som er nevnt i § 63 siste *ledd*.

§ 65 a nr. 2 tredje ledd skal lyde:

Staten refunderer kommunenes utgifter i den utstrekning det følger *av denne* lovs § 63 siste ledd.

III.

Loven trer i kraft straks og gis virkning fra 1. januar 1991.

Lov nr. 2

om Statens Banksikringsfond, datert 15. mars 1991. (Innst. O. nr. 31. Besl. O. nr. 37. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

§ 1 Formål

Statens Banksikringsfond *(Fondet)* har til formål å yte lån på særlige vilkår *(støttelån)* til Forretningsbankenes sikringsfond og Sparebankenes sikringsfond i samsvar med loven her.

§ 2 Fondets midler

(1) Fondets midler bevilges av Stortinget.

(2) Midler som ikke ytes som støttelån, skal plasseres som kontolån til staten og forrentes med samme rente som den staten mottar for sine innskudd på ordinær foliokonto i Norges Bank.

§ 3 Organiseringen av Fondet

(1) Fondet er et eget rettssubjekt.

(2) Fondet skal ha et styre med leder og to andre medlemmer samt varamedlemmer oppnevnt av Kongen. Styremedlemmene med varamedlemmer oppnevnes for en periode på inntil tre år. Kredittilsynet og Norges Bank utpeker hver en representant som deltar som rådgiver uten stemmerett på styrets møter.

(3) Styret forestår Fondets virksomhet og forvalter dets midler. Styret utpeker forretningsfører. Departementet gir nærmere regler om sekretariat, samt om Fondets regnskaps- og revisjonsordning.

(4) Fondet skal ha vedtekter fastsatt av departementet.

§ 4 Fondets virksomhet

(1) Fondet kan yte støttelån til Forretningsbankenes sikringsfond og til Sparebankenes sikringsfond.

(2) Støttelån kan bare ytes etter søknad fra Forretningsbankenes sikringsfond eller Sparebankenes sikringsfond til vedkommende sikringsfond dersom dette ikke har tilstrekkelige midler til rådighet for sin virksomhet.

(3) Fondet skal stille vilkår for å yte støttelån. Vilkårene kan gjelde både vedkommende sikringsfond som mottar støttelån og dets virksomhet og den medlemsbank som midlene skal benyttes til å støtte og dennes virksomhet. Slike vilkår kan gjelde:

a) bruken av støttelånet, herunder om støtte til en medlemsbank skal gis i form av preferansekapital,

b) nedskrivning av aksje- eller grunnfondskapital eller annen ansvarlig kapital i medlemsbank som mottar støtte, og begrensning av medlemsbankens adgang til å gi avkastning på slik kapital,
c) tilførsel av ny egenkapital eller annen ansvarlig kapital i tillegg til den støtte en medlemsbank mottar,
d) tiltak som skal gjennomføres av medlemsbank som mottar støtte, herunder tiltak med henblikk på å styrke driftsøkonomien,
e) endringer i de styrende organer og bankens ledelse,
f) tilbakebetalingen av støttelånet,
g) andre vilkår i samsvar med formålene til støttelånsordningen.

(4) Fondet skal forelegge spørsmål om vedtak vedrørende støttelån for sentralbanksjefen og kredittilsynsdirektøren til uttalelse.

(5) Fondet kan, når det finner det hensiktsmessig, be om at Kredittilsynet fremskaffer opplysninger om medlemsbank i forbindelse med spørsmål om å yte støttelån.

§ 5 Bruken av støttelån

(1) Vedkommende sikringsfond skal benytte de midler som tilføres ved støttelån fra Statens Banksikringsfond i samsvar med de vilkår som fastsettes og for øvrig de regler og vedtekter som gjelder for sikringsfondets virksomhet.

(2) Vedkommende sikringsfond skal sørge for at de vilkår som er fastsatt for støttelån, blir gjort gjeldende overfor medlemsbank som mottar støtte.

(3) Vedkommende sikringsfond kan ikke ettergi lån som sikringsfondet har ytet til medlemsbank. Statens Banksikringsfond kan bare i særlige tilfelle ettergi fordring mot Sparebankenes sikringsfond eller Forretningsbankenes sikringsfond dersom det er vesentlig underbalanse i et av disse. Slikt vedtak er bare gyldig når Stortinget har samtykket i ettergivelsen.

§ 6 Endringer av sikringsfondets styre

(1) Forretningsbankloven § 30 og sparebankloven § 46 er ikke til hinder for at Fondet før utbetaling oppnevner inntil to medlemmer med varamedlemmer til styret i det sikringsfondet som mottar støttelånet.

(2) Det eller de styremedlemmer som oppnevnes av Fondet, skal i så fall tre istedenfor hhv. ett eller to av de fem medlemmene som er valgt av sikringsfondets generalforsamling. Sikringsfondets generalforsamling bestemmer hvilke av disse medlemmer som trer ut.

(3) Fondets oppnevnelse av styremedlemmer etter paragrafen her skal godkjennes av departementet.

§ 7 Forholdet til forvaltningslovens bestemmelser m.v.

(1) Forvaltnings-, tjenestemanns- og tjenestetvistloven gjelder ikke for Fondet.

(2) Forvaltningslovens regler om inhabilitet og taushetsplikt gjelder likevel for Fondets tillitsvalgte og tjenestemenn. Taushetsplikten gjelder ikke overfor departementet, Kredittilsynet og Norges Bank.

§ 8 Årsregnskap, årsmelding m.v.

Fondet skal hvert år utarbeide årsregnskap og årsmelding. Årsregnskapet og årsmeldingen skal innen utgangen av mars hvert år sendes departementet og danne grunnlaget for informasjon til Stortinget.

§ 9 Revisjon

Fondets regnskap revideres av Riksrevisjonen.

§ 10 Avvikling av Fondet

Ved avviklingen av Fondet skal dets midler tilbakeføres statskassen. Ved stortingsvedtak kan deler av Fondets midler tilbakeføres statskassen.

§ 11 Utfyllende regler

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om Fondet, dets virksomhet og administrasjon.

II.

Endringer i andre lover:

1

Lov av 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker:

§ 44 første ledd første setning skal lyde:

Hver medlemsbank skal hvert år betale inn til fondet en avgift som svarer til *1½ promille* av bankens forvaltningskapital etter nest siste års regnskap inntil fondets innbetalte kapital har nådd den påbudte størrelse.

Ny § 46 a skal lyde:

Dersom Sparebankenes sikringsfond mottar støttelån hos Statens Banksikringsfond, gjelder de særlige bestemmelser i lov xx. februar 1991 nr. y om Statens Banksikringsfond.

2

Lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker:

Ny § 30 a skal lyde:

Dersom Forretningsbankenes sikringsfond mottar støttelån hos Statens Banksikringsfond, gjelder de særlige bestemmelser i lov xx. februar 1991 nr. y om Statens Banksikringsfond.

III.

Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Kongen gir overgangsordninger.

Lov nr. 3

om megling i konfliktråd, datert 15. mars 1991. (Innst. O. nr. 21. Besl. O. nr. 27. Behandlet i Odelstinget 7. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 21. februar 1991.)

I.

Lov om megling i konfliktråd

Kapittel I. Generelle bestemmelser

§ 1. Konfliktrådet har til oppgave å megle i tvister som oppstår på grunn av at en eller flere personer har påført andre en skade, et tap eller en annen krenkelse.

§ 2. Alle kommuner skal ha konfliktråd.

Der forholdene ligger til rette for det, kan flere kommuner opprette konfliktråd i fellesskap.

Staten dekker utgiftene til konfliktrådet.

§ 3. Det oppnevnes konfliktrådsmeglere for hver kommune. Meglerne oppnevnes av en representant utpekt av kommunestyret/kommunestyrene, en representant fra politiet og konfliktrådskoordinatoren. Oppnevnelsen gjelder for en periode på 4 år.

Nærmere regler om konfliktrådenes organisasjon og saksbehandling fastsettes av Kongen.

§ 4. Vervet som megler i konfliktrådet er frivillig. Personer som har fylt 25 år, og som er vederheftige og valgbare ved kommunale valg, kan oppnevnes.

Utelukket fra oppnevning er den som i løpet av de siste fem årene forut for oppnevningen er idømt betinget frihetsstraff, eller er idømt ubetinget frihetsstraff og ikke er løslatt, på prøve eller endelig, innen ti år forut for oppnevningen.

§ 5. Megling i konfliktrådet krever partenes samtykke. Det kreves videre at de i all hovedsak er enige om det saksforholdet tvisten gjelder.

§ 6. Megling foretas som regel i den kommunen hvor den påklagede bor eller oppholder seg.

§ 7. Partene må møte personlig i meglingsmøtet.

Hvis den skadelidte er et foretak, kan en person i foretakets tjeneste møte på dets vegne.

Partene kan ikke møte med fullmektig. Konfliktrådet kan tillate at partene lar seg bistå i meglingsmøtet av en myndig person som ikke er advokat.

§ 8. I den enkelte sak settes konfliktrådet med én megler. Megleren avgjør om den avtalen partene kommer fram til, skal godkjennes.

§ 9. Forvaltningsloven gjelder for konfliktrådenes virksomhet.

Når konfliktrådet avviser en sak eller nekter å godkjenne en avtale, plikter rådet å gi begrunnelse etter reglene i forvaltningsloven §§ 24 og 25.

§ 10. Taushetsplikten etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder også partenes navn, fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Brudd på taushetsplikten straffes etter straffeloven § 121.

Kapittel II. Særlig om behandlingen av straffesaker

§ 11. Når påtalemyndigheten har overført en straffesak til megling i konfliktrådet etter straffeprosessloven § 71 a, skal konfliktrådet ta saken under behandling så snart som mulig.

§ 12. Dersom en part er under 18 år, må også vergen samtykke i at saken blir overført til konfliktrådet.

Vergen skal varsles om meglingsmøtet og har rett til å være til stede. Dersom vergen ik-

ke kan eller vil ivareta partens tarv i saken, skal hjelpeverge oppnevnes etter vergemålsloven § 16.

§ 13. Hvis partene blir enige om en avtale, settes denne opp skriftlig.

En avtale som forutsetter en ytelse til den skadelidte, skal fastsette omfanget av ytelsen og forfallstid. Det skal videre fastsettes om avtalen representerer det endelige oppgjør mellom partene.

Er en part umyndig, må avtalen godkjennes av vergen.

§ 14. Dersom avtalen i urimelig grad favoriserer den ene av partene, eller er uheldig av andre tungtveiende grunner, skal megleren nekte å godkjenne avtalen. Ellers avsluttes meglingen med at megleren skriftlig godkjenner avtalen.

Hver av partene kan trekke seg fra avtalen ved å gi beskjed til konfliktrådet innen en uke etter at den er godkjent av megleren. Dette gjelder likevel ikke en avtale som er oppfylt. Megleren skal opplyse partene om denne adgangen.

§ 15. Når meglingen er avsluttet, skal konfliktrådet sende sakens dokumenter til påtalemyndigheten med opplysning om at det er inngått en godkjent avtale mellom partene.

Påtalemyndigheten skal varsles hvis den siktede bryter avtalen.

Når avtalen er oppfylt, skal konfliktrådet sende en bekreftelse om dette til påtalemyndigheten.

§ 16. Er en sak overført til konfliktrådet og avsluttet med godkjent avtale, kan påtalemyndigheten åpne strafforfølgning på ny bare dersom den siktede bryter avtalen vesentlig.

§ 17. Avgjørelse om overføring av en straffesak til megling i konfliktrådet skal ikke registreres i bøte- eller strafferegisteret.

II.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det kan bestemmes at forskjellige deler av loven skal settes i kraft til ulike tider i forskjellige deler av landet.

Lov nr. 4

om endringer i straffeloven m.v. (samfunnstjeneste), datert 15. mars 1991. (Innst. O. nr. 22. Besl. O. nr. 29. Behandlet i Odelstinget 12. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 21. februar 1991.)

I

I alminnelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 15 første ledd skal lyde:

De alminnelige straffer er:

fengsel,
hefte,
samfunnstjeneste og
bøter.

Ny § 28 a skal lyde:

Samfunnstjeneste på inntil 360 timer kan idømmes for straffbare handlinger som ellers ville medført fengselsstraff i inntil 1 år. Begrensningen på 1 års fengsel kan likevel fravikes når sterke grunner taler for at samfunnstjeneste idømmes. Samfunnstjeneste kan bare idømmes når hensynet til den alminnelige lovlydighet gjør det forsvarlig, og den siktede finnes egnet til det og selv samtykker.

I dommen skal det fastsettes en subsidiær fengselsstraff, som skal svare til lengden av den straffen som ville blitt idømt uten samfunnstjeneste.

I dommen skal det videre fastsettes et tidsrom for gjennomføringen av samfunnstjenesten, som skal svare til lengden av den subsidiære fengselsstraffen. Er den subsidiære fengselsstraffen kortere enn 120 dager, kan det likevel fastsettes en gjennomføringstid på inntil 120 dager. Reglene i § 25 gjelder tilsvarende for fastsettingen av gjennomføringstiden.

Dom på samfunnstjeneste innebærer at den domfelte skal stå under tilsyn av kriminalomsorg i frihet i gjennomføringstiden.

Sammen med samfunnstjeneste kan retten idømme bøtestraff. Dette gjelder selv om bøter ellers ikke er fastsatt for overtredelsen. Ved utmålingen av samfunnstjenesten tas hensyn til at også bøtestraff idømmes.

I særlige tilfelle kan ubetinget fengselsstraff på inntil 30 dager idømmes sammen med samfunnstjeneste.

Når en dom på samfunnstjeneste blir lest opp eller forkynt for den domfelte, skal han gjøres nærmere kjent med hva dommen går ut

på, og med følgene av at samfunnstjenesteplikten brytes, og av at det begås en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

Ny § 28 b skal lyde:

Samfunnstjeneste gjennomføres under kontroll av kriminalomsorg i frihet.

Har kriminalomsorg i frihet ikke vært til stede ved avsigelsen av en dom på samfunnstjeneste, skal den straks underrettes om dommen.

Kriminalomsorg i frihet avgjør fordelingen av samfunnstjenestetimene innenfor gjennomføringstiden etter nærmere regler fastsatt i medhold av siste ledd.

Når særlige grunner tilsier det, kan kriminalomsorg i frihet utsette eller forlenge gjennomføringstiden med inntil 6 måneder.

Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av samfunnstjenesten.

Ny § 28 c skal lyde:

Dersom den domfelte alvorlig eller gjentatt bryter forutsetningene for samfunnstjenesten, derunder at ny kriminalitet ikke skal begås i gjennomføringstiden, skal forhørsretten ved kjennelse etter påtalemyndighetens begjæring bestemme at den subsidiære fengselsstraffen helt eller delvis skal fullbyrdes. Ved omgjøringen skal det tas hensyn til omfanget av den samfunnstjenesten som er utført. Reglene om forsvarer og om pågripelse og varetektsfengsel i straffeprosessloven § 100 og kap. 14 gjelder tilsvarende. Den domfelte, forsvareren og påtalemyndigheten skal varsles etter reglene i straffeprosessloven § 243.

Dersom den domfelte etter domsavsigelsen gjør seg skyldig i en straffbar handling, og saken pådømmes før gjennomføringstiden for samfunnstjenesten er utløpt, kan retten gi en samlet dom for begge handlinger eller en særskilt dom for den nye handlingen. Dersom det avsies særskilt dom for den nye handlingen, kan retten også endre den tidligere dommen.

§ 60 nytt andre ledd skal lyde:

Er samfunnstjeneste idømt, skal fradraget gjøres i den subsidiære fengselsstraffen, samtidig som antallet samfunnstjenestetimer reduseres forholdsmessig. Er samfunnstjenesten idømt sammen med ubetinget fengselsstraff, skal fradraget gjøres i denne.

Någjeldende andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 62 nytt andre ledd skal lyde:

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende ved idømmelse av en felles straff på samfunnstjeneste. Skal samfunnstjeneste idømmes sammen med ubetinget fengselsstraff, skal det ved utmålingen av samfunnstjenesten tas hensyn til den ubetingete fengselsstraffen.

Någjeldende andre ledd blir nytt tredje ledd.

II.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endring:

§ 161 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Når det er spørsmål om å idømme samfunnstjeneste, skal det i personundersøkelsen etter behov også søkes klarlagt om den siktede er egnet for en slik straff, og hvilke arbeidstilbud som er aktuelle.

III.

Loven settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 5

om endringer i Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 m.m., datert 15. mars 1991. (Innst. O. nr. 25. Besl. O. nr. 30. Behandlet i Odelstinget 7. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 21. februar 1991.)

I.

I Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 151 a nye andre og tredje ledd skal lyde:

Medvirkning straffes på samme måte.

Forsøk kan straffes like med fullbyrdet forbrytelse.

§ 317 første ledd første punktum skal lyde:

For heleri straffes den som mottar til eie, pant eller bruk, skjuler, forvarer, forbruker eller søker avhendet eller pantsatt en gjenstand enda han forsto at tingen var fravendt noen ved en forbrytelse eller ved en forseelse etter § 391 a eller *utviste uaktsomhet* i så måte.

§ 349 første ledd skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder straffes den som ved ugrunnet rop om hjelp, misbruk av nødsignal eller liknende *forsettlig eller uaktsomt* volder skrekk blant et større antall mennesker, sammenstimling eller utrykning av politi, brannvesen, *ambulanse, lege* eller den væpnete makt, eller som medvirker hertil.

§ 352 skal lyde:

Med Bøder eller med Fængsel indtil 3 Maaneder straffes den, som ved Forfærdigelse, Brug, Opbevaring eller Behandling af Sprængstoffe, Skydevaaben, Maskiner, Dampkjedler, elektriske Ledninger eller lignende Gjenstande gjør sig skyldig i uforsigtig Adfærd, egnet til at volde Fare for andres Liv eller Helbred, eller som medvirker hertil. *Består overtredelsen i å skyte skarpe skudd med skytevåpen eller i å avfyre, antenne eller på annen måte bruke en eksplosiv vare, kan fengsel inntil 1 år anvendes.*

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den, som volder Fare for Ildsvaade ved uforsigtig Omgang med Ild eller ildsfarlige Stoffe, eller som medvirker hertil, eller som overtræder de til Betryggelse mod Ildsvaade eller Sprængninger eller lignende ved Lov eller i Henhold til Lovgivne Bestemmelser.

Ny § 390 b skal lyde:

Med bøter straffes den som foretar fjernsynsovervåkning på offentlig sted uten at det ved skilting eller på annen måte er gjort tydelig oppmerksom på at stedet blir overvåket. Med fjernsynsovervåkning menes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåkning ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende fjernsynskamera, fotografiapparat eller liknende apparat.

Medvirkning straffes på samme måte.

§ 399 første ledd skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder straffes den som forøver noen etter §§ 255, 257, *391 a* eller 318 straffbar handling med hensyn til

1. i skog, mark eller eng værende sten, sand, ler, jord, gjødsel, mineraler, torv, mos, lyng, blomster, busker, kvister, løv, never, bark, bar, tørre trær eller grener, treavfall, uhøstet eller avfallen grøde eller frukt, eller
2. tang, ville østers eller skjell i vann, fjære eller strand.

II.

I Militær Straffelov av 22. mai 1902 nr. 13 skal § 15 andre ledd lyde:

1 dags Arrest svarer til 2 Dages Hefte og 1 Dags Fængsel.

III.

I lov av 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering skal § 6 første ledd nr. 1 lyde:

I attest som nevnt i § 5 skal ikke tas med opplysninger om:

1. Påtaleunnlatelse for forseelse, ubetinget påtaleunnlatelse for forbrytelse, *overføring av straffesak til megling i konfliktråd* eller overføring av sak om forseelse til helse- og sosialstyre etter § 57 i lov 17. juli 1953 nr. 14 om barnevern.

IV.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 67 nytt fjerde ledd skal lyde:

Politiet kan beslutte at saker om forbrytelser skal overføres til megling i konfliktråd når ikke spørsmålet om tiltale hører under Kongen i statsråd eller riksadvokaten.

Någjeldende fjerde og femte ledd blir nye femte og sjette ledd.

Ny § 71 a skal lyde:

Når straffeskyld anses bevist, kan påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres til megling i konfliktrådet, dersom den egner seg for det. Både fornærmede og siktede må samtykke i at saken overføres til konfliktrådet.

Kap. 15 overskriften skal lyde:

Kap. 15. Ransaking *m v*

Ny § 202 a skal lyde:

Når det foreligger skjellig grunn til mistanke om en eller flere straffbare handlinger som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder, kan politiet iverksette skjult fjernsynsovervåkning på offentlig sted som nevnt i strl § 390 b når slik overvåkning vil være av vesentlig betydning for etterforskningen. § 196 gjelder tilsvarende.

Beslutning om fjernsynsovervåkning etter første ledd treffes av retten. Tillatelsen gis for et bestemt tidsrom som ikke må være lengre enn strengt nødvendig og høyst 4 uker.

Beslutningen treffes uten at siktede eller den som beslutningen ellers rammer, gis adgang til å uttale seg, og beslutningen blir ikke meddelt dem.

V.

I lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 10-1 nytt tredje ledd skal lyde:

Ved overtredelse av §§ 2-1, 3-1, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder et meget betydelig kvantum alkoholholdig drikk, kan fengsel inntil 6 år anvendes.

Någjeldende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

Någjeldende fjerde ledd blir nytt femte ledd og skal lyde:

Overtredelse etter denne lov er forseelse, uansett straffens størrelse. *Kommer denne paragrafens tredje ledd til anvendelse, er overtredelsen likevel forbrytelse.*

Någjeldende femte ledd blir nytt sjette ledd.

VI.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 6

om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven), datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 28. Besl. O. nr. 39. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

I lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven) gjøres følgende endringer:

§ 14 første ledd skal lyde:

Kongen skal *innen utgangen* av hvert kalenderår gi Stortinget *underretning* om de retningslinjer som aktes lagt til grunn for kontroll- og reguleringsvirksomheten i det *følgende* år.

§ 25 nytt femte ledd skal lyde:

Dersom det ikke er behov for å benytte midlene til prisreguleringsformål, kan Kongen bestemme at de skal kunne benyttes til andre tiltak med sikte på å fremme formål som er nevnt i § 1. Bestemmelsene i fjerde ledd siste punktum gjelder tilsvarende.

Nåværende femte og sjette ledd blir nytt sjette og syvende ledd.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 7

om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift, datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 30. Besl. O. nr. 31. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

I lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift gjøres følgende endringer:

§ 18 tredje ledd skal lyde:

Ved kredittkjøp som nevnt i lov om kredittkjøp § 3 nr. 1, regnes kredittkostnader etter lovens § 4 første ledd bokstav c, ikke med i beregningsgrunnlaget, såfremt de er særskilt angitt i salgsdokumentet. Dette gjelder bare når det gis kreditt for mer enn 30 dager regnet fra utløpet av leveringsmåneden.

§ 50 annet til femte ledd skal lyde:

Offentlige myndigheter, innretninger m.v. og tjenestemenn plikter etter krav fra avgiftsmyndighetene å gi de opplysninger som de er blitt kjent med i sitt arbeid og skal i nødvendig utstrekning gi utskrift av protokoll, kopi av dokumenter m.v.

Uten hinder av den taushetsplikt som de ellers har, skal

a) myndigheter som fastsetter eller innkrever skatter, toll, avgifter eller utbetaler erstatninger, tilskudd, bidrag, trygder, stønader m.v. etter krav fra avgiftsmyndighetene gi opplysninger om de fastsatte, innkrevde eller utbetalte beløp og om grunnlaget for dem,
b) myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter lov av 14. juni 1985 nr. 61 om verdipapirhandel, etter krav fra avgiftsmyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeid, såfremt opplysningene er gitt kontrollorganet i medhold av lovbestemt opplysningsplikt,
c) myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter lov av 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling, etter krav fra avgiftsmyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeid,
d) postgirokontoret gi avgiftsmyndighetene opplysninger om innestående beløp og pengeoverføringer for navngitt person, bo, selskap eller innretning og
e) postvesenet etter krav fra Skattedirektoratet eller den dette gir fullmakt, gi opplysninger om postinkassasjon og pengeforsendelse ved postanvisning eller verdibrev vedkommende navngitt person, bo, selskap eller innretning.

Departementet kan gi forskrifter om at opplysninger skal gis etter annet og tredje ledd a, b og c om ikke navngitt person, bo, selskap eller innretning.

Forskriftene kan bestemme at opplysninger til bruk for direkte kontroll av avgiftspliktiges oppgaver skal overleveres i maskinlesbar form.

§ 59 tredje ledd skal lyde:

Beløp som nevnt i første ledd med renter og omkostninger kan kreves trukket i lønn og andre vederlag etter bestemmelsene i lov av 21. november 1952 om betaling og innkreving av skatt, kapitlene VI og X.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 8

om endring i lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl, datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 30. Besl. O. nr. 32. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

I lov av 28. juni 1912 nr. 4 om tilvirking, innførsel og beskatning av øl gjøres følgende endring:

§ 22 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om beregning og betaling av renter av avgift som ikke er betalt ved forfall, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 9

om endring i lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift, datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 30. Besl. O. nr. 33. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

I lov av 19. mai 1933 nr. 11 om omsetningsavgift gjøres følgende endring:

§ 4 annet ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om plikt til å betale renter av avgift som ikke er betalt i rett tid, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 10

om endring i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter, datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 30. Besl. O. nr. 34. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

I lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter gjøres følgende endring:

§ 5 fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om plikt til å betale renter av avgift som ikke er betalt i rett tid, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 11

om endring i lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorarer til utenlandske kunstnere m.v., datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 30. Besl. O. nr. 35. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

I lov av 5. april 1963 nr. 10 om avgift på honorarer til utenlandske kunstnere m.v. gjøres følgende endring:

§ 7 skal lyde:

De nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lovs bestemmelser, herunder om avgiftens beregning og oppkreving og om kontrollen hermed, samt om betaling av renter av beløp som ikke betales ved forfall og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift, utferdiges av Kongen eller den han bemyndiger.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 12

om endring i lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol, datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 30. Besl. O. nr. 36. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

I lov av 19. juni 1964 nr. 1 om tilvirkning og omdestillasjon av sprit, brennevin, isopropanol og om beskatning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og isopropanol gjøres følgende endring:

§ 7 nytt annet ledd skal lyde:

Departementet kan gi bestemmelse om plikt til å betale renter av avgift som ikke er betalt i rett tid, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 13

om endring i lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 27. Besl. O. nr. 38. Behandlet i Odelstinget 21. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mars 1991.)

I.

I lov av 15. desember 1978 nr. 82 om tillegg til lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endring:

Pkt. I nytt annet ledd skal lyde:

Som inntekt skattlegges heller ikke ulempegodtgjøring fra staten til FN-personell og annet personell i henhold til avtale for tjenestegjøring i de områder i Midt-Østen som omfattes av konflikten med Irak.

II.

Endringene under I trer i kraft straks.

Lov nr. 14

om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering, datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 34. Besl. O. nr. 41. Behandlet i Odelstinget 14. mars 1991. Behandlet i Lagtinget 21. mars 1991.)

I.

I lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering gjøres følgende endring:

§ 5 nytt fjerde ledd skal lyde:

Arbeidstaker som har vært sammenhengende permittert siden før 1. oktober 1990, har fra 1. juli 1991 krav på lønn og annet arbeidsvederlag fra arbeidsgiver for den overskytende permitteringstid. Bestemmelsene i § 3 nr. 2 annet ledd, § 3 nr. 3 og § 4 gjelder tilsvarende.

II.

Loven trer i kraft straks.

Lov nr. 15

om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven), datert 22. mars 1991. (Innst. O. nr. 32. Besl. O. nr. 40. Behandlet i Odelstinget 14. mars 1991. Behandlet i Lagtinget 21. mars 1991.)

I.

I lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Valgstyret kan kreve at manntallsutkastet blir skrevet ut *kretsvis.*

§ 5 tredje ledd nytt femte punktum skal lyde:

Personer som er nevnt i § 3 tredje ledd skal føres inn i manntallet uten søknad.

§ 10 første ledd annet punktum skal lyde:

Valgstyret *skal før valgdagen* stryke de som dør eller mister stemmeretten og de som er innført i manntallet i en annen kommune, når valgstyret får melding om innføringen.

§ 10 første ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Departementet kan, etter søknad fra valgstyret, gi samtykke til at personer som ikke er kommet med i manntallet føres inn etter at kjennelsesmøtet er avholdt, dersom utelatelsen skyldes teknisk feil av generell karakter. Personer som er blitt norske statsborgere, kan føres inn i manntallet selv om valgstyret ikke har fått melding om dette før kjennelsesmøtet er holdt.

§ 10 annet ledd skal lyde:

Valgstyret skal straks sende underretning til dem som blir *strøket* i manntallet, *fordi de ikke er stemmeberettiget i kommunen eller fordi de har mistet stemmeretten,* etter at dette er lagt ut etter § 7 første ledd. *På samme måte skal valgstyret underrette dem som i nevnte tidsrom blir innført i manntallet.*

§ 15 første ledd annet punktum og annet ledd oppheves.

§ 15 nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

§ 15 nytt tredje ledd skal lyde:

Valgstyret treffer sine avgjørelser i møte. Gyldig avgjørelse kan bare treffes når minst halvparten av medlemmene deltar i forhandlingene og avgjørelsen. Vedtak fattes med flertall av de stemmer som avgis. I tilfelle stemmelikhet gjør lederens stemme utslaget.

§ 15 nytt fjerde ledd skal lyde:

Valgstyret kan overdra til lederen, et arbeidsutvalg på minst tre medlemmer eller sekretæren å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som må anses som kurante. Lederen kan bestemme, når forholdene gjør det nødvendig, at kurante enkeltsaker skal avgjøres ved sirkulasjon mellom valgstyrets medlemmer.

§ 15 sjette ledd skal lyde:

Alle møter holdes for åpne dører, *med mindre lukkede dører er nødvendig for å hindre at opplysninger underlagt taushetsplikt blir spredt.*

§ 16 annet ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 15 *annet*, tredje, fjerde, femte og sjette ledd gjelder tilsvarende for fylkesvalgstyret.

§ 16a annet ledd skal lyde:

§ 15 *tredje* og sjette ledd gjelder tilsvarende for riksvalgstyret.

§ 17 annet ledd første punktum skal lyde:

Sammen med søknad om registrering må det legges frem for notarius publicus egenhendig underskrevet erklæring fra minst *5000* personer som har stemmerett ved stortingsvalg, om at de ønsker partiet registrert.

§ 25 nr. 1 bokstav d annet ledd skal lyde:

Utgår forslaget fra et parti som er registrert etter § 17, er det ved stortingsvalg og fylkestingsvalg nok at forslaget er underskrevet av leder og sekretær for partiets lokalavdeling i fylket, og ved kommunestyrevalg av leder og sekretær for partiets lokalavdeling i kommunen, *dersom vedkommende har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder. I stedet for leder og/eller sekretær som ikke har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder, kan listeforslaget underskrives av like mange styremedlemmer for vedkommende lokalavdeling, som har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder.* Dersom partiet ikke har lokalavdeling i fylket/kommunen, gjelder bestemmelsene i første ledd.

§ 25 nr. 2 nytt tredje ledd skal lyde:

Listeforslaget kan ikke inneholde annen informasjon til velgerne enn de opplysninger som kreves i nr. 1 og i første ledd i bestemmelsen her.

§ 25 nr. 5 tredje punktum skal lyde:

Underretningen skal også inneholde opplysning om at retten til å kreve seg fritatt er gått tapt dersom kravet ikke er fremsatt på den måten og innen den frist som er fastsatt, *jfr. likevel § 56 første ledd.*

§ 26 nr. 1 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Forslagsstillerne plikter, når fylkesvalgstyret/valgstyret krever det, å legge frem den dokumentasjon som er nødvendig for å vise at vilkårene er oppfylt.

§ 26 nr. 1 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Etter at fristen som er satt i nr. 1 er utløpt, kan forslagsstillerne bare gjøre de endringer i listeforslagene som måtte være nødvendig for å bringe forslagene i samsvar med lovens krav.

§ 26 nr. 3 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Likeledes skal fylkesvalgstyret ved stortingsvalg og fylkestingsvalg sørge for at valgstyrene i fylket blir utstyrt med et tilstrekkelig antall blanke stemmesedler, av samme farge som de trykte stemmesedler.

§ 26 nr. 3 første ledd nåværende tredje, fjerde og femte punktum blir nye fjerde, femte og sjette punktum.

§ 27 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Vedtak om *å foreta endringer i stemmekretsinndelingen* må være gjort senest *31. mars* i valgåret.

§ 29 annet ledd tredje, fjerde, femte og sjette punktum skal lyde:

Stemmegivningen kan tidligst avsluttes kl. 20. Valgstyret kan likevel i visse tilfelle vedta at valglokalene skal stenge på et tidligere tidspunkt. Vilkåret for et slikt vedtak er enten, at det antas å være unødvendig, eller, at det vil skape vanskeligheter, å holde valglokalene åpne til kl. 20. Vedtak som nevnt i fjerde punktum skal være enstemmig og begrunnet.

§ 29 annet ledd nåværende sjette punktum blir nytt sjuende punktum.

§ 31 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Valgstyret plikter å legge forholdene til rette slik at velgerne kan avgi forhåndsstemme f.o.m. 1. juli.

§ 33 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Valgstyret kunngjør også den forhåndsstemmegivning som er nevnt i § 36.

§ 33 tredje ledd nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 34 nr. 5 første ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Valgfunksjonærer må ikke gi opplysninger til uvedkommende om forbruket av de forskjellige valglisters stemmesedler. Uvedkommende må heller ikke gis adgang til stemmeavlukkene for å kontrollere forbruket av stemmesedler.

§ 36 nr. 2 første punktum skal lyde:

Valgstyret kunngjør i god tid før 5. dag før valget at stemmeberettigede som nevnt i nr. 1 kan sende inn brev m.v. som nevnt i nr. 3 og 4.

§ 36 nr. 2 annet punktum oppheves.

§ 36 nr. 2 nåværende tredje punktum blir nytt annet punktum.

§ 36 nr. 3 første punktum skal lyde:

Den stemmeberettigede må i brev til valgstyret i oppholdskommunen sette frem krav om å få avgi stemme der han oppholder seg.

§ 36 nr. 3 tredje punktum oppheves.

§ 36 nr. 4 første punktum skal lyde:

Sammen med brevet som nevnt i nr. 3 må det sendes en skriftlig erklæring - egenhendig underskrevet av en person som har fylt *14* år - om at han kjenner den stemmeberettigede og at han kan bekrefte at vedkommende er syk eller ufør og av den grunn ikke vil være i stand til å møte frem i et valglokale på valgdagen.

§ 36 nr. 4 nytt annet punktum skal lyde:

En slik person kan også skrive under på brevet som nevnt i nr. 3 med sitt eget navn på vegne av velgeren.

§ 36 nr. 5 skal lyde:

Brev og erklæring som nevnt i nr. 3 og 4 må være kommet inn *til valgstyret* senest 5. dag før valget kl. 15.

§ 36 nr. 6 første ledd skal lyde:

Valgstyret sørger for at det på hvert brev m.m. som kommer inn, *straks blir notert* dato og klokkeslett for mottakelsen, sammen med *mottakerens* signatur. *Det skal kontrolleres at* vilkårene etter nr. 3, 4 og 5 er oppfylt. Er vilkårene ikke oppfylt, *skal* den stemmeberettigede *straks underrettes om dette*, og om hva mangelen består i. Er fristen etter nr. 5 ennå ikke utløpt, *skal det* samtidig *opplyses* at mangelen kan rettes innen fristens utløp. Opplysninger som fins i kommunens folkeregister, plikter *valgstyret å sørge for blir innhentet* og *føyd* til i innkomne brev dersom dette er nødvendig for at de lovbestemte vilkår skal oppfylles. Ut over dette kan *det ikke rettes* eller *føyes* til noe i de brev og erklæringer som kommer inn.

§ 36 nr. 6 nytt annet ledd skal lyde:

Dersom valgstyret eller noen på dets vegne mottar en muntlig henvendelse om å avgi stemme etter reglene i denne paragraf, skal mottakeren straks notere de opplysninger som er nevnt i første ledd første punktum. Han skal også innhente de opplysninger om velgeren som er nevnt i nr. 3. Videre skal han gjøre vedkommende kjent med de krav som stilles til brev og erklæring i nr. 3 og 4, og anmode om at velgeren - om mulig - forholder seg på denne måten. Man kan likevel ikke nekte å motta en stemmegivning etter denne paragraf med den begrunnelse at det foreligger kun en muntlig henvendelse til valgstyret.

§ 36 nr. 7 annet punktum skal lyde:

Valgstyret sørger for at det føres en egen liste over de stemmeberettigede som skal oppsøkes.

§ 36 nr. 8 skal lyde:

Valgstyret bestemmer hvilke velgere den enkelte stemmemottaker skal oppsøke og gir de instrukser som det i det enkelte tilfelle er grunn til.

§ 36 nr. 9 fjerde punktum skal lyde:

Han bør såvidt mulig få en tilstedeværende person til å bekrefte riktigheten av forklaringen, før han leverer denne til *valgstyret.*

§ 36 nr. 10 tredje punktum skal lyde:

Stemmemottakeren skal levere forklaringen til *valgstyret.*

§ 36 nr. 13 annet punktum skal lyde:

Slike stemmer sender stemmemottakeren snarest mulig og på hurtigste betryggende måte direkte til vedkommende valgstyre, dersom ikke valgstyret i velgerens oppholdskommune har bestemt *noe annet når det gjelder* videresending.

§ 36 nr. 13 tredje punktum oppheves.

§ 36 nr. 14 annet punktum skal lyde:

Valgstyret avgjør om stemmene skal godkjennes, etter å ha gjennomgått de innkomne brev og attester, *det som er nedtegnet i medhold av nr. 6 annet ledd*, og det som er påført omslagskonvoluttene.

§ 38 nytt sjuende ledd skal lyde:

Stemmestyrets medlemmer og valgfunksjonærene må ikke gi opplysninger til uvedkommende om forbruket av de forskjellige valglisters stemmesedler. Uvedkommende må heller ikke gis adgang til stemmeavlukkene eller andre steder der stemmesedler er utlagt for å kontrollere forbruket av stemmesedlene.

§ 41 første ledd første punktum skal lyde:

Også den som er nektet stemmerett ved valgstyrets kjennelse *eller av andre grunner ikke er innført i manntallet*, skal *få avgi* stemme.

§ 41 nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom ikke noe annet følger av lovens bestemmelser, jfr. § 49 første ledd annet punktum, skal de stemmegivninger som er avgitt i medhold av denne paragrafen og som valgstyret har vraket, forvares inntil valgresultatet er endelig.

§ 46 nytt sjette ledd skal lyde:

Valgstyret kan, dersom stemmegivningen er avsluttet ved samtlige stemmelokaler i kommunen og lovens vilkår for øvrig er oppfylt, påbegynne den foreløpige opptellingen etter de to foregående ledd før alle avgitte stemmer er kommet valgstyret i hende.

§ 47 første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Dersom ikke noe annet følger av lovens bestemmelser, jfr. § 49 første ledd annet punktum, skal de vrakede stemmegivninger forvares inntil valgresultatet er endelig.

§ 48 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Opptellingen tar til umiddelbart etter at den foreløpige opptellingen, jfr. § 46, er avsluttet, og de avgitte stemmesedler er kommet valgstyret i hende.

§ 49 første ledd skal lyde:

Når opptellingen av stemmene til stortingsvalget er avsluttet, skal valgstyrets leder innføre i valgboken stemmetallene for valglistene, med opplysning om hvordan stemmetallene fordeler seg på stemmer avgitt på valgtinget og stemmer avgitt på forhånd *og på urettede og rettede stemmesedler.* Valgstyret skal deretter omgående sende i forseglet pakke til Stortingets kontor en bekreftet avskrift av det som er bokført på valgtinget og på stemmestedene, alle innkomne omslagskonvolutter for forhåndsstemmer, innkomne klager og bemerkninger, og de stemmesedler valgstyret har vraket eller som er innlevert til valgstyret i medhold av § *41.*

§ 49 annet ledd skal lyde:

Hvis valgstyret ikke også er fylkesvalgstyre, skal det ved stortingsvalg omgående sende i forseglet pakke til fylkesvalgstyrets leder en bekreftet avskrift av det som er innført i valgboken i medhold av første ledd, sammen med alle godkjente stemmesedler, de som er avgitt på valgtinget og de som er avgitt på forhånd hver for seg, *og de urettede og de rettede hver for seg.*

§ 49 nytt fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om valgstyrenes innsending av valgmateriell til fylkesvalgstyrene i medhold av annet og tredje ledd, herunder om emballasje for materiellet.

§ 49 nåværende fjerde og femte ledd blir nye femte og sjette ledd.

§ 52 nr. 2 første punktum skal lyde:

Hver liste skal såvidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med tillegg av *tre.*

§ 53 annet punktum skal lyde:

Videre skal innføres beregningen av det antall representanter som tilfaller hver *liste, hvem* som etter reglene i § 52 er valgt til representanter og vararepresentanter, *hvor mange stemmmesedler som er endret av velgerne og om disse endringene kan tenkes å ha noen betydning for riksvalgstyrets valgoppgjør etter § 55.*

§ 59 nr. 2 første ledd annet punktum skal lyde:

Utjevningsrepresentantplassene - som skal *fordeles på valglistene* i samsvar med *bestemmelsene i nr. 1 annet ledd annet og tredje punktum* - nyttes i den utstrekning det *er nødvendig for å sikre alle kommuner i fylket minst en representant i fylkestinget.*

§ 60 nr. 2 første, annet og tredje punktum skal lyde:

Etter at *det er* avgjort hvilke kandidater som er valgt til ordinære representanter, skal utjevningsrepresentantplassene, *jfr. § 59 nr. 2, fordeles. Representantplassene fordeles i samsvar med reglene i § 59 nr. 1 annet og tredje ledd. Som representanter velges kandidater bosatt i kommuner som foreløpig ikke har fått valgt inn noen representant i fylkestinget.*

§ 60 nr. 2 annet ledd og tredje ledd første og annet punktum oppheves.

§ 60 nr. 2 tredje ledd tredje punktum blir nytt annet ledd og skal lyde:

Er det fortsatt ledige *representantplasser* igjen når alle kommuner har fått minst en representant i fylkestinget, fordeles de ledige plasser etter reglene i nr. 1.

§ 60 nr. 2 tredje ledd fjerde punktum blir nytt første ledd fjerde punktum.

§ 60 nr. 2 fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

§ 60 nr. 2 nytt fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi nærmere regler om valgoppgjør etter første ledd.

§ 60 nr. 3 første punktum skal lyde:

Hver liste skal såvidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med tillegg av *tre*.

§ 65 nr. 2 første punktum skal lyde:

Hver liste skal såvidt mulig tildeles så mange vararepresentanter som den får representanter, med tillegg av *tre*.

§ 83 nytt annet ledd skal lyde:

Fylkesvalgstyret utferdiger fullmakt for dem som er valgt til representant eller vararepresentant i medhold av første ledd. § 55 tredje ledd annet og tredje punktum og fjerde ledd første og tredje punktum gjelder tilsvarende.

II. Ikrafttreden.

Loven trer i kraft straks.

Lov nr. 16

om endring i lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, datert 5. april 1991. (Innst. O. nr. 33. Besl. O. nr. 42. Behandlet i Odelstinget 14. mars 1991. Behandlet i Lagtinget 21. mars 1991.)

I.

I lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjøres følgende endring:

§ 2-3 nytt siste ledd skal lyde:

Begrensningene i § 2-2 første ledd første punktum og i denne paragrafs første ledd gjelder ikke eierandeler i Samvirkegruppen A/S som innehas av utenlandsk interesseorganisasjon som er en del av fagbevegelse, samvirkeorganisasjon eller selskap som er datterselskap av slik organisasjon. Kongen avgjør i tvilstilfelle om en organisasjon eller et selskap omfattes av dette ledd.

II.

Loven trer i kraft straks.

Lov nr. 17

om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd, datert 10. mai 1991. (Innst. O. nr. 38. Besl. O nr. 47. Behandlet i Odelstinget 30. april 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mai 1991.)

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd gjøres følgende endringer:

I § 4-3 nr. 2 gjøres følgende endringer:

Tredje ledd skal lyde:

Hvis *den som søker om stønad ber om det, og legger fram tilstrekkelige inntektsopplysninger*, skal gjennomsnittsinntekten for de tre siste, avsluttede kalenderår før søknad om dagpenger settes fram, legges til grunn *dersom dette gir et høyere grunnlag.*

Nåværende niende ledd oppheves.

Nytt niende ledd skal lyde:

Trygdet som får stønadsperioden avbrutt på grunn av tidsbegrensningen i § 4-4 første ledd, skal ved neste gangs søknad om dagpenger ha en stønadssats (grunnsats) som svarer til 90 pst. av den stønadssats vedkommende hadde da foregående stønadsperiode ble stanset. Stønadssatsen fastsettes etter de vanlige regler dersom dette gir et bedre resultat for stønadssøkeren. Regelen i første punktum gjelder bare trygdet som søker om dagpenger innen ett år etter siste stønadsdag. Regelen i første punktum kommer ikke til anvendelse dersom vedkommende søker om stønad etter at stønad for annen gang er blitt stanset på grunn av tidsbegrensningen i § 4-4 første ledd. Den bedrede stønadssats etter bestemmelsen i første punktum kan stønadsmottakeren beholde så lenge reglene for øvrig gir adgang til å fortsette eller gjenoppta et stønadstilfelle uten ny beregning av grunnsatsen. Etter å ha mottatt stønad i 80 uker i henhold til bestemmelsen i § 4-4 første ledd to ganger, kan vedkommende ikke godskrives inntekt utbetalt før innvilgelsestidspunktet for første stønadsperiode i kvalifikasjonskravet etter § 4-3 nr. 2 sjette ledd. Departementet kan gi nærmere regler om praktiseringen av bestemmelsene i dette ledd.

Nytt tiende ledd skal lyde:

Stønadssøkeren må legge fram tilstrekkelige opplysninger og dokumentasjon for sin inntekt. Hvis det ikke foreligger tilstrekkelige opplysninger om inntekten, vil fastsettelsen av denne etter første og andre ledd skje ved skjønn.

Nåværende tiende ledd blir ellevte ledd.

§ 4-3 nr. 5 første ledd fjerde punktum oppheves.

§ 4-4 første ledd annet punktum skal lyde:

Når stønad er blitt tilstått i til sammen 80 uker, kan stønad på nytt først tilstås når det er gått minst *13* uker fra siste stønadsdag.

II.

Ikrafttredelse og overgangsregler.

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Bestemmelsene i § 4-3 nr. 2 nytt niende ledd får bare anvendelse i tilfeller hvor vedkommende etter ikrafttredelsestidspunktet går inn i opphørsperioden etter § 4-4 første ledd, eller er inne i en slik periode på ikrafttredelsestidspunktet. Løpende stønader på ikrafttredelsestidspunktet omregnes således ikke.

Departementet kan om nødvendig gi overgangsregler.

Lov nr. 18

om endringer i lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering, datert 16. mai 1991. (Innst. O. nr. 35. Besl. O. nr. 44. Behandlet i Odelstinget 23. april 1991. Behandlet i Lagtinget 30. april 1991.)

I.

I lov av 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering gjøres følgende endringer:

§ 1 annet ledd skal lyde:

Etter regler som fastsettes av Kongen, skal det dessuten føres et sentralt register over de personer som er *eller har vært bosatt i Norge og andre som det er fastsatt fødselsnummer for.*

§ 4 skal lyde:

For enhver som er bosatt i Norge, fastsettes et fødselsnummer. *Slikt nummer kan også fastsettes for andre personer når det foreligger et begrunnet behov for det.* Nærmere bestemmelser herom gis av Kongen.

§ 6 første ledd skal lyde:

Ved undersøkelser som nevnt i § 5, plikter enhver som er bosatt eller er midlertidig tilstede i folkeregisterdistriktet, å gi folkeregisteret følgende opplysninger om seg selv og sin husstand: Fullt navn, fødselsdato, fødested, kjønn og ekteskapelige status, *foreldreansvar for barn,* utdanning, yrke, arbeidsgiver, bosted i folkeregisterdistriktet (for midlertidig tilstedeværende også i hvilket folkeregisterdistrikt de er bosatt), trossamfunn, statsborgerforhold og for personer som er tilflyttet folkeregisterdistriktet i løpet av de siste fem år, også når og hvorfra de er flyttet inn. *Folkeregisterets opplysninger om tilhørighet i Den norske kirke kan tas inn i det sentrale register som er nevnt i § 1 annet ledd.*

§ 8 annet ledd nytt siste punktum skal lyde:

Kongen kan bestemme at det helt eller delvis kan gjøres unntak fra denne meldeplikten for utlendinger (enhver som ikke er norsk statsborger) som ved innreisen også har meldeplikt til annen offentlig myndighet.

§ 12 skal lyde:

Etter pålegg fra folkeregisteret eller Sentralkontoret plikter offentlige myndigheter uten hinder av lovbestemt taushetsplikt å gi de meldinger og opplysninger som er nødvendige for folkeregistreringen.

§ 13 skal lyde:

Enhver som i stillings medfør eller som i medhold av denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven, har høve til å gjøre seg kjent med opplysninger i folkeregistrene om noen private forhold, er pliktige til å bevare taushet om det han får kjennskap til. *Som private forhold regnes ikke en persons fulle navn, fødested, fødselsdato og personnummer, adresse og eventuell dødsdato med mindre slike opplysninger kan røpe et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlig. Etter begjæring fra private personer og institusjoner kan Sentralkontoret bestemme at opplysning om ekteskapelig status, ektefelle, barn og foreldre i særlige tilfelle kan unntas fra taushetsplikt. Et avslag kan påklages til departementet av den som har satt fram begjæringen.*

Tjenestemenn som i stillings medfør har adgang til folkeregistrene, skal ved tiltredelsen underskrive erklæring om taushetsplikt. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder ikke.

§ 14 skal lyde:

Uten hinder av taushetsplikten etter § 13 kan det i medhold av lov eller regler fastsatt av Kongen gis opplysninger fra folkeregisteret *eller Sentralkontoret* til offentlige myndigheter til bruk i deres virksomhet. For statistiske formål skal Statistisk sentralbyrå ha adgang til de registrerte opplysningene.

Når det finnes rimelig, og det ikke medfører skade for vedkommendes interesser, kan Sentralkontoret bestemme at opplysninger uten hinder av taushetsplikten i § 13 skal gis til forskning. Til vedtak som nevnt i foregående punkt kan det knyttes vilkår. Forvaltningsloven § 13 d annet ledd og § 13 e gjelder tilsvarende.

Det kan etter regler som fastsettes av Kongen kreves godtgjørelse for opplysninger som folkeregisteret gir.

§ 14 a (ny) skal lyde:

En kommune kan innen rammen av de regler som fastsettes av Kongen, kreve at folkeregisteret foretar undersøkelser i statistisk øyemed. Kommunene kan pålegges å dekke utgiftene ved særlige tiltak.

II.

Endringene trer i kraft straks.

Lov nr. 19

om endringer i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v., datert 24. mai 1991. (Innst. O. nr. 41. Besl. O. nr. 48. Behandlet i Odelstinget 26. april 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mai 1991.)

I.

I lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. (petroleumsskatteloven) gjøres følgende endringer:

Overskriften til § 6 skal lyde:

Stedet for ligning *og bindende forhåndsuttalelse*. Klage. Søksmål.

§ 6 ny nr. 5 skal lyde:

Oljeskattenemnda kan på anmodning fra skattepliktig som driver virksomhet som nevnt i § 5 første ledd, avgi forhåndsuttalelse om de skattemessige virkninger av en konkret, forestående disposisjon i slik virksomhet før den gjennomføres. Dette gjelder bare når det er av vesentlig betydning å få klarlagt virkningene før gjennomføring. Nemndas avgjørelse om ikke å avgi slik uttalelse kan ikke påklages. Forhåndsuttalelse kan ikke påklages eller prøves for domstol. Avgitt forhåndsuttalelse skal legges til grunn som bindende ved ligningen dersom den skattepliktige krever det og den faktiske gjennomføringen av disposisjonen er i samsvar med forutsetningene for uttalelsen. Ligning hvor forhåndsuttalelse er lagt til grunn for den skattepliktige kan påklages etter de ellers gjeldende bestemmelser. Hvor ikke annet følger av denne lov eller forskrift gitt i medhold av denne lov, gjelder ligningslovens bestemmelser for ligningsvedtak så langt de passer for uttalelser gitt etter denne bestemmelse. For forhåndsuttalelse betales gebyr til statskassen med 25 ganger rettsgebyret. Kongen kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne bestemmelse.

II.

Endringene under I trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 20

om endring i lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister, datert 31. mai 1991. (Innst. O. nr. 36. Besl. O. nr. 43. Behandlet i Odelstinget 23. april 1991. Behandlet i Lagtinget 30. april 1991.)

I.

I lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister § 8 første ledd gjøres følgende endring:

Bestemmelsene i sjømannslov 30. mai 1975 nr. 18 § 3 unntatt kravet om skriftlig avtale, § 5 nr. 2-6, § 5A annet og fjerde ledd, §§ 6, 7, 8, 10, 11 og 12 nr. 1 første ledd bokstav d, §§ *14* og 15 nr. 1 bokstav f, § 16, § 18 nr. 1 annet ledd om retten til omplassering samt § 19 nr. 1 fra og med tredje til og med sjette ledd og nr. 2, §§ 20, 20B, 21, 22 femte og sjette ledd, §§ 24, 25, 38, 46, 47 og 50 kan fravikes i tariffavtale.

II.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 21

om endringer i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg, datert 31. mai 1991. (Innst. O. nr. 40. Besl. O. nr. 46. Behandlet i Odelstinget 29. april 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mai 1991.)

I

I lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene gjøres følgende endringer:

§ 2-2 fra tredje til femte ledd skal lyde:

Kongen kan også fastsette vederlag for korttidsopphold og dag- eller nattopphold som ikke faller inn under betalingsplikten etter foregående ledd.

For hjelp fra kommunens hjemmesykepleie kan kommunen kreve at mottaker betaler vederlag innenfor de rammer som er fastsatt i forskrift.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om vederlag, og kan fastsette et fribeløp før vederlag beregnes.

II

I lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg gjøres følgende endringer:

§ 3

Nr. 1 bokstav g (ny) skal lyde:

Hjelp i hjemmet til dem som har et særlig hjelpebehov på grunn av sykdom, funksjonshemning, alder eller av andre årsaker.

Nr. 7 (nytt) skal lyde:

Kongen kan gi forskrifter om egenbetaling for hjelp i hjemmet som nevnt i nr. 1 bokstav g.

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 22

om endring i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v., datert 31. mai 1991. (Innst. O. nr. 39. Besl. O. nr. 45. Behandlet i Odelstinget 29. april 1991. Behandlet i Lagtinget 7. mai 1991.)

I

I lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endring:

§ 3-7 annet og tredje ledd skal lyde:

Kommunestyret kan fastsette innskrenkninger generelt for kommunen eller for det enkelte salgssted. *Det kan bestemmes at salg av øl ikke skal finne sted til bestemte tider på dagen eller på bestemte ukedager.*

Innskrenkningen kan ikke gå videre enn *Vinmonopolets åpningstider i de kommuner som har vinmonopolutsalg.*

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 23

om endring i mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16, datert 7. juni 1991. (Innst. O. nr. 42. Besl. O. nr. 49. Behandlet i Odelstinget 21. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 30. mai 1991.)

I.

I mellombels lov om utvida forsøksverksemd i kommunar og fylkeskommunar (frikommunar) av 2. mai 1986 nr. 16 vert det gjort følgjande endring:

§ 8 skal lyde:

Denne lov gjelder til *1. januar 1993.*

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 24

om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker, datert 7. juni 1991. (Innst. O. nr. 49. Besl. O. nr. 50. Behandlet i Odelstinget 21. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 30. mai 1991.)

§ 1 Formål

Loven har til formål å sikre at leke- og fornøyelsesinnretninger i tivolier og fornøyelsesparker skal være konstruert, oppført, vedlikeholdt og drevet så betryggende at innretningene ikke kan føre til skade for de som bruker eller betjener dem eller for omgivelsene ellers.

§ 2 Saklig virkeområde. Forskrift

Loven omfatter leke- og fornøyelsesinnretninger i omreisende og permanente tivolier og fornøyelsesparker.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak unnta innretninger helt eller delvis fra lovens virkeområde.

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i denne loven.

§ 3 Myndigheter

Departementet er den sentrale myndighet etter denne loven. Departementets myndighet kan delegeres til statlig fagorgan og andre offentlige eller private fagkyndige.

§ 4 Eiers ansvar. Sikkerhetsmessig godkjenning

Den som driver anlegget, enten innretninger m.v. eies eller leies, kalles eier. Eier er ansvarlig for innretningers sikkerhet og for at godkjenning av dem foreligger.

Innretninger skal være godkjent før de tas i bruk. Godkjenning utstedes av vedkommende myndighet, er tidsbegrenset og skal følge den enkelte innretning til enhver tid.

Søknad om sikkerhetsmessig godkjenning skal være skriftlig og gi de opplysninger som er nødvendige for at vedkommende myndighet kan ta standpunkt til om vilkårene for å godkjenne innretningen er til stede.

§ 5 Drift og vedlikehold

Eier av anlegget skal utpeke ansvarlig leder og driftsleder, som skal ha de nødvendige personlige egenskaper, faglige kvalifikasjoner og tilstrekkelig erfaring til å lede driften. Ansvarlig leder eller driftsleder skal være til stede når anlegget er i drift. Skriftlig bekreftelse på hvem disse er skal følge anlegget.

Eier skal sørge for forsvarlig drift, tilsyn og vedlikehold. For å sikre at brukerne kan evakueres innen rimelig tid ved driftsstans, skal anlegget ha en redningsplan som viser nødvendig beredskap og utstyr som må være disponibelt.

§ 6 Kontroll. Pålegg og stansing

Eier av anlegget skal sørge for at det føres kontroll med innretning som skal settes eller er satt i drift. Vedkommende myndighet kan føre kontroll og gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføring av bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov.

Når sikkerhetsmessige hensyn krever det, eller når eier ikke dekker gebyr for søknadsbehandling eller kontroll, eller når gyldig godkjenning eller forsikring ikke foreligger, kan det gis pålegg om å stanse driften straks eller innen bestemt frist. Pålegg er tvangsgrunnlag etter lov om tvangsfullbyrdelse av 13. august 1915 nr. 7. Om nødvendig kan det kreves hjelp av politiet til gjennomføring av pålegg.

§ 7 Erstatningsansvar. Forsikring

Eier plikter uten hensyn til skyld å erstatte skade som voldes ved drift av innretning som nevnt i § 2. Eier plikter å tegne forsikring til dekning av dette ansvaret.

§ 8 Gebyrer

Eier skal betale gebyr for kostnadene ved søknadsbehandling og kontroll til vedkommende myndighet.

Pålegg om gebyr er tvangsgrunnlag.

§ 9 Straffansvar

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller pålegg gitt i eller i medhold av denne loven straffes med bøter.

§ 10 Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

For innretning som er i drift ved denne lovens ikrafttredelse må det søkes om godkjenning etter § 4 senest 2 måneder etter denne lovens ikrafttredelse. Dersom dette ikke gjøres, må driften da stanse umiddelbart. Innretning som ikke får sikkerhetsmessig godkjenning innen 4 måneder etter lovens ikrafttredelse, må da stanse driften umiddelbart.

Vedkommende myndighet kan gjøre unntak dersom driften synes å være forsvarlig, og årsaken til at søknad ikke er ferdigbehandlet skyldes myndighetenes forhold.

Lov nr. 25

om endringar i lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a., datert 7. juni 1991. (Innst. O. nr. 47. Besl. O. nr. 52. Behandlet i Odelstinget 21. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 30. mai 1991.)

I.

I lov om jordskifte o.a. av 21. desember 1979 nr. 77 skal gjerast følgjande endringar:

Lovens tittel skal lyde:

Lov av 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. *(jordskifteloven).*

§ 6 skal lyde:

Blir jordskifte halde samtidig eller i samband med oreigning for bygging, utbetring, vedlikehald og drift av offentlege vegar og jernbanar, jfr. § 1 andre ledd bokstav a) og b), held jordskifteretten oreigningsskjønnet som del av jordskiftesaka. For behandlinga gjeld reglane i denne loven og § 27 i lov av 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker. *Ved anke til jordskifteoverrett gjeld dessutan § 32 fjerde ledd og § 35 i skjønnsloven for overskjønnet.*

§ 7 fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi jordskiftekandidat allment løyve til å styre jordskiftesaker og einskilde rettsmøte med unntak av saker i samband med oreigning som nemnt i § 6. I slike saker kan det givast særskilt løyve når særlege grunnar ligg føre. *Tilsvarande allment løyve kan departementet gi til jordskiftekandidat ved jordskifteoverretten til å styre overjordskifte og einskilde rettsmøte i jordskifteoverretten, med unntak av ankesaker i samband med oreigning som nemnt i § 6.*

§ 9 sjette ledd skal lyde:

I saker etter § 6 skal halvparten av jordskiftemeddommarane, både ved jordskiftet og overjordskiftet, oppnemnast frå utvalet etter § 14 i lov av 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

§ 22 første og andre ledd skal lyde:

Partane skal få melding om avgjerder under saka i samsvar med reglane i kap. 12 i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål, slik at § 154 i første ledd gjeld for dommar, § 164 andre ledd for *orskurder (kjennelsar)* og § 165 andre ledd for andre avgjerder.

Så snart saka er ferdig, skal jordskiftet avsluttast i rettsmøte. Tid og stad for avsluttinga av jordskiftet skal gjerast kjent for partane på førehand så langt det er høve til det. Om jordskifteretten finn grunn til det, kan avsluttingsmøte med partane sløyfast. I alle høve skal partane så snart som mogleg få forkynt utskrift av rettsboka på same måte som for dom og *orskurd (kjennelse)* etter første ledd.

§ 23 første ledd skal lyde:

For den tida jordskiftet varer, kan jordskifteretten gi reglar for bruken eller leggje slike band på bruken av skiftefeltet som retten finn *tenleg* av omsyn til jordskiftet.

§ 24 skal lyde:

Så snart råd er etter at saka er rettskraftig, skal rettsformannen ta eit rettkjent utdrag av rettsboka og få dette tinglyst. Alt av varig verdi skal takast med i utdraget. Før utdraget blir sendt til tinglysing, må rettsformannen innhente dei offisielle eigedomsnummera frå oppmålingsstyresmakta. Etter tinglysinga skal ein av partane få utdraget saman med ein kopi av jordskiftekartet. Dette skal vere til bruk for dei alle.

Når rettsformannen finn grunn til det, kan melding om reglar i medhald av §§ 23 og 60, avgjerd etter § 62 siste ledd og om anna som gjeld rettshøva i skiftefeltet, tinglysast på dei eigedomane det gjeld. Det same gjeld når eit

avslutta jordskifte ikkje trår i kraft på grunn av anke.

Overskrifta til 6. kapittel skal lyde:

Skifteplanen og tilhøyrande *reglar.*

§ 58 første ledd skal lyde:

Alle *nye* grenser skal stikkast ut i marka og skrivast ned. Blir kart nytta, skal grensene settast av på det.

§ 59 nytt fjerde ledd skal lyde:

Fristar for gjennomføring av felles tiltak kan jordskifteoverdommaren etter søknad forlenge også utan at vilkåra i tredje ledd første punktum ligg føre.

§ 60 skal lyde:

For tida frå jordskiftet blir slutta til det er sett i verk, kan jordskifteretten gi reglar for bruken og fastsette vederlag for denne i samsvar med reglane i § 23, og elles leggje slike band på partar og andre når det gjeld bruken i skiftefeltet som retten meiner er *tenleg* for å hindre at føresetnadene for skifte blir endra.

Blir dom etter § 17 eller rettsforlik anka til lagmannsrett etter at jordskiftet er avslutta, kan jordskiftedommaren endre vedtak som nemnt i første ledd i tida fram til ankesaka er endeleg avgjort, når føremålet for reglane har falle bort eller kan oppnåast på annan måte enn opphavleg fastsett. Han kan og gi nye mellombels reglar for å avhjelpe vanskar som melder seg for partane i denne tida. Tilsvarande gjeld for jordskifteoverdommaren når eit overjordskifte er påanka. Før slike vedtak blir gjort, skal partane få høve til å uttale seg.

Overskrifta til 7. kapittel skal lyde:

Rettsmiddel.

§ 61 skal lyde:

Mot jordskifte, og mot einskilde avgjerder tatt i samband med jordskifte, kan det brukast rettsmiddel etter reglane i dette kapitlet.

Dom etter § 17 kan ankast til lagmannsretten. Rettsforlik kan ankast til lagmannsretten i samsvar med § 286 andre ledd i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål.

Desse avgjerdene kan påkjærast til lagmannsretten:

a) *Avgjerd i spørsmål om avvising av andre enn materielle grunnar.*
b) *Avgjerd i samband med retting av dom.*
c) *Avgjerd om godtgjersle til vitne og sakkunnige m.m. som etter særleg lovregel kan påkjærast til høgare domstol.*
d) *Avgjerd om gebyr etter § 74.*
e) *Avgjerd i spørsmål om oppreising mot fristforsøming.*
f) *Avgjerd om oppattaking etter § 73 første ledd.*
g) *Slike avgjerder i oreigningsskjønn etter § 6 som er nemnt i § 48 første ledd i lov av 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.*
h) *Andre avgjerder om saksbehandlinga eller rettsbruken som jordskifteretten i særlege høve fastset kan påkjærast særskilt.*

I alle andre høve er rettsmiddelet anke til jordskifteoverretten.

§ 62 skal lyde:

Med dei unntak som denne paragrafen nemner, er det ikkje høve til å bruke rettsmiddel før jordskiftet er slutt.

Dom etter § 17 kan påankast straks av granne og av nokon som verken er godkjent som eigar eller som bruksrettshavar i skiftefeltet. Jordskifteretten kan gjere vedtak om at det same skal gjelde for andre som har ankerett. Slikt vedtak må takast inn i dommen.

Rettsforlik kan påankast straks.

Avgjerder som nemnt i § 61 tredje ledd kan påkjærast straks. Opplysning om dette, om frist etter § 63 andre ledd og at avgjerda ikkje kan ankast seinare, skal takast inn i avgjerda.

Når jordskifteretten i særlege høve finn det tenleg, kan vedtak om fremme av jordskifte, jfr. § 14 første ledd andre punktum, stillast til påanking til jordskifteoverretten straks.

Er det mykje om å gjere å kome i gang med eit tiltak før skiftet er slutt, kan jordskifteretten gjere vedtak om at avgjerder om dette skal stillast til påanking *til jordskifteoverretten* straks.

§ 63 skal lyde:

Fristen for anke er to månader. Fristen blir rekna frå forkynninga av jordskiftet, jfr. § 22 andre ledd fjerde punktum, men slik at når det etter § 62 er høve til å anke straks, skal fristen reknast frå den tid vedkomande part har fått avgjerda forkynt.

Fristen for kjæremål er to veker.

Anke *og kjæremål* skal givast inn til den jordskifteretten som har tatt den avgjerda *som anken eller kjæremålet gjeld.* Rettsformannen skal snarast råd gjere alle interesserte partar kjende med *anken eller kjæremålet.*

For anke til lagmannsrett gjeld elles, så langt dei høver, kap. 25 og for kjæremål §§ 398 a - 404 i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål.

Når avgjerd i ankesak til lagmannsrett har ført til endring i jordskiftet, skal jordskiftedommaren gi dei partane som endringa får

verknad for, høve til å krevje ny frist for anke til jordskifteoverretten. Det same skal gjelde for dei partane som i anketida har fått endra eller skipa nye mellombels bruksreglar i medhald av § 60. Kjem det slikt krav, skal jordskiftedommaren forkynne ny frist for anke til jordskifteoverretten for alle partane i jordskiftesaka, rekna frå denne forkynninga.

Er det eit overjordskifte som er påanka, gir eit vedtak av jordskifteoverdommaren i medhald av § 60 ingen ny ankerett tilsvarande regelen i femte ledd, men vedtaket kan vurderast på nytt etter krav frå nokon vedtaket råkar, om jordskifteoverretten likevel må attende og gjere om skiftet.

§ 64 nytt tredje ledd skal lyde:

Om eit kjæremål skal ha oppsetjande verknad på same måten som anke i dei tilfelle første og andre ledd nemner, skal avgjerast etter reglane i § 400 i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål.

§ 65 første ledd skal lyde:

Så snart råd er etter at *anke eller kjæremål* til *lagmannsrett* er endeleg avgjort, skal jordskifteretten halde fram med eller ta opp att og gjere om skiftet i den mon det følgjer av den endelege avgjerda.

§ 67 første ledd skal lyde:

Ved anke til jordskifteoverrett bør ankepostane gå fram av sjølve ankefråsegna. *Er dette ikkje tilfelle, bør jordskiftedommaren syte for å få klarlagt kva anken gjeld før den blir gjort kjend for dei andre partane. Er ikkje ankepostane alt klarlagde, skal jordskifteoverretten, når saksførehavinga tar til, gi ankeparten pålegg om å seie greitt frå om kva for postar han ankar på.*

§ 70 skal lyde:

Kjem det opp tvist om grenser, eigedomsrett, bruksrett eller anna *som jordskifteretten ikkje har avgjort ved dom, og som heller ikkje er endeleg avgjort på annan måte,* skal jordskifteoverretten avgjere tvisten *om det trengst av omsyn til jordskiftet.*

Når jordskifteretten har avvist eit krav om jordskifte av materielle grunnar, og jordskifteoverretten kjem til at saka skulle ha vore fremma, skal jordskifteoverretten ved orskurd (kjennelse) oppheve avvisinga. Jordskifteoverretten kan vise saka tilbake til jordskifteretten med pålegg om fremming. Har jordskifteretten gjort vedtak om fremming, og jordskifteoverretten i ankesak etter § 62 femte ledd kjem til at saka ikkje bør fremmast eller bør fremmast på annan måte, kan jordskifteoverretten ved orskurd (kjennelse) anten avvise kravet om jordskifte eller gjere endringar i vedtaket.

Når jordskifteoverretten kjem til at det er gjort slike feil ved saksbehandlinga eller rettsbruken at eit jordskifte heilt eller delvis bør gjerast om, kan jordskifteoverretten ved orskurd (kjennelse) oppheve jordskiftet eller deler av det og vise saka tilbake til jordskifteretten til ny behandling, i staden for sjølv å gjennomføre overjordskiftet. Det same gjeld når jordskifteoverretten i særlege høve elles kjem til at oppheving og tilbakevising vil vere meir tenleg enn å gjennomføre overjordskifte. For eit slikt tilbakevist jordskifte gjeld same reglar om bruk av rettsmiddel som for jordskifte elles, jfr. § 61.

Det kan ikkje brukast rettsmiddel mot vedtak frå jordskifteoverretten om å vise ei sak tilbake til jordskifteretten. Orskurdene (kjennelsane) som har ført til vedtak om tilbakevising får rettskraft om dei ikkje blir påkjæra innan fristen er ute.

§ 71 skal lyde:

Eit overjordskifte kan ankast til lagmannsretten til heil eller delvis oppheving på grunn av feil ved rettsbruken eller saksbehandlinga. Dommar og rettsforlik kan ankast etter same reglar som for jordskifte.

Om kjæremål til lagmannsretten gjeld reglane i § 61 tredje ledd og § 62 fjerde ledd tilsvarende.

Om fristar, frå kva tid det er høve til anke og kjæremål og om saksbehandlinga gjeld same reglar som for anke og kjæremål i samband med jordskifte.

§ 72 skal lyde:

Anke til jordskifteoverretten som berre gjeld påståtte feil med omsyn til kart, utrekningar eller målearbeid, *blir avgjort av jordskifteoverdommaren som einedommar.*

Viser det seg at det er gjort feil som har hatt merkande innverknad på jordskiftet, skal jordskifteoverdommaren gi jordskifteretten pålegg om å rette feilen og gjere om skiftet i den mon rettinga gjer nødvendig.

Når jordskiftet er gjort om i samsvar med pålegg som nemnt i andre ledd, skal alle partar som endringa kan ha noko å seie for, få avgjerda forkynt. Dei har ankerett i den mon endringa har hatt noko å seie for jordskiftet.

Er jordskiftet anka til jordskifteoverretten på anna grunnlag og, og slik anke fører til at det blir halde overjordskifte, skal jordskifteoverretten sjølv gjere dei endringane som retting av tekniske feil gjer nødvendig. Kjem jordskifteoverretten sjølv over slike feil, så skal dei rettast, om dei har noko vidare å seie.

§ 74 skal lyde:

For jordskiftesak behandla ved jordskifterett skal ein betale 4 gonger rettsgebyret, 1 gong rettsgebyret pr. part og 1 gong rettsgebyret pr. påbegynt km merka grense.

For grensegangssak behandla ved jordskifterett skal ein betale 4 gonger rettsgebyret, 1 gong rettsgebyret pr. part og 1 gong rettsgebyret pr. påbegynt 0,5 km merka grense.

For anke behandla ved jordskifteoverrett skal ein betale 7 gonger *rettsgebyret.*

For stadfesting av minneleg jordskifte skal ein betale 4 gonger rettsgebyret.

Dersom saka blir trekt tilbake eller nekta fremma, skal ein betale 2 gonger rettsgebyret.

For krav om gjennopptaking skal ein betale 2 gonger rettsgebyret. Blir kravet tatt til følgje, skal ein betale gebyr som for ny sak.

Jordskifteretten kan endre parts- og km-gebyra dersom arbeidsmengda avvik særs mykje frå det vanlege.

Reglane i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr kapittel 1 og § 27 gjeld tilsvarande dersom ikkje anna er fastsatt i eller i medhald av denne *loven.*

Partane betaler jordskiftekostnadene så nær som fast kontorhald, porto, telefon og løn, skyss- og kostpengar til tenestemennene.

§ 78 skal lyde:

Fører anke etter § 72 første ledd til pålegg som nemnt i § 72 andre ledd eller til endring som nemnt i § 72 fjerde ledd, skal det offentlege bere alle kostnadene som retting av slike feil har ført med seg.

§ 79 skal lyde:

Det kan krevjast at den som set fram krav om *jordskifte eller overjordskifte* skal betale forskott eller gi trygd for dei kostnadene som etter eit førebels overslag vil falle på partane. Rekvirenten kan givast ein frist på opptil tre veker til dette. Held han ikkje fristen, blir det rekna jamgodt med at han har kalla kravet tilbake.

Overskrifta til 12. kapittel skal lyde:

Ymse *reglar.*

§ 91 første ledd skal lyde:

Avgjerd tatt ved offentleg jordskifte og i grensegangssak er tvangsgrunnlag. Når avgjerda er endeleg, kan ho settast i verk etter reglane om fullføring av *orskurd (kjennelse).* Lov av 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker §§ 53, 55 og 57 gjeld tilsvarande for oreigningsskjønn som jordskifteretten har halde i medhald av § 6.

§ 97 skal lyde:

Etternemnde *reglar* i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål gjeld i jordskifte- og grensegangssaker, enten

a) på tilsvarande måte så langt dei høver, for § 22, kap. 3, kap. 4, § 64, § 70, §§ 75-79, §§ 85-88, § 91, §§ 97-99, jfr. §§ 285-287, kap. 12, §§ 169-170, heile andre delen, § 338 andre ledd, § 361, § 369, §§ 467-471, jfr. § 472, eller
b) slik det er vist til i ymse paragrafar i loven her, for kap. 9, kap. 11, § 144, § 154 første ledd, § 164 andre ledd, § 165 andre ledd, kap. 13, kap. 15, *§ 286 andre ledd,* § 301, § 335, kap. 25, *§§ 398 a - 404* og kap. 27.

For jordskiftesak etter § 2 pkt. h og grensegangssak etter kap. 11 gjeld også § 63.

II.

1. Lovendringa trer i kraft frå den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at dei einskilde reglane i loven skal tre i kraft til ulik tid.
2. *Dei nye reglane om anke i § 61 andre og fjerde ledd får verknad for saker som blir slutta i jordskifteretten etter at reglane er sette i kraft. Det same gjeld reglane i § 63 femte ledd og § 70.*

Reglane om kjæremål får verknad for avgjerder som blir tekne i jordskifteretten og jordskifteoverretten etter at reglane er sette i kraft.

Lov nr. 26

om endringer i lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten, datert 14. juni 1991. (Innst. O. nr. 45. Besl. O. nr. 55. Behandlet i Odelstinget 21. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 30. mai 1991.)

I.

I lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

Medlem som har permisjon uten lønn fra sin stilling opprettholder medlemskapet uten innskuddsbetaling i inntil to år. Permisjonstiden regnes ikke som pensjonsgivende.

Som pensjonsgivende tjenestetid regnes likevel den tiden et medlem har permisjon uten lønn eller på annen måte midlertidig har fratrådt sin stilling og hvor det i tariffavtale mellom Norges Apotekerforening og arbeidstakerorganisasjonene er bestemt at tiden skal regnes som pensjonsgivende.

Det er en forutsetning for opprettholdelse og opptjening av rettigheter under permisjon at vedkommende i permisjonstiden ikke er dekket av annen kollektiv tjenestepensjonsordning.

§ 11 tredje ledd første punktum skal lyde:

Et medlem som får invalidepensjon, skal ha pensjonsgrunnlaget flyttet opp til høyere lønnsklasse etter hvert på tilsvarende måte som vedkommende ville ha fått automatisk lønnsopprykk ved fortsatt arbeid i stillingen fram til aldersgrensen, dog ikke høyere enn til et beløp som svarer til *høyeste lønnsklasse* i lønnsregulativet for apotekteknikere.

§ 34 tredje ledd skal lyde:

Hvis arbeidstakernes tariffmessige lønninger forhøyes, kan *pensjonsordningens styre* - i den utstrekning pensjonsordningens økonomi tillater det - treffe bestemmelse om at pensjonene skal reguleres tilsvarende. Hvis de tariffmessige lønninger seinere settes ned eller hensynet til pensjonsordningens økonomi gjør det nødvendig, kan pensjonene igjen settes ned til de beløp de utgjorde før de ble forhøyet etter bestemmelsene i foregående punktum.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 27

om endringer i lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister, datert 14. juni 1991. (Innst. O. nr. 54. Besl. O. nr. 59. Behandlet i Odelstinget 30. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 6. juni 1991.)

I.

I lov av 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukerkjøpstvister skal lovens tittel og følgende bestemmelser lyde:

Lov om behandling av *forbrukertvister.*

§ 1 første ledd:

Markedsrådets utvalg for forbrukertvister *(Forbrukertvistutvalget)* skal, *etter at tvisten etter begjæring av en forbruker er behandlet i Forbrukerrådet (jfr.§§ 4 til 6),* behandle:

a) tvister i forbrukerkjøp og om ytelser som selgeren eller andre har påtatt seg overfor en kjøper i tilknytning til kjøpet,
b) tvister om håndverkertjenester som faller inn under reglene i lov av 16. juni 1989 nr. 63, jfr. dens § 1.

§ 1 sjette ledd:

Forbrukertvistutvalget avgjør med endelig virkning om et kjøp *eller en tjeneste* skal anses som forbrukerkjøp *eller som håndverkertjeneste* etter denne lov og om en sak ellers hører under *utvalgets* myndighetsområde etter paragrafen her.

§ 2:

Forbrukertvistutvalget skal bestå av en formann, varaformann og åtte medlemmer som alle oppnevnes av Kongen for fire år av gangen. Ved første gangs oppnevning kan det likevel settes en kortere funksjonstid for noen av medlemmene. Formannen og varaformannen skal ha juridisk embetseksamen. Av de åtte medlemmene skal fire ha særlig innsikt i *forbrukersidens interesser og* fire særlig innsikt i *selger- eller tjenesteytersidens* interesser.

Ved behandling av den enkelte sak skal Forbrukertvistutvalget bestå av en formann og to medlemmer *med* særlig innsikt i henholdsvis *forbrukersidens* og *selger- eller tjenesteytersidens interesser.* Formannen i den enkelte sak skal være Forbrukertvistutvalgets formann eller varaformann.

§ 4 første ledd:

Tvist i forbrukerkjøp *og tvist om håndverkertjeneste* som ønskes behandlet av Forbrukertvistutvalget etter reglene i loven her, må først bringes inn for Forbrukerrådet ved skriftlig begjæring av forbruker som er part i tvisten.

II.

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Lov nr. 28

om endring i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard, datert 14. juni 1991. (Innst. O. nr. 46. Besl. O. nr. 54. Behandlet i Odelstinget 21. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 30. mai 1991.)

I.

I lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard gjøres følgende endring:

§ 4 første ledd skal lyde:

Kongen kan utferdige alminnelige forskrifter om kirke-, skole- og forsorgsvesenet, om den offentlige orden, om utvisning, om lege- og sunnhetsvesenet, om bygnings- og brannvesenet, om ildsfarlige gjenstander, om skibsfart, luftfart og annen samferdsel, *om turisme,* om industrielt rettsvern, om bergverksdrift, jakt, fangst, fiske og annen næringsdrift, om fredning av dyr, planter, naturformasjoner, landstrekninger og fortidslevninger og om oppgaver til den offisielle statistikk.

II.

Loven trer i kraft straks.

Lov nr. 29

om endringer i lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter, datert 14. juni 1991. (Innst. O. nr. 44. Besl. O. nr. 53. Behandlet i Odelstinget 21. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 30. mai 1991.)

I.

I lov av 15. desember 1967 nr. 9 om patenter gjøres følgende endringer:

§ 50 nytt tredje ledd skal lyde:

I en dom som meddeler eller utvider en tvangslisens, kan retten fastsette at tvangslisenshaveren skal ha rett til å utnytte oppfinnelsen i samsvar med dommen før dommen er rettskraftig. Tvistemålsloven § 148 annet ledd gjelder tilsvarende. Oppheves tvangslisensen som følge av at dommen angripes før den er rettskraftig, plikter tvangslisenshaveren å betale erstatning i den utstrekning det finnes rimelig for det tap utnyttelsen har medført. Tredje punktum gjelder tilsvarende dersom tvangslisensen innskrenkes. Retten kan i avgjørelse etter første punktum pålegge lisenshaveren å stille sikkerhet for ansvar etter tredje og fjerde punktum. Angripes en dom som meddeler eller utvider en tvangslisens før den er rettskraftig, kan den rett dommen bringes inn for, treffe eller omgjøre avgjørelse etter første og femte punktum. Avgjørelsen treffes ved kjennelse eller i den dom som avslutter saken, jf. annet punktum. En kjennelse etter sjuende punktum kan bare angripes i tilslutning til anke over den dom som avslutter saken.

§ 63 skal lyde:

Følgende søksmål reises ved Oslo byrett:

1) søksmål angående retten til en patentsøkt oppfinnelse,
2) søksmål angående prøvelse av avgjørelse hvorved Styrets annen avdeling avslår søknad om patent, jf. § 25 annet ledd,
3) søksmål angående ugyldighetskjennelse eller overføring av patent, jf. §§ 52 og 53, og
4) *søksmål om tvangslisens, jf. § 50.*

Oslo byrett er verneting for patentsøkere og patenthavere som ikke har bopel her i riket.

II.

Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.

Endringene gjelder for saker som bringes inn for domstolene etter ikrafttredelsestidspunktet. Domstolloven § 146 annet ledd gjelder tilsvarende.

Lov nr. 30

om endringer i lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven), datert 14. juni 1991. (Innst. O. nr. 48. Besl. O. nr. 51. Behandlet i Odelstinget 21. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 30. mai 1991.)

I.

I lov av 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll oppheves § 9.

II.

I lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 81 første ledd bokstav a skal lyde:

a) på riksnivå: Kongen, *departementet og Statens forurensningstilsyn.*

§ 82 oppheves.

§ 85 annet ledd første punktum skal lyde:

Departementet er klageinstans over vedtak truffet *av Statens* forurensningstilsyn eller på fylkesnivå.

III.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 31

om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover, datert 14. juni 1991. (Innst. O. nr. 59. Besl. O. nr. 64. Behandlet i Odelstinget 4. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 3-7 første ledd skal lyde:

Dersom en arbeidstaker lider av en langvarig eller kronisk sykdom som medfører risiko for særlig stort samlet sykefravær, kan han etter vedtak av trygdekontoret, bli unntatt fra bestemmelsene om at sykepengene skal dekkes av arbeidsgiveren i arbeidsgiverperioden. *Det samme gjelder for arbeidstakere som har en sykdom som medfører risiko for gjentatte sykefravær i en begrenset periode.* Til arbeidstaker som er unntatt etter første *og annet* punktum, yter trygden feriepenger av sykepenger som arbeidsgiver får refundert fra trygden. Feriepengene beregnes etter de prosentsatser som er fastsatt i § 3-5 nr. 4 og kommer i tillegg til ytelser etter bestemmelsen der.

§ 3-21 nr. 1 fjerde ledd skal lyde:

Fødselspenger, *herunder svangerskapspenger,* ytes med samme beløp som sykepenger. *For kvinne som mottar dagpenger som nevnt i § 4-1 bokstav a, jfr. § 3-16, skal inntektsgrunnlaget pr. uke likevel fastsettes på grunnlag av den gjennomsnittlige inntekt pr. uke i de beste 6 måneder av 10-månedersperioden som nevnt i nr. 1 første ledd. Kvinnen* kan velge utbetaling med 80 pst. av full sats. Valget må i tilfelle treffes en gang for alle ved stønadsperiodens begynnelse. Redusert sats kan ikke velges for fødselspenger etter annet ledd. Fødselspenger ytes for alle dager unntatt lørdager og søndager.

§ 8-10 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift fastsette at bestemmelsene i paragrafen her ikke skal anvendes for pasienter i ettervern under helsevernet *for epileptikere* eller under psykisk helsevern når det er inngått avtale med institusjon eller forpleiningssted om at pasienten selv skal dekke en del av oppholdsutgiftene. *Det samme gjelder for mennesker med psykisk utviklingshemming som er i tiltak godkjent etter lov om sykehus.* Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av denne bestemmelse.

§ 9-2 skal lyde:

For trygdet som dør i riket eller norsk biland godtgjøres nødvendige utgifter til transport av båre i den utstrekning utgiftene overstiger 20 pst. av gravferdshjelpen etter § 9-1 første ledd. Dette gjelder bare ved transport innen riket og *bilandene.*

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende ved transport av båre med dødfødt barn når vilkårene i § 9-1 tredje ledd er oppfylt.

Departementet kan fastsette forskrift om dekning av utgifter etter denne paragraf.

§ 13-1 skal lyde:

Folketrygden administreres sentralt av Rikstrygdeverket, *regionalt av fylkeskontorene* og lokalt av trygdekontorene, *jfr. § 13-4.*

Departementet eller den det bemyndiger fastsetter nærmere regler om folketrygdens administrative organer og deres oppgaver og kan gi forskrifter om behandlingen av sakene.

§ 13-2 nr. 1 tredje ledd oppheves.

§ 13-2 nr. 2 oppheves.

§ 13-3 oppheves.

§ 13-4 nr. 2 og 3 skal lyde:

2. *I hvert fylke skal det være et fylkeskontor.*
3. Regler om trygdekontorets *og fylkeskontorets* organisasjon fastsettes av Rikstrygdeverket.

§ 13-7 oppheves.

§ 13-9 skal lyde:

Rikstrygdeverket skal sørge for revisjon ved de *i §§ 13-4 og 13-8* nevnte organer og institusjoner m.v. og kan fastsette instruks for revisjonen.

§ 13-13 første ledd første og annet komma skal lyde:

Medlem av *styrene i Rikstrygdeverket og i Folketrygdkontoret for utenlandssaker, sakkyndig rådgiver* og tjenestemann i trygdeetaten er ugild til å treffe avgjørelser etter denne lov og forskrifter og regler gitt med hjemmel i loven eller til å tilrettelegge grunnlaget for slike avgjørelser,

§ 14-4 oppheves.

§ 14-5 nr. 2 oppheves.

§ 14-6 annet ledd skal lyde:
Rikstrygdeverket kan helt eller delvis overlate sin avgjørelsesmyndighet til *fylkeskontoret* eller til trygdekontoret.

§ 14-7 nr. 3 første ledd første punktum skal lyde:
Avgjørelser som er truffet av *fylkeskontoret* eller trygdekontoret vedrørende krav om ytelser etter kapitlene 2, 3 og 5, dog unntatt krav som gjelder yrkesmessig attføring etter § 5-3, kan ankes inn for Rikstrygdeverket.

II.

I lov av 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten gjøres følgende endringer:

§ 11 nr. 2 skal lyde:
2. Folketrygdens *fylkeskontor* er, med de unntak som departementet fastsetter, ankemotpart ved behandlingen av anke over vedtak etter lover som Rikstrygdeverket administrerer dersom vedtaket er truffet av *fylkeskontoret* selv eller av trygdekontoret og saksområdet hører inn under *fylkeskontoret*.
Folketrygdkontoret for utenlandssaker, trygdekontorene i Bergen, Bærum, Stavanger og Trondheim er ankemotpart i saker der disse er delegert særskilt avgjørelsesmyndighet som nevnt i folketrygdloven § 14-6 annet ledd og har truffet vedtaket.
Ellers skal Rikstrygdeverket være ankemotpart.
Arbeidsdirektoratet anses som ankemotpart ved ankens behandling for Trygderetten også ved anke over vedtak som er truffet av underordnet forvaltningsorgan.

§ 13 første ledd skal lyde:
Den institusjon hvis vedtak det ankes over, tar vedtaket opp til ny prøving. Rikstrygdeverket og Arbeidsdirektoratet skal prøve vedtak av underordnet organ, dog ikke vedtak hvor *fylkeskontoret eller trygdekontoret som nevnt i § 11 annet ledd er ankemotpart.*

§ 23 tredje ledd annet punktum skal lyde:
Dersom *fylkeskontoret eller trygdekontoret* var ankemotpart, skal søksmålet rettes mot Rikstrygdeverket.

III.

I lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd gjøres følgende endringer:

§ 8 første ledd skal lyde:
Yrkesskadetrygdens organer lokalt er trygdekontorene og regionalt *fylkeskontorene*, jf. folketrygdlovens kap. 13.

§ 35 annet ledd skal lyde:
Rikstrygdeverket kan helt eller delvis overlate sin avgjørelsesmyndighet til *fylkeskontoret eller trygdekontoret.*

§ 59 (ny) skal lyde:
For beregning av ytelser for tiden før 1. januar 1980 skal tidligere bestemmelser om omregning og forhøyelse av pensjoner og forhøyelse av trygdet arbeidsinntekt fortsatt gjelde.

IV.

Lov av 16. desember 1966 nr. 11 om endringer i lov av 12. desember 1958 om yrkesskadetrygd oppheves.

V.

Lov av 15. desember 1978 nr. 88 om tillegg til lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd oppheves.

VI.

I lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere gjøres følgende endring:

§ 22 skal lyde:
Rikstrygdeverket er sentralstyre for pensjonstrygden. Rikstrygdeverket fører kontroll med den lokale administrasjon og med gjennomføring av loven, jfr. lov om folketrygd *§ 13-1 annet ledd.*

VII.

I lov av 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere gjøres følgende endring:

§ 39 annet ledd skal lyde:
Rikstrygdeverket fører kontroll med den lokale administrasjons virksomhet og med gjennomføringen av loven, jfr. folketrygdlovens *§ 13-1 annet ledd.*

VIII.

I lov av 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn gjøres følgende endring:

§ 5 nr. 4 annet ledd siste punktum skal lyde:
Ventetillegg bortfaller fra og med *kalendermåneden etter den måned* pensjonisten fyller 67 år.

IX.

Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

1. Endringen i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd § 3-21 nr. 1 trer i kraft straks og gis virkning for fødsler etter 31. desember 1990.

2. Endringene i folketrygdloven § 8-10 tredje ledd og lov av 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn trer i kraft straks og gis virkning fra 1. januar 1991.
3. Endringene i lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd § 59 (ny), opphevelse av lov av 16. desember 1966 nr. 11 om endringer i lov av 12. desember 1958 om yrkesskadetrygd og
opphevelse av lov av 15. desember 1978 nr. 88 om tillegg til lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd trer i kraft straks.
4. Endringene i folketrygdloven §§ 3-7 og 9-2 trer i kraft 1. juli 1991.
5. Endringene i folketrygdloven §§ 13-1, 13-2, 13-3, 13-4, 13-7, 13-9, 13-13, 14-4, 14-5, 14-6 og 14-7,
lov av 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten §§ 11, 13 og 23,
lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd §§ 8 og 35,
lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere § 22 og
lov av 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere § 39 trer i kraft 1. januar 1992.

Lov nr. 32

midlertidig lov om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden, datert 14. juni 1991. (Innst. O. nr. 66. Besl. O. nr. 62. Behandlet i Odelstinget 4. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

§ 1. Kompensasjonstillegg ytes til personer som er bosatt her i landet og som får tilleggspensjon som del av følgende ytelser etter lov om folketrygd:
a) alderspensjon,
b) uførepensjon etter kapittel 8,
c) overgangsstønad og pensjon til gjenlevende ektefelle etter § 10-4 og § 10-5, jf. § 10-6, og pensjon til foreldreløst barn etter § 10-11, nr. 4 tredje ledd første punktum, jf. fjerde ledd,
d) attføringspenger.

§ 2. Fullt kompensasjonstillegg utgjør
a) kr. 250 pr. år dersom vedkommende er ugift eller har ektefelle som ikke oppebærer pensjon eller attføringspenger i ventetid før uførepensjon kan tilstås etter lov om folketrygd eller avtalefestet pensjon med statstilskott.
b) kr. 188 pr. år dersom vedkommende har ektefelle som oppebærer ytelser som nevnt i bokstav a.

For person som forsørger ektefelle, økes kompensasjonstillegget etter første ledd bokstav a med 50 prosent dersom de alminnelige vilkår for rett til ektefelletillegg etter folketrygdloven §§ 7-7 og 8-7, jf. § 5-5, er oppfylt.

Er grunnpensjonen i folketrygden satt ned som følge av at trygdetiden er kortere enn 40 år, skal kompensasjonstillegget settes ned forholdsmessig.

Kompensasjonstillegget ytes uavkortet selv om det ikke ytes full uførepensjon på grunn av at ervervsevnen bare er delvis nedsatt.

Er ytelsene satt ned på grunn av ervervsinntekt som nevnt i lov om folketrygd §§ 7-10 eller 10-5 nr. 3, fastsettes kompensasjonstillegget etter nærmere regler som gis av departementet. Det samme gjelder kompensasjonstillegget til attføringspenger.

Kompensasjonstillegg fastsatt etter bestemmelsene i paragrafen her reduseres krone for krone i den utstrekning vedkommende har rett til særtillegg. I etterbetaling av særtillegg etter lov om særtillegg til ytelser fra folketrygden gjøres fradrag for for meget utbetalt kompensasjonstillegg for samme tidsrom.

§ 3. Bestemmelsene i lov om folketrygd kapittel 13, 14, 15, 18 og 19 får tilsvarende anvendelse.

§ 4. Utgiftene til ytelser etter loven her og til administrasjon dekkes av folketrygdens midler.

§ 5. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne lov.

§ 6. Denne lov trer i kraft straks og gis virkning for ytelser som utbetales for perioden 1. mai 1991 til 30. april 1992.

Lov nr. 33

om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd, datert 14. juni 1991. (Innst. O. nr. 66. Besl. O. nr. 63. Behandlet i Odelstinget 4. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 8-3 første ledd skal lyde:

Den som er 16 år eller eldre har rett til uførepensjon dersom hans ervervsevne etter gjennomgått behandling, arbeidstrening, opplæring eller annen form for attføring som anses hensiktsmessig, fortsatt er varig nedsatt med minst halvparten *og nedsettelsen i vesentlig grad skyldes* sykdom, skade eller lyte.

§ 8-3 tredje ledd ny bokstav c skal lyde:

c) hvilke krav som skal stilles til sykdom, skade eller lyte og den nedsatte ervervsevne som vilkår for rett til uførepensjon.

§ 8-4 nr. 3 tredje ledd første punktum skal lyde:

Fødte uføre og andre som før fylte 22 år har tapt minst halvparten av ervervsevnen, jfr. § 8-3, får medregnet et framtidig årlig poengtall på minst 3,3 selv om vilkårene i annet ledd ikke er oppfylt.

§ 18-5 nytt tredje ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket kan utelukke en lege fra å utstede legeerklæringer i attførings- og uførepensjonssaker dersom legen har en regelstridig praksis. Det samme gjelder leger som ikke innen rimelig tid gir trygden de opplysninger som er nødvendig for at trygden kan avgjøre saken, jfr. § 14-2 nr. 1 og § 18-2 første ledd. Utelukkelsen kan foretas for inntil seks måneder.

II.

Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser.

1. Endringen i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd § 8-4 nr. 3 tredje ledd første punktum trer i kraft straks. Endringen gis virkning fra 1. mai 1991.
2. Endringen i folketrygdloven § 18-5 trer i kraft 1. september 1991.
3. Endringene i folketrygdloven § 8-3 trer i kraft straks og kommer til anvendelse på alle krav om uførepensjon som er satt fram etter at loven er trådt i kraft.

Lov nr. 34

om endring i lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår, datert 20. juni 1991. (Innst. O. nr. 61. Besl. O. nr. 75. Behandlet i Odelstinget 7. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår skal følgende bestemmelser lyde:

§ 12 første ledd:

Markedsrådet kan forby en handling som rådet finner er i strid med en bestemmelse gitt i eller i medhold av kapittel I, når det finner at inngrep tilsies av hensyn til forbrukerne, eller , i forhold til § 1 annet ledd, av hensyn til likestilling mellom kjønnene. Markedsrådet kan også forby part for Markedsrådet å bruke vilkår som nevnt i kapittel II eller foreta handlinger som tilsikter slik bruk. *Markedsrådet kan videre forby handling som rådet finner er i strid med regler som Forbrukerombudet er tillagt tilsyn med etter forskrifter gitt i medhold av lov av 21. desember 1990 nr. 77 om reklame i kringkasting m.v. § 3 tredje ledd, når det tilsies av hensyn til forbrukerne eller av hensyn til likestilling mellom kjønnene.* Markedsrådet kan gi påbud om de tiltak rådet finner er nødvendige for å sikre at forbudet overholdes.

§ 13 nytt tredje ledd:

Forbrukerombudet fører videre, ut fra hensynet til forbrukerne og hensynet til likestilling mellom kjønnene, tilsyn med reklame i henhold til forskrifter gitt i medhold av lov av 21. desember 1990 nr. 77 om reklame i kringkasting m.v. § 3 tredje ledd.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 13 nytt femte og sjette ledd:

Med samtykke av Markedsrådets formann kan Forbrukerombudet forelegge for Markedsrådet en sak av prinsipiell karakter knyttet til overtredelse av §§ 1 - 5. Dette gjelder uten hensyn til om minnelig ordning er oppnådd eller den næringsdrivende erklærer at markedsføringstiltaket er avsluttet.

Markedsrådet kan unnlate å behandle en sak fremlagt etter femte ledd dersom Markedsrådet finner at saken ikke er tilstrekkelig opplyst til at vedtak kan fattes.

Nåværende fjerde ledd blir nytt syvende ledd.

§ 14 første ledd:

Dersom Forbrukerombudet ikke oppnår frivillig ordning og ombudet for en sak etter kapittel I eller kapittel II, *eller som ombudet er tillagt tilsynet med etter forskrifter gitt i medhold av lov av 21. desember 1990 nr. 77 om reklame i kringkasting m.v. § 3 tredje ledd,* antar at det vil medføre ulempe eller skadevirkning å påvente Markedsrådets vedtak, kan Forbrukerombudet treffe vedtak om forbud som nevnt i § 12 første, annet *og tredje punktum.* Det samme gjelder for sak etter kapittel II dersom Forbrukerombudet anser vilkåret i det vesentlige identisk med et vilkår som Markedsrådet tidligere har ansett for urimelig.

II.

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Lov nr. 35

om endring i lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder, datert 20. juni 1991. (Innst. O. nr. 62. Besl. O. nr. 66. Behandlet i Odelstinget 4. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 26. april 1985 nr. 20 om åpningstider for utsalgssteder skal § 5 nr. 3 lyde:

Utsalgssteder på campingplasser og *utsalgssteder på typiske turiststeder der salget i perioder hovedsakelig skjer til turister.*

II.

Denne lov trer ikraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Lov nr. 36

om endringer i lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v., datert 20. juni 1991. (Innst. O. nr. 68. Besl. O. nr. 67. Behandlet i Odelstinget 4. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 6. juni 1975 nr. 30 om barnehager m.v. skal ny § 18 lyde:

§ 18. Unntak

Departementet kan gi adgang til unntak fra § 6 første og fjerde ledd og § 12 annet ledd når dette kan ha betydning for utviklingen av varierte tilbud til barn under opplæringspliktig alder.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om adgangen til å foreta unntak.

Nåværende § 18 blir ny § 19.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 37

om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven), datert 20. juni 1991. (Innst. O. nr. 78. Besl. O. nr. 80. Behandlet i Odelstinget 11. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

I.

I lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:

§ 11-14 nytt annet og nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom årsoppgjør og revisjonsberetning ikke er sendt inn til Regnskapsregisteret innen 1. august i året etter regnskapsåret, skal styreformannen i selskapet betale forsinkelsesgebyr etter nærmere regler som Kongen fastsetter. Forsinkelsesgebyret skal bygge på det til enhver tid fastsatte rettsgebyret og øke med forsinkelsen. Gebyret løper fra utløpet av innsendingsfristen og inntil et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen blir sendt inn, eller inntil Regnskapsregisteret sender varsel til skifteretten etter reglene i tredje ledd. Dersom styreformannen ikke betaler påløpt forsinkelsesgebyr innen 3 uker etter påkrav fra Regnskapsregisteret, svarer de øvrige styremedlemmer solidarisk for gebyret. Betaler ikke styrets medlemmer innen frist som er nevnt i foregående punktum, svarer også selskapet for gebyret. Etter søknad kan Regnskapsregisteret helt eller delvis ettergi forsinkelsesgebyret, dersom det blir gjort sannsynlig at styreformannen, styret eller styrets medlemmer og selskapet har vært forhindret fra å overholde innsendingsplikten i tide, og hindringen ikke er fremkalt forsettlig eller uaktsomt av de ansvarlige. Krav på forsinkelsesgebyr kan inndrives etter reglene i skattebetalingsloven av 21. november 1952 nr. 2 § 32 nr. 1. Det regnes ikke som et enkeltvedtak i forhold til reglene i forvaltningsloven at det blir ilagt gebyr etter denne bestemmelse.

Dersom et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen ikke er innsendt senest 6 måneder etter fristen fastsatt i annet ledd, skal det kunngjøres i Norsk lysingsblad og i en avis som er alminnelig lest på stedet, at selskapet kan bli tvangsavviklet etter konkurslovens regler dersom årsoppgjør og revisjonsberetning ikke er sendt inn til Regnskapsregisteret innen fristen som var fastsatt i kunngjøringen. Er et eksemplar av årsoppgjøret og revisjonsberetningen ikke kommet inn innen utløpet av fristen, eller Regnskapsregisteret ikke kan godkjenne det innsendte materiale som årsoppgjør og revisjonsberetning, skal Regnskapsregisteret varsle skifteretten om dette.

Nåværende annet, tredje, fjerde og femte ledd blir nye fjerde, femte, sjette og syvende ledd.

§ 13-2 første ledd nr. 3 skal lyde:

3. Når årsoppgjør og revisjonsberetning som etter § 11-14 pliktes innsendt til Regnskapsregisteret ikke er kommet inn til Regnskapsregisteret innen den frist som er fastsatt i medhold av § 11-14 tredje ledd, eller når Regnskapsregisteret ved fristens utløp ikke

kan godkjenne innsendt materiale som årsoppgjør og revisjonsberetning.

§ 13-2 annet ledd tredje punktum oppheves.

§ 13-2 nytt tredje ledd skal lyde:

Er selskapet besluttet oppløst etter bestemmelsen i første ledd nr. 3, skal avviklingen skje etter reglene i konkursloven og dekningsloven. Skifterettens kjennelse om tvangsoppløsning trer i stedet for kjennelse om konkurs etter konkurslovens kap. VIII. Boet kan ikke tilbakeleveres skyldneren etter konkurslovens § 136, med mindre årsoppgjør og revisjonsberetning er sendt inn til og godkjent av Regnskapsregisteret.

II.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 38

om endringer i lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v., datert 20. juni 1991. (Innst. O. nr. 83. Besl. O. nr. 85. Behandlet i Odelstinget 13. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

I.

I lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

§ 1

Lovens formål

Formålet med loven er å bidra til at oppdrettsnæringen kan få en balansert og *bærekraftig* utvikling og bli en lønnsom og livskraftig distriktsnæring.

§ 3 første ledd skal lyde:

§ 3

Virksomhet som krever tillatelse

Uten tillatelse av departementet må ingen bygge, innrede, utvide, erverve, *drive eller eie anlegg* for oppdrett av fisk og skalldyr. Oppdrett på annen måte enn ved anleggsdrift kan heller ingen drive uten tillatelse.

§ 6 skal lyde:

§ 6

Matfiskoppdrett av laks og ørret

Departementet fastsetter hvor mange tillatelser til matfiskoppdrett av laks og ørret som skal tildeles og gir retningslinjer for tildelingen, herunder hvilke distrikter som bør prioriteres.

Ved tildeling av tillatelse etter § 3 for matfiskoppdrett av laks og ørret av alle arter skal det særlig legges vekt på:

a) at virksomheten medvirker til en positiv utvikling i distriktet og for næringen,
b) *at eierinteresser i anlegget såvidt mulig har lokal tilknytning,*
c) at oppdretterne har den nødvendige faglige kompetanse.

Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift bestemme at antallet anlegg med tillatelse som innehas av en enkelt eier, skal begrenses.

§ 13 skal lyde:

§ 13

Forskrifter

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av reglene i loven, herunder om anleggenes størrelse, *bruk av fôr,* og krav til faglig kompetanse.

§ 14 skal lyde:

§ 14

Orden og vern

Det er forbudt å drive fiske nærmere akvakulturanlegg enn 100 meter og å ferdes nærmere enn 20 *meter. Når* særlige forhold foreligger, kan *departementet innskrenke dette forbud. Departementet kan fastsette forbud mot fiske eller regulere fisket utenfor denne grense. Departementet kan også påby fiske etter rømt fisk både innenfor og utenfor grensen.*

§ 14 a (ny) skal lyde:

§ 14 a

Oppdrettsanleggenes tekniske standard

Anlegg som nyttes til oppdrettsvirksomhet skal ha forsvarlig teknisk standard.

Departementet kan inngå avtale med godkjente firmaer m.v. om på hvilke vilkår og i hvilken utstrekning forvaltningsorganer som har fått myndighet etter denne lov, kan benytte seg av godkjente firmaer m.v. til å fastsette spesifikasjoner og utøve kontroll etter loven.

II.

Denne lov trer i kraft fra 1. juli 1991.

Lov nr. 39

om endring i lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering, datert 20. juni 1991. (Innst. O. nr. 77. Besl. O. nr. 76. Behandlet i Odelstinget 11. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

I.

I lov av 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering gjøres følgende endring:

§ 5 nytt femte ledd skal lyde:

Frem til 1. januar 1993 er perioden uten lønnsplikt for arbeidsgiver etter § 3 nr. 2 første ledd 20 uker.

II.

Loven trer i kraft straks.

Lov nr. 40

om endringer i lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner, datert 20. juni 1991. (Innst. O. nr. 52. Besl. O. nr. 77. Behandlet i Odelstinget 11. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

I.

I lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner blir det gjort slike endringar:

§ 16 skal lyde:

§ 16 Mislighold

Hvis en sameier til tross for advarsel vesentlig misligholder sine forpliktelser, kan styret pålegge vedkommende å selge seksjonen. Kravet om advarsel gjelder ikke i de tilfelle der det kan kreves utkastelse etter § 16 a.

Advarsel skal gis skriftlig og opplyse om at vesentlig mislighold gir sameiet rett til å kreve seksjonen solgt.

Pålegg om salg skal gis skriftlig og opplyse om at seksjonen kan kreves solgt ved auksjon hvis pålegget ikke er etterkommet innen en frist som ikke skal settes kortere enn seks måneder fra pålegget er mottatt.

Er pålegget ikke etterkommet innen fristen, kan seksjonen kreves solgt ved auksjon uten at det foreligger dom eller annen tvangsgrunnlag, når det ikke senest i auksjonsmøtet er reist innsigelse mot salget eller innsigelsen er klart grunnløs. Avgjørelsen tas av namsretten i kjennelse som kan påkjæres.

For auksjonen gjelder bestemmelsene i lov av 13. august 1915 nr. 7 om tvangsfuldbyrdelse så langt de passer, men § 153 gjelder ikke.

Ny § 16 a skal lyde:

§ 16 a Utkastelse

Medfører sameierens oppførsel fare for ødeleggelse eller vesentlig forringelse av eiendommen, eller er sameierens oppførsel til alvorlig plage eller sjenanse for eiendommens øvrige brukere, kan sameiets styre kreve sameieren utkastet før seksjonen er solgt. Krav om utkastelse kan settes frem tidligst samtidig med at det gis pålegg etter § 16 om salg. Utkastelse kan skje uten at det foreligger dom eller annet tvangsgrunnlag, når det ikke er reist innsigelse mot utkastelsen eller innsigelsen er klart grunnløs. Avgjørelsen tas av namsretten i kjennelse som kan påkjæres.

For utkastelsen gjelder bestemmelsene i lov av 13. august 1915 nr. 7 om tvangsfuldbyrdelse så langt de passer.

Etter reglene i paragrafen her kan det også kreves utkastelse av bruker som ikke er sameier, når vedkommende sameier senest samtidig gis pålegg etter § 16 om salg.

II.

Lova trer i kraft straks.

Lov nr. 41

om endringer i lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg, datert 20. juni 1991. (Innst. O. nr. 53. Besl. O. nr. 65. Behandlet i Odelstinget 4. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I lov av 5. juni 1964 nr. 2 om sosial omsorg gjøres følgende endringer:

I

§ 3 nr. 1 C skal lyde:

Opphold i aldersheim, pleieheim, *bolig med heldøgns omsorgstjenester for barn og unge* eller andre passende institusjoner.

§ 3 nytt nr. 8 skal lyde:

Bolig med heldøgns omsorgstjenester etter denne lov, er bolig der barn og unge under 18 år bor utenfor foreldrehjemmet som følge av behov for særlig omsorg. Dette gjelder ikke når boforholdet er regulert av annen lovgivning. Departementet kan gi nærmere forskrifter om når bolig for barn og unge skal regnes for slik bolig med heldøgns omsorgstjenester.

For å sikre en forsvarlig standard på bolig med heldøgns omsorgstjenester for barn og unge, kan departementet gi veiledende retningslinjer om bygninger og utstyr, om bemanning og de ansattes utdanning m.v.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at bolig med heldøgns omsorgstjenester for barn og unge drives i samsvar med denne loven og forskrifter til loven. Finner fylkesmannen at boligen drives uforsvarlig, kan han gi pålegg om å rette forholdet.

II

Loven trer i kraft straks.

Lov nr. 42

om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 60. Besl. O. nr. 70. Behandlet i Odelstinget 6. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 42 tredje ledd bokstav n annet ledd skal lyde:

Når helt eller delvis skattefri ytelse etter denne bokstav eller bokstav c er samordnet med annen ytelse etter lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser, skal dette ikke medføre reduksjon av den skattefrie del.

§ 44 sjette ledd skal lyde:

Foreldrefradrag i inntekten kan kreves når begge ektefeller har inntekt av arbeid, og har hjemmeværende barn under 12 år i inntektsåret. Fradraget gis i den laveste inntekten. Fradraget er 40 pst. av denne inntekten for ett barn under 12 år, høyst kr 3 500. For to eller flere barn under 12 år er fradraget 50 pst. av inntekten, høyst kr 4 500. Inntekt av arbeid i den annen ektefelles eller felles bedrift fastsettes i tilfelle etter reglene i § 16 femte ledd. Dette gjelder også ved felles ligning. Er den ene av ektefellene ufør, under utdanning eller på annen lignende måte forhindret fra å ha daglig pass og stell av barn, kan den annen ektefelle kreve fradraget i sin arbeidsinntekt. Når utgifter til pass og stell av barn legitimeres, forhøyes beløpsgrensene ovenfor til kr 17 500 for ett barn, og til kr 21 500 for to eller flere barn. For barn som på grunn av handicap e.l. har særskilt behov for omsorg og pleie, kan det gis foreldrefradrag for legitimerte utgifter etter foregående punktum, også om barnet er over 12 år.

§ 44 syvende ledd skal lyde:

Foreldrefradrag kan også kreves i enslig forsørgers inntekt av arbeid, når forsørgeren har omsorg for barn under 12 år i inntektsåret. Fradraget er 40 pst. av inntekten for ett barn under 12 år, høyst kr 3 500. For to eller flere barn under 12 år er fradraget 50 pst. av inntekten, høyst kr 4 500. Når utgifter til pass og stell av barn legitimeres, forhøyes beløpsgrensene ovenfor til kr 17 500 for ett barn, og til kr 21 500 for to eller flere barn. For barn som på grunn av handicap e.l. har særskilt behov for omsorg og pleie, kan det gis foreldre-

fradrag for legitimerte utgifter etter foregående punktum, også om barnet er over 12 år.

II.

Endringene i skatteloven § 42 tredje ledd bokstav n annet ledd gjelder fra og med inntektsåret 1991.

Endringene i skatteloven § 44 sjette og syvende ledd trer i kraft straks.

Lov nr. 43

om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven), datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 60. Besl. O. nr. 71. Behandlet i Odelstinget 6. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) skal følgende bestemmelser lyde:

§ 9-6 nr. 6:

Etter utløpet av fristen etter nr. 1 kan ligningsmyndighetene likevel vedta økning av pensjonsgivende inntekt, når skattyteren forlanger det som følge av feil som i høy grad er sannsynliggjort og som han ikke kan lastes for. Ved slik økning skal pensjonspoeng og trygdeavgift økes tilsvarende. Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av slik endring og om beregning og innbetaling av trygdeavgift.

Nåværende nr. 6 blir nytt nr. 7.

II.

Endringene under I trer i kraft straks.

Lov nr. 44

om endringer i lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) m.m., datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 50. Besl. O. nr. 56. Behandlet i Odelstinget 28. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 6. juni 1991.)

I.

I lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

Overskriften til kapittel 11 skal lyde:

Om rettshjelpvirksomhet og advokater.

Mellom overskriften til kapittel 11 og ny § 218 inntas ny overskrift:

I. Rettshjelpvirksomhet

Ny § 218 skal lyde:

Den som vil utøve rettshjelpvirksomhet, må ha bevilling som advokat etter § 218 b. Med rettshjelpvirksomhet menes ervervsmessig eller stadig yting av rettshjelp.

Fra bestemmelsen i første ledd første punktum gjelder følgende unntak:

1. *Den som har juridisk embetseksamen, men ikke har advokatbevilling, kan yte rettshjelp. Slik rettshjelpvirksomhet kan bare drives i enkeltmannsforetak som innehas av vedkommende selv.*
2. *Den som har bevilling som statsautorisert revisor eller er registrert som revisor, kan bistå med utferdigelse av selvangivelser, næringsoppgaver, skatteklager og andre henvendelser til skattemyndighetene.*
3. *Den som har tilfredsstillende utdannelse innen spesielle rettsområder kan av Kongen gis tillatelse til å yte rettshjelp på området. Når særlige grunner foreligger, kan Kongen gi tillatelse til spesielle rettshjelptiltak.*
4. *Lensmenn kan yte slik rettshjelp som bestemt i medhold av lov av 16. juni 1961 nr. 7 om lensmenn.*
5. *Utenlandske advokater kan av Kongen gis tillatelse til å yte rettshjelp i fremmed og internasjonal rett. Vedkommende skal nytte sitt hjemlands yrkesbetegnelse med tillegg om nasjonalitet.*

Den som yter rettshjelp etter nr. 1 til 5 ovenfor, dennes ansatte og andre hjelpere har plikt til å bevare taushet overfor uvedkommende om det de i forbindelse med rettshjelpvirksomheten får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold. Dette gjelder ikke dersom ingen berettiget interesse tilsier taushet.

Den som yter rettshjelp etter annet ledd kan ikke yte rettshjelp under rettergang med mindre vedkommende har rett til å være prosessfullmektig eller forsvarer i medhold av lov eller etter særskilt tillatelse fra retten i den enkelte sak.

Rettshjelp kan ytes av enhver i den utstrekning rettshjelpen er nødvendig for å yte god og fullstendig hjelp i annen virksomhet. Slik rettshjelp kan også ytes uten tilknytning til oppdrag innen hovedvirksomheten. Tredje ledd gjelder tilsvarende.

Rettshjelp kan dessuten ytes av stat og kommune.

Ny § 218 a skal lyde:

Kongen kan bestemme at den som vil yte rettshjelp etter § 218 annet ledd nr. 1 og 3 til 5 skal stille sikkerhet for erstatningsansvar vedkommende kan pådra seg under utøvelsen av rettshjelpvirksomheten. Kongen gir nærmere regler om sikkerhetsstillelsen.

For rettshjelp etter § 218 annet ledd nr. 1 kan Kongen gi bestemmelser om meldeplikt og om plikt for rettshjelperen til på forhånd å godtgjøre at vilkårene for å yte rettshjelp er oppfylt, herunder å fremlegge politiattest. I tillatelser etter § 218 annet ledd nr. 3 og 5 kan det stilles vilkår og begrensninger.

Departementet kan nedlegge forbud mot å yte rettshjelp etter § 218 annet ledd nr. 1, og tilbakekalle tillatelser gitt i medhold av § 218 annet ledd nr. 3 og 5 dersom vedkommende har gjort eller gjør seg skyldig i forhold som gjør vedkommende uskikket eller uverdig til å

yte rettshjelp eller vedkommende overtrer bestemmelser om sikkerhetsstillelse i medhold av første ledd eller bestemmelser, vilkår og begrensninger i medhold av annet ledd.

Mellom ny § 218 a og ny § 218 b inntas ny overskrift:

II. Advokater

Nåværende § 218 blir ny § 218 b.

§ 219 skal lyde:

For å få tillatelse til å være advokat ved andre retter enn Høyesterett (advokatbevilling) må søkeren godtgjøre:

1. at vedkommende har bestått juridisk embetseksamen, og
2. *at vedkommende i til sammen minst to år etter embetseksamen har vært i virksomhet*
   a. *som autorisert fullmektig hos en advokat som selv utøver advokatvirksomhet, jf. tredje ledd,*
   b. *som dommer eller dommerfullmektig,*
   c. *i en stilling ved påtalemyndigheten der behandling av rettssaker inngår som en vesentlig del, eller*
   d. *som universitetslærer i rettsvitenskap.*

Som oppfyllelse av praksiskravet i første ledd nr. 2 kan departementet ved forskrift eller i enkelttilfeller fullt ut eller for en del godkjenne annen juridisk virksomhet.

Kongen kan ved forskrift gi regler om prosedyreerfaring som vilkår for at praksis som nevnt i første ledd nr. 2 bokstav a skal medregnes.

Kongen kan ved forskrift fastsette at gjennomføring av et kurs i emner av særlig betydning for advokatvirksomhet skal være et vilkår for advokatbevilling. Kongen gir nærmere regler om kursets innhold og gjennomføring.

§ 220 første og annet ledd skal lyde:

For å få tillatelse til å være advokat ved Høyesterett må søkeren godtgjøre:

1. *at vedkommende har advokatbevilling, jf. § 219.*
2. *at vedkommende har vært i virksomhet*
   a. *i minst ett år som advokat, eller*
   b. *i minst tre år i stilling som nevnt i § 219 første ledd nr. 2. § 219 annet ledd gjelder tilsvarende. Av disse tre år må minst to år ha vært som advokatfullmektig.* For den som i minst to år har vært i virksomhet som statsadvokat eller fullmektig hos riksadvokaten, er ett år som advokatfullmektig tilstrekkelig.
3. at vedkommende har vist seg skikket for sakførsel ved Høyesterett ved en prøve avlagt for Høyesterett, jf. annet og tredje ledd.

Den som vil avlegge prøve, må sende Høyesteretts formann erklæring fra departementet om at vedkommende kan få tillatelse hvis prøven bestås. Prøven omfatter utføringen av to muntlige saker, derav minst en sivil sak for den ankende part. For statsadvokat og fullmektig hos riksadvokaten kan en straffesak godkjennes som prøvesak selv om vilkårene etter første ledd nr. 1 *og 2* ikke er oppfylt. I samme sak kan det bare være én prøveadvokat.

§ 222 skal lyde:

Den som vil utøve advokatvirksomhet i eget navn, skal stille sikkerhet. Sikkerheten hefter for erstatningsansvar vedkommende kan pådra seg under utøvelsen av advokatvirksomheten. Sikkerheten hefter ikke for ansvar som advokaten etter bestemmelse i eller i medhold av lov har stilt annen sikkerhet for.

Kongen gir nærmere forskrift om sikkerhetsstillelsen. Kongen kan ved forskrift frita advokater som er ansatt i stat eller kommune og som bare utfører oppdrag for sin arbeidsgiver, fra plikten til å stille sikkerhet.

§ 223 skal lyde:

Tilsyn med advokaters virksomhet føres av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet etter nærmere regler gitt av Kongen. Tilsynsrådet fører også tilsyn med selskaper som driver annen advokatvirksomhet enn nevnt i § 233 første ledd bokstav a. Kongen gir regler om rådets virksomhet og administrasjon.

Advokat som utøver advokatvirksomhet i eget navn plikter å betale bidrag til Tilsynsrådet for advokatvirksomhet. Kongen fastsetter bidragets størrelse. Kongen kan dessuten fastsette at selskaper som driver annen advokatvirksomhet enn nevnt i § 233 første ledd bokstav a, skal betale eget bidrag til Tilsynsrådet.

§ 228 skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om kontroll med at advokatvirksomhet drives i samsvar med lov og god advokatskikk, og om plikt for advokater *og selskaper som driver annen advokatvirksomhet enn nevnt i § 233 første ledd bokstav a,* til å stille sine bøker og forretningspapirer til disposisjon for og gi opplysninger til *Tilsynsrådet for advokatvirksomhet.* Kongen kan også gi forskrift om betrodde midler.

§ 229 annet ledd skal lyde:

Departementet kan kalle tilbake en advokatbevilling dersom advokaten:

1. gjør seg skyldig i forhold som gjør vedkommende uskikket eller uverdig til å drive advokatvirksomhet, eller som gjør at vedkommende mister den tillit som er nødvendig i yrket,
2. misligholder *plikten etter § 222 til å stille sikkerhet eller plikten etter § 223 til å betale bidrag til Tilsynsrådet for advokatvirksomhet,*
3. forsømmer sine plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 228, herunder å gi adgang til kontroll,
4. unnlater å gi tilfredsstillende forklaring til departementet om forhold som vedrører advokatvirksomheten når departementet ber om slik forklaring, eller
5. *utøver advokatvirksomhet i strid med reglene i §§ 231 til 233.*

§ 230 første ledd oppheves.

§ 230 nåværende annet ledd blir nytt første ledd.

Mellom § 230 og ny § 231 inntas ny overskrift:

III. Organisering av advokatvirksomhet

I kapittel 11 skal ny § 231 lyde:

Advokatvirksomhet kan bare organiseres som enkeltmannsforetak som innehas av en advokat, eller som selskap i samsvar med paragrafen her, dersom ikke annet følger av lov. Med advokatvirksomhet menes virksomhet som en advokatbevilling gir innehaveren rett til å drive. Som advokatvirksomhet regnes likevel ikke slik virksomhet når virksomheten drives i medhold av annet enn advokatbevilling.

I selskaper som driver advokatvirksomhet, kan bare personer som utøver en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i selskapets tjeneste, eie andeler eller inneha verv som styremedlem eller varamedlem til styret. For aksjeselskaper skal påtegning om dette påføres samtlige aksjebrev. Andeler i et selskap som driver advokatvirksomhet, kan dessuten eies av et annet selskap forutsatt at samtlige andeler i det eiende selskap eies av personer som utøver en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i det eide selskapets tjeneste, og at det eiende selskapet oppfyller bestemmelsene i fjerde til sjette ledd.

For selskaper som driver advokatvirksomhet, skal firmaet inneholde ordet advokat.

Selskapet kan i tillegg til advokatvirksomhet bare drive virksomhet som har naturlig tilknytning til advokatvirksomheten.

Virksomhet som nevnt i første ledd annet punktum kan på selskapets vegne bare utøves av advokater. Slik virksomhet kan likevel utøves på selskapets vegne av en annen person dersom vedkommende har adgang til det i medhold av annet enn advokatbevilling og dessuten har stilt sikkerhet for det ansvar vedkommende kan pådra seg etter § 232 sjuende jf. annet ledd. Kongen gir nærmere forskrift om sikkerhetsstillelsen.

Dersom en person eller et selskap som eier en andel i et selskap som driver advokatvirksomhet, ikke lenger oppfyller vilkårene i annet ledd for å eie andeler, må andelen avhendes innen to år. Hvis forholdet ikke skyldes tap av advokatbevilling eller annen tilsvarende bevilling, kan andelen likevel beholdes like lenge som vedkommende har utøvd en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i selskapets eller i det eide selskapets tjeneste. Dør en andelseier, kan vedkommendes arvinger eller gjenlevende ektefelle beholde andelen i inntil to år etter dødsfallet.

I kapittel 11 skal ny § 232 lyde:

Selskaper som driver advokatvirksomhet, skal utpeke en bestemt av selskapets advokater som ansvarlig for det enkelte oppdrag under advokatvirksomheten eller forskjellige bestemte advokater som ansvarlige for bestemte deler av oppdraget. Klienten skal meddeles hvilken advokat som er utpekt. Dersom en klient har henvendt seg til en bestemt advokat i selskapet, regnes denne som utpekt, hvis ikke klienten er meddelt at en annen advokat er utpekt som ansvarlig. Selskapet kan ikke instruere den utpekte advokaten om den faglige utførelsen av oppdraget.

Den utpekte advokat er solidarisk ansvarlig med selskapet for erstatningsansvar som selskapet pådrar seg i forbindelse med oppdraget. Foruten den utpekte advokaten er andre advokater i selskapet som selvstendig har pådratt selskapet erstatningsansvar i forbindelse med oppdraget, solidarisk ansvarlig med selskapet.

Er klienten ikke meddelt hvilken advokat som er utpekt, og det heller ikke klart fremgår av forholdet hvilken advokat som er ansvarlig, er den advokaten som faktisk har utført oppdraget, solidarisk ansvarlig med selskapet.

Pådrar en advokatfullmektig selskapet erstatningsansvar under advokatvirksomheten, og er klienten ikke meddelt hvilken advokat som er utpekt, og fremgår det heller ikke klart av forholdet hvilken advokat som er ansvarlig, er de advokater fullmektigen er autorisert for, solidarisk ansvarlig med selskapet.

I ansvarlige selskaper kan det avtales at selskapsdeltakerne ikke skal ha deltakeransvar for erstatningsansvar som selskapet pådrar seg under advokatvirksomheten, når minst en

av selskapets advokater er solidarisk ansvarlig med selskapet etter første til fjerde ledd. Selskapsloven § 2-4 tredje ledd gjelder tilsvarende.

For indre selskaper gjelder i paragrafen her bare første ledd fjerde punktum.

For selskaper der en som ikke er advokat utøver virksomhet som nevnt i § 231 første ledd annet punktum på selskapets vegne i samsvar med § 231 femte ledd, kan vedkommende utpekes som ansvarlig for oppdrag vedkommende har adgang til utføre. I så fall gjelder bestemmelsene om advokater i paragrafen her unntatt tredje og fjerde ledd tilsvarende.

I kapittel 11 skal ny § 233 lyde:

Reglene i § 231 gjelder ikke:

(a) Advokatvirksomhet som utøves av en ansatt advokat som i det vesentlige utfører oppdrag for sin arbeidsgiver eller for andre selskaper som tilhører samme konsern. For slik advokatvirksomhet skal det ikke utad gis inntrykk av at det utøves frittstående advokatvirksomhet.

(b) Advokatvirksomhet som utøves av en advokat ansatt i en forening eller et lag når bistanden i det vesentlige ytes til medlemmene, og bistanden til andre enn medlemmer er av samme art som den bistanden som ytes til medlemmene.

(c) Advokatvirksomhet som drives av stat eller kommune.

Reglene i § 232 første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for advokatvirksomhet som drives av andre juridiske personer enn selskaper dersom ikke annet følger av paragrafen her tredje ledd første punktum.

For advokatvirksomhet som nevnt i første ledd bokstav a gjelder reglene i § 232 første til fjerde ledd bare for bistand som ytes til andre enn advokatens arbeidsgiver og selskaper som tilhører samme konsern. Reglene i § 232 femte til sjuende ledd gjelder ikke.

Kongen kan i særlige tilfeller tillate at advokatvirksomhet organiseres på andre måter enn nevnt i § 231 første ledd. Det kan stilles vilkår for tillatelsen.

I kapittel 11 mellom ny § 233 og ny § 234 inntas ny overskrift:

IV. Straffebestemmelser

I kapittel 11 skal ny § 234 lyde:

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder eller begge deler straffes den som forsettlig yter rettshjelp uten å ha rett til det eller som medvirker til dette.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder eller begge deler straffes den som forsettlig overtrer eller medvirker til overtredelse av

a. taushetsplikt etter § 218 annet ledd, bestemmelse om sikkerhetsstillelse i medhold av § 218 a første ledd eller § 222, eller vilkår eller begrensninger i medhold av § 218 a annet ledd, eller

b. reglene om organisering av advokatvirksomhet i §§ 231 til 233, forutsatt at reglene er overtrådt gjentatte ganger eller at overtredelsen er grov.

Den som uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse som nevnt i første eller annet ledd straffes med bøter.

Er en overtredelse som nevnt i første eller annet ledd begått av noen som har handlet på vegne av et selskap med begrenset ansvar, et kommandittselskap eller en annen sammenslutning, en stiftelse eller en offentlig virksomhet, kan bøtestraff ilegges foretaket. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen. Foretaket kan også fradømmes retten til å drive næringsvirksomhet. Ved avgjørelser etter leddet her tas det særlig hensyn til om overtredelsen er foretatt for å fremme foretakets interesser, eller om foretaket har hatt fordel av overtredelsen. For tap av retten til å drive næringsvirksomhet gjelder straffeloven § 29 tilsvarende.

For advokater og advokatfullmektiger gjelder for øvrig straffeloven §§ 324 og 325 tilsvarende.

Nåværende §§ 231 og 232 blir nye §§ 235 og 236.

II.

I lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) gjøres følgende endringer:

§ 44 skal lyde:

Som prosessfullmektig for Høyesterett under muntlig hovedforhandling eller skriftlig ankebehandling kan bare brukes advokater som har tillatelse til å være advokat ved Høyesterett. *Under forberedelsen av saker for Høyesterett og ved kjæremål til Høyesteretts kjæremålsutvalg kan bare advokater brukes som prosessfullmektig. Høyesterett kan for den enkelte sak av særlige grunner tillate at en annen myndig person brukes.*

Som prosessfullmektig *ved behandlingen av saker for lagmannsrett og ved søksmål for eller anke til herreds- eller byrett kan foruten advokater brukes enhver myndig person som er fast ansatt i partens tjeneste eller styrer eller tar del i styrelsen av partens anliggender, som er partens ektefelle eller som er i slekt eller svogerskap med parten i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som søsken-*

barn. Retten kan for den enkelte sak av særlige grunner tillate at en annen myndig person brukes. Beslutningen kan ikke angripes ved kjæremål eller anke.

Som prosessfullmektig i andre tilfeller kan foruten advokater og personer som nevnt i annet ledd første punktum brukes enhver myndig person. Retten skal likevel tilbakevise vedkommende dersom vedkommende søker erverv ved å opptre for andre i rettergang eller er ansatt som betjent hos noen som gjør det. Retten kan for den enkelte sak av særlige grunner unnlate å tilbakevise vedkommende. Beslutningen kan ikke angripes ved kjæremål eller anke.

I alle tilfeller kan retten samtykke i at det som prosessfullmektig brukes utenlandsk advokat når det av hensyn til sakens art og omstendighetene for øvrig finnes ubetenkelig. Beslutningen kan ikke angripes ved kjæremål eller anke. Den utenlandske advokat likestilles i forhold til § 91 tredje ledd, § 119 tredje ledd og § 126 annet ledd med norsk advokat. Den utenlandske advokaten kan underskrive eller medunderskrive for sin part etter § 364 annet ledd og § 409 annet ledd.

§ 206 a første ledd første punktum skal lyde:

Selv om forholdet ikke går inn under § 205, kan retten frita et vitne for å svare på spørsmål om noe som er blitt betrodd det under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, *rettshjelp i medhold av domstolloven § 218 annet ledd* eller liknende virksomhet.

§ 277 annet ledd skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av forliksklage gjelder § 44 tredje ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, opptre som prosessfullmektig etter samme regler som advokater ved inngivelse av forliksklage i inkassooppdrag som inkassatoren har for klageren. Videre kan den som har rett til å drive rettshjelpsvirksomhet etter domstolloven § 218 annet ledd nr. 1 til 3, opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av forliksklage i rettshjelpsoppdrag som vedkommende har for klageren. Vedkommende kan ikke inngi forliksklage muntlig.

§ 277 fjerde ledd nytt sjette punktum skal lyde:

Om adgangen til å opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av tilsvar gjelder annet ledd tilsvarende.

§ 298 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

§ 277 annet ledd gjelder tilsvarende.

III.

I lov av 13. august 1915 nr. 7 om tvangsfuldbyrdelse gjøres følgende endringer:

§ 24 annet ledd skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig under tvangsfullbyrdelse gjelder tvistemålsloven § 44 tredje ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, være prosessfullmektig etter samme regler som advokater under tvangsfullbyrdelse i inkassooppdrag som inkassatoren har for parten. Videre kan den som har rett til å drive rettshjelpsvirksomhet etter domstolloven § 218 annet ledd nr. 1 til 4, være prosessfullmektig under tvangsfullbyrdelse i rettshjelpsoppdrag som vedkommende har for parten. Reglene om advokater i tvistemålsloven § 119 gjelder tilsvarende for den som er prosessfullmektig etter paragrafen her tredje punktum. Ved behandling av tvister i søksmåls former og ved anke og kjæremål gjelder tvistemålsloven § 44 annet ledd.

IV.

I lov av 21. februar 1930 om skifte gjøres følgende endringer:

§ 22 første ledd nye annet og tredje punktum skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig gjelder tvistemålsloven § 44 tredje ledd. Ved behandling av tvister i søksmåls former og ved anke og kjæremål gjelder tvistemålsloven § 44 annet ledd.

V.

Lov av 1. februar 1936 nr. 3 om adgangen til å drive rettshjelpsvirksomhet oppheves.

VI.

I lov av. 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 12 annet ledd annet punktum skal lyde:

Forvaltningsorganet kan likevel tilbakevise den som uten å være advokat, søker erverv ved å opptre for andre i forvaltningssaker, men ikke i saker der *vedkommende har rett til å yte rettshjelp etter domstolloven § 218.*

VII.

I lov av 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan *ved forskrift eller i enkelttilfeller* samtykke i at fri rettshjelp gis av andre enn advokater.

VIII.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 121 første ledd første punktum skal lyde:

Selv om forholdet ikke går inn under § 119, kan retten frita et vitne for å svare på spørsmål om noe som er blitt betrodd det under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, *rettshjelp i medhold av domstolloven § 218 annet ledd* eller liknende virksomhet.

IX.

I lov av 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) gjøres følgende endringer:

§ 149 nytt annet ledd skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig under gjeldsforhandling og konkurs gjelder tvistemålsloven § 44 tredje ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, være prosessfullmektig etter samme regler som advokater for en fordringshaver i inkassooppdrag som inkassatoren har for fordringshaveren. Ved begjæring om konkurs, ved behandling av tvister i søksmåls former og ved anke og kjæremål gjelder tvistemålsloven § 44 annet ledd.

§ 149 nåværende annet til femte ledd blir nye tredje til sjette ledd.

X.

I lov av 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling gjøres følgende endringer:

§ 1-2 (1) nr. 2 skal lyde:

i medhold av norsk advokatbevilling, når *advokaten har stilt sikkerhet etter domstolloven § 222.*

§ 2-2 (1) skal lyde:

Foretak med bevilling etter § 2-1 skal etter søknad til departementet meddeles tillatelse til å opprette avdelingskontor (filial) som fra fast kontorsted driver eiendomsmegling, dersom kontoret har en faglig leder som har eiendomsmeglerbrev eller er advokat som *har stilt sikkerhet etter domstolloven § 222*, og det er stilt sikkerhet som omfatter kontorets virksomhet.

XI.

Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.
2. Endringene i domstolloven § 219 gjelder for søknader om advokatbevilling som inngis senere enn to år etter ikrafttredelsestidspunktet. Endringene i domstolloven § 220 gjelder der søknad om erklæring som nevnt i § 220 annet ledd inngis senere enn to år etter ikrafttredelsestidspunktet. Domstolloven § 146 annet ledd gjelder tilsvarende.
3. For advokatvirksomhet som ved lovens ikrafttredelse drives i strid med domstolloven nye §§ 231 til 233, trer nye §§ 231 og 233 først i kraft ett år senere.
4. Endringene i tvistemålsloven §§ 44, 277 og 298, tvangsfullbyrdelsesloven § 24, skifteloven § 22, forvaltningsloven § 12 og konkursloven § 149 medfører ikke at noen som har opptrådt som fullmektig for instansen, må fratre som fullmektig.
5. Endringene i tvistemålsloven § 206 a og straffeprosessloven § 121 gjelder også for saker som er kommet inn for domstolen før ikrafttredelsestidspunktet.
6. Kongen kan gi regler om avviklingen av Advokatenes erstatningsfond.

Lov nr. 45

om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 72. Besl. O. nr. 74. Behandlet i Odelstinget 7. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

§ 1

Reglene i denne loven gjelder når to eller flere ugifte personer over 18 år har bodd sammen i en husstand, og husstandsfellesskapet opphører ved at en av dem dør, eller ved at husstandsfellesskapet opphører på annen måte enn ved død. Reglene gjelder likevel bare når partene har bodd sammen i minst to år, eller de har, har hatt eller venter barn sammen.

§ 2

Dersom et av husstandsmedlemmene dør, kan gjenlevende, når særlige grunner taler for det, i forhold til avdødes arvinger få følgende rettigheter til husstandsmedlemmenes felles hjem:

1. rett til å løse inn andel, aksje eller obligasjon som tilhørte den avdøde, og som retten til felles bolig er knyttet til, eller
2. rett til å overta boligeiendom eller til å tre inn i andel av boligeiendom som tilhørte den avdøde og som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, og
3. rett til å overta eller tre inn i andel av vanlig innbo.

Var det flere enn to som bodde sammen, kan rett etter første ledd gis til én eller til flere sammen. Arvingenes rett til å få utlagt rettighetene til dekning av gjeld innebærer ingen innskrenkning i gjenlevendes rett etter reglene i denne paragrafen. Om oppgjør, skiftetakst og verdsettelsestidspunktet gjelder skifteloven §§ 65, 66 annet punktum og 125 tilsvarende.

Om gjenlevendes rett til å tre inn i leieforhold til felles bolig gjelder bestemmelsene i husleieloven.

Blir boet skiftet offentlig, avgjør skifteretten om gjenlevende skal få rettigheter etter første eller annet ledd.

§ 3

Dersom husstandsfellesskapet oppløses på annen måte enn ved død, kan én av partene, når sterke grunner taler for det, få følgende rettigheter til deres felles hjem:

1. rett til å tre inn i husleiekontrakt eller avtale om rett til å opprette husleiekontrakt, selv om kontrakten eller avtalen er opprettet i en annen av partenes navn,
2. rett til å løse inn andel, aksje eller obligasjon som tilhører en annen av partene og som retten til felles bolig er knyttet til,
3. rett til å overta boligeiendom eller andel av boligeiendom som tilhører en annen av partene og som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, hvis ikke den andre har odelsrett til eiendommen, eller den er ervervet fra hans eller hennes slekt ved arv eller gave, og
4. rett til å overta eller tre inn i andel av vanlig innbo.

Når særlige grunner taler for det, kan en av partene få bruksrett til bolig som er nevnt i første ledd nr. 2 eller 3.

Var det flere enn to som bodde sammen, kan rett etter første eller annet ledd gis til én eller til flere sammen.

Om oppgjør og skiftetakst gjelder ekteskapsloven §§ 69 første ledd og annet ledd annet punktum og 70 annet og fjerde ledd og skifteloven § 125 tilsvarende.

§ 4

Ved vurderingen av om et husstandsmedlem skal få rettigheter etter denne loven, skal også avtaler mellom partene tas i betraktning.

§ 5

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov av 16. juni 1939 nr. 6 om husleie:

§ 31 tredje ledd første til fjerde punktum skal lyde:

I forhold til utleieren har gjenlevende ektefelle og slektninger i rett nedstigende linje i alle fall rett til å tre inn i leieavtale om bolig i leierens sted, forutsatt at de ved leierens død hørte til hans eller hennes husstand. Det samme gjelder andre som ved leierens død hørte til hans eller hennes husstand, forutsatt at de fyller vilkårene i § 1 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører. Gjenlevende ektefelle har fortrinnsrett til å tre inn i leieforholdet. De øvrige berettigede har innbyrdes lik rett til å tre inn i leieforholdet, *dersom ikke annet er fastsatt eller avtalt etter § 2 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører.*

Nåværende fjerde til niende punktum blir femte til tiende punktum.

§ 31 sjette ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder for medlem av leierens husstand som har rett til å overta leieavtalen etter reglene i § 3 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, eller etter avtale med leieren, forutsatt at vilkårene i § 1 i den nevnte loven er oppfylt.

§ 32 nytt fjerde ledd skal lyde:

Reglene i annet ledd gjelder tilsvarende for medlem av leierens husstand som har rett til å overta leieavtalen etter reglene i § 3 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, eller etter avtale med leieren, forutsatt at vilkårene i § 1 i den nevnte loven er oppfylt.

§ 41 annet ledd nr. 2 skal lyde:

§ 31 tredje ledd første og *annet* punktum og sjette ledd.

2. Lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag:

§ 16 tredje ledd bokstav a skal lyde:

Andelen er ervervet av den tidligere andelseiers ektefelle eller andelseierens eller ektefellens slektning i rett opp eller nedstigende linje, søsken, adoptivbarn eller andre som faktisk står i adoptivbarns stilling, eller av noen som andelseieren i minst to år har hatt felles husstand med eller hadde felles husstand med da han døde, *eller av noen i andelseierens husstand som andelseieren har, har hatt eller venter barn med.*

§ 39 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder for medlem av andelseierens husstand som har rett til å overta leiekontrakten eller retten til å opprette slik kontrakt etter reglene i § 3 i lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, eller etter avtale med andelseieren, forutsatt at vilkårene i § 1 i den nevnte loven er oppfylt.

Nåværende annet til fjerde punktum blir tredje til femte punktum.

Lov nr. 46

om endringer i lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 79. Besl. O. nr. 78. Behandlet i Odelstinget 11. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

I.

I lov av 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet gjøres følgende endringer:

§ 3, nytt tredje ledd skal lyde:

Kongen i statsråd kan gi forskrifter om tjenesteplikt for å opprettholde samfunnsordenen, når viktige allmenne interesser tilsier det.

§ 3, nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:

Annen tjenestegjøring enn omhandlet i *første, andre og tredje ledd* av denne paragraf, kan bare pålegges med Stortingets samtykke.

II.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 47

om ekteskap, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 71. Besl. O. nr. 73 og 86. Besl. L. nr. 2. Behandlet i Odelstinget 7. og 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. og 20. juni 1991.)

DEL I INNGÅELSE OG OPPLØSNING AV EKTESKAP

Kapittel 1 Vilkår for å inngå ekteskap

§ 1 Ekteskapsalder

Den som er under 18 år, kan ikke inngå ekteskap uten samtykke fra dem eller den som har foreldreansvaret, og tillatelse fra fylkesmannen.

Er en av dem som har foreldreansvaret, uten rettslig handleevne, eller kan samtykke ikke innhentes innen rimelig tid, er samtykke fra den andre tilstrekkelig. Er begge i en slik situasjon, og det er oppnevnt verge, kreves samtykke fra vergen.

Fylkemannen kan bare gi tillatelse når det foreligger særlige grunner for å inngå ekteskap.

Nekter de eller den som har foreldreansvaret, eller vergen å gi samtykke, kan fylkesmannen likevel gi tillatelse hvis det ikke er rimelig grunn for nektelsen.

§ 2 Adgangen for personer som er gjort umyndig eller som har fått oppnevnt hjelpeverge, til å inngå ekteskap

Den som er gjort umyndig, må ha samtykke fra vergen for å inngå ekteskap. Det samme gjelder den som har fått oppnevnt hjelpeverge etter vergemålsloven §§ 90 a flg, dersom det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å gi slikt samtykke. Nekter vergen eller hjelpevergen, kan fylkesmannen likevel gi tillatelse hvis det ikke er rimelig grunn for nektelsen.

§ 3 Forbud mot ekteskap mellom nære slektninger

Ekteskap kan ikke inngås mellom slektninger i rett opp- eller nedstigende linje eller mellom søsken.

I forhold til adoptivbarn gjelder forbudet overfor både den opprinnelige slekt og adoptivforeldrene og deres slekt. Er adoptivbarnet blitt adoptert på ny, kan fylkesmannen likevel samtykke i ekteskap mellom adoptivbarnet og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning.

§ 4 Forbud mot ekteskap når tidligere ekteskap består

Ingen kan inngå ekteskap så lenge et tidligere ekteskap består.

§ 5 Opplysnings- og veiledningsplikt om smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang

Den som lider av en smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang, kan ikke inngå ekteskap uten at den andre parten er gjort kjent med sykdommen og begge parter har fått muntlig veiledning av en lege om farene ved sykdommen.

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at en lege gir opplysninger til vigsleren om sykdommen eller føres som vitne i en ekteskapssak.

Kapittel 2 Prøving av ekteskapsvilkårene

§ 6 Når prøving skal skje, og hvem som skal foreta prøvingen

Før ekteskap kan inngås, skal det skje en prøving av om ekteskapsvilkårene er oppfylt.

Prøvingen foretas av en vigsler på det stedet der en av brudefolkene bor, eller om ingen av brudefolkene har bopel her i landet, på det stedet der en av dem oppholder seg.

§ 7 Bevis for at ekteskapsvilkårene er oppfylt

Til bruk for prøvingen av om ekteskapvilkårene er oppfylt, skal brudefolkene skaffe følgende bevis:

a. Hver av dem skal legge fram fødselsattest fra folkeregisteret. Er det vanskelig å skaffe slik attest innen rimelig tid, kan annet tilfredsstillende bevis for navn og alder godtas.
b. Er noen av brudefolkene under 18 år, skal det godtgjøres at det er gitt samtykke og tillatelse til ekteskapet etter § 1.
c. Er noen av brudefolkene umyndiggjort, skal det godtgjøres at det er gitt samtykke eller tillatelse til ekteskapet etter § 2 første punktum, jf tredje punktum. Det samme gjelder hvis noen av brudefolkene har fått

oppnevnt hjelpeverge og samtykke fra hjelpevergen er et krav etter § 2 andre punktum.

d. Brudefolkene skal begge erklære skriftlig på ære og samvittighet at de ikke er så nær beslektet som nevnt i § 3. Ved ekteskap mellom adoptivbarn og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning skal brudefolkene i tilfelle legge fram tillatelse av fylkesmannen som nevnt i § 3 andre ledd andre punktum.

e. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun har inngått ekteskap tidligere. I tilfelle skal det legges fram bevis for at det tidligere ekteskapet er opphørt ved død eller skilsmisse, eller oppløst etter § 24.

Bevis for at den tidligere ektefellen er død, føres som regel ved attest fra en innenlandsk eller utenlandsk offentlig myndighet. Kan slik attest ikke skaffes, kan partene legge sine opplysninger og bevis fram for vedkommende skiftedommer, jf skifteloven § 8 andre jf første ledd. Hører skiftet ikke under norsk skifterett, kan spørsmålet bringes inn for skiftedommeren på det stedet der ekteskapsvilkårene prøves. Skifteretten avgjør ved kjennelse om bevisene skal godtas. Kjennelsen kan påkjæres av den som avgjørelsen går mot. Er bevisene godtatt, skal skifteretten gi melding til fylkesmannen, som kan påkjære kjennelsen.

Bevis for at ekteskapet er opphørt ved skilsmisse eller oppløst etter § 24, føres ved å legge fram bevillingen eller dommen med attest for at den er endelig. Hvorvidt en utenlandsk skilsmisse skal legges til grunn ved inngåelse av ekteskap her i landet, avgjøres av departementet etter reglene i lov 2 juni 1978 nr 38 § 4.

f. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun lider av en smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang. I tilfelle skal det godtgjøres at den andre parten er gjort kjent med sykdommen, og at begge parter har fått veiledning av lege om farene ved sykdommen.

g. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun har eller venter barn med noen annen eller har adoptivbarn. Opplysningsplikten gjelder ikke barn som er adoptert bort.

h. En utenlandsk statsborger som ikke er fast bosatt i Norge, skal legge fram dokumentasjon fra myndighetene i sitt hjemland om at det ikke er noe til hinder for at han eller hun inngår ekteskap i Norge. Vigsleren kan gjøre unntak fra kravet i første punktum når særlige grunner taler for det. Departementet gir forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses for å være fast bosatt i Norge.

i. Har noen av brudefolkene svart bekreftende på spørsmål som nevnt i bokstav e, f eller g, skal det godtgjøres at den andre av brudefolkene er gjort kjent med dette.

j. Hver av brudefolkene skal stille en forlover som skal erklære på ære og samvittighet at han eller hun kjenner parten, og opplyse om parten tidligere har inngått ekteskap og om brudefolkene er beslektet slik som nevnt i § 3.

Forloverne må være myndige. I særlige tilfeller kan fylkesmannen gi samtykke til at ekteskap blir inngått uten forlovere, eller at det bare er én forlover for begge partene.

§ 8 Kontroll med skifte etter tidligere ekteskap

Den som har vært gift tidligere, må godtgjøre at boet i det tidligere ekteskapet er overlatt skifteretten til behandling, eller legge fram erklæring fra den tidligere ektefelle eller arvingene om at det er innledet privat skifte.

Dette gjelder ikke dersom det fremlegges erklæring fra den tidligere ektefelle om at det i ekteskapet ikke var formue som skulle deles, eller fra avdød ektefelles arvinger om at de samtykker i at gjenlevende beholder boet uskiftet.

Er det tidligere ekteskap oppløst på annen måte enn ved død, og er det gått mer enn to år siden det ble oppløst, er det tilstrekkelig at den som vil inngå nytt ekteskap, opplyser at det er skiftet, eller at det ikke var noe å skifte mellom ektefellene.

Erklæring som nevnt i første ledd, kan ikke gis av noen som er under 18 år eller umyndiggjort, hvis ikke vergen har gitt samtykke til privat skifte etter skifteloven § 79.

Departementet kan frita for overholdelse av reglene i denne paragraf når særlige grunner taler for det.

§ 9 Kontroll med at brudefolkene har rettslig handleevne

Dersom vigsleren har grunn til å tro at noen av brudefolkene på grunn av alvorlig sinnslidelse eller alvorlig psykisk utviklingshemning mangler rettslig handleevne, kan det kreves lagt fram attest fra en offentlig lege eller fra en annen lege som en offentlig lege utpeker. Med rettslig handleevne menes i denne paragrafen evne til normal forståelse av hva en ekteskapsinngåelse innebærer, og evne til normal motivering for å inngå ekteskap.

§ 10 Attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet

Har vigsleren funnet at brudefolkene fyller ekteskapsvilkårene etter loven, og det heller ikke foreligger hindringer som nevnt i § 8 eller § 9, skal brudefolk som vil inngå ekteskap for en annen vigsler, få attest for at det ikke er noe til hinder for at ekteskapet blir inngått.

Slik attest kan vanligvis ikke gis før en uke etter at vigsleren har mottatt de bevis som brudefolkene skal skaffe etter §§ 7 til 9. Vigsleren kan likevel gi attesten tidligere dersom det er viktig for brudefolkene, og det er klart at vilkårene for å inngå ekteskap er oppfylt.

Kapittel 3 Inngåelse av ekteskap - vigsel

§ 11 Fremgangsmåten ved vigsel

Ekteskap inngås ved at brudefolkene møter for en vigsler. Mens begge er til stede, skal de erklære at de ønsker å inngå ekteskap med hverandre. Deretter skal vigsleren erklære dem for ektefolk.

Minst to vitner skal være til stede under vigselen.

§ 12 Vigslere

Vigslere er:

a. prest i Den norske kirke, og prest eller forstander i et registrert trossamfunn når Kongen har godkjent formen for inngåelse av ekteskap
b. notarius publicus - også utenfor det vanlige embetsdistriktet
c. norsk utenrikstjenestemann, jf lov 18 juli 1958 nr 1 om utenrikstjenesten § 21
d. særskilt vigsler oppnevnt av departementet i tilfeller der det er behov for det på grunn av lange avstander eller av andre grunner. Oppnevningen gjelder for fire år av gangen.

§ 13 En vigslers adgang til å nekte å foreta vigsler

En kirkelig vigsler, jf § 12 bokstav a, kan nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene ikke er medlem av trossamfunnet, eller ingen av dem tilhører menigheten.

En kirkelig vigsler kan også nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene er skilt og den tidligere ektefellen lever.

§ 14 Kontroll med at ekteskapsvilkårene er prøvet

Før vigsel finner sted, skal vigsleren kontrollere at ekteskapsvilkårene er prøvet og at reglene i §§ 6 til 10 er fulgt.

Skal vigsel foretas av den vigsleren som har prøvet vilkårene, kan vigselen vanligvis ikke finne sted før en uke etter at vigsleren har mottatt de bevisene som brudefolkene skal skaffe etter §§ 7, 8 og 9. Vigselen kan likevel skje tidligere dersom det er viktig for brudefolkene og vigsleren finner det klart at de fyller ekteskapsvilkårene. Skal vigselen foretas av en annen vigsler, kan den finne sted når det er mottatt attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet, jf § 10.

En vigsler som kjenner til at et vilkår for å inngå ekteskap ikke er oppfylt, skal ikke foreta vigsel. Finner en vigsler at det er grunn til tvil om et vilkår er oppfylt, kan vigselen utsettes og brudefolkene pålegges å skaffe bevis for at vilkåret er oppfylt.

Dersom vigsel er nektet på annet grunnlag enn nevnt i § 13 andre ledd, kan hver av partene klage til fylkesmannen, som kan pålegge vigsleren å foreta vigsel.

§ 15 Nærmere om formen for inngåelse av ekteskap

Kongen kan gi nærmere regler om formen for inngåelse av ekteskap.

§ 16 Ugyldighet

Ekteskap er ikke inngått dersom bestemmelsene i § 11 første ledd, jf § 12, ikke er overholdt.

Kongen kan likevel etter begjæring fra en av partene godkjenne ekteskapet som gyldig når særlige grunner foreligger. Slik godkjenning kan gis også når én eller begge parter er død.

Er vigsel foretatt til tross for at den ene eller begge parter var uten rettslig handleevne, kan søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig reises innen seks måneder etter vigselen.

§ 28 første ledd, jf tredje ledd gjelder tilsvarende. En verge kan reise søksmål på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne. Det samme kan en hjelpeverge som er oppnevnt etter vergemålsloven §§ 90 a flg, dersom det faller innenfor hjelpevergens oppdrag.

§ 17 Registrering

Kongen gir regler om registrering og melding av vigsler.

§ 18 Om ugildhet for vigslere

Slektskap eller andre forhold som fører til ugildhet etter forvaltningsloven § 6, er ikke til hinder for at vigsleren foretar vigsel eller treffer andre avgjørelser etter kapittel 2 og 3.

Vigslerens avgjørelser kan bare påklages når det har hjemmel i denne loven.

Kapittel 4 Oppløsning av ekteskap. Separasjon

§ 19 Oppløsning av ekteskap

Et ekteskap kan oppløses ved skilsmisse etter forutgående separasjon i medhold av § 21 eller uten forutgående separasjon i medhold av §§ 22 og 23. Et ekteskap kan videre oppløses i medhold av § 24.

§ 20 Separasjon

En ektefelle som ikke finner å kunne fortsette samlivet, kan kreve separasjon.

En separasjon blir uten rettsvirkning dersom ektefellene fortsetter eller gjenopptar samlivet. Samliv i en overgangstid inntil samlivet blir brutt, eller kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet, har likevel ikke denne virkningen.

§ 21 Skilsmisse etter separasjon

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse når de har vært separert i minst ett år.

§ 22 Skilsmisse etter samlivsbrudd

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse dersom samlivet har vært brutt i minst to år

§ 23 Skilsmisse på grunn av overgrep

En ektefelle kan kreve skilsmisse dersom den andre ektefellen med hensikt har forsøkt å drepe ham eller henne eller barna eller forsettlig har utsatt dem for alvorlig mishandling. Det samme gjelder dersom ektefellen har opptrådt på en måte som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for slik atferd.

Krav om skilsmisse etter denne paragrafen må være reist innen seks måneder etter at ektefellen fikk kjennskap til handlingen, og senest to år etter at den fant sted.

§ 24 Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med § 3 eller § 4

Hver av ektefellene kan kreve ekteskapet oppløst dersom det er inngått i strid med § 3 eller § 4.

Reiser ingen av ektefellene sak, skal fylkesmannen reise sak for å få ekteskapet oppløst. Dersom sterke grunner taler for det, kan fylkesmannen likevel beslutte at sak ikke skal reises eller at saksanlegg skal utsettes.

En ektefelle kan kreve skilsmisse når den andre ektefellen har inngått nytt ekteskap i strid med § 4.

Nytt ekteskap i strid med § 4 kan ikke kreves oppløst etter første eller andre ledd dersom det tidligere ekteskapet er blitt oppløst.

§ 25 Virkningen av separasjon og skilsmisse

Virkningen av separasjon og skilsmisse inntrer den dagen fylkesmannens bevilling er gitt eller dom blir avsagt, når ikke annet er særskilt bestemt.

Bevilling eller dom om skilsmisse gir ikke rett til å inngå nytt ekteskap før bevillingen er blitt endelig eller dommen rettskraftig.

Kapittel 5 Behandlingen av saker om oppløsning av ekteskap og om separasjon

§ 26 Mekling m v

Ektefeller med felles barn under 16 år, skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 møte til mekling før saken bringes inn for retten eller fylkesmannen, jf § 27. Formålet med meklingen er å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten eller om hvor barnet eller barna skal bo fast, hvor det legges vekt på hva som vil være den beste ordningen for barnet/barna. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om hvem som kan foreta mekling etter første punktum, og om godkjenning av slike instanser.

Mekling etter første ledd kreves ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse etter § 23 eller oppløsning etter § 24. Mekling og orientering er heller ikke nødvendig når sak reises av vergen etter § 28 andre ledd.

Ektefellene plikter å møte personlig dersom ikke tvingende grunner er til hinder for det. Når mekling har vært forsøkt, skal det gis en bevitnelse om dette. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om unntak fra plikten til å møte til mekling. Departementet fastsetter også regler om vilkårene for at det kan gis bevitnelse om at mekling er forsøkt.

Den som foretar mekling, har taushetsplikt om det han eller hun får kjennskap til i sammenheng med meklingen.

Departementet kan gi nærmere regler om meklingens innhold, og om innkallingen og fremgangsmåten.

§ 27 Hvilken myndighet som avgjør saken

Separasjon og skilsmisse gis av fylkesmannen når ikke annet følger av andre eller tredje ledd.

Avgjørelsen treffes av en domstol:

a. når saken gjelder oppløsning av ekteskap etter § 23 eller § 24
b. når saken gjelder skilsmisse etter § 22, og partene ikke er enige om at vilkårene er oppfylt

c. når sak om separasjon eller skilsmisse blir reist av vergen eller hjelpevergen etter § 28.

Separasjon etter § 20 og skilsmisse etter § 22 avgjøres også av en domstol når kravet blir reist i en sak om skilsmisse som er brakt inn for retten på et annet grunnlag, eller i forbindelse med en sak om spørsmål etter loven her eller spørsmål etter barneloven om felles barn, som har sammenheng med kravet om separasjon eller skilsmisse.

§ 28 Partsrettigheter for en umyndig ektefelle m v

Sak om oppløsning av ekteskap eller separasjon reises av eller mot en ektefelle personlig også når han eller hun er umyndig. Når sak er reist, kan vergen opptre til støtte for den umyndige. Vergen skal varsles om saken av fylkesmannen. Er sak reist for domstolene, skal stevning også forkynnes for vergen.

En verge kan fremme sak om oppløsning av ekteskap eller separasjon på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne dersom det er påtrengende nødvendig av hensyn til denne ektefellen. Disse sakene behandles i alle tilfelle av domstolene, som også avgjør om det er grunnlag for saksanlegget.

Dersom en myndig ektefelle har fått oppnevnt hjelpeverge i medhold av vergemålsloven §§ 90 a flg, og det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å opptre i eller fremme sak om separasjon og skilsmisse, gjelder reglene i første og andre ledd tilsvarende for hjelpevergen.

§ 29 Saksbehandlingen for fylkesmannen m v

Når begjæring om separasjon eller skilsmisse er mottatt hos fylkesmannen, kan partene innkalles til et personlig møte dersom fylkesmannen mener det er hensiktsmessig.

Departementet gir nærmere forskrifter om hvilke opplysninger fylkesmannen bør kreve før det blir gitt separasjon eller skilsmisse.

Fylkesmannens vedtak om separasjon etter § 20 og skilsmisse etter § 21 og § 22, jf § 27, skal forkynnes for partene hvis de ikke har frafalt forkynnelse. Fristen for klage over vedtaket er tre uker, og regnes for hver av partene fra det tidspunktet vedtaket blir forkynt for ham eller henne. Partene kan på forhånd frafalle retten til å påklage vedtaket. Om underretning og om klage over fylkesmannens vedtak gjelder ellers forvaltningslovens regler.

Dør en av partene under saken, gjelder tvistemålsloven § 425 tilsvarende når det gjelder klage over fylkesmannens avgjørelser.

§ 30 Ugyldighet

Etter at et vedtak om separasjon og skilsmisse er blitt endelig, kan det ikke gjøres gjeldende at vedtaket er ugyldig på grunn av feil i saksbehandlingen eller av andre grunner.

DEL II FORMUESFORHOLDET MELLOM EKTEFELLER

Kapittel 6 Ektefellenes råderett over eiendelene m v

§ 31 Hovedregelen om ektefellers råderett

Ekteskapet medfører ingen begrensning i en ektefelles rett til å råde over det han eller hun eier når ekteskapet blir inngått eller senere erverver, dersom ikke noe annet er bestemt.

Eiendeler som erverves av begge ektefellene, blir sameie mellom dem. For slike eiendeler gjelder lov 18 juni 1965 nr 6 om sameie dersom ikke noe annet er bestemt eller følger av det særlige forholdet mellom ektefeller.

Ved vurderingen av hvem som har ervervet eiendeler som har tjent til ektefellenes felles personlige bruk, som felles bolig og vanlig innbo, skal det legges vekt på en ektefelles arbeid i hjemmet.

§ 32 Råderetten over felles bolig

En ektefelle kan ikke uten skriftlig samtykke fra den andre ektefellen:

a. Overdra, pantsette, forpakte bort, eller inngå eller si opp en leie- eller framleieavtale for en eiendom som brukes som felles bolig.
b. Overdra, pantsette en andel, aksje eller obligasjon som leieretten til felles bolig er knyttet til.

Dersom samtykke blir nektet eller ikke kan skaffes innen rimelig tid, kan ektefellen eller den andre parten i avtalen kreve at skifteretten avgjør spørsmålet om disposisjonen skal tillates. Tillatelse skal gis hvis skifteretten finner at det ikke foreligger rimelig grunn for den andre ektefellen til å nekte samtykke. Avgjørelsen treffes ved kjennelse. Bestemmelsene i skifteloven fjerde kapittel får tilsvarende anvendelse.

§ 33 Råderetten over vanlig innbo m v

En ektefelle kan ikke uten samtykke fra den andre ektefellen overdra, leie bort eller pantsette vanlig innbo i det felles hjemmet eller gjenstander som er bestemt til bruk for barna.

Bestemmelsen i § 32 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 34 Varigheten av råderettsbegrensningene ved separasjon og skilsmisse

Inntil det er avgjort hva som skal skje med den enkelte eiendel eller rettighet i oppgjøret

mellom ektefellene, gjelder bestemmelsene i dette kapitlet også etter separasjon og skilsmisse.

Er eiendelene særeie, gjelder bestemmelsene fram til ektefellene er separert eller skilt.

§ 35 Omstøtelse av ulovlige disposisjoner

Har en ektefelle handlet i strid med § 32 eller § 33, kan den andre ektefellen kreve avtalen omstøtt ved dom. En avtale som omfattes av § 33, kan likevel ikke omstøtes dersom den andre parten ved overleveringen hadde rimelig grunn til å tro at ektefellen hadde rett til å inngå avtalen.

Søksmål må reises innen seks måneder etter at ektefellen fikk kunnskap om avtalen, og senest innen ett år etter tinglysingen dersom avtalen gjelder fast eiendom, eller etter overleveringen dersom den gjelder andre eiendeler.

§ 36 Overdragelse av sameieandel i felles eiendeler

Når eiendeler som omfattes av § 32 eller § 33 er sameie mellom ektefellene, gjelder reglene i dette kapitlet tilsvarende for en ektefelles andel i sameiet.

Overdrar en ektefelle sin sameieandel i eiendeler som har tjent til felles personlig bruk, har den andre ektefellen rett til å løse inn andelen etter skiftetakst. Det samme gjelder når en ektefelle har krevd sameiet oppløst. Krav om innløsning må settes fram uten ugrunnet opphold og senest innen seks uker etter at ektefellen har fått slik melding som fastsatt i sameieloven § 11 fjerde ledd første punktum. Innen samme frist må skiftetakst være krevd. Når endelig takst foreligger, må ektefellen innen to uker tilby oppgjør på den måten som er bestemt i sameieloven § 11 fjerde ledd andre punktum.

§ 37 Begrensninger i avtalefriheten m v

De innskrenkningene i råderetten som er fastsatt i dette kapitlet, kan som hovedregel ikke fravikes ved avtale mellom ektefellene. Ektefellene kan likevel avtale at innskrenkningene ikke skal gjelde for eiendeler som etter bestemmelsene i kapittel 9 er særeie. En slik avtale må inngås i ektepakts form.

Kapittel 7 Ektefellenes gjensidige underholdsplikt m v

§ 38 Ektefellers felles ansvar for underhold av familien

Ektefellene har sammen ansvaret for de utgiftene og det arbeidet som kreves for det felles hushold og til dekning av andre felles behov, oppfostringen av barna og hver ektefelles særlige behov. Ektefellene bidrar ved tilskudd av penger, ved virksomhet i hjemmet eller på annen måte.

En ektefelle kan i rimelig utstrekning kreve penger av den andre ektefellen til å dekke utgifter som nevnt i første ledd. En ektefelle som ikke oppfyller plikten til å stille nødvendige midler til rådighet for den andre, kan pålegges å betale bestemte beløp. §§ 81 andre ledd, 83, 84, 85 andre ledd, 92 og 93 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 39 Opplysningsplikt om økonomiske forhold

Ektefeller har plikt til å gi hverandre de opplysningene som er nødvendige for å vurdere deres økonomiske stilling. For dette formålet kan en ektefelle kreve at den andre ektefellen og ligningsmyndighetene gir opplysninger om eller kopi av den felles eller den andre ektefellens selvangivelse og ligning. En ektefelle kan også kreve opplysninger av selskaper, foretak eller andre institusjoner som driver finansieringsvirksomhet eller forsikringsvirksomhet, og av andre som har midler til forvaltning.

Kapittel 8 Ektefellers ansvar for gjeld

§ 40 Hovedregelen om ektefellenes ansvar for gjeld

En ektefelle kan ikke stifte gjeld med virkning for den andre ektefellen hvis det ikke er særskilt hjemmel for det.

§ 41 Rett til i visse tilfeller å inngå avtaler på begge ektefellenes ansvar

En ektefelle kan under samlivet med ansvar for begge ektefellene inngå vanlige avtaler om det daglige husholdet og oppfostringen av barna og vanlige avtaler for å dekke den enkelte ektefellens nødvendige behov. Dette gjelder også leie av felles bolig. Slike avtaler anses å være inngått med ansvar for begge ektefellene hvis ikke noe annet går fram av forholdene.

Hvis den andre parten forsto eller burde ha forstått at avtalen gikk ut over det ektefellen hadde rett til etter første ledd, blir bare denne ektefellen forpliktet.

Kapittel 9 Avtaler om formuesordningen m v

§ 42 Avtale om unntak fra deling (særeie)

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at det de eier eller senere erverver, skal være unntatt fra deling (særeie). En slik avtale kan også inngås med sikte på et forestående ekteskap.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres tidsbegrenset eller betinget av at ektefellene ikke får felles livsarvinger.

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at særeie ikke skal gjelde ved oppgjør etter den ene ektefellens død. En slik avtale kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først. Den lengstlevende ektefellen kan velge å se bort fra begrensninger som nevnt i første og andre punktum hvis ikke noe annet er avtalt eller klart forutsatt.

§ 43 Rett til uskifte med formue som er særeie

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at den lengstlevende skal ha rett til å sitte i uskiftet bo med særeie, eller med deler av særeie, jf § 42.

Bruker den lengstlevende ektefellen retten til uskifte etter denne paragrafen, går også hans eller hennes egen formue som er særeie, inn i uskifteboet dersom ikke annet er avtalt ved ektepakt.

Ved opphør av uskiftet skal delingen skje etter reglene i arveloven § 26 andre ledd dersom det ikke i ektepakten er bestemt en mer lik fordeling av formuen.

Avtaler etter første til tredje ledd kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først.

§ 44 Avtale om unntak fra § 59 om skjevdeling

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at reglene om skjevdeling i § 59 første og/eller tredje ledd ikke skal gjelde ved et senere skifteoppgjør.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres betinget av at skifte skjer etter et bestemt tidspunkt eller av at ektefellene får felles livsarvinger.

Avtalen kan også begrenses til å gjelde ved oppgjør etter en av ektefellenes eller en bestemt av ektefellenes død.

§ 45 Avtale om deling av felleseiet

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at felleseie skal deles.

§ 46 Omgjøring og lemping av avtaler

Avtaler mellom ektefeller etter reglene i §§ 42 til 44 kan oppheves eller endres ved ny ektepakt.

En avtale mellom ektefeller etter reglene i §§ 42 til 44 kan helt eller delvis settes ut av kraft hvis den vil virke urimelig overfor en av partene. I stedet for å sette avtalen ut av kraft, kan retten bestemme at ektefellen som blir urimelig dårlig stilt, blir tilkjent et beløp fra den andre ektefellen. Dersom begge ektefellene har fullstendig særeie, må krav om lemping settes fram innen tre år etter at ektefellene ble skilt. Dersom en eller begge ektefeller har eiendeler som også er felleseie, må krav settes fram før delingen er avsluttet.

§ 47 Personer som er gjort umyndig, eller som har fått oppnevnt hjelpeverge

En ektefelle som er umyndig, må ha samtykke av verge for å inngå avtaler i samsvar med reglene i §§ 42 til 46. Det samme gjelder en myndig ektefelle som har fått oppnevnt hjelpeverge etter vergemålsloven §§ 90 a flg, dersom det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å gi slikt samtykke.

§ 48 Bestemmelse av giver eller arvelater

En giver eller arvelater kan bestemme en ordning som nevnt i §§ 42 til 44 som vilkår for arven eller gaven. For arv må dette bestemmes ved testament. Mottakeren kan ikke endre slike bestemmelser hvis det ikke er særskilt hjemlet eller klart forutsatt av giveren eller arvelateren.

§ 49 Ombytning og avkastning av formue som er særeie

Det som trer i stedet for eiendom som er særeie, blir særeie hvis ikke ektefellene ved ektepakt har bestemt noe annet, eller det er fastsatt av giver eller arvelater. Det samme gjelder avkastning av slik eiendom.

Kapittel 10 Gaver mellom ektefeller

§ 50 Gaver

Gaver mellom ektefeller må skje ved ektepakt for å være gyldige. Dette gjelder likevel ikke gaver som må anses som vanlige, og heller ikke gaver som består i pensjon, livsforsikring, livrente, føderåd eller lignende ytelser som sikrer den andre ektefellen.

Det kan ikke gyldig avtales at det som en ektefelle erverver i fremtiden, skal tilfalle den andre uten vederlag. En slik avtale kan likevel inngås om vanlig innbo i det felles hjemmet.

Reglene i denne paragrafen gjelder også for gaver som skal oppfylles etter at ekteskapet er inngått.

§ 51 Eldre kreditorers krav mot gavemottaker i visse tilfeller

Har en ektefelle gitt den andre en gave, kan den som da hadde fordring på giveren, og som ikke kan få full dekning hos ham eller henne

for sin fordring, holde seg til den andre ektefellen for verdien av det som er overført. Dette gjelder likevel ikke hvis det bevises at giveren fortsatt var utvilsomt solvent. Hvis det er ytet vederlag, skal det trekkes fra ved beregningen av verdien av det som er overført.

Kreditorens krav mot en godtroende gavemottaker er begrenset til den berikelsen som mottakeren har oppnådd ved gaven. Utbytte som gavemottakeren har vunnet i god tro før kravet ble gjort gjeldende ved søksmål, kan ikke kreves tilbakeført.

Reglene om lempning av ansvaret i lov om fordringshavernes dekningsrett § 5-12 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 52 Avkall på lodd

Har en ektefelle ved deling av formuen gitt avkall på noen del som han eller hun råder over, og som ikke etter loven skal tilfalle den andre ektefellen, kan den som da hadde en fordring på ektefellen og som ikke kan få full dekning hos ham eller henne, holde seg til den andre ektefellen for verdien av det som denne har fått for mye. Dette gjelder likevel ikke hvis det bevises at den ektefellen som ga avkallet, fortsatt var utvilsomt solvent. Hvis det er ytet vederlag, trekkes det fra ved beregningen av verdien av det som er overført. Reglene i § 51 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 53 Insolvensbehandling hos giveren

Dersom boet til en ektefelle som har gitt gave eller avkall på rådighetsdel ved skifte, kommer under offentlig insolvensbehandling, gjelder reglene i §§ 51 og 52 bare når boet ikke vil omstøte gaven eller avkallet.

Kapittel 11 Ektepakter

§ 54 Formene for ektepakt

Ektepakt må inngås skriftlig. Ektefellene må samtidig i nærvær av to vitner som begge ektefeller har godtatt, og som er til stede sammen og vet at det er en ektepakt som skal inngås, underskrive ektepakten eller vedkjenne seg sin tidligere underskrift. Også vitnene skal underskrive ektepakten mens ektefellene er til stede. Dersom ektepakten bare er til fordel for den ene ektefellen, er den gyldig selv om denne ektefellen ikke har medvirket ved inngåelsen av ektepakten. Kreves det for en umyndig ektefelle samtykke av vergen, eller for en myndig ektefelle samtykke av hjelpeverge, må dette samtykket gis på samme måte.

Vitnene må være myndige og ved full sans og samling.

En ektepakt som oppfyller kravene i bestemmelsen her, er bindende for ektefellene selv og deres arvinger.

§ 55 Tinglysing

For at ektepakten skal få rettsvern mot ektefellenes kreditorer, må den tinglyses i Ektepaktregisteret ved Registerenheten i Brønnøysund.

En ektepakt som overdrar fast eiendom fra den ene ektefellen til den andre, må dessuten tinglyses ved eiendommens verneting etter de alminnelige regler. Tilsvarende gjelder for andre eiendeler hvor overdragelse trenger tinglysing eller registrering for å få rettsvern.

Kapittel 12 Delingen av formuen ved separasjon, skilsmisse m v

§ 56 Kapitlets anvendelsesområde

Er ektefellene i en situasjon som nevnt i § 57, deles formuen mellom dem etter reglene i dette kapittel dersom ikke noe annet følger av lov, avtale mellom ektefellene eller bestemmelse av en giver eller arvelater.

§ 57 Når deling skal skje

En ektefelle kan kreve deling av ektefellenes samlede formue som er felleseie i følgende tilfeller:

a. Når det er gitt bevilling til eller avsagt dom for separasjon eller skilsmisse.
b. Når ektefellene har avtalt ved ektepakt at deling skal skje.
c. Dersom den andre ektefellen har vanskjøttet sine økonomiske forhold slik at det har ført til alvorlig fare for at familien vil miste det felles hjemmet. Dersom ektefellen er umyndig, må vergen samtykke. Kravet avgjøres ved kjennelse av den skifteretten som delingen hører under. Kjennelsen kan påankes. Ellers gjelder reglene om behandling av skiftetvister så langt de passer. En kjennelse om deling skal tinglyses etter reglene for ektepakter.
d. Når det foreligger endelig dom for at ekteskapet er ugyldig.
e. Når det foreligger endelig dom for at ekteskapet skal oppløses i medhold av § 24 første eller andre ledd.

Er en ektefelle død etter at vilkårene for å kreve deling etter bokstav a eller b foreligger, eller etter at det foreligger endelig avgjørelse etter bokstav c, d eller e, kan ektefellens arvinger kreve delingen gjennomført. I slike tilfeller kan også en ektefelles kreditor kreve delingen gjennomført dersom det er nødvendig for at han eller hun skal få dekning.

§ 58 Likedeling og gjeldsfradrag

Ektefellenes samlede formuer skal som utgangspunkt deles likt etter at det er gjort fradrag for gjeld etter andre og tredje ledd (felleseie). Er ektefellene sammen ansvarlig for gjeld, kan hver gjøre fradrag for den delen som faller på ham eller henne etter forholdet mellom ektefellene.

En ektefelle som bare har formue som er felleseie, og som ikke holder midler utenfor delingen etter § 59, kan i sin del fullt ut gjøre fradrag for den gjelden han eller hun har.

En ektefelle som har særeie, eller som holder midler utenfor delingen etter § 59, kan gjøre følgende fradrag for gjeld i formue som er felleseie:

a. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er felleseie, kan det kreves fullt fradrag for hvis ikke noe annet følger av bokstav b.
b. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er særeie eller verdier som holdes utenfor delingen etter § 59, kan det bare kreves fradrag for når den totale verdien av særeie og skjevdelingsmidlene ikke er stor nok til å dekke gjelden. Tilsvarende gjelder gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav b eller c, eller ved utilbørlig atferd i forhold til den andre ektefellen.
c. For annen gjeld kan det kreves fradrag for en forholdsmessig del.

§ 59 Skjevdeling

Verdien av formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen, kan kreves holdt utenfor delingen.

Vil retten til å utta midler etter første ledd føre til et åpenbart urimelig resultat, kan den helt eller delvis falle bort. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på ekteskapets varighet og ektefellenes innsats for familien.

Dersom sterke grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å holde utenfor delingen hele eller deler av verdien av felleseie som ikke omfattes av første ledd.

Er samlivet gjenopptatt etter separasjon, og deling har funnet sted, skal formue som ektefellene har fra det tidligere oppgjøret, likestilles med midler som nevnt i første og andre ledd dersom ektefellenes midler på ny skal deles.

§ 60 Skjæringstidspunktet for erverv, avkastning og gjeld som omfattes av oppgjøret

Det som skal deles, er den formuen hver ektefelle hadde

a. da begjæring om separasjon eller skilsmisse kom inn til fylkesmannen eller stevning med krav om separasjon eller skilsmisse kom inn til retten, eller da samlivet ble brutt dersom dette skjedde først,
b. da ektefellene avtalte deling etter § 57 bokstav b,
c. da krav om deling etter § 57 bokstav c kom inn til skifteretten, eller
d. da stevning med krav som nevnt i § 57 første ledd bokstav d eller e kom inn til retten.

Avkastning av midler som en ektefelle helt eller delvis var eier av, og som blir opptjent etter de tidspunktene som er nevnt i bokstavene a til d, skal ikke deles.

En ektefelle kan ikke kreve fradrag for gjeld ektefellen har pådratt seg etter de tidspunktene som er nevnt i første ledd bokstavene a til d.

§ 61 Særskilte unntak fra delingen

Følgende eiendeler kan en ektefelle holde utenfor delingen:

a. Eiendeler som utelukkende tjener til ektefellens personlige bruk, hvis det ikke vil være åpenbart urimelig å holde eiendelene utenfor delingen. På samme vilkår kan en ektefelle ta ut familiebilder og familiepapirer som kommer fra hans eller hennes slekt.
b. Rettigheter i offentlige trygdeordninger, offentlige eller private pensjonsordninger, og krav etter en livrente eller livsforsikring som ikke har gjenkjøpsverdi som ektefellen eller ektefellene i fellesskap kan realisere.
c. Andre eiendeler og rettigheter som ikke kan overdras eller som er av personlig karakter. Hvis en ektefelles uttak fører til at den andre ektefellen blir urimelig dårlig stilt, kan han eller hun tilkjennes et beløp for å hindre dette. Det kan bestemmes at beløpet skal betales i avdrag.
d. Den beholdne verdien av erstatning, trygd eller forsikring som dekker tap i fremtidig erverv og utgifter som en personskade antas å påføre skadelidte i fremtiden, samt den beholdne verdien av ménerstatning, yrkesskadeerstatning og oppreisning. Utbetaling fra arbeidsgiveren i forbindelse med oppsigelse eller førtidspensjonering kan holdes utenfor på samme vilkår. Skyldes det den andre ektefellens innsats at ytelsene ikke er forbrukt, skal det beløpet som kan holdes utenfor delingen, settes

ned i den utstrekning det er rimelig på grunn av verdien av den andre ektefellens innsats.

e. Eiendeler som er ervervet til særskilt bruk for barna. Slike eiendeler kan kreves uttatt av den ektefellen som får omsorgen for barna.

§ 62 Rett til innbo i særlige tilfeller

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å overta vanlig innbo selv om verdien overstiger det han eller hun ellers kunne kreve ved oppgjøret. En ektefelles rett etter denne paragrafen står om nødvendig tilbake for den andre ektefellens rett til å sette av midler til dekning av gjeld.

§ 63 Andre særlige avvik fra likedelingsregelen - vederlagskrav

Har en ektefelle brukt felleseiemidler til å øke verdien av midler som er særeie, eller til å erverve eiendeler eller rettigheter som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav c, kan den andre ektefellen kreve vederlag. Det samme gjelder ved erverv av rettigheter som nevnt i § 61 bokstav b i den utstrekning utgiftene overstiger det som må anses som rimelig.

Vederlag kan også kreves når en ektefelle på en utilbørlig måte vesentlig har svekket delingsgrunnlaget.

Krav etter første og andre ledd kan bare gjøres gjeldende i den utstrekning ektefellens midler ikke trengs til dekning av gjeld.

Et vederlagskrav som det ikke er dekning for ved oppgjøret, kan ikke gjøres gjeldende senere.

Når et beløp blir tilkjent etter denne paragrafen, kan det bestemmes at det skal betales i avdrag.

§ 64 Gjeld som begge ektefeller er ansvarlig for

Har ektefellene gjeld som begge er ansvarlig for, kan hver av dem kreve at den delen av gjelden som faller på den andre ektefellen, blir betalt før delingen. Er gjelden ikke forfalt, kan hver av ektefellene kreve at den andre ektefellen avsetter midler av formue som han eller hun eier til dekning av sin del av gjelden, eller stiller betryggende sikkerhet. Blir det ikke avsatt tilstrekkelige midler eller stilt sikkerhet som nevnt i andre punktum, kan det kreves at det overskytende blir sikret av det som tilfaller den andre ektefellen ved oppgjøret.

§ 65 Avtalefrihet ved oppgjøret

Reglene i denne loven er ikke til hinder for at ektefellene inngår avtale om oppgjøret. En avtale kan likevel helt eller delvis settes ut av kraft hvis den vil virke urimelig overfor en av partene. I stedet for å sette avtalen ut av kraft, kan retten bestemme at ektefellen som blir urimelig dårlig stilt, blir tilkjent et beløp fra den andre ektefellen.

Søksmål etter første ledd andre og tredje punktum må være reist senest tre år etter at avtalen ble inngått.

Kapittel 13 Retten til de enkelte eiendeler m v ved delingen, bruksrett til bolig m v

§ 66 Rett til å få beholde egne eiendeler

Når ektefellene skal dele formuen etter kapittel 12, har hver av dem rett til å beholde eiendeler eller rettigheter som han eller hun fullt ut eller for det vesentlige eier, dersom det ikke vil være åpenbart urimelig etter forholdene.

En ektefelle kan alltid kreve å overta eiendom som han eller hun vil kunne løse på odel.

§ 67 Særregler om felles bolig og innbo

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle uten hensyn til tidligere eierforhold kreve å overta:

a. fast eiendom eller andel av fast eiendom som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, hvis ikke den andre har odelsrett til eiendommen, eller den er ervervet fra hans eller hennes slekt ved arv eller gave,
b. andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til,
c. leiekontrakt om retten til den felles bolig, eller
d. vanlig innbo i det felles hjemmet.

Ved vurderingen skal det legges vekt på ektefellenes og barnas behov.

§ 68 Bruksrett til bolig

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis bruksrett til en bolig som helt eller delvis blir overtatt av den andre ektefellen. Ved vurderingen skal det legges vekt på ektefellenes og barnas behov. Det kan bestemmes at bruksretten skal være tidsbegrenset. Bruksretten faller bort når hensynet til ektefellen eller barnas behov ikke lenger gjør bruksrett rimelig.

Den ektefellen som eier boligen, kan kreve vanlig markedsleie. Er boligen sameie mellom ektefellene, nedsettes leien forholdsmessig. Leien løper fra det tidspunktet det blir satt fram krav om det.

§ 69 Verdsettelsen

Blir ikke ektefellene enige om verdien av eiendeler som den enkelte skal beholde etter § 66 eller overta etter § 67, fastsettes verdien ved skiftetakst. Taksten skal svare til eiendelenes omsetningsverdi når ikke annet er særskilt bestemt.

Når en ektefelle beholder eiendeler som han eller hun eier fullt ut, skal verdsettelsen knyttes til verdien på det tidspunktet som er nevnt i § 60. I andre tilfeller skal verdsettelsen ved offentlig skifte knyttes til verdien på utlodningstidspunktet, og ved privat skifte til verdien da det ble bestemt hvem som skal overta eiendelen.

§ 70 Eiendelenes verdi overstiger den lodd en ektefelle har krav på

Overstiger verdien av de eiendeler en ektefelle overtar, den lodd denne ektefellen har krav på, skal han eller hun betale den andre ektefellen det overskytende.

Overtar en ektefelle etter § 66 eller § 67 fast eiendom eller andel av fast eiendom, andel eller aksje i boligselskap, eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til, må den andre ektefellen nøye seg med en fordring med pantesikkerhet i eiendommen eller rettigheten. Fordringen kan fra begge sider sies opp med seks måneders varsel. Kongen fastsetter den rentesats som skal legges til grunn.

Dersom en ektefelle får bruksrett til den andre ektefellens eiendom, kan fordringen ikke sies opp av den bruksberettigede ektefellen så lenge bruksretten består.

Dersom det er rimelig etter forholdene, kan den ektefellen som har krav mot den andre etter første ledd, tilkjennes renter. Renten kan tidligst regnes fra to år etter de tidspunktene som er nevnt i § 60. Renten skal tilsvare den rentesatsen som Kongen fastsetter etter andre ledd.

§ 71 Salg av ektefellenes eiendeler

Eiendeler som ikke blir overtatt av ektefellene, kan hver av dem kreve solgt. Private brev og andre eiendeler som det vil virke støtende om blir solgt til fremmede, kan ikke selges til utenforstående.

Skjer oppgjøret ved skifteretten, bestemmer retten hvordan salget skal skje hvis ikke ektefellene blir enige om dette. Skifteretten kan bestemme at salg bare skal skje mellom ektefellene.

Skjer oppgjøret privat, skal salget skje ved offentlig auksjon dersom partene ikke blir enige om en annen salgsmåte. Handelsvarer og kursnoterte verdipapirer skal selges på den måten som er vanlig for slike eiendeler.

Utestående fordringer kan bare selges når inndrivelse vil kreve særlig lang tid eller medføre annen særlig ulempe.

Ved salg har hver av ektefellene forkjøpsrett under ellers like vilkår.

§ 72 Kreditorenes dekningsrett

Det har ingen virkning for kreditorenes adgang til å inndrive sitt krav mot en ektefelle at det skal skje en deling av ektefellenes formue. Det kan likevel ikke tas utlegg i eiendeler som skal deles, til dekning av gjeld som en ektefelle har pådratt seg etter de tidspunktene som er nevnt i § 60.

Kapittel 14 Særlige regler for eiendeler som er særeie

§ 73 Vederlag til en ektefelle som har medvirket til å øke den andre ektefellens midler som er særeie

Har en ektefelle gjennom bidrag til familiens underhold, ved arbeid eller på annen måte i vesentlig grad medvirket til å øke midler som er den andre ektefelles særeie, kan han eller hun tilkjennes vederlag fra den andre ektefellen.

§ 74 Rett til bolig og innbo

Når sterke grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å løse ut bolig og innbo som nevnt i § 67 når de er den andres særeie. Bestemmelsene i § 69 første og andre ledd andre punktum og § 70 andre og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis bruksrett til en bolig som er den andres særeie. Bestemmelsene i § 68 første ledd andre til fjerde punktum og andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 75 Frister for krav etter dette kapitlet

Dersom begge ektefellene har fullstendig særeie, må krav etter dette kapitlet settes fram innen ett år etter at ektefellene ble skilt. Dersom en eller begge ektefeller også har eiendeler som er felleseie, må krav settes fram før delingen er avsluttet.

Kapittel 15 Oppgjøret ved den ene ektefellens død

§ 76 Når deling skal skje

Når den ene ektefellen er død, deles ektefellenes formue mellom lengstlevende ektefelle og avdødes arvinger etter reglene i dette kapitlet, dersom ikke den lengstlevende nytter retten til å sitte i uskiftet bo, eller noe annet

følger av lov, testament, avtale mellom ektefellene eller bestemmelse av en giver eller arvelater. Deling kan kreves av lengstlevende ektefelle og av avdødes arvinger.

§ 77 Forholdet mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger

Når ektefellenes formue skal deles mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger, gjelder reglene i kapittel 12 og §§ 46 andre ledd og 72 tilsvarende. Skjevdeling etter § 59 kan likevel ikke kreves ved skifte av et uskiftet bo.

Arvingene etter den førstavdøde kan heller ikke kreve:

a. forlodds uttak etter § 61 bokstavene a, c og d,
b. vederlag etter § 63 eller
c. lempning etter §§ 46 andre ledd eller 65.

Om forholdet ellers mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger gjelder reglene i skifteloven og arveloven.

§ 78 Skjæringstidspunktet for erverv og gjeld

Rettsvirkninger som nevnt i § 60 regnes fra ektefellens død hvis de ikke allerede var inntrådt etter § 60 første ledd. Sitter den gjenlevende ektefellen i uskiftet bo, regnes rettsvirkningene fra det tidspunktet deling blir begjært.

DEL III BIDRAG OG PENSJON ETTER SEPARASJON OG SKILSMISSE

Kapittel 16 Retten til bidrag og ektefellepensjon

§ 79 Rett til bidrag etter separasjon, skilsmisse eller annet samlivsbrudd

Ved separasjon og skilsmisse opphører ektefellenes gjensidige forpliktelser etter § 38. Det samme gjelder ved samlivsbrudd uten at det foreligger separasjon eller skilsmisse.

Er en ektefelles evne til og mulighet for å sørge for et passende underhold blitt dårligere som følge av omsorgen for felles barn eller fordelingen av felles oppgaver under samlivet, kan den andre ektefellen pålegges å betale bidrag.

I andre tilfeller kan bidrag bare pålegges dersom særlige grunner taler for det.

§ 80 Utmåling av bidrag

Bidraget skal utmåles på grunnlag av den bidragsberettigedes behov for bidrag og den bidragspliktiges betalingsevne.

Når særlige grunner taler for det, kan bidrag fastsettes som et engangsbidrag, alene eller ved siden av løpende bidrag.

§ 81 Varigheten av bidrag

Bidrag skal fastsettes for en begrenset tid på inntil 3 år. Dersom ekteskapet har vært langvarig, eller det foreligger særlige grunner ellers, kan bidrag fastsettes for lengre tid eller uten tidsbegrensning.

Bidrag kan pålegges for en tid som ligger inntil 3 år før kravet ble satt fram overfor den myndighet som skal avgjøre det.

§ 82 Bortfall av bidrag

Retten til bidrag faller bort hvis den berettigede inngår nytt ekteskap.

§ 83 Fastsettelse av bidrag

Partene kan inngå avtale om bidrag. Dersom partene ikke er enige om bidragsspørsmålet, kan hver av dem kreve at det avgjøres av domstolene. Dersom begge parter ønsker det, kan spørsmålet isteden avgjøres av fylkesmannen. Partene kan kreve avgjørelse av bidragsspørsmålet selv om de tidligere har inngått avtale om det.

§ 84 Endring av fastsatt bidrag

Hver av partene kan kreve at bidrag som er fastsatt av fylkesmann eller domstol, blir endret eller opphevet dersom særlige grunner foreligger. Når sterke grunner taler for det, kan avgjørelsen også gjelde bidrag som er forfalt før krav om endring ble satt fram. Bestemmelsen i barneloven § 57 tredje ledd gjelder tilsvarende. Endringskravet avgjøres etter reglene i § 83.

§ 85 Forholdet til partenes krav. Gjennomføring av bidrag, m v

Den myndighet som fastsetter bidrag, kan endre bidrag til partenes felles barn selv om ingen av partene har krevd det.

Reglene i barneloven § 60 om gjennomføring av bidrag gjelder tilsvarende.

§ 86 Fraskilt ektefelles rett til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden

En fraskilt ektefelle beholder retten til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden dersom ekteskapet varte i minst ti år, og den fraskilte var minst 45 år ved skilsmissen. Med pensjonsordning menes offentlig pensjonsordning og privat kollektiv pensjonsordning med obligatorisk tilslutning.

Retten til ektefellepensjon er betinget av at den andre ektefellen ved skilsmissen var eller hadde vært medlem av en pensjonsordning utenfor folketrygden som omfatter ektefelle-

pensjon. I så fall får den fraskilte også rett til ektefellepensjon fra en ordning som den avdøde var blitt medlem av etter skilsmissen.

§ 87 Særregler når det er flere pensjonsberettigede

Dersom den avdøde var gift på nytt, og den nye ektefellen har rett til ektefellepensjon som nevnt i § 86 etter de alminnelige reglene i vedkommende pensjonsordning, skal pensjonen deles mellom de berettigede i forhold til antall påbegynte år hver av dem var gift med den avdøde. Hvis den ene har fraskrevet seg retten, tilfaller likevel pensjonen den andre udelt.

Dersom en fraskilt ektefelle gjør krav gjeldende i en pensjonsordning som også gir rettigheter til en senere ektefelle, kan den senere ektefellen kreve andel i ektefellepensjon fra en pensjonsordning som den avdøde tidligere var medlem av, selv om dette ikke følger av de alminnelige reglene for vedkommende pensjonsordning.

§ 88 Betydningen av at en pensjonsberettiget gifter seg på nytt eller dør

Inngår den pensjonsberettigede nytt ekteskap mens den tidligere ektefellen er i live, opphører retten til pensjon etter reglene i dette kapitlet. Er nytt ekteskap inngått etter den tidligere ektefellens død, gjelder de reglene som er fastsatt for en gjenlevende ektefelle i vedkommende pensjonsordning.

Bortfaller retten til pensjon til en fraskilt eller senere ektefelle ved dødsfall eller ekteskap, tilfaller hele pensjonen den andre forutsatt at han eller hun har rett til pensjon etter den avdøde etter § 86 eller § 87. Dersom det nye ekteskapet opphører, og retten til ytelser inntrer på nytt etter reglene i vedkommende pensjonsordning, skal ytelsene igjen deles.

§ 89 Bortfall av retten til ektefellepensjon på grunn av forbrytelse mot den avdøde

Blir en ektefelle eller fraskilt ektefelle dømt til ubetinget fengsel for forbrytelse mot den som har opptjent pensjonsretten, og denne dør som følge av handlingen, faller retten til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden bort. § 88 andre ledd første punktum gjelder tilsvarende.

DEL IV MIDLERTIDIGE AVGJØRELSER M V

Kapittel 17 Registrering av ektefellenes eiendeler. Midlertidig forføyning og midlertidig avgjørelse

§ 90 Registrering av ektefellenes eiendeler

Er det satt fram begjæring om mekling eller er det satt fram begjæring om eller reist søksmål med krav om separasjon eller skilsmisse, kan hver av ektefellene kreve at skifteretten straks tar opp fortegnelse over ektefellenes eiendeler og gjeld. Tilsvarende gjelder dersom det er satt fram begjæring om deling etter § 57. Reglene om registrering i skifteloven får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

§ 91 Midlertidig forføyning for å sikre en ektefelles rettigheter ved delingsoppgjøret

Er det etter at separasjon er krevd eller søksmål om skilsmisse er reist, grunn til å frykte at en ektefelle vil unndra eiendeler fra delingen eller på annen måte gjøre det vanskelig å oppfylle den andre ektefellens rettigheter etter kapitlene 12 til 14, kan vedkommende ektefelle kreve midlertidig forføyning etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 15. Når det er åpnet offentlig skifte, treffer skifteretten avgjørelsen, jf skifteloven § 57.

§ 92 Midlertidig avgjørelse om separasjon, bruksrett, bidrag m v

Etter begjæring av en ektefelle kan retten ved kjennelse treffe midlertidig avgjørelse om separasjon, rett til bidrag eller bruksrett til bolig eller vanlig innbo i det felles hjemmet. Før separasjon er krevd eller søksmål om skilsmisse er reist, kan midlertidig avgjørelse bare treffes dersom særlige grunner taler for det. Når ikke annet er bestemt, gjelder en midlertidig avgjørelse fram til spørsmålet om separasjon, bidrag eller bruksrett er rettskraftig avgjort.

Når særlige grunner tilsier det, kan retten ved kjennelse forby en ektefelle å komme til den eiendommen eller boligen der den andre ektefellen oppholder seg.

Bruksrett på grunnlag av midlertidig avgjørelse etter denne paragrafen har rettsvern også overfor den som i god tro erverver boligen eller innboet.

§ 93 Saksbehandlingen ved krav om midlertidig avgjørelse om separasjon, bruksrett, bidrag m v

Dersom det pågår sak om kravet eller ekteskapssak som nevnt i tvistemålsloven kapittel

28, treffes midlertidig avgjørelse etter § 92 av den retten som behandler saken. Ellers kan slik avgjørelse treffes av namsretten på det stedet der motparten bor eller oppholder seg, eller i påtrengende tilfeller av retten på det stedet der boligen eller innboet finnes.

Hvis det ikke trengs avgjørelse straks, skal retten så vidt mulig gi den andre ektefellen adgang til å uttale seg før avgjørelsen blir truffet. Avgjørelsen kan treffes uten at det er foretatt mekling etter ekteskapslovens regler. Retten skal i kjennelsen fastsette en frist for å reise søksmål. Går fristen ut uten at den er forlenget, faller avgjørelsen bort. Den midlertidige avgjørelsen kan settes i verk straks.

Dersom nye opplysninger eller endrete forhold gjør det rimelig, kan en midlertidig avgjørelse endres etter reglene i denne paragrafen.

DEL V OVERGANGSBESTEMMELSER. ENDRINGER I ANDRE LOVER

Kapittel 18 Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 94 Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
2. Reglene om ektefellers rettigheter ved separasjon og skilsmisse og om deling gjelder ikke der forhold som nevnt i § 60 inntreffer før loven trer i kraft. Reglene i §§ 79 til 85 gjelder likevel i saker om fastsettelse av bidrag eller om endring eller opphevelse av bidrag når avgjørelsen treffes etter ikrafttredelsestidspunktet. Reglene om oppgjøret ved den ene ektefellens død gjelder ikke der forhold som nevnt i § 78 inntreffer før loven trer i kraft.
3. Reglene om rett til ektefellepensjon gjelder ikke der pensjonstilfellet inntreffer før loven trer i kraft.

§ 95 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. *Straffeloven 22 mai 1902 nr 10* endres slik:

§ 220 første ledd skal lyde:

Den som inngår ekteskap *som kan oppløses* på grunn av tidligere ekteskap eller på grunn av slektskap, eller som medvirker hertil, straffes med fengsel inntil 4 år, men inntil 6 år, såfremt den annen ektefelle var uvitende om *oppløsningsgrunnen.*

§ 221 oppheves.

2. *Lov 13 august 1915 nr 6 om rettergangsmåten for tvistemål* endres slik:

§ 416 skal lyde:

Ekteskapssaker er saker om et ekteskap består eller ikke består, *om oppløsning av ekteskap og om separasjon.*

§ 417 skal lyde:

Ekteskapssak kan *bare* reises av *en av ektefellene selv* eller av den som påstår å være eller ikke å være saksøktes ektefelle, *hvis ikke noe annet er bestemt.*

Blir en ekteskapssak reist av den ene ektefellen, stevnes den *andre ektefellen* som motpart. Blir saken reist av noen *andre*, stevnes begge ektefeller som motparter. *Blir sak om oppløsning reist på grunn av tidligere ekteskap, skal også ektefellen i det tidligere ekteskapet stevnes som motpart.*

§ 418 skal lyde:

I saker som anlegges for å få dom for at et ekteskap består eller ikke består eller for å få det *oppløst etter ekteskapsloven § 24 første ledd, kan fylkesmannen* opptre for å vareta de offentlige interesser. Retten skal gi ham melding om saken. *Fylkesmannen kan* erklære anke og begjære gjenopptagelse. Ellers *er* inntreden i saken bare *tillatt* etter § 425.

§ 419 skal lyde:

Om umyndige ektefellers prosessdyktighet og om vergens og hjelpevergers stilling i ekteskapssaker gjelder ekteskapsloven § 28. For behandlingen av spørsmål om bidrag og andre økonomiske spørsmål gjelder likevel §§ 38 og 39 i loven her. §§ 38 og 39 gjelder også for hjelpeverger hvis det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å tre inn i saken.

§ 420 andre ledd skal lyde:

Blir saken reist av *fylkesmannen, kan* den *anlegges* i den *rettskretsen* hvor en av *ektefellene kunne* vært saksøkt.

§ 421 skal lyde:

I en ekteskapssak kan også behandles

a) spørsmål om bidrag,

b) spørsmål etter barneloven om felles barn og

c) spørsmål etter ekteskapsloven med mindre det er begjært offentlig skifte.

Hvis ikke spørsmål som nevnt i første ledd bokstav a og b er trukket inn i saken, skal retten av eget tiltak undersøke om partene er uenige om slike spørsmål og i tilfelle treffe av-

gjørelse i saken. Det gjelder likevel ikke hvis partene er enige om å holde spørsmålet utenfor, eller den ene parten uteblir, og den møtende ønsker å holde spørsmålet utenfor, eller hvis en av partene er bosatt utenfor riket.

Ellers kan en ekteskapssak ikke forenes med tvistemål om andre rettsforhold.

§ 422 skal lyde:

I saker *om skilsmisse* eller separasjon skal dommeren under saksforberedelsen foreta mekling dersom begge *parter kan* innkalles til å møte på samme tid. Det samme gjelder i saker etter barneloven om foreldreansvar, hvem barnet skal bo hos, eller samværsrett, i saker om *bidrag* til ektefelle eller barn, om pensjon etter ekteskapsloven og i saker om fordeling eller tildeling av formuen mellom ektefeller eller fraskilte.

§ 424 skal lyde:

En rettskraftig dom *om spørsmål som nevnt i § 416* virker for og mot alle og legges til grunn i alle forhold hvor *spørsmålet har betydning. Går dommen ut på skilsmisse eller på separasjon, gjelder det samme selv om dommen ikke er rettskraftig, hvis ikke noe annet er bestemt.*

Er et *ekteskap erklært for ikke å bestå, eller er det oppløst,* er oppreisning og gjenopptagelse utelukket hvis *en* av ektefellene har inngått nytt ekteskap før *avgjørelsen* om oppreisning eller henvisning til hovedforhandling er forkynt *for ham eller henne.*

§ 425 første og andre ledd skal lyde:

Dør en part før dom er avsagt i en sak om hans *eller hennes* eget ekteskap, heves saken. *Gjelder saken oppløsning av ekteskapet etter ekteskapsloven § 24 første ledd eller spørsmålet om ekteskapet består, eller om en separasjon er uten rettsvirkning etter ekteskapsloven § 20 andre ledd,* kan den *likevel* fortsettes så vel av som mot den avdødes barn eller arvinger såfremt avgjørelsen har rettslig betydning.

Dør parten etter at dom er avsagt, kan under samme betingelse anke og gjenopptagelse anvendes av eller mot barna eller arvingene hvis dommen går ut på *oppløsning* av ekteskapet, eller på *separasjon, eller* saken gjelder *spørsmålet om ekteskapet består eller om en separasjon er uten rettsvirkning etter ekteskapsloven § 20 andre ledd.*

§ 426 oppheves.

3. *Lov 31 mai 1918 nr 2 om indgaaelse og opløsning av egteskap* oppheves.

4. I *lov 22 april 1927 nr 3 om vergemål for umyndige* skal *§ 58 siste punktum* lyde:

Tilsvarende gjelder en umyndig ektefelles mulige rett etter *ekteskapsloven §§ 66, 67 og 74 og skifteloven § 63* til å få utlagt fast eiendom, andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til.

5. *Lov 20 mai 1927 nr 1 om ektefellers formuesforhold* oppheves.

6. *Lov 21 februar 1930 om skifte* endres slik:

§ 11 andre ledd og nye tredje og fjerde ledd skal lyde:

Har skifteretten myndighet til å avgjøre en anmeldt fordring, kan den også avgjøre boets motfordringer så langt de kan bringes i motregning. Etter begjæring av en loddeier eller legatar kan skifteretten avgjøre boets krav på annen loddeier eller *legatar.*

Ved skifte av ektefellers formue kan skifteretten etter begjæring av en loddeier eller legatar også avgjøre tvist om gyldigheten av ektepakt, om hva som hører til ektefellenes særeie, om bruksrett til bolig og leien for slik bruksrett.

For øvrig kan skifteretten ikke avgjøre boets eller loddeiernes krav på tredjemann.

§ 26 skal lyde:

Skifterettens kjennelser er gjenstand for anke når de gjelder spørsmål om skifterettens overtagelse av boet eller avgjør tvist om fordeling, utlevering eller dekning av midler som er under skifterettens forvaltning eller avgjør *tvist* som nevnt i § 11 annet *og tredje* ledd.

Kapittel 7 (§§ 44-52 a) oppheves.

§ 53 skal lyde:

Skiftet foretas av skifteretten

1. hvis *en ektefelle* begjærer det,
2. hvis *en arving eller* kreditor som har rett til å kreve *deling etter ekteskapsloven § 57, begjærer det,*
3. hvis noen av ektefellene er under atten år eller umyndiggjort,
4. hvis noen av ektefellene er fraværende utenfor riket eller hans *eller hennes* oppholdssted ikke *er kjent.*

Behandling for skifteretten finner ikke sted dersom *eiendelene* antas utilstrekkelige til å dekke *skifteomkostningene,* og det ikke stilles fullgod sikkerhet for disse.

§ 54 skal lyde:

Skifterettens behandling omfatter de eiendeler som er felleseie, og eiendeler som ellers har betydning for oppgjøret mellom ektefellene.

At delingen foregår for skifteretten, endrer ikke en ektefelles råderett over egne eiendeler, unntatt når det er truffet bestemmelse etter § 57 eller etter ekteskapsloven § 91.

§ 55 skal lyde:

Forfalt gjeld som en ektefelle er ansvarlig for, kan skifteretten etter begjæring av ektefellen sørge for at blir dekket av det som han *eller hun* råder over av felleseiet.

Er det gjeld som begge ektefeller er ansvarlig for, skal skifteretten hvis en av dem begjærer det, sørge for at den delen av gjelden som faller på den andre, blir dekket under oppgjøret eller sikret etter reglene i ekteskapsloven § 64.

§ 56 skal lyde:

Går et krav ut på bestemte ting som *en eller begge ektefeller eier og som er felleseie, og kravet er forfalt*, skal skifteretten sørge for at det blir dekket også hvis den berettigede forlanger *det.*

§ 57 skal lyde:

Når det er åpnet offentlig skifte, treffer skifteretten avgjørelse om midlertidig forføyning etter reglene i ekteskapsloven § 91. Skifteretten kan også av eget tiltak treffe slik avgjørelse.

§§ 58 og 59 oppheves.

§ 61 siste ledd første punktum skal lyde:

Bestemmelsene i ekteskapsloven § 71 første ledd andre punktum og andre, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 63 andre ledd skal lyde:

På samme vilkår, men uten hensyn til hvem av ektefellene som har brakt eiendelene inn i boet, har gjenlevende ektefelle rett *til å* få utlagt på sin lodd boligeiendom som har tjent som ektefellenes felles bolig, andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til, og løsøre som har hørt til innbo i det felles hjem eller som gjenlevende ektefelle trenger for å fortsette sin næring. Har felles boligeiendom også vært brukt til ervervsvirksomhet eller andre formål, gjelder bestemmelsen i foregående punktum bare når eiendommens hovedsakelige formål har vært å tjene som ektefellenes felles bolig og de øvrige loddeiere ikke har rimelig grunn til å motsette seg gjenlevendes utleggsrett. *Var eiendelen den avdødes særeie, kan den bare utlegges til den gjenlevende ektefellen når særlige grunner taler for det.*

§ 64 oppheves.

§ 65 skal lyde:

Den som overtar eiendeler etter §§ 61, 62 eller 63 *som overstiger verdier av den lodd han eller hun har krav på*, skal til fyllestgjøring av andre loddeiere og legatarer betale *det overskytende.*

Overtas fast eiendom *eller andel av fast eiendom, eller andel eller aksje i boligselskap, eller obligasjon som leierett til bolig er knyttet til*, må likevel en loddeier nøye seg med en fordring på overtakeren med pantesikkerhet i eiendommen *eller rettigheten. Dersom det stilles fullgod sikkerhet, kan* lodd til en *umyndig* også i andre tilfeller *legges ut* ved en fordring på den som overtar eiendelen *eller rettigheten.*

Fordringer som nevnt i *andre ledd kan* fra begge sider sies opp med seks måneders varsel. *Kongen fastsetter den rentesats som skal legges til grunn.*

§ 66 skal lyde:

Når den gjenlevende ektefellen beholder egne eiendeler etter reglene i dette kapitlet, skal verdsettelsen knyttes til verdien på tidspunktet for den andre ektefellens død. I andre tilfeller skal verdsettelsen ved offentlig skifte knyttes til verdien på utlodningstidspunktet, og ved privat skifte da det ble bestemt hvem som skal overta eiendelen.

§ 67 andre ledd skal lyde:

Ved skifte av ektefellers formue kan arvingene kreve at gjelden blir betalt i den utstrekning betaling kan skje av den avdødes formue, eller av midler som ville ha tilfalt den avdøde ved deling av ektefellenes formue etter ekteskapsloven.

§ 67 tredje ledd oppheves.

§ 90 skal lyde:

Under offentlig skiftebehandling av et fellesbo inndras også ektefellenes særeie i den utstrekning *dette følger av* §§ 63 og *94 og* arvelovens §§ 9, 17 og 27.

§ 94 andre ledd oppheves.

§ 95 skal lyde:

Loddeierne kan kreve skifterettens avgjørelse av anmeldte krav på avdøde. *Det samme*

gjelder krav på den gjenlevende ektefellen når han eller hun har formue som er felleseie. Dersom kravet går ut på bestemte ting som er i boets besittelse, og kravet er forfalt, kan også kreditor kreve skifterettens avgjørelse.

Etter at skifterettens avgjørelse er begjært, kan sak ikke anlegges ved andre domstoler. For øvrig er skiftebehandlingen uten innflytelse på adgangen til å foreta rettslig inndrivelse hos loddeierne.

§ 99 skal lyde:

Er avdødes gjeld ikke overtatt, skal med den begrensning som følger av § 109 annet ledd alle fordringer på avdøde betales under skiftet, forsåvidt de er anmeldt i boet, eller gjenlevende ektefelle krever det i medhold av *ekteskapsloven § 77, jf § 64.*

§ 107 andre ledd skal lyde:

Er det gjeld som også den gjenlevende ektefellen er ansvarlig for, skal den delen som faller på den gjenlevende, dekkes av den gjenlevendes formue eller av midler som tilfaller den gjenlevende ved deling etter ekteskapsloven. Denne regelen kommer også til anvendelse på gjeld som ikke er forfalt. Den gjenlevende ektefellens midler kan likevel ikke brukes til slik dekning dersom den gjenlevende er insolvent og ikke er satt under konkurs.

§ 108 skal lyde:

Bestemmelsene i § 55 første ledd *og § 56 får* tilsvarende anvendelse på *gjenlevende ektefelles* kreditorer.

Dersom et krav som er anmeldt for skifteretten bestrides, og sak ikke er anlagt ved en annen domstol, kan loddeierne kreve at skifteretten avgjør tvisten. Paragraf 95 første ledd siste punktum og andre ledd gjelder tilsvarende. For krav som er avgjort etter første og andre punktum, kan tvangsfullbyrdelse også skje i ektefellens særeie.

§ 125 første ledd skal lyde:

Er det ved skifte av dødsbo eller oppgjør etter ekteskapsloven uenighet om verdien av en eiendel, skjer verdsettelsen ved skiftetakst hvis ikke noe annet er avtalt. Taksten skal svare til eiendelenes omsetningsverdi når ikke annet er særskilt bestemt.

7. I *lov 7 juni 1935 nr 2 om tinglysing* skal *§ 13 femte ledd* lyde:

Dokumenter vedrørende rettshandler som krever samtykke eller *skifterettens* tillatelse etter *ekteskapsloven*, kan bare anmerkes når samtykke eller endelig tillatelse foreligger.

8. I *lov 16 juni 1939 nr 6 om husleie* skal *§ 32 første ledd siste punktum og andre ledd første punktum lyde:*

Den ektefelle hvis virksomhet er knyttet til det leide lokale, har krav på å beholde dette og beboelsesleilighet som hører til, med mindre annet blir bestemt i henhold til lov om *ekteskap.*

Bestemmelse om ordning av leieforholdet som blir truffet i henhold til foregående ledd eller *ekteskapsloven § 92*, eller som følger av avtale mellom ektefellene i forbindelse med separasjon, skilsmisse eller opphevelse av samlivet, er bindende for utleieren.

9. I *lov 13 desember 1946 nr 21 om krigspensjonering for militærpersoner* skal *§ 13 femte ledd første punktum* lyde:

Var avdøde skilt, får tidligere hustru rett til pensjon etter reglene i ekteskapsloven *§§ 86 til 89.*

10. I *lov 13 desember 1946 nr 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner skal § 17 nr 1 femte ledd første punktum* lyde:

Var avdøde skilt, får tidligere hustru rett til pensjon etter reglene i ekteskapsloven *§§ 86 til 89.*

11. *Lov 30 juni 1955 nr 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg* endres slik:

§ 1 tredje ledd første punktum oppheves.

Nåværende andre punktum blir første punktum.

§ 11 første ledd andre punktum skal lyde:

Det same gjeld om norsk vigjing når reglane i *ekteskapslova § 11 første ledd* ikkje er fylgde, og om utanlandsk vigjing når ho, så langt det gjeld formene, er ugild etter lovene i det landet som vigjingsmannen høyrer til.

12. *Lov 3 mars 1972 nr 5 om arv m.m.* endres slik:

§ 8 skal lyde:

Rettane etter § 6 jfr. kap. III, kan ikkje gjerast gjeldande dersom ektemakane var separerte ved dom eller løyve på den tid arvelataren *døydde.*

§ 9 andre ledd første punktum skal lyde:

Tilsvarende rett har attlevande ektemake med omsyn til særeige dersom det er fastsett i

ektepakt (jfr lov om *ekteskap § 43)* eller når arvingane gir samtykke.

§ 17 første ledd andre punktum skal lyde:

Dette gjeld likevel ikkje slikt som er særeige for attlevande av di det er fastsett i ektepakt mellom ektemakane eller av di det er fastsett av givar eller arvelatar i samsvar med *ekteskapslova § 48.*

§ 17 andre ledd andre punktum skal lyde:

Når eit uskiftebu blir skift, gjeld reglane i *ekteskapslova § 61 bokstav d* tilsvarande.

13. *Lov 28 juni 1974 nr 58 om odelsretten og åsetesretten* endres slik:

§ 34 andre ledd skal lyde:

Desse reglane gjeld og om jorda var særeige for den avlidne, dersom det mellom ektemakane galdt slik eigeskipnad som nemnt i lov *om ekteskap §§ 42 tredje ledd og 43,* eller dersom den avlidne har fastsett ved testament at den attlevande skal ha rett til å halde fram med å bruke jorda.

§ 49 andre ledd skal lyde:

Reglane i første stykket gjeld tilsvarande for verdsetjinga av odelseigedom når nokon på *arveskifte eller skifte mellom ektefeller* tek over eigedom i kraft av odelsrett.

14. Lov 12 desember 1975 nr 59 om dokumentavgift endres slik:

§ 8 bokstav b skal lyde:

b) dokument som overfører hjemmel som eier til fast eiendom fra en ektefelles konkursbo til den annen *ektefelle.*

15. I lov 13 juni 1980 nr 35 om fri rettshjelp skal *§ 18 første ledd nr 1* lyde:

1. fra en eller begge parter i ekteskaps- eller familiesaker, herunder også namsrettsbehandling (saker etter lov *om ekteskap, lov om* skifte annen del jfr. kap. 4 eller etter barneloven).

16. I *lov 22 mai 1981 nr 25 om rettergangsmåten i straffesaker* skal *§ 430 første ledd andre punktum* lyde:

På samme måte kan det settes fram krav om at et ekteskap *skal oppløses* på grunn av slektskap eller tidligere ekteskap.

17. *Lov 8 juni 1984 nr 59 om fordringshavernes dekningsrett* endres slik:

§ 5-2 fjerde ledd siste punktum oppheves.

18. I *lov 16 juni 1989 nr 69 om forsikringsavtaler* skal *§ 15-1 andre ledd siste punktum* lyde:

En forsikringssum som tilfaller ektefellen, regnes ikke til de midler som skal deles likt etter *ekteskapsloven § 77, jf § 58,* hvis ikke gjenlevende ektefelle overtar boet uskiftet i samsvar med arveloven kapittel III.

Lov nr. 48

midlertidig lov om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 63. Besl. O. nr. 61. Behandlet i Odelstinget 3. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

§ 1

Formålet med denne lov er å beskytte mennesker og dyr mot angrep og skader fra farlige hunder.

§ 2

Med farlige hunder menes i denne lov hunder som er spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr.

Departementet kan bestemme at nærmere angitte raser eller typer skal omfattes av loven.

§ 3

Det er forbudt å innføre farlige hunder. Forbudet gjelder også sæd og embryo fra farlige hunder.

Ulovlig innførte hunder kan utvises eller kreves avlivet.

§ 4

Det er forbudt å holde eller avle farlige hunder.

Slike hunder kan kreves avlivet.

§ 5

En hund som har påført menneske eller dyr skade, kan innen en måned etter skadeforvoldelsen kreves avlivet ved politiets foranstaltning. Dette gjelder likevel ikke dersom forholdene rundt skadeforvoldelsen gjør at avliving vil være et uforholdsmessig stort inngrep. Politiet kan ta hunden i forvaring inntil saken er avgjort.

Denne paragrafen gjelder også for hunder som ikke kommer inn under § 2.

§ 6

Utgifter forbundet med gjennomføring av tiltak etter denne lov kan kreves dekket av eieren av hunden eller den som har hunden i sin varetekt.

§ 7

Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring eller utfylling av bestemmelsene i denne lov, herunder om innførsel av hunder som ikke omfattes av loven.

§ 8

Overtredelse eller medvirkning til overtredelse av §§ 3 og 4 i loven straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder, med mindre forholdet rammes av et strengere straffebud.

§ 9

Kongen kan bestemme at loven også skal gjelde for Svalbard.

§ 10

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Loven gjelder fram til 1. januar 1996.

Personer som har anskaffet en farlig hund før loven trer i kraft, kan beholde hunden, men ikke bruke den i avl etter at loven er trådt i kraft.

Lov nr. 49

om endringar i vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 51. Besl. O. nr. 69. Behandlet i Odelstinget 6. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I vegtrafikklova av 18. juni 1965 nr. 4 skal følgjande reglar lyde:

§ 1 første ledd:

Denne lov *gjelder all* trafikk med motorvogn. *Den gjelder også annen ferdsel, men da bare* på veg eller på område som har alminnelig trafikk med motorvogn.

§ 2 andre og tredje ledd:

Med kjøretøy forstås innretning som er bestemt til å kjøre på bakken uten skinner. *Med motorvogn forstås kjøretøy som blir drevet fram med motor.*

Departementet kan bestemme at også annen innretning skal regnes som kjøretøy etter denne lov. *Tilsvarende kan departementet bestemme at innretning som etter foregående ledd er kjøretøy, ikke skal omfattes av loven.*

§ 3 første ledd og nytt andre ledd:

Enhver skal ferdes hensynsfullt og være aktpågivende og varsom så det ikke *kan oppstå fare eller volde skade* og slik at annen trafikk ikke unødig blir hindret eller forstyrret.

Vegfarende skal også vise hensyn mot dem som bor eller oppholder seg ved vegen.

§ 4 nytt andre ledd:

Departementet kan gi særlige trafikkbestemmelser for en kommune eller del av en kommune. Departementet kan delegere sin myndighet til å gi slike bestemmelser til vegsjefen, kommunen eller lokal politimyndighet.

Tredje og fjerde ledd blir oppheva.

§ 5 andre og fjerde ledd:

Departementet gir regler om offentlige trafikkskilt, signaler og oppmerkinger, herunder om hvilke myndigheter som kan treffe vedtak om oppsetting og oppmerking. *Myndighet til å treffe vedtak om oppsetting og oppmerking kan også delegeres til kommuner.*

Offentlig trafikkskilt, signal eller oppmerking må ikke brukes på eller ved veg uten tillatelse av vedkommende myndighet. *Det samme gjelder skilt, signal eller oppmerking som kan forveksles med offentlige.* Dersom det uten tillatelse er satt opp skilt eller signal eller foretatt oppmerking, kan dette fjernes eller kreves fjernet av myndigheten.

§ 6:

Fører av kjøretøy skal avpasse farten etter sted, føre-, sikt- og trafikkforholdene slik at det ikke *kan oppstå* fare eller voldes ulempe for andre, og slik at annen trafikk blir minst mulig hindret eller forstyrret. Føreren skal alltid ha fullt herredømme over kjøretøyet.

Dersom ikke annen *fartsgrense* er *fastsatt* ved offentlig trafikkskilt, må det i tettbygd strøk ikke kjøres fortere enn 50 km/t, og utenfor tettbygd strøk ikke fortere enn 80 km/t. *Departementet kan delegere til vegsjefen, politiet eller kommunen å avgjøre om et område skal regnes* som tettbygd strøk etter denne lov, og kan fastsette grensene for det tettbygde strøk.

I trafikkregler gitt i medhold av § 4 kan det fastsettes nærmere bestemmelser om fartsgrenser, herunder om lavere fartsgrense for bestemte grupper av motorvogner.

Departementet kan gi særlige regler om fartsgrenser for område utenfor veg, eller på veg stengt for alminnelig ferdsel.

Departementet kan som forsøksordning sette lavere generelle fartsgrenser enn hva som er bestemt i andre ledd for bestemte områder og/eller for bestemte tider.

Fartsgrensene gjelder ikke for konkurransekjøring som med politiets tillatelse holdes på særskilt bane eller på privat veg som er stengt for all annen trafikk.

§ 7:

Kongen eller den han gir fullmakt kan *forby bestemte grupper av kjøretøyer. Forbudet kan*

begrenses til å gjelde på eller utenfor visse veger og innenfor et bestemt tidsrom. Det kan på samme måte gjelde bestemte trafikantgrupper.

Det kan treffes midlertidig vedtak om forbud mot all trafikk eller om *annen regulering* av trafikk på veg dersom *forhold* på vegen eller i dens omgivelser, arbeid på vegen eller vegens tilstand tilsier det. Slikt vedtak treffes for riksveg og fylkesveg av *vegsjefen* og for kommunal veg av *kommunen.*

§ 8:

Kongen kan gi forskrift om avgift for parkering av kjøretøy på veg åpen for alminnelig ferdsel og om forbud mot slik parkering uten at avgift blir betalt på forhånd. Kommunen kan gis myndighet til å innføre og håndheve slike ordninger.

Kongen kan gi forskrift om kommunens adgang til å reservere parkering etter behovsprøving i nærmere avgrenset område for personer bosatt i området, eller andre med særlig behov for slik parkering. Det samme gjelder adgang til å reservere enkelte parkeringsplasser for bestemte kjøretøy, kjøretøygrupper eller personer, eller gi disse adgang til å parkere utover eventuell maksimaltid på stedet.

§ 13 andre ledd:

Departementet gir nærmere bestemmelser *om bruk,* og om konstruksjon, innretning, vekt, mål og utstyr, herunder verneutstyr, m.m. for de forskjellige grupper av kjøretøyer, og om last og antall personer kjøretøyet kan føre.

Siste ledd blir oppheva.

§ 16 første ledd:

Departementet kan unnta bestemte grupper av *kjøretøy eller bestemt bruk av kjøretøy* fra registreringsplikt m.m. etter § 15.

§ 18 nytt andre ledd:

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om utstyr for transport av farlig gods på veg, og om hvilke instanser som kan kontrollere og godkjenne slikt utstyr.

Tidlegare andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 19:

Eier av kjøretøy eller den som på eierens vegne har rådighet over det, plikter å sørge for at kjøretøyet blir framstilt til kontroll når *politiet eller biltilsynet* krever det. Han plikter også å gi de opplysninger om kjøretøyet som kreves.

Biltilsynet har rett til å foreta inspeksjon hos den som driver handel med motorvogn *eller med godkjenningspliktig utstyr til motorvogn,* for å kontrollere motorvogner, *tilhengere og utstyr* til motorvogn som forhandleren har til salgs.

§ 22 a:

§ 22 a. *Alkotest,* utåndingsprøve, blodprøve.

Politiet kan ta *alkotest (foreløpig blåseprøve)* av motorvognfører når:

1) det er grunn til å tro at han har overtrådt bestemmelsene i § 22,
2) det er grunn til å tro at han har overtrådt andre bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov, og departementet har bestemt at overtredelsen kan ha slik virkning,
3) han med eller uten egen skyld er innblandet i trafikkuhell, eller
4) han er blitt stanset i trafikkontroll.

Dersom resultatet av *alkotesten* eller andre forhold gir grunn til å tro at fører av motorvogn har overtrådt *bestemmelsene i* § 22, kan politiet fremstille *ham for utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse* for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når føreren nekter å medvirke til *alkotest.*

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve kan *tas* av *lege, offentlig* godkjent sykepleier eller *bioingeniør.* Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet gir nærmere bestemmelser om *undersøkelsene nevnt i de foregående ledd.*

§ 23 ny overskrift og nytt siste ledd:

§ 23. Ansvar for kjøretøyets stand m.m.

Eier av kjøretøy eller den som på eierens vegne har rådighet over det, plikter å sørge for at kjøretøyet ikke brukes dersom det ikke er i forsvarlig stand.

§ 24 a andre ledd:

Den som har kjørt motorvogn *uten å ha* førerkort for vedkommende gruppe av motorvogner, kan ikke få slikt førerkort første gang før det er gått minst 6 måneder siden den ulovlige kjøringen fant sted. *Er han yngre enn den lovlige minstealderen for slikt førerkort, regnes sperrefristen fra den dagen han oppnår minstealderen.* Er det voldt større skade ved kjøringen, *skal sperrefristen etter første og andre punktum være minst ett år. Ulovlig kjøring med moped får samme virkning når det gjelder mopedførerbevis. Tilsvarende gjel-*

der også for den som ulovlig endrer maksimal hastighet eller ytelse for motorvogn i strid med § 13 fjerde ledd.

§ 31 nytt femte ledd:

For parkeringsovertredelser av regler gitt i medhold av § 8 første ledd fastsetter Kongen tilleggsavgift.

Sjuande og niande ledd blir oppheva og noverande åttande ledd blir nytt sjuande ledd.

§ 31 a med ny overskrift:

§ 31 a. *Gebyr for parkeringsovertredelser og visse andre overtredelser.*

Gebyr etter *§ 31 ilegges* av politiet. *Kongen kan gi andre offentlige organer tilsvarende gebyrmyndighet.*

Kongen kan, etter at uttalelse er innhentet fra vedkommende politimester, bestemme at slik myndighet som etter denne paragraf er tillagt politiet også skal kunne utøves av kommunen. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av slike ordninger og kan bestemme hvordan kommunalt oppkrevde gebyrer skal brukes.

Blir ilagt gebyr ikke betalt innen *tre uker etter ileggelsen,* forhøyes gebyret med 50 prosent. *Dette gjelder selv om gebyret er påklaget.*

Ileggelse av gebyr kan innklages for forhørsretten innen en fastsatt frist. Blir klage fremsatt etter utløpet av fristen skal den avvises med mindre retten finner at oversittelsen hverken kan legges eier eller bruker av kjøretøyet til last og klagen er fremsatt så snart det var mulig. Retten kan oppheve ilagt gebyr hvis den finner at vilkårene for ileggelse ikke forelå. Avgjørelsen treffes ved kjennelse og kan påkjæres. Ileggelse av gebyr kan ikke prøves av namsmyndighetene.

Ilagt gebyr *og tilleggsgebyr* kan inndrives etter reglene i § 38, *fjorten dager etter at varsel om inndriving er kommet fram til eieren av kjøretøyet.*

Kongen fastsetter størrelsen av gebyret og gir nærmere regler om ileggelse og inndriving, om betalings- og klagefrist og om klagebehandlingen.

§ 33 ny overskrift:

§ 33 Inndragning av førerkort *m.m.*

§ 33 nr. 1:

Blir den som har førerkort, ilagt straff eller domfelt for en straffbar handling, kan politimesteren eller den han gir myndighet, treffe vedtak om inndragning av førerkortet *eller mopedførerbeviset* for nærmere fastsatt tid eller for alltid, dersom hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det. Det samme gjelder dersom innehaveren ikke er edruelig eller hans vandel forøvrig er slik at han ikke anses skikket til å føre motorvogn.

§ 33 nr. 2:

Førerkort *eller mopedførerbevis* skal inndras for minst et år dersom innehaveren blir ilagt straff eller domfelt for overtredelse av bestemmelsene i § 22 første eller annet ledd.

§ 33 nr. 3:

Førerkort *eller mopedførerbevis* skal inndras for minst 2 år dersom innehaveren nekter å medvirke til at *det blir tatt utåndingsprøve, blodprøve eller foretatt klinisk legeundersøkelse* som nevnt i § 22 a tredje ledd.

§ 33 nr. 4 første ledd bokstav a og b:

Dersom innehaveren tidligere i de siste 5 år er ilagt straff eller domfelt for overtredelse av bestemmelsene i § 22, eller dersom hans førerkort har vært inndratt etter *nr. 3* foran, skal førerkortet inndras for alltid

a) dersom innehaveren *i dette tidsrommet overtrer bestemmelsene i § 22, og han seinere blir ilagt straff eller domfelt for dette forholdet, eller*
b) dersom innehaveren nekter å medvirke til at *det blir tatt utåndingsprøve, blodprøve eller foretatt klinisk legeundersøkelse* som nevnt i § 22 a tredje ledd.

§ 33 nr. 5:

Finner politiet at fører eller eier av motorvogn eller den som på eierens vegne har rådigheten over motorvognen med skjellig grunn er mistenkt for et straffbart forhold som kan medføre inndragning av førerkort, kan politimesteren eller den han gir myndighet ta det fra ham inntil saken er endelig avgjort. Dersom den mistenkte ikke samtykker i beslaget, må spørsmålet om fortsatt førerkortbeslag oversendes forhørsretten til avgjørelse innen 3 uker. Dette gjelder tilsvarende for mopedførerbevis etter § 24 andre ledd.

§ 34 ny overskrift:

Inndragning av førerkort *m.m.* av særlige grunner.

§ 34 nytt siste ledd:

Det som er bestemt foran gjelder så langt det passer også for mopedførerbevis utstedt i medhold av § 24 andre ledd.

§ 36 nr. 1:

Politiet eller biltilsynet kan forby bruken av en motorvogn og tilhenger til motorvogn for

så lang tid som nødvendig, dersom

a) kjøretøyet ikke blir omregistrert når det er bestemt i medhold av § 15,
b) når kjøretøyet ikke blir framstilt til kontroll etter § 19 eller pålegg om utbedring av mangel ikke er etterkommet innen fastsatt tid,
c) kjøretøyet ikke er i forsvarlig stand eller kjøretøyets last ikke er forsvarlig sikret,
d) kjøretøyets hjul ikke er sikret tilstrekkelig veggrep ved bruk av pigger, kjettinger eller lignende, når føreforholdet gjør det nødvendig,
e) pålegg gitt i medhold av § 36 a, fjerde ledd ikke er etterkommet,
f) regler gitt i medhold av § 18 om transport av farlig gods blir vesentlig overtrådt eller pålegg gitt i medhold av § 18 ikke blir etterkommet,
g) kjøretøyet er endret i strid med § 13 fjerde ledd.

§ 36 nr. 2:

Når hensynet til trafikksikkerheten krever det, kan politimesteren eller den han gir myndighet forby bruken av motorvogn og tilhenger til motorvogn for bestemt tid inntil 1 år, dersom eieren eller noen som stadig bruker kjøretøyet med hans samtykke,

a) har kjørt med *kjøretøy som er endret i strid med § 13 fjerde ledd*, eller
b) har brukt kjøretøyet til kjøring med vesentlig overlast, eller med farlig gods i strid med regler gitt i medhold av § 18, eller med uforsvarlig plassert last, eller på veg der kjøretøyet ikke må kjøre etter gitte bestemmelser om aksel- og boggitrykk, lengde, bredde, høyde m.m., eller
c) har brukt kjøretøyet til kjøring ellers i strid med bestemmelser i eller i medhold av denne lov, og han tidligere er ilagt straff eller domfelt for overtredelse av slik bestemmelse eller for overtredelse av straffelovens kap. 22 eller § 351 under bruk av motorvogn eller tilhenger til motorvogn, eller
d) *har kjørt med kjøretøyet på uforsvarlig måte.*

§ 36 nr. 3:

Når bruken av en motorvogn, eller tilhenger til motorvogn blir forbudt etter nr. 1, 2 eller 5, kan *politiet, biltilsynet og tollvesenet* inndra kjennemerker og vognkort dersom kjøretøyet er registrert. Det samme gjelder i tilfelle som er nevnt i § 5 første ledd i lov av 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter *og dersom trafikktrygd ikke blir holdt i kraft jf. bilansvarsloven § 19.*

§ 36 nr. 6 siste punktum:

Reglene i § 37 *fjerde ledds annet og tredje punktum og femte–sjuende ledd* gjelder tilsvarende.

§ 36 nytt nr. 7:

Departementet kan bestemme at det skal betales gebyr for å få tilbake kjennemerker og vognkort i de tilfellene disse er inndratt.

§ 36 nytt nr. 8:

Departementet kan bestemme at kjøretøy som bevis på at det ikke foreligger avskiltingsgrunnlag som nevnt i nr. 3, kan tildeles egen bekreftelse på dette, og gir nærmere bestemmelser om utstedelse og om plassering på kjøretøyet. Det kan også bestemmes at kjøretøy uten slik bekreftelse kan avskiltes der det på- - effes og at kjøring uten slik bekreftelse er forbudt.

§ 36 a andre ledd første punktum:

Når kjøretøy påtreffes med overlast som medfører gebyrplikt etter første ledd, kan politiet *eller biltilsynet* ta kjøretøyet i forvaring for eierens regning og risiko eller forby bruk av det inntil gebyr er betalt eller sikkerhet for betalingen er stilt.

§ 37 nytt andre ledd, nytt tredje og nytt fjerde ledd første punktum:

Kongen kan, etter uttalelse innhentet fra vedkommende politimester, bestemme at myndighet etter første ledd også skal kunne utøves av kommunen.

Den som skal føre tilsyn med overholdelsen av regler gitt med hjemmel i § 8, har tilsvarende rett til å fjerne, kreve fjernet eller ta i forvaring kjøretøy som er parkert i strid med disse regler.

Kjøretøy som *er* tatt i forvaring etter *denne paragraf* kan selges dersom det ikke er hentet innen 3 måneder etter at eieren i rekommandert brev er varslet om forvaringen og om at kjøretøyet vil bli solgt dersom det ikke blir hentet.

Noverande andre til femte ledd blir nye fjerde til sjuande ledd.

§ 38:

Vedkommende kjøretøy hefter til sikkerhet for *tilleggsavgift og gebyrer etter § 31*, jfr. § 31 a og § 36 a. *Det samme gjelder idømte eller ilagte bøter etter vegtrafikklovgivningen, der fører og eier er samme person.* Denne sikkerhetsrett går foran alle andre rettigheter i kjøretøyet, men opphører dersom det overdras til ny eier og denne ikke kjente eller burde kjent sikkerhetsretten. Sikkerhetsretten står *likevel*

tilbake for krav på skatter og avgifter til stat og kommune som er sikret ved pant i kjøretøyet, når utleggs- eller utpantingsforretning er tinglyst før *tilleggsavgift, gebyr eller bøter* påløp. Kjøretøyet kan kreves utlevert uten lovmål og dom, og kan selges til dekning av *tilleggsavgift, gebyr og bøter som hefter på kjøretøyet etter første og andre punktum. Reglene om tvangssalg av løsøre i tvangsfullbyrdelsesloven gjelder så langt de passer.*

Tilleggsavgift og gebyrer etter § 31 kan også inndrives ved utpanting, hos den skyldige eller hos den som på tiden for *overtredelsen* var registrert som eier av kjøretøyet, med mindre dette da var fravendt ham ved en forbrytelse. Gebyr etter § 36 a kan inndrives på samme måte hos den som på tiden for overlasting var eier eller registrert som eier av kjøretøyet.

Overskrifta til § 39:

Klage og omgjøring i saker om inndragning av førerkort, *bruksnekting* m.m.

§ 39 tredje ledd:

Departementet kan i tilfelle som nevnt i § 33 nr. 2 og 3 nedsette inndragningstiden under den minstetid som der er bestemt, så framt inndragning for så lang tid vil virke urimelig hardt og det foreligger særdeles formildende omstendigheter *ved det forhold som ga grunnlag for siste inndragningsvedtak. Departementet kan for øvrig sette inndragningstiden under minstetiden når helt spesielle grunner taler for nedsettelse.*

§ 39 nytt siste ledd:

Biltilsynets og politiets vedtak om bruksnekting etter § 36 nr. 1 og § 36 nr. 2 a) og b) kan påklages til Vegdirektoratet. Politiets bruksnekting etter § 36 nr. 2 c) og d), § 36 nr. 4 og § 36 nr. 5 kan påklages til Justisdepartementet.

II.

Endringslova trer i kraft frå den tida Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at dei einskilde reglane i lova skal tre i kraft til ulik tid.

Lov nr. 50

om gjennomføring av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 75. Besl. O. nr. 83. Behandlet i Odelstinget 13. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

§ 1

Kongen kan gi slike forskrifter som er nødvendige for gjennomføring og håndhevelse av avtalens forpliktelser.

§ 2

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer bestemmelser i forskrifter gitt i medhold av § 1, straffes med bøter. På samme måte straffes den som unnlater å gi opplysninger krevd i medhold av forskrifter fastsatt med hjemmel i denne lov eller som forsettlig eller uaktsomt framlegger uriktige opplysninger.

Ved fastsettelse av botens størrelse legges vesentlig vekt på bøtenivået ved tilsvarende lovovertredelser i Det Europeiske Økonomiske Fellesskap.

Dersom en person eller et selskap allerede er ilagt bot i Det Europeiske Økonomiske Fellesskap for samme forhold, kan det tas hensyn til dette ved straffeutmålingen.

§ 3

Prisdirektoratet kontrollerer etterlevelsen av konkurransereguleringsbestemmelsene gitt i medhold av denne lov. Prisdirektoratet har fullmakt til å gjøre unntak som fastsatt i forskrifter gitt med hjemmel i § 1.

Vedtak etter regler om fusjonskontroll gitt med hjemmel i § 1 fattes av Prisdirektoratet.

For å sikre at pålegg gitt i medhold av forskrifter fastsatt med hjemmel i denne lov blir oppfylt, kan Prisdirektoratet ilegge den som pålegget retter seg mot, en løpende tvangsmulkt. Ved fastsettelsen av tvangsmulktens størrelse skal det legges vesentlig vekt på nivået på tvangsmulkter i tilsvarende saker i Det Europeiske Økonomiske Fellesskap. Tvangsmulkten kan fastsettes når pålegget gis, og begynner da å løpe dersom den fristen som er satt i pålegget oversittes. Tvangsmulkten kan inndrives ved utpantning. Prisdirektoratet kan nedsette mulkten når pålegget er etterkommet.

Departementet kan av eget tiltak endre eller oppheve enhver avgjørelse som er truffet av Prisdirektoratet.

§ 4

Norske myndigheter kan gi Kommisjonen taushetsbelagt informasjon som forutsatt i avtalens art. 8.

Representanter fra Kommisjonen kan delta ved kontrollundersøkelser som foretas av norske myndigheter.

Ved kontrollbesøk etter denne lov gjelder reglene i lov om oppehalding av pris- og rasjoneringsføresegnene o.a. fra 9. juli 1948.

§ 5

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

Lov nr. 51

om samtykke til inngåelse av Avtale om sivil luftfart mellom Norge, Sverige og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 75. Besl. O. nr. 84. Behandlet i Odelstinget 13. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

§ 1

Stortinget gir sin tilslutning til inngåelse av Avtale mellom Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, Kongeriket Norge og Kongeriket Sverige om sivil luftfart parafert i Brussel 5. april 1991.

§ 2

Loven trer i kraft straks.

Lov nr. 52

om endringar i lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 82. Besl. O. nr. 82. Behandlet i Odelstinget 13. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

I.

I lov av 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel vert gjort følgjande endringar:

§ 3 skal lyde:

§ 3. Persontransport i rute med motorvogn eller farty.

1. Den som mot vederlag vil drive persontransport med motorvogn eller farty i rute *innanfor eit fylke, må ha løyve frå fylkeskommunen. Løyve til riksvegferjer vert likevel gjeve av departementet. Departementet gjev og løyve til rute som går gjennom to eller fleire fylke. Selskap som nemnt i § 24 b treng ikkje løyve. Anbod kan nyttast ved tildeling av løyve, for rutetrafikk med motorvogn og farty for persontransport, jf. § 24 a pkt. 5 andre punktum og § 24 c.*
2. Transporten reknast som rutetransport når han går føre seg mellom visse stader eller på visse strekningar til regelbundne tider, transporten framstår som open for ein ubestemt krins og den einskilde brukaren eller ei samanslutning av brukarar ikkje har styringsrett over transportmidlet.
3. Departementet kan fastsetje at transport av skuleelevar med motorvogn eller farty skal reknast som rutetransport.
4. Det trengs ikkje løyve etter første leddet for
   a) transport med farty inntil 8 meter største lengde som svarar til 4 brutto registertonn
   b) farty i rutefart mellom Noreg og andre land som tek med personar mellom stader i Noreg,
   c) transport av personar med farty eller motorvogn når dei same personane følgjer med på heile turen og påstigings- og avstigingsstaden er den same. For slik transport med motorvogn krevst likevel løyve for transport utanom rute, jfr. § 7,
   d) transport med motorvogn så framt minst ei overnatting undervegs er teken med i den sams prisen og dei påmelde passasjerane følgjer med på heile turen frå utgangspunkt til endepunkt. For slik transport med motorvogn krevst likevel løyve for persontransport utanom rute, jfr § 7.

5. Så framt departementet ikkje fastset det, krevst det heller ikkje løyve for transport av personar med farty innan eit hamnedistrikt med unntak av ferjedrift i riksvegsamband, dersom det med heimel i lov av 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann er fastsett særskild løyveordning for ferje og fløtmannsverksemd.
6. Den som har løyve for persontransport i rute kan samstundes og på same motorvogna utføre godstransport utan særskilt løyve, jfr. § 5.
7. *For løyve tildelt av fylkeskommunen med heimel i denne paragrafen, gjeld § 7 nr. 8 og 9 tilsvarande.*
8. Departementet kan i føresegner eller einskildvedtak gjere unntak frå kravet om ruteløyve for lokal eller annan avgrensa transport.

§ 9 skal lyde:

§ 9. Transport med motorvogn til og frå utlandet, *og transport mellom stader i Noreg med motorvogn registrert i utlandet.*

1. Den som vil utføre transport av personar eller gods til eller frå utlandet med motorvogn registrert i Noreg, må ha rett til å utføre tilsvarande transport innanlands og dessutan ha særskilt samtykke frå vedkomande stat dersom dette krevst.
2. Den som vil utføre transport av personar eller gods mot vederlag til eller frå Noreg med motorvogn registrert i utlandet, må ha særskilt samtykke frå Noreg når ikkje anna *følgjer av internasjonal avtale der Noreg er part.*
3. Ingen må utføre transport av personar eller gods mot vederlag mellom stader i Noreg med motorvogn registrert i utlandet, *dersom ikkje anna følgjer av internasjonal avtale der Noreg er part. I einskildvedtak kan departementet og gje samtykke til slik transport med motorvogn registrert i ein stat Noreg ikkje har tilsvarande avtale med.*
4. *Departementet kan i føresegner fastsetje nærare reglar og vilkår for transport mot vederlag med motorvogn til eller frå Noreg, og for transport mot vederlag mellom stader i Noreg med motorvogn registrert i utlandet.*

§ 13 skal lyde:

§ 13. Sams føresegner.

1. Departementet gjev nærare føresegner om kvar einskild løyveordning og om verksemda til løyvehavarane.
2. Det kan setjast vilkår for det einskilde løyvet.
3. Føresegner og vilkår skal sikre at løyvehavaren sjølv har dei personlege, faglege og økonomiske føresetnadene som trengst for å drive verksemd på ein påliteleg og god måte. Departementet kan i føresegner eller einskildvedtak gje reglar for løyvepliktige verksemder om transportmateriell, ruteopplegg, stoppestader, trasèar, terminalar, trafikkontroll, transportvedtekter og tilleggsavgift ved manglande gyldig billett, billettsystem, takstvederlag, provisjonar og anna vederlag, likeins om rekneskap, rekneskapsettersyn, statistikk og anna som trengst til å gjere transporten trygg og tenleg. Det same gjeld godtgjersle, provisjon og anna vederlag som ekspeditørar krev av trafikantane eller av løyvehavaren. *Det kan og verte gjeve slike føresegner som nemnt i dette ledd for selskap som nemnt i § 24 b.*
4. For transport som er friteken for løyveplikt etter denne lova, kan departementet gje føresegner om statistikk og trafikkontroll, om korleis vognmateriellet skal vere merkt, og om fraktbrev eller andre dokument som trengst for å kontrollere verksemda som vert driven.
5. *Departementet gjev nærare føresegner om bruk av anbod.*

§ 15 skal lyde:

§ 15. Kor lenge eit løyve gjeld.

1. Med unntak av løyve etter § 3 gjeld eit løyve utan avgrensing i tid, jfr. likevel § 7, femte leddet. Når særlege grunnar talar for det, eller departementet fastset det, kan eit løyve gjevast for ei avgrensa tid.
2. Løyve etter § 3 vert gjeve for 10 år. *Når fylkeskommunen nyttar anbod i rutedrifta, eller særlege grunnar talar for det, kan løyve gjevast for stuttare tid.*
3. Departementet kan i løyvetida gjere brigde i føresegnene for løyvepliktig verksemd og for vilkår som er sette for eit løyve. Vil løyvehavaren ikkje halde fram med drifta på dei nye vilkåra, skal han få ei rimeleg tid til å leggje ned verksemda.
4. Løyver gjevne for avgrensa tid som er gyldige på den tid lova tek til å gjelde, gjeld likevel berre for den fastsette tida.

§ 24 a skal lyde:

§ 24 *a*. Tilskotansvar for fylkeskommunane m.v.

1. Fylkeskommunane har ansvaret for å yte tilskot til drift av lokale rutesamband og lokal godstransport som fylkeskommunane vil opprette eller halde oppe innafor vedkomande fylke.

2. Staten gir tilskot til fylkeskommunane sine utgifter til tilskot etter første leddet. Tilskotet går inn i rammetilskotet til fylkeskommunane til samferdselsformål.Tilskotet blir fordelt til fylkeskommunane etter reglar gitt av Kongen.
3. Innan dei fristane departementet fastset, skal fylkeskommunane leggje fram budsjett, rekneskap og elles gje dei opplysningane som trengst for departementet si vurdering av framtidig samla tilskotstrong.
4. Vedtak av fylkeskommunane i saker om godkjenning av ruteplan, takstar og tilskot kan ikkje klagast til departementet.
5. *Fylkeskommunane fastset kontraktsform og retningsliner som skal gjelde for tildeling av tilskot. Tilskot til rutegåande ferjer vert ikkje gjeve på grunnlag av anbod.*
6. *Det kan avtalast at den som får tilskot skal ha einerett til rutene eller ruteområda i den tida tilskotskontrakta gjeld.*
7. *Tilskotskontrakt som er inngått på grunnlag av anbod, skal gjelde for minst 5 år, med unntak av mellombelse ruter. Når særlege grunnar talar for det, kan ei inngått avtale forlengast for stuttare tid.*

Ny § 24 b skal lyde:

§ 24 b. Administrasjonsselskap.

1. *Fylkeskommunen kan gjere vedtak om at tilskotet skal gå til eit selskap som administrerer rutesambanda i fylket.*
2. *§ 24 a nr. 5, 6 og 7 gjeld tilsvarande når selskapet skal inngå kontrakter med transportørar.*

Ny § 24 c skal lyde:

§ 24 c. Riksvegferjer.

Det kan iverksetjast avgrensa forsøk med bruk av anbod ved tildeling av tilskot til riksvegferjer.

II.

Iverksetjing og innløysing.

1. *Kongen fastset kva tid lova skal ta til å gjelde.*
2. *Dei ruteløyve som er gjevne etter § 3 når denne lova trer i kraft, held fram å gjelde for den fastsette periode. Løyvemyndigheita kan likevel ta att eit løyve før løyvetida er ute i samband med innføring av anbod for vedkommande rute eller ruteområde.*
3. *Dersom fylkeskommunen vedtek å setje ut på anbod*
   a) *meir enn 20 pst. av den samla ruteproduksjon til ein ruteløyvehavar i løpet av eitt år, eller*
   b) *meir enn 50 pst. av den samla ruteproduksjonen til ein ruteløyvehavar i løpet av 5 år, rekna frå den datoen fylkeskommunen først vedtok å setje ein del av selskapet sin ruteproduksjon ut på anbod, kan ruteløyvehavaren innan ein frist som fylkeskommunen har fastsett krevje at fylkeskommunen skal løysa inn driftsmidla som har vore nytta i rutedrifta.*

   Rett til innløysing gjeld berre løyvehavar som har ruteløyve når lova tek til å gjelde.
4. *Med ruteproduksjon er meint vognkilometer i rute på det tidspunktet då fylkeskommunen vedtok å setje ruteproduksjonen til vedkommande ruteløyvehavar ut på anbod. For riksvegferjer svarar ruteproduksjon til PBE (personbileiningar) multiplisert med distanse i km.*
5. *Faste anlegg kan krevjast innløyst dersom meir enn halvparten av kapasiteten ved anlegga har vore nytta i samband med rutedrifta.*
6. *Innløysingssummen skal setjast til marknadsverdi på det tidspunkt selskapet krev innløysing etter nr. 3.*

   Verdien av dei driftsmidla som kan krevjast innløyst skal svare til snittverdien på dei driftsmidla som har vore nytta i rutedrifta dei 3 siste åra.
7. *Kvar av partane kan krevje at innløysingssummen vert fastsett av ei nemnd som departementet skipar.*
8. *Ein løyvehavar som krev innløysing kan ikkje vere med i den anbodskonkurransen som har utløyst kravet på innløysing.*
9. *Vedtak om innføring av anbod som vert gjort meir enn 8 år etter at lova tok til å gjelde, gjev ikkje rett til innløysing.*

Lov nr. 53

om forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten, datert 4. juli 1991. (Innst. O. nr. 84. Besl. O. nr. 81. Behandlet i Odelstinget 13. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

§ 1

Ved utprøving av forsøk med listepasientsystem i kommunhelsetjenesten kan Kongen samtykke i at det gjøres avvik fra gjeldende helse- og trygdelovgivning, i den utstrekning dette er nødvendig for gjennomføringen av forsøket.

Det kan ikke gjøres avvik som innebærer en innskrenkning i rettigheter eller en utvidelse av plikter som enkeltpersoner har etter gjeldende lovgivning, med unntak av nødvendige særregler om retten til ytelser etter lov av 17. juni 1966 om folketrygd kap. 2.

Det kan heller ikke gjøres avvik fra forvaltningslovens saksbehandlingsregler eller tilsvarende bestemmelser i helse- og trygdelovgivningen, når bestemmelsene er gitt av hensyn til enkeltpersoners rettssikkerhet.

§ 2

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler for gjennomføringen av forsøk med listepasientsystem i kommunehelsetjenesten.

§ 3

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov nr. 54

om endringer i lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 87. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

I.

Skatteloven § 15 første ledd e oppheves. Gjeldende første ledd f blir nytt første ledd e.

§ 20 annet ledd skal lyde:

Selskap hvor minst en av deltakerne har et ubegrenset, personlig ansvar for selskapets samlede forpliktelser lignes ikke som selskap. *Deltakerne* lignes hver for seg for sin *andel* i selskapets formue og inntekt. *Det samme gjelder selskap hvor samtlige deltakere har et ubegrenset ansvar for deler av selskapets forpliktelser når disse deler til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser.*

§ 20 sjette ledd første punktum skal lyde:

Som rederiselskap *etter* denne lov regnes skipsaksjeselskaper og andre rederiselskaper hvor deltakerne *har begrenset ansvar.*

§ 20 syvende ledd første punktum skal lyde:

Ved skattlegging til kommunene av andelsmeierier blir formue som er nedlagt i meieridriften, og inntekt som vinnes av *meieriets virksomhet*, å fordele til beskatning mellom de kommuner der melkeleverandørenes jordbruk ligger.

§ 26 fjerde ledd oppheves.

Overskrift til skatteloven tredje kapittel skal lyde:

Tredje kapittel. Om fastsettelse av formue og alminnelig inntekt

§ 37 bokstav c annet ledd skal lyde :

Departementet kan bestemme at innskuddskonti med små beløp ikke skal medregnes til formue, og kan fastsette størrelsen på beløpet for hver konto, og antall konti som fritaket skal omfatte.

§ 37 bokstav e første ledd skal lyde:

Livsforsikringspolise ansettes til en brøkdel av den samlede gjenkjøpsverdi polisen har etter forsikringens art. Avtale eller forsikringsvilkår om at forsikring ikke kan kreves gjenkjøpt, er uten betydning. Er gjenkjøpsverdien ikke tilfredsstillende opplyst, fastsettes den ved skjønn. Nærmere regler kan fastsettes av departementet.

§ 37 e tredje ledd blir annet ledd.

§ 41 syvende ledd skal lyde:

Inntekten anses i alminnelighet oppebåret ved det tidspunkt da fordelen virkelig tilflyter den skattepliktige. Består inntekten i et pengebeløp eller annen ytelse, anses den oppebåret *når den skattepliktige har erverret en ubetinget rett til beløpet eller ytelsen. Arbeidsinntekter, pensjonsinntekter, underholdsbidrag o.l. som består i pengebeløp eller annen ytelse, anses oppebåret når beløpet virkelig erlegges, eller i tilfelle ved det tidligere tidspunkt da det oppstår adgang for vedkommende til å få beløpet utbetalt eller ytelsen erlagt. Departementet kan gi forskrift til utfylling av foregående punktum.* Kongen kan gi forskrifter om beregning av den skattepliktige inntekt ved etterbetaling av offentlige eller private pensjoner samt av trygdeytelser som utbetales av trygdemyndighetene i henhold til lov. Kongen kan videre gi forskrifter om beregning av skattepliktig inntekt for åremåls tilsatte i Forsvaret og flygere som kontraktsmessig tjenestegjør i Luftforsvaret ut over plikttjenesten.

§ 41 åttende ledd skal lyde:

Foregående ledd første punktum gjelder ikke ved beskatning av en ansatts fordel ved kjøp av aksjer til underkurs i norsk aksjeselskap hvor den ansatte har sin hovedbeskjeftigelse, dersom

a. alle ansatte etter en generell ordning i bedriften har fått tilbud om aksjekjøp,

b. aksjene deponeres i bank og den ansatte senest ved selvangivelsesfristens utløp fremlegger attest fra banken om deponeringen,
c. aksjenes reelle salgsverdi ved ervervstidspunktet overstiger kr. 2 000 det enkelte år,
d. den ansattes samlede beregnede fordel ved kjøp av aksjer som ligger i depot ikke overstiger kr. 50 000.

Beskatningen foretas ved uttak av aksjer fra depot, ved dødsfall eller hvis de deponerte aksjer realiseres eller stilles som sikkerhet. *Den skattepliktige fordel beregnes etter reglene i lov om særregler for beskatning av selskaper og deltakere kapittel 5, likevel slik at et beløp som svarer til differansen mellom laveste verdi av aksjenes markedsverdi på enten ervervstidspunktet eller tidspunktet for uttak fra depot, og den ansattes anskaffelsesverdi, skattlegges som lønnsinntekt etter skatteloven § 55 nr. 1 a. Dersom skatteplikt inntrer uten at aksjene realiseres mot vederlag, skal aksjenes markedsverdi på uttakstidspunktet anses likt med vederlag etter lov om særregler for beskatning av selskaper og deltakere (selskapsskatteloven) § 5-3 nr. 1.* Det gis ikke fradrag i inntekten for omkostninger i forbindelse med erverv, deponering og salg av aksjer etter dette ledd. Kongen kan gi nærmere forskrifter om vilkårene for skatteutsettelse etter a-d, herunder regler om depotbankens registrering, oppbevaring og melding til ligningsmyndighetene vedrørende opplysninger som har betydning for den ansattes skatteplikt. Reglene i dette ledd får tilsvarende anvendelse hvor ansatt i datterselskap erverver aksjer i morselskap i registrert konsern, *jf. selskapsskatteloven § 1-5.*

§ 41 ellevte ledd skal lyde:

Utgifter, der kommer til fradrag ved inntektsansettelsen, henføres i alminnelighet til det tidspunkt *da den skattepliktige har pådratt seg en ubetinget forpliktelse til å dekke dem. Utgifter til erverv av inntekter som nevnt i § 41 syvende ledd tredje punktum og utgifter til regelmessige understøttelser og lignende utredelser som nevnt i § 44 første ledd e, samt renter av gjeld i Statens lånekasse for utdanning, henføres i alminnelighet til det tidspunkt da utgiftene utredes.*

§ 42 første ledd tredje til femte punktum skal lyde:

Skatteplikten omfatter også fordel ved uttak av verdier fra næring til annen bruk og gaveoverføring. Det samme gjelder ved annet uttak av driftsmiddel hvor kostprisen er kommet til fradrag ved ligningen. Fordelen settes til det beløp som ville ha blitt regnet som skattepliktig inntekt ved en gjennomføring av transaksjonen til omsetningsverdi.

Nåværende femte til tiende punktum blir nye sjette til ellevte punktum.

§ 42 femte ledd skal lyde:

Departementet kan bestemme at avkastning på innskuddskonti med små beløp ikke skal regnes som inntekt, og kan fastsette hvilke beløp og antall konti som fritaket skal omfatte. Når det ved tilbakebetaling av skatt for et inntektsår ytes rentegodtgjørelse, regnes denne bare som inntekt så langt beløpet overstiger kr. 1 000.

§ 42 tolvte ledd oppheves.

§ 42 trettende og fjortende ledd blir nytt tolvte og trettende ledd.

§ 43 annet ledd skal lyde:

Gevinst ved *realisasjon* av *formuesobjekter og stiftelse av varige rettigheter i slike objekter mot engangsvederlag* regnes som inntekt unntatt ved realisasjon av:

a. innbo eller annet løsøre som har vært brukt i selgerens eller hans families bopel eller husholdning, samt utenlandske betalingsmidler til personlig forbruk. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses som utenlandske betalingsmidler til personlig forbruk.
b. *muntlige fordringer og andre gjeldsbrev enn mengdegjeldsbrev og rettigheter til mengdegjeldsbrev. Slik fordring er likevel skattepliktig dersom verdien av fordringen tidligere har vært regnet som skattepliktig inntekt eller inngått i et gevinst/tapsoppgjør med skatterettslig virkning for fordringshaver.*
c. alminnelig gårdsbruk eller skogbruk når *realisasjonen* finner sted eller avtales mer enn 10 år etter ervervelsen. Når det ved *realisasjonen* gjenstår mindre enn 5 år av fristen, fritas for beskatning en femtedel av gevinsten for hvert år den gjenstående tid er kortere. Den gjenstående tid opprundes oppover til nærmeste antall hele år.
d. boligeiendom når *eieren* har brukt hele eiendommen som egen bolig i minst 1 av de 2 siste år før *realisasjonen*, forutsatt at *realisasjonen* finner sted eller avtales mer enn 1 år etter ervervelsen og mer enn 1 år etter at huset ble tatt i bruk eller ifølge ferdigattest var oppført. Bestemmelsen foran gjelder også for tomannsbolig når *eieren* har

brukt den ene leiligheten som egen bolig og likeledes for annen boligeiendom når *eieren* har brukt minst halvparten av bygningen regnet etter utleieverdien, som egen bolig og den øvrige del har vært utleiet til boligformål. Ved *realisasjon* av annen bygning hvorav en del har vært brukt av *eieren* som bolig, herunder bygning hvorav en del har vært brukt til næringseller forretningsforetak, gjelder bestemmelsen tilsvarende for den forholdsmessige del av gevinsten som faller på *eierens* leilighet. Når skattyter på grunn av sitt arbeid eller av helsemessige eller lignende grunner som han ikke kjente eller burde kjenne på ervervstidspunktet, er forhindret fra å bruke boligen, regnes den tid slike brukshindringer foreligger som botid. Når tidligere felles bolig *realiseres* etter separasjon eller skilsmisse, skal den ektefelle som er flyttet ut av boligen godskrives den annen ektefelles botid i forhold til reglene ovenfor.

Departementet gir forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette punkt, samt e og f.

e. andel i boligselskap når gevinsten er fritatt for beskatning etter bestemmelser fastsatt av departementet. Bestemmelsene under d får tilsvarende anvendelse ved *realisasjon* av andel i boligselskap og ved *realisasjon* av obligasjon med tilhørende borett. Ved beregning av skattepliktig gevinst ved *realisasjon* av andel i boligselskap tas det hensyn til endringen i selskapets gjeld i *eierens* eietid etter bestemmelser som fastsettes av departementet.

f. fritidseiendom når *eieren* har brukt eiendommen som egen fritidseiendom i minst 5 av de siste 8 år før *realisasjonen*, forutsatt at *realisasjonen* finner sted eller avtales mer enn 5 år etter ervervelsen og mer enn 5 år etter at fritidseiendommen ble tatt i bruk eller ifølge ferdigattest var oppført.

g. Gevinst ved *realisasjon* som nevnt foran regnes ikke som inntekt når *eieren* har arvet eiendommen og han ikke har brukt den i næring eller forretningsforetagende. Drift av alminnelig gårdsbruk, skogbruk eller av leiegårder som vesentlig er bestemt til beboelse, regnes i denne forbindelse ikke som næring eller forretningsforetagende.

§ 43 fjerde og femte ledd oppheves. Gjeldende sjette ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 44 første ledd c og d skal lyde:

c. Avskrivninger for verdiforringelse ved slit og elde på betydelige driftsmidler etter bestemmelsene i § 44 A. Har skattyter overtatt en virksomhet mot vederlag som overstiger verdien av de enkelte eiendeler, *skal* forskjellen, i den utstrekning den representerer forretningsverdi (goodwill), *avskrives etter bestemmelsene i § 44 A. Tilsvarende gjelder goodwill erhvervet ved arv eller gave i den utstrekning goodwillen var avskrivbar for arvelater eller giver, eller denne inntektsfører goodwillen ved overføringen.*

Avskrivning av immaterielle driftsmidler etter denne paragrafs første ledd første punktum kan bare kreves hvor verdifallet er åpenbart. Er det immaterielle driftsmidlet en tidsbegrenset rettighet kan avskrivninger likevel kreves med like store årlige fradrag over driftsmidlets levetid. Høyere avskrivninger kan bare kreves dersom verdifallet åpenbart skjer raskere.

d. *Endelig konstatert* tap på utestående fordringer i forretningsvirksomhet så vel som annet tap i næring eller forretningsforetagender, dog kun i den utstrekning, hvori tapet ikke allerede måtte være tatt i betraktning under foranstående a, b og c. *Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne bestemmelsen.*

§ 44 første ledd i bokstav i. første avsnitt oppheves.

§ 44 første ledd i bokstav i. annet avsnitt blir nytt første avsnitt.

§ 44 ellevte ledd skal lyde:

Boligsparing for ungdom (BSU)

a. Fradrag i skatten skal gis med 20 pst. av sparebeløp betalt til BSU-konto i innenlandsk bank, samvirkelag eller fast organisert innenlandsk spareforening, til og med det inntektsår den skattepliktige fyller 33 år, dersom sparebeløpet senere skal brukes til erverv av egen bolig eller til nedbetaling av gjeld på egen bolig anskaffet etter at kontrakt om sparing ble inngått. Fradrag gis personer i skatteklasse 1 og 2. En person får fradrag bare for innskudd på en konto.

b. Innbetalt sparebeløp kan ikke overstige kr. 10 000 pr. inntektsår. For ektefeller som lignes under ett for begges samlede formue og inntekt gjelder beløpsgrensene i forrige punktum for hver av ektefellene. Sparebeløp fra barn som lignes under ett med foreldre, jf. § 16 syvende og åttende ledd, kommer bare til fradrag i skatt på inntekt som lignes særskilt. Samlet innbetalt sparebeløp på kontoen kan ikke overstige kr. 60 000. Fra og med det år skattyter disponerer over sparebeløp etter denne bestem-

melse gis det ikke fradrag. Departementet kan gi regler om adgangen til å disponere over avkastningen på kontoen. Når det er gitt fradrag etter denne bestemmelse, og skattyter disponerer sparemidlene på annen måte enn bestemt av departementet, gjøres et tillegg i skatt i disposisjonsåret tilsvarende tidligere fradrag i skatt.

c. *Fødselsnummer skal registreres i forbindelse med spareavtalen. Fradrag gis på grunnlag av melding fra vedkommende spareinstitusjon. Departementet kan gi nærmere regler om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i ellevte ledd.*

§ 44 A overskriften skal lyde:

Avskrivning av driftsmidler for verdiforringelse ved slit og elde m.m. *og av goodwill. Inntektsføring av gevinst og fradrag for tap på slike aktiva.*

§ 44 A-1 til A-10 skal lyde:

§ 44 A-1 Hvilke driftsmidler *m.v.* avskrives

Varige og betydelige driftsmidler avskrives etter reglene i § 44 A. *Det samme gjelder driftsmidler ervervet eller påkostet som følge av påbud om forbedringer av det indre eller ytre miljø.* Et driftsmiddel regnes som varig når det ved ervervet antas å ha en brukstid på minst tre år.

Driftsmiddel regnes som betydelig når kostpris er kr. *15 000* eller høyere, inkludert investeringsavgift.

Ervervet goodwill (forretningsverdi) med kostpris over kr. 15 000 avskrives etter reglene i § 44 A.

§ 44 A-2 Avskrivningsgrupper

Driftsmidler *m.v.* som kan avskrives etter § A-1, inndeles i følgende grupper:

a. *Kontormaskiner o.l., og ervervet goodwill (forretningsverdi).*
b. *Vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede.*
c. *Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner og materiell, andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v.*
d. *Skip, fartøyer, rigger m.v.*
e. *Fly, helikopter.*
f. *Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v.*
g. *Forretningsbygg.*

Når de enkelte deler av et bygg kan henføres til forskjellige avskrivningsgrupper eller ikke er avskrivbare (kombinerte bygg), bedømmes bygget under ett i forhold til spørsmålet om avskrivning, på grunnlag av leieverdien for de forskjellige delene. Er bygget delt opp i seksjoner, bedømmes hver seksjon for seg.

Faste installasjoner som varmeanlegg, kjøle- og fryseanlegg, elektriske anlegg, sanitæranlegg, heisanlegg o.l., avskrives under ett med bygget. Bygningsmessig arbeid ved montering av produksjonsmaskineri kan avskrives sammen med dette.

Driftsmidler som inngår i gruppe a, b og c, avskrives under ett. Grupperingen foretas for hver av skattyterens næringer, *jf. § 44 A-4. Driftsmidler som inngår i gruppe d, e, f og g føres på egen saldo for hvert driftsmiddel.*

§ 44 A-3 *Tidspunktet for erverv av driftsmidler*

Et driftsmiddel anses ervervet ved levering. Driftsmiddel som skattyter selv tilvirker, anses ervervet når det er ferdig.

§ 44 A-4 *Grunnlag for avskrivninger og inntektsføring av negativ saldo*

Hver saldo, jf. § 44 A-2, er et avskrivningsgrunnlag eller grunnlag for inntektsføring av negativ saldo.

Saldoen består av saldo etter foregående inntektsårs avskrivninger eller inntektsføring av negativ saldo, med tillegg av summen av kostpris for driftsmidler m.v. som er ervervet i løpet av inntektsåret. Bidrag fra staten, en kommune eller et selskap med offentlig støtte til erverv av driftsmiddel, skal fratrekkes kostpris. Det samme gjelder beløp som skal fradras etter særskilt bestemmelse i lov eller forskrift. Fradrag skal likevel ikke gjøres gjeldende for tilskudd som gis til investering i distriktene etter regler fastsatt av Kongen.

Til fradrag kommer nedskrivning etter § 44 A-6 annet ledd, i den utstrekning skattyteren ikke inntektsfører hele eller deler av beløpet. Saldoen skal videre korrigeres med inntekts- og utgiftsføring etter § 44 A-9.

I kombinerte bygg holdes egen boligdel utenfor saldo. Ved utskillelsen settes verdien til den del av byggets nedskrevne verdi som svarer til forholdet mellom leieverdiene.

§ 44 A-5 *Avskrivningssatser*

Saldoen for driftsmidler m.v. som nevnt i § 44 A-2 første ledd kan avskrives med inntil de satser som er nevnt i det følgende:

a. *Kontormaskiner o.l. og ervervet goodwill (forretningsverdi), 30 pst.*
b. *Vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede, 25 pst.*

c. *Personbiler, traktorer, andre rullende maskiner, materiell, andre maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v., 20 pst.*
d. *Skip, fartøyer, rigger m.v., 20 pst.*
e. *Fly, helikopter, 12 pst.*
f. *Bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v., 5 pst.*
g. *Forretningsbygg, 2 pst.*

Kongen kan gi forskrift om at forretningsbygg i distriktene og bygg med kort levetid kan avskrives med inntil dobbel prosentsats.

§ 44 A-6 *Gevinst og tap ved realisasjon av driftsmiddel m.v.*

Skattyter kan ta hele eller deler av salgssum, eventuelt erstatning m.v., ved realisasjon av driftsmiddel m.v., til inntekt i realisasjonsåret. Tilskudd som er gitt til investering i distriktene, etter forskrift gitt av Kongen, og som ikke skal tilbakebetales, regnes som del av salgssum, eventuelt erstatning m.v., ved realisasjon av driftsmidlet innen fem år etter at det ble ervervet.

Ved realisasjon av driftsmiddel m.v. i gruppe a-c kommer beløpet, i den grad det ikke er inntektsført, til fradrag på saldo for driftsmidlet. Ved realisasjon av driftsmiddel i gruppe d-g skal gevinst eller tap føres på gevinst- og tapskontoen, jf. § 44 A-7. Ved beregning av gevinst eller tap holdes beløp inntektsført etter første ledd utenfor.

For gevinst på driftsmiddel i gruppe d-g realisert ved brann eller annen ulykke eller ved ekspropriasjon m.v., gjelder bestemmelsene i § 45 åttende ledd så langt disse passer. Hvor skattyter ikke oppfyller vilkårene for gjenanskaffelse, blir 20 pst. av gevinsten, eller en forholdsmessig del av den, å skattlegge i det inntektsår fristen løper ut. Den resterende gevinst skal i samme inntektsår føres på gevinst- og tapskontoen, jf. § 44 A-7.

Bestemmelsene i § 44 A-6 gjelder tilsvarende ved uttak av driftsmiddel som avskrives etter § 44A.

§ 44 A-7 *Gevinst- og tapskonto*

Skattyter skal føre en gevinst- og tapskonto for hver næring.

Grunnlaget for årets inntekts- eller utgiftsføring er saldo fra forrige år etter inntekts- eller utgiftsføring, tillagt gevinster på driftsmidler i gruppe d-g fra i år, jf. § 44 A-6 tredje ledd, samt den del av gevinst som ikke skal inntektsføres direkte etter § 44 A-6 fjerde ledd. Tilsvarende kommer tap i året til fradrag på kontoen. Er salgssum m.v. inntektsført direkte, kommer resterende saldo for driftsmidlet til fradrag. Saldoen skal videre korrigeres med inntekts- og fradragsføring etter § 44 A-9.

Saldoen skal dessuten tillegges gevinster og fradras tap på driftsmidler som nevnt i § 45 syvende ledd første og annet punktum.

Er saldoen positiv skal 20 pst. av saldoen inntektsføres. Er saldoen negativ kommer tilsvarende andel til fradrag.

§ 44 A-8 *Inntektsføring av negativ saldo*

Er saldo i gruppe a-c, fastsatt i henhold til § 44 A-4, negativ, skal en andel tilsvarende gruppens avskrivningssats inntektsføres.

§ 44 A-9 *Rest på saldo*

Avskrivningsgrunnlag og negativ gevinst- og tapskonto mindre enn kr. 15 000 kan fradragsføres.

Negativ saldo etablert i medhold av § 44 A-6 annet ledd og positiv gevinst- og tapskonto mindre enn kr. 15 000 skal inntektsføres.

§ 44 A-10 *Særlige bestemmelser*

Hvor skattyter dør, må negativ saldo i gruppe a-c, samt positiv gevinst- og tapskonto, føres til inntekt i dødsåret. Tilsvarende må negativ gevinst- og tapskonto, og positiv saldo i gruppe a-c hvor tilhørende driftsmidler er realisert, føres til fradrag. Første og annet punktum gjelder ikke så langt gjenlevende ektefelle i uskifte eller enearving overtar boet udelt, og trer inn i avdødes rettigheter og plikter etter § 44 A.

Første ledd får tilsvarende anvendelse ved fullstendig likvidasjon o.l. av aksjeselskap og annet skattepliktig selskap eller innretning, og ved oppløsning av selskap som nevnt i selskapsskatteloven § 6-1.

§ 45 første ledd skal lyde:

Underskudd som fremkommer i en næring eller virksomhet, når inntekten beregnes etter reglene i forrige og de etterfølgende paragrafer, så vel som tap, der er lidt ved *realisasjon eller rettighetsstiftelse* av sådan art som omhandlet i § 43, kan fordres fradratt inntekten av den skattepliktiges andre næringer eller inntektskilder. *Underskudd ved drift av våningshus på gårdsbruk - unntatt fredede bygninger - kan bare føres til fradrag i utbytte fra jordbruk, skogbruk eller pelsdyrnæring.*

§ 45 syvende ledd skal lyde:

Gevinst ved realisasjon og uttak av driftsmidler i næring som ikke kan avskrives etter bestemmelsene i § 44 A, og hvor ikke annet følger av særlig lov eller forskrift, legges til gevinst- og tapskontoen etter reglene i § 44 A-7. Tilsvarende kommer tap ved realisasjon til fradrag i gevinst- og tapskontoen. Første og annet punktum gjelder ikke verdipapirer, fordringer eller andre finansielle eiendeler.

§ 45 åttende ledd skal lyde:

Betinget skattefritak ved ufrivillig realisasjon:

a. *Gevinst ved realisasjon av formuesobjekt kan kreves fritatt for inntektsskatt når det er gått tapt ved brann eller annen ulykke, eller er blitt ekspropriert eller solgt til erverver som kunne kreve det ekspropriert, så langt skattyteren bruker vederlaget til å erverve nytt objekt av samme art. Likestilt med ekspropriasjon er odelsløsning og makeskifte i tilfelle hvor erververen kunne krevd eiendommen avstått ved ekspropriasjon.*
b. *Nytt formuesobjekt må være ervervet eller bindende avtale om erverv må være inngått, innen utgangen av året etter realisasjonsåret. Gevinsten må nedskrives på det nye objektet uten fradrag ved inntektsligningen.*
c. *Oppfylles ikke vilkårene for fritak som nevnt i b, skal endring av ligning, jf. ligningsloven § 9-5 nr. 2b, foretas for gevinsten eller en forholdsmessig del av den.*
d. *Fritaket gjelder ikke for varer, andre omløpsmidler og avskrivbare driftsmidler som faller inn under § 44 A-2, saldogruppe a - c.*

§ 45 niende ledd skal lyde:

Gevinst ved realisasjon av fast eiendom som ikke går inn under syvende ledd eller § 44 A, kan kreves fritatt for inntektsbeskatning når og så langt skattyteren som vederlag har mottatt ny fast eiendom som ledd i makeskifte med kommune, fylkeskommune, staten eller selskap hvor kommune eller fylkeskommune eier minst 50 pst. av aksjene. Gevinsten tas til beskatning ved overdragelse av den nye eiendommen hvis realisasjon av den frabyttede eiendom på dette tidspunkt ville medført skatteplikt for gevinsten.

§ 45 tiende til og med syttende ledd oppheves.

§ 50 sjette ledd skal lyde:

Avsetninger etter god regnskapsskikk kommer ikke til fradrag ved ansettelsen av inntekten.

§ 52-1 skal lyde:

Samvirkeforetak som drives i samsvar med anerkjente samvirkeprinsipper kan kreve fradrag i inntekten for bonus som utbetales til medlemmene i forhold til deres omsetning med foretaket. I tillegg kan det gis fradrag for avsetning til felleseid andelskapital med inntil 15 pst. av inntekten. Fradrag gis bare i inntekt av omsetning med medlemmene.

§ 52-5 skal lyde:

Omsetning med medlemmer og likestilt omsetning må fremgå av regnskapet og kunne legitimeres. Departementet kan gi forskrift om hvordan inntekt fra medlemmer skal fastsettes og om kravene til legitimasjon.

§ 54 annet ledd skal lyde:

Beskatning etter *lov om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven) kapittel 5* skal foretas når et i riket hjemmehørende aksjeselskap sammensluttes med et utenlandsk selskap. Departementet kan dispensere fra *bestemmelsen i foregående punktum* og sette nærmere vilkår.

Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

Fjerde kapittel skal lyde:

Fjerde kapittel. Om fastsettelse av personinntekt

§ 55 Personinntekt

Som personinntekt regnes:

1. a. *Lønn og annen godtgjørelse for arbeid og oppdrag i og utenfor tjenesteforhold - når arbeidet eller oppdraget ikke er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet - herunder honorar, tantieme, provisjon, serveringspenger, drikkepenger og lignende ytelser.*
   b. *Godtgjørelse som medlem av styre, representantskap, utvalg, råd og lignende.*
   c. *Naturalytelse og overskudd på godtgjørelse til dekning av utgifter i forbindelse med utførelse av arbeid, oppdrag eller verv som nevnt under a og b.*
   d. *Pensjon, føderåd og livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold. Som personinntekt regnes dog ikke barnepensjon til barn som det ytes barnetrygd for.*
2. *Følgende ytelser etter lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd:*
   a. *sykepenger etter kapittel 3, fødselspenger etter § 3-21 nr. 1-5 og omsorgspenger ved adopsjon etter § 3-21A nr. 1-4.*
   b. *dagpenger under arbeidsløyse i medhold av kapittel 4. Kongen kan gjøre unntak for visse grupper trygdede.*
3. *Inntekt fra enmannsforetak fastsatt etter reglene i § 56, jf. § 60.*
4. *Inntekt fra deltakerlignet selskap fastsatt etter reglene i § 57, jf. §§ 59 og 60.*
5. *Inntekt i aksjeselskap fastsatt etter reglene § 58, jf. §§ 59 og 60.*

Når skattyteren får beregnet personinntekt fra foretak som nevnt i første ledd nr. 3, 4 eller

5, skal hans samlede personinntekt fra slike foretak i inntektsåret ikke overstige 41 ganger folketrygdens grunnbeløp (G).

Beregnet negativ personinntekt som nevnt i første ledd nr. 3, 4 og 5 fra enmannsforetak eller selskap, skal ikke komme til fradrag i personinntekt utenfor foretaket eller selskapet, men fremføres mot positiv beregnet personinntekt fra samme foretak eller selskap.

Har begge ektefeller personinntekt, skal denne inntekten fastsettes særskilt for hver av dem. § 16 femte ledd gjelder tilsvarende.

Departementet kan gi nærmere regler om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene om personinntekt i §§ 55-60.

§ 56 Personinntekt for eier av enmannsforetak

For eier av enmannsforetak fastsettes en personinntektsdel av virksomhetsinntekten dersom vedkommende deltar aktivt i virksomheten. Personinntekten fastsettes etter § 60.

§ 57 Personinntekt for deltaker i deltakerlignet selskap

For deltaker som deltar aktivt i driften av selskap som omfattes av § 20 annet ledd, og som alene eller sammen med andre aktive deltakere eier to tredjedeler eller mer av selskapet, fastsettes en personinntekt av selskapets inntekt. Det samme gjelder når deltakerne til sammen har krav på to tredjedeler eller mer av selskapets overskudd. Personinntekten fastsettes etter § 60.

Personinntekt etter første ledd tilordnes i sin helhet selskapets aktive deltakere, fordelt i forhold til hver av deltakernes krav på andel av overskudd i selskapet.

§ 58 Personinntekt for aksjonær i aksjeselskap

For aksjonær som deltar aktivt i driften av aksjeselskap, og som alene eller sammen med andre aktive aksjonærer i selskapet eier minst to tredjedeler av aksjene i selskapet eller har krav på minst to tredjedeler av selskapets utbytte, fastsettes en personinntekt av selskapets inntekt. Personinntekten fastsettes etter § 60.

Personinntektsdelen etter første ledd tilordnes i sin helhet selskapets aktive aksjonærer og fordeles i forhold til hver av aksjonærenes eierandel i selskapet. Dersom bestemmelse om utbyttefordeling mellom de aktive aksjonærene avviker fra eierforholdene i selskapet, fordeles personinntektsdelen i samme forhold som utbyttefordelingen.

§ 59 Identifikasjon mellom nærstående

Aksje eller andel eiet av den aktive skattyters foreldre, ektefelle, ektefelles foreldre, barn, samboer eller samboers foreldre, likestilles med aksje eller andel eiet av den aktive skattyter selv ved fastsetting av personinntekt etter §§ 57 og 58. Videre likestilles aksje eller andel eiet av selskap eller innretning hvor skattyteren, direkte eller gjennom annet selskap eller innretning, har eierandel på minst to tredjedeler eller oppebærer minst to tredjedeler av overskuddet eller utbyttet.

§ 60 Beregning av personinntekt fra virksomhet og selskap

Som personinntekt for skattytere som nevnt i §§ 56 - 58 regnes skattepliktig inntekt fra virksomheten eller selskapet, uten fradrag for faktiske kapitalutgifter og -tap. Det gjøres fradrag for beregnet kapitalavkastning fastsatt etter reglene i annet og tredje ledd, samt for kapitalinntekter som:

a. Inntekt av aksjer, bankinnskudd, obligasjoner, gjeldsbrev, utestående fordringer og lignende. Inntekt av kundefordringer skal likevel ikke fradras næringsinntekten.
b. Gevinst ved avhendelse av driftsmidler og avhendelse eller innløsning av formuesgjenstander nevnt under bokstav a. I den utstrekning vederlaget er skrevet ned på saldo for den avhendede eiendelen, jf. § 44 A-6 annet ledd, skal gevinsten likevel ikke fradras næringsinntekten.

Beregnet kapitalavkastning i virksomheten settes til kapitalavkastningsgrunnlaget multiplisert med en kapitalavkastningsrate. Stortinget fastsetter kapitalavkastningsraten for det enkelte inntektsår. I kapitalavkastningsgrunnlaget medregnes følgende eiendeler, forutsatt at de har virket i virksomheten i løpet av inntektsåret:

a. Varige og betydelige driftsmidler. Et driftsmiddel regnes som varig når det ved erververvet antas å ha en brukstid på minst tre år. Et driftsmiddel regnes som betydelig når kostpris er kr. 15 000 eller høyere, inkludert investeringsavgift.
b. Ervervet goodwill og andre ervervede immaterielle eiendeler.
c. Varer.
d. Kundefordringer.

Kapitalavkastningsgrunnlaget reduseres med verdien av virksomhetens kreditt fra leverandører og forskuddsbetaling fra kunder, såfremt disse er rentefrie, eller renten ligger vesentlig under markedsrenten for vedkommende type kreditt. Eiendeler i form av velferdstiltak som for det vesentligste benyttes utenom arbeidstid, skal ikke medregnes i kapitalavkastningsgrunnlaget.

Avkastningsgrunnlaget verdsettes til middelverdien av inngående og utgående bokførte verdier. Ikke-avskrivbare eiendeler skal likevel verdsettes til den høyeste verdi av eiendelens historiske kostpris og ligningsverdi. Driftsmidler som etter sin art skal tilordnes avkastningsgrunnlaget i næringen, men som har en uforholdsmessig høy verdi, skal kun medregnes for et beløp som anses alminnelig i den aktuelle type virksomhet.

Skattyteren kan i stedet kreve verdsetting etter

a. *eiendelens bokførte verdi i regnskap oppgjort etter reglene i lov av 13. mai 1977 nr. 35 (regnskapsloven) eller lov av 4. juni 1976 nr. 59 (aksjeselskapsloven), eller*
b. *en fastsatt andel av eiendelens forsikringsverdi pr. 31. desember 1990, eller*
c. *eiendelens omsetningsverdi fastsatt ved særskilt taksering.*

Dersom skattyteren har ansatte lønnstakere i virksomheten, skal beregnet personinntekt reduseres med et fastsatt lønnsfradrag. Fradraget settes lik 10 pst. av foretakets direkte lønnskostnader, tillagt arbeidsgiveravgift og andre trygdeavgifter for ansatte. Lønn og andre utgifter til deltaker og aksjonær regnes ikke med. Fradraget kan ikke redusere personinntekten under et grensebeløp på 145 pst. av lønnen til den høyest lønnede ansatte i virksomheten på årsbasis. I selskap med flere aktive deltakere multipliseres grensebeløpet med antall slike deltakere.

§ 72 annet ledd skal lyde:

Kommunal formuesskatt skal utgjøre 0,3 prosent for foretak som skal svare kommunal formuesskatt i henhold til selskapsskatteloven § 1-2.

§ 73 annet ledd oppheves. Tredje ledd blir nytt annet ledd.

§ 79 første ledd første punktum skal lyde:

Skattepliktige som etter § 75 har krav på skattefritt fradrag i inntekten, skal ha et skattefritt fradrag i formuen på kr. *120 000*.

II.

§ 43 annet ledd a skal lyde:

a. innbo eller annet løsøre som har vært brukt i selgerens eller hans families bopel eller husholdning, *samt utenlandske betalingsmidler til personlig forbruk. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses som utenlandske betalingsmidler til personlig forbruk.*

§ 43 sjette ledd skal lyde:

Valutagevinst utenfor næring som fremkommer ved realisasjon av muntlig fordring eller annen fordring enn mengdegjeldsbrev regnes som inntekt. Valutagevinst ved innfrielse av gjeld regnes tilsvarende som inntekt.

Ny § 43 A-5 skal lyde:

§ 43 A-5 Beregning av gevinst og tap på det underliggende objekt

Dersom oppgjør ved innløsning av opsjon er skjedd ved levering av opsjonens underliggende objekt, skal kjøpers anskaffelsesverdi og selgers utgangsverdi på det underliggende objekt settes til markedsverdien på innløsningstidspunktet.

§ 44 ellevte ledd nytt nr. 4 skal lyde:

4. *Det gis ikke fradrag for innskudd som nevnt i nr. 2 bokstav a og b på spareavtale inngått 12. april 1991 eller senere. Det gis heller ikke fradrag for sparebeløp på eksisterende avtale i den grad beløpet er forhøyet 12. april 1991 eller senere.*

§ 44 A-2 første ledd a skal lyde:

a. Maskiner, redskaper, inventar, transportmidler og annet driftsløsøre. *Av disse skal følgende driftsmidler ervervet i 1991 føres på særskilte undergrupper:*
   1. *Kontormaskiner o.l.*
   2. *Vogntog, lastebiler, busser, drosjebiler og kjøretøyer for transport av funksjonshemmede.*

§ 44 A-4 nytt tredje ledd skal lyde:

Det kan ikke foretas avskrivning av kontrakt inngått i 1991.

§ 44 A-8 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 50 første ledd skal lyde:

Inntekt av handel og annen næring, hvorfor bokførsel ved lov er foreskrevet ansettes, *i overensstemmelse med reglene i § 42 følgende*, til det beløp som *inntekten* har utgjort i det sist forløpne inntektsår.

§ 50 annet ledd, første punktum skal lyde:

Til grunn for den *tidsmessige plassering av inntekter og fradrag*, legges den skattepliktiges årsregnskap, for så vidt dette er oppgjort i overensstemmelse med *de regler som følger av regnskapslovgivningen og ikke annet er bestemt i skattelovgivningen.*

§ 50 annet ledd a skal lyde:

a) Beholdningen av varer *verdsettes til anskaffelsesverdien eller, for varer som er for-*

edlet av den skattepliktige, til tilvirkningsverdien. Til tilvirkningsverdien regnes råstoffer, halvfabrikata, hjelpestoffer og produksjonslønn. Ved realisasjon av ikke-individualiserbare varer anses de først anskaffede varer å være realisert først.

Opp- eller nedskrivning av verdien av beholdninger av varer, varekontrakter og fordringer kommer ikke i betraktning ved ansettelsen av inntekten.

Tap på utestående kundefordringer kan likevel nedskrives således: Som grunnlag for nedskrivning av fordringsmassen benyttes en nedskrivningskoeffisient, beregnet som forholdet mellom de to siste års konstaterte tap på utestående kundefordringer og kredittsalget de siste to år, multiplisert med et faktortall. Departementet fastsetter faktortallets størrelse. Nedskrivningsbeløpet beregnes ved at kundefordringsmassen ved årets utgang multipliseres med nedskrivningskoeffisienten.

I virksomhet som ikke har hatt tap på utestående kundefordringer de siste to år kan skattyter nedskrive utestående fordringer med 2 pst.

De to foregående avsnitt gjelder ikke for banker, finansieringsforetak og foreninger av låntakere, som driver virksomhet med konsesjon etter lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner. Disse kan årlig avsette en bloc inntil 1 prosent av fordringsmassen ved inntektsårets utløp til tap på utlån og garantier. Dersom faktisk tap i inntektsåret er større, kan avsetningen økes tilsvarende, forutsatt at faktisk tap er belastet konto for en bloc-avsetning. Den samlede en bloc-avsetning kan maksimalt utgjøre 5 prosent av fordringsmassen ved inntektsårets utløp. Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsen i dette avsnitt.

III.

§ 50 annet ledd d oppheves.

IV.

§ 50 femte ledd skal lyde:

For langsiktig fordring og langsiktig gjeld i utenlandsk valuta gjelder følgende regler ved beregning av den skattepliktige inntekt:

a) Fordring kan ikke vurderes etter lavere kurs enn den laveste av kursene på årsoppgjørstidspunktet og ervervstidspunktet.
b) Gjeld kan ikke vurderes etter høyere kurs enn den høyeste av kursene på årsoppgjørstidspunktet og tidspunktet for låneopptak.
c) *Urealisert valutatap motregnes mot urealisert valutagevinst.*
d) Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette ledd.

V.

Ikrafttredelse

Endringene under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992. Endringen i § 43 annet ledd b gjelder for verdipapirer ervervet eller utstedt 1. januar 1992 eller senere.

Endringen under II trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1991.

Endringen i § 43 sjette ledd gjelder for fordringer som er ervervet og gjeld som er etablert etter 12. april 1991.

Endringen under III trer i kraft fra og med inntektsåret 1993.

Endringen under IV § 50 femte ledd a og b gjelder fra og med inntektsåret 1992, for øvrig gjelder endringen under IV fra og med inntektsåret 1991.

VI.

Overgangsregler

Ved ikrafttredelsen av endringene under I gjelder følgende overgangsregler. Overgangsreglene under § 44 A - Negativ saldo første ledd nr. 2 trer likevel i kraft med virkning fra og med 1. juli 1991.

§ 41 syvende ledd:

1. Inntekt utenfor virksomhet som er innvunnet men ikke periodisert pr. 1. januar 1992, skal inntektsføres når beløpet virkelig erlegges eller i tilfelle ved det tidligere tidspunkt, da det oppstår adgang for vedkommende til å få beløpet utbetalt eller ytelsen erlagt.

2. Hvis overgangen fra kontantprinsippet fører til at inntekt av virksomhet øker med mere enn 20 pst., kan det overskytende inntektsbeskattes i 1992. Fører dette til at inntekten også for 1993 øker med mere enn 20 pst., kan det overskytende overføres til 1994 osv. Eventuell resterende økning må inntektsføres senest i 1996, dog senest det år næringen opphører eller skattyteren dør.

§ 41 ellevte ledd:

Utgifter utenfor virksomhet som kommer til fradrag ved inntektsansettelsen og som er påløpt, men ikke periodisert pr. 1. januar 1992 skal fradragsføres når beløpet utredes. Fore-

gående punktum gjelder også for utgifter i virksomhet som inntil 1. januar 1992 har fulgt kontantprinsippet.

§ 42 femte ledd a tredje punktum:

1. For grunnfondsbevis i sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper, kreditt- og hypotekforeninger og selveiende finansieringsforetak som kunne vært avhendet skattefritt etter lov av 23. desember 1988 nr. 98 § 3 på det tidspunkt reglene trer i kraft, kan skattyter kreve at inngangsverdien på ikrafttredelsestidspunktet fastsettes etter reglene i nr. 2 og nr. 3.

2. Inngangsverdien for grunnfondsbevis notert på norsk børs settes til et gjennomsnitt av kursnotert verdi i tidsrommet 1. november 1991 til 31. desember 1991.

3. For andre grunnfondsbevis settes inngangsverdien til den antatte salgsverdi.

§ 42 tolvte ledd:

I den utstrekning skattyteren har mottatt Statens grunnkjøpsobligasjoner for et beløp tilsvarende gevinsten og blir sittende med obligasjonene til forfallstid. Skal det etter lånevilkårene betales avdrag på obligasjonene og skattyteren krever innløsning før alle avdrag er betalt, innrømmes skattefrihet for den del av gevinsten som svarer til de betalte avdrag. For øvrig blir ved innløsning den del av gevinsten som svarer til de innløste obligasjoner å medregne ved inntektsligningen for det år innløsningen skjer. Foretas innløsning etter eierens død av dødsbo, arving eller ektefelle, skal gevinsten på tilsvarende måte regnes som inntekt for innløseren.

§ 44 første ledd i første avsnitt:

Avsetninger i henhold til skatteloven § 44 første ledd i første avsnitt som ikke er tatt til inntekt innen utløpet av 1991, må tas til inntekt ved første gangs klassifikasjon m.v., likevel senest innen utløpet av inntektsåret 1995.

Ved avhendelse eller tap av driftsmiddel som foretatte avsetninger til klassifikasjonfond m.v. knytter seg til, skal avsetningen senest inntektsføres i avhendelses- eller tapsåret.

§ 44 ellevte ledd nr. 3:

Bestemmelsene i § 44 ellevte ledd nr. 3 syvende til tiende punktum og forskrift gitt i medhold av disse, skal gjelde inntil utløpet av inntektsåret 1996.

§ 44-A - Overgang til nye avskrivningsgrupper og avskrivningssatser:

Nedskrevet saldo på gruppe a undergruppe 1 overføres til ny saldogruppe a.

Nedskrevet saldo på gruppe a undergruppe 2 overføres til ny saldogruppe b.

For øvrig overføres nedskrevet saldo på gruppe a (herunder nedskrevet saldo på personbiler unntatt drosjebiler og kjøretøyer for transport av funksjonshemmede) til ny saldogruppe c.

Nedskrevet saldo på skip, fartøy m.v., i gruppe b, overføres til egen saldo i ny saldogruppe d.

Nedskrevet saldo på fly, rigg og helikopter, i gruppe b, overføres til egen saldo i ny saldogruppe e.

Nedskrevet saldo på driftsmiddel i gruppe c overføres til egen saldo i ny saldogruppe f.

Nedskrevet saldo på driftsmiddel i gruppe d overføres til egen saldo i ny saldogruppe g.

Er flere gjenværende driftsmidler i gruppe b-d ført på en saldo, fordeles nedskrevet saldo på egne saldoer for hvert driftsmiddel etter forholdet mellom nedskrevet historisk kostpris.

Er samtlige driftsmidler på en saldo avhendet eller gått ut av skattyterens eie på annen måte, fradras nedskrevet saldo (tom positiv saldo) på gevinst- og tapskonto jf. ny § 44 A-7.

§ 44 A - Goodwill (forretningsverdi):

Gjenstående skattemessig bokført verdi for goodwill kjøpt i 1991 eller tidligere inntektsår overføres til ny saldogruppe a.

Avskrivning på goodwill etter § 44 A kan for øvrig bare kreves for goodwill ervervet fra og med 1. januar 1992.

§ 44 A - Kontraktsavskrivninger:

Kontraktsavskrivninger foretatt i 1991, eller i tidligere inntektsår, kommer ved levering til fradrag i driftsmidlets kostpris når denne skal føres inn på saldo. Gjennomførte kontraktsavskrivninger kommer for øvrig til fradrag i kontraktens inngangsverdi ved beregning av gevinst eller tap på kontrakten ved avhendelse, kansellering m.v.

§ 44 A - Negativ saldo:

Gjenværende negativ saldo etablert i inntektsåret 1990 eller tidligere inntektsår i medhold av § 44 A-6 første og annet ledd, jf. § 44 A-8, skal behandles slik:

1. 40 pst. er skattefri.

   For personlige skattytere med bopel 1. november 1990 (jf. skatteloven § 24) og skattepliktige selskaper med hovedkontor 31. desember 1990, i Nord-Norge eller Namdalen, jf. lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging (distriktsskatteloven) § 9 nr. 1, er 60 pst. skattefri.

For personlige skattytere bosatt og skattepliktige selskaper med hovedkontor i kommune som helt eller delvis er utpekt som utbyggingsområde etter distriktsskatteloven § 10 første ledd annet punktum, på tidspunkt som nevnt i forrige avsnitt, skal 60 pst. være skattefri.

2. Skattyter kan avregne inntil 60 pst. av den samlede saldomassen mot beløp som er kontant innbetalt ved nytegning av aksjer eller grunnfondsbevis utstedt av norske forretningsbanker med unntak av forretningsbanker som er datterselskap av utenlandsk bank, norske sparebanker og norske obligasjonsutstedende kredittforetak organisert som aksjeselskap eller kreditt- eller hypotekforening. Skattyter kan selv velge hvilke saldoer som anses for å være avregnet. Dersom skattyter avhender aksjene eller grunnfondsbevisene innen 5 år, regnet fra innbetalingstidspunktet, kommer den benyttede del av negativ saldo til fradrag ved beregning av inngangsverdien ved gevinstberegningen.

   Disse aksjer er unntatt fra regelen i selskapsskatteloven § 5-7 (FIFU-prinsippet) i 5 år. Utover dette tidspunkt gjelder § 5-7 også for disse aksjer.

3. Skattyter kan avregne inntil 30 pst. ved erverv av nytegnede aksjer utstedt av børsnoterte selskaper som er skattepliktige etter skatteloven § 15 første ledd bokstav b og som:
   a. driver norsk landbasert virksomhet, eller
   b. har til formål å investere i aksjer utstedt av selskaper som driver norsk landbasert virksomhet, dog slik at 80 pst. av den til enhver tid investerte kapital må være plassert i ikke-børsnoterte selskaper. Selskapet kan ikke eie mer enn 30 pst. av aksjene utstedt av ett enkelt selskap.
4. Skattyter kan avregne ytterligere 30 pst. i selskaper som faller inn under nr. 3 b.
5. Negativ saldo som ikke er fritatt for skatt eller avregnet som nevnt i nr. 2, 3 og 4 ovenfor, skal føres inn på gevinst- og tapskontoen, jf. ny § 44 A-7.

   Likestilt med aksjer i selskap som nevnt i første ledd nr. 3 a er grunnfondsbevis utstedt av gjensidige forsikringsselskaper og kreditt- og hypotekforeninger. Departementet kan bestemme at også aksjer utstedt av selskaper undergitt annen kursnotering skal likestilles med aksjer utstedt av selskap som nevnt i første ledd nr. 3, og fastsette nærmere vilkår for dette. Departementet kan dispensere fra kravet om børsnotering for selskap som nevnt i femte ledd annet punktum.

   Avregning etter første ledd nr. 3 og 4 kan ikke skje ved erverv av aksjer utstedt av selskaper som hovedsakelig driver, eller har til formål å investere i, skipsfart, luftfart eller virksomhet som faller inn under lov av 13. juni 1975 nr. 35 (petroleumsskatteloven).

   Erverv og kontant innbetaling av aksje- eller grunnfondskapital etter første ledd nr. 2, 3 og 4 må være foretatt innen utløpet av inntektsåret 1992. Departementet kan ved forskrift bestemme at avregnet negativ saldo kommer til beskatning dersom det selskap skattyter har ervervet aksjer eller grunnfondsbevis i skifter karakter innen utløpet av inntektsåret 1996, slik at vilkårene i første ledd nr. 3 og tredje ledd ikke oppfylles, og fastsette nærmere betingelser og regler for slik inntektsføring.

   Negativ saldo avregnet ved erverv av nytegnede aksjer og grunnfondsbevis etter første ledd nr. 3 og 4, skal føres til fradrag i inngangsverdien på aksjene. Har selskap som nevnt i første ledd nr. 3 b til formål å investere bare i Nord-Norge og Namdalen samt utpekte utbyggingsområder etter distriktsskatteloven, skal bare en andel av den negative saldoen føres til fradrag i inngangsverdien på aksjene, dersom disse ikke avhendes innen frister fastsatt av departementet. Departementet kan gi forskrift om gjennomføring og utfylling av dette ledd, herunder fastsette unntak fra regelen i selskapsskatteloven § 5-7 (FIFU-prinsippet), for aksjer utstedt av selskaper som nevnt i annet punktum.

   Gjenværende negativ saldo etablert i inntektsåret 1991, eller forhøyelse av negativ saldo samme år, kan avregnes etter reglene i første ledd nr. 3 og 4. Første ledd nr. 5 og annet til fjerde ledd, samt femte ledd første punktum, gjelder tilsvarende.

§ 45 åttende til tiende ledd - Betinget avsatte gevinster:

Gevinster avsatt betinget etter § 45 åttende til tiende ledd føres inn på gevinst- og tapskontoen, jf. ny § 44 A-7. Stillet sikkerhet etter § 45 ellevte ledd a frigis 1. januar 1992.

§ 45 trettende ledd b:

For gevinst som nevnt i skatteloven § 45 trettende ledd b, som ikke er benyttet til erverv av nye driftsmidler eller til gjenkjøp av dyr innen utløpet av inntektsåret 1991, kommer bestemmelsen i § 45 åttende ledd tilsvarende til anvendelse. Gjenanskaffelse må være foretatt innen de frister som gjaldt etter § 45 trettende ledd b, jf. ellevte og tolvte ledd, dog senest innen utløpet av inntektsåret 1993.

Reinvestering kan bare skje ved gjenkjøp av dyr. Foretas ikke gjenanskaffelse behandles gevinsten i samsvar med reglene i § 44 A-6 fjerde ledd.

§ 45 femtende ledd:

Gevinst innvunnet ved ekspropriasjon m.v. av alminnelig gårdsbruk og skogbruk benyttet til erverv av ny eiendom av denne art etterskatteloven § 45 femtende ledd jf. sekstende ledd innen utløpet av 1991, kommer til fradrag i kostprisen på den nye eiendommen.

For gevinst som ikke er benyttet til erverv av ny eiendom innen utløpet av inntektsåret 1991, kommer bestemmelsen i § 45 åttende ledd tilsvarende til anvendelse. Gjenanskaffelse må være foretatt innen de frister som gjaldt etter § 45 sekstende ledd, dog senest innen utløpet av inntektsåret 1993. Foretas ikke gjenanskaffelse behandles hele gevinsten i samsvar med reglene i § 44 A-6 fjerde ledd.

§ 50 sjette ledd:

Den del av fradragsførte avsetninger i 1991 som overstiger faktiske utgifter i 1992 kan avsettes med virkning for beskatningen i 1992. Senere påløpte utgifter av den art som avsetningen er ment å dekke, skal avregnes mot avsetningen inntil den er oppbrukt. Resterende avsetning må likevel inntektsføres senest i 1995.

§ 52:

Departementet kan for inntektsåret 1992 gi forskrift om fastsettelse av inngangsverdier på formuesobjekter tilhørende samvirkeforetak som nevnt i § 52.

Ved ikrafttredelsen av endringene under II gjelder følgende overgangsregler:

§ 50 annet ledd a:

Inngående varelager som er nedskrevet i medhold av § 50 annet ledd tredje eller fjerde avsnitt kan oppskrives til virkelig verdi, men ikke høyere enn til anskaffelseskost.

Inngående varekontrakter som er nedskrevet i medhold av § 50 annet ledd femte avsnitt kan oppskrives til virkelig verdi, men ikke høyere enn til anskaffelseskost.

Nedskriving på fordring kan beholdes inntil fordringen inngår eller endelig tap konstateres. Resterende avsetning må likevel inntektsføres senest i 1995.

Ved ikrafttredelsen av endringene under IV gjelder følgende overgangsregler:

§ 50 femte ledd a og b:

Skattepliktige gevinster som oppstår ved reversering i 1992 av tidligere års fradratte valutatap kan tas til inntekt i sin helhet i 1992 eller føres inn på gevinst- og tapskonto som nevnt i § 44 A-7.

Lov nr. 55

om endring i lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet, datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 88. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

I.

I lov av 24. april 1964 nr. 2 om Skattefordelingsfondet gjøres følgende endring:

§ 4 b skal lyde:

Fellesskatten skal beregnes på samme grunnlag som inntektsskatten til kommunene.

II.

Endringen under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 56

om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven), datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 89. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

I lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd (folketrygdloven) gjøres følgende endringer:

I.

§ 6-4 skal lyde:

Som pensjonsgivende inntekt regnes personinntekt etter lov om skatt av formue og inntekt av 18. august 1911 nr. 8 (skatteloven) § 55, med unntak av

a. *pensjon, føderåd og livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold.*
b. *inntekt hos barn som inngår ved beregning av personinntekt hos barnets foreldre, unntatt inntekt som nevnt i skatteloven § 16 åttende ledd, jf. niende ledd tre siste punktum.*

Den pensjonsgivende inntekt begrenses til tolv ganger grunnbeløpet. Den del av den pensjonsgivende inntekt som overstiger seks ganger grunnbeløpet medregnes bare med ⅓. For ektefeller som begge har pensjonsgivende inntekt, gjelder disse begrensninger særskilt for hver av dem.

For den som blir trygdet etter bestemmelsene i § 1-4 kan det etter regler som fastsettes av departementet bestemmes at den pensjonsgivende inntekt - innenfor den ramme som er fastsatt i denne paragraf - skal settes til et fast beløp eller til et beløp som står i et bestemt forhold til grunnbeløpet, jf. § 6-2. Den pensjonsgivende inntekt kan fastsettes slik at den bare dekker en del av vedkommendes faktiske ervervsinntekt.

§ 16-2 skal lyde:

Trygdeavgift beregnes i prosent av personinntekt fastsatt for den trygdede i medhold av lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 55.

Avgiften beregnes med:

a. *lav sats:*
for personinntekt fastsatt i medhold av skatteloven § 55 første ledd nr. 1 d (pensjon, føderåd og livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold), og
for personinntekt vunnet av trygdet under 17 år eller over 69 år.
b. *mellomsats:*
for lønn og annen godtgjørelse som nevnt i skatteloven § 55 første ledd nr. 1 a-c, og
for personinntekt fastsatt etter skatteloven § 55 første ledd nr. 3 og 4 vunnet ved jordbruk med binæringer og skogbruk, og ved pass og stell av barn som ikke har fylt 12 år før utgangen av inntektsåret eller av barn som har særlig behov for omsorg og pleie, når barnepasset skjer i barnepasserens hjem.
c. *høy sats:*
for personinntekt fastsatt etter skatteloven § 55 og som ikke går inn under a eller b.

Av sykepenger og dagpenger under arbeidsløyse svares avgift i samsvar med det som er bestemt for den inntekt de erstatter.

Det skal ikke svares avgift når inntekten er under kr. 17 000, og avgiften må ikke utgjøre mer enn 25 pst. av den inntekt som overstiger kr. 17 000.

Ektefeller som har felles skatteoppgjør skal få fastsatt avgiften samlet.

§ 16-3 første og annet ledd skal lyde:

Arbeidsgiveravgift fastsettes i prosent av det beløp som arbeidsgiveren plikter å innberette som lønn og annen godtgjørelse for arbeid eller oppdrag i og utenfor tjenesteforhold for vedkommende år. Det skal dog ikke beregnes avgift når arbeidet eller oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Av godtgjørelse som nevnt i *lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 55 første ledd nr. 1 b*, skal det likevel alltid beregnes avgift. Videre skal arbeidsgiveravgift fastsettes i prosent av arbeidsgivers og det offentliges tilskudd til livrente- og pensjonsordninger. Det samme gjelder for pensjon fra arbeidsgiver som begynner å løpe etter 1. januar 1988. Arbeidsgiveravgift betales ikke for privat pass av barn som ikke har fylt 12 år før utgangen av inntektsåret eller har særlig behov for omsorg og pleie.

Av godtgjørelse *som nevnt i skatteloven § 55 første ledd nr. 1 c*, skal avgift bare beregnes i den utstrekning godtgjørelsen skal tas med ved beregningen av forskuddstrekk.

II.

Endringene under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Ved ikrafttredelsen av § 6-4 annet ledd gjelder overgangsregler som fastsatt i lov av 21. desember 1990 nr. 80 om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd og i visse andre lover, del XX nr. 10 annet og tredje ledd.

Lov nr. 57

om opphevelse av lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer (aksjeskatteloven), datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 90. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

I.

Lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer oppheves.

II.

Opphevelsen under I av §§ 3, 5 og 6 trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1993. For øvrig trer opphevelsen i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 58

om opphevelse av lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstbeskatningen), datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 91. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

Lov av 10. desember 1971 nr. 99 om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstskatteloven) oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 59

om endring i lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven), datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 92. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

I.

I lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven) gjøres følgende endring:

§ 22 nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Kongen kan videre gi forskrift om at det skal utarbeides årsoppgjør som omfatter all næringsvirksomhet som regnskapspliktige deltakere i et indre selskap driver gjennom selskapet. Det samme gjelder for sameiere som har fattet vedtak etter § 4 i lov av 18. juni 1965 nr. 6 om sameie.

II.

Endringen under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 60

om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven), datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 93. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

I lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 4-4 nr. 5 skal lyde:

5. Når konsernselskap krever fradrag i skatt etter selskapsskatteloven § 1-3, må giver- og mottakerselskap samtidig med innlevering av selvangivelsen, legge ved oppgave som viser at vilkårene i selskapsskatteloven § 1-5 er oppfylt. Oppgaven skal inneholde opplysninger om hvem som eier aksjene i datterselskapene, aksjonærenes bopel, antallet aksjer som eies av den enkelte aksjonær samt når aksjene ble ervervet. Er det i noen av selskapene gitt bestemmelser som begrenser aksjonærenes stemmerett, må det gis opplysninger om dette.

Nåværende nr. 5 og 6 blir nr. 6 og 7.

§ 4-9 skal lyde:

Selskapsoppgave m.v.

1. Selskap hvor deltakerne skattlegges etter kapittel 6 i selskapsskatteloven, skal levere selskapsoppgave for vedkommende år. Departementet kan frita for plikten til å levere selskapsoppgave.

2. Selskapsoppgaven skal inneholde spesifikasjon av selskapets brutto formue og inntekt, fradragsposter og ellers andre opplysninger som har betydning for ligningen av deltakerne, herunder for fastsettelsen av personinntekt etter skatteloven § 57. Selskapet plikter ikke å føre opp beløp for poster som må ansettes ved skjønn, men skal gi de opplysninger som er nødvendige for at ligningsmyndighetene kan fastsette beløpet. §§ 4-3 nr. 3 og 4-4 gjelder tilsvarende.

3. Selskapet skal også levere oppgave over deltakere pr. 1. januar i ligningsåret, deltakernes selskapsandel, deres andel av overskudd eller underskudd og skattekommune for hver enkelt deltaker.

4. Selskapets styre eller daglig leder skal underskrive og levere selskapsoppgave og andre pliktige oppgaver. Har selskapet ikke styre eller daglig leder, påhviler pliktene deltakerne i fellesskap eller en utpekt representant blant disse. Har selskapet plikt til å ha revisor, skal vedlegg til selskapsoppgaven etter § 4-4 være underskrevet også av revisor.

5. Selskapsoppgave og andre pliktige oppgaver skal leveres til ligningskontoret i den kommune hvor selskapets hovedkontor ligger. Har selskapet ikke hovedkontor, skal oppgavene leveres til ligningskontoret i den kommune hvor flertallet av deltakerne bor eller hører hjemme.

6. § 4-7 gjelder tilsvarende for fristene for å levere oppgave etter nr. 1-7.

7. § 4-8 gjelder tilsvarende for selskapets styre og daglig leder.

Nåværende §§ 4-9 og 4-10 blir §§ 4-10 og 4-11.

§ 4-10 nr. 4 skal lyde:

4. De plikter en skattyter har etter nr. 1-3 påhviler også *styret og daglig leder i selskap som nevnt i skatteloven § 20 annet ledd, samt* herværende representant for person bosatt i utlandet og der hjemmehørende selskap eller innretning.

§ 6-6 b skal lyde:

b. banker og andre spareinstitusjoner gi oppgave over kontrakter om *boligsparing for ungdom* med opplysninger om sparerens navn, fødselsnummer, adresse, *sparebeløp, avkastning* m.v.

§ 6-11 nr. 1 d skal lyde:

d. *beregnet personinntekt for aksjonærene, jf. skatteloven § 58.*

§ 6-11 nr. 4 skal lyde:

4. Bestemmelsene i nr. 1-3 gjelder tilsvarende for sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper, kreditt- og hypotekforeninger og selveiende finansieringsforetak som har utstedt grunnfondsbevis, jf. sparebankloven § 2 annet ledd, lov om forsikringsvirksomhet § 4-2 annet ledd og lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og for selskaper og sammenslutninger der medlemmene *har begrenset* ansvar og som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler fra, unntatt

a. forbruksforeninger og andre foreninger og lag som skattlegges etter skattelovens § 52 og
b. prosentlignede boligselskaper.

§ 6-16 c skal lyde:

c. i forskrift bestemme at de i denne paragraf spesifiserte oppgavene; lønnsoppgaver m.v. etter § 6-2, saldo- og renteoppgaver ved årsskifte eller ved oppgjør av konti i løpet av det siste inntektsår etter § 6-4 og § 6-13 nr. 2 d, kontrolloppgaver fra Verdipapirsentralen etter § 6-5, forsikringspremier m.m.; spareinnskudd og innskudd i aksjefond etter § 6-6, fordelingsoppgaver over overført underskudd i boligselskaper etter skatteloven § 51 a, *aksjonæroppgaver etter § 6-11*, skal overleveres i maskinlesbar form.

§ 8-6 nr. 5 skal lyde:

5. For deltakere som skattlegges etter kapittel 6 i selskapsskatteloven, skal ligningsmyndighetene i den kommune hvor selskapets hovedkontor ligger, fastsette formue og inntekt, herunder personinntekt, fra selskapet samlet på selskapets hånd. Driver selskapet virksomhet som er undergitt stedbunden beskatning i annen kommune, legges fastsettingene i disse kommuner til grunn ved kontorkommunens fastsetting. Ligningsmyndighetene i denne kommune foretar også fastsetting som nevnt i nr. 2 a og b for så vidt angår selskapet. Har selskapet ikke hovedkontor, foretas fastsetting som nevnt i første og tredje punktum av ligningsmyndighetene i den kommune hvor flertallet av deltakerne bor eller hører hjemme. Departementet kan gi forskrifter til utfylling av denne bestemmelsen.

Nåværende nr. 5-7 blir nr. 6-8.

§ 8-6 nr. 6 nytt fjerde punktum skal lyde:

For formue og inntekt som nevnt i nr. 5, foretas utskrivningen for upersonlig skattyter i de kommuner som skal ha skatten.

§ 8-9 nr. 1 nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Melding om fastsetting etter § 8-6 nr. 5 sendes selskapets styre og daglig leder. Nr. 2 gjelder tilsvarende.

§ 9-3 skal lyde:

Klage fra andre enn skattyter

1. Aksjeselskap har rett til å klage over verdsettingen av aksjene, over fastsettingen av beløp som regulerer aksjenes inngangsverdi etter lov om særregler om beskatning av selskaper og deltakere § 5-5, og over beregnet personinntekt for aksjonærene etter skatteloven § 58.

2. Selskap hvor deltakerne skattlegges etter kapittel 6 i selskapsskatteloven, kan klage over fastsetting av formue og inntekt fra selskapet.

3. § 9-2 gjelder tilsvarende. Klage som nevnt i nr. 2, leveres til ligningskontoret i den kommune som er nevnt i § 4-9 nr. 5.

§ 10-1 nr. 1 annet punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder hvis pliktig selskapsoppgave med vedlegg er levert etter fristen til den kommune som er nevnt i § 4-9 nr. 5.

Annet til fjerde punktum blir nye tredje til femte punktum.

§ 11-1 nytt annet punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder avgjørelse som nevnt i § 8-6 nr. 5 etter krav fra selskapet.

I §§ 3-5 nr. 1 og 2, 4-11, 8-2 nr. 2, 8-3 nr. 1 og 9-2 nr. 7 c skal henvisningen til § 4-9 endres til § 4-10.

II.

Endringene under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 61

om endring i lov om aksjefond m.v. av 12. juni 1981 nr. 52, datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 94. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

I.

Aksjefondloven av 12. juni 1981 nr. 52 § 4-4 tredje ledd skal lyde:

Midler som *inngår i en ordning med aksjesparing etter selskapsskatteloven § 5-9*, kan plasseres i norske aksjer, tegningsretter og konvertible obligasjoner, innenfor rammene av første og annet ledd ovenfor. *Midlene må plasseres i norsk landbasert virksomhet.* Inntil 10 pst av slike midler kan likevel plasseres i aksjer som nevnt i første ledd nr. 3.

II.

Endringen under I trer i kraft fra 1. januar 1992.

Lov nr. 62

om opphevelse av lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende, datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 95. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

Lov av 17. desember 1982 nr. 73 om avsetning til konsolideringsfond for personlig næringsdrivende oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 63

om opphevelse av lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger, datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 96. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

Lov av 1. juni 1984 nr. 38 om avsetning til konsolideringsfond for næringsdrivende selskaper og innretninger oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 64

om opphevelse av lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger, datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 97. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

Lov av 23. desember 1988 nr. 98 om særregler for skattlegging av sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger m.v., og eiere av grunnfondsbevis i slike selskaper og innretninger oppheves med virkning fra og med inntektsåret 1992.

Lov nr. 65

om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven), datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 80. Besl. O. nr. 98. Behandlet i Odelstinget 17. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 20. juni 1991.)

I.

Kapittel 1 Beskatning av aksjeselskap m.v.

§ 1-1 Anvendelsesområde

1. Reglene i kapittel 1 gjelder for aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning. Som likestilt selskap og sammenslutning regnes sparebank, annet selveiende finansieringsforetak, gjensidig forsikringsselskap, samt selskap eller sammenslutning som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler av, når ansvaret for selskapets eller sammenslutningens forpliktelser er begrenset til selskapets eller sammenslutningens kapital. Reglene gjelder også for Verdipapirsentralen i Norge, så langt de passer.

2. Reglene gjelder ikke for boligselskap som får inntekten ansatt etter reglene i skatteloven § 51 sjette og syvende ledd, og elektrisitetsverk som nevnt i skatteloven § 19 bokstav e.

§ 1-2 Formuesbeskatning

Aksjeselskap er fritatt for å betale skatt av formue. Tilsvarende gjelder for likestilt selskap og sammenslutning hvor deltakerne til sammen eier selskapets formue, samt for aksje- og obligasjonsfond. Grunnfondsbeviskapital regnes ikke som skattepliktig formue. Sparebank, gjensidig forsikringsselskap og samvirkeforetak betaler formuesskatt til kommunen etter reglene i skatteloven. Annet selskap og sammenslutning betaler formuesskatt til staten etter reglene i skatteloven.

§ 1-3 Fradrag for konsernbidrag

1. Aksjeselskap kan kreve fradrag ved inntektsligningen for konsernbidrag så langt dette ligger innenfor den ellers skattepliktige alminnelige inntekt og for så vidt konsernbidraget ellers er lovlig i forhold til aksjelovens regler. Likestilt selskap og sammenslutning kan kreve fradrag for konsernbidrag i den utstrekning aksjeselskap kan gjøre det.

2. Overstiger konsernbidrag fra ett eller flere selskaper det ligningsmessige underskuddet i det mottakende selskap, kommer det overskytende konsernbidrag ikke til fradrag for det ytende selskap dersom det er hjemmehørende i en annen kommune enn mottakerselskapet. Yter flere selskaper konsernbidrag, skal det foretas en forholdmessig fordeling etter størrelsen på hvert selskaps konsernbidrag.

3. Det kan ikke kreves fradrag i inntekt som skattlegges etter reglene i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. Det kan ikke kreves fradrag for konsernbidrag til dekning av underskudd i virksomhet som nevnt i lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. §§ 3 og 5.

§ 1-4 Skatteplikt for mottatt konsernbidrag

1. Konsernbidrag regnes som skattepliktig inntekt for mottakeren i samme inntektsår som det er fradragsberettiget for giveren. Den del av konsernbidraget som giveren ikke får fradrag for etter § 1-3 nr. 2, er ikke skattepliktig for mottakeren.

2. Konsernbidrag regnes ikke som utbytte i forhold til reglene i kapittel 3.

§ 1-5 Vilkår for rett til å yte og motta konsernbidrag

1. Giver og mottaker må være norske selskaper eller sammenslutninger. Aksjeselskaper må tilhøre samme konsern, jf. lov om aksjeselskaper av 4. juni 1976 nr. 59 § 1-2, og morselskapet må eie mer enn ni tideler av aksjene i datterselskapet, samt ha en tilsvarende del av de stemmer som kan avgis på generalforsamlingen, jf. samme lov § 14-9. Kravene må være oppfylt ved utgangen av inntektsåret. Det kan ytes konsernbidrag mellom selskaper hjemmehørende i Norge selv om morselskapet er hjemmehørende i et annet land, dersom selskapene ellers tilfredstiller kravene.

2. Når det er inngått gjensidig avtale med fremmed stat, kan departementet dispensere fra kravet om at mottaker av konsernbidrag må være norsk selskap.

3. Giver og mottaker må levere oppgaver etter ligningsloven § 4-4 nr. 5.

§ 1-6 Beskatning av oppskrivingsfond ved overføring til aksjekapital

Aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som anvender et oppskrivingsbeløp eller et oppskrivingsfond til fondsemisjon, jf. aksjeloven § 11-10 fjerde ledd nr. 3 og 4, beskattes for beløpet i det året omdisponeringen foretas.

§ 1-7 Utbytte mottatt fra utenlandsk datterselskap

1. I riket hjemmehørende aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som eier minst 25 pst. av kapitalen og stemmene i et tilsvarende selskap eller sammenslutning som ikke er skattepliktig til Norge, kan kreve fradrag i norsk skatt for:

a. skatt av utbytte som godtgjøres å være betalt til fremmed stat, og
b. endelig fastsatt inntektsskatt av datterselskapets overskudd, eller annen tilsvarende skatt som godtgjøres å være betalt av datterselskapet til den stat datterselskapet er hjemmehørende i. Det kan bare kreves fradrag for en forholdsmessig del som tilsvarer den andel av datterselskapets overskudd etter skatt som er mottatt av det norske selskap som utbytte.

2. Et beløp tilsvarende det som fradras etter nr. 1 bokstav b regnes som skattepliktig inntekt.

3. Fradrag i norsk skatt etter nr. 1 er begrenset til den norske skatt som faller på det mottatte utbytte, samt det beløp som inntektsføres etter nr. 2. Det beløp som inntektsføres etter nr. 2 reduseres tilsvarende.

4. Godtgjørelse som mottas av det norske morselskapet fra den annen stat for selskapsskatt betalt av datterselskapet, reduserer skattefradraget uten å redusere det beløp som inntektsføres etter nr. 2.

§ 1-8 Fremføring av skattefradrag

Fradrag beregnet etter § 1-7 som ikke kan utnyttes av selskapet, kan fremføres til fradrag i skatt for et senere år, forutsatt at fradraget er inntektsført i samsvar med § 1-7 nr. 2. Skatteloven § 53 gis anvendelse så langt reglene passer.

§ 1-9 Frist for fremsetting av krav om skattefradrag m.v.

1. Krav om fradrag etter § 1-7 må ordinært fremsettes før utløpet av selvangivelsesfristen for det år inntekten fra utlandet er skattepliktig her i riket, eller, om kravet ikke kan godtgjøres før, senest 6 måneder etter at endelig skatt er fastsatt i utlandet.

2. Ved fradrag i skatt etter disse reglene gis det ikke fradrag for den utenlandske skatten etter andre regler.

Kapittel 2 Formuesbeskatning av aksjer m.v.

§ 2-1 Formuesskatteplikt for aksjer m.v.

1. Aksjer og andeler i aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning hvor deltakerne til sammen eier selskapets formue, samt andel i aksje- og obligasjonsfond, blir ved utligning av skatt til staten og kommunen å regne som skattepliktig formue.

2. Grunnfondsbevis i sparebank, gjensidig forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening og selveiende finansieringsforetak, skal ved utligning av skatt til staten og kommunen regnes som skattepliktig formue. Dette gjelder likevel ikke grunnfondsbevis som eies av annen sparebank, gjensidig forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening eller selveiende finansieringsforetak, for så vidt disse skal svare formuesskatt.

§ 2-2 Verdsettelsen

1. Ved ligningen av børsnoterte aksjer legges kursverdien pr. 1. januar i ligningsåret i alminnelighet til grunn. Verdien av grunnfondsbevis som nevnt i § 2-1 nr. 2 ansettes til kursverdien eller, for så vidt kurs ikke noteres eller kjennes, til den antatte salgsverdi.

2. Ikke børsnoterte aksjer blir å verdsette til aksjenes forholdsmessige verdi av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi 1. januar året forut for ligningsåret, fordelt etter pålydende. Departementet kan gi nærmere forskrift om beregningen av verdien og fastsette skjema til bruk ved beregningen. Departementet kan ved forskrift bestemme at verdsettelse av ikke børsnoterte aksjer som er undergitt annen kursnotering, skal verdsettes som bestemt i første ledd.

3. Dersom aksjekapitalen i året forut for ligningsåret er forhøyet eller satt ned, eller med uendret størrelse er fordelt på et større eller mindre antall aksjer, legges verdien pr. 1. januar i ligningsåret til grunn ved ligningen. Det samme gjelder såfremt selskapet det foregående år har ervervet egne aksjer uten nedskrivning av aksjekapitalen. For øvrig får reglene i nr. 2 anvendelse.

4. Er selskapet stiftet året forut for ligningsåret, blir verdien å sette til aksjenes pålydende beløp. Dersom stiftelse er skjedd ved overgang fra personlig firma til aksjeselskap, fast-

settes verdien pr. 1. januar i ligningsåret i samsvar med nr. 2.

5. Er det i innsendt aksjonæroppgave oppført noen som har forsømt å gi melding til selskapets styre om at aksje er avhendet, lignes han som eier av aksjen, med mindre han for ligningsnemnda kan påvise hvem som er den virkelige eier.

Kapittel 3 Utbyttebeskatning

§ 3-1 Anvendelsesområde

1. Reglene i dette kapittel gjelder for aksjonærer og deltakere i likestilt selskap og sammenslutning etter § 1-1.

2. Med aksjonær likestilles i dette kapittel eier av grunnfondsbevis, annen deltaker i selskap eller sammenslutning som omfattes av § 1-1.

3. Med aksje likestilles i dette kapittel grunnfondsbevis, medlemskap og andre andeler i selskap og annen sammenslutning som omfattes av § 1-1.

4. Med aksjekapital likestilles i dette kapittel andre former for innskuddskapital i selskap og annen sammenslutning som omfattes av § 1-1.

§ 3-2 Skatteplikt for utbytte

1. Utbytte fra selskaper som omfattes av § 1-1, regnes som skattepliktig inntekt.

2. Som utbytte regnes enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær. Dette gjelder ikke for tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, herunder overkurs, eller utbetaling ved likvidasjon av aksjeselskap, jf. § 5-8. Som utbytte til vedkommende aksjonær regnes også vederlagsfri overføring til aksjonærens ektefelle eller til personer som aksjonæren er i slekt med eller i svogerskap med i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som onkel eller tante.

3. Som innbetalt aksjekapital etter reglene i forrige ledd regnes ikke aksjer som er utstedt ved forhøyelse av aksjekapitalen uten nytegning, og tilskriving på aksjer.

4. Ved utbetaling til aksjonærene i forbindelse med en nedskrivning av aksjekapitalen blir denne utbetaling i tilfelle å avregne mot den forhøyelse av kapitalen uten nytegning som er foretatt sist.

5. Bonus som nevnt i skatteloven § 52-1 regnes ikke som utbytte etter denne lov.

6. § 2-2 nr. 5 får tilsvarende anvendelse.

7. Departementet kan ved forskrift bestemme at mindre beløp som utdeles fra samvirkeforetak ikke skal beskattes som utbytte.

§ 3-3 Definisjon av godtgjørelse

1. Med godtgjørelse menes mottatt utbytte multiplisert med godtgjørelsessatsen.

2. Med godtgjørelsessatsen menes selskapsskattesatsen delt på differansen mellom 1 og selskapsskattesatsen.

§ 3-4 Fradrag i utlignet skatt for godtgjørelse

1. Skattyter som har alminnelig skatteplikt til Norge for mottatt utbytte gis fradrag for godtgjørelse i utlignet skatt av alminnelig inntekt. Dette gjelder bare dersom det utdelende selskap er skattepliktig til Norge for hele sitt overskudd, og utbyttet er lovlig utdelt fra selskapet.

2. Dersom godtgjørelsen overstiger utlignet skatt av alminnelig inntekt i ligningsåret, fremføres det overskytende til fradrag i skatt av alminnelig inntekt i senere år.

3. Skatteloven § 53 gis anvendelse så langt reglene passer.

§ 3-5 Beskatning av godtgjørelse

Når aksjonæren har rett til fradrag for godtgjørelse etter § 3-4, regnes godtgjørelsen som skattepliktig inntekt.

§ 3-6 Utenlandsk aksjonær

Av utbytte som utdeles til aksjonær som er hjemmehørende i utlandet, svares skatt til staten etter en sats som fastsettes av Stortinget i det årlige skattevedtak. Skatteberegningen skjer under ett i den kommune der selskapet har sitt kontor eller styret har sitt sete, eventuelt ved Sentralskattekontoret for storbedrifter dersom selskapet lignes der. Selskapet er ansvarlig for den skatt som etter denne regel faller på aksjonærene.

Kapittel 4 Aksjonærbidrag

§ 4-1 Fradragsrett for aksjonærbidrag

1. Aksjonær som er bosatt eller hjemmehørende i riket kan kreve fradrag i alminnelig inntekt for bidrag som er innbetalt kontant for å dekke underskudd i norsk aksjeselskap, som driver ny virksomhet.

2. Et aksjeselskap anses for å drive ny virksomhet i stiftelsesåret og de påfølgende 4 kalenderår, såfremt virksomheten ikke i det vesentlige er en videreføring av tidligere næringsvirksomhet. Hvis det er grunn til å anta at dette er tilfelle, plikter selskapet å godtgjøre at det ikke foreligger slik videreføring.

3. Det kan ikke kreves fradrag for bidrag til selskap som driver bank, forsikrings- eller finansieringsvirksomhet (herunder leasing). Det samme gjelder selskap som for en ikke uvesentlig del driver utleie av fast eiendom eller løsøre.

4. Det gis ikke fradrag i inntekt vunnet ved utvinning og rørledningtransport av petroleum, jf. lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. §§ 3 og 5.

5. Det kan ikke kreves fradrag for bidrag til selskaper som det kan ytes konsernbidrag til.

6. Krav om fradrag må fremsettes innen utløpet av fristen for levering av selvangivelse.

§ 4-2 Fordeling av underskuddet

Selskapets ligningsmessige underskudd fordeles på samtlige aksjer etter pålydende 31. desember i underskuddsåret. Den enkelte aksjonærs fradrag begrenses til den forholdsmessige andel av underskudd som henføres til hans aksjer.

§ 4-3 Tidspunkt for fradragsretten

Aksjonæren gis fradrag og bidraget må innbetales senest det år som følger etter underskuddsåret.

§ 4-4 Bortfall av aksjonærens fradragsrett og tilbakeføring av fradrag

1. Ved fusjon eller fisjon i stiftelsesåret eller de påfølgende 4 kalenderår bortfaller retten til fradrag.

2. 30 pst. av innrømmede fradrag tilbakeføres til beskatning, dersom en aksjonær overdrar aksjer eller tar bopel utenfor riket innen 3 år etter utløpet av det siste år fradrag er innrømmet, eller selskapet fusjonerer eller fisjonerer i etableringsperioden eller innen 3 år etter utløpet av etableringsperioden.

3. Overdras bare en del av en aksjepost, tilbakeføres en forholdsmessig andel av innrømmede fradrag svarende til de aksjer som er overdratt.

4. Tilbakeførte beløp beskattes som inntekt i det år overdragelse, utflytting, fusjon eller fisjon fant sted.

§ 4-5 Skatteplikt for selskapet

Bidrag som nevnt i § 4-1 regnes som skattepliktig inntekt for selskapet i det år det innbetales. Bidraget regnes ikke som innbetalt aksjekapital etter reglene i kapittel 3.

§ 4-6 Søknad om registrering

1. Fylkesskattekontoret i det fylket selskapet har hovedkontor (i Oslo ligningskontoret) avgjør etter søknad om vilkårene etter § 41 nr. 2 er oppfylt og foretar registrering. Selskapet må levere søknad innen selvangivelsesfristens utløp for det første underskuddsår reglene om aksjonærbidrag kreves benyttet.

2. Avgjørelsen kan påklages til Skattedirektoratet innen tre uker etter at selskapet har mottatt melding om avgjørelsen.

3. Selskapet plikter å varsle fylkesskattekontoret (i Oslo ligningskontoret) om forhold som kan ha betydning for om vilkårene i § 4-1 nr. 2 oppfylles.

Kapittel 5 Gevinstbeskatning av aksjer m.v.

§ 5-1 Anvendelsesområde

1. Reglene i dette kapittel gjelder for aksjer i aksjeselskaper hjemmehørende i Norge. Likt med aksje regnes andel i aksjefond og obligasjonsfond samt grunnfondsbevis i sparebanker, gjensidige forsikringsselskap, kredittforeninger og selveiende finansieringsforetak som omfattes av § 1-1. Unntatt fra reglene i dette kapittel er aksje i boligselskap som nevnt i skatteloven § 51 sjette og syvende ledd.

2. Reglene i §§ 5-2, 5-3 nr. 1 og 5-4 får anvendelse på fortrinnsrett til tegning av aksje og tildelingsbevis.

3. Reglene i §§ 5-2, 5-3 nr. 1, 5-4, 5-7, 5-8 nr. 1 og 2 får anvendelse på aksjer i aksjeselskaper hjemmehørende i utlandet.

§ 5-2 Skatteplikt for gevinst og fradragsrett for tap

1. Gevinst ved realisasjon av aksje regnes som skattepliktig inntekt.

2. Tap ved realisasjon av aksje kan føres til fradrag i skattyters alminnelige inntekt.

§ 5-3 Beregning av gevinst og tap

1. Gevinst eller tap etter § 5-2 settes til vederlaget ved realisasjonen, fratrukket aksjens inngangsverdi.

2. Inngangsverdien settes til anskaffelsesverdien, eventuelt med opp- eller nedregulering med et beløp fastsatt etter § 5-5 eller § 5-6. Anskaffelsesverdien settes til det beløp skattyter har betalt for aksjen, dersom annet ikke er bestemt.

3. Dersom det ikke foreligger fullstendige opplysninger om anskaffelsesverdien og reguleringsbeløpet etter § 5-5, settes inngangsverdien til null.

§ 5-4 Utgifter ved anskaffelse og realisasjon av aksjen

Utgifter som skattyter har hatt til mekler eller lignende ved anskaffelse og realisasjon av aksjen, kan føres til fradrag i skattyterens inntekt når aksjen realiseres.

§ 5-5 Regulering av aksjens inngangsverdi med endring i selskapets skattlagte kapital

1. Aksjens inngangsverdi skal opp- eller nedreguleres med endring i selskapets skatt-

lagte kapital for det tidsrommet aksjonæren har eiet aksjen. Regulering foretas med summen av de årlige beløp som fremkommer etter reglene i nr. 2 til 4.

2. På grunnlag av aksjeselskapets ligning beregnes for hvert inntektsår endring i selskapets skattlagte kapital. Endringen settes til årets skattepliktige inntekt, fratrukket utdelt utbytte og utlignet skatt på selskapets alminnelige inntekt.

3. Endring i aksjeselskapets skattlagte kapital fastsatt etter nr. 2 fordeles på aksjene i selskapet etter pålydende. Regulering av aksjenes inngangsverdi skjer med virkning fra 1. januar i selskapets ligningsår.

4. Endring av aksjeselskapets ligning skal regulere aksjenes inngangsverdi med virkning fra 1. januar i det år vedtak om endring treffes.

§ 5-6 Nedsetting av selskapets aksjekapital

Nedsetting av selskapets aksjekapital med minsking av aksjens pålydende og tilbakebetaling til aksjonæren skal redusere inngangsverdien på aksjen fra det tidspunkt beløpet er tilbakebetalt.

§ 5-7 Først inn, først ut-prinsippet (FIFU)

1. Dersom skattyter eier flere aksjer fra samme aksjeklasse i et aksjeselskap, anses den aksje som var først anskaffet å være realisert først.

2. Foreligger det ikke opplysninger om når en aksje er anskaffet, anses denne aksjen som realisert først dersom den har lavere inngangsverdi enn den aksje med kjent anskaffelsestidspunkt som er anskaffet først.

§ 5-8 Likvidasjon og innløsning

1. Som realisasjon av aksje regnes innlevering av aksjebrevet eller tilsvarende oppgivelse av aksjen ved selskapets likvidasjon. Utdeling etter aksjeloven § 13-13 regnes som vederlag for aksjen.

2. Som realisasjon regnes også innløsning av enkelt aksje.

3. Gevinst eller tap fastsettes etter reglene i dette kapittel så langt de passer. Endring i selskapets skattlagte kapital foretas frem til og med eventuell forhåndsligning etter ligningsloven § 4-7, jf. § 8-10. Endring av ligning etter at oppløsning har funnet sted påvirker ikke aksjonærens inngangsverdi.

§ 5-9 Aksjesparing med skattefri gevinst (ASG)

1. Skattyter som lignes i klasse 1, kan i det enkelte inntektsår anvende inntil kr. 10 000 til erverv av aksjefondsandeler i særskilt ordning for aksjesparing med skattefri gevinst, jf. aksjefondsloven § 4-4 tredje ledd. For skattyter som lignes i klasse 2, er denne beløpsgrensen kr. 20 000.

2. Ved realisasjon av andel som nevnt i nr. 1, mer enn fire år etter ervervet, er gevinst skattefri og tap ikke fradragsberettiget.

3. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av ordningen med aksjesparing.

Kapittel 6 Beskatning av deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap m.v.

§ 6-1 Anvendelsesområde

1. Reglene i dette kapittel gjelder for deltakere i ansvarlig selskap, indre selskap, partrederi og kommandittselskap og for stille deltakere. Reglene gjelder også for sameiere som har fattet vedtak etter § 4 i lov av 18. juni 1965 nr. 6 om sameie.

2. Reglene gjelder ikke for samarbeidsavtaler i petroleumsvirksomheten som nevnt i selskapsloven § 1-1 fjerde ledd og for interkommunale selskaper som nevnt i selskapsloven § 1-1 femte ledd. De gjelder heller ikke for sameiere etter lov av 4. mars 1983 nr. 7 om eierseksjoner.

§ 6-2 Formuesligning

Ved formuesligningen settes verdien av deltakers selskapsandel til en andel av selskapets nettoformue beregnet som om selskapet var skattyter.

§ 6-3 Fastsettelse av alminnelig inntekt

Ved fastsettelse av alminnelig inntekt settes deltakers overskudd eller underskudd på deltakelsen til en andel av selskapets overskudd eller underskudd fastsatt etter reglene i skattelovgivningen som om selskapet var skattyter.

§ 6-4 Fastsettelse av personinntekt

Ved fastsettelse av personinntekt for en eller flere av deltakerne etter skatteloven § 57, beregnes denne av selskapet som om selskapet var skattyter.

§ 6-5 Fradragsbegrensning for kommandittister og stille deltakere ved formuesligningen

For kommandittister og stille deltakere gis det fradrag for andel av negativ formue innenfor den del av innskuddsforpliktelsen som ikke er innkalt.

§ 6-6 Fradragsbegrensning for kommandittister og stille deltakere ved fastsettelse av alminnelig inntekt

1. Kommandittister kan ved fastsettelsen av alminnelig inntekt bare kreve fradrag for underskudd i kommandittselskapet innenfor en fradragsramme.

2. Fradragsrammen settes lik kommandittistens andel av selskapets skattemessige verdier minus gjeld ved siste årsoppgjør, tillagt ikke innkalt del av innskuddsforpliktelsen, korrigert for over- eller underpris ved erverv av kommandittandelen.

3. Hvis flere eier en kommandittandel i fellesskap, fastsettes en felles fradragsramme som fordeles i forhold til den enkeltes andel i kommandittandelen.

4. Deltakers andel av underskudd som ikke kommer til fradrag på grunn av reglene i denne paragraf, kan fremføres til fradrag i senere års andel av overskudd fra selskapet, i annen alminnelig inntekt ved forhøyelse av innskuddsforpliktelsen eller i gevinst ved realisasjon av andel.

5. Nedsettelse av innskuddsforpliktelsen eller utbetaling av overskudd inntektsføres i den utstrekning det medfører eller øker en negativ fradragsramme. Dette gjelder bare i den utstrekning kommandittisten tidligere har fått fradrag for beløpet.

6. Reglene foran gjelder tilsvarende for stille deltakere.

§ 6-7 Gevinst og tap ved realisasjon av andel

1. Gevinst ved realisasjon av andel er skattepliktig som alminnelig inntekt. Tilsvarende tap er fradragsberettiget i annen alminnelig inntekt.

2. Endring av eierandel ved opptak av deltaker mot innskudd eller ved forhøyelse av selskapskapitalen, anses som realisasjon av andel.

3. Gevinst eller tap fastsettes som differansen mellom vederlaget og deltakers andel av selskapets skattemessige verdier på realisasjonstidspunktet, korrigert for over- eller underpris ved erverv av selskapsandelen.

4. Gevinst inntektsføres og tap fradragsføres i realisasjonsåret.

§ 6-8 Skattested ved realisasjon av andel

1. Gevinst og tap som nevnt i § 6-7 henføres for personlige deltakere til bostedskommunen. For selskaper og andre skattepliktige innretninger henføres gevinst og tap til den kommune som følger av skatteloven § 20 første eller tredje ledd.

2. Gevinst og tap for person bosatt i utlandet eller selskap eller innretning hjemmehørende i utlandet henføres til den kommune hvor selskapets hovedkontor ligger.

Kapitttel 7 Forholdet til annen skattelovgivning og forskriftskompetanse

§ 7-1 Forholdet til annen skattelovgivning

Reglene i skattelovgivningen for øvrig gjelder i den utstrekning ikke annet følger av denne lov.

§ 7-2 Forskriftskompetanse

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne lov.

Kapittel 8 Ikrafttredelses- og overgangsregler

§ 8-1 Ikrafttredelse

1. Denne loven trer i kraft 1. januar 1992 med virkning fra og med inntektsåret 1992. Den gis anvendelse også for selskaper og for deltakere i selskaper som er stiftet før lovens ikrafttredelse.

2. Reglene i kapittel 5 gjelder med virkning for realisasjon 1. januar 1992 eller senere.

3. Reglene i kapittel 3 gjelder med virkning fra og med inntektsåret 1993.

4. Reglene i § 1-6 gjelder med virkning fra og med inntektsåret 1991. For selskaper med avvikende regnskapsår som har avsluttet regnskapet før 11. juni 1991, gjelder regelen først med virkning fra og med inntektsåret 1992.

§ 8-2 Overgangsregler for aksjer

1. For aksje som kunne vært avhendet skattefritt etter lov av 10. desember 1971 nr. 99 § 2 på det tidspunkt reglene i dette kapittel trer i kraft, kan skattyter kreve at inngangsverdien på ikrafttredelsestidspunktet fastsettes etter reglene i nr. 2 til 4.

2. Inngangsverdien for aksje notert på norsk børs settes til et gjennomsnitt av kursnotert verdi i tidsrommet 1. november 1991 til 31. desember 1991.

3. Inngangsverdien for aksje notert på utenlandsk børs settes til siste kursnoterte verdi frem til og med 31. desember 1991.

4. Inngangsverdien for aksje som ikke er børsnotert, settes til aksjens forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi. Fordelingen av selskapets formuesverdi foretas etter aksjenes pålydende beløp.

Inngangsverdien kan videre settes til aksjens forholdsmessige andel av selskapets regnskapsmessige egenkapital pr. 1. januar

1992. Selskapets regnskapsmessige egenkapital settes til selskapets innbetalte aksjekapital, selskapets beskattede fonds, egenkapitalandelen av selskapets betingede skattefrie avsetninger og selskapets oppskrivingsfond. Egenkapitalandelen av selskapets betingede skattefrie avsetninger settes til konsolideringsfondet, 40 pst. av selskapets negative saldi etablert før 1991, og 72 pst. av de resterende negative saldi samt 72 pst. av andre poster som er ført opp i selskapets balanse under post 2.3. Oppskrivingsfondet medtas med 72 pst. av fondets størrelse pr. 1. januar 1991.

Inngangsverdien kan også settes til en godkjent takst over aksjens verdi pr. 1. januar 1992. Departementet gir forskrifter til gjennomføring av dette ledd.

5. Tap ved avhendelse av aksje etter lov av 10. desember 1971 nr. 99 § 6 som ikke er kommet til fradrag på det tidspunkt reglene i dette kapittel trer i kraft, kan føres til fradrag i skattepliktig aksjegevinst etter § 5-2 nr. 1. Fradragsretten gjelder de påfølgende fire år etter det inntektsår hvor tapet oppstod.

6. Ved beregning av endring i selskapets skattlagte kapital etter § 5-5 nr. 2 ses bort fra inntektsføring av negativ saldo og betinget avsatt gevinst fra før 1992, og skatt av slik inntektsføring.

§ 8-3 Overgangsregler for deltakere i ansvarlige selskaper, kommandittselskaper m.v.

1. Ved overgang til nettoligning settes inngangsverdiene i selskapets skattemessige åpningsbalanse for inntektsåret 1992 til deltakernes skattemessige verdier for andelene i selskapets eiendeler ved utgangen av inntektsåret 1991.

2. Deltakerne og selskapet plikter å fremskaffe de nødvendige opplysninger til bruk ved ligningen. Ligningsloven kapitlene 10 og 12 gjelder tilsvarende for selskapet.

3. For deltaker som får en høyere skattemessig verdi på sin andel som følge av skiftet av ligningsmåte, skal differansen mellom tidligere verdi og den nye verdien regnes som skattepliktig inntekt. Differansen kan føres på en gevinst- og tapskonto etter reglene i skatteloven § 44 A-7.

4. Deltaker som får en lavere skattemessig verdi på sin andel som følge av skiftet av ligningsmåte, må føre differansen mellom sin tidligere verdi og den nye verdien på en gevinst- og tapskonto etter reglene i skatteloven § 44 A-7.

5. Selskapet kan beslutte å gjøre opp differansene mellom deltakerne uten at reglene i nr. 3 og 4 kommer til anvendelse. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne regelen.

§ 8-4 Forskriftskompetanse

Departementet kan gi forskrift til utfylling av overgangsreglene.

Lov nr. 66

om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak), datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 55. Besl. O. nr. 58. Behandlet i Odelstinget 30. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 6. juni 1991.)

I.

I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 28 nytt andre ledd skal lyde:

Når bot ilegges i medhold av § 48 a, fastsettes ikke fengselsstraff etter første ledd.

Nytt kapittel 3 a skal lyde:

Kapittel 3 a. Straffansvar for foretak.

§ 48 a. Når et straffebud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen.

Med foretak menes her selskap, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

Straffen er bøter. Foretaket kan også fradømmes retten til å utøve virksomheten eller forbys å utøve den i visse former, jf. § 29.

§ 48 b. Ved avgjørelsen av om straff skal ilegges et foretak etter § 48 a, og ved utmålingen av straffen overfor foretaket skal det særlig tas hensyn til

a) straffens preventive virkning,
b) overtredelsens grovhet,
c) om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
d) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,
e) om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
f) foretakets økonomiske evne,
g) om andre reaksjoner som følge av overtredelsen blir ilagt foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt straff.

§ 69 nytt andre ledd skal lyde:

Avbrytes fristen overfor noen som har handlet på vegne av et foretak, gjelder avbrytelsen også overfor foretaket.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.

II.

I lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering gjøres følgende endringer:

§ 1 nytt andre ledd skal lyde:

Gjelder avgjørelsen et foretak, jf. straffeloven § 48 a, skal det opplyses om det i registeret.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 2 nytt andre ledd skal lyde:

Opplysninger om avgjørelser som gjelder et foretak, kan bare brukes i en attest som gjelder foretaket.

Nåværende andre og tredje ledd blir nye tredje og fjerde ledd.

§ 3 første ledd første punktum skal lyde:

Vedkommende politikammer fører et bøteregister med opplysninger om personer *og foretak* som ved dom eller annen avgjørelse er ilagt straff av bot.

§ 6 første ledd nytt nr. 12 skal lyde:

12. Strafferettslige reaksjoner ilagt foretak, jf. straffeloven § 48 a.

III.

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 6 andre ledd nytt nr. 3 skal lyde:

3) når saken gjelder straffansvar for et foretak etter straffeloven § 48 a.

Punktumet i slutten av nr. 2 byttes ut med et komma.

Ny § 84 a skal lyde:

Er den siktede et foretak, tilligger partsrettighetene den personen som foretaket utpeker. Det bør såvidt mulig ikke utpekes noen som selv er siktet for den overtredelsen saken gjelder.

IV.

I lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone gjøres følgende endringer:

§ 8 fjerde ledd oppheves.

Nåværende *§ 8* femte ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:

Fartøyføreren kan vedta forelegg på oppdragsgiverens vegne. *Oppdragsgiveren kan også ilegges straff i sak som reises mot fartøyføreren.*

Nåværende sjette ledd blir nytt femte ledd.

2. I lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. gjøres følgende endringer:

§ 53 femte ledd oppheves.

Nåværende § 53 sjette ledd blir nytt femte ledd og skal lyde:

Fartøyføreren kan vedta forelegg på oppdragsgiverens vegne. *Oppdragsgiveren kan også ilegges straff i sak som reises mot fartøyføreren.*

Nåværende sjuende ledd blir nytt sjette ledd.

V.

1. Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene *§ 202 andre ledd andre punktum* oppheves.
2. Lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. *§ 39 b andre ledd* oppheves.
   Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye andre og tredje ledd.
3. Lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard *§ 4 tredje ledd* oppheves.
4. Lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Mauds land m.m. *§ 8 andre ledd* oppheves.
5. Lov 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. *§ 9 tredje ledd* oppheves.
6. Mellombels lov 13. desember 1946 nr. 29 om innførsleforbod *§ 6* oppheves.
7. Mellombels lov 13. desember 1946 nr. 30 om utførsleforbod *§ 6* oppheves.
8. Lov 27. juni 1947 nr. 9 om tiltak til å fremme sysselsetting *§ 40 andre ledd* oppheves.
   Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
   Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd og skal lyde:
   Overtredelse som nevnt i første *ledd anses* som forseelse.
9. Lov 4. november 1948 nr. 1 om avgift på omsetning av billedkunst *§ 5 andre ledd* oppheves.
   Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd og skal lyde:
   Den som har gjort seg skyldig i en straffbar overtredelse som *nevnt, hvorved* fondet er eller kunne ha vært unndratt avgift, plikter for så vidt overtredelsen er forsettlig eller grovt uaktsom, å betale fondet det dobbelte, i gjentakelsestilfelle det firedobbelte, av avgiftsbeløpet. Bestemmelsen i § 3 nest siste punktum gjelder tilsvarende.
10. Lov 29. juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner *§ 20 fjerde ledd* oppheves.
11. Lov 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold *§ 53* oppheves.
12. Lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v. (Kredittilsynet) *§ 10 andre ledd* oppheves.
    Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
13. Lov 14. desember 1956 nr. 7 om forsynings- og beredskapstiltak *§ 19* oppheves.
14. Lov 17. juni 1960 nr. 1 om rett til fotografi *§ 16 a* oppheves.
15. Lov 16. desember 1960 nr. 1 om luftfart *§ 208* oppheves.
16. Lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. *§ 54 a* oppheves.
17. Lov 18. juni 1965 nr. 8 om arbeidstida i bakerier *§ 14 andre ledd* oppheves.
18. Lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene *§ 18 andre ledd* oppheves.
19. Lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De forente nasjoners Sikkerhetsråd *§ 2 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
20. Lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår *§ 17 femte ledd* oppheves.
21. Lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk *§ 64 tredje ledd* oppheves.
22. Lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakkskader *§ 8 tredje ledd* oppheves.
23. Lov 20. februar 1976 nr. 5 om samtykke til utbygging av næringsverksemd og om rettleiing om stadval (etableringslova) *§ 17* oppheves.
24. Lov 11. juni 1976 nr. 79 om produktkontroll *§ 12 tredje og fjerde ledd* oppheves.
25. Lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. *§ 87* oppheves.
26. Lov 10. juni 1977 nr. 62 om konjunkturreguleringsfond for torskefiskeriene *§ 6 andre ledd* oppheves.
    Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye andre og tredje ledd.
27. Lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene *§ 18 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
28. Lov 9. juni 1978 nr. 48 om personregistre m.m. *§ 39* oppheves.

29. Lov 23. mai 1980 nr. 13 om fagopplæring i arbeidslivet *§ 14 andre ledd* oppheves.
30. Lov 6. juni 1980 nr. 21 om handelsvirksomhet *§ 5-1 andre ledd* oppheves.
31. Lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting *§ 29 nr. 2* oppheves.
    Nåværende nr. 3 blir nytt nr. 2, hvor første punktum skal lyde:
    Straffebudet i nr. 1 c og *d gjelder* uten hinder av de begrensninger som følger av straffelovens §§ 12, 12 a og 13 første og andre ledd.
    Nåværende nr. 4 blir nytt nr. 3.
32. Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) *§ 80* oppheves.
33. Lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene *§ 4a-9 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
34. Lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. *§ 28 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
35. Lov 8. juni 1984 nr. 55 om linjekonferanser m.v. *§ 9 andre ledd* og *tredje ledd andre punktum* oppheves.
    Nåværende tredje ledd første punktum blir nytt andre ledd.
36. Lov 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet *§ 66 andre ledd* oppheves.
37. Lov 14. juni 1985 nr. 61 om verdipapirhandel *§ 62 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
38. Lov 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. *§ 20 andre ledd* oppheves.
    Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
39. Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak *§ 10-3* skal lyde:
    Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i § 4-1 første og annet ledd om meldeplikt til foretaksregisteret, *straffes de* som har meldeplikt etter § 4-2 med bøter. Påtale finner sted etter begjæring av departementet.
40. Lov 21. juni 1985 nr. 82 om kredittkjøp m.m. *§ 31 tredje ledd* oppheves.
41. Lov 20. juni 1986 nr. 33 om forbud mot salg, formidling m.v. av norsk petroleum til Sør-Afrika *§ 2 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
42. Lov 20. mars 1987 nr. 15 om økonomisk boikott av Sør-Afrika og Namibia for å bekjempe apartheid *§ 7 fjerde ledd* oppheves.
    Nåværende femte ledd blir nytt fjerde ledd.
43. Lov 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram *§ 13 andre ledd* oppheves.
44. Lov 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister *§ 11 andre punktum* oppheves.
45. Lov 12. juni 1987 nr. 68 om kunstig befruktning *§ 14 andre ledd* oppheves.
46. Lov 27. november 1987 nr. 71 om nærkringkasting *§ 10 andre ledd* oppheves.
47. Lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi *§ 6* oppheves.
48. Lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndriving av forfalte pengekrav (inkassoloven) *§ 26 tredje ledd* oppheves.
49. Lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet *§ 14-1 andre ledd* oppheves.
    Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
50. Lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner *§ 5-1 andre ledd* oppheves.
    Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
51. Lov 10. juni 1988 nr. 46 om kabelsendinger *§ 8 andre ledd* oppheves.
52. Lov 17. juni 1988 nr. 57 om verdipapirbørs (børsloven) *§ 6-1 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.
    Nåværende femte ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:
    Medvirkning til overtredelse av første til *tredje* ledd straffes på samme måte.
53. Lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) *§ 47 tredje ledd* oppheves.
    Nåværende fjerde og femte ledd blir nye tredje og fjerde ledd.
54. Lov 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling *§ 5-2 andre ledd* oppheves.
55. Lov 16. juni 1989 nr. 54 om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå (statistikkloven) *§ 5-1 tredje ledd* oppheves.
56. Lov 16. juni 1989 nr. 59 om lostjenesten m.v. *§ 22 andre ledd* oppheves.
    Nåværende tredje ledd blir nytt andre ledd.
57. Lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring *§ 19 andre ledd* oppheves.
58. Lov 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer *§ 9 andre ledd* oppheves.
59. Lov 15. juni 1990 nr. 27 om vern av kretsmønstre for integrerte kretser *§ 9 tredje ledd* oppheves.

Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

60. Lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (energiloven) § 7-5 *fjerde ledd* oppheves.
61. Lov 21. desember 1990 nr. 72 om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen § 6, andre ledd oppheves.

VI.

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

Lov nr. 67

om overføring av domfelte m.m., datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 56. Besl. O. nr. 57. Behandlet i Odelstinget 28. mai 1991. Behandlet i Lagtinget 6. juni 1991.)

I.

LOV OM OVERFØRING AV DOMFELTE

DEL A

Kapittel I. Innledende bestemmelser

§ 1. Etter reglene i denne loven kan norske avgjørelser om strafferettslige reaksjoner fullbyrdes i utlandet og utenlandske avgjørelser om strafferettslige reaksjoner fullbyrdes i Norge. Loven gjelder ikke for avgjørelser som omfattes av lov 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v.

§ 2. Kongen kan fastsette nærmere regler om gjennomføring av loven. Han kan på grunnlag av gjensidighet bestemme at loven også skal gjelde i forholdet mellom Norge og en stat som ikke har sluttet seg til den europeiske konvensjonen 28. mai 1970 om internasjonal gyldighet av straffedommer eller den europeiske konvensjonen 1. mars 1983 om overføring av domfelte.

Kapittel II. Særlig om saker etter den europeiske konvensjonen 21. mars 1983 om overføring av domfelte (overføringskonvensjonen)

§ 3. Avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som omfattes av overføringskonvensjonen, jf. del B i loven, kan fullbyrdes etter konvensjonens regler. En anmodning fra en annen stat om overføring av en domfelt til eller fra Norge avgjøres av departementet. Departementet skal umiddelbart opplyse den anmodende staten om utfallet av anmodningen. En norsk anmodning til en annen stat om overføring av en domfelt til eller fra Norge fremmes av departementet.

§ 4. Med norsk borger i overføringskonvensjonens forstand menes en person som har norsk statsborgerskap, eller som har bosted i Norge, eller som på annen måte har slik tilknytning til landet at overføring er naturlig.

§ 5. Når det er bestemt at en domfelt skal overføres til Norge, kan departementet bestemme at fullbyrdingen av straffen skal skje

a) etter reglene om fortsatt fullbyrding i overføringskonvensjonen art. 10, jf. § 6 i loven, eller
b) etter reglene om omgjøring av straffen i overføringskonvensjonen art. 11, jf. § 7 i loven.

Fullbyrding i Norge av en utenlandsk straffereaksjon mot en utilregnelig person kan bare skje etter omgjøring til sikring.

§ 6. Når departementet bestemmer at det skal skje fortsatt fullbyrding, anmodes påtalemyndigheten om å iverksette fullbyrding av resten av frihetsstraffen. Dersom frihetsstraffen etter sin art strider mot norsk lov, eller dersom straffen for forbrytelsen overstiger strafferammen for samme forhold etter norsk lov, anmodes påtalemyndigheten i stedet om å bringe saken inn for retten, som ved dom skal fastsette en ny straff for forholdet. Straffen skal såvidt mulig svare til straffen fastsatt i domslandet, men må etter sin art være forenlig med norsk rett. Den må ikke overskride norske strafferammer for tilsvarende forhold og ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling.

§ 7. Når departementet bestemmer at den strafferettslige reaksjonen skal omgjøres, anmodes påtalemyndigheten om å bringe saken inn for retten. Retten skal ved dom omgjøre den utenlandske straffen til den frihetsstraff som følger av norsk rett for tilsvarende forhold. Retten skal ved straffutmålingen

a) være bundet av den beskrivelsen av faktum som uttrykkelig eller underforstått er lagt til grunn i den utenlandske dommen,
b) ikke gjøre en frihetsstraff om til en økonomisk sanksjon,
c) fullt ut trekke fra den tiden den domfelte har vært berøvet friheten, og

d) ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling. Domstolen skal herunder ikke være bundet av den minstestraffen som er fastsatt i norsk rett for det forholdet saken gjelder.

§ 8. Bestemmelsene om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner i overføringskonvensjonen får anvendelse også på avgjørelser truffet før konvensjonen trådte i kraft mellom Norge og vedkommende land.

Kapittel III. Særlig om saker etter den europeiske konvensjonen 28. mai 1970 om internasjonal gyldighet av straffedommer (gyldighetskonvensjonen)

§ 9. Avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som omfattes av gyldighetskonvensjonen, jf. del C i loven, kan fullbyrdes etter konvensjonens regler. Avgjørelse om fullbyrding skal skje eller ikke, treffes ved dom. Avgjørelse etter gyldighetskonvensjonen art. 39 nr. 2 første punktum treffes ved kjennelse, som kan påankes.

§ 10. Forelegg kan utferdiges i alle tilfelle hvor den utenlandske dommen eller liknende går ut på bot eller inndragning.

§ 11. Bestemmelsene om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner i gyldighetskonvensjonen får anvendelse på avgjørelser truffet etter at konvensjonen er trådt i kraft mellom Norge og vedkommende stat. Kongen kan likevel på grunnlag av avtale med vedkommende stat fastsette at bestemmelsene også skal gjelde tidligere avgjørelser.

Kapittel IV. Fellesregler for behandlingen av saker etter kapittel II og III

§ 12. Saker som skal avgjøres av en norsk domstol, behandles etter straffeprosesslovens regler med de unntakene som følger av loven og de konvensjonene den gjennomfører.

§ 13. Sakene skal i første instans alltid behandles for herreds- eller byrett, og uten at tiltalebeslutning utferdiges. Meddommere tilkalles bare dersom den siktede begjærer det. Bestemmelsene i første ledd gjelder likevel ikke saker som omfattes av gyldighetskonvensjonen art. 25 nr. 1 eller 26 nr. 1. Domsslutningen skal gå ut på at den utenlandske dommen eller liknende fullbyrdes ved at den siktede dømmes til en nærmere angitt straff, i samsvar med denne loven og vedkommende norske straffebud (som rammer forholdet eller ville ha rammet det om det hadde funnet sted i Norge).

§ 14. Offentlig forsvarer oppnevnes i alle saker hvor det ikke har vært utferdiget forelegg etter § 10. Har forelegg vært utferdiget, gjelder straffeprosesslovens regler om oppnevning av forsvarer.

§ 15. Gjelder saken fullbyrding av en utenlandsk avgjørelse på frihetsstraff eller annen strafferettslig følge av frihetberøvende karakter, kan varetektsfengsling foretas i medhold av overføringskonvensjonen art. 11 nr. 2 og art. 16 nr. 5 eller gyldighetskonvensjonen art. 13 og art. 32 og for øvrig i medhold av straffeprosesslovens bestemmelser.

§ 16. Sakskostnader i forbindelse med avgjørelser i herreds- eller byretten etter denne loven kan ikke idømmes med mindre det er foretatt en fullstendig prøving av saken.

DEL B

I DEN EUROPEISKE KONVENSJONEN 21. MARS 1983 OM OVERFØRING AV DOMFELTE LYDER FØLGENDE BESTEMMELSER SLIK I NORSK OVERSETTELSE:

ARTIKKEL 1

Definisjoner

I denne konvensjonen skal:

a. «strafferettslig reaksjon» bety enhver straff eller annen reaksjon som er idømt av en domstol på grunn av et straffbart forhold, og som innebærer frihetsberøvelse for et begrenset eller ubegrenset tidsrom;

b. «dom» bety en domstolsavgjørelse som ilegger noen en strafferettslig reaksjon;

c. «domslandet» bety den staten hvor den strafferettslige reaksjonen ble ilagt den personen som kan bli eller er blitt overført;

d. «fullbyrdingslandet» bety den staten som den domfelte kan bli eller er blitt overført til for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen.

ARTIKKEL 2

Alminnelige prinsipper

1. Partene forplikter seg til å samarbeide i størst mulig utstrekning når det gjelder overføring av domfelte i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen.

2. En person som er dømt på en Parts territorium, kan i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen overføres til en annen Parts territorium for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen som er ilagt ham. Med dette for øye kan han overfor domslandet eller overfor fullbyrdingslandet gi uttrykk for sitt ønske om overføring etter reglene i konvensjonen.

3. Anmodning om overføring kan settes fram enten av domslandet eller av fullbyrdingslandet.

ARTIKKEL 3

Vilkår for overføring

1. Overføring av en domfelt etter konvensjonen kan bare skje på følgende vilkår:

a. at den domfelte er borger av fullbyrdingslandet;
b. at dommen er rettskraftig;
c. at den domfelte på det tidspunktet overføringsanmodningen mottas, ennå har minst seks måneder igjen å sone av den strafferettslige reaksjonen, eller at den strafferettslige reaksjonen er tidsubestemt;
d. at den domfelte samtykker i overføringen eller, hvor en av de to statene finner det nødvendig på grunn av den domfeltes alder eller hans fysiske eller mentale tilstand, at den domfeltes verge eller annen rettslig stedfortreder samtykker;
e. at de handlingene eller unnlatelsene som den strafferettslige reaksjonen er ilagt på grunn av, er straffbare etter loven i fullbyrdingslandet eller ville være straffbare dersom de ble begått på fullbyrdingslandets territorium; og
f. at domslandet og fullbyrdingslandet er enige om overføringen.

2. I særlige tilfelle kan Partene samtykke i en overføring selv om den tiden som gjenstår å sone for den domfelte, er mindre enn det som er fastsatt i første ledd bokstav c.

3. En stat kan på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredingsdokument, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, meddele at den har til hensikt å unnta anvendelsen av en av framgangsmåtene fastsatt i artikkel 9 første ledd bokstavene a og b i forhold til andre Parter.

4. En stat kan når som helst, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, definere for sitt eget vedkommende begrepet «borger» i konvensjonens forstand.

ARTIKKEL 4

Opplysningsplikt

1. En domfelt som konvensjonen kan få anvendelse for, skal av domslandet gjøres kjent med innholdet av konvensjonen.

2. Dersom den domfelte overfor domslandet har gitt uttrykk for et ønske om å bli overført i medhold av konvensjonen, skal denne staten underrette fullbyrdingslandet om dette så snart som praktisk mulig etter at dommen er blitt rettskraftig.

3. Underretningen skal inneholde følgende opplysninger:

a. domfeltes navn, fødselsdato og fødested;
b. hans eventuelle adresse i fullbyrdingslandet;
c. en beskrivelse av de faktiske forhold som lå til grunn for den strafferettslige reaksjonen;
d. den strafferettslige reaksjonens art og varighet og når soningen ble påbegynt.

4. Dersom den domfelte har gitt uttrykk for sitt ønske overfor fullbyrdingslandet, skal domslandet, etter anmodning, gi fullbyrdingslandet de opplysningene som er nevnt i tredje ledd ovenfor.

5. Den domfelte skal få skriftig meddelelse om eventuelle tiltak som domslandet eller fullbyrdingslandet treffer i samsvar med de foregående leddene og likeledes om eventuelle avgjørelser som treffes av noen av statene i anledning av en overføringsanmodning.

ARTIKKEL 5

Anmodninger og svar

1. Anmodninger om overføring og svar skal være skriftlig.

2. Anmodninger skal rettes fra Justisdepartementet i den anmodende staten til Justisdepartementet i den anmodete staten. Svar skal framsendes gjennom de samme kanalene.

3. En Part kan, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, meddele at den vil bruke andre kommunikasjonskanaler.

4. Den anmodete staten skal umiddelbart opplyse den anmodende staten om sin avgjørelse om hvorvidt den samtykker i den anmodete overføringen eller ikke.

ARTIKKEL 6

Ledsagende dokumenter

1. Fullbyrdingslandet skal, dersom det er anmodet om det av domslandet, sende dette følgende dokumenter:

a. et dokument eller en erklæring som viser at den domfelte er borger av fullbyrdingslandet;
b. en kopi av vedkommende lovbestemmelse i fullbyrdingslandet som viser at de handlingene eller unnlatelsene som den strafferettslige reaksjonen er ilagt på grunn av i domslandet, er straffbare etter loven i fullbyrdingslandet, eller ville være straffbare dersom de ble begått på dets territorium;
c. en erklæring som inneholder de opplysningene som er nevnt i artikkel 9 andre ledd.

2. Dersom det anmodes om en overføring, skal domslandet sende følgende dokumenter til fullbyrdingslandet, med mindre en av statene allerede har angitt at den ikke vil samtykke i overføringen:

a. en bekreftet gjenpart av dommen og de lovbestemmelsene som ligger til grunn for den;
b. en erklæring som angir hvor mye av den strafferettslige reaksjonen som allerede er sonet, herunder opplysninger om eventuell varetektsfengsling eller annen fengslig forvaring før domfellelsen, om ettergivelse og om ethvert annet forhold av betydning for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen;
c. en erklæring som inneholder samtykke til overføringen som nevnt i artikkel 3 første ledd bokstav d; og
d. når det er grunn til det, eventuelle medisinske rapporter eller personundersøkelser om den domfelte, opplysninger om behandlingen av ham i domslandet og eventuelle anbefalinger om den videre behandlingen av ham i fullbyrdingslandet.

3. Hver av statene kan be om å få seg forelagt ethvert dokument eller enhver erklæring som er nevnt i første eller andre ledd ovenfor, før den framsetter en anmodning om overføring eller treffer en avgjørelse om hvorvidt den samtykker i overføringen eller ikke.

ARTIKKEL 7

Samtykke og dets bekreftelse

1. Domslandet skal påse at den personen som skal avgi samtykke til overføring etter artikkel 3 første ledd bokstav d, gjør dette frivillig og med fullt kjennskap til de rettslige konsekvensene av dette. Framgangsmåten for å avgi et slikt samtykke skal følge reglene i domslandets lovgivning.

2. Domslandet skal gi fullbyrdingslandet adgang til å kontrollere gjennom konsul eller en annen tjenestemann som man er blitt enig om med fullbyrdingslandet, at samtykket er gitt i samsvar med vilkårene fastsatt i første ledd ovenfor.

ARTIKKEL 8

Virkningen av overføring for domslandet

1. Når myndighetene i fullbyrdingslandet tar hånd om en domfelt, opphører fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen i domslandet.

2. Domslandet kan ikke lenger fullbyrde den strafferettslige reaksjonen dersom fullbyrdingslandet anser fullbyrdingen av den for fullført.

ARTIKKEL 9

Virkningen av overføring for fullbyrdingslandet

1. De kompetente myndighetene i fullbyrdingslandet skal:

a. fortsette fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen umiddelbart eller gjennom en domstolsavgjørelse eller et forvaltningsvedtak på de vilkårene som er fastsatt i artikkel 10, eller
b. gjennom en rettslig eller administrativ avgjørelse omgjøre den strafferettslige reaksjonen som er idømt i domslandet, til en sanksjon som er fastsatt i loven i fullbyrdingslandet for samme overtredelse, på de vilkårene som er fastsatt i artikkel 11.

2. Når den blir anmodet om det, skal fullbyrdingslandet meddele domslandet før overføring av den domfelte hvilken av de nevnte framgangsmåtene den akter å følge.

3. Fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen skal skje i henhold til fullbyrdingslandets lovgivning, og denne staten alene skal være kompetent til å treffe alle påkrevde avgjørelser.

4. En stat som i henhold til egen nasjonal lovgivning ikke kan gjøre bruk av en av de framgangsmåtene som er nevnt i første ledd for å fullbyrde reaksjoner som en annen Part har ilagt utilregnelige domfelte, og som er rede til å motta slike personer til videre behandling, kan ved en erklæring til Europarådets generalsekretær opplyse om den framgangsmåten den vil følge i slike saker.

ARTIKKEL 10

Fortsatt fullbyrding

1. I tilfelle av fortsatt fullbyrding er fullbyrdingslandet bundet av den strafferettslige reaksjonens rettslige karakter og varighet slik denne er fastsatt av domslandet.

2. Men dersom den strafferettslige reaksjonen på grunn av sin karakter eller varighet er uforenlig med fullbyrdingslandets rett, eller dersom dens lovgivning krever det, kan staten gjennom en domstolsavgjørelse eller et forvaltningsvedtak tilpasse sanksjonen til den straffen eller det tiltaket som er fastsatt i dens egen lov for en liknende overtredelse. Denne straffen eller dette tiltaket skal så langt som mulig svare til den strafferettslige reaksjonen som skal fullbyrdes. Den skal ikke skjerpe, verken med hensyn til sin karakter eller varighet, den strafferettslige reaksjonen som er ilagt i domslandet, og heller ikke overskride den maksimumsstraffen som er fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning.

ARTIKKEL 11

Omgjøring av den strafferettslige reaksjonen

1. I tilfelle omgjøring av den strafferettslige reaksjonen skal de framgangsmåtene som er fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning, anvendes. Ved omgjøring av den strafferettslige reaksjonen skal den kompetente myndighet:

a. være bundet av den beskrivelsen av faktum som uttrykkelig eller underforstått er lagt til grunn i den dommen som er avsagt i domslandet;
b. ikke gjøre en sanksjon som går ut på frihetsberøvelse om til en økonomisk sanksjon;
c. fullt ut trekke fra den tiden den domfelte har vært berøvet friheten; og
d. ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling og ikke være bundet av den minstestraffen som måtte være fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning for det eller de straffbare forhold som er begått.

2. Dersom omgjøringssaken behandles etter overføringen av den domfelte, skal fullbyrdingslandet holde vedkommende i fengslig forvaring eller på annen måte sikre at han er til stede i fullbyrdingslandet i påvente av resultatet av saken.

ARTIKKEL 12

Benådning, amnesti, ombytting

Hver av Partene kan benåde, gi amnesti eller vedta ombytting av den strafferettslige reaksjonen i samsvar med sin grunnlov eller andre lover.

ARTIKKEL 13

Gjenopptakelse

Bare domslandet har adgang til å avgjøre en begjæring om gjenopptakelse av dommen.

ARTIKKEL 14

Opphør av fullbyrdingen

Fullbyrdingslandet skal bringe fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen til opphør så snart den er blitt underrettet av domslandet om eventuelle vedtak eller tiltak som har til følge at den strafferettslige reaksjonen ikke lenger kan fullbyrdes.

ARTIKKEL 15

Opplysninger om fullbyrding

Fullbyrdingslandet skal gi domslandet opplysninger om fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen:

a. når den anser fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen som fullført;
b. dersom den domfelte har unnsluppet fra varetekt eller annen fengslig forvaring før fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen er fullført; eller
c. dersom domslandet anmoder om en særskilt redegjørelse.

ARTIKKEL 16

Transitt

1. En Part skal i samsvar med egen lovgivning innvilge en anmodning om transitt av en domfelt over sitt territorium, dersom anmodningen er framsatt av en annen Part og denne er blitt enig med nok en annen Part eller en tredje stat om overføring av vedkommende person til eller fra sitt territorium.
2. En Part kan nekte transitt:

a. dersom den domfelte er en av Partens egne borgere, eller
b. dersom overtredelsen som den strafferettslige reaksjonen er ilagt for, ikke utgjør en overtredelse etter dens egen lov.

3. Anmodninger om transitt og svar skal meddeles gjennom de kanalene som er nevnt i bestemmelsene i artikkel 5 andre og tredje ledd.
4. En Part kan innvilge en anmodning fra en tredje stat om transitt av en domfelt over sitt territorium dersom denne staten er blitt enig med en annen Part om overføring av den domfelte til eller fra sitt territorium.
5. Den anmodete Parten som er anmodet om å innvilge transitt, kan bare beholde den domfelte i fengslig forvaring for det tidsrommet som er nødvendig for transitt over sitt territorium.
6. Den Parten som er anmodet om å innvilge transitt, kan bli bedt om å avgi en forsikring om at den domfelte ikke vil bli satt under rettsforfølging eller, med unntak som nevnt i

leddet foran, ikke vil bli tatt i forvaring eller på annen måte utsatt for frihetsbegrensning på transittstatens territorium på grunn av eventuelle overtredelser som er begått eller strafferettslig reaksjon som er idømt før den domfeltes avreise fra domslandets territorium.

7. Anmodning om transitt kreves ikke dersom transporten skjer gjennom luftrommet over en Parts territorium, og ingen mellomlanding er forutsatt i ruteopplegget. Imidlertid kan en stat, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, kreve at den skal få melding om enhver slik transitt over sitt territorium.

ARTIKKEL 17

Språk og kostnader

1. Opplysninger etter artikkel 4 andre til fjerde ledd skal gis på språket til den Parten som er adressat, eller på et av Europarådets offisielle språk.

2. Med forbehold for tredje ledd nedenfor kreves det ingen oversettelse av overføringsanmodninger eller av ledsagende dokumenter.

3. En stat kan, på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, kreve, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, at det ved overføringsanmodninger og ledsagende dokumenter skal følge en oversettelse til statens eget språk eller til det av disse språkene som staten anviser. Den kan i den forbindelse erklære seg rede til å akseptere oversettelser på ethvert annet språk i tillegg til det eller de offisielle språkene i Europarådet.

4. Unntatt som bestemt i artikkel 6 andre ledd bokstav *a* trenger dokumenter som oversendes ved anvendelsen av konvensjonen, ikke være bekreftet.

5. Kostnader pådratt ved anvendelsen av konvensjonen skal dekkes av fullbyrdingslandet, unntatt kostnader som utelukkende er pådratt på domslandets territorium.

ARTIKKEL 18

Undertegning og ikrafttreden

1. Konvensjonen er åpen for undertegning av Europarådets medlemsstater og ikke-medlemsstater som har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen. Den skal være gjenstand for ratifikasjon, godkjenning eller tilslutning. Ratifikasjons-, godkjennings- eller tilslutningsdokumenter skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.

2. Konvensjonen skal tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter den datoen da tre av Europarådets medlemsstater har samtykket i å være bundet av konvensjonen i samsvar med bestemmelsene i første ledd.

3. For en signatarstat som deretter samtykker i å være bundet av konvensjonen, skal den tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for deponering av ratifikasjons-, godkjennings- eller tilslutningsdokument.

ARTIKKEL 19

Tiltredelse av ikke-medlemsstater

1. Etter at konvensjonen er trådt i kraft, kan Europarådets Ministerkomité, etter å ha rådført seg med de kontraherende statene, innby en stat som ikke er medlem av Europarådet og som heller ikke er nevnt i artikkel 18 første ledd, til å tiltre konvensjonen, gjennom et vedtak truffet av et flertall som bestemt i artikkel 20 bokstav *d* i Europarådets Statutter og med enstemmig tilslutning fra de kontraherende statenes representanter som har rett til sete i Komiteen.

2. For en tiltredende stat skal konvensjonen tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for deponering av tiltredelsesdokumentet hos Europarådets generalsekretær.

ARTIKKEL 20

Territorielt virkeområde

1. En stat kan på det tidspunkt den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, angi det territoriet eller de territoriene som konvensjonen skal få

2. En stat kan på et senere tidspunkt, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, utvide virkeområdet for konvensjonen til et annet territorium angitt i erklæringen. I forhold til et slikt territorium skal konvensjonen tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av en slik erklæring.

3. Erklæringer avgitt i medhold av de to foregående leddene, i forhold til et territorium angitt i en slik erklæring, trekkes tilbake ved en meddelelse til generalsekretæren. Tilbaketrekkingen trer i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av en slik meddelelse.

ARTIKKEL 21

Virkeområde i tid

Konvensjonen skal gjelde for fullbyrding av strafferettslige reaksjoner som er ilagt enten før eller etter dens ikrafttreden.

ARTIKKEL 22

Forholdet til andre konvensjoner og avtaler

1. Konvensjonen får ingen virkning på rettigheter og forpliktelser som følger av utleveringstraktater eller andre traktater om internasjonalt samarbeid i straffesaker som gir adgang til å overføre fengslete personer med sikte på konfrontasjon eller vitneførsel.

2. Dersom to eller flere Parter allerede har sluttet en avtale eller traktat om overføring av domfelte eller på annen måte har etablert et gjensidig forhold i slike saker, eller skulle de i framtiden gjøre dette, skal de ha rett til å anvende den avtalen eller traktaten eller å regulere det gjensidige forholdet i samsvar med disse, istedenfor ved denne konvensjonen.

3. Denne konvensjonen berører ikke retten til de statene som er Parter i Den europeiske konvensjonen om internasjonal gyldighet av straffedommer til å slutte bilaterale eller multilaterale avtaler med hverandre i saker som er behandlet i den konvensjonen med sikte på å supplere dens bestemmelser eller tilrettelegge forholdene for anvendelsen av de prinsippene som er nedfelt der.

4. Dersom en anmodning om overføring kommer innenfor rammen av både denne konvensjonen og Den europeiske konvensjonen om internasjonal gyldighet av straffedommer eller en annen avtale eller traktat om overføring av domfelte, skal den anmodende staten når den framsetter anmodningen, angi det grunnlaget anmodningen hviler på.

ARTIKKEL 23

Minnelig ordning

Europarådets styringskomité for kriminalspørsmål skal holdes orientert om anvendelsen av konvensjonen og skal gjøre alt som er nødvendig for å legge forholdene til rette for å få til en minnelig ordning vedrørende problemer som kan oppstå ved anvendelsen av konvensjonen.

ARTIKKEL 24

Oppsigelse

1. En Part kan til enhver tid si opp konvensjonen gjennom en meddelelse til Europarådets generalsekretær.

2. En slik oppsigelse skal tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av meddelelsen.

3. Konvensjonen skal imidlertid fortsatt gjelde for fullbyrding av strafferettslige reaksjoner vedrørende personer som er blitt overført i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen før tidspunktet for en slik oppsigelses ikrafttreden.

ARTIKKEL 25

Meddelelser

Europarådets generalsekretær skal underrette medlemmene av Europarådet, de ikkemedlemsstatene som har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen, og stater som har tiltrådt konvensjonen om:

a. enhver undertegning;
b. deponeringen av ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokumenter;
c. enhver dato for konvensjonens ikrafttreden i samsvar med artiklene 18 andre og tredje ledd, 19 andre ledd og 20 paragrafene andre og tredje ledd;
d. enhver annen handling, erklæring, meddelelse eller kommunikasjon som gjelder konvensjonen.

DEL C

I DEN EUROPISKE KONVENSJONEN 28. MAI 1970 OM INTERNASJONAL GYLDIGHET AV STRAFFEDOMMER LYDER FØLGENDE BESTEMMELSER SLIK:

Del I. - Definisjoner

ARTIKKEL 1

I denne konvensjon

a. betyr «europeisk straffedom» enhver endelig avgjørelse truffet av en straffedomstol i en kontraherende stat etter en forfølgning i straffeprosessuelle former;
b. omfatter «lovovertredelse», foruten handlinger som omfattes av straffelovgivningen, slike handlinger som behandles etter de bestemmelser som er oppregnet i bilag II til denne konvensjon, forutsatt at vedkommende person, dersom disse bestemmelsene legger avgjørelsen til en administrativ myndighet, har mulighet for å få saken prøvd av en domstol;
c. betyr «domfellelse» ileggelse av en sanksjon;
d. betyr «sanksjon» enhver straff eller annen foranstaltning, som i anledning av en lovovertredelse uttrykkelig er pålagt en per-

son i en europeisk straffedom eller i en «ordonnance pénale»;
e. betyr «rettighetstap» ethvert varig eller tidsbegrenset tap av rettigheter, ethvert forhold eller tap av rettsevne;
f. betyr «uteblivelsesdom» enhver avgjørelse, som betraktes som sådan i medhold av artikkel 21 nr. 2;
g. betyr «ordonnance pénale» enhver av de avgjørelser som er oppregnet i bilag III til denne konvensjon og som er truffet i en annen kontraherende stat.

Del II. - Fullbyrding av europeiske straffedommer

Avsnitt 1. - Alminnelige bestemmelser

a. Alminnelige vilkår for fullbyrding

ARTIKKEL 2

Denne del gjelder:

a. sanksjoner som medfører frihetsberøvelse;
b. bøter eller inndragning;
c. rettighetstap.

ARTIKKEL 3

1. I de tilfelle og på de vilkår som er fastsatt i denne konvensjon, har en kontraherende stat kompetanse til å fullbyrde en sanksjon som er idømt i en annen kontraherende stat, og som er eksigibel der.
2. Slik kompetanse kan bare utøves etter at den annen kontraherende stat har anmodet om fullbyrding.

ARTIKKEL 4

1. En sanksjon kan ikke fullbyrdes av en annen kontraherende stat med mindre den handling sanksjonen gjelder, ville ha vært en lovovertredelse etter denne stats lovgivning, såframt den var begått på dens eget territorium, og lovovertrederen ville ha kunnet idømmes straff der.
2. Dersom domfellelsen angår to eller flere lovovertredelser og noen av disse ikke oppfyller vilkårene etter nr. 1, skal den dømmende stat angi hvilken del av sanksjonen det er som gjelder de lovovertredelser som oppfyller vilkårene.

ARTIKKEL 5

Den dømmende stat kan bare anmode en annen kontraherende stat om å fullbyrde sanksjonen dersom ett eller flere av følgende vilkår er oppfylt:

a. domfelte er fast bosatt i den annen stat;
b. det må antas at fullbyrdingen av sanksjonen i den annen stat vil forbedre mulighetene for sosial rehabilitering av domfelte;
c. sanksjonen medfører frihetsberøvelse og den vil kunne fullbyrdes i fortsettelse av en annen sanksjon, som medfører frihetsberøvelse, og som domfelte soner eller skal sone i den annen stat;
d. den annen stat er domfeltes opprinnelige hjemland og har erklært seg villig til å påta seg ansvaret for å fullbyrde denne sanksjonen;
e. den dømmende stat finner at den selv ikke kan fullbyrde sanksjonen, selv ikke ved å gjøre bruk av utlevering, og at den annen stat er i stand til det.

ARTIKKEL 6

Fullbyrding som det er anmodet om i samsvar med de foregående bestemmelser, kan avslås helt eller delvis i følgende tilfelle:

a. dersom fullbyrding ville stride mot mottakerstatens grunnleggende rettsprinsipper;
b. dersom mottakerstaten anser den pådømte lovovertredelse for å være av politisk karakter eller for å være en rent militær lovovertredelse;
c. dersom mottakerstaten finner at det er vektige grunner til å anta at dommen skyldes eller er skjerpet på grunn av rase, religion, nasjonalitet eller politisk oppfatning;
d. dersom fullbyrdingen ville stride mot mottakerstatens internasjonale forpliktelser;
e. dersom handlingen allerede er gjenstand for rettsforfølgning i mottakerstaten eller denne beslutter å innlede rettsforfølgning for handlingen;
f. dersom kompetent myndighet i mottakerstaten har besluttet å unnlate rettsforfølgning eller å innstille en allerede påbegynt rettsforfølgning for den samme handling;
g. dersom handlingen er begått utenfor avsenderstatens territorium;
h. dersom mottakerstaten ikke er i stand til å fullbyrde sanksjonen;
i. dersom anmodningen er begrunnet i artikkel 5 bokstav e og ingen av de øvrige betingelser som er nevnt i artikkel 5 er oppfylt;
j. dersom mottakerstaten finner at avsenderstaten selv er i stand til å fullbyrde sanksjonen;
k. dersom det ikke ville kunne reises tiltale mot domfelte i mottakerstaten på grunn av hans alder på det tidspunkt da lovovertredelsen ble begått;
l. dersom den ilagte sanksjon etter lovgivningen i mottakerstaten ikke lenger kan fullbyrdes på grunn av foreldelse;
m. for så vidt domfellelsen medfører rettighetstap.

ARTIKKEL 7

En anmodning om fullbyrding skal ikke fremmes dersom fullbyrding ville stride mot de prinsipper som er anerkjent i denne konvensjons del III avsnitt 1.

b. *Virkningene av overføring av fullbyrding*

ARTIKKEL 8

Ved anvendelsen av artikkel 6 bokstav 1 og det forbehold som er nevnt i bilag I bokstav c til denne konvensjon, skal enhver handling som avbryter eller utsetter foreldelse, og som gyldig er foretatt av den dømmende stats myndigheter, gis samme virkning med hensyn til beregningen av foreldelsen i mottakerstaten etter dennes lovgivning.

ARTIKKEL 9

1. En domfelt som er blitt fengslet i avsenderstaten og er blitt overført til mottakerstaten med henblikk på fullbyrding, kan ikke siktes, tiltales, domfelles eller fengsles med henblikk på fullbyrding av straff eller sikkerhetstiltak eller undergis noen annen begrensning i sin personlige frihet for noen annen lovovertredelse begått før overføringen enn den som ligger til grunn for den dom som skal fullbyrdes, unntatt i følgende tilfelle:
   a. Når den stat som har overført ham samtykker. Det skal framsettes anmodning om samtykke, vedlagt alle relevante dokumenter og en utskrift av enhver forklaring domfelte måtte ha avgitt angående vedkommende lovovertredelse. Samtykke skal gis når den lovovertredelse anmodningen gjelder i seg selv ville gi adgang til utlevering etter den anmodende stats lovgivning, eller når utlevering ville være utelukket bare på grunn av straffens størrelse.
   b. Når domfelte, selv om han har hatt mulighet for det, ikke har forlatt den stat han er blitt overført til innen 45 dager etter sin endelige løslatelse, eller han er vendt tilbake til denne stats territorium etter å ha forlatt det.
2. Mottakerstaten kan likevel treffe ethvert tiltak som er nødvendig for å fjerne vedkommende fra sitt territorium, eller som etter dens lovgivning er nødvendig for å avbryte foreldelse, herunder rettsforfølgning uten at vedkommende er til stede.

ARTIKKEL 10

1. Fullbyrding skal skje etter mottakerstatens lovgivning, og bare denne stat kan treffe alle behørige avgjørelser, herunder prøveløslatelse.
2. Bare avsenderstaten har rett til å treffe avgjørelse etter søknad om gjenopptakelse av saken.
3. Begge stater kan utøve retten til amnesti eller benådning.

ARTIKKEL 11

1. Når den dømmende stat har anmodet om fullbyrding, kan den ikke lenger selv innlede fullbyrdingen av en sanksjon som anmodningen gjelder. Den dømmende stat kan likevel innlede fullbyrdingen av en sanksjon som medfører frihetsberøvelse, når domfelte allerede er fengslet innen denne stats territorium på den tid anmodningen framsettes.
2. Avsenderstaten får tilbake retten til fullbyrding:
   a. dersom den trekker anmodningen tilbake før mottakerstaten har underrettet den om at den akter å fremme anmodningen;
   b. dersom mottakerstaten gir underretning om avslag på å fremme anmodningen;
   c. dersom mottakerstaten uttrykkelig gir avkall på sin rett til fullbyrding. Slikt avkall kan bare skje dersom begge de to stater er enige om det, eller fullbyrding ikke lenger er mulig i mottakerstaten. I det siste tilfelle er mottakerstaten forpliktet til å gi avkall, dersom avsenderstaten ber om det.

ARTIKKEL 12

1. De kompetente myndigheter i mottakerstaten skal stanse fullbyrdingen så snart de får kunnskap om benådning, amnesti eller søknad om gjenopptakelse eller noen annen avgjørelse, som fører til at sanksjonen ikke lenger kan fullbyrdes. Det samme gjelder for fullbyrding av bøtestraff, når domfelte har betalt boten til den kompetente myndighet i avsenderstaten.
2. Avsenderstaten skal straks underrette mottakerstaten om enhver avgjørelse eller prosesshandling innen dens territorium, som etter nr. 1 fører til bortfall av retten til fullbyrding.

c. *Forskjellige bestemmelser*

ARTIKKEL 13

1. Transitt gjennom en kontraherende stats territorium av en fengslet person som skal overføres til en tredje kontraherende stat i medhold av denne konvensjon, skal tillates etter anmodning fra den stat hvor vedkommende er blitt fengslet. Transittstaten

kan kreve å få tilsendt ethvert behørig dokument før den treffer avgjørelse om anmodningen. Den person som skal overføres, skal forbli fengslet på transittstatens territorium, med mindre den stat han overføres fra anmoder om at han frigis.

2. Unntatt de tilfelle hvor det anmodes om overførsel i medhold av artikkel 34, kan enhver kontraherende stat nekte å gi tillatelse til transitt
   a. av en av de grunner som er nevnt i artikkel 6 bokstav b og c,
   b. dersom vedkommende person er en av dens egne statsborgere,
3. Dersom det brukes lufttransport, gjelder følgende bestemmelser:
   a. Når det ikke er meningen at landing skulle skje, kan den stat vedkommende skal overføres fra, underrette den stat hvis territorium skal overflys, om at vedkommende overføres i medhold av denne konvensjon. I tilfelle av uforutsett landing, har denne underretning virkning som en anmodning om pågripelse og fengsling som nevnt i artikkel 32 nr. 2, og det skal framsettes formell anmodning om transitt.
   b. Når det er meningen at landing skal skje, skal det framsettes formell anmodning om transitt.

ARTIKKEL 14

De kontraherende stater kan ikke seg imellom kreve refusjon av utgifter som følge av anvendelsen av denne konvensjon.

Avsnitt 2. - Anmodninger om fullbyrding

ARTIKKEL 15

1. Alle anmodninger som omhandles i denne konvensjon, skal fremsettes skriftlig. Anmodningene og alle underretninger som er nødvendige ved anvendelsen av denne konvensjon, sendes enten av justisdepartementet i avsenderstaten til justisdepartementet i mottakerstaten eller, dersom vedkommende kontraherende stater treffer avtale om det, direkte av myndighetene i avsenderstaten til myndighetene i mottakerstaten, og de sendes tilbake gjennom samme myndigheter.
2. I saker som haster, kan anmodninger og underretninger sendes gjennom den internasjonale kriminalpolitiorganisasjon (INTERPOL).
3. Enhver kontraherende stat kan ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær angi at den akter å vedta andre regler om oversendelse enn nevnt i nr. 1.

ARTIKKEL 16

Anmodningen om fullbyrdelse skal vedlegges en original eller en bekreftet avskrift av den avgjørelse som begjæres fullbyrdet, samt av alle andre nødvendige papirer. Straffesakens dokumenter eller en del av disse skal sendes mottakerstaten i original eller bekreftet avskrift, dersom denne krever det. Den kompetente myndighet i avsenderstaten skal bekrefte at sanksjonen er eksigibel.

ARTIKKEL 17

Dersom mottakerstaten finner at de opplysninger avsenderstaten har gitt, ikke er tilstrekkelige til at den kan anvende denne konvensjon, ber den om de nødvendige supplerende opplysninger. Den kan fastsette en tidsfrist for mottakelsen av opplysningene.

ARTIKKEL 18

1. Myndighetene i mottakerstaten skal uten opphold underrette myndighetene i avsenderstaten om tiltak som er iverksatt i anledning av anmodningen om fullbyrding.
2. Myndighetene i mottakerstaten skal i tilfelle sende myndighetene i avsenderstaten et dokument som bekrefter at sanksjonen er fullbyrdet.

ARTIKKEL 19

1. Unntatt i de tilfelle som er nevnt i nr. 2, kan det ikke kreves oversetting av anmodninger eller vedlegg til disse.
2. Enhver kontraherende stat kan ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær i forbindelse med undertegningen eller med deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument forbeholde seg rett til å kreve at anmodninger og vedlegg til disse skal vedlegges en oversettelse til dens eget språk eller til et av Europarådets offisielle språk eller til et bestemt av disse språk. De øvrige kontraherende stater kan påberope gjensidighet.
3. Denne artikkelen berører ikke bestemmelser om oversettelse av anmodninger og vedlegg til disse, som måtte finnes i overenskomster eller ordninger, som gjelder nå eller blir inngått mellom to eller flere kontraherende stater.

ARTIKKEL 20

Bevismateriale og dokumenter som sendes i medhold av denne konvensjon, behøver ikke legaliseres.

Avsnitt 3. - Uteblivelsesdommer og «ordonnances pénales»

ARTIKKEL 21

1. Med mindre annet er fastsatt i denne konvensjon, er fullbyrding av uteblivelsesdommer og «ordonnances pénales» undergitt samme regler som fullbyrding av andre dommer.
2. Bortsett fra bestemmelsen i nr. 3, betyr en uteblivelsesdom i denne konvensjon enhver dom som avsies av en domstol i en kontraherende stat etter en forfølgning i straffeprosessuelle former, hvor domfelte ikke har møtt personlig under rettsforhandlingen.
3. Uten at det berører bestemmelsene i artiklene 25 nr. 2, 26 nr. 2 og 29, betraktes følgende som dommer avsagt etter at tiltalte har møtt:
   a. enhver uteblivelsesdom og enhver «ordonnance pénale», som er stadfestet eller avsagt i den dømmende stat etter at domfelte har gjort innsigelse;
   b. enhver uteblivelsesdom avsagt av en appellinstans, forutsatt at det er domfelte som har appellert underinstansens dom.

ARTIKKEL 22

Enhver uteblivelsesdom og enhver «ordonnance pénale» som ennå ikke har vært gjenstand for appell eller innsigelse, kan så snart den er avsagt, sendes mottakerstaten med henblikk på underretning til vedkommende og eventuell fullbyrding.

ARTIKKEL 23

1. Dersom mottakerstaten finner grunnlag for å fremme en anmodning om fullbyrding av en uteblivelsesdom eller en «ordonnance pénale», skal den sørge for at domfelte blir personlig underrettet om den avgjørelsen som er truffet i avsenderstaten.
2. I underretningen til domfelte skal det også gis opplysning om:
   a. at en anmodning om fullbyrding er framsatt i medhold av denne konvensjon;
   b. at det eneste mulige rettsmiddel er innsigelse i medhold av bestemmelsene i denne konvensjons artikkel 24;
   c. at innsigelsen skal framsettes overfor en nærmere angitt myndighet, at innsigelsen for å bli behandlet må være i samsvar med vilkårene i artikkel 24 i denne konvensjon, og at domfelte kan be om å få saken behandlet av myndighetene i den stat som har avsagt dommen;
   d. at dommen, dersom det ikke framsettes innsigelse innen den fastsatte tidsfrist, i forhold til denne konvensjon fullt ut vil bli ansett for avsagt etter at tiltalte har møtt.
3. En gjenpart av underretningen skal uten opphold sendes den myndighet som har anmodet om fullbyrding.

ARTIKKEL 24

1. Når underretning er skjedd etter artikkel 23, er innsigelse det eneste mulige rettsmiddel for domfelte. Slik innsigelse skal etter domfeltes valg behandles av den kompetente domstol enten i avsenderstaten eller mottakerstaten. Dersom domfelte ikke gjør bruk av adgangen til å velge, skal innsigelsen behandles av den kompetente domstol i mottakerstaten.
2. I de to tilfelle som nevnes i nr. 1 skal innsigelsen behandles dersom den er framsatt overfor kompetent myndighet i mottakerstaten innen en frist på 30 dager fra den dag underretningen ble gitt. Fristen beregnes etter lovreglene i mottakerstaten. Den kompetente myndighet i denne stat skal uten opphold underrette den myndighet som har framsatt anmodningen om fullbyrding.

ARTIKKEL 25

1. Dersom innsigelsen behandles i avsenderstaten, skal domfelte innkalles til å møte i denne stat ved ny rettsforhandling. Innkalling skal forkynnes personlig minst 21 dager før den nye forhandling. Fristen kan med domfeltes samtykke gjøres kortere. Den nye forhandling skal skje for den domstol som er kompetent i avsenderstaten og etter prosessreglene i denne stat.
2. Dersom domfelte unnlater å møte personlig eller ikke er representert i samsvar med avsenderstatens lovgivning, skal retten erklære innsigelsen ugyldig og dens avgjørelse skal meddeles den kompetente myndighet i mottakerstaten. Samme framgangsmåte skal følges dersom retten avviser innsigelsen. I begge tilfelle anses uteblivelsesdommen eller vedkommende «ordonnance pénale» fullt ut i forhold til denne konvensjon for utferdiget etter at tiltalte har møtt.
3. Dersom domfelte møter personlig eller er representert i samsvar med avsenderstatens lovgivning, og innsigelsen ikke avvises, skal anmodningen om fullbyrding anses bortfalt.

ARTIKKEL 26

1. Dersom innsigelsen behandles i mottakerstaten, skal domfelte innkalles til å møte i denne stat ved ny rettsforhandling. Innkalling skal forkynnes personlig minst 21 dager før den nye forhandling. Fristen kan med domfeltes samtykke gjøres kortere. Den nye forhandling skal skje for den domstol som er kompetent i mottakerstaten og etter prosessreglene i denne stat.
2. Dersom domfelte unnlater å møte personlig eller ikke er representert i samsvar med mottakerstatens lovgivning, skal retten erklære innsigelsen ugyldig. I dette tilfelle, og dersom retten avviser innsigelsen, skal uteblivelsesdommen eller vedkommende «ordonnance pénale» fullt ut i forhold til denne konvensjonen anses for utferdiget etter at tiltalte har møtt.
3. Dersom domfelte møter personlig eller er representert i samsvar med mottakerstatens lovgivning, og innsigelsen ikke avvises, skal handlingen bedømmes som om den var begått i denne stat. Spørsmålet om foreldelse av adgangen til å reise straffesak skal likevel aldri kunne behandles. Den dom som er avsagt i avsenderstaten skal anses som bortfalt.
4. Ethvert skritt med henblikk på rettsforfølgning eller forutgående undersøkelse som er foretatt i den dømmende stat i samsvar med dens lover og forskrifter, har gyldighet i mottakerstaten som om det var foretatt av denne stats myndigheter, forutsatt at likestillingen ikke gir slike skritt større beviskraft enn de har i avsenderstaten.

ARTIKKEL 27

Til framsending av innsigelse og under den senere rettssak har den som er dømt ved uteblivelsesdom eller ved en «ordonnance pénale», rett til juridisk bistand i de tilfelle og på de vilkår som er fastsatt i lovgivningen i mottakerstaten og i tilfelle i avsenderstaten.

ARTIKKEL 28

De rettslige avgjørelser som treffes i medhold av artikkel 26 nr. 3 og fullbyrdingen av disse, skjer utelukkende etter lovgivningen i mottakerstaten.

ARTIKKEL 29

Dersom den som er dømt ved en uteblivelsesdom eller ved en «ordonnance pénale», ikke framsetter innsigelse, skal avgjørelsen fullt ut etter denne konvensjon anses utferdiget etter at tiltalte har møtt.

ARTIKKEL 30

Det enkelte lands interne lovgivning får anvendelse med hensyn til oppreisning når domfelte av grunner han ikke er herre over, har unnlatt å overholde tidsfristen i artiklene 24-26 eller å møte personlig under den forhandling som berammes til den nye behandling av saken.

Avsnitt 4. - Midlertidige forføyninger

ARTIKKEL 31

Dersom domfelte er til stede i avsenderstaten etter at det er mottatt underretning om at dens anmodning om fullbyrding av en dom som medfører frihetsberøvelse, er imøtekommet, kan denne stat, dersom den anser det nødvendig for å sikre fullbyrding av dommen, pågripe og fengsle ham med henblikk på å overføre ham i medhold av bestemmelsene i artikkel 43.

ARTIKKEL 32

1. Når avsenderstaten har anmodet om fullbyrding, kan mottakerstaten pågripe og fengsle domfelte:
   a. dersom mottakerstatens lovgivning gir heimel for varetektsfengsel for en slik lovovertredelse, og
   b. det er fare for flukt, eller det, dersom det gjelder en uteblivelsesdom, er fare for svekkelse av bevis.
2. Når avsenderstaten opplyser at den akter å anmode om fullbyrding, kan mottakerstaten på avsenderstatens anmodning pågripe og fengsle domfelte, forutsatt at vilkårene i nr. 1 bokstav a og b er oppfylt. Denne anmodningen skal nevne den lovovertredelse som ligger til grunn for dommen og tidspunktet og stedet for overtredelsen, og den skal inneholde en nøyaktigst mulig beskrivelse av domfelte. Den skal likeledes inneholde en kort redegjørelse for de faktiske omstendigheter dommen bygger på.

ARTIKKEL 33

1. Lovreglene i mottakerstaten gjelder for oppholdet i varetektsfengsel, og disse reglene bestemmer også vilkårene for å løslate den fengslede.
2. Den fengslede skal i alle tilfelle løslates:
   a. etter et tidsforløp som svarer til varigheten av den frihetsberøvelse som er fastsatt i dommen;
   b. dersom han er pågrepet og fengslet i medhold av artikkel 32 nr. 2, og mottakerstaten ikke innen 18 dager etter på-

gripelsesdagen har mottatt anmodningen vedlagt de dokumenter som er nevnt i artikkel 16.

ARTIKKEL 34

1. Den som er fengslet i mottakerstaten i medhold av artikkel 32, og som etter artikkel 25 innkalles til å møte for kompetent domstol i avsenderstaten som følge av en innsigelse han har fremsatt, skal med henblikk på dette overføres til avsenderstatens territorium.
2. Etter overføringen skal vedkommende ikke holdes fengslet av avsenderstaten i det tilfelle som er nevnt i artikkel 33 nr. 2 bokstav a, eller dersom avsenderstaten ikke anmoder om fullbyrding av en ny straffedom. Vedkommende skal straks sendes tilbake til mottakerstaten, dersom han ikke er løslatt.

ARTIKKEL 35

1. Den som er innkalt til å møte for kompetent domstol i avsenderstaten som følge av en innsigelse han har framsatt, kan ikke siktes, tiltales, domfelles eller fengsles med henblikk på fullbyrding av straff eller sikkerhetstiltak eller undergis noen annen begrensning i sin personlige frihet for noen handling eller lovovertredelse foretatt før han forlot avsenderstatens territorium som ikke er nevnt i innkallingen, medmindre han uttrykkelig gir skriftlig samtykke. I det tilfelle som er nevnt i artikkel 34 nr. 1, skal en gjenpart av hans erklæring om samtykke sendes den stat han er overført fra.
2. De virkninger som er nevnt i nr. 1, opphører når den innkalte, selv om han har hatt mulighet for det, ikke har forlatt avsenderstatens territorium innen 15 dager etter at det ble truffet avgjørelse etter den forhandling han var innkalt til, eller han forlater dette territorium og vender tilbake dit uten å være innkalt på ny.

ARTIKKEL 36

1. Har avsenderstaten anmodet om fullbyrding av inndragning kan mottakerstaten foreta midlertidig beslag, dersom dens egen lovgivning gir heimel for beslag under tilsvarende omstende.
2. Beslaget skal foretas etter mottakerstatens lovgivning, som også avgjør vilkårene for oppheving av beslaget.

Avsnitt 5. - Fullbyrding av sanksjoner

a. Alminnelige bestemmelser

ARTIKKEL 37

En sanksjon idømt i avsenderstaten kan bare fullbyrdes i mottakerstaten etter en domstolsavgjørelse truffet der. Enhver kontraherende stat kan likevel gi andre myndigheter fullmakt til å treffe slike avgjørelser, dersom det bare gjelder fullbyrding av bot eller inndragning og avgjørelsen kan bringes inn for en domstol.

ARTIKKEL 38

Saken skal bringes inn for retten eller for den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, dersom mottakerstaten finner grunnlag for å fremme anmodningen om fullbyrding.

ARTIKKEL 39

1. Før en domstol treffer avgjørelse om en anmodning om fullbyrding skal domfelte gis adgang til å framsette sine synspunkter. På begjæring skal domfelte få forklare seg enten ved hjelp av en rettsanmodning eller personlig for retten. Domfelte skal gis adgang til å forklare seg personlig i retten dersom han uttrykkelig begjærer det.
2. Retten kan likevel treffe avgjørelse om hvorvidt anmodningen om fullbyrding skal imøtekommes, uten at en domfelt som har begjært å få forklare seg personlig for retten, er til stede, dersom han er fengslet i avsenderstaten. I disse tilfelle skal avgjørelsen etter artikkel 44 om omsetting av sanksjonen utsettes inntil domfelte er overført til mottakerstaten og har hatt adgang til å møte for retten.

ARTIKKEL 40

1. Domstolen eller den myndighet som behandler saken i medhold av artikkel 37, skal forvisse seg om:
   a. at den sanksjon som begjæres fullbyrdet, er idømt ved en europeisk straffedom;
   b. at vilkårene i artikkel 4 er oppfylt;
   c. at vilkåret i artikkel 6 bokstav a ikke er oppfylt eller ikke bør utelukke fullbyrding;
   d. at fullbyrding ikke er utelukket i medhold av artikkel 7;
   e. at vilkårene i denne dels avsnitt 3 er oppfylt dersom det dreier seg om en uteblivelsesdom eller en «ordonnance pénale».
2. Enhver kontraherende stat kan pålegge retten eller den myndighet som er utpekt i

medhold av artikkel 37 å undersøke andre av de vilkår for fullbyrding som er fastsatt i denne konvensjon.

ARTIKKEL 41

Det skal være adgang til å appellere de rettslige avgjørelser som etter dette avsnitt treffes om fullbyrdingen samt de avgjørelser som treffes etter at avgjørelse av den administrative myndighet som er nevnt i artikkel 37 er brakt inn for en domstol.

ARTIKKEL 42

Mottakerstaten er bundet av bevisbedømmelsen for så vidt den er anført i avgjørelsen eller avgjørelsen forutsetningsvis bygger på den.

b. *Bestemmelser spesielt om fullbyrding av sanksjoner som medfører frihetsberøvelse*

ARTIKKEL 43

Dersom domfelte er fengslet i avsenderstaten, skal han, medmindre denne stats lovgivning bestemmer noe annet, overføres til mottakerstaten så snart avsenderstaten har fått underretning om at anmodningen om fullbyrding er imøtekommet.

ARTIKKEL 44

1. Dersom en anmodning om fullbyrding imøtekommes, skal retten istedenfor den frihetsberøvende sanksjon som er idømt i avsenderstaten, fastsette en sanksjon som har heimel i dens egen lovgivning for samme lovovertredelse. Med de begrensninger som er fastsatt i nr. 2, kan sanksjonen være av en annen art eller varighet enn den som er idømt i avsenderstaten. Dersom den sistnevnte sanksjon ligger under den minstestraff som kan idømmes etter mottakerstatens lovgivning, er retten ikke bundet av denne minstestraff, men den skal idømme en sanksjon som svarer til den som er idømt i avsenderstaten.
2. Ved fastsetting av sanksjonen må retten ikke forverre domfeltes strafferettslige situasjon som følger av den avgjørelse som er truffet i avsenderstaten.
3. Enhver del av den sanksjon som er idømt i avsenderstaten og enhver foreløpig frihetsberøvelse, som domfelte har utstått etter at dommen ble avsagt, skal fratrekkes fullt ut. Det samme gjelder for ethvert tidsrom domfelte har vært fengslet i avsenderstaten før domfellelsen, for så vidt dette følger av denne stats lovgivning.
4. Enhver kontraherende stat kan når som helst deponere hos Europarådets generalsekretær en erklæring som gir den rett til i medhold av denne konvensjon å fullbyrde en frihetsberøvelse av samme art som den som er idømt i avsenderstaten, selv om dens varighet overstiger det maksimum som er fastsatt i mottakerstatens nasjonale lovgivning for en sanksjon av samme art. Denne regel gjelder likevel bare i tilfelle denne stats nasjonale lovgivning gir adgang til å idømme for den samme lovovertredelse en sanksjon av minst samme varighet som den som er idømt i avsenderstaten, men som er av strengere art. Den sanksjon som pålegges etter denne bestemmelse kan, dersom dens varighet og formål krever det, fullbyrdes i en straffanstalt som er bestemt for fullbyrding av sanksjoner av annen art.

c. *Bestemmelser spesielt om fullbyrding av bøter og inndragning*

ARTIKKEL 45

1. Dersom en anmodning om fullbyrding av en bot eller inndragning av et pengebeløp imøtekommes, skal retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, omsette beløpet til mottakerstatens myntenhet etter den vekselkurs som gjelder når avgjørelsen treffes. Den skal således fastsette boten eller det beløp som skal inndras, men kan likevel ikke overskride det maksimumsbeløp som er fastsatt i dens egen lovgivning for samme lovovertredelse, eller dersom det ikke er fastsatt noe maksimumsbeløp, det høyeste beløp som normalt pålegges i mottakerstaten for en slik lovovertredelse.
2. Retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, kan likevel opprettholde bot eller inndragning inntil det beløp som er idømt i avsenderstaten, dersom en slik sanksjon ikke er hjemlet i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse, men denne lovgivning gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.

   Det samme gjelder dersom den sanksjonen som er idømt i avsenderstaten, overstiger det maksimumsbeløp som er fastsatt i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse, men denne lovgivningen gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.
3. Enhver lemping med hensyn til tidspunktet for betalingen eller avdragsvis betaling som er innrømmet i avsenderstaten, skal respekteres av mottakerstaten.

ARTIKKEL 46

1. Dersom anmodningen om fullbyrding gjelder inndragning av en bestemt gjenstand, kan retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, beslutte inndragning av gjenstanden bare for så vidt slik inndragning har heimel i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse.

2. Retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37 kan likevel opprettholde den inndragning som er fastsatt i avsenderstaten, dersom denne sanksjon ikke har heimel i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse, men denne lovgivning gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.

ARTIKKEL 47

1. Beløp som innkommer gjennom bøter og inndragning skal innbetales til statskassen i mottakerstaten, likevel slik at det tas hensyn til tredjemanns rettigheter.

2. Gjenstander som representerer en særlig interesse, kan sendes tilbake til avsenderstaten på dennes anmodning.

ARTIKKEL 48

Dersom en bot ikke kan inndrives, kan retten i mottakerstaten idømme en subsidiær sanksjon som medfører frihetsberøvelse, for så vidt begge staters lovgivning gir heimel for det i slike tilfelle, med mindre avsenderstaten uttrykkelig har begrenset sin anmodning til bare å gjelde inndrivelse av boten. Dersom retten beslutter å pålegge en subsidiær sanksjon som medfører frihetsberøvelse, gjelder følgende regler:

a. Dersom omsetting av en bot til en sanksjon som medfører frihetsberøvelse, allerede er foreskrevet enten i den dom som er avsagt i avsenderstaten eller direkte i denne stats lovgivning, skal retten i mottakerstaten fastsette denne sanksjons art og varighet i samsvar med reglene i dens egen lovgivning. Såframt den frihetsberøvende sanksjon, som allerede er fastsatt i avsenderstaten, ligger under den minstestraff som kan idømmes etter mottakerstatens lovgivning, er retten ikke bundet av denne minstestraff, men den skal idømme en sanksjon som svarer til den som er fastsatt i avsenderstaten. Ved fastsettelse av sanksjonen må retten ikke forverre domfeltes strafferettslige situasjon som følger av den avgjørelse som er truffet i avsenderstaten.

b. I alle andre tilfelle skal retten i mottakerstaten omsette boten i samsvar med dens egen lovgivning, men under hensyn til de rammer som er fastsatt i avsenderstatens lovgivning.

d. Bestemmelser spesielt om fullbyrding av rettighetstap

ARTIKKEL 49

1. Når det er anmodet om fullbyrding av rettighetstap, kan slikt rettighetstap som er idømt i avsenderstaten, bare gjennomføres i mottakerstaten dersom dennes lovgivning gir heimel for rettighetstapet for en slik lovovertredelse.

2. Den domstol som behandler saken, skal vurdere om det er hensiktsmessig å fullbyrde rettighetstap på dens egen stats territorium.

ARTIKKEL 50

1. Dersom retten bestemmer at rettighetstapet skal fullbyrdes, skal den fastsatte varigheten av tapet innenfor den ramme som er fastsatt i dens egen lovgivning, men uten å overskride rammen i den dom som er avsagt i avsenderstaten.

2. Retten kan begrense rettighetstapet til å omfatte bare en del av de rettigheter som er besluttet tapt varig eller for en viss tid.

ARTIKKEL 51

Artikkel 11 gjelder ikke rettighetstap.

ARTIKKEL 52

Mottakerstaten kan gi domfelte tilbake de rettigheter han er frakjent i medhold av dette avsnitt.

Del III. - Europeiske straffedommers internasjonale rettsvirkninger

Avsnitt 1. Ne bis in idem.

ARTIKKEL 53

1. Er det avsagt en europeisk straffedom overfor en person kan han ikke siktes, tiltales, domfelles eller gjøres til gjenstand for fullbyrdelse av en sanksjon for samme handling i en annen kontraherende stat:

(a) dersom han ble frifunnet;

(b) dersom den idømte sanksjon:

(i) er blitt fullstendig fullbyrdet eller er under fullbyrding, eller

(ii) har vært gjenstand for benådning eller amnesti for så vidt angår hele sanksjonen eller den del av den, som ikke er fullbyrdet, eller

(iii) ikke lenger kan fullbyrdes på grunn av foreldelse;

(c) dersom lovovertrederen er funnet skyldig uten at det er fastsatt noen sanksjon.

2. Med mindre en kontraherende stat selv har begjært rettsforfølgningen, plikter den likevel ikke å anerkjenne virkningen av ne bis in idem dersom den pådømte handling enten

var rettet mot en person med offentlig verv i denne stat eller en offentlig institusjon eller annet som der er av offentlig karakter, eller domfelte selv hadde offentlig verv i denne stat.

3. Videre er ingen kontraherende stat hvor handlingen er begått eller etter dens lovgivning anses for begått, forpliktet til å anerkjenne virkningen av ne bis in idem med mindre den selv har begjært rettsforfølgning.

ARTIKKEL 54

Dersom det reises ny sak mot en person som er dømt for samme handling i en annen kontraherende stat, skal ethvert tidsrom av frihetsberøvelse som domfelte har utstått i forbindelse med fullbyrding av dommen, fratrekkes i den sanksjon som måtte bli idømt.

ARTIKKEL 55

Bestemmelsene i dette avsnitt er ikke til hinder for videregående nasjonale bestemmelser om virkninger av ne bis in idem knyttet til utenlandske straffedommer.

Avsnitt 2. Muligheten for å ta tidligere straffedommer i betraktning

ARTIKKEL 56

Enhver kontraherende stat skal gjennomføre de lovgivningstiltak den anser egnet for å gjøre det mulig for dens domstoler ved avsigelsen av en dom å ta i betraktning enhver europeisk straffedom som tidligere er avsagt for en annen lovovertredelse etter at tiltalte har møtt, med henblikk på å tillegge dommen alle eller noen av de virkninger som dens lovgivning tillegger dommer avsagt innenfor dens eget territorium. Den avgjør vilkårene for å ta i betraktning den europeiske dom.

ARTIKKEL 57

Enhver kontraherende stat skal gjennomføre de lovgivningstiltak den anser egnet for å gjøre det mulig å ta i betraktning enhver europeisk straffedom som er avsagt etter at tiltalte har møtt, slik at rettighetstap som etter dens lovgivning er knyttet til dommer avsagt innenfor dens eget territorium, kan komme helt eller delvis til anvendelse. Den avgjør vilkårene for å ta i betraktning den europeiske dom.

Del IV. - Avsluttende bestemmelser

ARTIKKEL 58

1. Denne konvensjon er åpen for undertegning av de av Europarådets medlemmer som er representert i Ministerkomiteen. Den skal ratifiseres eller godkjennes. Ratifikasjons- eller godkjenningsdokumentene skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.

2. Konvensjonen skal tre i kraft tre måneder etter datoen for deponeringen av det tredje ratifikasjons- eller godkjenningsdokument.

3. For enhver signatarstat som deretter ratifiserer eller godkjenner konvensjonen, skal den tre i kraft tre måneder etter datoen for deponeringen av denne stats ratifikasjons- eller godkjenningsdokument.

ARTIKKEL 59

1. Etter konvensjonens ikrafttredelse kan Europarådets Ministerkomité innby enhver stat som ikke er medlem av Rådet til å slutte seg til konvensjonen, forutsatt at beslutningen om slik innbydelse får enstemmig tilslutning av de av Rådets medlemmer som har ratifisert konvensjonen.

2. Tilslutning skjer ved deponering av et tiltredelsesdokument hos Europarådets generalsekretær, og får virkning tre måneder etter datoen for deponeringen.

ARTIKKEL 60

1. Enhver kontraherende stat kan ved undertegningen av konvensjonen eller ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument angi på hvilket eller hvilke territorier konvensjonen får anvendelse.

2. Enhver kontraherende stat kan ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument eller på hvilket som helst senere tidspunkt ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær underrette om at den utstrekker konvensjonen til et eller flere andre territorier som er nevnt i erklæringen, og for hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig, eller på hvis vegne den har myndighet til å inngå forpliktelser.

3. Enhver erklæring som er avgitt i medhold av nr. 2, kan trekkes tilbake etter de regler som er fastsatt i konvensjonens artikkel 64, for så vidt angår ethvert territorium som er nevnt i erklæringen.

ARTIKKEL 61

1. Enhver kontraherende stat kan ved undertegning av konvensjonen eller ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument underrette om at den tar et eller flere av de forbehold som er nevnt i bilag I til konvensjonen.

2. Enhver kontraherende stat kan helt eller delvis tilbakekalle et forbehold som den har tatt i medhold av nr. 1 ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær, og den får virkning fra den dato den er mottatt.

3. En kontraherende stat som har tatt forbehold med hensyn til en bestemmelse i denne konvensjon, kan ikke kreve at en annen kontraherende stat anvender denne bestemmelse; er det tale om et delvis eller betinget forbehold, kan den førstnevnte stat likevel kreve at bestemmelsen anvendes for så vidt den selv har akseptert den.

ARTIKKEL 62

1. Enhver kontraherende stat kan når som helst ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær angi de lovbestemmelser som skal opptas i bilag II eller III til denne konvensjon.

2. Europarådets generalsekretær skal underrettes om enhver endring i de nasjonale bestemmelser som er nevnt i bilag II eller III, dersom endringen gjør opplysningene i disse bilag uriktige.

3. Enhver endring som skjer i bilag II eller III i medhold av nr. 1 eller 2, får virkning i den enkelte kontraherende stat en måned etter at Europarådets generalsekretær har gitt underretning om den.

ARTIKKEL 63

1. Enhver kontraherende stat skal med henblikk på anvendelsen av denne konvensjon samtidig med deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument gi Europarådets generalsekretær de relevante opplysninger om de sanksjoner som kan brukes i vedkommende stat, og om hvorledes de fullbyrdes.

2. Europarådets generalsekretær skal likeledes underrettes om enhver senere endring som gjør at de opplysninger som er gitt i medhold av nr. 1, blir uriktige.

ARTIKKEL 64

1. Denne konvensjon berører verken de rettigheter eller forpliktelser som følger av utleveringstraktater og internasjonale multilaterale konvensjoner om særlige forhold som omhandles i denne konvensjon, og som finnes i andre konvensjoner som gjelder mellom kontraherende stater.

2. De kontraherende stater kan inngå bilaterale eller multilaterale overenskomster med hverandre om de forhold som omhandles i denne konvensjon bare med henblikk på å supplere dens bestemmelser eller å lette anvendelsen av de prinsipper den inneholder.

3. Dersom to eller flere kontraherende stater allerede har regulert sitt innbyrdes forhold på dette område på grunnlag av ensartet lovgivning eller ved en særlig ordning, eller skulle de i fremtiden gjøre dette, kan de likevel regulere sitt innbyrdes forhold på dette grunnlag uten hensyn til bestemmelsene i denne konvensjon.

4. Kontraherende stater som slutter å anvende denne konvensjons bestemmelser på sitt innbyrdes forhold, skal underrette Europarådets generalsekretær om det.

ARTIKKEL 65

Europarådets komité for kriminalspørsmål skal holdes underrettet om anvendelsen av denne konvensjon og skal etter behov medvirke til en fredelig løsning av enhver vanskelighet som måtte oppstå i forbindelse med håndhevelsen av konvensjonen.

ARTIKKEL 66

1. Denne konvensjon gjelder uten tidsbegrensning.

2. Enhver kontraherende stat kan for sitt vedkommende si opp denne konvensjon ved å gi underretning om det til Europarådets generalsekretær.

3. Oppsigelse får virkning seks måneder etter at generalsekretæren mottok slik underretning.

ARTIKKEL 67

Europarådets generalsekretær skal underrette de av Rådets medlemmer som er representert i Ministerkomiteen, og enhver stat som har tiltrådt konvensjonen, om:

(a) enhver undertegning;

(b) enhver deponering av et ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument;

(c) enhver ikrafttredelse av denne konvensjon i medhold av artikkel 58;

(d) enhver erklæring mottatt etter artikkel 19 nr. 2;

(e) enhver erklæring mottatt etter artikkel 44 nr. 4;

(f) enhver erklæring mottatt etter artikkel 60;

(g) ethvert forbehold tatt i medhold av bestemmelsene i artikkel 61 nr. 1, samt tilbakekall av slikt forbehold;

(h) enhver erklæring mottatt etter artikkel 62 nr. 1, samt enhver senere underretning mottatt etter artikkel 62 nr. 2;

(i) enhver opplysning mottatt etter artikkel 63 nr. 1, samt enhver senere underretning mottatt etter artikkel 63 nr. 2;

(j) enhver underretning om bilaterale eller mulitilaterale overenskomster inngått etter artikkel 64 nr. 2, eller om ensartet lovgivning innført etter artikkel 64 nr. 3;

(k) enhver underretning mottatt etter artikkel 66 samt datoen oppsigelsen trer i kraft.

ARTIKKEL 68

Denne konvensjon og de erklæringer og underretninger som angis i medhold av den, får bare anvendelse på fullbyrding av avgjørelser som er truffet etter at konvensjonen er trådt i kraft mellom vedkommende kontraherende stater.

Til bekreftelse herav har de undertegnede, som er behørig bemyndiget til det, underskrevet denne konvensjon.

Utferdiget i Haag den 28. mai 1970 i engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet, i et eneste eksemplar, som skal oppbevares i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekretær skal sende bekreftede kopier til de stater som undertegner eller tiltrer konvensjonen.

II.

Endringer i andre lover

1. *Alminnelig borgerlig straffelov 22. mai 1902 nr. 10 § 12 a første ledd* skal lyde:

Når det overfor en person er avsagt endelig dom som går inn under lov om *overføring av domfelte* eller lov om overføring av straffeforfølging fra eller til annet europeisk land, kan ikke straffesak reises eller straffedom avsis her i riket for samme straffbare forhold, såframt

a) han ble frifunnet;
b) han ble funnet skyldig uten at det ble fastsatt noen sanksjon;
c) den idømte sanksjon er blitt fullstendig fullbyrdet eller er under fullbyrding; eller
d) den idømte sanksjon er bortfalt etter domslandets regler.

2. *Lov 22. februar 1974 nr. 9 om europeiske straffedommer m.m.* oppheves.

III.

Stortingets samtykke i ratifikasjon

Stortinget samtykker i at Den europeiske konvensjonen 21. mars 1983 om overføring av domfelte ratifiseres, og i at det tas forbehold i medhold av konvensjonens art. 3 nr. 4, art. 9 nr. 4, art. 17 nr. 3 og art. 20.

IV.

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

Lov nr. 68

om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m., datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 81. Besl. O. nr. 79. Behandlet i Odelstinget 11. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 17. juni 1991.)

I.

I Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

Ny § 271 a skal lyde:

Den som ved grov uaktsomhet foretar bedrageri som beskrevet i § 270 eller § 271, straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år.

§ 281 første ledd skal lyde:

Med *bøter eller* fengsel inntil 3 år straffes en skyldner som under konkurs, offentlig akkordforhandling eller annen forhandling om gjeldsordning etter regler som er gitt ved lov, ved fortielse eller uriktige opplysninger eller på annen måte søker å unndra noen av sine eiendeler fra å tjene til dekning for fordringshaverne, eller uriktig oppgir eller vedkjenner seg forpliktelser.

§ 283 a første ledd skal lyde:

Den som ikke begjærer åpning av gjeldsforhandling eller konkurs til tross for at han bør innse at han ikke vil kunne tilfredsstille alle fordringshaverne, straffes med *bøter eller* fengsel inntil 2 år, dersom

1) denne unnlatelsen har til følge at det ikke kan foretas omstøtelse av disposisjoner eller tvangsforretninger som han bør innse innebærer en betydelig svekkelse av fordringshavernes utsikt til å få dekning, eller
2) *han bør innse at* den næringsvirksomhet som han eier eller bestyrer, alene eller sammen med andre, klart går med tap, *og at* fordringshaverne ikke vil kunne tilfredsstilles innen rimelig tid.

§ 284 skal lyde:

Med *bøter eller* fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som gir noen fordringshaver fyldest-

gjørelse eller sikkerhet, skjønt han bør innse at han ikke vil kunne tilfredsstille alle fordringshaverne, og at utsikten for dem til å få dekning blir betydelig forringet.

§ 285 første ledd første punktum skal lyde:

Med *bøter eller* fengsel inntil 2 år straffes den som innlater seg på spill eller annet vågelig foretagende som står i misforhold til hans økonomiske stilling, med den følge at formuesstillingen forverres og fordringshaverne påføres tap.

II.

I lov av 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing gjøres følgende endringer:

§ 34 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Tidsfristen i § 28 første ledd skal likevel være 20 år for pant etter panteloven §§ 3-8 til *3-11, § 3-17* tredje ledd *og § 4-10.*

III.

I lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:

§ 13-18 oppheves.

IV.

I lov av 8. februar 1980 nr. 2 om pant gjøres følgende endringer:

§ 4-10 skal lyde:

Factoring

(1) En næringsdrivende kan slutte avtale om avhendelse, avhendelse i sikringsøyemed eller pantsettelse av de enkle pengekrav *på vederlag for varer eller tjenester* som han har eller får i sin virksomhet eller i en særlig del av denne. Det er ikke nødvendig at skyldnerne blir navngitt.

(2) Avtale som nevnt i første ledd får rettsvern ved tinglysing på den næringsdrivendes blad i Løsøreregisteret. Rett etter slik avtale kan allikevel ikke gjøres gjeldende mot den som i aktsom god tro har ervervet en konkurrerende rett til et krav som omfattes av avtalen, og som har fått rettsvern for sitt erverv etter § 4-5 eller etter lov av 17. februar 1939 om gjeldsbrev § 29.

(3) Bestemmelsene i §§ 3-5, *4-4 annet ledd,* 4-6, 4-7 og 4-8 gjelder tilsvarende for avtale etter nærværende *paragraf.*

V.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 262 nytt tredje ledd skal lyde:

I særlige tilfeller hvor retten ut fra sakens art finner det hensiktsmessig, kan den pålegge påtalemyndigheten å sende en skriftlig redegjørelse for saken innen en nærmere fastsatt frist. Retten sender kopi av redegjørelsen til tiltalte og forsvareren, med frist for eventuelle bemerkninger.

VI.

I lov av 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endring:

§ 41 nåværende tredje ledd blir annet ledd nytt annet punktum.

Nåværende fjerde til syvende ledd blir nytt tredje til sjette ledd.

VII.

I lov av 15. juni 1990 nr. 27 om vern av kretsmønstre for integrerte kretser § 11 tredje ledd nr. 1 rettes henvisningen til åndsverkloven § 10 annet ledd til § 10 nytt tredje ledd.

VIII.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at deler av loven skal tre i kraft fra forskjellig tid.

Endringene i tinglysingsloven og panteloven gjelder for avtaler som blir stiftet etter at endringene er trådt i kraft. For eldre avtaler gjelder endringene for pengekrav som oppstår senere enn 6 måneder etter ikrafttredelsen.

Lov nr. 69

om endringar i lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen og i lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring, datert 20. juli 1991. (Innst. O. nr. 65. Besl. O. nr. 60. Behandlet i Odelstinget 3. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen vert det gjort følgjande endringar:

§ 5 nr. 1 andre ledd skal lyde:

Elevtalet i klassen skal likevel ikkje i noko høve vere høgre enn 12 når det er fire årskull eller meir i klassen, 18 når det er tre årskull i klassen, 24 når det er to årskull i klassen *og 28 på barnesteget og 30 på ungdomssteget* når det er eitt årskull i klassen.

§ 6 skal lyde:

1. Den årlege undervisningstida for elevane skal vere minst 37 veker.

2. Minste veketimetal gjennom dei 6 åra på barnesteget og dei 3 åra på ungdomssteget vert fastsette av departementet i samsvar med budsjettvedtak i Stortinget.

3. Departementet kan gje nærare reglar om den daglege undervisningstida.

4. Departementet fastset rettleiande normer for rammetimetalet for den einskilde kommune.

5. Skolestyret byter timetalet mellom skolane innanfor løyvinga som er vedteken av kommunestyret.

§ 8 nr. 3 skal lyde:

3. Spesialundervisning i eigne skolar eller i spesialklassar lagde til ein vanleg skole, kan skipast av ein kommune åleine, av fleire kommunar i lag, av ein fylkeskommune eller andre enn kommunar eller fylke. *Skoledirektøren har tilsyn med denne undervisninga. Departementet kan gje nærare føresegner.*

§ 8 nr. 4 andre ledd vert oppheva.

§ 27 nr. 1 første ledd skal lyde:

Skolestyret er styre for dei skolane kommunen driv.

Paragrafoverskrifta til § 37 skal lyde:

Plikter for kommunen *m.m.*

§ 37 nr. 1 nytt andre ledd skal lyde:

Når fylkeskommunen eig eller ved avtale har økonomisk ansvar for drifta av ein sosial eller medisinsk institusjon, har fylkeskommunen ansvaret for undervisning etter denne lova for klientane ved institusjonen. Ansvaret femner og om skolerom og utstyr.

§ 37 nr. 2 nytt andre ledd skal lyde:

For elevar i sosiale og medisinske institusjonar som fylkeskommunen eig, eller ved avtale har driftsansvaret for, vert utgiftene dekte av fylkeskommunen.

§ 37 nr. 3 skal lyde:

Kommunen der eleven har heimen sin, betaler for undervisninga i eller utanfor kommunen. *For elevar i fylkeskommunal sosial eller medisinsk institusjon vert utgiftene dekte av fylkeskommunen.* Departementet gjev nærmare reglar.

II.

I lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring blir det gjort følgjande endringar:

§ 6 første ledd skal lyde:

Departementet *skal gi forskrift* om vurdering, *eksamen og vitnemål. Forskriften skal omfatte hvilke tiltak som kan nyttes mot dem som bryter eksamensbestemmelsene, herunder adgang til å vise bort fra eksamen.*

§ 6 nytt andre ledd skal lyde:

Skoler som ikke hører inn under denne lov, kan med departementets samtykke skrive ut vitnemål etter denne forskriften i den utstrekning de gir parallelle tilbud. Departementet avgjør om et tilbud ansees parallelt og kan sette vilkår for godkjenningen. Departementet kan trekke godkjenningen tilbake hvis vilkårene ikke blir oppfylt.

§ 8 første og andre ledd skal lyde:

En elev som er tatt inn i den videregående skole, skal - så vidt mulig - kunne gå der inntil *tre* år eller ut over den tid dersom *eleven* har valgt en studieretning som krever lengre tid. Funksjonshemmede har på samme måte rett til opplæring i den videregående skole i mer enn *tre* år når de etter en sakkyndig vurdering trenger det og kan ta imot opplæring.

I tilfelle en elev har vansker med å følge *den* undervisningen *som er* valgt, skal skolen søke å finne fram til og tilby et annet undervisningsprogram som høver *bedre*. Dersom *denne* skolen har vansker med det, tar skoleutvalget spørsmålet opp med fylkesskolestyret som søker å gi *eleven* et høvelig undervisningstilbud ved en annen skole i eller utenfor fylket.

§ 10 andre ledd skal lyde:

Skoleutvalget fastsetter ordningen for den enkelte skole innenfor disse rammer og fylkeskommunens vedtak om begynnelse og slutt på skoledagen.

§ 12 tredje ledd skal lyde:

Fylkestinget fastsetter regler om utleie og utlån av anlegg og utstyr. Reglene skal være formet slik at ingen blir utestengt av religiøse eller politiske grunner.

§ 14 blir oppheva.

§ 16 skal lyde:

Når en elev har gjort seg skyldig i alvorligere forseelser eller forsømmelser, skal skolen først forsøke å hjelpe *eleven* gjennom pedagogisk-psykologisk og annen rådgivning, eller bistå med å skaffe annen sakkyndig hjelp utenfor skolen.

Når en elev vedvarende har vist en oppførsel som i alvorlig grad går ut over orden og arbeidsro i skolen eller når en elev i alvorlig grad forsømmer sine plikter, kan *eleven* vises bort fra skolen. Dersom eleven ikke er myndig, skal *elevens* foreldre/foresatte på forhånd ha fått melding om *forhold som kan føre til bortvisning*, jf. ellers forvaltningslovens *§ 16*. Vedtak om bortvisning fattes av lærerrådet. Vedtaket krever ⅔ flertall av alle medlemmene av rådet.

Eleven skal gis adgang til å forklare seg muntlig for lærerrådet før vedtak om bortvisning treffes, jf. ellers *forvaltningsloven*.

§ 17 andre ledd blir oppheva.

§ 17 tredje ledd blir oppheva.

§ 24 noverande femte ledd skal lyde:

Reglene i § 23 siste *ledd gjelder* tilsvarende for slike utvalg så langt de passer.

§ 25 blir oppheva.

§ 27 første ledd skal lyde:

Ved hver skole skal det være et skoleutvalg med *sju* medlemmer *med varamedlemmer*. To av medlemmene med varamedlemmer velges av fylkesskolestyret, to av lærerrådet, to av elevrådet og en av rådet for det øvrige personalet ved skolen. Elevrådsrepresentantene med *varamedlemmer* velges for ett, de øvrige for to skoleår om gangen. Skoleutvalget velger selv *leder* og *nestleder* for ett skoleår om gangen.

§ 27 noverande fjerde ledd blir nytt andre ledd og skal lyde:

Fylkesskolestyret kan i særlige tilfeller dispensere fra *bestemmelsene i første ledd*.

§ 27 noverande andre ledd vert nytt tredje ledd og skal lyde:

Rektor deltar i skoleutvalgets møter, men har ikke stemmerett med mindre *rektor* av lærerrådet er valgt til medlem.

§ 27 noverande tredje ledd blir oppheva.

§ 27 noverande femte ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 28 skal lyde:

Rektor er den pedagogiske og administrative leder av skolen. *Rektor* skal påse at de gjeldende bestemmelser i lov, reglement og instruks blir fulgt.

§ 29 første ledd skal lyde:

Ved hver skole skal det være et lærerråd som består av rektor og alle lærere som har minst halv stilling. Lærerrådet velger selv *leder og nestleder* for ett skoleår om gangen.

§ 29 andre ledd blir oppheva.

§ 29 noverande tredje ledd blir nytt andre ledd.

§ 30 andre ledd skal lyde:

Rådet velger selv *leder og nestleder* for ett år om gangen.

§ 31 første ledd andre punktum skal lyde:

Elevrådet velger selv *leder og nestleder*.

§ 35 femte ledd skal lyde:

Fylkeskommunen kan av departementet i særlige tilfeller pålegges å administrere undervisning som ikke hører inn under denne loven når slik undervisning gis i *fengsler*.

§ 35 sjuande ledd skal lyde:

Når fylkeskommunen eier eller ved avtale har økonomisk ansvar for drift av en sosial eller medisinsk institusjon, har den ansvaret for undervisning for klientene ved institusjonen, herunder ansvar for lokaler og utstyr.

§ 39 andre ledd skal lyde:

Om offentlig tilskott til privat videregående skole gjelder reglene i lov *14. juni 1985 nr. 73 om tilskot til private grunnskular og private skular som gjev vidaregåande opplæring (privatskulelova)*.

III.

Endringane trer i kraft straks.

Lov nr. 70

om endringer i lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v., datert 2. august 1991. (Innst. O. nr. 57. Besl. O. nr. 72. Behandlet i Odelstinget 7. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

I.

I lov av 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v. gjøres følgende endringer:

§ 9 a nytt første ledd skal lyde:

For skip som nevnt i §§ 1 første ledd og 94 første ledd, og for skip som nevnt i § 1 fjerde ledd, kan Kongen ved forskrift pålegge rederen å etablere et system for ledelse med hensyn til sikker operasjon av skip og til hindring av forurensning.

Nåværende § 9 a blir § 9 a nytt annet ledd.

§ 106 nytt annet ledd skal lyde:

Rederen eller den som handler for rederen, plikter etter Kongens bestemmelser å etablere rutiner som sikrer

1. *at de ting som skal kontrolleres etter §§ 36 første ledd og 97, er i forsvarlig og forskriftsmessig forfatning, og*
2. *at skipet blir besiktet i samsvar med kravene i §§ 36 første ledd og 97 og fastsatt forskrift.*

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov nr. 71

om statsforetak, datert 30. august 1991. (Innst. O. nr. 67. Besl. O. nr. 68. Behandlet i Odelstinget 4. juni 1991. Behandlet i Lagtinget 13. juni 1991.)

KAP. 1. ALMINNELIGE BESTEMMELSER

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder for foretak som eies av staten alene, og som Kongen har bestemt at loven skal gjelde for, jfr. § 7.

§ 2. Definisjoner

Med statsforetak menes i denne lov foretak som nevnt i § 1.

Eier et statsforetak så mange aksjer eller andeler i et selskap at de representerer flertallet av stemmene, anses statsforetaket som et morforetak og selskapet som et datterselskap. Eier et morforetak sammen med datterselskap eller eier ett eller flere datterselskap tilsammen så mange aksjer eller andeler i et annet selskap som nevnt i første punktum, anses også dette selskapet som datterselskap til morforetaket.

Har et statsforetak ellers som eier av aksjer eller selskapsandeler eller på grunn av avtale bestemmende innflytelse over et selskap og en betydelig andel i dets driftsresultat, anses også statsforetaket som et morforetak og selskapet som et datterselskap.

Morforetak og datterselskap utgjør tilsammen et konsern.

§ 3. Partsstilling

Et statsforetak har selv rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

§ 4. Forholdet til annen lovgivning

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) og lov 19. juni 1970 nr. 69 om offentlighet i forvaltningen (offentlighetsloven) gjelder ikke for statsforetak. Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister (tjenestetvistloven) og lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven) gjelder ikke for ansatte i statsforetak.

Konkurs og gjeldsforhandling etter lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) kan ikke åpnes i et statsforetak.

§ 5. Forbud mot visse låneopptak m.v.

Et statsforetak kan bare ta opp lån eller gi garantier for så vidt som det etter låneopptaket eller garantistillelsen er dekning for foretakets samlede lån og garantiansvar i verdien av foretakets eiendeler. Ved beregningen av foretakets eiendeler skal den senest fastsatte balansen legges til grunn, korrigert med avgang av og tilgang på eiendeler etter balansedagen. Det skal tas hensyn til verdireduksjon som er inntruffet etter balansedagen, og som skyldes årsaker som ikke kan antas å være forbigående.

Første ledd gjelder ikke kredittytelser med vanlig løpetid foretaket mottar i forbindelse med forretningsavtaler eller sedvanlige garantier foretaket avgir ved levering av varer, tjenesteytelser m.v. Første ledd gjelder heller ikke for forpliktelser som det er stilt særskilt statsgaranti for.

I vedtektene kan det fastsettes nærmere regler om foretakets låneopptak og garantistillelser, herunder regler som begrenser adgangen til å ta opp lån eller gi garantier utover det som er fastsatt i første ledd og om at visse lån eller garantistillelser må godkjennes av foretaksmøtet.

Avtale inngått i strid med første ledd er ikke bindende for foretaket og tas ikke i betraktning ved beregningen av statens tilskuddsplikt etter § 51 annet ledd og statens ansvar etter § 53 med mindre det godtgjøres at medkontrahenten var i aktsom god tro da avtalen ble inngått. For avtaler i strid med vedtektsbestemmelser som nevnt i tredje ledd, gjelder § 32.

§ 6. Lovens fravikelighet

Bestemmelsene i loven kan ikke fravikes i vedtektene med mindre det motsatte er særskilt fastsatt i loven.

KAP. 2. STIFTELSE

§ 7. Vedtak om opprettelse av foretaket

Kongen i statsråd treffer vedtak om opprettelse av statsforetak, og fastsetter hvilket departement som skal representere staten som eier av foretaket. Vedtaket skal uttrykkelig betegne foretaket som et statsforetak som loven her skal gjelde for, jfr. § 1.

§ 8. Stiftelsesdokument

Når det er truffet vedtak om opprettelse av statsforetak, jfr. § 7, oppretter vedkommende departement et datert og underskrevet stiftelsesdokument som inneholder en henvisning til vedtaket, og som dessuten i det minste angir departementets beslutning om:

1. Foretakets vedtekter.
2. Foretakets styre, herunder hvem som skal være styrets leder og nestleder.
3. Foretakets revisor.
4. Innskudd i annet enn penger, jfr. § 13 annet ledd første punktum.
5. Tidspunktet for opphør av de ansattes fortrinnsrett til annen statsstilling og rett til ventelønn etter tjenestemannsloven, jfr. § 55 tredje ledd.

Foretaket anses stiftet når stiftelsesdokumentet er opprettet. Fra dette tidspunkt kan foretaket ha partsstilling som nevnt i § 3.

§ 9. Registrering i Foretaksregisteret

Foretaket skal meldes til Foretaksregisteret senest seks måneder etter at stiftelsesdokumentet er opprettet.

KAP. 3. VEDTEKTER

§ 10. Vedtektenes innhold

Foretakets vedtekter skal i det minste angi:

1. Foretakets firma.
2. Foretakets formål.
3. Den kommune i riket hvor foretaket skal ha sitt forretningskontor.
4. Hvilket departement foretaket hører under.
5. Statens innskudd i foretaket.
6. Antallet, eller det laveste eller høyeste antall styremedlemmer.
7. Hvilke saker som skal behandles på det ordinære foretaksmøte.
8. Annet som etter loven krever vedtektsbestemmelse.

§ 11. Vedtektsendringer

Endringer i vedtektene vedtas av foretaksmøtet.

KAP. 4. STATENS INNSKUDD I FORETAKET. UTDELING AV FORETAKETS MIDLER

§ 12. Innskuddskravet

Et statsforetak skal ha en innskuddskapital som står i et forsvarlig forhold til foretakets virksomhet. Ved oppløsning av foretaket plikter staten å skyte inn midler i foretaket i den utstrekning det er nødvendig for å gi fordringshaverne dekning, jfr. § 51 annet ledd.

Dersom balansen viser at to tredjedeler av innskuddet er tapt, skal styret gjøre oppmerksom på dette i årsberetningen og uttale om det er grunn til å treffe tiltak for å sikre foretakets drift, eventuelt å oppløse foretaket.

§ 13. Statens innskudd ved stiftelsen av foretaket

Statens innskuddskapital ved stiftelsen av foretaket skal være innbetalt eller overført til foretaket senest samtidig med at foretaket registreres i Foretaksregisteret.

Er statens innskudd andre formuesverdier enn penger, skal det angis i stiftelsesdokumentet hva som skal skytes inn. Innskuddet kan ikke overføres til et høyere beløp enn det antas å kunne oppføres med i foretakets balanse. En bekreftelse fra revisor om at innskuddet ikke er verdsatt høyere enn tillatt etter forrige punktum, skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

§ 14. Forhøyelse av innskuddskapitalen ved nyinnbetaling

Etter at foretaket er registrert i Foretaksregisteret, kan foretaksmøtet beslutte å øke statens innskudd ved innbetaling av ny kapital.

Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Er innskuddet andre formuesverdier enn penger, skal protokollen angi hva som skal skytes inn. Innskuddet kan ikke overføres til et høyere beløp enn det antas å kunne oppføres med i foretakets balanse. På foretaksmøtet skal det legges fram en bekreftelse fra revisor om at innskuddet ikke er verdsatt høyere enn tillatt etter forrige punktum. Bekreftelsen skal vedlegges protokollen.

Innskuddet skal være innbetalt eller overført til foretaket senest samtidig med at forhøyelsen registreres i Foretaksregisteret. For-

høyelsen anses gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.

§ 15. Forhøyelse av innskuddskapitalen uten nyinnbetaling

Foretaksmøtet kan beslutte å øke statens innskudd i foretaket ved overføring fra foretakets egenkapital i den utstrekning denne etter den senest fastsatte balansen overstiger det tidligere innskuddsbeløpet. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Forhøyelsen anses for gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.

§ 16. Nedsetting av innskuddskapitalen

Foretaksmøtet kan beslutte å sette ned statens innskudd. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal settes ned med, og om beløpet skal anvendes til:

1. Dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte.
2. Tilbakebetaling til staten, eller
3. Overføring til fond.

Beslutning som nevnt i første ledd nr. 2 og 3 kan ikke gjelde større beløp enn at det etter nedsettingen er full dekning for det gjenværende innskudd. Ved beregningen av beløpet skal balanse for det siste regnskapsår legges til grunn, men det skal tas tilbørlig hensyn til tap som måtte være lidt etter balansedagen. På foretaksmøte skal det legges fram en bekreftelse fra revisor på at vilkårene i første og annet punktum er oppfylt. Bekreftelsen skal vedlegges protokollen.

§ 17. Utbytte

Utdeling av foretakets midler til staten som ikke skjer ved nedsettelse av innskuddskapitalen jfr. § 16 eller ved oppløsning, jfr. kapittel 10, kan bare foretas som utdeling av utbytte.

Utbytte kan bare besluttes utdelt så langt foretaket har en nettoformue som overstiger innskuddskapitalen. Ved beregningen av beløpet skal balansen for det siste regnskapsåret legges til grunn. Det kan ikke i noe tilfelle besluttes utdelt mer enn forenlig med forsiktig og god regnskapsskikk under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter balansedagen eller som må forutsettes å ville inntreffe.

Beslutning om utdeling av foretakets midler treffes av foretaksmøtet.

KAP. 5. STYRE OG ADMINISTRERENDE DIREKTØR

§ 18. Foretakets ledelse

Et statsforetak ledes av et styre og en administrerende direktør.

§ 19. Styrets sammensetning m.v.

Et statsforetak skal ha et styre på minst tre personer. I foretak hvor de ansatte har styrerepresentasjon, jfr. § 20, skal styret ha minst fem medlemmer.

Administrerende direktør kan ikke være medlem av styret.

Styret velges av foretaksmøte med de unntak som følger av §§ 8 første ledd og 20. Styremedlemmenes godtgjørelse fastsettes av foretaksmøtet.

Styret skal ha en leder og nestleder. Er ikke annet bestemt i vedtektene, velges lederen og nestlederen av foretaksmøtet.

§ 20. Ansattes styrerepresentasjon

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 30 ansatte, kan ⅔ av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør og vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil ⅓, likevel minst to, av styrets medlemmer med vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 200 ansatte, og det er avtalt at foretaket ikke skal ha bedriftsforsamling, jfr. § 33 annet ledd, skal de ansatte velge ett styremedlem med vararepresentant, eller to observatører med vararepresentanter, i tillegg til den representasjon som følger av annet ledd.

Tilhører foretaket et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom felles ledelse, kan Kongen etter søknad fra konsernet (gruppen) eller fra fagforeninger som omfatter ⅔ av de ansatte i konsernet (gruppen) eller fra et flertall av de ansatte i konsernet (gruppen) bestemme at de ansatte i konsernet (gruppen) ved anvendelse av annet og tredje ledd skal regnes som ansatt i foretaket, og at valg etter annet og tredje ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet (gruppen).

Kongen kan ved forskrift eller ved vedtak i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra første, annet og tredje ledd eller bestemme at fjerde ledd skal anvendes i forhold til deler av konsernet (gruppen). Kongen kan dessuten gi utfyllende forskrifter til første, annet, tredje og fjerde ledd, herunder om vilkår for stemme-

rett og valgbarhet, om valgmåten, om avgjørelsen av tvister om valget og om bortfall av verv som styremedlem og observatør.

Bestemmelsene i § 21 første ledd om tjenestetidens lengde og § 22 første ledd tredje punktum om fjerning av styremedlemmer, gjelder ikke for styremedlemmer og observatører valgt etter reglene i første, annet, tredje og fjerde ledd.

§ 21. Tjenestetid

Styremedlemmene tjenestegjør i to år. I vedtektene kan det fastsettes kortere eller lengre tjenestetid, likevel ikke lengre enn 4 år. Kortere tjenestetid kan fastsettes ved suppleringsvalg. Tjenestetiden opphører ved utløpet av det ordinære foretaksmøte i det år tjenestetiden utløper.

Et styremedlem blir stående inntil nytt styremedlem er valgt selv om tjenestetiden er utløpt.

§ 22. Opphør av styreverv før tjenestetiden er utløpt

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Om tilbaketreden skal gis rimelig forhåndsvarsel til departementet. Medlem av styret kan når som helst fjernes ved beslutning av foretaksmøtet.

Opphører vervet for et styremedlem før utløpet av tjenestetiden eller blir han fjernet ved kjennelse etter konkursloven §§ 142 og 143, og vararepresentant for ham ikke fins, skal foretaksmøtet velge et nytt styremedlem for resten av perioden. Valget kan likevel utstå til neste ordinære foretaksmøte dersom styret er vedtaksført med de gjenværende medlemmer og vararepresentanter.

§ 23. Styrets myndighet

Forvaltningen av foretaket hører under styret, som også påser at virksomhetene drives i samsvar med foretakets formål, vedtekter og retningslinjer fastsatt av foretaksmøtet. Styret har ansvaret for en tilfredstillende organisering av foretaket og skal påse at bokføringen og formuesforvaltningen er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal føre tilsyn med administrerende direktørs ledelse av virksomheten.

Før styret treffer vedtak i saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets formål eller som i vesentlig grad vil endre virksomhetens karakter, skal saken skriftlig forelegges departementet. Som vedlegg skal i tilfelle følge uttalelse fra bedriftsforsamlingen etter § 35 tredje ledd. I vedtektene kan det fastsettes nærmere regler om hvilke saker som skal forelegges departementet etter første punktum.

Styret kan ikke uten foretaksmøtets samtykke inngå avtale om deltakelse i et selskap eller annet samarbeidsforhold hvor foretaket har et ubegrenset ansvar for den felles virksomhetens samlede forpliktelser eller for deler av disse.

§ 24. Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlem av styret og administrerende direktør kan kreve at styret sammenkalles. Om styret ikke for enkelte tilfelle bestemmer noe annet, har administrerende direktør rett til å være tilstede og til å uttale seg på styremøtene.

Styremøtene ledes av lederen, eller i hans fravær, av nestlederen. Er ingen av disse tilstede, velger styret selv sin møteleder.

Ved styremøtene skal det føres protokoll som underskrives av samtlige tilstedeværende styremedlemmer. Styremedlem eller administrerende direktør som er uenig i styrets beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen. Protokollen skal snarest, og senest fjorten dager etter at styremøte er avholdt, sendes vedkommende departement.

§ 25. Vedtaksførhet og flertallskrav

Styret er vedtaksført når mer enn halvdelen av samtlige styremedlemmer er tilstede. Styret kan likevel ikke treffe beslutning med mindre alle medlemmer av styret så vidt mulig er gitt mulighet til å delta i behandling av saken. Har et styremedlem forfall, og det finnes vararepresentant for ham, skal vararepresentanten gis mulighet til å møte.

Som styrets beslutning gjelder det som flertallet blant de møtende har stemt for, eller ved stemmelikhet det som møtelederen har stemt for. De som stemmer for en beslutning må likevel alltid utgjøre mer enn ⅓ av samtlige styremedlemmer.

Ved valg eller ansettelse anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmene likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfelle gjelder det lederen har stemt for.

§ 26. Administrerende direktør

Et statsforetak skal ha en administrerende direktør som tilsettes av styret som også fastsetter administrerende direktørs lønn. Styret treffer vedtak om å si opp eller avskjedige administrerende direktør.

§ 27. Administrerende direktørs myndighet

Administrerende direktør forestår den daglige ledelse av foretaket, og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret gir. Administrerende direktør skal sørge for at foretakets bokføring er i samsvar med lov og forskrifter og at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte.

Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som etter foretakets forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Slike saker kan administrerende direktør bare avgjøre om styret i enkelte tilfelle har gitt ham myndighet til det, eller styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for foretakets virksomhet. Styret skal i så fall snarest underrettes om saken.

§ 28. Habilitet

Styremedlem eller administrerende direktør må ikke delta i behandling eller avgjørelser av spørsmål som har slik særlig betydning for ham selv eller nærstående at han må anses for å ha en framtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

§ 29. Forbud mot å motta gaver m.v.

Den som er ansatt eller har tillitsverv i foretaket må ikke for seg eller andre motta gaver, provisjoner, tjenester eller andre ytelser fra andre enn foretaket som er egnet til, eller av giveren ment, å påvirke deres handlinger for foretaket.

Gaver, tjenester eller andre ytelser som nevnt i første ledd må heller ikke mottas av vedkommendes ektefelle, person som vedkommende lever sammen med, noen som er beslektet eller besvogret med dem i rett opp eller nedstigende linje, eller av selskap hvor noen person som nevnt i første ledd har en framtredende interesse i.

Den som har mottatt ytelse i strid med forbudet i paragrafen her, plikter å betale foretaket et beløp som tilsvarer det som urettmessig er mottatt. § 56 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 30. Opplysningsplikt m.v. for styret i datterselskap

Styret i datterselskap plikter å gi styret og administrerende direktør i det eiende statsforetak de opplysninger som trengs for å vurdere konsernets stilling og resultatet av konsernets virksomhet.

KAP. 6. REPRESENTASJON

§ 31. Styret og administrerende direktørs representasjonsrett

Styret representerer foretaket utad, og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlem eller administrerende direktør rett til å tegne foretakets firma. Vedtektene kan begrense styrets myndighet etter forrige punktum og også selv gi bestemmelser om fullmakt som der nevnt.

Administrerende direktør representerer foretaket utad i saker som faller innenfor hans myndighet etter § 27.

§ 32. Overskridelse av representasjonsretten

Har noen som representerer foretaket utad ved handling på vegne av foretaket overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for foretaket dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten er overskredet, og det derfor ville stride mot redelighet å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

KAP. 7. BEDRIFTSFORSAMLING

§ 33. Bedriftsforsamlingens sammensetning

I foretak som de siste tre regnskapsår gjennomsnittlig har hatt flere enn 200 ansatte, skal det velges en bedriftsforsamling på 12 medlemmer eller et høyere antall, delelig med tre, som fastsettes av foretaksmøtet.

Det kan inngås avtale mellom foretaket og fagforeninger som omfatter ⅔ av de ansatte eller et flertall av de ansatte om at foretaket ikke skal ha bedriftsforsamling, jfr. § 20 tredje ledd. Kongen kan gi nærmere regler om avtalens inngåelse og innhold.

⅔ av bedriftsforsamlingens medlemmer med vararepresentanter velges av foretaksmøtet.

⅓ av bedriftsforsamlingens medlemmer med vararepresentanter velges av og blant de ansatte. Fagforeninger som omfatter ⅔ av de ansatte eller et flertall av de ansatte, kan beslutte at det i tillegg skal velges observatører og vararepresentanter. Antallet observatører kan utgjøre inntil en halvpart av de ansattes medlemmer.

Tilhører foretaket et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom felles ledelse, kan Kongen etter søknad fra konsernet (gruppen) eller fra fagforeninger som omfatter ⅔ av de ansatte i konsernet (gruppen) eller fra et flertall av de ansatte i konsernet (gruppen) bestemme at de ansatte i konsernet (gruppen) ved anvendelse av første

ledd skal regnes som ansatte i foretaket, og at valg etter fjerde ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet (gruppen).

Kongen kan ved forskrift eller i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra bestemmelsene i første og fjerde ledd eller bestemme at femte ledd skal anvendes i forhold til deler av konsernet. Kongen kan dessuten gi utfyllende forskrifter til første, fjerde og femte ledd, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten, om avgjørelsen av tvister om valget og om bortfall av verv som medlem av bedriftsforsamlingen.

§ 34. Tjenestetid m.m.

Om tjenestetid og opphør av verv som medlem av bedriftsforsamlingen gjelder §§ 21 og 22 tilsvarende, likevel gjelder § 21 første ledd om tjenestetidens lengde og § 22 første ledd tredje punktum om fjerning av et medlem ikke for medlem som er valgt av de ansatte i medhold av § 33 fjerde ledd.

Medlem av og observatør i styret og administrerende direktør kan ikke være medlem eller observatør til bedriftsforsamlingen. Lovens bestemmelser om bedriftsforsamlingens medlemmer gjelder så langt de passer for observatører og vararepresentanter.

Bedriftsforsamlingen velger selv en leder blant sine medlemmer.

§ 35. Bedriftsforsamlingens myndighet

Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og administrerende direktørs forvaltning av foretaket. Hvert av medlemmene og observatørene kan på møte i bedriftsforsamlingen kreve opplysninger om foretakets drift i den utstrekning de finner det nødvendig. Bedriftsforsamlingen kan selv eller ved utvalg iverksette undersøkelser.

Bedriftsforsamlingen skal gi uttalelse til foretaksmøtet om styrets forslag til resultatregnskap og balanse bør godkjennes, og om styrets forslag om bruk av overskudd eller dekning av underskudd. Styrets forslag samt revisjonsberetning skal sendes bedriftsforsamlingens medlemmer senest en uke før saken skal behandles.

Før det treffes vedtak i saker som gjelder (a) investeringer av betydelig omfang i forhold til foretakets ressurser eller (b) rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken skal forslaget forelegges bedriftsforsamlingen til uttalelse.

Bedriftsforsamlingen kan vedta anbefalinger til styret om en hvilken som helst sak.

Andre beføyelser kan ikke legges til bedriftsforsamlinger.

§ 36. Møter i bedriftsforsamlingen m.v.

Bedriftsforsamlingens leder skal innkalle til møte så ofte som nødvendig, og dessuten når minst 1/6 av medlemmene eller styret krever det. Om ikke bedriftsforsamlingen for det enkelte tilfelle bestemmer noe annet, har styremedlem, observatør og administrerende direktør rett til å være tilstede og til å uttale seg på møter i bedriftsforsamlingen. Styrets leder og administrerende direktør har plikt til å være tilstede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal det utpekes en stedfortreder. Om møteledelse og protokollering gjelder § 24 annet og tredje ledd tilsvarende og om vedtaksførhet og avstemminger gjelder § 25 tilsvarende.

Godtgjørelsen til bedriftsforsamlingens medlemmer og observatører fastsettes av foretaksmøtet.

§ 37. Vedtektsbestemmelser om bedriftsforsamling

I vedtektene kan bestemmes at foretaket skal ha bedriftsforsamling selv om vilkårene etter § 33 ikke foreligger. Bestemmelser om bedriftsforsamling som er gitt i eller i medhold av loven, gjelder da tilsvarende.

KAP. 8. FORETAKSMØTE

§ 38. Allment om foretaksmøtets myndighet og sammensetning

Departementet utøver den øverste myndighet i foretaket i foretaksmøtet. Departementets myndighet i foretaket kan ikke utøves utenom foretaksmøtet.

Rett til å være tilstede i foretaksmøtet og til å uttale seg har foretakets styre, administrerende direktør og revisor. Administrerende direktør og styrets leder har plikt til å være tilstede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal utpekes en stedfortreder. Foretakets revisor har plikt til å være tilstede forsåvidt de saker som skal behandles er av slik art at hans nærvær kan anses nødvendig.

§ 39. Ordinært foretaksmøte

Ordinært foretaksmøte avholdes innen 6 måneder etter utgangen av hvert regnskapsår.

På det ordinære foretaksmøte skal følgende spørsmål behandles og avgjøres:

1. Fastsetting av foretakets resultatregnskap og balanse, herunder anvendelse av årsoverskudd eller dekning av årsunderskudd.

2. Fastsetting av konsernresultatregnskap og konsernbalanse.
3. Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under foretaksmøtet.

§ 40. Ekstraordinært foretaksmøte

Ekstraordinært foretaksmøte avholdes når departementet, styret eller revisor finner det nødvendig.

§ 41. Innkalling til foretaksmøte

Departementet innkaller til foretaksmøte og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen til ordinært foretaksmøte skal foretas skriftlig senest to uker før møtet, og skal være vedlagt årsoppgjør, revisors beretning og bedriftsforsamlingens uttalelse. Innkallingen til ekstraordinært foretaksmøte skal foretas senest en uke før møtet, om ikke kortere varsel i et særlig tilfelle er påtrengende nødvendig.

Til møtet innkalles de som etter § 38 annet ledd har rett til å være tilstede på foretaksmøtet.

Innkallingen skal bestemt angi de saker som skal behandles på møtet. Vil vedtektene bli foreslått endret, skal hovedinnholdet av forslaget gjengis i innkallingen. Foretaksmøtet kan ikke treffe vedtak i andre saker enn de som er nevnt i innkallingen med mindre samtlige av de som etter § 38 annet ledd har rett til å være tilstede samtykker i det.

§ 42. Møteledelse og protokollasjon

Foretaksmøtet ledes av styrets leder. Har foretaket bedriftsforsamling, ledes møtet av bedriftsforsamlingens leder.

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for foretaksmøtet. Protokollen skal underskrives av møtelederen og en annen person som velges blant de tilstedeværende. Er noen av de som etter § 38 annet ledd har rett til å være tilstede på møtet, uenig i departementets beslutning, skal deres oppfatning føres inn i protokollen.

KAP. 9. REVISJON OG GRANSKING

§ 43. Foretaksrevisjon

Et statsforetak skal ha en eller flere revisorer, som velges av foretaksmøtet. Minst én skal være statsautorisert.

§ 44. Gransking

Foretaksmøtet kan, når særlige grunner tilsier det, beslutte gransking av foretaket eller av nærmere angitte forhold vedrørende forvaltningen av det eller regnskapene.

Den som på vegne av foretaksmøtet forestår granskingen har rett til å foreta de undersøkelser i foretaket som finnes nødvendig, og kan i denne forbindelse kreve nødvendig bistand av foretaket. Den som forestår granskingen kan av styret, administrerende direktør og enhver annen ansatt eller tillitsvalgt i foretaket, kreve enhver opplysning om foretakets forhold som granskingen gjør nødvendig. Tilhører foretaket et konsern, gjelder retten til å foreta undersøkelser og kreve opplysninger etter første og annet punktum i leddet her også overfor datterselskap. Den som på vegne av foretaksmøtet foretar granskingen har taushetsplikt etter samme regler som gjelder for revisorer, jfr. revisorloven § 15 tredje ledd.

§ 45. Riksrevisjonens kontroll

I statsforetak og heleide datterselskaper til slike foretak har Riksrevisjonen rett til å kreve de opplysninger den finner påkrevd for sin kontroll, så vel fra foretaket selv som fra den valgte revisor. Riksrevisjonen kan i den utstrekning som finnes nødvendig selv foreta undersøkelser i foretaket. For øvrig kan Stortinget fastsette regler om Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i foretaket og herunder fastsette hvilke dokumenter m.m. som skal sendes Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen skal varsles og ha rett til å være til stede i foretaksmøtet og møter i bedriftsforsamlingen.

KAP. 10. OPPLØSNING OG AVVIKLING

§ 46. Vedtak om oppløsning.

Kongen i statsråd treffer vedtak om oppløsning av foretaket.

§ 47. Oppløsning etter melding fra styret

Har styret grunn til å tro at foretaket ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, skal det straks sende departementet melding om forholdet. Med mindre det vedtas en plan for fortsatt drift som vil gi fordringshaverne dekning ved forfall, skal foretaket oppløses, jfr. § 46.

I de første seks månedene etter at meldingen som nevnt i første ledd er sendt til departementet, kan det ikke avholdes tvangsauksjon eller gjennomføres annen tvangsrealisasjon av foretakets eiendeler.

§ 48. Oppløsning etter krav fra en fordringshaver

Når det er grunn til å tro at foretaket ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, kan melding som nevnt i § 47 første ledd, også sendes til departementet av

en fordringshaver som ikke har sin fordring betryggende sikret. Melding som nevnt kan også sendes av en fordringshaver som ikke har sin fordring betryggende sikret når han har krevd foretaket for klar og forfalt gjeld og tidligst fire uker etter første påkrav har sendt ytterligere et påkrav til foretaket med en betalingsfrist på minst to uker. Melding må i tilfelle være sendt i løpet av de første to ukene etter betalingsfristens utløp. Når melding er sendt til departementet etter leddet her, gjelder § 47 første ledd annet punktum og annet ledd tilsvarende.

Er det ikke innen seks måneder fra melding som nevnt i første ledd er sendt, lagt fram en plan som nevnt i § 47 første ledd annet punktum og foretaket heller ikke er besluttet oppløst, kan fordringshaver som nevnt i første ledd kreve foretaket oppløst ved dom.

§ 49. Vedtak om avvikling m.v.

Når foretaket er besluttet oppløst, jfr. §§ 46 og 48 siste ledd, skal departementet innen to uker innkalle til foretaksmøte hvor det velges avviklingsstyre og gis nærmere regler om avviklingsmåten.

Når avviklingsstyre er valgt, trer det ordinære styret ut av funksjon.

§ 50. Melding til Foretaksregisteret og kreditorvarsel

Avviklingsstyret skal straks gi melding til Foretaksregisteret om at foretaket er besluttet oppløst. Foretaksregisteret skal samtidig med registrering av meldingen kunngjøre beslutningen og varsle foretakets fordringshavere om at de må melde seg til foretaket innen en frist fastsatt av avviklingsstyret som regnes fra siste kunngjøring. Fristen skal være på minst en måned og ikke lenger enn tre måneder. Kunngjøringen skal rykkes inn to ganger med minst én ukes mellomrom i Norsk lysingsblad og én avis som er alminnelig lest på stedet.

§ 51. Dekning av fordringshaverne

Avviklingsstyret skal sørge for at alle kjente fordringshavere får dekning for såvidt ikke fordringshaveren frafaller sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor isteden. Dette gjelder likevel ikke fordringshavere med omtvistede eller usikre krav. Overfor disse svarer staten etter oppløsningen, jfr. § 53.

I den utstrekning det ikke er midler i foretaket til å dekke fordringshavere som skal dekkes etter første ledd, skal staten skyte inn de midler i foretaket som er nødvendig for å dekke fordringshaverne.

§ 52. Endelig oppløsning

Når alle kjente fordringshavere som skal dekkes etter § 51 har fått dekning, og eventuelt overskudd er utbetalt til staten, skal avviklingsstyret legge et skriftlig oppgjør fram for foretaksmøtet til godkjenning.

Når oppgjøret er endelig godkjent av foretaksmøtet, skal det meldes til Foretaksregisteret at foretaket er endelig oppløst.

§ 53. Statens ansvar overfor fordringshavere etter oppløsningen

Etter at foretaket er oppløst, svarer staten overfor fordringshavere som ikke har fått dekning etter § 51.

En fordringshavers krav mot staten etter forrige ledd foreldes senest tre år regnet fra det tidspunkt da foretaket ble meldt endelig oppløst til Foretaksregisteret. For omtvistede eller usikre krav, jfr. § 51 første ledd annet punktum, gjelder likevel reglene i foreldelsesloven.

§ 54. Sammenslutning med annet statsforetak

Kongen i statsråd kan treffe vedtak om at et statsforetak skal oppløses ved at dets eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser og forpliktelser som helhet blir overført til et annet statsforetak. Foretakets fordringshavere og øvrige rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Når det er truffet vedtak etter første ledd, skal vedkommende departement straks innkalle til foretaksmøte i de berørte foretakene. Foretaksmøtene treffer vedtak om den nærmere gjennomføringen av sammenslutningen.

KAP. 11. OMDANNING TIL STATSFORETAK

§ 55. Omdanning til statsforetak

En statlig virksomhet eller virksomhet som drives av et heleid statsaksjeselskap, eller del av slik virksomhet, kan som helhet overføres til et statsforetak ved at eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser, og forpliktelser som er knyttet til virksomheten overføres til statsforetaket. Fordringshavere og øvrige rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Som heleid statsaksjeselskap etter første ledd regnes også heleid datteraksjeselskap til et aksjeselskap hvor staten eier alle aksjer og heleid datteraksjeselskap til et statsforetak.

Tjenestemannsloven § 13 nr. 2 til nr. 6 om fortrinnsrett til annen statsstilling og ventelønn skal ved omdanning av statlig virksomhet til statsforetak fortsatt gjelde for arbeidstakere som blir sagt opp av grunn som nevnt i tjenestemannsloven § 13 nr. 1 (a), (b) og (c), og som var omfattet av disse reglene før omdanningen. Fortrinnsretten til annen statsstiling og retten til ventelønn etter forrige punktum opphører på et nærmere fastsatt tidspunkt etter omdanningen til statsforetak. Tidspunktet fastsettes av departementet for det enkelte statsforetak, og angis i stiftelsesdokumentet, jfr. § 8 første ledd nr. 5. Bestemmelsen i leddet her gjør ingen innskrenkninger i arbeidstakerens rettigheter etter arbeidsmiljøloven §§ 60 nr. 2 og 67.

Kongen kan i forskrift eller for det enkelte tilfelle gi nærmere bestemmelser om overføring av virksomhet til statsforetak etter første, annet og tredje ledd.

KAP. 12. ERSTATNINGS- OG STRAFFEANSVAR

§ 56. Erstatningsansvar

Styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen samt administrerende direktør plikter å erstatte skade som vedkommende under utførelsen av sin oppgave forsettlig eller uaktsomt volder foretaket, staten eller andre.

Erstatningsansvaret etter første ledd kan lempes for så vidt det finnes rimelig under hensyn til utvist skyld, skadens størrelse, økonomisk evne og forholdene ellers.

§ 57. Beslutning om å gjøre ansvaret gjeldende

Beslutning om at foretaket skal gjøre ansvar gjeldende etter § 56 treffes av foretaksmøtet.

§ 58. Straffeansvar

Styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen eller administrerende direktør som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller medvirker til slik overtredelse, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel inntil tre måneder.

KAP. 13. IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSBESTEMMELSER. ENDRINGER I ANDRE LOVER

§ 59. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra lovens ikrafttredelse oppheves lov 25. juni 1965 nr. 3 om visse statsbedrifter m.m.

§ 60. Overgangsbestemmelser

Statsbedrifter som er organisert etter lov 25. juni 1965 nr. 3 om visse statsbedrifter m.m. må være omdannet til statsforetak etter loven her innen ett år etter lovens ikrafttredelse med mindre bedriften før utløpet av fristen er omorganisert til annen selskapsform eller oppløst. Ved omdanning til statsforetak etter forrige punktum, gjelder § 55 første ledd tilsvarende.

§ 61. Endringer i andre lover

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover:

1.

Lov 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

§ 15 første ledd (b) skal lyde:

I riket hjemmehørende aktieselskaper, *foretak etter lov ..... om statsforetak*, gjensidige forsikringsselskaper, innkjøps-, forbruks- og produksjonsforeninger (jfr. § 52), dødsbo-, konkurs- og administrasjonsboer, almenningskasser og andre under selvstendig bestyrelse stående selskaper og innretninger.

§ 26 første ledd (b) skal lyde:

Staten og de samme tilhørende eiendommer, offentlige innretninger og fond, *likevel ikke foretak etter lov ..... om statsforetak.*

2.

Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene

§ 191 annet ledd første punktum skal lyde:

For offentlige indretninger og for stiftelser, sparebanker, foreninger, selskaper, *statsforetak* eller boer mottages forkyndelser og meddelelser av den, som styrer deres anliggender eller, hvis de styres av flere i forening, av styrets formand.

3.

Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)

§ 21 første ledd skal lyde:

Staten, kommuner, offentlige indretninger, stiftelser, sparebanker, foreninger, *selskaper og statsforetak* har hjemting der, hvor styret har sit sæte eller sidst hadde sitt sæte. Kan ikke noget saadant sted paavises, skal hjemtinget være det samme som for den person, stevningen skal forkyndes for. Er et selskap *eller statsforetak* innført i Foretaksregisteret, er det sted hvor selskapets (foretakets) hovedkontor ifølge registreringen ligger, å anse for selskapets (foretakets) hjemting.

§ 42 skal lyde:

Hvis ikke en enkelt person har eneret til å foreta proceshandlinger for et selskap, en forening, en sparebank, en stiftelse, *et statsforetak* eller en offentlig indretning, kan de bare foretages ved en procesfuldmægtig eller ved et medlem av styret, som dette har opnævnt til stedfortræder i saken.

4.

Lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)

§ 11 annet ledd siste punktum skal lyde:

Bestemmelsene i dette ledd gjelder ikke institusjoner eller virksomhet som er organisert som aksjeselskap, andelslag eller *statsforetak*.

5.

Lov 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer

§ 9 første ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder for *foretak etter lov ..... om statsforetak* og Verdipapirsentralen i Norge så langt reglene passer.

6.

Lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper

§ 14-9 annet ledd skal lyde:

Første ledd gjelder tilsvarende når staten *eller et statsforetak* eier så stor del av aksjekapitalen som der fastsatt.

7.

Lov 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven)

§ 1 annet ledd skal lyde:

Regnskapsplikt har dessuten alle aksjeselskaper, ansvarlige selskaper, kommandittselskaper, gjensidige forsikringsselskaper, pensjonskasser, pensjonsfond, sparebanker, kredittforeninger, boligsparelag, boligbyggelag, *borettslag, samvirkelag* som går inn under aksjelovens § 18-2 første ledd nr. *2, fond* som går inn under lov om aksjefond m.v. *og statsforetak*.

§ 12 skal lyde:

Reglene i dette kapittel gjelder ikke for *aksjeselskap, gjensidig forsikringsselskap og borettslag*.

§ 21 A første ledd skal lyde:

I ansvarlig *selskap, kommandittselskap og statsforetak* som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 50 ansatte, skal det for hvert regnskapsår utarbeides årsberetning.

§ 21 B nytt siste ledd skal lyde:

Bestemmelsene om konsernoppgjør i paragrafen her, gjelder tilsvarende for statsforetak som er morforetak jfr. statsforetaksloven § 2 annet, tredje og fjerde ledd.

8.

Lov 5. juni 1981 nr. 45 om tilsattes representasjon i offentlige virksomheters styrende organer m.v.

§ 1 annet ledd (b) skal lyde:

b. virksomheter som er organisert etter *lov .... om statsforetak*

9.

Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)

§ 142 femte ledd skal lyde:

Med selskap i tredje og fjerde ledd menes aksjeselskap, forretningsavdeling av utenlandsk aksjeselskap, næringsdrivende stiftelse, boligbyggelag, *borettslag, selskaper* som har til formål å fremme medlemmenes forbruksmessige eller yrkesmessige interesser (samvirkelag) *og statsforetak*.

10.

Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak

§ 2-1 første ledd nr. 6 skal lyde:

6. *Statsforetak*

Nåværende første ledd nr. 6 blir ny nr. 7.

§ 3-7 skal lyde:

For alle foretak som nevnt i § 3-1 til § 3-6 *samt § 3-9* skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Hvem som har foretakets prokura, dersom prokura er meddelt.
2. Dersom foretaket har revisor, dennes navn og forretningsadresse.
3. Utsalgssteder som nevnt i lov 6. juni 1980 nr. 21 om handelsvirksomhet § 1-4.

§ 3-9 (statsforetak) (ny) skal lyde:

For statsforetak skal registeret inneholde opplysninger om:

1. *Foretakets vedtekter.*
2. *Dagen for opprettelsen av stiftelsesdokumentet.*
3. *Foretakets forretningskommune og adresser.*
4. *Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene og hvem som er styrets formann. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jfr. statsforetaksloven § 20 første og tredje ledd.*

5. *Administrerende direktør.*
6. *Hvem som representerer foretaket utad og tegner dets firma.*

§ 4-4 (b) skal lyde:

(b) *Bekreftet gjenpart av stiftelsesdokumentet og protokoll fra senere foretaksmøter som viser meldte opplysninger i statsforetak,*

Nåværende bokstav (b), (c), (d) og (e) blir ny (c), (d), (e) og (f).

§ 4-4 (e) første punktum skal lyde:

(e) Erklæring fra revisor om at de opplysninger som er gitt om innbetaling av aksjekapital, selskapskapital i kommandittselskap, jfr. § 3-3 nr. 6 og 7, *grunnkapital* i stiftelse og *innskuddskapital i statsforetak* er riktige.

11.

Lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til firma og andre forretningskjennetegn (firmaloven)

§ 2-2 sjuende ledd skal lyde:

Firma for statsforetak skal inneholde ordet statsforetak eller SF.

Nåværende sjuende ledd blir nytt åttende ledd.

Lov nr. 72

om endring i lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen, datert 6. september 1991. (Innst. O. nr. 18. Besl. O. nr. 26. Behandlet i Odelstinget 7. februar 1991. Behandlet i Lagtinget 21. februar 1991.)

I.

I lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen gjøres følgende endring:

§ 1 nytt femte ledd skal lyde:

Finner Stortingets presidentskap at ombudsmannen bør anses som inhabil ved behandlingen av en sak, velger det en setteombudsmann til å behandle saken.

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Depotbiblioteket
h12019827
1990 / 91 Årg. 136 Del 8
Stortingsforhandlinger
b utg.)

Stortings-forhandlinger

1990-91

8

Tidende
O. & L.